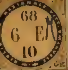
SICUTI ANTIQUARUM LECTIONUM COMMENTARIOS CONCINNARAT…

Ludovico Ricchieri

R II ed. To I p 178. n 3

5. 7 ... 10 -

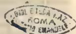

SICVTI ANTIQVARVM LECTIONVM COMMENTARIOS CONCINNA
RAT OLIM VINDEX CESELIVS, ITA NVNC EOSDEM PER INCVRIAM
INTERCEPTOS REPARAVIT LODOVICVS CAELIVS RHODIGI-
NVS, IN CORPORIS VNAM VELVT MOLEM AGGESTIS PRI-
MVM LINGVAE VTRIVSQVE FLORIBVS, MOX ADVOCATO
AD PARTES PLATONE ITEM, AC PLATONICIS OMNI-
BVS, NECNON ARISTOTELE, AC HAERESEOS EIVSDEM
VIRIS ALIIS, SED ET THEOLOGORVM PLERISQVE,
AC IVRECONSVLTORVM, VT MEDICOS TACE-
AM, ET MATHESIN PROFESSOS. EX QVA VE-
LVT LECTIONIS FARRAGINE EXPLI-
CANTVR LINGVAE LATINAE LOCA,
QVADRINGENTIS HAVD PAVCIO
RA FERÈ, VEL ALIIS INTACTA,
VEL PENSICVLATE PARVM
EXCVSSA. OPTO VALE
AS, QVI LEGES, LIVO-
RE POSITO, ἔστη
γὰρ ἀντιπε-
λάργωσις
ἱκανή.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD CLARISS. D. IOANNEM GROLIERIVM, CHRISTIANISS. GALLORVM REGIS SECRETARIVM, NECNON INSVBRIAE PRIMARIVM QVAESTOREM PRAEFATIO.

VÆ SPLENDOR VITÆ IS EST, EA'QVE Illustris famæ celebritas Vir clarissime, Non inter Gallos modo, in quibus natus es, & educatus, Sed & Italia tantumnon uniuersa, Qua Superum interpatet, Inferum'q; Mare, ab Alpiũ radicibus ad Siculum fretum, Vt Doctissimus ut Quisq; est, Ita imprimis Amicitiæ tuæ obseruanter insinuare se approperet. Quippe à Summis comprobatum Auctoribus, nosti, Beneuolentiam à Virtute duci imprimis, confoueri'q;, Ac inde coortã Gratiam haud fere consenescere unquam, arescere'ue, Vt quæ à Virenti promanarit initio, Quod & menti suum adsciscit nitorem, & Lætitiam cõparat præsignem. Id quod & Vates forsan nobilis sub Poetico, uti ast solet, inuolucro amplius perspicienti significat, sic canens propemodum, Solis intonsa est Phœbo, Baccho'q; iuuentus. Quo sane factum, ut ipse quoq; idem mihi petendum decus, constituerim, Sed reuerenter tamen, Et quod Parthorum Regibus patrii moris est, non citra munus, Quod est non absq; Literario commercio. Sic enim concipio, Virtutem inenarrabili morum integritate constipatam, Quæ te omnibus ingerit admirandum, & amabilem præcipue, Vicissim me tibi parte saltem aliqua conciliaturam, Quoniam hæc semper Animo tuo, capaci omnium, Numinis cuiusdam loco fuerit. Nec sane frustratum iri me aut Voto prorsus excisurum, opiner, Quando etiam si in illustri humanarum rerum fastigio constitutus, Et, quod omnia exuperat, Maximi Regis Intimus, ac Insubrum Quæstor, Cũcto paulominus Terrarum orbi conspicuum te pręstas, enitescunt'q; Mentis altissimę Germina præclara, Nihilominus præmiti esse ingenio diceris, ac inter Gallorum splendidæ nobilitatis Viros Clementia, & affabilitate tanta, ut nunquam non uel sortis postremę Hominibus pateas, renidens perpetuo, nec fere hilarior, quàm ubi te adeat Quispiam tua usurus munificentia, & naturæ diuinioris largitate incomparabili. Quippe imbibisse altius uideris, Esse Hominem Homini Deum, uel, ut græce dicam, ἄνθρωπον εἶναι ἀνθρώπου δαιμόνιον, Habери'q; hanc ad felicitatem uiam cæteris omnibus munitiorem, Quando nõ aliam tenuere tot Galliarum Viri Principes, Sed imprimis tot, tanti'q; tuæ Gẽtis Proceres longe clarissimi, Quo argumento illis Gloriæ cognomen adoptatum, haud ambigam. Quod si reluere cõnitatur Aliquis, in aliena laude, q̃ par est, ingeniosior, Suppetit ex eminẽtissimis Animi tui, omnia supereminentis dotibus, nitidissimo quodam splẽdore perfusis Coniectatio euidẽs. Illud, quicquid est, In humanis rebus uideri augustissimũ, Vnde tam omnibus absoluta numeris propagata Virtus sit. Qua nunc & Ipse cõpulsus, immo, ut syncerius agam, Blandissime allectus tibi me non quidem Amicum exhibeo (Neq; enim tua hoc patit amplitudo) Sed clientulum plane, & hunc quoq; humilem. Quod uero in rerum fieri Cõmerciis à Negotiantibus solet, Parario utimur, Qui tibi me & Doctissimo, & Omniũ fere nobilissimo cõciliatum pergat. Nec alius omnino hic est futurus, q̃ uti præstruxims, Musarum initiatus sacris, Et ex Scientiæ profluẽs Thesauris. Etenim cum nuper Antiquarum Lectionum libellos, Quod maturuisse iam uiderentur satis, Vnguium incursus diu perpessi, formis cusos publicam facere materiam statuissem, Tu mihi Vir præcellens, Vnus ex omnibus selectus maxime es, Cui Noui operis, arida modo, Vt ille ait, pumice expoliti munus oblatum uellem. Quod ea res imprimis tibi Nobilium scientissimo, & Scientum nobilissimo Animi mei ardorem in tui nominis propagationem, Quod mihi instar numinis est, abũde uidebatur explicatura. Equidem in Sanctariis humanis Animorum fœtura maius, ac Indicaturæ grauioris censuerim comprimi nihil, seruari'q;. Simul & nuncupatione istiusmodi prorsum ani

maduertebam fore, Tum ut ex amplitudinis tuæ quadam maiestate nostris libellis quippiam accederet auctoritatis, & gratiæ, Siquidem pleraq; ideo credi pretiosa, quoniam sint tẽplis dicata. Tum etiam Vt tanquam Deo quodam præside communiti aduersus omnẽ Virulentiæ reflatum, præsentia plurimum Iidem gestiant tua, sibi'q; in eo placeãt insignitius. Quando, uti a' Peripateticorum Principe traditum, nouimus, In humanis rebus nil fere' cogitari gratius queat Excellentioris Amici, ac Patroni fide præsenti. Quæ quidem ratio hanc mihi nuncupationem, uelut necessariam plane' uidetur expressisse. Quanquam a' Platonicis forsan hic decretis aberrarim, Quod Necessitas nulla magis censeat uolũtaria, Nec Voluntas necessaria magis, q̃ Amatoria. Primus bic, & idem summus, ac perpetuus Voluntatis affectus perficit omnino, Vt non amare nolimus. Et nil prorsus Amore magis necessarium. Te autem Vir clarissime, quis non amarit impensius? Quando nõ inde modo agnosceris felix, quod tota se ui ingesserit tibi fortuna in bac Opum, & Potẽtiæ, ac bonorum amplitudine, Quibus & Heroicus quidam accedit Corporis babitus, Cui adesse plane' aduertit maiestas quædam tacita. Sed hinc grauius multo, Quod Sapientia pręditus singulari, sic uitam attemperas, Vt quicquid Animo concipis, quicquid re obeundum proponis, ab optato haudquaquam excidas fine, Quę demum hinc inde absoluta, plenaq; & est, & cẽsetur felicitas. Quippe illos deniq; Beatos arbitramur, Quibus plurima adsint quidem bona, Sed ita, ut inde manifesta profluant Emolumenta, Quod utiq; citra usum baudquaquã contigerit. Hoc enim exuta Possessio felicitatem qua nam iuuerit parte? At hũc ex formula, Vt'q; dictat ratio, præter Sapientiam, Quod ualeat præstare, non fere' cõpereris. Hac porro' Rationali naturæ cum Deo eminens paratur similitudo, Qui esse Sapiẽtia ipsa creditur. In assimilatione autem eiusmodi summum Beatitudinis gradum uideri dubio procul constitutum, semper diuinus & sensit, & docuit Plato. Sed & Scientissimi ex nostris Animi Virtutem censuere longe clarissimam, & Hominis peculiarem, de Principe rerum Deo bene cõiectare, inde'q; inter Compares de illius agere præscripto. Qua ex re illud colligunt uerissime, Nisi a' seipso, lędi posse Neminem, Quando in id bonum ius nulli supersit extimo. Cęterum nec in tam supba tuæ Virtutis censura, subblandiri me, uelim suspicet aliquis, Neq; enim apud Ingenii Virum perspicacissimi superest mendacio locus, Quod si supersit maxime, Seruiliter adeo tibi illusisse, haud facile concoquat Animus. Sed uera sciunt Omnes, qui tantæ Indolis admiratione attoniti subinde insusurrãt sibi Gręcanicum illud, οὗτός ἐστιν ὁ δεινὸς ἐκεῖνος, καὶ πάνσοφος. Verum nos præfari desinamus, Te'q; postremo suppliciter apprecemur, Qua soles, Frontis erugatione Hoc, qcqd est, Libellorum excipias lętus, Vt te Præside, adeant & Cęteri, Liuore posito. Id Quod eo proclimius facturum te, spõdet animus, Quoniam ex Andreæ Asulani officina publicum indipisci, sunt exorsi primum. Nosti, opinor, Hominis diligentiam non in conformandis modo libris perpensiore lima, quàm Cęteri soleant, quotquot sunt, omnes, Sed & in conquirendis hinc inde, ac, quod aiunt, ex Orci faucibus eruendis Ingeniorum, Quæ lucem nobis peperere, iam fere' abolitis monumẽtis; Et boc præstat ille quidem, ab Aldi Generi uestigiis nec latum utiq; unguem diuulsus, Aldi inquam illius bene docti Viri, Cui plurimum debet Studiosissimus quisq;, Quod barbaricas uitiligines late iam obrepẽtes detergere Is adortus est primus. At eo immaturius rapto; ac e' nobilis Consiliũ cursu medio, (Qui Mortalibus nimio plus frequens est mos) reuulso; Quamuis interpellatam, non destituit curam Socer, Amplitudinis tuæ perstudiosus, Qui, dum subinde præcelsi Animi tui laudes celebrat, nec munificentioris naturæ claritatem reticet, Id perfecit demum, Vt Sacro nomini tuo destinatas diu Lucubrationes nostras Libẽtius dicandas curaremus.

Vale.

NATVRAE PRINCIPI, AC INTELLECTVALI SAPIENTIAE, NEC-
NON AMORI SACRVM SPIRITALI, AFFLATV QVORVM

Trino, & Vno aspirante uberius, Hæc publico Studiosorum bono
condita nobis sunt, Nam Sicuti Materię Actum exhibet For
ma, Corpori Vitam Anima, & Motum, Itidem
Animæ Virtutem Intellectus, Principium
Intellectui Actum uitalem, in-
tellectualem'q;, ac Lumē
inenarrabile.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN LIBROS ANTIQVARVM LECTIONVM AD BONARVM LITERARVM STVDIOSOS OMNIS PRAEFATIO

Picurum Philosophum Vno Voluptatis nomine plerisq; infamem, sępe uero etiam grauissimum, dicere solitum accepimus, Collatum beneficiū accepto non pulchrius modo, & speciosius uideri, Sed iucundius quoq;, ac mira quadam ratione suauius, Quando χαρᾶς οὐδὲν οὕτως γόνιμόν ἐστιν, ὡς χάρις, idest Gaudii nil æq; ferax est, ac Gratia. Proinde multo Sapientiæ lumine perillustris censeri potest, & debet, Qui omnium Princeps eam Gratiarum excogitasse nomenclaturam uidetur, Vt Vnam diceret Aglaiam, Euphrosynem secundam, Ac postremo Thaliam, Velut in benefica natura purius, amplius'q; fœcunditate præsigni progerminet gaudium, exuberet'q;. Quibus de causis cum Vitæ pro innato captu solertiæ curriculum totum (nam, quod dicitur, nec puero quidem feriæ) ad procinctum remis, uelis'q; dum tendimus, in Literarum, & interiorum utiq; studiis transmiserimus, nulla subiit pridem grauior cura, nullum eminentius ingessit se propositum, q̄, ut maturius, quantum hoc nomine Principi naturæ primum, hoc est diuinę, debeamus, testatissimum toto terrarum orbe faceremus, Quippe ab inenarrabili, ac infinita seMoti, abiuncti'q; clementia Vnum modo, & uix id quoq;, scimus, nihil nos scire prorsum, aut posse. Mox uero, ut Quicquid tot noctium euigilati labores, & haustæ lucernarū fuligines, Dierum'q; Sudor nobis peperissent, in Album publico captantium ingenii cultum bono promere pergeremus, In hunc etenim usum durissima sumus perpessi, Vt, quod diuino ex fonte in nos est perductum, benignē in alios itidem conriuaremus, Reiiectis omnino iau spicatis nescio qbus, in Arcana protinus, quicquid est illis paulo acriore studio comparatū, intrudentibus, immo etiā contumulantibus. Mihi Sanctarium exquisitius nullum fuerit, q̄ Artiū bonarū Ingenia cādidata. Quibus summa hilaritate, uelut in Platonis diuini Remp. transcriptus, qđ mihi est, impertior. Argumentum huius stomachi mei habebūt Erudiri omnes, Quod eos, quibus exploratius comperta hęc, meditata'q; sunt, peculiarius appellare operis initio, non ab re est uisum, Non ut fluentis largissimis aridus ipse aquas īgeram, Sed indidem potius ut deriuem, quo retorrida rigentur inuenta. Immo uero, ne si forte, ut assolet, præsidibus nullis in aciem prodierint, tanquam αὐθωρεὶ βδέλλα, ut Aristotelico utamur dicendi more, idest rudia, impolita'q;, nec unguibus impetita diu, protinus impressionē faciente male feriatorum sciola manu, allisa, uel dispalata pereāt. Quamobrem parte hac Euripidion illud facile reiiecero, Quo is Archelaum fertur allocutus, οὐ βούλομαι πλουτοῦντι δωρεῖσθαι πένης, μὴ μ' ἄφρονα κρίνῃς, εἰ διδοὺς αἰτεῖν δοκῶ. Siquidem Vobis Doctissimi Viri, Quibus & rerum innumerabilium, Et luculentissimę Orationis suppetūt diuitię, nostrum hoc, qualecunq;, forte'q; etiam simplarium, offero munusculum, non auri uim a' quoq̄, nō id genus alia uicissim repetiturus, Sed Animum præcipue in legendo mitem, benignum'q;. Qui esse Doctis omnibus germanus debet, nullo liuoris fuco, nulla festinantius Lacerandi labecula maculosum, obscuratum'q;. Mox uero & aduersum noctuinos oculos, & frontes obduratas, ac nescio quos Edentulos, semper uescentibus uirulēti quippiam allinentes, ingenuā propugnationem, Vt toto standum putetis pede, Neq̄d tetræ prīsum rubiginis affricēt inauspicatissimi Tritagonistæ. Quos sat scio, si ualeant, nulla non hora Philoxenum nobis, et

Gnathonem Siculum Gulæ proceres, ac Cupediuoras infames exhibituros. Quib⁹ id fuit
perfamiliare, genuinum'q;, Vt Vocati in pultaria nariũ mucosam excuterẽt supfluitatẽ, Vt
rei fœditate auersantibus cæteris, Soli uel ultra uota saburrati Epulis abunde distenderent.
Quanq̃ in male ꝯceptas uoculas, ad Venena natas, nec conatu ita multo uideo eẽ op⁹, toto
ꝑsertim organo istructis. Nunq̃ mihi credite, ĩtra teli iactum ꝓgredi, ꝓmittẽt sibi. Satis illis,
super'q; est, terroris, ac tumultus oĩa implere, ostẽtare magis, q̃ bellum gerere, Vt qbus ama
toria Bucolicoꝝ uersuum uerba mõ recinere, sit frequentissimũ. Sed nec clauũ rectum tenẽ
tibus magnope Theoninus dens uidet reformidandus, ἀείσω ξυνετοῖσι, θύρας δ' ἐπίθεσθε
βέβηλοι. Nã, ut protinus de me iam ordiar dicere, Id est in ope hoc condẽdo adhibitũ tem
pamentũ, Vt temporis spatium lõgius ab exorso eo decursum, Vice Iudicum plane persun
ctũ uideat, Quibus noua fœtura ꝓdituros mox in publicã materiam libros subiici, Virgula
Aristarchi ppendendos, in ꝑclara Legum illa ꝯcinnatione diuinus sanxit Plato, Vt cõmoni
ti hinc decoris huius studiosi ꝯformatos acrius, iterum'q;, ac sæpius recoctos ꝓferrent. Picto
rum certe institutum memorabile narrat, Vt p interualla subinde Tabulas puiserẽt, credo,
ut partus amore quadantenus refrigerato, pinde, ac Spectatores, ppẽsione acri uel minuta
dispicerent, In qbus ppeti assiduitate hebescit plerũq; Generãtis acies. Id nos in hisce libel/
lis non tã in nostrum euigilatis nomẽ, q̃, ut ad ꝯcinctum tendẽtibus ꝑsidio forent, oĩno pro
uirili secuti sumus, Vt recognitiõe ĩteruallata identidem pensitati, ꝯcocti'q; in manus homi
nũ citra inscitiæ Labem ꝓdirent. Qua tñ in re, Vt obiter Catoniano caueã supcilio tumen/
tes, Et Histriculos nescio quos, ac liuidos, Quoꝝ semp in obelo mẽs, et Fescẽninũ uirus, nõ
ita iis, q̃ promunt nobis, oium reqrimus, aut paciscimur assensum, pinde ac loquat Quer/
cus, sic'q; dicamus, tãq̃ ambrosia Nos ali deceat. Nostra nõ adeo amamus, Vt si usus ferat,
uel cum famæ dispendio nõ allisuri uideamus. Maius est in publico bono momentũ, Cui a
diuini cultus obseruantia mancipati, obstricti'q; interdiu, noctu'q; allaborauimus. Me aucto
re ꝑmum in Spongiã incumbet, qcqd parum integra fide, aut scite minus, docte'q; in Lite/
ras promptũ, fuerit aĩaduersum, Etiamsi eum passim adhibuimus modũ, Vt, quæ tradũtur,
Oĩa fere classicis obfirmata, suffulta'q; Auctorib⁹, ueluti statuminibus qbusdã rigidiorib⁹, ci
tra uitii, aut ruinæ metum stent ualidius, reflatũ paulo ẽt uehemẽtiorẽ facile ꝯtẽptura. Pro/
inde siqd exierit, Quod geniũ hẽat, nec sit quarta natũ Luna, seligat id Lector accuratus,
quo auctior fiat, & cultior literaria Supellex. Siqd excitatam opinionẽ, q̃ aduersaria ingens
plerunq; ꝓponit nobis, implere potuerit minus, ac πλαγιάζειν uidebimur qñq;. Et sentiet
alicubi Lacratidæ frigus, meminerit unusqsq;, Homines esse nos, qbus ꝯniuere in pluribus,
insitum est. Nam & Veteꝝ Sapientissimi multa qdem scisse dicuntur, oĩa uero haudquaq̃.
Alius alio plura ĩuenire potest, Nemo unus omnia. Quãobrem desinant acutis naribus, sub
ductis'q; superciliis, & caperata fronte, striata'q; Scioli, qbus putet sæpe unguẽti plena Ala/
bastrus, Nostra, quocunq; cõcepta Sydere sint, immitius cõuellere, memores, Nemini unq̃
uitio datum, Diuinã Bonitatem, quo melius ualeat, coluisse. Bene sentienti non erit partus
hic Hypenemios oĩno, aut quod Plato inqt, γόνιμος ἀνεμιαῖος. Quando ad quadringenta
ex Auctoribus electissimis, opinatissimis'q;, ppensiõe accurata, repastinant Loca, parũ aliis
aĩaduersa, Ne quis Claudi more Nos pilæ arbitret, inhęrere, nec ex Ingenio qcquã prome
re. Verum in hoc eum seruamus modum, Vt oium fere parcamus famæ, Neq; enim ĩfectã
cruore gloriolam captamus. Quod siqs ꝓscissum se, ac digyto mõstratũ, suspicabit, Velim
expendat acrius iniunctam promendi Veri necessitatem, Neq;.n. parietem Linere, ꝓposi/
tum ẽ, aut puluillum cubito iacentiũ subdere. Porro et Animi candorem ab omni prorsus
æmulatione, & figurati Pręconis morsu, ac uirulentia secretum. Ego magnis nominib⁹, qñ
proferunt se, ut nunc est, mira fertilitate disciplinarum oĩum studia, Libenter assurgo, inuẽ
ta, & in scribẽdo curam approbo, exosculor'q;. Sic.n. exolescet q̃primum Barbaries, Cui⁹,
ut sic dicam, uitiliginibus sordescens Latinæ linguæ claritas diu, uelut mucore iacuit ado/
bruta. Quod si Vestra ĩsecutus uestigia Doctissimi Viri, dolium ipse quoq;, sicuti ille fecit,
apud Lucianum, uersare sum adortus, nil est, quod isto nomine cuiquã frontem contrahsi,
Quippe notissimum est, Delicatam esse doctrinã, Ictus pugnanti dictare de muro. Obscu/
rioꝝ qdem mea forsan fama est, Fictilibus tamen prolibatum Simpulis ꝯmeminimus. Quę
immensis laboribus sunt comparata mihi, q̃q̃ summe districto uariis curis, Ea in Albũ pro/
muntur,

muntur, & Scientissimorum decuriæ adnumerantur. Quod si fallimur, Nec plausum expectare nostra ualent, Succinam illud ipse mihi, κεκύλισθαι ὁ πίθος ἐν χρυσίῳ. Cæterum quo certiore cubito hosce libellos metiri, etiam in Vestibulo, ualeat Vnusquisq́, Iam operis rationem exequi pergam. In quo sane' commonitos harum Lectionum studiosos uelim omnes, Non intra Grammatices pomœria contineri, quæ bonorum Iuuenum emolumentis elucubrauimus, Siquidem omne studiorum fere` attentaŭ genus, Præcipue uero Platonis, ac Platonicorum rimamur arcana, Quod ad illorũ aliquandiu Lucernam peruigilauimus, ꝑpter rerum nobilium eminentissimam in Philosophia sublimitatem, Quæ uetus illud Pythagoreorum symbolum, ex diuinitate profluens resipit fertilissime. Ex quo inter legẽdum, si modo assequare, quæ dicantur, mire Animos afficit, ac in Summum a` terrena sequestratos humilitate prouehit, inenarrabilem Diuinorum amorem ingenerans. Et ab Aristotele traditũ scimus, pręstare, paucula ex nobiliore Scientia prægustasse, Quàm de Ignobiliore multa. Nec tamen negliguntur interim Peripateticorum placita, subtilitate immensa Naturaliũ arcana extra omnem aleam perscrutantia. Quin, ut nostris nil cessatum horis, sciant Omnes, Medicorum ingressi scholas, et Vireta præcipue iucũda, ut Christianę ueritatis Theologos taceamus, Quos utiq́ uigilare solos recte dixeris, Somniantibus Cæteris, ac ꝑfunde omnino, Versuram inde facimus, & excellens præfloramus argumẽtum, Quoniam sortem usus pariat. Quo factum est, Vt a` Naturæ Principe initia ducentes, quo ab Intelligibilium profunditate inenarrabili ad Sensibilium mox declinaremus certitudinem, Siquid tamen certi scire licet, aut habere, Cum Vera hic haud quaquã sint, Sed Verorum Imagines, & Vmbræ, In Mundi contemplationem, nullo unquam satis Eloquio explicitam', Vela fecerimus propansa, Consequente Dæmonum Natura. In qua multiplex retegitur subtilitas rerum, alioqui poeticis adũbrata figmentis. Statim'q́ ingerente se nobis Humanæ excellentia Potestatis, quam esse miraculum ingens, & diuinum quoque, Vetus comprobat Theologia, multum parte hac Stilo indulsimus, Late'q́ Animalium Principi, & in Vniuersi meditullio plane' regnanti proprias & Animi, & Corporis dotes extra omnem admirationis captum, regessimus, Vt rationale Animal infinitæ Bonitatis esse delicias se, animaduertens, illi rebellem minus agere, tandem condiscat. Quando eam nobis Peccati pestifera uis inussit labem, Vt Homine nil fere' comprobetŭ fragilius. Quod, atrocissimi Belli intersita Historia, manifestum facimus. Ab hac uero argumenti altitudine, multis forte caliginosa, in Varios digredimur Linguæ utriusq́ flores. Et quantum eualuimus, præter admodũ pauca, in omnibus perpetuo intacta cæteris consectati, subinde tñ, quæ Philosopiam resipiant, interserimus. Qua in parte Academicos fere' imitamur, & Socraticos, Quibus frequentissimi fuit moris, Quæstione proposita, diuersas ad id, quod quærerent, sententias afferre, ac rationes, Vt pluribus propositis, inuicem'q́ collatis, secerni inde facilius posset, qđ probabile magis uideretur. In aliis uero Græcos plurimum Auctores sequimur, non qdem ut Interpretes, Sed ex eorum fontibus Iudicio nostro, Vtcunq́ est uisum, haurientes. Nec Nostros tamen retundimus, Aut Spatiosa, erudita'q́ Iureconsultorum Volumina, Quando & hi aduocantur ad partes, Quorum est Anima Dei cultus. At Spiritus Patrię Legis cura. Cor Voluntas recta, Manus rectæ Voluntatis effectus. Totum Aequitas, & Grauitas. Atque, ut paucis rem complectar, Quicquid lectiõe collectum est, Stilus in unum redigit corpus. Et inde Antiquarum Lectionum titulus hisce libellis est adoptatus. Nam' & Pomponium Libros Variarum Lectionum concinnasse, Legimus, Sed & Commentaria Lectionum Antiquarum a` Cæselio Vindice composita, Gellius aduocat. Siquidem adhibita Ingenii nostri aura, Quęcunq́ ea est, in Saporem unum, Imagine quadam Apum, mire diuersa confudimus libamenta. Vti ex succis odoraminum uariis reliquum tamen fiat Spiramentum unum. Indicem porro' præposuimus, sed Triplicem, Primo Quid Singulis opere toto Capitibus contineatur, paucis explicamus, Mox Quæ in diuersis Auctoribus exactiore Lima perpenduntur, expoliuntur'ue. Postremo Vocabula, Et scitu digna complectimur fere' omnia.

ELENCHVS, SIVE INDEX BREVIS EORVM, QVAE CAPITIBVS SINGVLIS, TOTO CONTINENTVR VOLVMINE.

CAPITA LIBRI PRIMI

& Dei

CAPITA LIBRI TERTII

CAPITA LIBRI QVARTI.

CAPITA LIBRI. QVINTI.

Tibiarum

CAPITA LIBRI SEXTI

CAPITA LIBRI SEPTIMI

CAPITA LIBRI OCTAVI

Midam,

CAPITA LIBRI NONI

quæ sit

Atq;

CAPITA LIBRI DECIMI

CAPITA LIBRI DVODECIMI

Semiramidis

CAPITA LIBRI TERTIIDECIMI.

Bessarionis

Quo distinguaẽ

CAPITA LIBRI QVARTIDECIMI

CAPITA LIBRI QVINTIDECIMI.

CAPITA LIBRI SEXTIDECIMI

INDEX EORVM, QVAE SCITIVS, ENARRATIVS'QVE EXPLI/ CANTVR, IN DIVERSIS OBSERVATA AVCTORIBVS.

EX LIBRO PRIMO

EX LIBRO SECVNDO

EX LIBRO TERTIO

EX LIBRO SEXTO.

EX LIBRO SEPTIMO

EX LIBRO NONO.

EX LIBRO DECIMO

EX LIBRO XI.

EX LIBRO XIIII.

ELENCHVS, SIVE SYLLABVS RERVM DIGNARVM CVRA, QVAE HISCE LECTIONVM ANTIQVARVM COMMENTARIIS CONTINENTVR, VT VEL CITRA INCOMMODVM, QVOD QVIS CONCVPIERIT, QVAERAT MODO, ET CONSEQVATVR A'KONHTI'.

FINIS.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI PRIMVS.

EXORDIENDI RATIO.

PLATO Philosophiæ pater, & diuinioris scientiæ author longe clarissimus, in libro de mundi ꝯstitutione scriptum reliquit, oẽs, qui modo mente constent, in rei cuiuslibet exordio ad numinis opem decurrere consueuisse. Sed & alibi epistola quadam, in omnibus, inquit, quæ uel dicimus, uel cogitamus, a` Deo ducẽda initia sunt. & rectissime id quidem, Quoniam, ut tragici cothurni princeps Sophocles prodit, Principium rectum compar itẽ cõ sequitur finis. propterea felicius auspicaturis argumẽtum, mox futurum publico bono, inuocandus est omnium Pater, quo prætermisso, sicuti comprobat in philosophica cõsolatione etiam Boetius, nullum rite funda tur exordium. Siquidem est uita quædam una, Regina unius mundani corporis, potẽtia, sapientia, bonitate præcellens, Mundi magnitudinem singulari prouidentiæ munere ab initio, & continue perducens ad optimum. hanc esse summum, & principem Deum constanter asserimus. de quo diuine cecinit Orpheus, πάντων γενέθλ', ἀρχὴ πάντων, πάντων τε τελευτή. hunc esse uniuersorum patrem confessus, originem'q;, ac deniq; finem. Ad hunc in arcto constituti, tanquam in harenã defugimus. huic inuisum nihil, nihil inauditum. Oĩa summa sapiẽtia, & inenarrabili ꝯsilio distributa librantur, reguntur'q;. Quod ipsum nec Orpheus idem ignorasse uidetur eo uersiculo, qui augustissimam naturam omnia introspicere, atq; audire, ac dispensare prosatur, πάντ' ἐσορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις, καὶ πάντα βραβεύεις. Nec me fallit, uideri eundem tribus illis nominibus, consilio, Luce, Vita, Trinitatem etiam præmonstrasse quodãmodo. Equidem ita sentio, ut se habet uisus ad solis lumẽ, Ita prorsum habere hominis ingeniũ, ac rõnem ad diuinæ bonitatis radiũ. Proinde absq; illius illustriore lumine nil facile a` nobis animaduerti, aut cognosci. ipsa qppe gratia diuina illuminatio est. & ipsa dona gratiæ lumina sunt, illuminantia eos: qui eius sunt participes. Quin gratia omnis ab uno profluit fonte. & illuminatio omnis ab lumĩe uno. Multi utiq; radii sunt, sed lumen unum. Spargit se quoq; lumen unũ, ut multos illuminet. Lucent illuminati multi, nec tamen uidetur, nisi lumen unum. Et fiunt lumen unum in lumine uno. ita unum se bonum multis præbet participãdum: ut cum illo coalescentes unũ sint, Qui unã ducunt ex illo similitudinem. Propterea Theologorum ueterũ plerosq; scimus ingenio perspicacissimo, Bonitatem in centro, pulchritudinem in circulo collocatã tradidisse. Nam Centri nomine Deum esse intelligendum, prudẽtioribus insinuarũt. Circulos uero in ambitu assidue circumactos Mentem significare, Animam item, ac naturã, & materiam. Id quod Plotino placuit imprimis. Siquidem Deus omnibus inest unus penitus simplex, ac immobilis. Omnia uero indidem emanantia aliquo modo cõposita, ac motus nõ inscia. Immo uero sicuti ꝓfluũt ab eo, ita refluũt in eundẽ, ut in Circulo lineæ. Deus itaq; Centrum omnium. Vnitas simplicissima. Actus purissimus sese inserit uniuersis. nec præsens modo est, uerum & omnibus a` se creatis potentiam aliquam intimam, simplicissimam, præstantissimam indidit, Quam rerum uocant unitatem, a` qua propendent omnia, & ad eandem redeunt, caligant'q; prius, quam suo inhæserint creatori. Igitur bonitas quidem rerum omnium ipse deus, per quem cuncta sunt bona. pulchritudo autẽ est Dei radius. a` quo quia rerum omnium species effinguntur, rursum'q; ab eo, ut luminũ patre, descendit datum omne optimum, & omne donum perfectum: qua possumus Mẽtis puritate, immo uero illa ipsa unitate, quã uocãt Mentis caput, & florẽ quoq;, sicuti Zoroaster. qua sola super animæ, mentis'q; proprietatem extãte, putat Iamblichus inter Academicos cognomẽto diuinus, & sacerdos magnus, Vnitatem posse attingi, abiuncta paululum onerosa hac corporis sarcina, quoniam nunquam nos uerecundiores esse addecet, q̃ ubi de Deo, uel cum deo agitur, integre, synceriter, sancte, suppliciter ipsum hũc omnia supereminentem, infinitum, inenarrabilem, maiestate augustissimum, splendore mican-

tissimum, Virtute incomprehēsibilem tātæ rei exordio: Cui sumus genuina impares debilitate, sic apprecemur uenerabundi. Quando & clarissimus medicæ scientiæ scriptor Auicenna etiā si falsis exancillatus sacris, maximi operis, & conquisiti exordio diuinitati gratias agendo, auspicatius se tantarum rerum initia ducturum, est opinatus. Qui cuncta inenarrabili bonitate producis, totius rerum naturę causa, & origo initialis. Qui sapientia infinita, & prouidētia perspicacissima regis, roboras, uiuificas, lenis, mulces, excitas'q;. Summe Animorum pater, Animantum sospitator, Iustitiæ fons perennis, super omnem constitute mentis captum. Tibi soli cognite, & cui se largius uastissima tuæ clemētiæ flumina insudere. Vita totum, quod est in me, salua, Lux totum illumina. Verbum tuũ me regat. Sapientia emendet. Spiritus creator repleat. accendat amoris ignem. sensus collustret, infirma nostri corporis uirtute firmans perpeti. Tu qui solus trinus, unus es Deus, benedictionem à me non seuocaris, adiuua benigne, miserere award ampliter, Da tuæ maiestatis idolo, Quoniā in nullo falli, diuinũ est. primum qdē in uoluntate acquiescat tua. Deinde, ut quæ mox dicentur, tibi placeāt omnia. Laudes tuas recinant. Quādo es author omniũ, & sine te cimmeriis offusi tenebris caligamus altius. Studiosorum deseruiant emolumētis: Qui & facile assequantur: Quæ uaria nobis, te illustrante, lectio suggesserit. Ipse uero qui diu iam hoc uoluto saxum, & incudem eandem interdiu, noctu'q; tundo, ex mentis proposito totum opus transigam, mihi'q; ipsi constem perpetuo, ex umbratili nunc primum meditatione in puluerem prodiens, & forensem, ut sic dixerim, aciem.

¶ Quo pacto Mundus sit congeries malorum, & Terra improbitatis prouincia, cum multi Deum esse Mundum dicant, Et Moyses quoq;, ac Sanctæ literæ miris efferant laudibus. Caput Primum.

q

Voniam uero ab Dei maiestate immensa, & inenarrabili recte, sicuti decuit, auspicati sumus, quando & initiis omnibus ueteres præfari solitos, Pausanias scribit, captandi gratia ominis boni, θεός, θεός. quod Aelius quoq; cōprobat Dionysius, non inscite opinor, nec improspere, aut quod ille ait, insubide, primum operis instituti caput Mundo dicabitur. Quem in libro de uniuersi natura Plato Deum beatum appellare nō dubitauit. Animam quoq;, ut Plotinus interpretatur, ab Opifice bono ideo esse traditam, prodens, ut Mũdus posset intellectualis euadere. quod quidem necessarium fuerat. Sed citra animā inquit, id uero effici non poterat. Verum ante hos longe in sermone, qui Pimander inscribitur, Mercurius nil, inquit, eorũ, quæ in mundo sunt, interit: Si enim secundus est Deus ipse Mundus, nec non immortale uiuens: impossibile est, immortalis animantis partem aliquam interire. Quæcunq; mundo insunt, Mundi sunt membra, Homo præsertim, animal rationale. Primus omnium uere sempiternus, immortalis, ingenitꝰ est Deus, omniũ author. Secundus uero deinde ad illius imaginem Mundus, semperuiuens, non sempiternus. nam quod sempiternum est, ab altero factum non est. Quinimmo in naturalis historiæ initio Plynius, Mundum credi numen, par esse putat, sed æternum, immensum, ingenitum, nec interiturum unquam. Cæterum quod fatendum sit, Ego quidem non utiq; Mundum, ut Deum contenderim esse uenerandum. At uero tanquam inenarrabile summi Dei opus suspiciendum, facile censuerim, & gloriosam constructionem, etiam si somniantis hoc putat Epicurus, non philosophantis, qui'q; ne primoribus quidē labiis physiologiam gustarit, idest naturæ rationem. Bonum item, multiformi imaginum uarietate distinctum, concinnatum'q;, nec non circunflexu complectentem, quicquid uenerationem, laudem, amorem, pulchritudinis excellentia, aut dignitatis amplitudine cumulatũ parere potest. Nec enim frustra in libro Veritatis & uitæ Moyses ait, nunc singula in mundo bona, nunc cuncta ualde bona ex artifice summo propagata. nam nec aliorsum pronũtiatum & illud, Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius adnuntiat firmamentum. Ita profecto est, Magnitudo exquisitissimi, nec laudati unquam pro dignitate operis, necnon late patens uis, & motus mirabilem opificis præsefert potentiam. Dispositio uero excultissima mirificam ostentat sapientiam. Vsus uero ad optimum ubiq; conducēs

latius exuberantē nobis ingerit bonitatē. Proinde ſummi Platonici uniuerſum hoc, ceu auguſtiſſimam Dei ſtatuam eximie uenerati ſunt. Et quæ in eo cæteris maieſtate naturæ præſtare uidentur, tanquam Idearum, ut ipſi uolūt, certiora ſimulacra. Cæterum in tanta rerum gloria quonā pacto id diſſimulauerim, quod in ueteris theologiæ libris uideor legiſſe? Ipſum hūc, quem tantopere admiramur, Mundum malorū appellari congeriem. Terram uero eadem inſectatione improbitatis prouinciam dici. Quod & uulgo ita ſubinde iactatur, ut planè Adagii uicem obtineat. Nam ab Platone quoq; dictum eſt in libro de ſcientia, Mala omnino deleri nō poſſe, Verum ea neceſſario euenire, nec tamen apud Deos eſſe, Sed apud mortalem naturam, inferiorémq; hunc locum aſſidue circumuolui. Hoc tam diſſentaneum, tam'q; pugnās, ſic tamen antiquorum rationibus confouere, atq; tueri poſſumus. Bonum in uno tantum Deo eſt. Immo ipſum bonum Deus ipſe ſemper. Cum bonū dicimus, Bonū id, quod omnia continet bona, & quod bonū ſemp, intellige. Hoc uero uni adeſt Deo, nullius unquam inopi, iniuriæ non obnoxio, qua præcipitetur in iram. Numen eius late dominatur. Nil eo ſapientius. Sicuti uero malorum nullum ineſt illi, ita nuſquam alibi reperias bonum, ne in ipſo quidem mundo, qui utique paſſionibus genita replet. Vt pertrito ſcholis uerbo interim citra Sciolorum morſum utamur. Nam & generatio ab paſſione non ſequeſtratur. Vbi autem paſſio, nullo modo bonum. Vbi bonum, non habet ibi locum paſſio. Sicuti uero materiæ omnium conceſſa eſt participatio, Ita & boni participatione mundus bonus. Bonus inquam, quatenus & ipſe omnium effector. At minime in aliis bonus, paſſibilitatis, & motus ratiōe. nuſquam in eo pulchrum compereris, nuſquam bonum. Siquidem, quæ modo titillant ſenſus, ſimulacra ſunt, & miraculorum uanitas. Ipſa quippe natura, uitáq; Mūdi, ut placuit Plotino, quaſi Maga, imagines ipſius boni, ueri, pulchri ubiq; fingit, uelut eſcas, quibus animas huic mundo per auaritiam, uoluptatem, inanem gloriam mancipatas fallit. Deū cogita, circa pulchritudinē demū uerſaberis. Certe libro octauo Enneadis qrtæ de Animæ deſcenſu in corpora, Plotinus idem conſtanter aſſeruit, ſenſibile totū à Platone cōtemni, & cōmercium animæ cum corpore damnari, qui & arcanum illud ueneratur oraculum, quo traditur, animam hic in cuſtodia quadam, & carcere diſtineri. Quin inquit, Spelūca apud Platonem, ſicut & antrum apud Empedoclem, uniuerſum hoc nobis ſignificat. Solutionem è uinculis, & ex ſpelunca aſcenſum, ipſam accipi puto, Animæ ad intelligibile progreſſionem. Adde quod ubi Plato ait, mala in mortali natura uerſari, id exponens Plotinus, eſſe inquit, neceſſario aliquid ſubcontrarium bono, ideſt ſub boni imperio collocari aliquid, ab eo maxime diſtans, ac penitus diſſimillimum, ideſt infimam mundi materiam. hoc autem loco monendi ſumus, Cōtrarietatem ab hoc philoſopho, ut eius doctrinæ ſtudioſis placere animaduerto, accipi, non repugnantiam duarum in eodem genere qualitatum, Sed diſtantiam rerum undiq; maximam, oppoſita facientem, ferentem'q;. Quo modo eſt materia ſubcōtraria Deo. Hæc nāq; eſſentia nō eſt. Ille uero eſſentiæ principiū. Hæc malorum origo, Ille bonorum. Salus una, uia item una: Pietas cognitioni adnexa. Tunc humana mens recta cōcipit, & meditatur: ubi ab principe natura infuſum exceperit radium. Quod ſi immundorum ſpirituum afflata prauitate ſubdiderit colla iugo, ſuccreſcunt inde, progerminant'q; adulteria, ſtupra, homicidia, id genus alia complura.

❡Humana natura aſtruitur non uilis, nec contemnenda. Hominis cauſa omnia eſſe à Deo quodāmodo producta. Hominem futurum fuiſſe immortalem, ſi non peccaſſet.

Caput II.

c Æterum poſteaquam huc prouecti ſumus, ut rationalis naturæ gradum oſtendere aliquo modo uideri poſſimus humilem, infauſtum, & nullo ferè cum cæleſtibus cōmunicatu, cum illic uiuacitas ſit æterna, & indefecta, hic caduca, & ſubſiciua ingenia. præſtò ſit & mira ſublimitas tanta faſtigii intercapedine interuallata ab infimis. Putemur interim Oratorio more, Hominis patrocinium ſuſcepiſſe, aut certe Academicorum Scholas ingreſſi Opiniones illorū interdum amplexari, Qui uerisſimilitudinem captantes, & inde Sceptici nuncupati nil omnino aſtruebant. Enitamur ergo iam hinc promere, Quæ hominem, & illius Terrenſi

locum faciat augustiorem suo metiẽtes omnia modulo, & ut Pindarus inquit, κατ' αὐτόν, ut simul Plynio occurramus, tradenti, Hominem nõ ideo esse proximum Deo genitum, ut uilitate iuxta belluas esset, uelut Sullæ nari aureum plane insertarit annulum Deus. Simul etiam Platonicis satisfaciamus, A quibus proditum scimus, Mundi partem, quæ supra lunam sit constituta, esse mutatiõis nesciam, genuina luce perspicuam, perpetua tranquillitate beatam, dici'q; agentem, quoniam, quæ hic sunt, cæli ultibus, ut sic dicam, sint obnoxia. At infra Lunam diuersa omnia. Vbi sit uitæ, mortis'q; collimitiũ, tumultuentur elementa, cooriãtur procellæ, Omnia quodammodo præcipitentur in interitum. Ideoq; recte Patiens mundi portio censeatur, Immo uero inferorum locus, Quoniã animæ malum sit, ad materiam se deflectere, quam in Theetheto nominat Plato dissimilitudinis regionẽ, hoc est diuinitati undiq; dissimillimam. Dicatur & Lethæus, sed profundus: & terræ tartara, in quæ anima deiecta, in cœnum creditur corruisse tenebrosum. Mors inquiũt, animæ est, dum corpore mergitur, in materiã labi, ipsa'q; repleri. quod si suspectet nusq̃, sed in cœnum identidem reuoluatur, etiam inde fieri, ut apud inferos dicatur dormitare. At si ueritatem, reiecta omni uesica, & ambitionis tumore paulum compresso, amplius libeat perpendere, Comperiemus primum, quicquid est naturæ corporeæ, hominis causa esse productum. Nam quis nesciat, elemẽtorum illuc rationem spectare, ut inde composita effingantur? Cõposita uero inanima non'ne propter animata, ut imperfecta propter perfecta? Plantæ utiq; animalibus deseruiunt: At hæc, immo uero omnia simul humanis usibus sunt destinata. Sed quid in humili uersamur? cur nõ surrigimur? & quæ tam miranda uidentur, nobis item obsequium præstare comprobamus? Expende radiantis Deos, ut inquit Apuleius, quibus cæli chorum comptum, & coronatum suda tempestate uisimus, pictis noctibus, seuera gratia, toruo decore. suspice inquam in hoc perfectissimo Mundi, ut ait Ennius, Clypeo miris fulgoribus uariata cælamina: quorum ex assuetudine spẽm q̃nq; mirari desinimus. nõ'ne nostris emolumẽtis ista destinantur? Mihi certe ita compertum, quantumuis illa inenarrabili sint ordine distincta, quantumuis dignitate humanum captum excedentia, tamen quodammodo propter hominem uideri creata. Quod si ceruicosior aliquis etiamnum putat irridendum, Apio, quod dicitur, uix satis inspecto, uelut Palladi felem coaptare cõnitamur, audiat quæso patienter, quæ in sanctis literis obseruata sub notanda cẽsuimus. sic uero Deuteronomi cap. quarto legimus, Ne forte oculis eleuatis in cælũ, Solem uideas, & lunam, & omnia astra cæli, & errore deceptus adores ea, et colas, Quæ creauit Deus tuus in ministerium cũctis gentibus. Homo itaq; in mundi meditullio constitutus, ueluti Rex plane, dominus'q; cunctorum, huc illuc porrectis, expansis'q; potestatis suæ uiribus, fruitur omnibus, omnibus imperat. id non sacris modo literis celeberrimum est, sed dictat ratio, & rerum ordo mirus. Id uero imperium, ac regimen ex prudentia est, quæ propria censetur hominis, In quo uirtus ea generalis est, Cum in Brutis per partes uideatur, Sicuti in Aranea ad contexendam telam. quamobrem iure homini subiiciuntur. Confirmat hæc, ut de Plynio interim sileam, Mercurii authoritas, qui diuinissime multa quidem, sed & illud peruidit. Pater inquit, omnium intellectus, hominem sibi similẽ procreauit, atq; ei, tanquã filio suo, congratulatus est, propterea forma delectatus propria, opera sua omnia usui concessit humano. Amplius & in literis nostris. M. Tullius aptissime colligit: Mundum uideri effectum eorum animantium causa, quæ ratione utantur, qui sunt Dii, & homines, quibus inquit, profecto nihil est melius. ratio nanq; omnibus excellentior. Iam, ut alia missa faciam: quis non uidet, tum magni sacerdotis sententia, tum summi Oratoris propheticum illud confirmari fere, Dixi, Dii estis, & filii excelsi omnes. Quod si inferat aliquis, male a me ita colligi: & inanes flari gloriolas, quoniam nusquam non imperium hominis pernoscatur proscissum, conuulsum, extritum'q;, Respondebunt Christiani patres, Supplicium esse ex admissa noxa, non rerum ordinem. Quippe quo sibi iure potestatem uendicet, qui uix dum in uitalem productus lucẽ, protinus se Deo rebellem præstitit: ut pene cum nutricis lacte flagitiorum, ac supbiæ semina hausisse uideri possit? Quod adeo uerum est, ut author nobis sit Beda, Ante hominis peccatum nil noxiũ ab terra progerminasse, non herbam uenenο pestilentem, non arborem sterilitatis inutilem uitio, sequestrata item Natricum uirulentia, & uiperarum. Verum, ut uideo, moriendi ne cessitate

cessitate urgemur pręcipue. hæc nobis infestos maxime facit, qui hominis statum hostiliter insectantur. Nec uident primum illum nostri generis patrem, tãquam Cæciam quendam, ipsum sibi calamitatum adsciuisse nubila. Etenim si non peccasset is, quod nam foret nobis cum morte commercium? An Apostolum non audimus dicentem, corpus esse mortuum propter peccatum? non dixit, mortale corpus ex peccato: sed mortuũ. Id quippe ante peccatum mortale fuerat, & immortale, quia poterat mori, & nõ mori. Aliud est autem non posse mori, Aliud posse non mori. Mortalis erat homo cõditione corporis animalis, At conditoris beneficio immortalis. Confirmat doctrinam hanc Nicolaus Theologus, comprobat in ciuitate diuina Aurelius Augustinus, astruens propter peccatum naturæ principem intonuisse, Terra es, in terram ibis. Sed et Gregorius amplissime astipulatur, cum asserit, ita fuisse conditum hominem, ut manente illo, decederent tempora, nec cum temporibus transiret, Stabat enim in momentis decurrentibus: nec ad uitæ terminũ per dierum incrementa tendebat. Posteaquam uero Cõditor est offensus, ire cœpit cum tempore, & tabernaculum mortis esse corpus humanũ. At huius Theologiæ ignarus Plotinus, etiam si est inter Platonicos tanquam maiorum gentium, de humanis agẽs animis, Pater inquit, misericors mortalia illis uincula impegit, ne semper huius uitæ miseriis teneantur. Quod si authoribus nostris non præstandam fidem, contendant Platonici, Veluti ad paruulam Cynosuram, qua fidunt duce nocturna Phœnices in alto, uti est ab Arato proditum, non ad Helicem, & Septẽtrionum claritatem aciem intẽderimus, Respõdeo, ex ipsorũ doctrina, esse imprimis credendũ. Q̃ m̃ mẽtes diuinas illa præ cæteris pręsagia indicant, ut in Phædro scribit Plato, quæ arte nulla, & cõsilio fiũt. Qualia sunt, quæ de Diotima uate, & Socrate, & Epimenide, idẽ Plato refert, Quę de sibyllis Varro una cũ Platone, Quę de diuinis Philosophis hebręi tradũt. Horũ ẽnim mẽtes tũ orbis remotissima obibãt, secretiora pandebant, cum a corpore seiunctæ, in unitatem'q; suã collectę Deo maxime inhęrebant. Quod Mercurius non negabit: sed Augustinũ, Gregorium, & antea multo Apostolum Paulum quis in eo statu constituendos audeat inficiari, qui diuinum sentirent afflatum, & pręter doctrinę profunditatem, quę illis affulsit amplissime, etiam stupenda pręcinerent mysteria, uitę sanctitas, miraculorum numerosa series efficacius me in fidem pertraxerint, quã Platonem Socrates, aut Epimenides, quos ueluti quintę classis, in hac pręsertim censura ne dignos quidem arbitror, qui nominentur, Ne quis hosce adeo Coryphęos ducat, ut iusto cum eis sacramento contendere non sit, ac interdicto certare. Addamus hoc amplius, ut peruicacium impudẽtiam reuincamus, Hominem primum, si non peccasset, fuisse immortalem futurum, non Christiana modo astruit ueritas, sed et Magi unà cum Platone Carminibus suis parari immortalitatem posse, asseuerabant, Zoroastris magiam nil aliud in Alcibiade putat Plato, quàm dei cultum. Et alibi idẽ Plato, non carminibus modo sancit, uerum philosophicis item rationibus & temperari animũ, & corpus uel semper, uel diu saltem a morte procul posse seruari. Hoc nec Auicenna negauerit, qui animo in seipsum restituto in corpora quæuis mirandam concessit potestatẽ. Sed in re confessa nimis multa. quod si laboriosa item obiiciatur uita, refelli id ratione potest eadem. Nam ut ait Nicolaus Theologus, ante peccatum Terra sponte alimenta suggerebat accommoda. propterea apud Moysem Deus, in sudore uultus tui uesceris pane.

¶ Terram esse mundi chorum medium, quæ sit Musarum chorea, qd Apollo, Terram esse stellam unam ex Pyth. cur Dea ab Platone dicta, Terræ nomen non esse uile, cur firmamẽtum dicatur, Item cælum quomodo unitas omnium, Terræ præconia plura, & quæ sit eiusdem forma. Caput III.

P

Orro' num tibi uilior homo est, quod sit quasi in imũ, hoc est in mundi cardinem, cẽtrum'q; relegatus, abiectus'q;? Ego quidem fateor, quod ex Aristotelis sententia Auerrois primo cæli confirmat, Terram inter elementa ignobiliorem haberi, Ignẽ uero nobilitate præstare. Quæ rerum series nõ modo inquit, in iis uisitur inferioribus, sed in corporibus item cælestibus. nam in libro de animalibus dixit Aristoteles, Lunæ naturã per similẽ uideri terrestri naturę. Cæte

rum sicuti ignis naturæ suæ mobilitate, raritate, luciditate in mundi ratione, qui ambiret, maxime contulit, Ita & Terra soliditate insita ad media mundi compingenda perutilis, ac necessaria fuisse uidetur. Eam uero optimum maximum Deum, tãquam chorum aliquem Diuini templi medium constituisse, amplius animaduertenti patet. Nam cum Mũdum, ut Platonici uolunt, ubiq; construeret rationis plenissimum, quo clarius suum referret authorem, In Sphæra qualibet uiuentia pleraq; collocauit, quæ non templum modo redderẽt ex cultissimum: Sed summi Opificis laudes assidue concinerent, Quod ipsum humanas itidẽ mentes in meditullio positas facere uoluit. Hæc uero est illa ueteribus celebrata Musarum chorea, quæ ad Apollinis ipsius Imperium recinit perpetuo, saltat'q;. Ipse uero, ut ait Orpheus, πάντα πόλον κιθάρῃ πολυκρέκτῳ ἁρμόζει, idest Cælum uniuersum cithara temperat canora. Apollo uero hic non alius est, quàm Deus, quẽ uniuersalem uocat Pythagoras, dictum'q; uult, quasi ἁπλόν, idest simplicem, ac unum, uel ἀπ' ἄλλων, idest ab aliis sequestratum, & multitudinis nescium. Et quoniam Pythagoræ incidit mentio, quem Plato eximie ueneratur, in quo'q; ingenium effulsisse diuinum, grauissimi authores ꝓdidere, Succurrit, quod ex doctrina promitur eiusdem, pertinet'q; ad nostri huius elementi præconium. Hic enim, sicuti accepimus, & meminit in libris de Cælo, & mũdo Arist. Terram e stellis unã esse prædicabat, Quod in commentatione de Platonis doctrina comprobat Alcinous, & forte significauit Plotinus, ubi ait, Terram, si uniuerso comparetur, esse ueluti pũctum, uel quasi stellam quãdam minimam reliquarum. Propterea si cõcipias, esse te in sublimi quopiam mundi loco, unde oculis subiiciatur Terræ moles, aquis circunfusa, & Solis, syderũq; radiis illustrata, non aliam profecto uisum iri, probabile est, quàm qualis modo uisatur Lunaris globi species. Verum hoc quæso, cuiusmodi putas, quod in spatii medio ęquilibrata, per ambitum tanta Cælorum maiestate obuallatur, quorum rotata uertigo motu, ut Varro dixit, orbito, immensam illi confert salubritatem, dum noctis, diei'q; custos ita attemperat annum, ut alimentorum omnis generis nec copia desit, nec bonitas? Illa uero Cælestũ radiorum in unam eam coniectio, ac ueluti disiectorum aggregatio qualem nõ modo splendoris excitat micantissimam claritatem, Sed comparat inde uirtutem? quanquã nõ me fallit, Plotinum scribere, eam radiis contemperationem nõ posse obuenire, ut coalitu, cumulo'q; nouam sibi concilient uirtutem, aut mirabilis aliqua inde forma dissultet. Quid uero ibi asserendum, cum Plato Terram uocat Deam antiquissimam Deorum omnium, qui cæli ambitu cludantur? putat Plotinus hoc loco terræ ab Platone animam esse contributam, Quæ cum animantia progignat innumera, sit'q; Animalis maximi.i. Mũdi membrum, tũ imprimis non absq; necessitate, tum nec aspernabile: cẽsendum est inquit, animal esse, sed intellectuale, atq; diuinum, & sensu quoq; pollens. Nam cum anima uim iudiciariam habeat, habet & facultatem, per quam, dum spectat in corpus, de passiõibus illius ualeat iudicare. Sed hęc ille uiderit. Nobis certe ex iis, quæ hactenus deprompta sunt, iam iam minus uidetur mirum, Cælestem patrem rationales Animas Cõditoris lumine obsignatas, ubi late dominentur, hic occludere, rursum'q; præscripto ambitu peracto, canere receptui. Quod siquem peruicacius terræ nomen, ut uile offendit, Is mihi haud ita multa uidet' lectitasse, cum & scientissimi philosophi Lunam æthereã terram appellare nõ dubitarint, nam & Mercurio aquam attribuerunt, Aerem Veneri, Ignem Soli. Sed amplius ordine submutato, Ignem item ascripserunt Marti, Aerem Ioui, Saturno aquam, Sphæram uero, quæ procul ab errore constituta, Aplanes dicitur, dixerunt esse terram, In qua celeberrimi apud Poetas Elysii cogitentur campi. quod ne quis risu explodere pergat, nõ absimile est, quod in sanctis habetur literis, Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram, & in Thesauris eisdem non'ne terram legimus uiuentium? Non'ne Moyses & Dauid Aquas per cælestia fundunt? Et Nicolaus Theologus, Aquæ dicuntur inquit, æquiuoce, nam quæ sunt super firmamentum, cælestis sunt naturæ, quæ sub firmamẽto, elemẽtaris. Augustinus in geneseos enarratione Saturni stellam esse frigidam contendit ex aquarum supercælestium uicinia. Soliditatem uero quasi terrenam adesse Cælo, ratione coniectari, Plotinus putat. nam terræ naturam opacam, proinde'q; Luci aduersam, & densitate immobilem, brutam'q; ab cęlo abesse longe arbitratur, micãtissimo, & ad motum maxime pernici. Rursus & aquam, quæ insita frigiditate imprimis cælo aduersetur, quod esse constat calidum primũ. Nostri,

& Salomon

& Salomon hebræus interpres Innnit, Firmamentum ab firmitate dictum autumāt, quoniam, ut in Iob legimus, Cæli quaſi ære, ſolidiſſimi fundati ſunt, hinc & apud Homerum οὐρανὸς πολύχαλκος dicitur. i. æris multi Cælum, quod ad ſoliditatem refert Euſtathius, pro inde inqnit, alicubi σιδήρεος. i. ferreum nūcupatur, aut quia Mythicorum eſt, eſſe inibi χαλκοβατῆ δώματα. i. æneas domos ab artifice ſubſtructas Vulcano. Addamus hoc amplius, quo noſtri loci nobilitas inſignitior fiat, & plauſibilior, Cælum eminētiſſimi authores unitatem eſſe dicunt omnium corporum, Id ita intelligi uolunt, tanquam cæli pars quælibet totus ſit mundus inferior, quia ſit in Stellæ cuiuſlibet uirtute omnis caducorum corporum uirtus. Id quod ſymbolice Pythagoras ille ſapientiſſimus ſignificaſſe uidetur, Vbi in luna, reliquis'q; ſyderibus elementa quatuor, montium ſupercilia, uallium conſtituit humilitatē, qnimmo Stirpes quoq;, & quę apud nos uiſunt, omnia, Neq; enim Stellarum in cęlo ulla eſt, quę non ambiat totum, quod ſublunaris complectitur mundus. Ex iis opinor, conſtare iam bene ſentientibus poſſe, Terræ elementum haudquaquam uideri contemnendum. Sed audi Platonis Timæum, Diuini inquit, decoris ratio poſtulabat, talem fieri mundum, qui & uiſum pateretur, & tactum. Conſtabat autem, neque uideri aliquid poſſe abſq; ignis beneficio, neq; tāgi ſine ſolido, & ſolidum nihil eſſe ſine terra, Vnde mūdi omne corpus igni, & terra inſtruere fabricator incipiens uidit, duo conuenire ſine medio colligante non poſſe. Inde aerem, & aquam inter ignem, terram'q; cōtexuit. Qualem igitur eſſe mundi cardinē remur hunc, tanta prouidentię maieſtate conſtitutum? non'ne regium uere? non'ne animalium principe dignum? Vtinam tam grate beneficam in nos, ac propenſiſſimam Conditoris bonitatem recognoſcamus omnes, quam non pigebit ęqua modo lance expendentes, in ſede media tam auguſti, tam diuini templi, ueluti Sacerdotes locatos, qui iugiter tanti artificis laudibus perſonemus. Iam erā Coronidem huic parti impacturus, Cum illa ipſa, ueluti munificentiſſima parēs, terra lacinia retractum commonuiſſe eſt uiſa, ac ornamēta ſua ingerere perexiſſe, Satis inquit, me in Mūdi ſede media conſtitutam, ſolidam, & undiq; in me nutibus meis conglobatam contemplatus es. Cæterum quæ ſpecies rerum eſt, quæ uarietatis maieſtas, ſic me inenarrabili herbarum, florum, fruticum, arborum, frugum copia conueſtitam, & , ut Apuleius tuus inquit, Cæſariatam conſpici? Quid Arabum odoramenta recenſeam? Quid nata Deo thura? Quid Oriētis aromata, & medicamina numeroſa, ſine qnibus, ut nunc eſt, uix Vita conſtiterit? Quid tot, tātorum'q; animalium & mitium, & ferorum, ac cicurum agmina ſubiiciam? Quid tantorum marium uaſtitatem, quid gelidorum fluminum, ac fontium perennem iucunditatem, lauacris abundis, & collucētibus mire gratam? Quid piſcium portentoſam molem, temperatam, modicam, puſillam, ac penē magnitudinem nullam memorem? An non cernis hic me ſpeluncis uſq; ad delicias excauatam? illic accliuem, ac ſuperba montium proceritate ſurrectam , et quodammodo ſcanſili ſupercilio Cælum affectantem, ac humano generi dictantem Vitæ leges? Alibi ſum depreſſa Vallibus, & Campeſtri planicie ſpatioſa, Culta, inculta'q; dulciſſima uobis ſuggero alimenta, In uiſceribus nec homini quidem ſterilis. Ibi uero recondita ſeruantur, Auri, argenti, æris, ferri, aliorum'q; metalla, nec ſatis, Marmora produco oīfaria molibus fulciēdis, ꝯue ſtiēdis, incruſtādis'q; parietibus excidēda, & in ſtatuas tantum non ſpirātes ꝯformanda. nec gemmarum defuerit ſupellex pretioſa, quibus ueſtri niteant articuli. Sed & maris Cōchylia Margaritas fœminis ſuggerūt. Nec lanificæ Serum ſyluæ luxui ueſtro molliſſimam abnegarint ueſtem. Taceo auicularum muſicos Cantus. Quid ſuſtructiones magnifico impēdio nobiles repetam? Quid Vrbium tantarum ſplendidiſſimam claritatem? Sed quod omnē excelſerit admirationis captum, Ego te Animal prouidum, ſagax, memor, plenum rationis, & cōſiliū natum ſuſtineo, Vagientis fletum excipio prima, adultum educo etiā delicioſe, opibus te contego meis, quicquid mihi eſt, ſumma hilaritate condonatur tibi , quia Magni Conditoris lumen in animorum claritate ſignatum animaduerto: Iam iam ab reliquis naturæ partibus abdicatos in ſinus uos admitto meos, plura etiamnum, & largius impertitura, ni Principem naturæ Deum rebelli animo, atq; inteſtabili nulla non hora conuelleretis. Illud uero hic ſubiiciendum protinus, Terram ab Homero dici Apirona , ſiue ἀπείρονα, ideſt infinitam, quia ſit σφαιροειδής, ac στρογγύλη ideſt orbicularis, quanquā nec latet philoſophum Poſidonium, ac Dionyſium, Terram dicere σφενδονοειδῆ ideſt fundæ

ſimilem, At Democritus oblongam ſtatuit, τραπεζοειδῆ uero Hipparchus.

¶Mundus quid ſit, Natura continens mundum quibus cenſeatur nominibus, Inibi de Sphæro breuiter, Quid ſit illud Timæi, Mundum conſtare ex mente, ac neceſſitate, Mundi principia tria. Caput IIII.

u Erum quia multa diu iam de Mundo uerba facimus, perſequamur & flores rerum ex ſummis authoribus, Illud præfati, nos ipſum hoc toto opere præſtaturos, ut ſi nil aliud, Varietatis iucunditas, & inde Genius aliquis non abſit. Id igitur huic potiſſimum inſerat̃ loco, Quæ nam ab doctiſſimis Mundi definitio afferri ſoleat, Quod initio ſtatim fuerat efficiẽdum. Igitur in libro de Orbium cæleſtium contemplatione Cleomedes ita finit: Mundus eſt cõſtitutio cæli, & terræ, & naturæ rerum: quæ intra cluduntur, hic omnia cõtinet corpora, nullo penitus extra relicto, haud infinitus qdem, ſed terminatus, argumento, quod à natura gubernat̃, nullius enim infiniti natura eſſe poteſt, cum id continere, & ei dominari naturã oporteat, cuius ſit natura. Quod uero adminiſtrantem habeat naturam, liquet, primo qdem ex ordine partium: deinde earum rerum, quæ oriunt̃ inde, tertio ex partium inter ſeſe conſenſu, mox & ex miro, quod hinc profluit, emolumento. Naturam eſſe Ariſtoteles cenſet, principium motus, & quietis, in quo primo eſt, & non per accidẽs. At naturam efficientẽ, gubernãtẽ, continentem'q; Plato δημιουργὸν uocauit, hoc eſt opificem, Empedocles Sphærũ, ut primo Phyſicorum Themiſtius ſcribit, quãquã & Sphærus qdam de Lacedæmoniorũ Rep. libros condidit, quorum utatur teſtimonio Athenæus, Ariſtoteles uero εἶδος etiam .i. ſpeciem, Qui & in libro de Mundo, poſtea quàm eum finem, quem poſuimus, eſt complexus, infert, λέγεται δὲ καὶ ἑτέρως κόσμος, ἡ τῶν ὅλων τάξις τε καὶ διακόσμησις, ὑπὸ θεοῦ τε, καὶ διὰ θεὸν φυλαττομένη, hoc eſt, dicitur & aliter Mundus uniuerſitatis ordo, ac exornatio à Deo, & per Deum cuſtodita, Mundum duobus conſtare dixit in libro de uniuerſitatis natura Timæus Locrus, Mẽte, & Neceſſitate. Tu intellige, ex actu formali: qui ſanè eſt in diuinæ mẽtis uoto præcipuus, Mentis'q; imago. Item ex neceſſitate .i. materia: quæ non tam intentione propria, quàm neceſſaria quadam conditione ad hoc opus accipitur. Mundi principia tria ab Platonicis colliguntur. Ipſum .ſ. τ᾽ ἀγαθὸν .i. bonum, ſiue Deus. Intellectus eiuſdem filius, ex paterna luce luminis more manans. Atq; inſuper Mundi Anima, ex intellectu diuino, uelut Spiritus per omnia profluens. Sed ea conditione inferioribus ꝓuidens, ut interim ab diuinis nulla ex parte declinet. Quod de Intellectu diximus, qa admiratiõe habet, ſententia Plotini ẽ, & Ammonii eiuſdẽ præceptoris. Sed & Iamblicus inter Ægyptioꝝ dogmata contineri ſcribit. In Academicis Quæſtionibus Cicero ſentientẽ naturam, qua contineant̃ omnia, nunc Mundi animum appellari ſcribit, Nunc Mentem, Sapientiam'q; perfectam, Quem Deum uocant, Sed & Neceſſitatem quandoq;, quia nil ſecus effici poſſit, q̃ ab ea ſit conſtitutum. Nonnunq̃ etiam fortunam, quod multa efficit improuiſa nobis, nec opinata, Cauſarum obſcuritate, atq; ignoratione.

¶Mũdus, ſiue Coſmos unde dicat̃, Quid Coſmius, & Coſmetor, Cur pulchra fiant in Mundo. Vnde colligatur Mũdi pulchritudo. Cælum eſſe picturatum, & cur dictũ ſit Ouũ. Belus quid. Caput V.

q Vem uero latine ex abſoluta, perfecta'q; elegantia, ut ait Plynius, Mundũ nuncupamus, ratiõe Græci eadẽ κόσμον uident̃ appellaſſe. nã & Mercurius, qđ omnia uarietate generationis exornet, ita quoq; dictum refert, aut quod in diuinæ maieſtatis ornamẽtũ initio ſit expreſſus, uti Florẽs Septimius inqt. At in Gorgia Plato, tradunt inqt, Sapientes, Cælum, & terrã, Deos, & homines ſocietate quadã, & amicitia, modeſto'q; ornatu, & tẽperantia, & Iuſtitia cõtineri. Atq; id uniuerſum ꝓpterea Mundũ, ornatum'q; nominant, non immunditiam, atq; intẽperantiã. Ab ordinis uero præſtantia dici mauult Euſtathius: quẽ illi ꝯtribuerit prouidentia. Oĩno ineſſe dictioni laudis multũ apparet, qñ uirum rõnis tum honeſtę, tũ moderatę κόσμιον appellare

Græci

Græci solent. Duces aũt Homerus etiã κοσμήτορας, uelut multitudini ordinẽ præfigentes. Author in libro de Philosophi historia Galenus est, & Plutarchus nõ omisit, Pythagoram primũ ὀνομάσαι τὴν τῶν ὅλων περιοχὴν κόσμον, ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ τάξεως. quod latine sic est, ob absolutissimam, quæ in ipso est, seriem, uniuersi cõtinentiã κόσμον .i. Mundũ appellasse. Nec sane mirandum magnopere, inqt Anacharsis in Septẽ Sapientũ Cõuiuio, ex diuina uoluntate decẽtissima, et pulcherrima perfici in mũdo, si in maximis qbusq; ptibus eius, ut Thaleti placuisse animaduertiť, & præcipuis Anima inest, Siqdem Animę organũ Corp⁹ est, Dei autẽ Anima ipsa. Et sicuti ex se motus plerosq; corpus habet, plurimos uero, & pulcherrimos ex animæ ui. Itidem Anima partim qdem ex se agit, partim uero uersandam, dirigendam'q;, ut collibuerit, se Deo exhibet, cum sit omniũ instrumẽtorum aptissima. Mundum uero esse pulcherrimũ, ex quatuor maxime colligimus, ut putãt ex ueteribus nõnulli, Ex orbiculari figura, quę omnium prima est, ac maxime capax, Ex colore item, q Cyaneus est, Ex magnitudine, Postremo ex tot, tantorum'q; syderum uarietate. Quippe argumẽtis facile comprobatur, Cęlum nõ esse, ut multis fere placuit, læue, nullis'q; picturatum imaginibus, atq; distinctum, Vt in uolucrum cernimus ouis, Quo nomine etiam inoffensum, lubricum, & tenerum uocabant. Democritus, & Pythagoras primi uidenť Oui nomine Cælum appellasse. Sed & Plato ex Ciceronis interpretamẽto, Deus inqt, Cælum ita tornauit, ut uel nihil, uel parum asperitatis haberet, nihil offensionis. Sunt ex prioribus, qui Belũ .i. Βηλὸν, esse astrorum, ac Ætheris ambitum prodant. Alii supremum, omnia'q; circũplectentem Aera. Nõnulli secundum Dryopas etiam olympum, Chaldęi Cælum eo itẽ noie intelligunt. Signat & Belus pauimentum, παρὰ τὸ βαίνειν .i. ab incessu, sicuti placuit Eustathio, Inueni & pro Ianuæ limine dici Belum, quem etiã φλίην uocant. Ardorem deniq; cęlestem alicubi legisse uidemur, Qui Æther nominetur, uel Cælum. Sed & Subiices pro aere alto, Qui Cælo subiectus est.

¶ Vacuum in Mundo esse nequit, Vtrum uisus sine aere intermedio perfici possit, An extra mundum esse possit uacuum. Caput VI.

i

Llud uero scitu dignum est, in mundo rõne nulla esse posse uacuum, quod se re comprobať ex iis, quæ sensibus manifesta sunt. Etenim nisi nexibus mutuis colligaretur uniuersitas, nec Mundum natura cõtineret, nec regeret, nec partium inuicem ulla foret societas. Porro ni uno loco sit mundus, ac nusq̃ interpellatus profluat Spiritus, probabile Cleomedes habet, tunc nec Visui, nec auditui locum omnino fore. Qua in parte operæpretium arbitror Plotini inserere placita, astruentis, Corpus per se necessarium minime esse ad emicantem ex oculo radium sustinendum, atq; perferendum, Qui nullo fultus tibicine, aut substrato in rectum suapte natura fertur, nec metuẽdum, ne radius ipse decidat, qui naturã habet luminis. Inter uisum, & uisibile medium per se necessarium est lumen, uel externum, Vel propriũ Oculi, seu obiecti ualde lucentis. Aristoteles uero, & eum secuti omnes, ne extra mũdum quidem uacuum relinquunt. Plato item, ut inquit Plut. neq; intra mundum, neque extra uacuum concessit. Pythagorici extra mundum esse uacuum autumant, in quod inquiunt, & ex quo respirat mundus. Hos secutus Cleomedes in contemplatione Orbium cælestium, ita esse, argumentis nititur peruincere, putat'q;, negare uacuum perinde absurdum uideri, ac siquis ita colligat, quia in humore carentibus locis aqua esse non possit, nec uas, quod eam suscipiat, esse posse. Sciendum uero est, Vas Corporis dupliciter dici, alterum, quod Corpus tenet, ab eoq; impletur, Alterũ, quod capere potest corpus. Quod autem dicũt, Si uacuum extra mundum foret, per ipsum mundus ferretur nihil habens, ubi consistere, atque inniti posset, Scire oportet, inquit, impossibile id uideri, Vergit enim ad medium: et id sibi tenet imum, quo nuit. Nam nisi sui medium, atque idem imum mundus teneret, profecto per uacuum agitaretur Mundus. Dicitur hoc quoq; ab illis, Si extra mundum uacuũ esset, profusa per ipsum substantia in infinitum iam dissipata foret. Sed hoc fieri nequit, Habitum enim quendam habet, ipsam tenentem, & conseruantem. Inepte quoq; afferunt, si extra mũdum uacuum esset, id infinitum esse oporteret, quod si infinitum esset uacuũ, Cor-

pus quoq; infinitum esse oporteret. Non enim sequitur, ut si infinitas sit uacui, sit etiā Corpus infinitum, Nam infiniti notio nullibi desinit, At Corpus continuo terminis includit᷑: Quare qui extra mundum nihil esse contendunt, nugantur, Id enim ipsum, quod nihil uocant, haud quidem profusæ substantiæ obsistere potest, quo minus rapiat aliqua expansa, & quod subinde naturaliter ab ea apprehendetur, ab eadem implebitur, locus'q; fiet ipsius, Quare oportet esse substantiam aliquam Vacui. Est enim simplicissima ipsius uacui notio, quippe incorporei, & tactum negantis, nec figuram habentis, nec recipiētis, nec quicquam agentis, aut patientis, Sed absolute ad corpus suscipiendum idonei, & apti, Siquidē quod impleri, deseri'q; a' corpore potest, uacuum est. Stoici, Plutarcho referente, & Galeno, extra mundi ambitum constituebant infinitum, in quod, Conflagratione, quam uocāt ἐκπύρωσιν, obueniente, posset resolui. Posidonius non infinitum, Sed quantum resolutioni sufficeret. Aristotelem Plut. idem & doctissimus uir, & prudētissimus, prodit, quod mirum est, extra mundum constituisse inane, ut cælum respiret. Sed ubi hoc astruat philosophus is, parum comperi.

¶ Vtrum esse possit Corpus extra mundum, Quod si concedatur, utrum possit a' nobis uideri, Cur pede affecto afficiantur inguina. Caput VII.

I Corpus sit extra Cælum, & mundo huic ad illud oculus dirigatur, nihilo prohibente discernere, dubium est, inquit Plotinus libro. V. Enneadis quar
s tæ de dubiis Animę, Vtrum illud uidere possit. Et re uera cum Mūdi ambitu omne, quod sub sensum cadere potest, apprehendatur, Cōcipere nequit animus, sensibile quippiam astitui extra mundum. Si tamen eminiscaris, esse ibi corpus aliquod, sed quod nihil habeat cum nostris corporibus commune, nō sentietur utiq; mundano sensu. Si uero Corpus id nostris ἀνάλογον effingas, iam ut internum censebitur, haudquaquā externum. Si causatio sese ostenderit in pede, confestim afficiunt᷑ & inguina. Cur non Genua potius, tanto præsertim propiora? Nempe quia illa inter se sympathiam habent maiorem, & naturæ in animali eodem similitudinē. Consimiliter sensibilia longe sequestrata, etiā si leuissime moueant᷑, nec patiat᷑ medium, præsentiunt᷑ tamē, id efficiente Mundi cōtinuata natura inter hæc, sicuti si summā partem intenti funis agitare pereris, mox & infima sentit motum, hinc etiam fieri putant, ut uenturos ad nos sensu occulto, sed non sine admiratione præsentiamus.

¶ Quo tempore Anni creatus sit mundus, Cur Aries signorum primus. Cap. VIII.

Orte uero uacantis operæ nō fuerit, breuibus hac parte explicuisse, quo anni tempore prima effulserit genitalis mūdi hora, Quādo certum temporis prin
f cipatum nō diffitemur habere hūc, q cernitur & tangit᷑, & est corporatus undiq;. In quo mire disceptant Hebręorū interpretes. Nā Iosue cū' plerisq; sectatoribus Mundum Martio factum mense nititur probare, tū quia succrescant e' terra tunc pubentes herbæ, Tum quia Exodi. XII. Mensis hic dicat᷑ Anni primus. Eliezer autem, ac nōnulli malunt Septembri Mundi initia cōtribuere, qm̄ tunc maturescentibus fructibus cum inclusis seminibus, absolutius fuisse uideatur Dei opus. Quę sententia maxime præstitisse uidet᷑, ut probabilior, quia, & in Deuteronomi Cap. XXXII. scriptum legimus, Dei opera perfecta sunt, Proinde in eam itē sentētiam pedibus eunt oēs, Hominē primum in statu ætatis perfecto ꝓductū, quo posset generationē ꝑficere. Tunc. n. unūquodq; uideri ꝑfectum, cum simile sibi progignere ualet. Quod ipsum & in fructuū ratione astruēdum est, qui suis sunt Seminibus grauidi. Quod uero Martius dicat᷑ mensium primus, nō ad mūdi primordia referendū, arbitrant᷑, Sed ratione solēnitatum celebrandārum dici uolunt, tum propter singulare Dei beneficiū: quo de Ægypto seuocati Hebræi fuerāt. Quod & innuere Scriptura uidet᷑, cum ait, primus erit in mēsibus anni, Tanq̄ insinuet, antea nō fuisse primum. Priorem tamē opinionem etiam tueri uidet᷑ Strabus. Aiunt porro' cum primum in ordinem hunc, & nitidissimam claritatem facta, expurgata, composita'q; elemēta sunt, Quem diem mundi esse natalem prædicant, Arietis signū media cæli tenuisse, Qui

locus ceu

locus ceu quidam Mundi uertex intelligitur. Proindeq́ factum, ut principem inter Zodiaci signa locum Aries habere credatur. Quo argumento mundanæ originis coniectant plerique, Astrologos ab Solis in Arietem introitu de totius anni fato pronuntiare, Mūdum denique esse natum, factum'q́, de Platonis sacrario promi, Author in Apologetico Septimius florens.

❡ Quæ sint in Mundo Antica & Postica, Dextra, & sinistra, sursum, & deorsum, declaratur Lucani locus, & Ouidii alter, Sacrificandi mos, cur in oriente nascantur Gemmæ, & Aromata, Leones, Elephanti, Papinii locus illustratur. Caput IX.

Q VÆstio autem de mundi partibus aliquid & ipsa contemplationis habet, præsertim in tanta opinionum diuersitate, mire dissidentibus etiam primæ notę Authoribus. Aduocabitur ergo ad partes, cuius etiam supra cōmeminimus, Cleomedes, quo ueluti antesignano, Poeticæ tortuositates rectitudini suæ restituentur, ac nitori. Igitur quia inquit, Mundum esse corporeum liquet, in eo superna concedamus, propemodum necesse est, atque item inferna. Sed Antica quoque, & Postica, necnon dextra, & sinistra, In globoso mundo locus imus intelligitur, qui medius, in quem nutu suo uergant omnia. Supernus uero, qui undique medio incumbit, Antica mūdi dicimus, quæ ad occiduas orbis partes proclinantur, Quoniam illuc adnuit motus. Posteriora orienti relinquuntur, quia inde feratur ad occasum. Ex iis porrò consequitur liquido, ut dextras habeat Septentrio, sinistras Meridies. Ex hac Cleomedis distributione, quā ab Aegyptiis uidetur accepisse, sicuti in libro de Iside discimus ex Plut. tollit plane ex Lucani carminibus nubilum, quod etiam si Author Sphæræ illustrare conatus est, nihilominus auribus acri lotis aceto parum satisfecit, mihi certe ad hanc diem hæsit interpretatio. Agitur ergo de felici Arabia, Cuius pleraque portio inter Æquinoctialem circulum, & Tropicum Cancri statuitur ab Cosmographis. In quibus regionibus solē gestāte Cancro, Vmbra plane in meridiem, hoc est in sinistras mundi partes nutat. Poetæ uersus hi sunt.

Ignotum uobis Arabes uenistis in orbem,
Vmbras mirati nemorum non ire sinistras.

Cæterum ex hac obseruatione expendant eruditi locum item Ouidii ex Metamorphoseos primo.

Vtque duæ dextra cælum, totidem'q́ sinistra
Parte secant Zonæ, quinta est ardentior illis.

Quod eo impensius commonuisse uolumus, ut sciant iam nūc bonarum literarum studiosi, interpretum fiducia nunquam esse in utranque aurem dormiendum. Sed redeo, unde sum digressus. M. Varro sexto linguæ latinæ fragmento diuersimode orbis hasce constituit partes, Quocirca inquit, cælum, qua tuimur, dictum templum, eius templi partes quatuor dicuntur, sinistra ab oriente, Dextra ab occasu, Antica ad meridiem, Postica ad septentrionem. eandem sententiam amplexatur & Plynius, cum ait, errantia sydera contrarium Mūdo agere cursum, idest læuum, semper illo in dextram præcipiti. Hæc uero obseruatio ab disciplina profluxit Thuscorum, Sed quam etiam comprobat Alcinous in libro de Platonis doctrina, quod mirum est. In Græcorum monumentis adnotatum nobis est, Morem sacrificandi seruatum diu, ut circumcurrerent aras cursum auspicati ab læuo dextrorsum, Zodiaci quadam imagine, cuius motio fit Mūdo diuersa ad exortū uergens. Mox uero ab dextris læuorsum procurrerent, quo motu cælum rotari, manifestum. Hāc uero scientissimorum esse hæresim, astipulatur magnus author Galenus, apud quem ita legimus, πυθαγόρας, καὶ πλάτων, καὶ ἀριστοτέλης δεξιὰ τοῦ κόσμου ἔφασαν εἶναι τὰ ἑῶα, ἀφ' ὧν ἀρχὴν εἶναι τῆς κινήσεως, ἀριστερὰ δὲ τὰ ἑσπέρια. ἐμπεδοκλῆς δὲ δεξιὰ εἶναι τὰ κατὰ τὸν θερινὸν τροπικὸν, ἀριστερὰ δὲ τὰ κατὰ τὸν χειμερινόν. Quæ ut latine potius loquamur, plerisque fortasse grece nesciētibus, Pythagoras inquit, et Plato, nec nō Aristoteles Mūdi dextras ad ortū partes esse dixerūt, a quibus sit principiū motus, Sinistras uero occiduas, Empedocles aūt dextras qdē in æstiuū tropicum, Sinistras in hybernū reiecit. Et T. Liuius ab V. c. primo, augurū sciētia dextras ad meridiē ptes statuit, ad Septētrionē sinistras. Si uero dextra cæli ps oriēs ē, Significat uero ipm hoc grā-

maticorum ratio, Scæas portas astruentium dici, quod occidẽtales forent, ideſt Δυτικαί. nam Scæa intelligi ſiniſtra, occidentalia'q;. patet opinor, inde, efficatiorem quoq; eſſe ibi Solis uirtutem, quam in occidente, propterea multa quoq; inibi prouenire, quæ in aliis orbis partibus nuſquam comperiantur. Cuiuſmodi ſunt Gemmæ, Aromata, & id genus plura, quæ ampliorem expetunt caloris copiam, Vt ſunt Leones, Tigrides, Elephãti, quæ omnia in iis locis, quæ'q; ad Auſtrum innuunt, affatim ſuccreſcunt. Ex iis uero, quæ aſtruximus, liquere arbitror Boui etiam ſeptimo, cur Papinius thebaidos primo, Oriẽtales domos dixerit primas.

Primæ'q;, occiduæ'q; domus, effuſa ſub omni
Terra, atq; unda die.

Quam rationem in Animalibus dextra, uel ſiniſtra pars, necnon Antica, & Poſtica, Item ſuperna, inſerna'q; habeant, Senſuum alios dici naturales, Animales alios, cur uirorum ſuperiora craſſiora ſint, In fœminis contraria eueniant. Caput X.

q Voniam paulo ante Ariſtotelis facta mentio eſt in ratione Mundi partium explicanda, nunc operæpretium facturum me ſum ratus, ſi Alberti cognomento magni placita ex eadem ſchola huc trãſpoſuero, ſed comptiora multo, & magis latina, quando author is, quod fatendum ſit, in dicendo Goticum ſapit, & Barbarum, Inter Peripateticos tamẽ nominis celeberrimi. Igitur in ſecundo librorum, quos de cælo ad Ariſtotelis lucernam concinnauit, Omnino inquit, Pythagorici uidentur omnium primi cælum ſcrutando tradidiſſe in eo dextrum, & ſiniſtrum. Quod eſſe animatum putarint, corpus'q; animatum, & ad locum mobile hæc habere partium diſcrimina, animaduerterent. Equidem in contemplando animaliũ motu, dextrũ utiq; ppendimus, & ſiniſtrũ. Sed illa prius, ſurſum, deorſum, Ante, retro, qppe in pluribus, iſta cõperiuntur. Nam in qbuſcũq; dextrũ fuerit, & ſiniſtrũ, in eiſdẽ neceſſario ſurſum erit, & deorſum, nec tñ ediuerſo. Igit' illa, dictante natura, prima erũt. Secũdo loco ante, ac retro. Poſtmodũ quæ dextra dicimus, & ſiniſtra. Probant' uero iſta inductione, ac ſenſu. nec enim animantibus cunctis hæc inſunt diſcrimina omnia, Sed iis tãtũ, quæ perfecta uiſuntur, quæ'q; ſenſibus prædita ſunt omnibus, præter'q; locali motu. Pluribus uero ineſt ante, ac retro, Surſum, & deorſum. Nec tamen dextrum, aut ſiniſtrum, ut quæ guſtum modo habent, & tactum, & motu priuantur locali, quoniam non moueãtur niſi cõſtrictionis motu, & ampliationis, Sicut Oſtrea, Spõgiæ, id genus alia pleraq;, In quibus, quod ſæpe iam repetimus, ſurſum eſt, ac deorſum propter nutrimenti motum. Ante uero, & retro ex ſenſuum item monone, Qui tamen in illis non fiunt ualde perſpicui, quod nulla ſint ſentiendi organa expreſſa. Quo argumento traditum forte ab Ariſtotele eſt, in eiuſmodi eſſe, quod retro dicitur, De eo autem, quod ante, tacuit. Nullo autem pacto in iis dextrum eſt, aut ſiniſtrum, quando nec localis motus, Et natura non inducit uana, redundantia'q;. In plantis id modo eſt, quod uocãt ſurſum, & deorſum. Eſt enim ibi cremẽti motus. Scribit tamen philoſophus Iſaac in libro de elementis, Plantas duobus eſſe præditas ſenſibus, guſtu, & tactu. Sed tunc dicendum, Alios eſſe ſenſus, qui dicantur Animales, alios, qui naturales. ſenſus naturales uocauit uirtutes congruas ad alimentum ſuſcipiẽdum, Animales autem eos, qui cum alimento etiam ſenſibilium intentiones percipiunt, ſecundum animæ quodcunq; iudicium. Cæterum ex iis, quæ hactenus aſtruximus, & illud conſecutione quadam noſſe debemus, Surſum eſſe principium longitudinis in corpore animato per hoc, quod eſt crementi exordium. Id uero eſt ab calore cordis intimo. proinde tandiu longitudinis durat extenſio, quouſq; caloris poteſt pertingere, radicale humidum extendendo. In quo illud obiter commonendi ſumus, Nutrimentum animatorum oĩum eſſe cõmixtum. Propterea grauiores partes, magis'q; terreſtres ad inferiorum delabuntur alimentũ. Tenuiſſima uero quæq; intimi caloris uirtute ad ſupna ꝓſouẽda ſurrigũtur. Arguĩẽto eſt, uiroꝝ portiones ſupnas caloris redundãtia cõnutriri amplius, & craſſeſcere magis. Quod in mulierib⁹ ꝯtra fit. Ideo'q; mares ferunt' in caput ex alto, At fœmina inferioribus excipitur. Dextrum uero latitudinis eſt principiũ, nõ quidem mathematicæ

sed informatæ potius latitudinis uirtute mouente per locum. Motus nanq; is, licet oriatur a corde prius, mox uero a posteriore parte cerebri, uel ab eius uicario, quam modo uocat Nucam, per Sphondylia dorsi descendens, tamen non effunditur, nec explicatur per mo tuum organa, nisi in latere, quod est latitudinis initium, quod dextrum est. proinde in la teribus instrumēta motus producta ab natura sunt, Crura, Alæ, Pedes. & ad eum quidem motum per se refertur caloris copia dextrum latus. Tum etiam ob cordis ad eam partem uerticulū paulo maiorē. Proinde omne perfectum animal dextrum prius profert pedem inter ambulandū. Sinistrum uero nō refertur ad motū, nisi p accidens, trahitur enim pes sinister ad corpus sustinendum, ne decidat. Ante uero esse dicitur profunditatis principiū. Nam motus sensilium uirtutum ab anterioribus orditur, Vbi sunt sensuum organa, ptin git'q; usq; ad primum tangendi organū, quod est cor. Atq; ita fiet motus ab eo, quod ante, in profundum, Siquidē hæc in corporibus profunditas intelligitur, ab anterioribus in po steriora. At in iis, quæ inanima sunt, hasce differentias non cōperimus, ut in elementis, & lapidibus. Dicimus tamen dextrum terræ latus, quod sit nobis a dextris, quod idem in ca ptandis dicimus auguriis, auspiciis'ue. Cōsimiliter & Statuas, imagine quadam rerū, hæc habere discrimina pronuntiamus.

¶ Cælum an sit animatum ex Peripateticorum doctrina, Item quæ sint in eo Dextra, & sinistra, Antica, Postica, Superna, Inferna. expenduntur Virg. Loca duo. Cur Cælū mo ueatur ab Oriente in Occasum, Cyttarus quid. Cap. XI.

Sed quorsum hæc tam multa, tam'q; cōquisite de animalium partibus ex Peripatetica Schola? Nempe ut latius exequamur susceptam quæstiōem ex eiusdem decretis. Si sit animatum cælum, cuius materiam Dionysi us Areopagita primā uocat, idest optimam, purissimam'q;: tunc dubio procul principia motuum animæ in eo concedenda. Ea uero sunt, sur sum, deorsum, Dextrum, Sinistrum. Cum uero Cælum habere animā dicimus: & terrestre animal item habere animam, Sumetur æquoce anima. Nam quæ di citur in Cælo anima, Substantia intelligitur separata, Quæ non sit alicuius actus corporis, nec actum habeat in corpus aliquem, nisi localis motus, quem infundit. Proinde ab emi nentissimis traditum scimus, Cælum nullatenus habere animam, Quando substantia se parata rationem animæ nullam habeat. neq; enim est obligata corpori sic, ut actio eius sit non libera. Sed nec Plato, quātum ex decimo legum colligimus, Globis ita animas inclu dit, perinde ac corporibus humanis alligantur animæ. Sed tāta insigniri potestate scribit, ut diuina contemplatione perfrui ualeant, interim iniunctum sibi Cælestium orbium mo uendorum obeuntes munus. Quam ob rem Plato, Dionysius'q; non tam sententia discre pant, quàm uerbis, quādo hic Angelos uocat, Animas ille. Ptolemæi uero sentētia est, & Mathematicorum aliorum, Cæleste corpus non moueri, nisi uoluntate, ac nutu causæ pri mæ. Veruntamen nec ideo Dextrum, Sinistrū'q; negare in cælo debemus, quod orbicula re, globosum'q; sit, ac uniforme. Neq; enim illa figuris modo distinguunt, sed et uirtutibus. Igit' Dextrū erit in cælo, unde est motus eius, Quia sit in omni animato motus ab dextra. Etenim cum motus reuolutionis unius non sit tempore infinitus, Nam nec circunfe rētia est ambitus infiniti: necessarium est, inter cæli partes esse aliquā, unde fiat uertiginis exordiū. Omne enim, cuius una reuolutio incipit post aliam moueri, habet proculdubio initiu locū. Omnis uero motus ordiens a parte, & cōstitutis locis: habeat oportet principiū aliquod naturale, quod causa sit, cur initiū sumatur a parte illa. Hoc uero esse non potest, nisi dextrū. Proinde cludamus, Dextrum, Sinistrum'q; in cælo necessario concedi. Longi tudo autē orbis, cuius principia sunt Sursum, & deorsum, est Spatium, in quo disponūtur orbes secundū motum diurnū ab Polo in Polum sup Axem æqnoctialis circuli. Quo mo do colligendum relinquitur, Antarcticū Polum esse Mundi partem supiorē, Arcticū uero inferiorē. Hæc autē ita distinguimus, quo ad habitabilē nostrā, Quæ quarta est Septentrio nalis Hemisphærii supioris. Qua ratione caloris fons est dubio procul ab meridie, & meri dianis Stellis, imó'q; ea portio supior recte statuitur, Sicut esse in animalibus iam dictū est.

Nec tamen dissimulandum parte hac, Pythagorā philosophum nobilem putasse, Septentrionalia esse Mūdi partem supiorē, forte, quia inibi Stellæ uisuntur plures, & Stellarū imagines, & pinde uirtus quoq; eodē loco maior cōcipi debeat. Id uero refelli hoc modo pōt. Sunt certe planetæ septē: quorū uirtutē Stellæ oēs consequunt᷑, Q̄m ita demū se illi habeāt ad Stellas alias, ut se habet ad corpus aīa, ceu comprobant Mathematici. At Planetæ Solē sequunt᷑ maxime, Ad cuius interualla nūc directi sunt, nūc Stationarii, aut retrocedētes, Q̄nq; etiam radiis eiusdē occulti, rursum'q; emergentes. Igitur & Stellas oēs Solem sequi, astruendum est. At Sol meridianæ propior terræ sine dubio est. Ergo & portio illa merito iudicari superior debet. Sed nec illud ignorandum, dici quandoq; alio item modo supremum, uel infimum in cælo ex Stellarum cursu. Nam cæli medium in meridie uocatur supremum, Et medium in Hemispbærio inferiori uocatur infimū. Atq; ita ab Metaphysicis capi, sciunt eruditiores. Hæc scrupulosius paulo consectari collibuit, tum quia mira hominum naturæ capacium subtilitas arrisit plurimum, Tum ut interioris doctrinæ candidatos amplius commonerem, quid astrui possit super illis doctissimi Poetæ carminibus ex libro Æneidos primo.

Et iam finis erat, cum Iuppiter æthere summo
Despiciens mare ueliuolum, terras'q; iacentes,
Littora'q;, & latos populos, sic uertice cæli
Constitit, & Libyæ defixit lumina regnis.

Sed quis non uidet illud quoq;, quid ad ea, quæ attulit Aurelius Macrobius, author excellentissimus, addi possit in carminum illorum expositione, Quæ primo Georgico legunt᷑.

Hic uertex nobis semper sublimis: at illum
Sub pedibus Styx atra uidet, manes'q; profundi.

Platonis tamen sententia fuisse uidetur, in mundo ex se non dici supernum, orbicularitatis ratiōe, quoniam sit hæc undiq; uniformis. dici tamen in eo sursum, deorsum'q; quo ad nos, qui superna nuncupamus supra caput surrecta. ediuerso autem inferna, quæ pedibus subuciuntur. Quin & ex cōmuni formula loquendi hisce utitur appellationibus Aristoteles, Sicuti multis placet. Nam ut. ii. topicorum ipse ait, utendum nominibus secūdum plures. proinde consensu uniuerso Mundi superna dicit, ac inferna. Quæ tamen non solū quo ad nos distingui, pala'm est, Sed, uti diximus, & naturæ ui. Vt enim in nobis dextrū distinguitur, & sinistrum ex habitudine ad animalem motum, qui localis est. Cōsimiliter superna, inferna'q; ex habitudine in mundo constituuntur ad simplicium item corporum motus, quæ mundi sunt uelut præcipua membra. proinde supernum sancitur, quo' feruntur leuia. Infernum, quo' nutu suo tendunt grauia. Et leuia utiq; nobiliora, quia formaliora. Sed hic quærat forte aliquis, cur Cælum ab Oriente moueatur in occasum, nec ediuerso. Hic uero sciēdum, Naturam, quatenus fieri potest, quod agat, nobilissime semper, ac præstantissime agere. quæ cum ita sint, Nouimus equidem in Animalium ratione superiora inferioribus nobiliora censeri. Sic antica posticis, & sinistris dextra. Ergo Cæli motus debuit uertiginis inde initia ducere, ubi portio est excellentior. Et motons primi uirtus, templorum etiam argumento, quæ omnia fere' exortum spectant. Cælo item motus congruit præcipue simplex, sempiternus, idest circularis, & uniformis. Hic uero, ut diximus, ab loco, qui in eo præstantissimus est, incipere debuit. Non alius uero est is, qua'm dexter. Quin tum uero corpus nec grauitatem habet ullam, aut leuitatem, quando nec a' medio mouetur, nec ad medium. quod inde si abscindatur quippiam, nec superna omnino petet, uel inferna, quoniam eadem sit partium ratio, quæ totius. Proinde colligēdum, corpori huic, & partibus uel ex natura, uel præter naturam motum non cogruere alium, qua'm orbicularem. Postremo id quoque norint studiosi, necessarium uideri duplex cōcedere dextrum. Alterum Sphæræ superioris, Et inferiorum alterum. Sed nos demum ad alia non iniucundiora hinc iam digrediamur. Si leuiculum illud ex grammatica supellectile inseruerimus, sublimem Cæli partem dici Cyttarum, quanquam & eo uerbo Cauitates signentur in fauis, Et quibus insidient Glandes. Sed & in piceis pani, seu paniculæ, aut nucamenta, callo squammatim compactili eodem censentur nomine. Nam in pinu Strobilia primum florentia Theophrastus Cyttara nuncupat proprie.

Mundi

¶Mundi figura, an cælestia nutriantur. Caput xii.

Xpetit forte aliquis, afferam hoc potissimum loco, quid de Mūdi figura sentiendum. Quando stoici, ut author est Galenus, globosum esse mundū prodidere. Alii Conicæ figuræ. Alii ēt Oui. Epicurus uero, q dum palato, qd sit optimū iudicat, Cæli palatiū, ut Ennius ait, nō suspexit satis: nil ꝑrsum affirmat. cōtingere nanq; omnia. etenī globosum esse, & aliis cōtineri figuris. Nos uero cōsensum in eo mortalium sequamur, orbem appellantium. credamus & argumentis rerum, quibus reuincitur abunde inscitia parum perspecte, parumq́; explorate sacris Philosophiæ initiatorum. Quibus rectissime illud extritum insusurraris. Quadoquidem ab Syris longe dissitus es, μὴ σύριζε, ne Syrum agas, ne plane fias ὄνος ἐν μύρῳ idest in unguēto Asellus. Id forte hac parte expendisse præstiterit. An ullo modo cælestia nutriantur. Quod magnos authores sensisse, uel hinc liquebit. Sed ut pugnam tutius indipiscamur cōspiratu magno nitibundi, ab Peripateticorum Coryphæo instruere aciem ordiemur, Quo procliuius hostium procinctæ classes moueantur gradu, & mox territę, ac dispalatę proterantur, ueluti effuse immisso equitatu. Ergo Aristoteles inquit, si pascitur mundus, etiam corrumpetur. Verum nullo eget alimēto, propterea æternus est. Plynius uero naturalis historiæ libro. ii. Sydera, inquit, haud dubie humore terreno pascuntur, quia orbe dimidio nonnunquam maculosa cernatur luna, non dū suppetente ad hauriēdum ultra iusta ui. maculas enim nō aliud esse, q̄ raptas terræ cum humore sordes. Et alibi, in dulcibus aquis esse alimentū lunæ prodit. Sicut in marinis Solis. Ab hac sententiæ uanitate nō ita fere abest Ptolemæus in ἀποτελεσμάτων libris, quos nunc quadripartitos uocant. Vbi lunam ideo humectiorē credit, quia humidus uapor a terra ad eam, Syderibus aliis terræ propinquiorem, affatim conscendat. Quæ ratio Saturnum efficiat sicciorem, quod ab hisce uaporibus lōgius abierit, de qua re mox plura. Cæterum cui non sit uenia post M. Tullium de Deorum natura libro. ii. quanquam sub aliena persona instrui disertationem, non me fallit, idest opinor, stoica. Sunt inquit, stellæ natura flammeæ, quo circa terræ, maris, aquarū uaporibus aluntur his, qui a sole ex agris tepefactis, & ex aquis excitantur, quibus altæ renouatæq; stellæ, atq; omnis æther refundat eadem, & rursum trahat in idem, nihil ut fere intereat, aut paululum. Ex quo euenturum putant, ut ad extremum totus mūdus ignescat. Idem porro & naturalium sexto Seneca tradidit. Sed & Stoici reliqui, ut cōprobat in libro de Iside Plut. Iam Poetæ omnes fere in eam sentētiam pedibus eunt. Sed quantum ex mutis, quod dicitur, magistris, compertum nobis est, ab Aegyptiis sacerdotibus opinio hæc orta primū, mox propagata in multos est. Ab illis enim traditum, Oceani humore cælū ali, Stellasq; ubi humorem conceperint, descendere, ac retrogradas fieri, donec humore iterum percocto, digestoq; ascendant, exaltenturq; ac dirigantur. Quæ sententia ne profluat longius, & serpat in plures, circunscripta reprimatur tum rationibus, tum magni nominis authoritatum obiicibus. Atq; Auicennæ imprimis, apud quem in libris de Cælo & mundo ita legimus, nullo id pacto physicam pati rationem, siue nutrientis proprium expēdas, siue cōnutriti. necnon crementi notionem, quod ex alimento recipit corpus dimensionibus tribus, ita ut æqualitas insit portioni cuilibet Diametrorum trium: quibus corpus metimur nec amplius sit parte una, q̄ reliqua, siue intrinseca sit ea, seu extrinseca sine ulla corporis permutatione ab propria dispositione, ac figura. Si enim dicamus augescere digytum, & incidantur Diametri eius, factum reperietur augumētum parte qualibet ex æquilibrio inter duo puncta. Proinde si ratione hac cælum augeri contenderimus, fieri nequit id, nisi omnino concipiatur, adiici quippiam. Id uero aut intimum erit, aut extimum. Si extra, tunc moueatur, necesse est. Ac motus is uel proprius erit, uel peregrinus. Si proprio motu agitatio fiet, ad cælum, uti ad locum sibi cognatū feretur. & inde colliges, esse leue. Si ima petierit, graue. Quo modo necesse erit, cælum quoq; uel esse graue, uel leue. quod ipsum peripatetica non admiserit schola. Si uero attrahatur ab alio, ut ab igni, aut eiusmodi quopiam, tunc profecto hæc fiet attractio, ut cælo infundatur: sicuti ingeritur animalibus cibus, ut quod perierat, restituatur, id quod si dederis, consequens erit, cœlum esse corporale, quod eruditorum Schola plurimo risu excipiet. Quod si intimum dicatur, ueluti est

in animali sanguis, tunc necessario sequitur, ut digeratur nutrimentum, mutetur'q; ex eo, quod cælo dissimile est, in id, quod simile sit, quo posito, cælo uidebitur aliquid esse contrarium, quod esse absurdum liquet. Adiiciamus aliqd ex Platonica item Schola. Plotinus in libro de cælo sic fere' scribit. Alimoniam cælestia non requirunt. neq; enim ex inopiæ nostræ affectione ad eandem libram sublimia seuocare debemus: neq; animæ ratio ibi compar, nec regio, nec ibi causa ulla, ex qua infima hæc profluentia continue nutrimẽtum appetunt necessario. Absit ergo permutatio ab illis, quæ nostris corporibus dominãs ex habitu naturæ deturbat. Adde gentium cõsensum, quãdo cælestem locum Deo, & substantiis diuinis attribuunt omnes. ueluti immortalem locum immortalibus, & diuinis rebus coaptantes, ut Dei habitatio sic intelligatur in cælo ex similitudine, ac coaptatiõe, quoniam inter corpora reliqua cæleste corpus ad similitudinem amplius accedit spiritalium substantiarum, neq; enim fieri queat, ut alia ratione cæli habitaculum Deo contribuatur. nanq; corporalis loci haudquaquam indigus est. proinde colligi debet, mundi partem illam nil prorsum pati. quippe in tam numerosa annorum serie quippiam in ea commutatum, non est qui obseruarit. Suffragat' & ipsum Aetheris nomen, quod supremo congruit loco, ab rotatæ uertiginis perpetuitate.

¶ Quot sint omnino Sphæræ. Caput xiii.

Onsentaneum forte studiosi censuerint, ut hic uellicatim attingamus Globorum cælestium, siue orbium historiam aliquam, ut ne omnino uideant' Asymboli nostro beneficio. Ista quidem diutius consectari, non est omnino nostri instituti. quo tamen pleniori obsequio demereamur bonarum literarum cãdidatos, quæ uaria nobis lectiõe comperta sunt, nõ grauabimur breuissime superioribus assuere. Imprimis uero sciendum, super octauã Sphæram, quæ uerius firmamentum dicatur, locari cælorum globos duos ab Christianis doctoribus. Strabo & Beda, & unum quidem Empyreum uocãt, idest Igneum, uel intellectualẽ gloriæ contemplationi aptum, & quietum. Nominis uero rationem duci non ab ardore, sed ab splẽdoris exuberantia potius. Quod ipsum syderibus suis, hoc est Angelis sit insigne, proinde in Iob legimus, Vbi tu eras, cum me laudarent astra matutina? Et hunc immobilem intelligunt, quoniam si moueretur, eius motus per motum appatentis corporis deprehenderetur. Cum uero Porphyrius discerneret ab Dæmonibus Angelos, statuens in Aere Dæmonas, per loca empyrea Angelos, non utiq; cælum hoc intellexit, ut author est Thomas, sed Sydereum potius globum, quem more Platonis igneum arbitrabatur. & ideo Empyreũ nuncupabat. quod immo dictum uelim, ne quis Porphyrii sententiam legens apud Aug. decimo ci. diuinæ incidat in errorẽ. Basilius, quod scitu dignum est, induxit Empyrei cæli cõstitutionem, ne uideatur simpliciter Deus opus suum a' tenebris inchoasse, quod Manichæi calumniantes, Deum ueteris testamenti, Deum tenebrarum nominant. Sunt uero inter hæreticos Manichæi, ab Persa quodam appellatiõe ducta, Cui nomen Manes, uel Manichæus, ut habent alii, Qui duas introduxit naturas, & substãtias duas, bonam, & malam. At Gnostici itidem Hæretici ab scientiæ magnitudine ita uidentur nuncupati, sicut Agnoitæ ab ignorãtia, quod esse nouissimam horam Christo ignotam, opinẽtur. Sed ad rem. Orbẽ uero alterum Crystallinum censent appellandum, atq; item Aqueum, ex similitudine, quam cum elemẽto habeat in diaphani ratione, nomen aucupati. post quẽ subsequatur firmamentum. Aegyptiorum schola, & Chaldæorum super octauũ globum nihil agnoscit. quorum scita Plato item, necnõ Aristoteles, & Hipparchus amplexi sunt. Et, quod mirum uideri potest, Ptolemæus quoq;. apud eum quippe ne uerbum quidem ullũ fieri comperies de Sphæra nona, quam iuniores aliqui cælestium rerum studiosi, aut deprehenderunt, aut effinxerunt. Sicuti item alii occasione hinc sumpta, Decimam cõmenti sunt. Hæc uero Orbis noni sententia inde potissimum agnoscitur profluxisse, quod eius authores opinati sunt, omnes, qui octauam Sphæram ad orientem ab occasu moueri nõ inficientur, etiam nonam Sphæram necessario admittere. Quod cum profiteatur Ptolemæus, dubiosum non sit illis, quin hic quoq; orbem concedat eundem. Parmenides commenticium

menticium quiddam Coronæ similitudine effecisse creditur, στέφανον appellans Conti-nentem ardore lucis Orbem, qui cingit Cælum, quem Deum dicit.

An quæ Visuntur, sint plane Syderum Corpora. Item an Stellæ suo luceant lumine. Quid Ætheris nomine intelligendum. Cur in Planetis uarii cernantur colores. Cur Luna maculosa. Asteriscus quid. Caput XIIII.

Vperest de Stellis aliquid carptim quoq; conscribere, Vt mox ad alia transeamus. Occurrebat autem hac parte in Phædone Platonis opinio, Non esse, quæ uideamus, Syderum Corpora, Sed radiorum quasdam reflexiões in Aere, similem syderi speciem referentes. Sicut in profundo agentes Pisces uideant in aquæ suprema facie non Sydera, sed imagines Syderum, & ut sic dicam, radiosas umbras. Verum illud grauioris operæ ingerit sese amplius, luceant suo, ac genuino lumine Stellæ, an sicuti Luna, id ab Sole mutuentur, mira siquidem inter Authores discepratio est. Macrobius uir reconditissimæ Scientiæ primo rerum naturalium, Stellas omnes suo propterea lucere lumine pdidit, quod supra Solem locatæ in purissimo sint æthere, in quo quicquid est, Lux naturalis sit, & sua. Lunam uero, quia infra Solē sola sit, & Caducorum iam regioni luce sua carenti proxima, lucē, nisi desuper posito Sole, nō habere. Denique quia Mundi pars ima terra est, Ætheri autem ima pars Luna est, Lunam quoque terram, Sed ætheream dixerunt. Idem fere Cleomedes approbasse uidetur, Cum Lunam scribat, Corpus esse nactam cum Aere permixtum, atque tenebricosum, quia in puro æthere non uersatur, Vt astra cætera. Ætheris autem appellatione, inquit Apuleius, Cælum ipsum, Stellæ'q;, omnis'q; Syderea compago intelligitur, non, ut quidam putant, quod igneus sit, & incēsus: sed quod cursibus rapidis semper rotetur. Nicolaus uero Theologus ab Solis luce illustrari Stellas scribit: & propterea secundo de Anima Solem dici Patrem Virorum, ac Deorum, quoniam ab eo Sydera, quæ antiqui Deos putabant, Lucem mutuentur. Idem & Metrodorus sensit apud Plut. Succinere uidet & Plynius, cum in laudibus Solis inquit, hic suum lumen cæteris quoq; Syderibus fœnerat. Sed alibi ait, Supra Lunam pura omnia, ac diuturnæ Lucis plena. Albertus secundo Cæli Aristotelis sententiam secutus, Stellam quālibet eiusdem esse naturæ scribit, cuius sit Corpus, in quo est. Ea uero est inquit, Essentia quinta, ab quatuor simplicibus corporibus, hoc est ab quatuor distincta Elementis. Aristoteles ipse secūdo de proprietatibus Elementorum, & Planetarum apertius perdocet, Stellas omnes ab Sole illuminari, Sicuti Lunam. Cui astipulatur in libris compositionis magnæ Ptolemæus, Quin & eiusdem Interpres: Sed & Auicenna. Albertus quoque secundo Cæli cum illustribus inquit, Viris Stellam quālibet astruimus ab Sole illuminari, Sed aliam plenius, aliam minus pro naturæ nobilitate, Siquidem purissimas esse quasdam, manifestum est. proinde Lumine excepto, perfunduntur protinus ab superficie Soli aduersa usque ad auersam, Vt Stellæ Corpus integrum illustret omnino claritas, nihil ab candore degenerans intimo. Quod in Ioue uisimus, & plerisq; aliis. Ille uero ipse Candor in ruborem uergere incipit, sicuti in Marte, si ab Corporis nobilitate quippiā fuerit declinatum. In quibusdam etiā pallescit, Vt in Venere. In Saturno obscurior est. At in Lactei circuli Stellis albescit. Luna uero, quæ terrestris est naturæ, ut docuit Aristoteles, nō est adeo pura, quamobrem mutatum ab Sole Lumen non quit admodum intima penetrare, quæ ratio illius reddit maculosam faciem. Illud ex Grammatica fuerit ratione, Stellam signare plerunque claritatem, congruentiam'q;, quod Asterisci comprobat appellatio. Id uero est Stellæ signum, in angulis quatuor interpunctum hoc modo ⁜. apponi iis consueuit, quæ optime se habent in carmine, quæ'q; cuiusdam Stellæ imagine colluceant, quo tiam apposite omnia, & opportune promantur.

An Planetæ afficiantur Vaporibus terræ. Prius, Qualis censeatur in literis Ptolemæus. ἰσχὴ quid. Caput XV.

P Tolemæum Astrologorum principem, & in mathematicis ingenii eminentissimi incessere pleriq; non desinunt, tăquam parum philosophiæ peritum, Vt qui sæpe tot admittat errata, quot super re aliqua enútiet uerba. Sed nos huius rei censuram ad alios reiicimus: & tanquam parum liqueat controuersia, amplius pronuntiamus. Interim placita eius Viri de Planetis, siue dici Errones debent, uti Nigidio placuit, apponam. De quibus is, ueluti ex elementis cõstent, aut Elementorum passionibus, ac inuicem calore, uel frigore se permutent, Quin terræ quoque Vaporibus afficiantur, ita scriptum reliquit. Luna inquit, humectior est: quoniam cum sit extima cælo, Citima terris, Illarum uicinia ascendentis humoris concipit copiam. Saturni Sydus frigidum est imprimis, siccum uero modice, frigoris ratio est, quia sit ab Sole remotius. Ariditatem parit longius ab terra interuallum. Martem Solis propinquitas torret, ac arescere facit. Iouem temperatum reddit hinc Saturni frigus, illinc Martis incendium, præcipue tamen calefacere, quia Martis, & Solis incumbat Globis. Venus, ut Luna, humecta est, quod & ipsa luminis copia terræ asciscat Vapores, recipit tamen ex propinquo Caloris uim. Mercurius semper Soli adnexus arefaciendi potestatem inde comparat, humoris autem copiam, tum ab Luna, tum ab terra. Hactenus ex primo ἀποτελεσμάτων Ptolemæi, Quæ omnia, ut parum pensitate, immo per inscitiam maximam ab homine ex mandragora, quod dicitur, consopito pronuntiata, Peripatetici exibilabunt. inter quorum decreta illud est, Cælum ab hisce affectionibus esse penitus abiunctum. Sed nec ultra mẽsum Stadiorum sexdecim Vapores surrigi, Physica docet ratio. Quo nomine altior deprehenditur Luna, ut de Venere, ac Mercurio taceam, tanto sublimioribus, quàm ut illuc ex terra Vapores posse pertingere, concipiamus. Adde, quod potentius multo in Venerem Solaris aget propinquitas, quàm terrestris humectatio, tăto sequestrata interuallo, Vt hac ratione nullo pacto intelligi possit humida. Illud uero nec relatu indignum, μοῖρας dici Gradus, in quibus deprehendantur Planetæ in Zodiaco. Cuius unaquęque pars in XXX distribuitur gradus, μοίρας uocant Græci. Mox & mœra in LX dirimitur portiones, quas πρῶτα dicunt λεπτά, idest prima minuta. Deinde & minutum primum in LX δεύτερα λεπτά, idest secunda minuta. ὥρας tamen inter Equi instrumenta legisse uideor alicubi.

¶Elementorum colores, Saporesq;. Item an Planetæ colores habeant, unde colligi eorum possit natura. Caput XVI.

E T quia cum Astrorum peritis negotiari cœpimus, pergamus porro breuibus quædam illorum scita contexere. Qui in Philosophos aciem dirigẽtes coarguere illos enituntur, qui sanciant, Elementa nec coloris, neque item Saporis partem habere ullam, Aquæ uero ipsi colorem attribuunt album, Saporem uero dulcem, Terræ fuscum esse colorem, amarum Saporem. quod tamen elidunt alii, dulcem intelligendum potius astruentes: quoniam si amarum contendas, ex terra nil admodum egerminaturum sit. Ignis utique nullum confitentur esse Saporem, Cæterum rubro infici colore. Aeris apud eos nullus est color, nullus item sapor, multos tamen peregrinos, aduenticiosq; colores excipere. At in Planetis, etiam si exactissimi sint palati, nullos etiamnum Sapores prægustădo animaduertere ualuerunt. Varios tñ inesse colorum modos, non diffitentur, Vñ etiam natura queat indicari. In Saturno inquiunt præmonstrat fuscedo terrestrem proprietatem, & Bili atræ congruam. Mars rubens igneæ qualitatis argumentum est, & rubræ Bilis testimonium dictat. Venerem croceo, & albo radiantem tum calidam intelligunt, tum humectam, & naturæ indicare temperamentum. In Ioue coniectant modo fere eodem. Lunam albicantem, esse humiditatis indicium, quod uero insit nigricantis quippiam, frigoris signum habent. Mercurii non unam esse faciem, ut qui uirorẽ quandoq; pferat, nunc fuscedinẽ, nũc aliud quid, sæpius tamen nigroris ostentare qddam. Proinde cũ terrena siccitate analogũ habere. Hæc dici quidem, sed præter omnem prorsus rationem, non nesciunt, paulum mo

do philosophia imbuti. Nam prout elementa inuicem promixta fuerint, ita Colorũ enasci/tur uarietas. Sed ea in Cælo esse permixtio nulla potest, propterea ibi esse colorem, plane inficiabitur Aristoteles, nisi quia Lumen color quidam est, quod tamen luminosi corporis naturam haudquaquam indicarit. Quin, si maxime ibi ueros concesseris colores, ad exa/men syncerum in tanta spatii uastitate, non usquequaque sibi consimili, reuocari, excuti'q; haudquaquam poterunt.

¶Planetarum potestas maior sit, an fixarum Stellarum. Chaldęorum Placita de Planetis, Item Diis Consiliariis. Hesperides quæ sint. Caput XVII.

STudiosi porro' Cælestium rerum præscientiã futurorum ex natura, positu'q; Syderũ pro uiribus consarcinãtes, dum in disquisitionem uocant quodam/modo fixas Stellas, & Planetas, non satis sibi constare animaduertuntur, nũc enim Stellis non errantibus uim ascribunt cæteris eminentiorem, nunc au/tem ediuerso. Et plurimum quidem communem felicitatem pro nascentis modo, mensura'q; ab prosperiore Planetarum statu contribui sanciunt, Ab fixis uero παρά δοξον quandam ἀτυχίαν, hoc est incomparabilem, & extra quam opinetur aliquis, For/tunæ benignitatem. Quæ sententia uel Ptolemæo authore comprobať. Alii omnino Planetas ui, effectu'q; præpotẽtiores ostendere conantur, tum Procli sententia, tum rationibus id euidenter monstrantibus, accedente item Veterum testimonio, Qui Planetas κοσμοκρά τορασ dicebant, uelut quosdam Mundi principes intelligerent. Quo autem discerniculo certiore ista teneant bonarum literarum studiosi, Astra inquit, secundo Cæli Arist. neque/unt per se, & propriis moueri motibus, aut locum mutare, Sed orbi infiguntur, uelut in tabula nodus. Itaque orbis motu feruntur, cui inhærent. Cæterum Planetas, deprehensum est, diuerso ferri incessu, ac tum uelocitate, tum tarditate plurimum discrepante, atque situ etiam. Quosdam nanque exortum petere, in occasum alios remeare. porro' in austrum de/iici hos, in Septentrionem protolli aliquos. Ideo'q; ex motus inæqualitate nomen quoque indeptos. Ex qua item certius cõiectatum, orbibus eos distinctis ferri. Fixas uero Globi o/ctaui Stellas dicimus, non quod non moueantur, nam duplici saltem circumagi motu, ani/maduersum Iunioribus est, Quibus & Globus, in quo sunt, motibus rotatur, Altero ab Or tu in Occasum, Reliquo ab Occasu in exortum super Zodiaci polis, tantæ tamen tardita/tis, uix ut percipi uel annis centum queat. Nec item fixas dixeris, quod Orbis modo circun/ferãtur ambitu. nam est hoc illis commune cum Planetis, quod secũdo Cęli, ut dixi: astrui/tur. Sed ita dicuntur, quia eandem perpetuo seruant figuram, situm, propinquitatem, di/stantiam. Diuersitas Planetarum in motu, dum uel propiores nobis fiunt, uel remotiores, causa est, sicuti Philosopho complacitum est, præpotens, Vt uarii producãtur effectus. Vni formis autem, & constans motus mobilis primi id agit, Vt diuersitas hoc genus æterna sit, ac uniformi pergat periodo. Ego porro' in literis inuenio, Chaldæos Cæli scrutatores exi/mios censuisse, Planetas quãdoq; dici ἑρμηνεῖς, hoc est Interpretes, quoniam ex aliis astris, quæ tum minime errant, tum certum seruant, & statutum meatum. Sola hæc incessu pro/prio, suo'q; nitentia res futuras insignitius ostendant, ac ueluti Deorum mentem interpre/tentur. Esse autem hosce, Saturnum, Martem, Venerem, Mercurium, Iouem. Mox sub ho/rum Cursum eadem Chaldęorum obseruatio Sydera constituit. XXX. Quos esse dicit Consiliarios Deos. Quorum quindecim ea tueantur loca, quæ nostro continentur Hemi/sphærio. Reliqui res simul humanas, & quæ in Cælo sunt. Deos autem, quibus uis, princi/patus'q; sit, duodecim numero esse, dicunt, quorum singulis singulos attribuant Menses. per hos autem, quorum ex animalibus nomenclatura est, meare Solẽ, ac Lunam, & quinq; errantia Sydera. Post Zodiacum Stellas quatuor & uiginti numerant, ex quibus duode/cim ad Meridiem locatas tradunt. Et harum, quæ apparent, duodecim uiuis ascribunt, reli quas, quæ non uisantur, mortuis. has præterea rerum uniuersarum Iudices appellant. Ob/seruatum id quoque in Græcorum monumentis, Ægyptios appellasse quidem Zodiaci signa θεὰς βουλαίας .i. Consiliarios Deos. Planetas uero ῥαβδοφόρους ueluti Sceptrigeros

quosdam intelligi uoluerint. Vbi uero Poetarum princeps, Deorum cuiq; ab Vulcano substructam domum canit, intelligendas Planetarum domos interpretantur Eruditi, quas induxerint Recentiores, in quibus'q; illos οἰκοδεσποτεῖν, idest dominari astruant, ueluti nouitio inuento ansam uetustissimus Poetarũ præbuerit. Illud ex Doctorum calculo, præter quæ diximus, adiiciendum deniq;, falsò uideri Errantes dici, Quando errare potest nihil, quod in omni æternitate progressus conseruat, & regressus, reliquos'q; motus constantes, & ratos. Illa parte hac superpondii loco fuerint, Quod Græci explicant Interpretes, Hesperidas λιγυφώνους, idest Canoras, Astra signare, uelut ἐν ἑσπέρᾳ φαινόμενα, καὶ οἷον γεννώμενα, idest Vesperi uisitationem facientia, ac uelut nascentia. dici uero λιγυφώνους, quia Enharmonius sese inde promat sonus, quoniam probabile non fiat, dum agitentur, minima quidem insonare Corpora, Maxima uero, & præstantissima, Cuius prorsum modi cælestia sunt, tacita omnino Vertigine rapi. Musicam uero indidem suauissimam edi, probabile habet ἁρμονικῶν tertio Ptolemæus. Nos autẽ præterit ea, quod auditus noster eius non uideatur Capax. Ex Grammatica penu id nec prætereundum, Planetas item dici Græcis in re militari hac illac temere ambeuntes, Quos quandoq; λειποταξίας, idest Desertoris affectos pœna inter legendum subnotauimus. Nam Heraclius Imperator λειποταξίας ποινὰς τοὺς πλανήτας τῆς ῥωμαϊκῆς δυνάμεως εἰσεπράττετο· καὶ ὅσοι τῷ πόνῳ χαίρειν εἰώθεσαν τινάλλως δεῦρο, κἀκεῖσε πλανώμενοι, ἐκείνοις ἐδεῖ σωφροσύνην μετήγοντο. Planeten porro ἀντιξένον, idest pro hospite positum quandoq; inuenias. Planen uero idest πλάνην dicunt τοῦ σκοποῦ ἀποτυχεῖν, idest ab proposito, & Scopo frustrationem.

¶ Mũdum, Sphæras, Stellas sentire, ac preces exaudire. Sphæram maximam esse Mundi oculum. Terram item Anima, & sensu præditam, ex Platonicorum doctrina.

Caput XVIII.

Ibet parte hac cum Platonicis confabulari, In quorum sacrariis cum alia pleraq; nõ absq; admiratiõe sæpius lectitamus, tum id, quod subnotabo statim;
1 Mundum, cum sit animatus, sentire, ac per amplissimam Sphærã præcipue, ueluti per oculum intus omnia cõtueri, nam si nos per oculum nostrum, quoniam sit animatus, & diaphanus, & lucidus, multa perspicimus, & radio etiamnum in sublime surrecto, cælestia apprehendimus, Cur non inquiunt, Mũdi cælestis oculus, Viuus, perspicuus, lucidus, radios'q; suos in omnia propagans, itidem sensibilium concipiat modum? Amplius Mundi globos, Stellas sensu item non carere, asserunt constãtissime, Quoniam, ut Plotinus astruit, uota cognoscant nostra, exaudiant quoq;. Cælestibus inest quidem Visus, specie tamen ab nostro diuersus. Verum in eo nõ diuersus, quia uiuit, perspicuus item est, atq; lucidus. Auditu item prædita sunt, Sed nostro dissimili. Inter omnia, quæ ambitu Cæli clusa continentur, uiget communio quædam, & ueluti nexus, Cuius quinq; uidentur rationes. Prima est, omnium materia una, Inde qualitatum concordia, Mox spiritus ubiq; unus, nam sicuti Cælum unus est spiritus in excelsis, Pariter ĩtra Cęlum unus itidem spiritus, uel cælestis omnino, uel Cælo simillimus omnibus est infusus, nostro consimilis. Quartum habet locum natura genitalis una, fouens omnia per Spiritum mutuo copulata. Quintum postremo Mundi Anima, omnibus connexa. Sed cur non & terram inquit Plotinus, sentire dicamus? Obstat uero nihil, terram esse sensu præditam; ut humana commodius, rectius'q; dispenset, quæ eius sunt muneris. Certe nil admodum impedimento esse potest, quin preces audiat, adnuat'q;, nec tamen ea, qua solemus ipsi, ratione. Neque enim cuncta animantia sensoriis sunt eisdem communita, nam & quædam aures habere non nouimus, nouimus autem sonos ab iis concipi. Omnino sciẽdum, Terrę aĩam, nõ cẽseri abiecti cuiuspiã esse corpis aĩam, proinde'q; intelligere, atq; insup esse Deã. Cæterum in hoc eminentissimarum rerum tractatu, quonã pacto doctissimi Origenis placita prætereamus? Putare nanq; se primo περὶ ἀρχῶν scribit, Cælestia prorsum corpora esse animata, quoniam ab Deo mandata dicuntur accipere, quod rationali tantum naturæ contingere, consentaneum est. Scriptum enim legimus, Mandatum ego Stellis iniunxi omnibus. At quæ nam sunt inquit, mandata hæc? nempe ut astrorum singula suo ordine, su

is'q; meatibus

is'q; meatibus indultæ sibi quantitatis mundo splendorem præbeant. Qua in re id omnino colligi uidetur liquido, Corporum illorum motum absq; animæ functione posse baudquaquam effici. Nec rursum Citra motum futura unquam, quæ animantia sint. In tanta uero Ordinis, ac motus ratione, atque cõstantia, non'ne stolidissimum fuerit, Rationis auferre potestatem? Apud Hieremiam sane Regina item Cæli Luna memoratur. Quinimmo ab peccati labe non seiungi Stellas omnino, consensisse aduertitur Iob. Ita enim scribitur, Stellæ quoq; in conspectu eius, mundæ non sunt. Id quod ad Corporis fulgorem non utiq; referri potest. Verum bæc ille uiderit. Ex Tbeologorum museo sunt, qui astruant, etiam si cunctanter, Stellas, Sicuti Cælorum quoq; globos, suapte ui, boc est substantiæ suæ natura moueri, uelut Elementa.

¶ Dignitas Cæli ex historia, Item ex physicis rationibus. In Cælo esse Trinitatis mysterium. Cur dicatur οὐρανός. Si staret Cęlum, nihil moueretur. Si Calor cęlestis deficiat, nullibi erit calor, uel frigus. Caput XIX.

Æli dignitatem eximiam, uel inenarrabilem potius contemplanti mihi subit quandoque, quod de Arabibus scriptum reliquit Arrianus, coli ab illis duos
c modo Deos, Cęlum, & Liberum patrem, ac Cælum quidem, quia cernatur, & syderum collucentibus oculis præcellenter contextum, Solem præferat utilitatis immensæ authorem incomparabilem. Neq; item excidit, quod de Anaxagora Pbilosopbo proditum scimus, Qui interrogatus, cur nam se natum arbitraretur, respondit, Cæli, ac Solis uidendi causa. quam quidem uocem ab Pbilosophis summa exceptam admiratione risu prosequitur Lactantius, putans nescientem quid responderet, in bęc prorupisse. Ego uero, ni me quid secretius fallit, facile contenderim, non temere id omnino effusum, Sed ut ab Sapientiæ studioso, pensiculate admodum, & excusse. Nam q exactius pensitarit rem totam, comperiet liquido, Cælestem claritatẽ adeo præcellere, naturæ quadam præsigni maiestate, Vt in perenni, ac uitali luce illa augustissimum diuinitatis mysterium sit facile deprebensurus, Siquidem Vertiginosus ille motus ampliorem nobis indicat Potestatem. Lux nitidissimã Sapientiam. Calor suauissimus Amorem. Quibus ab Principe rerum Deo monentur, illustrantur, perficiuntur omnia, atque seruantur, primo inquam inter separatas, atq; Spiritales Formas; Sicut ĩter Corpora lõge clarissimo Cælum principatu censetur. Extra hæc, qui plura in clarissimo putat globo requirenda, is plane, quæ sit Corporeæ naturæ perfectio, parum perspexisse deprehenditur. Quicquid alia partiario, ac diuisim possident, in unum id est amplissime congestum. Sine boc nec inferius generabitur quippiam, nec genitum suas exercebit operationes. Et quidem sicuti intimus, & uitalis noster calor corpora confouet, ac seruat, eius'q; fomẽto, quæ agunt in nos, non frustra agunt, Ita si non adsit cælestis ille calor, Corporum uirtus omnis, præsertim'q; ille ipse tã uitalis, tam'q; familiaris nobis calor ꝓflictus depereat, necesse est. Cælũ utiq; naturale corpus est, omnium corporũ naturalium perfectissimum. Corpus naturale tam motus, quã sensibilis qualitas consequuntur, perfectissimo igitur Corporum naturalium ꝑfectissimus quoq; motus, & sensibilium perfectissima congruunt. Nullus motus perfectior orbiculari, nulla qualitas sensu perceptibilis luce perfectior, quare bęc cælestis corporis ꝓpria sint, necesse est. Quoniam uero perfectissimum Corpus est, comparem quoq; locum, idest supremum habere, ex rerum dignitate, consequens fuit. Propterea Apuleius dici οὐρανὸν græce interpretatur, quia sit altitudinis finis. Etiam si in Hexamero Ambrosius sic appellatum opinetur, quia sit uisui peruius. Scitum illud Aristotelis est ex libro octauo auscultationis pbysicæ, Motum primi Cæli Vitam esse omnibus, quandoquidem euidentissima est, & communis operatio Vitę intimus motus. Cessante autem Cælo, nec cætera mouebuntur. Sicut in minore item mundo si cesset motus Cordis: omnes animalis motus perire, necesse est. Nec lapis itaque deorsum moueretur, neq; ascenderet ignis, quod mirũ utiq; est, sed ueræ rõnibus ostenditur, si motus quiesceret primus. Est aũt, qđ primũ in unoquoq; genere, causa reliquorũ: quæ sub ea ꝑtinent serie, licet nõ oĩa eãdẽ causę bẽant rõnẽ. Porro qđ de motu astruimus, patet in Caloris item rõne. Nã si cælestis intereat calor, nec ab fri-

gore profluet frigiditas, nec ab caliditate calor. Siquidem nō est frigori cōtrarius calor ille Sydereus, sicuti calor igneus, Sed omnes continet elementares qualitates eminētia simplici. Scut lux omnes colores. Quæ uniuersa disertissime colligit Picus Mirandula, Vir omnifariam doctissimus.

¶Mundi colores tres, An sint in Cælo colores ex Peripatetica Schola, An item Calor. Caput XX.

s Vnt ex Platonicis non ignobiles, qui tres esse uniuersales, præcipuos'q; Mundi colores arbitrentur, Viridem, aureum, Saphyrinum, tribus Cæli gratiis dedicatos. Et uiridem utiq; Veneris esse uolunt, atq; item Lunæ, Aureum Solis, ab Ioue tamen, Venere'q; non alienum, Saphyrinum uero Ioui maxime dicatum prędicant, Cui & Saphyrus dicatur cōsecratus. Hinc formulam mūdi compingentibus pręcipiunt, expedire ad Gratiarum cælestium munera capessenda tris potissimum hos contueri colores frequentissime. Atq; Saphyrinum quidem Mundi Sphæris inserere, Aurea uero Sphęris ad ipsam Cæli similitudinem addere Sydera. Ipsam uero Vestam, siue Cererem, idest Terram uiridi prorsum excolere indumento. Quāquam uero in Planetarum mentione paulo ante, non esse in Cælestibus colorem ullum astruere ui si abunde sumus, Non grauabimur tamen Peripateticorum susius hic argumenta explicare, ne quis ipsum hunc, Cuius modo cōmeminimus, oculis deceptus Saphyrinum esse Cæli putet colorē, Quamuis οὐρανοχρώματα Græcis uocare mos sit, quæ Cælesti colore tincta conuisimus. Cælum igitur inquiunt, coloratum non est, quia consurgat ex elementorū qualitatibus color. Cælum uero nec Elementum est, neq; item ex Elementis compactum. Non elementum quidem, quoniam sit Elementi proprium, habere in se contrarietatem, agere'q; in contrarium: si ei coniungatur, id ipsum corrumpēdo: si peruincat, speciē quoq; suam in materia generando. Proinde, si Cælum esset elementum: cum Elementa omnia se ad Cęlum habeant, Sicuti ad uniuersam terræ molem punctus, diu iam deperiissent uniuersa, essent'q; omnia Cælum, quod non fit. Itidem non esse ex elementis concinnatum, asseueramus. Nam quod huiusmodi est, minus est suis elementis, ex quibus consurgit, connectitur'q;. At maius est elementis omnibus Cælum, Igitur non ex elementis. Argumentantur item ratione motus, qui in Elementis rectus est, feruntur'q; uel ad imum, uel euolant hinc ad superna. Sed Cælum eiusmodi motum nescit, Verum conuertitur assidue in ambitum, Igitur consecutio manifesta. Addunt porro illud quoque, non esse ibi elementarias qualitates, Caliditatem, frigiditatem, Siccitatem, humectandi uim, & propterea non consenescere. Quod si dicat aliquis, Solem dici utiq; calidum, & Lunam humectam, Saturnū frigidum, respondent, ex effectibus prodiisse nomenclaturam hanc. Quamobrem Aristotelem scribere in libro de Elementorum proprietatibus, Vbi Planetæ coierint in Piscium signum, contingere mox, ut aquis diluātur omnia. Quod si in Geminis fiat coitus is: futurā uniuersi conflagrationem. Sed iis addunt Patrum nostrorum scita diuinæ uoluntatis Iudicium, quod tam fallere, quām falli nescit. Quod uero ad Calorem attinet, ut de aliis iterim taceam, non omnes idem sentiunt. Platonici Cælum esse igneum fatentur omnes, & Lucere quidem proprie, sed et consecutione quadam calere, sed non urere. Calor certe lucis proprietas quędam uidet, Sicuti est Lux Cæli qualitas propria. Cæterum super hac rē fusius alibi.

¶Regio apud Platonem terresti Paradiso assimilis. Item Vbi sit Paradisus is, Arriani historia ad id mirabiliter faciens. De habitatione sub Æquinoctiali, Item an ibi sit mare. Caput XXI.

m Vndi rationes quidem omnes, quas lectione uaria aucupati sumus, in unum hunc locum, ueluti in molem Corporis unam, congerere, non fuit consilii, neque item operis instituti. in quo congestitiam quandam rerum dignarum cura syluam pollicemur potius, quām naturæ ordinem. Ita subnotantur omnia fere, ueluti inter legendū sese obtulere, nisi quatenus libro hoc, qui

omnium

omnium prodibit primus, & secundo quoque, delectum quendam habuimus, ut sic auspicio prosperiore reliqua impetu quodam miscello consequerentur. In quibus pleraq; recognoscent hunc ipsum respectātia locum. Interim ingerit sese mihi Plato sua illa philosophi, aut Theologi potius maiestate uenerabili, atq; aurē puellēs, In Phędone suo ait se qdam mandasse literis, quod huic loco congruat uel maxime. Esse uidelicet Terrarū regionem quandam prominentem adeo, ut imbres nesciat, neque item Flaminum ullos persentiat impetus. Summa, præsignis'q; sit Aeris temperies, proinde'q; inibi pfectissima quæq; uberius enascantur, nec desit exactissimum genus hominum, quorum æuum sit longe nostro diuturnius. Eorum Corpora sunt qui opinentur, ex æthere plurimum compacta, & aere. Aquæ, & terrę utiq; habere minimum, nec non compari fructuum modo uesci, atq; ali. Hęc eo exscripsi libentius, quod non ita magnam cum Delitiarum Horto in sanctis literis celebrato diuersitatē habent. Vt intelligamus uere dici, ac prædicari, Platonem demutatis paucis fore Christianum. Sed occurrit hac parte aliud, nec minus admiratiōe dignum. Legimus Geneseos Cap. tertium, in quo, excusso Adā ab delitiis ob peccati atrocitatem, scribit Moyses, collocatum a' Deo ante Paradisum Voluptatis Cherubin, & flammeum gladium, atq; uersatilem ad custodiendam uiam ligni Vitæ. Vbi astruit interpres esse, qui opinentur, Paradisum hunc uideri sub Æquinoctiali circulo situm, Proinde'q; flammei gladii nomine Zonam reddi torridam, quæ propter Solis conuersiones Versatilis nūcupetur. Quæ uero ad hoc maxime pertinentia, Aut certe mira, & relatu digna imprimis, obseruauimus, ab nullo, quod equidem sciam, antehac animaduersa, pergam in literas promere. Arrianus inter Græcos historicos tantæ est in scribendo integritatis, ut φιλαλήθης. i. Veritatis consectator, studiosus'q; sit uulgo cognominatus, atque ita etiamnum honestetur in libris. Hic in parte postrema Indici commētarii, ueluti ipse quoq; Moysi succineret, ita scribit, Hanno Carthaginēsis prouectus classe ab Columnis herculeis in Oceanum, relicta ad Lęuam Libya, diebus triginta enauigauit occidua petēs, mox ubi in meridiem diuertisset, plurima sese illi obiecere impedimenta, nam præter ardores feruidi Sydetis, Vt in perusta regione mundi, aqua potabili deficiebatur. audiebatur porro' creber de Cælo fragor, interim late promicantia in sublimi fulgura oculos perstringebant. Visebantur'q; ueluti flammarum riui præcipitantes e' Cælo, quanquam Cyrene ad extrema Libyæ in tanta camporum uastitate herbis nuda non sit, neque item aquarum inops. Quid, quod Auicenna tanquam Platonem, Moysem'q; interpretaretur, primo Canonis in Complexionum ratione, temperatiorem sub Æquinoctiali, commodiorem'q; esse scribit habitationem, quàm sit usquam terrarum. Quod Eratosthenem quoque, & Polybium sensisse, Straboni credimus. Nec ignoro tamen, quæ sit in ea re inter doctissimos disceptatio. Et Damascenus scribit in Paradiso fuisse regionem diuinam, & prorsus eo dignam, qui Dei Opificis gestaret imaginem. Illud animaduertendum, quod & Thomas adnotauit, & Conciliator non omisit differentia LXVII. Quosdam tradidisse, Paradisum hunc uideri situm in Oriente, quę portio mundi nobilior est, quia dextra, sicuti II, Cæli cōprobat Arist. Sed cum tamen locum itidem sub Æquinoctiali Conciliator intelligit. Et rei ambiguitatem retegit imprimis idem Beatus Thomas Articuli secundi fine, Quęstionis eiusdem, Quicquid autem sit, credendum inquit, Paradisum in loco constitutum temperatissimo, siue is sub Æquinoctiali sit, seu alibi. Obiter illud hac in parte subnotarim ab erudito, quod aiunt, puluere non ita disparatum, Macrobium secundo naturalium, Oceani Legitimum, ueriorem'q; alueum sub perusta collocasse, abs quo profluentes sinus, qui ambitu suæ flexionis Orizontem imitentur, Omnem ait terram quadrifidam diuidere, Et habitatiōes singulas efficere Insulas. Et propterea Ciceronem scripsisse, Omnem, quæ incolatur a' nobis, terram esse paruam quādam Insulam. Quod ipsum Eratosthenes, Polybius, & Strabo quoque approbasse uidētur. Sed hos Ptolemæi ratio refellit, & meminit Conciliator. Quod de sublimi terrarum parte pluuiis inconcussa scribit Plato, id ipsum & de Olympi uertice antiquioribus proditum, & repetit Eustathius. Sed liquidius in Odissea Homerus quoq;, etiam si Recentiorum obseruatio secus deprehēdisse uideatur, Elusa ueterum Ingeniorum sedulitate in penitandis Naturæ arcanis, &, quod dicitur, Cornicum oculis confossis.

¶Simulacra duo nobis esse proposita, Mundum, & Christum, Mundum esse tanquã Remp. & Dei templum, Angelos à Deo præfectos humanis rebus, Qui mox euaserint Dæmones, & immundi Spiritus, Caput XXII.

Æterum nequis nostra hæc putet, ueluti hirundinum musea, & Archytæ crepitaculum, Si diutius iis immoremur, re in immẽsum quodammodo recasura, palæstra utemur ea, quam nobis præscripsimus in hoc uelut præfloramẽ
c to, ac mox huic parti Coronidem impingemus, si prius in hac mũdi historia, quæ Christiana Veritas obseruarit, ptexuerimus. Duo. s. fuisse, pposita mortalibus Simulacra, Quibus ad inuisibilia mire prsum surrigeremur, attolleremurq́, Vnũ quidem naturæ, Alterum uero gratiæ, Et naturæ quidem Simulacrum esse Mundi huius speciem, At Gratiæ humanitatem Verbi. In utroq; præmonstrari utiq; Deum, Sed non intelligi in utroq;, Siquidem natura specie utiq; sua, uelut digyto præferebat Artificẽ. Sed cõtemplantium oculos illuminare non poterat. At prępotẽtis, & inenarrabilis Saluatoris Humanitas, lux unica, uera, bona, de unico, uero, bono manans lumine, Medicina fuit, ut cæci lumen reciperent, & Doctrina quoq;, Vt uidentes agnoscerent ueritatẽ. Hæc singularis, pfecto est Mundi excellentia, hoc prẹconium eximium, Quod & ueterum scientissimi nõ omnino uidentur ignorasse. Quando etiam Senecam scimus nono Epistolarum ad Luciliũ dixisse, Mundum Sapientis esse Remp. Quamobrem non uideri illum extra Remp. etiam si recesserit, immo fortasse, unum si reliquerit angulum, in maiora, atq; ampliora trãsiturũ, ac Cælo impositum tunc demum intellecturum, cum Sellam, aut Tribunal ascẽderet, quã humili sederit loco. Nunquã inqt, plus agit Sapiens, q̃ ubi in cõspectum eius diuina, humana'q; uenerunt. Idem alibi, ingens Dei templum Mundum uocat. Id ipsum & M. Tullius facit, Quod interpretatus uir doctissimus, bene inquit, uniuersus Mundus Dei templũ uocatur, propter illos, qui existimant, nil aliud esse Deum, nisi Cælũ ipsum, & Cælestia ista, quæ cernimus, Ideo, ut summi omnipotentiam Dei ostenderet, posse uix intelligi, nunquã uideri, qcqd humano subiicitur aspectui, templum eius uocauit, Qui sola mente concipit, Vt qui hæc ueneraẽ, ut templa, cultum tamẽ maximum debeat Conditori, Sciat'q; qsquis in usum templi huius inducitur, ritu sibi uiuendum Sacerdotis. Scribunt porro Theologorum nonnulli, Ab initio Deum, cum fecisset mundum: prępsuisse illi quasdam cælestium Virtutum potestates, quibus regeretur, ac dispensaretur mortaliũ genus. Quod etiam indicare uidetur Moyses in Deuteronomi cantico, ubi legimus, cum diuideret excelsus Gẽtes, statuit earum terminos secundum numerũ Angelorũ Dei. Sed horũ nõnulli, sicut & ipse, q Princeps appellatus est Mũdi, datam sibi à Deo potestatem nõ iis, qbus acceperant, legib⁹ temperarunt: nec humanum genus diuinis obedire, Sed suis parere præuaricationibus docuerũt, unde aduersum nos peccatorũ chirographa cõposita, nam, ut Propheta testaẽ, peccatis nostris uenũdati sumus, Siqdem animę suæ pretium capit unusq́sq; ubi uoluptatũ titillationes expleuerit. Hosce uero tum immũdos Spiritus, tum Christianis detestando nomine, Dæmonas nuncupamus. De quibus lucubratione sequenti in mediũ promere pergemus, quæ de iis Veterum ingenia prodidere, additis & nostrorum placitis, ut sese ostẽtarit occasio.

¶Dæmonis nomen fuisse ueteribus honestum, nobis nõ ita. Cur Aristoteles dicaẽ Dæmonios, & Plato diuinus. Caput XXIII.

Æmonis nomen in Christiana religione odiosum sane, infestum'q; est. non ita ueteribus, Quippe, quod postea patebit amplius, eiusinodi nomẽclatura
d Deus qñq; significaẽ. Et pro admirabili, & immẽso Dæmoniũ usurpat Græcorum natio. Sed qbusdam quoq;, Vt Aristoteli, adhæsit Dæmonii cognomẽtum, Nam, quod nõ insuper habẽdum utiq; est, Platonẽ singulari sapientia philosophũ oĩbus fere calculis ab Veterũ sciẽtissimis ita approbatũ, summis'q; elatũ præconiis legimus, Vt Diuinũ Virum appellare nõ desinãt, prẹsertim in ea philosophię parte, quæ diuinorũ rõnes cõplectiẽ, in qua & operæ multum, nec olei minus ab eo impẽsum, cõpertius est, q̃ ut demõstrari res debeat, qñ in iis, quæ ad naturæ modũ spectãt, plures quoq; in eius sententiã procliuius ferũtur, q̃ Aristotelis. Et, ut Arbitri honorarii, q̃q̃ nostrũ nõ sit onus, uice

onus, uice fungamur, Oĩno in philoſophia prima, & in iis, quæ mathematicas requrunt De monſtrationes, In Oratoria itẽ facultate, ac in morum diſciplina pleriq; omnes ueluti oĩum principem ſuſpiciunt, uenerãtur'q; Platonẽ, etiã ſi flumẽ orationis aureũ fundi ab Ariſtote le, author M. Tullius eſt. Proinde inſtitutũ, ut ab utriuſq; Cõſectatoribus Diuini ſymbolũ Platoni, Dæmonii uero Ariſtoteli affigeret, Ceu innueret operte, tanto Platonẽ uideri Ari ſtotele præſtantiorẽ, quãto naturalibus diuina cenſent anguſtiora, ampliora'q;, Vt præte/ ream, quod Græci ſcribunt, & repetit Seneca, Athenis raptim Ariſtotelẽ ꝓfugiſſe, ueritum ne impietatis noĩe in uincula 'cõiectus ultimo afficeret ſupplicio. Appellationis autẽ ratio ꝓfluxiſſe uidet inde, Quod naturalium ſciẽtiam imprimis cõplexus Ariſtoteles eſt, quoꝝ rõ ſublunari fere' cõtinet mũdo, qua in parte, ſicuti mox liquebit, Dæmonibus præſcripta pu tabant loca. Plato uero altius ſeſe ſurrigens Intelligibilium cõtemplationi addictus Com/ parẽ Vitæ, morum'q; normã eximia integritate cõſecutus eſt, ſpretis'q;, quę cæteri uſq; ad inſaniam demirant, quod in nobis diuinũ eſt, ad id diuinũ, quod ſolũ, uere'q; eſt, redigere omnibus, ut dicit, remis, uelis'q; adnitebat. hinc diuini cognomẽtũ lõge clariſſimũ, uulgo celebratũ illuxit. Author Allegoriaꝝ Heſiodi Ariſtotelẽ nũcupat δαιμόνιον. Plutarchus tñ in libro de liberoꝝ inſtitutione, Platonẽ quoq; dixit δαιμόνιον. Sed in artibus itẽ Dio/ nyſius Homerum δαιμονιώτατον appellare ſibi permiſit. Sciendũ uero Dæmonii appella tionem ἐπιμφοτερίζειν. i. capi nũc in bonũ, nũc in malũ, pręcipue apud Homerũ, abs quo Reges dici Dæmonios nouimus, uelut Eudæmonas. Plebeios itẽ, priuatos'q;, Sed ut δυσ/ δαίμονας, infelices'q;, qm̃ mediæ poteſtatis ſint Dęmon, & fortuna. Sed iam de Dæmoni bus plura.

¶ Rationalis naturæ gradus eſſe tres, Deorũ, Dæmonũ, Hominũ. Dæmones cur. Itẽ eoſdem dici Lares, ac Genios. Dæmonũ deſcriptio. Qui medioxumi, Patellarii, Semo/ nes, Heroes, Manes, Pluto Sumanus, Sangus, Popi, Diopi. Cap. XXIIII.

I Llud uero imprimis teſtatum uolumus, in negotiatione, ut ſic dicã, iſta Pla/ tonẽ ipſum, Platonicos'q; plures nos eẽ amplexuros, qm̃ inter cæteros hi ma xima curæ indagine Dęmonum rõnem ſcrutati ſunt, non diſcluſis tamẽ, aut reiectis, quæ apud alios comperta legendi appetentiã ꝓciliare, aut laſſeſcen/ tem ſtomachũ excitare, ac reficere poterunt. Igitur Platonem animaduerto Rõnalis naturæ gradus feciſſe tres, non dignitatis tantũ maieſtate interpũctos, abiũctos'q;, ſed etiã locoꝝ intercapedine. Ergo immortalibus Dijs ſummatem attribuit ſedem. i. Cæle ſtem. Sed hoꝝ alios dici, & eſſe Intelligibiles, ab omni materiæ cõtubernio ſemotos, Quo rum Parens, princeps'q; is ſit, quẽ reꝝ Conditorẽ, Opificem'q; ueneramur, maieſtatis am plitudine ultramũdana, ſanctum, & humano ſermone inenarrabilem, Sed ne mẽte quidẽ facile apprehẽſibilem. Quiſquis eſt is, aut q̃tuſcunq;, Vnus eſt, uerus, bonus, Veritas una, bona, Bonitas una, uera. Cæteri nõ tam Dii, q̃ Miniſtri. Viſibiles Deos intelligit Cæleſtia Corpora. Atq; hic gradus utiq; unus, qui & primus. Imum uero tenet numiſma pręcelſæ di uinitatis eximium, Homo. Cuius eminẽtiſſimã naturã, Cælitibus fere' cõparem paulopoſt latius explicare ingrediemur. Medium uero inter hoſce extremos gradũ, ab Lunæ collimi/ tio ad nos uſq; expanſum iam habent, Quos ab Scientiæ magnitudine priſci Dæmonas uo carunt. Sed M. Tullius Lares, etiam ſi in eo ſatiſfacere uix ſibi uidet. Apuleius nũc Lares, nũc Genios nũcupat. Hos tanq̃ interpretes quoſdã, et Salutigerulos arbitrati ſunt priores, Qui ꝓcepta a' nobis Vota ad deos deferrẽt, et illic ad nos diuina munera, ueluti μεσίτας q/ dam, & Pararii. ad hos item Magica excantatio, & Præſagiorũ ſpecies referebant, quod in Sympoſio docuit Plato. Plutarchus in libro de philoſophorũ decretis nimis præciſe, cu/ iuſmodi forent Dæmones, deſcripſit, Cũ ait, Thales, Pythagoras, Plato, Stoici Dæmonas eſſe cenſuerunt Subſtantias animales, Sicuti Heroas ab Corporibus amotas Animas. Flori/ dus multo Apuleius, Dæmones inq̃t, Animalia ſunt, ingenio rationabilia, animo paſſiua, Corpore Aeria, tempore æterna, mox adiicit, Paſſiuos dici, qm̃ iiſdẽ, q̃bus nos, pꝉturbatio/ nibus ſint obnoxii. Hoſce Romani ueteres Medioxumos item nuncuparunt, quod inter/ iecta ſitu ratione, ac loco, & poteſtate Diis ſummis ſint minores, hoĩum natura, uelut cõpla mantiqs eſt, utiq; maiores. Propterea Plaut⁹ in Ciſtellaria, Ita me Dii, Deę'q;, Superi, & Inferi, & Medioxumi. Apud eũdem qn etiã Patellarios dici cõperias Deos, Qui patel/

his, sacrificio uasis accōmodis, placarent. Propterea in fastis Ouidius, Fert missos Vestæ pura Patella cibos. Plautus, Dii me omnes magni, minuti'q;, & patellarii. Semones dici putant eos, qui ab Aeris meditullio qcqd interpatet ad terram usq;, habēt. Quos credit Martianus ἡμιθέους dici, hoc est Semideos, Heroas quoq;, sicut Iamblichus itē significat, qm̄ inquit, ἥραν ueteres dicebant terram. Ibi'q; Manes.i. Corpori humano præsules attributi, q Parentum seminibus manarunt. Heroas fuisse iracundos, & occursantibus infestos, Męnander signat, proinde prætereuntes Heroa silentium mire seruabāt. Porro' quicqd ab Luna ad terram interstitii est, Plutonis imperio ascribitur, Qui inde Sumanus dicit' quasi Sūmus Deorum manium. Sed & Lunam in Vicinia ꝯstitutā Proserpinā appellarūt. Semones Fulgentius non omnino malus author, esse Deos opinat', q Cælo digni nō cēserent' ob meriti paupertatē, Cuiusmodi esset Priapus, Hippo, Vertunnus. Nec terrenos tamē putarent per gratiæ uenerationē, Sicuti in Mystagora scribit Varro, Semone'q; inferiꝰ derelicto, Deum depinnato attollā eloqo. In ciuitate diuina Augustinus Semonē dici Ianū sentit, quod Seminio præsit, dum ꝯcipit' infans. Semonis Iani meminit ab Vrbe cōdita libro octauo Liuius, q̄q̄ alii expuncta lectione ista, substituāt Sabino Sangi, ex Dionysio, Qui antiquitatū secundo, Sabinorū genti inditum nomē scribit ex Sabino Sangi diui gētilis, quē Sangum qdam Pistium uocēt. Sunt q Dryopum Lingua Popos dici Dęmonas arbitrent'. Omnino qui Homero posteriores sunt, etiā Deos ea uoce significari putāt, ut sint Popi quasi Ipopi ex ueterū doctrina ὡς τὰ πάντα διοπτεύοντες.i. omnia dispiciētes. Sicuti indidē corriuat' & Diopos, quæ dictio apud Æschylum ducis est peculiaris.i. ἡγεμονικὴ.

❡Esse item in Sphęris Dæmonum ordines. Prouidētia triplex. Quomodo ab Dæmonibus afficiamur. Qui Dæmones naturales, Qui'q; Aduentitii. Dæmonū præfecturę: Item Dæmones esse tanq̄ Pastores. Caput XXV.

s Ed in hac Dæmonū distinctione id utiq; minus ignorādū, Ex Veteribus plerosq;, præter quæ hactenus collecta nobis sunt, etiam singulis Planetarū globis peculiares ascripsisse Dæmones, ueluti stellas, Ita Planetę illi famulātes, in cuius orbe sunt, Vt in firmamēto stellę minores ab illustrioribus gubernantur. Inde Saturnii legunt' Dæmones, aut Iouii, et deinceps. Immo uero inter Saturnios esse, q præstent aliis in globo eodē. Qūod & in cæteris intelligūt. quēadmodū inter homines nō omnium eadē rō agnoscit' fortunæ. Orphici terrestres etiā dederunt Dæmones, Sicuti etiā Aquei dicunt', & Ignei. Tradunt porro', q hæc curiosius puestigant, eē ab Summis ad infima ueluti catenas quasdam extensas. Nam Stellarū quælibet Dęmones suos tanq̄ asseclas certis afficit modis. Sed eodē itē mō ab Dæmonibus Animæ afficiunt', ab suis ubiq; suę. Id ut facilius pcipiat', Prouidentiā Platonica Schola in tria distribuit, Vniuersalem, minus uniuersalem, & demū particularē. Et uniuersalem qdē ad tria refert principia, quorū & superius facta nobis mentio est, Bonū, Intellectū, Animā mūdi, qua Omnibus, & oīa prouideant. Minus uniuersalē, ad Sphærarū, Stellarum'q; animas, Quādo harū unaquęq; oīum qdem rōnem habet, Sed nō in oībus tamē. Particularē uero Dęmonū esse uolunt, qui quædam nō oībus, sed qbusdam gratificent'. Quanq̄ & in humanis animis pͥuidentia particularis est ad inferiora. Igitur pro loci rōne nobis non uno mō fomenta adiiciunt, Siqdem Ignei Dæmones Cōtemplandi excitant potentiā. Aerei Vitę fauēt Actiuę, Aquei Voluptuosæ. Hos Plato scribit a' primordio maloꝝ plurimis uoluptatem immiscuisse. Porro' Dæmones qdem omnes esse affectu passiuos, Superiores uero, medios'q; etiā immortales, Infimos duntaxat longæuos. Asserit' & illud, Dęmonū alios esse, ut sic dixerim, indigenas, Aduentitios alios. Et Indigenas qdem uolunt, q sint initio sic producti, Aduentitios aīūt, q ex humana rōne mox inter Dæmonas sint centuriati, ac nihilominus humana curēt. Quod uero ad Dęmonicas attinet pręfecturas, Alii latissima procurāt terrarū spatia, Alios detinent angustiora. Quidam Vrbibus modo pręponunt', aut ex hominibus singulos tantum amplexant'. Atq; hinc Saturnium alius, Ille Iouium, hic quēuis aliū dicit' Dæmonē sortitus, Sicuti etiā unūquēq; nostrum credunt suo, ut sic dixerim, syderi mancipari, Quæ utiq; Dæmonica rō, atq; cælestis non in homine tantū efficax putat', Sed & in cæteris naturæ partibus. Nam sæpe animal hoc, uel illud Solare dicimus, aut Iouiū. Sic & in plantis, lapidibus'q;.

tis, lapidibus'q;. Certe Plato Dęmonicam potestatem, ut ꝯciliatricem in Symposio, & Legibus admiratur. Propterea in Protagora, & Politico Dæmonas, ut Pastores recognoscit, in Critia etiam Gubernatores. Quibus nos diuina prouidentia commendandos censuerit, ueluti moderatoribus, Qui nos tum diuinationibus plurifariam, tum oraculis adiuuarent.

¶ Dęmones an habeant Corpus, Item Angeli. Corporum genera qnq;. Nereides quæ sint. Qui, & ubi Visibiles Dæmones. Caput XXVI.

N uero Dæmones huiusmodi, siue bonos intelligas, siue malos, habeāt Corpus, potest uideri quæstione non indignũ. Ac si Apuleium audimus, non omnes [a] habēt, Siquidem in Socratis Dęmonio ita scribit, Genus aliud augustius aio Dæmonum, q semꝑ a' Corporeis cōpedibus, & nexibus liberi procurant certis precatibus. Quorum e' numero Somnus, atq; Amor. Psellus Dęmonũ naturam nō putat esse sine Corpore, quādo inqt, sunt, q fateant, Dæmones ab se cũ Corporibus uisos, Quin & Magnus Basilius nō Dæmonibus mō, Sed & puris etiam Angelis corpora tribuit, ueluti Spiritus quosdam tenues, & aereos, atq; puros. Cui Dauid astipulari uidet, cũ ait, Qui facit Angelos suos Spiritus, ac ministros suos flāmeos. Sed in ciuitate Dei Augustinus ait, Qui facit Angelos suos Spirit⁹, idest eos, qui Spiritus sunt natura, facit esse Angelos. Eandem quoq; asserit Psellus idem Apostoli Pauli fuisse sententiā. qm̄ sic cōmodius locum permutēt, quiescant, itē sine fallacia sensibus se offerāt. Sicubi uero in Scriptura legantur incorporei, respōdendum, esse moris Corpora quidem crassiora Corporea nominare, Quæ uero prætenuia sunt, quę'q; aspectum, tactum'q;, effugiunt, incorporea dicere. Nō idem tamē uidet Angelicũ, & Dæmonicum Corpus. Illud enim radiat, & nequit oculis sustineri. Dæmonicum uidet aliqñ fuisse eiusmodi, qm̄ Isaias Angelum nominat Luciferũ, qui lapsus est. nũc certe obscurum, tenebricosum'q; est. Angelicũ qdē Corpus omnis expers est materiæ. Dæmonica quodāmodo materialia, & subiecta passiōi, præsertim, quæ sub terram intrusa sunt. Itaq; pulsata dolent, & igne admoto exuruntur, cinere item cōspicuo, quod in Thuscia quandoq; factum, proditur memorię. Sed, ut hęc expendātur exactiore libra, Corporum (quod ad hanc spectat rōnem) inuenio Species qnq;. Est quidem Corpus unum, & id primũ, quod igne tantum conflatur, quod si ignis ille uisui subiiciatur, Sydereũ Corpus dicitur. Si uisum non patiatur, Dæmones sunt: Quos igneos dicit Orpheus, aut Cælestes. Altera Species Corporũ est, quæ ignis, aeris'q; nexu attemperata sunt, Et hi Ætherei, uel aerei nuncupātur Dæmones, eodē Orpheo docēte. Quod si aqueum quiddam, ueluti tenuius ferrumen accesserit, Tertiũ consurget genus Dæmonum, qui nominant Aquei, qui qñq; etiam percipi possunt uisu, si dēsius paulo subactum corpus sit. Vbi autem Terræ aliquid addatur, sed non ita crassum, Terreni iam efficiunt Dæmones. Postrema sunt iā humana Corpora spissitudine crassiora, obesiora'q;. Aqueos Dæmonas in Perside, atq; Aphrica uisitari præcipue, Zoroaster existimat: Eos Nereidas uocauit Orpheus. adiicit tamē Porphyrius, illos Dęmonas solum uideri, in quorũ Corporibus præter aquæ uaporem, ignis abundet. Id'q; in Oriēte contingere, atq; Meridie. Glaucũ esse marinum Dæmona Græci scribunt. hunc esse Melicerten interpretat Nicanor. In primo Ætolicorum scribit Nicander, Apollinē ab Glauco diuinandi scientiam esse consecutũ. Porro', quod obseruatiōe dignũ est, Augustinus astruere uidet, Angelos omnes ante confirmationem, uel lapsum Corpora habuisse aerea ex puriore, superiore'q; Aeris parte ꝯformata. Cęterum ad faciendũ idonea, non item ad patiendũ. Talia'q; etiamnum bonis Angelis cōseruata, quæ uisum tamē nō patiant, ni crassius qppiam fuerit inductum. Malis uero Angelis in lapsu demutata fuisse Corpora in aeris spissioris qualitatē, Vt igne possent torqueri. Super Genesin Augustinus idē sic ferme' ꝓdit. Dæmones aerea dicunt Animalia, qa Corporum aereorũ natura uigent, nec per mortē dissoluunt, qm̄ præualet in eis elementũ ad faciendũ aptius, q̃ ad patiendum. Patientiæ qdem humor, terra'q; ꝯgruunt maxime. Ad faciendum uero Aer, ignis'q;. Verum nequid dissimulē, In secundo Sententiarũ adnotatũ animaduerti, Hæc de aliorũ sentētia fuisse Augustino ꝯscripta, Quoniā Christianæ ueritatis Sectatores cōplures cōspiratu cōsono prodiderint, Angelos esse incorporeos, Assumere tñ qñq; Corpora, ut exequātur ab opt. max. Deo iniũcta, qbus mox exuātur. Beatus itē Tho-

mas Quæstionis propriæ articulo primo, Augustinum scribit, Platonicorũ opinionẽ explicuisse. Origenem quoq;, ut in aliis item, esse deceptum, ubi in libro περὶ ἀρχῶν Deum patrem modo tradit, et Filium, ac Sanctũ Spiritum nullũ habere cũ materia cõmerciũ. Quod si Gregorius Angelum uocat rõnale animal, id per metaphoram dictũ exponit, ex rõnis similitudine. Vbi uero Bernardus ait, Spiritus creatos indigere instrumento corporeo, intelligendum inquit, non naturaliter adglutinato, Sed ad aliquid assumpto. Deniq; in diuinis nominibus Dionysius incorporeos esse Angelos, constanter affirmat.

¶ Dæmones esse semine fœcundos, & Coire, Angelos bonos minime. An Angelus dicatur de homine. De Gigantibus. Dæmones qua rõne uarias exhibeant figuras. Quæ sint Naiades, Dryades, Onosceli. Cur quidam Dæmones ingerant se puerperis.

Caput XXVII.

Arcum quendã in Cherrhoneso Græciæ contermina fuisse, legimus, Qui genus suum in Mesin fluuium referebat, homo solitudinis præcipue amator, & Dæmonũ cultor eximius, quo nomine de' illorũ natura multa psecutus, aliis etiam est impertitus, Sicuti illud, Dæmonas nõ pati solum, sed ualde utiq; pati. Quin esse item semine fœcundos, id'q; generandi studio effundere, fucere scere'q; inde animalia quædam modi nõ magni, habere. n. genitalia, sed neutiq; nostris similia. Porro' quia excremẽtitium qddam effundant, ꝯnutriri quoq;, Alios qdẽ inspiratione, Alios etiã humore, Verum nõ ore, sicuti nos. Immo uero ut Spõgiæ, atq; Ostrea. Nec tamen Dæmones hoc omnes pati, sed q materiæ ꝯiunctiores sint, qui'q; lucifugæ intelligantur, Aquatici, atq; Subterranei. Hinc Augustinus Multos tradit, experiẽtia magistra didicisse, Syluanos, & Faunos, quos uulgo Incubos uocẽt, improbos sæpe extitisse mulierib⁹. Earum'q; appetisse, ac peregisse concubitus, & quosdã Dæmones, quos Galli Dusios nuncupent, hanc assidue fœditatem tentare. Adiicit tñ, se hic nil admodũ temere ausum affirmare, Angelos uero Dei Sanctos ea turpitudine inqnatos, nõ credere. Cum uero legimus Geneseos VI. Angelos Dei uidentes filias hoĩum, quod essent pulchræ, accepisse uxores sibi, non accipiendũ inqt, est, ita illos esse Angelos Dei, ut homines non essent, sicut putant qdam. Nam hoĩes fuisse, Scriptura sine ambiguitate declarat, qñ dixit Deus, nõ permanebit Spiritus meus in hominibus his in æternũ, propterea quod Caro est. Sed & Hoĩes Dei Angelos fuisse nuncupatos, ex iisdem literis testatissimũ est. Nam de Ioanne Legimus, Ecce ego mitto Angelum meũ ante faciẽ tuã. Et Malachias Propheta Angelus itẽ dictus est. fallit aũt quosdã, quod ex illis, q dicebant Angeli Dei, nati, ac propagati ferunt Gigantes, ueluti hoc humanũ nõ sit. Cũ tamẽ paulo añ Goticã Vastitatẽ Romæ uisa sit fœmina, quę Corpore quodãmõ Giganteo lõge cæteris pręeminebat, quod eo mirabilius est uisum, qm̃ uterq; Parẽs nec Staturosorũ qdem hoĩum proceritatẽ assequebat. Sed redeo, unde sum digressus. Nullus inqt Marcus idẽ, Dæmon Mas censendus est, uel Fœmina. Hæc enim interstitia, & sexuũ discernicula ad cõposita ptinẽt, Dæmonũ uero Corpora simplicia sunt, ductu, flexu'q; facilia, ad oẽm'q; ꝯfigurationẽ apta naturaliter. Et. n. sicuti Nubes nũc hoĩum, nũc cuiuscũq; uisitationẽ faciũt, cõsimiliter et Dęmonũ Corpa, ut collibuerit, uarias ꝯcipiũt figuras. Qua rõne uirũ mõ præferũt, mõ etiã fœminã. Infremũt qñq;, ut Leones, Saltãt, ut Pardalis, latrant, ut Canes. Nec tñ tot, ac tam uaria unũquodq; Dæmonum genus perfecerit. Nã igneis, Aereis'q; facile huiusmodi suppetit facultas, Siqdẽ in id se nullo negotio deformãt, quod imaginatio cõceperit. Tenebricosi uero Dæmonis phantasticũ angustiis fluctuãs eam nescit diuersitatem. Corpore item inagili, minime'q; actuoso. Aquei, nec nõ Terrestres in hoꝶ meditullio ꝯstituunt. Sed q in aquis agunt plurimũ, ex elemẽti mollicie aues ferẽ, ac mulieres assimulãt. Ex quo genere sũt celebratæ Poetis Naiades, Nereides, nec nõ Dryades. Qui uero inaquosa, & arida frequẽtant, Corporib⁹ arescẽtibus, Cuiusmodi Onosceli pnoscunt, qui sunt asininis cruribus, hi sese mares plurimũ exhibẽt, interdũ quoq; Leonẽ, ac Canem induere uidentur. quare nõ ita mirũ, si qñq; puerperis fœminea specie ingeratur Dæmonium, quod adulterum sit, & impuris humectationibus afficiat plurimum.

¶ Dæmones mali, Dæmonum e' Cælo lapsus, Trygodæmones qui sint, & Sorodæmones, Couali, Soroadios Dæmon. Caput XXVIII.

Dæmones

Æmones quidem omnes Christi cultus, tanq̃ malos abdicat, Illoꝝ cõmercio
nullatenus utendũ censet, Quando, ut in Apologetico testatum reliquit Flo
d rens Septimius, Dæmonum operatio est hominis euersio. Græcia nõ ita mul
tos Dæmones damnandos putat. Addit, nec hos quidẽ esse ex ꝓposito tales.
Sed quod ab cõdito æuo reꝝ dispẽsatio ea sit ratione instituta, ut illis animæ
impurę Carnificina, ut sic dixerim, iniũgeret, Cuiusmodi Dæmonũ opera Magica Vani-
tas impendio uti assueuerit, aduocãs in aspectum imaginariũ, & multa itidem imaginaria,
Spectantibus obiiciens. Nos in literis antiquioribus ab Pherecyde traditũ obseruauimus,
Dęmonas olim Cęlo lapsos, quod nostra ꝑtinet doctrina, Ophioneum'q; nũcupatum, hoc
est Dęmonicũ Serpentẽ, Qui Antesignanus fuerit agminis ab diuinæ mẽtis placito defici
entis. In mysteriis exploratũ illud quoq;, Iouem q̃nq; Dęmones ĩferiores ad inferna detur-
basse. Adde, quod & Pythagorica doctrina hoc ipsum fere` opertius referre animaduertit,
dum fractis alis Animam labi e` cælo fingunt, in'q; nouem distribuũt gradus, tanq̃ nouena
rium Angelorũ Chorũ. Quin & in Sermone, qui est de fœnore, Plutarchus, Empedoclem
eiusmodi Dæmonũ lapsum nouisse, significat, Vbi ait, Semel fœnore illaqueatum euadere
nõ posse, Verũ oberrare, pinde, ac Dæmones a` Deo fugati, e'q; cælo dati in præceps apud
Empedoclem, Quos Æther ad maris ima deturbarat. Illo autẽ ad terrã reiectante, Hæc rur
sus in altũ exstimulabat, Qui illinc mox alio` contrudebantur. Platonici arbitrantur, Septẽ
trionales Dæmones esse malos, Idipsum & Hebræoꝝ Astronomi comprobant, Qui Mar-
tios, noxios'q; in Septẽtrione locatos tradunt, Propitios autẽ, & Iouios in Meridie. Iambli
chus porro` scribit, Imaginũ fictores a` Dæmonibꝰ malis occupari sępius, atq; falli. Ex quo,
ut festiuius aliquid interim appingamus, Trygodęmones apud Comicũ Aristophanem in
Nebulis dicunt Poetæ, quod fecibus, quas Græcia φύγας uocat, faciẽ collinere consueti
in Viis curribus insidentes, ne cognobiles fierẽt, poemata concinebãt, Cauillis, probris'ue
lacessentes, q prætereirẽt, Quod erat suũ Comicorum. Proinde inquit Interpres, institutũ,
Vt q̃squis impudenter nimis ꝯuitiando iniurius est, de Curru loqui dicatur. Plutarchus in
rõne Liberorum instititutionis, Senes hisce ꝯuitiis proscissos tradit, ut χρονόληροι uocarent,
idest ætate desipientes, & Sorodæmones, hoc est, sepulchrales Laruæ. Erant & Dęmones
quidam Dionysiaci, quos nũcuparunt κοβάλους, asperi, & immites, q̃q̃ & Coualos dicebãt
qui Lusu assimulato fallerẽt, ut scribit Harpocratio, meminit Philochorus. Sed & Aristote
les octauo de animalium historiis Otum esse scribit Coualum, etiã si luxatis, qui modo cir-
cũferunt, Græcis codicibus, & imitandi studio teneri, atq; ita saltantem capi. Plynius para
siticum transtulit, Theodorus Blateronẽ, Halucinatorem'q;, Sed et eo uerbo signãt Gręci
Prædonẽ, aut Sicariũ, ab genere gladii, quẽ κοπίδα uocant. Apud Indos colebat Dęmon
Soroadios, quod in linguã gręcã tralatũ uerbũ Oenopœũ signat. i. οἰνοποιὸν. i. uini factorẽ.

¶ Dæmones an sentire doloris uim possint. Spiritũ esse, qui sensum efficiat. Cur enses
offerant Dæmonibus. Virgilii locus explicat. Theologica sententia de Supplicio Dæmo-
num. Caput XXIX.

Ec paruæ illud quoq; disceptationis cẽseri solet, Doleant'ne Dęmones, ac ex
carnificari, pulsari'ue ullo pacto possint, & multi adnuunt q̃dem, & nos pau-
n lo ante cõmeminimus, Sed qua id effici rõne possit: nõ est obtritum ualde, eo
utiq; amplius, si nec solido, nec cõposito pręditi sunt Corpore. Nam ad com
pacta ex pluribus uidet sensus ꝑtinere. Cæteꝝ quo nã modo infligat dolor,
exactius perpẽdendũ. Astruunt q̃dẽ multi, esse Neruos, q sentiãt, Sed nõ id efficit Neruus,
Veꝝ Spiritus potius Neruo insitus. Nã quod Spiritus expers est, Sensus item expers sit, ne-
cessarium est. Ergo Spiritale Dæmonũ Corpus magna parte, Vbi'q; sensile est, natura, &
absq; medio tangit, uidet, audit, Sed & tactũ patit, & perinde, ac solida, diuisum dolet, eo
tamen interstitio, quod solida intercisa, ac reuulsa aut psanãtur nũq̃, aut uix ꝯtingere id po-
test. Resectum uero Dæmonicũ corpus coit rursum, recreatur'q; aeris mõ, aut aquæ. Et id
quidem celeritate incredibili, interim tamẽ dolet insigniter, dum pagitur dissectio, quo fit,
ut ferri aciem reformident, reclinẽt'q;, q̃tum maxime possint. Propterea qui exagitare Dę-
mones moliuntur, Enses, ac tela studiose pretendunt. Ex qua ueteꝝ, & q̃dẽ Platonicoꝝ do
ctrina Platonicus ipse Poeta Æneidos sexto ita scribit, Procul o procul este prophani,

Conclamat Vates, totó'q; absistite luco.
Tu'q; inuade uiam, Vagina'q; eripe ferrum.
Eum uero locum q̃ apte excusserint Interpretes, Iudicabunt uolentes. Nã satis habuit Seruius dicere, uoluisse Æneam habere contra umbras Ensem consecratũ. Spiritum uero primo uiuere, atq; sentire, argumẽto est, ut dixi, qđ eo ab mẽbris reuocato: mox illa & sensu, & motu desecta cõmoriunť. Animas uero eiusmodi itẽ prætenuia Corpuscula habere præter solidum hoc, & crassum, in qbus pariter sint, in qbus'q; potissimũ sentiant, & pseuerent lõge diutius, q̃ in solido, alibi ex Veterum sentẽtia docebimus. Vnde lux multa Maroni inferet. Sed posteaq̃ Antiquorũ placita in his recẽsuim⁹, adnectam⁹ & Theologici doctoris sententiá. Scribit Beatus Thomas, Timorẽ, Dolorem, Gaudiũ in Dęmonibus esse nõ posse, ut sunt Passiones, uel ut latinius loquar, ꝑturbationes, qm̃ sint hæ Appetitus sensitiui ꝓpriæ, Qui Virtus est in organo Corporeo. Vt uero intelligunť simplices uolũtatis actus, sic in Dæmonib⁹ esse posse. Etenĩ hoc mõ dolor est obluctatio uoluntatis ex eo, quod est, uel nõ est. Multa.n. sunt, quæ nõ esse, Dęmones mallent, & econuerso. Ideo'q; dolorẽ coorir̃i, necesse est. Sed cum dicat Christus, ignem æternũ supplicijs hoĩum esse attributũ, & Dęmonũ, Quonã modo esse queat in eo Spirituũ immũdoꝝ discruciatio? Discedite á me inqt Veritas, maledicti in ignem æternũ, qui præparatus est Diabolo, & Angelis eius. Sed sunt inqt iterum Augustinus, sua etiá Dæmonibus Corpora, sicut doctis hominibus uisum est, ex hoc aere crasso, & humecto. Quod genus elementi, si nil perpeti posset, nõ ureret serue factũ in balneis. Si autem Quisquam nulla habere corpora Dæmones asseuerat, nõ est de hac re aut laborandum inqsitione operosa, Aut contẽtiosa disputatione certandũ. Adhęrebunt Igni Corporeo Spiritus, quáuis incorporei, ut crucietur, modo utiq; miro, & homini nequaquam explicabili. Sed tamen uero, Cur.n. hoc censeatur impossibile, Si fieri potuit, Vt Spiritalis Anima corpori alligaretur?

¶ Dæmonem tribus modis dici. Animum nostrum etiam Dæmonem nũcupari. Locus Virgilii declaratur. Caput XXX.

Cribit aũt Proclus, Dæmonẽ nõ uno modo dici, Alius.n. ipsa essentia Dæmon est. Comparatione alius. Alius item habitu, Vbiq;.n. quod proxime pręest, ac prouidet, appellare Dæmonẽ cõsueuerunt, sicuti apud Orpheũ Iupiter Saturnum Dæmonem uocat. Sed & Plato Deos, qui generationem è ꝓpinquo disponũt, Dæmonas nũcupauit. Comparatione utiq; Dæmon est, q proxime unicuiq; ꝓuidet, etiá si Deus sit. Habitu uero Dæmon dicitur Animus. Qui similitudine quapiá ad genus Dæmonicũ mirabiliores, quàm secundum hoĩem actiones edit, totam'q; uitam suá suspẽdit ex Dæmone. Qua rõne in Rep. Socrates Dæmones animos appellauit, q Vitam bene transegerint. Dæmon uero essentia hanc per seipsum ꝓprietatẽ est sortitus, Viribus ꝓpriis, modis'q; differentibus actionũ distinctus. Anima rõnalis omnino in Timæo Dæmon animalis est appellata. Dignum scitu, quod Apuleius inqt, Quodam significatu Animum humanum etiam in Corpore constitutum nuncupari Dæmonem, Vnde & apud Virgilium.

Dii'ne hunc ardorem mentibus addunt
Euriale? an sua cuiq; Deus fit dira cupido?

Ergo & bona cupido animi Deus est. Vnde Eudæmonas dici Beatos putant, Quorũ Dæmon bonus, idest Animus Virtute perfectus est. Intellectum itẽ nostrũ possumus rectè Dęmonẽ nuncupare, nã Timæus inqt, Deum nobis supremá animi partem tanq̃ Dæmonẽ cõtribuisse. In Symposio uero ipse mentis Amor ad diuiná pulchritudinẽ cõtemplandá Dæmon cognominať. Porphyrius etiá, ut scribit Iamblichus, Dęmonẽ propriũ nõ esse aliũ, q̃ Intellectũ putabat, & inde eum esse Eudæmona, q sapiẽti sit intellectu pręditus. Sed Iulius item Pollux Homero authore, Dęmonas scribit Deos uocari, Quãdo etiá Plato Omnium Moderatorem magnum Dęmona nũcupare sibi permiserit.

¶ Dęmonem esse unicuiq; proprium, custodem, testem'q;. Quę sint ab eo emolumẽta. Quando fiat Dæmonis ab Aĩa electio. Dęmoniũ Socratis quale foret, & cur diceref De⁹. Itẽ de Augusti & M. Antonii Dęmonio. Dęmonũ bonoꝝ, & maloꝝ noĩa. Cap. XXXI.

Ex sublimiore

X sublimiore autē Dæmonū genere Platonis sententia est, Animis in Vita/
lem hanc prodeuntibus lucem contribui Dæmonem, q sit actionū inspector
e oium, & Cogitationum quoq; diligens explorator, Qui'q; Corporeo exolu/
tis nexu assistat semp, raptet'q; ad Iudicem protinus, singula testimonio ap/
probans suo, uel diluens, quod in Phædone confirmat Socrates, & repetit
Proclus. Postea ipse hic Dæmon, si religiose colat' à nobis probitate, ac sanctitudine, quod
Socratem fecisse scimus, putant Platonici, mire ab eo nos iuuari tum somniis, tum signis,
mala auertendo, bona auctius sospitando, posse nanq; humilia, iacentia'q; surrigere, nutan
tia tibicinibus offulcire, obscura illustrare, demum'q; improsperum Sydus restituere. Hoc
non è Philosophorum modo Scholis est, sed & Menander approbasse uidetur, ubi ait, δαί
μωνἀνδρὶ συμπαρίσταται εὐθὺς γινομένῳ. Adest inqt, statim nascēti unicuiq; Dæmon. Inde
in φαρμακευτρίᾳ Theocritus, σὺν δαίμονι τύχω, ex Interpretis astipulatu intellige, cum
suo ipsius Dæmone. Nec mirum est, additum nobis augustiorem, sanctiorem'q; præsidē.
Quādo non ferè sit aliud homine imbecillius, Qui ab Cælesti tranquillitate semotior, di/
uersis'q; fortunæ telis obiectus, Voluptatum perniciosissimis circunfusus dclinimētis, quæ
assidue aduersus animam stipendia facere sentiunt', ut inscitiæ malum prætercam, quo ab
ineunte ætate, tanq̄ teterrimo cœno obuolutus, Et demum ab hoste uigilantissimo aggeri/
bus, fossa uallo'q; circunsessus, & nulla non hora pulsatus ariete, & paulo minus solo æqua
tus clarissimæ illius Prouidentiæ, ab benefico munere nusquam cessantis, opem summa ui
ad extrema redactus implorabat, quo adminiculatior, plenior'q; spei destinatam gentibus
metam posset contingere. Proinde appositi nobis hi, quos diu iam more Veterum Dæmo
nes dicimus, tanq̄ Pastores, ut placet Platoni. Ea uero si displicita est nomenclatura, nūcu
pemus iam, sicuti Patribus Christianis appellare moris est, Angelos bonos, quod Areopa/
gita Dionysius cōprobat, nec ab Platonis mente dissentaneum est. Qui preces nostras ēt
Optimo maximo Deo exhibere, ab Platonicis credunt', & Confirmat Cassiodorus in Psal
morum enarratione. Sunt qui opinentur, Aiam nō tunc creari primū, ubi Corpori adnecti/
tur, Sed uixisse diu ante. Horū itē sententia est, Animas iam iam descensuras ex Dæmonū
numerosa serie Custodē naturaliter secernere. Putāt alii ista perfici, qn̄ iam electiōe uti cœ/
perit Anima, Siqdem dum sibi mores induit hos, aut illos, optare itē Vitę ducem latenter.
Nec absurdum rentur Dęmonē eundē ab pluribus secerni. Adiiciunt illud quoq;, Morum
ratione eadē nō manente, nō manere item Dęmonē. Item sicuti Dæmonis optio nobis da
tur, Ita nos ab Dæmonibus uicissim optari. Hi uero non alii sunt, q̄ malefici qdam, praui/
tas quorum ab diuinis nos seiungendo in materiam penitus adobruat. Ægyptiorū doctri/
na traditum est, ab Dæmonum præside Deo pro ratione propositæ uitæ Dæmonē assigna
ri, nō ab Astro, nec ab Planeta, quod sensisse Porphyrius existimat', ut author est Iambli/
chus. Quare Concinentes Pythagorici, ita Iouem apprecari ꝯsueuerant, Vt uel ipse à ma
lis abduceret, uel à quo Dæmonum id posset præstari, monstraret. Iamblicbus refert, eate
nus ab Dæmone nos dirigi, donec sacris expiati Deum subeamus ducē pro Dæmone. Cui
posthac Dæmon ita cedit. Vt uel uacet eo præsente, uel ad idem conducat. Hinc Plotinus
nos exbortatur ad Deum pro Dæmone cōsequendū, q̄uis ad excellentiorē Dæmonē id ret
tulerit, qui Plotino multum intulit claritatis. Quoniā excellētior Dęmon qn̄q; dicat' Deus,
qualē Plotinus habuisse credit', atq; itē Socrates. Nā & Inferiores Dii, sicuti pręsignificatū
nobis est, qn̄q; Dæmones dicūtur. Qua rōne Apuleius Librum de Deo Socratis attitulauit
potius, q̄ de Dæmonio Socratis, etiam si rubore quodā uerius id ab Apuleio factum, octa/
uo Ciuitatis diuinæ interpretatur Augustinus. Dæmonē Socratis Deum quoq; appellatū
rōne, quā dixi, author est Proclus, id ipsum Platonis authoritate in Apologia, & in Alci/
biade primo, quem interpretabatur, corroborans. Erat uero Dæmon hic Socraticus tum
Igneus, qa ad cōtemplationē cælestium rerū Socratem inflāmabat. Tum ēt Saturnius, qm̄
abductū à sensibilium cura intellectu plurimū uiuere hortabat'. Hūc sensu ꝑcipiebat, sed nō
Corporis huius, Vere, ut Platonici ꝑsuasissimū habēt, sensu ætherei corporis intra hoc de li
tescētis. Qua itē rōne ab Prophetis uideri solitos, audiri'q; Angelos, credit Auicenna. ferū
tur qdē passim Dęmonū Verba, inqt in libro de Socratis Dæmonio Plut. Sed illis modo
insonāt, q tranqllam seruāt Aiam, nec tumultuātem ꝑturbatiōibus, Quos sacros nūcupa/

mus, & Dæmonios Viros. Refert idem, redditum Patri Socratis oraculum, nequam illi omnino uim adhibere tentaret, aut porro inducere suasionibus pergeret, Sed suo ipsius ar bitrio permitteret, fusis Ioui agoræo precibus, atq; itē Musis, habere.n. Præceptoribus uni uersis, aut etiam Pædagogis Ducē augustiorē. Dignū scitu & illud, putasse quosdā, Socra tis Dæmoniū fuisse πταρμὸν, hoc est Sternutamentum, quo dextra in parte obueniente, ad agendum concitaretur, in sinistra uero, auerteret. Sed qm̄ uolētes in Plutarchū incidim⁹ succurrit ex Libro eiusdem de Romanoꝝ fortuna exemplū illustre, quod quia arrisit pluri mum, etiam apponendū curaui. Tradūt inqt, M. Antoniū, & Augustū singulari amicitia, & beneuolentia iunctos, cum suppeteret otium, sępe lusibus inter se diuersis trāsmittere tē pus solitos. Verum in iis cum semp uictus abiret Antonius, Quidam apud eum, diuinan di peritia clarus audacter ita submonere perexit, Ὦ Antoni qdnam tibi cū Adolescente isto? refuge ipsum, & uita. Tu qdem illustrior es, natu itē grandior, Sed pluriū quoq; impator. Bella multa exanclasti, peritia rerum præstantior es. At nescio quo pacto huius ipsius Dæ monem Dæmon reformidat tuus. Quin tua qdē fortuna ex se ampla est, Sed fortunæ Ado lescētis subblanditur. Quod, ni abieris procul, ad illum defecturam apparet. Dęmones no cumenta auertentes ἀλεξικακοὶ dicebant a ueteribus, & Apopompæi, Apotropæi, Lysii, Phyxii. Approbantes uero, ac rata, firmaq; sanciētes, Aliterii, Prostropæi, Palamnæi. Nā & apud Aschinem in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας, Prostropæum dici pro scelere ne fario obseruauimus.

¶ An mutato loco, mutet & Dæmon. Cur qs alibi fortunatior. Dæmone illustrante, mira sæpe a nobis fieri. Theologorum de Angelis bonis placita. Cap. XXXII.

a N uero, si locum, regionem'ue mutes, simul mutetur & Dæmon, non ferè in ter Eruditos constat. Absurdum ratis quibusdā, Dæmonem unum, ueluti in mancipium uenerit, a nobis ne latum quidem Vnguē reuelli, quātumuis lon ginqua terrarū spatia obierimus. Aliis uero unicum esse Dæmonem, & esse ubiq; sanciētibus, quod Iamblicho placet, Propterea non cogi demigrare. Quod si non est ubiq; simul, Nō Dæmon tātum unus. i. unus numero, sed etiā specie unus in singulos accipit præfecturā. Qua rōne Solares homines Solaribus subiiciunt Dæmoni bus. Qui si commigrarint, nihilominus in ordinis eiusdē Dæmonū incidūt ducatū. Quod de Solaribus dico, de cæteris item intelligendū. Quoniam uero in qualibet Dæmonū Dē curia plura sūt dignitatis, et Virtutū discernicula, Sicuti etiā Venerii homines, aut Saturnii fortuna inter se disparant, hinc efficitur, ut uariantibus Locis, Varii sint etiam rerū nostra rum Euētus. Nam cōmodiores sæpe nācíscimur duces, aut ediuerso. Accommodatissimos uero, qui unici sunt in regione certa. Ex iis autem consequit, Vt idem alibi fortunatior per noscat, q̄ ubi erat prius, adeptus uidelicet potentiorem Dęmonē. Quin huius illustratione præstanti fieri quoq; putant, Vt sæpe doctore nullo res excogitent mirę, perducātur'q; ad exitum feliciter præter opinionē, quæ nostrarū uirium excedere uidebant mensum. Porro ut nostrorū quoq;. i. Christianorum Patrum scita nō prætereant, quæ ex parte quoq; attigi mus, Colligit Beatus Thomas, diuinæ prouidētiæ ꝯgruentissimū fuisse, Angelos bonos no stræ addixisse custodię, qbus ad bonū perduceremur, a quo sæpius insita imbecillitate de clinemus, nostrum'q; sit proprie, ꝯniuere in pluribus. Recte.n. Sapientiæ nono legit, Cogi tationes Mortaliū timidæ, & incerta Prouidentia nostra. Hieronym⁹ humanæ arrisit digni tati parte ista illud exponēs, Angeli eorū in Cælis, Magna inqt, est Animarum dignitas, ut unaquæq; habeat ab ortu in custodiam sui Angelum delegatū. Vni homini unus debet cu stos, Sed interdum destinant plures. Quæ curę ratio spectare uidet ad infimum Angelorū ordinē. Quorū munus est, Gregorio docente, minima nūtiare. minutū uero uidetur, Vni tātū Homini ad salutē necessaria procurare. At humanæ reip. protectio altiorē exigit decu riam, cuiusmodi Principatus sunt, uel Archangeli.

¶ Oracula fuisse ab multis cōprobata, ab multis itē dānata. Oraculoꝝ origo. Theologię genera tria. Statuę Dęmonicæ. Vñ hēant Vaticiniū Dęmones. Ca. XXXIII

d E Oraculis forte curiosior aliqs a nobis expetat, compertius qppiam in lite ras promi. Quæ tametsi uanissima sunt deprehēsa sæpius, nihilo min⁹ Theo logos ueteres, & Platonicos summe illa uenerari solitos, exploratissimū est.

Conatos'q;

Conatos'q; etiamnum rationibus corroborare. testat' in Phædro hoc ipsum Plato, testat' et in Timæo, ubi ea demũ de diuinis astruit asserẽda, quę Oracula cõprobarint. Immo uero ẽt ab Oraculis, & uaticiniis Socratis ordit' Apologiam, qn & Socraticos mores ex Apollinis respõso concinnatos ait. Verũ cum Tria haberẽtur priscis Theologiæ genera, Vnũ Fabulosum, quod & Historicum nũcupabãt, Poetis maxime attributũ. Naturale, quod mysticum est, & ab Philosophis susceptũ. Ciuile, quod in singulis Ciuitatibus ꝯsuetudine inoleuit, ac mox Legibus est sancitũ. Hoc genere postremo cõtinebant' Oracula, atq; itẽ Rñsa. Quod si unde irrepserint Oracula primũ indagine curiosa sit scrutandũ, Videor lectione iugi cõperisse, nõ ab Diis, nõ ab Dæmonibus instituta, uel propagata, Sed ab Vafris qbusdam, & quæstuariis initio inchoata. In quam sententiã Celeberrimi e' Græcorum Sapientibus iere pedibus, Peripatetici, Cynici, atq; Epicurei. A' quibus nõ solum scriptis Oraculoꝝ uanitas est palàm facta, sed cõmonstratum quoq;, quæ malorum soboles inde pullularit. Argumẽto sunt responsa improborũ hoĩum, & ad imposturã, & çarnificinã auaritiæ fomitibus exercitatorũ nimio plus, ad utrũlibet euentum solertissime coaptata, quæ ita demũ cõsarcinabãtur, uel, ut ille ait, ꝯsutis dolis attexebant', Vbi solicite Ciuitates oberrassent Emissarii, ac ueluti Corycæi qdam, quos haud parũ multos, scelerum administros, ac partiarios habebãt. Hi siquidem intentissime qd cuiq; opus foret, ꝓsequebant', renũtiabant'q;. Mox ad hoc destinati in adytis obscurioribus, aut speluncis illatebrati, Venientibus respõsa dabãt. Quos multum adiuuabat insita homini futura pernoscendi auiditas, inscitiæ sæpenumero combinata. Est & hinc euidens indiciũ, Quippe expressum per Quæstiones Aruspicum, & Vatum plerisq;, Vt totum diuinãdi pontificiũ suis ipsorum necti fraudibus faterent'. Quid, qd' Demosthenes, uti accepimus, Pythiam tum φιλιππίζειν dicebat. i. quasi cum Philippo facere. Quod nimirum illuc spectabat, ut ab Philippo corruptã diceret. Quo sane' commonemur, ut est Diuinationũ secundo scriptũ, in id genus oraculis etiamnũ delphicis aliis quippiam fuisse non synceri, meminit historiæ ꝯtra Ctesiphontem Aeschines. Nec me tamẽ fugit, Lactantium scribere, & Apuleius cõfirmare uidet', & nos supra attigimus, Astrologiã, Auspicia, Auguria, & Oracula esse Dæmonũ inuẽta, quorũ sit, tenebras offundere, & Veritatẽ caligine obducere. Quod siqs miracula obiecerit, Scire licet, herbarum potentia, & Lapidum Virtutibus, nobis nõ perinde manifestis, multa item ꝑfici posse, quæ nos per inscitiam Dæmonibus, aut Cælo accepta referrimus. Omnino nõ absq; Dæmonũ participatu hæc tractabatur negotiatio, ut quicquid sensero, promam ingenue. Nam Mercurius scribit, ex propriis, certis'q; rebus certo cuidam Dæmoni cõgruentibus cõpositam rite Statuã cõfestim per Dæmonem cõgruũ animari. Id cum Augustinus legisset, repetendũ, apponẽdum'q; cẽsuit Ciuitatis diuinæ octauo libro. Quod si, qua nã rõne Dæmones futura pręnoscere ualeant, putet qs amplius esse quærẽdum, respondebit Porphyrius in libro, quem de Oraculis edendum putauit, Quæcunq; a' Diis futura prædicent' per oracula, ea ex cælesti obseruatione prædici omnia. Sed aduertant obsecro Christianæ ueritatis cultores, quæ ab eodem subiiciant' Porphyrio. Sciendũ inqt, Deos quoq; sæpe mẽtiri, Nam explorata, certa'q; futurorum ꝑspicientia nõ hominibus tortuosa modo, sed et Diis ipsis incertissima, plurimis'q; referta ambagibus est. Quin sicut Deo contingit, nõ tamen omnibus contingit horis. Adiici uero & illud potest, Velocitatem sępe in illis Diuinitatis loco censeri, qm̃ omnis Spiritus ales est. proinde momẽto ubiq; sunt, nã totus orbis locus illis unus est, quid ubiq; geratur, tam facile sciunt, q̃ enuntiant. Cæterum obseruatione dignum, quibus interstitiis, qbus'ue discerniculis diuinatio hæc de mũdo ex mũdi concinnata signis, ablata'q; hominibus, concessa Dæmonibus ab Origene, atq; Porphyrio, tandem dispensaret'. Dæmones, q Ætherei nuncupentur, Qui'q; Aeris colant superna, Cælestibus futurorum indiciis, Vti uetus tenet opinio, addicuntur amplius, quàm terrenis. Qui uero infima hæc frequentant, dicuntur'q; Aquei Dęmones, non tam cælestia ad hunc usum suspiciunt, q̃ nostra obseruantes præscientiam sibi aucupantur aliquam. Medios uero putabant certius ex iis, quæ utrobiq; eueniant, prædictionum argumenta captare, proinde'q; istorum operam in diuinationibus expeti consuesse imprimis, & fuisse pręcipuam. Vt qui hominibus quandoq; præsagiis præsto' fuerint, Vt prodit Origenes. Quæ tamen siue ab iis accepta, siue acri obseruatione deprehensa, confusanea fuerint, & multa rerum caligine halucinantia.

Dæmonum bonorum, malorum'q; distinctio ex Porphy. Dæmonû descriptio ex Aug. An Dæmones sint hominibus præstantiores. ἐνεργούμενοι qui dicantur. De Serapi. Quos facile arripiant Dæmones. Cerberus q. Dæmonas non posse diuitias dare. Animas defunctorum a' Dæmonibus effingi. De Arrepticiis plura. Terriffratores qui sint. Itẽ Paredrus.

Caput XXXIIII.

Porphyrius in Libro de Causis ad intelligibilia nos ducẽtibus, Dæmones bonos a' malis sic ferme' distinguendos putat, Animæ inqt, quæ sub Luna plagas gubernant latiores, quæ'q; Spiritali innituntur Corpori: si rationis usu id exuperant, Boni dicuntur Dæmones, A' quibus ampliter eorum, quibus præficiuntur, emolumenta procurantur. Fieri uero nequit, Vt detrimenta ab his inferantur, Iis autẽ connumerandi, quos Plato Internuntios dicit. Cæterum Animæ, quæ coniuncto Spiritui minus dominantur, Sed succumbunt sæpius, increscẽtibus perturbationum incentiuis, & Voluptatum titillationibus, Hæ uero iam Malefici dicuntur Dæmones. Sunt autem tam boni, quàm mali Dæmones fere' inuisibiles, quod Corporis indumẽtum minus solidum, minus'q; sit compactum. Dæmones Mali libaminibus, & carnium nidore oblectantur plurimum, siquidem Spiritale Corpus iis crassescit, obesius'q; euadit. Etenim Vaporibus uiuit, & fumigationibus. Aurelius Augustinus hos, illos'q; malos arbitratur, atq; etiamnum ita scitissime describit, deformat'q;. Esse uidelicet Spiritus nocendi cupidissimos, a' iustitia penitus alienos, superbia tumidos, inuidentia liuidos, fallacia callidos, qui in hoc quidem aere habitẽt, quia de Cæli superioris sublimitate deiecti merito irregressibilis transgressionis in hoc sibi congruo, uelut Carcere, prædamnati sint. Nec tamẽ, quod supra terram, & Aquas Aeris locus sit, Ideo meritis superiores nobis censendi. Nec qa Corporibus sint prædití melioribus, Alioqui etiã Bestias multas nobis uidemur prælaturi. Quæ nos & acrimonia sensuum, & motu facillimo, atq; celerrimo, necnon uiribus, & firmitate Corporum animosissima exuperant. Sed ut omnibus ratiocinando, intelligendo'q; meliores sumus, Ita etiam Dæmonibus bene, & honeste uiuẽdo præstãtiores esse debemus. Qui nec loci sublimitate antecellũt, Alias etiam Volatilia notę melioris arbitrabimur. Verum illis uel ex hoc longe præponendi homines sumus: quod Spei Piorum nequaquam illorum comparanda desperatio. Adde, quod quamuis Aquas Plato terris præponat, nemo tamen nescit, esse aquatilibus Hominem præstatiorem. Vt intelligamus non eundem ordinem tenendum: cum de meritis agitur Animarum: Qui uidetur esse in gradibus Corporum, Fieri enim potest, Vt inferius Corpus Anima inhabitet melior, deterior'q; superius. Nõ negligẽdum porro', quod Porphyrii est, Malignorum Dæmonum principes Serapin dici, & Proserpinam: cum sacræ literæ Belzebud prauitatis primarium soleat nuncupare, Et δαιμονιάρχην Lactantius. Est autem apud Ægyptios Serapis, qui apud Græcos Pluto. Hic symbola hominibus dedit, quibus exagitentur Dæmones. Hic supplices docuit quo modo Brutorum assumpta figura, Dæmones hominibus insiliant, Quibus maxime obnoxii fiãt, qui cibis subinde lautioribus distendantur. Iccirco inquit Porphyrius, Ieiunium, & castitas laudantur maxime, non quia iis placatior imprimis efficiatur Deus, Sed ut retro agantur, qui sanguine, ac immunditia gaudentes, Vt perfrui possint his, Vtentium Corpora inuadunt. Horum Symbolum triceps est Canis, Ille scilicet, qui in Aqua, terra, & Aere uersatur perniciosissimus Dæmon. Nam & exitiales Dæmones operte Canes uocantur atri. Scribit porro' Psellus, quod adnotatu dignissimum censui equidem, Dæmonia sæpe diuitias nobis, uel addictis sibi potius polliceri, nec non gloriam quandoq; ostentare, cum tamen nil prorsus tradere ex se possint, quippe qui imperium nullum habeant. Cæterum uisu inania quædam suis monstrare cultoribus: quæ tamen impii diuina opinentur spectacula. Tradit etiã Augustinus, ab hisce Dæmoniis Deos effingi, & Animas defunctorum. Vñ irrepsisse uulgo contenderim, Ab quorundam flagitiosorum animis Corpora obsideri, quæ etiam Beatus Thomas, Cuius erudita uolumina, uelut per trasennam prætereuntes strictim quandoq; prospectamus, in Compendio Theologię uocat Arreptitia. Et mentio est in Canonicis decretis, Distinc. XXXIIII. Verum & ἐνεργούμενοι dici quandoq; uidentur ab Dæmonibus obsessi, puto ab ἐνεργεῖσθαι, quod detineri signat, ac Impediri, quanquam et Lunatici eo intelliguntur nomine, uelut in eos agat Luna. i. μήνη. In quo illud egregie mirandum. Rusticos nunc

fticos nunc latine, ac græce plerunq; loqui. Cum tamen lingua Dæmonum propria nulla queat inueniri, nil enim ipsis uoce opus est. Sed cum ueluti etiam Angeli, Alii aliis gentibus assistant. Singuli singularum gentium idiomata exprimunt, q̃ obrẽ apud græcos rõne heroica prosari oracula consueuerant. Sed qui nam maxime extra iam dictos Dæmonum patent incursibus? Nempe ubi per atram bilem, uel alio quopiam eiusmodi Imaginationi prorsum mancipatur Animus, facile tunc Immundorum Spirituum fit conceptaculum. A quibus insigniter uexatus debacchari non desinat. Quod si philosophicis expiatus mysteriis totus euadat rõnalis, a media Dæmonũ corripi decuria Platonici putant, tunc'q; illi miras rerum humanarum, naturalium'ue explicari ratiões. Quod si altius iam surrigatur humanus Animus, sola Mente uiuens, tunc fieri arbitrantur spiraculum quoddam Dæmonum sublimiorum, uel Angelorum uerius, quibus illustrantibus, admirandis diuinorum in finuetur arcanis. Quoniam uero etiam Theologorum pomœria ingredimur quandoq; numerosis lita sententiarum luminibus, scientiæ profunditate micantibus, inde'q; nobis spicilegium facimus, ne transeamus quidem locum hunc sine illorum aduocatione, est enim apud eos consyderatione dignissimum. An Dæmones seu corporei sint, siue etiam incorporei, substãtialiter, ut interim sic nobis permittamus loq, humanis sese inserãt Corporibus, Animis'q; illabantur. An uerius, non ingredi, astruendum sit, etiã si malitiæ suæ ibi effectũ exerceant, Deo permittente, opprimendo, atq; uexando eas, ac subinde in peccatum præcipitãdo. Et Veritas qdem euangelica comprobat, quandoq; Dæmonia quibusdã insinuata, atq; inde per Christum excussa. An uero per substantiam dicantur ingressa, an propter mali effectum, non adeo perspicuum est. Gennadii qdem sententia est in definitionibus ecclesiasticorum dogmatum, Dæmonas per operationẽ nõ credendum substãtialiter illabi Animæ. Cæterum applicatione, ac oppressione uniri. Illabi autem Menti, Deo tantum esse possibile. Sed & Beda illud exponens ex Actibus Apostolorum, Cur tentauit Sathanas cor tuum? sic fere scribit. Notandum inquit, Mentem hominis p̃ substantiã nihil implere posse, præter creatricem Trinitatem. Implet uero Sathanas cor alicuius, non quidem illud ingressus, Sed callida, & fraudulenta deceptione in malitiæ affectum Animã trahens per cogitationes, Vitiorum'q; incentiua, Quorum ille per diem, per'q; noctem scatet. Igit Ananiæ Cor Sathanas implesse narratur, quia malitiæ suæ uirus infudit. Scitu dignum, & huic loco maxime accommodum, quod tradit Origenes, Per figuram Omnes, qui in Carne sint nati, dici Equos, & habere Ascẽsores suos. Sunt, quos Dominus ascẽdit: & circũeunt omnẽ terram. Propterea Abac. III. Eqtatus tuus salus. Alios ascendit Diabolus, & Angeli eius. Qui Ternistratores dicuntur, quoniam triplici calle ad Animæ properant interitum, Verbo, cogitatione, Opere. Adnotauit Eusebius, Dæmonicam Virtutem dici Paredrũ, Cuiusmodi fuerit in Simone Mago. Dicitur et Paredrus Assessor. Aristoteles in Politia, Capiunt inqt Paredros binos Archon, & Polemarchus, quos uoluerint. ad quod respexisse M. Tullius uidetur ad Tironẽ Libro XVI, Paredrum excita, ut hortum ipse conducat. Sunt qui Regi assidentes Paredros interpretentur. Quin erant Athenis quoq; συνάρχοντες πάρεδροι.

¶ Afferunt ex Augustino rationes aliæ, quibus possint Dæmones futura prænoscere. Caput XXXV.

Erum quod ad Dæmonum attinet Vaticinia, uideo præter quæ nobis paulo ante sunt p̃dita, recte quoq; adiici illa posse, quæ ab Augustino in libello de Dæmonum natura scite admodũ, & acute apposita sunt, quorũq; uel in Canonicis decretis mentio fit. Nam summa plerisq; dignum uidetur admiratione, Illos prædamnatos Spiritus, omni'q; circũfusos impietate, tam apposite interdum futuri perspicientiam uendicare. An ergo æternas temporum causas, & quodam modo Cardinales in Dei sapientia contemplantur? minime. Quid ergo? An uerũ illud est, Eos Corporis aerei sensu terrenorum corporum longe sentiendi præcedere potestatẽ? Certe eiusdem incomparabili quoq; pernicitate nõ hominum modo celeritatem, & ferarum, uerum etiam uolatus auium mire exuperant. Quibus duobus multo ante cogitata nũtiant, quæ nos pro sensus terreni tarditate mirari non desinamus. Accedit & diuturnioris Vitæ beneficio, comparata insignis rerum experientia, Cuius nos momẽtanea Vita, ut quæ bul

la propemodum sit, compotes esse nequimus. Aduertẽdum item, Dæmones nõnunquam quæ facturi sunt ipsi, nũtiare. Nam sæpe potestatẽ accipiũt, incognito nobis modo, crassandi in homines, & bruta pestilentiæ ui, Aut aliud qduis id genus ꝑpetrandi. Sæpe qn etiã cõtingit illud, Vt exactius, peritius'ꝗ naturali signorũ obseruata rõne, quã ipsi neqmus asseq, præcinant mox paulo uẽtura. Quid quod cõceptus animoꝝ, promẽtibus se inde quibusdã in corpus notis, ualent astute deprehẽdere? Quanq̃ in Retractationũ libro idẽ Augustinus, audaciori assertione rem occultissimam esse prolatam, ingenue querit. Nã prænoscere ista Dæmones, fere comptum est. Sed an edant in Corpore signa illis sensibilia, nos uero latẽtia, An alia quauis spiritali diligẽtia ista dispiciant, aut difficillime, aut nulla prorsum ratione discuti humano ingenio potest.

¶ Origenis opinio de Corpusculis Æthereis, atq; aereis. Itẽ de restituẽdis Dæmonibus. Caput XXXVI.

Æterum transituri mox ad Mũdi minoris modum, appingamus & Origenis placita breuissime de Dæmonibus. Rationalis inquit, Creatura incorporea,

c & inuisibilis, si negligentior fuerit, ad inferiora labit, & pro locoꝝ qualitate, ad quæ defluxerit, corpora sibi assumit, uerbi gratia æetherea primũ, deinde aerea. Cum'ꝗ ad terræ Vicinia peruenerit, crassioribus circũdat corporibus, nouissime uero hominem induit. Ipsi quoq; Dæmones, qui proprio arbitrio cum principe suo Diabolo ab Dei ministerio recesserunt, si paululum resipiscere cœperint, humana carne circundari incipient. Vt hac deinceps pœnitentia post resurrectionẽ eodẽ circulo, quo in carnem uenerant, ad Dei uisionẽ postliminio redeãt, liberati etiãnum æthereis, aereis'ꝗ corporibus. Tunc'ꝗ Genua Deo curuentur omnia Cælestium, terrestrium, & infernoꝝ, et sit Deus omnia in omnibus.

¶ Euchetarum, & Gnoscorum impia sacra Dæmonibus concipiendis. Cap. XXXVII.

Visse præterea quosdam, inuenio in libris, Qui communi nomine dicant Euchetæ, quorũ dogma nefarium ab Manente quodã sit propagatũ, ii simul cũ

f Gnoscis compari præsignibus impietate, scelestissima quædam obire sacrificia cõsueuerant, nõ alia magis rõne, quàm cum Dæmoniis cõmercii amplioris. Coibant in simul occiduo tẽpore eius diei, quo Christus cruci est suffixus, aderant puellæ, cum qbus peractis sacris, luminibus'ꝗ extinctis, congrediebantur, nec Sororum ibi, nec filiarũ ulla omnino ratione habita. Moris uero erat, ut locum repeterent eundem nono Mense post, natos'ꝗ ex infando concubitu infantes à matribus conuellerent. Eorum mox corporibus dissectis crudelissime, profluentem inde cruorẽ phialis excipiẽtes, illis concrematis, cineres cruori promiscebant, Quo postmodum epulas condirent, & pocula. Faciebant uero ista, opinati sic maxime diuinum, qui nobis inest, Characterem, quo'ꝗ imprimis retroagant Dæmonia, oblini, expungi'ꝗ, Atq; inde Dæmonibus aditum patescere prorsus liberum, & impauidum.

¶ Anacephalæosis superiorum. Hominem esse miraculum magnum. Hominẽ esse quodammodo omnia, & Dei simulacrum. Hominem esse Dei æmulum. Item quid sit homo, quo modo miraculum. Caput XXXVIII.

Ibros antiquarum lectionum auspicaturi, quo felicius rerũ difficultates oẽs emensi, demum exoptatam contingeremus metam, ab summo reꝝ Opifice,

l sicuti decuit, & cõmonuit Plato, initia duximus, Mox ueluti quibusdam sciẽtiæ gradibus in Mũdum declinauimus, inenarrabilis illius Agẽtis templum augustissimũ, ut celeberrimi authores dixere. Inde Dæmonum rõnem excussimus, quãtum nostra paruitas tulit, Platonicos parte plurima secuti, Sed ab nostris quoq;, hoc est Christianis flores modo rerum præcerpentes. Vt quadam apum imitatione, ex diuersissimis, ut sic dicam, succis non incõparabilis qdem consurgeret sapor. Sed qui fastidientem modo stomachũ reficere, ac prouocare appetentiam posset. Nũc peraccommodũ sane uisum est, quæpiam de Homine nõ exculcata qdem, & Triuialiũ quoq; Ludis recãtata sæpius. Verum

sæpius. Verum ex secretioribus monumētis ueterum ingeniorū, Quæ nobis suis acuminib⁹ ac uigiliis lucem peperere, uellicatim quodāmodo excerpta tendentibus ad procinctū, qua possumus ꝑspicuitate, proferre. Quādo ꝓpositum nō est, quæ nobis laboriosissima sugge/runt studia, intrudere in arcana quædam, ubi situ adobruta pereāt. Sed uolētibus benigne imptiri, Q m̄ ea quoq; lege non ista modo: Sed cætera quoq; omnia Opt. Max. Deus cōtri/buisse uidet̄, Vt quod munifice ex illius īmensa bonitate ꝑcepimus: munifice elargiamur, ac reddamus quodāmodo mutuū. Igit̄, ut præfari desinam⁹, Voluēti mihi nup Mercurii libel/lum, q est de uoluntate Dei mirabiliter cōcinnatus, occurrit grauior illa sententia, et toto ꝑ pendenda examine, qua Hominē miraculū magnū, Animal adorandū, & honorandū, diui niore quodam Spiritu cōcitus, & interiore instructus scientia nūcupauit. Quam sentētiam in legibus itē Plato confirmat. Cæteꝝ eundem hunc hoīem idē quoq; Mercurius in naturā Dei transire scribit, tanq̄ ipse sit Deus. Quin in libro de Sapientia, & potestate Dei, huma/næ naturæ potentiam admiratus eximiam, audendum esse ait dicere, hoīem qdē terrenum, Deum esse mortalē. Deū uero cælestem esse immortalē hominē. Hic ꝑfecto tam est eximi/us, ut cum ad duas res: quod Aristotelicū est, natus sit, ad Intelligēdū, & agēdū, tam augu/stis, tam'q; felicibus ꝓnoscat̄ productus auspiciis, Vt non elementis mō uelocitate misceat̄, & acumine mētis descendat in maris profunda, Sed omnia plane illi collucescant. nec Cæ lum uideat̄ altissimū, nō qdem stultitia, ut ille ait, sed uelut e ꝓximo, mentis sagacitate suæ subiiciat cōtemplationi, intueat̄, miret̄. Vt ni forsan uidemur modestiæ trāsgredi mēsum, sit homo Verus uel Cælicolis præstantior, uel saltē pari sorte potiat̄, sicuti Vetus Theolo/gus prodere nō dubitauit. Nam quicunq; Cælitum descendit ad terram: Cæli deserit limi/tem. Homo aūt ubiq; simul esse uidet̄. Nec uidet̄ tantū, sed esse affectat omnia, & est quo/dāmodo rōne mirabili, Sicuti Deus est omnia. An nō in eo plantarum agnoscimus uitam, quatenus nobis item uegetalis inest potētia, qua alimur, & augescimus? Nō'ne, & Bruto/rum, Quādo sensuū, ueluti Satellitū ꝑfruimur ministerio? Secūdū hominē uero tūc agimus potissimū, qn̄ de humanis rebus rōnis adminiculo fulti disq̄rimus, perpendimus'q;. Quod si naturalia rimari indagine solerti cœperimus, heroicam præferimus amplitudinē. Si ma/thematicam certitudinē speculemur, dæmonicā subtilitatē cōsectamur, q̄tum more Veteꝝ interim loq licet. Vt uero mentis altitudine cælorū claustra supgressi diuinæ maiestatis arca na penetramus, Angelicam nobis induimus claritatem. Deum uero ipsum rerū principē, atq; patrem effingimus, dum immēsæ illius bonitatis cōtemplatione omnia opamur. Pro/inde Veritas euāgelica omnis creaturæ nomēclatura hoīem intelligi uoluit, Vbi prædican/dū omni creaturæ præcipit̄ Euāgeliū. Tanta deniq; inqt Ambrosius, est in hominib⁹ digni tas, ut dicat̄ homo ad dextrā Dei sedere, nō Angelus, Qui & ab Angelis honorat̄ unigeni tus, imago Dei. Et qd mirum? propheticum illud nouimus omnes, Manus tuæ fecerūt me, & plasmauerunt me. Id uero q̄ti demum censendū est, quod Theologi ueteres præcipiunt, Duo esse Principis rerū Dei Simulacra Mūdum, & Hoiem? Dicit̄ & hic ꝓpterea in Cano/nicis decretis Charagma Dei, siue signū, aut scalptura. Vbi pecuniæ nomine spiritaliter si/gnificari hominem prædicant. Nam sicuti in numo Charagma Cæsaris, ita in homine con uisitur Charagma Dei, & obsignatio. Et, ut numus absq; Cæsaris reprobat̄ imagine, consi militer & homo, in quo nō pernoscamus lumen impressum Dominici uultus. Quod, ut inqt Augustinus, totum est, & uerū hominis bonū, quo obsignat̄, uelut numus Regis imagine. Proinde in templo numulariorum subuertunt̄ mensæ, dum significat̄, in Dei templo Spi/ritales tantum numos esse debere. Qui Deum præferant, nō Diabolum. Quid, quod Plato rationales animos tanq̄ Specula putat quædam nitidissima, in q̄bus diuinitatis summæ ex/plendescat imago? Quare Deū in singulis acrius scrutando in animi speciem subinde men tis aciem dirigit, oraculo monitus ueteri, quo significatur, debere, quisq; Deum apprehen dere cupiat, seipsum nosse prius. Inde Phauorinum recte laudari animaduerto, ubi ait nil in terris magnū præter hominē, nil magnū in homine præter mētem, & animū. Porro nō ne in plurimis sese Dei æmulum fateri uidetur homo? Quis nescit ex Plynio, & aliis tū græ cis, tum latinis, Zeuxin pictura nobilem tam artifici ingenio uuas pingendo repræsentasse, ut deceptæ aues ad eas, tanq̄ plane ueras aduolarent. Iam uero Apelles quonā sileri modo possit? Cui tantum superfuit excellentis peritiæ, ut equam sic ad uerum expresserit, & Ca/

nem, Vt prætereűtes Eq adbinnirēt, adlatrarēt Canes. Proditű memoriæ est, marmoream
Venerē arte tam mira ab Praxitele elaboratam, Vt spectantes subinde libidinis titillarētur
incētiuis. Quis Archytam nescit Tarentinű ultra bominis captum adeo mathematicis rōni
bus progressum, ut e' ligno columbam sic affabre cōpingeret, libraret, inflaret, ut uerarű in/
star in uolatű surrigi uideret? Ægyptios scribit Mercurius Virtute quadā inenarrabili Deo/
rum ꝯfinxisse simulacra, ut articulatam promerēt Vocē, necnō, ut nil admirationi desit, pro
grederent. Iam et Arcbimedis ingeniű supra q̄ ullo possit eloqo explicari, docile, pspicax,
&, ut uno omnia cōplectar uerbo, diuinű, in műdi opificio Deű fere' ipsum lacessere uisum
est. Quādo tam ꝯcinne Cælű cōflasse æneum memorat, ut inibi septē uiserent Planetæ, &
rōne incōparabili ēt motus uerissime dephenderent, qn̄ nec cælestis deerat Vertiginis Si/
mulacrű. Nō igit miraculoꝝ oīum maximű miraculű homo est? Sed audi, quæ nō inscite,
opinor, addi his etiānum possunt. Homo, qdem, ut Peripatetici astruunt, atq; item Stoici,
est, qđ Aīa ꝯstat, & Corpore. Pythagorici, ac Platonici boīem esse putāt diuinā quādā mē/
tem terrenis uinculis alligatā. Apud illos itaq; boīs pars animus est, apud hos totus homo
Animus ē: Sed nil obstat, cű dicat Corpore utēs. Hoc significasse uidet Ænigma magicű,
quo dicit, est res undiq; lucida, est res undiq; obscura, est media quoq; tum lucis cōpos, tű
cassa. Mens siqdem est lumine plena, Irrationalis Anima prorsus uacua. In meditullio est,
ac ueluti collimitio Rōnalis natura. Quæ partē habet luminis ītellectualis, parte caret. Anī
ma immortalis, Corpus morti addictű. quo qd admirabilius? Quod diuinű est, qđ Archi/
tecti obsignatum imagine est, uinctum, ut sic dicam, Catenis ab terreno, crasso, obeso'q;, &
re uera nugali ptrabit Corpe. Sed adest admiratio altera, quo nā pacto in Carcerē tenebri
cosum intrusus animus afficit ad diuina? At cur nā Plato hoīem nō contentus miraculum
appellasse, adiecit diuinű miraculű? An qa ex intimo ꝓuidentiæ sinu id ita ꝓfluxit? docuit
certe Timæus, ab opifice Műdi Deo rōnalis Animæ substantiā emanasse.

¶ Műdos esse tres. Hominē dici quartum Mundum, in quo simulacra sint reliquorű tri
um, Item esse ueluti Proteum. Caput XXXIX.

Erum esse'ne putamus alia, qbus pręcellēs bęc, uerissima'q; miraculi Veritas
possit amplius, latius'q; cōprobari? Audi, mō ne sit fastidio studiose Lector ra
u tionalis naturę peculiare symbolű nosse, fateberis nil a' me ꝯfictű, nil ꝯquisitű
uiolenter, Omnia ad Veꝝ appositissime cōgesta, Quæ artificis Dei inenarra
bile prædicēt artificiű. Cuius incōparabilis bonitas tā innumeris, tam'q; īmē
sis instruxerat hominē suű dotib⁹, Vt Parētis sui uerissimā se inde imaginē recognosceret,
ni ita obbrutesceret qn̄q;, Vt cœno ꝓuolutus teterrimo nō iumētis mō: quod nec ipsum fe/
rendű est, Sed plane' reptilibus ꝓpinqor omnino fiat, q̄ luminű, & claritatis Patri. Sed nos
interim querelis dilatis, agamus, qđ præstat. Sunt Authores celeberrimi, Qui ab maiorib⁹
Mundos tres esse posteris traditos, ꝓdant. Esse.n. primű, & qdem summű, in Cuius cōtem
platione caliget Mens, rerű adobruta magnitudine, hebescāt Sensus, nec ullo mō par sit cō
cipiendæ excellētiæ qualiscűq;, & q̄tuscűq; sit bumanus Animus. Vltraműdanű hűc intelli
gimus, eximiű, Augustissimű, incōprehensibilē, Quem scientissimis Angelicű, Philosophis
uero ēt Intellectualē mos est appellare. Cuius cōmeminerit Plato ēt in Phædro, Illum astru
ens, nō posse pro dignitate uerborű copia ulla, uel ingenii præstantia efferri, decantari'q;.
Proximű deinde locű habere, quē Cælestē dicamus. Infimű uero, postremum'q;, Quē Sub
lunarē nűcupemus Mundű, Qui sit bominis maiestati cōtribut⁹, Sed quē ēt Tenebrarű uo/
cēt ꝯceptaculű. Sicuti claritatis incōprebēsibilis illum. Nam Cælű mediæ cuiusdā naturę ex
luce ꝯtempat, & tenebris. Nec me fallit, doctissimos opinari, hosce tres Műdos esse Műdű
unű, qn̄ ab eadē profluűt origine, & in eűdem corriuant fontē, & debitis numeris, harmo
nica'q; naturæ cognatione, & graduű serie colligētur. Adde qđ singuli fere' babēt, qđ in oī/
bus simul dephendas, illo tn̄ discerniculo, qđ quæ in műdo uisunt infimo, in supiorib⁹ itē
pnoscunt, Sed ampliora, augustiora'q;. Siqdem nostra bęc ab sublimiű excellētia abire lon
gius, & degenerare. Est apud nos Elementaris ignis urēs, Est in Cælo igneus Sol fouēs, ui/
uificans'q;. Postremo Seraphicus intellectus est Vltraműdanus Ignis amore ardēs. Elemē/
taris aqua calorē perimit, adobruit'q; uitalem, alit Cælestis. Supcælestis mēs Cberubica in/
telligētia supeminet. Sunt uero, q quartű astruant Mundű: in quo itē recognoscamus, quę
in reliquis.

in reliquis. Hic nō alius est, q̃ homo. De quo id extritū, passiuum'q; circūfert, esse utiq; ho/ minē Mundū, Sed minorē: sicuti cōmeminit etiā in physica auscultatiōe Arist. Cui⁹ sit Cor pus elemētare, Spiritus cælestis. Vegetalis potētia, cuiusmodi in plantis. Sensus, perinde ac in brutis, ad sit demū rō, & mens angelica, & Dei Charagma insignitius. Sed & Mundus ipse magnus dicit̄ homo. Verum audi præsignē rerų excellentiā, audi, quod admirari nō de sinas. Tres esse Mundos, liquet. Sed esse in hoīe simulacra oīum, necdum forte liquet. Atq; sunt qdē argumēto, quod nequaq̃ refelli, aut dilui possit. sic aūt manifesto deprehendas. Si Hoīem trifariā distribuas, Vt sit Caput portio prima, quæ & summa. Mox secūda, quę me/ dia, ab Collo ad Vmbilicum spatiet̄. Reliquam habeant Corporis ima. Hæc examussim ra tione exactissima tribus mundis analogice respondent. Caput rōnis, mentis'q; sedes est. In pectore Cor motus, caloris, Vitæ continet principia. Genitalis portio seminariū ꝓductio/ nis est. Mundus itidem Angelicus, siue Intellectualem mauis nūcupare, intelligentiam ha/ bet, ut Scopum. In mundo mediano Vita, Calor, motus fontē habēt, Vbi Cordis Vice fun gitur Sol, imo'q; Cæli Cor sæpe appellat̄. Noster uero Mundus, Vt palam est, tum genera/ tionis, tum etiam Corruptionis ꝯceptaculū. Iam arbitror, hīqdo patet, eā esse Hominis præ stantiā, imo uero naturę maiestatē, ut merito dici miraculū ualeat. Quod Barbarus qdā, sed nō Barbare pronūtiasse, ac scienter fert̄, Qui, cū interrogaret̄, qd in hac quasi mūdana sce/ na maxime putaret admirabile, hoīem rñdit, omnem plane admirationis captū excedere. Vt qui nō Animaliū modo princeps, & rōnis, ac mentis splendore diuino sit, ueluti naturæ totius interpres: sed tanq̃ Proteus, aut Chamæleon desultoria quadā potestate sese in quid uis subinde trāsformet. Cęterum illa oīum exactissima demutatio, qua mēte, ac intelligētia niuens in Animę florem reuocatus transit in Deum, Quę solida demum, ac uera est huma/ næ excellentiæ admiratio.

¶ An ex terra fortuito generari homo queat. Mira de Animaliū quorūdam spontali ge neratione. An esse possit Vniuersale diluuium ex Auerroe. Caput XL.

SEd in hac rerum augustiore excellentia mirari succurrit, quorūdam parte hac parum ꝑspicacē, parū'q; excussam prudētiam, imo uerius oscitantē plane, ac
5 dormitantē Sapiētiam, Qui eximiā, ultra'q; q̃ pro dignitate possit qs expēde/ re, hominis amplitudinē nil prorsum suspiciētes, nec artificis Statera, Sed tru tina examināites populari, Eius ꝓductionē, & initialē originē incertis fortunę flatibus mādare, nil sunt ueriti. Phœnicū siqdem, & Ægyptiorų Theologia casu hoīes, ac re liqua Animantiū genera prorepsisse e terra asseuerabat, nullū inter rationalē Animam, & irrationalē substātiā interstitiū opinata. Scribit. n. Porphyrius, Visibilis Solis agēte ui, Ani/ mantes cūctas ex terræ ꝓfusas uisceribus, inter Ægyptiorų placita censeri, Quod ipsum nec Euripidi Anaxagoræ ꝓsectatori displicuisse uidet̄, Asseruit & Archelaus cognomēto Physi cus. Verų inter alios mirari me plurimū ingenue fateor, singulari sciētia Virį, & īgenio exa/ ctissimo, ac subacto imprimis. i. usu, auditione, Lectione, ac literis perpolito, culto'q; Auicē/ nam, Qui ope eo, qd' de Diluuiis est, astruere est ausus, Post immēsas terrarų inundatiōes, humano semine nullo, tabidis tantum cadauerib⁹ seminii ubertatē præstante cælestiū Cor porų affluentia, Hoīem & solere, & posse reparari, proinde colligit, nō uideri ad generatio nis necessitatē Vuluam reqri, aut locos, nisi ut melius formet̄ infans. Alias perraro admo/ dum regionē inueniri generationi accōmodā ob repentinas Elemētorū mutationes. Asser/ tioni uero suæ argumētum inde ꝓfert, nō modo alicubi e terra mures progigni, Qui mox per coitum mire excrescant, Verų Serpētes quoq; ex mulierū præcipue capillis cōcipi, quod ꝓductiores sint, humectiores'q; natura. Quin de Aīalibus itē libro qntodecimo, sibi Ami/ cum astruit fuisse, qui Scorpionū generationē mirabili ꝓcurarit modo, a qbus mox alii plu res propagati. Porro inquit, uideri quū Animalia produci Capitibus longe a suo genere diuersis. Cuiusmodi esset homo Elephantino Capite, aut Asinus Canino, id uero fieri nō posse, nisi cælestis cooperet̄ Virtus. Vñ ꝯiectatio manifesta, inesse illi formādi potentiam. Obseruatū rursus, Stellarū quasdā hominis generationē præpedisse, q̃q; cæteris ad generā/ dum mire ꝯcurrentibus. Esse uero Stellas hasce in Arietis signo, quarū uirtute, monstrifica succrescat Soboles, diuersa uero ab iis effici, quæ generationi sint destinatæ, quod lapides ꝓ bent natura producti ad mēbri uirilis, muliebris'ue Imaginem. Huius deniq; sentētiæ, quæ

Auicennam præfert authorē, Auerrois itē cōmeminit, ubi ait, Hominem ex terra generari, possibile arbitraɫ Auicēna. Cæterum astructio hæc infausta, & Veritatis nescia, censeri debet, nisi Mosaico intellecta sensu. Author.n. Auerrois est, sufficere qdem Stellas Animaliū generationi non perinde dissimiliū, quo in genere Mures sint, Vespertiliones, Talpæ. Ad pfectioꝝ uero productionem, Vt Hominis, & Leonis, imparem esse cęlestium corpoꝝ uim. Et de homine qdem cōstare creditur, qm̄ eius Anima nō educiɫ de potentia materiæ, Sed ꝯtribuiɫ ab Datore primo, uel ex philosophicis Scholis. proptereaq́ ad eius ꝓductionē prę existere hominem, necesse est. Sed & in cæteris itē pfectis astrui fere hoc ipsum potest, eorum qppe generatio nō parui est operis, sicuti author Aristoteles est, ad eam'q́ plura cōcurraut, oportet. Asserit quoq; tertio de Anima Auerrois idē, Diluuiū ita nunq̄ inundasse terras perniciose, quin aliqua euaserint Animalia, nā cum Stellaꝝ diuersa sit potestas, Si quarundam ui alicubi scaturiat inundatio. Alias diuersæ, ac interim cōtrariæ Virtutis aliud posse alibi efficere.

¶Homo duobus modis ab Hebræis diciɫ, Enos, & Adam. Sed Adam idē est simpliciter, quod homo. Vñ fit Coniectatio, Hominē recte ab humo dici. Animātium interstitia cōpositionis ratione. Caput XLI.

QVoniam uero de Homine nobis indago est proposita, nō inepte opinor, hic illud inseruerimus, Eum in hebraica Veritate duplici insignitū uideri nomēclatura. Aut.n. diciɫ Enos, Aut Adam. Sed Enos latino interpretamēto nō fere signat aliud, q̄ Hominē uerū, Et Hunc nō alium intelligunt, nisi q Deū Verum scienter cognoscat, & pie colat. Reliquos ab pecoribus nil admodū diuersos opinātur, qm̄ uelut Bestiæ, ad terram proni, Ventri obediant, & Veneri. Quorū alios Lupos, Alios Canes, Alios Porcos uaria quadā uitiorum similitudine appellāt. Adā uero est humani generis appellatio cōmunis, quo noīe terra natus significaɫ. Eadem'q́ Voce utrunq; includi, marē, fœminam'q́, ꝓbat Geneseos. V. Scriptura. Masculū, & fœminam creauit eos, & bñdixit illis, Et uocauit nomē eorū Adam, Quo iu loco testanɫ Interp̄tes Dictionē hebraicam id sonare, quod apud nos homo. Nam & Caius ait, Hominis appellatione tam masculū, q̄ fœminā contineri. Quaobrem Lactantiū arbitror adcredidisse, Videri appellatū Hominē, quod sit factus ex humo. Sed etymon id Fabio nō admodū arrisit, qua si uero nō omnibus inqt, Aīalibus eadē sit origo. Aut illi primi mortales añ nomē imposuerint terræ, q̄ sibi. Cæterum q̄ procedat Quintiliani rō, pspicuū arbitror, ex iis, quæ præposuimus. Cum'q́ ex Animalibus dicanɫ quædam ἀγελαῖα.i. Gregalia, Quædam μοναδικὰ idest solitaria, Nōnulla σποραδικὰ, quæ Inciuilia dixeris, & sparsim habitātia, Hominis Naturam ἐπαμφοτερίζειν apertum est, quod ancipitem signat Societatis, & solitudinis, Putauit forte Fabius, ex sociali coitione nūcupari Hoīem, ex Græcis rōnē aucupatus, apud quos ὁμοῦ insimul signare, manifestū est. Illud uero huic potissimū loco impingam, ab instituto nil prorsus dissentaneum, Ex Animantibus quæ plus habeant aeris, ea esse prætenera, quæ uero Aquæ, lenta humoris ui, Quæ terrosa, duritiē præferre. At quæ ignis exuberent copia, uideri utiq; fragiliora. Ex iis porro liquere potest, unde fit, quod si recipiat aquam, & harenam Calx, confirmatur Structura. Non diffidet ab iis illud quoq;, Volucres in aere suspensas ideo perseuerare, quod de Leuioribus consurgant principiis, quippe minus habent terreni, atq; humoris item, Aeris multum cum Caloris temperatura. Aquatiles autem piscium Naturæ, quod a Calido ꝯtemperentur, ex aere, terrenis'q́ composite plurimū, humecti minimum habentes, proinde, quo minus e principiis habent humoris, facilius in humore perdurant. Terrestria uero, quod e principiis ab Aere, calore'q́ temperata sunt, minus'q́ habēt terreni, humoris plurimum, haud ita diu in aqua perseuerare quiuerint.

¶Quibus item probeɫ homo similis Mundo. De Stellis in quatuor Mūdi Cardinibus. Hominis laus ex Cicerone. Caput XLII.

QVod uero attinet ad hominis cum Mundo assimilationē, id item adiici posse, animaduerto, nam inquit in Polyhistore Iulius Solinus, Quantus manibus expansis inter digytos longissimos modus est, tantum constat esse fere inter calcem, uerticem'q́ summum, Ideo'q́ ab physicis coniectatum, hominem eē

plane

plane Mundũ quendam minorem. cõmeminit horum, & affluentius quoq; primo de Animalibus Magnus Albertus, astruens Hominis mẽbra situ, ac positione Cælo esse consimilia ꝓportione ac mundo, ideo'q; esse perfectissima, nam ueluti sup̃na mũdi mouet intelligẽtia, & regit. Ita Humanũ Caput, in quo Intellectuales sunt uirtutes, & Animales, sup̃nam obtinet sedẽ. Verum ex quo cœpimus, ne prętereamus id quoq;, quod afferri scitissime potest. Siq̃dem Apocatastasis illa Veterib⁹ obseruata, & prodita, Imaginem hãc adiuuat eximie. Ea uero nil est aliud, q̃ restitutio, siue redintegratio rerũ, Quæ certis temporum curriculis redeat ad metã. Fit autẽ uel per ἐκπύρωσιν, hoc est ꝯflagrationẽ, Aut per κατακλυσμὸν. i. Inundationẽ. Id ipsum uero, quod in Hoĩe Magno usu uenit, nec a paruo itẽ abesse, compertius est animaduersum a peritissimis rerum, ubi transmissis Vitæ spatiis, interuenit resolutionis necessitas. Quandoq;.n. intimo calore auctius crassante, incẽdunt Vitalia, Quãdoq; uero Corpus nimis laxatũ humoꝝ inundationibus euaporat. Ita semper aut ignito ardore decoquimur, aut nimia desudatione dissoluimur. Nec aliter artis medicę prudentissimi Interpretes Substantiam humani generis naturali pronũtiant ratione cõpleri, nisi aut humore igneus ꝯtabescat calor, Aut hoc amplius inualescẽte, humectatio exarescat omnis. Sic omnifariam ad mũdi imitationẽ artifex natura, siue Deus potius Hominem cõpinxit, Vt q̃c q̃d Mundum senescẽtẽ perimit, uel instaurat nouũ, Id ipsum Hoĩem quoq; aut natum foueat, aut adultũ perducat ad interitum. Sed animaduerte quæso, quæ ab peritioribus sunt usibus nostris prodita, Esse uidelicet per singulos Mundi Cardines a Conditore, ac principe Deo Stellas rõne mira constitutas. Quarũ prima sit, & Orientalis ἀνατολή nuncupata. Occidua uero δύσις, quo noĩe significat occasus. nam & δυτικὰ ζῷα uocat Aristoteles, quæ demergi in aquam solent. At quæ ab Aquilone refulget, Arctos, In diuersa uero parte, quę medii est diei, μεσημβρινός. Ex quibus, demptis modo Elementis primis coalescere, ac cõsurgere Parentis primi nomẽ, nõ ingeniosius, q̃ admirabilius excellẽtis doctrinę Viri deprehendere. Quæ siq̃s omnia intentius in digytos mittẽda curarit, fateat, necesse est, augustissima quadam, & prorsum inenarrabili rõne in Vitalem hanc lucem Hominis speciem esse productam. In quo siquis etiamnũ tam inscite pertinax est, ut ambigendũ putet, Age ꝑpensione nõ sopita ꝯsyderemus amplius, q̃tum singularis eminẽtiæ præpotẽs illud agens huic Aĩalium Principi benignissime sit elargitũ. Vt rerũ inuolucris exolutis, & sacrariis illustrius reseratis, desinat Homo imprudenter, & proinde ingrate Summi Opificis fœcũdissimã æstimare bonitatem, q̃ paterno affectu ornauit præcelse, & fouit amplissime, libeat modo munerum recte magnitudinem metiri. Ab summo q̃ppe Deo, ut M. Tullius inquit appositissime, ex tot animantium generibus, atq; naturis homo tantum factus est rõnis particeps, & Cogitationis. Quid est autem nõ dicam in Homine, Sed in omni cælo, atq; terra diuinius ratione, quæ cum adoleuit, atq; perfecta est, nominatur rite Sapientia. Est itaq;, quoniã nil est rõne melius, ea'q; in homine est, & in Deo, prima Homini cum Deo societas, mox et hominum inter se eiusdem lege conciliatio, & Ciuitatis cõmunio sub cælestis discretionis, ac diuinæ mentis, & Dei prępotentis Imperio. Ciuitas uero ea non alia, q̃ Mundus Spiritibus augustioribus, & homini communis.

¶ Omnis nostra dignitas ab Anima est, Quæ uehiculum est ad Deum, & Imago mentis, Spiritus Corpora præparat ad Animæ susceptionem. Pythagorę. Plat. Arist. opinio de Anima. Caput XLIII.

Q Vo uero exploratius pernoscantur, quæ dicimus, Iam hinc præcerpere quæpiam, futura, ut reor, studiosis non ingrata de Animæ ratione, non disserentis philosophi modo, Sed narrantis potius, quæ uaria, nec incuriosa suggesserit Lectio, ingrediemur. Siquidem omnis nostra dignitas ab Anima est, Orbati nanq; Anima Sterq̃linio abiectiores esse uident. Iam uero inquit Plotinus, propter ipsam hic Mundus est Deus. Sol quoque Deus est, quoniam animatus: Stellę'q; similiter omnes, Quod si Animã ipsam admiraris in alio, admirare te ipsum. Cum'q; sit Anima res tam ueneranda, tam'q; diuina, confisus iam, tali quodam uehiculo ad Deum te accessurum: hoc ipso ad illum ascende. Nec tamẽ longius es uagaturus, Si sumpseris, q̃d

est in hoc diuino diuinius.i.uicinitatem Animę ad supernũ, post quod uicinũ, & a quo est Anima. Quãdo est Anima Imago quędã Intellectus ipsius, queadmodũ Verbum in prolatione, uerbi existentis in Animo, Sic & Anima mentis est uerbum, & tota est actus, atq; Vita, quã producit in alterius existentiã. Sunt ex Platonicis, qui asserant, pręter uitas Animantium ꝓprias, subesse cũctis cõmunem uim uegetalem, totam ubiq; uigentem, quæ & præparet materias propriis animis, & tempore certo conseruet, & in unum uiuentia cuncta cõciliet. Hunc Pythagorici referente Sexto Pyrrhonio, esse dicunt Spiritum in modũ Animæ rebus cunctis interfusum. Pythagoram nõnulli scribunt, Animæ substantiam in animas distribuisse plures, quæ diuersis contribuunt membris, Ita quod eorũ singula animalia sint. Vt Cor Animal unum, Item Cerebrum animal, & deinceps. Vt Animal unũ ex pluribꝰ uideatur Animalibus compactũ. Putant & Platonem credidisse, Animam ex diuersis constare substantiis secundum essentiam, & situm. Quia uero congruant animando, Vnam dixisse Animã, Vnum'q; Animal constituere. Id & Aristotelem esse opinatũ, Vbi de Animalibus Libro XVI. ait, inesse infanti primum Vegetatiuam Animam, mox auctiorem habere & Sensilem, per quã dicitur Animal. Sed re uera Cuiusq; Animati una est Anima secundum substantiam, Ex potestatibus uero plures. Quod uidet sensisse Aristoteles primo de Anima, Dicunt inqt, diuisibilẽ esse Animã, & alio qdem intelligere, alio aũt cõcupiscere.

¶ Animæ distributio secundum potentias. Mentem esse uice luminis, & Instrumenti, & Visus. Qui sit Ianus bifrons. De Mentis Capite, siue flore. Animæ officia tria. Quid sit Animam a Corpore segregare. Caput XLIIII.

Radit ergo ab eodẽ Philosopho, Potestates Animæ esse duas, Alteram qdẽ Rõnis impotẽ, Alterã uero cõpotẽ. Prior pars in duo dissecat, In Nutritiuã, quæ rõnẽ audit nunq̃, Sensilem, quæ obtẽperet qñq;. Potestas rõnalis distribuit itẽ in duo, in Rõnẽ actiuam, & Speculatricẽ. Virtutes morales in Volũtate cõstituit, & Appetitu, q rõni obtẽperet. Cæterum earũdem principia Virtutũ in actiua rõne, Virtutes Speculatiuas in rõne Speculatrice. In Sexto Moraliũ Aristoteles itẽ Rõnem esse asserit humanæ animæ partem, Duo'q; agere, cognoscere.s. & humana gubernare per prudentiã, atq; artem. Naturalia uero, diuina'q; per Sapientiã ꝯtemplari, quæ intelligentia, & scientia ꝯtinet. In libro itẽ encyclicarum quæstionũ, ab natura inqt, quæ oĩum parens, et author est, duo nobis instrumẽta esse ꝯtributa, quoꝝ maxime opa extrariis uti ualeamus instrumẽtis. Manũ siqdẽ Corpori esse insertam, Aĩo aũt mentẽ, nã & hæc inqt, inter ea, quæ clargita nobis Natura est, recenseri debet, uice utiq; fungens instrumẽti. In primo de moribus Mentem esse inqt, in Aĩa, sicuti est in oculo uisus. Et Rhetoricoꝝ tertio, Mentẽ inqt, ut Lumẽ accẽdit in Aĩa Deus. Sed ne quẽ nominũ diuersitas implicet, scire licet, apud Platonicos Mẽtem intelligi duplicẽ, alterã inferiorẽ, quã Rõnẽ appellant, Diuiniorẽ alterã, superiorem'q; quã Intellectum nũcupant. Illa humana tẽperat, & moderat. Hæc diuina suspicit, & ꝯtemplat. Quæ sane mẽs ita distributa bifrontis Iani rõnẽ cõplectit. Huius uero speculatricis mentis intimam uim Plato Mentis caput nũcupauit. Sed dicit Animæ itẽ unitas, Cẽtrum'q; totius Aĩæ. Zoroaster ille sciẽtissimus, & Veterũ Theologoꝝ fons uocat ψυχῆς βάθος ἀμβροτον.i. Aĩæ Immortalẽ ꝓfunditatẽ, propterea inqt, Q m̃ Aĩa per potẽtiã Patris fit Ignis splendidus, dominetur in te animæ profunditas immortalis, & oculos omnes unã tolle in altum, tunc neque item materiale Corpus in præcipitio relinques. Ignem uocat, Vt obiter hoc a me tuleris studiose Lector, luminosam claritatem, quam impertitur Animæ Deus, Cui per unitatem sibi impressam, quæ est Vnitatis diuinæ character, coniungitur. Abs qua Vnitate Animæ, tanquam a Centro, profluunt Vires aliæ. Oculos uero ubi surrigendos ait omnes, quæ in cognitione uersent, potentias intelligi uoluit. Præcipitii uero noĩe Mũdi uocat partẽ infimã, Magica loquẽdi cõsuetudine. Porro Mentis caput hoc aliubi Idem magnus Author florem mentis appellat, ἐστὶ τι νοητὸν, ὃ χρὴ σε νοεῖν νόου ἄνθει. Est intelligibile aliqd, quod mentis flore apprehendendũ est. Ex iis uero, quæ hic ꝓdita nobis sunt, tria potissimum Animæ humanæ collige munia. Vnũ, quo agit in Corpore, Aliud per Corpus, Tertiũ per seipsam. Et Agit qdem in Corpore ꝑ eam uim, quã Vegetatricẽ Peripatetici, Platonici uocãt Naturã. Per Corpus agit, Sensibus utens, tum interioribus, tum exterioribus. Per seipsam uero, cũ Animæ uis mera, incorporea incorporeis intendit. Quã quidem actionem

dem actionē Intelligentiā nuncupant. Ad quā Plato respiciēs, Plotino Interprete, de Anima nostra ait, eam tum ꝑdere Caput intra Cælum, tum extra Cælum caput attollere. Cum uero in Phædone, & Theæteto separare Animā a' Corpore iubet, nō loco pręcipit segregare, Sed monet, ne corpori Animus adnuat, neq; Imaginationi consentiat, neq; ob Corporis cōmercium alienet' a' mente. Conetur'q; quatenus effici potest, subditā sibi Animæ speciem secum ad superiora perducere.

Quod sit Animæ Idolū. Item quę Imago, & Vmbra. Ex qbus fiat Animal. Adam, et Euæ mystica interpretatio. Caput XLV.

Nima, Platonici inqunt (nā eoꝝ pręcipue uerbis rē collibuit explicare, quod sæpe facimus, ut dictis authoritas accedat maior, comparet, ꝑtendat'q;) Qui uolet, Substantia est, & Vita. Actus hic eius inseparabilis, substantiale qddā est, ac uiuificū, Qualitas hinc tributa corpori accidēs est, & quasi uitale. Actū illū appellamus Animæ Idolum, In quo Sensus est, Vegetalis'q; natura. Qualitatē uero illam Animę dicimus Imaginem, & Vmbrā, ex qua & Corpore fiat compositū, In quo uoluptates, dolores'q; sint corporales. Quarū pturbationū Sensus ad Idolum, Animam'q; pueniant, Perturbatiōes nequaquā. In iis uero aduertēdum eximie, quo sensu Plotinus, Origenes, & Ammonius Mosaica mysteria sint interpretati. Siqdē hominē ipsum. i. Animā intelligunt, quasi Adam. Humanū uero Animal inde tractū, atq; degenerans, quasi Euam. Tractum inq ex Anima dormiente. Hæc. n. tunc Animal ex se propagat, qñ ex pristina apud Deū uigilia ad naturalia labens, diuinoꝝ oblita iam dormit, & somniat. Itaq; tum uitam corpoream generat, quasi Euam. Animaduerte hanc primo peccantē, Illū deinde cōsentientē. Sed intellectū illi qsi Angelum pręsidentē, & mox increpantē, & Angelo Deum. Deniq; duo in carne una. i. duas quasi in eodē Corpore Animas. Sed & magnus nostrę religionis author Augustinus sup Psalmū XLVIII. Singulis inqt, nostrum inest mulier hęc, Quippe Caro nostra Eua est, quæ seducit Virū. i. rōnē, p quā carnē labit' homo, quem lapsum calcanei noīe prophetica indicat sententia.

Vegetatricis Aię munus triplex. Altricis facultatis Organa duo, Itē muuia quatuor. Epeleustice motio quid. Caput XLVI.

Ed age posteaq; in Animę officia uolētes procurrimus, adiiciant' iis ex Peripatetica Schola: quæ tum sint usui legisse, tū uero nostrā hanc sciendoꝝ ꝑgeriē instruāt, & exuberātius ꝑgerminare quodāmodo faciāt. Sciēdū est inqt Thomas in secundū Aristotelis de Aīa librū, & ex Philosophi eiusdē sniā Themistius fere', Inter Vegetatricis Animæ opationes tres ordinē haberi quēdam. Nā munus primū nutricatio est, qua seruat' aliqd, Vt est. Sequēs est pfectius, dicit'q; Augumentatio. Ea pficiunt enutrita in pfectionē ampliorē, tum quātitate, tum Virtute. Tertium uero pfectissimum est, ac finale. Hæc generatio est, Qua aliqd iam qsi in seipso pfectum existēs alteri præstat, Vt sit. Tunc. n. unūquodq; maxime pfectū est, ut qrto Metaphysicę comprobat', cū pducere qppiam eiusmodi pōt, qle ipsum est. Proinde qa a' fine nuncupari oia, ꝯsentaneū est, & itidē definiri, finis uero operū Vegetatricis potestatis est, alteꝝ generare, qle ipsum, Cōseqt', esse illā primæ animæ ꝯgruā definitionē. Vegetatrix est, quæ alteꝝ eiusmodi queat generare. Sciendū quoq; illud, qd' Aristotelicū itē est, ex secūdo de aīa, Esse organū duplex: quo altrix facultas pficit', Separū, & cōiunctū. Et alimētū qdē separatum intelligitur Organum, & inanimum, Coniunctum uero, Calor intimus, quo ipsum id, unde alimur, excoq possit. Ex quo colligitur, Animatum omne, quod connutritur, calorem necessario requirere, Qui sit Concoctionis exordium. Cæterum Altrix hæc facultas quadrifariam munus implet proprium, Attrahit enim, aduocat'q; primo cibum, mox aduocatum pficit, digerit'q;, inde secernit, quod nutricationi sit accōmodum, retinet'q;. postremo retrimenticia, fæculēta'q; excernit, aut secessu, aut Vrina, aut sudore, aut alio quouis mō. Potestates uero hæ in græcis authoribus græce ita nominant', ἑλκτικὴ, ἀλλοιωτικὴ, κρατητικὴ, ἀποκριτικὴ. ἐπελευστικὴ autem nil ad ꝓpositum spectat negotiū. Est enim Plutarcho tradente, motio in præcipua facultate Animę, qua propositis duobus eodem se mō habentibus, eiusdem'q; potestatis, necessitate iniuncta alterutrum eligendi, q̄uis euidens causa nulla sese pmat, alterum tñ adnuente malumus Animo. dicit' uero Epeleustice quasi aduēticia, uel su-

peruenicns, quod nõ uernacula rei rõne fiat electio, ſed extrinſeca noſtri animi proclinatione. Dicerẽ plura, Sed alieno loco ſatis multa. Ne fiat plane, qđ ille ait, ἀκρόασις ἐπιδεικτική, hoc eſt ſeſe oſtentans auſcultatio.

❡De Animali Virtute, Item naturali & Vitali, ex Auicenna. Caput XLVII.

c Æterum quia Medicorum ſcholæ ſuas habẽt in hac re diſtinctiões, ſua item uocabula, nõ erit moleſtum diuertiſſe paululum in Auicennæ hortulos, multis ſæpe doctrinę floribus peramœnos, arridentes'q;. Ergo doctrina ſexta Fen primæ primi, Omnium inquit, opationũ Virtus initium eſt. hac. n. abiuncta, abſciſſa'ue nulla erit operatio. Virtutũ uero apud Medicos genera tria ſunt. Vitalis, Animalis, Naturalis. Vnaquæq; porro Virtus, ſicuti Philoſophoꝝ pleriſq;, & Medicis omnibus uideo placuiſſe, Sed Galeno imprimis, Membrũ habet præcipuũ, in quo ſubſiſtat, Abs quo'q; profluant opationes. Quippe Animalis in Cerebro ſedẽ habet, Præterea Naturalem eſſe aiunt uirtutem, Cuius duo ſint munia, Vnum fouere Animal nutriẽdo, cui rei Hepar aſcribat᷑. Alterũ, generationi Semen ſufficere, atq; informare ex Sũmi patris inſtituto. Eius uero facultatis fontem eſſe Teſticulos uolunt. Virtus, quæ Vitalis dicit᷑, Spiritus conſeruat eſſentiam, Qui ſenſus, & motus uehiculũ eſt. Eius domicilium Cor eſt. Placet tamen inquit Auicenna, ſummo Philoſopho Ariſtoteli, Omniũ iſtarum Virtutũ principium in Corde cõſtitui, Ita tamen quod opationũ euidens argumẽtum in prædictis primũ ſe principiis promat, Sicuti apud Medicos Sentiendi fons ex Cerebro ꝓfluit, nihilominus organum peculiare habet Senſuũ unuſq́ſq;. Mox itẽ paulo probabilior Auicennæ Ariſtotelis fit Sententia, q̃ Medicorũ. Auicennę Interpres hæc latius aperiens, Vitalis inqt, Virtutis opatio eſt, laxare, & cõprimere Cor, & Arterias, ac uniuerſo Corpi Vitã prębere, ac Vitalẽ ſpiritũ cũ ſanguine arteriali. Naturalis Virtutis opus eſt, generare, nutrire, augere cũ cęteris, quæ his ſubſeruiunt. Animalis Virtus Senſum producit, tum interiorẽ, tum exteriorem, atq; item Volũtariũ motũ. Huic quoq; Virtuti Cõcupiſcibilis pars, atq; iraſcibilis attribuit᷑ ab Beato Thoma, Quæ portiones ſint Senſitiui appetitus. Concupiſcibilis admoueri ſuadet, quæ neceſſaria uidẽt᷑, aut utilia, & id uoluptatis rõne. Iraſcibilis noxia repellit, fertur'q; ad ultionem pręceps.

❡Senſuum cõmoditas, & neceſſitas, Quibus inſit Senſus. Origo eiuſdẽ. Neruoꝝ paria ſeptem. Cur Anima uires ſuas magis in parte iſta promat, q̃ illa. Caput XLVIII.

q Vod uero ad Sentiẽdi poteſtatẽ ptinet, Eqdem nõ uacat ſatis inenarrabilem Artificis Sapientiã admirari, Qui nõ contentus mentis nos ornaſſe celeritate, Cuius eminẽtia paulominus cælitũ dignitatẽ aſſecuti ſumus, Sẽſuũ quoq; claritatẽ munifice eſt imptitus. Qui tanq̃ Satellites qdam, & Interpretes, ac nuntii in Capitis regia, & rationis conſpectu ſunt circũiecti, Vt aptius multo intelligendi, ac perſentiendi ueritas mutuo nexu ꝯſoueret᷑. Quid de Oculis dicemus? quos tanq̃ Speculatores altiſſima cõſcẽdiſſe, non decoꝝ mõ, ſed ex uſu uitæ maxime fuit. Vt longius proſpectum petẽtes, atq; plurima ſubiecta intuentes ꝓprio fungerent᷑ munere. Porro cum Sonus omnis naturæ ui ꝓmicet in ſublime, eundem altitudinis ſitũ Auribus attribui, compar maxime fuerat. Quæ rõ & in naribus obſeruata eſt ad odorẽ ꝑcipiendũ, q ſuapte ui ſcandit, demũ ut in cibis, potibus'q; facilior quaſi foret indicatura ꝓinde ori eas fuiſſe admotas, paccommodũ cẽſeri debet. Guſtus uero nõ alium ſibi iure uendicare locũ potuit, q̃ in oris regione, qua eſculẽtis, & poſculẽtis ſemitam aparuit natura. Tactus dum certi habet nihil, totum facile occupauit, ac ſeſe æquabiliter ꝑ uniuerſum ſundens Corpus, qcqd prædurí, mollis'ue ſe oſtentarit, tota ꝑcipit facilitate, nec nõ caloris, frigoris'ue appulſus. Vt hiſce ueluti militaribus obſtipati pręſidiis nõ decore mõ, ſed & trãqllitate maxima datũ uitæ curriculum ꝑficere ualeamus. Cæterum qa de Senſibus futura nobis hiſtoria eſt, Eorũ primordia, & fontem, ut par eſt, rimabimur primũ, ſecuti Platonicorũ dogmata, Sed mox & Peripateticorum principis ſententia nõ dilata. Ante omnia inqunt, mortali tãtum Corpori Sẽſus ineſt, nam diuina prorſum eo uidentur uacua, q̃q̃, qd ſenſerit Plotinus, non excidit, Inde'q; multo magis Anima, Quæ ſit quocũq; Corpore longe præſtantior. Huius tamen efficit poteſtas, Vt conſtet homo, uiuat, ſentiat, hoc eſt Animal ſit. hęc enim mortale Corpus alit, uiuificat, illuminat, dum adeſt utiq;, nõ ineſt. Sedes eius Cerebro potiſſimũ aſcribit᷑, ꝓpterea eſſe

pterea eſſe

pterea esse orbiculari figura insignitum Caput, quoniã eiusmodi fere' sint cælestia omnia. Quamuis aũt tam Anima, q̃ Cerebrum omnino sensus sint expertia. Quia tamen absq; eo animal esse neqt, Ex animæ potentia fœcundiore, siue de effectibus in Cerebri cauernas effusum spiramentum est, quod Sensus prouehit, dirigit'q;. Cauernas eas inueni, qui Ventriculos uocent Cerebri. Ex illis deprehensum ab Anatomicis est, necnõ approbat Auicenna, doctrina quinta, Fen primę primi, Neruorum septem produci συζυγίας, ueluti latine dicas Coniugia, aut Coniugationes, siue paria. Est enim *Syzygia* neruorum, cum nerui bini pariter emergunt in constitutũ corriuati locũ. Quos fistularum uice fungi tradunt, & ipsum illud, quod diximus, Spiramẽtum sensificũ ad destinatã ab natura metã, ueluti curricula, deuehere. Vtuicinis, remotioribus'q; paulo membris sentiendi uis infundat'. Ex iis ergo Neruorum cõbinatio prima ad oculos profert', unde illis comparat' Speciei cuiusq; internotio, ac Colorũ distinctio. Secũda Aures petit, quæ sonos inde ualeant cõcipere. Tertia naribus inserit', ut assit odorãdi potestas. Quarta in palatũ deriuat', unde fit Sapoꝝ discretio cum priore lingua. Quinta p totum effusa corpus, illud ui sua cõplexat'. Hoc expressit tangẽdi necessitas, ut oblæsura facile declinarent'. Quæ uero lenitate sua consouerent, blandius ꝑmulcentia, admoueri possent. Sextam ferunt Stomachus ob alimenti indigentiam, Vt uitæ necessaria expeteret, redundantia reiiectaret. Septima ad spinalem delabitur medullam. Quę in Animali id plane' esse deprehendit', quod in nauigio Carina. Eius inde internoscit' præstantia, quod medicę artis periti longioris Cerebri nomine censuerunt nũcupandam. Nec uero me fallit, Auicennã aliquo mõ ab iis diuersa prodidisse, Sed ipse nihilominus Authorem certũ secutus sum. Quod siqs nõ inscius naturaliũ sese obiiciat, male a' nobis ista distingui, cum quęlibet Animę uis sit in qualibet Corporis parte tota, sicut Ala Respõdeo ita se rẽ adnuẽdo rem habere. Sed tamen dici Aĩam ibi agere, Vbi ei subseruit organũ, & ibi im primis, unde initia ducant instrumenta. Hac itaq; rõne Sentiendi, mouendi'q; actus Capiti ascribit'. unde uidelicet corriuari neruos, liquet, organa sensus, & motus. Sic Iracũdia Cordis sedẽ sibi uendicat, Vbi Sanguis residet igneus. In Iecore Concupiscẽtia, & nutritio dominari credit', qa ibi Aereus sanguis eius est ueluti Substratũ. Ratio, etiã si nil habeat Corpori cõmune, nihilominus Capitis arcẽ insedisse, tradit' a' Platone. Propterea quod imaginationis actus rõni est propinquus, eius'q; sibi portionẽ afferit. Cæterũ nequa omnino subsit hæsitatio, Corroborant', quæ diximus, magni noĩs authoritatibus. Nam Galenus de Iuuamentis nono, Caput inqt, est fons Sensus, & ex eo motus est uoluntarius. Origo itẽ Neruorum molliũ, & duroꝝ. Sed & in Libro de Virtutibus mortale hominis Corpus distribuẽtibus, Sciendũ inqt, hasce de tribus profluere particulis. Et eam qdẽ qua rõcinamur, reminiscimur, sentimus, mouemur, ab Cerebro. At ex Corde, qua irascimur, calescimus'q; Etiam nũ'q; prædiri pulsu cognoscimur in Corde, ac Arteriis. Ex hepate uero, qua nutrimur, augemur, cibum'q; appetimus, exceptum'q; digestione perficimus. Et mox paulo, A' Cerebro inquit, Corporis particulæ oẽs sensum habent, ac motũ, neruis ad organa Sẽsuum prodeũtibus ad Sensibilium ꝑceptionẽ. Aliis uero ea mouentib⁹, quæ motui deseruiunt. Cerebrum qdẽ insensile ipsum natura est, At Sensuũ tñ organũ. Sed & Libro quarto de Accidenti & morbo, palam inquit, est Cerebrũ ad oĩa Corporis mẽbra Virtutẽ emittere, qũ neruo pręciso, mẽbrum, ad quod is producebat', Sensus fit expers. Auicẽna principiũ motus, & Sẽsus esse qdem fatet' Spiritũ, q sit in Cerebro, ut in arca Virtutis, quæ defluat ad mẽbra cõtinuata cum Medulla. Sed Virtutem putat illuc a' Corde cõscendere cum spiritu.

¶ Aristotelis sententia de Sensuum origine. De medio duplici, quo Sensus producitur in actũ. Olfactum esse minus aliis necessarium, & quæ utilitas eius. Caput XLIX.

Ristoteles Peripateticorum ductor eminentissimus, & naturę rerum indagator, siquis alius, solertissimus, & fere' primi nominis, de partibus libro II.

a Nec Sensus inquit, ullius causam Cerebrum obtinet, quod qdem expers omnino Sensus non aliter, quãm quoduis excrementũ est. Verum cum intelligere, quamobrem Sensus nõnulli in capite habentur, nequeant, quod eam partem cæteris esse peculiariorem animaduerterint, Ideo Sensum cum Cerebro coniungẽdum censuerunt. Sed enim principium sensus esse Cordis locum, definitum iam est, cũ de

Sensu ageremus, & quã ob causam duo.i.tangendi, & gustandi sensus ex corde aperte dependent. Vnus ex reliquis tribus.i.olfaciendi medium tenet. Duo idest audiendi, & uidendi maxime in Capite positi sunt propter Sensoriorum naturam. Visum autem omnibus, quibus est datus, apud Cerebrum esse, optima ratio est. Cerebrum enim frigidum, & humidũ est. Visus aquæ naturam obtinet, hæc enim omnium perlucidorum facillime conseruari potest. Sensus etiam exquisitiores per partes, quæ sanguinem habent synceriorem, absolui necesse est. Sanguinis enim calidioris agitatio sentiendi officium intercipit, atq; refringit. Sed & Hieronymus ad Fabiolam de Veste Sacerdotali, Sensus inquit, in Corde est, habitaculum Cordis in pectore. Thomas item de Philosophi sententia, in librum de Sensu, & Sensili, Sentiendi principium inqt, primo est in Corde, ubi est caloris fons, nihil enim sine calore sentire potest, ut traditum est in Libro de Anima. Cæterum a Corde Virtus sentiẽdi in Cerebrũ scandit, & inde ad trium sensuum pergit organa, Visus, Auditus, Odoratus. Tactus autem, & Gustus referuntur ad Cor per medium cõiunctum, quod est Caro. Nam Sensus alii per medium fiunt extrinsecum, Tactus, & Gustus per intrinsecum, quod esse Carnẽ, iam astruximus. Confirmat porro hæc idem Author in expositione libelli de Iuuentute, & Senectute. Sed cur nam ita ab Principe Deo constitutũ? An qa tactus, gustusq; ex Sẽsibus necessarũ amplius manifesto deprehendunt? Siqdem Ciborum diuersitatẽ inde pernoscimus, quibus ad fouendam uitam maxime indigemus, & quæ corpus oblædunt forinsecus: tangendi uirtute refugimus. Ideo q; in duobus iis medium habet intrinsecum, ne uitio eius unq̃ ab Hisce deficiamur sensibus. Nam reliqui ad bonitatem proficiunt. Quippe Visus, & Auditus ad Scientiam iuuant comparandam imprimis, modo duplici, quo adsciscitur Doctrina, Quod enim scimus, aut didicimus, aut inuenimus. Inter sensus uero omnes Olfaciendi potestas minus longe uidetur necessaria. Sanitati tamen Animalis conferre uidet plurimum, quod alibi opere isto copiosius explicabitur a me. Vbi per partes Sensuum sese ingeret tractatus. In eo uero Odorandi sensus non negligendus, quod odoribus confouetur Cerebrum. Id uero ita affectum ratiocinari præstantius potest.

¶ Sensus cur tantum quinq;. Quatuor necessaria, ut sentiamus. Caput L.

S Ed cur nam Sensus quinq; tantum? Nempe quod quinq; item sunt, qbus mũdus consurgit: Elemẽta quatuor, & Ætherea Substãtia. Primum uero tactus terræ habet rõnem. Gustus aũt aquæ, quippe humectatione gustabiliũ pcipit qualitatẽ. Aeris uero appulsus ex ictu, unde sonus nascit, aut Vox, Auditum pficit. Olfactus uero ignem resipit: nam & ex qualitate calida odores proueniunt. Videndi ratio ex æthere contemperat, & Lumine, ut in moralibus docuit Plut. plerosq; sensisse. Quid opinentur alii, ostentante se latius occasione, non negligetur, & paulo ante attigimus tamen. Verum ut sentiamus, hoc est, ut Sensus producantur in actum, Quatuor omnino requiri uidentur, Duo qdem ex parte Sensus, Organum uidelicet, ac Spiritus, Duo uero extrinsecus, obiectũ, & mediũ. Proinde in abstractiõe forma obiecti primo est in medio, deinde in Organo, mox in Spiritu, postremo animam attingit: q̃obrẽ in medio primum fit immutatio, inde in particulari sensu. Iudicium uero cõsequitur in Sensu cõmuni.

¶ Sensus interiores quatuor. De Sensu communi præcipue. Inibi Locus Plynii declaratur. Caput LI.

Q Voniam uero supra duplices esse Sensus significauimus, Interiores, exterioresq;, Et iam hos, qui manifesti sunt, breuiter exposuimus, nõ inepte opinor, fecerimus, Si et Alteros itẽ occultiores exequamur. Ergo Auerrois Inter eos, qui Aristotelis Interpretationes aggressi sunt, longe ingenió eminẽtissimus, hosce in quatuor distribuit species. Primumq; eum constituit, qui Omnes, quæ ab extimis quinq; sensibus haustę fuerint, imagines colligat, atq; percipiat. Quare Cõmunem nuncupat Sensum. Altera deinde Vis Imaginandi dicta est. Cuius officium sit, cũ ipsa nihil persentiat, imagines, quæ a prioribus Sensibus acceptæ sunt, retinere, easq; tertiæ sentiendi naturæ, Quam existimandi, ac Cogitãdi uim dicunt, pferre. Cuius esse opus arbitrantur,

arbitrantur, Vt iis acceptis imaginibus, quid, aut quale sit id, Cuius illæ imagines sunt, iudicet, atq; percipiat. ea'q; ipsa, quæ discreuerit, siue coniunxerit, seu conceperit iudicando, postremæ Cerebri ipsius, sensus'q; particulæ: quam Memoriam dicunt, seruanda cõmendet. Quod uero ad Communem attinet Sensum, scitu digna sunt, quę ab Eruditis mandata memoriæ sunt, Hunc esse uidelicet, qui obiecta quinq; Sensuum sentiat, & actiones eorũ, atq; Vacationes. Ad quem etiam proprie spectet animaduersio, quando scilicet animaduertimus, nos uidere aliquid, uel audire. Vnde fit, ut sæpe & uideamus, & audiam⁹ aliqua, nec tamen percipiamus, nos ea sentire, quoniam Sensus Communis, imaginatio'q; interea uertitur aliorsum. Oportet inquit Plotinus, hoc esse quasi Centrum. Sensus uero Singulos undiq; non aliter ad hoc ipsum, quàm lineas à circunferentia ad Cētrum usq; protendi. Atq; uim eiusmodi cuncta comprehendentem, re uera unum aliquid esse, neque esse humidum, alias cessaret Memoria, neque durum, periret nanq; Docilitas. Et omnino si sit corporeum, formæ ibi rerum se inuicem impedient, atque cõfundent. In hoc præterea Sēsu intimo est Visus, & Auditus, & Cæteri denique Sensus. Sed hic una forma sunt, potestas'q;. Hæc de Communi sensu latius excerpsimus, non quidem ostētandi causa, Sed lucem ut inferremus nobilissimo Authori, Qui undecimo naturalis historiæ, Vbi de Oculis agitur, Animo inquit, uidemus, Animo cernimus. Oculi ceu Vasa quædam uisibilem eius partem accipiunt, atq; transmittunt, Sic magna cogitatio obcæcat, abducto intus uisu. Sic in morbo comitiali aperti nihil cernunt, Animo caligante.

¶ Qui præstantioribus sit sensibus præditus, habere item inferiores, Sed non ediuerso. Sensibus abuti omnibus hominem tantum. Caput LII.

ITa uero in ratione facultatum animæ natura comparatum est, Sicuti obseruate, curiose'q; perpendimus, Vt qui eius, quod nobilissimum est, & habet, fuerit compos, etiam quæ infima sunt, teneat. Quibuscũq; enim adest, quod λογικὸν dicitur, idest ratiocinandi uis: insit & Sensilis potestas, ac Vegetatrix, necesse est, quã φυτικὴν uocant, Cuius plantæ sint maxime participes. Verum ediuerso non fit, Siquidem sensilia multa uisimus, quæ tamen rationalia non dixeris. Id ipsum & in Sensuũ serie contingere, deprehensum est, Quando Visu prædita, nec reliquorum sunt expertia. Quæ uero tactum habeant, & gustum, nõ statim etiam Vidēdi potestate cernimus insignia, Cuiusmodi conuisitur Talpa. Spongiæ tactum qdem habere creduntur, reliquorum tamen exptes. Sed enim prius, quàm ab Sensuum rõne abiungamur, Illud ppensione non indignũ, Inter animātes cũctas Hominē unũ Sēsibus abuti. Quos'q; optimus, atq; indulgentissimus Parēs elargitus fuerat, tum ut necessitatibus Natura duce, pullulantibus paria facere possemus, tum ut comptiorem Vitam, & dignã prorsus Dei numismate, transmittendi nõ abesset potestas, eos ingenii prauitate, & ut plane dicam, in Naturæ cõtemptũ, ad scelerũ somenta uertimus. Nam Bruta unam modo tactus uoluptatem sentiunt, dum furore libidinis agitata ferunt' in coitum. In aliis fere intra naturæ præscriptum cõpescuntur. Nos uero diuini muneris exculcata lege, delitiarum seminaria Sēsus facimus, ueluti ad hoc nati, & ad unum hoc cum materno lacte feramur. Nec saltem succurrit, quod scientissime M. Tullius pronũtiauit, Cum homini Deus nil Mente præstabilius dedisset, huic diuino muneri, ac dono nihil eē Voluptate inimicitius, quãdo in Voluptatis regno nequeat Virtus consistere. Adde quod cæteris animalibus, sicuti doctissime Plynius inquit, Stati sunt per tempora anni cõcubitus, Homini omnibus horis dierum, noctium'q;. Reliquis satietas in coitu, Homini prope nulla. In hominũ genere Maribus diuerticula Veneris excogitata omnia scelere naturæ, Fœminis uero Abortus. Quãto in hac parte multo nocentiores, quàm feræ, sumus? Hisce Voluptatum delinimentis, quæ Sensuum germina sunt, ut carerent, Quosdam sibi oculos eruisse, exploratissimum est. Alios in uastas solitudines coniecisse sese, ceu præstabilius foret cum feris immanitate insignibus conuiuere, quàm inter homines, qui ferantur ratione præditi. Certe per quinque Sensus, ueluti per fenestras, ad Animam usque penetratur. Hæc defigunt humi, Vt inquit Oratius, diuinæ particulam auræ, nec enim capi Mentis arx potest, nisi per hæc portarum obiici

bus perfractis, & prorsum sublatis Cataractis, hostiles copiæ fuerint admissę, agminatim'q; irruerint Scelerum incentiua, quibus Cælestis animæ fulgor retusus sordescat, colluviet'q;. Si Circensibus, inquit Hieronymus, quispiam delectetur, Si Athletarum certamine, Si histrionum mobilitate, Si formis mulierum, splendore gemmarum, & id genus aliis, per oculorum fenestras Animæ capta libertas est, & impletur illud propheticum, Mors intrauit p fenestras uestras. Equidem Sensus Corporum recte quis dixerit, Equos sine freno currentes. Animam uero Aurigæ modo Currentium frena retinere obnixius. Eximia est Animæ exultatio, ubi multorum cura non anxie implicitus, paruo acquiescendū, fueris arbitratus. Mundum, potentiam'q; eius omnem pedibus subieceris. Tolle epularum, & libidinum luxuriam, nemo diuitias quæret, Quarum usus aut in Ventre est, aut sub Ventre.

¶ Sensum non esse idem cum Intellectu. An Homerus Animam putarit Corporeã. Itẽ an scierit, esse præditam ratione. Caput LIII.

PRius uero q̃ subtexantur reliqua operis instituti, non fuerit opinor, uacantis operæ perpendisse, quæ sint de hac re Veterum consulta, q de natura conscribere aliquid sint adorti. Siqdem magna pars statuisse uidenť, Sensum esse cũ animo, & intellectu idem. Nam ita cecinit Empedocles, Consilium ad præsens homini, & Sapientia cõstat. Vbi, Themistio exponẽte, Libro de anima tertio ex Arist. sententia, nihil uideť tribuisse supra Sẽsum Animo. Quem prout quæq; res Sensibus accidisset, uarie, atq; inconstanter impelleret. Sed & Homerus, cum dicat, Mentẽ omnibus mutationes, uarietates'q; ambientis nos corporis sequi, Videť naturã Animi babuisse Corpoream, Eum'q; quasi idem cum sensu putasse.

Talem animum plane mortalibus esse, necesse est,
In lucem primo qualem Deus extulit ortu.

Sed non esse idem Intellectum, & Sensum, efficacissimum id, promptissimum'q; mõstrarit argumẽtũ, Quod cũ animalia omnia sint Sẽsibus prædita, Solus homo præter eos, & Mẽtem obtinet, ac Intelligentiã. Porro qs nõ uidet alias esse differentias rationalis potentiæ, Alias Sensuum? Itẽ affectus, & opera quis possit negare alia Sẽsibus iũcta, Alia Intellectui, & rationi tributa? Nam Virtutes animi uidentur hæ, Recta opinio, Scientia, Prudentia, Quæ certe ad Sensum pertinere non possunt. Item Vitia animi sunt, falsa opinio, Inscitia, Imprudentia, Quę profecto Sensibus nemo unquam tribuerit. Quod si usquam dictum reperias, Animalia nonnulla, quæ rõne careant, Animum tamen, & Intellectum habere, Scito abusiõem nominis in eo factam, nullum enim præter hominem animal compos, & particeps animi est. Cæterum nõnulla Spectris, & uisionibus ualent, quod genus phantasiã, & imaginationem appellant. Imaginatio autem, quis sit præstantior, & nobilior Sensu, longe tamẽ inferior Animo, Intellectu'q; est, Vtpote, quæ tãquam in confinio utriusq; sit posita. Ita fit, ut ea uis Sensum qdem sequatur, Sed actionẽ animi antecedat. Proinde uisa, Sẽsa'q; simul illata animo sunt, excitant, adiungunt'q; sibi commotionem illam, quam ὑπόληψιν dicunt. Sed enim, q Vberius nosse ista cupit, adeat eum, censeo, unde hæc paucula mutuati sumus. Sed illud amplius animaduersione dignum, A b Plutarcbo probari, primũ ab Homero Animam credi immortalem, sicuti ubi ait, ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων πταμένη ἄϊδος δὲ βεβήκει. Euolans autẽ e membris Anima Inferos petiit. Porro non aliud esse hominem, q̃ ipsam animam, quod & a Platonicis exceptum est. Corpus item esse animæ carcerem, quod Philosophi statuunt, Proinde'q; Corpus uiuens ab eo semper dici δέμας, quia sit Animæ uinculum, quod δεσμὸν uocant, mortuum uero, ab Anima sequestratum, σῶμα, quod ueluti Sepulcbrum relinquitur. Nusquã uero in Poemate Homerico Animã dici Corpus. Quin et distributionem Platonicam, quã is Pbilosopbus rõnem Capiti attribuit, Irã Cordi, Concupiscentiam Iecori, Ex Versibus Homeri comprobat. Nam ubi secum disceptat Achilles, Vlisci'ne præstet, an iram sedare, Ostentãs sese illi Minerua non aliud innuerit, q̃ Prudentiæ lumen. Sed nos iam Animæ apicem contingamus. Quia tamẽ Liber hic iam extumuisse uidetur satis, Quę supersunt haud parum multa, ut Lector, ceu interiuncto refectus itinere, hilarius reliqua persequatur, in sequens regerentur Volumen.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN LIBRVM SECVNDVM PRAEFATIO AD REVERENDVM IN CHRISTO PATREM, D. IOANNEM MARIAM, MATTARELLVM, RHODIGINVM, AC EPISCOPVM RELIGIOSISS.

ETIAM SI Vniuersim, prodeuntibus hisce nostris libellis, Artium bonarum studiosos compellare, non ab instituti operis Genio, quicunq; sit is, dissentaneum censui: Nihilosecius si in partibus laboris mei intima nobis iunctos beneuolentia cõsalutauero, & Parthico quidem more, Quorum Regẽ sine muneribus adit Nemo, absonum, opinor, uel quod Græci dicũt, ἀπροσδιόνυσον, fecero nihil, Quando in turbam coniectos se, queri non poterunt, & nil a me repensum amicitiæ, uel inimicus iudex ne suspicionis quidem indicium est habiturus ullum. Et ipse porrò pleniore obsequio nostris rebus fauentes uidebor promeritus. Quoniam uero sequens libellus, quod fecit & prior, Optimi, Maximi Dei opus admiratur inenarrabile, Tu uero Ioannes Maria Reuerende Antistes tum loco, tum moribus Principi illi naturæ propior es factus, duce, quod aiunt, Virtute, Comite autem, non fortuna, Quæ prophanis modo utranq; paginam facit, Sed ipsa illa Sacerdotali luce, Qua fulgurant uibratius Sacrorum mentes, dum labia eorum custodiunt Scientiam, Et in supercilio montium excitatam Ciuitatem sciũt, non posse latere, Inde occurris mihi primus, Quem ad Sudoris nostri partes aduocem, in quibus eminentissimi Agentis immẽsa in nos exequimur munera, Nec id, quia te fugiant hæc, Qui multiplici sapientia præcellis Canonum quoq; decretis cumulatissime imbutus, Sed ut institutis tuis, & integritati clarissimæ munuscula proferremus peraccõmoda, ne fieret illud ex triuio. ἐν φακῇ μύρον. Expressit hoc præterea nobis cõmunis Patriæ ratio, Quæ bene sentientes, honestis'q; præcipue initiatos literarum sacris ita peruincit, quodam'q; uelut ferrumine coaptat, componit'q;, ut non magnopere nexum comperias arctiorem. Tuis ergo auspiciis publicum indipiscetur sequens liber, Cui tu sanctis preci bus progressus concipias faustos, uelim.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI SECVNDVS.

¶Intellectus agens, & Possibilis. Caput Primum.

QVÆDAM Sunt inquit Augustinus, supra intellectum humanum, Quædam iuxta, Quædam infra, Siquidem cognoscit Deum Anima supra se, Angelos iuxta se, A tuero se in se. Quicquid cæli continetur ambitu, infra se. Igitur ad ea percipienda, quæ sunt supra ipsam, indigere uidet omnino Anima irradiatione ab ipsa luce Veritatis primæ, quæ dicitur Mens, uel intelligentia, quam ꝓdit Augustinus idem, nulla interposita natura, formari ab ipsa Veritate. Proinde respectu Veritatis summæ, & eorum respectu intelligibilium, quæ humanum excedunt intellectum, est intellectus agens Deus, & huiusmodi illuminatio est gratiæ infusio ad diuina contemplanda. Ad ea uero pnoscẽda, quæ prope nos sunt, ut sunt Angelicæ essentiæ, indiget itẽ aĩa reuelatione angelica, siue instructione, Qua in re dicitur item Angelus intellectus agens. Ad eorum uero perceptionem, quæ intra animam sunt, ut est ipsa anima, & potẽtiæ ipsius, habitus, Sciẽtiæ, ac Virtutes, non indiget anima lumine extrinseco, Sed innato, et propterea Augustinus ait, Animam cognosci ab se in se, quia cognoscit se esse, sentire, scire aliquid. Idem astruitur de perceptione eorum, quæ infra nos constituta deprehenduntur. Ad hoc enim lumen intimum sufficere, hoc est intellectum agentem, uim animæ supremam, Cuius operatio est, ut inquit Auicenna, illuminare, siue intelligentiæ lumen diffundere super formas sensibiles in imaginatione existentes, Rursum'q; illuminãdo abstrahere a materia, & abstractas copulare, seu ordinare in intellectu possibili. proinde quando dicimus, intellectũ possibilẽ ab agente formari, non intelligimus, quod doctissimis placere uideo, accipere formas, Sed illo præsente, formis suis efficacius uti, & copulatius. Id exemplo patere quadãte

nus potest. Sunt qui Chartæ inscribant literas succo cæpę, Sed hæ nõ percipiuntur, nisi ca/lefiat Charta. Eiusmodi habet rerum formas, qui dicitur possibilis intellectus, quæ in cõspectum ueniunt, ignis diuini præsentia, Sicut & colores lumine Solis. Intellectus noster non est in potentia ad hoc, ut fiat intellectus, atq; intelligibilia, Sed ad ultimam intelligentiæ, intelligibiliumq; perfectionem. Sciendum uero obiter, Quam in Anima Platonici rationem dicunt, Peripateticos uocare intellectum possibilem, Quam uero illi Mentem dicunt, hos intellectum agẽtem nominare. Scribit Auicẽna, quadrifariam dici Possibilem intellectum. Nã dicitur primo, ut habens possibilitatem tantũ, ut sit ueluti potentia materialis ad similitudinẽ materiæ primæ, quæ ex se formã habet nullã, Sed est omniũ formarum subiectum. Deinde est intellectus dispositus, qui est, ubi qs iam in intellectu principia continet, hoc est ꝓpositiones, quas credere cõtingit, quæ non aliunde, sed per se notæ sunt, ut cũ proponitᵣ; esse totum sua parte maius. Post ea est intellectus perfectus, q iam conclusiones tenet eorũ, quæ sequunᵣ ad principia, Actu tamen ad eorũ non cõuertitur speculatiõem. Postremo dicitur in actu intellectus, cum iam actu speculaᵣ. Primus uocatur materialis intellectus, Secũdus in habitu, Tertius adeptus, Quartus accõmodatus. Esse uero intellectum agentẽ eisdẽ ferme rationibus Auicẽna probat, ac diuus Thomas in Theologiæ cõpendio. In potentiis inqt Thomas, sensitiuis formæ rerũ sunt particulares, ueꝫ non sunt actu intelligibiles, sed potẽtia tantum. Intellectus enim nõ nisi uniuersalia intelligit. Quod uero in potẽtia est, nõ reducitur in actum, nisi ab aliquo agẽte. Esse igitur aliquod oportet agens, a quo species in potẽtiis sensitiuis existentes fiant intelligibiles actu. hoc autẽ intellectus possibilis facere nequit, Ideo necessarius est intellectus agens, Qui species intelligibiles in potẽtia, faciat intelligibiles actu. Sicuti lumẽ facit colores potẽtia uisibiles, esse actu uisibiles. Sũt q apud Theophrastũ, Iãblicho, & Plutarcho authoribus, intellectũ possibilẽ esse nobis duplicẽ interpretenᵣ, Quoꝝ alter, et idẽ primus semp in actu, dum semetipsum intelligit, sequẽtia sub se cũcta cognoscit. Alter secũdus transiẽs de potẽtia in actũ, est ratio. Cũ diciᵣ tabula nuda ab pictura omni, & literis uacua, intelligẽdum secũdũ quãdam ꝓportionẽ putãt. nõ. n. ita diciᵣ, quasi ĩtellectus nullo modo species habeat, Sed, qa intelligibilia, quæ in eo collocanᵣ, intelligibilia qdẽ sunt, sed ita, ut sint ã separatis intelligibilibus illustrãda, ut syncere ꝑsus intelligibilia sint, ꝓpterea coloribus cõparantur. Theophrastus absurdũ putat, materialẽ intellectui naturã huic dare, atq; arbitrari materiæ modo nihil esse in actu, sed potẽtia omnia. De intellectu agẽte sic itẽ repio, esse Intelligibile lumẽ Veritatis primæ nobis ꝑ naturã impressum, semp agens, sicuti lux semp irradiat. Proinde est illud in Psalmo ꝓphecticũ, Signatũ est sup nos lumẽ uultus tui Dñe. Cæterum parte hac cõmonitos legentes uelim, Sicubi pugnãtia uideor ꝑdere, mirandũ haud ita esse, qñ ex diuersis racematio fit, Et Platonicos cõsectamur parte plurima, sed & in aliis diuersitas ad suos regerenda authores est, nequis agrestis, ac indomitus certator protinus calumniam intendat.

¶ Auerrois de intellectu agente sententia, Quid Auerroem quandoq; in Aristotele interpretando fefellerit. Cap. II.

A Verrois eximius Aristotelis interpres Mẽtem hãc humanã, siue Aristotelico more agẽtem collibeat Intellectum nũcupare, Æternã putat tam ex parte anteriore, q̃ posteriore. Esse quoq; mẽtium infimã omniũ, & unicã. Nam sicuti cælestes globi singuli singulas habere mẽtes uidentur, ita & orbis hic ĩferior unã, ut ipse uult, habet, quæ nõ huius hoĩs sit, uel illius, Sed humanæ speciei, Mens sit, & dicaᵣ, ut spẽi unicæ unicus sit Intellectus in hoc orbe inferiori, ut pleriq; intelligũt, ubiq; totus. Cõpingi siqdem putat hoĩem ex corpore, & sensitiua Anima. nam Intellectiuã excludit ꝑsum. Arbitratur tamẽ inter sensitiuas animas qddam habere excellentius, distansq; ã Brutis plurimũ hominis Animã. Porrò hominũ quæq; ꝓpria pollere Anima, sed mortali. Cuius præstãtior facultas uis nũcupetur Cogitatrix, siue, ut dicitur Græcis, Phãtasia. Inesse item cõcipit Brutinis animis existimatricẽ potẽtiam quãdam, qua duce utilia sibi, & diuersa cõsestim naturæ instinctu dispiciant, & appetãt, uel auersentur, differre ab humana, qa nõ naturæ sequamur ductum, sed rõne indagemus, cõsultemus, exequamur. Ita

tamen

tamen, ut uniuersalibus sequestratis, partibus tantum affigamur, inhæreamus'q;. Proinde Rõnem nuncupat particularem. Intellectum uero rõnem Vniuersalem, & in Cerebri meditullio particularis eiusmodi rõnis Sedem struit, altrinsecus Imaginatione constituta, & postmodũ memoria. Nã Sensum arbitrat' Cõmunẽ, q Sensuũ qnq; opatiões aduocet in se se, principem locum sibi uendicare. Mox ut subsequat' Imaginatio, eaꝶ custos imaginum, quæ in cõmunem sensum coierant. Tertius facultati destinat' Cogitatrici locus, quæ diiudicet in imaginatione cõposita. Postremo est memoria thesaurus, quæ proferunt', Iudicioꝶ. Cogitatrix igi' uis menti imprimis ꝓxima est, adeo ut Mens illi adsit ubiq;, et intelligẽtiam suam p eius expleat adminiculũ, dum Simulacra reꝶ in Cogitatrice Virtute lucẽtia mẽtem ad intelligendũ mouent. Occasionem præbet homo intellectui ad speculandũ, ut coloratũ lumen oculo ad uidẽdum. Intellectio nullatenus in homine est, sed in Mente sola, quam cogitatio nostra pulset. Cogitatrix anima unit' puero statim, At multo post Mens, cũ simulacra in cogitatiõe adeo sunt pura, ut intellectum moueãt. Hæc sunt magni Interpretis placita, quæ suis nitunt' ratiõibus, apud Philosophos latius expositis. Mihi illas apponere, & acrius consectari, nõ est uisum. Illud modo dixisse, satis sup'q; fuerit, Omnia, quæ de Mẽte sensit Auerrois, explodi ut falsa ab Scientissimis Viris, longe ab Christo seiunctis, ne dum ab Christianis Patribus posse ꝓbari putes. Cur autem Cõmentator tam sæpe ab Aristotelis sui sentẽtia uideat' deuius, inde factum uolunt, Quod is in Hispania natus, & Arabum Idiomate imbutus, cũ grææ literaturæ ne apices qdem imbibisset, Aristotelis libros in barbaꝶ sonum nõ tralatos qdem, sed mutilatos, decurtatos, puersos'q; cum lectitaret, in iis, quæ altioris sunt Sciẽtiæ, & interioris sensus, Authorem eminentissimũ studio breuitatis ita sæpe cõcisum, ut Sensuũ acumina sudãtes Philosophos distineãt diu, multũ'q;, minus, minus'q; consequi ualuit. Quod ita esse cõprobat Plethon. & inde argumentũ euidens, Quod græca Aristotelis uerba Interpretem qũq; confodiũt. Author uero est idẽ Plethõ, apud Aristotelem Animos humanos esse multos, & qdem sempiternos, q̃q̃ Alexander scribat, mortales esse animos, ab Aristotele iudicatũ, Sed ipse in naturaliũ quæstionum libro Animã esse fatetur immortalem, in corpus tamen mortale contrusam mortalis speciẽ præbere. Sed & alibi cælestes, diuinos'q; hominum animos uocat. Themistius item putat, Mẽtem quidem agentem unicam, Capacem uero multiplicem ab eo credi, & perpetuam utranq;.

¶Humanæ Speciei laus exq̃sita ab Ingenii, Memoriæ, Vaticinioꝶ, Locutiõis potestate. Caput III.

SEd nos deniq; ab hisce reꝶ difficultatibus forsan obscurioribus, q̃ut facile ꝑcipi ab mediocriter eruditis ualeãt, Quibus nos ista euigilamus, reuulsi in ea f diuertamus Vireta, ubi inenarrabili uarietate floribus passim nitescentibus, coronamẽta nobis cõpingamus, quæ nõ ornent modo, Sed halitu fragrantins, & succulẽtia quodãmodo alant, impleant'q; rõne mira. Sed.n. qd hic primum mirer' qd'ue postremũ? Ingens hic inuitat locus, libeat modo uagari, Veꝶ cũ delectu reꝶ modum seruabimus, ne iopia Ieiuni, aridi'ue simus, aut ubertate nimia luxuriãtes onerosi ad molestiã usq; legentibus nr̃a hæc qualiacũq;, protinus euadamus. Quanq̃ non me latet, Fabio astipulante, esse facile ubertatis remediũ. Igi' in hominis contẽplatione occurrit admiratio prima Bonitatis diuinæ, quæ munera præcipue quatuor tãta est benignitate dilargita, ut nil ei magnope carius, nil fuisse pensius uideat'. Primũ est, Ingenii aptitudo mira, cuius ui primo quoq; tpe numerosissimã reꝶ seriem pcipe ualeamus. Mox & Memoria, quã uerissime Authores celeberrimi Thesaurũ quendã reꝶ arbitrant'. Non deest in plerisq; itẽ fatidicus Spiritus, & quæ Deũ modo deceat, futuroꝶ ꝑspicax inspectio. Addita postremo loquendi potestas inter cuncta summe mirabilis, & flexanima, ut Enniano interim uerbo utamur, atq; oium Regina reꝶ oratio, quæ nõ currẽtem modo excitare, sed & languentem possit cõmouere. Eqdem ita statuo, esse in humanis rebus amplum abunde, siqs suppetẽte omniũ, qbus cõtingit indigere plurimis, copia, doctrinaꝶ sibi uẽdicet gradum aliquẽ. id quod Veteres Sapientes fecisse, ut cõparatis necessariis cœperint philosophari, tradenti Aristoteli credimus. Quod si externis destitutus oĩbus, nihilo minus qs ad ꝓcinctum tẽdat, Quo tandẽ ingenio esse Viꝶ eiusmodi cẽsueris? Quid si mãcus Corpore? Quid si Cæcus?

mirū forte uideat̃ hoc, aut impossibile potius. atq esse uerius uero, non coniectura ducimur, Sed impellimur exemplis. Homeꝝ uatem clarissimū eò ꝓuectum authoritatis nouimus, Vt etiam literaꝝ parens, & doctrinaꝝ fons à celeberrimis ꝓnunciet̃ authoribus. Oculis tamen captum Græca tradit historia, uel nominis argumento, qn & summa omniū inopia pressum, lustrasse Insulas, & Vrbes, corrogantē hinc inde fomenta uitæ. Quis obsecro in mendicabulo id genus eā sciētiæ magnitudinē expectasset, quā in carminibus eius expēdimus? Eam porrò dicēdi facilitatē, & inaffectatā Venerem, Sed quā uix ulla conseq ualeat affectatio? Nō'ne Alexādrinum Didymū scribit Hieronymus, ab ineunte ætate excæcatū, scientiarum adyta secretiora tentasse præcelso animo, et cōsecutum felicissime? Sed quod mirari satis non est, Geometrica theoremata excellēter etiā tenuisse? Mortalis naturæ germina non sunt hæc. Cælestem redolent maiestatē, unde sese ꝓpagatā rōnalis natura plurimis ostentat indiciis. Quod si futuroꝝ præcētionem latius hic exeq libeat, pergam'q; non Aegyptiorū, aut Chaldęorum præscita plerūq; stupenda recensere, Verum ꝓpheticum potius afflatum, & augustiores animas, in ipso diuinitatis sinu plane diuersantes, Vehemēter sum ueritus, ne tanta qs maiestatis amplitudine attonitus, nō humanā animā, Sed Deum ipsum putet humano in Corpore hospitantē arcana explicare obscuritatis immēsæ, quæ liceat homini nec scire, nec eloq. Expende Apostoli Ioānis raptum ad Trinitatis intima, & recūbens caput in Saluatoris Christi pectus, è cuius nutu suspēsa est uniuersa reꝝ moles. Expende seculoꝝ ordinem, & caliginosa futuroꝝ inuolucra Vnius hominis patefacta mēti, Quam ibi maiestatem cōcipies animo? Quid illa uerboꝝ facūdia, quæ tanta facilitate motus animi ꝓmit oēs lingua interprete? qd huic adnexa scribendi ratio diuina? Quæ nā eloquētiæ fulmina, quod aureū Xenophontis flumen, Quæ Ciceronis Copia, romani eloquii arx eminētissima, ꝓ dignitate adæquare magnitudinē queat? Homini laus hæc peculiaris est, atq; imo diuina. Siquidem Bruta Corporei motus uarietate, etiā si maxime uaria, nunq̃ emolumentū eiusmodi ne minima qdē parte cōsequant̃, etiā si uel Proteo celerius se, agilius'q; trāsforment. porrò latrēt licet, infremant, rugiant, sibilent, infrendant, hinniāt, quouis modo truculentum elidant barritū, Vna uox hominis clemens, sedata, mitis explicat clarius, ꝓmit plenius, alit uberius, placat, excitat, impellit, euertit, retinet, surrigit. Omnia deniq; ꝑficit, quæ diuinus animus, tanq̃ interpreti diuino, linguæ plectris mādarit exponēda. Memoriæ uastam, ut sic dixerim, capacitatē, & supellectilis omni auro promicantioris conditorium non qdem Ossuariū, sed diuinū, cōsulto prætermittimus, quoniā ei rei latior destinatus est Campus.

¶ Inesse animis humanis Scientiarum Thesauros latentes, iuxta Platonem, Cur Musæ Iouis, & memoriæ dicantur filiæ. Cap. IIII.

Llud uero q̃ amplum, quā'q; in nobis magnificum est, Quod Plato insinuandum censuit, inesse mortalium animis uniuersis Scientiaꝝ ueluti Seminariū quoddā, & planè Thesauros, q mirabiles cōcitent amores sui? Experimento id in se ipso qsq; condiscit, modo intendat. Nam sicubi recōditum qppiā uenamur anxie, postea quam abiunctis ad tempus Sensuū, & phantasiæ molestis obicibus, Mentis intima, uelut secretius quoddā penetramus adytū, inibi'q; rōcinamur subtilius, rimamur'q; amplius, cōfestim tanq̃ obductam reuelamus lucem, effulgeré'q; protinus, quod uenabamur, aduertimus. Propterea sic canit Pythagoras.

Α᾽λλὰ σὺ θάρσει, ἐπεὶ θεῖον γένος ἐςὶ βροτοῖσι,
Οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα.

Quibus sanè scientissimus Author, homini concipiendam scribit fiduciam, quod sit nobis diuinū genus, & augustior natura promat in lucem, monstret'q; omnia. Porrò animus noster, dum Scholas frequētamus, exhibemus'q; nos cōformandos, decoquendós'q;, nōnunq̃ dum dictat formator, necdū missa uoce, cōcipit mox enūtiāda, præsagit'q;. Sæpe uero quæ imbiberit discēdo, recoqt, refingit'q;, multóq; præstat meliora. Quinimmo parit ex se, præceptore nullo, tanq̃ Scientiaꝝ seminibus qbusdam præfœcūdus, Vt ager, fruges parturiēs. ꝑinde colligi potest, Docētem nō tam uideri pręceptorē, quàm ministrum. propterea'q; in libro de Sciētia Socrates apud Platonē se obstetricis astruit filium, nec eo cōtentus, Obstetrici quoq;

trici quoq; psimilē se esse ait, Vt q Adolescētibus erudiēdis nō tam sciētiā induceret, q̄ edu cerct, Sicuti illa fœtū nō utiq; cōcipit, Sed pceptū iā euocat. Quis oculis insinuauit Visum, uel aures ita instruxit, ut audire sciant? Oculis certe uisum nō præstat Medicus, Sed uel sup infusas discutit caligines, uel in obiectum dirigit. Cōsimiliter discentiū aīs nō infundit Sciētiam Doctor, Sed obductum terrena caligine detergit situm, aut semitam monstrat. Sicuti Canibus Venatoria īest Vis, Leonibus, Elephātis'q; robur. Itē'q; ad pnicitatem Eqs innatā inspicimus uirtutē. Ita & humanis animis Sciētiaꝝ lux ingenita est. Paulū modo obnubilata, & fuscior. Cui si illustrator opportune adhibeat', emicat inde claritas nitidissima, Velut aīalū uis nō sæpe se promit, nisi exercēdo intēderis, & sopore, ac ueterno, ut sic dicam, ex cusso, actum induxeris puigilem. Quod ipsum ferè usu uenire in Præceptore, ac discipulo, locupletissimus testis sese īgerit libro de Rep. septimo doctissimus Plato. Sed & in libro de Sapiētia Socrates inqt Theagi, Nemo unq̄ a'me didicit qcq̄, etiā si mea cōsuetudine multi euaserint doctiores, me tum exhortāte, tum bono Dæmone inspirāte. Sed cur nā Orpheus Musas esse dicit Ioue genitas, ac memoria? Opinor, quoniā ab Origine Sciētiæ fons insitus est nobis ab omniū patre, Sed nō satis pfluens, nisi qs corriuarit. Quin & Memoriā Poeta idem cōtinere mētem scribit, excitare'q; oīa sinuosis, ut ita dicam, animi anfractibus delitescentia, illatebrata'q;. Postremo apud Platonē in Timæo traditū, scimus, Species reꝝ, et Artium regulas mentibus nostris prodeuntibus inditas, non secus, ac Angelica mēs credatur insignita. Sed ista fuerint philosophorum maximi decreta. Nos & hic, & alibi id demū uolumus ratum, Cui calculum Christiana adiecerit ueritas.

¶ Hominē unū nescire Impium pati. Itē affectare, ut sit Deus. Qui conqsiuerint bonores diuinos. Quid ita humana species credat', tum Solaris, tum Mercurialis. Cap. V.

Actenus qdem multiplici reꝝ dignitate ab optimo max. Deo excultā uideri rōnalem naturā, pro īgenii captu, ni fallor, mōstrauimus. Cæteꝝ suspsunt'ne alia? Immo uero nec erit finis, si oīa libeat amplecti. nunc illud præterisse ne-
h queo, Inter aīntes cūctas Vnū esse Hominē, Qui Seruitutis malū pati neque at. Exemplis certe cognitissimū, & in se qlibet expit'. Enitimur siqdem etiā in Apinis, Tricis'q; oīno exupare, succūbere uel ludēdo putamus ignominiosum, Vincere aūt speciosum imprimis, & naturæ cōsentaneum, Quæ sublimior, augustior'q; uideat', q̄ ut iugum subeat, dignior'q;, quàm in reꝝ fastigio statuas. Sed inspice obsecro, Animi altitudinē, & maiestatē, quam satis demirari nequeas. Cōparet aliqs Mūdi uniuersi impiū, Vmbraticos. n. prætereo quæstus, ac Sellularios, acqetuꝝ'ne illum putas? minime. Si mūdum esse alteꝝ pcepit, cōfestim & illū subiicere sibi affectabit amplius. Alias Aestuat infelix angusto in limite mūdi, Vt Gyaræ clausus scopulis, paruaq; Seripho. Hinc illa prupit mox immēsa auiditas, & nimium sese attollere gestiēs magnitudo, uesana illa qdem, Veꝝ ex magnifico pfluens fonte, ut pleriq; diuinos etiā bonores sibi arrogare sint adorti. Quoniā Dei tātum sit, oīa sibi subiecta despicere. Quo noīe ridēdus qdem Empedocles, ridēdus & Alexāder, nobis præsertim Christi doctrina imbutis, nō tamē eatenus, q̄ qbusdam uidet'. Oēs nimiꝝ idē affectam⁹, Sed tacite. Si ex uoto rem cessurā opinaremur, Velis, remis'q; arriperemus oēs, quod minus explorate in illis uellicamus. Græcoꝝ Cōmētariis pditum, nouit eruditis simus qsq;, fuisse in Libya Viꝝ noīe Psaphonem, q nimio plus naturæ bōis instructus, cum intra cæteroꝝ pelliculā se baudquaq̄ posset cōprimere, insita animi magnificētia latius sese expandēte, Cōsilio admodū ingenioso, et uafro diuinitatis opinionē adsciscere sibi adortus est. Captis'q; auiculis, quæ ad bumanū Sermonē pnoscunt' dociles, Subinde illas artifici cōsilio instruere cœpit, ut articulate prsum enūtiarent, μέγας θεὸς ψάφων, magnus est Deus Psapbon. Quæ ubi dictatam fabulā expedite pdidicisse sunt uisæ, Emisit Eas Psaphon. Illæ uero passim, ut assolet, cantillātes eādem repetebāt. Quod audiētes Incolæ, putātes'q; fieri diuinitus, ut q Cōmenti forēt nescii, Psaphonē ut Deū sunt Venerati. Antiochū Syriæ regē scribit Eusebius, esse uocatū θεὸν. i. Deū. Caium principē inter Deos, a'semetipso relatum qs nō nouit'q & Iouis maximi noīe, Statuas erigi sibi imparit? Diocletianū sunt, q tradant, primū se, ut Deū adorari iussisse, cū gēmas uestibus, et calciamētis insernisset, q̄q̄ ante

illum Impatores oẽs salutari, ut Iudices consueuissent, & Chlamyde tantum purpurea ab priuatis distarẽt. Sed id utiq; mirabilius, eundem hunc Diocletianũ apud Salonas in ꝓprio uillæ palatio, statu priuato moriẽtem, mox in Deum esse relatũ, quod uni tantũ contigisse, putãt Chronographi. Ex iis cõiectãt Eruditi, Arabas Astrologos humanæ spẽi ꝓprietatem esse Solarẽ, ꝓdidisse, ob Veritatis, & gloriæ studiũ, tum etiã ob staturã erectam, pulchrã'q;. Quin ex humorum itẽ subtilitate, ac claritate Spũs, & Imaginatiõis præstanti ꝑspicuitate. Sed addunt & Mercurialẽ ꝓprietatem, ob strenuũ uersatilis ingenii motum.

¶ Animæ humanæ potentia mira. Corpus nostrum posse ab anima fieri luminosum. Caput VI.

t Ranseamus illuc deniq;, ut q̃ta sit in Aĩa nr̃a uis, ꝓ uirili explicare ꝑgamus, & q̃q̃ adhuc nõ paꝶ multa sint aggesta nobis, nihilo minus & ĩnumera sup sunt, quæ fateri plane cogant, si q̃ñq; resipiscamus, Verissime dictũ, Hoĩem esse miraculũ magnũ, aĩal uenerãdum, & adorãdum. Legimus apud Auicẽnã, Platonicos multos, & Hippocratẽ, humanos Aĩos tãta naturæ maiestate pollere, adeó'q; supra materiã oẽm sese potẽter attollere, Vt sibi ipsis, & suo uigori, semoto corpe, restituti potestate intima, Mũdi mẽbra quælibet ualeãt agitare, impellere, & utcũq; libuerit, uersare, Ac Corpori cuilibet latius dominari, tantó'q; potẽtius ꝓprio. Cui mancipata Aĩa, Mũdi parui elementa .i. humores quatuor uersat ad libitum, Quin frigus, humorem, Siccitatẽ, Calorẽ, Colores'q; supinducit oẽs, atq; item Sapores. Quod tũc demũ patebit, si uitales actus amplius cõsyderauerimus, necnõ phantasiæ affectus. Vbi uero ab hisce ueluti uinculis exoluta euolat in amplũ, Deo iã plena, Aĩalis grãdioris humores .i. Elemẽta quatuor maioris mũdi ꝑmouet, ut sua, Solo'q; affectu citat uentos deo duce, ac Cælo nubes inducit sereno, eas'q; cogit in pluuias. Quod qdẽ posse fieri, factũ'ue fuisse, Theologi Mauri, & Arabes cõfitent. Mauroꝶ princeps Auicebron, atq; Arabũ Auicẽna, nec abnuit Hippocrates Cous. Arbitrant Chaldęoꝶ Sciẽtissimi, ab rõnali Aĩa id, quo non fere mirabilius qcq̃, effici q̃ñq;, Vt radioꝶ splẽdore ab ipsa manantiũ illustratũ diuiniore mõ Corpus etiã surrigat in sublime, ad id maxime cõferẽte insita radiis leuitate. Q d Zoroastri ueteris theologiæ sciẽtissimo cõtigisse, ꝓditũ memoriæ scimus. Qua item rõne Heliã, & Aplm Paulũ dicerẽt raptos in Cælũ Platonici, Eũ'q; esse in Corpibus statũ, Quæ nr̃ę religioni Glorificata nũcupare, moris est. Cõtingere aũt hoc potissimũ, Vbi tota in Deũ pꝛem luminũ consurgit Aĩa, & illinc amplissima luce ꝑfusa, collustratá'q; rapit coruscãs, atq; similiter luminosę claritatis radios trãsmittit in Corpus. Hæc est Aĩa, quæ sola mẽte uiuẽs euadit Angelus, ac toto pectore Deũ cõcipit, de qua Magoꝶ Princeps ita cecinit, ad Verbũ fere tralata sentẽtia, Hoĩum Aĩa Deũ quodãmodo ꝯtrahit in seipsam, q̃ñ nil retinens mortale, tota diuinis haustibus inebriat. Sed nos qdẽ dulcedine q̃dã capti, diu iã in humanas laudes ꝓcurrimus, & mersamur auidius, mira quadã reꝶ excellẽtia excussi ab itineris instituti rectitudine. Verum qa egregiũ est argumentũ, qd non oĩno tamẽ à ꝓposito abeat lõgius, Etenim Spicilegium facimus ex oĩfariã utriusq; linguæ authoribus, cõpingimus'q; in unũ ueluti fascẽ, quæ tum reꝶ diuersitate, tum difficultate quoq; nõnulla, nec breui, nec ꝓmpte, ab iis, qbus euigilamus, ꝑlegi possent. Dabũt Veniã adeũtes ista assurgẽtibus q̃ñq;, aut latius publico bono, Sed imprimis Sũmi Opificis gloriæ, spatiãtibus. Alibi certe q̃tum patiet ratio, pressius, compẽdiosius'q; longe agemus, modo ne fastidio sit, ꝑlegere, quæ nobis alioq districtioribus ꝑ summas difficultates, nullius'q; rei penuriã maiorẽ, q̃ tꝑis, cõngesta sunt. Hac modo parte laxari habenas nostro iure deposcimus, Quãdo summã rerum nobilitatẽ attingimus. Cuius causa fatent pleriq; etiam Gẽtium mancipati sacris, reliqua esse omnia.

¶ Cõnumerant, quibus excellentia rationalis naturæ posse deprimi uidet. Mox refelluntur. Plynii locus restitutus illustratur. Cap. VII.

Vanq̃, quod & initio libri attigimus, occurri nobis sinuosius, solertius'q; ita posse uideo, Si tantã fateri necesse est, hoĩs esse nobilitatẽ, Si eius causa ꝓduxit oĩa parẽs Natura, Vnde nã sit, quod infesta oĩa, ꝑniciosá'q; sentimus? Primum nõ ipa Tellus dicta magnis authoribus oĩum mater, qcq̃ fere citra labores, sudores'q; nostros tulerit, parum'q; fuerat, id exeq ꝑtinacissime, nisi in le-

q

tiferis, &

tiferis, et horæ momēto aīam hoīs auferentibus, pbenignā se nobis noluisset ingerere. Ceu
plane, qđ uiuimus, exprobrare nesciētibus uelit. Nec reliquæ naturæ partes mitius nobiscū
agere, cōperient. Taceo, quoꝶ naufraga corpora feraꝶ, auiūq; pastibus iactant, ꝯtonanti
bus ꝑcellis, tanq̄ reꝶ natura secū diffidente, ac sępius bellicū cānēte. Iā quæ Loca præfoecū
da assiliētis maris ui adobruta latent? Quā floridę Ciuitates absorptæ? Sed Aeris pugnā qs
ꝑ dignitate deplorarit, Vt sæuiētis pestilētiæ rabiē prætereā? Cælū quoq; ipsum sæpe uidet
in nostrū interitum ꝑperare. Iam oīa aīantia exꝓfesso infesta homini qs nō nouit? Vbi ergo
eximia reꝶ magnitudo? Vbi cælum exupans Hoīs fastigiū? Quid, nō'ne homo ipe homini
lupus est? inuulgatius illud Pbalaridis est, siue is fuit Alius, tutius se iter pręsignes immani-
tate feras uictuꝶ, q̄ inter hoīes. Illa uero, quæ triūphātibus ab tergo ingerit cōmonitio, qd
demū agit? Cui⁹ meminit in Apologetico Florēs Septimius, & Barbarus Hermoleos igno
rasse aīaduertit. Respice inqt, post te, Hoīem esse te memēto. Proinde libro XXVIII. Ply
nius, Et Currus triūphantiū sub his pēdens defendit Medicus inuidiæ, iubetq; eosdē respi-
cere. Ita.n. legēdum uidet, non recipe, quod in plerisq; circūfert. meminit historiæ in Cō-
solatoria ad Paulā epła Hieronymus. Quid ergo tibi subblādiris in malo? Excidit'ne illud,
optimū esse homini, nō nasci, ꝓximū, q̄ocyssime aboleri? Quo ergo diuersus abisti? redi ad
te, palinodiā recine, fatearisq; luctuosa esse hoīum primordia, luctuosiores ꝓgressus. Exi-
tium uero nullis posse lachrymis exęquari. Præsertim cū plerosq; tenebraꝶ illa ꝯceptacula,
supplicioꝶ diritas, dānati, infandiq; Spūs excipiant. Proinde niue qđes, ac noris, q̄ sit tibi
curta supellex. Eqdem uera ꝑpemodum esse hæc, q possim diffiteri? Sed audi, Si tecū ipse
discors sis, quæso, quo nā iure oīa querelis impleas, Si a te cætera item diffideāt, infestent,
cōuellant, lancinēt? At inqs, diuinū aīal sum. Ignosce, obsecro te, nō plene pcipio, qd tu di-
uinum putes. An qđ origine tantum, an ēt quod Vita? Si origine tātum, falleris. Brutū es,
Lupus, Draco, etiam Arbor. Tui te mores exuunt diuinitate. Es'ne Luxuriæ ꝯciliatus, imo
mācipat⁹, Auaritiæ, Supbię, Id genus īnumeris aliis, es inq̄ numisma Dei, an uerius Satha-
næ simulacꝶ, turba sceleꝶ collutulatū, adobrutūq;? Quid gestis? qd gloriaris terra, & cinis?
Corpus qdem surrectum est, Cuiusmodi ueꝶ addeceat Hoīem, Intus tñ fera est, Typhone
multiplicior. Ad Cælū tua te effigies reuocat. At inqnatissimis ipse moribus ad Iumenta te
recipis. Deposco mihi inqs, uniuersas subiici aīantes. Dic quęso, quonā istud argumento?
aut quo illis excellētior? quo præclarior? Rōnale inqs, sum aīal. Audio, sed ubi sese ostētat
rōnis lumē? aut qd oīno cum rōne uel cogitas, uel facis? scortādo'ne, an expilando? ingeren
do in Ventrē, latrinaꝶ meditatoriū, qcqd in ulla nascit naturæ parte? An Deū lingua excul
cando petulantissima? nimiꝶ hæc sunt rōnalis naturæ opa. Resipisce miser, resipisce. exue
brutū, Ad hoīem redi. Cū in bonore esses, inter Iumēta deputatus es. Vsq; quo paruule dili
gis infantiā, ut in ꝓuerbiis Salomon inqt? Homini, Sed uero tm̄ homini in mancipatū ueni
unt, quæ terra nutrit, aīantia, adnuūt, quæ in Cælo sunt fulgētissima corpa. nullū tibi cum
his esse dissidiū pōt, modo ipse tecū nō diffideas. Improbe in alia impium affectat, q Sui cō
pos non est. Id assidue expēdendū aio est, ambulantibus in naturæ Principis lege subserui
unt oīa. Venerant, colunt quodāmodo. Vbi extra oleas trāsuersus ieris, ubi ab præmōstra
ta reclinaris orbita, Vbi ab præscripto recesseris, Dño rebellis, Cuius placita ꝓculcaris iugū
detrectās, frustra p peccati fœditatē præuaricatus, illiq; tanq̄ ære, ac libra mācipio tradit⁹,
Aliorū genua reqris. Irata oīa, infestaq; sunt. Et ꝑfecto cōsentaneū oīno est, Vt queadmo-
dum prauitate intima, & intolerabili petulātia oīa lacessimus, Inprimis Aīarum Pꝛēm, ac
Vniuersoꝶ opificē, nō detrectemus Taliōis pœnā. Et neqs ancipitem putet causam, adq;
Areopagitas, ut ad Iudices grauiores, exercitatorésq; plane reiciendā, q de re cōtrouersa di
sceptēt, Hinc ille apud Mercuriū Pimāder, Amorē Corporis inqt, mortis esse cām scitote.
Qui se ipsum cognouit, bonū, qđ est sup essentiam, cōsecutus est. Qui uero Corpus errore
amoris cōplectit, Is oberrat in mortis tenebris, mala sensu pcipiens. Qui se ipm cognoscit,
in Deū transit, ut Dei uerbū tradit. Lux, & Vita Deus est, & pater: ex quo natus est homo.
Proinde, q se ex luce, ac uita cōpositum deprehēderit, ad Vitam rursus, lucēq; transcēdet.
adsum.n. ego iis, q boni, pii, puri, religiosiq; sunt. præsentiaq; mea fert illis opem, ut statim
cuncta cognoscāt. Pꝛēmq; pacatū, & ꝓpitiū babeāt. Cōtra uero impios arbitrio Dæmonis
ꝑmitto. Quod ad morbos attinet, qbus parte plurima affligamur, scitu digna, quæ Chry-

ſippus tradit, Non eſſe eos κατὰ φύσιν i. ex principali naturæ ꝯſilio, quod foret incōcinnū, Sed κατὰ παρακολούθησιν. i. p Sequelā ꝯtingere, quod genus ſunt alia plura, Vt in Aere ꝓcellæ, ac turbines, & fulmina, quod priore libro fuerat à nobis prætermiſſum.

¶ Hominum genera tria pro Vitæ inſtitutis, Actiuos, & Voluptarios haberi tanquam Exules, Quia Contemplantes iam ſint in Patria. Cap. VII.

X hoīum uero uiuendi inſtitutis factum eſt, ut Prudentiſſimi triplex inter eos haberi genus cēſuerint. Eſſe qppe nōnullos, q & dicant, & ſint oīno Terræ
e filii, quæ maxima turba eſt. Alios uero Cæli, Alios autē & Dei uocant filios. Et poetica qdem fabuloſitas, Heſiodo principe, Terra ꝓgnatos eſſe Gigātes canit. Cui rei ſuggerit argumentū ēt nomē ipſum. Quod ii demum terrena ſaperēt, proni in paſtum, & Venerē, Deum porrò aut negligentes, aut ēt negantes, unde natum, ut cum Cælitibus bellaſſe dicant, quod eſſe aliud non uidet, q̄ naturæ repugnare. At q altius attollendū Caput arbitrant, & toto conatu Vitæ cultum petunt, artium adminiculis fulti, & Scientiaꝝ amore flagrantes cæleſtia penetrant, ac mētis ſagacitate ſingula oberrant, intelligentia plurimū uiuētes, Hoſce tradunt Cælo natos patre, Quoniā cæleſti mente cæleſtia modo ſapiant, & conqrant. Qui uero Integritati Vitæ, ac diuino tm̄ cultui mācipati terrena oīa, tum ſutile, tū moleſtū arbitrant onus, in intelligibilē ſeſe mūdū trāſcribētes, & in patriā dulcem, ut Plato inqt, ꝯfugientes, Hoſce putāt Dei filios habendos, Quæ uera demū, & ſolida felicitas eſt. Nā Actiuos, Voluptuoſos'q; tanq̄ exules, habet Plotin⁹, ita tamen, ut Actiuos facilius reuerti in p̄riam poſſe, opinet, q̄ Voluptarios, ēt ſi non deſint, qui eum, à quo negligat Voluptas, ἔμψυχον putent νεκρὸν. i. aīatum mortuū.

¶ Felicitatē eſſe duplicē, Naturalē, Supnaturalē'q;. Quo calle hāc ꝯſequamur. Corporis deſcriptio grata. Cap. VIII.

Elicitatē uero, qm̄ huc prouecti ſumus, finiūt Eruditi, & meminit in Geneſeos ſeptiformi enarratione undecūq; doctiſſimus Picus, reditum uniuſcuiuſq;
f rei ad initia. eſſe. n. ſummū bonū felicitatē. Sūmū autē bonū id eſſe, ut primo moralium Ariſtotelis Enarratores teſtant, quod oīa appetunt. quod autem omnia appetunt, id ipſum eſt, quod oīum eſt principiū. proinde finis oīum, quod oīum principium, Deus uidelicet. Veꝝ duplici calle īcedit Felicitas. Aut. n. naturalis intelligit, Aut ſupnaturalis. Et naturalem qdem intelligunt, Cuius res oēs ſint compotes, quatenus bonitatis, quæ ſumma eſt in Deo, participes ſunt, & opatio ex naturæ præſcripto tendit ad bonū. Nam ignē, ut exemplo res fiat illuſtrior, diuinæ bonitatis habere partē, ita ꝯiectamus, Etenim primo eſt, & Vnūquodq;, quod eſt, participatu Dei eſt, qui eſt ipſum eſſe. cum ab igne ꝓmicat Ignis, inibi fœcunditatis diuinæ ſimulacrū eſt. Dum præſcriptas ſibi non egredit metas, Iuſtitiā exprimit. dum ꝓdeſt, exuberantiā in Deo benignitatis effingit. Ignis ꝓpterea dici felix poteſt, quaten⁹ hæc præſtat, quatenus'q; in eum cadere felicitas poteſt. Cuius, ut pfectius quodq; eſt, ita etiam capacius. Ideo'q; maxime omniū capax Homo, qa etiam pfectiſſimus. Hæc eſt celebrata ueteribus felicitas, quam Ariſtoteles ſanxit in optima uerſari opatione, quod ſi eſt, nō Homo tantū eſt ad felicitatem natus, quod ipſi tamen aſtruere uelle uident. Nā unūquodq; itidem felix eſt, aliquo modo, Cuius finis eſt ex deſtinata rōne. Sed dicam amplius, Cætera non ferè naturæ ſuæ modulū tranſiliunt, nec limites egrediunt obiectos, At Homo nunq̄ non ab ſe ipo recedit lōgius, & ſui oblitus aliud qduis amplius agit, q̄ hoīem. Quo nomine colligit Oīum infeliciſſimus. Quāobrē adumbrata felicitas hæc eſt, nō ſolida, nec ſuis nixa radicibus, qa non in ipſo eſt Deo, Sed in nobis, cæteris'q;. Proinde Vera illa demū felicitas, quam Supnaturalem dicimus, Qua ad diuini uult⁹ ꝯtemplationē ſurrigimur, allicimur'q;. Sic. n. uerus ad principiū redit⁹ cōparat, & cum eodem unio, è quo defluximus. Hæc uero eſt Angelicæ, humanę'q; naturæ cōmunis felicitas. hanc Bruta nec attingunt, nec affectant. hanc ut ꝯſequamur, non noſtra ui cōtinget. neceſſarius eſt diuinus ille radius, quē grām diuinæ bonitatis nuncupamus, & credimus. Hæc nos attollat oportet, ſurrigat, illuſtret. Alias fallimur. Eſt enim Saluatoris præpotētis oraculum. Nemo uenit ad me, niſi pater meus traxerit eum. Trahemur autem, Si Mercurium ita exclamantem audierimus, ὦ Viri terrigenæ, qui Vos ipſos Ebrietati, & Somno, &

Ignorantiæ mancipaſtis, Sobrii uiuite, abſtinete à Ventris luxu. Qui irrationali ſomno per
mulcti eſtis. Cur præcipites in mortem ruitis, cum haudquaquã deſit immortalitatis conſe
quendæ facultas? Reuocate iam Voſmet, qui laboratis inopia, ignorantiæ tenebris obuolu
ti, demigrate ab obſcuro lumine, aſciſcite Immortalitatem, Corruptionem fugite. Cæterũ
alibi quoq; apud eundem Mercurium Euangelicam ſubnotauimus ſententiam, Niſi inqt,
ô fili tuum Corpus oderis, te ipſum amare non potes, quãprimum uero non te, ſed Deum
ipſum dilexeris, mentem protinus conſequeris. hanc deniq; nactus, eueſtigio Scientiã com
parabis. Impoſſibile uero eſt, Vtriſq; ſimul intendere, Mortalibus, & Diuinis. Imprimis ue
ro quam circuṁfers Veſtem, exuere oportet, Indumentum inſcitiæ, prauitatis fundamen/
tum, Corruptionis uinculum, Velamen opacum, Viuam mortem, Senſitiuum cadauer, Se
pulchrum circumuertile, domeſticum deniq; furem, Qui dum blanditur, odit. dum odit,
inuidet. umbraculum inimicum ad ſe ipſum raptans deorſum, ne forte conſpiciens uerita/
tis decorem, eius oderis prauitatem. Cæterum, quia ſatis iam, ſuper'q; humanæ naturæ ad/
mirationem, quod ad animalem attinet poteſtatem, quantum noſtra paruitas tulit, uide/
mur executi, Conſentaneum equidem ſum arbitratus, Excellẽtiam eiuſdem ſummatim in
Corporis cõſtitutione pertingere, Vt demum miraculi huius inter cuncta maxime miri æſti
matio iuſta impleatur, & deſinat homo ſe ignorare, reſpectet'q; ad Opificem ſuum, quo ut
poſſet perfrui, ex bonitatis illius fonte exuberantiſſimo in lucem uitalem eſt emiſſus.

¶ Humanis Corporibus nil deeſſe ad perfectionẽ. An Corpora noſtra ſint Cæleſtibus
nobiliora. De Sim. a iucundum ſcitu. Corporis humani nuditatem non eſſe probroſam, cõ
tra Plynii ſententiam. Quid reſponderi poſſit præponentibus homini Bruta. Cur Infantia
Quadrupedibus nos ſimiles faciat. Cur'q; Virorum Cadauera fluitent ſupina, Fœmina/
rum prona. Caput IX.

Tque ut ab Medicæ artis ſcientiſſimo primum initia ducamus, Corpora
Galenus inquit, ſunt Animarum inſtrumẽta, quibus illæ neceſſaria exequi
a ualeant. Proinde unicuiq; animantium ſuæ congrua naturæ ab Opt. Max.
Deo membrorum attributa diuerſitas eſt. Quæ item ratio unumquodq;
præter hominem, armis inſtruxit accõmodis, propriis'q;, ac genuinis. Hic
uero, quod inter omnia ratione polleat, ac intelligentia, Organum habuit,
Cui reliqua uniuerſa nequeant comparari. Datæ nanq; manus ſunt, quæ armorum omni/
um uicem implent, præſto'q; ſunt mirabili diuinitatis prouidentia ad perficiendum, quic/
quid ratio dictarit. Sicuti nec Anima ipſa demigrauit in Corpus, Vt omnibus fere', Plato/
nicis exceptis, placuiſſe uideo, Artis alicuius Sciẽtia imbuta, Vt Intelligentiæ, ac Cognitio
nis poteſtate cunctas perdiſcere ualeret. Quamobrem inanis eſt Plynii querela, & Plutar/
chi quoque de humanæ naturæ infirmitate, atque inſcitia. Quouiam homo res eſt, quam
Natura cæteris intẽtius, curioſius'q; amplexatur, producit'q; ueluti quiddã abſolutius, & p
fectius quauis creatura, quæ Cæli ambitu contineatur. Adeo Vt non defuerint, qui Cælo
item præſtantiorem opinarentur hominem, ſecluſa tamen Intelligentia, præſertim dum
ex formula ſua uiuit. quanquam non me fallit ſexto moralium Ariſtotelem, & in iis, quæ
ad Regem Alex. de Mundo ſcribuntur, Cæleſtia Corpora homine nobiliora facere, ac di/
uiniora, tum animæ ratione, ſeu Intelligentiæ, tum Corporis, quando & propiora ſint, &
magis Dei Virtute fruantur, gerant'q; uicem optimorum magiſtratuum ciuitatis, aut Prin
cipum omnia motu ſuo agentium, gubernantium'q;. Quod comprobat Auerrois Com/
mento quadrageſimo quarto. Cæterum Corporis conſtitutio, ac membrorum compacti
o, distributio cuncta ſaltem excedit mixta, etiam animata. Tametſi non latet, Animalium
quorundam effigiem Hominis expreſſiorem pręferre imaginem. Quod in Simia cõuiſitur.
Sed eam Galenus ridiculoſam uocat hominis imitationem. Aliquãdo autem inuentionem
ludentium puerorum ridiculariam. In Cuius confabricatione Iuſta uidetur fuiſſe natura, ut
dicere aſſueuit Hippocrates. Quæ ridiculam animam ridiculo circũueſtiuit Corpore. pro/
pterea Therſitis turpitudinem expreſſurus graphice Lycophron πιθηκόμορφον illum nun
cupauit, ideſt Simiæ conſimilem, quam etiam Arimum Tyrrheni uocẽt. Nam quod huma
ni Corporis nuditatem, ueluti probroſam obiiciũt Plynius, & Plutarchus, Sciãt Authores

testimonium'q; naturæ, ad imperãdum'q; omnibus, quæ Cælo teguntur, ad Cælestium discursum suspiciendũ, ad potestatem Dei, & naturæ progressus, Vt deniq; iis ipsis, quæ in uita suspexeris, mox felicissime hinc emigrans pfruaris, Cæli trãsmittẽs limites in diuinæ maiestatis perpẽsione, Sicuti nostræ religionis placitis, & Platonicoꝵ sancit'. Et erectæ qdem figuræ ratio euidẽs hæc, quæ finem nobis præscribit. Addit' & humanæ formæ ratio cõsimilis Animæ Cæli in recessu ab cõtrarietate omni. Ipsa qppe producta est in umbra Intelligẽtiæ, sicuti Isaac dicere ꝯsueuerat, pinde dicit' Homo collimitiũ, & Orizon Corporeoꝵ, & Incorporeoꝵ: Cuius supna sunt supna simpliciter. s. Vniuersi. Quæ uero ipm hoc efficit ratio, in Calore est, ac Spiritu, qbus inter cuncta aĩantia fœcundior Hõ est, ppriæ molis respectu, circa præcordia imprimis, & Spiritalia mẽbra. quo fit, Vt erigat' Corpus propulsione spiritus, & sanguinis ad supna. Facit ad id & Elemẽtorum nexus, qbus humanum corpus est cõpactum, quãdo æquabili maxime põdere ad eius coiere cõpagem. Quamobrem libro de partibus quarto Aristoteles, Solus inqt, Animaliũ omniũ Homo erectus est, Quoniam eius natura, atq; substãtia diuina est. Officium autẽ diuini est intelligere, atq; sapere, quod non facile esset, Si uasta Corporis moles assideret: Põdus enim tardiorẽ reddit mentem, & Sensum Cõmunem. propterea cõcretione, ac pondere grauiore opprimente, Corpora uergere in terram, necesse est. Accedit iis & Diui Thomæ authoritas in libelli expositione, q est de Iuuentute, & Senectute, q assignaturus ex mente Aristotelis rationem, Cur Plantæ contrario nobis modo se habeãt, Est inqt, Erectus Homo duabus ex causis, tum qa est animaliũ perfectissimus, accedit'q; plurimum ad Cæli æqualitatem, tum qa proportiõe Corporis calidior est aliis omnibus. Calidi uero ppriũ est in arrectum tollere. Animalia uero reliqua medio se habent modo, quoniã minus ad Cæli æqualitatẽ accedunt, minus'q; habent caloris erigentis. In plantis uero res omnino contraria est, qa immobiles sunt, Supior autem in illis portio est, unde alimẽtum recipiũt. Id uero in radicibus cõtingere, manifestũ est, proinde Aristotelẽ dicere, illas habere oris pportionẽ. Plantæ itẽ impfectissimæ sunt, minus'q; genuiui etiãnum obtinẽt caloris, quàm Bruta, nihil'q; quodãmodo ad Cæli æqualitatem accedũt. Ideóq; quod in illis supremũ est, in uniuerso imum agnoscit'. Porrò neqd per incuriam trãsiliamus, Author Galenus est, Sic nos promptius, & cõmodius multo manuũ uti ministerio. Quicqd. n. contrectamus, uel stantes id agimus, aut omnino sedentes, prorsum uero nil proni, uel supini, Siqdẽ positum huiusmodi ferè Artes nescire. Quod uero de Cæli suspectiõe ptulimus, multo excipit risu Galenus idem, Quãdo procerioris Colli Auitia longe id facilius ualeãt implere. Esse quoq; piscem ait, ab re Cæli Inspectorẽ nuncupatum, quod uel inuitus suspiciat perpetuo. addit, qui ista tradant, non uideri Platonẽ intellexisse, A' quo proditum sit, Suspectari à nobis, nõ ubi quis caput reclinet oscitans, Sed cum mente Cælestium corporum, Cælitum'q; naturam attingat.

¶ Quã multa sint in Corpore humano admiratione digna. Quæ sit in Corporibus pulchritudo. De humoribus quatuor humani Corporis. Cur ingeniosi aliq, aut obliuiosi. Cur tristes, aut hilares. Item de Sanguine, ac Bile atra. Cap. XI.

IN Corpis uero humaĩ fabrica ingerũt se plurima singulari digna admiratiõe, quæ singillatim, ac curiose, cõtentéq; siqs exeq curet, Vix repiet' finis ullus. Siqdem quę cõia nobis sunt cũ Brutis, tãto exqsitiorẽ in Corpore humano rõnẽ habẽt, Vt impius oĩno censeat', Qui Artificis eminẽtissimã Sapiẽtiam iniqua perpẽderit lãce. Nec dispicio nũc quo ingenio, qua reꝵ insigni opportunitate Corpora nr̃a sint Ossibus solidata, puincta neruoꝵ ui, ad oẽm motũ aptissima, siue procurras, siue retroagi, aut circumagi opus sit. Nõ minore ascẽdẽdi, uel etiã arrepẽdi occasiõe, ut cũq; oĩno libuerit, & qdem nullo ferè conatu, Vt eos taceam, q agilitate incredibili p circulos Corpora immittunt, & Vitilũ modo tam uarie inflectunt', ut ne Ceræ qdem sequacior uideat' natura. Illa uero Cuiusmodi laus est, in humana facie, uultu'q; tãtam agnosci diuersitatẽ, Vt ĩter tot millia hoĩum ĩdiscretas effigies repĩre nõ sit, aut rarissime admodũ sese occasio oñtet, nec ab miraculo res absit? Q đ solertissimũ Artificis ingeniũ in paucissimis prorsum assecutũ fuerit. Quid illa loqũdi Varietas? quæ, q̃uis initio terra uniuersa eẽt labii uni⁹,

eo increuit, Vt mirari satis nō sit, cū præsertim dissoni oris qspiam nō fere censeat hominis uice. inde etiā nato puerbio, Obsurdescere hoīem in aliena lingua. Iā uero Corpoꝝ pulchritudo quā apposita, quāq; usui accōmoda omni? Nec eam nūc ītelligo, quæ ex Coloꝝ, linearū'q; cōcinnitate cōsurgit, q̄q̄ nec istam frustra desyderaris, Sed hanc prudētes tum effictā, tum notham renf pulchritudinē, Siqdem alia ἀνδρειανοκάπηλος, siue Mango Corpora laudabit, Alia Hippocrates. ille. n. pegrinis nugis, & artificio omni Venustatē, ut Galenus docuit, adsciscit, Hic uerā adiudicabit pulchritudinem, quæ optima cōstet Corporis constitutione, quā ex actu pnoscimus, sicuti de Vtilitate partiū secūdo cōprobat Galenus idē. Hanc uero in mēbris extimis præcipue attendunt pitiores, Quādo intimis, qa latitent, non utiq; pulchritudinē, sed Vtilitatē attributā incredibilem uolūt. Est uero Cōstitutio optima, quæ oēs habet particulas, quæ'q; ex iis pfluūt, emolumēta ad actus Organoꝝ paccōmoda. Corpus huiusmodi bene habitū Euphoron Græci uocāt. i. εὔφορον. Illud uero in Corporis humani cōpage cuiusmodi nā esse credit, quod arte mirabili, ut Mūdus, Ita etiā homo quatuor cōstare uidet elemētis, Sāguine, Pituita, & utraq; bile, tam atra, quā flaua? Nā Sanguis aeri assimilat, Pituita Aquæ, flaua bilis igni, Terræ uero, quæ atra dicit Bilis. Siqdem hoꝝ singula Elemētoꝝ habēt qualitates, Vt ἐπισφραγισμένον quoddā possis dicere, ac ueluti Moretū, nec tamē omnino modo eodē, hoc est non p minutissimarū partiū appositionē, Sed p trāsmutationem, & unitatē ita cōcreta generant Corpora, ut separari, nisi ab eo, Cuius iussu coiere, nequeāt. Gustu porrō sanguis dulcis, Pituita salsa, flaua bilis amara, Atra bilis acuta. Fons Sanguinis est Cor. Ex sanguine Spūs, sed p Cordis partem dextrā manat Sāguis, p sinistram, pmicat Spūs. Flaua bilis ex iecore, atra ex Splene, Pituita ex Cerebro. Est uero Sanguis calidus, & humidus, Pituita frigida, & humida, flaua bilis calida simul, & arida, Atra bilis arescit cū frigiditate. Quod aūt hominū alii sint hilares, Tristes alii: Causa, ut inqt Hippocrates, in Elemētis est. Nā q defecatissimi sunt Sāguinis, ridibundi fere sunt, uisu, Corporé'q; floridi, & quādoq; coloris uenusti, & Homerus de caloris copia risum pfluere, inibi uidet indicare, ubi γέλωτα ἄσβεστον. i. inextinguibilem dicit risum. Quin & Grāmaticis suboluisse uidet, a qbus γέλως deduci tradit ab ἕλη, quæ uox caliditatē nobis indicat. In qbus uero flaua exuberat Bilis, agiles hi, leues mēte, ingenii celeris, & iracūdi. Qui atra bile abundant, inertes sunt, pusillanimes, timidi. At pituitosi segnes, & frigidi. Ex pituitæ dulcis affluētia Somni copiā pfluere, cōiectāt Medicoꝝ Scholę. Velut ex acetosis famē, ex salsis Sitim, ex crudis Sitis interpellationē. Homini aūt meminisse, & sape ex tempamēto aduenit Cerebri. nempe cū medio modo habet, Vt neq; calidū, neq; frigidū sit. Nā obliuio ex frigido gignitur Cerebro magis, quā'm rōne alia. Ideo morbus, qd delyrium nūcupat, a febribus gigni tradit exurentibus, Sicuti redundante humore frigido in Cerebro, enascitur Lethargus. Quæ autem de affectionibus humorū quatuor adnotauimus, Scire oportet, nō uideri ea omnino ppetua. Est enim ubi sub uirginea, & miti facie, barbara, atrox, & ferina prorsum lateat immanitas. Sub aspernabili uero, & cruenta minante uultu latet quandoq; amabilis, & exosculāda clementia. Quibus uero Venusta frōs, & ridibūda, renidēs'q;, æstu ant sæpe mœroribus, ac sibi ipsis putēt. Iam quosdam inuenias ita lugubres aspectu, & in/serio uultu, & fronte obducta, instar uicti Marsiæ, Vt Saturni mācipia plane uideantur. At cum attentaris, bone Deus, quā'm sereno sunt animo, quā'm facetoso, quanta comitate risu omnia resoluunt. Inter humores uero Sanguis lōge præstantior cēsetur, Siqdem est Spirituum materia, qbus maxime stat uita, & Virtutis Vegetatricis operatio, atq; item Animalis. Deinde, quia ad uitæ prīcipia accedit amplius, cum sit attemperati caloris, humecti'q;. præterea alit efficacius, instaurat'q;, quod intercidit, proinde naturæ Thesaurus habet, Et, ut Plato inqt, Carniū, & uniuersi Corporis pabulū, quo pereūte, cōfestim insequat mors. Bilem atram, seu μελαγχολίαν ueluti sordes intelligunt feculentas, dissitas plurimum ab Vitæ principiis, lætitiæ hostes, ac liberalitatis, Senio, & morti uelut cognatione iunctas. Lego apud eruditos, quod eqdem relatu dignū censui, Pituitæ speciē ingenerari quādam gypso aqua macerato psimilem, sed membroꝝ nodis præcipue, Vbi decoquētis ui caloris sæpe fiat, pinde ac gypseus lapis. mirabili etiā mulieris exēplo, quam diu molestum uexarat onus Sphondyloꝝ, ac Rhenū. Ea cum scabēdo, pruritu titillante, Cutem lancinasset, Lapilli exciderunt numero decē & octo, magnitudine, q̄ta in Tesseris uisit. Colore plane gypseo. Cæteꝝ

pseo. Cæterorum ex quo cœpimus, & miraculum ex Sanguine subtexamus alterum. Vnde.n. fiat, ut in Vulneris authorē, Si supueniat intra horas plus minus septem, ꝓsilire pnoscat? Nempe q uulneratur, ac pimitur, in assilientem dolēter cōuertitur, cogitatio ultionem expetit auide, ad id repente inardescit bilis, a qua mox succenditur sanguis, raptim'que tota ui sese ad uulnus proripit, tum fomēti causa, tum uindictæ. Cōuolant Spūs insimul, Qui insita leuitate mox Authorem circumsiliunt. Cuius calore perseuerant, persistunt'que aliquandiu. quo tempore Si uulnus inspiciat is cōminus, promitur in eundem sanguis, tum calore necdū extincto, tum quod nec agitatio quieuit interior, tum quia uel prius in illum sese cōcitarat. Porrò quoniā Spiritus suos repetit Sanguis, Suum'que proliciunt sanguinem Spiritus.

¶ Spiritum plura significare. De Animali Spiritu, Vitali, Naturali. Ingeniorum diuersitas unde sit. Cap. XII.

Spiritum, siue πνεῦμα modis dici pluribus, nō Grāmaticis modo notū, sed & Medicis, uno.n. modo de anhelitu ꝓnūtiatur, ut apud Hippocratē, Galeno teste ꝓgnosticorum prima, Spiritus, si frequēs sit, dolorē, & succēsionē significat in his, quæ sunt sup diaphragma. alio item modo Vētum indicat, deinde & Substantiā incorporeā rōnalem, nā sic Angeli, uel Intelligētiæ, & Aīa, Spiritus ab Theologis nūcupari solent. Postremo autē est Spūs Substantia subtilis, aerea, dilucida, ex tenuissima quaque Sanguinis parte ꝓducta, ut deferatur Virtus a præcipuis mēbris ad reliqua, quo ꝓprias ualeāt opationes exercere. Spūs hic ad sanguinē ita se habet, ut ad ignē scintilla. Galenus libro de Virtutibus nostrū Corpus dispēsantibus, Duo tantū facit Spiritnū genera, Vitalē, & Animalē. At duodecimo de īgenio sanitatis Naturalē etiā addit. Ita uero, ut ambigēs de eo uerba faciat, & p cōditionē. Auerrois secūdo Colliget, Vt barbaro sed scholis ptrito utamur titulo, duos facit Spūs, In Corde Vitalē, At aīalē in Cerebro. Sed primo Canticæ addit etiānū ipse Naturalē, quē ex Vapore gigni interpretatur depurato, detersó'que. Cuius sedem inqt, statuit Galenus Hepar, unde transmittatur in Corpus reliquū. Aristoteles aīt Cor. in quo dephēditur manifesto. Præcipuū uero instrumentū, quo uigēt reliqua, est p neruos in Cor, et Iecur descēdēs ex Cerebro Spūs aīalis. Vitalis autē Spūs ex Corde ꝓfluēs, multa est tenuitas, quæ ad Corporis mēbra inuehitur p arterias, causa cognati, insin'que, ac uitalis caloris existēs, & proinde etiā Vitalis uominatur. hic etiā p arterias sese attollēs ad Caput materia Spūs fit in Cerebro, quodā'que moderamine sese oīs sensus, et imaginatiōis, & memoriæ, appetitus'que, & motus, nec nō in rōne utentibus opinatiōis, & Intelligētiæ instrumentū abūde suggerit. Imprimis'que sese aīæ offert, & quō illa intēderit, irrumpit. q̄obrem etiā aīale nūcupatur instrumētū. Verūtā iuxta eius temperiē uariā uarias, ac diuersas aīa quoque pficit actiones, unde & Ingeniorum nascitur diuersitas, quod & in brutis aīaduertimus. Quædā.n. rōni ꝓpiora uidentur, p Spūs, q Cerebrum occupauit, qualitate. Quāq̄ & acutiora deprehēdunt Ingenia, & ad intelligēdū aptiora eorum, q terras incolant eas, in qb⁹ aer sit purus, ac tenuis. Quin & qbus uescare cibis ad mētis aciē itceresse plurimū, cōiectāt.

¶ Quid Arteria, & Quid Vena, Origo utriusque. Cap. XIII.

Voniā uero Sanguinis, Spiritus'que facta nobis mentio est, congruū fuerit, hic potissimū Venarum, quas dicunt Sāguinis riuos, & Arteriarum, quas Spiritus uocant Semitas, rōnem paucis attigisse. Primum'que rerum ipsarum finitiōem. Venā igitur Sanguinis esse conceptaculū dicūt, siue ut Medici nūcupant, Vas, mixti, confusi'que cū Spiritu naturali, in quo sanguinis plus sit, Spūs aūt minus. Arteriā esse uolūt Spūs ꝓceptaculū naturalis, mixti, confusi'que cum sanguine, In quo Spiritus sit plus, Sanguinis minus. Id uero planè obseruatione dignum ex Galeni doctrina, necnon Cordubensis Moysi, Aphorismorum particula prima, Eum, q sit in pulsantibus Venis, Sanguinem uideri, esse'que modi nō magni, ac prætenuem, ad'que fumi naturam ꝓxime accedentem. Rursum, q est in Venis non pulsantibus, Spūm esse modicū item, ac oīno nebulosum. Venarum exortū Oēs ferè a Capite, atque Cerebro deducunt, Sed errore maximo, Vt tertio de Aīaliū historiis author Aristoteles ē, Qui earum naturā dephēdit hmōi, Duas uidelicet intra

pectus Venas contineri, Spinæ appositas, Altera quarum maior sit, minor altera, Sed maior inqt, priorem partem adit, minor posterioꝛē, Et maior dexterā potius sedem obtinet, minor sinistram, Quā Ahortam nōnulli uocant eo, quod neruosa eius pars conspici uel in mortuis potuit. Ambæ ex corde originem ducunt, transigunt.n.totæ cætera uiscera, p quæ tendunt suam seruantes naturam. deinde exequit̄ Philosophus, qua rōne illarum utraq; in totum dispergat̄ corpus. ea transponere uniuersa, nō fuit Cōsilii, ne Pragmatia nostra hæc de homine exeat in immensum. Qui curiosius ista pquirit, Locum habet, quē adeat. Auicēna item doctrina qnta sen primæ primi, Arterias esse Corpora scribit sinuosa, in longū porrecta, neruosa, ex corde propagata, Quibus insit motiōis uirtus p Diastolen, & Systolen.i. per disparationem, & cōtractionē, Vt inde Cordis euētatio comparet̄, & ab eo fumidus segregetur Vapor, & mēbris Corporis distributim infundat̄ Spiritus. Venæ autem inqt, Arteriis qdem psimiles sunt, Sed ab Hepate manant, ac qescūt. Eaꝝ munia sunt, Mēbris sanguinem insinuare. Auicēnæ eruditus interpres dubiū uideri scribit, profluāt̄ ne ab Hepate Venæ, cum Aristotelis inqt, sentētia sit, Venas, & Arterias à Corde initia ducere. Galen⁹ quarto de utilitate partium, nec nō quarto de Iuuamentis, nō pulsantes Venas, tunicæ unius ab Hepate ortū habere scribit. idem approbasse Auerrois uidet̄ primo Colliget, Cap. de Venis. Etiam si in libro de dispositionibus cordis, asserere nō ambigat, esse in Corde Cibalem uim, Spiritus quoq;, & Venarum, ac neruorum propaginem. Ego uero Galeni doctrinæ censuerim inhærendū, Quā niti expımēto scimus. Apuleius in libro de dogmate Platonis, exaduersum inqt, Cordi Venaꝝ meatus oriunt̄, p pulmonis spiracula uiuacitatē trāsferētes, quā de Corde susceperunt, & rursus ex illo loco diuisæ p mēbra in totū hoīem īuehunt Spūm. Cœlen .i. cōcauā dici Venā maximā, quæ ab Corde initia ducat, author est Pollux.

¶ Pulsus quid. Item de ratione pulsuum digna scitu. Qui sit Formiculans percussus, & Vermiculans, Plynius declaratur. Cap. XIIII.

i Am uero ut ueluti p gradus quosdam Hominis nobilitatē attingamus ratiōe corporis, Cui nō uideatur diuinæ Sapiētiæ mirāda benignitas, quæ summo studio peculiarius semp impertit̄, quo à brutis insigniter seiungamur? Siquidem Pulsuū ratio q̄ mira est? q̄ uere diuina? q in cacumine membroꝝ euidentes sunt morboꝝ indices, in modulos certos, leges'q; metricas p ætates citati, aut stabiles, aut tardi. In iis obseruatio crebri, aut languidi ictus gubernacula uitæ temperat, quo qd parte hac præstāti⁹? aut qd æque necessariū? Pulsum uero, siue, ut græci dicūt, σφυγμὸν sic ferme finiunt, Vt esse intentionē motus dicant, & remissionem in Corde, & in arteria naturalis, nō arbitrarii. At Veteres medici ēt sic, Pulsus est disparatio, & contractio indiuisibilis arteriæ, ac Cordis, Vel subsultio, et palpitatio, uel ebullitio Venæ, & Arteriæ. Vnūquēq; uero pulsum esse cōpositum Auicēna scribit, ex motibus duobus, qbus duplex item accedat qes, nam inter motus duos, & qdem contrarios, necesse est, intercedat qes. neq;.n fieri potest, ut motui cōtinuet̄ motus, quoniā unicuiq; præscribit̄ meta, ad quā tendat, quò ubi sit puentum, qescat. Systoles uero, seu cōtractionis motus à plerisq; Medicorum haud pcipitur. tunc.n.à manu recedit Arteria, tactus uero nō prouenit, nisi sensibile tangētem cōtingat. Galenus medicinæ sciētissimus, cuius Auicēna se fatet̄ interpretē, proinde scribit, Remissionē huiusmodi nō obseruasse diu. Mox uero curiosius, solicitius'q; intēdentem adeptū nō nihil, deniq; ita pgressum, ut Pulsuū ianua sibi patesceret oīno. Sed cur nam institutum, Brachioꝝ Arterias obseruare potissimū? Nempe inqt Galenus idem in libro, q est ad pulsum Isagogicus, Quia paratior ē pars ea, atq; itē platu honestior. Accedit, eius loci pulsum esse uniformē maxime, atq; in necessitate putilem, nā & Arterias eiusmodi patētiores nouimus, qa pars ea minime sit corpulēta, nec abest ordinis rectitudo, qua in eū locū à Corde corriuat̄ Arteria, nusq̄ fere anfractibus sinuata. adiuuat & ppinqtas, præcipue sinistri Brachii, quo Vberius se promit à Corde Virtus. Quia uero septimo naturalis historiæ Plynius inter signa ingruentis mortis inæqualem, formicātem'q; Venarum percussum apposuit, Formicantem pulsum Galenus Cap. tertio libri de tactu pulsus, intelligit minutū, dēsum, ac summe debilē, Qui uelocitatis opinionē exhibeat, cū sit minime uelox,

Rasis

Rasis decimo Almansoris, pulsui nuper editi Infantis esse similem tradit. Philaretus quærit, quo distet ab Formicante Vermiculans percussus, Et hunc quidem putat quandoq; conuerti, demutari'q; in melius, Eius item amplius patere inæqualitatem. Formicantem uero Virtute prorsum intermortua fieri, & interitum prænuntiare.

¶ Quæ sint partes in Animalibus Similares, & Dissimilares. Item de Neruis, Quæ membra Organica. Cap. XV.

Nimalium partes inquit Aristoteles, aut incompositæ sunt, quæ scilicet in similes sibi partes diuiduntur, ut Caro in Carnes, & ob eam rẽ Similares, idest a Homœomeræ dicũtur. Aut compositæ, quæ aptæ secari in partes dissimiles sint, non in similes, ut manus non in manus secatur, aut facies in facies. Quã propter Dissimilares, idest Anhomœomeras nominamus. Eadem hæc Auicenna ex Aristotele mutuatus doctrina quinta fen primæ primi conscribit. Sed addit, Dissimilares partes dici membra organica, quod sint Animæ instrumenta ad complendum motus, & operationes. Inter Similaria principem locum habere ait, Os, mox Chartilaginem, postea Neruos, qui sint corpora ex Cerebro prodeuntia, seu ab nuca, alba, flexu mollia, & quæ non facile interuellantur, ea maxime ratione nata, ut eorum adminiculo mẽbra & sensus non sint expertia, nec motus. Sciendum uero, hasce partes haberi, ac dici simplices ex sensus tantum iudicio, quoniam & ipsę ex elemẽtis compactæ sunt. Verum quia in compositis non se actu promunt elementa, nec pernoscitur portio ulla, cui non congruat appellatio totius, & diffinitio eadem, Simplicia nuncupantur, & homogenea.

¶ Ossium ratio, Quot in humano Corpore Ossa. Cap. XVI.

Lato in libro de uniuersi natura humani corporis explicans rationem, Os inquit, Deus artifex ita concinnauit, Terram atterẽs puram, lenem'q; miscuit, P madefecit'q; medulla, id postea in ignem iecit, mox in aquam mersit, rursus in ignem, iterum & in aquam, Sic'q; transferens sæpius in utrunq;, tale reddidit, ut liquari à neutro posset. Ossium uero distinctio est apud Medicos appositissima. Alia siquidem basis uicem præstant, quoniam illis innitatur corpus, quo in genere sint Sphõdyli Dorsi, Propterea inquit Aristoteles, initium in omnibus, quæ ossibus constant, Spina est, quæ compacta ex uertebris à capite ad Coxas porrigitur. Alia uero Clypei modum habent ad tutãdum, sicuti Os Cranei, quo tãquam Sphæra ossea, ut Plato inquit, quasi tornata Cerebrum est circũseptum. Alia item armorum loco sunt, quibus præpedienda protelent, Vt quæ trito medicis uocabulo ex curuitatis natura, ut ipsi interpretantur, Simenia nuncupantur, ab Græcis κυνόλοφα dicta, idest Canina prominentia. Hæc uero super dorsi Sphondylos locum habent. Alia sunt, quibus iuncturarum, siue Compagum expletur inanitas, quæ, quod minutula sunt, uocãt Sesamina, ut scribit Albertus, inter ossa digytorum reperta potissimum, ut in genu Patella. Aliorum ratio est ad partium, ut sic dicã, suspendicula, Sicuti os, quod ab literæ figura dicitur Lambda, abs quo gutturis, ac linguæ musculi propendent. Id ab Galeno etiam uocatur Hyodeum. Illud item obseruatione dignum, Ossa in homine comperiri numero exactissimo, & in summa, ut dicitur, summarũ, ducenta quadraginta octo, Sicuti in digytos misere diligentia præsigni, Hippocrates, Galenus, Rasis, Auicenna, & Auerrois quoq;, quãquam hosce, iis mox singillatim recẽsendis, non nihil diffidere animaduerterim. Albertus CC. facit, & LXXVI. In Capite connumerantur nouẽ & quinquaginta, In thorace sexagina septem, cui supputationi accedat, quod in Corde os reperitur, etiã si ab uniuerso id numero secludat Auerrois primo Colliget, Id uero Aristotele tradente, unam habet rationẽ, ut basis sit, ac fundamẽtum motus Cordis, nec id in omnibus repereris, Sed in Equis modo, & Bobus, certo genere, ut idem arbitrat. Albertus id se uidisse tradit in ceruis & in homine quoq;, et in multis præterea animalibus. Brachiis, manibus'q; duo ascribuntur, & sexaginta, pedibus sexaginta, Omento integi ossa omnia, dilucet, nã exempto eo, Syderatio consequitur manifesta, & Sensus amotio.

¶ Chartilaginis natura quo ab ossibus differat. Cap. XVII.

Hartilago ab Osse diuersa est pluris, minoris'ue ratione, cum alioqui natura
sit compar, Siquidẽ præcisum os non succrescit amplius, nec Chartilago cō/
c uulsa coit, restituitur'ue. ad flexum lectisternii uicem præstat, χόνδρον Græ
ci uocant, ex nerui, Ossis'q; natura conflatur, ut scribit Pollux, & tradit Gale
nus. χονδράκανθα dicuntur, quæ spinam habent Chartilagineam. Terrestri/
um, quæ animal gignunt, nec exanguia uisuntur, Chartilago foramine nullo cauatur, pro/
inde etiam medullæ expers est. Aquatilium, quæ σελάχη dicuntur, idest Chartilaginata,
per dorsum, quod est ossium ἀνάλογον, Chartilago humorem habet medullæ modo. In
Gressilibus, ex quibus progignitur animal, Auriculas, & nares, nōnullam habere Chartila
ginem, scimus.

¶ Neruorum ratio, & unde oriantur nerui. Cap. XVIII.

Am uero Neruorum naturam si ad perpensionem reuoces, qualisnā inde cō
surget Opificis admiratio? ũs nodi corporum, qui uocantur articuli, alibi in
i teruentu, alibi ambitu, alibi transitu tanta animantium utilitate, ac mem/
brorum firmitate, & motus præstanti, & certa pernicitate ligantur, ut, adsit
modo æquus rerum æstimator, fateri necesse sit, eam fuisse diuinæ Sapien/
tiæ in hac fabrica curam, ut singulis tantum eius attribueret bonitas, quantum emolumen
ti, ac decoris ratio patiebatur. ex qua alios uidemus teretes, nonnullos item latos, ut in uno
quoq; poscere figuratio uidebatur. Neruorum naturam Plato scribit, ex Osse, ac carne non
fermentata esse à Deo cōtemperatam, et flauo insectam colore, Indéq; Neruos Carne qui/
dem tensiores factos, aridiores'q;, Ossibus autem agiliores, & molliores, quibus idem me/
dullas, & Ossa peruinxerit, omniáq; carnibus operuerit. Neruos porrò in corde habere or/
tum, Aristotelis sententia est, quoniam id neruulos suo ampliore uentriculo contineat, &
Vena, quam Ahortam dicūt, neruosa sit. Albido, glutinosóq; humore Neruos & nasci, &
ali, idem affirmat author, Cuiusmodi etiam humorem mucori assimilem eis circuniectum
conuisimus. Auicenna primo Canonis, ut medicus, & Galeni interpres, Neruos ab Cere/
bro, & Nuca produci scribit, Libro tamen de Animalibus tertio, hærendum Aristoteli, est
opinatus. Galenus locis aliquot sentētiam priorem fouet, Quem adiuuat Auerrois primo
Colliget, Item Canticæ primo, Vtra uero sit potior sententia, nō cuiuslibet fuerit sancire,
præsertim cum grauis author in Aphorismis Damascenus ita pronuntiarit, Vbi diffideant
Aristoteles, & Galenus, haud facile internosci uerum, Ast ubi Aristoteles ipse pugnantia
scribat, quid agendum? Nam in libris de animalibus non semel, Sentiendi organum carnē
statuit, aut ἀνάλογον, non, ut Medici, & nos supra cōmonuimus, Neruos, At secūdo de ani
ma Caro non est inquit, Sensus instrumentum, Sed medium potius, Sicut aer, et aqua sunt
in uidendi, audiendi, olfaciendi ratione media, Nam sensibilia super sensile iacētia nō mo
uent sensum, mouēt autem super carnem posita. Auerrois assecla ubiq; Aristotelis, & Medi
corum, ubi se ostentarit occasio, insectator acerrimus, Galenum hac parte insequi maluit,
Aristotele relicto. Quod ipsum & XII. de animalibus Auicenna facit, Sed forte Carnem si
gnificauit lacertosam Aristoteles, Cui tātum sensificæ inest potentiæ, quātum neruorum.
Albertus uir doctior, q̃ politior, Neruos à Cerebro diuidi tradit, dum ad pellem perueniūt
cerebro obtentam, Oriri autem à corde. Item alios dici sensuū uehicula, Alios motuū, hos
quoq; ab occipitio produci, ab anteriore parte illos. Hominis pellem Herodotus Anthro/
pen nuncupauit, idest ἀνθρωπήν.

¶ Carnis ratio ex Platonis doctrina, Carnis species duæ, Qui sint Ines, & q Villi apud
Medicinæ peritos. Cap. XIX.

Arnem scribit Plato, aduersus frigoris, & caloris iniuriam ab opifice Deo te
gumenti uice Neruis, ossibus'q; superinductam, proinde inditum ei humorē
c caloris non immunem, ut æstate quidem roscida, madidáq; extrinsecus, cor/
pori uniuerso domesticam exhibeat refrigerationē, hyeme uero rursum igne
proprio glaciem extrinsecus illatam moderate repellat. Quæ cum præclarus

illenostri

ille nostri Corporis fictor esset meditatus, pmixtione quadam ex aqua, Igni, terra'q; cõtem perata, indito insuper acuto, salso'q; fermento, ſucci plenam, ac mollem conflauit Carnem. Huius uero species duas agnoscunt Medicoꝝ Scholæ, Aut enim Villosa Caro est, ut quæ in musculis habet, Aut Villis nuda prorsum, Vt Hepar. Villos intelligunt, quos Vocant Græci ἶνας. Etiam si non me fugit, Plynium quandoq; Venas, fibras'q; conuertere, quod facit & Theodorus, nõ neruos. Cæterum tenuissima pars Chartæ dicitur item Ina. Est ubi Plynius idem Pulpam pro neruo accipiat, quam Theophrastus etiam uocarit Ina. Quibusdam inquit, Pulpa sine Venis nero stamine, ac tenui constat. Villum Medici describunt, Corporis partem substantiæ tenacioris, solidam, gracilem, oblongam'q;, filo persimilem, quæ motui subseruiat, & Carni robur adiiciat. Villorum alios statuunt neruosos, Venosos alios: Et sint etiã, quos Arteriales uocant, aut Panniculosos, Vel q Vitilium fungant Vice. Omnino'q; diuersi euadant pro membrorũ ratione, in qbus comperiunt, Aut a' qbus propagant. Quod Galenus comprobat Complexionũ secũdo. Astruit Auicenna, ex motibus nullũ, nisi per Villos fieri. Est inqt Eustathius, ἶνιον in capitis posteriore parte, quo concidente ad inferiora, contracto'q; ad humeros, ἰνιᾶσθαι dicit, hoc est incuruari, qui id patit. Aliis esse Inion uidet Nerui cauitas, q dicitur etiã τένων. ex Gregorio illud præteri re nequeo, Carnis sementinam trahere originem Lac, Caseum, Oua.

¶ Humanum Corpus summa partium proportione constructum. Rotundum, & quadratum Schema reperiri in corpore nostro. Mẽsurarum indidem esse deprompta nomina. Item denarium numerum. Quibus constet Corpus. Retrimenta quot excernantur modis.

Caput XX.

Q Vod operis initio præstaturũ me, non essem ausus polliceri, Vt tam late Hominis rationem persequerer, Ipsa tamen Vberius sese in dies materia laxante, ingens nobis ostentat quodãmodo rerum sylua, Quæ uel cogitatiõe Animum, quantumuis difficultatibus obluctantem, & si non fatigare, At solicitum, anxium'q; efficere saltem potest. Veruntamen durandum est, quia cœpimus. Nam & Dii facientes adiuuant. Quod si legentium Votis per omnia minus satisfecerimus, aut si qppiam habuerimus derelictui, Vt impolitiæ notari uideamur digni. Cogitãdum erit, nemini unquã Vitio datum, quod præfati sumus, Deos quoquo modo posset colere. Studiosis latinæ rei euigilantur ista. Siqd fenticosi in tanta sciendorũ congerie sese obtulerit, flores modo præcerpant, reliqua soli uitio succreuisse putent, Vbertate nimia interdum luxuriantis, ac prætereant. Sciant'q; hominis esse propriũ Cõniuere in pluribus. Verũ si Condentis animum amplius respexerint, Omnia plausibiliter excipient, paria'q; sibi in rationibus fieri putabunt. Satis opinor, hactenus Artificis Dei Sapientiam in hominũ constitutione admirati sumus, Verum quæ supersunt, singularem & ipsa præferunt claritatem, Quod & eorum rationem, summum'q; prospectũ idem habuit inenarrabilis Conditor. Nã quale censemus illud, in Corporis humani fabrica summam Symmetriarum, siue Commẽsurationum rationem adeo esse seruatam, Vt inde ab Architectorum prudentissimis analogæ sustructiones sint corriuatæ? Siquidem illud ita est ab Natura concinnatum, coaptatum'q;: Vti proportionibus, quas Græci ἀναλογίας uocant, membra ad summam figurationem insigniter respondeant: nil'q; omnino comperias, quod cõmensu careat. Sicuti Caput dicimus ab mento ad frontem summam, & radices imas Capillorum esse partis decimæ. Item manus palmam ab articulo ad extremum medium digytum tantũdem. Caput a' mento ad summũ Verticem octauæ. Tantũdem a' ceruicibus imis, & reliqua deinceps: Vt si attendere libeat, nil sit non ab summa profectum ratiõe. Quid, qđ rotũdatiõis Schema in homine item compertũ est? Quem si Supinũ statuas, expansis manibus, & fixeris in umbilico Circinum, qa is locus Centri rationem habet, circũagas'q;, orbem conficies absolutum, extrema digytoꝝ in manib⁹, pedibus'q; cõtingendo. Nec minus designationẽ in eo quadratã deprehẽdes, qñ altitudo ab latitudine diuersa nõ est, Si mẽsum ꝑcipias inter expãsas man⁹. An nõ cõpertũ & illud, Mensuraꝝ rõnes, & nõia ex humano Corpore mutuatos esse Veteres, Digytũ appellantes, aut palmũ, Item pedem, Cubitum'q;? Quinimmo & Denarius numerus, quẽ perfectum dicunt, & probant, ab digytorũ serie depromptus est, quod Aristoteles adnotauit. Constare aũt humanũ Corpus rebus numero quatuordecim inuenimus.

Neruis, Venis, Arteriis, Sanguine, Spiritu, Carne, Pingui, Chondris, seu Chartilaginibus, Vnguibus, Ossibus, Humoribus, Medullis, Pilis, Tunicilis. Ad Laudē pertinet illud quoq;, Excerni retrimenta, superfluentia'q; a' Viris quidem per Aluū, Vrinam, Vomitus, Oculos, Nares, Sputa, Excreationes, Aures, Rem Veneream. per incerta item Spiramenta. per pilos, & per Vngues. Mulieribus adiiciuntur duo. Lac, & menstrua.

¶ Humani Corporis partes. Membrum qd. Nouem haberi ppensione digna in quolibet membro. Cur naturā dixerit Iustā Hip. Membri cuiusq; ratio triplex. Cap. XXI.

Inuenio in monumentis, Aegyptios humanū Corpus in quatuor tantū portiones distribuere solitos, Caput, Manus, Thoracem, quē ēt Clybanū uocat Albertus, & Crura. Mēbra uero, ut finit Galenus, Corpis particulæ sunt, quę nec omnino circunscriptionem habent propriam, Sic enim particulæ non forent, sed Corpora per se, nec omnifariam coniūctæ sunt aliis. In Membri uero cuiusq; consyderatione accurata, nouem uideri perpensione digna, docuit Cōmentator Alexandrinus in enarratione libri hæresum. Quæ omnia inenarrabilem Dei prouidētiam explicant. Substātia prima est. Constitutio deinde, seu Complexio, Cui adnectit' etiam Color, quo membri natura quouis modo significari potest. Sicuti eodem totius item internoscit' habitudo. cū, sicuti Pythagoras author est, docente in libro de Sensu, & Sensili Philosopho, Sit Color Epiphania, idest Superficies, uel Superapparentia quædam. Porro' inspicienda item q̄titas, Figura, numerus, Situs, Colligantia, Actus, uel Operatio. Emolumentū, Seu præcipuū id sit, Seu ut Seruitus. Tot enim Seruitutes uidenẗ, quot mēbra non principalia. In iis uero illud obseruandum. Actum mēbri ab Vtilitate distingui ex Galeni doctrina. Nam actus motuū est effectiuus. Sunt uero & motus passiui nuncupati, q aliis mouentibus fiunt. Vtilitas autem esse uideẗ Commoditas, quæ percipi neq;, nisi ex operationibus, quæ sine doctrina proueniūt. Nec credendū omnino, particulam ullam adiectam temere, aut fortuito, Verum arte Creatoris mirabili, ac Sapiētia, sicut Galenus author est. Proinde summus artis medicæ Hippocrates, naturæ opera in hoc admiratus, non desinit eā cognominibus honestare, Iustā appellando. Vti Aristoteles esse eam uelut οἰκόνομον ait, ἀγαθὸν, idest Oeconomū bonū, ac patrēfamilias. Q ñ Iustitiæ diuinæ maiestas necessaria sapienter excogitauit, tribuit'q; unicuiq; pro dignitate, redūdantibus omnino resectis. Et, ut Verissime dixit Haliab. Est ab natura Animalis Corpus constitutum ex mēbris multis substantia, & qualitate diuersis pro Vniuscuiusq; necessitate, quoad destinatam metā produci posset Vita. Porro' in Membri cuiusq; compositione ratio uisiẗ triplex. Aut enim uiuendi gratia sunt, Cuiusmodi membra sūt principalia, Aut bene uiuendi, ut Oculus, aut sufficiēdæ causa prolis. Quo in genere habentur pudenda. In omnibus uero Deus Opifex Vtilitatem respexit primū, Mox uero, & Decorem. Nam & Ciceronis illud laudaẗ de finibus tertio, Mēbrorū. i. partiū Corporis alia propter eorū usum uideri ab natura contributa, Vt manus, Crura, pedes, uti ea quoq;, quæ sunt intus in Corpore. Alia autem nullam ob utilitatem, quasi ad quendam ornatū. uelut Caudam pauoni. plumas uersicolores Colūbis. Mām̄as Viris, atq; barbam.

¶ Capitis ratio. Cur ibi sedes animæ. Cur magnis Viris caput apire, institutū. Cerebri item ratio. Encar qd sit. An Cerebro abstinuerint ueteres. An Capite præciso, possit qs progredi, aut loq. De Craneo, & Suturis. Itē de Capillis. Interim adnotabis, quæ dicanẗ Thria Qui dicanẗ Phori, & qd Phora, & Phoxichili. Itē Cymbe. Cymbachus. Cymbæū. Xylocymba. Corymba. Cap. XXII.

Voniam uero Caput Arcis quodāmodo locū habet in humanis Corporib°, Et Plato in Timæo, Caput nō principale solū, Sed etiam totū in Corpore nūcupauit, Ab eo protinus exordiemur hic aliqua perstringere, quoniam alibi fusius de ea re fiet hoc ope mētio a' nobis. Q d' & in membris item aliis q̄nq; facturum me, præfari libuit, neqs male feriatus, aut nasutior in hæc incidens, quisquis fuerit eorum genius, partum hunc nostrum, ut exuccum, & male conceptum execretur protinus, atq; ut ominosum, auerseẗ. Ergo Caput præcipuum, excelsius'q; in homine membrum, primo Regiminis acutorū Galenus, & Platonici omnes rationalis animæ sedē nūcupant,

nuncupant, ut rentur nonnulli, quoniam inibi Cerebri est cõceptaculum, ac mēbrorum animalium. Quæ organa sint, & principia Virtutis animalis, tam apprehendentis, q̃ eligentis, seu Voluntarie mouentis, qbus potissimum constat animalium inter se disparatio. Nec me fallit Bedæ sententia super Marcum, Animæ locus inquit, principalis non iuxta Platonem in Cerebro, sed iuxta Christum in Corde est. Portionem uero hanc Cæli similitudine quadam possidemus sublimem, Sicuti ēt interpretatur Aristoteles. quin & uniuersa in hominis Corpore situm præferunt uniuersi, Cum Cætera nullo eiusmodi sint constituta respectu, aut confuso admodum. Porro & in Quæstionibus idem, Caput eum obtinuisse locum scribit, quia sit diuinissimũ membrum, ab eo enim Sternutamenta quoq; proueniũt, quod esse sacrum augurium constat. Inde quoq; obrepsisse nostris moribus opinor, ut qbus exhibeatur reuerentiæ cultus, iis Caput aperiamus, etiam si Plynius, Varro, Plutarchus aliud uident secuti. In eo singularis est naturæ prouidentia, est enim in homine macilentũ, ac prope Carne nudatum omni, id'q; necessario. Nam si Corpulentius esset Cerebro circũiectum Sepimētum, res omnino in diuersum recasura fuit, ac membri eius ratio exigit, neq;.n. refrigerandi uim haberet ullam, Sed Carnis copia fotum intepesceret amplius. Etenim aduersus Cordis sedem, & Calorem natura Cerebrũ molita est. Naturam'q; ex eo habuit Aquæ, terræ'q; cõmunem, Vt inferioris partis feruorem contemperaret. Fluctiones porro e Capite impetũ capiũt, sicubi Cerebrum frigidius est, q̃ exigat temperamentũ. per Venas sursum respirante ciborum superfluo, quod simile imbrium generationi uideri potest. Galenus post Hippocratem nobilissimus Medicinæ author, Naturæ intentionem in Capitis creatione non fuisse Cerebrum scribit, neq; item Sensum omnem, aut Sensoria, quoniam hæc cõperiantur etiam in Capite carentibus. At fuisse Capitis sustructionem potissimum ob uidēdi excellentiam, Qui Sensus ad circunspectum omnem, ueluti in Specula collocari debuerit, sicuti author item est Auicēna. Abs quo illud etiã proditum prima tertii, adnotauimus, Exploratoris uice Oculos fungi. Idem porro Galenus colligit, Cerebrum esse in Capite locatum propter Oculos, Sensoria uero reliqua propter Cerebrũ. Opinari autem, refrigerationis ergo Cerebrum esse constitutum, putat ridiculũ, ob remotiōem nimiam, perinde ac siqs item Calces, Cordis gratia quis factos, asserat. E diuerso Arist. Oculos propter Cerebrum in Capite locatos prodit, quoniam sit Oculus Aqueæ naturæ, sicuti Cerebrum. Verum Vt cuiq; uisum fuerit, accipiantur ista. Commonendi uero parte hac diligenter sumus, dici Cerebrum ab Veterum plerisq;, ut est apud Lycophronem, Encar. & Quia in cibis id auersabantur priores, quod scribit Athenæus, perinde ac ominosum opinati, præcipue'q; Athenienses, inde pronuntiatum astruũt, ab Homero, uelut in Symposiacis meminit Plut. ἴσω λέμιν ἔγκεφος αἰον, idest æq; ipsum honoro, ac Cerebrum, quod execrati priores, atque abominantes reiiciebant, Imprimis autem suillum. hinc Atheniensis Apollodorus nemini Veterum opinat Cerebri nomen admissum in libris. proinde'q; in Trachiniis Sophoclem λευκὸν μυελὸν, idest albam medullam dicere maluisse. Qua tamen in re Longe falli Apollodorum, amplius, curiosius'q; Thesauros Veteres peruoluenti certo certius liquebit. Illa forsan subscribet ratio antiquorum instituto, Cerebro abstinentium, quod rem prorsus esse sacram Caput opinabantur, uel Iurisiurandi argumento. per id nanq; iurabant plerunq;. Quin & in Sternutamentis Caput adorare aliquo modo uidebant, Vt quod Sensuum dicatur fons. Dicit Encar genere masculino plurimum qdem, Sed & neutro quandoq;. An uerum omnino sit, Cerebro Athenienses abstinuisse, coniectabunt Eruditi. Certe Iouis Cerebrum de scitissimo cibo pronũtiatur apud Pausaniam. Cuiusmodi sint forsan apud Comicos Cerebri θρία, elegantius, scitius'q; condita, qb⁹ utebant Athenienses. erãt uero Cerebri portiones intra fici folia, quæ dicant Thria, curiosi⁹ pcocta. prædulce item censebat Palmæ Cerebrũ, etiam si Capitis dolorem sæpius, grauius'q; cõcinnaret. eo uero exempto arescere palmã ferè, cognitũ experimētis. De hac ipsa re plura paulo Athenæus, & nos alibi. Sed illud nõ prętereũdũ, Omniũ bipartitũ esse Cerebrũ, & in postremo esse, quod uocat παρεγκεφαλίς. i. Cerebellũ. Nobis porro illud parte hac non uidet p incuriã transiliendũ, Q m̃, ut est, in iis nil oĩno receptitii secernit nobis. An capite pciso, credibile sit, Corp⁹ reliquũ pgredi posse. Q d neqs ridicule pponi putet, Author Auerrois ē. vii. physicorũ, Cõmento. iiii. Arietem se uidisse, q Capite detrũcato, huc illuc motaret. Scribũt & Christianæ

ueritatis Assertores celeberrimi, Dionysium Areopagitam martyrio coronatū, posteaquā resectum illi Caput est, aliquandiu progressum, suum sibi Caput baiulantem. Scio, ridebunt hoc Philosophi, tanquam parum constanti ueritate dictum. Nos Christi Saluatoris infinitæ potentiæ id ascriptum uolumus uerissime, ac syncerissime, Nam, ut Aristoteles docuit, Corpus detracto Capite, progredi quoq; non temere credi potest, Quoniam simul abscindunt nerui, qui instrumenta sunt, & ueluti duces localis motus. Sanguine tamen carentia, uel uiuere possunt diutius truncata Capite. Cuius euentus rationem ex libro de Iuuentute, & Senectute Lector accuratus perdiscere poterit. Cōsimile huic miraculum est, quod affertur ab nonnullis, Caput abscissum loqui. A' quibus & Homerus aduocat testis. φθεγγομένη δ' ἄρα κείνου γε κάρη κονίῃσιν ἐμίχθη. Ipse'q; dum loquitur, miscetur puluere uertex. Non. n. dum ipse homo, Sed dum ipse Vertex, intelligi uolunt. Propterea scribunt, φθεγγομένη, non aūt φθεγγομένου. Quin in terra Caria res adeo pro uera habita est, Vt Reum quendā ex incolis egerint. Nam cum Iouis hoplosmii Sacerdos esset occisus, nec à quo, constaret, nonnulli audisse se retulerunt, Capite præciso dicētem sæpius, Virum super Viro Cercidas occidit. Itaq; hominem, Cui nomen Cercidas, per prouinciam amplius quæsierūt, Compertum'q; in iudicium perduxere. Sed certe fieri nequit, ut præcisa arteria, & sine motu pulmonis loquat, nec apud Barbaros, qui Capita summa cum celeritate detruncant, eiusmodi quippiam euenisse accepimus. Os Capitis uniuersum, inquit Pollux, uocatur Cytos. Latini Caluam, & Caluariam dicunt, ut Celsus item testatur. Arist. τριχωτὸν intelligit, idest quod Capillis integitur. anterior pars Bregma uocat, idest Sinciput, posterior Inion, idest Occiput, quod interiacet, Coryphe, idest Vertex, unde Dicoryphi Biuertices nuncupantur. Ex Suturis compacta calua est, quas Græci ῥαφὰς uocant. de qs alibi plura. In paucis Caluaria solida sine Suturis reperitur, præterquam in æstuosis locis. Id'q; Caput firmissimum, atq; a' dolore tutissimum iudicatur. Ex Cæteris quo Suturæ sunt pauciores, eo Capitis Valetudo cōmodior. Hippocrates quod Suturis careat, Sanum arbitratur Caput. Paucis constat Capillis, cum calidius. Capillorum multitudo capitis redundantiam humorum præmōstrat. Capillorum flauus color ex flaua est bile. Quibus est proacuminatum Caput, Phoxi nūcupantur, uel ex fastigatione, quam uocant, ἐξώπτα, uel de figlinorum similitudine, quæ igniū ui dissiliant, quod Veteribus fere' placet. Ea uero Phoxa dicuntur, uelut Phloxa, ex flāmæ ui, quę φλὸξ appellatur. Eiusmodi in Thersite Caput, risu excepit Homerus, Sed & in magno Pericle inuidorum uoculis est adnotatum, nec ab Athenæo in Cilicib⁹ prætermissum, Sed & in Atticis, Argiuis'q; mulieribus. Verum in iis, ut author Simonides est, etiam Labia animaduertuntur fastigata, ex quo Phoxichili uocantur. Porro' & ab Græcorum qbusdam Cymbe dicitur Caput, unde Cymbachus nuncupatur, qui in Caput saliens crura tenet sur recta. Est Cymbæum quoq; poculi genus, de quo in Lexico Pausanias, Sed alii Cymbium pronuntiant, esse'q; simile nauigio tradūt, quod Cymbam uocant, unde forsan & nomen profluxit, Id uero Xylocumbaram appellant nonnulli. Nam Xylocymbam uirulento morsu dicūt mulierem, nec formosam satis, nec magnitudinis moderatæ. Cymbachum deniq; Galeæ summum dici inuenio. Sed & Summa omnia dici Corymba possunt, Homero astipulante. Alii acrostolia, & nauium uelut Coryphas hoc est uertices eo accipiunt nomine. uidentur autem prominentia in montibus præcipue sic dici. nam apud Herodotum montis legimus Corymbum.

¶ Capillorum ratio. Cur defunctorum Capilli durent, aut etiam augescant. De Tullia Ciceronis. Lophos quid, & Lopheum, Lophium'q. Cap. XXIII.

QVoniam uero summus Artifex, eminens ueluti ædificii culmē, sic ornandum Caput hominis censuit, Non ab re uisum, huic parti impingere paucula quædam de Capillorum ratione obseruata. Horum igitur materiam putant Eruditi fumidum Vaporem, crassum, humectum, glutinosum, quod secundo cōplexionum Galenus significat, etiam si putet Auerrois, pili materiam ex Galeni sententia, pure terrestrem, quod si esset, non tam sequax foret pilorum natura, flexibilis'ue, quo uelis modo. Efficiens ratio pilorum frigiditas est, tum intima in Cute, ac

Ossibus

Ossibus capitis. tum Extima Aeris nos ambeuntis, quæ Vaporem ab imo scandentem, ac in poris, meatibus'q; Cutis retentũ durius densescere cogit. Pilus non multus, ac prætenuis caliditatem indicat temperatam, connexam siccitati immodicæ. Multus uero, & crassus exuberantis indicium est Caliditatis, qua multa ꝑuenit euaporatio. Proinde Vberius enasci pilos Iuuenta florescente, author Haliabas est, Atq; in Viris itẽ, q̃ fœminis. Capillus natura frigidus est, sicciorq; omnibus, quæ in corpore sint, atq; ẽt ossibus, ut sentit Auicẽna. Flectit tñ, quod illis non ꝯtingit, tenuitatis rõne, & uiscosæ humectatiõis, tenacis'q;, accedente terrestri siccitate, ex q̃bus ꝯsurgit Capillus. Scythæ, ac Thraces ἰυθύτριχες sunt. i. ꝑmisso pilo, & simplici. nam & ipsi humidi sunt, & Aer eos ambiens. Aethiopes ꝯtra, q loca incolũt calida, οὐλότριχες. i. crispo sunt pilo. Siccum. n. & Cerebꝝ eoꝝ, & ambiens Cælum. Obseruatũ est, Pilos qñq; horæ spatio, aut ẽt mĩore canos effici. Hos in mortuoꝝ succrescere Corporibus, autumant pleriq;, nec abnuit Aristoteles, tametsi nõ oriunt̃ noui. Quod item de Vnguibus tradit̃, ac Plynius enotauit. Nec incongruũ arbitrant̃, diutius in defunctis seruari Capillos, humectatiõe in meatibus subsistẽte, Quæ glutini desẽat modo, obdurescat'q;, Vt sic lõgissime supesse Capilli ualeãt, quæ ratio Conciliatori maxime arrisit. Discrimẽ uero, & Capilloꝝ æquamentũ Græci dicunt Lysoma. i. λύσωμα. Dignũ scitu, Cum Pontifex Sixtus, eius noĩs quartus, Reip. Christiãæ præsideret, cõpertũ Romæ in Via Appia eregione Ciceronis Cõditorii muliebre cadauer, Quod ex inscriptiõe ꝯiectatum est, fuisse Tulliolæ. Id erat aromatibus ita ꝯditum, Vt tp̃is iniuriam non sentiret. In eo uisebant̃ Capilli aureo impliciti reticulo, summa omniũ admiratione, Reperiri aliq̃d, in quod anni mille q̃ngẽti ferè nil prorsus eualuissent. Cęteꝝ Cadauer in urbẽ delatũ tridui mora cõputruit, medicamine amoto, aut uitiato. Incremẽti uero Capilloꝝ in defũctis ratio est in calore, Vapore'q; in Pororum angustiis retento, Amplioris autem in senescentibus, ægrotis'q;, ac decrescentibus etiam caụsa creditur excremẽtitia multitudo. Cur aũt, si subsecent̃ tam Capilli, quàm Vngues, celerius increscant, inde fieri tradunt, quod fumidus Vapor ad radices scandens, præcisos facilius ꝓpellat. Capilloꝝ autem ratio non est in decore præcipua, Sed in eo fuit naturæ momentum maximũ, Vt extimum inde repelleret̃ frigus. Nec in eo emolumẽtum minimũ, egestis hoc modo noxiis è corpore uaporibus, unde est Capillaris generatiõis argumentum. In Auibus, quod Capiti supeminet, λόφον uocant Græci, Apicem Nostri. Nam primo de Animaliũ historiis Arist. Auium quasdam plectra habere scribit. i. calcaria, quasdam uero Lophon, nõnullas minime. Lophon item in Galeis cristas dicũt. Vnde Lopheum, in quo recõderent̃. Sed & Speculi theca eo dicit̃ nomine. Lophion uero est ab Lopho deminutum. Illud prius scribit̃ λοφεῖον. Lophiam capronas interpretant̃.

¶ Barbitii ratio. Mystax. Hyporrhinion, Propogonion quid. Cur Mulier barba sit exuta. Cur'q; in nonnullis uisatur. Cap. XXIIII.

Arbæ autem ratio, mirum est, quantum ad dignoscendam Corpoꝝ maturi
tatem, & sexus cõferat discernicula, aut ad decorem, etiamnũ uirilitatis, ac
b roboris. Author Haliabas est, Pulchritudinis, & ornamenti argumentum fu
isse in barba potissimũ. Succrescit hæc toto mento, quam μύστακα uocant.

Quanq̃ nõ me fallit, Pollucem scribere, Eam, quæ sub naribus habeatur, ita nũcupari, quæ ab re item dicat̃ Hyporrhinion, & Propogoniõ, ueluti quæ sub naribus enascatur, & Quæ progerminet ante inferiorem. Dici Mystaca interpretantur, quia illuc destillet Nasus, quem uocant μυκτῆρα. Sunt qui Mystaca etiam labrum putent, unde dicatur Mystacon. Inferiori labro adnascens barbitium Pappos nuncupatur. Vtrunq; simul Hypene. Oritur etiam Barba in mandibulæ inferioris parte suprema humoris, caloris'q; copia illuc ab Sincipite demanantis, Testiculorũ ui, inde prolificam materiam attrahentium. Argumento sunt Venæ ab inferioribus illac cõmeantes, quas ex eo Spermaticas uocant. Proinde deesse Mulieribus barbã, imbecillioribus earum testiculis. Siqua uero uisatur barba insignis: hinc contingere, quod illi additum peculiarius sit roboris aliquid, & Caloris. barbitio tamen, tum rariore, tum breuiore. Illud obiter adnotarim, In Capris Aruncum ab Aristotele Cryngum pronuntiari.

¶ Frontis ratio. Metoposcopi qui sint. Item Quæ Stellæ secũdæ. Cur quãdoq; nequeat aperiri oculus. Sudoris in fronte ratio. Cap. XXV.

Vid uero frontis artificem hic fabricam memorẽt? Qua Sapiẽtia Deus hanc homini tantũ contribuit, tristitiæ, hilaritatis, clemẽtiæ, Seueritatis indicem? q Fuere, q ex partis huius signis potissimum qbusdam Vaticinia aucuparent. Quos inde quoq; Metoposcopos dixere. Nã qh⁹ sit striata, rugosior'q; frõs, magna animo uersare, esse'q; melancholicos. Quib⁹ uero erugata, exporrecti or'q;, esse fallaces imprimis, Cuiusmodi fere Bononienses haberi, cauillatur Conciliator. Quã rẽ digestis de officio Præsidis adnotauit Interpres quoq;. Ita.n. physicas membrorum formas dictare. Nulla tamen iniuncta nostris moribus necessitate, Sed lubentia potius quadam, & ꝑcliuitatẽ ex sanguine, ac Spiritibus physicis. Quas Physionomi Veteres Stellas secũdas uocabant, a Supioribus impressas, præmonstrantes, quæ ratione, prudentia'q; reprimi queant. Frõtis uero Cutis cõsilio memorabili laxior structa est, ac mobilis, ut cõmodius oculis subseruiret, uel cludendis, uel reserandis. Insunt Villi ex hoc porrecti ab Vertice ad palpebras. propterea ratione Chirurgica præcipit, si abscessus in fronte se ostẽderit, aut Causatio alia, sit'q; dissectio necessaria, nõ esse ducẽdam ferri aciem p frontis longitudinẽ ab tempore in temp⁹, ne Villis præcisis, desinat posse Oculus suo pfungi munere, procidẽtibus palpebris. Qui nimiũ conniuent, σκαρδαμυτικοὶ uocant. Qui rigent, ἀτενεῖς. Sudat frons imprimis, qa Cerebro subiacet anteriori, Vbi maxime scatet humectatio, quam esse nouimus Sudoris fomitẽ. Osculi religionẽ q̃dam pte hac seruatã ueteribus, author Plut. ẽ.

¶ Supercilia quam habeant rationem. Item Cilia. Cap. XXVI.

Vid illa, quæ Supercilia dicimus, q̃ artifici ingenio superposita oculis, Vt demanantes aliorsum corriuarẽt humores, uelut imbricamẽtũ plane quoddã, q siue Grũda, uel, ut Græci dicunt, γεῖσωμα? Quanq̃ est ꝑprie Gisson. i. γεῖσον, qd in Supciliis ꝑminet, Vñ ἀπογεισῶσαι apud Xenophõtẽ. Sed & in Ianua, qd supiacet, Hypthyrõ dr̃, uel Hypthyriõ. Eius ꝑtuberãs ps, Gisson, & Gissoma. Verum & in Galea eodem modo. Supcilia hæc in hoĩe tñ pariter, & alterne mobilia. Sed & in iis Animi quoq; pars est, inqt Plynius, siue negemus, siue adnuamus, hæc indicãt maxĩe. Fastus aliubi ꝯceptaculũ, hic sedẽ hẽre uidet. In Corde nascit. hic Subit. hic pẽdet. Caput, & Supcilia penit⁹ abrasa olet malitiã, & clamitare calliditatẽ uident. ueluti ne ullus qdẽ, ut M. Tulli⁹ inqt, insit boni Viri pilus. Cilia uero, quæ ab palpebris ꝑminẽt, non'ne & ipsa utilitate mirabili sunt cõstituta? Vt minuta rerum ad Oculos incursum tanquã Stipatores quidam, repellant, Simul'q; uisiuum dirigant Spiritum, Vel etiam ab oculis promicãtes radios, quibus Videndi rõnem præcipue constare, psuasissimum Platonicis est, Vnde iis uel reuulsis, uel quauis ratione procidentibus, aut obliquatis, remotiora longe imbecillius internosci uisu, Galenus arbitrat in Medicorum Isagogico. Quid, quod pilorum illa nigricies lumen egregie fouet, atq; contemperat? adeo ne in minimis qdem deficit diuinæ prouidentiæ cura. Sed ingratitudinis uitio magna pars lance uel iniqssima beneficã pensamus Clementiam, ne intelligentes quidem ignorantiæ nubilo, qua quid ratione sit comparatum. Nam quotusquisq; aduertit hosce pilos nunquam fere iusto plus increscere? ne inde præpediatur uisus, imo uero ne fieret, summo studio cauisse Naturam. Quæ Palpebrarum ambitum, hoc est Torulũ solidiusculo cõmuniit corpore, ac Chartilaginoso, tum ne Vapori fumido, unde est Pilorum materia, pateret exitus, Tum Vt duro innixi, obfirmati'q; pili, stabiliores, rectiores'q; redderẽt. Nam & solo innata molliculo producunt facilius, & obliquant, in quoduis latus. Propterea festiuissime Galenus, Ab Creatore Ciliis iniunctum scribit, æqualem seruare magnitudinem. Illa uero diuinũ uerita mandatum, omnino extra præscriptum non uagant. Sed & in aliis diuinæ maiestatis Sapientiam, ut cœpimus, admirari pgamus. Si illud non omiserimus, metaphora honestissima ἐν θυρωμάτων, idest hostiorum rõne, in templis præcipue, dici Item Supcilia. Vitruui⁹, Sup Cymarium, quod erit in supcilio, collocandum est hypthyrum crassitudine Supcilii. Porro Capitis Læuitatem φαλακρότητα dicimus. i. Caluitium. At in Supciliis ἀναφαλαντίασιν. quam rem Salitium interpretatur Theodorus, Sed tantisper, dum melius inuenerit.

Oculorũ

¶ Oculorum constitutio mira. Videndi ratio breuis. De Speculis pauca. Quæ dicantur ὑπώπια, & ὑπώπια. Item ὑποφθάλμια. φολκὸς qui dicat & βλεπελαίμων. Item ἰλλὸς quid. & inde corriuata Verba. Cap. VIII.

I Am uero quid de oculis ordiar dicere, studio inenarrabili aduersus occursantia, uelut sinuosa recõditos cõualle, prominentibus illinc supciliis, & fronte, tanquam Vallo, obsepiente. hinc malis protuberantibus, atq; ex imo coorientibus, ceu Cliuis, ad ꝓpugnacula partium toto Corpore pretiosissimaꝝ? Hi ꝑfecto lucis usu Vitam ab tenebris, & morte mihi discernere uidentur. Nam q̃ miserum, quã'q; funestum est Cæcitatis malũ? Cæcum postulare non posse, Iurecõsulti statuunt, quod insignia magistratus uidere, ac reuereri nequeat. Senatoriũ tamen ordinem retinere, Appii Cæci exemplo, ad nouũ uero magistratũ aspirare, omnino ꝓhiberi. Quin etiam hi arguti nimis quemadmodum animo affecti sumus, subinde loquuntur. Nam, ut imago animi Vultus est, Ita indices Oculi, & propterea ab Prudẽtissimis dictum, Animum in oculis habitare, quoniam ardere uident' quãdoq;, incendi, humescere, cohibere. Hosce duos tantũ contribuit Diuina ratio, quod numerus is speciosum qddam complecti uideatur. Illud utiq; eximie mirandum, Cum esse particulas decem, quas uocant Intimas, ex quibus consurgit Organum uisui destinatum, ferè cõstet inter Eruditos, septem uidelicet Tunicu las continentes, & Humores tres cõtentos, sicuti primo Colliget, author comprobat Auerrois. Earum omnium utilitatem, operationem'q; adeo esse ambagiosæ difficultatis, Vt Galenus Vir in medicina tantus, & rerum scientia nõ incelebris, reddere singillatim rationes non sit ausus. Sed & Auerrois arbitrarium de iis iudicium esse scribit. Oculos etiam Galenus idem nunc organum uocat lucidum, nunc Solarem Animalis particulam. Et diuinum quoq; membꝝ, quia sit eius præcipue inexplicabilis, & mira subtilitas, Siqd aliud in animãtium natura. Oculi uero substantiam esse tradũt Crystallinam spissamenti alicuius, quando Visiua potentia, cuius Oculus est organum, humiditatem exigit aquosam, quæ suscipe queat uisibiles formas ex insita perspicuitate, atq; humectatiõe. Aer uero ꝑspicuus, & humidus insinuari neqt, &, ut sic dicam, incorporari, in propria dum ꝑmanet specie, Vt sentit Albertus. Porrò Aer uia tantũ est, qua uisibiles obiectorum deserunt' Species, nec eas retinet, qđ est oculo necessarium, qua diaphanus est, ac luminosus. Est.n. Visus lucis, sicut obiecti præcipue, Coloris autem, tanquam cuiusdam lucis. Inde ut sit actiui ad passiuum ꝓportio melior, & unius in alterum transmutatio conuenientior, necessariũ fuit, esse Oculum luminosum quadãteuus. Propterea Galenus inqt, Sensum luminarẽ alterari, ut sic dicam, ab Coloribus, ut ab cognato, consimili'q;. Hæc uero efficit ratio, ut splendore nimio facile corrũpatur uidendi facultas, qa nimis transmutatur oculus ꝓpter similitudinem. Indicio sunt lucis reliquiæ diu in Sensorio residẽtes post clarioris Sensibilis prospectũ. Addit' illud quoq;, Oculo nullum propriũ inesse colorem, alioq difficulter alienos admitteret. Argumento esse Icterici possunt, qbus omnia uidentur Citrina. Cæterũ in libro de Sensu, & Sensili Auerrois esse negat cõnaturalem in oculo lucem, Verum ingredi forisecus. Nam si inesset inqt, uideremus in obscuro. Nec q Oculos clausos aperit, uidet prius, q̃ fuerint illuminati. Adde, quod nec ira uehementius succensi satis uident, quia circunsiliant tenebræ, nec admittatur illustratio, Vaporibus bilis uitio in oculos sese ingerentibus. Aristoteles tamẽ libro eodem esse oculum natura luminosum aliquo modo, aptius sentire uidet'. Nam & quorũdam animalium in tenebris oculi lucent. Recipi uero intimũ ab oculis lumen, tradũt Doctiores, per Neruoꝝ spiracula, q dicant' ὀπτικοὶ, Qui'q; Visiuũ spũm ad oculos deuehãt. Quib⁹ abscissis accepto in tꝑib⁹ uulnere, ꝑeat uidẽdi facultas, tanq̃ lucerna inter extincta. Quinimo nec necessario lumẽ ab oculo extimũ recipi uolũt, ut uideamus. Cũ tenebris obuallati dẽsioribus, nec luce ꝑrsum ulla oculũ ꝯtingẽte, è lõginquo multa uisu apprehẽdamus, Vbi cõperiat' lumẽ retegẽs obiecta. Qđ aũt nullũ Oculo inesse colorẽ uolũt, Sciẽdũ tñ, Vidẽdi rõnẽ fuisse piturã, ni artificis Sapia post id, qđ mire pellucet, nigricans qppiã appinxisset. Sicuti Speculis retrorsũ allinit' plumbũ, ut obscurior illa dẽsitas sit imaginũ ueluti sufflamẽ, ac ĩfrenatio, quę ꝑ Vitri dilapsę tralucidũ lęuorẽ, ac dẽsiore obiecto nõ suppͤssæ euanescerẽt. Inde uulgo inroborauit, Vt dicat' Oculus naturę Speculũ, Sicuti Speculũ artis nũcupat' Ocul⁹. Sed cur

ná in Oculo & Speculis oib9 aduersa sese ostentãt omnia, nulla uero auersa: quod amplius dictare uidet ratio? Nempe, quod Spẽs ab obiecto p medium pfluẽs ad Oculi, aut Speculi superficiem, eiusmodi est discriminũ nescia. Sed Simplex, qddam est, ac purum. ppterea, nil ibi prorsum agnoscas, nil'ue retrorsum. Quo autem modo uisus perficiatur, multáq; ad Oculos Spectantia copiosius alibi perscribemus. Interim cõmonitos uelim bonarũ literarũ studiosos, Esse, qui in Videndi ratione Simulacrorũ illam per aeris media delationẽ reiiciant, quãuis ab Peripateticorũ prorepat Scholis. Atq; item Radiorum ab oculis profluxum: quod Platonicorũ placitis sancit, quoniã, si ita esset, Radiũ quoq; ipsum cerneremus, quẽ oculis aduertimus, donec ad obiectum produceret. Cum uero temporis momento uniuersa subiiciantur uisui: etiam nobis aliud agentibus, astrui probabilius potest, in eo, q uidet, esse utiq; Vidẽdi munus, non in eo, quod uidet. Sed ita, Vt Mens ipsa munere fungat eiusmodi, ac p Oculi mẽbranas, humores'q; piude, ac p Vitrum, aut Specularem lapidem uisibilia sensu apprehendat. Vnde etiam consequi putant, ut Mens sæpe, atq; uoluntas, ex Oculorum motionibus, affectionibus'ue deprehendatur. Cæterum utcũq; intelligamus ista contingere, fatentur tamen iidem, in acie ipsa, qua cernimus, quam'q; pupillam nuncupamus, scintillas luminum cõtineri occlusas, cõseptas'q;. Quam etsi spatiis breuissimis arctauit Natura ingeniosissima, quo minus foret læsuris obnoxia, nihilo secius integram Hominis effigiem reddit, quod & ipsum non parua dignũ admiratione est. Quanq̃ qd refert, tam solicite, tam'q; circũspecte ab Opifice Deo nobis cũcta dilargiri? Vertimus in pniciem uniuersa, nec bonitate clementissima desinimus abuti. exculcantur naturæ iura, & scelerum fomites efficiuntur Syderea lumina, Et Oculi fiunt tota nostra luxuria. iis p momẽta in uitia præcipites imus. mirantur hi, adamant, concupiscunt. Nam insatiabilis est humanus oculus, quod Salomon scribit. Apostolica uero sentẽtia est, esse mœchationum oculos plenos. Propterea Cyprianus, In mulieribus semper defixa intentione desyderia expleant oculorũ. Tãta est, inqt Plynius, decoris affectatio, ut tingant Oculi quoq;. Vnde est Satyricũ illud, Ille supercilium madida fuligine tinctum Obliqua producit acu. Sed & scientissimus Hieronymus Orbes appellat Stibio fuliginatos. At Philosophus Archesilaus, cũ diuitis oculos esset intuitus ludibũdos, Atq; illecebrę, uoluptatis'q; plenos, nil inquit, interest, quibus mẽbris Cinædi sitis, posterioribus, an prioribus. Porro, ut opæ leuioris impingamus aliquid, Sinuosam sub oculis partem ὑπώπια Græci uocant. Qui uero sub Oculis contingunt ex pcussu Liuores, dicuntur ὑπώπια. Quoniam ὦπες uocentur Oculi, q̃q̃ & durior manuũ Cutis ex labore callosa, nomine dicitur eodẽ. Aristophanis interpres Hypopia etiam Cordylas à plerisq; nuncupari scribit. Author est Pollux, Ossa sub Oculis, qbus accumbant Nares, dici quoq; Hypopia, idest Genas, & uoce alia ὑποφθάλμια. Vnde ὑπωπιάζειν, pro custodire, ex quo est illud Apostolicum, ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶ. φολκὸν dicunt Græci Strabonem, cui obliqua sit oculorum acies, abiunctáq; ab naturali uenustate. Sunt qui eo nomine intelligant miserabilem quendam, deridiculum'q;. Vt q τὰ φάη ἴλλει εἰς ἑαυτόν. i. in se omnium conuertit oculos. Vocatur & ἐπιλλαίμων distortis oculis, ueluti ab Dæmone percussus. Sic uero nuncupari Socraticos consueuisse, author Pausanias est. ἰλλὸς etiam Strabo dr, accentiũcula in ultimo posita, uel cæcus, unde ἰλλώπτειν signat τὸ στραβίζειν. At Aelius Dionysius ἰλλώπτειν interpretatur, humectis, fractis'q; oculis inspectare. Pausanias ἐνίλλειν accipit pro eo, quod est oculis subsannare, irriderẽq;. Est Ionicum item uerbum ἀνδίλλειν, quod circũspectare signat, ac huc illuc ἴλλας, idest Illos uertere. Oculi, quos conditos dicimus, acute traduntur cernere. At hebetius, quos prominẽtes dicunt, ac Emisitios.

¶ Aurium, & audiendi ratio. Aerem ictum moueri in orbem. De Aurium humoribus. Item de Sordibus. Lobus quid. De Fanesiis. Amphotides quæ sint, & qui dicantur Oti.

Caput XXVII.

Vres uero, quarum iudicium, ut celeberrimi authores dixere, superbissimum est, quia sonum recipiunt, qui natura in sublime fertur: non'ne summa sapiẽ-
a tia sunt in prominentibus Corporum partibus constitutæ? In iis rectus simplex'q; meatus primum, euadit mox tortuosus. Inde iuxta Cerebrum in multa, & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi est. Quin & in p

pinquo

pinquo duo paruuli quasi Sinus sunt, superq́; eos finitur Os, quod transuersum à genis tendens ab inferioribus sustinetur Ossibus. Et Iugale dici potest, quia græce συζυγώδης. Alii ζυγώματα, Cancros appellant Alii. Auerrois primo Colliget, Aurem in Osse petroso locatam scribit, & propterea inqt, Arabum lingua dicit Agari. Quęrat hic forte quispiam, Cur meatus ille aurium (Scaphum uocāt) anfractu sit tortuosus? Respondebit Auicēna, nō sine prouidentia id quoq; excogitatum, ne subita Aeris irruptio frigiditate, uel caliditate Cerebrum oblæderet, Vel soni excessus neruū, quo perficitur auditus, conuelleret. Nam Sensus omnis harmonia quædam est. nūc uero ambagiosa obliqtas illa moramēto manifesto temperamentum adiicit. Aerem porrò sonum deferētem, Vndam uocalem appellat Auicēna. siqdem sphærice mouetur Aer. Sicuti unda ex lapilli proiectu, quod sentit secundo de Anima Auerrois, & primo de Musica Boetius. Vnde & Princeps in ratione Pulsuū, quos cum musica rōne simile qddam habere pdit, Circulos temporū nominauit, Sicut & Casus, Arsin intelligi uolens, & Thesin. Sciendum tamen, nō perfici auditum, Aere tantum extimo sese auribus insinuante, Verum deprehensum ab peritis est, Inesse illis aerem quendā, quē uocant Cōnaturalem. Est aūt Vapor ad Vsum hunc ab natura productus, Vt motu quodā tremulo uocibus receptis, pficiat auditum. Sed cur nam in lateribus Aures? An qa speculatrix uidendi potentia, simul & Olfaciendi quam anhelitus rōne esse ori adnexam, cōmodissimum fuit, anteriora sibi uēdicauit? An quæ in Cæteris omnibus, & parte ista elucescit diuina prouidētia? Auditus certe in humecta parte locari cōmode nō potuit. At in latere potuit, tum qa posteriora humani capitis inania sunt, Tum qa nerui sunt ibi duriores, qui illuc uergūt, Sicuti & auditus. Melius. n. psonat, quod exaruit tympanum, obduruitq́;. At in postrema nō sunt Aures constitutæ, ne ab Sensu cōmuni abscederēt longius. Scitu dignū est, quod de Imperatore Adriano proditum monumētis est. Eum, quod sensu hoc esset oblæso, cōsueuisse, dum exactius excipe uoces cupet, cauam manū auribus apponere, quæ uelu ti sinu quodam ictum aerem colligens meatui copiosius infunderet. Aures, Siue Auriculę uerius sinuosæ, quæ Cochliæ nūcupantur, Homini immobiles omnino, aut si moueantur, tenuis prorsus, & hebetior est motus is. In qbusdam tamen mire uident agitari. ratio uero est nō ex Auriū motu intimo, sed p extrusionem, uel excussionē musculi Mādibulā mouentis, qui quandoq; ita auribus admouetur, ut contingat. Qua uero fiat rōne, ut aure duplici simplex tamē hauriat sonus: dispiciētibus naturæ ingenium est euidētissimum. Siqdem ut in uidendi proprietate Nerui optici cōiunguntur, ne uisibilis species delata fiat duplex, Ita & Nerui ἀκουστικοί: qbus audiēdi facultas pficitur, in origine concurrūt, & inde formarū audibilium psurgit unio. Humores aurium sub affectionū genere interlocauit Hippocrates in puerulis. Sed cur non pariter nasi, palatiq́; excrementa? nempe inqt Galenus, qa natura p nasum, & palatum excrementa Cerebri transferri uoluit. Per aures uero intermanare retrimenta, præter naturā est. Verum infantile Cerebrum etiam p hos meatus ppurgat. nam recens natis nimio plus humet Corpus, Cerebrū aūt eo amplius. propterea pueris p emissacula omnia humoris nimietas extrudit. Quod uero oscitantes, aut uehementius spirantes minus audiāt, ratio est, quoniam Sensorii auditus extremū partem contingit spiritalem, ac pinde quatitur, mouetur q; cum eadem, ubi agitet Spiritus. Aurū in Auricula gestare, nobilitatis censebat insigne, quod in Platone, adnotauit Apuleius. Aurem cuiuspiā q tetigit, in qt Vlpianus, digestis de Furtis, totum eum tetigisse uidet. Id & Trebatius asseruerat pri⁹. Legimus porrò Auriculas in tantum magnitudinis gentibus excrescere qbusdam, Vt totū corpus iis contegat Vestiū modo. Fanesios uocant, siue Satnalos, ut Pomponius. Græci, ut author Strabo est, ἐνωτοκοίτους dicunt, quoniam Strati uice, cū dormiūt, auribus utant. Est & in aure ima dicatus Memoriæ locus, nato inde more, Vt rapturi in ius aduersariū testes facerent, alias iniectio manus non erat. Sic uero faciebant, ut contingentes imā auriculam dicerent, esto memor: nec licebat hoc, ni futurus testis annuisset. Ideo ita interrogabatur, Licet attestari? Auriū sordes græci κυψελίδας uocant, unde κυψελώσεις nuncupant, quæ sordium altitudine adobruta latitant. Latini Aurium marmorata dicunt, authore Plynio, Iuniores etiam Cerumina. Quæ amarulenta sunt, qa non fere aliud habent, quam Sudor, q computruerit. Putredo aūt salsos incoqt sapores, Galeno docēte secūdo de febrium discerniculis. quod uero putret, & salsum est, mox amaritudinem concipit, consumpto hu

mecto aquoso. Argumento sunt Retrimenta, & Vrina. Alii sentiunt, per aures eiectari biliosas cerebri redũdãtias, & indicio esse colorẽ inde luteũ. Sicuti excrementũ melãcholicũ p oculos egerit. pituitosum, & sanguineũ per os. Auriũ pars infima, quam nostri imã dicũt Auriculã, Lobus nuncupat, q̃q̃ & portio supior eodem cẽset nomine, nã sũma omnia Lobos recte dixeris. hinc Iecoris Lobi uocant. Ciceris itẽ, aut fabę Vas Lobum dicim⁹. At mi lii panniculas Plynius appellat Lobas. Quod in Lobo prominet, προλόβιον nuncupatur. Est intra aurem Neruus nomine ἰράγος, Eregione cuius est, quem uocant ἀντὶ ἰράγον. Ab aurib⁹, quæ dicunt græce ὦτα, ἀμφώτιδες flexũ habent. ea uero esse Vasa quædam prodit Eustathius. Sed & indidem corriuat Otus, ueluti Auritus dicat, pinnulis circa aures prominentibus. Vlulam nõnulli interpretant, Alii Asionem. Scitũ est, quod scribit Aelius Dionysius, Auis hæc inqt, laudata, & saltans capitur, uelut Nycticorax. unde Otos item dicimus gloriæ uanitatem affectantes. i. κενοδόξους.

¶ De Naribus, & earundem muniis. Mirum de Elephãti nare. quæ dicat Promuscis. Rhinocolura. De Coluris, & Colo, & ficis Coluris, ac Colyridib⁹, Coluriis'q;. Quid Collyrissare. Item Myssare, Myxa, Myxus. Item quid Nares in architectura, & quid Aestuaria, et Mygme. Cap. XXVIII.

Ares porrò non'ne ratione scitissima, & peculiari, quod ea ferè sit odoris cuiuslibet natura, ut superna petat, in sublimi, & ipsę sunt collocatæ? Accedit, quod Cibi, potus'q; magnũ in iis examẽ cũ sit, non ab re in Oris uicinia sunt collocatæ. Sed cur occludendi nares facultas non est, sicuti pro arbitrio claudimus oculos? In iis utiq; peculiaris esse ratio uidetur, Sẽsorii teneritudo, & mollicies, minimo cuiq; exposita nocumento, Quod in naribus non fit. deinde malis odoribus non oblædit Olfactus Sensorium, Sed Cor, aut Cerebrum. Cui Læsioni facile occurrit, spiritu compresso. Narium uero, Vt Auicẽna scribit, munus est, Inspiratio. Neq;.n. Os est spirandi organum: sicuti opinati qdam sunt, nisi affectio aliqua cogat. Item Vocum distinctio in Homine. deinde Odoꝝ internotio. Minimum uero id emolumẽtum putant, qđ ea item parte per θαλάμας .i. interna foramina, Cerebri redũdantia excernant. Nam in hominibus inculpatæ sanitatis haud quaq̃ id uideri necessariũ. Et sufficere opinant, Quæ in palato habent foramina, & in hoc usu sunt ueluti Emissaria. Sũmæ ossiũ angustiæ ἰθμοειδεῖς dicuntur, ubi fœdissimũ ulcus inorit Ozena. infestat cum Carcinomate Polyp⁹. Cæterum in Elephantis mira, & peculiaris Narium ratio est. Quippe implet iis manus uicem. Ea nanq; cibum tam siccum, q̃ humectum arripiũt, & ori infundunt, necnon arbores complexu peruellunt. Quod Aristoteles tradit, & meminit libro secundo Philostratus. προβοσκίδα Græci uocant, Nos etiam Promuscidem, ratione qua. b. transit quãdoq; in. m. unde κύβινδιν illi, nos Cymindim pronuntiamus. Rhinocolura, siue, ut Stephanus, Rhinocurara, legitur in Aegypto fuisse Vrbs, inde ita nũcupata, quod Incolæ forẽt mutilati nares, ut Stephanus idem interpretatur. Colura nanq;, & Coluria dicunt, quæ caudam non habent omnino, aut mutilatam, præcisam'q;. Bouem κόλον intelligit Eustathius, mutilatum Cornibus. κόλον μάχην appellant Eruditi. θ. rhapsodiam. idest κολοβὴν, qa res concisæ nimis, ac mutilatæ prorsum eo comprehendant libro ab Homero. Sunt apud Athenęũ fici, quas Coluros uocant. Leuitici septimo Colyrides Legunt panes, quos deminutos, prætenues'q; ĩterpretant. Sed & qui puerulis minutus offertur panis, Collyra dicit recte, q̃q̃ & Colluria pro Lalangiis, seu Laganis posita inuenio, unde id genus in sartagine coquere κολλυρίζειν dicunt. i. Collyrissare. Coluræam uero petram apud Callimachum cauam interpretantur, uel globosam, aut flexilem. Trãsfertur id uocabulum & ad panes, nec non ad Medicorum pharmaca. Author Boetius est Arithmetices secũdo, Coluron dici imperfectum. Vnde appellatos in Sphæræ ratione Circulos uolunt Coluros, qui duo sint, ob imperfectam, ut Macrobius inquit, conuersionem, neq; enim unquam apparent integri, Pars quippe in antarcticum uergens, aut non est, aut si est, nřis se non ingerit obtutib⁹. Illud postmodũ nec ignorandum, μύζειν apud Græcos. i. Myssare, non aliud ferè signare, q̃ Labiis occlusis, sonum naribus elicere, unde & μυκτῆρα nasum dicunt. Sonum autem μυγμὸν, irrisioni plerunq; dicatum

dicatum, unde qui citra reprehensionis morsum agit, ἀμύγμων dicitur. Sed & Homero ἀμύμων. Muris stridorem μύγμον uocant. Myxa uero est, qui e naribus profluit humor, nam Myxus aliud omnino est, quod iactata diu Hepode indicat facile, Bibit Gallus, nec uri nā fundit, fūdit Myxus, nec tū bibit. Sed & Dianæ Sacerdos traditur Myx⁹, Vrbanus qdē satis, uerū & iactator. unde natum, ut id genus homines Myxos dicamus plerunq;. Addamus illud quoq;, Nares item dici fornaculæ spiramētum, quo protruditur fuligo. Vitruui⁹, Ante id sit fornacula habēs in Laconicū nares. eius præfurniū magna diligētia cōprimat̃, ne flāma extra dissipet̃. nā ignis potestas, dum urit̃ Resina, emittit p nares intra Laconicū fuliginē. Narium fere usum habēt in puteorum ratione, quæ uocant Aestuaria, dextra & sinistra defossa, ut per ea dissipetur spiritus fodientibus Puteos, deprimentibus'q; pestilens.

Labiorum, & Linguæ munus duplex. Item de Ore. Cap. XXIX.

Quid uero Labia, non'ne & ipsa in homine præsignem ab cæteris ratiōem habent? In Brutis qppe dentium modo hæc tegumēta sunt, & uelut procæstria quædam. At nobis etiā in loquendi necessitate mirabile suggerunt adiumentum, Inde'q; mollia, carnosa'q; ab rerum natura effi̇cta sunt. Vt enim humana lingua duplici fungit̃ munere, conceptus animi enunciando, & saporum uim præsentiendo, proptereà'q; ab cæteris disparat̃, nec similis est, Ita nec in labiis simplex functio est, sed Dentes quidem cū decore contegunt plurimo, tum locutionem magis præstant articulatam. Ea nanq; conflatur ex literis, quarū enūciatio plurimum obturbata, detrūcata, nec intelligibilis præstaret̃, ni ad hanc rationem Labra, linguam'q; conformasset Artificis infinita prouidentia. In Labio superiori, quæ sese cauitas, dr̃ φίλτρον, Eadem in inferiori νύμφος uocatur, uel Nympha. Labiorum prominens pars, πρόχειλον. Eorundem mutuus congressus προσόμιον, uel προσομία. desinentia uero maxillas respectās τῶ χαλινῶ sortitur nomen. Sunt porrò labra, ut scienter colligit Auicenna, hostii uice adiuncta ori. Quod Brutis comparatum credit̃, ad explendam Victus necessitatem. In homine promptuarium est rectæ rationis, Vt quæ prudentia corde conceperit, Ea sensa promat Oratio. Vnde elegāter Apuleius Os esse dicit, Animi Vestibulum, Orationis Ianuam, Cogitationum uero Comitium. Hominem Græci ab oris exiguitate μικρόσομον dixere. Hac parte quæ carent, dicuntur Inora, Sicut Inaurita, Quæ auribus.

Linguæ, & Orationis laus præcipua. Saporum sensus ubi percipiatur. Saliuæ fontes. De Gustu. De Psittaco mirum. Meropes qui, & unde dicant̃. Tryssare quid. Trygon cur. Caput. XXX.

Æternum leuia possunt ista censeri, si consyderet quis humanæ linguę incomparabile donum, in quo bonitas infinita inæstimabili munificentia nos, ut legitimos filios, est amplexata. Quid. n. in tot, tātis'q; Corporis dotibus æqua pensandum libra est? huius siqdem facultate post mentem, qua nos ex æquo fere cum cęlitibus constituit, constat præcipue illa, ut dictū ab Sophocle est, Regina rerum eloquentia, qua sicuti M. Tullius inquit, Cohortamur, psuademus, perterritos a timore abducimus, gestiētes comprimimus, Cupiditates, iras restinguim⁹. Hæc nos iuris, legum, Vrbiū societate deuinxit. hæc nos a Vita immani, & fera segregauit. Sed illud quantam demū in humanis rebus habet excellentiam? Vsu linguæ posse hominē, quæ minus intelligentia consequat̃, ab altero tota facilitate percipere, quæ'q; noris ipse magna tua gloria aliis impertiri. Eximiū est, quod inde profluit, emolumentū, parturiente semper animo, quæ uel obseruaris intentissime, uel summo excogitaris ingenio. Nescire malumus magna pars, q̄ in id tantis laboribus, & curis profecisse, Vt abdita, illatebrata'q;, uelut in Sāctariis, aut sepulchro uerius tam pretiosæ supellectilis munera supprimamus. Quid illa in Calamitatibus, tanquam oneris præmolesti alleuatio, cum amicis cōmunicatio? Quid secundis rebus incredibilis, & gestiens ille ardor animi eisdē impertiendi boni? Deniq; Vt rei pretiū intelligamus, quænā, aut quanta commolita natura est, ut decenter Orationis euaderemus compotes? Omniū primū artifex illa in pulmonibus Spirandi officina nobilitatis huius præstat exordia. mox illa Spiritalis fistula, quam etiam Arteriam dicimus, ad os pducta intimū

uelut canali, a' mente profectam Vocem ita subuehit, ac excipienti linguæ ita affundit, Vt artifici motu nunc illa in palatum surrecta, nunc allisa dentibus, alioqui barbaricum, insuauem'q; sonum sic moderatur, effingit'q;, Vt auribus contingat iucundissimus, & uehementia quandoq; detonans altius, immo uero clarius fulgurans tam potenter mouet, docet argute, & ad delitias usq; ita delectat, afficit'q;, Vt quod de Olympio dictum Pericle est, non Græciam modo, ut ille, Sed uniuersa fere' ualeat permiscere. Quid Vbi in modulatũ, cælestem'q; exit Cantum, nunc spiritu productiorem, nunc inflexo uarium, nunc distinctum cõcisum, copulatũ intorto, Et, quod nequeas admiratiõe consequi, Est ubi promittit, reuocat, infuscat, plenius edit aliqd, grauius, acutius, uibratius, Sũmum, medium, imũ. Propterea ingeniose, ac plausibiliter mihi fecisse uidenť, qui Linguã Plectri similem prodidere, Chordarũ uero Dentes, Nares Cornibus, quis Canenti accinit. Nam & in Hexamero Ambrosius ait, Plectrum loquẽtis Lingua est. Hæc uero omnia diuinæ maiestatis recinũt amplitudinem, & Sapientiam tuba clarius insonant, ac ingerunt ingratis, & periniquis tantorum munerũ æstimatoribus. Hæc Quin, ut posset munificentius lingua præstare, Eius Carnem struxit Opifex Deus raram, fungosam, & mollem, ut dicere maluit Auicenna. Sed in Corpusculo tam paruo non desinit idem cũ Auerroe neruorũ admirari multitudinem, tam admotum, quã ad Sensum spectantiũ. nec non Venarũ, Arteriarum'q;, Quando omnium horum magnitudo numerosa linguæ mensum longe uideť excedere. Hæc uero ita scimus ab Opt. Max. Deo constituta, Quia membri eius multiplex erat usus futurus. Nam ad ea, quæ diximus, habere item munus aliud partem hanc Lactantius putat, quod contritos, & cõmolitos dentibus cibos colligit, & conglobatos ui sua deprimit, ac transmittit ad Ventrem. Vnde & Varro a' ligando cibo putat linguæ nomen impositum. Bruta uero etiamnũ lambendo potu adiuuat. Falli putat Lactantius idem, Siqs Saporis sensum inesse palato arbitratur, Quoniam Lingua sit, qua sentianť Sapores, nec tamẽ tota. Nam partes eius, quæ sunt ab utroq; latere teneriores saporem subtilissimis sensibus trahere. Plynius tamen Intellectus inquit, Saporum est cæteris in prima lingua. homini, & in palato, Sed & in gustatu linguæ uice nouimus esse aquatilibus palatum. Scitu uero dignum, ad hunc usum oportere Linguam esse qdem potẽtia humectam, Actu autem minime. indicio esse, quod quibus nimio plus arescat lingua, uel humeat, haud ita sapores ualeant percipere. Et humectatio quidem insita interpellat manifesto, quia ipsa primo linguæ tactum præstat, quo occupãte, nequit extima aduertere. Argumento est, quod qui acrius qppiam gustu apprehenderit, mox non ualet aliud sentire. Scribunt Eruditiores, in Linguæ radice duo inesse Orificia, quæ Saliuæ dicantur fontes. eorũ munus est, humorem seruare, ueluti penu quodam intimo, quo subinde irroreť lingua, & os humescat uniuersum. Esse autem tanquã aquosam pituitam, tum in stomacho conceptam ex tenuissima quaq; Chyli parte, & mox ceu in castella, corriuatam, tum ab Cerebro defluam per eius ossis meatus: quod Colatoriũ nocãt Medicorum Scholæ, indicio inde concepto, Saliuosum esse illis os, qbus rheumate abũdet Cerebrum. quibus'ue humeat Stomachus, quod genus Bibuli sunt, qui'q; nimio plus uescũtur pomis, aut ꝯsimilib⁹. Illud uero ad præsens institutum eximie accõmodatum minus prætereundũ est. Neruũ, quo tangendi sensus ad linguam deuehiť, non esse ab eo diuersum, qui Gustus uectabulum est, Galeno tradente, quarto de morbis interioribus. Sed cur solertior est gustãdi Vis in Lingua, quã tãgendi? Ratio uero est, qa gustus exactior est ad peruestigandum, Tactus uero cæteris sensibus hebetior, ac materialior, ut interim trito in philosophorum Scholis uerbo utar. Sicuti Visus subtilitate sensus excedit omnes, postea uero Audit⁹. Deniq; placet Auicẽnæ, ad Loquendũ uideri pstantissimã esse linguã, quæ suos, tum lõgitudinis, tum latitudinis cõmensus hẽat, quæ'q; in apice tenuis, & acutior, in radice latior. Cæterũ nec sileho parte hac miraculum insigne nostris uisum temporibus. Psittac⁹ hic fuit Ascanii Cardinalis Romæ, aureis centũ cõparatus numis, q articulatissime ꝯtinuatis ppetuo uerbis Christianæ ueritatis Symbolũ integre pronũtiabat, perinde ac Vir peritus enũtiaret. Quod qa præclarum est, ac dictu rarissimum, non fuit consilium, transilire per incuriam. Author deniq; Eustathius est, Meropas in Carmine Homerico dici homines, quod eorũ, naturæ Vi, distinguať Vox in dictiones, syllabas, Elementa, quæ res animantiũ nulli contingit. Quorum soni neq; dici ὄπες debent, neq; αὐδαί. At diuinorũ periti Meropas dici arbitranť

ab Vocis

ab Vocis diuisione, quæ post Chalanes turrim facta narret. Constat tamen, & auium quasdam Meropas nuncupari. Sed et Coi Meropes dicuntur, gentili nomine, quando Insula itē Cos Meropeis appellatur. Inuenies & proprium nomen Meropa. Cæterū nec illud inuoluendum silentio, τρύζειν, hoc est Tryssare, ab Græcis dici de inani, obstreperaq; uerborum multitudine, unde cornuetur etiam Trygon, idest Turtur, quem & scōmate scitissimo usurpat Paroemia, sicuti author probat Eustathius. Tritum uero est, quod Græci dicunt, oportere, γλῶσσαν μὲν εἶναι ἀργὴν, χεῖρα δὲ ἐργάτιν, idest esse ociosam quidem Linguam manum uero operariam.

¶Dentes cur attributi Animantibus. Dentibus an insit Sentiendi uis, atq; item ossibus. Dentium distributio, & Vocabula. Quid Gelasinus. Gingiuarum nomina. De Pyrrho, & Hercule. Cap. XXXI.

Entium naturam, quibuscunq; ii contigere, ideo cōmuni quadā ratione contributam tradunt Naturales, ut cibum mollientes conficiant, quam esse ex digestionibus primam, statuunt artis medicæ periti. Sunt tamē, quibus tum ad inuadendum, tum ad propulsandum uim suggerant. Homini uero ad cibi necessitatem adnexi aptissime uidentꝰ, siue ad perpēsionem reuoces, primores, quorū est digerere mandenda, & dissecare. unde & Temnici nuncupati, qui lati utiq; sunt, sed exacuminati quoq;, ut implere munus suum possint facilius. Siue item eos, q cibum cōficiētes latitudinem nacti sunt planam ad hūc usū. Nam iis interlocatos nouimus, q uocantꝰ Canini, partim acuti, partim item lati. Quinimo & locutionis potissimū ratiōe Dentes plane fortiti sumus ipsi, quādo, ut uel pauloante significauimus, ad literarū expressiorem enūtiationem dentes conferre plurimū pernoscuntꝰ, præcipue primi. Erumpunt uero statutis temporū curriculis, sicuti etiam prodeunt pili, progerminat barba, Generationis semen defluit, Quoniam fœcūdum Corpus est, ac ueluti prægnans, ut Plato inqt, Illi qppe suorum omnium spermata sunt inserta. Dentibus uero inesse sentiendi uim abunde Galenus docuit, qa sint illorum radicibus adiūcti nerui, qbus sensus facultas comparatꝰ. Et uidetꝰ Auicenna putasse, Vi quoq; propriæ Substantiæ sentire, quoniam tertii septima Dentes interdum dolere significat ex causa intrinseca. Non esse uero dolorem, cuius non sit sensus. Alii putāt eum esse gingiuarū dolorem, neruorum'q;. Vtcunq;, Calidi, ac frigidi sensus adesse dētibus creditur potius, q̄ sensibilium reliquorum, cuiusmodi est humidum, siccum, durum, molle, asperum, lene. hoc uero efficit Dentium nimia durities. nam pati nequeunt, ni agens fuerit præpotens. Caliditas uero, & frigiditas agunt cæteris potentius. Et frigoris quidem rōnem affert Arist. quod Dentium meatus prætenues sint, & caloris exigui, qui ab frigore superatus dolorem inducat. Ex physicis item sunt, q reliqua item Ossa nec esse Sensus expertia tradāt, etiamsi neruus assideat nullus, nam Spiritus sensificos, q poros penetrent, uim sentiēdi suggerere posse. Sed nec hi constanter propositū tuentur, propterea istiusmodi difficultatū studiosis relinquatꝰ disceptatio hæc, Quam tñ abūde excussit Differētia XLIII. Conciliator. ἀμφόδοντα dicuntur utrinq; dentata. Inesse præsagia Dentibus credit Arist. Nam qbus rariores fuerint, haud ita diu uiuere, opinatꝰ. Quoniā quæ dētium ordine sint prædita numerosiore, esse item Vitæ productioris uideantꝰ, Virorum exemplo, qbus plures sint, q̄ Fœminis, quod ipsum & in Cæteris conuisitꝰ. Dentium numerus in homine ad duos increscit, & XXX. Authoribꝰ Galeno, & Auicēna. Nec tacuit primo Colliget Auerrois. Fœminis raro plures adnascuntꝰ, q̄ duodetriginta. In Græcis authoribus hanc fere Dentium comperio distributionem, Quatuor anteriores, qui in meditullio constituti habentur, dici Tomeos, & Dichasteras, aut Cten as, atq; item Gelasinos. Vocabulo primo ab insectione ducto, alio ab diuisione, tertio, quod concidant. Nam Gelasinos uocant, quia inter ridendum retegantꝰ. q̄q; & eodem nomine corrugatio nūcupetur ridendo circa os expressa, propter illud Martialis, Nec grata est facies, cui Gelasinus abest. Sed & Democritus de risus petulantia Gelasini cognomento est insignis. Insequuntꝰ hos duo κυνόδοντες appellati, siue Canini, quoniam in acutum producti Caninos præferant dentes. Adiacent, q dicuntꝰ Gomphii, seu Molares, Quibus adnumerantꝰ, quos Mylos nuncupant. post quos postremi Sophroisteres, sic enim

eos Cleanthes uocabat. Auicenna Dentes Sensus, uel Intellectus, quos adnasci arbitratur post geniturae profusionem ante Consistentiam, quae anno contingat tricesimo. Hos alii κραντῆρας etiam uocant, Vt Aristoteles. Genuinos appellāt Latini quos Varro post annos ferè septenos enasci tradidit. Haemodiam esse Galenus scribit, Dentium stuporem, Qui etiam Gingiuas infestet. Molarium autem partem, quae assidet gingiuae, Momiscum dicunt. superiorem uero, qua conficiuntur cibi, Trapezam.i.mēsam. Cauitates autem Holmiscos, ueluti mortariola. Vtrunq; simul Phatnas.i.praesepia. Gingiuas extimas uocant Vla, Intimas uero Enula. Spatium interlocatum Dentibus Harmū dicere mos est. Ordo uero ipse Dentium, ac series dicit' Phragmus, tanq̄ Sepem appelles. Pyrrho Epirotae tradunt Vnum fuisse Os dentium uice, Lineis modo in superficie suppictum, distinctum'q;. Herculem fuisse triplici Dentium serie, Ionis Chii proditum monumentis est. Sunt in Iumentis, Qui uocentur Pullini Dentes. Eos Graecis Gnomonas ab diiudicanda aetate nūcupari aduerto. de quis alibi plura.

¶ Prosopon.i.facies quid. Colli ratio. De Sphondylis. Ancteres quid. Item Anthereō. Corrę, Corsae. Corsoteriū. Corsote⁹. Dire. Dysfauchē. De ossib⁹ humerorū. De Iugulis. Gylius, & Gyliaucben quid. Isthmus, unde Paristhmia. Orthostade. Orthostadia uestimēta. Strangulationum ratio. Cynanche. Angina. Symanche. Metaphrenum. Cap .XXXII.

P Rosopon.i.faciem appellant Graeci, quod inter caput, & Collū hominis est, ab re nomine imposito. Nam quia unus animantium cunctarum erectus homo est, solus anteuersus prospectat, Vocem'q; anteuersus mittit. Mentum, in quo efflorescit barba, Anthereon dicitur Homero, ὑπὸ δ' ἀνθερεῶνος. τὸ γένειον. dicitur quandoq; & in muliere, sed per Catachresin. qa uero ab Graecis maxillas dici Corras nouimus, & Tempora etiam Corsas, inde Corsoterium in Athenaeo pro tōstrina inflecti arbitror. apud eundem Corsoteus esse Tonsor uidetur. In Ionicis Aedium sacrarum foribus nominant' item Corsae. Vitruuius, Corsae inquit, cum Astragalis circumcurrant. Sedet Corsen cognominatum accepimus eum, qui barbam sibi abrasit primus. quod Alexandri tempestate factum, author Chrysippus est. Strongyloprosopa dicuntur, quibus rotundior est facies, Quam esse Speculum mentis, dixit Hieronymus, quādo & taciti Oculi mentis fatentur arcana. Subest Capiti Collum, quod nec ipsum artificis expers prouidentiae est. Id distribuit' primum in Ceruicem, & Iugulum. Vltima Colli Vertebra, qa onus sustineat, nuncupat' Atlas, ut Videri debeat, Caput Spinam excipere. Quae ἱερὰ σύριγξ dicta Graecis, Sacra ab nostris fistula, uertebris cōstat quatuor & XX. Eas Vertebras, seu nodos Sphōdylos Graeci dicunt, & Aristoteles. nā Spina ipsa uocatur etiam Rhachis. Quidā uero Sphondylos, ut Pomp. Festus scribit, Cubos appellarunt. Sphōdylum piscem intelligit cum Macrobio Seneca. Eum dici uulgo Schinalum, interpretant' aliq. Aristoteles Sphondylen uocat bestiolam, quā Verticillum reddidit Theodorus. Collum septem incumbere Sphondylis uolunt, quos Homerus Astragalos uocarit, ac Sphondyliona, eam, quae inest, medullam. Quod uero circum eos fiat Cōuersio colli, & Strophēos nūcupant. sicuti apud Pherecratem dicuntur Strophinges. Aggregatio autem omniū dicit' Gyes. Primum uero, q cum Collo circumagit', uocant Epistropheum ex Graecis pleriq;, Hippocrates etiā Dentem.i. ὀδόντα. Alterum uero, quia sit immobilis, Axem, in quo Catochi sunt.i. proiectiones duae. quarū altera cum praecedenti coit Sphondylo, cum sequenti reliqua. postremus, Vt praetexui, appellatur Atlas, ueluti Achthophorus.i. onerum gestator. At Plynius ordine mutato, primū Atlantion statuit, postremū uero Epistropheū. Ancteras nūcupāt Colli portiones, qbus maxime praefocationis occasio inest. Sed in medicina Celsus eo nomine fibulas uocat, quae uulnerum oras impositae paululum cōtrahant, quo minus lata post Cicatrix sit. Harum uero partium affectiones tres obseruauimus, ὕβωσιν, & κύφωσιν, nec non λόρδωσιν. Ex quibus Hyuosis posteriora Capitis infestat ante Spinam. Cyrtosis uero media Spinae. Lordosis autem anterioris partis affectio est. Lordosin Galenus interpretatur Vertebrarum Luxationem. Quā excauationē intelligimus. Hyuon sunt, Qui eū interpretent', Cui sit obtortum collum. A' Ceruice duo lata ossa utrinq; ad Scapulas tendunt, Nostri Scoptula operta, Omoplatas Graeci nūcupant, nonnulli etiam Epinotios, & Platas. Iugulum

in summo

in summo costarũ Os recuruũ, nec dur issimis adnumerandum ossibus, quod brachii motu Paulũ cum lato osse mouet. Iugulos uocant Clidas, & Clidia, quorum pars Omoplatas re spectans uocat Epomis, Ceruicem eo nomine Theodorus intelligit, quæ autem Collum, Paraspbagis. At Cauũ id, quo disparant Iuguli, Sphage, a qbusdam etiam Thymos. Hinc humerus excipit extremis utrinq; Capitib⁹ tumidus, mollis, sine medulla, Chartilaginosus. Medius teres, durus, medullosus, leniter gibbus. Collum uero Gutturis, & Gulæ causa ab opt. max. Deo attributũ. Guttur spiritus causa est, hoc siqdem halitum animantia trahunt, reddũtq;. Proinde quæ pulmone carent, neq; item Collum habẽt. Hinc Gutturosus dicit Iureconsultis. Gula uero est, qua cibus, & potus deuoratur. οἰσοφάγον uocant Græci, ab longitudine, angustia'q; cognominatũ. Quæ colli expertia sunt, gulam manifestam non ha bent, Sed nec habere, necessariũ. Et instrumentũ Spirationi accõmodatum longitudinem habere oportuit. Propterea Galenus octauo de Iuuamentis, ob pulmonẽ esse præcipue Col lum scribit. γυλαύχενας Græci uocant prætenues homines, & Colli oblongioris. nam est Gylius militare uas contextũ, in quo Caseus seruaret cum oliuis, & Cæpis. unde & milita ris Opsothece nũcupata. Herculem quoq; dictum fuisse Gyliũ tradũt. Isthmũ Galen⁹ apud Hippocratem interpretat partem illam, quæ Os, et Gulam interiacet, per metaphoram. Et inde Paristhmia dici Tonsillas arbitror, quæ contingũt in locis iis, quæ μύλα item uocant. Est & affectio, quam Orthostaden uocant, qa surrecti stemus, neruis posterioribus contra ctis. Nam & Vestimenta quædam Orthostadia uocabant. Sicuti, quæ traherent, συρτά. Si qd inqt Albertus, in Arteriæ deerrauerit tramitem, nec excuti ualeat, mors consequr, aut Aegritudo Chronica. quoniam modo Stomachi peruius Pulmo non est. Ideo quod fuerit delapsum, aut paulatim consumat, necesse est, aut computrescat. Porro, qa huc diuertim⁹, Sciẽdum, Præfocationem omnem ex angustia contingere. Angustiam uero aut repleta in termedia regione fieri, quæ inter Thoracem est, atq; pulmonẽ, aut pulmonis cauernis, uel aliqua inflãmatione, quæ in uiscere affligat uniuerso, uel in aspera Arteria, uel in ea parte, quæ est, uelut caput eius: quam nominant Guttur, quæ inflãmatio fieri item in præiacente spatio potest, quod fauces appellant, & laxius est. Cũ ergo fauces sine tumore apparuerint, & Strangulatio superuenerit, Gutturis tantum est affectio huiusmodi. Asperæ quidem arte riæ inflammatio difficultatem spirandi aliquam efficere potest. Strangulationẽ non potest, ob meatus magnitudinẽ in ipsa latioris, & tunicæ tenuitatem. Impossibile siqdem est, Cor poris adeo tenuis inflãmationem perinsignem canaliculæ laxitatem replere. reliquũ igitur est Guttur, quod subitam facere Strangulationem potest, quoniam in ipo angustat pulmo nis meatus. Nominant autem Medicorũ pleriq; affectionem id genus Cynanchen, qb⁹ pla cet, faucium inflammationem Synanchen appellare. Vlpianus digestis de Aedilitio edicto Antianchen interpretat inueteratos faucium tumores, qui'q; discuti non ualeant, uelut di cat Antianchen obluctans, obsistens'q; præfocatio, ni malis Palæanchen Legere. Porro alii Parasynanchen, item'q; Paracynanchen appellitant. Parasynanchen inquam, ubi partib⁹, quæ superiacent faucibus, inflammatio affligit. Paracynanchen autem, ubi extra guttur in festet. Anginæ uero nomine in Præsagiorum Libro uidetur Hippocrates appellare Affe ctiones quaslibet, in faucibus sese ostentantes, Quas & spirandi consequitur difficultas. Cæterum Anginæ species quatuor comperisse uideor. Prima uero est, ubi Fauces inflam mantur, Fauces intelligo locũ Oris internũ, In quo simul coeunt Gulæ, ac Gutturis extre mæ partes. Altera, cũ neq; fauces, nec Oris portio ulla, aut qd extimum cernitur inflamma tum, Suffocationis tamen in Gutture sese periculũ promit. Tertia, ubi extrinsecus in Fauciũ ambitu ostentat inflammatio. Vltimo statuit loco Angina, Gutturis tum extima, tum Inti ma pariter afficiens. Est & Affectio, quam dicunt ἄπνοιαν, idest Apnœam, nulla, ut Visus iudicat, spiratione facta. Quod tñ fieri neqt, Aut ea, quæ per uniuersum fit Corpus, Tran spiratio sufficere tunc potest. Hanc uero per arterias efficit Cor ipsum. Collũ anterius Græ ci, item δέρην uocant, inde & similitudine quadam in augustum desinens prominentia, su percilium'ue dicitur item Dire. propterea in Homero Polydirada Olympũ interpretantur, multas habentem exochas, idest eminentes partes. Quare Dirades sunt inæqualia loca, & aspera. Scribit Aelius Dionysius, Byssauchena, idest βυσαύχενα dici, cui ad collũ sint hu meri cõtractiores. Apud Pausaniam eo appellat uocabulo, q collum comprimit, sursum'q;

protrudit humeros. Metaphrenum dicunt partem ab Collo ad cinctum protensam. aut uerius, quod a' Tergo Præcordiis obiectum est. In Auium quibusdam Ingluuies est, Cutis in amplum sinuata, qua primum cibus continet ingestus, incoctus'q;. πρόλοβον dicunt Græci. Plynius Sinum, & in Onocrotalis uterũ. Pappam magnus Albertus. Proboliũ uero Venatorũ est telũ, Apris accommodum præcipue. Proboli aũt in mari sunt petræ.

¶ Manuum laus præcipua. Scribendi bonum. Brachii partes, & Vocabula. Manuũ, Digytorum partes, ac partium nomina. Cap. XXXIII.

q

Vis uero eloquentia, uel ingenii claritate Maiestatem, quæ ex manibus adest homini, digne ualeat exequi? q̃ aptæ hę? quam'q; ad omnem motum nullo labore faciles? mira est artiũ numerositas, quam membri huius adiumento condiscimus, & exercemus. Taceo hic pingendi, fingendi, Scalpendi nobile artificium. Quid illa musicorũ cuiuscũq; modi organorum contrectatio scientissima, & maxime diuina? Quid illa sustructionũ sublimitas, q̃ elegans, q̃ scita? Quid Vrbium structura in omnibus, uel præstantissima? Quid multiplex agrorũ cultus, quo tot, tantis'q; ad Vitã necessariis instruimur? Quid illa indumentorũ uarietas? Quid ornatus excellentia? Iis penetramus in uiscera terræ, Metallorũ inde uim longe pretiosam eruentes. Immo uero & rerum natura agit in planum, solo tantũmnum æquatis montibus. Admittuntur maria, repelluntur, certis quoq; limitibus, ueluti extra præscriptum proferre pedem uetant, obiectis molibus. Penetramus aquarũ ima, naturæ supellectilem undiq; nobis uendicãtes, tot'q; modis rerum facies mutat. Camporum dominamur laxitati. Supercilia montiũ, & Verrucas, quantumuis senticosas nobis obnoxias reddimus, Bestias itẽ oẽs, terrestres, aquaticas, aereas. Quicqd fere' Mundi Vastitas complectit, manuũ solertia nostri fit Iuris. Quid illa Scribendi maiestas, quæ tantarũ rerũ scientiam nobis comparat, Vetustatem propagat, nil sinit interire, & quod omnia conterit, tempus nostris cogitur manibus succumbere? qd hoc magnificentius? quid æque mirandum? id esse homini datũ, in quod ne mortis quidem auida rapacitas ius ullum habeat? Quid tot, tantarum'q; Legum contexta uolumina, quam demum Ciuilioris Vitæ præferunt eminentiam? Quid dictorũ, Cõuentorum'q; publicis tabulis comprehensa fides aduersus ingeniorum prauitatem? Ausim dicere, seiunctis manibus, fuisse non inermes modo nos futuros, Sed uel Brutis infeliciores. Quem enim usum rationis babeat Lumen illud diuinũ omni ope destitutum? Hinc recte mihi fecisse uidentur, Qui rationis, ac Sapiẽtiæ ministras esse Manus pronunciarunt. Anaxagoras uero ille antiqor, sicuti ab Aristotele traditum scimus, & in moralibus ab Plutarcho repetitum, Ideo sapientissimũ uideri hominem dixit, qa manibus foret instructus. Nam, uti ego interpretor, quod celeste in nobis est, debile, mancum, nulli prorsum rei parte hac orbũ erat futurũ. Harũ multiplex emolumentum, uel tritum græcis explicat prouerbium, ἡ δ' ἄλλη χεὶρ τὰς ἐν ἀνί ἐργασαίατο. Quid enim nõ efficere ualeant man⁹? Quid uero artifex illa digytorum structura, quod nã Ingenium admirando nõ fatigarit? nescias Venustatis inde maius sit specimen, an emolumentorum amplitudo clarior. maximus est in numero decor, maximus & in gradibus, ac serie. Digytorum cõtractio facilis est, protensio nõ minus ex cõmissurarũ mollicie, ac cõcinnitate. Tendines uocant nõnulli, Quibus Digyti moueant, haud absimiles his, Qui Toni ab Hippocrate nominant, Orbiculatæ nanq; sunt, Eas ἀπονευρώσεις, idest a' Neruis prodeuntes nuncupant Pleriq;. Quam uero opportuna est in apicibus ad apprehẽdendum globata caro, forinsecus unguium obuallata firmitate, Quorum inibi augumentum insignitius est, Alexandro Aphrodiseo tradente, quoniam illis insitum est in superna deferri. Ad delitias, quin etiam & fastum, argutias'q; abiit pars hæc, Et q insolentius fastu tumentes qppiã subseruientibus iniungerent, digytorum crepitu id significabant, quod mõstrat quandoq; Martialis. Et Hieronymus adnotauit non citra sugillationis fœditatem aduersus eum, qui digytuli crepitu silentium imperaret. Digytos etiam qbusdam esse in manibus senos, Sedigytorum appellatio mõstrat. de qbus item quæritur Digestis de Aedilitio edicto, an morbo si credi debeãt. Diodorus bibliotheces ultimo Dactylos putat Idęos ob parem digytorum numerum appellatos. At Geograph⁹ Idæos Dactylos in Ida Cretæ ferrum elaborasse scribit, & ab

bit, & ab numero ita nuncupatos, quod repetit Eustathius quoq;. Alii etiam aliter. Manuũ porrò emolumentũ duplex. Alteꝝ est sensus, Alteꝝ uero retentionis. Proinde excogitauit opt. max. q; rerum perpensor Deus mollissimam palmam: quo sensus fieret solertior, exactior'q;. Cutis præterea palmæ, ut author Auicenna est, temperatior contigit omni alia cute, excepta tantum ea, quæ in digytorum uisitur extremitatibus, præsertim'q; Indicis. Galenus præterea primo de Complexionibus, Manum internam esse astruit complexionis synceriter mediæ inter extremitates omnes, hoc est inter calidum, & frigidum, humidum, & siccũ, durum, & molle, ueluti ea sit sensilium Corporum regula, & plane Sensus instrumentum homini, animalium sapientissimo. Inde'q; pars ea nudata pilis est, ne hirsuties tactus præstantiam oblæderet. Illud uero nec admiratione caret, Viros utraq; manu utentes sæpenumero esse uisos. Mulierem uero ambidextrã non effici, author grauissimus Hippocrates est. rettulit & septimo naturalis historię Plynius. Ratio uero est ex naturæ debilitate. Si. n. ambabus manibus ob neruoꝝ robur, ac musculorum quidam Viri utuntur, Optima rõne nulla mulier utetur. Sed satis, abunde'q; habeat, si una dextra uel modice utiť. Amazonidas quidem amburere dextram solitas mãmulam, tradit historia, Vt in proximam manũ plus commeans alimenti ualentiã conciliaret ei, quæ etiam per naturam inualida habeatur. Circum dextrum, ut sic nunc mihi dicere permittam, Quem græci Amphidexion uocant. Asteropæum dixit Homerus, manu utraq; pariter utentem. Ambilæuum uero Aristophanes hominem uocat, ambifariam læuum. Ambidextrum etiam nominat Hipponax. Est eius rei mentio apud Herodotum quoq;. Ambidextrum fieri hominem, illa produnt ratiõe Physici, qđ affatim sese promat in sinistrum latus Cordis calor, & Hepatis in dextrum, Si porrò in ima Splen amplius delabať. Quod uero Sinistra utatur aliquis pro dextra, Causam præbuerint Cor item, ac Hepar. Vbi eorum Visceꝝ affluentior sese Vis in sinistrum corriuet, dextra parte tantum non destituta. Id uero contingere, Vbi in sinistris tam Cor, q̃ Hepar situm nanciscantur. Aut in dextra collocatum qdem Hepar, obductis panniculis crassioribus, nequid Virtutis in dextrum refundat, præpeditur. Potest & perpeti consuetudine Sinistra effici, ut dextra. Brachium ossibus constat duobus. Brachii prominens summitas dicitur Acromia, aut humeri Caput. Item Epomis, & Acrocolia, Apud Iuliũ Pollucem. Vbi articulus obfirmatur, Entyposis, uel humeri Acetabulũ. Extrinsecus Musculi. Intus Parolene. Sinus sub summo brachio, Axillæ. apud Græcos μασχάλαι, unde ducatur Amphimaschalos, quo nomine manicatam intelligi uestem uolunt, alii uero Seruilem. Erat item Heteromaschalos, quo uterenť Operæ. Porrò Vbi Ossa Brachii componunť, Ancon uocať. q̃q̃, ut obiter id monstremus, plura signat Ancon. Est. n. eo noĩe detestata nauigantibus Nili pars. unde & per Euphemismum quendam dulcis appellitať Cubitus. Est & in foribus pars, quam Prothyrida uocant. Erat item eo uocabulo perobscurum Carthaginiensib⁹ domicilium, in qđ compingebantur quibus iratior factus esset Tyrannus. Sed ad rẽ. Extrorsus prominens Olecranum uocatur. Vnde apud Comicos ὠλεκρανίζειν uerbum. Os minus brachii nos Radium appellamus, Græci κερκίδα nuncupant, & Parapechion. Maius uero Cubitum dicimus, hoc est Pechyn, ut docuit Pollux, Vocatur & Propechion. finẽ eius uocant Carpum, Plynius uero Brachiale, Ossibus compactum octo. Cui quod præiacet, appellant Procarpion. Manum mittere in Carpum Medici dicunť, Galeno authore, ubi Arteriæ motiones explorant. Metacarpium uero expansa est ante digytos pars. Encarpos apud Vitruuiũ inter Ionicæ Columnę ornamenta legimus. Basi inquit, Spiram supposuerunt pro calceo. Capitulo Volutas, Vti Capillamento concrispatos cincinnos propendentes dextra, & sinistra collocauerunt, & Cymatiis, & Encarpis pro crinibus dispositis frontes ornauerunt. Mensura ab magno digyto ad minimum Spithame nũcupatur. Si Pollicem explices, & Indicem, Lichas nominatur mensus is. Ab olecrano ad extremum medium digytũ quod interualli est, Cubitum dicas. Si digytos contraxeris, ab Ancone ad ipsos dimensio Pychon dicitť. Si ambas manus explices à pectore in lineam rectam, Vlna. Manus uero portio interior à magno ad indicem digytum uocať Thenar, à qbusdam etiam Ir. Sunt q Thenaris nomine spatiũ ab digytis intelligant ad Carpum, ab uerbo θέναι. apud Pindaꝝ diciť araꝝ thenar. i. latitudo, est & in pedib⁹ Thenar. Extima uero manus pars Opisthenar. Quod ab Indice ad minimum est spatii, Hypothenar. Quod in meditullio est Thenaris, hypothenaris, ac Pecto-

f

ris, κοιλὸν manus, ideſt Cauitas appellatur. Alii Cotylen dixere. Digytorũ uero partes hæ. Quod prominet in Commiſſura, uocatur Condylus. dicitur & eodem uocabulo percuſſus eo inflictus. Et inde uerbũ κονδυλίζειν. Sũt q hoc noĩe pugnũ intelligãt. Hinc digyti plerũq Monocõdyli uocant, aut Dicõdyli. Pollex monocõdylus eſt, At reliq Dicõdyli. Pedũ uero digyti omnes Monocãpti, ideſt flexus Vnius. Qui ſubſunt Articuli, Scytalides nũcupantur, uel ſicut Ariſtopbanes, Pbalanges. Inſunt cuiq digytorum tres, pollice ſequeſtrato. Cõdylo interemptum ab Hercule pucꝗ legimus, q manibus aquam infundebat, quem'q Archiã Hellanicus nuncupatum ſcribit, quo facto, Calydone exceſſit is. At in ſecũdo Phoronidos Cheriam fuiſſe nomen, relatũ ſcio. A bracbio deniq id uſurpari prouerbiale poteſt, ex diſſerto Viro Philippo natum, q ad dicendũ ita ſolebat ſurgere, ut qđ primũ uerbũ platurus eſſet, neſciret. dicebat tamen, optime, cũ brachium cõcaleſeciſſet, ſe ſolere pugnare.

¶ Pectoris ratio, & Vocabula partium. De Coſtarum numero. De Vberibus, & partiũ nominibus. De oſſe ſacro, & Sphondylorum meatu. Item Coſtarũ Vocabula. Quid Pleuritis. Arthritis. Nephritis. Cap. XXXIIII.

Pectus inter lacertos homini cõſtitutum eſt, Cæteris uero in Crurum priorum meditullio, qbus etiam carinatũ ineſt, & Volucribus eo amplius. A quaricis autem uel maxime. At in homine laxitas admiſſa eſt, brachiis nil prſum inter pellantibus. In brutis coarctatio neceſſario eſt inſecuta, inter ambulandũ pro tendentibus priora crura. propterea nec eodẽ loco illis mãmæ, Quas noſtri pectoris recipit carnoſa latitudo, quæ cordis foret tegumẽtũ aptius. Coſtas homini octonas Natura diſtribuit, reliqs aliquãto plures. Auicẽna, Galenus'q ſeptenis cõponi oſſibus hominis pectus affirmãt. Sed Iuguli os coſtis adnumerat Ariſtoteles. Tenuiores, molliores'q coſtas Græci ῥᾶας uocant. Qua in parte cõſyderanti amplius in hoc opificio reꝝ naturę maieſtatem ſuccurrit, Pectoris hanc laxam complanationẽ, & utiq ſublimẽ, Oculis'q occurrẽtium expoſitam, mirabilem præſeferre cõformatiõis dignitatẽ. Ariſtoteles primo de hiſtoriis, & Galenus in Iſagogico nomine Thoracis partem intelligunt, quæ Collo ad pudẽda protendit. & dicit alio modo Holmos. huius Supiorem ad Iugulos partem uocant Græci ςῆθος. unde & intima dicunt Entoſthathidia. Inferiorem uero nominãt Sternon. Vnde & Sternomantis Sophocles dixit, quæ dicat & Engaſtrimythos. de qua dictione alibi plura. Pectus uero ut plurimũ portionẽ oſſibus cõſtipatam, communitam'q accipiunt. Vulgus, & Auicẽnæ Interpres Caſſum uocant, ab Spatio, ut opinor, intus uacante, inani'q. In eo ſingularis item pnoſcitur naturæ prouidentia, Quæ nõ integro oſſe pectus cõmunierit. ne uitio partibus illato, in totum craſſaret mox uis mali. affuit & Laxitatis ratio, Vt expanderet facilius ad cõmoda membrorũ anhelitus, ut ſenſit Auicẽna. Pectoris ſummi medianas portiones uocant Stathenia. Vbera autem Maſtos dicunt. ex quo & ſupcilia terrarum eodem dicuntur nomine. Titthia uero mammæ ſunt muliebres. Quod Vberibus ſubeſt, Procardion appellat, in receſſu quodã, & Cauitate. Id molle eſt, ac corpulentũ, ita dictũ, nõ tam qa præiacet Cordi, q quod ſit ante Stomachi os, qđ dr Græcis καρδία. Eandẽ rõnem habet hypocardion, & Anticardion, qđ & Sphage dicit. Vberum apex Papilla uocat, ſeu Thele. de qua ſimilitudine fontiũ Tubuli ab Varrone in re ruſtica Papillæ uocant. Sicuti ab Caſſiodoro Vbera. nigricãs circulus Papillam ambiens uocat φῶς .i. Lumen. Prima uero Lactis ſub eo πῦξις nominat Cyamos .i. faba. Quæ Lac cõtinet portio, Colpos .i. Sinus, aut Aſcoma. Vbera decoris gratia uiris cõtributa, uelut neuulos Damaſcenus ſcribit. poteſt & euaporatio aliqua in iis intelligi, Laxa nãq inibi Caro eſt. Sup Procardion eſt Os pectoris, ſeu Cbartilago dicta Chondros, uel Xyphoides, à ſimilitudine Capitis gladii, ut Galenus interpretat. Vocãt & Malũ punicũ ex corticis imagine quadã. pminet ſup os Stomachi ppugnaculi uice. Inter Coſtas uero, quæ auctiores, dicunt γνησίας .i. Legitimas. At minores uocant Nothæ. Coſtaꝝ qdem Oſſa dicunt Spathæ, Latiora uero Platæ, anguſtiora autem Copia .i. κωπία. Vbi uero deſinũt Sphondyli, Sacrum dicitur Os. a lato incipiẽs, in anguſtum deſinẽs, Vbi Coccyx eſt, q & Spbondylion, & Orropygiũ nominat. Sub Coſtis Os. Chete, item Ceneon, & Zona, quã Romani Faſciam. Coſtarũ affectio Pleuritis eſt, Sicuti Articuloꝝ

Articulorum Arthritis. Et Nephritis Rhenum. Ligures heptapleuri nominant in Veterũ monumentis, quod significat, Costarum septem. Sphondylorũ meatus, qua residet medulla, σωλὴν uocat.i. Canalis, aut Aquæ ductus. Item σύριγξ ἱερὰ.i. sacra fistula.

℄ Ventris partes, & Vocabula. Cœliacus morbus. De Vmbilico, & partiũ circũiectarũ uocabulis. Præsagiũ ex Vmbilici nodis. Cholera qd. Ilia. Ceneõ. Lagon. Lapara. Qui sint Versus Procœlii. Sphecodes. Lagari. Myuri. Acephali. Cap. XXXV.

a Pectore Costis Vẽter subiacet, nõ clusilis ob eam uidelicet causam, ne aut cibi tumorẽ, q̃ p calorẽ necessario euenit, aut uteros plenos impediat. Imũ Vẽtrem appellat Hippocrates partem Ventris imã, quæ Vmbilicũ, ac pudenda interiacet. Ita ut in hæc tria totũ Epigastriũ.i. Locus supra Ventrẽ diuidat. in hypocõdriõ.i. Ilia, & Vmbilicũ, & imum Vẽtrem. Supiorem quoq; Vẽtrem dici ab eodẽ obseruauimus, Sedem, quam Thorax à pulmone occupatam circũscribit, & ambiat. Hypocondriõ esse sup umbilicum, Arist. scribit. κοιλίαν uocant Græci Ventrem. Vnde Cœliacus in Vẽtriculi porta morbus est, Sub quo indurescit Vẽter, dolorq́; eius est. Et μονοκοίλια uẽtris unius. Vocant & Gastera, ex quo & Hypogastriũ dicit pars sub umbilico ad pubem, quam etiã ἦτρον nominant. unde & Etridia frusta apud Comicos. & Abdomẽ, ac Lactes quoq;, ut Probus. Abdominis postremũ Aquaticulus. Quod sub Vẽtre est Stachys item appellat.i. Spica. Medii Vẽtris ꝯcauũ Vmbilicus dicit. Et Mesomphaliõ. Ambiens uero locus Gangamon, q̃a fit ibi neruorũ implexio Sagenæ modo, quã etiam Gangamona nũcupant. Mediana uero Vmbilici Acromphalia. Sicuti desup Epomphalion Circũiecta Vmbilico Cutis uocat γραῦς. i. Anus, q̃m corrugata Senectutis indicium est. Vmbilicus uero ad hoc naturæ ꝓuidentia factus uidet, ut p eum fœtus, dum est in Vtero nutriatur. qđ Aristoteles scribit libro de historiis nono, & secũdo de aĩalium generatiõe. Dignũ uero scitu est, quod primo Introductorii Albumasar sibi ꝓdendum putauit. Numerũ suscipiendorũ deinceps liberorũ ab puerpera peritas Obstetrices facile ꝯcipere ex nodis, spatiisq́; Vmbilici eius, q̃ natus sit infans. Quot nãq; nodos obseruarint, totidẽ deinceps parituram ꝓnuntiant. Ilia imo uẽtre posita sunt, inter Coxas, & pubẽ, ut inq̃t Celsus. Græci ab inanitate uocãt Ceneona, & qđ flaccida sint, etiã Lagona. Sicut Laparã Homerus. Cholera.i. χολέρα, inq̃t Medicinę tertio Paulus Aeginita, Immodica est Ventris ꝑturbatio, tum deiectione, tũ Vomitu, ex ciborũ perpeti cruditate, ob ingurgitationis nimietatẽ, aut humorũ redundantẽ prauitatẽ. Illud uero impensius obseruandũ, metaphora honestissima in Homeri Carminibus Cœliacas dici affectiões duas, siue πάθη, expressius enũtiandũ est. Altera magnitudine fit, & abundantia, indeq́; Procœclion nuncupat Pathos, ab animalibus, quæ protuberanti sunt uentre. Altera ex defectu.i. ellipsi coorit. proinde Sphecodes appellat, uel Sphecoides, tralatione ab Vespis ꝑducta. Dicitur & Lagaros ab inanitate, quam in Lagone mõstrauimus. Cuius exemplũ extat Iliados sexto,

καὶ ἀπογυιώσῃς μένεος, ἀλκῆς τε λάθωμαι.

Q̃m pes quartus iambice trichronus est, q̃ tetrachronus esse debuerat p Spõdeũ, uel dactylum, Heroici metri Lege. At Procœlii exemplũ est, ὦ ἀχιλλεῦ πηλέος υἱέ. Quippe terti⁹ pes tetrasyllabus est, ac ꝓinde tumet, tanq̃ uẽtre, ac metricã req̃rit Systolem. Porro sunt & Versus, q̃ uocant Acephali, ut q̃ à breui ducant initia. nam Myuri in postremis peccant, subsultantq́;, in medio delinq̃t Lagarus, Procœlius'ue. Q̃đ uitiose cludãt, dici uident Myuri, nam μύειν claudere est. Obiter illud adiecero, fuisse item Dialogos nomine Acephalos, ab philosopho Aeschine concinnatos.

℄ Pubes. Item Penis. Eius Vocabula plura. Fascinũ cur. Pudendorũ liberi patris cultus. Taurus, & Dactylios. Capros. Capreæ. De Nanis. Et Vepene. Cap. XXXVI.

u Bi uero inhorrescunt pili, Pubes dicitur, Hebe à Græcis atq; Episiũ, hoc est ἐπίσιον, nam Ephebæum medicorum tm̃ est. Hebe tñ plura in Græcorũ doctrina signare animaduertit. Quippe pilorũ in pudendis Succretio prima eo censet uocabulo. Sed & in quo id prouenit, Locus, ac tempus quoq; sic nuncupat. Prominens autem pudẽdum Penis, uel Coles, ut Celsus, nam & Græce καυλός. À q̃busdã etiam Muto. Sũma pars uocat Corone ab græcis, à nobis etiã Glans per similitudinem. tegumẽ balani præputiũ. à quo dempto, & præfecto Iudęi Apellæ dicti.

Et uitium Phymosis, ubi glans nudari neqt, & infra Cutis incidenda præcipit usq; ad frenum. Eius foramen Vrethra nuncupat. Sunt & in iis uocabula plura, sed alibi lati⁹. Honor qdem in iis præfandus erat, quãdo apud castas aures uix ulla eorum mentio fieri honeste potest. Ac in prætextata sæpe incidendum uerba est, nupta'q;. tamē quia ordo ipse rerum, & naturæ contemplatio sese nobis ingerebat, tam cōmentanda nobis sunt uisa, quā necessaria creduntur suggerēdæ proli, intra hominis ætatem alioq defecturæ. Nec tū hæc ipsa dixeris sine pudēntia. Quippe formas harum partium tales necessario ad officiū propositum esse debere, quales iam sunt, obscurum nō est. Augetur hoc etiam unū membrū, & minuitur sine ulla morbi mutatione. Quorum alterum utile ad Coitum, Alterum etiam ad cæteros Corporis usus cōmodū est. Nam si semp simili modo se haberet, impedimento foret nō paruo. Quod in Priapismo dilucet amplius. Id. n. est Colis accidēs. Sicut Gonorrhœa instrumētorum Seminis affectio est. Dicitur. n. sic Seminis assidua excretio, Cole haud quaq̃ extenso. Priapismus uero cum Coles & in Lōgitudine, & Latitudine totus augetur, nullo stimulante ad libidinē aut desyderio, aut acqsito calore. Cōstat porro` eiusmodi partibus, ut eorum, quæ diximus, utrūq; possit euenire. partim siqdem neruū habet, partim Chartilaginē. Itaq; & contrahi potest, & extēdi, atq; etiam flatus capax est. Verūtamen ubi hac in re neruum dicimus, nō eiusmodi intelligi debet neruus, q sic dicatur proprie. Quales ex Cerebro, & Dorsi profluunt medulla. tum qa nerui illi nō adeo insigni cauitate sunt, quā mēbro huic necessariū est, tum etiam qa nimiū habent sensus. Nā cum extumesceret pars ea, non contingeret citra præsignē dolorē. Neq; item cuiusmodi in colligationibus, qm duricies nimia officeret, neq; in musculis, ob molliciē, & soliditatem. Quæ siqs digne ppendat, miretur, necesse est, singularē opificis Sapientiam. Etiam si Paternianos scio hæreticos, ab Paterno quodā nūcupatos, tradidisse, inferiores Corporis partes ab Antitheo conformatas, cōpactas'q;. Quod si Venas, Arterias, Neruos ad eam corriuatos partem ad disqsitionem amplius reuocaris, lōge magis Author fiet mirus. Arterias certe in Cole, ac lingua maiores existere, quā in cæteris mēbris, docuit Medicus nobilis Galenus in libello, q est de motibus liqdis. Proinde Auicenna quoq; particulam hanc componi ex mēbris Venosis prodidit. Porro` adnotarunt Periti rerum, Tres esse in Cole meatus, Vrinæ, ac Spermatis, q duplex dicitur. Item meatū, quo profluit humiditas quædam semine tenuior, aut in meditullio seminis, & aquosi sudoris, Alberto authore. Hæc uero tunc prumpit, ubi lasciuius puellā attrectarimus. Cæterum hosce meatus facile uisum effugere contendunt. Immo'q; in dissectionibus, quas uocāt Anatomas, nō deprehendi. Ex qbus omnibus id colligi deniq; potest, partem hanc Venis, arteriis, meatibus ex toto factam cauitatib⁹ puiam. Vt sequax loci natura faciliorem se erectioni præberet, Quæ citissima est. Spiritu, Vento, Vapore inanitatibus oppletis. Hæc. n. est naturæ intētio prior in mēbri huius cōstitutione, sicuti Auerrois quoq; testatur. Sequēs uero, Vt sit meatus, quo supfluitas egeratur aquosa, idest potus effluant retrimēta. Sed & illud dignum omnino relatu est, Excogitasse Naturā, ut Coles detumescens resiliret in Vētrem, ne prsum frigore debilitaretur. Quo argumento, Rigoribus nimiis peuntes genitalia, tum uestibus, tum manibus cōfouere deprehēduntur. in ea nanq; parte primus fit sensus frigoris mortificantis, Vt Verbo Medicis utar ptrito. Pudēda in maribus etiam, ut est ab Hieronymo adnotatū, φύσιν Græci uocant, Latini uero Naturam. Sunt q mēbrum hoc item fascinum appellent, Vt in Carmine obscœno. Et apud Oratium, Minus'ue languet fascinū. Vbi Porphyrio, Fascinū pro uirili parte posuit, quoniā fascinādis rebus hæc mēbri deformitas apponi solet. Sed aduertāt quæso Eruditi, an Verior ex historia elici ratio possit. Lectum siqdem apud Varronem est, In Italię cōpitis Liberi patris sacra solita celebrari tanta turpitudinis licētia, Vt in eius honorē Virilia colerentur pudēda, palàm exultāte neqtia. Nam Liberi mēbrum p dies festos magna celebritate plostellis p agros pri⁹, mox & in Vrbem uectabatur. Lauinii integer mēsis Libero dicabatur. qbus diebus unusqsq; spurcissimis abutebatur uerbis, donec p forum id transueheretur mēbrū. Cui inspectantibus omnibus, Matrēfamilias honestissimā, Coronā necesse erat imponere. Sic Deus is ppitiabatur ad Seminū euētus. Sic ab agris fascinatio aueruncabatur. Vn̄ opinor turpi membro impositum nomen ab eo, quod præstabat. Appellabatur & Verpa, ut Apud Catullum, Nihilo minore Verpa farti estis. Nā Verpos dicūt Iudæos, ex illo Satyrico, Quęsitum ad fontē solos deducere Verpos. Sūt, q eodem nomine infamē intelligant digytum.

Martialis

Martialis de Mentula, Incipit in medios meiere Verpa pedes. Dicitur & Capros. Capreæ uero sunt in natura Cameli prominentes Carnes. Orron, & Tauræ eam uocant portionem, Quæ testiculos interiacet. Vnde Orrodiam ꝓ formidine interpretant, quoniam in timore Bruta eam obtegant partẽ, inserta cruribus cauda. Hinc ὀῤῥοπυγικτον Melanuræ uocãt. Dicit id itẽ Perinæon, & Tramis, definitq́ in Sedẽ, quã Dactylon dicũt. Ab Tauro apud Tragicos format ἀταύρωτος Ataurotos pro Virgine, quasi sine Tauro. Theophrastus putat, Nanos dici, qbus Virile membrũ sit prægrande. Vepenẽ apud Martialẽ accipimus pro parua mẽtula. Drauci Nata sui uocat Vepenem, Collatus cui Gallus est Priapus. quãquam Interpres Pipinnam legit, notione eadem, quia Pipare sit minorum Pullorum. Vnde & pipillare apud Catullum de passere, Ad solam dominam usq́ pipillabat.

¶ Testium ratio præstantissima. Membra dominãtia quæ sint. Muliebriũ pudendorum partes, ac uocabula. Lanuuini. Cliterini. Dupõdius. Cremasteres. Lytæ q dicant, & Prolytæ. Chlunem Entomiã, qd uocẽt Græci. Monii Sues q. Item Mellina. Vidulus. Vidularia. Mesoscelos. Apocopi. Cochone. Detestatio. Cap. XXXVII.

Vbsunt porro genitali mẽbro testes, de qbus sententiam Aristotelis alibi hisce cõmentat iunculis forte inseremus. Interim Medicorũ uestigia insecuti flores modo rerũ inde præcerpemus. Inter illorũ uero placita est, quãtum ex Auicẽna, & illius cõsequimur Interprete, nõ solũ in iis esse generatiõis adiumentum, sed principatum, ac necessitatẽ summã, Adnumerant siqdem membris principalibus, sublimibusq́, ac dominantibus, & in Corpus totũ influẽtibus. Ea uero esse quatuor oĩno, deprehẽsum ab Sciẽtissimis est, Cerebrũ, Cor, Hepar, Testiculos. Hisce uero tantũ dignitatis attribuit Galenus, Vt ꝯseruatiõe speciei, dixerit esse nobiliores mẽbris oĩb^9 ad id ipsum destinatis. tum qa caliditatẽ, ac robur suggerũt animalibus, tum qm̃ prolem sufficiunt. Conspicua est inqt, primo de Spermate, cõmutatio, quã subtractis testibus ꝯtingere animali deprehẽdimus. Id. n. reddi frigidius, certũ est. Flaccescit quoq́ robur, non secus, ac senescentibus. Venę coarctant. Sanguinis flos hebescit. minuunt & Arteriæ. Pulsus relanguescit. Ad hæc glabreta corpore sunt toto. Venereorũ restinguit appetẽtia. Quanq̃ exectũ Sacerdotẽ etiam coisse, scribat Albert^9, ac genitalẽ ꝓfudisse Vrinã. Sicut Taurũ Arist. Inde colligit idem Author Gal. esse testes bene uiuẽdi principiũ, Cor aũt uiuendi solum. Bene uiuere aũt præstantius lõge est, q̃ uiuere solum. Id uero testibus præstat. Ergo & pars ea censeri præstantior debet. Quam opt. max. Deus ꝓduxit. Vt posset ꝯcipi semen uirtute Corpulentiæ testium, sicuti docuit item Auicẽna. Id. n. ad custodiam generis necessarium. Dant qppe Spermati formã, qua ipsum est id, qd est, ꝓ quam meret, ut sit uehiculum Virtutũ Immutatiuæ, & Informatiuæ, decisaru͂ a toto Corpore. Est præterea principat^9 eorũ in redundãtia cuiusdã uirilis Vigoris, q ab illis in mẽbra corriuat. Hæc uero testiculorũ necessitas in iis tantũ quæ ꝑfecta sunt, absoluta intelligit. neq́. n. omnibus adiũcti animalibus sunt. Sed quo amplius, excellẽtiusq́ in serõnale animal, cuius causa hæc nimis diu fortasse mussitamus, mox in publicã abitura materiã, diuinæ bonitatis exuberantiã recognoscat. Attẽdant quæso harũ obseruationũ studiosi, Quid author nõ incelebris Auẽzoar, Quẽ seq q̃nq́ pigitum non est, cum pleraq́ indidem, opa minime inani, liceat expiscari, ꝑdendum sup re ista cẽsuerit. Testes ambo inqt, inter præcipua recẽsendi membra sunt. Magna eorũ Virtus, nec occulta. Etenim prætenuẽ in Eunucho uocẽ audimus. malos agnoscimus mores. Sunt porro imberbes. ratiõis item pessimæ. nec fere inuẽtus est exectus aliqs bonæ legis, aut intellectus non diminuti. Sed cur nã ea portione resecta hebetat Calor? An qa Seminaria superfluitas retinet? an qa non fit tanta Spiritũ generatio, ut prius, deficiẽte iam fine, ob quẽ generabant, ꝯgregabanturq́ ad testiculos? An etiam absentia genitalis Spũs, effectu ad generationẽ ꝯcurrẽtis. Verũ recalescunt itẽ mẽbra ob testes quodã Caloris repcussu. Argumẽ to id esse aiunt, A salia non execta plurib^9 moueri motibus. Motus aũt calorem excitat, & auget. quẽ hebescere cogat qes. Inuenio apud Authores, esse pãniculũ quendã, q dicat Didym^9, q́q́ duplici ꝯtineat testiculos sinu, & mutuos eorũ ꝯtactus dispescat. Id q́ maxima naturę solertia. ne, si (ut assolet) oblædat unus, in alterũ quoq́ trãseat uitium. Quidam seminaria Va-

sa eo noīe intelligere maluerūt. Galen⁹ in libello Isagogico Didymos testes uocat. Vnde illud est in Græcis relatū monumētis, Didymon tibicē in adulterio deprehēsus ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐκριμάσθη, ex noīe suspēsus est, Quod signat, ἐκ τῶν διδύμων.i.ex testib⁹. Quos Auicēna similitudine quadā et Oua nūcupare solet. Dicunť & Colei ab Eruditis, Atq; itē Lanuuini, & Cliternini, ut est in Ciceronis epistola ad Pætum. Apud quē tū arriserit magis, si Clitorinos legas, potius, ꝗ̄ Cliterninos, dictione ab Græcis pducta, apud quos Clitorū est muliebre pudēdum, qđ & Sacādrus dicit, unde & κλιτοριάζειν turpiter membꝝ id attrectare significat. Pollux p̄, scribere mauult, Vbi ait libro.ii. Onomastici, Totū in Virginali, siue Interfœmineo Vocaꝰ κτείς.i. Pecten, aut Epision. Rima uero diciť Schisma, qđ arctum illatenus q̄nq; est, ut Mulier fieri nequeat, sicuti cōmeminit Vulpian⁹. Quæ interiacet subsultans Carūcula, Nympha nuncupať, aut Myrton, siue Epideris, aut κλειτορίς.i. Cletoris. Est & κλειτόριον hoc est Cletorium apud illos, sed id Verbum quādoq; mēsam indicat regiā, qandoq; etiam gloriam. Iam opinor restitutus est Candori suo M. Tullius. apud quem cuiusmodi interpretamēta hactenus sint excogitata, neminem arbitror paulo humanioré, & a Musis fretu non ita magno disiunctum, latere. De Lanuuiis autem, seu Lanuuinis arbitror Propertium intellexisse quadam ultimi libri Elegia, his Versiculis.

Cantabant surdo, nudabant pectora Cæco,
Lanuuii ad portas, hei mihi, solus eram.

Significat Poeta se inter subblandiētes meretriculas iacuisse ita, ut Veneria obite nusꝗ̄ eualuerit, ꝗ̄uis Scortilla cantillarēt, ꝗ̄uis ad plectandam cōcubitus appetētiam, & libidinis pruritum papillas retegerēt, ꝗ̄uis & ipse insćederet, ac iam mutoné, & Coleos genitalibus admoueret, quæ Poeta festiue Portas dixit, nihilo minus potuisse nihil, & iacuisse, pinde ac solum. Allusum aūt puto, ad Græcū uerbū μίσγεσθαι, qđ misceri signat.i. coire, ēt apud Paulum Aeginitā libro p̄. Vnde Virgilius, Mixta Deo mulier. Id & apud Homeꝝ uel frequētissimū. Hoc qa nō uiderūt Interpretes, imagine quadā oculoꝝ p interualla media paulo pductiora caligantiū, Cēsuerūt, eam Elegiā pręcedēti adnectēdam, in qua de Lanuuio fit mētio, ꝯtra fidē Veteꝝ Codicū, In qbus, qđ nec inficianť Interpretes, disparanť, seiunctim'q; leguntᵉ. Sed hæc quidem dictaueram Adolescens. Nunc aliud sequor. Sicut, Fuit quando apud Senecā Diuisionū sexto, Dupōdios dici testiculos, sim opinatus, ueluti bilibres, ꝑpter illud Satyrici Poetę, Ergo expectatos, & iussos crescere primū Testiculos, postꝗ̄ cœpunt esse bilibres, Tonsoris dāno tantū rapit Heliodorus. Nūc aīaduerto, Dupondios ibi capturā, & quæsticulū Diobolariū meretricum significare. Dupōdius inqt Priscianus, a duobus pōderibus, qđ unum pōdus, Assipōdium dicebať, quod As erat libræ pondus. Verba Senecę sunt ex Cōtrouersia de Lenone, q decem Iuuenibus denūtiarat, Vt in Lupanar accederent, Et foueam igne repletam terra supiecta obruit, in qua adolescentibus ꝯsumptis, Accusatur Reip. læsæ. Ita'ne pibunt inqt, decē Iuuenes ꝑpter dupundios tuos? Olno Dupōdius minutum qd nobis indicat, Seneca ad Luciliū, Tunc, mihi crede, Lucilli exultabis, dupondio satur, & intelliges, ad saturitatē nō opus esse fortuna. Hieronymus quoq; elegāter, qs te inqt, dupōdio supputabat? Et Cicero p Quintio, Si dupūdius tuus agereť Sex. Neui, Si in paruula re captionis aliqd uererere, non statim ad Aqliū, aut ad eoꝝ aliquē, q consuluntᵉ, Cōcurrisses? hinc arbitror factū, Vt olim Studiosi sciētiæ iuris primo anno dicerentᵉ Dupōdii, friuolo, ac ridiculo cognomine, Sicuti quarto anno dicebanť Lytæ, Quinto aūt Prolytę. Sed redeo, unde in hæc diuerti. Relatu dignū est, quod Arrian⁹ Iurecō. scribit digestis de re militari, Syllā, & Cottam uno tantū fuisse testiculo insignes, Author item Vlpian⁹ est digestis de ædilitio edicto, Sanū uideri, q unum testiculū habeat, qm̄ possit generare. Testiculi similes qdam medullis habēt, nā sanguinē non emittūt, & omni sensu carēt. Dolēt aūt inqt Celsus, in ictibus, & inflāmationibus tunicæ, qbus hi ꝯtinenť. depēdent uero ab inguinibus p singulos neruos, q Cremasteres dicunť. Detestationē nouator, opifex'q; Verboꝝ Apuleius uocat testiū abscissionē. Sciēdum uero in hoc genus Pragmatia, Chlunē dici ab Græcis ἐκτομίαν.i. exectū, Eunuchū'q; Aprū. Id qđ Aeschyli doctrina cōprobat, atq; itē Aeliani in Libro de Prouidētia. Sed meminit Arist. quoq;. Fiūt uero Eunuchi attritis arbori, aut saxo testiculis, infestante usq; ad affectionē pruritu. Sūt q Chlunē dici Suem putēt libere in agris pascētem, ueluti χλόωντα.i. in herbis, fœno'ue dormiētē. Alii magnitudine uisenda Chlunē accipiunt.

Aristophanes grammaticus in Libro de Aetatum nomenclatura, sunt ex Suibus inqt, q dicunt Monii, qbus similis forsan fuerit, quem uocant Chlunem, sæuitia, & uiribus. Apocopi ab Iulio Materno uocant execti. Cochone dicit pars infra pudenda, quæ Coxis interiacet. Vtunt municipes mei in Coitus significatiōe uerbo eiusmodi. Græcorum cōmuni lingua uocatur μεσοσκέλος, quia sit inter crura medius locus, quæ uocant σκέλη. obiter uero, & tanq̄ superpōdiū adiiciat illud, Operimentū pudendorum dici qnq̄ Mellinam, quandoq; uero etiā Vidulū. Vnde & Vetus Plauti fabula Vidulariæ titulo circūlata olim est. Sed & numariam thecam signat Vidulus.

¶Nates. Apogluti. Glutos. Ephedrana. Pyga. Hypolispæ, qd Itē Lispa. Lispi. Cur Athenienses Depyges. Thesei petra. Virgilii locus. Cur cædant nates potissimum. Callipygos. Catapygon. Pygostolus. Cap. XXXVIII.

IN postrema Thoracis parte retrorsum Nates sunt, a' quibus nec abest admiratio, qñ nō sine prouidentia homini tantū sunt hæ, & qdem cōglobatæ decentissime, ac sedendi muniis paccōmodæ, solidiore tñ, q̄ in cæteris mēbris, carne, ne premēte Corporis mole, Ossibus cæderet. Quadrupedes stare diu insatigatis uiribus possunt, qm quasi iacere uidentur, cū quaternis innitant fulturis. At hoīes nō facile surrecto corpore stantes pseuerant, sed reqem subinde reqrunt. Porrò qa caruit rōnale animal cauda: quæ parte eā, qua reddi ciborum onera, saluberrimū est, obtegat, obducat'q;. Ideo Artifex Creatoris sapiētia Carnosas ēt esse uoluit nates, Vt extumescētes idē implerēt munus. Quibusdam tamē tum natura, tum laboris genere attenuant adeo partes hę, ut inde apud Græcos cognomina inuenerint. Nam ἀπόγλουτοι dicunt, qa Glutos signet Ischion. i. Coxarum uertebrā apud Homerum Iliados ν. Sed & pminentia in iisdē Locis eodē cēsent noīe, quæ & Ephedrana dicant ab sedēdi usu. Scribit Eustathius Gluton signare Sphæroma Cotyles in coxa. Pygas, & Gluton p eodē a' qbusdā accipi pdidit Rufus. inde ab mollicie impositū nomē, hoc est ab γλοιός. Vocant & Hypolispę, qa eo nomine dicta sint attrita, & usu depolita, deminuta'q;. Vñ Lispa ēt Lingua, & Astragali in medio ptusi, Lispi. Atheniēses pcipue Comicis salibus ex hoc aspgunt, qd nautici, magna ps cū essent, ob sedēdi assiduitatē depyges reddebant. addit & fabella, Theseū cū Penthoo inferos petentē, in petra quadā Proserpinæ impio coactum sedere, A' qua cū ab Hercule auelleret, affixas petræ natiū ptes reliqsse, q̄obrē honoris eius ergo, Cæteris itē Atheniēsibus hæsisse cognomētum. Ad eā uero petrā allusisse credi Virgilius pōt, Vbi Aeneidos. vi. ait, Sedet, æternū'q; sedebit Infelix Theseus. Cædi pueros parte hac, ideo receptum aiunt, qd sint nates sensus obtusi ob cutis crassitudinē, cui insit callosum qddā, & solidius, durius'q;, q̄ reliquo corpore, præsertim supno. Tradūt pitissimi artis medicę, tātam esse natibus cū toto affinitatē, ut in illis scarificatio facta dicat Phlebotomiæ Vicaria. Nates qdē Græci Pygæ uocabulo significāt, magno errore grāmatici cuiusdā, scrotū, siue, ut ipse ait, byrsam testiculorum eo noīe accipiētis. Probāt id uoces inde pductæ. Nā & Callipygos ab natium uocat pulchritudine, & Catapygon scortillum signat. Sicut & Pygostolus, & Atheniēses digytum in manibus mediū Catapygona dicunt. Anorropygia uocāt, quæ inter uolādum nullo regunt caudæ gubernaculo. Hinc apud Syrracusanos Puellas quasdā ex partis eius insigni specie Callipygos nūcupatas, scribit ēt Cercidas Iābicus poeta. ἦν καλλιπύγων ζεῦγος ἐν συρακούσαις. fuere aūt Sorores duæ in Agris educatę, pulchritudinis uisendę. Has sæpius inter se disceptātes de Natium pstantia demū iudicio Adolescētis urbani rē pmisisse, tenet fama. Qui utraq; inspecta, grādiori natu calculū adiecit, mox'q; eādem sibi Vxorē allegit. Fratre etiamnū alterā grate excipiēte, quo ex facto Veneri templum substructū, quā dixere Callipygon.

¶Ani rō, & Vocabula. Archus. Archoliparos. Anischia. Lispi. Cap. XXXIX.

PRorus uero excremētis addictus, quē Latini tum podicem, tum Anum uocare consueuerunt, Ab Arabibus Phicteris nominat, forte, qa Græci σφιγκτῆρα nuncupant, ab arcendo, constringēdo'q;, ut docuit Galenus. Id uero gręcum indicat uerbum σφίγγειν. appellant itē Stephanum, & Dactylion. i. annulum, atq; item Hedram. unde & Plynius Sedem. In eam decūbens os uocat Cory

phe.i. Apex. Porus hic Cutis ratione frigidus est, ac siccus, quo nomine illi maxime infestũ frigus est. Sicuti etiam pudendis, & Vesicæ, ac Vuluæ, ut author Hippocrates est. Siqdem neruosus plurimum est, & ideo resistere, obniti'q; minus potest. In imo positus est ingenio se, qm̃ nutu suo excremẽtitia, grauis'q; materia illuc ferat. Proinde Auicẽna finit esse Anũ semitam quãdam, & callem feculentæ crassioris, & humoꝝ malorum q illam consectant. Inuenio etiam Archum dici. unde lepidus ꝑpsit Iocus in quẽdam, q appellabat Chiliarchos, nã & princeps nominat Archus, ex quo Archoliparos, q ꝯsequendæ dignitatis causa prehẽsat oẽs. Porro ꝓcidit Anus, sicut & Vulua, Sedis ꝓcidẽtiã dicim⁹. Vel Sedẽ ꝑuersam, quã stypticis repcutere, Officinæ solẽt. Anischia, siue Lispa dici suenio, quæ Cluniũ tumore uacãt, Cuiusmodi Aues sũt. Meatus porro hic qbusdã coaluit bestiis, q̃s Græci ἀτρήτους uocãt. Nã & Vaccã fuisse Perinthi accepimus, Cui cibi excremẽtum extenuatum ꝑ uesicã trãsmittebat, dissectus'q; Anus denuo coalescebat, ꝓpere nec resecãdo cuinci potuit uitiũ. Illud nec omiserim pte ista, in Galeni obseruatũ libris, Piscatori cuidã inter piscãdũ usuuenisse, Vt sedi, ac Vesicæ incumbẽtia tanto corriperent frigore, ut eo quis obnitẽte, tum Alui, tum Vesicæ effluerent retrimentitiæ sordes. Sed mox calidis remediis mature musculis resotis, Qui fuerant oblæsi, in Integrum est restitutus. Sũt q monumẽtis ꝓdant, ab excellẽti excretionis nisu, præcurrẽte insigni dolore, Lapides callosos a' qbusdam deiectos, ũs, q in Vesica succrescũt, haud ita absimiles. Id ego inqt Galen⁹, nec uidi, nec aliũ, Qui uiderit, audire ꝯtigit. Postremo ἰδρικὰ ἕλκη dñr Aeginitæ Paulo, quæ Sedi adnascunt, αἰδοιικὰ, quę pudẽdis.

¶ Testiculi muliebres quã habeãt rationem. An conferat mulier semẽ ad generationẽ. Semen qd. De Menstruis. Cur fœmina minor Viro. Cap. XL.

Æterum prius quàm abeamus lõgius, & Crurum ingrediamur explicationẽ, id minime dissimulandũ, Galeni medicoꝝ principis post Hippocratem, celeberrimã esse sentẽtiã, Inesse mulieri quoq; testiculos, sed internos. Vnde nobilis exorta ambiguitas inter Medicos, ac Philosophos, An ex muliere fecernat semen generationi ꝯgruens. Nam esse testiculos generandi causa, cõsentaneum est. Verũtamen Auerrois.ii. Colliget. Cap. de Iuuamentis testiculoꝝ hos dicit nullum in generationis rõne effectum habere. Placet'q; itẽ plerisq;, non aliã esse testium in fœmina rõnem, q̃ Vberum in Viro. Q m̃ argumẽtis puincat, fœminam semen ad generandũ non excernere. Siqdem Semen fit supfluitas digesta, crassior, Viscosa, tenax'q;, & albicãs, ac calida. Mulierẽ uero esse frigidam, & ꝑinde digestionis non bonæ, unde & redũdantiis scateat aquosis, incõcoctis'q;. propterea colligit Auerrois, Semẽ muliebre esse excremẽtum aquosum, indigestum, ex quo mẽbra progigni, sit omnino impossibile. Addit etiã, plerasq; ꝯcepisse absq; ulla seminis secretione. Porro Vuluam ita naturaliter affici, Vt suum euomat semen, attrahat autem, quod uirile est. Addit Auerrois, nouisse fœminam in uicinia cobabitantẽ, probis moribus, & fidei integræ, Quæ iureiurando confirmaret, concepisse infantem, semine ex Balneo attracto, quod profudisset lasciuiẽs Masturbator. Infert Aristoteles, Menstrua esse in fœminis, quod sit in maribus genitura, nec fieri posse, ut duæ simul secretiones seminales agantur. Ideo semen a' fœmina nõ conferri ad generationem. nam si Semen esset, menstrua non essent. Sunt uero hæc plane' excremẽta, sicuti Semen. Nam est Semen excremẽtum cõcoctum alimẽti sanguinei, quod ultimũ in mẽbra digerit, & propterea ab Sanguine fit diuersum. proinde incoctum, aut ꝑ uim emissum, cum qs præter modum in Veneria fert præceps, cruẽtum iam aliqbus prodiit. Sed cũ infirmioris plus excremẽti, minus'q; ꝯcoctum fieri, Id'q; copiam cruẽti humoris esse, necesse sit, infirmius autem secundũ naturam sit, quod minus caloris adipiscit, talis'q; fœmina sit, hinc secretionẽ illam sanguineã fœminæ excremẽtum esse, necesse est. Talis aũt est eorum eiectio, quæ mẽstrua uocant. Argumẽto est, A etate eadẽ maribus genitura fieri, & erumpe fœminis mẽstrua. Vocẽ item mutari, intumescere mãmas. necnõ desinẽte ætate, aboleri maribus gignendi facultatẽ, fœminis ꝓfluuia menstruoꝝ. Adhæc indicium illa faciũt, esse excremẽtum huiusmodi secretio nẽ fœminaꝝ, qđ nõ marisc ę, nõ ꝓfluuiũ e' narib⁹ sanguinis, nõ Varices, nõ eiusmodi alia fœminis fere' obueniunt, q̃diu profluit mẽstrua, & siqd tale accidit, deteriores fiunt purgationes, tanq̃ materia mẽstruoꝝ in ea abierit. minus ẽt uenosæ sunt mulieres, q̃ mares, lautiores porro', læuiores'q;. Corporibus item minores, pallidæ quoq;, ac Venis obscurioribus. Galenus uero

nus uero fo de Spmate lib. & .xiiii. de Vtilitate pticulaꝝ, secerni a' muliere semẽ ad gñandi rõnẽ, nitit̃ ꝓbare. Idẽ sentit Auicẽna doctrina qnta sen primæ primi. Quo in loco eiusdẽ Interpres multa ad refellẽdũ ꝓfert Auerroem. Qui nosse ꝯcupierit, Locũ hẽt, quẽ enotauim⁹.

Cruꝝ rõ. Itẽ Vocabula plura ad imũ usq;. Periscelides quæ sint. De Pittaco. Ca. XLI.

Rura sequebantur, quæ cum femoribus, & suris, ut edocuit Aristoteles, homini carnulẽta sunt, cum animantes cæteræ nõ uiuiparæ modo, uerum quæ-
c cunq; cruribus constant, uacua carne hæc habeant. Neruosa enim sunt Ossu lẽta, spinosa, rigida. Causa uero omnium prope' una est, quod homo solus animaliũ erectus est, Ob id'q;, ut facile sustinere supiora posset. Natura parti superiori corpulẽtiam dempsit, Inferiori addidit. Ob id item cauda caret. nam alimentum, quod caudam adit, in hæc ipsa absumitur. Circa Ilia sinuosa Ossa uocantur Acetabula, quę Coxarum capiti accõmodantur, Cotylas græci uocant. Caput autem Coxæ dicitur Cotyledon. Vbi fit cõmissura hæc, Plectrum Coxæ uocat̃. Neruus, quo eiusmodi colligatio fit, nũcupatur Ischion, nomine eodẽ, quo & Vertebra. Carnes ab eo ad inferiora defluæ, Hypoglutides, quasi sub gluto. i. Vertebra. Coxa tota ad genu ptendit. a' Græcis dicta Merus. unde' ex Coxarum pulchritudine Callimerus. Et Lacænæ Phænomerides nuncupatæ, quod Incessu partem hanc retegerẽt. Intra Coxas femora sunt, Parameria dicta. nam quod Coxas interiacet, Mesomeriũ est. A' pectinis osse femina oriunt̃. Inferiora Coxarũ capita media sinuant̃, quo facilius excipi a' cruribus possint. Quæ commissura osse paruo, molli, Chartilaginoso tegit̃, Patellam uocant. Suffragines sinus curuaturarum dicunt̃. Vbi Crus coxarum cõmittitur extremitati, dicitur Cruris Caput. Ibi est genu, Cuius Ossa Pausanias uocat Molas. Posterior incuruatio Poples. unde & XXVIII. Plynius, Poplites inqt, alternis genibus imponi. Ipsum aũt crus ossibus constat duobus. Alterum ab exteriore parte supra positum est, & uocat̃ Paracnemiũ, Parastata uero in Iumẽtis, Vegetio tradente. Ab priore alterum, Cui Tibiæ nomen est, græce autẽ προκνήμιον dicitur. Sub crure pars uocatur σφυρὸν, Vnde nomen calcaribus lingua uidetur dedisse uernacula. Encentridas nuncupant Græci, Sicuti meminit Pherecrates, & Author est Iulius Pollux. Vtrinq; prominent Astragali, quanquam non sunt in homine Tali, In quos Peronæ desinunt. Sunt uero Officula, quæ item Paracercides nũcupantur, qa prope' est Cercis. i. radius. Sic. n. item dicit̃ Os maius, quod totum fert crus. Peronas ẽt Steringas appellãt nõnulli. hinc datum Peronibus nomen. Nerui lati a' Poplite orsi, ac in calcem producti uocant̃ Tenontes. Sphyron alio uocabulo Pezam dicunt. unde Argyropeza Thetis apud Homerum, ueluti argento similes habens pedes. Quibus introrsum obtorta sunt Crura, authore Polluce, nuncupantur Rhæbi. Quibus uero extrorsum, Blessi. Cruris uniuersi pars anterior Anticnemion, posterior Gastrocnemion. i. Cruris Vẽter. Nos Surã noiamus. Totum uero ex Coxa ꝯsurgens, & crure, Sphyro, pede, Scelos nũcupat̃. Coxa cũ crure tñ dicit̃ Colõ, & Colyma. Calcaneũ aũt Scelis, & Pterna, quasi Patera, qm̃ πατεῖ ἔραν. i. ꝓculcat terrã, ut ꝓbat Eustathius, unde & Pterna Ciuitatis apud Lycophronem ꝓ basi. Obiter notandum hinc Periscelidas dici, quæ uulgo Gremialia, uel Trauersias dictitant. nam & Mẹnander puellas gestare periscelidas scribit. Quod propter illud Oratii ex Epistolis insertum uolumus.

Nota refert meretricis acumina, sæpe Catellam.

Sępe Periscelidẽ raptã sibi flẽtis. Pes aũt totũ id uocat̃, qđ Astragalis subest. Mons pedis añ digytos ossibus ꝯstat, & neruis. Mõtis anterior ps ab digytis Tarsus dr̃ ẽt apud Homeꝝ. Inferna pedis portio uniuersim qdem Tyloma, Quod digytis ꝓminet, Pedis pectus, uel Prosthetis dr̃. mox est Concauũ pedis. Pelmata Rhazes interpretat̃ Dorsa pedũ, Alii Plantã. Cauitates aũt Cotylas uocãt nõnulli. Sub digytis, quę fit scissura, Chimetlon noiat̃. quo uocabulo ẽt locũ ipm putãt aliq intelligẽdũ. Chimetla χίμετλα, inqt Medicinæ tertio Paulus, ἑλκώδεις εἰσὶ διαθέσεις. i. ulcerosi affectus ĩ manuũ digytis, ac pedũ, hyemali tpe. Marcelliõ medicamẽ ad hoc gen⁹ celebre Gręcis est. Cõtingit in plerisq; ptium corpis, Sed in iis, quæ motui subseruiũt præcipue. Neruoꝝ reuolutionẽ ex pcussu, uel labore, Gãgliõ uocãt. i. γάγγλιον. Pes uero ẽt Basis uocat̃. Scribunt Gręci, Pittacũ ab Alcæo appellatũ Sarapoda, qđ latos pedes traheret. Nec non Choerapoda, quod Vlcera in pedibus sentiret, quæ uocant Choeradas. Hanc quoq; partem unguentis linere, Luxuria excogitauit Athenis.

¶ Inferiorum proportio cum Supioribus. Quosdam pedibus mira efficere. Pedum ratio. Cur inferna mulieꝝ crassiora. Colon. Iphiclus unde. item Colias Venus. Scarthmus. Chiræ quid. & Chiropodes. Cap. XLII.

C Æterum singulari dignus admiratione tãti operis artifex infinitus, Qui ut superna mundi minoris affabre, ac summa cõpegit pfectiõe, Ita ne in imo qdẽ eius desyderari est passus qppiam. Nã hæc utique ad pgressionis motũ ɔtributa potissimũ agnoscimus. Sed tñ ita, ut cum supiorib⁹ pleraq; magnã habere cognationẽ intelligant̃. Quippe manui cũ pedib⁹ insignis pportio inest, q̃q̃ adsunt pedib⁹ digyti ad figẽdum fortius, Manui uero ad apprehẽdẽdũ. tãta pminet tamen similitudinis uis, Vt Quosdã natura manibus mutilos pleraq; pedibus exeq, quæ manibus solẽt alii, maxima omniũ, q inspectarẽt, admiratione, Visos a se, sint q prodant. Etenim pedibus scripsisse, ligna conscidisse, atq; etiam nesse, ac id genus implesse multa. Cuius rei ita demum solida ɔtinget admiratio, si fuerimus exactius cõtemplati, Crura, Brachia, Manus, Pedes, mẽbra esse laxaꝝ cõpagum, musculis suffulta ad motus tres, Arrectiõis, Cõtractiõis, Circũductiõis. Hoĩs uero pes singularẽ præfert naturæ in eo quoq; puidẽtiam. Nã hic Corporis reliq rõne analoga uidet̃ amplius excreuisse, Sed id, ut possent duo incumbenti oneri sufficere. proinde longiores aliquanto cæteris, latiores'q; facti. Inter polypoda nullum est, quod uicenũ excedat numeꝝ. Vno tantũ pede nullũ item moueri ɔtinue potest. Vnde Monosceloꝝ historia cõuincit̃ Vana, Sicut & Sciopodum. Qui si cõperirent̃, inutili prorsum onere præpedirent̃, cũ robur in pedibus reqratur, & leuitas. Digytoꝝ quoq; ratio seruata est sũma. nã nec oblongi æq; sunt, ac in manib⁹, quaꝝ iu eo pcipuũ munus, ut apprehendãt. Sed breues nõ tam ad spẽm, q̃ ad usum aliquẽ, ut nisu ɔcitatos in cursum iuuarent. Etenim pressis in humũ digytis, miꝝ est, q̃to tutius totũ ppellat̃ Corpus. Adde, qd̃ pedis in ptes nõ disiecti portiõe affecta, totus ɔsentiret. id qd̃ minus modo fieri põt. breuitas etiã adminiculo est nõ paruo, ut oblædi possint minus. Sciẽdũ & illud, qd̃ antea quoq; attigim⁹, Inferna mulieꝝ magna pte crassiora esse, In Viris aũt Supna. ratio uero in frigiditate est, & calore. Nã frigidiore muliebri natura, alimẽti, unde augescit Corpus, portio minima surrigit̃, qd̃ efficere calor põt. residẽs uero in imo, id corpulẽtius efficit, & auctius. In marib⁹ aũt ɔtrariũ euenit, Siqdẽ caloris copia delata sursum nutrimẽti ps magna, ibi effectũ ostẽdit ampliorẽ. Bisulcũ græci nũc δίχηλον uocãt, nũc λοχλῦ. Quæ usu pedũ caret, Apodũ Vocabulo significant̃. & inde Auiculis inditũ nomẽ, quas alii Cypselos uocãt, hirũdinũ specie. Psellus in libro de Victus rõne Trogletas nũcupat, qa in foraminib⁹, & cauis fere latitẽt. Pedẽ Grçci πόδα uocãt a qescẽdi rõne, ἀπὸ τῦ παύειν. Vel ab πόρος, qd̃ meatũ signat, elisa litera. ρ. & ɔtractiõe duplicis Vocalis in ω, q mos græcis frequẽs. Vocat̃ & ps ea κῶλον pprie. unde et Iphiclus dr̃, quasi Iphicolus ex pedũ celeritate. Sed & Colias Ven⁹ non aliũde corriuat̃, cui tẽplũ, & cognomẽtũ ɔstituit adolescẽs Atticus puellç tyrrhenæ bñficio Cõpedib⁹ exolutus, qbus tenebat̃ captiuus. Pes itẽ dicit̃ qñq; σκαρθμός, ut inqt Eustathius, q̃q̃ Vox ea & cursũ signat, ac Basin. Est ab pte hac puerbiũ elegãs, ab Citharœdo usurpatũ Stratonico. Minnaco siqdẽ sup musica cũ eo disertare ingresso, nõ intẽdo inqt, qm̃ ἀνώτερον τῦ σφυρῦ λέγεις. i. supra talum dicis. Deniq; in pedibus quç fiũt rupturç, uocantur Chiræ, unde ita affecti Chiropodes nuncupati, uelut Rhagopodes.

¶ Hypoglottides. Antiades. Paristhmia. Carotæ nerui. Caroticæ uenæ, & Sphragitides. Celsi locus restituit̃. Hyoides os. siue Parastates. Fistula Colli duplex. Stomachi ratio. Caput XLIII.

C Æterum opinor, diu iam, multum'q; in extimis humani corporis elaboraui/mus. proinde peraccommodum uidetur, eiusdem intima, qua poterimus breuitate, recensere. Vt cum subiecta oculis omnia fuerint, agnoscamus deniq;, quç sit diuinæ maiestatis ratio in struẽda qualibet pticula. Igit̃ summa repetẽtes, ab Collo ordiemur, qm̃ de Capite satis multa cõpegimus. Sub lingua ergo sunt, quç uocant̃ Hypoglottides, qbus cohæret. ab iis a laterib⁹, quæ prominent

Carnes, Antiades nuncupant̃, & Paristhmia. Subiacẽt rubedine qdem consimiles, uerum auctiores, orbiculatiores'q̃, quæ dicunt̃ μῆλα. i. mala. Sunt & in Collo nerui utrinq̃ ualẽtes, sine qbus sustinere caput nõ possent Ceruicis Vertebræ. Tenõtes uocant̃ ab rigore. Celsus lib. viii. Cerotas nuncupat, qua in parte Hermolaus Barbarus, Vir singularis ingenii, & doctrinæ multifariæ, deluxarã, subdititiam'q̃ dictionem arbitratus, ea expuncta, substituit ipse Tenontas pro Cerotis. Ego, & si primæ notæ Viris semp assurgo, publico tñ bonaꝶ literaꝶ emolumẽto, nõ Tenontas sufficiẽdũ puto, Sed Carotas, aut Caroticos, Et id magnis fultus authoribus. Siqdem in libro de Iuuamẽto Anhelitus, author Galenus est, Caroticas appellari Venas, quæ in Collo sunt, quas siqs comprimat, corruat homo dormienti assimilis, sequatur'q̃ Corporis totius immobilitas. unde & inditũ nomen, nã κάρος græce soporẽ signat, ac ebrietatẽ, Sed & apud Apolloniũ in Argonauticis Vertiginẽ, ut alibi ꝓbabimus. Caroticas itẽ Venas nõ ignorauit tertio de animaliũ historiis Aristoteles, Et qua scindunt̃ primũ, Sphragitidas appellari scribit. i. Iugulares, ut uertit Theodor⁹. Adde, qđ libro quarto idem Celsus ita scribit, In dextra, sinistra'q̃ circa Guttur Venæ grandes, quæ Sphragitides noĩantur. Item'q̃ Arteriæ, quas Parotidas uocant, sursum ꝓcedẽtes ultra aures ferunt̃. Vt qs interpretari possit, corruere hominẽ non tam Venaꝶ compressione, q̃ etiam Neruorum istoꝶ oblæsione, q̃n eadem habent̃ parte, ac situ. Aut si nõ ab effectu, ab conuicinia saltam sciat nomenclaturã. Sed redeo, unde sum digressus. Antiadibus subest Os, quod ὑοειδὲς uocãt, ab literæ imagine. Herophilus, qa assistat Antiadibus, Parastatẽ nominauit. Sũt porro' Itinera duo, Alterũ asperã uocant Arteriã, Alteꝶ Stomachum, ut putat Celsus. Arteria exterior ad pulmonẽ, Stomachus interior ad Vẽtriculum. Illa spũm, hic cibum recipit. Lactantius Spiritalẽ, & Cibalem uocat fistulã. Sed Gurgulionẽ etiam, qua commeat Spũs. Quem Celsus uocat Stomachum, Alii Gulam, Sicut Arteriã Guttur. Hæc corpore constat Chartilaginoso. neq̃. n. spirandi tantũ causa est, Sed etiã uocis, quod aũt sonet, læue, ac solidum esse, oportet. Gula uero ex neruo ꝯstat, & carne. ex neruo qdem, ut extendi possit, ingesto cibo. ex carne, ut mollis sit, & cedat, nec lædat̃ defluẽtis cibi aspitate. Epiglottidã uocant minorẽ linguam, quæ duabus sit interposita fistulis duplici ope, Nam inter epulãdum opit arteriam, ne spiritu, ac uoce illac meãte, si cibus, potus'ue in alienum deerrauerit tramitem, torqueat. Vbi uero Spũs tãtum, aut Vox cõmeat, Gulam integit, ne restagnatio intem pestiua Alui obstrepat. Stomachi nomine Plynius postremã Gulæ partem accipit, cui mox adnectat̃ Vẽter. Nerui in Stomachi Lateribus uocant̃ Toni. Vbi cohæret Stomachus Ventri, dicit̃ Os Ventris magnũ. Oesophagus etiam Stomachi appellatio est, de quo dictũ est. Sed Iuniores barbare Isophagũ uocãt, quo noĩe Gulã intelligũt, qua defluat in Stomachũ cibus, Vbi ẽt ꝯficiat̃. Lactãtius hãc partem Aluũ appellat. Plyni⁹ alui noĩe accipit eam portionem, in quã medio adnexã Vmbilico delabant̃ cibi iam in Ventre ꝓcocti, Qui sit Terrestrium qbusdã dẽticulatæ aspitatis, aliis cãcellatim mordacis. Hũc Stomachi appellatione oẽs fere intelligũt. Nã & Galen⁹ Os Vẽtriculi inqt, ut Veteres καρδίαν appellabãt, Ita nr̃a tẽpestate Stomachus uocat̃. i. Gula. De eo lib. de aĩalib⁹ decimo sic ꝓdit Auicẽna, Stomachi ima esse carnulẽta, ut ĩde ad ꝯcoctionẽ uberior suppetat Caloris uis. Os uero neruosum fieri, ut exactior sit ibidẽ Sensus. illuc uero ab medulla cõmeare neruos magnos, Vt sentiat̃ fames, & inanitio, qua obueniẽte, expgefaciat aĩam. Perficit uero cibos Stomach⁹, tũ insiti caloris potestate, tum aduẽtitii, adiacẽtibus Splene, ac Iecore. Vbi uero incisos ferro uiꝺ maꝶ Stomachos, Homer⁹ canit, nõ utiq̃ pars, quã ꝓstruximus, intelligẽda, sed eius tẽpestatis more, Infima gutturis, Bronchi'q̃. Stomachi λαιμὸν cum audis, Gulę intima intellige, aut Ventris os.

¶ Intestinorum ordo, & Vocabula. De Lactibus, Choladibus, & Mesenterio. Mesarch⁹, Omẽtum qđ. itẽ Enterione, & Enterionis. Paraphyades. Cap. XLIIII.

B Ventriculo excipiunt Intestina, ex quibus pleraq̃ multis implicantur orbibus, ne semper assit cibi appetẽtia, ne'ue alimenti inopia ppetuo famescam⁹. ideo cauit Artificis ꝓuidẽtia, Vt inibi moram duceret nutrimẽtum, donec Iecur necessaria seuocasset, sicuti docuit Auicẽna. alioq̃ edẽdi desyderiis semp infestaremur. Ergo ima Ventriculi pars paulatim in dexteriorem conuersa

partem, in summũ intestinum coarctat. Id Pylorum Celsus uocat, quoniam portæ modo in inferiores partes, quæ excreturi sumus, emittit. græce apud Pollucem scribit πυλωρός. Galenus Pylorũ esse ita nominatum scribit, siue pro ima Vētriculi parte, siue pro intestino huic adnexo accipiat, ut ueluti Ianitor iustus nihil pmittat exire, qđ non fuerit prius in Chylum cōuersum, atq; ꝯcoctum. Talem aũt Chyli bene cōcocti substantiam certum est p pylorũ ad inferiora diduci, nō ut excernat, Sed potius ut intra corpus retineatur, ui Hepatis in sanguinē trāsmutāda. ex quo omnia mēbra debēt nutriri. Quo nomine Libro de Vtilitate partiũ q̃nto apte pnuntiat, Intestina nō esse supfluitatũ excretiōis, Sed alimentorũ potius instrumenta. Illud sciendum, Ab Galeno, & Auicēna Pylorũ, seu Portonariũ, ut Recentiores uocant, inter gracilia nō numerari intestina, Sed ex illis primũ uocat Galenus ἔκφυσιν .i. Exortum, qa ex pyloro primũ exoriat, aut Dodecatylum, seu, ut nunc dicimus, Duodenũ ab digytorũ mēsu duodecim. Omnino Pylorũ in imō Stomacho foramē accipiunt, cui primum adnectat Intestinum. Ieiunũ quod uocāt intestinum, dictum græce Nestis .i. νῆστις. quoniã minus implicitum nunq̃ quod accipit, continet. Sed ad inferiora ptinus trāsmittit. Inde Tenuius sequit Intestinum in sinus uehementer implicitũ, qua ex causa uocat a Græcis ἕλιγμα, quia ἑλίσσειν signet circũuoluere. Helicem Aristoteles dicit .i. clauiculam. ἕλιξ uero dicunt Græci reuolutũ Pampinũ. Hederę spēm Dioscorides. Nam ἑλίχρυσον Hederę uocant florem, ἄνθη ἑλιχρύσου καλίγκιον. hæc tria Plynius Lactes uocauit, in hoīe, & Oue, q̃q̃ Suetonius in Vitellio Murenarũ Lactes etiam uocat. Sicut Spartianus in Lupis quoq;, qbus rusticos pauerit Heliogabalus. Quidam Lactiũ nomine pinguia intelligunt intestina, ut inqt Probus, Vnde apud Persium Lactes uncti. qdam etiam mēbranas, qbus mutuo nexu implicent intestina, quæ χολάδες item dicunt Græcis, qm̃ in ea corriuet χολὴ, idest bilis, quã uocant Xanthã .i. flauã, quæ excalfaciēs, acrimoniáq; irritans, uelut pruritu ad superfluitatũ excitet egestionē, ut ipsi interptant. Porro Ieiunũ Intestinũ Varro hilã, siue Hiram uocauit, Ab hilo, hoc est minimo. sic.n. uocat, qđ grano fabæ adhæret. Mesenterium dicit, quo Lactes inuoluunt, ne ꝯtactu Spinę duro lędant. Pollux aũt sic, Mesenteriō pellicula est ex Venarũ, neruorũq; cōplexu, Rhenibus, ac Ventri pxima. alimētum in Hepar emittens. Macrobius Mesenteron p intestino accipit, ita distribuens, Intestina principalia tria, unũ Dissipiũ uocat, quod Vētrem, & cætera intestina secernit. Alterũ mediũ, quod Græci μεσέντερον dicũt. Tertiũ, quod Veteres Hiram uocarunt. Cuius authoritatis fulcro cōmunitus miror minus, Theodorũ Lactes p Mesenterio accepisse, etiamsi ab Hermolao plurimũ uellicet. Dici uero Mesenterion in Anatomicis libris Galen[9] scribit, qđ in medio sit intestinorũ collocatũ. Sicuti & Mesarchon uocāt item Græci, qm̃ oēs, quæ ad ipsum ex Hepate Venas, ferunt, unà cũ adiacētibus arteriis circũquaq; ambit, & cōplectit. Mesenterion Latine Medianũ recte dixeris. Apophyades apud Aristotelē sunt Intestinorũ Appendices. Sed & Ecphyades dicunt q̃nq;. Sunt & in pedibus plerũq; Paraphyades, quas uelut Surculos dixeris, & ppagines. Sũt Qui affectionē quãdam ad Mesareum ptinere autumēt, Vocētq; ita Laborãtes Mesaraicos, qđ Cibum aĩaduertãt p Venas Mesareo, & Mesenterio intextas trãsmitti de more haud posse. Iecur qppe Mesarei Venis pinde utit, ac manibus, Quæ ex Ventriculo suggerãt ei cibum. At ũ falli uident, si Medicis credēdum eminētissimis est, Veluti si Manus eorũ, quos Syncope pstrauit, Cordis, aut Gulę uitio, affectas arbitrere, quod ꝯsueta cessèt functio. Sed ad tenue intestinum redeo. Id in duos desinit fines. Alterum uocant Colon, & Ventrem inferiorem, Quem Homerus Niæram nominat, hoc est νείαιραν. iacet autem dextra potissimum parte ad hypocondrium. Et quia ibi sit maxima dolorum causa, putant Grammatici, inde κολάζεσθαι Verbum deflecti, quo supplicii significatur irrogatio. Altrinsecus uero, quod tenui cohæret intestino, Cæcum uocatur Intestinum. Ideo sic nuncupatum, quod a Dextra parte incipiens, in sinisteriorē peruium, & Longum est. in dexteriorem non est. At id, quod peruium est, late fusum, atq; sinuatum post multos anfractus deniq; dextra recuruatũ in imo dirigit, qua excernit. Et pinde ibi rectum uocat Intestinũ. Plyni[9] pte infima Colon Cōstituit, qđ latine uocet Ile. Oĩa uero hæc ꝯtegit omentũ .i. ἐπίπλοον, ex interiore parte læue, ac strictũ, ex supiore molli[9]. Cui adeps quoq; inascit, Qui sensu itē sicut Cerebrũ, & medulla caret. Tunica inqt Pollux, ab Rhenibus ad oĩa, quæ digerit intestina, nũcupat Peritonæum. Deniq; Intestina Græce dicunt ἔντερα. unde Enterione,

Lignorum

Lignoꝝ quorūdam medulla, quæ tibiis faciendis, aut id genus aliis eximi pleruncq; ſolet. ἐντεριώνης apud Ariſtopanē ἐγκοίλια ſignat.i.nauiū interna, aut ligna, quæ ab Carina ꝯſurgunt. ἐντερόνεια ꝓnunciāt alii. Eοτερα τῆς γῆς dicunt̃ terreſtres uermiculi qdā. Dyſenteriā, Galeno interprete, dicimus nō modo ubi exulcerant̃ Inteſtina, Sed & eam, quæ Cruenta ob excretoꝝ ſpēm nominat̃. Nec ab inſtituto diſſentaneū ita fuerit, ſubnotaſſe illud quoq;, In ſublimioribus Inteſtinoꝝ partibus euenire qnq; dolores eminētiſſimos, grauiter Vomitu infeſtantes, Nōnullis deniq; Stercus etiānum reiectantibus, Vt Vix unq̃ euaſerit qſpiam. εἰλεὸν,, hoc eſt Voluolū uocant. Nōnulli etiā χορδαψὸν, cū ſe tumor oſtētat aliqs in tenuiū Inteſtinoꝝ portione, Vt uideat̃ Spiræ imaginē præferre inteſtinū. Ab inflāmatione autem Vel aridi Stercoris obſtructione uſuuenire id, deprehēſum Veteribus eſt. Meminit poſt alios ēt Paulus Aeginita, Mortem huiuſmodi uocans οἴκτιστον, Medicinæ tertio.

¶Pulmo qua naturæ prouidentia factus. Cur Latini, & Græci Pulmones quandoq; dicere malint, quàm pulmonem. De Branchiis piſcium. Qui Pneumonici, ſeu Pulmonarii.

Caput XLV.

Icebamus in præcedētibus, meatuū, quos in collo recognoſcimus, uonum ad Ventrem produci, ad Pulmonē alterum. Et iam priori sōnē cum inteſtinis
d omnibus, ut ooſtra tulit imbecillitas, executi ſumus. Nūc conſentaneū uidet̃, reliqua pſequi ordientes ab Pulmone, quod eſt Aeris coocepraculum, & ſpiraodi artifex Officina, Vode alitur anima, Sicuti cibis corpus. Eſt igitur deſtinato muneri ita contēperatus Pulmo, ut eſſet oatura ſpongioſus, & fiſtulis inanibus cauus, Ideo'q; Spiritus capax. A' tergo ſpinæ ipſi iungitur, atq; in duas fibras ungulæ bubulæ modo diuiſus. Propterea Cordubenſis Moyſes Aphoriſmorum particula prima, Eſſe pulmonem ex membris iis ſcribit, quæ duplicia ſunt, quáuis Vnitatis ſpeciem præferant. & primo de animalium hiſtoriis Ariſtoteles, eſſe inquit, bipartitus pulmo omnium expetit, uerum in iis, quæ animal generant, diſtinctio noo æque apparet, minime'q; io homioe, Eſt.n. hic ſimplicior, nec ita multifidus, ut nonnullorum procreantium animal eſt. Cæteꝝ ad Pulmonis media delabens panniculus, quem Iuniores Mediaſtinum uocant, manifeſto diſtributionē eius in duas quaſi alas indicat, ut author Albertus cōprobare uidet̃. Ratio autem eſt, Corporis io dextrum, Siniſtrum'q; partitio. Vtrūq;.n. ſibi ſimile expoſcit. Addit Auicenna, datum id ab Naturæ ingenio ſagaci, ut ſi io parte una ſeſe oſtētarit affectio, nihilo minus citra noxam altera corpus anhelitu recreet, ac confoueat. Quæ cauſa ioquit, etiam duplicauit aures, Oculos, nares. proinde alterutram partem pulmonis biſariam etiamnum, ſi attēdas, diſtribui, ac duos præferre Lobos, ut affecto uno, ſupſit incolumis alter. Ex iis, quæ aſtruximus, manifeſtū fieri arbitror, Cur Plato io Timæo, & Ariſtoteles quādoq; Pulmones multitudinis numero dicere malint, quod & Plautus in Curgulione facit. Et de natura Deorū libro ſecūdo M. Tullius. Sed Grāmatici intra pelliculam ſe continentes, iſta minus penſitarunt. Qui pulmonē ſanguinis expertem dicunt, ex Medicorum ſentētia falli uident̃, quia in diſſectionibus ouſquam appareat. Sed perire illum, certiſſimum eſt. Cōtineri uero ſanguinē, tum Venis magnis, quæ in eo deprehēdantur, tum ſubſtātia ipſius, eo tamē interſtitio, quod q a' Venis pulmonis profluit ſanguis, fluitantē modo ſpumā habeat. Qui aūt ex ſubſtantia demanet, ubiq; ſit ſpumoſus ſummo, medio, imo. quooiā propior eſt alēdo pulmoni, q omnino ſpumoſus eſt, atq; inde bene digeſtus, qui'q; mox in Pulmonis tranſeat ſubſtātiam aptior. Spumoſus uero pulmo eſt, tum Aeris copia, tum qa bilioſo ſanguine connutrit̃ plurimum. Quæ pulmonem inquit, Ariſtoteles ſanguineū habeot, Caloris exceſſu, qui in eo ipſo membro continetur, ſitibunda præcipue omnium animalium ſunt. Quæ uero non ſic, parum bibunt, quoniam fungoſum pulmonē habeant. Porro' Philoſophi Pulmonem Cordis uocant flabellum, ac uētilabꝝ, quo calorem Cordis refrigerari, neceſſe ſit. Oīa, quę ſpirant, tradēte Ariſtotele, Pulmonē habēt. Ideo'q; piſciū nulli pulmo ineſt, ſed pro eo brāchiæ. Quāquā nō me fallit, ab Ariſtotele Plynium diſſentire, dum poſſe piſcibus ineſſe ſcribit, Viſcera alia, quæ ſint pulmonis analoga. Sed in libro de morte, & Vita philoſophus idē ꝓbat amplius, nullū eſſe animal, qđ pulmonē ſimul hēat, & brāchias. Qm̄ ſit pulmo reſpirandi organū ad cordis euētationē, aere attracto. Brāchiæ uero inſtrumētū aduocādę deſti-

natum aquæ ad idem opus. Cui unum per se membrum sufficiat. Cum.n.opus sit unum, Vnum item esse Organum modo debet. Et qa ab natura nil frustra produci consueuit. Cũ una sit satis omnibus euentatio, aut ex aere proueniens, aut ex aqua. Vnũ tantum ad hoc cõstitui debet membrũ, non duo simul. Ab hoc uero spirandi usu apud Græcos Pulmo nomẽ habet, dictus πνύμων. Vnde & Pneumonia, siue Peripneumonia nuncupatur Pulmonis inflammatio. Qui ita affecti sunt, Pneumonici uocantur a Plynio, & Celso. Pulmonarios non inscite interpretari possumus, Columella docente. Quoniã uero Pulmonem esse Cordis Culcitram, scribit Auicenna, iure Caput sequens illi dicabitur.

ℭ Cordis ratio. Item de Ventriculis Cordis disceptatio nõ inelegans. Cap. XLVI.

Or in utero nascentibus formari primũ, traditum ab naturæ prudẽtibus est, Semen quippe Maris in uulua conceptum resoluitur in spiritũ. hic uero men
c struo sese insinuat humori, atq; ibi domicilium quodãmodo struit, quod est Cor. Sed & ibidem mox reliquorum consurgit generatio. eandem porro & Exanguium esse rationem uolunt, in quibus non Cor quidem, qđ illis abest, Sed Cordis analogon producit primo. Est uero Cor, ut Galeno tradẽte ꝯdiscimus, omniũ uiscerũ, & mẽbrorũ Corporis radix prima. Vitæ, Caloris innati, ac uitalis fons. Id, ut Peripateticis placet, ita se in humano corpore habet Sicuti in Orbe Intelligẽtia prima. & est ueluti qdam Microcosmi Rex nobilior. proinde est illius Substãtia solidior, duriorq;, cum ut affectionibus, nocumẽtisq; minus foret obnoxiũ, tum ne Spiritus, calorq; uitalis omnino euanescerẽt nullo cohibiti solidamẽto, sed raritate, molliciéq; efflati. Quod tñ nõ ꝯtigisse, fatendum est, ex terrestris firmitatis redũdantia. tunc.n. nimio plus aresceret, neq; sanguinis concretione sola, ut in aliis, nimis nãq; sic remolliretur, qđ in Hepate ꝑspicuũ fit, ac Splene, Sed caloris præpotẽtis ui globãtis dẽsantisq; mutuo partes eius. Locus uero, ac situs eius sedem obtinet principalem. in medio nãq; positum est, ad supna tñ amplius, q̃ ad inferna. item'q; in antica uergens magis, q̃ in postica. Quippe nobilibus nobilem quoq; sedẽ elargitur natura, ni grauius qd offecerit, præpedieritue. Venarũ esse principiũ Cor, liquet, tum rõne exuberantis ibi caloris, tum qa cum ꝑ cętera uiscera Venæ trãsigant, nulla ꝑ Cor tẽdit. Porro' mediana Cordis spissa, caua'q; sunt, plena et sanguinis, ueluti ducãt inde initia Venæ, Ob id'q; excauatũ intus, ut sanguinẽ ꝯtineat, ut'q; caloris seruare principiũ queat. In hoc absq; Venarum ꝯceptaculis subsistit sanguis, In reliqs fere' Sinu Venoso ꝯtinetur. Sed recte utiq;. nam ex Corde corriuatur in Venas. At in Cor necũde ꝑfluere, ꝑspicuũ ẽ, tum ex Anatome, tum qđ in generatiõe Cor ꝯsistit primum, statim'q; sanguinis scatere, aĩaduertitur. Motus etiam tristitiæ, ac lætitiæ, deniq; omniũ sensuũ hinc oriri, eodem'q; deriuari, Peripatetica ꝯsentit Schola. præsto' est & ratio, qm̃ principiũ esse unũ oporteat, quatenus fieri ualeat, aptissimus uero inter omnia locus est medianus. Mediũ qppe unũ est. Extrema Cordis in mucronem turbinantur firmissimũ. Homini tantũ paulo uergit ad læuam, Vt eius partis frigus ꝯtempet. Homini siqdem inter cũcta maxime frigent sinistra. Copia item Neruorũ in Corde est, hinc.n. motus oriuntur, q intẽtione, remissiõe'q; cooriuntur. Cor sine Osse est in omnibus, Eqs modo, & bobus exceptis. magnitudinis id exprimit ratio, Vt sit adminiculi loco, cui innitantur. Vẽtriculus iest triplex aĩalũ Cordi ꝑgrandiorũ. duplex minorũ. unus postremo. Dexter sanguinẽ habet plurimũ, & calidissimũ. q̃ obrẽ pars itẽ dextra calidior. Sinister modicũ, eũq; frigidissimũ. Medius tum copia, tum calore mediocrẽ, Sed puriorẽ. Cæterũ cõmonendi pte hac studiosi oẽs, Iuliũ Pollucẽ secũdo Onomastici, Vẽtres tantũ in Corde duos agnoscere, Quos ipse κόλπους uocat. i. sinus. Itẽ κοιλίας. i. Vẽtres. Quibus Sãguis insit, & Spũs. Sed ille exeat ꝑ Venas, Per Arterias hic. Verũ q in Sinistra inqt, Crassior est, Vt q Spũs sit ꝯceptaculum. Dexter uero tenuior qdẽ, sed spatiis latior, Vñ sanguinis ꝑfunduntur riui. Quid ergo, dicet ne hic, ut grãmaticus, toto, qđ aiũt, Cælo aberrasse? Eũ'q; cũ Philostrato in Ceritũ tabulas re iiciemus? minime uero. Nã Celsus idẽ quoq; ait, & ꝓ Colliget Auerrois Cordis statuit Cauitates tñ duas, & utiq; amplas, in dextra unã, in Sinistra alterã. Inter utrãq; uero Meatus solũ. Qui & Rasis ad Almãsorẽ duos mõ finit Vẽtriculos. Sed nec Galenus in meditullio Cordis uẽtriculũ recipit, sed meatũ, uel foueã. imo uero & i lib. de Anhelitus emolumẽto aptã aduersus Arist.

sus Aristotelem dirigit aciem, qui tres statuerit Ventriculos, cum sensu sit deprehensum, duos modo esse. A quorum altero Vena propagetur magna, ab reliquo Arteria. In paruis autem animalibus unum tantum esse. Propterea miror, Plynium scribere, In maiorum animalium Corde triplex usitari Specu, in nullo autem nõ geminum. Hosce Ventriculos in libro de Sensu, & sensili Arist. etiam Thalamos uocat. Nos decenti metaphora, & Diribitoria possumus nuncupare. Illa uero digna prorsus, quæ non prætereant, Quæ hebeti sensu sint, Cor habere durum, & spissum, Quæ autem sensu ualẽt, mollius. Audacia inqt Plynius, credũtur, quibus paruum, Pauida, qbus prægrande. Sed cur nam sic? Nempe, qđ Affectus, quẽ producit metus, iam iis inest, quoniam calorem proportione cordis non habeant. Verum caloris parum in magno exolescit conceptaculo: proinde sanguis frigidior item cõperitur. Idem in Venis, & Ventriculis Cordis obuenire fere', liquet, Sunt. n. frigidiores Venæ ampliores, & eodẽ modo Ventriculi. Porro' alieni motus calidũ refrigerãt. Plus autem Spiritus in amplioribus est, magis'q; ualet, q̃obrem nullum uenis grandioribus, aut Ventriculis obesum, opimum'q; euadit. Approbant hæc fere' ab Auicẽna, tum in Canone, tum de animalibus tertio et decimo Volumine. Cor inter uiscera omnia nullã prorsus affectionem sentit, & iure id qdem. nam quod principium est, ipsum citra noxam seruari debet, ne illo uitiato, corruant reliqua. Scribunt Græci, Hermogenẽ, cuius de rhetorica libri extãt, multũ præferentes ingeniũ lumen, Cor habuisse hirsutie, ac magnitudine extra mortaliũ reliquorum rationem insigne. Id ipsum fere' de Leonida in Parallelijs Plutarchus prodidit. Idẽ de Aristomene Messenio Plynius. repetitũ quoq; scio ab Maximo Val. memorabiliũ primo. At periti naturalium risu id excipiũt, fabulosum opinati. Propterea in Carmine homerico λάσιον κῆρ, non densum pilis Cor accipi, putat Eustathius, Sed prudens ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα, uti est apud Aeschylũ. Quanq̃ inqt, ex historia in qbusdã repertũ sit pilosum Cor, ut in Lysandro. necnon in Alexandri Cane. Illud uero Platonis, ἔχων τὰς ἀνδραποδώδεις ἐπὶ τῆς ψυχῆς τρίχας, idest habẽs in anima seruiles pilos, In fatuitatẽ rudem Scõma est, quod de Seruorũ ducitur tonsu, q appellat' Thrix Seruilis. Sicuti rident item, quod duplicatũ in qbusdam animantibus dicat' reperiri Cor, quod Plynius recensuit. principium etenim unũ modo esse debet, ut ante docuimus. Aut quod quibusdam defuerit Victimis, hæc. n. citra possibilitatem dici. Ac q; dictari inepte putãt, Augeri id p singulos annos in homine, ac binas drachmas põderis accedere ad quinquagesimum annum. Ab eo detrahi tantundem, & ideo non uiuere homines ultra centesimum annum defectu cordis. Quam rem Aegyptiorũ doctrina contineri, Plynius idem author est.

¶ De Iecore, Pãcreo, Holcimo, ac felle. Itẽ ratio lõgioris, breuioris'q; Vitę. Cap. XLVII.

Mnibus igitur, quæ sanguinis expertia non sunt, duo comperimus necessaria imprimis, Cor, & Iecur, Et Cor quidẽ Caloris ratione, Locum. n. adesse aliquem, quasi lares, focum'q; oportet, quo naturæ fomites, & primordia ignis natiui contineant', seruetur'q;, eũdem'q; tutum esse, ueluti arcem corporis totius, necesse est. Iecur aũt membrum, ut Plato inqt, nobilissimum, Cõcoctionis cibariæ gratia cõtributum esse, dilucet. Illud uero ex Galeni doctrina est, ex Spiritu resoluto ab Hepate in toto effici corpore appetẽtiam oblectantium, seruantium'q;. At animato spiritu exhalante ab felle, indignationẽ ubiq; cooriri. Auenzoar eo libro, quem supra aduocauimus, prodit, Hepar esse p se mẽbrum maxime præcipuũ, Cuius maximi pernoscantur effectus, non aliunde deducta Virtute, Sed ex se ipso propagata. Quod si Vita nobis contingat optabilis, & optima, Iecoris id Virtute fieri, authore Hippocrate. Galenus, & Medicorum fere' uniuersa Schola, Iecur esse præcipuũ Sanguinis organũ statuũt, & Venarũ principium. Siqdem meantibus Stomachũ, & Iecur interiacentibus ascendẽs chylus ad sanguinis formã disponit'. mox ubi Hepar paratum excepit Chylũ, ac uelut subfigurationẽ quandam obtusam, Sãguinis modo speciẽ a' Subseruiẽtibus ei Meseraicis adeptũ, supinfert ornatum, uim'q; ad pfecti sanguinis pcoctionẽ cũ supfluitatum excretiõe. Habet item Iecur principatum Virtutũ circa nutrimentũ opantiũ, qm̃ sit naturalis uirtutis fõs. Admirabile est, qđ hac parte referendũ cẽsuimus. Cum Venetiis Augustini Ducis ex Barbadica gente dissecaretur

defuncti Cadauer, Vt eximerentur interanea, In Hepate inuentus est lapis prope Cystin fellis, magnitudine grandioris oliuæ, coloris serpentini in nigredinem tendentis. Iecur porro intrinsecus cauum, extrinsecus gibbum, quod prominens leuiter uentriculo insidet. & in quatuor distribuitur fibras. Quanq uero quandoq; repertum sit animal Liene carens, uel duplicem habens. Item altero uacans rhene, Quod tamen toto careat Iecore, necdum est compertum, etiam si partem deesse, sit adnotatum. Cui⁹ rei author Arist. est, libro de animalium generatione quarto. Hinc Veterum superstitio Pestifera nũcupabat auspicia, Vbi Caput in Iocinore non fuisset. eo nomine summitatem eius intelligentes, Quæ uocat Græci κυρτά .i. Gibba. Sicut inferiora dicunt σιμά. Maximum inquit Pollux, Iecoris munus est, Alimentum in sanguinem digerere, ac fel, quam χολὴν appellant. Et hanc quidem conceptaculo affundere, quod maximo eius inhæret Lobo. Id'q; humoris nomine Cholen item dicunt. Vnde & Acholon felle carens dicitur. Sũt & in Iecinore, quæ uocantur Pylæ, idest Portæ a' Græcis, q̃bus sanguinem excipit, quẽ Vnius Venæ opera reliquis infundat omnibus. Non omittendum, quod curiosa ueterum sedulitas nobis prodendum censuit. Siquidem locorum captantes salubritatem, pecoribus immolatis, quæ in iis pascerentur, ubi oppida constituere, aut Statiua habere concepissent, ex Iocinoris habitu Aeris modum coniectabant. nam si Liuescens, uitiosum'q; in pluribus compertum foret, Insalubritatis uideri argumentum arbitrabantur, pabuli, & aquarum ratione. Pancreon inter Carnes, & Adenes, idest glandulas medium Lieni adiungitur, & Stomacho, ac Iecori, ab Carne nomen est sortitum. Dignum scitu, Hepatis dolorem ab Archigene dici Holcimon, idest tractorium, & Inhærentẽ, & torpidum, atq; atrocius molestum. At Verbum id, inquit Galenus, insuetum Græcis. Sunt tamen Qui admittãt, Sed pro uiscido accipiũt, Cuiusmodi Viscum est, Vt cuius una parte tracta, insequatur illi cohærens altera. Sub hac uero notione Hepatis dolor dici Holcimos nequit. Sunt Qui Holcimon Hepatis interpretentur dolorem, Cum Hepar uel induratum, uel inflammatum detrahere Iugulum uidetur. Alii cum diuturno laborat morbo. Alii cum mediocri afficitur dolore. Sunt Qui tardum intelligant, Vt Qui acuto aduersetur. Nonnulli urgentem, Alii Vehementem. Deniq; dura Hepatis dispositio nuncupat' Scirrus. Q d' scribit Paul⁹ Aeginita, medicinæ. iii. Ex inferiore aũt parte assidet fel, Cuius folliculus ab Græcis dr̃ Choledochus, q flauũ ꝑtineat humorẽ, pallescentẽ q̃nq; ab Galeno uisum, uel coloris cyanei, aut Isatis herbæ. Est uero aliud nil, quam purgamentũ pessimi sanguinis. Iecur tñ magna ex pte, maximo'q; animaliũ numero felle caret, qd' inspectis Victimis innotuit. In parte quadã Agri Chalcidici Eubœæ fel nullũ pecori est. At in naxo quadrupedibus fere' omnibus adeo grãde, ut qui sacris incumbant, satis Aduenæ nequeant mirari. Qui fellis naturam Sensus alicuius rationem habere, sunt opinati, tota errant Via. Icirco enim esse contributum ratiocinantur fel, ut morsu animæ partem excitet in Iecore sitam, rursum'q; exhilaret laxando. Anaxagoras item per errorem Acutorum morborum causas inde profluere, nobis persuadere uoluit, quoniam eo redũdante inspergatur Pulmo, & Venæ, atque item Costæ. Nam fere' accidunt ea uitia felle carentibus, Sed enim ut bilis, quæ qualibet corporis parte gignitur, excrementitium quiddam est. Sic adiunctum Iecori fel nulli delegatur muneri, sed retrimentũ tñ est. Quibuscũq; Iecur adest salubre, & sanguis id subiens dulcescit, Ea uel fellis sunt expertia, aut id habent, quam minimum. Sanguinis impuritas fellis tum præsentiam, tum magnitudinem facit. Quia uero sedimen fel est, & exuperans, inutilis'q; materia. Inde Veterum nonnulli, Vitæ longioris rationem scrutati, ex fellis uacuitate demanare id sunt suspicati, argumento ex Ceruorum uita deducto. Sed & Delphinus, qui fellis expers item est, longæuus est. Iecoris enim natura pro qualitate sua parum, multum'q; uiuendi rationem habere innexam potest. Medicorum scholæ ita sanciunt, adiumentum ex felle haberi non postremũ, Vt excalfaciat, proinde'q; cõcoctionem foueat secundam, Hepatis innatum fulciendo calorem. Esse nanq; Iecori subiectum fel ratione feruescentis bilis, perinde ac Ignem sub Cortina succensum. Porro' ab eodem profluere non negligendam in eo utilitatem, dum bilem ad intestina transmittit, qua extimulante, celerius fæculentæ materiæ fiat secretio. Bilis uero præfarcto, præcluso'q; meatu, morbum obrepere regium deprehendere Periti, Quem Ictericum quoque dicunt, aut Arquatum, toto corpore felle suffuso.

De Liene

¶ De Liene, Et Risus immodici ratiõe, & Cauniis Lienosis. Asplenon medicamẽtum quid. Cur Traianus Fiscum appellarit Lienem. Cap. XLVIII.

Quidem dum magis, magis'q; mecum repeto diuinæ maiestatis in hominis fabrica exuberantem prouidentiam, nequeo tantæ bonitatis amplitudinem mirari satis. Quæ omnino intactum nil liquerit, quod uel necessitas require/ret, uel ẽt usque ad delitias foret optabile, nedum ad ornamẽta profecisse no bis, satis habuerit. Sed nimia hæc indulgentia sæpe per inscitiam, nequid gra uius dicam, allliditur, quandoq; etiam, ueluti puerulos mollius in sinu parẽtum educatos, p/uehit ad querelas, quod non hoc, uel illud contribuerit nostri Corporis Artifex, Ceu parua sint, quæ modo accepimus. Nam quale est, quod nunc subtexendum est, Lienis emolumẽ tum? Quod parte læua situm aduersus Iecur, Ideo Laxũ mollius'q; est, Spõgiæ quadã ima/gine, sicuti à Cordubensi Moyse proditum scimus, ut facilius Sanguinis crassiorem fecer/nendo, alliciendo'q; repurgaret feculentiam. Sũt ex Authoribus, qui Ioci intemperantiam huius Visceris amplitudine arbitrentur cõstare, quod in naturali historia relatum, non me fallit. At M. Tullius, quãuis sub aliena persona, miratur, unde affluentissimus quandoq; pro ueniat risus, qui sæpe ita erumpat, Vt etiam si maxime adnitaris, nequeas tamen comprime re, quin & latera, Os, Venas, Oculos, Vultum occupet. Author Auicenna est, Lienis Virtu te ex Iecore prolici melãcholici humoris uim tum naturalis, tum accidentalis, idest adusti, nec ratione canonica prouenientis, quẽq; non intendat natura. Euenit id Vi duplici, Hepa tis exigentis à se redundantia, Lienis uero excipientis, plicientis'q;. Vnde prouenit Sanguis benignus, clarus, copiosus, lucidus, Quem esse Risus causam, naturæ rerum periti tradunt. Ex sanguine quippe ita affecto consurgit Spirituũ multitudo, & claritas animam exhilaran tium. Proinde traditum quoq;, meracius Vinum moderate haustum frontem exporrigere, ac lætos reddere, quia inde Sanguinis profluit bonitas. Siquidem humor is egregie dicitur humanæ naturæ accõmodatus. Scribunt item Medicorum sciẽtissimi, Cordis ardores tem perari plurimum atræ bilis frigore ad Lienis conceptacula subductæ. Id uero fieri, Vt Lęua sint dextris frigidiora, quod locali conferre motui plurimum, rationibus colligũt. Ex iis ue/ro omnibus mirari succurrit Erasistrati prudentiam, à quo promptum in literas est, Lienẽ frustra uideri productum, quando nulla prorsum in eo se promat uel operis, uel utilitatis ra tio. Aristoteles quoq; ab sententia eadem uidetur non abiisse longius, cum tertio de parti/bus Lienem per accidens esse necessarium scribit, sicuti retrimenta tum Alui, tum uesicæ, unde fit, ut in nonnullis magnitudine deficiat. Lien uapores inquit, uacantes diuertit, & at trahit ex Ventriculo, & concoquere eos potest. Vt qui sanguineus sit, quod si plus excre/menti affuerit, parum'q; insit Lieni caloris, Corpus immodico languescit alimento, & hu/moris confluuio fit, Vt Lienosus quis euadat, & obdurescat Vẽter. Cæterum id non in po strẽmis dignum occurrit admiratione. Esse quædam terrarum parte hac discernicula, Siqui dem in terra Caria prope' Rhodum Caunii pestilente Cælo sunt, & Lienosi, uulgato apud Strabonem, alios'q; Stratonici Citharœdi sale. Qui illos intuitus Colore admodum uiridi, dixit, hoc illud esse, quod Poeta cecinisset Homerus,

Tale quidem genus est hominum, quale est foliorum.

Cum'q; illum incusarent, quod Vrbem, ut morbidam carperet, Ego inquit, eam morbidam dicere ausim, Vbi mortui ambulant? Prope' Cortynam in Creta apparentem splenem Pe/cora non habent, quod amplius medicorum scrutantes Scholæ, in illis enasci herbam lo/cis, deniq; compertum prodidere, qua uescentia pecora Lienes imminuerent. unde & Lie/nosis curandis medicamen excogitatum, quod ex re Asplenon Cretenses dicunt. Elegan/tissimum est & illud, quod in Iuliano Sextus Aurelius prodidit, Traianum exactiones im/probãtem, detestantem'q; solitum dicere, Fiscum esse ueluti Lienem, quod eo excrescente, Artus reliqui contabescerent. Prius uero q̃ hinc digrediar, Platonis quoq; sententiã collibu it apponere, Proximus inquit, Iecori locatus est Lien, ut purum hoc semper, clarum'q; red/dat, & modo speculi nitens, atq; perspicuum, ad imagines exprimendas accommodatum. Crassissima uero in Liene Portio dicitur Visceris Caput. nominatur & Splenium. σπλην/ιᾶν apud græcos est Splenis uitio, seu Lienis laborare.

¶ De Rhenibus. Perinephra. Grammaticorum defensio in Rhenum etymo aduersus Philosopbos. Rhenum uitia, & uocabula. Cap. XLIX.

r Henes uero quonam & ipsi ingenio producti? aut q̄ mirabili usu? bi Lumbis, ut credit Celsus, sub imis coxis adnectunt, parte quadam resimi, parte globati. Venosi porrò sunt, & Ventriculos habent, ac conuelantur tunicis. Rhenes nulla baberi necessitate Aristoteles putat, sed ut melius, & locupletius sit. humoris enim excrementitii gratia, qui confluit in Vesicam, adiunctos esse ex sua natura, in quibus plus eiusmodi sedimenti fieri solet, Vt Vesica melius suo munere fungeretur. Dexter in omnibus, sicuti repetit Auicēna in animalium historia, superiorem obtinet locum, minus'q; pingui obducitur, & siccior est. habent sinum exiguum, à quo meatus duo insignes ad Vesicam defluunt. Alii etiam ex Ahorta frequentes perueniunt. Rhenum igitur munus inqt Galenus, est, quod in sanguine serosum est, ab Hepate attrahere, ut exuperantia humoris aquosi sequestrata, corruptionis absit discrimen. Quanquam sunt etiam num, qui ab tota substantia eiusmodi fieri attractum putent, suffragante Iecoris ui expellente. diuersum uero in Corpore sunt sortiti Locū, non absq; prouidentiæ ratione, Verum ne eregione cōstituti sibi inuicem officerent, minus'q; ob id destinatum implerent munus. fuit & in sinistro ratio peculiaris, ne si altius assurgeret, ab Liene comprimeret, qui sinistris maxime accumbit. Ita in structuræ huius ratione nil se ingerit fortuitum, nil quod Sapientiæ summæ maiestatem non præferat amplissime. Sicuti quod Visceris huius Caro densior, cōpactior, solidior'q; est, nequid exugeret, præter serosam sanguinis tenuitatem. neq; enim bilem atrā aduocat, non pituitam, Quibus crassescētibus oblædi posset, præfarctis, occlusis'q; meatibus. Porrò soliditas alterum quoq; parit propugnaculum, ne Potus retrimenta acuta, mordacia'q; quid ualeant labefactare. Sic deniq; ualidius suo defungi munere potest. Nā rarescente uiscere, aut aliquo modo ex affectione facto imbecilliore, impurior profluit Vrina, Carnium recentium loturæ consimilis. Id ipsum & affecto Hepate prouenire, exploratissimum est, Cum sanguinis uis maior in Rbenes defertur. Duo porrò sunt, tum ratione, quā in aliis antea protulimus, tum qa defluentis humoris copiæ par non fuisset unus. Q d' si formа ampliorem natura produxisset, non paruo statura fuit magnitudo ea Corpori, non ita late patenti, fuso'q;. περίνεφρα dicunt Græcorum Scientissimi, quæ Rhenum obesitate opplentur. Grammaticos incessunt ex Pbilosophis nonnulli, Qui Rhenum etymon scrutati, ἀπὸ τοῦ ῥεῖν, idest ab defluxu obscœni bumoris nomen deflecti opinantur. non recte inquiunt, quippe Riui bumoris eiusmodi Spinæ altrinsecus cohærent, & sunt ab Intestinis separati. Cæterum Viri doctissimi, aliud est de natura disertare, Aliud dicendi perpēdere rationes. Vos humoris obscœni appellatione geniturам accipitis, Nos Vrinæ sedimenta. docere Vos id Lactantius potuit sic scribens, Vena in maribus, quæ seminum rationē continet, duplex est, paulo interior, quā illud bumoris obscœni receptaculum. Et ne addubites, paulo ante mentionem de Vesica fecerat. Ex caloris postremo redundantia urinæ consequi incontinentiam, stilicidia'q;, traditur. Rbenū morbus dicitur utiq; Nephritis, sæpe lapide magnitudinis uisendæ, uel in Rhenum altero, uel in Vreteris inorto, impacto'q;. A' quo prouenit Colico baud absimilis dolor. νεφριτικὰ inde dicuntur φάρμακα. Est & Rhenum affectio, Quā Matellę intercutem nōnulli uocant, Vrinę ꝓfluuiū Alii, Aut Diabeten, & διψακόν quoq;. Verum rara est boc genus Aegritudo, Sitim parit extra modum, Vnde dicitur Dipsacos, uti Author est medicinæ. iii. Paulus Aeginita. diffinitur ab eo, ταχεῖα τῶν πινομένων διέξοδος, Vnde & διαβήτης nuncupatur, uelut transitus, ἀπὸ τοῦ διαβαίνειν.

¶ Vreteres Venæ, siue Vranæ. De Vesica, & Vesicæ affectionibus. Cap. L.

Rhenibus autem singulas Venas colore albicantes delabi, compertum est, ad Vesicam. Eas ab re Vreteras siue οὐρητῆρας Græci uocant, quod per eas in
a Vesicam, quam Cystin dicunt, destillare Vrinam, conceperint. nā Opisthuretica dicuntur retro Vrinam mittentia. Sicut quæ ante, Emprosthuretica. Qui uero frequentius mingunt, Vretici appellantur. Scribit Galenus, sibi

ipsi

ipsi accidisse dolorem uehementissimũ, ut uideretur in Ventre intimo terebra perforari, in eo potissimum spatio, per quod a' Rhenibus ad Vesicam Vreteras scimus extendi. Quod eo libentius apposui, ut Eorum coargueretur Vanitas, Qui Vixisse Galenum prodere sunt ausi, sine corporis incommodo prorsum ullo. Quę uero attulimus, ex libro sunt de Locis affectis secundo, Vbi infert, mox excretum a' se grauissimo cum dolore humorem, uitreum a' Praxagora nuncupatũ, quod sit Vitro fuso similis, aut ob frigiditatem. In Viris autẽ Vesica recto assidet intestino, ad sinistra Vergẽs. In fœminis, in genitale procumbit, subiectam'q; Vuluam habet. Vrinæ iter in Viris spaciosius, & compressius, ab Vesicæ ceruice Colen petit, In fœmina breuius, plenius'q; super Vuluę se Ceruicem ostendit. Hanc prouida, sagax'q; natura neruosam compegit, duram, tenuem quoq;, ut Vrinæ mordacitati sufficeret ex bilis permixtione, Item ne præter uoluntatem proflueret Vrina. Sunt qui ex tunica duplici concinnatam tradant, tametsi Galenus, & alicubi Auicenna secus literis mandarunt. Sed circũiectum Vesicæ indumentum speciem præbet tunicæ duplicis, Verũ id Vesicam ipsam non componit. Ischuriam, idest ἰσχουρίαν, Vrinæ uocant retentionem. στραγγουρίαν uero Vrinę Stillicidium. Id & δυσουρίαν dicunt. Aristophanes, στραγγουριῶ, χθὲς γὰρ ἔφαγον κάρδαμα. Si quidem Vrinam supprimit Cardamum, Vel, ut Græce dicã, οὔρων ἐπιστατικόν. Sed & περίψυγμα. Sunt & qui Vrinæ nuncupantur Incontinentes Plynio. Insunt Vesicæ item, Quos Medici θρόμβους. i. Grumos dicunt, Sed hi tamen & intestinis, Ventriculo, atq; thorace nonnũquam continent. Eos Animi defectio, & color insequi fœdus solet. Esse autem non aliud uidet, quàm globatus Sanguis ex Vasis suis effusus, Qui Vesicæ meatum obstruit, offarcit'q; quandoq;, est enim Grammaticis Grumus, terræ prominentia tumulo minor. Vesicæ item Affectiones Galeno sunt hæ, πάρεσις, siue resolutio, Nam & παρέτους resolutos dicimus. forte uero hæc fuerit Vrinæ incontinẽtia. πιτυρίασις, Quippe πίτυρος fur fur est, λιθίασις, quia λίθος est Lapis, ἕλκωσις, idest Vlceratio, præcipue in collo, hoc est, περὶ τὸν τράχηλον. Dysuriam a' Stranguria dispescuit Galenus idem, Quoniã illa modo sit δυσχέρεια τοῦ οὔρου, Hæc uero κατὰ στάλαγμον.

¶ Præcordiorum, siue Diaphragmatis ratio, & nomina plura. Phrenes. Prapides. Plynii obscuritas illustratur. Caput LI.

CVm diuina prouidentia in hominis structura scienter omnia cõfingeret, Thoracis capacitatem ad summũ sapientiæ æquilibrium conformare sic adorta est, Vt cum in Pectore, sicuti Plato uult, mortale genus animæ foret collocatum, cum'q; inibi, quod melius, quod'q; natura deterius est, uiseret, Locũ ita disparauit, ut discerniculo clariore Sedes altera secerneretur, ut Virilis, a' reliqua, quæ ueluti fœminarum foret. Chartilaginem quippe mediam interlocauit, Quæ partem animæ fortitudinis, & iracundiæ participem, contentiosam'q; parte contineret superna. Vt rationi obtemperans hæc Concupiscibilem pariter coerceret tanquã ui illata, siquando rationis imperia detrectaret. Est uero mẽbrana hæc tenuissima medio sub pulmone trãsuersa, uelut Pectoris septum, Costis & subchartilagineis, & Spinæ adnexum, parte media tenue, membranea'q; exilitate contextum, atq; item Venas habens. Septum hoc Plato, Hippocrates, & Galenus Phrenas nuncupant, quod uerbum nobis mentem indicat, tanquam in prudentiæ participatum ueniant. Verum id haudquaq̃ fit. Sed ita dicuntur, quia adiacẽt iis, quę facultatis eius expertia non sunt, Vt placet Peripateticis, Cordi nanq; prætendunt, Ex quo a' nobis Præcordia uocantur, Et a' Græcis quandoq; περικάρδια, Sed & περίζωμα, quod Cinctum Theodorus transfert, appellatur & διάφραγμα, quãquã & in naribus interseptum eodem censentur nomine. πραπίδες etiam Poetæ uocant, ut scribit Eustathius. deflexo uerbo ab πρὸ καὶ ἰδεῖν, ut sit προβλεπτικὴ, καὶ προγνωστικὴ τοῦ μέλλοντος φρὴν, idest præuidens, ac futura præcipiens mens. In præcordiis inquit Plynius, fuit peculiaris causa, Vicinitas Alui, ne cibis supprimeretur animus. Intellige, Vt animæ sentiẽtis origo inoffensa seruetur, nec facile cibi exhalationibus distringat, & caloris aduentitii copia. Nam & sic quoq;, Vbi ex conuicinia attraxerint Præcordia humorem calidum, atq; excrementitium, continuo mẽtem, sensum'q; perturbant. quamobrem parte sui media tenuia sunt, ut minus

Vaporis excipiant. nam si carne pleniore constarent, Copiam Vaporis & haberent, & ita herent. Porro & partem hanc inqt Aristoteles, calefactam celeriter, sensum mouere, indicat id, quod titillatu euenit. diffluunt enim risu, quos titillaris, quia motus celeriter ad eum locum perueniat, qui quãquã leuiter calefacit, tamen mouet etiam præter uoluntatem, diffuso spiritu, ac resoluto. Facit autem Cutis tenuitas, ut homo unus omnium titilletur, tum etiam quia ridet unus. Ictu in præliis traiecta præcordia risum attulisse, proditum est, ob calorem, quem moueat uulnus. Meminit doctrinæ huius Auicenna quoque in animalium historiis libro XIII. Sed obscurius. Ex iis uero lux Plynio infertur nõnulla libro undecimo. & hæc quidem sunt de Diaphragmate obseruata Veteribus, qui balbutisse quodammodo uidentur, Si spectes ea, quæ mox ingeniorum acumina excogitarunt. Quando exploratum est obseruatione acerrima, & sciẽtissima, Inspirationis, & Vocis, & omnium uirium Corporis initia referri accepta oportere Diaphragmati. Etenim Corporeas potestates expansu imbecilliores effici, experimentis commonemur, sicuti contractu, cõstipatu'q; iuuari imprimis. Hinc sese promit singulare Præcordiorum emolumẽtum, Quod Galeni principis artis medicæ prudentia compertum creditur. Quippe horum facultate pręcipua Aeris in spiritali reciprocatione comparatur ingressus, atque item egressus. Quod Cordubensi non displicuit Moysi ex Galeni doctrina in libro de Lacertorum motibus. Nam Lacerti facultate proprii contrahente, ubi retrahitur Diaphragma, influit spiritalis aer. Rursum ubi eiusdem Virtute diuersa expanditur, egreditur Spiritus. Huic inuento suo in tantum Galenus applausit, Vt in Lucubratione de motibus liquidis prodendum putarit, Eam in medendi scientia indaginem uideri cæteris præstantiorem, qua peruestigetur, quo instrumento Clibanus moueat; idest Pectoris concauitas, per quam Spiritus ultro, citro'q; commeat. Quin Galenus idem περὶ διαγνώσεως τῶν πεπονθότων τόπων quinto, Terminũ, quo Thoracis pars finitur inferior, Antiquiores inquit, Phrenas appellauerunt, siue simpliciter, siue quia, eo inflammatione affecto, Mens item oblædatur. Verum Qui Platonis tempora sunt insecuti, Septum ipsum nominare instituerũt, etiamsi Plato Veterum more Phrenas uocitat.

¶ Spmatis Vasa esse qnq; numero. Quæ dicant pręparatoria. Maris, & Fœminę ratio. Caput LII.

q Voniam uero Seminis rationem paucis attigimus, Illud commonitos uelim rerum naturæ contemplationis studiosos. Conceptacula spermatica, quæ geniture gratia sunt comparata, ex Anatomicorum obseruationibus accuratis uideri quinq; numero. Et principẽ quidem locum habere Venas, Arterias'q; multifariam implicitas, obuolutas'q; ad testiculos tendentes, ex quo imagine quadam Varices quandoq; uocantur. Postea habentur testes ipsi, quos σηραγγώδεις hoc est Cauernosos cognominat Galenus. Tertium habet locum Epididymon incumbens testiculo sub Vase, quod Seminarium dicunt, Et quartam obtinet sedem, quod in Viris capax est, oblongum'q;, ac uelut sinuosum, ubi Mutonem adit, in imo tamen angustius, breuius'q;. Postremo est Parastata Seminarium interiacẽs, & Virgam. Comprobantur hæc primo de Genitura apud Galenum. Conceptacula primo a' nobis loco constituta uocant παρασκευαστικὰ, tanquam tu dicas præparatoria, quoniam seminarium humorem ad testes deferentia præfingere, & ut sic dicam, delineare uident. Duo uero sunt hæc pro testium numero. Origo autem ista, Seminariũ Vas dextrę a' parte supna ducit initia ex aduerso Rhenis dextri, ab Vena concaua, & Arteria. Quarum altera ab Hepate, a' Corde altera exordium sumit. Sinistrum uero non adeo ex alto profluit, Sed ab Vena sinistra emulgente, & ab Arteria. Cęterum hac in parte illud singulari admiratione dignum, Vim illam seminariam, quæ Lumbari dextro, sic nanq; Iuniores hosce item nuncupant meatus, inserta dextrum adit testem, hinc effici calidiorem, magis'q; spiritosam, quoniam Venæ eiusmodi, atq; Arteriæ directe ab magna propagantur Vena, magna'q; arteria, quo fit, Vt sanguinem protinus concipiant depuratum, egregie'q; percoctum. In sinistris uero aliter obuenit. Siquidem non protinus defluit Vena, uel Arteria ab magna itidem, ut dextra, Sed ab ea, quæ ad Rhenes delabitur, proinde sanguine oppletur non expurgato, sed aquoso plurimum. Quæ ratio creditur potenter efficere, ut pro decurrentis modo seminis, nunc mas producatur, nunc fœmina, Cui

calculum

calculum adiicit Galenus, a` quo longius abire, in iis præsertim, summe delirantis uideatur. Cæterum plura de hoc genus quæstione, libro de animalium generatione quarto Arist. nō nihil & Lactantius. Astruunt porro` Medicorum sagacissimi, Seminariā uim in huiuscemodi Vasis in album demutari colorem ex sanguineo. fieri uero ista, non in Venarum principiis, sed in portionibus iamiam testiculis se infinuantibus. quādo morula certa indigeat cōcoctio hæc. Genituræ autem modum præsignem ab Cerebro secerni, a` Galeno traditum scio. quando cuidam salacissimo ab obitu capite dissecto, eius partis deminutio comparuit manifesta.

¶ De Vtero muliebri. Item an Matrix barbare dicatur parte ista. Geminorum ratio. Didymi, & Didymaones quo differāt. Vnde sit sexus disparilitas. Fœtus multiplicis exempla prodigiosa. Vteri uocabula, & partes. Item de mulierum testiculis. De Eugio, & Hymene. Caput LIII.

Oeminis uero intus eadem fere` omnia, præterq̄ Vesicæ iunctus Vtriculus, Vnde dictus Vterus, quod alio nomine locos appellant. hoc inquit Plinius,
f in reliquis animalibus Vuluam. Aristoteles uero ex Interpretatione Theodori, Pars inquit, Vuluæ interior loci, & Vterus appellatur, unde Vterinos dici fratres, scimus. Ostium autem, & Ceruix, Matrix. Extrema plurimarum uuluarum, quæ Cornua appellant, inuolui perspectum est. Græce uero Aristoteles sic, καλεῖται δὲ τούτων τὰ μὲν ὑστέρα καὶ δελφὺς, ὅθεν καὶ ἀδελφοὺς προσαγορεύουσι. μήτρα δὲ ὁ καυλὸς καὶ τὸ στόμα τῆς ὑστέρας. Hystericas mulieres intelligunt Eruditi, ab Vtero suffocatas. Sunt & Symptomata, quæ nuncupantur ὑστερικά. Obiter, ne Scioli, ac nasutuli uel me, uel Theodorum conuellere pergant, non barbare Matricem hac usurpari parte, quod pleriq; rentur, commonemus, quādo & Iulius Solinus Matricis nominat penetralia, Cap. tertio. Vterus ergo hic in duos funditur sinus, qui in diuersum diffusi, ac reflexi circumplicantur modo Arietinorū Cornuum. Quæ pars in dextram retorquetur, masculina est, inquit Lactantius. Quæ in sinistram, fœminina. Horum sinuum ita distributorū auctor item Auicēna est. Qui & XXI. tertii. Causa inquit, Geminorum seminaria prouenit copia, quando Vteri sinus uterq; fuerit oppletus. Et dextra quidem parte, ut plurimum, concipi mares uolunt, sinistra uero fœminas. Cui sententiæ suffragari Hippocrates uidetur, Sententiarum libro quinto. Hinc porro` contingere arbitrantur sexus disparilitatem, nam si in læuam Vteri portionem masculinæ stirpis genitura profundatur, marem quidem gigni, sed Volsis, euiratis'q; Corpore, ac moribus. E diuerso quoq; comparem sortiri euētum, quod fœminini sexus feminiū dextrorsum se proclinarit. Enasci quippe fœminam, quæ Viri Speciem præferat in multis. ὑστέραν δικρόαν Vuluam uocant Bifidam. In Cæteris animantibus tot esse in Vulua sinus, Auicenna probat, quot proferantur Vberum papillæ. In homine autem, sicuti totum Corpus didymum est, ex dextris, sinistris'q;, Sic & Vterus. Sunt tamen quibus septem in Vtero cęllulæ placeant, ternis dextra, sinistra'q; constitutis, una modo in meditullio composita, totidē'q; posse fœtus concipi, tradunt. Prodigiosa sunt, nec sine cunctatione proferenda, Quæ magnus Albertus censuit prodēda. Vt prætéream, quæ scribit Iulianus Iureconsultus, Atq; itē Paulus digestis, Si pars hereditatis petatur, Vbi & Superfœtationem admittere uidetur. Scribit inquam Albertus, Mulierem quandam in Germania, Configuratis, conformatis'q; iam in Vtero duorum & uiginti infantium corpusculis, aborsum fecisse. Aliam uero etiam septuaginta. Immo, ut amplius increscat admiratio, Aliam etiamnū eiecisse in peluim Embryunculorum auricularis digyti magnitudine corpuscula centum & quinquaginta. Cuius rei facta fides est, tuniculis, quibus obuoluebantur, conscissis. Addit quoq;, pluribus eorum affuisse dilatationis, & constrictionis motū, & signa alia Vitæ complura, Oculis tamen imperfectioribus. Manuum uero, & Pedum digytos fuisse ueluti capillares. Geminos Græci nunc Didymos dicunt, nunc Didymaonas, eo tamen interstitio, sicuti in Rhetorico adnotatum Lexico est, ut sint Didymaones diuaricatis, seiunctis'q; corporibus, Didymi autē conunctis, connexis'q;. Cuiusmodi fuisse Actorionas, traditū fabulis, scimus. Sed ut ab diuerticulo fabulam repetamus, Illud neutiq; prætereundum. In Vteri lateribus introrsum haberi muliebres testiculos, paruos quidem, nec orbe pleno, Sed instar Sphærulæ a` polis compressæ. Iacent autem initio colli Vterini. panniculis seorsum colligati, non ut in Viris, scro/

to uno contenti. Horum ratione uidetur Auicenna pronuntiasse, Vterum esse generationis principium effectiuum, quoniã Galeno astipulante, ac certatim Medicis omnibus, Gutta mulieris actiue ad generationem concurrit, qua ratione fortassis Auerrois quoq; Vterum ita laudib⁹ extulit, Vt membrum diceret principale quodam principatus modo. Verum, ut ab Grãmaticis aliquid item mutuemur, Vtere dicũt etiam Delphyn, unde ἀδελφοὺς uocant fratres, qui Vtero prodierint eodem. Hippocrates etiam γονὴν appellauit, quod uerbum illis gentibus partim quidem fœtum signat, partim uero genitale profluuiũ. Vteri supernas quasdam portiunculas, obliquatas, nuncupant Ceræas, idest Antẽnas, & Plectanas, hoc est Retia. Vtrinq; uero habentur ὦμοι, siue humeri. postea est Collũ, uel Trachelus, Cuius Os uocatur Porus primus. Celsus Canalem interpretatur. Quæ mox sequitur inanitas, κόλπος, idest Sinus dicitur muliebris. Vuluam deniq; Græci nunc μήτραν dicunt, nunc ὑστέραν. describitur a' Galeno, ἀγγεῖον κυητήριον, idest Vas fœtum conseruans. Insignis eius affectio est, ubi σκιῤῥοῦται, idest obdurescit. Scirri simile est, Quod in Vuluæ collo nuncupatur Scleroma, idest σκλήρωμα. Habetur apud Paulum Hysterica Pnix, siue πνίξ, quam uertere Suffocationem possumus. ἐμπνευματοῦται quandoq;, idest tumescit spiritu, ex frigiditate interdũ, aut ἐκ δυστοκίας, hoc est partionis difficultate, Ore præfarcto, obstipato'q;, uel etiã θρόμβοι παρεσφηνωμένοι ἐν αὐτῷ. hoc est in eo thrombo, siue malis grumum dicere, amplius concreto. Inuenies item ὑστέρας πρόπτωσιν, quam recte Procidentiam Vuluæ dixeris. fit in Ore interdum & φίμος. Sunt eadem quoq; parte ῥαγάδες ex partione uiolenta, Nã & ῥαγδαῖος impetuosus dicitur. Ipsam uero pariendi molestam difficultatem δυστοκίαν uocant, Vel parientis ratione, uel Infantis, aut τοῦ χορίου, crassi nimis, aut prætenuis. Oblædit Aer extimus quoq;, caloris ui, aut frigoris. Appellatur uero χόριον, quia sit χώρημα, idest Infantis alueus, Aut quia χορηγεῖ, idest suppeditat ei cibũ. Embryon porro' duplex ambit tunica, Interior, quæ & tenuior est, ac mollior, Amnion ab Empedocle appellat', ut auctor est Pollux, Exterior uero Chorion. Intra muliebre pudendum Eugion est, siue Hymen integritatis argumentum. Ea uero neruosa intelligitur exilitas, quã primus cõuellat congressus.

¶ Septenarii ratione, intima corporis constare, Item extima. De Septenario paucula. Caput LIIII.

Diiciamus porro' Macrobii ex naturalium priore libro sententiam præclarã, qua comprobatis, humani Corporis tam intima, quàm extima numeri septe
a narii ratione consurgere. Septem inquit, sunt intra hominem, quæ a' Græcis nigra membra uocantur. Lingua, Cor, pulmo, Iecur, Lien. Rhenes duo. Septem item alia cum Venis, & meatibus, quæ singulis adiacent, ad cibum, & spiritus reciprocationem destinata. Guttur, Stomachus, Aluus, Vesica, & Intestina principalia tria, Dissipium, Mesenterion, Hira. Septem sunt quoq; gradus in corpore, Qui dimensionem altitudinis ab imo in superficiem complẽt, Medulla, Os, Neruus, Vena, Arteria, Caro, Cutis. In aperto item septem sunt Corporis partes, Caput, Pectus, Manus, Pedes'q;, & Pudendum. Item quæ diuiduntur, non nisi septem compagibus iũcta sunt. Vt in manibus est humerus, Brachium, Cubitus, Vola, & digytorum nodi terni. In pedibus uero, femur, Genu, Tibia, Pes ipse, sub quo Vola est, & digytorum similiter nodi terni. Et quia sensus, Eorum'q; ministeria, in Capite natura, uelut in arce, constituit, septem foraminibus Sensuum celebrantur officia. Oris, deinde Oculorum, Narium, Auriũ binis. Quare numerus hic totius fabricæ dispẽsator est, ac dominus. Sed occurrat forte nunc aliquis, Ecquid ista Corporis humani structuram faciant augustiorem? Respondendum uero, facere utiq;. Quoniã numerus hic perfectionis plenitudinem continet. Nam & Cicero septenarium esse rerum omnium nodum pronuntiat. Quippe geminam uim obtinet uinciendi, quia ambæ partes eius uincula prima sortitæ sunt. Ternarius cum una medietate, Quaternarius cum duabus. Porro' is est perfectus numerus, qui ex pari consurgit, atq; impari. Nam impar numerus mas, Par uero fœmina creditur. Sed & numeralis scientiæ studiosi Patris appellatione imparem censent, Parem uero matris. At dicat quis, inest Virtus hæc aliis item minoribus numeris, inest quidem, sed ut Septenarii partibus. Possem hoc loco argumentis peruincere, totam in Vtero Infantis fabricam isto dispensari numero, necnon totam hominis Vitam.

Sed supest

Sed superest de hac te pragmatia. Quæ modo allata sunt, præmonstrant, dum ne cæcutia/mus, diuinæ maiestatis sapientiam, a qua tot, tantis'q; insigniti bonis sumus, Vt in delitiis esse nos, fateamur, necesse sit. modo succinat unusquisq; sibi, nosce te ipsum.

Summum hominis bonum esse in Deo, non in uoluptate, aut potentia, uel Virtute. Impietatis humanæ taxatio. Cap. LV.

Æc habui de hominis præcelsa natura, quæ in literas promerem. Quæ la/bore non paruo ex diuersis congesta, si exactius quis paulo humanior uoca/rit ad Libram, fatebitur, opinor, quod initio astruximus, Hominem esse mi/raculum magnum, atq; diuinum. Sed tum equidem maius etiamnum mi/raculum, Si tanta Diuinitatis cura, & prouidentia inenarrabili & creatus, & ornatus, & singulis momentis connutritus, defensus, ad Vitam uere uitalem tota ui pro/uocatus, Vt plerunque fit, Sensibus mãcipatus obbrutescat diro peccatu prorsum, nobilita/tis, & finis oblitus. Ac sacrum illud numisma non concidat modo, exculcet'q;, Sed aggere adobruat altiore, Vt scelerum labe pressus altissima uix dici Arbor queat, iuxta illam uete/rum sapientium Animarum tropologicam transmigrationem. Est profecto, ut ab nostræ re ligionis patribus astruitur, & nos supra attigimus, summum hominis bonum, Aeterna, & ultramundana Vita, Summum malum Antithei consortium impiissimi, & mors proroga/ta in infinitum. Verum diuersi abeuntes in terrenam, deuergentia quadam reflectimur na/turã, hãc tractamus unam fallaciosis illecti, oblaqueati'q; ambagibus, banc cogitamus, huic inhæremus affixi, efferamur'q; adeo, ut persæpe, quod Marcus Cato dicebat, Succidias hu manas faciamus. Sed imperitiores miremur minus. Inter eos, qui sibi Sapientes uidentur, mira est de felicitate disceptatio. Nec illud perspiciunt saltem, Vtcunque bellicum canant, inserant signa, diuersam aciem, impressione ualidius facta, fundant, fugent'q;, commori omnes perinde ac Bruta, bonum'q;, ni perniciosior superesset Animæ interitus cum æternis pœnarum cruciatibus. Nil suspici animaduertas, rapi omnes calle quidem diuerso, errore tamen uno, quo ab parente reuellimur, Veluti hac una ratione nascamur, Vt uel Volupta/tibus irretiti, in earum titillationes Caput, animam'q; demergamus. Aut ui crassemur in pro ximum omnia nobis corrogantes, uendicantes'q;. Aut scientiæ inanis gloriolam captemus. Erumpere agminatim maxime uideas, qui uoluptate cuncta metiantur, nil'q; habeant ra/tum, nil pensum, nisi quod ex illius fuerit decretis. Siquidem eo` passim ab mortalibus con/curritur, ut Seneca inquit, ubi Voluptatis laus insonuerit. Sed quid imperitis facias? Eudo xus philosophus, nec astrorum inscius esse summum bonum Voluptatem, ut illi uidebatur, inde colligebat, quod eam affectarent omnia. In quam sententiam toto pede Philoxenus iuit, &, ut Aristotelis monumenta testantur, γεράνε λάρυγγα εὔχετο ἔχειν. Gruis collum ut haberet, exoptauit, quo diutius bibendi, edendi'q; titillatione perfrui posset. At Per/sarum Rex Xerxes nouæ Voluptatis repertori præmium constituit. Hinc est & Ephesio/rum nobile decretum, Qui, Strabone tradente, cum singularis modestiæ, ac frugalitatis Virum Hermodorum eiecissent, Nemo dixerunt, apud nos frugi sit, nemo unus excel/lat, uel si excelluerit, abeat. Quo nomine dignos fuisse, qui strangularentur omnes, pro/nuntiauit Heraclitus cognomento σκοτινός. Pleriq; etiamnum ex Philosophis ita Volu/ptatis imaginem concipiunt, Vt illam in solio statuant regio, ueluti humanarum plane` Reginam rerum. Quod uero ferendum minus sit, Virtutes ei subiiciunt, ut famulas, nu/tum quoque, nequid indignationi desit, obseruantes, ut e uestigio, quicquid uisum illi fue/rit, exequantur, tanquam illuc demum productio hominis spectet, ut cibum, potum'q; de/lectamentis implicitus percolet, Vt in Quæstionibus Seneca dixit seuerissime, ac libidine omnifaria difluat. Cum tamen sciant, ab Antisthene pronuntiatum, insanire se malle, quam Voluptarie deliniri. Et recte ille quidem. Nam quintodecimo punicorum apud Si/lium ita legimus.

Quippe nec ira Deum tantum, nec tela, nec hostes,
Quantum sola noces animis illapsa Voluptas.

Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus, & atris
Circum te semper uolitans infamia pennis.

Alii uero Liuianum illud assidue mente repetunt, & uerbis identidem ingerunt. Regnum res est inter Deos, hominesq́ pulcherrima. Reges putant Deos esse terrenos, Qui ab exili, tenuiq́ initio coorti ad præcelsæ maiestatis instar excreuerunt, emicueruntúe. Quod & Anataricum dixisse quandoq́, proditum memoriæ est. Hinc & illud Cæsaris tyrannico spiritu tumentis in Alpium transitu, Mallem hic esse primus, quàm Romę secũdus. Equidem præfici gentibus, longe, lateq́ summotis omnibus, imperitare, honestissimum censeri posset. ni ita nos instrueret Seneca. Simul ista posuit cõditor Mũdi Deus, Odium, & Regnum. Proinde & Rex ille, ubi amplius Diadema expendisset, O nobilem inquit, potius, quàm felicem pannum. Quid enim, ut inquit Catullus, solutis est beatius curis? Sunt qui resectis, abdicatisq́ omnibus, Virtutem modo amplexentur, confoueantq́, ueluti Sapiens sit plane omnia, & ut Oratius inquit, Vno minor Ioue, Diues, liber, honoratus, pulcher, Rex deniq́ Regum. Profecto non abnuerim, esse Virtutem altum quiddam, & eximium, multa undiq́ splendoris luce circunfusum, Si modo recta insistas uia, nec, quod multis usuuenit, ἄνω τῶ περίττεν philosopheris, ac μέχρι τῶ λέγειν, Etenim adnexũ uideo supbiæ stuporem, & qđ grauissimũ est, Inscitiã, aut negligentiã eius, Qui omniũ est Virtutũ Pater, & largitor. Quanti demum scientia est impietate constipata? Immo quid inauspicatius, Vel, ut κυνικώτερον dicam, quæ esse fœtutina spurcior potest, ac fœdior? Expende conspectius, tumẽt Colla Sapiẽtium, riget Ceruix, Os obsignatur. De Deo nulla, aut rara prorsus fit mentio. Quid cum Platone mihi, Quid cum Aristotele? si laudibus perstrepunt Scholæ, resonat forum, Animam suppliciorum diritate distrahi audituri, ac uisuri sunt Inferi? O felicitatis infelicissimũ genus. Quid porrò cum felicibus æui tam breuis, Imo uero nullius? Expergiscere infelix anima, resipisce, quid ueneris, amplius ad examen reuoca. Quid sis, metire. Miraculum esse, te docui, & quidem diuinum, addidimus uenerandum, & adorandum. docuerat, addideratq́ prius Aegyptiorum Regalis Sacerdos Mercurius. Tu uero diuini adiectionem exhorrescis, Brutum sponte, & consulta opera amplexaris, & perficis. maximum dici miraculum mauis. Quid enim maius, quàm diuinam imaginem, immortalem, tot, tantisq́ luminibus illustratã, tã lato, tamq́ numeroso bonoꝝ agmine obuallatã cœnosa semet fœditate circunlinere, Glomerariamq́, ac sanguinariam, Brutum induere, Dictum.n. ueteribus est, Hominum effigies habere Animos ferarum. Illum uero omnia supereminentem, Luminum, ac bonitatis Patrem, Qui nos ab angelis paulo minus deminuerat. Qui Vultus sui lumen signauerat super nos, aut ruditer nescire, aut per summam impietatem negligere? Hac ratiõe esse cœpit bulla hominis Vita. humana omnia puluis, & Vmbra. Eum, qui solus est, fuit, erit, liquimus. ad imaginosã reclinamus. Vitalis lux nobis erat contributa, ut per illius essentiam ueram, unicam, fœcũdissimam & nos aliquid esse inciperemus uere, unice, fœcundissime. At nos terrena respectamus, cum Animas nostras esse uoluerit Præpetes Deus, non Inferas, ceu cum Epicuro succinentes, quod supra nos, nihil ad nos, mentis instantia, & uigore hebetatq́. Nec aduertimus, mortalem esse hanc, & per momẽta euanescentis naturę prouinciam. Sed utinam Vnicus ille, Verus, bonusq́ Summi Patris, summus filius, humanæ impietatis diuino, & pretii incomparabilis sanguine, in terrarum conspicua altitudine ineffabiliter profuso, expiator infinitus, ita quandoq́ mentes omnium suæ claritatis fomite incendat, illustretq́. Vt nouum hominem induamus omnes, & quod abstulit peccati Labes, restituat Pietatis candor. Qua efficiamur una uelut Argentum purum putum, ac emaculatum, & candefactum, nullaq́ sit dies μαυρὰ, ἀλλὰ μητέρις πᾶσαι.

Lodouici

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN LIBROS ANTIQVARVM LECTIONVM PRAEFATIO TERTIA, AD PRAECELLENTEM PHILOSOPHVM, ET MEDICVM, NICOLAVM LEONICENVM.

CIS, Opinor, Vir Eminentissime in studiorum meorum, ut sic dicam, infantia Ferrariæ prima moralis philosophiæ stipendia tuo me ductu, & auspiciis fecisse. Quam uero ex eo tibi multiplex eruditio tua, & Lectio tantumnõ infinita, Ingenium feracissimum, & omnium capax Memoriæ Thesaurus, Addo etiam Græcæ, Latinæ'q; facundiæ scientiam præsignem, quam eruditus ita es, ut excellas, Hæc inquam omnia, quàm tibi me affecerint, addixerint'q;, sum ipse mihi testis uel locupletissimus. Sed animaduertere potuisti tu quoq;, nec enim tibi defuit unquam obseruantia mea, Quæ auctior reddita in dies facturo nunc mihi publicam materiam, quicquid in literarum quasi palæstra peruigilatum ad hanc horam est, amplius expressit, aurem quodammodo peruellens, Vt te, ueluti clarissimum Artium bonarum lumen in huiusce gloriæ, quantulacunq; ea sit, participatum clementer aduocarem. Ita enim futurũ, ne Officii tui, & meritorum in me dilapsa uideatur memoria. Esse quidem repensionem hanc operæ leuioris, ac pedariam, nil me fallit. Etiamsi Scruta, ut uẽdat, Scrutarius laudat, Sed & quæ nec uerti uitio possit, aut debeat. Quando salsa tamen mola litare creduntur, quibus defuerint thura. Te quoq; in excelsissimo doctrinarum fastigio surrectum stare, dilucet, arbitror, & norũt omnes. Quo sanè nomine temeritatis agi posse mecum, animaduerto, Vt qui nugalibus inuentis altitudinem tuæ Contemplationis ineptius obstrependo, auocando'q; uidear interpellare. Cæterum Vir præcellens præstò mihi parte hac Platonis sententia diuini est, Qua scribit is, Responsum quandoq; ab Ammone, Pluris se Lacedæmoniorum aptam facere orationem, quam aliorum munera uel opulentissima. Quæstum tibi laudis, ac gloriæ compendium iis magnum non præmonstramus, Sed pectoris intima prospicienter reseramus, Vt gratum, memorem'q; me iam hinc noris agere discipulũ, Cordi'q; ac memoriæ insigniter habere, qua me hilaritate, quàm miti oratione adeuntem etiam si à sole occaso sæpius, hærentem'q; exceperis assidue, patefactis ingenue, facunde'q;, quibus, ne hæsitamentis molestioribus, tenerer implicitus. Quo fit, Vt cum immensa sint, quæ inde tibi debeantur, insita uero imbecillitate pauca, uel prorsum nulla queam præstare, in hoc re clinarim diuerticulum, Vt procliue saltem, nec opinor, ingenerosum animi propositum ingererem tibi, in'q; memoriam cæteris darem, Et quod ille apud Senecam facit, Ipsum me oblatum uellem, etiam atq; etiam comprecatus, Munus Istiusmodi, quale idcunq; sit, boni consulas, putes'q; cæteros, etiam si amplissima contribuunt, plura tamẽ multo sibi relinquere. Qui ipsum se tradit, reliqui sibi facit nihil. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI TERTIVS.

¶ Historia iucunda belli in Venetos gesti, qua tempestate nobis ista elucubrabantur.

Caput primum.

QVIDEM si alias unquam res hominum esse omnino nihil, concipere licuit, Id clarissimum diuina potentia, nobis ista prodentibus, effecit, Vt siquando in dubium uenerit, esset'ne prouidentia ulla, nunc luce cõstiterit clarius, esse præpotens numen, Cuius nutu uel minima quæq; dirigantur, dispensentur'q;. Quo enim tempore cõmentabamur ista, exortum est atrox in Venetos bellum, conspirante in eos uniuerso occasu. Imprimis uero Romanæ ecclesiæ Pontifex longe clarissimus Iulius, eius nominis secundus, aduersum præpotens terra, mari'q; imperium Spiritus erigere ausus est, reuocaturus Ciuitates ecclesiastico Imperio superioribus annis ui ademptas. Sed ad tantã belli molẽ prætenues erãt Animi ingẽtis uires. Peregrinis ergo auxiliis opus uidebatur. ne uana fieret sine robore indignatio. Adiunctus ergo Maximilianus primum Imperator.

Mox et potentissimi Reges duo, Gallus, Hispanus'q;. Aderant in Italia parati ad partes Reguli aliquot, Alphonsus Ferrariæ Dux, Cui pater Hercules fuerat, singulari prudentia Vir, & in bellicis rebus cuilibet fere' Veterum comparandus. Eum nos uiuentem uidimus sæpe, nec sine admiratione præsigni, Cum prouerbii uice passim tota Italia usurparetur Herculis Ducis calliditas, Cui plus inesset ingenii, quam cæteris omnibus, quotquot bellandi usu censerentur ab radicibus alpium ad fretum siculũ. Eum Veneti annũ uigesimũ septimum ante, quàm nos hęc promeremus in Literas, illato bello ex contentione de finibus, bona principatus parte exuerant, Ademptum enim Rhodigium metropolis regionis eius, quam inter Padum, Atesin'q; positam Policinum uulgo dictitant, Cheronesum Græci, Sed & Latini nuncupant. Interluit Plinii testimonio nobilis Tartarus. apparent multis locis Philistinæ fossæ uestigia, cuius est apud eundem mentio. durat etiamnum nomen, sed paulum modo luxatum, qui uetustatis mos est. Pistrinam dicunt. Adempta & Oppida duo Iuris Rhodigini Lendenaria, & Abbatia. Ademptus & Agrorum numerus magnus, Qui fertilitate, ac frugum bonitate certant cum optimis quibusq;. Vt non minus uere dici possint Italiæ sumen, quàm olim Roseæ Campos dixerat Vopiscus Cæsar. Iniuriæ tam insignis memoria perurgebat filium, Qui paternæ uirtutis hæres quoque summa ui affectabat, reuulsas ab corpore uelut particulas pro uirili in integrum restituere. Affuit & Franciscus Mantuanus Marchio, ut nunc loquimur, Cuius Maiores iidem Veneti male mulctasse uidebantur. Affuerunt & Alii, Qui omnes tanquam ad commune incendium restinguendum coorti conspiratu mirabili, Venetum undiq; infestare cœperunt. Gallorum Rex Lodouicus Italiam ingressus Copiis egregie ad belli usus tum armis, tum ductoribus, ac bellandi peritia instructis, ad quadraginta fuere hominum millia, Citra Abduam fluuium fere' millibus passuum duobus consedit. Pontificis exercitus Fauentiam, Rauennam'q; inuasit. Venetorum Copiæ ad quinquaginta hominum millia Gallis sese obiecerant. defecerat oppidum nomine Triuium ad Gallum. Id situm est in Abduæ ripis. Eo nomine inflammatus ira Venetus, & indignatione præceps summa ui id oppugnare adortus cepit. Vbi nullum non crudelitatis genus in Oppidanos editum. quàquã Ducibus inuitis. Ciues interfecti omnes cum puberibus. Patuerunt ad libidinem uillissimi cuiusq; infeliciter natæ Virgines, Mulieres'q;. Viceni triceni'q; miseras etiam in propatulo constuprabant. Nec sacris Corporibus ira pepercit Victoris. Oblatam audio Christi suffixi tremendam imaginem, additis, quas tempus exigebat, luctuosis precibus. Sed cæca rabies, in suam'q; surda perniciem exculcat omnia, æquat'q; solo. Dictu nefas est, quod sequitur, & ipse narraturus contremisco, quod militaris impietas perficere non expauit. Conditorium Sacrosancti Corporis, in quo restituti omnes sumus, rapturus auarissimus miles, ineffabilis mysterii panem dicam, an Verius Dei præpotentis filium profudit, ut uilius nescio quid. Et gaudio gestiens, Quem supercælestis natura reformidat, laudant Cæli, ueneratur quicquid est, humi etiam, ut opinor, liquit iacentem. Sed audi quod insecutum est. haud ita multo interiecto tempore, discordi ab hisce belli primitiis exercitu Veneto, Pars una Gallum Prandinum op. haud ita ab flumine dissitum inuadere cogitantem, ducentis ferme' ab fluuio passibus audacius adorta est Inter Cassanum, Triuium, & Riuoltam siccam, Id loci nomen est. Ibi commisso prælio acri, Victor Gallus, tum consilio, & uiribus, tum bellicis tormentis, quæ inter Vepreta mirabili arte defixerant, ad decem millia hominum confecit ex hostibus. Machinas omnes, quæ innumerabiles erant, & pretiosissimæ, cepit. Captiuorum numerus, & Spoliorum immensus. Tantus uero Venetum terror incessit, Vt Equitatus omnis turpiter seminudus se fugæ mandaret, tam præcipiti cursu, Vt permulta millia passuum munimenta Equorum, hominum'q; abiecta passim uiserentur. Nec tamen incruenta stetit Victoria tunc Gallo. quinq; fere' millia desyderata. Quod si, ut prædicant pleriq;, ambitione resecta, Bartholomæo Aluiano, Qui in hostes impressionem fecerat, Comes Pitylianus opem ferre non recusasset, non mediocri clade constaturam fuisse Gallo putant eius diei pugnam. Cæterum Vtcunque, ab eo prælio tam improspero, tam'q; ominoso, ut mox euentus docuit, Insigne spectaculũ cũctis gentibus de se præbuit Venetũ Imperium. Siqdem ueluti accisæ forent omnino Vires Vrbis paulo ante florẽtissimæ, Exercitum

militibus

militibus conscriptis reparare. Ciuitates confirmare, ualido imposito præsidio, Venetus negligere est uisus. Scires altius, quàm pro specie infixum uuln⁹ stare. Nec id ferè latuit. Nã cum accepta foret clades quartodecimo Maii, Salutis anno M. D. IX. Intra diem tertium & uicesimum amisit Venetus Italiæ principatum non paruum, ad Lacunas suas tantũnon infeliciter redactus. Mira certe res fuit, tam breui spatio exui Imperio, quod desudantes maiores uix annis centum, maximis artibus domi, belli'q; administrata Rep. Ciuitati omnium nobilissimæ adiecerant. Admirationem augent urbes munitissimæ, quæ ueluti dato signo, ad hostem nulla prorsum ui expectata defecerunt. Arripuit ergo Gallus Cremonam, Bergomum, Brixiam, oppida multa, quæ in regionibus illis uisuntur. At Imperator sedens etiamnum domi, nec uisa omnino Italia, Vincentiam, Veronam, Patauium, Vbi tunc nos ista euigilabamus. Goritiam, Tergeste, totum Iulii forum, Vtino excepto. Alia ex parte Pontifex ad Vexillum reuocauit ecclesiasticum Rauennam, Fauentiam, Ariminum, Ceruiam. Ferrariensis Dux Rhodigium, & reliqua eius loci summa alacritate recepit. Cædit hoc in laudem Cheronesi nostræ plurimam. Ab ea intercepta prius, non desiisse Italiam Herculis ducis ingenio agitari motibus, dum possessione Venetos deturbare studet. Quin & ipsum hoc tam funestum bellum illinc parte plurima pullulasse, constans opinio est. Adiecit imperio Alphonsus Montem Silicis, & Atteste. Vnde Principes Attestini creduntur cognominati. Quos Estenses dictitat imperitum Vulgus. Id posteaquam resciuere Veneti, negotio ad Senatum relato, credo, alia super aliam nuntiata clade, Principes alioqui prudentissimos, & Leonardum imprimis Lauretanum tunc Venetiarum Ducem adeo concepta uicit indignatio, Vt euestigio decerneretur, copiis omnibus tum terrestribus, tum naualibus petendum esse Rhodigium. Atque ita æquandum solo, ut deinceps Rhodigium quæreretur Rhodigii. Cæterum ubi id amplius perpendentibus mox est uisum Irati potius Senatus consilium, quàm Principum electissimorum sententia, antiquata statim res est. Porrò utcunq; Imperatore nimio plus cessante, cum sine præsidio esset omnino Patauium. Venetus, qui paulo ante de salute publica despondere erat uisus, oblata rei bene gerendæ opportunitate, septimo & decimo Iulii, summo mane cum delecta manu Equitum leuis armaturæ prius, mox & Peditum, qui cladi superfuerant, Patauium irrupit. Adeo'q; inopinata res fuit. Vt in foro prius Diui Marci Vexilla sint uisa, quàm ullus omnino hostium præsenserit aduentum. In quo mirari licet Venetorum illustrem clementiam. Capta erat ui quodammodo Vrbs Italiæ clarissima. Superfuit illis tamen altitudo animi tanta, ut citra ullam omnino cædem transacta res sit, etiam si defectione fuerant uehementer commoti, quod Venetæ Vrbis esse ueluti Cor, Patauium uideatur. Cessere in prædam Iudæi modo, nec non Domus omnes eorum, qui nouis rebus studuisse uidebantur, in quorum aliquot Venetias missos fæuitum amplius est, & certe patauina Nobilitas insequentibus temporibus, atrocissimo ex defectione conflato odio, tantumnon ad extrema dilapsa est. Vidimus ipsi per summum terrorem milites auide proposita diripientes bona. clamores dissonos hinc inde audiebamus se ipsos uulnerantium Prædatorum, & fœminarum sese afflictantium, Impuberum'q; miserabiliter fortunam suam deplorantium. Affuit & Rusticorum uis magna, quibus connitentibus maxime confecta res erat. Proinde in prædæ partem irruebat efferata illa quoque multitudo. Vnde, sicuti necesse erat, tumultus obstrepebat intolerabilis, insueto præsertim, Quando & incognitum erat, quonam progressura foret Victoris ira. expectante unoquoq; cædem, Incendia, rapinas, suspendia nobilitatis Patauinæ. Sed clementius mox acta omnia. Ex Veneto exercitu uiolentius, & præter institutum crassantes plerosq;, rapientes'q; uidimus gula fracta passim tota urbe propendentes, seuerissime pœnas exigente Andrea Grito, quem tum Copiis Venetus præfecerat. Insequenti die capta Arx quoque, deditionem faciente Leonardo Dresano, Vincentino nobili, Qui Imperatoris nomine Patauium fuerat ingressus. Capti ibi quoque Ciuium multi. Omnes Venetias missi. Paulo post & Patauini alii, Qui modo suspicionem aliquam de se facerent. Eodem impetu recipitur Mons silicis, Atteste, Montagnana. Contigit & mira res. Plebs omnis non Patauii solum, sed alibi quoque pro Veneto Imperio stare, Rustica turba eodem tendente. Qua etiam latenter crassante, Mantuanus Marchio Franciscus, rei militaris peritissimus, & Imperatoriis artibus insigniter

perillustris apud Insulam Scalæ, id in Veronensi agro loci nomen est, interceptus Veneto traditur, ductus'q; Patauium Diui Laurentii die, Qui est Augusti decimus, Confestim & ipse Venetias mittitur. Iussu deniq; Pontificis diu post liberatus, in patria se in posterum continuit. Eodem fere' tempore affuit Imperator exercitu numerosissimo Patauium expugnaturus. Erant in Castris fortissimarum gentium peritissimi, ac fortissimi milites, Germanus imprimis, deinde Gallus, Et tum ab Rege, tum ab Pontifice missi Hispani. Nec Italicæ Virtutis flos deerat. Hippolytus Attestinus, & Idem Alphonsi Ferrariæ Ducis frater, Vir Animi excelsi, Virtutis expertæ, Ingenii semper in numerato, & rerum nouarum auidissimi, eos ducebat. Erat hic quidem honore Cardinalis, ac Pontifici gratissimus, Sed Herculi patri similior, qua'm eius loci sacris Viris, Veneto infestus imprimis ex antiquarum iniuriarum memoria. Quamobrem paternis odiis nimio plus imbutus uim magnam tormentorum ad belli usus in Castra conuexerat. Quibus mœnia Patauina sic quatiebantur, Vt stadiorum fere' trium spatio, ea Vrbis parte, quam Caudam uocant longam, non procumberent solum muri, Sed penitusextererentur. Cæterum miro ingenio, & celeritate inenarrabili Venetus introrsum militarem excitauit aggerem per totum fere' Vrbis ambitum, qua modo uiderentur Hostes impetum daturi, die noctu'q; opere continuato. Adiacebat aggeri extrinsecus fossa pedum altitudine quatuor. In imo substratus erat puluis ad apprehendendum ignem, & omnia fumo, incendio'q; momento complenda mirificæ naturæ. Sarmenta puluerem conuelabant. Si quando insurgeret hostis mœnia inuasurus, summa alacritate deuolabant delectissimi pedites lanceis instructi, ac introrsum insidentes imo aggeri, qui ab ea parte accliuis erat, maximo contemptu aduentum opperiebant'. tantam uero præ se ferebant animi altitudinem, Vt sibi pollicerentur identidem, nihil unquam ausurum hostem, quãuis audacissimum, ferocissimum'q;, & quod maximum est, miro fortunæ afflatu elatum. Quin & feles Lancearũ apicibus, Orbe ligneo suffixo, alligabant, surrectis'q; in Procæstriis (sunt hæc munimenta castrensia) Lanceis, iocis militaribus, & incõditis hostem ad felium uenationem prolectabant. Vidimus nos uniuersa hæc. cum'q; arderet omnia bello, & æneі globi tormentis excussi noctu magis, sed & interdiu sæpe circumuolitarent aures, & singulis horis pro aris, focis, uita'q; dimicaretur, tamen etiamsi terrore tum præsentium, tum iam iam ingruentium malorum æstuaret mens, Omnia'q; non simulacris, Sicuti assolet plerunq;, atq; imitamentis, Sed Vlulatibus ueris, ac spirantibus quaterentur, ista cõmentabamur. Durauit sesquimensem fere' Obsidionis calamitas. Nam repente Octobribus Calendis nulla euidenti causa, conclamari uasa iussit Imperator, ac re infecta raptim transmisit Alpes. Quo tanto successu Venetus, de quo paulo antea conclamatum uidebatur, gloriari plurimum cœpit. Vt qui Peditum quindecim millib⁹, Equitum leuis armaturæ millibus quatuor, Grauis armaturæ, seu Cataphractorum non octingentis amplius. Quas uires sub obsidionem ipsam mira celeritate contraxerat, hostiles copias, in quibus ferebantur peditum ad octoginta millia. Equitum uiginti, summa Virtute præter omnium spem reiecisset. Fuit ea æstate Siccitas adeo æstuosa, uix ut perennes suffecerint amnes. Ea res plurimum iuuisse hostes credebatur. Ita ut passim militari iactaretur Ioco, Deum esse Germanicarum partium. Commeatus haud ita arcti habebant', Quod si diutius oppugnata Vrbs foret, in tanta hominũ multitudine haud dubie tamẽ uentũ esset ad inopiæ ultima. Sed hoste demigrante, confestim laxior rediit annona. Omnino toto eo tempore terrores Vrbi inferebantur atroces, tanta Barbarorum multitudine circunstrepente', ac subinde assultante, nusquam tamen armis oppugnare adortus est tam formidolosus hostis, necunquam ad certaminis aleam uentum. semel tantum Hispani quidam, trecentos fuisse constat, munimenta inuasere, quibus ferro, igni'q; absumptis, plus deinceps minarum, quàm uis aper tæ fuit. Cæterum Venetus iam iam sibi fidens animosius, Veluti interceptas Vrbes repetiturus per magnos imbres Vincentiæ signa intulit. A'qua nullo negotio deditione facta, Belli pestis Veronam petere est uisa, Sed ibi maior se rerum moles ostentauit, Quamobrem deflexit Venetus, Rhodigina Cheroneso recepta, uelut summa ui Ferrariam oppugnaturus, passim per edicta euocatis omnibus ad Vrbis opulentissimæ prædã. Aderat Classis item instructissima, Triremes ad uiginti. Aliarum nauium numerus non paruus. Iam progressus erat nauticus exercitus aduerso Pado ad locum, Quem uulgo dicunt

Guardiam

Guardiam. Vicus is est flumini adiacens. Distat Rhodigio septem millibus passuum. Ac in Padi ulteriore ripa, quæ agri Ferrariensis est, militaria excitarat munimenta, tormentis omnifariam instructa. Promptissimus quisq; miles locum tuebatur. Galli uero, Qui Brixiæ, ac passim in Citerioris Galliæ Vrbibus hybernabant, Venetorum impetu excitati Veronam citatissimi petunt, protinus'q; Vincētiam inuasuros se, comminantur. Quo terrore Venetus ab instituto retractus, Leonicū petere cogitur. Agri Vincentini id est oppidum. Classis interim, quāuis terrestris exercitus præsidio destituta, nihilo minus suum obtinebat gradum. Præerat Angelus Triuisanus. Munimento tantum erant Equites fere mille armaturæ leuioris, & Pedites totidem. Nauticus miles nulla non die ferrariensem agrum peruagatus, ferro, & igni omnia deuastabat. bellicis terroribus squalebāt omnia. Insederat ea res altius Alphōso duci, quàm tum præseferret. Sed rei bene gerendæ opportunitatem operiebatur. Quæ ubi adesse est uisa, Contractis Gallorum, Hispanorum'q; millibus aliquot, suis nimio plus ad omne facinus animo paratis, miro stratagemate manipulos aliquot emisit. Qui munimenta inuaderent quidem, sed mox simulata fuga, retro cederent, sinerent'q; leuioribus se tormentis spoliari. factum id per biduum, aut triduum. Veneto inde spes crescere, Hostis'q; esse contemptui. At is mox infra munimenta, ex aduerso stantis in Pado Classis machinas robustissimas, capacissimas'q; ad fluminis aggerem impegit, ea arte, ut eo perforato, pilæ ferreæ ponderis maximi ad æquilibrium aquæ excuti possent. Adiuuabat negotium fluminis incrementum. Quo altiores factæ naues machinarum ictibus facile scopi cuiusdam modo exponebantur. Igitur ad arbitrium compositis omnibus, Qu cquam eorum Veneto, ne suspicante quidem, dato signo, hinc munimentis signa noctu inferuntur. Hinc Classis impetu inenarrabili tormentorum ictibus peti, confringi ac comminui cœpit. tantus uero siue ex re inopinata, siue piculi magnitudine timor Nauticos corripuit, ut passim desilirent in Padum, nec cogitatio ulla uersaret animum, præterquam de fuga. Omnibus ergo attonitis, naues aliquot deprimuntur. Inter eas insignis fuit etiā Prætoria triremis, auro splēdida, & ornamentis aliis Regiæ instar exculta. Eam tamen mox Ducis Ferrariensis industria reuocauit in siccum, concinnatam'q; cum quatuordecim aliis Ferrariam perduxit. Captæ item naues aliæ non paucæ. Munimenta in fluminis ripa statim expugnata. Fuit ea res Alphonso magnifica omnino, ac nescio, an cuilibet Veterum par, siue ingeniū cogites ipsius Ducis, siue rem ab eo perpetratam. Quam ex Attestinis nemo unquam sperare esset ausus. Quippe Venetum paulo ante late terra, mari'q; pollentem ne torue quidem spectare sustinuisset. Accedit ornamento, Hostis confessio. Palam siquidem Venetus prædicare, tot bellis mari aduersus Turcarum gentem ualidissimam gestis, non fere unquam atrociorem cladem uno prælio Reip. inflictam. Gesta uero res est, undecimo Cal. Ianuarii. M. D. IX. Insequens annus mitescente demum Pontificis ira, Venetum ab diris liberat imprecationibus. Verum cum Gallis perseuerante nihilo minus bello, Liniacum alioqui munitissimū ab illis per proditionem intercipitur. Situm id in Atesis prærupiis est. Venetiis uero remittitur Dux Mantuanus, Pontifici prius Federico filio obsidis nomine tradito. Hoc eodem tempore Copiis ecclesiasticis quati cœpit Ferrariæ Dux, conspiratu in Venetos iam dilabente, ac Ciuitatem nobilissimā Pontifice repetente, Quæ Iuris foret Ecclesiastici. Insuper & in eundem exertum Anathema est. Sacrum ductabat exercitum Frācisçus Maria Vrbini Princeps, à quo milite infesto Mutina occupatur, mox & Ferraria oppugnari cœpta, quarto ab Vrbe lapide castris locatis. Regium quoq; Lepidi per deditionem captum. Obsidione premebatur & Mirandula, At cum segniter agi res uideretur, ingentis animi Pōtifex Bononia digressus, contempta frigoris, ac niuium atrociore ui, Castra petit, confestim'q; facta deditio. Iam circumegerat se annus, Cūq; Munimentū Pado adiacens ab Copiis obsideret ecclesiasticis, Bastiæ nomē loco est, expugnatis iam Lugo, Cotignola, Bagnacauallo, ex inopinato irruente Alphōso, insignis ibi accepta clades. Eodē fere tēpore Gallis suffragātibus, Quod ab Pontifice dissidere cœpissent, Bononiā ingrediuntur Bētiuoli, multa'q; in Pontificis dedecus excogitata. præter'q; Rusticoꝝ simul, & Galloꝝ impetu afflictæ Venetoꝝ copiæ cum ecclesiastico exercitu, qua rerum prosperiore fortuna, Bentiuoli audacius Bononiæ arcem miro ingenio, & Pōtificis cura haud ita pridem substructam oppugnare adorti, captam deniq; solo æquarunt. Paulo post initum fœdus est à Pontifice cum Aragonum rege Ferdi-

nando, & Venetis. Qui tota ui coorientes, Vt amissa recuperarent, biennio fere post Brixiam Gallo extorquent, atq; item Bergomum. Sed necdum afflante Veneto fortuna, omnibus'q; in diuersum cedentibus, mox ui recipitur ab hoste Brixia, & diripitur crudelissime p maximam cędem, in sacra, p phana'q; ira belli crassante. Repetitum & Bergomum, grandi pecunia multatis Ciuibus. Cæterum, quia historiam scribere, non est nostri Instituti, iā sequestrati ab terroribus bellicis ad nostra regrediemur studia, benigne studiosis impertiendo, Quæ per tot annos, quibus in hoc desudamus puluere, sunt intentissime obseruata nobis. Proinde initum post tanta mala cum Gallo ab Venetis fœdus prætereo. Atq; item prælium atrox prope Rauennam inter Gallos, Hispanos'q;, quo tempore ita accisæ res Gallicę sunt, Vt paulo post accepta clade altera ab Heluetiis, Italia prorsum exigerentur, Et hoc Pōtifice Iulio etiamnum superstite. Cui fuerat id in Votis uel maxime. Verū prius, quām hinc diuellar omnino, Patriæ meæ cladem non reticebo, Quam ab Hispano milite occupatam inuadens Bartholomæus Aluianus Veneti dux exercitus, Leuis armaturæ Equitibus non multis, ac peditatu perexiguo cōstipat⁹, nocturno itinere hostib⁹ elusis, diripuit, mox'q; inde sese proripiens Hispanis iterum deuastandam reliquit. Quando nullum crudelitatis genus, quod edi in Ciues possit, est omissum, tectis parte plurima exustis, Vt Agrorum depopulationem transeam, & iniunctam omnibus commigrandi necessitatem, ne militarem diutius feritatem, & hosticam rabiem pati cogerentur, eo progressam impudentiæ, Vt a miseris Saccarum rubens, & austerum parari sibi exigeret. Ac sunt hæc quidem bellorum stipēdia: Hi discordiarum intestinarum euentus, quarum atrocitate Italiæ uires conuulsæ barbarorum gentium cruentæ immanitati conterenda omnia permisere.

¶ Digestionum species, & Secretionum. Obseruata multa de sudore. Virgilii locus explicatur. Interibi adnotatur, quid Chylus, Chymus. Chilus. Chloe. Hemitymbium. Ardadalia. Ardanium. Hemitybium quid. Cap. II.

Qui medendi scientia imbuti aliquid in ea facultate posteris elaboratius, foliciotius'q; procudendum censuerūt, non unum esse perficiendi alimenti modū animaduerterunt. Nam concoctionem primā, in Ore quidem incipere, Verū in Stomacho fieri, peragi traduut in intestinis. Secūdā exordia in Meseraicis ducere, fieri in Hepate, perfici in Crassioribus Venis. Tertiā in minutulis Venis initiū habere, fieri in Capillaribus. Cōpleri in earundem extremitatibus. Quartā deniq; addunt alii in mēbroꝝ poris, seu meatibus. Cęteꝝ in digestiōe prima ex cibo fit Chylus. In sequēti ex Chylo Chymus. In tertia ex Chymoꝝ globo humiditas quędā, noīe qdē ꝓprio insignis nullo, Verum ἀνώνυμος dicitur. i. innominatus humor. Percoctioni autem postremæ suus est locus, Vbi, quem diximus, humor membroꝝ sese meatibus insinuans maturat, eis'q; perfectius assimilatur. Apud Aristotelem quarto Metæorum lego Perficiendi cibi uocabula tria, πέπανσιν, ἕψησιν, ὄπτησιν. Admonendi uero amplius Tirunculi sunt, Chylum, si per υ psilon scribatur, ab Chilo differre plurimum, Est siquidem Chilus per. i. herba uel fœnum, quod scribit Aelius Dionysius, apud quem tamen per ει, diphthongum comperi scriptum χῖλός, unde apud Pausaniam ἐκχιλῶσαι, quo fere neglectus significatur. Chilos porro dicitur item Chloe, q̄ est & Cereris cognomentum, Cuius in Attica uisebatur tēplum. Sed redeo ad institutum. Digna relatu sunt, quæ Sententias Hippocratis explicans Galenus super iis prodidit. Cybus inquit, non it in Corpus, neq; alit, ni omni exuatur qualitate exuperanti, extranea'q;. Proinde necessariæ Digestiones suut. Quarum ratio triplex ꝓ superfluitatum ratione. Est enim Redundantia quædam crassior, & feculentior. Quæ Secretio est Concoctionis primæ in Stomacho. Alia uero aquosa est, quam sequestrat Digestio secunda in Vrinam. Est'q; Hepatis, & Venarū, Quod idem docuit de Virtutibus naturalibus secundo, Et prima primi Auicenna. Tertia porro exuperantia subtilior etiamnum, quam efficit Digestio tertia, seuocatur'q; per Sudores. Qui propterea falsi sunt, quod pars quidem dulcissima, leuissima'q; tota ad Corpus nutriendum assumpta est. Pars autem alienissima, maxime'q; inconcocta tantum absoluitur, quæ partim deorsum collapsa, & subsidens in hypostasi uocat Vrina. Partim in corporis sūma emergens Sudor est.

Vtraq;

Vtraq; tamen salsa ob eandem causam prodeunt, quoniam portiones aquea terrestribus admiscent', quod in salsis oībus contingere, deprehēsum ab Eruditis est. quod si terrestris portio redundarit, Sapor resilit amarus. Si uero Aquosa, insipidus. Hic tamen non id absq; perpensione transeundum. Sudorem non esse perpetuo saporis eiusdem. Sudor certe Capitis aut nullum emittit odorem tetrum, aut minus, q̄ reliqui corporis. Est. n. locus Capitis spirationibus opportunus, quia Laxior est, etiam Capillorum indicio. Loca, & quæ locis continentur, grauius nares offendunt, si præfarctis meatibus, euaporationi nulla præstetur libertas. Ex iis, quæ de Sudorum astruximus ratione, amplius opinor, innotuit, quo maxime argumento Eminentissimus Poeta, non rerum modo, literarum'q; Veterum doctus, Sed secretioris item doctrinæ absq; ostentationis odio peritus, Salsum alicubi sudorem defluxisse, canat. Illud uero Dioclis sane' absurdum uidetur, tradentis, Sudores esse præter naturam. Ni Medico haud ignobili efficax maxime suffragetur ratio. Quippe si suo defungat' munere innatus Calor, recte'q; ab natura ingestus peruincatur cib⁹, Ita exuperās difflatur humor, ut neutiq; sensu percipi ualeat. Quæcūq; uero uel Balnei ratione, uel exercitationis, uel æstiui etiamnum caloris secernimus: ex Violentis proueniunt causis. Certe in cōmentatione de Viribus naturalibus Galenus ita sanxit. Quanto Validius, intensius'q; comperiat' intimum calidum, eo amplius effugit Sensum difflatio. Nec illud in hac Sudorum disertatione contemnendum. Quod usu quidem uenire comptius est, q̄ ut probatione indigeat. Sed cur ita, ambiguum sane' potest uideri. Quanto curiosius, intentius'q; Sudorem abstergere perexerimus, tanto is demanat profluentius. ratio uero esse potest, quoniā refrigerari extrinsecus contingit, si non abstergatur. fit autē id contingentis nos aeris frigore, qui quātuncunq; sentiatur calefcens, dici tamen frigidus ualet nostrorum cōparatione Spirituum. Suppetit ratio item altera. Quod qui iam profluxit Sudor Cuti adhuc adiunctus, ita meatus præfarcit, occupat'q;, Vix ut nouo pateat secretio. Promitur uero amplius in tergo Sudor, q̄ ante, argumento illo maxime, quod in parte quidem priore intus esse concauum locum animaduertimus, parum ab extimo secretum, in quem corriuari Sudor ualet. Id in tergo fieri neqt, Sed foras obtrudatur, oportet. Addunt, Postica diutius seruare sudorem posse, quia frigefiant minus, qua ratione in Alis maxime redūdat item Sudor, quod frigefactari nequeāt. Quid, quod terga item corpulentiora habentur, proinde'q; & humēt amplius. neq; enim aliud Caro est, quām densatus Sanguis, ut comprobat secundo de Animalium generatione Arist. ex frigiditate, ac humiditate. Nam Ossa ex siccitate, ac caliditate uolunt generari. Præsto' item est humentis in tergo Carnis ratio ex medullæ admotione, quæ per spinam delabitur. Ea item humectandi uim habet præcipuam. Nec id contemnendum, quod in postica decumbimus magis, quām innitamur pectori stantes. maior item ibi ex brachiorum iactatiōe motus. Porro' si per se profluat Sudor, Spontaneus nuncupatur recte. Si Arte, tunc aut per harenam fit, paratur'q;, Vnde & Aeginitę Paulo uocatur Psammismus, nam Sabulū Psammos dicitur. Aut est Clibani desudatio, seu Concamerata, qua ignis inclusi æstu prolicitur Sudor, Cuiusmodi Assa item dicebat'. Aut est Insolatio, quā heliosin dicunt. Aridum sudorem, idest ξηρὸν ἱδρῶτα dici putat Eustathius, qui non balnei proueniat ui, sed exercitatione, aut labore. Sicuti Xeralœphiam intelligimus citra lauacrum obunctionem factam. Sanguineum Sudorem efficit Constitutionis prauitas, Corpore Laxo, Sanguine præterea humecto, aquoso'ue, ex insiti caloris imbecillitate, cuius potestate decoqui debuit, ac densere. Hanc uero Cibi plerunq; præstat exuperantia. Sudarium uero est, quod Græce Hemitybium uocāt. id Aegyptium arbitratur Pollux, & in Comœdia, quam mediam appellant, Capsidrotium inuenio nuncupatum. Hemitybii meminit Aristophanes Pluto. Exponit Interpres, dici ita ῥάκος ἡμιτελὲς λινοῦν τι, idest semitritum lineum pannum. Vel δίκροσσον φακιόλιον, idest utrinq; fimbriatum phaciolium. Videtur esse mendum Pollucis exemplarium. Scribitur enim modo Hemitymbium, quo Vocabulo dicitur Græcis paruum Sepulchrum. Congruit huic loco, uel præcipue, quod Phærecrates scribit, quendam inducens a febre extergi se iubentem, interim'q; insusurrantem, Sudorem mihi, & Ardaliam αὔσιον, idest spongia persiccato. Ardanium uero figlinum est, inquit Pausanias, unde potant Bruta, quod ante Ianuam proponebatur, ab ἄρδω, quod rigo signat. Sed & Vas, unde aspergimur aqua templum ingressi dici Ardanion ualet.

¶ Saltationis laus, & origo de Græco penu. Hymnorum genera. Prosodion. Hyporchema. Stasimon. Virgilii Locus enarratur. De Proteo pauca. Cap. III.

Saltationis rationem non fuisse Veteribus uulgarem, aut contemptibilem, argumento esse multa possunt. Id uero imprimis, Cęrimonias nullas, aut Teletas Paulo antiquiores fuisse, quibus non adhiberetur Saltatio, quam rem eo grauiorem animaduertimus, quod a' magnis pfecta authoribus uidetur, Orpheo uidelicet, ac Musęo, Qui Vt honestissimum quiddam sanxisse traduntur, Cum rhythmo initiari, & saltatione. Quo factum est, ut qui mysteria prodidissent, Eos dictitarent pleriq; ἐξορχεῖσθαι, idest desaltasse, ad quod aduersus Androtionem alludens Demosthenes, ἐξορχησάμενον pro eo, qui Vertisset terga, posuisse uidetur. In Delo certe Sacrum obibant nullum absq; saltatione, ac musica. Prodibant autem Puerorum Chori, tibiis, ac Cithara præcinentibus. E' quibus selecti peritissimus quisq; saltabant. Eorum item Cantilenæ ab Saltationis usu dicebantur ὑπορχήματα. Erant autem hymnorum genera tria. Prosodion. Hyporchema. Stasimon. Prosodion λιτανεία, siue supplicatio dicebatur cum hymno, Vbi Deos adirent, ac sacrificium ad altare proferrent. Hyporchemata uero cōcinebant saltantes in altaris ambitu, ubi iam igni admota forent sacra. Celebrantur Cretica Hyporchemata, ex Cretensium saltandi studio, uti scribit Athenæus. illis enim saltatio erat patria, καὶ κυβιστᾶν. Hyporchematicen saltant apud Pindarum Lacones. Communis uidetur uiris, mulieribus'q;. Modi eius censentur præstantissimi, Prosodiaci, Apostolici, qui & Parthenii dicuntur. Dici Hyporchemata putant, quod inter saltandum fere' generosum quiddam seruarēt, ac uirile. Mox autem, cum quiescentes canerent, Vocabantur Stasima. Cæterum ubi arā saltantes obibant, ita more condito, seruabant, ut ab sinistris dextrorsum pergerent prius, Zodiaci quadam imagine, Cuius motus Cælo diuersus appareat, ab occasu ad exortum. Mox a' dextris læuorsum, pro ratione Cælestis uertiginis. Hæc uero eo apposui gratius, Quod iis Maroniana Sensa proferuntur in lucem, quæ illotis pedibus adeunt pleriq; omnes. Versus sunt Aeneidos quarto.

Delon maternam inuisit Apollo,
Instaurat'q; Choros, mixti'q; altaria circum
Cretes, Dryopes'q; fremunt, picti'q; Agathyrsi.

Ne uero quispiam hæc Græcis tantum in more fuisse opinetur, Inuenimus Indorū gentem, Quod uel Arrianus significat, Quibus orientem Solem uenerari consuetum est. non arbitrari plenam, perfectam'q; esse numinis consalutationem, ni adhibita saltatio fuerit, quod & suprema tempestate facere, instituti Veteris fuerat. Sed cū taciturnitate Dei, ut opinant ipsi, effingere conantur Choream. Græcis uero pluribus preces tum demum perfectæ uidebantur, Si inter eas manum exoscularentur. At Aethiopes, cum iam cecinere bellicum, inseruntur'q; signa, saltāt uenerabundi. Nec apud illos citra saltationem excuteret aliquis sagittā, quæ tela Capiti, pro pharetra instar radiorum circumponere, gentium illarum mos est. Quin eo modo iniicere se hosti formidinem opinantur. Sed & propinqua Aegyptus Saltationis mirata excellentiam, sub fabellæ inuolucro sententiam & ipsa suā uidetur non occuluisse. Quando Protea illum in Varias se demutātem rerum facies, non fere' alium intelligunt, quā saltatorem eximium, ad effingendum imprimis docilem, Vt nunc humectam, liquidam'q; exprimeret Aquæ uim, nunc Ignis celeritatem motus uehementia, nūc Leonis feritatem, aut etiam Pardalis impetum, furorem'ue. Postremo etiam Virgulti flexum, & quicquid omnino collibuisset, Veluti Empusa quædam, Cuius ipsius decantatæ Poetis deformationes. Sed rogo te, Audi, quid ex Homerica item lectione ad negotium præsens uenatisimus. hic nanq; Poetarum longe clarissimus, & Literarum etiā parens cum iucūdissima homini in digytos mitteret, Somnum, Amorem, Cantum, postremā addidit Saltatiōem, sed præclaro distinxit Epitheto, dixit'q; ἀμύμονα, Vt quæ reprehēsionis morsum nesciret. Sed & alibi, huic quidem a' Deo contributam bellandi rationem, uim'q; scribit, huic autem Saltationis artificem modum, & optabilem Cantum. Versus Homeri sunt hi.

ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήια ἔργα,
ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν τε, καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδήν.

Ceu plane

Ceu plane innuat, eam esse prædulcem Musicam, quæ non sit a Saltatione abiuncta, dicatur'q; Deorum pulcherrimum donum. Vbi & illud attendendum amplius, Cum bifariam res distribuerit in bellum, & pacem, duo hæc tantum, ut pulcherrima, bellicis apposuisse negotiis. Verum & Hesiodus speciosissimæ laudis loco protulit, cũ de Musis ita cecinit Theogoniæ initio,

καί τε περὶ κρήνην ἰοειδέα πόσσ' ἁπαλοῖσιν
ὀρχεῦνται, καὶ βωμὸν ἐρισθενέος κρονίωνος

Quod circa fontem nigrum molliculis saltant pedibus, in Aræ paternæ tripudiantes ambitu, Quin Apollinem Pindarus Orchesten dicit. i. Saltatorem, quod & Homerici comprobarint hymni, Quinimmo etiam alicubi saltantem comperias Iouem, Deorum, ut Veteres intelligi uoluere, principem. propterea Socrates ille sapientissimus tantum absfuit, ut saltationem duceret uituperandam, Vt inter illius documenta legamus, hanc quoq; esse perdiscendam, uelut multum insit Venustatis in apto, concinno'q; motu, & Corporis afformatione composita, Nec erubuit iam magno natu Vir inter disciplinas serias habere saltationem. Cæterum inquit secundo Legum Plato, reliquæ Animantes sensu ordinis, inordinationis'q; suorum motuum uacant, quibus bene compositis nomen inditum est numeri, & cõcentus. Nos autem Deos nostrarum celebritatum comites habuimus, Qui sensum numero sum, concinnum, suauem, periucundum nobis dedere, Modulos, Saltandi'q; genera docuere, Choros ἀπὸ τῆς χαρᾶς, idest a gaudio nominauerunt. Itaq; primam erudiendi rationem effici Musarum, & Apollinis opera, perspicuum est, ineruditum'q; hominem esse, Qui choreæ Musarum, expers sit, Eruditum uero, qui Cõpos eius est. Totum'q; id genus in Choream, Saltationem'q; & Cantum distribui declaratur. Quo fit, ut qui bene eruditus est, bene cantandi, saltandi'q; peritiam habeat. Ex quibus utiq; omnibus amplius perpendenti liquere potest, Saltationem haudquaquam facilium, expositorum'q; artificem uideri. Immo si cuti grauissimis proditum authoribus est, Disciplinarum excellentium apicem attigisse, Nec Musices modo, sed & Rhythmices, necnon Geometriæ, imprimis uero Philosophiæ, tum physices, tum Ethices. Sed nec Rhetorices cognoscitur expers quatenus mores indicat, & affectus, quos Rhetores permouent. Verum nec a Graphica seiungitur, aut Plastice, quoniam harum Concinnitatem, Eurhythmiam'q; sibi uẽdicat, Sed imprimis memoria præcellens in Saltatore exigitur. Immo uero iuxta Calchantem homericum scire saltatorem oportet, τά τε ὄντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox uentura trahantur, Vt nil prorsus eum lateat. Caput autem, summa'q; saltationis est, imitationis scientia, eorum, quæ conceperit, enuntiatrix, Obscurorum, latentium'q; illustratrix. Et qđ de Pericle pronuntiauit Thucydides, præcellens est Saltatoris laus, nosse quod deceat, & id ipsum posse explicare. Quoniam uero imitatrix est Saltatio, Prima in ea Virtus perspicuitas, quam σαφήνειαν uocant, Quæ in Oratore desyderatur imprimis, ut eorum, quæ exprimuntur gesticulatione, ac motu, tanta sit claritas, Vt nullis prorsum sit opus Interpretibus. Et quod pythicum cecinit Oraculum, Saltantis Spectatorem decet, non loquentem etiam, omnino'q; mutum quodammodo audire, ac intelligere. Proditum memoriæ est, quod ad præsens negotium mire facit, Cynicum Demetrium, Cui uilior erat Saltatio: dicere solitũ, Id genus artificii Tibiarum uideri, & fistularum parerga quædam, quando ipsum argumẽto conferret nihil, motum modo adhiberet uanum, & ab intellectu omnino seiunctum. Id cum inaudisset Neronis tempestate celebris Saltator, & , ut uidetur, non imprudens, nec rudis quispiam, Sed multa historiarum memoria præcellens, &, Saltandi artifex mirus, Quæso inquit, Demetri, ne sit onerosum, me saltantem tua præsentia honestare, Id'q; nullis iucinentibus tibiis, aut cantibus prorsum demulcentibus, mox si uideretur, Id artificii explode ret, allideret'q;. Adnuit Cynicus. Saltauit ille Veneris adulteriũ, & Martis, Vulcanum a Sole commonitum utriq; struentem insidias, Illos claudi Artificis fabri technis irretitos, Assistentes Spectaculo Deos, Suffusam rubore Venerem, timidius supplicantem belli Deum, ac quæ cunq; fabella continet. Omnia'q; tam subtili, tam'q; artifici gestu, tanta rerum, quod difficillimum est, perspicuitate, tanta deniq; Venustatis gratia, tam'q; plausibili ingenio, ut exclamaret Demetrius, iam ut uidetur, Hilarior, plurimum'q; negotio oblectatus, ἀκούω ἄνθρωπε, ἃ ποιεῖς, οὐχ ὁρῶ μόνον, ἀλλά μοι δοκεῖς ταῖς χερσὶν αὐταῖς λαλεῖν. Audio, o homo quę fa

cis, nec uideo solum, Sed etiamnum ipsis manibus mihi uideris loqui, Confirmarunt hæc ab Cynico pronuntiata, Barbari Regis apud Neronem non inscita Verba. Is ex Ponto ob necessitatem quandam petierat Romam. Forte ita accidit, Vt Saltator idem nescio quid saltaret, tam perspicue, tamq́, qui mos illius erat, cõcinne, Vt spectans mõ, nec eorũ quæ di cerent, qppiã audiẽs, pcipiens'ue, nihilominus intelligeret omnia. Igitur, cum mox discessu rum Barbarum benignius amplexaretur Nero, ac petere iuberet, Siquid futurum usui ar bitraretur, elargiturum se munifice, Plurimum me inquit, iuueris, si Saltatoris illius mihi co piam feceris. Miratus Nero, cum amplius quæreret, quid ita petere instituisset? aut cui inde rei futurum emolumento artificem duceret? Sunt inquit is, accolæ mihi Barbari lingua, & moribus diuersi, Interpretum haud fere suppetit facultas. Quod si præsto mihi fuerit hic, & re quapiam ab illis fuerit opus, nutu, ac renutu, cęterisq́ sui artificii modulis, Saltator mi hi omnia conficiet, Vt in reliquum ualere iubeam Interpretes. Tantum docilis imitatio, & artifex peritia, concinnusq́, ac peragilis motus, gestus'ue authoritatis adeptus erat, Vt nec immerito Pantomimi nomẽ Italiæ irrepserit. Lesbonax quidem Mitylenæus honestus pla ne uir, & bonus, Saltatores χειρισόφας, hoc est manu sapientes nuncupare solebat, perge batq́ subinde ad spectacula, tanquam ex Theatro melior reuersurus. Equidem inter studia reliqua hoc utique oblectationem spondet, Illud uero emolumentum. At Saltatio, si recte perpendas, utrunq́ complectit̃, Qum utilitas tanto inde uberior, locupletiorq́ est, quanto plausibiliorem adnexam habet Voluptatis titillationem. Propterea multa mihi, Variaq́ rimanti illa uidetur ratio uerissima, Vna cum mundi generatione, & amore illo uetustissi mo diuina quadam ui in lucem prodiisse Saltationem. Hanc quippe cælestis illa præmon strauit, & longe clarissima stellarum, Syderumq́ chorea. Errantiumq́ cum inerrantibus cõ plexio, ac concinna prorsum societas, Harmonicusq́, ac mirus ordo. Hæc siquis Saltatio nis incunabula putet, ac exordia prima, ut reor, ab Veritate aberrarit non multum. Ea ue ro per ætates incrementis adaucta iustis apicem summum attigisse pridem uidetur. Vt ua ria quædam res censeatur, & omnifariam coaptata, congruensq́, & bonum quoddam κ[illegible] λύμουσον, hoc est scientiæ multiplicis. Principem uero omnium Rheam aiunt, oblectatam artificio, In Phrygia quidem Corybantas, In Creta uero Curetas saltare iussisse. Affuitq́ inde mox emolumentum, Si fabulatores libeat audire, euidens. Hæc enim illi ratio Iouem præstitit incolumem. Proindeq́ is arti præstantissimæ σῶστρα debet. i. salutis contributæ premium. Sic enim paternos euasit dentes. Ea saltatio armata fuit, Quam a Curetibus ex cogitatam primo, Eusebii quoque tempora testatissimum faciunt. Erat uero gladiorum cũ scutis collisio. Saltabantq́ Bellicum quiddam, & Entheon. Mox uero optimus quisque, ut maxime in Creta nobilitate putabatur excellere, Ita saltandi artificem haberi, pulcherri mum, honestissimumq́ censebat. Id nequis ambigat, Merionem Homerus non utique su gillaturus, Verum honestare meditatus, ὀρχηστήν, idest Saltatorem nuncupauit, Qua in re is adeo celebre iam indeptus erat nomen, Vt non Græcis modo nota forent ea, sed & Tro ianis hostibus, forte quia inter bellandum non tacita quædam agilitas, & concinnitas: quę ex huius artis peritia inoleuerat, sese subinde ostentabat. Homerica uero Carmina, siquis exhiberi sibi protinus expetat, hæc sunt.

μηριόνη, τάχα κέν σε καὶ ὀρχηστήν περ ἐόντα
ἔγχος ἐμὸν κατέπαυσε.

Sunt qui Syracusis Saltationem primo exortam, prodant, a tyranni Hieronis immani sę uitie, Qui inter alia dictu immitia Syracusanos etiam mutuis uti colloquiis uetuerit. Quæ uero necessaria forent, pedum, manuũ, oculorum nutibus, indiciisq́ iusserit petere. Vnde mox Saltationi exortum peperit necessitas. Pyrrhus uero ille tantus Achillis filius, quo bellante, corruisse Ilium creditur, alioqui inexpugnabile, celebratus hoc artificio usque adeo est, Vt cum speciem illi pulcherrimam adiecisset, Pyrrhichium sit ab eo nuncupa tum, de quo tamen plura mox. Apud Lacedæmonios, qui inter Græcos diu habiti præ stantissimi sunt, Saltandi studium non erat incelebre, quando Ephebi non accuratius ὁπλομαχεῖν, q̃ Saltationem perdiscebãt. Ab Castore uero, ac Polluce acceperant καρυα τίζειν, idest Caryatissare. Species uero ea Saltationis erat, uocabulo a Caryiis ducto, quę

est in Laconia

est in Laconia Ciuitas. Vbi maxime exerceretur. Eiusdem porro rei studium eo usque progressum in Thessalia legimus, Vt strenuos Viros, & in dimicando principes, quos uocant προστάτας, καὶ προμαχιστάς. Illi προορχηστῆρας appellarét, hoc est Planipedes primos. Manifestum id ex Statuarum item titulis: quas iis, quorum strenua fuisset opera, excitabant, προορχηστῆρα πόλις. Et alibi, ... Non paruo quoq; argumento fuerint Epitheta item uaria quibus Saltator eximius distinguebatur apud Græcos. Ea, ut propria ipsorum Lingua habentur, ideo apponere consilium fuit, quoniam uix citra fastidium audiri tralata poterant. Sunt uero ex multis hæc præcipua, Cuphos, Elaphros. Pedeticos, Halticos, Euarmostos, Eurhythmos, Euschæmon, Hygros, Epidicticos, Pantodapus, Eutreptus, Demagogicus, Demoterpes, Prochiros, Tachychir. Apud Indos Arrianus scribit, Elephantes quoq; Saltationem doceri, & exercere. At Sybaritæ in conuiuia Equos introducebant ita imbutos, ut incinentis tibiæ Cantu audito, statim arrigerentur, ac pedibus ipsis prioribus, uice manuum, gestus quosdam Chironomiæ, motus'q; ederent ad numerum saltatorios.

¶ Saltationum Species. Virgilii locus explicatur ex Georgicis. Saltationis partes. Caput IIII.

Saltationum uero non unum fuit genus prioribus. Erat siquidem imprimis a' cantu nuncupata Emmelia, quæ Tragica censebatur. Sicuti Cordax comica, de qua mox item paulo. Eius commeminit Arrianus in Commentario in dico, Sed Satyricam putat, & a' Libero patre in India institutam. Sicinnis ab aliis, ut scribit Athenæus, Satyrica intelligitur Saltatio, unde et Satyri Sicinnistæ nuncupati, quam Sicinnus excogitarit Barbarus, quanquam Cretensem intelligunt alii. Saltatores enim fuisse Cretenses, author Aristoxenus est. Alii a' uerbo σείεσθαι, primum'q; Thersippum eádem saltasse. Has sunt, qui a' Dionysiacis ministris excogitatas, & item nuncupatas prodidere. Enopliæ saltationes, siue armatæ, fuere Pyrrhicha, Thelesias item, quæ ab Saltatoris nomine sic nũcupata fert'. Fuit item Xiphismus, Podismus'q;, Nec non κῶμος, idest Comus, & Tetracomus Herculi sacer, & bellicosus. Nam quæ Comastice dicebatur, non pugna modo erat insignis, sed etiam plagis. Armatos in Panathenæis pueros saltare solitos, traditum est. Quin & Mineruæ sacrum maxime id babebatur genus. Quod & Catenoplion dicitur. Opla uero dici arma, nemo est, qui nesciat. Interim de Pyrrhicha illud non siluerim, inuẽtam a' Laconibus uideri, nam & a' Lacone Pyrrhicho inflexũ nomẽ, Aristoxenus scribit. Bellicosa uero Saltatio est, quoniam & Spartani bellaces diu sunt habiti, Quorum filii ἐμβατήρια μέλη, idest Embaterios perdiscebát Cantus, Quos & Euoplios dicunt. Spartani quoque ipsi in congrediendis hostibus Tyrtæi repetebant poemata, Vti Eurhythmos, concinna'q; fieret motio. Deniq; Pyrrhicha Laconibus belli praegymnasma fuit, a' quinto ætatis anno condiscentibus singulis πυῤῥιχίζειν, idest Pyrrhicham exercere. Author Aristoxenus est, Gymnopædicam exercentes (pueri in ea saltabant nudi) mox ad Pyrrhicham solitos emigrare, Pyrrhicham dici & Chironomiã, Græci scribunt. Sunt q a' Pyrrho inuẽtã Pyrrhichã pdant, ut diximus. A' qua Purrhicharii recte ab Iureconsultis nuncupantur, Digestis de Peuis. Libro XLVIII. quem tamen locum Græcæ ignari Literaturæ inuertere sibi permittunt. Sunt, qui arbitrentur, Pyrrhicham, ἐκ τοῦ διάπυρον εἶναι, esse uocitatam, idest quoniam sit ignita quodammodo Saltatio, καὶ σύντονος. Est & πυῤῥίχη χλαμὺς, ἢ πλατύριον, idest chlamys, uel Pelta parua. De Pyrrhi autem Epirotæ nomenclatura Pyrrhiadæ nuncupati, Quos nunc Molossos appellant. Pyrrhides, ad præsens institutum pertinent nihil, Sunt tamẽ militares eo nomine Phani, idest Lampades, aut Obeliscolychni, etiam apud Aristotelem. Legimus enim ὅτι πρῶτος ὁ μακεδὼν, κατὰ πόλεις τὴν μακεδονίαν κατασκευασάμενος πυρσεῖας, ... Pyrimachon dicunt in pugna ἀνίκητον, idest insuperabilem. Sed a' diuerticulo fabulam repeto, ne fit suppondii nimiũ. Ascoliasmus saltatio erat Bacchi dicata festis, quæ uocant Ascolia. Quod Theatri medio Vtres, quos uocát ἀσκὸς, inflatos,

obunctos'q; uno tantum insilirent pede, Vt delabentes risum excitarent. hoc agere apud Græcos dicitur ἀσκωλιάζειν. Ad quod apertissime Virgilius respexit Georgicon secũdo, illo Versu, Mollibus in pratis unctos saliere per utres, quod inerudite nimis, καὶ ἀπαιδεύτως, ideſt ineducate non perpendunt Interpretes. Aduertendum quoq; Qui uni tantum innitentes pedi saltant, quod uel tempestate nostra frequentissimum est, dici item ἀσκωλιάζειν, & saltandi modum, Ascoliasmum. Sed tunc non ab Vtre inclinatur uocabulum, Verum ab Scolon, quod impedimentum itineris signat, quod claudicantibus euenit, Atq; sur rectum palum. Apud Aristophanem κωμοφορικζόντως est Oclasma saltatio persica, Quam & ὑγρὰν nominant. Fuit & Dionysio sacrum genus Phalicũ, Sicut Herculi Callinicus. Nam Thraciæ gentis, & Carum Colabrismus. Sed armata itẽ fuerat Saltatio ista. Inuenimus, & Baucismum saltatoris Bauci, Comon cognominabant, Sed mollicula fuit, delicatior'q; saltatio. Inter Lasciuiora genera Bactriasmus est, ac Apocinus, Aposisis, Strobilus. Mothon uero nautica res erat, ac onerosa. Fuit et Geranos saltatio, quam nostris literis dicere Gruem licet, numerosa erat saltantium turba, quadam uolantium Gruum similitudine. Instituta primum saltatio fertur à Theseo apud aram Deliam, dum exitum de Labyrintho imitatur. Dipodiam legimus laconicam saltationem, Nam quæ tibiis præcinentibus exercebatur, Gingras dicta est, puto, quia sint Tibię, quas nuncupant Gingrinas. Fuerunt item Saltationes quæpiam enixiores, Hecaterides, & Thermastrides. Verum Hecateris manuum potius opera cõstabat, Pedum uero Thermastris, saltu quippe exercebatur. Eclatismata muliebres erant saltationes, Apud Laconas erat item Bibasis, in qua etiamnum proponebantur pręmia non pueris modo, Sed puellis quoque. Saltu erat opus, interim'q; nates pedibus contingere. Pinacides cur maxime dicerentur, non satis constitutum Pollux habet, an quod super tabulatis fierent, siue quod tabellas manu tenerẽt. Ballismum dici inuenio saltationem tympanis crepitantibus, uel etiam Cymbalis. Cuiusmodi Parilibus fieret Romæ, Quæ mox Romæa dici cœpere, Ciuitatis fortunæ templum struente Adriano. In Sicilia Ionicum saltationis genus erat Dianæ sacrum. At Angelicum habitum præferebat nuntiãtis aliquid. In Morphasmo diuersorum Animalium erat imitatio. Erat itẽ Scops seu Scopias saltatio, ex Colli circumlatione, quadam imitatione Auis. Leo autem formidolosa fuit saltandi species. Erat sua Idiotis saltatio Anthema nomine, quã saltantes sic fere pronuntiabant, Vbinam mihi rosæ? Vbi uiolæ? Vbi Apia pulchra? Fuit & Saltatio dicta κόσμου ἐκπύρωσις. i. Mundi deflagratio. Quæ uero dicebatur Hormus, Ephebis constabat, ac Virginibus plane Hormo similis, hoc est Segmento, præcedebat quidem Ephebus iuueniliter, &, ut mox in bello facturus erat, saltans, sequebatur puella decenter admodum, Vt Hormus is uideri posset ex modestia connexus, & fortitudine. Fuit quandoq; Saltatio dicta Phrygia, Conuiuiis dicata, & Ebrietatibus. Bacchicam saltationem in ponto, & Ionia tantæ fuisse Voluptati gentibus illis, Lucianus scribit, Vt statutis temporibus obliti omnium aliorum, desiderent dies totos spectantes Titanas, Corybantas, Satyros, bubulcos. Quod uero mireris amplius, Exercebant id genus nobilissimi quiq;, ac Ciuitatum maxime principes, ad præcipuam id opinati gloriam spectare. Dicas inde Italicas Carnispriuii debacchatiões prorepsisse. Porro nequid prætereatur, quo hi qualescunq; Lectionum Antiquarum libelli fiant adminiculatiores, Legimus haud ita pridem Rhetoris Vlpiani cõmentatiunculas in Demosthenis Olynthiacas, Vbi sic adnotatum inuenimus, Cordacismus Saltationis est Species turpis, indecentis'q;, Nam Saltationum aliæ quidẽ bellicæ sunt, Vt Pyrrhicha, nonnullæ uero ridicularię, quibus modo conciliatur Risus, iis autem in Cõuiuiis utuntur, & Theatris. Verba Vlpiani græca sunt hæc, κορδακισμός ἐστιν εἶδος ὀρχήσεως αἰσχρᾶς, καὶ ἀπρεποῦς, τῶν γὰρ ὀρχήσεων, ἡμὲν ἐστι πολεμικὴ, ὡς καὶ ἡ πυῤῥίχη, ἡ δὲ γελαστικὴ, ἧ χρῶνται ἐν συμποσίοις καὶ θεάτροις. Harpocratio autem in uerbo Cordacismus, Cuius meminit in Philippicis Demosthenes, Cordax inquit, Comicæ saltationis Species. Sicuti Aristoxenus tradit in Libro de Saltatione tragica, reperitur nomen & in ueteri Comoedia, ut apud Nicophontem. De Cordace idem fere Aristophanis Interpres, quod Vlpianus, κορδακίζειν Græcis turpiter saltare signat. Sunt qui putent, duo saltatorum genera Homerum nouisse, Cybistateras, & Sphæristas, q; Sphęra uterentur, siue Pila. Vnde & Sphæristica dicatur, Sicuti

catur. Sicuti meminit Athenæus quoq;. Aristonicum Carystium Alexãdri fuisse Sphæristẽ, prodit historia, quem ob artis excellentiam Ciuitate donarint Athenienses, Statua quoq; erecta, Cybistateres uidentur esse, qui in Caput saltant, quod κυβιστᾶν dicũt in Caput mittere. Scribit in moralibus Plutarchus Saltationis esse partes tres, φορὰν, σχῆμα, καὶ τὴν δεῖξιν, Lationem, Schema, Demonstrationem. Siquidem consurgit Saltatio ex motibus, & habitibus. Sicuti Melos ex Phthongis & Diastematibus, hoc est ex uocibus, & interuallis. Hic uero mãsiones motuũ fines sunt. Ergo φορὰς uocant motus, Schemata uero habitus; Vbi Apollinis aut Panos, aut cuiuspiam figuram, & modum effingentes, graphice formam seruant. Tertia uero res, quam δεῖξιν nominauimus, non imitationem habet, Sed rerum subiectarum demonstrationem, indicant enim Cælum quandoq;, aut Terrã, aut etiam Spectatores ipsos. Androna Catanæum scribit Theophrastus, incinẽtem tibiis primum omnium motiones Corporis, & Rhythmos excogitasse, unde natum, ut σικελίζειν. i. Sicilissare positum inuenias pro saltare. Carpæam saltationem in armis apud Athenæum obseruauimus. Cuius etiam ab eo explicatur modus. Celebrantur ab eodem Saltationes Ethnicæ, Laconicæ, Trœzenicę, Epizephyrii, Creticæ, Ionicæ, Mantiniacæ.

¶ Iphicli in currendo agilitas mira. Higinus uindicatur à Vitio. Iphicratides qd. Iphiæ oues cur. Caput V.

IPhiclus, inquit Apollonii interpres, Philaci creditur, & Clymenes filius. Eũ cecinit Hesiodus, tanta fuisse Corporis agilitate, ac pedum celeritate, ut curreret οὐδ᾽ ἐπὶ πυρίνων ἀθέρων, hoc est, super triticeas aristas, nec oblæderet. Demaratus uero etiam per mare incessisse prodidit, inde natus Adagio, Vt Iphicli agilitatem pro celeri, inexuperabili'q; usurpemus. Meminit Iphicli huius argonauticon primo Apollonius eo uersu.

ἐκ μὲν ἴφικλος φυλάκη ἔνι ἀγρὸν ἔλειπε.

Porrò adnotatu non indignum, Iphiclum ab Apollonio tradi Iasona fuisse assectatum, in Colchos cum Argonautis properantem. Id uero Hesiodus non scribit, non item Pherecydes. Commeminit quoq; Iphicli Higinus, Sed dictione luxata, decurtata'ue. Nã de Orione sic fermè scribit. Hunc Hesiodus Neptuni filium dicit, ex Euryale Minois filia natum. Concessum autem ei, Vt super fluctus curreret, perinde ac in terra, Quemadmodum Phyclo datum, Vt supra Aristas curreret, nec eas comminueret. Tu scribe, Iphiclo, Cui inditũ ex currendi potestate nomen, ueluti diceretur Iphicolos, nam ἶφι potenter signat, Vnde et Iphicrates quoq;, & ab eo Iphicratides, Attica calciamenta, quorum in philosophica historia cõmeminit Damascius. Iphicli filios tradunt Protesilaum, & Podarcen. Oues Iphias ab Græcis per διφημισμὸν dici inuenias, quæ debiles sint, καὶ ἀκιχυραί.

¶ De Palma scitu digna. Nicolai cur dicantur. Lunam amatoribus præesse. De Palmæ Cerebro. Et Tegyra Ciui. Item Palma, & Oliua fontibus. Sudæ error, & Interpretis Philostrati. Psen quo distinguatur à Balano. de Phraote pauca cum enarratione Oratiani loci. Caput VI.

PAlmam in Syria, & Ægypto Balanos producere tanta aspectus iucunditate, ac suauitate gustus, proditum est, ut tragemata omnia, bellaria'q; pręcellere facile tradantur, quamuis in Græcia fructus is feratur incoctus, nec esui proinde satis gratus. Inter Phœnicobalanos autem eximie præstare, tum magnitudine, tum etiam pulchritudine, Quas uocant Nicolaos, obseruatum est, de quibus ex Plynio pauca hæc ascripsimus. Sicciores inquit, in hoc genere Nicolai, Sed amplitudinis præcipuæ, quaterni cubitorum longitudinem efficiunt. Sed cur nam dicuntur Nicolai? Quæsitum id quidem diu, Sed inuentum in paucis, ni Grammaticorum commẽticias, & inde inanes sequi opiniones malumus. Nuper græcum uersans exemplarium, quod uenabar, deniq; sum uisus assequi. Sic enim comperio, fuisse Nicolaum quendam disciplina peripateticum, patria Damascenum, moribus suauissimis, ac prędulci quadam iu

cunditate, Corpore procero quidem, sed non indecoro, facie paulo pleniore, interlucente grato rubore. Quo cum maxime oblectaretur Imperator Augustus, ut scribit Athenæus, eiq́ afficeretur plurimum, similitudinis argumēto, Balanos magnitudine præcipua, & pulchritudine Nicolaos dici instituit. Adiiciunt qdam, ex Syria balanos id genus, quibus præcipue oblectaretur Imperator, Romam assidue mitti solitos. Inest omnino Arbori eiusmodi decor non ingratus, quando Poetarum princeps Puellæ Phæaciæ Venustatem Palmæ ramo assimilare sibi Homerus permiserit. Propterea fuere, qui ita arbitrarentur, In Certaminibus sacris uarias quidem singillatim Coronas dari. Vniuersim tamen ex Palma solēni quodam more consecrari, una ea de causa, Etiam si ab foliorum æquabili ordine, institutum opinentur alii, Ceu certatim cooriantur, & quodammodo simul currāt quadam cōtentionis Imagine, id'q́ tacito naturæ consensu. Nam & Victoriam græci inde dici putant, νίκην, παρὰ τὸ μὴ εἴκειν. à non cedendo. Alii uero, quod sit Palma inter arbores cunctas macrobia maxime, idest longioris æui, Sicuti Nicephororum, sic enim Victores dicunt, gloriā addecet esse perpetuam, nec consenescere unquā. Quod de Palmæ uita diximus, Orphicū illud uidet comprobare, ζῶον δ' ἴσον ἀκροκόμοισι φοινίκων ἔρνεσι, Animal ęquale Longicomis Palmę ramis. Epitheta porro illa ἐμπεδόφυλλον, καὶ ἀείφυλλον, quæ firmiter, ac perpetuo uirentem foliis signant, huic congruere uel maxime. Inter cęteras nāq; Arbores nullam plane uidemus eadem custodientem folia, sed decussis prioribus, succrescunt alia. At Palma nil inquiunt, abiicit, & proinde constanter cognominari ἀείφυλλος potest. In reb⁹ porro atticis adnotatū legimus, Theseum in Delo primum posito certamine, ab sacra Palma ramum auulsisse, qui & Spadix inde sit dictus. Neq; item in hac Palmæ mentione illud prętereundum, in Babyloniorum literis compertum, Esse Palmę arboris trecentas & sexaginta utilitates. Nec omittēda priscę uanitatis superstitio, Quia sit Balanorum nucleus non modi unius, Aliis enim longior, his mollior, Illis durior, Quibusdam etiā osseus, lunatus'q́. Hunc potissimum quadam religione politum dente contra fascinantes pollere arbitrabantur. Cum uero Lunatum dicimus, curuatum, arcualem'q́ intelligimus, cuiusmodi in Luna à coitu conuisitur Schema. Cur autem ea maxime figura expeteretur, Luxuriantis fuerit otii quærere, ac superstitionis potius, quàm eruditionis. Nisi quod in libro de Iside Plutarchus author est, Quia Solem appetat semper Luna, & persequatur, Inde argumento eo, ab Amatoribus aduocari Lunam, Et amatoria ab Iside dispensari, Eudoxus scribit, Quæ non alia omnino sit, quàm Luna, Inuenio in monumentis, & Plutarchi imprimis in Pelopida, fuisse in Bœotia montem cognomento Delum. Nam Stephanus in Tanagra regionis eiusdem fuisse Vrbem paruam nomine Delium scribit. Apud montem erat Apollinis templū, post templum duo mirabili suauitate fontes, copia aquarum, ac frigiditate insignes. Alterum φοίνικα, idest Palmam uocant, reliquum Oleam sicuti cōmeminit in libro Cur oracula defecerint, Plut. idem. Vbi & natum Apollinem narrant. Ad quod respexisse Catullum uolunt eo uersu, De Diana sic canentem, Quam mater prope Deliam Deposuit Oliuam. Quanquā & de Arbore posse intelligi, Author Ouidius est, metamorphoseos sexto. Quidā ex Eruditioribus esse in Laconia Tegyrā tradidere falso, Vbi natus Apollo sit. Id ut uere à me dici, intelligant studiosi, Audiant, quid Stephanus, Tegyra inquit, Bœotiæ Ciuitas, in qua genitum Apollinem dicunt. Samus autem Delius Apollinis inquit, nataliæ in Lyciam referunt Aliqui, In Delum alii, aut in Zosterem terræ atticæ, nonnulli ad Bœotiæ Tegyram, Vnde & Tegyreius Apollo. Ex iis porro, quæ de Palmis Syriis & Ægyptiis attulimus, liquet opinor, Cur Poetæ Palmiferas quandoq; in Ægypto Thebas nūcupent. Cur'q́ Palmarum fructus Thebaides item Plynio dicantur, & à Papinio Thebaicæ, quod illo ex syluis uersiculo Libri quarti fine ad Plotiū liquet, Chartæ, Thebaicæ'ue, Caricæ'ue. Quoniam uero de Palmis agitur, Scribit Plynius, in Palmarum cacumine medullam haberi dulcem, quam Cerebrum uocant, meminit secundo de alimentis Galenus. Et in præceptis Sanitatis Plutarchus, prædulce quidem id tradens, uerum esse κεφαλαλγὸν, idest inducere Capitis dolorem. Adnotandus hac parte error Sudæ manifestarius, Qui in uerbo πῶρος, ita scribit, Porum hunc de Victus ratione interrogauit Apollonius. At is, Ego inquit, Vini tantum haurio, quantum Soli prolibo, Captis in Venatione uescuntur cæteri. Mihi exerceri satis est, alimenta mihi sunt ex oleribus, & Palmarum Cerebro;

ri ac fructibus

ac fructibus. Hæc quidem apud Philostratum leguntur Libro secundo, Sed non de Poro, ut retulit Sudas, nimis hercle incuriose, nimis'q; inscite. Incuriose quidem, quia de Phraote Indorum rege hæc prodit Philostratus. Inscite uero, quoniam per maximam temporũ ignorantiã lapsus misere est, Quãdo uixit Apollonius Domitiani tẽpestate. Porus aũt, quẽ fatetur ibidẽ Sudas cum Alexandro depugnasse, multis seculis antea, sicuti temporum historia præmonstrat apertissime, Sudam fefellit, quod paulo ante fit de Poro apud Philostratum mentio. Et parte ista Regem Indum nominat, qui cum sit congressus Apollonius, putauit Sudas, esse ad Porum ea quoque referenda, Cum tamen paulo ante ea, quæ exscripsit, testetur Philostratus, Phraotem illum fuisse, Porum minime. Philostrati Interpres reprehensionem non euadit. Nam ubi græce scriptum ita est, τὰ δὲ ἐμὰ σιτία λάχανα, καὶ φοινίκων ἐγκέφαλοι, καὶ καρπὸς τῶν φοινίκων, idest Cibus uero meus est Olus, & Palmarum Cerebrum, atq; item earundem fructus, Interpres de Palmarum Cerebro tacuit, puto quia inusitatum uidebatur, dici in Palma Cerebrum. Illud aduertendum quoq;, Palmæ, quam marem intelligunt, fructus ψῆν dicitur, Sicut fœminæ balanus. Vnde propendens Balani, uocatur σπάθη. meminit cum Xenophonte Herodotus, ex Spathe arcus sibi nonnullos cõfecisse prodens. Quod de Palmæ Cerebro scripsi, confirmatur Eusthatii authoritate, qui ita dici prodit partem in ea arbore excelsiorem, quæ dulcissima sit, proinde'q; exempta uescantur Indigenæ, quod Athenęi monumenta testatissimum faciunt. Quia uero de Phraote facta nobis mentio est, dignum perpensione uideri potest, Ecquid Phraotẽ illum significarit Oratius Carminum secundo, Redditum Cyri solio Phraoten Dissidens plebi, numero Beatorum Eximit Virtus. Quando illius restitutionem in principatum, abs quo Pater fuisset excussus, & Viri præterea singulares Animi dotes, frugalitatem'q;, ac imprimis Liberalitatem copiose exequitur Philostratus Libro secundo. Verum discrepant non nihil tẽpora, quæ in digytos mittere, nunc minus uacat. Iudicabunt uolentes. Quando Interpretum cura non satis constat sibi.

¶ Laurus tacita Cur. Itẽ Cur Lauro uterentur Vaticini. Tibullus explicatur. De Puella Daphne. Lauri contra uenenum uis. Caput VII.

Q Voniam uero paulo ante poeticas perstrinximus amœnitates, in quibus multiplex, interior'q; delitescit rerum scientia, Quam sæpe ingenium acre, lectio uaria, Iudicium excussum, emunctum'q; promit in literas, quo studiosissimus quisque accuratius exerceatur, nec concepta semel facilitate, in utranq; aurem dormiat, hic illud potissimum subnotabimus, Quid ita Laurus tacita species ab Poetis nuncupetur, Leuicula quidem res, sed non inconcinna. Verum ne Absinthii plus insit huic lucubrationi, quàm decoqui possit, ac confici stomacho paulo inualidiore, ac nunc primum resumente uires ab inscitiæ diuexatione, Vt adsit & mellis aliqd, Simplaria non reclinabimus quandoque. Laurum igitur Apollini Vaticino Deo sacram, futurorum habere præsensionem quandam, creditum uulgo est. Siquidem nil crepitantius uritur, sicuti à Lucretio proditum quoque nouimus. Sed eo prior etiamnum Theocritus canit, Nam & hinc Daphne dici uidetur, uelut Eusthatius interpretatur, etenim δὲ intentionis uim habet, φωνεῖν uero loqui est, ac canere. Igitur euentus rerum ex crepantis modo Veteres aucupabantur. Quod nec Porphyrium latuit. Nam si crepuisset abunde, ac sonantius, haud dubie portendi felicitatem rebantur. Quod significat illo Versiculo Elegiographus nobilis Tibullus, Laurus Vbi bona signa dedit, gaudete Coloni. E diuerso si tacita deflagrasset, inauspicatissimum, infelicissimum'q; arbitrabantur, quod approbat etiam Propertius, Et tacet extincto Laurus adusta foco, Nam & Claudianus, Venturi præsciã Laurum dixit, Nisi quod opinantur plerique, Lauri folia, si noctu puluillo subiiciãtur, Veritatem Somniorum conciliare. Quod non omnino malus author Fulgentius non omisit. Scribit Hæsiodicæ Theogoniæ Interpres, Laurum ἐνεργεῖν πρὸς τοὺς ἐνθουσιασμούς, idest efficacis esse auxilii in Numinum afflatu. Propterea in Cassandra Sophocles δάφνην φαγὼν ὀδόντι πρίετο στόμα. Et Lycophron, δάφνης φαγοῦσα φοιβάζειν ἐκ λαιμῶν ὄπα. Hinc aperitur Tibulli locus de Sibylla.

Vera Cano, sic usq; sacras innoxia Laurus
Vescar, & æternum sit mihi uirginitas.

Ex hoc & Latinus item Poeta dixit, Laurum'q; momordit. Certe δαφνηφάγους dici Vaticinantes scimus. Et Aphthonius Diuinatiōis symbolum esse Laurum testatur. Dionysius item in Panegyricorum ratione, Laurum μαντικὸν φυτὸν appellat. i. Vaticam arborem. Sicuti Eustathius quoq;, qui & Apollinis Corollam fuisse Lauream scribit, quam secum tulerit Chryses in Græcorum exercitum ueniens. Quibus uero cogerentur numina uel recedere, uel accedere, Illis maxime Versibus commonemur, Qui appositi a' Porphyrio, ita ferme' latine sonant.

Soluite serta, pedes liquidis & spargite lymphis,
E'q; manu ramum, Lauros auferte uirentis,
Linea sit'q; omnis deleta, Omnis'q; Character.

Quod uero ad Laurum etiamnum attinet, Scitu dignum illud quoq;, Daphnen puellā in arborem hanc deformatā, sicuti Mythycis placet, & cecinit Ouidius, a' Spartanis fuisse diuinis cultam honoribus, Sed mutato nomine Pasiphaen nuncupatam, a' qua certissima ederentur oracula, quod in Agide Plut. scribit. Credebatur item Laurus efficax aduersus Venena. Inde iactatum, Vt qui se tutum approbare uellet, δαφνίνην diceret, φορῶ βακτηρίαν. i. Laureum gesto Baculum. Aristophanis Interpres Lauro inquit, Sacerdotes coronabātur, & Diuinaculi εἰς γνώρισμα τῆς τέχνης, quia esset id artis indicium, ac uelut insigne. Lauri fructus Daphnidas uocant, sicut Myrtines. i. Myrti dicunt Myrta. Laura uero. i. λαύρα Vicum signat angustum, impurum'q;, & sordentia omnino loca sic nuncupantur. Nam Laureum hoc est λαύρειον in Attica locus erat, Metallorum ferax. Diuinationē postremo ex foliorū crepitu, dum urerentur, fuisse ueteribus celebrem, nec idem tacuit Eustathius, Sicut ex pilis quoque quibusdam.

Leuctrica monumenta quæ sint, & Leuctricæ puellæ. Vindicat' a' uitio Plut. codex. Leuctra unde. Leuca quid. Caput VIII.

Euctrica monumēta, & Leuctricas itē puellas in græca historia legimus quādoq;. Id cuiusmodi sit, aut quam habeat rationem, neqs forte solicitius quæ-
1 rat, opera nostra reuelabitur. Scedasum. i. σκέδασον inuenio in libris quendā, Qui fortuna pauper Leuctra habitabat. Vicus is est prope' Thespias in Bœotia. Huic filiæ aderant duę Hippo, & Miletia, Vel ut alii scribunt, Theano, & Euexippe. A' quibus nuncupata Leuctrica monumēta. Quæ cauēda Spartanis, præcinuerant oracula. Siquidem Puellas ibi sepeliri ex iniuria contigit, quoniam ab Iuuenibus Spartanis constupratæ, mox'q; interemptæ in puteum quendam sunt deiectæ. Aberat tunc Scedasus pater, A' quo paulo ante comiter Spartani, rei nō bonę Homines, perfidiarum'q; prudentiores, quàm moderationis, aut fidei hospitalis, excepti hospitio fuerant. Reuersus factum mirabatur. Salua domi erant omnia, filiæ tantum aberant. forte domi alebatur Canis. Ea reuerso domino, subinde cursitabat ab eo ad puteum, A' puteo ad dominū, uellicabat'q; interim, erat'q; plane' similis trahēti, suspicatus is, quod erat, ad locum pergit. Puellarū cōperit cadauera, profusus in lachrymas, ac sese afflictās cognoscit ex Vicino, bonos illos hospites pridie uisos domum ingredi, facinus perpetratum Scedasus coniectat, Spartam confestim petit querelas apud Ephoros depositurus. Eo cum excidisset & conatu, & iudicatu, illis, atq; item Regibus, quos etiamnum adierat, nil magnopere intendentibus, Per Vrbis media cursu ferri cœpit, porrectis ad Solem manibus, ac percussa tellure ἀνεκαλεῖτο τὰς ἐριννύας, idest Erinnyas aduocabat, mox ad filiarum tumulos seipsum confecit. In sequentibus annis, ita ducentibus fatis, in regione eadem Spartana Virtus cōcidit, Gręciæ imperio amisso, Thebanis Victoribus Pelopida duce, ac Epaminonda, ut celeberrimū posteris nomen Leuctrica monumenta dederint. Hæc eo libentius recensui, quoniam in Plutarchi tralatione multa subsultant, & deluxata sensum non recipiunt, nam ut prætercam, quod pro Scedaso Cedasus modo scribit', quandoq; etiam Scedaphus, Illud cuiusnā modi est' Exercitationibus inqt, Spartanis lacessitis. Cum historici sensus sit apud Græcos, plagas in Spar-

tanos execrationes diras. Leuctra uero ab Leuctro indigena esse nũcupata, scribunt Greci. Leuca autẽ aliud est, nam eo nomine Medicorum scientissimi affectionem intelligũt, qua in albidum, uel, ut graece dicam, ὡδὶ τὸ λαλκότερον, demutatur color, ex uiscido, glutinoso'q; humore pituitoso. Quædam uero Leuca.i. λεῦκη dicitur θεραπευτὴ hoc est sanabilis. Quædam ἀθεράπευτος, Quæ curam non recipit. Internoscitur uero hoc τῇ τοῦ δέρματος παρακεντήσει, idest Cutis perforatione, Nam si inde prompserit se Sanguis, adhiberi medela potest. Si Humor Lacteus, inter conclamata recensetur. Sunt in ratione eadẽ Alphi, idest ἀλφοί, nisi quod mersat sese altius Leuca, ut inficiantur item pili. Quanquam & Alphi χρονίζοντες, idest diu perseuerantes ima penetrant ipsi quoq;, Vt hic ẽt albescant Pili ex pituitoso humore. Nam ex Melancholico nigrent Alphi.

¶De Essæis, & Hessenis. Item de Pharisęis, ac Saducæis. Aurum Iudaicum quod sit. De Philateriis, & Proselythis. Caput IX.

Osephus Iudæus historiarum Conditor, & in eo genere authoritatis non dilutæ, Libro decimo octauo antiquitatum, quas ab mundi exordio repetit, fu isse Iudęis tria genera Philosophorum scribit. Essæorum, Saducęorũ, & postremo Pharisęorum, Sed quos primo loco posui, miris effert laudibus, quod Vxoribus, Vino, Carnibus semper abstinerẽt, ac Ieiunium quotidianum uertissent in naturam. Philo etiam Iudæus in libro, quem pro Iudæis concinnauit, prętor cęteros inquit, quos pene innumerabiles sanctio Mosaica ad bene uiuendum concitauit, Essęi summi omnium, atq; maximi sunt, ἀπὸ ὁσιότητος hoc est a sanctitate, sicuti mihi uidetur, nuncupati, qua ratione flatilem recipit dictio. Quorum secta non genere, Sed uirtute, atq; humanitate discernitur. Itaq; nemo puer, nemo adolescens propter ætatis inconstantiam, Sed Viri omnes, aut Senes sunt, Qui nullo Corporis morbo, nulla Animi perturbatione feruntur. Sed Hominum soli uera perfruuntur libertate. Nemo proprium aliquid possidet, omnibus in medio positis cõmuniter utuntur, habitant simul, & conueniunt quasi sodales, cum'q; pro cõmuni utilitate faciant, Alia aliorum negotia sunt, quæ impigre subeuntes peragunt certatim, non frigus, non calorem, non aliquam mutationem Aeris formidantes. Cum a laboribus mercedem ceperint, Apud Quæstorem deponunt, is omnia diligenter procurat, quibus egent. Idem Philo in cõmentario, cui titulus est, Omnes studiosos liberos esse, scriptum reliquit, Esse quidem dogmatis eius Homines supra quatuor millia, Qui nec ciuitates colant, Vulgi cõuersationem Animo plurimum obesse, opinati, Qui seruos habeãt, odere, tanquam naturæ leges transgressos, quando omnes, uelut mater, eadem genuit Natura. Rationalem Philosophiam Vitæ nõ necessariã rentur. Naturalem uero altiorem, quàm ut eam humana consequi ualeat Natura. Illam modo portionem consectantur. Quæ de diuinis, & omnium agit creatione. Morali inuigilant præcipue. Triplici regula Vitam transigunt, Amore in Deum ardentissimo, Virtutis cultu diligentissimo, Charitate in proximum feruentissima. Sunt Qui Essæorum nomen θεωρητικὸν, idest Contemplationis studiosum significare putent. Qui Mundi sitũ, terrarum'q; expingere adorti sunt, Hessenos in Occidentali Iudææ parte statuunt, ab Essæis forte non diuersos. Quos fugitẽt usquequaque nocentes, Qui'q; orbe toto præter cęteros maxime sint miri, sine fœmina, omni Venere abdicata, sine pecunia, Palmarum socii. In diem uero ex æquo conuenarum turba renascantur, longe frequentantibus, quos Vita fessos ad mores eorum fortunæ fluctibus agitat, Ita per seculorum millia gens æterna est, in qua nemo nascitur, Tam fœcunda illis, inquit Plynius, aliorũ uitæ pœnitentia est. Porro inuenimus apud Authores hisce Philosophis ita esse libertatis insitam auiditatem, Vt principẽ unum, solum'q; fateantur Deũ. Argumentum uero euidens, quod speciem mortis formidolosæ, ac tetræ nullam expauescant, Cognatorum negligant supplicia, Amicorum interitus faciant non magni, modo nequenquam, ut Dominum cogantur agnoscere. Animas putant immortales, & de Æthere subtilissimo cõmeantes quasi Carceribus, ita Corporibus implicari, ad quę tamen, ut Cheremon narrat apud Porphyrium, ὁρμῇ, idest impetu, & instinctu naturali trahantur. A Corporibus uero absolutas, tanquam e longa, & proinde graui seruitute, lætitia perfundi

maxima, & ferri sublimes, ultra'q; Oceanum degere in locis Peramœnis, quæ nec imbribus pulsentur, neq; item niuibus, aut omnino ulla infestentur intemperie. Quando ex Oceano suboriens Zephyrus suauissima perflet salubritate. Nihilominus pollutis Animis procellosas, hyemales'q; destinabant regiones. Cæterum quia abunde multa de Essæorum institutis uidemur ingessisse, Quæret forte Lector curiosus, quid de Pharisæis ex mutis Magistris compertum nobis sit. Proinde ut breuissime, quantum ratio patitur, omnium desyderia impleamus, de huiusmodi philosophis hæc fere obseruauimus. Molliciei, ac delitiis, quàm minimum indulgēt, Quod ratio dictarit, id demum persequuntur. Grādiores natu eximie uenerantur, Vt ne uerbo quidem læsos uelint. Fato geri omnia credunt, nihilominus arbitrii liberi potestatem non auferunt. Iudicium Dei sentiunt futurum, nam Animas astruunt immortales. Sed bonas etiam in aliena emigrare Corpora, Improbas ad supplicia transmitti æterna. Ob hæc ipsorum dogmata Populis mire grati, Adeo'q; de eorum Virtutibus inroborauit opinio, Vt magno studio numerosa multitudo, immo uero Ciuitates ad eos quandoq; confluxerint. Pharisæos nuncupatos uolunt de Vitæ instituto, Quod à cæteris abiuncti, ac sequestrati purissimæ cuidam Viuendi rationi, accuratissimæ'q; se mācipārint. Nam Phares ex Hebræorum Idiomate ἀφορισμός interpretatur, Id ualet latine segregatio. Mores eosdem sequebantur καὶ οἱ γραμματεῖς, hoc est qui dicerentur Scribæ. Propriẹ Illorum Virtutes erant, Continentia, Virginitas. νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, idest bis in Sabbato Ieiunium. Pharisæorum placita Apostolus Paulus uehementer extulisse uidetur, cum ait, ἰσραηλίτης εἰμί, φυλῆς βενιαμὶν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖος, Israelites inqt sum, ex tribu Beniamin, Hebræus ex hebræis, Lege autem Pharisæus. Porro quies, sopor'q; iis erat super angustis tabulis, aut etiam Spinis, uel Lapidibus ad comprimendas Corporis, ac Sensuum titillationes. Horum tamen proprium fuisse, Chrysostomus scribit, & in euangelio significat Matthæus, ut decalogum in membranulis scriberent, ligarent'q; in fronte, ut religionis intimẹ speciem præberent. Eas uero membranulas hebræorum uocabulo dici Philateria, Idem Chrysostomus prodit: quo innuitur Legis conseruatio, meminit etiam Hieronymus. Dicuntur & Ariolorum, ac Excātatorum Philateria in Gregorii Iunioris decretis, & Philateria facere, Legimus in Laodicensi cōcilio. Saducæos uero, ut de iis quoq; aliquid promamus, à loco ita nuncupatos putant. Horum nefaria dogmata inuulgantur hæc, Esse mortalem Animam, simul'q; cum Corporibus interire. Siquis eorum scitis renitatᶜ amplius, obluctetur'q;, putant id plausibile imprimis, gloriosum'q;. Eorum, qui in eiusmodi philosophia ꝓfecerint, mira paucitas est, discrepant inter se moribus feris, inuicem'q; sunt, perinde ac in exteros, inhumani. Fatum omnifarium negant. Deum extra omnem mali patrationem, inspectionem'q; constituunt. Hæc de Iudæorum Sapientibus, quæ uaria suggessit Lectio, habui in præsenti, quæ dicerem. poterant & plura, sed propositum, institutum'q; tēperamentum fuit omnino tenendum. Quoniam uero quæri posse scio, cuiusmodi Aurum sit, quod in historia quandoq; celebratum nouimus, Iudaicum nuncupatum, Non grauabimur & hoc obiter explicuisse. Erat autem, quod Iudẹorum nomine quotannis ex Italia, & ex omnibus prouinciis Hierosolymam exportari soleret. Propterea Flaccū Cicero scribit, edicto sanxisse, ne ex Asia exportari liceret, quod laudans etiamnum, Barbaræ superstitioni restitisse, summæ ait fuisse Seueritatis. Proselythū uero, cum audis in sacra pagina, intellige, à Gentilitiis ritibus ad Diuinam legem tralatum, transcriptum'q;. Dauid, καὶ προσήλυθον ἐφόνευσαν, idest & proselythū peremere. Hieronymus Aquilam uocat proselythū, ac interpretem cōtentiosum, meminit in Euangelio Matthæus quoq;.

Cur noctu sonātius audiantur omnia. Quid palmus, Tilẹ, Sigmos, Clytos. Cur Vox intro delata melius audiatur, q̄ e diuerso. Capur X.

Trepitus omnes nocturno tempore esse manifestiores, ac Vocē omnem sonantiorem, non fere quisquam est adeo impolitus, adeo'q; hebeti Iudicatu, qui non plane intelligat, dictante ratione, aut magistra saltē experientia percipiat. Cur tamen ita contingat, abditam quandam, perobscuram'q; causam promit Epicuri Schola, dum ab Atomis suis reuelli nequit. Eam uero apud

Plut. in

Plut. in Symposiacis Boethus recenset, docens, rarescente aere, ac sese latius fundente, inter Atomos non fere` uacuum comparere. Constipante uero se, atq; amplius coeunte, Densari perinde Atomos quoq;, Extimum'q; Vacuum fieri spatiosum, & hians. Id quod noctu obuenire, exploratissimum est, Si coniectemus, frigus cogendi, arctandi'q; uim habere efficacissimam. Ediuerso Calorem proferendo expandere, aclaxare, argumento certissimo ex iis, quæ colliquata intuemur, amplius multo sibi loci uendicare, quæ concrescentia compingũtur in angustum. Profusus igitur sonus, si obiectis corporibus occurset numerosis, hebescat prorsum, necesse est reiectus, aut cõuulsus tardior euadat. Quod si obicibus aut paucis, aut nullis morantibus expatietur, pertinget inoffensus auditum. Indicio eẽ possunt inania Vasa, quæ percussa crepant sonantius, præfarcta uero collisa, incussa'ue quodammodo sonum deuorant. Compari modo & solidissima quæq; non fere` sonum edunt. Quod spiraculis haud ita abundent, per quæ commeet ictus Aer. Quale sentimus aurum, & saxa, Quæ proinde uocantur, & sunt ἰσχνόφωνα, & δυσηχῆ, hoc est uocis prætenuis, & sonantia male, quod nimia prouenit densantis se corporis soliditate. Aes uero ἄφωνον, καὶ λάλον. i. sonorum, garrulum'q;, quia sit πολύκενον, hoc est inanitatis multæ. Cæterum sentẽtia hæc male tibicinibus præfulta, nullis concussa arietibus, leui modo agitata impulsu ruit, neq;. n. recte ad Vocis rõnem inanitas adducitur, Ibi silẽtii altitudo est, & quies profunda, Vbi uacuum est, quod utiq; nec tangi, nec agitari potest, Vocem autem esse nouimus sonantis incussum Corporis. Et est Aer Vocis ipsius substantia, ac facultas. Putauit Anaxagoras, Solis potestate aerem concitari, & quodam tremulo uibrari motu, quem παλμὸν Græci dicunt. Id uero liquere ex minutie illorum, quæ in lumine uisuntur, corpusculorum, Quę uocant nonnulli ὕλας. Cum hæc igitur obstrepant, insonent'q; agitata, & propulsa, & sonum eum efficiant, quem dicunt σιγμὸν, præpediri uocem, obscurari'q;, quo minus synceriter, liquido'q; ab Sensoriis excipiatur. Suppetit & ratio alia, sed grauior multo, & plausibilior, Interdiu agitari omnia, proturbari'q;. Tunc enim Cuncta mouet Iupiter, ut ille ait, λαοὺς ἐπὶ ἔργον ἐγείρων, populos excitans ad opus. Qui consurgunt, uelut ex Palingenesia, & regeneratione quadam noua, quotidiana'q;, meditantes, ut Democritus inquit, proinde non illepide Ibycus diluculum appellauit Clyton, quod eo tempore κλύειν, hoc est audire iam, & loqui liceat. Contra uero noctu euenit, Vt interquiescant omnia, nec ullo fluctuent motu, Sed compressa consopiantur. Propterea ictus, propulsus'q; aer integer sensorium adit, atq; ita purius audiendi perficitur actus. Adnexa est huic cognata quodammodo quæstio. Nam usuuenire obseruatum fere` est, Qui extimi sint, si loquantur, facile ab iis, qui intus agant, audiri. Quod ediuerso non fit. Ambiguitatis huius commeminit apud eundem Plut. Ammonius, Sed ab Aristotele, exolutam tradit, Apud quem ita lectitamus, Vox inqt, eorum, qui occlusi tenentur, si extra deferatur, in amplum diffundit', ac uelut absorpta deuoratur. Quæ uero intro perducatur, non ita. Siquidem ex amplo corriuata in arctum, conseptum'q; seruatur, continetur'q;, & ueluti conualle delata sensum perspicue attingere animaduertitur.

¶ Iulææ uoces in Lactantio quæ sint. Iulos quid, & Vlos, & Iulides. Hycca quid. & Melos, Item qui Harmonici, & qui Canonici, ac Canonium. Concẽtuum species aliquot. Antletæ qui. Item Himonia, Himæum, Tenellus, Niglaros. Caput XI.

q Vando uero de Vocibus agitur, Ecce succurrit mihi Lactantii Carmen, Phœnicis argumento, non utiq; Inamœnum, sed quod Scriptoris eius genuinam sapiat facundiam, ingenii'q; præferat facilitatem haud aspernabilem. In eo Iulæas Voces, Vt præsuaues, ac prædulces nominari obseruauimus, Sed cur ita, non fere` perspicuum puto. Nisi quod ad Simonidem cognomento Melicum ex Carminis iucunditate, ut Sudas arbitratur, referri posse, non inficiabitur, Qui hoc genus scitamentis aures habeat pertritas, Cui'q; nõ sit Cornea fibra. Siquidem fuit Iulis insulæ Ceæ oppidum, in quo Simonides feratur natus. Quod ex Strabone didicimus, & antea cecinerat Theocritus. Sed coactum nimis, ac uiolentum rebitur id, Cuius auris acriori lota aceto sit. Magis'q; multo arrisurum putabit, quod scribit Apollodorus, Cantilenam in luctibus celebrem dici Ialemon, in hymnis uero Iulon. Quæ de hominibus sic nominatæ

comperiantur. Sicuti a messoribus usurpabatur Lytiersas. Habitauit autem Celænas Phrygiæ Lytiersas, ex quo ut messor præstans celebretur in Phrygia, meminit Theocritus, & exposuit Interpres. Sed nec præterit Pollux, Qui & Iulon item recognoscit. In Libro de Pęanibus author est Samus Delius, ordei manipulos per se solos ἀμάλλας nuncupari, congestos autem ex aliis complunibus Vlos dici, & Iulos, Cererem quoq; nunc qdem uocari Chloen, nunc autem Iulo.i.ἰουλώ. Proinde ex Cereris inuentis, & fructus ipsos, & in Deam côcinatos hymnos Vlos appellant, & Iulos. Sunt qui lanas tractantium esse Cãtilenam putēt. Iulos etiam Proserpinæ congruere arbitrantur. Nam Iulides apud Oppianū primo ἁλιευτικῶν inter pisces recēsentur saxatiles. meminit in Libro de piscibus Dorion, ut scribit Athenæus. Iulos uero etiam dicunt intestina terræ. Sunt qui Iulidas item Hyccas opinētur dici, unde & Siciliæ Ciuitas nomen sit mutuata, quod illuc delati primum, id piscium genus fœtum cōpererint. Cæterum quia in Cantilenas uolētes incidimus, Subnectamus aliqua, quæ uoluptati sit legisse, & usui meminisse. Melos, quod præcipue usurpatur in Musica, proprie quidem apud Gręcos membrum Corporis indicat. Sicuti uero numerosa in corporibus membra, quamuis diuersum sortiantur & situm, & motum, diuerso'q; persungantur munere, nihilominus ad unum tantum opus cooriuntur, unum'q; habent finem, ueluti scopum. Ita etiam ex Vocum diuersitate qui consurgit Concentus, Melos uocatur. Quod in libro de Musica Plutarchus scribit. Latini Modulum appellant. Aut certe Melos uocare in Musica ideo institutum, quia μέλει, græce signat curæ esse, ceu nil Musica antiquius homini esse debeat, nil'q; quod curet impensius. Nos uero etiamnū suo loco de Musica commentaturi plura sumus. Interim adiiciamus pleraq; non indicta quidem, Sed quæ in paucorum peruenere scientiam. Musicæ studiosos aut Harmonicos dicimus, Aut Canonicos. Harmonicos nūcupamus eos, qui auribus côtribuunt authoritatis plus, quā'm rationi. Cuiusmodi fuisse Aristoxeni consectatores nouimus. Canonicos autē, qui rationis persequuntur examen, Sicuti ab Pythagoreis factitatum, palam est, quos tamen genere nec ab Harmonicis abduxeris. Canoniū uero obiter esse uidetur sacris uiris destinatus locus, ac canonice uiuentibus. Sed in nauibus, quæ Cataphractæ uocantur, & Catastromata habent.i.pauimenta superiora, uel tabulata, ligna, quibus tabulæ incumbunt Canonia nuncupant, & σκαλμίδες. Ptolemæi instituta mediam quandam rônem insecuta sunt. Tātum enim Sensorio attribuit, quantum Aristoxenii, rursum'q; rationi, quantum Pythagorei. Etenim tum demum enasci iudicium putat syncerum, uerax'q;, ubi Sensus, & ratio conspiratu nituntur cōsono. Quod ipsum & in Astronomia comprobauit, cum rationis libra ab oculis non abit diuersa. Vt uero ad Melos redeam, unde digressus in ista sum, Inuenio apud Authorum opinatissimos, Himæum nuncupari Melos solitum, quod concinerent ἀντλοῦντες.i.aquarū haustores. Himonia uero aliud est, nam sic funiculum dicunt, quo ex puteo attollitur aqua. Vñ festiue ἱμωνιᾶν dicitur pro μακρὰ χέζειν, idest temporis non parum in excernendo absumere. Himæi uero meminit Callimachus, ἀείδει καί πού τις ἀνὴρ ὑδατηγὸς ἱμαῖον. concinit iam & haustor aquæ aliquis Himæum. Tenellum uero idest τήνελλον Aristophanis interpres nunc Lyræ Harmoniam accipit, nunc pulsatiunculam, idest κρουμάτιον, quæ in uictoria ederetur. Omnino uidetur ab sono conformata Vox. Eleganter uero Aristophanes, ἀλλ' ἐὰν μὲν ὑπερβάλλῃ νικᾷς τῇ βοῇ, τήνελλος εἶ. Si utiq; exuperas uoce, Tenellus es.i. maximus Musicus, Aut nicephorus, hoc est Victoriæ compos. Erat & Niglaros Musicum melos exhortationibus aptum.

¶ Prouerbii origo, quod est, habitus Monachū nō perficit. De Iside multa. Quæ Linostoliæ. Sacerdotum munia. Item pauca de Osiride, Tipbone, Anubi. Acephali sacerdotes.

Caput XII.

Ertritum, exculcatum'q; Rhodiginis meis, etiam pullato circulo prouerbium est, habitu monachum non perfici. Id quo uideri grauius possit, sibi'q; in eo Municipes nostri applaudant, Vetus est, & qdem ex græcis corriuatum fontibus. Cuius rei author mihi Plut. est. Eius uerba subieci, οὔτε γὰρ φιλοσόφους πωγωνοτροφίαι, καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσιν. οὔτε ἰσιακοὺς αἱ λινοστολίαι.i. Non inquit, philosophū facit promissior barba, nec Vestis pertrita, Non item Isiacos Linostoliæ.i. amictus Linei,

ctus Linei. Faciunt ad hæc Gellii Verba ex noctibus Atticis, Vt prætercam, quod in Canonicis decretis relatum scio, Distinc. XLI. Non Cathedra Sacerdotem facit, Sed Cathedrā Sacerdos. Nec Locus Hominem sanctificat, Sed Locum Homo. Video inqt Herodes, Barbam, & pallium, Philosophum nec dum uideo. Veluti, mores, & Scientia genuinum, nō infititium, non fucatum Philosophum ostentent. Id tamen quātumuis sanctum prioribus nomen, & Venerationis summæ, pleriq; Homines erratici, & Aerusscatores, ac nulli rei, tantum non incolę sordentium sæpe ganearum magna sibi doctissimi cuiusq; indignatione, arroganter uendicare sunt ausi. Id ipsum & de Isiacis astruendum, Quādo moribus integer, ac castus, Sanctus, Virtutis exemplum singulare, Isiacus demū uerus censeri debeat, Qui'q; diuinæ ueritatis anxius sit scrutator, atq; ei deniq; rei philosophando tēpora impertiat. Id quod Deæ ipsius comprobat nomen ex priscorum Theologia, quam imprimis σοφὸν καὶ φιλόσοφον ὄντα intelligunt. i. Sapientem, & philosophon, nominis Argumento, quod ab græca origine inclinatum, Scientiæ notitiam significare aiunt. Vnde & Sacrarium eiusdē ἴσειον nuncupetur, quod uideamur εἰσόμενοι τὸ ὄν, ἂν μετὰ λόγου, καὶ ὁσίως εἰς τὰ ἱερὰ παρέλθωμεν τῆς θεοῦ. i. cognitionem consecuturi eius, quod est, Si cum sanctitate, ac ratione Sacra Deę adierimus. Proinde narrant Promethei filiam, Alii uero Mercurii, Quorum alter Sapientiam monstrat, & prouidentiam. Mercurium uero grammatices, ac Musices statuunt repertorem. Quamobrem Hermopolitæ Isin probant Musis priorem. Vt quę diuina Hieraphoris ueris, ac Hierostolis legitimis præmonstret. hi uero sunt, qui sacram diuinorum rationem ab omni expurgati superstitione, ac nimia, uacanti'q; sedulitate, in anima gestitant, perinde ac in capsula quadam. Quod sane felicitatis summæ quodammodo uideri potest. Nam qui recte, syncere'q; sapiunt, bona quidem cuncta ab Deo deposcunt sibi, Sed imprimis, quantum capax est humana ratio, Veritatis diuinę cognitionem, qua maius nil capere Homo potest, nec Deus sua præcellenti bonitate impertiri. Neq; enim Argento, aut Auro Deus esse opulentus creditur, nec tonitruis, aut fulminibus præpotens, Sed scientia, & prudentia, Quod ipsum egregie significauit illis uersibus Homerus.

ἠμὲν ἀμφοτέροισιν ὁμὸν γένος, ἠδ' ἴα πάτρη.
ἀλλὰ Ζεὺς πρότερος γεγόνει, καὶ πλείονα ᾔδει.
Vere unum utrisq; genus, & patria una.
Sed Iupiter natu grandior erat, ac norat plura.

Propterea elaborandum Sacerdoti præcipue, ut tanquam pestem, ignorātiam abiiciat. Siquidem ait Apostolus Paulus, qui ignorat, ignorabitur, præsertim intelligere si neglexerit, ut bene ageret. proinde in Quęstionum Libro Augustinus, Non omnis, qui ignorat, ab pœna immunis est, Sacerdos utiq; Sal terræ dicitur, & mundi lumen. hinc Malachias Labia Sacerdotis custodiunt scientiam. hinc ab docendi, ac nuntiādi proprietate Sacerdotes etiamnum Angelos dici in cælesti hierarchia comprobat Areopagita Dionysius. Certe ita propemodum censeo, cognitione sequestrata, & abiuncta scientia rerum, Immortalitatem non recte Vitam dici, Sed esse uerius tempus quoddam. Scitum est illud Hieronymi super Malachiam, Sacerdotem indoctum esse cæcum Animal. At Typhona Isidis inimicum quem esse alium opinamur, quàm stupidam, imperitam'q; multitudinem, errore deuiam, quæ cōuellat, Lancinet, obscuret'q; sacram rationem. Quam congreget Isis, componat, contribuat'q; recte initiatis, Et Latriam Deo summam Vitæ castitate, mentis affectu puro, abstinentia uoluptatum omnium exhibentibus: Horum nanq; finis omnium, Intelligibilis primi cognitio. Quoniam uero Isiacorum ritus attingimus, & si alibi scio, futuram nobis de hac ipsa re mentionem, prosequamur tamen interim, quæ ex græcis authoribus, sese nobis ostentāt, uelut cęlla quadam proma, neq; enim aliud censeri debet Gentis eius doctrina: Ita est omnifariam copiosa, & tanquam quoddam bonorum mare. Quod igitur Capillitio denudetur Caput ab Isiacis, & totum deniq; Corpus, eam pleriq; arbitrantur rōnem, quod is esset Lugentium mos, ferre autem Lineas Vestes, coloris eius tōne, quem florescens Linum emittit, æthereæ, ac gratæ pulchritudini mundum continenti persimilem. Cæterum ea uerior causa, Purum inquit Plato, impuro attingere nefas, At Ciborum supfluitas nulla pura, syncera'q; est, Lanas autem, Villos, Vngues esse, pullulare'q; ex superfluitatibus quis non nouit? Proinde non'ne ridiculum foret, tondentes, resecantes'q;, ac leuigantes quodammodo

Corporis proprii partes uniuersas, Aliena circumponere, ferreq; superfluitatum, ut sic dicam, germina? cum sint itidem impura, & proinde inepta diuinis? Quod adeo uerum est, Vt Hesiodus, cum ita cecinit,

μὴ δ' ἀπὸ πεντόζοιο θεῶν ἐνδαιτὶ θαλείῃ
αὖον ἀπὸ χλωροῦ τάμνειν αἴθωνι σιδήρῳ
Non ab manu ramorum quinq; in deorum cœna celebri
Aridum ab uiridi resecare splendido ferro.

Non fere aliud præcepti obscuritate uideat insinuare, quàm repurgatos ab iis sacra, festaq; adire oportere, nec inter sacrificia, ritusq; solẽnes redundantia desecare. In nostra quin ét religione Apostolo præcipiente, ut est in Canonicis proditum decretis, Comam nutrire ꝓhibentur Clerici, Caputq; in Sphæræ modum radere coguntur, id ipsum Gregorio itẽ sanciente. Linum autem diuinæ rei maxime idoneum inde indicatur, Primum, quod ex immortali, ut Veteres loquebantur, terra prodit. Fructum quoq; esui non ineptum edere uidetur. Vestem autem puram omnino præbet, & frugi, nec gestanti onerosam, ac tempori cuilibet peraccommodam, nec φθειροποιόν, idest pędiculos producentem. Adeo uero superfluitatum omnium naturam abhorrebant, ut non solũ pluribus leguminibus abstinerent, Sed nec Ouillas, aut suillas esitarent Carnes, quod multum ex iis fiat sup̃fluentis materiæ. Quin Sanctimoniæ item ratione Salem cibis non adhibebant, causis quidẽ pluribus, sed illa pręcipua, quod cibi, potusq; copiosioris appetentiam facit. Nam quod dictitat Aristagoras, Salem ab illis censeri non purum, quod pleraq; Animalium intercepta, dum denset, concrescitue, immoriantur, fatuum omnino est, ac relatu indignum. Illud certe memorabile est; ac ubiq; sæpius recinendum, Apidi nanq; suo ex puteo peculiari suggerunt potum, Etenim Nili aqua prorsum putant abstinendum, Vt quidam censent, ob Crocodilos, aut uerius; quod pinguefacit aquæ id genus, induciťq; πολυσαρκίαν, hoc est Carnis copiam nimiam. Apin uero ita se habere prorsum cauent, Immo uero & seipsos. Sed expedita omnino, agiliaq; corpora circumponere animæ student, ne præualente, quod morti obnoxium est, diuinum comprimatur, & molesto, nimisq; inutili exteratur pondere. Scitum quippe græcanicum est illud, quod in nostrum si transferatur sonum, addubitat Hieronymus, an æque resonet, Pinguis uenter non gignit Sensum tenuem. Vino utuntur quidem, sed præparce, Tametsi in Heliopoli rei diuinæ incumbẽtes templo nequaquam inferunt Vinum, ceu dedeceat interdiu bibere, Domino, ac Rege inspectante. Omnino sæpe abstemios agunt, & Philosophantes de diuinis aut docent, aut discunt. Reges si sacerdotio fungerentur, bibebant quidem ad pręscriptum sacrarum literarũ. À Psammeticho tamẽ id agere orsi sunt, prius enim abstinebant, neq; prolibabant, ut gratum Deo, Sed ut Cruorem eorum, qui bellare cum diis affectassent, Quibus concidentibus, ac telluri immixtis, Vitem enatam opinãtur. Proindeq; Ebrietatem, amentiam, Insaniamq; parare, Vt progenitorum sanguine imbutis. Et hæc quidem ab Sacerdotibus iactari, author Eudoxus est in secunda Periodi. À nostro autem authore ita proditum est, Quod si absq; uino ardeo adolescentia, inflammor calore sanguinis, & succulento, ualidoq; sum Corpore, libẽter carebo poculo, in quo suspicio ueneni est. Veteres porrò delicatiorem, molliOremq; Victum ita detestatos memorãt; Vt proditum sit, apud Thebas in templo fuisse surrectam Columnam, qua execrationes insculptæ continerentur aduersus Regem Menin, qui molliciem, luxumq; inuexisset primus. Scitu uero dignũm illud est, Aote Ægyptiorum templa Sphingem astitui solitam, quo argumento indicarent, Theologicam ipsorum Sapientiam obscuriorem, fabulisq; ita sæpe conuelatam, ut Veritatis uestigia uix interlucerent. In Sai Pallados erat templum, Quam Isin etiam arbitrantur, eiusmodi pręscriptione, ἐγὼ εἰμὶ πᾶν τὸ γεγονὸς, καὶ ὂν, καὶ ἐσόμενον καὶ τὸν ἐμὸν πέπλον οὐδεὶς πω θνητὸς ἀπεκάλυψεν. Ego sum omne, quod fuit, est, erit. meum peplum mortalis reuelauit nemo. Sunt tamen, qui alia ratione sensum in iis promant allegoricum. Nam Osirin non alium esse opinantur, q̃ Nilum, qui Isidi coniungatur. i. terræ, Typhona interpretant mare, in quod illapsus conuellatur Nilus, ac pereat, propterea Sacerdotes detestari mare, quod & Typhonis uocant spumam. Nec nauticos affatu dignos cẽsent, quia mari utantur, & inde uictitent. Pisces indidẽ auersantur, cumq; significare odiũ uolunt, piscem appingunt. Inueni item, qui mundi partem infra terram, incognitam nobis

Nephthyn

Nephthyn nocent. Supernam uero, manifestam'q; Isin. Qui autem in meditullio utriusq; Orizon est, dicatur Anubis, Quem canina facie deformant, ex Animalis natura, quod interdiu, noctu'q; oculis utatur æque. hanc uero apud Ægyptios Anubin habere uim, quã apud Græcos Hecate habet, terrestriũ pariter, & cæli particeps credita. Sunt tñ, qbus Anubin dici tempus placeat. Videtur plerisq; Isis eadem, quæ apud Græcos Io, quam Thelego no nuptam, cum in Ægyptum perexisset, Epaphum genuisse fabulantur. Habuit Isis Romæ item templum, quod solum in Vrbe Ægyptius Sacerdos purũ se reperisse dicebat, cũ Plotino suasisset, Illuc secum accederet, familiarem sibi Dæmonem, eo aduocante, conspectum inspecturus. Cui cum esset obsecutus facile Plotinus, cum'q; in aspectum Dæmon accerseretur, pro Dæmone accessit Deus, quo factum est, ut exclamaret Ægyptius, Beatum esse Plotinum, Qui haberet pro Dæmone Deum. Scribit tamen XX antiquitatum Libro Iosephus, Isidis phanum solo æquatum ab Tiberio principe, Patibulo Sacerdotibus suffixis, quod eorum opera Paulinam forma exquisitissima, ab adolescente constupratam comperisset, sub specie accedentis per tenebras numinis. Quod ad Sacerdotalem attinet integritatem, In nostris comperi authoribus, idest Christianis, Acephalos nuncupari Sacerdotes, Qui sub nullius Episcopi disciplina uel prouidentia gubernentur, Velut sine Capite intelligi debeant, sicuti prisca sanxit consuetudo. Sunt inter hæreticos Acephalitæ item nũcupati, Quod eorum lateat author, nec unde prorepserint, sciatur magnopere.

¶ Super Demosthene adnotata quæpiam non ingrata. Quid ad Aquã scribere. Quid Batalus. Corrigitur error Interpretis Plut. de Calauria Insula. Item Ouidii locus. Batus piscis. Bation, Nitarion, Batyle, Batylos. Caput XIII.

Eosthenem, proditum memoriæ est, Cum magnitudinem, uim, atq; splendorem Demosthenis in dicendo satis mirari non posset, solum ex oratoribus di
1 xisse, Animatas plane, non malleo cusas. i. σφυρηλάτους orationes exhibuisse, quanquam non me fallit, M. Tullium quodam loco ita sibi scribere permisisse, Vsque eo inquit, difficiles, ac morosi sumus, ut nobis nõ satisfaciat ipse Demosthenes. Qui quanquam Vnus eminet inter omnes in omni genere dicendi, tamen non semper implet aures meas, Ita sunt auidæ, & capaces, & semper aliquid immensum, aliqd infinitum desyderant. Sed alibi tamen suo testimonio amplissime Demosthenem subleuat Cicero idem, ubi ait, Nemo est Orator, Qui Demosthenis similem se esse nolit. Quin propter hunc unum Athenas item magis atticas putat. Sed enim quãm incredibile studium, q̃ inenarrabilem prope laborem adhibuerit, Vt superatis naturæ impedimentis, id teneret eloquentiæ culmen, quod est cumulatissime consecutus. Quis adeo a Musis lõgiore disclusus interuallo, quem lateat? Maximus certe Valerius, Alterum ab natura Demosthenem, Alterum ab Industria factum prodidit. Ab eius porro immensa, atq; incomparabili ad dicendum cura adagium effingi nobile, nulla non hora idẽtidem ingerendũ, inculcandum'q; Rhetoriscis nescio quibus potest, de iis, qui non citra puluerem, Quæ sint habitura geniũ, & teretibus omnino auribus futura non inscita, nec putida, peruigilant. Ad Aquam scribunt, Quando tantus mox futurus Orator, non utiq; Vino madens luculentissimas orationes ex fœcundissimo pectore prompsisset. Quod de Æschylo mordaciter rettulit Callisthenes, Quem, ubi Vino satis incaluisset, ac se largius bibendo excitasset, tragœdias eo calore concinnare solitum, scribit. Igitur Vrbanius in hãc Demosthenis hydroposiam lusisse Demadem ferunt, sicuti Lucianus author est, Cæteri quidem inquit, ad aquam dicũt, Δημοσθένης δὲ πρὸς ὕδωρ γράφει. Demosthenes autem ad aquam scribit. Nam Pytheas nimiã Oratoris diligentiam præmonstraturus, τὸν κρότον τῶν δημοσθενικῶν λόγων ἀπόζειν τοῦ νυκτερινοῦ λύχνου pronuntiauit. i. Demosthenicæ orationis sonum lucernam resipere nocturnam. Deniq; uis in Demosthene peculiari, insigni'q; modo celeberrima, sicuti in Isocrate suauitas. Subtilitas in Lysia, in Hyperide acumen, Sonitus in Æschine, in Platone copia. Scribit tamen Libanius, Demosthenis inimicos in illius molliciem cauillatos, Batalum appellare eũ consueuisse. Cuius rei ipse quoq; mentionem faciat in Oratione contra Æschinem, siue pro Ctesiphonte. Nam & in prælio apud Cheroneam, quo accisæ Atheniensium res sunt, fuga

sibi salutem quæsiuit. Quod cum ab inimicis illi acriter, & contente obiectaretur, ita Causam souebat propriam, ut diceret, ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχέσεται, Significans eum, qui mandasset fugæ præsidium, posse denuo in pugnam cooriri. Batalus dicebat apud Atticos pudendorum pars. Sic enim Plut. scribit, δοκεῖ δὲ καὶ τῶν οὐκ εὐπρεπῶν τι λεχθῆναι τοῦ σώματος μορίων παρὰ τοῖς ἀττικοῖς τότε καλεῖσθαι βάταλος. i. Videt aût dici Batal° apud Atticos Corporis portio, quæ honeste satis nequit enuntiari. Sunt qui Tibicinis infracti nomẽ esse Batalum putẽt, Vel Poetæ, qui lasciua, & uinolenta Carmine sit complexus. Cæterũ hic obiter Lector studiosus monẽdus est, Vbi Plutarchus scribit, ἦν ὁ βάταλος αὐλητὴς τῶν κατεαγότων, idest erat Batalus Tibicen infractorum. Quosdã ad Corpus referre, quod Plutarchi Interpres sensisse uidetur, Cuius uerba prætexuimus, tanquam is fuerit corpore distorto, Quod neutiquam uerum est. Nam authore Libanio ad mores, & cãtus, & habitum Tibicinis Batali pertinet uerbum id κατεαγότων, idest infractorum, nam subintelligendum est, Cantuum, Quoniam etiam Latine fracti dicuntur fluxi, molles, & effœminati, ut apud Quintilianum Libro quinto, Vt fortasse Corpus uulsum, fractum, incessum, Vestem muliebrem dixerit aliquis, mollis, & parum Viri signa. Libanii Verba sunt hæc, ἱστόρηται γάρ τινα βάταλον ἐφέσιον αὐλητὴν γενέσθαι, ὃς πρῶτος ὑποδήμασι γυναικείοις ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐχρήσατο, καὶ μάλιστα κατεαγόσι, καὶ ὅλως τὴν τέχνην ἐμάλθαξεν, ἀπὸ τούτου δὲ τοὺς ἐκλύτους, καὶ ἀνάνδρους, βατάλους ἐκάλουν, idest narratur, fuisse Batalum quendam Ephesium Tibicinem, Qui omnium primus in scena calciamentis usus est fœmineis, & fractis cantibus, & omnino artem Tibiæ remolliuisse uidetur. Ab hoc fluxos, exolutos, & parum Viros Batalos uocarunt. Porro in molles Batali nomen enuntiari solitum, Hermogenes itẽ scribit, meminit Æschines in oratione περὶ παραπρεσβείας. Eupolis uidetur Batalum dixisse τὸν πρωκτὸν, idest podicẽ, unde & Cinædos putarunt aliq Batalos dici, ἀπὸ τῆς τύπτεσθαι ἐν τῷ ἔργῳ, καὶ βαταλίζεσθαι, idest ab ictibus, qui in re fœdissima inferuntur. Cæterum, ut ad Demosthenem reuertamur, dignum memoratu, quod proditur, Huic tam summo, tã omnibus fere numeris in oratoriis campis, & dicendi palæstra absoluto Iocorum defuisse facultatem, Quæ M. Tullio supfuerit. Vt sciamus, non modo eidem omnia non dari, quod Homerus inquit, & relatum apud T. Liuium scio, Verum esse quædam, quæ nulla ars, nulla unquam uicerit cura. Circunferuntur tamen quædam illius non omnino illepida, aut inficeta. Vt cum Pytheas dixisset mordacius, Orationes illius obolere Lychnum, Scio inquit, tibi molestam esse ardẽtem lucernam. Is enim ut fur, male nonnũquam audiebat. Id uero adnotandum, ὁ δὲ πάρεργον, Calauriam dici Insulã, Trœzenio litori proximã, in qua se ab Archiæ manibus ueneno Demosthenes redemit. Non Calabriam, ut modo in Plut. Latinis codicibus fere circunfertur. hæc enim est Italiæ portio, distinctiõem hanc agnoscit Eustathius. Inde apud Ouidium in Metamorphosi, Inde Calaureæ Latoidos astat in arua. Quanquam ibi modo legitur, Calareæ. Quod de Batalis diximus, animaduertendum, quodã loco Plutarchum dicere, Batalos esse Germanorum equites præstantissimos, qui insulã colant, quam circunfluat Rhenus. Sunt qui Batum Interpretent mollem, delicatum, cuiusmodi fere sit Batus piscis: Vnde & Nitarion, & Bation subblandientium puellis deminutas esse appellationes, tradunt. nam & Nitarus quidam morsu Comico habetur mollicie infamis. Pusilli quoq; Corporis fœminas Batylos uocabant. Batyle uero est Theopompi Drama.

¶ Lineam poscere quid. Et quid in Spectaculis Linea. Item de Longuriis, & Cancris, seu Cancellis. Cinclidarii qui. Caput XIIII.

Q Vintilianus Libro Vndecimo ita scribit, Transire in diuersa subsellia, parum uerecundum est, Nam & Cassius Seuerus Vrbane aduersus hoc facientes lineam poposcit. Quid sit hac parte Linea, uideri ambiguum, scio. Ego Longurium accipio, sic enim longiores perticas, aut robustiora ligna, quæ in stabulo Equis interponuntur, ne consurgant in pugnam, aut se mutuo feriant, appellari, obseruauimus. Varro in rei rusticæ Libro secundo, Itaq; in stabulis, & humore prohibere oportet humum, clausa habere hostia, & fenestras, & inter singulas equas a præsepibus interiicere Longurios, qui eas discernãt, ne inter se pugnare possint, meminit & Longuriorum Libro

guriorum Libro primo, in Septorum ratione. Sepes inquit, fit palis statutis crebris, ac uirgultis implicitis, aut perforatis, & p foramina traiectis Lōguriis ferreis binis, aut ternis. Cæsar commentario quarto, Hæc, directa materia iniecta, contexebantur, ac Longuriis, cratibus'q; consternebantur. Seruius Æneidos quinto, ubi in Ludorū celebratione Virgilius ait, Signo'q; repente, Corripiunt Spatia audito, limen'q; relinquunt, Regulam interpretatur, quod dixit Poeta limen, aut signum de Creta factum. Ex cuius uerbis facile percipi licet, cur in ludorum celebratione ab Eruditis persæpe Linea nuncupetur alba, Quā significasse Martialis uideri potest illis uersibus Libro octauo.

Omnis habet sua dona dies, nec Linea diues
Cessat, & in populum multa rapina cadit.

Sed & Ouidius primo de Arte, Circensia attingens Spectacula Currentium Equorum.

Et bene te cogit, si nolit, Linea iungi.
Qua tibi tangenda est lege puella loci.

Etiam si modo longum sedendi ordinem nonnulli interpretentur. Sicut & illud in amoribus, Quid frustra refugis? cogit nos Linea iungi. Vlpianus digestorum nono, ad legem Aquliam, ita inquit, Si maritus uxori margaritas extricatas dedisset in usu, eas'q; inscio Viro, perforasset, ut pertusis in Linea uteretur, tenetur Lege Aquilia. Sed apertius idem digestis de furtis, Libro XLVII. Si Linea margaritarum surrepta sit, dicendus est numerus. Cancelli ab hoc proposito non ualde seiunguntur, Quando & hæc erant ueluti Septa quędam ex Lignis transuersim iunctis, obliquatis'q; ad defendendam, hoc est repellēdam turbam, pressim, agminatim'q; proruentem. Quod Ciceronis Lectio nobis suggerit, Qui de Oratore Libro primo ita scribit, Nam siquis erit, qui hoc dicat, esse quasdam oratorum proprias sententias, atque causas, & quasi certarum artium, forensibus cancellis circunscriptam Scientiam, fatebor equidem in his magis uersari hanc nostram dictionem. Et pro P. Quintio. Et me facile uestra existimatione reuocabitis. Si extra hos Cancellos egredi conabor, quos mihi ipsi circundedi, Quin & pro P. Sextio, e' fori Cancellis plausum excitatum scribit. Sidonius item Apollinaris quadam libri quinti Epistola, Vmbram inquit, stipitibus altatis, cancellatim'q; pendentibus Pampinus superducta texuerat. Cancellorum rationem graphice expinxit Varro Rei rusticæ Libro tertio. Præterea inqt, e' perticis inclinatis ex humo ad parietem, & in eis transuersis gradatim modicis interuallis perticis adnexis ad Speciē Cancellorum scenicorum, ac Theatri. Hinc Cancellata Elephantorum Cutis dicitur Plinio. Hosce Cancellos item Cancros dici, quanquam rarenter admodum, animaduertimus, inde scitu dignum proreptsit Adagium, ut inter Orci Cancros adhæsisse dicatur, qui ita irretitus, illaqueatus'q; teneatur, ac impeditus, ut nusquā pateat effugium, Quoniam Plutonis septa, & Cocyti irremeabilem necessitatis uiam, Vt cecinit Orpheus, in Mercurii terrestris hymno, qui euadere tentet, prorsus Aethiopem lauat. Est qui Cancellos pro Abaco sessili interpretetur. Sunt porro, Qui Cancellos dici a' Græcis κιγκλίδας putent. Pollux Cinclidas arbitratur Valuarum species, Aristophanis interpres in Vespis, Dicasterii hoc est Stationis iudicialis Ianuam dici Cinclida putat, quam inquit, etiam Cancelotem dicunt, idest κιγκλωτήν. Alii ex Græcis Cinclidas intelligunt δικλίδας, idest ualuas duplices, aut etiam foramen, quo immittitur Clauis. Cinclidarios uocabāt, quibus Archiuum foret curæ, præsertim ne quibuslibet ad libidinem pateret ingressus.

¶ Salis potestas mira. Cutis crassitudo cur hebetudinis indicium. Enarratur locus difficillimus Fabii, In malaco sanum. Citta, Picatio. Item quid malacia. Tollit' mēdam ex Seneca, & Cæsare. Quæ apud Herodotum sit Persarum Halia.

Caput XV.

Etus sententia est, a' celeberrimus utriusq; linguæ auctoribus, literis commēdata, totis corporibus nil esse utilius Sale, ac Sole, immo'q; Piscatorū Corpora uideri cornea. Sentiri remediū in podagra præcipue, pbāt. Etenī astringit Sal, siccat, alligat, putrescētia quoq; corpa ita uēdicat, Vt ea durēt p secu

la. Quod Ægyptiorum comprobant instituta, Quibus mortuos sale condire, moris fuisse, plane Herodoto credimus. Inde consuetudo inoleuit Græcis quandoque, Vt uino madentes, & plane delyros etiam oleo perungerent, Sale admixto, ceu singulare id foret adiumentum. Quin & Vino, ne stupescat, aut in acetum degeneret, Salem indere consueuerunt. Ex hoc factum uidetur, Vt facetissimus Comicus in Comœdia, Cui titulus Nephele, ita scribendum sit opinatus, ἁλσὶ διασμηχθεὶς ὄναιτ' ἂν οὑτοσί, Sale perfrictus, expurgatus'q; hic iuuaretur utiq;. Quem locum eius Poetæ enarratores ita ferme explicant, Vt addant id quoq;, delyrantes oleo linebant, & sale, ac proderat. Vt crassioris autẽ cutis eum, in quẽ ista proferunt, subsannat, Pelles siqdẽ pinguedine crassiores, Sale si emolliant, laxiores fiunt, & inde capaciores. Puto, quia Salis uim nouimus pingue onerosum p siccare, depurgare'q;. Nam & in medicinali sylua quinto Libro Dioscorides Salis multiplicem usum permonstrans, potentiam habere memorat, smecticam, apocatharticam. Nimirum suspicant Interpretes hi Cutis crassitudinem subtilitati innati spiritus officere. Nam et Plautini Sales illuc uidentur spectare. Meus herus Elephanti corio circuntectus, non suost, neq; plus habet Sapientiæ, quàm lapis, nam magnos, stupidos'q; Elephantorum noĩe intelligebant, uel græco suffragante prouerbio. Legimus in naturali historia, fuisse nõnullos, q subtilitatẽ animi constare non subtilitate sanguinis opinati sint, sed cute, operimẽtis'q; corporum. Et tunc magis, aut minus bruta esse, Vt Ostreas, & testudines, Boum tergora, Setas Suum obstare tenuitati innati spiritus, nec purum, liqdum'q; trãsmitti. Sic & in homine cũ crassior, callosior'q; excludat cutis. Cæterũ perpensio hæc digna satis, quam hic pro uirili excutiamus, qua in parte introspicienda plane, nõ ab limine salutãda modo Philosophorum nolumina, & adyta augustiora, in quibus naturæ placita cum rationibus suis solertissime explicantur. Si illud inseruero prius, inter militares animaduersiones fuisse Veteribus Sanguinis missionem, quod irrogatum primo creditur militibus animi stupentis, atq; a naturali declinantis habitu, Vt nõ tam pœna uideretur, q̃ Medicina. Scribit in secunda Animæ historia Peripateticus nobilis ad hunc ferme sensum, Gustum habet homo certiorẽ cunctis animalibus, Est enim gustus tactus quidam. hic autem in nobis exactissimus est Sensus, in aliis exuperamur excellenter. Inde fit, ut sit homo animalium prudẽtissimus. Signũ est inter homines quoq; iuxta hunc sensum esse aliquos hebetes, alios ingeniosos. Quod in alio sensu non contingit, οἱ μὲν γὰρ σκληρόσαρκοι, ἀφυεῖς τὴν διάνοιαν, οἱ δὲ μαλακόσαρκοι, εὐφυεῖς. i. duri quidem carne, inepti mente, molles autem ingeniosi, hactenus Aristoteles. Quæ quia forte ambiguitatis habent aliquid, nec studiosorum uota explent omnino, Illud amplius expendendum, Bonitatem mentis ratione duplici tactus correspõdere bonitati. Prior est, Tactus Sensuum aliorum fundamentũ est, manifestum. n. quod organum tactus late per totũ corpus fusum est, & quodlibet instrumentũ cuiuscunq; sensus est etiam instrumentũ tactus. Et id, ex quo esse dicitur aliquid Sensitiuum, est tangendi sensus, Vnde ex hoc, quod quis habet meliorem tactum, consequitur item habere eundem Sensoriam facultatem meliorem simpliciter, & inde esse melioris item intellectus. Siquidem Sensuum bonitas dispositio est ad intellectus bonitatem. Si uero habeat quis auditum excellentiorem, uel uisum, non infertur protinus, eundem sensoria potestate simpliciter præcellere, Sed secundum quid tantum. Altera ratio est, Quia tactus bonitas complexionis, siue temperaturæ sequitur bonitatem. Etenim cum instrumentum tactus sequestrari nequeat a numero, uel genere tangibilium qualitatum, eo quod est ex Elementis compositum, oportet id esse in potentia ad extrema, saltem per hoc, quod est inter ea medium, siue media tangibilium proportio, quãto'q; illas qualitates minus habet excellentes, tanto efficacius mediocritatem sibi uendicat, & tãgibiles percipit qualitates. Bonam porro Corporis complexionem siue constitutionem sequitur nobilitas Animæ. Omnis enim forma cum sua materia proportionem habet, et ex hoc infertur id. Quibus præstantior fuerit tactus, præstantiorem quoq; inesse animam, atq; nobiliorem, ac perspicatiorem mentem. Verũ hic forte ingerat se quispiã, nõ uideri usquequaq; uerum, Molles carne perspicatiores haberi, Quãdo rõne ista Sexus muliebris masculino colliget prudẽtior multo, ingeniosior'q;, Siqdẽ muliebre corpus molliculũ, tenellum'q; est, & cuniculi capillo, & anseris medulla quoq; mollius, Vt Catulli uersiculis abutamur.

Et scimus tamen in Politicis Aristotelem scribere, Puerum imperfecti esse consilii, et foeminam inualidi, Seruum uero nullius. Verũ scire decet, Carnis molliciem modis intelligi duobus, Siue ut est ex cõplexionis bonitate, quæ rara fit, & bene disposita, Siue ex Phlegmatis exuperantia. Quo modo qui sunt, non fere dicuntur tactus boni, qa non habent qualitates sensibiles recte ad medium redactas, Et proinde nec mente satis apti. Quo in genere mulieres sunt, Qui'q; Phlegmatici uocantur. Ex iis uero, quæ non omnino incuriose, aut illotis pedibus ex summis, & plane classicis auctoribus in mediam literatorum cohortem produximus, Iam opinor illata lux est herculano illi, ut sic dixerim, nodo, Cimmeriis obuoluto tenebris, & Platonis numero item obscuriori. In cuius enarratione hactenus aqua hæsit. Et Hermolaus lectionis Vir incredibilis, ac in re literaria detritus plane, & retorridus, & exactissimi iudicii in eo tamen Fabii loco, In malaco sanum, Quid sentiat, non satis constitutum habere, fatetur ingenue. Cum tamẽ non aliud significetur ex peripateticis Scholis, quàm in Carnis mollicie, & raritate summã intelligi mentis sanitatem. i. prudentiã, & perspicaciã, Quoniã ita affectis facile item, quicquid est redundantis copiæ, ac retrimentitiæ digeritur, & euaporat, nec phantasticum, aut rationalis potentia perinde syluestri tumultu obturbatur. Quod ita esse, id quoq; indicio est, quia fatuos, ac rudes παχυλιθ́μας appellare Græcis mos est, ac si tu dicas, Crassipelles. Quid, quod Quintilianus id Verbum fuisse artis alicuius proprium, apertissime dicit? Vbi philosophos itelligere potes, aut quod amplius arridet, Diuinaculos, Qui Physiognomones dicuntur. A' quibus usurparetur subinde, In malaco sanum, Vbi quẽ ita cõstitutum, contemperatum'q; inspexissent. Est autem Physiognomia Manticessi pars ea, quæ ex ore, omnium'q; Corporis membrorum facie, motu'q;, ac filo hominum coniectat mores, de qua, ut Aristoteles, & Adamantius, ita multi alii tam latini, q̃ Græci scripserunt. In eo genere sunt itẽ Metoposcopi, quos ex facie ad diuinantes Plinius interpretatur. Eorũ & Tranqllus meminit, Et Satyricus Poeta significauit, Frontem'q;, manum'q; Præbebit Vati, crebrũ poppysma roganti. De Malaco aũt siqs ãbigit, ac græce nescit, norit id Verbum significare molle. Nam Malacia prægnantiũ Plinio est molicies quædam, & defectio, cum Languentes modo hoc, modo illud appetunt. Adeo, ut terram quoq; uorare appetant nonnullæ, Carbones etiam extinctos, aut Cimoliam, inquit Paulus Medicinæ primo. Quæ res nuncupatur κίσ̃α. i. Pica. Prouenit incõmodum id ab conceptu mense potissimum tertio, nequeunte foetu interim delata in Vuluam omnia ratione alimenti absumere, insita imbecillitate. Proinde'q; in Stomacho multorum facta redundantia. Ex qua etiã absurdorum sese promit appetentia, Indidem quoq; nomen nacta affectio est, διὰ τὸ ποικίλον τῦ ζώου τῆς κίσ̃ης. i. ex auis uarietate. Vel quod malo id genus corripiat̃ frequẽtius. Est & in Stomacho Malacia. i. debilitas. Corrigẽdus obiter error manifestarius in Senecæ Epistolaꝝ Libro nono. In otio incõcusso iacere, nõ est tranqllitas, malicia est. Tu expunge insitiuũ uerbum, & genuinum ita repone, malacia est. Apud Cæsarem, Gallici belli Libro tertio, Malacia itẽ maris nominat̃ ꝓ tranqllitate, ac uelut mollicie, q̃q̃ scribit̃ mõ Malachia, sed indocte. Quod de Physiognomia mẽtio nobis facta est, Sciẽdũ ex Procli doctrina, Mõrẽ Pythagoreis fuisse, per signa in corpore constituta uenientes ad ipsos'ppendere, ac pensiculare exactius, Vtrum ad meliorem uitam apti forent, necne. Quoniam natura ipsa, quę animis confingit Corpora, instrumenta eis congrua sumministrat, imagines'q; animarum in corporibus indicat, per quas & Animarũ ingenia eius artis periti possunt deprehendere. Meminit Gellius noctium atticarũ primo. Quod ad Salem attinet, abs quo digressi sumus, ἁλίζειν Græci dicunt Sale cõdire, quanquam & eo uerbo congregatio significatur, unde Halia Persarum dicitur Herodoto, id est Congregatio. Sunt & Halides, seu Haliæ Sali terendo uasa accommoda.

¶ Mos abluendi infantes Sale, aut frigida aqua. Enarratur Virgilii locus. Salis, fermenti, ac Mellis nomine quid intelligendum in sanctis literis. Caput XVI.

T quia Salis emolumenta pauloante perstrinximus, nõ negligẽda item sunt uisa, quæ a' scientissimis Medicorum insinuant̃ nobis. Siquidẽ Galenus quodam loco, etiam si ambigunt Eruditiores, sit'ne de principis Medici officina opus id, Sale aspersos infantes obuolui fasciis præcipit. Sed & prima primi

Auicenna, festinandum inquit, ut infantum corpuscula perluantur aqua, in qua colliquatus sit Sal, Vt occalescat umbilicus, atque item Cutis. Ita tamen, ut non contingantur nares, aut Os. Cur uero sic faciendum astruamus, rō est, quoniam mox editū infantē ob nimiam teneritudinē omnia infestant. Quo nomine semel, bis'q; Sale abluere psalubre est, praesertim si exuberet sordibus, & nimio plus sese promat humectatio, cōsestim uero ab iis tepidiore consouendus aqua. Cæterū more suo Auerrois ista putat reiicienda, præpositis, quę minus acrimonia morsum, ut sic dicā, infigant. Cuiusmodi sit Oleum balaninum ex glandibus, effectu eodem, qui in Sale sentitur, Vt credit Auenzoar. Cooriuntur in Auerroim magna ui Auicennæ Interpretes, qm̄ Oleum id genus styptica potestate efficax quidē habeat, non tamen æque sordentes humectationes resoluere, quibus inebriat Cutis ex Vterina redundantia. Addunt etiam, Vnguine intimo nō perinde, ut Salē, Oleum posse callum inducere. In quem usum plerisq; item mos est, Natum infantem in frigidam aquā mersare, sicuti septimo Politicorū cōmeminit Aristoteles. Sed Galeno de Regimine sanitatis primo id non arrisit, additis etiam rationibus, cur fecisse, inutile sit. At confert inquit Philosopbus, statim a' pueritia assuefacere. hoc enim ad sanitatem, & ad res bellicas utile est, quare apud Barbaras gentes irroborauit mos, Vel amne gelido infantes abluere, uel tenui amiculo cōuestire, qui Gallis mos est, ad cuncta. n. quæ possint, initio statim insuescere, optimū est, adiuuat aūt pueros, innatus calor aduersus frigoris Vim. Iam ex iis opinor, lucis plurimū inferri Virgilianis Versiculis.

Natos ad flumina primum
Deferimus, Sæuo'q; gelu duramus, & undis.

Et quia de Sale producta pleraq; nobis sunt nō illepida forsan, ne illud quidem negligendum, In Sanctariis religionis nostræ Salem pro Apostolica fere' accipi Sapientia, propter illud Matthæi bracteatū, Vos estis Sal terræ. Ita enim Leuitici secūdo scriptū inuenias, Quicquid obtuleris Sacrificii Sale condies, nec auferes Sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo. Sed & apostolus Paulus, Sermo inquit, uester in gratia sit Sale conditus. Neq; enim sequestrato rationis, ac discerniculi examine libratiore, Deo placere quicq̄ potest. Quod autem paulo ante præcipitur, Omnis oblatio, quæ offertur Domino absq; fermento fiet, nec quicquā fermenti, ac Mellis adolebitur in sacrificio Domini, Intelligi uoluit philosophicum tumorē, & Ciuilis eloquentiæ lenocinia, uoce quidem, nō re prædulcia. Illud deniq; adiecisse, non fuerit otiosum, opinor, χόνδρους ἁλῶν dici a' Græcis de Sale, qui crassior sit. Velut Chondritis uocat παχεῖα σεμίδαλις, quā Siliginem interpretantur, χονδροκόπια uero dicunt loca, In quibus ɔcidat Chondros. Galeno, & Medicis aliud prorsum Chondros est. Venter inquit in pragmatia περὶ ἀνατομῆς Galenus, percoctioni destinatus orditur a' Chondri meditullio, ubi στόμα dicitur κοιλίας. i. Ventris os. Alibi porro' Idem Auctor, hoc est in Partium extimi Corporis nomenclatura, Sub Ore inquit, Ventris in superficie exteriore ɔgrue nominant Hypocondria, Quoniam Chondro recte subiciant. Sunt autem Peritonæo substrati Musculi, extra cute obuelati. ὁμωνύμως autem interna uiscera ὑποχόνδρια uocantur, quando sub Chondris & ipsa sunt τῶν νόθων πλευρῶν.

¶ Cur Somniculosi, Quibus angustæ sunt Venæ. Item Pumiliones. Cur in cogitatione profundiore obrepat Sopor. Caput XVII.

M Vlta quidem, & copiose satis, ni fallimur, de hominis ratione cōscripsimus, poterant & plura, Sed nobis in uastissima rerum congerie seruare temperamentum quoddam, uisum præstabilius est, ne tamen cuiusquam querelis detur occasio, quod & præfati alibi sumus, Vbicunq; opportunū fuerit, omissa consarcinabimus, poterunt a' uolentibus iungi. Interim in alia diuertisse, nō erit opinor, inamœnum, ingratum'q;. Disceptabam mecum non ita pridem super Somni ratione. Mirum uidebatur, hominum plerosque ita in soporem sæpe collabi, Vt nil procliuius omnino faciant. Cuiusmodi fere' Pumiliones sunt, deminuti, decurtati'q; ab reliquorū cōmensu. Et quoniā iactatū in Græcis literis scio, nil dulcius, quàm omnia scire, contuli me ad Magistros, quod aiunt, mutos. Qui me etiamsi asymbolum, ita scite, docte'q; instruerent, Vt Naturæ rerum non omnino uiderer inscius. Quod uero inde proruerim, etiam impertiendum aliis est uisum, ne in sanctariis reconditum pereat. Igitur sic habet. Esse

genera

genera duo, ui insita, in Somnum prona maxime. Alterum in iis est, Quibus Venæ adeo prætenues sunt, adeo'q; latentes, uix ut deprehendi uisu ualeant. Alterum eorum cēsetur, Qui nimio plus in Caput excreuisse animaduertuntur. Angustia meatuum, quibus a' Capite refluit Spiritus, nullo negotio præsepit, occludit'q;, Minuta siqdē, & ppe' nulla, qcquid accesserit, quātuis modicū, pusillum'q; obstipat, præfarcit'q;. Vbi ergo frigus cōcipit Vena, Siqdem & Infarctus Vēter cōfrigescit, Spiritus tandiu suffrenat, & moramēto quodā cōpescit necessario, donec inualescens calor disiectus alimentū ita pficiat, Vt globatum alioq dirimat, ac diffundat. Quādiu uero is libere cōmeandi facultatē nō nācisci, psfeuerat sopor. Cæterum suggerit ars rei forte obscuriori exemplū euidēs. Nā Tubulo angustiori infusus liquor tardius, lentius'q; profluit, quod si laxior is, & capacior fuerit, momento Vis ēt maior dilapsa transmittitur, id ipsum & in Spiritu fit, q anguste corpulētior ipse cōmeans, ac præpedite serius munere defungit. Et hęc diuturnioris somni, pcliuioris'q; in meatuum gracilitate causa qdem fuerit. Somniculosos uero esse, qbus Caput extumuit, inde pernosci pōt. Quo amplius est conceptaculū, eo plus itē capiat, psequens est. In Nanis, siue Pumilionibus Vaporū multa uis ad Caput surrigit, qñ grādius mēbrū alimēti ampli⁹ reqrit. Quod uero copiose scandit, copiose item, ac largius remeet, necessariū est, Sed & Lentius, qa misitus Calor uim tantam sublatæ euaporationis breui pcoquēdo neqt cōficere. At qbus Venę Latiores, apertiores'q; fuerint, Soporulenti esse nequeūt, nisi forte qppiam obtigerit potentius aliud, quod rōnē faciat diuersam, Neq; quos itē atra infestet bilis. Nā alsiosis, congelidis'q; Corporibus, Caloris intimi copia non magna, Vapoꝝ paucitas Caput scandētiū obtingat, necesse est. Hinc illud fit quoq;, ut fere' genus hoc sit edacitatis auidæ, qñ eorū natura sicca, & retorrida est. Nec haustis alunt magnope, infestante plurimū bilis atrioris frigore alimenti pceptacula, Quæ rō efficit potenter, ut parum omnino, aut nil fere' eat in Corpus. Quia uero de Sopore agimus nunc, appingamus ueluti Corollariū huic loco, quod intellectum studiosis maxime arrisurum arbitror. In eadem nanq; harena, quod dicitur, Versamur, & ptingit sæpicule, Vt attentissima cura quid expēdentibus ingerat sese uel inuitissimis, obnitentibus'q; insuperabilis dormiendi pcliuitas. Inde uero hoc fieri, deprehensum a' Peritioribus est, Quis compta sunt naturæ arcana fere' uniuersa. Quod cum, cogitatione pfundius uersante quippiā, suspēsa mens solicitudine est, Alimētorū pcoctioni impedimētum affertur insigne, pinde qptrudant in Caput, Vapores, dum minus excoq possunt, crassescere, necessariū est. Illud uero paulo doctiores sciunt omnes, Quoniā fit Somnus, sicuti exequemur alibi copiosius, cum in Cor sese ptraxerit Calor intimus, quo in ima dilapso, cōcipere Palpebras frigoris uim, frigore autē pcepto, defluere, ac deniq; comprimi, Quando Vnus est, q oīa in Corporib⁹ temperet, moderet'q; Calor, frigus in sopore supna cōtrahūt, & extima, recalescunt inferna, pedum Argumento. Sed intima eo amplius, Quia uero ex humecta quadam ui progigni, obrepe'q; Somnus uidet, inde Homerice circunfundi docte dicit. Sed & νήδυμος ex hoc Sopor ab eodem nuncupatur, abs quo ueluti ex humiditate profundiore, emersio facilis non est, uel, ut græce dicam, ἀκ ἴσιν ἀνα δῦναι τὸν ὑπνώσοντα.

¶Sudoris Species. De Sudore frigido. Qui Sudores bono sint. Caput XVIII.

Iuerteramus nup in Medicoꝝ florentissima Vireta, non ut trāsfugæ, Verum inspectores, exploraturi ecqd inde præcerpi posset, quod hosce libellos, Lectionū antiquarū instructum, adiutum'q; iret, ac comptiores efficeret, non ut calēti ferro inustos, sed solida, syncera'q; spectabiles uenustate. Lectitabam⁹ Canonem Auicennæ primum, Qui & in hominis rōne singularibus auxiliis obfirmauit aciem, neqd trepidaret, aut moueret loco. Incidimus in eam, quæ Sudores aliquo modo perpendit, doctrinam, atq; in Species partiendos tacite præmonstrat, Quas & huic innexuimus parti potissimū, nihil.n. prohibet, a' quocūq; Literaꝝ Antesignano Versutā facere, non quæ peculiares, abditos'q; loculos instruat, sed ut in rep. bene instituta, qualem optauit Plato, cuiuscunq; deseruiat emolumentis, neq; enim est homo homini lupus, ut ille ait, Sed Deus poti⁹, qñ & hęc ad æternā gloriā uia. Igit inqt Princeps, Sudor, q ptingit cōsopitis, ex materiæ puenit Copia. Quippe p soporē, nulla euidēti causa, q Sudore diluit, amplius ingessit alimēti, q̄ pati possit. Galenus ad eādē rē, Sudor exuperans aut corpo

re obuenit rariore, laxiore'q;, Aut materiæ abundantia, Aut qa prætenuis, subtilis'q; admodum comperitur. Qui Principis uerba latius, fusius'ue explicant, Quatuor fere' Sudoris Species agnoscere uident. Quidam.n. naturæ ꝓfluit imbecillitate, uelut in Syncope, in qua Spiritus, Sauguis'q; in Cor se contrahunt, extimis relictis. Quæ naturæ defecta regimine frigidi Sudoris humectationē promūt. Alius natura ꝓuenit ualida, quod in Crisi, & decretoriis euenire diebus assolet. Aliis occasionem præstat ratio euidens, uel exercitatiōis, aut Balnei, uel æstiui ardoris flagrantiæ, Vel ēt Alimenti ingurgitationis nimiæ, aut Plethoricæ copiæ. Quod uero de Sudore frigido dicit, amplius ꝓpendi pōt, & debet, eo qdem magis, Quod Poetas quoq;, Quorum sæpe multiplex est eruditio, & intercutanea, nec oculis spectāda ca ligantibus, noctuinis'ue, nōnunq̄ cōmeminisse eiusdē, perspicuum est, satis'q; frigide, qa de frigore agatur, enarrari. Ita ut ambigas, serio'ne, & iu dicato, an per iocū tam inepte pleraq; effutiant. καὶ παχυμερέστερον, ut quæ nullo cōcipiant Scientiæ fundo, plurimū'q; arbitraria sint, ac profusa temere. Quis enim illud ex Amphitryone non legit? Hic homo sociū ad malam rem quærit, quem adiungat sibi.

Non placet, ꝓ monstro extēplo est, q̄n qui sudat tremit. Sed & quadā Elegia Propertius, Quæ si forte aliquid uultu mihi dura negarat.

Frigida de tota fronte manabat aqua.

Cornelius qdem Celsus in Libris de medēdi rōne cōcinnatis Sudorē frigidū esse morbi indicem scribit, folicite diu sum scrutatus eiusmodi euentus rōnem, deniq; optimus Naturæ Interpres Aristoteles ita prodēs se nobis ingessit. Cur inqt, calidi Sudores frigidis meliores habētur? An quod sudor omnis excremēti cuiusdam secretio est? parū aūt excremēti amplius incalescere, cōsentaneū est. Plus aūt nō æque, sed minus. Itaq; Sudor frigidus excremēti multi indiciū est, quo circa morbos quoq; lōgiores facit. Amplius Hippocrates Libro sententiarū quarto, Sudores inquit, frigidi, si cum febre acuta accidunt, mortem significant, si cum mitiore, longitudinē morbi. Certe summa dignū admiratione est, q possit elici frigens Sudor, cū æstuosa sit febris. Proinde necessariū uidet, Aliam esse Corporis portionē, quā amburat febris, Aliam, ex qua humor profluat frigidus, quod.n. ex calescente promit partē, caleat oportet. Cæterū ex cute, quam esse frigidā, liquet, ꝓliciunt Sudores, q̄uis subtercutanea exæstuent. Porro' Acutas obrepere febres, patet, qbusdam cōputrescentibus humoribus. At hi nūc quidem toto putrent Corpore, nūc in Conceptaculis tantū. Vbi uero duo ista simul fiant, Vt in Vasis computrescat humor, Et quæ solidū Corpus regit natura, quā naturalē esse Calorem, opinat Hippocrates, uel perimat prorsum, Vel internetionem proxime adierit. Quæ ꝓfluūt inde, plane' frigent. Nil uero officit, q̄n ex putredine exoriens caliditas sit uehemētissima, propterea'q; indiciū exitiale, Siquidem præmonstratur, eam humorum frigidam uim in corpore exuberare, quæ nec insita caloris copia recalescat, neq; itē aduētitia.i. febrili. Quod siqs expetat scire itē, qui potissimū Sudores bono sint, audiat Hippocratē ita sancientē, Sudores febricitanti si statim incepint, bono sunt, & tertio die, & qnto, & septimo, & nono, & undecimo, & quartodecimo, & uicesimo, & uicesimoquarto, & uicesimoseptimo, & tricesimo, & tricesimoquarto. his.n. Sudoribus morbi iudicantur. Qui aūt nō ita ueniunt, laborem significāt: & morbi longitudinē, ac Recidiuam.

¶ Cur facies, & superna desudent maxime. Cur item in trepidationibus idē patiatur Pedes. Cerebrum'ne an Iecur sit humectationis fons. Caput XIX.

a Ccidunt porro' in sudoribus nōnulla plerūq;, nō paruā quæ præferant admirationē. Nam & usu cōpertū fere' est, In trepidationib9 exudare pedes, nō faciē, quę alioq obnoxia sudori maxime est. Quippe quæ laxiora sunt, & humectant abūde, ea sudore dilui, ꝯgruū est. Caput autē esse plane' certū est, humoris fontē. Indicio sunt Capilli ea maxime parte Vbertim succrescentes. Quin & uniuersim Supna sudoribus amplius infestant, q̄ inferna, q̄n Calori insitū sit, ꝯscēdere, illuc'q; itidē humectationē ꝑducere. Vel ēt qa Sudorē mouet Spirit9, q in supna parte sedē habet. Ad de, qđ est Sudor incoctus humor, cuiusmodi humore pars humet superior. Auicennæ id quoq; auctoritas comprobat, nam secunda quarti, Sudor inquit, maxime multiplicatur in superioribus, In Capite'q; imprimis. Cæterum hæc fere' de sanis intelligenda Corporibus. Nam affectis illuc imprimis decumbit Sudor, Vbi amplior cōcepta fuerit eius materia. Pro

inde Sententiarum

Inde Sententiarum quarto Hippocrates, Vbi Sudor, illic ægritudo. Id ipsum & ab Auicenna traditum scimus. Sudor uero ille pedum in trepidationibus eam, ut Arist. inquit, rationem habet, Quod sit trepidatio metus quidam sup re inchoanda. At metu Superna frigescunt caloris fuga ad intima, inferna'q;. Quo nomine pallent item trepidantes. Qui & maxime pedes agitant, Inde'q; ea parte laborante elici sudorem, probabile est. Manus item assolent perfricare, se'q; modo inflectunt, modo extendunt, etiam sæpe exiliunt, nec unquã quiescunt, Sunt enim exciti, propensi'q; ad negotium, quoniam Calor eorum se collegerit in Pectoris locum, qui corpulentior est, quamobrem undiq; tum ipso calore, tum sanguine turgescente efficitur, ut motu uario, crebro'q; agitentur, Sed pedibus maxime insudant, quoniam illi perpetuo teneantur labore, saltem corporis fulciendi. Propterea cum labore uehemẽti imprimis agitetur calidum, inflammetur'q;, Et quod humectum est, in tenuia dissoluatur, sudant illi, facies minime. Ex affluxu porro caloris eiusmodi in metu maximo ad intima, sæpe Alui funduntur, & profluũt Vesicæ retrimenta. Siquidem extrema Corporis Spiritu, Sanguine, Calore destituta inalgescunt. Humor uero redundans caloris copia solutus retruditur, quoniam Vis ea, quæ cõprimendi potestatẽ habet, & ab Recentioribus Retentiua nũcupat, reprimere neq;t, Inde consequitur, Vt in Æstuationibus grauissimis pfluat, emanet'q; frigidus Sudor. Quod neq; Philosophis modo putet percognitũ, Optimus quoq; max. Poeta Libro Æneidos tertio significauit illis uersibus.

Talibus attonitus uisis, & uoce Deorum.
Nec sopor illud erat, Sed corãm agnoscere uultus,
Velatas'q; Comas, præsentia'q; ora uidebar.
Tum gelidus toto manabat Corpore Sudor.

Sicui uero ambiguitatẽ forte mouet, qđ modo Caput humoris fontẽ dixim⁹, Cũ de Hepate dici id rectius uideat, Q ñ in Libro, cui τέχνη titulus est, dicat Galenus in Signoꝝ tractatu, Ex corde sicco totũ arescit Corpus, nisi diuersum efficiat Hepar. Ex humecto aũt Hepate Corpus item humescit, ni effectum Corpducat Cõtrariũ. Sed & Hali Hepar inq;t, est humiditatũ fons. Cæteꝝ duplex humidũ tradit a reꝝ Naturæ peritis. Humidũ ueꝝ, &, ut ipsoꝝ utar uerbo, Essentiale, Cuiusmodi in Iecore est. Quod inde dicit ẽt Cerebro humectius. Alterũ accidẽtale uocant, Vtpote frigiditate inductũ, affluxu'q; extrinsecæ humectatiõis. Hoc uero in Cerebro agnoscit. proinde appellat humiditatis fons. Etenim qa est oĩum partiũ frigidissimũ, ut Arist. inq;t in cõmentatione de Somno, & Vigilia, In eo supfluitatẽ concipi multam indigestionis rõne, necessarium est. Affluunt illuc & ab reliqs partibus euaporationes plurimæ, quæ loci frigore percussæ resiliunt. Infestat Aer quoq; per meatus multos.

¶ De Oleo scitu digna. Quæ dicant Præmissa uini, & olei in Plynio. Emendatur locus Ciceronis ex Epist. fam. Caput XX.

O Leum Anacharsis scytha Insaniæ pharmacũ eẽ dicebat, qm eo puncti Athletæ inuicem magis insanirẽt. Naturæ tamẽ puidẽtia liquores duos humanis Corporibus gratissimos ptribuerat, intus Vini, foris Olei. Cuius ẽ potestas tepefacere, ac cõtra Algores munire. Epaminondã uero legim⁹, qñq; Collegis impensarum rõnem Coquo reddente, olei multitudinem permoleste tulisse, admirantibus'q; illis, nõ inquit, impendii magnitudo me mouet, Sed quod tantũ Olei intra Corpus receperim. Memorabile est, quod Plynius scribit, Alpibus coercitas, & tã inexuperabili munimento Gallias hanc primũ habuisse causam supfundendi sese Italiæ, qđ Elico ex Heluetiis Ciuis eorum fabrilem ob artem Romæ cõmoratus, ficum siccã, et Vuam, Olei'q;, ac Vini præmissa remeans secũ tulisset. Veꝝ hic ptinus aduertẽdũ ampli⁹, Quæ dicant in Plynio præmissa Olei. Hermolaus qdẽ emẽdans pmissa reponit, publica lectiõe expuncta. Mihi aũt mire arridet Verbũ Præmissa, Vt intelligam⁹ primitias qsdam, Sicuti præmissa Sacrorum dicuntur. Vtitur eo uocabulo & M. Tullius epistola quadam ad Plãcum. Et tuarum inquit, Literarum præmissa meminissem. Etiam si in uulgatis modo Codicib⁹ passim scriptum inuenias promissa, non præmissa. Sensu nullo, aut leuissimo. Apud Græcos, quod ad Oleum spectat, sic reperio subnotatum, Ferri glutinum, siue ferruminationem Samium Glaucũ excogitasse primũ, enato inde Adagio, de iis, quæ facile pficiant,

Glauci ars. Qui remollire ferrum cupiunt, Oleo tingunt, At qui obdurefacere in aquã mer ſant. Illud quoq; ex hiſtoria ſuccurrit, Auguſti temporibus, E taberna meritoria trans Tyberim Oleum terra erupiſſe, ac toto fluxiſſe die, nulla intermiſſione, quo ſignificatam interpretantur Chriſti gratiam ex gentibus.

¶ Super Hercule, ac Geryone pleraq; non extrita admodum. Larini boues, & Ceſtrini, Ac Epirotici. Geren quid. Itẽ Herculis cognomina. Herculis ſtragula quę ſint. Balneæ Calentes cur Herculi ſacrę, deq; Smintheo Apolline. Caput XXI.

Egebamus nuper Arriani hiſtoriam, qua is Alexandri geſta complectitur. In ſecũda eorum ita relatum obſeruauimus, Herculem nõ fuiſſe unum. Namq;
1 ſuum ſibi uendicant Tyrii, Cuius etiam tẽplum omnium, quæ memoria ſeruat humana, uetuſtiſſimũ ſubſtruxerunt. Sed hũc non uideri Herculem Argiuum, Alcmena natum, quod multis annis antea coleret Tyrius, q̃ Cadmus omnino Thebas condidiſſet. Cæterũ Aegyptios quoq; alium item Herculem colere, diuerſum ab eo, quem uel Tyrii, uel Græci uenerentur. Author item Herodotus eſt, Aegyptios inter duodecim Deos Herculem recenſere. Sed inquit Arrianus, proximum Vero eſt, Herculem, qui Tarteſſi in Hiſpania colitur, Vbi item uiſuntur Colũnæ, quas Herculeas uocãt, Eum eſſe, qui Tyri colatur, Quoniam Tarteſſum condiderint Tyrii, & ritu Phœnicio conſtructum ibidem ſit templum, quod Herculis dicitur, eodemq; ritu ſacra fiant. Quod uero ad Geryonem ſpectat, Ad quem Argiuus Hercules, Vt boues abigeret, miſſus dicitur, nihil omnino ad terram Hiſpaniam pertinere, Hecatæus rerum ſcriptor memoriæ prodidit, nec ad ullam unquam Erithiam Inſulam Herculem miſſum, Sed loca circa Ambraciam, atque Amphilocbos Geryonẽ Imperio tenuiſſe, indeq; abactas boues, quæ mira ſpecie in illis cõperiantur locis, herbida regione, & paſcuis admodum læta. Nec omnino fieri ſimile ueri, ea tempeſtate nouiſſe Euryſtheum extra orbem terrarum poſitos populos, aut ſpecioſas, quæ ibi naſcerent, Boues. Vtcunq;, quod ſcitu dignum eſt, Scribunt Græci Epiroticos Boues Larinos dici ab Larino paſtore, cuius meminit Athenæus quoq;, qui ab Hercule redeũte ab Geryonis nece exceperit, educauerit'q;. Vnde Epirotica mox armenta ſint celebrata, de quibus commeminerit Lycus Rheginus in iis, quæ ad Alexãdrum ſcribit. Etiam ſi ſunt, Qui ab Narium magnitudine dici Larinos uelint, Vt eſt ab Interprete Ariſtophanis adnotatum. Siquidem λᾶ particula intendendi uim habet. ῥῖνες uero Nares ſunt. Cæterum Ceſtrini quoq; uocãtur, qui Larini. Fuere in Epiro eadem Pyrrhichę Boues, quas Atauros uocabãt, intactas Venere, ut incrementum ampliter caperẽt, quaſi Setauras dicas. Theogoniæ Heſiodicæ Interpretes, Herculis nomine Solarem intelligunt poteſtatem, Geryonem uero, cuius boues ab illo orbi terrarum illatas fabulantur, hyemẽ eſſe uolunt, ἀπὸ τοῦ γηρύειν, τοῦτ᾽ ἔστι βοᾶν, id eſt ab Verbo γηρύειν, quo ſignificetur clamor, ob Hyberni temporis tumultum. Nam Geren hoc eſt, γέρων ad hoc ſpectat nihil, eſt enim eo nomine, ut inquit Ælius Dionyſius, Grus fœmina, Hyemẽ uero Sol perimit ab hyemali tropico ad Vernum cõuerſus æquinoctium. At Boum nomine tonitrua intelligunt, quadam ſoni ſimilitudine, Quæ Geryonis dicunt, quod Hyeme quidem non fiant, Sed illam ſtatim conſequantur, Vel quia ex humecta eius natura mox hæc proueniãt. Fabulantur Item Græcorum pleriq;, Herculis ſtatuã effingi ſolitam ſiniſtra manu mala tria geſtantem, Quæ claua conquiſiuiſſet, Dracone interempto. i. Concupiſcentia ſubacta, ita enim comparantur tria poma, hoc eſt Iræ cõprimuntur ardores, & habendi cupiditas temperatur, Ac deniq; Voluptatum ſedantur titillationes, ſinuoſiq; ac blandi ſuperantur laquei. Leonis uero pellem non aliud fuiſſe, quàm generoſam Viri prudentiam, qua is circũmunitus, obſeptusq;, Affectiones animi prærabidas exculcarit. Ita Sapientem quendam, & Summatem Virum Herculis nomine accipiendum putant. Quod & in floridis non ignoraſſe Apuleius uidetur, qui Animi monſtra ab illo Philoſophica claua fuiſſe perdomita, nobis inſinuat. Significat etiam in commentatione de Somniis Syneſius. Hęc ipſa tamen, ut ſunt, ridicula uidentur multis, quãdo Voluptarium imprimis Herculem intelligunt, quo ſane argumento inſtitutum ſit, Calẽtes balneas Herculi ſacras dicere, & molliora ſtragula Herculis cubilia. Herculem Celtæ uocabulo gentis proprio

tis proprio

tis proprio uocant Ogmion, Imaginem eius, ritu ab aliis diuersissimo, pictura exprimunt. Primum decrepiti senis facies est, Capite prorsum incompto, Pilis, quotquot sunt, canicie albicantibus, pelle autem rugosa, striata'q;, quin exustæ simili usq; in nigredinẽ, Quales ferè sunt, qui in mari expiscantur Senes. Charontem diceres, aut Iapetum quendam ex Tartaro, & nulli non similem potius, q̃ Herculi. Adest tamen aliquid Herculis proprium. Leonis circumiectum exuuium. Dextra clauam tenet, necnon ex humeris propendet Corytus. Sinistra intentum præfert arcum. Omnino'q; Hercules est, ac quanquam Senex, numerosam tamen multitudinem trahit auribus alligatam, funiculi uero aureæ sunt Catenę prætenues, aut ex Helectro, monilibus affabre connexis, q̃simillimæ, & quamuis imbecilla sit Catella id genus, insequuntur tamen nullo renisu, nec de fugæ præsidio prorsum meditantes quippiam. Immo festini assectantur, læti quoq;, atq; hilares, illum summis etiamnum extollentes laudibus. Quin etiam præcurrere gestiunt, nunquam non laxissimo uinculo. Catella uero, quam diximus, ad Herculis linguam destinata conspicitur, ad hunc usum, ut uidetur, peruiam. Ille autem uultu renidens insequentes respectat. Hæc qdem Celtæ. Quã uero habeat rationem tam inusitata species, ne nihil Lector studiosus ingenio suo debeat, inenarratum relinquimus. De Hercule uero illud adiiciamus, coli eum ab Oetæis ad Trachina cognomento Cornopiona. i. κορνοπίωνα, quoniam Cornopas fugarit, quo illi nomine Locustas intelligunt, quas alii ἀκρίδας, aut πάρνοπας uocant. Adeo Leuibus de causis indebãtur cognomina uanissimis Diis, nam Herculem eundem nuncupant Erythræi Ipoctonon, quod Ipas repulisset ἀμπελοφάγους. i. uitem arrodentes. Apollinẽ uero dicunt Rhodii Erythibion, quoniam Erythiben appellant ipsi, quam ἐρυσίβην alii. i. Rubiginem. Vanitas eadem Smintheum induxit Apollinem, Sed qui tanti ueteribus fuerit, Vt Orationes etiamnũ Sminthiacæ celebrarentur, conditis quoq; præceptis, quibus apte cõcinnari possent. Smintheus enim dicitur, & Sminthius. Nominis ratio ab muribus ducitur, quos apud Chrysam Sminthos uocant, cum eos ubertim succrescentes fugasset is Deus, quo argumẽto inibi Statuæ subiecta uisebatur muris imago. Alii Sminthen intelligũt apud Troiam Ciuitatem, ubi coleretur. Sicuti Hylatem appellat eundem Lycophron à Cypri Ciuitate Hyle, etiamsi est & in Locris altera.

¶ Stuporis attoniti species, Quem Apoplexiam Græci uocãt. Item quibus ex causis contingat. Quid Paralysis. Catulli uersus declaratur. Caput XXII

q Vam Græci ἀποπληξίαν uocãt, sunt qui latine Stuporem dicant attonitum. In Apoplexiis inquit Galenus, totum corpus sensu priuatur, ac motu. Solus restat Anhelitus, Qui si & ipse prohibeatur, maxima est, & acutissima Apoplexia. Si uero reciprocatio adsit quidem, sed ui magna, fortis, uehemens'q; fit Stupor. Cuiusmodi item, sed minus, si neq; intentus, nec uiolentus, at inæqualis, atq; exordinatus, interpellatus'q; fiat anhelitus, Sicuti, ubi seruatur ordo aliqs, debilior censetur, Si'q; omnia pro necessitate fiant, primo quoq; tempore, persanat. Apoplexiæ omnes fiunt, Vbi facultas Animalis ad partes defluere nequit infra Caput existentes, aut ob Cerebri affectionem similem inflammationi, Aut Ventriculis ipsis pituitoso oppletis humore. Cæterum causæ magnitudinem, Affectionis, seu, ut nunc loquimur, passionis consequitur magnitudo. Magna uero ex parte curationem non admittit ob respirationis lęsionem. Auicenna sexta primi ostensurus Vitalem potestatem esse Animali priorem, licet inquit, Vis Animalis membri alicuius intercipiatur, quæ sensum præstat, & motum uoluntarium: nihilominus uita non destituitur pars ea, ni pariter et Vitalis destruatur. Membrum utiq; stupidum, aut Paralyticum diu quidem sensu caret, ac motu, uel ratione complexionis malę, intensius frigidæ, non permittentis sensum, motum'q; recipi à membro, uehemẽtius arctatis meatibus nerui, per quos cõmeant Spiritus, Vel oppletis neruis interiacentibus Cerebrum, uel Nucam, & paralyticum membrũ, subsistente tamen interim Vita. At intermortua pars nec sensu pollet, nec motu, computrescit'q; ilico, interpellata uidelicet, corrupta'q; Vitali potestate. Auicennæ Interpres ita distinguit, Stupidum dicitur, quod sensu caret, Paralyticum, quod & sensu, & motu. Cornelius Celsus Attonitos inquit, raro uidemus, quo

rum & Corpus, & mens stupet, fit interdum ictu fulminis, interdum morbo, Apoplexiam hûc Græci appellant. At resolutio neruorum frequens ubiq; morbus est, Sed interdum tota corpora, interdum partes infestat. Veteres authores illud Apoplexiam, hoc Paralysin nominauerunt, nunc utrunq; Paralysin appellari uideo. Est Sceletyrbe item.i. σκελετύρβη paralysis quędã, cũ rectũ seruare incessum nõ ualemus, & crura, uelut ardua ꝯscendẽtes, attrahimus, ac in sinistrũ qñq; dextra circũferim⁹, qñq; ediuerso. Sciendũ uero illud, nullũ eẽ morbum adeo Senili ætati familiarem, ut est Apoplexia, quoniam in ea Cerebrum pituitosis repletur superfluitatibus. Ex iis uero, quæ de Stupore collegimus, infertur Catulliano Carmini lucis plurimum, Talis iste meus stupor nil uidet, nihil audit.

¶ Super Comitiali morbo quid sentiant Eruditi. An homo tantum huiusmodi affectione infestetur. Magmed historia. Lunaticus morbus. Caput XXIII.

Comitialis uero morbus Apoplexiæ germanus, proximus'q; quodãmodo est, cum idem locus in utroq; patiatur, & idẽ humor causam affectioni præbeat. Verum Apoplexia propter omnimodam carentiã eius facultatis, quæ ad neruos demanat. Morbus autem Comitialis ob incertam, temerariam'q;, & inconditam motionem consistit, frigidus autem, & crassus est Humor ambobus. Proinde'q; Adolescentium ætas calidæ, siccæ'q; temperaturæ maximum affert auxiliũ his, qui comitiali morbo laborant. Compari modo & Locorum mutationes proportionales, quando ad calidiorem, sicciorem'q; transmigrent. Eodem modo & Victuum. Comitiales morbos exuperare in pueris, author Hippocrates est, propterea'q; dici Pueriles morbos, qui & Ætatis conuersione, ac mutatione desistant. Accidunt & adolescentibus quandoq; ob Victus errorem, & quia humi cubant, ac Soli se exponunt, & imbribus, & eiusmodi aliis. Cum uero Spumæ generatio ex duarum substantiarum mixtione perficiat, Altera Spirituosa Altera humida, fiat autem earum mixtio, ambabus in multa perfractis, & multis mutuo cõplexu paruis ampullis plerũq; ab ipsis effectis. Ventis qdẽ Vehemẽtibus mare occupantibus, propter ictum fortiorem Spumam fieri contingit, In lebetibus autem caloris ratione. Sic & in Corporibus Animalium, cum adsunt ex morbo Comitiali Cõuulsiones, Vehementia motuum solet Spumã generare, In Capris uero calor. In cursibus autẽ Equorum utraque causa uigorem habet. Qui spumam e' uentre prodire, opinantur, deerrant, neq; enim fieri potest, ut tota inde proueniat, cum neq; eo tẽpore Animal euomat, neq; nauseam patiatur ullam. Cum uero tenacem habuerit is, qui perfringitur, humor, consistentiã, stabilis spuma perficitur, qualis conuisitur, currẽtibus equis, aut ira percitis Capris. Vbi autem Laqueus Collo circunnectitur, necesse est quidem Cordi, atq; pulmoni, ut glutinosum expirent retrimentum, quod in Libro de Respiratione Galenus edocuit, prohibente autẽ laqueo, totum uiolenter impellit, quo fit, ut pars proprie humiditatis una expellat. Sed ut ad Comitialem redeamus morbum, Quo planius, expressius'q; Cuiusmodi ea sit affectio, percipiatur, Galeni sententiam subnotabimus ex tertio Libro de Locis affectis, Morbus inquit Comitialis conuulsio est omnium Corporis partium, nõ perpetua, ut in Prosthotono, & Opisthotono, atq; Tetano.i. Neruorum rigore, Sed quæ ex temporum accidit interuallis. Ac neq; hac sola re, sed mentis quoq;, & Sensuum oblæsione ab iam dictis distat conuulsionibus, Vnde constat, in supremis Corporum partibus, Cerebro uidelicet, hûc affectum consistere. Cæterum uelox eius discussio, Crassum humorem, Spiritus meatum in Cerebri uentriculis obstruentem, hunc maxime affectum peperisse, declarat, Neruorum principio se ipsum quatiente, quo excutiat id, quod noxium est. Deniq; a' Crasso semper humore hanc produci affectionem, Argumento est, quod & subito fit, & soluitur confestim, Nam subitariam meatuum obstructionem a' Crasso, uiscoso'q; humore fieri constat. Accedit ad hæc, Vt is, Qui sic laborat, neq; uideat, neq; audiat, neq; ullo sensu qcquam percipiat, ac ne memoria quidem consequi possit, quid factum sit, Siquidem cum Memoriæ uiribus Ratio itẽ læditur. Melancholici magna parte Comitiales efficiuntur. Et contra, Morbo comitiali laborantes efficiuntur Melancholici. Atq; horum utrumlibet magis accidit, prout uel in hanc, uel in illam partem Infirmitas repit, Si enim in Corpus, Epileptici. Si uero in mentem, Me

lancholici

lancholici redduntur. Illud uero ex historia memorabile, Fuisse Grammaticum quendam ætate quidem præuiridi, Qui si uehementius in tradendis egisset præceptis, aut altius cogitasset, uel etiam inediam diutius esset perpessus, aut Iram minus inhibuisset, mox Comitiali corripiebatur morbo. Id uero Medicorum Scientissimi amplius perpendentes, Os Vētriculi, utpote quod facile sentiret, esse affectum, facile deprehenderunt, ac deinde per Cōsensum, & Cerebrum totum, ac Corpus uniuersum cōuulsione concuti. Quærens uero Aristoteles, unde sit, quod uni animantium cunctarum homini transuertuntur, ac per limitatē deprauantur oculi, postea infert, ἢ διότι μόνοι ἐν τῷ γένει ἐπίληπτοι γίνονται τῶν ζώων, ἡ δ' ἐπίληψις διαστροφὴν ποιεῖ, ὅτι γίνεται, ὡς περ καὶ τῶν ἄλλων μορίων. i. An quia solus ex omni animātium genere morbo Comitiali rapitur, quod genus morbi transuertere oculos, sicut cætera etiam membra potest. Afferunt quinetiam Peripatetici nonnulli dictorū ab Arist. rōnem, Quia homini Cerebrum prauis euaporationibus maxime sit obnoxium, necnon frigiditate sit, atq; humectatione præsigni. Addunt & motiones item eius esse exordinatas ualde. Plynius uero naturalis historiæ. X. Cothurnices damnatas mēsis prodit, Comitialem etiā propter morbum despui suetum, quem solæ Animalium sentiant, præter hominem. Eadē fere Iulius Solinus in polyhistore. Plutarchus rerum naturę haudquaquā imperit⁹, nec tam historicorum Calendario inserendus, q̄ Philosophorum albo, Capram præter cætera animalia Comitiali tentari morbo refert, propterea'q; Veteres Sacerdotes ea uehementer, ut morbida, abstinuisse, Quoniam gustantibus, aut tangentibus modo aliquid morbi eius affricetur. Cuius causam afferunt, Pororum, siue meatuum angustiam, quibus obseptis, sępissime includatur Spiritus. Quod arguat Vocis tenuitas. Nam qui eo affectionis genere tentātur, similem Capellæ uocem edunt. Cæterum de hoc morbo aliqua & Alexāder Aphrodiseus. Obseruatione dignum, quod Auicenna scribit secunda primi, Epilepsiam Septentrionalibus nō fere contingere, quia sint introrsum sani, & calore exuperanti. Quod si eueniat, esse atrocem, quia causa sit præpotens. Legimus porro Si Caducis a dextro morbus occipiat, eorum difficiliorem esse medelam. Siquidem dextra corporis ualidiora sunt, eo'q; minus spei ad sanitatem relinquunt, cum & ipsa ægritudini accumbunt. Tunc'q; dextræ auris crebriores fiunt tinnitus, morbo penitus adacto. Iucunda superest historia in morbi Comitialis mentione, non indigna, quam recenseamus, Siquidem Magmed, Seu Maumet dicatur is, qui magnam Orientis partem religione perniciosa implicuit, Vti ꝓditum est, huic erat affectioni obnoxius. Id cum animaduertisset Vxor, & eo nomine plurimum indignaretur, ac rogaret subinde, quid esset in re, Desine inquit, mirari, Morbus abest. Sed cum ad uentantis numinis uim pati nequeam, mente collabor, ac stupent membra, Communis est hæc Prophetarum affectio, Quorum me esse unum, scias uelim. Hac fraude mulier delinita, quem odisse cœperat euentus atrocitate, Commenti uersutia, ut diuinum suspicere Virū coacta est, quæ illuc deniq; prorupit fraus, Vt moriēs illum ex asse hæredem institueret, Quę res potentiæ, quā mox indeptus est amplissimam, exordia præbuisse narratur. Illud porro ex Septimii Florētis apologetico est, In harena Iugulatorum nocentum sanguinem recentem de Iugulo decurrentem auida siti solitum hauriri, quod sic Comitiali morbo remedia quæri opinarentur. Morbum hunc dici Lunaticum opinantur quidā, Quod interlunio editos, eo fere corripi, adnotatum sit. Furiosum, & Lunaticum mancipium Legimus apud Caium. In sanctis literis Lunaticos appellari animaduerto, quorum morbus Lunæ ascensu increscat, quod Diabolus Lunaria seruet tempora, ut creaturā infamet in Creatoris blasphemiam. Typice uero Lunaticos accipiunt, qui per horarum momenta mutantur in uitia.

¶ Animæ natura qualis sit per se. Vitia extrinsecus inuehi. Cur Anima eadē parum introspicienti mortalis uideatur. Caput XXIIII.

q

Voniam ab ineunte ætate Platonem secretioris philosophiæ principem dignum'q;, Qui sentētiæ uniuscuiusq; fundus fiat, ac Subscriptor, mirifice sum amplexatus, Ne incerte erraret Animus, ac, ut inquit Ennius, præter propter Vitam uiuerem, quod eius Viri facundia diuinius quiddam intonuisse uideretur, Vix mihi quandoq; ualeo temperare, quin seiunctis parumper nostræ

Classis ductoribus, mysteria Platonicorũ, tametsi ꝑniuentibus oculis, ab limine, si non dac ultra, pergam salutare, nec tamen id operæpretio nullo, præfloramus subinde Vireta lætis/sima, inserimus hisce libellis, ut sic dixerim, congestitiis, quæ legentium desyderia, & si nõ perficiant, at leniant saltem, & quoquo modo iuuent, Ne bonæ prorsum otiosis pereãt horæ. Nam Vetus est, ab Ennio item obseruatũ, Otio qui nescit uti, plus negotii habet, Quã cum est negotium in negotio. Quale est, quod mox subnotabimus, Siquidem in lucubrationib⁹ iis collibitum est Aristotelicaꝗ meditationum exhibere Imaginem qnandam, ut nunc ἑωθινὴν, καὶ ἀκροαματικὴν disciplinam persequamur, Nunc διαλλὸν περὶ παθῶν. Quatenus naturæ sacraria introspectamus remotiora, aut leuiora hæc nõ negligimus nostrana. Ani/mam igitur rationalem, qua maxime humanum genus præcellens est, esse diuinioris, indeficientis'ꝗ naturæ, ueluti propaginem immortalem ipsam, indeficientem'ꝗ, multa quidem liquido comprobant, Vt quæ nec Corpus sit, neꝗ item ulla sit figura notabilis, nec colorẽ habeat, neꝗ molem, uel qualitatem ullatenus tractabilem. Cæterum abunde etiã id ipsum hinc licet intueri. Nam, si diuinum omne, quod'ꝗ uere est, Vita fruitur bona, & sapiẽte, Cõiectemus, eminiscamur'ꝗ Animæ cuiusdam statum: quæ corporeis nexibus mancipata quĩdem, necdum tamen ita tenebris obuoluta, adobruta'ꝗ, ut inolescentes præter rationis di/ctamen concupiscentias, & iras, & id genus alia, quæ nostri insolitatius morbos, Perturba/tiones, Affectiones item recte dicere sibi permittunt, concipiat, & admittat. Verũ Corpo/ris quoꝗ contagia subeat eatenus, quatenus summe compellat necessitas ipsa. Hæc uero ꝓ/culdubio patefaciet, Vitia, & mala ipsius Animæ additamenta quæpiam esse, ac extrinse/cus inici nobis, Siquidem Animo depurato, & genuino Candori uel restituto, uel conser/uato inesse comperiuntur optima, Sapientia scilicet, ac Virtus reliqua, tanquam familia/ria. Quod si eiusmodi recognoscitur Animæ nitor, & initialis pulchritudo, ubi resipiscit, & uelut ex altiore somno excitata redit in seipsam, Cur non eodem sit gradu fere, quo diuĩna, sempiterna'ꝗ niti, non imus inficias? Neꝗ enim tantum Cælo, quod dicitur, toto aber/rauerimus, Vt Sapientiam, Virtutem'ꝗ ueram res dubio procul cælestes, diuinas'ꝗ naturę alicui uiliori, immortalitatis nesciæ obtingere audeamus astruere. Quinimmo, quicquid diuinitatis participatum nanciscitur ex cognatione quadam, & substantiæ communione, id esse plane diuinum, haud diffitendum omnino est. Quamobrem quisquis numinis præstã/tioris afflatu ita afficitur, exiguo sane interstitio a superno fulgore sequestrari uidetur, hoc uno fere inferior, Quod etiamnum agit in Corpore. Quod si genus humanum parte saltẽ plurima ad se rediens talibus esset præditum Animis, nemini unquam mortalitatis animo/rum obreperet opinionum uanitas. Cæterum quia maximis scelerum inquinamentis ple/runꝗ inficitur cælestis ille, & prænitidus Animæ uigor, hebescit'ꝗ Corporeæ pestis conta/gio Imago diuina, Quæ non ciuilem plerunque uim, & festucariam, Sed bellicam meditatur, & cruentam, nimirum hinc suboritur facile, confirmatur'ꝗ nulla non hora, nil esse in homine diuinum, nil immortale. Sed enim quisquis es infaustæ opinionis assertor, Expen/de amabo natales tuos, quo ad Animam spectat, remetire eius ipsius intimam puritatem, Corporis additamẽtũ reseca, quo ueluti inutiliore sarcina grauamur. Intuere te ipsum. Iam iam immortalem te agnosces, & astrues, Iam iam in mundo intelligibili, puro'ꝗ loco te habitare perspicies, Veritatis splẽdore ab ipso bono coruscantis illustratum. Conuersus'ꝗ ad mortales cæteros incinendum ita putabis. Valete Vos. Ego uero immortalis iam Deus pro fectus ad diuinum, diuinæ similitudini totus incumbo. Cæterum in peccati ratione non prę tereunda temere Augustini librarior sententia. Qui omnia inquit, Animæ mala ex Corpore putant accidisse, in errore sunt, etiamsi luculentis Versibus Platonis sententiam secutus Maro id comprobauit.

Hinc metuunt, cupiunt'ꝗ, dolent, gaudent'ꝗ, nec auras
Respiciunt clausæ tenebris, & carcere cæco.

Nã corruptio Corporis, quæ aggrauat Animã, non peccati primi est causa, sed pœna, nec caro corruptibilis Animã peccatricem, Sed Anima peccatrix fecit esse corruptibilẽ carnẽ.

¶ Annulus Gygis, Qui'ꝗ hic fuerit Gyges. Labradeus Iupiter, unde dicatur. quid Labrys. De Annulorum ui, & Lapillorum potestate mirabili adnotata complufcula, quæ Lectio uaria suggessit. Caput XXV.

Satis nobis,

Atis nobis, inquit M. Tullius, si modo in philosophia aliqd profecimus: persuasum esse debet, Si omnes Deos, hominesq; cælare possimus: nihil tamen auare, nihil iniuste, nihil libidinose, nihil incõtinenter esse faciendum. Hæc Cicero tum grauiter, tum uere tertio de officiis pronuntiauit. Cui & Peregrinus philosophus cognomento Proteus astipulat, Gellio referente. Sed enim Libro secundo de Iusto apud Platonem Glauco Socratem prouocaturus ad Iustitiam acrius defendendam, iniustitiæ suscipiens patrociniũ, Quod inquit, qui iustitiam seruãt, inuiti id agant, cum ex imbecillitate iniuriam inferre nequeant, plane perspiceremus, Si tale quippiam Animo fingeremus, Iusto licentiam, Iniustoq; permitti, quicquid collibuerit, agẽdi. deinde sequeremur exploratores: quò rapiat utrunq; libido. Inueniremus profecto Iustum plus habendi auiditate cõpulsum ad eadem se, atq; iniustum cõferre. Erit autẽ licentia ista, quam dico, si detur illis annulus, Qualem aliquando fuisse fuerũt Gygi Lydorum regi. Fuit autẽ annulus is mirãdæ cuiusdam, & inusitatæ naturæ. Siqdem ubi Gyges eius Palam, siue fundam malis fuisse, nam σφενδόνην hanc Græci uocant, ad palmã converterat, à nullo uidebatur, ipse aũt oĩa uidebat. Idem rursus uidebatur, cum inuertisset annulum. Itaq; hac opportunitate annuli usus Reginæ stuprum intulit, eaq; conniuente, Regem dominum interemit, sustulitq; quos obstare arbitrabatur, nec in iis eum facinoribus quisquã potuit uidere. Sic repente annuli beneficio Rex ortus est Lydiæ. Hactenus ex Platone. Hęc uero nõ eo produximus, ut de Virtutis rõne disertaremus, Verum ut liquidior annuli ratio fieret, ac Platonis sensus, nam ex historia huiusmodi id mihi magis arriserit, Vt Gygis annulũ abiisse Græcis in Adagii usum putem de iis, qui Vafriciis alios circunueniunt, quàm quod modo dicit, in inconstãtes, aut in fortunatos. Porro hic est Gyges is, q Barbarorũ primus munera apud Delphos posuit secundum Midam Gordis filium, Qui Thesaurus dicitur à Delphis Gygadas. Nam & aurum Gygadas Summe probatum ueteribus animaduerto, Veluti Daricum. Sed & Ariandicum argentum eodem modo plane excoctum, ac pustulatum. Sicut illud Obryzum. Sed & Gygen hunc ex opulentia uocitatum Polychryson, ex Plutarchi moralibus uidemur didicisse. Gygis uero sepulchri commeminit in theriacis Nicander, necnon eiusdem interpres in Rhamni mentione. Legimus præterea Candaulem ab Gyge superatum, Rege opem ferente, qui dicebatur Arsalis. Qui mox in Cariam inter spolia reliqua etiam Securim rettulerit. Quod fuisset Lydiæ Regum gestamen, Vnde erectum sit Iouis Labradei simulacrum, Quoniam Lydorum uocabulo Labrys dicatur Securis, Sed redeundum nobis ab diuerticulo ad Annulum, Cuius naturam imprimis mirificam, quandoq; magicam sum arbitratus, quandoq; etiam fabulosam, Cuiusmodi pleraq; deprehendas, in græca præsertim historia, Quæ profecto significanter πλαδαρὰ dixeris. Sicuti Stomachi πλάδον nominat Galenus, imbecillitatem intelligens, & humectationem nimiam. Vnde & πλαδαρώματα nũcupant. Et apud Polybiũ, τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἔχειν αὐτῷ πρὸς τὴν χρείαν, τὸ δὲ δόρυ πλαδαρὸν εἶναι. Sed ad institutum ἐκ παρεκβάσεως. Mox curiosius, solicitiusq; rimandum opinatus, Comperiebam scitu digna quæpiam. Quæ & apposui. Primum esse in Indorum tractu Draconum uim tum multitudine, tum magnitudine mirandam. Eorum duo fermè genera dici. Quippe palustres pigri sunt, tardiq;, & sine cristis, Mõtani acriores, grandioresq;, sed & cristati. Horum Capitibus inesse ferunt lapillos specie, aspectuq; floridos, ac iucundos, Viribus, & potentia mirabiles, quod inquit Philostratus, annulus testat; Quo esse potitum Gygem, constans opinio est. Amplius Thebit philosophus non aspernabilis omnino, etiamsi non ita sæpe aduocatum inuenis, ad effectus miros, Syderalem scientiam adhibendam putat, Captataq; Stellæ uirtute, accipi lapidem, herbamq;, Stellæ subiectam, mox & annulum conflari siue aureum uelis, siue argenteum, Cui lapillum indas herba supposita. Id uero potissimum fieri præcipit, Stellam Luna subeunte, aut spectante aspectu trino, uel sextili. Stella uero Cæli medium percurrente, aut in ascensu constituta. Quin & in Christianis literis longe scientissimus auctor Diuus Thomas tertio contra gẽtiles uolumine, Herbas, Lapidesq; cælitus mirabiles quasdam ultra elementarem naturam, nancisci uires, non diffitetur, Sicuti hominibus item contingat in artium excellentia. Platonicorum uero ingeniosa, eminensq; subtilitas ita fermè ratiocinatur, Corporis nostri portionẽ quælibet, siue internam dicas, siue externam, Vt agat, moueaturq;, uim ab Anima indipisci.

Consimili ratione & in mundo membra omnia ab ipsa Mundi Anima. Proinde inquiunt, Lapillorum, Herbarum, metallorum nunquam spectata satis potestas, & actio, extra quam natura pertingat elementaris, Animam esse testantur in mundo, Ex qua nihil non uel minimum potentiam ubiq; singularem consequatur. Siquidem quod rebus multis peculiaris quædam, & admirabilis adsit uis, Quam ad elementarem causam haud queas referre, non contingit omnino simpliciter, & ex multorum confluxu. Alias casu quoq; ea possent euenire, aut certe firma non forent. Quãobrem ex Animali, & seminaria profluere ratione fatendum est. Quo nomine obseruatum prudentioribus, Pæoniam Collo appensam Comitiales adiuuare plurimũ, Polypodium atram purgare bilem, Timorem Corallo pelli, Laurum aduersus fulgur amuletum esse uel præstantissimum, Echeneida uero, ruant Venti licet, rabiem mundi perdomare, & infrenare impetum, nauigia ratione mira sistendo.

¶ Super annulis item non improspere conquisita quæpiam, & prompta in literas, non semotis omnino Quæstionum salebris. Imprimis cur Annulorum quidam dicantur physici. De Magia relatu non ingrata. Iuuenalis locus explicatur. Qui sint Pharmacitæ, Pharmaci, Apsicori, Catharmata, Catharsia, Peristiarchi. Item quid Telia, nec non cur dicant' Annulariæ Scalę. Qui dicantur item Annuli Leues Iurecõsultis, obiter Pannicularia qd apud eosdem intelligantur. Oxythymia quæ sint. Caput XXVI.

Q Voniam aures delicatas radere sumus ueriti, nimio plus excrescẽs Caput dissecuimus, in partes'q; digessimus, Vt quod uno impetu fuerat absoluendum, membratim quasi distributũ minore fastidio haustum in uires abeat, & sanguinem. Mitiora quoq; magna ex parte, & quæ iucundius, auidius'q; non fomniculosus Lector percurrat, iam hinc contexere pergemus, nisi quod celeberrimos, & reconditissimæ scientiæ Platonis annulos, auream illam Homeri Catenam referentes, a'uiua'q; Opificis uirtute, quasi a'uero lapide indomiti Herculis propensos in tẽpus aliud missos facere nequimus. Sunt uero hi non aliud prorsus, q̃ ordo, series'q; rerum diuinæ deseruiens prouidentiæ. Series inquam luminum partim quidem inuisibiliũ, partim etiam uisibilium. Et occulta quidem lumina Intellectus sunt angelici, animales'q;, Manifesta uero sunt cælestia Lumina. Est autem inter hæc mutuus, & mirabilis nexus, Quem dicere Catenam possis. Sed ibi utiq; Intellectualis nuncupabitur, & aurea, ac prouidentiæ. Hic autem naturalis, & argentea, atq; fatalis, Prouidẽtiæ prorsum obnoxia, Cuius quidem potestate purior anima sequestrari ualet a' fato. Quod est a' Platonicis egregie confirmatum, nec Magicę displicet grauitati, Sancit & Hebręorum astronomia. Nam Areopagitæ Dionysii placita uel ad minutiem rerum diuinitatis perducunt prouidentiam. Vt suum tamen Animis relinquatur arbitrium, Et sit Votis locus. Sed enim subtilitatis immẽsæ relictis quęstionibus Iarchæ annulos minime differamus, De quis hæc ferme' nobis obseruata. Scribit etenim Damis, Sapientum Indorum principem Iarcham tam scite, tam'q; docte annulos septem compegisse, qui & Stellarum septem nominibus essent præsignes, Vt Apollonium Tyaneum dono acceptos singulis diebus singulos, iuxta dierum nomina eos distinguentẽ, gestasse, ꝓditum sit. Amplius Iarcham id quoq; Apollonio insinuasse, Auum suum philosophiæ mysteriis itidem initiatum, annum centesimum, tricesimum'q; uiuẽdo attigisse. Id uero annulorum beneficio contigisse, quãuis non satis constanter, grauissimi auctores interpretant'. Quinimmo Apolloniũ ipsum eodem munere Iuuentę nitorem prætulisse, quãuis annum iam Centesimum excessisset. Batti uero annulus apud Cyrenæos gratitudinis habet, atq; honoris argumentum, condita ab eo Cyrene, ex responso, sicuti Aristoteles quoq; commeminit. Quo nomine Ciuitatis consensu conflatus est annulus, Ciuium Conditori suo, ueluti parenti, Silphium offerentium uota, Quod esse inter olera cõstat pretiosissimũ; Comici Veteris astipulante Versiculo, Quo ille ait, ne Batti quidem Silphio adduci posse, ut faceret, quod rogabat'. Sed & Ampeliotæ, gens libyca, inter delphicos thesauros etiam Silphiũ dicandum cẽsuerunt. Calculum adiicit. Numi item Veteris scalptura, quod in Cyrenæorum politia adnotatum Aristoteles reliqt. Inuenio in literis, Eudamum quendã professione philosophum Annulos quosdã solitum cõficere, Quorum uis esset mira aduersus

Dęmonia, Item Serpentium morsus, & Id genus alia pleraq;, inerat iis quoq; cōtra fascinationem uirtus præclara. Cuiusmodi potestatē ab iuuandi præstantia Græci nuncupant ἀλεξιτήριον. Hosce annulos dici Physicos, Comperiet, Qui Græcoꝝ monumēta adierit qñq;. Id cur sic, nequem forte Lynceo minutissima, quæq; expendentem torqueat, ex mutis magistris ita accepimus, Esse in Anima nostra γνωστικὰς δυνάμεις.i. Cognitiuas potestates tres, νοῦν.i. Mentem, διάνοιαν, Cogitationem, seu discursum, δόξαν.i. Opinionem. Rursum, dum se Naturæ æmulam Anima facit, Tria item ab ea esse excogitata, ἐπιστήμην, τέχνην, ἐμπειρίαν, hoc est, Scientiam, Artem, Experientiam, Quæ sint tribus analoga uiribus, Menti Scientia, Cogitatrici potentiæ Ars, Opinioni deniq; Experiētia. Nam sicuti citra Rationē sese ꝓmit Opinio, Ita & Experientia subiectarum sibi rerum minus rationes tenet. Ex iis uero Illa cōsequūtur, Primum esse Magiam quandam, quæ sit actiua portio Scientiæ naturalis. Eam aliud nihil omnino docere, q̃ naturalium Virtutum adminiculo, ex mutua earū, & opportuna applicatione, opera edere extra omnem admirationis captū. Quo genere Æthiopes maxime utant̃, & Indi, Vbi herbarū, cæterorum'q; ad id spectātiū facultas suppetat imprimis. Est siqdem in rebus naturalibus cognatio quædā, & Sympathia, idest, ut sic dixerim, cōpassio, aut Consensus, uel Contagio, ut Ciceroni placet, uel etiam Contages, ut aliis. alioꝝ ad alia, & manifestorū ad res occultas. Est & Antipathia, siue Cōtrapassio, & repugnātia. Rerum periti per mutuam cognationē cōducebant in unū, Per repugnātiam expellebant, purificantes, sicubi usuueniebat, sulphure, atq; asphalto, aqua aspergentes marina, Quod expugnandi uim obtineat Sulphur ꝓpter odoris acumē, Aqua uero marina ꝓpter igneam portionē. Ad quā doctrinā sane Satyricū illud spectare ꝓtenderim. Cuperent lustrari, siqua darent̃ Sulphura cum Tedis, & si foret humida Laurus. Nā quod Laurū adiecit, illuc forte tendat, Quod est ab Magiæ cōsectatoribus peruestigatū. Sufficere nōnūquā herbam unā, uel lapidem unū ad diuinū opus. Sufficit.n. Cnebison.i. Carduus ad subitam numinis alicuius apparitionē, ad custodiā uero Laurus. Cæteꝝ de hisce rebus alibi hoc ope fusius. Quod ergo Viribus naturaliū reꝝ compingerent̃ annuli, factum puto, Vt Sciētissimi Viri Physicos nūcupandos censuerint, hoc est naturales. Legimus tñ eosdem Pharmacitas itē uocitari, credo ab remedii præstantia, quod Pharmaci noīe intelligit̃, Quanquā est, Vbi Pharmacitem dici Ventrem reperias, q nūquā fere cibis cōgestis expleri, saburrari'ue queat. Cuiusmodi a nostris Collatiuus appellatur. Magnū qppe, turgidum'q; ex Plauti Curculiōe Pompeius interpretat̃, quod in eum edula congerant̃ omnia. Sicuti eleganter dixeris e diuerso Apsicoros, Qui simulac cibum attigerint, exurgūt saturi. Pharmacites dicebat̃ & Vinum Pramniū, ita a Petra in Icaro, quam pramnion dicunt, appellatum, quāquā apud alios uaria sit eius uerbi etymologia. Pharmaci uero, ut obiter aliqd pergam appingere, in Literis interioribus fere uocant̃, qui ad Ciuitates suo interitu expiandas educabant̃ publice. Erant uero hi ignobiles quidam, & inutiles, Qui crassante in Ciues peste, aut id genus morbo alio immolabant̃, Vt siqd in numen esset offensæ, piaculo eiusmodi paria facerent. Ob id'q; Catharmata cōsimiliter dicebantur, græco uerbo expiationem significāte. Nam Catharsia rōne eadem porculos nuncupabant minutulos, quibus Conciones, & Theatra lustrabantur. Qui mos Atheniensium uetus erat. Id uero muneris obibant, qui ab re uocabantur Peristiarchi, tanq̃ Circitores dicas, ut testis est Harpocratio. Sunt q Oxythymia pro Catharsiis accipiāt, Quæ in triuium deferebant, cum expurgarent̃ domus. Sed Aristarchus Oxythymia esse putat Ligna, quibus strangulabantur aliqui, dicta ἀπὸ τοῦ ὀξέως τῷ θυμῷ χρῆσθαι. Ea uero excidētes exterminabāt, cōburebant'q;. Catharsioꝝ meminit Contra Timarchū Æschines. Cæterum, ut ad Annulos redeamus, Est in thesauris Iulii Pollucis, annulum, qui minimo gestaretur, solitum nuncupari ob paruitatem Acares, Sicuti Coriamon, quo Index ornaretur. Acaridion quippe breuissimum, minutissimum'q; græci interpretantur, nata Inde sententia bracteata, ἀκαρίδιος ὁ ἀνθρώπινος βίος, καὶ μετ᾽ ὀλίγον πάντες ἐξιτεθνήμεν. Latini Æstiuum anulum materiæ leuioris intelligunt, quando Leuissima quæq;, & subtilissima recte dici Æstiua possint, quanquam apud Martialem æstiua hora pro magna potius dicat̃, superiori uero expositioni succinit in Menęchmis Plautinus ille seruus, cū ait, Viaticati hercle admodum æstiue sumus. Sunt & Iureconsultis Annuli dicti Leues digestis de Damnatorum bonis. Nam ex Adriani rescripto inquit Vlpianus, Pannicularia causā quæ intelligi

debeat, ex ipso nomine apparet. Non enim bona damnatorum Pannicularia significari qs probe dixerit, nec si Zonam circa se habuerit, protinus aliquis sibi uendicare debebit. Sed Vestem, qua is fuerit indutus, aut numulos, quos uictus sui causa habuerit, aut leues annulos. i. qui rem non excedunt aureorum quinq;. Quod uero ad Pannicularia attinet, Obiter idem paulo mox, Pănicularia sunt inquit, Ea, quæ in Custodiam receptus secum attulit spolia, quibus quis indutus est, cum ad supplicium ducitur. Pronubum dici annulum a' Septimio Florente obseruauimus, quo Sponsæ digytum Vir oppignerare ꝯsueuit. Annuli pars, qua Gemma sedet, Pyelos uocatur, & Pyelis, sicut meminit Lysias aduersus Euphemium, & in heroibus Aristophanes, Harpocratio etiã Sphragidophylacion appellauit. Nostri Palam fere' dicunt, sicuti Cicero, & in floridis Apuleius. At Plinius gemmas præstãtiores funda claudi prodit, idest patentes, nec præterquam margines auro amplectente. Sed gemma carentem annulum ἀπείρωνα uocari comperio, quasi tu dicas, omni carentem fine. Qua in parte commonendi sumus, emaculandum esse Pollucis codicem, ubi scribitur modo', Apirona uocari λίθον δακτύλιον, Tu repone ἄλιθον δακτύλιον ut annulũ intelligas citra gemmam concinnatum. Apiros uero aliud prorsum est, nam eo nomine Tunicã intelligunt exitu nullo. Quod scribit Orus, ut in Polyxena, apud Sophoclem, & meminit in Oreste Euripides. Eiusmodi missam Herculi, concinunt Poetæ. Scribitur uero græce ἄπειρος, uelut sine fine. Apiron uero annulus recte intelligitur uelut infinitus, quia sit rotundationis absolutæ, nec appareat, unde initia sumas. Velut Homerus Terram itidem dixit Apirona, hoc est orbicularem, ut interpretatur Eustathius. Apyron uero dicimus incoctum, unde Vinũ Apyron, Cuius meminit Athenæus. Annulos porro' Apiros non nouit modo Aristoteles tertio Auscultationis physicæ, Verum & qui intelligi deberent, exposuit, καὶ γὰρ τοὺς δακτυλίους ἀπείρους φασί, τοὺς μὴ ἔχοντας σφενδόνην. i. Annulos uocant Apiros, quibus funda non est. Sermo autem ea in parte contexitur philosopho de Infiniti ratione. Ad annulorum autem rationem nil, opinor, spectat, quod apud eundem philosophum legimus, Veteres medicos Implicamentis quibusdam. i. ut ipse ait, Plegmatiis digytos inserere consueuisse, quæ contexta forent, uelut Acetabula, & Cirramenta in piscium quandoq; pedibus. Apud Aristophanem Comicorum facetissimum dicenti Vetulæ præ macritudine per annulum se posse trahi, irridens Chremylus respondet, Vtiq;, si Annulus foret Telia. Quo loco eruditi Teliç nomine Cribri circulum intelligunt, Sicuti Orus. Quanquam eodem uocabulo dicitur itẽ pęgma, siue Conseptum quadratum, in quo farina habetur uenalis, Sed & Tabulã, in qua tesseris, seu Cubis ludimus, recte Teliam dixeris. Apud iureconsultos ita Lego, Etiam fœminas ius aureorum annulorum impetrare posse. Item eum, qui ius annulorum aureorũ impetrarit, ut ingenuum haberi. Sed enim ut Caput hoc iam nimio plus extuberans ad Coronidem perducamus quandoq;, Obseruauimus, Romæ iuxta forum fuisse locum quem Scalas uocabant annularias, quas eruditiores pro ingeniorum captu ita nũcupatas augurantur ab annulariis officinis, uel a' propendentibus annulis. Aliorum coniectatio est sic eas dici, quæ in Cocleæ formam effingantur, & orbiculata figura rotundentur. Quod genus Cocli um dicit, Cuius cõmeminit etiam Strabo. Siue Coclides, quæ per circuitum scandunt, Sicuti & Torcularia ad Cocleæ similitudinem substructa, Cocleę dicũtur. Et Coclea lapis ex flumine rotundus. Qui uero annulis digytos onerant, Vngues'q; impense perpoliunt, Coma item non neglecta, confragoso uerbo in nebulis Aristophanes Sphragidonycargometas uocauit.

¶ Quo sensu accipiendum illud ex Ægyptiorum doctrina, Omnium rerum esse Vicissitudinem. Cur plectantur posteri ex maiorum delictis, ratione Platonica. De Animarum trãsitu in corpora diuersa. Super Vipera scitu digna enotantur aliqua. Cap. XXIIII.

Egebam nuper Herodoti historiam primam super Crœso, Qui ex Rege, ut tum res erant, opulentissimo, Cyri Seruus effectus, dum Persarum principatum oraculo deceptus sibi uendicare pgit, ubi delusum se fortibus animaduertit, Lydorum quosdam Delphos misit, Deum sciscitaturos, nunquid puderet, quod ab eo seductus Crœsus tanto regno miserabiliter excidisset, iis uero

Pythiam sic ferme' respondisse. Sortem fato destinatam euadere, ne Deo quidem possibile. Crœsus quintæ retro ætatis crimen luit, hoc est Abaui, Qui cum Heraclidis seruiret, Qui Sardibus imperitabant, per fraudem Dominum interemisset, Principatum uiolenter arripuisset, annuli potestate, Vxore illius constuprata prius. Scrutabar anxie, Cuiusmodi foret suppliciorum hoc genus, quibus plecteretur, Qui ipse haudquaquam deliquisset, Subesse uidebatur iniusti quippiam. Dum ista mussitarem, occurrit Platonicorum commẽtatio, A' quibus, ut ipsi putant, tota facilitate quæstionis nubilum excutit'. Nos illorum sensa non grauabimur in hosce libellos, quisquis fuerit eorum genius, transponere, non ueritatis causa, Sed eruditionis, quod in aliis itidem facturum me uel nunc præfari libuit, ut Theoninos Dentes, & Catonianam frontem obiter reiiciam, adhæsurus potius sanctissimis Christianorum patrum decretis. Imprimis ergo sciendum, placuisse id genus philosophis, Animæ transitum in diuersa Corpora pro ratione, & meritis Vitæ prioris, quãquam qd astrui ad hæc item possit, alibi tractabimus abunde. Eiusmodi ordinis institutionem Adrastiam esse pronuntiant, idest diuinarum legum ineuitabilem potestatem, re'q; uera iudicium, et Iustitiam, Sapientiam'q; mirandam. Quamobrem inquiunt, non decet præsentia tantum obseruare, Sed dilapsa iam ad calculum oportet reuocare, quin & futuris circuitibus acrius intendendum. Inde nanq; iuste rependi unicuiq;, facilis erit animaduersio. Nã qui prius principatu potiebatur, mox. i. Vita alia in seruilem relabitur statum. Siquid eiusmodi morũ prauitate contraxerit, dum dominaretur. Porro' qui partis nimio plus incubuerint, ad Proletarios transcribuntur. Qui manus a' sanguine puras non custodierit, talionem mox cogit' subire. Nil horum temere obuenire, firmiter astruendum. Qui olim matrem uiolarit, Vicissim a' filio contrucidabitur in fœmineam reuolutus naturam. Hæc uero neq; forte ridenda putet, ueluti ab imperitioribus tradita, Sciant doctissimi, magnum illum Sanctarum literarũ Interpretem Origenem id Christi Euangelicum hac doctrinæ ratione enarrandum censuisse. Qui ferit gladio, gladio perit. Chabalistæ quoq; in gente Hebręorum Doctores celeberrimi placitis suis eiusmodi retaliationem sunt complexi. Sed Animas in Bruta non præcipitant, Quæ tamen penitus rationem excusserint, brutali affectui, imaginationi'q; relinq, non abnuunt. Ter quoq;, nec amplius huc reuolui Animas astruunt, quoniam numerus hic ꝓbationi abunde sufficere uideatur, ut curabilia expurgentur peccata. Addunt, transformationes has mundani motus finem posse pertingere. Quem consecuturum sit felicissimum Sabbatum. i. quies, & Beatitudo æterna bonorum, In quem sensum propheticum illud retorquendum opinãtur, Immaculatorum hæreditas in æternum. Sed hæc illi uiderint. Nos uero ex Veterum scitis hoc genus colligamus, esse hanc rerum uicissitudinẽ omniũ, Quam Scientiarum parens Ægyptus, uti olim loquebantur, præceptis est complexa, tradidit Pythagoras, rettulit Plato, nec inhonoratam transmisit Platonicus nobilis Plotinus. Hæc illa est rerum uicissitudo, Cuius argumentum rerum natura nobis obiecisse uidetur in Vipera; Quæ mirabili ratione ipsam hanc, de qua diu uerba facimus, talionem agnoscitur rependere, Quoniam exeso Parentis Vtero prorumpit fœtus, pœna, si credimus, iustissima. Nã coeuntis maris præ dulcedine fœmina caput prærodere narratur. Quo nomine quorũdam coniectatio est, antiquarum legum scito paricidis id irrogari supplicium, ut culeo insuti cũ Vipera præfocentur. Quanquam Scio, a' doctissimis Plinii doctrinam in bruti huius natura fortiter conuelli, lancinari'q;, etiamsi in eo nec me fallit quos sequamur, auctores haberi plures, & quidem, quod miremur, grauissimos præcipue, & Classis fere' primæ, Sicuti in Theriacis Nicandrum, Interprete quoque adiiciente calculum. Quos postea insecuti sunt, quorum nomini libenter assurgas. Plutarchus in Libro, quo Loquaces taxantur, quos Belonis, Viperis'q; persimiles autumat, quæ pariendo rumpantur, pariter & Garruli, dum tacẽda curiosius, quæ effutiant, uenari hinc inde student, erodũt sæpe, perduntur'q; ab iis, quę nequeunt continere. Idem approbasse Apuleius uidetur in Magia, nec tacuit Hieronymus. Suppetit Grammaticorum astipulatio quoque, astruentium Echidnam inde ratione Etymologica dici, παρὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὴν γονὴν ἄχρι θανάτου. quod ad interitum usq; fœtum intus contineat. Tamen nequid dissimulem, Sed quicquid obseruatum mihi est, publico bono ingenue promam, Apollonius apud Philostratum Viperam esse uisam refert, Serpẽtes, quos peperisset, lambentem, quasi'q; expolientem. Non enim assentior inquit, impruden-

ad ultionem Deus. Quod si ita inoleuerit obdurata prauitas, ut manū haud omnino recipi-
at medicam, sit'q; Scelus inexpiabile, protinus abscindit e' uita, Ne ita affecta Anima ex diu
turniore apud nos mora cæteris noceat multū, sibi uero q̃plurimū. Circūspice rogo te, q̃sq̃s
ista, qualiacūq;, adeunda censueris, ex multiplici librorū, & Veterū memoriarū aceruo, q̃ mul
ti tanquā iterum currente rota effecti, dum se melioribus recoquēdos, reformādos'q; cōmit
tunt. Aut sponte promicantibus q̃busdā naturæ igniculis, in bonam profecerint frugē. Eq-
dem hac rōne Cecropa dipbyen. i. naturæ duplicis ueteribus cognominatū ꝯtēderim, nō,
ut modo creditur, quod ex miti rege, ac bono in ferā, agrestem, anguigenam'q; abierit na-
turā, Sed ediuerso potius. Nam qui prius formidabilis incedebat omnibus, ac truculentus,
clementem induit principem, Et, ut homerico abutar uersiculo, πατὴρ ὣς ἤπιος ἦεν. Ita pro
fecto est, ingenia sæpe magna clarissimū mox editura lumen multa prius absurda promūt,
Quamobrem sicuti sancitā in Ægypto legē memorant, qua caueretur, ne grauidā mulierē
morte mulctatā priusq̃ peperisset, supplicio afficerēt, pariter Aīam grauidā, ac Virtutū noua
rū semina subinde cōcipientē, iam iam'q; parturientē tollere, improsperū nimis, inauspica-
tum'q; censendū est. Quid, quod hyænæ fel, & Phocarū coagulū, et pleraq; ferarū sęuissima
rū habent sæpe uim medicam? Sic nōnullos emēdatione indigētes hac rōne castigat Deus,
ut iniecta tyranni efferatioris uiolentia, aut magistratu amarulēto scythicum, cyclopicū'q; in
spectāte, ad Iustitiam redigat, & uitæ integritatē. Talē exhibuit Agrigētinis Phalarim. Ro-
manis uero Mariū. Nō'ne uel Christianæ Veritatis assertores ita pronūtiāt. Malos sæpe sup
plicii, ac incōmodi omnis exortes relinqui, ut per eos exerceant' boni? An nō et Homerū ita
canentē legimus, sæpe ex malo Patre nasci filiū uirtutū claritate præstantē? Pericles ex sce-
lesta prodiit Domo, tantus Atheniēsium impator, ac eloquētiæ magnitudine Ioui Diis co
gnomento æquatus. Iam uero Strabonē Magni Pompeii patrē eiiecit, exculcauit'q; defun-
ctum ex odio Populus Ro. Non mirum igitur, si ueluti Agricola, nō excidat Deus Spinam
prius quā in asparagū pręcerpserit. Porrò si Hesiodum audiamus haudquaquā citra pœnę
diritatē abeūt inauspicata, mōstrosa'q; ingenia. Astruit siqdem poeta is, nō iniqtatis modo
ꝯsecutricē esse supplicii grauitatē, ut statuit Plato, Sed coæuā quoq;, eadē protin⁹ parte, im-
mo uero radice pullulantem. Sic enim ait, ὅς δ' ἄλλῳ κακὰ τεύχει ἑῷ κακὸν ἥπατι τεύχει. i. qui
aliis meditat' malū, suo ipsius iecori malū struit. Nā & Cantharides ex Antipathia quadam
naturali antidotū habēt in seipsis cōgenitū, ꝑmixtum'q;. Itaq; mœror prauitatē, iniustitiā'q;
nō seqtur, sed cōcomitat', Nam Synteresis illa, siue Consciētia quali nā, & q̃ infesto purget
flagello? Quia se iudice, nemo nocens absoluit'. Itaq; partē istā postremo sic possumus colli
gere, Impiis sufficere ad pœnā ipsorum uitā assidue fluctuātē, turbulētam'q;. Cæterū ab hoc
genus quęstione ne illud qdem dissitū longe est, quod nec tacuit Euripides, Deos questus,
Scelestorū errata sępe filiorū suppliciis expiare. Quod sane' si parū attendas, minus'q; ꝑspe-
cte rē totā expendas, nō ridiculū uidet' minus, quā qd' Syracusanorū tyrannus Agathocles
Corcyrēsibus respōdit, ꝑcōctātibus qd ita ipsorū Insulam hostiliter depopularet', Q m̄ inqt
Vestri maiores hospitio Vlyssem exceperunt. Rursum Quęrētibus Ithacēsibus, qd' eius mi
lites per incursiones pecora abigerēt, At Rex inqt, Vester classe in Siciliā appulsus ēt Pasto
rem occęcauit. An nō absurdū id itē opinemur, quod ꝑficiebāt Thraces, stigmata nō parū
diu mulierib⁹ inurētes, ut Orpheo satisfacerent, Quē ab illis olim fuisse discerptū ꝯstans te-
net fama. Risu itē excipiendū, quod Circūpadanis diutius factitatū legimus, ut pullis, lugu-
bribus'q; uterētur Vestibus ob Phaetōtis pœnā in Eridanū fulmine deiecti. Bion certe Phi
losophus Deū filiis ob parentū delicta mulctā irrogantē nō uideri minus ridiculū asseuera-
bat, q̃ si Medicorū aliqs ob Aui, aut Patris morbum filio potionē porrigat, Sed. n. & philoso
phe, ut ꝑtinus aliud sequamur, q̃ præcedēti capite afferre uisi simus, ꝑpemodū fatemur nos
qdem, Causariorū neminē, dum aliū quēuis iniungi, aut ꝯfoueri emplastris uidet, ꝑsanari.
Verū Aliam suppliciorū uideri rōnē astruimus. Quibus sæpe palā afflictantur nocentes, Vt
dū torquet' unus, emendet' alius, quare ab græcis tuis pœnas quasdā dici Paradigmata, cō
peries, A' nostris uero exempla. Porrò nōne manifestū illud quoq;, Solertem medicæ artis
ꝑfessorem filios plerūq; a' Parentū morbis auertisse, priusq̃ Causę ꝑgnosticum aliqd' se ꝑ-
meret euidens, & iam iam crassaret' malū, adhibitis opportune medicamentis, nō neglecto
Corporis exercitio, & uictus moderatione, resectis etiānum, quę ꝑcliuē in morbū ꝯstitutio-

ritia, & sine pueritia esse ueridicũ. Porro` nõ secus ꝑrsum afficior, ac is, in quẽ Vipera mordicus incurrerit. Hũc siqdẽ ꝑdunt, affectionẽ suá, oblæsionẽ'q; iis tm̃ uelle patefacere, Quos eadẽ morbi ui qñq; iactatos cõpererit, Ceu hi demũ, ut q ægritudinis nõ sint exptes, ignoturi uidcant', Siqd dictũ, factũ'ue sit absurdi, morbo uiolẽtius crassante, ꝯuellẽte'q;. Quaobrẽ ego, quoq; Sapiẽtiæ stimulis cõuulneratus, quæ cæteris potentius ferit, inexplebiliter quodã modo orationẽ eiuscemodi expetẽs, Quę ualidi⁹, q̃ Vipę denticulus infigit', oĩa statui conari, ut Socratẽ mihi ascisca, Cuius e` fonte siti arescentia ꝑcordia uberi⁹ queã rigare, nec ista nũc ꝑmerẽ, ni rẽcum philosophiæ mysteriis diu initiatis esse mihi aĩaduerterẽ, hacten⁹ Plato, tralata, ut potuim⁹, nostris uerbis sentẽtia elegantissima. Iam uero qđ ad uiperã attinet, quonã piaculo trãsiliam⁹ nũc scitissimam Cebetis doctrinã studiosissimo cuiq; iucũdissime amplexandã? Nullo inqt, infestari nocumẽto potest, q Virtutis munimẽto sese obuallarit, cõsepserit'q;. Ea est aduersum Vitia, & mala, ceu antipharmacũ potẽtissimũ, nõ sec⁹, ac Viperę potestas uenenosa ꝯtra id gen⁹ feras alias. Quippe ferũt τὰς ἐχιοδήκτους, hoc est morsu a` uipa petitos ab Venenatoꝝ nullo attingi. Hęc thebani philosophi placita fidẽ iis uẽdicãt, quę ꝑdũt naturaliũ aliq. Eos, q aliqñ Vipę iecur coctũ hauserint, nũq̃ postea feri a` serpẽte. Rursum nec Capiti, neq; itẽ uestib⁹ eorũ, q uipis alant', noxia corpori inesse aĩalia. Sed forte ex iis qspiam, quos φιλομαθεῖς uocãt græci, Nos discẽdi cupidos dicere possumus, q̃rat ex me nũc, qđ nã esse gen⁹ Serpentis putẽ, Quæ passim dicit' latine Vipera. In Græcoꝝ uero lr̃is Echidna. Nã mas Echis nũcupat'. Ego q̃tũ ꝯiectura ducor, Viperam suspicor uulgo dici Marassum, Quæ nomẽclatura nec barbara est, nec citra rõnẽ excogitata, Quippe a` Marsorũ populis interpretatiõe etymologica duci nomẽ uidet', Quia id gen⁹ maxime ꝯsectarent' Marsi, circũferrẽt'q;. Quod neqs pro libidine ꝯfictũ auctore nullo arbitret', significat id maximus artis medicæ magister Galen⁹ Volumine XI simpliciũ pharmacoꝝ, nec nõ ad Glauconem. Innuit & poeta nobilis illis uersibus, quos & apposuimus.

Quin & Marrubia uenit de gente sacerdos Fronde super galeam, et felici comptus oliua,
Archippi Regis iussu fortissimus Vmbro, Vipeo generi, & grauiter spirantib⁹ hydris
Spargere q Sõnos, cãtu'q;, manu'q; solebat, Mulcebat'q; iras, & morsus arte leuabat.

Marrubios uero esse Marsoꝝ populos, nõ fere` est, q̃ nesciat. Plini⁹ quoq; auctor est, Marsos a` Circes filio ortos, ob id'q; affuisse illis ingenitã uim ꝯ serpẽtes. Quin & Angitios putãt nũcupatos, qđ obluctãtes augerẽt serpẽtes. Nec me fallit, ex Eruditiorib⁹, quẽdã edito ẽt libello, Marassum a` Vipa disparasse, quo Nicolai Leoniceni Viri undecunq; scientissimi placita uberius de huius aĩalis natura ꝯuellat. Viperã uero Arabes ex græcoꝝ lingua, ut assolet, uocabulo detorto, deluxato'q;, Thiron uocãt noĩe generis speciei ĩposito. nã θηρίον. i. Therion fera est pudẽdo magni Alberti errore, Qui & in plerisq; aliis hui⁹ sciẽtiæ peccasse uidet'. Nã quos Galeno, Paulo'q; Trochiscos, siue Theriacos pastillos appellare moris est, qm̃ ex Therio. i. Vipa cõmiscent', Auicẽna in mẽtione Andromachi theriaces, Trochiscos thiri uocat. Porro` quę a` Serapione sunt de Thiro obseruata, de Vipa recte pronũtiari ex Dioscoride, Galeno, ac Paulo recognoscim⁹. Q m̃ uero medicoꝝ pomœria aliquo mõ sum⁹ ingressi, pgamus porro` in hasce cõmẽtatiões cõgerere, q̃ uellicatim hinc inde ꝑcerpsim⁹, ut Varietas ipsa iucũdiorẽ præstet, ac illicẽ magis, si plautine loq non dedecet, nostrã racemationẽ. Igit' in eorũdẽ uiretis amœniorib⁹ Theriacã obseruauim⁹ bifariã intelligi. Nã uno mõ, ac ꝑprie dici Theriacã audies, q̃ ex Therio. i. Vipa cõfici assueuit. Alterã uero sine ꝑmixtione id genus. Q ñ simplicia itẽ Theriaces noĩe uocari repias. Nã Auicẽna secũdo Canonis. Cap de Squilla, Theriaca est inqt, aduersum uenenosa. Itẽ de Opopanace, Cũ Aristologia inquit, pota Theriaca est. Sũt q nõ ideo dici Theriacẽ putẽt, qa Therion. i. Vipa ꝑmixtionẽ ingrediat', Sed qa aduersus theria, hoc est feras ueneno imbutas ꝑsentissimũ sit remediũ. Plinius Libri uigesimi Capite ultimo Theriaces ꝯfectionẽ describit, qua sit usus aduersus uenenata oĩa Rex magn⁹ Antiochus, nulla prorsum mẽtione uipę. At Libro nono & uicesimo, fiunt ex Vipa inqt, pastilli, Qui Theriaci uocant' a` græcis, ternis digytis, siue q̃ternis, ut alii legũt utrinq; amputatis, exẽptis'q; interaneis, & mox paulo, significãdũ inqt, uidet', e` Vipa tantũ hoc fieri. Alibi in eodẽ Libro Theriace uocat' excogitata cõpositio luxurię, fit ex rebus externis, cũ tot remedia dederit natura, quę singula sufficerẽt. Cęteꝝ qđ auctor hic de amputatione extremaꝝ Vipę partiũ tradit, Id Cõmẽtitiũ Dioscorides putat. Postremo cõmonen-

dos impẽsius studiosos remur, neqꝫ oĩno ueluti ꝯniuẽtes, qđ usui sit legisse, trãsiliam⁹, esse q̃ Plinio negotiũ facessere pgant, in Vipę natura Libro X. Vbi sic legim⁹, Tertia die intra uterũ Catulos excludit, deinde singulos dieb⁹ singulis parit uiginti fere nũero. Aristotelicę inquunt sniæ, unde mutuat Plinius, min⁹ ista ꝯsentiũt. Cui⁹ hæc ferme sunt uerba ex Libro V. de Aialiũ historiis. Vipa eˀ serpẽtib⁹ una aial edit, cũ intra se ouũ pepit. Id uni⁹ coloris est, ac molle, ut pisciũ, fœtus supne ꝯsistit, nec cortice ꝑtinet, ut nec pisciũ qdẽ, parit Catulos ob nolutos mẽbranis, q̃ tertia die rũpant. Euenit interdũ, ut q in utero adhuc sunt, abrosis mẽbranis ꝓrũpant, singulos dieb⁹ singulis parit plures q̃ uiginti. Hęc aliquo mõ inter se diuersa nõ cõgruere satis, nõ fere est, q nõ uideat. Siqdẽ nasci Viperulas pĩus sentit, mẽbranis in uolutas, ueluti ĩfantes nostri ũs, q̃s histeras tanq̃ posteriores Gręci, nos Secũdas dicim⁹, Quibus tridui spatio a partu ꝯcerptis, disruptis'q;, tanq̃ Senectute deposita nitidæ tãdẽ ꝯspiciãt. Nã inqt, euenit qñq;, ut ipsam hãc mẽbranã abrodãt, exuãt'q; prius, q̃ utero excidãt. Plini⁹ uero mẽbranæ illã disruptionẽ intra uterũ, nõ extra inqunt fieri autumat, quod ex Aristotele nõ uidet ucrũ. Ego uero Verba illa, Tertia die intra uterũ Catulos excludit, nõ ad mẽbranã refero aristotelicã, Sed ad eruptionẽ ex ouis. in quoꝝ supiore pte fœtũ cõsistere, fatet Arist. Quod excludi, siue excudi ꝑprie, recte'q; a nostris dicit. At inqes, unde fit tertiæ diei cõputatio? rñdeo, peragi exclusionẽ hanc ex Ouis añ q̃ ꝓmant se ex utero Vipulę, siue Echidia, ꝑ triduũ, maturato iã ptu. In quo nil fane uidet absurdũ uidet in tãto ꝓsertim nũero. nũeret itaq; dies a momẽto, quo adulti catuli ꝓmũt se ex ouis ad id tp̃s quo mox ex utero erũpunt. Quod si Arist. id nõ dicit, nil fuerit mirũ, potuit alios seq Plini⁹, qđ ut recipiã, illo ducor argumẽto, quod inibi infert mox, Itaq; cæteri tarditatis impatiẽtes ꝓrumpunt Latera occisa parẽte, id quod apud Arist. nõ inuenias, & tamẽ a multis nõ dilutæ auctoritatis cõprobat. Et nobis non incuriose locus hic paulo ante est pensitatus.

¶ Comica facies apud Lucianũ q̃ sit. Comicus itẽ risus. Enarrat⁹ interim locus Ciceronis ex Epistolis familiarib⁹. Itẽ de Phania, & Comœdię ara. nec nõ Misericordię Personę inuẽtor. Meson qd, & Scõmata Mesonica. Tettix. de Anaxandrię Comico. Comicus apud Spartanos Lusus. Dicelistæ, Phallophori, Autocabdali. Caput XXXI.

c Omicam faciẽ apud Lucianũ, illũ qdẽ cognomẽto blasphemũ, ut q nec diis, nec hoĩbus pepercerit, qđ inqt Lactantius, Sed doctissimũ tñ, atq; ingeniosissimũ, inuenio positã pro exporrecta, iucũda, hilari'q;. Vbi frons nec matutina est, nec striata, Sed renidens, & læta. Eius uerba, siquis forte reqrat, latinitate donata subsignaui, Nil inquit, iniustius opinor, uel omnino seruilius, q̃ mordentẽ labra bilem subalere, & occlusum odiũ augere, unũ qdẽ mente agitãtẽ, aliud uero ꝓferentẽ. Et Comica facie, hilari'q; atrocẽ meditari, cõcipe'q; tragœdiã. Eiusmodi figurę rationẽ ex multis qdẽ licuit expiscari, Sed a se nõ facile ambigẽtes dimiserit Lucianus, apud quẽ alibi sic lego ꝑpemodũ. Comœdia inqt, Dionysio ubi se tradidisset, in theatro obuersabat, colludebat, risum uenabat. Scõmatibus nõ parcebat. Eqdem Comœdiæ finis nõ fere alius erat græcis, q̃ lætitia, & hilaritas. Quod adeo uerũ est, ut in libris obseruatũ sit, & testis in Nebulis Aristophanes est. Interpretis itẽ accedẽte calculo, Risus gratia plerunq; scortea pudẽda graphice expssa, & id gen⁹ alia nõ pauca ꝓduci cõsueuisse, Adeo ut Comicũ risum ꝓuerbii uice usurpari qñq; cõpererim. Cui qm̃ inesset sępe morsus aliqs, et Principũ fœda suggillatio, Comicoꝝ Sales Venenatos dixit Seneca. In Plauti milite Comœdice positum uidet pro suauiter, & iucũde. Gellius noctiũ Atticarũ decimo Comœdiaꝝ nũcupat se stiuitates, qbus ꝯgruat breuitas orationis, Venustas'q;, & mũdicies. Theodoꝝ Thragœdiarum histrionẽ legimus Comicũ satyrũ hoc dicto repercussisse, Risum Spectatorib⁹ mouere nõ est res ita mira, Sed fletũ. hinc ꝓdit illud quoq; ex Plutarchi moralib⁹. Vt Polypragmosyne inquit, malis iam inueteratis non fane lætari, Sed recẽtioribus, ac ut sic dicã, feruescẽtibus. Et nouas grate tragœdias spectare. Comicis uero, & paulo hilariorib⁹ nõ facile se immiscuerit. Addamus & eruditius aliqd ex Demetrio Phalereo. Ex hyphbole inqt, imprimis gratia, Venustas, risus'q; Comœdiis cõparatur, ridicula. n. maxime ab impossibilibus uenamur. Sicuti in Persaꝝ Voracitatẽ inexplebilẽ inuectus qdã, hyphbolice dixit, Eos in faucib⁹ Boues gestare. In eosdẽ Aristophanes, Cribanitas boues ꝑ panib⁹ assare, ꝓnũtiat. Ex iisdẽ manat fontibus, φαλακρότερος δ' ἰδίω, magis caluus serenitate. Colocynthe sanior. Idem

Phalereus

Phalereus alibi de Comœdiæ ꝓprietate, ubi de glaphyro dicẽdi gñe ꝑcipit. Gratiaꝝ inqt, & Venustatũ aliæ maiores sunt, ac grauiores poeticæ, Aliæ humiles, ac magis Comicæ scõmatibꝰ assimiles. Cæteꝝ q̃ de Comico lepore, ac Venustate diximus adhuc, ad græcã rõnẽ magis spectãt. Q̃m nostros inuenias sæpe trũca q̃dã ex græcis trãsferẽtes, et ꝯfarcinãtes uerba tragici tumoris. Ita grecaꝝ, quaꝝ effingere Virtutes nequerũt, facetiis, atq; luminibꝰ obsolescũt. Ita est, in Comœdia maxĩe claudicamus, tametsi, ut Fabii uerbis utar, Varro Musas Epii Stolonis sentẽtia, plautino dicat sermone locuturas fuisse, si latine loq uellent. Vix leuẽ cõseqmur umbrã. Nõ recipit Sermo ro. illã Atticis ꝯcessam tantũ Venerẽ, Q̃ñ ne Græcos q̃dẽ potuisse, satis ꝯstet, alio linguæ genere eãdẽ expmere. Sciẽdũ uero, Comicos Poetas, Item Tragicos, ac Dithyrãbicos à Græcis didascalos nũcupari. i. διδασκάλους. Nam & Antiphon ait, ἔλαχον πυτικλέα διδάσκαλον. Ex iis, q̃ dicta hactenus, obseruata'q; nobis fũt, Cõmonemur, Vt iam hinc oĩbus unguibꝰ, totis'q; cuneis Ciceroni opẽ feramꝰ. Nã si, ut Luciani monumẽtis ꝓditũ est, Claudos auersamur, & Bacelos, & Eunuchos, atq; itẽ Simiam, si matutino ꝓdeuntibꝰ forte occurrerint, Quid statuemꝰ in ꝑncipe Oratore, Qui in arce stetit romanæ eloquẽtiæ, extra oẽm ingenii aleã positꝰ. Cuiꝰ familiares epistolæ Cãdidatis eloquẽtiæ, et ad ꝓcinctũ tendẽtibus ceu ꝑgustatio dulcior initio ferè solent enarrari? Nõ'ne siqd inauspicati, & oĩno si sese ingerat, auertemur, & nihil ad nos ptinere, more seruãtiũ de cælo præstabimur? Ecce in illis ipsis tã scire, tã docte cõcinnatis epistolis initialibꝰ ita sæpe claudicantes. Immo uero p ꝓna, derupta'q; labẽtes sese offerũt enarratiões, ut tã classici auctoris noĩe, sit nulla nõ die qđ erubescamꝰ. At inqent Scioli, nescio'q; ac tenebriones pullati, esse inibi nõnulla perite admodũ, et apposite explicata. Sed ω bonæ lamię nõ illud gręcanicũ nouistis, Simiã q̃dẽ semp esse Simiã, ẽt si aurea habeat Symbola? Sed redeo, unñ in hęc diuerti. Locus est ex secundo familiariũ epi. nõ enarratus ad hãc diẽ, Sed oĩno exculcatꝰ, et offusa caligine, inscitię tenebris ita obuolutꝰ, Vt in Cicerone Cicero subĩde q̃rat. Veꝝ Oratoris uerba iã subsignemꝰ. Mea uero officia ei nõ defuisse, tu es testis, Q̃m κωμικὸς μάρτυς, ut opinor, accedit Phania. Male feriati Comicũ testẽ Phaniã augurant, ex uetere Comœdia repetitũ, in qua Phania testis introduceret, referunt'q; ad Cæliũ ipsum, Qui sensus, ut male ꝯceptꝰ, mire friget, Cicerouis elegãtia idignꝰ. Immo nec coit, etiamsi uiolẽter oĩ pedeꝯfabricatis inuẽtis nugalibꝰ ad eũ uerba retorqueas, pensitẽt mõ legẽtes. Est q̃dẽ frequẽtissimi M. Tullio moris ex Veteribꝰ plerũq; aduocare obscuriꝰ, Cuius ferè modi est ad Cæliũ illud, Repẽte uero incessi oĩbꝰ Lętitiis. In quo latinæ q̃dẽ rei literatores, qd afferãt, minꝰ ꝯstitutũ habẽt. Ex Cæcilio uero eẽ ea, liquet ex Ciceronis secũdo de finibꝰ. Vt scias nõ esse hic Arietini Oraculi ambagiosam historiã. Inibi aduocat & Trabea, de quo arbitror, itidẽ sensisse familiariũ nono Ciceronẽ ẽt si Grãmaticis inscita, inaudita'q; est nomẽclatura. Veꝝ ut à diuerticulo fabulã repetamus. Ego in Mẽnãdri Comœdia fuisse Phaniã, obseruasse uideor apud Plut. in Cõmentatione, quæ est de tranqllitate. Cęteꝝ id ad ꝓpositam modo quæstionẽ nihil. Nam Phaniã hunc Ciceronianũ nou aliũ accipio, q̃ Appii, de quo ibi intelligit Orator, libertũ. Sicuti cõprobant Ciceronis uerba Epistola prima tertii libri. Quem hic Comicum testẽ dicit, nõ, uti opinor, qa uetus Comœdia Phaniã habeat, ueluti fidei inuiolatæ numẽ sanctius. Id. n. ꝓculdubio Cõmẽtum est uanissimũ, & ad libidinẽ ꝯcepta diuinatio, Sed quod Libertus is ingenio esset lætiore, facetoso'q;, minime subdolo, aut inuido, & ꝓinde iucundo admodũ, & amœno. expẽde Ciceronis uerba, ex ea, quã mõ aduocauimus, epistola, in nostrã sentẽtiã remis, uelis'q; eundũ cẽsueris. Is ergo apud Cæliũ ęqssime Appii naturã, Ciceronis in eum studia, & merita suauissime, & uerissime aperuerat, qđ ultro, citro'q; creberrime, sicuti mos fuit temporũ illoꝝ, & nil est notius, cõmearet. Q̃m uero in Comica uersamur Pragmatia, relatu dignũ haudquaquã omiserim. Mæsona fuisse Comicum Hypocritem, patria Megarẽsem, Qui Personã excogitarit primꝰ, quã de eius noĩe Męsona item uocãt: quod byzantius Aristopbanes ꝓdit, in Cõmentatione de psonis, ab eo inuẽtam scribens Serui psonã, necnõ Coqui. Scõmata quoq;, qbꝰ id genus hoĩes præcipue Scoptici, mordaces'q; utunt, Mæsonica uocant, Ac ne qd omittã, Mæsona itẽ dixere Veteres urbanũ Coquum. Peregrinum uero Tettiga. i. Cicadã. Fuit et Comicus in ueteri memoria noĩe Anaxandrides. Erat is Corpore speciosus, magnus'q;. Decori accedebat lõgior Coma, nec purpura deerat auro fimbriata. Verũ idẽ hic moribus inamœnus ferè, amarulentus'q; ani-

maduertebatᷓ, adeo ut in Cõmiſſione Poetarũ ni abiiſſet Victor, nõ ad incudem reuocabat opus, ꝙ pluribus mos eſt, recoquebatᷓq́. Sed indignabũdus medicinã factitãtibus ꝯſcindendas dabat male uigilatas chartas, & Salariorũ pueris Cordillis obtegẽdis tunicula. Fuit, qđ ſcitu dignũ eſt, Apud Spartanos Comici luſus ſpecies, uerũ ſtudu nõ magni, frugalitaté in eo quoq; affectante Ciuitate, dicẽdi prætenuis erat formula, argumẽtũ nõ aliud fere, ꝙ Pomoꝝ furta, & id genus pleraq;. Qui eiuſmodi ludos obirent, ab Laconibus Diceliſtę nũcupabãtur, uelut Scenopœos dicas, & Mimetas.i.imitatores. At ꝓ locoꝝ diuerſitate cõnanant hoꝝ appellatões. Siqdẽ Phallophoros Sicyonii dicũt. Autocabdalos alii. Quidam itẽ Phlyacas. Thebani, qbus frequẽs eſt diſparata ab aliis nomẽclatura, Ethelontas. Erãt in genere eodem Ithyphalli quoq;. Sed enim iamiam Coronidem impacturus facturũ me operę pretiũ ſum opinatus, Si auctarii quippiã adieciſſem huic lucubrationi. Id aũt eſt de Comœdiæ ara. Cuius meminit Hieronymus, ad quã ſiqs cõfugiſſet, tanq̃ ab Cæſaris ſtatua, reuelli eum inde, nephas habebatᷓ. Scribit Pollux, in Scena aram fuiſſe, quæ Halieus diceretᷓ an fores. Et Menſam item, quę hellaria, aut res aromaticas haberet, ac Theoris, diceretur, ſiue Thyoris, quanquam ſit item Theoris Vaticinatricis puellę nomen, cuius meminit Demoſthenes contra Ariſtogitonem, quę impietatis rea perierit. Eodem uocabulo nuncupabatur, & nauis ab Atheniẽſibus quæ quotannis Delum mitteretur. Noſtri produnt in Apollinis honorem aram conſtitui ſolitam ab iis, qui Comœdiam celebrarent. Eum uero Apollinem a Męnandro Caſſium dici. Sunt qui ſcribant, in ſcena duas poni ſolitas aras, dextera quidem Liberi, Siniſtra eius Dei, honori cuius Ludi celebrarentur. Hinc aram parare legimus in approbatiſſimis dici, Sicuti apud Terentium, Nemo te accuſat Syre, nec tu aram tibi. Aut precatorem pararis. Ouidius id ipſum agnoſcit eo uerſiculo, ex quarto triſtium, Vnica fortunis ara reperta meis. Aſtipulatᷓ & M. Tullius pro Roſcio Comœdo, Aras fuiſſe ſanctioris Aſyli loco. Sicut in aram inqt ꝯfugit in huius Domũ. Et in Libro de Supſtitione Plutarchus. Eſt Seruo ara, ad quam ꝯfugiat, hæc ab illo græce dicitᷓ φύξιμος βωμός. Miſericordiæ aram fuiſſe Athenis in Rhetoricis teſtatᷓ Apſinus, meminit Lactantius grãmaticus, deq́ ea Terentiũ intellexiſſe, ſcribit. Papinius nec omiſit.

Vrbe fuit media nulli conceſſa potentum
Ara Deum, mitis poſuit clementia ſedem,
Et miſeri fecere ſacram.

¶ Qui ſint apud eruditos Phanias, & Phanio, nec nõ Phanion, & Phanæ. Item Phanos, ſiue Panos. Helana. Lophnia, Graeium, Candelabrum Tarentinum. Xylolychnuchi, Lychnocautia. Tyrrhenorum in artibus præſtantia. Helene uas. Caput XXXII.

Qvia uero pauloante pro ingenii captu, q̃tum nobis nõ incurioſa lectio adminiculabatᷓ, enarrantes Ciceronis gryphũ ſup Phania orationẽ ꝯtexuimus, ſuhit nũc, Vt quæpiam nõ ita diſſita uocabula explicare iam hinc ꝑgam, quod ne riſu forte Momi aliq excipiãt, qbus Alabaſtrus unguenti plena putet. Sciãt Eruditi, a Græcorũ ſciẽtiſſimis eſſe in literas promptũ, Sapiẽtiæ partẽ conſtitutam uideri in Animi Virtute, partẽ uero in Vocis uſu, Vt rem quanq; ſuo nũcupemus uocabulo, & Verboꝝ proprietas minime nos fugiat, Id quod illuc demũ tendit, ut quæ ꝯcepe ris animo, nulla hæſitatiõe ualeas enũtiare. Quoniã Ariſtotele ꝓdẽte, uoces ſunt earũ, quæ in anima reperiunᷓ, paſſionũ notæ. Veꝝ in iis, & omnibus, quæ edituri ſumus publico bono, ſatis, ſupq́ fuerit doctoꝝ trutinatio, & examẽ ſynceꝝ. Vitilitigatores iſtos nihil moror. Sed nos interfari deſinamus. Igitur Phanias inuenio dici oẽs, Qui inopes ipſi diuitias ſummas habere ſe tamẽ ſimulãt, atq; ita credi uolunt, a Phania quodã: Qui ꝯgeſtaſſe opes domi recondidiſſe ementiebatᷓ. Quod ultimo Odyſſeę libro teſtatũ reliqt Euſtathius. Phanię item Zenobius meminit, ſiue is ſit Zenodotus, quẽ Damon fuiſſe ſcribit oholoſtatẽ. Quæ nox apud Hyperidem, & Lyſiam fœneratorem indicat. Sed in Zenobio ſcribunt aliq Phanũ, nõ Phaniã, Sicuti Sudas. Eius Vxor per tegulas admittebat adulteros, quod a Viro nimis caute ianua, obſeruaretᷓ. Phanionẽ Auguſtinus in Epiſtolis dictũ prodit boni pedis hominem. Cuius aduentus afferat felicitatis aliqd. Nã Phanos, ſiue Panos a Tragicis Lampadas, facesq́

das, faces'q; dici obseruauimus. Est & Phanos, q res significat, nũtiat'q;. Apud Aristophanẽ in auib⁹ Phanæ dicunt Cõciones, qđ comica mordacitate in Athenieses platũ est. Qui in iudiciis assidue cõparerẽt, uterẽtur'q; Sycophantiis. Sunt & Phanæ in Chio regio qdã. Sunt ex Glossographis, q ab Atheniẽsibus Lampadas dici Phanos interpretent, quas Helenas qdam appellent quoq;. nam quæ de Corticibus cõpingitur, Lophnia uocat plerisq;, seu Lophnis. Sicuti Grauium.i. γράβιον uocant Ilignum quer. numus Lignum, quod Conscissum succendit, Vti agentibus iter præluceat. Deniq;, ut nil per incuriã prætereat, Sunt q Phanon putent fasciculũ ex lignis quibusdam cõcisis. Sicuti Helanem Calamoꝝ fascem intelligere maluit Nicãder. Illud obiter adnotasse, puto, nil obfuerit, Siciliæ tyrannum iuniorem Dionysium in Prytaneo Tarentino Candelabrum dicasse, in quo totidem succẽderentur Lychni, quot in anno numerẽtur Dies. Xylolychnuchi apud Alexin consimiles uident iis, quos Obelis cholychnos dixit Theopõpus. Lychnocautia est plane, quã Lychnasiam uocant, ubi accendit Lychnus. Lychniæ.i. Candelabra Tyrrhenorũ cõmendationis uidentur habuisse plurimum. Quippe Tyrrhenos laudant Græci, ut φιλοτέχνους .i. artiũ studiosos. Quod de Helana diximus, aduertendũ amplius, esse itẽ Helenen uas, quo cõtinerentur Sacrorum arcana in iis, quæ uocant Helenephoria.

¶ Coronarum origo. Decertare Drama ad Corollas. Declaratur Plut. locus perperam tralatus. Caput XXXIII.

Qui fabulosa consectati, suis ea uoluminibus complexi sunt, Coronarum in ludis eam ferme originem tradidere. Prometheum, cum Ioui Parcarum Sortem patefecisset de Thetidis filio, quem patre illustriorem, ampliorem'q; futurum cecinerant, ab eo uinculis liberatum, ea tamen ratione, ut annulum lapide, & ferro compactum gestaret: ne omnino pœna uideret exolutus, qđ & annulorum initium agnoscitur primum. Simul etiam Coronam habuisse scribunt, ut se Victorem impune peccasse, ostentaret. Quo factum sit, Vt in maximis lætitiis Victores coronis insignes uisendum Caput circunferrent. Id quod in ludis, Conuiuiis'q; licet animaduertere. Initio ergo tam tenui illuc etiam progressa ambitio est, Vt non ii modo, qui in Gymnicis certaminibus certarent, ac uincerent, Corollas acciperent. Sed & Præcones, cum cæteris coronas imposuissent Victoribus, eorum'q; nomina magna uoce pronuntiassent, cum & ipsi ante ludorum missionem corollis itidem donari solerent, alium adhibebãt præconem, ne sua uoce se ipsi Victores pronuntiarent. Quin & Scena quoq; honoris eius exortem se non diutius est passa, Quando & qui maxime placuissent Actores coronis afficiebantur. Id quod significat etiam festiuissimus Comicorum Latinorum Plautus illis uersibus ex amphitryone.

Siue ambissent qui Palmam histrionibus,
Siue quoiquam artifici, seu perscriptas literas.

Verũ quonã hæc tam multa, tam'q; conqsita curiose sup Corollis dãdis? Nempe ut Plutarchi locũ restitueremus Ciuitate romana, uel iure Latii ĩcuriosius donatũ, Qui deĩceps pegrinitatis queat postulari. Ipsum Plut. prius græce, mox, me Interpꝛte, latine sonãtẽ audiamus. ἠξίουν δὲ τὴν ἀρεταφίλαν συνάρχειν, καὶ συνδιοικεῖν τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσι τὴν πολιτείαν, ἡ δ' ὥς ποικίλον τι δρᾶμα, καὶ πολυμερὲς ἀγωνισαμένη μέχρι στεφάνου διαδύσεως, ὡς ἐπεῖδε τὴν πόλιν ἐλευθέραν, εὐθὺς εἰς τὴν γυναικωνῖτιν ἐνέδυ. καὶ τοῦ πολυπραγμονεῖν ὁτιοῦν παραβαλλομένη, τὸν λοιπὸν χρόνον ἐν ἱστοῖς ἡσυχίαν ἄγουσα μετὰ τῶν φίλων, καὶ οἰκείων διετέλεσεν. Exigebant inquit, Ciues ab Aretaphila, Vt unà cum optimatib⁹ remp. capesseret, imperaret'q;. Ea uero, ut quę uarium, multiplex'q; Drama usq; ad Corollas se decertasse opinaretur, posteaquam liberam animaduertit Ciuitatem, confestim in gynæceum se coniecit, ac ne curis in reliquum agitaretur, ad telam secum familiaribus agens dedit. Hactenus Plut. Ad hæc uero q̃ aspirauerit interpres, Volẽtiũ fuerit iudiciũ, mihi certe min⁹ arrisit, pptereà'q; aleã nõ reformidauim⁹ sub signãdo statim Auctoris Verba. Quæ acris iudicii lector expẽdens sine ampliatõe alterutrã dãnet inscitię. Nos certe, qđ scitu nõ censemus indignũ, inde eruditũ, pelegans'q; elicimus adagiũ, ad Corollas decertare, quo recte utemur, ubi qs in p̄ haudquaq̃ deficiẽs puluere, nec

ueluti Cantherius in fossa, patiẽter integrũ rei cuiuspiã laborẽ subit, nec desinit pri⁹, q̃ umbilico sũmã addiderit manũ. Sicuti bis trionib⁹ dramate iã absoluto, dat̃ postremo Corõna.

¶ Quibus uitiis infestent̃ Oculi, ex Medicę scientię Hortulis floridioribus. Cap. XXXIIII

VM pauloante curiosius Medica Volumina inspectarẽ, indeq́ꝫ mihi seligerẽ,

c Quę hasce Lectiones adiutũ irent, inter alia sane baud parũ multa, ingesserũt se de oculoꝝ cõcinnata uitiis, quæ protinus deflorata huic adglutinauimus loco, Vt siquẽ ad legendum ꝓlectarint nostri Libelli, Ne parte qdem hac abeat oĩno inanis. Igitur ita hebet. Oculũ utiqꝫ uniuersum hisce diuexari affectionib⁹, Quarũ grę ce nomina sint bæc, Taraxis, Ophthalmia, Epiphora, φλεγμονή. i. Accensio, οἴδημα, tumor, ἐμφύσημα, inflatio. Scirrosis, Chemosis. i. χήμωσις, Anthrax, Strabismus, Spasmus, Palmus, Myopiasis, Gãgræna, Vlcus, σηπεδὼν, siue putredo, σύριγξ. i. fistula, Xerophthalmia, πρόπτωσις. i. procidentia, Atrophia. Tunicularũ uero intelligunt̃ Affectus hi, ῥῆξις, διάβρωσις, διάστασις, Anastomosis, παχύτης. i. crassitudo, Densitas, ῥύσσωσις rugatio. Ecstasis, Raritas, siue ἀραιότης. At intra Palpebras inoriuntur fere hæc, Trachytes. i. asperitas. Pachites, Sycosis, siue σύκωσις. Sarcosis, Pytiasis. Extra Palpebras ista, Hydatides, Lithiasis, Phthiriasis, Meliceris, Gãgræna, Phymata, κολοβώματα. In stephane uero. i. corona, Crite, Postia, Trichiasis, Distichia, Tristichia, φαλάγγωσις, Pyrosis, Ptiliasis, Psoriasis, Madarotes, Paralysis, Illa uero ad totas pertinent Palpebras, Paralysis, Proptosis, Ectrope. At in Canthis bæ sese affectiones promũt, Encantides, Ancyle, Pterygium, Rbyas, Prosphysis, Exterius autẽ Ægilops, Anchilon. In Albidi ambitu fit Psydracium, Vlcus, Hyposphagma, Apostasis, χήμωσις, κοίλωμα, Pterygiũ, Pbacosis, Icteros, πῶρος. Irin infestat Argemon, Nepheliũ, Achlys, Epicauma, Vlcus, Bothrion, Phlyctis, Myocepbalum, Stapbyloma, Hypopyon, Leucoma, κοίλωμα, Propthoma, Onyx, Pyosis, Helosis. Concipit̃ porro in Pupilla Hypochysis, Glaucosis. i. γλαύκωσις, Mydriasis, Pthysis, Synchysis, Platycoriasis, Amaurosis, Rhytidosis, Nyctalops, Hemeralops, Myopiesis, Diapyesis, Cæterũ & in Poris contingit ἀπόρρηξις, Parempτosis, Symptosis, Vlceratio. i. ἕλκωσις. Sciendũ autem, Epipboram in oculo dici qdem ꝓprie, ubi se ostentat inflãmatio, & fluctionis multitudo, inorit̃qꝫ tumor, ac difficilis est oculi motus. Q ñqꝫ & sup̃ nigrũ cõsurgit, quod albẽs est. Cõmunius tamẽ etiã in Corporis parte reliqua dicit̃ Epiphora, φλεγμονῆς σφοδρᾶς ἐπιφερομένης, καὶ ῥευμάτων λαύρων ἐπιρρεόντων. Vt uero ꝓtinus q̃piã explicemus eoꝝ, Quæ transeũtes ꝑlibauim⁹, Xerophthalmiã intelligunt, Q ñ Canthi ulcerosi, asperioresq́ꝫ sunt, ac pruriunt, rubẽtq́ꝫ Palpebræ, demanat salsior lachryma, aut nitrosior. Proptosim dicunt, siue Procidentiã, ubi Oculus motus ꝓcidat cum inflãmatiõe. Sycosis est, ubi intra Palpebras succrescit q̃ppiã Caruncule imagine, ac ꝓtuberãs, cõseqt̃ & oculi totius difficilior motus. Mydesis uocabulũ omnib⁹ ꝯgruit putrefactione enectis corporibus. Euenit ipsum boc & Palpebris, tumẽtibus qdẽ, Sed & manãtib⁹ assidue. Crithen etiã Posthiã dicũt, ubi ordeo simile qddã suppuratũ innascit̃ palpebrarum coronis. Sed & in mediis itẽ Palpebris ꝯsurgit Crithe, ueꝝ grãdior. Lithiasis est, cũ in palpebris gignunt̃ albicantia q̃dã, & aspera lapidis mõ, oculũq́ꝫ ꝑpũgẽtia. διστιχίαν dicit̃ Oculus, qũ sub naturalib⁹ pilis ꝓrũpẽtes alii oculũ pũgunt, ac fluctionẽ ꝓliciũt. Quod si subnascant̃ qdẽ bi, defluant aũt illi, aut fracti infestent, uocat̃ τίλλωσις. Pbalangosin, hoc est φαλάγγωσιν nũcupãt, si subnascẽtiũ fiat διστιχία, uel τριστιχία, Siue in sup̃iore palpebra, siue inferiore. Encãtida uocãt, ubi ex ulcere ad nares Caro ꝓtuberet. Id qđ patiũt̃ p̃cipue οἱ θαλασσουργοί, idest in mari laborãtes. At si lachrymas ꝯtinere Canthus neq̃at, tũc Rhyada uocãt. χήμωσις intelligit̃, cũ inflãmatiõe uehemẽtiore ita afficiunt̃ Palpebrę, ut oculũ obtegere totũ min⁹ ualeãt. Proprie tñ Chemosis est, ubi ab utroqꝫ Iridis latere Albidũ accẽdat̃, atqꝫ inibi sinuet̃ ad imaginẽ Chamę. Sũt uero eo noĩe Ostrea. Sed et Oscitationẽ, hiatũq́ꝫ indicat χήμη. Nephelion ulcus est ἐπιπόλαιον, Argemo maius paulo, albicansq́ꝫ. Myocephalon dicitur, ubi ex ulcere tunica p̃ma iam erosa. Iridis loco, seq̃ẽs ꝓcidat tunicula, ut Musce caput p̃ferre uideat̃. Hypopyon uocãt Iridis suppurationẽ. Mydriasis est, cum Pupillo p̃ter naturã latitudinẽ accipit maiorẽ, colore nil ꝓrsum demutato, Visu aũt hebetato. Parẽptosin intelligũt, ubi κατὰ ἀναστόμωσιν. i. ꝑ Vasis apertionẽ ꝑfluat bumor in meatũ, a Cerebri ꝓductũ basi, ut sit Visiuæ uirtutis uectabulum, Symptosis uero ꝯtingit meatu eodem arctato, ac ꝯcidẽte ex resolutione, aut Atrophia, estq́ꝫ πάθος δυσίατον.

Lodouici

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD CLARISSIMVM PHILOSOPHVM, ET MEDICVM HIERONYMVM FLORENTIOLAM BONONIAE PROFITENTEM PRAEFATIO QVARTA.

Singularis tua me Virtus, & ingeniũ exactissimum, mox & morum probitas in paucissimis alioqui animaduersa, tibi ita deuinxit, cum ad me uiseres ægrotum, & quod Medici censetur ꝓprium, non cito solum me in integrum restituisse, Sed iucunde quoq; cum securitatis proposito: Vt nil mihi ad hunc diẽ fuerit antiquius, nil Votis expetitum magis, q̃ ut quoquo modo meritis, officiis'q; tuis, & si non paria, Quippiam saltem rependere ualerem: ne omnino ab tam excellẽtis doctrinæ Viro sentirer ingratus: Quod huic generi oĩa inesse uitia, uiderer audisse. Nulla uero, ut nũc est, opportunitas sese ingerit maior, aut aptior, q̃ Vt Animi mei sensum uniuerso retegam terrarum orbi. Tui nominis amplitudini tertium hoc laboris nostri, ut sic dicam, stadium consecrando. Sic ęnim fiet testatus tibi propositum meum: Quo nõ usq; ad aras modo, Sed uel ultra tuis, me dum hoĩem agã, emolumẽtis uideor, & dignitati, ac gloriæ accommodaturus. Et bonarum literarum Candidatis omnibus hac palàm rõne est futurum, in Hieronymo nõ præcellere mõ ingeniũ exactissimum in referandis, explicandis'q; dum in celeberrimo, ac eminentissimo terrarum Bononiensi gymnasio profiteris, Quęstio nũ inuolucris, usq; ad tenebras uel cimmerias sępe impeditis: discutiendo'q; ex philosophis, Medicis'q; auctoribus nubilo, nũquam non fere caliginoso. Cæterum eminentissimæ item Sapientiæ morum eximiã coaptari, connecti'q; claritatẽ. Adulari nescio, nec, si maxime sciã: Velim. Sua sit deprauatis ingeniis, & in malum obduratis coniectatio: Animi tui Spectrũ effulsit mihi nitidissimum, ac conformatum expressius longe, q̃ ut ambiguitati reliquus fiat Locus omnino, Cũ me pretium officiosissimi laboris offerentẽ reiecisti, testatus Homini literato gratuitam, benignam'q; pręstitisse operam: Si'q; usu ueniat, præstiturum etiãnum: pinde ne uererer, siquid obtigisset, accersere. Quãtum, rogo te Vir pręcellens, oneris mihi hac tua iniectum benignitate arbitrare? Equidem nunq̃ pressum me grauius sensi. Nec id pecuniæ, quod foret sordidissimum, nomine uno. Inexpectata bonitas, & incõparabilis humanitas tanti Viri sic me transuersum rapuit demulctum, peruinctum'q;, ut hac una tua uirtute ingratus uideat moriturus. Nec præsenti nũcupatione ulla in parte forsan paria fiunt. Quãdo tuarum potius magnitudine Virtutum libellis meis uideo non parum auctoritatis accessurum, Quippe ideo pretiosa uidentur multa, quoniam sunt templis dicata. Quid ergo fit reliqui? Nempe ipsum id Literarum nomen, Quæ tibi insularum loco sunt, imbecillitatis meæ uicem subeuntes, quod possunt, id tibi demum rependant cumulatissime.

Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI QVARTVS.

❡Poetices Laus. Poetarum apologia aduersus Eratosthenẽ. Fabularum ratio. Cur etiam Theologia uetus fabulas admiserit. Virgilianæ Æneidos sensus allegoricus explicatur, ratione ab aliis diuersa. Cur Aristarchus dictus sit Mãtis. i. Vates. Oratori Poetam esse finitimum. Caput Primum.

Poeticam facultatem, non me fallit a plerisq; acrius conuelli. Nam secundo Legum Atheniensis ille hospes apud Platonem multa perturbate, ac sine ratione commiscere dicit, ac risum mouere, ob id'q; Orpheus item significat, Poetas imprimis delectationis gratiã uenari. At qui Veteres diligẽtius euoluerit, omnino diuersa recognoscet, & sentiet. Certe doctissimum quenq; sic de Poetica prodidisse animaduerto, Veluti sit ea prima quædã philosophia, Quę nobis ab incunabulis quodãmodo Vitę rõnem cõmonstret, qd agẽdum, qd'ue declinandũ musica iu-

cũditate ꝑscribat, adeo ut nõnulli postea dicere min⁹ addubitarint, Poetã solũ esse Sapiẽtẽ. Quo nomine Græcorum nobilissimi ab ineunte ætate sic instituebantur, nõ quia Voluptatem toto impetu captarent, Sed ut optimis statim imbuerentur, Quoniam esse se moꝝ Magistros Musici ꝓfiteanť, Id'q; cum Pythagoricis comprobat Aristoxenus. Sed & Oratius.

Os tenerum pueri, balbum'q; poeta figurat.
Torquet ab obscœnis iam nunc sermonibus aurem.
Mox etiam pectus præceptis format amicis.

Asperitatis, & inuidiæ corrector, & irę, et quæ sequitur. Nõ'ne & Homerus literaꝝ parens, Cantores esse castigatores quosdã putat in Clytemnestrę custodia? ut'q philosophi sint, ac ex musis oĩa sciãt, qn̄ & Sapiẽtiæ magnitudine ẽt Vaticini censebanť. Certe in græcoꝝ doctrina ἀείδειν. i. cantare inflecti uideť ab ᾰ, particula intendẽdi uim possidẽte, ac εἴδειν. i. cognoscere, ueluti oĩum plane sciẽtiam sibi uẽdicarẽt Poetæ. Diuinationis argumentũ erat in Rhapsodoꝝ manu laurea Apollinis uirga, dũ cantarẽt, significat & Pindarus cum ait, μαντεύεο μοῖσα. Ennius uero etiã sanctos appellauit Poetas, quod q̃si deorũ aliquo dono, atq; munere cõmendati nobis esse uideanť. ꝑinde minus mirũ, si nõ alium esse Poetã, q̃ uirũ bonũ, statuit prudẽtiores. Adeo uero multiplex Poetaꝝ eruditio est, adeo necessaria, summis ꝯiuncta emolumentis, ut nec desint, q soluant orationẽ Poetices uideri imitationẽ, argumẽtis astruere nitanť, Ceu Poetæ ꝓdierint ꝑmũ, mox q metrũ soluerint, Cadmus, Pherecydes, Hecateus. Quod prima in Homeꝝ cõmentatione scribit Eustathi⁹. Et quia genus id orationis magnitudinẽ habet, ac sublimitatẽ, est'q; ἔποχον. i. equo uehiť, inde quę talis nõ est oratio, ex humilitate pedestris diciť, ut quæ ex alto in solum sit delapsa paulatim. Ita ut Rhetoricæ Elocutioni, & artis dicendi fons sit ipsa poetica. Sed & ille ipse Plato tertio legũ, Poetaꝝ genus esse diuinũ scribit, & Diis agi, quo tamẽ loco Platonici peritiores poetis a` philosopho stimulos additos interpretanť ad diuina cõcinenda. Illud ꝯstat utiq;, Sophrona mimoꝝ Poetã tanti a` Platone æstimatũ, Vt moriens libros eius Capiti subiectos narretur habuisse. Iam illud quale est, qđ apud eminẽtissimũ quęq; poetaꝝ subinde legimus, In Regũ, Principum'q; Symposiis Deoꝝ, Heroũ, & oĩno Viroꝝ excellentiũ, Qui lucẽ nobis suis Virtutib⁹ peperere, Laudes suauiter ꝯcini? Nõ'ne præsignis est, & efficax maxime ad bonã frugẽ exhortatio? An Iopas ille Virgilianus cũ canit errantem Lunã, Solis'q; labores, altiores itẽ Sciẽtias, physicẽ'q; totam Carminibus insertam, nõ ꝑdocet manifeste? Q đ si fabulaꝝ inuolucris res profundæ ꝯuelanť, obteguntʼq;, & fere` Sanctariis secretioribus recõdunť, id scire ꝯuenit, esse poetices germanũ. Et Veterib⁹ quoq; illum irroborasse pridẽ, ꝯfingẽdi morẽ, Quẽ Plato adeo cõprobauit, Vt q allegorice Platonẽ nõ putarit interpretandũ, nũq̃ sit futurus Platonicus. Quo fit, ut risu sonãtiore ineptissima Eratosthenis sentẽtia sit excipiẽda, quẽ nõ puduit, Poeticẽ anile quoddã sabulamentum definire. Dignus uero Eratosthenes, Cuius amplexemur doctrinã, Cui'q; tãto nomine assurgamus, Qui ne illud qdẽ ꝑspicere quiuit, Nõ Poetas mõ, Sed & clarissimas Ciuitatum quandoq; fabulis usas: necnon Legũ latores multi imperitiorẽ multitudinẽ hac rõne ad bonum elicuisse deprehẽdunť. iis uero imprimis tenerior ætas formanda, delineãda'q;, ut sic dicã, uideť, Quoniã animal hoc prouidũ, & sagax, ac rõnis cõpos, quẽ uocam⁹ hoĩem, intimo quodã impetu scire desyderat, est'q; cognatiõis auidũ, Cuius somẽtum primũ fabula est, eo imprimis argumẽto, qđ indicta, inscitã'q; alias profert. Sum⁹ aũt, ad id nos ꝓuehẽte naturali q̃dã ui, nouitatis oẽs pauidi, qđ ꝑdulcis hæc sentiať, et iucũda, nec admiratione careat. Quæ res q̃ præpotẽter ad discendũ Aĩos reꝝ impitos ꝑlectet, & ueluti heraclius qdam lapis ꝑducat, neminẽ fere` puto, quẽ lateat, hic Africano eximie caꝝ fuisse Enniũ scim⁹ adeo ut marmoratas laudes sibi cũ Poeta, cões facile demũ patereť. Sylla ẽt malũ Poetã prẽmio dignũ putauit, q̃uis ex ꝑscripto, neqd postea scriberet. Quid, qđ cũ Ætolis q bellauit Fului⁹ Martis manubias musis dicasse, honestissimũ sibi est arbitrat⁹? adeo inanis est. Epicureorũ assultans uelitatio statuẽtiũ, esse in poetis solidę utilitatis nihil, ac puerilẽ mõ sentiri oblectationẽ. Sed & apud Veteres Romanos nulli⁹ prorsum dignationis fuisse Poeticã, auctor est M. Cato in Libro, Cui titulus Carmen de moribus. Nam inquit, siquis in ea re studebat, aut ad conuiuia sese applicabat, Grassator uocabatur. Quærat hic curiosior aliquis, qua potissimum ratione, quæ de Diis, & de Anima traderentur a` prioribus, & Poetis præcipue mysteria, non fere` uelamentis careant, ob id'q; ita recondita, Vt ad eorum scientiam paucorum possit

coꝝ possit ꝑuenire curiositas, tanq̃ in Heracliti antro plane' obsepta delitescāt, neqꝫ, quod
dicit', παρὰ πόδας, arbitret' poetica esse oīa, quę nōnunq̃ ex asse incognita iacēt. Nimirū est
hęc naturæ maiestas, Cui nuda, apta'qꝫ nimis arcanoꝝ detectio inimicat'. Quæ sicuti inscitę
multitudini intellectū sui mirabiliter subduxit, operimenta rerū multarū obiciēdo. Cōsimi
liter a' scientissimis, quæ in eius potētia recōdunt', inuolucris figurarū promi in literas cōcu
piuit, Quibus arcanoꝝ altitudo posset ab uilitate defendi. Paucissimis mō, interprete Sapi
entia, subtilitatis immensæ participib⁹. Deniqꝫ Numeniū philosophū, memoriæ proditū ē,
offensius numē sensisse, qđ sua interpretatiōe Sacra Eleusina in uulgus dedisset. Sed de re
apta nimis multa. Quod si spatiari libeat parte hac, facillimū fuerit ostēdisse, Semina Sciē/
tiaꝝ fere' oīum, & dissidētia inter se, pugnātia'qꝫ philosophoꝝ dogmata poeticis numeris cō
prehensa. Inoleuit tñ ꝑniciosa ingeniis sentētia, ut prætexui nil sciti⁹, doctius'qꝫ extra fabu/
las a' poetis tractari. Id uero Scioloꝝ culpa, inscitia'qꝫ ꝯtingere animaduerto, Qui illotis pe
dibus, Minerua pinguiore, aio stupido, & tantaꝝ rerū splendore, noctuæ mō caligāte, nobi
le opus suis nugamētis cōtamināt in triuiis. Nam quotus qsqꝫ est, Qui Virgilianę ęneidos
secretiorē scopū intelligat? satis sup'qꝫ est male feriatis istis, pessime'qꝫ isto nomine de re la/
tina meritis, Si pueris suis effutiāt. Intentio Virgilii hæc est. Homerum imitari, Augustum
laudare a' parentibus, & inauspicata ingenia, & supellectilem multo inauspicatiorem nil
malim scire, q̃ in hūc usum didicisse, Vt iis nugis Vitę tēpus impēdā, quod'qꝫ grauius multo
est, reliquos ad meliora fortassis natos in eandē ꝑducā tēdiculā. Ego uero, si id nūc agā ma
xime, tota facilitate probarim, doctis pręcipue, atqꝫ aurē mordaci lotis aceto, Maroni sciētis
simo, & platonicis mysteriis nō leuiter imbuto nō aliud fuisse ꝓpositū, q̃ Philosophi defini
tionē suis uoluminib⁹ facūdissime, ac aliud agēdo explicare. Q ñ hunc Plato nō fere' aliū, q̃
Dei amatorē ītelligit. Eius uero in Libro de philosophia esse officiū scribit, diuina optime,
ac q̃tū rō patit', nouisse. mox uero humana ēt nō destituere, ueꝝ īterim disponere, ac ad pru
dētiæ examē reuocare. Pars prior Theoricē habet, Sequēs uero practicē. Imprimis igit' Sa/
piens diuinā boni naturā, duce Sapiētia, ꝯtēplationi subiicit. Mox ad id bonū, uelut ad finē,
humanas oꝑationes dirigēs, hæc inferiora gubernat. Cæterū ipsa hæc dispēsatio duob⁹ indi
get ꝑcipue. Alterū est, ut nouerim⁹, q̃lis nā sit hęc humanior natura, q̃qꝫ rōne ad bonū queat
ꝑduci, & ab malo reuelli. Alteꝝ, ut nostrę sic ꝯtēperent' affectiōes, ut ad bonū facile oīa pro
deāt. Quod morali Virtute ꝯflat' clarissime, quā uniuersam uno Iustitię noīe ītelligit Plato.
Cogita ergo, ꝑmis qnqꝫ libris nō fere' aliud agi, q̃ quo pacto Sapiēs ab humanis interim seq̃
stratus aīum purgatoriis eluaculet' Virtutib⁹. hoc ipsum significat atrox in ꝑ tēpestas. Dido
nis Cōuiuiū, In quo rōnalis Aīa obbrutescēs Corpeis fomitib⁹, et Vitioꝝ incētiuis rōnis lu
minib⁹ sese īgerētib⁹, illa pene' restincta, sui obliuiscit', et ad Corpea reuoluit' tota. Æstuatio
nes hę sunt Animi ad ꝑfectū tendētis, et ad originē ꝓperātis. Q đ illa uerba abūde signifi
cāt. Per tot discrimina reꝝ Tēdim⁹ in Latiū, Sedes ubi fata qetas Ostēdūt. Ego Latii noīe
Statū purgati animi ītelligo, q desecat⁹, & a' mundana asꝑgine presse, pure'qꝫ detersus est.
Cuius illa sunt munera ꝑcelsa, ut docuit grauis auctor Plotin⁹, sola nosse diuina. Cupidita/
tū obliuisci penit⁹, ꝑturbatiōes ignorare, postremo cū mēte diuina ita ꝯnecti, ut nulla fiat in
de ꝯuulsio. Sextus uero liber tanq̃ Virgilianę doctrinę thesaur⁹ lōge clarissim⁹, mortalis na/
turę ꝯtinet rōnē, et sub poetico figmēto Animi origo declarat', et q̃litas, Nec sine argumēto,
nā & Plato, dū ꝑ uestigia singula Deū inqrit, in Animi spēm subide diuertit. Q đ in eo, tāq̃
speculo diuini uult⁹ imago collucescat. Qui ergo Deū nosce cupit, seipm antea nouerit, ne/
cesse est. Liber ergo is Ænęę ad inferos descendentis specie, Aīam ꝯtēplat' in mundi partē
hanc, quā inferos, et Ditis concaua Platonici putāt, delabētē. Anchisę autem nomine Cæ/
lestis patris lumen radians intelligo, quo pulsante illustratus Æneas in multorū ꝑuenit co/
gnitionem. Cōmentū uero ꝑnæ mortis in Sicilia, error est hallucināntis, et ꝑturbati animi ēt
nū diuinitati nō fidētis satis pp illud, Dixit, Insipiēs in corde suo, nō est Deus. Reliq porro'
libri philosophicū implent officium, quantum ad politicas pertinet Virtutes, quia Sociale
aīal homo est. Tumultuatur tñ etiamnū Æneas, qm̄ a' purgatoriis Virtutib⁹ ad eas, quę Ani
mi iā purgati dicunt', Cōmigratio struebat', humana uero desyderia, q̃ militāt aduersus ani
mā, extrudere Viꝫ hinc conabant'. hoc.n. significant oriētia bella. Mox uero iam in Latio
ꝯfirmat⁹ aīus Turnū perimit. Cōticescere tumult⁹ cogit, humana negligit, tot⁹ ī Deū sese trās
format, qđ approbat Mercuri⁹. Propterea nil aliud Vates diuin⁹ cēsuit addēdū, qa Coronis

pfectissima pposito clarissimo iã erat feliciter ĩpacta. Hoc q nõ uidẽt, impfectũ uideri opus, subinde insulse pnũtiant. hinc liberior exorit' cõiectatio, nõ esse cuiuslibet, poeticã attẽtare doctrinã, qñ & Aristarchũ grãmaticũ Panætius philosophus mãtin uocabat, hoc est uatẽ, qđ uelut uaticinãs poeticos pnueret sensus, Vt prætereã esse Oratori finitimũ poetã, numeris tñ astrictiorem paulo, uerborũ licentia liberiorẽ. At multis ornãdi generib⁹, ut Cicero inquit, sociũ, ac pene parẽ. Nã & astrologię ignarus, ut illi uisum est, Arat⁹ cultissimis uersib⁹ cælestia cõplectit', & Stellas. Sicuti ab agris remotior Colophonius Nicander rustica præcepta. Sic & Orator de iis eloquentissime pronuntiat, quæ ad tempus cognorit.

¶ Fingendi modũ nõ esse unũ. In quo dãnãdos cẽsuerit Poetas Plato, Qui ne Homero qdem pepcerit. Poetarũ Laus exqsita. Refutatio negãtiũ in Marone allegorias. Cap. II.

Nunc uero posteaq̃ nõ parũ multa dicta nobis sunt, quæ artis pręclarissimę laudes habent, ipsa qdẽ re longe inferiores, p uirib⁹ tñ excogitatas ad Verũ, descendendũ illuc est, ut qa fingendi rõnem fere Cõem Philosophis, & Poetis esse diximus, dispiciam⁹ modo, sit'ne uniformis cõminiscendi modus, an dissideant potius, longe'q; abeãt a' Poetico instituto Sapientiæ studiosi. Vbi id quoq; expendẽdũ erit, Ecqd Platonis calculo damnet' Poesis. Vel, qđ qdã pdere ẽt est ausus, Homero ne pepercerit. Igit' quo fiat res tota illustrior, In classicis auctorib⁹ illud cõperio pmũ, fingendi formã nõ esse unã, nec simplicẽ. Est eñi ubi tota res fingit', nil'q; prsum argumẽto inest Veri subsistẽtis. Est uero ubi ueritas adest, Sed figmẽtis ↄuestit', latet'q;, Quã uocãt fabulosam narrationẽ, fabulã uero minime. Cuiusmodi sunt Hesiodica Cęrimoniarũ sacra, Et Orphei quoq;, Quibus de Diis agit', Ac mystica Pythagoreorũ explicant'. Cæterũ ipsa hęc Narratio fabulosa uel honesto calle incedit, nec ulla turpitudine inficit', Sed res altas stola figmẽti cõtegit, nugas omnis abdicat. Sicyonia nequaq̃ inducit, & id genus alia reiicit mollia, et decora parũ. Quæ pars Philosophicæ grauitati, ac sacrarũ rerũ magnitudini cõgruit sane, Quãq̃ & in candẽ figmẽtorũ rõnẽ ueniũt Leuiora quoq;, ueluti est Iasonis χρυσόμαλλον δέρας. i. uelleris aurei pellis. Quo noĩe intelligi librũ uoluere, Veterũ more in pelle cõscriptũ, Quo auri cõficiendi Scientia ↄtineret', arte, Quã χημείαν uocant: Cuius libros cum diligenter conquisisset Diocletianus, exussit. ὡς τοῖς νεωτερισθεῖσι αἰγυπτίοις, πρὸς τὸ μηκέτι πλοῦτον ἐκείνοις ἐκ τῆς τοιαύτης προσγίνεσθαι τέχνης. Artificium hoc genus, uerbo luxato, Alchimiam dicunt, uel Archimiã, puto, quasi ἀργύρου χημεία. Sed ad Poeticẽ redeo. Vel ita cõminiscendo, fingendo'q;, Vera adũbrata refert. Vt plurima insit fœditas nõ absq; maiestatis rerũ sugillatione, Quod suũ esse uidet' Poeticæ licentiæ. Sed abdicat' ab Sapiẽtiæ sanctitate. Id'q; totũ nescire mauult. Hoc aũt eiusmodi habet'. Si inter deos adulteria ↄfingas, qlia sępe Poetarũ celeberrimi suis inseruere uoluminib⁹. Itẽ Cælio patri Saturnũ pudẽda abscidisse, Quẽ mox eadẽ impietate regno exegerit Iupiter filius. hñt qdẽ hæc allegoricos Sẽsus psũdiores, fatemur. Sed pullatus circulus, in tãta psertim Enarrãtiũ inscitia, eo, qđ audit, et se intelligere opinat', afficit', Ac in errores labit', aut ridet. Quãobrẽ Aĩæ clarissim⁹ expiator, & Medic⁹ Plato, q̃uis Deorũ filios Poetas uocasset Libro secũdo de Rep. nihilomin⁹ ĩ eodẽ poeticã detestat' ĩpietatẽ, turpia de Diis fingẽtẽ. Sed recte fecero, Si uerba Socratis apposuero. Vĩcula inqt, Iunoni a' filio indita, piectionẽ'q; Vulcani a' patre, Cũ is euerberatæ matri opitulatur⁹ accurrisset, Aut Deorũ pugnas, quotcũq; Homer⁹ scripsit, minime ĩ Ciuitatẽ recipe debem⁹, siue p allegoriã dicta hęc sint, siue sine allegoria, nõ. n. adolescẽs ĩternoscere ista põt, Quæ uero ea ætate accipiũt', inhærẽt alti⁹, et difficillime post ↄuellunt', q̃re dãda opa est, ut hę fabellę, q̃s pmas audient, optimę ad Virtutẽ instituant'. Rursum qa ↄcitatos affect⁹ crebro imitat' Poeta, In decimo de rep. Socrates idẽ, eiusmodi pestẽ, iucũdã qdẽ, Sed maxime uenenosam pdit, ne ipsa nos pdat, q̃obrẽ ne Homero suo pcit. Immo uero huic uel ĩprimis derogat Vt pncipe Poetarũ deiecto, ne cæteros qdẽ putes stare. Quod siqs ambigit, adeat eũ, quem mõ aduocauimus, Librũ, Vt iã sciat maximo risu explodenda, quæ pdidit nescio qs, Poetarũ ppugnatiõe suscepta, astruẽs haudquaquã Homerũ a' Platonica Ciuitate reiici. Sed in iis illud impẽse animaduertendũ, nõ dãnari prorsum a' Platone Poetas, Siqdem quãtũ, ubi pturbant, aut turpia fingunt, reiiciẽdos putat, tantũdẽ amplexat', exosculat'q;, si ad bonã frugem hortentur, laudibus heroum, aut Deorũ hymnis eleganter, facũde'q; cõcelebratis. Sic enim eodẽ libro Socrates ait. Scito inqt, hymnos in Deos, & in optimos Viros laudationes

dũtaxat ex Poesi in Ciuitatẽ admittere oportere. Hinc in Lyside adeo Poetas admiratur, ut eos Sapiẽtiæ Patres nũcupet, ac duces. Et in Ione, Carminis excellentis Poetã nõ arte fieri scribit, Sed afflatu diuiniore. Immo uero inqt, Musa diuino instinctu cõcitat Poetas. Concitι Poetæ alios furore corripiunt, Vt fiat annulorũ quodãmodo mirus ordo, qualẽ creditur Magnes efficere. Addit & mox paulo, Nil esse aliud Poetas, q̃ Deorũ interpretes, dũ afflã-tur furore. Quæ rõ facit, ut ineptissimi homines sæpe stupẽdum effundant Poema. Immo uero etiã insani. Qualẽ fuisse Homerũ legimus, aut Lucretium. Aut ẽt rudes, quod in Hesio do animaduertimus. Porro idẽ in Phædro scribit Plato, nõ hoĩum esse inuẽta pręclara poe mata, Sed cælestia munera, Argumẽto illud est, quod nemo, ẽt si orbem illũ doctrinarũ obie rit accuratissime, excellens euasit poeta, ni cælestis ille uigor, & ꝯcitatio accesserit feruẽtior. Vt uera fiat illa assertio ex Fastorum sexto,

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo,
Impetus hic sacræ semina mentis habet.

Diuinitatẽ poeticam, quã & Democritus astruxit, id quoq; amplissime comprobarit. Poetas legitimos, quales credimus Orpheum, Homerũ, Virgiliũ, Pindarũ, suis libris innumera bilium ꝑpe artium, Scientiarum'q; semina inspersisse, tanq̃ plane omnia scierint, etiãsi in singulis artibus alioq uix lõga annorũ serie singuli euadere celebres potuerint. Adde, neqd sciẽs omiserim, quod in Cratylo scrutatus Plato idem, Qui sint Verorũ nominũ doctores, Sophistas irridens, Poetas censet adeundos, nec quoslibet, ẽt ex triuio, sed diuinos. Ceu ab diis hi plane didicerint nomina rerũ Vera, apud quos ea demũ cõperiant. Ne illud quæso neglexeris, quod prodit Philosophus idẽ, Homeri poesin allegoricã esse, ẽt sicubi ab historia unguem latum recedere nõ uidet, id quod in noĩbus ꝑ allegoriã ꝯcinnatis significat eui dentius. Hoc uero huic parti appinximus gratissime, siquidem insigniter nobis arrisit, propter Ceruicosos nescio quos, in literis parũ lynceos, Qui, sicuti audio, nostrã hãc in allegori co Maronis sensu curam, tanq̃ nimiã, & inanẽ, explodẽdã arbitrant, Cũ in Homero idẽ hoc tantus in doctrina Vir ꝯstituerit. Sed ualeãt Libitinę infestiuiores. Nos exequemur reliqua propositi.

¶ Poetas quo pacto citra noxã legas. Interim quæ dicant Amethysta. Et qd Pædagogia. Item de Polypo, de'q; Mandragora scitu digna. Porro cuiusmodi sit Poetica imitatio. Nec non de Crepidis Dæmonidæ claudi. Caput III.

Atis, super'q; opinor, demonstratũ ex iis, quę diximus, in qbus poetica doctrina uideat respuenda. Rursum'q; in qbus admitti citra morũ noxam tutissime possit. Et qa nõ sum nescius, Iuuenes bonã ætatis partẽ sæpe lectioni eiusmo di impẽdere, Quod magna pars studiorũ amœnitates quęrimus, Et inter philosophica, ea maxime expetimus, quæ minus philosophiã sapere uident. Sicuti Poeta Philoxenus dicere solebat, ex Carnibus eas esse incũdiores, quæ Carnes nõ essent, et ex piscibus, q nõ pisces, qa palatũ illi, q̃ Cor longe sensilius esset, quẽadmodum dictitare so litũ Catonẽ accepimus. Operæpretiũ me factur ũ arbitratus sum, Si Iuniores, rerũ nõ admo dũ peritos Idẽtidẽ summoneo, nõ in Cõuiuiis mõ decere nos seruare cõpositos, & id genus uoluptatib9 aliis, Sed impẽdio magis in audiendi, legẽdi'q; allectãtibus delinimẽtis mo destiam, modum'q; asseruare ꝯsentaneũ fuerit. Quid. n. Ciuitatis portas summa cura occlusisse ꝓfuerit, uel ẽt Cataractas demisisse, si ipsi hostem admittere aliq statuerim9? Indẽ qd futurũ tãdẽ remur, si in reliqs eximiã adhibuerim9 ꝯtinẽtiã, Auriũ uero fores uoluptatũ agmi ni pinde ac hostili manui patefecerimus? Vetus est, nõ in itinerib9 mõ, Sed ampli9 in lectitã dis, quę priscis uiris sunt euigilata, ducatu nos, quẽ aptissime uocẽt Gręci παιδαγωγίαν, indige re. Solẽt plerũq; discũbẽtes, dũ largius sese inuitãt, ne forte puehant longius, ita ut nec pes, qd ille ait, nec man9 satis officio fungant, adhibere qdã ebrietatẽ ꝓhibẽtia, q̃ significãti9 cõ signãtius'q; dicunt ab eo, qd prestãt, Amethysta, eiusmodi qppiã excogitandũ itẽ nobis est, dũ ingeniũ plectat poeticũ lenociniũ. Habẽdum'q; illud in aĩo semp Polypodũ Capitibus sicuti ille ait, unũ inesse bonũ. Vnũq; itẽ malũ. Nã in Cibis ꝑsuauia sunt. Verũ somnos ꝑstãt turbulẽtos, occursantib9, sicuti aiunt, miris rerũ imaginib9. Eodẽ mõ de poetis asserẽdũ est. Insunt pleraq; iucũda, grata'q;, et quæ teneriorẽ animũ alant plurimũ. Cæterũ nec pauciora sunt, quę obturbẽt, ac tumultu oĩa ipleant, ac externẽt mentẽ, ni peritus assistat dux, ꝑcauẽs,

nequid impingamus. Eo quidem grauius, quod quo quis minus stupet, ac sapere plus uidetur, tanto irretitur facilius. Propterea Simonides quærenti, quid ita ex omnibus Thessalos non deciperet, indoctiores inquit, sunt, quàm ut falli à me possint, Et Tragœdiam dixit Gorgias esse deceptionem, in qua non decepto sapientior sit deceptus. In Canonicis porrò decretis relatum scio, non debere Christianum hominem Poetarum lectitare figmēta, quia per oblectamenta fabularum nimis excitetur mens ad libidinum incentiua, non enim thura solum offerendo, Dæmonibus immolatur, Sed & eorū dicta libentius capiēdo. Quàobrem intentissima cura ad procinctum tendentibus arbitror expendenda, quæ in hoc Scriptorum ordine uel fictionis impietate, Vel affectionum rationis lumen obscurantium imitatione deprauata transuersum animū rapere ualeant, decurrendum'q; ad Philosophiæ nō ignaros, Qui antipharmacum propinent, explicatas per allegorias fabulamentorum uelaminibus, adhibita'q; præceptorum salubritate, quibus Voluptatum adlubentia quodā, uelut suffiamine reprimatur, atq; item deferuescat perturbationum impetus, qui lectione, tanquam exemplo proposito, plerunq; concitatior ingerit sese rationi, & illa exculcata latius affectat dominari. Quo fit, ut ridendos censeam, qui à philosopho uitandos putant poetas. Id præcipiendum fuerat potius, Vt in poemate philosopharemur. Nam ueluti Mandragoram produnt rerum periti, Vitibus adnatam transmittere in illas potestatem somnificam, Vt uinum ex iis bibentes facilius, procliuius'q; in soporem collabantur. Nam & Mādragoram potu haustam insequtur Caros, inqt Paulus, & Cathaphorica affectio præualida, Sic et poeticis cōmentis permixta philosophia tum lenem, tum gratā, amabilem'q; efficit disciplinam. Nam si is, quæ absurde fingūtur, assensum præstiteris, tanq̃ ueris, ibi uero in præceps nulla tardatus Sapientiæ suffrenatione fereris. Quod si memor fueris Poesin in mentiēdo esse Goetiā quandā, & machinamētū Lynce magis uarium, nil graue patieris omnino, aut credes temere. Porrò cum audis, Poeticam esse artem imitatricē, Et sicuti Picturam loquētem, nam Picturā esse poesin dicimus tacentē, Id nunquam dederis obliuioni, Rem nō laudari, Cuius fiat imitatio, Vt si exprimat graphice Medeæ facinus perimētis filios, aut Orestis paricidium, & id genus apud Poetas non pauca. Verum Artificiū parere admirationē, quo expressio congruēter uidetur pertractata adumbrandis, informandis'q; rerū imaginibus. Nam & eodē fere modo Lacertam, aut Simiā commode ad Veritatem pictam laudamus, nō utiq; ex pulchritudine, quam esse nullam in eiusmodi animalibus scimus. Sed ob similitudinem, Sic et Suis Vocē auersamur. At si quis imitet apte, lætamur, applaudimus'q;. Imitationes postremo hæ, In quibus multa ꝓferunt nō tanq̃ honesta, sed ut subiectis apta personis, ꝓpterea sunt, plerunq; ueluti Dæmonis Pædotribæ claudicātis Crepidæ, quas cū furto amisisset, imprecabatur extente, Vt furis pedibus maxime ꝯgruerent εὔχετο φωνὴν ἁρμόσειν τοῖς τοῦ κλέπτου ποσίν. Erant uero hæ non recte, nec accōmodæ, Illi tamē pro pedum deprauatorꝫ rōne imprimis aptæ. Præterea etiā si poeta effundit pleraq; summa laude digna, non tamen qcqd in poemate legimus, admiratiōe debemus excipe, alioq impura, uana'q; comprobare uidebimur. Neq;.n. Platonis Gibbum amplexamur, aut Aristotelis balbutiem. Credamus ergo esse inibi aliquid, in quo auditor, uel Lector citra dānū aliud agat.

¶ An Poeta nascat, Orator fiat, sicuti receptū uulgo est. Neminē unū posse in multis excellere. Poetices origo. Fabii lectio restituta. Poetarum genera. Quid Monodia. De Lucano obiter. Maronis laus. Poeta unde dicat. Vergilius dicat, an Virg. Caput IIII

SÆpe, & anxie quæsitum inter doctiores scio, naturæ adminiculo clarior Poeta fieret, an doctrinæ beneficio, accedēte mox assidua, & ptinaci scribēdi cōsuetudine. Vulgo certe iactat, Nasci Poetam, Oratorē fieri. Nos uero ne solicitius, q̃ fortassis par fuerit, Quæ ultro, citro'q; argumētent ingeniosi, indagemus, Oratii sententiam ex arte poetica, & quæpiam porrò paucula satis habuimus apposuisse, nec Ciceronis itē opinione prætermissa, prior ergo sic.

Natura fieret laudabile Carmen, an arte
Quæsitum est, Ego nec studium sine diuite uena,
Nec rude quid profit uideo ingeniū, Alterius sic
Altera poscit opem res, & coniurat amice.

Quod uero

Quod uero iis uerbis approbatur de Poetis, id ipsum & in aliis contingere, neminem fere ab musis abesse adeo putarim, qui nesciat. Sed Ciceronis auctoritatem non differamus, q̃ p Archia poeta sic scriptum reliq. Etiã illud adiungo, sæpius ad Laudem, atq; uirtutẽ Naturã sine doctrina, q̃ sine natura ualuisse doctrinam. Atq; idem contẽdo, cum ad naturam eximi am, atq; illustrem accesserit ratio quædam, confirmatio'q; doctrinæ, tum illud nescio qđ prę clarũ, ac singulare solere existere. Paulo infra etiã sic, Atqui sic ã summis hominibus, libera lissimis'q; accepimus, Cæterarum rerum studia, & doctrina, & præceptis, & arte constare. Poetam natura ipsa ualere, & mentis uiribus excitari, & quasi diuino quodam spiritu affla- ri. Architectum ingeniosum exigit Vitruuius, & ad disciplinam docilem. Neq; enim ingeni um sine disciplina, Aut disciplina sine ingenio perfectum artificem efficere potest. Apud Ci ceronem in primo de Oratore Crassus, Sic igitur inquit, sentio, Naturam primum, atq; inge nium ad dicendum uim afferre maximam. Iactata tamen quęstio est in pluribus, iactata & in medicina. Cæteræ si in poeta par esse momentum studii, & naturæ contenderimus, Vn- de nam fieri astruemus, Vt Carminis Venus tam paucis contingat? Vel cur M. Tulliũ Va- stissima eloquentiæ flumina destituerint in poeticam, Sicuti multis ferè placuisse uideo. Ni mirum in naturæ maiestate recondita hæc sunt. nam quod in Cicerone mirari non defini- mus, imo uero ab risu sæpe non defendimus, publicũ id esse infelicitatis genus, exactius in- trospicientes agnoscemus, Quando ingenia præcelsa, & omnium, Vt sic dixerim, capacia in uno tantum opere gloriam uix indipisci potuere. Expende Maronis felicitatem in soluta oratiõe, ridebis. Qualem putas in Orationibus Thucydidem? Eius eloquentiã multi admi rantur, & recte id quidem, Sed ad eum Oratorem, quem quærimus, inquit Cicero, nihil, Orationes, quas interposuit, multæ enim sunt, soleo utiq; laudare, imitari neq; possim, si ue lim, nec uelim fortasse, si possim. Iam in Sapientiæ studio quantus est Plato? At eius Apolo gia pro Socrate nec patrono magnopere digna est, nec reo. Ita est, magnũ quiddam, & ua- rium Eloquentia est, nec adhuc, ut Senecæ uerbis utar, ulli ita se indulsit, ut tota cõtingeret. abunde felix & præclare actum cũ eo uideri potest, Cui portio contigit honesta. Nec id pu tans in hoc tãtum genere ab natura datum, statutum'q;. Comœdia Pyladem habet eximie clarum, Bathyllum Tragœdia, muta uices, neutrum noueris. Perspectum id, obseruatum'q; & in Corporis robore, Siquidem legimus quosdam Corpore quidem Vescos fuisse, Sed Vi ribus eximiis. Tritanum Varro prodit, Item'q; eius filium & rectos, & transuersos cancella tim toto corpore habuisse neruos, Virium elatione prodigiosa. Leontiscus ex Sicilia Meseni us ex argumento Acrocherfites cognominatus, summis aduersarium manibus corripiebat, confractum'q; non prius dimittebat, quàm deficiẽtem sentiret. Iam inter pictas illi compar non reperitur. Alius Carpenta manu comprehensa retinet, obnixius etiam si contra nitanť Iumenta. Ille pondera immensa pedibus, manibus, humeris contra scalas fert. Age Bruta excute, hoc ipsum recognoris. Equos, quãtumuis celeres, ac præstãtes sint, putas'ne omnes Curriculis accommodos? Ex Canibus alios nouimus Venaticos, nec tamẽ usquequaq;. Ali us apro, Ceruo aptior alius. Ille lucernarius, hic molossicus. Attendenda uero parte ista ue- hementer Origenis dogmata primo contra Celsum Libro, & περὶ ἀρχῶν tertio, Esse Spi- ritales quasdam Energias. i. Virtutes latentes, Quos Dæmonas, uel Deos fecundos nuncu pent Academici, Qui sint uelut Magistri. Siquidem id agere, quod pro arbitrii sui potesta- te sibi delegerint. Vnde profluat inter homines Sapientiæ diuersitas. Quippe esse Energiã, quæ Poeticam inspiret, Item'q; Geometriam, ac deinceps disciplinas alias. Proinde uulga- tum inter græcos, iactatum'q;, Poesin citra insaniam non contingere, ac afflatũ quendam. Quo Diuinaculo ferme corripi etiamnum, animaduertamus. Quin Pueros, magica disci- plina Dæmonibus ascitis, poemata præcinere stupenda. Sed & hinc forsan Musarum ra- tio prorepsit, etiam Platonicis approbata, & Augustino quandoq;. Sed Retractationũ pri- mo postea spreta, reprehensa'q;. Cæterum iis omissis, redeo ad Poetas, de quorum origine magnam esse quæstionem aduerto. Ante troianum bellum uiguisse quosdã, historica fides abunde testatur. Celeberrimus e Græcorum auctoribus Pausanias, Olena quendam Poe- tam primum agnoscere uidetur. Carmen tamen heroicum Pythio Apollini deberi, Plinius auctor est. Quod ipsum nec Pausanias tacuit, & Plutarchus in moralib⁹ obseruauit, nec prę termisit Eustathius, Phemonoem primã id genus cecinisse prodens. quod per exochen di-

l

catur Epos, uel quod ἔοικε τὰ πράγματα τοῖς χρόνοις, idest quod responsa tes conse-quantur. At Fabius Poema inquit, nemo dubitarit perito quodam initio fusum, & aurium mensura, & similiter decurrentium spatiorum obseruatione esse generatum, mox in eo repertos pedes. Verum, ut quod sentio, quod'q; obseruatum mihi est, nō dem in latebras, aut recondam in arcanis, quod bibliotaphi faciunt, Sed id totum publicam materiā facere pergam, Lego apud Quintilianum, Imperito quodā initio fusum, ex Aristotelis doctrina, Qui ubi Poesin ex imitatione natam primum ostendit, Quoniam imitādi studium sit ab ineunte ætate homini innatum, & eo ab Brutis differat, Mox subdit, Ad metrum natura prodiues maxime paulatim produxisse Poesin, ac genuisse ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων. Quod mihi nō aliud profecto sonat, q̄ ex rudi principio. Ex hac uero imitandi ratione, unde Poesis ortum ducit, diuulsa, disparata'q; Ars est, ac abiit quodāmodo in membra plura. Nam pro cuiusq; natura, & moribus imitandi studium proferebatur, honestiores enim pulchras, honestas'q; actiones sibi imitandas proponebant. Tenuiores autem, humiliores'q; Viles itidē, & ignobiles, & primo quidem uituperationem complexi, Sicuti hymnos alii, & Laudes concinnarunt. Poetarum itaq; quosdam inuenio Monodos nuncupari, hoc est μονῳδούς. Alios uero Lyricos, Aliquos Comicos, quidam Tragici uocantur, aut alio modo alii, Sunt'q; excellentiæ quadam proprietate, nullo utiq; peculiari insigniantur nomine, Verum communi appellentur Poetę. Et Lyricorum quidem indicium, quo ab reliquis secernunt, & dicitur à Gręcis γνώρισμα, idest præcipuū, quod ad Lyram eorum cōcinuntur Carmina, Vt Pindari nomen Lyricorum principis. Monodorum uero peculiare est, sub una tātum persona argumētum explicare quodlibet, quod illi dicunt μονοπροσώπως ἀφηγεῖσθαι. Est enim Monodia cantus lugubris, nam in Tragoedia omnes è Scena Cantus luctus sunt. Sed Monodia dicit', quādo unus aliquis ab Scena Cantū profert, Et non Chorus simul. Monodicum uero Poema est, Cuiusmodi in Alexandra concinnauit Lycophron. Comicorum risus est proprius cum Choris, & personis, Sed apud Græcos tantum, Vt apud Aristophanem. Eupolin. Phe recraté. Tragicis familiaris est miseria, & Calamitas, Sicuti Aeschylo. Sophocli. Euripidi. Eos uero, qui peculiarius, insignitius'q; Poetæ uocitantur, quatuor imprimis cognobiles faciunt, Metrum heroicum. fabula allegorica. Historia. Dictio cum dignitate, ac heroica, metro imprimis accōmoda, non extrita, nec depressa. Inter hæc sciendum tamen, & repetendum subinde, propter quæstionem de Lucano uulgatā, Viro utiq; cum plerisq; dicendi honestamentis erudito, concitato'q;, ac νεωτερικώτερον. i. iuueniliter subinde exultāti, & quodā uelut ferrumine fucatiori. Id Poetarum genus uere, germane'q;, Sicuti Ioānes grāmaticus scribit, & Aristotelis auctoritate comprobatur, fabula internoscit' allegorica. hoc enim est horum χαρακτήρισμα. Cuiusmodi Homerum apud Græcos recognoscimus, in nostris literis Maronem ueneramur, colimus, in oculis gestamus, ex æquo ferè cum Homero suo stantē. tantum debet Latina res Mantuano Cælo, sub quo Latinæ eloquentiæ specimen longe clarissimum & natum, & educatū est. Et quo uno post illa M. Tulliū fulmina lōge, late'q; coruscantia, aduersus Græcę gētis fremitū nimio plus sæpe insonantē coorimur, obsistimus'q;. Poetæ uero nomen inde propagatum scribit Eustathius, quod ποιεῖν signet, ὑμνῳδεῖν cantare, uel scribere. Virgilii meminit Eustathius idem, in Nauium Catalogo apud Homerum, sed Virgilium inibi scriptum comperi. Ethnicographus Virgilium maluit, sicuti & in Græcis plerunque epigrammatis. In fragmentis Cæcilii Minutiani Apuleii, Veteris grammatici adnotatū comperi, Virgilium ab Virgis esse cognominatum, inter quas sit natus, propterea primam habere I. non E. Cui suffragetur illud Calui,

Et Vates, cui Virga dedit memorabile nomen
Laurea.

Fatetur tamen idem Auctor, In aliis Vergilium ab Vergiliis inflecti. Antheas Lindius Poesin ex compositis nominibus excogitasse dicitur primus, qua postea Asopodorus Phliasius sit usus. Poetam postremo Animus ab omni cura uacuus excitat mirifice, nec sine Enthusiasmo, & alacritate quadam. Poemata pro filiis etiam Græci accipiunt quandoq;, Quos item Nosocomos uocant, & Gerotrophos.

¶ Quæ hymnorum sint traditæ species. Hyporchema. Cur Bacchus Dithyrambus. Dithyrambici poetæ. Hymnos dici etiam soluta oratione. Epæni, & Encomii discrimina. Periautologia

Periautologia quid. Caput V.

Nter ea, quæ doctè, pie'q́ solent a' Poetis tractari, & esse facienda, præcipit Plato, hymnos sæpe legimus, tum ab Homero, & Orpheo, tum ab aliis miri fice concinnatos. Quoniam uero nõ aliud hymnus est, q̃ Dei cuiuspiam laus, sicuti rhetor definit Menander, dum scrutarer, ecquid scite, docte'q́ super his mandatum literis foret, quod hasce lectiões nostras antiquas faceret locuple tiores, In græcorum penu, quod esse opulentius solet, & omnifariam rebus instructissimũ, hæc sunt comperta mihi. Cantus diuinis accõmodatos laudibus dici qdem uniuersim Pæanas, & hymnos, priuatim uero non unam esse eius rei nomenclaturam. Siqdem Dianæ hymnus dicitur Hypingos. Apollinis hyporchema, uel Pæan, qui maxime concinebatur, ut pestis latius crassantis reprimeretur uis. Vnde etiam factum nomen Etymologici argumentantur. ὅτι κατεπαύσε τὸν λοιμόν, quia sedet pestem, q̃q́ & eadem ratione Apollo item dicatur Pæan, siue a' feriẽdo quoq́, qđ παίειν dicitur. Vestalibus ita indigitantibus, Apollo medice, Apollo Pæan. Dianæ uero, & Apollinis hymnus Prosodia nuncupatur. Dionysii Dithyrambus. Sed & ipse Dionysius Dithyrambus uocatur, Veluti Lythirambus, ut est apud Pindarum, quod Iupiter illum assuisset femori, ac mox eo in lucem proditur, inclamasset λῦθι ῥάμμα, λῦθι ῥάμμα, Quod perinde est, ac si dicas, Solue futuram, solue futurã. Et inde poetæ Dithyrambici nuncupati, quibus cum frequẽtissimi esset moris ita exordiri, ἀμφί μοι ἄναξ, inde Amphianactes facetissime dici cœpere, qn & ἀμφιανακτίζειν p eo, qđ est προοιμιάζεσθαι, usurparũt multi. Pericletus uero Lesbius dictionẽ dithyrambicã cecinisse fertur primus. At milesius Melampides dithyrambo℞ Libros scripsit plures. Ex ueterib⁹ nõnulli ita de dithyrambis existimarunt, Vt q musicã corrumperẽt. pinde Callimachus de iis, νόθοι ἀνθήσουσι ἀοιδαί. i. Spurii floruerunt Poetæ. Ipso℞ peculiare fuit, Verbis uti cõpositis, καὶ πολυπλόκοις. i. nodosis, implicitis'q́, Sed & tumentibus. Vnde Dithyrãbicus intellectus de obscuro dicitur, uec cuiuis puio. Dithyrambicos, dici quãdoq́ inueni Cycliodidascalos, quoniam Encyclia doceant. appellant̃ uero sic interdum, quæ hypothesin habent eandem. Sed ad hymnos redeo. Cereris hymnũ uocãt Iulum. Linus uero & Litierses agrestiũ sunt Cantilenæ. Venerios hymnos inuenio appellari Eroticos, tanq̃ Amatorios dicas. Nã est & suus Vinolento℞ hymnus, Cuius Aristophanes commeminit in Ranis, dicitur'q́ Cræpalocomos, qa Cræpalem uocãt uinolẽtiæ tremorẽ. Comon uero Comessationem, siue Ebrietatis, & intempantiæ festum. Porro hymno℞ inuenire est amplius intuẽti Species multiplices, uarias'q́. Alii qppe Cletici dicunt̃, Apopemptici alii, Aut Physici, Mythici, Genealogici, Ficti, Euctici, Apeuctici. Quidã uero mixti. Cletici uero appellant̃, q Deo℞ habẽt aduocatiões. Cuiusmodi plures apud Sappho cõperias, & Anacreontem. Productiores hi aliquanto, Vberius'q́ apud Poetas fusi, q̃ oratione soluta. Apopemptici pegrinationẽ Dei alicuius cõplectunt̃, ut apud Bacchilidem. Cleticis subaduersi sunt hi, qm̃ emittũt. Illi uero inuitant. Poetis quoq́ familiares tantũ apopẽptici, Quib⁹ argumẽtum suggerit locus, ẽ quo migrat̃, & rursum, q petit̃. Physici habent̃, q Iouis, aut Apollinis, aut cuiusuis naturã explicant. Veluti si ab Sole nõ esse diuersum Apollinẽ ratiocinemur, quæ'q́ sit eius Syderis Vis edisseramus. Propterea si physiologicos itẽ dixeris, nõ multum aberraris. Eiusmodi repias apud Parmenidẽ, & Orpheũ, & imprimis Empedoclem. Vsus est Plato etiam in Phędro. Mythici, ut nomine apparet, fabulis cõstant, & p tenuem pgrediunt̃ Allegoriã. Genealogicos cum mythicis eosdẽ putauere qdam. discernunt̃ tamẽ interstitio certo. In genealogicis Parẽtes recensent̃, Veluti si Latonæ filiũ dicas Apollinẽ. Peplasmeni, siue Ficti, quãdo ꝯfingimus Deũ, aut Deo℞, uel Dæmonũ plem, quẽadmodũ Auriũ Dæmona Simonides uocauit. Alii Ocnum, & qdam alium quẽpiam. Et apud Platonẽ Porus, & Penia. Itẽ Amor nũc ante terrã pgenitus, nunc Veneris filius. Rursum Pausanias medicæ arti præsidere amoris nim pdicat. Itẽ Aristophanes pducere in unũ semisecta corpa. Euctici Votũ hñt, & preces. Sicut reiiciẽtis deprecatiõem, q uocant̃ Apeuctici. Sed Duo hi postremi aliis fere' adglutinant̃. Nam q unũ aliquẽ ex diis collaudarit, mox decurrit ad preces. Exempla passim suppetunt ex Poetis, Sed & apud Platonẽ, Ὦ amice Pan, & quæ Legunt̃ in Phædro. Sed sciteť forte ex me aliqs, sint'ne hęc cõcessa Poetis solũ, An'ne reiiciant̃ qdẽ ab hoc genere laudis

prosæ orationis conditores? Verum qui Platonis non sciendi modo, sed etiam dicendi magistri eminētissimi sacraria quãdoq; adierit, Illum cõperiet tum in Symposio, tum in Phædro his omnibus usum. Hactenus de hymnis. Quos quia Laudes deorũ complecti diximus, Adiiciamus auctarii loco id quoq;, Laudem hominis in græcorũ doctrina dici quãdoq; Epænon, alias Encomion, Sed disparant a' nõnullis hæc, ut in artibus docuit Menander, Siqdē Epænon uocitari aiunt testimoniũ, de aliquo ab singulari Virtute, ueluti cum Aristidem Iusti cognomento decoramus. Encomion uero ex Virtutibus cõpingit omnibus. In hoc per oĩa excurrimus, genus cõmemorantes, nec non educationem, gesta, & id genus alia. Nonnulli sic discreuisse malũt, Vt dicatur Epænos, Vbi quē ita laudamus, Vt iudicio, cõsensũq; nostro laudãdum cēsemus. Encomion uero laudē habet, Sed non utiq; assensum animi uerum, Veluti si Ollam laudes, uel, ut Lucianus, muscã, aut Calculos, ut Polycrates. non quia hæc admireris, Sed ingenii uegetãdi, exercēdiq; gratia. Quidam ita finierũt, Epænon esse Orationē Virtutis magnitudinē explicantem. Encomion uero gesta præclara illustrare. En comion. i. ἐγκώμιον dici interpretant, παρὰ τὸ ᾄδεσθαι ἐν τοῖς κώμοις καὶ συμποσίοις, quod in Cõuiuiis concineret, & bacchanalibus, comessationibusq;, quas dicũt Comos. Vel διὰ τὸ ἐν ταῖς κώμαις ᾄδεσθαι. i. q a in Vicis caneret, Quod tũc uicatim habitaretur Græcia. Periautologiam uero statuũt uocari, ubi qs se ipsum laudat, Vt est illud Achillis apud Homerũ. οὐχ ὁρᾷς, οἷος ἐγὼ καλός τε μέγας τε. Non ne uides, q pulcher ego, & q magnus? Sed & Maro noster, Sum pius Aeneas fama super æthera notus. Quia uero multa hactenus dicta de Poetis uobis, erat animus impingere Capiti huic quiddam ex Dionysio olim obseruatum. Sed secreuisse præstiterit, ne plane fiat Apologus Alcini, ut est apud Pollucem, Et qui subinde iter iungunt, serius quidem aliquanto, sed magis uegeti diuertunt.

¶ Cuiusmodi sit in Poemate uitiũ quod dicatur Logoidia. i. λογοειδία. Item q sint etiam in Latinis literis Logi. Interibi Oratiõis genera duo. Nec non qd Logiõ, uel Logia. Logisterium, Tabularii, Diribitoriũ, Pædagium, Logades, Logii. Item obiter qd Abacus, & Abaculus. Poetam nõ dici nisi summũ. Epiphyllides quid. Cap. VI.

Dionysius Alicarnaseus non historicus modo præclarus, Sed eorũ quoq;, quæ ad dicendi rõnem spectant, obseruator non incuriosus, cum præcepta conderet, qbus metrica oratio cõpar solutæ euaderet, postmodũ sic infert. Nec uero suspicet aliqs, ignorasse me, Vitiũ quoddã in poemate nũcupari Logoidiã. neq; me ita rudem putet, uel imperitum, Vt qd trãsuerso ungue sit dissecandum, inter Virtutes Poetarũ, aut orõnis censeam cõnumerãdum. Audiat autē quo pacto dĩgna ab indignis arbitrer seiungenda. Orõnum species duas nouisse uideor, loquacē unã, & prsum nulli rei. Alterã uero politicam, siue Ciuilē, quæ multiplici cultu splēdida est, & artificiosa maxime. Quęcunq; igit ex poetis prius illud genus expressisse adnerto, ridiculũ iudico. Atq, qd posterius, hic mihi & studio, & æmulatiõe dignus uidet. hactenus Dionysius. ex qbus pspicuũ ferme arbitror, dici Logoidiã, nõ tam ubi Versus soluta fere orõ uidet, q cũ futilem, nugacēq; imitat. Quod eo pcliuius adnotatũ uolui, q a & in nrĩs auctoribus, Et apud Ciceronē imprimis Logos inuenio positos p ridiculis ptemnēdisq; dictis. Nã in quadam orõne sic scriptũ ab eo legimus. Ego te certe scio oēs logos, q in ludis dicti sunt, aĩaduertisse. In Hephestionis Enchiridio Lectum est, Logacedica. i. λογαοιδικὰ nũcupari dactylica quędã, quæ in regiõibus qdē aliis dactylos habeãt. postremã uero syzygiã trochaicã. Logia uero neutro genere nocãt oracula, quæ soluta edunt orõne, nã quæ metrũ habēt χρησμοὶ dicunt. Logiã uero in Epistolæ ad Corinthios interptatiõe Chrysostomus Cõuentum, uel pgregationē exposuit. Qd si Logion scribatur p ei diphthõgum. i. λογεῖον ex græca rõne, qua noĩa in εῖον pducta a' Verbis in ω, circũflectunt in penultima, & diphthõgũ recipiũt. Locũ signat in Orchestra, aut Orchestrã ipsam, in quam Comicus induceret Chorus, q q est Crateris item species Logiõ. Quin & eodē noĩe dicasteriũ intelligũt, hoc est iudiciale forũ. In Sanctis literis Logion inter Sacerdotalia ornamēta Rõnale interpretat Origenes. Logistas Aristophanis interpres p iis accipit, quos prius Agoranomos dicere, moris erat. At hi nõ alii sunt, q Aediles. Putãt alii Logistas fuisse decē numero, forte lectos, q Athenis expenderent, quæ

derent, quæ in magistratu qsq; gessisset. Cuiusmodi nūc Syndicos uocamus. Logisteriū uero locus erat, Vbi cōsiderent hi, Vt Pollux etiam scribit. Nā supputandi pitiam Logisticen Plato uocauit. simplex uulgus Abacum dicit, puto, qa Calculis uterent̄ in dispunctione, ac numeroꝶ supputatiōe Veteres, Quos Plini⁹ uocari Abaculos ꝑdidit. Tabulariū ꝓ Supputatore accepisse Vlpianus uidet̄, ubi ait, Ego etiā aduersus Tabulariū puto actiōes dandas, Qui in Computatione fefellit. Sunt q eo noīe Tabelliones intelligāt, aut Scribas Logographos, Qui publicas ꝯficerent rōnes, q & Numerarii dicant̄. Militare Logisterium inuenies apud Strabonē, qđ an Diribitoriū dici latine queat, ambigunt Eruditi, id ex diribendi potestate noīatum uolūt, hoc est distribuēdi, qa locus esset, in quo recenseret̄ exercitus, & militibus stipendia numerarent̄, q̄q̄ est & Diribitoriū ministratoriū quoq;.i. locus, in quo obuersant̄ ministri. Qui qm̄ græce dicant̄ Pædes, Pædagium Plinio item dicit̄ in Epistolis. Puer inqt, in Pædagio mixtus pluribus dormiebat. Logades sunt in græca historia, quos inter milites Liuius delectam manum uocare solet. In Epigrāmate logadas Oculos qdam interpretant̄. Herodotus ēt apud Persas fuisse scribit, quos appellat Logios. Id uerbum Græcis tum prudentem, tum eloquētem significat. Quia uero paulo ante affines esse Oratoribus Poetas astruere sumus uisi, id utiq; nō negligēdum. In Poetis reqri ꝑpetuo Magnificētiam, altitudinem, ac excellentiam quandam præsignem, proinde scienter Oratius,

Mediocribus esse Poetis,
Non homines, nō Dii, non concessere Columnæ,

Sed & M. Tullii laudatur illud doctissime enūtiatum, Singulis uix seculis bonum Poetam inuentum. Hinc facetissime loquaces incessens Poetas Aristophanes, ἐπιφυλλίδες inquit, sunt, ac στωμύλματα. Dicuntur uero Epiphyllides botryunculi maioribus incumbentes, qui & Botrydia nuncupantur. Callistratus tamen ab aliis sequestratos intelligere maluit. appellantur autem sic, quia foliis obteguntur. Alii quę adnascuntur Palmitum cacuminibus in superna foliorum parte, hoc nomine accipiunt. Quod autem is sit Aristophanius sensus, quem prætexuimus, facile, quæ consequuntur, declarāt, χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης, idest hirundinum musea, Artis contumeliæ, ac dedecora.

¶ Temperantiæ nomen q̄ late pateat. Zamolxidis doctrina de Animæ medela. Quid Magica excantatio. Cur Temperantia dicat̄ græcis Sophrosyne. Cap. VII.

Scrutabar solicite admodū, & curiose nuꝑ, qđ ita Aristoteles libro de morib⁹ sexto, & ante hūc Plato in Libro, quē Cratylum attitulauit, Tēꝑantiā dici a Græcis σωφροσύνη, qa prudentiā seruet, literis mandasset. Cum'q; in hāc me quæstiunculā totum ꝓiecissem, Compi inter legēdum nō illepida, ut reor, nec sordētia quæpiā, ea quod exploratis auribus arrisura sum opinatus, etiam ascribere nō sum grauatus. sic.n. habet. Tēꝑantiam præcipue qdem in cōpescendis, inhibēdis'q;, & infrenādis quodāmodo Voluptatibus uersari, plurimum'q; in ea re insumi opæ ab tēꝑato, Vt libidinū incētiuis corpeis obluctet̄, obsistat'q; quas nobis cū Brutis eē cōes, traditū est. Veꝶ ampli⁹ etiam, fusius'q; id sese nomen ꝓpagare, Siqdem Pulchritudinē recte dixeris, ex lineis, coloribus'q; apte, ac grate ꝯtemperatis ꝯsurgere. Nec nō Corpis habitū naturalem ex membroꝶ, & humoꝶ cōspiratu ꝯflari moderato. Iam nec animū aliter quoq; tantæ agnosci exptem Virtutis. Tēꝑatum esse hunc siqdem prædicamus, ubi coorientes aduersus rōnis modū titillationes, ac impetus uiolētos sedat. Immo uero & in cognoscendi potētia Tēꝑantiam ꝯcinne locū sibi uēdicare, non latet. Vbi attemperate Intelligētia iis, quæ intelligit, cohęrēter adglutinat̄, & ueluti cōsonat. Vt cōmode ꝓsum, & quodāmodo diuine Pythagorā dicere solitū legerim⁹, Inter Virtutes oēs habere Tēꝑantiam principē in salubritate locum. Atq; una ea tum priuatim, tum publice humanā societatē coalescere, ac stare. Aptius id noueris, si apud te ratiocinari uolueris, nec Iustitiam qdem a tēꝑantia reuelli. Quādo est ea cōmutandi, distribuēdi'q; modus congruens. Iam & rōne eadem fortitudinē quoq; in timoribus, & audacia recte Tēꝑantiam dixeris. Nec secus de Liberalitate. Immo uero hac singularis, & inenarrabilis potētiæ Virtute cuncta ꝯsistere, fatēdum est. qm̄ disponit Parens ille reꝶ Deus cuncta suauiter, & in numero, pōdere, mēsura. Porro scri

bit Plato, Zamolxidis Thracũ Regis doctrina traditũ, Omnia uel bona, uel mala in Corp⁹ ab anima demanare, pinde illā imprimis, adhibita remediorũ salubritate, curari oportere. Animæ uero Medelas esse incantatiões quasdã, Quibus tempantiam sibi uendicet Anima, qua ꝑquisita, assistente'q;, nullo negotio Corpori uniuerso cõtribui sanitatẽ. Cæterũ quænã, aut quales sunt Incantationes hæ? Nempe qđ præcipit Socrates, uis, qua in seipsum cõuersio fit, oĩum est efficacissima excantatio. Etenim q se.i. Animũ iam cœpit accuratius cõtemplari, tum ꝑ ipsam tempantiæ Ideam innatam mẽti, humanã recognoscet temperantiã, tũ rõnem illam intuẽs, qua ab optimo maximo Deo Rõnalis animæ Vires inter se fuerint attempatæ, paulo momẽto qua ui motiões possit, aut debeat animorũ inhibere, ne insolẽtius efferant, aut ꝓruant, ꝓuidebit. Quãobrem impẽse obseruandũ, quod lectũ in libro de natura nostrũ hoc ꝓpositum eximie fulcit. Si modulate ꝯspirent inuicem Aĩæ partes, rursum'q; ipsa Corpori cõtempetur, futuros totius nos felicitatis compotes. Taceo, qđ grauissimi auctores ꝓdere sunt ausi, Motibus tum Corpeis, tum aĩalibus compositis, & restinctis, fore, Vt ꝑpetua Vtriq; ꝯtingat Sanitas, Corpori uero ẽt Viuendi ꝓlixius spatiũ. Id Pythagorici grate amplexant, & comprobat in nr̃is literis doctissimus Cẽsorinus. Plato itaq; Magicam appellat incantationẽ Orõnem, cui insit uisa Deo, & ab philosophia ratio, Vt audientibus Tempantiæ amorẽ ingenerare queat. hæc Tempantiæ potestas illud item parit incõparabile, Vt Animus, extrita ꝑturbationũ uellicantiũ caligine, in seipsum ꝯuersus Vera in se oĩa spe culet, qm̃, Vt Platonici putãt, Verorũ oĩum Lumina humanis aĩs insunt ingenita, Quæ Solis diuini fulgoribus illustrata, & serena iam mente nitidius ꝑmicantia Sapientiæ usum restituunt, mox & Prudẽtiam pariũt. Propterea recte Plato Sophrosynem dici temperantiã autumat, ὅτι σώζει τὴν φρόνησιν, quia prudentiæ salus fit, atq; conseruatio.

¶ Frugi Victus laus ex poeta Hesiodo. De Asphodelo pauca. Exempla ad id Alexãdri. & Scip. Item de Antagora. Quæ sint Opsonia Apyra. Item quid Psycter, Psycteridion. Psygeus. Caput VIII.

POsteaq̃ de Tempantia, Cuius uim diximus ratiõe peculiari in cibi, potus, tactus'q; titillatiõibus uersari, abũde actũ a' nobis est, Núc in quasdã historicas amœnitates diuertere collibuit, Vt legẽtiũ, siq tamẽ hi fuerint, animi laxius, indulgẽtius'q; tractent, ne nr̃æ lucubratiũculæ, quocũq; genio ꝓdierint, multum habere absinthii credant, Mellis parum, sicuti iam interfati sumus alicubi. Fiet aũt ab poetæ Hesiodi Versiculis initium ex agricolatiõis libro, qbus docuit sapiẽter, Dimidiũ esse plus toto, magnũ'q; haberi emolumẽti ex Victus parsimonia, si malua uescaris, & Asphodelo, delicatiora uero, & ganeata, ac Saliaria negligas. Hesiodi Versus hi sũt.

νήπιος, οὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς,
οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.

Eum locũ Proclus Diadochus nõ incelebris inter grẽcos grãmaticus explicans, Vilissimorũ inqt, cõmeminit ꝑte hac Hesiodus, unde ali possumus, maluæ.s. & Asphodeli. ex iis.n. succus exprimebat, parabatur'q; in cibi usum, ex quo utilitas ꝓfluit maior, q̃ ex sumptuosioribus ꝑ iniustitiã conqsitis. Aut certe inqt, ex obuio uictũ significauit. Epimenidẽ tertio legũ Plato scribit, modico, & interim uilissimo cibo interdiu fuisse ꝯtentũ. Cõstabat is ex Asphodelo, & Malua, quæ illum seruabãt Alimon, & Adipson, hoc est ab fame ꝓcul, & siti. Hactenus Hesiodicus interpres. Q d siqs nosse amplius cupit, cuiusmodi sit Asphodelos, legat uicesimũ secũdum naturalis historiæ Pliuii. Græci putãt Proserpinæ sacrum, & oĩno inferis Diis, Rhodii certe Deam illã, & Dianã asphodelo coronãt. Sed qđ polliciti sumus, pergamus aliqd ex historia ꝯtexere, qđ usui sit legisse, & Lectoris frõtem exporrigat. Siqdem memorabile id est, qđ de Alexãdro magno clarissimi rerũ Cõditores tradidere. Nã cũ illi Carũ Regina Ada scitissima subinde, ac adipata mitteret Opsonia, & bellaria exqsitius ꝯdita ab eius artificii hoĩbus, Meliores, peritiores'q; habere se Opsopœos, & Coquos pronuntiauit. Quippe ad prãdii apparatũ, quæ appetẽtiã ꝯciliet, præsto' est Nyctoporia.i. nocturnũ iter. Ad Cœnã uero, quo fiat appetibilior, Oligaristia, quã Prãdium præparcũ recte dixerimus. Cæterũ in hac mẽtione ingerit se mihi Antagoræ in poetica nõ ignobilis festiuissimũ respõsum. Hic.n. gulæ nõ nihil imptiendum ratus, Congrum intẽtius coquebat, admonitus sup

ea re Antigonus, illi'q; assistens retro, leniter retractum interrogauit. putas'ne inqt, o Anta gora, Homeꝝ Agaménonis, & Græcoꝝ rebus carmine celebrãdis distentũ, quo pacto Cõ gri melius sapent, pensitasse? fuit illi ingeniũ in numerato, & regerens ꝑuitium, An opinaris inqt, ὦ Rex Agaménonem, Cui tantaꝝ reꝝ onus incumberet, solicitius pscrutatũ, ecqs in exercitu Cõgrum coqueret? Scipio aũt Aphricanus iunior, ut nños quoq; nõ inhonoratos transeamus, Cum in Romano exercitu apud Numantiã, milites luxuria diffluere, ac delitiis cõperisset, Insup & Supstitione corruptos, cõsestim diuinaculos inde, & Sacrificulos oẽs, ac pductores exigendos curauit. abstulit & Vascula cuncta, Ollis modo remissis, ac Veru, & fictili poculo, ẽt argẽteo, modo Libras duas nõ excederet. Lauãdi usu interdixit. Qui un/ gi uellent, ipsos sibi operam præstare iussit. Nam inqt, Iumenta, qa manuum usu diminuta sunt, Alterius opem indiga reqrunt. Stantes quoq; prandere coegit cocti nil apponentes ex Opsoniis, quæ Græci ἄπυρα uocãt, Vt quæ igni nõ sint admota. Ipse Sagum fibula substri ctum, ac pullum gestans exercitũ lustrabat, submurmurans idẽtidẽ, ob militum ignominiã esse se in Luctu. Non tempabo mihi, qn adiiciam illud quoq; Scipionis eiusdem, Qui cum iumenta Memmii tribuni militaris deprehẽdisset, Psycteras gẽmatas, & Thericlia subuectã tia, mihi inqt, dies triginta, & patriæ, Sed totum tibi Vitæ tempus, cũ sis talis, uanũ, & inuti le ꝓsum fecisti. Est uero Psycter Vas ad mẽsæ usum celebre, meminit libro. x. Pollux, Sed citra nomenclaturã nihil. At nos uocabuli rõne etymologica cõiectamus id ꝓpemodum re cte dici, quod Sudas scribit, refrigerandi cõmoditatibus fuisse destinatũ. Cuiusmodi Vasis etiãnum maximis æstatis ardoribus utimur hac tẽpestate passim. Meminit in Sympofio eti am Plato. Apud Alexin est item Psycteridion. Vocat Psygeus quoq;, Sed & Psycteria. Psy cteres tamen apud Nicandrum nemorosa intelligunt Loca, & umbræ multæ, dicata Di/ is, quod in iis frigus liceat captare.

¶Intempantiæ detestatio. Corpus humanũ esse Tartaꝝ quendam, & Pistrinũ, ac mor/ tuoꝝ conceptaculũ. Microtrapezi. Italicæ mensæ quæ intelligant apud Platonẽ. Item Itali ca philosophia. Græcia magna quæ fuerit, porrò de Tarẽtinis, & Sybaritis paucula, & uel/ licatim. Item Siritis, & Polieum. Mitrochitones qui. Cap. IX.

Vi intemperantiam, brutalem'q; ꝓrsus gulæ explẽdæ uoluptatẽ amplius, gra uius'q; insectati sunt, ii mihi appositissime uidentur fecisse, quo ab inscita, foe/ da'q; ꝑcolandi, ut Senecæ uerbo utar, esculenta, et posculéta nos cupiditate se questrarent, seiungerent'q;, Cũ huic affectioni mancipatũ Corpus esse ueluti Tartarum scripsere. In quo fluctiones graues infestent, & ꝑ flatus tumultu entur non absq; æstuosis ardoribus. Sit'q; plane mortuorũ conceptaculũ, ac Verius Sepul/ chrum, Siqdem Viuentes uiuis neq; alimur, neq; augescimus. Verum animalia perimẽtes, a' qbus hæc nobis præstant, etiam iniurii efficimur, omnimodum illis afferẽtes interitum, quæ ab eo, quod nata erant, in alimentum transmutant alienum. Adiiciunt & illud Aucto res sanctissimi, Multorũ Animas Corpore, tanquã mylone quodam, hoc est pistrino esse ob uolutas, occlusas'q;. Quo fit, ut præclare cum humanis rebus actum iri putem, Si quantum naturæ ratio patit, Aegyptiũ nobis institutum proposuerimus imitandum. Etenim gẽtibus illis esse ueteris in re funerea moris accepimus, Vt Cadauera dissecantes, interanea eximãt, eiiciant'q;, reliquum uero Corpus iam quodãmodo depuratum, abiectis, quæ maxime fecu lenta sunt, condimẽtis curent, & odoramentis inserciãt. Etiamsi Viros modo eos putent nõ nulli, q & uorare plurimũ, & bibere ualeant, Sed hoc est Barbaris peculiare, ut inqt, Aristo phanes. Certe alimentorum hęc uix interuallata ingestio. Dũ Megarensiũ ritu obsonamus, perinde ac die crastina morituri, mihi uidet non uitæ modo, ut fere credit, esse uiaticum, Sed magis multo mortis ipsius. inde. n. maxima ægritudinũ uis, Vt non minori sit nocumẽ to explendi studium, q̃ illa ipsa inanitio. Nos uero non secus Ventri intendimus nullã non naturæ partem depopulantes, in qua modo cõperiat, quod intermoriẽtem appetentiã exci tet, ac si, una hac dempta cura, consilii inopia uideamur otio immorituri. Nec illud saltem succurrit, edendi, bibendi'q; uoluptatem angustissimũ in Corpore locum habere, & dictũ, factum'q;, quod aiunt, transuolare. At bone Deus, apparatus quãtum habet negotii, q̃tum

molestiæ? Agnoscamus hoc licet, uel ex Homero, qui Deos ideo immortales demonstrare uidetur, quia nec uinum bibant, neq; item cibis uescantur.

οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ', οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον.
τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται.

Veteres certe Græcos non fuisse in Epularum apparatu ualde curiosos, argumento esse Antiphanes potest, qui non citra morsum μικροτραπέζους uocat eos. Qui mox in delitiaꝝ Chaos sese demiserunt. Velut Cẽtenarias taxat apud nostros cœnas in Apologetico Septimius Florens, ab Centum impendio sestertiorũ, quãdo & in lances etiamnum flagra rumpentiũ tota producebantur metalla. Dum ista cõmentarer, occurrit mihi Platonis ad Dionis amicos epistola quædam. In ea cum alia multa Vitæ imprimis conducentia, tum illud obseruauimus, Nõ fore prius, Vt malis agitari desinamꝰ, quã si respublicas capessere cœperint philosophiæ innutriti & probe, & recte. Aut qui iam administrationi manus admouerũt, uere philosophari ingrediantᷣ. Qua inquit, mente Italiam, Siciliam'q; mihi adeũdam censui. Eo cum appulissem, Vitam, quam beatam uocant, Italicarum, Syracusanarum'q; mensarũ non potui non summopere improbare. Mos enim illis est iam receptus, bis die saginari epulis, ac distendi, noctu uero libidinis socium adsciscere, & id genus alia perficere, quę uitæ sunt eiusmodi ueluti propagines. Nemo enim omniũ ita ab ineunte ætate cõnutritus, etiam si ingenio sit mirus, prudentiam sibi queat uendicare. hactenus ex Platone, ut potui, est à me tralatum, In quo philosophi censuram iucũde sum exosculatus. Sed quod Italicas mẽsas peculiarius taxat, quarum libro primo meminit Athenæus item adnumerans Chias quoq;, Vt de Syracusanis taceã, Etenim Ciuitatis eius opes, uel prouerbio fuisse iactatas, Straboni credimus. Fateor, mihi stomachum mouit. Suspicatus sum initio, aliquid Virulenti, & dicacitatis græcę subesse uerbis illis. Mox, ut me collegi, In eam ipsam gentem facile conuitium retorqueri, conspicatus sum. Iam omniũ primum ueterem Italiæ frugalitatem passim ab Græcis, & Latinis cõmemoratam, Quis non nouit? Nullo magis argumẽto barbarę gentes etiã tempestate hac, qua in summũ Luxus increuisse uidetur, in nos ueneno suo irruũt, proscissa subinde Conuiuioꝝ tenuitate, quæ apud illas missuũ numerositate inire ganeata, & impendii magnitudine, & condiendi anxietate, delitiis diffluunt. Auctor ex Posidonio Athenæus est, Italos ueteres, ita frugalitate insignes fouisti, ut ad Posidonii tempora, aquam ferè biberent, ac quicquid obiiceretur, esitarent, sæpius'q; filium interrogaret Parens, Apios in Cœna cuperet, an nuces? nec pluribus uescentes quieti se traderant. Adde, quod Arabe stratus, Opsophagorum Hesiodus, Theognis'ue, Lupum laudans milesium, quem κωμῳδὸς uocat, non admittendum ad id genus obsonium Italos monet, quoniam in condiendis piscibus insciti præcipue habeantur. Taceo Veteres Romanos, de quoꝝ cõtinentia nemo nõ differit in libris. Quid disciplinam tetricã, ac tristem antiquorum Sabinorum cõmemorẽ? Quid Transpadanam Italiam hac præcipue insignem Virtute, Plinii, Cæcilii astipulatu? Sed testibus res non eget. An igitur tam grauem, tam sanctum, tam præsignem Animorum medicum Platonem mentitum uideri uolumus. absit id à me piaculum. Ego Italicas mẽsas apud eum non alias accipio, q̃ Græcas, quod siquis forte Sciolus risu excipiendum putat, ab derisu non abesse se intelligat. Non'ne clarissimum est, philosophię quoddam genus Italicum dici? Vnde nuncupationem hanc credimus irrepsisse? an quia id excoluerint Itali? At qui eius auctor fuit Samius Pythagoras, quod ex Augustino didicimus, & ante hunc Laertius docuerat. Amplius per græcorum tantum capita uagata est, desiit'q; in Epicurum. Cur ergo Italica? Audi Plinium ex tertio naturalis historiæ, Græci inquit, de Italia iudicauere, genus in gloriam sui effusissimum, quotam partem ex ea Græciam magnam appellando? Audi Trogum explicatius scribẽtem, ab Græcis non partem, sed uniuersam ferme Italiam fuisse occupatam. Vrbibus multis post tantam uetustatem græci moris uestigia ostentantibus, quod ipsum comprobat Athenæus quoq; Libro Dipnosophistarũ duodecimo. Quippe Adriam illyrico mari adiectam, Vrbem esse græcã. Item In Appulia Harpos. postea orã ferè uniuersam à Græcis occupatam circunductu ferè perpetuo Pisas usq;, nec non intus quoq; partem haud contemnendam. Inde igitur nomẽclaturam ducit Italica philosophia, Vt quæ à Græcis in Italiæ parte celebrari cœpisset. In hanc se contulisse Platonẽ scimus, dum disiectam quodammodo Sapientiam sectatur. Architam siquidem adiit tarentinum.

Item Timęũ,

Item Timæum, ac Philolaum Pythagoreos in Locris. Iam tarentinas delitias quis non nouit? Thurios, siue Sybarin eo tractu sinui tarentino adiacere, ex Ptolemæo scimus omnes. Horum uero incomparabilem molliciem quis non legit? Sybarica certe uocant Græci omnia impendii maioris. Et Sybariticam mensam Zenobius gliscеram intelligit, &, ut Plautus inquit, ritu barbarico opiparam. Scribit in moralibus Plutarchus, Illud fuisse ueteris apud Sybaritas moris, Vt conuiuia celebraturi anno prius per Vocatores fœminas inuitarent, quo luxuriosius gemmis, auro, Vnguentis, Vestibus exquisiti impendii cultæ omnium in se ora conuerterent. Artes porro, ait Athenæus, quæ sono constant, ab Ciuitate reiiciunt, nequa ratione interpelletur quies, quin Gallos quoque in urbe connutriri recusabant. Habuere in delitiis & Staturæ exiguæ homunculos, & Scopæos quoque, ut inquit Timou, Qui ab quibusdam Stilpones uocantur, Ac Cynaria melitea, idest Catellos melitenses. Qui eos uel in Gymnasia consectarentur, Iuniores æsti uos transmittunt ardores per delitias maximas apud Nympharum Antra, quas dicunt Lusiadas, Prædiuites, siquando rusticationis subeunt desyderia, Curru quidem uehuntur, Sed ita, ut diurnum iter tribus uix diebus conficiant. Amidas excogitarunt primi, idest matulas, quas etiamnum Conuiuiis intulisse gaudent. Hæc est Italicarum apud Platonem mensarum ratio. Hæc eo procliuius adnotauimus, quod Lamias audimus quasdam de Plautina, quod aiunt, familia, ad detrahendum modo sciola, de Platonis decreto, ut ipsi garriunt, nos uellicare, Vt molliculos, & Gulones. Sed & Maronis auctoritas nostram approbat opiniouem. Sic enim Aeneidos tertio legimus, Heleno loquente, qui tum in Epiro constitutus proximam habebat Appuliam, & Calabriam, sic uero Aeneam commonet.

Has autem terras, Itali'q; hanc littoris oram,
Proxima quæ nostri perfunditur æquoris æstu,
Effuge, Cuncta malis habitantur mœnia grais.

Fuere in eo tractu Siritæ prope Metapontum, quorum Vrbs dicta Siris est cum cognomine fluuio. Sed & Polieum a Poliade Minerua apud Ilium. Hosce non Sybaritis minus in molliciem collapsos, Græcis credimus, nam floridas illis tunicas gestare, fuit moris, quas etiam Mitris, hoc est cingulis impendii eximii præcingerent, quo nomine ab adiacentibus populis dicti Mitrochitones, quoniam Discinctos Homerus Amitrochitonas nuncupet. Siritarum deniq; felicitatem ampliter admiratur Archilochus. Impositum uero Ciuitati nomen ab Siride muliere, ut Timæus inquit, ac significat Euripides, quanuis ab flumine malit Archilochus.

¶ Voluptatis genera tria. Luxus Asiaticus, & Ionicus. Enarratur locus Propertii, & Oratii alter. Ionia pro uiolariis. Rhodonia. Crinonia. Attica Bellaria. Siculorum mollis uictus, & Leontinorum. Vmbricæ Cœnæ, & Homericæ. Anagogæ, & Catagogia. Caput X.

LEXIS poeta Thurius, siue Sybarites Comœdias edidit plures. In earum quadam, Veluti terrarum orbi sanciret leges, decere inquit, Modestissimum quenq; uoluptates consciscere. Eas uero esse tres, quæ dubio procul uim possideant Vitæ conferentem, τὸ πιεῖν, τὸ φαγεῖν, τὸ τῆς ἀφροδίτης τυγχάνειν. hoc est potum. esum, Veneria. Cætera uero omnia dicere inquit, oportet περιθήκας, ac si additamenta dicamus. Huius uero Comicæ, & adeo grauis sententiæ, perinde ac ex diuiniore quopiam oraculo prodiisset, admirari succurrit, quam agminatim, & confertim, constipate'q; mortalium plurimi Consectatores se profiteantur, & Veluti sponte, Volonum instar, nomina dantes decuriandos sese exhibeant. Asiaticas illecebras, & popinationes ex paulo politioribus non fere est, qui non legerit. Quoniam lautitia inde, & immodici sumptus, ac non necessaria Voluptatum genera ortum habuere, & fusa mox latius, ac ueluti

incendium euagata non paucos in pniciem ptraxere. Ioniam legimus omnium primã Vnguẽtis delibutam, ornatãq; corollis in Cõuiuio decubuisse. Mensæ quoq; secũdæ, insigne luxus irritamentũ, nõ aliũde irrepsisse uidenť. Vt minus mirer, Sybaritas luxuriæ mãcipatos, Sicuti in Sudæ monumẽtis pditur, inter mortales euentos Ionas eximie colere, ac exosculari assueuisse, quod inter Græcos mollicie præsignes maxime forẽt. Nã & Plutarchus scribit, Alcibiadem, Qui fere Polypi, & Chamæleontis mirã exhibebat naturã, In Lacedæmonia fuisse seuerũ, & graue, & quod illi plurimi faciũt, pugnatorẽ egregiũ. In Ionia uero Inertẽ, mollẽ, uoluptariũ, fluxũ. Quod hæc adeo sint eius gentis peculiaria, Vt in Comicis Græcis Ionicum p molli, & delicato positũ inuenias, Et Ioniam Græci callitrapezon uocãt, ac trypheram. Hoc eo libentius apposui, Vt Propertio ferremus opem, & poetæ illius studiosos nostris lucubrationibus iuuaremus pro uirili. Eum uero conuelli magis audio, etiam ab doctissimis, quàm enarrari. Propertii uersiculi sunt hi.

At tu seu mollis qua tendit Ionia, seu qua
Lydia pactoli tinguit aratra liquor. Enarranť & iis Oratiani uersiculi ex tertio Carminũ.
Motus doceri gaudet Ionicos Matura Virgo.

Ioniam nunc Asiæ regionẽ intelligo. Cuius Ciuitates numero duodecim celebranť ab Eruditis. Nã scribit Stephanus, Ioniã prius, quæ nũc Attica est, fuisse nuncupatã ab Ionio Apollinis, & Creusæ filio, sit & illud auctarii loco, nã studiosorũ emolumento libẽter in parerga excurrimus. Ionia, si accentiũculam in postrema recipiat apud Græcos, locum signat, Vbi uiolæ nascunť, quæ dicanť Ia. Sicuti Rhodonia, ubi rosæ. Ab aliis aũt floribus, inqt in Thesauris suis Pollux, an fiant id genus deriuationes, non noui. Cur nõ nouisti Vir doctissime? Crinonia in tuis auctoribus locus nũcupať, Vbi Crina habenť. i. Lilia. Ionię p Violario meminit in Pace Aristophanes. Rhodonia uero est apud illius Interpretẽ, meminit Demosthenes quoq;. Vltimũ Sudas non prætermisit. Sed ad institutum redeo. Athenas nemo unq̃ p dignitate laudasse satis uideť. Inde. n. humanitas, doctrina, religio, fruges, iura, Leges ortæ, atq; in oẽs terras distributæ putanť. Vera sunt ista ppemodum, nõ imus inficias. Tu tñ tam exculta, tam grauis, tam philosophiæ cõsectatrix Ciuitas Alexidis sentẽtiæ, & ipsa calculum adiicis. in Gastrismo. i. Ventris indulgẽtia. Literis siqdem tuis pditum est. Immo ne tergiuersari queas, ab tuis Ciuibus mãdatum memoriæ, Attica bellaria fuisse lauta admodũ, & pollucibilia, quæ Cupediarũ excellentia frontem matutinam quoq; plectarent. meminit tertio de rep. Plato. Quid uero de Siculis dicam, etiam si acutis, & controuersis natura. Mensas qdem Syracusanas, quarũ meminit Lucianus, nec Zenobius ptrãsiit ab philosopho iam damnatas taceo. Synesius in Cõmentario de Somniis Siculorum uidetur luxum nouisse. Mensam inqt, siculam parat. si placet, etiã Medicam. Cæterũ cuiusmodi forent, eius insulæ mores, optime omniũ monstrasse uideť Poeta Philoxenus ex Colonis unus, Qui in Siciliã missi fuerant. Nam cum inibi domũ, & agros fortitus esset feraces, unde ali abunde posset, Indigenarũ uero mores prælautos animaduertisset, ac nimio plus delicatos, & multam præferentes incõcinnitatem, μὰ τοὺς θεὺς ἐπιτ, ἐμὲ ταῦτα τὰ ἀγαθὰ ἐκ ἀπολεῖ, ἀλλ' ἐγὼ ταῦτα. Nõ per Deos inqt, hæc me in pniciem bona dabunt, Sed ego ipsa potius. Et cum dicto relicta sociis sorte, enauigauit inde. Leõtinos in eadem populos insula scribit Diogenianus, inter pocula obuersari assiduæ cum maxima solitos fœditate, in quã Calamitatẽ Phalaris sæuitia uidebanť recidisse, à quo uicti bello, & armis exuti, ne mox res nouas affectare possent, Conuiuiorũ hilaritatibus, & Vinolentiæ sunt relicti. Ab iisdem quoq; in Eryce populis religiose cultam legimus Venerem, cuius honori dicabãtur Anagogæ. Hę uero intelligebantur cum in Libyam iniisse peregrinationem credebatur Dea, cum qua simul emigrarent Columbæ, quæ mox Catagiis redirent nouo die post, una primum è mari aduolante, ac subeunte templum. Sed omnem excedit admirationem, quod de Syracusanis apud Veteres obseruatum legimus, lege siquidem sancitum illis fuit, ne mulier ulla pretiosius ornaretur, ni se cõstupratam prius, esset confessa. Cæterum & Viris cautum quoq;, ne sumptuosiorem Vestẽ inducrent, ni aduersos, auersosq; impudicos se comprobassent. Vmbrica tamen Symposia paulo opulentiora uidetur Plutarchus accipere in Symposiacis. Ad cœnã inquit, Venit unusqsq; proprium ferens Ventrem, q non expleť eo, quod æquale est, Sed quod sufficit. Vmbrica autem conuiuia illa nil opus est ex militaribus, & Castrensibus cœnis huc transferre, Sed

ferre, Sed & homerica ualere sinamus, subfamelica enim sunt, siticulosa, habent quoque Hestiarchas, idest Modiperatores Reges, uel Italicis Cauponibus difficiliores. Qui inter pugnandum, ubi micant gladii, & atrocissimus uisit Mars, obiectare non desinũt, quãtum qs apud se hauserit. hucusq; Plut. ex quo, ꝑpter recõditiorem doctrinã, pluscula transferre collibuit. Sup Vmbricis uero Cõuiuiis scrutabar impẽse, ecqd in ueteribus memoriis repire esset, unde qualiscũq; demanasset luxus is, ac compiebam in Aristotelis libro περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων, Apud Vmbros aĩalia ter quotannis partum edere. Terram uero largiores semp fructus ꝑducere, q̃ demessuerint prius. Mulieres item esse πολυτόκους. i. præfœcũdas. raro siqdem unũ parere, duos uel tres sæpius. Esse uero Vmbros Græci scribũt, in Padi mediterraneo ditullio, & Pincentum. Sed & Simbros qñq; dictos inuenio. Hosce item ut delicatioris uitæ Abrodiætos ab Græcis incessi cõperio, ac cõpari Lydis rõne uitã trãsigere consuesse.

¶ Victus frugi ex Platone. Mensa sacra. Gulæ insectatio breuis ex Porphyrio. Dioscurorum prandiũ Athenis. Mensa Aegyptia. Rogatiani historia minus uulgata. Edacium catalogus. Addephagiæ templum, & Cereris σιτώ. Megalartus, Megalomazus. Cap. XI.

HÆc est Abronũ uita, hic luxus omnia gulæ studio ꝑdigentium. hi, quoꝝ uita sagina est. Sed age, ex Platone eodẽ, unde exorsi sumus, mutuemur uicissim, quæ ad sanitatẽ Apitios, q uisunt ẽt hac tempestate plures, reuocent. Igit̃ cõstituturus philosophus hic semp fere' diuinus Ciuitatẽ, Quæ sui prius, q̃ aliorũ cõpos fiat, quæ q; nõ tam terrorẽ gẽtib⁹, quàm uenerationẽ sui noĩs augustiorẽ sit iniectura, ueluti cęlestis qdã Hierusalẽ ꝑpiorib⁹ lineis expressa in terris. Inter alia dĩuiniore ingenio excogitata, etiam quæ ad Victus rõnem spectant, tam sapiẽs, tam' q; admirabilis ꝯditor minus neglexit, ad retũdendam belluantiũ, & familiã, pecuniã' q; suã mutitationũ gurgitibus ꝑluentium lasciuientẽ gulam. Nã libro. ii. de Iusto sic ferme' scribit. Aestiuis inqt tpibus parte plurima, neq; Vestib⁹ fulcient̃, neq; item Calceis. At hyemalib⁹ utraq; ad cõmodum adhibebunt̃. Panibus uescent̃ hordeaceis, aut ẽt frumẽtaceis, qbus calamos subiiciẽt, aut frondes puras. Ipsi uero substratis ex milace, ac myrto lectulis, decumbẽt cum liberis, Coronati interim, nec Vino abstinẽtes Diuinas laudes ꝯcelebrando, Vt ita hilarius uiuant, ac iucũdius, nec filiis opam dabunt præter rõnem calculoꝝ. Porro' Opsonia nõ alia erunt, q̃ Sal, Oliuæ, Caseus, Porrũ, Olera quoq; ex agris ueluti pulmẽta. Adiiciamus & Bellariorũ aliqd. Sint uero hæc, ficus, Cicer, faba, Myrti baccæ, quæ uocãt Myrta, nec nõ ex fago glans prunis tosta. In potu aũt summũ adhibeat̃ tempamentũ, ut hac rõne salubriter cõsenescant, ac tranqlle, Viuẽdi exemplũ posteris relicturi. Hoc est nobile Platonis decretum. Hic fundus, & esitandi fundamentum omne, Quod q̃ Veꝝ, q̃ sanctum est, Vtinam tam id festiuiter excipiamus oẽs, Vt Mensam sacram, & mitem, sicuti scienter inqt Synesius, turgidæ incipiamus, ac nuptiis, repotiis' q;, anteferre. Quod eo esset præstandũ ꝓcliuius, quoniã doctissimus quoq; Porphyrius Ventri mãcipatos homũculos immũdoꝝ Dæmonũ Vasa fieri scribit. Seruatũ uero Athenis Græci tradũt, antiq uictus exemplũ, cum Dioscuris in Prytaneo apponeret̃ prãdium. mẽsis. n. inferebat̃ Caseus, ac Physte. est aũt eo noĩe Mazæ species. Oliuæ quoq;, quas Drypetes uocãt, item porrum. Mensa uero Aegyptia Cuiusmodi foret, nam neq; hoc ab ꝓposito dissentaneũ est, ex Philostrati uerbis licet ꝯiectare in Dionysio Sophiste, quẽ ab Adriano Impatore illis insertũ tradit, Qui in Museo pascerent̃. Musæum uero inqt, Mensa Aegyptia, cõuocans oẽs in orbe terraꝝ eloquentia illustres. Cæterum priusq̃ inde digrediamur, succurrit exemplũ frugalitatis nobile Senatoris Rogatiani, Cuius idem meminit Porphyrius. Is ergo Sapiẽtiæ studio egregie intentus, nil habebat antiquius, q̃ ut quãtum ratio pateret̃, Animũ ab Vitæ cogitationibus seuocaret, q̃obrem nec bonorum curam omnino ducebat, qn & Seruos a' se reiecit, nec ullos unq̃ admisit honores. Nã ꝑditurus qñq; Prætor, iam lictoribus illi apparentibus, nulla ꝓrsus dignitatis habita rõne, nec ꝓdire qdem sustinuit. Immo & ꝓpria domo relicta, apud amicos diuertebat, contẽtus semel interdiu dedisse opam cibo. Quæ uiuendi ratio tam incuriosa, tam' q; sui negligens illuc demũ ꝓfecit, Vt cũ podagra infestaret̃ prius, mox tanq̃ in multos ãnos impetratis induciis, aut̃ diffiso die, ita ꝯualesceret, ut manuũ, pedũ' q; munere nõ uteret̃ sec⁹, ac qlibet maxĩe uigẽtiũ,

qua qdem re factū est, Vt uere, fynceriterq; philofophantis infigne effet, ac hẽret exẽplum. At obfecro, Herculis polyphagiam, ut Græce dicamus, & polypofiam qs non nouit? Quin Vlyffis edacitatẽ, ac Læmargiã, & Luxuriæ efferuefcẽtis æftum ex Carmine Homerico aucupatur Athenæus. Iã Theagenes thafius Athleta taurum uorabat folus. qđ in Epigrãmatum libro prodit Pofidippus. Milonem Crotoniatam fcribit Theodorus, Carniũ minas deglutiffe uiginti, & panis totidem, Vini Choas pficcaffe tres, Sed & in Olympia quadrimũ folus p diem abfumpfit Taurum, p ftadiũ antea humeris circũlatum. Aftydamas Milefius ab Perfa Ariobarzane uocatus qfiq;, Quicqd omnibus deftinatũ foret, uoraturum fe repromifit, impleuitq;. Sed de Athletis nõ magnopere mirandũ, qñ ipfum hoc pfiteri uident, ppterea in Autolyco primo Euripides, Multa quidem inter Græcos mala uerfari, fcribit, Athletico tamen genere nil prorfum haberi peius, Vt qui Malarum Serui fint, ac Ventris. Carmen ipfum, quod arrifit infigniter, etiam appofui.

κακῶν γὰρ ὄντων μυρίων καθ' ἑλλάδα,
οὐδὲν κάκιόν ἐστιν ἀθλητῶν γένος.

Cambleta Lydorum Regem, fcribit Xanthus in id uorãdi ftudio euectũ, ut nocte quadã Vxorẽ quoq; abfumpferit, Cũ'q; fũmo mane Illius manũ in ore cõperiffet, femet iugulaffe. Rhodii Timocreõtis edacitatẽ, ac bibẽdi auiditatẽ Sepulchro infculptũ declarat difttichum.

πολλὰ πιὼν, καὶ πολλὰ φαγὼν, καὶ πολλὰ κακ' εἰπὼν
ἀνθρώπους, κεῖμαι τιμόκρεων ῥόδιος.

Quid, quod in Sicilia Addephagiæ uifebatur templũ, ideft Edacitatis, Ac Cereris ftatua, quæ dicitur σιτώ? Velut apud Bœotiæ Scolum Megaleti, & Megalomazi. Alcman poeta Pamphagum uocat femet.

¶ Qui fit in familiaribus Epiftolis Trapezophorus contra omnium hactenus enarrationes. De Trapezophoro item intellexiffe Iuuenalem. Menfarum genera. Cap. XII.

CVm M. Tullii epiftolas familiares enarrarẽ Patauii maxima prouincialiũ frequẽtia, nec abdicatis tñ noftratibus, incidi in epiftolã ad Fabium Gallũ ex libro, ni fallor, feptimo. in qua ita legebamus, Trapezophorum, fi te delectat, habebis. Id uerbum tanq̃ obex moleftior, multũ iniecit moramẽti, quod nõ ita frequẽs uideretur, Et Interpres, Vt plerũq;, auribus paulo erectioribus minus fatisfaceret. Sed cũ in Græcorum penu diuertiffem, Vafariis olbus, qđ aiunt, excuffis, tandẽ qđ inqſitioni diuturnę, & folicitæ fuerat, fum uifus repiffe. Siqdẽ in libro Iulii Pollucis decimo ita legi, Licet porro Menfam, in qua pocula reponuntur, Tetrapun dicere, Aut etiam Monopun. Vel fiqs ambitiofe ne nouis qdem abftineat, Trapezophorum, Velut qui menfam geftet, hæc Pollux. Qui & fi non omnino uetus uerbum putat Trapezophorũ, Interpretis tamen refellit infcitiam, in eo hallucinantis maxime. Nam etiamfi in Veteribus Græcorum libris in ea notione Trapezophorus non fere comperiatur, quis tamen inficias eat, Ciceronis ætate in ufu fuiffe. Pollux certe negare non uidetur. Nam alibi, Menfam coquariam ab Ionibus dici, Epicopanon fcribit, & tamen infert ftatim, Verbum id extare in Mẹnandri Meffenia. Verum & apud Iurecõfultum Florentinum, digeftis de fupellectili legata id uerbum reperias notione, quam præftruximus. Porro quis unquam uel legit, uel audiuit Sacerdotis, quæ dicta fit Trapezophoros, Statuam, ut rem plane uifendam, circunferri folitam? Quid tam præfigne in Palladis minifterio uel fecit illa, uel excogitauit, Vt non abfonum, fit, huiufmodi honores illi fuiffe contributos? Præter nomen uix aliud reperias qcquam de ea in Literis, quod ita effe, fignificare uidetur Harpocratio, a quo exponitur ea dictio. Ego uero Trapezophorum intelligo apud Ciceronem Statuam, quæ poculorum menfam fuftineret. Nam ex Vitruuii doctrina manifefto liquere omnibus puto, Imagines hominũ ex culpi folitas, quæ Columnas fubiectæ fulcirent, aut tigna, uel id genus alia, Quas Græci Atlantas uocent, Latini Telamonas. Quo in genere habentur, quæ Caryatides uocantur, necnon Epiftylia fuftinentes Statuæ Perficæ. Quod & noftris temporibus nullo non in loco conuifitur. Sed in re cõfeffa nimis multa. De Trapezophoro puto etiam Satyrum nobilem intellexiffe, qui & noftræ fententiæ tibicinem addit.

Lectus erat Codro Procula minor, Vrceoli fex

Ornamentum abaci, necnon & paruulus infra
Cantharus, & recubans sub eodem marmore Chiron.

Lego in nostris monumentis, & apud Varronē imprimis, fuisse apud Romanos Vinariam mēsam rotundam, quæ diceret Cylibantū, a' poculis, quæ κύλικας græci uocant. Itē mensam alteram lapideam quadratam oblōga columella suffultam. hanc Cartibum ab gerēdo appellarūt. mox & Cartibulum. Tertium mensæ genus quadratum & ipsum, Vasis modo destinatum, diceba Vrnarium, Quod Vrnas cum aqua positas ibi potissimum babebant in Culina. In Iulii Pollucis Onomastico inuenias & hæc. Erantinqt, Mensæ primæ, secundæ, tertiæ. Tripodas dicebant, qbus illę supponerentur. Nam mensas ipsas etiam Magidas nuncupabant, ut est apud Sophoclem. Mensam numulariorum Demosthenes Xylon uocauit. Alii etiam Pinaca. fuit & Mensa, quæ diceretur Logisteria.

¶ Quid sit apud Platonem, Narthecophoros esse multos, Bacchos uero paucos. Bacchus qd. Ebrietas Animæ duplex. Nectar quid. Cap. XIII.

Q Vi Socratica instituta Christianę integritatis esse Idolū quoddā, & imaginē, aut saltem Vmbrā, scriptis pdidere, Atq; instrumētū Vetus Platonica confirmari theologia, ex qua, ueluti ex Equo troiano, Innumera pdieriut doctrinarum lumina, Nouū uero Socratis moribus, & Sapientia, hi pfecto, absit inuidia uerbo, uel soli, uel cum paucis admodū, reȝ altitudinem, Quam illoȝ hominum ingeniis arcana rōne artifex Deus inseruit, pcepisse uident. Nam ut de aliis nūc discussio nō fiat, nec examen acrius, Quale obsecro illud est, quod ab Socrate in Platonis libro de Aīa dissērit? Nam cū inculpati Philosophi meditationem in eo uersari docuisset, Vt aīam seiūgat, diuellat q; a' Corpore, Quoniā Vere, ingenue' q; philosophantē ita pȓsum sentire necessarium est, se nō alibi purius Sapientiā cōparatuȝ, q̄ in futura post mortē uita. Addidisset' q;, Virtutem Verā in purificatione ɔsistere, Quæ fortitudine, Iustitia, Tempantia, & Sapientia demū contingat. Mox infert, q̄obrem Qui mysteria sanxere, haud quaq̄ negligendi sunt. Nam arcana quadā rōne impēse nos admonere uident. qsqs inferos petat, non ita expurgatus, & initiatus, in cœno eum uolutari. Quæ maxima turba est. At q secus, cum Diis agere. Propterea inquiunt, Narthecophori qdem multi, Bacchi uero perpauci omnino. Sunt uero hi non alii, quam recte philosophiæ mysteriis imbuti. Quid his paucis uerbis sanctius? Quid Christianæ ueritati magis consentaneum? Religionem inquit, Sanctitatem' q; prætendunt qdem plures, Sed quotusq̄q; culpationibus reclinatis, Quas Vitæ deprecat castitas, Scopum pertingit, aut induit pfectionem? passim quoq; Vocant oēs, Electoȝ tamē mira paucitas, Nemine nō discum potius audiente, q̄ uere philosophantē. Nam & Chrysostomus, Multi inqt, Sacerdotes, & pauci Sacerdotes, multi nomine, pauci re. non omnis Sacerdos sanctus, Sed oīs sanctus est Sacerdos. Nō Vestis tenera, uti est apud Hieronymū, clericū facit, aut sacerdotem, Sed casta mentis intentio, humanæ pprietatis retinētissima, Quæ' q; peccatoȝ, pluuium prætextu nullo exemptum, purgatum' q; eat. Sed cur nam Bacchus pro germano philosopho, aut Viro ad unguem facto, ut Poetæ uerbis utar? Bacchum Platonici putant quandoq; Principem, ac summum quendam Sacerdotem. Hūc bis natum ab mythicis confingi tradunt, qa significent, futurum Sacerdotem, statim initiatum oportere renasci. Vel Sacerdotis perfecti mentem Deo penitus ebriam uideri iam renatū. Hoc ne qs miretur, Scimus ab Musæo tradi, mirum Iustitiæ præmiū perpetuam uideri ebrietatem. Quod ipsum antea per Dionysii sacra Orpheus inter ueteres theologos pillustris significauerat. Cui propheticum illud non dissentaneum est. Inebriabor ab ubertate domus tuæ. Ebrietatem in Anima duplicem intelligunt periti, Nam & Potus est duplex. Quippe Pars illa purissima, altissima' q;, qua uel sustentantur diuina, uel constant, Nectar uocatur, & Deorum esse creditur potus. Inferior uero, ac turbidior Animarum potus nuncupat. dicitur' q; in Veterum doctrina Lethæus fluuius. Anima igitur in Corpus iāiam lapsura, Vbi ad inferiora desert, syluestrē tumultū, Vt Plato uult, incipit sentire, delibuta' q;, ac grauata Vinolenta, ut sic dicam, alluuione diuinoȝ obliuiscit, & circa terrena delyrat, dum' q; Corporeis amplius oblectat, & pascit, in Corporeā degenerat naturā, tot' q;, ac tantis offunditur

errorib⁹, ut mētis acie hebetata in iis tantū Veritatē quærat, quæ imagines sunt, & Vmbræ. Vt Plotinus docuit sciēter. Deceptio uero hæc inter mala prsum maxime noxia. Et hæc qdē Ebrietas una est, grauis, ac pestilēs, ob quam elegāter Anima infra se, & extra se ɔstitui recte dicit. Huiusce uero Ebrietatis initiū statuūt Craterem Liberi Patris inter Cancrū, Leonē'q; locatum, qa descēsuris animis illic sylua influat primū. Altera uero, quā nectaris cōciliat potus, fragilioris naturæ, Labentis'q; obliuionē inducit. Anima ita affecta diuinis intendit, illa ɔtemplans ueneratt. Cæteræ excellentiū reꝝ fulgore corusco quasi hebescit primo, aut mirādæ dulcedinis succū prægustans suauiter, insueto quodā ardore nouū induit habitum prioris oblita. Sed postpaulo prægustatā diuinitatis iucūditatē iam largius, clarius'q; intuens inenarrabile ducit inde alimētū extra se qdem, sed & supra se posita. Ex iis opinor, liquet acrius intuenti, qd ita Bacchi noīe Summatē Sacerdotē, aut Deo inhærentē Viꝝ Latices nectareos baurientem Platonicoꝝ secretior doctrina intelligendū dederit. Apud Grāmaticos est piscis nomen Bacchus, quem cbellarē uocant, & Oniscum. Quod uero de nectare facta mētio, amplius sciēdum, esse q Nectar interpretent Vinū in Lydiæ Olympo ɔcinnatum fauis ɔmixtis, & floribus odoratis. Anaxandrides uero potū accipit Nectaris noīe, sed cibū, succinit Alcmā quoq;. Sappho etiam Ambrosiæ Craterem dicit, Sed nec Homer⁹ esse deoꝝ potionem Nectar nouisse, creditur.

¶ Tres esse principes supra mūdū. Iouē esse mūdi aīam. Quid Dionysi⁹. Itē q Titanes. Qui Typhon, Cacoethes, Sporadici morbi, Endemi, Epidemi. Cur hoīes dicant Dionysiaci. Catacecaumene, Catacecaumenites Vinum. Cap. XIIII.

SEd nequē oīno fallā, pgam'q; porro cōperta mihi in arcanis Veteꝝ libris in lſas dare. Admonēdos cēsui studiosos oēs, nō uno mō accipi Dionysiū ab illis. Veꝝ quo aptior tota res fiat, sic repio. Theologos antiqores ita rōcinatos, Vt sup Mūdū tres hēri principes, opinarent. Oromasin, Mitrin, Arimanin. i. Deū, Mentē, Aīam. Nec ignoro, a Grāmaticis dici Arimaniū, ab bellādi furore, Dei ɔpriā astruūt unitatē, Mentis ordinē, Aīæ motū. A solo Deo primā ipsam in mūdo fieri unitatē partiū, & totius. A mente uirtute Dei ordinē unitaꝝ partiū. Ab aīa supioꝝ Virtute motum fieri opis ordinati. Hæc Aīa prima in mūdo, tanq̄ aīali suo regnās, Vitalē uirtutem, Vt placuit Plotino, a Centro. i. a terra, uelut a corde, p totum ɔpagare uidet. Sensualem uero, & motricē a Sphæris supioribus, uelut a Capite incboans, cæteris inde cōmunicare. Ab hac non aliter mūdanum corpus alitur, atq; ducitur, q̄ per Vitam inde Corpori addictam, quę Vita ab supiori substantia, quātum substantia est, babet, ut alat, moueat'q; alendo. In hac uita Genituræ officiū, ita cū imaginatione ɔcurrit, ut sese mutuo moueāt. Sicut ad geniturā parata est, sic ɔrsus imaginat. sicut uicissim imaginat, Ita fit ad gignēdūɔmptior. Aīam hanc Orpheus Iouē appellat. Sub eius uniuersali ɔuidētia Dionysii ɔstituit ɔuidētiā. i. naturā, hoc est Vegetalē Animæ mūdanæ potentiam. Eius mēbra sunt rōnes reꝝ seminales in natura. Quæ qdem mēbra quādo p generatiōem quasi ɔcedunt in materiā, a Titanibus discerpi fingunt. Sūt uero Titanes genituræ præfecti Dæmones, q psuasi a Iunone. i. ɔcessionis, generatiōis'q; cura laniare Dionysii mēbra tradunt, quasi Osiridis mēbra. i. uiuificæ ɔuidentiæ ab Typhone ɔcerpta, hoc est ab Dęmonū geneficoꝝ duce, qa Cōmune illius in cunctis æque gignēdis, & mouēdis officiū differētes inter se partiunt in sortes, rerum'q; species ad singula generando deducunt. Quod uero his adnectit ex Orpheo item, Ob concerptionem eiusmodi, deuoratione'q; fuisse ab Ioue tactos de Cælo Titanas, eum fere sensum habet. Illos ad cælestia esse ɔuersos. Quod illis ardētibus enati ferant hoīes, significat ex diuina eoꝝ cura hoīes in lucē ɔdiisse uitalem, Qui ea de causa Dionysiaci nūcupent. Vt q ex Titanibus uideant nati, quos Dionysii mēbra pauerāt. Siqs forte, ut & hoc attingam obiter, solicitius quęrit, quos nā dicamus genituræ præfectos Dęmonas. Legat is Platonis Timęū, ubi post mūdi creationē inducit princeps reꝝ deus Iunioribus diis Inferioꝝ aīaliū generatiōem mādare, & hoīs præsertim, q inqt, cum immortalibus appellatiōe ɔueniat, diuinus'q; uocet, habeat principatū. Iustitiā colat, ac Vos itē. Ego uobis semē, & initiū tradā. Vos cætera exeq, par est, ut faciatis, generetis'q; animalia, & consumpta rursum recipiatis.

Postremo

Postremo addamus & aliquid ex græco penu, Est regio Sole perusta, quam Mysi possideant, & Lydi, exuta arboribus omnino uisitur, præter Vitē. Catacecaumenen uocāt, Inde Vinum habetur uirtute præstans, Catacecaumenites οἶνος uocatur. Ex quo & nonnullorū perelegans circunfertur Iocus, Dionysium dici recte πυριγενῆ. i. ex igne natum. Catacecaumenē dici coniectant de fulminum frequentia, quam Ceraunoboliam uocant, Auctor Stephanus. meminit Strabo. Est & eo nomine Erythræi maris Insula. Quod ad Typhonem attinet, Est quidem eo nomine Ventus turbulentus, atq; item πυρώδης δαίμων. i. igneus Dæmon, Sed apud Galenū etiam febris τυφώδης, Sicut Morbus καυσώδης, ut parergon hoc adnotemus, Qui re quidem magnus est, ac difficilis, nec Crisin habens certam. tametsi facilitatis speciem præferat. Legimus item Sporadicos dici morbos, Qui quouis tempore obueniant, & loco, Sicut ἐνδήμους, Qui in certis crassentur regionibus. ἐπιδήμους, qui temporibus quibusdam plures eodem infestent loco.

ℭ Quæ, & quot significet Cora. Arrianus explicatur, & emendatur. Item de Dionysio plura scitu digna. Cur dicatur Taurus, Taurophagus, Dionysius, Sabazius. Vnde Sabbata. An Iudęi Bacchum coluerint. Ficorum inuētor, & fructuum, Ceruorum nomina plura. Vino aquā quis miscuerit primus. Tripus Dionysii. Item quid Bassara, Scenophegia.

Caput XV.

q

Vodnam, dicat aliqs, ꝓpositum tibi est? Nos quidem a' te racemationē quandam ex paulo iucundiore uindemia expectabamus, qua ingeniū fieret instructius, & Vita comptior, morum ratio excussior, limatior'q;. Tu uero subinde Herculis Cothurnum tibi inducere tentas, nec te intra pelliculam cōtines supra Crepidam iudicando, dum inseris operi, Quæ exactius reqrant examen, & philosophoꝝ lucernā redoleant. fateor, prægustata suauitas, illud'q; Platonicoꝝ symbolum τὸ θεῖον, transuersum ita me rapit quandoq;, ut mihi sæpe uidear ad Lotophagoꝝ gētem diuertisse. Sed bene est, suppetūt, q me oblitum reuocent, Sed ita, ut respectare tamen liceat, & carptim, more bibētis in Aegypto Canis, quo pascat' animus, pręcerpere. Ecce uero Monitor primus Arrianus manū iniicit, ac fronte rugosiore, qd inqt, differs? qn meo me candori restitutum pgis? Tu qdem de Dionysio multa ex Platonicis expiscaris. At Dionysius meus, quem Latini tui in secundo Alexandri gestoꝝ Ioue, ac Cora satū reddidere, qualisnam tibi uidetūr? aut quam esse putas Coram istam? Ego uero tanti Viri auctoritate commotior intentius circūspectare cœpi, & amplius indagine latiore tesqua omnia, & Vepreta, ac condensa scrutari, Vt qppiam uenarer, quod historico nobilissimo appositū leniret Stomachum, demum'q; resupinata libroꝝ sylua, hæc promisse sum uisus. Coram quidem uarie capi in auctoribus. Primum'q; Molossorum gentem eo nomine puellas decenter forma cōspicuas nuncupare, propterea eorūdem Rex Ades filiam appellauit Coram, Quam rapere adortus sit Pirithous. Sed & pro Virgine capi Coram, adnotauit Eustathius, unde fiat forma deminuta, Corasion. Veꝝ & Coras Poetæ naues dicūt Protoploos. i. primum in aquā cōiectas, tanquam plane' Virgines sint. Coram item Græci pupillam in oculo uocant, quia ἐκ κοίλης ῥεῖ τὸ δάκρυον. ex concauo profluit lachryma, Vnde dicatur etiā Collurium. Est itē Cora impedimētū sistens ꝓfluuiū, Et numi species. Corā uero dici puellam ex aliis q̄piam, nec legi, nec audiui, Sed Proserpinā ita ab Gręcis nūcupari, nemo in Literis tam feriatus, q nesciat. Ita uero in Arriano fuisse transferendū, argumēto sunt pleraq;, Et M. Tullius imprimis, Qui. iii. de natura Deoꝝ, ex Dionysiis Vnū Iouis, & Proserpinæ filiū recognoscit, Coræ aūt minime. Scribit Clemēs, Iouē cōmutatū in anguē intulisse Proserpinæ filiæ uitiū, Vñ sit natus Dionysius, quo argumēto ēt Sabazioꝝ mystica Draconē pręferunt in orbē cōplicatum. Hinc & Poetæ Draconem Tauri patrem dum concelebrant, symbolice, operte'q; Iouem innuūt, ex quo, & filia natus hic sit Tauri specie. Quare ab Lycophrone Tauꝝ uocari, scimus. Scribit Athenæus, Tauro, & Pardali assimilari Bacchum ex ebriorum uiolentia. Nam quod in tragœdia, cui attitulatio est Tyro, Sophocles Taurophagum uocat Dionysium, Id interpretant', qa Dithyramborum poetis in Victoria dare' Bos. Alii crudelem, & immitē accipiūt, qñ & Aristophanes Cratinū ita infamauit. Sed ad Vinolentiam magis referendum alii putant, quod Philœnus esset is, hoc est uino indulgeret largius. Et Dianam Tauropolon uocāt, non ab gente solū, sed et ab aīali, ut ꝓbat Eustathi⁹. Dionysiū uero dictū

scribit Hesiodi interpres ueluti δῳδοίνοον, quia sit Vini dator. Id antea Plato quoq; prodiderat. Propterea in Vindemiis faciē eius musto tingere, ac ficis, cōsuetudo fuit uetus. Inde ab Siculis Bacchus dicebatur Morychus, quia μορύξαι signet polluere, ac foedare. Lyæum dicunt non solum quia mēbra soluat, sed amplius, quoniam ex intemperanti potu cooritur sępe discordia, soluitur'q; hominum unanimitas. Sed & derdiculi gratia uocabatur Erebinthios, quæ Vox tum Legumen nobis indicat, tum pudenda Viri, Vt est apud Aristophanē. Quod conuitiū paulo impudentiores etiānum hoc tempore usurpant. Sabazion uero appellatum uolunt a' tripudiis, quæ ab furentibus fierent, quando id a' barbaris σαβάζειν dicatur. Sabos autem dicebant ei deo consecrata Loca, quin & Bacchos eius eodem enuntiabant uocabulo, idest Orgia celebrantes, sic enim hi quoq; dicuntur, quāuis etiam Bacchus sit Coronæ species. Inde simplici uulgo irrepsisse opinor in plerisq; Italiæ locis, Vt pro agitare usurpent Sauazare. Sabos inuenias uel apud Demosthenem pro Ctesiphōte. Sabaziū esse Dionysium docuit Libro secundo Amphitheus. At Mnaseas Dionysii filiū Accipit Sabazium. Lacedæmonios Sosibius tradit, Dionysium colere Syciten cognomento, quia ficū ab eo inuentam opinentur. Quo argumento Milichius etiam dicitur quandoq;. nam Milicha pro ficis usurpari animaduertimus. Apud Naxios certe Simulacrorum facies nunc uitiginea conformatur, nunc ficulnea, prout uel Bacchus dicitur, uel Milichius. Pomorū quoq; inuentorem Dionysium ferunt, & Syracusius significat Theocritus, Quin & omnium, quę ἀκρόδρυα uocant Gręci, quo nomine fructus intelligunt Arboreos. Scitu uero dignū, quod in Symposiacis innuere Plutarchus uidetur, Sabbata Iudæorum ex huius uocabuli ratione nuncupari, Quando ab Iudæis Bacchum coli solitum, inde coniectat, quod ea se die inuicem ad bibendū largius soliti essent inuitare. Mel porro' nec sacris inserant, quod admixtū oblędere uideatur uinum, Sed & apud illos Suppliciū haberi maximum, sicui mulcta sic ir rogetur, Vt certum tempus uino cogatur parcere. Ducit item argumentū ex Pontificis habitu, qui festis diebus mitram gestaret, Nebrida indutus auro distinctā, & tunicam quoq; talarem, ac Cothurnos, Propendentibus ab Veste Codonibus multis, hoc est tintinabulis, Quæ inter eundum obtinniant, sicut inquit, apud nos. Putat porro' hebræorum Scenophegia, quæ sub tentoriis aguntur, mensis pomis omnifariam onustis, habere cum Baccho similitudinem aliquā, quoniā Scenæ illæ palmitibus, & hedera compingerentur, & Vindemia imprimis uigente, festum ageretur, a' quo non multis interiectis diebus, Altera sequeretur Celebritas, Bacchi uero nomine īsignis. Quin & aliæ, quas Craterophorias, & Thyrsophorias nominaut, ab thyrsis, cum quibus templū ingrediantur. Cæterū quid intus faciant, nescimus inquit, non aliud uero esse, quā debacchationes, ueri prorsum sit simile. Siqdem tubis utuntur modi non magni, Sicut & Argiui in Dionysiis. Cū Citharis accedunt alii, quos ipsi Leuitas uocant, uel ab Lysio, uel ab Euio, Bacchi cognominibus. Additur id quoq; ab Sue Iudæos abstinere, quod ab eo genere sit interemptus Adonis, quem esse Bacchum fere' constat. Sed de hoc uarie traditur, Immo'q; alibi plura. Hæc sunt, quæ ex Plutarcho recēsuimus, quæ quā Commentitia sint, quantum'q; habeant uanitatis, uel me tacente, nemini obscurum puto. Quod uero de Nebride facta nobis mentio est, amplius attendendum, Nebrida dici Ceruinam pellem. Quippe est Nebrus inter Ceruos, qui nunc primū τροφὴν ἐκλέχεται, idest alimentum admittit, proinde Anacreon Nebrum nūcupat νεοθηλέα γαλαθηνόν, idest nuper uirescentem, lactentem'q;. Grandiores paulo iam dici Cemades ualent. Perfecta demum ætate Cerui, uisi eos item, qui Acbæinæ nuncupentur, aut Spathinæ, quædam ætatis esse discrimina, coniectet aliquis, uel etiam generum ex magnitudine, uel Cornibus interstitia. Græci Scholiastæ in iis satagunt egregie, Sed ita, ut nec sibi admodum satisfaciant. Ad ea uero, quæ dicta de Scenopbegiis sunt, dignum relatu est, dici ab Aristotele Scenopegiam nidi constitutionem, quam miro ingenio excogitant hirundines, implicito festucis Luto ad Lutariæ paleationis normam, quæ ἀχυρώσις dicitur, idest Achyrosis. Verū prius, quām ab hisce reuellamur, q̄q̄ non nihil ueriti sumus, uisum iri quādoq; nasutioribus, Iliade longiora nos sæpe contexere, adiicietur illud quoq;, Bacchum ab Eustathio deduci ἀπὸ τοῦ βοᾶν ab incondito ululatu, quo furentes Bacchæ personent. Postea inquit insertā literam κ. quo expressio fieret tetri, immanis'q; soni. Quę ratio item ex Iacho Iacchum fecisse uidetur. Bacchas postremo Bassaras uocabant, proprie quidem, sicuti Orion scribit. Sed

hinc est

hinc est etiam prostituta mulier eodem dicta nomine, unde factum, licet coniectare, ut uulgo nunc in transpadana Italia Ancillas quoq; sic fere nuncupent Massaras, deluxato elemẽto primo. Bassaras nominat & Lycophron. Bassarica pro Dionysiacis interpretantur. dicitur quandoq; Bassaris meretrix in Epigrammate. Herodoto autem credimus, ab Cyrenęis Vulpem dici Bassarum. Quod autem passim pro humili, & depresso Bassum imperita plebs usurpat, illam, ut puto, originem habet. Quod Bassos pro cauitate dicitur interdum græcis. In tam multis uero, quæ de Baccho conteximus, adiiciatur illud quoq; ex Philochorimonumentis, Amphictyona Atheniensium regem Omniũ principem ab Dionysio edoctum, Vino aquam promiscere adortum, quo nomine surrigi homines sint uisi, quos meraca prius incumbat potio, unde Dionysio erecta ara, quem ὀρθὸν uocant rectum. substructa proxime Nympharum quoq; in horarum sacrario. Staphylus uini temperamẽtum Melampodi ascribit. Tripoda Dionysii, cum audis, Craterem intellige, nam ex Tripode dicere, uere loqui est. Vino autem ueritas attribuitur hinc Græci, οἶνος καὶ ἀλήθεια λέγεται.

¶ Dionysiorum ritus. Qui sint Phalli. quid Neurospasta. Lucianus declaratur. Gellii locus emaculatur. Automata. De Phalacris, & Phalantho. Item qui sint Phallophori Ithyphalli, Authocabdali. Phallica carmina, uel Ithyphallica. Item Oschophorica. enarrat Columella in hortis. Hermata, & Phalangia quid. Item Hilarodia. Simodia. Magodia. Cinædologus. Ionicos Logos. Sotades. Diceliſtæ. Sophiſtæ. Caput XVI.

D Ionysia inquit in moralibus Plutarchus, ueteri ritu cum multa pompa, & festina hilaritate agebantur. Erat qui Amphoram uini ferret, & Vitem. aderat & qui hircum traheret. Alius Arrichum. i. Cistam, aut Cophinũ, in quo Caricæ forent, gestabat, Omnes autem Phallum, Sed nunc inquit, negliguntur hæc, obsoleuerunt'q;. hactenus ille. Quid uero Phallus hic sit, scio anxie quęsituros ex studiosis multos. Herodotus quidem in Bacchi sacris phallos agnoscit, idest ficulnea ueretra è collo propendentia, nunc & eorum loco ab Aegyptiis excogitatas statuas cubitales, quas per pagos circunferrent fœminæ. mentula, quæ propemodum instar esset corporis reliqui, innuente, & præeunte tibia. Sed & Mercurii statua ab eodem, ueretro porrecto celebrat. Verum & Phallos duos in propylæis Deæ Syriæ permagnos memorat Lucianus, Quibus ita inscriptum foret græce quidem, Sed in hunc sensum. hosce Phallos ipse Dionysius Nouercæ Iunoni dicandos curaui. postea hæc subdens, Phallos inquit, Dionysio Græci excitant. In quibus ex ligno deformatas hominum imagunculas gestitant, pudendis magis prominentibus. Vocantur hæc Neurospasta. Sunt uero hæc obiter, Vt lucem quoq; Luciano inferamus, quasi tu dicas, neruis mouentia. utitur eo uerbo Athenæus, & in libro de mundo Aristoteles, quem locum Apuleius sic est interpretatus. Astutia unius conuersionis multa, & uaria pariter administrant. Etiam illi, qui in Ligneolis hominum figuris gestus mouent, quando filum membri, quod agitari solet, traxerint, torquebitur ceruix, nutabit Caput, oculi uibrabunt, nec inuenuste totum uidebitur uiuere. Meminit etiam quodã loco in noctibus atticis Gellius, sed maxime uitiato codice, nã modo legitur Neurobapha. Automata uero apud Mechanicos dicuntur, quæ per se motari uidentur. non lõge ab neurospastis dissita, nam & Automati sunt, qui non uocati ad cœnam pergunt. Sicuti rhapsodia Iliados secunda apud Hom. dicuntur & Autocleti, idest αὐτόκλητοι, hoc est per se uocati. Automata porro appellantur temere, fortuito'q; euenictia, ab Neurospastis dicitur Neurospastice Ars, quam tamen non uideri seriam putat Eustathius. Automata dicuntur miracula ab Arist. de animalium generatione libro. ii. Sed & Automata Oua, quæ cõstiterint sponte, nec suum mas insperserit semen. Sed redeo ad Phallos, de quibus alii sic prodũt, esse oblonga ligna in summo habentia ex corio pudenda. Quidam tradunt, forma eiusmodi è collo, & femoribus pendula, solitos in Dionysiis saltare. Phallum etiã dicimus in Galeæ fronte prominens ornamentum, siue claui sint prælucidi, siue Scuta quædam breuia admodum, ut scribit Eustathius. Phalon enim illustre signat, aut clarum, quia Phaos dicatur lumen. Vnde & Phalacri pro caluis, quia albicet iis caput, aut denudatũ, apertum'q; fit. Phalanthos etiam hosce dici inuenimus apud Pollucẽ, quoniã albicans capillus uocet Anthos.

Phallon uero album dici, indicio sunt Equi Phalii nuncupati, quibus albicet frons. Sed & hominem uocamus Phalũ albis in fronte capillis. Quæ uero dicuntur φάλαρα, idest phalera, sunt crici in Galea, siue annuli circa tempora, malasq́. quas partes παραγναθίδας nũcupant. Phaleras uero esse frontis equinæ ornamenta, sciunt omnes. Erãt & Phallophori. Ithyphalli. Autocabdali Musicorum species, ut est apud Athenæum. E quibus hi quidẽ ex hedera Coronas gestabant. Ithyphalli uero temulentorum personis contegebantur, habebant Chirothecas affabre elaboratas, necnon talarem tunicam, produciq́; uoluptatis causa solitos, Athenæus scribit. Phallophori autem papyraceo tegumento faciem conuelabant, hedera, & uiolis Coronati. Autocabdalõ pro rate multi etiam interpretantur. Sed proprie ita uidetur dici utcunq; subacta farina. Qui uero Phallos erectos in inguinibus tantum ferebant, dicti sunt Ithyphalli. Nam phallica uocantur Carmina, quæ cum tripudiis stãte Phallo canebantur. Sed Pollux Ithyphallica nuncupat, Sicut Oschophoria, quæ in Oschophoriis canerentur, quod festum erat ab ramorum, quos Oschia uocant, latione ita dictum. Sũt in eo genere qui uocantur Hilarodi, quos nonnulli etiam Simodos nuncuparunt, quod Simus Poetas id genus præcelluisse ampliter uideatur, quod Aristocles scribit. Erãt & Magodi, Qui fere Lysiodi uocitantur. Videtur Magodia inde nomen indepta, quod Magica proferrentur, & pharmacorum potestates. fuit & Cinædologus, qui etiam Ionicos dicitur Logos, & Ionicum Poema. In iis Sotades uiguisse imprimis cõmemoratur, qui Maronites fuit, Vti pergamenus prodit Carystius. Apolloniũ habuit filium, qui de patris scripsit Poemate. Suus erat Spartanis quoq; Comicus Lusus. hunc qui obirent, apud Laconas uocabantur Dicelistæ, quãquam cuariante apud alios appellatione, Phallophoros siquidem appellant Sicyonii, Quidam Autocabdalos, Sophistas nonnulli. Iam opinor, ex iis, quæ de, Ithyphallis obseruata tradidimus, lux multa Columellæ uersiculo accedit ex hortorum cultu.

Sed truncum forte dolatum
Arboris antiquæ numen uenerare Ithyphalli,
Terribilis membri, medio qui semper in horto
Inguinibus puero. prædoni falce minatur.

Non omittamus postremo, quæ proferri ex Eustathii thesauris ualent. Phaleridas Veneri coniunctas putari, non propter Ithyphallos modo, uel etiam Phallos, Sed & ex albedinis ratione, quæ in animali uisitur femine. Cuius inesse similitudo pnoscatur in Phaleridum nomine. Phalium quippe album dicunt. unde & Phaleræ. Phalangia uero ad hæc prorsum faciunt nihil. Sunt tamen eo nomine, subiecta nauibus ligna, uelut fulcimenta, quæ item dicuntur Hermata, quasi ἐράσματα, ut auctor probat Eustathius, nec flatilis repugnat, regula dictante, Vocalem breuem in ρ, desinentem, illato mox μ, aspirari, ut hormos, harma, hormatos. Est tamẽ Herma inaurium genus muliebre. dicuntur & hermata dolorum quãdoq;. Imponitur & nauigiis herma. Citra quod si fuerint, dicuntur Anermatista, idest ἀστήρικτα, ἀσθενῆ, idest infirma, inermiaq́. Herma saxum prægrande interpretantur Grammatici, nam & Arrianus scribit, Herma impositum puppi, ut eo pondere protolleretur Prora.

De Phellis, Item Phelleis, & Phelletis. Qui Phellopodes. Cap. XVII.

Egebam Iulii Pollucis Onomastici librum primum, Vbi Piscatorum instrumenta recenseus, Linum nominat, Phellos, Molybdænam. Quærebamus,
1 Cuiusmodi nam forent, qui nominantur Phelli. Nam alibi idem Pollux in ratione capiendarum purpurarum, ab Porphyreis, quos eius piscis indagatores intelligit, Cypselas ueluti nassas quasdam ex Sparto, uel iunco contextas, & illitas demitti per funiculum scribit, ex Phellis propendentem, ut emineat. Sed & Plutarchus in libro de Romanorum fortuna, Caium Pontium ab Camillo transiturum in Capitolium, quod ab Gallis obsidebatur, dũ Tybrim transmitteret, φελλοὺς πλατεῖς ὑποστερνισάμενος hoc est phellos latos pectori subiecisse scribit. Comperiebam in libello quodã, in quo Rhetorum obscuriora uocabula explicantur, Phelleas dici apud Isæum loca petrosa Capris compascua. Vnde & Phelleus apud Aristophanẽ in nebulis est in Attica locus inæqualis, & superciliosus, & asp. ex hoc & Dores punicosos lapides dicũt Phelletas. Est & in libris operimentum

mentum extrinsecum Phellas. Sed hæc ad rem nihil. Phellos id esse uidetur grecis, quod latine Suber. Cuius est natura, ut mergi nequeat. propterea Græci ἀβάπτιστον φελλὸν uocát, quasi tu dicas immersabilem phellum. Vnde elegantissime Pindarus eum, qui insita uirtute, impenetrabilem se quodammodo seruat fortunæ telis, nec deiici nouit, aut dari pessum, esse tanquam phellum pronuntiauit. Phellopodas uero Lucianus quosdam fingit, qui per mare currentes non mergerent, qm̃ inqt, Phellinos hérent pedes. Ex phelli .i. Suberis similitudine est apud Vitruuium libro .ix. in Horologii aqualis ratione, Phellos, siue Tympanũ, aut Scaphum, quod ab aqua subleuatur. Sunt qui ita scribant, Phellum esse in Italia montẽ, in quo Piceæ proceriores gignútur, ex quibus Phellus, siue Suber conficiatur. Phellessæos esse dicit Stephanus Vmbris adiacentes populos ad Iapygiam, sicuti commeminit lib. vi. Eudoxus. Idem putat Phelleos de locis dici omnibus, quæ infra petrosa sint, tenui superiecta terra, ad Olearum plantationem peraccommoda, Phellum & Antiphellum in Lycia ciuitates recognoscit Alexander polyhistor. Phelonem pro tunicula positum legimus.

¶ Quam habeat rationem Adagio, Camelus bactriana. Pluscula de Camelis. Perpensus Plinii locus. Camelus pro fune. Quid Camelaucium. Cap. XVIII.

C Amelum bactrianam, καὶ δίχρωμον ἄνθρωπον, idest bicolorem hominem uenisse in prouerbium in Aegyptia historia animaduertimus, aduersus eos, quidem, q ea promunt, quæ admirationi putant futura, re aũt ipsa uel meticulosa sunt, uel plane ridicula. Adagium rõnem habet eiusmodi. Ptolemæus Lagi duo quædam inusitata in Aegyptum induxit, Camelum bactrianam insigniter nigram, Bicolorem item hominem. Ita ut medietas quidem ex æquilibrio summe soret nigra, reliqua portio albediuem præferret eximiam. Conuenientibus igitur in Theatrũ Aegyptiis, alia utiq; non pauca spectaculo digna exhibuit. Demũ stuporem nouitate rei, ac inusitata specie iniecturus, Camelum produxit, & semialbum hominẽ. Cæterum Aegyptii Cameli aspectu territi paulo minus prosilientes mandarunt fugæ præsidium, etiam si auro esset ornata egregie, ac purpura instrata, freno quoq; lapillis interlucentibus conspicuo, è Thesauris Darii regis, uel Cambysæ, aut ipsius Cyri. Ad hominis autem illius, ita colorib⁹ distincti, &, ut sic dixerim, uariegati, intuitum partim fusius riserunt, partim ut mõstrificum quiddam auersati sunt. hinc Lucianus δέδοικα δὲ, μὴ καὶ ταὐτὸν κάμηλος ἐν αἰγυπτίοις ᾖ. sum ueritus inquit, ne libelli mei perinde fiant, ac Camelus apud Aegyptios. De Camelis Aristoteles multa, & Plinius. Cameli in dorso tuber uocant Hybon .i. ὕβον, q̃q̃ & eo nomine intelligitur Collo q est obtorto. Iulius autem Pollux ita prodit. Ad belli usum Asini, q dicuntur Scenophori .i. Sarcinas gestantes pnecessarii habentur. Boues item, q Currus trahant. Muli utrunq; præstant. Camelorum quoq; gerula opera expetit̃. Sed in his etiam Bactrii pugnant, quod sint Eqs celeriores, & magnitudinis rõne formidabiliores ẽt. Et qa nõ infestentur siti, utiq; laboris patientiores. Quibus longiore itinere fatiscunt pedes, Carbatinas adhibere, moris est. Herodotus auctor est, Camelum in posterioribus cruribus quatuor gerere femora, & genua totidem, & Veretrum inter posteriora crura, quod Caudam spectet. Porro Camelis iunctis Indos tendere ad auri furta, quod inquit, custodiant formicæ, quæ Vulpes excedant magnitudine. Adiicit Philostratus, Indos ad Cursum Camelis uti, hisq; uno die stadiorum mille iter conficere. feruidum præterea animal est, proindeq; lasciuum, ex quo in uespis Aristophanes festiuissime, Phocarum inqnit, odorẽ habebat, Lamiæ uero testiculos illotos, Cameli autem podicem. Iureconsulti titulo de muneribus, Camelariam dicũt Camelorum curationem, Quæ publica pecunia alebantur, & Camelarios curatores ipsos, quod munus inquit Arcadius, personale est. Exciderat pene, quod dissimulandum non fuit, Camelos in admirabilium relatione tradit Aristoteles, nũquam coisse cum matre. Obseruatum id & in nono Auicennæ libro, qui est de animalibus. Sed & Aristoteles in Libris Argumenti eiusdem, id ipsum cõfirmat. Hoc idem & in Equis ex Plinio astruere conantur aliqui. Quod tamen falsum conuincimus ex Aristotele libro sexto. nam cum docuisset, Salacissimum tum fœminarum, tum marium esse Equum homine excepto, paulopost inquit, Equi uel suas matres, & filias superueniunt, atq; tunc perfectum esse armen/

tum uidetur, cum parentes suam ineunt prolem. Suppetit Ouidii auctoritas ex decimo metamorphoseos. Coeunt animalia nullo.
Cætera delicto, nec habetur turpe Iuuencæ
Ferre patrem tergo, fit equo sua filia coniux.
Camelum usurpant quidam, literis nil immutatis, genere tantum diuerso, pro anchorario fune. Vt illud Euangelicum, Camelum facilius est, per foramen acus intrare, quam diuitem in regna Cælorum. Sed doctissimi Grammatici, & Aristophanis interpres, & Sudas quoq; per i, malunt scribere Camilos. Camelaucium uero inquit idem Sudas, dictio romana est. dici tamen etiam græce potest, παρὰ τὸ καῦμα ἐλαύνειν, quia calorem defendat. Est autem Camelaucium, ut Aristophanii enarratores tradunt, quod prius dicebatur Philidion. i. galericulus. Illud uero fuerit leuioris operæ, quod præcipiũt Etymologici, Camelum inde uideri appellationem duxisse, quod excepturus onera humi hoc est χαμαὶ considat, ueluti Chamelus. Sed inquiunt, uastioris soni litera in exilem transiũt.

¶ Hominis, & Animalium ortus ex priscorum Theologia. Prometheus cur dicatur homines finxisse ex luto. Quo sensu dicatur, Prometheus es. Coroplates quid. Quid Prometheus ex Plotino. Caput XIX.

h

Ominem, quem Mercurius miraculum ingens esse dicit, Ex limo terræ confictum, non sanctæ modo pdocẽt literæ, Sed in Menexeno, Protagora, & Politico, atq; Critia testatur Plato, prouidentia diuinæ bonitatis id agente, ab terra olim propagatum, cum artificis sui imagine, ob id'q; Theoiden applelatũ. Nec tamen inficiat̃ idem exundante amplius humoris elemento, mox'q; residente eo, ex humidatis copia, & insequentis æstus terram tot, tanta'q; fœcũditatis semina concipere, Vt cuiusq; modi prorumpant inde Animalia, abs qua origine spontali ne homo quidem abiungatur. Quod & in Aegyptiorum doctrina contineri nouimus, Atq; item Arabum. Sed Algazeles tradidit maxime, nec Auicennæ displicuit in tractatu de diluuiis. Et Maro comprobasse uidetur illo Versiculo, Terrea progenies duris caput extulit aruis. Georg. ii. etiam si modo ferrea legitur in Vulgatis codicibus. superioris sententiæ auctore Lactantio. Et nos alibi super re ista copiose discernimus. Poetæ uero, quorum doctrina multiplex, atq; interim recondita est, Ab Prometheo de terræ luto effictum hominem prodiderunt, aut obscuritatis inuolucro, aut inscitiæ nubilo Artificis Veri nomen emmentiti. Aut qa, ut Annalium tertio meminit Aphricanus, nec tacuit in libro temporum Eusebius, eloquentia, & sapientia sua Brutam ducentes uitam, ad Ciuilem reuocauit modestiam, & scientia transfigurauit. quãq̃ ut Augustinus auctor est, non ostenditur, quisnam illis temporibus sapiens fuerit. Siue quod primus omniũ simulacrum hominis de pingui, ac molli luto formarit, ab eo'q; nata primum ars sit, Statuas, ac simulacra fingendi, Quoniam Iouis temporibus floruerit, Quibus templa constitui, & noui Deorum cultus obrepere cœperint. Cæterum utcunq; interpretari collibuerit. Ex fabulæ, seu ueritatis argumẽto comminiscitur Lucianus, appellatum se à quodam Prometheum, quod Librorum eius ratio noua foret, & insolens, ex Dialogo concinnata, & Comœdia, Quæ inter se longe diuersa sint, & ut aiunt, Diametro disparata. An me forte Prometheum inde arbitraris inquit, quod inuenta mea lutea itidem sint? Agnosco similitudinem comparem illi me fateor, nec recuso, Peloplaton, aut Plastem, siue figulum me uocari, quãquam uilius sit lutum mihi, & ex triuio, & ferè barbarũ. Quod si orationem perdignam laude arbitratus, Sapientissimum ex Titanibus in ea miraris, Vide ne Ironiam aliquis putet, ac Laudi nasum atticum inesse. Vnde enim mihi inuentionis præstantia? aut quæ demum Sapientia præcellens, uel prudentia in meis fuerit libellis? proinde mihi satis super'q; sit, Si non terrea hæc, & prorsum digna Caucaso iudicaris. Vos nimirum Promethei uerius, quotquot in iudiciis cum laude uersamini. Vestrum enim opus uerum spirans, animatum'q; est, inest quoq; ignea quædam uis, quod ex Prometheo utiq; sit, nisi quod non ex Luto fingitis, ut ille, Sed pleraq; auro cõflant̃. nos simulacra quędam confingimus, proponimus'q;. Argillam omnino tractamus, quemadmodum, qui uocantur Coroplathi, qui puppas nescio qnas pueriles, & id genus imagunculas quorũcunq;

animalium

animaliũ ex luto parte plurima, Sed & ex alia interim materia fingant. Sed idem operi motus non adest, neq; item anima, risum modo, & Voluptatem tota res habet. Proinde subit quandoq; ne ita Prometheum me uoces, Sicuti Cleona Comicus Poeta. Nam & Athenienses suo illo attico naso, omnes, quorum artificium esset non sine Luto, & igni, Prometheos nuncupabãt, perinde ac ollulæ, friuola sunt, & quassa nostra omnia, & quæ, uel lapilli iniectu tenui, comminui tota facilitate possint. Sed non hoc forte sensu dicor Prometheus, Sed cum laude potius. Nam quæ modo scribimus, non trita incedunt Via, nec Archetypa, quæ imitemur, habent. Sicuti homines, qui non extabant, excogitauit ille, ac effinxit, Cui affuit Minerua inspirans lutum, & faciens animatum. Hæc quidem Lucianus. Sed si ducem magnum sequenti honestus error est, Video id quoq; nec minus docte adiici posse. Solent nõ nulli male feriati, & de re literaria hoc noĩe male merentes, ingenio nullo, doctrina, si qua ea est, tenebricosa, & nulli rei, manu, ut sic dixerim, prurire, ita gloriolam quamlibet toto, quod dicitur, pectore captare, ut ab condendi studio, quo ut maximus quisq; est, ac scientissimus, ita terretur imprimis, & fatigatur, nulla ratione auerti ualeãt. Sed quod Prometheũ fecisse memorant, omentum uix, & pinguedinis nescio quid ossibus inducant, eo lenocinio exchartabula linientes, ut Absinthites lateat, & illecti studiosi mellito gustulo præcipitenẽ in laqueum, & sub purpurato titulo de aureo Babylonis calice bibant. Cõquirũt inscriptionum miras uarietates. Cerion ille appellat librum suum, uel nugas meras potius, Et sauum intelligi uult. Alius κέρας ἀμαλθείας, Quod Copiæ cornu, Veluti lactis gallinacei sperare possis in uolumine haustum, ut Verbis nobilissimi auctoris rem exprimã, & propter quod deferi uadimonium possit. At cum intraueris, bone deus q̃ psyrica omnia, q̃ omnino nihil, nisi osseum, nihil non simplarium. Hosce ego Prometheos uere dici, & esse arbitror. ferunt siquidem, qui ista curiosius consectantur, Prometheum Carnium distributioni, quã uocant Creonomiam, præpositum lepide admodum, & festiue Ioui imponere adortum, qppe nil ueritus diuinitatem summatis Dei, sibi quidem præpinguia, & sapida subduxit, Ioui autem Ossa modo apposuit obducta ἀργέτι δημῷ, ut Hesiodus inquit, idest pinguitudine candida. Quo nomine, simul quia homines finxisset, & Ignem furto conciliasset hominibus, Vulcano, & Mercurio dicitur ab Ioue traditus in Caucaso suffigendus. Ex hoc item facto Lucianus in sermone, qui est de Mercede seruientibus uice prouerbii usurpat προμηθέως μερίδα, idest Promethei portiunculam, uidelicet ὀστᾶ κεκαλυμμένα πιμελῇ idest pingui cõtecta ossa. Nos uero, quod cœpimus, adiiciamus Coronidis loco, tanquã bellaria quædam scitius condita, quæ somniculosum excitent lectorem, altius uellicando. Legimus apud Plotinum primo de dubiis animæ. Naturalem quandam prouidentiam in Vitali animæ mundi parte regnantem sub Promethei cognomento, ex luto .i. materia prima statuas, idest res naturales effingere, atq; esse huic opificio partim qdem alligatã, partim quoq; solubilem, nec esse hic Epimetheo .i. temeritati locum. Quod ad fabulosa spectat. Promethei in Caucaso religati meminit lib. V. Arrianus, Sed & Qu. Curtius rerum gestaȝ Magni Alexandri libro. VI.

¶ Omnium, quæ de Prometheo traduntur, enarratio allegorica. Quid Hepar, siue Iecur Promethei. Quid Aquila. Pandora. Obiter de Briareo pauca. Epimetheus. Iapetus. ferula. Ignis. Caput XX.

E T quia sensum allegoricum, qui in Promethei fabula scrupuloso cluditur inuolucro, breuiter admodum attigimus, & quod dicitur, uix summis labiis gustauimus, succurrebat mihi, ut fusius, & Campo latiore rem ipsam exequerer. Sed quoniam non parum multa sunt in hoc negotio, quæ Delio indigeant natatore, ut quæ ex intima promantur philosophia, proindeq; cimmeriis inuoluta tenebris. Commodius est uisum, monere omnes, si qui sunt horum sititores, ut ita dicam, Platonicos adeant. imprimis uero accurate Platonem ipsum in Ciuili, Protagora, & Gorgia, in quibus Commentationibus Vir ille multa promit ueteris Theologiæ semina. Nos interim amœniores petemus secessus, edocturi harum Lectionum studiosos, quæ ab Græcorum Grammaticis ad hoc pertinentia fuerint animaduersa, & prodita. Igitur inquiunt, Agroetas tertio & decimo rerum Scythicaȝ scribit, Aquilam Promethei iecur depasci

m 3

ſolitam, inde uideri receptum uulgo, quod is præfœcunda potiretur regione, Sed quam tamen fluuius Aetos.i. Aquila maxime infeſtaret. Scimus autem hepatis, aut Vberis appellatione fertilitatem plerũq; ſignificari. Cum illuc acceſſiſſet Hercules, re pſpecta, fluminis impetum, & copiam alueorum crebritate exinaniſſe, atq; inde iudicatũ, Aqlam peremiſſe, & à uinculis ſoluiſſe Prometheum. Sic quod obuium erat fabulæ inuolucro factum obſcuri⁹, uelut in Briareo quoq;. Quippe prodit hiſtoria, eſſe in Aſia tumulum Aegeonis nomine, abs quo fontium proſiliens multitudo circũiectos impinguet Campos, Sed non in hoc idẽ omnibus uidetur. Theophraſto magis placet, Sapientiæ ſtudioſum fuiſſe Prometheum, ac omnium primum hominibus philoſophiam eſſe impertitum, Vnde inuulgatum fabulis, Ignem ab eo diſtributum. Herodotus adiicit, Scytharum Regem hunc fuiſſe, Cum'q; eius imperio obnoxia regio ſumma neceſſariorum laboraret inopia, nec ſuccurri ab rege poſſet, quod Aquila fluuius excreſcens nimio plus agros dilueret, ibi coortos homines in uincula Prometheum conieciſſe. Herculem uero illum liberaſſe, & fluuium corriuaſſe in mare. Duris autem ſcribit, ob Palladis amorem in Caucaſo eum fuiſſe colligatum, quo argumento Caucaſios nec Ioui, nec Mineruæ rem diuinam facere, Herculem autem colere imprimis. Cæterum ne id item omiſerim, auctor eſt libro.ii. Pherecydes, Aquilam immiſſam Prometheo, ex Typhone, & Echidna Phorcynis eſſe natam. Quod'q; illa interdiu abſumeret, ſoli tũ noctu ſuccreſcere. Quod uero ad Oſſa Ioui appoſita pertinet, húc reperio ſenſum, haud equidem aſpernabilem, ſiquis dogmata ueterum de Anima, & Empedoclis præcipue admittat, Quibus Animas placet eſſe apud Opificem Deum ante, quàm in Corpus delabantur, atq; illic proficere, ac perfectiores nanciſci gradus. Rationalis igitur animæ mens Promethei nomine ſignificata penes diuinam prouidentiam cõſtituta, quam Iouis nomine intelligunt. ſortita incorpoream uitam cibi haud indigam, Impetum concipit ad terrena hęc, & corruptibilia, quo nomine confeſtim pœna conſequitur, Vt illinc præcipitentur in Corpus. propterea Heſiodus prudenter peiorem ſcribit contentionem neceſſario amari ab hominibus ob irrationalem uitam, quæ obuenit, delabente in Corpus anima. Oſſa itaq; Veritatis inſinuant nobis tegumentum. Oſſium ariditas, & perfecta nuditas Vitam præmõſtrat extra Carnem, & cibi neceſſitatem. Nata inde uoluptas, & ſpiritale gaudium per pinguedinem oſſibus obuolutam ſignificatur. Mens igitur Ioui imponere tentat ſubtractis ſibi adipationibus. Illi autem oſſeis appoſitis, quoniam ad inferiora reclinata Corpoream Vitam eſt amplexata, quæ Carnem habet ac pinguedinem, Deum ſpiritali ſtatui reliquit, Quod ſanè primum apparuit mentis peccatum. Ignis nomine Intellectualis oſtenditur Vita. Nãq; latet hæc, ſicuti ignis ante, quàm in materia concipiatur. Ignis uero furtum in concaua ferula manifeſtius aperit tranſitum ab intelligibili, & obſcura, latenti'q; Vita ad ſenſibilẽ, & alienam. Ferula nil planè aliud eſt, quàm Corpus. Vt enim illa ignem operit, conſimiliter animam Caro. porrò ſicuti ferula debilis, pari modo & Corpus. Poſteaquam uero electione propria Mens affectare terrena cœpit, Iubet diuina prouidentia ex elementis quatuor compingi, Pãdoram, ideſt humanum Corpus, fœmineo nomine ſignificatum, quod Carnis debilitas minimo exolui poteſt. dicitur tamen Diis ſimile, quia humanum genus etiamſi non numero, Specie tamen ſit idem, ſeruetur'q; perpetuo, ac uigeat. propterea Virgo fingit̃ Pãdora. Ioannes tamen grammaticus Artium inuentionem Pandoræ nomine, accipiendam putat. Aquam uero ſubactam dici, & terram ob nauigatiõem excogitatam. Aut per exochẽ quandam Agricolationem intelligamus, à qua profluunt omnia, quibus alimur. Pithos autem hoc eſt Pandoræ dolium fati potentiam indicat. Quæ prodeuntibus ad generationem animis bona diſtribuit, uel mala. Vnde multi dicantur ἔυμοιροι, alii uero κακόμοιροι, quod eſt boni fati, aut mali. Sed hoc ipſum fatum Vocat Heſiodus Διὸς νοῦν, ideſt Iouis mentem. Id'q; ex Stoicorum hæreſi. Cęterum de Epimetheo quid nam ſtatuimus? Mens noſtra dum diuinitate inſtructior inſita, exactiore libra rerum qualitatem prius quàm omnino quicquã capeſſat, expendit, peruidet'q;, dicitur Prometheus, ideſt prouidens, & præſentiens. dum uero inſcitiæ nubilo obducta nil ſatagit, ſed incertis fortunæ flatibus Vitæ rationes, tanquã uela expandit, tunc poſt malum reſipiſcentis, conſultantis'q;, hoc eſt Epimethei nomen accipit. Horum pater fingitur Iapetus, ideſt pernix & rotata Cælorum uertigo. Cum Cælo præterea Analogum quiddam humanum caput ex poſitu ſphærico habere cognoſcitur.

Proclus

Proclus Iapetum accipit θεὸν νοερὸν, Deũ intellectualem, qui sit causa cælestis motus, unde etiam dici a' Theologis Iapetum παρὰ τὸ ἴεσθαι καὶ πέτεσθαι ab incessu, uolatu'q;. Cælestem Sphærã eo nomine intelligi mauult Eustathius. Ignem a' Prometheo surreptum νοῦν intelligit τεχνικὸν, idest artificialem mẽtem, nam Luminis causa inquit, ignis est. Proinde Icona habet artificialis mentis, qua uiuunt homines intellectualiter primum. Ferulã putat typum habere sensibilium. Est enim Dionysiaca, ut Dionysii sacris initiati mõstrant ναρθηκοφοροῦντες, hoc est ferulam gestantes. Qui Deus creditur Sensuũ auctor. Ignem fabula tradit, delatum primo in Aetoliæ Ciuitatem, Quæ ex eo argumento sit dicta Pyrenia.

¶ Enarratur locus Propertii. Quale sit Pharmacum Prometheũ. Itẽ Promethei Thessali historia. nec non de Argiuo Rege Lacyde. Cap. XXI.

Isceptatum diu inter eruditos arbitror, Qui Propertium atterunt lectione assidua, super illis Versiculis ex libro secundo, ad Tullũ, Vbi de Cynthia quæ-
d ritur, quæ in Baiano secessu, notissimo Vitiorum diuersorio, in alterum uidebatur amorem suum corriuasse, ex quo indignanter Poeta, atque ob id dolens acrius, illuc erumpit.

Inuidiæ fuimus, num me Deus obruit? an quæ
 Lecta prometheis diuidit herba iugis.

Sum admiratus, Virum alias doctissimum, & oleo multo, multa'q; opera bene, atque adeo insigniter de re latina meritum, eum conniuenter transiluisse locum, nec suppetisse, quid peculiarius afferret, etiamsi multus sit harum rerum conquisitor. Sed inter tot uigilias, semel, atq; iteræ obrepsisse Somnum, minus fortassis mirandum. Veræ amota omni Vesica, contenderim Eruditum Poetam significasse, ex herba pharmacum, quod Prometheum Apollonius argonauticon tertio uocauit. Cuiusmodi foret ea, nec edocere quidem supersedit. scribit autem natam primo ex cruore, ac sanie in terram stillante, dum Promethei Iecur Aquila rostro lancinans in Caucaso depasceretur. Eius inquit flos prominet Cubiti mensura. Colore corycio assimilis Croco, Caule gemino. Radix sub terra Caro uidetur recens incisa. Succum nigricantem esset tanquam Phagi. Nec uim item tacet, Si inquit, Proserpinæ re diuina noctu peracta, hoc Corpus linias, ferro nullatenus oblædi poteris, neque item ignis incendia sentire. Hæc nimirum ubi legisset Propertius, Carmini inseruit, Ceu medicamẽto eodem ita Cynthiæ mens in eum obduruisset, ut nec igneos Amoris afflatus persentisceret, Et nullos poetæ æstus curaret. Hæc nos obseruata illatebrare nõn sustinuimus, publicam materiam fecimus non uellicandi libidine, tanquam conserta manu in ius uocemus, Neque enim theoninum dentem subinde stringere, Christiani hominis puto, Sed iuuandi consilio, expendant modo Classici omnes, Sed Censura miti, hoc est citra Liuorem. Si probarint, Calculum non abnegent: Sin minus, allata ratione, nec ipse unguem reformidabo, aut nares hoc nomine contraham, patiar'q;, uel utrunque Andabatam uideri. Posteaquam uero de Prometheo satis multa congessimus, subnotemus illud quoque, quod ex Ioanne grammatico nouimus. Fuisse ab superiore diuersum ex Thessalia Prometheum quendam, Quem cum Lacydes interficere uellet, & tum forte is phymate laboraret, tuberculum est id furunculo maius, rotundius, atque planius, transuerberans ense persanauit. Eodem modo inquit, Smicynthes Nicanora Ephippo percutiens salutare intulit Vulnus. Et Seneca de beneficiis secundo, Tuber tyranni, quidam ferro dimisit, qui ad eum occidendum uenerat. Thessali Promethei meminit Plutarchus in Commentatione, qua commonemur, quo quis modo ab inimico possit iuuari, Sed Lacydem nõ nominat ibi. nominat autem extra historiam mox paulo, docet'q; fuisse Argiuorum Regem Coma delicatum, & incessu quoq; molliorem.

¶ Scripti, & Voluntatis Quæstio triplex. Quid æquum, & bonum. Quintilianus enarratur. Lesbia regula. Item Polycleti Regula. Cap. XXII.

Nter alia haud parum multa, quæ in dicendi artificio solent sese ueluti obi-
i ces, & moramenta legentibus ingerere, est & illa Scripti, & Voluntatis frequentissima etiam inter Iureconsultos Quæstio, Vt Iuris pars non minima uideatur inde pendere, sicuti eleganter scribit libro Oratoriarum institutio-

num ſeptimo Fabius. Eius Quæſtionis uis trifariam tractari fere' poteſt. Nam eſt, ubi Scriptum, & Voluntas ambiguitatem babent. Siquid in lege ſit appoſitum obſcurius. Alterum genus eſt, In quo pars altera ſcriptum aduocat, altera uoluntatem. Quomodo ab uoluntate ſtemus aduerſus ſcriptum, amplius exequitur idem Quint. Sed exemplo item appoſito, Peregrinus inquit, ſi murum aſcendit, Capite puniatur. Cum boſter murum aſcendiſſent, peregrinur eos depulit. petitur ad ſupplicium. Contradicitur, quæritur'q;, an'ne ſeruandæ quidem Ciuitatis cauſa liceat mœnia conſcendere? Ergo Aequitate, ac Voluntate pugnandum. Tertium genus eſt, Cum in lege aliquid inuenias, quo non obſcura coniectatio fiat, Conditorem legir diuerſa, atq; aduerſarii opinentur, ſenſiſſe. huc uſq; Fab. Sed cætera, quæ hic cõtinentur, nec moleſtam, nec reconditam interpretationem habent. Sed quod dicitur, Aequitate pugnandum, nos torquebat aliquantulum, uidebatur'q; omnino res uberius explicanda. Nam & ex multis Quintiliani locir tolletur obſcuritas, & Aliis quoq; Scriptoribus, qui Studioſorum lectionibus teruntur, opem tulerimus aliquam, Sed ad hoc præſtandum non fere' illuſtrior Ariſtotele occurrit, qui abunde nos inſtruat, Quid ſit, quod Aequitatem crebriter, ac bonitatem dicimus. Nec oberit illud iactatum uulgo, Vni teſti, nec Catoni quidem credendum, quando non occurrit, aduerſum ituros aliquos. Lego igitur apud illum libro de moribus quinto, Id ab Græcis Verbo uno exprimi ἐπιεικὲς, quod nos Aequum dicimus, & bonum. Conſentaneum inquit, eſt, diſpicere, Aequitas, & bonitas, quam rationem babeant ad Iuſtitiam. Neq; enim omnino eſt idem, nec genere item prorſus diuerſum. Nam eximie quandoq; approbantes adnectimus id, Ex æquo, & bono. Sed ſi rurſum rationem diſpicere pergas, abſurdi neſcio quid ſeſe oſtentat. Si præter Iuſtum aliquid ſit bonum, & æquum, quod laude dignum cenſeas. Nam aut iuſtum res eximia non eſt, Aut bonum, & Aequum, non iuſtum, Sed aliud, aut utrunque eximium, & idem eſt. Cæterum rectiſſime omnia cõſtituta, nil'q; in iis pugnans eſt. Quippe Bonum & Aequum cuiuſdam Iuſti emendatio eſt, non tamen ab eo diſſentaneum. Gignit autem ambiguitatem. Quoniam bonum, & Aequum iuſtum eſt quidem, Sed nõ id tamen, quod ex lege eſt. Sed quod legem corrigit, emendat'q;. Ratio uero buius binc colligitur. Lex omnir uniuerſalis eſt. Verum ea ſæpe rerum natura eſt, ut de iis uniuerſim præcipi nec poſſit, nec debeat. Vbi igitur neceſſarium eſt uniuerſale præceptum, nec recte afferri poteſt, Lex id complectitur, quod plurimum eſt, nec eam fallit tamen, in quo deficiat, nec ideo non rectam dixeris. neq; enim peccat Lex, Sed rei natura, quæ præcepti capax non eſt. Quando ergo uniuerſalis eſt Lex, Vſuuenit autem quod uniuerſale non ſit. tunc ſumma dictat ratio, Vt quæ conditor legis ui rerum cogente, ommiſit, expleatur emendatione, quod nec ipſe legis auctor abnuat, ſi adſit. Hæc igitur eſt boni, & Aequi natura, legis emendatio, qua quippiam fuerat omiſſum propter uniuerſale. quædam enim ſunt de quibus lex ferri non poteſt. Itaq; decreto opus eſt, nam indiffiniti indiffinita eſt regula. Cuiuſmodi eſt in Leſbo in ædificandi ratione Regula plumbea. bæc ex Ariſtotele. Vnde plura paulo mutuari, & tranſponere collibuit, quo ex ſummi philoſophi placitis res tota notior fieret, nemo'q; non dehinc Vitro, quod dicitur, ſidonio, & Electro lucidiur ſciret, quid Aequitas, & bonitas ſibi uelint in maximis auctoribus. Vſurpat ſimplex plebecula crebro Aequitatem, nec tamen, quid dicat, opinor ſatis intelligere. Quod autem de Leſbia dictum regula eſt, Scire amplius oportet, Leſbios plumbea uti regula, quæ ſuper lapider poſita per eorum inæqualitatem flectatur faciliur, Siquidem adeo duros in illa inſula eſſe lapides memorant, Vt ob naturam minime ſequacem ſcalprum non ſerè recipiant. Igitur eiur ratione regulæ inter ædificandum, Lapidum menſu quoquomodo concepto, iunctura, atque colligatio mutua minus reddebatur impedita, rectior'q; ſurgebat ſtructura. Erat & Polycleti regula, Cuius meminit in libro de optima conſtitutione Corporir Galenus. Et Medici Temperatam, ut ipſi dicunt; Complexionem aiunt eſſe, ueluti Polycleti regulam. ad eam quippe Sanitatis regimen diſponitur. Item Aegritudinum curationes, Cibi, potus'q; ratio, nec non pharmacorum. Porro' quod ad Aequitatem ſpectat, ad id ipſum facit, quod Moderatus Columella ſcribit Agricolationis primo. Nec ſane' inquit, eſt uindicandum nobis quicquid licet, nam ſummum Jus ſummam Crucem putabant, nec rurſus in totam remittendum, Cum uel bona nomina

non appellando fieri mala, fœnerator Alphius dixisse seuerissime, putetur.

¶ Thesei honores Athenis. Semnæ Deæ quæ sint, Item quid Semneum. Theseis quid. Comæ, barbæq; primitias offerre cur institutum. Tondendi species. Penice Coma. Galericulus. Relicinus. Replaudere frontem. Trepterius, & Pentheterius Capillus qui dicatur. Pnyx quid. Ceroplastæ. Ceras pro Coma. Cap. XXIII.

Heseum, qui primus Athenarum urbem constituisse uidetur, cum uicatim prius habitaretur Attica, Quamuis Quatrurbem credatur Accius appellasse Athenas, quod ex quatuor Vrbibus foret conflata, honoribus multis, uelut tanti Viri attonita Virtutibus, prosecuta posterior ætas est, Mortuum siquidem sacrificiis, ut heroem, censuit honestandum. Asylum quoque ad eius tumulum curauit dicandum. Quod puto, Theseum dicebatur. Vnde est Aristophanium illud in Equitibus, καθῆσθαι μοι δοκῶ εἰς τὸ Θησεῖον, ἢ ἐπὶ τῶν σεμνῶν θεῶν. Sedere mihi uideor ad Theseum, aut ad Deas Semnas, idest Erinnyas ex attica loquendi consuetudine. Semneum uero Monasterium est, uel quasi ueneratione dignum, aut magis, quia Secreta, & inaccessa loca uocant Semna. Apud Lycophronem tamen, etiam turpitudinem habet ea dictio. Sed ad rem. Thesei templum, & Erinnyarum asyliam habebat, quoniam ex eo reuelli nullus poterat supplex. Quid quod auctores passim approbant, octauum mensis diem fuisse Theseo sacrum, Sicut Numeniæ dies, qui primus est, septimusq; Apollini, quartus erat Mercurio sacer? Erant eiusdem honori festa Thesea, In quibus dabatur populo Congiarium, & Conuiuia celebrabantur. Frequens item Tonsus nomen est Theseis, ab illo producta. Etenim inoleuerat mos Vetus, ut qui Exephebi essent, Capillum, & Barbam fluminibus, & Apollini primum tonderent, Quem Curotrophon uocabant. Sicut apud Homerum Achilles facit, Et in Theseo a' Plutarcho est repetitum, eo argumento, quod ex humecta, feruidaq; natura constant animantium incrementa. Delphos itaq; profectus Theseus Comæ primitias obtulit Deo, anteriore Capitis parte abrasa. Nam alii temporum Comam offerebant, alii posteriorem, ut est apud Pollucem. Priora Capitis tondendi more Abantas primum usos, auctori Homero credimus. Quemadmodum ediuerso Thraces quosdam appellatos scimus Acrocomas, qui antias in frontem muliebriter demitterent. Nam Euboicos Opisthocomas uocari solitos, Polluci assentimur, quia Comam per terga fusam alerent, Qualis fere' Hectorea. dicitur Coma, ut auctor Timæus est, Sicuti Procotta uocatur, ubi anteriores nutriuntur Comæ, quia Cottis apud Dores dicitur Caput. Quamuis alii ante frontem Capillos dici Procottam putent. Est & tondendi species dicta Cepus, qua frons excolitur. est & Scaphium, Vt Aristophanes significat in auibus. Est & indecora prorsus, ac Cinædica tondendi ratio dicta Mœchus, qua infamatur in Comœdiis poeta Cratinus. Cniusmodi fere' apud Martialem Epaphæresis, etiamsi pro tonsu simpliciter quidam intelligi Epaphæresin malunt. Penicen Comam dicimus insititiam, non ueram, neque congenitam. eandem & Procomion recte uocaris, atque item Entrichon. At Latine Galericulum, Tranquillo astipulante in Othonis Vita. Relicinam in Alexandro frontem ubi in floridis laudat Apuleius, Capillitio denudatam intelligit, & ueluti relictam. Replaudere frontem, esse uidetur percutiendo frontem capillos reiicere, quod assolet in luctu. Capillus porro' refectus Deorum honori; Threpterius dicebatur, idest θρεπτήριος, ut est apud Aeschylum. Reliquus uero Pentheterius, idest πενθητήριος, puto, ab Luctu ita nuncupatus, quod usitatissimi foret moris in Græcia, per luctum comam recidere, alio tempore omni connutrire, nisi ubi uigore ætatis præcisus, offerretur Deo Capillus, uti iam cómonuimus, quem inde quoq; Threpterium nuncupari solitum coniectamus, nam & Threptra connutricationis dici collata pręmia, côpertum est. Illud obiter adnotarim, Pnycen ad Comam pertinere nihil, quando eo nomine Consilii locus significatur Athenis. Alii concionem eo nomine intelligi malunt. ab hominum frequentia, & densitate deflexo uocabulo. meminit in Theseo Plut. & Contra Ctesiphontem Aeschines. Verum latinis codicibus ma

xime uitiatis. Ceroplastæ a' nonnulis Comæ ornatores uocantur, quoniam Ceras etiam sit Coma, quod indicat Homerus, dum Parim κέρ᾽ ἀγλαὸν dicit, Sed & apud Sophoclem ὀρθόκερως φρίκη nuncupatur, idest horror pilos surrigens, uelut ὀρθόθριξ. Sunt & Cæroplastæ, qui cæram exercent, Sed tunc Græce κηροπλάσται scribuntur. Pnycen, de qua diximus, putant aliqui regionem ad Acropolin, antiqua comparatam simplicitate. Vbi Archæresia haberentur, idest Principum electiones, seu Comitia. Proinde tumultum popularem, & Cõcionum fluctus dici Pnyciten ab Comicis. Obiter, ac parerga uelut opera adiiciamus, Primaten Sedem nuncupari solitam πρῶτον ξύλον, idest primum Lignum, & in iudiciali Statione Cathedram primam. Verum quæ Iudicum Sellis insternebantur, dicunt Psiathia.

¶ Pyrrhi Votum. Sanitatis præstantia. Antiochi somnium ad id, Pythagoricum item institutum. Socratis comprecatio insignis. Aurum esse Sapientiam. Argentum uero naturalium notitiam. Cap. XXIIII.

Pyrrhum, qui Epirotis imperitauit, qui'q; post Alexandrum rei militaris prudẽtissimus est adiudicatus, ferunt, ubi immolaturus templa inuiseret, nõ Regni ampliorem modum, non de hoste Victoriam præsignem, neq; item gloriam illustriorem, aut diuitias, & id genus alia, quibus mortalium plerig; attoniti inhiant, Sed Sanitatem modo a' Diis comprecari solitum, Ceu parte hac bene constituta, prosperius cessura uiderentur omnia. Nam si toto sinu sese affundat Fortunæ afflatus, absit autem Valetudo recta, nullum illinc profluit emolumentum, quod iuuet. Propterea Antiochum cognomẽto Sotera, prælio cum Galatis congressurum legimus, in quiete arbitratum, Alexandrum sibi assistere, monere'q;, Vt prius quam in aciem milites produceret, non aliud proponeret illis signum, quàm ὑγιαίνειν, idest bene ualere, quod cum is non neglexisset, nobilem de hostibus Victoriam est assecutus. Scimus porro' Mandatorum Librum ab Imperatore dari solitum, in quo præceptum primum erat de sanitatis cura. Pythagoras quoque in epistolis non alia est usus consalutatione, quàm ut iuberet ὑγιαίνειν. Id institutum & Pythagorici mox seruarunt, ueluti Animæ, Corpori'q; nil amplius congrueret, hoc'q; uno hominis bona uniuersa comprehenderentur. Quin & Symbolum, quo inter compares uterentur, dicebatur ὑγίεια, idest sanitas. Socrates uero in Platonis Phædro sic Votum concipit. Amice Pan, & alii, qui locum hunc colitis Dii, date mihi, ut intus pulcher efficiar, & quæcunque extrinsecus habeo, intrinsecis sint amica. Diuitem autem solum Sapientem existimem. Tantum uero mihi sit auri, quantum nec ferre, nec ducere queat alius, nisi Vir temperans. Hoc est philosophi præclarum uotum. hæc oratio ad Deum insignis. hoc documentum cunctis insigendum mortalibus. Quid enim solicitius petendum a' Deo, quàm bonum? Sed cuiusmodi nam bonum? Certe ut eum ipsum summum, inenarrabilem rerum Conditorem aliquo modo cognitione pertingere ualeamus. hæc uera est Sapientia, hoc bonum Verum. hoc præter eum, qui uere Sapiens est, nemo contribuerit. Sed nec alius acceperit, nisi intima pulchritudine nitidus, expurgatis scelerum fomentis, Immo uero, quem incomparabilis illa bonitas, insita pietate, Sapientia dignum præstiterit, idest talem effecerit, Vt lumen illud ferre paratus sit, resecta omni uitiorum per Virtutem labe, perturbationibus'q; omnino conticescere iussis. huic ita affecto Pan, & Dii omnes, hoc est Summus ille parens, conditor'q; rerum, ac ministri eius omnes ita aspirant, ut aurum micantissimum non abnegent, idest diuinitatis notitiam impertiantur. Posteaquam Corporea nec tumultuant, nec menti obstrepunt amplius. Hoc illud aurum est omni censu maius, quo ab Hebrçis Aegyptios fuisse spoliatos, sanctæ produnt literæ. Etenim sic auri nomine Christianæ ueritatis assertores diuinorum cognitionem intelligunt. Vt Argentum symbolice scientiam rerum a' Deo conditarum signare tradunt. Porro' in Apocalypsi Ioannes Theologus, & diuinitatis intimus, & sine pari contemplator, ac, ut sic dixerim, a' secretis, Vbi aurum ignitum censet emendum, non aliud opinor, quam ipsum hoc, de quo diu uerba facimus, intelligẽdum prudentibus reliquit. Sed & Magicum illud aurum infanti oblatum Christo non alium habuerit sensum.

Adorationis

¶ Adorationis præstantia, & necessitas. An Bestiæ cælestia uenerentur. Votum quinq; rebus perfici. Caput XXV.

POstea uero q̃ non temere quidem, Sed cõsilio certo huc producti sumus, Vt Votorum meminerimus, quibus infinitam, lateq́; exuberantem Dei bonitatem suppliciter apprecamur, quod per monumenta facit, bona nobis pergat contribuere, nequeo temperare mihi, qn ex Veteꝝ philosophoꝝ id coetu seligam, Quoꝝ cõmonemur placitis Deo tota ui exhibendum adoratiõis cultũ, quo euidentius multoꝝ, q Christi consectatores se ꝓfitent̃, & prædicant, & caua uerba, ac in modum Vesicaꝝ tumentia buccis trutinant̃ inflatis, Sed lingua tenus, & factis ꝓcul, pertinax retundat̃ impietas. Imprimis uero mihi se Iamblichus ingerit Sacerdos magnus, & præcellens Porphyrii discipulus, à quo ꝓditum scimus in libro de mysteriis, Voto, adoratiõeq́; Sacrificium ꝑfectius fieri, & absolutius, & totam demũ religionẽ effici firmiorem. Ea quoq; re eximiam conflari animaꝝ, & Dei cõnexionẽ. frequens item adoratio alit intellectum, & ꝑficit, Animã ad diuina suscipienda admodũ efficit ampliorẽ. Diuina nobis apit. hac Luminis diuini insuescimus splendori. Cælestis augescit amor, quodq́; in animo diuinũ est, succẽdit acrius, surrigit̃, extergit̃ qcqd maculosum, qcqd est animæ hostile. Spem elargit̃ eximiã fidem ꝑficiendo circa Lumẽ. Postremo adoratio frequens Deo nos familiares facit, atq; ut planè dicã, discipulos. Certe ab Deo, ceu fonte perenni, manãt omnia, nil tam tenue, aut pusillum, quod eius ope cõperias destitutũ. Vnitas diuina exuberat in omnibus. Ea stat omne, qcqd est. Sed ut ab illa profluit, ita refluit in eandem Circulari quodam, & intimo motu. Alias opis indigum tota ui præcipitaret̃ in interitum. hæc nos ratio ad piam ꝓuocat adorationẽ, qua cum deo, abs quo ꝓdiuimus, rursum coniungamur, & ut sic dicam, coalescamus. Propterea diuine Porphyrius, Q m̃ inqt, Dei filii dicimur, & sumus, Sed in hanc mũdanæ magnitudinis portiõẽ, ueluti in exiliũ quoddã amandati, & in Tullianũ quodãmodo intrusi, suppliciter, ac summis addecet uiribus adorare, Vt ab hisce educti tenebris, & teterrima sede, unde ꝓfecti, P̃rem lætissime repetamus. Certe cum uniuersi partes simus, uniuerso ꝓculdubio indigemus, Siqdem ipsa ad totũ ↄuersio partibus salutẽ præstat. Quod si Virtutis expetis ornamẽta, Eum uenerare, q totius Virtutis est princeps. Qui. n. est Vnitas uera, bona, Id ipsum, quod expetis, impetiet̃ bonũ. Si Corporeũ insigne quodpiã ↄsectaris. Ei te subiice. Illi Vota ↄcipe, Cuius immẽsa uis Corpora omnia creat potẽter, & salubriter ↄtinet. Qui essentiã præstat, utiq; præstat & salutẽ. Hoc ipsum nobis dictat historia, ex qua edocemur, Indoꝝ Brachmanas, Persaꝝ Magos, Veteres Græcoꝝ Theologos omni pede diuino cultui, & Votis intendisse. Quippe cũ sit à Brutis dissitũ humanũ genus, ↄsentaneũ est, ac ꝓrsus necessariũ, dissitã, ꝓpriam, à Bestiis sequestratã unã aliquã habere ꝑfectionem, in cuius participatum inferiores nõ ueniant aĩantes. hunc uero esse Sermonẽ, non recte putaris. pleraq;. n. in brutali uita extant sermonis uestigia. Neq; item Rõnem q̃libet. Nam actiuæ rationis in bestiis semina multa, quod opeꝝ, & Vitæ cõprobat modus. Speculatio item quædã, & naturaliũ pitia nobis uidet̃, cũ illis quadãtenus esse cõis, nã & remedia norunt. Cibos distinguũt, futura præsagiũt, ingruẽtia uitant solertissime, etiãsi natura duce in hisce potius uideant̃ niti. Vna uero est Diuinitatis Cõtẽplatio. Cultus unus, q extra hominẽ reiicit oĩa. Neq; ꝓna in pastum aĩantia Deum suspicant̃, aut sciunt. Peculiaris homini est in Naturæ principem Deum mẽtis excitatio, quò etenim spectet ipsa hæc tam præsignis, tam regia humani Corporis ad supa excitatio? Quod si ex Plinio obiicere pgas, & Brutorum aliqua cælestibus reuerẽtiæ cultum exhibere, Inferam, non exacte ad Veꝝ omnia narrari ab id genus scriptoribus. Quanq̃ & ex Platonicoꝝ doctrina possum coarguere, Bestias aliud qduis facere potius, cũ cælestia honorare uident̃. Aut si honorãt, nescire tamen qd agãt, Vel si sciant, Eas item intelligentiæ, ac immortalitatis uideri participes, quod est ab omnium ferè cõsensu disparatum, resipitq́; Epicureum quiddam. Cui generi, si modo non sit obdurata fronte, ferulas adhibuisse, non superuacaneum censeatur. Veꝝ, ut unde diuertimus, illuc demũ reuertamur, Putant ex adiuratissimis nõnulli, Cultũ absolutũ, & nulla ex pte cessantẽ, qnq; maxime pfici rebus. Primũ inqunt, nosse oportet eũ ipsum, quẽ colere destinaris. Mox qua rõne cultum hunc adhibere, sit necesse. Secundo loco summaꝝ exercitatione Virtutũ, Casti

tate, integritate, mentis puritate, ac sanctimonia excussam, depuratam'q; uitam Diuinæ ui/ tæ, quantum ratio patitur, coaptare, assimilatione religiosa. Tertium locum ex his habet cõ tactus iam augustior, quo diuinam essentiam fere' attingimus. Quarto loco diuinum uesti/ bulum ingredimur iam. Postremo Vnitatem animæ nostræ propriam Vnitati diuinæ insi/ nuamus penitus, atq; connectimus. Demum prius quam ad alia transeamus, Illud utiq; ad/ miratione dignum, & festo plausu excipiendū, quod Homerus tantæ Vetustatis poeta duo potissimū in homine insigniter est ueneratus. Tum quod mente ornatus foret, Tum quod coleret Deos, Sic enim Vlyssem commendat.

ὃς περὶ μὲν νόον ἐστὶ βροτῶν, περὶ δ' ἱερὰ θεοῖσι
ἔδωκε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.

Scribit tamen Theodorus magnus, explorando curiosius singula, liquido compertum, Mẽ tes quidem, & Animas præcipue, Sed & quicquid omnino est, excepto uno, adorare, item atq; uouere. Nempe inquit Proclus, cuncta precantur, hymnos'q; concinunt ad ordinis sui duces. Sed alia qdem intellectuali modo. alia rationali, alia naturali, alia uero sensibili. un/ de enim putamus Plantas illas, quas heliotropias nominant, ad solis motum Solem uersus moueri? Selinotropias uero ad Lunam uerti? Sed Vir tantum bonus, ut in legibus Plato do cuit, Deū decenter, feliciter'q; precat᷑. Postremo inqt Iamblichus, Adoratio, eius'q; Virtus nũc sacrificiū anteit, nunc medio inserit᷑, Interdum finem complet sacrificandi.

¶ Volutatio in Cœno apud Plin. quid sit. Cęroma, Patos, Conisalor, Conistra, Panda re, Canthelii qui sint. Item locus Plin. expensus. Bibendi Leges. Conuiuiorum præfecti. Oratii locus declaratur. Amystissare. Commodi historia. Item tertii loci perpensio in Pli/ nio. Pauli prætorii historia. Quid admouere obscœnis imaginem Principis. Vini ordeacei proprium. Pinon uinum, Et Bryton, ac Parabia. Cap. XXVI.

PLinius historiæ naturalis Volumi. XIIII. supercilio, ut solet, censorio Vinolẽ tiam detestans, Ad hæc inqt, pertinent peregrinæ exercitationes, & uoluta/ tio in Cœno, ac pectorosa Ceruicis repandæ ostentatio. Sum memor, dū ado lescens adhuc, natus uix dum annum tertium & uicesimum enarrarem nobi le opus Antonio Boldu Rhodigii præturam gerenti, Viro in literis satis exer citato, Quæsisse ex me per literas Veronensem quendam, qd super eo loco nõ apto admo/ dum sentirẽ, Vel qa minus pcipiebat ipse, Vel ut ingeniū meū pclitaret᷑, & doctrinam. Re spondi tum p tpe, quæ occurrebant. nunc eadem, sed excultiora, multo'q; locupletiora hic apponere est uisum, tum ut p uirili psim, tum ne peat, qd' laboriose olim fuerat excogita/ tum. Igit᷑ Volutationẽ in Cœno intelligo Luctatorũ meditationes, in quẽ sensum duxit me primū Valerius Martialis lib. vii. in Philenẽ, & putri lutulẽta de palęstra Vncti uerbere ua pulat Magistri. Accessit mox & Senecę astipulatio, apud quẽ ita legim᷒, Nõ adducor inqt, ut in numerũ liberaliū artiū Pictores recipiam, nõ magis q̃ statuarios, aut marmorarios, aut cæteros Luxuriæ ministros. Ae'q; Luctatores, & totā luto, ac oleo cõstantem sciẽtiam expel lo ex iis studiis liberalibus, Et nequa oĩo subsit hæsitatio expendant quæso Plinianarũ ob/ scuritatū scrutatores, Quę ad eā rem aptissime Lucian᷒ scribat, Cui᷒ Dialogus est, Anachar sis, siue de Gymnasiis, Qui adeo ad Plinianū accedit sensum, ut prsus ab eo quodāmodo ui deat᷑ mutuatus. In ei᷒ igit᷑ Sermonis initio ita positū iuenias. ταῦτα δὲ ὑμῖν ὦ σόλων, τίνος ἕνεκα οἱ νέοι ποιοῦσιν. οἱ μὲν αὐτῶν περιπλεκόμενοι ἀλλήλους ὑποσκελίζουσιν. οἱ δὲ ἄγχουσι, καὶ λυγίζουσι, καὶ ἐν τῷ πηλῷ συναναφύρονται καλινδούμενοι ὥς περ σύες. Hæc inquit, ὦ Solon cur nam Iuue/ nes nostri faciunt. Alii complexi mutuo se supplantant, hi præfocantur, Illi uerberantur, & Cœno sese immiscent, uolutantur'q; perinde ac sues. Porrò & Cæroma nouim᷒ dici Oleū, quo perungerent᷑ Athletæ, ad robur adiiciendum mẽbris, adhibito quodam terræ genere. Sunt qui Paton dici putent Cœnum Cæromati. i. oleo, ut ipsi interpretantur, permixtum. Cui si Sudor accesserit, Conisalos attice dicatur, sicuti auctor probat Galen᷒. Patin pro Co nisalo fere' accepisse, Eustathi᷒ animaduertitur, nam Conisalum pro puluere intellexit Ho merus, ubi ait, ὑπὸ ποσσὶ κονίσαλος ὤρνυτ' ἀελλής. i. sub pedibus excitabatur puluis pcellosus Conistram pro palęstra positam inuenimus, quia Conis sit puluis, quod significat Eustathi us. Quanq̃ erat Atheniensium item Deus Conisalus. Strabo, Nam inquit, Priapum Hesio dus non nouit, & Orthanæ, & Conisalo, & Thychoni, & eiusmodi Atheniẽsium diis per similis est.

ſimilis eſt. Quæ autem peregrinæ dicantur a` Plinio exercitationes, minus puto habere difficultatis, Quando auctore Thucydide, ſcimus, Omnium primos Lacedæmonios Corpora in gymnaſio nudaſſe, atq; oleo perfudiſſe. Et M. Tullius libro. ii. de Oratore ſcriptum reliquit, Gymnaſia delectationis, & exercitationis gratia primum ab Græcis inſtituta. Vbi uero ait, pectoroſa Ceruicis repandæ oſtentatio, Intelligo membrorum conformationem in palæſtrita ſignificari, Imprimiſ'q; Collum procerius, quod in eo exigebatur maxime, uel Satyro atteſtante,

Et longum inualidi collum Ceruicibus æquat
Herculis, Antæum procul a` tellure tenentis.

Sed & Martialis in diſtichis id ipſum approbat illis uerſibus.

Hæc rapit Antæi uelox in puluere draucus,
Grandia qui uano colla labore facit.

Pectoris quoq; latitudo roboris indicium eſt uel maximũ, Nam in Tironibus Vegetius primo de re militari, id item exegiſſe uidetur. Sed et erectam Ceruicẽ nõ tacuit. Repandus uero nunc retro patentem ſignat, nunc reflexum, unde Repandiroſtrum concinnauit Pacuuius, q̃q̃ dure, Quintiliano teſte, Sarcina item Pandati dicuntur, qui oneribus nimiis ſuccumbunt fere`, & incuruantur. Plinius de Apibus. totę'q; onuſtæ remeant ſarcina pãdatæ. Item lib. XVI. Arbores, ſiue trabes pandari ſcribit, quæ incuruantur, cædunt'q; ponderi. Cuius contrarium palmæ faciunt, quæ in diuerſum renitendo ſornicantur, Velun Aſinorum gen⁹ id, Quos Canthelios Xenophon dici ſcribit, ſicuti in monumentis Sudæ relatum ſcio. meminit & Polybius, q̃q̃ & in percipiendo hebetior eo dicatur nomine. Catheton uero, ideſt κάθετον dicunt perpendiculum. Catheter autem, ſeu καθετήρ chirurgicum eſt inſtrumentum, imagine quadam. S. literæ, quod per Vrethram intruſum Vrinam prolicit. Cæterum poſteaquam nodum hunc ſatis implicitum, non ut Alexander, ferri adminiculo plane` exoluimus, addamus & abũdanti, quod in eodem Capite legitur haud ita multo poſt. Alius inquit, quantum alea quæſierit, tantum bibit. Conciſa oratio, & impedita, ſed Pliniana, Cæterum hoc ſenſu. Alii inquit, tot exiccant pocula, quot iniunxerit Cõuiuii Dominus, qui talorum ſortuito iactu eum ſortiebatur Locum. propterea Oratius, Nec regna uini ſortiere talis. Quin ex eo dicebantur Modiperatores, ceu bibendi imperarent modum iuſta Conuiuales leges, ſic enim appellantur. Magiſtros Cicero uocat. Græci βασιλεῖς, hoc eſt Reges. meminit Legum ſeptimo etiam Plato, necnon in Cœnis Macrobius. Decreta porro` Conuiualia, quæ uocant νόμους, diligenti ſeruabantur ſcito. Sed quænam erant ea? Apud Græcos inquit Cicero, lex in conuiuiis obtinetur. Aut bibat, aut abeat. Erat & Cautio conuiualis, πέντε πῖνε, ἢ τρεῖς πῖνε, ἢ μὴ τέτταρα, bibe quinq; bibe tres, bibe quatuor Cyathos. Apud Romanos uero Bibendi ars hiſce fere` conſtabat legibus, quod Plinius obſeruauit, & docuit, non labaſſe ſermone, non leuatum uomitione, non altera Corporis parte, plurimũ hauſiſſe uno potu. plurimum præterea addidiſſe aliis minoribus. optima fide non reſpiraſſe in hauriẽdo neq; expuiſſe, nihil'q; ad elidendum in pauimento ſummum, ac poſtremum potum ex uino reliquiſſe. Hæc Plini⁹, quæ eo gratius appoſuimus, quoniam quod extremo loco adiectum eſt, Oratio multum infert lucis Carminum ii. quem locum conniuentes pleriq; tranſiliunt, in aurem, ut aiunt, utranque ſopiti.

Abſumet hæres Cecuba dignior
Seruata centum clauibus, Et mero
Tinget pauimentum ſuperbo,
Pontificum potiore Cœnis.

In eo autem, quod Plinius dicit, optima fide non reſpiraſſe in hauriendo, ſcitu dignum eſt, id Græce admodũ uenuſte uno exprimi uerbo ἀμυστί, quo ſignificatur, inter bibendũ ne fuiſſe q̃dem occluſum os, aut ꝯtracta labra, Sed capaciter hauſiſſe, aut magis quaſi ἀπνευστί, quod indicat, ſine reſpiratiõe, Vnde etiã producit' uerbum ἀμυστίζειν, eo modo bibere, q̃d nos latine, nec inepte Amyſtiſſare dixerimus, q̃ñ & Oratianã legimus Amyſtidẽ. Celeberrimũ illud eſt, Cõmodũ Cæſarẽ in ſolicitudinib⁹ & Aeſtuatiõibus, quas Agonias dicũt Græci, ingens poculũ dulcis uini ſolitum haurire ἀμυστί. In quo a` præſentibus id in Conuiuiis frequens ſucclamatum ferũt. πίοσιας .i. uiuas, Sed amphibolice ꝓnuntiatum, Grammatici cõtendunt ꝓinde ac dicat', compleas Viuendi modũ. i. morere. Eſt & tertius locus Capite eodẽ habẽs, & ipſe inuolucri aliquid, ubi Plinius ait Vulgo'q; ueritas attributa uino eſt.

Sed infert luminis non parum tertio de beneficiis Seneca, Vt adagium uulgo frequens prętercam. Vinum & cum pueritia, & sine pueritia ueridicum eſt. Sub Tiberio inqt, Cæſare fuit accuſandi frequens, & penè publica rabies, quæ omni Ciuili bello grauius togatam Ciuitatem confecit. Excipiebatur ebriorum Sermo, ſimplicitas iocantiū. nihil erat tutū. Omnis ſæuiendi placebat occaſio. Cœnabat Paulus prætorius imaginem Tiberii habens in gēma. Matellam popoſcit. Id factum Maro ex notis illius tpis ueſtigatoribus notauit. At Seruus eius, cui nectebantur inſidiæ, Ebrio annulum extraxit, cum Maro Conuiuas teſtaretur, admotam eſſe imaginem obſcœnis, & iam ſubſcriptionem componeret. hactenus ex Seneca, & quidem pluſcula, tum ut Plinium illuſtraremus. Simul ut obiter perciperent ſtudioſi Iuuenes, qd eſſet Principis imaginē obſcœnis inferre. Porrò Val. item Martialis locis aliquot nūc figurate, nūc apertius illoꝝ tempoꝝ inſectat̃ ſcelus, qbus poculo, & uino extorquebant hæreditates, & teſtamentorum falſę ſubſignationes. Obiter id enotabimus, mirum eſſe, qđ in Libro de Ebrietate Ariſtoteles prodit, Vino ordeacco temulentos pronos modo decumbere, aut ſupinos, quod in aliis haudquaq̃ fit. Vinū id genus uocat Philoſopbus inibi Pinō, ideſt τὸ πῖνον. Sunt q etiā Bryton, ut in Triptolemo Sopbocles. Sed & in Lycurgo Aeſchylus. Verum ex radicibus item concinnari Bryton, Hellanico credimus. Hecatæus in Europę periodo auctor eſt, Pæonas ex Ordeo Brytum haurire, ac ex milio, & Conyza Parabiam.

¶ Quam babeat rationem id frequens in libris, Non eſſe infundendum Lenti unguentum. De Odoribus aliqua nō ingrata. Item quid ſit Odor. Dryinos animal. Cap. XXVII.

n On eſſe promiſcendū Lenticulæ unguētum, ex Varronis ſatyra Gellius adnotauit. monuerat diu antea in epiſtolis ad Atticū M. Tul. ſed & eo adhuc antiquior philoſopbus Ariſtoteles, in Commentatione, quæ de ſenſu eſt, & ſenſili, ut Athenæum prætereā. Dignum uero arbitratus noſſe exactius, quæ nam foret eius ſententiæ ratio, ſiquidem ſubolebat, ineſſe quippiam latentis doctrinæ. Adii noſtri temporis Lynceos, Qui ſummo conatu interpolatum Gellii codicem reſtituere adorti ſunt. Cæterum nil ibi compertum, quod ſitim expleret. forte illi, ut q eſſent ingenio acri, doctrina excultiore, hæc tanq̃ tenuia neſcio quæ, ac nugalia, uel ſcholica contempſerint, ac uelut Piſcium filii, quod aiunt, aquoſa petierint. At ipſi ſordentes, quaſi Reguli, & Scorpiōes, aridiſſima quæq; cōſectamur, & quod infra claſſem ſimus, ac notæ uilioris nil opinamur negligēdum, quod inſcitum, & latens frontem cogat perfricare, nullo pfectu. Igitur omnem, quod aiunt, lapidem mouēdo ſic cōperi. Odorum Species eſſe duas. Alteram quidē ſaporis rōne, Cui gratum, ingratum'q; ineſt quidem, ſed per accidens, hoc eſt non quatenus eiuſmodi odora ſunt, Sed quoniā odor eoꝝ nutrimentum ſignificat, Eſt. n. odor quædam, ut ſic dicam, paſſio nutrimenti, ſicut & Sapor, Siquidem per qualitatem eā aptum, & congruum ſibi alimentum è lōginquo percipiunt animalia, Sicut coniunctum p Saporem. Ex quo animaduertimus, Odores id genus ſaturis minus eſſe oblectabiles, At eſurientibus mirifice. Nam nec Cibaria ipſa nō indigi appetimus, quo colligimus liquido, Hoſce odores alimēti tantum rōne oblectare, aut ediuerſo. Altera uero Odorum ſpecies per ſe dicitur, Nāq; oblectant ſimpliciter, & per ſe, nullo nutricationis intuitu. Eiuſmodi ſunt florum odores, hi quippe nullam conciliarint appetentiam. Quinimmo ſi Cibariis inſerantur, inamœna reddunt ea, prorſus'q; aſpernabilia. Quoniam odorata bæc ferè ſunt ſaporis non boni. Propterea inquit Philoſopbus, ſcite admodum, & ex Vero dixit Stratis in Euripidem inuectus, Si Lenticulam decoquas, unguentum ne indideris. Situ porrò dignum id quoque, Odores boſce, qui per ſe Odores à Phyſicis nuncupantur, eſſe rationalis naturæ infimæ, hoc eſt humanę proprios. Eos enim bomo diſcernit ſolus, iis'q; afficitur plurimum. Quo nomine, quantum ad boc, Odoratus in nobis inter animantes omnes præſtantior, exquiſitior'q; eſt. At in altero Odoratorum genere à Brutis longe excellimur. Euentus autem ratio eſt, Vt contemperetur Cerebri frigiditas. Id enim in homine maius ex Corporis analogo, quàm in cæteris. Cerebrum deniq; ſuapte natura frigidum eſt. ob id & Sanguis, quem exiguæ, ac prætenues uenæ complectuntur, tota facilitate frigus concipit. propter quod ex cibo reſolutæ exhalationes fumidæ, & arcem illam ſcandentes, ex loci frigore

ci frigore

ei frigore densiores factæ rheumatismis plerunq; præstant argumentum. ad quæ amolienda, uel aliquo modo mitiganda Odores imbecillitatis nostræ natura memor suggessit. Quod si Odores hi Cerebrum uidentur quandoq; oblædere non parum, ex indiscreto prouenire modo, certum est. Nam si iusto plus id incaluerit, fit inde redundans resolutio, quæ mox infert nocumentum. At qui alimenti rationem habent, odores sæpius multo Caput infestant. ex humectationis nimietate, aut siccitatis. Sed dicat aliquis, Tu quidem de Odoribus satis multa, Verum ecquid edoces, quid demum cēseamus esse odorem? Nam sunt, qui Odoris nomine fumidam intelligāt exhalationem, quam aeri, & terræ communem uolunt, Veluti mediam inter ea, cum sit quid resolutum ab sicco terrestri Aereā nō pertingens subtilitatē. Nam & Heraclitus literis mandauit, Si omne, quod est, in fumum resolueretur, Naribus facile cuncta discernerentur, quia uniuersa in Odoris rationem uenirent. Aliis uero magis placuit, Odorem dici humectam euaporationem. i. aqueam humiditatem resolutam. At aliis Vtrunq;. Sed amplius inspicienti, nihil horum profecto tradi recte uidebitur. Nam si Odor fumidum quiddam sit, Quonam pacto in aqua fiat fumus? Atqui in aqua odores percipi, certe opinor liquere. Si uero euaporatio dicatur humecta, relinquetur intelligendum, fentiri Odores per effluxum quēdam, quod item de Coloribus pronuntiatum est, Sed utrunq; perperam. nam utrinq; colligit, Sensum effici odorum, & Colorum cōtactu. Adde quod odoratum Corpus, & uisibile plane imminueretur, & demum effluxu assiduo resolutum periret. Quod dictu pabsurdū foret. præsertim cum dissita longe sub sensum ueniāt tum uisus, tum odoratus. Effluxus nempe qua rōne in tam longinqua terrarum producatur? Cæterum id astruendum uerius, contingere hoc p spiritalem medii immutationem, Siqdem liqdo constat, Humectū quod in spiritu est. i. in aere, quod'q; in aqua, pati ab Euchyma siccitate. Atq; ita odorandi comprehendi rōnem. Nā Aer item humectationis est particeps. Alicubi tamē Aristoteles nō inficiatur, odorem esse fumidam exhalationē, Sed non ita, qa sit ipsa odoris essentia, quod secūdo de Anima falsum cōuincitur. Longius. n. diffunditur odor, q̄ euaporatio fumida. Sed id sentit, q hæc sit causa, ut sentiatur odor, quæ ab calidis profluit, quo fit, ut calidis tēporibus, & locis flores maioris esse odoris pernoscantur. Sed Vt obiter adnectamus aliqd, Non ignorādū omnino, esse in Quercuū radicibus animal ad pniciem adeo potens, Vt supgressu tantum excidat Pedum cutis, intumescant'q; insigniter crura tota. Id uero etiānum mirabilius, Siqs mederi uelit, Manus itidem excoriantur. Quod si interimere adoriatur qspiam, pessimo infici odore, Item'q; odorari aliud nihil. Quod utiq; cunctanter apposuissem, ni ab authore graui relatum scirē Paulo Aeginita quinto ἰοξίκης πραγματείας. Nomen uero Animali δρύϊνος, ab loco, ubi uictitat fere.

¶ Grati animi exempla, Alexandri, Socratis, Furnii. Interim Archelai historia. Ingratitudinis fœda sugillatio. Actio ingrati Athenis contra Senecam. Hirundinē significare ingratum. Militis Macedonici historia. Cap. XXVIII.

Lexandrū Macedonē Ingentis spiritus terrarum principem legimus, inter alia haud parum multa, qbus eum natura, extra q̄ mortales alios, excoluerat, honestauerat'q;, Et Cælo quodā modo inseruerat, Virtutū, & laudis felici magnitudine, Idētidem magna sua gloria solitum prædicare, a nemine se unq̄ benignitate fuisse exupatum. Magnū id, & præclarum. Sed quod in participatū admittat, & alios. Verum itidem magnos, præcelsos, omniū capaces. Archelaus Rex, is, q in Solis deliqo, rerum naturæ ignarus, & pauore attonitus festinātius occludi Regiā impauit, & quod assolebat in magno plerunq; mœrore, Comam filio decuti iussit, Socratem impense rogauerat, ad se iret. At ille, seu per eam figuram, quæ in sermonibus erat ei perfamiliaris, seu animo serio, negare perexit, Eius beneficio futurum se auctiorem, Cui paria facere non quiret. Sed age aduocetur ad hoc decus rerum Italica Virtus. Furnius Vixit Augusti temporibus. Pater eius cum Antonio stipendia fecerat. ob id iure belli hostiliter Augusto erat offensior. Adiit imperatorem filius. Patris ab eo uitam deprecatur. ignoscit ille, tunc Furnius, hanc Vnam Cæsar habeo iniuriam tuam. effecisti, uiuerem, & morerer ingratus. ô festo plausu excipiendam uocem. ô præsignem animi sublimitatem.

effecisti inquit, uiuam, & moriar ingratus. Quod esse potest tam amplum gratitudinis indicium, quàm nulla ratione sibi satisfacere, & dantis beneficentiæ imparem se perpetuo fateri? At si æqua lance rem totam uoluerimus expendere, paucissimos eius notæ reperias. Etenim quotusquisque gratum agere nouit. Hic quia se uel Codro nobiliorem putat, aut congestas suspicit opes, & denique quod publicum ferè hominum est uitiū se, suáque miratur, amat, nec nouit perdere, quicquid contuleris, in solutum computat, bonum'que, si non & ultro deberi sibi opinetur, quod accipere sustinuerit. Aliū auiditas transuersum rapit, natum'que inde illud sæpe iactatum, nil esse iucundius, quàm capere. Sed & inuidia quandoque in Ingratitudinis album nos transcribit. malum certe uehemens, & importunum, quo in digytos mittimus, non quantum rationibus nostris ex amici largitate accessent, Sed num idem in alios, aut eo amplius contulerit. Gregarius miles inuitus facit, ut Coronam det ciuicam, quod in quadam oratione Cicero testatur, & se ab aliquo seruatum fateatur. non quia turpe sit, protectum in acie hostium manibus eripi, nam id accidere nisi forti uiro, & pugnanti comminus non potest, Sed onus beneficii reformidat, quod permagnum est, alieno debere, quod parenti. Quod si est Omnium Virtutum mater Gratitudo, quoniam ex huius profluat fontibus in Parentes pietas, in Patriā charitas, in Deos religio, inter homines amicitia, In educatores, & Magistros ueneratio, Certe colligendum, quod ad Atticum M. Tullius scribit, Ingratis omnia inesse uitia. nil tam inhumanum, tam ferum, tam immane, quàm committere, ut beneficio non dicam indignus, Sed uictus esse uideare. Hinc opinor factum, Vt natura ipsa ad id nos prouehente, Ingratos nemo non uel Vatiniano prosequatur odio, si'que facultas adsit, & patiatur ratio, primo quoque tempore ultum eat. Veluti sint tum beneficentiæ, tum Communes tenuiorum omnium hostes. Nec ferè alia ingrato irrogatur pœna. Crimen est passiuum quidem, & quo nullum frequentius, nusquam tamen punitur, Vbique improbatur. Odisse contenti ad Vltorem reiicimus Deum. In Declamantium scholis creberrima fuit Ingrati actio. In urbibus uero præterquam in Macedonia, si Senecæ credimus, nullibi. Nos tamen in latina historia obseruauimus, Athenis item aduersus ingratos actionem fuisse constitutam. Quod significat opinor, & Pollux Onomastici octauo. Sed curnā cum ingrato ex formula non agimus? ne quod beneficium est, incipiat esse creditum. Et ne Gratitudo honestissima res incipiat honestatis nomen amittere, necessitatis iugum subeundo. Alioqui & anguli omnes actionibus obstreperent eiusmodi. Pythagoras ablegandos, reiiciendos'que ingratos, ex Plutarchi interpretamento, symbolice monuisse uidetur, ubi præcipit, sub idem tectum non admittendas hirundines, quoniam ingrati, ac parum firmi symbolum auis ea credatur habere, nam & in Rhetoricis ad Herennium edocemur, amicitiæ minus firmæ similitudinem ab Hirundinibus duci oportere. Succurrit prius, quàm hinc digredimur, dignum, quod memoretur, ingratitudinis exemplum. Erat Macedonum Regi Philippo manu promptus miles, expertæ uirtutis multis sæpe bellis, sed quo se præclarius gessisset, eo frequentius à peritissimo duce, qui in tractandis militibus egregius esset artifex, ad prouocandam audaciam auctorabatur, frequenter etiam, ac insignite donatus. forte is ex naufragio exutus omnibus, uix etiamnum spiritum ducens errabat consilii inops. Eum conspicatus Macedo quidam benigne amplexatur. iubet bene sperare, semiuiuum in Villam suam perducit, fouet accurate. Lectulo cedit quoque, nec patitur quicquam frustra ab eo desyderari. postremo digredientem uiatico etiam instruit, summurmurantem identidem, non sentiar ingratus. parem rationem faciam, liceat modo mihi Imperatorem meum adire. Venit ille ad Philippum, miseriam suam exponit, Sed hospitis benignitatem reticet, nec satis. miserantem illum inducit impudenter quidem, sed militariter, donet sibi Macedonis cuiusdam agros. At is non alius erat, quàm ille ipse hospes. Qui tam inhumaniter, & ferè omnibus exutus, nil dissimulando, per epistolam facti seriem Philippo insinuat. excanduit is, nec ualens tam insignem sæuitiem decoquere improbissimo homini stigmata inuri iussit, restituto in integrum priore Domino.

¶ Virgarum apud ueteres usus eximius in sacris, & Vaticiniis. Pyrethi magi, & Pyrethia septa. Dinon, Locus. Diuinaculorum species. Qui Speculari, Capnomantes. Saliatores. Palmicum augurium. Vaticinia ex piscibus. De Myrica scitu digna. Item de Rhabdu-chis. Poemata

chis. Poemata uirgæ apta. An Virgas in Dracones potuerint Dæmones mutare. Quæ sit Acæna, item Sceptrum ostrea rhabdota, & arhabdota. Cap. XXIX.

Virgas in rebus diuinis eximii cuiusdam usus fuisse Veteribus, ex plerisq; conie ctare licet. Nam qui Persicos ritus diligentius animaduersos literis manda- a runt, Illorum Magos, qui sacrificiis præficiuntur, Carnes super myrto, & lau- ro positas tradunt subtilibus uirgis adurere, mox oleum lacte, melle'q; promi xtum conspergere, ac comprecari, fasciculos ex myrica pertenues manu tenẽ tes. Cappadocia Magos suos ingenti numero Pyrethos uocat, Sicut septa quædã Pyrethia, in quorum meditullio surrecta ara, ubi inextinctus seruetur ignis, fiant'q; itidem compreca tiones non sine myricinis Virgis. Sicuti in Scythia quoq;, ubi Vaticini traduntur plures, sa- lignis uirgis diuinatio concipitur, quas dissoluunt, ac separatim singulis humi constratis, ua ticinantur, interim uirgas prehendentes, componentes'q;. Nareesuero, quos esse Andro- gynos putat Herodotus, Tiliam scindentes trifariam, digytis'q; implicando, ac resoluendo præcinunt futura. Siquidem diuinatio, quæ malis iniungitur Dæmonibus, Vt aliud agentes hoc item subnotemus, foliorum intendit crepitaculis. pomorum dispicit semina. in sublime iactata bacilla suspectat. Cortices, Nomina, Imagines, Phialas, Specula, unde Specularios dici, apud quosdam comperi, & id genus alia mille scrupulosius obseruat Adeo ut Capno mantes quidam ex re ita dicti, tradantur ex fumi disiectione super aras futura captare, pro- pterea Papinius, Thurea nec supra uolitante altaria fumo, Atq; item Saliatores referantur a' nonnullis, Qui salientes oculos intuiti, odorantur præsagium. Meminit rei ipsius in Ama ryllide Theocritus, ἄλλεται ὀφθαλμός μοι ὁ δεξιός. Salit mihi dexter oculus, quãquam Plau tus in supercilio id obseruauit. dicitur uero Augurium id Palmicum, de quo Posidonius scri pserit, ab Oculi uibrata subsultatione, quæ res dicitur græce παλμὸν, Nam apud Galenũ, & Aeginitam Paulum medicinæ tertio, dicitur & καρδίας παλμός, idest Cordis tre- mor. Sed & Satyriasis a' Paulo eodem esse traditur αἰδοίων παλμος, idest Pudendorum sub- sultatio, Quæ Vasorum spermaticorum consequatur inflammationem. Id uero ni sedetur malum, in Vasorum eorundem mox præcipitatur περίον. Esse uero affectionem raram, Quæ & mulieribus contingat. Fuere in Lycia quoque, ex piscibus uaticinia qui captarent, eos Ichthyomantes uocant Græci. Ligneis obeliscis cum assis carnibus, pane quoq;, & ma za in aquam proiectis. Locum, in quo ista transfigantur, Dinon appellat Artemidorus Geo graphiæ decimo. Sed redeo ad diuerticulum. Apud Nicandri interpretem in Theriacis ita legimus, ad uerbum pene' tralata sententia. Apollo inquit, Vaticinos sanxit myrica præ- nuntiare mortalibus futura. propterea insignem fruticem hunc Nicander Mantin uocat, id- est Vatem. Quin & Magi item Scythæ myricino uaticinantur ligno. etenim in plerisq; locis Virga præsagiunt, quod in primo compositionis tertiæ Dion quoque confirmat. Sed & in Lesbo Apollo myricæ ramos tenet, qua ratione Myricæus quoque est cognominatus. Et Archæus prodit, quandoq; in Somnis uisum Deum illum myricæ ramo decorum. Et Me- trodorus rettulit, antiquissimam esse plantam myricam, nam Aegyptii in Iouis pompa co ronantur myrica, Sicuti apud Medos Magi. Porro' ad rationem Virgarum spectarit il- lud quoque, Recitatores Homerici Carminis Virgam solitos tenere, unde illis Rhabdu- chorum cognomen adhæsit, qua ex causa Virgæ apta Apuleius in floridis poemata ui- detur dixisse, quãquam & eodem nomine dicerentur, qui ludorum Spectatores composi- te reprimerent, Gymnicis enim ludis præficiebantur, quos uocabant Brabeutas, uel, ut Plato, Brabeos. Item Mastigonomi, & Rhabduchi. Fuerunt & suæ Lictoribus romanis uir gæ, nam & hi Rhabduchi sunt, quibus fores pulsarentur, quando Pompeius intraturus Po sidonii sapientiæ professione clari domum fores percuti de more ab lictore uetuit. Quod Plinius scribit, & antea Liuius significauerat, Et comprobat Papinius, Et multa pulsantur Limina uirga. Quidam præterea, quod in sanctis obseruatum literis adnotauimus, Virgas coloris uarii in Aquis recondebãt, quo' potum ducebantur Oues, Vt inibi salientibus arie- tibus, ex earum intuitu conciperent Oues uariantis lanitii fœtus. Sed euentus eiusmodi na- turalis quiuerit reddi ratio. At quid sit dicendum ibi, cum Aegyptios Magos Virgas uertis- se in Dracones, legimus? Hoc naturæ ratio nulla prorsum admiserit, Quoniam Corporea

materia Dæmonis non subiicitur potentiæ, quantum ad transmutationem ipsius ad formã, Quod tertio de Trinitate Augustinus docuit. Non est putandum inquit, istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hãc uisibilium rerum materiam, Sed soli Deo. Verum & ipsa dictare ratio uidetur, uam in Compositis ex materia, & forma, materia per se non fit, neque item forma, sed totum simul, immo'q; totum transmutatur in totum, ut ex toto aere fit totus ignis, quando aeris fit in ignem conuersio, sicuti in libro de generatione Auctor Aristoteles est. Effectus porro assimilis agenti est. Et iu eo præexistit saltem uirtute. Proinde ex materia, & forma conflatum naturali produci nequit, nisi ab itidem composito. Angelus uero forma est simplex, propterea solus Deus præstare hoc ipsum potest. Verum id non utiq; inficiabimur, potuisse Dæmonas, celeritate incredibili uirgis emotis, serpentes earum loco subiicere, uel aliunde allatos, uel agentis naturalis uirtute ibidem genitos, præsentium oculos perstringendo, quod præstigiatorum Acceptabula cõprobant. Adde quod abeuntibus sensibilibus phãtasmata remanent, & imaginatiões, sicuti. ii. de anima proditum ab Aristotele, scimus. & iude ex motu locali formarum sensibilium remanentium in Virtute phantastica cum humoribus, in quibus sunt, ut in subiecto, apparent aliqua, quæ non sunt. Quare in libro de somno, & uigilia, Idem inquit, Descendẽte plurimo sanguine ad principium sensitiuum, simul descendunt formæ in imaginatione couceptæ, atq; ita demum fit, ut quæ nõ sunt, uideantur, quemadmodum Somniantibus contingere, scimus omnes. Qua ratione possunt & Dæmones humores commouere interiorum, exteriorum'q; sensuum, atq; ita ad organa formas aliquas inducere, perinde ac extrinsecus occurrerent, non solum dormientibus nobis, Sed uigilantibus quoq;. Vt sic putemus aliqua extrinsecus uel esse, uel fieri. Quæ tamen nec sint, nec fiant. Qua ratioue puersa immundoq; spirituũ subtilitas, & infatigabilis fraus cludens spectatorum uisus, Virgas in Dracones deformatas potuit prætendere. Nam & dęmonum eorundem illusionibus seductæ mulieres quandoq; se cum Diana credunt nocturnis horis equitare. Potest ratio item afferri alia, inesse rebus corporeis per omnia elemẽta occultas quasdam seminarias rationes, Quibus cum data fuerit opportunitas temporis, & Casus, prorumpunt in species debitas suis modis, & finibus. Quamobrem Angeli, uel Dæmones dici non possunt, qui talia efficiant, Animalium creatores. Sicuti nec Agricolæ segetum, quamuis norint præbere quasdam uisibiles opportunitates, & causas, ut illæ nascantur. Cæterum quod isti faciunt uisibiliter, hoc ipsum Dæmones incognita nobis, aut inuisibili ratiõe. Solus uero Deus Creator est. Approbantur aliquo modo, quæ hactenus sunt prodita nobis, sententia doctissimi Interpretis Auicennæ, apud quem ita legimus, Excantationes naturaliter effectum non habent, nec uim omnino ullam demutandi hominis sanitatem in ægritudinem. Quod qui arbitrantur, ipsi semet excantare uidentur, Imaginatione corrupta. Vno tamen modo posse hoc euenire, fatendum est, si diuinæ cẽsuræ maiestas ita adnuat. Ego inquit, Deo fauente, nec sortilegum assis facio, nec incantaminibus pollẽtem, qui inuitum, nolentem'q; tollere digytum cogat. Quinimmo nemo unquam me adiit, qui ueneficio se circumuentum diceret, quem non absoluerim ab excantationis imaginatione. Cæterum posteaquam de Virgis multum, diu'q; scribimus, impingamus auctarii loco quippiam, Lenones iu Scenam prodibant amiculum gestantes floridum, & Virgam, quæ dicit Arescon. Erat & prioribus Acæna dicta Virga exagitandis bobus accommoda, sed et eodẽ modo metiendis agris instrumentum dicebatur pedum decẽ, ut scribit Apollonii interpres, ab Thessalis excogitatum, ex quo & Callimachus, ἀμφότεροι κέντροντε βοῶν, καὶ μέτρον ἀρούρης. Cum stimulum signat, dicitur etiam Bucentrum. Acæna agros metiri in Aegypto exorsus est primum Thessalus quidam, nomine ab re indito, quia cognoscentibus singulis agri sui modum, sublatæ sunt cædes. unde nũcupata Acæna quasi στερβοπε αὐλὰς τῦ καίνδι. Hinc & pelasgida uocauit Acænam Apollonius argonauticon tertio, ueluti ab Pelasgis compertam, idest Thessalis. Sceptrum uero ab uirgarum ratiõe haud ita dissitum est. Id signum ueteribus censebatur Imperii, siue regui, necnou Orationis, & Iustitiæ quoq;. proinde Agamemnoni late imperitanti datur, Sed & concionanti Telemacho, Verum etiam Achilli. Qui iniuria item affectus per Sceptrum, uelut Iustitiæ iurat symbolum, quãquam pro baculo etiam uili capitur quandoq; Sceptrum. Sicut in Odyssea apud Homerum, palàm fit. Aureum fuisse Apollinis Sceptrum, comminiscitur Iliados primo Poeta idem, quoniam Soli

sacrum

sacrum creditur metallum eiusmodi. Sicut Lunæ argentum. ex abundanti uero in uocabulo. r. habetur, ab σκήπτω, quod signat innitor. proinde σκῆπτον, ex doricæ linguæ proprietate legimus apud Pindarum. Illud Silentio minus prætereundum, ex Athenæi monumentis, Esse inter ostrea, quæ dicantur ῥαβδωτά, perinde ac dicamus Virgata. Alia item, quæ uocemus ἀῤῥάβδωτα, idest minime uirgata. meminit Aristoteles quoque, Sed ῥαβδωτά pectinatim diuisa interpretatur Theodorus.

¶ Philosophum uerum esse Dei amatorem. Philosophiam non contingere absq; mathesi, Sed huius item finem esse intelligibilium contemplationem. Mathematicæ unde dicant. Quid Dialectica apud Plat. Insuper de Geometria scitu digna. Philosophiæ laus. Quid Puluis eruditus, quid Abacus. Locus Persii declaratur. Capitulorum in Columnis partes. Stereobatæ quid. Alueolatus. Abax. Abacion. Cap. XXX.

PHilosophum uerum Aurelius Augustinus scribit, non temere haberi alium, quàm Dei amatorem, quia Sapientia Deus est, per quem facta sunt omnia, sicuti diuina auctoritas, ueritas'q; monstrauit. Sed diu antea Platonem sanxisse animaduertimus, Boni finem esse secũdum uirtutem uiuere. Quod illi demum cõtingat, Qui deum norit, & etiamnum imitetur. nec enim alia de causa quis dici beatus potest, Itaq; si ametur Deus, hoc esse uel exactissimum philosophandi genus. Pythagoras autem, & cum eo multi, qui illo duce purius excitasse mẽtem uidentur, amplissime astruxerunt, absq; mathematico quadriuio haud facile philosophiæ apicem cõtingi, nec posse uerum percipi. propterea qui illud neglectui habuerit, cogitare subinde debet, se philosophari haud recte, Quoniam Mathematicæ disciplinæ subsellia quædã sint, ac elementa, uel gradus, quibus conscendantur altiora. Eas uero sic appellatas Anatolius putat, quod cum cæteræ disciplinæ deprehendi, uel non docente aliquo, possint omnes, Mathematica sub nullius cognitionem ueniant, nisi præeunte aliquo, cuius solertia succidantur uepreta, uel exurantur, & superciliosa complanentur. Vnde & Mathematicum in anima, sicut Theoreticum nuncupat in moralibus Plutarchus. Equidem & M. Tullius Mathematicos in magna rerum obscuritate, recondita arte, multiplici'q;, ac subtili uersari scribit. Sunt qui ex Demõstrationum firmitate dici Mathematicas, opinentur. Cæterum initio Geometria præcipue, & Arithmetica in Mathematicarum album a' Pythagora sunt aduocatæ, quod ad omnem scientiam, omnem'q; disciplinam capescendam has cumprimis accommodas perspexisset. Hinc & illa festiua Vox socratici Aristippi profluxit, opinor, qui ex naufragio in Rhodiorum litus maris impetu, & Ventis assilientibus cum foret excussus, ac inibi mathematicas formulas esset intuitus, gaudio gestiens prosiluit, & bene sperare comites iussit, quoniam uestigia hominum noscitaret. Sed enim mathematica speculatio ad cogitationis acumẽ a' Platone suscepta est, quia surrigat animum, & ad rerum diuinarum intuitum aciem mentis exacuat. Quamobrem inquit Alcinous, nisi finis istius gratia mathesin expetere pexerimus, omnis nostra indagatio recasura in nihilum est nudior Leberide, ac Cinclo pauperior. Etenim ab iis, quæ sensui manifesta sunt, ad ea, in quæ sola mentis inenarrabilis celeritas, & diuina uis penetrare potest, assurgere decet. Nam mathematicas speculationes ueluti præludium quoddam ad diuinorum perpensionem statuere conuenit. Arithmetica quippe, ac Geometria, & qui eas colunt, essentiam ipsam uidere desyderant, ueruntamen circa illam somniare quodammodo uidentur, conferant quamuis ad id. Iccirco disciplinas eas, nec Scientias quidem esse appellandas putauit Plato. Dialecticam uero utiq;, quia ab Geometricis suppositionibus ad prima principia consurgit, & inde quàm Mathematica, efficacior est, nam circa diuina, æterna'q; uersatur. imò'q; præposita mathematicis ueluti arx quędam censetur, ac reliquorum custodia. Quod nequis forte miretur, quoniam hæc non præstet, quæ uulgo noscitatur Dialectica Scire conuenit, Metaphysicam facultatem, quam & primam philosophiam uocant Dialectices nomine a' Platone celebrari, Quæ Logica utatur, tanquã instrumento, hęc enim circa dictiones, conceptus, propositiones, syllogismos'q; uersatur. In cuius non esse consenescendum gyris, atque Mæandris, tanquam apud Sirenios scopulos, traditum est. Metaphysica uero, ut Plotinus inquit, de omnibus tractans non

opinione, sed scientia errore, qui circa sensibile accidit, uacans, intelligibili prorsus adhæret, circa'q; ipsum diligenter agit, falsò posthabito, nutriens animam in ipso Veritatis Campo. Sed ut ad Mathematicas redeam, Omnibus quidem, ueluti leuigatissimo, ac nitidissimo speculo, insunt, refulgent'q; Veritatis intelligibilium uestigia quædam, atq; idola. Verum Geometriæ adest hoc imprimis iusta Philonem, quæ initium est, & tanquam cæterarum metropolis. Hæc enim sensibilibus inhærentes, agglutinatos'q; auellit assidue, seducit'q; ad intelligibilem, æternam'q; naturam, Cuius contemplatio sit philosophiæ finis. Propterea Platonem scimus Eudoxo, Archytæ, Menæchmo'q; uertisse uitio, quod ad organa mechanica Solidi duplicationem auocare contenderent, quoniam sic Geometriæ bonum periret denuo ad sensum relabentis, nec asserentis, uendicantis'q; sibi æternas, incorporeas'q; substantias, In quibus cum sit Deus, perpetuo Deus est. Qua ratione concipiunt aliqui dictum a' Platone, Deum maxime γεωμετρεῖν hoc est Geometriæ intendere. Quanquam, super iis uaria pro ingeniorum captu excogitari queunt. nec enim erudite minus afferri etiã id potest. Nam sic Lycurgus quandoq; dicitur, Arithmeticam analogiam, ut Democraticam, & turbulẽtam e' Lacedæmone excussisse. Geometricam uero paucorum potentię moderatæ, ac Legitimo regno congruentem induxisse. Siquidem Arithmetice æquale numero distribuit. Geometria uero ratione, ac pro dignitate, nec omnia promiscet, Sed est bonorum, malorum'q; discretio insignis, Velut hanc itidem geometricam analogiam rebus adhibet optimus max. Deus, quam Iustitiam nuncupamus, & Nemesin, abs qua commonemur Iustum præstare æquale, non autem æquale iustum. Nãq; quam uendicant plerıq;, Aequalitas iniustitia uidetur maxima. Cæterum ut ad philosophiam quoq;, unde exorsi sumus, redeamus tanquam postliminio, Hæc est Virtus ea, quæ, ut Theophrastus inquit, nos in alienis locis probibet uideri peregrinos, uel necessariis amissis, amicorum inopes. Sed quãcũq; adierimus Ciuitatem, ea nos amplissime donat. Hæc adeo uitæ dux est, ac uitiorum expultrix, sicuti a' M. Tullio proditum nouimus. Vt si hanc, uel ex Conuiuiis exigendam censeas, amplius longe peccaris, quà'm si Lucernam restinxeris, hac siquidem sublata, Boni, ac moderati nihilo deteriores fient. At inscitia, & inconcinnitate cum Vino societatem ineuntibus, ne aureus quidem Palladis Lychnus gratum, decens'q; conuiuium præstiterit. Quo nomine præsignes multi in una hac quasi tabernaculum uitæ suæ collocarunt, ueluti plane' sit benefactorum omnium mater, ac benedictorum. Ex huius præcipue admiratione Alexis poeta mihi ita scripsisse uidetur. Athenienses maxime omnium ideo uideri laude dignos, quod reliquorum in Græcia leges, a' Liberis præstari alimenta parentibus cogant, Athenis uero non utiq; omnib⁹, Sed iis modo, qui Liberos artibus erudissent. Proinde nec ignobilis auctor Vitruui⁹ maximas parentibus gratias se testari scribit, qui illum ingenue educãdum, instituendum'q; censuissent. Sed & Architecto suo idem auctor, quod relatu condignũ est, præstare philosophiam scribit, ut animo sit magno, nec tamen Arrogans, sed potius facilis, æquus, fidelis'q; sine auaritia, quod est maximum. nullum enim opus citra fidẽ, castitatem'q; uere perfici posse. Ne item cupidior sit, nec munuscula captet, Sed cum grauitate dignitatẽ tueatur bonæ innixus famæ, hæc enim philosophia præscribit. Vt taceam inquit, rerum naturalium disertationem, quam Physiologiã nuncupant. Porro' ex iis, quæ hactenus de Geometriæ protulimus excellentia, latius iam, opinor, patet, quid ita de natura Deorum libro secundo Cicero Geometricum puluerem erudıti epitheto censuerit honestandum, in quo prisci Geometræ formulas delinearent, Sicut Arithmetices organum Abacus erat, Quam ab honore Pythagoræ Pythagoream appellabant mẽsam. ne in multiplicationibus, & partitionibus, & in podismis unquam fallerentur, excogitatam, descriptam'q;, quod eo gratius adnotauimus, ut Persii carmen fieret notius.

Nec qui abaco numeros, & secto in puluere metas
Scit risisse Vafer.

Est & in Columnarum capitulis, quæ puluinata cõformantur, Abacus, pars quædam, in qua & Volutæ sunt cum Lineis, quæ Catheti nuncupantur. Nam capituli portionem supremam uocant Cymatium, quod ipsum & proiecturas habet, quas dicunt Græci ἐκφορὰς. Sunt in eodem qui nominantur Puluinorum Balthei. Illud ex abundanti sit, quod adnotasse nil obfuerit, Parietes, qui subiiciuntur Columnis, & onera excipiunt, nuncupari Stereobatas, Quibus mox superponuntur Stylobatæ, super quos demum

disponi Columnas, artis est. Verum Stylobatæ ita exęquanť, uti habeant per medium adiectionem per Scamillos impares, nam si ad Libellam dirigantur, Alueolati oculo ostendentur. Abax uero, & Abacion inter coquinaria recensentur Vasa. Apud Cratinum legimus βαλάνων ἄβακα.. Sunt & Alcatorum instrumenta eodem nomine.

¶ Seruitutis malum. Qui dicerentur Stigmatiæ, ac Literati. Nicanor cur dictus Stigmatias. Equi Coppatiæ, & Samphoræ. Trasippion. Samii literati. Samæna quid. Cauterium, Encaustum, Grammatica pocula, Serui pileati, Coronati, Apolides, Insularii, Originarii, Ascriptitii. Caput XXXI.

ſ Eruitutem esse omnium malorum postremum, non modo bello, sed etiam morte fugiendum, ab celeberrimis auctoribus pronuntiatum est. Spinosa uita est, & multis obiicibus præpedita, quoniam, ut inquit Imperator, Libertas incomparabile pretium est. Contemptibilis quoq;. nam & iure ciuili Serui pro nullo habentur, nec caput habent. Immo uero etiā miserrima. Etenim quid miserius, aut infelicius, quam addici alicui, qui & Vitæ, & necis in te habeat potestatem, & siquid acquiras, Domino acquiras? Sed & uates nobilissimus libro Odyssææ septimo & decimo ita canit.

ἥμισυ γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα ζεὺς
ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Quibus dimidium ei Virtutis perire confirmat, quem seruilis obuallarit necessitas. Inde factum puto, seu premente ui, cum qua ne dii quidem, sicuti dicitur, pugnarint, siue educatione praua, seu utroq; potius, ut parte plurima Serui de prima malitiæ, ac Vafriciæ nota sint, & habeantur. Quod furciferi appellatio indicarit, & quia malis moribus homines, & lingua proterua, ab hoc fere genere Vernaculi nūcupantur. Hinc dira excogitata supplicia ad reprimendam æstuantis mali, & increscentis audaciæ uim proruptam, nimio plus crassantem, ac in domini perniciem subinde assultantem. Quæ cum materno lacte Vitiorum, ut sic loquar, segetem hausisse uideri potest, Hinc Stigmatiæ, siue Stigmatici appellati, quib⁹ ob insigne flagitium notis inurebatur Corpus, & frons imprimis, sicuti commeminit Seneca, unde inscriptos uultus nominat scitissime Plinius, & Thraciæ notæ in puerbiū adductæ q̄q̄ illis gentibus nobilitatis loco censeretur, ut auctor Herodotus est, prætulisse frontem notatam punctis, Quæ, quia literarum formam quandoq; ostentarent, non Stigmatiæ modo, quod Nonius est interpretatus, Sed & Literati quoq; ita inusti dicebantur. Nam quod Nicanor Alexandrinus grammaticus, ut proditur a' Græcis, festiue Stigmatias est cognominatus, non ex seruili fœditate natum, Sed quod anxie, solicite'q; lucubrationibus aliquot περὶ στιγμῆς conscripsisset, idest de punctis, siue distinctionibus, quibus utimur in scribendo. Morem uero literas inurendi etiam in equis agnoscere uideť Aristophanes, qui in nebulis Coppatiam inde Equum nominat, Cui inustum esset κ. Sicuti Samphoras, siue Sapphoras, quibus σ. Etenim σ. et ν, inusta uocabant σὰν. Coppa uero est numeri figura, compacta ex κ & σ. hoc modo ϟ. signat autem nonaginta. Etiam si Coppatiam quidam interpretati sunt quasi κόπτοντα, quod est ungula terram excauantem. Vero propius est ab insigni ita nuncupatum, quæ ratio etiam Bucephalos fecit. Qua in re obiter, & in transcursu illud adnotandum, fuisse Trisippion ueluti rotulam quandam publica nota, quæ candens malis equorum imprimebatur. Auctor uero Eustathius est, Iliados rhapsodia decima, elemētum Cappa quibusdam dici Coppa. Sicuti Sigma Dorienses dicunt σάν, Quod docuit Athenæus quoq;. Porro' ad inustę frontis notas allusit Plautinus Olympio, cum ait, Si hic literatus me sinat. Quin & Literatos Samios dici, in Babyloniis significari ab Aristophane, compertum nobis est, in quorum frontibus Athenienses, sicuti scribit etiam in Pericle Plutarchus, stigmata inussissent. Vnde iactatum uulgo, Samiis neminem esse Literatiorem, etiamsi hoc inde effluxisse malunt aliqui, quod in Samiorum Rep. Arist. scriptum reliquerit, Illos quandoq; a' Tyrannis oppressos, inopia Ciuium, Seruos quoq; ad publicam admisisse curam. Vel quia in Samo quatuor & XX literæ sint compertæ primum. Sunt qui Samænæ notam illis inustam uelint. Est uero Samæna nauigium dicrotum, hoc est bireme rotundum conca

uum, ac in uentris similitudinem formatum, ut mare percurrere, & celeriter cōuerti posset. Cuius auctor extiterit omnium primus Samiorum tyrannus Polycrates, unde etiam dici Samænam, interpretatur Plut. Alii Samæuam numisma intelligunt. Quoniam uero de Inustionibus agimus, Scire oportet, ferramentum, quo id fiat, ab re appellari Cauterium. Nam in Plut. moralibus lectum est, Cyrenæorum tyrannum Nicocratem post multa crudeliter, & nefarie perpetrata, portis quoq; custodes apposuisse, qui mortuos, dum efferrentur, gladiolis confoderent, & Cauteria admouerent, nequis per fraudem uiuus elaberetur. Hinc illud ex Septimii Florentis apologetico, Risimus inter ludicras Meridianorum crudelitates Mercurium mortuos cauterio examinantem. Sed & Cauterium dicitur, quo putridæ Carnes aduruntur, & ulcera, ex quo & Hieronymus, putridę carnes ferro curant, & Cauterio. Inde Cauteriata Conscientia Apostolo Paulo, ueluti Cauterio, siue Cautere ambusta. Scitu digna sunt obiter, quæ scribit Auicenna Cap. XXIX. fen quartæ primi. Cauterizatio inquit, perutile medicamētum est. iuuamentum in eo præcipuum, ne serpat uitium, quod corruptum est, ac in membro retentum, resoluit. Sanguinis fluctionem inhibet, oblæsas partes resouet leniter. Cauterium, si aureum fuerit, cēsetur præstantissimum. Cuius ratio est, Vtibi attestatur doctissimus Interpres, quoniam Aurum mitius urit, quin urēdo souet leniter insita uirtute. Vulnus, quod inde fit, celerius coit. Porro min⁹ terroris affert aurum, quàm candens ferrum. Demum sunt & sua Pictoribus Cauteria in ea pingendi ratione, quam uocant Encausticen. Latine Inustariam dicimus, coloribus inustis, & Ceris igne resolutis. Vnde factum uulgo, ut Librarium atramētum dicatur Encaustum. Cauterii eiusmodi commeminit Iureconsultus Martianus titulo de fundo instructo. Sed, ut ad Seruos redeam, Quos diximus appellari Literatos ab literis fronti inustis, sicuti Illiteratum, tacitum'q; consensum appellat eleganter Gellius, qui non sit propagatus ex decreto conscripto, aut lege. Eosdem & Cælatos quandoq; legimus appellatos. Grammatica pocula ex fontibus profluunt eisdē, Siquidem, ut scribit Athenæus, quæ literis forent insignia, sic nuncupabantur. Cuiusmodi illud, in cuius ambitu uerba legebantur hæc, Διὸς σωτῆρος, idest Iouis Seruatoris. Capuæ Grammaticum fuisse poculum legimus Dianæ sacrum, ex'q; Homericis concinnatum Carminibus. Apud Achæum tragicum Grammatici mentio poculi est. Seruis præterea apud Græcos Comam nutrire nefas habebatur. Dulocratiam sanxisse uidetur Caius Imperator, permissa passim Seruis licentia, Dominos, siquid uellent, accusandi. unde ingēs illata orbi terrarum calamitas. Pileatos Seruos Sabinus accipit, Quorum nomine uenditor nihil præstaret, quoniam emptores iam oculis perciperent, quod nam foret Mancipiorum genus. Sub coronis uenire dicebantur, qui in bello capti uenundabantur coronati. Insulares & Apolides ab Iureconsultis dicuntur uiles Serui, ac pessimi, sine Ciuitate, & in insulas deportati, & in publicum opus, aut in metallum dati. Cæterum, quia in naturali historia queri non cessat Plinius, Agrorum cultus, ad damnatas manus, & inscriptos recidisse uultus. Sciendum est, quod equidem adnotatu dignum mihi est uisum, In Canonicis decretis Seruos colendis agris destinatos nuncupari, tum Originarios, tum Ascriptitios. Sed Originarios dici proprie, Qui ex Ascriptitiis nati sunt in ipso solo, siue, fundo, ut Codice de Agris, & Censibus, Lege, Colonos. Libro XI, & Eiusmodi siue gleba, quam coluerunt, uendi nequeunt. Ascriptitii uero sunt, qui per XXX annos fuerunt in solo. Qui duobus modis fiunt, aut præscriptione, aut duplici confessione, per scripturam bis factā, in qua Domino fundi promiserint, se nunquam inde discessuros. hos etiam Partiarios quidam uocant. Seruos item Liberorum loco agris colendis adhibitos, Appianus docuit Ciuilium bellorum libro primo.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD CLARISSIMVM PHILOSOPHVM, ET MEDICVM, HIERONYMVM RVBRVM, PATAVINVM PRAEFATIO QVINTA.

Etus, quam tibi nusquam interpellatam pro uirili exhibuimus, obseruãtia exigere, immo, ut ἐμφατικώτερον dicam, efflagitare impẽsius est uisa, ne in miscella hoc genus pragmatia innominatum te omnino præterirem. Equidem, ne mentiar, iucunda mihi recordatio subit necessitudinis inter nos susceptæ, cum in Patria tua, ubi Animi, ingenii'que cultum sum indeptus, agerem. Mira me dulcedine perpetuo mores tui exactissimi, summa'que conditi suauitate peruinxerunt ita, Vt Spectrum & Animi, & blandissimæ Orationis tuæ infixum altius hæserit, Homericum illud de Nestore ingerens assidue, τοῦ δ᾽ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. Accedit Doctrina singularis, Lectio incredibilis, Ingenium subactissimum, exercitatio immensa, Græcę proprietatis æque, ac patrię pitia summe admirãda, Et qua expleri neque Animus, ardescit'que tuendo, Perspicax in pensitandis ægritudinibus prudentia, & diuinandi per certa tamen, ac nunquam fallentia magnopere naturæ indicia, donum præcellens. Quo nosti τά τε ὄντα τά τ᾽ ἐσσόμενα, πρό τ᾽ ἐόντα. Legitimi prorsum ista sunt Medici, De quo dictitari, ac recini identidem illud possit Elogium, ἰατρὸς ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. Hæc demũ omnia, nõ me, Qui sum σκιᾶς ὄναρ, ut ille ait, Sed in humanis rebus eminentissimum quęque sic in tui nominis amorem, ac Venerationem dulcissime proliciunt, Vt nil æque gratum sibi opinentur, quam tua perfrui familiaritate, atque interim affluentissimis Sapientiæ tuæ aquis rigari. Agnosce cęlestem animi tui fœcunditatem, Excogitasti, præter ista, quæ immensa sunt, & rationem aliam, qua uel potentius tibi homines conciliare non desinis. Mira effulget in te Liberalitas, mirum impertiendi omnibus, Quæ adsunt tibi, studium, nec supellectili quidem Librorũ pretiosissimæ parcendo. Quæ sane' rara Auis est. Alia nunc mitto uolens, Quàm munifice mihi haud ita pridem Paulum Aeginitam pudore quodam, rustico pene', expetenti commodo dedisti? immo neque hac contentus fini, Galenum adiecisti. Quàm alte putas mihi infixa hæc? Explicari facile haud potest, quàm me transuersum rapiat tua hæc diuina Virtus, eo quidem exosculanda magis, quod à plerisque, ne dicam omnibus, Libri hoc genus in sanctaria intruduntur, immo contumulantur, quid enim aliud sunt, quàm βιβλιοτάφοι, Sed liuore sordidi, tantum'que non felicitatem omnibus inuidentes. Quamobrem ita me tibi deuinctum putes, uelim, ut qui maxime. Sed & mea omnia, etiamsi psyrica, & uelut Quisquilias, tibi, & tuis omnibus expositissima, experiare tantum, Me haud fuisse mentitum, dices. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI QVINTVS.

Regibus olim Vrbes fuisse obnoxias. Pœmanor, & Pœmanorium quid. Rex cuiusmodi esse debeat, uel Princeps, aut Magistratus. Cic. nodus explicatur. Anax cur dicatur Rex. Anactoria miletus cur. Diopos quid, & Adiopos. Caput primum.

NITIO Rerum, memoriæ proditum est, Vrbes græcas Regio imperio, quod tum sanctissimum existimabatur, fuisse subiectas. Sed nõ ut apud barbararum gentium plerasque, crassatione tyrannica, Verum iusta legum scita, ut inquit Dionysius, et patrium morem. Erat'que omniũ clarissimus, Qui iustissimus, legum'que studiosissimus. Neque enim huius maiestatis fastigium popularis dabat ambitio, Sed spectata iter bonos moderatio. Quod Homerus quoque significat, Cum ius dicentes, & fas constituentes Reges uocat. Vlyssem uero, Vt mitissimum patrem, fuisse scribit. Sed Plato item homerico more Regem Pastorem uocat, nam & apud Aeschylum composito nomine Pœmanor dicitur, sicuti & subiectus Grex, Pœmanorium. Quin Ciuilem potius Virum Plato nuncupat, quam Regem.

Innuens nimirum, adeo humanum, ac mitem, si fieri posset, esse debere, Vt inter Ciues uideatur esse conciuis, ut ita dicam, Prudentia, Iustitia, Cura potius, quàm alio quouis excessu superior. Brutis siquidem, non ratione pollentibus hominem natura prælatum intelligimus, sicuti scite admodum colligit Gregorius, Quia ita dicatur Geneseos nono, Terror uester, ac tremor sit super cūcta animalia terræ, & super omnes Volucres cæli cum uniuersis, quę mouentur in terra. Omnes pisces maris manui uestræ traditi sunt. Præter naturæ rationem effertur quippe, ac tumescit, Qui sibi aduersus æqualem deposcit Imperium. Proinde inquit, Antiqui Patres non Reges hominum, Sed pecorum fuisse Pastores memorantur. Homines quidem uniuersos æquales produxit natura, Sed pro meritorum ratiōe Alios aliis iusta utiq; Dei dispensatio, sed occulta præponit. Vt humana formidine peccare metuāt, qui diuino minus exterrentur iudicio. Verum timoris huius nomine inflari haud quaquam addecet. In quo non propria est affectanda gloria, Sed Subditorum quærenda Iustitia. Certe maiorum hæc consuetudo fuit, ut Sacerdos Rex esset, ac Pontifex, nam Regibus expiandæ cædis munus incubuisse, ex historia scimus. Cæsari inquit elegantissime Seneca, Cui omnia licent, propter hoc ipsum multa non licent. Omnium domos illius uigilia defendit. Omnium Otium illius labor. Omnium delicias illius industria. Omnium Vacationem illius occupatio. Ex quo se Cæsar Orbi terrarum dedicauit, sibi eripuit, & Syderū modo, Quę irrequieta semper cursus suos explicant, nunquam illi licet nec subsistere, nec quicquam suum facere. Quin hoc ipsum est, quod obscurius significat M. Tullius in Epistolis ad Q. fratrem, Sic te inquit, ita uiuentem intuebuntur Græci, Vt Quēdam Ex Annalium memoria, aut etiam Cælo diuinum hominem delapsum putent. Porro' Xenophon ille, Cuius aureum flumen quibusdam scabris, & turbulētis obiicibus retardare Cicero dicitur, Cyrum suum, ut sanctitatis antiquæ typum, & exemplar examinatissimum effinxit, neq; enim ille talis fuit, sicuti Platoni credimus, id ipsum in legibus statuenti, a' M. demum Tullio cōfirmatum in Epistola ad Q. Fratrem didascalica. Sed singularis facūdiæ philosophus effigiem quandam Iusti imperii conceperat animo, & eminētissimi principis, quæ summam grauitatem cum singulari comitate coniungeret, hanc ille sub persona Persici Regis exprimendam potissimum censuit. adeo'q; scopum attigisse uisus est, aut Scopi Vmbilicū uerius, Vt Aphricanum Scipionem, quāquam spolio ex tertia orbis parte rapto, celeberrimum, non temere legamus eum librum de manibus ponere solitum. Neque enim uulgaris, aut exculcatæ Virtutis est, Aliis bene imperare, siue id imperium perpetuum sit, siue certis circunscriptum annorum curriculis. Proinde dictum ab Aristotele est ex Biantis sententia, Magistratus Virum ostendit, eo quidem impensius, quia alienum bonum Iustitia est, Virtutum sola. Sic ad alium, & in communi Magistratus geritur, de quo quidem uberius primo de rep. a' Platone disseritur. Eius uis est, ut præsit, præscribat'q;, quæ recta, & Vtilia, & coniuncta cum legib⁹. Vt enim populo præsunt Magistratus. Ita Magistratib⁹ leges. Vere'q; dici potest, Magistratum legem esse loquentem. Legem uero mutum esse Magistratum. Lex porrò simul cum mente diuina orta creditur. Itaq; uera Lex, & princeps, apta ad iubendum, uetandum'q; ratio est recta summi Dei, Sicut doctissime a' M. Tullio colligitur. Facilitas uero, & humanitas Principis, ac Magistratus præcipuę sunt Virtutes, Itaq; Macedonum Regem Philippum rerum gestarum gloria longe post a' filio relictum, legimus, facilitate autem, humanitate'q; adeo antecessisse, ut alter semper magnus, Alter sæpe turpissimus deprehendatur. In romana historia aduertimus Tribunitiæ domus fores nō interdiu, nō item noctu solitas occludi, ceu plane' portus quidam, ac refugium celebre, quo indigentibus semper, & facile pateret aditus. Istuc ipsum si præsides Viri uniuersim præstent, saluberrima quædam dubio procul consurget administratio. Nam & in septem Sapientum Conuiuio præcipua dignum laude putat Solon tum Regem, tum Tyrannum, si ex monarchico principatu Democratiam Ciuibus suis comparent. At Bias eum uere Principem opinatur, Qui Patriis legibus, institutis'q; subiecerit se primus. Beatum esse Regem censuit Thales, cui datum foret consenescere, immori'q;, natura 'ad id ducente. Anacharsis uero adiecit, Si solus fuerit prudens. Sed resipit tyrannicum omnino Spiritum, quod a' Cleobulo prolatum est. Si inquit, nemini assistētium satis fidat, Præsignem pietate Principem facit, ac perinde felicem. Pittaci scitu digna sententia, Si inquit, non illum timeant Ciues, Sed illi. Cæterum Chilonis magnope

nis magnopere attendendum Oraculum, quo pronuntiatur, summa omnia, & immortalia Principi legitimo esse concipienda. Et rectissime profecto. Quippe Iustitia Legis utiq; finis est, Lex uero Principis opus. Princeps imago Dei est, uniuersa dispensantis, gubernatis'q;. non Phidiæ industriam requirens, non Polycleti, non Myronis, Sed ipsum semet in Dei similitudinem effingens, Virtutis opera simulacrum expingens, conformans'q; omnium plane decentissimum, & aspectu iucundissimum, ac Deo maxime conueniens. At qui Vocis horrore, aspectus truculentia, morum difficultate, ac solitudine Principatus tumorem austeritatem'q; exprimunt, nil sane ab Colossis distare animaduertuntur, Qui extrinsecus heroicam aliquam, aut diuinam præferentes speciem, intus terram habent, aut saxa, uel plumbum quoque. Nisi quod hoc genus Statuæ ponderibus libratę rectitudinem seruant immobilem, nec quoquam proclinantur, adnuunt'ue. At imperitus Princeps fluctuat sæpe, quatitur'q;, ac circumagitur. Addecet Imperantem profecto esse ueluti Regulam, aut Canona, Qui ad rectitudinem cōpositus, & nullo flexu uitiatus, Cætera appositus, coaptatus'q; dirigit, ac similia reddit sibi. Consimili item ratione Præsidem oportet seipsum prius componentem, ac imperium intus ordinantem, sic concinnatis moribus, Ciues sibi reddere persimiles, neq; enim succidentis est, lapsitantis'q; alios dirigere, aut insclentis edocere, aut inculti ornare, uel exordinati ordinare, uel imperare, qui obedire nesciat. Cæterum plerique ex inscitia primum, atque præcipuum Principis opinantur bonum, nemini subesse. Et Persarum Rex omnes præter Vxorem, quam imprimis pro imperio coercere oportuit, Seruos arbitrabatur. At inferat aliquis, Quis igitur Imperantem compressurus imperio est? Lex nempe mortalium, immortalium'q; Regina omnium, ut Pindarus inquit, nec ea libris omnino, aut comprehensa tabulis, Sed animata intus ratio, cohabitans perpetuo, ac in statione parata, nec animam ducatus destituens inopem. Persarum Regi, sicuti accepimus, præsto' erat ex intimis Vnus aliquis, huic destinatus muneri, Qui mane consurgentem ita commoneret, ἀνάστα ὦ βασιλεῦ, καὶ φρόντιζε πραγμάτων, ὧν σὲ φροντίζειν ὁ μεσορομάσδης ἠθέλησε. Consurge Rex, & obi negotia, quæ te obire, uoluit Mesoromasdes. At solers Imperator intus habet hæc, & huiusmodi pleráque dictantem. Inde fit, Vt refelli magnopere dignus uideatur Anaxarchus, Qui, ut Arrianus prodit, Consolaturus Alexandrum Vino, & Iræ, consultoribus pessimis succumbentem, Per febrem, ut uidet, somnians ipse, uel morbo arreptus phrenitidos Hippocratis uinculo destinandus, An tu Alexander Sapientes inqt ueteres ignoras, ideo assidentem Ioui Iustitiam fecisse, Vt quicquid ab Ioue decretum, sancitum'q; foret, id iure factum uideretur? Ita magni acta, & gesta Regis primum quidem ab ipso Rege, deinde ab aliis iusta censenda sunt. Sed mea utique sententia, si approbentur ista, ut ab Sapiente, ac uere prorsum enuntiata, bone Deus, quantum inde erumpet malorum? qui Calamitatum laxabitur sinus? Documento sit is ipse Alexander, Quem ita philosophi præcepto imbutum proditur memoriæ, ad id uesaniæ productum, ut iam diuinos sibi deposceret honores, nec satis, Nam, ueluti bellatorem Fortunæ flatibus nimio plus elatum mortalis naturæ dispuderet, non Philippo iam se natum, Sed Ammone potius, credi uolebat. Quid illa Vestis mutatio, & in Persicos mores degener transitus? quantum hic turpitudinis, quam fœda maiestatis sugillatio? Quæ uero Macedonum indignatio? Cæterum quid ita insinuas Anaxarche, assidere Ioui Iustitiam? immo uero, si coniectatio me non fallit, non assidet Iustitia Ioui, Sed ipse Iustitia est, ac fas ipsum, & legum uetustissimus omnium, ac perfectissimus. Ita certe ueteres prædicant, edocent'q;, absque Iustitia ne ipsum quidem Iouem recte posse imperare. Ea uero iuxta Hesiodum incorrupta Virgo est, pudoris, ac castitatis, Vtilium'q; contubernalis. Proinde Reges item αἰδοίους, idest Castos, Venerabiles'q; nuncupare Poetæ solent. Hinc ergo colligendum, Regiam facultatem esse sublimem, præcelsam, multis Virtutibus circunseptam, constipatam'q;, curis innumeris anxiam, & omnino uitam censeri laboriosissimam, si incumbentem oneris magnitudinem recte metiaris, geras'q; pro ratione, ac dignitate. Proinde Seleucum dicere solitum scimus, Si satis norint homines, quam operosum, quam'q; molestum, uel modo tantarum rerum adeo numerosas epistolas aut scribere, aut legere, diadema proiectum neminem excepturum. Quin & Philippus in regione speciosa castrametaturus cum audisset,

ſuturam ibi iumentis pabuli inopiam, ô Hercules inquit, cuiusnam modi Vita eſt noſtra, Si ad Aſellorum occaſionem uiuẽdum nobis eſt? Certe Anax ueteribus Rex dicebatur, quod Plutarchus tradit, & repetit Euſtathi⁹, quia Anacos dicitur Medela, quod illis Subditorum cura incumbat. Dioſcuros autem, ideſt Caſtorem, Pollucem'q; ab nauigãtium cura primos omnium ita inuenio nuncupatos. ineſt utiq; uocabulo diuinum quiddam. proinde excellentiam complectimur eo, quod Euripides itẽ ſignificat. ἄναξ, θεὰς γὰρ δεσπότας καλεῖν χρεών. Eſt proprium quoque nomen Anax, Sic enim Cæli, ac terræ nuncupatur filius, de quo Miletus dicitur Anactoria. Inuenio item Reges, ſiue Duces recte Diopos nuncupari, quod cõmonſtrat Aeſchylus, Sicut Adiopi uocant', q Principe carent. inflectitur uerbum ab διέπω, quod eſt ordino. Aelius Dionyſius Diopon accipit τὸν ναυφύλακα, ideſt nauis inſpectorem, cuſtodem'ue, ἀπὸ τοῦ ὀπτῶ, τὸ βλέπω. Porro' apud Veteres, Qui rerum moderamina ſuſcepiſſent, iidem & Auguriorum erant non imperiti. Vt enim ſapere, Sic & diuinare regium cenſebatur. Diopos etiam Epiplus dicitur, ideſt ἐπίπλους.

¶ Regum reuerens in Oriẽte cultus. De Indicorum Regum luxu, ac tumore. Item Perſarum. Grypos cur ament Perſæ. Item quem intelligamus Pyrphorum. Cap. II.

Egium ergo nomen ſanctum ubiq;, ſed in Oriente Venerationis præcipuæ. Regum ibi maieſtas eximia, confluentibus ad nomen barbaris. Quem'q; ſecundis rebus reuerentię cultum exhibuere, Vel in aduerſis præſtant conſtantiſſime. Quo factum animaduertimus, Vt inani tumore, ac nimia inſoleſcentes felicitate pleriq; totis, ut aiunt, cuneis in multam proueherentur abſurditatem, ſibi'q; uendicarent, Quæ humanæ imbecillitatis oblitos facile coarguerent. Indici Regis Luxuriam, quam tamen Barbari magnificentiam interpretantur, Gentium reliquarum Vitia facile tranſcẽdere, hinc perſpici poteſt. Siquidem ubi uiſendum ſe publice præbet, apparent argenteis thuribulis miniſtri perplures conſpicui. Iter uniuerſum, quo uectatur, Odoribus uaporatur. Ipſe aurea geſtatur lectica, margaritis hinc inde propendentibus. Amictus auro interlucet, ac purpura. Lecticam obmuniũt Corporis cuſtodes, E' ramis cantillantibus auiculis, quas ita de more imbuunt, ut inter ſeria inſtrepant cantu. Regiam auratæ ſuffulciunt Columnæ, auro uite cælata obambiẽte. Inter hæc Auium, quibus præcipue oblectantur, argenteæ nitent effigies. Regia nulla non hora uolentibus pateſcit. Vbi Capitis curæ, ac ornamento incumbit, Tunc admittuntur Legationes, & redduntur populis iura. Odoribus perfluunt liti pedes. Siquando in uenationem prodire collibuit, Feræ Leporariis occluſæ inter pellicum Vota, & cantus tranſfixæ conficiuntur. hic illis non contemnendus Labor. Si longior incumbat expeditio, Curru uectantur, Quem inſtrati auro Elephantes ducant. aſſectantibus agminatim Pellicum Lecticis. Subſequitur & Regina, ſed ſeorſum, nec minore luxu. Vbi ſomni tempus appetit, Regem uino grauem, dormitantem'q; cubiculo inferunt Pellices, noctium Diis patrio ritu aduocatis cum cantu. Iam uero quid ſuperbam Perſarum Regum molliciem memorem? Adoratio his erat peculiare bonum. citra hãc non facile ad Regem patebat aditus. Illum quinimmo uidiſſe quãdoq;, auguſtiſſimum cenſebat'. Quoniam is ſub maieſtatis ſpecie ſemper fere' latet. At magnus Ageſilaus, quod Xenophõ ſcribit, Vt ſemper ſpectaretur, gaudio exiliebat, cum turpiter agenti tenebras conuenire, arbitraret'. At honeſtæ uitæ lucem longe plus ornamenti afferre. Porro' Perſarum Regibus illa maxima incumbit cura, Vt terrarum orbem, maria'q; depopulentur omnia, præſuaues dũ uenantur potus, gliſceras, adipatas'q; dum conquirunt dapes. Mox uero diſtenti ſic, & ado bruti, mirum eſt, quo ſtudio moliantur ſoporẽ. Vni plures adſunt Vxores. Per uices Regẽ adire, mos illis eſt. Cultus Regis luxuria præcipue erat inſignis. Purpureæ tunicæ medium albo intexebatur. Palla uero picturata erat, Aureis accipitribus uelut roſtris mutuo ſe petentibus. Zona ſuccingebatur aurea, ſed muliebriter, ab ea propendebat Acinacis, Vagina gẽmata. Capitis inſigne a' Perſis nũcupari Cidarin, animaduerto. ambit id cerulei coloris faſcia, albo intermicante, & Pontifex tamen, inquit Hierony. Cidarin habet, & nomen Dei geſtat in fronte. Currum aſſectabantur armatorum decem millia, haſtis argento coruſcantibus, Spiculis etiam auro præfixis. Siquando mouenda forent Caſtra, Super Regis

tabernaculum

tabernaculum, quod Augustale dicimus, conspicua omnibus promicabat Solis imaguncula, Crystalli inclusa globo. Cum progredi cœpisset agmen, Ignis, quem ipsi sacrum, æternum'que uocabant, argeteis altaribus præferebatur. Sicuti apud Græcos inroborauerat mos, Vt in prima staret acie Vates laureos gestans ramos, & corollas, quem uocabant Pyrphorum, Cuius meminit Pollux, & in Sudę monumentis relatum inuenies, quoniam lampada item præferret. Eum iure belli uiolasse, summum habebatur scelus. Est eo item nomine instrumentum prunis ferendis destinatum, quod etiam Pyranon uocant. Ignem sacrum insequebantur Magi, Magos trecenti sexaginta quinque Iuuenes puniceis uelati amiculis. ii tot erant, quot in anno dies. Mox erat Ioui sacer currus, quem albi traherēt Equi. post quos insigni magnitudine uisebatur Equus Solis, sic enim dicebat, Equorum moderatores aureis uirgis ornati, albis item Vestibus uisendos se præstabant. Aderant post Vehicula auro cælata, & argento. Insequebantur, quos Persæ Immortales uocant, decem millium numero. ante omnes barbaros hi luxu prædiuite honestabantur. Torquibus inter eos aureis exculti quidam incedebant. Auro distincta Vestis decorabat alios, tunicis manicatis quidem, sed gemmarum specie ornatissimis. Ab iis constituebantur, quos Regis cognatos uocabant, quindecim millium numero. fœminas diceres, ita ornamentorum luxu, ac deliciis diffluebant, Doryphoroe uocabantur, ueluti Satellites. Regis Currum anteibant regio insignes cultu. Currus latera Deorum simulacris erant decora, Auro, argento'que conflatis. Iugum gemmis collucebat. eminebant ex eo Simulacra duo aurea, Cubiti mensura, interiacente expansis alis Aquila, materiæ eiusdem. Cyrum Persarum Regem grypum fuisse memorāt idest adunco naso. proinde in Ciuilium præceptorum ratione Plutarchus, & alibi, eo habitu homines Persis mire gratos fuisse scribit. Nam & Agrestes Boues Epigrypos esse dicūt Græci, idest rictu leuiter adunco.

¶ Proditorum fœda taxatio per exempla decurrens historica. Cilicum prauitas. Quid Cilicismus, Isangelia, Epangelia. Scapha, σκαφώρη, Scaphalos. Caput III.

PRoditori nil unquam fidum esse debere, pronuntiatum historica grauitate à T. Liuio est. Id & exemplis aliquot exploratius fit. Cilliconta quendam legimus, Prienēsibus patriam prodidisse Miletum, Id nobilissimo cuiq; non modo odiosum, sed & tenuioris fortunæ hominibus. Fuit Lanius quidam Theagenes nomine, Syrius. Adierat Cillicon Carnes empturus, At dissimulato Theagenes odio, Vt qui toto animo illi satisfactum cuperet, Carnium portionem porrigit, tanquam, quod superflueret, abscissurus. Illo autem manum proferente, Elatam copida Lanius impegit, resecta'que manu, addidit generosius dictum, hac inquiens abhinc Ciuitatem prodes nullam. Sunt ex Græcis, qui Cilliconta istum ita cognominatum putent, quia Cilicum prauitas, & sæuitia infametur passim, quando Achæus illi proprium fuerit nomen, addunt fuisse Meropis filium. Certe historicus Theopompus per uinolentiam editam cædem Cilicismum uocauit. Copis autem, sicui forte scrupulum iniicit Verbum latinis auribus haud ita frequens, hic esse uidetur Lanii culter. Q. tamen Curtius Copidas interpretatur recuruos gladios, quadam falcis imagine. Inter instrumenta sacrificalia Pollux Sphagidas enumerat, & Copidas. Porro circumfertur ad hanc maxime rem faciens bracteatum Antigoni dictum, Qui Proditores tantisper, dum produnt, amare, ubi prodidissent, odisse dictitabat. At Cæsar in Thracem quendam Proditionem sibi placere, inquit, Proditorem minime. Plutarchus scribit. Rhimotalcem Thracum Regem, Qui ab Antonio ad Augustum transierat, solitum illi inter pocula societatem petulantius exprobrare. Id cum ægre ferret Augustus, propinans ex accumbentibus cuidam, Ego inquit, προδοσίαν φιλῶ, προδότας δ' οὐκ ἐπαινῶ. Proditionem quidem amo, Sed proditorem non laudo. Lasthenes, qui Philippo Olynthum prodidit, querebatur, se ab illius amicis, Vt Proditorem infamari. Ei Philippus Macedones inquit, natura rusticiores sunt, ac rudes, & Scapham dicunt Scapham. Est autem nauiculæ nomen Scapha. At σκαφώρη Vulpes est. Scaphalos uero dicitur ἀντλητήρ, idest Haustor. Adnotandum uero illud scitu hercle dignum, Isangeliam, idest εἰσαγγελίαν dici accusatio

nem, iudicium'q;, quod in proditores intenditur, uel omnino læsæ maiestatis reos, Quorum crimina Legibus non continentur, unde & περὶ ἀγράφων δημοσίων ἀδικημάτων dicebatur Isangelia. Quam tamen sanciebat Isangeltica Lex. Agebantur uero hæc uel in Senatu, uel in Concione. Isangeliæ meminit Demosthenes quoq;. Epangelia uero dicitur, cum quis ac cusatur, quod præter leges concionetur, aut remp. capessat. Obiter item sciendum, fuisse Agraphii crimen, ubi quis ex tabulis publicis ante persolutionem suum expunxisset nomẽ. quam rem Demosthenes significat, & Docent præterea plures. Alogii crimẽ est, cum ratio nem quispiam reddere neglexerit in magistratu gestorum.

¶ Canterii notio multiplex. Compluuiatæ Vites. Pedatæ, seu Characatæ. qd Charax, & quid Tradux. Senecæ locus illustratur. Canterino ritu somniare, quid. Cap. IIII.

Canterium Varro scribit de re rustica libro secundo, equum dici, cui exempti testes sint. inde appellatum, quod semine careat. Idipsum fere Pomp. Festus comprobat. Sũt qui opinentur, Vocabuli etymon inde trahi, qa Cauterio de- testari mos esset, per unius demutationem elementi. Ab Equi porro similitu dine Canterios item dici uolunt, quibus subiectis, materiarii fabri runcinis, idest serris maioribus arborum moles secant. Eos impolitior sermo, & rusticiot Caballetos uocat, Sicuti Runcinos minores equos, ex runcinarum, ut putant, origine. Nam Plauto de runcinare uerbum positum pro dissecare, dissipare'q;. Quãquam non me fallit, quibusdam id amplius arridere, Vt sit Runcina leuigandis lignis instrumentum accommodum, quod Vulgus simplex Planulam dicat. Est & in Vitibus Canterius, Iugum simplex, cum deposi- tis hastilibus, ut Columella scribit, adnectuntur singulæ per transuersum perticæ in unam ordinis partem. Id fere Plinius quoq; prodit, Sed amplius Compluuiatas dicit Vites, Vbi Iugum est quadruplex, ab Cauis ædium compluuiis similitudine ducta, atque item nomi- ne. Nam pedatas intelligimus adminiculo fultas. Si uero breuiores palmites sarmento iun- guntur inter se funium modo, ex hoc arcus funeta dicuntur. Pedatas etiam Characatas ap- pellamus, quia Charax græce pedamentum est, siue Ridica. Rusticum quoq; uulgus Cha- racios uocat pedamenta uetera. Traducem uerò nominãt Galli, cum diuersarum arborum obuii palmites alligãtur uno conciliati uirgultorum comitatu, aut cum in uiduam arborem transilem faciunt. Ex hac uero rusticarum rerum ratiõe Animarum traducem uocari a Ter tulliano Apollinari nouimus, Vt sicut Corpus ex corpore, Ita Anima nascatur ex anima, & simili cum brutis animantibus modo subsistat. Canteriolos in Cepinis, idest Ceparum sationibus apud Columellam inuenies forma deminuta pro munimentis quibusdam Ce- parum, ne Thalli earum uentis prosternantur. sicuti in Rapinis etiam Canterios, cum ope- riuntur Rapæ, ut a pruinis semina defendantur. Canterios item in Architecturæ ratiõe no- minat Vitruuius libro quarto, Vnde Canteriatum tectum, sicut Asserulatum quoq; dictum inuenimus, nam quaternata harula aliud est. Vulgus quoque crassiores, & robustiores ra- mos Cãterios solet dicere, nil deluxato admodum Verbo. Ridicula est enarratio cuiusdam Plautini Interpretis, qui claritate maxima caligans, Canterium apud Senecam libro Epi- stolarum XIII. pro Vehiculo accipit, Vbi ait Seneca, Canterio uehebatur, hippoperis qui- dem impositis, ut secum utilia portaret. Cum paulo post se ipsum interpretetur Seneca. O quantum inquit, erat seculi decus. Catonem uno Caballo esse contentum, & ne toto qui- dem. partem enim sarcinæ ab utroque latere dependentes occupabãt. Gallicos Canterios, ut uiliores, agnoscere uidetur Plautus, quando in Aulularia ita scribit. Ego faxim, Muli pre tio q superant Equos, siẽt uiliores Gallicis Canteriis. Cruciãtem Canterium Ausonius item dicit, quem Tortorem uulgus appellat, Et Nonius interpretatur. Cæterum illud lõge remo tius, & ex intimo Literarum penu ab ingeniosis erutum, In quo enarrando non scioli qui- dam, aut Elementarii, quod ferendum foret, Sed Classicus, & primi nominis Candidatus longe fallitur, & apinas nescio quas, & tricas imprudẽter effundit, in Plautinis ergo thesau ris ita positum est. Certe hæc mulier Canterino ritu astãs somniat. Adagium hoc recõditũ ab doctissimo Comico in mulierem concinnatum est, quæ ẽt si astare, uigilare, recte'q; sensi bus uti uidebat, tñ, qa Nęnias quasdã siculis gerris uaniores effutiebat, ut Menęchmo uide- bat, somniare,

batur, somniare, ac dormitare eam dicit equino ritu. notissimum quippe, dormire equos stantes. At Somniare eos, locupletissimum testem habemus Aristotelem, sic de Animalium historiis libro quarto scribentē. ἔτι δ᾽ ἐνυπνιάζειν φαίνονται οὐ μόνον ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ἵπποι, καὶ κύνες, καὶ βόες, ἔτι δὲ πρόβατα, καὶ αἶγες, idest Somniant etiam manifesto non homines solum, Sed etiam Equi, Canes, & Boues, quin etiam Oues, & Capræ. Cæterum Apuleianus enarrator non ab Canterio Canterinum deflexit, Sed ab Cantharo Cantharinum deducit. Versiculo lepidissimo plane luxato, illo intellectu, ut ipse comminiscitur, fœminam somniantem astare ritu Canthari, uasis Vinarii, Qui ea forma figuratur, ut rectus astet, consistat'q;. Ego uero Canthari eam esse figuram, non omnino abnuerim. Somniare uero etiam Vasa, non dum uideor didicisse, quod si ad formam modo, positum'q; respexit facetissimus Poeta, nil insipidius, aut exculcatius proferri ab eo potuit. Canterinum uero a' Canterio recte inclinari, comprobat Columella. Quod Caballum a' Seneca dici subnotauimus. aduertenda est Hieronymi sententia, Vt statim inquit, cernamus tiaras galeis, Caballos equis cedere.

¶ Canthari etymon unde ducatur. Item notiones plures. Scarabeorum species. Chrysomelolonthion quid. Plinii locus declaratur, Item Ausonii. Cap. V.

Antharum dici a' Romanis Scarabeum, ex paulo politioribus neminem fere' arbitror latere. Vnde uero sic dicatur, sint fortasse, qui scire expetant. Igitur, nequid eorum desyderia remorer, Ex animalis generatione factam animaduerto nomenclaturam. Canthona Græci Asinum uocant, idest κάνθωνα. Oron autem semen, Et quidem Scarabei proprie. Sic uero progigni animal produnt, Vbi Cantharus Asini retrimenta, quæ Onidas nuncupant, & orbiculari fere' uisuntur figura, offenderit, insistit, ac pedibus prouoluens interim genitalem urinam effundit. Vnde enascitur uermiculus, qui mox sit Cantharus. Sed operæpretium studiosis futurum arbitror, Si ad id spectantia Aristotelis uerba subiecero, Simul ut eius insecti species aliquot obiter noscitentur. αἱ δὲ μηλολόνθαι inquit, ἐκ τῶν σκωλήκων τῶν ἐν τοῖς βολίτοις, καὶ τῶν ὀνίδων. οἱ δὲ κάνθαροι ἣν κυλίουσι κόπρον, ἐν ταύτῃ φωλεύουσι τὸν χειμῶνα, καὶ ἐντίκτουσι σκωλήκια, ἐξ ὧν γίνονται κάνθαροι, idest Melolonthę, siue Scarabei uirides, Qui & Gallerucæ item uocantur, oriuntur ex uermibus fimo bouis, aut iumenti creatis. Canthari autem idest pilulari Scarabei, iuxta Theodori tralationem, in fimo, quem uoluunt, conduntur per hyemem, paruos'q; uermiculos pariunt, ex quibus ipsi procreantur. Idem philosophus pauloante Carabos nominauit, Quos latine Scarabeos tauros dicere licet. Chrysomelolonthion reperies in Aristophanis Comœdia, Cui titulus Spheces. Quod inquit Interpres, paruulum est animal, flaui coloris, Canthari præferens similitudinem quandam. Id pueri innexo pede mittunt in sublime. Scarabeorum genus grande, Cornibus prælongis, bisulcis, quæ sunt dentata forcipibus in Cacumine, cum libuit, ad morsum coeuntibus, Lucanum uocat Nigidius. Fullonem appellant aliqui Scarabeum, albis guttis distinctum. Illud sciendum, a' pilularum illa uolutatione, quam esse Cantharis familiarem præmonuimus, inoleuisse adagium Græcis in eos, Qui castigati sæpius, nihil proficiunt, Sed quod pertinaciter semel arripuerunt, pertinacius fouent. Cantharus pilulam. Quod enim est animali ingenitum, nulla prorsum arte uiceris. Sunt præterea Canthari nauigia quædam, Nam & in Comœdia Græca ita legimus, ναξιεργὴς κάνθαρος, idest in naxo consabricatus Cantharus. Quippe de Insularum nominibus sæpe nauibus imposita reperias nomina. Etenim κνιδιεργεῖς quandoq; dicuntur naues, quia in Cnido compingerentur. Cercyron'q; a' Cercyra, quæ Corcyra est, uocarunt. Parona item, idest πάρωνα a' Paro. Vnde forte obtinuit, ut Nauium gubernatores passim ita dicantur. Fuit & in Attica portus Canthari nomine celebris. Cæterum occurrit mihi parte ista Plinii nodus haud illotis, quod dicitur, pedibus transiliendus. Illi propterea lucem inseremus, Vt hoc item nomine plenius bonarum literarum candidatos demerear, Siquidem homo homini Deus, Vt uersiculo græco comprobatum uideo. Plinii uerba sunt hæc ex libro octauo. Bos inquit, in Aegypto numinis uice colitur. Apin uocant. Insigne ei in dextro latere candicans macula Cornibus Lunæ crescere inci-

plentis. nodus sub lingua, Quem Cantharum appellant. Quæritur amplius inter eruditos, quid sit, quod ait, nodus, quem Cantharum appellant. Sed enim obscuritatem tollit Porphyrius ille doctissimus, Et quia de nodo agitur, præclare enodat, quod plerosq; scio hacte nus latuisse. Igitur in libro, qui est de abstinētia Carnium, Scarabeum inquit, animal rerum diuinarum indocti abominantur, Quod Aegyptii summopere uenerantur, animatam Solis effigiem putantes. Lunæ præterea Taurum dedicarunt, quem Apin nuncupant, nigrum præ cæteris, & signa Solis, atque Lunæ habentem. habet enim ex Sole Luna lumen. Solis symbolum est Coloris nigredo. nam & Solis ardor nigriora reddit humana Corpora. Et qui sub lingua est, Scarabeus. Lunæ uero Coloris diuisio. Adiicit in libro de Iside Plut. quod neutiquam prætereundum fuit, Ita Cantharos pilulam excrementitiam sensim in aduersum protrudere, Sicuti contrarium mundo Sol cursum agat. dum ab occasu in exortum fertur. Et quia scribit ibidem Plut. Cantharos omnes esse mares, quod approbat, & Porphyrius, Et Græci item alii, apud quos ita lactitamus, κάνθαρος θῆλυς οὐ γίνεται, ἀλλὰ πάντες ἄρσενες γινῶνται, idest Cantharus fœmina non fit, Sed mares omnes gignuntur. hinc succurrit, ut Ausonium opera nostra iuuemus, nubilo difficultatis excusso, quo multos poetæ illius studiosos interpellari non ambigo. Est Epigramma scitissimum in Marcum quendam emasculatorem. Quærit lepidissimus poeta ex Pythagora, Cuius placita sunt trāsire animam in diuersa Corpora, Quem putet futurum ab ultimo fati die Marcum Pullariam, Qui erat, ut ipse ait,

Peruersæ ueneris postico uulnere fossor
 Lucilli Vatis subulo, pullo, premor, Respondet Pythagoras.
Non Taurus, non Mulus erit, non Hippocamelus,
 Non Caper, aut Aries, Sed Scarabeus erit.

Hoc est, qui fœmininum perpetuo execratus est congressum, Sed pueriles tantum amores est consectatus. non emigrabit moriens in animalia, quibus uterque inest sexus, Immo Scarabeus fiet, in quo genere non uisitur fœmina. Qua ex causa etiam Pullaria scienter à Poeta dictus est, Siquidem Puer, qui obscœne ab aliquo amaretur, eius, à quo amabatur, Pullus uocabatur, quod Festus scribit. Vnde Qu. Fabi⁹, Cui Eburno cognomen erat, propter candorem, quod eius natis fulmine icta foret, Pullus Iouis appellatus est. Erant & XX. Viri cognomento Pullarii, Qui auspicia coloniarum deductarum causa haberent. Sed horum alia ratio est. Illud postremo adnotādum, uice Prouerbii à Plutarcho in Symposiacis esse pronuntiatum, Ridiculos uideri, qui in Conuiuiis innoxias auersentur Voluptates, Sicuti οἱ κάνθαροι τὰ μύρα, .idest Canthari unguenta. Dignum relatu id quoque ex eodem Plut. in libro περὶ τῆς εὐθυμίας, idest de iucunditate. Illud inquit, amplius tranquillitatem concutit, Quod Veluti muscæ Speculorum leuore dilabentes scabris inhærent, ac ulceribus in superficie corporum erumpentibus affiguntur. Sic & plerīq; felicium, iucundorum'q; obliti ad tristia redeunt, & quæ memoria uulnus refricent. Immo uero Cantharos imitantur, Qui apud Olynthum in regionem quāpiam, ex re Cantharolethron cognominatam, sese coniicientes, cum inde mox nequeant explicari, immoriuntur.

¶ Quæ sit Prouerbii ratio, Delphini Vis in terra. Delphin instrumentum. Delphinis, Delphax, Delphacium, Delphinius Apollo. Item de Delphine plura. Plinius explicatur. Caput VI.

ON Græcæ facundiæ auctor, ut uidetur, haud spernendus omnino, sicuti ex Plut. accepimus, eiusmodi adagium posuit. δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία, Delphini in terra uis. Id in eos promptum uidetur, qui quod nesciunt, iudicāt, & in quo minus ualent, toto conatu petunt, nec se intra pelliculam continent, supra crepidam aliquid ambitiosius affectantes. Delphinorum celeritas utiq; memorabilis ē, adeo ut ocyor uolucre, acrior telo credatur, & ut Aristoteles inquit, ἁπάντων δοκεῖ εἶναι ζώων τάχυστον, καὶ τῶν ἐνύδρων, καὶ τῶν χερσαίων, καὶ ὑφάλλονται πλοίων μεγάλων ἱστούς. hoc est omnium uidetur animalium uelocissimus non Aquatilium modo, sed & terrestrium. supersiliūt etiam malos nauigiorum maiorum.

Cæterum

Cęterę tam stupendę agilitatis animal terræ tamen contactum non patitur. Quin inuectum in harenam emoritur confestim. Verum de Delphine mox pluscula, interim, quæ se ingerunt, appingemus ne dilata mox excidant. Delphis itaque, siue Delphin, ut docuit Aristophanis interpres, instrumentum est nauticum, tum plumbeum, tum ferreum, quod in bello nauali pendens ex antemna, Vbi se ostendisset occasio, in hostiles naues demittebatur, deprimendi causa. Erat autem animalis figura compactum, unde & nomen. Thucydides libro septimo Nauem Delphinophoron uocat, ex qua propenderet Delphin eiusmodi. meminit & Pherecrates. Iulius Pollux Delphina pro parte nauis accipere uidetur, cum ait, Carinæ affixum dicitur Phalcis, siue Lesbium, aut Clitopodium. Cuius postrema pars ad proram uergens, Parembolis, Sub qua Embolum, quo nomine quidam rostrum intelligunt. Medium uero inter Proembolida, & Embolum Stira, idest Carina. Super Embolum stat inquit, Delphis, quando nauis fuerit Delphinophoros, nisi quis Pollucem quoqꝫ de instrumento sensisse uideri malit. Nostris tamen temporibus Celocium altius surrectum rostrum recuruum uulgus nauticum Delphina appellat. Delphinida poculorũ mensam uocat in Lexiphane Lucianus his uerbis, ποτήρια δ' ἔκειτο παντοῖα ἐπὶ τῆς δελφινίδος τραπέζης, idest pocula uero omnimoda iacebant in Delphinide mensa. hāc Porphyrio latine Delphicam uocauit, cum in Sermonibus ait Oratius, Et Lapis albus Pocula cum cyatho duo sustinet. Iuuenalis item significauit. Et recubans sub eodem marmore Chiron. De quo tamen loco quid sentiremus, alibi expositum est. Delphax uero est Porculus lactēs, ut ostendit Epicharmus, δέλφακας ἢ λαμία ἐπὶ φύλαξαι, ducto uocabulo ab Delphys, quæ uox apud Pollucem Vulua est, unde & Adelphi inquit, dicuntur fratres, qui ex uulua prodierint eadem. Quæ etiam hystera dicitur. Sed proprie ex hoc Delphax fœmellam signat, ueluti quæ Delphyn habeat, idest uuluam. Delphacium sunt qui uulgo temporalem dictum Suem intelligant. Delphinium Athenis, inquit idem Pollux libro octauo, Dicasterium erat, idest Statio iuri dicendo, ab Aegeo constructum. Iudicium in eo primum Thesei factum est, dum interfectos quidem a'se latrones fateretur, sed iure diceret interfectos. Septa in Delphinio ab Plut. item nominantur. Appellatio inde uidetur fluxisse, quia Apollo ibi coleretur cognomento Delphinius, Quoniam Castalio cretensi Coloniam deducenti is se obtulit ducem, Delphini pręferens imaginem, Qui & nauem præcesserit usque ad Crosiæum sinum. Vnde & Delphi quoqꝫ dicti, qui locum ab illo munitum tenuere. Colebatur Delphinia item Diana, ut in Thesauris Iulii Pollucis obseruauimus. Extat Plutarchi Commentariolus, in quo quæritur, terrestria prudentiæ amplius sibi uendicent, an Aquatica. Ibi Delphinii cognomentum Apollinis non inde profluxisse scribit, quod is in Delphina deformatus Classi ducem se præstitisset, Sed quod Delphinem emiserit, quem consecuti Cretenses Cirrhā sint delati. Porro' Vlyssem in Clypeo Delphinis prætulisse insigne, auctor Stesichorus est. Zacynthii, ut Critheus prodit, rationem protulere huiusmodi. Quod illapsum in mare Telemachum subiens Delphin incolumem præstiterit. Quo beneficio Pater, uelut remunerans, id in clypeo habuerit insigne, & signatorio quoque insculpserit annulo. Delphino præterea, produnt naturæ periti, adeo motum esse familiarem, genuinum'qꝫ, ut standi, inrerquiescendi'qꝫ nescius eundem Vitæ sortiatur finem, quem & agitationis. Sicubi uero somno sit opus, euolat in summum, mox'qꝫ resupinus sensim ad ima deferri se patitur. Ad terræ autem contactum uelut expergefactus resilit denuo stridens, rursum'qꝫ rationem init eandem, Quietem sibi hoc modo permixtam motioni machinatus. Delphiniscum Aristoteles paruum uocat Delphina, Sicut Cicero diuinationum primo Paniscum paruum Pana, & Satyriscum paruum Satyrum. nam Canonica est Græcis diminutionum formula istiusmodi. Exciderat penè, quod minime fuerat silentio inuoluendum. Scribit Diuus Thomas, Delphinum esse futuræ tempestatis prognosticum euidens, Vbi in maris superficiem frequentius se uibret, & quodammodo colludat, Siquidem hyemali procella ingruente, ab imo maris consurgunt exhalationes, quæ hyemi fomenta suggerunt, tunc'qꝫ calor excitatur in Delphinis, quoniam uero calidi propria est agitatio, inde contingit, id animal crebrius erumpere, ac sese ostentare. Ex quo illud est in historia naturali, Delphini tranquillo mari lasciuientes flatum, ex qua ueniunt parte præsagiunt. Item spargentes aquam. Item turbantes tranquillitatem.

¶ Ludorum origo. Spectacula an noxia moribus. Cap. VII.

Vdos scenicos Voluptatis ergo, & ad erugandam matutinã, ac striatam frontem compertos esse primum, scribunt plerique, Et Polybius auctor est, Arcadas, quod erant uita austeri, & duri, quo Ciuium animos mitigarent, ludos excogitasse, Quos postea qui dimiserint, ita animis obduruisse, ut tota Græcia execrabiles haberentur. Nostri ferè in iis religionẽ intelligere maluerunt. Nam & Augustinus Ludi inquit, scenici, spectacula turpitudinum, & licentia Vanitatum non hominum uitiis, sed deorum iussis instituta Romæ sunt. Et apertius alibi, Ingrauescente pestilentia, Ludi Scenici auctoritate Pontificum Romæ primitus instituti. Cæterũ quacunque ex causa fuerint producti primo, nil esse perniciosius morum integritati, putat Seneca. Quippe Turba omnis utique animo grauis, & noxia. nec enim, quos extulisti, mores unquam refers. nemo non rubiginis aliquid aut imprimit, aut nescientibus allinit. Verum nil omnino damnosius, quàm spectaculis assidere, quando per Voluptatem facilius, ac procliuius obrepunt uitia. Quid me inquit, existimas dicere? auarior redeo, ambitiosior, luxuriosior, immo uero crudelior, & inhumanior, quia inter homines fui. Et quodã loco M. Cicero Ludos spectare, hyposolœcum putat. Cæterum est Plutarchi Commentariolus, Quo edocemur, quo quis pacto animaduertat, se in Virtute proficere. Inibi post multa haud præclara parum, affertur hoc quoque. Qui inquit, iam magno profectu sunt, nõ ex Orationibus modo, & libris utilitatem aucupantur, Verum ex Spectaculis quoque, &, ut semel dicã, ex omnibus. Quod ab Aeschylo factum legimus, & plerisque aliis, Siquidem cum apud Isthmum Pyctarum, id est Pugilum certamen spectaret Aeschylus, cognouit ex duobus concertantibus alteri uehementi impacta plaga, ab uniuerso theatro maximum edi clamorem, Cum tamẽ percussus nil admodum quereretur. Id admiratus Ionem Chium, qui forte astabat, leniter tangens aduertis inquit, quàm efficax meditatio sit, & Consuetudo? Plagis affectus non clamat, clamant Spectantes.

¶ De Scena, & Scenophegiis. Scenographia. Ichnographia. Orthographia. Megalographia, & Scenicis locis. Quid Thymele, & qui Thymelici. declaratur Plautus, & Vitruuius. Qui actores primarum, aut secundarũ partium. Machinæ scenicæ. Martialis locus illustrat. De Proscenio, & Stropha. Antistropho. Epirrhemate. Paregoremate. Cap. VIII.

Cenam scribit Cassiodorus, eam dici Theatri portionem, quæ inter duo protendat cornua, q̃q̃ prius non ferè aliud Scena erat, quã ueluti tentorium ab rusticis inumbrationis causa excitari solitum. Sicuti in nauis puppi Scena est Trierarcho structa, & in Hebræorum ritu Scenophegia celebrant, ducta origine ab Mose, A quo de Aegyptiorum seruitute liberati sub tabernaculis id genus in solitudine agebãt. Græci tñ Scenopegia scribunt, rõne etymologica id monstrante. Iosephus Iudaici belli lib. ii. ꝑpter Scenophegiorum festos dies populum ascendisse Hierosolymã, auctor est. Scenographia in Architecturæ rõne est frontis, & laterum abscedẽtiũ adumbratio, ad circini'que centrum omniũ Linearum rñsus. Sicut Ichnographiã uocãt Circini, regulæ'que usum, unde inqt Vitruuius, capiunt formarum in solis arearum descriptiones. Nã Orthographia est erecta frontis imago, modice'que picta rõnibus opis futuri figura. Megalographia uero pictura est, Simulacra Deorum continens, seu fabularum expositas explicationes, aut Troianas pugnas, Cuiusmodi apud Poetã nobilẽ admirat Troian⁹ princeps. Scenarum genera tria reperio, Tragicũ, Comicũ, Satyricũ. Tragica Scena ꝯformat Colũnis, & fastigiis, signis'que, ac regalibus instruit reb⁹. Comica priuatorum ædificiorum spẽm habet, & menianorum. Satyrica ornat arboribus, spelũcis, mõtibus, rebus agrestibus aliis, in Topiarii opis spẽm. Scena histrionũ erat ꝓpria, ut inqt Pollux. Orchestra aũt Chori, In qua erat Thymele, siue Pulpitum id esset, siue ara. hinc Vitruuius lib. v. Ampliorẽ habẽt Orchestrã Græci, & Scenã recessiorẽ, minoré'que latitudine pulpitũ, qđ Logeũ appellant. Ideo'que apud eos Tragici, & Comici actores in Scena pagunt. Reliq aũt Artifices suas p Orchestrã pręstant actiões. Itaque ex eo Scenici, et Thymelici gręce sepatim noĩant. Et in Sympósiacis Plutarch⁹, Alia qdẽ ad Thymelẽ, & Orchestrã reiiecimus. Hoc libẽtius apposui, qa in obseruatióib⁹ suis Vir doctissim⁹ nõ satis tenuisse uidet, q dicerent Thymelici, Quorum mẽtio est Iurecõsultis quoque Digestis de his, q notant infamia.

infamia etiam si maxime uitiatis codicibus. Sed et in Canonicis decretis relatam uocem com meminimus. Atque hinc item plautinæ obscuritati in Amphitryonis prologo lux affertur plurima. Siue ambissent qui palmam histrionibus, Siue cuiquam artifici. Porro & in uetere Græcorum auctore ad uerbum ita legimus, Gymnica certamina parēt Elei, Thymelica Corinthii, Scenica demum Athenienses. Quod siquis horum subsultarit, peccarit'ue, plagis eum afficiant Lacedæmonii. hoc uero obiter dictum festiuius est ob Diamastigosin. i. Diflagellationem Spartanis in solēnibus etiam festis celebrem, Heortasticē Græci dicunt. Sed enim quia cœpimus, Latinæ linguæ delitias pro uirili parte iuuemus. Idem Plautus sic paulopost scriptum reliquit, Vt Conqsitores fierent histrionibus, Qui sibi mādassent, delegati ut plauderet, Qui'ue, quo placeret alter, fecissent minus. In nodi huius Gordiano impeditiori explicatione hærebunt forte Plautinorum Salium studiosi plerique. Ego autem amota Vesica omni, paucissimis Ciceronis uerbis nubilum hoc plautinæ fabulæ facilitate tota illustrabo. Sic enim in Verrem scribit actione prima, siue diuinatio dici debet illa. Vt in Actoribus inquit, græcis fieri uidemus, sæpe illum, qui est secundarum, aut tertiarum partium cum possit aliquanto clarius dicere, quàm ipse primarum, multū summittere, Vt ille princeps quàm maxime excellat, Sic faciet Halienus, tibi seruiet, tibi Lenocinabitur, minus aliquanto contendet, quam potest. Persona uero primarum partium, Vt ne hoc qdem tacitum prætereā, intelligitur, quæ sæpius actu ingreditur, Cum habeat Comœdia actus qnque. Secundarum uero, quæ minus, minus'que pcedit. Ex quo & Terētius, Primas partes qui aget, is erit Phormio. Plautinum porro sensum adiuuat item Oratius in Epistola ad Lollium.

Vt puerum sæuo credas dictata magistro
Reddere, Vel partes mimum tractare secundas.

Qua in parte Porphyrio inquit, Secundarum partium Actores omnia summisse agūt. Sed, ut ad Scenam reuertamur, Illud sciendum, Loca in Scena ad ornatum comparata Vitruuium scribere, a Græcis Periactus appellari, ab eo, quod in his locis machinæ essent uersatiles, quæ cum aut mutationes fabularum sunt futuræ, seu Deorum aduentus, cum tonitruis repentinis uersentur, mutent'que species ornationis in frontes, Sicuti apud Plautum. Sed qd hoc? quàm ualide tonuit? Di obsecro uestram fidem. Verbum autem id Periactus, accusandi casus est multitudinis numero, hoc est περιάκτους, a uerbo περιάγειν, quod circūductionem signat. Vtitur eo uocabulo Plut. in Libro, quo scrutatur, bellicis rebus illustriores fuerint Athenienses, an Sapientia. Sed pro ipsis accipere machinis uidetur. Ita enim scribit, καὶ μηχανὰς ἀπὸ σκηνῆς περιάκτους, idest & Machinas a Scena Periactus. Sed & Græci ita prodiunt, Ceraunoscopion Periactos est alta. apud Athenæum Sellas Periactos obseruauim⁹. Bronteum uero machina sub scena, hoc est amphora calculis plena marinis, Qui in æneū deiiciebantur Vas, ac circumacti sonum efficiebant tonitru persimilem, hinc & in nostris literis Pomp. festus ita scribit. Claudiana tonitrua appellabantur, quia Claudius pulcher instituit, ut post Scenam Lapidum collectus ita fieret, Vt uerorum tonitruum similitudinem imitarentur. Ceraunoscopium propter eos, qui græce nesciunt, altior intelligitur machina instar Speculæ, ex qua fulminum iactus exhibebant. Crade autem in Scena Pęgmatis erat species ad ficulneæ arboris imaginem, quā Craden uocant Attici, in Comica tantum Scena producebatur Crade. Nam tragica admittebat proprie dictam μηχανὴν, idest Machinā, in qua monstrabantur Dii, aut heroes in aere, ut Bellerophontes, & Persei. Sunt qui Craden interpretentur hamum illum æneum, seu uinculum, quo uincti tenerentur, qui ita penderent. Inducebantur uero in Tragœdiis Dii, qui repente commutatis rebus, fabulę finem imponerent. Propterea M. Tullius de natura Deorum primo. Vt Tragici Poetæ cum explicare argumenti exitum non potestis, confugitis ad Deum. Et Aristoteles primo metaphysices, Anaxagoras inquit, mente sic utitur, ueluti tragico quodā Deo, Qui repente monstrari solet. Parapægma uero ad Scenæ ratione pertinet nihil, est enim eo nomine Canon, aut organi species Astronomici, quod significat Vitruuius, Parapęgmatum disciplinas nuncupans, quibus Syderum occasus, & tempestatum comperiantur significatus. Erat tamen & supra Scenam quod dicebatur Theologium in surrecto, in quo Iupiter, cæteri'que comparerent Dii. Vbi uero ex imo in altum rapiendus erat aliquis, sicuti ab Aurora Memnon raptus memoratur, quod Quintus Calaber secundo relictorum ab Homero significat. Ma-

chinam: qua id præstabatur, dictam inuenio Geranon, de qua mihi uidet intellexisse Martialis Epigrammatum primo.

Raptus abit media quod ad æthera Taurus harena.
Non fuit hoc artis, sed Pietatis opus.

Aeoras autem .i. αἰώρας uocabant funes intentos uehemēter, quibus sustinerentur, qui per aerem ferri uidebantur, heroes, aut Dii. Eccyclema pęgmatis erat species, subiectis rotis, quo circumacto, quæ intus acta fuissent, spectatoribus, ostendebantur. Scansoria uero machina, quā uocant Acrobaticam, est, cum ita fuerit collocata, ut ad altitudinem tignis statutis, & transuersariis colligatis, scandatur tutò spectandi causa. Buleuticum dicebant Theatri partem, Senioribus assignatam, Sicuti Ephebicus dicitur, ubi spectant Ephebi. Hemicyclium quoq; secundum Orchestram locus erat, de figura sic cognominatus. Eius erat usus, ut locum aliquem a' Ciuitate seiunctum monstraret, uel etiam in mari natantes. Quēadmodum & Strophеum, in quo exhibebantur ad diuinitatem tralati heroes. Vel etiam in bello, aut mari perfuncti fato. Fuerunt et Charoniæ Scalę, Ex quibus Idola, seu simulacra destinabant. Charonia uero porta ad Theatricum usum facit nihil. erat ea in Nomophylacio Athenis, per quam dānati ad ultimum ducebantur supplicium. Charoneum item dicebatur. Scenam nonnulli interpretant medianam Theatri portam. Parascenia uero ab utroq; latere spatia. Nam Proscenium ante Scenam locus erat, parapetasmá q; siue Velum, aut item Pulpitum. Vnde per adagium scitissimum Proscenia dicimus, quæ speciosa extrinsecus uidentur, cum mira intus lateat fœditas. sicut Meretricula quædam, ut scribit Athenęus, Nanniū nomine, Proscenium est cognominata, quæ uestium, & auri cultu plurimo speciosa uidebatur, cum exuta foret uel turpissima magno eorum errore, qui animi fœditatem intelligere maluerunt. Hæc item, si Sudæ credimus, facete dicta est Capra, quod Thalli cuiusdam Cauponam facientis bona deglutisset, tanq̄ germina hœdis in pastum obiici solita, Quæ Thallos Græci uocāt. Meminit Apollodorus in tractatu de Scortis. Sed & Antiphanes lucubratione eadem. Episcenium autem dici uidetur rectè superior Scenę pars. Vitruuius de Scena apud Alabandenos ab Apaturio concinnata in minusculo Theatro, quod illi Ecclesiasterium uocant. Præterea inquit, supra eam Episcenium, in quo Tholi, Pronai, Semifastigia, omnisq; tecti uarius picturis fuerat ornatus. Adiiciamus porro' ex Græcorum grammaticis excerpta, Quæ nostra hæc adiuuent scitamenta, & Coronidem Capiti huic appingant. Igitur Chorus inquiunt, Comicus in Orchestram inducebat, quam nūc Logion dicimus. Et cum hypocritas .i. Actores alloqueret, Scenam spectabat. Abeuntibus uero histrionib⁹ ad populum ꝯuertebatur. Et hæc uocabatur Stropha. Erant autem Iambica tetrametra. Mox Antistrophon accinentes rursum tetrametra adiiciebant. Erant ut plurimum sedecim Carminum. dicebantur uero hæc Epirrhemata .i. ἐπιῤῥήματα. Vniuersalis autē Chori transitus uocabatur Parauasis, quod ab legitima statione in aduersum theatri prospectum transgressio fieret, fiebat id, ubi quid differere cupisset Poeta extra subiectum argumentum sine actoribus per chorum, quibus peractis, conuertebatur is denuo ad priorem stationem. Paregoremata .i. παρεγορήματα nuncupabantur, ubi quid intus ageret Chorus, quod tamē in theatro exaudiretur. Sicuti Ranarum Chorus apud Aristophanē. Iam illud leuioris operæ, dicι eleganter Excuneatos, Qui a' sedilibus exclusi, farto toto theatro, stare coguntur. Stadium pro Theatro quandoq; positum apud Græcos, scimus.

¶ Theoricæ pecuniæ quæ sint, & Straticticæ. Stratis & Craste quid. Deliastæ. Item q Theori, & quid Theoris. De Salaminia & Paralo nauibus. Item quid Achana. Qui Colacrete. Plut. locus explicatur, Inibi quid Palintocia. De Manduce. Caput IX.

Erum quia in res Theatricas, & animorum remissiones incidimus, adiiciamus porro', quæ non inutilia comperta nobis sunt, præsertim ex Græcorum doctrina locupletissima. Igitur Theoricam pecuniam inuenimus appellari, qua foros nobis & sedilia in spectaculis comparamus, quia thea illorum idiomate dicat spectaculum, quod hypothesi in Olynthiacas Demosthenis orationes prima Libanius significat, explicatur & in orationis eiusdem enarratione. Vnde & illud excerpsimus,

illud excerpsimus. Moris fuisse Athenis, ut Respublica duos elargiretur obolos, Alterum pauperiores comparandis sibi alimentis impendebant. Alter Theatri architecto erogabatur. Neq; enim lapideo utebantur theatro ea tempestate. Propterea Demadem dicere solitum accepimus, Theoricam id genus pecuniam esse Democratiæ glutē, Et Laconem Viræ, sicuti uidetur, rerum haudquaquam imperitū, uehementer falli Athenienses, qui ludis tantum impenderent studii. Et quæ in Classis, exercituum'q; apparatum forent absumenda, in theatricas erogarēt uoluptates. Hinc in rebus gręcis Theoricorum sępe Archon memorat'. Pecunia hæc ex Ciuitatis parabat' prouētibus. Quæ quod prius ad bellicos usus contribueretur, ut inquit, post alios etiam Harpocratio, Stratiotica dicebatur. Propterea Plutarchus docte, ac eleganter ait. Socrates Cibos, potus'q; uitandos docet, qui nulla indigentia pelliciunt, lacessunt'q;. Verum quæ ex iis sentitur iucunditas, ordinanda est, ac necessitati subiiciēda. Sicuti inquit, faciunt, Qui ex Theoricis Stratioticas conflant pecunias. Stratis uero ad hunc usum facit nihil. signatur autem eo uerbo semisiccum fœnum, Iumētis gratissimum. Id & Crastem uocant, unde profluxit κρασίζεσθαι uerbum. Theoricorum meminit in philippicis Demosthenes. Cæterum Pericles primus uidetur popularem aucupatus gratiam ex Stratioticis Theoricos constituisse Ciuitatis prouentus, ne iure spectandi Tenuiores priuarentur. Theori uero, idest θεωροὶ interdum quidem Spectatores dicuntur, Sed etiā Qui scitatum oracula mitterentur, quod docuit Pollux, multi'q; præterea ex Græcis. Atqui Delum proficiscebantur, etiam Deliastæ uocabantur, idest δηλιασταί. Sed uniuersim quoque Qui diuinarum rerum curæ præficerentur, hoc intelligebantur nomine, quoniam ὤραν dicunt τὴν φροντίδα, Vt apud Hesiodum, ὤρη γάρ τ' ὀλίγη πέλεται νεικέων τ' ἀγορέων τε. pp̄terea qui ad publicos mitterentur Conuentus, quos Panagyras Græci uocant, quales quinto quoq; anno celebrari solitos Libro VI. Herodotus scribit. Et qui ad sacra certamina, sic item appellabantur. Nauis autem, qua ueherentur, Theoris dicebat', idest θεωρίς, Qualis ab Atheniensibus in Delum mittebatur quotānis ex Thesei uoto, Sicuti in Phędone Plato meminit. In quo id dignum scitu, eodem Platone teste, tum urbem lustrari solitam, & de nemine capitale sumi consueuisse supplicium. Scribunt Aristophanis Interpretes, Athenis naues duas publico fuisse destinatas muneri, Paralum, & Salaminiam, ex quibus Salaminia euocatos ad iudicium subueheret, Paralus uero aueheret Theorias, idest ad rem diuinam Delphos, aut alio missa. Vas autem, in quo reconderentur corū cibaria, qui ad theorias mitterentur, Acana uocabatur, quāuis non desint, qui eo nomine persicā intelligant mensuram. Sicuti apud Ægyptios erat Artaba, Quæ caperet medimnos Atticos με̄, idest quadraginta quinq;, sicuti testis Aristoteles est. Artabā tamen Libro primo Herodotus mēsuram intelligit persicā capaciorē, Attico medimno tribus chœnicibus atticis. Inuenio itē Colacretas dici, qui pecuniæ præessent, quæ ad res diuinas erogaretur, nam & Androtion scribit, Delphos potentibus Theoris argentum a` Colacretis numerari solitum. Custodiebant & hi pecuniam, quæ iudicibus cōtribueretur, ut adnotatum a` grāmatico Aristophane est, Sed omnino Ciuilium pecuniarum Quæstores erant. Postremo Theoricam uiam nominat Pollux, qua Theori, ut arbitror, ad oraculum pergerent Apollineum. Ex iis, Quæ de Theoris protulimus, puto, explicat' amplius Plutarchi obscuritas in causis, ultima libri parte, ubi Peloponnēsiū Theoriam in Delphos per agrum megaricū profectā scribit, interpres latine reddidit, Solēnes Spectatores, errore, ni fallor, nō despicabili. Sicut omissum est ibi quoq; uerbum, quod græce est παλινδικία. Sed hoc forte ex librariis prorepsit mendū. Obiter uero est Palintocia fœnoris iam psoluti a` Creditoribus repetitio. Quod fecisse Megarenses constat, Qui tyranno excusso insolescentes plebiscito cauerunt, ut a` fœneratoribus usuræ, quas psoluissent prius, repeterent'. Quæ res ex facto dicta Palintocia est. Apud Romanos quæ in Spectaculis absumeretur pecunia, Lucar dicebat', quoniam Lucoꝝ puentus, qui plures circa urbem dicati diis erant, in ludos erogarētur. Scribit Pomp. Festus Manducem dictam olim fuisse in pompa antiquorum effigiem, inter cæteras ridiculas, formidolosas'q; ferri solitam, magnis malis, ac late dehiscentem, & dentibus meticulose infrementem, de qua dixerit Plautus, Quid si ad Ludos me pro Manduce locem, quapropter clare crepito dentibus. Quā & Iuuenalis significasse uidet', illis uersibꝰ. Tandem'q; redit ad pulpita notū Exodiū, Cū Personæ pallentis hiatū, in Gremio matris formidat rusticus infans.

¶ Engastrimythi qui sint, Et Pythones, Aut Engastritæ. Et Engastromantes, extra q̃ opinatus Hermoleos sit. Iacobæ Rhodiginæ historia. Emaculatur locus in Canonicis decretis. Caput X.

Plutarchus in Commentatione, quæ est, Cur Oracula defecerint, fatuum inquit, ac omnino puerile censendum est, arbitrari Deum ipsum, perinde, ac Engastrimythos, olim Eurycleas, nũc uero Pythonas nũcupatos, insinuantẽ se Prophetarum corporibus, ore illorum eloqui. Hactenus Plut. Qui uero dicantur Engastrimythi, non cõstat fere. Hermoleos Barbarus, Qui ex Plinio balbutientem detersit barbariẽ, se arbitrari scribit, Eos, qui in uaticinio peluibus utant̃, dici a Græcis Engastromãtes, Quæ uox ab Engastrimytho non ita disparatur, quoniã inquit, Gaster genus est Vasis, Cuius formã alii aliter accipiant, quod tamen etiãnum nomen uulgo seruet, & Gasterium item dicat̃ Aristophani, Apud Aristophanis interpretem ita lego in Comœdia, cui titulus σφῆκες. Eurycles inquit, Engastrimythos, celebre nomen Athenis indeptus est, ut qui per assistentem Dæmonẽ uera prorsum uaticinaret̃, proinde Engastritæ, ac Euryclitæ diuinaculi omnes ab hoc appellati Eurycle, qui id primum fecit. Cur uero Engastrimythi uocentur, aperit liquido Poeta ipse, cum ait.

μιμησάμενος τὴν Εὐρυκλέους μαντείαν, καὶ διάνοιαν,
εἰς ἀλλοτρίας γαστέρας ἐνδὺς, κωμῳδικὰ πολλὰ χέασθαι.

Imitatus inqt, Euryclis uaticinium, & mentem, in alienos ingressus Ventres Comica multa effudit. In iis de Vase, ni fallor, intelligi haudquaquã potest. Adde quod in Canonicis decretis, Causa XXVI. Q. tertia, Ventriloqui dicuntur, qui Engastrimythi a Græcis appellantur. Sunt qui per errorẽ hunc Euryclem dictum uelint, ἐγγαστρίμυθον, cum scribendum liqueat, Engastrimython. Accedit Sudæ itẽ auctoritas, Qui Engastrimython exponit Engastrimantin, quem nũc inquit, Pythona uocant nõnulli, Sophocles Sternomantin. Plato autem Euryclea ab Eurycle Vate. Philochorus in tertio de Vaticiniis etiam mulieres uocat ἐγγαστριμύθους. Id neq; ut fabulosum, risu excipiendũ putet, testatum uolumus, tẽpestate hac, immo uero hæc prodente me, fuisse in patria mea mulierculam humili loco, Iacobam nomine. Ex cuius Ventre immundi spiritus uocem, prætenuem qdem, Sed tamen, ubi uellet, dearticulatam, & prorsus intelligibilem, audiui ipse, Sed & innumeri alii, non Rhodigii modo, uerum et tota fere Italia. Quando futuri auida Potẽtum mens sæpe accersitam Vẽtriloquam, ac omni exutam amictu, neqd fraudis occultæ lateret, inspectare, ac audire cõcupiuit. Cincinnatulus Dæmoni nomẽ erat. hac ille appellatione gestiens inclamanti subinde respondebat. Si de præteritis, aut præsentibus scitareris, quæ recõditissima forent, responsa dabat sæpe mirifica. Si de futuris, semper mendacissimus, Sed & inscitiam suam nõnunquã murmure incerto, uel bombo uerius ignorabili retegebat. Hosce ego ꝓprie dictos Engastrimythos puto. i. Ventriloquos, quãquã eo nomine apud Græcos intelligi simpliciter uidetur, Qui Dæmonis afflatu aliquid præsagirent. Quod autẽ de Pythonibus ex Plut. attulimus, mẽdum tollit ex Canonicis decretis, Causa XXVI. Quæst. III. simul'q; uerbi obscuritatem, ante nos minus percepti. Nam Helenum, & Cassandram pythonicos Eustathius uocat, quia essent κάτοχοι τοῖς δαιμονίοις. i. Dæmonibus obnoxii.

¶ Purpurata meretrix, Babylon cur dicatur a Hieronymo. De Babyloniorum morib⁹ pluscula. Lucretii locus explicatur. Aureus Babylonis Calix qui sit apud eũdem. Cur mors purpurea. De Purpurario infectore digna scitu. Caput XI.

Mirabamur haud ita pridem, cum scitissimas, & multifariam doctas beati Hieronymi Epistolas euolueremus, quid ita Vir sanctissimus, & propterea maxime uerax Babylonẽ purpuratã dixisset meretricem. Cum inquit, apud Babylonem uersarer, essem'q; purpuratæ meretricis Colonus. Diu hoc, anxie'q; ex historia quæsitũ. Tandem dicti rõnem ex Plutarchi scientissimi, tum philosophi, tum historici lectione aucupari sum uisus. A quo sic memoriis proditũ obseruauimus, Xerxem Persarum Regẽ qñq; in Babylonios excanduisse uehemẽtius, qd̃ ab eius ductu, auspiciis'q; desciscere forent ausi. eo'q; nomine comparato ingenti exercitu, cum expugnata Vrbe

gnata Vrbe insigniter Victoria esset potitus, ut rebelles animos, nec satis in fide constantes reprimeret, ulcisceret'q; imperasse traditur, in reliquum uti arma ne ferrent, sed psallerent, tibiis uterent', Scorta alerent, Cauponæ indulgerent, ac sinuosis tunicis inducerētur, hacte nus Plut. apud alios itē sic ferme legimus, Babylonicis mulieribus morem fuisse causa qua dam cum hospitibus turpiter permisceri, turba, & cultu plurimo ad illos cōmeātibus. Qui uero admittebat', posito sup genibus argēto, q̄tum uideret', mulierem mox longe a' fano ab ductam inibat, id'q; argentū Veneri fuisse sacrum. Hæc nimirū probarint satis super'q;, Cur purpurata dicat' Meretrix Babylon. Addunt' & illa, Nil admodū fuisse moribus eius Vrbis corruptius, nec ad irritandas immodicas uoluptates instructius. Babylonios, in unum præ cipue, quæ'q; Ebrietatis, uelut appendices sunt, fuisse procliuiter effusos. Fœminaꝝ itē Cō uiuia celebrātiū initio modestum, cōpositum'q; fuisse habitū: mox tanq̄ mero incaluissent, summa exuere cōsuesse amicula, sensim'q; pudorem profanaꝝ. Postremo etiā eo adduci im pudentiæ, Vt ima Corporū reuelare non erubescerēt. putet forte aliquis, dānati, infelicis'q; pudoris ꝓstibulas ista solitas ꝑpetrare. Immo uero nobilissimæ cuiusque matronæ decora hęc habebantur. quā perditi essent mores, id porro' abunde arguerit, Comitatē arbitraban tur Vulgati Corporis uilitatē. Tradunt Auctores grauissimi, Macedonicū exercitū Asiæ do mitorem, tanti Ducis nomine illustrem, inter tot, & tanta flagitia diebus modo quatuor, et triginta saginatum, euitatū'q; ad ea, quæ insequebant' discrimina, adeo ignauiorē fuisse fu turū, si hostē habuisset, Vt post tot tam ampla gloria deuictas gentes, tot terrarū spatia sub macedonicas leges redacta mature perire potuerit. Porro' nequis frustra ex diuerso hæc in unum cōgesta, opinet', Ad hæc omnino Libro de rerum natura quarto respexisse Lucretiū contenderim, ubi amoris nocumenta colligens ita scribit.

Adde, quod alterius sub nutu degitur Aetas.
Labitur interea res, Babylonia fiunt.
Languēt officia, atq; ægrotat fama uacillans.

Nam quod afferri potest de Vestibus plumario, & polymitario opere illustribus, q̄ñ aucto re Plinio, Colores diuersos picturæ intexere, instituit maxime Babylon. mihi sane Platonis legibus, qd' dicit', magis friget, ni forte per trabem meā, ut dicitur, festucā uideo alienam. Sa tius id, grauius'q; multo, si sensum ita concipias, Amori, libidini'q; mancipatos in eam labi fœditatem, ac famæ dispendiū, in quod magno dedecore illapsa Babylon est. Illud uero obiter testatum uolumus, loqui nos de Babylone, quæ in Assyria est, Quoniā altera quoq; in Ægypto Babylon est. Assyriam condidit Babylon sapientissimus, ut memorāt, Medi fi lius, non, ut uoluit Herodotus, Semiramis, Quando duob⁹ annoꝝ millibus eā Ciuitatis bu ius inædificatio antecessisse uidet', diligenti chronicoꝝ supputatione. Aegyptiæ Babylonis Stephanus meminit, atq; Strabo, & Ptolemæus. Sed Strabo eam magis Arabiæ cōtribuit. Vnde & Arabū lingua Chairū illam uocant, quæ Vox nō aliud nobis indicat, q̄ Babylonē. Eam uero condidere ex antiqua Babylone profugi qdā. Apud Babylonem porro' festū agi solitum, scribit Xenophon, in quo Babylonii oēs uniuersam noctē biberent, & lasciuis car minibus, saltationibus'q; indulgerēt. Cuius occasione celebritatis a' Cyro captā olim Vrbē, idē testat'. Pelles Babylonicæ sunt apud Iurecōsultos inter Species ad uectigal ꝑtinētes. Ca lix Babylonis aureus uice Adagii usurpatur a' Hieronymo, Multa inquit, de ꝑfectione dicū tur, ut q uolumē philosophi nesciunt, sub Martyris nomine bibant de aureo calice Babylo nis, meminit elegantissime itē Ambrosius quodā loco, Ille inqt, apud me primus, q omniū ꝑditissimus. Ille meus est, q suus non est. Ille mihi gratior, q sibi negor. Calix aureus Baby lonis in manu mea inebrians oēm terram, Animo meo biberunt omnes gentes. In sanctis quippe literis Meretriculæ Versutioris typum habet Babylon. Quæ gentibus aureo pocu lo inscitiam ꝓpinet, unde scelerum mox agmen ꝓmicet, & errorum inexpugnabilis acies. Verum qa a' purpura exorsi sumus, desinamus in eandē, auctarii adiiciētes qppiā, quod de Græco suggerat' penu. Mortē Homerus non semel purpureā dicit, quærēt, arbitror, Studio si, cur sic. Erunt qui sanguinariā interpretentur, uel nigrā quoq;, Sicuti κῦμα πορφύρεον, Sed quæ una modo inferatur plaga purpurea dicit' recte, Velut & Ælianus scribit, ictu tantum uno a' Porphyreis. i. purpurariis uiuentē cōteri purpuram, ut inde præstātius profluat ζῶμ μα. Dignū scitu, quod de Purpurario traditū insectore legimus. Qui uisus fraude agere in

tingendi rõne, cum eo noĩe, ut tum res erat, ad ultimũ duceret̃ suppliciũ, locis etiãnum superesse locũ arbitratus, ad Homericum illud potissimum adiecit animũ. τὸν δ' ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή. i. Cepit uero hunc purpurea mors, & Parca fortis. Id tamẽ sic a` Theocrito pronũtiatum sapiente Viro, Athenæus scribit, cum legeret̃ Epistola, qua a` Chiis purpuram petebat Alexander. Porphyrion purpurula dici latine ualet. Nam grãdio res quædã Mnęæ uocant̃, ueluti dicas Minæ pretium exęquãtes. Eadem rõne Polypia dicũtur Polypi parui. Sic & Sepidia paruæ Sepię.

¶ De Aurea apud Babylonem arcula. Item de miræ naturę loco apud Seleuciã. De Auibus, quas uocant Deorum linguas. Item de Babyloniis aliqua. Caput XII

T quoniam in Babylonẽ incidimus, quo locupletiores dimittamus Studiosorum aures, siquis tamẽ harum auscultationũ sititor, ut sic dixerim, est futurus,
e Adiiciamus item quæ Vetus nobis Lectio suggerit, et a` ꝓposito dissentanea non sunt. Siquidem apud Babyloniam in Apollinis templo auream mirę uetustatis arculã qñq; compertam legimus, ex qua conscissa ea uis pestilentis, ac perniciosissimi aeris sese profuderit. Vt difflatus non eos modo, qui aderant, uenenosa, ac lætali infectos tabe conficeret, Sed pestifera, incredibili'q; potestate crassatus longe, late'q;, etiam Parthos afflaret. Id prorsum censerem dictu incredibile, ni Ammiani Marcellini Lectio compar nobis miraculũ suggereret. Prodit enim hic M. Antonii, & Veri temporibus, apud Seleuciã post direptum templum, & perlatum Apollinis simulacrũ Romam, fuisse a` militibus inuentum angustum foramẽ, quod prius Chaldęorũ uates occlusissent. Eo'q; militari auiditate reserato, Lætiferum, atrocem'q; adeo exiluisse Vaporem, ut funestum malum, ac teterrimum a` Persarum finibus in Gallias usq; furens sit debacchatum. Sed quoniã miranda percurrimus, Nec illud ignoratum uelim, ad Regiam basilicã apud Babylonem, Magos tecto aureas alligasse alites quatuor, Quas illi Deorum linguas uocabant, Et habuisse quidem uim, ut animos multitudinis in Regis beneuolentiam, conciliatu inenarrabili aduocarent. Quod etiam si captum hominis supergredi uidet̃, non tamẽ ut absurdum, forte quibusdam uideatur reiiciendum. Nam imprimis grauis auctor Iosephus, quendam se Eleazarum uidisse testatur, Qui inspectante Vespasiano, & filiis, annulo ad nares Maniaci adacto, eum euestigio liberarit, profitetur'q;, Salomonem instituisse Carmina, qbus ægritudines mitigentur. Quod uero ad Babylonios attinet, unde exordia duximus, Illud haudquaquam relatu indignũ, quod de græco penu est, Babylonios uenatibus assuetos, Vbi in solitudine deprehenderetur, nec cibaria percoquendi esset occasio, Cruda Oua fundæ imposita, uertigine assidua tandiu rotare consueuisse, donec coquerentur. Babylonicæ porro Ciuitatis uastitatem illo argumẽto maxime comprobat politicoꝝ tertio Aristoteles. Quod capta quandoq; ab hostibus Vrbe, tertio demum die uix id persenserit pars ultima, Babyloniis postremo laudi datum scio, quod in ædibus contignationum quatuor habitarent. Sicuti Orator Aristides, Romanos ex assentatione dixit, maximas domos maximis imposuisse domibus, Dionysius tamen in Panegyricorũ rõne, tecta πεντώροφα καὶ ἑξώροφα apud Babylonẽ ab Herodoto memorari scribit, quod signat, contignationum quinq;, aut sex. Scire tamẽ oportet, Libro primo Herodotum scribere, trium, aut quatuor cotignationum.

¶ Demosthenis excellẽtia, & mors. De Crico multa, Quæ sit annularis ratio. Quid Hector, Cricote Sphæra. Item Circite, Porcos, & Porce, Dextrocheria, siue Dextrariola, Psellia. Puellæ Ephesiæ historia. Caput XIII.

Emosthenem illum omnium, qui fuerunt, qui'q; mox sunt futuri, in eloquẽtia maximum, ita eruditorum pleriq; laudare sibi permiserunt, ut dicerẽt, aliorũ
d quidem monumenta semel in uita perlegisse, abunde pulchrum, ac fortunatum uideri oportere. Illum uero, tãquam unicum, ac singulare naturæ opus, non semel qdem legendum, Sed eatenus inhęrẽdum, ut quantum humani ingenii ratio patitur, illius colorem, saltem Polypodis modo, aut Chamęleõtis exprimamus, effingamus'q;.

effingamus'q;. Sed enim hic tantus, tam'q; incomparabilis Oratorum antesignanus, & pla
ne' Coryphæus pessimo tamē interiit exitio. Scribit qppe Eratosthenes, Virum hūc in Cri/
co pertuso, Quod esse Brachiū gestamen, qdam interpretant̄, præsidio ultimoꝶ casuū con/
suesse Venenū gestare inclusum, quod etiā hauserit intrepide, neqd indignū tanta uirtute
a' Macedonibus pateret̄, hinc natū, Vt qđ speciem qdē extrinsecus habet, et oculos aspectu
iucūdo allectat, Intus uero pniciē seruat euidentissimā, Cricū dicamus Demosthenis. Quid
uero sit Cricus, nō alienū fuerit, explicare pluribus. Lysias qdem aduersus Andocydem im
pietatis reū, Rhoptron in Ianua id appellasse uidet̄, qđ nos Cricū dicimus, iis fere' uerbis,
ἔδωκε τὸν ἵππον ἐκ τῶ ῥόπτρω τῶ ἱερῶ. i. ad sacrū Rhoptrū destinauit Equū, meminit in Am/
phiarao Aristophanes, & rerum Græcaꝶ octauo libro Xenophon. Coronem Homerus ap
pellauit, q̄uis sit & Corone arcus extremū, atq; itē summa uirilis mēbri pars. Iulius itē Pol/
lux scribit, Quam Coronem Homerus appellarit, dici quoq; κόρακα. i. Coruū, nam & Co/
rone Cornicem signat. Cricum Theodorus Annulū interpretat̄, secūdo Aristotelis de ani/
maliū historiis, ubi sic græce scriptū est, οἷον κρίκος χαλκοῦς λεπτός. i. inqt interpres, ut Annu/
lus æneus tenuis. Theophrastus quoq; Libro de Stirpibus quarto, Cricū p annulo usurpat,
Plinio interprete, etiāsi in græcis codicibus modo impressis inueni, Crocum scribi, nō Cricū.
Et Sudas, Ancilia inquit, sunt κρίκοι τῶν ἁλύσεων. i. annuli Catenarū. Nostri recentiores An
nularem rōnem appellauere, quā Ptolemæus Cricoton aptissime nūcupat, Quæ forte non
alia sit, q̄ quę latine Decussatio dicit̄, Vñ Plinius, Ducant̄ deinde alię duę lineæ in decusses
obliquæ. Decussandi uocabulo utit̄ Vitruuius, apud quē est itē Decussatim perducere, qđ
est per integrā longitudinē diuidendo, ac dissecando trahere, ab numeri denarii perfectiōe
Vocis pprietate deflexa, unde & decumanus Limes, & decumanus fluctus, hinc literam χ
decussatam, præsectam'q; obelo, Legimus talētum significare, quod nota ea numerū sexage
nariū indicet. Et Aphricanus talentū omne pondo LX. tradit. Vbi uero argonauticon ter
tio scribit Apollonius θοῇ συνάρασσε κορώνῃ, locū cum explicās Interpres Corone inqt. i. ingi
Crico. Homerus itē Iliados XXIIII. αὐτὰρ δὲ κρίκον ἕστορι βάλλον. i. Cricū autē Hestori iniece/
runt. Quid uero sit Hestor, docet Pollux. Zygodesma inqt, dicunt̄, qbus Iugū temoni ꝯiun
git̄. Clauus aūt, Cui inuoluunt̄ Zygodesma, uocat̄ Hestor. Apud eundē Cricos ferreos di/
ci Libro V, in retibus animaduerto. Cæteꝶ, neqd scienter omittā, quo miscella hæc nr̄a elu
cubratio instructior fiat, In monumentis Gellii, auctoris & doctissimi, & excultissimæ elo/
quentiæ, Cricotē legimus appellari Sphęram, quā Eruditiores intelligi uolunt pertusam.
Quiq; Leontius mechanicus Sphęrā κρικῶν dixit, hoc est circuloꝶ. Apud quē itē inuenies,
Hemicriciū meridionale, pro semicirculo, & infra Cricū nūcupat meridionalem. Vt nulla
prorsum reliqua fiat ambiguitas, qn Cricū nūc annulū, nūc circulū recte interpretemur, qua
les sunt, quibus cōpingit̄ Sphæra, Quæ ænea a' Martiano uocatur Circite. Sed & qbus ꝯte
xit̄ Thorax, nā κρικωτὸν θώρακα legimus. i. Cricotū thoracem, quē ἁλυσιδωτὸν interpretant̄,
idest hamis uelut Catenatū. Est suus quoq; in hasta Cricus, quem Inscitiores Cuspion dicti
tant, quo adnectit̄ firmius Cuspis ligno. Porcen nūcupat Homerus, Vt qdem scribit Orus,
ἀπὸ τοῦ περιέχειν. i. ab cōtinendo. Orion plausibilius putat, si a' πείρω inflectatur. Nam Por/
cos etiam apud Platonem in Sophiste, Septum est, quo cōclusi pisces haud facile euadant.
Sunt qui Cyrton interpretent̄, Sed perperā, Vt ex Platone liquet. dicit̄ Porcos, quia ample
xetur, occludat'q; ingredientē piscē. i. ἀπὸ τοῦ περικλείεσθαι. De Porce sic itē inuenio, esse Cri
coma ligno, cuspidi'q; continēdæ aptissimum. Sunt & Crici noīe Brachiorum ornamēta,
Qualia fere' Dextrocheria sunt in Iulii Capitolini historia scribentis, Maximinū Pollice ita
uasto fuisse, ut Vxoris Dextrocherio uteret̄ pro annulo. In Libro Iudith, quædam scribitur
induxisse sibi Sandalia, assumpsisse Dextrariola, & inaures, Quæ non alia sunt, quàm Dex
trocheria. Quæ uero circa manuum Iuncturam ferunt præsertim mulieres, quā uocāt Græ
ci καρπὸν, unde & in Carpum mittere manum Medici dicunt̄, sicuti alias docuimus, ubi
Arteriæ motus, ac pulsus pętentant, ea'inquā ornamenta Pericarpia nominant̄, et Echini,
Ophis, Psellia, Chelidones, Bubalia. Et quoniam Pselliorum incidit mentio, nō incpte for
sitan fecero, si et historiam adiecero breuissimam, Galatarum Rex Brennus, cum depopu/
laret̄ Asiam, Ephesum, cū exercitu uenit, ac in Ephesiæ puellæ amatorios incidit laqueos,
Ea uero congressuram se pollicita est, insuper & Ephesum proditurā, si Psellia sibi, & mun

dus contribueretur muliebris. Adnuit Barbarus, ac militibus imperauit, in eam conijcerent, quod haberent, aurum, quo auarior puella adobruta periit. Sicuti prodidit rerum Galaticarum primo Clitophon. Pselliorum meminit Athenęus, ex margaritis solita confici prodēs quandoq;. Porro quod ad Cricos attinet, Illud adiecisse non fuerit opinor, parergon, nequis Sciolorum interim probationem requirat grauiorem, recenseri inter ornamenta Cricos, Auctor politicorum septimo Aristoteles est. Vbi edocet, in quibusdam locis legum finem esse propositum eum, Vt Ciuitatibus dominentur finitimis, indeq; multa sanciri, quibus ad bellicam uirtutem excitentur homines, καθάπερ ἐν καρχηδόνι φασὶ, τὸν ἐκ τῶν κρίκων κόσμον λαμβάνειν· ὅσας ἂν στρατεύσωνται στρατείας. hoc est, ut apud Carthaginenses ferunt, Cricorum ornatum accipere pro expeditionum numero, in quibus stipendia fecerint. Dignum scitu & illud, Cricos Compedū eleganter dici a' Græcis, & a' Plut. in Causis, ex quo & Valerius Martialis Annulos nuncupauit.

¶Demosthenis sententia de molestiis, quas subire necesse est, si Remp. capessas. Itē de Demosthene pauca. Caput XIIII.

d Emosthenem item, ut & hoc subsignemus & nonnulla scitu non indigna, Athenis profugum, memoriæ proditum est, Fortunæ turbinibus infractum, adeuntes Iuniores a' Reip. cura impēsissime conatum auertere, cum diceret; Si duæ uiæ initio proponerentur, quarum altera ad Suggestum ferret, ac Cōcionem, Ad euidens exitium altera, præuideat autem aliquis, quæ in Ciuilium administratione occursent mala, Quām atrox inuidia, Quæ subeunda certamina, Quibus criminibus obnoxia Vita. Præstare nimirum, id inire iter, Cuius exitus mors est. Quod illum non esse frustra Vaticinatum, docuit infelicissimus finis. Siquidem ob ea, quæ Orator in Rep. gesserat, misso ab Antipatro Archia quodam, qui fugientem retraheret, ac in Neptuni templum, quod est in Calauria insula, is se ꝓiecisset. Cœpit humane Archias multa differere, monens, posse illum sibi omnia de Antipatro polliceri. Nec histrio inquit Demosthenes, unquam persuasisti ὦ Archia, nec nuntius nunc persuadebis. Ad hæc illo iam commotiore, ac uultu minabundo, & irato, Demosthenem territante, νῦν ἔφη λέγεις, τὰ ἐκ τοῦ μακεδονικοῦ τρίποδος, hoc est, nunc Macedonici tripodis responsa patefacis, moxq; ita interiit, ut pauloante monstrauimus.

¶Tripos Delphicus fueritne Vas, an qd aliud. Tripodis notiones plures. Magides mensæ, Epidorpiæ. Microtrapezi. Tetrapus quid. Instans tempus dici futurum. Cillibantes qd sint. Dorides item quid. Item Dory, & unde. Caput XV.

q Voniam uero tripodis facta mentio est, operæpretium me facturum opinor, si quæ ex mutis, quod dicitur, magistris didicimus, in medium attulerimus, ut labores nostri proficiant omnibus, eo quidem amplius, quod non ferè inter grammaticos constat, quid Tripodis nomine intelligendum sit, ubi de Oraculo agitur Delphico. Cum ex recentioribus, Quidam in literis clarus, Tripodem scribat, siue Cortinam fuisse uas pulueribus plenum, ex quo pflans spiritus Phoebadibus uaticinii pręberet potestatem. Ego uero pluribus auctoribus contenderim, ac euidentius probarim, Tripodem illum Delphicum haudquaquam fuisse uas, Quando Aristophanis Interpretes Pythiam tripodi insidentem uaticinari solitam scribunt in Pluto, Partemq; eam, in qua sederet, uocari holmon, unde a' Sophocle Apollo dicatur Enholmos, Quin & Vates dici Enholmides quodam genere uidentur, ratione eadem. Quanquam est

& Holmos

& Holmos coquinæ usibus accommodum uas, & holmeus orbicularis lapis, ad quem legumina cædantur, & alia quædam. Vbi uero in Equitibus Aristophanes ait, ἐπὶ τῶν ὅλμων τρίποδων, Interpres rursum inquit, in tripodibus sedebat Promantis. Et Strabo Auctores inquit, certi memorant, diuinum ipsum domicilium profundam, & curuam esse Speluncam, non admodum lato ore patentem, Vnde auram quidem referri sacro aiunt, efflante numine. Excelsum autem hostio imminere Tripodem, quem cum Pythia uates inscenderit, hausto diuinationis spiritu, Dei responsa referre, & metro, & oratione soluta. Amplius in Libro de mysteriis Iamblichus, Sibylla inquit, in Delphis duobus modis suscipiebat Deum, Vel per Spiritum quendam tenuem, igneum'q; qui erumpebat alicubi ex ore antri cuiusdam, Vel sedens in adyto super sedem æneam, habentem tres, aut quatuor pedes, & Deo dicatam, & utrobique diuino se spiritui exponebat, unde diuini ignis radio illustrabatur. Lactantius Grammaticus super eo Papinii uersu, qui est Thebaidos primo, Sal ue prisca fides tripodum. Tripos inquit, species est Lauri tribus radicibus, Apollini consecrata, propter triplicem uim diuinationis. Est & mensa Apollinis tripos corio Serpentis Pythonis tecta. Sed quid pluribus agimus in re confessa? aduocetur tamen & Diodorus, post quem pudeat in manifestis ambigere. Etenim bibliotheces, sexto & decimo Volumine sic propemodum scriptum legimus. Vatem inquit, unam cōstituere, mox & substruxere machinam, qua conscensa uaticinari tuto posset. habebat illa Bases tres, unde & Tripodis nomen inditum. Tripodem porro dici mensam Libro secundo comprobat Athenæus. Nec tamen abnuerim, uerbi huius notiones esse plures. Quippe Iulius Pollux de Vocabulis rerum quinto Libro inter aurium ornamenta Tripoda recenset, putat'q; a figura esse impositam appellationem, Sicut & Homerus τρίγληνα ἕρματα nominauit, ut trium pupillarum imaginem præferentia. Sunt autem hermata latine Inaures. γλήνη uero pupilla, aut etiam oculus ipse. Libro autem sexto idem Pollux. Erant inquit, mensæ quædam primæ, secundæ, tertiæ, & Tripodes qbus superiacebāt. Nominis item meminit Hesiodus. Quas uero imponimus, ut collibuit, & tollimus Trapezas .i. mensas, nunc Magidas uocant, quo nomine utitur Sophocles quoque. Magidis præter Plinium meminit Paulus Iureconsultus, Sed ita, ut eo nomine tabulerium accipiat Interpres, aut Schacherium. Trapezas item pro appositis cibariis inuenies. Epidorpiæ uero trapezæ uidentur fuisse omnium postremæ, quibus inferrentur bellaria. Sunt & qui uocentur Microtrapezi, quibus parua paratur mensa. Sunt in eodem auctore Libro X, Scelithria, quæ inquit, sunt parui Tripodes. Nam sella quædam thessalica dicebatur Tetrapus, opinor, de pedum numero. Et alibi, Obsoniis subiecta mensa recte dicitur Tripus. Vt apud Aristophanem, & Xenophontem ἐν τῇ ἀναβάσει. Apud quem sunt & Tripodia. Quod uero Tripodi superimponitur etiam Cyclos dicitur, & Holmos, quoniam inquit, & Delphici Tripodis Epithema, Cui Propheta insidet, uocatur Holmos. Tripodis autē empyri, quo apud ignem uterentur, media Homerus Gastera uocauit. Apud quem etiam pro Vase Tripum dici, liquet ex eo uersu, καὶ τρίποδ' ὠτώεντα δύω, καὶ εἴκοσι μέτρων, hoc est, Et ansatum Tripoda duarū & XX mensurarum. Hunc autem tripum inter funebris certaminis præmia Achilles proposuit. Alioqui non iis modo, qui fortiter quippiam fecissent, Sed & Poetis in uictoria Tripoda contribui, honestissimum censebatur, Quando Hesiodum Homero deuicto, cum rettulisse, proditum memoriæ scimus. Factum uero id in Amphidamantis laudatione. Ad quem bello peremptum celeberrimus quisque ex Poetis certatim celebrandum Chalcidem confluxerat, fuerat autem is bello præclarus, ut qui Eretriēses multum, diu'q; infestasset. Quod in septem Sapientum Conuiuio Plut. scribit. Dabatur & iis Tripus, Qui Dythyrambicum carmen cecinissent, ad imitationem apollinei Tripodis, ut qdam sunt interpretati. Memoratu dignum, quod Hesiodicæ aspidis Interpres scribit, Tripoda item dici Cratera magnum trium fere pedum, Qui nunc inquit, barbare uocat' χυτζὰς. Sunt qui Epistatē interpretentur Tripoda æneū, Qui Chytropodis uicem impleat .i. ollæ pedibus fultæ. Quanq̄ eo noīe quidam Vulcani imagunculam figlini operis intelligere malunt, Quæ focis assisteret. Vel etiam lignum oblongum Coracas habens, unde coquinaria propenderent instrumēta, meminit in Auibus Aristophanes, & explicāt Interpretes. Omnino ita distingui Tripodas ani

maduerto, ut dicantur alii ἐμπυριβῆται, aut αἴθωνες, ab ignis usu, & ad hoc ipsum compa rati. Alii autem Anathematici, ornatus gratia domibus dicati, uel templis, prorsum ignibus immaculati, intactiq;. Proinde ab Homero etiam Apyri nuncupati, etiamsi hos intelligunt nonnulli, qui necdum ignibus sint admoti, Æthonas uero iam flāmis succēsos. Apud Athe næum sunt Apyri Tripodes Vino dicati, uelut crateres. At in quibus calefiebat Aqua, Loe trochoi, ex quibus aliqui dicebantur ὠτώεντες, idest Ansati. Tripoda musicum organum a' Delphici Tripodis similitudine nuncupatum, multi scribunt, ac triplicis citharæ usum præ buisse. Relatu dignum est, quod in Musica Martianus scribit, Tripoda trini cursus præsagia polliceri, hoc est, Extantis, Instantis, Rapti. Qua in parte commonendus est Lector accura tus, Instans dici de futuro, non de præsenti, sicuti Philosophorum modo scholis extritū est. Mos autem Veteribus frequens fuit, exculpendi in Tripodibus Epigrāmata. Id quod nec tacuit Gellius, cum ait, Hesiodū, atq; Homerum aliquo tempore eodem uixisse, Epigram matis argumento probari, quod in Tripode scriptum fuerat, quem in monte Helicone po suisset Hesiodus. Hæc uero repetit Gellius ex Varronis libro de imaginibus primo. Et Pri scianus scribit, legisse se epigrāmata in tripode uetustissimo, Qui in Xerolopho fuisset By zantii. Scribit Sudas Xerolophon dici a' quibusdam Thema, Et Tripoda Themariū. Scien dum præterea, quod a' Tripode non ita dissitum est, Cillibantas fuisse apud priores triū cru rum ligna quædam, quibus in prælio fatigati scuta imponebant. Id quod clarissime mōstra uit Aristophanes, τὰς κιλλίβαντας οἶσε παῖ τῆς ἀσπίδος, quod est, Scuti Cillabantas feras ô Puer. Inde forte natum illud Varronis tradentis, Mensam uinariam rotundam quādoq; ap pellatam Cillibantum, ut etiam in Castris, quāquam aliud sentit ipse, & nos alibi comme minimus. Porro' ut ad Tripodem redeamus, Scribit Apollonius argonauticon quarto, Ia sonem cum in Illyricum appulisset, ut ab Hylęis nauigādi rōnē edoceret, dono illis dedisse tripoda, Cuius hoc fuerit fatum. Vbicūq; foret is, Ciuitatē nunq̃ hostibus cessurā in prędā. Et quia hoc Capite de mensis fuit mētio nobis plurima, Addamus præterea illud auctariū, quod scribit Ælius Dionysius, Mensas quasdam coquarias dici Doridas, ἀπὸ τοῦ δέρειν, quod signat polire, unde etiam inflectit δόρυ, quo nūc hasta significat, nūc simpliciter oē lignū, etiam in arboribus, ut ἢ χαίρω τῷ τοίου ἀπὸ λυθὲν ἐκ δόρυ χαίνω.

Delphici oraculi quæ tradant initia. Eiusdem deficiētis rōnes. De Tiresiæ itē Oraculo. Caput XVI.

POstea q̃ satis, superq; de Tripode disseruimus, aptissimum, opinor, fuerit, inse ruisse huic potissimū loco, Quæ auctor Diodorus bibliotheces sexto & deci mo Volumine de oraculi delphici primordiis ꝓdenda censuerit, quādo id to to orbe terrarū festo ꝯcursu celeberrimum intelligi uoluere priores. Igitur fuit inqt, Secretio quædam iis in locis, Vbi postea constructum Adytum est. Illuc forte cōpascentes arrepserūt Capræ, qđ Vastæ tū ibi solitudines forent, nec omnino inco lerent Delphi. Quæ uero ex iis in hiatum despectare cœpisset, euestigio mirabiliter exultās lasciuire, ac uocē ꝓrsus dissonā emittere. Id cum amplius admiraret Pastor, ut sunt homi num ingenia plerūq; latentia scrutandi auida, accessisse tradit, mox'q; eodē affectū mō, quo Capræ prius. Sed insup futura quoq; præcinere cœpisse. Re uero latius uulgata, accurrisse multo plures, qui oēs cōsimiliter, afflati coniectationē præbuere, Oraculi uim ex terra esse. Cęterum qa temulenti spiritu, quem ἄσθμα uocant δαιμόνιον, pleriq; interirent, Visum fuisse, Vatem unā astituere, quæ citra reliquoꝝ noxam panderet futura, ad id uero etiā Peg ma sustruxere, quo inscenso secure uaticinaret. Habebat id Bases tres, propterea Tripodis nomen est sortitū, hactenus Diodorus. Id uero Oraculū supstitione uana, & hominū insci tia, multo'q; amplius immundorum uafriciis Spirituum illuc euectum est, ut nō omniū mo do gentium fieret affluxus, Sed passim præpotentium quoq; Regū, ac Principum Populo rum dona mitterent opulētissima, Vt inde Delphici maxime celebrent Thesauri. Et Aphe torias opes, ut immensas, præsignes'q; certatim memorent Græci. Nam ab edendis Ora cuis Ap hetora dici Apollinem nonimus. Lego in Græcoꝝ Thesauris, Parnasum quēdam omnium principem Oraculum adiisse delphicum, unde sit monti adoptatum nomen, etiā si Larnasum prius dictum produnt alii, quod Deucalionis arca, quam λάρνακα uocant, illuc sit delata.

sit delata. Super Oraculo delphico Verba Ciceronis sunt diuinationum priore Libro, Terræ inquit uis Pythiam Delphis incitabat. Naturæ Sibyllam, an nō uidemus, quā sint uaria terrarum genera? ex quibus & mortifera quædā pars est, ut Ansancti in Hirpinis, & in Asia uidimus Plutonia. Aliæ peracuta ingenia gignunt, aliæ retusa, quæ omnia fiunt ex Cæli uarietate, & ex disparili aspiratione terrarum. At libro secūdo idē M. Tullius, Euanuisse aiūt, uetustate uim loci eius, unde anhelitus ille fieret, quo Pythia, mente incitata, ederet Oracula. Sed cum de ui agatur non naturali solum, sed etiam diuina, quo tandem modo euanuit? Vetustate inquies, Quæ Vetustas est, quæ uim diuinam cōficere possit? Quid tam diuinū, quàm afflatus ex terra mentem ita mouens, ut etiam prouidam rerum futurarū efficiat? Cæterum Oraculi uanitatem cum multa alia, tum Demosthenis illud coarguere uidetur. Qui Pythiam dicebat φιλιππίζειν. i. quasi cum Philippo facere, quod eò spectabat, Vt eā à Philippo corruptam diceret. Plutarchus in Libro de Oraculis, quæ defecissent, Delphici oraculi Originem eandem ferè facit, quam Diodorus, Sed adiicit, Pastorem illum, qui omnium pnceps ex afflatu sit uaticinatus, Coretā fuisse nūcupatū, Et mox desinētis uaticinæ pētis rōnes allaturus, Plurimas ait, in terra contingere mutationes, uarietates'q; rerum, Quando & multis locis metalla defecisse, manifestum fit. Lapis Carystius mirandæ fuit apud priores naturæ, qm̄ νημετώδης erat. i. netilis, aptus'q; duci instar lanę, lini'ue. Conficiebantur in de Chiromactra. i. mantilia, Item Retia, reticula'q;, Quæ ubi sordes contraxissent, coniecta in ignem candori suo citra ullam omnino noxam restituebantur. Victrix'q; illa omnium uis Ignium aliquid tandem nacta erat, in quod ius nullum haberet. At nunc inquit, euanuere omnia hæc, Vix'q; in metallis uisuntur uelut Ines, aut prætenues, qui intercurrant, Capilli. Eiusmodi porrò & in manticis pneumatibus. i. Spiritibus uaticis coniectanda sunt. Neque enim æterna est eorum uis, quæ senii planè sit nescia. Verū & ipsa mutationibus obnoxia censeri debet. Probabile nanq; fit, Imbres nimios quandoq; potestatem eam restinguere, plerunq; & fulminum casu difflari. Præcipue autem terra motibus agitata permiscere ima potest, & meatus occæcare prorsum. Nā et in Orchomeno cum atrox debaccharet pestilētiæ malum, plerosq; hominum uis qdem crassantis morbi absumpsit. Sed & Tiresię defecit oraculum, quod & nūc uelut feriatum conticescit. Oraculi loca dici inuenio Mātea, & Anactora. Anacea uero sunt Dioscurorum festa.

¶ Quam esse ex Inimicis utilitatem maximam censuerit Plut. Inimicum esse Vulturi assimilem. Caput XVII.

Citum est ac memorandū imprimis, quod à Plutarcho Viro doctissimo, & prudentissimo, in'q; disciplinis auctoritate graui relatum animaduertimus in Cōmētariolo, quibus quis rationibus iuuari ab inimico possit. Primum ingt, omnium mihi uidetur, Quod est ex inimicis maxime noxium, id si modo attendas, effici utilissimum posse. Inimicus siquidem peruigili cura rebus insidiatur tuis, uitam'q; ambit hinc inde, ansam quæritans, nec inspectat per quercum modo, Sicuti olim Lynceus, nec per lapidea, uel testacea, Sed per amicos, per seruos, per familiares uniuersos, adeo efficax est, expeditus'q; eorum, quæ uel facias, uel consultes, explorator, inspector'q;. Præcipue uero siquid delinquas, inhæret affixus, scrutat'q;, Et profecto Vulturum exprimere uidetur mores, hi quippe tabida tantum consectantur cadauera. Nam pura, benè'q; habentia ne sentiunt quidem. Consimiliter Inimicū uitę modo labes mouet. Ægra illum excitant, ac quæ computruerint. Ad hæc adnuunt, hæc cōtrectasse gaudent, hæcconuellunt, Qui te odiose insectantur. Inde uero eximia, ac præcellens profluit utilitas, si ista uelitus, explorate, pensiculate'q; tibi perpetuo intendas, te obserues, nequid incuriose, inciruunspecte'q;, Sed prospicienter omnia dicas, agas'q;, Vt ueluti in accuratiore diæta, Vitam præstes incusabilem, inculpatam, ab omni'q; sequestratam uenenosiore morsu. Qui etiam sic affectiones reprimit, sedat'q;, Et, qua maxime pollemus, rationem uelut in Specula continet, metu, prouida'q;, & sagaci cura, meditationē pcipit, & ppositū æquabilem transigendi uitā, ac omni pcul abiunctā crimine. Id enim prorsum in hoc usu euenit, qd' Ciuitatibus ptingere certū ē, Quæ hoste uicino assidue infestet'. Hic siqdē ingruēs terror ad moderationē redigit, Cōcordiam pciliat, Sanæ'q;, ac recte ualētis Reipublicę amorē inducit. Eodē mō

inimicus infestior uel nolentes ad sobrietatē reuocat, in desidiam labi nō pmittit, aut neglectum, efficit'q; assuetudine ista, Vt tanq̄ in statione quadam positi εἰς τὸ ἀναμάρτητον euadamus.i.in Statum insontem, ac prorsus Theonini Dentis nesciū. Quibus.n. Homericū illud altius insederit, ac, ut sic dicam, fuerit ad manū, ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες. Lætari utiq; Priamus posset, rursum'q; Priami filii. Auertūtur inde, longius'q; abducunt' ab iis, quæ inimicus læte naso crispante uideatur excepturus. Mirum est, q̄ proficiat in summā uitæ studium hoc, & æmula concertatio. Celeberrimū est Nasicæ Scip. apophthegma. Quibusdam.n. astruentibus, rem Romanam nunc demū obfirmatā, stabilem'q; uideri, Carthagine funditus euersa, &, ut ait ille, impacto mœnibus aratro, Immo uero inqt, nunc periclitamur maxime, qn̄ nec quos extimescamus, nec quos erubescamus, reliquos nobis fecim⁹. Adde præclarum Diogenis documētum, ciuile imprimis, ac philosopho cōdignum, Quonam pacto ulciscar inimicū? Si bonus inquit, honestus'q; ipse fias, Inimici æquos probari, qui aduertunt, torqueri non cessant. Si cōmendari Canē, Si elaboratos, excultos'q; uideant agros, si pulchre florescentē, congerminantem'q; spectēt hortulum, ingemunt. Quid facturos putas, Si iustum te cōprobes Virum, Mentis integræ, bonū, Verbis probum, factis purum, uictu moderatum, ꝓfundo perfruentem, ut ille ait, mentis sulco, unde prudens egerminat Cōsilium? Si inimicum male habere cupis, non impudicitiā substrate uirilitatis, nō molliciē opprobraris, non succurrilitatē, nō id gen⁹ alia pleraq;. Cæteꝝ esto ipse sciens, temperatus, Verax, adeuntibus'q; perhumane utaris, ac iuste. Quod si ad probra euectus fueris, Id sit præcipuæ curæ, Vt ab iis, quæ coarguis, abducas te longius, Introspice animam, putrida circunspecta, neq; insusurret illud tragicū, ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων, Aliorum medicus, Ipse ulceribus scatet. Si inscitiam forte tibi in altercationibus obiicerit, intende discendi ardorē, allabora eo procliuius. Si timidum appellarit, uirilem exacue promptitudinem. Si ut lasciuū incessuerit, atq; intemperantem, exterge ab anima, si quod latenter inoleuit titillantis uoluptatis uestigium, memor semper, nil fœdius reciprocante Crimine. Sicui turpiter, ac inhoneste agenti incurrisset Plato, abiens, se'q; intuens dicere solebat, μήπου ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος, an & ipse talis? Qui inimici conuitia patitur, insigniter inde iuuari potest. Nā dicere solitum Antisthenem accepimus, reuocandis ad bonam frugem uel amico esse opus ingenuo, Vel ardenti, acri'q; inimico. Alter enim recte monendo, coarguendo alter, increpando'q; auertit a' uitio. Genus autem hoc remedii tanto uideri præstantius debet, quod ut nūc est, Vbi fidēti opus audacia est, Amici ἰσχνοφώνους.i. graciles uoce se præstant. Sicubi adulatio intercurrat, impendio loquaces, & obstreperi, uel tinnuli quoq;. Vbi admonēdus amicus, muti prorsum. Proinde ab inimicis audienda ueritas, quam negligit amicitia. Nam & Telephus medicinam inuenit ex hoste. Et qui thessalum Promethea perimere cogitarat, psanauit, abscessui, quod Phyma uocāt, patefacta uia. Ita profecto est, inimicus ἐστὶ ἄμισθος διδάσκαλος, idest gratuitus Magister, ac sine mineruali, semper ex eo discere aliqd licet eorum, quæ nos lateant: ac eo quidem impensius, quod plura longe, ac sæpius præsentit, perspicit'q; inimicus, q̄ Amicū professus, qn̄ ut Plato ait, τυφλοῦται τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον, occæcat amor in eo, quod ames. Odium uero fere' garrulitati adnexum, implicitum'q; est, ac πολυπραγμονεῖ, idest satagit alienarum rerum. Hieron ex inimico audiuit primū, sibi foetere animā, quam obrem cōmotior, quid ais Vxor, cur non cōmonuisti? At illa, ut quæ modesta foret, pura'q; quoniā inqt, ita uiris omnibus olere opinabar. Postremo id cogitandū, Agricolarum peritissimos tradere, Allium, & Cepas bonitate proficere, si rosis, uiolis'q; applantentur, quod in eas acrimonia, et quod olidū est, secernat'. Eodē ipsi modo inimicū ex ꝓpinquo patiamur, quo feliciter agente, cōmoueamur, exacuamur'q;, Ac ita consurgamus, ut ex æmulatiōe cōnitamur pari industria ꝑfungi, Aut etiam sublimiorē nobis locū uēdicare. Quod si malis artibus euadat is nobis superior uel gratia, uel honoribus, ęquo id animo patiēdum, immo eo amplius nostra ipsorum integritate lætandum. Siquidem quod intra, quod'q; supra terram aurum est omne, in æquilibrio Virtutis stare nequit, Sicuti a' Platone dictū grauissime est.

¶ De Vulturibus adnotata quæpiam. Cur Causidici dicant' Togati Vulturii. Item Imperatores paludati Vulturii. De Vulturum odoratu, & Odoris ratione. Caput XVIII.

Vulturem

Vlturem animalium omnium innocentissimum, Hermodori Pontici senten tia pronũtiauit, Quia nil prorsus attingat eorum, quæ serant homines, plan/ tent, alant. Animantium prӕterea nullam interimat. Volucribus quoque uel mortuis abstineat, quodam cognationis Intellectu. In Auguriis certe auis prӕ stantissima Vultur habebatur, quod Hercules comprobarit, necnon Roma/ næ Vrbis primordia manifestum faciunt, forte quia rarissime Vulturius conspicitur, & in/ de oblatus aliquid semper creditur portendere, Aut quia, sicuti fabulant̃ Ægyptii, & in He xamero Ambrosius uidetur approbasse, Vulturii omnes fœminӕ sunt, Ac ut Zephyro arbo res, Sic illæ Euro grauidæ fiunt. imo certa, & firma inde signa fieri, uerissimum est. Verum quia animans hæc Cadauera iam tabida summe affectat, & rapit auidissime, ex quo & Ca/ tullus, Lingua exerta auido sit data Vulturio. Propterea quodam loco Apuleius, Causidi/ cos, & Oratores forenses probrosis incessens uerbis, quod eis, ut Columella dixit grauissi/ me, concessum sit in medio foro latrocinium, Togatos nominauit Vulturios. Vt qbus prӕ/ uaricari, Reos prodere, Vendere aduocationes, & sanguinaria rapacitate homines excar/ nificare, frequentissimi sit moris. Sicut M. Tullius pro Sextio, Vulturios paludatos appella/ uit Gabinium, & Pisonem Imperatores, qui pretio nũdinarent̃ omnia. Porro & rõne ea/ dem Salibus suis Plautus inseruit Vulturios ꝑ Talis in Curculione. Vt enim Vultures Car niuori sunt, & rapto uiuunt. Compari modo & Tali uoratores ita sunt, ut dispoliẽt ex toto Aleatorem, atq; ut plautino item uerbo utamur, derũcinent. Memorabile est, quod Tomo de Ideis primo, Vbi περὶ σεμνότητος λόγου differitur. Hermogenes adnotauit, quosdã ap/ pellare solitos Vultures, τάφους ἐμψύχους. i. animata sepulchra παρὰ δὲ τοῖς ὑποξύλοις τού/ τοις σοφισταῖς πάμπολλα εὕροις ἄν, τάφους τε γὰρ ἐμψύχους τοὺς γῦπας λέγουσιν, ὧν πέρ εἰσι μάλιστα ἄξιοι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ψυχρεύονται πάμπολλα. i. Apud subligneos uero hosce Sophistas plu/ ra inuenias utiq;. Quippe Vultures dicũt Sepulchra esse animata, quibus sunt ipsi maxime digni. Et frigidiora his alia non pauca. Illud uero neutiq̃ prætereũdum, quod ex Hierony mo compertum nobis est, Vulturẽ, cum cœperit oua edere, quippiã ex indico tractu affer/ re, quod est tanquam nux, intus habens, quod moueatur, sonũ'q; subinde reddat. Id uero si bi ut apposuerit, multos fœtus producere, Sed unum tãtum remanere, Qui immusculus a plerisq; dicitur. Masurius uero Pullum Aquilæ eo nomine intelligit, prius quã albicet cau/ da. Vulturum odorandi uis mirifica ab Auctoribus traditur classicis, nam & in Magia signi ficat Apuleius. Si uero inquit, naribus nidorem domesticum præsensit, Vincit idem sagaci/ tate odorandi canes, & Vulturios. Cui enim Cani, Cui Vulturio Alexãdrini Cæli quicq̃ ab usq; Æcusium finibus oboleat̃? Scribit Diuus Thomas, per quingenta millia passuũ ab Vul turibus, Addit Hieronymus, etiã ab Aquilis, præsentiri Cadaueris putorem. Sed & eo am/ plius. Illuc autem usq; Odorem, uel corporalem euaporationem ꝑtingere, ꝓrsus absurdum, præsertim cũ sensibile medium immutet undiq; secũdum eandẽ distantiã, nisi præpediat̃. Neq; enim sufficeret ad tantũ spatii occupandum, etiãsi in fumidã resolueret̃ euaporationẽ integrum Cadauer, Quando certus, ac præscriptus est refractionis terminus, ad quẽ natura le Corpus peruenire potest, Qui est raritas ignis. Sed nec huiusmodi odore Cadauer nosci tur sensibiliter immutatũ. Proinde dicendũ, quod & alibi hoc opere attigimus, ab Odorabi li resolui qdem posse fumidam euaporationẽ, Sed eam tamẽ nõ produci ad eum terminũ, ubi odor percipiat̃. At ipsum medium spiritaliter immutari ultra q̃ cõmemorata euapora/ tio possit peruenire. Sunt & q futuram stragẽ præsensione quadã mire ꝑcipi, tradãt. Quin & ingruẽtis mali certissimũ haberi præsagiũ, ubi exercitũ Aues insequant̃ eiusmodi. Cuius rõnem scrutari, difficillimum cẽsuit Albertus, ni Stellaꝝ potestate occultiore fieri, collibeat credere. Coruos equidem ipsum hoc qũq; factitasse, compertum est. Quod autem Alber/ tus idem scribere Aristotelem tradit, Vulturis nidum nunq̃ esse uisum, Id uero perspicue fal sum est. Quod amplius liquebit, siquis Sextum de historiis animalium adierit librum. Pro/ pterea Vulturum nidos in Germania uisitari frequẽtes, facile impetrarit fidem. Porro de Vulturis scitus admodum narratur Apologus aduersum fœnore sese illaqueantes. Vultu/ rius quidam uehementer agitatus uomere amplius cœpit, simul'que etiam queri, ac sese afflictare, quod intestina eiectare uideretur. Pax sit rebus inquit alter, non est, quod ægro sis animo, neque enim tui euomis quippiam. Sed Cadaueris portiones, quod nuper

conscidimus. Eadem rõne fœnore adobruti non agros se uomunt, distrahunt'q; proprios, Sed fœneratoris, quem iis dominum præfecerunt.

¶ Quid sit, quod Monogrammos Deos dixit Epicurus. Quod solidum Corpus. Et quę Mathematica Corpora. Apbyæ meretrices cur. Euthygrãmæ quid. & Euthyoriæ. Polygrammi. Caput XIX.

Icero Libro de natura Deorum secundo Epicuri sentẽtiam exagitãs sic ferè scribit, Non sunt Dii inquit, his corporibus, ut aut Casus, aut ictus extimescant, aut morbos metuant ex defatigatione membrorum. Quæ uerens Epicurus Monogrammos Deos, & nihil agentes commentus est. Quæsitum inter doctissimos in Veterum literarum tractatione diu, multum'q; uersatos, qui nã dicantur Monogrammi, aut quid eo uerbo intelligi uoluerit Epicurus. Ego uero pro uirili bene consultum omnibus cupiens, quæ mihi uetus lectio suggerit, promam gratissime, expendet mox candidus Lector, Si'q; ad stomacbum facient, percoquat, ac citra liuorem sinat ire in Corpus. Siqua minus arriserint, transiliat, putet'q;, nos fuisse homines. Monogrammos igitur ex monumentis Marcelli inuenio dici, homines macie prætenues, ac decolores, strigosos'q; ac incuratiores, quæ nuncupatio uidetur ex Picturæ ratione inflexa, Quæ Linearis dicitur, ut ex Plinii doctrina percipi licet, quod prius, quàm coloribus corporetur, lineis ad umbram fingitur. Probat porrò Nonius Lucil. auctoritate, Cuius sunt uerba, Vix uiuo homini, & monogrammo. Cæterum ex iis non omnino quidẽ elucescit Ciceronis nodus, ad intellectum tamen aditus aperitur, Qui plenus fiet, Si placita Epicuri de natura diuina exploratius nouerimus. Quæ ab Anthropomorphitarum hæresi baud ita disparãtur qui rustica simplicitate Deum habere humana membra arbitrantur. Vnde & appellationem sortiti creduntur. Omnium inquit, animantium formam uincit hominum figura. Deus autem animans est. Ideo ea profecto figura est, quæ pulcherrima sit omnium, quoniam Deos beatissimos esse constat, beatus autem esse sine uirtute nemo potest, nec uirtus sine ratione constare, nec ratio unquam sine hominis figura. Hominis igitur specie esse Deos, confitẽdum est. Nec tamen ea species corpus est, sed quasi corpus, nec babet sanguinem, sed quasi sanguinem. Addamus porro, ut perspicua magis tota res fiat, Quod aptissime concipit Mathesis. Omne Corpus, quod solidum est, ac Stereon Græci uocant, triplici constat dimensione, longitudinis, latitudinis, profunditatis. Ex his tribus, Lineæ ductu una consurgit dimensio, quam longitudinem dicimus, citra latitudinem ullam. Planities uero, quam Epiphaniam uocant, longo, lato'q; distenditur, alto tamen caret. Soliditas uero perficitur, si illis altitudo accesserit. Cæterum id magnopere aduertendum, quod Corpus quodlibet supficie quidem cluditur, tanquam termino. hic uero terminus quamuis circa Corpus sit, incorporeus tamen intelligitur. Est enim hæc incorporea natura prima, nec tamen pure, quando non nisi circa corpus apparet. propterea etiam si Superficiem à Corporibus res nõ sequestrat, Intellectus tamen ipsum boc facit. Hæc superficies sicuti terminus Corporum est. Ita terminatur & ipsa lineis, quas suo nomine Grammas Græci dicunt, Punctis uero finiunt' lineæ. Deniq; Corpora bæc sunt, quæ Mathematica uocant. Ex his uero iam dilucere arbitror, Cur Deos non babẽtes corpus, sed quasi corpus, Vt acute delyrabat Epicurus. Etiam Monogrammos nuncuparit. Nam nec supficies, quæ Lineis connectit', corpus est, sed quasi Corpus, quia citra corpus nõ est. Sic & monogrammos pictura, quasi supficies quædam concipi debet, quoniam non est corporata coloribus. Qui profunditatem imaginibus, tabulis'q; addere uidentur. Qui porrò emaciati supra modum sunt, & pellucidi quodãmodo, ut quibus nulla adesse carnis uideatur altitudo. Rectissime profecto & hi Monogrammorum insigniunt' cognomine. Dignum relatu id quoq;, in Græcis obseruatum monumentis, & ab Apollodoro proditum, Meretriculas quasdam fuisse Aphias. i. Apuas cognominatas. quod minutulæ forent, albæ'q;, oculis grãdioribus, nomina eis fuere Stagonion, & Anthis, Ex eadem causa in libro de Meretricibus Nicostratida dici Apuã cœpisse, scribit Antiphanes. Alioqui & Apuas auctore Chrysippo, Athenis ob rei affluentiam nimiam esse dictitabant πτωχικὸν ὄψον, idest mendicorum obsonium. Quoniam uero de grammis, idest Lineis actum

neis actum nobis est. Obiter, ex'que abundanti subnotandum, Euthygrammas apud Vitruui
um dici rectas lineas, ex quibus Geometria Circini tradit usum, equo facilius ædificiorum in
Areis expediuntur descriptiones, normarum'que, & librationum, & linearum directiones,
ἀἰθυορίαν Græci, æque semper meantem cursum uocant. Polygrammos Melanuros uo-
cat Aristoteles, atque item Melanogrammos ab Linearum multitudine, uel nigricie, quibus
interstinguantur. Hæc de Græcis fere sparsim, intercise'que. Nunc ad Musicos diuertamus.

¶ Musices laus Cur data hominibus. Rursum a quibus studium eius sit derisum. Caput XX.

Vmmam eruditionem, & animorum institutionem longe præclaram esse in
neruorum, uocum'que cantibus sitam, a Græcis semper fere creditũ est. hinc
8 legimus Epaminundam Græciæ principem fidibus præstantissime cecinisse.
Proinde, sicuti cõmeminit M. Tullius, Themistocles cum aliquot annis an-
te in Epulis recusasset lyram, est habitus indoctior. Sed & Lycurgus, quãuis
durissimas Lacedæmoniis suis leges iniungeret, Musices tamen studium egregie uidet am
plexatus, Quando ipsam hanc natura parens impertiuisse animaduertitur, quo trãsmitti
laborum onus molestissimum procliuius posset. Remigem, ut Fabius inquit, Cantus horta
tur, & singulorum fatigatio quãlibet se rudi modulatione solatur. Pythagoras, & qui dein
ceps studia consectati sunt eadem, Mundum ipsum non citra musicas rationes cõcinnatũ,
coaptatum'que argumentorum subtilitate colligere sunt uisi. Quin & artium ueluti præstan-
tissima diuinis se inseruit rebus, & quod testatum quoque Ptolemæus reliquit, numinibus pla
candis adhibetur. Plato etiam esse gentibus contributam putat musicã ad præclarius quod
dam, præstantius'que opus. nam cum sit concinnitatis inter frequentamenta uaria præcipue ar-
tifex Musica, non ideo a Diis data, ut ad delitias cõuertamus, & aurium pruritum, Sed ut,
quod animæ consonantiam turbat, & harmoniam, huiusce uoluptatis delinimento sedari,
ac ad ordinem redigi ualeat. Cæterum & grauissime Pindarus, ὅσσα δὲ μὴ πεφίληκε ζεὺς, ἀτύ
ζονται βοὰν πιερίδων ἀίοντα. Quæcunque non amat Iupiter, uocem auersantur Pieridũ. Pro
inde Socrates iam senex institui lyra non erubescebat. Thebis porro Pindari statua uisitur
nulla, uisitur autem, inquit Athenæus, Cantoris Cleonis, In cuius sinum, Thebas Alexãdro
diruente, cum fugiens quidam aurum immisisset, rediẽs anno trigesimo post, iam Thebis fre
quentibus, cum fide totum recuperauit. præclara est Comici Eupolidis ad musices præco-
nium pertinens sententia, qua negotium esse sancitur βαθὺ καὶ καμπύλον. i. profundum, fle-
xuosum'que. propterea in hyacintho Anaxilas Musica per deos inquit, perinde ac Libya, sem
per quotannis nouam quãpiam feram parit. Magnus quidem iuxta Citharœdum Theophi
lum, stabilis'que thesaurus musica est, mores enim instituit, componit'que, ac mollit Irarum ar-
dores, quod uel Homericus abunde Achilles significat. Quo fit, ut insignitius barbarã quo
rundam feritatem mirari non desinam, Quos inauspicatissimis etiamnum dictis Artem no
bilissimam insectatos nouimus. Nam Scythicum Regem Ateam, Scythicam plane ferita-
tem, & barbaram inscitiam resipientem, memoriæ proditur, Cum captiuum Ismeniam, ti
bicinẽ illum celeberrimum, quem Bœotios complures Ischiadico diuexatos morbo modu
lis suauioribus, persanasse tradunt, tibia incinere iussisset, ac illum cæteri suauitate demulcti
summa prosequerentur admiratione, laudibus'que efferrent plurimis, & uerissimis, Incultũ
barbarum iureiurando identidem comprobasse, Equestrem hinnitum sibi uideri iucundio
rem, modulatiorem'que. Verum in Barbaro, & hoc quidem Scytha, Vox huiusmodi minus
forte mira. Quid uero Spartanis facias? Quando Zeuxidami filius Archidamus, Cum ni-
mio plus admiraretur quidam Cytharœdum, Vim'que eius laudaret, ὦ præstantissime inquit
quod nam bonis Viris præmium statues, Cui tantũ arridet Citharœdus. Rursum cũ ex assi
stentibus quidã intulisset, Psaltes eximius hic est, At inquit, apud nos bonus Cantor, bonus Cu
pediarius est. Ceu nil prorsum intersit, Cupediis'ne, ac lautitia, scilicet Voluptas, An modu-
latiore ex organis sono. Quin & Gentis eiusdẽ Demaratus, ubi Psaltẽ inaudisset, subiecit,
οὐ κακῶς φαίνεταί μοι φλυαρεῖν, nõ male mihi uidetur nugari. Emerepes Ephorus Phrynidis
musici duas ex nouem fidibus ascia abscidit, insusurrans μὴ κακούργει τὴν μουσικὴν, ne mu-
sicam depraues. Eudamidas, cum Cantor quidam mire placuisset, Ac scitarentur nonnulli

cuiusmodi ei uideretur, μέγας inquit, κηληκτὴς ἐν μικρῷ πράγματι, demulsor magnus in re minuta. Postremo cum Lyram Conuiuio intulisset quispiam, dixit Spartiata, οὐ λακωνικὸν τὸ φλυαρεῖν, non est laconicum nugari.

¶ Musicæ studium esse omnibus insitum. Eius initia uideri tria. Gigni tamen præcipue amoris potentia. Caput XXI.

Vsica uero capi omne, quod uiuit, Inde colligunt Platonici, Quoniam cælestis Anima, qua uniuersitas animet, originẽ sumpsit ex musica. Certe ex Strabonis doctrina didicimus, Elephantes cantu mulceri, & tympanorum sono. Et in Symposiacis Plut. scribit, Brutorũ pleraq; deliniri, affici'q; plurimũ musica. Sicuti fistulis Ceruos. Vbi uero saliantur Equæ, Nomon incini solitum, quem uocent Hippothoron. Cantu uero Delphinas moueri, testis locuples est Pindarus. In homine autem peculiaris adesse uidetur ratio, Quia modulatior sonus in Corpus musicæ memoriam deferat, cuius Anima in Cælo fuerit conscia. ꝑpterea nullũ ferè haberi tam immite, tam asperum pectus, quod non oblectamentorum talium teneatur affectu. Afferũt illa quoq; Peripatetici, insitum esse omnibus, oblectari naturalibus motibus, cui sint argumento pueri, qui uix dum nati modulis permulcentur, omnino propterea delinimur numeris, quia ratum, ordinatum'q; computandi modum habent, mouent'q; nos pro sua æquabili serie ordinate. Indicium uero id maximum, esse ordinem ex naturæ ratiõe, quod cum ordinate laboramus, bibimus, comedimus'q;, naturã, Vires'q; nostras seruamus, augemus'q;. Consonantia igitur ea imprimis causa demulcere potest, quia sit permixtio, siue contempe ratio contrariorum apte inter sese coeuntium, & proportionem custodientiũ. Musices autem principia esse tria, deprehensum ab Eruditioribus est, Mœrorem, Voluptatem, ac Enthusiasmum, idest numinis afflatum. Dolores siquidem mirabili quodã modo, & lapsu lubrico uocem ad modulos inflectunt luctuosam, flebilem'q;, quo nomine in Epilogis Rhetoras, & in fletu Actores sensim animaduertimus modulari pronũtiationẽ. Quod efferuescens item gaudium efficit uberius. Afflatos autem fatidico spiritu eatenus externari, & ab naturæ consueto reuelli spectamus, Vt etiam futura ratione pandant metrica. Verum enim uero si Amoris potestatem amplius in apertum promas, explices'q; pro dignitate, liquebit luce clarius, nullam prorsum affectionem æque ad cantum, & musicam nos prouehere iucunditatẽ. Ex quo inuulgatum id apud græcos, Cuius Symposiacon primo meminit Plut. μουσικὴν δ' ἄρα ἔρως διδάσκει, κἂν ἄμουσος ᾖ τὸ πρὶν, idest Musicam docet Amor, & si fuerit indoctus prius. Amor siqdem industriam exacuit, est'q; planè artium inculpatus magister. Et proinde Plutarchi eiusdem interpretatione, Plato ποριστὴν eum ἐπιχειρητὴν nuncupat, Vt qui intentatum relinquat nihil, & sese inserat omnibus, καὶ γὰρ λάλον ποιεῖ τὸν σιωπηλὸν, idest Silentii cupidum ad garrulitatem producit. Iam uero desidiosum, resina, ueterno'q; pigriorem excitat mirifice, ac de Cessatore acrem facit, & ad omnia præcelerem.

¶ Melorum genera tria. Modos esse uarios ꝑ morum dissimilitudine. De Dorio, Phrygio, Lydio. Ionico, Quæ quis in ratione musicę excogitarit primus. De Calaminis Insulis. Oratii locus explicatur. De Elegorum inuentore. Fistularum genera. Cap. XXII.

Cribit autem in harmonico Cleonides, nec omisit Boetius, Et ab Aurelio Macrobio reconditissimæ scientiæ Viro, naturalium secundo traditum scimus, ut Aristoxenum prætercam, & ex eius diagrammate Vitruuium, Melorum tria esse genera, Enharmonicum, Diatonicum, Chromaticum, Sed ex iis, quod principe loco positum, nimis intrusa, nimis'q; recondita difficultate desertum exoleuit. Tertium mollicie insita infamiæ nota non caruit. Medium uero, idest Diatonicum mundanæ musicæ doctrina Platonis ascribit. Nec tamen defuere Qui mollius illud, enarratius'q;, ut sic dicam, genus toto affectarent pede. Cuiusmodi Agathon tibicen memoratur. Illud nimirum constat, Musicos modos Gentium uocabulis distinctos, designatos'q;. Et enim quo unaquæq; gaudebat pro morum ratione, eodem modus ipse censetur nomine. Delectationem utiq; similitudo conciliat. Hinc nata Phrygia, Lydia, Doria

dia, Doria modulatio. Phrygium modum etiam barbarum appellat Porphyrio. Eius proprium est, ut inquit Lucianus, Entheon. Lydii uero Bacchicum, Dorii honestum, & graue. adiicitur a` plerisq; Ionicum, quod floridum intelligunt, ac iucundum. In rebus seriis Priscos inuenio Dorium adhibuisse, non Phrygium, neque Lydium. Quare, cum quid lætius, ac iucundius uel dicendum, uel optandum esset, Ab dorio dicebant, in Phrygium. Veruntamen quid Cassiodorus super iis prodat, attendendum magnopere, Dorius inquit, prudentiæ largitor est, & castitatis effector. Phrygius uero pugnas excitat, uotum furoris inflãmat. Æolius Animi tempestates trãquillat, Somnum'q; iam placatis attribuit. Lydius intellectum obtusis acuit, & terreno desyderio grauatis cælestium appetentiam inducit, bonorum operator eximius. Ex iis uero lux multa Quintiliano infertur, scribenti, in materia declamantium poni tibicinem solitum, Qui cum sacrificanti phrygium cecinisset, ac ille actus esset in furorem, fingebatur accusari. Lydiam tamen Harmoniam Plato Libro de Rep. tertio, plurimum reprobat, quæ acuta sit, & Lamentationibus accõmodata, Prima enim eius constitutio fletus, lamentationis'q; causa facta est. Nam Aristoxenus in primo de musica, Olympum tradit, in Pythonis sepultura cecinisse tibia secundum Lydium modulum funeralia. Hæc politicorum octauo Arist. de Lydia mixta etiam comprobauit. Compositam uero, & mediocriter afficere Doricam rettulit. Phrygiam distrahere Animum, & rapere. Quamobrem non recte uideri Socratem in Rep. eam admisisse modulationem. Subdorium, & Subphrygium uocat Arist. idem in Quæstionibus encycliis, astruens ea in tragœdiis non esse Chorica. Subphrygium uidetur dici modice remotum a' uero, naturali'q; phrygio. Mixolydius item modus commiserationis est, ac Tragœdiæ congruẽs. Hunc Sappho inuenisse prima traditur. Damon uero Atheniensis, ut pleriq; consentiunt, remissam repperit Harmoniam, Quæ Mixolydio contraria est, Iados autem persimilis. Sunt qui Lydiam modulationem ab Cario Iouis, & Torrebiæ nymphæ filio primum repertam uelint, Qui cum forte erraret, incidit in paludem, quã mox de matris nomine Torrebiam iussit appellari. Vbi, cum nympharum, quas ẽt musas interpretantur Lydi, ut auctor Stephanus est, præ suaues inaudisset cantus, edidicit, atq; item reliquis insinuauit. Memorię proditur id quoq;, In Torrebia palude, seu Lacu, quem dici item Nymphæum uolunt, esse Nympharum Insulas, quæ Tibiarum cantu in ambitum motentur, propterea'q; Calaminas Vocari a` Calamis, Atq; item Saltares, quoniam in Symphoniæ cantu ad ictus modulantium pedum mouentur, ut Plinius scribit, tametsi a` Calaminis distinguere uidetur. Clonas elegus Poeta, & Epicus tibicinicas regulas, & concentus constituisse memoratur primus, Sicuti Terpander Citharœdicas leges princeps omnium peruestigasse narratur. Elegias, heroica item Carmina Polymnestus Colophonius. Sunt tamen qui Elegum carmen primitus enunciatũ tradant, a` Naxio quodam Theocle furente, siue is fuerit Eretriensis. Et inde ab Oratio dictum in arte poetica ex hac opinionum inter græcos inconstantia,

Quis tamen exiguos Elegos emiserit auctor,
Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est.

Olympus phryx tibicinicam primus ad Græcos intulit, & Dactylos Idæos, Mydę Regis tẽporibus, & Tibialem inuenit Legem, quæ Polycephalos dicta est, forte nõ diuersa a` Nomo, quem Xynauliam, siue Synauliam uocant. Ea uero est, Cũ Tibicines duo incinunt idẽ, Aut certe, ubi Cithara, & Tibia concentum faciunt. Fuit autem Olympus hic Marsiæ discipulus, & αὐλητικοὺς νόμους scripsit, & θρηνητικοὺς, id est tibicinicas leges, & Lugubres. Tibiæ uero usum Hyagnim primum uolunt, Aut, sicuti Apuleius inquit, primus in canendo manus discapedinauit. Primus duas tibias uno spiritu animauit, primus dextris, & læuis foraminibus acuto tinnitu, & graui bombo concentum musicum miscuit. Porrò sunt, qui Apollinem non Citharam modo, Sed etiam Tibiam inuenisse tradant. Cui rei argumento sit Simulacrum Deli, Cuius dextra teneat arcum, læua gratias sustineat, quarum singulæ singula musicæ instrumenta manibus gestarent, Vna Lyram, Tibias altera. Media Fistulam ore teneret. Puerum præterea, qui Laurum tempicam Delphos inferebat, Tibicen pone` assectabatur. Et quæ ex hyperboreis sacra mittebãtur, non sine tibiis, fistulis, Citharis fuisse memorantur. Sunt autem, fistulę, quas Syringas uocant, generis non unius. Est enim quæ dicatur Monocalamos, a` Mercurio inuenta, Sicut a` Sileno Polycalamos, a` Marsia

Cerodetos. Scire conuenit tamen, Syringos notionem esse non unam. Quippe est quando appellatione ea in Rotæ foramen iniecta portio axis intelligatur, Quin & foramen ipsum. Meminit Sophocles, κεῖνος δ' ὑπ' αὐτὴν ἐσχάτην στήλην ἔχων, ἔχριμπτ' ἀεὶ σύριγγα. Oblongior item fossa dicitur Syrinx, Sed bastæ repositorium quoque. Syristen uocant inter Grues marem, idest συριστήν. Syriscum esse uas tradunt plexile, in quod coniiciantur fici, Sed Hyriscum pronuntiant Alii. Syriam pro crassiore accipiunt indumento, pinguioreque a σισύρα. Vel quod in Cappadocia, quam Syris contribuunt, confici soleret. Syrmæa in Lacedæmone certamen erat, præmio proposito, quod ex farina, & melle nuncupant Syrmæam.

¶ Quæ musica probis admittenda moribus. Item quæ instrumenta censeri improba debeant. Magadis. Quintilianus declaratur de Spadicibus. Hypospadii, Tibiæ, Pactides, Barbitos, Psalterium, Naula, Nablas, Nablistæ, Panduristæ, Crembalum, Sambyce.

Caput XXIII.

Æterum iis omissis, forte præstiterit, Aristotelica subtexere placita. Melorum inquit, distinctiouem, Qui in Philosophia uersantur, eam afferunt, Vt aliam c dicant moralem, Aliam effectiuam. i. πρακτικὴν, Aliam uero ἐνθουσιαστικὴν, hoc est abstractiuam. Proinde tibiæ in disciplinam recipiendę non sunt, nec aliud artificiosum instrumentum, ut est Cithara. Verum quę auditores efficiũt bonos, Tibia prorsus moralis non est, Sed magis ὀργιαστική. i. concitatrix. Adde quod & Sermone uti probibet, Faciem deformat ita, ut ne a familiarissimis quidem peruoscaris. Propterea apud Plut. Alcibiades inquit; filii Thebanorum cum disputare nesciant, egregie tibiis utantur. Quin & a Pallade idem inquit Philosopbus, non alia magis causa abiectas tibias, quas illa reppererat, ut ipse uult ex fabula, quam διὰ τὴν ἀσχημοσύνην τοῦ προσώπου. i. obscœni deformitatem. Tibiarum consuetudo cœpisse uidetur post medicas uictorias, cum Gręci iam de se magnifice sentirent, desita uero Athenis disciplina ea, Alcibiade auctore, cum percrebuisset, ab illo abiectas, infractasque tibias, pudefacto deformitate oris, Quod in Commentario Pamphilæ nono, & uicesimo scriptum fuisse, adnotatum Gellius reliquit. Improbata item sunt & instrumenta alia, Vt Pactides, quanquam apud Pollucem scribitur Pycti des, apud Plut. item alicubi. est uero organum dichordon, ut scribit Sopatrus. hoc idem cũ Magadide arbitratur Sappho. Aristoxenus disparasse uidetur, cum ait, Magadin, & Pactida sine plectro uenire in usum psalmo tãtum. Scribit Anacreon, esse Magadin psalticum organum, a Lydis excogitatum, unde est apud Theophilum μαγαδίζειν uerbum, quod Magadide uti signat. Alicubi tamen Aristoxenus, auctore Athenæo, pro eodem uidetur accepisse. Sũt qui Pactide usam imprimis Sappho tradãt. Organa hæc liquido distinxit Diogenes tragicus, atque item Phillis Delius in secundo de musica. Magadin nuncupatam credit Duris a Magdie, qui fuit genere Thrax. Magadin esse Psalterium, putat Apollodorus. Sed & Barbiti, & quæ ad Voluptatem tendunt, Heptagona, Trigona, Sambycæ, postremo, quæ chirurgicam deposcunt scientiam, omnia reiiciuntur, hoc est peritam manuum gesticulationem. Euripides eos coarguit, qui Lyra in poculis utuntur. Ad iram enim inquit, potius, Luctumque adbibenda musica est, nõ insuper cantu addecet soluere, Qui iam uoluptatibus diffluunt. Fabius quoque musicam reiicit ab Oratore suo, quem perfectum concipit, & format. Quæ in Scenis effœminata, quæque impudicis fracta modis sit. Item psalteria, & Spadicas, etiam uirginibus probis recusanda scribit. Verum quia in Quintilianum impegimus, & locus hic, quem aduocauimus, adhuc facessit negotium multis, non satis percipiẽtibus, quid sibi uelint Spadices hac parte, cum scribat Gellius, Spadica esse auulsum e palma termitẽ cum fructu. Atque item Libro secundo, esse punicei coloris speciem. Nam & enarrator Maronianus, Vbi Georgicon tertio Poeta de Equis ait, Honesti Spadices, Glaucique. Spadices inquit, Phœniciatos uocant. i. prosessos myrteos. Verũ ut ambigere tãdem desinant, ex Thesauris Iulii Pollucis nubilum omne tollemus. Sicuti etiam testati abunde sumus in gymnasio Patauino, cum Oratorias institutiones Prouincialibus magno numero explicaremus. Nam inter organa musica Spadix ab illo reponitur Libro quarto, Vbi ita scribit. Interea, quę pulsantur, est Lyra, Cithara, Barbiton, quod ipsum & Varymiton dicitur ab Anacreonte

excogitatum

excogitatum primo. Vel, ut Pindaro placet, à Terpandro, ut esset Pactidi Lydiæ ἀντίφθογγος, Chelys, Psalterium, Phœnix, Spadix, Lyrophœnicium, Clepsiamb⁹, Pariambus, Iambyce, Scindapsus, Epigoneum. Hypospadii ad Spadicas nil pertinent, Sunt tamen eo nomine, quibus ab ortu οὐρῆθρα, idest Vrinæ meatus demissior est, sub eum, qui dicitur Canis. Psalterium uero, quod improbasse Fabius uidetur, sicut & M. Tullius de responsis Aruspicum, alio modo etiam Naula dicitur, unde Naulia quoq; deducantur diminutiua forma. Nam Ouidius ita cecinit de Arte Libro tertio.

Disce etiam duplici genialia Naulia palma
Vertere, conueniunt dulcibus illa modis.

Quæ quidem mire congruunt Verbis Quint. Naulæ uero meminit etiam Philemon, ut refert Pollux, Et Sophocles, οὐ ναῦλα κωκυτοῖσι, οὐ λύρα φίλα. Nablas legitur apud Athenæum, quem excogitarint Phœnices primi, unde & Nablistæ, sicut Panduristæ, à Pandoro, uel Pandura, quam ex marina Lauro compingunt Troglodytæ. Sunt tamen, qui à Psalterio Naulia distinguant, Quando Psalmi concentu, & modulis instrumenti eius canebantur, et in magno mysterio magnum Prophetam eodem usum, prodit historia. Alexander Cytherius, ut tradit Iubas, Psalterium primus impleuit Chordis. Psalterium etiam latine organū dici, nihilominus Conuiuiis inseri solitum ad libidines excitandas, Ambrosius auctor est. Id comprobasse & Macrobius uidetur in cœnis, Libro tertio. Psalterii meminit in Symposiacis Plut. quidam Laudatorium item uocant. Videtur decem chordis fuisse instructum ex illo Prophetico, Confitemini Domino in Cithara, In Psalterio decem Chordarum psallite ei. Hinc forte Polyphthonga uocauit ea in moralibus Plut. Quo in loco etiam Tribona inter Musica recenset instrumenta, idest τρίγωνα. Psalmum proprie Græcorum scientissimi ex Grammaticis Citharæ interpretantur sonum. Octauam esse musicum instrumētum, de Chordarum numero ita ex hebraica tralatione nuncupatum, super Psalmos scribit Nicolaus Theologus. Lyrophœnica Sambucem nominat Athenæus, ac fuisse Ibyci poetæ Rhegini inuentum, tradit. Fuit & Crembalum Organum, unde κρεμβαλίζειν uerbum, eo sonum elicere indicat. Sambyce usam primo Sibyllam, produnt aliqui, à Sambyce quodam inuenta, unde & nomen. Est uero Organum id Oxyphthongon, quo tetrachordo Parthi sint usi, ac Troglodytæ.

¶ Fabii locus ex primo Libro explicatur. Vocis figura triplex. Dicrotos. Vocem quādam dici Dendryazusan. Dorcadissans Pulsus qui.

Caput XXIIII.

Erum quia Fabii nodum paulo ante exoluimus, & sermo de Musica est, age locum haud paulo implicatiorem Auctoris eiusdem explicare pergamus alterum. Sunt autem Quint. Verba ex libro primo hæc, Sit autem Lectio uirilis, & cum suauitate quadam grauis, nec prosæ similis, quia Carmen est, nec tamen dissoluta in Canticum. De quo genere inquit, optime C. Cæsarem prætextatum adhuc accepimus dixisse. Si cantas, male cantas, Si legis, cantas. Hæc nisi quis altius introspexerit, & ad exactiorem libram reuocarit, non satis profecto nobilissimi Auctoris Sensa penetret, Cupiat'q; apertioribus, ut dicitur, tibiis enarrari. Quare, quod nobis muti insinuarūt Magistri, quod & in aliis fecimus, faciemus'q; iam hinc appingemus. Sic igitur legimus, Vocem omnem aut esse συνεχῆ, quæ Continua, Aut διαστηματικήν, quæ dicitur cum interuallo suspensa. Et continua quidem est, qua loquētes, uel prosam orationem legentes Verba percurrimus, Festinat enim, præpropera'q; tunc uox est, nec hæret in acutis, aut grauibus sonis, Sed celeriter omnia connectit, expediēdis'q; sensibus, exprimendis'q; sermonibus continuæ uocis usus operatur. Diastematice autem, siue interuallata est, quam canendo suspendimus. In qua non tam Sermonibus, quàm modulis inseruimus. Est'q; Vox ipsa tardior, & per modulandas uarietates quoddam faciens interuallum, non taciturnitatis, sed suspensæ, ac tardæ potius Cantilenæ. His, ut Albinus autumat, & auctor comprobat Boetius, additur differentia tertia, quæ medias uoces possit

includere, cum scilicet Heroum poemata legimus, neque continuo cursu, ut prosam, neque suspenso, segniori'q; Vocis modo, Vt Canticum. Scribit in Lexico Rhetorico Ælius Dionysius, a' Phonascis uocem quandam dici ἀνδρυάζειν, idest amœnam, ut uolunt alii, qui, est utique ἀνδρυάζειν sub quercus, aut arboris cuiusuis umbram humiliter confugere, quod ante inuentas domos fecisse ueteres constat, signat id item uerbum, in aquam mersari, occuli'q;. Nec sane mirādum, ex arboribus ad Vocis rationes Vocabuli factam translationem, Quando et apud Medicinę peritos ab Animalibus ad Pulsus indicia conformantur quandoque dictiones. Nam inquiunt, Si Arteriæ motus non perseueret continuus, Et intercisus a' celeritate transeat in tarditatem, aut ediuerso, ἀνώμαλος appellatur pulsus hic, idest Inæquiuelox. Quod si interuallatus conquiescat, ac mox cooriatur uelocior, δορκαδίζων uocatur, idest Dorcadissans, Quæ nuncupatio de Animalis producta in cursu natura est. Si uero a' diastole recurrat, prius'q;, quam omnino contrahatur, rursum percutiat ἁφὴν .i. tactum, δίκροτος uocatur, a' percussu geminato. Nam & Dicroton dici Biremē, Ex humanioribus ignorare potest Nemo. Plura sese ingerunt multo, Verum, ne hæc quoq; modum excesserint, ut parerga, uehementer sum ueritus. Sed illud non præteritum in tanta Musices mentione, moleste, opinor, feret nemo, Canentem Cycnum a' paucissimis audi tum, etiamsi uulgatior fama tenet, ingruente fatali momento, λιγυφωνότατον καὶ ᾠδικώτατον εἶναι τὸν κύκνον, idest Voce, cantu'q; præcipue præstare Cycnum. Auctor tamen primo Variæ narrationis Ælianus est, audisse quandoque se canentem Cycnum. Sic enim ait, ἐγὼ δὲ ᾄδοντος κύκνου οὐκ ἤκουσα. Quoniam uero animal sit φιλῳδὸν, Græci κύκνειον uocant eius melos. Appendix autem illud erit, ab Aristotele Cycnum uocari καλλίπαιδα, καὶ πολύπαιδα, quia plures producat, & speciosos fœtus.

¶ Musica triplex. Organorum item musicorum distinctio. De Lyrio, & Loto. Caput XXV.

Vnt porro e' celeberrimis auctoribus, Qui Musicam esse triplicem tradant, Mundanam, Humanam, Organicam. Et Mundanam quidem ex Cęlorum concentu inenarrabili deprehensam astruxere, necnon ex Elementorum nexu mutuo subtilitatis immensæ. Sed & mira temporum uarietas id ipsum iuuat argumentum. Quo enim pacto fiat, Vt tantorum orbium rotata uertigo tacito, silenti'q; feratur ambitu, etiamsi nobis minus audientibus, mirāda sonorum transeat iucunditas? hanc Plato asseruit. Hunc consectati omnes approbarunt. Nec Boetio displicuit, etiamsi sæpe Aristotelico. Humanam uero musicam facile perceperis, si in te ipsum, quod Persius inquit, descendere incipias, & miraculum diuinum amplius expēdas. Etenim quæ uis alia spiritalem Vigorem mentis compotem, mortali, ac terrenæ compagi fermentat, adglutinat, continet, ad præscriptam perducit metam, nisi coaptatio quædam, & ueluti grauium, leuium'q; uocum, quasi unam efficiens consonantiam temperatio? Quid Animæ potestates tam dissentaneas, & compugnantes sæpe cōspirare facit, Quam ex rationali, & rationis impote ui conflari, Aristoteles sensit, & docuit? Quid uero Corporis elementa conciliat, aut rata, firma'q; fermentatione continet partes? Quam uero Organicam nuncupant, Ea iam ad instrumenta spectat, Quæ uarietatis summæ pro ingeniorum captu artifex peritia excogitauit. Hæc uero aut intentione perficiuntur, Vt Neruorum contemperato tractu. Aut Spiritu, ut Tibiis, uel his, quæ aquæ constant ratione, aut percussione quadam, Vt in his, quæ uirga ærea feriuntur. Quæ neruis intenduntur, Cruomena nocant, aut Enchorda, uel etiam ἔντατα, & Prosoda, idest πρόσωδα. Quæ Spiritu inflantur, Pneumatica dici ualent, uel, ut Plutarchus, ἐμπνευστά. Sicut quę ꝑpellit aqua, Hydraulica, Etiā si in Architectura sua itē sunt πνευματικὰ, & Hydraulica instrumēta, a' Ctesibio excogitata primum, Vt Vitruuius scribit, Et est a' Plinio repetitum naturalis historiæ septimo. Citharæ cantus Citharodia nominatur, Sicuti Tibiæ Aulodia, Lyrę Lyrodia. Critias uero Citharœdicos cantus etiam Prosodias appellauit. Ex Grāmaticis Thesauris illud est, a' Lyra dici Lyrion, forma diminuta, ut a' Thyra Thyrion, a' Come Comion, idest uiculus. Erant & Loti Tibiarum genus Epithalamium, Vt illud in Epigrammate,

λωτοὶ ἀχὴν,

λωτοὶ ἄχευν, καὶ θαλάμων ἐπαταγεῦντο θύραι, idest insonabant Loti, & Thalamoꝝ perstrepebant Ianuæ. Sunt tamen qui in Loto priorem corripiant syllabam, Vt λωτῶ κατὰ πνεύματα μέλπει. & esse Calamiscum, interpretentur, Vnde dicantur Lotages, Qui Lotum exercent.

¶ Tibiarum species. Phorbion quid. Photingia. Papinii ex Thebaide locus explicatur. Proaulion quid. Item Diaulion, Thebanorum in tibiis præstantia. Item Pronomi tibicinis, Calamaules, Rhapaules, Matroa. Thebanorum uituperatio. Caput XXVI.

Tibiarum uero species inuenio plures. Est quam Libyes Plagialon uocant, ex Loto. Elymos ex Buxo est, inuenta a' Phrygibus. Sicut Hippophorbon Scenetæ Libyes excogitarunt, & in Equorum pabulis utūtur. fit ex Lauro. Phorbion, ut hoc interim non taceamus, uocant Græci, Vt Aristophanis enarratores explicant, Tibicinis ori circumpositam pellem, ne rimam concipiat Labellum. Monaulus Ægyptiorum inuentum est, Hoc est Osiridis, ut aliqui interpretantur, q & Photinga excogitarit etiam, unde & Photingia, sunt autem ex loto, inde & Lotinæ tibiæ dicuntur. meminit Monauli in Thamyre Sophocles. censetur uero hæc nuptialis maxime, Tityrinon quidā item uocant. Fuit uero Monaulus, qui postea dici cœpit Calamaules, idest Calamo incinens, nam Rhapaules est, qui Calamen inflat, idest stipulam. Tibiam Poetæ etiam Libyn uocant, ut scribit Duris, quia Sirites auleticæ inuētor Libys esset, Nomadum unus, qui &, quæ Matroa uocantur, idest μητρῷα cecinerit primus. Phryges item Tibiam inuenisse lugubrem memorantur, qua & Cares sint usi, Flebilis enim Carum incentio. Produnt ex nostris etiam nonnulli, Lydiis tibiis læta ꝓcinere, ueteris fuisse moris, Phrygiis uero tristia, quoniam tres haberent tibiarum modos, Ionicum, Lydium, Phrygium, quod & Barbarum. Ex iis uero innotescit amplius, quid sibi Papinius uelit, cum Thebaidos sexto ita canit,

Cum signum Luctus Cornu graue mugit adunco
Tibia: cui teneros suetum producere manes
Lege Phrygum mœsta.

Dignum scitu, quod tertio rhetorico legimus apud Aristotelem, quod ne intercidat, hic ꝓtinus implantabimus. Procemium inquit, est orationis exordium. Id in Poesi nuncupatur Prologus, in Tibiarum uero incentione, Proaulion, Quod inquit liberum est, Sicut in Demonstratiuis Principia. Sed ad rem. Tibiarum quasdam legimus uocari Parthenias, quasdam uero Pædicas, Item Andrias, quæ dicuntur Teliæ, & Hyperteliæ. Sunt & Citharisteriæ, ac Dactylicæ. Nam Phrygias etiam Elymos dicunt. Habentur & Diopi, Musocopi, & Hypotreti, necnon Hemiopi. Elymos etiam Scytalias dicunt. Theriam tibiam ex hinnulorum ossibus, concinnarunt Thebani, ære obductam forinsecus. Cornu incinunt Tyrrheni. Minutula tibia Gingras est, flebilem & ipsa emittens sonum, a' Phœnicibus comperta, unde & nomen, nam Phœnicum Lingua Gingram uocant Adonin. Gingricarum tibiarum meminit in Polyhistore Iulius Solinus. Sed Pomp. Festus putat, ab Anserum uoce nuncupatas, Qui inquit, dicuntur Gingrire. Meminit Athenæus, Sed tibias uocari Gingros scribit. Scythæ androphagi, & Melanchlæni, ac Arimaspi Aquilarum, & Vulturum ossa tibiarum uice inflant. Celtæ ex Calamis fistula utuntur, atq; item Oceani insulares. Apud Ægyptios Polyphthongos tibia ex ordeaceis calamis compingitur. Fuit & Tibia dicta Athena, qua Nicophelen thebanum in Mineruæ hymnis usum memorāt. Fistula, quam Tonarion uocant, C. Graccho præcipuo suorum temporum Oratori, Musicus, quibus deberet intendi, modos incinebat. Diaulion in Scena dicebatur, ubi tacentibus omnibus intus concinebat Tibicen. Thebanos præcipue inter Græcos Tibiarum artifici Musica præcelluisse, Ac inter Thebanos Pronomum Tibicinem, disticho comprobatur, quod & apposui. gratum, opinor, facturus toto pede cum Græcis, ut nunc est, contrahentibus.

Ἑλλὰς μὲν, Θήβας προτέρας προέκρινεν ἐν αὐλοῖς.
Θῆβαι δὲ, Πρόνομον, παῖδα τὸν Οἰνιάδου.

Alias Thebanis negotium facessunt Auctores Græci, ut micropsychis, ac Gulæ mancipatis, ut qui Thria concinnarent, ac Enarsilochos, & Hallantas, necnon Schelidas, quibus etiam Mardonium excepere cum Persarum quinquaginta. Tibiarum repositorium uocant γλωττοκόμιον, & σϊζώνη, nam Crupezia tibicinum sunt calciamenta.

¶ Nomos in Musica quid. Nomorum species. De Orthio nomo plusculа. Castorium melos. Laconici Regis mos. Carnii moduli. Carnia festa. Carna Dea. Augustini locus pensitatur, de Iano. Caput XXVII.

Egimus præterea subinde in Musica dici Nomos. Id uerbum baud ita imbutis, perpolitis'q; parere difficultatem potest. proinde sciendum, in Carmine, ac Cantilena Nomon significare qualitatem Vocis, ac moderationem, qua uel remissiore, uel acutiore utimur. Eandem itaq; Cantilenam duobus tribus' ue nomis modulantur musici. Ratio autē nominis ea est, Quia græce Nomos lex est. Veteres autē prius, quàm literas scirent, leges cantabant, ne eas obliuioni mandarent, quod temporibus suis in more Agathyrsis fuisse, Aristoteles scribit. Ergo primas posteriorum Cantilenarum eodem appellarunt nomine, quo omnes uocabantur superiores, Terpandri Nomos celebrant Græcorum scientissimi. Alii a' Gentibus denominationem trahunt, Vt Æolius, & Bœotius, Ab Rhythmis alii, Vt Orthi⁹, & Trochæus. Alii a' modis ut acutus, & Tetraœdus. Alii ab ipso, & amasio, ut Terpandrius, & Capion. Orthios dici uidetur, quod extentus foret, ac robustus. ὄρθιον græci dicunt in altitudinem surrectum. Orthia tamen Phalanx dicebatur, quæ procederet in cornu, profunditatem babens longitudine maiorem. Dianam Orthriam Seruius fascelidem intelligi uoluit, ut quibusdam placere, animaduerto. Orthiam tamen inuenio in Apophthegmatis Plut. in Cuius ara cæderentur pueri, qui dicunt' Bomonicæ, quanquam in Lycurgo, Augurii nūcupauit aram. Sudas nūc Orthion Legit. Orthrion quandoque, quibusdam nomen inflectentibus a' diluculo, quod nocant ὄρθρον. Quæ de Orthii etymo prius apposuimus, a' Gellio comprobari uidentur. Vbi ex Herodoti Libro primo, super Arione fabella repetita, illum scribit, impetrato a' nautis, ut canere liceret Carmen illius casus consolabile, tunc quod Orthium dicitur; uoce sublatissima cantasse. In quo aduertendum obiter, in Septem Sapientum Conuiuio Plut. scribere, adortum Ariona Nomon pythicon concinere pro sua, & nauis salute. Pollux uero Tibiæ sonum Orthion dicit. unde inquit, Orthios nomos. Polymnestus Orthiorum Poeta celebratur. Nomi huius meminit in Libro de Regno Dion. Nomon būc ad belli ardorem excitandi uim habuisse, scribit Eustathius, nam concinente Timotheo, uelut furens ad arma prosiluit Alexander. Significat ipsum boc uel Homerus Iliados rhapsodia undecima. Castorium melos laconicum erat, quo utebantur in prœliis, ut fortiter, & audenter agerent, mortem'q; contemnerent, Sicuti Plut. abunde testatur. Quin & rex ante quàm pugnas iniret, rem diuinam musis faciebat, quo & oratione, & memoria imprimis digna promererent facinora. Carnios item modulos legimus quandoq;. Constabant bi, ut uidetur, neruis pluribus, nam Timotheum Carniis id genus deditum modulis Ephororum unus, arrepto gladio, interrogauit, ex utra parte neruos abscinderet, qui superessent ad septem. Carnia uero festa item erāt Spartæ, ut puto, Apollinis. Qui etiam Carnius dicebatur. militaris uitæ imaginem ea præferebant. In nouem locis, quæ Sciades dicebantur, ab umbræ scenicæ similitudine noueni epulabantur Viri, diebus nouem. Inuenio apud Græcos, Carnea primum uicisse Terpandrum. Hinc certe nuncupatos scimus Carneonicas. Carneorum deniq; mentio est Herodoto Libro VII. atque item octauo. Carnios Sacerdotes fuisse apud Sicyonios, auctor Eusebius est. Praxilas ait, a' Cranio nominata Iouis, & Europæ filio, quem amauerit Apollo. Alcman a' Caraneo troiano. Demetrius a' κράναι, quod est πλέσαι. Siquidem Menelaum memorant, ad Troianum bellum profecturum festa bæc uouisse, si rem perficeret. Carna uero Dea erat in Latina historia, quam uitalibus bumanis præesse credebant. Ab ea petebatur, Macrobius inquit, ut Iocinora, & Corda, quæ'que sunt intrinsecus uiscera, salua conseruaret. Huic templum dicauit Brutus, quia Cordis beneficio publicum statum emendasset. Hāc esse Cardinis deam intellexit sexto Fastorum Ouidius. Et

Iunias Calendas,

Iunias Calendas, quas uulgo Fabatias dicunt, quia fabæ adultæ diuinis adhiberentur rebus, illi sacras ueteri tradidit ritu illis uersibus.

Prima dies tibi Carna datur, Dea cardinis hæc est.
Numine clausa aperit, claudit aperta suo.

Iani porro cum hac concubitum celebrat idem Poeta. Quod ignorasse Augustinus uidet, quando diuinæ Ciuitatis septimo ita scribit, De Iano non mihi facile quicquã occurrit, qđ ad probrum pertineat, & forte talis fuit, ut Innocentius uixerit, & a facinoribus, flagitiis'q remotius.

¶ Arcadum studia in musicis. Virgilii locus enarratur ex Bucolicis. Artificum musicorum uituperatio ex Plut. Aristotelis sententia ad id ipsum. De Stratonico Citharœdo iucũda lectu. Caput. XXVIII.

Musicam, si ueram expendas, atq; legitimam, uniuersis hominibus conferre plurimum, constans bene sentientium opinio est. Arcadibus uero inquit Polybius, & necessaria maxime. Proinde ita receptum moribus apud eos est, ut non pueros modo, Verum & Adolescentes, ac iuuenes ad XXX usq; ætatis annum ea disciplina imbuendos curent, cum sint alioqui difficilis uitæ homines austerioris'q. Cantu et Choreis Libero patri ludos ꝓcelebrant, singuli pro ætatis ratione. Deniq; Vita omnis id genus Cantionibus, studiis'q impeditur. Cæteras artes apud eos ignorasse, nulla prorsum ignominia est. Musicam nescire nemo potest, quia necessario discitur. Eius imperitiam fateri, illic turpissimum est, nec id lasciuiæ causa, uel delitiarum, Sed ut labores assiduos in colẽdis agris, & Vitæ præterea duritiem, atq; asperitatem, & austeriores mores ex Cæli tristitia quadam ꝓuenientes, hac quasi dulcedine remolliant, ac contemperent. Huius autem rei argumentum ingens ex Cynethensibus est. Qui cũ instituta maiorum peruicacius aspernari cœpissent, in eam breui feritatem abiere, Vt in nulla Græciæ totius Ciuitate scelera maiora, aut crudelitatis exempla ederentur immitiora. Ex iis uero, quę ex Polybii historia subsignauimus, dilucere manifestius opinor, cur Vates Mãtuanus in bucolico ludicro subinde in Cantilenæ mentione Arcadas plurimis efferre laudibus non desinat. Vt etiam ita enũtiet, Soli cantare periti Arcades. Et rursum, Arcades ambo, Et cantare pares. Certe Musica particeps disciplinæ est, Vt præclare docuit Aristoteles, Item ioci, et rationis otii degendi. At enim Cantores, & Citharœdos sunt qui Βαναύσους uocent, hoc est uiles, & opus illud non putent Viri, nec sobrii, sed Iocantis, argumento, quod Persarum, Medorum'q Reges per alios id tractantes, Voluptatis fiũt participes. Præterea de Diis ita opinamur, ueluti Iupiter ipse nusquam cõcinat, aut Cithara utatur, secũdum poetas. Porrò, ut Plut. scientissime docuit, Contemplari optima semper debemus, ne contemplemur solum, sed nutriamur quoq;. Hæc uero sunt in operibus, quæ a Virtute proficiscuntur, Quæ aspectu ipso ęmulationem quandam, & stimulos ad imitandum iniiciunt, In reliquis uero etiamsi admiratio insit, tamen sæpe contrarium euenit. Operi nanq; afficimur, eius auctorem contemnimus, Vt in Vnguentorum, ac purpuræ ratione. His enim oblectamur, At infectores, & unguentarios sordidos ducimus. Ex quo Sapiens id censetur Antisthenis, Qui cum Ismeniam optimum audisset bahcri tibicinem, At homo neq; est, inquit, non enim, si probus foret, Tibicen esset. Et Philippus, cum accepisset, filium suauius quodam loco cecinisse, urbane est obiurgatus, non'ne te pudet, inquiens, quod tam bene canere scias? Satis enim, super'q; est Principi Viro, canentibus aliis, audiendi superesse otium. Idem & in plerisq; aliis obuenit, neq; enim quisquam ingenuus Adolescens, cum Pisæ Iouem esset intuitus, Phidias fieri cõcupiuit, Aut Iunonem Argis, Polycletus. aut Anacreon, aut Philemon, aut Archilochus, etiamsi eorum opera summa sit admiratione prosecutus. Verum enimuero his, quæ contra musicam promũtur, occurrere facile est, Si Aristotele tradente, dispiciamus acrius, quousq; illi opa danda sit ab iis, qui ad Ciuilẽ uirtutem erudiunt. Et quæ Melodiæ, q'ue Rhythmi sint perdiscendi, qbus item instrumẽtis utẽdum. Nam in eo utiq; refert plurimũ, est'q; in iis obiectionũ solutio. Clarum quippe est, nõ oportere disciplinam eiusmodi impedimẽto esse cæteris operationib⁹, neq; ad res bellicas, ciuiles'q; corpus efficere inutile. Quod erit utiq;, si in illa nõ elaborabunt usq; ad ꝓcertationẽ, neq; admirabilia ꝓsectabunt, & supflua, Sed eatenus, ut gaudere ualeant ꝓcẽtu probo, & Rhythmis. Vnde item percipi

licet, quæ ad Musicam institutionem recipienda organa. Cæterum in hac musicæ pragmatia Lepidum succurrit Stratonici Citharœdi scomma, quo Propin Rhodium proscidit facetissime. Erat is Corpore procerus, arte Citharœdica non bonus, & Corpore inferior, sciscitantibus uero nonnullis, cuiusnam modi foret is, nullus inquit, malus, grandior, Piscis. postremũ uero hoc adiectum ob infantiam hominis est. fuit quippe Stratonico ingeniũ alioqui in numerato semper, ducta uel hinc coniectura. Habuit is in Ludo nouẽ musarum imagunculas, & Apollinis unã, Discipulos autem duos modo. Cum quæsisset ex eo quidã, quot ei forent discipuli? Cum Diis inquit, duodecim. Lusit idem in Citharœdum, qui diceretur Bos, Lyræ non peritum ualde, nam ubi id inaudisset, olim inquit, dicebatur ὄνος λύρας, nunc uero βοῦς λύρας.

¶ Cani remigibus solitum. De Chrysogono modulatore. Tranquilli locus explicatur. Quid Suffertum, & differtum. Intus canere, ac foris quid. Catieni qui sint. Item quid Struthissare. Seruius explicatur de Titis Columbis. Caput XXIX.

Cicero in Verrem quodam loco ita scribit. Ab hac præfectus Antonii quidam Symphoniacos Seruos abducebat per iniuriam, quibus se in classe uti uelle
c dicebat. Quæri forte potest, quid sibi parte hac Cicero uoluerit, pinde paucula ex Asconio subnotauimus. Sciendũ inquit est, cani Remigibus per Symphoniacos solitum, & per assam uocem .i. ore prolatam, & ut in Argo naui p Citharam. Nisi inquit, quia in classe dixit, intelligere uelimus, Ad hoc Symphoniacos capi solere, ut in classe pugnantibus classicum canant. unde ipsi Tubæ Classici nomen impositum. Porro Ciceronis Sensum iuuat item plurimum, quod in græca lectũ historia est. Quippe refert Duris Samius, In Alcibiadis naui ab exilio redeuntis Chrysogonum fuisse quendam modulatorem, Qui tanta arte Remigum manus dirigebat, Vt cum illi remorum pulsum cum Chrysogoni cantu coniungerent, iucundam audientibus redderent harmoniam. Cæterum & in hac mentione musicæ occurrit mihi Locus item Tranquilli in Nerone. Media inquit, in Orchestra frequenter populo epulatus, si paululum subbibisset, aliquid se suffersti tinniturum græco sermone promisit. In cuius nodi explicatione hæsit Lynceus Interpres, & in Solœcissimum fœdissimum coniecisse Auctorem latinissimum uidetur. Quod si Senecæ uerba uel aduertisset, uel expendisset exactius, facilis ei fuisset enarratio. Sic igitur naturalium primo scribit, Præterea cum dicitur tibi, Nubem sole esse Suffertam, non dicit, colorem illum immixtum esse uelut duro corpori, ac stabili & manenti, sed ut fluido & uago. Suffertam nubem hic accipio interfusam, aut illustratam. Ex quo liquet, Tranquilli sensum esse illum, Cantaturum se clarius aliquid, aut quod græci dicunt, πυκνὸν, idest densum quippiam, ac succi plenum. Nam & differtum pro pleno legimus tum apud Oratium, tum uero apud L. Florũ, Qui de Cleopatra ita scribit. Quod ubi desperauit a principe, seruari q; se triũphouidit, incautiorẽ nacta custodiã, in Mausolęũ se (Regũ sepulchra sic uocãt) recipit. Ibi maximos, ut solebat, induta cultus, in differto odoribus solio iuxta suum se collocauit Antonium. Sed & Seneca in Consolatione ad Albinam, Iumentorum inquit, corpora differta, & coacta pinguescere. Quin in Quæstionibus rursum, Erant .n. pinguia, & differta Corpora ex longiore otio. Erit ergo aliquid sufferti plenius paulo quippiam, & succulentius. Cæterum quia latius iam de musica indagine uaria scrutati sumus, iam commodũ est inde resilire, ne Concinnitatis studio, Inconcinna nimiũ, & absurda prorsum ista fiant, Quando erunt, qui opinentur, tam longis non fuisse incinendum tibiis. Quare si et paucula modo adiecero, coronidem apponam. Cum canant Citharistæ, manus utriusq; officio p fungi, quippe plectro dextra utitur, & hoc est foris canere, Chordas uero sinistræ carpunt digytis, quod uocant intus canere, Quoniam quæ sinistra sunt, sæpius interiora dicunt, ut apud Virgilium, Dum proram ad saxa suburget Interior. Et apud Sallustium, Introrsus prima Asiæ Bithynia est. Intus apud Plinium in terrarum situ loca statuuntur, quæ in mediterraneis fere sunt. Sciendum tamen, Comitem exteriorem uideri ab Oratio dictum, a Sinistris affectantem, sicuti etiam approbat Acron. Oratii Versus hi sunt.

Qui quãuis perimus erit, sine gente, cruentus,

Sanguine fraterno, fugitiuus, ne tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.

In sanctis porro Literis adnotatū & illud, Dextrum dici uisum pro interiori. Sinistrum pro exteriori. Catienos postremo pro cantoribus usurpasse Oratium, scribit Porphyrio, a Cantore nobili appellatione deflexa, Catienis mille ducentis Mater te appello, clamantibus. Qui uero strident potius, quàm canant, στρουθίζειν græce dicūt, quod latine enunciare licet, Struthissare, ex passerum uoce, qui Struthi uocantur, uerbo deflexo. Passerculi uero creduntur τιτίζειν, idest Titissare, ex quo Titis corriuatur, ut scribit Ælius Dionysius, auiculæ species, aut etiam auis quælibet minutior. Hinc arbitror illustrari egregie Seruiū in bucolico Ludicro interpretantem Titos dici Columbos non latine quidem, sed multorum authoritate tanquam latine. Titos uero Columbos dici interpretor ex passerum salacitate, qui solent τιτίζειν. nam & apud Persium pro Libidinosis Titos accipimus. Est & uerbum huic affine σίζειν. Sed est id uespertilionum proprium, nam φύζειν, uocem exprimit asperiusculam, unde & inflectitur Trygon. Inuenio Titigonion esse item animal paruum Cicadæ persimile. τιτυβίζειν, ut ne hoc quidem prætereamus, hoc est Titybissare, dicitur de perdicibus quibusdam, Sicut cæteri postea dicuntur κακκαβάζειν. unde apud Comicum κακκαβάν, aduerbium.

Principum, priuatorum'qꝫ mollius sibi indulgentium exempla. Qui sint Blacæ. Item Blacēnomion. De Apicio scitu digna. Caput XXX.

Aximos quandoqꝫ duces haud ita reformidasse delitias, exemplis aliquot manifestum fit, Nam postulatus proditionis Chabrias cum Iphicrate, increpabatur ab eo, quod in tāto discrimine gymnasia nihilominus inuiseret, nec nō constitutis horis pransitaret. At is quid inquit, aliud, Te quidem squalidū, & cibi inopem, me uero pransum, unguentatum'qꝫ Athenienses periment. Hic uero est Chabrias is, quem dicere solitum, prodit historia, formidabiliorem uideri Ceruorum exercitum Leone duce, quàm Leonum, ductante Ceruo. Item illos optime exercitum ductare, Qui res hostium bene, solicite'qꝫ exploratas habeant. Vitellii patina luxu notabilis est. Eam principatu suo sestertiis CC condidit. Sed faciendæ fornax in Campis exædificata est. Vnde Patinarum paludes obiectæ Vitellio a' Consule Mutiano, graui ꝓbro. Nā quid Heliogabalum memorem? Cuius mores retegit abunde unum eius dictum, quo Rerum pretia Orexin esse Conuiuiorum pronūtiauit. Pingi se iussit, Vt Cupediarium, Seplasiarium, Popinarium, hic porro' non nisi unguento nobili, aut croco piscinis infectis, natauit. Iam Domitius apher Nemausensis clarus Orator, Neronis temporibus ex Cibi redūdātia in quadam cœna, mox Spiritum effudit. Aristodemum tyrānum apud Cumas in romanis antiquitatibus Dionysius auctor est, Mollem fuisse cognominatum.i. μαλακόν. Id uero cur sic, uarie traditur. Sunt qui opinentur, inde irrepsisse cognomentum, quod quandoqꝫ parum Vir fuisset, ac pudicitiam turpiter substrauisset. Alii uero ex miti natura. Nō desunt, qui ex hostili admiratione appellationem profluxisse uelint, Siquidem a' Barbaris nuncupatum μαλακόν, quo uerbo intelligatur ἀντίπαις.i. puber, quoniam id ætatis cū coætaneis etiamnum comantibus, Quos inde Coronistas uocant, in bello aduersum barbaros manu promptus apparuerit, & consilio, ac prudētia illustris, quibus is maximi principatus fundamenta iecerit. Persarum Rex Ver agebat Susis, hyemem in Babylonia, Æstatem in Media. Cuiusmodi uero in reliquis foret hic, Vt libera, ita facilis coniectatio est. propterea magnus Agesilaus regiam eleuans potentiam, quo inquit, maior me est is, si nō & iustior? Naratum Babylonis Satrapen æqꝫ, ac Sardanapalum deprimit Plut. de quo Arriani historia est. Iuxta Anchialum fuisse Sardanapali monumentum, ac statuam, manibus in speciē plaudentium coaptatis, eo titulo. Tu hospes bibe, uescere, Lude, nam cætera humana ne hoc quidem digna sunt. Hæc uero pronūtiare uidebatur ipse, uelut sonitum intuens, quem crepantes manus ederent. Hunc Græci πάνωρον dicunt, quod signat tota uita mollē, euiratū'qꝫ. Alexandri uinolentiam nemo non nouit. Arrianus conat' tueri. Q. Curtius approbat, Qui & Comessantis exercitus licentiam taxans præclaram adiecit sententiam, Eximiam gloriā sæpius Fortunæ, quàm uirtutis esse beneficium, Quando ne epulantes quidem, & sopitos

mero aggredi ausus est hostis, haud secus bacchantium, eiulantium'q; fremitu perterritus, quàm si prçliantium clamor esset auditus. In Præceptis item sanitatis Plut. Vini in Alexandro nimietatem agnoscere uidetur. Hęc uero in præstantibus adnotata ingeniis minus miram faciunt Priuatorum, & prætenuis Fortunæ hominum fluxam, fractam'q; Vitam, Cuiusmodi fuisse memoratur Artemon, Cui delitiis lasciuienti etiam Periphoreti cognomen adoptatum, quod circûlatilem nobis indicat, quoniam lectica circûferretur, & ueluti è manibus hinc inde sustinentium penderet, de quo insuper memorabile est, quod proditû Grçcis scio, Metu fractum, atq; stupidum tẽporis plurimum intra domus septa se ꝯtinuisse, duobus Seruis æreum scutum supra eius caput sustinentibus, nequid ex superioribus forte irrueret. Siquo autem casu egredi cogeretur, Lectica tecto adoperta gestabatur. Sũt qui hoc genus delicatos, molliculos'q; Blacas nuncupent, Quanquam & eo uocabulo satui quoq; intelliguntur, à pisce prorsum inutili, ac Siluro persimili, dictione inflexa, quẽ ne Canis qdem attingat. Alii Blaciam propè Cumen esse regionẽ uolunt, Cuius etiã Aristoteli mentio fit. Erat item in Alexandria Vectigal, quod Astrologi persoluerent, Blacennomion nuncupatum, quoniam eos satui modo adire soleant. Porrò qui obeundis negotiis nimio plus desident, & quadam mollicie torpent, dicuntur βλακεύειν. Damascius, καὶ παρεξιώσαι τῷ λόγῳ τοὺς ἐν ἔργῳ βλακεύοντας. Eadem notione utitur Aristophanes Pluto, Enarratoribus quoq; astipulantibus. Sed in hac censura quem Apicio anteferemus? Huius pollucibiles cœnas supercilio Stoico conuellit Seneca. Sed & Grçci Opsophagi cognomento insigniunt. Auctores habeo, Traiano in Parthis agenti, cum multorum dierũ itinere abesset à mari, Ostrea recentia miro ingenio seruata Apicium summisisse. Hic in Cinturis Galliæ, uel apud Minturnas, ut scribit Athenæus, ni mendum exemplarium est, magnam pecuniæ uim profudit, dum Squillis auide uescitur, quæ illic habentur maximę. Sed & in Alexandria Astacos magna conquirens cura, cum audisset, in Libya Squillas quoq; capi prægrandes, ne diei quidem unius moram sustinens in Aphricam confestim trãsmisit. Quod ubi falsum comperit, execratus prouinciam, ita regredi institit, ne unquam terras attingeret eas, Et de Apicio quidem ex Græcis hæc. Cæterum nequem fallam, quo nã pacto esse idem hic Apicius queat, quem etiam nepotum omnium altissimum gurgitẽ Plinius seuerissime dixit? Certe in Consolatione ad Albinam, ut iam persuncti fato meminit Seneca, Cuius & paulo plura subsignauimus uerba, tum quia iucundam complectuntur historiam, tum ad refellendã hac parte Græcorum inscitiam, etiamsi Athenæus quoq; sentire id ipsum uidetur. Apicius inquit, nostra memoria uixit, qui in ea Vrbe, ex qua aliquando Philosophi uelut corruptores Iuuẽtutis abire iussi sunt, scientiam Popinæ professus, disciplina sua seculum infecit. Cuius exitum nosse, operæpretium est. Cum Sestertium millies in Culinam congessisset. Cum tot cõgiaria principum, & ingens Capitolii uectigal singulis cõmessationibus hausisset, ære alieno oppressus, rationes suas tunc primum coactus inspexit, Superfuturum sibi Sestertium cẽties cõputauit, & uelut in ultima fame uicturus, in Sestertio centies si uixisset, Veneno uitã finiuit. Commeminit Apicii eiusdem Epistolarum XV idem Seneca, insimul & P. Octauii inter Gulæ proceres maxime insignis, & quod mirum imprimis est, ipso item Apicio in Muli licitatione, quem Cæsar Tiberius uendi iusserat, superior. unde inquit, inter suos ingentem est gloriam consecutus. Deniq; ab Apicio propagatum in Coquos cognomẽtum, ut Apiciani dicerentur, quadam philosophorum imagine, auctor est Septimius Florens.

¶ De Pandæsia, & Maza. Item de Amazonibus scitu dignum. Quæ, & quibus in locis Edulia haberent præstantissima. Lesbia farina. Gigartum. Fũgorum nomina. Mycenę unde. Ciboria, Colocasium. Caput XXXI.

PAndęsiam Græci uocant adiiciale conuiuium, ac ganeatum, dubium'q;, & omnifariam obsoniis differtissimum. Id nos Excuratum, Gliscerum'q; dicere possumus, & Saliare. Sunt tamen qui eo nomine intelligi malint, ad quod, Vbi uescerẽtur publice, commeantes passim domo portionem quisq; ferrẽt, in medium tamen, quod attulissent, collaturi. meminit Aristophanes, ὥς περ inquit, μάζα, καὶ πανδαισία. ut maza, & Pãdęsia. Mazã uero eius poetæ Interpretes στρυφνὸν ἄρτον exponunt,

ἄρτον exponunt, ideſt rigidum Panem, quo nomine quidam eum uolũt intelligi, qui uulgo nautico uſui maximo eſt, & biſcoctum nuncupat plebecula, fuiſſe tamen pręſtantioris edulii ſpeciem ex Adagio Græcis pertrito coniectare licet, ὑπὲρ μάζαν. Supra mazam, in eos, q diffluerent delitiis, apud Lucianum ὑπερμαζᾶν uerbum inde flexum inuenio, quod eſt Luxurioſius agere, delicatius'q;, ac diuitiis abundare, Mazam putant ex farina, oleo, & aqua cõfici ſolitam. Sudas etiã ex Lacte, unde mox paulo nata & Mattya eſt, dicta'q; eo nomine pretioſa omnia edulia, ut ſcribit Athenæus. Theocriti interpres in ὁ λεπτήροις, Maza inquit, νεομάλακτον, καὶ νεοφύρατον ψώμιον, ideſt bucella recens. Maddam pronuntiant Megarenſes. Eſt Mazæ ſpecies Athenæo dicta Cardamyle, etiamſi topicum quoq; nomen id eſt. Amazones pro pauperioribus, tenniori, promiſcuo'q; utentibus uictu apud Græcorum ſcientiſſimos reperias, ueluti, qui mazam non habeant. Sed & Amazones ipſæ poſſent uideri inde appellationem ducere, Quod nec Euſtathio diſplicet, quoniam Lacertis, ac teſtudinibus, & id genus feris alerentur. Quamobrem etiam Sauromatidas, ſiue Sauropatidas nuncupatas uolunt, quia σαῦρας, ideſt Lacertas conculcent, ac ueſcantur, quanquã alii quod in Sauromatica Scythia habitarent, dictas ita opinantur, quod Stephanus tradit. Sed & Euſtathius Sauromatas Amazonum connubio inſignes refert. Ex hoc uero dilucere poteſt, quo ſenſu prouerbium id enuntiarent Veteres, ἀμαζόνιον ᾆσμα, ideſt Amazonum Cantilena, in quo non tam mulieres intelligo, quàm pauperes ſimpliciter, quibus mos eſt opulentiores frequenter conuellere, ac lautos præcipue, in neceſſariorum inopia ſæpe ipſi conſtituti. Mazã porrò, ut à diuerticulo repetatur fabula, pro re tenui, uili'q; uſurpare in moralibus uidetur Plut. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν μάζῃ καὶ φακῇ τὸ ἥδιστον. non eſt in maza, & Lente iucunditas. Legimus Sopatrum quandoq; Eretriam Eubœę Ciuitatem appellaſſe λευκάλφιτον. i. candida inſignem farina, quoniam indidem Mazæ proferrentur præſtantiſſimæ. At Archeſtratus colore quodam poetico, inclytam ſcribit Leſbon ætherea niue candidiorem farinam ferre. Si'q; farina ueſcantur Dii, Illuc ad coemendam pergere Mercurium, quippe aliam omnem uideri præ illa uelut γίγαρτα. Signat id uerbum acinos uuæ, aut etiam punici mali. Ea uero conterentes Ruſtici cum Caricis uorabant, meminit Ariſtophanes. Rhombum, Pauonem'q;, ſiue etiam Pauum, inter delicatiſſima habuit edulia Veterum Luxus, id ſignificat ad Lucilium Seneca. Num inquit, eſuriens faſtidis omnia præter Pauonem, Rhombum'q;? ambitioſa non eſt fames, contenta deſinere eſt. Quo deſinat, non nimis curat. Inter delitias recenſet Plut. Sumen, & Italicos fungos. Placentam ſamiam. Niuem in Ægypto. Fungos Græci, ut obiter adſit inſititii aliquid, Mycetas uocant. i. μύκητας, Sed addunt etiam γηγενεῖς. i. ex terra genitos, nuncupantur ab eiſdem Mycæ genere itẽ maſculino. Lucernarum fungi eodẽ intelliguntur nomine. Signat item Myces enſis manubrium, ſicuti apud Herodotũ liquet, unde & Mycænas nuncupari credunt, quod ibi à Perſeo ſint conditæ Mercurii præcepto, ubi excidit gladii manubrium. i. Myces. Fungum uero cõmunius Vocant Græci Amanitem. i. ἀμανίταν. fungi ſpeciem eo nomine Paulus accipit, cum ait βωλῖται ἀβλαβέστεροι καὶ ἐπὶ πολὺ καλῶς ἑψηθέντες. οἱ δὲ ἀμανῖται δευτέρας εἰσὶ τάξεως. Murenã ex freto, & Tarteſiã in pretio fuiſſe prioribus, ſcribit Pollux. Placebat Thynnus tyrius. Ceſtreus ex Sciatho, Hœdus ex Melo. Aut ex Ambracia, uti eſt apud Gellium, Cõchæ uero pelorinæ. Vnde forte nomen indeptæ, quæ nunc uocantur Pelorides, Quas tamen à magnitudine dictas, putat Athenæus. Teutlon ex Aſcra. Mænides apud Liparã. Rapæ apud Mantineam. Ctenes autẽ Methymnæi. Galeus Rhodius. Pſetę eleuſiniæ. Apuæ phalericæ. Triglæ, ſiue Muli Ionici. Anguillæ ex Bœotia Copaides, quãquam in Ægypto grandioribus, quæ uocantur Baſilicæ. Sicut in Sicilia Plotæ, Raphanides thaſiæ, Caſeus cythnius, & Siculus, Sal tragaſæus. Eſt autem in Epiro locus Tragaſæ, ut inquit Stephanus. Ab Tragaſo quodam, Cuius honori Sal ibi ut haberetur, contribuit Neptunus, & inde Halſius cognominatur cãpus. Tragaſæum in Troade Salem intelligit Athenæus, Cui cum uectigal iniunxiſſet Lyſimachus, euanuit, mox dempto, ſuccreuit. Ciboria in Ægypto laudantur in Faba Ægyptia, quod in Georgicis ſcribit Nicander. Ægyptiæ fabæ radix Colocaſium dicitur, quãquam apud Sicyonem fuit Colocaſiæ Pallados templum. Eſt tamen Ciborium etiam poculi genus. Libro quinto Athenæus Ciboriorum folia nominat, & flores. Sed nos iam ab hoc genus indagine reſilire, optimum eſt, ne Gulæ mancipatis fomenta curioſius, ſolicitius'que con-

quisiuisse uideamur, Qui terra pascuntur, & mari, Quorum uentri, ut inquit Plinius, nauigatur ad Phasim. Quo nomine, ut Seneca grauissime dixit, Animalium, non hominum habendi numero sunt. Quidam uero abditi in Ganeis etiam mortuorum. Viuit enim is, qui multis usui est, Viuit is, qui se utitur. Qui uero latitant, ac torpent, sic in domo sunt, ut in Conditorio.

¶ Documenta frugalitatis per exempla historica. Ventri mancipatos esse, uelut Antipodas, dici'que Lychnobios. De Acilio Buta, & Deorum Cœnis. Opsartyci libri qui sint, & Opsartysia. Caput XXXII.

Nequeo temperare mihi, quin hoc potissimum loco subnectam, quæ mihi ad hoc spectantia maxime ex historia comperta sunt, Lysimachum memoriæ prodit, Cum fuisset in Thracia prælio uictus à Dromachete, ac siti fere enectus, se, exercitum'que hosti permisisset, iam siti expleta, ô Dii inquit, quam pusillæ uoluptatis gratia in seruitutem me ex tanto Rege conieci. Cato senior, cum Populi Romani luxum censorie coargueret, difficillimum esse dicebat, Verba uentri facere, qui aures non habet. Sed & illud parte hac memorabile, Dignum nota censoria esse uisum Scipioni Aphr. iuniori Adolescētem, qui in Carthaginis oppugnatione cum sumptuosiorem instruxisset Cœnam, simul ex melle apposuerat libum in Carthaginis formam concinnatū, iusserat'que per lusum, ut facto impetu, perinde ac in prælíis fieri assueuit, μελίπηκτον diriperent, sic enim placentam uocabat, tanquam ex melle concretam, fermentatam'que. Quærenti autem eo, quod nam ob suum peccatum equus adimeretur, Quoniam inquit Scipio, me prior hostium Vrbem diripuisti. Et magnus Agesilaus Thasiorum delitias reiiciēs non decet inquit, fortia meditantes, Voluptates hoc genus admittere, Quæ enim seruile deliniūt ingenium, ab homine libero aliena sunt. Eundem legimus à satietate, ac ebrietate semper æque abstinuisse, Somno usum, non ut domino, Sed ut gerendis rebus obnoxio. In caloribus uero, & frigoribus ita se gessisse, Vt solus omnibus uteretur anni temporibus. Timotheum Cononis Legimus à Platone conuiuio exceptum concinne admodum, & frugaliter, et, ut inqt Ion, ἀφλεγμάντοις τραπέζαις, idest mensis non tumefacientibus, quas Somni ipse quātur puri cum summa Corporis tranquillitate, solitum dicere, Eos, Quos Plato exciperet, & in diem insequentem bene habere. At nostris Antipodibus optime transmitti creditur Vita, si nec orientem Solem spectarint, nec occidentem. Quid enim aliud quàm Antipodes sunt saginæ mancipati, qui ad faces, & cereos uiuunt, dum inter pocula transigūtur noctes, Somno impenduntur Dies, Lucis, ac tenebrarum ordine peruerso? de his putes Virgilium dixisse.

Hos'que ubi primus equis oriens afflauit anhelis,
Illic sera rubens accendit lumina Vesper.

Hos tu existimas, inquit Seneca, scire, quemadmodum uiuendum sit, qui nesciunt, quando? timent uero hi mortem, in quā se condiderunt? tam infausti homines, quàm nocturnæ aues sunt. Licet in uino, unguentis'que tenebras suas exigant, non conuiuantur, sed iusta sibi faciunt, mortuis certe interdiu parentatur, horum utique Corpora, qui se tenebris dicarunt, fœda uisuntur. Quippe suspectior illis, quàm morbo pallētibus, color est, languidi, & emarcidi albent, & in uiuis Caro morticina est. Inter hosce Lucifugas, & Lychnobios, ueluti ad lucernam modo uiuos, in reliquum mero, & somno sepultos, Acilium accepimus Butam prætorium, cui post patrimonium ingens consumptum Tiberius paupertatem confitenti sero inquit, experrectus es. Prælautas uero, opiparas'que Cœnas Oratius Deorū uocauit Cœnas illo uersu, O noctes, Cœnę'que Deum, perinde ac non desit ambrosia, non item nectar. Propterea M. Tullius summa laude dignos Viros ambrosia alendos pronuntiat. Opsartycos deni'que feliciores fingendis uerbis Græci Libros dicunt, quibus condiendi præcepta continentur. Sicuti artificium id genus Opsartysiam, In qua pleri'que Census uel ampliores, uti Sphæras habent, hoc est pilas, Sicut dixit Alexis.

¶ De Voluptate, Lætitia, Gaudio, quibus'que distinguantur finibus. Voluptatem non esse bonum. Qui maxime Voluptates amplexentur. Caput XXXIII.

Voluptatis

Oluptatis notionem esse duplicem a' Seneca accepimus, publicam unam, qua hilarem animi affectionem demonstramus, Alteram, qua esse uitium colligitur. Sic & gaudium Sapienti modo contingere astruimus, Quando non aliud est fere', q̃ animi elatio bonis suis, uiribus'q; fidentis. Vulgo tamẽ ita loqui insueuimus, ut magno nos gaudio affectos dicamus amicorum literis. Itidem & in rebus aliis, a' quibus tamen magnæ quandoq;, ac inexpectatæ proueniunt impro speritates, quo nomine gaudium nec est, nec debet dici, Quoniã gaudio adnexa ꝑpetuitas est, quæ contrarii nescia est. Propterea cum ab omnium maximo Poeta dici audis, & mala mentis gaudia, scito id quidem diserte enuntiatum, parum tamen proprie, Quando quod Gaudium est, omnino malum esse nequit, Poetæ tamẽ satis est uisum, publica uocabuli notione, quod uolebat, explicare. Id autem erat, Homines rerum caligine circũfusos malo suo lætari plerunq;. Ceteꝝ quo ꝓspectius, exploratius'q; Voces istas suis occlusas finibus, ac uelu ti pomœriis internoscamus, Lætitiã dico, Gaudiũ, ac Voluptatẽ. Attẽdẽdã magnopere ar bitror Platonis distributionem, Qua Philosophus is in mentem, Sẽsum'q; Animam dispa rauit, Ac mẽti qdem Lætitiam ascripsit, & Gaudiũ, Sẽsibus aũt Voluptatẽ mãcipauit, Priora illa duo etiam discerniculo quodã dispescuit, Quod cũ laude semp sit gaudiũ, At in uitium qñq; labat lætitia. Est eni hæc Animi elatio quædã boni cuiuspiã præsentia, Quæ si moderationis mensus, limites'q; transiliat, reprehensionis morsum nõ euadit, repressa uero, ac suis metita modulis laude nõ uacat. Gaudiũ aũt esse iucunditatẽ sancit, quæ de contemplationis, aut Virtutis cuiuspiã maiestate profluat. Propterea in Libro de pulchritudine, cũ de cœlesti.i.uera dissereret uita, ali animũ scribit cõtemplãdæ ueritatis usu, & gaudere. Inde fit, ut apud eũdem gaudiũ mẽtis nũcupari alimoniã, obseruarimus. Quin & ꝯtemplatiõis præ miũ esse illã ipsam poetico inuolucro sępe significatã Ambrosiã. At inde emanãs oĩbus absolutũ numeris Gaudiũ Nectaris noĩe, quod & ipsum immortalitatẽ rõne etymologica exprimit, recte a' prudẽtioribus intelligi. Sed & ante Platonẽ Mercurius, homini a' Deo cõtributam autumat rõnem, ut eum suspitionibus, acri'q; ꝑquiramus indagine, Sẽsum, ut cognoscamus. Intelligentiã, ut cognoscẽtes gaudeamus. Voluptas uero ita ab eodẽ Platone finit̃, Ceu titillans, pręsuauis'q; in Sensib⁹ motio intelligi debeat, quã inde ꝯsurgere statuit, ubi indigestię paria facias. Quippe necessitas appetẽtiam conciliat, ac ex absentia dolorẽ. Satisfactio iucunditatem Sensibus inducit. Hanc uero uoluptatẽ omnib⁹ damnatã calculis ex bonoꝝ albo expungit, sequestrat'q; eo maxime argumẽto, Quod, sicuti quæ calori admouent̃, incalescunt dubio ꝓcul, Ita cui adsit, assistat'q; bonũ, ipsum itẽ euadere bonũ, ꝯsentaneũ est. Verũ enim uero Voluptatis pręsentia in bonã frugẽ euadere neminẽ, ꝑspicuũ fere' uideri, qñ & rõnis impotes ferę fusius, uberius'q;, q̃ nos Voluptatibus titillent̃, lasciuiant'q;, Quarũ nullã tamẽ inde ꝓficere comperias. Adde quod, quo hebetior qsq; est, ac natura imbecillior, immo uero inscitior, insipiẽtior'q;, Eo amplius uoluptate perfruit̃. At obsecro te, q̃ ab rõne dissentaneũ, q̃ oĩno absurdũ, ignauissimo cuiq; largius, q̃ frugi hominib⁹ qđ bonũ sit, obuenire? Hinc diuine, ut oĩa, ad Dionysium Plato scribẽs, Voluptatẽ maximo esse homini bus detrimẽto statuit, inscitiã porro' parere, inqetudinẽ quoq;, ac stultitiã, & petulantiã. Propterea quod in sensib⁹ late pollet, dominatur'q;, Qui Satellitũ instar, imo uero Subsessoꝝ assidue nostꝝ captare uident̃ interitũ, in ꝓfunda Corporis aĩam, eius'q; rõnale lumen intrudentes, adobruẽtes'q;, Q ñ sic affectæ nec auras suspiciunt clausę tenebris, & Carcere cæco. Animũ Voluptariũ, Emollitũ'q; delitiis, ac earũ delinimẽtis, ueluti unco tractũ, non Tarentinus modo Architas, Sed & Plato ꝑtuso, rimulento'q; ꝯsimilem Vasi ꝓdidit, qm̃ crasset̃ in infinitum ꝯcupiscẽtia, nec explẽdi ulla sese ostentet rõ. Verũ alii etiã Euripi incõstantissimis fluxibus, refluxibus'q;, ut Epicharmus & Socrates, qđ uoluptariũ uenenũ immo effera titillantiũ rabies mõ reciprocantis undæ nullo fine affluat, refluat'q;. Illud uero Mercurii cuiusnã modi est, q̃ ꝓpheticũ, ut sic dicã, q̃ diuinũ? Qui mẽte uiuit, Immortalis Dei uitã agit, Qui uero Corpe, ac Sensibus, Bestiaꝝ. O pręclaꝝ, O plausibile intellectus nostri lumẽ, Si eius adminiculo, & claritate diuinitatis oĩa ieffabiliter supeminẽtis Æmulos nos facit. Rursum o dirum, inauspicatũ'q; teterrimi carceris cõmerciũ, Si ad caliginem densiorem a' cælesti splendore sequestratos reuocat, in terrenam mersat naturam originis oblitos præcelsæ, deniq; brutũ circũponit Animæ infra lunã diuinissimæ omniũ. At inferat hic forte aliqs, nõ

omnes utiq; Voluptates uideri dignas, qbus nigrũ affigas theta, quando & honestæ aliquę sunt, ac probę. Scribit utiq; Plut. in Commentariolo, An Seniori accedendũ ad Remp. eius modi capessentes administrationem pulcherrimis, maximis'q; perfrui uoluptatibus, quibus compar est item, Deum aut solis, aut præcipuis lætari. Sunt autẽ hæ, quas ex honestis actionibus prouenire, manifestum est, Quippe si pictor nobilis Nicias tantum artis suæ lætabat' operibus, ut uelut sui oblitus ex famulis scitaret' subinde, an esset usus balneo, itẽ'q; an foret pransus. Si Archimedẽ tabulæ, geometricis'q; intentum figuris ui abductum pungebant famuli, Et is in Ventre obuncto Schemata delineabat. Si Canus tibicen, dum uteretur arte, Longe maiorem sibi afferri uoluptatẽ dictitabat, q̃ cæteris, quando & mercedis loco ducere t, quod audiendi patientiam præstarent, An non aduertimus, quàm uberes, quam'q; non paruas sibi ex Virtute, ac præclaris actionibus uoluptates comparẽt præstantes Viri? Quorum animæ non aureis Euripidis alis, Sed Platonicis potius, ac cælestibus augustiores, elatiores'q; gaudio euadunt uberrimo. Interrogatus Epaminondas, quidnam ei iucundũ in uita maxime obtigisset, Quod inquit, parente utroq; superstite, Leuctricam rettulerim uictoriam. Cæterum quæ in mente constituitur iucunditas, quę'q; de Virtutum promitur excellentia, non Voluptatis nomenclatura, Sed Gaudii a` Platone censetur. Peripatetici uero hasce itẽ recte dici Voluptates opinant', unde liquet, nominum sæpe, non rei esse inter magni nominis Conditores disceptationem. Quod si postremo solicitius exquirat quispiam, quo nomine tam uehementem Voluptatis pruritum Sẽsibus ingenerarit natura? Respõdẽdum, Vt huius uelut fomento amplius ad uitæ necessaria munia excitemur, ac lubentia prouebamur quadam. Sed curnam expletam indigentiam consequitur uel penitentis mœror, uel satietatis onus? Nempe, ut inde cõmoniti nõ ultra necessitatem quicq̃ admittamus, qđ naturę mox inferat nocumentũ. Iuuenes omnino ad Voluptatẽ propensiores pernoscunt', quoniam eorum præcipue augescit corpus, & ad ꝯgruã sibi pfectionẽ toto tendit conatu, unde maximis, uehemẽtissimis'q; agitatur motibus, ac ꝯuellit', inde'q; ẽt maiori opus est medicina, proinde remis, uelis'q; Voluptuosa consectant'. Idipsum fere Melancholicis usuuenire, cõpertissimum est, qa bilis atræ ui assidue contabescit corpus, & ex humoris eius siccitate uehemẽtiore arrodit', propterea'q; in Voluptates ferunt' procliuius. Sed & cũctis ꝓpe` hominibus insitũ maxime, Voluptates amplexari, Quoniã ætatis exordio mente quodam modo sopita, Sensibus tantum utimur, illis obseqmur, eoꝝ, ut sic dicam, dictata amplexantes. At hi Veritatis naturã, & inde ꝓfluens gaudiũ asseq nequeunt. Quia uero Sensuũ suauitas eius, quo mens alitur, Gaudii umbra est quædam, atq; imago, decepti similitudine, illo procul relicto, hanc consectamur, huic totis, quod aiũt, cuneis, hæremus affixi. Et q̃q̃ auctioribus iam ingerat sese rõnis lumen, nihilominus receptam, inueteratam'q; sectamur consuetudinem, diu nanq; Sensibus credere, & eorum motibus obsequi didicimus. Mos uero altis nixus radicibus, irroboratus'q;, aut uix, aut omnino exolescere nequit.

¶ Crates quo pacto repercusserit Voluptarii cuiusdam dictũ. Cur Cibus deterior, si gratus sit, plus prosit, quam probus, sed ingratus. Caput XXXIIII.

Visse quẽdã Plut. scribit, Qui Voluptatũ laqueis irretitus, ac delitiis adobrutus ita etiãnũ sibi scribere permisit, ταῦτ' ἔχω ὅσ' ἔφαγον, καὶ ἐφύβρισα, καὶ μετ' ἔρωτος τέρπν' ἔπαθον. Quorum is ferme` uerborum sensus est, sibi deniq; reliqua fieri, quæ gulæ indulsisset, aut cõparasset per iniuriã, uel in amore suauia pcepisset. Aduersus uero hæc Philosophũ Cratem ita rescripsisse, ταῦτ' ἔχω, ὅσσ' ἔμαθον, καὶ ἐφρόντισα, καὶ μετὰ μουσῶν σέμν' ἐδάην. Quib⁹ illa repercutiẽs innueret, supesse sibi quæ uel pdidicisset, uel cura, studio'q; tractasset, ac cum musis honesta imbibisset. Cæterum quia de Voluptate multus est nobis iam Sermo, Prius quàm inde stilum subducã, aut castra mouẽ cõclamatis uasis, succurrit breuis, q mos Scriptoris est, & absoluta tamẽ Hippocratis snĩa, nõ usquequaq; ab instituto abiũcta. Ea uero sic habet, Potus, & cib⁹ paulo deterior, mõ suauior sit, q̃ q melior, Sed insuauior, anteponẽdus est. Eũ locũ accuratissim⁹ interpres Galen⁹ enarrãs, nõ esse ob id solũ ita agẽdũ, Vt male habẽtiũ titillationi, & qsi qbusdã lasciuiẽtis gulæ inuitamẽtis obsequamur, & illectationi subblãdiamur, Sed ẽt, qa futurũ sit quàm maxime tum utile, tum salubre. Quicqd enim suauiter abligurimus, & pro delectamento habemus,

mento habemus, condere Venter, & stipare, necnon percoquere facile potest, contra desu gere, ac recusare tetra, insuauia'q;. Quippe quę aut nauseas, inflationē'ue, aut fluctuatiōes p concinnent. Itaq; sæpenumero accidit, ubi paulo deterios cibus ingeritur, sed iucundus, & uoluptarius, & cuius subit prolubium esitandi, ut non insuper maneat deterios, Sed inter dum probior euadat.

¶ De operis huius uarietate ex diuersissimis cōcinnata. Scytham agere, quid sit. Panis genera, & instrumenta. Megalartus. Megalomazus. Caput XXXV.

a Tqui erunt fortasse, quibus fœtura hæc nostra monstri cuiusdam uideatur similitudinem præferre, quando nūc ad Philosophos diuertamus, nunc & medicos amplexemur, sæpius nostrates aduocemus ad partes, cum nostrates dico, etiam Gręcos intelligo, Qui humaniosa hæc percoluere studia. Ita profecto est, ex diuersissimis Artium bonarum Antesignanis racemationem facere, siue Spicilegium, nobis propositum est, sic tamen, ut qui in monstris conuisitur, nunc teter, & aspernabilis, nunc ridicularius absit aspectus, nec citra census, delectus'q; nostri ultimam manum. Varietatem consectamur maxime, qua Lectione multa elanguētis Lectoris detergatur fastidium. Scythas interim putemur agere, πρὸς τὴν ἀφθονωτέραν νομὴν μετεξανισ μένος, idest ad lætiosa pabula idētidem demigrantes. Vbicunq; se ostentarit, quod cum iucunditate aliqua hosce libellos instructioses, fertiliores'q; ad nouam sobolem, & frugem lætam in studiosorum ingeniis producendam ualeat efficere, psæcerpemus. Vt sit inoculationum quoq; ueluti agmen non amœnum modo, sed & gratum imprimis. Verum iam interfari desinamus, agamus'q;, quod instat. Panis inuenio non unū fuisse ueteribus genus. Quādo sunt imprimis, Quos Zymitas dicunt, quibus aduersi sint Azymi nuncupati. nam nominis etiam meminit Plato. Erant & panes nuncupati Obeliæ. Alii Cribanitæ, aut etiā Canchrydiæ, dicuntur aliqui Apiritæ. Panis bucellam nunc Psomon uocant, nunc Enthesin. Nam Aristophanis interpres, Enthesin psomon exponit, & ἄκολον, idest panis frustum. Pityrias uero panes uilioses intelligunt, uelut furfuraceos. Nam triticeos appellant Pyrinos. Inter quos habentur Sitanii ex quadrimestri tritico. Charisium uero Placentæ putant speciem. Apud Ægyptios in acutum conformati Panes Callistei uocabantur. Sicuti Orindam Æthiopes ex Orindio concinnatum dicunt, Seminis id in Æthiopia peculiare genus est, Sesamo persimile, Orthostates autem sacer intelligebatur panis. Fuere itē Nasti panes, Quos item Sactos uocāt, ex melle, ac uuis passis, & aromatis aliis confecti, cuiusmodi sunt, qs nūc in Natiuitatis festo passim utimur. Sunt tamen qui eo nomine recentem intelligant, & calentem panem ex oleo, meminit Aristophanes Pluto. dictum uolūt, quia densior sit, constipatior'q;, nil prorsum leuitatis habens, aut inanitatis, ἀπὸ τῦ νάσσεσθαι ἀρτύμασι. Lycophron περὶ ἀν κεκτῆσθαι νασον ἀιστόχω λίθω. A' Nasto uero dicti Nastophagi, qui eius esitandi prolubio tenentur. Sed & Nastocopi ex eodem corriuātur fonte, uidētur'q; ita dici panis eius cōfectores. Sicuti apud Platonem in Gorgia Artocopi uocantur, Quos Artopœos nūcupant. Erant & Mazæ quædam sacræ Amphiphones appellatæ, Quas Dianæ offerebant Munychiæ ardentes pes ambitum faces affigentes. Sicut panes Obelias Dionysio inferebant, qui ex hoc uocabantur Obeliaphori. Obeliæ uero dicti, quia Veruculis quibusdam constiparentur, quos Obeliscos uocant, uel assarent', aut quia obolo uēderent'. Pelani uero communes erant Diis omnibus, ita a' figura nuncupati. Est enim Pelanos nunc apta sacrificio Mola, nunc etiam circa os cōcretior Spuma, ut apud Euripidem in Oreste. Sed & succosa Lachryma modo thuris gummi densata. Est item eo nomine Obolus, Qui Vaticinantibus erogaretur. Fiebant Pelani ex pepale, idest tenuissima farina, quod Didymus scribit. Boues item iis adnumerant', sic nuncupati, quod cornua haberent præfixa, inferebantus Apollini, Dianæ, Hecate, & Lunæ. Selenæ. i. σελῆναι sex erant, septimus sequebatur Bos. At quæ dicitur Melittuta, Trophonio. Dignissimum uero scitu, mortuis hæc fere solita tradi, Melittutam, quæ Cerbero obiiceret'. Obolum, quē caperet Charon, Cosonā, quæ significaret, Vitæ certamina exāclata. Mystile, quē Canibus obiicerēt, dicebat' panis, q̄q̄ & Mystilē uocabāt sorbitiōis gr̄a excauatū panē. Collyra dicti minuti panes, q dari pueris ꝯsueuere. Alicubi tñ Collyria dicūt' Lalágia. uñ & κολλυρίζειν uerbū, quo in sartagine Lalágior̄ pcoctio significat'. Sūt

qui ita etiamnum scribant, Eresionem fuisse Oliuæ ramum lana coronatum, propendentibus omnifariam terræ fructibus, necnon placentis Collyris, quem uirens ætate ferret Puer, affigeret'q; pro templo Apollinis in Pyanepsiis (festum id Apollini sacrum). Fuere item Gaioli, & Lagunculi dulciarii panes a' Gaio, & Lagone pueris. Phacinus panis a' lente uidetur dici, quã uocãt φακῆν, aut φακός, unde Phacossus Dęmon, & Bulbophace apud Chrysippum. Collabi panes dicebantur similitudine quadam Collaborum in Cithara. Sunt autem Collabi fidium epitonia, idest Clauiculi, quibus circunnectuntur fides, quos etiam Collopas dicunt, quos ex colli corio confici solitos legimus, quam partem eodem nuncupabant uocabulo, quoniam inde fieret glutem, quod Collan græci uocant. Colix item panis, quem Subcinericium interpretantur qdam, Aristophanis tamen interpres in batrachis, ubi Poeta ait κόλικας, exponens inquit, ἄρτους, ἔντερα, idest aut panes, aut Interanea. Inde & Colicophagi dicti. Quos autem Græci Bomilios dicunt, ex latinis nonnulli Quadratos intelligunt, nam sic ab Romanis dici, Auctor probat Athenæus. Blomon tamen apud illos reperio pro panis fragmento, unde & panem ὀκτάβλωμον dixit Hesiodus, uelut octo fragmentorum. Inter Mazas porro' Diis sacras erat & Hygiea, idest ὑγίεια, quo nomine proprie significatur Sanitas. Sunt & Mazæ plures usibus modo humanis dicatæ, ut Anthema, Thridacine, Oenutta, quę ex uino subigebatur. Dandalis. Cardame. Placẽtarum item species comperio plures, Pyramunta ex tritico, Sesamunta ex Sesamo. Æglen inter Placentas fuisse, auctor Pausanias ẽ, ꝓbat & Cratin⁹. Est itẽ Ægle sacrificiũ, qđ in Delphos mittebatᶜ. Quinẽt tesserari⁹ iact⁹. Fuit & Cotyliscus, Thrymmatides quoq;. Nã Crepis ex melle ꝯficitᶜ, & farina. Itrion ex Sesamo placenta est, ac melle. Teganites in Sartagine coquiᶜ ex oleo. Elaphus placẽta ẽ in Elapheboliis ꝯfici solita ex Sesamo, et farinę flore. Choria ex melle, ac lacte Cibaria fuere. Pęssa apud Coos placẽtulę sunt. Myllos inuenio Syracusis subigi in Thesinophoriis ex Sesamo solitos, melle'q;. Erant autem muliebria Ephebæa. Placẽtarum deniq; genera sunt Tarentinum, Crassianum, Siculum, Clustrum, Plicium, Guttatum. Montianũ, subigitur id ex uino, Caseo'q;. Crustum tabonianum. Mustacia ex Oenomelite conficiebantur. Spira caseo constabat. Habebantur & Tyrocoscinon. Coptoplacus. Pãcarpia, Polton, Pyanion. Quia uero de Itrio facta mentio est, apud Galenum ita lego, Qui fumosum ructũ percepit, fateatur, se a' Cœna placentam nidore plenãm comedisse, Quales sunt, Quæ ex oleo, & Itriis, & Aliis huiusmodi concinnantur. Probabantur & Samiæ placentæ. item Philoxeniæ a' Leucadio compertæ Philoxeno. Conos ex uuis fiebat passis, & Amygdalis. Echinus item inter placentas recẽsetur apud Athenæum. Sicut Escharites apud Rhodios, in panis & Placentæ meditullio. Cui grata est Placenta, nuncupatur Philoplacuntos. Postremo sunt & in sanctis nuncupati literis Panes propositionis, quia sic super mẽsam dispo nerentur, inquit Nicolaus Theologus. In hebręo Panes uocantur facierum, ut sic dicam, qa ut Rabi Salomon auctor est, figura erant quadrata, altera tamen parte longiore, cuius extremitates in surrectum replicarentur. Alii rotundos, globatos'q; fuisse tradũt et imo dictos facierum, quia ex utraq; parte consimiles forent, neq; enim in furno coquebantur, sed in uasis ad id peraccommodis. Dicebatur et Mensa propositionis. Sed cur sic, ex Bedæ uerbis elici clarius põt, sup exodi Cap. XXV. ubi scribitᶜ, & pones sup mẽsam Panes ꝓpositiõis. Bene inqt Panes ꝓpositionis uocantᶜ, qa semp debet patere Sermo salutis cũctis fideli⁹, nec unq̃ deesse oportet in Ecclesia uerbũ solatii. Dicũtur & Panes primitiaꝝ, Regum quarto. Thiagones in Ætolia dicũtur Deo panes dicati. Arcam Panariam uocat Aristophanes Sipyam. Instrumentum uero subigendæ farinæ concinnum apud eundem uocatur Mactra, Artopteum est coquendi panis officina, Item instrumẽtum ipsum, in quo percoquitur, quod & Artoptam uocant. Plathanos uocant, in quibus effingũtur Panes. Cardopum mactram intelligunt, quam & Magida dicunt. Aliis tamen Cardopos arcam signat panariam. Erat & Apomactra. Scytale, Cypros apud Cleonem Melopæum Libro secundo. Sicut apud Hipponactem Iamborum primo, Hemicypros. In hoc præterea usu Codomeum, & Telia, & Scapha, necnon Cresera, & Creserion. Apud Bœotiæ Scolum præstantes fieri panes consuetos, accepimus, unde & Cereris megalarti, & megalomazi Statua erecta colebatur. Cõsimiliter uero apud Mesapios in Iapigia, Vbi etiam fuisse Rex Artos diciᶜ. Sed & festa nomine Megalartia, de panis magnitudine appellatione ducta. Celebres erant & panes dicti

Agelæi, Apud

Agelæi. Apud Syracusios uero Ceres colebatur ἱμαλὶς, ut scribit Athenæus, ob ἱμαλιὰς, idest frumenti curam, fertilitatem'ue. Quod ad placentas attinet, de quibus satis multa, Vehemēter adnotanda est Matronis cuiusdam Parodia,

πῶς αὖ ἔπειτα πλακοῦντος ἐγὼ θείου ἀπεχοίμην,
οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν χείλη, δέκα δὲ στόματ' εἶεν.
γαστὴρ δ' ἄρρηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη,

Idest quo nā pacto a' placenta ipse diuina abstineā? Non si mihi labia forent decem, decem item ora. Infrangibilis porro` Vēter, æneum quoq; inesset Cor.

¶ Panem ex omnibus difficilis esse percoctionis, Carnem non ita. Cap. XXXVI.

P

Ostea uero q̄ affatim panis genera executi sumus, q̄tum nostra paruitas tulit, ex multiiuga græcoꝶ auctorū lectione, Auicennæ placita subnotare, nō incōcinnum omnino fuerit, nec ut iidem dicunt Græci, ἀπροσδιόνυσον. Igitur se cunda primi, Panis inquit, impedimentum, ubi non percoquat Venter, maximum cēseri debet, Carnis uero non ita. Ex hoc inquit Interpres, id passiuū inaudimus, Differtionem utiq; omnem esse incommodam. Verum quę ex pane fiat, pessimam. In Stomacho quippe residet diu, onere imprimis molesto, quod si non concoctus fatis, deniq; dilapsus fuerit, Hepar præfarcit, ac Meseraicas. Caro autem maiorem ducit cum humano Corpore similitudinem, proinde ex ea minus prouenit nocumenti, & Hepatis, aut Meseraicarum præfartio leuior, ac curationi minus, minus'q; obsistens, imbibētibus membris longe procliuius ob cognationem quandam, Carnis succum, q̄ panis. Tatiani hæretici de Carnis abstinentia dicti sunt Eucratici. Vnde Eucraticæ apud Hieronymum.

¶ Felicitatis humanæ inconstantia. Timothei historia ad id. Ciceronis obscuritas illustratur, ex Epi. ad Atticum. Caput XXXVII.

f

Elicitas inquit Seneca, res est inquieta, ipsa se exagitat, mouet Cerebrum nō uno genere. Alios in aliud irritat, hos ad impotentiam, illos in Luxuriam, hos inflat, illos mollit, & totos resoluit. Quinimmo si uerum facere iudicium uolumus, ac repudiata omni Fortunæ ambitione decernere, mortalium, ut inqt Euripides, nemo est felix. Proinde, ut ex Plinio uerba mutuemur, abūde, atq; indulgēter Fortuna deciditur cum eo, Qui iure dici non infelix potest. Suppetūt in hoc exēpla mille. Illud hic apposuisse, operæpretium fuerit, tum quia scitu iucundum, tum quia insimul nodus ex Sexto Epistolarum ad Atticum explicabit', ni fallimur, egregie. quem, cum Patauii eum librum Prouincialibus auditoribus meis interpretarer, ut conniuens, transilueram, testatus tamen, nusquam me, quod ad eam historiam pertineret, comperisse. Nunc ex Vlpiani græci Rhetoris monumentis loci eius enarrationem aucupabimur, Simul & Humanæ leuitatis tumorem reprimemus, edocentes, quo tandem spes nostras deceat collimare, ne a' Scopo seiuncti, uelut umbrę uagemur. Igitur ut a' Cicerone ordiamur primum, eo quem præsignauimus, loco ita græce scriptum reperias τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὀλιγώρως περιφροντικέναι, hoc est, Libertum autē eius, Cononis cognominem patri nihil omnino curasse. In hūc scopulum impactus est Lembus. In eo qd aliis obuenerit, non statuo, neq; enim Cuminum serimus, Vt maledictis, & Linguæ procacitate lætiores prouentus hisce nostris lucubratiunculis cōquiramus, ne improbe item faciamus, si in alienis subinde ostentare ingenium uelimus, lacerando, cōuellendo'q;, quāquam id publico bono nō reiicimus quandoq;. Verum ne diutius legētiū desyderia distineamus, Is ita refert, cuius testimonium pauloante aduocauimus, Timotheus Atheniēsiū Dux fuit, Cononis pater, initio uel fortunatissimus, siquis alius, memoriæ siquidem p̄ditur, ad quod cunque mitteretur bellum, facilem, ac perinde certam retulisse uictoriam. Vnde factum est, Vt a' Pictoribus non aliter per Picturam exprimeretur, quàm ut dormiens, assistente ei muliere, quam Fortunam intelligi uolebāt, quæ retia ferret, & id genus instrumenta alia, Venationibus accommoda, hoc figmento prudentioribus insinuantes, pro eo fortunā omnia

peregisse ipsum uero nil prorsum aliud, quam dormitasse. Cæterum ubi is grauius hæc, molestius'q; ferre cœpit, asserens audacius, suæ ipsius Virtuti, & ingenio perspicaci Victorias omnes acceptas referri, par esse procul Fortunæ aura sequestrata, Indignata Dea dicti tumore, nũquam postea Timotheum ex hoste potitum uictoria. Plutarchus parte quadam ipsa hæc item comprobat iis ferè. Timotheus inquit, fortunatus habebat Imperator, Quo nomine extimulati quidam non citra liuorem Ciuitates expingebant, sponte se in Cyrtum insinuantes. Vas est id piscatorium, illo altius consopito. Ad quæ Timotheus eludẽs, Si tanta inquit uel dormiens conficio, Quid excitatum me facturum putatis? Scribunt nonnulli ex Græcis amplius, in Paupertatem eum recidisse. Quin dum secundiore uteretur Dea, solitam se illi Fortunam subinde offerre. Timotheum deniq; Cononis patrem cõmostrat Pausanias quoq;, ne refrectarius aliquis aduersum ire meditetur. Timothei turrim celebrat Aristophanes Pluto. Hæc nimirum grauius commonent, quotquot ex Voto cogitata omnia citra pulueris tactum conficiunt, ne nimium sibi fidant, Sed uolubilem felicitatis humanæ inconstantiam ante oculos proponant, Scientes eiusdem esse numinis utranq; paginam facere, uel potius nostra omnia esse in motu, nil solidum, nil, quod eodem diu permaneat gradu, quoniam usq; ad ludibria, Mundi pars non uilis, homines quatimur Fortunæ salo, nulla'q; non hora occurrant, Qui Lethargum patiantur, communem, ut ille ait, delusarum mẽtium morbum. Quid quod omnis uita suppliciũ est. In hoc profundius, inquietius'q; proiecti mare alternis æstibus reciprocum nunquam stabili consistimus loco, pendemus, & fluctuamur, & alter in alterum allidimur.

¶ Felicitatem ueram ex Deo esse. Opinionem de Deo esse omnibus insitã. Triplici calle conscendi ad Dei cognitionem. De Prophetis, item de Christo scitu digna.

Caput XXXVIII.

PRoinde altius generosius'q; esse excitandum animum, ni undiq; inscitiæ caligine circunfusi lapsitamus, liquet opinor, quærẽdum'q;, quod sit homini proprium bonum, ne, quod historicus inquit, Vitam sicuti peregrinantes transeamus, sit'q; præter naturam Corpus uoluptati, Anima uero oneri, Siqdem bono suo constant omnia. Vitem cõmendabilẽ fertilitas facit, Sapor Vinũ, Velocitas Ceruũ, Iumenta dorso fortia sunt, quia illorũ unus hic usus est, Sarcinas ferre. In Cane sagacitas prima est, si peruestigare debeat feras, Cursus, si consequi, Audacia, si mordere. In homine uero quid optimum est? Nempe inquit Seneca, Ratio, hac antecedit animalia, Deum sequitur, hæc recta, & consumata felicitatẽ hominis impleuit, Quam Erichthonium illum, mirandæ Vetustatis Virũ Dardani ex Batea filium, ne suspicatũ qdem esse, cõtenderim. Eum tamen omniũ hominũ fortunatissimum antiquissimi ex Græcis pnuntiant. Consumata rõ Deum habet scopum, in quem cogitationes omnes, & actus dirigat, quãdo illuc tendit noster conatus omnis. Ab illo seiũcti bulla euadimus, & siquid bulla compertum imbecillius est. Natura humana inquit Iamblichus, nec rõnem qdem, Orationem'ue de deo suscipere potest sine Deo, nedum diuina opera absq; illo ualeat implere. Est quippe imbecillis adeo, et hebes prorsum, ut nullum nullitatis suæ remediũ habeat, nisi quandam diuini luminis portionem, desuper influẽtem, absq; ea nil omnino à nobis diuini perfici potest, Deus est omnia, potest omnia, implet omnia semetipso. Nos autem ad diuinitatem uelut Ludus, Quod si in Deo bonorum omnium essentia, perfectio'q; continetur, ac prima potestas, primum'q; bonorum principium illic est, merito Sacerdotes soli. Et qui similiter Superis se dediderint, atq; legitime unionẽ ad illum fuerint consecuti, bonorũ omnium principium atq; finem studiose psequunt. In hoc utiq; statu & ueritatis contemplatio adest, & intellectualis scientiæ consumatio, Atq; unà cũ Dei cognitione cõuersio quoq; ad nos ipsos, nostri'q; agnitio comitatur. Quãobrem Idea felicitatis est, ipsum cognoscere bonum, Sicuti Idea malorum, est utiq; ipsa Boni obliuio, & fallacia circa malum. Hinc Platonici ductor agminis Plotinus Malum inquit, animæ est, alienis.i. caducis hærere, bonum uero domesticis, atq; cognatis, ex hoc item illud est, Mihi uero adhærere deo, bonum est. Propterea scienter Mercurius, Est inqt, hominis mensura ante omnes Religio, quam sequit bonitas, ea demum tunc uidet esse perfecta, si etiã cupiditatem omnium alienarum rerũ despectui ha-

beat Virtute munita. Vnusquisq; pietate, religione, prudentia, cultu, & ueneratione Dei cla rescit, quasi oculis uera ratiõe perspecta, & fiducia credulitatis suæ eatenus inter homines præstans, quatenus astra reliqua Sol luminis maiestate agnoscit̃ precellere. Adiicit his cal culum quoq; grauissima, & plausibilis maxime Pythagoræ sententia, quem dicere solitum accepim⁹, ὅτι βέλτιστοι γινόμεθα πρὸς τοὺς θεοὺς βαδίζοντες. i. accedẽdo ad Deũ effici unũquẽq; optimum. Adde publicum humanæ Reip. consensum. Ex tot inquit M. Tullius, generibus nullum est animal, præter hominem, quod habeat notitiam aliquã Dei. Ipsis porro` in ho/minibus nulla Gens est, neq; tam fera, nec tam immansueta, quæ non, etiamsi ignoret, qua lem Deum haberi deceat, tamen habendum sciat, ex quo efficit̃, ut is Deum agnoscat. Qui unde ortus sit, quasi recordet̃. Sed & alibi idem Cicero, q̃q̃ sub aliena persona, Quæ gens inquit, est, aut quod genus hominum, quod non habeat sine doctrina anticipationẽ quan/dam Deorum: quam appellat Epicurus Prolepsin? Equidem quantum coniectare licet, tri/plici nos calle potissimum ad tantæ duci pietatis cultum animaduerto, primo quidem natu rali hac, quam diximus, sagacitate, quam immensa illa nobis prouidentia infudit. Postea ue ro etiam rõnibus Philosophicis, ex ipso ædificii ordine, Architecti prouidentiã comproban/tibus. Propheticis demum Verbis, atq; miraculis. Hæc uero Christianæ Veritatis consecta toribus assunt munifice, desunt Gentibus, Veterũ supstitionibus, aut erroribus potius ani/mam in euidens præcipitium trahentibus, irretitis, obuolutis'q;. Taceo uetustiora, taceo & noua: quæ utraq; Virorum maiestate præcellentiũ in diuinis rebus coruscant latissime, quo rum commonitionibus, minis, exhortationibus, miraculis personant omniũ aures, quando præpotens ille Spiritus diuinus animas illas sanctiores in nostra emolumenta prouexit alti/us, & illarum enuntiatione rex excellentiũ stupẽda reserauit arcana. Quid uerbis humanis ineffabilem, immo nec mẽte quidem cõprehensibilem Christum hic memorem? aut Chri/stianorum ingerã auribus? Aliorum sit munus hoc tam amplum, tam extra hominis captũ. Illud modo subtexamus, Ipsum hunc, quem Lapsæ naturæ restitutorem, Dei filium præpo/tentis, Deum ipsum agnoscimus, Veneramur, colimus, quibusdam ueluti lineamẽtis a` Pla tone prius, mox & a` Platonicis præsignatum, ac obscurius delineatum, Prophetam igitur Legis latorem qdem, sed diuinum Platonici putant, Qui ut habeat̃ talis, oporteat eum ma/nifestis qbusdam miraculis ad homines diuina prouidentia mitti, Quẽ sane` Prophetã hu/mani generis ducem diuinum Plato, & Auicenna cognominant. Nam huc demum tendit Platonicum illud in Libro de regno, Sicuti Bestiæ nequeunt a` bestiis feliciter sine homine duci, Ita neq; homines ab homine sine Deo. Probat insuper Auicenna, Animam quidem prophetica lege, uirtute'q; imbutam a` diuina solum prouidentia mitti. Corpus autẽ ad Ani mam Prophetæ suscipiendam idoneum disponi a` Deo, non tantum proxime, sed per Ani mas Cælorum motrices, tanquam per ministras, ac etiam per Cælos ipsos, quasi per instru menta Dei. Sed nunquid reticebimus, quod quarto Legum Plato diuinissime uidetur Va/ticinatus. Deus inquit, omnium nobis est mensura, multo'q; magis, siquis, ut ferunt, homo est, quod exponens Platonicus nobilis, Si Deus aliquis homo est. i. Siquando fiat homo, ut ferunt, Oracula. s. Prophetarum. Cæterum quo risu, qua'ue exibilatione excipienda est sce/lestissima Luciani impietas, Qui nos irridens ægerrime fert, qui Græcorum Deos abnege/mus, & ἀνεσκολοπισμένον σοφιστὴν προσκυνῶμεν, idest cruci suffixum Sophistem adoremus, & ex illius præscripto uiuamus. Nec a` Trinitatis diuinæ infanda alibi abstinet supplosiõe. Sed abunde Græca natio, quid de eo sentiendum foret, sanxisse uidetur, Blasphemi conflato co gnomine. Vex exitus eo amplius, quoniam a` Canibus fertur consciſſus, homo fœdissimus, loquentiæ multæ, at Sapientiæ minimæ. Quanto pium magis, quanto religiosius ita statue re, ut sciamus, primum esse Dei cultum, Deum credere, deinde maiestatem illi suam redde re, & cum maiestate bonitatem, sine qua nulla maiestas est. Scire illum esse, qui præsidet mundo, qui uniuersa, ut sua temperat, Qui humani generis tutelam gerit, Qui coercet, ca/stigat, pœnas pro noxa irrogat. Iustis prẽmia elargitur æterna. Vis Deum propiciari, inquit Seneca, bonus esto, satis illũ coluit, qui imitatus est. Porro` quod uides omne, quo cælestia, & humana conclusa sunt, Vnum est, membra sumus Corporis magni. Natura nos cogna/tos edidit. Hæc nobis amorem indidit mutuum, & sociabiles fecit, ex illius ꝯstitutione mi/serius est nocere, quàm lædi. Iste uersus in ore sit perpetuo, sed & in pectore. Homo sum,

stro bellissime cōgruat, ferunt ergo Mythologi, Mineruam, Neptunum, Vulcanum de Artis peritia inter se amplius disceptare cœpisse. Atq; inibi quidem Neptunū periclitandi causa effinxisse taurum. Mineruam uero Domum substruere adortam, A' Vulcano esse expressum hominem. Eius Certaminis arbiter erat Momus, Is diligenter singula cōspicatus, quid in quoq; uitio uerterit, operæ nō est referre, in homine utiq; id accusauit, debuisse architectū Vulcanum pectus eius effingere fenestratum, ut sic eo plane' recluso, ac patenti, omnibus perspicuum fieri posset, quid sibi uellet, quid meditaretur, Vera'ne promerentur, an secus. Fabellæ autem huius lepidissime cōcinnatæ documentū illud mihi præmonstrare uidet' scitissime, quod est a' M. Tullio positum in quadam ad Q. Fratrem Epistola, Multis inquit, Simulationum īuolucris tegitur, & quasi uelis quibusdam obtenditur uniuscuiusq; natura, frons oculi, Vultus persæpe mentiuntur, Oratio uero sæpissime. Sententiam eādem Socrates item comprobauit de Fenestrato pectore, puto ex id genus Apologo, ne inquit, occultiores delitescerent Sensus, Sed ad consyderandum paterent, Quoniam hominum effigies habent ferarum animos, ut inquit Seneca. An non hercule, sicuti Plinius scribit, ex homine homini plurima sunt mala? Cætera animantia in suo genere probe degunt. At diuinū hoc animal, & miraculum quoq;, quod sæpe repetimus, & suo probatum loco est, ueneran dum, atq; adorandum, nunc apta ui, sępius fraude mutuo arietare, ut sic dicam, non cessat. Nec homini tantum homo lupus est, cum qui sit, nō nouit, Vt Plauti uerbis abutamur, Sed & quanto notior, tanto etiā sæuior, & immanior. Cuius absurditatis quam esse aliam rationem opinemur, quàm quæ ex Aristotelis oraculo promit'? Homo inquit, Vt perfectione suscepta, animantium cunctarum optimus est, Sic a' lege, ac Iustitia seiunctus, omnium efficit' pessimus. Dedit quidem optimus ille Parens rerum Animis nostris igniculos quosdam, & quasi scintillulas ad omnem uirtutem percipiendam. Cæterum igniculos eos malis moribus, opinionibus'q; deprauatis, Vt M. Tullius auctor est, sic extinguimus, ut nusquā lumen ingenitum appareat, quod si eos adolescere liceret, ipsa nos ad beatam uitam natura perduceret. Nunc uero, simulatq; in lucem editi, & suscepti sumus, in omni continuo prauitate, et in summa opinionum peruersitate uersamur, ut pene' cum lacte nutricis errorem suxisse uideamur, Vt merito Lucretianum illud possit comprobari,

O miseras hominum mentes, O pectora cæca,
Qualibus in tenebris Vitæ, quantis'q; periclis
Degitur hoc æui, quodcunque est.

Porro' ex hac hominum ferina in alterum rabie sæuiendi, atq; item omnifaria male uiuendi libidine prorsus bruta, natam opinor insamen illam de animarum transitu positionem. Quoniam Timæus pythagoricus nobilissimus in Libro, quē de Mundo & Anima scripsit, quem postea imitatus est Plato, Migrationem in bestias inquit, induci falso' ad terrorem hominum impiorum, Vt poenę saltem formidine, & specie absurda, immani'q; a' uitiis, inqna mentis'q;, quibus candori Animæ labes inuritur, retraherētur, proficerent'q; in bonam frugem. Sed & Pythagoras, a' cuius placitis hæc imprimis uidentur inualuisse, id ipsum ita significauit. Si deposito inquit, Corpore, liberum ascenderisætherē, eris immortalis Deus, non ultra mortalis. Orpheus quoq; in ipso Mercurii terrestris hymno, κωκύτου ναίων ἀνυπόστροφον οἶμον ἀνάγκης, idest Cocyti habitans irremeabilem necessitatis uiam. Sed nec Aegyptiorum Sacerdotum scientia omnino comprobari re uera demigrationem animarum eiusmodi tetram, formidolosam'q;. Quinimmo ad ferinum, uel heroicum Animæ habitum referendam, opinantur, quando apud eos hominis nuncupatione Animus modo intelligatur, Quod aperuit Mercurius Ægyptiorum Pontifex maximus, Qui, cum emigrationē eiusmodi ritu poetico descripsisset, adnexuit, Legem diuinam nō permittere Animi humani in bestias transitum. Quinimmo pœnas statuit sempiternas impiis animis in mundi huius infimis elementorum gradibus. Agit quoq; gratias Deo, quod bonos Viros æternitati consecrarit. Item dicit usqueadeo coniungi mentem Deo, ut erroribus ex eo non implicet' amplius. Zoroaster quoq; in Libro, cui titulus, μαγικὰ λόγια τῶν ἀπὸ ζωροάστρου μάγων, Zoroaster in quam, abs quo omnis ueterum Theologorum sapientia manasse creditur, inquit, σὸν γὰρ ἀγγεῖον θῆρες χθονὸς οἰκήσουσι, hoc est tuum, Vas habitabunt bestię terræ, Quod si intra nos bestiæ sunt, intra quoq;, non extra de homine in bestiam, ac ex bestia remigramus in hominē.

Cæterũ nec desunt, Qui ista sic interpretẽtur, Vt Animarum, quæ similem brutis duxerint uitam, aliæ inter alias bestiarum turbas diuersentur, Quod ipsum Platonis doctrinæ ualde ꝯsentaneum putat Olympiodorus, Quoniã Plato animas purgatissimas inter deos cẽsuerit uersari, Impuras aũt inter sepulchra reuolui, quo fiat, ut Vmbris qñq; terreamur, quippe cũ Corporei quippiam circa se contraxerint, sicut & in se. Vnde fieri Plato uult, ut uideri qñq; possint. Ex priore autẽ sensu si habitum intelligamus, nõ speciẽ. Arbor erit apud Platonẽ, q nutritioni deditus, die, noctu'q; torpebit. Miluus, qui raptu uiuet per concupiscentiam. Leo, qui egregie militabit. Draco, qui crudeliter in genus humanum debacchabit'. Homo, qui ciuiliter uiuet. Heros, qui naturalia scrutabitur. Dæmon, qui mathematica. Angelus, q diuina, talis enim fit animus, qualem induit habitum. Ex quo in Phædro Socrates, Ego in quit cõsydero, utrum ipse sim bestia Typhone multiplicior, an diuinius animal. Porro' quid in iis Aurelius Augustinus senserit, Quid'ue Porphyrius, Qui scire cupit, legat Ciuitatis diuinæ librum decimum. Plato autem figurate metamorphoses istas in Timæi parte postrema sub Pythagorica persona poetico quodam excursu pseqnt'. Iamblichum certe rõnalem animam puduit in Brutum præcipitare. Quanto causatius nos Christianæ Veritatis cultores hoc genus nugamenta retundemus, illius ꝓphetici memores ppetuo, In circuitu impii ambulabunt, ueluti ita dicat', impietatis anquiri oportere, si qs ambitus eiusmodi, & demigrationes enixius tueri contendat. In quam decuriam alioqui philosophus nobilis, & inter Platonicæ Sapientiæ sectatores facile princeps Plotinus transcribi se nescio quo modo patitur, dignus qui cum Timæo potius stipendia faceret, ac ubiq; Triariũ ageret, nec Rorariũ qñq;.

¶ Fidei cõmendatio præcipua. Qui dicant' Palimboli. Thessala perfidia, Thassalæ alæ, Thessalus Equitatus. Rhombus qd. Trapezia. Thessalica portio quid. Capanica, Capane. Pharsalorum, & Bœotiorum uoracitas. Caput XLI.

Numam Pompilium memoriæ proditum est, cum Romanæ Iuuentutis bellicosos, acres'q; spiritus, & ferociẽtes, ut sic dicam, animos, incusso Deorum metu remollire, ac retundere cuperet, Oĩum primum Fidei templum ꝯstituisse, illam'q; Romanis, Plut. auctore, maximum esse iusiurandum demonstrasse. Proinde cum ad id sacrarium flamines bigis, curru arcuato. i. obtecto desuper, ac uelut fornicato uehi iussisset, manu quoq; ad digytos usq; inuoluta rẽ diuinam facere uoluisse, significantes symbolice fidem tutandam esse, ac eius sedem in dextris esse sacratam. Quod Plinius scribit, & Aristophanes quoq; in fabula, cui titulus, Nephelæ, significauit, Sed & Plethon Gemistus rerum Græcarum Libro II Manus porrectio μεγίστη παρὰ πέρσαις πίστις. i. maxima inter Persas censetur fides. Quin & M. Tullius nullam rem scribit, uehementius continere Remp. q̃ fidem, Quoniam, ut alibi ait idem, est iustitiæ fundamentum fides, Iustorũ Corda inquit Ambrosius, meditant' fidem. hæc porro', tradente Seneca, sanctissimũ humani pectoris bonum est, quod nulla necessitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio, Vre inquit, occide, nõ prodam. Sed quo magis secreta quæret dolor, hæc illa condet altius. Est autem, ut Cicero finit, fides dictorum, cõuentorum'q; ꝯstantia, & Veritas. Propterea Plato inqt, fidẽ esse in reddẽdis pecuniis depositis, uel in Sepulchris erigendis Iustitiam. Silius item Italicus præconio poetico sic fidem commẽdat, Iustitiæ cõsors, tacitum'q; in pectore numen. Hæc tamen quãuis præcellens, quãuis Ciuilis Societatis glutinamentum firmissimum, & ferruminatio, ut ita dicam, inuicta, nonnullis, immo uero plurimis, bonum'q;, si non omnibus ita prorsum fluxa est, ita censetur nulla, ut nil rarius sit reperire, quàm incorruptæ Veritatis hominem. Inde in Plauti Bacchidibus Adolescens ille, Satin, ut quem tu fidelem habeas, aut cui credas, nescias? Sed & rursum Poeta idem, atq; adeo Fabula eadem, graphice subsultantem amicorum synceritatẽ effingit hisce uersiculis.

Multi more isto, atq; exemplo uiuunt, quos cum censeas
Tibi amicos, reperiuntur falsi testimoniis,
Lingua factiosi, inertes opera, sublesta fide.

Sublestam uero fidem Marcellus friuolã intelligit, ac leuem. Cuiusmodi uisitur in iis, quos παλιμβόλους Græci uocant, & in cõmentariolo de Liberorum institutione meminit Plut.

Sicuti παλιμβολίαν Agathias posuit in libris. Dicuntur autem eo nomine inconstantes, & perfidi, unde tritum illud apud Græcos, Scytharum est, palimbolum se præstare. Homerus ἀλλοπρόσαλλον uocat.i.nūc huic, nūc illi inhærentem, Quales ferme coarguuntur Thessali, nec id utiq; in latinis literis, quod risu forte exciperet Græci, Supercilii studiosiores, Sed ob seruatum id meminimus apud Demosthenem imprimis, In cuius olynthiaca prima ita scriptum inuenio, ἄπιστα, τῶν θετταλῶν, ταῦτα γὰρ ἄπιστα μὲν ἦν δήπου φύσει, καὶ ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις. Postea inquit Thessalica. Hæc enim infida qdem erant natura, & semper utiq; omnibus hominibus. Conabar, q̄tum mihi uaria lectione suggeritur, tam fœdę, tam'q; ꝓbrosæ inustionis causam proruere. Demum ex Vlpiani Rhetoris monumentis ita ferme commoniti sumus, Thessalos ut infidos, antiquitus sugillatos, aut ob Medeæ historiam: quā ab Iasone circunscriptam, q Thessalus erat, Poetæ tradunt, Vel quia tempore Peloponnesiaci Belli in ipsa acie ab Atheniensibus ad Lacedæmonios ordinibus mutatis, Thessali transfugerunt. Sicuti Thucydides quoq; auctor est. unde natum Prouerbium, ut Thessala fides de uana dicatur, & fluxa, Quæ in ratione uirtutis nihil omnino habeat pensi. Quod Euripides item innuit, πολλοί γὰρ ἦσαν, ἀλλ' ἄπιστοι θετταλοί, hoc est multi qdē erant, Sed infidi Thessali. Quin Aristophanis item astipulatu id ipsum comprobari posse uidetur, a quo amplius ἀνδραποδισταὶ appellātur, Quo nomine signari animaduertunt Plagiarii, qui liberos homines in Seruitutem redigunt, & distrahunt. Thessalorum deniq; improbitatē nō tacuit historiæ parēs Herodotus, Qui Libro IX. ita refert, Thessalos adeo nō pœnitebat eorum, quæ hactenus egerant, ut ēt multo studiosius Persam inducerent. E quibus Thorax Larissęus, & Xerxem fugientem deduxerat, & tunc Mardoniū propalam inducebat in Græciam. A Philostrato quoq; taxātur egregie Thessali in Critia Sophiste, Similis inqt Thessalis euasit, apud quos ἀγροικίαν, καὶ ἄκρατος, καὶ τυραννικὰ ἐν οἴνῳ σπουδάζονται. Qui tamen inquit, Sapientiam nō negligebant. Sed γοργιάζειν, idest Leontinum Gorgiam amplexabantur. Eodem modo & Æoles ut fraudulenti infamabantur, quod Idillio primo aduotauit Theocriti Interpres, unde factum opinaꝫ, ut αἰολίζειν signet decipere, ut apud Hieroclem, μηδ' αἰόλιζε αὐτὸν, ne circūscripseris ipsam. Sed redeo ad diuerticulum. Illud ad mores pertinet nihil, quod Thessalicas alas inuenimus dictas in antiquis auctoribus, de Chlamydibus, quibus uterenꝫ Thessali, nam utrinq; Anguli proiecti eminebāt quadam alarum similitudine, Quales fere nūc habentur Gallicæ uestes. Vnde Eupolis in Maryca ἐνθετταλίσμεθα, idest Thessalice circun uesti sumus. Cæterum ne in totum uidear Thessalos insectari, operæpretium fore opinatus sum, quod ex diuersis captauimus, apponere. Igitur Q. Curtius gestorū Alexandri Libro tertio, Thessalos Equites, Arcananas, & Ætolos inuictā esse dicit bello manū. Et in Menone Plato Thessalos scribit inter Græcos fuisse illustres tum equitatu, tum diuitiis. Polybius quoq; auctor grauis Thessalicos Eqtes conserto prælio insuperabiles esse ꝯfirmat. Quos tamē si per partes attentaueris, lacerare, carpere'q; facillimum fit. Legimus præterea, Acie bus ad Rhombi similitudinem formatis Thessalos primos esse usos. Iasone, ut ferūt, auctore, Vt quæ sint ad omnes usus accōmodatiores, Equites enim hac Forma constituti uertere sese in queuis ꝓspectum possunt, minime'q; uel a tergo, uel a latere capi. Est uero Rhombus quadrilatera figura, quæ tamen rectiangula non est. Sicut Rhomboides, quod in cōtrarium collocatas lineas, atq; angulos habet æquales, non autem rectis angulis, neq; lateribus æquis continetur. Pręter hæc uero omnes quadrilaterę figuræ Trapezia, hoc est mensulæ nūcupantur. Insuper apud Theocritum esse magicum instrumentū uidetur Rhombus. Corymbum ab Atheniensibus quidam putant dici, Apollonii Interpres Rhombum esse rotulam dicit, quam Loris diuerberantes circumagunt, atq; ita sonum inde eliciunt. Quidam etiam Didymon uocant Rhombum dimidiatum, in re militari, etiā transformatum in triquetrum, Cuneum, seu Rostrum uocamus. Acie cuneata Scythæ utunꝫ, & Thraces, Quin & Macedonas usos inuenio, Philippo suadēte. Inustam porro Thessalis animaduerto Voracitatis notam. propterea in Lamia Crates, τρεῖς πήχεις θετταλικῶς τετμημένα, idest trium longitudine Cubitorum incisa Thessalico more. Nam Carnium portiones facere grandiores, Gentis eius erat proprium. Quando & carnē θετταλότμητον, idest thessalice incisam, Philetærus dixit in Lampadophoris, Quin & Thessalicam Euthesin de magna pronūtiabant. Capanica uero Aristophanes, uelut amaxiæa dixit, idest plaustralia. Q m̄ Currus Thessali

ctores plures hanc nouimus amplexatos. Hanc deniq; Magnus Albertus ita approbasse cō peritur, ut sequeretur, & periclitando multa se deprehendisse, non erubescat non inficiari. Goetia maxime probantur insignes Ægyptii, quod præcipue Dæmonum ibi uiguerit cultus. Magia uero præcellunt Æthiopes, & Indi, quia ea mundi portio herbis, aliis'q; ad eum usum peraccommodis maxime scateat. Porro' hanc Magiæ distinctionē ab Hieronymo itē significatā, coniectare licet, ubi ad Paulinum scribens, Apollonium ait, Tyaneum fuisse magum, sicuti Vulgus, siue Philosophum, ut astruebant Pythagorici. Denique ad inuisendum, adorādum'q; Christum uenisse Magos, Veritas testatur Euangelica, Eos opinor, impium fuerit, omnium suffragio damnatis illis adiecisse, Quando & Interpres quidam non maleficos ibi, sed Chaldæorum Philosophos monuit intelligi oportere. De Goetia suspicor in Libro de mysteriis Iamblichum intellexisse, Vbi ait. Quæ fascinati imaginamur, prę ter imaginamenta nullam habent actionis, & essentiæ ueritatem. Eiusmodi nanq; magicę finis est, non facere simpliciter, sed usq; ad apparentiam imaginamenta porrigere. Quorum mox nec uola, quod dicitur, compareat, nec uestigium. Goetiam inuenio ab incantationibus dici quoque ἐπῳδὸν, idest Epodem, quasi tu Excantatricem nuncupes. Nam & quæ causarios excantat pueros, solet appellari Epodos. Polybius Epodes, & Goetiæ iunctim commeminit. Apud Græcos hanc tradi nominum disparationem obseruauimus. Esse quidem μαγείαν boni ad bonum aliquod dęmonis aduocationem, Cuiusmodi fuerint Tyanei Apollonii Vaticinia. γοητείαν uero mortuos excitare, unde etiam a' luctibus sit nuncupata, idest ἀπὸ τῶν γόων, Qui ad sepulchra edi assueuissent. Pharmaciam autem, hoc est φαρμακείαν, ubi philtra porriguntur esu haurienda, uel potu. Quæ omnia ex Medis sint comperta, & Persis, unde & Magiæ nomen uideri conflatum potest. Persas nanq; Magusæos nuncupant, Sed μαγὼγ indigenæ pronuntiāt. Cæterum ut parte hac, ueluti arbiter honorarius inter dissultantes sententias, iudicium meum proferam, Theurgiam ab Augustino reiectam, animaduerto a' naturali magia non discrepare admodum, Quando in diuinationibus Cicero scribit, In Persis augurari Magos, & diuinare, congregari'q; in fano cōmentandi causa, atque inter se colloquendi. Et quod grauius multo est, in Libro de Sacrificio, & Magia Proclus, dum hanc naturaliū Sympathiā, cognationem'q;, & ut interim Cōpassionem dicam, latissime monstraret, etiam numinum aduocatione uti solitos Magos per huiusmodi rerum consensum, tradit, ex quo Artis liquet infamia, quod numinis appellatione prætenta, ad Dæmonum uaframenta reclinata impeditissimis & ipsa erroribus obretita minus perspicaces præcipitaret in interitum. Proditur literis a' Græcorum plerisq;, fuisse Pasetem quendam inter magicæ uanitatis consectatores primæ notæ; Eum tradunt excantamenum potentia consueuisse differtissimum repente Cōuiuium discubituris pręmonstrare, mox ubi collibitum fuisset, omnibus euanescētibus ita, ut omnino parati uiseretur nihil. Siquid pretio comparasset, id agebat, ut erogati numi in suis comparerent loculis, eluso Venditore. Numam quoq; Pompilium eiusmodi præstigiis quandoque operatum legimus. Sed & Pythagoram Item illum doctissimum id ridiculum factitasse, ut quæ collibuisset, sanguine perscriberet in Speculo, Mox'q; literis ad Lunam Orbis pleni obuersis, stanti a' tergo, ut in Lunæ exaratas disco, commonstraret. Sunt item qui scribant, Ephesios habuisse notas quasdam, & magicas uoces, quibus adhibitis, semper fierent Voti compotes, quicquid attentassent. iis quoque usum esse in rogo Crœsum, auctor Eustathius scribit. Illud sciendum denique, non naturalia solum recondita scrutari Magos, uti est id, quod siquem Succinea indueris ueste, Alterum uero paleari, ilico mutuis copulabuntur nexibus. Verum & Verba, quæ uim insitam profundentia trahere ualeant. Multa etiam, quæ ab his trahi possint. Et illa quidem Viro, hæc autem fœminæ clàm adhibentes fœminam ad Virum rapiunt, admotis quandoque & quæ seiungere ualeant, Velut Nautæ ita ferrum cum magnete suspensum librant, Vt rapiatur ad Vrsam. Rursum'q; allio inficientes raptum dirimunt eiusmodi. Verbis porro' præesse Mercurium uolunt, Cantibus Phœbum, Excantationibus Mercurium, & Phœbum simul. Hæc uero copiosius non inargute, aut incallide consectati sumus. Sed Vt Maroni lucem inferremus aliquam Libro quarto.

Hæc se Carminibus promittit soluere mentes,
Quas uelit, Ast aliis duras immittere curas.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD MAGNIFICVM BARTHOLOMAEVM PAGELLAM VINCENTINVM, EQVITEM CLARISS. PRAEFATIO SEXTA.

Vm multis iā annis Vincētiā forte appulissem, ac nōnulloꝝ ꝯsilio, & ꝓcibus Pli/
c niū, M. Tullii Oratiōem pro Milone, ac Homeꝝ quoq; ꝓfiteri essem auspicatus,
post quotidianas enarratiōes, uti assolet, plurimus erat inter Ciues tuos adꝓme
doctos, atq; ita, ut admirationē parerēt, de māsuetiorib⁹ musis sermo. De rōne dicēdi, cui ꝓci
pue uidebant affici, Quæstiones ꝓpēdebant haud somniculose, Quæ sua sunt Loci acumi/
na, Inserebant & Physica interdū, ac miscellæ ꝯrsum fiebant disertationes. Verū sicubi de
Poetica ageretur excellentia, Esse quidem in Ciuitate tua non paucos, qui in Carminum ra
tione summe placerent, asseuerabant pleriq;, Ac uerum ipse experiebar, Sed te unum in eo
ita eminere, ut Ingenii aptitudine, ad id quodāmodo facti, & rerum etiam reconditarum
scientia, accedente etiamnum incredibili studio, Veterum quoq; paucissimis cederes. Hæc
cum audirem, ineundę tecum familiaritatis ardore quodam corripi sum uisus, Mox'q; omni
um compos, uti es benignus imprimis, ac magnificus uere, posteaq̃ de studiorū ratione diu
fabulati sumus, iam digrediens, atq; admirationis plenus, Plinii Cæcilii insusurraui illud mi
hi, Magna Isæum fama præcessit, maior inuentus est. Quāobrem ex eo te sum egregie sem/
per ueneratus. Cæterum ubi Venetias appuli, Chalcographis Nostra hæc, qualiacunq; ty/
pis ducēda traditur⁹, Atq; in Diui Marci uestibulo mihi forte occurrisses, integrata mox ue
tus necessitudo est, ac multorum dierū ꝯgressibus iucundissimis auctior facta, Vt deniq; mo
rum suauitate demulctus illuc proruperim, Vt te Virum utiq; in omni Vitæ usu eminentissi
mum in partes laborum meoꝝ aduocandū cēsuerim. Quod & facturum me, tibi sum polli/
citus, cum Animum periclitarer tuū, Et re nūc ipsa præsto, Vt iam hinc scias, si usuuenerit,
omnem meam operam, & quicquid deniq; sum, esse ornamentis tuis omnibus dicatissimū,
Quod cum Virtutes tuæ præcellentes exprimūt, tum singularis, qua me ꝓseq uideris, bene
uolentia. Cui qđ possumus, id demū repēdimus, haud ignari, eā splēdescere in Aīo tuo sim
plicitatē, ut non tam muneris amplitudinem spectes, q̃ egregiā ꝯtribuētis uolūtatē. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI SEXTVS.

¶ Hebręoꝝ doctrinā triplici calle incedere, Talmutico Philosophico, Cabalistico. de Ca
bala scitu digna. Cardinaliū in nostra religione ratio. Scapi Cardinales qui. Cap. I.

Æterum, posteaq̃ de Magia, q̃tum sat esse adiudicauimus, perscriptum no
his est, nō absonū fuerit, hic potissimū de Cabala Hebręorum aliquid sub
c nectere, quādo & undecunq; doctissimus Picus in nostris literis aliqd de
ea ꝓmere adortus est oīum princeps. Obseruauimus igit triplici calle Hæ
bræoꝝ doctrinam incedere, Quippe aut ad Talmuticos recurrunt, aut ad
Philosophos, aut ad Cabalistas. Talmutica hæresis initia ducere animad/
uertit non uetusta admodū, ut quæ annis paulominus ducētis post Christū ab Hebræis ad/
uersum nos cōsarcinata deprehendatur. Qui uero Philosophicis rōnibus Bibliæ arcana ex
plicare adorti sunt, principe inter eos Ægyptio Mose, Auerrois tempora nō præcedunt, a'
Cuius interitu aguntur plus minus anni trecenti, ac triginta. Tertia superest Cabala oīum
uetustissima, & Verax imprimis, Quādo ab optimo max. Deo Moysi insinuatam, constans
opinio est. Aliis mox ipsum Moysem idoneis maxime patefecisse. Initio siquidem in mon/
te accepisse legē duplicem, Literalē, Spiritalē'q;. Piorē ex Dei mādato cōscripsisse, eam'q;
populo esse impertitū. Alteram uero minime, Sed Sapientibus mō septuaginta numero cō
municasse. A' quibus postea cæteris ad id itē destinatis uoce tātum sit tradita. Vnde & Ca/
balæ nomē exortū, quod gētis illi⁹ uocabulo Receptionē signat, qa per successionū gradus
citra literarū omnino monumenta ulla, seruaretur incolumis. Sequēti tamē tempestate &
hæc ipsa sunt libris cōprehēsa mysteria, in qbus pleraq; omnia fere' haud nostrę fidei dissen
tanea cōperiunt: qm̄ ante Christū concinnati tradunt, liberis ab oī affectiōe animis. Porro'
qa īter arcana Cabalę sciētia uetustis tpibus hēbat, Inde apud hebręos inoleuit, ut qcqd mi
nus extritū, passiuū'q; sit, Cabalę noīe sanciat, In uniuersū tn̄ Sciētias duas eo uocabulo ho/
nestasse animaduertunt. Cōbinandi artem, quā Alphabetariā uocant reuolutionem. Alte
ram uero, qua Rerum superiorum uires explicantur, Quæ & Magiæ naturalis pars uidetur

suprema. Sed & tota res perturbata mox apud Hebręos est, emergentibus nonnullis, a' maleficis nihil admodum disparatis, Qui Calibastarum nomen sibi uendicēt præcipue, ac Dei nomina tenere se imprimis prædicent arcana, Virtutibus'q; pollere, quibus in Dæmonas ius habeant, & miracula item ualeant perficere, immo & Christum non alia ratione, quam qua ipsi utantur, tam admiranda sæpe fecisse. Astruunt insuper ueram, genuinam'q; esse Cabalam hanc, quæ Moysi dicatur a' Deo tradita. Quod uero magno illi Prophetę Deus summus mysteria retexerit, quæ continerent' lege, astipulari uidentur multa, Sed imprimis illud Esdrę propheticum. Apud quem de Moyse Dominus loquēs, Enarraui inquit, ei mirabilia multa, & ostendi temporum secreta, & finem, pręcepi ei, alia pala'm faceret, alia apud se haberet in arcanis. Porro' & Magnus Origenes explicans illud Apostoli Pauli, Primum quidem, quia credita sunt illis eloquia Dei, Considerandum inquit, quia non dixerit Literas esse creditas, Sed eloquia Dei, unde percipi licet, Aliud esse præter literis comprehensam legem Iudęis contributum, quæ Dei eloquia nuncupet Paulus, Quæ prorsus non aliud dixeris, quam Cabalam ipsam, idest Verissima legis interpretamenta, de ore diuino emanātia. Seniores autem LXX quibus arcana Solis communicabantur, Consiliarios mirabiles nūcupat Origenes, Locum quorum habere putant in nostra religione Cardinales. Postremo Secreta id genus Esdræ temporibus in libros septuaginta pro Doctorum numero redacta comperio, post restitutionem a' Babylonica, ut fertur, captiuitate per Cyrum, Verito Esdra, ne perirent, dilapsa, disiecta'q; Hebręorum, ut assolet, gente. Illud uero ex grammatica ratione adiecisse nil obfuerit, dici Cardinales, quia quicquid est in re qualibet pręcipuum eo nomine nuncupatur rectissime, nam & in foribus Scapi dicuntur Cardinales, quibus sustinentur, reguntur'q; imprimis. Scapoℜ meminit Vitruuius, Inter duos inqt, Scapos Tympana sint. Impagibus distributiones ita fient.

¶ Species numorum plures, ex gręcis, Latinis'q; cogestę auctoribus. Chelonia, quid. De Obolis, seu Obelis. quid Obolostates. παρὰ τὸ ὀβελίζειν, Statera, Thematismus, Cibdela, Cibdelia. Sacelliū qd. Trapezitarum Thema. Caput II

Vm curiosius gręcorum quæpiam uersaremus monumenta, in numorum genera quædam incidimus, Quę quia Latinis auribus parum frequētia sunt uisa, pergratum me studiosis facturum opinatus sum, Si hisce Commentationibus inseruissem, addendo etiamnum ex latinis non nihil, ne hac parte mutilæ, ac quasi asymbolæ uideantur. Igitur Lego imprimis Peloponensium numum fuisse quendam ab incusa animalis forma, Chelonem .i. Testudinē nuncupatum. Nā Obolum Eupolis Callichelonum appellauit, ueluti testudinem dicas pulchram. Hinc emanauit illud, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σοφίην νικᾷ τι χελώνη, quod est, Virtutem, ac Sapientiam testudo superat. Chelonia uero sunt in ratione tollendorum onerum, quæ in quadris tignoℜ, quo loci diuaricant', figi solent, ut in ea coniiciant' Sucularum capita, ut uersentur facilius, proxime capita uectibus infixis. Apud Athenienses uero numus erat bouis scalptura, & nomine insignis, a' Theseo institutus primum, Plut. tradente, uel ob Marathoniū taurum, uel ob Minois ducem, uel quod ad Agricolationem perlicere uellet Ciues. Eius ab Homero itē fieri mentionem putāt, cū ἑκατόμβοιον dicit ἐννεαβοίων, idest nouem boum. In Draconis legibus mulcta irrogabatur ita, ut soluerent decaboeum, Et in Delo præconem ita pronuntiare in theoriis solitum, tradit', Tot boues datum iri. Vnde ꝓiectatū a' plerisq;, Bouē Deliorum esse numū uerius, q̄ Atheniensium, Vtcunq;, certe hinc iactatū nouimus, ut qcunq; pecunia corrupti causam silentio ꝓdant, quod fecisse tū oratores alios, tum uero Demosthenē, subnotauit historia, dicamus, βοῦς ἐπὶ γλώττῃ βέβηκεν, idest Bos linguam inscendit. Ex qua loquendi figura facetissime Aristophanes, στόμ' ἐπιβύσας κέρμασι τῶν ῥητόρων, idest os Rhetorum obturans stipe. Nūcupabant porro' Numorum species quasdam Athenięses Triobolum, & Dyobolum. Sed Dyobolis Noctuæ signum erat cum Iouis facie. Nam Tetrobolum duas babuisse noctuas, compertissimū est. Hemiobolium uero dimidium oboli erat, unde & Hemiobolięa dicunt', quæ id pretium non transcendunt, ut in Batrachis auctor Aristophanes est. Obolum etiam Phollem dici animaduerto, nā Pholides squammæ sunt tam in piscibus, q̄ etiā anguibus, unde & Pholidotū squammatum dicunt. Apud Homerum Eustathio

merum Eustathio astipulante, Obolus & Obelus pro eodem accipi uidentur, idest coqui/
nario instrumento, quod in summo sit exacuminatum, & sagittæ modo, quę βέλος dicitur,
inferre plagam ualeat. Propterea sunt qui Obelos Subvlas interpretentur. Photius patriar/
cha monumentis prodit, Obolum inde nuncupatum, quod uetus Atheniensium ex ære nu
mus obelisci imaginem præferret. Quoniam uero Oboli sex manum implebant, ut scribit
Eustathius, idest τὴν δράκα, inde Drachmam nuncupamus, etiam si nunc manum non im
pleant Oboli sex. Ab Obolo deniq; Obolostatem dicimus minutulum fœneratorem. Erãt
et quadrantes Obolorum, quæ alii Dichalca, nonnulli Trichalca dicunt. Apud Aristotelẽ
in Casei mentione Trophalidas legimus Oboliæas. Sunt autẽ Trophalides Theodoro for
ma gines. Sciendum uero, Mnam, idest Minam esse tum libræ, tum Numi nomen, cuius di/
midium appellet Hemimnæum. Herodotus Libro V Pentadimnũ ꝓtulit. Sicuti Lysias
Icosimnum. Stater aureus mnam æquabat. Itaq; cum Pentastaterum legimus, pentamnũ
intelligimus. Est & numisma Stater apud Aristophanem Pluto, σατῆρσι δ' οἱ θεράποντες ἀρ/
τιάζομεν, hoc est, Stateribus Serui ludebamus par, impar. Hoc enim obiter ἀρτιάζειν dicũt
Græci, cum manu astragalos, siue Talos occultantes, aut nuces, aut pecuniã Collusoris ua/
ticinium requirimus. Quidam tamen eo uerbo pilæ lusum accipiunt, uel, ut in consuetudi/
ne dicitur, ζυγὰ, καὶ ἄζυγα. Dicitur & Statera, præter notionem publicã, lignum, unde uin/
cto fune, & alligata mula currus trahebatur, ex similitudine quadam, quippe Sateræ præ/
fert imaginem. Erant & Darici Stateres, Sicut Philippei, & Alexandrei, Qui omnes fului
erant, hoc est aurei. Philippeorum etiam Liuius meminit, Ab V. C. Libro tricesimo, & trice
simo nono, Sed & Oratius, Rettulit acceptos regale numisma Philippos, necnon in Bac/
chidibus Plautus, Ducentos numos aureos Philippeos dabin? Daricos scribunt adæquasse
pretium eius, Qui ab Atheniensibus dicebatur, Chrysos, idest Aureus. Alii drachmas argẽ
ti habere uiginti, prodidere, ut Darici quinq; Mnam faciant argẽti. Dicti uero Darici nõ à
Xerxis patre Dario, Sed ab antiquiore altero. Aurea numismata uetera, uel etiam argẽtea
gemmarum uicem implere, Pomponius scribit. Atheniẽsium præterea Numisma erat Co/
re. Id Euripides Parthenon uocauit, idest Virginem, quod Palladis imagine foret inscal/
ptum. Vnde Eubulus in Anchise Palladis polon nuncupat, idest pullum. Etiam si esset itẽ
Corinthiorum numus Polos, Pegasi habens insigne. A Partheno numo eleganter festiuũ
effingitur Adagium de poscimumiis Scortillis, Vt Parthenon amare dicant. Dignũ uero
scitu est, Rhetorem Dionysium, poetam'q; cum Atheniensibus suadere foret adortus, ęneo
uteret numo, χαλκοῦν, idest æneum cognominari cœpisse, atq; ita Veteribus aduocari. Fuit
& minutuli species numismatis Comma, proinde facetissimus Comicus Sycophantam sel
le conspergens ait, εἶναι τοῦ πονηροῦ κόμματος, quasi tu dicas monetæ non probæ, cuiusmodi
loquendi figura Vulgo Rhodigini mei utuntur. Danacem uocabãt item nomismation, qđ
Charonti porrigerent paludem Stygiam transmissuri. Cuius etiam sit mentio in charonte
apud Lucianum, meminerit in Psyches fabella Apuleius, atq; item in Collectaneis Plut. By
zantiorum numus ferreus erat, Sicut & Spartæ, Cuius pondus magnum quidem erat, pre
tium ferè nullum, aceto insuper ui hebetata. Vnde numum Spartanũ per Parœmiam enũ/
ciamus de re conatus magni, emolumenti nullius. Numi ferrei meminit Aristoteles œcono
micon. II. necnon Stannei, & Æneí, Dionysius Siciliæ tyrannus, Syracusanos perpulit etiã
Stanneo uti. Aristoteles item in Tarentinoꝝ politia, Illos scribit, usos numo, in quo Taras
esset Neptuni filius, Delphino uehens. Et in Agrigentinorum itẽ Rep. cuidã irrogatã mul/
ctam Litrarum triginta, ꝓdidit. habet uero Litra Oboli Æginæi pretiũ. Decalitron Stater
erat Corinthius, obolorum decem. Tetracina attica legimus apud T. Liuium duobus locis.
Qui etiã Cistophoros nominat. Quorum antea meminerat pro domo sua M. Tullius. Sed
& in epistolis ad Atticũ, An Cistophoro inquit, pompeiano iaceamus? Sunt q digestorum
Libro XVI. Titulo depositi, lege Publia, Cistophoros putẽt reponẽdos, ubi mendose le/
gant mõ Costrophinati. Illđ quoq; nõ ꝑtermiserim, Phedona argiuũ signasse numos ꝑmũ,
à qbusdã tradi. Qđ Libro octauo scribit itẽ Strabo. Alii Erichthoniũ Atheniẽsib⁹, et Lyci/
is, Xenophanes Lydis hoc attribuit. Naxiis uero Aglosthenes. At in Apologetico Septimi⁹
Florẽs Saturnũ principẽ numos signasse, ꝓdit, atq; ideo Ærarii præsidẽ creditũ. Mitylenæi
Sapphus imaginẽ numis inscalpebãt. At Homeꝝ Chii, à quo et num⁹ nomẽ accepit. Sicuti

uenit, de iis, qui pecunia de gradu deiiciunť, qua nil non expugnať. Nam Macedonũ Rex Philippus dicere solebat, nullá prorsus uideri inexpugnabilem arcem, in quam onustus auro Asellus summitti posset. In Germania scribit Tacitus, Serram fuisse numi notam, unde & Serrati dicebantur. Illud præterea sciendum, numis quádoq; apponi solitum numerum, quo colligereť pretium, quam notam Æram uocabant. Lucilius hæc est rõ peruersa, Æra numeri est subducta improbe. Nec me fallit, Astrologos non recentiores modo, Sed Veteres quoq;, ut Ptolemęum, & Theona, tẽporis initiũ, quale foret natiuitatis Christi, uel aliud illustre principium, quo supputationes incipiunt, Aeram item uocare. Tenedius numus in ueteribus memoriis uel celeberrimus est, Quoniá Tenedius Rex olim sanxisset lege, ut Mœchis utrisq;, si deprehenderentur, caput securi præcidereť. quá legem in filio quoq; rigide seruarit. Quare in numo illic percusso custoditũ, Vt à parte una Securis, ab altera facies duæ ex Ceruice una prodeuntes signarenť. Illud uero suppondii loco adiecisse, non obsuerit. Sacellium capi pro marsupio, quod & Balãtium uocant Græci, Vnde & Balantiotomi apud Aristophanem, Qui de Zona propendentes crumenas præcidunt. Ab Sacellio Sacellarios inflecti animaduertimus. Trapezitarum Thema in Plut. moralibus nõ semel inuenio dici de pecunia apud Numularios deposita. Nam & Thematismũ in Architectandi rõne positum, Stationem interpretantur, quæ decorem operibus parit. Veluti cum Ioui, fulguri, Soli, Lunæ, Cælo hypæthra. i. subdialia constitui debere templa proponimus, At Mineruæ, Marti, Herculi dorica seueritate, nullis admodũ delitiis. Veneri, Florę, Proserpinæ, fontium nymphis lasciua Corinthiorum, florida'q; exornatione cum foliis, Volutis'q;. Iunoni, Dianę, Libero patri Ionica mediocritate. Epithema uero additamentum signat. Thesis autẽ est Præstantis in philosophia Viri παράδοξος ὑπόληψις. i. opinio admirabilis, Sicuti Antisthenis illa, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντιλέγειν. Quæ si obrepat in plures non inurbanos, Iam αἵρεσις. i. Secta nuncupatur. Sed inter pullatos, Gregales'q; κοινὴ ἔννοια. Cibdela item uocant numismata oblęsa, & adulterata, dicuntur sic, quasi ἀπὸ τῶν χίων δεδηλημένα. i. à Chiis corrupta, uitiata'q;, per literæ soni pinguioris demutationem in exilem. Cibdeliam etiam argẽti sordes nuncupant, figurate uero etiam imposturam, sicut κιβδηλεύειν imposturam facere. Æris appellatione Aurum item cõtineri, Vlpiano credimus. Policam numismatũ artem esse, tradit Plato, unde Numismatopolica res dicitur quandoq;.

¶ *Symbolica Simulacrorum additamenta enarrãtur. Senectus anguiũ, siue Leberis, aut Syphar. de Testudinis Carne. Epicrotos quid.* Caput III.

Estudinem nõ modo Numismatũ fuisse notá, quod pauloante astruebamus, Verũ etiá *Secreti*, ac *Silentii Symbolum*, ex ueteri nobis lectione, tanquá cella quadá proma affatim suggeriť. Hoc enim argumẽto Heliẽsib⁹ Phidias Venerẽ fecit, quæ testudinẽ calcaret, opertius, implicatius'q; cõmonstrans, Esse muliebris decoris, ædes custodire, ac Silentium. Vxoriũ qppe ornamẽtũ est, aut cũ marito, aut p maritũ loq. Nam & Ægyptiis mulieribus inde uti calceis, nõ fuit patrii moris, ut ita domi se ptinere, quodámodo cogerenť. Cæterũ Phidiæ solertem prudentiam indicat illud quoq;, Quod Pallados Simulacris Dracone̅ apponere ɔsueuerat, ueluti ambage tacita innueret, Virgũculas ꝑuigili cura indigere, ut pudor castus serueť, illibatus'q;. Peruulgatum aũt, Ædiũ, Adytorũ, Oraculorũ, nec nõ Thesaurorũ custodiæ præfici Dracones. Sed & Salutis, Æsculapii'q; simulacris id ipsum subiiciebať animal, Vt in *Symposiacis* Macrobius scribit, Solis argumento, & Lunę, quo salubri temperamẽto humanis præstať Corporibus, ut uelut infirmitatis pelle deposita, ad pristinum reuirescant uigorem, sicut reuirescere Dracones uisunť, pelle sequestrata, quá nũc Seniũ, nũc Senectutẽ appellat Plinius. Leberida græci. Callimachus in Hecale ẽt Sypbar. Symbolica uero id genus multa in Veteribus imaginibus curiosus deprehẽdat lector. Ná in Creta Iouis simulacrũ ɔfingi, exculpi'ue, aut ex ære duci solitũ accepimus, μὴ ἔχειν ὦτα, hoc est aurib⁹ nullis. Quádo Principẽ Virũ, & oĩbus late dominantẽ audire addecet neminẽ, Sed id demũ pseq, qđ dictat rõnis exanrẽ, & iustitiæ nusquam præflorata integritas. Adiiciamus porro, quod sit Capiti huic auctarium, Obseruatum nobis de testudine illud etiamnum quinto halieuticon ex Oppiani Interprete, Testudine inquit, siquis uescatur, deglutiať ue πλησμίως, multum inde iuuari. Si uero πρὸς κόρον, læsionem fieri manifestam, enata inde Parœmia, χελώνης κρέα ἢ φαγεῖν, ἢ μὴ φα

γεῖν. Testudinea carne aut uescendum, aut non omnino uescendum. Paucitas Strophos facere narrat, idest Tormines. Copia uero detergere, atq; expurgare. Illud obiter adiecerim, Epicroton dici panitam, & complanatam terram, ubi incubet Testudo.

¶ De M. Euangelista, & Antonio Anachorita. Vatieni historia, qui sinistræ manus digytos absciderat. Scuti gestatio. Insertorium quid, & quid Telamon. Item Hostorium. Pliniana Lectio asseritur. Item de Porpace, & Ochano. Nicię scutum. Pelta amazonica.

Caput IIII

Arcum Euangelistam Dei electum post fidem, Hieronymus scribit, pollicem sibi amputasse, ut Sacerdotio reprobus efficeretur. Sed & Antonium Anachoritam, ne allegeretur Episcopus, Læuam sibi auriculam ferro præsecuisse legimus, nata inde theologis quæstione ambagiosa, Liceat'ne cui seipsum admutilare. At in literis nostris Cn. Vatienum prodit historia, Qui sinistræ manus digytos, ne bello italico militaret, absciderat, bonis publicatis, æternis uinculis puniendum, Senatusconsulto esse sancitum. Vsu uero scuti eo facto is se priuasse uidebat̃, quod sinistra manu capi solitum, Ælianus testis est, Qui ait, Scipionẽ ostentanti affabre scutum militi dixisse, non in Læua, Sed in dextra homini romano spem ponendam. Cleomenem uero Spartanorum Regem docuisse tradunt, Clypeum non ex annulo suspensum, Sed Brachio insertum gestare. Et Plinius Libro tricesimotertio, Qui annuli usum primus instituit, cunctanter id fecit, Læuis'q; manibus, ac latentibus induit, cũ si honos securus fuisset, dextra fuerit ostentandus. Quod si impedimentum potuit in ea aliquod intelligi, etiã insertorii usu argumentum est, maius in læua fuisse, qua scutum rapitur, hactenus ex Plinio. Hermoleos tamen undecunq; Vir doctissimus eum locum ita restituendum opinatur, Vt nunc Consertoris usu, nunc Sertoris reponat, lectione publica (Quam tamen nõ ut Idiographã semper probamus) expuncta, & uerbo eo bellatorem intelligat, ut in iure manu consertum apud Ciceronẽ, & Gellium, nam & Desertores à Scuti reiectione Rhipsaspides græce nominantur. Sed qd si in Plinio luxandum, mutandum'ue est nihil? Vt Insertoriũ accipiamus Scuti lorum annuli uice, inter quod, & ipsum scutum insertamus manum. Vnde apud Virgilium, Clypeo'q; sinistram insertabam aptans, Vt ea sit Vocis huius desinentia, quæ in hostorio est, & Amatorio. Signat autem Hostorium radium, siue instrumentum, quo raduntur mensuræ, unde etiam prouerbium, Sine radio cumulare, seu absq; hostorio, quod est affluenter, & ultra mensuram congerere, Plautus, Dii, Deæ'q; omnes tantam nobis lætitiam, tot gaudia sine radio cumuletis. Insertorium Græci Telamona uocant. Vt apud Homerum Iliados secundo, ἱδρώσει μέν τευ τελαμὼν ἀμφὶ στήθεσφι ἀσπίδος ἀμφιβρότης, quãquam uidetur Poeta idem operis eiusdem Libro XXIII. Ensis Lorum etiam appellasse Telamona. Vt sic, unde propendet Scutũ, etiam dicatur Telamon. Sed & Linamenta ꝯcerpta Vulneribus peraccommoda Herodoto dicuntur Telamones, uel fasciolæ potius, quibus oblæsa membra obligari solent. Nam Vitruuio Imagines hominum columnas ædium fulcientes, aut ipsa ædificia, Atlantes dicuntur græca uoce, Latina uero Telamones, Nam Seruius Grammaticus scribit, Nilum latine Melonem dici, Atlantem Telamonem. Id cur ita, ignorare se, Vitruuius ingenue fatetur. Omnino duplex in scuto uisimus nunc Lorum, altero pẽdet ab humeris, Alteri insertat̃ manus, de priore apud Homeꝝ forte rectius intellexeris. Nã & Iamblichus ita scribit, περιβαλὼν δὲ περὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ τελαμῶνας προσέδησε τῇ κλίνῃ. Certe Eustathius in Homeri enarratione, Telamon inqt, est Latius Lorum, quo fert̃ scutũ. unde & ἀναφορεὺς dicit̃. i. Anaphoreus, ἀπὸ τοῦ ἀναφέρεσθαι. Iulius Pollux Onomastici septimo, Sindon inqt, ægyptia qdem est, signat autem opertorium, quod nunc Dicrossum dicimus. Est & alicubi Telamon Sindonites. Idem libro quinto Telamoniam uocat Latius Lorum clauis suffixum, quo Venatorii Canis Latera pręmuniuntur. Sciendum porrò Insertorium ipsum dici item Porpaca, siue is foret annulus, siue annulo quid simile, quod Homeri tempora non nouerant, nam etiam Porpax annulus uocatur. Sed non qui digytis gestetur. Præfert hoc Epaminondæ historia, Qui Campestrem, planam'q; regionem belli esse dicebat Orchestram, quam nemo quiret obtinere, ni manum porpaci insertasset. Vocatur item Ochanos, quo circũagi in orbẽ Scutũ posset, propterea templis quandoq; dicata

sine Ochanis

fine Ochanis scuta legimus, ne ad belli usus detraherentur. Nam & Eustathius Ochanon τὸ τῆς ἀσπίδος κράτημα interpretatur, ὡς τὸ ἔχειν, alibi Ochanum cum Porpace idem facit. A' Caribus Ochana uidentur excogitata primum, Nam Carica dicuntur, unde est Anacreontis illud, καρικοεργέος ὀχάνου. Sicuti Caricas dixit Cristas Alcæus. Fuit quoq; ueteribus scutum Læseium, quod Anapborea non babebat, Sed in meditullio Iugum. Sunt qui eo nomine scutum intelligant oblongum, Aut breue, corio'q; confectum crudo, & proinde pilosum, ex quo sit etiam nomen, quasi λάσιον. Sed addit Herodianus, tegumenta corporis omnia, quæ manu sustineantur Læua, dici Læseia. Illud obiter dictum hoc loco sit, Niciæ scutum ab auctoribus celebrari, quod esset auro, & purpura splendidum. Amazonicam peltam Xenopbon scribit, hederæ folio fuisse consimilem, Sed & Coracinum in Nilo piscem dici quoque Peltam inuenio.

¶ De Gemoniis Gradibus, Et cur sic dicantur. Item de Gradibus Castoris, & Aureliis. Locus Ciceronis explicatur. Suppliciorum genera plura. Cap. V.

G Emonios gradus diritate supplicii in Romana historia infames, ex paulo elegantioribus, neminem puto latere. Nam M. Claudium, quod fœdam cũ Corsis pacem fecisset, bostibus deditum primo accepimus, factum'q; eius rescissum, libertatem ademptam, mox et Spiritum extinctum. Corpus contumelia Carceris, & detestãda Gemoniarum Scalarum nota fœdatum. Dicti Gemonii gradus, quod locus esset gemitus, & Calamitatum. Nam quod aliqui augurantur de Gemonio auctore, parum comperi. Gemonios gradus apud Plinium inuenies libro octauo. Cornelius item Tacitus, tunc inquit, confossum, collaceratum'q;, & abscisso capite trúcum Corpus Sabini in Gemonias trahunt. Gradus, uel Scalæ dicebantur, quantum coniectura ducor, quod surrectus foret locus, ac gradibus quibusdam conscenderet? Sicuti apud Græcostasin Gradus erant, de quibus ad Q. Fratrem Cicero, Deinde inquit, eius operæ repente a' Græcostasi, & Gradibus clamorem satis magnum sustulerũt. Eum locum Pataui Prouincialibus Scholasticis cum explicarem, dixi, mihi intelligẽdum uideri de Gradibus Castoris, auctoritate Ciceronis maxime, Apud quem in oratiõe pro domo sua sic legimus. Cum uero inquit, gradus Castoris conuellisti, ac remouisti, tum ut modeste tibi agere liceret, bomines audaces ab eius templi aditu, atq; ascensu reppulisti? Aedem uero Castoris, siue Castorum, fuisse in foro, ex Plinio liquet, ac cæteris. Videntur tamen & in foro Gradus Aurelii fuisse, ut ex oratione pro Flacco esse manifestum potest. Hoc nimirum est illud, quod nõ longe a' gradibus aureliis hæc causa dicitur. ob hoc crimen hic locus abs te Læli, atq; illa turba quæsita est. Sed & pro Cluentio apertius, Gradus illi Aurelii tum noui, quasi pro theatro illi Iudicio ædificati uidebantur, quos ubi accusator concitatis bominibus complerat, non modo dicendi ab Reo, Sed ne surgendi quidem potestas erat. Verum ut ad alia pergamus, scribit Plutarchus Galbæ caput multifariam cæsum, & omni contumelia affectum, fuisse postremo in eum locum abiectum, in quo eos necant, quos Cæsares supplicio dedunt. Vocatur inquit, locus Sextrium. In Græcis tamen Codicibus scriptum inuenio, σησέρτιον, quod non aliter latine inaudias, quàm Sestertium. Tarpeia inquit idem Plutarchus, uocatè Capitolii saxum, e' quo deturbari Sontes, moris est. Hinc Oratius Sermonum primo,

Tu'ne Syri Damæ, aut Dionysi filius audes
Deiicere e' saxo Ciues? aut tradere Cadmo?

Eum uero locum exponens Porphyrio, Tribuni pl. inqt, damnatos de saxo Capitolii præcipitabant, adiicit'q;, fuisse Cadmum notæ crudelitatis Carnificem. Etiamsi Camo legunt alii, uinculi genus eo intelligentes uocabulo. Quanquam multiplex est in græcorum doctrina eius uerbi notio. inter alias ea maxime arridet, quod sic dicebatur reticulatum Cadiscorum operculum Coli imagine quadam, desuper latum. infra angustius, ne immissa suffragia dilaberentur. Metellum Plinius scribit, a' Catinio Labeone, tribuno pl. ad Tarpeium esse raptum, ut præcipitaretur, meminit & Lucretius.

Carcer, & horribilis de Saxo iactus eorum.
Verbera, Carnifices, robur, Pix, Lamina, tedæ.

Quo in loco etiam Tunicam signare uidetur, quam dicunt molestam, quia ignium alimentis illita, & intexta, ut Seneca docuit, ac mox succẽsa cruciabiliter obuolutos nocẽtes ambu rebat. Vngula item tormenti genus erat. Cuius meminit Cyprian⁹, Eusebius, atq; item Tertullian⁹. Apud quem Ascias, & Runcinas inter instrumenta sæuitiæ diligens lector inueniet. Rotæ tormentum Germanorũ fere` peculiare censetur, Ita tamen, ut eius meminerit Aristophanes Pluto, ἐπὶ τοῦ τροχοῦ γὰρ δεῖ σ' ἐκεῖ στρεβλούμενον εἰπεῖν, ἃ πεπανούργηκας. Rota torqueri te illic, necesse est, ut exculpatur, quod perperam fecisti. Inibi Interpretes adnotarunt, Seruile id fuisse supplicium. Alioqui Rotæ inseruntur noxii, & membratim rotarum conuulsi radiis lentitudine mortis maximo cruciatu perimuntur. Cẽtronas inuenio positos pro furibus manifestariis, Quoniam, dum in quæstione haberentur, stimulos, quæ uocant Centra, illis admouere mos fuit, unde Centrotypi uocantur, qui stimulis equos exagitant, Aurigæ. Quanquam est & Centron Straguli genus ex diuersis consarcinatum, quod Iumẽtis inicitur, ex quo item ex diuersis coaptata, concinnata'q; compositio Centron nuncupatur, quod genus sunt Homerocentra. Nos Centonem dicimus, simplex plebecula Celonẽ, dictione paululum modo luxata. Sunt qui Centronis nomine Conuiciatorem intelligant, quod sit ueluti Centrotypos, Auctor Aristophanis Interpres in nebulis. Fidiculas accipiunt pro tormento, quo ab tortore Sõtes funibus, alligatis manibus a` tergo, torquentur uulgo. Eius certatim meminerũt omnes, Seneca, Fabius, Cæteri. χοινισμὸς a` græcis dicitur genus id cruciamenti, aut compar. Saxis adobruere, Macedonici moris erat. Apud quos item Coniuratorum cognati omnes deuotis capitibus, ad ultimum petebantur supplicium. In Perside Nocentum uestimenta, & Tiaras auellunt, cædunt'q;. Illi uero ubertim flentes apprecantur, desinant. Hystrichis item erat inter instrumenta, quibus discuterentur nocentes, uidetur ex setis suillis flagellum fuisse, unde & conflatum est nomen, quasi ex ὑέων τριχῶν. Duo imprimis supplicii genera fuisse apud antiquos Romanos inuenimus. Aut enim pũiebantur more maiorum, qui capitalem fraudem admisissent, hoc est pendentes furca nudis corporibus, & ad mortem uirgis cæsi, ut interpretatur Tranquillus in Nerõe, aut ad scalas Gemonias trahebantur, hoc est inserto Gutturi unco producebantur in harenã, ubi postea pendentium crura frangebantur, & igni iniecto ardebãt. Sicuti in Claudio Suetonius commemorat, Et Nero exercuit in Christianos. Quibus ardẽtibus in usum luminis est usus. Domitianus etiam faces per obscœna immitti iubebat. Cæterum id ampli⁹ animaduersiõe dĩgnum, Supplicium more maiorum a` Cicerone in Pisonem intelligi, cum securi Caput præciditur. Morem autem uerberandi, & de condemnatis summum suppliciũ sumendi, e` Græcia manasse ad Romanos, Auctores habemus certissimos. mox uero Porcia lata lex est, sicuti Cicero in quadam quoq; oratione innuit, Et leges item aliæ paratæ, quibus exilium dãnatis permittebatur. Verberasse, aut necasse Romanum Ciuem, impium censebatur. Nam & pro Q. Ligario M. Tullius significat, Externorum esse, morte damnare. hinc celebres historici scribunt, Syllam primum Romanorum esse inuentum, Qui morte mulctaret. Sunt qui in metallum damnantur, Qui'q; in opus metalli. Interstitium modo in uinculis est, Nam qui in metallum damnantur, grauioribus premuntur uinculis, inquit Vlpianus; item'q; refugæ ex opere metalli in metallum damnantur. Ex metallo grauius coercentur. In Calcariam quoq;, & Sulphurariam damnantur aliqui. Verum pœnæ hoc genus metalli item sunt. In ministerium metallicorum fœminæ damnari solent in perpetuum, uel ad tempus. eodem modo & in Salinas, & siquidem in perpetuum, quasi Seruę constituuntur pœnæ. Sunt & qui in ludum damnentur uenatorium. Vltimum supplicium mortem solam interpretamur, inquit Celsus. Castigatiõem fustium, Virgarum'q; supplicium inuenio docte, scite'q; Fustuarium dici. meminit eius uocabuli Serui⁹ Aeneidos sexto. T. item Liuius Ab V.C. libro quinto, fustuarium inquit, meretur, Qui signa relinquit, aut præsidio decedit. Polybius auctor est, in libro de tribus politiis, duo imprimis Suppliciorum genera fuisse in militiæ disciplina, Decimatiõem, & Fustuarium. Fustuarium quidam fustigationem interpretantur. Modestinus quoq; Iureconsultus inter pœnas militares fustium castigationem recẽset. Fuit qui fustuarium apud Ciceronem interpretaretur pro eo, qui flagris cædit. Sed id quàm recte, uiderit ipse. Hũc utiq; Virgatorem a` Plauto dici, legimus. Callistratus Iureconsultus, digestis de pœnis, inter ea, quæ corporis coertionem continent, fustium ammonitio

nem,

nem, flagellorum recenset castigationem, uinculorũ uerberationẽ. Marcellus sentire uidet, Liberum cædi fustibus, flagellis Seruum. Scopare in fustium, uirgarum'q; ammonitione usurpat simplex Vulgus, Quo tamen etiam scientissimus, ac eloquentissimus utitur Hieronymus, cum in Esaię tralatione ita scribit, Scopabo Babylonem in Scopa terẽs, dicit Dominus exercituum. Dignum uero scitu est, Scopam dici a' Græcis κόρημα.i. Corema, ἀπὸ τοῦ κορεῖν, quod Scopare, ornare'q; nobis indicat. Vnde illud apud Aristophanem elegantissimum, μὴ κόρει τὴν Ἑλλάδα, ne scopes Græciam, idest ne in desolationem redigas, Sic enim loquebantur antiquiores Græci, ubi imprecatione acrius uti uellẽt. Sicuti apud Menandrũ, ἐκκορηθείης σύγε, idest ample pereas, destruaris'q;. congruit aptissime cum Hieronymi tralatione. Porro' Cratis item supplicium inuenio apud priores. Id fere' erat, cum qs deiectus in aquá, crate superne iniecta, saxis'q; congestis mergebatur. Anchoram item ferream scribit Plut. solitum fuisse Pausaniam ceruicibus eoꝝ, quos crudelius castigaret, subnectere, ac totum diem ludibrio stare coegisse. In puteum præterea demergi cõsueuisse, qui cruciabiliter punirentur, ex Plautino penu licet agnoscere, In quo & Laminas ardentes adnotauimus, Quarum etiam Gellius meminit, & Eusebius. Neruũ appellabant ferreũ uinculum, quo impedirentur Pedes. Plautus eo quoq; Ceruices uinciri ait. Hinc apud Gellium Catonis festiuum adagium. Priuatorum fures in neruo, & Compedibus ætatem agunt. Publici in auro, & purpura uisuntur. Icrion Græci instrumentum uocant, quo cruciabantur Martyres, q̃q̃ pro patibulo item positum inuenio. Cæterum illud memoria dignum, quod est apud Thucydidem obseruatũ, Consueuisse Athenienses Cenotaphiis eorũ, q infeliciter decubuerát, q'q; in Attica sepulti non erant, Icrion apponere. Sunt q ea uoce significari tabulata putent, aut etiam surrecta omnia, atq; etymi ratione aspirationem addant. Vnde Icriopœi dicunt, q circa forum tabulata compingũt. Paratilmos supplicii genus erat, quod pauperioribus in adulterio deprehensis irrogabat, siqdem ditiores pecunia se redimebant. Inopi expilabat sedes. unde & nomen, nam παρατίλλεσθαι euelli signat. Erat eorundem Aporaphanidosis quoq;, cum in anum intruderent Rhaphani, aut qd eiusmodi, ut est apud Catullũ. Tympana in Aristophanis Pluto, Ligna sunt, qbus cæderent nocentes. Vbi etiam Cyphon nominat. Id uero ligneum erat uinculũ, siue, ut nũc, etiam ferreum. Vulgus Berlinam uocat. Quidam etiam κλοιὸν dicunt, aut Calion. Vnde improbis quoque Cyphonis adhæsit nomen. Et Cyphonism⁹ pro supplicio. Quanq̃ est item in curru pars dicta Cyphon. Velut sub ea Virgæ Hypocyphonia uocant, & Cyllobantes. dicit Cyphon ἀπὸ τοῦ κύφειν, idest a' Capitis proclinatione, nam & incuruati dicunt Cyphalei. Sed Cyphella nubes appellant ab occultandi potestate, quia cæli adimant aspectum, quasi Crypella παρὰ τὸ κρύπτειν. Apud quosdam ita cautum animaduerto, Vt qsqs per audaciam legum placita risui habuisset, diebus uiginti in Archiuo uinctus Cyphone perseueraret nudus, melle, ac Lacte delibutus, Vt apibus, muscis'q; esset pabulũ. dilapsis uero iis, muliebri indut⁹ ueste deturbaret in præceps. Aulam uero dicebant Locum, quo ducerent damnati. Quem mox Iuniores ἀρχεῖον, idest Archiuũ appellare cœperint. At siqs mortem sibi admouisset, moris Atheniensiũ fuit, manum, quæ hoc peregisset, abscindere, ac seiunctim a' Corpore humo contegere. Abigeos Vlpianus scribit, cum durissime puniuntur, ad gladium damnari solere.

¶ Furum supplicia diuersa. De Dracone Legũlatore. Furũ species aliquot. De Lẽce, ac Licio. Item de Laro. Larco, & Saccularíis, & Balantiotomis. Cap. VI.

Q Voniam uero in digytos quodammodo Suppliciorum, quibus usos ueteres comperimus, genera mittere est uisum, non inscitum, improsperum'q; fortasse fuerit, etiam constitutas furibus pœnas exequi, quas pro morum consuetudine diuersis in locis fuisse uarias accepimus. Siqdem Draco, quem sanguine, non atramento leges conscripsisse, proditum est, Qui'q; omniũ Princeps Atheniensi populo tulisse easdem memorat, Qualecũq; admissum foret furtum, mortis pœnam irrogauit Auctori. Hũc ferũt in Theatro apud Aeginam præfocatũ, sepultum'q;, petasos, uestes'q; omnifariam coniicientib⁹ in eũ uniuersis. Mox & leges antiquatas, abolitas'q; non qdem decretis ullis, uerũ tacito, illiterato'q; cõsensu. Solon factus & ipse Legumlator,

mitioribus pœnis adortus morum emendationem, Dupli pœna uindicandum sanxit. Decemuiri pro furtorum imparitate dispariles induxerunt Suppliciorum metus. Quippe manifestarium furem, quod & Caius repetit digestis ad legem Aquiliam, tum demum necari indulserunt, Sed clamoris tamen testificatiōe, ut Caius inquit, si tenebrarum beneficio sese in facinus insinuasset, aut Luce quoq;, Si telo se tueri ausus foret, quo euaderet. Cæteros id genus, si liberi forent, uerberibus subiecerunt. addictos ei, unde furtum factum foret. Si Serui, a' Verberibus etiam de saxo dari in præceps permiserunt. Pueros impuberes Ad Prætoris arbitria reiiecerunt, Qui & factam noxam sanciret. Erant uero furta, quæ per lancem, Licium'q; concipi dicebantur. Puto, quia Qui in alienam domum expilandi proposito ingrederetur, Sicut Qui Magistratibus præministrabant, Lictores, Licio præcingebatur, Lance'q; ante oculos obtēdebat, propter matrum familias, aut uirginum præsentiam. Liciis uti in ueneficio, ueteris fuisse moris, abunde Maronis ex bucolico ludicro Carmen comprobarit, implicandæ, obturbandæ'q; mentis gratia, sicuti Liciis implicatur Stamē. In hoc furum genus perinde uindicatū, ac in manifesti furti reos. Cæterum & hæc mutata cū temporibus, interpolata'q; pœnarū sanctio, Quoniam in manifestariū furem Quadrupli constituta est actio. Manifestum furtum intelligi uoluere priores, ut auctor Massurius scribit, quod deprehenderetur, dum perpetraretur, hoc est, ut Græce dicam, ἐπ' αὐτοφώρῳ, siue ἐπ' αὐτόπτῳ, idest in furto ipso, & in oculis. Sic enim reponendum apud Vlpianum digestis de furtis, ubi temporum inscitia dictio græca obliterata pernoscitur. Faciendi furti finis intelligitur, cum perlatum est, quo' ferri cœperat. Furti concepti, item oblati pœna tripli est. Scitu digna sunt, quæ Vlpianus scribit, Si Vxor inquit, alicuius furi opem tulerit, furti non tenebitur, sed rerum ammotarum. Quia uero non esse unum tantum modo genus fur, liquet, Inueni, Qui aris clam assidentes, ut oblata suffurentur, Bomolochos appellari tradant, quasi περὶ τοὺς βωμοὺς λοχῶντες, idest circa altaria delitescentes, insidiantes'ue. Quanquam & eo nomine dicuntur mendicabula in templis suppliciter corrogantia stipem, atq; item Tibicines, & Vates rebus diuinis adhibiti. Sed & Scurræ Bomolochi figurate dicitur, Qui'ue despicabiles, uilissimi'q; possunt Lucelli causa etiamnum illa pati, quæ nec Sarmētus iniquas Cæsaris ad Mensas. Laron Comici pro furacissimo usurpant quandoq;, nam est auis Laros uoracis naturæ, rapacis'q; Sunt qui fulicam eo nomine accipiant, ut inde etiam Larius nuncupet' Lacus de Auitii eius copia. Larum Theodorus Gauiam interpretatur, Cui sit Color σποδοειδής, idest cinereus, ut scribit Aristoteles, qui etiam Laron nuncupat λευκὸν, idest album. At Cepphum, idest κέπφον fulicam reddit Theodorus idem. Larcos autē Vas intelligi' in quo feruntur Carbones. Depeculatores hoc est, qui publica interuertunt, Vocant iidem Molgos, & Amolgos a' mulgendi consuetudine, quod dicitur ἀμέλγειν. proinde ex aphæresi curare, facete dicti. Sunt in hoc genere & qui Balantiotomi græce nuncupantur, uelut Marsupiorum incisores. meminit contra Ctesiphontem Aeschines. Adducēt inquit illum, ueneficum Balantiotomū, q Rēp. incidit. Hos forte Saccularios recte dixeris, ex Asconio.

¶ T. Liuii locus emendatur ex primo, ubi legitur, Lex horrēdi criminis erat. Item locus Plinii enarratur, de arbore suspendio eligenda. Cap. VII.

Ed enim quia de Suppliciis copiosius agere collibuit, fraudi non erit, opinor, Si ad Lacteos T. Liuii fontes diuerterimus, uitiatis, interpellatis'q; codicibus laturi opem pro uirili. In primo siqdem Ab V. C. sic ferme' scriptum reperias. Lex horrendi criminis erat, Duumuiri perduellionem iudicent. Quam lectionem sciolis, ac male feriatis plerisq;, quorum min⁹ intercutanea eruditio superficiaria modo rimatur, ac discutit, plausibilem uisum iri, nō ambigo. Arridet enim pullato circulo demum, quod obuium, quod'q;, ut dicitur, ex triuio est. Atqui pensiculatius expendenti loco uerbi, criminis, reponendum uidebitur Carminis. quod resipit uetustatem, & eruditionem habet classicam. Legum siquidem dicebantur carmina, nō crimina. Quod ut constet, ad anchoras recurrendum, hoc est Veterum auctoritas aduocanda, qua maxime aduersus peruicaces stemus. M. igitur Tullius in Oratione pro Rabirio Posthumo ad hūc modum scribit. Nāq; hæc tua, quæ te hominem dementem, popularem'q; delectant. I, Lictor, colliga

ctor, colliga manus, quæ non modo huius Libertatis, mansuetudinis'q; nõ sunt, Sed ne Romuli quidem, aut Numæ Pompilii. Tarquinii superbissimi, ac crudelissimi Regis ista sunt cruciatus Carmina, Quæ tu homo leuis, ac popularis libentissime commemoras. Caput obnubito, Arbori infelici suspẽdito. hactenus Cicero, qua in parte ne obrepere qdem suspicio potest, quãtumuis in utranq; aurem dormias, Legendum esse criminis. Sed & de Oratore primo libro ita exaratum adnotauimus. Vt totum illud, uti lingua nuncupasset, non in duodecim tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, Sed in Magistri carmine scriptũ uideretur. hoc uero loco Carmen signare præscriptum, aut sententiam, siue præceptum conie ctamus. In quam notionem reperias item de lege Agraria libro secundo. Sed & T. Liuius, Ab. V. C. libro XXXIX. Concione aduocata, solẽne Carmen precationis fari prius quàm populum alloquantur, Magistratus solere, auctor est, Sed & libro primo, Sua item Carmina Albani, suum'q; iusiurandum per suum Dictatorem, suos'q; Sacerdotes peregerunt. Et pauloante, Quæ longo effata carmine non opç est referre. Sed utiq; de Carmine nõ esse mirandum, Asconius Pædianus facit, qui Versiculum prouerbo, quod insolẽtius est, usurpasse deprehenditur, cum ita scribit, tribus uersiculis enim ait, Accepi, dedi, reliqui, neqs uero mendum putet exemplarium, Id ex Cicerone est, Verrinarum tertio. Audistis quæstoriam rationem tribus uersiculis relatam. In Epistolis uero ad Brutum, sic refert, Breues tuæ literæ, breues dico? immo nullæ, tribus'ne uersiculis his temporibus Brutus ad me? Cæterum quia in Suspendio Arborem infelicem nuncupat Veteris Carmẽ legis apud Liuium, & Ciceronem, Ad eam allusisse Plinius apertissime mihi uidetur, cum in præfatione naturalis historiæ dicit, Ceu uero nesciam, aduersus Theophrastum, hominem in eloquentia tantum, ut nomen diuinum inde inuenerit, scripsisse etiam fœminam, & Prouerbium inde natum, Suspendio arborem eligendã. In nodi huius explicatione cæcutire multos, palàm est, etiam si non insint Platonici numeri, aut Bœotia ænigmata, nec ex Vulturum nidis expositio petenda foret. Siqui ergo hactenus exudarunt in eo, iam opinor, desinent Saxum uoluere. felices autem Arbores, ne hoc relinquamus inenarratum, Cato dixit, quæ fructum ferunt, Infelices, quæ non ferunt. Plinius auctor est, Infelices existimari, damnatas'q; religione, quæ neq; feruntur unquam, neq; fructum ferunt. At Veranius de Verbis Pontificalibus, felices inquit, Arbores putantur, Quercus, Aesculus, Ilex, Sapinus, Fagus, Corylus, Sorbus, Ficus alba, pyrus, malus, Vitis, Prunus, Cornus, Lotus. Tarquinius uero priscus in Ostentario arborario sic ait. Arborum, quæ inferum Deorum, auertentium'q; in tutela sunt, eas infelices nominant, Vt quæ baccam nigram, nigros'q; fructus ferunt. Cæterum nequid omnino dissimulem, potest ex Plinio ipso item Prouerbii ratio erui. Quoniam apud eum ita legimus, In Aulocrene Platanus ostenditur, ex qua pependit Marsia uictus ab Apolline, Quæ iam tum magnitudine electa est, Sed in eadem naturali historia legimus, Canes supplicia annua pependisse, inter ædem Iuuentutis, & Sũmani in furcas Sambucea arbore fixos. Quin & alibi idem auctor Pyrrhi legatum facete lusisse scribit, in austeriore gustu Vini, merito matrẽ eius pendere in tam alta cruce. Adiiciamus uero & damnandi ritum, de quo sic breuiter Seneca, Ascendit Prætor tribunal. noxiæ post terga ligantur manus. fit à Præcone Silẽtium. Adhibentur deinde legitima uerba, canitur ex altera parte classicum.

¶ Plautini loci expositio de litera longa, quam Suspendiosi faciant. Cruciarii q, & Cruciantes, item Crucium. De Cruce scitu digna. Cap. VIII.

Porro' in hac suspendiosorum mentione non parergon fortasse fuerit, amplius aperuisse Plautinum Scirpum, in quem ueluti Latitans aquis saxum plerosq; iam impactos scio. Sic uero Staphyla anus inquit, Neq; quicquam melius est mihi, ut opinor, quàm ex me ut unam faciam literam longam, Laqueo collum mihi quando obstrinxero. Scitum hoc uideri adagium potest, & apertum satis in eos, qui præpostere commoriuntur, præcluso, ut inquit Plini⁹, spiritu, cui quæreretur exitus. Cæterum sunt, Qui eius rationem parum, ni fallor, & scienter, & explorate introspexerint. Literam enim longam. L. dici uolunt, Sed hebeti prorsum iudicatu. Dicant enim Viri doctissimi, quo probent argumento, pendẽtem hominem amplius, quàm ubi suis

constat uestigiis, eam exhibere figuram. mihi utiq; parum liquet, nisi forte caligamus in sole. Quin doctius fuerit interpretamentum, ac perspicatius, Si ad T, literam græcam Plautinos Sales retulerimus, Quoniam qui pendet eam plane reddit imaginem, Suspendiosi defuncto obtinente uicem lineæ ex superiori parte in imam productæ. Trabes uero, unde laqueus destinatur, transuersam Elementi portionem fingere uidetur. Id ut ad hunc modum coniectemus, doctissimus facit Lucianus. Qui in libello, cui titulus est, δίκη φωνηέντων, idest Iudicium uocalium, ad disquisitionem literam hanc uocatam a' Sigmate, ita coargui fingit, ut quæ furatrinam exerceret, & aliena uiolenter inuaderet, ex plerisq; dictionibus pulsa litera. σ. in cuius locum ipsa se nullis comitiis suffecerit. proinde uideri dignam, quæ in id cō tolleretur supplicium, quod ipsius exprimeret figura. Ea uero est crux, ac furca, Nam & Tau gallicum positum inuenies pro cruce apud celeberrimos auctores, quam ad eum construere modum Galli consueuerant, Et Hieronymus super Marcum Tau inquit, litera salutis signū demonstrat, & crucis. Immo uero & Crucis nomen Græcum, quod est σταυρός, non aliunde uidetur appellationem duxisse, quāquam Grammaticis aliud uideatur. Video inquit Seneca, istic Cruces non unius quidem generis, Sed aliter ab aliis fabricatas. Sunt qui capite in terram conuerso suspendant. Alii per obscœna stipitem agunt. Alii brachia patibulo explicuerunt. Cruciarios uero idem uocat Seneca, qui tolluntur in Crucem, Sicut Cruciari as pœnas Sidonius Apollinaris. Cruciarios facetissime Plautus discipulos crucis appellat, Qui & Patibulati dicuntur. Sed Crucium uinum insuaue nominatur, & nimio plus austerum, aut asperum. Cruciantes equi apud Poetas creduntur fere', Qui tortores ab Grammaticis, & uulgo dicuntur. Scitu dignum illud quoq; est, Didymon Xylon a' Græcis exponi, ꝑ eo, quod Romani furcam uocant, ueluti ex duobus modo lignis constaret, nam Didymon geminum dicunt. Præterea Supplicii huius Vlpianus commeminit, digestis ad legem Iuliam, de Sacrilegiis, Sed & Callistratus digestis de pœnis, Summum inquit, Supplicium esse uidetur ad furcam damnatio, item uiui concrematio. Porro' quia de Cruce mentio est, non grauemur promere hic, quæ imprimis Studiosorum digna auribus arbitramur, ex monumentis excerpta clarissimis. Siquidem traditum ab Arabibus est, Crucis figuram uideri cæteras, quotquot sint, præstare. Quoniam Superficies prima Cruce describatur. Sic enim imprimis longitudinem habet, atq; latitudinem, primaq; hæc figura est, & omnium recta quam maxime, constansq; rectis angulis quatuor. Effectus uero Cælestium maxime per rectitudinem angulorum, radiorumq; resultant. Tunc enim Stellarū potestas præualet, quando Cæli quatuor habeant angulos, uel Cardines potius, Orientis uidelicet, Occidentisq;, & medii utrinq; Cęli. Sic uero dispositæ radios ita coniiciunt in se inuicem, ut Crucem inde constituant. Propterea esse Crucem Veteres dicebant, tum Stellarum fortitudine factam, tum earundem fortitudinis susceptaculum. Ideoq; habere summam in Imaginibus potestatem, ac Vires, & spiritus suscipere Planetarum. Quæ opinio ab Aegyptiis initia duxit, confirmataq; uel præcipue est, Inter quorum Characteres Crux erat insignis, uitam eorum more futuram significans. Proinde figuram eiusmodi Serapidis pectori insculpebant. Adiicit Hieronymus, Aues in surrectum se attollentes crucis exprimere figuram, quod adorans homo, & natans item facit, Sed & nauis antemna cruci assimilata, sufflatur. Scribit porro' Sudas, Theodosio Imperante, cum æquarentur Solo Græcorum templa, in Serapidis sacrario Hieroglyphicas esse compertas Literas, Quæ Crucis præferrent formam. Cæterum q̃d ad Crucis pertinet excellētiam, apud Aegyptios ante Christum humanę Salutis auctorem inenarrabilem, non tam muneris Stellarum testimonium fuisse contenderim, quam Virtutis præsagium, quam a' diuinissimo Corpore fuerat acceptura. Nec illud omiserim, Diuina, ut equidem reor, agente ui, fuisse in adoratione ueterum Crucis item figuram summe religiosam, Quoniam in ueneratione supplici, dum ori dextram admouerent, Indicem super pollicem residentem, quod & tempestate hac fere' a' plerisq; fit, exosculabantur. Quod Plinius quoq; significasse uidetur. In adorando inquit, dextram ad osculum referimus, totumq; corpus circumagimus. Et in Apologia item Apuleius. Si fanum aliquod prætereat, nefas habet, adorandi gratia manum labris admouere. hinc factum opinantur, ut Hebræi iuxta linguæ suæ proprietatem Deosculationem ponant pro ueneratione. Quod aduersus Ruffinum Hieronymus testatum reliquit. Lego denique Christianos quandoq; Sarmentitios, &

tios, & Semassios probrose nuncupatos, quod ad stipitem dimidii assis reuincti Sarmentis circuniectis amburerentur, quod in hac suppliciorum pragmatia compertum prȩterire non fuit Consilii.

¶ Elementa Virtutum esse duo, Spem honoris, Pœnæ metum. De Inferorum suppliciis digna Scitu. Quo modo patiatur Anima, ex Platonicorum doctrina. Maronis Loca explicantur duo. Caput IX.

Vo uero esse ueluti Elementa Virtutis ab Philosophiæ studiosis traditum, scire uideor. Honoris Spem, ac Pœnȩ metum. Illa quippe ad honesta studia ala-
d criores reddit. hic deprauatos impetus hebescere cogit, tardiores'q; facit ad ea, quæ a' rationis libra uisuntur semota. hinc ad terrorem increscentis audaciæ pœnarum genera octo legibus sanciri, M. Tullius scribit. Damnum, Vincula, Verbera, Talionem, Ignominiam, Exilium, Mortem, Seruitutem. At Summus ille Parens Deus, A' quo in hanc Mundi partem uniuersitatis mediam emissi sumus, Vt hinc inde rerũ ab eo productarum ordinem, excellẽtiam'q; exactissime contemplati, humilem, debitum'q; Venerationis cultum auctori exhiberemus, Aeternitatis præmiũ ex formula sua uiuenti proposuit. Abeunti uero ad Brutorum immanitatem, & Sensibus mancipatam naturam formidabiles Inferorum cruciatus perpetuitatis diritati adglutinatos. Cælestis illa hilaritas quæ, quanta'ue censeri debeat, abunde Gregorius paucissimis uerbis insinuasse pernoscit', Vbi ait, Nec oculum uidisse, nec ascendisse in Cor hominis, quæ diligentibus se præparauerit Deus. Inferorum uero supplicia quis uel audeat, uel queat omnino eloquentiæ, uel ingenii amplitudine pro meritis explicare? Mira est illic, Sed tamen uera pœnarum ratio, quod Augustinus inquit. Spiritus incorporeos Corporei ignis tormento conflictari, quæ nam ratio dabit naturalis? Nisi quod eadem, quæ nostris corporibus certis numeris Animas adnexuit potentia, etiam spiritalem uim pœnis ignium indeficientibus alligare ineffabilibus poterit modis. Cæterum libet parte hac cum Veteribus Theologiæ studiosis confabulari, Qui & ipsi super iis aliqua sibi prodenda censuere. Adeunda uero præcipue Platonis arcana, in quibus stupenda sæpe deprehendas. Animum intemperatum, dum etiamnum agit in corpore, talem esse Veteres sanciunt, ut consopitam in eo rationem intelligãt, uel affectui prorsum mancipatam, unde ineluibilis ad Corporea uergens concipiatur habitus, Qui in naturam euadat quodammodo. Proinde hunc graphice appingẽs Orpheus ita canit, ἄρρηκτοι τ' ἀΐδαο πύλαι, καὶ δῆμος ὀνείρων. Frangi nequeunt Plutonis portæ. intus agit populus Somniorum. De animo ita affecto grauissima est ex septimo de Rep. Platonis sententia. Dormire illum in hac uita, & quidem profundius, ac prius quàm omnino expergefiat, demigrare. Post obitum uero etiamnum altissimo premi sopore, Quin & Insomniorum absurdissima exterreri specie, quam rem sub Tartari nomine intelligi uoluit. Quam philosophi sententiam aptissime Platonicus Poeta inuolucro, q̃uis obscuriore, Aeneidos sexto expressit, cum Inferorum Vestibulum, ac ingressum primum describens ita canit.

In medio ramos, annosa'q; brachia pandit
Vlmus opaca ingens, quam sedem Somnia uulgo
Vana tenere ferunt, foliis'q; sub omnibus hærent.

Animus ergo hic nimio Corporis amore exardescit, propterea terreno hoc dilapso, protinus alterum sibi ex uaporibus itidem elementalis naturæ conflat, compingit'q;, Sed & ad ea reuoluitur, affectu perseuerante, ad quæ procliuis ante ferebatur. Corpusculi uero eius ea demũ est figura, quales fuerint mores, qua ratione fortassis intelligenda foret infamis illa quorundam in bestias commigratio. Sicuti uero in uita Carnis senserat passiones, ita & Corporis illius passiones animam sentire, arbitratur idem Plato, Sed eo etiamnũ acriores, quo est id purius, Verum ratione non eadem. Sic etiam ex doctoribus nostris aliqui haud ignobiles philosophi, inuestigare uolentes, quo modo incorporea anima igni possit affici corporeo, dicunt, postea quam carne ipsa exuta est, sensitiuas remanere potentias, & ut Augustinus inquit, omnes Sensus uiuaciter retentari. Aliorum sententia est, ab Anima non formari Corpus eiusmodi, nec per ipsum afformari Sensum, Sed diuina potestate ita sanciente,

animam, quæ sese prius corpore adobruerit, Aqueo elemento, uel Igneo ita destinari, alligari'q;, ut obnoxia, seruili'q; conditione indignationis plurimum inde concipiat, ac dolore conuellatur. In Statu hoc comminiscitur Orpheus furias tres, Ex quibus Tisiphone Animam infestet ex Corpore. Megæra lancinet ex odio, imaginarii'q; mali conflictatione formidolosa. Allecto perurat propter imaginarii boni cupiditatem. Has porro furias excitari ab Vltoribus Dæmonibus, Vt atrocius, horribilius'q; exagitetur Anima, Platonis sententia est, Sed quam comprobet etiam Plotinus, ac antea constituerat Orpheus, a' quo hymno proprio Dæmona ultorem magnum celebrari nouimus. Denique primas Intemperantis animæ perturbationes persimiles uolunt Phrenet corum tumultibus, aut bile atra exagitatorum, uel etiam dormientium turbulentis, formidolosis'q; somniis. Sed & eo amplius Impiis animis terribilium fallax occursat imago, Quando alendi potestas nulla ibi est. Vacant externi Sensus. nullius omnino rei sese ingerit distractio, nec lenimenta præsto' sunt ulla. Sola reliqua fit furens phantasia, ut Plato uult, aut phantasticæ rationis imperium. Cui insitatæ, formidabiles'q; ostentantur imagines, Vt ruentis quandoq; cæli speciem concipiat, nunc dehiscentis terræ uoragines tetras, se'q; in ima barathri uiolenter mersari. Etiam flammantes ignium globos arrepentes, Aut feruentium scaturigines aquarum, uel Vastarum molium deuolutiones, ruinas'q;, quibus iamiam conterenda subiiciatur, Et, quod omnia excedit, a' Dæmonibus truculenti, fæui'q; aspectus raptari, ac passim discerpi. Cætera'q;, quæ Phantasiæ furentis dictare impetus potest, Malus'q; Dæmon, ut Mercurio placet. Adde, quod deliciarum, quibus in uita intemperantius perfrui' assueuerant, atrox habitus subiens exulcerat, excarnificat'q;, tum cupiditate, tum desperatiōe potiendi. Hæc Sardanapalum muliere corruptiorem a' pellicum amplexu reuellit ratio. dispescit a' mensarum luxu Tantalum, a' congestitiis Midam retrudit opibus. Propterea in Gorgia Plato, Idem mihi uidetur circa Animam, cuncta enim in ea apparent, cum corpus exuerit. tam quæ ex natura, quàm quæ ex affectibus inerant, quæ ob rei cuiusque studium homo contraxit in animam. hinc ni fallor, aperitur egregie Platonici Maronis locus alter ex Sexto eodem. Quæ gratia currum,

Armorum'q; fuit uiuis, quæ cura nitentis
Pascere equos, eadem sequitur tellure repostos.

Cæterum nequid relinquatur, quo legentium præpediri possit animus, Sciant, a' Platonicis in separatis animis Phantasiam dici sensum intimum, quem in uehiculo æthereo, & Aereo constituunt, Sed cum perturbatione in Aereo proprie. Vel Peripatetico intelligamus more, præsertim Auicennæ secuti doctrinam, affectum, habitum'q; potentiæ rationalis, quem Sensibus obsequendo contraxerit, ad corporeas reclinatum perturbationes, in materiam'q; uergentem.

¶ An possit anima Ignibus torqueri. An Corpus amburi perpetuo, nec tamen interire. Laricis natura mirabilis. Item Salamandræ, & Carbonum, Palearum, & Formicæ. Caput X.

Ed non deerunt fortasse, Qui argumentorum acuminibus diluere ista contitantur omnino, quoniam probabile non fiat, Animam, si est immortalis, perpeti, aut sentire dolorem posse, Quippe si ob merita punietur, non erit absque doloris sensu, & proinde etiam morti obnoxia, Quod si morti non esse locum, colligas, illatio illa consequi uidetur, Ergo nec dolori. propterea nec esse quidem patibilem. At Stoici astruent, Animas utiq; mortis interuentu aboleri nullatenus posse. Impias tamen quoniam uitiorum, scelerum'q; inquinamentis labem contraxerint, euadere cuiusdam naturæ mediæ inter mortalem, Immortalem'q;, & habere imbecillitatis quippiam ex Corporeo contactu, ex quo ineluibilem conceperint fucum, dum Sensuum Lenociniis obsequuntur, uelut mancipatæ. inolescente itaq; labe miris modis, ut Poeta nobilis ait, eiusmodi reddi animas, ut non extingui utiq; ualeant, quoniam ex Deo profluxerint. Cruciatibus tamen obnoxias fieri ob terrenam, quam sibi affricuerint labem, quæ peccatorum inusta illecebris, Sensum doloris attribuit. Quod si quærat quispiam, qualis omnino censendus sit ille Ignis, qui miranda potestate Spiritalia, Corporea'q; exitu nullo exurendi citra consumptionem facultatem habeat. Respondetur,

detur, uideri talem, ut nullius indigus alimenti, nulla fumi permixtione in obſcuritatem quandam craſſeſcens uiuat perpetuo, uigeat'q;, aquarum modo fluida ui. Cremet inſuper, ac reficiat mirabiliter, Vt quantum ex corpore periturum æſtimes, mox repoſitum, inſtauratum'q; ineffabiliter, animaduertas. Vt perenne ſibi ſufficere pabulum uideatur. Quod poetica ſabuloſitas ſuſpicata, Titii iecur Vulturi æterna ſuggerens alimenta confingit. Nec tamen in omne Corpus flammis eiuſmodi datum ius, aſſerere debemus, nam quos præcellens incoquit Virtus, & Iuſtitiæ maturitas in æthera purgat apertum, omnino cremantis potentiæ expertes cenſendi ſunt. Sed urgent nos, infeſtant'q; peruicaciores pleriq;. ceu naturæ conſonum haudquaquam ſit, Vri citra perniciem corpus aliquod, etiam ſi apud Ariſtotelem comperimus, eſſe animalia, quæ in ignibus uiuant. immo uero ſiquo caſu auolent, intermori protinus. Iam & feruentium aquarum ſcaturiginibus ita uermiculos innaſci plerunque, exploratiſſimum ſit, ut alibi ducere uitam nequeant, Sed male feriati adhæc inferunt, ſi maxime detur, rem ſic habere, non tamen iſta uiuere perpetuo, nec ullo interim exagitari dolore, quoniam indidem etiam uegetent. Mihi uero a` naturæ rationibus abire longius uidetur, Vegetari, quàm cruciari rebus eiuſmodi. Mira prorſum res eſt, igneis flammarum riuis obuolui, membra perpetim depaſcentibus, Et supereſſe tamen, ni mirabilius foret, ignium molibus adobruta uiuere, nec tamen inde dolere. Quod ſi impetrant iſta fidem, Cur non & illa? Certe miraculum naturæ eſt id quoque, Laricem non ſolum ex ſucci amaritate uehementi a` Carie, tinea'q; non noceri, Verum nec flammam recipere, nec ardere per ſe, niſi, ut ſaxum in fornace ad incoquendam calcem, lignis uratur aliis, nec flammam ideo ſic quoque recipit, nec carbonem remittit, ſed ſpatio longiore uix comburitur, quod ſit minima ignis, & Aeris temperatura. Cognitum id ſumma Cæſaris admiratione apud Larignum opp. ex arboris copia nuncupatum, quando ignibus obuallata turris ſuperfuit citra nocumentum. Sed & Quadrigarii adnotatum annalibus eſt, oblitam alumine materiam, ſuccendi non poſſe, Quod eſſe uerum, a` Sylla in Archelaum bellante comprobatum eſt. Nec illud argumentum alicuius fuerit momenti, Omne, quod dolet, etiam mori, Siquidem dolet anima Corpore utique maior, nec moritur tamen. Quare quod in hac colligimus nunc, reperietur tunc in Damnatorum Corporibus. Quid, quod Animæ proprium eſt dolere, non Corporis, etiam ſi ab corpore doloris emicent ſintillæ? Sicut enim Viuere, ac ſentire dicimus Corpora, quia Animæ potentia haſce influat uires, Ita & in dolendi ratione aſtruendum, quoniam Corporis dolor eſſe ab anima tantum poteſt. Quam ob rem ſi inde mors colligeretur futura, quia interueniat dolor, aduerſus animam efficacius multo ſic colligeretur, quia eius ſit dolere proprium. Quod Aurelius comprobat Auguſtinus, a` quo etiam refelli Platonicos nouimus, Qui ex terrenis, moribundis'q; Corporibus aſſultare in animam perturbationum agmina colligunt, Cum tamen fateantur iidem, Animas ab omni Corporis labe repurgatas dira nihilo minus agi cupiditate, qua rurſus incipiant in Corpora uelle reuerti. Poſſe uero humanum corpus æternis ſufficere cruciatibus, ut amburatur citra detrimentum, doleat ſine interitu, non uideri impoſſibile prorſum debet, non Salamandræ modo argumento, quam Auctores eminentiſſimi in ignibus uictitare produnt, Eſſe'q; tum terreſtrem, tum marinam, ut ex Paulo didicimus. Sed & tot montium pleriſque in locis ab æuo ardentium, globos'q; flammarum ſubinde eructantium, quos tamen non deficere, animaduertimus. Carni uero humanæ uim præſtabit eandem ille ipſe, Qui tot, & tam miranda in rerum produxit natura. Qui Pauonis carnibus poteſtatem indidit occultiorem, qua putreant nunquam, quod ſe experimento didiciſſe, Auguſtinus ſcribit. Qui Carbones, rem fragilem adeo, ut nullo negotio conterantur in puluerem, diſſlentur'q;, tanta inſigniuit firmitate, ut nulla humectationis copia uitientur, aut annorum ſentiant damna. propterea'q; limitibus ita ſubſtratis, aduerſus rapacem, auidam'q; craſſantis Vicini fraudem. Expende rerum naturæ Sympathiam, Antipathiam nec ſpreueris. Non in multa te dimitto, Paleas ad libram reuoca, Illas inſita putes frigiditate Niuium rigorem ſeruare illiquefactum. Ni eiſdem præcelerem pomis cocturam induci genuino calore, liquido perſpicias. Quis in formica tãtulo animali, ac tam nullo uaticinam expectarit præſenſionem? At qui Aelianus inqt, fame ingruente εἰσὶ φιλόπονοι πρὸς τὸ θησαυρίσαι.

An Ignis Dānatoꝝ suppliciis destinatus habeat aliqͣt intermicantis luminis. Cap. XI.

q

Væritur porro᾽, si tam atrox Impioꝝ cruciatibus destinatur Ignis, Sit'ne inibi lumen quoqꝫ, Quādo id esse proprium elementi uidetᷣ, Quod si admittas, cōsequens erit, habere tamen Damnatos Spiritus, unde quadantenus tormentoꝝ leniant diritatem, Siquidem lux imprimis iucūda est, ac uitæ gratissima. Sed enim absurdum omnino, & a᾽ diuinæ sanctionis integritate seiunctum, Vitæ adobrutos flagitiis, & bonis semp infestos, Deo nulla non hora rebelles post mortem læti qppiam sortiri, quo sceleratæ mētis æstum, uel momēto mitescere sentiant. Proinde uero ꝓpius fit, Siquod ibi interluceat lumē, Calamitatū cumulo id accedere magis, q̄ lenimēto, Nam lucis munus alioq lætissimū, sæpe itē dolorem potest immēsum parere, siqd aperiat, quod nolis uidere. Sic igitur statuendum, teterrimas illas tenebras intermicare ingratī luminis qppiā, Quo patescant, quæ exulcerent uehementius. Propterea moraliū ix. Gregorius illud Iob exponēs, Vbi umbra mortis, & nullus ordo. Infernꝰ ignis inqͭ, ad lenimēta nō lucet, lucet aūt, ut magis torqueat. Nā Cōsectatores, cōplicésqꝫ flagitioꝝ Improbi flāma illustrāte uisuri sunt, quoꝝ gr̄a sese facinoꝝ prauitate adobruerūt. A᾽ Nicolao itē Theologo eadē fere statuūtᷣ, atqꝫ inde dici eē inibi tenebras exteriores, qn̄ in mēte colliguntᷣ eē īteriores.

Inferi an sint. Veteꝝ in eo disceptantes sentētiæ. Augustini mox decreta. Cap. XII.

e

Sse autem Inferos, cōstanter asserit Christiana Veritas, Ex Veteribus omnino pauci. Plinius qdem, ut in plerisqꝫ, hęresi deprauata, sustulisse eos uidetur, Si ulli inqͭ, essent inferi, eos iam refodissent auaritiæ manus. M. quoqꝫ Tullius cū alibi, tum in Oratione pro Cluentio, falsa esse, quæ de Inferis tradunᷣt, indubitanter astruxit, Sed & in consolatione ad Martiam Seneca, Illa inqͭ, quæ nobis inferos faciunt terribiles, fabula est. Lucretius libro de natura tertio non alibi esse Inferos statuit, quàm in hac Vita, sic enim ait,

Atqui Animarum etiam quæcunqꝫ Acherunte profundo
Prodita sunt esse, in uita sunt omnia nobis.

Sed & apud Ouidium Pythagoras.

Quid styga, quid tenebras, & nomina uana timetisᷣ

Plutarchus in libro de iis, Qui serius a᾽ Deo puniunᷣt, quēdā ita narrātē inducit, esse Adrastiam Iouis, & Necessitatis filiam, Iniustoꝝ omnium pręsidem, ultricem'qꝫ. Cui ministri adsint tres. A᾽ qbus in Corpore qdem crucienᷣt, puniantur'qꝫ aliq. At q grauiora perpetrarint, hosce post mortē iudicio tradi ab Dæmone. Qui uero scelestissimi, atqꝫ immedicabiles fuerint, Eos ab Erinnye ex ministris Adrastię tertia, maxime fera, immiti'qꝫ in obscuꝝ quēdā, et q reserari nequeat, locū intrudi. Socrates uero apud Xenocratē a᾽ mago quodam Gobria se accepisse ait, Opin, & Hecaergon tabulas Aeneas ex hypboreis attulisse, qbus cōtineretᷣ, in Corporis solutiōe, Animā in occultū sub terrā migrare locū, in quo Iunonis sit regia, haud Iouis angustior aula. Quippe cū terra mūdi mediū teneat. Vestibula uero Plutonis ꝓuincię claustris, Aeneis'qꝫ Catenis undiqꝫ uincīri, Illū q ista referet, fluuiū Acherōtē prius, mox Cocytum excipe, Quibus trāscursis, oporteat Ad Minoem, & Rhadamātū duci, in eā regionē, q Veritatis Cāpus cognominetᷣ. Mercurius uero sic ferme᾽ scribit, Cū fuerit Animæ a᾽ Corpore facta discessio tunc arbitriū, examen'qꝫ meriti eius trāsiliet in summi Dæmonis potestatē, Is'qꝫ, si delictoꝝ illitā maculis, uitiis'qꝫ oblitā uiderit, desup ad ima deturbās ꝓcellis, turbinibus'qꝫ aeris, ignis, & Aquæ sæpe discordantibus tradet, Atqꝫ inter cælū, & terrā mūdanis fluctibus in diuersa semp æternis pœnis agitata raptabitᷣ, ut in hoc obsit animæ æternitas, qdᷣ sit immortali sentētia ęterno iudicio subiugata. Ergo ne his implicemur, uerendū tantūdem, cauēdum'qꝫ esse, cognosce. Increduli. n. post delicta cogentᷣ credere, non uerbis, Sed exemplis, nec minis, Sed ipsa passione pœnarum. hactenus Mercurius, Quem neqs forte irridēdum censeat, quod in cæli, terræ'qꝫ meditullio suppliciorum statuere uideatur locum, Sciat, Inferorum regionem, & ignis æterni sedem esse opinationis incertissimæ apud Christianæ Veritatis assertores. Quādo maximus Doctor Augustinus ita sibi scribere permisit. Iudicatis quippe iis, Qui scripti non sunt in libro Vitæ, & in æternum ignem missis. Qui

ignis

ignis eiusmodi, & in qua mundi, uel rerum parte futurus sit, hominem scire arbitror nemi nem. nisi forte cui diuinus Spiritus ostendit. Tunc figura huius mundi conflagratione peri/bit. Cæterum arrident uel maxime in hoc proposito, quæ Geneseos secundo Augustinus idem scienter adnexuit. Siquis putat inquit, Animas Corpore exutas locis corporalibus con tineri, cum sint sine corpore, non deerunt, qui faueant, & Diuitem sitientem in loco corpo rali fuisse, contendant, Ipsam'q; animam omnino Corpoream, propter arentem linguam, & stillam de Lazari digyto cupitam. Sed melius est dubitare de occultis, quàm litigare de incertis. Diuitem in supplicio, pauperem in refrigerio esse, nõ dubito, Sed quo modo intel ligatur flamma Inferni, Sinus Abrææ, & huiusmodi, Vix a' mansuetis, a' Contentiosis nun/quam inuenit. Apud Esaiam legimus prophetam, unicuiq; proprium, quo torqueatur, Ignẽ ascribi. Ambulate inquit, in lumine ignis uestri, & in flamma, quam accendistis. At inquit, Origenes secundo περὶ ἀρχῶν, iis indicari plane' uidetur, Peccatorem ipsum sibi proprii ignis flammam succendere. Nec in incendium aliquod antea destinatum demergi. Eius ue ro materiam, escã'q;, ac pabulum peccata esse uidentur nostra. Quæ ab Apostolo Paulo Li gna dicuntur, Item fœnum, & stipula. Censendum uero, sicuti in Corporibus cibi exuperã/tia, uel qualitate diuersa febrium suscitantur incendia pro fomitis modo, Ita & in Animis, ubi Vitiorum incentiua labem aggesserint altius, malorum efferuescit cumulus, diram sibi, tetram'q; supplicii progignens flammam. Cum admissorum facinorum historiam ante ocu los propositam intueantur. Et ipsa sibi testis Cõscientia propriis agitetur stimulis in pœnæ ardorem formidolosæ. Mali acerbitas non ferenda uel hinc coniectari certius potest, quod plerunq; mori præstat, q̃ diutius liuore macerari, ira identidem incendi, tristi mœrore conta bescere. Illis uero, quæ Augustinus, ut cunctanter, ita & Sapienter astruit, adnecti potest ex Græca natum petulantia, Qui eiusmodi rerum incertitudine ducti fabulosa, quæ de inferis dicantur, arbitrati omnia. Mendacii cuiuspiam uanitatem diluere uolentes incinunt, τὰ ἐν ᾅδου, idest id fere' tale haberi, qualia quæ de Inferis iactentur. Certe magnus Plotinus pec cantes grauius animas Dæmonum cruciari præfectura tradit. Orpheus id ipsum confir/mat, & Iamblichus.

¶ Platonis sentẽtia mirabilis, euãgelicę ꝯsona ueritati, de Inferoꝝ pœnis. Cap. XIII.

PLato, quem cæteris omnibus Christianæ ueritati facit propinquiorem Au/relius Augustinus, Herum quendam Pamphilium resurrexisse confingens, de Inferis illum multa, mirãda'q; explicantem inducit. Ac primo quidem, ut post Corporis interitum Anima cum plerisque aliis in Dæmonicũ quen/dam peruenisset locum, In quo terræ duos agnouerit hiatus, totidem'q; superne in Cælesti regione exaduerso. Inter hiatus uero eiusmodi seden/tes Iudices, Qui ubi Animas iudicassent, Iustos quidem ad dextram superne per Cæ/lum ascendere iussérint, in anteriori parte signa eorum, quæ iudicata forent, ferentes. Iniu/stos contra ad sinistram inferius, Omnium in uita gestorum a' tergo signa habentes suspen sa. Vidisse porro' per utranq; Cæli, terræ'q; portam, Animas lata sententia abeuntes. Per ali as item duas ex terra quidem ascendentes animas puluere, squalore, macie'q; confectas. E' cælo autem alias nitidas descendentes, Viderí'q; dixit, Animas undiq; uenientes, tanq̃ lon ga itineratione defatigatas libenter in prato, quod ibi est, tanq̃ celebri in conuẽtu recumbe re, ac se inuicẽ, quæcũq; mutuo se noscitassent, salutare. Esse autẽ illud mille iter annorum. Quoscũq; uero aliis iniuriam intulisse, constaret, pœnas sigillatim pro quolibet decies reddi disse. hoc uero per quodlibet annoꝝ Centenariũ esse, quasi hæc humanæ uitæ sit meta. Vt animæ decuplam iniuriæ redderẽt pẽsionem. Rursum'q; siq beneficia fuerint aliqua elargi ti, Iustitiam'q;, & pietatem coluerint, eadem pensione præmia reportare. Aiebat præterea, Ardieum se uidisse, ac tyrannos, sed & priuatos nonnullos, q magna perpetrassent scelera, quos ascensuros se propemodum confidentes hiatus ille minime permittebat, Sed horride mugiebat. Aderant illic Viri fortes aspectu ignei, qui cum mugitum subito perpendissent, hos seorsum rapiebant, manibus'q; & pedibus, & ceruice deuinctis, prosternebãt, excarnifi cabant'q;, & secus uiam quãdam ad exteriorem partem raptatos tribulis lacerabant. Hæc

ex Platone uellicatim, ne longius abiremus, excerpta collibuit hic potissimum subnectere, quod insint Euangelicæ ueritati pleraq; minime dissentanea.

¶ Mentis æstuatio grauior'ne sit, q̃ afflictio ex igneo,pueniens torméto. Cap. XIIII.

f Olent Christiani Patres Quæstionem agitare, Vermis'ne supplicium Animã grauius lancinet, conuellat'q;, An Ignis. nequem uero insolens dicendi modus suspensum diutius habeat, Vermis appellatione putant Conscientiæ remorsum, ac uellicationem quandam, perpetim nos infestantem, ac perpetra ti facinoris cómonentem, Quam ideo sic nuncupandam censuerunt, Quod ex peccati putrilagine consurgat, Sicuti computrescéte cadauere, succrescunt inde Vermiculi. Hunc uero mentis æstum Ignis ustionem longe exuperare, sic ferme colligunt. Doloris inquiunt, acerbitas tribus maxime capitibus ppenditur. Primum est, magnitudo adnexi mali. Sequés est, Potétia recte, apte'q; parata, instructa'q; ad eius mali patiétiam. Postremum est, arctus, uehemens'q; cum potentia eiusmodi affligentis, & exulcerantis mali nexus. Hic maximum, quo excarnificetur Anima, malũ est perfectionis priuatio, carentia'q;, ad quam erat apta, & nata. hanc uero damnata certissimã ꝑcipit Anima. Ea sic apprehensa, maxima euadit Calamitas, bonæ ipsius Animæ dispositioni lóge infestior, q̃ ignis actio, Quádo affectioni eiusmodi paratior animaduertit', q̃ igneis tormétis, neq;.n.a natura aptitudinem habet Ignis, qua conflictet' Spiritalis potétia, nisi ut diuinæ organum Sanctionis. At Spiritale malum affligere animam p se, & immediate potest. Coniunctio auté, ac nexus exuperantiam habent insignem. Q̃ m̃ p intellectum apprehensio longe cooritur acrior, q̃ quæ p Sensum. Vermis porro hic Animæ præsentius sese ingerit, q̃ ignis. Neq;.n. Corporea illabi animæ sic queunt, Vt spiritalia. Quod uero illi est præsentius, quod'q; cognoscit' pfectius, acrius,ualidius'q; etiamnũ coniungi, censendum est. Proinde moralium qntodecimo Gregorius Clibanum intrinsecus ardere scribit, eiusmodi métis æstuationé Clibani uocabulo significans. Cuius ignis, utpote occlusus, flagrantior multo, & urés grauius intelligi debet. Adde, quod Spiritalis iucũditas Corpoream longe excedere agnoscit'. Nam sicuti Bernardus in Epistola ad proprios parentes scriptum reliqt, gustato spiritu, necesse est desipe carnem, affectanti cælestia terrena non sapiunt, æternis inhianti fastidio sunt momentanea. Illa uero pœna grauior, infestior'q; est, Quæ maiori opponitur delectationi, propterea cum sit Vermis Spiritale supplicium, amplius, odiosius'q; igneo tormento etiam colligi debet.

¶ Memoriæ excellétia. Item de Reminiscétia. Memoriæ uel intensę, uel remissæ ratio. Quint. & Maro declarantur. Cap. XV.

m Emoria, necessarium maxime uitæ bonũ, & Thesaurus eloquétiæ, ac tanquã lumé aliquod, res est ex omnibus partibus animi maxime delicata, & fragilis, in quam primũ Senectus incurrit, Sæpe'q;, ut Plinius inqt, deficere tentat, & meditat', uel quieto corpore, ac ualido. Somno quoq; serpente computat, ut inanis més quęrat, ubi sit loci. Immo uero hinc Adagioni occasio data, ut eũ, q memoria sit nulla, Sepulchra legisse dicamus, Nec Sepulchra legés, inqt apud Ciceroné Cato, Vereor, qđ aiũt, ne pdam memoriã. his.n. ipsis legédis redeo in memoriã mortuoꝝ. Est ꝑfecto huius potétiæ natura mirãda. Subito uetusta ex lógiore interuallo reuocata ingerunt sese, atq; exhibét, interim spóte, interim id ipsum agétibus nobis, ac meditantib⁹, Sæpe & intergescentib⁹. Excidũt qñq; ꝓxima, inhærent affixa, quę uetusta sunt. hesternoꝝ oblitĩ, acta pueritię in digytos mittimus. Q̃ đ reqsiueris, altius illatebrare se, atq; recódere aiaduertit'. mox aliud agenti reddit se, atq; offert. Nec manet semp memoria, Sed aliqñ ueluti postliminio redit. In qbusdã aialiũ ꝓpe nulla. Ceruario q̃uis in fame mandéti, si respexerit, obliuioné cibi surrepe aiunt, digressumq; aliud quęrere. Inter nos uero qbusdã tãta, ut nihil nõ iisdem uerbis reddat' auditũ. Hãc in se ipso eatenus florenter excelluisse scribit Seneca, ut nõ ad usum modo sufficeret, Sed in miraculũ usq; ꝓcederet. Nã duo millia noium inqt, recitata, quo ordine erãt dicta, referebã. Ducétos quoq; Versus ab ultimo incipiés recitabã. Do-

cilitatis partes fane, ut ex Græcis tradunt aliqui, tres uidentur, Anchinœa.i. Solertia, Memoria, Oxytes. Est autem memoria eorum, quæ quis didicit, conseruatio. Oxytes mentis intelligitur celeritas. Anchinœa uero, ubi ex iis, quæ didicimus, etiam quæ non didicimus, uenamur, quam Fabius mentis agitationem uocauit. Aristoteles sexto moraliũ Anchinœam ab Eubulia, idest cõsultandi præstantia diuersam facit, Quoniã sit Anchinœa Eustochia quædam, idest coniectandi excellentia. Memoriæ uim admiratus M. Tullius, insigne putat diuinitatis argumentum. Quid est inquit, illud, quo meminimus, aut quam habet uim, aut unde naturam? nõ est certe nec cordis, nec sanguinis, nec Cerebri, nec Atomorum. Anima sit, Animus, ignis'ue, nescio. nec me pudet, ut istos, nescire, quod nesciam. quicquid sit, iurarẽ esse diuinũ. quid obsecro te, terra'ne tibi, aut hoc nebuloso, & caliginoso cælo, aut sata, aut concreta uidetur tanta uis memoriæ? An capacitatem aliquam in animo putamus esse, quo tanquam in aliquod uas, ea quæ meminimus, infundantur? absurdum id quidem, qui enim fundus, aut quæ talis animi figura intelligi potest? aut quæ tanta omnino capacitas? An imprimi quasi ceram animum putamus? & Memoriam esse signatarum rerum in mente uestigia? Quæ possunt uerborum, quæ rerum ipsarum esse uestigia? Illud uero ex Philosophorũ Scholis dignum relatu quoq;, Memoriam esse aliud, & aliud Reminiscentiam. Nam est & in Brutis memoria, unde & prudentiam quoq; habere, in philosophia prima colligit Aristoteles, Verum imperfectam, sicut & memoriam. In hominibus enim tantum est Reminiscẽtia. Ea uero est discursus rerum cum ratione ab uniuersalibus ad particularia, & a' remotis a' Sensu. Vel indeptio, ac recensio eorum, quæ in se memoria seruarit, memoriæ plerũq; uegetandæ gratia. Sexto naturalium Auicenna scribit, Cognoscere aliqd sibi fuisse, quod iam sit abolitum, in homine tantum est, & in rationali uirtute. Memoriæ Virtus ex quorũdam sententia duplex uidetur, facile pcipere, diu retinere, illud ex humecta contingit natura. hoc ex sicca. inde euenit, ut nonnulli facilius discant, q̃ percepta custodiant. Alii uero secus, ut ad humiditatem uergunt, uel ad siccitatem. Et propterea Aristoteles, οὐ γὰρ οἱ αὐτοὶ εἰσὶ μνημονικοί, καὶ ἀναμνηστικοί, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μνημονικώτεροι μὲν οἱ βραδεῖς· ἀναμνηστικώτεροι δὲ οἱ ταχεῖς, καὶ εὐμαθεῖς. hoc est, non in eisdem memoria uiget, ac reminiscentia, Sed plurimũ ingenio tardi memoria ualẽt, Dociles autem reminiscẽtia. Cuius ratio est, ut inqt Thomas, quia diuersæ hominũ habitudines ad Animæ operatiões ex diuersa proueniũt Corporis dispositiõe. Videmus aũt ea, quæ difficulter, ac tarde impressionẽ recipiũt, ualide, perseueranter'q; candẽ custodire, ut est lapis. Quæ uero nullo admittant negotio, haud ptinaciter retinere, ueꝝ tota facilitate remittere, ut cera, aut aqua. Et qa nil prorsum aliud memoria est, q̃ pceptoꝝ retentio ꝓstans, Inde est, quod hebetiũ adminiculatior, firmior'q; memoria est. Acutoꝝ uero, ac Velocium imbecillior, ac magis lubrica. Cæteꝝ in iis Reminiscentia longe præcellens. Galenus post Hippocratẽ summus Artis medicæ, in Microtechne, Cerebꝝ tenuitatis ꝯtempatæ esse Memoriæ somitẽ, causam'q; præcipuã arbitrat. Q̃ ĩ crassiore parte illa, obrepat obliuio, Qua humectiore item hebescãt Sẽsus, Sicciore aũt euadant liqdiores. Porro' Auicẽna itẽ sexto naturaliũ tradente, egregia illis suppetit memoria, Quoꝝ Animæ multis non distrahunt motibus, nec ꝓuellit cogitatio. Quæ ratio plane' efficit, ut Pueri, q̃uis humectioris sint naturæ, ptinaciter tñ retineãt, quæ imhiberint. Simul & ꝓpter motus uehementiã, ut adiicit Beatus Thomas. nã & quæ miramur, amplius memoriæ adglutinant, affiguntur'q;. admirant aũt ferẽ oĩa Pueri, ut qhus noua sint, ac insolita. Hoc uero est, quod significat Quintilianus, ubi natura esse nos tenaciores ait eorum, quæ a' teneris annis imhibimus. Contra uero in Senioribus, redundante humoris ui, contingit memoriam esse nullã. Sed & timentibus excutit memoria, propter frigiditatem humores congelantem, quibus coeũtibus, ꝯcrescentibus'q;, nulla recipi impressio potest. Quod aũt Aristoteles ait, esse Memoriã pręteritoꝝ tantũ, Q̃ ĩ quæ adsint, uel sentire dicamur, uel scire, Aduertẽdũ est, id ad pceptionẽ nostrã referendũ uideri, q sensimus prius, uel pcepimus, siue præsens id sit, siue non. Etenim recordari possumus non eoꝝ modo, q iam naturæ ꝯcesserint, Sed Supstitum quoq;. Sicut & sui ipsius meminisse aliqs dicit. Vnde illud est Virgilianũ, Nec talia passus Vlysses, Oblitus'ue sui est Ithacus discrimine tãto. Augustinus, ne hoc item tacitũ prætereamus, modo esse memoriã scribit Animũ, Modo Ventrem animi. Cuius Aula sit ingens, & oppidoquam admirabilis. Idẽ nũc Memoriæ cauernas nũcupat, nũc antra, uel etiã Sinus.

¶Reminiſcentiam quibus rationibus induxerit Plato.Item de Memoria quæpiam. Caput XVI.

Voniam præcedentis libri fine de memoria prolibauimus nonnulla,quæ le/
gentibus futura & Voluptati rebamur,& emolumēto,Reminiſcentiã quoq;
q breuiter attigimus.Quod uerbum ἀπφρόνηλοι neſcio qui,ut culpatius,eſſe
opinantur nouitatis duræ,ac illepidæ hac præſertim ſignificantia.Nũc ſubiit,
ſacturum me non abſurde,Si Platonis eminentiſſimi Philoſophi ſententiam
hiſce adnotamentis ſubtexuiſſem,Quam exagitant plurimum Peripateticæ Scholæ,explo
dunt & Chriſtiani Patres.Quibus nos & parte hac,& reliquis omnib⁹ calculum adiicimus
noſtrum,id demum aſſerturi,quod ab illorum Scitis ne latum quidem unguem fuerit abiũ
ctum.præfati tamen id,Siquis eius Philoſophi Senſa,rationes'q; amplius libret,explorati
us'q;,riſu haud quaq̃ uiſum iri dignas,quod ex triuio ſuſpicantur pleriq; philoſophiæ myſte
riis ſemiinitiati,neq; hoc nomine condigni ſatis,Qui tantũ Virum Cenſuræ ſuæ ſupercilio
tumenti,oneroſo'q; ſubiiciant.Verum reſectis iis,Videamus,Quid de Reminiſcẽtia apud
illum aſtruat Socrates.In Philebo igitur,Motum cõmuni Corporis,& Animæ paſſione fa/
ctum recte appellari Senſum putat.Senſus uero conſeruationẽ dici aptiſſime Memoriã. Ve
rum ab hac diſcrepare Reminiſcentiã,eo qdem præcipue,qa quoties quæ cũ Corpore paſ/
ſa eſt Anima,eadẽ ſine corpe in ſe ipſa reſumens animaduertit,tũc reminiſci eã aſſeramus.
Quin etiam quando memoriæ paſſa iacturã,deinde uel ſenſu,uel diſciplina monente eã ite
rum reuocat in ſe ipſa,Reminiſci putatur.Sed & in Phædro apertius paulo,Oportet inqt,
hominẽ intelligere ſecundũ ſpeciẽ,ex multis procedentẽ Senſibus in unũ ratiocinatione cõ
ceptum.hoc autem eſt,recordatio illoꝝ,quæ olim uidit anima noſtra cũ Deo perfecta,& il
la deſpiciens,quæ nunc eſſe dicimus,& ad id,qđ uere eſt,ſurſum reflexa.In Phædone por
ro` fuſius aſtruit,Diſciplinã noſtrã non eſſe aliud,q̃ Reminiſcentiã,Quia uixerint Animæ
ante Corpus.Duabus uero pręcipue rõnibus dogma hoc corroborať.Prius qdem,qa recte
interroganti,ſæpe uera de iis,quæ nunq̃ didicimus,reſpondemus.nec uero fieri ullo modo
poſſe,ut a`pueris tot reꝝ,atq; tantaꝝ inſitas,& quaſi conſignatas in animis notiones,quas
ἔννοιαι uocant,haberemus,ni animus ante,quàm Corpus intraret,in reꝝ cognitione uigu
iſſet.Cũ Notionẽ dico,ſiue Prolepſin,intellige ex Boetio in topicis , Intellectũ quendã,&
ſimplicem mentis conceptionẽ,quæ ad res plures pertineat a`ſe inuicẽ differentes.Deinde
quoniã ex notitia coꝝ,quæ ſentiunť,ſubita quadã abſtractione in notitiã aſcendimus Idea/
rum,Ceu cognoſcẽdo hæc æqualia in ipſius æqualitatis cognitionẽ,Vbi cognoſcimus defi
cere hæc ab illis,atq; adniti ſimilia fieri,Cum'q; id agamus ꝑ oẽm uitam,neceſſe eſt,Ideam
ipſam ante ortũ nos habuiſſe.neq;.n.perfectæ rei notitiã ſubito ex impſectis accepimus.Cæ
teꝝ adnectamus iis,Quæ Vir doctiſſimus aduerſus Platonis calũniatorẽ lib.iii.ingenioſe,
apte'q;,ac,ut Græci dicunt, ἐπηβόλως, ſcribit Beſſario,Vt intelligamus Philoſophũ hunc
Reminiſcentiæ aſſertionẽ non fruſtra eſſe adortũ Ratio inqt,reminiſcendi,aut recordandi
illa Platonis ꝑ Generationẽ non contemnẽda eſt,ut aduerſarius putat.Quis.n.ĩmortalem,
atq; æternã ſtatuens animã,& longe ante corpora præexiſtentem,negare poſſit,eam ſcien/
tiæ plenã eſſe?& reꝝ omniũ intelligibilium ſpecies in ſeſe habere?obliuiſci autem eaꝝ,cum
corpori uniť,ob nimiũ materiæ fluxũ.Rurſum'q; doctrina,& ſtudio,atq; exercitatiõe remi
niſci,nec niſi ꝓuecta iam ætate fluxu materiæ uel ceſſante iam,uel potius refluente.Nã &
philoſophus Arabs Auerrois Agentẽ intellectũ,quẽ unicũ omnibus,& immortalẽ tribuit,
cenſet omniũ ſpecieꝝ ſemꝑ pleniſſimũ eſſe,ſemper'q; adeptũ eſſe,Sed quatenus corpori cõ
iunctus eſt,per uaria phantaſmata uarie intelligere,qn etiam aliquando qdem intelligere,
aliquando uero minime.Nec ſane` Ariſtoteles ipſe ab huiuſmodi opinione Reminiſcentiæ
longius abeſſe uidetur.Quippe uerba illa ex ſeptimo phyſicoꝝ ad hunc etiam Senſum ac/
commodari poſſunt.Vt.ſ.omnibus ſedatis paſſionibus,ſiue affectibus prauis,ſublatis'q; im
pedimentis incipiat Anima ſcire,& ſapere.Scientiæ primæ acquiſitio inquit,non eſt gene/
ratio.Scire enim,ſapere'q; dicimus eo,quod queuerit,& conſtiterit Intellectus.ad quieſcen
dum autem nulla eſt generatio,nulla enim mutatio eſt.Tabulæ autem illa ſimilitudo non
ad ſimpliciter eſſe Intellectus referenda eſt,Sed ad Corpoream operationem,ad quam
intellectus

intellectus perinde se habet, ac tabula, in qua nihil sit scriptū. nihil enim cognitionis phantasmatariç possidet, sed in potentia est ad cognoscendum per phantasmata. Aut ad Scientiæ primæ acquisitionem per quietem, & constantiam Intellectus illa tabellæ ratio referri debet, Quam Reminiscētiæ nomine Plato significat. Nam respectu quidem speciei ipsius refertus semper scientia est Intellectus, neq; aliter Aristoteles, quàm Plato hac de re sentit, quod & Auerrois comprobat Commento quinto, super tertio de Anima Libro. Porro uixisse ante corpus Animas, Origenis dogma est, cum sæpe alias, tum περὶ ἀρχῶν tertio confirmatum. Platonici Decreti meminit & Boetius, Quod si inquit, Platonis musa personat uerū, Quod quisq; discit, immemor recordatur. Sed & Hieronymus significat, ubi ait, Philosophorum scitis contineri, Discentias esse Reminiscentias. Quin naturalium primo Macrobius, Si animæ inquit, memoriam rerum diuinarum, quarum in Cælo erant consciæ, ad corpora usque deferrent, nulla inter homines foret de diuinitate dissensio. Sed obliuionem qdem omnes descendendo hauriunt. aliæ uero magis, minus aliç. Hinc est, quod quæ apud Latinos Lectio, apud Græcos ἀνάγνωσις uocatur, idest repetita cognitio, quia cum uera discimus, ea recognoscimus, quæ naturaliter noueramus ante, quàm materialis influxio animas inebriaret. Ea nanq; non uidet Animus, cum repente in tam insolitum, tam'q; perturbatum, ut Cicero inquit, domicilium immigrauit. Sed cum se collegit, atq; recreauit, tum agnoscit ea reminiscendo. Quoniam uero Platonis Reminiscentiæ satisfecimus, Adiiciamus de Memoria illud quoq;, Pythagoreos tradi, uegetandæ, exercendæ'q; memoriæ gratia, quod quoque die dixissent, audiuissent, egissent, uespere solitos commemorare. Quod a'M. Tullio item relatum scio. Plutarchus uero in Commentariolo περὶ παίδων ἀγωγῆς, nil prius memoria exercendum in pueris, scribit, quod ea sit eruditionis ταμεῖον, idest proma quædam cella, Thesaurus'q;. Quo argumento confictum Veteribus, Musarum matrem dici Mnemosynen.

¶ Puteal quid sit apud Persium, & Oratium. Statio dicta ἐν φρέατι. De Puticulis, Putearis, Terræ Coriis. Perpenditur locus Senecæ in Thyeste. Cap. XVII.

q Vid sit Puteal apud Persium, & Oratium, non fere' uideo inter Grammaticos constare. immo commentitia a' plerisq; afferri in album, & quæ anchoram ne sacram quidem habeant, qua subsistant, & conuellentium reflatus cōtemnant. Nos quod ad eam rem indagine uaria uenati sumus, iam hinc promemus. Si Poetarum prætexuerimus Versiculos, & fluctuantes Interpretum sententias. Persius igitur sic,

Si Puteal multa cautus Vibice flagellas. Alter uero sic.

Forum, Puteal'q; Libonis, Mandabo siccis.

Audio quosdam scribere, Puteal Prætoris tribunal, Subsellium'q; esse. Acron refert, esse locum, ad quem conuenirent fœneratores. Porphyrio sedem fuisse Prætoris prope' Arcum fabianum, ita nuncupatum, quia a' Libone illud primum tribunal, & Subsellia collocata fuerint. Est qui interpretetur dici Puteal, quod ibi creditor debitori dans bona, tanquam in puteum mittit. Ego uero in Veterum libris comperio, In Comitio in gradibus ipsis ad Læuam curiæ fuisse Actii Nauii Statuam, Capite uelato, quo in loco is Cotem nouacula discideret. Qui locus, inquit Dionysius, uocatur a' Romanis Puteus. Vbi ara est subterranea. Cicero autem in diuinationibus, Cotem inquit, & illam nouaculam defossam in Comitio, supra'q; impositum Puteal accepimus. Est uero Puteal, Sicuti apud Iureconsultum obseruauimus, Pomponium, digestis de actionibus Emp. & Vendi. quo putei operiuntur, hoc est ueluti umbella quædam, aut Petasus, qualem pyramidibus impositum, Plinius scribit, Qualis'q; in Patauino uisitur foro concinne fastigatus, præter'q; plumbeis inductus tabellis. Inibi uero Iudicia exerceri solita, neminem puto latere, cum locus is in comitio foret, Quod inde appellatum Varro scribit, quod illuc coirent Comitiis curiatis, & Litium causæ. Puteal hoc non omisit item Ouidius,

Si puteal, Ianum'q; times, celeres'q; calendas. Et Oratius item alibi,

Roscius orabat, sibi adesses ad Puteal cras.

Inuenio in Græcorum Thesauris, fuisse in Attica iuri dicendo Stationem, siue Iudiciale forum, Quod diceretur ἐν φρέατι, idest in Puteo. In eo causæ Reorum agitabantur, qui Cædis inuoluntariæ semel accusati, rursum sponte admissi facinoris iudicium subirent. Erat uero in mari locus is, & forma iudicii insusitata. Naui illuc uectabatur Reus, ex qua etiam Causam dicebat Ita, ut nusquam terram attingeret. Immo nec ullis Anchoris nauigiũ licebat infrenare, nec pontem mittere. In Exquiliis præterea, uel ultra potius, Vt Varroni placere, animaduerto, Romæ locus publicus erat, quem Puticulos uocabant, quoniam illic esset Sepulchrum miserę plebi. Quod in sermonibus Oratius significat, & Acron exposuit, nam eo in loco Vstrinas fuisse Publicas, scribit Porphyrio. Antiqua uero Sepulchra in puteorum morem solita excauari, non latuit Pomp. Festum, unde & inflexum Puticulorũ nomen, liquet, ni coniectet quis, quod inibi computrescerent Cadauera. Putearios uero a' Plinio dici Puteorum excauatores, multos scire arbitror. Eos Græci φρεωρύχους uocant, aut etiã φρεωρύκτας. Phillylius Drama cõcinnauit, Cui titulus Phreorychi fuit. Apud quẽ obseruatum est, Puteariorum instrumentum dici Tereusin. Organon, quo ex puteo hauritur aqua, Ceronium inuenio appellatũ. Ciconiam quidam latine dicunt. Puteos aperire, positũ eleganter apud Iureconsultos pro excauare. In puteorũ autem aperiendorum ratione Coria terrę obseruari solere, præcipiunt Eruditiores, quo uerbo tectoria, & Statumina quędam crassiora, quibus item alia, & alia subsunt, significari, certum est. Nam in Parietum structura Coria dicuntur Vitruuio, Quæ circulus pullatus plebeia uoce Cursus nuncupat. Postremo in hac Puteorum mentione adnotanda est Strabonis historia. Quĩ Danai filias scribit summa solertia apud Argos adinuenisse Puteos, Cũ Ciuitas ea in loco iaceret arido, testãte id ipsũ Græco uersu, ἄργος ἄνυδρον ἐὸν Δανάαι θέσαν ἄργος ἔνυδρον. Argos aqsuacuũ Danaæ struxere redundans. Hoc uero non ut reconditum huic loco impegimus, Sed ut opem Senecæ ferremus, Quem etiam in leuioribus, quæ uel infra plebeiam sunt eruditionẽ, quod pudendum est, implicant potius, quam explicent quandoq; Interpretes. Est in Thyeste uersiculus hic, Timent'q; ueterem nobiles Argi sitim. Inibi Interpres, Veterem sitim, ne iterum tanta ueniret siccitas, quanta fuit tempore Phaethontis. Ex errato tam futili coniectare iam quilibet potest, quid deniq; in eiusmodi exchartabulis studiosus lector sperare possit, etiam si lactis gallinacei haustum subinde promittunt, & quoniam de puteis mentio est, tanquam ἀγαμαμόνεια φρέατα.

¶ Agesilaum recte legi apud Lactantium inter Plutonis cognomenta. De Orco, & Orcinianis, Horcinus. Cur Sũmanus. Item de Apolline, & Plutone plura. Agyieus columna. Agyiatides aræ, uel Therapnæ. Cap. XVIII.

Lactantius inter Christianæ Veritatis assertores eloquentia maxime illustris, diuinarum institutionum primo sic scriptum reliquit, Ergo illud in uero est, quod regnum orbis ita partiti, sortiti'q; sunt, Vt orientis imperium Ioui cederet. Plutoni, cui cognomen Agesilao fuit, ps occidentis obtingeret, Eo quod plaga Orientis, ex qua lux mortalibus datur, superior, Occidentis autem inferior esse uideatur. Sic ueritatem mendacio uelauerunt, ut Veritas ipsa persuasioni publicæ nihil denegaret. De Neptuni sorte, manifestum est, cuius regnum tale fuisse dicimus, quale M. Antonii, cui totius oræ maritimæ potestatem Senatus decreuerat. hactenus ex Lactãtio. In cuius uerbis nil nõ elegans, & excussum. Non desunt tamẽ, de doctioribus loquor, Qui uitilitigent, interpellatam'q; lectionem arbitrati, uelut munus fundi suburbani instar studiosis allaturi. ubi scribit Auctor, Plutoni fuisse Agesilao cognomen, dispuncta prorsum nihili, ut ipsi censent, dictione, pro Agesilao substituunt, reponunt'q; Agathilyum, uelutĩ bona soluentem, Aut Agelastum, quod tristem nobis indicat, ut qui rideat nunquã. Horum ego studium in propaganda bonarum artium eruditione ita laudo, ut etiam admirer. Eiusmodi curam si studiosissimus quisque ita affectaret, ut imitaretur, bene utiq; de literis barbarico assultu magna parte concussis, demutilatis'q;, sperãdũ foret. Modo id insusurrari paterent, Lynceo quidem minutissima quæq; expenderent, Verum pensiculatius suo uterentur iudicio, nec ita amarent, Vt si usus, ac ratio sic ferant, allidere nequeãt. Cæterum redeo ad Lactantium,

ctantium, apud quem nil uideri interpolandum, aut Obelo confodiendum, mox liquebit. Sed asterisco illustrandum potius. Inter cognomenta igitur Plutonis etiam Agesilaum fuisse, norunt, opinor, qui græca solertius paulo rimantur, nam necui in hac re aqua hæreat, & Tenediorum libertatem securi præcidamus tenedia, apud Callimachum legitur, φοιτῶσι μεγάλῳ ἀγεσιλάῳ, hoc est ad magnum tendunt Agesilaum. Quem locum exponêtes Grãmatici, & Methodius imprimis, etiam etymi ratione id comprobant, ἀγεσίλαος δὲ inquiunt, παρὰ τὸ ἄγειν τοὺς λαοὺς· ἄρχει γὰρ τῶν θανόντων. sic nũcupatur, quod populos ducat, est enim Mortuorum Imperator. Iam hæc apertius narrantur, quàm ut hæsitationi locus omnino reliquus fiat, nisi quis optet εἰς οὐρανὸν τοξεύειν, quod est in Cælum sagittas excutere, aut ex harena funiculum nectere. Verum adeo refractarios non arbitror, ut ordiantur, quod Plut. inquit τὴν σκιὰν καταμετρεῖν, idest Vmbram metiri, Quãdo in dipnosophistis Athenæus ab Aeschylo Plutonem dici Agesilaum scribit. Ad id porrò inferni regis cognomentũ allusisse uideri potest Attellanarum Poeta, ubi ait, Orcus nobis ducit pedes, quo significat, admoueri iam lineas, & letifera ingruere pericula. Quod oblique in Romanum Senatũ quãdoque pronuntiatũ legimus, Cui Nero, tanquam Orcus, infestissimus erat, eumque ordinem sublaturũ se quãdoque de Rep. crebrius interminabatur. Orcum uero dici Plutonem, puto, neminẽ latet. Nam inde M. Tullius conscelaratissimum Verrem, omnis diuini, humaniquè iuris corruptorem, Qui sacra publica, priuataque hostiliter deprędaretur, ac in omnem ætatem, & sexũ indiscriminatim debaccharetur, Orcum alterũ appellauit, Sed & Orcius Thesaurus pro Catonio, hoc est inferno ab Eruditis dicitur, Sicuti Næuius epigrammate attestatur illo, quod sibimet uiuens concinnarat, Itaque postquam est Orcio traditus thesauro, Obliti sunt Romæ latine loqer. Orci tamen legebat Minutianus Cæcilius in libro de Orthographia. Ex hac item doctrina Valerio Martiali Orciniana Sponda pro Sandapila ponitur, siue Pheretro. Sunt tamen, qui non ab Orco. i. Plutone, Sed ab ἕρκος, quo Septum significatur, Quod & Orcana dicitur, ab ἐρύκω, nomen id deducãt, & Capulũ, siue Thecam ex impositionibus lignis, aut etiam uiminibus contextam, compactamque autument signare. Quod si est, aspirabimus primæ. Martialis uersus hi sunt, Vocet beatos, clamitetque felices, Orciniana qui feruntur Spõda. Orcinos libertos Iureconsulti ipsius testatoris interpretantur, Qui iam sit in Orci familiam ascriptus, & in peculio Proserpinæ connumerandus. C. tamen Orcinius Rom. ciuis in oratione pro Cluentio est apud Ciceronem. Orcum ab Vrgendo dici, Pomp. Festus asseruit, quod in interitum omnia præcipitet. propterea de eo Claudianus, O' maxime noctis

Arbiter, Vmbrarumque potens, cui nostra laborant
Stamina, Qui finem cunctis, & Semina præbes. Sed & Papinius,
O cunctis finitor maxime rerum,
At mihi, Qui quondam causas, elementaque noram, Et Sator. Nam & Ouidius,
Tendimus huc omnes, hæc est domus ultima cunctis.

Sunt qui Thynnum iam grandiorem Horcinum uocent. maximũ uero Cete. scribit Archestratus propè Samum capi Thynnos uisenda magnitudine, quos Horcinos uocent quidam. est autem Thynnus uelut marinus Sus, quando glandibus pinguescit. laudantur in eo, quæ Hypogastria uocantur. Porrò cum Plinius naturalis historiæ secundo scribit, diurna fulmina Ioui à Romanis ascribi, Nocturna autem Summano, Sicuti & quarto Ciuitatis diuinæ comprobat Augustinus quoque, Intellige item eo nomine Plutonem ex Martião de nuptiis Philologiæ libro secundo, quem ita nũcupant, quasi summum Deorum manium. Summanum in fastigio Iouis Opt. Max. de Cælo tactum fuisse, in diuinationibus Cicero scribit. At Plautinus ille Curculio, Quia inquit, Vestimenta, Vbi obdormiuerim ebrius, summano, Ob eam rem me omnes Summanum uocant. Summanus quinam sit Deus, addubitasse uidetur Ouidius, Cum fastorum sexto, XIII, Calendas Iulias templum illi sacratum scribit.

Reddita, quisquis is est, Summano templa feruntur
Tunc, cum Romanis Pyrrhe timendus eras.

Plutarchus in libro περὶ τοῦ εἶ ἐν Δελφοῖς, quod equidem scitu arbitror dignum, Apollinis nomine summum accipit Deum, Qui unus sit, ac simplex, ac propterea dici Apollinẽ, quasi multitudinis nescium. Nobis enim aggregatio ex diuersis, & omnisaria, ac uelut panegyrica, peculiaris est. Quod est, unum esse oportet. Proinde, Phœbum item nuncupant, uelut

purum, syncerum'q;. hoc nanq; Veteribus indicat Verbum id, unde & Thessali Sacerdotes diebus nephastis αὐτοὺς ἐφ' ἑαυτῶν ἐξώδια τρίβοντας φοιβονομεῖσθαι dicunt, idest ipsos exodia secum atterentes puritatem consequi. Vnum quippe syncerum est, mixtione autem unius cum altero pollutio consurgit. Esse porrò immutabile, Quoniam mutabilitas, & Corruptio suum agnoscat Deum, uel Dæmona potius, Inter quos diuersitatem, nominum præcipue colligi argumento. Alter enim Apollo nũcupatur. Pluto reliquus, Ille Delius, hic Aidoneus. Ille Phœbus, hic uero Scotios. Apud illum Musæ, ac Mnemosyne, apud hunc Lethe, ac Silentium. Ille Theorios, & Phanæus, hic autem νυκτὸς ἀϊδίου, ἀεργηλοῖό τε ὕπνου κοίρανος. noctis æternæ, ac inertis Somni dominus, Sed utriusq; interstitium graphice Stesichorus hisce uersibus exprimit, quibus inuicem eatenus dispescuntur, diuaricantur'q;. Quãtum Hypanis Veneto distat ab Eridano. Alterum enim lusus, cantus'q; amare scribit. Alteri curas, & suspiria sorte obuenisse.

μάλιστα παιγμοσύνας φιλεῖ μολπάς τε ἀπόλλων.
κήδεά τε στοναχάς τ' ἀΐδας ἔλαχε.

Apud Platonem Prouidentiam diuinam ad separatas animas præcipue pertinentem Plutonis nomine significari putant, Quæ puras animas bonorum suorum perpetuis illecebris rapiat adeo, peruinciat'q;, ut nostra hæc haud repetant amplius. Probat autẽ Plato, Animas penes Plutonem ideo arctissimo, gordiano'q; implicitas uinculo teneri, quoniam amatorio implicentur affectu, Quem esse cæteris omnibus potentiorem nodum, in Conuiuio, & legibus cõprobat Philosoph⁹ idem. Apollinẽ deniq;, ut Alexicacũ, colere ante ianuã, ueteris fuit moris. Certe Agyieus Columna dicebat' inibi surrecta, fastigata'q;, ei sacra deo. Sicuti aræ quoq;, quas Agyiatidas, quidam Therapnas nũcupãt. Est aũt Agyia, quæ cõmuni locutionis proprietate ῥύμη uocatur, idest Vicus. Scitu dignum illud quoque, apud Eleos cultum quandoq; Apollinem Opsophagi cognomento, uelut Gulonem dicas. Eius meminit Polemo, in ea, quæ est ad Attalum, epistola.

Quid sit apud Varronem Postulio. Cap. XIX.

Æterum illud obseruationis non utiq; incuriosæ, Quod apud Varronem de lingua latina libro primo sunt, qui Postulionem dici Plutonẽ credant a` postulando. Varronis uerba, si qs requirat, apposui. In eo loco debisse terram, & Id ex Senatus consulto ad Aruspices relatum, esse responsum, Deum Maniũ Postulionem postulare, idest Ciuem fortissimum eodem mitti. hactenus undecunq; doctissimus Varro. Qua in parte, quod bona uenia dictum uelim, Siquis amplius ab opinione ista standum putat, Ego utiq; lõge aliter sentio. Neq; enim expositio hæc ullis auctoritatum tibicinibus, ut ita dixerim, fulcitur, obfirmatur'q;, ad eas uero, ut ad Anchorã sacram, in studiorum hoc genus ratione sæpe decurrimus. Sed ne sim lingua largior, quã re. Conabor a` paucissimis animaduersam difficultatem ita explicare, ut ne cæci quidem possint ab recto reuelli. Igitur apud Varronem libentius Postulationem legerim, quàm Postulionem, nisi quis per cõcisionem ita Veteribus solitum pronuntiari contendat. Nam quod aliqui Stulionem legere uidentur, ni mendum exemplarium est, ratione caret, nec absurdũ minus, qua'm si Sambucam Caloni aptaueris. Est autem Postulatio piaculare sacrũ, quod fieri antiquitus consueuerat, ad aueruncandam Deorum iram, facto prodigio aliquo, quod expiandum, procurandum'q; foret. Id, nequis ambigat, auctore M. Tullio comprobatur. Eo nanq; uerbo in quadam oratione bis est usus, in ea, quam prætexuimus, notione, prius sic. Exauditus in agro propinquo, & suburbano est strepitus quidam reconditus, & horribilis fremitus armorum, de ea re scriptum est, Postulationes decretas esse Ioui, Saturno, Neptuno, Telluri, Diis cælestibus. Audio, quibus diis uiolatis expiatio debeatur, Sed hominum ob quæ delicta, quæro. Alibi uero idem Cicero sic, Mouet me etiam in hac caritate annonæ, sterilitate agrorum, inopia frugum Religio telluris, & eo magis, quod eodẽ ostento Telluri postulatio deberi dicit'. iis opinor, luce clarius patet, q̃ sit Varronis sensus, quæ'q; Lectio uera. degustent modo hæc, regustent'q; bonarum literarum studiosi, tãtum adsit nasus aliquis, ut est apud Oratium, fatebuntur, nos recte odoratos. Nec nostra nos sine riuali

amare,

amare, aut plumbeo gladio aduersarium adortos iugulare. Nam historiam comparem, ac uerbum pene idem in utroq; auctore omnis ambiguitatis nodum exoluere, Opinor, Omnibus & Lippis notum, & tonsoribus esse. Sed ut plenius legitime in literariam se palęstram insinuantibus fauentes promereamur, Addamus & grammaticam ratiōem, Quæ ipsa multum uidetur illatura lucis. Dicitur a' Postulando Postulatio, Quoniā turbata Sacri cuiuspiā, aut ludorum ratione, Vbi quid parum explorate, curiose'ue obiissent, aut in re diuina, quid omissum ex ritu foret, per ostenta, quæ mox paulo insequerentur, uidebatur numen honoris instaurationem postulare. Id ita habere, Festi quoq; confirmatur doctrina, consimilia fere tradentis, Fulgura inquit, trium generum sunt, Postularia, Pestifera, Peremptalia. Postularia uotorū, aut Sacrificiorum spretam religionem desyderant. Pestifera mortem, aut exilium denuntiant. Peremptalia superiorum fulgurum, portentorumq; significationem perimunt. Cecinna quoq;, Seneca tradente, Postularia interpretatur fulmina, quibus Sacrificia intermissa, aut non rite facta repetantur. Quod autem interpretari uidetur Varro, Postulionem esse Ciuem fortissimum, non ita accipiendum, tanquam hoc plane' significet Verbum id, quod absurdum foret, Sed ea fuit Aruspicum explicatio, a' quibus respōsum erat, Deum Manium requirere expiatorium quidem sacrum, quod est Postulatio. Inde adiectum, cuiusmodi esset futurum id Sacrificii genus, qua'ue hostia portentosus foret hiatus procurādus. Hęc ad obscurissimi loci illustrationem excogitata nobis. Quod si ex politioribus quispiam exactiore fultus ingenio, lectione'q; multipliciore instructior aduersum hæc quod promat, excogitarit, dabo manus, gratias'q; testabor. Sciolos autem ex triuio nil moror, quibus Myrothecia hoc genus putent. arrident amplius nugalia, & psyrica. Sed nil mirum, Similem nanq; habent labra Lactucam.

¶ Opportunitatis in actionibus necessitas. Itē de causa agente, ac suscipiente. Ingeniorū diuersitas unde fit. De Fortuna, & Fato. Item'q; de Cleanthe, ac Xenocrate. Cap. XX.

SIngulis actionibus inquit Proclus, aliud conuenit, aliud'q; tempus ad hoc, uel illud perficiendum. Eiusmodi uero tempus est actionis cuiuslibet opportunitas, tanquam bonum, atq; finem agentibus afferens, & effectis. Quapropter Pythagorici primam quoq; causam, a' qua omnibus bonum adest, opportunitatem nominauerūt. Quippe cū omnibus, ut perfecta sint, largiatur, Omnia deniq; sic coaptantur, dum Causæ quidem Perficientes ad perficiendū promptissimæ sunt. Susceptura uero ad participationem expergiscuntur, & illę rursum potentiā porrigunt perficientem, hæ autem potentiam aptitudinis a' natura susceperunt. Duplex enim potentia est, altera quidem agentis, Altera patientis, Et illa mater est Actionis. Hæc uero perfectionis est susceptaculum. His uero exacte perspectis soluitur agitata inter doctiores de Ingeniorum diuersitate quæstio. Vnde'q; enascatur maior in uno, quàm in alio profectus. Admirantur pleriq; eximiam in Platone ingenii fertilitatem, ac uim omnium capacem. Et recte illi quidem. Verum quæ nam tantæ felicitatis excogitari fomenta possunt? Primū illa ipsa, quam dicebamus, Perficiens, Agens'ue Causa. hæc autem ex summæ Sapientiæ profluit Præceptore. maxima hæc, & præcellens ad capessendum ingenii cultum opportunitas. præsto' est & altera, Temporis fœcundissima in doctrinis felicitas, qua non fere' alia feracior, siue excellentium Virorum copiam, siue monumentorum spectes. Cæterum Platonem ipsum necdum attingimus. In hoc præstantis Ingenii triplex afferri causa potest. Humana, Naturalis, Diuina. Humana ex lege prouenit, educatione, consuetudine. Quod ad educationem attinet, Pueros Impuberes, a' Medicis certatim, & Philosophis obseruatum, si affatim distendantur cibis, nimium'q; Somno indulgeant, hebetiores inde euadere, ac tardiores, Quin & Corpora fieri improcera, deterius'q; multo adolescere. Id quod Varroni adnotatum quoq; in Logistorico est, Quæ Capis inscribitur, aut de Liberis educandis. Naturalem elementorum præstat, Alimentorum'q; diuersitas. Attigit hanc & Proclus, ubi necesse ait, conspiratu miro congruere naturam, Intellectum, Causas item diuinas. has uidet triplices intelligere, ex Deo, Dæmone, fato. Putat quidem Plato, ut a' postremo ordiamur, Cæli diuersa a' diuersis tum Stellis, tum Diis, idest Angelis regi. Sed & identidem

terras diuersis subesse uel Dæmonibus, uel Angelis inferioribus. Quin & Cœlestium rerum studiosi Terræ plagas Cæli Zonis, Vrbes ascendentibus accommodant signis. Propterea Ingenii uim ex Cælo item esse, ac Stellarum positu, & configuratione, colligunt. Spiritus uero superiores nostris influere Spiritibus, eo maxime probari argumento uidetur, Quod Corporum supernorum potestate, nostra subinde euidenter agitentur. Quod si Spiritus illi in nostros agunt, agunt in super & in Corpora. Corporis uero humani affectio, undecunq; fiat, eatenus redūdat in animam, quatenus tam comparato, quàm naturali affectu sese mergit in corpus. Porro uim omnem, atq; Virtutem, ad nos demanātem a' Superioribus in bonum tendere, astruūt Eruditiores. Verum Complexionis, siue constitutionis, Naturæ, Educaciōis'q; uitio corrumpi. Hinc Saturni grauitatem in tristitiam, parsimoniam, rigiditatē'q; labi. Martis magnanimitatem in audaciam temere sese periculis obiectantem. Mercurialē industriam in uafricias, ac Vernilitates. Veneream charitatem in libidinem fœdam. Dæmonum uero rationes ita distinguunt, Vt Supremorum esse comprobent contemplādi uirtutem. Medianorum actionis solertiam. Infimos ad concupiscentiæ bonum nos allectare. Verum iis omnibus posse nos tum recte, tum perperam uti, & proinde consequi mox uel bona, uel mala. Socrates inquit Proclus, cum Alcibiade opportune ad idem concurrit, huius opportunui congressus Dæmon bonus causa extitit, opportunitatem Socrati conueniendi determinans. Verum qui ad hæc cælestia parum adhibent, Quoniam sub Cælo tanquam causa uniuersali & Bœotiæ sues enascantur, atq; item Attici philosophi, Proprias peculiares'q; in unoquoq; causas censent perpēdēdas, quibus singularis, & eminens acceptus referatur profectus. Et primum quidem quod Animam sortitus sit bonam, Sed non a' Cælo, quando immortalis est, ac incorporea, Sed a' Deo. Porro nō defuerit bene constitutū Corpus, Quod ita affectæ Animæ subseruiret, ac organa præstaret artifici peraccommoda. Id a' Cælo tanquam communi causa prouenit quidem, peculiarius tamen a' Parentibus. Quod philosophari, auditiones obire, meditari'q; proposuerit Plato, ex animo, Corpore, arbitrio proprio id initia ducit. Quod magni fuerit profectus, industriæ imputādum. Affulsit illi nō benignius astrum, Sed ingeniū fertilius, perspicacius, tenacius, nec a' themate cælesti, Sed ex Dei profiua largitate. Socrates Sapientia clarus, illud, quicquid esset, non natalitiis syderibus, Sed assistenti numini acceptum rettulit. Isocrates, sicuti produnt Græci, cum quidam ei Parens filium exhiberet, scitaretur'q;, quidnam ei necessum arbitraretur δεῖ ἐφη, χερφι' δῖς, καὶ νῦ, idest Penna, seu Stilo esse opus inquit, ac mente. Cæterum si locum hunc ex Platone, Platonicis'q;, Quos esse classicos adprime reor, assiduos'q;, peregerimus, forte nō aberrarim⁹. Scribit Plato, Deum, & Fortunam, atq; Artem simul cum Deo humana omnia gubernare, Id ita interpretantur, Deus in omnibus per omnia mouet omnia. Mouet mūdi Sphæras, Quarum cōcursus fatum alicubi, At quarto legum Fortuna nominatur. hinc Casus uarii circa externa, corpora'q; contingunt. Mouet item Animas, Lumen inspirando mentibus, unde Ars non speculandi solum accendit, Sed agendi. Ab arte tandem dispositio externorum, & Corporis proficiscitur, quamobrem a' Deo cūcta dependent, Qui, ut apostolus Paulus asserit, Omnia in omnibus operatur. Aduertendum uero illud, Quandocunq; illa cælestium causarum ratio ita digeritur, Vt artem exculcatam exuperet, dici a' Platonicis fatum. Vbi uero sic, ut uincere inertem, desidiosum'q; eualeat, rursum a' Solerti, strenuo'q; uinci, Fortunam. Vtrobiq; uero diuinam statuunt prouidentiam, quæ ad finem agat sibi soli notū, quæ'q; uniuersa modis contemperet occultioribus. Porro' illud Silentio haud quaquam inuoluendum, a' Platone in Timæo, atque in Menexeno quoque tradi, Regionem atticam esse ingeniorum fertilitati præcipue accommodam. Panætius eius rationem in aeris reiecit temperaturam. Longinus ex loci qualitate putat euenire, permixta ex multis, atque occulta. Origenes, Qui Timæum est interpretatus, Cælestibus ascribit aspectibus, atq; influxibus. Q m̄ octauo de Rep. Plato scribat, Cælestes quosdā circuitus esse causas fertilitatis, ac sterilitatis tum Corpoꝝ, tum animarū. Proculus uero, ac Porphyrius, Animam mundi putāt alibi alias Vires imprimere, ac peculiaria quædam uelut hospitia, parare. Tum Deos Varios ea illustrare loca. Vbi ergo rationalis Anima propriam elegit Vitam, si forte locum sortita fuerit, qui optatæ iam Vitæ dissentaneus non sit, tunc in ea summam contingere excellentiam. Quæ Martiam elegit Vitam, Si plagam a' Marte illustratam indipiscat,

fortitudinis

fortitudinis fastigium consecuturam. Proinde in Timæo Platonem scribere, Atticam regionem a` Pallade afflatam Sapientiæ, ac magnanimitati congruere militari. Et quinto legum ait idem, Localium Deorum afflatum, atq; item Dæmonum maximi ad ingenii, morum'q; rationes esse momenti. Requiri uero & Aeris temperaturam, nequod præcipuę causæ impedimentum sese obiectet. Decrescere uero ingenia & miratur Seneca, & dolet. Nescio inquit, qua iniquitate, & ad malum pronitate naturæ, eloquentia se retro tulit. Quicquid romana facundia habet, quod insolenti Grecię aut opponat, aut pręferat, circa Ciceroné effloruit. in deterius quotidie data res est, siue luxu temporum. nihil enim tam mortiferum ingeniis, quã Luxuria, siue cũ pręmia rei pulcherrimæ cessarint, tralatũ est omne certamẽ ad turpia, multo honore, quæstu'q; uigentia, Siue fato quodam, Cuius maligna in omnibus perpetua'q; rebus lex est. Vt ad summum perducta rursus ad infimum uelocius etiam, quàm ascẽderant, relabantur. In hac ingeniorum mẽtione, festiua se mihi ingerit historia ex Plutarchĩ commentariolo περὶ τοῦ ἀκούειν, Cleanthem, & Xenocratem, cũ ex Scholasticis hebeti maxime uiserentur ingenio, nec tamen eo nomine relanguescente impetu quo ad procinctum tendere semel adorti essent, ab Iocis in tarditatem suam non abstinuisse, Cum se persimiles dicerent ἀγγείοις τε βραχυστόμοις, καὶ πινακίοις χαλκαῖς. hoc est Vasis angusti oris, ac æneis tabellis, quod uix quidem dictata perciperent, at retinerẽt tenacius. Auctor uero Herodianus est, Ad Oriẽtem omnes fere` mortales esse ingeniis acerrimis. Multa porro` de iis Galenus. Sed nos uel plura forsan iusto congessimus.

An in abiuncta Anima supersit memoria, uel Sensus. Cap. XXI.

a

Nima rationalis e` Corporeis uinculis auolãs seruet'ne memoriam aliquam, uel quorum hic fuerat conscia, uel saltem suorum, Quæstione fuerit non indignum omnino. In ea puto non addubitaturos Peripateticos cum Aristotele suo, quin nullatenus reminiscatur. Verum decimo de Rep. Plato fateri liquido animaduertitur, Animas, quæ hic familiaritate, aut omnino cognitione aliqua iunctæ fuerint, rursum separatas sese recognoscere, mutua'q; consalutatione, ut sic dicam, amplexari. Sed & Auicenna in metaphysicis auctor est, Animas tam beatas, quàm miseras, ubi hinc demigrarint, non exolescente protinus, quem conceperant, habitu, posse per imaginationem eadem illa uersare, quæ amplius adnexæ Corpori imaginabantur. Rursum in epistolis, ac legibus Plato Abiunctis Animis rerum nostrarum sensum relinquit nõnullum, insuper & curam. Approbat idipsum in libro de Animorum immortalitate Plotinus, Sed ad temperamentum quoddam negotium reuocat. humanarum rerum illis superesse tantisper curam, dum ad corporea procliuis lubentia restincta penitus aboleatur. In eo quippe Statu Animam tanto ardore, ac ui rapi ad diuina, Vt nostra hæc illam prætereant, aut si uideat, nil aduertere minus, quàm id a` se agi. Id ipsum puto & a` Platonis non abiungi decretis. Nam quandoq; recordari animas probat, Quandoq; inter nos, illas'q; profluere Letheum facit. Inter Veterum Theologorum placita, & illud est, ab nostris item comprobatum, plerisq; animis non loco eodem diuersorum dispensationem prouidentia potius, quàm affectu esse a' Deo contributam. Plotinus adiicit, publice, ac frequenter uaticiniis, ac id genus beneficiis, plurimis hominibus fuisse adiumento. Verum enim uero, ut in philosophicas amplius excurramus amœnitates, non est omnino ambiguitatis minutæ. An in Sensitiua Anima potentiæ sensoriæ actus post Corporis interitum reliquus fiat. Nam quod est Animæ, ac Corpori cõmune, in abiuncta relinqui non ualet anima. Omnes autem Sensitiuæ potestates, uel potius earum operationes promiscuæ sunt Corpori, & animæ. Igitur consecutio manifesta. Id uero inde præcipue liquet, Quoniam potentia sensitiua in actum nulla promitur, nisi per organum corporeum. Porro` de Anima primo Aristoteles Animam, corpore in corruptionem abeũte, neq; reminisci scribit, neq; amare. Id uero & de aliis potestatum Sensoriarum actibus intelligendum, Quod si est, colligitur liquido, Sequestratam animam in potentiæ cuiuspiam sensitiuæ actum non prodire. Verum responderi potest, Sensitiuæ potentiæ actum esse duplicem. Exteriorem, qui non nisi per corpus promĩ potest, quem nõ superesse in separata anima, liquet. Interiorem alterum, quem per se exer-

ceat anima, retineat'q; etiamnum abiuncta. Hoc autem uidetur potissimum dogma platonicum, In cuius mysteriis sancitur, Corpori animam adnecti perinde ac perfectam substantiam, nulla in parte a' Corpore dependentem. Verum coniungi, sicuti Motor mobili coniungatur. Quia uero nil mouet, nisi quod mouetur, Et principium moués se ipsum mouet, In anima duplex agnoscitur motus, Alter, quo mouetur ab ea Corpus. Alter, quo seipsam. qua ratione in anima apparet uidendi actus primus, prout seipsam mouet. Reliquus'uero in corporeo organo. Aristoteles autem de anima primo ista diluere nititur, probans, Animam haudquaquam seipsam mouere, Sensorias'q; potestates esse coniuncti solum. Quem ex Theologis Beatus Thomas secutus, Actus sensitiuæ potentiæ colligit nullo pacto in sequestrata Anima reperiri, nisi forte ut in remotiore foute. Cum uero in libro de Spiritu, & Anima, Augustinus dicit, Animam ex corpore demigrantem ex Imaginatione, concupiscibili, Irascibili'q; potestate pro meritis dolore affici, uel oblectamento, negabunt ex Aurelii officina eum profluxisse Commentariolum. Vel si concedant maxime, Sic tamen explicari oportere, Veluti ex iis, quæ per imaginatiõem, & id genus facultates alias in Corpore admiserit Anima mox eo exuta uel bono afficiatur, uel malo. Quod ad memoriam attinet, hanc duplicem tradunt. Quandoq; enim intelligi, Vt positionem Sensitiuæ partis, quę pręteritum concernit tempus, qua ratione Memoriæ actus in anima non relinquitur. Ex hoc enim Arist. ait, corrupto corpore, Anima nou reminiscitur. Altero modo est Memoria imaginis pars ad intellectum pertioens, ut ab omni temporis abstrahit differentia, cum nec præteritorum tantum fit, sed extantium quoq;, instantium'q;, sicuti Augustinus scribit. Hæc uero Memoriæ uis in animis etiamnum separatis comperitur. Consimiliter Amorem, Gaudium, tristitiam bifariam disparanrunt. Sunt enim interdum Appetitus sensitiui affectiones, quæ in Anima non supererunt, quoniam absq; certo Cordis motu persici nequeunt. Interdum uero inaudiuntur, ut Voluntatis actus, quæ in parte est intellectus compote, quo modo ab anima demigrante minime secernuntur. Augustinus in libro de agenda cura pro mortuis fatendum est inquit, nescire quidem mortuos quid hic agatur, dum agitur utiq;. postea tamen ab eis audire, qui hinc ad eos moriendo pergunt, nec prorsum Omnia, Sed quæ meminisse permittuntur etiam Isti. Et quæ illos, quibus hæc indicantur, oportet audire. possunt & ab Angelis, qui rebus, quæ hic aguntur, præsto' sunt, audire aliquid mortui. Ac ne quis ambigat, referuntur item hæc in Canonicis decretis, Causa XIII, Q. II.

De Menta. Mintha Nympha. Mintho. Quæpiam aduersus Hermolaum. Retrimenti tiæ feculentiæ nomina plura. Dyscoelii qui sint. Cap. XXII.

Mentam, siue uti pronuntiant Gręci, & scribunt, Mintham tradit Oppiani Interpres ἁλιευτικῶν tertio, a' Mintha, quæ nympha fuerit, appellatã uideri. Duas uero esse species, Syluestrem, & quam uocant Hedyosmon. Cocyti uero filiam tradit fuisse Mintham, Quæ ubi inaudisset amari a' Plutone Proserpinam, indignata eo nomine, constanter illi se præponere ausa est, dictitans, si inferos peteret, inimiciter infestaturam. Quo puellæ tumore commotior Ceres Persephones mater Mintham exculcãs εἰς τὴν κακὴν βοτάνην ταύτην, idest in malam desormauit herbam huiusmodi. Ex qua fabella Oppianus Mintham uocauit κωκυτίδα νύμφην de Inferno Cocyto. Plura apud Interpretem. Cõmeminit iis fere' Strabo quoq; octauo libro. Ad Orientem inquit, prope' Pylum mons est nobilis cognomento Minthes, Quam fuisse Plutonis pellicem, tradunt fabulæ. Eam cum dolo circumuenisset Proserpina, in hortensem Mẽtam demutasse, quam pleriq; Hedyosmon uocant. Itaq; iuxta montem extat Plutonis templũ, frequenter a' Maciftiis cultum. Relatu non indigna sunt, Quę Aristophanis Interpretes ab iis dissita non longe commemorant super eo poetæ Versiculo,

μινθώσομαι δ', ὥσπερ τράγε, τὴν ῥῖνα, Idest Stercore linemus nares, perinde ac hirci. Minthon inquiunt, Alii hedyosmon, Alii uero Iynga uocant. Vt comperimus in comica dictione. Putant nonnulli in Sterquiliniis enascentem florem dici Minthõ, quo mire afficiantur Hirci. Apud quosdam inuenias, Caprarum retrimenta dici Minthon. Vbi uero frigoris uitio corripiantur Hirci, Psygmon uocant. Consueuere Pastores excrementis id genus

ad sternuta menti

ad sternutamentum eliciendum, nares oblinere. Odoris id aspernabilis ciet fœditas, & me detur malo. Sunt tamen Qui humanas ex cibis superfluitates eo nomine significari putent. In hæc eo libentius diuertimus, Vt Hermolai Barbari bilem educeremus, moleste ferentis, ausum fuisse quendam prodere, Minthon quandoq; uocatam Mintham, idest Mentam, cũ tamen id & a' Græcis subnotatum sit, Vt monstrauimus, nisi quis fœde uitiatũ putet exem plarium. Illud modo mirum, quid ita Oppiani Interpres Mentam dixerit κακὴν βοτάνην, idest herbam malam, cum scribat Plinius, Mentam grato mensas odore percurrere in rusti cis dapibus. Nisi quod ante coitum mulieri appositam inhibere conceptionem, scribit Dio/sco. Repperi inter Græcos, Qui Mintham accipiant θύμον. Quæ uox cepam nobis indi/cat syluestrem. meminit Aristophanes Pluto. ὥσπερ μὰ δὴ τῷ δεσπότῃ του τὸν θύμον φαγόντες. Est item Grammaticus, qui opinetur, Calaminthum nuncupari ἄγριον ἡδύοσμον, idest syl uestrem mentam, quam cum mœsta Ceres uidisset, execrata sterilem fecit. Auctarium au/tem adiecero illud, quoniam Ciborum superfluitates attigimus, Hominis retrimenta dici Spatilen, quanquam & hoc nomine coriorum nuncupantur frustula, seu recisamenta, quę a' Coriariis, Sutoribus'ue abiiciuntur. Boum uero Boliton, Asini Onida, & Onthon. In bo/bus tamen intelligere Onthon Homerus maluit. Suis Hypeleuthron uocamus. Ouium Oi ptoton. Caprarum etiam Spyrada, & Spyrathiam. Murum Mysceledra. Apud Paulum obseruauimus Discœlios, idest δυσκοιλίους uocari, quibus difficulter Aluus it.

¶ Otii, ut pernitiosi detestatio. Remissionem tamen aliquam uideri necessariam. Qui/bus otium sit utilius, quàm negotium. De Aug. L. Druso. Turanio, Seruilio Vatia. Quod sit honestum Otium. Caput XXIII.

Appium Claudium crebro memorare solitum accepimus, negotium populo Romano melius, quàm otium committi, non quia ignoraret, quàm iucũdus esset tranquillitatis Status, Sed quod animaduerteret, præpotentia imperia rerum agitatione ad Virtutem capescendam excitari, eumbrari'q;, nimia quie/te in desidiam, & uelut marcorem quẽdam relabi. Quo nomine Strenuam, Agenoriam, Stimulam industriæ Deas excogitauit Priscorum sedulitas. Et sane quamuis negotium & tetrum quiddam, & aspernabile uideatur, quod hominum fere captus a' la/bore procliuis ad delinimenta sit, Ciuitatis romanæ disciplinam intra limites suos conti/nuit. Blandæ appellationis quies, Illyricæ pacis argumento, calamitatibus immensis adi/tum reserauit, & tantum non corrasis, quibus tanti imperii increuerat moles, clarissimis moribus, Vitia obrepsere plurima. Qua ex causa proditum memoriæ est, deuicta Cartha/gine terrarum illa orbis æmula, cum qua toties ingenti discrimine dimicatum armis erat, adeo ut propiores periculo quàm uicti, Victores fuerint quandoq;. Q. Metellum identi/dem dixisse, nescire se, illa uictoria boni plus, an mali Reip. intulisset, Quoniam ut omnia late pacando adiumenti habuisset plurimum. Ita reiiecto Annibale formidabili hoste, ad cuius nomen Romana pubes exhorresceret, tantarum memoria cladium, quæ obductum, senescens'q; refricaret malum, insigne nocumentum inflixisset. Eius quippe in Italiam transitu, superatis Alpium iunctis cælo iugis, relanguescentem, ac consopitam quodam/modo Romani populi Virtutem excitatam, proinde'q; eximie uerendum, ne tam acris æmuli terrore liberata, in eundem relapsa somnum periclitaretur. Huic uero præsignis Viri bracteatæ sententiæ succinere illud Senecæ uidetur, Infirmis animis hostem esse Se/curitatem. Et Q. Curtius ait, Otii uitia negotio discuti. Idem alibi scribit, Otia esse rumoribus serendis aptissima, quæ ne aleret Alexander, mouisse in Indiam refert, semper bello, quàm comparata uictoria clariorem. Traditum quoque a' Philosophorum pru/dentissimis, ἀνύσιμον πρᾶγμα καὶ πλειστουργὸν εἶναι ἐπιμέλειαν καὶ πόνον, idest curam, diligentiam'q;, ac laborem imprimis rem esse perefficacem, quæ'q; plurima ad exitum perducat. Propterea recte Thessalus quidam interrogatus, quinam in Thessalia cense/rentur abiectissimi, a' bello inquit, feriati. Qua ratione a' Romanis institutum, proditur memoriæ, ut Ciuilis diei initia a' noctis medio ducerentur, ut Solis exortus esset quidem

operis initium, tempus, quod præcedit, apparatui impenderetur. Quippe paratos, instructosq; obire negotia oportet, non inter obeundum instrui, apparari'ue. Sicut Myson Chiloni respondisse fertur, cum hyeme Thrinaca, idest uentilabrum pararet. Duces equidem multos, ac Reges bello fuisse illustriores accepimus, quàm pace. Attalum Eumenis fratrem otium soluit, & pax longior, adeo ut saginæ traditus Imperii onus in Philopœmenem ex familiaribus unum deriuaret, Ita ut festiuiter Romani ex Asia uenientes subinde interrogarent, Ecquid gratia apud Philopœmenem Rex ualeret. Lucullo paucos reperias ductando illustriores. At ubi is in desidiam abiit, nimisq; inactuosam uitam, & omnis expertem curæ, perinde ac Spongia, tranquillitate in tabem resolutus, & ἀπονεκρωθείς, idest mortificatus, Callistheni ex libertis uni omnium cura delegata, opinionem præbuit, uelut ab eo potionatus foret, ac magicis circumuentus excantationibus. Xerxis pater Darius rerum difficultate seipso fieri prudentiorem dictitabat. Scytha uero Atmas siquando esset ab omni negotio feriatus, nil admodum se ab Hippocomis, hoc est Equisonibus differre, asseuerabat. Senior Dionysius a` quodam interrogatus, superesset'ne otium, melius ominare inquit, nec superfit unquam. Arcus utique frangi, ac dissilire intensior assueuit. At anima id ipsum patitur remissior. Nil æque apud Gymnosophistas laudare se Apuleius scribit, quàm quod torporem animi, & otium oderunt, quin posita mensa, prius quàm edulia apponantur, Conuenientes illuc Adolescentes prærogant Magistri, quod nam a` lucis ortu ad id diei bonum fecerint. Quin & Ciceronis quoque testimonio liquet, nos ad agendum esse natos, Idq; appetere animum semper, Vt qui nulla conditione quietem sempiternam pati possit, quod in primis puerorum ætatulis manifestum fit. Excitatur tamen quandoq; Otio uigor, & omnis tristitia, quæ continuatione pertinacis studii adducitur, hilaritate discutitur, Si paulum demulceatur Animus, & iucundis, honestisq; laxetur illectationibus, Etiam si Animi remissionem esse ueluti amissionem dicebat Musonius. Nulli tamen inquit Seneca, intermissio manifestius proderat, quàm Latroni Portio, Quoties ex interuallo dixerat, multo acrius, uiolentiusq; dicebat. Ingenii lassitudo non minor est, quàm Corporis, Sed occultior, Vt fertilibus agris non est imperandum, Cito enim exhauriret illos nunquam intermissa fœcunditas, Ita animorum impetus assiduus labor frangit. Legum conditores festos ad hoc ipsum instituisse uidentur dies. ueluti necessarium laboribus interponentes temperamentum. Magnos item Viros menstruas sibi diebus certis ferias dedisse legimus. Asinium Pollionem Oratorem nobilem nulla cura post decimam retinuit. Quidam medio die interuixerunt. Quin & apud Romanos, nouam relationem post horam decimam fieri uetabant. Poeta item Græcus cecinit, Aliquando & insanire iucundum est. Sunt porro', quibus otium melius, quàm negotium committitur. Quosdam reperias ita bile feruidos, ut iram in potestate minus habeant, & ad temeraria uerba qualibet indignatione prorumpant. Quidam Vrbanitatem non reprimentes lætiferis non parcunt Salibus. hisce uero quies negotio longe optabilior. Augustus Cæsar, cui plura, quàm ulli unquam obuenisse feliciter tradunt, non desinebat quietem sibi precari, & uacationem a` Rep. petere. Identidemq; repetebat, Aliquando se uicturum sibi. Liuius Drusus, uir acer, & uehemens cum mala Gracchana mouisset, execratus inquietam a` primordiis uitam dictitabat, uni sibi, ne puero quidem unquam ferias contigisse. At e diuerso nonnullos uideas, qui pati otium nequeunt. Turanius fuit exactæ diligentiæ Senex, Ei post annum nonagesimum procurationis uacationem ultro C. Cæsar indulserat. At is moleste ferens, componi se in lecto, & uelut exanimem a` circunstante familia plangi iussit. Lugebat domus otium Domini Senis, nec finiuit ante tristitiam, quàm labor illi suus restitutus est. Cum tamen a` quinquagesimo anno Lex militem non legat, A` Sexagesimo Senatorem non citet. Qui uero in Consumationem dignitatis per mille indignationes erumpunt, quid aliud, quàm in titulos Sepulchri laborant? Cæterum quod demum statuimus honestum otium, quod'ue expetendum imprimis? Soli omnium inquit Seneca, Otiosi sunt, qui Sapientiæ uacant. soli uiuunt, nec enim suam ætatem tantum bene tuentur. Omne æuum adiiciunt, nisi ingratissimi sumus. Illi clarissimi sacrarum opinionum conditores nobis nati sunt. Ita est, Otium sine literis mors est, & hominis uiui Sepultura. Sed uidendum amplius, quales deniq; sint hæ literæ, Quid

enim ambigas, esse plerosque, Qui operose nihil agant, Quia inutilium literarum studiis detinentur? Hic uero Græcorum imprimis morbus est, ut subinde quærere pergant, quem numerum remigum Vlysses habuisset, ac id genus innumera alia. Pręclara, & ad hoc ipsum maxime spectans Fabiani sententia, qui addubitare se dicebat, an satius foret, nullis admo ueri studiis, quàm iis implicari. At qui uelut timidum animal, atque iners metu oblituit, Is sibi non uiuit, Sed quod est turpissimum, Ventri, Somno, Libidini. Vatia Seruilius diues prætorius, nulla alia re, quàm otio notus consenuit, quin ob id unum felix habebatur. Nam quoties aliquos Asinii Galli amicitia, quoties Seiani odium, inde amor merserat. Exclamabant homines, O Vatia solus scis uiuere. At is latere sciebat, non uiuere, diciq; ab Villam prætereuntibus uere prorsum poterat, Vatia hic situs est. hactenus Seneca. Quanto autem dispicienti recte satius est, Anaxagoræ propositum in spectanda ueritate anxium, laboriosum'q;, uerbo, re'q; perpendisse. Id quod Epitymbium testatissimum facit, Quod & apposui, Nequid forsan Studiosorum desyderia remoremur.

ἐνθάδ᾽ ὁ πλεῖστον ἀληθείας ἐπὶ τέρμα περάσας
οὐρανίου κόσμου, κεῖται ἀναξαγόρας.

Quin & aras illi dicatas nouimus, Quarum uiseretur inscriptio nunc quidem νοῦ, idest Mentis, Nunc uero ἀληθείας, idest Veritatis. Illustriora multo hæc, & Hominis propria omnino. Alias somnolentia marcescentes Brutum induimus. Quo quid fœdius diuinam pręsertim gestanti imaginem torpore sic turpiter collutilatam extra uitæ pręscriptum? Sed somniculosæ Aspidis uim sentimus pleriq; omnes, bonum'q;, si non & amamus.

¶Cur olidum Veternum Catullus dixerit. De Veterno inibi, necnon de Cataphora, & Comate, ac Caro, Grauedine, Coryza, Catarrho, Brancho, Arterica Affectione. Item qui Arthrici. Elephantiasis. Cap. XXIIII.

Postea uero quàm ducente stilo, in male feriatorum torporem ignauum, ac turpiter desidentem producti sumus, succurrit, in re leuicula feramus opem Poetæ Catullo, calculis omnium docto, & emunctæ naris. Carmina explicatius enarranda sunt hæc.

Nunc eum uolo de tuo ponte mittere pronum.
Si potest olidum repente excitare ueternum,
Et Supinum animum in graui delinquere cœno.

Inactuosum hominem, ac marcore quodam languidum taxat liquido illis uersibus Catullus, Sentiunt id Enarratores. Quando Maronianus Interpres Veterni nomine hydropisin intelligendam putat, quæ nimio plus homines reddit pigros, & ignauia marcescentes, unde & pro desidia quandoq; positum inuenias. Probus etiam pro graui accipit Somno, quem Medicorum Scholæ uocant Lethargum, si marcor sit, ac, ut inquit Celsus, inexpugnabilis dormiendi necessitas. Nam Seneca Veternum animi ærumnosi dixit ad Lucilium scribens. Vsurpauit & Ausonius elegantissime,

Pelle soporiferi Senium, nubem'q; Veterni.
Atque alacri mediam carpe uigore uiam.

Sed & Seneca item, Ego nec redigo ista ad legem dialecticam, & ad illos artificii ueternosissimi nodos. Sed ad Catullum, Sentiunt inquam hoc Interpretes, Sed cur olidum dixerit, parum attente obseruarunt, etiam si Delio natatore non indiget res, quam tota facilitate soluit Aristoteles, Vbi in Odorum ratione quærit, Cur Alæ omnium maxime partium nostri Corporis male oleant, & respondens posse fieri putat, quod omnium minime respirare possunt, nam locis eiusmodi odor malus contrahi maxime solet, quoniam putredo quiete interioris qualitatis consistit. Siue quod immobiles, inexercitatæ'q; habentur. hactenus Arist. Ex cuius uerbis perspicuum opinor, fit, Cur cessantem, ac torpidum hominem dixerit Olidum. Porro, ut excultius addamus quippiam, Veternum Græci Nothroteta uocant, ex humecta prouenire materia, inter medicorum placita est. Sicuti Caros, idest Sopor, & Lethargus fiant ex frigida. Si aliquando inquit Galenus quarto de Affectis locis, Tota anterior afficiatur Cerebri pars, Supremum ipsius Ventrem cõsentire,

necessarium est, atque Cogitandi etiamnum præpediri, uitiari'q; actiones. Proinde qui ita affectus est, neque Sensus, neque motionis munere fungitur. Spirandi tamen facultas haud quaquam læditur, Vocatur'q; affectio hæc Caros, idest Sopor. Si uero adeo uehementer spirationem opprimat, Vt quis uel magno conatu uix spiret, Apoplexia nominatur. Est & sua mox paulo morituris καταφορὰ καὶ ἀναισθησία, idest in Somnum collapsus, & uellicantium insensibilitas. Catapboricos somnos intelligere Paulus uidetur, βαθεῖς, idest profundos. Cataphoram tamen Galenus in libro de Comate in duas partitur species. Vtriusque proprium, ut oculos surrigere nequeant, Sed grauentur mox, & collabantur in Somnum. Verum altera species profundum habet soporem, ac diuturnum. In altera uero Vigilia est, imaginatione frequenti obturbante, ac interpellante Somnum, ita tamen, ut surgere nequeant. Vtrunque dicitur Coma. Catochen recentiores Medici uigilantem dicunt Soporem. Catalepsis uero dicitur Occupatio. In his posteriora Cerebri infestantur. Verum ut in Sopore clauduntur Palpebræ, Ita in Catalepsi apertæ perseuerãt. Caros porro', de quo diximus, non Soporem modo signat, Sed pro Ebrietate item ponitur, & qualibet Capitis grauitate, etiam ex percussione, cum efficimur uelut attoniti. Quin eum, qui honoribus nimiis externatur quodammodo mente, ac stupet, κεκαρωμένον Græci uocant. Apollonius argonauticon. ii. Caron uidetur σκότωσιν, idest uertiginem intelligere, κάρος δ' ἄμμιν ἀμφικάλυψε πορφύρεος, γαῖαν δὲ πέριξ ἐδόκησε φέρεσθαι. hoc est, Vertigo ipsum comprehendit nigra. terram uero putabat circunferri. Caroticas uenas appellat Galenus in libro de Iuuamento anhelitus, quæ in collo sunt. eas si quis comprimat, corruit homo dormienti assimilis, Sequitur'q; Corporis totius immobilitas. Earum item mentionem Aristoteles facit, de animalium historiis libro tertio. Et qua scinduntur primum, Sphragitidas appellari scribit, idest Iugulares, ut Theodorus uertit. Cæterum de iis facta nobis alibi mentio est. Illud uero homericum, τίω δέ μιν ἐν καρὸς αἴσῃ, hoc est, æq; ac Carem ipsum æstimo, Sic enim quidam legunt, diuersum ab hoc sensum babet. declarabitur tamẽ, Quid enim attulerit nocumenti? Tanti inquit, facio, quanti mercenarium. Primi siquidem mortalium Cares mercede cœperunt militare, ac proinde, ut uiliores, passim infamari cœpti. Porro' & compertam Mandragoræ Grauedinem alicubi leges pro torpore marcido, & Capitis grauitate somnolenta. Quod ipsum & Plinii comprobatur auctoritate, in Mandragoræ mentione libro XXV. Alias uero est Grauedo humoris e' Capite fluctio, unde Grauedinosi dicantur. Coryzan Græci uocant, Paulo Aeginita interprete, libro tertio de Medicina, Si uiscosi, crassi'q; humoris in nares uis decubuit. Catarrhũ, si φάρυγξ, idest fauces infestantur, ac Thorax, & Palatum. Vbi uero in Larynge, & Arteria sese causatio ostẽtat, & in gutture εἰς βρόγχον, ut inquit Galenus, Branchon nuncupant. Atque item Artericam affectionem, ut idẽ inquit Paulus, Nam Arthicum, Seu uerius Arthricum Cicero intelligit Articulorum, quæ ἄρθρα uocant Græci, morbo laborantem. Etenim apud Paulum libro tertio. Ischias, idest ἰσχιὰς esse dicitur Arthritidis species. Ab eodem Podagrica nuncupatur affectio, & Arthritica. Exarthrema uero, idest ἐξάρθρημα dicitur ἔκπτωσις ἄρθρου ἀπὸ τῆς οἰκείας κοιλότητος, ἐπὶ τὸ ἀσυνήθες, idest Articuli a' cauitate propria dilapsus ad insuetum locum, Vnde προαιρετικὴ παραποδίζεται κίνησις, idest propositus præpeditur motus. Cæterum Ischias, & Arthritis, ac Podagra magnitudine modo distinguuntur. Causis uero, & locis πρωτοπαθέσι Iidem sunt morbi, Ex Pituita siquidem gignuntur plurimum, Neruos'q; afficiunt, quibus nectuntur Articuli, motum'q; indipiscuntur. Ischias tamen, idest ἰσχιὰς in Ischio, idest Coxarum progignitur uertebro, Verum ad talos usq; pertingit quandoq;, sicut Elephãtiasis ex pituita prouenit crassa, & bile atra, quæ ἐλεφαντιάσις maxime est. hi uero humores cutẽ reddunt ferinam, Quando & hinc nacta nomen Affectio est, Galeno tradẽte, Efficitur nãq; durior Cutis, crassior'q;, Vt Elephanti corio prorsum uideatur assimilis. Verum de Affectionis huius ratione Paulus Aeginita libri quarti, cap. primo plura. Apud Galenum esse Corpus quoddam carthilagineum secundum asperam arteriam legimus, quod Bronchion appellatum tradit, alicubi etiam Bronchon. Porro' ubi ingens oborta est inflammatio, uel Erysipelas, uel Abscessus, Arteriarum pulsum cum dolore sentimus. Cum alioqui citra dolorem, pulsare, ad solas pertineat Arterias. An & hæc dici aliquo modo Arterica possit Affectio, disceptabunt Medicæ Rei Periti.

Item de

Item de ratione Otii pluscula. Domus optima quæ nam sit. Cap. XXV.

Q Vamuis affatim pauloante de Otio tractarimus, congestis, quæ ad manum, ut dicitur, fuere, Adiici non inscite tamen & ista possunt, Draconem, cuius iā facta nobis mentio est, celebrem apud Athenas Latorem legum, eos, q Otii damnati forent, capite censuisse mulctandos, hinc factum reor, Vt illum Orator Demades non atramento, uerum sanguine leges condidisse, dictaret. At in qbusdam Gentibus Otium, non in ultimis habitum laudibus, inuenio. Siquidem auctor Herodotus est, Apud quosdam Thracas Otiosum esse pro honestissimo iudicatum. Agricolatorem uero pro ꝯtemptissimo. Et amplius inquit, inter eos hi sunt insignissimi mores. Sicut item e bello, & rapto uiuere, pulcherrimū, & punctas esse notis frontes, nobilissimū censebatur. Insuper ex Lycurgi institutis illud eximie laudat, ut pulcherrima res, ac beatissima, Quod Ciuibus suis Otii copiam peperisset, & ubertatem. Cautū enim ab eo est, neqs omnino quicquam uulgarium artium attingeret. Proinde cum Athenis quidam iudiciis forte interesset, audissetq, Otii mulctæ obnoxium quēdam mœstum incedere, & ab amicis reduci. Qui & ipsi rem ægre, ac inique ferrēt, Ex quopiā instititit quærere, Quinā foret is, Qui liberalem subiisset mulctā. Cæteræ prius, quàm uela parte hac cōplicemus gradū ad alia facturi, Plinii Cæcilii, ac Plutarchi sententias, uelut cōniuentes non transiliemus. Ex qbus prior Minutium quēdam monēs, longe præstare uacuū esse, quā ineptis implicari laboribus, Satius inqt, est, ut Attilius noster eruditissime simul, & facetissime dixit, Otiosum esse, q̄ nihil agere, qualē ferme sensum expressit Val. Martialis, Est, nō est, quod agas, Attale semper agis. Idem Plinius lib. V. Copiosum otiū altius uocat, & pinguius. Plutarchus in septem Sapiētum Symposio, Iniectum scribit Sermonē, Quænā maxime felix dom⁹ foret. In eo uelut in symbolum, qsqs quod sentiret, protulit. Ac princeps Solon, Optimā sibi domū uideri pronuntiauit, in qua pecuniæ forent bono cōparatæ modo, nec earū custodes haberent infidi, nec erogatis, subsequeret pœnitentia. Bias eam censuit optimā, in qua p se Dominus existat talis, Cuiusmodi extra est ex lege. Thales uero, ubi Otio pingui Dño perfrui licet. Cleobulus, si plures multo sint, q Dominū ament, q̄ q reformident. Pittacus eā prætulit, quæ tū necessariis, tū redundantibus supfflueret. Chilon administrationi regiæ domū oportere esse assimilem statuit. Nā Lycurgū ferunt, cū summonuisset qspiā, Democratiā induceret, intulisse, hanc prius in domo ipse constitueret. Illud postremo memoratu dignissimū, quod erit auctariū, P. Scipionē, q prior Aphricanus est appellatus, dicere solitum, scripsit Cato, Qui fuit fere eius ęqualis, nunq̄ se min⁹ otiosum esse, q̄ cum otiosus, nec minus solum, q̄ cum solus. Magnifica uero Vox inqt M. Tulli⁹, & magno Viro, & sapiēte digna, quæ declarat, illū & in otio de negotiis cogitare, & in solitudine secū loq solitū, ut neq cessaret unq̄, & interdū colloqo alterius nō egeret. Idē Cato dicere solebat, nō min⁹ Otii, q̄ negotii claroꝝ uiroꝝ rōnē extare oportere. At ediuerso Galba dictitabat, Neminē otii sui rōnē reddere cogi.

De Halyce, siue Hale, quam Pandiculationem latine dicamus, uel Anxitudinem, aut etiam Anxietatem. Gelliana restituitur lectio. Item de Oscitandi ratione. Quæ dicantur Oscitationes apud Papinium. Cap. XXVI.

C Vm a studiis nostratibus in Medicoꝝ Scholas nup diuertissem, in multa Sciendoꝝ congerie non defuit, quod excerpēdum, bonisq cōmunicandū omnibus ingereret sese. Cuiusmodi hoc, quod mox delineabimus. Esse tum in sanis, tum maxime in affectis, ac iam decumbentibus, Quam Halycen Hippocrates uocauit, Pleriq uero etiam Halen, Latine Anxitudinem possumus interpretari. Sunt qui Pandiculationem malint. Ea uero est, cum quis toto corpore extenditur. Inter sanos igitur Halycen dicunt, Cum præsentia subinde stomachamur, ægreq ferimus, & ab actione una, ac negotio ad negotium demigramus. Itidem Anxios esse ægros animaduertimus, qui accubitum non perferentes figuras euariant. Quia semper præsens aggrauat eos. Hoc uero illis obtingere potissimum, deprehensum est, Quibus in ore Ventriculi, quod nos abutentes uocabulo sæpe Stomachi nomenclatura consueuimus in-

ſignire, humoris aliqua propria qualitas continetur, Ventriculo infeſta, Quæ tamen nec redundans eſt, nec in uentriculi fluitat cauitate, Sed tunicæ eam imbibere. Hinc a' Græcis ἀλύειν poſitum pro ἐν ἄλῃ δυσφορεῖν, ideſt anxitudine obturbari moleſte, quamuis etiam lætari ſignet, ut apud Homerum. Et Sophocles ita ſcribit. ἴσπε μ᾽ ὡς ἀλύει. Quidā ita diſtinguunt, ut aſpiremus primæ, ubi gaudium exprimas. Quod ſi moleſtiam, contraria obſignemus nota. In notione utraque pſilen ſeruauit Didymus. Ex atticæ uero linguæ proprietate eſt, utrobiq; flatilem admittere. Ex hac mentione commonemur, ut Gellii codicem reſtituamus in integrum, deluxatum fœde, nec ab eruditorum quopiam animaduerſum. Ita enim in peruulgatis exemplaribus enotatum libro XVI. inuenias. Cap. XII. Item halucinari factum ſcripſit Cloatius Verus, ex eo, quod dicitur græce ἀλύειν. Vnde Lucum quoque eſſe dictum putat. G. litera in. C. conuerſa. Tu uero expuncta diĉtiōe nihili & caſſa, quæ eſt Lucum, ſubſtitue, ac repone Elucum, ubi uero ſcribitur, mutari. G. in. C. Scribe, a in e, conuerſa. Siquidem Elucum dicimus, qui illam ſentit Animi tarditatem, & ſtuporem, qui halucinantibus plerunq; uſu uenit. Id ita eſſe, ut aſtruimus, ex Pomp. Feſti auctoritate liquet. In litera E. ſic prodentis. Elucum ſignificat languidum, ac Semiſomnum, uel, ut alii uolunt, halucinatorem, & nugarum amatorem, ſiue alonem, ideſt externo uino languētem, quem Græci ἔωλον dicunt. Porrò, ut ab diuerticulo repetatur fabula, Primo Canonis apud Auicennam lego, Halycem contingere ob ſuperfluitates, quæ in muſculis coeant, ideo'q; a' Sono frequenter euenire. Quod ſi affluētior is fuerit humor, fieri inde horripilationem, ut interim ſic appellem, putat, & tremorem. At ſi nimio plus redundarit, etiam induci febrem. Oſcedinem quoq; eſſe affectionis huius ſpeciem tradit, prouenire'q; in mandibularum muſculis, & thoracis. Ea ſi recte ualenti imprimis citra cauſam acciderit, eſſe ait malum. præſertim ſi frequens fuerit, quia materiæ ſignificatur exuberantia, & Corporis febricitatiōi propinqua diſpoſitio. Oſcitatio probatur, quæ a' digeſtione aſſueuit obuenire, inde enim ſuperfluitatum in muſculis aggregatarum expulſio ſignificatur. Halyces interdum conciliat frigus, atque Oſcitationes. Eo nanq; præſarciuntur Cutis pori, ſeu meatus, quæ ratio ſub cute fumidos compeſcit Vapores, quos per Halycem, Oſcitationem'q; protrudere ſatagit natura. Quamobrem etiam Cutis denſitas id ipſum producit, quod frigus. Sed & reſolutionis paucitas, Nec non excitatio a' Somno immatura. Galenus libro in ſententias Hippocratis ſeptimo, Oſcitare inquit, ſicuti & Pandiculari, contenta aliqua in muſculis, per quos tales fiunt motus, quos Pandiculationes, ac Oſcitationes nominamus, uel humiditate flatuoſa, uel ſpiritu uaporoſo fieri, eſt a' nobis demonſtratum. Horror autem prauis humoribus per cutem currentibus accidit. Illud operæ leuioris fuerit, Oſcitationes dici a' Papinio negligentes compoſitiones, & halucinantis animi partum. Quoniam fluxæ, atque apertæ ſecuritatis, & uagi animi indicium ſit Oſcitatio. Sed & Cicero, Adde inſcitiam pranſi, poti, Oſcitantis ducis. Oſcitantes in Andria Terentii interpretatur Donatus, ſecuros, nil prouidentes. Haliæ autem mulieres fuerunt, Quæ in Aegeo contra Argiuos, & Perſeum cum Dionyſio depugnarunt, mortuæ'q; in prælio, apud Argos tamen adeptæ monumentum feruntur, Quod dicitur γυναικῶν τάφος, a' quo non longe χέλκειον abeſt. Quod Veteris artificii Statuas ſuſtinet. Fuit & Halica Ciuitas, unde Halica oratio in Epidauriorū Stelis, Quibus Aeſculapii continebantur medicamenta.

An probabile ſit, Labi e' Cælo Stellas. Cap. XXVII.

q Væſitum ſæpe non in plebe uulgaria modo, Sed inter claſſicos quoque, ac primæ notæ Conditores, Sit'ne, uti uidetur, Stellarum e' Cælo caſus aliquis. quam rem adcredidiſſe Poetam nobilem ſuſpicari poſſumus, dum Georgico primo ita canit,

Sæpe etiam Stellas, Vento impellente, uidebis
Præcipites Cælo labi, noctis'q; per Vmbras
Flammarum longos a' tergo albeſcere tractus.

Sed quod grauius multo eſt, Euangelica ueritas Mathæi XXIIII. Cadent de Cælo Stellæ. Ioannes item Theologus Apocalypſeos ſexto, Stellæ de Cælo ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus

cut ficus emittit Groſſos ſuos, cum a' Vento mouetur. Cæterum abſurdiſſime dici iſta, & præter naturæ rationem, quis abnegat? Nam qui Philoſophiæ ſacraria ſaltem a' limine introſpexerit, Illud ignorare non poteſt, Copus cæleſte nullum, aut partem omnino aliquã prolabi e' Cælo poſſe. Quia ex Ariſtotelis aſtipulatu primo Cęli, Sublimia nec grauia ſunt, nec corruptioni obuia. Quælibet uero Stella aut eſt pars globi, in quo eſt, aut illi cognatum corpus, incluſum'q;, in quo ſit Lucis accumulatio præſignis. Nam ſecundo Cæli ſic Sancit Philoſophus, Eſſe Stellas luminis aggregationem. Ex quibus colligi licet, uaniſſimum eſſe, Syderum admittere labem aliquam, aut Cæleſtibus interitum ingruere. fulgor ille immortalis eſt, ac inconcuſſus, ni deſtituimus naturæ capacium uirorum ueſtigia. Aeterna eſt inquit Plinius, cæleſtibus natura intexentibus mundum, intextu'q; concretis. Sunt qui opinentur, Eſſe ignis ætherei ἀποῤῥοίας quaſdam, ideſt defluxus, qui obtingãt, ubi uehemẽtior Ventus ſcandat altius, & inde ſecum auferat, quod Stellarum pręferat caſum, dicatur'q; Aſteroides. Aut, ſicut idem refert Plinius, ſi tamen creditur, Sydera nimio alimento tracti humoris igneam uim abundantia reddunt, cum decidere putantur, Vt apud nos quoq; luminibus accenſis liquore olei notamus accidere. Tropologicam eſſe putat Auguſtinus locutionem, cũ labi de Cælo Stellæ in Sanctis dicuntur literis. Nam inde dici interpretantur apud Euangeliſtam, quia lumine uidebuntur intimo priuari, ingerente ſeſe amplius coruſcante claritate alia. Sunt qui ad conflagrationem referant futuram, in qua Calore, ac ſiccitate præualentibus, ita igneſcent ſuperiora, ut ruentium de Cælo Stellarum ſpeciem ſint præbitura.

¶ Impoſtura non utẽdum. Glauci hiſtoria. Item de Glauco Caryſtio, de'q; Sciamachia, & Chironomia, & Sciagraphia, Coryco, & Scariphiſmo. Cap. XXVIII.

Hryſippi illius Stoicorum olim maximi apophthegma celeberrimũ eſt. Qui ſtadium cucurrerit, eniti, & contendere debere, quammaxime poſſit, ut uincat. ſupplantare eum, qui cum certet, aut manu, uel qualicunq; aſtu depellere, nullo modo debere. Sic & in uita ſibi quenq; petere, quod pertineat ad uſum, non iniquum eſt. Alteri diripere, ius nõ eſt. At ſi amplius attendamus, quotumquenq; reperias, Qui philoſophi præclari placita ſanctiſſima fronte attrita non tranſiliat modo, Sed exculcet plane', ac proterat? Quot ſimulationum inuolucris tegit', & quaſi uelis quibuſdam obtendit' uniuſcuiuſq; naturã? notiſſima eſt ad hoc præcipue ſpectans M. Tullii ſententia. Frons, oculi, Vultus perſæpe mentiuntur, Oratio autem ſæpiſſime. Nec tẽpeſtatis noſtræ prauitatem diſcutio nunc, qua omne in præcipiti uitium ſtetit. Vetera retexere lubet amplius, ut interim ab iis, quæ anxium exulcerant, auocetur animus. Scribit in commentatiõe de iis, qui ſero' a' numine puniuntur, Plut. ad hũc fere' modum, Qui autem in tyrannide, & coniurationibus homines immolarunt, ſicuti Apollodorus. Aut qui amicorum intercepere pecunias, Velut Glaucus Epicydis, puto, nulla ducebantur pœnitentia, nec ſe oderant, aut perpetrati facinoris conſcientia lancinabantur. Ego uero, ſi dicere licet, Nec hominis, nec Dei caſtigatione egere impios contenderim. Verum ſuppliciis ſufficere ipſorum Vitam, flagitiorum immanitate corruptam, labeſactatam'q;, & turbulentam imprimis, ac fluctuantem. hactenus ex Plut. Qui uero fuerit Glaucus, quem hac parte conuellit, deformat'q; Philoſophus iſte, aut quo deniq; modo furti, ac mali doli ſe alligarit, facturum me operæpretium reor, ſi quantum ex Herodoti, ut aiunt, hiſtoriæ parentis lectione ſum uenatus, indagine certa fuero perſecutus. Fuit ergo Spartanus ciuis Glaucus hic, cum aliarum Virtutum laudibus præcellens, tum uero Iuſtitiæ imagine una uel præſtãtiſſimus, hac tam celebri, tam'q; conſtanti permotus fama Mileſius quidam pergere Spartam contendit, adiit'q; Glaucum protinus, inquiens ad eius ſe bonitatem fruendam contuliſſe, ſpectandam'q; Iuſtitiam, quæ uniuerſam peruagata Græciam, dilapſa item in Ioniam foret. Proinde apud animum ſuũ ita coniectaſſe ratiocinando. Ioniam qdem, uel præcipue diſcriminibus eſſe obiectã. Pelopõneſum mari undiq; conſtipatã, obuallatam'q; fere' tutiſſimã uideri, ac ab omnis piculi pcella ſeiunctã, quo noĩe ita cenſuiſſe, Cẽſus ſui dimidiũ in pecuniã redactũ numeratã, penes eũ deponere. Propterea tu inqt, haſce pecũias cape, ſimul'q; notã hãc. cũ qua ſiqs argentũ repetiturus aduenerit, tuę fuerit bonitatis, omnia cũ fide reſti-

tuere. Pecuniam ea ratione suscipit Glaucus. Postea annis aliquot interfluentibus, Milesii eius liberi enauigant Spartam, Glaucum adeunt, depositum reposcunt. At is humani ingenii more, inficiari, atq; homines superbius repellere, ac demum uolo inquit, amplius meditari, siquid accepi, bona restiturus fide. Sin minus, nostris moribus lege agam. Itaq; quarto abhinc mense huc reuertamini, censeo. Discessere illi, ut qui pecuniam prorsum inunctam opinarentur, se'q; actum agere. Interim petit Delphos Glaucus, deum consulit, præstet ne horco, hoc est iureiurando pecuniam interuertere. Pythiam uero hisce propemodú uersibus responsum ex adyto contexuisse accepimus.

Glauce Epicydides, equidem expedit ad breue tempus.
Sic horco uicisse, interuertisse'q; numos.
Deiera, & Euorcum quoniam manet exitus idem.
Ast horci natus, qui nomine, qui manibus, qui
Nullis est pedibus, rapide uenit, usque adeo dum
Conuoluens omnem perdat prolem'q;, domum'q;
Cum sobole Euorci. melius sed postea agetur.

His uero auditis, Glaucus territ⁹, & expauidus institit ueniã petere. Cui Pythia, idẽ pollere inqt, Deum tentare, & facere. Tum is Milesiis ntegram pecuniãnon qdem sponte, aut insita bonitate, Sed oraculi responso atrociore compauidus restituit. Quod autem Vates fuerat interminata, prorsum euenit, nam Glauci domus ex Sparta radicitus est extrita. Inuenio in Græcorum monumentis, fuisse item Glaucum Carystium pyctam, hoc est pugilem, coronatum quinta & uicesima Olympiade. Quem etiam Pythia ter uicisse ferunt, Isthmia decies, toto corpore generosum qppiam ostentantem. Hic quandoq; agrum coluit, cum'q; casu euenisset, ut ab Aratro excideret Vomer, Is manu uice malei usus Vomerem facile restituit. Id ubi conspicatus est Pater, Illum ratus in certaminibus fore inuictum, Olympiam ducere perexit, in pugillatu decertaturum. Is uero, ut qui rerum eiusmodi foret insolẽs, ab aduersariis conficiebat' plagis, iamiam'q; succũbens deficiebat. Inclamauit prosiliens pater, Percute, qua aratrum, hoc ille ut stimulo concitatus, irruens'q; uiolẽtius, ceu capto impetu, aduersarium afflixit. Ei mox erecta Statua est habitu, figura'q; cum umbra pugnãtis. Quod foret Glaucus manuum agitatione, ac motu insuperabilis, id græce ita enunciatur, σκιαμαχοῦντος δὲ ὁ ἀνδριὰς παρέχεται σχῆμα. Nam apud Græce peritos Sciamachia umbratilis dicit' pugna, quæ etiam in prouerbium abiit, ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων, hoc est de iis, quę fieri nequeũt. Sciamachia uero a' Galeno, & Paulo Medicinæ primo, inter exercitationũ genera recẽset'. id & in præceptis Sanitatis comprobat Plutarchus, Qui σφαιρίζοντας nominat, idest pila ludentes, & σκιαμαχοῦντας. Sed in libro de loquacitate scribẽdi studium Sciamachiã eleganter nuncupauit, quo etiam garriendi pruritum sedari, exinaniri'q; posse putat. Sunt q Sciamachiam interpretentur eam armorum meditationem, quã dicat semidoctum uulgus, uerbo deluxato, Scrimiam, Et Sciamachi sint, q eo modo se exerceant. Ad quod referri potest, quod de Glauci diximus statua. Manifestum facit, quod astruim⁹, cum libro quarto de Monomachis in Conuiuio etiamnum decertantibus mentionem habet Athenæus. Celtæ inqt ex Posidonio, ad mensam μονομαχοῦσι, in armis quippe exercitati σκιαμαχοῦσι, & inuicem ἀκροχειρίζονται. quandoq; etiam usq; ad uulnera prediunt'. Inuẽtam a' Mantineis Monomachiam, eruditis placet. Sicuti Hoplomachiã quoq; nõ ita a' Sciamachia dissidentem. Argumento esse, Stolam bellicam, & ueterem armaturam dici Mantinicam. Acrochirismum fere' pugilatum interpretantur, ita enim nuncupari creditur, quod summis exercerentur manibus, citra complexum. Nam & summum manus dicitur Acrochiris. Meminit in ratione exercitii Paulus libro primo, Qui & διὰ τοῦ κωρύκου exercitium nominat. follem intelligunt aliqui. A' Sciamachia haud ita longe dissitam uolunt Chironomiam, quam Tactici hoc est Lanistæ doceant. cuius etiã meminerit Basilius oratione quadam. Et Glauci, de quo diximus, Græci scribunt, fuisse, ἐπιτηδειότερον τῷ χειρονομεῖν. hoc est Chironomiæ cõmodiorem, Sed Fabius legem gestus Interpretatur Chironomiam libro primo, & manuũ quidem ea proprie dicitur, Sed per catachresim & ad alia membra relationẽ habet, nam legimus, ἐχειρονόμησε τοῖς σκέλεσιν ὁ Ἱπποκλείδης, idest gesticulatus est pedibus Hippoclides, unde accusatus inuulgatũ id, iactatum'q; ingessit, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ.

non curæ est Hippoclide. Sed urbanius longe illud Comici Antiphanis ἐχ ὁρᾷς ὀρχέμενον ταῖς χερσὶ τὸν βάκηλον. non'ne uides manibus saltantem Bacelū? At abusionem hoc genus mirari non decet, ut quæ sit uel frequentissima, ut cum Chiropedas manuū dicimus uincula, nam pedum proprie Peda est. Est & sua Pictoribus Sciagraphia, uelut umbris modo cō stans pictura, quod uocant σκιαγραφεῖν. nam & Apollodorū sciagraphum legi apud Græcos, & meminit Eustathius. Veluti σκηνογράφον dicas. Nam & σκιαγραφίαν, sunt q σκηνογραφίαν interpretentur. Hic porro Apollodorus Pileū gestabat rectum, pictura nobilis, Id quod ex operum dilucet inscriptionibus, μωμήσεταί τις μᾶλλον, ἢ μιμήσεται. Auctarium deniq; sit illud quoq;, Nam quia Philosophorū oratio tanquā umbra est, ac ænigma, hinc Scariphismos festiue dicitur ab Aristoph. nam Scariphos festucam signat, & Sarmentum, aut graphida potius.

¶Impostorum historia complurium. De Dionysio tyranno, Pythio, Galeno Imper. Cleomene, Lysandro. Personati qui sint, & Plani. De Phelo, & Masthle. Locus Apulei restituitur. Caput XXIX.

Vonia uero in Impostores incidimus, Quib⁹ fraus domestica est, scaturit'q uberius doli hoc genus mali, lepide opinor, fecerimus, Si eorum aliquot dare nomina cogemus, ut cum adiumento iucundior lectio fiat. Ingerit uero se in hac censura omniū primus Dionysius tyrannus, a quo festiuiter Citharœdo impositum fuisse, in cōmētariolo, περὶ τῆς ἀκοῆς, Plut. scribit. Cui mire grato in spectaculis quibusdam multa se elargiturū Dionysius est pollicitus, qui tamen sequenti die erogauit nihil, ut q se abūde gratiā retulisse diceret. ὅσον γὰρ ἔφη χρόνον εὐφραινες ἄδων, τοσοῦτον ἔχαιρες ἐλπίζων. quanto enim tempore oblectasti canens, tanto etiā sperans es oblectatus. factum hoc moraliū. ix. Aristoteles prodit, cum is cecinisset in nuptiis scitissime. do cet'q, haud quaquā par pari repensum, quoniam alter, quod uolebat, accepisset, Alter eo, quod sperabat, esset frustratus. At Pythii uafriciam non'ne scita illa quidem, & lepida prorsus, uerum illiberalis, ac C iuli Viro indignā? Eam Ciceronis uerbis recte exponemus. C. inqt Cānius eques ro. nec infacetus, & satis literatus, cum se Syracusas otiandi causa cōtulisset, dictabat, se hortulos aliquos uelle emere. Id cum perebuisset, Pythius quidam, q argentariam faceret Syracusis, dixit, uenales qdem se hortos non habere, Sed licere uti Cannio, si uellet, ut suis. Et simul ad Cœnā inuitauit in posterū diem. Cū ille promisisset, Tum Pythius, ut argentarius, q esset apud omnes ordines gratiosus, piscatores ad se cōuocauit, ut ante suos hortulos postera die piscarentur. Ad cœnam tempore uenit Cannius. opipare paratū erat cōuiuium. Cymbaꝝ ante oculos multitudo. pro se qsq;, quod cœperat, afferebat. Ante pedes Pythii pisces abiiciebant. Tum Cānius quæso inqt, qd est o Pythi, tantum'ne pisciū, tantū'ne Cymbarū? Et ille qd mirum inqt, hoc loco est, qcqd Syracusis est pisciū. hic aquatio. hac uilla isti carere non possunt. Incensus Cānius cupiditate, contendit a Pythio, ut uenderet. Grauare ille primo. Quid multa? impetrat. emit homo cupidus, & locuples tāti, quanti uoluit Pythius, & emit instructos, nomina facit, negotiū conficit, inuitat Cannius postera die familiares suos. Venit ipse mature. Scalmū nullum uidet. nullos ibi solere piscari, audit. delusum se recte aduertit. Stomachatur, Sed qd faceret? Nondū A qlius protulerat de dolo malo formulas. Est aūt dolus malus, cum aliud simulatur, aliud dicit. hoc q faciunt, Omnes pfidi, Improbi, malitiosi sunt. Hæc Cicero. Illud uero relatu admodū iucūdū, qd in Galeni Impatoris lectum uita est, Gemmarius qdam Vitreas gēmas, ut legitimas, ueras'q; Impatoris Vxori magno pretio uēdiderat, mox dilucescente fraude, irata mulier, ac indignatiōe furens hominē ad suppliciū reposcebat. Eum uero rapi iussit Impator, Vt cōscindendū Leonibus confestim obiecturus. Stabat miser in collimitio mortis præpallidus, ac terrore pfusus, At is Caponē immitti mādauit. cum'q; tam ridiculū euentū mirarent omnes, Per Præconē edixit, Imposturā fecit. Imposturā est passus, atq; ita dimitti hominē iussit. Cleomenes Spartanus dieꝝ septem inducias, quas ἀνοχὰς uocant, cum Argiuis inierat. mox consopitos pactionum fiducia, nocte ab illis tertia inuadens alios quidem contrucidauit, alios captiuos abduxit. Cum perfidiæ insimularetur, noctes iuriurando minime additas, est ca-

uillatus. Quin & quicquid calamitatis hosti sit illatum, a' Diis, hominibus'q; comp obari, Sed enim hac factum impietate creditur, ut argiua excideret ciuitate, ob quam fœdera ex/culcarat, a' muliebri reiiectus turba armis instructa, quæ templis detraxerant. Mox uero & mente externatus gladiolo arrepto, semet dissecare cœpit ab imis orsus pedibus, & ad leta/lia progressus, ridens interim, ac gestiens. Lysander eorundem Rex Spartanorum, cum ut Cauillator, & Sophistes uaferrim⁹ dolo pleraq; obiret, atq; eo nomine male audiret, ut Her cule prorsum indignus, Ridens quo inquit, Leonis non ptingat, Vulpis assuenda pellis est. hoc uero genus homines recte Personatos dixeris, q offuciis, futelis'ue, aliud omnino, quam sint, præferunt hominibus sublinentes ora. Qui'q;, ut Seneca eleganter ait, Personam ma/lunt, quam faciem. Sunt inter hos qui dicantur Plani. Gellius putat in M. Tullii oratione p Cluentio, Planos esse Sycophantas, sicuti apud Laberium quoq;. Alii Planos, non sycophã tas, delatores'ue accipiunt, Sed Scurras, nec hoc quidem simpliciter, Sed certos, & sui gene ris Impostores, Decollatores'q;, a' fallendo nominatos, ut docuit Athenæus. Inter hos ma/xime memorabilis Pantaleon, Qui decessurus utriq; filio imposuerit, seorsum iis prodẽdo, qua parte domus infodisset aurum, quod nusquam erat. Scurræ cuiusdam Plani in Episto/lis lepide commeminit hisce uersibus Oratius.

Nec semel irrisus triuiis attollere curet Fracto crure Planum, licet illi plurima manet
Lachryma, p sanctum dicat iuratus Osirim Credite, non ludo. Crudeles tollite claudum.
Quære peregrinum uicinia tota reclamet.

Vsurpant Municipes, ut sic dicam, mei Phelum quandoq; pro malo, deceptore'q;. Id uero uetus uerbum est, ac Græcum, Siquidem apud Menandrum φῆλος exponitur ἀπατεών. i. impostor. Sed & apud Antiphontem Phelomata dicũtur fraudes. φήληξ apud Aristopha nem ficum signat immaturã quidem, sed quæ maturitatis speciem præbeat. Cuiusmodi etiã Olynthum fere' dicunt, nostri Grossos multitudinis numero intelligunt, uti quibusdam pla cet, errore manifesto. Rursum qui nil firmum meditat', nil stabile, unum'q; dicit, mox aliud facit, Masthles nuncupatur. Sed & emollitum lorum eodem diciturnomine, ac mox figura te id Mastigiæ quoq; conuenit cognomen, de quo fortasse Apuleius sensit in Magia, ubi ua/fricia insignes recensens ait, Quis Palamedes, qs Syphax, quis deniq; Eurybates, aut Phry nondas talem excogitasset? Omnes isti, quos nominaui, & siqui præterea fuerunt dolo me/morandi, si cum hac una Rufini fallacia contendantur, Masthlæ prorsus, & Buccones uide buntur. Legitur tamen in peruulgatis codicibus Machi. Machli quidem apud Græcos im/pii appellantur, & perditi, quos ἀσώτους dicunt, quasi insaluabiles. Sed ad sensum Apul. ni hil. Legimus in Græcorum commentariis, Schetlium recte dici eum, qui petitionibus adnu at quidem, uerum mox pręstet nihil. Sed eo item nomine intelliguntur natura infestiuiores, rigidiores'q;, & qui dicuntur αὐθέκαστοι. Verum & qui multa perpessus est, dici Schetlios ualet. Qui'q; nimio plus satagit, nec inhiberi potest, uidetur'q; ὁρμητικός, idest concitatus, & præferuidus extra quam oporteat. Cæterum scire conuenit, esse quandoq; fraudem bonã, quando Aeschylus ita inquit, ἀπάτης δικαίας οὐκ ἀποστατεῖ θεός, idest fraude iusta non abstinet Deus. Succinit Herodotus quoq;. ἔνθα χρή τι ψεῦδος λέγεσθαι, λεγέσθω, idest Vbi dicere mendacium oportet, dicatur. Sic cum laude Vlysses fertur dolosus, uel, ut græce item δόλιος. Qui uero fraudibus expositi sunt, ac negotio prope' nullo, insita simplicitate deci/piuntur, Oti a' Comicis uocantur, ex Auis natura, quæ cum imitatrix sit, inde ab Aucupi/bus facile capitur.

¶ Vrbana quorundam Vafricia. Exemplum ignoti Patris. De Asinario, & Pericle. Fraudum synonyma. Cap. XXX.

Vnt tamen nonnulli, Quos urbane Vafros potius dixeris, quam perfidiosos, uel fallaces. Veluti Patrẽ, Cuius nõ prodit nomẽ historia, Qui ubi animaduer tit filium nobilioris puellæ illaqueatum amoribus, ad eam uesana rabie ferri, lepido mendacio furentem repressit impetum, indulgentius Scorti uulgatio/ris concubitu illi permisso, quo e uestigio restinctus ardor est prærabidus, & exhausta libido in Vetita crassandi deposuit conatum. Alexandro uero Macedoni cum red/dita Sors

dita Sors esset, eum, qui primus occurrisset, interimeret, Vbi quendam præ se agentem Asellum uidit, arripi hominem ex oraculo confestim imperauit. At is iamiam iugulandus, intellecta mortis ratione, proclamauit, Anteambulonem suum, non se, peti ex responso, Quando is obuiam latus esset prior. Proditur memoriæ, Periclem Atheniensium principem uim pecuniæ non paruam sub proditionis conditione Cleandro, & Plistanacti Lacedæmoniorum Ephoris erogasse. mox cum administrationis rationem repeteret Ciuitas, nolens Vir prudētissimus se, simul & Lacedemonios deformare, ascripsit εἰς τὸ δέον ἀνήλωσα, quo utiq; significabat, bono publico erogatam pecuniam. Sciendum uero fraudes pluribus exprimi uocabulis apud Græcos, Stropbas enim dicunt, Hypostrophas, Paralogismos, Paragogas, Phenacismos, Sophismata, Goetias, Parapboras, Sceuorias.

Consilii rationem esse præstantissimam. Eubulia, idest bona Consultatio, quid sit. Caput XXXI.

Consilium apud Platonem Socrates in Theage, seu in libro de Sapiētia ἱερὸν esse dicit, hoc est sacram rem. Polybius ab Euripide dictum sapientissime scribit, Cōsilium magnam uincere militum manum. hoc est, ut Græce dicamus potius, σοφὸν ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χεῖρας νικᾷ, Et apud Homerum Agamemnon, si decem affuissent Nestori similes, facile se urbe hostica fuisse potiturum dicit, Nam & Domitius Corbulo Dolabra, idest sensu hostem uincendum dictitabat. Cæsar uero idem esse sibi consilium aduersus hostem, quod Medicæ artis peritis cōtra Corporis uitia, morbos'ue, fame potius, quā'm ferro superandi. Eadem ratione Paulum cōmemorare solitum accepimus, Imperatorem Senem morib⁹ esse oportere. Cum innueret, prudentia crassandum, & maturitate, ac moderatioribus semper inhærendum consiliis. Nā Aphricani uox clarissima, & quod dicendum sit, Principis terrarum populi Imperatore digna. Cum eum, ut parum pugnacem quidam incesserent, Imperatorem inquit, me Mater, non bellatorem peperit. Fabius quoq; noster rem esse in Oratione præcipuam, Consilium scribit, quia uarie, ac ad rerum uertitur momenta. Quid enim si præcipias Imperatori, quoties aciem instruet, dirigat frontem, Cornua utrinq; promoueat, Equites utrinq; pro Cornibus locet erit hæc quidem rectissima fortasse ratio, quoties licebit, Sed mutabitur natura loci. hinc dictum scientissime a Seneca est, Consilia rebus aptantur. Res nostræ feruntur, immo uoluuntur, ideo Consilium nasci sub die debet, Sed hoc quoq; tardum est nimis. Sub manu quoq;, quod aiunt, Consilium nascatur. Huc respexit, qui totidem sibi Megabyzos optauit, quot essent τῆς ῥοιᾶς κόκκοι, idest in malo punico grana. Aristoteles uero moralium sexto, Videndum inquit, est, εὐβουλία quid sit. Vtrum Scientia aliqua, an opinio. An εὐστοχία. i. bona Coniectatio, Et scientia quidem non est, non enim quærunt homines, de quibus sciunt, Qui uero consulit, quærit, ac ratione discurrit. Sed nec Eustochia, hæc enim sine discursu, & subito fit. Consultatio uero longi temporis est, καί φασι, πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ βουλευθέντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως. hoc est, longo quidem spatio consultandum, at ubi consulueris, mature facto opus esse. Rursum aliud Anchinœa est, siue Solertia, aliud Eubulia. Est enim Coniectatio quædam Solertia ipsa. Neq; item Eubulia est dicenda opinio aliqua. At quoniam qui male consulit, aberrat, Qui uero recte, haudquaquam, patet, Eubuliam esse directionem quandam, non scientiæ, non opinionis, nam Scientiæ non est directio, cum absit error, Opinionis uero directio Veritas est, Verum nec sine ratione est Eubulia. Reliquum igitur est, ut sit Cogitationis. hæc enim non dum assensio est, Siquidem opinio non quæstio est, Sed iam assensio quædam est. Qui autem consulit, dubio procul, seu bene id agat, seu perperam, quærit aliquid, & cogitat, Sed Eubulia est consilii directio quædam. proinde quærendum prius, quid Consilium sit, & circa quid. Est uero Eubulia directio secundum utilitatem, & secundū id, cuius opus est, & ut, & quando. Eubuliæ fines duo sunt, simplex, idest felicitas, Et Particularis. Cum uero prudentū sit bene consulere, erit utiq; Eubulia directio secundum utilitatem ad finem. Cuius prudentia Vera existimatio est. Eubuliam uero latine quidam Cōsultationem bonam transferunt, Alii etiam Promptitudinem. De quibus autem Consultatio fiat, plura Ethicorum tertio, atq; item magnorū moraliū. ii. Digna uero relatu Sophoclis sententia est ex Electra, βουλῆς γὰρ οὐδὲν ἐστὶν ἔχθιον κακῆς, Id

significat, nil consilio malo inimicitius. Putat Seneca, ubi quid fugiendum, quid'ue appetendum sit, uelis scire, ad bonum summum, & propositum totius uitæ respiciendum. Illi enim consentire debere, quicquid agas, neq; enim disponet singula, nisi cui iam uitæ suæ proposita est summa. Ideo peccamus, quia de partibus Vitæ omnes deliberamus, de tota autem nemo. Plutarchus ait, Tempus esse Consiliorum datorem optimum. Scribit Eustathius celebrem apud Græcos fuisse Parœmiam, ἐν νυκτὶ βουλὴ, idest in nocte Consilium, unde inqt Nox Euphroue nuncupatur. παρὰ τὸ εὖ φρονεῖν ἡμᾶς ἐν αὐτῇ, quod bene tunc sapere contingat. propterea Euripides. νυκτὸς ἐν μακρῷ χρόνῳ ἐφρόντισα, idest in longo noctis tempore cogitaui. Huc & iactatum Homeri spectat illud, non oportere consulentem aliis Virum noctem dormire perpetem, quod is παννύχιον εὕδειν dicit.

¶ Qui sint apud Senecam Ordinarii Gladiatores, & Postulatitii. Restituitur iu Integrum Senecæ Lectio. Item de Proxenis, & Parariis, Astoxenis, Doryxenis. Cap. XXXII.

Eneca epistolarum ad Lucilium primo ita scribit, Nunc omissis nugis, mera homicidia sunt. nihil babent, quo tegantur, ad ictum totis corporibus expositi, nunquam frustra manum mittunt, hoc pleriq; ordinariis paribus, & postulatitiis præferunt. Quid ni præferant? uon Galea, nō scuto repellitur ferrum. Omnia ista mortis moræ sunt. Hactenus Seneca, Quæsitum uero diu inter Eruditos, Quænam sint hic Ordinaria paria, Et quæ Postulatitia. Sunt qui Ordinarios dici Gladiatores putent, Quia sit, ut Festus inquit, Ordinarius homo, scurra, & improbus. Qui stet in ordine Prætorem adeuntium, uel quia minime ordine uiuit. Vlpianus Iureconsultus digestis de iniuria, & famosis libellis, multum interest inquit, qualis Seruus sit, bonæ frugi, Ordinarius, dispensator. An uero uulgaris, uel mediastinus. Postulatitios intelligunt Suppositios, Qui recentes fessis subiiciebantur, de quibus Martialis, Hermes suppostitius sibi ipsi. Sicut & Pararii histriones, qui parabantur post mimos item fessos. Ego uero amota uesica omni, & ampullis, sesquipedalibus'q; uerbis sequestratis, Ordinarios accipio Gladiatores gladiaturæ imprimis peritos, suo'q; apparatu, & ritu instructos, Qui digladiaturi producerentur Spectatorum uoluptati, Qui'q; ex constitutione, uel consuetudine exhiberi soliti erant. Sicuti Ordinaria onera sunt Iureconsultis, cum fundus quotannis tantum præstare domino, uel Principi debet. Extraordinaria uero, quæ præter morem ex inopinato inducuntur. Et Seneca libro de Ira tertio, Dedit mihi præturam, Sed Consulatū speraueram, dedit duodecim fasces, Sed non fecit Ordinarium Consulem. Sic ergo & Ordinarium Gladiatorum apparatum in historia quandoq; legimus. Nam & Iustum, ac legitimum Gladiatorum Spectaculum appellauit in Claudio Suetonius ex formula, ritu'q; ordinario datum. Est & Iudex, qui Ordinarius dicitur, eum uero intelligunt, qui iure suo, uel Principis beneficio uniuersaliter iurisdictionem exercere potest. Item cui uniuersitas Causarum commissa est, Et qui a' Collegio eligitur, & a' Superiore confirmatur. Est item Ordinarius legatus in prouincia super decretum, Et hi duorū sunt generum, Quidam enim administrationem habent. Alii uero non habent, iudicant tamen. Postulatitios porro' Gladiatores intelligo, Qui postulante populo, præter Ordinarios, & consuetos exhiberi Principis benignitate cōsueuerant. Id significat Tranquillus in Domitiano, cum ita scribit, Præterea quæstoriis muneribus, quæ olim omissa reuocauerat, ita semper interfuit, ut populo potestatem faceret, bina paria è suo ludo postulādi, quæ nouissima aulico apparatu induceret, Sed apertius, Extraordinarium Gladiatorum Spectaculum idem appellauit in Claudio, Sed & Martialis epigrammaton primo rem fere` totam ita expressit.

Dum peteret pars hæc Myrinum, Pars illa Triumphum,
Promisit pariter Cæsar utraq; manu.

Porro` apud Senecam non Parariis lego, quod de Eruditorum decuria præcipit quidam, Sed paribus, ut uetus, & noua præfert lectio, & est perspectius, Sic enim in historiis Gladiatorum memorantur paria. Sicuti ex proxima Tranquilli aduocatione liquet. Nam Pararii apud Senecam de beneficiis libro secundo, non fere` alii sunt, quàm Proxenetæ, hoc est mediatores, ut Apuleii uerbo utamur, conciliatores, intercessores'q; inter emptorem, uendi

torem'q;

torem'q. Quidam inquit, uolunt nomina secum fieri, nec interponi Pararios, nec Signatores aduocari, nec Chirographum dare. Et Controuersiarum tertio, Vt dominicæ libidini pararium faceret. At qui uocantur Proxeni, quorum crebra est Gręcis historicis mentio, nõ fere alii erant, quàm hospitibus excipiendis præfecti, Qui ex Ciuitatibus aduentarent. propterea Ciuitatum Prostatæ dicuntur, & Phrontistæ. Proxenia uero nuncupat' munus eiusmodi. Proxeni appellationem post Homerum irrepsisse, Eustathius scribit. Eligi porro solitos uel à populo, uel à Rege. Inde Herodotus tradit, Spartanis fuisse decorum Regibus, quem uoluissent, demonstrare, Qui Proxeni functionem obiret. Sed amplius parte hac aduertendum, Obseruatum esse apud Aelium Dionysium, dici quidem Proxenos Ciuitatis hospites uniuersę, ad quos diuertant Legati, ab eisdem'q; ad populum producantur. Astoxenos uero, qui ex maioribus quidem oriundi ciuibus, peregrini habentur nihilominus; cuiusmodi in Lydia Agamemnon. Doryxenos autem esse, qui belli occasione aliquorum hospites fiunt. At sunt & qui uocentur idioxeni, hos intelligimus, qui priuatim, ac per se iura subeunt hospitalitatis. Idem fere, quod Aelius Dionysius, de Astoxenis sentit Pausanias, Sed Glauci exemplum profert apud Corinthum. Doryxenum interpretatur ex hoste Amicum, cuiusmodi Glaucus & Diomedes, qui'q; Captiuis liberãdis Legati munere fungatur. Sciendum illud quoq;, metaphora pereleganti eum, qui cuiuspiam uel boni, uel mali causam præbeat, dici Eius ipsius rei Proxenum, ueluti hospitio susceptam ad alios mox transmiserit.

¶ Cõsumati Gladiatores qui dicantur. Aperitur Plinii difficultas. Item qui Samius Gladiator apud Ciceronem, contra aliorum sententiam. Item Gladiatorum petitiones, Compositiones, Commissiones. Cap. XXXIII.

In hac uero Gladiatorum mentione non improbum fuerit, aperuisse Plinii nodum ex octauo naturalis historiæ, ubi de Elephantorum Spectaculis disserens deniq; sic infert, Postea pugnauere singuli Principibus Claudio, & Neroni in consumatione Gladiatorum. Quæ sit Gladiatorum Consumatio in auctore doctissimo, arbitror plurimos diu, & anxie quæsituros. Ipse iis uerbis Intelligo Gladiatores ueteranos, Qui iam artis usu diuturno occaluissent, Vel si placet, Rudiarios etiam. Sic enim Prisciano Interprete, dicuntur, Qui Rude Donati gladiaturam desinunt, & publice alimenta capiunt. Cicero in Philippicis, Tam bonus Gladiator Rudem tam cito accepisti? Hos uero interdum ad sanguinarias pugnas retrudi solitos, uel pretii inuitamento allici, Suetonius auctor est, Tiberium Cæsarem id factitasse, memorans. Consumati uero Gladiatores dicebantur emeriti, Sicut milites Consumatos appellari quandoq; animaduertimus. Iulius Frontinus Strategematon quarto, Curius, cum uictis ab eo Sabinis, ex Senatusconsulto ampliaretur ei modus agri, Quem Consumati milites accipiebant, Gregalium portione contentus fuit, malum ciuem dicens, cui non esset id, quod cæteris, satis. Seneca uero in libro de breuitate uitæ, Quosdam inquit, cum in Cõsumationem dignitatis per mille indignationes erupissent, misera subit cogitatio, ipsos laborasse in titulum Sepulchri. Samium porro gladiatorem apud M. Tullium Thusculana secunda Interpretantur Eruditi, Vt proprium Gladiatoris nomen, fortassis ab Insula Samo nominatum, Vt Serui dicunt' Cappadoces, Getæ, Daui. Cæteræ qui amplius Ciceronis uerba excusserit, liquido comperiet, doctius aliquid ab eo significatum. Quo uero expendi liberius sententia possit utraque, exscripsimus indidem pluscula. Quis inquit, mediocris Gladiator ingemuit? quis uultum mutauit unquam? quis non modo stetit, uerum etiam decubuit turpiter? Quis cum decubuisset, ferrum recipere iussus, collum contraxit? Tantum exercitatio, meditatio, consuetudo ualet. Ergo hoc poterit Samius Spurcus homo, uita illa dignus, loco'q;, Vir natus ad gloriam, ullam partem animi tam mollem habebit, quam non meditatione, & ratione corroboret? Hæc Cicero, In quibus neminem puto, etiam Lebetide cæciorem, non coniectare subesse quippiam subcutaneæ, latentis'q; eruditionis. Ego igitur Samium arbitror appellatum frontis inustæ, ac, ut Plinius inquit, inscriptæ, Vel certe uulneribus crebris conscissæ, ac cicatricosæ, Quoniam Samiorum frontibus, Sicuti in Pericle docuit Plut. Athenienses Stigmata inussere, Vnde & Samii dicti literati. Super qua re

affatim alibi a me disputatum, commemini. Nisi quod Samnis legendum uidetur potius, nam est id Lucilii Carmen ex quarto satyrarum, Vti a Nonio aduocari scimus, in Verbo Spurcum. Id quod ne ceruicosior quis cōminisci me putet, in rem præsentē eūdū protinus.

Eserninus fuit flacco ore, una equidem
Samnis, Spurcus homo, uita illa dignus, loco'q;
Cum Pacidiano componier, optimus multo
Post homines natos gladiator qui fuit unus.

Meminit rursum Cicero de optimo genere dicēdi. Verum ut in aliqua quodammodo par erga excurramus, Inaudias quandoq; Gladiatorum Petitiones dici. Scito Impetus uerbo eo proprie gladiatorios dici. Cicero, Quod ergo tuas petitiōes ita concitatas, ut uitari nullo modo possint, parua quadam declinatione desugi, & ut aiunt, corpore excessi. Componi item Gladiatores dicuntur, ubi in harenam depugnaturi producuntur. Quintil. libro secundo, Quia sępe Gladiatores sub eodem magistro eruditi inter se componuntur. Et Cicero ad Cælium, Quid tu, hoc tibi mandasse existimas, ut mihi Gladiatorum compositiones, ut uadimonia dilata mitteres? Dicuntur & Commissiones. Nā & Oratorum quoq;, ac Poetarum leguntur Commissiones, ubi in mutuum prodeunt certamen in Spectaculis. In Commissione poetica Papinium fuisse olim coronatum accepimus. Commissiones Prætorum pro editionibus ludorum intelligimus.

¶ Quinquennium Neronis unde duci in adagium ualeat. De Nerone pluscula. Caput XXXIIII.

Laudium Neronem, quem Plinius alteram facem generis humani uocat, Quem'q; pedibus genitum Parens eius prodidit Agrippina, Tranquillus scribit, a pietate Imperii exordia fecisse, Quoniam Claudium apparatissimo funere elatum laudauit, consecrauit'q;. Memoriæ Domitii patris honores maximos habuit. Matri summam omnium rerum publicarum, priuatarum'q; permisit. Primo etiam Imperii die excubanti Tribuno signum dedit, Optimam matrem. Ex Augusti præscripto Imperaturum se, professus est, neq; liberalitatis, neque clementiæ, nec Comitatis exhibendæ ullam occasionem omisit. Senatorum nobilissimo cuiq;, Sed a re familiari destituto annua salaria, & quibusdam quingena constituit, Et cum de supplicio cuiusdam Capite damnati, ut ex more se subscriberet, admoneretur, quàm uellem inquit, nescire literas. Agenti Senatui gratias respondit, cum meruero. Talem se initio principatus præbuit Nero, exiturus mox in prærabidam feritatem, & sæuitiem incomparabilem. Inde Traianum Imperatorem eminentissimum scribit Sex. Aurelius solitum dicere, Procul distare cunctos Principes Neronis quinquennio. hinc Prouerbii uice usurpare eleganter hoc ipsum possumus, cum eos coarguere uolumus, Qui se a principio mites quidem, & præter modum tractabiles præstant, paulo'q; mox erupturi uidentur in barbaram truculentiam. Quod Neroni euenisse, cum celeberrimis monumentis testatissimum fecere Priscorum ingenia, quæ nobis lucem peperere, Tum Alexander Aegeus, peripateticus philosophus, & Neronis eiusdem præceptor, dicto uerissimo comprobauit, Qui illum uideri pronuntiauit πηλὸν αἵματι πεφυρμένον, ideft Lutum sanguine subactum. Cui tamen sententiæ lepide quidam succinuit, κακῶν μαθητῶν κακίονες διδάσκαλοι, idest malis discipulis peiores Magistri. Auctores tamen sunt, Nerone mortuo, non defuisse, Qui per longum tempus uernis, æstiuis'q; floribus tumulum eius ornarent, ac modo imagines prætextatas in rostris proferrent, modo edicta quasi uiuentis, & breui magno inimicorum malo reuersuri, Vnde irroborasse opinionem illorum contenderim, Qui Neronem resurrecturum suspicati sunt, futurum'q; Antichristum. Alii uero putarunt nec occisum quidē, Sed subtractum, ut putaretur occisus, & uiuum occultari in ætatis uigore, qua fuit, cum crederetur extinctus, donec suo tempore reueletur, & restituatur in regnum. Sed hæc, ut Ialemo frigidiora, & quæ uel Thermas possint Neronianas refrigerare, ut Martialis abutamur Versiculo. Ciuitatis diuinæ libro XX. irrisit Aurelius Augustinus. Seneca non sine adulationis suspicione, Neronem Cæsarem, ut aliarum uirtutum, ita ueritatis præcipue amantissimum, ad inuestigandum Nili

caput

caput misisse, scribit. tam enim in eo mendacium est manifestarium, quàm in Plauti Comœdia Mœchus. Sed enim uetus est, ac parœmiodes, Gladiatorem, Cui in numerato ingenium sit, in harena Consilium capere.

¶ Hominum quorundam natura mirabilis. Senecæ locus perobscurus illustratur de Passieno. Caput XXXV.

Irari succurrit quandoque, quàm mira hominum ingenia effinxerit sæpe natura parens, nec ad fabulosa nunc respectamus, quæ copiosius persequuntur Poetæ, nec nõ ex historicis, Quos Poetis affines imprimis nouimus, Verum quæ Auctores grauissimi summa fide, quod inter cognitores uersarentur, prodenda censuere. Senetio inquit Seneca Suasoriarum primo, fuit Ingenii confusi, & turbulenti. Is cupiebat grandia dicere, adeo ut nouissime huius rei morbo & teneretur. & rideretur. Nam & Seruos nolebat habere, nisi grandes, & argentea uasa non nisi grandia. Eò demum peruenit illius insania, ut Calceos quoque maiores sumeret. ficos non esset, nisi Mariscas. Concubinum quoque ingẽtis Staturæ haberet. Omnia demum grandia probabat, Vnde ei cognomen impositum. Senetio nanque uocari Grandio cœpit. Nam & cum diceret, summis insistebat digytis, quo grandior uideretur. Ophioneum Messeniorum Vatem, Pausanias scribit, semper à natali statim die luminibus captum, & priuatim, & publice uaticinia peregisse. Id mirabilius multo, post uehementiorem Capitis dolorem uidere cœpisse, ac mox relapsum ad cæcitatem denuo. Iam uero & Latro Portius, quãquam Orator grauis, nec citra suauitatem, bone Deus, quàm fuit in omni re nimius. Quippe nec remittere studia sciebat, nec repetere. Vbi se ad scribendum concitasset, iungebantur noctibus dies, & sine interuallo grauius sibi instabat, nec desinebat, nisi deficeret. Rursus cum se remiserat, in omnes lusus, & iocos resoluebatur. Cum uero se Syluis, & montibus tradiderat, Omnes illos agrestes in syluis, ac montibus natos laboris patientia, ac uenandi solertia prouocabat, & in tantam sic uiuendi perueniebat cupiditatem, ut uix posset ad priorem consuetudinem retrahi. At cum se reuocasset, tantis uiribus incumbebat in studium, Vt non tantum nihil perdidisse, sed multum acquisiuisse desidia uideretur. Memoria huic Viro natura quidem felix, Sed plurimum adiuta etiam arte, nunquam illa, quæ dicturus erat, ediscendi causa relegebat. Edidicerat, cum scriberet. Dicebat ita, ut in nullo unquam uerbo eum memoria deceperit. Historiarum omnium summa notitia. Iubebat aliquem nominari Ducem, & statim illius gesta cursu reddebat. Adnotatum in Chronicis est, M. Portium Latronem duplicis quartanæ tędio manum sibi admouisse, atque ita functum fato. Messala exactissimi Vir ingenii, & Latini sermonis obseruãtissimus, cum audisset Latronem declamantem, dixit, sua lingua disertus est, quibus ingenium concedens sermonem obiicere illi uidebatur. Cum porro Latronis discipuli non audiri desyderarent, Sed audire modo contenti forent. Initio contumeliæ causa à deridentibus Auditores uocabantur. mox in usu esse uerbum cœpit, & promiscue pro Discipulo poni. In Aristotelis relatum monumentis inuenio, Vt de Mithridate taceam, à quo excogitata Antidotus Mithridatios dicitur, Puellam cœpisse initio paulatim uenenis innutriri, consuetudinemque in naturam abiisse, ut iis perinde uesceretur, aleretur que, ac consuetis cibis reliqui. Adiicit, fuisse puellæ Cor caloris inops. prætetea meatus prætenues, ita ut digestionis ui insigniter demutaretur haustum uenenum prius, quàm Cor pertingeret. Ipsam uero educationis rõne uenenosam euasisse, ut Sputo, ac quouis humore alio perimeret appropinquantes, euestigio etiamnum expirantibus, Qui cum ea coissent. Vt iam miremur minus, Anates ponticas edundis uulgo uenenis uictitare. Scribit Auicenna, tempestate sua uixisse hominem, quem fugerent uenenata Omnia. morientibus omnibus, quæ forte mordicus eum apprehendissent, inde nil omnino læsum. Cum uero grandior admotus foret Serpens, bidui quidem induxisse febrem, cæterum defecisse ipsum. Auctor magnus Albertus est, in Colonia Agrippina puellam se uidisse, quæ in trimatu parietibus arreperet araneas uenatura, quas uoraret, Eò que cibi genere oblectata insigniter aleretur. Admirationem Græcis, Romanis que de se Matreas peperit, ex iis unus, qui dicuntur Plani. dicebat, feram à se nutriri, quæ ipsa semet uoraret, Vt uel nunc anxie

scrutentur multi τὸ μαχρέου θηρίον τί ἐστι, idest quæ nam sit Matreæ fera. Sed illud mirabilius longe, quod monumentis Theophrastus prodendum censuit, fuisse Philinum quendam, tota uita, qui nullo sit usus potu, uel cibo, præterquam lactis. Nã Anchimolus, & Moschus apud Helidem Sophistæ tota uita hydropotæ perhibentur fuisse, ac ficis tantummodo Ventris desyderio satisfecisse, nec ea tamen re quoquã imbecilliores, nisi quod ab eis teter adeo profundebatur odor inter desudationem, ut in balneis ab omnibus magno studio declinarentur. Affuit Druso Tiberii filio Medicus uini capacissimus, cum id admirarentur uniuersi, deprehensus est ante potum Amygdalas præmandere amaras quinque, aut sex. Quod agere prohibitus ne minimo quidem suffecit potui. Gallus Vibius tam magnæ fuisse eloquentiæ narratur, quã postea insaniæ. Cui hoc accidit uni, ut in Insaniam non casu incideret, Sed iudicio perueniret. Nam dum Insanos imitatur, dum Lenocinium ingenii furorem putat, quod assimulabat, ad uerum redegit. In Labieno tanta, & tam impromiscua memoratur libertas, ut libertatis nomen excederet, & quia passim omnes lacerabat, Rabies uocabatur. In hunc primum excogitata est noua pœna, Effectum enim est per inimicos, ut omnes eius libri comburerẽtur. Quæ res inusitata fuit, & prorsus mira, supplicium de studiis sumi. Eam contumeliã Labienus non tulit, nec superstes ingenio suo esse uoluit, Sed in monumenta maiorum suorum se ferri iussit, atque ita includi, ueritus credo, ne Ignis, qui nomini subiectus erat, sibi negaretur, nec tantum finiuit ipse se, sed sepeliuit. Cassius Seuerus Labieni amicissimus, cum ex Senatusconsulto libri eius cõburerentur, nunc inquit, me uiuũ uri oportet, qui illos edidici. Seuerum Imperatorem Herodianus scribit, iter facere solitum sine intermissione, neq; festos dies, neq; labores ullos magnopere curasse, algoris, atq; æstus iuxta patientem. Sæpe etiam per altissimos montes hyeme sæua, nimbus è cœlo ingruentibus, iuisse aperto capite, ut milites ad alacritatem, patientiam'q; laborum re ipsa cohortaret. Quãquam hic ipse omnium item princeps duritiam, atq; asperitatem uictus, tolerantiam'q; laborum, disciplinam'q; omnem, ac Ducum reuerentiam subuertit, inhiare pecuniis, & diuitias colere militibus insuefactis. Ipse uero auaritia supra omnes Imperatores maxime insignis est habitus. Zenonem Athenæus scribit, ingenio amarulẽtum fuisse, & aduersus familiares præiracundum, quod si hilarius se inuitasset, mitis euadebat, blandus'q; cum suauitate. Quodam uero diuersitatem admirante, sibi, quod Lupinis, euenire, respondit. Qui aqua præmolliti, edulcati'q;, amarore secreto, suaues efficiantur. Ediuerso quosdam inuenias hilares nimium, ac risus amatores cuiusmodi uocant Græci φιλογέλως, qualem fuisse Syllam non tacuere Græci quoq;, quando mimis, & Gelotopœis multa est elargitus, quin & Satyricas concinnasse Comœdias fertur. Tirynthios uero uniuersim Philogelos fuisse, ac grauioribus inutiles negotiis, Theophrastus scribit. Messala Coruinus Orator ante biennium, quã moreretur, ita memoriam, ac sensum amisit, ut uix pauca uerba coniungeret, ad extremum uero enato circa sacrum os ulcere, inedia se cõfecit. Bithon, inquit Pausanias, Taurum humeris gestabat, qua admiratione statua quoque apud Argos dignus est habitus. Nam Ladas mortales cunctos pedum celeritate est supergressus, unde & apud eosdem statua est ornatus in Veneris templo, Quam νικηφόρον dicunt, Id ab Hypermestra positum memorant iudicio liberata, Quod intenderat Danaus, quia ex præscripto Lynceum non peremisset. pactum uero iudicium in regione, quam uocant κριτήριον. Asconius Pædianus historiarum conditor, anno ætatis tertio, ac septuagesimo captus luminibus, duodecim postea uixit annis, maxima apud omnes auctoritate. Sed nos in explicanda hominum natura, quæ mensum excedit publicum, recte opinor, fecerimus, si nodum apud Senecam Gordiano uel implicatiorem enodarimus. Sexto Controuersiarum ita legimus, Oscus non incommode dixit, Sed ipse sibi nocuit, dum nihil absq; Schemate dicere cupit. Oratio eius non figurata erat, sed praua. Itaq; non inurbane Pacatus Rhetor, cum illi Massiliæ mari occurrisset, schemate illum salutauit, Poteram inquit, dicere, aue Osce, ipse ab Eloquentia multum aberat, natus ad Contumelias omnium ingeniis iniungendas. Nulli non impressit aliquid, quod effugere non posset. Ille Passieno, prima eius syllaba in Græcum mutata, obscœnum nomen imposuit, declamatori subtili, sed arido. hactenus Seneca. quid uero hisce innuatur uerbis, perobscurum est. Coniectura ipse ducor, Vt Physsienum putem appellatum, ueluti esset mentulatus follis. Nam physa n dici follẽ norunt omnes, Sinos uero mentula est, quod

Aristophanis

Aristophanis docet Interpres, unde Sileni deflexum nomen est, Et σιναμωρουμένη dicitur, quæ cum Viro congreditur. Smindyrides Sybarita luxu, & felicitate diffluēs annis plus minus uiginti, nec orientem se uidisse Solem dicebat, nec occidentem. At ipsum hoc syncerius tota fere uita sibi contigisse Ponticus prædicabat Hestieus, dum eruditioni incumberet auidius. Citharœdus Stratonicus interrogante quodam, qui in Pampbilia omnium forent pessimi, Phaselitas respondit, At cunctorum bominum Sidetas, idest σιδῆται. Pbiletas Cous in poetica nominis non postremi Corpore adeo uesco, imbecillo'q; fuisse narratur, ut pedibus plumbeas adnecteret pilas, necubi a' Vento percelleretur. Lynceum, & Idā fuisse Aphartei filios, Pausanias scribit, Sed Lynceum iuniorem. Hunc Pindarus ea fuisse uidendi excellentia scribit, ὡς καὶ διὰ στελέχους ἰδέσθαι δρυῶν, idest ut etiā p Quercuū stipites spectaret.

¶ An Cato solus quater, & quadragies causam dixerit semper absolut⁹. De Archilochi poetæ interfectoribus. Plinii locus declaratur. Cap. XXXVII.

PLinius naturalis historiæ septimo singulari grauitate nobilem Græcæ, Romanæ'q; Gentis censuram peragens, Inter bona alia, quę summo in omni usu Viro Catoni primo affulsere, Eius fuisse proprium scribit, quater & quadragies causam dixisse, nec quēquā sæpius postulatum, & semper absolutum. Nobis uero infra classem tam excellentis Auctoris placita pro lege quidem sunt, fuerunt'q; perpetuo, iure enim tanto nomini assurgimus, sine quo fluctuabunt literæ, ueluti infesto mari Ventis pulsata nanis. Quod tamen uaria lectitando compertum nobis est, promimus in album, non obstrigilandi ratione, Sed iuuandi. Scribit in celeberrima oratione, quæ in Demosthenem dicta est, Aeschines, Aristopbontem apud Atheniēses quandoq; ausum gloriari, quod nonagies quinquies accusatus semper euasisset, At nō Cephalus ille antiquus, qui maxime popularis est babitus. Sed contra gloriabatur, quod cum plura decreta, quàm quis sui temporis Orator scripsisset, nunquā fuisset accusatus, quod contra leges decreuisset. hæc Aeschines. Quod uero & infra paulo idem scribit Plinius, Archilochi poetæ interfectores Apollo arguit Delpbis, Quæsituros arbitror Plinianæ lectionis studiosos, Quos nam significet bac parte Auctor breuissimus. Nobis autem exploratum est, Oenomaum inter Græcos scriptorem non ignobilem, Eusebio referente, ita ferme prodidisse. Quare qui Archilochum occidit Archias, a' templo quasi scelestus, exire ab Apolline iussus est, musarum enim amicum occiderat. Sunt ex Græcis Qui a' Calonda interemptum Archilochum prodant, cui cognomentum fuerit Corax. Id'q; in bello, ubi Mars est communis, perpetratum. Quem cum reiiceret Pythia, suppliciter apprecatum, ignosceret, quando hæ sint bellorum sortes. adiecisse porrò, ad id se difficultatis redactum, ut uel facere, uel pati necesse fuerit, proinde obsecrare, ne sibi uitio uerteretur, si suo ipsius Dæmone uiueret, esse'q;, quod se amplius execraretur, quia uiueret, quàm quod illum peremisset. Super iis commotus miseratione Deus bominem petere Tænarum iussit, Vbi τέττιγος, idest Cicadę Sepulchrum uiseretur. Atq; inibi Thelesiclię pueri placare manes. Quę omnia cum rite is obisset, Dei reclinauit Iram. Fuit uero Archilochus præcellens quidem Poeta, siquis auferat αἰσχροεπὲς καὶ τὸ κακορρῆμον, idest obscœnitatem, ac uerborum uirulentiam. Inde apud Ciceronem in Epistolis ad Atticum, amarulenta, felle'q; conspersa multo, immo defricta, Edicta uocantur Archilochia.

¶ Exemplum ignotum cuiusdam, Qui plagis feruentior cooriebatur in concubitum. Caput XXXVIII.

h Ominum naturam extra reliquorum modum admirantibus succurrit exemplum raro alias auditi euentus. Siquidem non multis abhinc annis Vixisse quendam in Veneriis ingenii stupendi maxime, quod'q; uix impetret fidem, ex adiuratissimis compertum est, Qui quo pluribus affectus fuisset plagis, eo impetuosius, ardentius'q; in concubitum ferebatur præceps. fuit omnino mira res, nescires, utrum affectaret auidius uerbera, an coitum, nisi quod illorum mensu libidinis Voluptas constabat. proinde extentis se precibus distlagellari exposcebat, pridie, quàm

id pateretur, flagello aceti asperitate obdurato, quod si Côuerberator lentius agere foret uisus, uelut extimulante rabie, conuitiis incessebat, nec factum sibi satis arbitrabatur, ni inter cædendum sanguis sese ostendisset. Vnus opinor, mortalium inuentus, qui eodem impetu in supplicium ferretur, ac delitias. Qui'q; inter tormenta Sensuum titillationes, ac æstuantem pruritum uel expleret, uel incenderet. Quod'q; nec mirum minus est, non latebat hominem flagitii inusitata species, se'q; in eo execrabatur, ac sibi ipsi erat infestus. Cæterum consuetudine deprauata amplius præualente, utebatur uitio, & improbabat. Irroborarat uero ea, radices'q; egerat altius, quod ita foret assuetus puer, communicata stupri fœditate inter æquales plagarum allectatione. Documento inde præsigni, quantum moribus inolescendis educationis ratio possit.

¶ Arcem facere ex Cloaca, Lapidem e' Sepulchro uenerari pro Deo, quid sit. De Menecrate medico, & Callipide. Dicelictas quid, & Dicelon. Itē Empusa, & Hecatæa. Quid item Bolitos. Calopodes qui. Callipædas cur dicant Senes. Item uocabula plura, de Callia scitu non indigna. Cap. XXXVIII.

Rcem facere ex Cloaca per prouerbium illi dicantur, Qui rem haud ita magnam plurimi faciunt, amplexantur, in oculis ferunt, ac mirantur. Cui con-
a simile adagium alterum, Lapidem e' Sepulchro uenerari pro Deo. Vtrunque positum apud M. Tullium in Oratione pro Plautio. Nunc uenio inquit, ad illud extremum, quod dixisti, dum Plautii in me uerbis meritum extollerem, me arcem facere ex Cloaca, Lapidem e' Sepulchro uenerari pro Deo. Succurrunt exempla ex historiis plurima eorum, Qui in id genus uitii reciderunt. Menecrates medicus, cum affectos quosdam, ac pene' conclamatos, uel casu, uel arte in integrum restituisset, proinde'q; a' nonnullis subblandiētibus Iupiter cognominaretur, Elatior iam is hoc nomine, sibi'q; nimio plus placens eodem cognomento insolentius ipse quoq; uti cœpit, in id'q; tumoris est productus, Vt ad Agesilaum illum magnum, & Spartæ Regem sic quandoq; sibi scribere permiserit, Menecrates Iupiter Regi Agesilao salutem dicit. Qui reliquis haudquaquam perlectis, Sed hominis leuitate protinus irrisa, ita propemodum rescribi iussit. Rex Agesilaus Menecrati sanitatem dicit. Sunt ex Græcis, qui prodant, Siquos morbo sacro laborantes curaturus adiret, iureiurando prius adigere solitum, Incolumitati restitutos ipsum Seruorum uice secuturos. Et sequebantur illi quidem, Verum Herculis habitu alius. Alius uero Mercurii. Hominis uanitate animaduersa, uocari ad cœnam, cum Diis propriis Philippus Macedo iussit, ac uenienti altiorem, augustiorem'q; mensam apponi, in qua esset erectior ara, proinde cum inferrentur fercula, suffumigationes multæ, ac Libationes fiebant. donec Iupiter nouus ludibrium aduertens, magno omnium risu inde se proriperet. Themison quoque Cyprius Antiochi Regis delitiæ, Hercules dici uolebat, eo'q; nomine rem sibi diuinam fieri patiebatur, aderat'q; ipse Leonis pelle instratus, Arcum item ferens Scythicum, & Clauam. Huic quod de Menecrate diximus, affine illud quoque Agesilai eiusdem, quo Vrbanius Callipidis illius gesticularii celebrati tumorem repercussit, ac insolens depressit Supercilium. Erat is Callipides Tragœdiarum histrio, non mediocriter quidem uelut etiam saltatricula Dionysia, inter Græcos homines clarus. Verum ipse ea re plurimum se mirabatur. Itaq; ubi primum Agesilao Regi occurrit, arrogantius aliquanto salutauit, & subinde illi se ostentabat, inter astantes sese intrudens, arbitratus fore, ut comiter, ac benigne a' Rege exciperetur. Verum, cum is grauioribus intenderet, ac ne' Callipidem respectaret quidem, Non admodum inquit, nosse me uideris o' Rex, nec qui sim, inaudisse? Tūc renidens Agesilaus, an non es inquit, Callipides ille Dicelictas? hoc autem nomine Mimos uocant Lacedæmonii, nam δείκηλον Idolum signat, siue Simulacrum, aut etiam imitamētum, Vt in epigrammate ξείνης πυργοφόρου δείκηλον εἰσορόων. Putāt quidam id uerbum de Iouis statua dici proprie, quasi Διὶ εἴκελον, Sed per abusum de aliis itidem. Nonnulli quod ad incutiendum terrorem immittitur, Dicelon appellari credunt. Verum hoc genus terriculamenta dici a' Græcis Hecatæa nouimus, quod ab Hecate immittantur, Sicuti produnt Apollonii Interpretes, quam inde a' formidinis incussu etiam uocant βριμώ. Nominantur

item

item Empusæ a' Dionysio, ubi de Iaspide inquit, ἐχθρὰν ἐμπούσῃσι, καὶ ἄλλοις εἰδώλοισι, hoc est contrariam Empusis, & Idolis aliis. Esse uero phantasma dæmoniodes, quod sese infelicibus ingerat, multifariam'q; demutet formam, ac se meridie plurimum ostentet, cum inferis parentaẽ. Sunt qui easdem cum Hecate statuant, id quod ἐν ταγηνισταῖς significat Aristophanes. Nominis ratio est, ut Eustathio placet, quia uno incedant pede. Verum nec desunt, qui alterum interpretentur habere æneum pedem, & inde appellatam Empusam. Quod in Batrachis Aristophanes expressit, ubi de Empusa Xanthus ita pronuntiat, πυρὶ γοῦν λάμπεται ἅπαν τὸ πρόσωπον, καὶ σκέλος χαλκοῦν ἔχει. hoc est, igne micat tota facies, & crus æneum habet. Cui respondens Dionysius, νὴ τὸν ποσειδῶ, καὶ τὸν ἕτερον βολίτινον, idest per Neptunum, & alterum Asininum. Inibi Interpres inquit, Ex hoc quidam Onocolon uocant, Nam Bolitinon asininum signat. Boliton enim asellorum proprie dici retrimẽta putant. Sed & Boum superfluitates ita uocantur. Quod uero Boliton ꝓnuntiant Attici, Reliqua Græcia Bolbiton. Agnoscunt Vocem Latini quoq;. Siquidem Pomp. Festus inde inflexum uerbum Bulbitare putat, quod signet puerili stercore inquinare. Callipidis porro' in libro de Poetica meminit Aristoteles, ubi etiam prodit, appellatum quandoq; Simia gesticulosiorem, quamobrem pronuntiatio ea tam elegans, & arguta, tam'q; omnibus Artis absoluta numeris eum proculdubio tardiorem, & gradus quodam modo testudinei red debat, ac longi, ut ita dicam, subsellii, & multarum uelut nundinarum. quæ res Prouerbio locum fecit, quod eo libentius relatum a' nobis est, Quoniam Viros alioqui eruditos cunctanter id audio interpretari. Fuerunt & Callipidæ populi ultra Borysthenem, quorũ libro duodecimo meminit Strabo. Eos ad Hypanim Herodotus statuit. Callipędas fieri Senes, est apud Lucianum, quod Senes quidem puerum sapiant, Sed in conuiuiis plusculum se inuitantes, ac facti hilariores etiam pulchri pueri sibi uideantur. Calopodas deniq; dicimus non nunquam boni, felicis'q; pedis homines, & Seruos præcipue, quos & interdum καλλιωνίστους uocamus, ueluti prosperioris augurii. Quod uero ad Callipidem etiamnum attinet, Auctor est Duris Samius, Illum in Alcibiadis naui fuisse, qua is ab exilio reuehebatur, ense, hasta, cæteris'q; armis, quibus uti in certamitibus solent, peregregie instructum. Verũ enim uero, ut cœpimus, Corollaria non destituamus, appingentes q̃bus auctior abeat harum studiosus Lectionum, in quibus malumus Vbertatem nimiam, q̃ inopię exuccã ariditatem. Calidia. i. καλίδια inuenio esse Cypriis intestina. Nam Calidya barbaricum est indumentum. καλιοὺς Græci uiliores dicunt domos. κάλιον uero, accentiuncula primam uendicante, Catellum indicat, & bacillum, Sed & Carcerem comperi κάλιον nuncupari, Quin etiam Lignum uinciendis nocentibus. Callæi, siue κάλλαιοι dicuntur Gallinaceorum barbæ, & præterea πᾶν πορφυροειδὲς χρῶμα, idest Quicunq; Purpuræ assimilis color. Sunt, qui Varia eo malint uerbo intelligere. Apud Aegyptios legimus etiam χρῶμα καλλαϊνόν. Infectæ lanæ interdum κάλλαι nuncupantur. Quod uero in Græcorũ literis lectũ est, καλλίας ἀπορρεῖ. i. Calliæ defluũt pẽnæ, In Calliã pronũtiatur quẽdam, Meretricibus consectandis paterna q dilapidauit omnia. Hinc facete dicebaẽ a' Scortillis deplumat⁹. Calliã quoq; p Simia iuenio positũ, ex Attica loq̃ndi formula, Quę δυσχερῆ τῶν ὀνομάτων εὐφημότερον προφέρει.

❡Parentum cultus. De Amphinomo, & Anapia. Tollitur ex Seneca obscuritas. A' quibus uiolati Parentes. Cap. XXXIX.

X Platonicis adytis præter innumera alia, quibus homines proficiunt in dies cum in iis, quæ ad doctrinæ rationem spectant, tum uero ad mores, Illud quoque scitissimum, immo uero etiam sanctissimum, nec a' Christianę ueritatis placitis dissentaneum, obseruasse nos commeminimus. Vim nec parenti, nec Patriæ inferendam. Sunt enim, sicuti ab Euripide proditum est, Parẽtum Anima filii, nec id in homine tantum, Sed & in animalibus cũctis, Vt Tyaneo placuit Apollonio. Nam in epistolis ad Atticum M. Tul. στοργὴν φυσικὴν εἶναι πρὸς τὰ τέκνα scribit, hoc est aduersus Sobolem genuinam, naturalem'q; putari beneuolentiam. Verum quid uicissim parentibus debeatur a' bene institutis filiis, in Brutis quoq; maximus ille Conditor rerum Deus insignibus indiciis præmonstrasse uidetur, Siqdem, ut Auctor Ambrosius est, Ciconia romano usu pia uocaẽ, quod Pulli parentibus iam Senio ꝯfectis, nec alimenta sibi ꝑquirere satis ualẽtibus, in retributionem mutuã, tacita qdem, Sed alta naturę ui in id ꝓpel

lente necessaria summo studio, quod in homine rarum est, suggerunt. Veruntamen inter nos quoque affectus is adeo sacer, adeo imprimis Opt. Max. Deo nonnunquam censetur requisitus, gratus'q;, Vt in Græcorum monumentis perpetuo Siculorum Iuuenum Pietas celebrata efflorescat. Hi uero sunt Amphinomus, & Anapias, A' quibus, Riuos ignium uomente Aetna in Agrum Catanensem, Parentes humeris elatos, & incolumitati redditos, constans inter Græcos opinio est, ac Strabonis astipulatur auctoritas, de quibus obscure Senecam in Libro de beneficiis tertio mentionem facere arbitror, Vicere inquit, Siculi Iuuenes, cũ Aetna maiore ui peragitata in urbes, in agros, in magnam Insulæ partem effudisset incendium, uexerunt parentes suos, discessisse creditum est, ignes, & utrinque flamma recedente, limitem adapertum, per quem transcurrerent Iuuenes dignissimi, qui magna tuto auderent. Meminit & libro sexto, sed eadem obscuritate, hoc est citra ullam nomenclaturam. Nam quæ de Aenea suo prodidit maximus Vates, ne ficta indoctioribus uideantur, ab eodẽ comprobantur Seneca, & inter historicos cum alii retulisse inueniuntur, tum Appianus Alexandrinus, A bs quo & illud traditum scio, Oppium ex Senectute debilem in sæuo triumuiralis proscriptionis turbine, Cum, ut manere liceret, filium deprecaretur, humeris ab eo elatum, donec extra portam tutum sisteret, ac postremo nunc agendo, nunc deferendo in Siciliam peruexisse incolumem. Antigonus, cum ingenti prælio superasset hostem, præmium belli ad Patrem transtulit, & imperium illi tradidit Cypri. Hoc est plane' Regnum, & quidem præpotens, nolle regnare, cum possis. Est profecto sacra Parentum maiestas, & omnino proxima Deo. Propterea moralium octauo ita uerissime Aristoteles tradit. τὸ δυνατὸν γὰρ ἡ φιλία ἐπιζητεῖ, οὐ τὸ κατ' ἀξίαν. οὐ δὲ γάρ ἐστιν ἐν πᾶσι, καθάπερ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς θεοὺς τιμαῖς, καὶ γονεῖς, οὐδεὶς γὰρ τὴν ἀξίαν ποτ' ἂν ἀποδοίη. hoc est, Quod fieri potest, amicitia requirit, non quæ ex dignitate, cui in omnibus paria facere nequimus, Sicuti in Dei, ac Parentum honore, quibus pro meritis nemo unquam retribueret. Quid uero potissimum tanti beneficii ratione deuinctus filius, & plane' auctoratus parentibus debeat contribuere, Idem Philosophus eminentissimus ita finit, eiusdem scientiæ libro nono. Videtur quoque Parentibus alimenta maxime suggerenda, ueluti hoc debeamus, cum'q; ut simus, ipsi argumentum præstiterint, honestius quoque, ea re illis mutuas operas reddere, quàm nobis ipsis allaborare. honor item impendendus eis, quemadmodum Deo. Comprobat ex parte Lex uetus, qua sancitur, Vt Liberi Parentes alant, aut uinciantur. Sed & Homerus ita canens, οὐδὲ τοκεῦσι θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰών. Nec nutricationis uices resoluit Parentibus caris. breuis autem factus est æui. Extat & Græcus ad id Senarius. ἡδέως βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς. Viues diu, si uergentes in Senium parentes connutrieris. Paternæ dignitatis indicium quoque id uel maximum, Quod literarum parens Homerus idem Iouem, quem Deorum intelligi principem uolebat, Patrem nuncupat, tanquam consimiliter afficiatur in filium pater, ac summus ille, & uerissimus parens Deus in humanum genus. Et pro Sylla M. Tullius Parentibus grauitatem contribuit, filiis uero suauitatem. Quanquam, quod perabsurdum est, Persarum gentes legimus, perinde ac Seruis, abuti solitas filiis. Charitatis paternæ illud equidem signum est euidens, Quoniam, ut Politicorum tertio Aristoteles scribit, Patrem filiis regnum non relinquere, si possit, arduum est. καὶ μείζονος ἀρετῆς, ἢ κατ' ἀνθρωπίνην φύσιν, idest eminentioris Virtutis, quàm pro hominum captu. At Deiotarus, cum plures suscepisset liberos, omnes, excepto tantum uno, iugulauit, quo, qui superfuturus erat, potentior fieret, & maiestatis augustioris. ratione impia, & barbara, immo plane' Galatica. Solon e' septem Sapientibus unus, siquis Parentes non enutrisset, Eum censeri ignobilem statuit, & Obscurum. Nam, ut Cicero quadam oratione scriptum reliquit, cum sit Pietas uirtutum fundamentum, Patrem Filius, ut Deum uereri debet, & colere, neque enim multo secus Parens liberis est. Quod si audiatur, filium patri causam necis præstitisse, quis id ferendum putet? Portentum, atque monstrum est certissimum, esse aliquem humana specie, ac figura, Qui tantum immanitate bestias uicerit, ut propter quos hanc suauissimam Lucem aspexerit, eos indignissime luce priuarit. Cum etiam feras inter sese partus educatio, & natura ipsa cõciliet. Inde in Declamationibus Quint. Maximum omnium scelus uocat, Paricidiũ, Quod nomina sacra polluit. Illud uero Romuli præcellens institutum laudari eximie solet, Qui cum paricidæ nullã

statuisset

statuisset Pœnam, homicidium tamen omne Paricidium nuncupari noluit. Quod hoc impium, atque nefarium, Illud autem impossibile esse duceret. fieri tamen posse, post conditam Vrbem annis sexcentis L. Ostius portentosi ingenii homo, & proruptæ audaciæ docuit. Qui omniũ primus patrem necasse narratur. Annalim prætorem, tonantibus bellis ciuilibus, cum is proscriptus apud clientulũ secure lateret, prodidit filius, Et, nequid desit, eo nomine a' sanguinariis Triumuiris Patris bona accepit, prętereaque Aedilitatem arripuit. Verum diuino iudicio agente, ab eisdem, quos immiserat patri, cum uinolentus domum repeteret, est peremptus. Ardieum Pamphiliæ tyrannũ annis iam fessum parentem, & insuper natu maiorem fratrem occidisse, libro de Rep. X. Plato auctor est. Narratur & Perrhæborũ Rex Triopas tam efferatæ crudelitatis, ut ne filius quidem Carnabas eam facile concoqueret. quinimmo necato parente, acceptisque tyrannoctoniæ, idest tyrannicidii præmiis, in Troadem secesserit, atque inibi a' Troe expurgatus Zeliam condiderit. Succurrit Paricidii exemplum, cui comparari non possit aliud. Artaxerxi Persarum Regi ex Pellicibus centum quindecim fuere filii, tres iusto matrimonio suscepti, Darius, Ariarates, Ochus. Ex iis Dariũ extra Persicum morem, ubi Rex tantum morte mutatur, per indulgentiã Pater Regem uiuus fecit. Cæterum Darius post noua pietatis paternæ exempla, nouum & ipse aliquid, immo inauditum ausurus, interficiendi patris consiliũ cepit, Sed audi, quod omnem excedat admirationem, Cõmunicato tam nefario proposito cum quinquaginta fratribus, non est inuentus, qui aduersum ire conaretur. Causa paricidii, uel ipso tamẽ paricidio scelestior, Aspasiam Vxorem habebat Artaxerxes. Ea quoque ut sibi cederet, efflagitauerat Darius, promiserat indulgentissimus Pater, Sed mox pœnitentia ductus, Solis Sacerdotem illam legit, quia perpetua ibi castitas foret necessaria. Hinc filii irritatur impietas. In patrẽ cooritur, Sed auertentibus, credo, Diis flagitii magnitudinem, frustratus euẽtu, pœnas paricidii inauspicatissimi cum complicibus numini, paternæ maiestatis ultori, dedit. reuocatis ad suppliciũ quoque infelicibus Liberis, & Vxoribus. ne tam abominandi sceleris ullum prorsus uestigium extaret. Trogus item scribit, Thessalonicem ab Antipatro filio, cum uitam per ubera materna deprecaretur, fuisse occisam per summam immanitatem. Ab Euandro item occisum fuisse patrem, quidam prodiderunt. Ptolemæum certe Polybius scribit, Philopatera cognominatum ex facinoris crimine, quod Patrem uita exuisset. Adeo multi non ingratitudine solum, quod est maximũ omnium uitiorum, ut inquit Fabius, nomen illud sacrum uiolare non uerentur, Sed etiam sanguine, omnium post deum maxime sacro, animam suam fœdare non compauescunt. Fuit & Ptolemæus cognomento φιλομήτωρ ut Pausanias scribit, ἐπὶ χλευασμῷ, idest ludibrii causa, quod eum insigniter odisset Mater, adeo ut, quamuis natu grandiorem, principatu prohiberet.

¶ Apud gentes aliquas cædi ex more Parentes, ac mox uerti in Cibum. Platonis scita de Parentum cultu. Cap. XL.

Sed quid singulos miramur? Mos quarũdam Gentium celeberrimus est, Vt Senio iã confectos Patres Filii perimant, Et quod omnem supergreditur feritatem, eorũ item Carnibus uescantur. Fingere nos fortasse putet aliquis. Id tamen historię parẽs Herodotus de Indis rettulit, ac Massagetis. Quàm uero a' Veterum Romanorũ institutis tam impium facinus est dissentaneũ? apud quos cautum scimus, Vt qui sacramento non tenerentur, hostem prælio uti ne lacesserent. Quod & Catonis epistola cõprobatur ad filium, Veluti præmonstrarent, ne hostem quidẽ interfici oportere, ni adigat summa, & ea legitima necessitas. Propterea & Chrysantam collaudauit Cyrus, quod hostem interfecturus iam elatũ in cædem gladium reuocasset, quia ἀνακλητικόν. i. receptui cani interim inaudisset. Sed infaustis, & pollutissimis animis suo sceleri relictis, ad iucundiora relatu ueniamus, Subtexamusque piis pectoribus diuini Platonis super patria ueneratione placita sanctissima, ex libris legum repetita. Ergo inquit, fas est, Parentibus prima, & maxima debita, omnium antiquissima debitorum persoluere. Putare enim quisque debet, omnia, quæ possidet, eorum esse, qui genuerunt, & educarunt, ita ut illis hæc omnia pro uiribus ministrare debeat, primũ quidẽ externa bona. deinde etiam Cor-

poris. postremo, quæ ad animum pertinent. Verbis quin etiam per totam uitam parentes maxime uenerari decet. Leuium enim, uolatilium'q; Verborum grauissima imminet pœna. Nam omnibus præposita est Nemesis, Iudicii Angelus, huiuscemodi inspector omnium. Oportet itaq; iratis, animum'q; explentibus cedere, seu uerbis, seu rebus id faciant. Quod si ista exactius seruarimus, digna a' Diis, Cæteris'q; natura nostra superioribus præmia referemus, plurimum bona cum spe uiuētes. Hæc Philosophi placita qui exploratius, certius'q; imbiberit, in eam opinor, sententiam pedibus ibit, ni Galatam altius hauserit, Lemnio etiamnum scelere imbutus, Nulla eloquii facultate, nulla præstantis ingenii solertia exprimi posse, quàm laudabile, quàm omni excipiendum plausu, festis'q; uocibus, siquem inaudias Parentibus obsequentissimum filium, & in eo uno contumacem, ne beneficiis uincatur. Quod esse certamen omnium speciosissimum, quis ambigat? in quo fessis, etiam si ad triarios res redeat, subinde tamen restituenda sit acies, succlamandum'q;, felices, qui uicerint, felices, qui uincentur.

¶Nemesis & Leda diuersæ sint, an una, eadem'q;. Quid Nemesis apud Aristotelem, Quid item apud Platonem. Nemesea festa, Adrastia. Cap. XLI.

Solent inquit diuinarum institutionum primo Lactantius, mortuis consecratis nomina immutari, credo, nequis putet eos homines fuisse. Nam & Romulus post mortem Quirinus dictus est, & Leda Nemesis, & Circe Marica, Et Ino posteaquam se præcipitauit, Leucothea, Mater'q; matuta, & Melicertes filius eius Palæmon, atq; Portūnus. In iis apertissime comprobat auctor hic, Nemesin a' Leda minime uideri diuersam. Ausonius tamen quodā tetrasticho disparauit,

Istos tergemino nasci quos cernis ab Ouo,
Patribus ambiguis, & matribus asseueratos.
Hos genuit Nemesis, Sed Leda puerpera fouit.
Tyndareus pater his, & Iuppiter, hic putat, hic scit.

Fabellæ ratio, quia paulo obscurior est, ad hunc fere modum habet, tametsi alieno, quod aiunt, Choro memet uideor inserere, quādo nil tam ab instituto, ac in quē collimamus, Scopo dissentaneum, dissitum'q;, quàm fabulosa consectari. Cæterum nemo tam serius, nemo tam matutinus, ut non renideat quandoq;. Igitur Nemesin cum deperiret Iupiter, ut a' puella admitteretur, nequibat impetrare. Ad dolos ergo amatorie conuersus, Iussit Venerem in Aquilam deformari, Ipse Olorem induit, mox'q;, ut qui Aquilam nimis metueret, raptim se proripere cœpit, ac uelut compauidus latebras quærens, in puellæ deuolat gremium. Quæ nescia, quantus insideret miseræ Deus, illum placide, ac gestiens excepit, Sed ui numinis euestigio in soporem uertitur, eam tum nimis opportune cōprimit Iupiter. Actis deniq; mensis parit illa Ouum, Quod auferens Mercurius Spartam detulit, ac sedenti Ledę in gremium proiicit, ex quo nata fertur Helena, Quam Leda ut filiam habuerit, alueritq; materno consouens affectu. Hæc ipsa Quin etiam Pausaniæ confirmantur auctoritate, Cuius uerba Latine facta hæc sunt, Græcorū inquit, opinio est, Nemesin Helenæ matrem esse. Ledam Lac præbuisse, atq; educasse. Idem scribit, Nemesin Coronam gestare, in qua & Cerui, & Fortunæ parua insignia contineantur, Sicut in manuum altera fraxineus erat ramus. In dextra uero Phiala, Aethiopibus insculptis. Cuius rei rationem se minus tenere, Pausanias item fatetur, tantum addit, Nemesin fuisse Oceani filiam. Hesiodus uero in Theogonia de Nemesi sic cecinit,

τίκτε δὲ καὶ νέμεσιν, πῆμα θνητοῖσι βροτοῖσι νὺξ ὀλοὴ, idest

Etiam Nemesin genuit mortalibus nocumentum hominibus Nox perniciosa. Qui Carmina cōcinnauit Cypria, quisquis is censeri debet, Helenæ quidem matrem fatetur Nemesin. Sed dum eam consectaretur Iupiter, in piscem quoque deformatam prodit. Cæterum extra Oleas satis. Hisce uero operæ leuioris in alienum reiectis forum, Ipsi ad nostram conuertamur harenam, Protinus'q;, Quæ altius requirunt examen, hic appingamus. Scribit quodam loco Plutarchus, Aristotelicos putare, Vrbanas esse Perturbationes, siue Affectiones malis dicere, Nemesin, & Misericordiam. Siquidem nata indignatio ex

Improboꝝ

Improborum prosperiore successu Nemesis inquit, uocatur. Sicut Misericordia est, cum boni extra rationem calamitatibus conflictari, & turbinibus atteri, inter'q; saxum, ac sacrum astituti uidentur. Aristoteles uero moralium secūdo, ad uerbum fere ita scribit. Nemesis autem, idest indignatio media est inter Inuidiam, & ἐπιχαιρεκακίαν, idest peruersum gaudium. Versantur utique circa uoluptatem, & dolorem, prouenientes ex iis, quæ proximis obueniunt, ὁ μὲν γὰρ νεμεσητικὸς λυπεῖται ἐπὶ τοῖς ἀναξίως εὐπραγοῦσι. hoc est, Nemeseticus, siue Indignabundus, ut dicamus, quo modo possumus, moleste fert, cum indigna alicui prosperitas est. Inuidus hunc excedens in cunctis turbatur, & moleste fert. ὁ δ' ἐπιχαιρέκακος τοσοῦτον ἐλλείπει τοῦ λυπεῖσθαι, ὥς τε καὶ χαίρειν. Epichærecacus autem tātum abest, ut doleat, ut lætetur etiamnum. Eadem fere in primo quoq; magnorum moralium idem Philosophus prodit, adnectit'q; νεμεσητικὸν εἶναι ἐπαινετόν, idest Indignabundum uideri laude dignum, & in secundo Rhetorico ait, ἀντίκειται δὲ τῷ ἐλεεῖν, μάλιστα μὲν ὃ καλοῦσι νεμεσᾶν, idest Misericordiæ opponitur quidem maxime indignatio, angi quippe felicitate indigna quodammodo aduersum est, Sed & affectio utraque ex bonis profluit moribus. Verum diuertamus parum ad Platonicæ Sapientiæ sacraria, excerpturi inde, quod reconditum, nec in triuialium exchartabulis proculcatum studiosis emolumētum, simul & Voluptatem allaturum opinamur. Diximus Capite præcedenti ex Platonis uerbis, Nemesin esse diuini iudicii Angelum. Amplius, Hunc præesse nobis, uelut Iudicis superioris Vicarium, Platonici tradunt, Qui a turpibus deterreat, honestorum, ac Virtutis conciliet amorem, obsequentes'q;, nec contumaciter tacitis eius illectationibus aduersum euntes blanda confoueat mentis tranquillitate. Obluctantes uero assiduis idem territet turbinibus, erigat'q; fluctibus, conuellat subinde, ac raptet. Angelus hic, ubi renidens arridet, Gratiæ nomen indipiscitur in priscæ Sapientiæ monumentis, Vbi uero formidabilis, infestus'q; lancinat, diuexat'q;, Furia nūcupatur. Vtranq; porro triplicem intelligunt temporis ratione, in tris abeuntis partes, quibus uel fœcunde lætamur, uel affligimur misere, Quod fati complectitur modum, & Parcarum ordinem trifarium. Angelum hunc Orphei theologia præcipue, ubi Superbos infestius comprimit, obturbat'q;, Nemeseos cognomento insigniendum putat, Quoniam summi Viri, & rerum naturæ capaces monstraturi, Superbiæ malum esse maxime omnium bonitati diuinæ dissentaneum, quæ utique Superbis obsistit, humilibus uero dat gratiam. Id genus hominum tumētium non solum diuina censura, ut uitia reliqua, Sed etiam indignatione puniri tradiderunt, proprium'q; ad id effinxere numen, Nemeseos appellatione celebratum. Eius meminit & Demosthenes, nam oratione quadam κατὰ Σπουδίου Nemesea nuncupat, idest νεμέσεια, festum'q; id fuisse interpretantur, quo uita functis parentaretur. Quæ de Nemesi protulimus, mire Poeticæ lectionis studiosos iuuabunt. Nam sæpe nugamenta uideas ab Interpretibus afferri non apud Græcos modo, ut in Hesiodi enarrationibus, Sed & apud Latinos, ut in Catulliano carmine,

Aut Tritonis hera, aut Rhamnusia uirgo. Celebre est, & ad nostra hæc præcipue ptinens Leonis Byzantii scōma, quod in Gibbosū effudit, qui Oculorū eius imbecillitatem fuerat cauillatus ἀνθρώπινον ἔφη, πάθος ὀνειδίζεις, ἐπὶ τοῦ νώτου φέρων τὴν νέμεσιν. humanā inqt, affectionem obiicis, cum in tergo feras ipse Nemesin. Adrastiam deniq; ac Nemesin pro eodē numine accipiunt quidam. Multi diuaricandas putant, inquit Pausanias. Ab Adrasto inflecti Adrastiam credunt, qui ex septem superstes solus, rursum in Epigonis filium amisit solus. Alii a Myso deducunt Adrasto templi auctore primo. At melius est, inquit idem, quod nil prorsus eam euadit, idest ἀναπόδραστον.

¶ Iræ incontinentia cur damnanda minus, quàm Cupiditatum. De quibusdā Patrem euerberantibus, raptantibus'ue. Cap. XLII.

Ristotelis summi in omni scientia Viri, libros, Qui de moribus sunt, adire quandoq; solemus, & quidem uoluptate summa. mirifica in his sciētia est, mirabilior, & ad bene uiuendum institutio, Qui est illorum librorum præcipuus finis. Inter alia, quę maturam habēt frugem, uel hoc nuper excerpsimus, οὐκ
a opinor, αἰσχροτέραν. Incontinētia inquit Iræ minus turpis est, q̄ cupiditatū.

Nam quod rationem audit, minus turpe, quàm quod nullo modo audit. Ira uero talis est. Nam quemadmodum ministri, qui ueloces sunt, prius q̃ expleatur imperium, excurrunt ad exequendum, Sed interim peccant. Canes quoq; ante quàm perspexerint certius, sit'ne amicus, qui uenit, modo strepuerit, irruunt cum latratu. Sic & ira propter calorem, & uelocitatem naturæ audiens quidem, Sed non omnino exaudiens præceptum, properat ad ultionem. Ratio enim, seu phantasia iniuriam, uel contumeliam ostendit. Ira uero tanquam ratione concludens, quod repugnandum sit, statim insurgit. Porrò quæ cognationem cum natura quandam habent, proculdubio minus sunt damnanda. Hoc uero habet Ira, ut manifestum fit ex generationis successione à Parentibus accepta. Sic enim quidam se excusabat, quod Patrem euerberasset. Nam & ipse inquit, Patrem suum conuerberauit. Et ille rursus suum, Quin & filium ostendens, & hic inquit, ubi in Virum euaserit, me quoq; flagris cædet. hoc enim gentile nobis est. Quidam præterea raptabatur à filio, cum'q; ad Ianuam perductus foret, παύεσθαι ἐκέλευε, καὶ γὰρ αὐτὸς ἑλκύσαι τὸν πατέρα μέχρις ἐνταῦθα. hoc est, Desine fili, nam & ego Patrem inquit, hactenus.

¶ Parentes esse Iouis Simulacra. Gentium quarundam truculentia in Parentes. Paricidarum supplicii ratio. Pas, Pappas, Ma, Mammia, Pappæus Iupiter, Papissare. Cap. XLIII.

q Vamuis à Veteribus proditum sciamus, & à Proclo repetitum, esse Parentes ἀγάλματα τοῦ πάντων πατρὸς διὸς, hoc est Idola, Spectra'q; Patris omnium Iouis. Rursum'q;, Qui in Deorũ simulacra impios se præstiterint, in Deos ipsos, quorum imagines sint, impietatem regerere. Mira tamen sunt, quæ de hac re prodit historia, etiã si non excidit, quid ad hæc pauloante elucubratum nobis sit. Legimus siquidem Caspios, gentem immanem, & feram, Parentes inclusos fame necare, cum iam ætatis annum septuagesimum excesserint. tolerabile tamen id putãt nonnulli, quia sit illorum moribus conueniens, cum *Scythicum* sit. Sed multo etiamnum magis, quod Bactriani faciunt, *Scythicum* uidetur. Eos Onesicritus scribit, Qui iam Senio, morbo'ue confecti sint, uiuos Canibus apponere, ad hoc ipsum de industria enutritis. Quos illarum Gentium uocabulo Sepulchrales uocent. Bone Deus, quæ sunt hæc hominum portenta, Quibus dulcissima illa naturæ cõmemoratio despicatissima est? mores'ne dicere hos oportet, an uerius monstra execrabilia, nec sine cunctatione promenda? Rident male de litteris meriti Plinium prodigiosas hominum figuras consectantem, Ceu non tam facile sit Naturæ à præscripto suo recedere, quàm Homini nulla non in parte subinde monstrificum aliquid promenti, quod tum magnitudine, tum absurditate uix inueniat fidem. *Sapientissime* inquit M. Tullius, nostri maiores fecerunt, Qui, cum intelligerent, nihil esse tam sanctũ, quod non aliquando uiolaret audacia, Supplicium in Paricidas singulare excogitauerunt, Vt quos natura ipsa continere in officio non potuisset, magnitudine pœnæ maleficio summouerentur. Insui uoluerunt in culeum uiuos, atque ita in flumen deiici. Sic enim uolebãt eum hominem è natura auferre, atque eripere, ut repente Cælum, Solem, Aquam, Terram adimerent, Vt qui eum necasset, unde ipse natus esset, & careret his rebus omnibus, ex quibus nata esse omnia dicuntur. Noluerunt feris corpus obiicere, ne bestiis quoque, quæ tantum scelus attigissent, immanioribus uterentur. non sic nudos in flumen abiicere, ne cum delati essent in mare, ipsum polluerent, quo cætera, quæ uiolata sunt, expiari putantur. Cæterum quod de bestiis hic, & flumine Cicero inquit, amplius perpendendum. Nam digestorum libro XLVIII. Ad legem Pompeiam de Paricidiis, Iureconsultus Modestus ita scribit, Pœna paricidii more maiorum hæc instituta est, Vt Paricida uirgis sanguineis uerberatus, deinde Culeo insutus cum Cane, Gallo gallinaceo, & Vipera, nec non etiam Simia in mare profundum proiiciatur, hoc ita, si Mare proximum sit. Alioqui Bestiis subiicitur, secundum Diui Adriani constitutionem. Martianus titulo eodem, supplicium statuit Paricidis, quo teneantur dãnati lege Cornelia de Sicariis. Id erat, ut Marcellus inquit, In insulam deportatio, & omnium bonorum ademptio. Sed solent inquit, hodie Capite puniri, nisi honestiore loco positi fuerint, quàm ut pœnam sustineant, humiliores enim solent uel Bestiis subiici, Altiores in Insulã deportant. De Culeo Paricidaꝝ Imperator Institutionũ quarto,

de publicis

de publicis Iudiciis fere cum Cicerone sentit, nisi quod & ipse ferales uocat angustias, tormentum inclusarum bestiarum, siue ferarum. Sed nos Caput hoc si Sententiis grauioribus, & quibusdã præterea pauculis cluserimus, non admodum aberrabimus. Scribit facundissimus Sacrarum literarum Doctor Hieronymus, Parẽtibus neminẽ posse reddere, quod debeatur. Humilitatem eiusmodi oblatam hominibus uiuendi spatia prorogare. Parentũ nomen ab opt. max. Deo eatenus diligi, ut se ipsum Patrẽ iusserit dici. Salomonis sententia nobilis est, Contumeliis afficiens patrem, & contemnens Senectam matris, confundetur, & in opprobriis erit filius derelinquẽs paternæ disciplinæ custodiam. Maledicenti Patrẽ, & Matrem extinguetur Lumen, Et pupillæ oculorum eius tenebras uidebunt. Machabæus filius Matri mortẽ suadenti seruiuit, & durum imperiũ gratanter excepit, uno tantũ uoto, ne Genitricem offenderet. Sed inter diuina dei lege educatos hoc quid mirũ? Illud ex gentium historia nõ sine stupore narrat, Antigoni secũdi Demetrius parens a Seleuco iure belli abductus fuerat captiu⁹, misit interim ad filiũ is, uti suis ne crederet ullis literis, qm̃ foret a Seleuco cõpulsus scribere. Cæteꝝ firmo præsidio Ciuitates teneret. At singulari pietate filius, his nil admodũ intendens, ad Seleucũ exarauit ipse, Illi se libenter regno cessurũ, præterq; obsidẽ futurum se, modo Patrem abire liberum iuberet. At Imperator Hẽricus dehonestus, decul patusq; scelere nefando Henricum Patrem ad Vitæ ultimũ fœdo macerauit Carcere. Postea uero quàm de Parentibus abunde multa congessimus, quæ hinc inde sumus aucupati, adnectamus ex Grãmaticorum sacellis aliquid, quod Iunioribus usui sit legisse. πᾶς inquiunt, infantili allocutione Pater nuncupat, qui mox p Anadiplasiasmũ factus sit πάππας. Sicuti μᾶ dicitur mater, unde & Mãmia. Scribit in Bithyniacis Arrianus, consueuisse Bithynos montium cacumina conscendere, ac Iouem Pappam ꝑsalutare, atq; item Attin. Auctor quoq; Herodotus est, a Scythis Pappæum Iouem dici. Ex quibus elicitur omnibus, inesse uerbo diuini qppiam. Pappazin. i. παππάζειν, ut est apud Homeꝝ, uel Pappissare. i. παππίζειν, quod Comicis arridet amplius, est infantium more, blandeq; Patrẽ appellare.

¶ Ciceronis nodus explicatur, tradentis, Mari, quæ uiolata sunt, expiari. Enarratur & Catullianum Carmen. Cap. XLIIII.

q Vod autem pauloante ex Cicerone retulimus, Mari cætera, quę uiolata sunt, expiari putantur, ambiguitatem puto, habet, nec contemnendam, Scioq; nõ paucos in eo corrugaturos frõtem. Quid ergo ad eius obscuritatis illustrationem prominus? An doctissimum credimus Oratorem ad id allusisse, quod scribit Aristophanis Interpres super eo Comici uersiculo,

πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐπὶ θάλατταν ἤγομεν, ἔπειτ' ἐλούομεν.

Hoc est, primo quidem ad mare ipsum produximus, mox & lauimus. Mos erat inquit, Veteribus illic καθαίρειν τοὺς ἀφοσιουμένους, idest expiare pollutos. Homerus, καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον, idest & in mare sordes reiiciebant. Quin Platonem item ferunt, in Aegyptum ad Sacerdotes, & Prophetas se conferentem, ut illorum Sapientiæ placita perdisceret, Secum habuisse Euripidem quoque, Quem morbo implicitum, posteaquam est maris aqua incolumitati restitutus, Sacerdotum opera, Mox id uerbis ita testatum, θάλασσα κλύζει πάντα τἀνθρώπων κακά, Cuncta mortalium mala prorsus abluit mare. Verum ut addubitatio eximatur omnis, siqua etiamnum reliqua sit, Ad purificatiõem scribit Proclus, Sulphur adhiberi, & maris aquam. Meminit Iliados primo Eustathius Euripidis sentẽtiæ, cuius usum non peruidit Vir meo iudicio alias eruditus, nam fluctuantibus uerbis Poetæ Sensum perlicit, nec assequitur tamen, ut qui in lubrico sistere nitatur gradum. Ex iis, quæ prompsimus, liquere amplius potest. Sed & opera eadem enarratur Catullianum Carmen ad Gellium, de profano quodam, & incesto, quod inscite nimis, ac oscitanter aut prætereunt Interpretes, aut nesciunt.

Quid facit is, Patruum qui non sinit esse maritum?
Ecquid scis, quantum suscipiat Sceleris?
Suscipit o Gelli, quantum non ultima Tethys,
Nec genitor nympharum abluit Oceanus.

¶ Deus summus qua colendus ratione. Itẽ Dei filii, Ac Cælestes Dii. Dæmones quoq;. Cur Numeris indita Deorum nomina. Cap. XLV.

Porphyrius philosophus singularis libro secundo de Sacrificiis, & Diis, atq; Dæmonibus, Sapienti esse notissimum, scribit, malos quidem Dæmonas animalium oblectari uictimis, in'q; eis futura portendere. Deum autem id genus sacrificio haud quaquam egere. Qui sane' adorantium perpendit mores, id præcipuum, maxime'q; omnium sibi gratum sacrificium existimans, rectum, inconcussum'q; de ipso iudicium, & rebus aliis. Apud cælestem, diuinam'q; naturam eximia oblatio est, Mens pura, & a' perturbationibus seiunctus, disparatus'q; animus. Ne quod Aristoteles inquit, illis cõuulsi, lancinati'q; Carmina proferamus Empedoclis. Hinc Plato, addecere bonum Virum ait, rem diuinam obire, atq; interesse sacris, in quibus rursum malos inaniter allaborare testatur. Idem Porphyrius alibi, Deum summum silentio puro, puris'q; de ipso intelligentiis rite colendum, præcipit. oportere uanq; coniũctos, similes'q; Deo iam effectos nostram hanc ad Deum eleuationem, uelut sacram uictimam Deo dicare. Filiis autem eius, Qui & intelligibiles Dii sunt, Laudem iam ex ipso quoq; sermone putat adhibendam. Scitu uero præcipue dignum est, Veteres illos, Sanctos'q; plane' Viros uelut primitias numinibus ex contemplatione quoq; ipsa dedicasse, ceu attestarentur, illam nobis superna contributam largitate. Cuius usus ad salutem uerã sit omnino necessarius. Proinde Pythagorici, cum in Numerorum, Linearum'q; sciẽtia plurimum uersarentur, ex iis aliqua etiam esse Diis dicanda censuerunt. Et ex Numeris alium quidem Palladem, Alium uero Dianã, Alium Apollinem, Rursus alium Iustitiam, alium Temperantiam, ac similiter in figuris. Porro' Diis, quos intra cælum constitutos cernimus, siue ii sint errantes, siue nullo ferantur errore, Inter quos Solem, Lunam'q; ueneramur Principes, commode sacrari Ignem posse, arbitratur idem Porphyrius. ueluti rem cognatam, Quæ uero mandet Theologus, magnopere censet seruãda, ut animatũ omnino Diis immolemus nullũ, Sed usq; ad farinã, & mel, terræ'q; fructus, atq; flores. Animata uero Dæmonibus congruere, siue boni sint ii, siue mali. Cæterum quàm attente, quàm religiose, quam'q; ex destinato Deum comprecari addeceat, optime omnium monstrasse Pythagoras uidetur, Cum ueneris inquit, in templum, adora, neque aliquid interim, quod ad uictum pertineat, aut dicas, aut agas. Ex itinere præter propositum non est ingrediendum templum, neque orandum, neque etiam si prope' uestibulum ipsum transiueris, Nudis pedibus sacrifica, & adora.

¶ De Hippolyto quædam haud ingrata. Quis Pythia instituerit primus. ῥάχις στρεπτός quid. Item Rhachia. Cap. XLVI

De Hippolyto Thesei filio in ueteribus memoriis pleraq; tũ fabulosa, tum Veritatis haud inscia cõperit, opinor, uel paulũ modo literis imbutus, Quæ mihi se de Græco penu ingessere nup, iã hinc pgam cęteris cõmunicatũ. Lego igit', apud Trœzenios huic fuisse dicatũ lucum, & in eo templũ non absq; Simulacro, & qdem uetusto, Ad Diomedẽ referri oĩa hęc Qui, & princeps Hippolyto rẽ diuinã obierit. In Trœzene aũt Sacerdos est Hippolytus, cũ Vita pro͂gat' Sacerdotiũ, & anniuersaria celebrant' Sacra. Moris est illud quoq;, ut ante nuptias puellę resectos illi offerant crines. Necatum, Eqs distrahẽtibus, nõ arbitrant'. Cælestem Heniochũ, nec aliũ putant. Id qd' honoris grã illi ab Immortalibus ꝯtributũ uolunt. Quin a' Diomede astruũt eodem Apollinis templũ ἐπιβατηρίου inibi esse dicatũ, quod in reditu ab Ilio euasisset tempestatẽ, qua Gręcoꝝ afflictæ sunt opes. Principẽ quoq; Pythia instituisse certamina. Est in Trœzenio agro ad mare pgentibus κότινος.i. oleaster, ῥάχις στρεπτός ab illis nuncupatus. Siqdem quæcũq; sterilia dicunt Trœzenii Rhacha. στρεπτόν uero cognominant, Q' rñ implicitis eo habenis, euersus sit Hippolyti currus. Alioq στρεπτὸς dicũt Græci εὐμεταβόλους. i. facile mutabiles, Sed & Torques, & in Manibus Psellia. Vbi uero Lucianus ait, ἡ ἐλπὶς κάνδυν πορφυροῦν, καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν. i. uel Candyn sperat purpureũ, & Streptũ aureũ, fuit q annulum interpretaretur. Rhachia aũt dicit' petrosus locus, præcipue litus.

Super Gorgia

¶ Super Gorgia & Protagora paucis adnotata quæpiam. De opinione dignum relatu. Caput XLVII.

E Gorgia Leontino, & Sophiste Protagora in Veteribus memoriis pleraq; obseruata nõ incuriose, adnotauimus, Veꝝ ea nũc trãsponere, nõ est cõsiliũ. Sunt enim pertrita plerisq;, & in nulla nõ diatriba recantata sæpius. Quod tamen Æliani monumẽta ꝓxime uoluẽti se ingessit, ad Ceritũ tabulas reiecisse nequeo, aut tanꝗ νόθον, dispunctum cõfodere, Qui mos in Carminis Homerici perpensione Veteribus Criticis fuit, Vt quos nõ probarent Versus, de familia tanꝗ diminutos capite, summouerent. Igitur olim inquit, Inter Græcos opinione, ac gloria celebres habiti Leontinus Gorgias, & Protagoras, Cæterũ a' Sapientia plane' aberãt tãtum, A' Viris ꝗtum deficere aduertimus Pueros. Proinde dilucet, arbitror, sæpius opinionẽ nec accurate introspicere, neq; item audire. Ex quo falli eam crebriter, usuuenit, Et nunc ꝗdem ad gratiam dicere, uel facere, nũc etiam mentiri. Sed hanc partem græce sic Ælianus, ἔοικε γάρ πως ἡ δόξα μὴ πάνυ τι ἀκριβὲς μήτε ὁρᾶν, μήτε ἀκούειν. ἐν δὲ τούτοις καὶ πολλὰ σφάλλεται, καὶ τὰ μὲν καταχαρίζεται, τὰ δὲ ψεύδεται.

¶ De Suadelæ sacello apud Sicyonios, de'q; Apollinis templo ibidem. Ægiale, quæ & Sicyon, unde nominis indepta rationẽ. Diana πειθώ. De Lyceo, & Hypermestra. Pyrsos, & deriuata. Caput XLVIII

Actatum prouerbii modo inter Græcos animaduerto, οὐκ ἔστι πειθοῦς ἱερὸν ἄλλο, πλὴν λόγος, eo fere' sensu, Præter Orationem non esse Persuasionis Sacellũ aliud. Ad hæc, quæ nobis ex Grœcorum Viretis floridioribus prœcerpta, ut se inter legendum obtulere, non censui differenda. Sunt uero hęc, Apud Sicyonios πειθοῦς Sacellum causa eiusmodi fuisse excitatum, etiãsi nullum uiseret' Simulacrum, Cum Pythonem Apollo, & Diana peremissent, Ægialeam petere institerũt, καθαρσίων ἕνεκα, idest ut expiarentur. Cæterum ubi inter eundum exterriti forent uehementius, eo fere' loco, Quem ex euentu φόβον dixere, hoc est Terriculum, In Cretam diuerterunt ad Carmænora. Mox autem in Ægialenses crassari morbus cœpit. Cõsulti cecinere Vates, placari oportere Apollinem, Dianam'q;. At illi Pueros septem, ac fœminei sexus totidẽ Virgines ad fluuiũ emisere Sytham suppliciter Deum, Deam'q; apprecantes, Qui leniti iis Acropolin, quæ tunc erat, ferunt' repetisse, Locus'q;, ad quem adiere primum, Suadelæ Sacellum habuit. Insequentibus quoq; annis idem seruatus supplicandi ritus, In Apollinis festo flumen Sytham petentibus pueris, Deos'q; ad πειθοῦς sacellum adducentibus, mox uero reducentibus ad Apollinis templum, Quod in foro uisitatum quandoq; fuisse, Auctor Pausanias est. Vetustum uero a' Prœto extructum fabulantur, Quod inibi puellæ furorẽ desierint. Memorantur & hæc, Lanceam, qua Suem confecisset, inibi a' Meleagro dicatam. Vbi etiam Marsiæ tibias appensas tradunt. Verum incendio post ea orto, cõsumpta periere oĩa. Sed mox templum cum Statua reparauit Pythocles. Quæ uero antiquitus Aegiale nuncupabatur Ciuitas ab Aegialeo, Qui Autochthon comparuit ibidem primus, Sicuti memorãt Sicyonii, & est a' Pausania repetitum, tempestate insecuta Sicyon dici cœpit de Regis nomine, Quem ex Attica ascitum Lamedon sibi Generum adoptarat, filia illi Zeuxippe tradita. Fuit apud Argiuos ad Regionem, quam uocant Κλάτα, Dianæ sacellum cognomento πειθοῦς. Id ab Hypermestra excitatum, proditur memoriæ, cum in Iudicio Patrẽ reiecisset, a' quo illi facessebatur negotium, quod Lynceo pepercisset, extra quãm proposuisset is. Visebatur inibi Æneæ quoq; Statua Ænea. Nec longe aberat Hypermestræ ipsius, ac Lyncei monumẽtum. Sed & Hypermnestræ Amphiarai matris. In hac uero mentione dignum relatu, Quod Poetarum Enarratoribus obsuerit nil, Ab Argiuis quotannis festum agi, quod πυρσὸν uocent, idest facem, Quoniam emensi periculum a' Danao Lynceus, & Hypermestra facibus consecutæ salutis e' longinquis speculis signa prætulerint. A' Lynceo item Lyncea Regio nuncupata, Quam mox Lyrco incolente Abantis filio notho, Lyrceam quoque nominarint. Pyrson uero, ne quid prorsum, quod frontem contrahat, reliquum fiat, nũc facem dicunt, nunc quæ facibus dantur signa, uel Ignibus quo uis modo. Sunt etiam Nymphæ, Pyrsanides quæ dicuntur, idest πυρσανίδες, Pyrsophorum Vas nuncupant grandius,

Cui succensa imponerent ligna. Signat & λαμπαδοφόρον. Pyrolophos. i. πυρολόφους Lora uocant ab ustulatis recisa coriis.

Lampadum festa Athenis. Qui sint Lamprophori, & Lampimones. Lampias. De Lampria, & Panathenæis. Caput XLIX.

l Ampadum, siue facum Certamina fuisse Atheniẽsibus tria, uideor obseruasse in Libris, tribus dicata festis, Quorum sunt nomina, Panathenæa, Hephestia, Promethea. Scribit uero Ister, Atheniẽses primum faces Vulcano fecisse, ignis primitus reperti ratione, ac mortalibus communicati. De Prometheo id comperi amplius, Quod obseruauit Pausanias quoq;, Esse utiq; in Academia dicatam illi aram, Vnde Lampada succensam gestantes currendi in Vrbem initia auspicentur. Certaminis lex est toto cursu inextinctam seruasse facem, Siquidem cum flamma perit Primo & Victorię spes. Præsto autem secundus est, Cui si itidem extinguatur, eo reiecto, subit tertiꝰ ac deinceps. Nemini prorsum Victoria relicta, Si oĩbꝰ Lampadũ interextincta euanuerit flamma. Hęc breuiter pręflorasse ex ueteribus memoriis, nullum fuerit dispendium operæ, Quando iis non parum Sensa iuuant Poetarum. Quorum non uulgaria eruditio sæpe Carminibus inserit, Quæ haud facile assequare, ni librariam supellectilem diurna uersaris manu, nec nocturna minus, uel ultra satietatem, Vt scias Elementarios, uel ἀλφαβοῦτας quoq; nullo posse concoqui stomacho, dum sibi Herculis Cothurnos inducunt subinde, & in harena haudquaquam sua colludunt. Verum ut superpondii non desit aliquid, Apud Aristophanem λαμπροφόρους animaduerto dici λυχνοφοροῦντας, idest Lychnum gestãtes, Ita enim scribit, οἱ γὰρ ἄνδρες ὥσπερ λαμπροφόροι ὄντες, ἀποκεκύφαμεν. Lamprias Plutarchi Cheronei filius πίνακα conscripsit, idest Indicem eorum, quæ literis mandata à Patre forent in Græca, & latina historia. Lampias uero nunc Sol dicitur, nunc Lumẽ. Lamprimon, idest λαμπρείμων splendide indutum significat. Sed illud forte rettulisse pręstiterit, Panathenæorum celebritatem ab Erichthonio Vulcani inductam primo, Cum uicatim dissectum Atheniensem populum in Ciuitatem euocasset, Quod insequẽtibus annis amplius impleuerit Theseus. Dicta prius ferunt Athenæa, duobus generibus, Erant siqdem, quę celebrarentur διὰ πενταετηρίδος, idest quinto quoq; anno, Quæ etiam Magna nuncupabantur. Erant & quæ quotannis repeterentur.

Quo pacto Thebanus Ismenias Persarum Regem adierit Legatus, nec adorauerit tamen. Quibus muneribus affici assuerint ab eodem Legati. Dorophoria quid. Caput L.

i Smeniæ Thebani factum, Vt sapiens, & prorsus græcum circunfertur imprimis, & laudatur. Legatione fungebatur is pro Patria ad Persarum Regẽ. Eo ubi uentum, Vt admitteretur enixius operam dabat. Thraustes erat militum Tribunus, simul & admissionum Magister, Qui ad Ismeniam intuens, ac renidens uultu per interpretem Nobis inquit, ὦ Hospes patria Lex est, Vt Regis congressum affectans non prius confabulandi fiat compos, quàm illi cultũ exhibeat adorationis. Quod si per te ipsum grata tibi functio est, opportunum, accommodum'q; est, iam te legi satisfacere, Id si recusas, mea licet opera utare, Et tibi, etiam si adorationem aspernare, negotium omne effectum dabo. Quinimmo inquit Ismenias, ducas me, percupio. Vbi uero ad conspectum Regis peruentum, mox annulum detrahẽs sibi, ad illius clàm proiecit pedes, ac inde celeriter proclinatus adorantis specie, illum arripuit. Atq; ita Cõsilii uafricia & Regi paria facere est uisus, Et suæ Gentis instituta trangressus minime est, dedecus eiusmodi haudquaquam ferẽtis. Quo factum, ut omnium abiret Compos, quorum nomine uenerat Legatus, Immo est de more quoq; donatus amplissime, Siquidem undecunq; adessent Legati, muneribus affici à Rege assuerant. Ea uero ferè genus hoc erant, Vnicuiq; Argẽti signati, Quod ἐπίσημον nuncupant Græci, babylonium Talentum, Phialæ argenteæ talentorum duorum indicatura. His accedebant Psellia item cum Acinace, ac Torque στρεπτὸν uocant. Nec Medica deerat Stola. i. μηδικὴ στολὴ, Quam dicunt Dorophoriam.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD VENERANDVM BAPTISTAM EGNATIVM, VENETVM ORATOREM CLARISS. PRAEFATIO SEPTIMA.

C Vm forem Chalcographis mox paulo libellos nostros Antiquarm Lectionũ iam affectos, formis excudendos traditurus, necdum Venetias appulissem, Vix'q; te, Vir doctissime uisum alias semel, aut bis omnino, de facie nossem, fama tamen celeberrimi nominis permotus mecum ipse conceperam, per Epistolam Operi iam ad Vmbilicos perducto, mittendo'q; manu insertam tuæ beneuolentiæ auspicia captare, Vt q esses eisdem, quibus nos, initiatus Literarũ sacris, nec liuidulę mentis labecula, uti assolet, ac cecinit Hesiodus, uel minima litus diceretis obscurior. Quo sane argumento rem mihi, quod dicitur, prorsus factam, non difficilis erat Coniectatio. Sedenim postea quàm tecum in amplissimo Diui Marci foro sum congressus, Eam tibi adesse interiorum literarum Scientiam animaduerti, Eam, quod egregie sum admiratus, quando nil rarius, Animi tui synceritatem, & minime in aliena gloria corrugatam frontem, & quod sequens est, probitatem, præsigni iunctam diuinorum curæ perspexi, Vt quod nisu haud ita magno petebam prius, & opera, ut sic dicam, parerga, nũc ὅλῳ τῷ ποδί, immo & animi tota ui putem uendicandum. Quin etiam meum hoc institutum abs te digrediens retexi statim, ac tu, quo soles, Vultu liquide sereno mihi adnuere es uisus. Accipe igitur mi Baptista Lodouici tui munusculum, non psyricum omnino, Quoniam pro uirili tuæ Virtutis gloriam circunferimus, in'q; æuum protollimus, ac bonarum artium studiosis uidemur ostensuri, esse, quod nostris gratulentur temporibus, Quæ Viro multa in literis claritate, & moribus exactissimis fuerint cælitus insignita. Momenti nec minimi, aut tralatitii illud quoq;, Visum iri me, dum priuatim operis mei partem tibi nuncupo, dico'q;, ac ad legendum lacesso, ex Doctorum decuriis neminem unum reiecisse, etiamsi Persius est is. Nec prorsum, quod ille fecit, Tarentinis, uel Consentinis scripsisse. Quod & Lucubrationum nostrarum initio sum uisus abunde, prolixe'q; testari. Sed Accio idem quod Titio ius sit apud me. Ipse uero sic statuas uelim, Esse me tibi tam deditum, quàm qui maxime, proinde si qua in re tuis rationibus opera nostra fieri melius potest, Omnem me subiturũ aleã uel summa alacritate, iam hinc certius tibi pollicearis, licet. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI SEPTIMVS.

¶ Veterum sacrificia cuiusmodi fuerint. Quid proprie Thysia. Lucos colendi, & arbores quæ sit ratio. Qui immolarit animalia primus. Semnæ Deæ. Victimarum probatio. Molæ ratio, seu Prothymatis. Parasiti qui. Episition, Epision, Chernips. Callimachi Ætia. Vocabula plura ad rem diuinam pertinentia. Ritus sacrorum uarii. Hippades quid, & Appiades. Plinii locus discutitur. Caput Primum.

P Ostea uero quàm in sacrificulos ritus uolentes incidimus, rem latius exequemur, flores modo rerum, quod & in cæteris facere consilium est, præcerpentes. Thysiam putat Porphyrius, dici proprie, quæ ex herbis fiat Diis, litationem, Siquidem initio rerum, quæ Cælestibus oblata sint sacra, non myrrhas ait fuisse, non Casias, non item Crocum, Sed herbam uirentem, ueluti terrenæ potentiæ progerminantis primitias quasdam, manibus offerebant. Quippe Arbores ante animalia fuisse a' terra productas. Herbas uero etiãnum ante Arbores ipsas. Igit' Ex herbis integras quasdã sumentes cum foliis, & radicibus, ac fructu simul ꝯcremabãt, ea'q; exha

latione, ac fumo Diis litabant. Quamobrem ab ea, quam facerēt, exhalatione, Quam Thymiasin Græci dicunt, Thysia quoq; deflexa est. Proinde sanguinarium cultum non recte ea nuncupatione censeri. Ex iis porro fontibus propagatum contenderim, Vt Arbores quoq; ueluti numinum censerentur templa. Et simplicia rura prisco ritu Deo præcellentem arborem dicarent, nec auro, uel ebore fulgentia Simulacra uenerarētur magis, q̃ lucos, In quibus & silentia adorarent ipsa. puto, quia Summatem Deum silentio, ut prætexuimus, adorandum prisca censuit Theologia. Eo certe progressa res est, ut tum numinibus suis dicatæ arbores perpetuo seruarētur. tum alicubi, ut apud Indorum plerosq;, numinum colerentur uice. Quin & Syluanos, Faunos'q;, & id genus numina alia Syluis perinde ac Cęlo attribuerēt. Apud Athenięses quoq; aram fuisse, Pausanias scribit, quā uocabant διὸς ὑπάτου. i. Iouis eximii, ubi animatū sacrificabat' nihil. Sed πέμματα mō. i. bellaria apponētes, Vino prorsum abstinebāt. Hic uero ipse cultus, quo cælites Victimarum cruore placatos uolumus, hominum putat' iniquitate post multo irrepsisse. Miserationem, Lachrymas, atq; luctum, germinibus terræ deflorescentibus, offerre diu Veteris fuit instituti. Melissea Cretensium Regē Didymus scribit, omnium principem Diis sacrificasse, ac ritus nouos, sacrorum'q; introduxisse pompas. Cuius filiæ Amalthea, & Melissa Iouem puerum Caprino lacte ꝯfouerint, ac melle, unde datus fabulæ locus. Melissa uero prima Sacerdos Matri magnæ a Patre ꝯstituta, effecit, ut eiusdem Sacerdotes semper Melissæ nūcuparentur. Proditum uero a nostris est, Animal occisum primo a Martis filio Hyperbio, Bouem a Prometheo. Hinc, uti assolet, Victimarum enata superstitio, & suæ sacrificātibus dictæ leges. Vitulum probari, si articulum suffraginis cauda contingat, breuiore non litari. Vitulos item ad aras humeris hominum allatos non fere litare, Sicuti nec claudicante, nec aliena hostia Deos placari, nec trahente se ab Aris. Cæsarem uero Tranquillus scribit, religionem huiusmodi contempsisse, ac proripiente se Victima, nihilominus prospere pugnasse. Vlcerosam uictimam sacris non adhibebant, nam nec de cælo seruabant ulcerosi Augures, Quod sit ulcus diminutio corporis quępiam, atq; pollutio. Gręci moris erat, Tauros q̃dem explorare farina apposita, Capros uero ciceribus. Nam si gustare abnuissent, concipiebant inde, haud ualere satis. Capras uero etiā frigida aqua. Nec omnino secundum naturæ modum se habere, quod inter libandum iaceret, uelut immobile. Græcū fuit id quoq;, si cælitibus rem obirent diuinam, sic hostiæ collū refringere, ut Cælum spectare cogeretur. Quod si ad inferos sacra spectarent, terram inspiciēs immolabat', quod priore diximus loco, nūcupat' αὐερύειν. i. retro trahere. Coxas porro cum inguinibus, Cnissa, quam & Cnissarion dicunt. i. pinguedine operientes comburebant, censebatur enim pars hæc pretiosa imprimis, tum incessus ratione, tum quia indidē se promit genitale semen. Apud Delphos nullum reddebatur oraculum, ni ab imo tota prorsum uictima contremuisset, atq; inter immolationis ritum membra omnia uibratius forent agitata, neq; enim, ut in aliis, sufficere Capitis commotionem, Sed omnibus oportere partibus quati cum tremore, ac crispante sono. Animalia sacris non incōgrua Vocant Gręci Artia, & Atoma. i. integra, insecta'q;, item μὴ ἔμπηρα, idest non decurtata, immutilata'ue. Solon uero ἔμπηρα nuncupauit ἀφελῆ. Sacrificiorum autē alia (Vt nec hoc prętereamus) dicebā tur Epitheta, quod relatu equidem censui dignum, Quæ patria non erant, Sicut item festa Epitheta, uelut dicas adiecta, apposita'q;. meminit in Areopagitico Isocrates, nam & quæ Areopagitæ indicabant, ac patria non erant, eodem censebantur nomine, quod ex Lysia manifestum fit, Qui etiam Epistolas nuncupat epithetas in oratione contra Thrasybulum. Sed non alias intelligit, quàm quæ cuipiam dentur ad alium perferendæ, nam dicere moris erat, ἐπέθηκαν ἐπιστολὴν, idest dedit, ut apud Demosthenem. Sed ad rem. Alia Dorophorica nuncupabantur. Alia Apolytrotica. Alia Dialectica. Item quædam Apoplestica. Sūt et quæ Athyta uocantur idest ἄνευ θυσιῶν, idest sine sacrificiis. Ad quæ Plautinum illud respicit, Sine sacris hæreditatem sum adeptus offertissimam. Quæ uero ante sacrificium fieri consueuere, Prothymata uocantur, Vt est Vaporatio Thuris, aut id genus primitiæ quæcunque, ut Siligo, uel etiam Placentulæ. Prothymata dicunt ὀλοχύτας, idest ordeū sale conspersum, q' ante sacrificium aris insundebat'. Erat aūt auguriū futuræ frugum fertilitatis, uel ut diuinæ bonitati gratos se ostēderent, q' desitis glandium cibis ad mitiorē peruenissent uictū. In quo usui deseruisse primo ordeū, Vetus opinio est. Vnde illi nomē apud

Græcos,

Græcos.ná dicit Crithe, παρὰ τὸ διακρῖναι, qd' eo comperto a` Brutis discerni homines, ac sequestrari sint uisi. Dicebant ordea item Olæ, unde & Vlę, qa integrę uorarent, necdũ molendi usu cõperto. Inspergebat quoq; Sal nõ pp̃ter naturalẽ modo fertilitatẽ, & repetitam in alimoniis gratiã, Sed amplius, qa sit amicitiæ symbolum, unde & hospitibus apponitur añ cibos alios, quo innuit amicitiæ firmitas, etenim durationis causa corporũ plerisq; pernoscit Sal. Aut qa uelut ex Aqs Sal multis, & fusilibus coit solidum qddam, & unũ. Sic ex diuerso cõuenientes coalescant animis. Libabat & uinum, qm̃ & ipsum clementioris initium habet uictus. Id erat merum, ut significet mẽtis integritas a` dolo, & mendacio seiungenda. Sacrificium plenũ, perfectum'q; ex Sue putabat cõstare Tauro, Hirco, Ariete, Vocatur'q; Trittys, Sed Atheniensibus Sue tantum pstabat, Ariete, Hirco, Sicuti apud Romanos Solitaurilia ex Sue, Oue, Tauro. Prosodia dicebant, quæ adducerentur Diis sacrificia, aut Pompam etiã, ἀπὸ τῶν προσόδων, idest a` Prouentibus. Sed & eo nomine Poemata intelligunt a` Lyricis concinnata, quæ in Deorũ Panagyres dicerent. Hypeccaustria uero apud Solos Palladis erat Sacerdos, Sic nũcupata, quod pleraq; auertendis malis sacra obiret. Hypeccaumata igniũ uocãt alimenta, necnon Perturbationũ fomites παρὰ τὸ ὑποκαίειν, a` suburendo. Crithologos apud Opuntios inuenimus appellatos, quia in ueterum sacris plurimus erat Ordei usus, quod Crithen dicunt. proinde colligendis sacrificiorum huiusmodi primitiis præfectum sic nominare instituerũt. Erant porro` ibidẽ Sacerdotes duo, alter quorum, quæ ad Deos, Alter quæ ad Dæmonas pertinerent, obire solitus. Apud Delphos Hosiotera uocabant, q hostiã immolaret. Sunt uero ibi quinq;, Quos Hosios dicunt. i. Sanctos piosʼue, ii per omne tempus cũ Prophetis perficere multa cõsueuerant. Phaselitas in Pamphilia Legimus, pisciculis sale pditis placare Deos consueuisse. Imprimis uero Cabro Deo salsamentis item diuinã rem peregisse. Scribit Demetrius Phalereus in cõmentatione περὶ ἑρμηνείας, Ægyptiorum esse moris, Septem uocalium modulata enũtiatione Deos collaudare, hoc'q; esse illis Tibiarum, ac Citharæ loco. Ioannes Grãmaticus in Hesiodi commentario σπονδή, idest Libatio inquit, est Vini affusio in id, quod immolat. Thyos aũt intelligitur thymiama, quo nomine Aromata nuncupant. Ea Thucydides ἁγνὰ θύματα uocat. i. sacrificia pura, cuiusmodi Thus, Myrrha, Veluti impura censeant, quæ sanguinariã habent effusionẽ cum animalium cęde. Prope Asopum Dearum uisebatur tẽplum, Quas σεμνὰς dicũt Athenienses, Sicyonii Eumenidas, Quarũ diem festum annis singulis agunt die una, Oues imolant utero gestantes, mulso libant, & floribus utũtur pro Coronis, Pausanias auctor. Victimarum Carnes Theothyta dici inuenio, id ualet, Deo immolata. Moris autem fuit ex legis præscripto, ut a` re diuina redeuntes domesticis ex sacrificio portiunculam proferrent. Qui colligendo prȩficiebantur sacro frumento, ut prodidit Crates, Parasiti antiquitus sunt nũcupati. Hinc et Locus, in quo id recõderet, Parasition dictũ, Vt uero nunc Parasitus appellatur, prodiisse primum ab Alexide, putat Carystius Pergamenus. Sed & apd' Epicharmum mentio est. Quin ante omnes Parasitum induxisse Homerus animaduertit, quem appellasse φίλον εἰλαπιναστὴν uidet. i. Amicum mensalem. Veteres Poetæ Parasitos dixere Colacas. i. Adulatores. Alexis duo Parasitorum genera facit. Commune unum, alterum uero Semnoparasitum dicit, ex Satrapis, ducibus'q;, Vtrisq; tamen unum incumbere Adulandi studium. At Sinopeus Diodorus facete admodum Artes reliquas non a` Diis, Sed a` sapientibus excogitatas Viris dicit, Verum Parasiticam esse Philii Iouis inuentum. Sunt qui Parasitos item Episitios nuncupent, dicũtur aũt eo nomine, Qui cibi modo gratia subseruiunt, laborant'ue, nam & Episitia uocamus, quæ in alimoniam dantur. Epision uero est muliebre pudendum. σιτόσιτον appellant, q citra ullam mercedem Ciuitati operam præstat. Sicuti Sitocuros inutilis intelligitur, ac frustra connutritus. Ad Sacrorum porro` morẽ pertinet illud quoq;, Expurgari solitos adeuntes inspersionibus aquæ, in quam Torrem ex altari, ubi rem diuinã obissent, prius restinxissent, Quæ'q; Chernips diceretur. Orgeones dicuntur, qui deorum honori, aut Heroum cõueniunt, nam ὀργιάζειν sacrificare est. Vel quia ὀρέγουσι τὰς χεῖρας, idest protendunt manus, uel etiam quia in Orgadibus, & nemoribus sacra obirent. Sunt aũt Orgades montanæ regiones, et incultæ. Hippadas legimus quandoque, dicta sacrificia Athenis, quæ mitterent, qui uocabantur ἱππεῖς, idest Equites. Nam Atheniensis populi tres erant partes, Pentacosiomedimni ab agrorum, quos colerent, mẽ-

ſu ita nuncupati. Equites potentia inferiores, ſic dicti, quod, ſi uſus ita ferret, equos alere ſinguli poſſent. Thetes autem .i. θῆτες tertium tenebant ordinem, qui ad magiſtratus non admittebantur quidem, a' Iudiciis tamen, & concionibus non reiiciebantur, ut nō deeſſet omnino, unde ali poſſent. Illud monitos hac parte rei Latinæ ſtudioſos uolumus, expendant Lynceo, quod dicitur, an buc retorqueri Plinianum illud ex XXXVI. Libro poſſit, Entochi Appiades, & Hermerotes. Quid Appiades ſint, nec dum ſibi compertum, ingenue fatetur Hermolaus. Hippiadas uero eſſe Statuas mulierum Equeſtres, Cuiuſmodi Amazonū fuerint, quæ mortalium primæ ſcandere equos ſint auſæ, ſicuti Orator pdidit Lyſias. Quid uero ſi Hippadas legendum aſtruas, & illam ſacrorum pompam ab Entocho pictura expreſſam intelligas? Appiadas Deas apud Ouidium Legimus Libro de arte amandi tertio.

His Venus e' templis multo radiantibus auro,
Læta uidet Lites, Appiadesq́; Deæ. Et rurſum De Remedio amoris Libro ſecundo.
Turpe Vir & mulier iuncti modo, protinus boſtes.
Non iſtas Lites Appias ipſa probat.

Appiadas dici Deas interpretantur Grammatici, Venerem, Pallada, Pacem, Concordiam, Veſtā, prope' Cæſaris forum erectis earum templis, nūcupari uero ſic ab Aqua Appia, quæ in idem deducta forum eſſet. Nam epiſtol. familiarium tertio M. Tullius per iocum ad Apium ſcribens, id'q; me inquit, quoniam tu ita uis, puto non inuita Minerua eſſe facturum, quam quidem ego ſi forte de tuis ſumpſero, non ſolum Pallada, Sed etiam Appiada nomīnabo. Hippatdium uero fera eſt, ab equo nomen ſortita. Deniq; ut nimio plus tumeſcēs repercutiamus Caput, paucula adiiciamus modo. Philothytas uocari interdum Superſtitioſos aliquos, nullo non tempore diuinis rebus incumbentes, ut bac ratione fiant citra nocumentum. Magnam fecit iacturā Græcia, magnam & nos poſt illam, interceptis aut uetuſtate, aut temporum incuria Callimachi Ætiis, quo opere is multorum, quæ ad ſacra pertinerent, ac id genus aliorū cauſas ingenioſe rimabatur, quod ex Veterum aduocationibus liquet amplius, Sed quod eſt apud Varronem, Vetuſtas pauca non deprauat, multa etiā tollit. Addamus illud quoq; Vlochytas accipi a' nonnullis non prothymata, qd' diximus, Sed ipſa potius uaſa, ex quibus Vlæ ſundebantur. Vlas uero a' partis nomine, quod adnotauit etiam Dion, miſcellam intelligunt ex ordeo, & Sale materiam.

¶ Sacrificia eſſe uelut medicamenta. An Deo contingat affectio aliqua, nobis adorantibus. An neceſſaria ſit eius, quem colas, cognitio. Quam partem Spectare adorantes debeant. Mutilatos a' ſacris arceri. Plinius illuſtratur. Telos quid, & Teletę. Ebrietas in ſacris pmiſſa, unde dicatur μεθύειν. Teleſpborus. Engaſtrimythus. Caput II.

s Acrificia Heraclitus inter Philoſopbos ueteres non incelebris, medicamenta nuncupare ſolebat, quoniam præpotentis pbarmaci uice a' morbis animā expurgent, in hac generatione concretis. Sed ingerit ſe quęſtio theologumena tractantibus, An res diuinas obeuntibus nobis, Deo cōtingat affectio aliqua, Porpbyrius qdem ſuſpicabatur, nō Dæmones modo, Sed Deos quoq; paſſione affici nonnulla, quoniam inuocationibus moueantur. Iamblichus arbitratur, Deos, non quia inuocentur, moueri ad impertienda bominibus bona, Sed ſponte nos ad bonum prouocare, nobis'q; inuocādo cōuerſis occurrere ultro quippiā monſtrantes, elargiētes'q;. Supplicationes porro' Animū Diuino aptū influxui efficere, Qui tum ultro, tū facile pueniat, pter diuinā amicitiā oīa cōnectentē. Quod ſi a' benefica Deoꝝ cura, ceu a' clariſſimo Solis lumine, abeamus longius, denſioribus nos ſtatim tenebris circunfundi, tunc'q; iratior dici nobis Deus, Quē tunc demum credimur remollire, ſi ſuppliciter ad eundem conuertamur. Lenimentum id genus Deo affectionem infert nullā, Immo a' perturbationibus ſequeſtrat animum. At enim inferat aliquis, Quid ſi, quod colis, ignores? Porphyrii, quem iam aduocamus ſæpe, ſententia eſt, Diuinorum cognitionem, perſpicientiam'q; rem cenſeri procul dubio ſacram. Inſcitiam uero, atq; caliginem prorſus prophanam. Putat bæc propemodū uera Iamblichus item. Verum operatiouem religioſam longe arbitratur intelligentiæ anteponendam. Quippe ſolam hanc cenſeri perefficacē ad comparandam animæ cum diuina

natura Dei

natura Deificam unitatem. Siquidem Sacrorum, quæ recte, rite'q; præstentur, eam esse potentiam, Vt etiamsi minus ea noueris, pio tamen persequaris affectu, nihilominus efficacissima fieri. Neque enim per intelligentiæ claritatem connecti nos Deo. Alias nemo nō philosophiæ imbutus mysteriis diuinę, ac deificæ compos fieret Vnionis. Iam illud Veteris fuerit Superstitionis, quod in Asclepio Mercurius scribit, Deum adorātes, si medius affulserit Dies, debere in Austrum conuerti. Si uero dies sit occiduus, in occasum. Si se tunc primum promat Sol, Exortiua esse Spectanda. Magorum plures uitæ præsentis uelut mancipia, bonis'q; inhiantes corporeis, Corporea excogitarunt sacrificia, uota'q; uiuis Stellarum corporibus, Viuo'q; mundi Corpori accommoda, consecuturi inde, quæ expeterent præcipue. Platonici Mundanis Diis sacra obeūt corporea. Superioribus segregatam putant dicandā esse sanctimoniam. Principi uero segregatissimam. Quod & Appollonio Tyaneo comprobatū scimus. Quo autem ritu, qua'ue mentis pietate adorationem obire legitimam in gratiarum deceat actione, is operis eiusdem fine exequitur uenustissime. Et Libro Enneadis quītæ primo Platonicus Plotinus. Verum adiiciamus Superpondii aliquid, prius quàm ab hisce digrediamur, ac Plinii locum illustremus, Quando Libro naturalis historiæ septimo M. Sergium scribit, de rebus strenue a' se gestis orationem habuisse, cum a' Sacris arceretur, ut debilis. Quippe in nostra item religione magnopere seruatum, sciunt omnes, citra Superioris laxationem mutilatos, deminutos'q; Corpore Sacris nou facile admoueri. Id ipsum & Veteribus cautum, monet declamationum quarto Seneca, Vbi de Metello inquit, Sacerdos integer sit. Metellus Pontifex, cum arderet Vestæ templum, dum rapit Palladium, oculos perdit, Sacerdotium illi negatur. Et mox contra Metellum, Sacerdos non integri corporis qua si mali ominis res uocanda est. Hoc in Victimis notat, quanto magis in Sacerdotibus? Sed & Libro antiquitatum secūdo Alicarnaseus Dionysius Sacerdotes a' Romulo Lectos scribit, genere excellentes, simul & Virtute pręstantes, nec tamen inopes, aut Corpore ulla ex parte trunco. Illud porro' nec omittendum in mentione ista, Cuius auctor Herodotus est, Libyci potissimum fuisse moris, in templis ululare, quod tamen proprium fuisse mulierum opus, innuit Idem, ab illis uero in Græciam ꝓpagatum. Amplius item, largius'q; rei diuinę causa inuitare se, credebatur fas, unde & μεθύειν inflexum Aristoteles putat, quod ebrii fierent μετὰ τὸ θύειν, idest post sacrificium. Quin Dapes, & Conuiuia dictitabant θοίνας, ab θεὸς, & οἶνος, uelut deorum gratia uino amplius indulgendum foret. Telos item pro sacrificio positum inuenimus. Teletas uero tum mystica, tum maiora dici festa nouimus, quoniā non citra grandiorem impensam fierent, τελεῖν nanque impendere est, unde & qui multa profundunt, dicti Polyteles, qui pauca, Euteles. Telesphorus autē ad Teletas pertinet nihil, Colebatur a' Pergamenis, ut Deus, ἐκ τοῦ μαντεύματος sic nuncupatus, Quem inquit Pausanias, Acesion dicunt Epidaurii, Euameriona Sicyonii. Sunt qui τελεσφόρον Vatem interpretentur perfectum, Aut etiā Engastrimython, de quo alibi plura, dici & Telesphorus ualet opportune fruges producens.

¶Lachrymarum ratio. Plinii Locus declaratur. De Oculorum Cāthis, & Thalamo eorundem. Item Metopa quid. Caput III

Achrymæ in hominis ratione non apud simplex modo uulgus, & pullatum circulum, Sed apud eruditissimum quenq; singularis sunt admiratiōis. Nam
1 Plinius ille doctissimus, de quo persuasissimum est, Indoctos esse, quibus ille non sapit, cum de oculis ageret, ita prodendum putauit. Hinc illæ misericordiæ lachrymæ, hinc fletus, & rigantes ora riui. Quis ille humor est in dolore tam foecundus, & paratus, Aut ubi reliquo tempore? Proinde non absurde fecerimus. Si in Medicorum diuerticula, ut sæpe alias, parte quadam deflexerimus, non altiore modo doctrina, Sed & Varietate, ut alibi interfati sumus, legentiū animis plurimum allatura iucunditatis. Cum igitur constet propemodum, non esse aliud lachrymas, quàm aquosum humorem ab oculis profluentem, quam habeat is rationem, amplius scrutandum. Sic autem cōperimus. In fecunda, tertia, & quarta digestione humoris supfluitates aquosas secerni semper, Siquidem in hepate concoctionis secundæ potestate Aquositas gignitur. Eius magna

pars contruditur per emulgentes Venas ad Rhenes. Percolata inde a` sanguine, ac sequestrata per meatus, Qui Vritides nuncupantur, in Vesicam delabitur, ac egeritur denique. Quicquid uero substitit cum sanguine, ut fit eius uebiculum, fertur cum eodem ad Venarum extrema, quæ oculos pertingunt, & inde est Lachrymarũ materia. Contingit id ipsum & Cibi perfectione tertia, cum sanguis conuertitur in bumiditatem primam de secundis, fit & in postrema, cum humiditas prima de secundis transmutatur in secundam, & tertiam. Obiter tamen sciendum, in concoctione ultima duplicem secerni superfluitatem. Altera quarum crassior fit, unde proueniant, quæ in corporis superficie uisuntur, Sordes. Et insuper narium mucus, Aurium quoq; marmorata, Subtilis altera, Quæ quandoque in Vaporem, in Sudorem alias modicum, tenuem'q; dilapsa commutatur, nec non oculos scandẽs lachrymis argumentum præbet. Semitas uero duas Anatomici deprehendere, per quas ad oculos Lachrymæ surrigantur. Priore loco Venas statuunt, quæ in fronte sunt, & temporibus ad oculos productæ. Deinde esse intestinos meatus, qui eodem protendũtur, quanquã monstratur & callis tertius, Quia profluẽs bumiditas in nares per Ossium foramina in oculos desinentia, corriuatur in illos. Verum, ut bæc liquidius percipiantur, Sciẽdum est, duos esse in Oculis angulos, Quos in Medicorum Isagogico Canthos nũcupat Galenus. Et Paulus Æginita in Oculorum uitiis Libro tertio. Auicenna Almacbeni, Tempestate nostra Medicæ artis studiosi Lachrymalia. De iis primo de Animalium historiis Aristoteles ita scribit, κοινὸν δὲ τῆς βλεφαρίδος μέρος τῆς ἄνω καὶ κάτω, κανθοὶ, δύο μὲν πρὸς τῇ ῥινὶ, δύο δὲ πρὸς τοῖς κροτάφοις, idest Pars communis superioris, Inferioris'q; palpebræ Canthus est, quem duplicem uterq; babet Oculus. Alterum iuxta nasum. Iuxta tempora alterum. Canthorum uero radices inuenio Encanthidas dici, uel Epicanthidas. Cæterum qui prope` nasum adiacent, Rbanteres nuncupantur, ab bumoris inspersione, aut πηγαὶ, idest Pagę, uelut lachrymarum fontes quidam, Canthos domesticos Medici uocant. Anguli uero in tempora uergentes Syluestres a` Neotericis dicuntur, Paropiæ a` Græcis, aut uerius Parotiæ, quod ad aures proclinentur. Nam Paropia nuncupari nouimus, quæ oculos equorum ambiunt Coria. Sunt præterea in Palpebris iuxta hosce angulos foramina quædam, Vtilitas quorum inter cætera est, bumectare palpebras, indicio est humectatio ibi perpetua. Porro`, ut quarto de Vtilitate partium scribit Galenus, per foramina, & meatus Nasi, qui in Cãthis sunt, egrediuntur superfluitates, ab Oculo ad nares effusæ. Illis uero Spiramentis superiecta est neruosa Caro, quam uocant Medicorum Scholæ Lachrymarum frenum, Quoniam eo, uelut obice, ab exitu repellitur, ac uelut suffrenatur bumoris illuc deflua redundantia, cogitur'que in nares delabi. Quod si abscindatur, aut casu aliquo minuatur, perennis fit Lachrymarum fluxus. Palpebram græci βλέφαρον uocant, Vt scribit Oppiani Interpres, idest ὀμματόφυλλον, uelut dicas oculare folium, παρὰ τὸ φάρος, καὶ ἱμάτιον εἶναι τῆς βλέψεως, quod oculi indumentum sit. Tarsos uocant, unde se promunt Pili, dicti Blepharides, & ubi coeunt Palpebræ, Cauitatem, qua coniacet Oculus, Thalamum appellari tradit, metapbora bonesta de thalamo domestico, quem boc statuũt ordine, ut primo babeatur loco Septum, idest Hercos, ubi locantur Portæ, mox Aula est, inde Aethusa, quæ est porticus peristylos, Soli exposita, unde & nomẽ, postea est Prodomus, mox Domus, & Tbalamus. Spatium, quod inter iacet oculis ratione consimili Metopa nuncupari ualet. Quando Opas Græci Tignorum, & asserum cubilia uocant. Nostri Caua, & Columbaria, Sicut quod inter duas opas est, Intertignium, id Metopam dicunt illi.

¶ Quæsita non illepida super Lachrymarum item ratione. Miscelli bistoria. Myria quę dicantur. Caput IIII

Æterum bac parte curiosior forte quispiam quærat, Cur a` domestico angulo potissimum Lachrymæ fluant? Ratio uero non alia est, quã in poris, siue meatibus, qui illuc frequentiores feruntur, & latiores. Verum enim uero non omiserim bac parte illorum sentẽtiam, Qui audacius astruxere, Lachrymas in angulis quidem se ostendere, prorumpere tamen ex spiramentis duobus in fine pilorum, qui e` Palpebris ꝓmicant, Quorum unum in superiore sit gena. In inferiore alterum prope` domesticum angulum. Hinc arguta in medium ꝓsilit assertio, Lachrymas ex ira, aut tristitia, uel buiusmodi ægritudine alia per inferius redundare Spiramẽtum,

Quia Cordis

Quia Cordis ea sint accidentia. Quæ uero alia profluant ratione, superiorem habere meatum, quia euentus causa fit de Cerebro. Ex iis uero, quæ iam copiosius astruximus, Alexandri quæstio faciliorem recipit intellectum. Cur inquit, mœrentes, & lætius ridentes lachrymantur? Mœrentes utiq; meatuum, siue pororum densitate extrudunt, quod in ipsis est hu/mectum, ἡ γὰρ λύπη ψύξιν καὶ πύκνωσιν ἐργάζεται τῶν πόρων, hoc est, tristitia enim frigiditatem facit, & pororum densitatem. Gaudentes uero ratione diuersa, raritate, atq; laxitate eorundem humida effundunt. Quod si Spirameta fuerint perangusta, nec lætitia, nec mœror ciere lachrymas potest. Expositor uero noni Libri Almansoris, Lachrymas quasdam esse uoluntarias dicit, aut ex Tristitia, dum fit Cerebri constrictio, & inde humecti a quosi expressio. Aut ex Lætitia, per quam fit Cerebri laxatio, & meatuum, inde'q; humoris effusio, dum uidelicet circūfunditur calor ad totius circunferentiam, & potissimum Cerebrum scandit. Sunt tamen inquit, et Lachrymæ quædam ultimam consequentes debilitatem omnium Oculi uirtutum, & Cerebri, ac omnino Corporis reliq. Sed propinquis morti hæ plurimum eueniunt, ac deploratis, nec ab expellente profluunt Virtute, Verum ab humoris grauitate ad inferiora nutu suo uergentis, detentoria etiamnum facultate labefacta, ut Galenus interpretatur apud Hippoc. De his crebra mētio in Prognosticis, & Aphorismis, siue Sententiis Hippocratis, & in Libro de Regimine acutorum. Porro a' Curiosis itē quęritur, Quidnam sit causæ, Quod qui Equo currunt, quo contentius cursum arripit Equus, eo procliuius lachrymas fundunt. Et qui pedibus item, eo magis, quo sc uehementius intēderint. Huius uero ratio euidēs est, Aer nanq; occursans frigidus est, frigus aūt Lachrymas mouet, Quippe ꝯtrahendo, constipando'q; Carnē, exprimit humorē. Nisi qs id astruat amplius. Calor sudorē elicit, τὸ δὲ ψυχρὸν inquit Aristoteles, ἱδρὼς ὕς ἐστι, διὸ καὶ γίνεται ὑπὸ θερμασίας ἀμφω ταῦτα, καὶ ἀλμυρὰ ἐστιν ὅμοιας, hoc est, Lachryma autem Sudor quidam est, quapropter a' concalefactione utrunq; mouet & Sudor, & Lachryma, Salsa'q; pariter ambo sentiuntur. Calorē uero motus sine dubio efficit. Dicat aliqs, hoc item ictus rōne pueniꝛe. Vt.n. aduersi flatus oculos ꝑturbant, Ita et q se obiectat Aer, quo qs ꝯtentius equū agitat, aut currit ipse, eo magis ictu quodā molli euerberat, ac ferit, quo, ut Lachrymæ ꝓmant, efficį meatibus oculoꝝ laxatis appulsu eiusmodi. Omnis.n. ictus uim aut secādi habet, aut collidendi, & ꝯtundendi, Alyattem Regem ferunt quādoq; Biantē ex septē Sapiētibus unum accersiuisse. At is philosophico supercilio tumēs, & Regiā fortunā tantū nō despicatui habēs, ἐγὼ φημὶ Ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν. Ego inqt, Alyatti mando Cepas comedere, quibus illi fletum esse impetratū, interpretant Eruditi, Nam & apud Aristophanē quęrit ille ex Dionysio τί δῆτα κλαίεις, cur fles? Respondet is κρομμύων ὀσφραίνομαι .i. Cepas olfacto. Cepas uero acriter mordere oculos, & ciere lachrymas, notissimū, nā & Crōmyon inde apud Gręcos nomē habet, ὡς τὴν κόρην ποιεῖν συμμύειν, quod pupillam cōprimi cogat. Huius uero rō est, inquit Peripateticoꝝ pnceps, quia quod Lachrymas moueat, mordax esse debet, humidū quoq;, & lentū, quas ob res et Oleū lachrymas excutit, quis Leniter mordeat, Subiens.n. irreptans'q; suam ob lentitiam, atq; tenuitatē dolorē mouet, ac perinde humorē tabificat. Cepe nim eiusmodi sane habet, ut quod & humore, & uapore sit calido, tenui, & lento. Itaq; admotū eo, quod Vapor eiusmodi est, humor'q; tenuis cōmeat, Lachrymas mouet. Cum'q; edit transmissa respiratione, itidē facere pōt. Allium uero calidū qdē est, & acre, et humoris aliqd ꝯtinēs, Sed Lentū nō est. Itaq; Lachrymā mouere nō pōt. In rōne Lachrymaꝝ obseruatū illud quoq; est, Quas ex mœstitia ꝓfundimus, fere calidas esse, Quas uero ex oculorū morbo, frigidas. Quippe quod incoctū, crudum'q; est, frigidum fit, necessariū propemodū est. Calidū uero, qđ cōcoctū. Langorē uero omnē ex cruditate ꝑficisci, nullū dubiū est, Qđ cū Lachryma cruda in iis sit, Qui ualitudine oculoꝝ laborāt, nō immerito frigida est. Hinc Medici Sudorē frigidū argumētū esse grauioris morbi ꝯiectāt. Calidū cōtra decretoriū esse, & salutarē. Cū.n. uacans materia multa est, satis a' calore intimo pcoq non pōt. Itaq; frigidā esse, necessariū. Cū uero pauca est, plene a' calore uicta pcoqtur. Morbos aūt uacātis materię copia ꝑuenire, manifestum est. Præterea neqđ per incuriam, qđ ad rōnem hanc spectet, transiliam, Id quoq; in Literis inuenio, In timore Lachrymas non fieri, Quia repente humores, ac Spiritus retrahantur ad Cor. prorumpere autem in Ira iam augescente ex agitatione uehementi, & commotione, ac humorum expansione ad exteriora, cum magis, ma/

gis'q; diffunditur Calor. Porrò ubi inconniuentibus oculis quippiã contuemur, hæremus'q; in uno fixi obtutu, plerunq; sese promunt Lachrymæ, oculo, ut credũt, intentione nimia debilitato, & nõ nihil tum a' Lumine, tum ab obiecto læsa acie, deniq; musculis diu ita fixis, atq; protensis, facilior est humori exitus. Ridentium deinde lachrymæ frigidæ uidentur, qa Calor tum maxime per faciem diffunditur, prorumpentes uero lachrymæ, cum aliquanto minus habeant caliditatis, dum manant, frigidæ omnino uidentur. Vinolentorum Lachrymas iucunditatis afferre plurimum, liquet, ratione maxime illa, quod euidens Ebriis fit lenimentum, si copiosius effundant redundantem in capite humorem, Cerebrum quippe Vini oppletur uaporibus, ac eo nomine molesto item grauatur onere, quod profusis Lachrymis, fit subinde leuius, & inde Voluptas in fletu uinolentis iucunda. Ad Lachrymarum rationem non nihil spectat illud quoq; ex historia, Quæ de Miscello est, Cui redditam ferunt ex Adytis sortem, Conditurum eum Ciuitatem, ubi in Serenitate ipsum excepisset Pluuia. Id nunquam futurum, coniectatum ab eo est, ob rei absurditatem, Cum tamẽ in Italiam appulisset, ac maxima euentus fluctuaret incertitudine, assedisse illi pellicem uberius flentem, mœstam'q;. Id conspicatus Miscellus, finem habere oraculum suspicatus, Ciuitatem condere adortus est. Illud postremo auctarium fuerit ex Eustathiũ thesauris, quæ digna luctu sint, dici a' nonnullis μυρία, si penultima accentiunculam seruet, ἀπὸ τοῦ μύρεσθαι, quod Lugere est, unde μορμύρειν, quo Aquarum signetur strepitus, & inde Clauthmyrismus.

¶ Oculi Vitia. Cur in Occipitio non sint oculi constituti, nec Collum nobis datum uersatile. Aulopi qui sint. Aula item. Auli, Aulones, Pseudaula, Opuntii qui. Pthisis in Oculo qd, & Atrophia, & Mydriasis, Amaurosis, Amblyopia, & Alia id genus. Bulbus oculi. Distichiasis. Coracinus unde. De Aprorum, Ceruorum'q; Lachrymis. Cap. V.

q

Vanquam de oculorum ratione alibi copiose, ac nunc quoq; uellicatim disseruimus, nihilominus ubi se dignum obseruatiõe quippiam, dum mutos cõsalutamus magistros, ostentat, quin id publico bono mox excerpamus, facere nequimus. Sicut & hoc Imprimis, Esse Tuniculæ oculi, Quæ dicitur Rhagoides, Vitium, Quod Proptosin .i. πρόπτωσιν uocant, tanquam Procidentiam, erosione proueniens, aut scissura Ceratoidis. Id si minutum sit, ac Muscæ Capiti persimile μυιοκέφαλον καλεῖται, idest nuncupatur Myiocephalon. Si maius paulo, Acini Vuæ amplitudine, σταφύλωμα. Si maximum, Vt uel Palpebræ super excidant, μῆλον, idest Malum. Quod si obdurescat calli imagine, tunc uero etiã ἧλος cognominatur, idest Clauus. Sed nec illud contemnendum, ex Auicennæ Interprete primo Canonis. Ambiguitatem inquit, forte moueat studiosius rerum naturam expendẽtibus, Cur nostri Corporis Artifex in occipite itidem Oculos non censuerit collocandos, Vel saltem Collum attribuerit uersatile, quod in Grue uisitur, ac Ciconia. Cæterum hæc uix effici potuisse, ex partium proprietate conniici potest, Siquidem Oculi naturam esse humectam, Videndi exigebat ratio, & proinde neruos itidem ipsius a' parte Cerebri præmolli initia ducere, necessarium fuit, his uero aduersa Capitis esse rationis contrariæ, nemini ambiguum. Dura siqdem esse oportuit, propter Nucam, & Neruos motibus destinatos indidem oriẽtes, quamobrẽ colligi manifesto, Opticos inde neruos duci, minus potuisse. In Colli uero circũactu nõ parum discriminis affuturum, amplius perpendenti patet, minimo momento uertebra luxata. Propterea firmitatis consilium in Artificis mente uim habuisse maiorem. Id ipsum duodecimo de utilitate particularum significat & Galenus. Sunt & ad Oculos pertinentia, quæ citra rationes physicas de Grãmaticis mutuemur. Oppianus halieuticon primo Piscium quosdam αὐλωποὺς, idest Aulopus nuncupat. Interpres exponit, ἔχοντας ἀπομήκεις ὀφθαλμοὺς δίκην αὐλῶν, idest oculos habentes oblongos quadam tibiarum imagine. Cuiusmodi Pagurorum Oculi sint, nec non Astacorum, quibus proprium est, forinsecus oculos obtrudere inspectandi causa. Verum est, quod adnotemus parte hac fusius, ut quæ astruuntur, ampliter, ubertim'q; percipiant, qui modo non sint Analphabeti, sicuti dicere consueuerunt Græci, Aulam nuncupari animaduerto primo Locum, qui perflatum habeat. nam hoc nomine semper apud Homerum Hypæthra, idest subdialia intelliguntur. Vbi esset Hercei Iouis ara. Aulos uero dicitur

Tibia, per

Tibia, per quam item commeat Spiritus. Sed & figura quælibet in rectitudinem productior uti est stadium, & Sanguinis è naribus torrẽs. Fuere Athenis quoq; sacri quidam Aulones, meminit cum Philochoro Thucydides Libro quarto. Aulas porrò nũc pro Regiis usurpamus, quod ante se loca habeant subdialia, & ampla. Pseudaula, quæ ueram mentitur aulam, Sicuti Pseudoportus sunt, uelut cæci quidam portus. Ratione eadem nũcupantur Pseudoporticus. Et omnia demum, quæ ad imitationem fiunt, ac temporarium præbent usum, non principalem, id sibi cognomẽtum asciscunt, quod ex Vitruuii liquet Architectura. Ex eodem uero Oppiani Interprete illud item est, Coracinum piscem dici παρὰ τὸ κορὸν τὸ μέλαν, .i. à uocabulo nigredinem significãte, unde etiam trahatur Corax, idest Coruus, Qui tamen ætatis initio minus nigricans est, cum cælesti rore pascitur, ut scribit Cassiodorus, & propheticus perdocet psalmus. Vel ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὰς κόρας, idest ab Assiduo pupillæ motu. Cæterum illud grauioris operæ fuerit, quod dum ista commentaremur, ex Plutarcho ingessit se nobis ex Libello, in quo euentuum nonnullorum rõnes promũtur naturales, Vnde inquit, fieri putandum est, Quod Aprorum Lachryma dulcis agnoscitur, Ceruorum autem amarulenta, salsa'q;? An in calore, ac frigiditate causa statuetur? frigidæ utiq; naturæ Ceruus est, calidæ uero Aper, & Igneæ, proinde fugæ mandat ille præsidiũ, in Inuadentes ruit hic præceps, quo præcipue tempore fundit Lachrymam, plurimo nanq; feruore raptim sese ad oculos promente, hinc dulcescit humor inde profusus. Empedocles uero, sanguine turbato lachrymam extrudi ait, ut ex Lacte serum. Quoniam uero innati caloris ui Aprorum sanguis nigricans est, asper'q;, Ceruorum autem tenuis, & aquosus, congrue, quod in ira, aut pauore secernitur, in utrisq; uisitur tale. Opuntios facete positos inueni pro monoculis, aut etiam cæcis, ab Opuntio quodam prauitatis notæ, quem ita affectum ferunt. Digna uero, quæ non prætereantur, ab Æginita Paulo Medicinæ tertio monumẽtis prodita, Phthisis inquit, est Pupillæ affectio, angustioris factæ, debilioris'q;, ac etiam rugosioris. In qua paulo maiora sese ostentant obiecta. Ratio autem ex condensatione est ob siccitatem prouenientem. Differt ab ea, Quæ nuncupatur Atrophia, Siquidem arctat pupillam Phthisis, Ast Oculum totum Atrophia tum minorem præstat, tum humiliorem. Quod si latior multo natura li habitu euadat Pupilla, præpediat'q; omnino uidendi actũ, aut parte plurima, Vt minora etiam uisantur obiecta, Mydriasis appellatur mali genus. Causa eius est, πλεονάζουσα ὑγρότης, idest redundans humectatio, ἀμαύρωσις est perfectum fere Visus impedimentum, citra oculi affectionem manifestam, ἀμβλυωπία est Visus hebetudo, ex Latente proueniens causa. Habetur in Oculis malum item, Quod χήμωσιν uocant, Cooritur id, Cum inflammatione nimia Palpebrarum utraq; ita conuertitur, Vt uix integatur Oculus, Album'q; nigro fit surrectius, ac rubet. Inuenio & Psorophthalmiam, idest ψωροφθαλμίαν, Quæ dicitur κνησμώδης τῶν βλεφάρων ψωρίασις, idest pruriens Palpebræ affectio scabiosa. Prouenit ea ex salso, nitroso'q; humore. Nam Sclerophthalmia est durities Oculi, ac δυσκινησία, idest difficilis motus. Chalazion .i. χαλάζιον in palpebra ἀργοῦ ὑγροῦ σύστασις .i. otiosi humoris multitudo, uelut grando parua, Madarosin .i. μαδάρωσιν uocant, ubi ex Palpebris defluunt pili. Milphosis .i. μίλφωσις eadem dicitur Affectio, Quam Smegmata tollunt Calliblephara. Encanthida nuncupant, cum maioris anguli, seu Canthi caruncula excrescit iusto amplius. At ubi deminuitur, Rhyada uocant. Præterea est Strabismus .i. στραβισμὸς Oculorum uitium in iis, Qui Strabones dicuntur, Id ita finitur, σπασμώδης τῶν κινούντων τὸν βολβὸν μυῶν διάθεσις, idest Musculorum affectus ex Conuulsione, Bulbum mouentium. De Bulbo autem alibi ita lego, ὅταν αἱ κατὰ φύσιν τρίχες τὸν βολβὸν ἐπινύττωσι .i. Vbi naturales palpebrarum pili Bulbũ pungãt. Fit autem huius rei apud Paulum mentio, ubi de Distichiasi agitur, Quæ dicitur pilorum succretio præter naturam in palpebris. Nec sane mirari oportet dici in oculo Phthisin, quod attigimus pauloante, Cum sit in Pulmone uerius affectio hæc, & Thorace ἐπὶ τῶν ἐμπυημάτων. Sed ab Hippocrate dicitur item ἰσχιακὴ τις φθίσις, Quæ prope sacrum concipitur os. Appellatur quandoq; νεφριτικὴ item φθίσις.

¶ Adnotatur error Interpretis Plut. Super Piræi Lema. Inibi quid Lema, quid Gramiæ, Glamon. Cronica Lema cur, præter Græcorum sententiam. Cur Athenienses Tettigophori. Diipolia. Buphonia. Cronium mare cur Libadium. Caput VI

Egebamus nuper Plutarchi apophthegmata, ideſt Sententias perbreuis Re-
gum, Ducum'qꝫ præcellētium, Inter alios de Pericle ita ibidem enotatum ad
l uertimus. ἐκέλευσε δὲ τοὺς ἀθηναίους τὴν αἴγιναν, ὥσπερ λήμην ἀφαιρεῖν τοῦ πειραιῶς
ideſt Athenienſes iuſſit a' Pirço Æginam eximere, perinde ac lippiditudinē.
Ita nanqꝫ græci Codices præferunt, λήμην. Interpres autē eius libri, aut in lo-
cum impactus uitiatum, aut inſcitia uocabuli deceptus, λιμένα legit, & interpretatur, nec
ἀφαιρεῖν, Sed ἐφορᾶν, ita enim transfert. Iuſſerat autem Athenienſes Æginam quaſi Pi-
rci portum exiſtimarent, ac tuerent'. Quam ſententiam ne ſomniaſſe quidem unq̄ Plut. re-
or, Enatam arbitror uiro non indocto ex uerbo non admodum trito difficultatem, proin-
de'qꝫ inſyncerum arbitratum codicem, ita interpolandum cenſuiſſe, ut non Leman, ſed Li-
mena legeremus, quo certe coarguitur, Lema plane' cronica, ut Græci dicunt, eius oculos
fuiſſe præpeditos, Nam & in Dipnoſopbiſtis Athençus Demadem oratorem ſcribit, ſoli-
tum dicere Æginam eſſe Pirçi Lemam, Samū autē Ciuitatis ἀπόψυγα. Quid uero Lema ſit,
iam hinc ordiar explicare, quo uerior noſtra'poſſit cenſeri ſententia. Eſt igitur Lema τὸ πη-
γὸς δάκρυον, ὅπερ ἐπιπαχυνόμενον βλάπτει τοὺς ὀφθαλμούς, ideſt concreta Lachryma, quæ in-
ſidens, oculum oblædit, Senum lachryma craſſior exiſtens Lemas grandiores facit. Quidā
eo nomine lippiditudinem accipiūt, & oculorum ſordes. Vnde uerbum λημᾶν, quod ſigni
ficat oculis laborare, quāquam Heraclides Soranus λημᾶν dicit τὸ ἀπολαυστικῶς βλέπειν, hoc
eſt uoluptarie intueri, & uelut oculis deglutire, Sunt qui ita finiant, Lema cōcretum eſt in
oculo album bumidum, quod hebetudini præuium eſt. Quidam ex recētioribus grana par
ua interpretantur, ſicca, dura'qꝫ, in oculis quæ uiſantur, Quas Gramias etiam uocemus, fie-
ri'qꝫ ex areſacta lippitudine. De Gramiis ita in Pōp. Feſti monumētis inuenias, Gramię ocu
lorum ſunt uitia, quas alii Glamas uocant. binc Glamon, qui Lema uitiatos oculos habet,
& Glamyros apud Sophoclem, Gramioſi item apud Nonium Oculi. Sed & uulgo Gra-
mum pro mœſto inaudias. Illud obſeruandum amplius, Sudam, & Ariſtopbanis Interpre-
tes Cronicas Lemas putare dici de antiquis, Quoniam Cronia nuncupentur uetuſtate præ
rancida, & inſipida, prorſum'qꝫ fatua, a' Cronus. i. Saturnalibus, feſto perantiquo. Qua lo-
quendi figura utitur Ariſtophanes plerunqꝫ, Vt cum ait, ἀρχαῖά γε καὶ διιπολιώδη, καὶ τεττί-
γων ἀνάμεστα, καὶ κηκείδου βουφονίων Antiqua, & Diipoliode, & Cicadarum plena, & Cecidæ
buphoniorum. Nam Diipolia ſunt Iouis feſta, quæ & Diaſia uocātur, Sic & Buphonia in-
tellige feſtum uetus, quod poſt myſteria celebraret' per bouis immolationē, unde & nomen
clatura. Sed & Iouis Poliei ſacerdos, inquit Pauſanias, Bupbonus eſt nūcupatᵘ. i. βουφόνος.
Bupharum uero terram dicunt, quæ arari facile poteſt. Nam pbaros aratio eſt, Sed & Bo-
uis Epithcton. Quod ad Bupbonum attinet, Inuenio in Literis, Erechtheo imperāte Athe
nis, primum ab eo in Iouis Poliei ara immolatum bouem, quo peracto, ſecuri relicta, mox ſe
e' regione Buphonus proripuit. At in iudicium uocata Securis eſt, ac abſoluta, Id'qꝫ quotan
nis ut fieret, ſeruatum traditur. Quod uero Cicadarum plena ait, intellige item, Sapere uetu
ſtatem, quoniam Athenienſium Vetuſtiſſimi capillis adhiberent implicandis τέττιγας. i.
Cicadas aureas, Vt eo argumento Autocbthones eſſe ſe probarent, Sicuti creduntur Cica-
dæ. Meminit Thucydides. Inde & Tettigopbori nominantur quandoqꝫ, quaſi Cicadiferi.
Sed ut ad Lemas cronicas redeamus, Quid ſi eo uerbo non antiquas interpretere, ut uelle
uidentur Græci, Sed congelatas, concretas'qꝫ. Sicut Cronium in Septētrionibus mare dici-
tur, puto, non quia antiquum, quid enim inſulſius? Sed concretum, auctore Plinio, a' frigo-
ris argumento. Cuius præſidem Saturnum faciunt cęleſtium rerum ſtudioſi. Apollonius ar
gonauticon quarto Adriacum mare Cronium dicit. Sed a' Crono. i. Saturno, ut inquit In-
terpres, quem babitaſſe Italiam, Omnibus & Lippis notum, & tonſoribus. Sunt tamen, q
non Cronium apud hunc Poetam, Sed Cbronium putent ſcribendum, per ch. ab Inſula,
quæ uocetur Chronia. Cronii maris & Euſtatbius meminit, Poſt Scythas inquit, qui mari
Cronio uicini Caſpium accolunt, Vnni ſunt, quos Simocatus hiſtoriarum conditor a' Per-
ſis uocari Turcos exiſtimat, ad orientem Vernum ſpectantes. Cæterum parte hac non tam
quid ſentiam, profero, q̄ ſtudioſorum ingenia prouoco, ne aliorum fiducia in utranuis aurē
ſibi dormire permittant, Sed noua excogitent ſemper, nec ingeniorum fertilitatem ęuo ceu
ſeneſcenti deeſſe putent, Sed multo ſæpius curā. Cronos certe pro ineptiis, fatuitatibus'qꝫ
uſurpari

usurpari græcis notum est. Limon uero aliud est, q̃ Lema, nam eo nomine dicitur humectus locus, herbosus'q; .i. pratum, quod communis Lingua Libadium uocat. Quod autem Piręi Lema diceretur Aegina, facit id nobilitas Insulæ, quæ maris imperio potita est, & cũ Athe niensibus æmulatione certauit. Inibi primo signatum a' Phidone argentum tradunt. Quin Rhopon .i. miscellam negotiationem Æginęam dicimus mercaturam.

¶ Fascibus, iunctis Securibus, usos Consules extra Vrbem modo. Submittere fasces qd. Caput VII

Q Voniam moderationem esse animi uirtutem saluberrimam, fere' constat, qđ mentes nostras impotentię, ac temeritatis incursu transuersas ferri non patitur, unde laus oritur egregia, Neq; enim gloria exigua est, aut cuiuslibet operæ, felicitatẽ fortiter ferre, Hinc Valerium publ. tradunt historici, Plebi Ro. gratificaturum, libertatis'q; tunc primum auspicantis solidiora iacturum fundamenta, abstulisse a' fascibus secures, & futuris post se consulibus morem tradidisse, q mul tis custoditus annis est, ac ad tempora sua seruatum, Dionysius scribit, Vt cum extra urbem essent Consules, uterentur securibus, intus uero fascibus modo ornarentur, qđ Max. quoq; Val. intelligi uoluit, inuidiosum scribens Magistratus fastigium ad tolerabilem habitum ięẽ deductum, dum fasces securibus uacuefecit. Porro' T. Liuius refert, eundem, cum prodiisset in Cõcionem, fasces summisisse populo, quod ipsum Oratoriarum institutionũ tertio Quin tilianus repetit. Ex quo elegans prorepsit adagium, ut cum manum damus, & herbam quo dammodo porrigimus, uinci'q; nos plane' fatemur, Summittere fasces dicamur, Astipulan te M. Tullii testimonio, quo lumine uel uno illustrantẽ nostra omnia, Sic enim scribit in Bru to, Cum enim in maximis Causis uersatus esses, & cũ tibi ætas nostra iam cederet, fasces'q; summitteret, subito in Ciuitate cum alia ceciderunt, tum etiam ea ipsa, de qua disputare or dimur, eloquentia obmutuit. Quod siquis ambigat, qd omnino sit, fasces summittere, Ipse ita interpretor, non surrectos tenere, ut solebant prius Lictores, ut uisendos eos pręberent, ostentarent'q; ad terrorem increscentis audaciæ, Sed deprimere, & ante pedes quodãmo modo deiicere. Significant id uerba Liuii sequẽtia. Gratum id inquit, multitudini spectacu lum fuit, Summissa sibi esse Imperii insignia, confessionem'q; factam, populi q̃ Cõsulis ma iestatem, uim'q; maiorem esse. Summittere signa legiõis deiicere est, ac tollere. Iulius Frontinus Stratagematon quarto de M. Curione, & seditiosa legione; Nullis precibus ab eo im petrari potuit, ne signa eius summitteret, nomen'q; aboleret, milites autem in supplementũ Legionum distribueret. Summittere arma item apud Senecam in Libro de Vitæ breuitate, Vtrum'ne statim percussus arma summiseris, an in statu, & in gradu steteris. Ad hoc pertinent uerba item Plinii naturalis historiæ septimo. Cn. Pomp. inquit, confecto mitbridatico bello, intraturus Posidonii Sapientiæ professione clari domum, fores percuti de more a' Lictore uetuit, & fasces Lictorios Ianuæ summisit is, cui se Oriens, Occidens'q; summiserat.

¶ Maiorem Consulem apud Plinium quem intelligamus. Itẽ qui Prætor maior. Et ma iores, Flamines. Balbum solum ex peregrinis non triumphasse. Caput VIII.

P Linius Libro naturalis historię septimo, Fuit inquit, & Balbus Cornelius maior Consul, Sed accusatus, atq; de iure uirgarum in Iudicum Consilium missus, primus externorum, atque etiam in Oceano genitorum usus illo honore; Quem maiores Latio quoq; negauerunt. Res est Leuicula in auctore nobilissimo, Quẽ deniq; Maiorem dicamus Consulem. Nequis tamen tyrocinium uix dum professus impingat, aut ex inscitia Boliti, ut dicitur, pœnam debeat, hisce libellis in feremus & hoc. Maiorem igitur Cõsulem dici solitum, enotauimus, penes quem fasces forent. Hi uero in antecessum Seniori cõtribuebãtur, Vt Plut. & Max. quoq; Valerius prodidere. Lex tamen Iulia priori ex Consulibus fasces sumendi potestatem faciebat, Cui plures forent liberi, quod si par numerus fuisset utriq;, tum præferebatur maritus, quod si in eo quoq; inuenirentur compares, Annorum utiq; ui legis eiusdem ratio inibatur. Solitos tamẽ audio, Quod diximus, qui lege potiores essent, mensis primi fasces collegis concedere na

tu grandioribus, aut nobilioribus, uel si alterum inirent consulatum. Aut certe Consul maior, qui priore loco renuntiatus esset, nam & Liuius Ab V.C.XXIX. Libro Scip. priorem Consulem a' Centuriis omnibus dictum scribit. Et Cicero in Pisonem, Me cũcta Italia, Me omnes ordines, me uniuersa Ciuitas nou prius tabella, quàm Voce priorem Consulem declarauit. Quem uero nunc Maiorem, nũc priorem nuncupamus Consulem, Virg. etiam insignem dixit, Vt q nullius sit doctrinę inscius, & uetustatis usq; ad anxietatem obseruator.
Ipse Quirinali trabea, cinctu'q; Gabino
Insignis reserat stridentia limina Consul.
Prętorem quoq; maiorẽ in Romana historia solitum dici, accuratus Lector inueniet. Is uero Vrbanus intelligi debet, nam cæteri minores erant, Quos tum peregrinos, tum Prouinciarum Prætores appellatos scimus, sicuti Digestis de origine Iuris latius edocuit Pomponius. In quem sensum accipio illud ex oratione pro lege Manilia. Nam cum propter dilatio nem comitiorum ter Prætor primus centuriis cunctis renuntiatus sum, facile intellexi Quirites, quid de me iudicaretis. Erant & Flamines maiores Patritii generis, Minores autẽ Plebeii. Cæterum, ut de Balbo quippiam leuiter, ac quod de Cane dicitur in Ægypto, gustemus modo, protinus'q; ad alia stilum proripiamus, hic est Balbus, quem Cosmographiæ tertio Triumphalem uocat Strabo. de Quibus uero triumpharit, Plinius non tacuit Libro quinto. Cap. V. quod uero inibi scribit, unum omnium curru externo triumphasse, & iure Quiritium donatum, Scire conuenit, M. Perpennam natione Græcum, Romæ Consulatũ esse adeptum, ac de Aristonico rege triumphasse. propterea eum insectatus Val. M. Perpennæ inquit, nomen adumbratum, falsus consulatus. Caliginis simile imperium, caducus triumphus aliena in urbe improbe peregrinatus est. Sed & Ventidium Bassum Picentem genere, loco humili de Parthis, quos tribus fuderat pręliis, primum omnium triumphasse, auctor Tranquillus est, Sed & in noctibus atticis repetit Gellius.

¶ Duodecima hora ædificare, quid. Horarũ ratio. Hori annales. Lucianus declaratur. Horoscopa. Heliotropia. Gnomon, uel Vmbilicus. Diopi, Diopteres. Gnomonice apud Gellium qd. Astrologię partes. Dioptrę quid. Astrolobii inuentio, & partes eiusdem. Apotelesmata. Caput IX.

Erum quia in Parthos incidimus, non differemus, quod nunc uel iucundum scitu ex historia sese nobis obiectat. M. Crassus Parthicis inhians opibus, exercitu instructissimo aduersus eos mouens, cum per Galatiam duceret, Deiotarum Regem extrema iam Senectute confectum, nouam tamẽ ædificare urbẽ comperit. Quod cum mirari satis nequiret, scommate in illum ita lusit, Quid hoc inquit rei est, duodecima iam tibi tantum non instat hora, & nouam nihilominus Vrbẽ ædificare pergis? Ad ea renidens Deiotarus nec tu inquit, Imperator satis matutinus, ut res habet, in Parthos moues, Annum siquidem sexagesimum tunc agebat Crassus, grandiorẽ tamen præ se ætatem ferebat. Ex hac historia scitior ꝯcinnari Adagio potest, Vt qsqs Acherontius, ut ille ait, & in peculio Proserpinæ iamiam connumerandus, quid magnificum, & præcellẽs struit, duodecima illum hora ędificare, commoliri'ue facetoso sale dictitemus. Vt qui iam ad Vitæ peruenerit umbilicum, admotis omnino lineis, de futuro tamen, quod salacissimum est, multa sibi pergat polliceri, etiamsi diuerticulo uti eodem potest, quo agricolas ueteres usos, commeminimus, Qui interrogati, quibus sererent, non dubitabant respondere, Diis immortalibus. Porro' quod ad horas attinet, ut tollatur, siquis inest apud in cultiores nodus, aut griphus, Duodecima intelligitur Diei ultima. Sicut naturalis historię secundo, Vndecima hora est, quæ nũc diceretur tertia, & uicesima. Sic enim Plinius scribit, Augusti uerba referens de Sydere crinito. Id oriebat' inquit, circa undecimam horam diei, clarum'q;, & omnibus terris conspicuum fuit. Etenim Solaria apud Antiquos in horas tam diei, quàm noctis temporales, non Æquinoctiales diuisa proponebantur, ut singuli dies, noctes'q; horis continerentur duodecim. Vnde apud Cosmographos, Sextam horam pro meridie positã inuenies. Hinc Vitruuius Architectus Solstitiales horas uocat in Cancri signo, amplissimas intelligens, Sicut ediuerso Brumales appellat horarum breuitates. Cum uero æqualia sunt Spatia in Ariete, ac Libra, Æquinoctiales. Ex qua ratione Val. quoq; Martialis Epigrammaton

Epigrammaton XII Æstiuam horam pro longissima posuit, etiam si Domitius Æstiuam accipit, datam relaxationi animi, & uoluptatis plenam.

Otia priscæ breui poteris donare libello.
Hora nec æstiua est, nec tibi tota perit.

Plautus uero in Pseudolo hybernā horam pro breuissima ponit. Sic enim apud illum Simo ait, Credo equidem potesse te Scelus, Massici montis uberrimos fructus quatuor ebibere in hora una, Pseudolus uero respondens ait, hyberna addito. Horas autē has sic inæquales uocant Græci καιρικὰς, Nos Temporales, seu Vulgares, de quibus Ptolemæus plura, & Theon. Sunt, ex recentioribus præsertim, qui Planetarias etiam nuncupent, Quoniam singuli planetæ dominantes inferiora hæc disponant singulis horis inęqualibus. Qua ex causa & Naturales posse dici arbitrantur. Alterum uero horarum genus Aequinoctiales uocant, hoc est, ut Græci dicunt, ἰσημερινὰς, A`quibusdam ēt horologii nuncupatur hora, uigesima quarta pars diei naturalis, Quæ in sexaginta distinguatur minuta. Ab ęquabili uero Aequinoctialis motu dictæ sunt Aequinoctiales horæ, Nam singulis hoc genus spatiis Aequinoctialis gradus quindecim emergunt, ex qua observatione horarum huiusmodi prodiit argumentum. Quam rem nostræ tempestatis notis, & interuallis graphice præmonstrari in horologiis uidemus. Inueni tamen inter nostratium literarum non omnino postremos professores, qui monumentis suis prodere sint ausi, in sex horas lucem, & in totidem solitos noctem distribuere ueteres, arbitror in errorē lapsos, Quia Higinus Astronomicon quarto ita scriptum reliquit. Priores inquit, Astrologi, cum omnes res ad duodecim partes reuocarēt, Vt menses, & horas, & latitudinem signorum, ita & signa, per quæ res omnes significātur, duodecim esse uoluerunt. Cæterum auctoritate ista, quæ hoc non probat, tam facile in tendiculam, siue tenus, ut Plautus ait, collabi, parum fuit perspicacis, & diligentiæ supinioris. neq. n. uerbis illis reuincitur, de naturali potius, quàm de artificiali intelligendum die. Illud quoq; parte hac, ut conniuens, minime transiluerim, Ad horas porro` Iunii, ac Iulii longissimas referri illud Virgilianum posse ex Georgicis, An'ne nouum tardis Sydus te mensibus addas, Aureliū quoq; Macrobiū scribere scimus, Solē ab Aegyptiis Horū dici, unde ēt horarum nomenclatura defluxerit, cum ex illius motu orbes moderante reliquos temporum distinguantur interualla. Est tamen Horus annus quoq;, quia horas continet, idest conuersiones. Ex quo dictæ Horographiæ, Quæ descriptiones sunt quotannis factæ eorū, qui in Ciuitatibus sunt. Verum quid esse dicemus illud Luciani? Cyrus inqt, antiquus Persarū Rex, ὡς δηλῶσιν οἱ περσῶν καὶ ἀσυρίων ὧροι, hoc est ut monstrant Persarum, & Assyriorum Hori. Inuenio in Libris euigilate concinnatis, nec dilutæ, aut uulgariæ auctoritatis, Horum quendā trimestrem Annū instituisse, eo'q; Ver, Æstatem, Autumnum, Hyemē, Horas, & annū Horum dici. Et Græcos annales Horos. Eorum Scriptores Horographos. In Trœzeniorū historiis narratur illud quoq;, Horum apud eos natum primo, ac regnasse, Terram ab eius ēt nomine Horęam dici cœptam. Mihi, inquit Pausanias, esse Ægyptium nomen uidetur Horus, nec Græcum omnino. Althepum Neptuni filium regnasse post Horum memorant, a quo & Althepia sit Terra cognominata. Quin & imperante eo, disceptatum de regione a Neptuno, & Pallade, re autem ambagiosa, promiscue ut illam haberent, Iouem imperasse. Quo nomine Palladem colunt Poliada cognomento, & Stheniada. Sicuti Neptunū βασιλέα. Sed & Numi suscinam habent, & Pallados faciem. Hemiorion inuenio apud Græcos pro horæ dimidio. i. ἡμιώριον, Sicut Hemipharium Vestis dimidium signat. Hemithoracium eadem dicitur figura. Hemicranici uero sunt, qui dimidia capitis parte laborant. Cypron legimus mēsurę genus apud Alcæum, cuius dimidium Hemicypron dixit Hipponax. Porro` in noctibus atticis Horā reperias pro Dea Quirino iuncta, Quā Hersiliam Ouidius intelligat metamorphoseos quartodecimo, cum ita canit.

Hanc manibus notis Romanæ conditor Vrbis
Excipit, & priscum pariter cum Corpore nomen
Mutat, Horam'q; uocat, Quæ nunc Dea iuncta Quirino est.

In Veterum monumentis obseruatum & illud, Vasa dici Horoscopa, quibus commonstrātur horæ, Quæ & Heliotropia uocitata interim comperiuntur. Si Solis & umbrarum ratione constent. Porro` notationem genitalis horæ Horoscopon quoq; uocāt. Quod quinto ci

uitatis diuinæ Aurelius Augustinus scribit. Vnde illud prodiit Persianum, Geminos Horoscope Varo producis Genio. Et uerbum Horoscopare, quo utatur Manilius, & signa Horoscopantia apud Firmicum. Solis uero Vmbilicus est, quem Gnomonem item appellamus, & Sciatheran, Cuius umbra internoscuntur horæ, unde & ipsa umbrarum rō Gnomonice dicta, ab Anaximene Milesio inuenta. Qui item primus Sciathericum excogitatum ostendit Lacedæmone, uel, ut Alii, Anaximander. Hinc Architecturæ partes ita concipit Eruditorum Schola, Vt una dicatur Ædificatio, Altera Gnomonice, Postrema uero machinatio. Est & Canonium mechanicum Gnomon, & Geometrica figura, & Dioptrici organi pars, & Astronomici. Erant & Athenis Magistratus dicti Gnomones. Quin & accuratæ diligētiæ homines, ac prudentiæ dicti Gnomones, ἀπὸ τοῦ γνῶναι. Nam inde etiam Scientes dicūtur Gnomici & Gnostici, At Doxasticus Opinator dici ualet, qui et falli pleruꝗ potest. Sed illud ne utiꝗ prætereundum, dici ab Aristotele Gnomonas dentes, quibus Iumentorum internoscitur Ætas. Hinc & Aboli nuncupati Equini pulli, qui nec dum id genus dentes miserunt. Apud eundem de historiis animalium sexto, Sic Lipognomones dicuntur, quorū anni dentium ratione mitti in digytos amplius non possunt. Qui & Agnomones dicuntur Iulio Polluci, quod iam exciderit Gnomon. Ex iis ferme arbitror innotescere, Quid sit illud Gellii ex primo noctium Atticarum, Quoniam inquit, Geometriam, Gnomonicam, Musicam, cæteras'ꝗ item disciplinas altiores μαθήματα Veteres appellabant. Id ut fiat itē planius, Astrologiæ pars est Gnomonice, quę Solariorum discriminatis umbris horas Veruto, siue Gnomone pernotat, Sicut alia pars Meteoroscopice, quę eleuationū differētias, Astrorum'ꝗ exquirit distantias, nec non multa, uaria'ꝗ alia ad Astrologiæ inspectionem tendentia perdocet. Tertia pars Dioptrice nominatur, Solis, & Lunæ, cæterorum'ꝗ astrorū distantias huiusmodi internoscens instrumentis, Inter quæ Astrolabii est inuentio, quam Ptolemæo Synesius attribuit. Cuius partes, Vagina ipsa continens tympana, in quibus Æquinoctialis, Tropici'ꝗ describuntur Circi, Qui'ꝗ alternis Orizonti sunt Anaphorici, tum supra tympana, quæ uocatur Aranea, designatur, in qua Zodiacus, & clara quædam Sydera cernuntur, ut per noctem quota sit hora, quotum'ꝗ temporis momētum, reperiamus. Hæc eo item fusius, uberius'ꝗ persecuti sumus, ut intelligeretur Plinii Locus ex secundo naturalis historiæ. Mediam esse mundi totius terram haud dubiis constat argumētis, nam nisi in medio esset, æquales dies, noctes'ꝗ habere non posse, deprehenderunt & Dioptræ. Præterea Dioptris librant aquæ, nec non turrium elonginquo concipitur altitudo. At Diopteres dici speculatores uidētur, qui & Prophylaces uocantur, est itē Diopter Oeconomus. At Diopos dicitur Enoptes. i. Curator nauis & inspector, nam Diopas inter Aurium ornamēta recenseri nouimus. Deniꝗ Veteres umbris enotasse diurnas horas in Gallo item comprobat Lucianus, συνεχὲς ἐπισκοπῶν ὁπόσαπουν τὸ στοιχεῖον εἴη. hoc est, perpetuo adnotans quot deniꝗ pedum foret Linea. Illud hic obiter adnotandum succurrit, Astrologorum responsa dici Apotelesmata. Sed & libri circunferuntur Ptolemæi Apotelesmaton, quos modo Quadripartitos uocāt. Eustathius in Iliados primum, Apotelesmaticæ Sapientiæ curiositatem nil reliquisse scribit, quod Planetarum non subiecerit potestati. Idem alibi Concionis appellat Apotelesma. Sed & illud obseruauimus iactatum uulgo, non oportere prorsum res diiudicare ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων.

¶ Tria uideri necessaria Genethliacis. Horoscopi enotationem pene haberi impossibilem. Caput X.

Genethliacos, seu Mathematicos, ut pleriꝗ dicere malis, uel Æruscatores ueri qui aures uerbis alienas ditant, suos ut loculos distēdant numis, traditū in eorum libris est, si cælestiū rerum scientia præcinere debeant futura, Tria impēsissime obseruare oportere. Primum, horam illam initialem, qua se in lucem uitalem e bulga matris prompsit infans. Vel quiduis aliud, super quo Vaticinium concinnandum, fieri sit cœptum. Mox Cæli statum, Syderum'ꝗ positum, ad ipsam illam horam subtiliter applicitum. Postremo quid eiusmodi ratio Cælestis, Syderea'ꝗ meditetur, agat'ue, argumentis inerrantibus, aut experimenti certitudine perinde ac ungues norint suos.

rint suos, necessarium præcipue est, Duo hæc, ultimo posita loco in disqsitionē non reuocabimus, alterius loci id, ac temporis. Quoniam uero pauloante de Horoscopo item facta nobis mentio est, q̄ incertus hic, & fluctuans, nec ullis probioribus fixus radicibus, paucis hinc retegam. Et illud in confesso fere est, Genethliacū minus posse ipsum illud, quo qs nascit̄ momētū, tenere, Primū quia necessarium foret, prodeunti infanti præsto esse Astrologum Astrolabio recte instructum, quo cælestis euestigio ꝑcipiatur mensus, hoc uero ne fiat, plura obturbant. Sæpe tenebraꝝ nocumentū, & interpellatio. Quādoq; Cælum nubilū, interdum & hominis inopia, absentia'ue. Sed demus, horum nil officere, ni Astrolabium ipsum tanta fuerit arte, peritia'ue cōfabricatū, ut nusquam subsultet, ac ne in minimo quidē fallax cōperiatur, Voti esse neqt compos Astrologus. Organū uero id genus omnibus absolutum numeris aut raro, aut nunquā inuentum. Proinde'q; ratio partilis horoscopi inconstans sit, fere necessariū. Adde quod exponenti horam, qua sibi natū putat filium, adeo fidendū nō opinatur Mathematicus, ut apud eum eiuscemodi tēpus Æstimatū dicat, aut Suspectū, qm̄ uidelicet cōiecturis suspicionibus'ue agendum, ubi certi nihil afferatur. Quid, q horologia, Solaria'q; sæpe ueritati non responsant, quod si maxime faciāt, Media tñ horaꝝ momenta nō tā aperire nequeūt Cōsulētes, q̄ nesciunt. Nec illud omiseris, Mathematica ratio sub Sole demersum horas auspicatur. Vulgus tenebris sese intendentibus, quod euenit sæpe, pridem Sole Orizontem transgresso, præsertim si eum signa gestent obliqua, Quę cū moram in occasu trahant longiorem, prius quàm densius coeant tenebræ, nōnunquam noctis integra hora absoluitur.

¶ Sacrare caput cum bonis qd. Enarrat T. Liuius. Zoanas qd uocemus, aut Xoana. Item quid Zanes. Caput XI.

Narrabamus nuper T. Liuii summi historici librum Ab V. C. secundū, incidimus'q; in eum locū, Qui est de Valerio Publ. Ante omnes inquit, de prouocatione legem tulit aduersꝰ Magistratus, ad populum, sacrando'q; cū bonis Capite eius, q regni occupandi Consilia iniisset. Scrutabamur, quid esset, Sacrare cum bonis caput. Si. n. eruditiorem sensum ex recondita historia proruendum non putes, frigidior Platonis legibus fiet eminentissimi auctoris sentētia. Quis. n. Cōsecrationis metu a Regni affectatione deterreat? Aliud ergo scitius, doctius'q; quęrendum. Comperimus igitur, omnem, ut aiunt, lapidem mouentes, apud Alicarnaseum Dionysium de Clientum, & Patronorum iure ad hunc modum Libro romanarum antiquitatum secundo. Communiter inquit, Vtrisq; neq; pium, neq; fas erat, accusare se inuicem, nec contra testimonium dicere, nec suffragium aduersum ferre, nec cum inimicis adnumerari, quod si quid horum quis fecisse argueretur, lege proditionis tenebatur, quam Romulus sanxerat, deprehensum autem siquis uellet occidere, pium erat, tanq̄ Iouis inferni hostiā. Inde enim Romani, quos uellēt hac pœna mori, Eorū Corpora Deoꝝ cuipiā, præcipue'q; manibus dicabant. hæc Dionysius. Quod si curiosior aliquis, & amplius introspiciendā, excutiendā'q; putet historiam hanc, & nosse cupiat, Quid ita, Diis dicatos occidēdi, cuiuslibet pontificiū foret, Id utiq; ex Dionysio perlici neqt. Nos aūt ita obseruauimus. Cætera qdē sacra uiolari fuisse nefas. Hoiem uero sacrum occidere fas. Eius ratio hæc. Veteribus is erat Deoꝝ metus, & obseruātia, Vt illis sacrū, dicatum'q; animal prorsus in suis finibus eē haud paterent. Sed ad Deoꝝ abigerēt loca, qbus id sacrū foret. Animas uero huiusmodi sacratorū hoīum. Quos ζάνας Gręci uocāt, Diis debitas oīno existimabāt. Sed eas in Cęlū mitti a se posse, & ad Deos, ad quos iam ꝑtinerēt, alia rōne nulla uidebant, nisi corpe uiduatas. Igit primo quoq; tpe, ut irent, Eiusmodi hoīem interficiēdi cuilibet erat arbitrium. Morem hunc uetustatis prudentissimus Maro expressit in Halesо, de quo paulo mox oppetituro ita scribit, Iniecere manum Parcę, telis'q; sacrarūt Euandri, In quo item diuini, humani'q; iuris proprietatem esse executum, adnotauit Macrobius. Quippe ex manus iniectione mancipium designauit. Et Sacrationis uocabulo diuini Iuris obseruantiā impleuit. Ritum præterea hūc Sacratarum legum nomen insinuat, Quas inde nuncupatas Pompeio Festo credimus, quod siquis aduersus eas fecisset, sacer alicui Deorū esset cū familia, pecunia'q;. Sacratæ legis mētio est apud T. Liuiū in Tribunoꝝ creatione Libro secūdo. Sed idē Libro quarto, legem sacratam apud Volscos, & Equos uim fuisse maximam scribit cogēdę militiæ, meminit & no

no Libro. Cæterum qa paulo ante Zoanas dici hosce homines significauimus, Præterea un dum illud minime duximus, Seruium Æneidos Commentario quarto ita prodere. Delubrum inquit, etiam ligneum simulacrum dicimus, A' libro. i. raso ligno, quod græce ξόανον dicit. Alii Xoana malunt scribere, sicut Apollonius argonauticon quarto, ἢ ὅτ' αι αὐτόματα ξόανα ἔην ἱδρώοντα ἄιματι. hoc est, uel quando Automata Simulacra fluant exudantia cruorem. Et Sudas Xoanon Statuam interpretatur, & Idolú, ἀπὸ τοῦ ξέω, ut inqt Eustathius, atq; Zodion. i. animal paruú. Xanion inter coqnaria est instrumēta Polluci. Ná philosopho Platoni ars filandi Xãtice uocat. Fuere in Olympia Iouis simulacra, Quæ ab Indigenis uocarétur ζᾶνες, forte qa ζὰν dicit Iupiter. Excitata uero tradunt ex mulctatitia pecunia, Quę foret Athletis irrogata, Qui largitione corruptis aduersariis, aut quia intra pręscriptum tēpus, uel, ut Græci dicút, κατὰ προθεσμίαν, nō aduenissent, Agonē olympicú ꝯtumeliæ habuisse uisi forēt. Eupolū Thessalum ferūt primū Subiisse mulctā, quod aduersarios pyctas erogatis deliniuisset numis. Dánati & q pecunias accepissent.

Sacri epithetō uarie adiici reb⁹. De Sacro pisce. Gellii codex emaculat, & explicat. Ca. XII.

Via uero de Sacri uocabulo mentio nobis est, Id cōmonēdi sumus, qđ Apollonii Interpretes memoriæ mādarunt, super argonauticoꝝ primo, in eo'Poetæ uersiculo, ἱερὴ δὲ φαλίζεται, ἠδ' ἔτι πέτρη, ideſt Sacra etiamnum dicit Petra hæc, ꝑ Euphemismū inquiunt. Magnæ siqdem affectiones ἱεραὶ καὶ καλαί. i. sacrę, pulchrę'q; nūcupant. Sicut Erinnyas Eumenidas dicūt, & pestilentem Lepram Sacrū morbū. Vt apud Callimachū, ἁψιδόμενοι δ' ἱερὰν φημίζομεν. Vñ & in nostris literis apud Maronem Sacrā dici famē ꝑiectamus, Sic & Tripodas sacros ꝑ magnis, de gręca dicendi figura, ná & ἱερὸν ἰχθὺν, magnū piscē interpretant Glossographi, uti Iliados rhapsodia decima ꝑdit Eustathius, Et auctor comprobat Athenæus, quis Pompilū qdam ē tintellexerint. Plutarchus in Cōmentariolo, quo studiose quærit, Vtris maior insit prudentia, terrestribus, an aquaticis, Anthiam piscem inqt, Homerus, ἱερὸν ἰχθὺν dixit, & magnū qdē intelligunt nōnulli, Veluti Sacrum os magnū intelligimus, ac sacram uim Alcinoi. Epilepsiam grauem morbū, ἱερὰν uocant. Aliis uero magis placet cōi rōne τὸν ἄφετον, καὶ ἱέμενον interpretari, tanq́ emeritum dicas, dimissum'q; sicut sacrū dicimus Bouē. Quidā Ellopa malunt accipe, inuentu. n. rarus est, nec capi facilis, apparere aūt circa Pamphyliā sæpe. Plures de Anthia dici uolūt, quod ubi cōpertus is fuerit, nulla ibi inueniat bestia malefica, quo nomine innatare securos Spongotheras. i. Spongiatores, siue Vrinantes, hæc Plutarchus, a quo nō dissultat de animalium historiis nono Aristoteles. Plinius uero, Certissima est inqt, securitas uidisse planos pisces, quia nūquā sunt, ubi maleficæ bestiæ. Qua de causa Vrinātes sacros appellant eos. Versus aūt Homeri de sacro pisce, quos aduocauit Plut. Legūtur Iliados sextodecimo, ὡς ὅτε τις φὼς

πέτρῃ ἔπι προβλῆτι καθήμενος ἱερὸν ἰχθὺν
ἐκ πόντοιο θύραζε λίνῳ καὶ ἤνοπι χαλκῷ, ὣς ἕλκε.

Auctor Atheneus est. In Telchiniaca historia, qsqs eius fuerit Conditor, Sacros dici pisces Delphina, & Pompilū. Esse uero hūc Eroticū animal, Vt qđ ex Vranio cruore simul cū Venere credat natū, Nō Neptuno modo caꝝ, Sed & Samothracū diis, quo argumēto, Epopeus piscator, cū ab huius piscitii captura, esitatione'q; abstinuisset minus, ab irruēte Ceto deuoratus periit. Extat Corinnæ Poemation, quod tamen an ex eius officina ꝓdierit, ambigunt multi, in quo Pōpili mētio est, Qui Nautis cēseat felix. Sūt q ex hoīe deformatū piscē Pompilū opinent, qđ scribit Apollonius Rhodius. In Berenice Theocritus Leucum piscē Sacrū dicit. At in Galathea Callimachus Chrysophryn. Cæteꝝ in hac sacri piscis mētione, succurrit, restituamus Auli Gelli codicē ex secūdo noctiū Atticarum, Vbi de aspirationis rōne disserēs, Atq; inqt, id uident fecisse studio, & exēplo linguæ atticę satis notū est, Atticos ἰχθὺν ἱερ. i. piscē pauperē, multa itidē alia, citra morē gētium gręcię cæterarum, inspiratis primæ literæ dixisse. Ego malim hac parte ἰχθὺν ἱερὸν. i. piscē sacrū legere, ex iis quæ adnotauimus hactenus, nam nequis inde diuersum aucupetur argumētum, tralatio illa nihili prorsum facienda est, neque ex Gellii officina est, Sicuti neque item aliæ. Additam uero sacri piscis appellationi flatilem potissimum coniecto. Vt uocis firmitate, ac robore ipsam rei exprimerent excellentiam, quando & inde sacri adiectio facta est, ut præmonuimus, ex nonnulloꝝ

sententia, sic & Anchoram dicebant sacram, ut præcellentē, peropportunā'q;.cuius est mē tio frequens Luciano. Piscis sacri meminit item Eustathius, ubi ait, adnotatum grammati cis, hierea corripere primam, at cū dicimus ἱερὸν ἰχθὺν produci. Aut si ad stomachum Lynce is minus hoc facit, Suppungendo disparate Legas, ἰχθὺν, ἱερὸν. Vt duorum exempla nomi num apposita intelligamus, Quæ a' Græcis alius plslem admittentia, apud atticos crassio rem agnoscant notam. Irus autem ex Carmine homerico inopia notissimus. Est sententia quoq; tertia, quæ & arridet amplius, ut Verior, cōgruentior'q;, Vt legamus ἰχθυηρόν, & fla tilem recipiat υ. Cui ante ρ positæ inspirant fere' Græci. Signat autem id uerbum piscari um. nam & Aristophanes πινακίσκους τὰς ἰχθυηρὰς, idest Scutellas appellat piscarias. Consi militer τιώς Spiritum admittit inter ᾶ & ῶ. De quo more mentio est Athenæo quoq;. Il la uero Gellii uerba, Inspirantis primæ literæ, non ad Atticos refero, Sed ad Græciam po tius, Quæ dictionū initiis aspirare consueuit, mediis rarenter, proinde aspiratio dicitur ab il lis ψιλαρχος. De Sacro autem osse in hominis ratione dicta a nobis plura sunt. Illud adii ciam nunc, Esse qui coniectent, non tam de magnitudine fluxisse nuncupationem, quàm quod Diis offerri soleret. Ex quo & Menāder, ὁ δ' ἀ τὴν ὀσφὺν ἄκραν θύσαντες. Quod de mor bo sacro attulimus, nil est, quod dissultantes miremur sententias, Quando nec desunt, qui appellatione eiusmodi sacrum intelligant ignem. Heraclitus uero Arrogantiam sacrum nū cupauit morbum, Vel quia præstantissimus quisq; ea imprimis peste implicetur, Vel qa ul tima rerum linea, mors afferre medelam ualeat. Sacra uia Athenis, idest ἱερὰ ὁδὸς, cuius in Apologia meminit Isæus, Vt Pausaniā prætercam, Erat, ut inquit Harpocratio, qua Mystę pergebant Athenis Eleusina. Polemo integrum concinnarat librum de Via sacra, Cuius et Cratinus mentionem babet. Romæ item Sacra fuit Via, ut Liuius quoq; notatum reliquit, Caput eius erat a' Sereniæ sacello, ducebat'q; in arcem. Sacra quotquot mēsibus ea illuc fe rebantur, per'q; eam Augures ex arce profecti solebant inaugurare. Pomp. tamē Festus im mo sacram dici putauit, quod in ea ictum fœdus sit inter Romulū, & Tatiū, Quod & Dio nysius fere' comprobat. Sacrā quidem dixit Homerus Theben. Sed nec ea magis, q̄ Ciuitas quælibet apposito eiusmodi ualet ornari, quod intus qui sunt, custodiat, quæ res censeri di uina debet. proinde Homerus Eos, qui noctu excubēt in castris, ἱερὸν τέλος φυλάκων nuncu pat, & alibi sacros dicit muros. Sic & in Odyssea, Sacram dici Troię ciuitatē adnotauimus, & sacrā terrā apud Sophoclē.i. γῆν ἱερὰν, Quin & Sacrilegi loco censet, qui struendæ cau sa domus, Ciuitatis mœnia sit demolitus. Sacrum diem positū apud gręcos legimus ꝓ par te ea, quæ a' matutino tempore porrigitur ad meridiem, quo tempore Diis cælestibus rem diuinam obire, uetustissimi moris fuit. Manibus operabantur, Sole iā uergente in occasum. Sacram Triremē Demosthenes philippica nuncupat quarta, cum ait, καὶ τὴν ἱερὰν ἀπὸ τῆς χώρας ᾤχετο ἔχων λαβών. Glossographi Paralum intelligunt. Lego Sacras triremes pluribus distinctas cognominibus. Paralon. Salaminiam. Antigonida. Demetriadem. mittebantur ad Imperatores hæ, & ad id genus usus cæteros. Cæterū quia scribit Thucydides, Ad Alci biadē missam ab Atheniensibus Salaminiam, Videt' nauis hæc solita ducere, qui accerserē tur ad iudicium. Paralus aūt Sacris destinabat', de qua forte intellexit ēt Plato in Phedonis principio. Vtranq; harū & bello nauali paccommodā significat Thucydides idē, Libro ter tio. Asalaminiū facete nūcupat in Batrachis Aristophanes ἀσαλάμινον.i. maris Imperitū, uel a' naui hac, uel a' pręlio circa Salaminē gesto. Sed & Triremē sacrā Smyrnæi mense no uembri mittebant εἰς ἀγορὰν, ut in Polemone Philostratus inquit. Eam Dionysii Sacerdos sol uentem dirigebat, gubernatoris uice. Sacrū quoq; bellū reperias in ueteribus memoriis, & apud Eustathiū in secūdam Iliados rhapsodiā. Id uero nō dicit', qa magnū, uel execrabile, ut Impolitiores fortasse aliq, & uetustatis infrequētes cēsuerint, Sed quia pro delphico ge stum oraculo a' Lacedæmoniis aduersum Phocenses est, q id sibi uēdicare satagebant, Athe nienfibus quoq; ad partes uocatis. Meminit historia prima Thucydides, λακεδαιμόνιοι δὲ μετὰ ταῦτα τὸν ἱερὸν καλούμενον πόλεμον ἐστράτευσαν, καὶ κρατήσαντες τοῦ ἐν δελφοῖς ἱεροῦ, παρέδοσαν δελφοῖς. Eius uero belli quæ fuerit origo, docebit quinto Politicorum Ari stoteles. Gesserant tamen Athenienses iidem alterum prius bellum, quod & ipsum Sa cri cognomento est insignitum, contra Bœotios pro Phocensibus. Quibus illi Oraculi ius auferre nitebantur. Vnde & πόλεμος φωκικὸς dicebatur, ut in Messeniacis rebus Pau

X 2

sanias scribit. Historiam uero sacri belli qui nosse plenius cupit, Plethonē adeat, Is enim historiarum secūdo id explicat copiose, meminit & in Libro de claris mulieribus Plutarchus. Sed enim quia non semel aduocationem nobis præstitit Thucydides. Quid est, quod Conditor nobilissimus Terram quandam uocat sacram, & Aoriston libri primi fine? Obseruauimus ex Græco penu, Terram inter Megara, & Athenas antiquis dictam fuisse Sacram, q̄d Deabus, quas Eleusinias uocabant, foret dicata, quam etiam, quod inculta prorsus iaceret, ἀόριστον appellat Historicus, Vt quæ nullis foret distincta collimitiis, ἀόριστος. n. est μὴ ἔχων ὅρους, μὴ δὲ σπειρομένη, ἡ γὰρ σπειρομένη ὅρους ἔχει, ἄπλοῦν μεμερισμένη, hoc est, Aoristus uocatur terminos non habens, nec sata, Quæ enim seritur, limites agnoscit suos, ut quæ confusanea non sit, Sed partiliter distributa. Sacerdos uero dicitur quidem græce Hiereus, idest ἱερεύς, ut apud Homerum χρύσης ἱερεὺς ἑκηβόλου. Sed & eo nomine intelligitur quandoq; is, qui extorum inspectione futura uaticinatur, ut apud eundem, ἀλλ᾽ ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα. Sacra uero decreta cum dici audis, Amphictyonica intellige. Nam & sacrū consessum non temere dici alium obseruauimus, q̄ Amphictyonum, de quibus Strabo multa. Quoniā uero de Sacris diu iam commeminimus, non transiliamus Scitu, ac obseruatioue dignum, Eisdem initiatos sacris scite admodum, atq; concinne dici cōsuesse, Qui unaniniter, & conspiranter ad scopum nituntur eundem, ac umbilicum. apertius hoc fiet, Si T. Liuii uerba subiecero ex XXII. Conditæ Vrbis. Nam Plebeios inquit, nobiles iam eisdem initiatos sacris esse, & contemnere plebem, ex quo contemni desierint a' Patribus, cœpisse. Ilios sacra, præter id, quod astruximus, etiam dici creditur ob sacrificiorum frequentiam. Argumētō esse possunt festa quoq; inibi celebrata olim, Iliea. i. τὰ ἰλίεια. Ex calamitatū uero crebritate profluxit religionis nexus, dictante prouerbio ἀεὶ ἰλίῳ κακά, Ilio adsunt semper mala.

¶ Helenes, & Eriphyles Segmenta dominis fuisse exitialia, perinde ac Equus fuerit Seianus. Caput XIII

Delphici oraculi nobilitatem in terra Græcia nemo non nouit, opulentissimū id erat, quando illuc confertim a' Regibus & populis præpotentibus congerebantur dona, unde Delphici Thesauri Auctoribus celebrati. Lateres aureos centum & uiginti a' Crœso dicatos, ibidem uisitari solitos, scribit Plethon. Sed & Antiquæ nobilitatis fœminas Helenam, atq; Eriphylem pretiosa Segmenta eidem affixisse templo, compertum habemus, siue Alcmæon fuerit, ac Menelaus, sicuti auctor Atheneus est. Quæ quia sacrilegas admouentibus manus, aut omnino ausis gestare pessimum pepererre exitium, Prouerbii sibi locum uendicant, non secus ac Tolosanū aurum, item'q; Seianus Equus apud Gellium. Historia uero ita habet, sicuti nos perdocet Plethon. Bello sacro Delpbica pecunia, & quicquid ibi pretiosius erat, magna parte cessit in prædam. Inter reliqua uero ipsa hæc, de quis diximus, Segmenta, Quæ duorum ex Phocensibus Ducum, Qui id bellum gerebant, Vxores, ut est muliebre ingenium, auide oblata arripuere, protinus'q; collo circundedere, ut ipsis tum est uisum, ornamenta præsignia, Vt mox docuit euentus, interitum exitialem. Ea siquidem, Cui Helenes monile obuenit, turpiter p̄stituto Corpore, pudicitiæ iactura, & famæ dispendio, quæ bene sentiētibus uita quoq; comparatur, pœnas facinoris perpetrati luisse fertur. Alteram uero crudelior excepit pernicies, Nam furētis filii uecordia tectis iniecto igni, uiua exusta est, Plutarchus in Sermone de iis, Qui serius a' numine castigantur, Aristonem fuisse appellatum scribit, cui obtigerit Eriphyles ornamentum, Tyrannis contribuentibus. Item'q; fuisse Oetæum, & Xenagogum. i. peregrini, mercenarii'q; militis ducem, Cuius deinde filius aduersus matrem indignatione concepta, domum succenderit, omnibus, qui intus agerent, incendio consumptis. Monilis a' Vulcano Veneris delitiis concinnati, Hermione mox traditi, deinde Thebanis Reginis, quæ omnes pessime interierint, & Postremo ad Eriphylem peruenerit, Thebaidos secūdo fabellam concinit Papinius.

Ornatus Argia geris, dirum'q; monile,
Hermiones, longa est series, Sed nota malorum
Prosequar, unde nouis tam sæua potentia donis.

¶ De Auibus,

¶De Auibus, quæ dicantur Scopes, obseruata quæpiam ex Græcorum monumentis. Caput XIIII.

Copes inquit Plinius, nominantur ab Homero, Auium genus, harum satyricos motus, cum insident, plerisque memoratos non facile conceperim mente. Neque ipsæ iam aues nascuntur. Carmen Homeri, quod significat Plinius, Odysseæ quinto sic habet.

σκῶπές τ' ἴρηκές τε, τανύγλωσσοί τε κορῶναι.

Iactatum tamen Athenæus scribit, Auem hanc saltandi studio capi, nam & inde Saltationis genus dicitur Scops. Duo esse genera inuenio, nam alii nuncupantur Scopes. Alii Aiscopes. Sunt qui apud Homerum Copas legere malint, quam Scopas, & Aristotelem sic nũcupasse. Comparere autem hos perpetuo, nec esse esui. At qui se Autumno diebus ostẽdũt duobus, aut uno, in mensam uenire. Sunt ex Græcis, qui Scopas Bubones interpretẽtur. Sudas nocturnam esse Auem dicit. Alexander, sicuti Theocriti Interpres inquit, τὰς σκῶπας scripsit, οὐκ ἐπιτερπεῖς εἶναι τῇ φωνῇ, quod est, Scopas esse uoce inamœna, insuaui'que, propterea'que apud Homerum recte scribi σκῶπες ἴρηκές τε. Hanc auem Callimachus scribit, uocẽ edere, perinde ac ἐπισκώπτειν, idest cauillantem, lacessentem'que, unde & Aui esse factum nomen, Nisi ab Aue potius effingi uerbum malimus, quod certe comprobat Athenęus. Tyrannion uero esse Scopas prodidit Nycticoracas, dici'que tanquam σκιώπας, ὡς σκιᾷ ἔχοντας τινὰ ὄπα, quod in tenebris utcunque canant. Scopas Theodorus Asiones interpretatur, sicut ἀεισκῶπας Semperasiones.

¶Quid sint apud Græcos Scolia. Inibi adnotatur lapsus Interpretis Aristophanis. Caput XV

Colia Græci interpretantur συμποτικὰ ᾄσματα, idest Conuiuales cantilenas, quarum meminerit Symposiacon tertio Didymus, Atque item Horus. Sic uero nuncupari Etymologici tradũt, quod uinolenti iam, καὶ σκολιῶς ἔχοντες τὰ αἰσθητήρια ᾄδουσι, idest, tortuosis, hebetibus'que, ac retusis sensibus ea concinãt. Nonnulli ex aduerso fieri nomenclaturam coniectãt, siue per oblocutionem, quam dicunt ἀντίφρασιν, quod minus obliqua forent, aut tortuosa, quod Scolii uocabulũ indicat, Sed facilia, Vt quæ in conuiuiis canerentur. Id reprehendens Aristophanis Interpres in Vespis, Poetæ Comœdia, Quæ mali sint nominis, inquit, uerti quidem ad δυσφημότερον, idest ad prosperiorem appellationem, Sed non ediuerso. Hoc uero, quod græci hominis pace dictum uelim, nec probe traditum ab eo est, & liquido falsum deprehenditur, Siquidem in Ipsius literis est, Holosteon dici herbam, quasi totam osseam, cum tamen præmollis sit, ac omni prorsum duritia carens, de qua qui plura nosse cupit, adeat XXVII. naturalis historiæ Plinii. Et Hieronymus Parcas dici, quod nequaquam parcant, auctor est, addit Eumenidas appellari, quod non sint benignæ, nam & uulgo Aethiopas uocamus Argẽteos, Verum Interpreti calculum adiecerint hæc. Scolia uero Meliti celebrantur ab Eruditis, Quæ Carica haberent aulemata hoc est incentiones flebiles. Tyrannion commentariũ concinnauit de Scolio metro, Caio Cæsare rogante. Libuit paucula subscribere ex Timocreontis Scolio, quod is in Plutum .i. Diuitiarum Deũ effudit, exordio tali, ὄφελές σ' ὦ τυφλὲ πλοῦτε μήτ' ἐν γῇ, μήτ' ἐν θαλάσσῃ, μήτε ἐν ἠπείρῳ φανήμεναι, ἀλλὰ τάρταρόν τε ναίειν, κ' ἀχέροντα, διὰ σὲ γὰρ πάντ' ἀνθρώποις κακά .i. Vtinam ô Cæce Plute nec in terra, nec in mari, nec incontinente apparuisses unquam, Sed Tartari perpetuus fuisses incola, & Acherontis. Ex te namque oĩa hominibus mala. Scitu uero dignum est, ad Scolii huius imaginem cõpositum a' Pericle in Megarenses decretum, μεγαρέας μήτ' ἀγορᾶς, μήτε θαλάττης, μήτ' ἠπείρου μετέχειν. Scoliorũ meminit Symposiacon primo Plutarchus. Sed & Admeti Scolion Athenis celebratum, in Lexico Pausanias scribit. Id'que ab Alcęo cõcinnatum, alios tradere, quosdam uero a' Sappho. Fuisse qui etiam, quod Praxillæ Sicyoniæ esse opus crederent. Eius uero Scolii initium erat hoc,

Ἀδμήτου λόγον ὦ 'ταῖρε μαθὼν, τοὺς ἀγαθοὺς φίλει.
τῶν δειλῶν δ' ἀπέχου, γνοὺς, ὅτι δειλῶν ὀλίγα χάρις.

Admeti o Amice ratione percognita, bonos, & generosos ama. Timidos autem missos facias, sciens optime, Exiguam esse timidorum gratiam. Respicit uero Scolion Alcestin generosam mariti fata subeuntem, Admeti autem patrem obire prorsum recusantem.

¶ Emaculatur, exponitur'q; Ciceronis locus in Epist. ad Fab. Gallum de Cepio. Item cur ibidem Sardinia pestilens dicatur. Aquarioli qui sint. de Salacone plura. Caput XVI.

Cicero ad Fabium Gallum septimo familiarium Epistolarum scribens, Amo inquit, uoluntatem, Sed pauca de re, citius opinor, olim non omnibus dormio, Sic ego non omnibus mi Galle seruio. hæc Cicero. In cuius Loci enarratione Deus bone, in quæ delyramenta procurrunt, qui locum mendosum, ne suspicantur quidem, nec omnino remotiorem uidentur odorati historiã, quamuis à Grammaticis quadantenus illustratam. Igitur meo periculo, fremant licet nostrates Lyncei, Ciceronis studiosi sic legent, atq; interpretabuntur. Amo uoluntatem, Sed pauca de re. Cepius, opinor, olim non omnibus dormio, Sic ego non omnibus seruio. Sensus autem hic, Cepius inquit, nisi memoria labor, olim dicebat, non omnibus dormio. Nam Pomp. Festus ad Verbum ferè ita scribit. Nõ omnibus dormio, natum uidet à Cepio quodam, Qui Pararhenchon dictus est, quod dormiẽtem simularet, quo impunitius Vxor mœcharetur. Cuius etiam Lucilius meminerit. Ad quem sensum illud satyricum interpretãtur Grammatici, Doctus & ad calicem uigilanti stertere naso. In quo tamen loco sunt, qui Vigilantem nasum pro sonanti, & rhonchis obstrepero accipiant, nulla huius historiæ habita ratione, Quoniam in milite Plautus quoq; festiuiter, & scite admodum ita scribat, An dormit Sceledrus intus? non naso quidem, nam eo magnum clamat. Legimus uero & in Græco penu pertinẽtem ad hoc ipsum historiam. Quippe Mœcenatẽ conuiuio exceperat Cabbas quidam, ut uidetur, ridicularius, procedente potu, ubi ex nutibus, renutibus'q; in Vxorculæ amorem prolapsum uidit Mœcenatem, ad'q; illam procliuius adlubescere, Caput, ceu dormiturus proclinauit. Accedente uero imprudentius Seruo, ac Vinum Sustollente, placide insusurrauit is κακόδαιμον, οὐκ οἶσθα, ὅτι μόνῳ μαικήνᾳ καθεύδω. i. Infelix, an ignoras, quia Soli Mœcenati dormio. Porrò Aquariolos inuenio dici, qui Vxoris stupra æquo animo patiũtur. Apuleius in Magia, Hisce auditis, Exacerbatus Aquariolus iste Vxoris suæ, ita ira extumuit, ita exarsit furore, ut in fœminam sanctissimam digna cubiculo suo diceret. Aquarioli autem Festo dicuntur mulierum impudicarum sordidi adseclæ. Aqualiculum uero de Ventre dici, indicat illud Hieronymi, Alius tumenti aqualiculo mortem parturit. Quod autem Tigellium Epistola eadem patria sua pestilẽtiorem dicit Cicero, Ad Sardiniam quidem referendum putant, Sed pestilentem intelligunt propter Salpugam formicæ genus uenenatum, & Sardoniam herbam. Ego ad aerem noxium referri oportere contenderim, quod ut credam, facit L. Florus, cum ait, Sardiniam pestilentem fortitus. Sed & Val. Martialis eleganti epigrammate hoc ipsum comprobat apertissime.

Nullo fata loco possis excludere, Cum mors
Venerit, in medio tybure Sardinia est.

Sed & Silius Italicus etiamnum apertius, ut hæsitasse iam pudeat.

Serpentum tellus pura, ac uiduata ueneno,
Sed tristis cælo, & multa uitiata palude.

Ad ea uero, quæ de Salacone dicuntur epistola eadem, amplius sciendum, Salaconem fuisse Autolyci Patrem, molliculum quendam, & delitiis diffluentem, propterea in Vespis Aristophanes, φυφιρόντι δὲ σαλακωνικόν. Sed & in quadam epistola Menander ad Glyceram, οἶσθα γὰρ καὶ τοῖς συνήθεις ἀσθενείας, ἃς οἱ μὴ φιλοῦντες μὲν τρυφὰς, καὶ σαλακωνείας καλεῖν εἰώθεισαν, hoc est, consuetam mihi imbecillitatem nosti, Quam qui me minus amant, delitias uocant, & Salaconias. Aristoteles in Rhetoricis à delicato disparare Salaconem uidetur, nam Diuitum mores exprimens, Eos esse ait Trypheros, idest delitiosos, & Salaconas. Et trypheros quidem ob delitias & felicitatis ostentationem, Salaconas autem & Solœcos, quia insueuerint omnes circa id, quod amant, immorari, quod'q; admirantur, ac putare eisdem cæteros affici, quibus ipsi. Quidam porrò deflexum inde Verbum σαλακωνίζειν exponunt τὸν πρωκτὸν αἰσχρῶς κινεῖν, idest Sedem parum decore agitare, quod nos Ceuere dicimus. Id & σαυλοπρωκτιᾶν dicere Aristophanes uidetur, σαῦλον enim dicunt uitiosum, fluxum'q;.

Insequentis ad Gallum Epistolæ enarratio. Magistrum pro Dictatore inibi positum. Caput XVII.

T quia in Ciceronis Epistolas peruenimus, in quibus pleraq; reconditam habent doctrinam, proinde'q; illotis, quod dicitur, non adeunda pedibus, subtexemus insequentium Literarum obscuriora nonnulla, Quæ Delium requirere natatorem imperitioribus forte uident', lucem'q; pro uirili inferemus. Sed heus tu inquit, manum de tabula. Magister adest citius, quàm putaramus. Desinamus inquit, Cæsarem lacessere, discriminis haud parũ ingruit ab eo, qui præterq̃ fueramus opinati, Et præcinctura monere uidebatur, dictaturam arripuit. Vnus deniq; est omnia, is'q; est sine prouocatione magistratus, nec usquam præsidii spes, nisi in cura parendi. Sum Veritus, ne si libere, ac Catonis more mentem nostram retegere perexerimus, in Catonium contrudamur, idest in euidens pręcipitemur exitium. Id ipsum scripserat ad Ciceronem Gallus, ut stilo parceret, nec Cæsarem irritaret. Hoc etenim illa uerba significant. Videris enim mihi uereri, ne, si istum habuerimus, sic enim Legendum est, idest, Si Cæsarem prosciderimus, & Epistolarum argumentum ab eo duxerimus, rideamus γέλωτι σπερδώνιον, idest dum illum ridemus, ipsi pereamus. Quod uero Magistrum pro Dictatore accipiamus, forte ridiculum Sciolis haud ita multa uersantibus uideatur. Cæterum scribit Seneca, Eum, quem modo Dictatorem dicimus, & in historiis ita nominari lectitamus, apud Antiquos Magistrum Populi uocatum, & id in Libris adnotatum auguralibus, præterea esse argumento, quod qui ab illo nominabatur, Magister Equitum erat, & dicebatur. Porro' T. quoque Liuius Dictatorem refert moderatorem, atque magistrum Consulibus appositum. Sed de finibus item tertio Libro de Sapiente, Rectius inquit appellabitur Magister populi, is enim est, Dictator, quàm Sylla, qui trium pestiferorum uitiorum, Luxuriæ, Auaritiæ, Crudelitatis magister fuit. Recte ergo Cicero ait, Sed heus tu, manum de tabula, magister adest. Quod eum habet Sensum, ne hoc quidem fortassis recte scribo, non esse distringendum Stilum in Cæsarem, nam si hoc fecisse, significarimus, Verendum est, ne libertas nimia fraudi sit, ac in mortem trudat. Siquidem Catonium pro inferis recte poni, ex Laberio comprobauit Gellius, noctium atticarum Libro sextodecimo, etiam si inter sordida, obsoleta'q;, ac maculãtia, id esse uocabulum putat. Nec eo uerbo esset usus Orator, nisi de industria ex obscuritate iocum captasset. Quod uero est in Epistolæ calce, ita legendum est, Vrgeo igitur, nec transuersum unguem, quod aiunt, a' Stilo, is enim est dicendi opifex, atque equidem aliquantum iam etiam noctis assumo. Ego inquit, ad syntaxin, & compositionem totum me dedi, festino'q; ita, ut mihi ipse otium negem, A' Stilo. n. idest a' scribendo, & de ingenii fertilitate quippiam promendo ne minimũ quidem reuellor, quando assiduitas exercitationis dicendi copiam maximam parit. Confirmatur Sententia hæc Ciceronis præcepto ex primo de Oratore, Caput autem est inquit, quod, ut uere dicam, minime facimus, est enim magni laboris, quem pleriq; fugimus, quam plurimum scribere, Stilus optimus, & præstantissimus dicendi effector, atq; Magister. Quę omnia repetens Fabius Libro decimo. Vt laboris inquit, sic utilitatis etiam longe plurimũ affert Stilus. Nec immerito M. Tullius hunc optimum effectorem, ac magistrum dicendi uocat. Cui sententię personam L. Crassi in disputationibus, quę sunt de Oratore assignando, iudicium suum cum illius auctoritate coniunxit. Quod uero ad Cæsarem ista referunt Enarratores, plane' ridiculum est. Illud uero, nec transuersum unguem, intellige, nec minimum quidem a' scribendo recedo, sequestror'q;, ut ne unguis quidem, aut digyti latitudinem excedam, Frequentissima inter eruditos dicendi figura. Plautus in Aulularia, Si hercle tu ex isto loco digytum transuersum, aut unguem latum excesseris. Cicero in Epistolis ad Atticum, A' recta conscientia transuersum unguem non oportet discedere. neque est a' marmorariis facta tralatio. Sunt enim hæc uelut ægri Somnia. Cæterum de iis satis, super'q;. Cum enim leuicula sint, & mediocris forsan uel ingenii, uel Doctrinæ, abunde studiosis satisfactum poterat uideri, digyto ista commonstrasse. Sunt grauiora multo in Epistolis familiaribus, Quæ squalore obsita iacent. Ea nitori suo pro tempore conabimur restituere.

¶ Diætæ notio multiplex. Echinus quid. Diætarum cognomina Varia. Itẽ quid Zeta. & Zetetæ. Defenditur a` Calumnia Hermolaus. Sigma quid, & unde. St, syllaba Silẽtii nota, Trigon. Caput. XVIII.

Iætam pro uiuendi modo, ac lege capi, cum alia multa indicio sunt, tum id,
qđ auctore Celso, Diætetice medicina inde est appellata, & Medicorũ Scho
d lę uulgo regulam uictus Diætam uocant. Notio alioqui dictionis eius Græcis
non una est, Siquidem dicitur ἡ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν τροφή, ideſt dierum singu/
lorum alimentum, Diarium latine dici ualet. Diæta item, Iudicium, ut τὴν τῶν
ἐγκλημάτων δίαιταν ἐπίτρεψον ἄλλοις. Criminum diętam aliis permitte. Dięteę tamen ab iis
differebant, qui dicebantur Dicastæ, hoc est Iudices. Nam arbitros quidã putant recte Diæ
tetas appellari, de iis plura Pollux Libro VIII. Horum erat Echinus, nunc æneus, nunc &
opere figlino, in quem testium dicta coniiciebantur, quanquam & interna uentris eo dicũ/
tur nomine, ut inquit Eustathius. Sed & freni pars quædã uocatur Echinus, sicut quod cir/
ca mentum est nuncupatur Psellium. quod ori inseritur, Chalinus. Cuius medium est Heni
um, post in ambitu Dactylii. Echini. Triboli, quos mandit Equus. Sunt itẽ Echini circa ma
nus carpum ornamenta, Sicut Pericarpia, & item Psellia, ac Bubalia. Inuenio Echinum itẽ
recte dici partem in Capitulo Doricæ Columnæ, Crassitudo quippe eius trifariã distribui/
tur. Vna enim portio est Plinthus cum Cymatio. Altera Echinus cum ãnulis. Tertia hypo
trachelio contrahitur Columnæ. Sed redeo, unde sum digressus. Est & Diæta locus domi,
ubi tantum uersamur, nullo negotio, aut usu. Alii cœnationem etiam eo nomine accipiunt,
unde & Diætarii ministri dicantur Diætæ deseruientes. Vt apud Iureconsultum Vlpianũ
de fundo instructo, Quamuis sint & ea appellatione fures, Qui aliena cœnacula furãdi gra
tia penetrant. Diætis, quod equidem scitu dignum arbitror, nomina uaria imponi a` Veteri
bus solita, obseruauimus. Nam Tranquillus Hermeum appellatam fuisse Diętam pronun/
tiat in Claudio. Alexander Rom. Imperator, Vt auctor Lampridius est, in Palatio Diætas
struxit nomine Mammeas, quas inquit, imperitum uulgus hodie ad Mammam uocat. Lu/
cullus, Plutarcho tradente, Diætam habuit Apollinis cognomento celebratam. Vbi sum/
mo impendio parabantur Conuiuia. Inde illa eius Vox cantatissima, Cœnatur in Apolli/
ne. Sed enim & Diæta dicitur locus, in quem arbitri conueniunt, Qui, ut notauimus, dicun/
tur Diætetæ. Sicut Zeta dici ualet locus, in quo Zetetæ obuersantur. Erant enim eo nomi/
ne Athenis Magistratus quidam, ad quos referebantur, Qui reip. aliquid deberent, nec sol
uerent. Cæterum haud satis mirari ualeo doctissimorum quorundam institutum, Qui Theo
nino dente irruentes in Hermolaum Barbarum, per quem barbaricas uitiligines sibi deter
sit nobiliss. historiæ naturalis Conditor, Zetæ uocabulum petulanti cachino explodere per
gunt, aucupantes nescio quid indictum, inscitumq́ʒ ex Prisciano. Proinde pro Zeta, & Ze
tecula Dięta, & Diæteculam reponere sibi permittunt. Sed rogo uos optimi Viri an exci
dit, Lampridium, & Apollinarem Sidonium, & alios præterea eadem usos uoce? Illorũ re/
censere uerba non est Consilium, Sed rogo inquam, quid uos denique in nomine isto adeo
exagitat? An quod Zeta est nomen literæ, nec aliud, ut Veteranus uester putat, significare
creditur fere? Missos facio reliquos, tecum signa confero Vir doctissime, neqʒ enim nati ad
uenena sumus, neque hoc nomine uendibiliorem me facio, aut gloriolæ flatum capto. Ze/
ta inquis, litera est, ergo nil signat aliud? male colligis amice. An nõ Diætetem recte a` Diæ
ta flecti confiteris? si inficiaris, uide quæso, ne tui in te agminatim impetum Græci dent. Si
annuis. Cur non rõne compari Zetetem a` Zeta inclinari concedis? Si uocabulum forte nõ
agnoscis, Et reum peregrinitatis faciendum putas, lege quæso Iulium Pollucem, Qui uelu
ti inquisitores quosdam ζητητὰς facit, quoniam τὰ λανθάνοντα ἀναζητεῖν, ideſt quæ latitarẽt,
scrutabantur. Lege item Sudam. Sed condonamus ista. Audi alia. Sigma an non est litera?
est. Signat ne aliud? Si hęres, ipse subiiciam. Lego non semel apud Lampridium Sigma pro
Dięta positũ, siue Stibadio, siue Cœnatiõe, unde suspicant' Eruditi Legẽdũ apud Martialẽ.

Accipe lunata scriptum testudine Sigma.
Octo capit, ueniat quisquis amicus erit. Et alibi.
Septem Sigma capit, Sex sumus, adde Lupum.

Porro` unde

Porro unde nam coniectamus appellationem eam profluxisse? Erunt ex Politioribus, Qui a Græci elementi figura dici putent, nec forte ab umbilico aberrarint multum. Consimiliter & Zeta uideri potest appellata, Si quæ Hermolaus scribit, minus appetentiam conciliant, quæ tamen mihi summe probãtur. Verum si de Zetetarum Loco sit mentio, a Polluce nõ reuellar, & ab inquirendi uocabulo produci Zetam fatebor, unde mox & Zetetes. Nisi quis cœnationem quoq; ab huius imagine dici, suspicari malit. In fragmentis Cæcilii Minutiani Apuleii de Orthographia, nequid dissimulem, Diætam comperi etiam Ziætam dici. Sed dum ista commentaremur, etymon Sigmatis alterum subiit animum. Et pro ingenii captu Sigma dici posse uidebam ab eius Elementi titulo, Qui sonbus superpositus foret, qua nota discubituris silentium indici uidebatur, Vt a Conuiuio surgentes, Siquid forte licentius oblocutus foret quispiam, uolentes obliuiscerẽtur. Notissima est Plinii censoria querela ex quartodecimo naturalis historiæ, Alii inquit, mortifera loquuntur, redituras'q; per iugulũ uoces non cõtinent, quàm multis ita interemptis? Vulgo'q; Veritas iam attributa uino est. Val. item Martialis odisse scribit memorem cõpotorẽ. Quod & Lucianus, Plut. q; in Symposiacis rettulere, μισῶ inquit, μνήμονα συμπότην. Sed de tota re alibi sic.

Accedent sine felle ioci, nec mane timenda
Libertas, & nil, quod tacuisse uelis.
De Prasino Conuiua meus, Veneto'q; loquatur,
Nec faciant quẽquam pocula nostra reum.

S. uero literam habere Silentii notam, ne pluribus quidem probandum reor, Quando taciturnitatem impetrare cupientes lingua sonum eiusmodi, uelut sibilum, afformamus, Quę & ab hoc ipso græce Sigma creditur appellata παρὰ τὸ σίζειν. Veteres tamen Latini. s. & . t. simul agglutinantes effingebant St, syllabam, quæ sola ut Verrius inquit, sine uocali compacta uidetur, qua & in Phormione Terentius sit usus. Non is obsecro es, quem te semper dicunt? St, quid bas metuis fores? Ianuis autem illices, ut sic dixerim, inscriptiones appingi solitas, Ex Seneca uidemur obseruasse, cum ait, Vbi Audierint ista. Audient istic hortulos, & inscriptum hortulis, Hospes hic bene manebis. Quod si loca huiusmodi de positu, de'q; figura dici, plausibilius uidet, Siquidem in suo, cuiusq; luco, ac Fano est, sequi, quod amplius arriserit. Scire conuenit, Veteres in ædificando uaria figurarum scitamenta captasse. Quod ut non miremur, Trigon facit. Qui locus triquetro. i. triangulo schemate strui consueuerat. In quo item Pilæ lusus exercebatur, inde quoq; trigonalis nuncupatæ. Iulius uero Pollux, Trigonum esse Dicasterium dicit, cum ait, Celebrata Dicasteria, Heliæa, Trigonum, Cuius meminit Diarchus. Medium Parabystum, & maius Parabystum. Porro Trigoni mentionem faciens Grammaticus quidam, Trigonum inquit, dicasterium est, forte quia Schemate foret triangulari. In hæc diuertisse fertilitatis causa, nõ stomachabitur Lector candidus, Quippe in id omni incumbimus pede, ut nostra hæc, si aliud nõ sit, exucca, infructuosa'q;, & quod dicitur, Agrippo infœcundiora saltem non deprehendantur.

¶ Olearum species aliquot. Emblemata quid. Iudicium in Areopago primum. Tollitur ex Plinio obscuritas. Thalysia, Syncomisteria, Haloa, Thalos quid, & Thalopbori. Lactantii grammatici Locus restituitur. Trophæa prima ex olea. Agrippeum quid. Cap. XI.

Grippum uero, nequis uerbi insolentia motus, Caput protinus scabat, Sudas syluestrem oleam apud Laconas ait significare. Eam Græcorum alii nũc Agrielæam uocant, nunc Cotinum, Et Gadira Insulam quoq; inde Cotinusam dici inuenimus, quod hisce arboribus abundet locus is, quã rem Cosmographus docuit. Nam ciuitatum pleræq; ex causis huiusmodi cognomẽta traxere, Vt in Attica Myrrhinus a Myrtorum, quas Myrrhinas dicunt, frequentia. Rhamnus item a Rhamnis, Cerasus quoq; in Ponto eadem est ratione nuncupata. Si uero syluestri oleæ domestica inseratur, fient, quæ uocantur Cotinades. In quo obiter scitu dignum, Vrbana omnia syluestribus insita dici Emblemata. Apud Vlpianum, digestis ad exhibendum, Emblema phialæ omnino aliud est, meminit Plinius quoq;. Sacram oleam legimus appellari Moriam, nomine inde ducto, quod esset Palladi consecrata, ex qua oleum etiam daret uin-

centibus Panathenæa. Nam a' cæde Morias dixere, quam Moron nuncupant, perempto Halirrhothio, quem necasset Mars, Neptuni filium, quod uim intulisset Alcippe, Vt scribit Pausanias, quam ex Agraulo Cecropis ipse filia sustulerat. Id'q; in Areopago iudicium Capitis primum narratur peractum. Eius meminit historia prima Hellanicus. Id & Plinius significauit Libro septimo. Sed, ut solet, breuitatis inuoluit tenebris. Insequentibus item temporibus ex materna cęde subiisse iudicium Orestem ferunt, absolutum'q;, Pallados ἀρείας excitasse aram. Dignum relatu, fuisse, in quibus Rei, Accusatores'ue consisterent, argēteos lapides, Vnum ὕβρεως dicunt, ἀναιδείας alterum, idest iniurię, Impudentiæ'q;. In propinquo sacellum erat Dearum, quas Athenienses σεμνὰς dicunt, Erinnyas Hesiodus in Theogonia. Quibus esse in Capite cum crinibus Dracones, Aeschylus commētus est princeps. Sunt Qui ita distinguāt, Vt priuatas Oleas dicamus Elęas, publicas uero Morias. σηκὸν idem cum Moria putant. Alii Moriæ stipitem σηκὸν dici uolunt, quod & similius uero est, quia ita scribit Rhetor, ἐπὶ ἰδίαν ἐλαίαν ἢ μορίαν ἢ σηκὸν παραλαβών. Saci uero huius in Apologia commeminit Lysias. Porro' oleæ quædam Callistephani dicebant, quod cum Suda scribit Aristophanis Interpres, Cuius ramis coronarentur in Olympia Victores, sicuti astipulatur Theocriti Interpres ὀλυμπικοῖς, non autem Cotino, idest Oleastro, ut quidam interpretati sunt. Quanquā eius sententię est etiam Plinius necnon ex doctis item plerique. Est enim proprii generis Callistephanos, de qua Aristoteles ita ad uerbum fere' in Pantheo. Olea est inquit, uocatur Callistephanos, huius folia contrario modo se habent, quàm in aliis, extra siquidem, non intus albent. Ramos mittit, ut Myrtus, ad Coronas peraccommodos. Eam in Olympia plantasse Hercules memoratur, unde Athletis dent' Coronę. Est apud Hilissum fluuium stadiis. ϛ. circumuallata muro, magna'q; ptingentibus instituta mulcta. Scribunt Græci, Herculis clauam fuisse ex Oleastro, quam apud Sardonidem is repperisset, Quinetiam depositam in Trœzene apud Mercurii statuam, quem πολύγιον uocant, progerminasse denuo, ac superfuisse tempestate sua oleastrum, prodit Pausanias. Sunt & apud Pollucem olearum genera hæc, Drypetes, Halmades, Nectrides, Cotinadas Trambelos uocauit Pherecrates, dicebantur & Phauliæ, Quas uero nunc Thlastas nuncupant, Comici Pyrenas dicunt, Thlastas tamen etiam apud Aristophanem comperias ἐν νήσοις. Thalos inquit Theocriti Interpres, apud antiquos dicebat' omne germinans, Archilochus, ἔχουσα θαλὸν μυρσίνης ἐτέρπετο, & Homerus, θαλόντ' ἐρίφοισι φορεῦσι. Athenienses autē per exochen quandam de Olea dixere. Sunt & in Cepis Thali apud Agricolatiōis Magistros, quo nomine stipites, folliculos'q; intelligunt, quibus Semen continetur. Thalophoros dicebant, qui in Panathenæis oleæ ramos gestarent. Quod munus proprium erat Senum, & inde comicis Salibus nulli rei utiles, præterq; ferendis Thalis, Thalophori item festiuiter nūcupati. Meminit eius moris Cratinus, nec tacuit Pherecrates. Dicæarchus in Panathenaico id munus etiam uetulas obiisse scribit. Thalysia uero primitiæ dicebantur, quas subuectis iam fructibus ex agris, persoluerent Diis, ut denuo uirescerent, progerminarēt'q; in campis omnia, quod uocant θάλλειν. Eas Rhetorum pleriq; etiam Syncomisteria a' comportatis frugibus nūcuparunt. Agebatur item festum tempore eodem Cereri sacrum, & Dionysio, uti Pausaniæ testatum monumentis est, dicebatur Haloa, idest ἁλώα, Vt putat Philochorus, quia tum in Areis præcipue moras ducant homines, quas dicunt ἅλως. Erat Panis quoque Thalysius, qui ex nouis frugibus conficeretur primum. Sed ad institutum redeo. Quæ remanent, pressis Oliuis, uocant Stemphyla. Sicut in uuis dicuntur Peripysmata. Sed uerborum sæpe proprietas auctoritate turbatur. In hac Olearum mentione succurrit, opem ferre Lactantio grammatico in Librum Thebaidos duodecimum, super illis Poetæ uersiculis,

Mite nemus circa, cultu'q; insigne uerendo,
Vittatæ laurus, & supplicis arbor Oliuæ.

Supplicis arbor Oliuæ, inquit, per quam pax petit' supplicando, & in secundo diximus, hāc ab Atheniensibus Resionem dici, a' Græcis autem reliquis Diriteron. Portenta uerborum plane' sunt hęc, quæ si excitetur a' Sedibus suis Lactantius. nec agnoscat, nec percipiat, Ipse ita emendo. Eresionem dici ab Atheniensibus, A' græcis autem reliquis Hiceteriam. Et. n. Eresione, idest εἰρεσιώνη ramus Oleæ Lana implexus, arborum fructibus, quæ Acrodrya uocant, circumpēdentibus, ante Ianuas ædium poni erat solitus in honorē Apollinis. Eius historiam

historiam pluribus exequitur in Equitibus Aristophanis Interpres, & qui ab eo mutuātur, alii plures. Hunc item ramum a` supplicationis usu Hiceteriam uocabant, hinc in Pluto Aristophanes, Video in ara sedentem quempiam ἱκετηρίαν ἔχοντα μετὰ τῶν παιδίων, Hiceteriam tenentem cum puerulis. Scribit in Artibus Dionysius, in Oleæ laudibus illud merito recenseri, non modo quia sit Palladi sacra, Sed quod Veteribus ex ea constituebantur Trophęa, quod'q; sit Victoriæ symbolum. Nam & Neptuno superato, hac primum Dea est coronata. Ad ea porro`, quę de Moriis Oleis pauloante concinnauimus. hoc item īdagine uaria ex Græcorum numerosiore sylua sum uenatus. Fuisse in Arce Oleas Athenis Palladi sacras, quæ dicerentur Moriæ. Ferunt autem Halirrbothium Neptuni filium eas adortum excidere, quoniam inuēta Olea, Vrbs Mineruæ fuisset adiudicata. inter cædendum uero aberrasse, ac securim sibimet impegisse, atq; inde decubuisse. Ex quo argumento adoptatum Oleis cognomentum. Vel quia quisquis Oleas possideret, portionem, quam μέρος uocant, Panathenæis inferret. Quando Ceramum Olei capiebāt Victores. Agrippeum uero in Ceramico Theatrum, in Alexandro Sophista apud Philostratum, ad Agrippum arbitror attinere omnino nihil. Olearum ptoma. i. πτῶμα legimus apud Lysiam, intelligunt Eruditi fructuum dilapsum, uel arboris casum.

¶ Nexorum status. Qui dicerentur Nexi, & qui Obærati. Nectendi ratio. Interibi Iusti dies qui sint. De Atheniensium Sisacbthea, & nouis tabulis Caput XX.

q

Vi apud Veteres romanos æs alienum fecisset. Id'q; cumulatum usuris foret, abducebatur a` Creditore, non in seruitium, ut sæpe, Sed in Ergastulum quodammodo, & Carnificinam. Et, quod grauius multo est, abducebantur item filii, immo etiānum Nepotes, quod Dionysius scribit, & obscure significat Liuius. Siquid contradicerent, seruiliter euerberabantur, obsita erat squalore uestis, fœdior Corporis habitus, pallore, ac macie perempti. Ad hęc fere` prolixa barba, Capilli'q; efferabant speciem oris, uix ut noscitarent' in tāta deformitate. Hi sunt, quos in historia Nexos sæpe dici audimus. Nam qui conflassent quidem æs alienum, nec tamen a` Creditoribus in uincula essent abducti, Obærati modo dicebantur. Necti uero dicebantur, qui Creditoribus traderentur. Liuius, Deinceps & qui ante nexi fuerant, Creditoribus tradebātur, & nectebantur alii. Et alibi. Nexu uincti, soluti'q; se undiq; in publicum proripiunt. implorant Quiritium fidem. Cæterū peropportune opinor, ac putiliter fecerimus, si hac parte amplius temporum illorum mores fuerimus executi, Quando, ut uidetur, non in reponēdis modo officiis, Sed & in cæteris quoq; uitæ, ac negotiorum partibus, præsertim, quæ ad mutui rationem spectant, plurimi esse faciendam fidē, Veteres sanxere, proinde'q; perfidiosius tergiuersanti Debitori, ac sæpius fraude agenti, eludenti'q; non mediocris irrogata pœna. Exigendæ igitur mutuatitiæ pecuniæ hęc ferme` inibatur ratio. Confessi, ac debiti Iudicatis triginta dies dabantur, conquirendæ pecuniæ causa, quam dissoluerent. Eos uero Dies Iustos appellare, Decemuiris collibuit, uelut Iustitium quoddam idest iuris inter eos interstitionem quandam, & cessationem, Sicuti Gellius eleganter interpretatur. Quanquam & in ratione belli Iusti dies dicebantur continui triginta, quibus exercitu imperato, uexillū rufi coloris in arce ponebatur, quod Festus, & Macrobius adnotarunt. Deinde, nisi dissoluerent, ad Prætorem trahebantur, & ab eo, quibus erant iudicati, addicebantur. Neruo quoq;, aut compedibus uinciebantur. Hæc enim ferme` uerba legis erant. Aeris confessi, rebus'q; iure iudicatis XXX. dies Iusti sunto. post deinde manus iniectio esto. in ius ducito. ni iudicatum facit, secum ducito. uincito aut neruo, aut compedibus, quindecim pondo. nō minore, aut, si uolet, maiore uincito. Si uolet, suo uiuito. ni suo uiuit. Qui eo uinctum habebit, libras farris in dies dato. Si uolet, plus dato. Erat autem interea ius paciscendi. Ac nisi pacti forent, habebantur in uinculis dies sexaginta. Inter eos dies trinis nundinis continuis ad Prætorem in comitium producebantur, quantæ'q; pecuniæ iudicati forent, pronuntiabatur. tertiis autem nundinis capite pœnas dabant, aut trans Tyberim peregre uenum ibāt. Id porro` horrendum, & ab omni prorsum humanitate, & Romanorum mitiore ingenio sequestratum. Quod & Septimius Florēs memorat in Apologetico. Etenim si plures fo-

rent, quibus reus esset iudicatus. secare, si uellent, atq; partiri corpus addicti sibi hominis permittebantur. Ipsa legis uerba censui apponenda. Tertiis inquit nundinis partis secanto, si plus, minus'ue secuerint, sine fraude esto. Ex hac uero alieni æris ratione, quo persæpe in opes adobruebantur, usura multiplici omnia arrodente, ac uelut tabe pestifera ad corpus item correpente, nascebantur quandoq; Nouarum tabularum decreta per summam, inexu perabilem'q; necessitatem, ac Diomedeam quodammodo, ut dicitur, expressa Patribus. Ea proinde M. Tullius labefactationem fundamentorum Reip. uocat. Cum pecuniæ creditæ obæratis condonantur, & nouæ mox cooriuntur Tabulę, quibus nomina contineantur noua. Et alibi Cicero, Tabulę nouę quid habent argumenti, nisi ut tu emas mea pecunia fundum, eum tu habeas, ego non habeam pecuniam? Et Seneca appellat rem perniciosissimã beneficiorum nouas tabulas. Fit item in Epistolis ad Atticum mentio rei huius. Luceius inquit, M. Fabii queritur apud me per literas, summum esse periculum, ne culpa Senatus his decretis res ad tabulas nouas perueniat. Ridicula est Grãmaticorum Vanitas, apud Sallustium Tabulas nouas pro picturis accipientium, quo nil absurdius nec dici, nec fingi potest. Cæterum haud quaquam dissimulandum, Ciuitates maximas quandoq; hoc æris alieni laxamentum, ac remissionem non usquequaq; horruisse. Athenienses Solone statuente, hoc ipsum admisisse, Sciunt paulo Eruditiores. Legem'q;, qua statutum id est, dictam Sisachtheam, hoc est, σεισάχθειαν. quod significat, illius linguæ uocabulo, oneris leuationem. Nã Sisachtheam sunt, qui cribrum interpretentur, quo in frumentis uacantia secernuntur. παρὰ τὸ σείω, quod est concutio, ut Chœroboscus. Sed eam legem ad Aegyptiorum imitationẽ Diodorus institutam scribit, apud quos sancitum erat, Vt eorum corpora, Qui Ciuitatibus bellico usu addicti forent, a' Creditorum uiolentia libera essent. In bona tantum illi ius haberent. Eodem inquit, modo sanxit Solon, ne ob usuras Corpora Ciuium necterentur. plurimi enim per summam inopiam fœneratoribus, inquit Laertius, corpora sua exponebant, ac super his fœnerabantur. Sisachthea hæc Chreocopia item dicitur, quasi debitorum abscissio. Ex quo Solonis amici quidam Chreocopidæ ex debiti retẽtione sunt appellati. Cũ enim ii Solonis mentem percepissent, præoccupantes multas pecunias fœnori acceperunt, agrum'q; ex iis maximum astute compararunt. Ex quo & Solon nõ minima est aspersus infamia, uelut iniuriæ particeps. Mox tamen tanquam eo nomine diis gratias agerent, institutum sacrificium Sisachtheam item appellarunt.

¶ Tabulæ, & Codices accepti, & Expensi. Aduersaria quæ sint. Iuuenalis locus declaratur. Apocha quid, & Antipocha. Item de Nexis. Cic. locus explicatur. Prytanea, siue Sportulę quid. Caput XXI.

T Abulas, de quibus pauloante facta a' nobis mẽtio est, Cicero pro Roscio Comœdo accepti, & expensi appellatione distinguit, Si tabulas inquit, C. Fannius accepti, & expensi profert suas in suam rem suo arbitratu conscriptas, quo minus secũdum illas iudicetis, non recuso. Apud eundem, atque adeo eodem loco Codex accepti, & expensi nominatur. Sed id aduertendum amplius, Quæ apud eundem Ciceronem dicantur Aduersaria. Hæc uero non aliud fere' uidenť, q̃ Libelli, in quibus negotiantes per singulos dies scribimus, quod damus, uel accipimus, relaturi postea in Codices accepti, expensi'q;, aut in tabulas. Significant hoc Ciceronis uerba. Nimium cito ait, me indagare de tabulis, Non habere se hoc nomẽ in codice accepti, & expensi relatum, confitetur. Sed in aduersariis patere ꝑtendit, usque eo'ne te diligis, & magnifice circunspicis, ut pecuniam non ex tuis tabulis, Sed aduersariis petas? Aduersaria dici arbitror, quod aduersa parte etiã scriptis implerentur, & per transuersum quoq;, nam negligẽter admodum conficiebantur, quia delebantur statim. Etenim menstrua erant. Tabulæ uero æternæ, Aduersaria deniq; parui temporis memoriam. Tabulæ perpetuæ existimationis fidem, & religionem amplectebantur. Hęc sunt deiecta, Illæ in ordinem confectæ, In iudicium Aduersaria protulit nemo, Codicem protulit, Tabulas recitauit. Aduersaria huiusmo di a' Satyro nobili significata intelligo, Versu illo, Et Longi relegit trãsuersa diurni. Quod Interpretes nõ uiderunt. Morem hũc ex transuerso quandoq; subnotãdi in Epistolis etiam

seruatum

seruatum Cicero Ad Atticum Libro quinto præmonstrat. Nunc uero inquit, uenio ad trāsuersum illum Epistolæ tuæ uersiculum, in quo me admones de sorore, quæ res se sic habet. Aduersaria fere ac Calendaria idem accipimus, quando & in iis singulorum mensium rationes referebantur, dicta sic, quod singularum Calendarum nomina præscriberentur, meminit Scæuola digestis de Statu liberis. Item Seneca, Calendariū uersat, fit ex Domino procurator. Calendario præpositum, inuenies apud Aphricanum Iureconsultum, Calendarium uero Sacrificium, quod Calendis obire, moris fuit, dici legimus in ueteribus memoriis. Sed & rōnariū inuenias pro Libro, In quo uel ɔtractuū, uel gestarū rerū rōnes cōprehēdant, ex quo & apud Marcellinū, Rōnarius apparitor, Qui rōnariū ɔficit, ac rōnibus p̄eest, Quē Rōcinatorem nuncupauit Columella. Rationibus inserre apud latine, ac ex formula loquētes, est in Rationario perscribere, quid cui sit erogatum. Dignum uero scitu, esse in hoc itē usu, quas uocant Apochas, quæ fiunt, ut iis probetur solutio, fatente creditore, sibi satisfactum. Ideo'q; debitori traduntur, Interstitium fit tamen, Vt scribit Vlpianus, inter Accepti lationem, & Apocham, quoniam Acceptilatione omni modo liberatio contingit, etiamsi non sit persoluta pecunia. Apocha uero non alias, ni ea sit erogata. Antapochā sunt qui chirographum interpretentur, quod Creditori conficit Debitor, fatendo a se quid sit persolutum. Antapocham intelligunt alii, Chirographum, quo se obligat aliquis, ac se debere fatetur. Apocham Græci ἀποχὴν dicunt, quo nomine quandoq; significatur Receptio. Quod uero ad Nexos item attinet, Inuenio, obligationem omnem apud Veteres, quæcunq; per æs & Libram fieret, Nexum fuisse nuncupatam. Id'q; necti solitum dici, quod eo modo obligaretur. Innuit hoc & in topicis M. Tullius, ubi ait, Abalienatio est eius rei, quæ mancipi est, aut traditio alteri nexu, aut in iure cessio. Nexus inquit Boetius, est quædam Iuris solennitas, quæ fiebat eo modo, quo in institutionibus Caius exponit. Ad hoc ipsum respicit Ciceronis illud de Oratore Libro primo, Nexorum iura in Causis uersantur Centumuiralibus. In cuius tamen Loci enarratione mira proferri delyramenta, Sciunt, qui huiuscemodi elegantiarum non sunt omnino imperiti. Nexum quoq; æs uocatˀ pecunia, quæ per nexum obligatur. Dicitur et Laqueus nexilis Apuleio. Sed & Nexilis item uestis, Cuius fuit usus ante textilium inuentionem, ut apud Lucretium non Somniculosus obseruabit Lector.

Nexilis ante fuit Vestis, quàm textile tegmen.

Cæterum doctioribus hæc forte operæ uidebuntur leuioris, proinde ne γῆς ἔντερα, idest terræ interanea studiosius uidear consectari, stilum reprimam, illud modo adiecisse contētus, Pecuniam apud Græcos ab Actore, ac Reo constituendi gratia Iudicii contributam, depositam'q; Prytanea nuncupari, Quæ a Romanis Sportulæ signatur nomine. Cæterum, qui succubuisset, omnia resoluebat, Ea uero in publicum cedebant, aut Iudicum mercedem. ex quo & ipsas iuris dicundi Stationes Theses quandoq; appellatas, legimus. Prytaneorū meminit Isocrates ad Callimachum.

¶ Explicatur Quintilianus de Oris multiplici uitio. Anastomosis quid. De Bato. & Battologia. De Ouidio scitu digna. Item de Chærephonte. Et Eretriensibus, ac Alcibiade. Fringultire quid. Caput XXII.

IMprimis, inquit Oratoriarū institutionum primo Quintilianus, Vitia, siqua sunt, Oris emendet, ut expressa sint uerba, ut suis quæq; literæ sonis enuntiētur. Quarūdam enim exilitate, uel pinguitudine nimia laboramus. quasdam, uelut acriores, parum efficimus, & aliis non dissimilibus, sed quasi hebetioribus permutamus. Quippe ρ, literæ, qua Demosthenes quoque laborauit, Lambda succedit. hæc Fabius. Scimus uero duo esse imprimis Oris uitia, quorū altero peccantes, Ischnotetas uocat alibi Fabius, cum gracilis est nimium, & tenuis literæ enuntiatio, Alterum uitium Plateasmum appellauit idem a uocis, ut opinor, pinguitudine. Quo modo qui loquitur, & Curiosius gutture utitur, λαρυγγίζειν græce dicitur. meminit pro Ctesiphōte Demosthenes. Verum ut luculentior, expressior'q; fiat eminentissimi auctoris enarratio, ad Aristotelis uireta diuertendum, Abs quo lingua peccantium, turbide'q;, & adhæse loquentium tres fieri species animaduerto, ἰσχνοφώνους, ψελλούς, καὶ τραυλούς, hoc est, Ischno/

phonos. Traulos. Psellos. Est utiq; Traulus, siue Blæsus, qui literam aliquam exprimere nō potest, eam'q; non quanlibet, Sed certam. Psellus siue Balbus, qui in enuntiando, literam præterit, aut syllabam. Ischnophonum sunt, qui latine dicant Hæsitantem. Vitium est inquit, ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι ταχὺ συνάψαι τὴν ἑτέραν συλλαβὴν πρὸς τὴν ἑτέραν, idest ex eo, quod cito syllabæ syllabam cōnectere minus possit. Quæ utiq; omnia ex imbecillitate proueniāt, neq; enim intelligentiæ sumministrare lingua potest. Cum uero quasi in recessu oris uox auditur, Cœlostomia nuncupatur. Anastomosis autem ad præsens negotiū spectat nihil, idest ἀναστόμωσις, Est autem eo uocabulo Medicis adapertio, Vt cum Venarum ora recluduntur. Sed a' Diuerticulo fabulam repetamus. Remotis autem uitiis, emendata cum suauitate uocum explanatio ὀρθοέπεια uocatur. Et quoniam cum Quintiliano nobis res est, ne id quidem amplius explicare grauemur, Quod ait, esse per sonos uitia oris, quæ scripto monstrari non possunt, Vt est Iotacismus, & Lambdacismus. Scribit Diomedes, esse Iotacismum, cū I, litera ultra iustum decorem enuntiatur. Idem & in Lambdacismo intelligit, cum L. sono profertur pleniore. Inuenimus tamen aliter a' Martiano Libro qnto uitia hæc finiri. Esse quippe Metacismum, cum uerborum coniunctio M. literæ assiduitate colliditur, ut si dicas, Mammam ipsam amo, quasi meam animam. Lambdacismum uero, ubi L. plurimum dissonat, ut si dicas, Sol, & Luna lucent luce alba, Lactea. Iotacismum, uti si enūties, Iunio Iuno Iouis iure irascitur. Polysigma uero est, ubi S. Litera crebrius geminatur, Sosia in Solario soleas farciebat suas. Inter eos, qui in memoriis ueteribus lingua fuisse præpedita memorant, Legimus & Batum, a' quo Cyrænas in Aphrica conditas ferunt quem adeo fuisse ischnophonum tradunt, ut ab eo defluxerit uerbum βατταρίζειν, quod insigne ꝓnuntiandi signat impedimentum in iis, qui uocis uix sint compotes, nisi a' sono malimus conformatum id, Vt βαρβαρίζειν, ποππύζειν, Vt uerius de Vitio sit homini enatum cognomētum. Quanquā est & Batus, siue Batis mollioris pisciculi, delicatioris'ue species, unde Batidoscopi appellati Opsophagi, & Gulones. Fuit & Poeta Batus ineptior, qui dū Simulacra & Statuas uersibus, ac hymnis celebraret, mensum excedebat legitimum, eandem'q; sæpicule cantilenam recinebat, Quod iterationis uitium, & nimietatis inde etiam Batologia nuncupatur. Quo & Ouidium laborasse, Seneca scribit. Propterea Montanum declamatorem, sententias suas repetendo corrumpentem, dum non est cōtentus unam rem semel bene dicere, Scaurus inter Oratores Ouidium uocare solebat. Qui & ipse nesciat, quod bene cessit, relinquere. Cum Polyxena esset adducta tumulo Achillis imolanda, Hecuba dixit, Cinis ipse Sepulcri In genus hoc pugnat. Poterat esse contentus, adiecit, Tumulo quoq; sensimus hostem, neq; hoc contentus addidit item, Æacidæ fœcunda fui. Aiebat Scaurus, nō minus magnam Virtutem esse, scire desinere, quàm scire dicere. Et quoniam de Ouidio agimus, aduertendum item, in quo ab eodem taxetur Seneca in naturalium quęstionum libris, Vbi Diluuii excutič ratio. Illud inquit, Poetarum ingeniosissimus egregie pro magnitudine rei dixit. Oīa Pontus erat, deerant quoq; littora Ponto, nisi tantum impetum ingenii, & materiæ ad pueriles ineptias reduxisset. Nat Lupus inter Oues, fuluos uehit unda Leones. Non est res satis sobria, lasciuire, deuorato orbe terrarum. Et ne quis parum apte agglutinata hæc a' nobis putet, Ad ea Quintilianum respexisse contenderim, dum Libro decimo, lasciuire in heroicis suis Ouidium scribit, & esse nimium ingenii sui amatorem. Simul quia frigida est, & puerilis in Scolis affectatio, ut ipse transitus efficiat aliquam utiq; sententiam, & huius uelut præstigiæ plausum petat, a' quo non abstinet Poeta hic, quem tamen necessitas forte excusarit, res diuersissimas in speciem unius corporis colligentem. Illud obiter adnotarim, In Cæcilii Minutiani Apulei fragmentis obseruatum, Annis septem in exilio consumptis, functum esse fato Ouidium, Cal. Ian. qua die T. quoque Liuius decesserit. Structum item illi a' Barbaris per multas lachrymas Tymbon ante Ianuam. Auctor Idem Minutianus est, Coruinum ab Ouidio appellatum fuisse Ibin ex Auis fœditate, cui uentrem rostro purgare, insitum sit, et hoc ex Callimachi imitatione, pulsum quoq; in exilium, quod Aug. incestum uidisset. Sed ut a' diuerticulo redeam⁹ ad fabulam, Chærophontem lego Socratis persamiliarē fuisse ἰσχνόφωνον, & quia simul nigricantis erat coloris, intersuso pallore, Nycterida cognominatum, quæ uox nobis Vespertilionem indicat, atque item pyxinon. idest buxeū. Hic uero est Chærephon is, cui respondisse Pythiam ferunt, Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος Εὐριπίδης, ἀνδρῶν δὲ πάντων Σωκράτης

τῶν σωκράτης σοφώτατος, ideſt Sapiens quidem Sophocles, Sapientior uero Euripides, At omnium ſapientiſſimus Socrates. Eretrienſes porro incesſuntur apud Eruditos, quod Literam ρ, crebrius, aſperius'q; inculcarent, Sicuti in Alcibiade Lambdaciſmum adnotatū ſcimus. Hic eſt, de quo iactatum legitur, Alcibiades duos non tulerunt Athenæ, neq; item Lyſandros duos Sparta. Arrius apud Catullum, mirifico uelut pruritu, flatilem tum uocalibus, tum conſonantibus inſerebat, quod Poetæ teſtatur epigramma nobile. Poſtremo Fringultire ex Apuleii doctrina præpedite eſt, ac obſcurius uerba enuntiare. Nam in Magia ſic adnotauimus ſcriptum. Qui eloquentiæ patrocinium uulgo profitetur, etiā honeſta dictu ſordide blaterat, ſæpe in rebus nequaquam difficilibus fringultit, uel omnino obmuteſcit. Et iterum, Audiſti priuignum meum uix ſingulas ſyllabas fringultientem. A' fringilla uerbum deflecti, putat Feſtus. Eius uero auis querula eſſe uidetur uox. Nam & Martialis ait. Nunc ſturnos inopes, fringillarum'q; querelas Audit.

Bambalio qui dicatur. Item quid Catapeplaſmenon. quid Apodos, Alcibiadis Balbuties. Lamyri notiones. Blæſi qui dicantur, & Arguti. Caput XXIII.

ERum quia in linguæ uitia, ſtilo ducente, recidimus, ante, quàm inde digrediamur, ſummonere cū alia, tum illud quoq; non eſt uiſum omnino incurioſum, Quod ex M. Tullii officina eſt. Nam is philippica tertia M. fundum neſcio quem, nullo numero, & prorſus contemptibilem cognominatum ſcribit Bābalionem ab hæſitantia linguæ, & ſtupore cordis. Sed & Franciſcus Philelphus Vir certe non poſtremæ literaturæ, Ac tum græce, tum latine perpolitus, Poggium bis ferè inſectatur. Audio tamen eſſe inquit, quoſdam Hermaphroditos, qui & pueri ſint, & puellæ. Eos'q; non ſolum ita gigni naturæ ſolertia, Sed etiam arte hominum. id qđ de Poggio Bambalione, ac de aliis nonnullis accepi. Appellationis uero ignominioſæ hinc profluxiſſe ratio uidetur, quoniam denſiorem mutarum in uerbis concurſum deteſtantur græci ꝓpter eum, quem uocant ipſi Pſelliſmum, ut in meſo paracimeno δέδοικα. Sic & in uerbo πέφυμπαι ueriti Cacophoniam, ab uſu id tempus abdicarunt, quia βομβώδη κόμπον efficiat, ideſt bombo perſimilem ſtridoris ſonum. In quem luſit facetiſſime Comicus βομβαλοβομβὰξ, ideſt Bombalobombax, unde factum Bambalioni nomen opinamur. Eſt & Linguæ uitium quoddam dictum Catapeplaſmenon, Cum ſimplicis uocis naturā pleniore quodam ſono circumlinimus, Quoniam ſic appellatur Cantus tibiarum, quæ præcluſis, quibus clareſcunt, foraminibus, recto modo exitu grauiorem ſpiritum reddunt. Cæterum, quod ait Libro undecimo Fabius, quale nam eſt? Vox inquit, ultra uires urgenda non eſt, nam & ſuffocata ſæpe, & maiore niſu minus clara eſt, & interim eliſa in illum ſonum erūpit, Cui Græci nomen ab immaturo Gallorum cantu dederunt. Interrogatus olim uir græce, latine'q; ſcientiſſimus Politianus, quæ nam foret ea uox apud græcos, reſpondit, ἀπῳδόν. Eſt enim inquit, Apodos uox etiam ea, quæ neq; choro, neq; fidibus cōcordat. Sed hoc profecto uix cohæret. Eſt enim, Apodos communis uox cantibus omnibus abſonis. Sic enim lego in Græcorum monumētis, ἀπῳδὸν μέλος τὸ μὴ ἀρέσκον, τὸ τῆς ᾠδῆς ἀλλότριον, hoc eſt, Apodon melos eſt, quod non placet, & a' cantu eſt abiunctum, alienum'q;. Veruntamen dicitur etiā Apodon τὸ κακόηχον, ideſt ſoni mali. Quiddam igitur necdū intellectū, & magis propriū uidetur Fabius innuere. Nā neq; Cloſmos ſatiſfacit omnino, quāuis ea ſit Gallinacea uox. Quamobrem amplius quærendum cenſeo. Illud uero Euripidis nequaquam prętereundū hic eſt, ſcribentis, quandam Alcibiadi in dicendo balbutiem fuiſſe, quæ uoci illius ſplendorem, & Sermoni gratiam afferre uidebatur. Ariſtophanes quoq; comica feſtiuitate ſic illū in comœdia balbutientem inducit, Celnis Theolum caput adulatoris habentem. Porro ſcitu dignum & illud, Quibuſdam non ex balbutie tantum, Sed etiam ex mordacitate quadā cognomenta eſſe facta, Sicuti Antigonum legimus appellatum Doſonem, Ptolemæum uero Lamyrum. Eſt ſiquidem Lamyrus loquax, & ſine ratione audax. Lamyrum quoq; mare appellari inuenimus, ueluti dicas, multum, & denſum. Lamyrum item facetum dicunt, & amœnum, unde illud, λαμυροῖς ὄμμασι πυκνὰ γελᾷ. Sed & quæ ſtuporem quendam iniiciūt, Lamyra dicuntur, nam Propinationes Lamyras nuncupatas ſcimus. Cæterum quia Lucu-

bratione præcedenti Traulum interpretati latine sumus Blæsum, nequis argutior imperitiæ forsan eo nomine coarguere nos tētet, Ceu nesciamus plane, quid Blæsus sit, Auctores præterea habemus, Blæsum a plerisq; paralyticum dici. Alii Blæsum accipiunt, cui in exteriora sunt obuersa crura, & prorsum assimilantia. λ. literā, quo ex uitio Lambda dicta Eetionis Vxor, Cypseli Corinthii mater, dicitur'q; Blæsus ὁ βεβλαμμένος τὸ ἴσον τῶν ποδῶν. Rhæbus autem denominatur, cui modo contrario se habent crura, introrsum uidelicet obuersa, de iis aliqua item apud Pollucem. Argutos intelligit Probus, qui præropide, multum'q; loquantur.

¶ Balbutiei ratio ex Galeni doctrina. Incontinens lingua apud Hippocratem quæ sit. Itē qui dicantur ab eodem Muti. Capur XXIIII

M Irantur opinor, plerīq;, unde nam proueniant euentus huiusmodi, miratus sum aliquandiu & ipse, nec prius desii animo, ut iterim sic loquar, fluctuare, quam multa hinc inde uersando, cum Galeni sacraria introspicere adortus essem, Voti compos aliquo modo fieri sum uisus. Quæ uero ex lectione id genus cōperta mihi, iam hinc promere pergam in hoc album. Sicuti inquit, ψελλίζεσθαι, id est balbutire, linguæ uitium est, non uocis, Sic & τραυλίζειν, Si non queat illas articulate uocalas lingua, quæ per r, & r, literas efferunt, enuntiare, qlis est ipsa hæc Traulosis, & affines aliæ, Trechi, Tribi, Trachy, Trochos, Trypheros, & id genus complures, In eiusmodi quippe Lingua primoribus dentibus obfirmetur, & amplificetur, oportet. Si uero infirmior est, connititur deterius, proinde'q; r, & r, Literas nequit dearticulare. Sed in t, & l, deflectit. Cæterum usuuenire potest ipsum item hoc, quia sit aliquo modo breuior. tunc enim non queant dentes primores concentu suo linguæ breuioris ictum excipere, ac structuræ seriem conformare. Verum hoc rarenter contingit. Illud frequentius, Vt humectior, ac mollior lingua non libere in uerba prorumpat. Quæ temperatura pueris Balbutiē inducit. Id'q; parte ista contingit, quod & in Ambulandi usu. nam aut nullo pacto ingrediūtur, aut titubante, & uacillante gradu, non plene absoluitur incessus integritas, Siquidē crura teneriora, molliora'q; sunt. quo nomine obfirmari, conniti'q; ualide nequeūt. Id ipsum & adultioribus euenit quandoq;, Vt si sermocinando laborauerint, balbutiant, uelut ii, qui tibiam diutile animauerint. Et quibus uires ex morbo sint debilitatæ. Sicut & quibusdā, quibus lingua est uehementer exiccata. Verum siccitas tanta nulli inesse potest, qui habitū seruet naturalem, atq; ideo solius humiditatis immodicæ est casus in iis, qui natura balbutiūt, id linguæ detrimentum, cum eius musculi firmiter nequeant stabiliri. quod eis potest accidere uel propter suam, uel propter neruorum imbecillitatem. quos uidelicet a Cerebro suscipit. Quare & Ebrii aliquando balbutiunt, tum quia multa humiditate perfunditur Cerebrum, tum etiam quia ab ipsius multitudine lingua pergrauatur. Cōtingit igitur iis, q sunt balbi natura, alterum horum, aut Cerebrum habere humectum, uel linguam, uel utrunque. Porro & illud non ignorandum, Incontinentem dici ab Hippocrate Linguam, quæ infirma est, ita ut non possit integre uocem dearticulare. Aut immobilem, & omnino resolutā. Ex eiusdem doctrina hoc quoq; excerpsimus, Mutos quandoq; ab uno accidēte notissimo, quæ est uocis interceptio, appellari eos, Qui nullum alium motum seruant secundum electionem, uel nihil omnino sentiunt. Iacent autem eodē modo, quo Apoplectici sine sensu pariter, & motu. Hippocratis uerba id ipsum astruentia ex Sententiarum septimo subieci. Quibus Cerebrum aliqua ex causa concussum fuerit, necesse est, statim mutos fieri.

¶ Vocabula plura ad Linguam pertinentia. Glossematicum qd, & Glossematarii. Diomedes explicatur. Quintilianus suo restituitur nitori. Scholia, Scholiastæ, Solenistæ. Lingulati tubuli. Capur XXV.

L Inguam Græci uocant γλῶτταν, Aglotton apud Aristophanem, loqui non ualentem interpretantur, uelut Elinguem dicas. Sophocles tamen eo nomine Barbarum appellauit. Epiglottis, inq: Pollux, simplicis uocis est organū, Lingua autem articulatæ. Siqui uero linguam habeant, nec loquantur tamē,

Epiglottidis

Epiglottidis uitio id putatur obuenire. Si uero perperam, ac difficulter loquãtur, oblæsa lingua est. Turbinatior linguæ pars uocatur Proglossis. Caruncula uero, qua connectitur inferiori parti oris, nuncupat Hypoglossis. Qua gustus potentia inest, Cephaline. Vtrosq; autẽ linguæ sinus, & Cauitates Cheramos appellant. Quidam etiam Parasyra, Glossogasteras Comici lingua sibi uictum comparantes dicunt. In tibiis item Glotta est. γλῶσσαν ταπεινὴν dicere uidetur Eustathius fere` uulgarem, uernaculam'ue, ubi ait, ex iis cõfinxit sibi ταπεινὴ γλῶσσα Paramacheron, dixerat enim antea Paraxiphida signare Enchiridion. i. Gladiolũ, qui adiacet Ensi, unde etiam uel Homero interprete, nuncupat Paraxiphis, qm̃ παρ' ξίφεος μέγα κολεὸν αἰὲν ἄωρτο. Glottocomion uas est linguis recondendis peraccommodum. Glossocomon tamen pro loculis, & Marsupio apud Plutarchum obseruauimus. Sed et ligneam thecam reliquiis aptam reponendis eodem dicũt nomine. Est et sua Calciamentis Glotta, ut apud Isæum Socraticum, Sed & Poeticas uoces Glottas dicebant, unde Aristophanes, πρὸς ταῦτα λέξον, ὁμήρου γλώττας τί καλοῦσι κόρυμβος. Aristoteles in Libro de Poetica. Oẽ inquit, nomẽ aut proprium est, aut Glotta, aut Metaphora, Aut ornatus, aut factitium. Aut extensum, aut sublatum, aut permutatum. Et proprium quidem dico, quo utantur singuli. Glottam uero, quo cæteri, proinde liquet, posse idem nomen esse proprium, & glottã, uerum non in eisdem. Quippe Syginon apud Cyprios proprium est, nobis autem est Glotta. Et mox paulo idem Aristoteles, Nomina inquit, dupla Dithyrambis præcipue congruere. Glottas autem Heroicis. Dionysius in artibus Thucydidem scribit, propriũ in conscribenda historia characterem excogitasse, non pedestrem omnino, neq; item metricum, Sed ex utrisq; concinnatum. Ac in uerborum delectu tropicam, & glottematicam, ac priscam asciuisse dictionẽ pro cõmuni, consueta'q;. Et mox, Glossematica inquit, Et prisca, ac obscuriora multis sunt fere` ἀκραιφνὲς, καὶ ὁ πελλογισμὸς, καὶ ἡ περιωπὴ, & consimilia. Inde Glossographi nuncupati. Sicuti cõmeminit Eustathius, ubi ait, Hippotes. i. eques capitur quandoq; p Exule, ac profugo, ut Glossographi sentiunt. Hi uoces id genus obscuriores enarrant. Latini Glossularios, atq; item Glossematarios dixere. Quo fit, ut Glossematicus Fulgẽtius aduocetur a` Grammaticis. Et Diomedes genera locutionum quinq; facit. Rationale, Artificiale, Historicum. Glossematicum, Cõmune. Glossemata Quintilianus minus usitatas interpretatur uoces, in quibus Grammatici non postremam requirit diligentiã, Nec me fallit, eũ locum a` quibusdam aliter & legi, & enarrari. Sed ipse Dionysii præcipue cõmunitus auctoritate, ita reponendum censeo, quod & in plerisq; Codicibus adnotatur. Sed & alibi primo Libro Quint. Posse a` Puero interpretationem linguę secretioris. i. quas Gręci γλώσσας uocãt, dum aliud agitur, ediscí, tradit. Hinc propagatum opinor, ut pleriq; etiã ex politioribus, Glossas pro interpretatione qualibet accipiant. Scholia item sunt interpretamẽta, unde & Scholiastę inflectuntur, qui in eo scribendi genere exercentur, uulgus Postillatores dicit, ab otio deflecti uidetur Vox. Nũcupãtur iidem uel Hypomnematistæ. Homericos Scholiastas Legisse apud Eustathium uidemus. Ex figura sunt eadem Solenistæ. Sed ii sunt, qui Solenes (genus id Ostreorũ est) uenantur, colligunt'q;. Nam Philoxenũ quendam nuncupatum animaduertimus Solenistem, idest σωληνιστὴν, Quod primo Solenotheras fuisset, piscator'q;, mox Demagogus, postremo etiam Tyrannus. A` lingua deniq; Lingulam dici, deflecti'q;, non fere` latet, hinc, quod scitu dignum est, Lingulatos legimus tubulos ex parte altera, ut alius in alium inire, cõuenire'q; possint, Veluti Linguæ præferentes Schema.

¶ Ex Lingua propagari plerunq; bona, sæpe etiam mala. Silentii, & Sermonis præparci laus præcipua. Loquacitatis epodos. Heracliti factum scitu dignum. Item de Zenone. Piscitio cur abstinuerint Pythagorei. Ellopes unde. Caput XXVI.

Egyptiorum Regem periclitãndi gratia, cuiusmodi foret in Pittaco prudentia, proditum memoriæ est. Integri animalis Carnes ad eum transmisisse, petentem, secerneret inde, quod optimum censeret, rursum'q; quod pessimum. At is unam modo linguam eximens ad eum referri iussit symbolice innuens, atq; operte, In ea Corporis portione ingentium sæpe bonorum latere fomites, nec deesse tamen, si prodiga sit, & infrenis, maximarum cladium organum. Hinc apud

Euripidem Ino audacius astruit, Tenere se tacendi tempora, atq; item loquendi. Sed & qui
generose, insigniter'q;, ac omnino regie imbuunt, tacere discũt prius, mox uero loqui. Pro/
inde Antigonum Regem ferunt, scitante filio ex eo, Quando conclamari uasa iuberet, non
aliud respondisse, quàm Veritus'ne es, solus, canentem tubam ne audias? Ita cui Principatũ
relicturus erat, Secretum cõmittere nõ est ausus. Solum monuit, in procinctu foret, ac taci/
tus expectaret Imperium. Idem ferè et Metellus Senex, instante siquidem quopiã, et eius/
modi quid efflagitante, Si inquit, tunicam huius arcani consciam arbitrarer, euestigio exu/
tus concremarem. Equidem sicuti Monas, idest Vnitas suos minime limites egreditur, Sed
omnino unum perseuerat, manet'q;, unde & Monadi nomen inditum, Dyas uero.i. duali/
tas principium est differentiæ indefinitum, statim enim à se deficit, duplicatione in multi/
tudinem abiens. Consimili ratione Sermo ab uno, primo'q; non recedẽs uere Arcanus est,
ac dicitur. At si alteri communicetur, iam famæ ordinem subit. Nam Poeta nobilis ἔπεα πτε
ρόεντα.i. uerba esse dixit alata, uolantia'q;. Nauem quidem uentis abreptam anchoris infre
namus ad rapiditatis hebetandam uim. Sermo ex ore, uelut portu excurrens, Stationẽ nan/
ciscitur nullam, neq;, ut græci dicunt, ἀγκυροβόλειον.i. anchoræ iactũ. frustra succinueris Cõ
munem futilium Locutorum ἐπῳδὸν, dum uerbis humidis, & lapsantibus defluunt, Hæc
nemini dixeris. Sile, apud te sint ista. Sacris Silentii mysteriis initiari prestiterit, ac altius cõ
templari, quanto maiore prosequamur admiratione, amplius'q; amemus, Sapientiores arbi
trati, Verbis parcentes, &, ut Græci expressius dicunt, στρογγύλους, καὶ βραχυλόγους, q̃ hosce es
frenes, quos raptari temere uideas, dum Sensuum effunũt inuolucra, & Verborum instre
punt uoluminibus, ac Vocum turba. At illorum præparcus, substrictus'q; sermo Verbis est
modicus, Sensu late sese fundit, & expatiatur, hosce admirans Plato ita laudat, Vt acer/
rimis esse iaculatoribus persimiles dicat, ἄλλα καὶ πυκνὰ, καὶ συνεστραμμένα φθεγγομένους, hac
ratione Spartanos suos Lycurgus à pueris Silentio insuescere cogebat, Hinc laus celeberri/
ma, Sicuti ferrum attemperãt Celtiberes, ubi in terram defoderint, ac redundãs, terrestre'q;
abstersferint, Ita & Laconicum sermonem nullis opertum corticibus, omnibus'q;, quæ sup/
fluant, resectis, eam habere temperaturam, ut rerum modo uim efficacius persequatur, ex/
primat'q;. Adde quod Pythii Apollinis templo non Iliada, non Odysseã, non Pindari pęa/
nas inscripsere Amphictyones, Sed cognosce te ipsum. Nihil nimis. Fideiussioni præsto est
nocumentum. An non & Apollo ipse in responsis affectator erat breuitatis? inde certe ad/
ditum Loxiæ.i. obliq cognomentum putant, quod loquacitatem, & uerborum colluuionẽ
tota ui reclinaret, magis, q̃ ex obscuritate. Immo uero & qui Symbolice, nullo prorsum uo
cis usu, quæ res deposcat, enuntiat, præsigni laude prosequimur, & admiratione. Sicuti qđ
ab Heraclito quandoq; factitatum accepimus. Cum enim extentis eum precibus rogarent
Ciues, Sententiam suam proferret de Concordia, inscendens eminentiorem locum Aquæ.
frigidæ calicem sibi protinus afferri iussit, in quem ubi farinæ aliquantulum inspersisset, p/
miscere amplius Glachone (Species herbæ est) cœpit, mox'q; hauriens, ne uerbo quidem fa
cto, inde se proripuit, prudentibus intelligendum relinquens, Si uilioribus, ac obuiis acquie
scerent, nec omnino gliscera, sumptus'q; affectarent immodicos, pacem habituros inter se,
atq; concordiam. Silentii uero ex Zenonis dicto laus itẽ pręclara est. Regios Legatos Athe
nis conuiuio exceperat quidam, adhibitis etiamnum Philosophorum plerisq;. Cum autem,
ut assolet, multa hinc inde dicerẽtur, Zeno interim tacitus singula obseruabat. Tum Legati
festiuiter subblandientes, atq; propinantes etiamnum, de te uero inquiunt, Regi quid renũ
tiari iubes? At is recte inquit, Senem à uobis perspectum Athenis, Qui inter pocula serua/
re silentium possit. Vnde est illud, Qui custodit os suum, custodit animam suam, Qui incõ
syderate loquitur, sentiet mala, Loquendi temeritatem nõ cordis modo peruigili cura, Sed
& Dentium excubiis in ore collocatis circunscripsit natura, obsepsit'q;. Laudi est facundia,
inanis uerborum sonitus, nulla subiecta sententia, nec scientia, uitio non caret uel maximo.
nam ἀχαλίνου στόματος, idest oris effreni postremum infelicitas occupat. Anacharsis in Con
uiuio apud Solonẽ consopitus ita decubuerat, Vt sinistra cõprimi pudenda uiderentur, Os
autem dextra, quod freno ualentiore indigere linguam opinaretur, recte utiq; coniectans.
Quando non facile tot recensueris homines, Qui Venereorum intemperantia calamitates
sibi contraxerint, Quot Ciuitates, Principatus'q; arcanorum desolauit enuntiatio. Hinc &

Sapientibus coniectatum, dicendi quidem homines esse nobis magistros, Tacendi autem Deum nos habere pręceptorem. Quando in sacris, mysteriis'q; fauere linguis iubemur. Proinde Simonidis sententiæ firmiter inhærendum, quem dicere solitum accepimus, ὅτι λαλήσας μὲν, πολλάκις μετενόησε, σιωπήσας δ᾽ οὐδέποτε .i. locutum esse pœnituit sæpe, tacuisse nunquam. Hinc & Pythagoricos Athenæus scribit, Animantes quidem reliquas attigisse, uerũ moderate, quasdam etiam immolasse. Pisces autem nec gustasse omnino Echemythiæ .i. silentii ratione. Quippe Silentium esse opinantur diuinum quiddã. Pisces uero prorsum sine uoce animaduertuntur, uel parœmia suffragante apud Lucianum, cæteros'q;. Quin eiusdẽ argumento rei Ellopas dicere pisces poetis mos irroborauit, ueluti Illopas, nam ἴλλεσθαι prohiberi, exui'q; signat, Ops uero significantiam habet uocis. Sunt uero Ellopes Theodoro Accipenseres.

¶ Pudicitiæ commendatio. Patauinarum laus. De Cornelio Sacerdote Patauino. Hyperoum quid. Caput XXVII

Optissimi Viri sententiam esse, Hieronymus scribit, Pudicitiam imprimis eẽ retinendam, quoniam ea amissa, omnis ruat uirtus, & in ea decoris muliebris d enitescat principatus. Hęc pauperem commendabilem facit, Diuitem extollit, deformem redimit, exornat pulchram. Viros quidem cõsulatus illustrat, effert in æternum nomen Eloquentiæ claritas. Militaris gloria, & ex deuictis gentibus Arreptus triumphus parem quodammodo Deo facit. Multa porro sunt, quæ ingeniorum fertilitati nobilitatem adoptent præsignem. Perpropria mulieris Virtus Pudicitia censetur. Hæc Lucretiam Bruto æquauit, nescias, an etiam prætulerit, quoniam Brutus non posse seruitutem pati, a fœmina commonitus edidicit. Hæc æquauit Corneliam Graccho, hæc parem alteri Bruto Portiam fecit. Notior est Marito suo Tanaquil. Hierophantas quoq; Atheniensium Cicutæ sorbitione castrari solitos legimus. Et postquã surrecti in Pontificum amplitudinem fuerant, Viros esse desisse. At nullis cicutis Antiochus tertius Virũ tamen agere nõ sustinuit. Qui conspicatus Dianæ Sacerdotem forma præcellentem, confestim Epheso abiit, ne sensuum illecebrosa uiolentia transuersum raperet, quippiã exprimẽs, quod castum minus, minus'q; sanctum foret. Cęterum inter Virtutis huiusce claritates adeo præsignis, adeo'q; gemmis, & omni auro pretiosioris, etiamsi in plerisque enituit, Quas tamen Veteribus præferas, Patauinis, inuenias haud sane multas. Castitas Loci, & Seueritas tantum non incomparabilis abiit in prouerbium etiã Antiquis. Quis enim non legit uel illud Val. Martialis ex XI. Epig.

Tu quoq; nequitias nostri, Lusus'q; libelli
Vda puella leges, sis patauina licet,

Quod si quis nimis nimium solers est, ac lepidissimo poetæ credendum minus opinatur, Is quæso Plinii Cæcilii ex primo Epistolarum astipulationem audiat, Qui, ubi uniuersam trãspadanæ Italiæ partem, ut multum uerecundiæ, ac frugalitatis antiquæ retinẽtem collaudauit, deniq; ait de puella quadam, Habet Auiam maternam, Serranam Proculam e Municipio patauino, nosti loci mores. Serrana tamen Patauinis quoque Seueritatis exemplum est. Durant etiamnum in Virginibus priscæ castitatis uestigia, quando non nisi operta facie prodeunt uisendæ in publicum, uelut dictent subinde illud Hieronymi, Illa tibi sit pulchra, illa amabilis, quæ procedens in publicum uix uno oculo, qui uiæ necessarius est, patẽte ingreditur. In hoc scitu dignum illud occurrit, quod in Græcorum obseruatum historia est, Siquidem apud Spartanos diu obtinuisse legimus, Vt aperta facie uirgo, at conuelata nuptæ in propatulo uiserentur. Cuius eam Charilaus reddebat rationem, ὅτι τὰς μὲν κόρας ἀνδρας εὑρεῖν δεῖ, τὰς δὲ γυναῖκας σώζειν τοὺς ἔχοντας, id est Quoniam Virginibus Viros sibi prospicere, necessarium sit, Mulieribus autem, quos compararint, custodire. Obseruatum & illud, Chalcedonias mulieres eum seruasse morem, ut si in alienos uiros, & magistratus potissimum inciderent, dimidium retegerent faciei, Quæ a Viduis coorta consuetudo prorepsit & in eas, quæ iunctæ uiris forent. Sed nec in fœminis modo se patauinæ Virtutis extulit altitudo. Nam ut Thraseæ patauini philosophi sanctam morũ grauitatẽ Cornelio Ta

cito, Martiali, Cæteris'q; celebratam omiserim, Ac summa præcellentes doctrina, & eloquẽtia Viros prętercam. Scribunt Platonici scientissimi, Esse quãdam Animi Vacationẽ, Quæ ab admiratione fiat, qua Sibyllæ, ac Pythiæ Sacerdotes, cum Iouis, aut Apollinis intimum irrupissent Specu, ac prorsum esse ibi cæleste numen, animo constanter concepissent, in eũ abire Stuporem solitas diuinæ maiestatis ueneratione, Vt Sensuũ, ac Phantasiæ, rationis'q; omnino conticescente ui, tota mens in Deum uisa consurgere, inde'q; augustior, futurorum scientia instrueretur amplissime. Quamobrem Cornelium Patauinum Sacerdotẽ, loco nobilem, religione uenerandum, Vitæ castitate persanctum, repente altius mẽte surrecta proclamasse, in mutuam cędem Exercitus coorientes ꝓspicari se, pugnari'q; mox, ac deinde alios cædere, alios urgere, cædem, fugam, tela uolantia, prælii instaurationem, gemitus, Vulnera, perinde ac in re præsenti uersaretur ipse, deniq; uociferatum, uicisse Cæsarem. Ita affectos fuisse Corybantas, Orpheus scribit. Eodem & Vaticinii genere præcelluisse Carthaginensem Albigerium legimus, Quem scimus, quicquid egisset quisque, aut omnino cogitauisset, Dæmonibus afflantibus, respondisse. Id quod uix impetraret fidẽ, ni eiusmodi se uaticiniis interfuisse pluries, grauis auctor Augustinus testatum uoluisset. Hæc de Ciuitate nobilissima prohibasse nos, haud mirari cõuenit. Illi, quicquid sumus in literaria quasi negotiatione, post Deum opt. Max. & parentum curam acceptum ingenue referimus, Illic bonam ætatis partem educati, imbuti'q; tum græce, tum latine. Mox uero & Prouincialium stipẽdiis profitendi munere perfuncti. Quin & hasce, qualescunq;, Lucubrationes nostras ibidẽ in Fortunæ domo, siquid & hoc ad rem facit, condere auspicati sumus, quas & diu iam absolutas materiam fecissemus publicam, ni bellorum intonante grauius fragore, Studiorum curam interpellatam uehementius retudisset dimicatio de Capite, ac librorum supellectile toties subeunda. Proinde ἀντιπελαργῶμεν, idest uicem rependimus, ut possumus. Certe loci memoria dulcissima æstuationem mentis lenit sępissime. Hyperoum deniq; Thalamum, Vt paucis diuerticulum repetamus, Græci interpretantur ὑπερῷον, Virginibus destinari a' Veteribus solitum, ut custodirentur tutius.

¶ Chiorum castitas eximia. De filiabus Erechthei. Ciceronis locus illustratur. Leocoræ puellæ quæ sint. Item Macaria. Caput XXVII.

Legimus uero in Græcorum monumentis, maximum quoq; temperantiæ muliebris argumentum prodiisse ex Chio, Quoniam neq; adulterium, neq; illegitimum concubitum, si credimus, ullum ibi accidisse unquam fere, proditũ memoriæ est. Mos præterea inoleuerat ibidẽ uetus, Vt Virgines sacrorũ statutis temporibus in unum omnes coactæ per aliquot dies unã uersarent, Quas earundem amatores facto item agmine insequebantur, quo ludentes eas inter se, ac saltantes conspicerent, noctu autem eodem agmine singularum domos ingressi, Parentibus, fratribus'q;, quæcunq; facto opus esset, administrabant. Eueniebat uero sæpius, Vt eandẽ plures amarent, Sed amore tam sancto, atq; modesto, ut cum primum tradita Viro puella foret, repente omnes inde resilirent. Illud deniq; proditum monumentis duodecimo philippicorum a' Theopompo est, consueuisse Athenienses inter sacrificandum Chiis, & sibi ꝓspera comprecari a' Diis. Sed de Chio item Eupolis hæc, αὕτη χίος καλὴ πόλις. Cæterum ut racematio hęc quippiam uariantis habeat amœnitatis, explicemus interim M. Tullii nodum ex primo Thusculanarum quæstionum, in quem impactus Interpres cõniuet. Item'q; ex Oratione pro Sestio, in qua sic ferme legimus. Mortem, quam etiam Virgines Athenis, Regis Erechthei filiæ pro patria contempsisse dicuntur. Ego uir consularis, tantis rebus gestis, timerem? Meminit & de finibus quinto, uerum sub eodem obscuritatis inuolucro. Inueuio igitur Erechthei filias primum per quandam Exochen παρθένας, hoc est Virgines nuncupatas, & sex fuisse numero, Protogeniam. Pandoram. Procrin. Creusam. Orithyiã, Chthoniam. Ex iis Protogenia, & Pandora pro Regionis salute iugulandas se obtulerunt, ingruente Bœotio bello, immolatas uero ferũt in pago hyacintho, unde & Virgines hyacinthides sunt cognominatæ, Sicuti Phanodemus testatum reliquit, atq; item Phrynichus non præteriit. Sunt ex Græcis, qui ex Apolline, ac Creusa Iouem memorent natum, quę ratio effecisse

tio effecisse traditur, Vt Athenis Apollo coleretur Patrous.ueluti Progenitorum unus. Sicuti Iupiter, item eodem colebatur cognomento, sed causa diuersa. Nunc illud obiter adnotatu dignum, Erechtheum hunc ex terra editum præbuisse argumentum, Vt Athenienses, quibus is imperitarit, terra item geniti censerentur, ac nominarentur αὐτόχθονες, Sicuti docuit etiam Plato, proindeq; eius rei symbolum, τέττιγας, idest Cicadas aureas solitos gestare, dictosq; eo nomine Tettigophoros. Etenim eiusmodi tradit animalis eius origo. Cuius rei testis quoq; locupletissimus extat Thucydides historia prima. Et nos antea commeminimus. Demosthenes in funebri oratione mētionem puellarum habet, Hyacinthidas ut prætexuimus, docens cognominatas. Et quia ibidem Leocoræ, item nominātur, Amplius sciendum, in græca historia Sacellum Leocorium nominari frequenter. Eius memorabilis ratio traditur, Quodam tempore ingens annonæ caritas Atticam uehemētius premere cœpit. Consulta oracula cecinere, malorum finem non defuturū, Si immolaretur puella. Tunc publico bono permotus Leos quidam, Orphei filius, Sicuti nonnulli interpretantur, filias Ciuitati immolandas exhibuit, Phasithean, Siue ea sit Praxithea, ut est apud Ælianū, Theopen, Eubulen, Quæ tanto beneficio inopiæ nacta exitum, Pietatem Patris Puellarum consecrationis honore putauit rependendam, structo sacello, quod ab ipsius nomine, necnon a Puellis, quas Græci κόρας dicunt, Leocorium est appellatum, meminit Strabo, Thucydides, Cicero de natura Deorum tertio. Demosthenes, Audierunt inquit, Leontidæ fabulis celebres Leocoras, ut eas obtulerint σφάγιον τοῖς πολίταις ὑπὲρ τῆς χώρας. Cicero, quod ad Erechtheum spectat, Illum scribit cum filiabus numinum uice coli. Sunt qui id putent factum, quod diximus antea, bellante aduersus Eumolpum Erechtheo, qui cum se futurum uictoriæ compotem accepisset, si filiam immolasset prius, Communicata re cum Praxithea uxore, illam mactauit, Cuius in Erechtheo meminit Euripides. Erechtheum, & Erichthonium Libro temporum pro eodem accipit Eusebius, Quem etiam scribit, primum Quadrigas iunxisse, Sed in Græcia tantum, nam apud gentes alias iam tum fuisse, certissimis probari argumentis potest. Propterea Virgilius.

Primus Erichthonius Currus, & quattuor ausus Iungere Equos.

Macariam quoq; Herculis filiam pro incolumitate publica se deuouentem magnifice ab Atheniensibus eisdem funeratam accepimus. Eius in Hippia sic commeminit Plato, Macariæ Herculis filiæ ad expiandum scelus sacra facito. profanæ enim sunt o Socrates huiusmo di quæstiones.

¶ De Leonibus non indigna relatu adnotata quæpiam. Leoni mortuo barbam uellere, quid. Martialis Locus exponit. Diomedis filiæ cur dicerentur Equæ. Charopi oculi, & Raui, qui sint, Atq; item Helicopes. Alcæa quid. Prouerbia ex Leonibus conformata. Caput XXVIII.

Leonem animal notissimum, inueni inter grammaticos græcos, qui dicerent, a uidendi potentia nomen esse adeptum, παρὰ τὸ λάω, τὸ θεωρῶ, quod sit fera uisus acutissimi. Sicut in Libro, quem ad Herodotum scripsit, Manethon tradit, nec unquam omnino admittat Soporem. Sed hoc aliis uidetur perabsurdum, neq; enim esse aliquod animal, cui perpetua sit uigilia. Quod ipsum Aristotelis doctrina prorsum comprobatur. Forte inquiunt, ut Dorcades, apertis oculis Leo conquiescit. unde irrepsit sententia, illum nunquam dormire. Leonis oculus, utiq; permagnus est. At incumbens oculo pellis longe minor, quàm, ut oculum totum ualeat obtegere. unde fit, ut oculis apertis, somno frui uideatur. Ab hoc animali formatum adagiū, scribunt Græci, Sed & Latini certatim λέοντα ξυρεῖς, hoc est, Leonem radis, de iis, qui factu impossibilia tentant, aut non citra periculum. Propterea Plato, sicuti commeminit etiam Philostratus, idem esse dixit, Leonem radere, & Thrasymachum συκοφαντεῖν, hoc est, calumniis circumuenire, ad quod allusit Epigrammatum decimo Martialis illis uersiculis.

Quid uellis uetulum Ligella Cunnum.
Quid busti cineres tui lacessis?
Quare, si pudor est, Ligella noli
Barbam uellere mortuo Leoni.

Cæterum cur deniq; Poeta doctissimus partem in muliere, quæ honeste nominari haud po test, Leonem cẽsuerit appellandam, quod erat explicandum imprimis, aut non tradit, Aut ineptiæ siculis gerris, ac diphthera uaniores proferuntur. Quas ex Diametro a' sensu legiti mo disparari contenderis. Sunt enim qui ideo dici opinentur, quia mirum in modum Leo ni fœtet Anima, quod Plinius, & Aristoteles scribunt, Vel inquit Domitius, quod placet, Prouerbium est, cum uolumus aliquem excitare, qui moueri non potest. Sed boni consulãt Eruditi, Siquid pręter opinionem acutissimi Interpretis in medium protulero. neq; enim bi bliotaphi sumus, Sed quicquid Lectione uaria compertum nobis est, gratissimo animo in li teras mittimus publico studiosorum emolumento, Iudicent uolentes, Sed citra Liuorem. Nec Suffenum agere me putent, prius, quàm rem amplius introspexerint. Legimus in Ni candri theriacis ad hunc modum.

Δήεις κεγχρίνην δολιχὸν τέρας, ὅν τε λέοντα
αἴολον αὐδάξαντο περίστικτον φολίδεσσι.

Eum Locum doctissimus Interpres enarrans inquit, ad uerbum fere' tralata sententia. Est Cenchrenas oblongus serpens, maculosus, quem etiam dici Leonem, asserit Nicander, uel ex uariantibus squammis, aut ex generositate, aut quia rectam gestat caudam, & se ea diffla gellando excitat in pugnam. Vel quia mordet, et hominis sanguinem exorbet. Quæ ipsa & Leo facit. Ex iis animaduerto, acutissimum, simul & doctissimum Poetam muliebre puden dum Leonis nomine festiuiter appellasse, quoniam & ipsum coitus auidum, Sit honor auri bus audientium, subinde masculorum sanguinem exugere non desinit. Vrinam siquidem genitalem esse concoctum sanguinem, plures tradidere. Et Satyrus innuit.

Accipiat sane' mercedem sanguinis, & sic
Palleat, ut nudis pressit qui calcibus anguem.

Mortuum uero dixit, quoniam ætate iam uideretur emeritum, & ad uenereos usus hebes, ac frigidum. Hæc porro' tetra libido Diomedis filias in Thracia Equarum nomine celebres facit, ut quæ turpissimæ aduentantes uorasse sint dictæ, quanquam interimi a' Patre solitos, intelligere maluerit Eustathius. Verum, ut ad institutum redeamus, Scribit in physiogno mia Aristoteles, Leonem inter alias animantes Maris ideam esse fortitum optimã. Os enim habere magnitudinis iustæ, faciem autem, Vt sic interim appellem, magis quadratam, non osseam ualde. Superiorem maxillam non prominentem, Sed inferiori comparem, χαροποὺς ὀφθαλμοὺς, ἐγκοίλους, οὐ σφόδρα περιφερεῖς· οὔτε ἄγαν προμήκεις, idest Charopos ocu los, concauos, non ualde rotundos, neque admodum proiectos, Glaucos oculos splende scentes dici, hoc est Charopos, Apollonii Interpres ꝓbat, Theodorus Charopos in Aristo tele, Libro primo fuluos interpretat᷑. Rauam lupam apud Oratium de oculorum colore di ctam interpretantur, quia Rauus Color fuluus sit, sed nigroris habẽs aliquid. Proinde Ra uos oculos Charopos recte dixeris, quando & Porphyrio Rauum esse fuluũ dicit. Adnotã dum uero illud etiamnum, Helicopida puellam dici ab Homero, quæ sit μελανόφθαλμος, idest oculis nigricantibus, quam etiam Helicoblepharon dicimus, quod autem Helicon ni grum significet, comprobat Eustathius, Et qui Aesepi fluminis aquã dixit, helicotaton hy dor. Sed & apud Homerum Helicopes nuncupantur Græci, quod uarie pro ingeniorum captu interpretantur. Sunt qui ad nauigandi peritiam referant, Vt sint ἑλίσσοντες τὰς κώπας, idest Circunflectentes remos. Vel quod Helicem inter nauigãdum obseruẽt. Putant alii dictos Helicopas, uelut Axiotheatos, idest spectaculo dignos, & qui hominum ora in se conuertant. Sunt qui ad oculorum referant celeritatem, qui frequenter, prout necesse fue rit, huc illuc conuertantur. Et quia de oculis multa regessimus in hosce libellos, Addamus, & Lepidum Pontani Iocum, Qui facetissime Domunculam uerius Democulam dici a' Macronilla solitam fingit, quod qua die primum est ingressus quidam, oculum amisit. Ve rum hæc in parerga excurrentis sunt, Illuc redeo, unde diuerti. Quoniam uero Plinius scribit, Leonem conuerberando se cauda, stimulandoq; in pręlium excitari, Sciendum est, ex hoc facto dici eam ab Eruditissimis Alcæam. ἀπὸ τοῦ δι' αὐτῆς εἰς ἀλκὴν τρέπεσθαι, quod eius incitamento ad fortitudinem exuscitetur. Homerus, οὐρῇ δὲ πλευράς τε, καὶ ἰσχία ἀμφοτέρωθεν μαστίεται. Callimachus absurde etiam in Musca Alcæam posuit. Vra uero ẽt pro cauda dicitur, παρὰ τὸ οὐρεῖν, quod custodire est. Vel διὰ τὸ ὀρίνειν ἑαυτοῦ τὰ ζῷα τῇ οὐρᾷ,

quia parte

Quia parte ea se concitent animalia, ut Leo, Taurus, Canis. In Comico Lexico non in Leone mõ intelligitur Alcæa, Sed in Equo itẽ, & Boue, & id genus aliis, quę, ut adiutorio, utũtur cauda. Scribit Nicephorus in Astrolabi structura, Cor cælestis Leonis dici Basiliscum. Qui uero in Caueis Leonum curam gerunt, Leontocomi appellantur. Ex ungue Leonem describere, per adagium dicimus, cum certioribus argumẽtis quippiam demonstrari significamus, aut a' proprietate apertissima. Plut. in Libro de Oraculis, quæ defecerant, Admirantibus uero qui aderant, Demetrio autem ridiculum statuẽte, a' tam minutis rebus adeo magna uenari, nec iuxta Alcæum, ex ungue Leonem describere, Cleombrotus ait. Leonem bracteatum Seneca intelligit, peregrinis excultum ornamentis, & naturali destitutum generositate. Quoniam gloriari nemo, nisi suo debet. Apud eũdem adagium subnotauimus alterum, quod quia perelegans est uisum, apposuimus. Magnis telis magna portenta feriũtur. Subula Leonem non excipit. Iam uero illud notius, quàm ut a' me explicetur pluribus, Bembinetem apud Poetas Leonem dici Nemieum, a' Bembina Nemeæ uico. Panyasis, δέρμα τε θήρειον βεμβινήταο λέοντος.

Chimæram allegorice tres indicare Rhetoricæ partes, Vel item Vitiorum multiformem uim. Echidna item quid. Caput XXIX

Ncidimus nuper in Hesiodicæ Theogoniæ Interpretes. Scitu digna pleraq; ingesserunt se nobis. Ergo & inde Spicilegium fecimus, ne nobis tantum, & musis, quod dicitur, incineremus, atque hisce commentationibus conspersimus, Vt quisque exegit Locus. Nunc illud enotamus, Chimæram sensu allegorico tres Rhetoricæ partes indicare, Dicanicum, siue Iudiciale. Panegyricum, seu Demonstratiuum. Symbuleuticum, uel Deliberatiuum, Vt Leo Dicanicum pręferat genus, quod exterret, ac elingues quodammodo ex aduersum dicentes constituit. Chimæra uero, idest Capra Panegyrici obtineat typũ, quia lasciuiat lætius tum qui dicit, tum etiamnum, qui audit. Symbuleuticum genus Draconis esse aiunt, quod Varium imprimis sit, ac πολύστροφον, idest multarum conuersionum, & longiore ad persuadendum orationis tractu utatur. Monstri uero mater ab Hesiodo dicitur Echidna, quam non esse aliud uolunt, quàm ποικίλον νοῦ, καὶ πολυειδῆ, idest uariam, multiformem'q; mentis uim, Aut longiorem, & πολύπλοκον, idest multiplicibus implicitam spiris artem, Chimæræ instar ignis euomentem globos. Cæterum pro ingeniorum tamen captu, sunt qui uarie admodum Chimærę figmentum ad ueritatem reuocent, nam, ut missa faciamus alia, Est qui ἠθικῶς esse Chimæram putet uitiorum quandam uarietatem, ac multiformem, perinde ac Chimæra est, uim, quam perimit Bellerophon, idest Vir bonus, prudens'q;, qui Bellerophon nuncupatur, uelut malorum occisor, nam ex dialecto, bellera nocantur mala, idest τὰ κακά. Rhetorices initia ex Corace propagata, Sciunt Omnes. Hic præpotens fuerat apud tyrannum Hieronem. Quo nita functo, cum eandem requireret potentiam Corax, uideret'q; populum ἀστάθμητον, καὶ ἄτακτον, nec Tyrannidem ulterius pati, In Concione orationis artificiosæ rudimenta deprompsit.

Prudens Simonidæ commonitio. Pausaniæ Lacedæmonii tumor. Caput XXX.

Oierant forte in Symposium idem Ceus Simonides, & Lacedæmonius Pausanias, Institit a' Simonide is efflagitare, Quippiam promeret graue, & quod omnino Sapientiam resiperet, Qui ridens μέμνησο inquit, ἄνθρωπος ὤν, idest Esse te hominẽ, ne exciderit tibi. Spreuit id euestigio Pausanias, esse'q; prorsum nihil, est opinatus, tumidior iam, in'q; Medicos pro cliuiter degenerans mores. Ac sibi nimium placens, & altiora meditans, Quod Regi foret hospitio inductus. Forsan & Vino satis permulctus. Verum posteaquam omnium inops in Chalciœco se occlusum animaduertit, fame, quod miserimum est, mori

turus paulomox, Tunc demum resipiscens, Simonidæ dictum perpendere amplius cœpit, Sed ita, ut inter æstuantis animi conuulsiones ter in eam prorumperet uocem, ὦ ξεῖνε Κεῖε μέγα τι ἄρα ἦν χρῆμα ὁ λόγος σου, ἐγὼ δὲ ὑπ' ἀνοίας οὐδὲν αὐτὸν ᾤμην εἶναι, idest ô Cee Hospes magnum igitur quiddam Oratio erat tua, Sed præ amentia esse nil, ipse opinabar. Cæterum hominis non ferendam Græcis, & Spartæ imprimis elationem retegit abunde parum prudens eiusdem factum, Quippe fu[...]s Persarum copiis apud Plataeas, Apollini Tripoda dicaturus Carmen addi iussit, Cuius ea fere Sententia est, Græcorum se ducem, extincto Barbarorum exercitu, Tripoda Deo tali nomine obtulisse. Sed græce sic,

Ἑλλήνων ἀρχηγὸς ἐπεὶ στρατὸν ὤλεσε μήδων
Παυσανίας, Φοίβῳ μνῆμ' ἀνέθηκε τόδε.

Pausaniæ tamen continentiam in mulierem Coam, ad suos remissam prorsus inuiolatam, admirari se, ac laudare, in Laconicis rebus Pausanias fatetur. Simul quod a contumeliis in Mardonii defunctum temperarit.

¶ Agrigentinorum Luxus, & Terētinorū, necnō de Cyreneis paucula. Vini apud Grecos species. De Myrite, ac Polio imprimis. Vinū cur Græcis dicat᷑ οἶνος. Vini utilitas. Oenisteria quæ intelligant᷑. Oenopipas qd, & Parthenopipas. Caput XXXI.

Grigentinos Plato uitæ medicus, & ductor longe clarissimus cum intueretur Sustructiones, ut plane dicam, insanas impendio excitare magnifico, ac compari modo gliscera, & adipata instruere cōuiuia, dixit, τοὺς ἀκραγαντίνους οἰκοδομεῖν μὲν ὡς ἀεὶ βιωσομένους, δειπνεῖν δὲ ὡς αὐτίκα τελευτησομένους, idest perinde Agrigentinos ædificare, ac si uicturi perpetuo forent, Item'q; conuiuari, uelut semper morituri. Eosdem Timæus prodit, Lecythis quoq; & Xystris usos argenteis, etiam'q; Lecticas ex ebore habuisse totas. Tarentinis inueterati fuit moris matutinis se poculis ita inuitare, Vt iam frequentiore foro, temulenti plane uiserent᷑. In tantum porro delitiarū producti Cyrenæi sunt, Vt Legum conditorem habere Platonem concupierint, Qui tamen illorū admiratus ignauiam, & εὐθυμίαν indignos habuit, quibus obsequeretur. Calculum adiicit iis in Marica Eupolis quoq;. Verum ne Græcos qdem a delitiis fuisse procul, dilucet argumento uel uno, mixtum quippe unguento uinum bibere non erubescebant. Dicebatur autē id Myrites. Cuius & Comicus meminit Philippides. Vina apud eos præcipue celebrata fere habentur hæc, Pramnium, quod Cereri fuit Sacrum. Chium, Thasium, Lesbium. Erat in iis, quod a re γλυκὺ nuncupabatur. Creticum, Et apud Syracusanos Polium, Coum, & deniq; Rhodium. Id non prætereundum utiq;, Grammaticæ uideri assertionis, Poliū. i. πολιὸν nuncupari uinum album. Accentiunculam reuocat ad penultimam Aelianus, & πόλιον scribit, Quin appellatum sic opinatur ab indigenæ Regis nomine. Et quia in Vini mentionē incidimus, etiamsi alibi forte profluentius Veterum scita rimabimur, non sepositis Medicę Scientiæ professoribus, Interim adiiciamus Illud Platonis ex Cratylo, dici a Græcis Vinū οἶνον, ὅτι τὸ οἴεσθαι νοῦν ἔχειν ἐμπίπλησιν, Quod existimatione, ac opinionū uanitate mētem oppleat. Vel ἀπὸ τῆς ὀνήσεως. i. ab emolumēto. Quod illud cōprobat Homericum, ὀνήσεαι αἴκε πίνῃσθα. i. Iuuamen senties, si biberis. Nam & cibaria dici ὀνείατα nouimus eadem etymi ratione. Iis calculum adiicit Poeta Cyprius,

οἶνόν τοι μενέλαε θεοὶ ποίησαν ἄριστον
θνητοῖς ἀνθρώποισιν ἀποσκεδάσαι μελεδῶνας,

Vinū ô Menelae fecerūt Dii, curis dissipādis uel pstātissimū. Pergit deinde, Bene sentientibus inqt, tria tantū ppino pocula, Sanitati primum, Amori alterum, ac Voluptati. Tertium deniq; Somno. Quod ubi hauserint Sapientes Vocati, mox domuitionem capessunt. Quartum non utiq; nostrum opinor, Sed iniurię. Cęterum addatur & id auctarium, οἰνιστήρια, idest Oenisteria fuisse Libationis genus iamiam pubescentibus persamiliare Athenis, Siquidem prius quām τὸν μαλλὸν, idest demissiorē præciderent comam, Vini mēsura in Herculis templum illata, prolibantes, conuenientibus potum exhibebant. οἰνοπίπας pro temulēto dicitur Græcis, παρὰ τὸ πιπίζειν, Quod sugere significat. Sic & apud Homerum dicitur παρθενοπίπας, Virginū spectator, uel etiam deceptor.

¶ Absurdus quorundam amor aduersum inanimata. Quos amauerint Bruta. Caput XXXII.

Amorem

Morem esse utiq; rem præcipue miram, & a' maioribus ductam initiis, q̃ suspicetur omnino, uel sciat Plebs uulgaria, profluentius alicubi monstrabitur a' nobis. Interim, quæ in hoc proposito ingerunt se absurda, & quę nequeas mirari satis, transposuisse, ab re omnino haud est uisum. Quando suis nō contēta limitibus affectio hæc, uelut effrenis, longius rapitur aliquāto, uel usq; in stuporē. Ostentat' uero in censura præsenti oīum princeps, & quidē Rex, terrę etiamnū, ac mari grauis Xerxes, a' quo insigniter amatam Platanū, Multorum literis proditum, nō me fallit. Sed Adolescentis honesto loco Athenis nati amor longe clarior. Erat propē Prytaneū Simulacrū ἀγαθῆς τύχης, idest Fortunæ bonę. Id amare feruentius ille cœpit, Mox'q; in affectioni id genus familiarem ita erupit uesaniam, ut amplexaretur arctius, ac blandius sauiaretur. Demum desyderio extabescens, ac uelut œstro concitus, & plane' furens, In Senatum pergit ire, atq; inibi extentis precibus rogat, fieret sibi Statuæ potestas, uim pecuniæ grandem uicissim paratus erogare. Consultus uero ita Senatus decernit, non uideri e' ciuitatis dignitate negotiationem illiusmodi. Adolescens rei atrocioris ictus grauitate, ad Statuam, ubi uinculis cupidinis distinebatur Animus, celeriter se proripit, Illam tæniis multis peromat, Corona quoq; iniecta, & cultu item alio indicaturæ non paruæ circumposito, ac re mox diuina obita, desyderium, uti uidetur, non ferens manum sibi inter affluentius manantis Lachrymarum riuos admouit. Illa uero irrationalis naturæ miracula sunt. Quippe Glaucen Cytharistriam adamauit Canis, Siue is fuerit, Quod arridet aliis, Aries, aut etiam Anser. Apud Ciliciæ Solos Xenophontis puerū dilexit Canis item, forma pręcellentem. Sparte Adolescentē Graculus, Quē κολοιὸν dicūt Gręci, Sed Monedulā Theodorus rettulit. Hęc uberius hoc recēsuisse Loco uolui, Vt Plinio assertor uenirē, Cuius autoritatē dilui audio a' Superciliosis nescio qbus, ac bn̄ pransis, etiā'q; unguēto delibutis, dū Scriptori nobilissimo, ut mēdacior parenti, sic.n. dicere pmittūt sibi, subinde Colaphū ducūt.

¶ Vestium delitias, & simulatum contemptū uideri Superbiæ indicia. Diogenis ad id & Socratis autoritas. Quid pręstet Philosophia. Caput XXXIII

INter cætera, Quę scienter admodū ptulit, nec citra Salis gustū, apophthegmata Diogenes, recenseri apte possunt illa quoq; pręsertim quia Vitæ documēta suggerūt, Quę sui oblita sæpius, inani tumescit opinione, nec suo se metiri modulo ita ibuta, ita'q; audior facta unq̃ fere' ualet. Is inq̃ Diogenes, egregius, ut uidet', humani ingenii æstimator, cum Adolescētulos ꝓspexisset Rhodios sumptuose admodū ꝗuestitos, & delicate, Ridēs τῦφος ἐστιν τοῦτο ἐστιν, Supbię pr̄sum indicia inqt sunt hęc. Mox, cū & Lacedęmoniis forte occurrisset, Quibus substrictior tunica, citra'q; humeros desistens, cuiusmodi ἐξωμίδας uocant Gręci, ꝓfamiliaris est, nec uilior mō, Verum & fordēs multo sępius, ἄλλος ἐστιν οὗτος τῦφος, Altera inqt, Supbię species ista. Cæterū nec a' Diogene modo fœde ꝓscissa Hominum nimio plus ostētatio frequēs, & interim excipiēda risu, Sed & Vanitatē id genus retexit graui supcilio Socrates, Cui insolētior est uisus Antisthenes, Qui rōne insolita, sed nō sine uafricia Lacerā indumēti portionē uisentibus nunq̃ nō ingerebat, Captans indidē pręcelsi animi, & quę mortaliū pleriq; oēs uel ad stuporē mirantur, despicātis opīonē, Proinde morū Cēsor grauissimus, ἀ παύσῃ ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν, Nō desines inqt, amplius te nobis, curiosius'q; ornare? Quāto pstabilius id, Quanto'q; exosculandū magis, Quod de Eretriensi lectum Adolescētulo est, Qui diu Zenone usus pręceptore, cū in patriam, uelut postliminio rediret, scitante uehementius Patre, Quid demū ex Sapiētię hausisset fontibus, cōmonstrabo inqt, At Pater indignabūdus hoc noīe, ueluti opa plane' perīsset, ac impēsa, cū intentaret plagas, clementer filius, & gete insolētiā ferens, Ipsum hoc inqt, ex Philosophię rettuli ꝯtubernio, ut Parētis Irā possem ꝯcoquere.

¶ Ouis monstrificus partus, Quo Leo est natus. Caput XXXIIII.

IN Co insula, rarum dictu, apud Veterē auctorē, fidei integrę, & grauitatis nō dilutę legimus, mōstrifica, & ideo mira præcipue, ut Vix nō ficta uideat', & de Ingenioꝝ Gręciæ afflatu producta, ratione, de Grege Nicippi Ouem, nō ritu naturę Agnū, Sed Leonē peperisse. Prodigiale id, ut erat, uisum multis, Siqdē Nicipo tyrannidē portēdit, Quā mox is est cōsecutus. Cū edito mōstro priuatū adhuc ageret.

¶ De Galete formoso quidem, Sed moribus adprime probis. Caput XXXV.

Egi Ptolemæo, ueteri, ac etiamnum Platonico more, Gratissimum fuisse adolescentulum Galetem nomine, ex Græcorum nouimus historia. Erat z is forma speciosus, decens'q; cumprimis, Sed enim animi pposito, ac sensu speciosior multo, decentior'q;. Quod & Ptolemæi elogio testatius etiã factum est, Qui eximiam illius admiratus probitatem dictitabat subinde, ὦ ἀγαθὴ κεφαλὴ κακὸν μὲν οὐδὲ πώποτε οὐδενὶ γέγονας αἴτιος, ὦ Amicum Caput ex te quidem nullum quandoq; malum in quempiam est profectum. Sed Bona utique multis, & multa conciliasti. Contigit forte, Adolescentẽ cum Rege in Equo expatiari, Qui quosdam procul ad supplicium duci cum foret intuitus, Non insuper habens illorum calamitatem, ad Ptolemæum conuersus ὦ Rex inquit, Ex quo, Dæmone miserorum bono, Equis uehentes huc producti simus, Age si uolenti est tibi, subditis calcaribus aduolemus euestigio, Infelicibus futuri, Velut Dioscuri, ac Soteres, & Parastatæ, Sicuti nuncupari illos nouimus, Vt Qui salutem impertiantur, & in Calamitate salutari præsidio sint. At Ptolemæus probitatem exosculatus, et misericordem animum, ac eo nomine lætior. Illos dimitti protinus imperauit, Et re hac, tanquam philtro delinitus, in Adolescentis amorem multo factus propensior est.

¶ Munuscula haud spernenda. Persarum Regis mos in iis. Horæa. Troximi. Horæ, Prodici Liber. Horapollo, Oratius. Caput XXXVI.

Sse animi præcelsi, ac prorsum Regii, munuscula, uel ab infimæ fortunæ hominibus collata, communicata'ue, non aspernari, Verum erugata, & re e nidenti fronte potius excipere, cum plerisq; Sapientium documentis, tum exemplo ingenti abũde instruimur, commonemur'q;. Lectum quippe est, Lege apud Persas esse sancitum, seruatum quoque pertinacissime, Vt quãdocunque in Persas pergat Rex, Pro facultate Vnusquisque cum muneribus salutatum eat. Ferunt autem, Vt qui Agricolationi ferme intendant, Nec laboris uicarios sibi quærant, Cuiusmodi αὐτουργὸς nuncupant signanter Græci, nil pretii grandioris, Qualia multa plerunq; per iniuriam cõparantur, & cõtumeliam, Sed Bouem hic, Alius Oues, Sunt qui frumentum, aut Vinum. Dicuntur uero Hæc Dona. Quod siquem, uti assolet, amplius premat penuria, Lac profert, aut palmas, Caseum quoque, uel id genus primitias alias, ut τρωκτὰ ὡραῖα, idest maturas fruges. Nam & Troximos Vuas intelligimus, Quæ esui sunt. Horæa uarie accipiunt Græci. Sic enim nuncupant interdum tempore suo collectos fructus. Nam & quæ uigent, ac pulchritudine non carent, sic item dicũtur. Sed & Sacra Horæa sunt κατ᾽ ὥραν συντελούμενα, idest opportune obita. Tamen ὡραῖα θύειν, est frugum offerre primitias. Dies quoq; festus eadem dicitur appellatione. Non temere prætereundum illud, Prodici librum nobilem fuisse ueteribus, Cui foret titulus ὧραι. In quo Herculi occurrisse comminiscebatur Virtutem, & κακίαν, idest Vitiositatem, Quarum utraq; illum allectaret ad se, Qui tamen illius cum laude perpetua sudores censuerit antiquiores, quàm huius inanem ad tempus Voluptatum fruitionem. Horapollo Grammaticus ex Ægypto nobilis fuit, arte clarissimus, nec ullo ueterum Theodosii tempestate gloria inferior. At Leuioris operæ illud, Oratium a' Græcis scribi ὡραῖον. neque enim aspirant primæ.

¶ Olympici Certaminis in Græcia, Quæ tradantur initia. Item ad id spectantia pluscula. Hellanodicæ qui. Caput XXXVII.

Lympica Certamina fuisse Veteribus Græcis celeberrima, nemo a' studiis feriatus adeo est, Vt eum ista possint latere. Quæ uero tradantur initia, & uelut o incunabula rei clarissimæ forte nec omnibus tritum. Propterea Quæ mihi cõperta ex Libris sunt, huic protinus parti impingam, ne uidear ἀκοινώνητος. Cũ ex Saturno, & Rhea natus foret Iupiter, Idæis Dactylis, Qui iidem & Curetes sunt,

tes sunt, Infantis commendata cura est. Ex Cretę uero Ida Venisse in Olympiā eos, constās tenet fama, Herculem uidelicet, Peonæū, Epimedem, Iasium, Idam. Interim Herculē, Vt qui foret omnium natu maximus, colludentem ad Currendi certamen fratres prouocasse, ac Victorem ex eis Coronasse κοτίνῳ κλάδῳ, idest oleastri ramo, etiamsi non excidit, quid à me alibi sit perscriptum. Arboris uero eiusmodi suppetebat copia, Vt folia quoq; ad cubandum substernerent sibi. Ad Græcos autem ex Hyperboreis usq; ab Hercule Oleastri arborem tralatam memorant, Qui dicantur ultra Boream habitare. Ita ergo ad Idæum Herculem sacri huius Agonis primæ referuntur origines, Quæ & ab eo sint Olympia nūcupata. Quinto autem quoq; anno celebrari instituisse, Quod fratres quinq; numero forent. Sunt & qui eodem in Loco Iouem de principatu cum Saturno memorent decertasse. Post Oxylum Regem, cum defecissent Olympia, demum ab Iphito instaurata traduntur. Ac Currēdi certamen propositum primo, In'q; eo Heleum Corœbum uicisse. Olympiade mox quarta & decima accessit & Diauli agon, Et Pisæus Hypenus est coronatus. Octaua & decima Pentathli & Palęstræ restituta memoria est. Tertia uero & uicesima Pyctis, idest Pugilibus proposita præmia. Olympias quinta & uicesima Equorum uidit cursum, Quos τελείους, idest perfectos adultos'ue dicunt, ac curru Victor pronuntiatus Pagondas est Thebanus. Ab hac porro`, Olympiade octaua, Pancratiastæ in puluerem prodiere, Ac item Equi κάλπης. Pueris cursus, & Palęstræ proposita comperio præmia Olympiade septima & tricesima. Quin & iidem Pyctæ Quadragesima primum Olympiade creduntur admissi. Postea bellicæ meditationis gratia, armatorum, Qui uocantur ὁπλῖται, probata concertatio quinta & sexagesima Olympiade. Synoris, idest συνωρίς, quæ duos habet Equos τελείους, admissa fertur tertia & nonagesima Olympiade. Mox nona & nonagesima Currui admotis etiam pullis Equis, placuit certare. Concinnata posterius item Pullorum Synoris, nec displicuit κάλπης pullus. Ad Pancratium deniq; etiam Pueris admissis. Fuit Apenes, idest ἀπήνης item cursus, Sed & Calpes. Hæc uero Equam habebat, Sed ita, ut extremum cursum Anabatæ, hoc est Sessores ipsi desiliendo, apprehēsis manu habenis, ut docuit Pausanias, perficerent. Quod inquit, uel ad mea seruatum tempora est. Apene autem ἡμιόνους ἀντὶ ἵππων εἶχε, idest Mulas Equorum loco iungebat. De Agonothetis uero, ac Certaminum præsidibus sic ferme` uideor obseruasse. Iphitum utiq; solum Agonē posuisse. Olympiade uero quinquagesima Sorte capti duo Viri sunt ex Heleis, Quibus Olympiorum iniuncta est cura. Diu numerus hic seruatus. Postea Hellanodicas habere placuit, Quorum tribus Equorum cursus incumbebat cura. Totidem Pentathli erant ἐπόπται, idest Inspectores. Certamina uero alia ꝓcurabant reliqui. Adiectus non multo post & decimus Agonothetes. Denique duodecim facti Hellanodicæ, quod Heleorum totidem forent Tribus. Sed parte agri Arcadico amissa bello, Tribuum imminuto numero, ad Octo relapsi sunt. Rursum'q; ad denarium aucti perseuerarunt. Lucus Ioui sacer Altis nuncupatur. Nam & Pindarus Olympionicem Virum celebrans locum uocat Altin. Structum uero Iouis templum, ac Simulacrum de manubiis, bello Pisæis superatis. Simulacri auctor Phidias, testante idipsum Epigrammate, pedibus adscripto, Φειδίας Χαρμίδου υἱὸς, Ἀθηναῖος μ' ἐποίησε. Templum struxit Libon indigena. Tegula non utique coctilis est, Sed ei persimilis, Cuius inuentor Byzes fertur Naxius. Perfecto Simulacro, dicitur Phidias Deum comprecatus, Si absolutum ex animo uideretur opus, Signo id quopiam aperiret, confestim'q; de Cælo tactum pauimentū est. Quod uero in palustri loco situm est templum, Simulacro ꝓferre ebur neq; oleum tradunt, qđ & infundunt. At in Acropoli, quæ in supcilio est, & ꝓinde parida, Pallados, quā Parthenon uocant, eburneæ Statuę ꝓdesse multū credit', Aquæ inspersionē. Memoriæ porro` traditur, Populneis modo Lignis in Olympici Iouis sacris uti, fas putasse Heleos. Nam in Græciam Hercules ex Thesprotide, ubi apud Acherontem fluuium nascitur plurima, attulisse creditur primus, atq; lignis eisdem Iouis obisse sacra. Ex historia porro` hac uidetur Homerus λεύκην nuncupasse ἀχερωίδα. Fuit apud Aram Olympici Iouis ἀγνώστων θεῶν item ara. i. Deorum ignotorum. Sed & in locis eisdem agnoscebatur Mercurii Enagonii ara, & καιροῦ. i. occasionis. Quādo & ab Ione Chio concinnatus est καιροῦ hymnus, Quē fingit natu minimum filiorum Iouis. Erat & Locus, Quē uocant Gæū. i. γαῖον, in quo & γῆς, hoc est Terræ ara. Quanquam & antiquitus fuit etiam γῆς μαντεῖον, Quem in

telligimus Vaticinandi locum. Et quoniam Oleastri & hic, & alibi facta nobis mentio est, Amplius aduertendum, Pausaniam scribere, in Olympia fuisse Cotinon.i.Oleastrũ, Quæ diceretur ἐλαίας καλλιστεφάνου, unde darentur Coronę Olympia uincentibus, Nymphis'q; adoptatum cognomen Callistephanis, Quarum uisceretur inibi ara, Sicuti in Carceribus Iouis, quem uocant μοιραγέτην, Quod norit omnia, Quæ contribuant Parcæ, Quę'q; nõ permittãtur ex fato. Videtur & Hippodromi pars inibi nuncupata Embolus, ubi steterit Martis Hippii.i.Equestris ara. Sed & Pallados Hippiæ. Nam alicubi Iuno item dicitur Hippia. Embolum inueni ẽt pro pudendo positum. ἐμβόλιμα ἔπη eleganter admodum pro nothis, reiectis'q; carminibus, ac uelut insititiis accipiunt Grammatici, Quoniam & Menses, ac Dies Embolimos nuncupamus intercalares. Apud Heleos in Prytaneo Hestiatorium fuit, siue Cœnaculum, Vbi Olympionicas conuiuio excipere, moris fuit. Intra Altin fuisse item Pœcile porticus dicitur, Quæ & ἠχὼ nuncupetur, Quoniam clamanti septies responset Vox.

¶Dentes'ne, an Cornua dici in Elephantis debeant. De Alce fera, & Æthiopicis Tauris. Caput XXXVIII.

Q Væ in Elephante Cornua fere nuncupantur, Auctores eminentissimi dicere malunt Dentes. Sed enim quia, quæ in literis comperta mihi, non sustineo in sanctaria intrudere, non temperabo hac parte, Quin tralatam Pausaniæ doctissimi hominis sententiam artium bonarum sectatoribus mox proferã, Qui argumentis aliquot peruincere connititur, Cornua rectissime profecto nuncupari, Dentes minime. Primum inquit, astruentibus diuersam opinionem perpendenda diligentius Gallicæ feræ natura, Quam uocant Alcen. Spectãdi & Tauri Æthiopici. Alcis utiq; in superciliis adnascuntur Cornua, Sed Maribus modo, Nam fœminæ prorsum eo carent adiumento. Æthiopici uero Tauri e naribus cornua proferunt. Quæ cum ita sint, Cui nam fiat admirario insignis, Cum ex Animalis ore ꝑmi Cornua uideat, audiat'ue? Sed suppetunt & argumenta hæc. Cornua utiq; per annorum periodos corrupta decidunt, Ac rursum succrescunt, protuberant'q;. Probant id Cerui, probant & Dorcades. Verum Elephãtis itidem contingit. Dens uero adultiori præsertim excussus quãdo suboriatur? Aut ubi nã renasci compertum? Vel si Dentes sunt, qui ex ore proferuntur, non cornua, qua nam rõne progerminant denuo? Adde quod ignibus indomiti ferme habentur dentes. At Boum & Elephantorum cornua in re hac sequacis maxime sunt naturæ. Nam ignis ui, utcunq; colliguerit, afformantur. Hippopotamis, Suibus'q; ex inferiore ma'a Dentes prorumpũt exerti, Quos χαυλιόδοντας appellant. Ex malis item sese promentia spectamus Cornua. Elephãti scito itaq; ex temporibus prosilire cornua, atq; ita extrorsum reflecti. Id quod non qa audierim, commemoro, Sed in Campania in Dianæ sacello Elephantis craneũ pro arbitrio sum contemplatus. Id ita comperi. Nec sane mirandum, nam & in aliis Elephas a reliquorum natura insigniter disparatus animaduerti potest, tum forma, tum mensu.

¶Quæ sit ratio Prouerbii, Leo risit. De Thucydide non ingrata quæpiã. Item de Leonibus paucula, & de Ammone. Ecphrasis quo a Diegemate differat. Caput XXXIX.

E Stin græca facundia celebre Adagium in omnes, Qui rugatioris frontis, & Catoniana seueritate, quandoq; tamen matutinam exporrigũt grauitatem, ac comes se præstant, solito hilarius agentes, ἐγέλασεν ὁ λέων, idest risit Leo. Pronuntiatum id in Cõditorem nobilissimum Thucydidem. Qui Cyloniũ scelus explicaturus, consueto apertius, & intellectu nemini non obuio narrationem contexuit. Quo nomine Technographus illam mirari non desinit, ediscendam'q; summa cura Iunioribus præcipit, Vt facilitatem eandem, siue, ut Græci dicunt, σαφήνειαν stilo ualeant exprimere. Scribit Aphthonius, Nihil quidẽ in rebus esse Oratione præstantius, rursum in Oratione nil Thucydide sapientius. Siquidem Herodotus in historia Voluptatem habet,

tem habet, uelut Scopum, inde fabulator homo dicitur quandoque, Hic autem ueritatem, Quæ quantum ipsam præcellit gratiam, tanto Thucydides Herodoto præstantior. Verum, ut propemodum Marcellino credimus, cum homericam æmulari instituisset Oeconomiam, Pindari uero sublimitatem, atque magnificentiam, ex industria obscuritatem affectauit, ἵνα μὴ πᾶσιν ἦ βατὸς, idest ne cuilibet foret peruius, indeq́ uilior fieret, si omnes in potestate illius historiam haberent. Antiquius longe Viro fuit, prudentioribus modo comprobari. Certe συγγραφία nuncupatum nouimus κατὰ τὸ ἐξαίρετον, Sicuti Poetam Hom. Q̃m uero in præcedentibus pingenii captu, de Leonibus facta nobis mentio est, & de eisdẽ capite hoc agere exorsi sumus, adiiciamus, quod ex quarto Symposiacon Plut. comperimus, Leonem propterea dici Solare animal, quod inter Quadrupedia unguibus aduncis, quæ γαμψώνυχα uocant, Catulos sola uidentes parit Leæna, minimum porro dormit, sublucentq́ quiescẽtis oculi. In templo quodam Pausanias scribit, in Agamemnonis scuto formidinem fuisse expictam Capite Leonino, cum epigrãmate, οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν, ὁ δ᾽ ἔχων ἀγαμέμνων. Idem Plutarchus in Libro, cui titulus πολιτικὰ παραγγέλματα, Annonem coactum scribit, uertere solum exilii causa, quod in expeditiõibus Leonem baberet σκευοφόρον, idest sarcinas ferentem, Veluti esset id argumento, Eum τυραννικὰ φρονεῖν, idest ad Tyrannidem aspirare. Meminit historiæ Plinius, Sed aliter. Prouerbio, qđ de Leonis risu attexuimus, facilem uerba Plinii præstiterint intellectũ. Cauda inquit, immota Leoni placido, clemens, blandientiq́ similis, quod rarum est. Crebrior enim Iracũdia eius. Cõparem fere uim & illud habet, ἐγέλασεν ὀλίγον. Quoniam uero de Narratione facta mẽtio est, Illud ὁλοσχερῶς subtexuero, In Græcorum doctrina Ecphrasin διηγήματος διαφέρειν, hoc est, a Narratione distare. Quia Diegema nudam habeat reꝶ expositionẽ. Ecphrasis tantum non etiam oculis Audientium subiiciat. Illud item καθόλου ἐξετάζει, idest uniuersim inquirit, Sicuti in Athenienses a Lacedæmoniis esse bellatum. Ecphrasis autẽ per partes, Vti quo genere belli, quibusq́ Machinarum tormentis.

¶De Aquila excerpta pleraq; ex ueteribus memoriis. Inibi de Amphiarao, & Helena, necnon de Valeria Luperca. Quid item Aetos. Caput XL.

Quilam Aristoteles, & Auicenna scribũt, quibus item succinit Plinius, oppetere non senio, nec ægritudine, sed fame, intantum superiore accrescente rostro, ut aduncitas aperiri non queat. Cui data ꝓtinus et fabula est, hoc ita usu uenire huic Aui, quoniam cum homo foret, hospiti iniuriam intulerit. Verum super Aquilæ senio, quid duo scientissimi, ac sanctissimi Viri senserint, nõ ab re fuerit, subnotasse. Scribit ergo ad hunc ferme modum Hieronymus. Aquilæ, ubi consenuerit, grauantur pennæ, quærit illa fontem, erigitq́ pennas, calorem in se colligit, eo modo sanantur oculi, in fontem se ter mergit, atq; ad Iuuentutem redit. Vnde in Psalmo, Renouabitur, ut Aquilæ, Iuuentus tua. Quo in loco Augustinus quoq;, Dicitur inquit, Aquila, dum senio grauatur, rostri immodice crescentis unco non posse Os aperire, nec cibum capere, unde languescens naturæ ui collidit rostrum ad Petram. Cuius attritu excusso, quod redundabat, ad cibum redit, atq; ita reparatur, ut Iuuenescat omnino. Sententiæ Aristotelicæ meminit in Libro περὶ ἑρμηνείας, Demetrius Phalereus, non uernaculæ, aut plebeiæ auctor Eruditionis, docens insertam orationi fabellam, si opportune id facias, gratiæ plurimum afferre, ac uenustatis. Scribit Plut. Aquilam quandoque Amphiarai hastã abreptã sustulisse in altum, moxq́ demisisse, eam uero terræ impactam Lauri speciem præbuisse ueram, insequenti die hostibus acri prælio ibidem congredientibus, terræ hiatu repentino hau stum cum curru, quod ἅρμα dicunt Græci, Amphiaraum periisse, cõditam ibi postea Vrbem, Harmatis cognomine fuisse insignem. Cuius rei auctor sit in tertio κτίσεων Trisimachus. Refert idem Plut. Peste olim Lacedæmona diuexante, redditum oraculum, mali uim cessaturam, si nobilem uirginem quot annis immolassent. Cum obtemperarẽt Lacedæmonii, ac forte mactanda duceretur suo ornatu Helena, deuolans Aqla gladiũ abreptum, et ad armenta, quæ βουκόλια uocant, delatum super Iuuencam demisit. Quo prodigio παρθενοκτονιῶν, idest Virginum immolationẽ desisse, quod Aristodemus auctor tradit. Idem ob

ueniſſe Romæ in Valeria, Luperca ratione conſimili, uolumine nono, & decimo italicarū rerum Ariſtides prodidit. iis uero comparant fidem, quæ de priſco Tarquinio T. Liuius pſcribit. Aquilam autem dici a Græcis ἀετὸν, ſciunt omnes. Legimus tamen in templis nominari ἀετοὺς. Id non aliud indicat, quàm tecta, quæ item Ptera uocant. Sed & Aetomata, Sicuti in Agamemnone auctor eſt Ion.

¶ Allegoria ſcitiſſima de Saturno filios uorante. Cur dicat Cronos. De Sabbato paucula. Caput XLI.

Saturnum Mythici filios deuorare ſolitum, tradunt, ac eoſdem denuo euomere. Id interpretantur Prudētiores ad tempus referri oportere, Saturni nomine ſignificatum, a quo uicibus cuncta gignantur, & abſumantur, quæ renaſcātur denuo. nā & immo pulſum a filio fingi, quia tempora ſeneſcentia ab iis, quæ poſt ſunt nata, pelluntur. Vinctum etiam fabulantur, quod certa lege naturæ connexa ſiut tempora. Vel quod omnes fruges quibuſdam uinculis, nodiſq; alternentur. Sed enim Platonicorum ſcientia diuinior altius ſcandens, & intima naturæ penetralia iutroſpiciens, In ipſa ſecretiore, nimiſq; aſſidua contemplatiuæ meutis delectatione cauendum præcipit Saturnum. Illic enim frequenter filios ab eo deuorari. Nam quos ſublimiorū contemplationum ſuarum rapit illecebris, & illic agnoſcit, ut ſuos, eos interim, ſi modo diutius ibi ſiſtant, falce quadā e terris amputat, terrenamq; iucautis uitam ſurripit, pro ea tamen cæleſtem reddens, atq; ſempiternam. Vnde & Hebręi Saturnum Sabbath nomine qetis appellant. Saturnus græco nomine κρόνος eſt, ac, ut iu Cratylo inquit Plato, puritatem, integritatemq; mentis inuiolabilem comprehēdit. Hinc alibi duo commemorat regna Iouis, & Saturni, Regnumq; Saturni Regno Iouis tāquam felicius antepoſnit, Siquidem ſub Ioue actio, uitaq; humana, Sub Saturno autem contemplatio diuinorum ſignificatur. Hinc & Proclus Diadochus auream ſub Saturno uitam καθαρὰν intelligit, καὶ ἄλυπον, καὶ ἀπαθῆ, ideſt puram, & triſtitiæ, ac Perturbationum expertem, quod commoſtret aurum, ſicuti docuit item Plato. id nanq; ἄληκτον ἰὸ, καὶ σήψεως, ideſt rubiginis, ac putrefactionis neſciū eſt. quo nomine τῆς ἀπαθείας, ideſt imperturbati ſtatus, ac Lentitudinis quodāmodo typum habet. Saturnus porro inquit, τῆς νοερᾶς ἐστὶ δοτὴρ ζωῆς, ideſt intellectualis eſt contributor uitæ. Vnde & Cronos dicitur κόρος ὢν τοῦ νοῦ, ideſt mentis ſaturitas, & pabulum. Aut potius καθαρὸς νοῦς, ideſt depurata mens. Quamobrem quiſquis intellectu uiuit, Croniam, ideſt Saturniam agit Vitam. Orpheus tamen Argenteo imperaſſe generi Saturnum canit, Siquidem eos, qui rationis puritate uiuerent, argenteos nuncupauit. Quos Heſiodus ἐθελήμας dicat, hoc eſt Otioſos, facileſq;, utq; phyſicam ducerent uitam, Cuiuſmodi plantarū, quæ caput ſub terra occultarint, proinde homiues eos dici ὑποχθονίους, ideſt ſubterraneos. Plotinus uero ille ſcientiſſimus, Intellectum inquit, eſſe puriſſimæ mentis appellatiouе dignū, ac non aliunde q̄ ex primo naſci principio. Eumq; genitum cuncta ſecū ſimul entia genuiſſe, uniuerſam Idearum pulchritudinem, intelligibiles deos omnes. Exiſtimandum prætérea ait, hunc eſſe plenum, quæ progenuit, omnium, & quaſi genita protinus abſorbentem, quoniam in ſe omnia complectatur, neq; in materiam labi ſiuat, neq; nutriri apud Rheam, ſicuti myſteria, & fabulę de Diis fingunt. Mox uero cum Iouem dicitur generaſſe, Intelligēdam monet animam, quam generat intellectus in perfectione conſtitutus. Quod autē Plato præſentem ait mundi circuitum ab Oriente ad occidentem eſſe Ionium, atq; fatalem, Verum fore quādoq; alterum huic oppoſitum Sub Saturno ab occidēte uiciſſim ad oriētē, in quo ſponte naſcent hoīes, atq; a Senio pcedent in Iuuētutē. Iouē inqt Platonicus nobilis, Animā mundi uocat, Cuius lege fatali manifeſtus hic manifeſti mūdi ordo diſponat. Pręterea Animorū uitā in Corporibus elementalibus Iouiā eſſe uult, ſenſibus, actioniq; deditam. Saturnū uero ſupremū īter Angelos intellectū, Cuius radiis illuſtrent ultra Angelos Animę, accendantq;, & ad intellectualē uitā ꝯtinue pro uiribus erigant. Quę quoties ad Vitā eiuſmodi ꝯuertant, eatenus ſub regno Saturni agere credunt. Scribit. n. Plotinus, Senſum eſſe ueluti nuntiū. Intellectū uero Regem, Et mox Regnare nos ait, ubi ſecundū illum agamus. In hac autem uita immo ſponte regenerari dicimur, quia electione propria in melius reformamur, ruſum iuueneſcere in dies, ideſt in dies, ſi modo ibi dies ſunt, magis, magiſq; floreſcere. Hinc

ſcere. Hinc illud Apoſtoli Pauli, Homo interior renouatur in dies. Orpheus uero Saturnũ cecinit ἀεὶ μελαίνας ἔχειν ἐπὶ τῆς γενέας τρίχας. i. nigricantes ſemper habere Barbitii pilos. Inſuper exactius intuenti inde manifeſtum fit, quibus adductus rationibus Moſes, Otiũ Sabbati mandarit Hebręis, niſi quis illud item adiiciendum putet, Saturni diem actionibus ciuilibus, bellicis'q; ineptum, contemplationibus aptum, Eo'q; die diuinum contra diſcrimina patrocinium obſecrandum. Quod quidem impetrari poſſe aduerſum Martis, & Saturni minas, Habraam, & Samuel, ac Hebręorum Aſtrologi plures, eleuatione mentis in Deũ, uotis'q; ac Sacrificiis confitentur, illud Chaldęorum confirmantes præceptum. Si mentem ad Pietatis opus ardentem erexeris, Corpus quoq; caducum ſeruabis.

¶ Cur Sabbati loco Dominicum ipſi colamus Diem. Solem eſſe inuiſibilis Filii Dei uiſibilem imaginem. Cput XLII.

Nos uero iure optimo diem, Quem Mathematici Solis uocant, Domino aſcripſimus, dicauimus'q;, ac illius cultui totum mancipauimus, quoniã nulla magis re imaginari præpotentis, ac uniuerſa ſupereminentis Chriſti maieſtatem congruentius poſſumus, quàm per ſplendidiſſimum Solis lumen. Nam legimus, & in Sole poſuit tabernaculum ſuum. Et exiit de tribu Iuda. Cuius ſignum Leo eſt, ſolare animal. Sed & in Rep. Plato uiſibilem filium Dei Solẽ dicit, Quem nos intelligimus imaginem inuiſibilis filii, Qui Lux uera, illuminans omnem mentem, expreſſius habet Simulacrum Solem hũc, Qui lux eſt imaginaria illuminans omne corpus. Verum nos, iis, quæ altius requirunt Contemplationis examen, nunc omiſſis, aut dilatis, redeamus ad inſtitutum. Si illud uelut conniuentes non tranſiluerimus, quod ſuper Pſalmos eſt ab Auguſtino traditum, Triplex haberi Sabbatum. Nam temporis dies ſeptimus eo cenſetur nomine, quo poſt ſex dierum opera conquieuiſſe dicitur Deus. Eſt & Sabbatum æterna requies, Cuius intuitu nunc allaborandum, connitendum'q; nobis eſt. Deniq; trãquillæ mentis conſcientia Sabbatum item eſt, futuri ſpe ſurrecta, & præſentium inconcuſſa turbinibus. In Cordis Sabbato illud primum eſt, ut bona noſtra Deo cõtribuamus, mala nobis. At male diuinis imbuti, ac ſine Sabbato bona ſibi, mala uel Sathanę, tanquam coegerit, uel fato ex ſyderibus aſcribunt, ueluti Deum quoq; incuſare adorti.

¶ Plauti locus ex Amphitryone declaratur. De Saturni hoſtia. Saturni ſacrificiorum impietas. De Xenophane, Cineſia, & Gelone, item Saturnalium ritus. Coi cur dicerentur ſoli libere ſacrificare. Caput XLIII.

Vlgare fuiſſe Græcię dictum, Ariſtoteles ſcribit, quod & à Plinio item repetitum ſcio, Aphricam ſemper noui aliquid afferre, Sit & latinorũ uulgare adagium, Plautum eſſe Aphricam alteram, Scatet in eo ſubinde quippiã, uel mẽdi uitio inexplicatũ, uel ex literis interioribus erutum, proinde'q; ueluti monſtrificum quiddam Monitores, & Interpretes uel longius ſummouens, Aut in errorũ tendiculas ineffugibiles præcipitanter intrudens. Verſiculi ex Amphitryone ſunt hi. Ex quibus pſpicuum, opinor, iam fiet, q̃ toto aberrarint Cælo, Qui inſolentius paulo in ære ſuo Plautum connumerare ſunt auſi. Sed hæc expendant uolentes.

Tun me mactes Carnifex? niſi formam Di hodię meam perdiunt,
Faxo, ut bubulis coriis onuſtus ſis Saturni hoſtia,

Sunt ex Eruditis, Qui nodum hunc Gordiano implicatiorẽ ſentiãt, Sed explicaturi ad Tertulliani infanticidiũ, tanquam magni Alexãdri gladiũ deuoluunt. Quod Saturno infantes mactare, Carthaginenſium ritus foret. Cuius inauſpicati ſacri Lactantius cõmeminit, & Silius. Id à Tyriis traditũ ad Vrbis excidiũ quoq; ſeruatũ, auctor Q. Curtius eſt. Quin Plato quoq; in Protagora, Neq;.n. inqt, leges noſtrę hoĩes ſacrificare pmittũt. Apud Carthaginẽſes aũt iuſtũ, ſanctum'q; habet, adeo ut eoꝝ nõnulli Saturno ẽt filios imolare ſibi permittãt. Sed Auguſtinus ẽt Iuuenes Saturno à Gallis ſolitos ſacrificari, tradit. Equidẽ omnino hi uiderunt aliquid. Eſt tamen quod amplius eruditis auribus, & mordaci lotis aceto quærẽdũ

uideatur. Quid enim ita doctissimus Poeta Seruum hominem, ut tum Amphitryoni est ui sum, Saturni hostiam uocauit? Si de infanticidio intelligendum simpliciter autumas, Vide ne parum apte, parumq; cohærenter uile mãcipium filiis nobilium cõparetur. Latet itaque reconditum omnino aliquid, quod in Eruditorum album necdum uenit. Nam quod ait q̃dam, id à Plauto positũ simpliciter, quia pauloante dixerat Mercurius, Sacrufico. ego hũc tibi Iuppiter, immoq; Amphitryo quasi par pari rependens, Se illum Saturno immolaturum repromittit. Nil refert omnino. Nam totus in sermẽto factus Amphitryo, ut plautinis & nos utamur Salibus, ac ira plane furens, amarulẽtius quippiam, & quod nõ felle modo litum, Sed plane maceratũ foret, intulit. Quod ut candidus Lector uerum sciat, Hæc ex Libro Diodori uicesimo subnotauimus, De Carthaginensibus à Siciliæ tyranno Agathocle post magni Alexandri interitum, primi Ptolemæi temporibus, obsessis. Dicebant autem inquit, Sarturnum illis iratum fuisse, Quoniam prius ipsi excellentiores ex filiis suis sacrificabant. Postea uero clàm emptis infantibus, atq; educatis, Liberorũ immolabãt loco. Cumq; diligenti facta inquisitione, multi ex suppositis inuenirent sacrificari, facile animos induxerunt, ut crederent ad obsidionem urbis hostes iccirco diuinitus missos fuisse, Quoniam priscos Deorum honores non seruarent. Itaq; Deos placare studentes ducentos ex nobilissimis adolescentibus publice sacrificarunt. Trecenti uero alii, quoniam suspectos sese uidebãt, sponte se tradiderunt. Erat autem apud eos ænea Saturni Statua, magnitudine mirabilis, Cuius manus ad terram extensæ ita erant in gyrum, ut qui peruenire ad eum adolescentes cogebantur, in ingentem foueam igne repletam inciderent. Ex iis Diodori uerbis, quæ pluscula ob historiæ notitiam cõsulto apposuimus, luce clarius patere arbitror, Plautum ad emptos illos, & subdititios infantes respicientem, Sosiam, ut ipse putabat Amphitryo, Saturni hostiam appellauisse, ueluti ad eum usum comparatus foret, Vt mox Liberorum loco Saturno mactaretur. Plutarchus in Libro de Superstitione in huius ipsius historiæ mentione, Qui sine liberis forẽt omnino à Pauperibus puerulos coemere ad hũc usum solitos, scribit, ueluti agnos, aut Auiũ pullos. Quin et in more itẽ fuisse tradit, assisteret Mater ἄτεγκτος καὶ ἀστένακτος. i. citra lachrymas, & gemitus. Quod si illachrymari, aut ducere suspiria deprehenderet, honore censebatur indigna. Puer nihilominus immolabat. In Statuæ ambitu in cinentium tibiis, & tympana pulsantium modulis opplebant omnia, nequa exaudiri Vox posset. Conducibilius porro inquit, Carthaginensibus fuerat, Critiam initio, aut Diagorã legum fortiri latores, ac Deorum nullum arbitrari, aut Dæmonum, q̃ eiusmodi obire sacra. Præstat. n. Deos nõ credere, q̃ crudeles opinari, & sanguinarios. Proinde Xenophanes physicus, cum Ægyptios sese cõuerberantes pro sacrorum more, atq; lugentes esset intuitus, submonuit clementer, ne lugere pergerent, si crederent Deos. Quod si fuisse homines, cõpertum foret, ne sacrificarent. Plutonẽ scribit Plato, perhumanum, Sapientem, ac diuitem, fuadela, & oratione animas apud se retinentem dici ἅδην. Amastris illi tamen Xerxis Vxor pro salute propria decem defodit uiuos homines. Athenis q̃nq; Timotheus Dianæ concinens hymnos cognominibus illã adornabat θυιάδα, nuncupans, φοιβάδα, μαινάδα, λυσσάδα. At melopœus Cinesias è Spectatoribus consurgens, eiusmodi succlamauit, tibi contingat filia. Legimus præterea in Plutarchi apophthegmatis, Gelonem Siciliæ tyrannum, ut debellasse Carthaginenses est uisus apud Himeram, ageretur q; iam de conditionibus pacis, Illos coegisse, Legibus ascribere, infanticidium desituros. Quoniã uero Saturni festo, ueteris fuit instituti apud Romanos, ut Seruis discũbẽtibus subseruirent Domini, E Græcia morem eum emanasse, liquere ex historia potest. Hermæa siquidem fuere Cretensiũ festa, In quibus id factitatum quandoq;, auctor probat Carystius, Idẽ & in panagyri apud Trœzenem. Quin primo rerum babylonicarum Berosus prodidit, mense, quem Loum uocant, agi festum consuesse Saceas nomine apud Babylonem diebus quinq;, quibus Dominis imperabant Serui, quorum unus Stolam sumeret Regiæ persimilẽ, diceretur q; Zoganes. Cõtra uero Coi Rei diuinæ Iunonis honori operam dantes, à Cõuiuio prorsum Seruos reiiciunt, propterea dicti, hominum soli libere sacrificare. Saturnalia porro in Thessalia item celebrabantur, Sed Peloria fuisse nuncupata, Græci scribũt, à Peloro quodã, qui Pelasgo nunciasset primus, perruptis terræmotu montibus, effusas stagnãtes prius in Thessalia aquas, renudatos q; spatiosissimos Campos.

¶ Cur famescentibus

Cur famescentibus crassescant Pedes. Item famis Euentus alii scitu periucundi. Plauti loca duo explicantur. Quæ sint Alima, & Adipsa pharmaca. Qui diu uixerint citra ullum omnino cibum. De Phlegmate Plura.

Caput XLIIII.

Esiodi Carmen in Ergis est, quo in fame plurimum crassescere, aut extumere pedes ait, sic enim scribit, quantum recolo.

h μή σε κακοῦ χειμῶνος ἀμηχανίη καταμάρψῃ

Σὺν πενίῃ, λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζοις.

Eum locum explicans Proclus Diadochus famescentium inquit, modi maioris pedes fiunt, reliquum uero attenuatur corpus, forte quia desideant otiosi, Sed & naturalis afferri ratio potest, ut Plutarchus ait. Siquidem cibo extrinseco intimus indiget calor, ut perseueret, Si uero priuetur, crassari in corpus non desinit, ex eo quippiam subinde auellens. Verum ex imbecillitate, quod sibi asciuerit, percoquere nequit, atque imperfectum, crudum'que dimittit, quod uero incoctum est, ima petere, consentaneum est, atque inde pedibus crassitudinem inducere, Rursum'que superna Corporum, quæ'que in meditullio sunt, ubi redundantior uiget Caloris facultas, attenuari. In Quæstionibus encycliis comparia fere Aristoteles tradit, Cur inquit, uel cibo uescentes uitioso, uel fame laborantes diutina pedibus intumescere soleant? An utrisque per tabem, consumptionem'que hoc accidit? tabescunt enim & qui esuriunt, quia nullo penitus foueantur alimento, Et qui uitiose uescuntur, nam eo, quod assumpserint, perfrui nequeunt. Hippocrates uero Epidemiarum secundo, In oppido Aeno scribit, iis, qui ob famem leguminibus uescebantur, crura esse debilitata, quin & Eruo utentes poplitum fuisse exceptos dolore. Quia uero de fame agimus, ut alii eius aperiantur euentus, attendenda uehementer Senecæ uerba, Quibus inquit, Stomachus suspectus est, processuri ad res agendas maioris negotii, bilem cibo temperent, quam maxime mouet fatigatio, siue quia calorem inedia conuellit, ac nocet sanguini, cursum'que eius, uenis laborantibus, sistit. Siue Corpus, quia attenuatum, & infirmum, incumbit animo. Certe ob eandem causam iracundiores sunt ualitudine, aut ætate fessi. Fames quoque, & sitis ex eisdem causis uitanda est. Exasperat enim, & incendit animos. Vetus dictum est. A Lasso rixam quæri. Aeque autem & ab Esuriente, ac sitiente, & ab omni homine, quem aliqua res urit, nam ut ulcera ad leuem tactum, deinde etiam ad suspicionem tactus condolescunt. Ita animus affectus minimis offenditur. Ex iis, quæ scienter profert Seneca, lux, opinor, Plautinis Salibus infertur non pauca, cum in Amphitryoneia scribitur, Vetust adagium, fames, & mora Bile nasum conciunt. Quod autem in Curculione Plautus idem hosce scientissime uersus apposuit,

Os amarum habeo, Dentes plenos. Lippiunt fauces fame.

Ita Cibi uacuitate uenio lassis lactibus.

Medicæ artis placita uelut aliud agens lepidissimus Poeta inseruit. Siquidem primo Canonis Auicenna scribit, cibo non esse dandam operam, nisi ubi quis optare cœperit, quod si inserbuerit auiditas, nec ea fit ex uitio, quod Temulentis euenit plerunque, aut fastidientibus, non esse comedendi differendum uotum. Quoniam famis patientia nō puris opplet Stomachum humoribus. Idem fere quarto Almansoris prodidit Rasis. Euentus autem ratio est, quia a Meseraicis, & Venis Hepatis interim perliciuntur humores. Nam tertio naturalium facultatum Galenus, Si uenter inquit, esse inanis cogitur, a Venis, quæ in Mesenterio habentur, ac Hepate, pabulum sibi deliget. Et mox. Proinde ante cibum laudatur Vomitus famem perpessis diuturnam, ne illatus cibus, ac putridis permixtus facile corrumpat. Quod uero usuuenit Stomacho, id ipsum & in partibus aliis cōiectare licet, nam pabulo destitutus Calor intimus hinc inde prolicit, unde ꝯfoueatur, regerente semp natura, quod minus cōmodum est. Illud nec omiserim hoc loco, quod est in Medicorū Scholis iactatū, & ab Auicēna non neglectum. Si cibi cōcidat appetentia, aut ualidius inaugescat, ingruētem significari Causationē. Nā illud enectū ꝑpe Oris Stomachi Sensum indicat, propterea inanitatē nō animaduerti, Vel qa mēbra ex Stomachi ore nil admodum eliciant, uel qa a Corpore non

fiat resolutio. Super qua re sexto morbi Galenus Capite XII. plura (ut solet) cōquirit acute. Orexis autem uelut Canina humectationes uehementius expressas indicat ab humore acescente in Stomachi ore, Aut nimiam Corporis resolutionem, ex qua cibi continua exoritur necessitas, quod Galenus idem significat Cap. eodem. Plutarchus in Sympofio septem Sapientum, ἄλιμα & ἄδιψα nuncupat pharmaca, Quæ famem obrepere, ac sitim prohibeant. Nā est et Alimos herba, quam gustantes famescere nesciunt. Illyrios ut famelicos incessit Comœdia uetus, Vt qui aruo non studerent, Sed piraticæ. Memorabile uero, quod in recentiore obseruatum historia est, fuisse quendam, qui biennio continuo nil prorsum uel comederit, uel biberit. Probabiliora faciunt hæc, quod de Animalibus septimo Albertus scriptum reliquit, fuisse fœminam, quæ sine cibo dies quandoq; uiginti transmiserit, Sæpe uero & triginta. Virum quoque Melancholicum se uidisse testatur, Qui sine cibo septem perseuerarit hebdomadas, alternis tantum diebus aquam exorbentem. Adiuuat hoc ipsum Auicenna Phlegmatis argumento, quod si copiosius fuerit, posse effici putat, ut sine cibis diutius agamus, quoniam ipsum alimenti subeat uicem. Hoc itē sanis hominibus posse contingere, non abnuit. finit quoque, Esse Phlegma incoctum Sanguinem. De eo non prætermittam, quæ in Græcorum obseruata Commentariis sunt. φλέγμα inquiunt, οὐ λέγεται πρῶτον ἀπὸ τροφῆς, πρῶτον γὰρ ἀπὸ τροφῆς τὸ αἷμα, τὸ δὲ φλέγμα πρῶτον τῶν ἀπέπτων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα ἄπεπτα. ἀπὸ γὰρ φλέγματος, μεταβάλλεται ὀξὺς χυμὸς περὶ τὸν στόμαχον. ἔστιν οὖν οὐχ ἁπλῶς πρῶτον, ἀλλὰ τῶν ἀπέπτων. Inueni quoque Phlegma, qui interpretentur φλόγα, idest flammam, παρὰ τὸ φλέγειν. A`quo & Phlogomata uocentur etiam perustæ in panibus partes. Phlegmone autem, siue φλεγμονὴ definitur ὄγκος πυρώδης, συρρεύντων ἐπὶ τὸ ἀσθενοῦσαν μέρος τῶν ὑγρῶν. καὶ τῇ παρὰ φύσιν θερμασίᾳ φλεγόντων τὸ πεπονθός. Quę uero φλεγμονώδη nuncupant Græci, Ea plane` nugalia intelliguntur. Verum flores modo rerum prolibantibus hactenus in hæc excurrisse, satis superq; fuerit, ne Iliada contexamus.

Gulæ detestatio. Epaminundæ historia. Frugalitatis laus. De Spartanis. Aegyptiis, Magis, Gymnosophistis. De Prophetis item in Creta, Diogene, Triptolemi præceptis, & Porphyrii, Philoxeno, & Gnathone, necnon de Philosycis, Philobotryis, Philomelis, ac Melomachia. Cap. XLV.

Hippocrates ille Medicorum longe clarissimus in Sententiarum libro, quas Aphorismos Græci uocant, ueluti detestatus Gulam, meditatorium Latrinarum, Crassa docet, ac obesa Corpora, quæ crescendi mensuram impleuerint, nisi cito ablatione sanguinis minuantur, in Paralysin, & pessima morborum genera recidere, & proinde demptionem uideri necessariam, ut rursum habeant, in quæ possint crescere, Quando in eodem statu natura Corporum manere nequit, Sed crescat semper, aut decrescat, necesse est, nec uiuere animal, nisi crescendi capax. Galenus porro Hippocratis eiusdem doctissimus Interpres, Sicuti Hieronymus item commeminit. Athletas, quorum uita, & ars Sagina est, in exhortatione medicinæ, nec diu inquit, posse uiuere, nec sanos esse, Animasq; eorum ita nimio sanguine, ac Adipibus quasi Luto inuolutas, nihil tenue, nihil cæleste, Sed semper de Carnibus, & uictu, & Ventris ingluuie cogitare. Quinimmo auctor idem Galenus apud Hippocratem est, farta conceptacula potione, cibatu'ue dehiscere quandoq;, aut uernaculum atq; intimum calorem præfocari abundantia, atque extingui, ac consilescere, Sicuti arguunt immortui derepente Athletarum nonnulli, Qui ad immodicam Saginæ mensuram peruenerant. Epaminundam legimus Corpulentioribus, & adiposis adeo se præstitisse infestum, ut quendam eiusmodi protenso Aqualiculo ab exercitu summouendum censuerit, ratione quoque addita, quod eius uenter uix tribus, aut eo pluribus obtegi scutis ualeret, adeoq; promineret, ut pudenda oculis subiicere nequiret. Ipse uero adeo prætenui, ac præparco fuisse uictu narratur, Vt a` Vicino ad Cœnam uocatus, ubi bellariorum cum obsoniis ganeatis, & unguentis conspexit apparatum, abiens Ego te inquit, rei diuinæ operam dare opinabar, non de contumelia cogitare. Hinc celebrata Veteribus Mensa necessaria, quam tenuem, & frugi

& frugi uolebant intelligi, & quæ naturæ modo expleret desyderia, quam ad panem, & aquam Seneca produxit, Vt nil sit necesse Saliaribus distendi epulis, nec tantum uorare, quantum uix alterius diei nox percoquat. Quando nil prorsus ita animum adobruit, ut oppletus Venter, atque exæstuans, huc, illuc'q; se uertens, & in ructus, uel crepitus uentorum efflatione respirans. Legimus quosdam morbo articulari, & podagræ humoribus laborantes proscriptione bonorum, ad simplicem mensam, & pauperes cibos redactos conualuisse. Sed & Diogenes tyrannos, & subuersiones Vrbium, bella'q; uel hostilia, uel ciuilia nō pro simplici uictu olerum, pomorum'q; Sed pro carnibus, & Epularum delitiis asserit excitari. Quippe incini audias passim, εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ δείπνου, idest Vnum augurium optimum, Cœnæ opem tulisse, nec Euripidis illud aduertimus, ἐν πλησμονῇ τοι κύπρις, ἐν πεινῶντι δ' οὔ, idest Sacietati præsto' Venus est, famescenti haudquaquam. Nam antea dixerat Achæus, πεινῶσι γὰρ ἡ κύπρις πικρά, idest amarulenta famescentibus Venus est. Cæterum, quod utiq; mirari me plurimum fateor, Ille Voluptatis assertor Epicurus omnes libros suos repleuit oleribus, & pomis, uilibus'q; cibis astruit esse uiuendum. Vetus sententia est, difficile esse, immo impossibile, delitiis, & uoluptatibus affluentes non ea cogitare, quæ gerimus. Contra naturam est, copiis uoluptatum sine uoluptate perfrui. Platonici, & Stoici in templorum lucis, & porticibus uersabantur, Vt admoniti augustioris habitaculi sanctitate, nihil aliud, quàm de Virtutibus cogitarent. Scribit Xenophon in libro de Rep. Lacedæmoniorum, Lycurgum cibi tantum masculo habēdum censuisse, ut nunquam grauaretur crapula, & indigentiam ferre expertus sciret. Quinetiam ad salubrius degendū; & ad status proceritatem magis id alimenti cōducere, arbitratum esse, quod gracilia corpora, quàm quod lita cibo efficeret. Ex obsoniis porro' apud Spartanos Ius nigrum maxime probatum est, Cuius gratia quendam ex Ponti regibus, memoriæ proditum est, Coquum emisse laconicum. Inde iure gustato, cum esset offensus, placide subintulit is, o' Rex, hoc certe iure homines in Eurota loti utuntur obsonio. Qui, ubi modice biberunt, domum abeunt absque facula. Iam inquit Hieronymus item, ex quo multa in Caput trāsposuimus hoc; necui delicatior nostra uideatur doctrina, ut qui pugnanti ictus de muro uideamur dictare, Ægyptiorum quoque Sacerdotum mores præparci in uictu, & contemplationi dedita mens in stuporem usque a' Chæremone Stoico narrantur. Eos enim scribit, negotiis omnibus, curis'q; reiectis, semper in templo fuisse, & rerum naturas, causas'q;, ac rationes syderum esse contemplatos, mulieribus nunquam se miscuisse, nunquam cognatos, & propinquos, ne liberos quidem uidisse, ex eo tempore, quo cœpissent diuino cultui deseruire. Carnibus item, & uino semper abstinuisse, immo uero etiam pane raro uesci solitos, ne onerarent Stomachum, Quod siquando comederent, tonsum pariter hyssopum sumebant, ut escam grauiorem illius calore decoquerent, Oleum tantum in oleribus nouerant. Quid loquar inquit, de uolatilibus, cum Ouum quoque pro carnibus uitauerint, & Lac? Quorum alterum Carnes liquidas, Alterum sanguinem esse dicebant, colore mutato. Cubile eisdem ex foliis palmarum, quas Baias uocant, bidui, tridui'q; inediam sustinebant. Sunt qui monumentis prodant, Aetate, qua Pygmalion regno potiebatur in Oriente, necdum Carnes in Epulas fuisse admissas. In sanctis literis Carnium esus, & Piscium post diluuiū modo uidetur cœpisse. post id nanq; ita præcipitur, omne, quod mouetur, & uiuit, erit uobis in cibum. Porro' ex tribus Magorum generibus apud Persas, Primos, qui etiam doctrina, & eloquentia præcellant, præter farinam, & olera aliud nihil prorsus in cibum recepisse memorant. Gymnosophistarum apud Indos duo produntur genera, auctore Porphyrio, Alterum Brachmanas dicunt. Samaneos alterum. Quos adeo continentiæ studiosos prædicāt. Vt pomis modo, modo Oryza, aut farina tantum alantur. Additur rei miraculum, Vbi eos adierit Rex, Veneratur, ut Deos, illorum precibus pacem regno conciliari opinatus. Digna porro' relatu, quæ insuper de Samaneis idem scribit Porphyrius, Eos huius Vitæ tempus, tanquam necessariam quandā Seruitutem naturæ ministrantem, inuitos tulisse, studuisse'q;, Animas a' Corporibus soluere, ac cum prospere corpus se habere, sentirent, sæpe nihilo ad hoc urgente, e' uita solitos egredi, Hos domestici obitu beatos existimabant, qui'q; illis superessent, deflebant, ut infelices. Euripidis testatum monumentis est, Quos uocant Iouis Prophetas in Creta, non carnibus modo, Sed & coctis omnino abstinuisse cibis.

A'Xenocrate tria celebrantur Triptolemi præcepta in Eleusinæ Templo. Honorandos parentes. Venerandos Deos. Carnibus abstinendum. Quid hic Diogenem amplius memorem, quem Græcia ἡμερόβιον dictitabat, perinde ac tu dicas, Diarii uictus, quod de Crastino minus penderet, & in præsentem modo horam sibi corrogaret cibum? Illud scimus omnes, a' Porphyrio illo scientissimo concinnatum esse librum aduersus edentes Carnes. Hic est, qui mentem sanctam, & Animam perturbationis expertem optimas Deo esse primitias, pronuntiauit. Item corpus pinguefactum Animam quoque in esuritionem cogere a' Vita prolapsam felici, redditam etiamnum corpoream, ad id'q; quod diuersum est, deflexam. Iam uero inquit, Si ne minimis quidem alimentis indigeremus, tanto feliciores essemus, quanto magis & immortales. nunc uero in hoc mortali uiuentes, Adhuc etiam nos, ut ita dicam, mortaliores latenter efficimus, dum Corpus adaugemus, atque, ut Theophrastus inquit, dum ἐνείκιον, idest plurimum necessitudinis animus cum corpore contrahit. Democrates ait, uiuere imprudenter, intemperanter, impie, non tam male uiuere est, quàm diu mori. Prodit historia, & meminit in libro περὶ σαρκοφαγίας Plutarchus, Aegyptios Ventrem mortuorum eximere, atque mox in Sole aperire, ut omnium peccatorum causam. Bœotios non alia magis ratione fatuos, pingues, ac rudes, & ἀναισθήτους, idest Brutos ab Atheniensibus dici, quàm propter ἀδηφαγίαν, idest edendi inexplebilem auiditatem. Philoxenum Eryxidis, & Gnathonem siculum, Plutar. scribit, Gulæ proceres, immo uero extremos, ac perditos homunciones, cupediuoros'q; insamari literis, quod conuiuiis adhibiti emungere se in Paropsides, siue pultaria soliti essent, ut abstinētibus cæteris, soli epulis amplius fruerentur, uel ad distensionem obfarcirentur uerius. Philoxenum uocāt nonnulli Philichthyn. Aristoteles etiam Philodipnō. Quod de Gruis collo in Philoxenum refertur, Melanthio Clearchus contribuit. Sunt qui Cytherium scribant Philoxenum Poetices non ignarum cœnasse quandoq; apud Dionysium, ac, ut illi animaduertit Mulum apponi magnitudine uisenda, sibi uero minutulum nescio quem, arreptum protinus admouit auribus. mirante Dionysio, In manibus inquit, Galathea est, uolui quæpiam de hoc sciscitari, At is iuniorem se respondit, quàm ut scire quippiam posset. Verum, quia sit iam magno natu, scire multa, qui sit appositus tibi. Qua urbanitate solutus in risum Dionysi⁹, mulo cessit illi. Philoxeni parasiti meminit Athenæus, Pternocopida cognominatum prodens. Qui cœna quadam ubi atriorem inferri panem animaduertit, ne multum inquit, apposueris, ne tenebras forte inducas. Porro' sicut Philoxenus Philichthys est cognominatus, ita nec desunt, qui Platonem quoque Philosycon nuncupent, quod ficis grate uesceretur. Nam & quidam dictus Philobotrys est, quoniam Vuis afficeretur insigniter. Velut Philippus, & Alexander Philomeli uocantur, a' Pomis, quæ auide esitarent. Quin inuentis prope Babylonem optimis, edita ab Alexandro Melomachia est, onustis nauibus.

¶ De Tyrotaricho apud Ciceronem quid sentiendum. Quid Tarichopoleum, & Tarichopola. Quid Cremathra, Et Episodia. Saperda. Cap. XLVI.

Icero in quadam ad Pætum epistola, Quam mihi inquit, Tyrotarichi patinam narras? facilitate mea ista ferebantur antea. Nunc mutata res est. Quæ
c ri scio inter eloquentiæ Ciceronis candidatos, quid uerbum non admodum frequens apud latinos sibi uelit, tam hic, quàm in Epistolis ad Atticum. Inuenio apud Græcos dici quidem Tarichos Salsamentum. Sudas tamen Carnem intelligere mauult sale conspersam, addito etiamnum etymo, παρὰ τὸ εἰς ὑγρὸν ἐξιχωρίζεσθαι, quod eliquetur inde tabes Gari modo, nam Ichor tabes est, ac cruor. Id fuisse annonæ uilioris, ut credam, facit Aristophanis Interpres, Cum in Comœdia, cui titulus est, ἱππεῖς, idest Equites, ita scribat. ὅπου τὸ ταριχοπωλεῖον, αὐτὶ τοῦ ὅπου τὰ λεπτὰ πωλεῖται. Vbi inquit est Tarichopoleum. Hoc est, ubi tenuia ueneunt. Tarichos phrygium, & Gadiricum est apud Eupolin in Marica. Iulius Pollux Ægyptia addit, & Sardoa quoque. Sed & Tilti Tarichos dicitur ab eodem, & λεπιδωτὸν, Quod squammatum intelligit. Quod semile cibarium fuisse, monstrat Comicus Plato, καὶ ταρίχιον ἅμα, τίλτου ταρίχους ἐμπιμένος τοὺς ἀκάτους. Ex iis ducor coniectura non tam, ut Monitorum plerisq; est uisum, a'

Caseo duci Tyrotarichum, quàm a' loco, ubi conficeretur, mox'q; Romam subuectaretur, uti ex Hispania, & locis aliis. Nec me fallit, Apicium scribere, quisquis is est, Patellam Tyrotaricham ex quocunq; salso uolueris, coques ex Oleo. exossabis & Cerebella cocta, pulpas piscium, Iecuscula pullorum, Caseum mollem excaldatum, hæc omnia calefacies in patella. Apud Philippidem, Eustathio referente, legitur, τυροῦ, καὶ ταρίχους, Vbi auctor idem probare nititur, Tarichos neutro dici genere, ut apud Menandrum ἐπίπαστα ἐπὶ τὸ τάριχος ἅλας, idest Sale inspersi tarichos, & masculino apud Aristophanem. τάριχον τοῦτον πλυνῶν, idest Taricbum abluens hunc. Horæum tarichos inueni apud Pollucem libro septimo, siue Horatarichos, Sicuti etiam Tarichopolas, Quos latine Salarios dixit Martialis, hoc est qui Salsamenta uendunt. Philotarichos legitur quandoq;, & Zomotaricbos, sicut Elephantinum taricbos. necnō Homotarichus. Quia uero Obsonia attingimus, id opera parerga nil obfuerit apposuisse, Cremathram dici Vas, in quo Obsoniorum reliquiæ condantur, dictam, quia suspensa in alto habeatur. Eam Aristophanes etiam Talarum uocauit, quanquam eo nomine Calathus intelligitur rusticanus, ex salignis uirgis contexi solitus. Adiiciamus ex abundanti postremo & illa, Eorum, quę ad mensæ usum parantur, Alia quidem ordinem habere necessarium, Vti Vinum est, Panes, Obsonia, Stragula item Vestis, ac mensæ. Alia uero ἐπεισόδια dicuntur, idest Introducta Voluptatis gratia, Vti Cantilenæ, Gelotopœi, hoc est risum mouentes, & id genus alia complura, Quæ si affluant, oblectant utique, Si non adsint, nec ualde quidem desyderaris. Saperdam esse ponticum obsonium, Athenæus libro tertio scribit, unde innotescit amplius, cur a' Persio dicatur, Saperdam aduehe ponto. paulo post idem tradit, a' quibusdam Coracinum dici Saperdam, qui in Mæotide habeatur optimus. meminit Saperdæ Aristophanes quoq; in Holcadibus.

Niuem perfusam mulso quid appellarit Domitianus. Capillorum colores unde sint. Caniciei ratio. Caput XLVII.

Omitianum Imperatorem inauspicatissimum, quem libidine furentem scribit Sextus Aurelius, eiusmodi fœdum exercitium Græcorum uocabulo Clinopalen dixisse, memoriæ proditum est, Sermonis tamen nec inelegantis fuisse, nec non dictorum notabilium. Vellem inquit, tam formosus esse, quàm Metius sibi uidetur. Et cuiusdam caput uarietate capilli subrutilum, & incanum perfusam niuem mulso dixit. Quod festiuiter admodum, & urbane in eum est prolatum, qui iam ætatis grauioris ianuam pulsaret, & inde canesceret, liquore uitali longæuitate, ut interim hoc utamur uerbo, siccato, humore autem uitioso, ex'q; frigore procreato, exuberantius emergente, quo fit, ut inalbescant Cani, quoniam colorem humoris imitentur, unde alimenta trahunt. Quippe, sicuti scienter primo Canonis docuit Auicenna, Capilli nigrorem caliditati acceptum referimus. Ex adustis enim humoribus nigricans consurgit Vapor, eandem in pilis exprimens qualitatem. Subalbidus color frigiditatis indicium est. in eum enim colorem frigoris opera uergit humor, & qui contolluntur inde Vapores, albicant. At Citrinitas, & rubedo æqualitatem præferre uidentur imprimis, idest temperatam constitutionem inter adurentem calorem, ac frigus. Albedo autem frigiditatem indicat, ac humiditatem immodicam, Sicuti Canicies, Aut uehementiorem siccitatis uim. Veluti Vegetabilibus obtingere, deprehensum est, ubi exarescant. ex nigredine siquidem, aut uirore in albedinem emigrant. Ipsum uerò hoc usuuenire homini nequit, nisi in exitu persiccantium ægritudinum. Etenim Pili substantia attenuatur, rarescit'q; eius humidum uiscosum, unde peruius redditur, & transparens. Cæterum quidnā esse causæ dicamus, cur inter animantes adeo numerosas, adeo'q; discretas hominem solum canescere, cernamus? quanquam non ignoro, Plinium scribere, id etiam in Equis uisum. Rerum naturalium peracuti consectatores ita ferme astruunt, Animantium plerisq; φυάδα τὴν θρίχα, idest deciduum quotannis esse pilum, Vt Equo, & Boui. Nonnulla uero hoc quidem non habere, Sed esse βραχύβια, idest breuis temporis, ut Oues, & alia quædam, Quorum pilus, utpote non senescens, canescere nequit. At homo nec deciduum gerit pilum. Et μακρόβιος est, seu lōgæuus. propterea cōsenescit, καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου πολιοῦται, idest ætate caniciē ptrahit. Insup & cętera

animalia parum cerebri, id'q; minus humidum habent, ut calor ad concoquẽdum sufficiat. Scribunt tamen Physiologorum nonnulli, uisum quandoq; hominem, cui ex toto Capilli defluxerit, Causam febre amplius præstante, exiccâdi potestate, nec reddita sanitate omnino, succreuerunt pili, quod poros, ac meatus pilorum occupasset frigiditas, quibus præfarctis, obstipatis'q;, Capillo non patuit exitus. Argumentum huius erat prælucida cutis instar speculi nitentis. Qua ratiõe nec in locis a' Psora occupatis, promere se pilus ualet, quoniam arescente putrido humecto, meatus præcluduntur, frigore crassante. Verum ne uideamur Plinium insectati, auctorem in nostris literis eminẽtissimum, Illud non negligendũ, Equos canescere, comprobari Aristotelis doctrina tertio de animalium historiis, & quinto de Generatione. Cæterum quia Canicies illa rarior est, minus'q; propria, nec clara admodũ, ideo solum hominem canescere, traditum est. In Equis tamẽ etiam ratio afferri potest, quod os, in quo cerebrum, tenuius, quàm cætera, pro magnitudine habent. Argumentum est, quod ictus in eo loco periculosus est. Vnde illud homericum, ἵνα τε φίχες ἵππων κρανίω ἐμπεφύασι, μάλιστα δὲ καίριόν ἐστι. hoc est, qua Setæ hærent capiti, letale'q; uulnus præcipue fit equis. Cum igitur præ tenuitate ossis affluat humor, & per ætatem calor deficiat. pili isti canescũt. Russi uero celerius, quàm nigri. Nam & Russitas, hoc est, πυῤῥότης, quasi imbecillitas pili est. Imbecillimum autem quodq; senescit celerius. Sunt qui putent, Aristoteles inquit, Caniciem esse ariditatem quandam, Sed hoc perperam esse traditum, indicio est, quod pili, q pileo, uel integumento quouis operiuntur alio, celerius canescunt. Flatus enim putredinem prohibent. Operimentum autem flatus arcet. Porrò pilum, ut herbam, exiccatam non albescere, argumento id est, quod pili nonnullis cani ilico oriũtur. at nullum oritur aridum. Multi etiam in extremitate albescunt, in ultimis enim, ac tenuissimis calor minimus habetur. Cęteris uero animalibus, quibus pili progignuntur albi, natura, nõ affectu id euenit. In iis enim causa coloris cutis est. Alborum enim alba cutis est, nigrorum nigra. Variorum, permixto rum'q; partim nigra esse cõspicit', partim alba. At in homine cutis nulla causa est. Qui enim sunt albi, admodum nigros habent Capillos. Ratio uero est, quod homo omnium maxime tenuem cutem habet pro magnitudine. Itaq; nihil ad piloꝝ mutationem cutis ualet. immo præ sua imbecillitate ipsa mutatur, & uel a' Sole, uel a' flatu redditur nigrior, nec pili tamen mutantur. Cæterum nec prætereunda parte ista Grammaticorum diligẽtia, Qui Xantham siue flauam in Achille comam Caloris, & Iracundiæ argumentum habent, quoniã eiusmodi fere' sint Xanthocholi, idest quibus dominatur bilis flaua. Verum & flauus dicitur Menelaus, quem tamen haudquaquã Acrocholum intelligunt, sed mitem, suauem'q; ac proinde mollem bellatorem. Xantham porro' Comam etiam Pyrrham dici, palàm est, Vnde inflectatur Pyrrhichus. Dicitur & Pyrsa. Item Aetha, idest αἰθή, ab Aethos, quod ardentem signat. unde apud Lycophronem Comætho, idest κομαιθώ. Xanthi tamen Capilli Solare quidam habent, Pyrrhi uero flammeum. Sciendum tamẽ est, Caniciem, quæ morbo cõtingat, non senio, effici ratione cutis. Nam eo uitio Corporis, quod Leuca dicitur, siue Vitiligo, pili efficiuntur albi. Cuius causa est, quod e' cute exeunt pili. Si uero ægrotat cutis, extenuata'q; est, pilus quoq; ægrescit. Aegritudo autem pili canicies est. Aetatis uero illa canicies est ex inopia, & exilitate caloris. Omnis enim ætas labitur in frigiditatem. Quibus uero hominibus natura pilorum parum calida est, plus'q; humoris subit, calor proprius nequit cõcoquere, atq; ita putrescit humor calore aeris ambeuntis. fit enim putredo ex calore, Sed nõ suo, natiuo'q;. putredo autem et aquæ, & terræ, & quorumuis eiusmodi corporum fieri potest, quamobrem etiam terreni uaporis putredinem nouimus, Quæ εὐρὼς, idest Situs uocatur, Etenim Situs caries terreni uaporis est. Itaq; in pilis quoq; alimentum tale ubi nõ concoquitur, putrescit, atque ita efficitur ea, quæ Canicies appellatur, quæ alba propterea est, ex Aristotelis doctrina, quod & situs cariosorum fere' albus est. Cuius rei causa est, quod multum aeris continet. Omnis enim uapor terrenus uim habet aeris crassioris. Situs enim quasi respondens pruinæ existimatur. nam si Vapor se efferens cõcrescit, pruina est, sin putrescit, Situs. Quamobrem apposite admodum per tralationem in Comœdiis Poetæ cum morsu ita enuntiant, ut τὰς πολιὰς γήρως εὐρῶτα, καὶ πάχνην, idest Caniciem Senectutis situm, atq; pruinam uocent. Porro' argumentum illud euidens, quod plerisq;, per ægritudinem pili canuerint, mox Valetudini restitutis nigruerint, quod ipsum Auicẽna item docuit

secunda

secunda quarti, tractatu .ii. de conualescentibus. Recte utiq; dixerimus, Morbum esse aduentitiam Senectutem. Senectutem uero esse morbum naturalem, quare morborum nonnulli idem faciunt, quod Senectus. Sed nec ægritudine solum incanescere hominem contingit, uerũ etiam repentino mortis discrimine, quod euenisse compertum est cuidam e' rupe pendenti, dum accipitrũ pullos scrutaretur, interim'q; funes, quibus sustinebatur, dissiluissent. Contingit præterea & diuturno mœrore. Sed & Canos item prudentiæ nomine quosdam dicimus, uti adnotauit Eustathius. proinde inquit, tyrrhenus Tarcon, & Cycnus Troianus ætatis primordio statim memorantur cani.

¶ Cur ab Homero Senes dicantur Poliocrotaphi. Crotaphos qu id. Suturarum Capitis ratio. De Caluicie præterea, & Canicie. Rhaphides quid. Cap. XLVIII.

q Værit Alexander Aphrodiseus, peripateticorum scientissimus, qua ex causa Homerus summo ingenio, summa'q; doctrina Vates τοὺς ἀνθρώπους πολιοκροτάφους ἐκάλεσεν, hoc est, homines dixit Poliocrotaphos, quod significat, in temporibus Canos. Hoc autem inquit, ex eo credimus prouenire, quia ut plurimum inde Canicies exoritur, quandoquidem primores Capitis partes posterioribus sunt humectiores, καὶ φλεγματικώτεραι, idest longe magis pituitosæ. Crotaphon intelligit Aristoteles partem oculos interiacẽtem, aures'q;, & uerticem. dicitur Crotaphos, quod & institutum adiuuat, quoniam κηρύσσει τὸν τάφον, uelut mortis sit prænuntia. hinc Theocritus, ἐκ κροτάφων πελόμεθα πάντες γεραλέοι, idest ex temporibus omnes sumus Senes. Sed inquit Macrobius, Si pars anterior humidior est, cur Caluitium patitur, quod non nisi siccitate contingit? ratio est, quia partes priores Capitis fecit natura rariores, ut quicquid superflui, aut fumei flatus circa cerebrũ fuerit, euanescat per plures meatus, unde uidemus in siccis defunctorum Capitibus uelut quasdam Suturas, quibus Hemisphæria, ut ita dixerim, Capitis illigantur. Eas uero ut doctius teneamus, Sciendum est, totum quidem Capitis Os dici a' Græcis Cytos, constare uero id commissuris, quas iidem ῥαφὰς uocent, idest Suturas, quæ Serratæ sunt. Aliqui etiam Stephanitidas, aut Rhabdoides, & Lepidoides. Sunt autem Commissuræ Cranei Interceptæ numero, ut fere' creditur, quinq;. Ex quibus nonnullas intelligi ueras uolunt, certas'q;, quoniam ab extimis ad intima directe producantur per integram ossium spissitudinem, quod scribit Conciliator. Incertas uero nec ueras, aut fallaces, ut Conciliatoris eiusdem utamur uerbo, accipiunt, non quia ad intima non perueniant, quod per errorem adcredidisse Mũdinus uidetur, nam in Craneo uehementer arefacto penetrare eas, liquido deprehensum est. Sed quoniam, ut priores, directe non penetrent, nam quod extrinsecus ab imo exorditur, intus desinit superne, Veluti os subiecto incumbat Ossi, atq; ita ferruminetur utrũq;. Nam & significãtius nono de Vtilitate particularũ Galenus Agglutinationes uocauit. Primam uero ex legitimis, certis'q; Coronalem uocant, quoniam in ambitum porrecta Coronæ præferat imaginem. Sequentem uero a' figura sagittam uocant. habet hæc Capitis mediana, initium ducens ab osse anteriori, pergens ad Os dictum Lãbdam, hoc modo —¶. coronalem quippe contingit, pergit'q; mox ad Verticem, Quod Auicenna scribit. Suturam tertiam Lambdæ uocant, a' Græci elementi figura. Est'q; in parte postrema, quam Puppim uocant. Subiacet ei Cerebri uentriculus posterior. Porro' Suturas non ueras esse duas statuũt, inter ossa Capitis lateralia, atq; præcipua, & Ossa petrosa, quæ superiacent eis, cohærent'q; corticis imagine quadam. Eas Galenus etiam Squammosas nuncupat, & esse Parallelas probat, idest a' Sagitta æquidistantes. addunt nonnulli etiam a' Coronali. Hasce Suturas quinque Medicorum Scholæ obseruant præcipue. Adnotarunt & alias, sed obscuriores, quibus colligentur Ossa Capitis omnia supra collum. Ita ut uniuersæ fiant duodeuiginti. Sed enim parte hac uberius, fusius'q; magni Auctoris persequamur placita. Ossium inquit, compositio duplex, Aut enim ad motum est, dicitur'q; ἄρθρον, Aut ad firmitatem, ac uocatur συνάρθρωσις. Huius species tres, ῥαφή, σύμφυσις, γόμφωσις. Et Ossa quidem Capitis compacta Suturis sunt. Inueniuntur hæ quinque plurimum, στεφανιαία per Sinciput, idest διὰ τοῦ βρέγματος. Oboliæa per uerticem. λαμβδοειδὴς, Quæ in Occipite, idest διὰ ἰνίου. Crotaphiæ, seu

temporales duæ. Cranii Ossa septem. Occipitis unum. Verticis duo. Temporum totidem. Frontis unum. Polymorphi item unum. Gomphosis dentium est, quia infiguntur. Symphysis uero aliorum. Pauciores esse Suturas in mulierum Capitibus, obseruatum est, Addunt & constipatiores haberi, qua ratione doloribus capitis amplius infestari. minus se egerentibus Cerebri superfluitatibus, Quæ præcipua est Suturarum utilitas, Vnde & Capitis osse pertuso, maniacos plerunq; Sanitati restitutos, legimus. In Platæensi strage persicum caput repertum, Herodotus scribit, nulla prorsus Suturarum commissura. Cui Aratus succinere uidetur, πολλαὶ δ' ἀῤῥαφέες κεφαλαὶ πέλεν ἀνθρώποισι, idest Capitum pleraq; hominibus citra Suturas compacta sunt. Arrianus Aethiopum Capita Suturis nullis esse laxa prodidit. Sed ad rem, Quibus illi meatus fuerint ampliores, humorem siccitate mutant, & ideo tardius canescunt, Sed non caluitio carent. Occipitium etiamsi est siccius, nunquam tamē caluitio deformatur, Quoniam eius siccitas non ex uitio, Sed ex natura est. Ex ea uero siccitate Caluitium fit, quæ per malam temperiem, quam Græci ἀκρασίαν uocare solent, contingit, Vnde Capillo crispi, Qui ita temperati sunt, ut capite licciore sint, tarde canescunt. cito in Caluiciem transeunt. Qui uero Capillo sunt rariore, non eo facile nudantur, nutriente humore, quod Phlegma uocitatur, Sed fit illis cita Canicies. Porro scitu dignum id quoque, Caluiciem quandoq; ex cognatione prouenire, quod Alexander scribit, Sicuti Podagra, & morbi alii ex nobis natos frequenter excipiunt. Ex eodem quoque illud non omiserim. Canos non solum albicare, Sed quandoq; fieri χρυσανθεῖς, hoc est, fuluos, ὅταν συμμιχθῇ ἡ λεκιθώδης χολὴ τῷ φλέγματι, idest ubi flaua bilis permixta Pituitæ fuerit. Sic enim Lecithodes transfertur, quando Lecithus est Oui Luteum. Quoniam uero dici a Græcis Suturas diximus ῥαφάς, Sciendum, Rhaphidas aliud esse omnino, nā sic pisces uocant, quos & Belonas dicunt, Vti tradit in Commentatione de piscibus Dorion, meminit Epicharmus insigni distinguens apposito, nam Oxyrhynchos appellauit, idest exacuminati rostri.

¶ De Phalacro, & Phalautho. Quid Phalacræ, siue Calueta. De Caluitio plura. Item de Spadonibus. Caput XLIX.

Aluum Græci Phalacrum dicunt, ueluti qui habeat τὸ ἄκρον φαλὸν, ὅ ἐστι λευκὸν, quod uerticem habeat albicantem. Phalū enim albū uocant, ἀπὸ τοῦ φάους, tanquam luminosum sit, multum'q; habeat claritatis. hinc & eundem Phalanthum appellarunt, quod albus Capillus ueluti flos sit. In Iulii Pollucis monumentis est, Anaphalantias quoq;, Sed hunc Anasilum interpretantur, hoc est, capite incompto. Nam inquiunt, Phala est ornatus quidam, a Luce ita dictus, unde & Galeæ Phalus nuncupatur, pars ante frontem. Cui prænitentes claui affiguntur, ut speciem afferant, Caluitium ipsum Phalacroma uocant. Legimus in Thesauris Stephani, Phalacras inde dici uertices montis Idæ, ubi Planta nulla uisitur nimium magnitudine, ac Gelicidii. Quin inquit, montana omnia fatis, fruticibus'q; nuda Phalacras recte dixeris. Latine dici Calueta possunt. Vel, ut Columellæ placere animaduerto, Glabreta. nam & Caluatam uineam lego apud Catonem, & Plinium, in qua uites quidem sint, Sed paucæ admodum, & raræ, ut in Caluitio capilli. Caluari quoque, & Caluescere in Columella posita inuenies, pro rarescere. Sed redeo ad Caluos. Est inquit Plinius, in Capillis aliqua terrarū differentia. Quippe Myconii carentes eo gignuntur, unde & Caluos omnes Myconios dici mus, auctore Stephano, Sed commeminit & Strabo. Est uero Myconus Cycladum una, de Mycono nuncupata Aeneæ, ac Rhyus filio. Scribit Herodotus in Melpomene, siue historia quarta, inter Scythicas gentes esse quosdam, qui sub excelsorum montium radicibus incolant. Eos ab ipso natali Caluos esse, tam mares, quàm fœminas. Esse item simis naribus, & ingenti mento, proprio quodam oris sono, Scythicam gestantes uestem, ex Arbore uictitantes, Cui nomen sit, Ponticum. Cuius magnitudo eadem, quæ fico. fructum esse fabę persimilem. Verum resectis iis, aliquid scitius promere pergamus. Quærunt Scientissimi, Quid ita Spadones Calui effici nequeant. Ratio autem duci uidetur inde, quod Cerebri multum obtineant, quam rem eis contingere, hinc manifestum est, quia rem ueneream nō agunt, ἡ γὰρ γονὴ ἐστιν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου χωροῦσα. hoc est, Semen labi per spinam e Cerebro

rebro uidetur. quam opinionem secutus item Hippocrates est, in libro de Aere, & Aqua. Nam præcisis uenis, quæ post aures sunt, induci sterilitatem credidit, quod Seminis materia plurimum a' Cerebro fit. Quemadmodum uicesima tertii ab Auicenna quoq; expositum scimus. Indicio est, membri illius, & oculorum quoq; ex coitu imbecillitas. Eadem ratione Boues Ectomiæ, idest execti cornua gerere maiora uisuntur. Insuper ob id quoq; Pueri, necnon mulieres Caluitium nesciunt. Sic autem sancit de toto negotio Auicenna. Mulieres inquit, & Castrati non caluescũt, Et Mulieres quidem, quia sint humectæ plurimum. Castrati uero perfrigidi, Vt minor calore in eis fiat humiditatis resolutio. Amplius in Euiratis quod transire in barbam debuerat, in Capronas abit, in Muliere barba non succrescit, pororum, ac meatuum angustia. Scribit Hippocrates sententiarũ libro sexto, Spadones nec podagra laborare, neq; caluos effici. Super cuius loci enarratione paucula Galeni doctissimi Interpretis uerba subsignare uoluimus, ut obiter moneamur inde, quàm euidẽs sit morborum ratio in uictu parum ordinato. Spadones inquit, dempti testes similes mulieribus reddunt. Igitur eæ quemadmodum non caluescunt, Ita Spadones nil eiusmodi sentiunt. Cæterum ut podagra castratos non tentet, temporibus Hippocratis uerius erat. nostris nõ insuper ratum est, ob inertissimam desidiam, & improbam facietatis lasciuiam. Collibuit porro' nec præterire, Quæ omnium in rebus naturalibus maximus exaranda sibi censuit. Calui inquit, omnium maxime homines aperte efficiuntur, Quod genus affectionis generale quodammodo est. Nam & Plantarum aliæ semper frondent, Aliæ frondem amittũt. At Aues, quæ certo tempore se abdunt, & latent, pennas amittunt. qualis affectus in hominibus Caluitium est. Cum enim paulatim & frondes, & pennæ, & pili defluant, ubi uniuersim, hic affectus euenerit, uocabula accipit hæc, Caluescere, Defrondescere, Depennescere. Causa huius affectus inopia humoris calidi est, qualis præcipue est humor pinguis. Quare Plantæ, quæ pingues sunt, fronde perpetua uirent. Præterea homines suis ætatibus hyemem, æstatem'q; agunt, quamobrem nemo ante quàm coire incipiat, caluescit. Sed a' Venereo coitu id potius euenit, scilicet iis, qui eo sua natura sint propẽsiores, quod Cerebrum per se utique frigidissimum, rei ueneræ usu etiamnum frigidius fit. Causa uero ut quæ latent, rursus pennas recipiant, quæ'q; frondem amiserint denuo frondescant, Caluis autem nunquam redeat pilus, quod anni tempora illis mutationem corporis magis afferunt. Itaq; pro temporum mutatione uicissitudo gignendi, amittendi'q; sequitur, ut animalia pennas, pilos'q;, Plantæ frondes aut dimittant, aut recipiant. At uero hominibus per ætatem euenit, Ver, Aestas, Autumnus, hyems. Itaq; cum ipsæ ætates non permutentur, fit, ne affectus, qui ob eas accidunt, permutentur, quãquam similis causa est. Porro' sunt, qui putent, qbusdam hominib⁹ Caluis quidem, si frequenter coeant, succrescere pilos. Cuius rationem affert Albertus de Animalibus tertio. In homine eiusmodi calorem fuisse primo uelut sopitum, & humido detentum uiscoso, Coitu uero humido arescente, Calor uelut exolutus uinculis, fit inde potentior ad humorem resoluendum, & pilum generandum. Verum ratio hæc parum forte propria auribus uidebitur excultis. Postremo impacturi pragmatiæ isti coronidem adiiciamus illud Bionis perelegans, non minus molestum esse Caluis, quã Comatis pilos uelli. Nam, ut scienter Seneca inquit, Errat, qui putat animosius detrimenta Diuites ferre. maximis, minimis'q; corporibus par est dolor uulneris.

¶ Pancratiastæ qui proprie dicantur. Quintiliani locus explicatur. Item plura de Certaminum generibus, & ad ea pertinentibus uocabulis Cap. L.

QVintilianus Oratoriarum institutionum secundo ita scribit. Peritus non si docendum Pancratiastem susceperit, pugno ferire, uel calce tantum, aut nexus modo, atque in his ictus aliquos docebit, Sed omnia, quæ sunt eius certaminis. Mira, ut audio, inter Grammaticos disceptatio est, Qui dicatur proprie Pancratiastes, quod'ue sit Certaminis genus Pãcratium. Ego nuper In Aristotelis tres de Rhetorica libellos cum incidissem, ex eorum primo aucupari certissime sum uisus, quid in re ambagiosa statuendum deniq; sit. Adeo ut Philosophi uerba appositissime Quintilianum interpretari uideantur. Agonisticẽ inquit, siue Certatiua, Corporis

uirtus magnitudine constat, Vi, & celeritate. Celer nãq; robustus est. Qui uero pedibus diu ac citissime mouetur, Dromicus est, hoc est Cursor. Qui aduersarium premere, ac retinere ualet, Palæsticus, idest Luctator. Qui uero plagas impingere potest, πληκτικὸς, idest Pugil, ac percussor. Qui duobus his præcellit, Pancratiasticus. Qui his omnibus, Pentathlus. hactenus Aristoteles. Ex cuius uerbis luce opinor, clarius innotescit, Qui deniq; ex Fabio elici Sensus debeat, Sed καὶ τυφλῷ δῆλα. Iureconsulti uerba ad legem Aquiliam. Siquis inquit, in Colluctatione, uel in Pancratio, uel pugilatu, dum inter se exercentur, alius aliũ occiderit. Idem ferè & Gellius, cum ait, Diagoras filios tres habuit, unum pugilem, Alterum Pancratiastem, tertium Luctatorem. Idem alibi, Oportet animo esse intento, ut sunt Athletarum, qui Pancratiæ uocantur, qui ad certandum uocati, proiectis alte brachiis, consistunt, Caput'q;, & Os suum manibus oppositis, quasi uallo præmuniunt. Cæterum nec significanter ex Verbis Gellii unquam deprehendas, quod quidam rentur, quid Pancratium sit. Non ebullierunt ista in Lynceorum, nedum Triuialium, & Apalæstorum ad hoc genus commentariis. Verum quæ ingerunt se nobis, allidere, aut præsocare non sustinemus, quantacunque instet inuidia, Quam plurimum allatraturam scio, Sed utinam nobis superstitibus, Vt Dentem dente arrosisse dolenter sentiat, quando, ut dicitur, Carne opus est, si satur esse uelis. Sed nos scopas solutas suo linquamus Liuori, in doctrinis, quasi in præstigiis mirificas. Sudas intelligi Pancratiastas uoluit Athletas, Pyctas'q; χερσὶ καὶ ποσὶ πυκτομαχοῦντας, idest manibus, pedibus'q; in pugilatu decertantes. Sunt enim Pyctæ qui & Pugiles, quos'q; Aristoteles, uti prænotauimus, & Pollux ab usu percutiendi Plecticos uocant. Autolyci Pancratiastæ statuam in Prytaneo stetisse, Auctor Pausanias est. Pyctarum arma Pilæ sunt, quas Sphæras dicunt, unde Sphæromachia nuncupata, & uerbum σφαιρομαχεῖν. Inter ea item sunt & Myrmeces, & Lora. Nominatur & in hoc usu Sciamachia, Sicut & Acrochirismus. Sicyonium Sostratum, Pancratiastem, scribit Pausanias, Acrochersitem esse cognominatum, quoniam summis manibus correpto aduersario, confringens non dimittebat prius, quàm deficientem sensisset. De Glauci statua habitu σκιαμαχοῦντος, quoniam erat is, ut inquit Pausanias, ἐπιτηδειότατος τῶν κατ' αὐτὸν, χειρονομῆσαι πεφυκώς, alibi plura. Sunt & qui uocantur Pammachi, Veluti Plato Euthydemum nũcupauit. Videntur esse, qui & Pancratiastæ, nam Pammachion pro Pancratio legimus quandoq;. In literis nostris Pentathlum Festus interpretatur Quinquertium, Sicut Quinquertiones Pentathlos dicimus. Sed & Athletas Liuius Quinquertiones appellauit. Pentathlos uero intelligit Festus, qui se artibus quinque exercerent, Iactu disci, Cursu, Saltu, Iaculatione, uel cæstu, ut habent alii, & Luctatione. Paulus Iureconsultus digestis de Aleæ lusu, & Aleatoribus Senatusconsultum inquit, uetuit in pecunia ludere, præter quam siquis certet hasta, uel pilo iaciendo, uel currendo, saliendo, luctando, uel pugnãdo, quod Virtutis causa fiat. Sunt apud Græcos, qui octo statuant Certamina. Stadium, Diaulum, Dolichum, Hoplitem, Pygmen, idest pugilatum. Pancratium. Palen, idest Luctam, & Alma, idest Saltum. Quod ad hunc postremo loco positum attinet, Partem unde prosiliebant, βατῆρα uocant, idest Batera. Saltandi mensura dicebatur Canon. Terminum autem nuncupabant τὰ ἐσκαμμένα, id ualet, ac si effossa dicas, unde & in eos, qui metam transiliunt, concinnatus Adagio, πηδᾶν ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα, idest saltu sulcum transmittere. Pentathlorum iaculum dicebatur Apotomeus. Diaulum intelligebant, cursum duplicem, obeundi scilicet Stadium, ac mox regrediendi. proinde Aristophanis Interpres locum, qui Stadia contineat duo, nomine eo intelligit, aut mensuram cubitorum. σ. i. ducentorum. Dolichus uero sæpius est repetitus cursus. Aut ubi septem currunt. Nam Stadiodromi duo tantum erant. Hoplitem cursum intelligimus armatum. Addamus porrò superpondii quippiam, quod linguæ supellectilem faciat instructiorem, cultiorem'q;, Athletæ præmium recte Athlon nuncupari, Sicut quæ Medico contribuuntur, Sostra dixeris, & Soteria, ac Iatrea. Docẽti uero, Didascalia, Didactra. Militi, Aristea, Epinicia, Niceteria. Chirotechnæ autem, idest Artifici, Epichera. Nuntio, Euangelia, & Menystra. Quippiam ferenti, Comistra. Benefico Charisteria. Altori Threptra. Palæsticam porrò Artem Theseus excogitauit primus, Nam post eum coorti Palęstrę Doctores. prius enim magnitudo tantum spectabatur, & robur, Quo Cercyon in Bœotia Hospites conficiebat in loco, quem παλαίστραν Κερκυόνος uocarunt.

Caluisii

¶ Caluisii Sabini memoria prope' nulla. Grammatici Analectæ qui sint. Item Analecti des quid, & Analecta, & Apodectæ, uel Apodectæi. Cap. LI.

c Aluisium Sabinum hominem sane' diuitem, ita fuisse memoria nulla, scribit Seneca, ut illi modo Vlyssis nomen excideret, modo Achillis, modo Priami, quos tam bene nouerat, quam pædagogos nostros nouimus. Nihilominus eruditus uolebat uideri, Quamobrem Compendiarium excogitauit. Magna summa Seruos emit. Vnum, qui Homerum teneret. Alterum, qui Hesiodū. Nouem preterea Lyricis singulos assignauit. postquam uero hæc illi familia comparata est, cœpit conuiuas uexare. habebat ad pedes hos, a' quibus subinde cum peteret uersus, quos re ferret, Sæpe in medio uersu excidebat. Suasit illi Satellius Quadratus, stultorum diuitum ar rosor, & quod sequitur, Arrisor, & quod duobus his annexum est, derisor, ut Grammaticos haberet Analectas. Erat enim in ea opinione, ut putaret se scire, quod quisquā in domo sua sciret. Et perinde etiam posset, Idem Satellius illum hortari cœpit, ut luctaretur, hominem ægrum, pallidum, gracilem. Cùm Sabinus respōdisset, & quo modo possum, uix uiuo. No li obsecro inquit, dicere, non'ne uides, quàm multos Seruos ualentissimos habeas: hactenus Seneca. Apud quem si quis solicitius inquirat, Quos nam arbitremur dici Grāmaticos Ana lectas, Eos ita nuncupari contenderim, Qui lectione multa exercitati, memoria sint firmissi ma, & indubitata, ut quicquid unquam legerint, uel audierint, fere' habeant ad manum, & in numerato, quoniam ἀναλέγεσθαι significet Græce ἀσφαλῶς ἔχειν, καὶ ἐννοεῖσθαι, idest firmiter tenere, ac concipere. Vel quia memoriæ subsidium, & ingenii domino essent futuri. Sicuti Analectides dicuntur, quibus ex Xylino Lino, uel quauis materia, tanquā pul uillis constipant Scapulas prominentes puellæ, ut uideri habitiores possint. Quod Ouidia num carmen liquido comprobarit, quod ita habet.

Conueniunt tenues scapulis Analectides altis.
Angustum circa fascia pectus eat.

Analecta in Epigrāmatario poeta sunt reliqæ sub mensa, quæ qđ colligi debeāt, id sunt sorti tæ nomē, quis ēt p instrumētis ad id ipsum destinatis, qdam interptari maluerint. Martialis.

Colligere longa turpe nec pudet dextra
Analecta, & quicquid Canes reliquerunt. Et alibi.
Otia sed scopis nunc Analecta dabunt.

Erant Athenis Apodectæ, Qui tributis, Collationibus, & omnino uectigalibus præerant, quæ'q; in iis ambigua forent, iudicio discernebant. iis ab excipiendo inditum uidet' nomen. Sed & Apodectæos uocabant, qui frumenta metirentur. Hoc ideo non tacui, Si forte cui Apodectas dici grammaticos, Non Analectas, arrideat magis.

¶ A' quibus traditum, Polypos sua sibi brachia erodere. Quid Cotyledones, & unde. Item Acceptabula. Sepieum quid. Adulatorem esse Polypo similem. Quid Tbolus, & Pritaneum. Caput LII.

P Olypum inquit Plinius, bracbia sua rodere, falsa opinio est. Id enim a' Con gris euenit ei. hoc ipsum et Athenæus scribit, a' quo relatum scio, Alcęū quoq; ita tradidisse, ἐδωδίμαυτόν, ὡς πολύπους. Id & Pbærecrates sensit. Hæc ue ro si quis latius tractari expetat, Sciat primum quidem, a' Paguris Polypi bra chia erodi, Aristotelem scribere. Inter eos uero, quorum sententiā reiicit Pli nius, esse Poeta Hesiodus uidetur, Qui, ut Græci interpretantur, Eledonem Polypi genus eo uersu intellexerit, qui in Ergis legitur, fere' in fine. ὅτ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει. dici'q; Ele donem uolunt. ἀπὸ τῦ ἑαυτὴν ἔδειν, quod ipsa se rodat. Ita ut. λ. in nomine perinde, ac ua cans legatur. Monocotylon eam dicit Aristoteles, idest simplici Acceptabulorū ordine ful tam. Sed & Oppianus in halieuticis Hesiodi comptobat sententiam, byeme prodens suis uesci pedibus Polypos, illis uersibus,

ἀλλ' οἵγε γλαφυροῖσιν ἐνιζόμενοι θαλάμοισι
πλέξαντες δαίνυνται ἑοὺς πόδας, ὥστε σάρκας ἀλλοτρίας.

Colouopodas certe hinc polypos conspici, Ioannes Grammaticus adnotauit. Auctor quoq; in uaria historia Aelianus, Polypos ad uorandum quæcunq; oblata, esse uebementes, insuperabiles'q;, adeo ut pastu mutuo ne abstineant qdem, Et in maioris θήρατρα, idest laqueos, retia'q; incurrens minor eius esca fiat. Porro' ut aliqua non incuriose ad boc pertinentia hincinde præcerpamus, habet, inquit Aelianus idem, Polypus hic unam modo Cotyledona, Est'q; ἑπτάπους, idest Septem pedum. Cotyledonas exponunt Eruditiores τῆς πολύποδος πλεκτάνας, idest Polypi Acceptabula, siue Cirrhos, aut, ut Ouidius, flagella.

Deprehensum Polypus bostem
Continet, ex omni demissis parte flagellis.

A' Cotyles similitudine, ut inquit Eustathius, est autem genus Vasis Cotyle, & manus cauitas, unde & lusus quidam dicebatur ἐν κοτύλῃ, idest in Cotyle. Cotila uero animalia dicuntur garrula, idest κωτίλα. Sicut Agrammata uocantur, quorum uox nullis exprimi literis ualet. Antiphilus Byzantius Helicas uocauit eo uersiculo,

πλέξασθαι βρυγδὴν ὀκτατόνους ἕλικας.

Cotyledones dici uidentur, ut item inquit Oppiani Interpres, διὰ τὰς ἐπικειμένας τοῖς πλοκάμοις κοίλας, οἷον κοτύλας, quod Concauę capillis incumbant, uelut Cotylæ, Sed inquit Aristoteles de Animalium bistoriis quarto, ὁ μὲν οὖν πολύπους καὶ ὡς ποσὶ, καὶ ὡς χερσὶ χρῆται ταῖς πλεκτάναις, Vtitur inquit, Polypus uice pedum, ac manuum Cirrbis, siue, ut Theodorus transtulit, Bracbiis. Sciendum uero, Sepiæ, Lolligini, Lollio Capillamenta inesse quædam. Nam partes duræ, ac solidæ intus per dorsum, & corporis prona continentur, quas non eodem appellant nomine, nam in Sepiis Sepieum dicũt, In Lolliginibus Gladiolum, seu Xipbos. Acceptabula apud Plinium Trebius Niger in polyporum ratione accepisse uidetur pro caliculis Vrnalibus peluium modo. Vnde apud Senecam sunt Præstigiatorum Acceptabula, hoc est Vascula, seu Caliculi, quibus astantium oculos fallendo præstringunt. Dicunt & Acceptabulum Heminæ quartam partem, idest dracbmas quindecim. Sũt & in Corporibus Acceptabula pro Pyxidibus, ut Anatomici uocant, quibus Coxendices infiguntur, circa'q; ea uertuntur Ossa Coxarum. Hinc sæpe in Plinio legimus, Ossa ex Acceptabulis. ab Accipiendo uidentur Acceptabula dici, quæ Græci ὀξύβαφα uocant, Quo nomine Vasa sunt Aristophani in auibus. Quidam uero Acetabulum scribunt, c, simplici, Sicut & Acetarium, ab accipiendo item dictum, pro botto, quoniam, ut inquit Plinius, expedita res, & parata semper foret. etiamsi non desint, qui pro herbis uirentibus, quas ex oleo Sale, ac aceto initio mensæ esitare consueuimus, id uerbum accipiant. Verum illud scitius paulo, ac remotius, Ora Vasorum, ad uterum quę ueniunt, Aphorismorum quinto, ab Hippocrate Acceptabula nuncupari, ex quibus Secundæ pendent. nõ sicuti arbitrantur pleriq; adnatas ipsis Carnes Adenosas. Nam & de muliebribus passionibus primo, Si Acceptabula inquit, plena fuerint pituita, Menstrua fiunt pauciora. Et de naturalibus primo Praxagoras, Acceptabula sunt ora uenarum, & Arteriarum, quæ ferunt ad uterum, Sed redeo ad Polypos. Basilius ille magnus in commentatione, quam de Gentilium librorum lectione concinnauit, scite admodum, & docte, Polypum uocat Adulatorem, Cuius uerba mollia feriũt interiora Ventris. Nam, ut inquit, Polypus ad speciem subiecti soli colorem permutat, Consimiliter & Assentator ad Voluptatem audientium uariabit sententiam. Aristoteles Polypi atramentum uocauit Tbolum, si dici tamen atramentum potest. Sed & in Sepia Tholus, dicitur, & in mollibus, in ea, quæ Mytis dicitur, ut Philosophus idem scribit. Accentum recipit in ultima, quãquam enotatum aliter inuenis in Aristotelis codicibus. Nam Tbolus si paroxytonon fuerit, Orbicularem signat domum, in qua epulari Prytanes consueuerant. Prytaneum dicebatur proprie, quod in ea triticum seruaretur, quod dicunt Græci πυρὸν, quasi πυροῦ ταμιεῖον. Dicitur uero Tholus ἀπὸ τοῦ θεῖν, idest a' circumcurrendo, Inflectitur'q; sub fœminino genere, de qua re & Pollux libro octauo. Tbolia uero Cista est, operculum babens Tboloides, siue testudinatum, Ex Thesauris eiusdem. Polypi tholum esse subrubrum Athenæus prodit in ea parte, quæ dicitur Mecon, supra uentrem.

¶Pantheæ singularis Virtus. Muliebris sexus commendatio. De Artemisia, & Abato Rhodiop

Rhodiorum. Sparthanarum, Romanarum'q; laus. Item Gallicarum, ac Persicarum. Item de Thracum fœminis, & funebribus mulierum orationibus. Cap. LIII.

Ieronymi sanctissimi, simul et eloquentissimi uiri sententia præclara est, Virtutes non sexu, Sed animo æstimari oportere. Id siqua in fœmina uerum iudicari & potest, & debet, Hæc Panthea est, Nec imprudenter me aliquis, aut parum pie censuram hanc peragere criminetur. Neq; enim nũc Christi sacraria introspicimus, in quibus enitescunt diuiniores animæ, & præfulget cælestis clementia. Meminerint modo legentes, uersari nos in priscorum literis, & inde præcerpere flosculos rerum amœniores, quibus uel fatigatos oculos blande retinere ualeamus. Ergo fuit Panthea hæc, Vt scribit Xenophon, & ex parte commeminit Hieronymus, Abradatæ Vxor, nobilis Viri, & in bellicis rebus periti, quod'q; maximum reor, Persarum mox Regi Cyro imprimis cari. Ad Cuius manus uenerat Panthea Captiua, Castris Assyriorum expugnatis. Aberat tum Abradatas, Vt qui legatiõe fungeretur apud Bactrianorum Regem. Araspæ Medo asseruanda interim tradita Panthea est, Qui singulare, ac præcipuum reddidit ei Pulchritudinis testimonium, simul et probitatis. Cum apud Cyrum affirmasset, necdum esse ortam, aut omnino inuentam tota Asia tantæ præstantiæ mulierem, Sed ipsa prius reddiderat sibi. Nam cum magno natu quidam, ut bono animo esset, hortaretur, quoniam etiam si pulchrum, præsignem'q; Virum antea habuisset, Nunc maximo Regi, Cui nec forma, non stata quidem, Sed præcellens, nec Virtus deesset, destinanda foret. id Vbi illa percepit, Scire sibi fœmineam cessare inconstantissimam imbecillitatem, non regia fortuna erectior facta, non libidinis titillationibus delinita, profundius se in luctus dedit, Peplo'q; a summo usq; discisso, miserabiliter seipsam complorans, eiulans'q;, quod quem præcipue amabat, cui'q; uni se natam uolebat, eo foret caritura, conflictabatur. Cæterum affuit Virtuti fortuna, & Votis subscripsit castissimis. Eam quippe tantam, talem'q; magno animo inuisere neglexit Cyrus, ne interim a gerendarum rerum cura muliebri uenustate mollitus auocaretur. Verum & ipsa mox Venientem Abradatam Virum illi conciliauit, Cum accersito Cyri religionem, temperantiam quoq;, & in ipsam explicaret commiserationem. Quibus permotus Abradatas, quid igitur inquit, mihi faciendum censes, quo & pro te, me'q; ipso Principi eminentissimo satisfaciam? Quid aliud inquit Panthea, nisi ut enitaris, similem te illi præstare? Ea perspicue intelligens Abradatas, profecturus mox in Aciem, O Iupiter inquit, optime, maxime, da mihi, ut appareã & Vir dignus Pãthea, & dignus amicus Cyro. Cæteræ ubi acri cõmisso prælio, strenue pugnãtem illũ occubuisse, audiuit Panthea, posteaq̃ fleuit uberius, Quæ summa uirtute, & q̃tum sexus is capit, summa prudentia ætatem transmiserat, non expectanda ulterius Fortunæ ludibria censuit, Verum Acinace, quem diu paratum ad eos usus habuerat, seipsam confecit, Capite super Viri pectus recumbens, ut e Ingulo profluens sanguis Mariti uulneribus infunderetur. Quibus uirtutibus id est ad posteros consecuta nomen, ut clarissimis monumentis subinde celebrata, in æuum sese illustrissime propagarit, Vt intelligamus, quamuis eius uideatur sexus proprium, domi se continere, quod in quadam Declamatione Quintilianus ait, & Leuibus officiis affigi, Et passim ut animal indomitum, & impotentis naturæ, fœmina coarguatur, promere se tamen nonnunquã in ea imbecillitate tantam rerum excellẽtiam, Vt Viros quoq; quantumuis peregregios decere possit, Vt in Timoclia probat Aristobulus, & in Thisbe Theopompus. Artemisiam mirari non desinunt Græci, Quæ irruentes Rhodios classe exuerit. Insulam quoq; domuerit, erecta in urbe Rhodo Statua, quæ Ciuitati stigmata uideret inurere, quẽ locũ obseptũ mox Abaton dixere, quoniam trophæa mouisse, religio est. Romanarum quidem mulierum laus ea præsignis est, Quod illis Numa pudoris adiecit plurimum, curiositatem remouit. Sobrietatem docuit. Tacere, ac abstemias prorsus esse, neq; de necessariis rebus absente uiro, quicquam eas loqui assuefecit. Nam cum mulier quandoq; propriam causam in foro dixisset, misisse Senatum, memoriæ traditur, Deos consultum, quidnam ea res Ciuitati portenderet. Quoniam Vlpiano tradente, A' Ciuilibus officiis, & publicis fœminæ remouentur. proinde Iudices esse non posse, nec magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio interuenire, nec procuratrices existere. Idem alibi Corporalia inquit, munera fœminis ipse sex' de-

negat. Calphurniæ improbitas Iudicibus permolesta Edicto causam dedit, quo cauetur, ne postulare fœminę liceat. At e diuerso Spartanę mulieres audaciores dicunť fuisse, in'q; ipsos Viros imprimis uiriles, ut quæ domesticis negotiis dominarentur, tum in publicis sententiā dicerent de maximis rebus, & auctoritatem haberent. Nec me fallit, in politicis Aristotelem scribere, illas molliter uiuere solitas, ac fuisse in omnem licentiam dissolutas. Itaq; inquit, ne cessarium in tali rep. diuitias haberi in pretio, præsertim cum fuerint Viri mulieribus obnoxii. Gallorum mulieres inter infestas Ciuilis furoris acies ausæ se immittere, nūc lachrymis, nūc precibus ita illorū animos flexere, ut dissensiōe obliterata, pacem coirēt, ac Societatem. Omnes'q; citra ullam cædem ad propria reuerterentur, unde apud eos inoleuerat mos, diutissime seruatus, ut cum de pace, bello'q; consultaretur, mulieres item adhiberentur. Siqua præterea, ut fit, inter socios incidisset controuersia, mulieres intererant arbitræ. Quamobrem dignum memoria id est, fœdus, quod cum Annibale Galli inierunt, in hanc ferme` sententiam percussum. Siquis Gallorum iniuria se a` Carthaginensium aliquo affectum quereretur, Eius rei Carthaginensium Magistratus, aut Imperatores, qui in Hispania fuerint, Iudices esse debere. Sin Carthaginensium quisquam ab ullo Gallorum iniusti quippiam passus esset, Gallicas mulieres de ea re iudicium facere. Porro` in bello, quod contra Astyagem gerebatur, cum Persarum Acies impressionem hostium ualidiorem ferre nequiret, iam'q; loco cederet, Matres, & Vxores eorum obuiam sese tulere, orātes in prælium redirent. Cunctantibus, sublata ueste, obscœna corporis ingessere, rogitantes, num in Vteros matrum, uel Vxorum irrumpere cogitarent? Hac illi castigatione repressi, ueluti denuo bellicum cecinissent, aciem instaurarunt. Ob quod facinus præsigni uictoria potitus Cyrus, lege cauit, Vt ubi primum Persarum Rex Vrbem ingrederetur, Mulieres quotquot adessent, singulos Auri numos a` Rege acciperent, Sed Ochus Rex cum uitiis aliis, tum Auaritia præ cæteris insignis, Vrbem sæpius circumuectus, nunquam eandem inire uoluit, mulieribus ne cōgiarium moribus receptum impertiretur. At Macedo Alexāder bis eam Ciuitatem ingressus toties quoque mulieribus erogari numos iussit, nec contentus, prægnantibus duplicari munus imperauit. Apud Thracas nec fœminis quidem segnis est animus, super mortuorum Corpora uirorum interfici, simul'q; sepeliri, uotum habuere eximium. Et quia plures simul singulis nubere, moris fuerat, Cuius id demū foret decus, apud iudicaturos magno certamine disceptabatur. moribus id contribuebant. inde lætitia singularis in uictoria. Huius præterea sexus honori & illud Romana maiestas impetrauit, Vt in clarissimarum funeribus Epitaphii dicerentur. Quod item ex Virtute natum, ac pietate est. Siquidem cum mittendum ad Delphicum Apollinem munus esset ex Camilli Voto, nec foret auri tantum in Vrbe, Mulieres sponte corporis ornamenta contulere.

¶ Iunonis templum in Olympia. Agon, quem uocabant Heræa, siue ἱρᾶια. Pallas narcæa. Diana, Laphria, Triclaria. Cap. LIIII.

Nter alia memoranda præcipue, Quæ apud Helin Peloponnesi tum uetustam, tum nobilem Ciuitatem, fuisse narrantur, Non in postremis audio celebrari a` Scriptorum adiuratissimis Templum Iunonis, Quod Scillūtii ex Triphylia struxisse creduntur, octo fere` annis posterius, quàm Heleis imperare exorsus est Oxylus. Quinto quoq; anno Iunoni Peplum contexebant Mulieres decem ac sex numero, Quæ ipsæ Agoni præficiebantur, quem dixere ἱρᾶια. Currebāt Virgines ætatis utiq; non unius, Prodibant principes natu omnium minimæ, Sequebantur Grandiores paulo, postremis, quæ cæteras anteirent ætate. Currebāt uero sic, Demittebať illis Coma. Tunica subsistebat paulum supra Genua. Dexter usq; ad pectus retegebatur humerus. Stadium olympicum erat cursui destinatus locus, sexta tamen parte dempta. Victoriæ præmium Oleagina fuit corolla, & Bouis portio Iunoni immolatæ. Certaminis uetustatem ad Hippodamiam producunt, Quæ Pelopis adepta coniugium, sic Iunoni gratam se ostenderit, Sex & decem allectis mulieribus, cum quibus ἱρᾶια statuerit prima. Tunc'q; uicisse Chlorin Amphionis filiam. Afferuntur & alia, quæ huc prorsum spectant, Sed ambustis Græcorum codicibus, in lubrico haudquaquam luctabimur. Illud apertius omnino, ac certius,

ac certius. A' Mulieribus eisdem duos esse constitutos Choros, Alter quorum Physcoæ dicatur, Hippodamiæ alter. Physcoam a' Dionysio amatam memorant, natum'q; inde Narcæum, Qui bello clarus Palladis Narcææ templum excitauit. Nam sæpe a' Templorum cõditoribus, uel iis, Qui simulacra erexissent, Diis ueterum adoptabantur cognomina. Sicuti in Arce Patrensium Quę colebatur Diana, de Phocensis Laphrii nomine, Statuæ auctoris, Laphriæ indepta cognomentum est apud Calydonios, Quod & apud Patrenses obtinuit, illuc tralato Simulacro, Inde & λαφρία festum quoq; nuncupatum. Sunt, qui Deã ita malint dictam, quod eius μήνιμα ἐς οἰνέα tandem Calydoniis factum foret ἐλαφρότερον. Fuit in Achaia item Dianæ templum Triclariæ, cuius festum καὶ παννυχίς, idest Peruigilium celebrabatˀ quotannis, cum hominum immolatione, ex numinis indignatione enato sacrorum ritu, Quod in delubro Melanippus, & Comætho turpiter amore uicti coissent.

De Thrasybulo Vate, Qui ex Cane primus Vaticinia conceperit, Quæ de Sue quoq; eliciant Cyprii. Caput LV.

INter Vatici spiritus Viros, Qui celebre apud Veteres sint nomen indepti, Comperio in Heleorum historia Iamidas, de Iamo quodam nuncupatione propagata. Inter hos unus egregie memoratur Thrasybulus, prædictionibus multis sane illustris, Quo nomine est Icone quoque in Olympia insignitus, In quo Galeotes, idest Mustella, quãquam alii felem interpretantur, ad dextrum arrepere humerum aduertitur. Assistit & Canis, uerum intercisus, ac Iecur patefaciens. Quod sane quãm mirum est, Siquidem ex Hœdis addiuinatio, & Agnis, ac Vitulis esse agnoscitur utiq; perantiqua. Quin & Suillis item extis uaticinia cõcipere, Cypriorum putatur inuentum. Canibus ad id Qui utendum putarit, non fere, Pausanias inquit, compertum ad hoc æui est. Videtur tamen Thrasybulus hic in eo item animali insolens excogitasse quippiam, Quo Vatica multiplicior fieret, ac adminiculatior Sciẽtia. Iamum uero, de quo diximus, Apollinis fuisse filium tradunt, Cuius meminerit etiam Pindarus.

Polydamantis robur prodigiosum, atq; eiusdem interitus. Cap. LVI.

LEonem in Nemea fuisse ab Hercule peremptum, poterat sane fabulosum uideri, Sed præsto' ex historia Polydamas est, A' quo itidem in Olympo feram id genus magnitudine uisenda, & robore, confectam, & quidem inermi prorsum, inobsepto'q; prodidere syncerissimi ex Græcis Conditoribus. Ad id uero prouectum audaciæ ferunt, Herculis modo æmulatione. Adiicitur quinimmo & miraculum alterum, Nam idem hic Leonis domitor Boum ingressus armentum, inibi Taurum magnitudine insignem, ac præcipue ferum conspicatus, Ex posterioribus alterũ arripuit pedem, retinens'q; pertinacissime, ferocientem, ac impetu prærabido prosilientem non dimisit prius, quàm indignabundus, ac furens tandem in Polydamantis manu χηλὴν, idest Vngulam reliquit. Narratur & illud, Quadrigas tota ui concitatas constanter retinuisse, altera modo manu retro curru apprehenso. Hac tanta fortitudinis fama perpulsus Persarum Rex Darius, Artaxerxis filius, sed nothus, Virum Nuntiis crebris, ac pollicitationibus magnificis Susa pellicuit. Quò is cum uenisset, mox de iis, Qui Immortales a' Persis nuncupantur, tres conspiratu uno nitibundos ex prouocatione arma inaduersum ferentes contrucidauit solus. Testatissima fiunt omnia hæc ex eius Statua cum Epigrammate in Olympia. Cæterum, Qui plerunq; Viribus nimium sese efferentes exitus manet, Quem'q; est Vaticinatus in Carmine Homerus, & Polydamantem excepit. Siquidẽ, quod dicitur, suo est ipsius gladio iugulatus. Casu quippe cum aliis Combibõibus quibusdam in Specu æstus ui flagrantissima sese commodum coniecerat, forte ita euenit, Dęmone non bono utiq;, Vt montis apex conuulsus haud dubiam inspectantibus ostentaret ruinam, & quidem proximam, Inde reliqui, cum malum ingruens, præsentissimum'q; præcepissent, euestigio fugæ præsidium mandantes, citatissimi ex mortis sese faucibus proripiunt. At Polydamas, ut qui fato destinatum nesciret exitum reclinare, substitit solus, ac ruentis molem saxi manuum fultura

conatus reprimere, Ponderis uastitate mox oppressus, ac contritus interiit. Similis prorsum fiducia, & Crotoniatem perdidit Milonem, de quo, præter nostros, plura Heliacorum secundo Pausanias, Qui a'Lupis eum scribit concerptum, Quod genus feræ apud Crotoniatas scateat uel maxime.

¶ Quo pacto Alcibiadem concionari metuentem Socrates excitarit. Cap. LVII.

q Vàm formidolosum sit, habendę Orationis causa in concionem prodire, multorum, opinor, exemplis abunde innotuisse, Quando Populi conspectum nō ferentes Pleriq;, metu perfusi, ac rubore inexpugnabili, capite conuelato, raptim sese proripientes inde, domesticas petiere latebras. Nonnulli etiam perculsi uehemētius silentium sibi indixere perpetuum. Propterea Alcibiadem ferunt meticulosam adeo subiturum'aleam, hæsitasse amplius, animi æstuatione fluctuantem. Eum ita affectum cum intueretur Socrates, Adolescentis mentem surrigere altius cupiens, atq; excitare, Sic ex eo institit quærere, An non inquit, ὦ Alcibiades σκυλοτόμον illum, siue Sutorem ducis contemnendum? Cum adnuisset, Rursum An non & eum, Qui in cœtibus Præconino se consouet munere? cum nec id inficiaretur, Non'ne & σκηνορράφον ait Socrates, Qui pelles consuit? fatente id quoque Alcibiade, Quid igitur An nō ex iis conflatur omnibus Atheniēsium Populus? Quos ergo singillatim despicabiles opinaris, ne coeuntes reformidaris quidem, Sed Græce sic, καὶ αὐτῶν καθ' ἕνα καταφρονεῖς, καταφρονητέον ἄρα καὶ τῶν ἠθροισμένων μεγαλοφρόνως.

¶ Neminem unum posse in omnibus paria unicuiq; facere. Alexandri, & Equi ab Apelle ex picti exemplum. Cap. LVIII.

n On posse Virum unum omni in re omnes implere numeros, & ad cuiusq; animum respondere, nobili, & perinde memorando instruimur exemplo, Nam, cum apud Ephesum Macedo Alexāder suam ipsius esset intuitus imaginem, εἰκόνα Quam dicunt Græci, de filo corporis, pro uirili ab Apelle expressam, effigiatam'q;, οὐκ ἐπῄνεσε κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ γράμματος, idest pro picturæ nō laudauit meritis. Forte uero interim Equo inducto, & ad pictum Equum mire adhinniente, tanquam uerum plane, ac spirantem, ὦ Rex inquit Apelles, ὁ μὲν ἵππος ἔοικέ σου γραφικώτερος, κατὰ πολὺ, idest Equus, quàm tu, expressior multo est, ac Veritati pximior. Fuit Apelles Colophonius quidem, Verum θέσει, idest adoptione Ephesius, Pamphili Amphipolitæ discipulus, Sed antea Ephori etiam Ephesii, Pythii filius, Ctesiochi frater, Qui & ipse pingendi artificio fertur nobilis. Coum fuisse Apellem, inter nostrorum placita est.

¶ Quibus indiciis Persarū Magi sanguinarium Ochi Regis ingenium deprehenderint. Caput LVIIII.

d E Persarū Magis, Quod & alibi cōmonuimus, existimant Pleriq;, ut Sapiētibus plane, tot'q;, ac tanta pſum tenentibus, Quot, & q̄ta scire, fas est. Quin & Vaticinii esse cōpotes, nōnullis, & qdem insignibus cognitū expimentis. Alioꝝ nunc obliuiscor uolens, Quod de Ochi Persarū Regis imiti, & pinde sanguinaria præsagiuere natura, haud quaq̄ censui differendum. Quando ratione quadā mira feritatē in Subditos agrestem, ac, ut Græci significanter dicunt, τὸ φονικὸν αὐτοῦ. i. cędis auidum ipsius deprehēdere ingeniū sunt uisi. Siqdem Artaxerxe patre ex humanis emigrante, Vbi arripuit imperium Ochus, Ex Eunuchis Quēpiam Regi præcipue familiarem, assistentem'q; propinquissime, Iusserunt Magi, amplius, accuratius'q; obseruare, Mēsa apposita, Quid ex paratis apprehenderet primū. Et is qdem, quod iussus erat, strenue præstabat, Regi intēdens euigilate. Cōmodum ille iam decubuerat, Ac dextra qdē gladiolū arripuit potissimū. Altera uero Panē, Qui magnitudine fuit præcipua, Ei cū Carnes imposuisset, concidebat, ac uescebat' large, incessanter'q;. Ea ubi audissent Magi διὰ τούτων ἀπορρήτων συμβόλων, idest p secretiora id genus signa duo qdē prædixere, Anni temperiē, ac frugum copiam, Et multoꝝ cædem, exilia, & Damnationes, nil magnopere mentiti.

Lodouici

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD DOCTISSIMVM MARCVM MVSVRVM CRETENSEM PRAEFATIO OCTAVA.

Vdio, quo me cunq; uertam, primæ notæ Viros tuis obstrepentes laudibus, Quod & summam in te Nobiles, Infimi, Medii probitatem experiantur, nec
a humanitate, iucũdissima omnibus, disclusa. Nam quod ad eruditionis penu multifariam cumulatam spectat, Ita demum celebraris, Ita'q; nulli non occurris admirabilis, Vt spectatam Gentibus uniuersis Græciæ tuæ Sapientiã, & facundiæ dulcissimam uim reuocare ab inferis præmortuam, & quæ omniũ uicissitudo est, quodam uelut fato pridem ita adobrutam, contumulatam'q;, Vt in terra Græcia diu quæsita uideatur Gręcia ipsa, deniq; dicaris, atq; ingenii præstantia eatenus confouere, id'q; in Italia nostra, ut plures nunc cooriantur, Qui græce sciant, quàm lustris centum proximis. Gratulor tibi doctissime Musure, Gaudeo mihi. Est quod bene speremus. Opera tua uel exactissima Veterem πολυμαθίαν uideo breui suo nitori restitutum iri parte plurima. Vtinam uero τοιοῦτοι σοὶ δέκα συμφράδμονες ἐν ἀχαιῶν, Vel momento, nimio plus coalita barbaries isset pessum æquata solo. Properari passim ad te summo studio etiam a' Veteranis in re literaria animaduerto plerisq;, editæ'q; iam ætatis, Quos ferunt motos, demulctos'q; eloquentiæ mira ubertate, ac reconditarum scientia rerum captos Te, uelut Callistratum, relicta etiã mnum cum Platone suo Academia, magno profectu consectari cœpisse, Sic'q; etiam te obseruanter audire, ac celebrare, perinde ac cælo demissum aliquem Arbitrũ, Interpretem'q; Sibyllæ oraculorum. Id illis, opinor, non Scholica exprimunt nugalia, Sed remotior doctrina, ex intimis tuarum Gentium eruta Museis. Cui tradentis accedat illa χάρις ἀττική, omni gratior, cultior'q; Venere, Qua'q; una Athenæ magis atticæ fiunt, ac recalescunt, quæ cõsenuerant, Græciæ Vires ὥς περ τὴν λεβηρίδ᾽ ἐκβαλοῦσαι. Nec absit incomparabilis facilitas, qua scite sic, & asseuerate, quod dicitur, præmandis, Vt ex te audita, tantum'q; non digesta celeriter abeant in Corpus. Inde nimiꝝ Qui te dictantem audiunt, consilescunt extra modum uniuersi, ac obstupescunt attoniti, delinimentis aurium ad intima demanãtibus. Quapropter editurus iam elucubratos mihi pridem Antiquarum Lectionum libellos, In quibus forsan, non ut in decursibus ludicris, & simulacris præliorum uoluptariis, distincta fuerint omnia, cõpta'q;, Veꝝ laboriosissime congesta nõ desunt, & ꝑcuriose, Vt ἐχεμύθεων nil, aut subsultans, q̃tum Vnius hominis opera effici ualuit, efflueret, Nõ permisi mihi inhonoratum te pertransire, Cum tot, tanta'q; abs te in nostrates proficiscantur. Quo itaque plurimum possumus, αὐτεπαγγελτοῦμεν, tuum'q; nomen, q̃q̃ ex se, propriis quoq; monumẽtis celeberrimũ, in memoriã damus, ampliorã multo pręstituri, Si δέ τος afforet ἐγκαθῶν. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI LECTIONVM ANTIQVARVM LIBER VNVS, QVI OCTAVVS.

¶ Mulieres in doctrinis celebres. De Corinna, Item Erinna, Nec non de aliis alio genere præstantibus. Caput Primum

Ec intra hosce uirtutum limites se continuit muliebre ingenium. Quin naturalium quoq; scrutatiõi se inseruit. Ac Arete eatenus item progressa est,
n ut filium etiã institueret. Qui inde appellatus est Aristippus cognomento μητροδίδακτος. Lastheniam quoq; Mantineam, & Axiotheam Phliasiam Platone usas præceptore, proditum est, ornatu interim uirili auditorium ingredientes. quod Dicæarchus scribit. Iam uero Damæ, quam Pythagoræ filiam memorant, ingenium, & doctrinam in exponendis paternis sententiarum inuolucris quis non nouit? Aspasiæ item nomen, ac Diotimæ, & Thargeliæ, ut ex Luciano comperimus, sola illustrãuit Philosophia, Quando nec imbecillis alioqui sexus ab ea eliminatus agnoscitur. Quippe Plotinum Platonicum nobilem mulieres aliquot Sapientiæ studio frequentasse memorantur. Corinnæ uero an obscura esse gloria potest, quæ

in Lyrico certamine Pindarum quoq; nouem Lyricorum principem exuperasse tradatur. Eam fuisse Thebanam memorant. Sunt qui Tanagræam malint. Achelodori, & Procratiæ fuisse filiam constat, ac Myrtidis discipulam. Muscam quoq; Lyricam fuisse cognominatā, non fere' ambiguum est. Epigrammata item scripsisse, ac Lyricos nomos. Sed & Thespiam Corinnam ueterum celebrant monumenta, & auctor Pausanias nō prætermisit, quam alii Corinthiam credere malunt. Corinnæ, ut sapientis in Poetica, meminit Eustathius. Erinna Teia, uel, ut alii, Lesbia, aut Telia (est enim prope Cnidū insula parua Telos, idest πόλις, quod ex Eustathio est) Carmine item illustris censetur, Scripsit Elacaten, hoc est ἠλακάτην æolica Lingua, & Dorica, uersibus trecentis. Condidit epigrammata quoque. Decem & nouem annorum mortuam Virginem ferunt. Carmina eius homericam consequi maiestatem, traditum est. Sapphus cōtemporanea fuit, ac, ut nōnullis placere animaduerto, amica. meminit Eustathius in nauium Catalogo apud Homerum. Repetit in temporibus Eusebius. In Erinnam elegans est apud Græcos Epigrāma, Cuius hi duo sunt postremi Versus.

Σαπφῶ δ' ἠρίννης ὅσσον μέλεσσιν ἀμείνων

ἠρίννα σαπφοῦς τόσσον ἐν ἑξαμέτροις, Idest quanto Erinna in Lyricis Sappho præstantior. Tanto Sapphus gloriam Erinna Hexametris præcellit. Vtriusque Poetriæ mentio item Propertio est Elegiarum secundo.

Et sua cum antiquæ committit scripta Corinnæ,

Carmina'q; Erinnes non putat æqua suis.

Fuit & Charixena Crumatum poetria, Cuius meminit uel Comicus Aristoph. fuit et Theano apud Locros in Lyricis præcellēs. Celebratur item Mœro, ędito in Neptunum hymno. Apud Athenęum est Agallis Corcyręa illustris arte grāmatica, quæ inuentionem pilæ ascripsit Nausicaæ, Sicyoniis alii, Quidam etiam Lacedęmoniis. Telesillam cúm in aliis, tum in Poetica illustrem celebrat Pausanias, ut quæ apud Argos ante Veneris templum statua sit insignis. Cassandra uero Priami non doctrina quidem, Sed uaticinio, ut uidetur, illustris, etiam apud hostes in Lacedæmone templo fuit insignita. Sed nec Romana Virtus ab hoc rerum decore abiungitur, quando Cornificiæ celebrantur Epigrāmata. Soror eius hæc Cornificii narratur, qui subinde fugientes milites, Galeatos lepores appellare consueuerat. Quid hic referam pertinax quarundam propositum in seruando uirginitatis thesauro, uel quod non minus est, ulciscendo uiolatum, præfloratum'q; ? Milesias Virgines septem legimus, gallico furore cuncta uastante, nequid indecens ab hoste paterentur, turpitudinem morte declinasse. Nicanor uictis Thebis, atque subuersis, unius uirginis captiuæ superatus amore est, Cuius expetens coniugium, & uoluntarios amplexus, Quod utique in illa fortuna debuerat Captiua habere inter optatissima, Sensit pudicis mentibus pluris uirginitatem esse, quàm regnum, & propria interfectam manu flens, & lugens amator tenuit. Auctores habemus, Aliam item Thebanā uirginem, quam hostis Macedo uiolarat, dissimulasse paulisper dolorem, & uiolatorem uirginitatis suæ mox iugulasse dormientem, præter'q; cum gaudio se quoque interemisse. Verum quod ad decus item hoc quodammodo pertinet, Apud Gymnosophistas Indorum quasi per manus huius opinionis auctoritas traditur. Buddam principem dogmatis eorum e' latere suo uirginem generasse, Sed & Sapientiæ principem non aliter natum Platonem opinantur, quàm de Virginis partu, Perictione matre Apollinis oppressa phantasmate. Cæterum nec imperiis abstinuisse fœminas, Vetus testatur memoria. Gens fuit Indorum Pande sola regnata fœminis. Vnam Herculi sexus eius genitam ferunt. ob id'q; gratiorem, regno donatam præcipuo. Ab ea deducentes originem imperitarunt trecentis oppidis. peditum CL. mil. Elephantis quingentis. Iam & apud Meroen quoq; fœminam Candacem nouimus regnasse, quod nomen mox & in Reginas alias propagatum. Quid, non'ne a' Chronicis relatum scimus, Ioannam Anglicam solam a' condito æuo specie Viri Pontificatum Romæ inuadere ausam? immo uero & unum ex familiaribus, Qui solus rem tenebat, ad Concubitum admisisse, & inde grauidam etiam in summo dignitatis fastigio peperisse. Factum hoc Salutis anno octingentesimo quinquagesimo tertio. Fuit & in Thracia Mulierum portus ad Leosthenem sinum memorabili causa ita cognominatus. Nam Phedalia Byzantis uxor Stroebum uiri sui fratrem, cum Ciues ab essent, Vrbi struentem insidias, coacta fœminarum manu, ad eum usque Locum insectata

fuderat.

suderat. A' simili Virtute denominata in Aegypto item γυναικόπολις, idest Muliebris Ciuitas, quod in monumentis Stephani ex Aristagora relatum est, qui Platone fuit haud ita iunior. Apud Telmessum Arrianus scribit, Mulierum, puerorum'q; uaticiuia habita ueteribus præstantissima. Sed & Dardanum scribit idem ex Samo profectum Teucrorum Regis filias duxisse uxores νησὼ καὶ βάτειαν, idest Neso, & Batiam, ex priore natam illi filiam uaticinam nomine Sibyllam, ex qua in uaticinatrices omnes sit propagatum nomen, ob Theophoriæ cognationem quandam. Hypæpenas mulieres fuisse pulcherrimas, traditur, Est uero Vrbs Hypæpa, quæ a' Tmolo descendentibus occurrit, ad Caistri campestria, nomine imposito, quia sit sub monte, qui Aepos nuncupetur, sita, ac dicata Veneri. Meminit Ouidius de Arachne.

Orta domo parua, paruis habitabat Hypæpis.

Postremo, ut uela demum complicemus, Scribit quodam loco Plutarch⁹. Eandem esse Virtutem Virorum, mulierum'q;. Leontius Gorgias putabat Mulieris non formam, Sed egregium nomen, atque famam debere apud quamplurimos esse uulgatam. Nec sum nescius Thucydidem scribere, Eam esse optimam, de cuius laude, ac uituperatione quamminimus apud exteros Sermo habeatur. Auctor est Aristoteles in Oeconomicis, nec uestimentorum nitorē, nec auri magnitudinem tantum habere momenti ad mulieris præconium, quātum modestia ualeat, & approbati mores, Ex quo & Propertius Veteres laudans,

Non illis studium uulgo conquirere amantes.
Illis ampla satis forma pudicitia.

¶ Frigidam suffundere, apud Plautum quid sit. Lauare positum pro eo, quod est, probra ingerere. A' tergo uarii qui dicantur. Caput II.

Lauti ex Cistellaria uersus hi sunt. Ita nostro ordini
Palàm blandiuntur. Clàm, si occasio usquam est, frigidam
Subdole suffundunt. Viris cum suis nos solere prædicant.
Suas pellices esse aiunt, eunt depressum.

Quæritur a' Grammaticis non incuriose, quid sibi parte hac uelit Poeta doctissimus, cum ait, frigidam suffundunt, & nonnulli forsitan ad prouerbium referant, quod est, Hæret aqua. Verum hoc parum perspicacis fuerit, immo uero semotius nihil potest uel dici, uel excogitari, quando a' Poetæ genuino, ut sic dicam, sensu per diametrum, ut aiunt abiuncta sunt ista. Erit qui tralationem putet ab Equis factam, quos ut excitemus, frigida plerunque conspergimus, de quibus mentio est Vlpiano, digestis de iis, qui notantur infamia. Cæterum, quia de frigida mentio est, parum calet sententia hæc. Certe non superficiaria est Poetæ huius eruditio, Sed intercutanea prorsus, & quæ uulgaria specie sæpissime fallat. Frigidam suffundere in Plauto dici accipio per Parœmiam, pro describere, hoc est mordere, ut Ciceronis utar elegantia, & proscindere. Vsurpat id pullatus, ac rudis, nec sane' politus circulus noster, Lauare pileum frequenter enuntians, pro sugillare, probrosis'q; uerbis incessere. Verum ne ridicula fiat anchora hæc, Si plebeia, cassa'q; innitamur auctoritate, Vt sacra sit, & censeatur, Aduocandi ad partes sunt ueteres Auctores, quibus uelut tibicinibus robustis nostra nobis constet doctrina. Igitur Aristophanes Pluto, πλύνων μ' ἐπιπλύνει ἐν τοσούτοις ἀνδράσιν, idest me inter tot homines proluens. Exponunt Grammatici, ἤγουν ἐξονειδίζεις, ἢ αἰσχύνεις. hoc est probro me afficis, & dedecore, tot astantibus Viris. Sed amplius, Pollux Vniuocorum septimo, πλύνειν, idest lauare, pro λοιδορεῖν, idest conuitiari exponit, & alterius nomen obtrectare. Quod uero dicitur. Id genus homines, Qui præsentibus arrident, blandiuntur, plausibiliter efferunt laudibus, Absentes autem perfidiose conuellunt, & lancinant appellari post tergum uarios, recte admodum dicitur, Quoniam sit in Lexiphane apud Lucianum, ὁ κατὰ νώτου ποικίλος, quod prorsum signat, a' tergo uarium.

¶ Tres modo inuentos ex rationis præscripto uiuentes. Hominem esse Scyllam. Quo/

rundam efferata libido. De Concubitus ratione. Caput III.

Sclepiodorum, memoriæ proditum est, Athenis inita in Syriam peregrinatione, eo consilio plerasque adisse Ciuitates, ut mores hominum perspiceret. Cæterum in tota periodo illa tres modo comperisse, qui modeste, ac a plane ex formula uiuerent, Ilapium apud Antiochiam philosophum. Laodiceæ uero Maren, omnium eius ætatis iustissimum. Item Philosophum Domninum. Scio, Incredibilis uideretur historia, nisi Heracliti lachrymæ succurrerent, Qui in publicum prodiens ubertim flebat, cum uideret circa se tot millia male uiuentium, immo uero male pereuntium. Ita profecto est, Quotus quisque reperitur, quem titillatio Corporis non irretitum ducat? quem uolupeas, Vt de aliis nunc censura non peragatur, adobrutum, præfocatum'ꝗ non comprimat, quamuis eam esse pecoris bonum, a' grauissimis traditum auctoribus sit? Ita inquam est. Homo Scylla est, de qua Vates celeberrimus ita cecinit.

Prima hominis facies; & pulchro pectore Virgo
Pube tenus. postrema immani corpore Pristis,
Delphinum caudas utero commissa Luporum.

Prima hominis pars rationalis Anima. huic committitur inutilis caro, & fluida, & receptandis tantum cibis habilis, ut ait Posidonius. Virtus illa diuina in lubricum desinit, & superioribus partibus uenerandis, atque cælestibus Animal iners, & marcidum attexitur. Quod'ꝗ horribilius est, captiuam ducit rationem. Plurimis corpus uoluptati est, Anima oneri. Quanquam illud natura, ut quandam uestem, ac uelamentum circundedisset Animo. Ex hac Voluptuaria officina mirum est, quanta se promant fœditatum agmina, Quæ libidinum turpitudo. Nam, ut Antonium Caracallam cognomento prætercam, efferati adeo pruritus, ut Nouercam Iuliam ducere Vxorem sit impulsus. Quàm uero etiam dictu absurdum, in quo tamen fuisse laudatum Diogenem, scribit Plutarchus? Quem publicitus solitum refert pudenda perfricare, cum diceret etiamnum, Vtinam pariter Ventris latratus possem atterere. Sed quid ieuia consectamur? Hostius obscœnitatis princeps usque in Scenam productæ. Diues auarus, libidinis præferuidæ, Augusti temporibus, tam uirorum, quàm fœminarum auidus. Fecit quoque eius notæ specula, quæ imagines longe maiores redderent, Vt Digytus Brachii mensuram & longitudine, & crassitudine excederet. Ea ita disponebantur, ut cum Virum ipse pateretur, omnes admissarii sui motus in Speculo uideret, ac deinde falsa membri ipsius magnitudine, tanquam uera gauderet. Quin & in Balneis Draucorum habebat delectum, & apta mensura legebatur E masculator. In omnibus inquit Plutarchus, magnum, diuinum'ꝗ illud Empedoclis sum arbitratus, τὸ νηστεῦσαι κακότητος, idest a' malignitate, uitio'ꝗ esse ieiunum. Laudabam quoque ut non ingrata, nec ἀφιλόσοφα, idest a' philosophia seiuncta illorum uota, qui comprecarentur integrum, purum'ꝗ a' Vino, & Venere annum transigere, ut sic temperantia, continentia'ꝗ Deum uenerarentur. At Caui murini, Lastauri inexplebiles proculcata ratione, ac corporis mancipata proluuio nil in uotis grauius habent, aut frequentius, quàm ut se libidinum Venereis fœditatibus adobruant, quorum efferata rabies, ut ille ait, ne Capiti quidem parcit. Cæterum in hos plura fortassis alias, interim ex Veteribus memoriis, Et Aristotele imprimis proruamus aliquid, quod amplius ad procinctum tendentibus arrideat. Quippe agitatam scimus non inutilem omnino ambiguitatem, Quidnam sit causæ, quod bibendi, edendi'ꝗ, aut id genus alia faciendi cupiditatem minus diffitemur. Concumbendi uero desyderia penitus occultamus, Siquidem perpensione dignum imprimis est. Sed enim profecto scimus, Rerum quidem plurimarum cupiditates esse necessarias, & nonnullas, ni expleantur, interimere ἡ δὲ τῶν ἀφροδισίων ἐκ περιουσίας ἐστὶ, id significat, rei ueneriæ libidinem superfluere, ac esse abundantiæ indicem. Nec me fallit præter Celsum Aeginitam Paulum Medicinæ primo, Concubitus pleraꝗ recensuisse emolumenta, Vt qui Saturitatem inaniat primum, Corpus alleuet, præstet'ꝗ uirilius, Animi laxet rationem præpeditam, Iram molliat intemperantem, propterea'ꝗ Melancholicos, Siquid aliud iuuare insigniter,

atque alio furentes modo ad prudentiam reuocare, Ac deniq; pituitosis prodesse ægritudinibus. Cornelius Celsus Concubitus inquit, rarus etiam Corpus excitat, frequens soluit. Paulus sic, Coitus intemperans Corpus reddit ἀραιότερον, ψυχρότερον, ξηρότερον, καὶ ἀσθενέστερον. Sed cur nam suauis adeo res est concubitus? Et necessitate'ne impelluntur ad concumbendū Animantes, An rei cuiuspiam gratia genus hoc libidinis datum est? Suauissime utique concumbimus, Vt interim Alberti rationes prætereamus, quoniam aut toto ex Corpore semen profluit, ut aliqui uolunt, Aut quia, quamuis non toto ex corpore, tamen per eam partem se promit, in quam meatus omnes, uenæ'q; omnes applicentur, & coeant in uas seminarium inuolutum. Cum igitur Voluptas similis in libidine, atque in prurigine sit, efficitur pariter, ut corpus gestiat uniuersum. Prurigo autem, uel, ut græce dicam, κνησμὸς ἡδύς ἐστιν ὑγροῦ ἔξοδος πνευματώδους, ἐγκατακεκλεισμένου παρὰ φύσιν, id est prurigo inquam iucunda est secessio humoris spiritosi, inclusi contra naturam. Genituram uero esse item secessionem eiusmodi ad rem naturalem, constat. Suauis autem tum ex necessitate, tum rei cuiuspiam gratia concubitus est. Ex necessitate inquam, quod uia omnis pertinens ad rem naturalem suauis est, Si modo a' Sensu percipi queat. Rei uero cuiuspiam gratia est, Vt ortus fit animantium perpetuus. Facit enim uoluptas, ut Animantes ad coitum ardentius excitentur. Oblectatio enim propria operationes corroborat, & diuturniores, ac meliores facit, ut quarto Ethicorum Aristoteles scribit, Et Auicenna uigesima tertii. Voluptas inquit, prouocat ad spermatis emissionem festinam. Quendam certe legimus libidine concitatum uehementius, illatum Mutoni uulnus ne minimum quidem sensisse. Sed quia in Auicennam incidimus, Repeto nunc memoria, quod nono de Animalibus idem prodit, Extensiue duplicari in fœmina cōcubitus Voluptatem, quia præter seminis motum, & Orificii Vuluæ, ut tralatis utamur uerbis, in sugendo nascitur quoque oblectatio, Vulua ipsa di uersimode mota. Quod & Galenus significat libro quarto de Accidenti, & morbo. In uulua uirtus appetendi fortis est, natura siquidem præpotens est in eiiciendo, & admittendo semine, nimio utique desyderio, & delectatione. Est & parte ista Gentium differentia non nulla. Auctores Græci sunt, Lesbios fuisse ueteribus infames, ut malos prorsum, quando ab iis & corriuatum est λεσβιάζειν uerbum, quod signet Oris inquinationem fœdam, uti Aelius scribit Dionysius, & meminit Octaua Iliados rhapsodia Eustathius. Esse herbas quasdam Theophrastus scribit, & repetit Athenæus, quæ uel ad septuagesimum coitum uim præstent, sed ita, ut demum secernatur sanguis. & Philarchus ab Indorum Rege missa Seleuco scribit, quæ mire coitum prouocarent, uel etiam sedarent.

¶ Cur Viri hyeme, Mulieres æstate Veneris sint auidiores. Item de Concubitu plura, & uocabulis ad eum spectantibus. Item de Oratio. Meretrices publicitus quis instituerit primus. Pandemus cur dicatur Venus. Hetæræ meretrices cur. Hetæridia quæ dicantur. Halteres qua componerentur figura. De aue Erodio. Cap. IIII.

VIros Plinius scribit, auidiores Veneris hyeme, Fœminas æstate, ab Hesiodo proditum. Carmen Hesiodicum ad hoc pertinens, id esse arbitror, quod in Ergis, parte, quæ ad finem uergit, ad hunc modum legitur.

θέρεος καματώδεος ὥρῃ
μαχλόταται δὲ γυναῖκες ἀφαυρότατοι δέ τ' ἄνδρες
εἰσὶν, ἐπεὶ κεφαλὴν, καὶ γούνατα σείριος ἄζει.

Digna uero scitu, quæ Ioannes Grammaticus in eius loci enarrationem aduotanda censuit. Mulieres inquit, æstate omnino traduntur Lasciuiores, ac in Venerem prorsum lubentiores, quod cum sint perhumecta natura, & frigidiore multo, quam Viri. Solis ui, & æstus rapiditate ad temperiem rediguntur, eliquato, digesto'q;, quod ex humectatione super fluebat. Quo fit, ut concubitus sint appetentiores, & ad id opus etiam temperatiores, Viris longe imbecillioribus, quippe quibus innata siccitas anni tempore plurimum augescat. At hyeme contraria omnia fiunt. Nam humectatione ad temperiem reuocantur, Mulieribus in affectionem diuersam abeuntibus. Quæ omnia etiam magnus comprobasse

Albertus uidetur. Ver autem Vtrisque Venereorum æquilibrium præstat. hoc est, ut Græci dicunt, ἰσομοιρίαν. Cæterum ita Isomœriam omnino intelligendam, ut sciamus, δεκαπλασίως, idest in decuplum amplius affectari a' fœmina concubitum, qua'm a' Maribus, præsertim si utero gestet, tunc enim conceptum semen neruos mouet, & inde confricationis ardor innascitur. Quin obuersis austro genitalibus mire afficiuntur libidine. Cornelii Celsi ex primo de medicina sup tota re placita hæc sunt. Cócubitus inquit, neq; nimis ɔcupiscendus, neq; nimis pertimescendus est, Rarus corpus excitat, Frequens soluit. Cum autem frequens fuerit, non numero, Sed natura, ratione ætatis, corporis'q;, scire licet, eum non inutilé esse, quem Corporis neq; languor, neq; dolor sequitur. Idem interdiu peior est, noctu tutior. Ita tamen, Si neque illum cibus, neque hunc cum uigilia labor statim sequitur. Item alibi, Tolerabilior per Autumnum concubitus, Aestate in totum, si fieri potest, abstinendum. Cliniam uero Pythagoricum dicere solitum accepimus, Tum adeundam mulierem concubitus causa, ubi nocumentis exponere te destinaris. Zopyrus medicus apud Plutarchum in Symposiacis Thaletis festiua utendum elusione tradit, quem cum importunius ad nuptias infestaret Mater, ita elusisse ferunt, οὔπω καιρὸς ὦ μῆτερ, necdum opportunum est o' Mater. Compari modo & ad Venerea inquit, affici debemus, Vt decubituri succinamus, necdum accommodum est. Itidem & a' somno excitati, οὐκέτι καιρὸς, iam effugit occasio. At respondens Soclarus, Athletica esse huiusmodi putat, & Cottabisin olere, ac Creophagiam. Sophocles uero senescens maxime lætabatur, quod eiusmodi euasisset Voluptatis allectationes, ὥσπερ ἄγριον, καὶ λυττῶντα δεσπότην, idest ut ferum, ac prærabidum dominum. Oratium Poetam alioqui nobilissimum libidine adeo præferuida fuisse ferunt, ut Cubiculo etiamnum uteretur Speculato, quo se coeuntem intueretur. Porro' ut a' Grammaticis aliquid interim mutuemur, Lasciuos Græci ὑγροὺς uocant, idest humidos, quoniam inquiunt, ex humecta natura consurgat coeundi auiditas, Vnde & Poetis occasionem datam, Venerem confingendi ex mari conceptam, ut Hesiodi Theogoniæ Interpres scribit, Vnde & Ausonius,

Orta salo. suscepta solo. patre edita Cælo,
Aeneadum genitrix hic babito alma Venus.

Misetiam iidem, idest μισητίαν, in Venereis intemperiem dicunt. Cui toto anni tempore quodammodo sufficere homo potest, ex complexionis caliditate, & alimentaria copia. Vti Physicis placet. Specloma inquit Aristophanis Interpres, sonus est, quem concubitus facit, nam & σπεκλοῦν coire dicunt, παρὰ τὸ πλέκεσθαι, idest a' complexu. Sunt qui ad Venerea procliuem etiam Læspodiam uocent, quanquam & eodem nomine fuit Atheniensium dux, Cuius meminit Thucydides quoque, Qui, quod uitiatis esset cruribus, Veste utebatur Talari. Quod fuisse Barbarorum proprium, scribunt Græci. Quoniã uero paulo ante ὑγροὺς pro lasciuis dici adnotauimus, Succurrit ad id amplius comprobandum, Epigramma apud Delphos positum,

ὑγρᾶς καὶ τρυφερᾶς βασιλεὺς ἆγις μ' ἀνέθηκεν,

Idest Lasciuæ, ac delicatæ Agis Rex me dedicauit. Quippe Agidis uxoré Timeam uitiasse Alcibiades ferebatur. In hac porro' libidinis pragmatia ingerendum studiosis illud quoq;, Solonem primum, ut scribit Philemon, Emptas Iuuentuti meretriculas comparasse, Vt effuso illic, egesto'q; libidinis impetu, quid turpius cogitare desisterent'. Quin Veneris', quam Pandemum uocant, primus item, Nicandro auctore, fustruxisse templum memoratur ex Prostitutarum Capturis, Vnde liquere Cognomenti rationem arbitror. Nec me fallit tamen, esse, qui Pandemi Veneris in Veteri foro sacellum putent constitutum, appellatione deflexa, quod illuc populus conflueret uniuersus. Fuit & Pandemus Meretriculæ nomen. Scortilla uero Hetæras uniuersim amicitiæ nomine Græci nuncuparunt, Vel quia sit id Veneris cognomen apud Athenienses, ut quæ amicos, amicas'q; socialiter congreget in unum. At cum in Magnesia celebrari Hetæridia legimus solita, non ad meretrices referendum, Sed quod princeps omnium, coeuntibus Argonautis, Iason Ioui Hetæridio sacra obiuit. Cæterum immolat Hetæridia Macedonum Rex quoque. Halteres uero, idest ἁλτῆρες, de quibus Martialis, Halteres agili rotat Lacerto, & meminit Aristoteles in Quæstionibus encyclicis, Aliud omnino sunt. Figura erat Circuli dimidium oblongioris, nec rotundationis absolutæ

nis abſolutæ, Ita prorſum afformabantur, Vt Manuum inſeri poſſent Digyti, uelut per Scuti Ochana. Quod ad Pandemum attinet, de quo diximus, Sciendum, Auctore Paulo, Morbos dici Pandemos, ideſt πανδήμους, Qui in plures ſimul craſſantur, Qui ut Communes ſunt, Ita ex cauſa item proueniũt publica, ciborum, aut Potus prauitate. Item id genus aliis. Illud uero ab inſtituto non diſſitum omnino eſt, Erodium eſſe auem, quæ in Coitu ſanguinem exudet, qua ex cauſa argumentantur impoſitum nomen, ὅτι ἔαρ ἱδροῖ. Nam Ear, quandoq; ſanguinem dici. Ciconiam putat Sudas, aut Ciconiæ ſimilem, dictam'q;, quod in paludibus uerſetur, quaſi Elodiõ. Fulicam trãſſert Auguſtinus. Ardeolam Theodorus, ſicuti λευκερῳδιὸν albam Ardeolam. Nec ignoro, Claudium philoſophum aduerſus Grammaticos aciem dirigere. Meminit Auis Iliados Rhapſodia decima Homerus. Eam uero inſidias ſtruentibus peraccommodam, ſcribit Hermon omine proſpero. Verum in tam multis, Quæ de Veneriis commentamur, non prætereamus exemplum caſtigatæ libidinis. Quippe Iunior Dionyſius, cum ſe in Locrenſium Vrbem contuliſſet, per ſummam licentiam Ciuium Virgines puellas accerſitas, uel ad ſatietatem conſtuprabat. Mox uero Vltoris ui numinis, cum foret excuſſus principatu Dionis opera, Tunc enimuero ira inflammati Locrenſes Vxorem Dionyſii, & filias proſtituere arreptas primum, innumeris quidem affectas ludibriis ab iis præcipue, Quorum Virgines polluiſſet Pater. Poſtea uero quàm pro arbitrio illuſere miſeris, Inde, Acubus ſub Vngues crudeliter impactis, peremere. Nec iis ſatis ſibi factum arbitrati, Oſſa quidem carnibus denudata in mortariis attriuere, Carnes uero omnibus propoſuere deglutiendas, diris in eos imprecationibus, Qui superſediſſent. Reliquiis denique in mare diſiectis.

¶ Cur Claudi ſalaciores. De eorundem uirtutibus. Item de Alexandro. Gellii locus excutitur. Caput V.

q Væſitum à naturalium ambiguitatum ſtudioſis multum, diu'q;, quid nam ſit, quod obſeruatum ferè eſt, Claudos eſſe ſalaciſſimos, ad'q; uſus uenerios implendos præpotentes, Quod & Amazonum Reginam Antianiram reſpondiſſe ferunt, ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ. optime Claudus init, Quod rettulit Theocriti Interpres. Sic autem peritiſſimos ratiocinari animaduerto.

Quilibet ex hominibus denſiore pilo, ut etiam Aues, ad uenereum uſum promptior eſt, caloris, humoris'q; copia. Vtrunque enim ad concubitum pernecesſarium eſt. etenim calidum ſecernit, Humidum uero ſecernitur. Eadem uero ratione Claudi ſalaciores ſunt. In eis quippe alimenti parum ad inferiora διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν σκελῶν, Hoc eſt, ex uitio crurum delabitur, ad ſuperiora uero profertur plurimum, et in ſemen concernit. Theocriti Scholiographus inde natum in Claudos dicterium putat, quod domi tota die deſidentes perpetuo ferè uenereis intenti agant. Cæterum ne putet quis in Laſciuiam modo abire clauditatem, & nil prorſum uirtutis in id genus hominibus fieri reliquum, Androclidam Laconem legimus, debilem crure, ac inutilem, cum bellatoribus ſe immiſcuiſſet, ac pręſto ibidem fuiſſet, qui prohibere niteretur, quod parum robuſtus uideretur, intuliſſe grauiter, ac animoſe, in aciem aſtitui oportere Qui de prelio cogitet, non de fuga. At Mater Claudum filium mittens in prelium, τέκνον ἴθι κατὰ βῆμα ἀρετῆς μέμνησο. Fili inquit, per ſingulos gradus memento Virtutis. Et Romanus Cocles, cum ei Cruris uitium obiectaretur, per ſingulos inquit, gradus admoneor triumphi mei. digna uox Liberatore Principis terrarum Populi. Quippe pertinax occupatio Pontis aduerſus hetruſcam uim grauius aſſultantem, eam illi contraxerat calamitatem, cui tamen non defuit obtrectator. Idem ferè in Patrem Philippum Alexander Magnus pronuntiaſſe memoratur. Nam cum in Triballis Coxa is eſſet debilior factus lanceæ percuſſu, ac eiuſmodi angeretur incommodo, Confide inquit, Pater, ac prodi in apertum, ἵνα τῆς ἀρετῆς κατὰ βῆμα μνημονεύῃς, quod eſt, ut per gradus ſingulos in Virtutis memoriam redigaris. Hæc uero in Libro de Alexandri Fortuna plurimum laudibus efferens Plutarchus, philoſophicæ mentis germina eſſe contendit, & quodam numinis afflatu ad honeſta properantis, & ſupra corporis deminutiones ſur

recte. Quo In quit, pacto ipsum mox arbitramur propriis exultasse uulneribus singillatim, dum uictarum gentium reminisceretur, & captarum urbium, & in deditionem acceptorum Regum, Cum cicatrices haudquaquam occultaret, Sed ut Virtutis insculptas circunferret imagines? Obiter uero expende quæso candide Lector, ex pauculis his, de Plutarcho transpositis, quàm recte T. Castritius Apud Gellium atticarum noctium libro secundo, Salustium incesserit. Qui Sertorium scribit, Corporis dehonestamento lætari maxime solitum, quod inde gloriæ quæstus, atque compendium profluxisset clarissimũ. Nã quod Historicũ nobilissimũ a' Demosthẽis æmulatiõe excidisse uideri uult, insulsissimũ est, ac hominis Atticissationem nimio plus ostentantis. Cur enim non ex propria dicamus sententia Salustium potius ea duxisse conscribenda, quàm Demosthenis imitatione? An sumus sub Rege, nec sibi se quis uendicat? An ad Græcorum præscripta & dicimus, & facimus? Quam Vanitatem in pluribus sequitur & Macrobius, dum Virgilianam uellicando claritatem, Græcos tanquam in sinu Mineruæ, ac Mercurii & natos, & educatos, miris effert præconiis. Ego uero, si modo libera cõiectatio est, nec cogitasse quidem historicum super eo Demosthenis loco contenderim, cum ea proderet, non quia Græce nesciret, qui fuit doctissimus, ut in illa ingeniorum fertilitate, ac felicissimo temporum statu, Sed quia proprii ingenii uiribus ferebatur, & eminentissima, qua pollebat, Eloquentia, præsertim cũ & ipsa dictet ratio, ut Corpore deminuto non fere' quisquam simpliciter lætetur. Verũ exultet mirifice Virtutis imagine expressius insculpta. Quotus enim quisq; uel Gregarius miles non gestit passim suas uisentibus ostẽtare Cicatrices, ut inde Strenuus comprobetur, & fortis imprimis bellator?

¶ Apollonii castitas. Theodori placita absurdissima. De uoluptate gustus, & tactus. Sciatrophiæ qui. Cur Venereorum affectio adeo censeatur pudenda. Poliæ, Peolæ qui sint. Cur fictum, Passeribus subuectari Venerem. Veneris simulacrum triplex Thebis, Vraniæ, Pandemi, Apostrophiæ. Cap. VI.

A Pollonium Tyaneum, quem unice mirantur plerique, ac, quod dictu quoq; absurdissimum est, comparem Christo, siue mores contemplens, siue miracula, facere non compauescunt, laudibus efferunt celeberrimi auctores, Qui iuuenilibus quoque annis incentiua Venereorum, & titillationes subinde lancinantes, uellicantes'q; ita represserit, contuderit'q;, ut præsignis in eo castitas noscitaretur, a' qua nunquam ab eo reclinatum, delictum'q; fit. At Theodorus, quem ideo nuncupatum esse Deum memorant, quod cum illum Stilpo percunctatus esset, putas'ne Theodore, te id esse, quod diceris? atque is adnuisset, Deus ergo inquit, es? id cum grate quoque accepisset, Subridens Stilpo, O fatue ratione compari & Cornicem te esse fateberis, Hic inquam Theodorus Furto inquit, & adulterio, sacrilegio quoque, cum tempestiuum erit, dabit operam Sapiens. nihil quippe horum turpe natura est. Sed, si auferatur uulgaris ex hisce opinio, quæ stultorum, imperitorum'q; plebeculæ conflata est, Sapientem publice absq; ullo deprehensionis rubore Scortis congressurum. Hæc sunt nobilia Philosophi huius placita, quibus quid inhonestius? quid spurcius ualeas excogitare? Hæc si audire animum induxerimus, Iam non homines, Sed Chimæræ omnes ambulabimus. Siquidem libidinosus Iuuenis tanquam Leo furens non parcit matri, non parcit sororibus, & tanquam Capra humorem quendam fœtidum exudat, & a' facto, & a' conscientia sceleris, tanquam a' Draconis cauda conuerberatur. Nec immerito Veteres illi sanctissimi Viri, Scires non iurasse in Epicuri uerba, aut Aristippi, Voluptatem omnem, quæ ex sensibus, quos ueluti Satellites a' natura datos Animæ, traditum est, quæ immodice capiatur, turpem atque improbam existimarunt. Sed enim quæ nimia ex gustu, atque tactu est, eam uero rerum omnium fœdissimam censuerunt. Eos'q;, qui duabus istis belluinis uoluptatibus sese dediderunt, grauissimi uitii uocabulis Græci appellant ἀκολάστους, idest Libidinosos, & intemperantes, uel ἀκρατεῖς, idest incontinentes, Sed & Sciatrophias, uelut in umbra delicatius connutritos, nam & Vmbratilis uita, mollis'q; Sciatrophia recte dicitur. Insuper Voluptates istæ duæ Gustus, atque tactus, hoc est Libidines in cibos, atque in Venerem prodigæ, solæ sunt hominibus cum Bestiis communes, immo'q; in pecudum,

feroru'q;

ferorum'q; animalium numero habetur, quisquis est hisce ferinis uoluptatibus peruinctus. Nam reliquæ humanæ naturæ creduntur propriæ. Quod Aristoteles doctissime sensit, & est a' Gellio eleganter repetitum. Sed & Augustinus, Quod inquit, Iræ opera, aliarum'q; affectionum, in quibusq; dictis, & factis non sic abscondit Verecundia, ut opera Libidinis, quæ fiunt genitalibus membris, quid causæ est? nisi quia in cæteris membra Corporis non ipsæ affectiones, Sed cum eis consenserit uoluntas, emouet, quæ in usu eorum omnino dominatur, Nam quisquis uerbum emittit iratus, uel etiam quenquam percutit, non posset hoc facere, nisi lingua, & manus, iubente quodammodo uoluntate, mouerentur, quæ membra etiam cum ira nulla est, mouentur nihilominus eadem uoluntate. At genitales corporis partes ita libido suo iuri quodammodo mancipauit, ut moueri non ualeant, si ipsa defuerit, & nisi ipsa uel ultro, uel excitata surrexerit. hoc est, quod pudet, Hoc est, quod intuentium oculos erubescendo deuitat, magis'q; fert homo spectantium multitudinem, quando iniuste irascitur homini, quàm uel unius aspectum, quando iuste miscetur Vxori. Postremo qui ex intemperanti Veneris usu pereunt, dicuntur Peolæ, media producta, quia Peos signet pudendum, siue Veretrum, ut apud Aristophanem in nebulis, οὐδέν γε πλὴν ἀπὸ πέος ἐν τῇ ἀξίᾳ. Polia uero Iureconsultis esse uidetur equinum armentum. Extat & moribus congruum Plutarchi illius doctissimi apophthegma, non ita ab instituto dissitum, Quemadmodum inquit, Illorum semen, Qui se ad coitum intemperantes præstant, infœcundum, ut plurimum, & sine fructu est, Sic & loquendi intemperantia orationem inanem, atque stolidam reddit. Nec absonum est Distichon id, haud omnino inuenustum, quisquis fuerit auctor,

Balnea, Vina, Venus corrumpunt corpora nostra.
Sed Vitam faciunt Balnea, Vina, Venus.

Illa uelut auctaria adiecero, quia Sit Passer ὀχευτικὸν ζῶον, idest Libidinis animal efferatæ, quosdam ex Græcis adnotasse, Passeribus uescentes Epicataphoros, idest procliuiores in uenerem fieri. Ex historia utique passeribus subuehi deam, cecinit etiam Sappho. Passeres demum Elei Diritas uocant, idest δειρίτας. δειριᾶν apud Spartanos conuitiari signat, Nam & δειρέαι dicuntur Conuitiatores, Sed δειρὲς tumulus est, & accliuis locus. Apud Aeginitam Paulum Medicinæ primo, inter passeres inuenio πυργίτας. Sunt qui Pyrgitas dici Cretenses interpretentur, nam πυργίτης herbæ traditur species. In Triremibus pars quædam & Pyrgion nuncupatur. Vtique in Græcis auctoribus στρουθὸς finitur quandoque κατωφερὴς, καὶ λάγνος. Cæterum in hac Spurcarum mentione libidinum scitu, ni fallor, dignissimum est, Apud Thebanos Veneris Simulacra fuisse uetustate miranda, Vt Quę ab Harmonia credantur dicata, Cognominibus etiamnum additis, Quę ut huic potissimum impingantur parti, Ordo rerum exigere imprimis uidetur. Vnam ergo Venerem Vraniæ honestauit insigni, Amoris ratione puri, synceri'q;, & a' Corporeis prorsum disparati. Pandemum uero dixit aliam, de qua pauloante, idest πάνδημον, ἐπὶ ταῖς μίξεσι, hoc est ob communem Generationi destinatum congressum. Tertiam denique ἀποστροφίαν uoluit cognominari, Velut plane præpotentem apprecaretur Deam, ἵνα ἐπιθυμίας τε ἀνόμου, καὶ ἔργων ἀνοσίων τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀποστρέφειν, idest ab impiis operibus, iniustis'q; desyderiis humanum auerteret genus.

Corium pro Corio, quid sit. Item Ludere de alieno corio, unde ortum ducat, Necnon satisfacere de Corio. Cæstii historia. Plauti locus explicatur. Cap. VII.

Orium pro Corio, Prouerbium est, quod ex sacra pagina excerpendum duximus, ex libro Iob. In cuius capite secundo ad uerbum ita legimus. Cui respondens Sathan, Pellem ait, pro pelle, & cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima sua. Parœmia est, cum rei carissimæ parcentes, quod uilius est, Fortunæ subiicimus. Nam eum locu ita explicat Nicolaus Theologus, Pellem pro pelle, idest Vitam alterius corpoream, ut suam ipsius tueatur, facile contemnet. Et alter Interpres. Sæpe inquit, dum ictus contra oculum uenit, manum opponimus, ut ea potius pereat, quàm pretiosissimum membrum lædatur. Commeminit eius

loci Hieronymus quoque ad Iulianum. Ex hoc uero loquendi more profluxisse arbitror Adagium alterum, Ludis de alieno Corio. Vtitur eo in græcanica, seu Milesia fabula Madaurensis Apul. etiam si non ignoro, aliorsum trahi dicti eius rationem a doctissimis Hominibus, Vt eos taceam, qui disciplinæ Grammaticæ inauditiunculas tum rudes, tum incohoatas obiectant modo, ac uelut puluerem inspergunt. Est & Adagio tertius originis eiusdem, De Corio satisfacere, cum quis ob illatam iniuriam flagris conciditur. Quod ut perspectius Lector studiosus agnoscat, pluscula ex Seneca duximus subscribenda, tum quia ad præsens negotium faciunt, tum ob doctrinam historicam. Cæstius inquit, homo erat nasutissimus, Sed nullius ingenii, & Ciceroni etiam infestus, Quod illi non impune cessit. Nam cum M. Tullius Ciceronis filius Asiam obtineret, homo, qui nihil ex paterno ingenio habuit, præter Vrbanitatem, Cœnabat apud eum Cæstius. M. Tullio & natura memoriam dempserat, & Ebrietas, si quid ex ea supererat, subducebat. subinde interrogabat, qui ille uocaretur, qui in Imo recumberet, Et tamen compluries subiectum nomen Cæstii excidisset, nouissime Seruus, ut aliqua nota memoriam eius faceret certiorem, interroganti Domino, quis ille esset, qui in imo recumberet, ait, hic est Cæstius, qui patrem tuum negabat literas scisse. Afferri protinus flagra iussit, & Ciceroni, ut oportuit, de Corio Cæstii satisfecit. Hactenus Seneca, Sed & ad eandem sententiam Plautinus Epidicus Corium se perdidisse ait. Nam inquit, Vbi Senex senserit, sibi data esse uerba, Virgis dorsum despoliet meum. Cæterum in Ampbitryone cum scribitur, Eius ornamenta, & corium uti conciderent, Corium accipiunt coriaceam personam. Ipse malim fustigationem intelligere. Nam & alibi Plautus, Faciet tuum corium maculosum magis, quàm nutricis pallium.

¶ Prodigiosæ libidinis mulierum exempla. De Cyrene meretricula. Myonia quæ dicatur, & Myoxia, ac Ipos. Myuri pulsus. Item de Sphingibus, & Sphinctis. De Casaluadibus, & Salauaccha, & Casaluio. Celosta quid, & Casorides. De Tyrrhenorum Mulieribus. Nympha in genitalibus quid sit. Caput VIII.

Nte annos plurimos, inquit Hieronymus, cum in Chartis ecclesiasticis iuuarem Damasum Romanæ Vrbis Episcopum, & Orientis, atque Occidentis Synodicis consultationibus responderem, uidi duo inter se paria uilissimorum e plebe hominum cōparata, Vnum, qui uiginti sepelisset Vxores, Alteram, quæ uicesimum secundum maritum habuisset. Et extremo sibi, ut ipsi putabant, matrimonio copulatos, summa omnium expectatione Virorum pariter, ac fœminarum, post tot rudes uter utrum prius efferret. Vicit Maritus, Et totius Vrbis populo confluente coronatus, & palmam tenens, adorans'q; per singulos sibi acclamantes, Vxoris multiuubæ pheretrum præcedebat. Hæc Hieronymus. Verū nec relatu iucunda minus fuerint, quæ alibi idem recensuit. Audiui inquit, Domino teste, non mētior, Quædam muliercula, cum infantē nutriret expositum, & stillaret cibos, ac Nutricis fungeretur officio, cubaret'q; cum ea paruulus, Qui usq; ad decimum annū iam peruenerat, Accidit, ut plus quàm pudicitia patitur, se mero ingurgitauerit, accēsa'q; libidine obscœnis motibus infantem ad libidinem duxit. Prima ebrietas alterius noctis, & cæterarū deinceps consuetudinem fecit. necdum menses duo fuerant euoluti, & ecce fœminæ intumuit Vterus. Mira utiq; ista sunt, & quæ uix impetrent fidem, ni a Sanctissimo tradita Viro puderet non credere, Quando & Petronius Arbiter efferatam mulieris libidinem exequens, ac prostituti pudoris, Eius ipsius ita uerba contexit. Iunonem meam iratam habeam, Si me unquam meminerim Virginem fuisse. Nam infans cum paribus inquinata sum, & subinde, prodeuntibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perueni. Porro in Sudæ relatum monumētis inuenio, Et apud Aristophanis Interpretem, nec desunt Subscriptores alii, Approbatores'q;, fuisse Scortum quoddam nomine Cyrenem, Cui factum cognomen sit, δωδεκαμήχανον. tanquam tu dicas, machinamentorum duodecim, quo niam in Venereo usu duodecim excogitasset modos, quibus Inscen sori iucundius redderetur libidinis proluuium. Sed & Astra quandoq; dodecamechana item cognominata, obseruauimus. Auctor Aelianus est, mulierem libidinis portentosæ ab Epicrate dictam esse Myoniam, de

notissima

notissima muris salacitate, qui dicatur μῦς, unde & Murum loca uocant Myopias, ut in uaria historia Aelianus, & Myoxias. Sed eorundem laqueus dicitur Ipos, ut prodit Eustathius, a' nocumenti ratione, nam ἴπτω Lędo signat. Sunt inter Pulsus, qui μυουρίζοντες nocantur, & Myuri, de figurarum ratione, quæ in acutum desinuut, tralato nomine. Ex iis uero, qui perpetim minuuntur, nec desinunt, ad immobilitatem prorsus recidunt denique. Hoc autem genus ἐκλείποντας nuncupant μυούρους. Qui uero desinunt, duplex habent interstitium, Aut enim initam semel paruitatem seruant perpetuo, Aut increscuut denuo in priori æqualem magnitudinem, uel minorem, uel maiorem quoque. Hosce uero παλινδρομοῦντας dicunt μυούρους, idest recurrentes Myuros. Arbitrantur nonnulli, posse Myuros dici, ex similitudine Caudæ Muris, idest τῆς μυός, Vel μειούρους ἐκ τοῦ μειοῦσθαι δίχα οὐρᾶς. Sicut Inter pulsus, qui uocantur κυματώδεις, idest Vndosi, Qui minuuntur, σκωληκίζοντες nuncupari solent, idest Vermiculantes, σκώληκος πορεία προσεικότες, idest Vermiculari similes incessui, Quem excipere solet ὁ μυρμηκίζων, idest formiculans, Quo non est minor alius. Sed redeo, Vnde sum digressus. Fuere item Scortilla, quæ Sphinges nuncuparentur, nam & molles Sphinctæ appellantur, quod prodit Sudas. Sunt & Meretriculæ Casaluades cognominatæ hoc argumento, quod absentes sibi aduocent. reiiciãt præsentes Amatores. Sedẽt uero assidue in domicilio, & uolentibus faciles se præstãt. Meminit Eius uocabuli in Equitibus Aristophanes. Suspicor a' Municipibus, ut sic dicam, meis, uerbo paululum deluxato, hasce Casalinas dictitari nunc, quo tamen nomine intelliguntur minore turpitudine Corpus in uulgus dantes. Nec mirari utique oportet, allinuntur seculis plerunque nescientibus ab ultima uetustate repetita uocabula, quod in aliis comprobatum a' me, scio. Nam, quod passim Scortilla Vacchas nuncupamus omnes, non'ne ex antiquitatis profluxit sinu? In Comœdiis quippe Aristophaniis non incuriosus Lector comperiet, fuisse Athenis celebres præcipue, ac, ut Græco utamur uocabulo, θαυμαζομένας, & forma exuperanti meretriculas, Cynnam, & Salauaccham. Casaurium etiam, siue Casalium pro impudicarum loco inuenimus, Qui Athenis fuerat in Ceramico. Sed & apud Lycophronem κελλασά, idest Celosta pro lupanaribus posita inuenimus. Sunt qui ab indecoro ornatu meretriculas dici Læcastrias opinentur, quippe λᾶ, intendit, κάζειν uero ornare est, qua ratione dicuntur item Casorides, & apud Antiphanem Casotitæ. Ab eodem uerbo inuenimus, qui & Casaluada inflecti putent. Certe inde κασαλβάζειν conuitiari est. Ex Lege Theopompus refert, ut scribit Athenæus, Tyrrhenis mulieres fuisse communes, quæ corpori studerent impensius, exercerentur'q; cum Viris nudæ, neque enim illis turpe censebatur hoc. Cœnasse uero cum iis, in quos incidissent, propinando item pro arbitrio, fuisse quoque Vini capacissimas, Sed & forma conspicuas. Porro' prominent e' muliebri interfœmineo caruncula, quam uocant Nympham, Ea excrescit plerunque ad turpitudinem usque, ut nonnullæ arrigant etiam, quod dicunt ὀρθιάζειν, ad coitum'q;, ut Paulus inquit, incitentur, uelut mares. Aegyptiorum esse morem Galenus scribit, carunculam eiusmodi in Virginibus præcidere, διὰ τὸ προκύπτειν ἐπὶ πολύ.

¶ Dierum obseruatio apud Romanos. Qui dies Postriduani. Hesiodica ratio de diebus felicibus. Item Astrologorum placita, & Christianorum. Interibi cur Mensis dicatur Bos, aut Vitulus. Cælestia obseruantes maxime fuisse infelices.

Caput IX.

INTER superstitiones alias, quibus delusa tenebatur Gentilitas, Dierum rationem non fuisse obseruationis sopitæ apud Romanos quoque, animaduertimus. Quibus Electionis maxima incumbebat cura, si aliis ipsi inferrent bellum. Natu illatum propulsare, salutem, ac dignitatem tueri, quacũq; die ius, fas'q; arbitrabantur. quo enim pacto obserues, ubi nec Electionis facultas superest ulla? Ergo Dies postriduanos, ut ad omnia infaustos, ominosos'q; præcipue reclinãdos, Veteres putauere. Hos uero ab ominis diritate etiã Atros fuisse nuncupatos, post alios & Macrobius prodit. Sunt qui etiam Cõmunes uocent, uelut ad molliendam uocabuli diritatem. Nostrates Plebeii, Quibus sępe allinit aliquid uetustas

deluxato nerbo, Aegyptiacos etiam nűcupant, ab Aegypti, opinor, uanitate proclinato nomine. Eorum Augustinus meminit, & in Canonicis decretis non est prætermissum. ἀποφράδες Græci nuncupant, perinde ac si nefandos dicas. Ex quo & festiue Lucianus Apophradi similem posse dici hominem insinuat, moribus ferum, Corpore non integrum, mollem, periurum, nullis non adobrutum flagitiis, ac tanquam occursaculum abominandum, atque aueruncandum. Quid ita uero hi censerentur nimis improsperi, atque, ut sic dicam, inactuosi, Inominalesq́; infelicibus pugnisq́; referri acceptum oportere, idem innuit Lucianus. Quod ipsum & Gellius annalium libro quintodecimo, & Cassius Hemina testatum reliquerunt, prodentes Senatum iussisse, ut ad collegium Pontificum de his religionibus referretur. Pontificesq́; statuisse, Dies postridie Calendas. Nonas. Idus atros habendos, Vt dies hi neque præliares, neque puri, neque Comitiales essent. Cæterum nec atro die patentare, fas arbitrabantur, quia tunc quoque Ianum, Iouemq́; præfari, necesse est, quos nominari atro die non oportet. Ante diem quoque quartum Calendas, uel nonas, uel Idus tanquam inominalem plerique uitabant. Certe ante diem quartum nonas Sextilis clade Romana Cannas esse nobilitatas, constat. Sunt & sui Nauticis suspecti dies, Martii Primus, Septimus, Quintusdecimus, Septimusdecimus. Decimusnonus, & Vicesimusqntus. Aprilis, Quintus. Sextus. Duodecimus. Vicesimus. Februarii, Sextus, Duodecimus, Quintusdecimus, Decimusseptimus. Decimusnonus. Et uicesimus. Et hos quidem inuariabiliter obseruant. Astruuntq́; hisce fere diebus maximas in mari mutationes contingere, uel ad tranquillitatem, uel ad tempestatem, proinde in re ambagiosa, ac incertitudinis multæ, tutius arbitrantur nauigationi supersedere. Cæterum extat Poetæ Hesiodi lucubratiuncula, qua is pro ratione temporum, & Superstitionis inuolutæ, Dierum alios comprobat, amplexaturq́;. Reiicit alios, ac uelut emortuos transilit. Quartas omnes laudat. reprobat quintas, in quibus uagari furias adcredidit, Et periuros deposcere ad supplicium, insinuat, Quod numerus is Iustitiæ sit proprius, Quod Pythagoreorum contineri arcanis nouimus. Tres uero sunt, Quibus Iouis adoptat nomen, Vt Mensis principi. Quarto item ac Septimo. Sic enim profecto scribit.

Α'ιδὲ γαρ ἡμέραι εἰσὶ διὸς πάρα μητιόεντος,
Πρῶτον ἔνη, τετράς τε, καὶ ἑβδόμη ἱερὸν ἦμαρ.

Et ἔνη quidem, ut inquit Proclus, uocat Numeniam, idest diem primam, quam & principe statuit loco, ueluti Arithmeticæ congruam. Et est numerorum princeps Monas, idest unitas. Et omne principium esse, ac censeri diuinum, inter Platonis placita sancitur. Quartum amplexatur porro', ut qui musicas complectatur rationes, Eam scilicet, quæ uocatur διὰ τεσσάρων, & Epitritos, tribus nanque si adiicias unum, quaternarius consurgit. Item quam διὰ πασῶν uocant, siue Diplasion. Duo nanque geminata quaternarium conflant. Necnon quæ δὶς διὰ πασῶν nuncupatur, quando duplicata quaternitas octonarium conficit. Septimum uero, quia ex sola cooriatur unitate, nec duplicatus intra decada progignere numerum possit. Porro' & hunc præcipue laudat Hesiodus ex Procli sententia, ueluti Apollinis Genethlion, quod eo crederetur natus die, ex quo ab Atheniensibus item colebatur laurum gestantibus. Sciendum uero, Mensem principis diei ratione ab Orpheo nuncupari μονοκέρωτα μόσχον, idest Vnicornem Vitulum. Cuius rei meminit super Iliados primum Eustathius. Siquidem mensis simpliciter, ut generationis effector, Bos appellatur. Quod uero habeat tunc primam substantiæ domesticæ ἔκφυσιν, Moschos, idest Vitulus, uel, ut inquit Eustathius, διὰ τὸ πάσχειν ἀεὶ ἐφοῖς ποιεῖ. Cæterum ratione compari ab Hesiodo totus peragitur mensis ad trigesimum usq́; diem, quem ab eo laudari, Proclus inquit, quia sit in eo Lunæ coitus, Quem Veritatis arbitrabantur imaginem. Cui Vnitas consecretur. Sicuti mendacio multiplicitas. Propterea insinuat Poeta, esse tunc operum inspectionem opportunam, Sed & familiæ, tum Cibaria contribui debere. Quam rem Latini nuncupare Demensum solent. Tunc cessabant ab opere, Sicuti & formicam tempore eodem feriari, obseruatum fere' est. Nobis cætera persequi, tum superuacaneum est uisum, tum etiam uerbosius. At Qui Chaldæi olim nuncupabantur, & Genethliaci, Augustini temporibus, Sicuti scribit ipse libro de doctrina Christiana primo, & Confessionum quarto, & in libello de natura Dæmonum. Mathematici, &

tici, & Planetarii, nunc Astrologi passim uocantur, Quandoq; & in sacris literis Diuini. E' Cælo dierum felicitatem, & horarum petendam putant. Nam inter eos non incelebris auctor Albumasar, quanquam sæpissime fabulosus, Qui Luna inquit, Ioui coniuncta cum capite Draconis, Deo supplicauerit, quicquid petierit, proculdubio impetrabit. Nec Albumasari defuit astipulator, Quando Petrus Aponensis hac se hora a' Deo scientiam petiisse, scribit, ac mox insigniter profecisse. Verum enimuero per Mosen Deus opt. Max. ita nos commonuit, Gentes augures audiunt, & Diuinos. Tu autem a' Domino Deo aliter es institutus. Iam illud Hieremiæ quis non nouit? A' signis Cæli nolite timere, Quæ Gentes timent. Augustinus uero in Enchiridio scienter, simul & uere, Ipsam temporum obseruationem, ut hæc fausta, illa infausta putemus, ad magnum dixit pertinere peccatum. Quod in Canonicis item relatum decretis est, Causa XXVI. Qu. VII. Illud uero Moseos, Posita Sydera in signa, & tempora, non signa inquit Augustinus idem, quæ obseruare, uanitatis est, Sed uitæ usibus necessaria, qualia Nautæ, Agricolæ, & id genus artifices obseruant. Quo in loco, & Basilius inspectionem eiusmodi occupatissimam dixit esse uanitatem. Ambrosius etiam inutilem, & impossibilem. Chrysostomus uanam, falsam, ridiculam. Sed mitto Autoritatum tibicines. Illud utique omnem apud me admirationem excesserit. Si uera sint Planetariorum præscita, Qui fieri potuerit, eos potissimum in rebus nosciturari perinfelices, qui derididiculam temporum obseruationem, ac momenta singula tam euigilate miserunt in digytos, Quin ediuerso Fortunæ afflatu benigniore usos, Qui Vanitate artis reiecta, prudentiæ tantum, atque rationis luminibus innitendum censuere. Zoroastris scientiam inter ueteres Theologos quis non nouit? Fuit is & Cælestium rerum peritia usque ad Magiam, ut uolunt quidam, pernobilis. At eundem a' Nino uictum bello, & occisum, enotatum annalibus est. Pompeium hisce diuinaculis præcipue mancipatum, non tacuit historia. At bone deus, quàm miser exitus, quàm non populi romani dignus principe. Contra Cæsar ista exculcabat, ridebat'q;. Læta tamen quod ad bellorum attinet rationem, illi affulsere omnia, Prostratas, occidione occisas hostiles uidit copias, & mox se Terrarum principem. Propterea recte Magister Gentium ad Galathas, Cap. IIII. Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos, timeo Vos, ne forte sine causa laborauerim.

¶ Cur temporum uarietas ex emersu, uel occasu fixarum stellarum assignetur a' rei rusticæ, uel nauticę Doctoribus. Cap. X.

Ed quærat aliquis, quidnam causæ astruamus, Si e' cælo ista non sunt, Quæ cælestium rerum studiosi mire consectantur, & asseuerant, Quod qui rusticæ rei, simul & nauticæ præcepta condere auspicati sunt, crescentibus operibus per occasum, & ortum stellarum fixarum temporum uarietatem, atque momenta præsignant, ac uel Digyto subinde cōmonstrant, Sicuti Arcturi, Vergiliarum, Hyadum, & id genus aliarum. Id uero hac parte credendum constanter, hasce stellas in temporum ratione non indigitari, ut sic dicam, quod ipsarum uel cauendos moneant influxus, uel exoptandos. Quando nec Astrologorum placita hoc continent, In quibus lectum est, Per se illas nullarum omnino esse uirium, nisi in Cardinibus astituantur. Sed ut indoctis, illiteratis'q; Signa sint, quibus tempora internosci ualeant. His uero indiciis, quæ ab emersu Stellarum, uel occasu petantur, nullum est conspicuum magis, aut perseuerantius

¶ Dierum Criticorum ratio, ex Medicorum doctrina, & Galeni imprimis. Caput XI.

Nstant tamen acriter Medicorum Scholæ, Galeno principe, Crisimos dies, siue Iudicatorios, aut Decretorios dicere malis, Aut etiam Criticos, quanquam sunt & nomenclatura eadem Grammatici, Eustathio tradente, qui Poemata ad examen uocant, Iudicant'q;, nam Cyriæ dies, id est κύριαι, præstitutæ ad quippiam agendum simpliciter dicuntur. Sicuti Cyriæ quoq; sine

dici adiectione ulla. Crisimos inquam, Lunæ acceptos referri debere. Libro utique, Qui de id genus creticis diebus est, tertio Galenus geminam statuit Lunaris influxus rationem. Altera quarum a' Solis potestate demanet, Lunæ fœnerantis lumen. Reliqua de signis profluat, per quæ quot mensibus commeet Luna motu proprio. Mox uero ex Planetariorum infert decretis, in locis oppositis, atque quadrangulis magnas a' Luna commotiones excitari, quod tam in habitudine eius ad Solem, quàm etiam ad Signa, nititur comprobare. Ac ad Solem quidem, Quoniam cum fit Luna Dichotomos, seu dimidio uelut orbe cæsa, quam etiam Diuiduam Periti uocant. Fit autem in quadrangulis fere' locis a' silentis Lunæ die. Rursus'q; cum Panseline uisitur, siue Orbis absoluti, quod in aduerso cõtingit, atq; Diametro, Aeris modum, & tempestates permutet insigniter. Ad Signa uero ratione ista, Vt Quicquid inchoatum fuerit, Luna, dicamus, Taurum permeante, semper mutatio contingat, ubi eadem in Leonem diuerterit, aut Scorpium, aut Aquarium, Quæ uisuntur loca Tauro tetragona, uel aduersa. Aegyptiorum porro' dogmata calculum adiicere Galeno pernoscuntur, Quibus sanciri nouimus, Si in cuiuspiam genitura, Arietem, exempli causa, insederint feliciores stellæ, quod in ortum prodiit, prospere habiturum, quoties Taurum, aut quadrata signa, uel opposita peragrarit Luna. Ediuerso autem, si infelices. Hinc concipit Galenus, Creticorum dierum causam fieri euidentissimam. Esse uero præcipuos putat, Septimum, & Quartumdecimum, Quoniam perueniat septima die ad signum ab illo quartum, quod tenuit, inchoante morbo. Decima uero quarta ad oppositum signum. Cum septem & uiginti diebus, & triente signiferum obeat Luna, Malas etiam commotiones his fieri diebus, astruunt Medici. Sexta, Octaua, Decima, Duodecima, Decimasexta, Decimaoctaua. Sextæ diei malitiam Tyranno comparat Galenus. Sicut Septimam Regi. Adnotatu uero dignissimum, quod secundo ἰκανῶς προγνωστικὰς asseruit ex Hippocratis sententia Paulus Aeginita, Inter Crisimos dies esse, Quos θεωρητικοὺς nuncupant, Quoniam Contemplationi futuram subiiciant in aliis Crisin, Veluti cum Quartam dicimus τὴν ἐσομένην ἐν τῇ ἑβδόμῃ προδηλοῦν κρίσιν, idest futuram die septima præmonstrare κρίσιν, Dum sudores quospiam, uel humiditates alias, uel id genus peculiares prolicit inanitiones, aut significationes non factas prius. Cæterum ne, quàm par est, abeamus longius, iam parte ista complicanda forent Vela. proinde an ista Veritatis habeant responsum, & rata, indubitata'q; censenda sint, an, ut Vanitatis multum prætendentia, risu etiam sint excipienda, Libra fuerit aliorum. Nam etiam doctissimus undecunque Picus abunde opinor, opere Luculento, Vnde mutuamur plerunque, Astrologorum commenta elusit. Illud Certe negligentius non transiliuerim, ueluti sub Mandragora consopitus, Septenarii uim esse in rebus sæpe miram, Vbi nullam prorsus Lunæ, aut Solis potestatem suspicari possumus, Velut in Aegritudinum Periodis, nam septimo die, ut acutę, ita diuturnæ, uti Auctor comprobat Auicenna, Sæpe septimo mense, septimo anno, quarto decimo, Vigesimo primo solent terminari. Contingunt hæc quidem, Sed occulta proprietate, conditione'q; rerum illarum, quibus ita plerunque usuuenire solet. Ita enim natura comparatum, Vt, quod nec tacuit Galenus, per dies impares acuti moueantur morbi. Qui uero Lentiores, diuturniores'q;, per pares. Lunaris uero rationis ne uerbum quidem Hippocrates fecit. Sed ordinem hunc ad numeros refert, naturæ in plerisque mire gratos, Quod Cornelius Celsus adnotauit. Auicenna, cum in eius rei mentionem incidisset, Ambagiosa esse omnia, & ambiguitatis multæ confessus plane' est, Atque argumentum id genus a' Medendi cura sequestrasse est uisus. ἡμέραι πονηραὶ apud Prophetarum Principem intelligi uolũt Iudicii diem, & Pœnarum rationem æternã. Cum uero ἡμερινὰ dici audis σιτία, Cibaria intellige mortalia, & terrena plané. Postremo sunt & sui in naturæ historiis felices in mari dies, Alcyonides nuncupati, de quorum numero mira inter Græcos disceptatio coorit, Quinque modo eos statuente Simonide, cui calculum adiicit Aristoteles. Samio uero Demagora septem. Nouem autem Philochoro. Aliis denique etiam quatuordecim. Fuisse porro' Alcyonei Gigantis filias Alcyones, Pausanias prodit, Phthoniam. Athen. Methonen, Alcippam, Pallenen, Drimo, Asterien, quæ a' Patris obitu ex Pallenes promontorio in mare se præcipites dederint. Verum ab Amphitrite in Auitiam gentem sint cooptatæ. Ita ut mares Cetylli dicantur, Qui consenescentes, inquit Pausanias,

a' fœminis

a' fœminis gestantur. Non recipere flatilem in prima uerbum Alcyonas, auctor Eustathius est, etiam Canone subiecto. Cleopatram fuisse ob matris luctum Alcyonem cognominatam, alicubi uideor legisse, Ab Alcyonum morte ducta nominis ratione, Sed ita, ut Alcyon de aue dicatur, Alcyone de Cleopatra.

¶ Midam, & Themistoclem sanguine taurino hausto interisse, atque eius rei quæ afferri possit ratio. Thrombi quid. Ciceronis locus explicatur de Themistoclis Liberis. Caput XII.

m Idam illum Veterem multa quoq; temporum fabulositate inuolutum, obtectum'q;, Qui ficti argumenti mos est, in libro de superstitione Plutarchus scribit, contracta ex Somniorum diritate Animi ægritudine, cum formidabilis affectio augesceret in dies, nec mali ullum prorsus promeret se alleuamen, deniq; fatalem diem sibi admouere destinasse, ac Tauri sanguine copiosius hausto, cõcessisse ab humanis. Huius uero interitus commeminit in libro temporum Eusebius, sed nimis concise, qui mos illi est, nimis'q; inarticulate. Frequens historia est, Themistoclem gestarum rerum claritate ab utriusque Linguæ auctoribus certatim memoriæ commendatum, ratiõe compari decessisse. Cum Athenis profugus ad Xerxis filium Artaxerxem diuertisset, ac honestissime exceptus, Græciam se illi subacturum esset pollicitus, mox uero amplius re perpensa, facti pœnitentem, aut, quod malunt alii, cum despondisset, Simulato Dianę sacro, quam Leucophryn uocant, itidẽ largius immolati tauri cruorem ebibisse, atq; ita extinctum. propterea Aristophanem in Equitibus scribere, βέλτιστον ἡμῖν αἷμα ταύρειον πιεῖν. ὁ θεμιστοκλέους γὰρ θάνατος αἱρετώτερος. Præstat inquit, tauri sanguinem haurire, Siquidem Themistoclis interitus eligibilior. Quid ita uero Taurinum præcipue cruorem in cõsciscenda sibi morte optarint, Illa uidetur ratio, quia, ut auctor Plinius est, Huius animalis celerrime sanguis coeat, atq; obdurescat, Ideo esse pestiferæ potu maxime. A'quo denseant in Stomacho Thrombi, ut inquit Paulus. Sunt uero Thrombi ꝯcreti sanguinis partes. Nã & Sal crassior eodem censetur nomine. Saluator autem exudasse narratur Sãguinis Thrombos. Porro Taurinus sanguis recens δύσπνοιαν ἐπιφέρει καὶ πνιγμὸν, idest Anhelitus difficultatem, ac præfocationem infert, cum spasmo prævalido. Obseruatum utiq; est, In animalium quorundam sanguine uisitari corpuscula quædam, pilorum imagine, oblonga. Quæ res terrestris exuperantiæ uim indicat. Inde incalescens Sanguis eiusmodi perseuerat diu. Atq; ita affectum animal iracundum fere euadit, ac indignationis retinẽtissimum, & audacissimum. Ila nanq; id genus uelut prunæ inardescunt, quod in Sue agnoscimus. Sed in Tauro præcipue. indicium est coagulatio uelox, quod terrestris efficit qualitas, calore fugato cum humecta ui. Illud uero parte ista non fuerit uacantis operæ opinor, Si M. Tullium in quadam ad Brutum Epistola apertiorem reddiderimus. Quanquam inquit, hęc quidem sententia non magis mea fuit, quãm omnium, in qua uidetur illud esse crudele, quod ad Liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit, Sed id & Antiquũ est, et omnium Ciuitatum, Siquidem etiam Themistoclis filii eguerunt. Quæsitum amplius est, & in eo ipse aliquandiu minus, quid afferrem, constitutum habui, Quinã fuerint Themistoclis liberi, quando rara de iis, quãtum compererim, aut lectione obseruarim non incuriosa, tam in Græcis, quãm etiã latinis auctoribus mentio fit. Mox uero, cum omnem, ut dicitur, fumiculum excuterem, inueni tandem, quod proferri in medium posset. Legimus nanq; Neoclem, & Demopolim Themistoclis filios quandoq; incognobiles uenisse Athenas, adortos'q; in certamine epitaphio uim suam ostentare, cum Victores apparuissent, nec q forent, satis noscitaretur, corollis esse insignitos, Et Neoclem quidem Dolichum uicisse, Demopolim autem Stadium. Post certamen uero ꝑspicuos factos tantum non a' Paternis inimicis esse lapidibus adobrutos, cum Atheniensiũ memoriam refricuissent super legibus, quæ aduersum Exules forent sancitæ. Sciẽdum uero amplius, in Menone Platonem tertii Themistoclis filii mentionem fecisse, de quo, quia mirum est, quod refertur, Philosophi uerba subieci. Audistin Themistoclem filium suũ Cleophantum in equestri facultate strenuum effecisse? Adeo ut Equis rectus insisteret, rectus'q; ex equo iacularetur. Cætera'q; ꝑmulta ꝑficeret stupẽda, in qbus ille diligenter erudiri cura-

uit, Sapientem'q; in singulis, quæ præceptores eruditi callebant, effecit. Ipsum uero Themistoclem sunt, qui Abrotôi meretricis prædicēt filium, quod in libro de Viris illustribus Amphicrates prodidit, quãquam Euterpen nuncupauit libro rerum græcarũ tertio Neanthes.

¶ Super Pherecyde adnotata paucula. Item'q; de Patria Syro, Et locis aliis uoce Cognatis, Ac Vocabulis scitu non indignis. Cap. XIII.

Pherecydem philosophum haud incelebrem phthiriasi consumptũ, frequens memoria est, Ad eum grauiter affectum cum uisendi gratia Pythagoras discipulus aduenisset, ac πῶς διακεῖσθε, idest quonam pacto haberet esset sciscitatus, immittens is Digytum per Ianuam χροὶ δῆλα, Ex corpore inquit, palàm est. Quod & Paroemiodes apud Philosophos mox est factũ. Sed ita, Vt deteriora fere indicentur. De hoc extat Q. Sereni Carmen.

Sed quis non paucat Pherecydis fata tragœdiæ
Qui nimio sudore fluens, animalia tetra
Eduxit, turpi miserum quæ morte tulerunt.

Qui Pherecydem hũc Syrium appellatum putarunt à prouincia Syria, facile Strabonis, & certatim Græcorum fere omnium auctoritate coarguuntur, Quãdo insulam Syrum patriã habuit, quam esse unam Cycladum statuunt, proxime Delon. Stephanus Ionicam esse insulam docuit in Acarnania, & Gentile nomen inde produci, Syrius. meminit libro duodecimo Strabo. Syrna uero Cariæ Ciuitas memoratur, à Podalirio condita, qui, cum in Caria à Caprarum Pastore seruatus ad Damæthum Regem foret perductus, Eius filiam nomine Syrnam tecto delapsam, misso ex utroque brachio sanguine, persanauit, quod Rex admiratus Generũ sibi optauit, Cheroneso illi tradita, In qua Podalirius mox duas condiderit Ciuitates, de Vxoris nomẽclatura alterã Syrnẽ, Reliquam uero de Pastoris, à quo fuisset incolumis factus. Gẽtile inde nomẽ Syrnius. Est & Insula Scyrus p c. & y. de qua Poeta nobilis.
Armiger Automedon. Vna omnis Scyria pubes.
Meminit libro quinto Nicolaus, habitatam antiquitus à Pelasgis prodẽs, atq; Caribus. Est & Scirus per c. & i. in Arcadia locus prope Parrhasios, Vnde appellati Sciritæ, Sed erat in Attica item Sciron, & Petræ quoq; Scironides à Scirone, uel dictus à Scironidibus Sciron, Vt factum loco nomen sit ab Heroe Sciro, Ibi resedisse meretrices, proditur memoriæ. Sciraphion locum dicebant, in quem Aleatores conuenirent. Scirophoros uero intemperantem signat, ac lasciuum. Sciritæ apud Lacedæmonios procubitores erant, Qui obseruabãt, nequis noctu extra Phalanga progrederetur. Sciritæ quoq; primi inibãt pugnam. Meminit historia septima Thucydides, Sciritas in cornu sinistro semper constitui solitos, prodens. Eorum item rationem tradit in libro de Lacedæmoniorum rep. Xenophon, & libro quarto pædiæ Cyri. Scira porro festum erat Mineruæ, quæ dicebatur Sciras. Cuius mentio est Straboni quoq;, Scirophorionis, idest Martii XII. quãuis alii Cereris tradant, & Proserpinæ. In eo Erechthei Sacerdos Vmbellam ferebat albam, Quæ uocatur Sciron. Sũt qui scribant Palladis Sacerdotem, ac Solis cum Sciro ex arce prodire in locum, quem dicunt Sciron. Vmbellam ferre solitos, Qui uocentur Eteobutadæ, ii fuere nobiles, & pillustres Athenis, à Bute sacerdote propagati. Ex qua familia producebantur Sacerdotes, id uero symbolice apud illos institutum, dum quẽq; summonerent tacite, tempus ædificandi, & tectum aliquod sibi sustruendi iamiam appetere. Scirada Mineruam dici, Philochorus in secundo scribit, à Sciro Eleusinio Vate. Praxion itẽm Megaricorum secundo, à Scirone, qui Salamina incoluit. Sciros præterea uocari lego, sordes, & Spurcitias Casei. Sicuti Eupolis comprobat in Chrysogene. A qua similitudine, quicquid est inculcatum ualde, ἐνεσκιρωμένον dicitur Græcis. Dicunt & Hepatis affectionem Sciroma, quod curationem nescit, quãquam Sciromata, & Sciros latine duritias interpretantur Doctiores. Sed & fragmẽta, quæ ex operibus deiiciunt Marmorarii, Sciri quoq; dicuntur. Assulas Vitruuius uocauit. Sicut in ligno Schidia, nam Epischidion Cuneum appellant. Simile quiddam molæ in Viris gignitur, in uentre, inquit Plinius, Sciron uocant. Sciron item pro Gypso positum inuenio, unde & Scira terra pro alba dicitur quandoq;.

Muliebris

¶ Muliebris Commercii detestatio. Dennus quid. Ciceronis locus ex secũdo de Oratore suæ restituitur luci. Mulieres ab Olympicis excludi solitas. Plinius illustratur de Liuia. Caput XIIII.

Mulieris illecebras esse mundo maiores, inde acute admodum, ac scite, nonnulli collegisse sibi uidẽtur, quod Herculem, quem mũdi magnitudo uincere nõ potuit, Libido compresserit, In cuius pugna tanta qdẽ illa Virtus, adeo'q; cuncto terrarum orbe percognita, Vt Hercules monstrorum malleus prouerbio quodam passim, & plausibili cõsensu celebretur, desudarit, atq; succubuerit. Et Cato Senior impotentem mulierum arrogantiam accusans, quæ dominari studerẽt Viris, Omnes inquit, homines Vxoribus imperant, Nos omnibus hominibus. At Vxores nobis. Quod ipsum fere` ante dixisse Themistoclem, testatum monumentis est. Prima pro secto castæ mentis tentamenta, Labes'q; prima fœmina est, Quę, ut a` Sanctissimis Viris proditum memoriæ scimus, Noxium genus est, Ianua Diaboli, Via iniquitatis, Scorpionis percussio, cum admouetur stipula, accendit ignem. Flammigero igne percullit fœmina conscientiam pariter habitantis. Exurit fundamenta mentium, Ego inquit Hieronymus, ita censeo, Si cum Viris habitent fœminæ, Viscarium non deerit Diaboli. Mentes uel ferreas a` Libidine peruinci, perdomari'q;, cognitum fere` experimentis est. Cur enim Gentilium Fabulæ narrant, Sirenum cantibus nautas in Saxa præcipites actos? Eas Palæphatus in Libro incredibilium primo non alias fuisse scribit, quàm meretrices, Quæ nauigantes blandis uenenis pellexerint in fraudem. Huius uoluptatis incentiuis, & Omphales ueneficiis magna mortalium pars delinita præceps abit in uulnus. Omphalon, Græcorum Lingua, Vmbilicum dicit. At in Vmbilico dominatur libido mulieribus, Lege quoq; diuina succinente, Nõ est præcisus umbilicus tuus, uelut insinuet, non esse amputatum, ac resectum peccatum. Nã & Vuluam produnt, illic catenatam constringi. Vnde & Epinephridia eodem loco firmãdis fœtibus opponuntur. Virorum autem in Lumbis Luxuria statuitur, Gregorio tradente. Rectissime mihi dictum uidetur, Non posse toto corde cum Domino habitare, Qui fœminarum accessibus copulatur. Scribit in prouerbiis Salomon, Mulierem foueam esse profundam. Et Propertius festiuiter.

Sed uobis facile est uerba, & componere fraudes.
Hoc unum didicit fœmina semper opus.

Ac facete Plautus quendam inducit optantem fœminam in Milite, quæstuosam, Cui'q; sapiat Pectus, Nam Cor non potest, quod nulla habet. In Persarum gente ficui ingeratur, ui deri eum fœmina socordiorem, δῆνος ἐστὶ μέγιστος, idest Dennus censetur insignis. Est autem Dennus iniuria, unde apud Sophoclem δηνάζειν uerbum. Cęterum ut alia desint, Illud Tiresiæ quale est? Qui electus arbiter, ut aiunt, ab Ioue, ac Iunone de Amoris quantitate contendentibus, Tres amoris uncias in Viro, nouem in fœmina prouuntiauit. Sed & Pacuuius flens Ario uicino suo ait, Amice arborem habeo in horto meo infelicem, de qua prima Vxor mea se suspendit, postmodum secunda, Iam nunc tertia. Cui Arius, miror te in tot successibus lachrymas inuenisse, & iterum, Dii boni, quot tibi dispendia Arbor illa suspendit. Et tertio, Amice dede mihi ex arbore illa, quos feram surculos. In hæc diuertisse, non alienum iudicabit, quisquis aduerterit, illatam a` nobis lucem multam uerbis M. Tul. ex secundo Libro de Oratore, Quæ, quod sciam, ad hanc diem nemo est interpretatus, etiam si acutuli, ac minuti Doctores, Qui se τεχνικοὺς uocant, multa sæpe conantur, Argutatores frigiduli. Salsa sunt etiam inquit, quæ habent suspicionem ridiculi absconditam, quo in genere est illud Siculi, Cui cum familiaris quidam quereretur, qui diceret, Vxorem suam suspendisse se de ficu, amabo te inquit, da mihi de ista arbore, quos feram surculos. Eadem sere` & apud Quint. Libro VI in Iocorum ratione. Postremo illud Catonis bracteatum est, & nulla non hora repetendum. Si absq; fœmina inquit, posset esse mundus, Conuersatio nostra non esset absq; Diis. Metellus Mario respondit, Cum`eius filiam prędiuitem, forma nobilem, genere claram, fama felicem ducere nollet, Malo esse meus, quàm suus. Cui Marius immo ipsa erit tua. At ille, immo Virũ oportet esse Vxoris. Liuia Virũ suum occidit, quẽ nimis oderat. Lucilia suum, quem nimis amauerat. Illa sponte miscuit Aconitum, hæc de-

cepta furorem propinauit pro amoris poculo. Variis nempe incedunt semitis Fœminæ, quibus errent anfractibus, quibus'q; deuinctæ sint Viris, Vnus tamen est exitus, Vna omnium uiarum meta, Vnicum Caput, & Conuentus omnium diuersitatum, malitia, Fœmineæ naturæ, inquit Aristoteles, proprium est, τὸ φιλολοίδορον, καὶ μεμψίμοιρον, idest conuitiandi cupiditas, & querula natura. Vsurpatur tempestate nostra elegans parœmia, Verba quidē uideri fœminea, Facta uero plane' esse uirilia. Id autem uetus fuit Græcæ Gētis Adagium, quod ex Eustathii thesauris liquet, γυναικῶν μὲν τὸ λαλεῖν, ἀνδρῶν δὲ τὸ πράττειν, idest dicere mulierum est, At Virorum facere, Proinde proditum monumentis est, Ægyptiorum Regem Sesostrin, ubi imbellem nimis, ac momenti prorsum nullius gentem, & ut Græci dicūt, ἀμαχητὶ, idest citra pugnam, & ἀκονιτὶ, idest citra puluerem ad leges redegisset suas, surrectis Stelis, siue Cippis insculpi iussisse γυναικῶν αἰδοῖα, idest uerenda muliebria. Circunferuntur & Sententiæ duæ, quas Senecę ascribit attitulatio publica, quāuis refragentur Docti, Vtcūque, huic proposito apte consentiunt. Aut amat, aut odit mulier, nihil est tertium. Et rursum, Aperte cum est mala mulier, tum demum est bona. Ad muliebris porro' naturæ rationem forte illud pertinuerit quoque, Sacrorum Legibus cautum, sicuti Lactantius Grammaticus scribit, ne Olympicis se certaminibus spectandi gratia Mulieres insererent. Propterea Thebaidos primo Papinius, Exclusæ'q; expectant prēmia Matres. Sed & Menāder Rhetor, In quibusdam inquit, Panegyricis conuētibus non fere' uisuntur mulieres, Vt in Olympia, proinde inter laudandum impense obseruanda hæc. Et Pausanias Heliacorū primo quæsitam scribit ad pœnam Pherenicen, quod Olympicorum tempore Alpheum amnem transire foret ausa, quod illis diebus capitale erat fœminis, Pisirhodum secuta filium, Quem tamen Euclea uocauit Valerius, Nam quod ibidem scribitur, Berenice, mendum exemplarium est. Typœum uocant montem, Ex quo præcipitarentur mulieres, a' quibus neglectui habita Lex foret. Callipatiram inuenio tamē apud Pausaniam, Quæ qm̄ Gymnastico sefellerit habitu, Lata in reliquū lex, uti in certamen nudi prodirent Gymnastæ. Ignotum uero Callipatirę, quod Patrem, & fratres habuisset Olympionicas. Geronthras in Laconia esse ciuitatem nouimus, inibi fuit Martis templum, & nemus. Anniuersarium item celebrabatur festum, In quo a' Nemore procul arcerent mulieres. Quod autem de Liuia magnum secutus ducem prodidi, ambiguitatem tollit ex Plinio historiæ naturalis septimo, Vbi de Augusto ita scribit, Hinc Vxoris & Tiberii cogitatiōes, suprema eius cura. Nā dolo Liuiæ peremptum Augustum, a' Sexto quoq; Aurelio proditū scimus. Quia uero Mulieri genuinum est, raenter bene facere, ac siquid forte dignum laude prompserit, incessanter id ipsum repetere, ac nulla non hora ingerere, cōformatam inde Adagii speciem, Eustathius scribit, σαυτὴν ἐπαινεῖς, ὥσπερ ἀστυδάμας, γύναι. Teipsam laudas, perinde ac Astydamas, Mulier. Tanquam effœminatius hic, indecentius'q; περιαυτολογεῖν consuesset, idest de se dicere. Deniq; cecinit Hesiodus, & est a' Pausania repetitum, Muliebris sexus primā comparuisse Pandoram.

¶ Ad meretriculæ nutum succensam ab Alexandro Persepolin. De Phryne nonnulla, Et cur dicta in maxillis Lecythum ferre, contra Sudæ sententiam. Item cur diceretur Sestus. Item Saperdion, & Clausigelon nuncupatas Phrynes duas. Item'q; fœminarum sugillatio. Caput XV.

Ed nec tempero mihi, quin huic potissimum parti appingam, quod ex historia suggeritur appositissime. Id quāuis nonnulla infamiæ nota, bonum'q; si nō & maxima, Alexandrum Macedonem consperserit est, tamē æque prodendum nobis, ac Veteribus est proditum. Quando Princeps is, ac Regum amplissimus Indolem animi prope' cęlestem, qua Regum antiquorum maiestatem Longe post se reliquit. Illam præterea in periculis subeundis incomparabilem prope' mentis erectæ magnitudinem, In rerum tantarum mole celeritatem quodam igne uolucrem, In cæteris item fidei sanctitatem, clemētiam, & ut omnia uno complectar uerbo, Regiam Virtutem, lumen'q; micantissimum fœdissime Vini appetentia non ferenda concussit, inquinauit, ac adobruit, etiamsi non me fallit, Arrianum oratorie ista tueri adortum. Verum quod

rum, quod dicitur, αὐτὸς αὑτῷ αὐλεῖ. Ipse semet concinit, aperit'q;. Siquidem cum Persepolin Regiam nobilissimam totius orientis Persarum regum cepisset. A` qua prius innumeræ gentes iura petierant, quæ'q; tot, ac tãtorum Principum fuisset Patria, ac præsignis Græcæ Gentis terror, & quæ decemmillium nauium classem commoliri eualuisset, Exercitus tãtos cogere, ut iis uice maris Vastissimi irruentis uniuersa coobrueretur Europa, Quibus'q; rerum naturæ facies mutaretur, actis in planum montibus, aut perfossis, constrato etiamnũ mari continentis modo, & mores quadantenus pati coacto, Ad unius meretriculæ, & eius quidem temulentæ, nutum, temulentus ipse succendere sustinuit, Vt momento deflagraret opulentissima Vrbs, tanta uastitate, Vt eius ne extaturum quidem uestigium fuerit, ni Araxis fluenta præmonstrarent, Conuicinia mœnibus is alluerat. Thais ea fuit, Quæ mero feruidum Alexandrum sic adorta narratur, Vt illum diceret, maximam apud Græcos initurũ gratiam, Si Persarum Regia conflagrasset. Nec maius quicquã esse in uotis apud eos, quorum Vrbes, crassantibus Barbaris, æquatæ solo fuerant. Mirum profecto fuit, non puduisse tantis rebus gestis clarissimum Regem, Scorto, quod etiamnum incaluisset mero, de tanti moliminis opere dictante sententiam, Omnium primum Regiæ subiicere faces, illa interim præfatum, Quin imus ultum Græciam, & Vrbi faces subdimus? Postea Phrynen miramur non Hyperidis actione, quanquam admirabili, Sed conspectu corporis, quod illa speciosissimum alioqui, deducta nudauerat tunica, periculo liberatam, Interposito mox decreto, ne quis misericordiæ captandæ gratia Epilogis uteretur. Hæc uero est, de qua ita Propertius canit.

Nec quæ deletas potuit componere Thebas
 Phryne, tam multis facta beata Viris.

Commeminit in præceptis Sanitatis etiam Plut. eam dicere solitam prodens, ubi iam consenuisset, ac flaccida toto foret corpore, τὴν τρύγα πλείονος πωλεῖν διὰ τὴν δόξαν, idest pluris fecem uendere ex opinione, quam de ipsa concepissent homines. Hanc deniq; dixere Græci lecythum habere in malis, quod exponens Sudas ad faciei rettulit tumorem. Credo quia sit Lecythus capacissimum uas. Ego ad formæ elegantiam referendum contenderim. Vt illam intelligamus naturali specie præsignem, accersitam commendationem, & peregrinas haud magnopere nugas conquisiuisse, Quando Lecythum Plinii Cæcilii testimonio, & M. Tullii in epistolis ad Atticum pro Orationis etiam splendore, ac excussa in scribendo cura nouimus accipi. Erat enim oleo dicatum Vas, Lecythus. Sed & Vnguẽtis quoq;. Memorabile est, pictura nobilissimum Appellem Veneris typum, quam Anadyomenen uocant, a` Phrynes insigni pulchritudine mutuatum, Cum ea in Eleusiniorum Panagyri, spectãte uniuersa Græcia, speciosissimum nudasset corpus, quod alias fere` nunquam fecisse memoratur, ac soluta coma descẽdisset in mare. Cæterum ex eodem, ut sic dixerim, Archetypo Praxiteles quoq; Cnidiam dicitur Venerem conformasse. Scribit Apollodorus Phrynes fuisse duas. Alteram quarum Clausigelota cognominarint, Alteram uero Saperdion. Herodicus celebratam Rhetoribus Phrynen σηστὸν, idest Sestum uocitatam, tradit, quod attaminaret, despoliaret'q; adeuntes, σήθειν attaminare est. Cum Auarior quispiam subblandiẽs diceret, Aphrodisium Praxitelis es, At tu inquit Phryne, Amor Phidiæ. Demum libet lucubrationi huic, quam uidemur, ducente stilo, in fœminas declamasse, quas tamen alibi summis concelebrare laudibus non expauimus, inserere breue quiddam ex Græcorum Sanctariis, non bonas lacerando, Sed a` malo malas deterrendo.

Θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν κακὴ γυνή,
Θηρῶν ἁπάντων ἀγριωτέρα κακὴ γυνή.
Θάλασσα καὶ πῦρ, καὶ γυνή, τρία κακά.
Thesaurus est malorum mulier mala.
Feris omnibus immitior Mulier mala.
Mare, Ignis, Mulier, mala tria.

ἀφύτας Græci κατὰ γεννητικὰ μόρια, mulieres dicunt, quibus concreta sint genitalia uel morbo, uel natura.

¶ Quid sit, more Candidatorum Cæsaris quippiam agere. De Candidatorum ha-

bitu. Expurgatur a`uitio Plut. tralatum Problema. Quid Chithon, & quid Peplus. Cādida tum uarie accipi apud Eruditos. De Candida item Tyronum toga. Et quid Coitio. T. Liuii Locus emaculatur. Caput. XVI

Nter cæteras sedes, e` quibus ridiculorum ratio promitur, esse quoq; Amphiboliam, neminem latere puto, ex iis præsertim, Qui literas paulo literatiores attentarint. Ea uero esse imprimis acuta, ac ut belle, & literate dicta laudari, tradit M. Tullius Libro de Oratore secūdo. De iis & Fabius Libro VI. Iungitur Amphibologiæ inquit, Similitudo, ut L. Galba, qui pilam negligenter petenti, Sic inquit, petis, tanquam Cæsaris candidatus. Nam illud petis, ambiguum est. Securitas similis. Hinc aptissime commonemur, Candidatum Cæsaris recte dici per Adagionis formam de quocunq; sopite admodum, & per summam fiduciam, ac securitatem animi negotium aliquod obeunte. Quod quem Candidatum Cęsares consouēdum suscepissent, Is prorsus tanto præfultus tibicine, oppilatus'q;, supine, ac omnino negligenter prehensaret homines, rem sibi factam, animo concipiens. Imperatores uero hoc insueuisse nonnunquā efficere, docet in Augusto Tranquillus. Quoties inquit, Magistratuum Comitiis interesset, Tribus cum Candidatis suis circuibat, supplicabat'q; more solenni. Porro` dicebantur Candidati, quod Magistratum petituri in toga candida id agerent. Nam & in Senatu Orationē Cicero dixit in toga candida, in Consulatus uidelicet petitione. Et T. Liuius libro ab V. C. quarto. Placet inquit, tollendæ ambitionis causa, Tribunos legem promulgare, ne cui album uestimentum addere petitionis causa liceret. Plutarchi problema de hac ipsa re in hūc modum Latii iure donatum extat. Cur inquit, Candidatos moris erat in ueste hoc facere sine toga? Sic enim scribit Cato. An forte ne Ciues largiendo corrumpant, argentum sinu ferentes? An illud magis, Quod imperio dignos non genere, non diuitiis, non gloria, Sed uulneribus, ac cicatricibus iudicabant, quæ quidem ut ab iis, quos ambeūdo prehensabant, cōspicerentur, sine toga ad petendum descendebant. An quemadmodum in accipiendo, rogando, se omnibus submittendo, Sic Corpus nudando, ac seipsos abiiciendo populum captabant? hactenus Plut. Id modo mirum, in quo summonitos legentes uolumus, ex Tralatione Plutarchum scribere, sine toga descendere Candidatos ad petendum consueuisse. At in Græcis codicibus enotatum inuenias, ἔθος ἦν ἐν ἱματίῳ τοῦτο ποιεῖν ἀχίτωνας. Quod nostris uerbis non fere` aliud sonat, quàm moris erat hoc in Veste obire absq; tunica, quod sensui Auctoris congruit magis. An a` tralationis scopo aberrarit Interpres in re minutula, non discutio nunc, forte mendum fuerit exemplarium. Nequis uero suspicetur, pro Toga recte dici Chitona, Scribit Sudas esse Vestem prætenuem Chitona, siue Hypocamison. Exponunt alii, esse simplex, ac tenue indumentum ex Lino, addita etiamnum etymologia, παρὰ τὸ ἐγχεῖσθαι τοῖς σώμασι, quod infundatur Corporibus, initiatur'q;. Vnde apud Homerum μαλακὸν δ' ἔνδυνε χιτῶνα, idest mollem autem induit tunicam, quæ omnia diligenter adnotauit Eustathius in Iliados primum. Quanquam & nomenclatura eadem significatur Thorax. Ex quo & apud Poetam eundem Achæos Chalcochitonas eleganter nouimus appellari, tanquam dicas æneis præmunitos tunicis. Astruunt porro` Chitona a` Peplo distingui, quoniam sit proprie mulierum Peplus, Virorum autem Chiton. Sicuti idem scribit Eustathius, unde & βαθύπεπλοι, & καλλίπεπλοι nuncupantur mulieres frequenti epitheto, & Crocopeplos aurora. In Hippolyto tamen Euripides etiam in Viris peplum intelligit, & ubi Melampeplum inducit Tyndarum. Et peplis Orestem obtectum scribit. Verum nec ex lino tantum ueteribus concinnabatur Chiton, Sed ex Lana quoq;. Cæterum ne foris, quod dicitur, nimis interim uidear sapere, nostris manticæ insertis, quæ in tergo est, a` diuerticulo fabulam repeto. Quare sciendum, a` Campi consuetudine hac inoleuisse, ut qui rem quā piam toto affectet pede, ac omnibus, ut aiunt, Cuneis, Eius item rei illum eleganter Candidatum dicamus. Quintilianus Libro XII Maius enim opus atque præstantius, ad quod Ipse tendit, Cuius'q; est, uelut Candidatus. Hieronymus etiam fidei candidatum dixit. Candidatus gloriæ, ac immortalitatis in Plinii Panegyrico. Libertum porro` Icelum scribit in Galba Tranquillus fuisse summum equestris gradus candidatum. Et Seneca hominem dicit multarum rerum Candidatum. Et quidem recte. Nam & Fortunę nuncupantur Comi

tia apud eundem. Cuius etiam pluscula apposui uerba, tum ob grauitatem sententiæ, tum ob doctrinam. Hoc est inquit, mi Lucili egregium, nihil petere, ac tota Fortunę Comitia trãsire. Quàm putas esse iucundum, tribubus uocatis, cum Candidati pendeant, & alius numos pronuntiet, Alius per Sequestrem agat, Alius eorum manus osculis conterat, Quibus designatus contingendam manum negaturus est, Stare otiosum, & spectare illas nundinas nec ementem quicquam, nec uendentem. Ad hosce Suffragiorum mores obiter spectat & Ausonii illud ad Gratianum, nihil cum Sequestre deposui. Cũ distributore nil pepigi. Porrò legimus extra Candidatos Cæsaris etiam quosdam, qui dicerentur Candidati Principis. De his Vlpianus primo Digestorum de Officio Quæstoris ita scribit, Sane nõ omnes Quæstores Prouincias sortiebantur. Verum excepti erant Candidati Principis, hi etenim solis libris principalibus, & Epistolis in Senatu legendis uacabãt. Quoniam uero, ut in Magia Apuleius scribit, Eruditissimi Iuuenes laudis gratia primum hoc forẽsis operæ rudimẽtum subibant, ut aliquo insigni indicio Ciuibus suis noscerentur, qui mos incipientib⁹ Adolescentulis ad illustrandum ingenii florem apud antiquos fuerat concessus, Togã item candidam, qui hoc facerent, Tyrones induebant ipso tyrocinii die, Sic enim appellabant, cum eloquentiam auspicarentur in foro. Eam togam Cicero puram uocauit, Scribit enim ad Atticum, in Tyrocinio filii Ciceronis togam illi puram dedisse Arpini. Eodem modo & historiæ naturalis octauo Plinius, Tanaquil inquit, prima texuit rectam tunicam, qua simul cum toga pura Tyrones induuntur, nouæq; nuptæ. In quo tamen loco sunt qui astruant, Tyrones indui ea solitos, cum sacramento militiæ obstringerẽtur. Nam & Vegetius rei militaris primo, Candidatos intelligit milites principales, Qui priuilegiis muniuntur. Reliqui inqt, Munifices appellantur, quia propter munera facere militiam cogantur. De Toga tyronum candida intellexisse Poetam Satyricum, placet Eruditioribus,

Cum blandi Comites, totaq; impune Suburra
Permisit sparsisse oculos iam cãdidus umbo.

Dicitur uero Vmbo, quoniam gabino habitu recurrens ad humerum sinistrum uestis Vmbonis uicem repręsentat. Nã & Apuleius, sub dextrum latus ad humerum lęuum recurrisse, umbonis uice deiectam laciniæ partem, scribit. Sed enim prius, quàm inde reuellamur, rectissimum erit in hac Cãdidatorum mentione T. Liuii locum ex libro ab V.C. tertio restituisse in integrum fœde per incuriam interpolatum. Ita enim in Decemuirorum mentione scriptum inuenias, Deiectis honore per cõcionem duobus Quintiis, Capitolino, & Cincinnato, Lego per Coitionẽ. Id'q; M. Tullii ex Epistolis ad Q. Fratrem auctoritate cõstipatus. Quod scribis, te audisse, in Cãdidatorum Consularium coitione me interfuisse, falsum est, Eiusmodi enim pactiones in ea coitione factæ sunt, quas postea Memmius patefecit, ut nemo bonus interesse debuerit. Et simul mihi committendum non fuit, ut his coitionibus interessem, quibus Messala excluderetur. Alibi quoq; idem Cicero Memmii coitionem uocat. Erat autem Coitio conspiratio, seu fœderatio, quæ inter Candidatos plerũq; fiebat, quod significat in Oratione item pro Plantio idem M. Tullius, Dubitatis inquit, quin Coitio facta sit, cum Tribus plerasq; cum Plotio tulerit Plantius? Nam & coire societatem in oratione pro Quintio eleganter dicitur. Socium tibi in huius bonis edisti Quintium, plura non dico. Cum eo tu uoluntariã societatem coibas, qui te in hæreditaria societate fraudarat.

¶ De Roscii histrionis excellentia, & Prouerbio inde nato. Caput XVII

Roscium esse in Scena, scitissimum adagium est in eum, Qui undecunq; Sit in sua perfectus arte, ductum id a' Roscio histrione, quem ob summam artificii peritiam Cicero delitias suas dictitare solebat, Quin & Pomp. Festus Roscios prodit in omnibus perfectos dici, quod Roscius sit unus in arte comœdica perfectus iudicatus. Et Cicero in Bruto, Volo id Oratori inquit, contingat, Vt cum dicturus surgat, significetur a' Corona silentium, deinde crebræ assentiones, multæ admirationes. Risus, cum uelit, cum uelit, fletus. Vt qui hæc procul uideat, etiamsi quid agatur, nesciat, At placere tamen, Et in Scena esse Roscium intelligat. Sed & de Oratore Libro secundo, Quanquam soleo sæpe mirari eorum impudenti-

am, Qui agunt in Scena gestum, spectante Roscio. Quis enim se commouere potest, Cuius ille uitia non aduertat? Et hæc quidem fuerit Histrionis celeberrimi omnium, quos nouimus, in agendo gloria. Quid laus illa præclara ex animi producta uirtutibus? Non'ne inquit, clarissimus Orator, ut ignis in aquam coniectus continuo restinguitur, & refrigeratur, sic referuens falsum crimen in purissimam, & castissimam uitam collatum statim cõcidit, & extinguitur. Roscius Socios fraudauit, potest hoc homini huic hærere peccatum? Qui medius fidius, audacter dico, plus fidei, quàm artis, plus ueritatis, quàm disciplinæ possidet in se. Quẽ populus Ro. meliorẽ uirum, quàm histrionem esse arbitratur. Qui ita dignissimus est Scena propter artificium, Vt dignissimus sit Curia propter abstinentiam. Proinde quod Scenicus foret, non contemptibilior uideri debet, neq; enim, ut in Cœnis quoq; Macrobius comprobauit, Histriones inter turpes tunc habebantur, quamuis ex Aristotele secus in noctib⁹ atticis Gellius senserit. Illud uero indicio est, qđ L. Syllæ adeo carus hic fuit Roscius, ut annulo aureo ab eodem Dictatore donaretur, Tanta præterea fuit tum gratia, tum gloria, ut mercedem diurnam de publico mille denarios sine gregalibus acceperit. An non & M. Tullius elegantissima oratione Populũ Ro. obiurgauit, qđ Roscio gestum agente, tumultuarit? Quin id constat certissime, Oratorem eminentissimum contendere cum ipso histrione solitum, Vtrum ille sæpius eandem sententiam gestibus efficeret, An ipse per eloquentiæ copiam sermone diuerso pronuntiaret. Quæ res illuc Roscium prouexit, ut librum conscriberet, quo eloquentiam cum histrionia compararet. Deniq; Cicero idem in oratione pro P. Quintio, Roscii præstantiæ locupletissimum testimonium reddidit, cum ait, Videri Ore durissimo, qui præsente eo gestum agere conaretur. Qui uero cum ipso contenderent, eos etiam si quid antea recti, aut uenusti habere uisi sunt, id amittere. Meminit huius & Fabius cum alibi, tum Libro undecimo. Roscius inquit, citatior, Aesopus grauior fuit. Quod ille Comœdias, hic Tragœdias egit.

¶ Pepli notio mutiplex. Mustellinus color. Item de Pallade, allegorice, Cur'q; Stratia dicatur, & Glaucopis. Item Athena, & Hippia, & Nica. Peplographia in Epistolis ad Atticum, quæ intelligi debeat. Caput XVIII.

Voniam pauloante Pepli mentionem fecimus, Sed breuiter admodum, ac cõcisse, Vt omnibus plane satisfaciamus, qui amplius sibi uocabuli eius notiones expetent enarrari, adnectemus porro, quæ indagatiõe uaria sunt deprehensa nobis. Igitur Lactantius grammaticus, Siue is sit Luctatius, Vti nonnullis placere animaduerto, auctor est, Peplum dici Vestem candore eximio, aureis distinctam clauis, sine manicis, Quam Vestitores deorum Simulacris iniiciebant. Peplum uero primum instituere Athenienses, texebatur matronarum manibus, intra'q; triẽnium numinibus offerebatur. Sed Mineruæ imprimis. Quod Homerus item significat. Et Seruius Grammaticus Peplum finit esse pallam fœmineã, Mineruæ consecratam. Qđ si uera sunt, quæ Lactantius scribit, rectissime prorsum Vestis ea Mineruæ dicabatur, quando Candor diuinç bonitatis simplicitatem, exuberantiam'q; præmonstrat. Auri interniten tis splendor summæ, atq; intimæ illius Sapiẽtiæ uim fulgurantẽ tacitis uidet̃ ambagibus significare, iis pcipue, Qui Platonicç Theologiç arcana nõ illotis (qđ aiũt) pedib⁹ adiere. Nã ut in Sacrariis illis Neptunus prouidẽtiam naturalem, Ita Pallas prouidentiã significat intellectualem. Vnde & græce dici ἀθήνη uidetur quasi Athrena de prævidendi potestate, quãuis Mythici sic dictam putent, quod de Iouis capite prosiluerit integræ puella ætatis, nec ubera sugere fuerit necesse, quod θηλάζειν dicunt Græci, & scribit Eustathius. Quia uero rei militaris præses credebatur Dea, dici item Stratia, Velut a' Caribus cultum quandoque Iouem Stratium, Herodoto credimus. Ophtalmitidos Mineruæ tẽplum struxit Lycurgus, excusso ei oculo ab Alcandro, ut scribit Pausanias. Porro' hanc ipsam Pallada describunt Platonici, diuinitatem potenter, simul atq; sapienter tum cælestia exornãtem, tum quæ sub cælo fiunt, ædificantem, Inter astra præcipue Arieti præsidentem, & Æquinoctialis circuli ducem. Vbi potissimum uigere putant motricem Vniuersi uirtutem. Arbitrat̃ Homericus Interpres, Peplum concinna, proinde'q; grata distinctum uarietate, multiformem prudentiæ rationem

tiæ rationem indicare. Propterea tantę compos Vlysses Virtutis πολύμητις quandoq; dicitur, nunc etiam πολυμήχανος, & multiplicis doli sciens. Quod autem Ipsam sibi Pallada concinnasse peplum, fabulositas astruit poetica, Id uero indicare intuenti acrius τὸ τῆς φρονήσεως αὐτάρκες, idest ipsam sibi prudentiam sufficere. Auctor Allegoriarum in Hesiodum, Iure dici tradit, ex Iouis uertice enatam esse Pallada. Quoniã inquit, ab experientia sese prudentia promit. Illa uero ex Sensibus, Qui in Capitis ambitu conuisuntur. Et paulo post idẽ, Pallada inquit, Glaucopin uocant, διὰ τὸ λαμπρὸν καὶ περίβλεπτον τῆς ἀρετῆς, quod illustris Virtus sit, atq; conspicua. Illud operę leuioris, quod tamen non prętereundum censuit Eustathius, Perimam Ægypti mulierem quampiam sedentem texere adortam, unde inqt, Pallados sedentis statuam commenti sunt. Glaucopin putat idem non tam qa glaucos haberet oculos appellatam, q̃ de formidoloso aspectu, quoniam & Glauci dicantur Leones regii, idest βασιλικοὶ, Et Poetarum quidam Dracones uocet Glaucopas. Proditum uero memoriæ a' Pausania est, fuisse Athenis Pallados Statuam glaucis oculis, ex libyca, ut ipse interpretatur, fabella. Illis siquidẽ persuasissimum esse, ex Neptuno, & palude Tritonide natam Deam, atq; eo argumento glaucos illi oculos contribui, uelut etiã Neptuno. Dicta est, inquit Pausanias, Minerua ὑγίεια. Item Ergane apud Ælianum, idest ἐργάνη, quod cognomen Athenienses excogitarunt primi, Pausania teste, sicuti ἀκώλυς ἑρμᾶς. Hippiam legimus Mineruam apud Isæum, idest Equestrem, quod Currum instruxerit prima. Eam uero Mnasæas Neptuni filiam prodidit, ac Polyphes Oceano genitæ. Colebatur Athenis item Mineruæ νίκης Simulacrum, ἄπτερον, idest sine alis, habens in dextra malum punicum, In sinistra Galeam, quod in primo de Acropoli Heliodorus scribit. Sed de mystico Pallados sensu alias forte commodius. Interim Peplum pro curruum peristromate recte poni, Homerum habemus auctorem.

ἀλλά που ἐν μεγάροισι λυκάονος ἕνδεκα δίφροι
καλοὶ, πρωτοπαγεῖς, νεοτευχέες· ἀμφὶ δὲ πέπλοι
πέπτανται,

Sed & alibi Homerus idem Pepli nomine instrata συνδονοῦσι Equorum intelligi uoluit, aut Curruum ad puluerem prohibendum. Nam Pandarus currus suos peplis decoros fuisse refert. Sed & Troadas uocat ἑλκεσιπέπλους Iliados sexto,

αἰδέομαι Τρῶας, καὶ τρωάδας ἑλκεσιπέπλους.

Donatus auctor est, Peplum esse Vestem ad sacrorum ritum pertinentem, quãuis inquit, Alii esse dicant Scutum modicum, Dicitur tam masculino, quàm neutro genere, quod Laurentium negasse, miror. Plautus, Nũquam ad Ciuitatem uenio, nisi cum infertur Peplum, Illud grauius, Peplum item dici Velum Panathenaicæ nauis, quam quarto quoq; anno honori Pallados instruebant, ducta item pompa a' Ceramico ad Eleusinium, quod scribit Aristophanis Interpres. Vocant autem Peplum inquit, διὰ τὸ ἀραιὸν εἶναι, Hoc est, quia sit prætenuis. In eo quoque Enceladus Gigantum unus, a' Pallade necatus, intexebatur, & annis singulis, ut quidam scribũt, in Panathenęorum pompa ferebatur. Plato in Euthyphrone, In magnis Panathenæis Peplum pictum in arce suspendi solitum scribit. In Apuleio autem Mustelatos legimus Peplos, de mustelini coloris similitudine, qui subliuidus est, ac lentiginosus, cuiusmodi in Vestibus comparet cruore cõmaculatis. Sed & nos eius coloris Sericum, Vt uulgo iam loquimur, rasum distrahi passim scimus. Theocriti Interpres in Syracusiis περονατρίδα, τὸ πέπλον interpretatur, idest Peronatrida esse Peplum, ac indumentum, quod primo succingerent, nam & inde nuncupari παρὰ τὸ περονᾶσθαι, ab infibulatione. Sunt Auctores, ex Victoria quadam ab Atheniensibus institutum Peplum, in'q; eo, qui fortiter fecissent, expingi consuesse. Cuius rei non oratoribus modo mentio est, Sed et Comicis, quod prodidit Isæus, Repetit Harpocratio. Euripides in Hecuba, ἢ παλλάδος ἐν πόλει τᾶς καλλιδίφρου ἀθαναίας ἐν κροκέῳ πέπλῳ ζεύξομαι ἅρματι πώλους. Ad hoc forte pertinet ænigmaticum illud ad Atticum in Epistolis Peplographiam Varronis tibi probari, non moleste fero, a' quo adhuc ἡρακλείτειον illud non abstuli. Est uero pepli descriptio. Auctor tamen Porphyrius est, conditum ab Aristotele commentarium, cui titulus foret Peplus, in quo Ducum exequebatur genealogias, & nauium quoq; numerum ad Troiam profectarum, quin & in singulos duces epigrammata, disticha plurimum, pręterquam in Aiacem. Est item Peplos frutex Dioscoridi, Libro quarto, Sicut etiam Peplis, quã Hippocrates Peplion uocauit,

Pepli etiam Plinio mentio est Libro uigesimo septimo. In primo Epigrammatum inuenio Bacchum appellari νεβριδόπεπλον, Carmen, siquis forte requirat, subscripsi.

νυκτέλιον, νόμιον, νεβρώδη, νεβριδόπεπλον.

Peplis fibulam addere in pectoris summo, Doricum creditur Inuentum, proinde muliebrẽ uestem Dorida nuncupat Herodotus, quæ fibula partem alioqui hiantem subnecteret. Eius modi nanq; Veterum mulierum gestamen erat. In Caria tamen linea frequentior fuit tunica. Et quoniam de Pallade uenati pleraq; sumus, Illud obiter attigisse, nil puto, obfuerit, In Acropoli, Quæ olim diceret Polis, Simulacrum fuisse Mineruæ, Quod Cęlo delapsum, fama tenet, Vt tradit Pausanias. Propendebat Lychnus aureus, Callimachi opus. Eum ubi oleo implessent, eundem anno circumacto diem obseruabant, Nec interim deficiebat Oleum, etiamsi interdiu, noctu'q; colluceret Lychnus, Lino Carpasio constabat Ellychnium, seu θρυαλλίς. In id enim ignibus nullum omnino ius.

¶ Cur tantopere Sensibus afficiamur, atq; oculis præcipue. De oculorum uitiis. Qui dicantur Peti. Cur Spadonibus oblædatur Visus, & frequenter coeuntibus. Cap. XIX.

Oculos esse humani corporis partem pretiosissimam, ut qui lucis usu uitam distinguant a' morte, rectissime a' summis auctoribus dictum opinor. Sed cum tacito naturę consensu expetant homines scientiam, inde etiam affectio quędam summa, quod Synesius approbat in sensus omnes exoritur, Quos etiã nullo usu, non possumus non plurimum amare. Imprimis uero uidendi uirtutem. Neq; enim agendi modo gratia, Sed & acturi omnino nihil, huic Sensui præcipue afficimur, Cuius ratio est, ut primo Metaphysices Aristoteles prodit, ὅτι μάλιστα ποιεῖ γνωρίζειν ἡμᾶς αὕτη τῶν αἰσθήσεων, καὶ πολλὰς δηλοῖ διαφοράς, hoc est, quoniam ut cognoscamus aliquid, ex omnibus maxime Videndi Sensus efficit, plures'q; rerum ingerit differentias. Verũ enimuero uni tantum homini deprauari eos, a' magnis item traditum Auctoribus est, inde quoq; cognominibus exortis. Strabonum, Lucinorum, quibus parui utrinq; oculi. Et Petorum, quibus oculi leniter declinantur, & cum uenustate. Vnde etiã Veneri Petos attribuũt oculos, quod uitium quidem sit, Sed non aspernabile, non inamabile. Nam ita legimus in Carmine obscœno, Quisquis eius credi Auctor debet,

Minerua flauo lumine, Venus peto. Oratius quoq;

Strabonem appellat Petum pater,

Ipse lasciuos etiam intelligo, & ignea quadam mobilitate præceleres, ac ueluti uolantes. Vitiantur & alio modo Spadonibus, fiunt'que hebetiores, ac uidendi acumen, quod uocant Græci ὀξυωπίαν, magna parte perit. Vitiari quidem τοῖς ἀφροδισιάζουσι, idest re uenerea utentibus, minus utique mirum. De Spadonibus amplius uidendum. Nisi dicamus, Alteris quidem ob libidinem, Alteris ob excisionem plus iusto partes superiores exiccari. Quod perspicuum in iis est, quorum opus exquisitius administrat, humoribus enim deorsum ductis, superiora siccari, necesse est. Id autem concubitu fieri, nimirum patet. Spadonum autem crura intumescunt, & Alui faciles sunt, ὡς κάτω μεθισταμένου τοῦ ὑγροῦ, idest utpote cum se deorsum humoris copia'seuocet. Profecto in oculis humidum, subtile, aqueum necessarium est, in eo nanq; uisibiles Spiritus attenuantur. Et oculus ipse natura humectus est. Nam in Libro de Sensu, & Sensili Aristoteles, & quinto de animalium generatione, Oculum sapere naturam aquæ tradit. Ob quæ coitu frequentiore, aut alia ratione arefactis superioribus, Oculi proprium, quod humore uigebat, immutari, necessariũ est. Et Spiritus ignei, qui & ipsi multi sunt motus, hebescunt, nisi humore foueantur. Arescit autem Cerebrum quoque libidinis intemperantia, quod seminis fermentum inde parte plurima profluat, quod præter Hippocratem in Libro de Aere, & Aqua, uti diximus, etiam Auicẽna primi uicesima significat, præcisis enim uenis, quæ post aurem sunt, tolli coitum, Seminis profluuio impedito. Amplius, quod ad Eunuchos attinet. Acumen uisus fit per Spiritus uisibiles, calidos, Subtiles, lucidos, nam & animalia calida, bene digerentia uisu præstant, Vt Aquila. Spiritus autem hi calidi Virtute tales efficiuntur. Id uero augescit, conseruatur'q; per refractionem, quæ in testiculis fit, ex qua totum corpus calefit, & irradiatur, Sicuti in maiori mundo repercussis radiis solaribus calescit uniuersum, & illuminatur. Quamobrem in

obrem in Spadonibus cessante refractione, abscissis testibus, non calescit corpus, nec Spiritus subtiles, ac mobiles generantur. Sed contrarii potius, hinc digestione item læsa, caloris inopia, humores generantur terrestres, aquosi, nitrosi, ac graues, immo'q; ad inferiora procliues, inde fit celebratus in Spadonibus pedum tumor. Ab oculis porro', qui dicuntur ὀφθαλμοὶ, inclinatur uerbum ἐνοφθαλμίζειν, quod georgicum est uocabulum, inquit Eustathius, dici Latine solet, Inoculare. Enophthalmismos tamen pro Spectaculis dici, aduertimus. ὀφθαλμὸς βασιλέως nuncupatur Regis' explorator. Sed & cui adest auctoritatis plurimum, ac potentię, Regis itidem appellat' Oculus, Cuiusmodi sunt, Quos Satrapas nominamus, Per quos a' Rege explorant' omnia. Sicut alios dici scimus βασιλέως ὦτα .i. Aures Regis. ὀπτήρια uero .i. opteria, dona sunt Sponsę cōtributa in Anacalypteriis. Quę quid sint, alibi fusim edisseremus.

¶ De Neruis opticis Qui sint, qua'ue coeant ratione. Cur simplex obiectum quandoq; duplum uideatur. Caput XX.

Nter alia, quibus uidendi perfectio constat, Sunt & Nerui ab Anatomicis dicti ab eo, quod præstant, Optici; hi a' Cerebro ad Oculos producuntur effigie imprimis Elementi græci X, uidentur'q; in contactu se intersecare ad crucis modum, Sed acrius solertius'q; inspectanti haudquaquam fit. Cæterum a' Cerebri exorientes lateribus ad eundem pertendunt locum, donec coniūcti ita, ut meatus, qui antea duplex uisitur, unus, & communis fiat, mox uero discapedinati resiliunt, & diuaricantur, Ac qui a' dextris Cerebri Neruus initia ducit, dextrum item oculum petit. Qui uero a' Læua, itidem Oculo insinuatur læuo. Verum, nequis risu forte ista putet excipienda, ueluti explorate minus prodita, Auctor nobis huius doctrinæ Galenus est Libro de utilitate particularum decimo. Sed & hæresin eandem consectatur Auicenna. Quin & rationem hanc se omnium principem eruisse, astruit Galenus. Siquidem a' rerum id natura excogitatum sagacissime, ne Sensibile utroque haustum oculo uideatur geminari. Quod dubio procul obtingeret ni, ut inquit Auicenna, Visibilium simulacra in communi coirent conceptaculo, atque ita utriusq; oculi unum fieret deferens. Vnde Strabonibus euenit, ut geminata putent se intueri omnia, ubi pupillarum altera uel surrigitur altius, uel plus iusto mensu deprimitur, Quia pereat tunc meatus rectitudo ad Opticorum coitum, accidit'q;, ut uisibilis rei forma prius quā illuc pertingat, ueluti sufflaminata in obliqtatis angulo subsistat. Atque ita per neruum flexuosum transiens non æque perueniat ad communem locum, ac quod recto fertur incessu. Scribit porro' Auicenna ex Opticorum illo congressu profluere & adiumentum alterum, quoniam Spiritus uisiuus, altero oculorum oblæso, totus delabit' ad reliquum, qui inde roboratur mirifice, & ualidior promitur in actum, quod alterum claudentibus oculum manifestum fit, Eo siquidem nomine, Qui patet, clarior fit consueto, & in obiecto apprehendendo potentior, Ex impetu quoque Visiui Spiritus latiore facto meatu. Nam & si pupillæ alteri contingat uitium, altera patentior fit, ac maior. Cæterum ingeret se forte quispiam ad id, quod astruximus, cur obiectum simplex, uti geminum quandoq; a' nobis spectetur, Sonum quidem Aure uttaq; immittere sese, nec tamen unquam audiri duplum. Quod ipsum & in Odorandi ratione proferri potest. Ambiguitati uero ex doctrina Galeni sic ferme' occurri potest. Quod obiiciatur, non uideri simile. Quippe Visus obiecta per rectam lineam a' sensitiuo organo percipiuntur, Quod in sonis non fit, neq; item in Odoribus.

¶ De Antistitis Mineruæ barba apud Pedasenses, quæ ingruens malum pręsagiret. Cur fœminis non adnascatur barba. Cretensium mos, Berberi quid. Caput XXI.

N monumentis ueterum Græcorum legimus, Esse super Halicarnassum Pędasenses, apud quos illud mirum solitum contingere, memoriæ proditum fit, Vt quoties Amphictyensibus, qui circa eam urbem habitant, aliquid aduersi certum intra tempus est euenturum, tunc Antistiti, quæ illic Mineruæ est, grādis barba nascatur. Quod ab Aristotele repetitum quoq; scio. Quam rem his

apud eos accidisse, compertum est. Naturalis autem ratio id plane` auersari uidetur. Quod Macrobius quoq; scribit. Siquidem Caloris inopia esse causa creditur, cur muliebre corpus, ut Viri, pilis non obsideatur, Calorem enim esse dicunt, qui pilos creet. Quamobrem & Eunuchis deesse, quod eorum natura frigidior sit. Porro` in Corpore humano illæ potissimum partes obsepiuntur pilis, quibus maior suppetit caloris facultas. Leue autem est mulierum corpus, ueluti innato constipatum frigore, quando algorem comitatur densitas, leuitas densitatem. Quod uero citius admonentur generationis, naturę infirmioris est, Vt exilia poma celerius mitescunt, robusta serius. Præterea frigiditatis argumentum euidens illud est. Viros longe diutius in generando perseuerare, q̃ in pariendo mulieres. Nam uis eadem in frigidiore corpore extinguitur celerius, in Calidiore amplius producitur. Quod si frigus Aeris tolerabilius ferũt, quàm Viri, facit id ingenitum frigus, Similibus enim similia gaudẽt. Proinde minus mirum, Muliebrem barbam; Vt monstrificam, meticulosi alicuius ingruentis dirum haberi præsagium. Quin & simplex uulgus nostrum Adagium sibi parte ista nõ inscite, neq; ineleganter effinxit, fœminam barbitio obseptam eminus salutandá eẽ, usurpans. Medicæ tamen doctrinæ dogma est, ab Aristotele comprobatum, subsistente menstruorũ, Quæ Gynęcea uocant, & καταμήνια, idest Catamenia, redundantia, nec nõ Seminis, Mulieribus quandoq; barbam contingere. Quod in Viduis castitate pręsignibus se uidisse, Auicennæ Interpres scriptum reliquit. Sed & Princeps testatum uoluit Tertii uicesima prima, tractatu tertio. Cap. item uicesimo sexto. In hac uero Barbitii mentione illud obiter enotasse, nil puto obsuerit, inoleuisse patrium quandoq; in Creta morem, ut Barbam, & Capillos Magistratus summitterent. Proinde, cum ab Appio proconsule, cum quo in Cretam Sabinus iuerat, in theatro Græci postulare institissent, ut Sabinus maximum magistratum gereret, Surrexit Sabinus, & silentio manu facto, hunc magistratum inquit, ego Romæ bis gessi, bis enim reus causam dixerat. Græci non intellexerunt, Sed interpretati petebant, ut illũ honorem Sabinus tertio gereret. Id obiter item subnotarim, In historiis legi quandoq; Berberi. Id uero ad Barbam facit nihil. Est autem Indorum uocabulum, quo Margaritiferum Ostreum illi significant. Sicuti auctor Eustathius est, meminit etiam Athenæus. Et quoniam a` Pallade orsi sumus, in eandem desinamus, Cuius in templo apud Sicyonios ad portam, Quæ dicitur Sacra, structo Epopei conditoris uisebatur monumentum, & in propinquo Dei, quos ἀποτροπαίους dicunt. Apud quos omnia fiunt, quæ facienda Græci arbitrãtur ad mala aueruncanda, idest ἐς ἀποστροφὴν κακῶν. Fuit apud Argiuos Palladis sacellum ὀξυδερκοῦς, a` Diomede structum, Quod ei apud Ilium bellãti tenebras, caliginem'q; ab oculis detersisset Dea. Est apud Eleos Pallados sacellum μητρὸς cognomento, Quoniam quãdoq; deficiente Iuuenum turba, Deam comprecatæ mulieres sint, simulac cum Viris congressæ forent, conciperent. Voti compotes, regionem insuper uocabulo Gentis patrio, βαδὺ nuncuparunt, ac fluuium βαδὺ aquam.

Quot exigantur ad Videndi rationem. De Diaphano, & lumine. Cur Sol Mundi oculus. Caput XXII.

m Vlta inquit Priscianus Lydus in Theophrasti enarratione de Sẽsu, in uisu uarietas accidit, Siquidem uidetur extra prodire, propterea quod circa sensibile agit extra locatum. Quin etiam aliquid a` re uidenda suscipere, quia uideri cet illinc aliquid patiatur. Iam uero Diaphanum, atq; medium traiicere uidetur utrinque, tanquam & perficiens lumine, & commensurationem exhibẽs interuallo. Certe obiectum sensibile nimis materiam resipit. At sensus spiritalis admodum est. Itaq; per se haudquaquam coire queant ad sentiendi actum perficiendum. Sed opus est medio quodam uelut spiritali, quod inuicem ista conciliet. Hoc quidem circa omnem Sensum species quædam est. Circa uisum uero, tanquam excellẽtissimum, ultra speciẽ opus est Diaphano insuper, atq; lumine, quibus materiale prorsus spiritali accommodetur. Putat Priscianus idem Iamblichum secutus, Sicuti Iulianus quoq; in Libro de Sole, Diaphanum esse non in Æthere solum, Igne, Aere, Aqua, Vitris, Sed & in terra ipsa, compositis'q; corporibus omnibus, id quod alibi quoq; attigisse me sum memor. Ait Iulianus ex Phœnicum

& Iamblichi

& Iamblichi doctrina, Lumen esse purum actum, ab actu diuinæ intelligentiæ per cūcta porrectum. Diaphanum uero actus eiusmodi esse uehiculum, & id quidem incorporeum, neq; permixtum Corporeis qualitatibus, quamuis per ea diffusum omnia. Idem significat extensum per omnia Lumen, à Platone de Rep. Libro decimo positum. Visibilia per primum uisibile, idest Lumen, uisibilia fiunt. Ideo'q; & uisus omnes per primum uisum. Quoniā uero quæ hic disiuncta sunt, apud superos sunt unita, coniectare possumus, idem esse primum uisibile, primum'q; uisum, idest pręcipue Solis Lumen. Quo argumento uidetur Orpheus Oculum mundi Solem uocasse.

¶ Igneum splendorem inesse oculis quo modo probet Platonici. Item qua ratione fiat Visus ex Platonis doctrina. Caput XXIII.

Porro' sicuti Cor mundi Sol suo ambitu lumen, per'q; lumen Virtutes suas inferioribus affundit, Ratione cōpari in Corporibus nostris Cor motu suo quodam perenni proximum sibi sanguinem agitans, ex eo spiritus in totum corpus, per'q; illos Luminum scintillas membris insinuat, singulis quidem, Sed oculis uel maxime, ad surrectas utiq;, ac prominentes Corporis partes, spiritu leuitate insigni scandente præcipue, eius'q; lumine per oculos inde, qui perspicui sunt, atq; omnium partium nitidissimi uberius promicāte. Inesse uero Cerebro, & oculis Lumē aliquod, etiamsi exiguum, animalia multa, quæ noctu uident, argumento esse possunt, quā do in tenebris eorum coruscant Oculi. Sed & quodā modo cōtortis oculis, circulum quēdā lucidum intus plane' intuemur, Quin & Plinii monumentis testatissimum est, Tiberio Cæsari eam fuisse oculorum naturam, ut expergefactus noctu paulisper haud alio modo, quàm luce clara contueretur omnia, paulatim tenebris sese obducentibus. Id ipsum & mihi quandoq; obtigisse, Deo teste, non mentior. Augeæ micantes oculos celebrat Apollonii Interpres. Sed & Grammatici nostri Glaucos dici Equos interpretātur felineis oculis, idest quodam splendore perfusis. Augusto adeo enitescebant, ut si intentius aliquem esset intuitus, cogeretur is, ceu splēdoris nimietate caligaret, uultum submittere. Sed in Timæo item Plato Visus rationem expositurus, Ignis inquit, illius, qui nō urit quidem, Sed illuminādo suauiter diem inuehit mundo, participes oculorum orbes Dii fecerunt. Intimum siquidem nostri corporis ignem huius ignis germanū, syncerum'q; per oculos emanare uoluerūt. Itaq;, cum diurnum lumen applicat se uisus radio, tunc ea duo inter se similia concurrentia atque commixta, quo oculorum acies diriguntur, ibi in unius iam domestici corporis cohærēt speciem, ubicunq; uidelicet tam intimi, q̄ externi luminis fit concursus. Totum igitur hoc propter similitudinem, passionem eandem sortitum, cum quid aliud tāgit, uel ipsum ab alio tangitur, motum huiusmodi ad corpus omne, per'q; id ad animam usq; diffundens sensum efficit, qui Visus uocat. At postq̄ in noctem discesserit cognatus ignis, Visionis euanescit radius. Nam in Aerem sibi dissimilem erumpens permutatur, atq; extinguitur, cum nullam habeat cum proximo aere, utpote ignis splendore carente, naturæ communionem, Ieccirco uidere desinit, somnum'q; inducit.

¶ Aristotelis rationes aduersus Platonis de Visu placita. Caput XXIIII.

Aristoteles uero in Commentatione, quæ de Sensu est, ac Sensili, gradū parans ad diluendam Platonis Sentētiam, Veteres Philosophos scribit, de Sensibus aliqua tradere orsos, ex Elementari rōne, Cuiusmodi Sensoria forent, esse scrutatos. Quoniam, uti primo de Anima disputatum latius est, Simile à simili arbitrabantur percipi. Ex quo Animam quoq; de Principiorum comminiscebantur natura, ut hoc nomine omnium cognitionem consequi posset, ut quæ cōsors foret omnibus, Siquidem communicare in principiis omnia. Consimili porro' ratione, quoniam Sensus corporea item percipiant omnia, Eorum modū elemētis attribuere adorti sunt. Ac terræ tactum omnino assignarunt, Gustum uero Aquæ, quia per humecta sentiatur Sapor. Aeri autem Auditum, Visum postremo Igni. Quia uero fit inter aerem, & aquā

quoddam medium, aere quidem densius, Aqua uero tenuius, quod Vaporis, aut fumi nomine intelligi uoluere. Odoratus Sensorium illi ascribendum putauere, Quoniam ex fumida quadam euaporatione sentiatur Odor. Quo autem potissimũ argumento esse Ignis participem oculum, putarint Platonici, inde arbitratur Aristoteles factum, quia, ut pauloante commeminimus, rationem minus peruiderint, cur Oculo cõpresso, ac moto uehementius, promi ex eo uideatur igneum quippiam, præcipue si forinsecus obtendantur tenebrę. Caeterum non Ignis ratione contingere hoc ipse putat, Sed quoniam quicquid abunde leuigatum, detersum'q; politius est, ex suæ naturæ proprietate quendam habere fulgorẽ animaduertitur, non eiusmodi tamen, qui medium actu lucidum ualeat efficere. Proinde, cum nigricans in oculi meditullio perpolitum maxime sit, mirum nihil fit, si & nitorem contineat corporum eiusmodi affinem. Sed unde nam fieri astruemus, Quod si celerius agitetur oculus, fulgorem percipit. Si uero quiescat, non ita? Respondet Philosophus idem, hoc ideo obuenire, quia prçceleri motu oculi, quod unum, simplex'q; est, euadat quodammodo duplum, Vnum siquidem, ac idem subiectum est, Pupilla uidens, ac fulgens, Quatenus uero splendescit, foras nitorem promit, quatenus uidendi facultatem habet, illum percipit, ac cognoscit, ueluti forinsecus illabatur. Nam, ubi celerius mouetur oculus, nigricans ad exteriorem transfertur locum, in quẽ pupilla fulgorem emiserat prius, quàm omnino deficiat is, excipit'q; perinde ac extrinsecus illatum, quo fit, ut aliud censeatur, quod uidet, aliud, quod uidetur. At si tardior fuerit motus, euanescit prius coruscatio, quàm illuc delabatur pupilla, ubi excipere queat. In tenebris uero ista præcipue fieri, illa ratio est, quoniam luminis copia leuigatorum corporum splendorem tenuem admodum, atq; exiguum absorbet quodammodo, cogit'q; euanidum fieri. Quod autem una' cum Empedocle tradit Plato, effici uisum per luminis ab oculo emissionem, perinde ac a' lucerna', Id eẽ omnino uanum, autumat Philosophus, quando si ita foret, deberemus etiam in tenebris uti oculis, radio inde promicante ad medium illustrandum idoneo. Verum quod infert Plato, restingui radium offensantibus tenebris, uanius multo est. Quæ enim extinctio esse luminis potest? extinguitur siquidem humido aut frigido Calidum, & siccum, ut in prunis uisimus, & flamma, Sed neutrum in Lumine recognoscimus. Quod si est, ac ob debilitatem latet nos, interdiu claritatis excellentia perire debuerat, Aut in aqua, uel item in glacie. Quippe ignita corpora hæc omnino patiuntur, Sed in Oculorum lumine nil prorsus eiusmodi fit, inde coniectatio certa, Platonicam rationem minus Veritate subnixam ruere.

¶ Aristotelis sententia de Visus ratione. Item quid Dieche. & quid Diosmos, Ac Diagonios linea. Caput XXV.

Aeterum quid de ratione uidendi sentiat Aristoteles Ipse, iam ex Interpretatione Themistii secundo de Anima promere aggrediar. Plane' inquit, Colorem esse ea natura, ut actu perspicuum moueat, illud indicio esse uel firmissimo potest, quod colores uehementer prope' admoti neque uideri, neque internosci queunt, Mouet ergo Color perspicuum Aerem, Aer ad usque oculũ continenter pertẽsus aspectum mouet, & uulnerat. Quod si nullus esset usus intersiti Aeris, per quem Color ueheretur ad sensum, summa ratio esset, quamobrem colores quanto propius accederent, imminerent'q; oculis, eo clarius, & exquisitius cernerentur. Proinde perperam Democritus censuit, qui diceret, Si inane esset hoc omne, per quod cernimus spatium, fore, ut acrius, & probius omnia uiderentur, quod prorsus impossibile est. Nam obtutus passo quadantenus, & affecto sensu contingit, non quidem a' colore, qui cernitur, alioqui impositus, & adiunctus pupillæ præsentiretur, Sed quod reliquum est, ab Aere illo, & perspicuo, quod interpatet. Quamobrem nedum acutius, Sed nihil omnino uideri posset in Vacuo, quia nihil in eo intermedium haberetur, quod primo ipsum affectum, tũ deinde ipsum oculorum Sensum afficeret. Idem in sono, Idem in odore contingit. Neuter attactu sensum exercet, Sed per medium aerem, a' quo subinde Sensum impellũt. Sed qua Strepitus ad auditum prouehitur, quidam Aristotelici interpretes Diechen appellarunt, quasi Personiã dixeris, qua uero Odores, Diosmon, ac si Perolatiam uocaris, quod Veterinæ sint, ac Vehiculares Odoris,

lares Odoris, ac Soni. Diagonios uero Linea intelligitur Vitruuio ab Angulo ad angulum perducta. Et Libro quarto in Capituli Corinthii ratione, Abaci inquit Latitudo ita habeat rationem, ut quanta fuerit altitudo, bis tanta sit Diagonios ab angulo ad angulum. Verum, nequid dissimulem, Auctor quidem Prospectiuæ Aristotelis dogma insecutus, Mathematicos scribit, Statuentes, Visum fieri per radios ab oculo promicantes, inaniter conari. Sed enim Alchindus de aspectibus, omnino docet aliud. Et magnus auctor Augustinus innuere uidetur, Animæ potentiam in oculo aliquid efficere, quod a' Sapientiæ studiosis nec dum sit peruestigatum. Alioqui & qui Platonem euertere conituntur, quandam ab oculo radiorum effusionem admittunt plane', qua Videndi perficiatur ratio, animalium argumento, quæ ita oculorum nitore medium illustrant, ut colorum perceptio nō lateat ea.

¶ Cur quædam collucere in tenebris uideantur. Miracula quorundam ex se lumen fundentium. Caput XXVI.

Osigenes Alexandri præceptor tertio uolumine de uisu, rationem afferre conatus est, quamobrem aliqua collucere in tenebris uideantur. Flammulenta inquit, hæc quadantenus naturam ætheris, & quinti Elementi participant, ea cognatione fieri, ut admotum sibi aerem, aut perspicuum aliud Corpus illuminent. Quod autem id maxime noctibus faciant, rationem esse, quia tum maius lumen absit. Alioqui euenire interdiu, ut exiguum eorum lumen quasi exolescat, & offundatur in magno. Noctu ergo cum refulgent, Aerem proximum, & circunfusum leuiter sublustrant, non ita, ut alia item possint uideri, Sed ut sola se uendicent a' tenebris. Atque hoc facit exilitas portiōis eius, e' qua proficiscitur, manat'que lumen, nam & ipse quoque ignis, quamuis splendorem suum latius, & diffusius mittat, adeo, ut afferat etiam alia, tamen, si remotior sit, caligant oculi in cætera, ipse ad conspectum sui uix sufficit. Verum quia in hæc prouecti sumus, non ineptum fuerit, obiter illuc diuertisse. Proditum monumentis est, periculo ingenti circūuentum in India Magnum Alexandrum quodam prælio, cōcussis armis, uisum Barbaris lumen fundere, monstro se ante illum ostentāte. Tiberii Equus ore uidebatur flāmigare, dignitatis futuræ omine prosperrimo. Theoderici pater ex corpore toto scintillas dicitur profudisse. Id ipsum & de se prodidit Sapiens quidam, Ita ut scintillantes flammæ hinc inde prosilirent, etiam cum sono.

¶ Cur Seminis contingat in Sopore profusio, & Arrectio. Concubituris officere nuditatem pedum. Clinopale nudipedalis quæ sit, Item de Nudipedalibus sacris. Caput XXVII.

Onstans opinio est inter eos, qui naturalium rerum secreta rimantur, & enotatum ab Aristotele, scimus, Corpus, quod concubiturum sit, calidum intus, atque humidum esse debere, cuiusmodi fere' per Somnum potius contingit, quam per uigiliam. Ex quo etiam celeriter, ac sine corporis agitatiōe οἱ ἐξονειρωγμοὶ γίνονται, idest Seminis in quiete fluxus fiunt, quod Vigilantibus non citra laborem fere' contingit. Simul autem fit, ut & reliquum corpus tale existat, ac pedes item humectiores sint, atque calidiores. Indicio est, quod cum dormimus, pedes obtepescere solēt, Vt qui una' cum internis partibus ita afficiantur. Hinc quoque amplius innotuisse opinor, cur sit, quod in Sopore obtumescant genitalia, quod festiuiter Salibus suis & Martialis inseruit. Verum nuditas pedum, quam ἀνυποδησίαν uocant, econtrario agit, ξηραίνει γὰρ, καὶ ψύχει, hoc est siccat, atque refrigerat. Proinde quodammodo impossibile est, aut equidem perdifficile, rem obire ueneream, nisi pedibus calidis. Ni forte quis reperiatur, usque eo feruentis naturæ, ut pedū nuditas, & frigefactio calidū redūdās ad tēperamētū reuocet. Qua rōne qdā Portulacā Veneriis ɔferre, pdidit. Sicuti secūdo Canonis docuit Auicēna. Suppetit & doctrina Hali sup τέχνην Galeni, in signorum tractatu, tradentis, in præferuidis corporibus cum aliis calidi circunstantiis generandi uim dissolui, ac semē prorsus euanescere. Porro' ex iis liquet, tum docte, tum non illepide, hebetiorem Veneris usum, flaccidum'que, etiamsi conatus sit multus, posse dici Clinopalem nudipedalem. Sic enim recte pedum illam intelligi

mus nuditatem, Verbo quidem non effic̃to nũc à me primum, Sed à Tertulliano prius, atq; Hieronymo. Sic enim ab iis Sacra nuncupari obseruauimus, quæ colerent Iudæi nudis pedibus, sacco incubantes, & uolutati in cinere, ut ad Paulam idem Hieronymus scribit, ex ritu uanissimo Pharisæorum, primum quoq; cibum Lentis accipientes. Iosephus Iudaici belli Libro II. Beronicen scribit Reginam, ut Deo uota solueret pro salute, Hierosolymas uenisse, & pro more patrio hostiis cæsis, capillis'q; derasis nudipedem ante tribunal stetisse. In libro temporum ab Eusebio mandatum memoriæ est, apud Lacedæmonios sacra nudipedalia primum acta, Cum regnaret Romæ Tullus Hostilius. Sed & in Pythagoræ symbolis adnotauimus, Nudis adorandum pedibus, sacrificandum'q;.

¶ Austri, & Aquilonis proprietates non indignæ relatu. Cur Boreas dicat̃ Alpinus à Virgilio. Plauti locus expenditur, ex Epidico. Caput XXVIII.

Quilonem Ventum à Vehementissimo, ac præceleri uolatu in latinis literis nuncupatum, eleganter ab Hieronymo Scopã uiarum appellari aduertimus, tanquam difflando perpurget, quicquid temere in uiis obiacet, simul'q; conuerrat etiamnum puluerem. E diuerso Austrum ab eodem reperio dici Pincernam pluuiarum, Quoniam esse notum pluuiæ conciliatorem, indicio nomen est, quod ab humoris ratione ducitur. Quanquam non me fallit, Plutarchum in Platonicis Quæstionibus scribere, Inferiorem Mundi ordinem dici Neaten. nam & Inferos quãdoq; nuncupari νερτέρους, quandoq; etiam ἐνέρους, Atq; inde ductam Noti appellationem, Quia spiret κάτωθεν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, hoc est ab infimis, incompertis'q;. Simul & Poetarum carminibus patet latius, quàm, ut probandum uideatur pluribus, nisi quod Hippocratis sentẽtia præteriri nequit, tradentis Aphorismorum tertio, Austros hebetare auditũ, caliginẽ obducere, corpora diffundere, ac pigriora facere, item'q; caput aggrauare. Quod si tempus Aquilonium fuerit, tusses, fauces, aluos duras, difficultates Vrinæ, dolores horrificos costarũ, & pectorum accidere. Eum uero locum explicans Galenus etiam rationes rimatur. Auster inquit, natura calidus, atq; humidus est, At hæc ex toto caput opplent, proinde'q; Sensuum opificia admodum madefaciunt, caput'q; aggrauant. Porro'si neruorum fons, & origo madet, Circa ingrediendi ministeria corpora pigriora, tardiora'q; redduntur, atq; etiam perfen tit homo exolutionem. Contra, ubi tempus Aquilonium est, Corpora constipatiora contentiora, mobiliora'q;, & ad audiendum purgatiora euadunt, fauces tamen duræ efficiuntur p Aquilonios Cæli habitus, quia arescunt, refrigescunt'q;, nec secus ficciora Aluus deiicit, ob temperamenti conditionem, in habitum tendentem ficciorem, de qua corpus resiccatum uniuersum esculentorum humorem ad sese impensius trahit, difficultates præterea Vrinæ accidunt ob Vesicæ noxam, quam traxit ex frigiditate per Aquilonios flatus, Nãq; exãguis, & frigida est, Ea ipsa Aquilonis frigiditas thoracis dolores concinnat. Porro' & illud natura comparatum est, ut simus ἐν τοῖς βορείοις βρωτικώτεροι, ἢ ἐν τοῖς νοτίοις. hoc est, spirantibus Aquilonibus Cibi auidiores simus, q̃ austris. Aquilones enim frigidiores sunt, frigidum uero concoctionem adiuuat, eo quod per accidens Antiperistasin efficiat, ut ex octauo physicorum manifestum est, ac calorem corroboret interaneum cum humido, Vnde perficitur digestio. Id tamen parte hac obseruandum, Ita experientia magistra Sapientibus compertum; Si frigiditas nimia fuerit, eam ad intima Corporis penetrare, unde conficiendi imbecillitas enascatur. Inter Macrobii uero placita & illud est ex naturalium secundo, Ventũ, qui per meridianum ad nos Cardinem peruenit, idest Austrum, ita in origine sua gelidum esse, ut apud nos commendabilis est blando rigore Septentrio. Sed quia per flammam torridæ Zonæ, ad nos commeat, admixtus igni calescit, & qui incipit frigidus, peruenit calidus. Neq; enim uel ratio, uel natura pateretur, ut ex duobus æquo pressis rigore cardinibus dissimili tactu flatus emitterentur. Nec dubium est, nostrum quoque Septentrionem ad illos, q australi adiacẽt ꝑpter eandẽ rõnẽ calidũ peruenire. Et austrũ Corporibus eoꝝ genuino auræ suæ rigore blandiri. Peripateticis tamẽ ἀτοπώτερον. i. absurdius uidet̃, p κατακεκαυμένων. i. Perustã Mũdi portionẽ ꝑmeare Vẽtũ. Quærat hic forte quispiã, ecquid expressius, doctius'q; in medium ꝑmamus. Quid ita eminẽtissimus Poeta, Æneidos quarto, Boream dixerit

ream dixerit Alpinũ? Inuenio apud Auctores, Posidonium, & Protarchum literis prodidisse, Rhipæos, & Alpes eosdem dici mõtes, qui ab Hyperboreis incolantur. Quod in Cõmentario etiam de rebus iis prodidit Stephanus, a' quo & illud traditur, Hellanicum ὑπερβορέους scribere cum diphthongo in penultima. Ipse, ac pleriq; alii citra diphthongũ malunt. Vltra Rhipæos uero, a' quibus spiret Aquilo, statuũtur Hyperborei, ad extimum mare. Carmen Virg. hoc est.

Ac uelut annosam ualido cum robore quercum
Alpini Boreæ nunc hinc, nunc flatibus illinc
Eruere inter se certant.

Porro' quia ex Hippocratis, & Galeni adstruximus doctrina, Austrum bebetare auditũ, & stupidum quadantenus hominem facere, ad id arbitror plautinum allusisse Periphanem, cui Epidici dolis, uersutiis'q; sublitum probe os fuerat, in fidicina, quã suam putarat filiam, mox animaduersa fraude, ac dolens se tam bebeti fuisse iudicatu, ut rem nunquam, ut erat, animaduertere potuerit, perinde ac obsurduisset, oculis'q; offusa caligo foret, in ea prorumpit uerba, Perii, Austrum pertuli, quãquam sunt, q ui perculi legere malint, ex parœmia, qua significatur quis operam lusisse.

¶ Capillorum in homine ratio. Gentium ritus in iis. Mollicies taxatio. Pepones qui sint. Caput XXIX

Ominem inter cuncta animantia maxime piloso esse capite, ipsius indicio rei nullis argumentis constat. Sed & prioribus tamen obseruatum, ac traditum monumentis est. Cuius causam tum ad necessitatem, tum ad præsidii rationem esse referendam, Auctor Aristoteles est. Necessitas uero inde patet, pro pter Cerebri humiditatem, καὶ διὰ τὰς ῥαφάς, idest & propter commissuras Caluæ, nam ubi plurimum humoris, caloris'q; est, Ibidem ortum pilorum esse copiosum, necesse est. Adiumenti autem ratio est, ut frequentia pili caput operiens defendat a' nimio frigore, & calore. Cum enim Cerebrum hominis proportione maximum, & humidissimum fit, maximam etiam tutelam desyderat. Res nanque humidissima quæque & reseruescere, & refrigescere maxime idonea est, quæ autem contra se habet, hæc minus affici potest. Adiiciunt & ornatum Auctores post Aristotelem grauissimi, Qui sit uelut in ædificii culmine, nec in orbem coactus, aut in pilei figuram teres factus, ne quibusdam partibus nudis, esset informis. Sed alibi infusus, alibi retractus pro cuiuslibet Loci decentia speciẽ mi ri ostentat decoris. Proinde memoriæ traditur, Charilaum interrogatum cur Comam nutriret, Respondisse, quoniam ex omni ornatu hic pulchrior foret, uenustior'q;, ac sumptus minimi, idest, ut græce dicam, ἀδαπανώτατος. Quamobrem & Silius Italicus in Laudibus Scipionis ita sibi canendum censuit.

Martia frons, faciles'q; Comæ, nec pone', retro'q;
Cæsaries breuior.

Cæteros & Lycurgum scimus, Ciues insuefecisse, comã nutrire, quoniã pulchros quidem decentiores redderet, τοὺς δὲ αἰσχροὺς φοβερωτέρους, deformes uero terribiliores, ac magis formidabiles. Sed & in græcis omnibus id accipit Eustathius, ubi Homeros καρηκομόωντας dicit Achæos, nam inquit, etiam iubati Leones, insuper & Tigres terribiliores uisuntur cæteris eo exutis ornamento. Adiicit in primo Rhetorico Aristoteles, id ui deri libertatis argumentum. Nec enim Comantem facile est, ἔργον ποιεῖν θητικόν, idest seruile opus subire. Aut illiberalẽ admittere artẽ. Liberi nãq; esse hominis μὴ πρὸς ἄλλον ζῆν, idest nõ ex alterius arbitrio pendere. Ruffam comam, & in nodum coactam, summi apud Germanos decoris fuisse, scribit Seneca, proinde Martialis epigrammatum primo,

Crinibus in nodum tortis uenere Sicambri.

Capillorum item longitudine oblectatos Hispanos, testatur epigrammate doctissimus Catullus. Sed & Martialis idem, Hispanis ego contumax Capillis. Verum, ut auctor item Seneca est, Crinem sibi sine ullo artifice formosi quatiebant, non aliter, quàm iubam generosa Animalia. Mox ut in aliis, ita & parte ista, pessum euntibus Vitæ pretiis, abiit tota res in turpem, effœminatam'q; molliciem, nec Specula modo totis paria corporibus auro, ar

gento'q; cælata sunt, deinde etiam adornata gemmis, Sed cœptum a' Trosulis, & mollicu/lis succidere comam uariis locis, in gradus'q; formare, ut Cincinnatuli sint, & Comatuli, quales ferme' fieri produnt, qui Pleiadibus nascantur orientibus. Quam Comæ rationem, & numerum Epigrammaticus Poeta Epapbęresin uocauit, cum ita scribit.

Expingit'q; cutem, facit'q; Longam
Detonsis Epapbæresin Capillis,

Hinc datum Curetibus nomen, quod mollium ritu puellarum Comam fouerent, nec succiderent, ut putat Æschy/lus. Hinc fracta censorie apud Senecam castigatur Coma, hinc & Annuli in eadem amara lente increpiti, ex quo & Martialis,

Vnus de toto peccauerat orbe comarum
Annulus, incerta uix bene fixus acu.

Quo mõ excãdescũt inqt Seneca, Siqd ex iuba sua decisum est, Siquid extra ordinẽ iacuit, nisi oĩa in annulos suos reciderũt? Hos tu otiosos uo cas, inter pectinem, Speculum'q; occupatos? Sed quoniam hoc genus nugæ, & accersitæ commendationes non corpus ornant, quod illi opinantur, Sed mentem detegunt, hinc sci/tum, ut a' Synæsio accepimus, natum adagium est. Nullus comatus, qui idem non sit Cinæ dus. Nam & M. Tullius in Catilinam Libro secundo, Capillo pexo nitidos censorie subno/tauit. Extat Antonini Imperatoris pręclara ad hoc ipsum sententia, Qui fuit Philosophi fi/lius, uti apud Philostratum legimus, cum Philiscum Sophistam incesseret, Coma inquit, Vi rum, Rhetorem indicat Vox. Illud non omnino ab instituta ratione dissitum, fractos, exolu tos'q;, ac molliculos per ignominiam dici Peponas, tralatione honesta a' fructibus, qui iam permaturuerint. Nam fructus omnes iam percocti uocantur Pepones, inde est μαλθακωτί/ερη πέπονος συκῆ μοι γέγονας, idest mollior mihi euasisti fico matura. Apud Aeschylum Le/gimus, ἀνὴρ δ' ἐκεῖνος ἦν πεπαίτερος μωρῶν, idest Vir ille moris erat maturior, Apud quos/dam Pepones dicuntur quasi pepbones, nam Dores digna cæde perpetrantes uocant Pho nos, propterea Peponem etiam generosum interpretantur. Pepon deniq; amica interdum uox est, ut in Apollonii argonauticis liquet, ὦ πέπον, idest o dulcissime, amicissime, quod adnotarunt Scholiastæ, & exposuit apud Homerum Eustathius. Extat id uerbum tam ma/sculino, quàm neutro enuntiatum genere. Ponticos legimus quosdam ad Solis exortum uergẽtes, Apios (pyri id est genus) & Cydonea mala pene' iam putrescentia ac Iocinoris p/ferentia colorem, esui tamen non inepta, nuncupare Pepona. Inter Horæa idest ὡραῖα re censetur ab Æginita Paulo Pepon, Quem cacochymon esse ait, idest fucci mali, frigidum præterea, humectum'q;, Choleram inducere, idest χολέραν, indigestum. Efficit ea omnia μηλοπέπων quoq;, sed minus.

Masculæ ueneris institutor primus. De Orpheo, & Orpheotelestis. Plutarchi locus asseritur, Necnon Aristotelis. Cretensium in marium concubitu, & Gentium aliarum mores. Caput XXX.

QVoniam uero de Cinædis facta mentio est, Sunt qui scribãt, Orpheum Thra ca principem omnium tanti sceleris, & libidinis detestandæ repertorem fuis se. Quod & Ouidius post frequentia Græcorum monumenta Carminibus, inseruit.

Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares, citra'q; iuuentam
Ætatis breue Ver, & primos carpere flores.

Eius tamen Caput Philostratus scribit, in Lesbo dedisse oracula, præsertim Græcis, Tro/iam non posse capi absq; sagittis Herculis. Quin & Persarum Reges, & Babyloniæ in Le/sbum ad scitanda oracula Oratores plerunq; misisse, & imprimis Cyrum, Cui Orpheum consulenti de exitu suo, sic ferme' responsum proditur, τὰ ἐμὰ ὦ Κῦρε &c. quasi dictaret, quæ ipse sum passus, in te quoq; sunt recasura. Tanta erat illorum temporum cæcitas, tan/tum rationalis naturæ nubilum, ad eo immundissimi, ac nequissimi spiritus ad libidinẽ mor talibus illudebãt. Spurcissimæ rei auctor post mortem diuinitatis opinionem est assecutus. Nam erant & qui Orphicis initiarentur Sacris. Meminit eorum historia secunda Herodo/

tus, & de

tus, de natura Deorum tertio M. Tullius. Sed ea inquit, Dionysio quarto confici putantur. Vnde Orpheotelestæ nücupati, qui initiãdi auctores erant. Qui'q; felicitatem certissimam pollicebantur post obitũ. Id cum Philippus qdam Orpheotelestes & ipse, Verum summe inops, amplius prædicaret, dixit Leontychidas Spartanus, o fatue quin statim moreris lu/ ctui, & miseriæ finem impositurus? Commonendi uero hac parte sunt Apophthegmatum Plutarchi studiosi, Eius Libri Interpretem egregie halucinatum, Quando Tenebrarum ini tiatorem transtulit. Quippe, ut uidetur, Orphnæotelestem legebat, quæ id plane Vox indi cat, Sed emaculati Codices Orpheotelestem præferunt, & ita esse scribendum, dictat ra/ tio. Sunt tamen qui Thamyram primum flagitiosis puerorum amoribus, ac præposteri cõ/ cubitus fœditate pollutum, cũ cœpisset efflictim deperire Hymeneũ Calliopes, & Magne tis filium. Alii Thaloni Cretensi inauspicatę rei initia contribuũt, Qui Rhadamãthum ada marit. Atq; hinc in Græcos alios propagatum scelus, etiam Timæus scribit. Quod ut non uideatur dissimile ueri, Aristoteles facit, a quo proditum legimus, lata quoq; lege passim in Creta permitti masculam Venerem. Quod nequis a me fingi putet, tanti Philosophi uerba subiiciam, eo quidem libentius, quod ea Zelo, ut arbitror, Christianæ Veritatis Interpres facere Latina neglexit, πρὸς δὲ τὴν ὀλιγοσιτίαν, ὡς ὠφέλιμον, πολλὰ πεφιλοσόφηκεν ὁ νομοθέτης, καὶ πρὸς τὴν διάζευξιν τῶν γυναικῶν, ἵνα μὴ πολυτεκνῶσι, τὴν πρὸς τοὺς ἄρρενας ποιήσας ὁμιλίαν. Hoc est, ad cibi autem temperantiam, ueluti perutilem, multa Legislator sapiẽter, ac studio se constituit & de mulierum diuortiis, Siquidem ne superfluam parerent multitudinem, cum masculis induxit concubitum. Quæ cum ita sint, Audet tamen Strabo Libro decimo, Cretam asserere, uniuersarum gentium consensu, priscis temporibus optimis fuisse institu/ tam legibus, Earum'q; æmulos, ac Sectatores fuisse Græcorum optimos, atq; primarios, Im primis uero Lacedęmonios. Quod in legibus quoq; Plato ꝯfirmat. Cęteꝝ de aliis exactiorẽ pagere censuram, nũc nõ est ꝯsiliũ. In hac utiq; parte nõ recte habuisse Cretensium mores, quis est, qui nesciat? Nec dici potest, ignoratum a Strabone ritum hunc turpissimum, cum de eo ipso multa uerba faciat, Amasium qdem κλεινὸν .i. illustrem. Amantem uero Philæ/ thora, hoc est ardentem appellatum in ea Insula prodẽs, Traditum quoq; ab Athenęo est, Cretenses præcipue, ac in Euboea Chalcidenses usq; ad stuporem τὰ παιδικὰ, idest pueri/ les amplexari amores. Sed & Ganymedem non ab Ioue raptum Echemenes scribit, uerũ a Minoe, Chalcidenses apud se ab Ioue raptum prædicant, in loco, quem Harpagium uo/ cant, ubi & succrescant copiosius Myrti præcellentes. Iam & amore Thesei obretitus Mi/ nos susceptas ex nece filii cum Atheniensibus inimicitias grate deposuisse fertur. Insuper'q; illi Phædram concessisse filiam. Sunt qui tantæ fœditatis initia non a Cretensibus omnino propagata scribant, Sed a Laio, qui hospitio a Pelope exceptus Chrysippum eius filiũ ita adamarit, ut secum raperet Thebas, etiamsi non me fallit, Ab Ioue id perpetratum, Praxil/ lam Sicyoniã scribere. Ab Amoribus hoc genus in pueros Sophocli, atq; Æschylo in Thea/ tra etiamnum productis, Tragœdiam nonnulli Pæderasten nũcupare, sibi permisere. Idẽ porro auctor nobis Aristoteles est, fœminis fere obnoxias esse militares, bellicosas'q; Gen tes præter Celtas, Quorum intemperantiam nec tacuit Athenæus, & siqui alii masculorũ coitum palam receperunt. Proinde non absone prorsum fabulator primus Martem uidetur Veneri cõiunxisse, ἢ γὰρ πρὸς τὴν τῶν ἀρρένων ὁμιλίαν, ἢ πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν φαίνονται κα/ τακώχιμοι πάντες οἱ τοιοῦτοι, uel enim ad muliebrem ꝯcubitũ, Aut in masculam uenerẽ ꝓcli ues eiuscemodi homines cõperiunt. Suppetit nobis Gręcoꝝ astipulatio, Qui exemplis Ro manã efferre grauitatẽ nõ cessant, &, ut ipsoꝝ uerbis utar, τὸ μισοπόνηροι καὶ πρὸς τοὺς παρα βαίνοντας τὰ κοινὰ, καὶ νόμιμα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀμείλικτοι. Senatus eiusdem seueritatẽ in sugillanda peruicaci Capitolini lascíuia, a quo M. Marcelli filius de Stupro fuerat com/ pellatus, norunt omnes, quibus Plutarchi monumenta quandoq; uenerũt in manus. Vt ta ceam Trebonium pudicæ sanctitatis militem, Cui pulcherrimo, & in ætatis flore constitu/ to cum inferre uim pararet Lusius Marii ex sorore nepos, execratus intempestiuam homi/ nis libidinem, in eum cooriens interemit, multis uero apud Imperatorem Marium accusan tibus, non iuit inficias, perpetratum a se facinus, Sed cur fecisset, rationem illi comproba/ uit. At egregius Imperator uinculorum sanguinis sponte oblitus, Corollam, quæ strenue prælianubus dari assueuerat, afferri iussit, protinus'q; Trebonio imposuit. Sed nec Orsines

apud Sagara nobilissimus Satrapes, Vt qui a' Persarum rege Cyro initia generis duceret, cum Alexandrum, & Amicos muneribus amplissime cumulasset, Bagoę Spadoni Qui Alexandrũ obsequo corporis deuinxerat sibi, quicquã prorsum honoris detulit, Admonitus'q; a' quibusdam, quàm Alexandro cordi esset, respondit, Amicos se Regis colere, nõ Scorta, Nec moris esse Persis, Mares ducere, Qui stupro effœminarentur. Auctor tamen Herodotus est, A' Græcis didicisse Persas, pueris abuti. In eosdem debacchari solitum Alexãdrum, Athenæo item credimus, quando Bagoan, inspectante Theatro uniuerso, etiã sauiari identidem non erubuerit. Eurysthea quoq; fuisse Herculis delitias, uel, ut Græci dicunt, τὰ παιδικὰ, scribit Diotimus, pinde'q; certamina obiisse. Thebanos, Helienses, atq; item Cretenses amatores in moralibus execratur Plutarchus, Atheniensibus collaudatis, & Spartanis, Apud quos is exerceretur amor, de quo Euripides.

ἀλλ' ἔστι δή τις ἄλλος ἐν βροτοῖς ἔρως,
ψυχῆς δικαίας, σώφρονός τε κἀγαθῆς,

Amare siquidem pueros eos, quibus animus probus foret, lege permissum Spartę. Coire autem cum illis, turpissimum, perinde atq; non animus, Sed corpus amaretur. Qui accusatus foret, tanquam ad dedecus congrederetur, is uero per omnem uitam censebatur infamis. Scribit tamen alicubi Plutarchus, Seruum formosum amare, Veteribus non esse turpe iudicatum, quod inquit, etiam ex comœdiis testatissimum est, Verum a' liberis corporibus abstinuisse, honestissimum esse imprimis habitum.

¶Item nonnulla ad idem spectantia. Vnde sit Cinædorum in coitu uoluptas. Hircini quoq; odoris ratio. Qui Hirquitalli, & Hirqui, & Tragica facies apud Arist. præter Theodori sententiam. Hermaphroditi. Caput XXXI.

Rcesilaum memoriæ proditum est, & in Symposiacis Plutarchus non omisit, cum mœchos increparet quosdam, atq; intemperantes, dicere cõsueuisse, nil differre, ante, an retro quis Cinædus foret. Cæterum rectius item fecerimus, Si hisce nostris commentationibus Platonis quoq; præceptũ ex VIII. Legum inseruerimus, Quo Philosophus sanctissimus Venerem execrabilem nititur reprimere. Abstinendum inquit Atheniensis ille hospes, a' Maribus censeo. Nã qui istis utuntur, genus hominum dedita opera interficiunt, in lapidem seminantes, ubi radices agere, quod seritur, nunquam poterit. Abstinendum quoq; ab Agro illo fœminino, Vbi semen germina nolit producere. Ciceroni tamen turpitudinem hanc inimiciter Salustius obiecit, Obiecit & Verres, Cuius filius cum in ea quoq; re male audiret, Ignorare uideris inqt Cicero, decere, filios intra Ianuam coarguere. Sed enim quia Cinædulos scimus summa, dum turpiter atteruntur, perfrui uoluptate, putamus'ne quippiam altioris subesse rationis? Minus fortasse pudicum, aut graue fuerit, iis tam diu immorari, Sed meminiss. Legẽtes debent, Nos nostra hac commentandi sedulitate, rerum copiæ imprimis studere, Vt spicilegium conficiamus, ut sic dicam, Satyricum, unde languen ubus etiam conciliari possit appetentia. Quod siqua me præterierint, quæ haud parum multa esse, non ambigo, me consoler, Veterum sapientissimos multa scisse, non omnia. Igitur in literis ita inuenio literatis, tum apud Aristotelem, tum apud alios. Excrementis singulis locum esse a' natura constitutum, destinatum'q;, in quem decretorie, ac naturæ ui secerni debeant. Solicitata uero natura, Spiritus excurrens tumorem admouet, excrementum'q; unà extrudere solet. Nam ut prima primi Auicenna quoq; perdocet, Spiritus expulsionem iuuat, Vt Vrinã in Vesicam, Cibum consumptum in Aluum naturę deduci placuit. His autem proxime genituram quoq; in testes, & penem deferri, constitutum est. Quibus itaq; meatus habitu suo naturali priuantur, uel quia occæcati sunt, qui ad penem tendant, Quod Spadonibus, his'q; similibus euenit, uel etiam aliis de causis, iis talis humor in Sedem confluit. Quippe qui hac etiam transmeare soleat. Quam rem eius loci contractio in coeundo, & partium sedi appositarum consumptio indicant. Qui si admodum semine genitali abundant, excrementum illud large in eum locum se colligit. Itaq; cum excitata cupiditas est, attritum pars ea desyderat, in quã confluit excrementum. Cum enim libido commota est. Spiritus eodem concurrit, & genus

id excrementi

id excrementi confluit, quo secedere natum est, & si tenue, spiritosum'q; est, cum diflatum id fuerit, requiescunt. Vt pueris, & Adolescentibus interdum, nullo secreto humore, cessare tentigines solent, Sed si crassum, corpulentum'q; est, nisi extruso, quiescere nequeunt. Quorum uero natura mollis est, & fœminea, ita hi constant, ut genitura uel nulla, uel minima eo ueniat, Quo illorum secernitur, Qui præditi natura integra sunt, Sed se in partem Sedis diuertat, quod propterea euenit, quia præter naturæ normam constiterunt. Cum enim mares crearentur, ita degenerarunt, ut partem uirilem maucam, atq; oblæsam habere cogerentur. Vnde fit, ut insatiabiles etiam sint more mulierum. Quibus itaq; Sedem humor ille adiuit, hi pari tantummodo auent, quibus autem in utranq; partem sese dispertiit, hi & agere, & pati affectant. Sed sunt, quibus item ex consuetudine affectus hic accidat. Egestio uero excrementi genitalis maximam affert oblectationem respectu aliarum euacuationũ, quoniam in ea uirtus imprimis uiget animalis sensitiua, commeat'q; per partes sensibilissimas. Accidit præterea in Coitu Voluptas, inquit primo de animalium generatione Aristoteles, non solum propter Seminis emissionem, Sed etiam Spiritus, quod in pueris palàm fit, & sterilibus uiris. Iis enim accidit oblectatio tum ex attritu, tum ex spiritus secretione. Qui uero rem ueneream agunt, aut qui in ætate sunt, quæ sufficiat Veneri, male olent, καὶ τοῦ καλουμένου τράγου ὄζουσι, hoc est uirus hirci reddunt. Quod in pueris non fit. Cuius ratio est, quoniam Puerorum spiritus, πέττει τὸ ὑγρὸν, καὶ τοὺς ἱδρῶτας, idest humorem, sudorem'q; cõcoquere potest. Virorum autem nequit, Proinde sunt in iis humiditates crudæ, indigestæ'q;, & ad corruptionem procliues, ideo'q; Sudores eorum, & resoluti illinc fumi grauiter olent, neq; enim calor latenter consumit, ut in pueris, Sed extrudit potius, & uapores cõcitat, Id'q; in alis præcipue, atq; inguinibus. Simul à membris aliis humore redundanti illuc profluo. Simul quia partes illæ obtectæ plurimum sunt, minus'q; exercitatæ. Ab hoc euẽtu putant Eruditi, & Sex. Pomp. docuit cum Censorino, pueros dici Hirquitallos, ubi primum ad uirilitatem accedunt, fit'q; Venereorum appetentia opportuna, ex hircorum libidine, aut Odoris insuauitate, Quem nunc Tragum uocant, nunc Hircum, aut, ut Catullus, Caprum, At quoniam præpingues hirci minus fœcundi sunt, inde cum Vites non ferunt, dicuntur τραγᾶν, idest hircescere. Porrò, quia contrudit libido oculos in Angulorum angustias, quos uocant Hirquos, auctore Suetonio, in uitiis Corporalibus, inde à Virgilio scriptum uolunt, Transuersa tuentibus hirquis. Alii hircis defendunt, quoniam id animal oculos habeat ad nares conuersos. Proinde'q; apud Aristotelem, τὰ τραγικὰ πρόσωπα, non Laruas interpretamur, quod fecit Theodorus, Sed tragicas facies ad hanc hircorum naturam referentes, quoniam Tragœdorum personæ nihil minus, quàm oculos ad nares ualeãt inflectere. Quoniã uero in Coitus ratione uersamur, Subiiciamus de Hermaphroditis non ingrata ex Græcorum Cella proma. Scribit ergo Leonides, eorum quatuor uideri species, ac in hominibus quidem tres, in mulieribus unam. Siquidem in Viris quandoq; in Perinæo, Quandoq; uero in Oscbei meditullio hirsutior se promit pudendi muliebris effigies. Tertius autem modus, Quo ex Oscheo uelut pudendo Vrina profundit. In mulieribus uero supra Clitorium in Ephebeo Virilis membri positio comperitur. Nec testiculorum abest prominentia infra Colen.

¶ Qui dicantur Officiosi. Item Betæ, necnon Volsi Ludii, & Præcisi. Loca Martialis duo explicata uberius. Quid Sicula, & Sica. Item Seuinus, & Anaphlistius. Item Catadactylicus. De Pindari obitu. Caput XXXII

Cberius Orator, Cui tanta orationis celeritas affuit, Vt & Vitium fieret, & bracteata Cęsaris Aug. ad id sentẽtia circunferatur, Acherius noster sufflaminandus est, cum Libertinum Reum defenderet, cui obiiciebatur, quod Patroni cõcubinus fuisset, dixit, Impudicitia in ingenuo crimen est, In Seruo necessitas. In liberto officium. Hinc factum Seneca scribit declamationũ quarto ut impudici, & obscœni aliquandiu Officiosi sint uocitati. Est tamen honesta item uocabuli eius notio, nam pro Milone Cicero labores suos officiosos dicit. At Cynicus Diogenes molles id genus etiam Betæ nomenclatura non absq; felle uidetur appellasse. nam cum à

quibusdam, ut Canis incesseretur, se'q; amplius obseruaturos prædicarent, ne mordicus ab illo apprehenderētur, Bono animo esse iussit, Neq; enim Canibus esse in more uesci betis. Quod & Augustus, significasse uidetur, cum Betizare pro languere posuit, quod uulgo diceretur Lachanizare. Sed et Catullus,

Languidior tenera cui pendens Sicula Beta,
Nunquam se mediam sustulit ad tunicā.

Qua in parte aduertendū obiter, Siculā dici de Virilitate, forma deminuta a' Sica. Aiaduerto & Volsos Ludios recte de Cinædulis posse dici. Quando ut in Magia scribit Apul. Ludii omnes, hoc est Dionysiaci technitæ, siue Histriones impudici erant. Mox inquit, in Iuuētute saltandis fabulis exossis plane', & eneruis, Sed, ut audio, indocta, & rudi mollitia, Negatur enim quicquam histrionis habuisse, præter impudicitiam. Scribit tamen in doctorum indagine Marcellus, Pueros depiles, ac glabros, qui in ludis præsultarent, Ludios a' Romanis ueteribus nuncupatos. Et Appianus Alexandrinus in Libyco Triumphi describens pompam, Imperatorum inquit, Lictores præibant purpureis amicti uestibus, tum Citharœdorum, ac tibiarum turba ad Hetruscæ similitudinē pompę. Hi succincti, coronis'q; aureis redimiti, suo, quisq; ordine canentes, psallentes'q; prodibant. Hos Ludios appellant. Vt facile crediderim, Hetruscos a' Lydis sumpsisse originē. Horum in medio quispiam talari ueste, fimbriis, ac armillis auro splendentibus amictus, gestus uarios edebat risum'q; undiq; ciebat. Cæterum, ut ad rem, uelut postliminio redeamus, Cinædus, ut est apud Ameriam, dicitur etiam βαδὶς, Id quod eo adnotaui procliuius, quoniam passiua est Vox ea Linguę uernaculæ, paulum modo luxata, Sed ita, ut Origo, di luceat tamen. Badas Latine scribitur. Dicitur idem hic & καταπύγων, Sicut παιδοφθόρος, puerarius. Nam pudicos Amatores ἐραστὰς uocant, Amatos uero ἐρωμένους. Pręcisos item id genus muliebria patientium Eruditorum quandoq; nuncupat Schola. Senecæ id comprobat auctoritas. Quid porro' non est iniquum, fortes arma sumere, & in Castris pernoctare, & pro uallo obligatis stare uulneribus, Interim in urbe securos esse Præcisos, & ꝓfessos impudicitiam? Ad quod Martialis alludens epigrammatum secundo,

Os'tibi præcisum, quanto non ipse Latinus
Vilia panniculi percutit ora sono.

Eum locum interpretatus Domitius, putat a' Præciso intestino declinari uocabulum in turpitudinis notione. nam Præcisum, & Omasum duo esse Intestina, Mar. auctor est. Ego ex Græcæ Linguæ, ut multa, proprietate, atq; imitatione deflecti eius uerbi notionē puto. nā id apud eos κόπτειν quandoq; signat, quod apud nos præcidere, ut apud Aristophanem in Batrachis, κᾆτ᾽ ἐκκόπτετ᾽ ἐγκεκυφὼς, idest & præciditur acclinatus, adnotante etiam Interprete, id uerbum κόπτεται, pronuntiari κεκυφότως. Et quia Martiali opem tulimus pro ingenii captu parte hac, commoneamus eius libri studiosos, Poetæ eiusdē sales futuros sapidiores multo, gustum'q; amplius lacessituros, Si ad Siculā respexeris, quam pauloante pro uirili parte capi diximus per diminutionem a' Sica, Illo epigrammate Libri undecimi

Inuasit medicus Sica phreneticus Eucli,
Et præcidit Hylam, hic, puto, sanus erat.

Apud eundem Aristophanem Seuinum obseruauimus pro Inscensore capi, atq; etiā Emasculatore, a' uerbi græci proprietate βινεῖν, Cuius meminit ēt ad Pætum Cicero. nā Anaphlystius in eadem Comœdia Masturbatorem innuere uidetur, qui fiat sine fœmina maritus, & Thalassionem indicat manibus libidinosis. Quippe ἀναφλᾶν signat τὸ μαλάσσειν τὸ αἰδοῖον, idest mollius genitalia tractare'. Sed & apud Eupolin in Autolyco, Anaphlasmum pro Venereis obseruatum, scio. Legimus porro' & Catadactylicum de Puerario dici, Quoniam Dactylion, idest annulum de Sedis, hostiolo pronuntiari, frequentissimum apud Græcos est. Sed nos iam ab istis resiliamus, Illud adiicientes modo, Pindarum nouē Lyricorum principem, ut Fabio credimus, morte quoq; nobilitatum, Si qua, turpibus inesse nobilitas potest, nam in gremio dilecti pueri in gymnasio inuentum esse mortuum, Græcorum monumentis testatum est.

ℭ Specula cur inuenta. Maronis locus explicatur ex Bucolico ludicro. Caput XXXIII

Ocratem philosophum scribit Apuleius, Speculo, quod mirum fortasse uideatur, ad morum disciplinam esse usum. Quippe suasisse discipulis fertur, crebro ut semet in speculo contemplarentur, ut qui eorum foret pulchritudine sibi complacitus, procuraret, ne corporis dignitatem morum dehonestamēto pollueret. Qui uero minus in se uisendam formam inspectasset, minus'q; se eo nomine commendabilem, nauiter consurgeret, ut Virtutis splendore inopiam formæ collustraret, ac ingenio corporis damna rependeret. Seneca quoque naturalium primo, Specula esse tradit inuenta, ut homo ipse se nosceret. Multi inquit, ex hoc consequūtur primo sui notitiam, mox & cōsilium quoddam, Formosus ut uitet infamiam, Deformis, ut sciat, uirtutibus redimendum, quicquid corpori defuerit. Amplius, ut Iuuenis flore ætatis admoneretur, Illud tempus esse discendi, & fortia audendi. Senex, ut indecora Canis deponeret, & de morte aliquid cogitaret, admoueri sibi lineas sentiens. Sed & natura inquit idem Seneca, facultatem uel inopi est impertita seipsum uidendi, fons cuiq; perlucidus, aut læue saxum imaginem reddit. Hinc illud Maronis,

Nuper me in littore uidi,
Cum placidum uentis staret mare,

Hactenus Seneca. Sed & in Alcyone Lucianus, Non'ne uides inquit, Vt superiora sint serenitate conspicua, fluctibus autem sedatum mare, ac tranquillum, ὅμοιον ὡς εἰπεῖν κατόπτρῳ, idest Speculo, ut sic dicam, consimile. Nidulante siquidem Alcyone, Alcyonidas quos uocant dies, agit Mundus. Ex quibus est hæc uel præcipua. Sed & alibi Lucianus idem in Dialogis, quos uocat ἐναλίους, idest marinos, colloquentibus Doride, ac Galathea, Inibi inqt Doris Ex petra quapiam, Sicubi Flustra sint, acclinata in aquam conspicare teipsam non fere' aliud, qua'm expressius albentem colorem, hic uero non laudatur admodum, ni decenter rubens quippiam intermicarit. Cæterum hæc obiter adnotasse uolui, Vt scirent Literarum interiorum candidati, Quid aduersus Grammaticorum nugamenta, & promixtas opiniones, nutantes'q; proferri possit, quos sæpe aduersus Retiarium ferula delectat, & Volsella, ut est apud Varronem, cū gladio pugnare. Sed quo malus subeat ista legendi prolubium, addemus & quæpiam sane' haud illepida.

¶Item de Speculis nonnulla ex mathematicis rationibus. Caput XXXIIII.

Rchimedem uero Syracusanum, in omni quidem geometria multum ante alios admirabili subtilitate uirum, Sed in Speculorum ratione pertractanda uel maxime memorandum, Legimus uolumine ingenti rimatum acerrime, Cur planis quidem speculis ferme' pares obtutus, & imagines uideantur, In tumidis uero, & globosis omnia defectiora. At contra in cauis auctiora. Nec non cur læua cum dextris permutentur, quando se imago eodem speculo tum recondat penitus, tum foras exeat. Cur caua specula, Si exaduersum soli retineantur, appositum accendant fomitem, qui fiat uti arquus in nubibus. Sed hæc interciderunt omnia, ac uel temporum iniuria pleraq; lacessentium, uel priorum incuria nobis erepta persæpe cogunt impingere, ut nunnunquam nobilium ingeniorum fœtura uel præfocata, uel allisa, ne Stesichori quidem, quod dicitur, illa norimus Græcis cantatissima. Verum enimuero tempestate nostra extant tamen Optices uestigia aliqua, quibus cum alia docte præcipi animaduertas, tum illud, Speculorum materiam esse lenitatem, ac partium inoffensam cōtinuitatem, quæ meatibus prorsum careat Sensui perspicuis, qua ratione lignum, item id genus alia plura minus effici posse specula. Formam uero esse leuigationem, ac perfectam polituram, Quo nomine intelligi uolunt, omnem aspredinis utiq; amotionē. Porro', ut exactius uisibilia ualeat exhibere, necessariam tradunt sensibilis coloris absentiam. Sed cur nam in Speculo, imbecillis fit imaginum expressio, nempe quia formæ reflexę debiliores comperiuntur, proinde & debilius offeruntur, ac mouent. Ratio euidens non ex spatio solum, a' fonte disito, Sed amplius ex obliquatione. Siquidē rectitudo Lucis cognata progressui est. Id & in aliis naturæ conuisimus operibus. Omnis enim motus tanto est fortior, quanto rectior, propterea uigorem obliquitate, ac flexu hebescere, palam fit. Additur illud quoque, Speculi colorē im

misceri reflexæ luci, quæ fuscior inde effecta faciem aliquo modo maculosam ostentat, infectam'ue. Latent tamen in ea sæpius labeculæ ex reflexionis debilitate. Sed & alibi super Speculis euigilata nobis quæpiam. Interim illud minime distulerim, Esse apud Patras in Achaia Cereris templum, & ante id fontem, ubi & μαντεῖον ἀψευδές, idest maxime Verax Oraculum, in iis modo, quæ ad morbos spectant. Nam funiculo prætenui Speculum in fontem demittunt, ita libratum, ut aquam modo per ambitum leuiter attingat. Mox fusis Deæ precibus, Vsi'que thymiamate in Speculum contuentur, ac inibi sese ostentat morituri post paulo, Aut superfuturi imago Ægroti.

¶ De Vesta, & Ignis inextincti ratione, Item'que de Virginibus. Ouidii, & Papinii loca amplius explicantur. Caput XXXV.

Estam Saturni, ac Rheæ filiam Diodorus scribit, primam'que domuum structuram excogitasse. At Plato, & Platonem secuti, summo ingenio Viri, altius mentis aciem intendêtes, Vestam Deam accipiunt, Essentiam formarum separatarum, diuinorum'que stabile fundamentum. Ideo'que Vestæ ante alios Deos sacrificare priscos cōsueuisse. Quod in olympici Iouis sacris seruatum, In Heliacorum primo Pausanias scribit. θύουσι δὲ, inquit, ἑστίᾳ μὲν πρώτῃ, δεύτερα δὲ ὀλυμπίῳ διΐ. At libro de dubiis animæ secundo Plotinus Terræ animam tum Vestam, tum Cererem dici ab hominibus tradit, quam tamen Plutonem quoque cum Proserpina coeuntem nuncupant pleri'que. Sunt qui Vestæ appellatione Terrā significari putent, eam'que ueluti mulierem effingāt, tympanum gestantem, quoniam Ventos intra se contineat. Quam rationē secuti Romani Vestę tēplum rotundata struxere forma, in quo & perpetuus seruaretur ignis, imitati terræ figuram, quasi Lar, focus'que sit, Sed totius mundi potius, Cuius medium Pythagorici putant ignis sedem, Sicuti in Libris de Cælo, & mundo commeminit Aristoteles, Et larem uocant, ac Monada. Terram uero ne'que immobilem, ne'que in medio positam globi, Sed esse circum ignem in ambitum suspensam, Quam sententiam Platonem quoque, cum senior iam foret, secutum esse, memoriæ proditum est. Quin & ab igni, & elemento quinto Mundi initia esse ducta, inter Pythagoræ placita fuisse, auctor Plut. est in Libro de Philosophorum dogmatibus. Produnt alii, Vestæ ideo Ignem apponi, quod Terra inflammationes in sublimi faciat ex seipsa. L. uero Florus etiā sic scribit in Numa. Imprimis focum Vestæ Virginibus colendum dedit, ut ad Simulacrum cælestium Syderum custos imperii flamma uigilaret. Ignis porro inextincti custodes Virgines erant, ut purā, & incorruptam ignis substantiam inuiolatis item, integris'que corporibus, illis commendarent. Siue quod sterile, ac infœcundum esset, scite Virginitati adiungerent. Nam & in Græcia, ubi perpetuus seruatur ignis, non Virgines inquit Plut. Sed coniugio solutę mulieres eiusce rei curam habēt. Strabo tamen Libro nono, In Saxo inquit, Vetustum Mineruæ templum Poliadis surgit, in quo lucis inextinctæ Lychnus est, & Virginum domus, quam Ictinus condidit. Si uero quando'que interextingueretur Ignis, Sicuti Athenis Aristone tyranno, Et apud Delphos, templo a' Medis incenso, Et Romæ tum Mithridatici, tum Ciuilis belli temporibus, haudquaquam ex altero igne Lucernas Sacras succendere fas erat, Sed nouum, & peregrinum elici oportebat, accensa ex Sole flamma pura, & immaculata, Vasis, quæ Scaphia uocabāt, quæ ratione ista sic concinnabantur excauata, ut radiis solaribus hinc inde coniectis in centrum, arida materia apposita, confestim promicaret Ignis. Inter nostros uero Scriptores sunt, qui tradunt, Interextincto igne, Virgines uerberibus affici solitas a' Pōtifice. Quibus mos erat, tabulam felicis materiæ tandiu uerberare, quousque exceptum ignem cribro æneo in ædem Virgo ferret. Nec mirum. Nam sicuti etiam commeminit antiquitatum II, Dionysius, id Romani præsagium interitus Vrbis opinabantur. Quod uero scitu dignum est, & nostræ religioni consentaneum, Mense Martio quotannis innouabatur ignis in templo Vestæ, qd' in fastis canit Ouidius.

Adde, quod arcana fieri nouus ignis in æde
Dicitur, & uires flamma refecta capit.

Quo in loco notandum id obiter quoque, arcanam dici ædem, non quia illuc Mares non ingrederentur,

grederentur,quod uoluit Interpres,Sed quia,ut Dionysius inquit,præter ignem Arcana erāt quædam in templo Deæ sacra,quorum neq; Pontifices cognitionem haberent,neq; Virgines.Quod & Silius carmine comprobat,Libro punicorū tertio,Et Vestæ secreta feramus. T. Porro' Liuius Ab V.C. Libro quinto in Camilli oratione,Quid inquit,de æternis Vestæ ignibus,signo'q; quod Imperii pignus custodia eius templi tenetur,loquar? Hęc imo accuratius sum consectatus,ut intelligeremus amplius illud Papinii ex quarto Syluarum.

Donec troicus ignis,& renatæ
Tarpeius pater intonabit aulæ.

¶Ignis cultus apud Varias Gētes.De usu luminum in nostra religione.Cur Homo tantum utatur igne. Caput XXXVI

Quod uero ad ignis cultum,& Vetustos pertinet ritus,Lectum in Plut. monumentis est.Persis in Græcia occidione occisis,Consultantibus respōdisse Pythium,Ioui,in cuius tutela libertas sit,patriam esse dicandam,nec prius rē diuinam faciendam,quam uniuersæ regionis igne extincto,ueluti a' Barbaris uiolatus is foret,purum ex Delphis,uelut a' communibus Laribus,accensum intulissent.Chaldæos quoq; numinis uice Ignem coluisse,Græci quidem scribūt,addita Lepida fabella Sacerdotis Canopi.Sed Hieronymus quoq;,& Nicolaus Theologus comprobaut Geneseos Cap.undecimo. Verum & historia proditum,Darium cum Ducibus,propinquis'q; agmina in armis stantium circuisse,Solem,& Martē,sacrum'q;,& æternum ignē comprecatum,ut illis dignam uetere memoria,fortitudinē inspirarent.Legimus & in Gręcis illud item,a' Medis,& Assyriis barbaricos contribui eiuscemodi elemento honores,nō religione utiq;,Sed formidine uerius nocentissimæ,omnia'q; absumentis rei. Scribit Porphyrius,quod & alibi arbitror,a' me relatum,Diis,q sunt intra Cęlum,siue cursu quodāmodo pererrantibus,siue non errantibus,Quorum ducem esse Solem primo, deinde Lunam existimandum est,commode sacrari ignem posse,quasi rem cognatam.Sed de nostra item Religione ut aliquid hisce nostris laboribus inseramus, Per omnes siquidem orientis Ecclesias quando legendū Euāgelium est,accēdunt Luminaria,iam Sole rutilante, non utiq; ad fugandas tenebras,Sed ad signum lętitiæ demonstrandū.Vnde & Virgines illę euangelicæ semper habent accensas Lampades suas,& ad Apostolos dicit,Sint Lumbi uestri præcincti,& lucernæ ardētes in manibus uestris.Et de Ioanne Baptista,Ille erat lucerna ardēs, & lucens, Vt sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur,de qua in Psalterio legimus, Lucerna pedibus meis Verbum tuum Domine,& Lumen Semitis meis.Addamus & illud scientissimum, Hominem,quoniam cæleste,atque immortale animal sit,Igne solum uti. Qui nobis in immortalitatis argumentum datus est,quia ignis e' cælo est,Cuius natura quoniam mobilis est,& sursum nititur, Vitæ continet rationem.Cætera uero animalia,cum tota sint mortalia,tantummodo aqua utuntur, Quod est elementum corporale,atque terrenum, Cuius natura,quia item mobilis est,Sed deorsum uergit,figuram mortis ostēdit,proinde nec Cælum pecudes suspiciunt,neq; religiones sentiūt,quoniam ab his usus ignis alienus est.De Lampadum ratione in sacris,alibi,opinor commeminimus.Nunc addimus illud quoq;.Cultum apud Græcos in Achaia,Dionysium cognomento λαμπτῆρα, idest facculam.Cuius festa dicerentur Lampteria.Nam faces noctu ad templum ferebāt.Vini Crateribus passim tota constitutis ciuitate.Lampter autem,siue λαμπτὴρ nunc facculam signat, nūc Pharum,unde nauigātibus Signa ꝓponunt.Porro',ut ad ueteres reuertamur,Inuenio apud Eruditos,ignem inter honores augustales fuisse.Sic enim legimus apud Herodianū in Commodo.Quod consilium suum ad Martiam rettulit,unam e' suis concubinis,cui scilicet plurimum deferebat,ac prope' Vxoris eam loco habebat,Sicut præter ignem,omnes honores,uelut Augustæ tribuerentur.Verum ut adiiciamus item,quod,quamuis fatur Cōuiua non aspernetur, Scribit Hesiodus,igne succenso,domum lætiorem uideri,& honorabiliorem,

αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.

Illud ex Pausaniæ monumentis est, Ignis inuentionem ex Argiuorum sententia non in Prometheum referendam, Sed Phoroneum uerius, Qui eum princeps mortalibus communicarit. Sed redeo ad Vestam, de qua supersunt adhuc scitu digna ex Platonicis excerpta imprimis.

¶ Syderum radiis in terræ Centro incendium excitari. Item qui dicatur Vestalis ignis, & quid Vesta. Caput XXXVII.

Quod ergo ad Vestam item attinet, ac in meditullio a' Pythagoricis locatum Ignem, Illud amplius animaduersione dignum, Immensam cælestium magnitudinem, Virtutem'que, ac motionem efficere Vt omnes omnium syderum radii terræ molem, quæ quasi punctum est, momento facillime'que usque ad Centrum recti penetrent, id quod Astronomorum plerique omnes astruunt ibi'que ut Pythagorris placet, atque Platonicis fortissime, tum quia recti undique centrum tangunt, tum quia in angustum collecti sunt cuncti quorum uehementia, materia ibi terræ sicca, procul ab humore amota prorsus acceditur, accensa que extenuatur, atque dispergitur per meatus undique, & incendia efflat pariter, atque huc. Cæterum Ignem hunc ualde Caliginosum arbitrantur, & quasi incendium quoddam expers Luminis. Sicut in Cælo extat expers incendii lumen Ignis autem inter cælestem, atque infernum, lumen cum feruore coniungit. Putant autem Ignem e' Cælo flantem, ignem esse Vestalem. Quippe sunt, qui Vestam esse terræ uelint Vitam, numen'que, quod e' ... no pauloante rettulimus, Ideo'que Vestæ templum Veteres in mediis Vrbibus construere soliti, ignem in medio collocantes perpetuum.

¶ Vesta unde inflectatur, Quæ'que sint eius Verbi notiones. Paristia quid, & Baunus, necnon Banausus. Vnde dicatur Clibanus. Inibi Dionysius, & Suetonius declarantur. Caput XXXVIII.

Tuero ex grammatica ratione mutuemur item aliquid, lego Vestam hoc est ἑςίαν (sic enim enunciant Græci) παρὰ τὸ ἑστᾶσθαι inclinari, quod ἱδρύεσθαι signat, quia domos prima ædificarit Vel quoniam ... colleretur, Simulacra'que eius sedentis habitu struerentur, παρὰ τὸ ἑδρᾶσθαι. Sed domos quoque Veteres Hestias dicebãt, aut Histias, ut apud Homerum, ἑστίηντ' ὀδυσῆος ἀμύμονος. Et Euripides σύ ποτ' ἄλλην μᾶλλον εἶδον ἑστίαν.

Quin Conuiuium quoque appellatur Hestia. Proprium uero Atticorum, Hestiatiare, Ionum uero, & Dorum Histiam. Vnde & Paristiam dici legimus igni ... Peloponenses Baunum uocene, ex quo inflectatur Cribanus, tanquam κριβανός ... unde & Cribanoti panes in Cribano cocti, qui & Clibanus dicitur. Sed & Banausos ... didem producunt, quo nomine Artifices uenlunt, qui ignis adiumento opus cõficiunt ... prium. Bunus uero Mercurii filius in Acrocorintho Iunoni facellum excitauit Vnde Bunææ Iunonis cognomen propagatum. Anestios dicitur, qui sine Laribus est, uel ut apud Hesiodum, iniustus. Hinc est metaphora apud Plutarchum elegantissima in Sermone περὶ τῆς πολυφιλίας, ἰδίαν ἕκαστος ἑστίαν οὐκ ἔχοντες, idest morum Vestam propriam habentes nullam. Eos nanque incessit, quibus certum non est Vitæ institutum, Sed Polypodis more, ut est apud Theognin, uarie permutantur, nunc'que philologos se profitentur nunc uenandi consectantur studia, nunc Compotationibus indulgent aut etiam S... re, non arbitrantur turpe. Hinc apud Dores, & Æoles Hestiopãmon dicitur Domus princeps, ac Dominus, qui ab aliis Steganomus uocatur, a' nonnullis etiam Nauclerus, Sicut hospitii pretium etiam Naulum. Ex thesauris porro Iulii Pollucis obseruauimus, Aram quoque sacrificalem dici Vestam, propne tamen eam, quæ in Prytaneo fuisset, ubi ignis inquit, seruabatur inextinctus. Vestam pro ara recte poni, docuit etiam Xenophon rerum græcarum Libro secundo.

Libro secundo. ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἑστίαν, audiens hæc Theramenes prosiluit in Vestam. Sed ut manifestius eo nomine Aram intelligeremus, subiungit mox paulo, οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδέν μοι ἀρκέσει ὁ βωμός, non inscius inquit sum, Aram hanc nil profuturam. Hinc uero lux infertur Dionysio Halicarnaseo antiquitatum II. Vnicuiq; inquit, triginta Curiarum Vesta collocata, Vbi sacrificabat Cunę, Sacrificulos earum fecit. Et iterum, Numa uero suscepto imperio, proprias nequaquam mouit Curiarum uestas. Hoc eo copiosius docuisse uolui, ut plenius Tranquillum intelligeremus in Tiberio sic scribentem, Coactis, qui ea tenebantur Superstitione, religiosas uestas cum uestimento omni comburere. Nam doctissimus Interpres Vestes legendum putat. Alter uero Vestas quidem legendum suspicatur ex Dionysio, Sed quid Vesta sit, non satis constitutum habet, cū, ueluti augurando, nunc focos, nunc sacrificalia instrumenta appellari Vestas pronunnat, auctore nullo. Ad arcem præterea locabatur Prytaneum, & Ciuitatis Vesta, apud quā cōuiuio excipiebantur publice uenientes Legati, qui'q; ob Virtutem digni alimētis haberētur. Quæ supersunt in hac re minus exculcata, nouum us initium dabimus.

¶ Supplicantes solitos in Vesta, idest Lare sedere. Adnotantur inibi Interpretum Plut. errores. Ephestius qui sit. Item cur dicatur Vesta. Terræ Epitheta aliquot explicantur. Plut. codex emaculatur, & cur Terra dicatur Clitta. Persarum supplicum mos, Item'q; plura ad idem spectantia.
Caput XXXIX.

Illud uero, quod enotetur hoc potissimum loco, dignum prorsus est, Vestam pro lare capi quandoq; unde ἱκέτην τῆς ἑστίας, idest Supplicem Vestæ, legimus apud Plut. in Commentatione de Mulierum Virtutibus, Quem locum non percipiens Interpres delyramenta effudit. Siquidem tangitur ibi supplicantium ritus, quem in Oeconomicis non prætermisit Aristoteles. Primum inquit, inter Virum, & Vxorem statuendæ leges, ut cesset iniuria, Sic enim nec ipse iniusti quippiam patietur. Id nanq; communis inducit Lex, Sicuti a' Pythagoricis sancitur, ὥσπερ ἱκέτιν, καὶ ἀφ' ἑστίας ἠγμένην, idest Velut supplicem, & a' Vesta, hoc est Lare ductam arbitrari Vxorem, ut nullatenus inferatur iniuria. Sed & Argonauticon quarto Apollonius,

τὼ δ' ἄνεω καὶ ἄναυδοι ἐφ' ἑστίῃ ἀΐξαντες
ἵζανον, ἥτε δίκη λυγροῖς ἱκέτῃσι τέτυκται.

Eum uero locum explicantes Interpretes, Lege inquiunt, sancitum erat, Vt Supplices apud Larem sederent taciti. Verum quid riuulos consectamur, cum Homerica adire fluenta liceat, a' quibus, Ceu fonte perenni, Vatum pieriis ora rigantur aquis! Ita uero Odysseæ septimo legimus, Alcinoi domum Vlysse ingresso.

ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν κονίῃσι.
πὰρ πυρί, οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.

Sensus uero Homeri est, Sedisse in foco Vlyssem, stupentibus, qui aderant, omnibus. Quin & Halicarnaseus Dionysius, Martium Coriolanum patria profugum, Actii Tullii Volscorum principis supplicem factum scribit, sedentem ad focum. Id ipsum & a' Themistocle factitatum quandoq;, Vbi testularum exilio mulctatus, etiam ab inimicissimo, Cuius adisset Larem, religiose seruatus est, frequens Græcorum prodit historia. Plutarchus in Causis græcanicis, Vbi inquirit, Cur nam Tanagræi ante Vrbem locum haberent quem uocarent Achilleum, Huiuscemodi supplices appellauit ἐφεστίους, idest Ephestios, tanquam in Vesta, hoc est lare sedentes dicamus. An uero locum eum sciencer iure latii donarit Interpres, coniectabunt Eruditiores. Ephestios etiam quandoq; Autochthonas Ciues, siue indigenas interpretantur Græci, Et Eustathius inquit, Ephestius dicitur qui Vrbem incolit, & Vestam habet, qua ratione Epicuri, idest Auxiliares Ephestii non sunt. Sed Ephestios item Deos, Penates intelligunt. Porro' nequid sciens prætercam, In Libro Allegoriarum Hesiodicę Theogoniæ inuenio ἑστίαν, idest

Vestam nuncupari, quoniam medium totius teneat Terra, & cæteris στάσεως καὶ μονῆς causa sit, idest Statum, mansionem'q; præbeat aliis, πᾶν γὰρ τὸ κινούμενον περὶ τὸ ἀκίνητον κινεῖται, idest omne, quod mouetur, circa immobile aliquid mouetur. Vnde & Pythagorei ζηνὸς πύργον, καὶ φυλακὴν, idest Iouis turrim, & Custodiam uocarunt eam. Quod uero eadem quandoq; ζείδωρος dicatur, Putat Ioãnes Grammaticus παρὰ τὸ ζέεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου, factam uerbi inclinationem, quia dum Solis feruescit ui, Mortalibus donet omnia, nec Zeas solum, quod suspicantur Pleriq;. Quod tamen a' Plinio compertum scimus historię naturalis decimo octauo libro. Zeam Dionysius esse far arbitratur. Nõ desunt, qui Speltam interpretentur, Multa de ea re Plinius. Vbi uero terram legimus ἀπείρονα dici, quod infinitam signat, Interpretatur Idem Ioannes Grammaticus σφαιροειδῆ, idest orbicularem, Vti alias commonuimus, nam nec Sphęra, nec circulus finem habent, aut initium. Et Philosophi fere' omnes Elementa statuunt rotundata Specie. Tametsi non desunt, Qui terram opinentur τυμπανοειδῆ, idest tympani quadam imagine. Alii uero etiam κωνοειδῆ, idest Coni figura, Aut mensæ similem, idest τραπεζοειδῆ. Vt meminit & Plut in Libro de Philosophorum Placitis secundo. Cæterum illud amplius penitandum quod apud eundem legimus in Commentatione περὶ πρώτου ψυχροῦ, idest de primo frigido. Terram propter statum, firmitatem'q;, Cuius sit uelut suffrenatio ipsa frigiditas sicut Physico placet Archelao, nuncupatam a' Veteribus χλίτα, mendum, opinor est exemplarium. Nicolaus Leonicenus Vir græce, ac latine scientissimus πίτταν suspicabatur legi oportere, quæ uox picem nobis indicat, Quid si κλεῖσταν legamus, & obstipatam ac uehementius clausam intelligamus, a' uerbo κλείω? Verum iam ista Coronidem apposcunt. Eam uero impingemus mox, Si, quoniam de Supplicantium ritu facta nobis mẽtio est, quępiam Adiecerimus uelut Auctaria, Et primo quidem, quod in eodem Plutarchi libro enotauimus, Apud Persas Supplicandi modum esse habitum grauissimum, quem'q; reiecisse maximum haberetur nefas, Si ignem Supplex excepisset, ac, si uoto excideret in aquam se coniecturum, foret interminatus, proinde inquit, quod petiisset, consequebatur quidẽ, Sed interminationis nomine reposcebatur ad pœnam, quod præter legem, præter'q; naturæ rationem esset intentata. Nam & cum, Ignem aquæ promiscere adortum, pnuntiamus, Qui impossibilia concipit. ad Supplicantium ritum spectant porro', quæ in Græcorum Commẽtariis obseruata nobis sunt. Veteribus inquiunt, diu receptissimi fuit moris, ut supplicantes Caput, dextram, genua eius, cui se ingererent supplices, contingerent, nec totum tamẽ Caput, Sed mentum modo, ut statuere Homerus uidetur, uel barbæ meditullium quod probat Euripides. Id uero διὰ τὸ ἡγεμονικὸν, quia sit in nobis pars ea principalis, ut in qua logisticon, idest rationalis collocetur potentia. Dextram uero διὰ τὸ πρακτικὸν, quoniam in ibi maxima insit ad agendum facultas. Genua, ppter motus, & progressionis necessitatem. Tria uero hæc symbolice consensum, Actionem, progressum ad ea, quæ peterentur præstanda, complecti uidentur, & uelut οἰωνισμοὶ τῆς ἱκετείας τέλους, idest auguria finis supplicandi, Sinistram certe attigisse, ominosum censebatur, idest δυσοιώνιστον. Quando & in prospera uocabant σκαιὰ, καὶ ἐπαρίστερα. Bona uero & fortunata δεξιά, Euripidis Carmen, quod ante paulo significauimus, est hoc. ὁρῶντα δεξιὰν κρύπτοντα, καὶ πρόσωπον ἔμπαλιν στρέφοντα, ὡς μή σε προσθίγω γενειάδος.

¶ Super Aglaidis uoracitate, De Græco penu paucula. Adephagia, Adephagi qui. Caput XL.

d Vm Græca nuper ex Oratii pręscripto, exemplaria sitiẽter uersarem, defloraturus, Quæ nostras lectiones instruerent opulentius, & insigniter adiutum irent, Super Aglaide Megaclis filia quæpiam adnotata comperi, Quę & transposuisse, operæpretium censui, Vt nulla non in re ad manum, quod dicitur, suppeterent exẽpla. Hanc igitur Tubicinio uitã fouisse ferunt, hoc q; illi unũ fuisse opus, Quãq̃ a' delitiis haud abesse sciret, qppe Galericulo, siue aduẽtitia Coma ptegebat Caput, Q d & Tutulũ habebat. i. uelut apicẽ, ac Cristas q̃sdã, λόφους uocãt Gręci. Cœnã

sic fere'

sic fere' apparebat, Vt Carnium minas absumeret decem, Panum Choenicas quatuor, Vini hauriret χοᾶ. Cuiusmodi uero censeatur uerbum, hoc, aut quàm capax mensuræ id genus, alibi, opinor, hoc opere explicabitur amplius. Illud Corollarium fuerit, Voracitatem, uel, ut Plautino utamur uocabulo, Saburrationem dici a' Græcis ἀδηφαγίαν, idest Adephagiã. Apud Athenienses tamen, & Bœotios, Equos pleniores, perfectiores'ue Adephagos comperi nuncupatos. Argiui autem Cibi capaciores eo uerbo homines intelligunt, Verum & Gymnasticos quoq;. At honesta metaphora hoc nomine Lysias ἐντελόμισθον ναῦν appellauit, idest quæ perfectam, plenam'q; exigat mercedem. Nam & Nautas legimus apud Auctores dici ἐντελομίσθους. Ni malis Adephagon nauem intelligere impendii multi. Certe Adephaga obseruauimus de magnis, perfectis'q; dici. Adephagi plures ab Æliano in digytos mittuntur quodammodo, Inter quos Pityrea recenset Phrygem. Cleonymum, Pisandrum, Charippum, Mithridatem Ponti Regem, Timocreontem Rhodiũ Athletã, & Poetices studiosum. Erysicthona Myrmidonis, Qui inde & κλάσων sit cognominatus. Alcmã uero Poeta ipsum se fatetur πολυβορώτατον, idest uoracissimum.

¶ Coronidem appingere, quid sit. Coronidis notiones aliquot. Item quid Corone. Martialis locus declaratur. De Asterisco, & Paragrapho, & Dipla. Ad umbilicum perducere quid. De Vmbilico terrarum pluscula.

Caput XLI.

Oronida imposuisse, Adagium est, significans ultimam rei manum admotã, nec affectum opus, Sed prorsus completum, finitum'q;, Siquidem Coronis est quandoq; montis uertex, aut structuræ summum, quandoq; uero, quod in fine libri ponitur, Vnde est Adagiodis origo. Quod in Libro de Alexandri fortuna manifestum Plut. facit. Dionysius inquit, Philoxenum poetam in Latomias coniecit, quod cum illi Tragœdiam a' se concinnatam recoquendam, emendandam'q; tradidisset, totam is ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδος περιέγραψεν, idest ab initio ad Coronidẽ usq; circũscripsit. Veræ, ut qcqd ad id pertinens nobis cõpertũ est, persequamur, Et Sectarũ summũ ita uocãt, Vt cũ dicitur κορωνὶς τῆς σοφίας. Signat & nauis puppẽ, quod sit in eius apice, curuatum rostrum, unde & Homerus νηυσὶ κορωνίσι, quod exponunt, cum nauibus flexas habentibus summitates. Alii etiam nigras eo nomine intelligunt, Eustathio Interprete, ad earum interstitium, quæ uocantur μιλτοπάρῃοι, idest milto rubentes. Est'q; Coronis deminutum a' Corone. Quæ uox animal signat quandoq;, quod Appion Larum esse credidit, hoc est Fulicam, & Æthyiam, idest Mergũ. Alii Cornicem interpretãtur. Interdum uero Cricum hostii, hoc est annulum, Sicut illud χρυσῆ δὲ τέτυκτο κορώνη. Dicimus & Coronen in arcu, hoc est summum cornu, & incisionem, ubi neruus sedet. Vnde inquit Eustathius, bonum rerum finem Auream Coronen prouerbium dicit. Inueni & id nomen positum pro uirilis membri summitate, unde est, ἰδὼν τις τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ ἄχρι τῆς κορώνης περιχρῶσθαι. Coronis autem est item species ficus, quam & Coracium uocant. Quod Fici similes Coruis uideantur colore. Coronis uero in libri calce apponi solita, fere' hanc præfert figuram. ⌡ .nam Aristophanis Interpretes scribũt, esse lineam breuem utiq;, Sed ab inferiori parte flexam. Ex iis uero amplius Martialis Carmen illustratur ex Libro decimo.

Si nimius uideor, fera'q; Coronide longus
Esse liber, legito pauca, Libellus ero.

Hinc est illud Plut. elegantissimum in Sermone, qui est, an Seni administranda Resp. Qui uero inquit, Ciuilibus actionibus, & certaminibus innutritum non permittit ad facem, & Vitæ Coronidem progredi, prorsum ingratus est. Obseruatum in Pausaniæ monumentis, Deam quoque in Sicyonia Coronidem coli, Cuius tamẽ Simulacrum peculiare templum habeat nullum, Sed cum Sacrificii appetit tempus, Id in Palladis transferunt sacraria, bono re'q; prosequuntur. κορώνη uero non animal modo est, quod diximus, Vnde illud Parœmiodes in eos, qui tum grauia, tum nocumenti inferentia plurimum toto petunt conatu, κορώνη τὸν σκορπίον. Sed & nomine eodem Coronæ signatur species, Quin & τὸ πηδάλιον

ἐν σχήματι, ideſt rotundatæ figuræ. Coronidas dicunt proprie βλαστήματα, ideſt Germina. Sunt & de Violis contextæ Corollæ. Coronium appellari Bouem quandoq; adnotauimus μηνοειδῆ ἔχοντα κέρατα, ideſt Lunata habentem cornua. Sed & κόρωνος dicitur Taurus, ideſt ὀρθόκερως. Fuit in Peloponeſo ad Pamiſi flu. dextram Corone Ciuitas, a Bœotiæ Coronia ſic appellatione ducta, uel quod mœnium fundamenta defodientibus ænea ſit inuenta Cornix, Cuius forte argumento rei in Acropoli æneum ſtabat Pallados ſimulacrum ſub dio, Cornicem manu tenens. Non prætereamus, quod Hepbæſtion ſcribit. In Ariſtophania editione Aſteriſcum, cuius imago uelut ſtella eſt, modo apponi, ubi metra uariant. Vtimur uero inquit, in Dramate tribus modis Coronidis ſigno, Primum quidem, cum hiſtrionibus abeuntibus ſubſiſtat Chorus, Vel uice uerſa, choro emigrante, remaneant Hiſtriones. Vel quando locorum commutatio in Scena fit. Paragraphum uero adhiberi κατὰ πρόσωπα ἀμοιβαῖα, in Iambicis, & Choricis inter Stropham, & Antiſtrophum. Paragraphi autem nota dicitur in Longum protenſa linea, uelut punctum in ſummo habens hoc modo. ——. Cui ſæpe apponitur & nota, quam uocant διπλῆν. i. diplam, quę Trigoni figuram præbet obliqui citra baſin, ad hunc modū. <. Paragraphen. i. παραγραφὴν inter poeticos tropos recenſent Grammatici, ut ſcribit Euſtathius, id uero eſt, cum præcedentia complentes ad alia tranſitum paramus, ut apud Homerum, ὡς οἱ μὲν τὰ πονεῖοντο κατὰ στρατόν. Coronidem uero duplicem obſeruauimus, aut enim Epodica eſt, ſi poſt Diplam conſtituatur. Aut Proodica, Si alteram ipſa præcedat Diplam. Cæterum quod Græci Coronida impingere dicunt, Latine ad umbilicum perducere non minus recte dicitur. nā Poetæ elegantiſſimi, cum exactum opus ſignificant, ad umbilicos ſe ueniſſe, ſcribunt. Oratius in Epodo, Promiſſum carmen Iambos Ad Vmbilicum adducerem. Quem locum dū exponit Porphyrio, ita ſcribit, Ad umbilicum adducere pro finire, & cōſumare opus, poſuit Oratius, Quia in Libri fine ex Ligno, aut oſſe Vmbilici ſolent opponi. Et ab Euſtathio Bullæ quoq; interpretantur apud Homerum Iliados λ, rhapſodia. In quem ſenſum & Martialis quarti libri finem ita clauſit.

Ohe iam ſatis eſt, Ohe libelle,
Iam peruenimus uſq; ad Vmbilicos,
Tu procedere adhuc, & ire quæris. & alibi idem Mart.
Nigris pagina creuit Vmbilicis. & Papinius Syluarum quarto.
Noſter purpureus, nouus'q; charta,
Et binis decoratus Vmbilicis.

In quo tamen commonendus eſt ſtudioſus Lector, hanc quoque eloquendi rationem a' Græcis uideri profluxiſſe. Nam in primo Epigrammatum hoc inueni de Heracliti tenebris tetraſtichum, Cuius is ferme'eſt Senſus, non eſſe feſtinanter ad Vmbilicū Heracliti euoluendum librum, quoniam perdifficile iter ſit, & tenebræ adſint intenſiores. Quod ſi Myſtes affuerit præmonſtrator, claro fiet illuſtrior Sole. Carmina, Siquis exigat, hæc ſunt.

Μὴ ταχὺς ἡρακλείτου ἐπ' ὀμφαλὸν εἴλυε βίβλον
τ' ἐφεσίου, μάλα τοι δύσβατος ἀτραπιτός.
ὄρφνη, καὶ σκότος ἐστὶν ἀλάμπετον. ἢν δὲ σε μύστης
εἰσαγάγῃ, φανεροῦ λαμπρότερ' ἠελίου.

Vmbilicos uero in Libris opinor dici, quod in medio ponerentur, nam quicquid eſt in aliqua re medium, recte Vmbilicum appellari. Quippe ὀμφαλοὺς ἀσπίδος, ideſt Scuti Vmbilicos interpretatur Euſtathius, bullas quaſdam, ſic enim ſcribit ἔξοχάς τινάς. quæ ornatus gratia adderentur, in meditullio præcipue. Hinc apud Homerum, ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι, uelut Vmbilicata dicantur Scuta, Ex Vmbilici animalis imagine. Verum inter piſces, qui a' Græcis Cochliæ dicuntur, Vmbilicos uocamus. Argumento eſt item Parnaſus quoque, quem Vmbilicum dixere terrarum, Quia Vmbilicus ſit in homine medius. Quorum tamen utrunque falſum eſſe, Varro ſcribit. Quoniam neque locus is ſit terrarū medius, neque Vmbilicus ſit in homine medius. Attamen Pollio Vitruuius Libro Architectonicæ tertio idipſum confirmat. nam ſi inquit, homo collocatus fuerit ſupinus, manibus, ac pedibus panſis, collocato centro in umbilico eius, circumagendo rotundationem, utrarunq; manuum, & pedum digyti linea tangentur. Cur uero diceretur mundi medius

Parnaſus

Parnasus ex iis, quæ prodidit Strabo, coniectare licet. In medio nanq; inquit, uniuersæ quodammodo Grçciç & intra, & extra Isthmũ, immo & totius Orbis consistere uidebatur, unde & Telluris umbilicum appellabant, fabulam addentes, quam fingit Pindarus, referens, ab Ioue duas dimissas Aquilas, in eo coiisse loco, unam ab ortu, reliquam ab occasu. Quidã uero dixere Coruos, Aut etiam Cygnos, ut in Libro de Oraculis, quæ defecerant, Plut. etiã tradit. Sed & in templo quispiam monstrabat Vmbilicus, pendentibus ornatus uittis, Cui duæ, argumento fabuloso, incumbebant Aquilarum imagines. Et Plut. innuit, fuisse ibidẽ locum, qui diceretur Omphalos, idest Vmbilicus. Pausaniæ testatum thesauris est, Vmbilicum Delphicum ex albo structum lapide, quem ἐν μέσῳ γῆς πάσης εἶναι λέγουσιν οἱ Δελφοί. Verum & in Carmine obscœno, quisquis eius fuerit auctor, id ita confirmatum animaduertimus.

Pallas Cecropias tuetur arces,
Delphos Pythius, Orbis umbilicum.
Creten Delia, Cynthios'q; colles. Sed & Ouidius ait,
Te meus ante omnes genitor dilexit, & orbe
In medio positi caruerunt præside Delphi.
Papinius quoq; Thebaidos primo,
Audiit & medius Cæli Parnasus, & asper
Eurotas. In quo tamẽ loco Lactãtius grãmaticus post fabellã Aquilarũ expositã, Vel medius inquit, Cæli quã Cataclysmi tpe, aquæ fuerat discrimen, & astris. unde & Lucanus.
Hoc solum fluctu terras mergente, Cacumen
E micuit, Ponto'q; fuit discrimen, & Astris.
Dantes uero Poeta non aspernabilis purgatorii Cantu secundo, Hierusalem eẽ Orbis umbilicum uidetur innuere. Quod in psalmorum expositione comprobat Cassiodorus, nam canit Propheta Deus operatus est salutem in medio terrç. Sed Nicolaus theologus mediã habitabilis intelligere maluit. Alibi etiam Legimus, & requieuit in Corde terræ. At Iosephus Libro tertio, belli Iudaici, Hierusalem Iudeæ mediam uult.

¶ Vocabula plura ad Vmbilicum spectantia. Ompnia, & Ompnæ quid. Omphaloessa unde dicatur. Ambones qui. Infantem per umbilicum nutriri. Vmbilici notiones aliquot. Quid Croca. Caput XLII.

Cribit uero Iulius Pollux, Quod est in uentris medio concauũ, dici Omphalum, idest Vmbilicum, & Mesomphalium. Qui uero ei circumiectus est, locum uocari Gangamon. Vmbilici medium Acromphalium. Nã Epomphalium est, quod Vmbilico incumbit, Mesomphali uero sunt Placentæ quædã. Omphalotomon obstetricem uocant, quæ umbilicum infantibus præcidit. Sicut instrumentum, quo id prçstatur, Omphalister dicitur. Attici Omphalon item dixere imum fici. Pellem uero umbilicum ambeuntem Græam uocant pleriq;, quia corrugata Senectutis sit indicium. Nicander in Alexipharmacis Arcton omphaloessam uocauit, ἀρκτον ὑπ' ὀμφαλόεσσαν ἑλέσθαι. Quem locum enarrans Interpres, Omphaloessam τροφώδη intelligit, ueluti dicas nutriciam. nam inquit, etiam Ceres Ompnia dicitur, ἡ τρόφιμος, uelut non ab Omphalos, qui est Vmbilicus, Sed ab Ompnæ sit deflexum nomen. Sunt autem Ompnæ triticum melle rigatum. unde & Callimachus, ἐν δὲ θεῖον ᾠέθ φλογὶ καίεμεν ὄμπνιον. Sunt & Ompni Cereales fructus, ut qui spirandi causa sint. ἀπὸ τοῦ πνεῖν, Quanquam & Ompuia manus quandoq; dicitur pro diuite. Sed & Ompnia nubes magna, & auctior. Nisi quis Omphaloessam etiam ab umbilico inclinata uoce, nutriciam recte interpretetur. Quando, ut Aristoteli placuisse uideo, Augescunt in Vtero infantes per umbilicum. Eius uerba subieci, αὐξάνεται δὲ τὰ ζῷα πάντα, ὅσα ἔχει ὀμφαλὸν, διὰ τοῦ ὀμφαλοῦ, Augentur inquit, Animalia cuncta, quæ umbilicum habent, per umbilicum. Quod etiam Anaxagoræ placuisse, ac præterea cõpluribus, Cẽsorinus auctor est. Quanq̃ Diogenes, & Hippon existimarunt, esse in Aluo prominẽs quiddam, qđ infans ore apprehendat, ex'q; eo alimẽtum ita trahat, ut cum editus est, ex matris uberibus.

Sunt, qui Omphaloessam Creticam exponant. Nam est Omphalos Cretæ locus, Callimachus, πέσε δαῖμον ἀπ' ὀμφαλός. Sed & illud inde est. ὀμφάλιον μετέπειτα πέδον καλέουσι κύδωνες. Ab eo loco Ompbalites gentile nomen est, ut inqt Stephanus. Est & suus Thessaliç Omphalus, siue Omphalion. Est itẽ in re militari Vmbilicus. Siquidẽ Phalangis Dichotomia, idest in æqualia sectio, Os uocat̃, & Vmbilicus, ut inquit Ælianus. Ab aliis Oraros dicitur, & Synoche. Partes Phalangis κέρατα uocantur, idest Cornua. Sed sinistrum dicitur & οὐρά, idest Cauda, aut Pes, ut Æliano eidem placet. Dextrum uero Cornu uocatur Caput quoq;. Qua uero longitudo ita secatur, Oris, & Vmbilici nomine utimur. Nicandri Interpres in Theriacis ἦτρον hoc est Etron intelligit Geniculum, aut Vmbilicum in ferula. Sed proprie inquit, Etron est post Vmbilicum locus. Ex Medicæ rei professoribus est, Exomphalos dici omnes, quibus promineat Vmbilicus. Veȝ tria in iis obseruari discrimina. Quosdam enim Pneumatomphalos, idest, πνευματομφάλους nuncupant, Alios Enteromphalos, nonnullos deniq; Hydromphalos. Illud præterea non omiserim, Calculos frequenti motu in maris litore rotundatos, quos latini Vmbilicos uocant, ut est apud Ciceronem de Oratore Libro secundo à Græcis, ut nos commonuit Aristoteles, in mechanicis quæstionibus, appellari Crocas. Quærit enim quid sit, quod in litoribus ex lapidibus, aut testis grandioribus fiant, quæ uocant́ Crocæ. Idẽ Aristoteles de Animalium historiis Libro sexto, Vmbilicos pro poris accipit, & meatibus in partu, & generatione piscium. Ambones uero ad Vmbilicos spectant nihil. nam eo nomine loca intelliguntur superciliosa, montana'q;, dicuntur & uocabulo eodem Ollarum summitates, Labra'q;. Illud grauius, dici Stolon ὀμφαλώδη, idest Vmbilicarem appendiculam, in Ouis imperfectis adhuc, in parte acuta. Quæ ouo amplius increscente, obtenditur latius, atque minuitur, perfecto'q; Mucro exitum complet. Legimus porrò Stolõ dictum quoq; in animalibus Caudæ tenorem, ut interpretatur Theodorus. Nam Aristoteles ait, Caudis quandoq; inesse longiores pilos, si Stolos fuerit breuis. Vt Equis, Alias uero breues, Si longior sit Stolos, ut bobus, forte Caulem rectius dixeris, Sicuti Pennarum Caules nuncupantur Plinio.

¶ Item de Embryii nutricatione in Vtero, Embryum cohærere utero, sicuti Plantis fructus. An Embryum sit animal. Psacala, Psacaluchi, Nennus, Sannas. Caput XLIII.

POstea uero, quàm infantilis alimenti, pauloante facta nobis mentio est, & miscellaneam in hisce libellis doctrinam consectamur, operæpretium me facturum opinatus sum, Si flores aliquos ad huiusce Corollæ nexum ex Medicorum amœnioribus hortulis præcerpserimus, quibus inspectantium exhilarentur obtutus, & rerum fragrantia non nihil afficiatur Anima. Igitur Galenus inquit, Communes quædam Venæ sunt, mammis ac uteris, quæ, ubi parum habuerint sanguinis, graciles quidem mammas ostendunt, inedia uero nonnunquam fœtum perimunt, nonnunquam uero ad excretionem excitant, partum'q; commouent. Nam in Libro de natura fœtus Hippocrates, Alimentum inquit, atq; auctio à matre ueniens, non adhuc ẽ infanti sufficiens, ubi menses decem præterierint, & auctior fuerit fœtus. Perlicit. n. à sanguine ad se id, quod dulcissimum. Simul autem & Lactis parte aliqua fruitur. Vbi uero hæc illi rariora fuerint, & iam Infans molem Corporis habet, plus cibi requirens, quàm illud, quod adest palpitat, & membranas interscindit, ac initium partus matri affert. Proinde Sẽtentiarum Quinto Hippocrates idem. Mulieri inquit, Vtero gerenti si mammæ graciles repente fiant, abortit. Ex eisdem porrò scholis & illud est, Fœtus Vtero necti, quemadmodũ fructus stirpibus iungantur. hi nanq; in ipsis primordiis generationis debilioribus capulis, nexibus'q; continentur, proinde'que tota delabuntur facilitate, si uehementior incubuerit uentus, posthac aucti difficilius à plantis reuelluntur, Sicuti rursum, ubi iam pleniorem adepti maturitatem sunt, sponte, nulla extrinsecus crassante ui, defluunt. Consimiliter de fœtu astruendum. Quippe ubi primum insinuatum Vuluæ Semen est, Si agitari uehementius uel animo, uel corpore mulierem contigerit, minimo rescinditur, soluitur'q; modulus is, quo conflata societas erat. Idipsum usu itẽ uenire cõpertũ, ubi iam maturuit fœtus. At tẽpore intermedio, in'q; post principiis Firmior est coalitus, ac propemodũ inseparabilis cõ

plexus, quo

plexus, quo nomine Validiores grauida commotiones citra fœtus læsionem perpeti ualet. Confixos uero esse in Vtero Puerulos, inter Varronis placita est, Capite infimo nixos, in su perna pedibus porrectis, non ut Hominis natura est, Sed ut Arboris. Qui quandoq; tamen præter rationem conuersi in pedes prodeant in lucem, diductis, passis'q; brachiis, Matre in de oblæsa insigniter. Cuius sanè periculi deprecandi gratia Carmentibus Statuæ duabus surrectæ sunt Romæ. Alteri quarũ Postuersa nomen fuit, Alteri Prosa, de recti, peruersi'q; partus potestate, ac nomine. Ad ea uero, quæ superiore ꝓcinnauimus Capite, adiici etiãnũ illa possunt, quæ de Philosophorum placitis Libro quinto Plut. scribit. Democriti dogma esse, atq; Epicuri, Embryum in utero per os connutriri, propterea editum in Lucem ad mã mas ore confestim arrepere, esse quippe in utero item ubera quædam, e' quibus alimentum ducat. Stoici per intestinum, & Vmbilicum. Alcmæon per totum corpus illabi putat alimẽ tum, quia sit perinde, ac Spongia, in quam eliquetur ex cibo, quod alẽdi uim obtineat. Embryum uero esse animal, arbitratur Plato, motus argumento & nutricationis, quæ utraq; in Vtero contingant. Stoici non esse animal colligunt, Sed Vteri partem, ueluti fructus Plantarum dicimus partes, quæ a' maturitate defluant. Sicut Embryum quoq;. At Herophilus motum ei relinquit' physicum, Sed nõ utiq; spiritalem. Motus autem organa esse neruos, & tunc demum animal euadere, ubi profusum aeris attraxerit quippiam. Fœtu deniq; iam figurato, Platonici putãt, infundi uitam a' Sphærarum animis, Anima'q; totius, Ad idem ipsa matris anima simul cum uirtute paterna interim conferente, per quam uitam, uelut Escam rationalis trahat' Anima ad corpus, ipsam'q; ad se uitã contrahat quodãmodo, Sub actu'q; ꝯferuet, ducat'q; suo. Sed qm̃ huc puerti sumus, ducto exordio nouo, spatiemur quadãtenus cum ueteribus Sapiẽtibus, Si illud cõmonuerimus antea, Embrya quandoq; nũcupari Psacala, Sed et nuper editos infantes. Vnde apud Sophoclem Psacaluchi matres appellantur. Ita comperias uerba plerunq; non adeo multis cognobilia ob infrequentem apud auctores usum, Cuius est modi Nennus, quæ uox θεῖος indicat. i. matris fratrem. Apud Cratinum Sannas fatuum indicat. Vnde & Sanna uerbum latinis frequens, puto, defluxit, etiamsi a' narium sonitu Grammatici opinentur ductum.

¶ Embryo quando infundatur Anima. Cur per Cancrum Anima descendere, Per Capricornum ascendere dicatur. In quam primum Corporis partem insinuetur Anima. De Animis duabus in homine. Caput XLIIII

Værat hic solertior aliquis, nec hoc, quod dicitur, Catone contentus, quãdo nam affundi animam corpori cẽseamus? Posteaq̃ Semen intra formandi hominis monetam locatum, quod a' toto Viri Corpore, ut scientissimis ex Platonicorum schola placere animaduerto, defluxerat, traxerat'q; secum a' Viri anima formatricem uim, eius potentia diebus ferè quinq; & quadraginta sic est affectum, ut sex primis diebus, lac euaserit, folliculo genitiuo circuniecto ex membrana tam tenui, qualis in ouo ab exteriore cluditur testa, quod a' Physicis deprehensum est, nec tacuit in Libro de natura pueri Hippocrates. Nouem sequentibus sanguis. Duodecim aliis Caro, decem & octo reliquis fuerit figuratum, tunc Anima creatur, & infunditur. Scribunt Platonici, & in naturalibus non prætermisit Macrobius, Capricornum, Cancrum'q; dici a' Physicis Solis portas, Quia in utraq; obuiante Solstitio, ulterius Solis inbibeatur accessus. Per has itẽ portas Animas de cælo in terras meare, rursum'q; de terris cęlestia repetere. Pro inde'q; hominum unam dici, Alteram uero Deorum. Hominibus dicari Cancrum, quia per hũc fiat ad ima defluxus, Diis uero Capricornũ. Quia illac postliminio cęlestibus Animę restituantur sedibus. Ex quo inter Pythagoræ placita censetur & illud, a' Lacteo circulo initia ducere Ditis imperium, quia inde delabantur animæ in mortalitatis naturam. Zodiacũ uero Lacteus circulus duobus intersecat locis, qua Cancer, qua'q; Capricornus est. Propterea & primã nascentibus Lactis offerri Alimoniã. Cæterũ quod ex intimo doctrinæ Penu Auctor eruit Macrobius, acri dignũ ꝑpẽsione est, Quippe Plutonis, qđ aiunt, galea optum quadantenus, ab impolitioribus opinor, minus percipi ualet. Quamobrem falli nemo ita debet, Vt descensum, ascensum'q; hic accipiat secundum situm, Sed quia Luna Crancri do

mina Generationi pxima est, Saturnus uero dominus Capricorni remotissimus, Ideo per Cancrum, idest lunarem, uegetalem'q; instinctum descendere Animas dicũt. Per Capricornum uero, idest per Saturnium, intellectualem'q; instinctum ascẽdere, Saturnum enim Prisci mentem uocãt, Qua sola petũtur superiora. Adde quod Capricorni, Saturni'q; sicca Virtus, dum ad intima spiritus contrahit, atq; colligit, ad contemplãdum assidue prouocat. Lunaris autem humor spargit, ac dilatat, & circa sensibilia animũ distrabit. Illud porro' & obseruatione dignum, Animam, quam esse medium rerum statuunt, iussu Dei, quem esse Mũdi centrum uolunt, in punctum cordis medium, quod est Corporis cẽtrum, infundi primo, mox per uniuersa corporis membra propagari, Quando Currum suum naturali iunxerit calori, per Calorem spiritui corporis, ac per hunc humoribus inseruerit, postremo'q; mẽbris per humores. Solutis uero mediis iis ægritudinum uiolentia, statim se Anima cum suo illo curru colligit quodammodo, refluit'q; in Cor, unde primũ effluxerat. Cordis extincto calore, quod erat illius uehiculi susceptaculum proprium, Cor deserit tandem, suo illo uehiculo comitante. Principem tamen Animæ uim in Cerebro, Virilem, atq; irascibilem in Corde, In Iecore Concupiscibilem esse sitam, Nemini non, inquit Galenus, persuasum est. Nã & uulgo iactari sic propemodum nouimus, cum Fatuum inaudimus Cerebrum non habere, Timido, & pusillanimi Cor deesse, Tityo autem Iecur erosum, Non Poetæ modo canunt, Sed fingunt & Pictores, Sculptores'q;. Sed enim prius, quam reuellamur inde, non prætereamus, quod Mercurialibus contẽtum literis prodidit Iamblichus, Duas hominem animas habere. Et esse quidem unam ab intelligibili primo, atq; ipsius Opificis potẽtię participem. Alteram uero ex circuitu cælestium nobis inditam, in quam & Anima diuinorum speculatrix irrepat. Sed animam a' mundis in nos descendentem, Mundorum quoq; circuitus sequi. Quæ uero ab intelligibili ueniens intelligibiliter adest, geneficum circuitum supereminet, atq; per eam & a' fato soluimur, & ad intelligibilem Deum ascendimus, & religionem habemus ad æterna tendentem, propterea nõ esse arbitrandum, Omnia insolubilibus necessitatis uinculis, quod fatum nominãt, colligari, Quãdo habet anima principium in se proprium, quo ad intelligibile sese cõferat. Ex hac uero doctrina elucescit opinor, amplius, Cur Poeta maximus Æneidos qnto cecinerit, Animæ'q;, umbræ'q; paternæ. De Vmbra uero alibi plura, unde uberius hic illustratur locus.

¶ De Prouerbio, quod est, Diphilo Diphilus tardior. Quot Diphili, & Qui, ac unde, Qui'ue dicantur Dii. Caput XLV.

IN segnes, & extra modũ pigros in obeundis, quæ semel fuerint iniuncta, Prouerbium est elegantissimum, Diphilo Diphilus tardior. Vtitur eo M. Tullius ad Q. Fratrem Libro tertio. Apud Herum inqt, recte erat, In Maniliano offendi Diphilum Diphilo tardiorem. Sed tamen nihil ei restabat præter balnearia, & ambulationem, & auiarium. Videtur Architectus fuisse Diphilus tardissimus in perducendis ad finem susceptis operibus. Qualis ille fori Augusti. In quem operis expectationem diu trahentem salsum id prodiit Imperatoris dictum, Vellem & Cassius forum meum accusasset, quoniam multi Seuero Cassio accusante, absoluebantur. Ad hunc Diphilum uideri posset allusisse Iuuenalis illis uersibus,

Non est romano cuiquam locus hic, ubi regnat
Protegenes aliquis, uel Diphilus, aut Erimanthus.

De quo tamen idem Cicero non satis ad gloriam dixisse uidet. Columnas neq; rectas, neq; eregione Diphilus collocarat, eas scilicet demolietur. Aliquando perpẽdiculo, & Linea discet uti. Ni mallemus Satyrum ad Poetam Diphilum respexisse, Cuius in prologo Casinæ meminit Plautus, & in Adelphis Terẽtius. Sed et Aristophanis Interpres in nebulis, in Boedam philosophum a' Diphilo integrũ fuisse ꝯcinnatũ Poema, scribit. Aut ẽt ad tragœdum uerius Diphilum, de quo illa sunt in epistolis ad Atticum, Apollinaribus Diphilus tragœdus in nostrum Pompeium petulanter inuectus est. Nostra miseria tu es magnus. Eandem uirtutem istam, ueniet tempus, cum grauiter gemes, totius theatri clamore dixit. Hic uero Diphilus, sicuti Callipides, ob artis peritiam uidetur in gesticulando fuisse morosior

& tardior,

& tardior, unde irrepsit Adagium Ciceroni, quãquã arridebit forte amplius id. Diphilum se ipso tunc tardiorem effectum. Dios uero idest τοὺς δίους. Eustathio tradente Homerus Ioui amicos intelligit, idest διὶ φίλους, unde inquit cõcinnatur Diphili nomẽ. Verum Di us item est, q inter homines Iouis quadã imagine præcellit, nã & Clytemnestra Dia quoq; dicitur pulchritudinis ratione. Sicuti ob magnitudinẽ mare dium, & dia Charybdis.

¶ Linguæ uirulentæ taxatio. Ocimum serere, aut Cuminum quid. Cimbices qui. Antipathia quarũdam rerum mira. Maumeth sententia præclara. Quid Brutum faciat. De Sillis pulchra. Cur philosophorum Museum Timon appellarit Talarum. Sileni unde.

Caput XLVI.

Bdalam Sarracenum scribunt nonnulli, interrogatum, qd in hac quasi mũdana scena admirandum maxime spectaretur, nil uideri homine præcellentius, a respondisse. Cui sententiæ illud Asaph Prophetæ succinere, manifestum est, Dii estis, & filii excelsi omnes. Quo magis mirum est, plerosq; Mortalium ita breuissimos Vitæ annos transmittere, ut cum in honore essent, Brutis, & Iumentis insipientibus se maluerint assimilare. Mitto cætera. nõ ne qdam homines ad uenena nascuntur? Atra hominum, ut Plinius inquit, Ceu Serpentũ, lingua uibrat tabes'q; animi contrectata omnia adurit, cũlpantium omnia, Acdirarum alitum modo tenebris quoq;, & ipsarum noctium quieti inuidentiũ gemitu, quæ sola uox eorũ est, ut inauspicatarũ animantium uice, obuii quoq; uetẽt agere, aut prodesse Vitæ. Nec tamẽ ullum aliud abominati spiritus præmiũ nouere, quàm odisse omnia. Nil uero facilius Apuleius inquit, q̃ linguæ rabies, & uilitas morum. Altera ex aliorum contemptu. Altera ex sui, nã uiliter semetipsum colere, sui contemptus est. barbare alios insectari, audientium contumelia est. Et pro Plancio Cicero, Nihil est tam uolucre, q̃ maledictum. nibil facilius emittitur, nibil citius excipitur, latius dissipatur. Sed & in sacro adnotatum eloquio ẽ, Omnis qui detrahit fratri suo Homicida est, Homicida in regno dei partem non habet. In hoc pestilentię uirus scite conformatus Adagio est, Vt Ocimũ dicãtur serere, cum pniciosus se, Carptoꝝ Vituperonum'q; subducti supercilii uibrat identidem Spiritus, cuius nocentissimi non aliud fere opus est, q̃ cuiusq; famã proscindere, & teterrimi ueneni luridã tabem affigere, qua plurimũ uita deflorescit. parantur rebus exitia, & mentium quoq;, ut sic dicam, exuruntur intima, quando nihil est, qd' sordidus Dens, & felle non lita, sed macerata uox non concutiat. Adagii ratio est, quoniã, ut Plinius inquit, nihil Ocimo fœcundius, cum maledictis, ac probris ferendum præcipiũt, lætius proueniet. Qua ratiõe & q male imprecantur, dici possunt Cuminum serere. Id. n. q serunt, precanť, ne exeat. Eo uero usus est prouerbio Sophron, ut Demetrius Phalereus scribit, κύμινον ἔσπειρας. Sed & in Symposiacis Plutarchus, imprecationibus, conuitiis'q; seri Cuminum approbat. Sicuti Apium lætius prouenire tradit proculcatũ, extritũ'q;. Idem Plutarchus alibi ita scribit, Qui uero liberalẽ magnificum, gratiosum'q; Cimbica uocãt, & cuminũ, facile risum mouent. Sunt autem Cimbices, q & Micrologi. i. minima quæq; plurimĩ facientes. Quod uero ad Ocimum item spectat, Est rerũ quarũdam Antipathia mirabilis, inquit in Symposiacis Plut. Elephas furens Ariete uiso, qescit, ac conflaccescit impetus. Viperam sistit fagi ramus, si admoueatur. Taurus ferus, si ficui destinetur, remollitur. permouet omnia Electrum, aduocat'q; præter Ocimũ, & quæ fuerint oleo perlita. Coluber nudũ hominem timet, operimẽtis indutum persequitur. Serpens, si semel calamo percutiatur, interit, Si iterum, confirmatur. Brumali sydere infirmior etiam a' Soricibus infestatur, quo argumento ante hyemem parat circa se, quibus uescantur illi, & parcant. Verum, ut ad maledicos redeamus, Inueni in literis, Id genus homines uirulentos, exitiales caniculas'q; & so la inuidia, ac dicacitate, uel uerius, aspidum lingua cognobiles, recte dici Libitinas, uelut instar Libitinæ, Defunctorum præsidis Deæ, quã ἐπιτυμβίαν Græci uocãt. Apuleius in floridis. Siqs igitur ex illis Libitinis splendidissimo huic auditorio, uelut quædam macula sese immiscuit. Nec me fallit, Acronem in Oratianum illud, Multa'q; pars mei uitabit Libitinã, scribere, Esse Libitinam lectum, quo mortui efferantur. Sed de Venere epitymbia Libitinã dici, Auctor Plutarchus est. Plauti ex Pœnulo scita sententia est, in maledicos cõcinnata, Istic est thesaurus stultis in lingua situs.

Vt quæstui habeant male loqui melioribus.

Fuit & Medius quidam ex Alexandri adulatoribus, ac uelut Hexarchus, & Sophistes Coryphæus in optimum quenq;. Hic alios hortabatur, calumnias in quemuis audacter confiarent. nam etiam si inquit, uulnus persanarit, in quem . orsum infixeris, nihilominus cicatricosus conuisetur locus. Cæterum ne lingua nostra sit gladius acutus, meminerimus Archilochi libros ob dicacitatem solam, & ingenii uirulentiam a' Lacedæmoniis urbe sua interdictos, ne illorum lectione quippiam de ueneno honestis illorum moribus instillaretur, quando ad benedicendum natus homo est, non ad infigendú atrocis linguæ uibrantem aculeú optimo cuiq;, non ad inspergendam factis alienis labem. Meminerimus, quod Maumeth, Sicuti a' multis appellari aduerto, habuisse in ore perpetuo narratur. Qui a' diuina lege recesserit, Brutum euadere, neq;. n. plantam cortex facit, Sed stupida, & nihil sentiés natura, neq; Iumenta cotium, Sed bruta anima, & Sensibus mancipata. Nec Cælum orbiculatú corpus, Sed recta ratio. Neq; item Corporis sequestratio Angelú efficit, Sed Spiritalis intelligentia. Verū & qui se lingua petulantissima conuelli sentit, nó ruat in ultioneui præceps paria repésurus, Cæterum illud Senecæ subinde repetat, Quid stultius homine uerba metuente? Eleganter Demetrius dicere solebat, eodem loco sibi esse Voces imperitorum, quo Ventre redditos crepitus. Quid. n. inqt mea refert, sursum isti, an deorsum sonent? Quáta dementia est timere, ne infameris ab infamibus? Sed & M. Tullii commonitio nec prorsum ab instituto dissultat, quæ est in oratione pro L. Murena. Saltatorem inquit, appellat falsò L. Murenam Cato, maledictú est, si uere obiicitur, Vehementis Accusatoris. sin falso', maledici Conuitiatoris. Quare non debes arripere maledictum ex triuio, aut ex Scurrarum aliquo conuitio.

Verum ne si ulterius fuero progressus, uidear forte ἐκτὸς χοροῦ ὀρχεῖσθαι, idest extra chorum saltare, comprimam stilum, ad alia demigraturus, quę usui sint legisse, & Voluptati nó neglexisse, Si auctarii tamen adiecero quippiam. Illud enim aduertendum, maledicta cum risu recte Sillos dici. Erat autem Poematis species comici, Qui id persequebantur Sillographi nuncupati. Initium ex Homerica uidetur doctrina propagatum, Vbi subsannatur Thersites, conuelliturq;, qui in Principes dicacitatis plurimum exerebat. Sillos optime fertur scripsisse Xenophanes. Est inde conformatum uerbum σιλλαίνειν, eo modo dicaciter ludere. Sed & Silenos hinc corriuari, scribunt Græci. Apud Aelium Dionysium est aliud item uerbum, σιλλοῦν, quod est in contemptu, & oratione diasyrtica leniter oculos alio' transferre. Timon apud Athenæum dicitur Sillographus, qui Museum appellauit etiam Talarum, Philosophos, qui inibi cõnutrirentur incessens. Est autem Talarus ex uiminibus, qui contexitur Calathus, & in quo coagulatur Caseus. Veluti alerentur, ut in Panagro pretiosæ Aues. Silenos dici, Pausanias putat, τοὺς ἡλικίᾳ τῶν σατύρων προήκοντας, idest inter Satyros natu grã diores. Quos ex Euphemi historia extimi maris insulas incolere, prodidit, Satyridas nomine, Caudasq; habere Equinis haud minores multo. Esse uero mortales Silenos, ex Sepulchris coniici posse, idem scribit Pausanias Heliacorum secúdo, Nam inquit, in Hebręorum item regione fuit Sileni monumentum.

¶ Sup Aesopo fabulatore excerpta paucula nõ illepida. Quid Aenos. Quint. Loc⁹ explicat. Cur dictus Aesopus. Logopœus q dicat, & qd Logos. Logaœdica metra. Itē Mythos.

Caput XLVII.

Esopum e' Phrygia fabulatorem, haud immerito sapiētem esse existimatum, Gellius scribit, cum quæ utilia monitu, suasuq; erant, non seuere, non imperiose
a præceperit, & censuerit, qui Philosophis mos est, Sed festiuos commentus Apologos, & delectabiles, res salubriter, ac prospicienter animaduersas in mētes, animosq; hominum cum audiēdi quadam illecebra induxerit. Sup hoc uero Aesopo lepidam apud Philostratum fabellá comperimus, quam & apposuimus. Fuit quandoq; pastor Aesopus, forteq; in propinquo Aedis Mercurii Greges curabat. proinde cum foret ad Sapientiæ studia procliuior animo, eius adipiscendæ ergo, non desinebat Mercurio uota concipere. Factitabant id ipsum & pleriq; alii templum frequenter adeuntes, ac multifaria Deo pro facultate offerētes munera. Aesopus, Vt qui pauper foret, Lactis tantum non magnum libabat modú, fauis quoq; insuper oblatis, & id genus aliis haud multis. Forte,

tis. Forte ita euenit, Vt Sapientiam singulis pro ratione meritorum distributurus accederet Deus, Cum'q; huic philosophiã adnuisset, illi dicẽdi pitiam esset impertius, Alicui uero etiã cęlestium rerũ sciẽtiam, aut Musicas item modulatiões, nec omissa pangẽdorũ Carminũ uenustate, Animaduertisset aũt, Aesopũ se post habuisse, cui nil esset gratificatus, memor fabellę sibi in Olympo etiãnũ infantulo a' Deabus Horis lepidius enarratæ, de Boue quadã, & Solis armento, ad hanc ipsam rem facultatem Aesopo est elargitus. Ex quo illi mox arte cõtributa multiformi fabellarũ cõcinnandarũ, tantus in Apologis euasit, q̃tum omnes agnoscimus, agnouerat & Tyaneus Apollonius, Qui accõmodatiora ad Sapientiam eius Viri lepidiora figmenta est arbitratus, q̃ Poetarũ Cõmẽta, quæ de Diis, Heroib[9], ac magnis Viris parum decora, minus'q; ad bonã frugẽ illectantia edunt in uulgus. Apologi uero Aesopei, ut inqt Fabius, ducere animos solent, præcipue Rusticorũ, & Imperitorũ, q & simplicius, quæ ficta sunt, audiunt, & capti uoluptate facile iis, quibus delectantur, consentiunt. Et Oratius in Epistolis, ne in Poemate quidem humilem usum huius generis putauit illis Versibus,

Olim quod Vulpes ægroto cauta Leoni
Respondit, referam.

In hoc uero cõmonendi sumus, fabellarũ, quæ Aesopeæ dicant̃, Originẽ ab Aesopo nõ demanasse, quãdo earũ primus uidetur auctor Hesiodus. Vbi uero libro qnto ait Quintilianus. αἶνον Græci uocant, & αἰσωποποίητον, & , ut dixi, λόγους μυθικούς, Sciendum est, Aenon differre a' Mytho .i. fabula, qa Aenos, ut Aristophanis Interpretes produnt, non pueris concinnat̃, Sed ad Viros dirigit̃, nec Consolatorius modo est, Sed parænecticus quoq;, admonet .n. & docet, quod Hesiodum fecisse, animaduertimus. Aenon sunt q Apologum interpretentur, item Prouerbiũ quãdoq;. Aesopica ridicula, & Sybaritica legimus apud Aristophanẽ in Comœdia, Cui titulus σφῆκες. Ad Aesopi uero laudem ptinet, quod in libro de breuitate uitæ Seneca scribit, Non audeo inqt, usq; eo te producere, ut fabellas quoq;, & Aesopeos logos, intentatum romanis ingeniis opus, solita tibi uenustate cõnectas. Sunt porro', uti nos Hephestionis cõmonet Enchiridion, λογαοιδικὰ metra dactylica, Quæ in regionibus aliis oĩbus Dactylos habẽt, postremã uero Syzygiã trochaicã. Præcipuum inter hæc censet̃, Quod ad dactylos duos trochaicã habet syzygiã, Dicitur Alcaicum decasyllabum,

καί τις ἐπ' ἐσχατιαῖσιν οἰκεῖς. Et quod ad tres, Vocatur πραξίλλειον.

ὦ διὰ τῶν θυρίδων καλὸν ἐμβλέποισα,
παρθένα τὰν κεφαλὰν, τὰ δ' ἔνερθε, νύμφα.

Est Logacedicon quoq; in Anapæsticis, quod Bacchio finit̃. Præcipuũ uero, Si post quatuor pedes, Spondeo primo, & Iambo, inferat̃ Bacchius. Archebuliũ ab Archebulo dicitur Poeta Thebano, qui eo usus plurimum est. adhibuit & Callimachus.

ἀγέτω θεὸς, οὐ γὰρ ἐγὼ δίχα τῶν ἀείδειν. Et hoc ab Anapęsto qdem, a' Spõdeo autem

νύμφα σὺ μὲν ἀστερίαν ὑπ' ἄμαξ ἤδη. Ab Iambo,

φιλόπατρι. ἄρτι γὰρ οἱ σκιλλαὶ μὲν ἦσαν. Hæc adiecisse uolui propter ea, Quæ nobis dicta alibi de Vitio, Logoidia sunt. Porro' ex Græcis sunt, q Aesopum hũc reuixisse fabulent̃, quod Comicus item Plato significauit, quod ipsum de Tyndareo, Hercule, Glauco traditũ scimus. Nec illud præterierim, fuisse Aesopum omniũ fere' turpissimũ, nec Thersitæ, qdem Homerico saltem cõferendum, nam, ut alia taceã, fuisse nigerrimus prodit̃. unde illi factum nomen putant, Quãdo Aesopus, & Aethiops, idẽ fere' ꝓsignificent. Illud fortasse ambiguitatẽ mouerit nõnullis, unde sit, quod Aesopũ qñq; λογοποιὸν dici inaudimus. Verũ, ut inqt Eustathius, sciendũ amplius, Logon interdum Veteribus accipi solitum ꝓ fabuloso sermone, ꝑinde Logopœus idem est, q Mythograph[9]. At Posteritas Mythõ fabulis modo reliqt, Logon uero quotidianæ sermocinatiõi, Quãuis Homer[9] Mython simpliciter pro orone accipiat. Cui[9] rei in qbusdã uestigia seruant̃, nã Paramythiã dicim[9], & Paramythicas orones.

¶ Atheniensium aduersus rebelles sanguinaria Decreta. Cap. XLVIII.

Theniẽsem populũ aduersus eos, Quos a' ductu, auspiciis'q; suis deficientes cõperisset, inclementer, ne dicã sanguinarie se gessisse, ex Græcis notũ historicis
a est. A' qbus, & qdẽ Attici noĩs studiosis, mandatũ literis, scimus, Decreto sancitum, Vt Aeginetis, sic caperent̃, Manus abscinderet̃ dextræ Pollex, Quo ne gestare utiq; hastã possent, Possent aũt remis inter nauigãdũ plane uti. Mi-

tylenços uero ἐβηλόν. i. indiscriminatim, uel cũ Puberibus iugulari statuerunt, & Cleone q̃dem auctore, Cleæneti filio. At Samiorum frõtes, si eos adepti forent, inscribi, uel, ut Græci dicunt, σίζειν κατὰ τῶ προσώπου. Stigma, seu notam esse uoluerunt γλαῦκα, idest noctuam. Et hoc inq̃t Aelianus, Athenarum Psephisma est, οὐκ ἐβουλόμην δὲ αὐτοῖς ὅτι Ἀθῆναι κεκυρῶσθαι, ὅτι Ἀθηναίων λέγεσθαι ὦ πολιὰς Ἀθηνᾶ, καὶ ἐλευθέριε Ζεῦ, καὶ οἱ ἑλλήνων θεοὶ πάντες.

¶ Qua rõne Sosipolis Deus coli ab Heleis sit cœptus. Bacchi miracula, & festum Thyia. Caput XLIX.

Æmonicas illusiones, Quibus Priscoꝝ hominum rudis simplicitas irretita, oblaqueata'q; in præceps data est, Vt falsis mancipata religionibus adoraret,
d quod nesciebat, alicubi opinor, non neglexímus. Nũc non itidẽ omittemus, Quod inter legendum opportune ingerere se, est uisum. Mouerant quãdoq; aduersum Heleos magna ui Arcades, Exiuerant exaduersum illi quoq; exercitu haud cõtemnẽdo. Comparuit tũc Mulier Vberibus Infantem alens, Vti tum est uisum, Quin eundem utero se gestasse, asseuerabat, Adiens uero Heleoꝝ Duces, Somno monitã dixit, Infantem illis oblatum uenisse, futuꝝ belli socium. Vera locutã arbitrati Helei, nudũ Infantẽ hosti ante omnes in principiis obiiciunt, Interim impetum dabant Arcades, Qui cõfertim nitibundi, cum prouentes intra teli iactum uenissent, Iam quidebat Infans prius, Draconẽ induerat, Territi spectaculo tam meticuloso, ac formidabili Arcades, ac inde ordinibus turbatis, mox sese dispalati in fugam coniecere. Illos uero insecuti Helei cũ magna cæde insignem retulere uictoriã. Reuersis autem ex hoc euentu Deus est factus σωσίπολις, Quæ eum præmõstrat Vox, Qui Ciuitati salutem attulerit. Sacellũ ibi potissimũ est excitatum, In quẽ locum a' prælio intrusisse se Draco erat uisus. Veꝝ & inibi quoq; Ilithyiæ ara erecta, Ceu ab ea ꝑductus ad hoĩes Sosipolis De⁹ foret. Effingi ꝯsueuit puerili specie, Chlamyde stellis distincta, manuũ altera κέρας τῆς ἀμαλθείας sustinẽte, Q̃d apud Aeginã habet Fortuna. Est apud Heleos miraculũ alteꝝ, Nam in Bacchi festo, quod θυίαν nuncupant, illati templo Lebetes tres noctu sponte implentur uini, foribus accurate occlusis, obsignatis etiam, ne fraudem suspicari quis possit. Quin Andrii quoque quotannis eiusdem solenni die spontaneum e' templo scaturire Vinum, prædicant.

¶ De Plutonis templo apud Heleos, Q̃d annis singulis semel tantũ recluderet. Cap. L.

Pud Heleos inter cętera uel numerosissima Deoꝝ templa, fuisse itẽ Plutonis περίβολον. i. Septum, & Delubrum, memoriæ prodit. Id uero quotannis se
a mel modo apiri, uetustissimi fuit moris. Nec tamen ita patens ingredi quẽq̃, putabant fas. Cur uero ab Heleis honores indeptus sit diuinos Pluto, Sic ferè explicari animaduerto. Cum Hercules militari manu aduersum Pylios esset profectus, Illi præsto' fuisse Pallada Heleam, belli, ac laborum sociam. Sed & Herculis odio uicissim ad Pylios Plutonem uenisse, Quod etiam ab illis coleretur eximie. Iis uero astipulari Homerum quoq;, Apud quem in Iliade sic scriptum inuenias.

τλῆ δ' ἀΐδης ἐν τοῖσι πελώριος ὠκὺν ὀϊστόν,
εὖτέ μιν ωὐτὸς ἀνὴρ υἱὸς Διὸς αἰγιόχοιο
ἐν πύλῳ, ἐν νεκύεσσι βαλὼν ὀδύνῃσιν ἔδωκεν.

Helei itaq; Plutonem, ut ipsis beneuolum, & Herculis inimicum templo honestarũt. Quod per annum semel pateat, Quoniam unus itidem homini est ad inferos descensus.

¶ Timothei sñia de frugi Victus cõmoditate, Platonis in re eadẽ cõmendatio. Cap. LI.

Rugi uictus, & pręparci quę a' Prudẽtissimis ꝑmanẽt emolumenta, ni fallor, alibi sum curiose satis ꝑsecutus, Nũc, quod se ingerit, exemplũ clarissimũ præ
f teriisse nequeo. Quippe genus hoc plurima grauius ꝑmouent sæpe, q̃ ex Philosophoꝝ Scholis, quæ ꝑferunt documẽta. In memoriis ergo traditũ ueteribus, Timotheũ Cononis Atheniẽsiũ uel memoratissimũ Ducẽ, relictis q̃nq; sumptuosioribus Cœnis, ac Impatoriis epulatiõibus, exceptũ Cõuiuio a` Platone in Academia. Cum'q;

mia. Cum'q; non fuisset id Missuum numero magnificû, nec ullo magnope apparatu cōspicuû, Sed simplex plane', ac μετρίως ɔcinnatû, Reuersus ad suos Timotheus læte insusurrauit, ὅτι οἱ παρὰ πλάτωνι δειπνοῦντες καὶ τῇ ὑστεραίᾳ καλῶς διάγουσι, hoc est, Quos cœna exceperit Plato, In posterum etiā bene habere. Quin ex hoc etiam adiposas, ganeatas'q; insectari, ac persequi epulas destitit. Quoniam posterius nil oblectent omnino, Vt quas onerosa, crudior'q; consequatur percoctionis molestia. Proditur literis illud quoq;, haud ab eo, quod prætexuimus, ita dissultans, Timotheum eundem die, Quæ insecuta Sympofium est, forte Platoni obuium intulisse eleganter admodum, & scite, ὑμεῖς ὦ πλάτων δὲ δειπνεῖτε μᾶλλον εἰς τὴν ὑστεραίαν, ἢ εἰς τὴν παροῦσαν, idest Vos quidem ō Plato in sequentem magis diem bene cœnatis, quàm in præsentem, extantem'q;.

¶ Quę sit ratio Cereris Nigrę apud Phigalenses. Simulacri eiusdē absurditas. De Cabiris. Caput LII.

Tiam si opis instituti initio certissimû nobis ꝓpositum fuit, fabulosa minus cō sectari, Vix tamē stilo interdû ualemus temparare, Ita se ingerût uel a' celeberrimis e' Græcoꝝ enotata Auctoribus. Sed & eo ꝓcliuius eiusmodi admittunt ineptiæ, ut amplius tempoꝝ illoꝝ retegat uanitas, Quę usq; ad ludibriû falsis Deoꝝ sacris mutoꝝ addicta, & illaqueata, uel luce Solis nitidissima caligasse animaduertunt. Sic igit in literis uideor cōperisse, Prope' Phigaliā Arcadiæ urbem, stadiis plus minus XXX. Môtem fuisse Elainô noīe, Ac in eo Cereri sacꝝ Antꝝ, Quam μέλαιναν cognominant. i. Nigrā, Pullatam'ue (Quanq; & apud Thespias templû fuit ἀφροδίτης μελαινίδος) Deæ cû Neptuno ɔgressum, Sub Eqna specie celebrant Thelpusæi. Veꝝ nô inde natû Phigalēses Equû uolût, Sed quam dicût Arcades δέσποιναν. Quinimo indignatione in Neptunû ɔcepta, Præter'q; Proserpinæ raptu ɔsternatā, sibi pullā induxisse Vestem, ac in Speluncā sese insinuantē, diu postea nô esse uisam. Veꝝ corruptis frugû pluribus, ac crassante latius in hoīes pestiletię ui tabida, Deoꝝ qdem nulli superat ɔiectatio, Vbi latitaret Ceres. Vnû Pana, dum uenādo hûc, illû montē obit, forte ingressum Specu, Deā ibi esse ɔspicatû, Qui & mox Ioui insusurrarit. A' quo μοίρας, hoc est Parcę illuc euestigio missæ. Ab eis uero demulctam Cererem Iram desisse, ac tristitiam ualere iussisse. Causis qdē hisce astruunt Phigalenses Antꝝ illud uideri sacrû Cereri, Atq; Simulacrû inibi ɔsecrasse, habitu qdem in petra sedentis, ac Cætera mulieri ꝑsimile, præter caput, quod cû coma erat eqnum, adnexis Draconum, & feraꝝ id genus item Iconibus. Tunica ad talos demissa. Delphis manu sustinebatur, Columba uero altera. Cur autem sic effigiem Simulacri censuerint afformādam, facile opinor, Sagax Vir, nec imperitus rerum, bonus'q; discusserit, coniectarit'ue. Cereris autem & Antri sic quodam responso meminit Apollo, cum Phigalēses Deum adiissent,

Ἀρκάδες ἀζᾶνες, βαλανηφάγοι, οἳ φιγάλειαν
νάσσατε, ἱπποլεχοῦς δηοῦς κρυπτήριον ἄντρον.

Cererē porro', & κόρην Tegeatę καρποφόρους nûcupāt. Fuit & in Agro Thebano Cereris Caberiæ templû, Sicuti Cabiroꝝ quoq;, Venerariōis multæ in locis illis. Quippe Indignatio eoꝝ credebat ineuitabilis, hoc est ἀπαραίτητος, ut Græci dicût, Nam pessimo interiisse exitio memorat qsqs templo sacrilegas admouere manus nô est ueritus, Id quod insignibus præcipue docemur exemplis. Fuisse inibi Ciuitatem, Ac Homines, Qui dicerent Cabiri, proditum est. Quorum unus fuerit Prometheus, Ad quem peruenerit Ceres.

¶ Festi ratio, quod Platæenses Dędala uocent. Statuas antiquitus solitas dici Dædalas. Caput LIII.

Ædala esse festû Platęensibus, in Græcoꝝ obseruatû Thesauris est. Cur uero sic, etiā si ad fabulas relabi uidemur, nihilominus explicabit. Nā & priscaꝝ uanitas supstitionû hæc plane', ut uera agnoscit. Ferût ergo Iunonē Ioui factam iratiorē, Q d' illi erat admodû familiare, in Eubœā secessisse. Ioui, ut par erat, cû ꝑmolesta cecidisset res ea, Nec ulla rōne, ut rediret, posset pficere, incertus animi tātus Deus ad Cithærone' pgit, a' Quo môti credit adoptatû nomē, Erat is apud Platæas & potētia ɔspicuus, nec ullo sapiētia inferior. Qui, ut erat sagax cûprimis, Inopē ɔsilii

Iouem ita pgit cōmonere, ex ligno statuā sibi curaret ɔformari, Quam in curru apte ɔstitutā uestibus et uariis, ɔgruis'q; obuelatā duceret, passim in uulgus disiectis rumusculis, tanq̄ Asopi filiā asciscat sibi Platæam Vxorē. Paruit oībus Iupiter, Iam'q; lignea Vxor nuptialiter cōpta uectabat cum Parochis. At præsenserat id Iuno, Etenim qs fallere possit amātem? aduolans'q; ptinus, ac Nouæ nuptæ iudumēta sæuius ɔcerpens, fraude agnita, & Spōsali Simulacro iu risum soluta, & hilaritatē cū Ioue suo mature placatior in grām rediit. Quo ex facto Numinū obseruantissimi Platæenses festa dehinc instituere, Dædala, Quod Veteris suisset moris, Xoana dicere Dædala. Septimo quoq; anno agebant ea fere. Sed μικρὰ nuncupabant δαίδαλα. Nā erāt μεγάλα itē, ad quæ sexto demū, & uicesimo anno ēt Bœotii cōueniebāt. Tot.n.annis intermissa Celebritas fuerat, fugatis Platæensibus. Platæas dici uolunt ab Asopi fluminis filia Platæa. Grauior historia Regem mauult Asopum intelligere.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD CLARISSIMVM IVRECONSVLTVM CAROLVM RHOINVM, REGIENSEM PRAEFATIO NONA.

PRæcellēs tua Virtus, noīs iūcta celebritati, Q d datū iam in oēs pene terras est, ac singularis, quam in me mea'q; oīa prætulisti ppetuo, Beneuolētia exigere actius uidebat, Ne ab instituto, Quod uolētes nobis iniuximus, Te ulla rōne, uelut præteritū, abiungerē, dispararem'ue. Nā cum singulos nostri Sudoris cursus delectissimis Viris ɔsecrare sit ppositū, Iam'q; uelut Stadiodromus, spatii dimidiū uidear emēsus, ac mēte, oculis'q; Oleas signare, Turpissimū oīno mihi futurę aīaduertebam fore, Si indictū te, innominatū'q; pgerem transilire. Ego uero Carole doctissime nō, ut oblitus, in hunc te locum ptuli hactenus, Ceu in cōperēdinum plane Viræ ɔiicerem eminētissimum, & Osum, quotquot sunt, aut fuerūt, uel (libet.n. certissimā. Animi pmere ɔiecturā) futuri mox paulo sunt, Iurecōsultum lōge clarissimū, disertissimum'q;, Sed quod scirē, Sūmum illud agens puidētia nobis inexplicita, & Sapiētia inenarrabili Hominem suū, Quem sacrum esse uoluit diuinitatis numisma, in Mūdanæ huius quasi Scenæ me diano interuallo astituisse ɔspicuū, Vt cūctarę se Animantiū uelut Regem agnosceret, ac prorsus, tanq̄ Deum humano in Corpore hospitantē. Te uero in summo humanarę rerę Sciētiæ magnitudine, & eminentis ingenii felicitate surrectum fastigio stare, palàm sit, Quādo non est qdem totius Ciuitatis oraculū Domus tua, Quod de Iurecōsultis dictum ueteribus est, Sed uerius orbis terrarę uniuersi, Delphicis sortibus multo certius adytum, præter'q; dēpta Responsorum tortuositate obliqua, & plerūq; incōiectabili, ut futurorum caligine obuolutam mire inscitiam ad disqsitionem non protraham, Haud absurde, opinor, Huius nostri la dicri metā fere medianam sacro nomini tuo destinandā duximus. Quoniā sicuti est Homo nitidius optimi maximi Dei Simulacrū, Ita & nunq̄ laudata satis Virtutū tuarę magnitudo præsignis, Ac morę examinatissima ratio plane ἀκριβέστατος, Naturæ rōnalis te quasi typum facit, & Icona uere spirantibus delineatā, ductā'q; coloribus, ac in meditullio stantem, Ex qua pitissimus qsq; pficiat artifex, Et in quā collimare omnes, par sit. Si modo ex formula, & præscripto uiuendū est, nec Brutum malumus induere. Cæterę Quib⁹ de causis in uostrum hunc te uelut puluerē obseruanter admittimus, ut Scientiæ tuæ thesauris, & Ingenii lumine quādoq; forsan me collabētem (Homines.n. sumus) præfulcires, & arrectū auctoritate, Quam esse maximā, fallit neminē, Circi spatia pficere animosius cōpelleres, Iisdem sane ipsis longius uideor summoueri. Etenim unde mihi ea ingenii felicitas, & doctrinæ, ut Quæ dicant, te exeāt nō indigna? Temeritati meæ accessisse ipsum hoc item uideri potest. Qui te legū sanctissimarę arcana rimantem, ac seuerissima, quod aiūt, trutina ppendentem libelli huius opæ leuioris, & farina prsum plebeia subacti, nūcupatione interpellare, immo etiam lacessere sum ausus. Sunt hæc qdem uera ppemodum, Sed apud eos modo, Qui Animi candorē, & mitissimū ingeniū, ac humanitatē, inter reliquas dotes tuas præcipue mirām, norūt minus. Audaces ista nos ad te colendū faciūt. Quod siqd tamen delinqmus, & lege agēdū putas, Vt iam hinc sciant omnes, forę me non reclinare, Si Reum peragis, ad naturæ tuæ clemētissimā prouoco bonitatē. Ad quam, opinor, Apostolos non abnues. Vale.

Lodouici

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI NONVS.

¶ Vocabula, quibus Oculorum explicantur partes. Item plura de Oculorum tunicis, & humoribus, & uitiis.

CAPVT PRIMVM.

d DE OCVLIS, Etiamsi abunde multa secũdo libro, & alibi quoq; recensuimus, nihilominus uaria discutientibus, uersantibus'q; ostentant se pleraq; non citra dispendium Studiosæ Iuuentutis quę præteriri queant. Propterea ad eundem scopum sæpius non ueremur collimare, ut subinde excussa sagitta, & umbilicum quandoq; contingamus, & Numerus non defuisse cum delectu curam, liquido comprobet. Igitur in Oculi meditullio nigricans Cora dicitur, siue pupilla. Eius nitor Glena, idest γλήνη. ambiens circulus quandoq; γραμμὴ κυκλοτερὴς, idest orbicularis uocatur linea, quandoq; uero etiam Iris. Albicans totum Sphendone appellatur, item'q; Logas. Sed & Cyclopion, idest κυκλώπιον. Oculorum portiones Chitonas, idest tunicas nuncupant Medicorum Scholæ. Sunt autem hæ quatuor numero. Extima Ceratoides dicitur, albida est, solida, nec scissuram facile recipiens, neruosa quoque, Chondrodes, crassior, pellucida. Subest tunica alia Rhagoides, siue Rhogoides ab Acini similitudine quadam, densa ea est, sanguinea'q;. Tertiam uocant Phacoide, & Crystalloide, necnon Hyaloide. Quarta nuncupatur Arachnoides, tenuissima, uelut Aranea. Sic enim, ut Celsus Cornelius adnotatum reliquit, ab Herophilo nominatur. Oculorum uero Caua dicunt Conchos. Hactenus ex Græcis ferè. Cæterum operæpretium est, his attexere, quæ ex Iunioribus Optices, studiosi nonnulli prodenda censuerint, dum amplius approbare conniuntur, quàm operose natura diuersarum rationum corpora necessario effinxerit ad Oculi constitutionem. Quippe inquiunt, Glacialis humor, quo præcipue uidendi potentia uiget, mollissimus est, affectionibus imprimis obnoxius, quia aqueus sit, ac delicatæ compositionis, alias tenuitati Spirituum uisiuorum, à Cerebro demanantium ineptior fuisset. neque item per immaterialem essentiam, depuratam'q; Species exciperet. Quarum percipi nequit tactus, nisi à prætenero, ac subtilissimo Corpore. Quod corruptioni, oblęsioni'q; fieret maxime obuium, ni obuallatum pluribus, loricatum'q; denique ab occursantibus facile præmuniretur. Emachinata igitur primum natura est Tunicam extimam, Quam Consolidatiuam Neoterici appellant, Robustam, pinguem, qua oculi constitutio uniuersa confoueatur præstantissime. Albam intelligunt, qua tamen nec totus obtegatur Oculus, Sed quod in eo albicet tãtum, ne eius pinguedine præpediatur Visus. Hac maxime frigus defenditur, quod in libro de Sensu, & Sensili comprobat Aristoteles. Verum si insigniter se rigor intenderit, etiam Organum uisus intercipi, Annibalis argumento liquet. Huic subesse tunicam uolunt, quam nos diximus Ceratoide, idest Corneam, ut uulgo appellant, quoniam pelluceat, ut Cornu attenuatum, quo fit Speciebus, ut ita interim loquamur, peruia. Tertiam tunicam uocant Vueam, de nigroris argumento, ut obscuretur in ea humor, in quo uisus facultas uiget, quod ni fieret, non ostentarent se in eo Species, Visum enim constipat obscuritas, nec expandi sinit. Nam & Vesicæ retrimenta inspecturi Medicæ facultatis periti nigram opponunt uestem. Adiicit humori quoque fuscedo roboris quippiam. Constipatæ densitatis tunicam intelligunt istam, ne laxioribus sese meatibus inclusus humor promat. habere tamen anteriori parte orbicularem pupillæ meatum, qua se uisibilium insinuent Species. Intra uero tunicam hanc humorem statuunt albidum Ouorum albugini consimilem, ac pellucentem, Vt per eum liberius commeent obiectorum spectra. Sed & Glacialis eo subinde humectatur, ne eum ambiens tela siccitate oblędatur. Hic autem omnium intimus humorum est, glaciei affinis maxime, humectus'q;, ut affici à luce possit, non perspicuitate solum, sed etiam innatæ complexionis ratione. Tenuis pręterea, ut mo

tui facilius exponatur. Densus item aliquo modo, ut figi, sisti'q; in eo simulacra queant, alias euanida perirent. Hunc uero bifariam distribuunt, Vt portio anterior, quæ Sphæræ capacioris pars est, & toti oculo concentrica, & ab anteriore uisus æquidistans particula. Est item posterior portio, quam Vitream uocant, fouentem, alentem'q; Glacialem. Hisce uero circumiecta tunicula est pertenuis, quam Araneam dicunt. Porro hac Optices ratione, tres omnino habentur in oculo humores, Tuniculæ quatuor. Sed Anatomici alii subtilius ista scrutati, quod in Libro de Elementis scribit Auicenna, Primo quidem Vueam à Pia matre ducere initia, contendunt, Sicuti à dura matre Corneam, Sunt autem iis nominibus ambeuntes Cerebrum tuniculæ duæ. mox Septem statuunt tunicas, quibus Oculi consurgat compages. Primam faciunt Coniunctiuam, siue Consolidatiuam. Corneam bifariam partiuntur, Anteriorem putant Corneam uocari, Interiorem Scleroticam. Consimiliter Vueam item secant, ut pars anterior Vuea dicatur, Posterior Secundina. Id ipsum & in Aranea fit, Anteriorem appellant Araneam, posteriorem Retinam. Verum nec Celsi placita prætereamus. Arachnoides inquit, media subsedit, eo'q; cauo continet quiddam, quod à Vitri similitudine ὑαλοειδὲς Græci uocant. Id neque liquidum, neque aridum est. Sed quasi concretus humor, ex Cuius colore pupillæ color uel niger est, uel Cæsius, cum summa tunica tota alba sit. Id autem superueniens ab interiore parte membranula includit. Sub his gutta humoris est, Oui albo similis. à qua uidendi facultas proficiscitur, Crystalloides à Græcis nominatur. Dignum uero scitu est, Glaucoma oblæsionem nuncupari humoris huius, quem Crystallinum appellauit Cornelius, ubi in glaucam demutatur qualitatem. Sicuti prouenit Suffusio, quam Hypochysin Græci uocant, ubi denset, coit'ue humor, quem inter Corneam statuunt, & Crystallinam portionem. Est item in Oculis uitium Lagophthalmus, ueluti Leporinus intelligatur oculus, qui in sopore non occluditur. Dicitur uero Lagophthalmus, ut Celsus Libro septimo significat, ubi curatione adhibita, plus æquo cutis exciditur, ita ut oculus contegi nequeat. Nam si palpebra inferior minus surrigitur, sed pendens hiat, nec cum superiore coit, Vitium facit, quod eodem auctore, Ectropium uocant.

¶ Cur sit oculus Globatæ figuræ. Nullum esse corpus omnino perspicuitatis expers. Inde posse Lyncas uidere per parietem. Cap. II.

Sed cur nam parentis naturæ sagax, ac prouida cura orbiculares contribuit oculos? Gentilis quidem Auicennæ interpres non contemnendus, Esse oculum circumacta, globata'q; prodit figura, Quia inter omnes hæc præcipue impedimenta, & quicquid se ingerat noxium, reclinare potest. Mathematici solertius re perpensa, Oculum non suffecturum quantitati capiendæ colligunt, si non sit rotundus. Quippe si pupilla, per quam immutatur, non esset sphærica, non perciperet nisi æquale sibi. Liquet uero id, quoniam Visum perfici contingit per lineas rectas super eum Orientes perpendiculariter, quarum concursus fit in oculi centro. Quod si esset superficiei planæ, non ingererent se perpendiculares, nisi à superficie æquali. Id ut amplius innotescat, Traditur in mathesi à nonnullis, Radium à medio rariori ingredientem medium densius frangi ad perpendicularem, ut acquirat fortiorem situm. In Sphærica uero figura sola est perpendicularis linea, quæ ad centrum tendit. Proinde cum orbicularis sit oculus, à quacunq; parte occurrent radii, ubi oculo insinuantur, quia id est densius medium, franguntur ad perpendicularem, idest diriguntur ad Centrum pupillæ. Quod non fit in quadrata figura. neque enim in hac perpendicularis Linea tendit ad Centrum, Sed dirigitur in rectum, si obliqua fuerit. propterea à centro declinans radius ab Oculo minus percipi ualet, quod in subiecta patet figura.

Oculus Quadrangulus.

Additur præterea rotundationis & illa ratio, ut celerius uisu apprehendi multa ualeant, quando globosis summa inest reuolutionis facilitas. Quod uero & Philosophi astruunt, & Mathematici

& Mathematici rationibus comprobant, non fieri uisum, nisi per medium diaphanum, quia species non multiplicentur nisi per diaphana corpora, quorum subtilitas congruat formis multiplicandis sine materia, & materialibus conditionibus, ut quantum ratio patitur, oculo imprimantur. Dignum illud relatu imprimis est, Cum omne Corpus suscipiendæ aptum sit cælestis corporis influentiæ, certum est, nullum corpus omni carere perspicuitate, cum sit communis cælestibus, & inferioribus. Hinc uero fieri putant, ut densitas nulla transitum inhibeat uirtutum, & spectrorum, quamuis nos lateat, propterea Lyncas tradi per medium uidere parietem.

¶ Gentibus singulis suos esse mores. Arcadum ritus. Lycæus Iupiter. De Aegyptiis adnotantur paulo plura. Propertius declaratur. Anaphorum, & Allactum quid. De Caribus paucula. Pharao apud Aegyptios quid sit. Caput III.

Gentibus singulis, atque adeo urbibus suos esse mores, sua'que instituta, suam'que ad disciplinarum studia procliuitatem, fere notissimum arbitror. Sed & Menander rhetor in Epidicticorum ratione, Mitylenæos Citharœdica plurimum solitos gloriari, ea'que re sibi imprimis placuisse, scribit. Sicuti tibiarum modulis Thebanos. Alexandrinos uero arte grammatica maxime præcelluisse, item'que Geometria, & Philosophia. Statuaria præcipue Athenienses gloriam sibi uendicarunt, ac pictura. Crotoniatas extulit medicina. Aeginetas, & Hermupolitas fuisse Athletas perinsignes, monumentis traditur. Arcadas Glandibus uesci, docuit eorum Rex Pelasgus, perseuerauit'que diu plerisque Diætæ ratio hæc, inquit Pausanias. Adeo ut Lacedæmoniis sic quandoque responderit Pythia,

πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν,
οἵ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δέ τοι οὔτι μεγαίρω.

Quin & καλύβας idest Tuguria excogitasse fertur primus Pelasgus idem, ac ex Pellibus indumenta, Quibus & in Eubœa, ac Phocide usi plurimum tenuioris Fortunæ homines. Lycaon eiusdem filius Iouem dixit Lycæum, & Lycæa instituit primus. Is autem Agon fuit. Cum uero Ad Lycæi Iouis aram puerum immolasset, & sparsisset cruorem, in Lupum creditur deformatus. Quod uerum arbitratur Pausanias, ex Deorum indignatione aliqua. Sicuti ex hominibus quandoque efficiuntur Dii, Velut Aristæus, & Cretensis Britomartis. Nec tamē inquit, Post Lycaonem in perpetuum factus aliquis dicitur Lupus in sacris, id genus, quoniam decennio exacto, si homine interim abstinuisset, ad rationalem statum dabatur reditus. Sic & in Sipylo monte in saxum deformatam ferunt, Nioben, atque æstiuo tempore etiam lachrymas fundere. Mitiorem Arcadib⁹ uictum induxisse, Arcas dicitur primus, ac Panis docuisse rationem, ac texendarum Vestium, & Lanificii quoque. Dianam coluere antiquitus Arcades cognomento Hymneam. Sicuti & Cedreatin, in Cedro procera Simulacro statuto. Apud Pheneatas dicebatur Diana εὑρίππα, Ab Equarum inuentione, Quas amiserat Vlysses, Qui & Equestris Neptuni statuam erexerit, Sed non ex ære inquit Pausanias, Aeris fundendi arte, necdum comperta. Quam, simul & Statuas cōflandi excogitasse feruntur primi Rhœcus, & Theodorus Samii. Ammianus Marcellinus auctor est, Medicis ad commendandam artis auctoritatem suffecisse, Si dicerent, se Alexandriæ eruditos, tanta erat loci dignitas, & æstimatio. habuit siquidem Alexandria omnium liberalium disciplinarum Scholas, unde arbitror natum, ut per exochen Alexādria nuncuparetur πόλις idest Ciuitas. Sicuti Asty dicebantur Athenæ peculiari ratione. propterea scienter Apuleius Eruditos appellat Aegyptios, Sicuti Iudæos superstitiosos, Nabatheos mercatores, & fluxos Vestium Arsacidas, & frugum pauperes Scythas, & Odorum diuites Arabas. Quin & ab Aurelio Macrobio dicitur mater artium Aegyptus. Flauius Vopiscus Aegyptios scribit esse Versificatores, Epigrammatarios, & ad Cantilenas publicas propensos. Aegyptiorum porrò arcanam Sapientiam abūde testari uidetur suscepta illuc excellentium uirorum peregrinatio, ut in illorum literis uere literatis, interioribus'que mysteria pnoscerent. Aegyptios quoque nōnulli pdunt ex Græcis, omniū primos Solem, & Lunā Deos putasse, & qd'ambitu

æterno circumagi, ac currere uidebantur, inde etiam θεοὺς nominasse, ἐκ τοῦ θέειν, καὶ ἰέναι. idest a cursu, incessu'q. Plato tamen in Cratylo hoc ipsum priscis Græcorum attribuit. Cæterum illi Solem Osirin, Lunam Isin nuncuparunt. Nec id relatu indignum, quod idem nos commonet Plato, Apud quem Socrates in Phædro Audiui inquit, circa Naucratim Aegypti priscorum quendam fuisse Deorum, cui dicata sit auis, quam Ibin uocant. Dæmoni autem ipsi nomen Theuth. Hunc primum numeros, & supputationem, Geometriam, Astronomiam, necnon Talorum lusum, & Alearum inuenisse, atque item Literas. Quibus temporibus imperitarat locis illis Thamus. Verum enimuero quis adeo ueterum memoriarum insolens, Vt Aegyptiorum non norit astutias, & ad fallendum solers ingenium, & Vafrum? Aeschylus neutiquam ignorasse uidetur. δεινοὶ πλέκειν τοι μηχανὰς αἰγύπτιοι. idest ad nectendum dolos imprimis idonea Aegyptus. Theocritus quoque ἐν ἀεργαζομένοις, οὐδεὶς κακοεργὸς δαλεῖται τὸν ἰόντα παρέρπων αἰγυπτιστί. Subsessor nullus uenientem lædit, obrepens Aegyptiace. Legimus in Commentario Alexandrini belli, esse Alexandrinos fallaces, semper alia cogitantes, alia simulantes, & , ut Ammianus inquit Marcellinus, ad singulos motus sunt excandescentes, controuersi, & reposcones acerrimi. Flauius item Vopiscus Aegyptios esse scribit Ventosos, furibundos, iactantes, iniuriosos, auidos'q. nouarum rerum. Vnde Aurelianus prudentissimus Imperator præcepit Saturnino, Cui limitis Orientalis ducatum dederat, ne unquam Aegyptum uideret. Ad hæc uero Propertium respexisse contenderim illis uersibus.

At nos e nostra te sæua fugabimus Vrbe.
Cum Tyberi Nilo gratia nulla fuit.

Sed & Imperator Adrianus ad Seruianum Consulem literis exaratis, Aegyptum totam se didicisse ait, esse leuem, pendulam, ad omnia famæ momenta uolitantem, & mox esse homines eos scribit, seditiosissimos, uanissimos, iniuriosissimos. Et Q. Curtius Aegyptios, ut gentem uanam infamat, nouandis, quàm gerendis rebus aptiorem. Sed pulcherrime omnium Libro tertio Arrianus Propertii retegit sensum inuolutum alias. Memoriæ proditum est, inquit, naturam situs, munitionem'q. regionis Alexandrum admiratum in Nomarchas plures Aegypti præfecturas, Nomos uocant, diuisisse. haud tutum esse ratum, imperii uniuersæ Aegypti curam Vni modo iniungere. Ac mihi quidem uidentur Alexandri consilium Romani esse imitati, nam eadem ducti ratione instituere, ut nemini ordinis Senatorii prouincia Aegyptus, Sed equestri tantum uiro decerneretur, ac magnis fulciretur præsidiis. Adiuuat & in Consolatione ad Albinam Seneca. Loquax inquit, ac ingeniosa in præfectorum contumelias prouincia Aegyptus, in qua etiam qui uitauerunt culpam, non effugerunt infamiam, uelut unicum sanctitatis exemplum suspexit, & quod illi difficillimum est, cui etiam periculosi Sales placent, omnem uerborum licentiam continuit. Pulcherrimum uero illud est, Aegyptios antiquitus ea obiisse munia, quæ nunc in Italia Baiuli ex Longobardia plurimum propagati, Quos Municipes mei subinde uocant Græco quidem uerbo, Sed paululum modo deluxato, Bastazos, quos Græci βαστάζοντας dicunt. sonat id nostro uocabulo portantes, ac gerulos, quia oneribus uacent ferendis. Aristophanes in Batrachis, quod dicimus, hisce comprobat.

δύ' ἅρματ' εἰσέθηκε, καὶ νεκρὼ δύο,
οὓς οὐκ ἂν ἄραιντ' οὐδ' ἑκατὸν αἰγύπτιοι.

Currus imposuit duos, ac mortuos totidem,
Quos nec Aegyptii quidem tollerent centum.

Hinc sæpe in ueteribus memoriis lectitamus, dici Aegyptios ἀχθοφόρους, Idest Onerum gerulos, nunc item πλινθοφόρους, quo uerbo ii significantur, qui lateres gestitant humeris. Vel certe Anaphoro adhibito, seu Allacto. Erat uero eo nomine lignum utrinque cauum, quo gestarentur onera. Allactum dici puto, a tralatione, quæ fieret a fatigatis de humero in humerum. Aliqui Amphicyrtum malunt appellare, quod signat, utrinque gibbosum. Nostrates consimile fere lignum, quo mulieres a flumine aquam gestitant, utrinque æqualibus uasis propendentibus, ac ne dilabi possint, clauiculis ligneis suffiaminantibus, eleganter Baiolum nuncupant de gestandi ratione. Sciendum

uero, Caras

uero, Caras ueteribus appellatos fuisse Seruos, quod factitandis operis capturas conquirere consuesset ea gens, uelut omnium nata Seruitio, qui mercenaria prolectassent stipe. Quod uero ad Aegyptios attinet, Scitu dignum illud quoque, eos a Dione φιλοίνους nuncupari, idest in uinum procliues, ac philopotas, quoniam apud eos comperta primum tradatur Vitis, in Plinthine Ciuitate, quod Hellanicus scribit, ac inde factos uinolentos. Sunt qui scribant, excogitatam ab eisdem ex Ordeo potionem, Vt Vini inopes inde sibi uoluptatem conquirerent, quando & hac oblectantur ita, ut canant etiamnum, saltent'q;, obeant'q; omnia ebriis consueta, eo tamen interstitio, quod qui uino externantur, in faciem, inquit Aristoteles, feruntur. Qui uero Crithinum hauserint, Caput resupinant. Vinum quippe καρεβαρικον est, ag grauat'q; Caput. Crithina potio Carotica censetur. Violentiæ Aegyptiorum argumentum euidens, Brasicæ, uelut ex lege, prægustatio in Cœna, quoniam Amethystum sit remedium id, hoc est, ebrietatem reprimat. Quod efficere creditur eiusdem quoq; semen. Illud addimus, Hecatæum scribere, In Aetolia inuentam primo Vitem, quam quia ὄζας dicerent Veteres, inde Vinum nuncupari οἶνον. etiamsi ab Oeneo putant alii, in Cratylo item aliud Platone statuente. Inuenio, Aegyptiorum Reges quandoq; Pastores fuisse nuncupatos, propterea quod in sacra historia lectum obseruauimus, Ioseph, & fratres eius in Aegyptum descendisse in principio Pastorum. Quandoq; uero, Quod Manetho Aegyptiorum Sacerdos prodidit, Pharaones. Erat enim dignitatis nomen id, Sicuti Augusti appellatio apud Romanos. Memoriæ traditur illud quoque, Bocchorum Aegyptiis iura constituisse, qui fuit ex Aegyptiorum Dynastis unus, sub quo agnum locutum tradunt, iis fere temporibus, quibus apud Albam editi sunt Romulus, & Remus.

¶ Cuiusmodi fuerit Aegyptiorum Sapientia. Et cur Viri præstantes illuc potissimum enauigarint. De Mathesi paucula. Caput IIII.

Qua uero paulo ante Aegyptiæ Gentis Sapientiam sum uisus auctoritatum tibicinibus præfultus efferre plurimum, illud minime dissimulādum, Inter classicos nostrates esse, qui opinentur, Chaldæos, item'q; Aegyptios fuisse ingenio parum ad Sapientiam facto. Propterea falli debere neminem celebrata ueteribus, etiam'q; Platoni, Aegyptiorum Sapientia, & Chaldæorum, quando præstantis ingenii Viros aliquot ad eos non alio nomine transmisisse, exploratissimum est. Cæterum celebre id, atque diuinum Sapientiæ nomen de sola Cerimoniarum, & diuini cultus scientia uideri propagatum, Quoniam apud optimum quenq;, item'q; Philosophiæ addictos, quod & in Epinomide comprobatum Platoni nouimus, pro comperto est, Summam Sapientiam in religionis assertione plurimum uersari, Proinde, cum circunferretur passim, constans'q; uigeret opinio, eius rei apprime peritos Aegyptios, tanto studio a magnis Viris susceptam illuc enauigationem, ut tanti arcani, si qua fieri posset, compotes euaderent. Id, ut uerum sciamus, libuit, paucula ex Mercurio subnectere. An ignoras inquit, o Asclepi, quod Aegyptus imago sit Cæli, aut, quod est uerius, translatio, & descensio omnium, quæ gubernantur, atque exercentur in Cælo? & si dicendum est uerius, Terra nostra totius mundi est templum, & tamen, quoniam præscire cuncta prudentes decet, istud uos ignorare, fas non est. Futurum tempus est, cum appareat, Aegyptios incassum pia mente diuinitatem sedula religione seruasse, Et omnis eorum sancta ueneratio in irritum casura frustrabitur. E terris enim ad Cælum est recursura diuinitas, linquetur Aegyptus, terra'q;, quæ fuit diuinitatis sedes, religione uiduata, numinum præsentia destituetur. Hactenus ex Mercurio. Iamblichus uero illorum religionem non fere aliud, quam superstitionem fuisse confitetur magna ex parte, in malorum Dæmonum cultu præcipue debacchatos perdocens. Quæ res amplissime Gentium earum ruditatem coarguit imprimis. nam ut hebetissimus quisque est, ita facillime Superstitionum uanitatibus mancipatur. Quas ingenium uegetum doctrinæ nitoribus defecatum, excultum'q; præcipue auersatur, alliditq;. Adde, quod præter Idololatriæ insaniam Mathematicis maxime incubuisse homines illi pernoscuntur. Ad quam rem prolectabat eos regionum illarum benignior tractus, patentibus late Campis, ac noctibus serenitate perpetua, syderali contemplatiōi, nitescenti

bus. Eo procliuius auido ingenio Viros præcellentes ad se pellicuerunt. Nam & in epistola ad Pherecydem scribit Thales, in Aegyptum se cum Solone commeasse, studio Sacerdotes inuisendi, & Astronomos. Quin & ab eisdem se Geometricis imbutum, non inficiatur. Constantissimum uero illud est, Naturalis, primæq; Philosophiæ, quæ suis nixa rationum radicibus demonstratur, nil unquam ab Aegyptiis acceptum, aut Chaldæis, quando eius Scientiæ aut expertes omnino, aut parum in ea progressi, & quod dicitur, primoribus modo labris prægustasse deprehēduntur. Quod si alicubi tradit Auerrois, apud Chaldæos olim perfectam fuisse Philosophiam, non de iis intelligendū quorum circunferuntur monumenta, Sed id Hæreseos continet uanitatem, Quæ mundi æternitatem astruēs, Scientias rerum abolitas sæpius intercidisse opinatur, denuoq; in emersum sese prompsisse. Nec Abraam uir diuinus omnino Chaldæus comprobatur, crediturue. Quod si maxime fit, Platonis succurrit bracteata sententia. Inter malos siquis cooriatur non malus, eum uero esse egregie bonum. Nequis autem Mathematicarum nomine Suspiciendas putet Gentes eas. Scire oportet, Mathes eos studia apud Veteres inter Puerorum rudimenta esse connumerata. Porro eiusmodi fere deprehenduntur hæ disciplinæ, ut a limine aut paulo interius consalutatæ in Philosophia profecturis multum afferant adiumenti, quod si in illis diutius moradum gyris, aut etiam consenescēdum ducas, non gradus tibi ad altiora pares, Sed lapsum struas, quoniam inde errorum scaturigines sese frequenter ostentant. Cui rei calculū adiecisse Aristotelem, non fallit Peripateticos paulo politiores.

ℭ Cuius sit rationis Prouerbium ab Aegyptiorum templis productum. De Silenorum imagunculis. Caput V.

Ecdum ab Aegypto digredimur, Succurrunt adhuc quæpiam interiorem redolentia, & genuinam doctrinam. Adagium est scitissimum in antiquis literis, Aegyptium templum, de eo, qui forinsecus, & in iis, quæ sub aspectum cadunt, perpolitus est, & mirum in modum uenustus, ac elegātiæ omnis per studiosus, introrsum uero intercutibus madeat uitiis, & sit plane monstrificum quiddam, & inauspicatum, Quales ferme recte dixeris fœminas Corpore qdem prænitidas, & ut sic dicam, illices, omniq; decore uisendas, Anima uero fœdissimas, & promiscuis flagitiis agminatim obsessas, ac uelut loricula circumuallatas, Ceu strumam dibapho contegant, Qua specie nil puto inamœnius, nil quod mensum rationis absurdius transiliat. Etenim absoluta numeris omnibus censeri pulchritudo debet, ubi duo ista conueniant, & societatem coeant, nulla solubilem ui, Animalis uirtus, atque præstantia. Tum Corporis concinna linearum, colorum, membrorumq; compacta, beneq; constituta proportio. Alias mutilata pulchritudo est, nam & Porphyrius Dæmones, quorum animi iniqui sint, Corpora item habere deformia pronuntiat. Esse quoque naturaliter intus bona, statuit Plotinus, quæcunque sint extrinsecus uere pulchra, quippe ex interioris formæ perfectione, atq; seminariæ rationis uictoria super materiam prouenit externa formositas. Prouerbii autem ratio est, Quoniam Aegyptiis templa substruere erat moris, marmore antiquis artificum manibus elaborato surgentia, Auro splendida, picturis mollioribus egregie pornata, summa colorum uarietate distincta, omni demum cultu nitida, Sed quod præcipuum fuerat, Si Deum requisisses, Cuius exquisito honori tantus impensus fuisset labor, bone Deus, quam ridicularium inuenisses, quam prorsum a rationis dictamine, ac præscripto dissitum, & sequestratum. Simia erat ea, Aut Ibis, aut Hircus, aut id genus aliquid. Apud illos quidem mysticos ista forte sensus habent, nobis tamen, ut profecto sunt, ridicula fiunt. Sic inquit Seneca, Isti, quos ut felices suspicimus, Si non qua currunt, Sed qua latent, inspectarimus, miseri sunt, sordidi, turpes, ad similitudinem parietum suorum extrinsecus culti. Non est ista solida, & syncera felicitas. Crusta est, & quidem tenuis. falsa iis circumposita sunt bona, Animi inanes, ac uelut longo, fallaciq; delusi somno. Auro, argento nitent, intus boni nihil est. At qbus recta placēt, nō fulgent extrinsecus. Bona introrsus obuersa sunt. Sic mūdus exteriora ɔtempsit, Spectaculo sui lætus. Intus omne posuit bonū. Sic & in Platōis symposio Alcibiades Silenis Socratem putat ꝑsimilem, quod introrsum longe foret alius, quam præferrent

extima

extima. Siquidem fuere imagunculæ quædam Sileni, ita prſum concinnatæ, ut diſcludi poſſent. Sed occluſæ ridicula neſcio quæ oſtentabant, Aptæ, ac explicatæ auguſtius numinis præferebant Idolum. Ab iis uero, quæ de templis Aegyptiorum diximus, diſſident non ita, quæ de Nannio proſcenio meretricula prodit Antiphanes, & repetit Athenæus, Ea ſiquidem cultius, exquiſitius'q; aureis fulta ornamentis formoſæ, grataé'q; puellæ ſpeciem præſerebat, Verum exuta turpiſſimæ nota non caruit. Vnde proſcenii irrepſit cognomentum, ſuper qua re falli tamen nonnullos, aliubi, opinor, ſubſignauimus.

¶ Olympiadis apophthegma ſcitum de Pellice. Item'q; alterum in eum, qui formoſam quidem duxerat, Sed non illibati nominis. Cap. VI.

PHilippum Macedonem proditum monumentis eſt, Theſſalicam mulierem amaſſe ardentius. inroborarat inde opinio uehemens, ueneficiis circumuentum ab ea Philippum, atque ita eius mentem præpediri illaqueatam, demulctam'q;, Qui mos in Theſſalia nimio plus frequens erat. Id cũ idẽtidem inaudiſſet Olympias, mire optabat, quandoq; in poteſtate ſua habere mulierem. Cum ſe oſtentaſſet occaſio, accerſiri eã iubet. Quam ubi eſt conſpicata forma præſignem, loquendi non imperitam, prudentiæ haud prorſus expertem, χαιρέτωσαν εἶπεν ἡ Ὀλυμπιάς, αἱ διαβολαί· σὺ γὰρ ἐν σεαυτῇ τὰ φάρμακα ἔχεις. Valeant inquit Olympias, intentatæ calumniæ. Tu quidem in te ipſa ueneficiorum uim habes. Eiuſdem porro' Olympiadis alterum, & ſcitum utique circunfertur Apophthegma. Duxerat adoleſcens quiſpiam præſtanti quidem forma puellam longe conſpicuam, Sed quæ parum integra fama, male audiret. In hoc inquit, ſopita prorſus ratio eſt, cæcus'q; animo fertur, ac ſtupens. Neq; enim ſibi eatenus indulſiſſet, ut oculorum iudicio ducendam putaret Vxorem. Quippe non digytis, non item oculis deligere mulierem addecet, Quod factitaut plerique, rationem ineuntes, non quidem quo modo illa ſit cum eis uictura, Sed quanti ueniat.

¶ Prouerbium, Extra Leucoparyphus, Intus Holoporphyrus. Vocabuli utriuſque cum pleriſque aliis explicatio. Caput VII.

PRouerbium perelegans uſurpari a' Græcis, animaduerto, Extra Leucoparyphus, Intus uero Holoporphyrus, in eum, qui Veſtibus quidem frugi utatur, nec ullo maioris impendii fuco inebriatis, Intus tamen, ideſt animo luxu diffluat ad delitias uſque uel Alexandrinas, Ac totus etiamnum inter Cataſtlos ſit, ac Delphiticos cinædulos, Quando additamenta ſunt hæc, & uelut Corollaria efferueſcentis luxuriæ. Sumptum id, ac propagatum ex hiſtoria. Cum Antipatrum quidam laudibus efferrent, quod eſſet apprime frugi, ac uictu præparcus, & admodum auſterus, ἔξωθεν inquit Alexander, Ἀντίπατρος λευκοπάρυφός ἐστι, τὰ δὲ ἔνδον ὁλοπόρφυρος, ideſt Antipatri quidem extima leucoparypha uiſuntur, At intima holoporphyra ſunt. Dici autem a' nobis Leucoparyphus poteſt Albis indutus ueſtibus, Siquidem eſt Paryphe ueſtium contextus. Nam εὐπάρυφοι inde pretioſe, ac multa mundita, & circunſpecte, compoſite'q; amicti nuncupantur, & Locupletes. Mentio eius uerbi cum apud alios eſt, tum in Luciani uita. Paryphes apud Pollucem, & Paralurges indumentum appellatur attextam utrinque habens purpuram. Id uero ab Ionibus dicitur Pachyales. Sed & in tunicis uirgæ purpureæ uocantur Paryphi. Vnde & in latinis literis Virgatæ ueſtes, & apud Poetam Aeneidos octauo, Sagula Virgata, quæ haberent in Virgarum modum deductas uias, in quo tamen alluſum Seruius putat, ad Gallicam linguam, qua Virgæ diceretur Purpura. Virgilii uerſus eſt.

Virgatis lucent Sagulis, tum lactea colla
Auro innectuntur.

Holoporphyros uero ſignat totum purpureum. Sicut Holoſericam ueſtem legimus, Ex ſerico contextam totam. Xenophon Candyn uocauit Holoporphyron. Eſt autem indumentum Perſicum Candys. Archippus in pluto etiam Platyporphyra nuncupat Veſtimenta. Sicuti Sclataria apud noſtros quandoq; dicitur purpura.

¶ An mores Massilienses in Plauto recte pro euiratis dicantur. De Massilia paulo plura. item quæ sit nominis ratio. Cap. VIII.

m Ores Massilienses in Plauti Cassina, sunt qui molliculos, effœminatiores'q; intelligant, ex Athenæi doctrina, abs quo proditum est, Massilienses adeo libidinibus remollitos, fluxos'q; olim fuisse, ut morsum prouerbialem non euaserint. Recte'ne id à Græco homine in literas promptum sit, nõ discutio nũc. Vnum scio, Ciuitatem eam Seueritatis eatenus acrem fuisse custodem, ut Mimis nullum prorsus aditum in Scenam daret, quorum argumenta plurimũ actus continent Stuprorũ. Omnibus quoq;, Qui religiõis simulatiõe causam inertiæ quærerẽt, portas omni noꝓclusas haberet. Scribit Corneli⁹ item Tacitus, Massiliã Agricolæ socero fuisse sedem, ac magistram studioꝝ, Ciuitatẽ græca comitate, & ꝓuinciali parsimonia mixtam, ac bene cõpositam. Victus porrò frugi, atq; modestiæ Massiliensiũ illud non minimum argumentum est, quod Strabo inqt, Dotẽ illis amplissimã centum fuisse aureos, Ad Vestem qnq;, Ad mũdum aureũ qnq;. amplius uero nullo pacto licuisse. Studia præterea bonaꝝ artium adeo in ea urbe exculta, Vt nobilissimus qsq; ex Romanis pro attica pegrinatione, eò ad capescendas disciplinas, & ingenii cultum magno numero ꝯflucrent. Galli quoq; accolæ, gens alioq fera, & barbara, pronis animis ad Massiliensium imitationem quandoq; se cõposuerint. Memorabile illud est, quod grauissimi Auctores ꝓdidere, Aristocraticum qdẽ illoꝝ fuisse principatum, Sed omnes legum æquitate superasse. Senatores eorũ Timuchi uocabantur, idest Honore præditi, dignitas eum habebat finem, quem Vita. Sed Timuchus nemo erat, cui Liberi non forent. Leges Ionico more publice proponebant. Auctor porrò T. Liuius est, Ab V.C. libro XXXVII. Massiliẽses in eo honore, & in ea dignitate apud Romanos fuisse, ac si medium Græciæ umbilicum incoluissent. nõ. n. sonum modo linguæ, uestitum'q;, & habitum, Sed ante omnia mores, & leges, & ingenium syncerum, integrum'q; à contagione Accolarum seruasse. Propterea Maximus quoque Val. prisci moris obseruantia, caritate populi Ro. Massilienses præcipue conspicuos fuisse, prodit. Sed qd ista consectamur diutius? Vnius M. Tullii auctoritas pro Flacco, Græci hominis morsum retundit, reuincit'q;. Massiliæ inquit, disciplinã, atq; grauitatẽ non solũ Græciæ, Sed haud scio, an cunctis gentibus anteponendam iure dicam, quæ tam procul à Græcorum omniũ regionibus, disciplinis, lingua'q; diuisa, cum in ultimis terris cincta Gallorum gentibus, barbariæ fluctibus alluatur, sic Optimatum consilio gubernatur, ut omnes eius instituta laudare facilius possint, quàm æmulari. Cæterum iis iam resectis, illud Lecturos nostra hæc, quocunq; prodeant Genio, commonuisse præstiterit, Massiliam inde appellatiõis traxisse causam, Quod cum forte illuc Phocẽses classe appulissent, Vidit Gubernator Piscatorem, quem uocant Græci ἁλιέα, ꝓtinus'q; μᾶσαι ἐκέλευσε τὸ ἀπόγειον σχοινίον, idest religare abterraneum iussit funem. quippe μᾶσαι Lingua æolica destinare significat. Quod Timæus tradit. proinde ἐκ τοῦ ἁλιέως καὶ τοῦ μᾶσαι dici Massiliam. Sed Græci Massaliam enuntiant, unde Gentile nomen Massaliotes. ex quo apud T. Liuium forte L. Terentius Massaliota. Isocrates in Archidamo scribit, Phocenses Magni Regis dominatum fugientes coloniam deduxisse Massiliam. Cui sententię calculum adiicit Aristoteles quoque.

¶ Vestitus quam esse addeceat rationem. Veris, aut Paubis cognomina quibus adhæreant. Vestimenta initiatorum quæ dicantur per Parœmiam. Item de Atheniensium mysteriis. Quid Mysteria, & quid Mystæ. item Mystile, & Thronon. Vestium repositoria. Rhiscus quid. Caput IX.

I N uestitu, sicut in plerisq; omnibus, mediocritatem esse optimam, ut omnia ferè, ita hoc quoq; rectissime M. Cicero uidetur dixisse. Nam si modum excesseris, ut Lecto nimis, amœno'q; cultu, & magnifico impendio saturatas Induuias, & quales luxu perdita, fluxa'q; excogitarunt ingenia, sublustri, grato'q; uibrantes splendore, & quod grauius est, diuersas quoq;, & coloribus affectes multifarias Gallicis calciatus, non declinabis facile liuidi dentis scommata, quæ apud Lucianum

cianum consimiliter lectitamus, ἔαρ ἤδη, καὶ πόθεν ὁ ταώς, Quod nostris ferme uerbis sonat. Iam Ver adest, & unde nam Pauo? Sed & Tragicas Simias Veteribus per Conuitium celebratas, nõ lõgius inde reuelli nouimus. Omnis siquidem cura plerisq; de Vestibus, Si bene oleant, si pes, Laxa pelle non folleat, nam digyti annulis radiant, Capilli calamistro rotantur. Historica uero lectio insigne ad hoc nobis documentum suggerit. Legimus nanq;, Lacedæmoniorum regem Lysandrum, Cum Siciliæ tyrannus Dionysius magni impendii uestimenta ad eius filias trãsmittenda curasset, dantis munificentiam esse aspernatũ, addito elogio, ne inqt, ob ista minus aliquo modo uenustæ uideantur. Grauissima est ad hoc ipsum pertinens Quintiliani sententia ex libro octauo, Cultus concessus, atq; magnificus addit hominibus, ut Græco uersu testatum est, auctoritatem, At muliebris, & luxuriosus non corpus exornat, Sed detegit mentem, Et in Odyssea Homerus
ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει ἐσθλή, Quibus significatur, ex Vestibus ornamentum, ac nomen hominibus plerũq; comparari. Quod si e diuerso prætenuem, nimis'q; uilem affectan's uestitũ, Cuiusmodi sunt, quæ Triuonaria uocant Græci, Aut ut sordidus, uel ut Vanæ religionis assimulator spectaculo, & risui inimicis eris, uel etiam ut extreme pauper, inops, Irus passim contemptibilis fies. Ex hac ratione in Græcorũ doctrina producitur Adagium, Vestimenta Initiatorum, de iis, quæ attrita prorsus sunt, Ac diffluũt uetustate, nulla'q; temporum uicissitudine uariantur, Sed eadem sunt forensia, eadem & Triclinaria. Vicem quoq; Straguli præstant eadem, bonum'q;, si non & lecti. Adagii rationẽ ex mutis, quod aiunt, Magistris hanc didicimus. Mysteria apud Eleusinem terræ atticæ duorũ generum celebrabantur, Magna, & parua. Cereri sacra erant magna. Proserpinæ parua. posterius recepta sunt hæc. Quin & ratio ferme ista traditur. Ab Atheniensibus petebat Hercules, ut initiari liceret. Lex id uetabat, qua cauebatur, ne peregrinis impertirẽtur mysteria. At illi & Viri præsignem admirati Virtutem, & omnium capacem animum, Simul etiam amicitia permoti, quæ uetus fere Ciuitati cũ eo intercedebat, Simul quod Iouis filius esset, diceretur'q;, neq̃d abnuerent, cui nil negatũ uellent, rõnem inierunt qua nec legi derogaret quippiam, Et nihilominus compotem Voti Herculem facerent. Protinus nanq; parua instituere mysteria, Quibus & illum initiarunt. Verũ obseruatum in iis, Vt quam quis dum initiaretur, uestem forte gestasset, eam ne unquã exueret, donec uicta tempore omnino fieret ingestabilis. Hinc datus Adagio locus, Quod & nostrates Rhodigini exprimere uolentes, ubi quem ita ornatum conspicantur, ut ueste eadem fori munia obeat, domi sedeat, hyemẽ iuxta, atque æstatem cum ea, uelut laborum socia transmittat, Eum Sanctorum imagunculis, quas subinde in sacris ædibus expictas conuisimus, persimilem esse dictitant, Quod illis Diuorum Vestitores indumenta nunquam demutent. Sũt inter Classicos Grecorum auctores, Qui scribant, Vestimenta id genus, in quibus foret quis initiatus, moris fuisse, templis oblata dicare. Quod Melanthii quoq; auctoritate, ut tibicine fulcitur, in libro de mysteriis, πάτριόν ἐστι ταῖς θεαῖς ἀνιεροῦν καὶ τὰς στολὰς τοὺς μύστας ἐν αἷς τύχωσι μυηθέντες. Porro parua, quæ diximus, mysteria erant, uelut προκαθάρσεις καὶ προαγνεύσεις magnorum mysteriorum, idest prælustratio quædam, ac præuia depuratio, Et, nequid incuriosius omittam dignum hisce memoriis, Ex Stolis eiusmodi Initiatorum, Quidam etiam Puerulorum fascias magna religionis opinione conficiebant. Verum, ut leuius aliquid aduectamus, quod futuro Conuiuæ colluere dentes possit uel etiam linere, quãquã ex Academia forte ansatus ueniens quispiam nostram hanc sedulitatem, nonnunquam leuioris operæ aliquid hinc inde corradentem, risu excipiet, ac nos plerunque ὀμφακίζειν cauillabitur. Tamen, ut unque sit hoc casurum, non tam superciliose, ac censorie ista concinnamus, ut inopi in nostra mensa non uacet accubitus, memores, ab Heraclito dictum quandoq;, in Casulis etiam esse Deos. Igitur Vestium repositoria Græcis plura sortiuntur nomina, nam sunt Cheli, & Cistæ, Cistides, Phascoli, idest φάσκωλοι, apud recentiores item Rhiscus, quo etiam utitur Terentius, Et exposuit Iulius Pollux. At Phrygium esse nomen, putat Donatus, quo cista significetur pelle contecta. Est & apud Menandrum Candytalis. Verum persica uidetur, res in usum a Macedonibus producta primũ. Zygastra inueni apud Xenophontem. Tholiam esse uelut Cistam memorãt, Cuius sit operculum Tholoides, idest testudinatum. Apud Xenophontem repperi eũdem Vestium Marsipos, ἐν αἰσβιόι. Porro ut uagemur amplius,

sunt mysteria arcana quædam sacra. Latini Seclusa uocant. dicta Mysteria, quod ea μύσαντας τηρεῖν ἔνδον, hoc est, Occludentes oportet intus custodire, nec cuiq; explicare. Mystes uero dicitur Mysteriorum peritus, aut q docet. Sunt q eo nomine discipulum interpretentur. Mystile uero aliud est, qppe eo uocabulo Panem Græci dicunt, quē Canibus obiiciunt. Nostri, ut Sex. Pomp. auctor est, Canicas uocant ex farre furfures, a' Canū cibo. Sunt q Mystilem panē interpretentur excauatū, sorbitioni accōmodum, μύςλον enim concauū dicunt, quod marino assimulet' muri, q, ubi libido occeperit, μύει ποι, καὶ συγκλείεται, idest oblitescit occluditurq;. Mystron item legitur quandoq; in græcis auctoribus, unde in Conuiuio Macedonico lautitia exuperantissimo, singulis decumbentium aurea fuisse oblata dicuntur Mystra. Hinc & Mystropolæ, q id genus distrahunt, uenduntq;. Quod uero ad Vestes attinet, a' quibus hic defluxit Sermo, Legi apud Græcos, Vestes floridas, ac uariegatas insigniter dici a' Cypriis Throna. Quanquā a' Thessalis eo nomine intelliguntur animalia uarietate distincta, maculosaq;, idest πεποικιλμένα. Aetoli autem Throna dicunt τὰ φάρμακα, quod Clitarchus scribit. Cui in pharmaceutria succinit Theocritus. θέστυλι νῦν δὲ λαβοῖσα τὺ τὰ θρόνα ταῦθ', ὑπόμαξον. Homer⁹ autē τὰ ῥόδα. i. rosas eo intellexit uocabulo παρὰ τὸ ἄνω θεῖν ἐκ τῆς γῆς, quod sursum e' terra currant. Thronos uero Cathedrā signat cū Hypopodio, idest scabello, a' Verbo θρόνουσθαι, qđ sedere indicat. Nam κλισμὸς sedes item est, sed instructior, cultiorq;. Vilis autem quæ Diphros nuncupatur.

¶ Vestium genera plura, quæ uariis de causis sortita appellationem sunt. Batrachium, color. Orarius illustratur. Caput X.

Inter indumentorū autem appellationes, quas esse prope' innumeras, cōstantissimum reor apud illos, q paulo plura lectitarunt, ac sunt in studiis, quod de Origene, ac Didymo traditur, Chalcenteri, & Adamātini, Inueni pleraq; de nationum propagata nominibus. Nā ecce in ueteri memoria cōperimus Tarantinidium. Id uero procul dubio de usu, deq; Tarētinorum deliciis profluxit Amiculū. Erat item quod diceretur Creticum, quo Athenis solitū uti Regem, proditur. Fuit & tunica quoq; Sardonica, Quēadmodum & Sicula. Nam Therzū a' Thera, opinor, uel a' ferarū imaginibus quæ uocant θηρία, uarium erat. Phrygiū uero indumentum habebatur mulieribus dicatum. Fuit & Lęnæ quoddā genus, διατρόφουργὸν uocant, quam posteriores etiam Epigraphon dixere. Sicut eius Artifices Deuterurgos nuncuparunt. Significauit uestem hanc in Bacchis Lysippus. Cuius uero gentis fuerit hæc, parum comperi. Illud exploratius, Casiorū Insulas esse paulo plures per ambitum Carpathi, quod monumentis Strabo prodidit, unde frequentissimum tempestate nostra defluxit Casiacæ uestis nomen. quam esse usui maximo scimus Græcis militibus, Quos Græco uocabulo passim Stratiotas uocamus omnes. Casianam uocari ab Eustathio de montis Casii nomine, minus fallit græce nō imperitos. Diphthera pastoriciū creditur ex pellibus indumētum. Scribit tamen Herodotus, Ionas Byblos dicere Diphtheras prisca consuetudine, quod aliquando byblorum penuria, hoc est papyri, pellibus uterentur tum caprinis, tum ouillis. Sed & Barbarorū multos item in pellibus scriptitasse. βαίτας uero etiam Diphtheras uocari, auctores habemus uel opinatissimos. Est etiā notior uulgo Byssacæna uestis. Eius ratio nominis a' Byzacio demanauit, unde & Byzacænus in Aphrica ager, Byssacænus a' Stephano appellatus, Sicut regio Byssacia. Quanquam nec desunt, Qui Byzātium etiam scribant, & populos Byzantas, Quos cū Herodiano Gyzantas appellat Herodotus. Propriæ Circumpadanorū Vestes fuere pullatæ, Sicuti parte plurima etiam nostris uisuntur temporibus. Id ex Plutarcho compertum nobis est, in Sermone, qui est de iis, Qui serius puniuntur diuinitus. Neq; enim inquit, Thracas approbarim, quos etiamnū tempestate ista in Orphei gratiā mulieribus stigmata inurere, scimus, neq; item Eridani accolas μελανοφοροῦντας, idest atratis utentes uestibus ex Phaethontis luctu. Pellenicæ autem Lęnæ nomen sibi uēdicant plurimum, Adeo ut pręmii uice Athletis proponerentur uincentibus. Id fieri solitum interpretantur, ἐν τοῖς ἡραίοις, hoc est Iunonis festis. Alii cum Hermæa, idest Mercurii festa in Pellene Achaiæ celebrarentur, Epathlon id genus contribui solitū, tradunt. Vnde facetissime in Auibus Aristophanes

ftophanes, de eo, q Veftib⁹utebať attritis admodũ, ut poffet de balneolo cogitare ꝑducẽdo. μῶν ἐλθὼ πελλένης πτεσθαι διανοῇ, An inquit, recta Pellenem euolare cogitas? Nam & ante paulo, in eiufdem ordinis hominẽ, Indigere eũ hirundinibus multis pronuntiarat. δεῖσθαι δ' ὑπνον, οὐκ ὀλίγων χελιδόνων, quo fignificabat, Verno illum indigere tepore, quo multæ fe proferant Hirundines. In quo ad Parœmiam allufum eft, μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. Hirundo una uer non facit. meminit Ariftoteles moralium primo. Chlænam dicebant Veftem, quam Tunicæ iniiciebāt. nos Lænam dicimus. Ex iis aliæ funt Aploides, ideft fimplices, ut apud Homerum χλαῖναι οὖλαι. Aliæ autem duplices. Has uero Attici Aplagidas dicũt, & Diplafidas, & Dibolos. Ex tunicis alia uocabatur Amphimafchalos, quæ Liberis congrueret, ab axillis ita cognominata. Heteromafchalos Seruitiis dicabatur. Erat & tunica dicta Orthoftadios, qua utebantur non cincta. Illud hic obiter fubnotarim, ne dilatum forfan excidat. ubi Homerus ait Chlænam περονήσατο, exponens Euftathius, peronis, ideft fibulis, inquit, quas & Combia dicimus, colligauit. Sunt qui Combymata pro ornamentis accipiant. Inuenio in Græcorum Thefauris, Naucratitas in Prytaneo Conuiuia folitos agitare in Genethliis hoc eft, natalitiis Veftæ, quam Prytanitida dicunt, necnon in Comæi Apollinis Panagyri, Stolis indutos candidis, quas etiamnũ Veftes nuncupant Prytanicas. Illud apud Iofephum uideor obferuaffe, Sacerdotibus modo Verficolore uti indumento, lege fuiffe permiffum. Sunt qui prodant, id genus folitum admitti ab iis, Qui cæleftia uice numinum ueneraréntur. proinde Leuitici decimonono, Vefte, quæ ex duob⁹ texta eft, non indueris. Inter Veftes mulierum proprias, erat Diploidion, Hemidiploidion, Catafticτos, quo utiq; nomine tunica uenit animalium figuris intexta, aut floribus, nam & in noftris literis belluata quandoq; legimus Stragula. Inter tunicas recenfetur & Peplus, ut apud Xenophontem, quãquam apud hunc obferuauimus etiam Viris congruere Peplum. Nam Armenium fcidiffe Peplos fcribit. ni dicamus, Barbaros Veftibus plerũq; fœmineis gaudere. Sunt qui Eanon eundem putent cum Peplo. Sunt qui difpefcant ita, Vt nullis diftinctos uarietatibus Eanos intelligant, Peplos uero accipiant uariegatos. Quod autem indumentis aliis etiam iniiceretur Peplus, ex Mineruæ utique peplis, libera, ut inquit Pollux, cõiectatio eft. Perinefa uocabant indumenta, in quorum extremitatibus affuta circuncurreret Purpura, Infulæ quadam imagine, propterea id forte Anaxilas etiam νῆσον uocauit, ideft Nefum, fiue Infulam. Othonem apud Homerum album interpretantur Amiculum ex Lana utiq;, non ex Lino, prætenue. Fuerunt tamen, qui eo nomine præcandidum Epifcoporum, & eius loci Sacerdotum amiculum intelligi recte putent, Id plebecula, nobiles'q; certatim Rochetum dicunt. Homerus.

αὐτίκα δ' ἀργεννῇσι καλυψαμένη ὀθόνῃσι, ideft confeftim uero candentibus amicta Othonis. Sunt & Veftiũ plereq; de Colorib⁹ ꝑducte, Alurgides, Porphyrides, Phœnicides, Batrachides. Et funt hę quidem uiriles, Ex quibus Batrachida funt, q floridam intelligant ueftẽ. Sic de colore nũcupatam, Batrachos certe Rana eft. Batrachion uero coloris fpecies, quo ante excogitatas perfonas, faciem obungerent. Propterea Oratius,

Quæ facerent, agerent'q; peruncti fecibus ora.

Eft item Aeginitæ Paulo Batrachos fub lingua infantili potiffimum tumor φλεγμονώδης, ideft cum inflãmatiõe. Batrachium, & Phenicium fuiffe Athenienfibus Dicafteria, auctor Paufanias eft, de coloribus appellatione ducta. Muliebria illa cenfebantur indumenta, Crocotus, ideft κροκωτός. Crocotion. Paralurgides. Omphacinon. Cui tamen colori arrififfe Alexandrum quoque traditur. Fuit & Indumentum Hydrobaphes, quod mox etiam Pfychrobapbes dictum, apparet. Erat Cilliũ item Coloris fpecies, quem poftea Onagrium uocarunt, nam Cillon Dores Afinum uocant, & Afinarium Cillantera. Phæus color & niger affines admodũ funt. Phæum tamen ex albo, & nigro concinnatum uolunt pleriq;, Mynõ item nuncupatum, quod in libro de morali uirtute confirmat Plutarchus, teftatur, & primo de Ideis tomo Hermogenes. De Pictorum coloribus fcribens Pollux, Colores inquit, funt Andricelon, Oftreon, Prafinon, Crocoides, Cyaneus, Cinabari, Xanthus, Phæus, Phlogoleucus, Leucophæus. Hunc uero poftremum intelligo Phæum, in quo plus paulo infit albicantis qualitatis. Sicut Phlogoleucum flammeum quidem, Sed alboris habẽtem plurimũ. Perfarum geftamina erant, Candys, Anaxyris, quam & Cyrbafiam dicunt, & Cidarin, ac

Pileum. Sed Cadys quidem Regis erat Haliporphyros. Cæterorum modo purpureus, quandoque & ex pellibus consuebatur. Est item Capyris Persarum tunica manicata. fuit & Persicæ gentis Candyces. meminit Aristophanes. Myoton, idest μυωτὸν Armeniorum fuisse dicunt, ex muribus contextam indigenis, aut eius animalis figura uarie ornatam. Massiliensium erat Cbortæus. Velut Rhiza Thracum. Babyloniorum Caunaces. Mandya uero Phęnolę similis babebatur. Cuius meminit in Iphigenia Rhinthon. Mandyan sunt qui etiã Loricium nuncupent, idest λωρίκιον, quod penulæ genus foret, qua se, ut Lorica, munirent. Latini Mantellum dicunt. Apud Seras hoc est σῆρες sunt proprii generis Vestes ex animali, quod σῆρα uocent Græci, Indigenæ aliter omnino, Magnitudine dupla, quàm Cantharus maximus, Alias Araneis persimile, in Arboribus quæ dicuntur texere, nam & par est pedum numerus, octo utique. Iis domuunculas construunt Seres, æstate, ac hyeme accommodas. Animalium opus filum est pedibus obuolutum, ac prætenue. Aluntur annis plurimum quatuor, cibus ἐκ τοῦ ἐλύμου, idest ex Pannico est. Anno autem quinto, neque enim illis uita productior, Calamus obiicitur uirẽs, Qui omnibus creditur animalibus mira gratus suauitate. Ciboid genus amplitet saburrata mox rumpuntur, dissiliunt'que. Sic uero immorientibus, in utero plurimum τῆς ἀράχνης, idest textrinæ comperitur materiæ. Insula σηρία Pausanias inquit, in intimo est rubri maris sinu, Sunt, qui a' fluuio, Quem dicãt σῆρα, effici Insulam probent, uti a' Nilo Delta. Seras aliis in Scythia constituẽtibus, tractu ad Indos uergente. Postremo æstiuam uestem Tberistron dicimus, & Tberistrion. Sicut hyemalem Chimastrum. Homerus Alexamenon appellauit. Quam uero Syriam uocant multi, hanc Autocopon dixere Comici. Mitram Homero posteriores Tæniam esse dicunt, qua obliget Caput, siue fasciã malis dicere. uñ & Mitropbori nũcupent. Ex Euripide manifestius liquet.

μίτραις ἀπαύστοις ζυθμίζεσθαι πλόκαμον.

Apud Herodotum quoque est, μίτραις καταπιλίχαι. Sunt & qui sic finiant, ex fasciis, horariis'que concinnatas corollas dici Mitras. a' Miton uero, quod filum est, inclinatur Mitra. Est eodem quoque nomine Zona, quam soluere narrantur primum parientes, dicant'que Dianæ, nato inde illius cognomento, ut appelletur λυσιζώνη. quo nomine etiam Athenis templum uisebatur consecratum. Mitram certe incorruptam dicit Apollonius, ubi constat etiamnum pudicitia, uirginitas'que. Sed & Tænia dici uidetur eadem, unde Tæniopolis apud Eupolin, interprete Athenæo, pro ea, quæ muliebres distrahit Zonas. est & Tænia piscis prætenuis.

¶ Lacides Vestes quæ sint, ac item Pilares, & Spira, & quæ dicerentur Pilæ. Cur Tauri Phœniceis irritentur, contra Domitium, & quæ sit eius rei ratio. Problematum genera. Ausonius, Virg. & Ouidius declarantur. Tbysani, Crossi, Tapetes. Strotæ. Cap. XI.

Vestes porro uetustate dilabentes, ac laceras uocauit Aristophnes in Comœdia, Lacidas, nam & Lacisma græce scissuram nobis indicat. Sunt qui Spira etiam uocent, idest τὰ σπεῖρα. Vnde Spiropoles, etiam si melius est item indumentum quandoque Spiron, nam est & militaris ordo Spira. Latini id genus Pilares dicere Vestes possent. Quod Martialis significat, cum Epigrammatum secundo, de Toga sua, quam pertritam, conscissam'que intelligi uolebat, ita scribit.

At me, quæ passa est furiosi cornua Tauri.
Noluerit dici quam Pila prima suam.

Erant siquidem, ut Sex. Pomp. scribit, Pilæ uiriles effigies, atque item muliebres ex Lana, Quæ compitalibus suspendebantur in Compitis, quod esse Deorum inferorum putarent, quos uocãt Lares, Quibus tot pilæ, quot capita Liberorum, Seruorum, mulierum circa compita habitabant, ponebantur, ut essent iis pilis, & Simulacris contenti, uiuis'que parcerent. Hi sce uero imaginibus nullius omnino pretii Vestes circũponebantur. Proinde pannosos etiã quandoque Martialis Pilas uocat, Vt Epigrammatum decimo, in Laurum.

Sed qui primus erat lusor, dum floruit ætas,
Nunc postquam desiit ludere, prima pila est.

Sunt & in ratione ædificiorum Pilæ quoque, ex quarum uidentur genere Anterides, Siue Erismæ, quæ procurrunt ab imo, mox gradatim contrahuntur. Antes uero quadraturę sunt, ex quo

ex quo Antæ uocantur quadratæ Columnæ. Virgilius.
Iam Canit effœtus extremos Vinitor Antes.

Cæterum quia de Pilis Sermo est, Astruit Poetæ illius acutus Interpres, ut de eo meum semper fuit iudicium, & bene doctus quoque, etiamsi nasutiores multi, subditis equo calcaribus, laxis habenis toto in illum feruntur impetu, & altius genuinum infigunt, Ab hac pilarũ similitudine Vestes, quæ in Spectaculo tauris obiicerentur irritandis, Pilas item fuisse nuncupatas, quod a' Tauris peterentur, tanquam effigies hominum. Vel inquit, Pilæ dicebantur, quod in globum & Lusoriæ pilæ speciem conuolutæ iactabantur, quàquam rudis antiquitas, ut Pædianus auctor est, homines e' stramine formaret ad eum usum. Postea inquit, Luxus in tantum auctus est, Vt Vestes etiam purpureæ obiicerentur. Quod duodecimo Metamorphoseos significasse Ouidius quoque uidetur, cum ita canit.
Haud secus exarsit, quàm circo Taurus aperto,
Cum sua terribili petit irritamina cornu,
Phœnicias uestes, elusa'que uulnera sentit.

Sed ut nos ex multiiuga lectione cultius aliquid aucupemur, quod ingeniosus Enarrator minus aduerterit, Cuius fiducia haudquaquam in aurem utranque dormiendum, Sed peruigilate semper excutiendi Poetarum Sensus, quibus ille multum intulit claritatis, cum alioqui Heracliti tenebris obuoluti, plurimis iacerent incogniti, & insciti. Subest semper fere' intercutaneæ eruditionis aliquid, quod non nisi Lynceo conspexeris. ueluti in eo, quod ait, nimio luxu institutum, ut Phœniceæ uestes coniicerentur ad Taurorum irritatiõem. Id uero minus ueritate connititur, nam ex natura rerum oborta consuetudo est, Quam & Iurecõsultus Vlpianus digestis de furtis non ignorasse uidetur, cum ait, Cum eo, qui pannum rubrum ostẽdit, fugauit'que pecus, ut in fures incideret, furti actio est. Quod ut uerum scias, Audi quid doctissimus ille Plut. in oratione, qua connubialia contexuit præcepta, ad hoc ipsum pertinentia memoriæ mandanda censuerit. Qui Elephantis inquit, se admouent, Vestem claram non gestant, nec puniceam, Qui Tauris, quod huiusmodi coloribus illa animalia maxime efferantur, Sicuti Tigres in tantum aguntur furorem sonitu tympanorum, ut semetipsas dilanient. Feles olfactu odoramentorum perturbari, & furere traditur. Idem porro Plut. in libro de Alexandri fortuna, liquidius etiamnum Tauros Phœniceis irritari, efferari'que scribit, Elephantes uero albis. Verum ut ex nostris item literis doctrina corroboretur, Apud Senecam libro de Ira tertio ita reperio. Quod accidere uides animalibus mutis, idem in homine deprehendes, friuolis turbamur, & inanibus. Taurum color rubicundus excitat. Ad Vmbram Aspis exurgit. Vrsos, Leones'que mappa proritat. Omnia, quæ natura fera, ac rabida sunt, consternantur ad minima. Porro' & Ceruos rubræ pennæ aspectu terreri non'ne & Ausonius comprobat illis uersibus?
An cum fratre uagos dumeta per auia Ceruos
Circundas maculis, & multa indagine pinnæ?

Id & Seneca significare uidetur libro de Clementia primo. Si feras inquit, linea, & pinna cõclusas contineas, iubeas'que telis incessi, tentabunt fugam per ipsa, quæ fugerant, proculcabunt'que formidinem. Sed & in Georgicis, libro tertio cõmeminit Virg. ubi de Ceruis ait,
Puniceæ'ue agitant pauidos formidine pennæ,
Quem tamen locum inscitissime explicari, animaduertes etiam ab iis, qui fimbrias expandunt, & ostentui sua habent omnia, & pectus suũ bibliothecam rentur. Sed & Ouidius eadem inscitiæ labe inuoluitur magis, quàm explicatur Metamorphoseos. XV.
Nec formidatis Ceruos includite pennis.

Quod si curiosior aliquis horum euentuum amplius rationem perquirat, Cum Alexandro forte respondebimus, Problematum nonnulla esse prorsum ambiguitatis expertia. Neque enim dubitandum putabit aliquis, cur uolucribus plumas contribuerit natura. Quippe, ut iis foueantur uestimentorum loco, datas, liquido patet. Quædam uero ἄλυτα παντελῶς, καὶ θεῷ μόνῳ γνώριμα. hoc est, solutiõis expertia omnino, ac Deo tantum cognobilia, Qui horum constituit essentiam. Dubia enim quæstio est, quãobrem γαργαλιζόμενοι μασχάλας, ἢ πέλματα, ἢ πλευρὰς, γελῶσι, idest titillati alas, aut plantas, aut latera rident. Siue qua de causa audientes aliquos atterentes marmora, aut secantes, aut stridentes, aut ferrum liman-

tes dentibus e uestigio inhorrescunt. Vel cur magnes attrahat ferrum. Electrum paleas. Leo Gallum metuat. Coturnices Helleborum comedant hominibus letalem. Ex hoc genere sunt, quæ à Medicis ἰδιότητες ἄῤῥητοι λέγονται, hoc est, occultæ appellantur proprietates. Quod autem suum uniuscuiusq; occultum est, id parum habet, cuius reddi causa possit. Male enim quidam horum solutiones subitaneas efficiunt, ualde inutiles, nec fidem, facientes. Aiunt enim Struthocamelum ferrum non proprietate ulla, sed potius calore concoquere, quod profecto insulsum est. Leo nanq; cum hoc ipso animali feruidior sit, non tamē ferrum conficit. Sunt & suæ Philosopbis occultæ proprietates. Immo uero etiam Grammaticis, Quæ πάθη uocantur, σεσημειωμένα τοῖς χρήσει, idest ex usu adnotatæ. Tertium uero genus est Problematum, quod medium tenet locum, & ad cognitionem habendam minime ambiguum est, & solutioni subiicitur. Quod ergo de Tauro propositum est, esse inter ἰδιότητας ἀῤῥήτους, manifestum uideri potest, nisi quod Auicenna primo Canonis ita propemodum scribit, Aestimationes inquit, humores permouent. Quippe Sanguinem agitat rubentium rerum intuitus. Quare eum, cui è naribus profluere Sāguis assueuerit, uetamus rubens quippiam amplius inspectare. Ratione eadem Albertus scribit, ad prælium Elephātes excitari. Consimile narratur ferè de Stymphalidibus miraculum, Quas Hercules sagittis impetiuisse dicitur, Sed ab eo interemptas, abnuit Camireus Pisander. Aues esse dicuntur ἀνδροφάγοι, Quæ tamen Crotalorum abigantur tinnitu, Plurimas haberi in Arabiæ desertis, tradunt, Leonibus, ac Pardali non mitiores. Aucupatum prodeuntes inuadūt, ac rostris conuulnerantes interimūt, perforatis etiamnū æneis, ferreis'q; munimentis, Quod si Phlonam induant uestem crassiorem, obluctatur ea demum, obsistit'q;. Immo perinde, ac uisco fixa inhærent rostra, tenentur'q;. Earū magnitudo ferè, Quæ Gruum. Similitudine Ibin exprimūt, Sed robustiora illis rostra, nec adunca. Porrò apud Stymphalum Dianæ uisebatur Stymphaliæ templum, Et in tecto Stymphalides Aues ex ligno compositæ, afformatæ'q;. Arabiæ putantur uernaculæ, atque inde ad Stympbalum deuolasse. Quod uero in uestibus quandoq; Thysanos dici legimus (nam & Homerus Aegida nūcupat Tbysanoessam) fimbrias intellige, quas item Brossos nominant, uel Crossos, Si per omicron scribatur, nam κρωσσοὶ uocitantur hydrophora uasa, idest aqualia. Sunt autē Thysani schismata, idest Scissuræ quædam, unde apud Pausaniam Arethysani, idest Martis Thysani. Crossum etiam pro Cratere accipit Sophocles, apud Lycophronem, & cæteros aqualia intelliguntur Vasa, cuiusmodi forte Lagyni sunt, & Xestæ. Dicuntur Crossi à κερῶ, & per concisionem κρῶ significat Id infundo. Tapetes uero inter Vestes utique noti sunt, Verum ea nomenclatura certi generis Stragula intelliguntur, uel nominis argumento, proculcationē indicantis, idest ἀπὸ τοῦ πατεῖν. Amphitapetas putat Aelius Dionysius ex utraque parte hirsutie præsignes. hos item Amphimallos intelligit Pausanias. Iis porrò diuersi, quos Heteromallos uocant, idest una modo facie hirtos. Omnino Tapetas dicunt μαλλωτούς, idest uillosos. Quibus insternendi incumbit functio, rectè uidentur dici Strotæ græca ratiōe, Nam apud Persas leguntur βασιλικοὶ στρῶται, idest Regii Instratores.

¶ Cur Aesculapio Gallum debere se apud Platonem, Socrates dicat. Aduersus Lactantium adnotantur paucula. Caput XII.

l Actantius diuinarum institutionum libro tertio, Socratem incessit, Qui in Platonis Phædone familiares rogauit, ut Aesculapio Gallum, quem uouerat, pro se sacrarēt, Timuit inquit, ne apud Rhadamanthum reus uoti fieret ab Aesculapio. Dementissimum hominem putarem, Si morbo affectus interisset. Cum uero hoc sanus fecerit, est ipse insanus, qui eum putet esse sapientem. At ego ò Lactanti non te quidem dementem dixerim, cum & prudenter, & docte scripseris non parum multa, Sed Socratem, ut temporibus illis, bene cordatum hominem contenderim. Cuius uita ut Christianæ sanctitatis imago quædam, laudatā Scientissimis. Te uero Platonis sensum haudquaquam assecutū, id argumento est, Quod quæ obuelatis traduntur figuris, nec nisi allegoricis enarrationibus unquam intelligenda, Ipse, ut simpliciter dicta, accepisti, oblitus, ut uidetur, sententiæ illius. Nunquam futurum

Platonicum,

Platonicum, Qui allegorice Platonem non putet intelligẽdum. Nisi forte Aristotelico more in Platonis uerba, non in sensum opertum, & profundiorem signa intulisti, Quando & Sanctissimo doctore Thoma in paraphrasi de Anima comprobāte, refellit Aristoteles Platonem suum hac potissimum ratione. Sed attendendum inquit, nō id improbari, quod Plato senserit, Sed quod nerborum ostendat consuetudo. Hoc fuisse tibi propositum Vir doctissime, ac de Christiana ueritate optime merite, malim eqdem credere, quàm lapsum tam fœde, tam'q pueriliter. Etiamsi in eandem recidit sententiam in Apologetico Florēs Septimius. Quid uero illis inuolucris sibi Platouoluerit, iam nunc ex Platonicorum sentētia promere adoriar. Prisci Aesculapio medico, Phœbi filio Gallum sacrificabant, Diei, Solis'q nuntium, idest Diuinæ beneficentiæ morborum omnium curatrici, Quæ diuinæ prouidentiæ filia nominat̃. Cui diem, idest Vitæ lumen se debere fatebantur. Eiusmodi medicum in superioribus Socrates perquiri iusserat, morborum Animi curatorem. Præterea Priscorum oracula tradunt. Animas remeantes in Cælum Pæana, idest triumphalem Cantilenā Phœbo canere. Reddit ergo Deo uotum, ut alacer Pæana canens cælestem repetat patriam. Socratis uerba in ultima Phædonis parte hæc sunt. O Crito, Aesculapio Gallum debemus, quem reddite, neq negligatis. Pensitent ista libra acriore Studiosi omnes, non arbitrabunt̃, alienæ famæ conuellendæ gratia, nobis perinde ac de curru garriētibus, hæc euigilata, Sed Veritatis ratione, & nequid diffitear, Platonicæ doctrinæ propēsiore studio, Cui, propter illud Symbolum θεότητος, tam afficimur, quàm qui maxime.

¶ De Gallinaceis excerpta pleraq non incuriose. Cur ante lucem canant, cur'q Aues dicantur Persicæ. Caput XIII.

Q Voniam uero in Galli mentionem incidimus, ut non absq fœnore hoc sitfactum, & auctario, ut melius possumus, legentes dimittamus onustos, nec tamen ab instituto, & iis, quæ paulo ante prodita nobis sunt, abeamus longius, aut extra Oleas, ut aiūt, feramur, & nasutior quispiam in nos regerat illud uetus, Bene prorsus, bene, Sed quonam istud tam bene? Veterum sententia frequens fuisse uidetur, Gallo uim omnia, quæ deglutierit, conficiendi adesse, ꝑpterea in Vespis Aristophanes, ἀλεκτρυόνος μ᾽ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν. idest Galli me Ventrem habere dictitabat. Id uero enarrantes Grammatici, Galli inquiunt, Calore uentris feruentissimo cuncta percoquunt. Quoniam uero Plinius scribit, Pergami omnibus annis spectaculum Gallorum publice edi solitum, ceu Gladiatorum, Siendum est, id & Athenis factitari cœptum, ut auctor Aelianus est, a' Themistocle superatis Persis. Adiicit & in Sermone, qui Anacharsis, seu de Gymnasiis inscribitur, Lucianus, Coturnicum magno studio, non Gallorum modo certamina ibidem spectari consueuisse. Seueri quoque filios Herodianus scribit, dissidere solitos puerili primum certamine, edendis Coturnicum pugnis, Gallinaceorum'q conflictibus. Proditur item memoriæ, Socratem Iphicrati duci animos adiecisse, cum ei præmonstrasset Gallinaceos corà'm Callia pennis, ac rostro dimicantes. Quam utilitatem agnouit & Chrysippus in libro de Iustitia, dum Gallorum æmulatione iniici nobis ad fortitudinem stimulos, & subiici calcaria ꝓdidit. Iucundum uero est, quod obseruatum hac parte non reticebimus. Gallinaceis mox compugnaturis allium in cibis obiici solitum, quo acrius decertarēt. Ex quo facetissime in Veteri Comœdia ἐσκοροδισμένος, idest allio pastus, quod Scorodon uocant, pro uehementi, ac nimis in pugnam procliui dicitur quandoq. Auctor uero idem Plinius est, Gallinaceos excitandis in opera mortalibus, rumpendo'q Somno, a' natura genitos. Scrutantur autem multi, Cur nam uni fere' animalium sic ante Lucem datum, canere. Aliquot eius rei afferri pro ingeniorum captu rationes solent. Nam, ut hinc potissimum exordiamur, super ea re lepidissima ex Luciano fabella affertur, quam & tralatam apposui. Fuit quandoq Alectryon Iuuenis, hoc est Gallus nomine, hic Marti usqueadeo familiaris est factus, ut cum eo subinde comessaretur, foret'q amorum illius cōscius. Sicubi ergo ad Venerem itaret Mars, aderat comes Alectryon. Quia uero suspectum præcipue habebat Solem, ne rem conspicatus, Vulcano renuntiaret, pro foribus excubare adolescentem iubebat, significaturum, ubi comparuisset Sol. Forte ita euenit, ut consopitus excubias proderet

Adolescens, fieret'q; speculatio cæca, ac superueniente clàm Sole, Mars, Venus'q; complexi deprehenderentur, in utranque, quod dicitur, aurem Alectryonis fiducia decubantes. Factus uero certior Vulcanus Catenis prætenuibus utrunque mox illaqueat, obretit'q;, quas ad eum usum diu antea erat commolitus. Sed emissus denique è uinculis eiusmodi Mars, in Alectryonem prorsus fit cómotior, nec prius ira deferbuit, quàm in eius nominis auem deformarit malefidum custodem, atque ita, ut crista uisereturt celsus, sicuti cum hominem ageret, galeam gestarat. Verum ex antiqui admissi memoria, ut se Deo expurgent, illati'q; dãni formula, satisfaciant, Hasce Aues morem perpetuo seruare, diu ante ut præcinant, ubi mox oriturum præsenserint Solem, ne lux obrepat incautis. Sed enim, ut ab iocosis ueniamus ad Seria, Scribit in diuinationibus M. Cicero, Democritum hisce ferme` causam adortum explicare, Cur ante lucem concinant Galli. Depulso inquit, & in omne corpus diuiso, ac modificato cibo, Cantus edunt quiete satiati. Qui quidem, ut ait Ennius, silentio noctis fauent faucibus, rursum cantu, plausu'q; premunt alas. Sunt uero qui Salacissimæ auitii eius naturæ acceptum referri astruant oportere euentum eiusmodi. Nam cantu significari Veneris appetentiam, inde est argumentum euidens, quod ante quàm usui uenerio sufficiant, cóticescunt. Esse porrò in more Auibus nonnullis, ut procliuitatem, & lubentiam ad initum quolibet præeant cantu, cum alibi comprobat Plinius, tum ubi ait, Perdices fœminas concipere superuolantium afflatu, sæpe uoce tantum audita Masculi. Contingere autem Gallinaceis, quod fere` cæteris usuuenire, compertum est, Vt peracto cibo, resecto per quietem corpore, ac inde maxime uegeto, libidinis titillentur pruritu. Interuulsus autem Somnus, acidentidem repetitus, cantus frequentiæ causam facile suggesserit. Lepidum porro` Aristopbanis poetæ commentum est in fabula, cui titulus ὄρνιθες, Gallum quandoq; imperasse Persarum gentibus, quo argumento etiam Persica dicatur auis. Atque eo item nomine Cyrbasiam, & Tiaram gestitet rectam, quod Regibus tantum licebat, Clitarcho tradente. Adeo uero præpotens, ac formidolosum fuisse illud imperium, Vt nunc quoque Auibus id genus in'diluculo præcinentibus, prosiliant ad opera omnes, ceu mulctam ueriti. Est huic Aui, quod equidem relatu dignum censui, amoris intellectus, & quod miremur, in hominem. Auctor quippe Nicander est, Secundum, qui Pincerna regius fuit in Bithynia, A` Gallo amatum eximie, cui nomen foret Centaurus. Quanquam alibi etiam ab Ansere puerum amatum prodit Clearchus in Eroticorum primo. Nomen pueri Theophrastus non tacuit, Amphilochum appellatum tradens, ac genere Olenium. In Leucadia Virginem eatenus adamauit Pauo, ut ea functa humanis, commoreretur. In arce porro` Heleorum Palladós Galeæ insidet Gallus, ex pugnacis, opinor, naturæ argumento, Sed, inquit Pausanias, Mineruæ sacram arbitrari, quam ἐργάνην uocant, possumus Auem hanc.

¶ An sit in Verbis omnino uis ulla. Cur'q; in sacris plerunque barbaris uterentur uocibus. Caput XIIII.

Quæstio diu agitata ueteribus est, insit'ne uis aliqua uerbis, certa quadam enuntiatis formula. Equidem Christianæ ueritatis cultor qui possit inficiari? quando Princeps ille rerum, ac Summi Patris filius, Ex uero Deus uerus præfatione Sacerdotis breuissima seuocetur, eliciatur'ue a` Cælesti sede? Cui simile quiddam & Priscorum uana superstitio aut habuit, aut credidit, Quando & Tullum Hostilium Pisonis tradidere monumenta, ex Numæ libris, eodem operatum sacro, Iouem elicere Cælo, quem & inde Elicium uocabant, quod in fastis cecinit Poeta nobilis, conatum, cum parum ex formula quædam obisset, de cælo ictum, atque cum domo deflagrasse. An non & Olenum Calenum uatem fortunam Romani imperii astuta interrogatione depeculari adortum, frequens prodit historia? Porro` an non scimus, Verbis aliis Impetrantem, Aliis Depulsorem, aliis uero Cómendantem solitum precationem peragere? Quin & ueteri ritu, nequid Verborum præteriretur, aut præpostere enuntiaretur, consueuisse de Scripto præire aliquem. Cur uero, inquit Plinius, primum Anni incipientis diem lætis precationibus inuicem faustum ominamur? Cur publicis lustris etiam nomina uictimas ducentium prospera eligimus? Cur & fascinationibus

adoratione

adoratione peculiari occurrimus? In duodecim tabulis non'ne excantatas legimus fruges, & mali Carminis incantationes? Non pauci & Serpentes recantari posse, putant, contrahi'q; Marsorum cantu etiam in nocturna quiete. Sed, utcunq; iudicet de his Vita. Illud utiq; mirari me plurimum, fateor, Cötezi etiamnum tempestate nostra ab id genus Maleficis excantamina quædam uerbis prorsum ignorabilibus, constans'q; opinio est, efficacissimum esse modum eum, nec demutare ullo modo esse fas. Quæsitum hoc olim quoque & a' doctissimo Porphyrio, quid ita uterentur Sacerdotes plerunque nil significantibus nominibus. Quæstioni, ut quæ aduersus Gentiles scribit Beatus Thomas, nunc omittam, nititur occurrere Iamblichus inter Academicos cognomento diuinus, Astruens nomina eiusmodi nobis prorsum incognita, inscita'q;, habere tamen apud Deos notiones suas. Nam & quorundam significata nos esse assecutos, diuinitus intellectu eorum insinuato, Esse nihilominus modum in eis significandi ineffabilem. Si uero quæritur, cur inter diuinorum nomina, Cæteris Barbara anteponantur, Illa affertur ratio, Quia sacrarum Gentium, uelut Aegyptiorum, Assyriorum'q; totum Dii Sermonem approbauerunt, tanquam sacris maxime congruentem. Propterea inquit, communes dictiones, modos'q; loquendi arbitramur cognatæ ad Deos dictioni, orationi'q; adhibendos, præsertim quia antiquior, primus'q; extitit modus hic loquendi. Et quoniam prima nomina diuinitus acceperunt, dum ea cum propria lingua miscerent, tanquam cum familiari, consentanea'q; illis uoce contemperantes, Ita nobis seruanda perpetuo tradiderunt. Adiicit porro', non eandem prorsus mentem seruare nomina in aliam tralata linguam, Sed esse singulis gentibus propria quædam, quæ aliis uocibus significari nequeant. Quod si maxime interpretari possint, non tamen eandem permutata seruare potentiam. Habere insuper nomina barbara multam Emphasim, idest insinuationis, demonstrationis'q; efficaciam, habere & concisam breuitatem, minimum uero ambiguitatis, & uarietatis, multitudinis'q; uerborum. Propter'q; omnia hæc Superis congruere maxime. Denique concludens, ritus Adorationis antiquos conseruandos esse ait in tactos, Siquidem eorum demutationem fuisse causam, cur debilitarentur Vota, Quando Græci natura rerum nouarum auidi, & præcipites, instar'q; nauis saburra carentis, nil habentes obfirmatum, ac stabile, non custodissent ab aliis accepta, Sed deluxassent subinde, ac multa demutassent. Barbaros uero, ut sunt moribus graues, ac firmi, in eisdem perdurare sermonibus inconcussos, proinde'q; esse Diis amicos, & gratas offerre orationes, quas nulli unquam ratione quapiam permutare sit fas.

¶ Aethiopum nigredinis, & uibrati Capilli ratio. Interibi quid sit, Resolui in terram, & aquam. Item de Pedibus, Vnguibus, Dëtibus, Semine Æthiopum. Refellitur Herodoti opinio. Tauri Aethiopici, qui dicuntur Rhinocerotes. Caput XV.

Ethiopum nigriciem omnino exustioni, & superficiali calori, qui nö in Corde resideat, Sed in extremis supernatet, Alexander putat ascribendam.
a Cui rei argumento illud esse, Populos eos, cum æstuosissima incolant, timidos item esse, ac effœminatos. Scythas uero, qui in gelidissima sunt regione, albos esse, & animosos. Quod ipsum etiam Gallis fere' usuuenit, Quibus in Corde, ac Iecore naturalis subsistit calor, ac nidulatur, nec ad extima se magnopere promit. Indicio est cutis candor. Inde ferme' prouenit Euentus quoque is, Vt febricula inferuescens Aethiops plurimum commoriatur, quod insito ardore, & consequenti siccitate contingere, exploratissimum est. Fit nanque in eis ὥσπερ ἀναστοιχείωσις, idest uelut Reelementatio, ut interim ita dicere permittamur. Et humectum, quod in eis perexiguum est, absumptum, ac exhaustum, reliqua item ad exitum perducit Elementa. Calidum quippe alimenti fugit inopia. Caliditatis profligatione cooritur frigiditas. Adoritur Siccitas, & crassatur humiditatis eiectione, quo nomine extincta corpora sicca euadút, & frigida. Ex quo & literarum parens Homerus, cum sciret, duo quidem Elementa diffugere, ὡς λεπτομερῆ, καὶ κουφότατα, idest ut tenuium partium, ac leuissima, Duo autem in extinctis corporibus reliqua fieri, non absurde inquit,

ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Hoc est, uerum quilibet è uobis aqua, terráq; fiat, ficcitatem, & frigiditatem dicens. Aurelius uero Macrobius naturalium primo, A` terra inquit, usque ad Aquam Spatium Necessitas à Physicis dicitur, qui a uincire, ac solidare creditur, quod est in corporibus lutulentum. Vnde inquit, Homericus Censor, cum Græcis imprecaretur, Vos omnes inquit in terram, & aquam resoluamini, in id dicens, quod est in natura humana turbidum, quo facta est homini patria concretio. At Plutarchus in libro de Homeri uita, Xenophanes inquit, Colophonius Aquam prodidit, ac terram prima esse rerum principia, id opinor, ex illo Homerico trahens, Resoluamini in terram, & aquam. Significat enim resolutionem in elementa, ex quibus constant uniuersa. Homerico utitur testimonio Hippocrates quoque, cum ait, συνίσταται γὰρ ζώων ἡ φύσις ἀπὸ τουτέων τῶν εἰρημένων, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὰ εἰρημένα. ἐς τὸ αὐτὸ, ὅθεν περ συνέστηκεν, ἕκαστον, ἐνταῦθα καὶ ἀποχώρησεν. ἀλλὰ καὶ ὅμηρος ἔφη, ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Meminit in Medicinæ εἰσαγωγῇ Galenus quoque, docens constare Hominem non ex Elementis ipsis, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀναλόγων αὐτοῖς. Cæterum ne ab Aethiopibus abeamus longius, Eadem Caloris uis efficere prorsus uidetur, Vt Aethiopum uibratus sit crinis Scytharum uero, ac omnino in Septentrionalia reclinantium promissus. Nam arefactus Capillus reflectitur, atque incuruatur. Sicut & alia. Etenim primo Canonis Auicenna feruidæ inquit, habitationis loca Capillos nigrore inficiunt ob uehementem Vaporum fumidæ naturæ adustionem, Ex quibus progigni Capillos constat. Vibrari autem contingit eo planè modo, quo & ustulata Coria. Porro & feruoris, siccitatísq; redundantia imbecillior fit percoquendi cibi facultas, Abundanti uero facta resolutione, humectationis quoque facultate detrita, præmaturum contingere Senium, necesse est. Quippe consenescere anno tricesimo Aethiopum Gêtes, liquet, quas & meticulosas scimus ex numerosa Spirituum resolutione. Verum, ut ex quinto de Animalium generatione consequimur & ex Galeno, Complexionum secundo, Capillorum crispitudo euenire plurimum ratione duplici uidetur. Altera est, quam exposuimus caloris ui, ac siccitatis. Altera est de meatuum tortuositate, per quos egrediuntur. Vt enim hi dispositi sunt, ita & Capilli emergentes afficiuntur.

Contingit hoc quandoq; ex Vaporis item debilitate, ac Cutis duritie. nam erumpens Capillus adeo tenuis est, ut se minus ualens tolerare corrugetur, contrahatúrq; quod filo contingit, si ui per arctum transeat. Sed uibratio hæc haud sanè decora est. Verum Caloris ratio eadem efficere item creditur, Vt Aegyptii, Aethiopésq; blæsis sint pedibus. Nam quemadmodum ligna, ita etiam Corpora Animantium deprauari à Calore solent, quod in Capillis probauimus. Crispitudo uero ueluti Pilorum blæsitas est. Porrò unum uidetur mirum. Cum sint, ut uidemus, nigerrimi Aethiopes, & compares habeant ungues, Cur nam eorundem Dentes non candidi modo sunt, Sed quàm cæterorum candidiores? At si acrius intueamur, nulla prorsus admiratio fit reliqua. Vngues etenim nigricant, quia cutis etiam nigra est, Et ex cute ungues proueniunt, hoc est ex nutrimenti superfluo, terrestri, delato exterius ad Cutem. unde denigrantur quidem, sicuti nutrimentum Carnis, & Vapor nigricat, ad cutem foras attractus, caliditate Solis adurente. Nec tamen inde credendum, superfluitates omnes eiusmodi in hominibus esse nigras. Quod falsò de genitali semine adcredidisse Herodotus uidetur. Semen enim omniũ album est, Spiritus admixtione, ut docuit sciẽter Aristoteles. Nam Genitura spuma est, spuma autem alba est. Quod nec antiquos Homines latuisse uidetur. nanq; Deam, quæ rei ueneriæ præest, ab ea ipsa facultate Aphroditen nominarunt. Dentes uero ideo candent, quia albescere illa solent, quibus uis Solis humorem detrahit, dummodo nihil inficiatur. Exhalat enim redundans humor, congregatur uero, & condensatur purius humidum. Quo modo Ceram albescere cernimus. Cutem uero superinficit Calor ex adustione humidi ad ipsam attracti, nec euaporantis, atque ab exhalatione alterius impuri. Dentes minime. Sed totus eorum humor in Vaporem à calore conuertitur, atque exhalatur, Quod fit item in Ossibus defossis. Hęc enim ratione eadem albiora sunt. Porrò, ut locum hunc cludamus quandoq; Sciendum, quia de Aethiopibus mentio est, Athiopion item dici Lydiæ regionem quandam, à qua Dianam uolunt Aethiopiam appellari, uel quod, cum apud Aethiopas ageret, eam Apollo abduxit. Alii uero παρὰ τὸ αἴθειν deflecti putant. Eandem putantes, quæ & Luna, ut Callimachus. Aut quia sit He-

cate, quam

cate, quam semper facibus esse instructam, creditum est, & Eratosthenes prodit. Illud fuerit, uelut Corollarium. Quod in Bœotiis rebus se uidisse Pausanias monumentis prodidit, Tauros Aethiopicos, ab euentu nuncupatos ῥινοκέρως, ideſt Rhinocerotas, in summa nare singulos cornu habere, Sed & super id alterum, haud sane magnum. In capite uero ne initio quidem ullum omnino comparere. Sunt Qui eodem quoq; nomine in Aethiopia proprii generis Aues intelligant. Narem certe ῥῖνα dicunt Græci. Rhinó uero pellem nuncupant, & Scutum. Rhineæ sunt nigriores Caricæ. Rhinobolos inueni pro Ventis positos. Rhinen uocant auro fundẽdo aptum instrumentũ, unde ῥίνη τεχνοῖχ... legimus quoq;.

¶ Allegorice quæpiam de Atlãte, ac filiabus, ex Græco penu præcerpta. Maia, seu Mæa, ideſt μαῖα, quàm uarie usurpetur a Græcis Auctoribus. Cap. XVI.

Egebamus nuper interpretamenta quædam in Hesiodum, a Ioanne grammatico non omnino inscite, aut absq; genio concinnata. Ex iis paucula hęc, propter eos, qui poetis acrius inuigilant, & unam inde sibi apposcunt palmam, præcerpsimus. Atlas inquit, Axis est, hemisphærium utrunq; diuiduũ faciens, dispescẽs'q;, quod supra terram, quod'q; infra est. Iapetum uero Patrem Cælestem intelligimus motum. Quippe initiis rerũ Corpore hoc, & mundana mole confusanea, partium ordine indiscreto, Aerem contigit motum sortiri celeriorem, atque ita Hemisphærium utrunque disparari, & omnino in artus digeri. Atlantis filias celebrant Poetæ Pleiadas, Hyadas'q;, & astra item reliqua, quod post molis uniuersæ digestionem, secretionem'q;, cœperint Astra uisitationem facere. Columnas uero continere memoratur Atlas idem,

αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσι.

Has non fere esse aliud interpretamur, quàm Polum utrunque, Boreum, Notiũ'q;. Sunt qui scribant, eidem filias fuisse duodecim, & filium Hyantem, quem in Libya peremerit Serpens. proinde quinque ex Sororibus fletu, ac mœrore contabuisse, quas mox in astra transtulerit Iupiter, Quæ sint, & dicantur Hyades, Quarum legantur apud Hesiodum nomina. Phæole, Coronis, Cleia, Phæa, Eudora.

νύμφαι, ἃς ὑάδας καλέουσι φῦλ' ἀνθρώπων.

Proclus uero Diadochus in eundem Hesiodi locum, Septem tradit Atlantis filias Pleiadas, Celæno, Steropen, Meropen, Electram, Alcyonen, Mæam, Taygetam. Cæterum non esse has aliud intelligit, quàm δυνάμεις ἀγγελικὰς τῶν ἑπτὰ σφαιρῶν, ideſt Angelicas septem Sphærarum Vires, & Cælæno quidem Saturniæ Sphærę. Steropen Iouis, Meropen Martis. Electram Solaris. Alcyonen Veneris. Mæam, siue Maiam Mercurii. Taygeten Lunæ. Illud operæ leuioris hic plane adiecero, μαῖαν Græcis nunc Patris, Matris'q; Matrem signare, Qua uoce, ut Patria passim utantur Patauini, pro Amita, Nunc etiam Nutricem, Ac eam, Quæ medelæ causa Parientibus assistit, Quæ'q; Vmbilicum præcidit, Quam ὀμφαλοτόμον etiam nuncupant. Est & προσφώνησις πρὸς πρεσβύτιν τιμητικά, ideſt honesta aduersus Aetate grandiorem allocutio.

¶ Qui dicantur super Chœnice sedere, ex Pythagoræ symbolo. Quid Chœnix, Chœnicides. Plemnæ, Chnoæ, Plemæ, Torma, Enalata, Hamaxedonia. Declarantur item Pythagorica quæpiam. Interibi de Sole inuisibili ex Platone, necnon de Patre, ac filio, & mundi Anima. Cheniscus. Aries phryxi. Taurus Europæ. Caput XVII.

Pythagoram illum sapientissimum, ob id'q; pręcipue tanto dignum nomine, quod eo se indignum perpetuo existimarit, multa, & præclara reliquisse pręcepta, legimus, Sed symbolice admodum, & operte. Reliqua nũc ad discussionem non reuoco. Quæ ad præsens negotium faciunt, adducentur ad partes, præsertim, quæ in aliorum commentariis non rebulliunt. Nec quenquam hoc nomine incessimus, quod inhumanum est, Quando & M. Tullius primæ adeo inter latinos notæ Serapionis partem uix millesimam assecutum se, non erubescit fateri, & id ad Atticum scribens. Adagium nobile est in eos, qui parum secundum bo

minem uiuunt, plurimum'que obbrutescunt, bonum'que, si non in plantas quoque abeant. Super Choenice sedent. Est uero Choenix, ut hoc expliecetur primum, Latine quam Semodium dixeris. Positum uero id uocabulum apud Herodotum libro sexto. Regibus inquit, Spartae ad coenam non euntibus mittuntur binae Choenices farinae, & Vini singulae Cotylae, idest Sextarii. praesentibus dupla dantur omnia. Lectum in Athenaei monumentis est, Corinthios eo felicitatis prouectos, ut Seruorum myriadas sex, & quadraginta possederint, ex quo Pythiam arbitrantur Choenicometras appellasse eos. In Plutarchi Symposiacis, Hoc moechoenicas positos inuenio pro iis, Qui eidem accumbunt mensae. Grammatici Modio Choenicas octo & quadraginta contineri scribunt. Cuius numeri sexta pars octo habet, cuius dimidium, idest quatuor dicitur Tetrametrum, & Hemiectus, idest Sextae partis dimidium. Sunt & in Rota Choenicides, quas Plemnas item uocant, idest Modiolos, Syringas quoque, idest foramina, quibus Axis inseruntur summa, Inuenio Chnoas etiam dici, uelut monstrat Sophocles. Dicuntur uero Plemnae, idest πλήμναι, quoniam ab Axe impleantur. Plemas uero undas accipiunt, in Oceano praecipue, unde sit Plemyra, idest inundatio. Nam apud Athenaeum est Plemochoe figlini species. Nec illud reticuero, quoniam excursus hoc genus studiosis arrisuros, spondet Animus, Plemnam rotae uocari quoque Tormam. Suam habent & Cretenses Tormam. Cui qui praeficitur, Tormarches nuncupatur. Pausanias erudite uerbum inde cõcinnauit ἐκτορμεῖν, quo significatur excursus praeter id, quod deceat. Postremo, qui rotam prohibent exire Clauiculi, uocantur Enalata, idest ἐνάλακτα, quae item Hamaxedonia recte uocitaris. Sed ut ad institutum reuertamur, Quid multi in huius enarratione Symboli in medium contulerint, ne Asymbolj plane uenirent, recensere non uacat modo. Publica materia est, in rem praesentem ire, omnibus licet. Equidem, si extra quàm Plutarchus, tantus in literis literatis uir dispicere potuerit, Aut alius quinis, excogitare quippiam nefas omnino censeri nec debet, nec potest, profundius aliquid, & a prioribus, etiam si illorum nominibus semper assurgimus, necdum perspectum, in eo tam inuoluto, tam'que modo gryphi contexto symbolo latere contenderim. Id demum innotescet, Si Sensum alterum produxerimus, Quem Viri de literis benemeriti ingenium solertissimum, & Platonicis initiatum sacris non improbauit. Praecipit ergo Auctor clarissimus primo, ne super Semodium sedeamus, eo nimirum nomine non utique cibaria, nec quid eiusmodi concipiens, Sed rationalem Animae partem signans mystice. Ea enim potentia, tanquam Choenice nunquam fallente, omnia metimur, iudicamus, examinamus, mittimus in Digytos. Propterea ne ignauo, ac torpenti otio, & resina, ut ille ait, pigriore, cauendum insinuauit, tacitis uelut ambagibus, praesignis Philosophus, ratiõis actum remittentes amittamus etiam, Sicuti Musonius dicebat. Quin dialectica exercitatione, ac regula dirigamus assidue, & excitemus. Praeterea, inquit Pythagoras idem, Ne aduersus Solem emingamus, aut inter sacrificandum ungues resecemus. Innuens occultius, postquam per moralem philosophiam superfluentium Voluptatum illecebras resecuerimus, ac uelut eminxerimus, & Vnguium praesegmina, tanquam acutas irae prominentias, & Animorum aculeos excusserimus, mente sedata prorsum, ac depurata diuinae demum rei intendere. Vt sic demum Contemplationi nos ipsos addicamus, mancipemus'que. Cuius pater, ac Dux merito dicitur Sol. Siquidem ante hunc, quem uidemus, Solem, Plato alterum in Mundo cogitat inuisibili, Imaginem Dei patris primam, uerum'que filium. Hoc nequis forte male feriatus risu, & quidem Megarico per inscitiam excipiendum putet, Ceu in hoc Philosopho probabilia haec non sint, De Patre, ac Filio recondite, ac diuinitus in epistola ad Hermiam Plato sic propemodum scribit. Vtendum est nobis pacto, & lege certa, testando Deum rerum omnium ducem praesentium, & futurorum, ac Ducis, & Causae patrem Dominum. Qua in parte doctissimorum sententia est, Per omnium Ducem, Mundi Animam intelligi, quae, quia sit motus principium, per triplicem temporum gradum omnia explicet. Vbi uero Patrem dicit, & Dominum, Summum Deum, ipsum'que Bonum significari. Mediam uero inter haec diuinam Mentem inseri, quoniam ita repetat, Ducis, & subnectat etiã Causae. Nam apud Platonem saepe Regis nomine ipsum indicatur Bonum. Causę uero appellatione Mens. Ducis deniq; Anima. Et quoniam Causa Mentem signet, Ideo astruunt Platonici, Intellectum ipsius Boni filium Mundi Architectum proximum extitisse. proinde

in Epinomide

in Epinomide Plato, diuinissimum Verbum mundum uisibilem exornauit. Sed & Platonicus Philon in libro de Causis, Conandum inquit, est imprimis ad ipsum Ens, id est, de quo dicitur, Ego sum, qui sum, ascendere, Aut saltem ad ipsius imaginem, sacratissimam'q; rationem, Verbum'q; primogenitum. Porro' per eiusmodi rationem, atque uerbum fieri omnia secundum Heraclitum, & Platonem, Amelius item Platonicus asserit. Quanquam Alogii hæretici Verbum negant esse Deum, spreto Ioannis apostoli euangelio, & Apocalypsi. In iis uero monitos omnes uelim, Platonicorum nónullos Dei Patris filium Deum per substantiam a' Patre, quod Arriani faciunt, secernere. Sed enim Iamblichus Aegyptiorum aduocat mysteria, In quibus Patris, & Filii ratio constituitur diuersa, Sed eadem conceditur Substantia. Extat & Mercurii mysterium nobile, Primus Deus, & unus primi pater est Dei, quem gignit in solitaria sui permanês ipsius unitate. Est autem exemplar filii, Qui nominatur Suimet filius, & Suipater, atq; Vnipater. Deus uere bonus. Ille enim fons est Idearum. A' quo utique uno per se sufficiens Deus se ipsum explicauit in lucem. propterea per se sufficiens nominatur, Sui'q; Pater. Est enim principium, Deus Deorum, Vnus ex uno, super essentiam omnem, principium'q; essentiæ. Quia uero de Chœnice disertatum diu est, Hic postremo bonarum literarum Candidatos uelim commonitos, ne falli quis paulo inscitior possit, Chenifcum ad Chœnicem pertinere nihil. Sic enim grece & scribitur, & enúciatur, χήνισκος. Dicitur uero ea nomenclatura nauigium, Anseris imaginem præferens in summo, quem uocant Græci χῆν. Qua ratione Illum item Phryxi κριὸν, idest Arietem interpretantur Eruditi, Sicuti Europen qui rapuit Taurus, apud Lycophronem non aliud fuerit, quàm ταυρόμορφον τύπωμα, idest, Tauri forma præsignis nauicula. Quin in Libya fuisse nauigia legimus, quæ dicerentur Crii, ac Tragi.

¶ Quo sensu accipiendum illud Pythagoricum. Stragula obuoluta seruari debere. De Plotino obiter. Item'q; imaginem Dei annulo non insculpendam. Cap. XVIII.

Sed nos ad Pythagoram reuocemus gradum a' tantarum rerum incomparabili excellentia, quarum contemplatióne caligat mens, rapitur'q; transuersa, ueluti altioribus mersa tenebris. Est ergo Pythagoræ Symbolum aliud, Stragula conuoluta habeto, In hoc uero, ut in reliquis occlusissimum latere, ac ænigmaticum sensum, nemo est, qui nesciat, Sed quo is pacto e' latebris, & Heracliti antro sit euocandus, non fere' est, qui in literas promat. Ego uero scientissimum Philosophum Stragulorum nomine inferiores Animæ uires intellexisse, contenderim, Quoniam rationi in Capite ueluti in arce constitutæ subiiciantur Straguli quadam imagine, quod obuolutum seruari debere præcipitur, quoniam irascibilis, ac concupiscibilis potentia comprimenda ita est, ac retundenda penitus, ne disiecta, profiliens'q; aduersus rationis, tanquam Principis, imperium consurgat. Vel, Sententia non ita longius abeunte, Stragulorum nomine Corporeos Sensus accipe, qui obuoluendi sunt, idest conuertendi, ut Plotinus inqnit, ad Vtens hoc est, ad ratione pollentem Animam, quę plerunque rapta transuersim ita affici debet, perinde ac corpore non utatur, dum consurgit altius, inserit'q; Cælo caput, ac alias tumultuantes Sensus conticescere cogit. Quin & anima ad hunc affecta modum, dolet, distineri se corporeis uinculis tandiu, quod fecisse Plotinum Porphyrius scribit, adeo ut Imaginem sui nullam, aut Statuam effingi, uel duci ære, aut ratione alia pateretur. Ad quod ipsum Symboli partem alteram spectare prudentibus probari facile potest. Ita enim habet. Stramentis surgens collige ipsa, figuram'q; confunde. Porro' quid aliud per morum disciplinam meditamur, quàm ut Animam a' Corporis sequestremus affectu? Quid per speculandi compotem scientiam aliud perquirimus, quàm ut a' Sensibus abducamur longius. Propterea totum hoc philosophandi genus esse mortis meditationem, grauissime prorsum dixit Plato, & est ab Aurelio Augustino adnotatum, & M. Tullius non est oblitus. Hoc ipsum denique Zoroastrem Veteris Theologiæ auctorem eminentissimum significasse arbitror, cum esse alatâm Animam commini sceretur, ac confractis alis labi in corpus præcipitem, rursum'q; lætius plumantem, ac denuo factam uolucrem superna repetere. Quid si non aliud innuat Symbolum id quoque

ex fontibus eisdem, Dei figuram ne insculpas annulo? Quod ipse sic ferme interpretor. Quoniam & sine cortice nare didicimus, nō esse Animam, quæ imago Dei est, ex Platonis doctrina, mersandam in corpus, quo plane, uti annulo Gemma, animæ uis contineri uidetur, nec mancipandam Sensibus. Illud uero ex historia nos minime fallit, quandoq; Capitalem admisisse fraudem, qui Principis imaginem numo, uel Annulo insculptam latrinæ, aut lupanari, uel etiam obscœnis, ut enotatum a Seneca est, intulisset. Ad quod si Pythagoricū id respectare, contenderis, nimirum in prætenuem, labantem'q; reclinabis parietem. Et per sonam tibi induces, faciem minime.

¶ Delphorum Ciuitatem dici Pitho. Pythium quam multis habeatur locis. Pytheum quid, & qui Pythii. De Pythico nomo plura. Item de Pythone, quem uocant Delphinem, Delphicum oraculum fuisse prius Terræ, ac Neptuni. Hexametrum qui cecinerit primus. Item plusculа ad Oraculum Delphicum pertinentia. Apollinis cognomina aliquot. Cur homo dicatur Phos. Phodes quid. Cognitionis esse innatam nobis cupiditatem.

Caput XVIIII.

Pytho, Vt pristina item respectemus interpellata præsepia, Ciuitas erat in Phocide, Cuius incolæ dicerentur Delphi, unde est, πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ. Fuit & in Creta Pythium, in Gortynæ meditullio, Cuius incolæ dicti Pythies, ubi & Apollinis uisebatur templum. Erat & suum Macedonibus Pythium, ubi & Pythia fiebant. Porro Pythium prope Astacenum sinum, unde Pythiani dicti, & Pythiana pocula. Pytheum uero dicebatur Oraculi locus. Nam Spartæ Pythios inuenio nuncupatos, qui Delphos ad consultanda oracula mittebantur. Qui item publice cum regibus pascebantur. Non negligendum uero illud, fuisse item Pythicum nomon auleticum, Cuius partes quinque ex ratione expugnati ab Apolline Draconis, Pera, Catacelеusmus. Iambicum, Spondeum, Catachoreusis. Pera quidem, idest πεῖρα. Dei consilium habet, esset'ne dignus congruens'ue certamini locus. In Catacelеusmo Draconem prouocat. In Iambico pugnat, in quo & inflantur tubæ, quæ Salpistica uocant Crumata. dicitur & Odontismus, idest Dentium Arietatio, & fremitus. Quod Draco faciebat, cum Sagittis impeteretur. Spondeum uero uictoriam significat. In Catachoreusi Epinicia, idest celebritas ex comparata uictoria ab Apolline continetur. Sunt qui aliter distinguant, & Anacrusin uolunt esse Certaminis præludium. Amperam uero primum certandi periculum. Catacelеusmum certamen ipsum. Iambum autem, & Dactylum Pæana, qui eiusmodi efficiatur Rhythmis uictoriæ gratia. E quibus alter hymnorum sit proprius, Iambus autem obloquiorum. Syringes uero belluæ deficientis langorem imitantur, efficiunt'q;. Inuenimus, qui scribant, uiolentum fuisse hominem Pythonem, Draconis cognomento, qui dum sagittis debellaretur, inter adhortandum proclamasse Apollinem ferunt, uel Latonam, ut Macrobio placet, ἱὲ παιάν, idest immitte feriendo, unde inoleuerit mos, ut conferturi aciem sic Pæanis celebrationem clamitent. Sed & Apollo Atheniēsibus opem Dei aduersus Amazonas implorantibus, Verbis iisdem inuocari semet auxiliatorem, hortari'q; præcepit. Illud non omiserim, Delphinem nuncupari ab Apollonio libro argonauticon secundo, Draconem ab Apolline confectum. Cuius etiam Versiculos apposui.

ὥς ποτε πετραίῃ ὑπὸ δειράδι παρνησσοῖο
δελφύνην τόξοισι πελώριον ἐξενάριξεν.

Id ipsum uero Interpres item comprobauit, addit'q; a quibusdam masculino genere pronunciari, ab aliis fœminino, quod inquit, melius est. Quod autem Delphines uocaretur, Qui delphicum custodiebat oraculum, Leandrus dixit, & Callimachus. In hac uero Delphici oraculi mentione adnotandum uehementer, Proditum Veteribus, Oraculum id fuisse γῆς, idest Terræ. Ac Daphnida promantin, idest prædiuinatricem, Quæ Nympharū una fuerit prope incolentium. Sed enim apud Grecos olim circunlata sunt Carmina, Quibus fuit titulus Eumolpia. Musæi credebatur opus. In eo traditum, auctor Pausanias est, Neptuno, ac Terræ oraculum fuisse commune. Ac Terram quidem per se responsa dedisse, Neptuno ad id subseruisse Pyrcona, idest πύρκωνα. Sic enim habet Carmen,

Κύλικα καὶ χθονίης σφῶν δὴ πινυτὸν φάτο μῦθον,
Σὺν δὲ τῇ πυρκαῖν ἀμφίπολος κλυτοῦ ἐννοσιγαίου.
Insequentibus porro' annis Themidi Oraculum esse datum, ferunt. A' qua mox dono accepertit Apollo, Calauria Neptuno uicissim tradita. Quin & constans tenet fama, Promantin fuisse principem Apollini Phemonoen, Quæ Hexametrum quoq; cecinerit prima. Cæterum Bœo, idest βοιὼ indigena mulier, Hymnum quæ apud Delphos concinnauit, Ab Hyperboreis esse constitutum cecinit oraculum, Ex quibus ὠλῆν, idest Olena uaticinatũ esse primum, ac primum quoq; Hexametrum cecinisse. Carmen ita habet,
ἔνθα τοι εὔμνηστον χρηστήριον ἐκτελέσαντο
παῖδες ὑπερβορέων παγασὸς, καὶ δῖος ἀγυιεὺς, Et mox hymni fine,
ὠλὴν, ὃς γένετο πρῶτος φοίβοιο προφάτας,
πρῶτος δ' ἀρχαίων ἐπέων τεκτήνατ' ἀοιδάς.
Parnasum, a' quo nuncupatur mons, fuisse Cleodotæ filium tradunt Nymphæ, A' quo itẽ παρνάσιον νάπη, idest Parnasius appellationem trahit Saltus. Volantium præterea Auium addiuinationem eius quoq; ferunt inuentum. Corycium antrum a' nympha Corycia dictũ uolunt, a' Cuius filio Lycoro Ciuitati factum Lycoriæ nomen fit. Ex Lycoro Hyamus nascitur, Cuius filia Celæno Delphum ex Apolline concepit, A' quo nuncupati Delphi. Sunt qui indigenam memorent Virum Castalium, Cuius fuerit filia nomine Thyia, Quæ Dionysio consecrata primum, Deo celebrauit Orgia, & Bacchico afflatis numine nuncupationem fecit, ut ab ea uocentur Thyiades. Castaliam aquam potu quoque dulcem, a' Castalio dictam tradunt, Aut a' muliere indigena, Quam Acheloi filiam intelligi uoluit Panyasis, Ita enim de Hercule scribit,
παρνασὸν νιφόεντα θοοῖς διὰ ποσσὶ περήσας,
ἵκετο κασταλίης ἀχελωΐδος ἄμβροτον ὕδωρ.
Sciendum porro' ex Græcorum Doctrina (Sunt enim & nobis cæca quodammodo testimonia, non Iureconsultis solum, Quæ absentia ingeniorum monumentis sententiam posteris suam dictare non desinunt) Videri Apollinem non plus uatem, quàm Philosophum, quando & huic rei argumentum facile suggerant Dei cognomẽta. Dici siquidem ab iis, qui nũc primum musarum initientur sacris, Pythium a' discendi usu, atque interrogandi, quod πυθέσθαι uocant. Delium uero, & Phanæum, ubi Veritatis quippiam interlucere incipit. Ismenium autem ubi comparata scientia est cum loquendi facultate. Horium denique cum scientiæ facultas in actum promitur in simul disertando, philosophando'q;. Apollinem porro' eundem διαλεκτικώτατον Græci autumant, quod Oraculorũ monstrant pleraq; eiusdem quippe est, soluere ambiguitates, ac facere, quam rem eo rettulimus gratius, Vt eum nõ eatenus imperitum censeas, quàm uidetur nostrorum nonnullis, Qui ita pronũtiauit, Soluat Apollo. Acesium Apollinem apud Heleos eundem Pausanias putat, quem Alexicacon dicant Athenienses. Nec mirum ita ex sciendi, uel discendi potestate cognominari Apollinẽ. Quippe Plutarchus ille doctissimus Vitam homini putat εἰς γνῶσιν ὑπὸ θεοῦ δεδόσθαι ad cognitionem a' Deo esse contributam, Quoniam cognitio non gloriam solum parit, Sed Virtutes in actum producit. Nam si latitasset Themistocles, Xerxem non reppulisset Græcia. Sed & hominem ipsum Græcos Veteres non aliunde magis φῶτα nuncupasse, a' lumine, quod uocant φῶς, quàm ob insitum, ac præualidum cognitiõis amorem, quo inardescimus, ut cognoscamus, cognoscamur'q;. Etiamsi non me fallit, Grammaticos scribere, dici φῶτα de loquẽdi usu, q̃ sit homini proprius παρὰ τὸ φῶ, τὸ λέγω. cui sentẽtiæ Theologus etiãũ astipulari uidet. Phodes uero. i. φώδες maculæ dicunt rubentes in cruribus ex ignis ꝓpinquitate nimia inductę. Cęterũ & Animã ipsam ex Philosophis nõnulli esse substantiale lumẽ statuere. pręcipuo argumẽto id ꝯiectati, q̃d ex oĩbus inscitiã maxime auersatur, ac cõpauescit A ius, obscura'q;, & tenebris obuoluta refugit summa ui, ac ꝑturbat inde. Sic aũt amabile putat lumẽ, ut nil ex iis, quoꝝ nobis iucũditatẽ natura ꝯciliat, & q̃am, magnope citra illud expetat. Qui uero inscitũ, ignorabilem'q; se facit, tenebrarum alumnus, & Vitam ipsam κενοταφῶν, idest citra cadauer sepulchrum faciens, quod fit editus in lucem, graue, ac molestum arbitrari uidetur, atq; inde se remis, uelis'q; abdicare. Quæ cum ita sint, q̃d plurium cognitionem parit, aut quid demum cognobiles nos ipsos facit ualidius, Latius'q;

quàm ipsa Scientia? hac siquidem principe se unusquisque potest Tollere humo, Victor'q; Virum uolitare per ora. Etiamsi plerisque græcanicum illud arrideat sæpe, λάθε βιώσας, ad quod alludens Oratius,

Nec uixit male, qui natus, moriens'q; fefellit.

Illud ex abundanti demum adiecerimus, quoniam multa de Apolline præstruximus, Dici hunc ueteribus Latonæ filium, quam intelligi noctem uolebant, ex qua tanquam matre gigni Sol uidetur, quod significat Sophocles, & interpretatur Eustathi⁹. Dicitur uero Nox Latona de obliuionis ratione, quæ consopitis obuenire consueuit. Additur Iupiter pater, quoniam fati pars quædam Apollo est, ac uelut μερικὸς ζεὺς idest particularis Iupiter, uel quia in Aeris, & Cæli feratur ambitu, Quorum utrunq; Iouem dicimus. Adiiciamus illud quoq; Vlion dici Apollinem apud Milesios, & Delios, sicuti cõmeminit Geographus, quod Hygiasticum indicat, idest medendi potentem, quippe οὔλειν signat recte ualere, sicut Diana nuncupatur Artemis, quod ἀρτεμέας, idest incolumes præstat. Apollinem deniq; ratione uocant eadem μουσηγέτην, qua & Dionysium μελπόμενον, ut auctor Pausanias est.

¶ De Cambysis uesania, & morbo sacro. Qui dicerentur Caberi Dii, & Pattaici. Anactes pueri. Cabareni, Cabus, Cabæsi. Item de Vulcano delibata paucula. Aphthæ quid. Vlpiani Codex perpenditur. Caput XX.

c Ambysem Persarum Regem ab ipsis natalib⁹ graui admodũ laborasse morbo ferunt, eum quidam Sacrum nominant. pinde'q; multa sæpe fecisse, quæ uel infimæ Fortunæ uirum dedecerent, nedum tantum Principem, nam cuius Corpus adeo infestaretur, Eius ne mens quidem magnopere constabat. Hinc enim pleraq; per uesaniam facta memorantur. De Prexaspe quandoq; scitari perexit, Cuiusmodi me Virum inquit, arbitrantur Persæ, aut qui nam de me Sermones ab eis instituuntur? Tunc is omnia inquit, illis arrident plurimum, te mirantur, tibi applaudunt, Sed unum nequeunt non improbare, quod Vino largius, quàm pro dignitate indulgeas. Ergo inquit Cambyses ira præferuidus, mentiti sunt prius, cum in Senatu rogante me, ecquid uiderer Cyro patri adæquandus, respondere, Cyro uideri me aliquanto præstantiorem, Cui adessent illius omnia, prætereaq; Imperio adiecissem Aegyptum, & Mare. Quo tempore à Crœso illam quoque dici sententiam, sum memor, Mihi qdem ò Rex hoc uno saltem Cyro patre inferior uideris, quod necdum tibi eiusmodi sit filius, Qualem te is & genuit, & educauit. Cæterum dispice ò Prexaspès, ipse'ne, an uerius desipiant Persæ. Etenim Si filii tui in uestibulo residentis media cordis, nil frustrato ictu, sagitta confixero, euidens fiet argumentum, Vana esse, quæ garriant Persæ. Sin aberraro, delyrare me putato, ac nil ementiri Persas, protinus'q; arcu arrepto, ac sagitta in destinatu. ı excussa locum, prosiliens gaudio dissecari puerum iussit, ac se artifice dextra egregie collimatum ostendẽs, an non inquit, fides inde tibi fit, haudquaquam me desipere? Cæterum & illa furentis planè hominis indicia item uel manifesta, quod templa, leges'q; ludibrio habebat. Nam cum Aegypto foret potitus, Vulcani templum ingressus multo derisu eius Simulacrum est insectatus. Erat autem simillimum iis diis, quos Pattaicos uocabant Phœnices, uel, ut aliqui scribunt, Pattæcos, in triremium proris circũferri solitos, Pygmæorum quadam imagine. Erat & in Aegypto Caberorũ templum, quod citra fraudem, Sacerdote excepto, ingredi nemo poterat. id etiam irrupit Cambyses, ac per multam iocorum licentiá Simulacra ibidem erecta cauillatus omnia exussit. Constructa uero, consabricata'q; & hæc ipsa erant eodem ferè mensu, quo & Vulcani Statua. Porrò disclusis item Conditoriis, mortuorũ inspectare cadauera, maximę duxit uoluptati. Verum de Cambyse satis, super'q;. Quod de Caberis facta mentio est, Sciendum, esse qui καβείρους Dæmonas interpretentur, quamuis sint & Caberii populi inferioris Asiæ, quorum sit Ciuitas Caberia, ut inquit Stephanus. Erant & in Bœotia Caberii, ut Pausanias libro nono. Cabarni Cereris sunt apud Parios Sacerdotes. Cabus uero, idest κάβος frumentaria est mensura. Vnde Cabæsos dicimus, Qui expleri nequeunt. Pherecydes scribit, ex Cabera Protei filia, & Vulcano tres Caberos, totidem'q; nymphas Caberidas esse ortas, & utrisq; templa esse dicata. In Lemno uero, ac Imbro Caberos

beros præsertim honori habitos. Erant & Teletæ Caberorum in Samothracia, Eorum nomina etiam Mnaseas apposuit. Sũt uero quatuor numero, Axieros, Axiocersa, Axiocersos. Sed per hos intelligi putant, Cererem, Proserpinam, Plutonem. Adiiciunt & Casmilum, qui sit Mercurius, quod scribit Dionysodorus. Dici uero Caberos putant alii a' Caberis, qui sint in Phrygia montes, quoniam inde sint tralati. Sunt qui duos tantum Caberos initio fuisse tradant, maiorem quidem natu Iouem, Et Dionysium iuniorem. Memorabile uero est, quod de Caberorum narratur Teletis, Iis si quis fuisset initiatus quantalibet mare occupasset hyems, euadebat, quod de Vlysse proditum memoriæ est. Hac item ratione dissidentibus ad Troiam Græcis, Agamemnonem facile Seditionem consopisse cum in uentris ambitu Porphyrida haberet, idest purpuream Tæniam, quam eo loci iis imbutos sacris habere, moris erat. Apud Amphissam Locrorum Ciuitatem Telete fiebat ἀνάκτων παίδων. Eos aliqui Dioscuros intelligunt. Alii Curetas. Sunt qui etiam καβείρους, Vti auctor Pausanias est. Quod uero de Pattaicis item Diis commeminimus, Sciendum est, Horum scribere, dici Pattaicum, siue Pattæcum quasi apatæcum, extrita de principio litera, quæ adimi in plerisq; aut adiici quandoq; solet. Sicuti a' Memphiticis dicitur Vulcanus Phthas, Sed in græcorum doctrina etiam Aphtbas. Sunt & suæ Medicis Aphtbæ. uerum ea intelliguntur oris ulcera, quibus præcipue infestentur Infantes. Vnde Aphthiphum corriuari placet Eruditis, quem eiusmodi uexet affectio. Atq; ita reponendum in Gellianis codicibus libro quarto, et Apud Vlpianũ, digestis de Aedilitio edicto, ut sic deniq; redeat in artus luxata lectio. Quæsitum est, inquit Iureconsultus, An balbus, & blæsus, & Aphthiphus, is'q;, qui tardius loquitur, & Varus, & Varicus sanus sit. Et opinor sanos esse. hactenus Vlpianus. At si sunt Oris ulcera Aphthæ, quæso qua nam ratiõe Vlcerosus fuerit sanus? Sed audi Aeginitę Pauli sententiam Medicinæ primo, Adnascitur inquit, Infanti Vlcus, quod dicitur Aphtha, tribus generibus, Vnum subalbidum est, Aliud subrubens, Tertium uero nigrum, ut Eschara, Pessimum hoc, καὶ θανατωδέστατον, idest maxime mortiferum. Porro' uidetur inibi Iureconsultus locutionis, & linguæ prauitatem attingere. Quo' fit, ut, si diuinare permittimur, malim Athyrophonum, uel Athyrotum substituere, Quibus festinata nimis in loquẽdo celeritas significetur. Incommoda forsan & hæc, sed minus.

¶ Qui nam fuerit Hyperbolus Athenis. De Saxo, quod Hyperbolum uocant. Hypobolus ager qui, Et Astictos. Caput XXI.

h

Yperbolum Chremidis filium, Cbaronis fratrem, prauitate, ac uersutia in fallendo pręsignem fuisse ferunt. Lucernas quandoq; factitauit, uendidit'q; Sed nec synceriter, nec citra fraudem, plumbum immiscebat æri, quo ponderosiores factæ maius demererentur pretium, alioqui & peruersissimis erat moribus. Hic tamen post Cleonis potentiam ductare populum Athenis adortus est. Primus, ut aiunt, ex infima nota gradum illum adept⁹. Cum Nobiliores uereri populus cœpisset, ne Democratiam soluerent. demum & ipse testulis est labefactatus, ut commeminit libro octauo Thucydides, non timore aliquo potentiæ, uel dignitatis, Verum ob prauitatem, & Ciuitatis dedecus. In Samum profectus inimicorum insidiis interiit. Ac defunctus eius Culeo insutus in mare est præcipitatus, quod scribit Theopompus. Hyperboli meminit Antiphõ ad Nicoclem. Andocides de eodem sic ferè prodit. De Hyperbolo quidem dicere erubesco, Cuius pater, inscripto uultu, etiamnum in Argyrocopeo, ita uocant, ubi cuduntur numi, publice seruiuit. Matrem uero uenditasse panem ferunt. Incessitur porro' Hyperbolus, ut litigiosus, imperitus, ὀψιμαθής, idest Qui serò discere exorsus sit. Præterea, quod scitu equidem arbitror dignum, Hyperbolos dicebant lapides, quibus ad Ceruicem religatis, conscelerati in profundum demergebantur, Aristophanes, ἄρας μετέωρον, ἐς τὸ βάραθρον ἐμβαλῶ, ἐκ τοῦ λάρυγγος ἐκκρεμάσας ὑπέρβολον, idest tollens sublimem in barathrũ deturbabo, appenso ex ceruice Hyperbolo. Hypobolum uero, quod nec scitu indignum est, agrum dicebant Creditoribus obnoxium, lapidis indicio, uel Columnæ, proinde de eo sic pronuntiabant ἔστιχθαι τὸ χωρίον, idest signatus est Ager. Nam huic diuersum Astictum uocabant. idest ἄστικτον.

¶ De Hyperboreis, Arimaſpis, Abari. Arimphæis, necnon de medicamento, quod dicatur Rha ponticum. Caput XXII.

Yperboreoꝶ unguēta, & pollucibiles dapes, ut in locis illis, poſt quas euidēs conſequatur exitium, in prouerbium uenire poſſe, animaduerto ex hiſtoria.
h Quippe ponè montes Rhiphęos, ultráq; aqlonē gens felix, ſi credimus, quos Hyperboreos appellauere, annoſo, ut Plinius inqt, degit æuo, hoc eſt annis mille, ut alii produnt, & rettulit Strabo. Ibi creduntur eſſe Cardines mundi, extremíq; Syderum ambitus. Viritim, gregatímq; diſcordia ignota, & Aegritudo omnis. Mors non niſi ſatietate uitæ, Epulatis, delibutísq; Senibus luxu, ex quadã rupe ſalientibus. Hoc illis ſepulturæ genus beatiſſimũ. Antimachus eoſdem cum Arimaſpis Hyperboreos facit. Quos eſſe uiros Scytharum unoculos, Herodotus ſcribit, ita nũcupatos, quia illaꝶ Gentium uocabulo Arima unũ ſignat, Spu uero Oculum. Sed quod miꝶ ſit, uidetur Auctor idē alibi fabuloſum arbitrari. Qui tamen uerſus quoſdam Arimaſpeos nominat, ab Ariſteo cõditos Procõneſio, Sicuti Strabo item ſcribit. Qui etiam putat, ex Scythica forte hiſtoria luſcos Cyclopas ab Homero tralatos. Damaſtes uero in libro de Gentibus, ultra Scythas, inquit, Iſſedonas incolere, Super hos Arimaſpos, ulterius eſſe Rbipæos montes, ex quibus flet Boreas. Vbi ſint etiam perennes niues. Poſt hoſce montes Hyperboreos pertingere ad mare. Hyperboreos tradit Diodorus, Græcis quidem omnibus, Sed Athenienſibus præcipue, atque Deliis ſocietate, ac beneuolentia fuiſſe iunctos. Præſto'eſt & in hiſtoria hac miraculum aliud. Nam Abarin hyperboreum ferunt, Sagittam per orbem terræ circuntuliſſe, nihil omnino ueſcentem. Hunc Abarin Seuthæ filium, non ignarum literarum, oracula ſcripſiſſe, traditur, Quæ Scythica nuncupentur, Et Nuptias Hebri fluminis, Apollinis aduentum ad Hyperboreos, ratione metrica, Abs quo Sagittam acceperit, quam diximus. Huius & Gregorius Theologus commeminit in Epitapbio ad magnum Baſileum. Narrantur & in regionibus illis Arimphęi haud Hyperboreis diſſimiles, quibus, ut Hyperboreis, ſedes ſint nemora. Alimenta baccæ. Capillus iuxta fœminis, uirisq; probro detur, ritus clemens. quo nomine etiam ſacros haberi, inuiolatósq; eſſe etiam feris accolarum populis, nec ipſos modo, Sed illos etiam, qui ad eos perſugerint. Illud obiter adnotauerim, quia de Scytbia mentio eſt, Eſſe Rha Scythiæ fluuiũ, de quo inditum ſit medicamini præſtantiſſimo nomen, quod Ammianus ſcribit, nam Rha barbarum, uel ponticum nuncupatur. Aut etiam Rheon. Põtica radix inquit medicinæ primo Paulus, καλεῖται ἐπιχωρίως ῥᾶ.

¶ A'mari habitandũ procul. Maritimos mores dici de impuris, ſordidísq;. Cap. XXIII.

p Lato in libris de rep. fugiendum eſſe mare, cenſuit, pinde ac improbitatis magiſtrum. Nam ut ab eo quiſq; maxime remotus ſit, ita optime Rempublicam adminiſtraturum. Mare attingentes, inquit Strabo, deteriores effecti latrocinari cœperunt, & hoſpites mactare, Quandoquidem multis impliciti, in eorum luxuriã, & lucra ſordida, ſocietatémq; auaritiæ dilapſi ſunt. Hinc factũ, ut Maritimi mores ex Adagio pro peſſimis celebrentur, ac ſordidis.

Coniugalis amor quatenus progredi debeat. Coniunx dicatur, An Coiux. Pulchritudo triplex. Amor item triplex. Concubitum ab iis excludi. Platonis apologia. Laus Amoris. In quibus uituperet Plato, curq; eum Satonē, non Platonē nũcuparit Quidã. Cap. XXIIII.

ſ Extum in ſententiis ſcripſiſſe, auctor Hieronymus eſt, Adulterum eſſe, quiſquis in Vxorem ſuam ardentior eſt amator. Quippe in uxorem alienã omnis amor turpis eſt, in ſuam uero nimius. Sapientis eſt, Vxorē amare, ſed iudicio, non affectu. Libidinis pruritus rõnis examine reprimendi, nec præcipites ferri in concubitum debemus, fœdius nihil, quàm Vxorē amare perinde ac adulteram. Venit in mentem hiſtoriæ, cuius auctor Seneca eſt, Qui a'ſe cognitum quendam teſtatur, ornatum Hominem, Qui exiturus in publicum faſcia uxoris pectus alligabat, & ne

momento quidem præsentia eius carere poterat, potum'q; omnino nullum sibi, nisi alterius
prægustatum labris, Vir, & Vxor hauriebant, alia item pleraq;, nec inepta minus facientes,
in quæ improuida uis affectus erumpebat. Origo quidem amoris honesta erat, Sed nimie-
tas deformitate non carebat. Nil autem referre arbitramur, quàm honesta causa quis insani
at. Quæ uero Vxor dicitur, etiam Coniunx nuncupatur, sciunt id uel αἰαλφάβωτοι, Sed in-
quit Cæcilius Minutianus Apul. in libro de Orthographia, sunt qui scribant, Coiux citra ul
lum omnino n, à Coeo. Aliis addere nnum placet, & Coniux dicunt, Sunt qui duplex,
ut sit Coniunx ex opinationis uarietate in Verbi deductione. Sed illa grauiora, In Platoni-
corum Sanctariis obseruatum nobis est, Amorem non ferè aliud esse, uel dici à recte dunta
xat sentientibus, quàm pulchritudinis desyderium. Pulchritudinem uero triplicem statuit
Plotinus, cum non aliud omnino sit, quàm ex plurium concinnitate cooriens gratia. Hanc
si in Animo perpendas, ea nimirum ex uirtutum splendore uenustas est. Si in Corporibus re
quiras, Coloribus, lineis'q; mira coalescentibus congruitate decus conflabitur gratissimum.
Sed nec sonorum modulata iucunditas pulchritudinem respuit. triplex Pulchritudo Sensus
tres habet subseruientes. Triplicem uero imperitātem Amorem. Radios ex Animæ clarita-
te uibrantes interior mentis percipit Oculus. Corporea antem gratia Corporeus perfruitur
Visus. Musica uero Cōsonantia Aures permulcet solum. Iam hic tactui locū non superesse,
facile colligimus. Qui hunc insuper ad pulchritudinis exigit perfruitionem, Brutum resipit,
hominem exuit, ratiōem allidit. Qui enim in tactu usus pulchritudinis? Vna est, quam senti
as ex fœdo attritu, uoluptas, Sed nec alio magis rationis expertia titillantur? Quid, quod hęc
pulchritudini prorsum diuersa colligitur? An non fatemur præferuidum Veneris impetum
ad intemperanniam prolicere? Intemperantia uero non'ne inconcinnitas quædam est? In-
cōcinnitas porro non'ne deformitas? qua quid pulchritudini aduersum magis? Valeāt igit
libidinis incentiua, secernatur, fugetur procul intempestiua titillatio ab Amoris Platonici
honestissima integritate. Hunc ille asseruit in Symposio. rettulit & Plotinus Platonis ma-
gnus assectator. Qui ergo ferre Dicęarchum possumns parum recte, parum'q; prudēter Pla
toni Theoninum infigere dentem conatum, quod extra rationis modulum, & prudentiæ
præscriptum amori habenas laxasset? Virtuti, honestati, rebus diuinis præfigi meta nulla po
test. terminos ista nesciunt, nullis circunscribuntur pomœriis, quo progrediare auidius, eo
cumulatior inde promicat laudum nitor, & perfectio plausibilior, Quam concipit Plato, &
mox generosiore fœtura, ex feracissimo promit ingenio, e Cuius fontibus ambrosia iucun-
diorem anantibus nil fœdum, nil sese profert non illustre, non magnificum, & quod Vetus
Pythagoreorum symbolum, τὸ θεῖον non sapiat. Nam ut iuxta Theognin, e Squilla non
prouenit rosa, non item hyacinthus, Ita ex Platonicis museis nil omnino profluit, quod næ-
nias redoleat hibericas. grauia omnia, sublimia, nitida, Sed quæ Delium sæpe requirant na
tatorem. Nam Heracliti tenebras nulla non ingerit pagina. Sed ad diuerticulum redeo.
Suffragari porro Amoris præstantiæ Gentium quoque multarum Consensus uidetur.
Quippe Athenas aduertimus, Vnde Scientiarum uelut fluenta in orbem terrarum effusa,
Academiæ gymnasium nobile Pallados quidem numini dedicasse, Cęterum inibi quoqne
Amoris Simulacrum ita excitasse, ut res diuina utrique perageretur. Multis præterea Vene
rationi Erotidia sunt, Sicuti Atheniensibus Panathenęa, Eleis Olympia, Rhodiis quæ uo-
cantur Halia. In sacris porro popularibus uniuersin ferè honorabatur Amor. Ante congres
sum cum hoste Lacedæmonios Amori sacra obisse, palàm est, Ceu salutem demum, ac ui-
ctoriam unus is pariat. Quod ipsum ex parte in Creta item factitatum. Sicuti auctor Sosicra
tes est. Iam apud Thebanos sacra quæ dicitur Cohors ex Amantibus conflatur, Amatis'q;.
Amori autem Gymnasio dicato, Samii, Sacra, quæ obeunt, uocant Eleutheria. Platonicus
Phædrus Magnum esse Deum Amorem comprobat, apud Deos, homines'q; mirandum,
cum propter alia multa, tum propter eius originem. Amor certe omnibus ad omnia est in-
genitus. Quod Dionysius Areopagita, in libro de diuinis nominibus ex Hierothei sacellis
sic explicat, Amorem siue diuinum, siue Angelicum, siue Spiritalem, seu Animalem, ant na
turalem dicas, insitiuam quandam intellige, commiscentem'q; uirtutem, quę superiora qui-
dem ad inferiorum prouidētiam perlicit. Aequalia rursus ad socialem sui inuicem commu-
nionem conciliat. Ac postremo infima quæq; prolectat, ut ad sublimiora, potiora'q; conuer

tantur, immo ueluti fomite quodam igneo amplius succensa resiliat. Quoniam uero extente Platonis uidemur Apologiam suscepisse, amplius aduertendum, tanto Viro nec defuisse inter Græcos, qui κακολογίας, idest maledicentiæ, dicacitatis'q; illi notam uelint inustam. Quando & Gorgias, cum in Dialogum sibi Cognominem incidisset, ad familiares conuersus dixisse fertur, ὡς καλῶς, οἶδε πλάτων ἰαμβίζειν, idest quàm bene Plato nouit proscindere. Damnatur item ut κακοήθης, καὶ φιλοδόξος, idest moribus prauis, & gloriolæ captator. Antisthenes quoque uirulentia in eundem effusa, esse Sattonem pronunciauit, non Platonem, edito item tituli eiusdem dialogo. forte a' σάθω, quod onero signat, tanquam humeros præferret oneribus gestandis natos. Eloquentiam nemo non admiratur, quis enim eo in dicendo uberior? Iouem certe autumant Philosophi, si græce loquatur, sic loqui.

¶ Amor apud Hesiodum quid. Amoris Parentes diuersi. Spartani amatores. Vulgaris amoris uituperatio. Qui sit Anteros. Cap. XXV.

Esiodus uero in Theogonia primo quidem factum cecinit Chaos, mox Terram, & Tartarum, deinde prodiisse Amorem affirmat. Eum uero locum allegorico, & proinde recõditiore Sensu Quidam interpretatus, Amorem inquit, intelligo non Veneris filium, quo enim pacto nasci hunc concipiamus, matre necdum producta? Verum Amorem accipere antiquiorem alterum oportet. puto autem esse hunc insitam unicuiq; eorum, quæ sunt, naturalem uim, causam'q; qua esse expetit unumquodq; hoc quidem intellectu, Illud autem Sensu, idest τὸ μὲν νοερῶς, τὸ δὲ αἰσθητικῶς. Et Amorem quidem ex Chao, & Terra natum fabulatur Hesiodus. At Simonides ex Venere, ac Marte. Acusilaus ex Nocte, ac Aethere. Alcæus ἐκ τῆς ἔριδος, καὶ ζεφύρου. ex Lite, ac Zephyro. Sappho Veneris, & Cæli filium prodit. Alii etiamnum aliter. Nam & Olen, idest ὤλην Lycius, Qui peruetustos Græcis hymnos concinnauit, in Ilithyiæ hymno illius filium Amorem facit. Inter Deos omnes Amorem præcipue Thespienses colunt. Sed & qui in Hellesponto sunt, Pariani. Quod uero ad Platóici Amoris ptinet Sanctitatem, qui totus fere' τῆς ψυχῆς erat, οὐδὲ τοῦ σώματος, idest Animæ, non utique corporis, Inuenire est in ueteribus memoriis, Lacedæmonios eandem hæresin esse consectatos. Nam inde fuit celebrati in bello militares ordines, ex amatis, amatoribus'q; cõflati, quos cũ Macedo Philippus conspicaretur, conspiratu tacito nitibundos, animam omittentes prius, quàm demigrarent loco, aut mouerentur gradu, male inquit, sit iis, Qui hosce putant, turpia uel facere, uel pati. Ex iis porro' fontibus est item Afranii illud, Amabit Sapiens, Cupient cæteri. Amor autem formæ, inquit aduersus Iouinianum libro secundo beatus Hieronymus, rationis obliuio est, & insaniæ proximus. Turbat consilia, altos & generosos Spiritus frangit. Inde & Plautinus amator in Cistellaria. Nullam mentem animi habeo, Vbi sum, ibi non sum. Vbi non sum, ibi est animus. Diuersum autem Amori Deum Veteres Anterota nuncuparunt, ut est apud M. Tullium, de natura deorum tertio, Ex Venere, ac Marte natus inquit, Anteros dicitur. Ante Academiæ ingressum Amoris excitatam fuisse arã a' Charmo Atheniensium primo, Epigrãmate astipulante, Pausanias scribit. In Ciuitate uero Anterotos uisebatur ara, Quam μετοίκων dixere ἀνάθημα, idest Inqlinis dicatam. Quoniam Atheniensis Meles Timagoram peregrinum hominem amore ardẽtem aspernatus, Vt se a' petra in præceps daret, imperauit. Quod cum is, ut qui in omnibus adolescenti obsecutum uellet, Animæ etiamnum prodigus implesset largiter, Tanta subiit Meletem pœnitentia, ut ex eadem ad imum se mitteret. Vnde factum, Vt Anteros Timagoræ ἀλάστωρ, idest Vltor crederetur τοῖς μετοίκοις νομίζειν. In Heleorũ Gymnasio, ea parte, quæ dicebatur μαλθώ, stabant Amoris, & Anterotos Icones, Sed ἔρως palmaceum tenebat ramum, Quem auferre niteretur Anteros. Athenienses nanq; & Helei Anterota agnoscunt, ut numen. Verũ in iis iam complicanda sunt Vela, quoniam ἅλις δρυός, ut dicitur, idest Satis quercus. aut uerius, ut Cicero inquit, ἅλις σπουδῆς, satis studii, Quod ad Amorem attinet, aliubi ad partes reuocandum. Sed illud differendum haudquaquã, fuisse in Achaia Ciuitatem Argyram nomine, ac fontem quoq;. Et in propinquo fluuium Selemnum, ab Adolescente dictum, Qui Argyræ Nymphæ oblaqueatus amore, ac desyderio extabescens fit a' Venere in eum desformatus.

mutur. Vnde Selemni aquam id adeptam laudis ferunt, ut ea ablutos amore liberet tam Viros, quàm fœminas. Quod si est, inquit Pausanias, omni auro pretiosior est Selemni aqua.

¶ Insaniæ causa ex atræ bilis uitio. Effectus porro uarii humoris eiusdẽ, quo ad mores. Caput XXIIII.

Gitaui diu mecum, quænam foret huius intemperiei ratio, qua homines sæpe ita a rationali abeunt sensu, consternantur'q; prorsum, ut mira quædam,
a ac stupenda cõtingere illis, animaduertamus. Comperi deniq; parte plurima hosce effectus admirabiles adeo, tã'q; omnino inopinabiles, Bilis atræ, quàm Melancholiam uocant uitio prouenire. Quid uero hoc nomine sit Prudẽtioribus intelligẽdum, insinuat Galenus libro de interioribus tertio. Phlegmaticos inquit, seu pituitosos humores intelligo absolute, quibus humiditas, & frigiditas dominatur. Melãcholicos uero quibus frigiditas, & siccitas. Propterea Aristoteles, Atra autem bilis inquit, non per summa, sed natura penitus frigida, si modum excedit, hominem facit attonitum, aut obtorpentem, aut anxium aut formidolosum, cum materia eiusmodi scandat Cerebrum ut Galenus idem approbat plane, & in Sententiis Hippocrates, Si mœstitia & metus longo tempore tenet, Atra bilis in uitio est. Et super eodem loco Galenus idem, Constat inquit, quosdam insanos euasisse ob iracundiam horridam, excandescentiam'ue, aut tristitudinem atrocem, & immanem, quia corpus perpessum ad hos affectus idoneum, paratum'q; fuerat. Et Auicenna primo Canonis, cum multa absque causa sese ostentarit tristitia, humoris aduSti euacuatio necessaria, ne in Melancholiam dilabatur. Si uero humor is admodum incalescat Securitatem animi, Cantilenas'q; parit, & mentis alienationem, ac ulcerum eruptionem, & alia pleraq; generis eiusdem. Bilis quippe atra ferri instar, quando multum ad frigus intenditur, friget ad summum, quando contra ad calidum ualde reclinat, decumbit'q;, calet ad summum, quod mirum uideri non debet, Siquidem uidemus calcem illi similem aqua perfusam feruere statim, atque exurere. Quod si uictu quotidiano redundet, mores nihil immutat, Sed morbum melancholicum tantummodo creat. At quibus habitus natura talis constiterit, mox his multa, & uaria morum genera exoriuntur Velut alius aliam habitus intemperiem sortitus est. In quibus enim multa & frigida bilis est atra, hi stolidi sunt, & ignaui, In quibus permulta, & calida, hi perciti, & ingeniosi Amasii, propensi ad omnẽ excandescentiam, & cupiditatem. nonnulli etiam loquaciores. Multi item, quod ille calor sedi mentis in uicino est, morbis Vesaniæ implicantur, aut instinctu Lymphatico efferuescunt. Quos, ut Paulus inqt, ἐνθουσιαστικοὺς nũcupant Nam ἔνθους dicit furens & πνευματοφόρος. At Enthusiasm° est cũ Anima ex Deo illustrat tota. Ex quo Sibyllę efficiunt, & Bacchæ, & omnes, qui diuino spiraculo instigari creduntur Cum id non morbo, Sed naturali intemperie accidit. Proinde M. Tullius, Aristoteles inquit, eos etiam, qui ualitudinis uitio furerent, & Melancholici dicerentur, censebat habere aliquid in animis præsagiens, atq; diuinum. Maracus Ciuis Syracusanus poeta etiam præstantior erat, dum mente alienaretur. Sunt qui scribant, Mulierem illiteratam, dum atra bile agitaretur, Latine loqui consueuisse, cessante uero ægritudine, non quiuisse. Quod autem ex habitu melancholico effici Aristoteles opinatur, ut sæpenumero angamur, & animo succumbamus, Alias securitate gestiamus, multi etiam præ mœrore mortem sibi laqueo consciscant, Auicenna prima tertii causam se horum effectuum ignorare, fatetur ingenue. Quod ipsum & Serapio facit, q Tamen bilem atram, rem adeo diram, adeo'q; meticulosam uidetur putasse, ut a malo Dæmone eius impetus excitari confiteatur. Et Auicenna sapiens non negarit. Archelaus Macedonum Rex atræ bilis habitu sibi maiorem in modum confidebat, & nunquam non Spei plenus erat. Macri Inquit, tertio de locis affectis, siue de Interioribus. Galenus & Nigri, ac Hirsuti, & quibus latæ sunt Venæ, aptissimi censentur, Vt huiusmodi in ipsis humor cumuletur, fit'q; interdum, Vt ruso colore Homines affatim in melancholicam temperaturam recidant. Post hos uero Flaui, Id'q;, si uigiliis, multis'q; fuerint laboribus innutriti, solicitudine addita, & Victus tenuitate. Melancholiæ genus tertium dici Paulus ait, φυσῶδες, καὶ ὑποχονδριακὸν ex inflammatione hypochondriorum circa stomachum.

¶ Exempla Insaniæ maxime mira. Lucretii furor & Accus delyrium [illegible] Pisandri. Caput [illegible]

Ed & illa magis utique miranda, Imaginatio corrupta, & [illegible] nec unius speciei. Quosdam inuenias inquit Galenus tertio de [illegible], siue de affectis locis Qui se putent figlinum uas, quamobrem contactum hominum, & omnino propinquitatem expauescunt, nequo mod[illegible] nuantur, decurtentur'ue. Alii Gallum conspicati, prius, quam edar [illegible], alas excutere, Ipsi quoque consimiliter brachia motitan[illegible] mox & canunt. Sunt qu[illegible]s perpetuo timor percellat, ne mundum fulciens Atlas, seruans'que lass[illegible]cat, is'que feratur [illegible] præceps & omnes una pereant ruina. Proinde fugam semper meditantur, ut, si fieri possit, [illegible]se extra mundana claustra proripiant. Et cuidam præd[illegible]uiti famem timenti inqu[illegible] falsæ hæreditates nuntiabantur. Timor, tristitia, Vitæ præsentis tædium, odium [illegible] minum esse uidentur Melancholicis communia omnibus. Amare mortem, non ita. [illegible] plerosque inuenias mire exoptantes eam. Hippocrates Melancholicorum acci[illegible] clusit, timore, & mentis corruptione, qua quicquid uident, odio habent & trist[illegible] suntur, & perterriti. Nam sicuti tenebricosa loca plerunque timore perfundunt [illegible] atra mentis loco se circunfundens pauorem inducit. Ali[illegible] nationes uero, quæ in [illegible] sæpe eueniunt, fieri creduntur ex colligatione Cerebri cum aliis membris, non [illegible] ne in eo concepta. Propterea eiu[illegible]odi nec Maniacos dicimus, nec [illegible]elancholi[illegible] Phreniticos. Est enim alienatio hæc accidens acutissimæ febris, proueniens ex n[illegible] di multitudine [illegible] Cerebrum scandentis. Habet enim Stomachus cum Capite Sympa[illegible] Cuius ratio est in neruo magno, qui à Capite ad Stomachi os protenditur. quo fit [illegible] præter alia membra id ipsum Stomachi os ampli[illegible] sentiat. Sed redeo ad Insanorum in[illegible] speciem, Qua in parte non est Euagoræ Cyprii Regis repentinus furor latius expl[illegible]cand[illegible]. T. Lucretium in Libro temporum legimus amatorio quidem poculo in delyri[illegible] Verum ita, ut interuallata intersecta'que insania Carminibus concinnandis, libri[illegible] que [illegible] daret, Quos ad obelum & unguem reuocatos Cicero postea detersferit. Mox tamen [illegible] ferens sibi manum admouit. Sparsum taceo quem scribit Seneca inter Scholasticos [illegible] num, Inter insanos Scholasticum. Minyæ cuiusdam filias eo percitas furore legimus ut[illegible] manis uesci carnibus appeterent. Immo etiam filios ad eam rem sortirentur, ac Leu[illegible] Hippasum filium, quem petierat Sors, Laniandum exhibuisse. Est Mania, siue furor [illegible] ubi leuissimis de causis mortem Quis sibi pergit consciscere. Quod Cleomeo fa[illegible] manthi est Pancratiastæ, Qui cum Athleticam desisset, Virium tamen tentamenta cap[illegible]bat, Arcum ingentem quot diebus intendens. Cæterum peregre profectus receptam in[illegible] misit meditationem. Reuersus po[illegible]o cum se itidem experiretur, non ual[illegible] am[illegible] arcum intendere, in succensam uiuum se pyram immisit. At Cleomedes Astypal[illegible] cum in pugna Iccum peremisset, ac eo nomine ab Hellanodicis foret damnatus & [illegible] uictoria, tristitudine insaniuit Reuersus Astypalæam pergens in Puerorum D[illegible]am, [illegible]uersa, quæ tectum fulciret, Columna, Pueris'que ad Sexaginta attritis A'Ciuibus [illegible]d sup[illegible]cium quæsitus in Pallados sacellum defugit, ac in κιβωτὸν idest arcam sese intrusit [illegible] mox conscissa, nusquam est compertus. Apollo super iis consultus respondit,

ὕστατος ἡρώων Κλεομήδης Ἀστυπαλαιεύς,
ὃν θυσίαις τιμᾶτε μηκέτι θνητὸν ἐόντα.

Cæterum Acco, Cuius apud Plutarchum mentio est, in Commentario de Stoicorum contrarietatibus, professæ insaniæ mulier, præcipue mira inter omnes est, Qui a Communi [illegible] ensu sequestrati adeo dementant, ut Apuleii uerbo utamur, adeo'que obbrutescunt, ut nullatenus uice hominum sint, mentis illo uigore diuino interextincto. Fuit igitur Acco eius [illegible] Vt cum se amplius contemplaretur in Speculo, Sicuti in Epitome Parœmiarum Tarræi [illegible] Didymi relatum inuenio, Imaginem suam perinde ac mulierem alteram alloqueretur, innueret, summurmuraret, arrideret, interdum comminaretur, pr[illegible]mitteret, subblandiretur. & quicquid confabulantes solent, numeris omnibus impleret. Nec satis. Argumentum uesaniæ constantis alterum, Scribunt Alii, etiam clauos nonnunquam Spongia uel[illegible] ma[illegible]co

impingere

impingere conatam. Expinxit & suis Pisandrum Vesania coloribus, Qui terrore maximo perfundebatur, necubi Animæ suæ occurreret, a' qua uiuus esset destitutus. Verum nec trãsiliamus hac parte mirum præcipue exemplum Vinolentiæ, raro alias percognitæ. Auctor Timæus est, fuisse Agrigenti domum quandam cognomento τριήρη, idest Triremem, euenm tali. Adolescentes aliquot illuc conuenientes Conuiuium hilarius agitabant, Mox, uti assolet, cum incaluissent uehementius, ita decussi mente sunt, Ita'q; externati, Vt in Triremi se opinarentur constitutos, mari'q; altius undahũdo, hyemem ingruere atrocem. Proinde, uelut naufragium ueriti, tanquam egestis, quæ intus forent, nauiginm facturi leuius, Vasa omnia, & quicquid mero feruidis occurrebat, in Viam, ceu in mare festinantius iacta re adorti sunt, Accurrentibus hinc inde, qui proiecta diriperent. Insequenti die, ubi affuere Magistratus, factum coarguentes, cum illi necdum satis edormissent, respondere, se mortis metu præoptasse, quæ in naui forent, disperdere, quàm fluctibus deuorari. Admirantibus mentis Stuporem uniuersis, Qui inter eos uidebatur natu grandior, Ego o' Viri Tritones prę formidine infra Thalamos me coniiciens in imo iacui. Cũ'q; amplius delyrare animaduerterentur, dimittuntur ab ignoscente Magistratu, commoniti modo grauius, Cauerent in reliquum inuitationem eiusmodi brutalem. At illi, uelut gratiam fatentes, Si inquiunt, seruati ex tam procellosis undis portum fuerimus assecuti, inter marinos Deos uobis, ut Seruatoribus in patria statuas surrigemus.

¶ De ratione Item Delyrii, ex Medicorum doctrina. De Imaginoso, & nocumentis Imaginandi potentiæ, necnon Cogitatiuæ, & Memorialis. Quot modis dicatur Phantasia. Catulli locus explicatur. Cornelio item Celso lux infertur. Cap. XXVII.

Aeterum ingrediamur parumper Medicorum Scholas, non ut transfugæ, Sed ut exploratores, præfloraturi, quod hasce Lectiones adiposiores, ac succulentiores faciat, Vt lubentia ipsa lubentiores, ut Salibus Poetæ nobilis interim utamur, ad legendum nostris initiati Teletis adlubescant. Auctor Auicenna est fexta primi, Animalem Virtutem duas continere potestates, Apprehensiuam, & Motus compotem. Apprehẽdendi uim bifariam item distribuit. Aut enim manifesta fit Apprehensio, ut cum Sensu aliquid percipimus, Aut clandestina, & latens. De hac uero Galenus, & Medicorum plerique agentes, quantum ad sanitatis pertinet custodiam, & ægritudinum curam, trifariam modo distribuisse contenti, Imaginandi uim statuere, qua Sensibilia apprehenduntur omnia. Item Cogitandi facultatem, siue discernẽdi, quæ facienda a' non faciendis discernit. Sequitur postremo Memoriæ potestas, quæ præterita nobis suggerit. De iis igitur tertio morbi Galenus agens, de'q; Accidentibus earum, ab Imaginatione ducit exordium, ac eius esse nocumentũ unum putat, qui dicatur Stupor. Aliud Quod Congelatio, Aliud Alienatio. Nocumentorum uero discretiuæ potẽtię aliud dicit' Ablatio, sicut Amẽtia. Aliud Diminutio, ut Stultitia. Aliud Corruptio, ut Desipientia. In memoriali autem potestate, aut destructio inest Actionis, ut in Lethargia, Aut deminutio motus, & uocatur Insania. Est & aliud, quod Insaniam item dicimus. Nam alienatio duobus modis fit. Aut non bene imaginamur, aut parum recte recordamur. Porro' Imaginandi potentia oblædi sola potest, incolumibus aliis, Sicuti Theophilo Medicę artis perito contigisse nouimus, Qui, cum decubuisset æger, in angulis domus occinentes arbitrabatur adesse Tibicines, Cantores'q;. Cum'q; conualuisset, integra mente narrabat omnia, quæ in ægritudine concepisset. Vnde liquido coniectatum, Discretiuã uim, ac memorialem gradum tenuisse, Imaginatione tantum oberrante, ac extra quadrum, quod aiunt, promota. Nam & discernendi potentię modo inferri nocumentum potest, Cęteris duabus Lineam non mouentibus, memorabili cuiusdam exemplo, Qui Romæ occlusis ædibus, de fenestris Vasa transeuntibus ostentabat, Sciscitatus, an allideret? Cæterum, quia ununquodq; suis appellabat nominibus, manifestum fit, Memoriam, Imaginatiouem'q; minime oblæsas fuisse, Cogitandi, seu discernendi potestate deminuta, quoniam quid faciendum foret, parum dispiceret. Nam & postremo scitari perexit, An etiam Puerum præcipitaret, annuentibus'q;, confestim impegit. Huic uero diuersam, dum puerum

ageret, Galenus expertum se affectiõem prodit. Nam, cum per Aestatem febris quateretur ardore, ex cubili prominentes atro colore festuculas uidere se opinabatur, Vestes quoq; floccorum plenas. Quos cum subinde carptim colligere adniteretur, Et ex astantibus dixisset Amicus quidam, Videtis'ne hunc iam floccos conuellere, ac congregare festucas? Aduerti inquit, Quæ dicerentur, Nam Ratio mihi prorsum cõstabat. Et recte inquam dicis, proinde aduertas amplius, ne in Phrenetios dilabar malum. Scribit porro Thucydides, pestilentia quadam atrocius crassante, Infectos ea tantam obrepsisse omnium inscitiam, Vt Parentum, Amicorum, & Suimet obliuiscerentur. Sciendum præterea, Phantasiæ nomen uarie capi tum a' Philosophis, tum a' Medicis. Est enim quandoq; Phantasia Intellectus, uel rationis deprauatio, uel cogitationis, proinde a' communi iudicio deuios simplex uulgus Phãtasticos nuncupat. Nam & tertio Interiorum Galenus, Affectio inquit, quæ dicitur Phantasia, nil aliud est, quàm Intellectus corruptio. Est item Phantasia Phantasticæ uirtutis operatio, scilicet motus a' sensu secundum actum facto. Ita nanq; ab Aristotele, secũdo de Anima describitur. Tertio dicitur Phantasia de Thesauro, seu uirtute Animali formarum susceptarum prius in Sensu communi, custode. Ex iis uero, quæ latius persequi collibuit, dilucet, opinor, Catulli Sensus illis uersiculis.

Non est sana puella, nec rogate,
Qualis sit. Solet hæc imaginosum.

Nam & Cornelius Celsus indidem mutuari lucem potest. Quippe tertio medicinæ libro Phrenetios Species exequens, Tertium inquit, Insaniæ genus est, Cuius Species duæ sunt, Nam quidam imaginibus, non mente falluntur, qualem insaniẽtem Aiacem, uel Orestem Poetarum fabulæ ferunt. Quidam animo desipiunt. Nam quod lepidissimi Poetæ sensum ad Speculi rationem reuocant nonnulli, aut Laruas nescio quas concipiunt, Aegri somnia censenda sunt, quæ inter ipsas quoque ineptias euanuerint. Lego in ueterum monumentis, Thrasylaum eo percipi furore solitum, ut Piræum ingrediẽtes naues suas arbitraretur. proinde abeuntes, remigrantes'q; ingenti applausu excipiebat. quod si qua naufragium fecisset, nil inde mœroris concipiebat. Hunc fratris cura ubi a' morbo absoluisset, narrabat, nunquã se uixisse iucundius, quàm furoris tempore, quoniam abesset tristitia, Voluptas sufin arrideret. Dignum uero relatu, Imaginosos id genus homines dici passim Byzaros, credo, ab inconditis moribus populorum, Qui in Ponto dicuntur Byzares, ut inquit Stephanus, meminit Valerius Flaccus, Byzares'q; uagi. Sunt & in eo terrarum situ Macrones quoque, quos ab Eubœa Colonos arbitrantur, unde & nomen, quoniam Eubœa quandoq; Macris sit nuncupata, quod Dionysius Chalcidensis significat. Alii uero dici Macronas putant, quia apud eos plures comperiantur Macrocephali, idest Capitis iusto longioris, Vt apud Persas Grypos inuenias plerosq;, idest adunci nasi. Ex hac doctrina, cuius auctor mihi est Apollonii Interpres, demanasse puto, Vt hebeti iudicatu, rudes'q; homines Macarõas dictitet simplex plebecula, Cui sępe imprudẽti allinitur qppiam ex uetustatis Colore succulento.

¶ Delyrium quandoq; ex imbecillitate contingere. Triplex Delyrii species, cum risu, Studio, & agresti mentis ardore. Ecstasis. De Catacopis, & Enthusiasmo. Mammacuthis, & Diuinaculorum fraude. Caput XXVIII.

Erum, ut Incudem eandem subinde, quod dicitur, porro tundere pergamus, Apud Galenum item legimus ex Hippocratis doctrina, Mentis commotionem quandoq; ex defectu contingere, quo manuum, ac pedũ tremores. Hæc siquidem membra propter potentiæ ipsa mouentis imbecillitatem infirmas habent motiones, ita & Cerebrum uacillat, delyrum'q; euadit, quo nomine nec uehemens admodum id unquam existit Commotionis genus, Sed mediocre, & ut quispiam dixerit, ioculare, nugatorium'q;, & uelut puerile, ac facetum. Solet enim Hippocrates ioca, & nugas uocare Insaniam mediocrem, quasi festiuam, non mordacem, nec serio usurpatam. Quod uero ex defectu nonnunquam contingat desipientia, suggerit argumentum Hippocratis Aphorismus, Qui septimo libro insertus ita legitur. A' Profluuio Sanguinis desipientia, & Conuulsio, malum. Idem Hippocrates alibi, Delyria inquit, quæ cum risu accidunt,

accidunt, tutiora sunt, quàm quæ serio. Nullum delyrium Galenus ait, citra periculum est, attamen cum risu minus habet discriminis. Quod enim furibundum, & efferum, & agresti quodam mentis accidit ardore, maximo cum periculo est. In meditullio autem utriusque est, quod cum studio est, Serium'q; Delyrium. Omnia uero Delyria cerebro accidunt affecto, siue per sese, siue per cõsensum, & affectum communem. Differunt autem inuicem per causas ipsas efficientes. Si enim calore consistit Delyrium duntaxat, citra nocuum succum, simile quodammodo ei est, quod ex ebrietate cõtingit. Si flaua bile, cum studio infestat, quæ si impendio crematur, ut iam ad bilis atræ naturam accedat, Insania fit satis furiosa. Plutarchus, tria & ipse genera uidetur agnoscere, Melancholiam, Phrenetin, Paracopen. Sunt qui hanc Deminutionem interpretentur. Nam Idem alibi Plut. Catacopos furore percitos intelligere uidetur. Ecstasin, idest ἔκστασιν Galenus finit ὀλιγοχρόνιον μανίαν, idest Insaniam perpetem. ἔκπληξις ab eodem dicitur διανοίας ἔκστασις, idest Cogitationis stupor, ex repentina consternatione extrinsecus adueniente. Enthusiasmus est quidem mentis stupor, Sed ex illustratione diuina. Mammacuthum inuenio quendam fuisse sola illustrem fatuitate, sicuti fuit & Melitides, unde apud Aristophanem κεχηνότες μαμμάκουθοι dicuntur, idest hiantes Mammacuthi. Hinc factum opinor, Vt homines id genus quandoq; Mamalucos dicamus. Gyrgathum uero lectum dicebant, in quo mente deuii, & Spiritibus afflati immundis uincti distinerentur, uersarentur'q;. Vnum ueteris imposturæ, ac uanæ superstitionis documentum præteriisse hac parte nequeo, Halicaccabi radicem solitos bibere Vaticinandi callentes, quod furere ad confirmandas superstitiones aspici se uolebãt. Quia uero Insaniæ persequimur species, uenit in huiusmodi pragmatiam Gynæcomania. uenit & Ortygomania. Doxomania. Ornithomania, & id gen⁹ alia plura, cum quis in re quapiam debacchat̃ præcipue. Blennum Græci, idest βλεννὸν ignauũ dicunt, & fatuum. Est & βλέννα apud illos μύξα, idest mucus. Sed per π, scribere malunt Alii πλέννα. Nec prætereatur illud hac parte, tribus a' Gytbio stadiis in Laconia lapidem stetisse illaboratum, in quo cum sedisset Orestes, cessasse a' furore, Pausanias scribit, ac propterea inquit, ex doricæ linguæ proprietate dicitur lapis Iupiter καππώτας. Ab hoc uero haud ita disparatum illud quoque, Esse Speluncam in montibus supra Nonacrin, Ad quam furentes Prœti filiæ defugerint. Sed mox arcanis quibusdam sacrificiis, ac purgationibus eas in Regionem, cui nomen λουσοῦς, perduxit Melampus, ac persanauit in Dianæ templo, Quam ex euẽtu ἡμεράσιαν nuncuparunt Clitorii. Sũt hi Arcadiæ Populi, & Clitor fluuius, Qui in Aroanium influere narratur. In quo flumine reperiantur pisces Pœcilliæ, quibus sit Vox Turdorum assimilis. Sed sunt, qui parum constanti fide id proditum uelint. In Arcadia porro' pergenti ex ciuitate, quam μεγάλην uocãt, Messeniam uersus, Dearum occurrit templum, Quas, & Regionem simul templo circumiectam, μανίας nuncupant. Eas Eruditi Eumenidas interpretantur. Illuc item furore correptum peruenisse Orestem ferunt. Quin & a' templo haud longe fuisse Supercilium, in quo uiseretur δακτύλου μνῆμα, idest Digyti monumentum, Quod furoris ui ibidem Digytum sibi Orestes arrosum uorasset. Quo facto, Eumenidas illi se albas ingessisse, cum prius nigro colore occurrerent formidolosæ. Ac ita demum resipere cœpisse. Vnde & Ace, idest ἄκη dicitur loc⁹, ubi adhibita primũ medela est. Apud Potnias Bœotiæ Ciuitatem fuisse Puteum, Legimus, Ex quo si aquam hausissent Equæ indigenę, furoris ui concitabantur. Illud porro' adiecisse nil obfuerit, Herculem insania uehementius agitatum, cum uel Amphitryonem interfecturus uideretur, lapide a' Minerua impacto, esse consopitum, ac lapidem σωφρονιστῆρα nuncupatum. Verum fœcunda in gente Meneni, ut Oratius inquit, uersari diutius, abutentis otio fuerit. Id itaq;, quod sequitur, perpendisse maius operæpretium sit.

A' quibus traditum sit, Ingeniosos Melancholicos esse. Ac quæ sit eius rei ratio. Bilis atræ species. Caput XXIX.

PLato in libro de Sciẽtia Ingenio pollere eos pręcipue scribit, Qui furore quodam percipi, atque concitari soleant. Democritum quoque prodidisse, animaduertimus, Vt quisq; ingeniosissimus fit, ita maxime quati furore. Quod ipsum & in Phædro approbari uidetur, ubi enotatum inuenias, Poeticas fo-

res frustra absque furore pulsari, quãquam haud ambigo, diuinum quendam intelligi affla tum ea parte a' Platone. Verum nec eum ipsum naturæ rerum periti astruent contribui, nisi Melancholicis. Sed & Aristoteles, Quoscunque in quauis facultate præstantes melancholicos extitisse pronuntiauit, Vt me inquit Cicero, non pœniteat hebetiorem esse. Cæterum cur ita contingat, hoc est, quod diu, & anxie quærimus. Nam sunt, quibus Aristoteles parum satisfaciat, Affectantibus semper ingeniorum acuminibus quiddam adiposius, plenius, diuinius. Proinde imbuti ipsi utriusq; Philosophi mysteriis, pręcipue tamen Platonicis, Medicæ quoque artis claritate illustres, tam abditæ quæstionis inuolucra, fulti etiam ope diuina, sic ferme' explicare aggrediuntur. Vt primum quidem Melancholiam, ideſt Bilem atrã esse duplicem contendant. Quarum alteram medẽdi scientiam professi Physicen, ideſt naturalem dictitent. Alteram uero adustiõe contingere, asseuerent. Et Physicen quidem non fere aliud uolunt, quàm densiorem, sicciorem'q; Sanguinis portionem. κατακεκαυμένην uero, ideſt Adustam in quatuor species partiunt'. Aut enim naturalis melancholiæ, aut sanguinis purioris, aut bilis, aut pituitæ salsioris combustione concipitur. Ex adusta iudicio, & Sapientiæ nocumenta inferuntur, dum enim exardescit humor is, crematur'q;, furorem cõcinnare solet, & concitationem commoliri. Sicubi uero restingui contingit, eo quod subtilius est, clarius'ue, euanescente, Vna'q; modo fuligine uelut subsidente tetra, Stolidi concinnantur, & Stupidi. Hunc uero habitum Melancholiam dictitant proprie, Amentiam'q;, atq; item Vecordiam. Solam uero Bilem atram, quæ Physice nuncupatur, iudicium consouere, atque Sapientiam, compertum est. Nec tamen id censeri perpetuum debet. Nãq; si sola sit, ab omni sequestrata admixtione, nigricante nimium, densa'q; mole, Spiritibus fuscedinem iniicit, Animo terrorem, Hebetudinem Ingenio impertitur. Si uero simplici commisceatur pituitæ, cum frigidus obstiterit circum præcordia Sanguis, Crassa quadam frigentis naturæ ui, ignauiam conciliat, & Torporem. Oportet autem atram bilem, neque paucam esse adeo, ut Sanguis, Bilis, Spiritus ueluti Suffrenatione deficiantur, unde Ingenii prouenit inconstantia, & memoriæ fluxus. Nec rursum exuberare adeo, ut ceu molesto succumbentes oneri, a' marcore uix excitari posse uideamur. Proinde necessarium omnino, quantum eius patitur ratio, esse eam prætenuem. Tunc enim absque nocumento forte largior etiamnum admittetur, etiam si in bilis fuerit æquilibrio, quod ad põdus attinet. Exuberet itaque Bilis atra, uerum subtilissima, nec tenuioris pituitæ circumfusus desit humor, ne inarescat omnino, fiat'q; durior protinus. Non tamen usque promisceri pituitæ uolumus, præcipue si largior ea fuerit, & frigidior ne inde algorem contrahat. Sed bili, sanguini'q; ita promisceatur, ut ex tribus unum consurgat Corpus, dupla sanguinis ad reliqua duo proportione compositum, Vbi octo Sanguinis partes, duæ bilis, duæ item bilis atræ portiones existant. Accendatur quadantenus a' duobus illa Bilis atra, accensa'q; fulgeat, non uratur. Hoc significasse illud Heracliti uidetur. Lux sicca, Anima sapientior. Spiritus ex hoc humore creati primo quidem subtiles sunt. Etenim sub angustioribus atræ bilis eiusmodi compressi meatibus, uehementiore ob unitatem calore imprimis attenuantur, per'q; arctiores expressi meatus, subtiliores erumpunt. deinde calidiores similiter, atque eadem ratione lucidiores. Tertio agiles motu, actione uehementissimi. Quarto item stabili, solido'q; humore iugiter emanãtes actioni diutissime seruiunt. Tali autem Animus noster obsequio fretus, indagat uehemẽter. perseuerat inuestigando diutius. facile quæcunque peruestigauerit, inuenit, clare perspicit, syncere diiudicat, ac diu retinet iudicata. Obiter uero hic legentes commoneo, Choleram non, ut Vulgo, pro bile, Verum pro Intestinorum affectione a' Medicis capi, duobus generibus apud Hippocratem. Alteram enim ὑγρὰν dicit, ideſt humectam, de qua ex Paulo facta nobis mentio alibi est. Alteram uocat ξηρὰν χολέραν, hoc est, siccam Choleram eadem productam ratione, ac causa, & in eisdem, At citra Ventris solutionem, & Vomitus, uel, ut Galenus ait, ἄνευ ῥύσεως κοιλίας, καὶ ἐμέτων. Sunt, Qui ita finiant, χολέρα ἐκκρισις τῶν διὰ γαστρὸς, καὶ ἄνωθεν διὰ στόματος ἐμετός. Dicitur inde Cholera quoq; Fistula, uel Canalis, quo uibratior e' tegulis defertur Aqua.

¶ De Cicadis Acanthiis, & Achetis. Cercope, ac Calamæo. Cur Cicadarum aliæ canant, Aliæ

Aliæ minus. Alia item de Cicadis non ingrata, & ex Platone fabella repetita. Cap. XXX.

Icadas quasdam inuenio in Græcorum libris uocari Acanthias, non quia, ut Sudas inquit, Species sit hæc Insecti illius, Sed Epithetô est obuersantis inter Spinas, quas illi Acanthas uocant. Sicut etiam Achetas non Cicadæ species est, Sed Epitheton ἀπὸ τοῦ ἠχεῖν, hoc est a Cantu, ueluti Argutam dicamus. Stephani monumenta præferunt, ab Athamanum urbe in Aetolia, quam Acanthon dicunt, nuncupari Acanthias Cicadas, Quæ quoniam fere consilescant, Vt Simonides attestatur, inde receptum, ut qui non loquantur, eo fere exprimantur nomine. Vnde est illud Hermolai Barbari, Malui diuinator uideri, quam Aetoliæ Cicada, cui displicet, meminerit, Aristarchum non alia magis ratione Vatem existimatum, quam quod Librariorum, aut Vetustatis in Homero uitia uel cum famæ periculo scrutari uoluisset. Sunt ex Græcis præsertim de Grammaticorum Decuria, qui manifestum putent, masculas Cicadas canere, quæ apud Hesiodum dicantur Achetæ. Esse uero mutum fœminarum genus, quæ nuncupentur Tettigoniæ, documento etiam nobili, Fœminis præcipuum ex silentio adesse ornamentum, unde sit illud, γυναικὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. Conferre ad idipsum, & Lusciniarum fœmellarum ἀμελὶς, idest Cantus priuationem. Auctor Pausanias est, Cicadam maximam nuncupari Achetam. At ἐλάχιστον τεττίγιον, idest minimam cicadulam dici Cercopen, idest κερκώπην, etiamq; Calamæum. Quæ sit post hanc, Titigonium, forte a Verbo τιτίζειν, de quo alibi hoc opere facta nobis mentio est. Sed cur nam Cicadarum aliæ canant, mutis quodammodo aliis? Nempe, ut quinto de Animalium historiis Aristoteles ait, ὁμοίως δὲ ἔστι τοῖς μικροῖς, καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις ἀμὴν διῃρημένοι εἰσὶ τὸ ὑπόζωμα οἱ ᾄδοντες· οἱ δὲ ἀδιαίρετον ἔχοντες οὐκ ᾄδουσι. Sunt inquit, quæ canunt, præcinctu diuiduæ, siue maiores, siue minores sint. Quæ autem non canunt, indiuiduæ constant. Sed planius in libro περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, idest de morte, & uita. Habent inquit, animalia id genus pleraque Diazoma, idest præcinctum, cui insitus est Spiritus, Is quandoq; foras mouetur, quandoq; uero ediuerso, unde contingit nunc eleuationem fieri, nunc depressionem eiusce pelliculæ. Cum enim exit Spiritus, attollitur, sicut ingrediente, deprimitur. Perinde enim Insectis portio ea mobilis est, ut in Spirantibus Pulmo, & in Piscibus Branchiæ. Porro pellicula concussa faciunt sonum. Sicut in Calamis Pueros interdum uidemus factitare. Quibus prætenui folliculo indito, sonum eliciunt. Sic & Cicadis, quæ canunt, calidiores enim sunt, & imo spiritalis motus maior, ut interpretatur Thomas. Proclus uero Diadochus ὁ τέττιξ inquit, ᾄδει ὑπὸ ταῖς πτέρυξι τρίβων ἑαυτὸν, καὶ τὸν ἦχον ἐκπέμπων, idest Canit Cicada, seipsam atterens sub alis, atque ita sonum emittens. Plinius ex Aristotelis doctrina, Vocem non habere, scribit, nisi quæ pulmonem, & arterias habent. Iccirco & Insectis sonum esse, non uocem, intus meante Spiritu, & incluso sonante. Verum alia murmur edere, ut Apes. Alia cum tractu stridorem, ut Cicadas. Quia uero hoc genus intus habere sonum uisitur, hinc Enceladum Insecti speciem appellari, astruunt Grammatici, Vniuersim uero Bombycia uocant Quidam, a bombo, ut opinor, Sicuti ab incisuris Entomia, idest Insecta. Scribit Theocriti Interpres, dici Cicadas quandoque Aethalionas παρὰ τὸ αἴθεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου, idest quia a Sole amburantur, Concinere enim tum, ubi Cauma fiat, idest inardescat amplius Calor. Fuit & ab hoc animali ueteribus concinnata comminatio, χαμόθεν οἱ τέττιγες ὑμῖν ᾄσονται, idest A terra uobis concinent Cicadæ. significatur enim Agri uastitas cum arborum excisione. Verum sic allegorice pronuntiatum uehementius, grauiusq; putat Demetrius Phalereus. Quæuis sua est Orationis concisæ. Propterea & symbola ob breuitatis assimulationem, efficaciora multo, ac grauiora censeri. Quod enim breuius profertur, multorum suspicionem præstat. Porro lepidam ex Platone Cicadarum fabellam haudquaquam hic transgredi debemus. Apud quem Socrates in Phædro astruit, In meridie non dormiendum, ne inquit, a Cicadis rideamur. Nam quos uiderint agentes, ut oportet, Illis præmium tribuunt, quod Deorum concessione traducere ad homines possunt. Fertur enim hosce olim Homines fuisse ante Musas. Natis inde Musis, cantuq; monstrato, illorum nonnullos Voluptate cantus usqueadeo delinitos fuisse, ut Canentes cibum, potumq;

negligerent, imprudenter'q; perirent, ex quibus deinceps Cicadarum genus sit propagatū, munus hoc nactum a' Musis, ut alimonia non indigeat, sed absque cibo, & potu, quandiu uixerit, cantet. postea uero ad musas proficiscatur, quam quis hic musam colat, renuntiaturum. Ergo Terpsichore renuntiantes, qui præcipue illam in Choreis, cœtibus'q; celebrarint, eam ipsis propitiam reddunt, atque itidem aliis pro sua, cuiq; Venerationis specie.

¶ Nil uideri absque luce. Colores uariari pro lucis diuersitate. De Columbarum collo. Lucretii locus declaratur. De Iridis Coloribus, & Apparentiis, quas uocant Symphasis.

Caput XXXI.

Mathematicæ disciplinæ, ac naturalium rerum studiosi, nil uideri absque luce, proinde nec discerni colores quoq; absq; luce eadem, ualidis argumentorum comprobant rationibus. Astruitur & illud, ut consequens, Corporum colores apud uisum diuersos euadere pro lucis diuersitate super ipsos orientis. Nam in claritate mediocri turbidiores plerunque uisuntur, in illustri uero clari, scintillantes'q;. Argumentum euidens, in Solis deliquio Colorata omnia, insita priuari uenustate. Liquet id amplius in Columbarum mire splendicantibus pennulis, quas in earum collo conuisimus, nanq; etiamsi unius sint coloris, uariis tamen aspectibus uarie illustratæ sub differenti specie oculis exhibent sese. Cuius ratio est, quia mouendi uim a' luce color suscipit, quo uero amplius ab illa mouetur, amplius & ipse mouet. Imbecilliores autem colores esse in intensioribus, sicuti imperfectum in eo, quod perfectum est. Ideo'q; pro lucis cōplemento esse coloris completi gradum in mouendo. Quod autem de Columbæ pennulis astruximus, Sciendum, quosdam existimare, diuersos re ipsa esse inibi colores, diuersas'q; superficies ex diuersarum portiōibus pennularum radiātes. Verum disertissime super iis libro de rerum natura secundo Lucretius hisce uersibus commeminit.

Qualis enim cæcis poterit color esse tenebris,
Lumine qui mutatur in ipso? propterea quod
Recta, aut obliqua percussus luce refulget.
Pluma columbarum quo pacto in Sole uidetur,
Quæ sita ceruices circùm, collum'q; coronat.
Nanq; alias fit, uti claro sit rubra pyropo.
Interdum quædam sensu fit, uti uideatur
Inter cæruleum uirideis miscere Smaragdos.

Sed, ut plenius Lucretii Sensa referemus, ubi rectam appellat lucem, & obliquam, Astruūt Mathematici, Solis lumen aut primarium dici, aut Secundarium, aut Tertiarium, & deinceps. Et Primarium quidem intelligunt, Vbi incidentiæ sunt radiosæ. Secundarium, uel accidentale, in loco illustrato ab incidentia eiusmodi, quæ oblique per omnem partem medii diffunditur, ut est Cubiculum totum. Tertiarium, cum ex ipso cubiculo lucem recipit locus alius, alioqui opacus. Columbini colli submutantis colores meminit Hieronymus aduersus Ioannem Origenis consectatorem. Columbarum inquit, colla ad singulas conuersiōes colorem mutant. Sed & Martianus de nuptiis Philologiæ, Arcesilas inquit, Collum intuens columbinum dubitabat, Siquidem hac pmotus uarietatis incertitudine, amplius astruere ἀκαταληψίαν cœpit, idest incomprehensibilitatem. Sed & Nero Cæsar disertissime, ut primo naturalium quæstionum Seneca tradit,

Colla tiberiacæ splendent agitata Columbæ.

Quo tamen uersu legi cōmodius Cytheriacæ potest, Sed Syllabæ mēsus nō nihil refragat. Meminit & Academicorum .ii. M. Tullius, Neq; uero hoc loco expectādum, ut de remo inflexo, aut de collo Columbæ respōdeam. nō enim is sum, qui quicquid uidetur, tale dicam esse, quale uideatur. Et rursum, Nam & in remo sentio non esse id, quod uidetur. Et in Columba plures uideri colores, nec esse plus uno. Quod ad Syllabam attinet, uariatum in ea comperias, Vti Metamorphoseos quintodecimo,

Armigerum'q; Iouis, Cythereidas'q; columbas.

Sed enim, ut ad Colorum ratiōes regrediamur. Aduertēdum amplius, esse Colores in Cor

poribus ex

poribus ex Elementorum refractione coorientes, quibus compinguntur. Hosce uero haud quaquam speciem uariare ex Lucis ui, Quin Album semper fit album, & Nigrum nigrum, nisi quatenus intenduntur, uel remittuntur. Sunt & Colores, quos Apparentias dicunt. Recentiores, Aristoteles primo de generatiōe συμφάσεις appellauit. Vt in Iride, Vbi uisitur Color rubens albido permixtus, quia materia est rara, & radius Solaris fortior. Cōuisimus autem Solis lucem fere coloris eius. Quod si densior fuerit materia, & imbecillior radius, resilit obscurus, ac nigricans color, qualem in nubibus cernimus. Colores autem intermedii, Cuiusmodi Cinericius est, Fiūt ubi materia denset minus, et Radius fit aliquāto fortior. In Vrina porro subinde mutantur colores, Si in Solari radio inspectetur, prouenit autem id ex uarietate lucis Solis, Qui cum in motu perpetuo sit, nunc unum ostentat, nūc aliud. propterea Medicorum periti in luce temperata dispicere malūt. Quod rursum ad Irim spectat, Prædicant Rusticiores, Ostentante se inibi colore rubro, albido adiuncto, haberi fertilitatis prognosticum. Ratio uero est, quia, cum rarior sit materia, facile peruincitur a Sole, ut inde Pluuiæ iuges, aut largæ consequi nequeant, quæ plurimum Vbertati Seminum officiunt. Sed ratum, & quodammodo decretorium hoc censeri haudquaquam debet.

¶ Quid foret Robur in Carcere, & quæ dicantur digna Robore. Iuuenalis locus, & Propertii alter explicatur. Item Vocabula nonnulla ad Carceris loca pertinentia. Caput XXXII.

Carcerem scribit Cicero in L. Catilinam libro secūdo, uindicem nefariorum, ac manifestorum scelerum maiores nostros esse uoluisse. Et T. Liuius Ab V. C. libro primo Ancum Martium refert, Ingenti incremēto rebus auctis, cum in tanta multitudine hominum, discrimine recte, an perperam facti confuso, facinora clandestina fierent, Carcerem ad terrorem increscentis audaciæ media urbe imminentem foro ædificasse. Nec satis. Siquidem humana rabie latius etiamnum serpente, crassante'q;, in ipso etiam Carcere, formidoloso, diro'q; aspectu locus alius requiri cœpit, quando quotidiana, & proinde leuia remedia parum efficacia noscerentur. Robur edidere nomen, quo maleficum genus hominum præcipitabatur, sic nuncupatum, quod ante arcis robustis includeretur, Sicuti Sex. Pomp. fragmenta nos perdocent, & significasse Plautus deprehenditur, cum ait,

Ego Vos ambo in robusto carcere ut pereatis.

Hinc facinora magnitudine rara nouitate dira, & inauspicatissima, Robore digna magnis Auctorib⁹ appellari solēt. Q d'uidet Apuleius confirmasse in Oratiōe disertissima, ut Augustinus dixit, de Magia. O mirum inquit, Commentum. O subtilitas digna Carcere, & Robore. Sed & Maximus Val. exemplorum priscorum libro sexto, de robore quosdam præcipitatos scribit. Non desunt, Et quidem multi æris Homines, qui illud Iuuenalis,

Horrida quale facit residens in codice pellex,

Quicquam ad hoc pertinere aucupentur. Et cæcos doctores nugas, ineptiolas'q; halucinatione ridicula, effutire meras pronuntient, cum Satyrus dubio procul Codicis nomine συμβολικῶς, & operte Robur intellexerit, in quod meretricula iam magno natu ob perpetratū scelus fuerit impacta, atq; inibi nendo uitam sustentare solita sit. Veņ hæc commenta etiam si uera maxime forent, minis accersita, nimis'q; coacta sunt, uix'q; doctrinæ, & acuminibus coherētia Poetæ illius. Quid, qd' si intenderis, oppugnante nullo, æquanť solo? Quid. n. minus facere mortua potest, quā nere? De Carceris robore præcipitabantur nocentes, ut prępositæ probant auctoritates, non in custodia detinebantur. Quod uero ad huius opinionis fulcimentum, & uelut Tibicinem aduocatur Propertius, Id totum nil esse intelligo, Sed & alii intelligent, quod ut fiat facilius, & Syncerius, Versiculos Poetæ subtexemus.

Et grauiora rependit iniquis pensa quasillis
Garrula de facie siqua locuta mea est.
Nostra'q; quod Petale tulit ad monumenta Coronas,
Codicis immundi uincula sentit anus.

Primum rogo uos Eruditi omnes, Qui non ad Aristophanis modo lucernam euigilastis,

Sed Cleantis quoque, & quod Fabius ait, in sudata ueste durastis, fuligines lucernarum bibendo, ad procinctum dum tenditis, quodnam est hic Robore dignum crimē? Deinde quo iure Zelotypa mulier Ancillam minus ad animum respondentem in publicę poenæ locum intrusit? Quonam modo præterea duæ sententiæ cohęrent, nec dissimilitudine dissultant? Quæ me impensius inquit Cynthia, laudauit, dat pœnas, & pensa grauiora cogitur perficere. Petale, quia Coronas tulit ad monumenta, impingitur in præcipitii locum publicum. Extrita mihi ista uidentur. Qui intriuit, totum exedat. Et Quas faber struxit Compedes, ipse ferat, sicuti iactatum prouerbio est, & meminit Ausonius. Verū, ne quis in hisce libellis Rhodium putet Sacrificium, desinamus aliena grauius, aut insectanter conuellere, neque enim proposita nobis obstrigilatio ulla est, nec Doctorum hominum dispendio gloriolas inanes captamus, monitos tantum Legentes uolumus, quid senserint Alii, Quid'ue ipsi promamus in album, οὐ πρὸς ἐπιδοξάζοντες, idest non idem opinantes. Candore eodem, ac simplicitate, sicubi lapsi fuerimus, reuocent ad libram, quoniam hominis est in pluribus conniuere. Nā & ipsi nostra quoque allisuri uidemur (neque enim ita nos amamus, aut miramur, ut nesciamus perdere) sicubi potior se ostentarit ratio. Et cum riuali, & sine riuali posteritati allaboramus. Redeo igitur ad institutum. Est prouerbium quoque scitissimum compar priori, Sed ambiguitate, & significatu remotiore festiuius, Thesauro dignus, in eum, q teterrimo supplicio flagitiis adobrutus sit differendus. Docent Plutarchi monumenta, Thesaurum fuisse Domicilium subterraneum apud Messenios, neque auras, neque lucem exterius excipiens. Nec ullę Carceri fores erāt, Saxo immani intruso occludebatur. In quem cum magnus Græciæ Imperator Philopœmen fuisset impactus, mox hausto ueneno interiit. Hic est obiter is Philopœmen, Quem Græcia post eximias antiquissimorum Ducum uirtutes, perinde ac extrema Senectute filium, in lucem produxisse narratur. De quo item nobile est Romani cuiusdam Elogium, fuisse hunc inter Græcos postremum, flaccescēte iam illa Animorum ingentium, ut assolet, fertilitate. Sicuti & Brutum pronuntiauit quidam Romanorum ultimum. Legimus porro apud Plutarchum eundem, Spartani Carceris locum fuisse Dechada nuncupatum, In quo ultimo destinatos supplicio strangulari mos fuit. Id uero nocturno tempore solitum fieri, Libro quarto Maximus docuit Valerius. Tale ferme apud Romanos erat Tullianum, locus in Carcere, ubi paulum ascenderis, ad Læuam circiter pedes XII. depressus humi, eum muniebant undique parietes, Atque Insuper Camera lapideis fornicibus uincta, Sed inculta tenebris, odore fœda, atque terribilis facies eius erat. In Tulliano fuisse Lentulo fractam Gulam, in Catilina Historicus scribit. Apud Spartanos item locus erat Cæadas nomine, ut apud Siculos quoque, in quem maleficum genus hominum coniiciebant. Apud Persas Domicilium fuit cineribus refertum. Illud uero scitu iucundum, Apud Aethiopas moris fuisse, nocentes aureis catenis uincire. Iuuenio & Orygmata dici loca, in quibus scelerati excarnificarentur. Xenophon rerum Græcarum libro quinto, Anancæum uidetur pro Carcere accepisse, Sicuti Isæus quoque. Et ἱερομοφύλακας pro Carceris præfecto. Callisthenes uero, ut docuit Harpocratio, Anogæum accipit, hoc est Cœnaculum supra terram. Quidam etiam pro uirili membro capiunt, quod sit necessitatis commercium. Pentesyrincon in Carcere fuisse, Pollux scribit, lignum, & item Sphalon, Sicut tympanum inter Carnificis recenset instrumenta. Videtur & Strophæi, quem Mercurium intelligit, Statuam in Carcerę coli solitam, insinuare.

¶ Carceris genera. Quid Ceramus, & Ceramicum flagellum, & Domus. De Labyrintho, Baratro, Latomiis, Latomis, Latypis, Lithurgice, Lithotriuice, Cauea, Tulliano, Libera custodia, Charonia Ianua. Item de Metœcio plusculа. Xenocratis historia.

Caput XXXIII.

Carceris genera ueteribus tria fuisse inuenio, Vnum, quo immodesti, & parum exculti compellerentur, ut noctu à doctis condocefierent, & bonarum Artium professoribus, quæ ad bonos mores, & uitæ modum pertinerent. Alterum, quo ære alieno impliciti, & qui Carceris tędio ab inita Vitæ petulantia absterrendi sunt, detinerentur. Tertium, quo immanibus præsignes flagitiis, Cælo,

tiis, Cælo, & hominum cœtu indigni. Vitiis, ac uitæ turpitudine defamatissimi, ac propediem plectendi, tenebris'q;, & Pedon addicendi intruduntur. Carcerem Cyprii Ceramon uocant. Id & Homerus testari uidetur Iliados quinto, Vbi Martem scribit, ab Oto, & Ephialte in uincula coniectum,

χαλκέῳ δ' ἐν κεράμῳ δέδετο τρισκαίδεκα μῆνας.

Idest decem ac tribus mensibus Aeneo in Ceramo uinctus iacuit. Eruditiores tamen eo uerbo ollam accipere malunt. Et quia Ceramiæ dicuntur item figlinæ, inde Ceramicum flagellum pro Ostracismo positum. Athenienses uero, qui mitibus nominibus, & mansuetis rerum tristitiam obtegere consueuerant, Vrbane'q; minuendo, uim atque atrocitatem leuare, Carcerem Domum nuncupabant, Sicuti Tributum Coordinationem Ciuitatis. Sūt qui Labyrinthum quoque nil aliud, quàm Carcerem fuisse tradant, in quo non foret incommodi quippiam, nisi quod qui asseruabatur, effugere non poterat, unde & Labyrinthum dici putant, quia λᾶ sit particula uocum intendens notiones, & βύειν obturare signet, ac claudere. Ex quo & Labyrinthodes pro flexuoso positum, idest λαβυρινθώδης. Tralatum & in Nugaces nomen, παρὰ τὸ πολλοῖς κύκλοις λόγων χρῆσθαι. In hoc illud obiter adnotādum, In Plutarchi monumentis proditum, Non uideri simile ueri, Min[o]em Atheniensium Iuuenes, tributi nomine ad se quotannis missos, perdidisse, Sed ad ministerium potius subseruasse sibi. Ex quibus propagati multi, & Cretensium habiti numero Delphos quandoq; sunt missi, Proinde Bottiæorum filias generis memoriam colentes, festis diebus concinere assueuisse, ἴωμεν εἰς Ἀθήνας, idest eamus Athenas. Barathrum Athenis, siue ut enuntiant Alii, Berethrum, locus erat profundior, putei modo, in quem nocentes deturbabant. Eius superiora dura quidem erant ac rigida, infima uero laxa, & mollia, ut descendentes facile demergerentur. Abusus uidetur dictione hac in Philippicis Demosthenes, ut inquit Harpocratio, & pro pernicie tantum ex tralatione posuisse. Barathra tamen proprie Cataractas uocant & excauata loca, in quæ demerguntur flumina παρὰ τὸ βαίνειν, ab aquarum ingressu, uel quasi ἄβατα, quod ex cauitate peruia non sint, nec adeunda. Sunt q cœnosa eo noīe loca intelligūt. Iam uero Latomias Syracusanas quis non nouit? Eas a Dionysio crudelissimo tyranno factas, Cicero auctor est, in Verrem libro septimo. De iis Cicero idem alibi ita refert, Latomias Syracusanas omnes audistis, plerique nostis. Opus est ingens, magnificum Regum, ac Tyrannorum. Ex Saxo totum e[st], in mirādam altitudinem modo depressum, & multorum operis penitus excisum. nihil tam clausum ad exitus. nihil tam septum undique. Nihil tam tutum ad custodias nec fieri, nec cogitari potest. In has Latomias, siqui publice custodiendi sunt, etiam ex cæteris oppidis Sic[il]iæ, deduci imperantur. Latomias dici Carcerem Syracusis Siculorum lingua, Pædianus auctor est. Iocus est Sabini apud Senecam Controuersiarum quinto. Ne inquit, quenquam uestrum decipiat nomen ipsum, Latomię illę minime lautæ es est. Sed & Polemo Sophistes, ut est apud Philostratū, cum Lapidoso articulorum morbo infestaretur, Medicis subinde inferebat, perfoderent, cęderent'q; Polemonis Lithomias. Extat obiter apud eundem Herodis de eadem re id pertritum, Vesci oportet, manus non habeo. Eundum est, pedibus careo. Dolēdum est, tum uero manus adsunt, & pedes. Fuisse Spartæ quoque Latomias, Plinius significat, cum earum Angustias Aristomenem Messenium euasisse scribat, Vulpium aditus secutum. Erant & Romæ pope Tullianum, Vt Varro meminit Qui & Tullianum dictum ait, quod fuerit a Tullo Rege additum Carceri. Quod tamen pro quolibet carcere posse capi, Apuleius docet. Porro id uehementer animaduertendum, pronuntiari ex Græca ratione Lithotomiam, & latine dici Lapi[ci]dinam, & Latomiam quoq;. Quin & Latomion, unde λατομίαι μαρμάρινοι, ubi exciduntur marmora. ex quo & Apollinis marmarini templum apud Carystum, quia λᾶας signat Lapidem per concisionem a λάαος, uti in magno obseruatū Etymologico est, & τέμνω incido. Nam & Latomi dicuntur Lapicidæ, ut scribit Eustathius, qui etiam Latypi uocantur. Latype uero est, quod a lapidibus abraditur, sculpēdo'ue excutitur. Cotoriæ autem Iureconsultis loca sunt, unde effodiuntur Cotes. Signat tamen λᾶας & fluuium, atque item Ciuitatem, quamuis a Stephano dicatur λᾶ potius, meminit Lycophron, καὶ Λᾶν πρήσεις. Ab ea occupata Dioscuri appellant Lapsæ. Laā uocauit Home. οἵ τε Λάαν εἶχον, ἠδ' Οἴτυλον. Lithurgice uero, & Lithotomice ad præsens propositum pa-

rum faciunt. Nam illa ad eos, qui in metallis lapides cædunt, pertinere [illegible] L[illegible] ce lapides excolentium, elaborantium'q; est, ad operum ornamenta. Fuit item C[illegible] cies Cauea, nam & Seneca inquit, Itaq; effœminatissimam uocem illius Rho[illegible] qui, cum in Caueam coniectus esset a' tyranno, & tanquam ferum ani[illegible]al al[illegible] ti cuidam, ut abstineret a' cibo, Omnia inquit, homini, dum uiuit, speranda sunt. [illegible] custodias legimus in historia, cum Viri magnæ existimationis non in uincula coni[illegible] domi apud Ciues custodiebantur. Inter Carceris Ianuas fuit & quæ nuncupatur C[illegible] nia, qua producebantur, qui ultimo supplicio essent afficiendi. Vocabatur & [illegible]op[illegible] cii Ianua. Sunt qui locum Athenis, ubi Carcer foret, Metœcium, hoc est μετοίκιον [illegible] latum contendant. Quod uero relatu arbitror non ingratum, Auctor Harpocratio e[illegible] Metœcum dici utique inquilinum, aduentitium'q;, Qui in alienam emigrat Ciuitatem manendi proposito. Metœcium autem Drachmas duodecim significare, quas quotannis [illegible] re cogebantur id genus homines. Quod Eubulus significat. Isæus uero innuit V[illegible]s quidem drachmas conferre duodecim consueuisse, Mulieres autem sex. Id q non contuli[illegible]t abducebantur ad Ciues, conuicti'q; uenum ibant, quod contra Aristogitonem D[illegible]e nes testatur. Cogebantur & naues inscendere Inquilini, Sicut in Philippicis a' Demosthene item adnotatum est. Illud uero obiter quoque subnotasse, nil officiet. Inquil[illegible] etiam Scapheas a' Comicis quandoq; nuncupari, quoniam in pompa Scaphas gestarent[illegible]de & Scaphephori nuncupantur quoque. Sed & eorundem filiæ uasa gestabant aqu[illegible]a, & præterea σκιάδιον. Meminit legum decimo Theophrastus. Scribit in uitis decem [illegible]torum Plutarchus, Publicanum quandoq; Xenocrati manum iniecisse ac duc[illegible]onium ad Metœcium. Illum uero a' Lycurgo liberatum, ductum'q; in Carcerem Publi[illegible]anum, ut [illegible] quod minus deceret, facere adortus foret, quod cum in maximam Lycurgi [illegible] set, Mox occurrens illius filiis Xenocrates, celerrime inquit, Parenti par pari relatum, [illegible] quod mihi suppetias benigne tulerit, passim ab omnibus celebratur. Cæcetas dem[illegible] Carceris species apud Lacedæmonios est, quæ creditur Spelunca quædam, unde [illegible]r eti[illegible] men, quippe Cæeti uocantur Rhochmi, idest Scissuræ, quas efficiant Terræmotus [illegible] tamen qui Cauitates id genus nuncupent κώους, idest Coos, unde Homerus [illegible] os appellet, quod prodidit Strabo, & ab Eusthathio relatum, scio. Erat apud C[illegible] eo nomine Carcer, quo fures custodiebantur, & fugitiui. In Ceadam, inquit Pau[illegible] Lacedæmoniis coniiciebantur, Qui ob insigne facinus uidebantur plectendi. N[illegible] luc contrusus Aristomenes, euasit tamen, aditus Vulpium secutus, Quę Cadauer[illegible] bantur, Quod docuit Pausanias, nec omissum a' Plin. est. Sed Aristomenem hunc in [illegible] la Rhodo apud Genes: Damagetum ex morbo esse functum fato, Idem pdidit P[illegible]

Qui Commentariensis, & Phylacti. Obiter de Cornicularis paucula. Caput XXXIIII.

Sed nec illud per incuriam transiliamus, uideri in nostris literis Commen[illegible] ensem dici Carcerariorum præfectum, atque recognitorem. Ita enim ab [illegible] peratore subnotatum aduertimus, Codice de iis, quos tenet Carcer in[illegible]s. Id inquit, aperta diffinitione sancimus, ut aut conuictos uelox pœna subducat, Aut liberandos custodia diuturna non maceret. Iubemus, ante m[illegible] mum diem semper Commentariensis ingerat numerum Personarum, uarietatem delictorum, Clausorum ordinem, ætatem'q; Vinctorum. Meminit Vlpian⁹ digestis de pœnis. Nec peti inquit, Præsides debent, Optiones, siue Commentarienses damnatorum pecunia abu ti. At Digestis de Iure fisci, aliud omnino Commentariensis est, nam Paulus inquit, Quoties apud fiscum agitur, Actorum potestas postulanda est, ut merito his uti liceat, ea'q; [illegible] nu Commentariensis adnotanda sunt. In sanctis item literis uideor alicubi uerbum hoc legisse. Fuit apud Cumæos magistratus, quem Phylactum nuncupabant. Eo qui fungeretur, reliqui qdem tēpus Carcerem asseruabat, nocturno aūt ꝯuētu, in Senatū ueniēs Reges ma nu apprehensos educebat e' curia, quos tādiu detinebat, donec de eoꝝ impio clā'm Senatus sniam pnūtiasset, iuste'ne agerēt, an secus. Q d' ad Cōmentariēsem attinet, scribit Pædianus, Accēsum

nus, Accensum nomen esse ordinis, & promotionis in militia, ut nunc inquit, dicitur Princeps, uel Commentariensis, aut Cornicularius. Quidam Commentariensem intelligunt, qui commentariis præsit. Græci nomen id suis literis excribentes, Commentaresios pronuntiant, ac eos interpretantur dici in legibus, qui commentaria conscribant, & in Criminum iudiciis subseruiant. Sunt & qui nunc inquiunt, Chartularii uocantur. Cornicularium uero obiter sunt, qui putent Corniculis militantem, Sicuti a' Cornu dicti Cornicines. Equites tamen ob insignem operam Corniculis a' Papyrio donatos, & Armillis, T. Liuius scribit. Corneolæ uero gemmæ, ut nunc dicuntur, ad hoc nil spectant, quæ inde ita nuncupari uident', quia inter Onyces Cornea quoque uisatur uarietas. Tribuni Cornicularium dici inuenias Strategematon tertio apud Frontinum. Et Valerius scribit, Lectorio a' Tribuno Ple. Cominio diem dictam, quod Cornicularium suum stupri causa appellasset. Adiutores Corniculariorum legimus apud Iureconsultos.

¶ Cornicem albam prope' Rhodigii mœnia uisam. Item de albis Coruis. Cornicis festum. Coronistæ. Coronismata. Hirundinum festum. Cap. XXXV.

Solent Rhodigini mei perelegans usurpare prouerbium, ubi rarẽter quid admodum, & fere' nunquam obtingere, uolunt significare, dicunt enim perinde esse infrequens, ut sit alba Cornix. Ceu fere' non uisatur Auitii id genus albicans. Cæterum scitu, commemoratu'q; cōdignum est, quod'q; hisce nostris interatur commentatiunculis, Visam temporibus meis, dum ista proderem, duorum fere' Stadiorum Spatio a' Patriæ mœnibus, Post Diuæ Mariæ templum, quod per uetustum stadio ferme' ab Vrbe seiungitur, Cornicem albam, Capite nigricante, sicuti cæteris, Alarum apicibus in rubedinem uergentibus. Nec erat expressus Candor, Sed Liuens aliquo modo. Fuit ea mensibus aliquot omnibus conspicua, non parum multis, ceu plane' uisenda res foret, ob insolentem speciem, ad Spectaculum confluentibus. Inter quos ipse quoque, ut protinus monumentis insererem, quod unum supererat æstuantis animi, & qđ dicitur, Rosam, quæ præterisset, anxie conquirentis lenimen. Quin & nonnullis abiit res ea in prodigium, Quod post eam uisam, loco nunquam fuisset pax, tumentibus tunc perniciosissimis bellorū procellis, ac latius crassante ferri licentia, quo Italiæ fundamenta in multorum perniciem atrocissime quatiebantur, debacchante Occasu in Venetum Imperium, dira cladium magnitudine, & Olygiis, ut Græci dictitant, malis, tot'q; praeclarissimarum Vrbium funeribus, adeo attenuatum, concussum'q;, ut diu nutās uastissimam cōminaretur ruinam. Porrò, quod a' proposito dissentaneum non est, Scimus Coruum quoque candido nitore conspicuum, quandoq; a' Britannorum Rege missum dono Siciliæ Regi Alphonso. Contigit res ea memorabilis, Calisto Pontifice Christianæ Reip. summa moderante. In ueteribus autem memoriis obseruatum, Bœotia Thracum impetu, & bellico furore deuastata, redditum iis, qui stragibus superfuerant, ex intimo Specu Oraculum, ibi sedem firmaturos, ubi Coruos albentes conspicati forent. Id uero in Thessalia mox factum ad Pagæaticum sinum. Illorum nanq; oblati aspectibus sunt, Soli qui dicebantur sacri Corui, Quos uino madentes pueri gypso litos emiserant. Eiusmodi quæpiam & in Athenæi Dipnosophistis comperta nobis sunt, libro octauo. Extat Ammiani nobile Distichon, breuitate, ac elegantia scitissimum, Cuius is propemodum Sensus est. Facilius multo esse, Coruos reperisse albos, uolantes'q; Testudines, quàm Rhetorem ex Cappadocia probioris notæ.

Θᾶττον ἂν λευκοὺς κόρακας, πτηνάς τε χελώνας
εὑρεῖν, ἢ δόκιμον ῥήτορα καππαδόκην.

Sed & Perdicem albam, item Passeres, & Vrsam quandoq; uisam, & Coruos, Arist. scribit. Illud adiiciamus ex abundanti, quoniam Cornicis facta mentio est, apud Rhodios festum, (siue ludicrum foret id) solitum celebrari, in quo Cornici aggregatio fieret quædam ordei, & id genus rerum aliarum. unde id, καὶ τῇ κορώνῃ παρθένος φέρει σῦκα, idest Cornici Virgo fert ficos. Qui uero eiusmodi præessent curæ, dici Coronistas inuenio, Sicuti in libro de nominibus Alexandrinus commeminit Pamphilus. Quæ ab eisdem præcinerentur, Coronismata uocabant. Eiusmodi quippiam & Hirundinibus in eadem fiebat Insula, ut est apud

Theognin tertio de Sacrificiis, quæ in Rhodo celebrarentur. Id uero χελιδονίζειν dicebãt, quod ita concinerent, ἦλθε, ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα, καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς, id est Venit, uenit Hirundo pulchras ducens horas, & annos pulchros. Quoniam uero & Coruorum facta mentio est, ex abũdanti adiiciam illud, Nycticoraca, idest nocturnum Coruum dici item Cicumam. Sicuti qui græce est Byas, apud nos Bubo nuncupatur. Sunt qui Otum dicunt Nycticoraca. Hieronymus Noctuam.

¶ Digytorum ratio ex Auicenna. Eorundem quoq; nomina ex Polluce. Inibi quid Scimalissare. Caput XXXVI.

d Igytorum rationem multi quidem cum Galeno de utilitate partiũ primo præclare sunt executi, Sed & primo Canonis Auicenna. ex quo paucula mutuati, qui mos noster in legendo est, præcerpendi, quicquid scitu non ingratum ingerit sese, huic loco impegimus. Igitur Digytis inquit, naturæ sagacis decreto tria modo officula compactim, modulateq; adnexa, sunt attributa. Ne si plura paulo forent, sequeretur quidem in ratione motuum adiumẽtum aliquod, Sed imbecillitatis nocumentum adesset insigne, in apprehendendo præcipue. Quod si pauciora tribus forent, firmitas utique esset conspicua. Verum fieret motuum ab eo, quod necessariũ est, diminutio. Quos amplius exigit ratio, quàm robur mensum transcendens. Interior pars carnosa est, ut sit portio ea, uelut molle stratum, cæteris digytorum partibus. deinde ut suauius cedat iis, quæ apprehenduntur arctius, nec ulla prorsum consequatur oblæsio. Extima uero destituta carne sunt, primum, ne inutile accederet onus. mox ut armorum uicem in feriendo præstaret pugnus. Pollex uero, inquit Princeps, omnium existit Digytorum Iustitia, quippe sicuti Iustitiæ munus est, unicuiq; quod suum est, reddere, Sic & suum Pollicis uidetur, Digyti cuiusq; actionem iuuare, ac dirigere, ac æquiualentem omnibus utilitatem impertiri. Quod & quartodecimo de Animalibus Auicenna idem comprobat. Articulos Digytorum Scytalidas uocant, uel, ut Aristophanes, Phalangas. tres sunt hæ digytorum cuiq;, præter Magnum, duabus modo compactum. Nomina digytorum apud Pollucem sunt hæc, Micros, idest paruus. Paramesos qui sequitur, ὁ τοῖς ἰατροῖς ἀνακείμενος, & ab illis appellationem sortitus. Mesos, idest Medius. Post Lichanos. Reliquus Antichir, aut Megas. Et ἀντίχειρ quidem, ut inquit Galenus, διὰ τὸ ὅλῃ τῇ χειρὶ ἴσον αὐτὸν δύνασθαι, quod toti ęqui polleat manui. Lichanon ἀπὸ τῆς χρείας, idem arbitratur, nomen indeptum, idest ab usu, credo ἀπὸ τοῦ λείχειν, quod signat lingere. Quidam hoc nomine medium accipiunt. In Pedibus iidem habentur digyti, Sed non iisdem appellationibus, quia nec eundem præstãt usum. Ab Atheniensibus qui medius est, Catapygon item dicitur. Significat ea uox Scortũ, & Cinædum. Illud neutiquam prætereundum, σκιμαλίζειν, idest Scimalissare, apud Græcos esse proprie, cum digyto pertentamus, ecquid Oua Gallinæ conceperint. quãquam & uerbo utuntur eodem, ubi pollicem medio applicantes plagã inferimus, ludibrii causa. Sed & protensum ostentantes contumeliose digytum medium, recte dicimur σκιμαλίζειν. Ridiculum uero, quod in moralibus Plutarchus refert, Quosdam consueuisse Digytorum nomina perdiscere, atque Alexicacorum uice, idest mala auertentium, uti in terroribus, tacite ununquẽq; dinumerantes. Ante Regiam Alcmenæ Herculem parituræ, stetisse digytis pectinatim implexis Lucinam, quo partum præpediret, narratur à Mythicis, elusam uero ab Ancilla Galanthide, quod Alcmenam diceret peperisse, quibus mox auditis, illa recesserit, ac statim leuata partu sit Alcmena. In Græcorum Thesauris animaduerto, Thebis habitu muliebri stetisse Iconas, dici à Thebanis Pharmacidas, Venisse autem Iunõis monitu Mulieres Alcmenæ parturienti moram iniecturas, uerum Sophismate lepido à Tiresiæ filia Historide abactas. Sunt porro in manibus, pedibusq; παραφύσεις, idest Agnationes, ubi superfluens adnascitur digytus ratione materię exuperãtis. De qua re sic Plinius, Membra animalibus agnata inutilia sunt, sicut semp sextus in homine digytus. Q d' ex illo forsan Aristoteli co uideat sumptum libro de animalium generatione quarto. Quib⁹ autem habere gemina contigit genitalia, alterum Maris, Alterum Fœminæ, iis semper alterum ratum, alterum irritum redditur. Ipse uidi Bononiæ quendam de plebe inopem senis in manu utraque digytis. immo

tis, immo in pedibus quoq;. Superfluẽs digytus inter Auricularem, Annularem'q; interfitus agnoſcebatur, magnitudine ad reliquoꝝ reſpõſum, mobilis præterea, & ad omnem uſum, ut aſſolet, accõmodus. Manus inſigni erant Latitudine, nil pręterea, quod deceret minus. Hoc eo adnotaſſe libentius uolui, Vt ſciremus decretorium non eſſe, agnata membra in utilia haberi, & irrita. Alioq apud Paulũ Æginitã legim⁹, Ex digytis, q παραφυόμενοι dicunt, Alios eſſe carnoſos oĩno, Alios oſſa habere, & ungues qñq;. Hoꝝ aũt alii ex Articulis ꝓdeunt, A'Scytale Alii. Sed hi ꝑſum ἀκίνητοι, hoc eſt imobiles ſunt, Cęteris mobilibus qñq;.

¶ Animalibus cũctis ineſſe Rõnis, Orationis'q; uim, ex Porphyrio. Itẽ de Apollonio Tyaneo quæpiam. Caput XXXVII.

Orphyrius in literis ueteribus doctiſſimus Libro de Sacrificiis tertio, aſſerre ſe opinionem ſcribit tum ueram, tum etiam Pythagoricam, Omnem. ſ. Animam Sẽſibus, & Memoria præditã, eſſe rationalẽ, habere'q; Rõnem, & Orationem interiorem, exteriorem'q;, qua inter ſe loquãtur Animalia. Quorum uerba non diſcerni a' nobis, nihil mirum ſit, cum Barbarorum etiam multorũ ſermonem minime diſcernamus, neq; tam loqui, q̃ indiſtincte uociferari putemus. Addit, ſi credẽdum ſit Antiquis, atq; illis, qui Patrum noſtrorum, & noſtro tempore extiterũt, Eſſe, qui dicãt, ſe audire Sermonẽ Animalium, atq; intelligere, Sicuti apud ueteres Melampus, & Tireſias, ac Thales, Nuper uero Apollonius Tyaneus, Quem dicũt in Amicorum cœtu, cũ audiret Hirũdinem aliis nuntiare, Aſinum prope' urbem onuſtum cecidiſſe, triticum'q; humi diffuſum, declaraſſe audita, id'q; ita fuiſſe compertum. Subiũgit, Ariſtotelem, Platonẽ, Empedoclem, Democritum, alios'q;, Qui ueritatẽ de Animalibus perſcrutati ſunt, participationem rationis, orationis'q; in animalibus comperiſſe. Illud uero hic obiter legentes monitos uolo, Philoſtratũ Libro quarto, Apollonii hiſtoriã illã de Intellectu colloquii Auiũ, aliter narrare. Neq;.n. Hirundinẽ, Sed Paſſerculum fuiſſe ſcribit, In aliis item diuerſus eſt aliquo modo, Ita tamen, Vt ſentẽtia fere' ſit eadẽ. Sũma uero hæc, Omnia eſſe nil aliud, q̃ Vanitates, & imũdoꝝ Spirituũ fallaciſſimas ꝑſtigias. Quis neſcit, Apolloniũ hũc Magica ſolũ fuiſſe inſignẽ? Siqdem, ut aptiſſime colligit Euſebius, aduerſus Hieroclẽ, Qui Philoſtratũ Euangeliſtis pręponebat, non modo inter Deos, admirandos'q; Viros locum non hẽt, Sed ne inter Philoſophos qdem ab aliquo reponitur. Quamuis reperiam, A' quibuſdã, ut Deũ fuiſſe cultum. Et ſimulacrum eius ſub Herculis Alexicaci nomine conſtitutũ, ab Epheſiis fuiſſe honoratum. Qui Magũ fuiſſe hunc hominem ambigit, Philoſtratũ legat, quamuis omnium, qui unquã hiſtoriam conſcripſerint, mendaciſſimum. Acrius rerũ pondera perpendat, Veritas interlucebit, ẽt ſi immenſa caui ſpirant mendacia folles. Neq; tamen inqt Euſebius, hodie quoq; deſunt, Qui expertos ſe dicant, eius nomini inuocato magicas ineſſe Virtutes ad ſupſtitioſa qdã pagẽda, Quibus eqdẽ nõ facile adducor, ut fidẽ aliqua ex pte ꝑſtãdã putẽ, qñ ex harena mihi plane' funiculũ nectere uidenť. Quæ ſiquis ꝓbare põt, is mihi nec nare, nec omnino literas pdidiciſſe, aut primoribus ſaltem prægustaſſe libris, cenſebitur.

¶ Qua ratione Animam exui alis, traditum ſit, aut eaſdem reparare. De quatuor Paradiſi fluminibus. Caput XXXVIII.

Oroaſtrem, abs quo omnis ueterũ Theologorũ ſapientia demanaſſe crediť, memoriæ prodiderũt Chaldæi qdam non indocti homines, ſolitum dicere, Alatam eſſe Animam, fractis uero alis, in Elemẽta ferri pręcipitem, tum illis ſuccreſcentibus, ad Superos reuolare. Hoc & Pythagoricum dogma eſt, immo uero ẽt Platonicũ, a' magno imprimis Plotino cõfirmatũ, Libro octauo Enneadis quartę, de Animę deſcẽſu in Corpa. Franguntũ aũt alæ, ſiue interuellunť, Vbi inclinatio uegetalis naturę intẽdiť ad Corporea gubernãda. Et poſtq̃ ab incolumi, innoxio'q; habitu melioris ꝓuincię gubernãdę longius aberrauit Aĩa, qualis qdẽ habitus penes ipſam totius Aĩam, ut platonice dicã, nigebat, hinc & ſciẽter quẽ fregiſſe alas dicitare, uelut Adagio poſſum⁹, qñ diuinis omiſſis, aut neglectis, quę ſola uere ſunt, imagines ſeqť, & umbras, hoc eſt ſomnia t in ſenſib⁹, terrenis tm̃ intẽtus, nil magnope ſuſpiciẽs. Q đ Procli cõprobat doctrina. Vbi tres eẽ ꝓdit Cõuerſionis ſpecies. Quis.n. ad aliqd ſe deteri⁹ ꝯuertiť, dũ a' pſe ctiõe ꝓpria labiť. Vel ꝯſurgit ad meli⁹ ꝓpter ꝓpnę uitę uigorẽ, actionẽ'q; naturalẽ. Vel reflectiť ad ſeipſum propter cognitionẽ ſibi conſortẽ, mediam'q; ſpeciem motionis. Conuerſio

quidem erga deterius, passio quædam est Animæ alas abiicientis, & in obliuione iam positæ suiipsius, simulat'q; altiorum. Conuersio uero & ad se, & ad melius, non solis competit animis, Sed ipsis quoq; diuinis, Sicuti nos Parmenides docuit. Sed & Synesius erudite ad modum, optima inquit, in Animis affectio, uel habitudo Spiritale uehiculum leuius efficit, abstergit'q; habitudinis deterioris profunditatem. Tractibus nanq; naturalibus aut attollitur in sublime ob caliditatem, atq; siccitatem. Id'q; apud Platonem Alarum assumptione significat, & apud Heraclitū significat idem, Splēdor siccus, Anima sapiēs. Aut crassescit, humescit'q; Spiritus, unde immergit terrę secessibus naturali pondere delitescens, expulsus'q; in subterraneam regionem. Zoroaster porro', abs quo exorsi sumus, qui non Æsopum modo, ut dicitur, attriuit, Sed omnis Literaturæ interioris penitissima ingressus uidetur, refici posse dilapsas perdocuit, ac confractas alas, ex cōditorio'q;, ac spelunca emersum patere, ubi cōpeditus distinetur Animus, dum agit, ac utitur sensibus, Si ex fluētis quatuor, quibus inquit Paradisus Dei abluitur, & irrigatur, hauserimus nobis salutares aquas. Adiecit & singulorum quasi nomēclaturā, Eius inquit, quod ab Aquilone profluit, nomen interpretari Rectū ualet. Quod ab Occasu, Expiatio. Quod ab ortu, Lumē, Quod a' meridie, Pietas. Id uero est, inquit Plotinus, Si quodam reminiscentiæ munere ad Entia ꝯtemplāda faciamus exordiū, Gregorius porro' profluētiū ex Paradiso Amnium tropologicam exponens rōnē, Quatuor fluminibus inquit, de Paradiso egredientibus terra commadescit, Quia solidum nostræ rationis ædificium Prudentia, Temperantia, Fortitudo, Iustitia cōtinent, His enim quatuor uirtutibus tota boni operis structura consurgit. Quatuor flumina Paradisum rigāt, quod dū his quatuor uirtutibus Cor affundit, ab omni desyderiorū Carnalium ęstu temperatur. Idē & Tertio decimo diuinæ ciuitatis Libro, Aurelius Aug. scribit. Sed addit, Paradisum esse uitam Beatorū. Ligna eius, omnes utiles disciplinas. Et lignorum fructus, mores Piorum. Et Lignum uitæ, ipsam bonorum matrē Sapiētiam. Et Lignū Scientię boni, & mali, trāsgressi mādati experimentum.

¶ Non uerba Platonis attendenda, Sed Sēsum. Quæ sint Animarum alæ. Quid in eisdē Auriga, & Equus geminus. Columbę geminæ apud Virg. qd sint. Caput XXXIX.

Æterum, de quo necdū uerba fecim⁹, Querat hic aliqs, quas nam in Anima intelligere Alas aut possim⁹, aut debeam⁹. In quo doctos omnes cōmonitos uolumus, Nihil eē, quod nos uocabula in Platone, uel hęreseos eiusmodi Auctoribus turbent. Rudis. n. inqt Dionysius Areopagita, & temerarii hominis est, non uim rei attēdere, Sed uim facere uelle uocabulis. Solent. n. de nominibus altercari, qui non diuinas res exquirunt, sed sonos uerborum sectant, & auriū tenus ea recipiunt, quę mente uolutare recto, pio'q; iudicio debuissent. Igitur, ut ad rem ueniamus, Geminas alas accipio geminū instinctū mēti ingenitū, ad supna Animū eleuātem. In intellectu qdem instinctū ad diuinū uerū. In Volūtate instinctū ad diuinū bonū pro uiribus ꝯuertentem. His uero remissis, e' Cęlo labi Animam, Pythagoricis placet. Aut planius, Animę alas Contemplatiuam intelligamus Virtutem, atq; itē moralē, quas Veritatis, diuinarum'q; rerū cōtemplatione, ac intuitu recuperet, quēadmodū terrenorum appetitione, atq; caligine amiserat. Porro' apud Optimū maximū Poetam diuini operis Libro sexto, Colūbas geminas, ad aureū ramū inueniendū duces, nō aliud, q̄ basce alas esse ꝯtēderim, quibus cōnitētib⁹ erigit mēs ad Sapiētiā, Auri noie sępius significatā. Sed & a Venere mittūt, qa amor diuinorum eximius alis præstat alimēta, qbus surrigimur, mox & in Deū trāsimus. Quā rē illa significāt, Tollunt se celeres, liquidum'q; per Aera lapsę Sedibus optatis gemina sup arbore sidūt. Addamus præterea & Platonis inuolucra in Animæ item ratione, quæ si accipienda simpliciter putes, nec ultra Apium, quod dicitur, quippiam introspexeris, anilia eum putes delyramenta contexere. Vbi ergo Philosophus is Vires Animæ distribuit, ac secat in partes quodammodo, Rationem quidem Aurigæ uocabulo Prudentioribus monstrat. Appetitum uero geminum Equi indicant gemini. Appetitum quidem rationis compotem Equus bonus. Appetitum eiusdem impotem Equus malus. Animum autem, quādiu integer, & alatus sit, sublimē ferri, Plato uult, & diuino aspectu frui. Postea uero quàm alas amiserit, deferri, quoad solidum aliquid nactus fuerit, tum terrenum corpus subeuntem constituere Animal mortale, atq; immortale. Ali itaq;, & Augeri Animæ alas, dum pondus sibi cō iunctum

iunctum sublime tollit,ubi genus Deorum incolit,bonitate'q, & Sapientia, & pulchritudine Animus præstat.Minui uero, & perire,dum uitiis Animus deprauatur,atque degenerat, bigarum auersus prauitate.

¶ Vehicula animæ tria.Item quid Animæ Idolum, & quid Vmbra.Maronis locus exponitur. De Sensibus Ætherei corpusculi mira. Caput XL.

Erum enim uero,quia in Veterum Theologorum scita de Animi ratione incidimus,placet,parumper sepositis aliis,quæ plurima sese ingerunt,in easdē excurrere amœnitates,nec id tamen frustra, Sed ut Platonici Maronis profundiorem scientiam,cimmeriis adobrutam tenebris,promamus in lucē, Sicuti ex Platonicorum doctissimis accepimus, Ex quibus plerinq; Animam tribus uti uehiculis produnt,Primo quidem immateriali,& simplici,idest cælesti.Secūdo materiali,& simplici,idest Aereo.Tertio materiali,atq; composito,hoc est ex Elementis quatuor constituto.Et primo quidem uitā infundere rationis impotem, Sed mortis nesciam.Secundo irrationalem item,Sed longæuam,quæ uidelicet,composito corpore aliquādo dissoluto,ad certum supersit tempus in simplici corpore.Tertio deniq; uitam & rōne cassam, & unà cum dissoluto corpore dissoluendam.Porro in prima uita Vehiculo communicata Sensum esse communem,atq; impatibilem.In secunda patibilem,atq; cōem,idest per uehiculum uniuersum,sensum pariter uniuersum.Deniq; in tertia sensum diuisum pariter, atq; patibilem.Vehiculum primum intellige Æthereum corpusculum,acceptū ab Æthere, Immortale indumentum Animæ,naturali quidem figura rotūdum propter Ætheris regionē, Sed in humanā effigiem sese transferens,qñ humano insinuatur corpori,rursum'q;,ubi exinuatur,priori restitutum figuræ.Hoc uehiculum Zoroaster πνεῦμα uocauit.i. Spiritum, qa propter tenuissimam, & splendidam puritatem est quasi non Corpus.Quod tamen persæpe nimio corporis Elementalis affectu adeo sordescit,ac grauatur,ut Caliginem contrahat elementalem,Quam Animæ Vmbram Prisci Theologi nuncuparunt. Actum uero uiuificum,quem edit Anima in Corpusculum huiusmodi,Animę Idolum.Id uero in nobis geminum intelligunt,Alterum quidem ab anima nostra, Alterum uero ab Anima mundi.Et nostrū quidem ab Anima nostra separari nequit,Sed ab effectu uacare.Mundanū uero ab aīa nostra reuelli,ac dispesci omnino ualet.Porro probabile putabant Veterum Theologorū scientissimi,Animas hominum uiolenter pereuntium,quos βιοθανάτους uocāt,quippe inexpiatas,uehementius diuexari perturbationibus.Posse quinĕt hostes insectari inimiciter, Cui fomites non suggerat modo humana indignatio,Sed diuina item permittat Nemesis, nec desit Dæmon.Supéresse uero in Anima sensum,antiqua Sapientū uestigia insecutus, nec tacuit Maro noster,simul'q; ultionis auidam affectiōem,& Aerei usum corporis.Quid enim sibi uelle aliud putamus id,

Et nunc magna mei sub terras ibit imago.

Equidem,ut qui affatim Platonicis imbutus foret sacris,Imaginem rōnalis Animæ esse putat primā illam sentiē di naturā.Sed inferat curiosior qspiam,& medullas item rerū ingeniose scrutatus,Cur magnā pronuntiat imaginē?Nempe quia reliquoꝝ est fons Sensuū,Cōmunis'q; Sēsus.Et magno ꝑterea utitur Corpore.s. Aereo. Quod qdē huic insinuatū quodammō fit angustum. hoc uero exutū explicatur in amplū,Elemēti id aerei natura exigēte. Porro

Oībus umbra locis adero,Dabis improbe pœnas.

Imaginē ab Vmbra distīgui,significat,Si qdē eē Imaginē statuit,in Aereo Sēsum corpe. At corpus aereū Aīæ umbrā.Sicuti crassius hoc,& hebetius,terrenum'q; corpus Carcerem nuncupauit,Vitam uero in hoc profluētem ab Anima,quia fit Animæ ipsius actus,Imaginem ēt uocat,Plotinus & Simulacrū,Quæritq; nunquid Anima hinc abeūte,pereat Simulacrum.Et non perire quidē astruit,Sed desinere ulterius Imaginē esse.Placet siqdē non Plotino solū,Sed & Numenio,nihil usq; uitæ perire,quia Vita fit qdam æternitatis,idest primæ intelligentiæ splēdor,& īdissolubile uinculum uniuersi. Attamen separare hoc Homerus uidetur in Hercule, Simulacrum eius ad inferos demittens,Ipsum uero inter Deos adnumerans. Vtrūq; siquidem uerbis obseruat, & quod inter Deos,& quod apud Inferos diuersetur,diuisit igitur.forte uero,inquit Plotinus,Sermo sic erit probabilis,quippe actiua Virtute præ cellēs erat Hercules,existimatus quoq; ob probitatem esse Deus,Siquidem Actioni mancipatus,Contemplationi nō utiq;

perabsurdum foret, uelit ab Oratore auferre, cũ eiusmodi rerum doctrina, sine qua mancus sit, ac prorsus inutilis, ni garrulum quendam fingamus eum, & nil aliud, quàm strepêtium sine more Graculorum, obturbantem, proflantem'q; quicquid in buccam uenerit. Sed utinam uel frequẽtius, immo uero semper præstare id ipsum possemus. Eqdem pro uirili ab antiquitatis nostræ uestigiis nusquam uel latum unguem reuellar. Scimus profecto, cum ueteribus omnibus usitatissimi fuisse moris, Vt omne Scriptorũ genus excuterẽt, nullas, quas possent, Cõmentationes illectas, intactas'q; præterirent, Tum Aristoteli uel imprimis, Qui ex nobili lectionis multiiugæ, uariâtis'q; cura est à Platone Anagnostes nuncupatus, tanq̃ Lector foret infatigabilis, & χαλκέντερος plane, ut Græci dicunt, ac sititor inexplebilis. Quamobrem, cum angustæ omnino mentis sit, intra unam se porticum, aut Academiam cõtinuisse, pergamus hisce uarietatibus, & doctis secessibus hosce libellos excolere, Vt, siqs fuerit eorum Genius, nitidiores, ac suo more ungentati ueniant in manus hominum. Nec Philosophiæ nomen exhorrescamus, Quando hæc est uerus, germanus'q; τετράωτος.i. Auribus insignitus quatuor, quo nomine eum Græci Interpretantur, Qui multa uisu conceperit, multa & auditu. Nam, ut Aristoteles docuit, & non tacuit Plut. & ante eum Theophrastus, Primæ notæ Virum addecet, quæ sunt, contemplari, Rursum'q; obire, quę oportet, cõgrua'q; Vitæ hominis sunt. Proinde Plato, ingentibus quibusdam, admirandis'q; bonis legitimorum Philosophorum animos refertos esse prædicat. Ac post corporis mortalis interitum, diuinis epulis uesci, Veritatis'q; Cãpum cum Dîis unà circũlustrare. Id'q; ex eo potissimum promereri, quod in omni uita desyderio Scientiæ diuinæ flagrauerint. Inscitia uero adobrutos iis comparat, qui uitam omnem in subterranea quadam spelunca transegerint. Seneca porrò ad Philosophiam confugiendum monet, quod eiusmodi literæ nõ apud bonos modo, Sed & apud mediocriter malos Insularum loco sint. Scitũ quoq; Luciani illud, detornatum'q; ac uelut ex Oraculo propagatum, Philosophicis mysteriis nõ initiatos, idest τοὺς ἀφιλοσόφους, ut inquit Plato, dici ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι, hoc est in tenebris saltare. Hæc deniq; non ementita nobis suggeret in Salo Fortunæ, ut ille ait, medicamina, quibus plerunq; longinquitas, & ignorabiles Gentes Auctoritatem conciliant, Sed quæ citra dissimulationem dici recte possint θεῶν χεῖρες, idest Deorum manus. Quanquam Desamatos homines, ac Erraticos, incolas'q; Ganearum sordentium, & demortuos quodãmodo nomen sæpe sibi uendicare sanctissimum intuemur dolenter, Cum tamen Harmodii, & Aristogitonis nomina ne unquam Seruis indere liceret, decreto Athenienses cauerint.

¶ Heroum quid sit. Expenduntur apud Thucydidem Loca duo. Heræum qd. De Cranniis, & Cranone, Epicrano, Olecrano, & de Herophile, ac Sibyllis. Cap. XLII.

Agnæ uirtuti Heroum excitare, Veteris fuit moris. Id & Acrisio fuisse positũ, Apollonii Interpres scribit: Sed & Leocorium, quod Athenis erat, Heroum item dicebatur. Significari autem eo nomine monumentum, putãt Eruditiores, usitata & latinis auribus dictione. Plinius Libro decimo, Quam ob causam Incolę, quod uocãt Heroum, in eo loco fecere, appellatum Iouis, & Virginis, Androgei aram Pausanias scribit, in Attica ἡρῷον dici. Polion uero in Lesbo locus, inquit Stephanus, ubi erat Tãtali Heroum. de Vlyssis Heroo penes Lacedæmonios, apud Plutarchum in Causis historia est, Sed in ratione Ciuilium præceptorũ scribit Idem, Theagenem Heroa cœnasse Epitaphii cuiusdam. Thucydides quoq; historia tertia, Platæensiũ à Lacedęmoniis obsidionem describens, & quorundam eruptionem per hostium munimẽta, inquit, pergebant autem conserti Thebas uersus ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ τοῦ Ἀνδροκράτους ἡρῷον, quæ uerba non aliud nobis reddunt, quàm dextra habentes Androcatis Heroum. At Laurẽtius transtulit, Iunonis templum ab Androcate ædificatum. Quod siquis putat Heroum significare Iunonis templum, fallitur. Sed doctissimus Interpres legisse uidetur, non ἡρῷον. Sed ἡραῖον, qui lapsus equidem procliuis est, ac lubricus. Est uero Heræum planè Iunonis templum. Quis enim nescit, Iunonem dici Heram? Sed & eiusdem festa dici Heræa inuenias, sicuti Mercurii Hermæa. Nam Musea Musarum sunt. Iouis Diasia, & Pandia, Cereris Demetria. Sed ad Herçum redeo. In Versiculo tamẽ illo ex Ennio apud

Ciceronem de officiis primo,

Vos'ne uelit, an me regnare Hera,

Pro fortuna dici Heram interpretantur. dicũt & gratiam significare, atq; itẽ auxiliũ. Dicit item Græcis ἡραία ζωὴ, idest regalis uita, quoniam sit Iuno ἡ βασιλεία, quod de Eustathii doctrina est. Fuit in Thracia quoq; ἡραῖον τεῖχος, idest Heræus murus, sic uero dicebatur locus quidam, Cuius in philippicis commeminit Demosthenes. Hiera uero ad præsens institutum nil facit. Ea ex Aloe concinnatur, ut statuit Galenus, Quam nonnulli Picrã quoque appellant. Heræum item stare Pausanias inquit, à Mycenis stadiorum quindecim spatio, in humiliore montis Eubœæ loco, de Asterionis filia sic nuncupati, Prope quem fluat, Quæ dicitur Eleutherii Aqua. Ea uero, quæ sacra obeant, uti πρὸς καθάρσεις, idest ad expiationes. Herophile Sibylla fuit, Quam Græci Iouis, & Lamiæ Neptuni filiam tradunt, Quæ mulierum prima cecinerit oracula. Quo in genere fuit apud Cumæos Δημὼ, Apud Hebræos Sabba, ut prodit Pausanias, Berosi, & Erimanthes filia. Phaënis apud Chaonas, Apud Dodoneos Peliæ, idest πέλειαι, Nam & hæ uaticinio fuere insignes, Sibyllæ tamen dictæ non sunt. Verum, ut ad Thucydidem redeamus, Vt Vallę comprobari lectio itẽ possit, illud facit, Quia in eisdem locis Libro eodem fanum Iunonis Historicus statuat. nec uideri potest Interpres imperitia lapsus. Cum Libro Secundo, ubi ita græce scribitur, καὶ τὰ ἱερὰ, καὶ τὰ ἡρῷα πάντα, Basilicas latine pro Herois reddiderit. Nec dissimulandum tamen, uideri quandoq; Laurentium in aurẽ utranq; dormire, Sicut libro Quinto, ubi Thucydides ait, καὶ κατώκισαν αὐτοὺς ἐν κρανίοις τῆς κεφαλληνίας, Ipse Crania interpretat' Vertices, Cum tamen, licet unitatis numero, Cranion esse Cephaleniæ ciuitatem, cõstet uel auctore Stephano. nam Cranon in Thessalia est, Quamuis & Cranon alterius sit Ciuitatis nomen, in qua duos modo Coruos repperiri ꝑpetuo, Callimachus scribit in admirabilibus, & Theopompus. Qui, ubi alios progenuerint, abeunt ipsi, compares ibi relinquentes. Craniõ uero Græce tum locum signat, tum Caput. Sed Valla forte maluit latine, q̃ semigræce Ciuitatis nomen exprimere, etiam si hoc fieri magnopere nõ debeat, nec soleat. Credamus tñ id iure factum, quando Tralator inter graues censeri põt, ac auctoritatis non conuellendæ, Cuiusmodi appellant Græci ἀκινήτους, tanq̃ dicas, non mouendos. À Crano connectit elegans dictio Gręcis Epicranon, quod Colũnæ caput significat. Sed apud Euripidẽ ẽt κρήδεμνον siue reticulum, aut Vittam, cum ait ἐπίκρανον κεφαλῆς. Olecranon uero interpretantur Ancona, idest Cubitum.

Sepulchrorũ religio. Plinii locus explicatur. Gentium in sepeliendo ritus. Cap. XLIII.

Epulchra uiolasse, summum esse prioribus habitum scelus, indicio pleraque sunt. Nam ea quidem proxime accedunt, ut opera putentur publica, quando religioni commendantur. Vbi Corpus demortui hominis cõdas, inquit Lex, Sacer esto. Hinc illud ex secundo naturalis historiæ Plinii, Terra nos à reliqua natura abdicatos tum maxime, ut mater, operit, nullo magis sacramento, q̃ quo nos quoque Sacros facit. Sed & in Numa Plutarchus Mortuos appellat sacros, quorum sacra sint Sepulchra, quod & Græcorum Sententia comprobatur, Qui enuntiant subinde ἀκίνητα μὴ κίνει, Non mouenda monentes relinqui oportere, quod & in prouerbialem cessit usum. Id post alios testatur in amatorio Sermone Plutarchus. Proinde nulla fere tam efferata Gens, quæ non habendam Sepulchrorum rationem senserit, præter nescio quos Lotophagos, quos ex ultima ꝑdicãt barbarie suos in mare defunctos abiicere, parum interesse asseuerantes, humo'ne, an aqua, an igne dissoluerentur. Albani etiam curam mortuorum agere, nefas arbitrabantur. Sabæi corpora defunctorum, æq; atq; Stercus ducebãt. Quin etiam Reges in Sterquilinia reiiciebant. Troglodytæ mortui ceruicem pedibus alligabant, & raptim cum risu, & Iocis efferebant, nulla'q; loci habita cura, mandabant terrę. Ac ad Caput Cornu caprinũ affigebãt. Diserte Mecœnas dixisse putatur,

Nec tumulũ curo, Sepelit natura relictos. Alte cinctũ putes dixisse. habuit. n. inqt Seneca, īgeniũ & grãde, & uirile, nisi illđ secũdis cinxisset. Veţ bos, ut ímanitate, ac barbarie notissimos nemo non uituperandos, execrãdos'q; cẽsuerit, longe etiã magis Scythas, q̃bus moris

erat, inter

erat, inter epulas honoris causa mortuos uorare. Nec tamē Scythis omnibus id fuisse in more, Auctor Herodotus est historia quarta. Fuere & qui Canes nutrirent in Hircania, quibus uita functos uorandos obiicerent, proinde etiam sepulchrales dictos, docuit Strabo. Illud uero hac parte præstabilius forte uidebitur, Ex lege XII tabularū, Vestibulum, aditum'q; ad Sepulchrum usucapere, non licuisse. Sancitum quoq; lege scimus, ut grauis irrogaretur mulcta, Siquis bustum uiolasset, aut ex Sepulchro columnam deiecisset, fregisset'ue. Apud Athenienses Sepulchrorum tanta cura fuit, ut etiam peremptos bello siquis dux honestare sepulchro neglexisset, Capite plecteretur. Macedonibus item, sic tradito more, ut uix ullum militiæ tam solenne munus esset, quàm suos sepelire. Apud Hebræos lege cauebatur, ne hostem insepultum quidem relinquerent. Vlpianus Iureconsultus, Sepulchri inquit, uiolati actio infamiam irrogat. Paulus quoq; ita scribit, Rei sepulchrorum uiolatorum si corpora ipsa extraxerint, uel ossa eruerint, humilioris quidem fortunæ summo afficiuntur supplicio, Honestiores in Insulam deportantur, aut relegantur, aut in metallum damnantur. Caius tamen ait, Sepulchra hostium religiosa nobis non sunt. Ideo'q; lapides inde sublatos in quēlibet usum conuertere possumus, nec Sepulchri uiolati competit actio. Scribit Appianus, inter præcipua, cur legem Agrariam recusarint Diuites, fuisse, quod impium ducerent, monumenta Maiorum ad alienos transire. Etiamsi Pomponius scribit, Dominis fundorū, in quibus sepulcbra fecerint, etiam post uenditos fundos adeundorum sepulchrorū esse ius. ἀποτάφους eleganter uocant Græci, Qui maiorum Sepulchris sint exuti. Veterum autem Sepulchra in agris fuisse, cum multa comprobarint, tum quod Vlpianus scriptum reliquit, Diuū Adrianum pœnam statuisse aureorum quadraginta in eos, Qui in Ciuitate Sepulchrum fecissent, quam fisco inferri iussit. Et in Magistratus eandem statuit pœnam, qui id passi forēt. Quin & publicari iussit Locum, & inde Cadauer transferri. Relatum tamen in Chronicis, Traianum intra urbem solum omnium, & in foro sepultū, cum morbo apud Isauriæ Seleuciam interiisset. Sed ducibus etiam datum, ac posteris, Plut. scribit, ut in foro sepelirentur. Postremo in hoc uetustatis iucunda subit recordatio. Stabant maiorum Sepulchra lineamentis astructa exquisitissimis, non deerat Columnarum copia, splendebant crustationes, nitescebant & Signa, ac tabulæ, Spectabantur ducti ære, aut marmore Vultus artificio pereleganti.

¶ Item de Sepulchris pluscula, & Sepeliendi ritu. Iniectio Glebæ quid. Virgilii locus explicatur. Caput XLIIII

E Sepulchris uero apud Solonem non fere comperiuntur plura, quàm neqs ea deleat, ne'ue alienum inferat, statuta itē pœna, siquis Bustū, columnam'q;
d uiolarit, aut deiecerit. Postea uero propter Sepulchrorum amplitudines, quæ in Ceramico uisebantur, sancitum lege est, nequis Sepulchrum faceret operosius, quàm quod decem homines effecerint triduo, ne'ue Hermas liceret imponi, nec de Mortui laude, ni in publicis Sepulturis, nec per alium, nisi per eum, qui publice ad eam rem constitutus foret, dici licebat. Verum mox ubi increuit luxuria, Spectari'q; ea cœpit Sepulchrorum magnificentia, quæ Romæ uisebatur frequens, Demetrius lege sanxit, ut ante lucem efferrētur, & nouis Sepulchris etiam statuit modum. Nam Super terræ tumulum erigi Columellam iussit, quæ trium Cubitorum mensum non excederet. Aut mensam, aut Labellum. Mensarum meminit etiam in decem Rhetorum uitis Plut. Isocratis Sepulchro insculptum Arietem tradens cubitorum XXX. in quo esset Siren cubitorum septem, ratione symbolica, prope item fuisse mensam, quæ Poetas haberet, ac eiusdem præceptores, in quis et Gorgiam astronomicam inspectantem Sphæram, & Assistentem Isocratem. Columnarum in Sepulchris morem scribunt quidam, Nobilioribus modo fuisse contributum, quo eorum fastigium cæteris eminentius significaretur. Columnarum ratio inquit Plinius, erat attolli supra cæteros mortales, Quod & Arcus significāt, nouitio inuēto. Hoc uero Sepulchraliū Colūnarum genus à stando στῆλαι uocant Græci, minores uero ēt Stelidas. Sed & στῆλαι Herculis nuncupari in Græcorū monumentis obseruauimus. Nostri Stantes appellant Pilas. Verum & alicubi Plinius excitatas scribit Stelas literis incognitis.

POstea quàm abunde multa de Sepulchris cõgesta nobis sunt, adiiciamus carptim & de Sepeliendi ritu, quamuis & hunc pauloante paucis attigerimus, Tot autem penè esse modos, quot Gentes, non ferè obscurũ est. Apud Gerros (Scytharum hi populi sunt) Vbi Rex persunctus fato est, Defũctum eius capiunt inceratum, aluo euulsa, atq; expurgata, quam Silere cõtuso, & Thymiamate, Apii'q; semine, & Anesi cum explenerunt, resuunt denuo, Plaustro'q; imposito, ad aliam protinus emigrant gentem. Eum nero, qui excipiunt, eadem agunt, quæ Regii Scythę. Aurẽ decidũt, Crinẽ circũtondẽt, Brachia circũcidunt, Frontẽ, nasum'q; ꝯsauciant, Sinistrã manũ sagittis traiiciũt. Mox idẽ ad populos alios, qbus uiuens imperitarit, Cadauer transfertur. Deniq; contumulantes, Concubinarum aliquam, pręfracta gula, simul sepeliũt, Sed & Pincernam, Coquum, Equi agasonem, ministrum'q;, Item qui fuisset a' Nũtiis, nec non Equos, & omnium primitias. Rursum'q; anno circũacto, hæc obeunt, Quinquaginta ex ministris, q nõ alii sunt, q̃ Scythæ ingenui, strãgulãt, totidem'q; interimũt Equos, Alios uero Scythas, cum decesserunt proximi in planstris collocatos ad Amicos circunferũt. Eos illi excipientes Epulum cadauer comitantibus præbent. Mox peractis diebus qnadraginta, humo mandant, Capite exinanito, abluto'q;. Persarum in luctu mos est, detondere in lugubri neste Cõiuges, ac Liberos. Apud Indorum Sapientes occupare diem fati, pulchrum, Viuos'q; cremari se iubent, immo & coronati more, ac lege Indorum hymnos, ac laudes deorum concinunt, documento præclarissimo, quàm potens, quàm ualida, quam'q; insuperabilis sit humana Mens, cum quid agere constituit. Quibus autem segnis ætas, aut incommoda ualitudo est, expectatam mortem pro dedecore habent, nec ullus Corporibus, quæ Senectus soluit, honos redditur, Inqninari putant ignem, ni Spirantes recipiat. Hermione inquit Geographus, Ciuitas est non ignobilis, in qua iactatum diu, breuissimum inde ad inferos esse descensum, quo nomine defunctis non erogari naulum. Ethnicorum porro' moris erat, diebus nouem mortuos flere, unde & Nouendialuim sacrorum enata consuetudo, Dei Cultores, inquit Strabus, septem diebns exequias celebrant. Vnde Ecclesiastici XXII. Luctus mortui septem dies, Luctus autem fatui omne tempus uitæ eius. Septenarius quippe quietem significat. Vnde septima dies Sabbatum, idest Requies dicitur, Celebrant ergo septimam diem mortuorum, optantes illos cum Domino conquiescere, exanclatis uitæ huius ærumnis impatibilibus. Dici qnoq; illud potest. Sicuti tertia dies mortui agitur a' fidelibus, ut Anima, qnæ est triplicis naturæ, requiescat, Ita septimus celebratur dies, Vt Anima corpori reconcilietur, quæ carne illiciente peccauit. In Septenario enim tria sunt, & qnatuor. Ternarius pertinet ad Animam, quæ Irascibilis, & Concupiscibilis, ac Rationalis est. Quaternarius ad Corpus, quod ex quatuor consurgit elementorum potestatibus. Azanem Arcadis fuisse filium, Pausanias scribit, quo moriente, Certamina sint proposita primũ, præcipue uero Hippodromiam .i. Eqnorum cursum. Ab hoc Azane dici Azaniam nolũt regionem. In Chronicis Eusebii legimus, Constantini Vicenalia Nicomediæ acta, ac sequenti anno Romæ edita. Apud Hieronymum eiusdem nominantur Trincenalia. Sed ad mortuum ea nihil. Sic enim celebritas nuncupari uidetur, qnæ tum uicesimo, tum tricesimo Imperii anno peracta est. Ita tamen, ut uel Defunctis accommodari possint uocabula. Parentationes Græci κηρίσματα uocant, & προθέσεις, ἔννατα, idest nona,. τριακοντάδες, idest tricesimas. Sed & Necysia, ac Genesia. In hac uero tam multa funerum mentione, per incuriam minime prætereundum, Illud Papinii ex Syluarum secundo, in Glauci Epicedio,.

Quid Cilicum flores, quid munera Graminis Indi?
Quod'q; Arabes, Pharii'q;, palam est, Vidi'q; liquores
Arsuram Lauere comam.

Ab Eruditis omnino aliter, quàm suspicetur Domitius, enarrari, Nam nerbnm Vidi, a' Video inflexisse plane' uidetur, Cum potius epitheton de loco factum, cẽseri possit, & debeat, a' Syriæ Vrbe Vida, propterea de Styrace intelligendum, de qua Plinius, & cæteri. Paræbasinm in Arcadia inuenio fuisse monumentum apud Megalopolin, iis, qui in bello aduersus Cleomenem ceciderãt, dicatum, nomine adoptato, Quoniam παρασπονδήσαι ἐς αὐτοὺς, idest fœdera cum eis est trãsgressus Cleomenes. Inde & Paræbasius cognominatur Campus. Sed ultimo non prętereundum illud loco uidetur, Veterem fuisse græcis morem Ca/

dauera comburendi, quod a' Septetrionalibus diu item seruatum, animaduertimus, Exustionis uero ratio affertur non una. Aliis opinantibus, Quod in nobis diuinum est, igneo ue luti uehiculo ad superna subuectum cælestibus inseri, subsidéte, quod terrenum est, Alii in eo purificationem quãdam intelligere maluerunt, quoniam sit Ignis ἁγνιστικὸν quiddam idest expurgandi uim habens, nam & purgationes, quas Catharmos uocant non citra ignẽ fiebant, quod significat Euripides, ubi Clytemnestræ corpus igni depuratũ scribit. Sed sen tentiam priorem in Scyllæ rogo approbare uidetur Lycophron. Et præterea Indorum Gymnosophistæ. Cõburendi morem ab Hercule conditum, male concipiunt quidam, exusto Argio Lycimnii filio, relatis modo ad patrem ossibus, quem incolumẽ se restituturum, fuerat pollicitus.

Qui fuerint Metelli Macedonici filii apud Plinium. Item apud eundem Diadematis legendum sit, an Dalmaticis. Caput XLVI.

Quod autem Libro septimo Plinius scribit, Macedonicum Metellum a' quatuor liberis illatum esse rogo, uno prætore, tribus Consularibus, duobus triũphalibus, uno Censorio, quæ singula quoque paucis contigere, Quæsitũ anxie inter doctissimos quoq;, Qui nam fuerint hi Macedonici filii, Et inde illa celebris nata disceptatio. Diadematis paulopost legẽdum sit, an Dalmaticis. Et Hermolaus quidem, Cui multum debent latinitatis Candidati, Diadematis penultima productiore, Legi oportere suspicatur, tum ex uetere lectione, tum quod Inter Metellos fuisse Diadematos quosdam, Cicero auctor sit. Vetus quidem lectio plurimi apud me momenti est, Sed ea indiget interpretatione, aut alterius saltem Auctoris calculo. Nã Ciceronis auctoritas nil uidet' certi afferre. Beroaldus uero & ipse de literis nostris optime meritus, Dalmaticis astruit reponendum, uetere expuncta lectione. Ita'q;, cum Plinium profiteret', diis hominibus'q; fauentibus, suis dictasse auditoribus, Quoniam Pędianus a' L. Metello subactos Dalmatas scribat, & in Epitome Liuiana significetur id ipsum. Sed Hominis ingeniũ demiror, & consuetam illi in re literaria diligentiam appello. Vnde enim augurari potest ex Asconio, & Epitome L. Metellum dalmaticum eius fuisse Metelli filium, de quo agit Plinius? Ab uno ex Metellis superatos Dalmatas, uidemur omnes scire. Diadematũ uero Eius, de quo negotium est, Metelli fuisse filium, ambigunt pleriq;. Sed nobis, opinor, ducibus perplexitas tolletur omnis, & Pliniana lectio male interpolata suo restituta nitori clarescet amplius. Ego Diadematis defendo apud Plinium. Sententiam uero hanc suffulcit, tanquam Triarius apprime nobilis, in Libro de Romanorum fortuna Plutarchus, Fortunam inquit, magnifice extollit Cæcilius Metellus Macedonicus, Senex a' liberis quatuor elatus Consularibus, Quinto Baleárico, L. Diademato M. Metello. C. Caprario. hactenus Plut. Vbi uero ipse L. Diademato, reposui, Græce ita habet, λεύκιον διαδούμα, Vnde opinor, ambiguitatem omnino tolli. Quin lectio uetus minime sit confodienda. Siue is L. Metellus Dalmatas uicerit, Siue alius prænomine eodem.

De Aleiis Campis, an recte Vacui transferantur. Obiter περὶ ἠπιαλου. Alea quid, & Epialos febris quam habeat rationem. Alesius mons, Halea Pallas, Halea certamina, & Halotia. Caput XLVII.

Aleios campos Strabo prope' Mallum, & Magarsa constituit, meminit & Plinius in Ciliciæ situ. Græce dicuntur ἀλήϊα πεδία mentionem facit in Bellerophontis fabella Homerus. Exposuit Eustathius. Et ab Errore quidem nuncupatos interpretantur, quia ἀλᾶσθαι græcorum lingua errare sit, quoniam per eos aberrarit primum excussus Pegaso Bellerophontes. Inueni tamen inter nostros, qui Campos uacuos latine sint interpretati, ceu plane' Epitheton foret id, non loci proprium nomen. Id quàm recte, uiderint ipsi. Certe consimile est, quod pauloante de Craniis rettulimus, Non debuisse autem ita latine enũtiari, illud esse argumẽto uidet', Q' non desunt ex Græcis, Qui Aleios dici Campos putẽt non ab errore, ut fere' creditur, Sed ab oppido

ab oppido, quod Alas nuncuparetur, adduntq́; inter Pinarum, & Cydnum amnes colloca ri. Sed amplius Hermogenes περὶ ἰδεῶν quarto tomo, ubi agitur περὶ παρηχήσεως, quã esse finit Orationis uenustatem ex uocum similitudine, diuersa tamen notione, ut apud Xenophontem, πείθει τὸν πειθὼ, mox Homeri adducens carmina de Aleiis campis, subiungit, esse usum Poetam παρηχήσει, ob uocum consonantiam, quippe inquit, Aleium est loci proprium nomen, ἀλᾶτο autem uerbum, ἀλεείνων uero participium. Homeri Carmina hæc sunt.

Ἤτοι ὁ καππεδίον τὸ ἀλήιον οἶος ἀλᾶτο
Ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.

Aleium interpretantur Quidam, ἀκὶ ἔχει λεῖα, τουτέστι σιτοφόρα πεδία. Vel χωρὶς βοσκημάτων. Auctor Pausanias est, Alesium esse montem Arcadiæ prope Mantineam, sic ab errore nuncupatum περὶ ἄλης. Fuit apud Tegeatas Pallados Haleæ delubrum, Quod struxerat Haleus. Hinc certamina dicta sunt quoq; Halea, nã Halotia nũcupata credũt, Quod in prælio Lacedæmoniorum multos abduxissent Captiuos. ἀλέαν uero teporem Græci dicũt, Vnde & ἠπίαλον nuncupant febrem, παρὰ τὸ ἠπίως ἀλεαίνειν, quod clementer excalfaciat. Vel uocatur Epialos, uerbo a mari tralato, Quod ἤπιον μὲν φαίνεται, χαλεπὸν δ' ὑπάρχει, idest mite quidem uidet, re autem difficile est. In humanis utiq; Corporibus Phlegma hyalodes, idest ὑαλῶδες omni est alio frigidius. Id si redundet, nec putrescat tamẽ, Citra febrẽ inducit frigus, Quod recalescere nequeat. Si computruerit ex toto, incritur febris, quã uocant ἀμφημερινὸν, Si ex dimidio, Ea, quæ ἠπίαλος nuncupatur. Sunt ex Græcis, Qui eo nomine frigus putent intelligendum, qđ febrem præcurrat. Dignum uero, quod non omittatur, in Galeni Lectum monumentis, Qui in Melancholiæ rationibus μελαγχολίας inqt, causa est Bilis atra, qui humor ψυχρότερός ἐστι καὶ ξηρώδης. Propterea sic affecti sunt φοβώδεις, tristesq́; suspiciosi prorsum καὶ μισάνθρωποι, ac solitudine gaudẽtes, ueluti Bellerophon, mox autem, quæ prætexuimus, Homerica subscribuntur Carmina.

¶ Qui dicantur Mandragoram bibisse. De Mandragora paulo plura. Obiter de Orationis asperitate. Et quid Catapbora. Caput XLVIII

M Andragoram bibisse, docte, ac eleganter ii uidentur posse dici, Qui uelut aspide icti somniculosa, nimis desides sunt, atque ita quodãmodo a sensu dissiti, abiunctiq́;, ut excitari non queant. Auctor mihi Demosthenes ĩprimis, Cuius ex Philippica quarta uerba subieci, ἀλλ' ὅδ' ἐπεγερθῆναι δύναμαι, ἀλλὰ μανδραγόραν πεπωκόσι, ἤ τι φάρμακον ἄλλο τοιοῦτον ἐοίκαμεν ἀνθρώποις. Hoc est, Verum nec quimus excitari, Sed consimiles hominibus uidemur, Qui Mandragoram, aut id genus pharmacum aliud biberint. Qua in parte obiter enotandum uidetur, Hermogenis illud primo de Ideis Tomo, esse uerissimum, ubi περὶ τραχύτητος agit, difficulter admodum in Demosthene καθαρὰν τραχύτητα, idest puram reperiri asperitatem. Nam ut eam leniret, seipsum intermiscendo, id est consecutus. Sunt enim Notiones asperæ oẽs, ubi inferior superiore loco positum incessit, aut uerbis quoquo modo illi se iniurium præstat, nec id dissimulanter. Cuiusmodi foret, Si ita enuntiasset Orator, iis, Qui Mãdragoram hauserint, aut quod eiusmodi medicamentum, persimiles estis. Sed, ut eo, unde sum digressus, stilum reuocem, Sic item in Timone repperi apud Lucianum. πῶς γὰρ καθάπερ ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδεις, ὃς οὔτε τῶν ἐπιορκούντων ἀκούεις, οὔτε τοὺς ἀδικοῦντας ἐπισκοπεῖς, Quonam inquit, modo o Iupiter tanquam Sub Mandragora dormis, qui neq; peierantes audis, neq; Iuris uiolatores aduertis? Idem quoq; Lucianus ĩter magnificas Demosthenis laudes, ab illo inquit, solitos excitari Athenienses, uelut ex Mandragora dormientes. Ratio uero ẽ, Quoniam, ut ex Græcis aliqui scribunt, is fructus hypnoticus est, quo significatur Somni cõciliator. Plutarchus in Symposiacis, Somnum quippe fieri putant frigiditate. Quamobrẽ hypnotica pharmaca parte plurima uim habent ψυκτικὴν, idest frigefacientem, Cuiusmodi esse dicitur Mandragora. Quin obliuionem item creditur inducere, unde ille ait, καὶ φαίνεται πολὺν τὴν μανδραγόραν ἐκπεπωκώς. Idest multum uidebitur hausisse Mandragoræ. Et Plinius, Mandragoræ folia grauedinem afferunt, etiam olfactu, quanquam mala in aliis ter

Enaticis Canibus Collare munimenti causa addi solitum, quo retundi Lupo
rum impetus posset, nouimus ex Grammaticorum Glossematis, & Pompeii
a præcipue Festi, inter Glossularios non ultimi nominis. Qui id etiā uocari Mil
lum scribit. Sed M. Varro rerum rusticarum Libro secundo dicere Meliū ma/
luit. Is Millus ex Corio concinnabatur, ferreis confixus clauis. Inde factum, ut
quicquid pręsidio nobis est, prouerbio quodam, id esse munimento pronuntiemus, perinde
ac sit Millus Cani. Poetæ Armillatos uidentur appellasse Canes ex hac ratione, quoniā Mil
lus sit iis Armillarum uice. Apud Græcos Deræambus est latum corium ob Canis collum.
Dicitur & Perideræum, atq; item Perideris. Xenophon in Libro de Venatione ita scribit,
Canum ornatus sunt, δέραια, ἱμάντες, στελμονία. In quo illud aduertēdum, Quas Xenophon
Stelmonias uocauit, idest fascias, quibus Canum latera præmuniuntur, Pollux Telamoni/
as dixit.

Augurium Canarium. De'q; Sacro, quod Caniculæ fieret. Cur immolarētur Canes. Canis, oculum haberè quid. Item de Cynomyia, Cynocephalo, Aristogiton Ca/ nis, Cynæpodes. Caput LI.

Anarium in antiquis libris dici augurium, obseruauimus, Cui agendo consti
tuerentur dies prius, q̄ frumenta uaginis exirent, & ante quàm in uaginas p/
c uenirent, a' Cane ducto uocabulo. Siquidem Rutilæ canes, idest non procul
a' rubro colore immolabantur, uti ait Atteius Capito, Canario sacrificio pro
frugibus, deprecandę sæuitiæ causa Syderis Caniculæ. Legimus in Græcorum
monumentis, Exurente qn̄q; Cycladas insulas. Cane, atq; inde sterilitate multa, ac siccita/
te consecuta, Qui in Ceo habitabant, ex Oraculo Aristæum Apollinis, & Cyrenes filium
accersiuerūt. Aduenit is, ex Arcadia secum quibusdā ductis, Templum'q; Iouis erexit, Quē
uocauit Icmæum, quasi tu Pluuium dicas. Canem quoq; reb⁹ diuinis operatus placauit, Ce
is'q; legem instituit, singulis annis eiusdem seruarent exortum cum armis, ac eidem rē obi/
rent diuinam, ex quo Argonauticon secundo Apollonius,
καὶ δ' ἐπὶ τῶν ἱερῆες ἀντολέων προπάροιθε ῥέζουσι θυηλάς.
Cur uero placandis Caniculæ ardoribus immolarentur Canes, nulla, quod sciā, idonea red
ditur ratio, nam & Ouidius fastorum quarto ita canit,
Pro Cane sydereo Canis hic imponitur aræ,
Et quare fiat, nil nisi nomen habet.
Alioqui inuenio, Canem fuisse uictimam expiationibus peraccommodam, quo nomine a'
Lupercis quoq; sacrificiorum adhibebatur ritibus, & Gręci homines ad expiandum Canes
adhibere soliti sunt, unde o'q; in plerisq; locis Periscylacismi seruabātur. Sic enim uocabant,
quæ ex Canibus res diuina fiebat. Festum uero ipsum recte a' Canum cęde nominari Cyno
phontis potest. Cuiusmodi apud Argos celebratum uidetur quandoq;. Proserpinę item Ca
tulos cum cæteris purgamentis efferunt. Adnotatum in Pausaniæ thesauris, In Phœbæo,
(loci id est nomen) Vtranq; Epheborum portionē Enyalio, Quem interpretantur Martē,
Canis immolare σκύλακα, idest Catulum, Vt qui Deorum fortissimo Victimam secerne/
rent ex mitioribus fortissimam. Cæterum nullos inquit, ex Græcis Catulo facere animad/
uerti, Colophonius modo demptis, Hi siquidem τῇ ἐνοδίῳ furuam immolant Catellam.
Sunt uero nocturna Colophoniorum sacrificia. Quid sit autem Enodios in Pausania, for/
te nonnullis uideatur nebulosum. Lego Enodiam dici quandoq; Dianam, etiamsi Venato
ria item nuncupātur Enodia, Mercurium Enodion quoque appellant. Signat porro' Eno/
dium, quod in uia est. ἐνώδιον uero pro Enotis capiunt, quia tumescant Aures. ἐν ὁδῷ est,
cum dicimus, in opere significamus, & uita, ac fide. Illud fuerit auctarii uice, quod ex thesau
ris Pollucis adnotabimus, Canis inquit oculum habere dicitur is, qui nimio plus impudens
est. Id uero ex homerico profluit fonte, Apud quem Iliados rhapsodia prima sic legimus,
κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο,
Idest Canis habens oculos, Cor autē Cerui. Et alibi Homerus idem, κύων ἀναιδής. i. impu/
dens Canis, Sicuti Cynomyia pro impudentissima dicitur, compacta dictione a' Cane, qui
impudens est, ac Myia musca, qua nil fere' audacius, Homero quoq; astipulante. Sed & Cy

nocephali cognomentum, quod cum aliis, tum uero Pericli adhæsisse legimus, non sue aliud, quam impudentiam, & rapacitatem signat. Aristogiton uero Cydimachi Canis ex audacia cognominabatur. Equos porro quospiam Cynepodas fuisse nuncupatos inuenimus. Cynanche item de Canis uidetur natura profluxisse, De ea etiam si Secudo libro, uerba fecimus amplius, Nunc tamen Æginitæ Pauli subtexuisse placita ex Libro Medicinæ tertio, non fuerit omnino πάρεργον. Igitur Synanche conflatur inquit, ex inflammatione musculorum, Qui sunt ἔνδον τῆς φάρυγγος, ideſt intra fauces. At Parasynanche eoru, qui extra. Modo item compari, Qui intra λάρυγγα sunt musculi, ideſt Guttur, uel Art[illegible] si inflammatione infestari occœperint, Cynanchem producunt. Sicuti Qui extra, Paracynanchen. Communis uero omnium affectio eſt ὀρθόπνοια, καὶ πόνος μετὰ δυσπνοίας. Cynáchicos præterea in Paulo eodem ita affectos dici, obseruatum eſt. Galenus intima infesta tem Colli κυνάγχην dicit. Synanchen uero ad extima nuere amplius, Immo q̧ [illegible] γειν, esse'q̧ ἐκτὸς κυνάγχην.

¶De Canum generibus adnotantur plura, de'q̧ eorundum rabie, & Diui Bellini templo in Rhodiginis paludibus. Cypsele, Cypselides, Cypseli. Caput LII.

POstea uero quàm in Canum pragmatiam incidimus, non grauabimur plusculá, quæ hinc inde aucupati sumus, huic potissimum loco impingere. Canes igitur imprimis generosas aduertimus Laconicas, Arcadicas, Locridas. Celticas. unde & Ouidius, metamorphoseos primo.

Vt Canis in uacuo leporem cum Gallicus aruo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille salutem.

Ibericæ item celebrantur, & quæ uocantur Carinæ, ideſt καρῖναι, Creticæ, Molossicæ, Eretricæ, Orcanæ, Indicæ. Legimus porro' nuncupari Canes quosdam Psyllicos puto ab Achaiæ ciuitate, ni Cypselicos malis, quãdo eſt in Arcadia munitus Locus Cypsela, Cuius apud Thucydidem mentio fit historia quinta. Eſt & in Thracia nominis eiusdem adiacens Hebro Ciuitas. Nam Cypsele, ideſt κυψέλη uasis eſt, aut mensuræ species. Cypselidas uero aurium dicunt marmorata Cypseli sunt, quos etiam Apodas uocant Hirundinibus similes. Porro' sunt Elymæi Canes a' populis in meditullio Bactrorum, & Hyrcaniæ, Castorii autem, & Menelaides, & Harmodii a' dominis appellationem traxere. Illud minus prætereundum, prodidisse quosdam, Laconicas antiqtus esse ex Vulpibus natas & Canibus, quo nomine appellari etiam quandoq̧ Alopecidas. Sicuti Arcadicæ ex Leoni[illegible] dunt prouenisse, unde & Leontomiges dictæ. Indicarum Sobolem prodit Aristoteles [illegible] ex Tigribus factam. At Nicander Colophonius ex Canibus Actæonis Indicos scribit propagatos, Quæ a' rabido furore resipiscentes, Euphrate trãsmisso, in Indos usq̧ aberrarint. In parte Indorum, ubi regnasse Sophites memoratur, & Gentem esse Sapientia præ[illegible] insignem, nobiles ad Venandum traduntur Canes, qui'q̧ latratu abstineant, cum uidere feram, Leonibus maxime infesti. Iucundum relatu id quoq̧, Chaouidas, & Molottidas p[illegible] tradi eius Canis, quem ære monesio ubi cõflauit Vulcanus, immissa quoq̧ Anima, Ioui dedit dono. Is uero Europe, Hęc Minoi, Minos Procridi, Illa uero Cephali eē uoluit m[illegible]. Eius hæc fuit natura, ut uitari non posset, ubi insequi occœpisset. Sicuti Teumesia uulpe[illegible] fuisse narratur incomprehensibilis. Quæ ratio utrunq̧ deformauit in Lapidem. Sunt q̧ Chaonidas de Chao inter Luporum genera memorato, progenitas suspicentur, atq̧ inde nu[illegible]upatas. Creticos Canes in duo genera distribui, animaduerto. Alios enim Diaponos dic[illegible] audio, Alios uero Parippos. Et illis quidem in uenando gloria plurima, noctes etiam addunt labori, sæpe'q̧ feris assidẽtes dormiũt, mox orta luce depugnãt. Parippi uero cum Equis currere ꝯsueuere, tãta quoq̧ arte, ut neq̧ ꝓcedant unquã fere', nec subsequantur. Reperio itẽ ꝑ pe' paludes, quæ ad meridiem sunt, esse Canes, qui dicantur Cynamolgi. Quibus Lac bubulum cibus gratissimus. Eorum cum Indicis bobus certamina Ctesias celebrat. Pyrrhi Canis custodia Domini longe clarissimus, & quia in defuncti quoq̧ rogũ assiluit. H[illegible]odo interfecto assistentes Canes etiam Auctores cædis coarguere latratu. Honori defuncti Canis Ciuitatem constituisse Magnum Alexandrum, Theopompus scribit. Nobilis eſt Atalantæ

canis Aura

Canis Aura nomine, quam cum Calydonia Sus peremisset, Bruto sepulchrum idigenę stru xere. Sicut in Helespon to, quod uocant Cynosema, Sic enim intrepretari libet, ne fabulosa cōsectari uideamur. Geryonis Canis Gargittios nomine, Cerberi frater, ab Hercule cęsus, in Iberia quoq; monumentum habet. Actæonis Canum apud Æschylum nomina hæc, Corax, Harpyia, Charon, Lycitas. Nam Hippocētaurus Xenophontis fuit Canis. Sicut Lethargus Hippāmonis. Qui etiam cum Domino sepultus dicitur, testante quoq; Epigrammate, quo significatur, Hippammoni fuisse Equum nomine Podargum, Canem uero, ut diximus, Lethargum, Seruum porro', qui diceret Babes. Sed Epigramma ipsum apposuisse præstiterit.

Ἀνδρὶ μὲν ἱππάμμων ὄνομ᾽ ἦν, ἵππῳ δὲ πόδαργος.
Καὶ κυνὶ λήθαργος, καὶ θεράποντι βάβης,

Dicuntur uero Lethargi Canes clandestine, tacite'q; adeuntes, ac morsum infigentes, unde Adagium in eos, Qui ironico ingenio, & ad dissimulandum aptissimo, deniq; excarnificāt, & letali ueneno Animam quoq; lancinant. Syagrum dicit Sophocles Canem, qui Suum uenationi sit aptissimus. Est & proprium nomen Syagrus Herodoto, Item Philarcho. Sunt qui agrestem suem Syagrum intelligant. Apud Lynceum Syagria legunt quoq;. A schedorum Siculi Syagrum nuncupant, sicuti meminit Aeschylus. i. ἀγχίδωρον. Apud Theocritū est in Daphnide, ac Menalca Lampurus Canis nomen, ex ratione albicantis Caudæ, ut inquit Interpres, uel a' peruigili cura, & solerti custodia, παρὰ τὸ λάειν, καὶ ὁρᾶν. i. a' uidēdi, seruandi'q; diligentia. Vel quoniam sit Vulpi assimilis, quam Lampuron uocant. Videtur & Acalanthis nobilissimi Canis nomen, unde illud est Aristophanium,

Ἀκαλανθὶς ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει.

Acalanthis festinabunda occæcatos parit. Quidā tamen eo nomine Aues intelligunt, quas nonnulli Basilicas nūcupant. Fuit & apud Locros ξυλίνη κύων, idest Lignea canis, Sed ea habet historiam. Quippe Locro cuidam reddita Sors est, ibi Ciuitatem conderet, ubi Canis lignea morsum ei infixisset, quo nomine, cum ad Alterum enauigasset maris litus calcauit κυνόσβατον, idest Cynosbatum, Inde, cum suspicaretur finem habere Oraculum, Ciuitates condidit, quas Locri habent Ozolæ. Catenarium Canem legimus apud Senecam, Sicut apud alios Lucernarium. Dignum uero relatu, Quod in Hecatæi Lectum monumentis est, fuisse in Tænaro Serpentem meticulosum, quem dixerunt ᾅδου κύνα, idest Plutonis Canem, quoniam morsum euestigio insequeretur mors, neneni potestate uiolenta. Eum tamen ab Hercule ad Eurysthea fuisse productum, unde irrepserit Cerberi fabella. Quem princeps Homerus dixit ᾅδου κύνα. Caninam mortem Græci difficilem intelligunt, quoniam difficulter Animam efflare deprehensum sit animal hoc. A' quo etiam, prouerbium est, δῆγμα κυνὸς λυττῶντος, quod est nostris uerbis, Rabidi Canis morsus, In eos, qui infecti ipsi malorum congressu, Alios itidem inficiunt. Etenim recepta opinio est, & exposita a' Luciano, Nō modo rabie agitari, & aquam expauescere, quos ita affectus Canis momorderit, Sed & ipsos item retinere uim, eundem imprimendi morsum, atq; ita deinceps fieri Hydrophobicos omnes, hoc est timorem Aquæ concipere, Vt fiat quædam rabidorum Catena. Lucianus, καὶ συντείνει ἴσως αὐτὸς ἐν ἀκράτῳ δηχθεὶς ὑπὸ πολλῶν φιλοσοφημάτων, μεταδεδωκέναι κἀμοὶ τοῦ δήγματος. Scribit Homerus, Apolline pestem Græcis immittente, Mulos primum, & Canes concidisse. Id uero exactius interpretantes Eruditi, ex Odorandi præstantia factum conie-ctant, Qui Sensus adeo in Mulis præcellat, ut derelicti alicubi uel odore solo redeant in semitam, proinde huiusmodi tabidam uim concipere facilius, Præcipue'q; Canes purum imprimis Aerem exigentes, Sed & inter hos albidi eo amplius, quoniam coloris eius Corpora, quàm nigra, sint rariora, atq; laxiora. Illud neutiquam negligendum, Canes, ubi mire in Venerē ferunt', dici σκυζᾶν, Sicuti Sues κάπρίζειν, Vaccas ταυριᾶν, Equos ἱππομανεῖν. i. Equire. Vnde productum in fœminas Libidinosas conuitium ab uno animalium modo. Ægritudines Canum præterea tres uideor præcipue comperisse, λύτταν, hoc est rabiē, Podagram, Cynanchē. Verum Rabies sanari difficulter potest. Podagra non omnino medicinam nescit. At Cynanche, siue Angina euidens promittit exitium. Porro' quicquid Rabidus Canis momorderit, interit certissime. Homo tantum euadit, Sed uix. Aristoteles uero Libro de Animalium historiis septimo, Canes inquit, tribus Laborant uitiis, Rabie. Angi-

& allusisse uideri potest ad uerba solénia Sponsalium discutiendorum. Quorum meminit Caius titulo eodem, lege secunda. Item inquit, in Sponsalibus discutiendis placuit renũtiationé interuenire oportere. In qua re hęc uerba ꝓbata sunt, Cõditióe tua nõ utar. Sicut in repudiis comprobant hæc, Res tuas tibi habeto, Res tuas tibi agito. Et hoc erat Vxori nuntium remittere, ut in Epistolis ad Atticum Cicero. Vxori inquit, Cæsar nũtium remisit. Ni si quis putet, Immo dixisse Icilium, quęrendam filię cõditionem, quoniam ut Paulus idem astruit, Digestis de Regulis iuris, Quod attinet ad Ius Ciuile, Serui pro nullis habentur, nõ tamen & Iure naturali, quantum enim attinet ad hoc, Omnes homines ęquales sunt. Inde & Caius ait, Cum Seruis nulla est actio. Propterea Paulus scribit, libertatem esse rem inęstimabilem. Verum quia de Liuio agimus, ut in hoc quoque nobilissimum Conditorem rerũ opera nostra, qualiscunq; sit ea, iuuemus, Quę sint Vindiciæ, item explicabimus, eo quidẽ gratius, quoniam halucinationes multorum in eo intellexisse uidemur, quas eodem, quod dicitur, oleo expunctas, obliteratas'q; reluemus. Positum uero uerbum id apud Iureconsultos quoq;, & Pomponium digestis de origine Iuris, lege secunda. Vbi Vindicias pro Sententiis quidam interpretantur, cum Vindiciarum nomine nil prorsus aliud intelligamus, q̃ assertionem, quæ si à Seruitute ad libertatem foret, Vindicię secundum libertatem dicebãtur. Si uero à libertate in seruitutem, Vindicię secundum seruitutem pronũtiabãtur. Liuiꝰ, decreuisse Vindicias secundum seruitutem, & in legibus XII Tabularum, Dare uindicias secundum libertatem, est pronuntiare, uel decernere assertionem eiusmodi. Et, ut apertius tota res percipiatur, & illustrentur in Liuio tenebrę, Cimmeriis quandoq; atriores, Lis uindiciarum est, inquit Asconius Pędianus, cum litigatur de ea re, Cuius apud Prętorem incertum est, quis debeat eẽ possessor, & ideo, qui eam tenet, dat prędes litis uindiciarum Aduersario, quo illi satisfaciat, nihil se deterius in possessione futurum, de qua iurgium sit. Sunt autem inquit, Prædes satisdatores locupletes pro re, de qua apud Iudicem lis est, ne interea, qui tenet, diffidens causę, possessionem deteriorem faciat, tecta dissipet, excidat arbores, & culta deserat. Hoc uero est, quod perobscure Liuius significat, cum inqt, Cum staret Assertor puellæ, ut uindicaret, Sponsores'q; daret, atq; id ipsum agi, diceret Icilius, sedulo tẽpus terens, dũ præriperent Iternuntii missi in Castra, manus tollere undiq; multitudo, & se qsq; paratum ad spondendum Icilio ostendere. Præterea sentẽtiam hanc adiuuat & Boetius ex topicorum Commentario primo. Vindex est in quit, Qui alterius causam suscipit uindicandam, ueluti quos nunc Procuratores uocamus, unde Lex Ælia Sentia, Assiduo Vindicẽ assiduum esse iubet. Dicitur & in aliis quoq; rebus Vindex, Liuius Libro tertio, Volsci, & Eq coniunctis exercitibus Latinum primum agrum populati sunt, deinde postq̃ nemo Vindex occurrebat, ad mœnia Vrbis Romę accessere. Porrò subit in hoc proposito, ut manum prębeam Valerio Martiali, Epigrammatum primo, Cuius uersiculi morem hunc Vindiciarum continentes conuelluntur magis à Grammaticis, q̃ enarrentur. Scribit ad Quintianũ, quẽ libellorum suorum facit Assertorem, ne darentur quodammodo Vindicię secundum Seruitutem, quoniã Fidẽtinus, ut ipse dicit, Plagiarius illos recitabat pro suis, rogat'q;, ut det pręde, se Dominum nihilo deterius in possessione futurum. Quę omnia iocose, festiuiter'q; de Iudiciorum more tralata, Carmini Poeta inseruit. Eiusmodi uero id est.

Commendo tibi Quintiane nostros,
Nostros dicere si tamen libellos
Possum, quos recitat tuus Poeta.
Si de Seruitio graui querantur,
Assertor uenias, Satis'q; pręstes.
Et cum se Dominum uocabit ille,
Dicas esse meos, manu'q; missos.
Hoc si ter'q;, quater'q;, clamitaris
Impones Plagiario pudorem.

Illud autem Quintiliani ex Libro Oratoriarum institutionum quinto, huic adnexum quodammodo est. Nam de Pręiudiciis agens, ea in tribus uersari generibus astruit, In rebus, In iudiciis ad ipsam causam pertinentibus, aut cum de eadem causa pronuntiatũ est, Vt in reis deportatis, & Assertione secũda. Sed & Libro undecimo, Succurret, etiamsi apud alios Iu

dices agetur, ut in secunda assertione, aut in Cētumuiralibus iudiciis duplicibus. Eleganter uero a' Græcis tralatio hæc a' foro in aliud forum dicitur Ephesis. Extat Demosthenis oratio, Cui titulus Ephesis, dicitur item Ecdetus. Quæ uero sit hic Assertio secunda perobscurum est, Ego ad Veterem manumissionum morem id spectare contenderim. Scribit enim Maximus Valerius, Athenis institutum memorabile seruatum, ut ingratitudinis conuictus a' Patrono Libertus libertatis iure exueretur. Ab eodem item refertur, Massiliēses tris in eodem manumissiōes rescindi permisisse, nec quarto errori subueniēdum putasse. Sed & Romæ solitam quandoq; adimi libertatem, Testatum in digestis, Libro XL. Ni rem malis unam, eandem'q; intelligere apud diuersa tractatam tribunalia. Auctores secundi apud Vlpianum digestis de Euictionibus, Fideiussores intelligunt. Iudicium uero aduersus ingratos Libertos, & uelut a' Patrono deficientes, Apostasium dicebatur, uel ἀποστασίου δίκη. Eius cō meminit Lysias ad Aristodemum, Et in Atheniensium Rep. Aristoteles. Erat & Apostasium aduersus peregrinitatis reos iudicium.

¶ Thargelion .i. θαργηλιών mensis q sit. Thargelia festa. Thargelus olla. Sextum Thargelionis diem fuisse Græcis auspicatissimum. Thargelia Regina. Cap. LIIII

T Hargeliona esse quidem Gręcis Mensem, haud fere' ambagiosum est. Qui uero sit is, non constat magnopere. Sunt qui Februarium putent, ac Interpretē tur, Aprilem malunt Alii, Quos, etiam si non latet, quàm difficilis hęc censeatur ratio, In qua multum desudasse Theodorus animaduertitur, probabiliora dicere contenderim. Quippe Apollini sacer is, & Dianæ censebatur. Quod Thargelia comprobarint festa, Olla'q; Thargelus dicta, idest θάργηλος, In qua percoquerentur fructuum primitiæ Apollinis honori, Qui apparerent iam. Dici θαργηλιών putatur, ratione etymologica, Quia sol θέρει τὴν γῆν, idest terram excalfacit. Cæterum illud grauius multo, Diem, qui est Mensis huius ἱσταμένου, uti dicunt Græci, sextus, habitum, prosperiore euentu rerum, Veteribus non Atheniensibus modo, sed & Aliis auspicatissimum, quem'q; Lapillo prorsum numeres meliore. Illud uero felicitatis argumentum sane' primum, & magnum quoq; Quod Hominum sapientissimus eo in uitalem prodiisse lucem Socrates narratur. Inde & Persarum afflicta potētia est. Quo nomine receptum Atheniensibus est, τῇ ἀγροτέρᾳ capras trecentas immolare, Voti Miltiade damnato. Rursum apud Platæas prœlio nobili superata Gens eadem, hoc ipso die. Cuius item donum sit apud Mycalen comparatum decus. Quin & Persis esse fatalis quodāmodo Dies hæc uisa, Quando ea quoq; ab Alexandro, Darii traduntur concisæ opes. Sed & Alexandrum eadem editum ferunt, & ex humanis item concessisse. Illud auctarium sane' fuerit, Thargeliam, generemilesiam, forma, & Sapientia conspicuā, Quæ annis triginta apud Thessalos est potita Regno, demum ab Argiuo, quem uinctum habebat, necatam, memoriæ prodi.

¶ Solere interdum Homines plerosq; nimis quàm leuiculis rebus stulte operam impēdere seriam. Atque inibi Platonis decretum. Prius de Atechnia, Cacotechnia, Mataeotechnia. Caput LV.

I Nter ea, quæ disertatione multiiuga, ingenio'q; excusso imprimis, de ratione dicendi a' Studiosis tractari solent, illud item aduerto minus neglectum, Nullam utiq; esse artē, Quæ res Græcis dicitur ἀτεχνία, Quando nullis cōmuniti præceptis, nulla prorsum doctrinæ ui adminiculatiores plerią; qua modo impetus tulit, aut dictauit necessitas, eunt præcipites. Quibusdam id arrisit etiamnum, Vt Artem faterentur quidem, Sed malam, Dicendi potestate sæpius Ingenis deprauatis in labem tralata multorum. Esse uero & ματαιοτεχνίαν, non improspere forsan, καὶ ἄτεχνον coniectarint aliqui, Quam Inanem Artis imitationem interpretantur Eruditiores, Sicubi laboris insumitur plurimum, operæpretio nullo. In quam sane' Decuriam transferuntur, Quibus inter Declamantium sudores Vita atteritur uniuersa. Profert se ipsum hoc in aliis quoq;, nunquam non se ostentantibus, Quis horæ pereant bonæ,

Comperto

Comperto etiam, Qui Ciceris grana per longius missa īteruallum citra frustrationem in acum insereret, Quod contemplatus Macedo Alexāder, ut qui esset ingentis, ac generosi spiritus Rex, Hominis uanitatem irrisam leguminis eiusdem modio censuit donandam. Sed enim more iam nobis recepto in pluribus, ad Partem hanc Platonis graue decretum non prætereamus. Fuit Cyreneus quidam Anniceris Equorum agitatione, ac Curruum nimio plus sibi placens, & quod consecutione quadam adnexum huic est, eius rei molestus quandoq; ostentator. Quo nomine in Academiam ueniens Platoni gestiebat nimis quamauide inanes flans Glorias, artificii sui uim, ut ipse rebatur, miram ingerere, cōmostrare'q;. Iuncto igitur Curru, nunc inspectante Eo, pro artis modo, & ratione procurrebat, Nunc repente, scite admodum, & prorsum apte, resiliēs, circumactis Equis recurrebat, Ac subinde progrediens, remeans'q; Artificii curulis numeros implebat plane omnes. Cursu ita contemperato, Vt eandem ui procursu, recursu'q; omnino Orbitam, Græcis dictam ἁρματοτροχιὰν, teneret, moderamento nunquam fallente, Id aliis, Vti addecuit, mirum accidebat. Atenim Philosophus Plato, inani eius, ac uacāte damnata sedulitate, Conatū eiusmodi criminabatur, inquiens, ἀδύνατόν ἐστι, τὸν εἰς μικρὰ οὕτω, καὶ λιτὸς ἄξια τοσαύτην φροντίδα κατατιθέμενον, ὑπὲρ μεγάλων τινῶν σπουδάσαι, πᾶσαν γὰρ αὐτῷ τὴν διάνοιαν εἰς ἐκεῖνα ἀποτεθεῖσαν ἀνάγκη ὀλιγωρεῖν τῶν ὄντως θαυμάζεσθαι δικαίων, idest fieri nequit, Eum, qui in parua sic, & nulli prorsum rei tantum impendat curæ, Grandioris quicquam moliminis solicite, ac prospiciēter attentare, Omnem Quippe Ratiocinii uim, ac intelligentiā illis fere impensam Quę solidam cōtinēt, ac ueram admirationem, habere neglectui, necesse propemodum est.

¶Gallinaceorum Athenis compugnantium in Theatro Spectaculum, Quæ'q; tradantur eius rei initia. Caput XLVI

Allos compugnaturos Athenis cōmitti solitos, alicubi, opinor, in Latinis relatum literis est, Et nos alibi, Sed strictim cōmeminimus. Quā uero rationem habeat res ea, paucioribus forsan notū. Ego autem sic comperi, Fusis, fugatis'q; Persarum Copiis, Lata ab Atheniensibus lege, sancitum, ut publico Theatri spectaculo in pugnam producerentur Gallinacei, per diem annis singulis. Rei uero leuiculæ prima specie, hæc traduntur primordia. Cum aduersus Barbaros Ciuitatis uires produceret Themistocles, forte concertantes, in'q; mutuam cooriētes pniciem, dum strenue, ac gladiatorio more inuicem se rostris fodicant, Gallos est contēplatus, Nec id Acerrimo, & Ingenii solertis Imperatori insuper Spectaculū fuit, aut otiosa pugna, Siquidem aduocatos in concionem milites sic protinus hortari, atq; in prælium cœpit incendere, At inquit, nō pro Patria utiq; decertant hi, neq; item pro patriis Diis, aut Heroibus, Sed nec de gloria dimicatio est, aut de libertate, Vel Liberorum salute, Sed quod alteri succumbere, ac superbas pati Victoris leges neuter animum inducat. Cum a Themistocle uehementius pronūtiarentur Hæc, additis, quæ tempus exigeret, aliis pluribus, Ita coorti, Ita'q; animati Milites sunt, Vt in hostem summa proruētes alacritate nobilem inde sint uictoriā indepti, Eius'q; monumentum rei seruatum mox quotannis, Vt exēplo irritati, memores'q; ueterum gestorum, ad id genus plura excitarentur Virtutis opera.

g

¶Fluminū simulacra uarie nūc humana, nūc Bubula exprimi specie ꝯsueuisse. Ca. XLVII

Voniā Poetæ multa illustres fabulositate in fluminū mētione, Quascūq; collibitū fuerit illis imagines circūponūt, ac uelut graphice delineātes cōformāt, Visum ad præsens, Quæ mihi suggerit historia ex supstitiōe ueteri, Studiosis cōmunicare, Quo in poeticis fiant quasi Mæandris adminiculatiores. Compertū igit illud imprimis, Nō solū diuinis cultos honorib9 fluuios, Sed & Iconas illis, ac simulacra dicari frequēter ꝯsuesse, Verū nō modi unius, Siqdē ἀνθρωπομόρφους .i. humana eos specie effinxere Nōnulli, Quibus Bubulā alii effigiē induxerūt. In iis Erasinus est. Eurotas itē apud Lacedęmonios. Asopus apud Sicyonios, ac Phlyasios, Apud Argiuos Cephisus. Hominis figurā præfert Alpheus, Cephisum Athenieses hoīem monstrant utiq;, Sed ita, uti promāt se nihilomin9 Cornua. Syracusani & Anapū in Sicilia forma insigniūt eadem. Cyanē uero fontē fœminea circūuestiunt specie, Crimnisum quoq;, & Telmissum humana honestari facie legimus. Pueri speciem formosioris adamarunt Agrigentini in co

q

gnomine Ciuitati fluuio, Qui & apud Delphos dicatę ex Ebore Statuæ fluminis aſcripſere nomen, At Pueri nihilominus Simulacrum erat.

❡ Diſcordiarum primordia inter Platonē, Ariſtotelem'q, Sūmates Philoſophos, nō ex æmulatione inortam, Verum ex Vitæ potius ratione diſſimili. Caput XLVIII.

I Nter Ariſtotelem, Platonem'q haud conueniſſe ſatis, ex Ingenii monumentis, quæ ignoraſſe nemo fere pōt, palàm fit. Odium, quod ex æmulatione aut diſſimum eſt, literarũ, & glorię rōne exortū poſſet uideri, Sed a Gręcis ꝓditū ſecus, animaduerto, Qui Platoni offenſiorē factū Ariſtotelem uolūt, Quod eius Vitę curſu oblectaret minꝰ. Quippe curioſiꝰ circūueſtiebat Ariſtoteles, calciabatur'q, Quin & Comā contondebat itē delicatius. Iſtiuſmodi uero a Platonis aberàt grauitate plurimū. Annulis digyti niteſcebant onuſti, Et in hoc ſibi placebat nimiū. Inerat & in facie μωκίαν quædā .i. irridēdi ſtudiū. Et importunior nec aberat loquacitas, Quæ ipſa & mores coarguebat. Omnia uero hæc a Philoſopho abhorrere inſigniter fallit ꝓrſus Neminē. Proinde cū ea intueretur Plato, rarius hominē admittebat. Pluris autem longe Xenocratē faciebat, & Speuſippū, Cæteros'q, cū qbus pręter alia libēter, ac ſæpe ꝓfabulabat, de Philoſophicis ſemp arcanis ꝓmens qppiā, Quo illi abirēt nūquā nō doctiores. Suſius uero iſta, & latius in Varia exeqt hiſtoria Aelianus. Paucula hæc nos mō præcerpſimus Platonicę dignitatis ſtudio, Simul & Ingenii admiratiōe humani, In quo Virtutū eminētiſſimarū qnq ſeſe promunt Germina, Sed & Vitia inoleſcūt inſignia. Quā utiq ſocietatem adeo diuerſam poſſe coiri, uix impetraret fidem, ni exemplis binc inde ſcaturiētibus abunde commoniti, uel immaniora multo cōpaueſcere interdū cogeremur, Adeo nibil nō audet inenarrabilis bic Proteus, Omnia trāsſormans ſeſe in miracula rerum. Super Ariſtotele uero illud amplius dignū memoratu, Cū iudiciū ueritus Athenis proſugiſſet, Scitante ex eo Quopiā, Cuius nā modi uideret ei Atheniēſium Ciuitas, παγκάλη, ἔφη, ἀλλ' ἐν αὐτῇ ὄχνη ἐπ' ὄχνῃ γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ. Sycophantas nimirū innuens iuſto plus inibi progermināteſ. Rurſum quęrēti, Quid ita Athenas deſtituiſſet, ὅτι οὐ βούλεται, ἀπεκρίνατο, Ἀθηναίους δὶς ἐξαμαρτεῖν εἰς φιλοσοφίαν. Ne, reſpondit, in Philoſophiā bis delictū eant Atheniēſes, τὸ περὶ Σωκράτους πάθος αἰνιττόμενος, καὶ τὸν καθ' ἑαυτὸν κίνδυνον.

❡ Sileni, ac Midę ꝓgreſſus. Terrā haberi Cōtinentem extra Orbem noſtrum. De'q in ea Ciuitatibus, & Hominum moribus. Caput XLIX.

T Heopompum, inter Græcos hiſtoricos non incelebrē, prodit in uaria hiſtoria Ælianus, mandaſſe Literis, Midā Phryga, & Nymphę filiū Silenū mutuis qnq uſos cōgreſſibus. Erat qdē Silenus Deo natura inferior, Hoīe tn̄ melior, Si utiq īmortalitatis etiānū cōpos. Et plurimis utiq citro, ultro'q dictis, Mox & Midæ ſic eſſe ſabulatū Silenū, Europā, Aſiā, & Libyā quoq eſſe inſulas plane, Vt quas ambitu cōplectat Oceanus, Haberi aūt extra Orbem hunc Eā, Quę ſola ſit Cōtinēs, Cuius'q ſit infinita magnitudo. Eſſe uero inibi Animalia ꝑgrādia, Sed & Hoīes amplitudine ad nos dupla, Vitę quoq ſpatiis menſu cōpari. Quin & plurimas, maximas'q Ciuitates, Legibus oīno, & Viuēdi inſtitutis noſtris haudquaq̄ ſimilibus, Verū inter eas præcellere duas præcipue, inuicē prorſum diuerſas. Alterā dici Machimon, εὐσεβῆ aūt .i. Euſeſeben Alterā. Cuius Incolæ ꝑpetuā ducant pacē, diuitiis affluētibus, Q ñ ex terra ſuccreſcāt fructus citra cultū omnino ullum. Neq uero ſerēdi illis curā incūbere. Perſeuerare porro ſanos, καὶ ἀνόσους .i. ſine ægritudinū moleſtia. Demigrare deniq Vita ridibundos, & hilares uſquequaq. Adeo uero ſine ambiguitate Iuſtos eſſe, Vt ne Dii qdē indignū opinent, eos uel frequēter inuiſere. At q Machimon incolant, Eſſe pugnaces, & naſci armatos, ac bellū aſſidue gerere, Collimitaneos plurimū euertēdo, Quippe Gētium multarū eſſe cōpotē Vnā mō Ciuitatē. In ea cēſeri Hominum myriadas ducētis haud pauciores. Quos nō abſumpſerint bella, morbis plane ꝓficiunt, Sed prarū id eſt. Intereunt uero in pręlus ſaxis pcuſſi, aut Lignis, nā ferri ictū nō admiſerint. Auro, argēto'q abūdant eatenus, Vt ſit ibi Aurū uilius, q̄ apud nos ferrū. Hoſce uero in noſtrū qnq orbem adortos enauigare, ad Hypboreos appuliſſe, Quos cum inaudiſſent, Noſtrorū hoīum fortunatiſſimos, Ab illis, Vt uiles, eē ſpretos, ac humiliter, ſordide'q agentes, Propterea'q ulterius ꝑgere neglexiſſe. Cæterū id mirabiliꝰ multo, Eſſe inibi Hoīes item Meropas noīe, Quorū Ciuitates & multę ſint, ac inſignes, Viſitari autem

sitari aũt in Regionis parte ultima Locũ, Quem dicãt Anostũ. i. ἄνοστον, Hiatui psimilẽ, Sed nec tenebris obtentũ, neq; itẽ lumine. Aerẽ uero incũbere turbido, insyncero'q; suffusum rubore. Flumina circũluere duo, Vnũ Voluptatis dici, Tristitiæ, ac Mœroris Alterum. Vtriq; adnasci Arbores magnitudine, qua proceriores Platani. Hasce eius potestatis fructus pducere, Vt q gustarit, indesinentes affundat lachrymas, demũ'q; sic intermoriat. At Voluptatias Arbores diuersum efficere omnino. Nam pomo uescẽtes Desyderia prorsum alia desinunt, anteactas quoq; ætates denuo repetentes, Siqdem Senectã exuere primũ, ac uigorem induere, per'q; quosdam, uelut gradus, effectos Iuuenes transire mox ad pueriles annos, ac demum infantiliter commori.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD VENERANDVM FRANCISCVM PILVMNVM RHODIGINVM IVRIS PONTIFICII SCIENTISSIMVM PRAEFATIO DECIMA

Icui ab ineunte ætate, quã esse prudentia Senum ꝯfouendam, adminiculandam'q;, traditum est, ita inhæsi, ut addicerem me totũ, ueluti Ridicæ cuidam
8 firmiori, Tu is es Frãcisce, Parens optime, sit enim hæc tui pręfatio uerissima, Ad quem in angustiis, lætioribus'q; meis rebus cẽsui defugiendũ ppetuo, Ne, quod Adolescẽtię cõmune uitiũ est, in lubrico ꝯstitutus pẽr inscitiam a` rationis rectitudine abirem longius, Quod ex Homero didicissem Puer, νεωτέρων δ' αἰζηῶν φρένες ἠερέθονται. Tu uero rerum diuturniore usu prudentissimus, clementissime amplexatus, perinde ac filium, es, nullo unquã reclinato incõmodo. Nec id cõsiliis modo eminẽtissimis, fidissimis'q;, Sed opera quoq; uel amplissima, ut ædes tuas nunquam mihi occlusas senserim. Nec illud repeto nũc, qua me semp tum apud Prætores, tum apud Ciues nostros ingenuitate, nullo prorsum Liuoris fuco sordida celebrandum, etiam'q; ultra meriti rationẽ extollendum, sis arbitratus. Et sunt hæc qdem Mentis ꝑpe` diuinæ germina, Reminiscẽtis'q;, Quidnam Victuri gignimur, ordo qs datus. Quamobrem immensa sunt, quæ tibi a` me hoc nomine debeãtur. Nec aliud fere` apud Animum meum solicitius, aut anxie magis diu perpẽdi, q̃ ut rationem inirem aliquam, Quæ tibi me, & si nõ gratissimũ, Quod nostri calculi modus non patitur, At non ingratũ omnino præmonstraret saltẽ. Verũ omnẽ, quod aiunt, funiculum mouẽti illud se demum nostræ obtulit imbecillitati, Vt hisce cõmẽtatiũculis nostris, Si modo tantæ rerum excellentię futuræ pares sunt, nomen tuum, mihi nunquam non uice quodãmodo numinis habitum, in perpetuitatis memoriam darem, Vt ubicunq; latinæ linguæ sonus fuerit non infrequẽs, Mortales intelligant uniuersi, quàm clemẽter, quam'q; officiose mecum egeris, quam'q; hoc uno nomine, nõ tibi modo, sed & tuis omnibus debeam; si uolo is esse, Qui ut essem, adnisus ppetuo sum. Tuæ uero partes sunt, Quæ pro uirili offerimus, lætiore fronte excipere. Tenuia quidem forsan sunt, Sed beneficia te non fœnerari, certo scio. Quod si laxius mecum ageret Fortuna, & Votis euentus responderẽt, munificẽtius multo, gratius'q; tractarere. Nunc te marmoreum pro tempore fecimus, Superunt forsan & Alii, Qui aureum te constituant. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI DECIMVS.

¶ Spartanorum mores explicantur. Item de Pueris Bomonicis. Lactantii grãmatici locus restituit. De fœminarũ nuditate. Quibus furari honestũ. Cardaces q. Quint illustrat.

Caput Primum.

Acedæmoniorum Remp. plurium, monumentis celebratam, habuisse prę clara, & eximia pleraq;, cum multa alia argumento sunt, tũ illud imprimis
1 Quod Plato ille, quem diuinum omnis nuncupat Antiquitas, q'q; non docendi solum, sed etiam dicendi fuisse agnoscitur, esse'q; etiamnum Magister optimus, Libros de legibus non aliter concinnarit, q̃ ut in eos congere

ret, quicquid singulari prudentia institutum, sancitum'ue comperisset in Cretẽsi Rep. Spartana'q;, necnon Attica, quam nouam dicunt. Quoniam prodat Timæus, ante ingẽtem terrarum inundationem fuisse Athenas alias tum in Græcia, tum in Ægypto, quas à Pallade conditas, educatas'q; uult In quibus ea fuerit gubernationis forma, quá in Libris de rep. sit Plato complexus. Scribit tamen Rhetoricorum primo Aristoteles, Quibuscunq; Ciuitatibus res muliebris male habeat, Sicuti Lacedæmoniis, uideri iis ferè dimidium abesse felicitatis. Mira certe sunt, quę prodit historia. Lege siquidem apud eos sancitum erat, Vt senior, si forte Vxor esset ei floridior, apta'q; etiamnum tollendæ proli, & iuuandæ patriæ, delectũ ex Iunioribus quempiam, moribus præcipue exploratis, probis'q;, posset ad eã admittere. Quam ubi is generoso implesset seminio, quod inde natum foret, educaret, ut conceptum, natum'q; legitime. Quod siquis Vxorium onus, ut molestum grauaretur, nimis'q; impeditum, ingenuæ tamen prolis desyderio obmolliretur, Tunc licebat, Siquam is fœcundam generosam'q; animaduertisset, adducto prius in eiusmodi sententiam Viro, eam quęrendæ prolis gratia adire. Nec id ex propalata, substrata'q; passim natum pudicitia uideri potest, quod'q; id genus fœminæ ad Veneris prolubia forent procliuiores. Legimus quippe paupculam quandam interrogatam, Quid nam marito datura dotis forer, respõdisse, Patriam pudicitiã. Altera uero, cũ quęreret ex ea, an cũ Viro coisset, minime inqt, Sed ille mecum. Quædã porrò, cum fuisset clam cõpressa, fœtum'q; perdidisset, sic nulla emissa uoce, se constantẽ, ac tolerantẽ, præstitit, ut eliso ꝯceptu, reiecto'q;, Parentes, alios'q; latuerit proximos. Quippe doloꝝ magnitudinem, quibus, ut assolet, lancinabatur subinde, conuellebatur'q;, uicit ignominiæ timor. tantum erat uel in muliebri ingenio tolerantiæ robur, Vt nõ immerito uideatur Oratius cecinisse Carminum primo.

Me nec tam patiens Lacedęmon.
Nec tam larissæ percussit Campus opimæ.

Nã, ut inqt Aemilius Probus, Lacedæmonioꝝ moribus summa uirtus in patiẽtia statuebat. Seneca scribit, Lacedæmonios Consuesse Liberoꝝ suorum Indolẽ experiri publice uerberibus admotis, illos'q; adhortari, ut flagelloꝝ ictus fortiter perferrent, Item laceros, ac semianimes rogare, ut perseueranter uulnera præberent uulneribus. Quã rem copiosius exequitur Lucianus in Sermone, q est de Gymnasiis. Et significat Thebaidos quarto Papinius, Et Oliuiferi Eurotæ Dura manus. Exposuit & Lactantius grammaticus, Gentis in eo crudelitate taxata. Cretum quidem leges inqt Cicero, item'q; Lycurgi laboribus erudiunt Iuuẽtutem, uenando, currendo, esuriendo, sitiẽdo, algendo, æstuando. Spartę uero pueri ad aram uerberibus sic accipiuntur, ut plerisq; sanguis è uisceribus exeat, nonnunquam etiam, ut cũ ibi essem, audiebã, ad necẽ, Quorũ nõ modo nemo exclamauit unq̃, Sed ne ingemuit qdẽ. Hosce pueros Seruius grãmaticus Bomonicas, ueluti dicas, superaris de Victoria cõtendẽtes, appellari scribit, meminit & Lactantius sup octauũ Thebaidos, Sed codicib° fœde interpellatis, nam scribit modo, Suominicæ. Cõcertatio autẽ ea, ut idẽ testat, Diamastigosis nocabat. Hoc est Disflagellatio, qs plura posset uerbera sustinere. Plutarchus in Lycurgo pueroꝝ multos inqt, in ara Augurii cæsos uerberib° mori uidimus. In Apophthegmatis laconicis, In ara Orthiæ Dianæ id solitum fieri scribit. Cui Sentẽtiæ succinit & Papinii Interpres, Hinc in Plauti Captiuis festiue Lacones leguntur Plagipatidę. Sed .n. qa de Orthia Diana, & Diamastigosi facta nobis mentio est, Remotiora quæpiã, nec in triuiis recantata hinc iã subnectere ꝓgamus. Nam ita in Græcoꝝ mihi cõptum Thesauris est, Primũ in Laconia Limnæum Locũ esse Orthiæ sacrũ Dianæ. Eius Simulacrũ id essememorant, Quod ex Taurica est ab Oreste & Iphigenia tralatũ. Qua in re ꝓbabiliora uident astruere, q̃ Athenienses, Qui in Braurone relictũ uolunt. Sed Sacroꝝ eos post alia pleraq; coarguit Ritus, Siquidem Astrabacus & Alopecus, A quibus id compertum primo est, mox dilapsi in amentiã sunt. Paulo post Limnatę, & alii quidã, Dianæ cum rẽ diuinã obire adorti essent, in dissidiũ primo, post & in mutuas proruperunt cædes. Multis uero in ara peremptis, Reliquos, q calamitati supfuerant, morbi absumpsere. Reddita ꝯsultantib° inde Sors est, αἵματι ἀνθρώπων τῷ βωμῷ αἱμάσσειν, idest sanguine humano arã esse cruentandã. Propterea ĩmolari cœptus, Quẽ obtulisset Sors. Donec Lycurg° ĩmolationẽ ad Ephеboꝝ Disflagellationẽ trãstulit, nã sic cruore humano oppleť ara. Simulacrũ ipsũ, Quod exhibet Sacerdos, utpote perexiguũ, leue est.

leue est. Quod si uel formæ, Vel dignitatis ratione minus se conuerberãdo sæuiant Pueri, Tunc mulieri effici onerosius creditur, atque ingestabile. Dianam uero non Orthiam mo/do nuncupant, Verum & λυγοδέσμαν, Quoniam in Virgultorum, Quæ dicunt λύγος, den sitate comperta memoratur, Quæ Simulacrum circumplexa ὀρθὸν, idest rectum illud sta tuebant, Vnde & nominis profluxisse ratio uideri potest. Sed institutum repeto. Si illud adiecero, In Arcadia non longe a' Stymphalo Dionysii fuisse templum, Cuius festũ σκιε/ρέιαν nuncupant. In quo ex Delphici Apollinis responso diflagellētur Mulieres. Præterea Qui Græciæ formam Rerum publicarum dederunt, Corpora Iuuenum firmari labore uo/luerunt. Hoc Spartiatæ etiam in fœminas trãstulere. Quibus magis Palęstra, Eurotas, Sol, puluis, labor, militia est in studio, quàm fertilitas barbara. Puellas ergo assuefaciebant non minus, quàm pueros, & uersari nudas, & quibusdam in sacris saltare, & canere, præsen/tibus, simul'que astantibus Iuuenibus. Propterea Propertius quoque quadam Elegia ita canit.

Multa tuæ Sparte miramur dona palęstræ,
Sed mage Virginei munera gymnasii.
Quod non infames exercet corpore laudes,
Inter Luctantes nuda puella Viros.

Saltationem uero hãc, siue id genus alteram significasse Iuuenalem eo Versiculo,
Qui Lacedæmoniũ Pædęmate lubricat orbẽ, Putat in Libro de Orthographia Cæcilius Minutianus Apul. Ac legẽdum Pædæmate, prioribus Syllabis diphthongũ recipiẽtibus, qa sit utrobiq; apud Græcos. π. & uerbo eo plane' saltationem innui. Cæterum hac parte illud obiter legentes monuerim. Platonem quoque libro de Rep. quinto, non improbasse mulie rum in Gymnasiis exercitia, quoniam omnium operũ natura compos sit Fœmina. Voluit quoque, ut non Puellæ solum, Sed etiam Anus nudæ cum uiris luctarentur, Et quæcunque exercitationes Viris contribuantur, easdem mulieribus dicit esse tribuendas. Et quia res ab surda prorsum uidetur, Ipsius Platonis uerba subieci. Nudandum igitur inquit, Corpus erit mulieribus, quandoquidem pro Vestibus uirtutem induent, Communicandum'q; in bel/lo, & omni alia Ciuitatis custodia. Qui uero nudas riserit mulieres, ratione optimi cuiusdã ita nudatas, inanem circa ridiculas nugas carpens Sapientiæ fructum, neque quid rideat, neq; quid agat, intelligit. Sed redeo ad Viros, Scribit Libro tertio Quintilianus, ad hũc mo dum. Minus Lacedæmone studia literarum, quàm Athenis honoris merebuntur, plus pa/tientia, & fortitudo. Rapto uiuere quibusdam honestum est. Hæc uero imperitioribus sub obscura uideri, haud ambigo, Ideo aliqua a' nobis afficiẽtur luce. Sic uero apud Plutarchũ, in Apophthegmatis obseruauimus, Spartanorum moris fuisse, Literas modo pro necessita te discere, Reliquarum uero disciplinarũ nil omnino admittere, nec homines magis, quàm libros. Erat autem illa ipsis disciplina, Vt honeste parerẽt, Labores cõstantissime tolerarẽt, Pugnando'q; aut uincerent, aut interirent. Ob quod, cum Athenis Rhetorum quispiam Lacedęmoniis imperitiam obiecisset, respondit Pausaniæ filius Plistonax, recte dicis, Soli nanq; Græcorum nil a' nobis mali didicimus. Scribit tamen in Protagora Plato, Antiquissi mum apud Græcos, & plurimum Sapientiæ studium in Creta, & Lacedæmonia extitisse. Ac Sophistas inibi plures, quàm alibi usquam repertos, dissimulare autem solitos, ac impe/ritiam prætendere, ne Græcos alios superare Sapientia deprehenderentur, ac ad idem stu/dium accenderentur. Et mox paulo addit, Lacedęmonios optime ad Philosophiam, & Ser mones esse educatos, etiam si a' principio rudes uideantur, uerum eiaculari statim magni momenti uerba contorta, breuia'q;, uehementis modo Iaculatoris. Cuiusmodi enuntiare, Viri tantum sit absolute docti. Quod uero ait Fabius, Quibusdam rapto uiuere, honestum, De Spartanis item intelligendum. Apud quos Irenes sunt, & Melirenes. Irenas uocãt, qui iam annum secundum e' pueris excessere. Melirenas uero natu grandiores inter pueros. Irẽ igitur pueris præscribit (neq; enim unquam sine Magistro sunt) firmioribus quidem, ut Li/gna ferant, minoribus uero olera, quæ omnia furto quæruntur, quod siquis per incuriam deprehenderetur, flagris insigniter afficiebatur, ceu negligenter, inepte'q; furari uideretur. furantur item, ut Xenophon tradit, ex cibariis quicquid ualent. Eius uero negotiationis cu/ram nobile retegit exemplum. Cum Leonis, Catulum quidam surripuisset, ac inuoluisset

pallio, eius'que uentrem unguibus, & dentibus fera discerperet, latendi studio, pertinax il/le silentium seruare ita perexit, ut inde interiret. Persis item uidêtur lege permissa fuisse furta. Nam qui rapto uiuerent apud eos, Cardaces uocabantur, Quia Carda uirile, ac bellicosum signat. Apud Pausaniam Cardaces pro militibus accipi uidentur. à Caribus uerbum esse propagatum, scribit Eustathius. Apud Aelium Dionysium, impios homines dici Cardacas, obseruaui. Esse enim mercede militantes Barbaros apud Theopompum, Simpliciter uero inquit, Persæ quemlibet fortem, furacem'que Cardaca uocant. Cares primos mercede militasse, auctor Pausanias est. Tauros Scythas Herodotus scribit in Melpomene furandi licentia sibi uictum comparare, atque item ex bello. Refert Gellius, apud ueteres Ægyptios, quod genus hominum constat & in artibus reperiendis solertes cumprimis extitisse, & in cognitione rerum indaganda sagaces, furta omnia indiscriminatim fuisse licita, & proinde citra ullam noxam, pœnam'ue. Sed & Poeta nobilis Aeneidos nono, de Latinis ita canit.

Caniciem galea premimus, semper'que recentes
Conuectare iuuat prædas, & uiuere rapto.

Sed quod paulo ante ab eodem de Latinis eisdem pronuntiatur,

Durum à Stirpe genus, Natos ad flumina primum
Deferimus, sæuo'que gelu duramus, & Vndis.

Videtur item de Spartanis tractum moribus. Nam, ut Seneca nobis auctor est, libro Suasoriarum primo, Omnibus sua decora sunt. Athenæ eloquentia inclytæ habebantur. Thebæ sacris. Sparta armis. Ideo Eurotas amnis hanc circunfluit, qui pueritiam indurat, ad futuræ militiæ patientiam. Sed illud aduertendum, Esse auctores, Qui prodant, non Aqua Infantes, Sed Vino ablui à mulieribus solitos, experimêtum quoddam ipsorum habitudinis ita facientibus. Etenim dicunt huiusmodi rerum periti, Aegritudinibus obnoxios, admoto mero, debilitari, ac resolui. Qui autem sit ualitudinis obsirmatę, amplius acuere, ac obstipare habitum. Illud uero neutiquam prętereundum, Lacedæmoniis fuisse morem, Lambda in Scutis gestare, εἰς παράσημον, idest notæ insignioris gratia, ex principe nominis litera, uelut charactere, se ipsos præmonstrãtibus. Sicut Messenii M. Literæ nota se cognobiles prębebant. Eupolis, ἐξεπλάγη ἰδὼν στίλβοντα τὰ λάμβδα.

Laconicæ magnanimitatis exemplum ex Xenophonte. Cur Spartani dicti quandoque Ophiodiri. Item Spartam fuisse alterum Græciæ oculum. Eurotas, Sparte, Lacedæmon, unde appellationem traxerint. Caput. II.

Ostremo Virtutis Laconicæ, ac magnanimitatis singulare apud Xenophontem libro rerum Græcarum sexto, argumentum nobis suggerit, quo Ciuitatis eius magnifici Spiritus facile omnium oculis subiicitur. In Leuctrica pugna à Thebanis prostrata, excisa, attrita'que prorsum Lacedęmoniorum gloria est, nam ab ea uix amplius emersere. Accepta igitur tam insigni clade, Suæ cuique aduenit Calamitatis nuntius, At quorum propinqui cæsi in pręlio fuerant, in publicum se proripiebant nitidi, & hilares, aut, quod æque magnum est, hilaribus similes. Quibus superstites fuerant necessarii, hi fere in luctum se dantes, domi continebantur, Rari admodum priuatos lares egredi. Et ii quidem ultra fidem tristes, & fronte nimis corrugata, & demissis oculis, diceres omnibus exutos, Solum denique exilii causa uertere. Illud item nequeo præteriisse, Obseruatum à me in Græcis literis, Lacedæmonios quandoque à Pythia nuncupatos ὀφιοδείρους, eius appellationis ex historia ueteri hâc promunt rationem. Quadam tempestate Serpentum multitudo mira in Laconia succreuit, facta inde Annonæ caritas est incredibilis, coacti'que indigenæ Serpentes in escam humanam uertere, unde nomenclaturæ nouæ data occasio. Quod in admirabilium relatione Aristoteles scribit. Idem Libro Rhetoricorum tertio, Metaphoras esse quatuor insinuans, addit Ea

probari

probari imprimis, quæ dicatur κατὰ ἀπολογίαν. Cuiusmodi fuit de Lacedæmoniis Leptinæ dictum, non negligendum, τὴν Ἑλλάδα ἑτερόφθαλμον γενομένην, idest Græciam factam Vnoculam, Sed & Pompeius Trogus Athenas, Spartamq́ue, ceu duo Græciæ lumina celebrat, miraturq́ue. Sed enim apud Leuctra Spartana Virtus attrita corruit, in nihilum dilapsa fere, infesto numine, si credimus, ob scelus admissum in Scedasi puellas, Molpiā, & Hippo, Vti a Pausania relatum scio, etiam si ex Plut. alibi Miletiam scripsimus. Meminit quodam responso etiam Apollo, Quod sic habet.

Λεῦκτρά τέ μοι σκιόεντα μέλει, καὶ ἀλίσιον οὖδας,
καί μοι τῶν σκεδάσου μέλετον δυσαστυγέα κοῦρα.

Cæterum in hac tam fusa de Spartanis mentione, adiiciamus, quæ apud Græcos inter legendum præcerpta nobis, In regione ea principem regnasse Lelega indigenam, Vnde subiectis adoptata nomēclatura. Ex eo Myleta natum memorant. Cuius fuerit filius Eurotas, Hic stagnantes per regionē aquas diorygē, hoc est fossa perduxit in mare, unde flumini origo, & nomen. Perfuncto sine liberis Rege, Principatum excepit Lacedæmon, Qui Iouis dicebatur filius, Spartam Eurotæ filiam Vxorem is asciuit sibi. Initio Regni primum quidem a se dici Lacedæmonios iussit. Mox & conditæ Ciuitati Vxoris indidit nomen. Sicuti ab Amycla eius filio Amyclas tradunt nuncupatas. Vbi Hyacinthi Amyclæ filii uisebatur monumentum, Apollinis subiectum simulacro.

¶ Qui sint apud Appiani Interpretem Aptatores. De Harmostis pluscula. Harmosteres, Harmosyni, Itemq́ue Qui dicerentur Episcopi, Agonii dei. Agonia, Agones, Angones, & Phylacę. Ciceronis soluitur nodus ex epistolis ad Atticum. Caput III

Erum prius, quàm a Sparta digrediamur, addenda & scitu nō indigna pleraq́ue, explicandusq́ue imprimis Appiani Alexandrini locus ex Libro quarto a Ciuilium bellorum, ubi sic fere legitur. Tribunus P. Titius legem protulit, Consulatum sub præsentium Triumuirorum constitutione in quinquēnium uacare, Antonii, scilicet Lepidi, & Cæsaris, Qui pari modo ac Consules illum obtinerent, hos quispiam Gręcorum Aptatores commode diceret, Quod Lacedæmonii Reip. subiecta disponentibus imposuere nomen. Hactenus Appiani Interpres. Quos uero Aptatores dicat, quæue foret eius magistratus uis, Scio ambiguū q̄plurimis uisum iri. Proinde Harmostas ipse intelligo. Eos ad subiectas Ciuitates mitti solitos cū magistratu, scribit Harpocratio. Et ante rettulit Eratosthenes in uoluminibus de bonis, malisq́ue. Sed meminit Demosthenes quoq́ue pro Ctesiphonte. Sunt qui interpretentur, Harmostas apud Spartanos præfuisse arcibus efficiendis, & Ciuitatum instaurationibus. Cæterum hæc ad Appiani sensum parum congrua uideri possunt, Propterea amplius quærendum. Auctor uero est Halicarnaseus Dionysius, Corrupto ciuili ornatu in Græcorum Ciuitatibus, coactos fuisse nonnullos in Vrbes iterum Tyrannicas, Regiasq́ue potestates inducere, nominibus uelantes decentioribus, Vt Thessali Archos, idest Principes, Lacedæmonii Harmostas, cum formidarent, Reges eos, & Tyrannos appellare. Iis iam. opinor, mira infertur Appiano Lux, Sed & Isocrates in Panegyrico idipsum planè confirmat, ubi sic scriptum inuenio, τοσοῦτον δὲ ἀπέχουσι τῆς ἐλευθερίας, καὶ τῆς αὐτονομίας, ὥς τε αἱ μὲν ὑπὸ τυράννοις εἰσί, τὰς δὲ ἁρμοσταὶ κατέχουσιν, ἔνιαι δὲ ἀνάστατοι γεγόνασι. Hoc est, tantum uero absunt, ut fruātur libertate, suisq́ue uiuant legibus, Vt hæ quidem a Tyrannis sint oppressæ. Alias Harmostæ occuparint. Aliæ uero Solo sint adęquatæ. Harmosteres autem Lapides dicuntur in eodem Liminis loco commode coaptati. Harmosyni uero Spartæ compescendis mulieribus fuere Magistratus, quo ornatius agerent: Porro in Scholiographis græcis ita lego. Quos ad sibi subditas, obnoxiasq́ue Ciuitates mitterent Athenienses spectatum, quid in quaque fieret, Episcopos fuisse uocatos, ac Phylacas. Hoc uero eo apposui libentius, ut nodus explicaretur M. Tullii, ex septimo epistolarum ad Atticum. Vult inquit, me Pompeius esse, quem tota Campania,

& maritima Ora habeat Episcopum, Ad quem delectus, & negotii summa refertur. Extat & Leonidæ Epigramma in Mercurium, ubi eum Episcopum nuncupat ad hunc modum.

τὰν αἰπῶν ὀρομάδες Μόριχος τὸν ἐπίσκοπον Ἑρμᾶν
ἔστασ', αἰπολίων εὐδόκιμον φύλακα.

Scipionem item Aphricanum a' Senatu missum esse Episcopum Gentium, Regum'q;, Plutarchus scribit. Episcopum & Scopon pro eodem fere accipit Eustathius præpositione redundante, sicuti in uerbo ἐπιβάσκολος, & plerisq; aliis, Verum inquit, uidendum amplius, Episcopum'ne, & Scopon etiam ὀπῆρα dicere liceat, quod uocabulum apud Sophoclem positum scimus. Arcadius Iureconsultus Episcopum intelligit pani, & cæteris uenalibus præfectum, quæ ad quotidianum spectent uictum. Certaminum præsides inuenio appellatos nunc Ephoros & Epoptas, nunc et Episcopos. nam Agonios deos Legisse apud Platonem uidemur. Agonia tamen est Græcis ἀτεκνία καὶ ἀγεννησία, idest Liberorum, & Generandi exors facultas. Vnde apud Aelianum, διεφθάρη ἡ πόλις, καὶ ἦν ἀγονία καὶ μέντοι καὶ γυναικῶν καὶ τῆς ἀγέλης τῆς τετράποδος. Cæterum & in Sanctis quandoque literis obseruasse uidemur, ἀγόνους χοὰς, Pro iis, Quæ uita functis prolibantur. Quorum esse sterilitas agnoscitur propria. Nam & γῆς ἀγονία dicitur nonnunquam in ueteribus libris, Quam sæpe Numinis incusserit indignatio. Quod sicubi ἀγώνια scriptum inueniás, Tunc quæ ad Ludos, & Certamina spectant, significantur plane, Quoniam & Epithaphii leguntur Agones. Sed Angones tela sunt Gentium plerisq; peculiaria. Denique ut institutum repetā paucis. Episcopi Dianæ tēplū legimus fuisse in Helide, quod Aristarchium diceretur. Id cum expilasset Sambicus cruciabiliter per annum in quæstionibus habitus interiit, nata inde Parœmia, Sambico grauiora pati.

¶ Laconici breuiloquii commendatio. Item de Orationis breuitate excerpta ex Phalereo pleraq;. De Clauibus, & Laconico ferro, Caput IIII.

E Laconum breuiloquio carptim ex Platone facta nobis pauloante mentio est. Nunc illud amplius, quod uaria scrutando excerpsimus, Ac primū quidem succurrit, Veteribus id fuisse in Græcia percelebre, facilius multo esse philosophari, quàm Laconum sermonē imitari. Suppetit historia, ad id non iniucunda. Disceptantibus Lacedæmoniis cum Argiuis de finibus, Verbosiorem paulo epistolam Illi Spartam misere, minitantes, plurima se illis detrimenta illaturos, ni cederent. Lacedęmonii, ut quibus nil fere prolixa oratione foret odiosius, Porro & illorum uanitatem non pili facerent, nil fere aliud scribendum censuerunt, quàm uerbum unum, αἴκα. Id uero nostro sermone signat, Si, ueluti insinuarent, Si eualueritis, ista exequemini, quæ nūc tumidius promittitis. Proditum & id memoriæ est, interrogatum Charilaum, Cur paucas admodum leges sanxisset Lycurgus, respondisse, ὅτι ὀλίγα λέγουσιν ὀλίγων καὶ νόμων ἐστὶ χρεία, pauca dicentibus legum item paucitas sufficit. Suggeritur denique ad hęc, quod scribit Plato in Alcibiade secundo de Spartanorum hominum prudenti oratione. Nam ostensurus, in uoto non hoc, uel illud bonum esse petendum, nisi quis prudentiam fuerit consecutus, Sed simpliciter bonum, a' Deo quādoq; ita redditam sortem tradit. Hęc dicit Ammon, Placere sibi magis Lacedæmoniorum benedictionem, quàm reliquorū cuncta Græcorum sacra. Benedictionē uero inqt Plato, nullam prorsus aliam Deus mihi dixisse uidetur, q̄ illorum orationem, permultū enim illa a' cæteris differt. Demetrius quoque Phalereus περὶ φράσεως, Colon breuius, ac paucis multa cōprehēdens grauius putat, ac uehementius, pinde inqt, Lacones βραχύλογοι imprimis, hoc est Breuitatis studiosi. Imperiis quoq; cōcisa, adducta q; Oratio præcipue ꝓgruit. Et qlibet Dominus Serno monosyllabus est. Productior uero Oratiōis tractus supplicātiū, lugētium'q; ꝓprius. Sed & Senes insita imbecillitate μακρολόγοι. i. impendio fiunt loquaciores. Breuitatis Laconicæ ex Epistolio illud profert exēplum, Lacedęmonii Philippo, Dionysius Corinthi, Certe habet breuitas apophthegmaticū imprimis, & Gnomologicū, Et id sapienti[9], quod in arcto

in arcto multorũ semina cõtinet, Sicuti grano quãtulocũq; integræ arboris uis inest. Hinc et Stoicorũ breuia, & acuta, tertio de finibus a Cicerone laudant. Obseruatũ itẽ nobis, Laconiacas claues ueterib⁹ habitas ex nouitate pręstãtes. Sed & Laconica celebrãtur calciamẽta; & Saltationis species quædã. Quinetiã flagella inueni, & Laconicũ dici ferrũ. Qua in parte sciendũ amplius, ex temperaturis metalli eius aliam uocari Chalybdicã, aliã Sinopicã, quandam etiã Lydiam. Sed ex iis Laconica, Sinopica, Chalybdica Structuris ꝯgruebat pręcipue. Verum Laconica ẽt Limis, Terebris'q;, itẽ Characteribus, ac Lithurgicis. Lydia quoq; Limas emittebat præstãtes, uerũ ẽt Gladios, & nouaculas, quæ Xyria dicũt, & Xysteras. Hæc Daimachus in cõmentariis, quæ inscribuntur Poliorcetica.

¶ In qbus fœde sugillarent Spartani. Diironoxeni q. Itẽ Xeni. Epixenum. Quę apud Spartanos comperiãtur scitu digna. Ferri fundendi ratio a quo excogitata primũ. Cap. V.

s

Ed nũquid integris Ita, illibatis'q; fuere moribus, & amussitata ꝓbitate, ut flagitio prorsum nulli, aut labeculæ inuenustiori supfuerit locus? minime uero, Nã diuinũ est, quod labe caret. Lacedæmonios fuisse sordidos, præparcos'q;, ac Smicrologos, quo nomine significat is, qui parua, & pretii ꝓpe nullius, nimio plus magnifacit, & admiratur, cũ multa coarguũt, tum uel Oraculum egregie cõprobat. Cuius in Bœotiis reb⁹ meminit Pausanias quoq;. ἁ φιλοχρηματία σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδέν, quod est, Pecunię studiũ ad interitũ Spartã ducet, Aliud uero nihil. Inurit & Spartanis crimẽ aliud, Nã, ut auctor Theopompus est, incessit a celeberrimis Auctorib⁹ Laconum ξενηλασία, qđ uerbum signat Hospitũ expulsionẽ. Siqdẽ nõ tẽpore omni peregrinis licebat Spartã adire, Sed præstitutis diebus. Quãobrẽ fœdant eos Comici appellatione dedecorosa qñq;, nã Diironoxenos nũcupant. i. per simulatiões, & Ironiã fallẽtes hospitẽ, Quãq̃ scribit Herodotus, a Laconibus Xenos peculiarius Barbaros intelligi. Epixenũ uero idest ἐπίξηνον nil cũ Xenis cõmercii habet. Est enim eo noĩe stipes, sup quẽ Carnes cõciderre cõsueuerunt Coq. Vnde exit Aristophaniũ illud, κατ' ἐπιξήνου θέλω τὴν κεφαλὴν ἔχων λέγειν, quo significat, si uera nõ dixero, abscindatur caput mihi. Theoxenia aũt. i. θεοξένια fuit apud Pellenen Agon Apollinis honori, Quẽ Theoxenion nũcupant. Certabant in eo Viri indigenę, argẽti positis pręmiis. Spartanos itẽ ꝑmos donis hostẽ corrũpere adortos in bello cõtra Messenios, Pausaniæ credimus, ac martiã Virtutem uenalem facere, Aristocrate Arcadũ rege muneribus delinito. Pręterea Lacones, ut infidos descripsit & Euripides in Andromacha, σπάρτης ἔνοικοι δόλια βουλευτήρια. i. Spartæ inhabitatores, dolosus Senatus, & Aristophanes, οἷσιν οὔτε βωμός, οὔτε πίστις, οὔθ' ὅρκος μένει. Hoc est, qbus nec ara, nec fides, nec iusiurandũ manet. Q đ ad peregrinos attinet, exciderat pene, qđ reticendũ nõ est. Pausanias Cleombroti, scitãte quodã, qd ita Tyrtæũ ciuitate donassent, ne inqt, nobis unq̃ peregrin⁹ fuisse Dux uideat. In Spartano agro Iouis tẽplũ fuisse, Pausanias scribit, Qui diceret σκοτιτάς, puto, de regionis nomine, ita ex Arborũ dẽsitate appellationẽ indeptæ. Quercubus. n. frequentissima est. Innuit tamen auctor idem, τὸ σκότος. i. tenebras non fecisse Arborũ densitatem, Sed Iouem sic fuisse cognominatum. Fuit Locus item Spartę, Qui diceretur Chorus, in Quo Gymnopædiæ fiebant, & Apollini choros Ephebi ducebant. In ꝓpinquo ostẽdebatur γῆς ἱερὸν. i. Terræ sacellum, Et Agoræi Iouis, Quando & Pallas cognominabatur ἀγοραῖα. Erat in Lacedæmone item μοιρῶν, idest Parcarum sacellum. Visebantur & quę ἀρχεῖα uocant ἐφόρων, In quibus Epimenidę cretensis monumentum. Exeũtibus autem ex foro occurrebat, quam dicunt σκιάδα, Vbi & Cõciones habere, ueteris fuit moris,,. Creditur Theodori opus Samii, Quem omnium primum ferri fundendi excogitasse rationem; proditum memoriæ est, ac inde Statuas cõflasse. Pẽdebat inibi & Milesii Timothei Citharra, Quẽ improbasse Lacedęmonii ferũtur, quod septẽ ueteribus chordis quatuor adiecisset, Vt Pausanias scribit. Signat uero Scias. i. σκιὰς arbustũ, Quãdoq; & tectam Scenã. Quin etiam testudinatum σκιάδιον legimus, In quo sedisset Dionysius. Robustiores item rami uocantur Sciadæ, Et Corporis Vmbra, unde concipiuntur Horæ. Cum uero in Spartana historia Agnitam legimus, Aesculapii cognomentum accipere debemus, Simulacrum cuius, ex Agno, Quæ Planta est, foret excisum, conformatum'q;. In eadem nominatur etiam

Iuno αἰγοφάγος, apud Lacedæmonios tantum id adepta cognomentum, Quādo & Deæ Capras immolant. Sacellum ab Hercule primo erectum ferūt, Qui & princeps Capras immolarit, Quoniam pugnāti aduersus Hippocoontem, ac Liberos nullum a' Iunone se ingessisset impedimentum, sicut fere' assueuerat. Ad rem uero diuinam adhibitas potissimū Capras, quod aliarum uictimarum haud suppeteret facultas, sicuti comprobat in Laconicis rebus Pausanias. Cum uero meritas de Hippocoonte pœnas exegisset, Pallados quoq; sacellū constituit ἀξιοποίνου. Verum in eo, quod de Capra scribit Auctor hic, uehementer aduertenda Poetę Ouidii sententia ex quadam Elegia, Vbi Animalium, quæ ducerentur, pompam describit in Iunonis festo.

Dux'q; Gregis cornu per tempora dura recuruo,
 Inuisa est Dominæ sola Capella Deæ.
Illius indicio syluis inuenta sub altis
 Dicitur inceptam detinuisse fugam.
Nunc quoq; per pueros iaculis incessitur Index,
 Et pretium Auctoris uulneris ipsa datur.

¶ Triplici semita incedere, qui fabulas allegorice interpretentur. Quo'ue pacto intelligenda Deorum certamina. Item nomina tū masculina, tum fœminina. de Saturno. de Tantalo. Dioscuri quid, & Psoæ, ac Stachys, necnon Aegides, Mercurius, Argas, Argus.

Caput VI.

CVm Hesiodi interpretamenta quæpiam, alioqui græcarum antiquitatum & sititor, ac inexplebile, ut sic dicam, dolium, accuratius, attētius'q; uolutarem, præcerpturus indidem, quod hasce lectiūculas nostras adiutum iret, incidi forte in quasdā allegoricas enarrationes, quod alibi monuimus, nō usquequaq; reiiciendas, etiamsi persæpe leuicula nescio quæ, ac ex triuio prorsum sese ingerunt, nihilominus libellum deflorauimus, ac quocunque Genio nostris commentatiunculis adglutinauimus, ut quāuis insititia, haud secius una' cum aliis coalescentia eant in corpus. Alibi alia pro re nata atterentur, nunc illud adnotabimus. Fabularum allegorias tribus metimur modis. Aut enim Physice interpretamur, aut Ethice, aut Theologice, Ac Physicam quidem allegoriam intelligimus, Vbi ad naturam fabulamenta reflectimus. Sicuti cum Deos cōpugnantes Homerus effingit, Elementorum nobis dissidentem innuit naturam. Nam Neptunus diuersum Phœbo, in acie locum tuetur. Id uero ambagibus tacitis caliditatem, siccitatem'q; humoris, & frigoris potentiæ obniti, colluctari'q; significat. Et in totius diuisione, Ioui ignea obtigit Substantia. Neptuno Aquea. Plutoni Aerea, hæc enim portio est, quam Homerus ζόφον dicit ἠερόεντα, idest caliginem obscuram, quoniam intimo priuatur lumine, Verum Solis, Lunæ, ac Syderum nitescit splendore. Terra in meditullio relicta est compascua, ut sic dicam. Sed & Cælum adiecit Poeta, Siue eo nomine intelligatur Mons, ut Terræ portionem, Siue Cælestis claritas, puritas'q;, ceu & Elementis connumeretur Quinta ea Essentia. Quod Philosophorum magni nominis pleriq; statuerunt. Proinde congruenter admodum duo hęc communia dicuntur, Terra quidem nutu suo grauis, & ponderosa, ob id'q; infima. Superne autem Cęlum ex leuitate genuina, Si tamen leue id dici conuenit. Interstitę uero naturæ nūc quidem sursum protolluntur, nunc in ima deiiciuntur. Elementorum autem proprietates inuicem alioq cōpugnantes, ob Siccitatem, humectationem'q;, rursum ex Calore, ac Frigore, Si coalitu tamen consono, moderato'q;, & analogico coeant, progignunt uniuersa. Si dissideant, p partes dissoluunt pleraq;, Vniuersitate ipsa pseuerante. Propterea ꝯstare oīa Empedocles amicabili fœdere canit, quandoq; uero singula ferri νείκεος ἔχθει, idest Litis pondere. Sed & Martis, Veneris'q; appositissime concinnata fabella idipsum indicat. Siquidem id pollet Venus, quod apud Empedoclem φιλία, idest Amicitia. Mars uero est νεῖκος, proinde coeunt quandoq;, interdum abeunt diuersi, dissultant'q;. Deprehendit autē eos Sol. alligat Vulcanus, λύει δὲ ποσειδῶν, emittit Neptunus, quibus præmonstratur dotioribus, Calente, sicca'q; potestate, ac diuersis potentiis, humectis, frigidis'q; nunc quidem conspirare cuncta, ac coalescere. Nunc rursum discapedinari, ac relui. Significat coortum

cat coortum hunc, ac conspiratum analogicum Harmonia, quā post Homerum Poetę multi ex Marte, ac Venere progenitam fabulant. Cōpari quoq; rōne Dioscuri.i.Castor, & Pollux ad duo referuntur Hemisphęria, præcipue'q; ad Tropicos duos, quod Parabates Iulianus scribit. Quanq̄ nec latet in Medicinę commentariis apud Gręcos, Parotidas quasdam dici Dioscuros. Sicut in eisdem nominatur Stachys adiacēs Psois pars. Sūt uero Psoæ Lumbi. Nam Ouis, aut Suis stachyn ꝓnūtiari quādoq; inaudias. Eadē quoq; rōne Iouis Ægyda interpretamur, & Pallados, qn̄ ęo noīe ꝓcellas, affectiones'q; in sublimi contingētes intelligimus, quę Catægides nūcupant, & Ægydes, Sed & Æges. Siqdem Iupiter fit Aer. Vbi id genus formidolosa concipi solent. Ad quē Pallada item referūt Eruditiores. Illud sciēdum obiter, Aegida dici ab Aelio Dionysio, & Pausania Rete ex coronis contextū. Quem uero usum habeat genus hoc, non explicant apertius, probabile tamen fit, laneas ab eis coronas intelligi. Moralis uero allegoria est, cum fit ad mores relatio. Vt si Pallada dicamus cū Marte dissidia agitare, nimirum Rōnis impotem Animæ partem, aduersus Ratiōalem potentiā attollentem Caput intelligamus, Quod'q; bonum est, obluctari malo. Vbi uero Latonę aduersatur Mercurius, Ratio significatur, quæ rimatur assidue, recondit'q; in memoriæ Thesauris. Cui ex Diametro contraria λήθη est, quam obliuionem interpretamur. Sic & Panoptem Argum omnia uidentem, intelligimus solertem quendam, perspicacem'q; ac, ut inquit Eustathius, πολυπράγμονα, qui omnibus interesse satagat, & quātum fieri potest, uniuersa oculis subiicere, ut nil prorsum lateat, spectet'q;, ut inquit Homerus, τὰ ὄπισθεν, καὶ ἔμπροσθεν. Sic & manibus actuosum, multa'q; obeuntem subinde, Centimanum dicimus. Alium magna terrarum spatia citra fatigationem pedibus transmittentem æneo crure perinsignem comminiscimur. Auditioni præcipue intētum, Asini aures habere dictitamus. Illud uero hic adiiciamus obiter quodammodo, Mercurium dici Argiphontem, ut in Pausaniæ Lexico adnotatum obseruauimus, quia Ophioctonos fuerit, idest Serpentis necator, quem inquit, uocant aliqui ἄργεν, idest Argen. Verum qua ratione Serpentem confecerit Mercurius, hoc uero dicere supersedit. Illud scimus, Argan fuisse cognominatum Demosthenem de morum feritate, ac natura immiti. Alias qui præter Annorum rationem sapit, Argas item dicitur. Sed redeo, unde sum in hæc digressus. Theologica uero Allegoriarum ratio ea fere' traditur. Cum dicimus Nomina Deorum masculina significare in diuinis actū efficientem, fœminina autem potentiam capientem. Præterea quod Cælum suo motu tempus producat, absumens perpetuo, quę gignat. Imago quędam est, referens Deum Cęlum, & Rheam atq; Saturnum filios deuorantem, In quibus Cęlus essentiam præfert diuinam, Rhea eiusdem uitam significante, Saturno uero eiusdem Mentem. Nā Saturni filios Ideas rerum scienter interpretamur, intelligentia diuina intus genitas, quę sicuti producuntur a' Mente, ita & in eandem reuocantur, illas in se quodammodo absorbentem. Item cum ζῆνα esse Deum coniectamus, ueluti ζωῆς χορηγὸν, idest Vitæ ducem, datorem'ue, δία uero, ut per omnia sese porrigentem, διὰ πάντων φοιτῶντα, quod etiam approbat Psellus. In Cuius monumentis proditur illud quoq;, Tantalum ignem signare Aethereum, τέταται χωρ δι' ὅλων τῶν σφαιρῶν, quia per Sphęras porrigatur omnes, inuehatur'q; aere, ut leuior multo. Petram uero Sphęram accipit, quæ ἀπλανὴς dicitur, idest erroris nescia. Linguam deniq; intemperantem ad id refert, quod elementum hoc παφλάζει, καὶ συνηχεῖ, idest ebullit, consonat'q;.

¶ Quid fabula. Et Fabularum genera. Cur dicantur Aesopeæ fabulæ. Quintilianus illustratur. de Epimythio & Promythio. Fabularum in oratiōe utilitas. Insuper cur fingatur Thamyris a' Musis excęcatus. Caput VII.

Via uero ad fabulas recidimus, quas nec ipsas omnino eliminat Philosophia, adiciamus porro' ex Aphthonio paucula, Qui adhortationis ad bonam frugem gratia, narrationem eiusmodi admitti ab Oratore item, non abnuit. Fabulam ergo finit Orationem ementientem quidem, Sed quæ εἰκονίζει τὴν ἀλήθειαν, idest imaginem præferat ueritatis. Nomenclaturam, quoq; esse diuersam prodit ex Inuentorum ratione, Aliam nanq; Sybariticam dici, Cilissam aliam, aut Cypriā. Æsopeiā tn̄ pręualuisse appellationē, qđ optime oīum Æsopus fabellas scriptitarit. Quod innuere, q̄q̄ obscurius, Oratoriaꝝ institutionum qnto Fabius aīaduertitur, Cum ait,

Illæ quoq; fabulæ, quæ etiamsi ab Æsopo originem non acceperunt (nã uidetur primus earum auctor Hesiodus, nomine tamen Æsopi maxime celebrantur) ducere animos solēt. Fabularum uero genus unum dicitur λογικόν, idest rationale. Aliud ἠθικόν, idest morale. Tertium deniq; Mixtum. Et Logicum intelligit̃ quidē, ubi agere hominē qppiã cōminiscimur. In Ethico Brutos exprimimus mores. Quod ex utroq; cōfusaneū est, Mixti nomē idipsit̃. Attexi aūt Apologis hoc genus plerūq; documētū assolet, Quo figmēti uenustioris reuelat̃ utilitas. Id ἐπιμύθιον Græci nuncupant, Affabulatio dici latine ualet, Quod si prætexat̃, προμύθιον appellabitur rectius. Illud uero amplius adnotandum, quod τῷδε γοργότητος tomo secūdo scribit Hermogenes, Fabellas præcipue Voluptatem prædulcem Orationi inspergere, Vt in Platonis Symposio, Quãdo nata est Venus, parato Conuiuio, discubuerūt Dii qdem Cæteri, Et Metidis. i. Consilii filius Porus, idest affluentiæ Deus. Rursus quod de Cicadis ex eiusdem Phædro est. Sed & apud Demosthenem in oratione contra Aristocratem. Porro secundum dulcedinis gradum habere scribit Hermogenes idem, Narrationes, quæ ad fabulas quamproxime accedant. Vti sunt, quæ de Troiano bello commemorant̃. Tertio autem loco statuuntur, quæ in fabularum participatum raro admodum ueniunt, Cuiusmodi sunt Herodoti oĩa. Pauca enim insunt fabulosa, ut quæ de Pane dicunt̃, & Iaccho, & alia non sane multa, proinde inest iis dulcedinis minus. Quoniam uero de fabulis mentio nobis plurima est, In quibus maxime uersantur Poetæ, sępius ueritatem inuoluētes, Corollarium adiiciemus illud, Ex Homero credi manasse primum, Vti apud Dorion Peloponēsi, Musarum indignatione dicatur Thamyris excęcatus. Ego, inquit Pausanias, morbo illi corruptos esse oculos, contenderim. Quod ipsum posterius Homero quoq; usuuenisse, compertum est. Memoratur & illud, Balyram fluentum inde appellationem cōtraxisse, Quod in calamitate illuc lyram abiecerit Thamyris, Qui Philamonis fuerit filius, & nymphæ Argiopes, Quæ ad Parnasum incoluerit, Sed ubi utero se gestare animaduertit, in Odrysas cōmigrarit, quod illam in domum non admitteret Philamon. Hinc factum, ut Thamyrin nunc Odrysen uocent, nunc Thraca.

¶ Esse inter homines quosdã, uelut natura Principes, & uelut natura Seruos. Qui sint Angari, Astandę, Phryctoria. Item de Agarico, et Angonibus, Item qui Opiones, & Tessenarii. Caput VIII

Aristotelis summi philosophi ex politicorum primo egregia sententia est, Esse inter homines ἄρχειν μὲν τῇ φύσει, καὶ ἄρχόμενον δὲ τὴν σωτηρίαν, hoc est imperans quidem natura, & parens, propter conseruationem, nam qui mente a prospicere rem potest, natura imperare uidetur, ac dominari. Qui uero corpore ita affectus est, ut exequi ista possit, nil ipse admodum dispiciens, ἀρχόμενος καὶ φύσει δοῦλος, quod est paret natura, atq; seruit, nihil enim natura facit tale, Qualē Chalcotypi. i. ærarii fabri Delphicum gladium diuersis usibus accōmodum ex inopia. Hosce uero homines ita Seruituti mancipatos publicæ imprimis, Angaros recte dici animaduerto, manet id uerbum hodie'q;. Et Angarias in re militari apud Vegetium uidemus legisse. Sed & Iureconsultus Arcadius digestis de Vacationibus Angariarum inquit prohibitio personale munus est. Apud Vlpianum Verbum quoq; reperitur Angariari, digestis de priuilegiis Veteranorum, Meminit Nigidi⁹ item, ut est a Gellio adnotatum. Hinc opinor, Nostrates item unius adiectione elementi, Tangaros formasse, quo fere nomine signant Rusticiores istos ferina quadam mente, & nimio plus ab humaniore usu, ac urbaniore sequestratos. Angaros tamen inuenio nuncupatos Regum nūtios in Perside. Nã & illarum gentium esse uocabulum uidetur. Sicuti Astandæ, fere notionis eiusdem, hoc est Grammatophori, siue Tabellarii, Qui certis itinerum Spatiis permutarentur. Darium Persarum Regē fuisse quandoq; Regis Astandam, Plutarchus scribit in Libro de Alexandri fortuna, quo argumento illius inquit, coarguitur seruilis ignobilitas. Æschylus in Agamemnone, φρυκτὸς δ᾽ φρυκτὸν δεῦρ᾽ ἀπ᾽ ἀγγάρου πυρὸς ἔπεμπε, Quibus signa facibus data, & per successionē quãdam significat, cum Angarum ignem dicit. Iis uero nuntiis nihil pernicius transcurrere in rebus humanis, Herodotus opinat̃, Meminit & Xenophon Libro Pædiæ octauo, Velocius ire credebãtur nuntii huiusmodi, q̃ sit Gruū uolatus. Cyrus uidetur horų Auctor prim⁹. Memorabile est,

morabile est, quod ad hanc sententiam Cleomedes scribit in Libro de Contemplatione orbium cælestium, Persarum Regem, cum Arma Græciæ intulisset, ita disposuisse homines a' Susis per stationes Athenas usq;, ut quæ a' se in Græcia gererentur, significari Persis, uoce per Stationarios excepta, possent. Eam uero uocem, proditum historiæ est, huiusmodi exceptione progressam, quadraginta octo horis a' Græcia in Persas peruenisse. Non omittendum, Mediolani Principe, Veredarios item habuisse in Italia, Qui dispositi per modica interualla celeritate inenarrabili alius ad alium literas perferebant. Obiter uero illud Legentes commonuerim, Phryctoria dici in Libro de mũdo ab Aristotele (Si modo ex illius officina prodiit Liber hic, Id quod Doctorum aliquot inficiantur plane') Speculas quasdã prominentiores, Ex quibus ostentatę faces e' longinquo ꝓsignificarent, quid in quaq; regione factum esset noui, adeo ut die una, quid in tota Asia fieret, Rex facile perciperet. Phryctos uero id genus faces uocitant, In quis sunt & Obeliscolychni nuncupati. In Plutarchi monumentis relatum inuenimus, Opionas, & Tessenarios dici eos, qui nuntiorum, ac Speculatorum fungantur muniis, ni mendum exemplarium sit. Verum, ut ad Angaros reuertar, Sũt ex Græcis, qui id uerbum non pro operario tantum accipiant, ac ministro, Sed pro Achthophoro item, siue Baiulo, unde & Mulos quandoq; Angaros dici, ex approbatissimis Auctoribus compertum nobis est. Angariam quoq;, Sicuti iam attigimus, inuoluntariam uocant necessitatem, & quod uiolenter iniungitur. ἀγγαροφορεῖν onera ferre dicunt, permutatiõe, ac uicissitudine quadam, uti Orion scribit. Est ἀγγαρεύεσθαι uerbum aliud, utitur eo in Sycyonio Menander, Id uero indicat, non solum ad onera ferenda cogere, Sed quãlibet hoc genus necessitatem. Quos itẽ recusantes cogimus, ut nobis sint Itineris duces, Angaros recte dixeris. Angara uero etiam ipsos Stathmos, hoc est mansiones, ac diuersoria, in quę Angari, hoc est Tabellarii peracto diei penso, diuertant. Angones uero tela sunt magnitudinis medię. Nã & in Sarmatia fuit Vrbs, & amnis Agarus, unde Agarico radici datum nomen, fere' creditur.

¶ Ficulneum lignum cuiusmodi sit. Fici folia cur dicantur Thria, Cur'q; ficus arbor amara ipsa, fructus tamen prædulces gignat, & cur nõ iciatur fulmine. De Caprificatiõe, Ficorum interim genera plura, & in iis de Puerorum ludo. Cap. IX.

Iculneum lignum notę est asperitatis, atq; amaritudinis. Sed & folium ex Scabricie dictum a' Græcis uidetur θρῖον. Ligno item copiosior inest succus, in de exustum grauem prorsus; & acutum reddit fumũ. Quod facetissime Aristophanes exprimit in Comœdia, cui titulus σφῆκες. Id & Aristoteles problemate quodã comprobat. Proinde ab Eruditis agitatur quęstio, Qui fiat, ut Arbor amarissima fructũ producat prædulcem, ac pinguedinis multæ. Adeo, ut Ananius Iambographus etiam σῦκα τοῦ χρυσοῦ χρείσσω, idest Auro pronuntiarit esse Ficos meliores. Accedit admirationi, quod inter frugiferas arbores Ficus modo est ἀνανθής .i. flores non emittit. Quod uero nec de Cælo tangitur, Id utiq; uel amaritudini acceptum referri oportet. Id genus quippe non attingunt fulmina, Quod Vitulus comprobat marinus, atq; Hyæna. Ratio autem propositæ ambiguitatis illa esse nõnullis uidetur. Quod Arboris dulcedo, quantacunq; sit, in fructum secernatur, proinde, quicquid reliquũ fiat in ligno succi, in amaritudinem degenerare. Id uel Hepatis præcipue argumento patet, quod ipsum dulcissimũ est, quod feculentum, quod'q; biliosum est, in locum unum sequestrato, ac quodammodo percolato. Inesse autem Ficui Succi bonitatem, quam Euchymiam dicunt, eo probant indicio, quoniam adnata illi Ruta dulcior euadat, & chymi mollioris, ceu indidẽ deliquata iucunditate, Ni diuersum magis astruat quispiam, Ficum uidelicet, dum alimentum sibi conciliat, eximere, quod acre, quod'q; amarulentum est. In Paro Insula Ficos rubentes uocant Hęmonias. Leucerineon Ficum dicũt albam. Cydoneas ficos, hyemales itelligunt Achæi, Præcoces recte Prodomos dixeris ex Theophrasto, forte Protericas quoque, nam & Seleucus ita ficum genere quodam nuncupat, maturius promentem fructus. Ischadas uero Atticas fuisse prædulces, testis est Dion, & rettulit Theocriti Interpres in Daphnide. Sed & Ficum quandam ibidem quoque fuisse Sacram nuncupatam, adnotauimus, Non superstitionis argumento, Sed gratiæ, ac communicationis mutuæ, ut inanimatorum exem-

plo in bonorum participatum cæteros item admittamus. Quando & Romani fuit moris, Lucernam minime extinguere, ut uolentes perfrui possent, ipsis nihil indigentibus. Græci præterea, Athenienses'que imprimis Ficos maturitatis falsam præferentes speciem φίλακας uocant, hoc est Phelacas, quia Phelomata dicantur imposturæ, deceptiones'que, nam & φηλῶν decipere est. Hinc & uerbo parum luxato, qui mos imperitæ plebis est, plerique uulgo pro fraudibus Phedolias usurpãt. Eas ficos Lacones Oecadas dicunt. Alioqui ficos ante quam maturescant, Olynthos iidem Græci, Nos dicimus Grossos, Sed non multitudinis tantum numero, quod quidam tradiderunt, Quãdo & Mattius apud Macrobium ita scribit, In millibus tot ficorum non uidebitis Grossum. Et tertio decimo naturalis historiæ Plinius de Ægyptia ficu, Sed Grossus eius non maturescit, nisi incisura emisso lacte. Sunt inter Græcos, qui ita distinguãt, ut primum sit Olynthus (quãquam apud Eustathium bis Olonthon inuenio scriptum, uno quidem loco, sed & alibi eodem modo) mox Phelax, inde Sycon. i. ficus postremo Ischas, unde & forma deminuta Ischadia nuncupãtur, παρὰ τὸ ἴσχειν, quia ulterius fieri prohibeatur augumentum Autumnali hora. Plerique eo nomine aridas intelligunt ficos, & attenuationis argumento dici Ischadas putãt, quãquam & Tragemata omnia eo quoque uocabulo signari credunt Aristophanis testimonio in fabula, Pluto. In nostris literis nõnullos inuenias, qui aridam ficum Caricam dici putent, Cum sit tamen fici species Carica, Plinio tradente, in Syria. Et in Caria ficum eiusmodi copiose enasci, Strabo auctor est. Coroneos est ficulneę arboris species, meminit Aristophanes, quã etiam Coracium uocant, idest κοράκειον, quia fructus Coraci, idest Coruo sit assimilis colore. Massas ficorum uocant Palathas. Festiuus est antiqtatis mos, in hac mentione non utique prætereundus. Consueuisse Lusitãtes puerulos in sublime ficos, seu Ischadas, uel uuę acinos iactare, mox'que hiantes ore excipere. Ischades atticę probabãtur, ut diximus, præcipue, nam & Aristophanes ait, οὐδὲν γλυκύτερον ἰσχάδων, nil dulcius Ischadibus. Et Indorum Rex Amitrochates per epistolã ab Antiocho mitti sibi Ischadas flagitauit. Persarũ quoque Regi indidẽ pergratas fuisse Ischadas, scribit Dinon, etiamsi apponi modo consuessent, quæ imperio obnoxia ferret regio. Erant in iis Ægilides pulcherrimæ, ab Ægila tribu appellatione ducta, nam Chelidonias uocabãt Erythromelęnas. i. nigricantes, rubentes'que. apud Theopompum Tithrasiæ laudantur itẽ. Sunt & quæ Brigindarides dicantur, barbare quidem, Sed quæ bonitate præcellant. Ischadas Iulius Pollux ita distinguit, ut alia recẽs dicatur, Alia uirens, Itẽ uetus, & sicca, Item'que sale condita. Comici etiam Ischada nouere κοπτήν. Nouellæ autem ficus Sycades dicũtur, quãuis & adultas quidam eo nomine intelligant. Agrestem ficum uocãt Erineon. i. Caprificum. Erineon, ut ex Pausaniæ thesauris percipi licet, Gręcorum nõnulli Olynthum dicũt, Tragum autẽ Messenii. Id quod symbolice significauit Apollo Aristomeni, & Theoclo Vati de salute consultantibus respondens,

εὖτε τράγος πίνῃσι νέδης ἑλικόῤῥοον ὕδωρ,

οὐκέτι μεσσήνην ῥύομαι. Erat aũt Neda flu. Cuius uisunt fontes in Lycęo mõte. Tragus uero nõ Hircus intelligebat, Sed Erineos arbor in Aquã Nedæ pna, ac foliis humorẽ quodãmodo hauriẽs. Vnde a Theoclo coniectatum, ingruere Messeniis fatale malum. Erinei fructũ dicunt Erinon, ut est apud Aristotelem, & repetit Eustathius, quem etiã ficubus circum appendunt, Pausania tradente, ut ficos contineant, quod uocant ἐρινάζειν, uel συκάζειν, Ni id arrideat amplius, quod Libro XV Plinius scribit, de Culicibus in Caprifico enascẽtibus. Quorum meminit secundo de historiis plantarum Theophrastus, & in Causis itidem secũdo Libro. Verum & circum appensio illa ipsum hoc, ut coniectare libet, Significarit, nã pul uis, & Caprificatio hoc quoque prętant, ne fici decidant, humore tenero absumpto. Nascuntur uero Culices ex Caprifici pomorum granis, quæ etiam in aliis frumenta nostri uocant, Cenchramidas Galenus, ex quadam Milii similitudine. Auctores habeo, lacteum in ficu humorem dici Opon, idest ὀπόν. Sed & eodem signatur uocabulo, ramis agglutinãs folia humecta uis, unde producatur Opora. Sunt qui arborum lachrymam significare Opon autumant. Verum ea nomenclatura nuncupatur proprie, quo concrescit Lac, Coagulum. proinde qui sic denset, coit'que Caseus, Opias uocitatur. Philosycos dicitur, cui plurimum arridẽt fici. Quos arbitrantur nonnulli uelut Duces purioris uitæ, mansuetioris'que, Quando ἱερὰν συκῆν Athenienses nuncupant. i. ficum sacram, locum innuentes, ut putant, aliqui, ubi ea sit nata primum.

nata primum. Sed & fructum ἡγητηρίαν uocant, Hoc est Hegeterian. Quin & Veterem, primum'q; fuisse Atheniensibus cibum inde, scribit Ælianus, Sicuti Arcadibus glãde uesci, antiquissimum fuit, Tirynthiis uero iis, Quas uocant ἀχυράδες. Indis autem Calami solennes fuere in mensa, Carmanis Palmæ, Mæotis Milium, & Sauromatis, Persis Cardamũ, ac Terminthus. Callistruthias Ficos reliquis præstare omnib⁹ in Vrbe Roma, credit Atheneus. Opias Caseus ab Euripide uocatur ficus succo dẽsatus. Inueni & Ischadas Chelidonias, quæ etiam Chelidones nuncupentur, meminit Atheneus. Ficorum custodes Sycori recte dicuntur, idest συκωροί. Quia uero eius arboris folia diximus θρῖα uocari, hinc Græci, Quis dedit ore rotundo Musa loqui, θριάζειν dicũt folia id genus colligere. Ficorum Animalia apud Aristophanem Psenes dicuntur, & Cnipes. Trasiam uero nõ Aceruum modo Ficorum putant, Sed ex calamis intextam tabulam, in qua refrigerant. Plantaria eiusmodi Ficeta nos, at Græci. συκίδες nuncupant. Postremo illud uacantis operę non fuerit utique, Caprificationem dici a' Plinio, cum macie corticis astringẽte se ex ægritudine, iusto'q; plus uitalia arboris comprimente, perpetuis incisuris diducunt, ac ueluti cutem laxant, Id quod esse salutare, commonstrant Cicatrices internato corpore expletæ. Sed cur nam remedii genus dicitur Caprificatio? An a' Caprifici similitudine, quæ muros prorumpens tumida prosilit? nam & Martialis calculum adiicit, Marmora Messalę findit Caprificus. Et Venuste per metaphoram Persius,

Et quę semel intus
Innata est, rupto Iecore exierit Caprificus.

Ni a' similitudine Culicũ malis, q in Caprifico enati ad Ficos euolãtes ora aperiũt earũ, qđ ipsum & Caprificatio dicitur, quod si est, facile quorũdam uanitas coarguit. Sycon esse dicunt σκληρωματικὸν ἕλκος in oculis, & sede, id & Sycaminon uocãt, Sed proprie Sycamina dicunt Mora, ut Paulus inquit. Nec utiq; dissimulandum, Esse ex Doctioribus, qui, etiã si hęsitanter, non Caprificationem, Sed Scarificationem arbitrent legi oportere in Plinio. Postremo, ut sine radio cumulẽtur omnia, Obseruatũ in literis est, Prope Cephissum a' Phytalo Cererem hospitio susceptam, Quę honoris ergo plantam Fici mox illi cõtribuerit, Qđ inscalptum monumento Epigramma abunde testatur, Quod ita habet,

ἐνθάδ᾽ ἄναξ ἥρως φύταλός ποτε δέξατο σεμνὴν
Δήμητραν, ὅτε πρῶτον ὀπώρας καρπὸν ἔφηνεν,
ἣν ἱερὰν συκῆν, θνητῶν γένος ἐξονομάζει
ἐξ οὗ δὴ τιμὰς φυτάλου γένος, ἔσχεν ἀγήρως.

In locis haud ita dissitis uisebatur & Cymaliti sacellum, siue is Heros fuerit, siue κυάμους, idest Fabas seminarit primus.

¶ Quos dicamus Inaffectatos Capillos, Affectatos'ue. Item de Capillorum ornatu, plusculа. Quæ dicantur Focalia. Caput X.

d E Capillorum ratiõe alibi affatim disertatum a' nobis est, Nihilominus quæ ad id spectantia inter legendum sese ostentarint, conuerremus, quod dicitur, cum puluisculo, cum'q; ipsis manipulis, modo occursent relatu non indigna, neq; enim minutias, Quisquilias'ue cumulatius exhibere legentibus, consiliũ est, etiamsi quãdoq; signa, fasces'q; summittimus, Vt omnibus suppetat, qđ præcerpant, sint'q; nostri libelli uice Delphici gladii. Igitur Capillos nulla decoris affectatione excultos inuenio in classicis Auctoribus appellari inaffectatum Capillitium. In Apologetico scribit Apul. Capillos sese habuisse non amœnos, ac delicatos, nec ad Lenocinium decoris promissos, Quales Affectati dicuntur, ubi anxia quadam cura frangunt in gradus, colũtur'q; studiosius a' Cincinnatulis, et Trosulis, Qui, ut Seneca tradit, solicitiores sunt de Capitis sui decore, q̃ de salute; Qui inter Speculum, pectinem'q; occupati sunt, qui'ue concinniores esse malũt, q̃ honestiores, Qui Remp. turbari suam minus curãt, q̃ Comã. Lego pręterea curiosum huiusmodi Capillitii cultum dici Comoticon genere tam masculino, q̃ neutro, nam Comotria Emplectriam signat, quę muliebres adiuuat delitias implicando, excolendo'q; uenustius. Comos ornatus est, cum arte quadam succiduntur Capilli detonden-

tur'que. Cosmotica medicamenta Capillis uenustandis excogitauit nimia Medicorum sedulitas. Qualia ab Archigene composita, memoriæ proditum est, quibus docet flauos, & Crispos capillos fieri Salis spuma, intermixta Myrrha. Galenus quoque medicus alioqui grauis Cosmotica recenset, quibus nigricet Capillus, aut in Candorem perducatur, uel euadat rufior. Quin cõmemorat etiam, uidisse se mulieres complusculas immodica affectati Capillitii defunctas curiositate, cum caput huiusce modi medicamentis letifera frigiditate uexassent. Est & Comotrion muliebre instrumentum apud Iulium Pollucem. Scribit Ambrosius in Hexamero Libro sexto, Comam esse reuerendam in Senibus, uenerandam in Sacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in Adolescentibus, comptam in Mulieribus, dulcem in Pueris. Tolle arboris comam, Arbor ingrata est, tolle humani capitis capillum, tota pulchritudo flaccescit. Præsto est Ouidiana id comprobans sententia.

Turpe pecus mutilum, turpis sine Gramine campus,
Et sine fronde frutex, & sine crine caput.

Sed & Apuleius, Mulierem etiam uenustissimam, si capillitio nudetur, licet illa cælo deiecta, mari edita, fluctibus educata, licet inquã Venus ipsa fuerit, licet omni gratiarum choro stipata, & toto Cupidinum populo comitata, & balteo suo cincta, cinnama fragrans, & balsama rorans, si calua processerit, placere non poterit ne Vulcano quidem suo. Quãobrem Galericulum cõsuunt nonnulli ex alienis capillis ad uelandam Caluitii deformitatẽ, ubi fuerint natiuo Capillorum nudati flore. Id appellari inuenio Capillamentum. Oratius etiam Caliẽdrum dixit. Græci Phenacen, ἀπὸ τοῦ φενακίζειν, quod decipere est, quod uerbum etiam apud nostrates uulgo durat, ut Phenacissare pro imponere usurpent, decipimur autem, ἐκ τῶν ἐπεισάκτων τῆς κόμης, idest ex aduentitia coma. Ex Canonicis uero decretis illud est, Mulieri datam esse comam tum operimẽti gratia, tum ad subiectionis memoriã, Proinde si qua religionis causa crines sibi amputarit, anathema indicatur. Capillare Martialis accipit pro unguẽto ad capillos excogitato illis uersiculis,

Non erubescit murice aureo nobis
Diuidere mœchæ pauperis capillare.

Capillitanam uero rutam idem appellasse uidetur de herbarum, florum'que capillamẽtis. Sũt qui ferrum, quod uibrandis Capillis candescit, apud Oratium Focale appellari putẽt, Sermonum secundo.

Quæro, Facias'ne, quod olim
Mutatus Polemon, pouas insignia morbi,
Fasciolas, Cubitale, focalia, potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas.

Ego uero longe aliter sentio, uam id uerbum Focalia nõ a' Foco deflexum puto, Sed a' faucibus inclinatum potius, dici'que eo nomine Colli ornamenta, quod significant etiã Acron, atque Porphyrio, quanquam ægritudinis remedia uerius appellarent Focalia, quod item innuit Porphyrio, & moustrat apertissime Quint. Palliolum, sicut fascias, quibus crura uestiuntur, & focalia, & Aurium ligamenta sola excusare potest Valetudo. Hæc Martialis item innuit.

Quid recitaturus circundas uellera collo?
Conueniunt nostris auribus illa magis.

Sed & in distichis.

Quod lana caput alligas Carine,
Non aures tibi, sed dolent Capilli.

Parthorum esse scribit Seneca, Capillum effundere. Germanorum autem iungere. Scytharum spargere.

Capillos dici a' Græcis τρίχας, inde deriuata pluscula. Strangalides qd. Philippi dictum in eum, qui inficiebat Capillos. Caput XI.

Via uero græce Capilli dicuntur τρίχες, inde appellátos comperimus Trichaicas, Qui assidue uersentur in prælijs, ueluti assidue concutientes, ac motantes cristas, in quibus plerunque Capillorum quadam imagine propendent equinæ setæ, unde illud, Crista'que hirsutus equina. Trichaicas tamen Hesiodus intelligere maluit, quoniã Cretam populi tres habitarint, Pelasgi, Achæi,

Dores. Ut
πάντες ὁμὴ τριχάϊκες καλεῦνται, οὕνεκα τρισσὴν,
γαῖαν ἑκὰς πάτρης ἐδάσαντο. Ideſt Trichaices uero nuncupantur omnes, quoniam procul à patria terram diſtribuerunt triſariam. Porrò Trichina uocant Iidẽ ex pilis, aut ſetis cõtexta. Trichides quoq; piſces, qui etiam Thriſſæ dicuntur, ut putat Ariſtophanis Interpres, à Capillis appellationem trahunt, quod prætenuia habeant oſſa. Hinc etiã Trichiæ, ut inquit Pollux. Quo uero hi diſtinguantur piſces, docet de hiſtoriis q̃nto Ariſtoteles. Ex Phalerica inquit, fiunt Arades, ex iis Trichides, ex q̃bus poſtea Trichiæ. Theodorus Trichidas interpretatur Sardinas. Trichias uero Sardas. Eſt & Trichia Mammarum uitium, pilarem uocant morbum. Vbera enim tota fungoſa ita ſunt, Vt ſi poculo ſorte pilum hauſerit Mulier, dolor moueatur in mammis, qui non ſedat̃, donec pilus uel preſſus exeat ſponte, uel cũ Lacte exuggatur. Nã Strangalides globuli intelliguntur, quoties humor non concoquatur, nec exeat, ſed redundet. Hac parte notandum & illud, in Doctorum indagine à Marcello ſubnotatum, Tricas dici Latine, dempto, atque extrito afflatu. Vnde inflectatur Tricinum pro tardo, & impedito, uel exucco, ut ſunt Capilli. Hinc apud Varronẽ Tricinus quæſtus, & Vber iuicem opponũtur. Tricas Hieronymus pro tẽdiculis accipit, ac laqueis, Quas Impoſtor ſæuiſſimus ſtruat, Quas nunc Diabolum inquit, nectere credis tricas? quas parare arbitraris inſidias? Quia uero de Capillorum medicaminibus facta pauloante mentio eſt, Succurrit ab hiſtoria exẽplum haud aſpernabile, Cum Macedo Philippus ex Antipatri amicis quendam adlegiſſet Iudicem, mox'q; aduertiſſet, ab illo Barbam infici, & Capillum, e ueſtigio amouit hominem, addito elogio, Qui in pilis infidus eſt, qualem in negotiis remur futurum?

¶ Veneris Caluæ, atq; item armatæ ratio. Qui nam ex mulierum Capillis funes nexuerint. De Venere item pluſcula. Caput XII.

i

N hac uero Capillitii mentione ingerit ſe, q̃d Lactantius monumentis prodidit, Venerem cognomento Caluam apud Romanos in religionis cultum ueniſſe, ea præcipue tempeſtate, qua Vrbe à Gallis ambuſta, cum obſidione arctius premeret̃ Capitolium, iam'q; ad extrema foret uentum, ex Mulierum capillis aliarum rerum inopia, Tormenta cõnectere ſunt cõpulſi. Qua in parte amplius adnotandum, À Carthaginenſium Mulieribus factitatum id quãdoq;, ut Capillos ſibi reſecuerint, implicandis funibus ad machinaꝝ in bello uſum. Auctor uero mihi eius hiſtoriæ Plutarchus eſt, in Sermone, quem de fœnore concinnauit. Adiicit uero irridẽs Lactantius, turpius id Romanis contigiſſe, quàm ſi armatam Venerem cõſecraſſent, quod feciſſe Lacedæmonios, frequens prodit ſama. Vbi Meſſenio bello armati ipſi cũ armatis mulieribus, indiſcriminatim, & paſſiuo, ut ita dicam, concubitu permixti ſunt. Alioqui in Libro de Romanorum fortuna idem refert Plut. Spartiatas dicere, Venerem, ubi Eurotam tranſmittat, Speculum abicere, ac Ceſtum. Haſtam uero arripere, & inſertare Scutum, Lycurgo ſeſe componentem. Armatæ Veneris meminit Fabius, atque item Pauſanias. Extat & de ea re Leonidę Hexaſtichum. Scribit Iulius Capitolinus in Maximinis, tanta fide Aquileienſes contra Maximinum pro Senatu fuiſſe, Vt funes de Mulierum capillis necterent, neruoꝝ facultate defecti excutiendis ſagittis. Hiſtoriam quoque aliam de fune ex Capillis mulierũ concinnato rati protrahendæ, pluribus exequitur Pauſanias. Apud Heleos Veneris Vranię templum fuit, Cuius ſimulacrum pede altero teſtudinem premebat. Simulacrum uero alterum etiam Hirco inſidebat. Dici autem Venerem uolunt Pandemum, ideſt πάνδημον. Horum quæ ſit ratio, aliis coniectandum, relinquere ſe, Pauſanias tradit. De Teſtudine alicubi bene me collimaſſe, opinor.

¶ De Affectione, quã Medici, Capillitiũ dicũt. Itẽ Defluuii Capilloꝝ ratio. Cap. XIII.

e

St & Affectio quædam medicæ rei peritis, Quam uocant Capillitium, obuenire enim quãdoq;, compertum eſt, ut cum Vrina craſſa carunculæ exiguæ, aut ueluti Capillamenta exeant, et præcipue candida. Quidã uero corpuſcu

in quacunq; re, ac fortuna semper erunt similes, & mediocritatem illã Virtutis semper seruantes. Et, ut numerus quaternarius continet in se omnem uim, & perfectionem numeri, Eodem modo Vir bonus, & felix complectitur Virtutis perfectiones omnes, quibus bene, & recte utitur in quacunq; fortuna. Est item felix, ut Quadrata Figura, & ut quadratum, qd lineis constat quatuor æqualibus, totidem'q; rectis angulis. Neque enim uir bonus uarius est, nec mutari a' fortuna ualet. Sed æqualis semper est, ac rectus. Est etiam ut Cubus, quia in quacunq; fortuna inflexus perseuerat, unde consequens fit, ut a' Vituperatione seiungatur, nec omnino quid faciat indecorum. Sed generose, ac constanter se in quolibet Fortunæ afflatu habeat. Hic uero est Vir ille, quem Plato in Protagora diuinum uocat, & sacratissimum. Cauendum inquit, primo est, nequid in Deum uerbo, aut opere aliquando peccemus. Deinde, nequid aduersus diuinos Homines. Deus quippe nimium indignatur, quoties quispiam illius similem improbat, aut probat dissimilẽ. Dei uero similis est Vir bonus, Neque uero lapides, ligna, aues sacra existimes, Hominem uero nequaquam, Immo sacratissimum omnium est Vir bonus, prophanissimum contra Vir malus. Sentẽtia autẽ de Viro tetragono est apud Aristotelem moralium primo, Sed & Rhetoricorum tertio. Verum ex Simonide eam est mutuatus, Quod in eodem Protagora testatur Plato, Qui in Carmine quodam ad Scopam Creontis Thessalici filium, Difficile esse ait, Virum uere bonum fieri manibus, pedibus'q;, ac mente tetragonum, idest quadrangulum, absq; uituperatione fabricatum. Meminit auctoritatis huius Damascius quoq;. Quoniam uero de felicitate plurimus nobis Sermo est, Quam a' Fortuna contribui, uulgo receptum fere' est, Sciendum, ex eo argumento, Principem omnium Bupalum Fortunæ Simulacrum fecisse, Polum in Capite habens, & Manuum altera sustinens Amaltheæ cornu. Sed & Pindarus post alia, Quę de Fortuna canere permisit sibi, etiam φερέπολιν nuncupauit.

¶ Quadratum Corpus quod sit. Quadrata compositio. Quadrati uersus. Quadratum agmen. Quartarii. Caput XV.

q

Via uero de Quadrato facta mentio est, adnotandum illud quoq;, Quadratum corpus apud Celsum medicinæ secũdo, uideri esse, quod sit staturæ mediæ. Corpus inquit habilissimum Quadratum est, neq; gracile, neque obesum, nam Longa statura, ut in Iuuẽtute decora est, Sic matura senectute conficitur. Gracile corpus infirmum, Obesum hebes est. Columella de Canibus scribens, Probatur inquit, quadratus potius, quam lõgus, aut breuis. Item de Gallinis. Sint Matrices robusti corporis, quadratę, pectorosæ, magnis capitibus. Ex qua similitudine Quadratam quoq; compositionem inuenias apud Quint. Libro secundo, Quæ lenis inquit, & quadrata, Sed uirilis tamen compositio. Et in Oratore M. Tullius, Sic minime animaduertetur delectationis aucupium, & quadrandæ orationis industria, & mox paulo, Quin redigeret omnis fere' in quadrum, numerum'q; sententias. Quadratos itẽ uersus a' classicis Auctoribus appellari obseruauimus, nam Aulus Gellius noctium Atticarum Libro secundo, Aesopi apologum scribit, a' Q. Ennio in satyris scite admodum, & uenuste, uersibus quadratis esse concinnatum, Quorum duo postremi sunt, quos habere cordi, & memorię, operæpretium putat, Sunt autem hi.

Hoc erit tibi argumentum semper impromptu situm,
Nequid expectes amicos, quod tu per te agere possis.

Idem Libro quarto ex Ennio eodem uersum hunc aduocat, quem numero quadrato compositum scribit, ex Libro, cui titulus erat Scipio.

Qui propter Annibalis copias consederant.

Acron quoq; Oratianus Interpres Versiculum quadratum dicit,

Scribere uersiculos amore perculsum graui.

Quadratorum item uersuum meminit libro tertio Diomedes. Sunt qui interpretentur Iambica quadrata, quæ octo Iambis constant. Quadratam postremo Structuram intelligunt, quæ continua, sit nullis sectionibus interpellata. Quartarii sunt Festo, Muliones mercenarii, qui quartam partẽ quæstus assequebantur. Quadratum Agmen legimus apud Historicos frequenter, ac T.

Quo argumento in Græciæ tractu indipiscédis disciplinis uideri aptiores multo, quàm aliu bi homines. At qui in Phœnicem uergant, Ægyptum'ue, cumulandæ pecuniæ, ideſt, ut græce dicam, πρὸς φιλοχρηματίαν, mire credi sagaces, ingenio ad id præcipue facto. In furorem uero, Iram'q; procliues, ac lubricos, quotquot Barbarorum innutriti bellis cõperiuntur. Innuit hoc ipsum uel Comicus Aristophanes edocens, Immanendum esse τοῖς ἐπιχωρίοις, ideſt moribus locorum propriis, atq; uernaculis. Retegit & id iactatum apud Græcos, νόμος καὶ χώρα, quo fere commonemur, instituta diuersa pro locorum uarietate esse, ucluti legem. Quæ peregrinos haudquaquam deceat allidere. Mores quippe, Sicuti Plantas, ad regionis habitum, qualitatem'ue habere responsum, liquere opinor. Proinde facturũ me operæpretium, arbitror, Si quæ historica mihi Lectio suggerit, cumulatius hinc inde flores præcerpendo, Moreti cuiusdam imagine, lecturis hæc, qualiacunq;, exhibuero. Sed nec ab instituti operis consilio dissita pragmatia est, nequis forte nasutior Cœnotimon dentem imprimat, τὸν coarguens τὸν ξένον, ceu peregrinetur mens, abeat'q; à propoſito longius. Quippe nullis circunscribimur cancellis, excursus in quælibet liber est, nec angustiore pomœrio cludi nos patimur. Necessaria deniq; Oratoribus cognitio hæc, quod post alios docuit in Epidicticorum ratione Menander Rhetor. Vbi scrutandum præcipit in Laudum prolibatione, Cuiusmodi censeatur Gens uniuersa, an sit doctrina præcellẽs, ut Græci. An legibus, & iustitia insignis, Vt Itali. An illustri fortitudine, quales fuisse Gallos, & Pæonas, compertum est. Igitur, ut inde auspicemur primum, Persas Strabo auctor est, de dubiis rebus uino iam hilariores consultare. Reges augustioris uice numinis uenerari. Verum nec statuas erigere, non templa construere, non aras. Mos genti est, editissimis quibusq; conscensis montibus, Ioui hostias immolare, Vniuersum uero Cæli ambitum Iouem arbitrantur. Soli item rem diuinam obeunt, ac Lunæ. Sed Telluri quoq;, & Igni, & Aquæ, ac Ventis, quibus gubernantur solis. Eisdem, inspectante quopiam, uomuisse, aut Vesicæ retrimẽta reddidisse, summum nefas. Perfrui uoluptatibus omnibus student uehemẽtius. Liberorum disciplina ternario perficitur numero, Vt Equos agitent perite, Sagittas doctius excutiant, Denique Vera loqui sciant, uelint'q;. Ante quinquennium, aut quadriennium, ut Straboni placet, ni fuerint alterubi interpellati codices, in Patris conspectum non admittitur filius, ut si inter educationis munia, sicuti assolet, fuerit interceptus, minore doloris sensu cõuellatur Parens. Quæ fecisse, turpe sit, ea nec dixisse, honestum. Mendacio nil fœdius, Turpe cuiquam debere, Sed & in flumẽ urinam profudisse, aut spuisse, uel omnino manus abluisse, Fluuios siquidem colunt religiosissime. Natalitiam Cœnam quotannis apponit Rex. Dicitur persico uocabulo Ticta. Græce uero τέλεα. Eidem quoque annis singulis ebrietas semel permissa. Cum Mithræ diuina res peragitur, Saltat etiamnũ, Asiaticis aliis abstinentibus die eiusmodi. Verum, sicuti Equitare, ita & Saltare discunt Persæ, modulatam id genus motionẽ corporis robori conferre plurimum, arbitrati, Quod septimo historiarum scribit Duris. Indorum Regi largius seinuitasse, summum nefas. At Persici Regis luxum id itẽ parte plurima retegit. Capiti siquidem imponebatur insigne, quod, ut prodit Dinon, ex Myrrha parabatur, & Labyzo. Est uero odorata Labyzus, & Myrrha longe pretiosior. Lectulus porrò Regius sic ferme concinnabatur, ut Capiti incumberet Pentaclina habitatio, in qua perpetuo seruarentur Auri talenta quinque millia. Dicebatur uero ædificium id βασιλικὸν προσκεφάλαιον, ideſt regium Puluinar. Rursum pedibus adiacebat Triclinon, in quo recõdita haberentur argenti Talenta tria millia, Nuncupabatur Locus βασιλικὸν ὑποπόδιον, ideſt regium Scabellum. In Cubiculo supra lectum aurea uitis stabat, gemmata, ideſt λιθοκόλλητος, racemis item propendẽtibus ex Lapillis pretiosissimis. Nec longe Crater aberat aureus, Samii Theodori opus. Aqua fuit in Persis item aurea cognomento, ex qua Rex modo potaret, ac inter filios natu maximus, aliis protinus morte mulctatis. Vxores ducere quamplures, receptus mos est. Verum & pellices alere non pauciores, atque id quærendorum liberorum gratia, & Sobolis propagandæ, Quando & Reges quotannis præmia in eos conferunt, quibus maior filiorum numerus. Inter Persica indumẽta et Calasirin inuenio pulcherrimam omnium. Erant etiam, quæ Actææ nuncupabantur Vestes, ita contextæ, ut miliacei grani auream per totum præferrent imaginem. Cidaris uero eisdem fuit Capitis indumen-

tum. Quod Crobylum Athenienses dicunt, Cordylen Cyprii, Quanquam nomine eodem Capitis item dicitur, ex plaga tumor. Scribit Berdesanes Syrus, Legem fuisse Persis, qua Filias, Sorores, Matres quoque in connubii iura admittere, non duceretur impium, omino/sum'ue. Quod Strabonis item comprobant monumenta, Et Septimius Florens repetit. Ex qua historia illustratur, simul & emendatur Quint. locus libro tertio, Vbi ita fere' scribitur, Etsi quod est exemplum deforme posteritati traditum, quale libidinis, Vt Perses in muliere Samia instituere ausus dicitur primus. Legêdum puto, in Matre sua, uel in matre, & filia. Vel, si placet, Samia intelligatur proprium nomen. Perses autem (Sed non hic, ut opinor) antiquissimus fuit Persarum Rex, a' quo & cognominati Persæ. Quem Medeæ filium Stephanus intelligit, quamuis Herodotus scribat Libro historiarum septimo, a' Perse Iouis & Andromedæ filio, Persas dici, Cum Cephenes dicerentur prius a' Græcis, ab Accolis uero Artei. Porro' Magos quoque censuisse, Sotion libro XXIII. scribit, iustum uideri cum filia, & matre congressum, Ex quo etiam Catullus,

Nascatur Magus ex Gelli, Matris'q; nefando
  Concubitu, & discat persicum auspicium.
Nam Magus ex matre, &, gnato gignatur oportet,
  Si uera est Persarum impia relligio.

Quod uero Lucanus hoc ipsum etiam Parthis attribuat, forte Plinianû illud respexerit, ex Libro sexto. Persarum regna, quæ nunc Parthorum intelligimus, inter duo maria, Persicum, & Hyrcanum Caucasiis attolluntur iugis utrinque per deuexa laterum. De sinu uero Persico alibi Plinius idem, Persę Rubrum mare semper accoluere, ꝑpter quod is sinus Persicus uocatur. Ratio uero ex Strabone elici posse uidetur. Etsi adhuc inquit Persæ regnant, proprium habentes Regem. Viribus tamen sunt longe inferiores, & Parthorum Regi adhęrescunt. Carmen Lucani ad id spectans, quia ad manum est, subieci, ut uolentibus item præsto' sit.

Parthorum Dominus quoties sic sanguine mixto
Nascitur Arsacides, cui fas implere Parentem.

Nec ignoro Q. Curtium scribere libro septimo, in Naura regione cum Parentibus stupro coire, moribus permissum. Illud mirum magis, a' Chrysippo proditû ἐν τῷ τῶν προτρεπτικῶν, congressum cum Matre, Filia, Sorore parum prudêter uitio uerti. Ad hæc nimirum respicit Ouidianum illud, Gentes tamen esse feruntur,

In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Iungitur, & pietas geminato crescit amore.

Æmylius probus, & Plut. auctores sunt, apud Athenienses fas fuisse, Sororem in matrimonium capere. Verum, nequid omnino, quod mihi lectione compertum sit, dissimulem, Lego apud Græcos, Lesbios fuisse in uenereis fœdissimos, adeo ut ne capiti quidem parcerêt, σόματι μολυνόμενοι, idest ore inquinati, quod Theopompus significat, Et meminit Stratis. Hanc Fœditatem illi excogitarunt, ac in muliere experti sunt primum. Ad quod forte Fabii respicit Sensus. Sed & Lesbiam musicam intelligimus corruptam, scurrilem'que, Quoniam Lesbius Phrynis in ea talem se præstiterit. Nata inde Parœmia, μετὰ λέσβιον ᾠδόν. Adiiciamus postremo, quod obiter ingerit sese, πέρσιν dici interdum κυβευτικὸν βόλον, idest Cuborum Iactum quendam. Persitheam inuenio Venerem nuncupari. Pasitheam scribit Sudas, & esse tantummodo Deæ nomen tradit. Apud Plut. id compertum quoque. Sed & alibi opinor, commeminisse me. Persus etiam piscis est, in mari succrescens rubro. Persinon Ephebum interpretantur. Illud Grammaticæ rei studiosos moneo, Legi quandoq; in ueteribus Libris περσὶ, Id uero ad Persas attinet nihil, Signat autem πρὸς σέ. nec aliud fere'.

¶ Non esse Legem ueram, quæ ad optimum non perducat. Lex quid. Cur in numina referantur leges a' Veteribus. De Minoe, Dracone, Zaleuco. Legum nullam esse bonam ex Gnosticorum sententia. Legum laus, & Cur Platonis leges frigeant plerisq;. Caput XIX.

Sed enim

Ed enim prius, quàm ad ulteriora pergamus, quæ haud parum multa superſunt, quærat hic interfatus quiſpiam, Legem'ne arbitremur ueram, legitimam'q;, adeo inauſpicata, improſpera, impia'q; uel præcipientem, aut quod paulominus eſt, ferentem? Ego uero neutique. Vt qui ſciam, traditum a' me alias, Legem eſſe Pindari ſententia, Deorum, Hominum'q; Reginam. Rurſum'que eſſe legis finem Iuſtitiam. Legem Principis opus, Principem Dei uniuerſa exornantis ſpirantem imaginem. Quamobrem ubicunque Principum inſtitutiones, aut Ciuitatum ueræ non ſunt, hoc eſt ad optimum ratione certa non dirigunt, Legis haudquaquam uideri nuncupatione, ſacro'ue dignas titulo. Quinimmo decreta dici uerius, Edicta'ue, ac inſtituta. Siquidem lex uera, Lex bona eſt, æterna item, & mutationis prorſum neſcia, immo & eadem ubique, Si modo uera. Nam quæ ingeniorum afflatu ſubinde locis, temporibus'q; interpolata diſtinguitur, & Prothei modo formam euariat, neutiq; Lex dicenda eſt. Legem ex Platonis ſcientia ſic ferme' poſſumus finire. Lex eſt gubernandi ratio, formula'q; uera, finem ad optimum per cômoda media nos perducens, tranſgredienti pœnam, parenti præmium præfigens. Quæ qa a' ſummo eſt bono, ac rurſum in idem refluit, Hinc Veteres legum Latores, earum inuëtiones eſſe diuini muneris arbitrati, in diuerſorum Numinum uim referre adorti ſunt, Veluti Zoroaſter Bactrianis, Perſis'q; leges tradens in Oromaſin. Triſmegiſtus Ægyptiis in Mercurium. Charondas Carthaginiẽſibus in Saturnum. Draco, & Solon Athenienſibus in Mineruam. Mameth Arabibus in Gabrielem. Zamolxis Scythis in Veſtam. Plato Magneſiis, & Siculis in Iouem, & Apollinem. Minos Cretenſibus, ut uulgatior fama tenet, ac Parrhaſii monumentis traditur, in Iouem eundem. Euſebius tamen, A' Platone falſum eſſe id, peruinci tradit. Sed uerum comprobat Politicorum ſecũdo Ariſtoteles, meminit & in moralibus. Sed & Euſebius mox paulo, Minos inquit, leges, ac fora conſtituit. Verũ etiã primo legum Plato ipſe non abnuere uidetur. De Dracône obiter ſcitu nõ indignum, quod Rhetoricorum ſecundo Ariſtoteles ſcribit, Ex nominis ratione duci quandoq; argumentum, ut in Draconem Nomotheten, Non eſſe hominis leges, Sed Draconis plane'. Et apud Euripidem Hecuba uirulẽtius illud in Venerem iactat, Recte prorſum dici Aphroditen, quod ἀφροσύνης ἀρχὴ θεὰ, idest inſipientiæ princeps Dea ſit. Sed redeo ad leges. In ciuitatibus inquit Plut. alia ad honeſtatem pertinent, Quædam & ad neceſſitatem. Honeſtorum uero omnium illud multo maximum eſt εὐνομία, idest legum bonitas. Neceſſariorum autem εὐπορία, idest rerum affluentia. Lex, inquit M. Tullius, uinculum eſt ciuitatis, Libertatis fundamentum, fons æquitatis. Mens, Animus, Cõſilium, Sententia Ciuitatis poſita eſt in legibus. Vt Corpora noſtra ſine mẽte, Sic Ciuitas ſine lege ſuis partibus, & neruis ac ſanguine, & membris uti non poteſt. Legum porro' miniſtri Magiſtratus. Legum interpretes Iudices. Legum denique omnes iccirco ſerui ſumus, Vt liberi eſſe poſſimus. Propterea Qui Locris leges conſtituit Zaleucus, cum ſanxiſſet, nequis armis obſeptus Senatũ ingrederetur, poſteaquam urente bello armatus, Senatum adiit, ſucclamauit quidã, legem ſoluit Zaleucus. At is conuerſus non ſoluturum quidem, ſed corroboraturum pronunciauit, mox'que cum gladio ipſum ſe tradens uitam abrupit, quæ tranſgredienti ſanciebatur pœna. Legem eſſe omnium diuinarum, humanarum'q; rerum notitiam, ſtatuit Chryſippus. At Demoſthenes, Lex inquit, eſt, Cui omnes homines decet obedire, præſertim quia lex omnis eſt inuentio quædam, & donum Dei, ac Sapientum dogma. Ciuitatis compoſitio. Differt autem a' Pſepbiſmate Lex, Quoniam ψήφισμα ad tempus eſt, ſiue πρὸς καιρόν. Lex autem perpetua eſt, καὶ πρὸς ἅπαντα χρόνον. Poſtremo uelut Auctarium, adiiciamus & illud ex Seneca. Legem oportere eſſe breuem, quo facilius ab imperitis teneatur, uelut emiſſa diuinitus uox. Iubeat, nõ diſputet. Nil mihi uidet' frigidius, nil ineptius, quàm lex cum ꝓlegomenis. Hinc iactatum forte Platonicarum Legum frigus. Gnoſtici, uelut ex Platonicis accepimus, Vt peruincerent, boni prorſum nihil eſſe in mundo, nullas aſtruebant uel naturæ, uel hominum leges eſſe bonas, & quæ dicantur Virtutes, eſſe nihil.

¶ Ad Meridiem uergentes cur timidi. Ad Septentrionalia audaces. Italiæ ſitus laus ex

apud eos decorum. Fœminis tamen illic auctoritas plurima. Memoriæ proditur, quasdam, acies inclinatas iam, & labātes a' Fœminis restitutas constantia precum, & monstrata comminus captiuitate. Inesse quinetiam sanctum quiddam, ac prouidum arbitrantur, quo nomine consilia nec abnuunt. Veledam legimus, Stationem imperii Vespasiano tenente, numinis loco babitam, Sed & olim Auriniam. Propterea in syluis Papinius. Captiuæq; preces Veledæ. Scribit Herodianus, Germanos censeri natandi peritia, ut qui tātum in fluminibus lauentur. Esse uero imprimis pecuniæ auidos, nunquam'que non auro pacem Romanis cauponari solitos. Appositissima uero, quę ad hoc ipsum pertinentia scribit Seneca. Simul autem & Vitæ peraccommoda, Quid inqt, Germanis animosius? Quid in cursu acrius? Quid armorum cupidius, quibus innascūtur, innutriūtur'q;, Quorum una illis cura est, alia negligentibus. Quid induratius ad omnem patientiam? Hos tamen Hispani, Galli'q;, necnon Asiæ, Syriæ'q; molles bello Viri, ante, quam legio uisatur, cedunt, ob nullam rem aliam opportunos, quàm ob iracundiam.

¶ Pannoniorum mores. Britannorum. Gallorū. Martialis explicatur. De Braccis, & Anaxyride, ac Campestribus, & Rhemensi tela. Caput XXI.

Annonios quidē feroces intelligi Papinius uoluit in Syluis.
Pannonius'q; ferox, arcu'q; horrenda fugaci
Armenia, Herodianus uero auctor est, eius regionis homines esse quidem corporibus prævalidis, atq; proceris, & in pugnam, cædem'q; paratissimis, Verum ingenio pingui, & hebeti, quam obrem haud facile sentire, siquid agas, dicas'ue astute, ac subdole. Vbi uero apud Tibullum legimus, Testis quoque fallax Pannonius, rebellem intelligunt. Extant Ausonii Elogia scitissima in hanc concinnata gentem.

Armiferis alui, quos ego Pannoniis. Et alibi,
Saluere Augustum iubeo, natum'q; patrem'q;,
Imperiis grauidas quā seco Pānonias. Mira porro' est Gētis ei⁹ in Victu Lautitia, mirū & in pdiendo ingeniū. Sūmi, infimi, medioxumi coquēdi artē sagaciter tenēt. Vsurpat' ab eis Adagium, Extra Pannoniam non est Vita, aut si sit, non tamen esse ita. Plerosq; eorum ad literarum studia peracutos aduerti, cum Patauii Prouincialibus profiterer. Affectant præcipue studia hæc nostratia, audiendi porro' auidissimi omnes, Studendi non ita. Vestium in patria neglectus, In Italia non usquequaq; incuriosi. Gentes porro' non paucas animaduertimus conciliandæ formæ gratia, subinde herbarum succis ritu perpetuo corpora sua linere. Fœminarum id inter barbaros proprium. Apud Dacos, & Sarmatas etiam Mares corpora narrantur inscribere. Plantagini simile Glastum in Gallia uocatur. Eo Britannorum coniuges, Nurus'q; totum oblinentes corpus quibusdam in sacris nudæ incedunt, Aethiopum colorem sic imitatæ. Sed & Britanni omnes eodem inficiuntur Glasto, quod, ut Cæsar inqt, Cæruleum exhibet colorem, ut ea ratione horridiores hosti sese ingerant in præliis. Vnde commonemur, ut doctius interpretandos monstremus Val. Martialis uersiculos, quàm sint Interpretes suspicati. Leguntur uero hi Libro undecimo.

Claudia cæruleis cum sit Rufina Britannus
Edita, Cur latiæ pectora plebis habet?
Germanos item Cæruleos dici ab Oratio nouimus, quod ad cæsios oculos referri posse, animaduerto. Nam qui sub Septentrionibus agunt, tradente Vitruuio, immanibus sunt Corporibus, Candido colore, directo Capillo, & rufo, cæsiis oculis, sanguine multo, quoniam ab humoris plenitate, Cæli'q; refrigerationibus sunt conformati. Qui uero Ad axē accedūt meridianum, breuioribus uisuntur Corporibus. Colore Fusco. Capillis uibratis. Oculis nigricantibus. Cruribus inualidis. Sanguine exiguo. Britānos præterea Capillo usos pmissiore, cætero corpe abraso curiosius præter Labrū superius, frequēs pdit historia. Britānos, ut hospitibus feros, incessit Oratius. Vxores habuisse, tradit', denos, duodenos'q; inter se cōes, pcipue'q; cū fratrib⁹ Fratres, ac cū liberis Parētes. Nati inde iis ascribebant', a' qb⁹ Virgo ad ducta primū. Leporē, Gallinā, Anserē admisisse in mēsam, maximū nefas. Alere tū ista nō

lorum fœcunditas. Immo uero & literarum parens Homerus opum eius prouincię gnarus imprimis, nec Virtutum aliarum nescius, In ea Elysium effinxit Campum, & piis dicatā sedem, ad quam uaticinans Proteus Menelaum cecinit emigraturum. Hispanos autem ipsos esse ingenio inquieto, auido'q; in nouas res. Propterea ab Historicis relatum scio, Hispaniā omni alia terrarum parte esse reparando bello aptiorem, partim quidem locorum, partim uero hominum ingeniis, Quamobrem prouinciarum utiq; prima inita Romanis, quę Continentis sint, postrema omnium ductu, auspicio'q; Aug. Cæsaris demum perdomita est. Hispanum porro' fuit punctim magis, quàm cæsim hostem adoriri, proinde'q; gladiis uti breuitate habilibus, mucronatis'q;. Sicuti uero Gallis supra umbilicū nudis depugnare moris erat, Ita Hispani linteis, prætextis purpura tunicis, candore miro fulgentibus, in bella perge re consueuerant. Atq; hæc quidem uniuersim de Hispanis. Iberorum uero iacula multis hamis ferreis fuisse inserta, ex historia nouimus. Ferini uero prorsum, ac deprauati harum gentium mores fuere, quando non abnuebant, ex Lotio, quod intra cloacas asseruatum diutius fuisset, lauacra comparare. Retrimentis denique contusis dentifricia sibi, atque coniugibus quærētes. Id quod in more Cātabris fuisse, iis'q;, qui in collimitio sint, compertum est. Humi cubitare, non Iberis modo insitum, Sed & Gallis. Verū Micrologia Iberorum propria est, ut Phylarchus scribit, res nanq; minimas plurimi faciūt, & auaritiæ studio semel tantū die cibum capiunt, quam rem μονοσιτίαν Græci uocant. Sunt & Hydropotæ, & in tam auido ingenio uestibus tamē amiciunt' uel pretiosissimis. Taceo quod M. Tullius Aphros, Hispanos, Gallos ut immanes deformat, ac Barbaras nationes. Sed hoc generis est. Callecos omnino esse ἀθέους, hoc est sine Deo, prodit'. Celtiberis ignoto Deo, Collimitaneis'q; in Aquilonem uergentibus, rem diuinam, Luna uisitationem plenam faciente, obeuntibus noctu ante fores, cum peruigilio, & tripudiis. Auctor Artemidorus est, Mulieribus monilia ferrea gestare consuetum, E' quibus in Verticem surrectos Coruos itidem ferreos decumbere in frontem longius, ut propendens inde uelum Vmbellæ uicem præstet defendendo Soli. Mundus hic summe illis pretiosus. Apicem aliæ, pedali mensu protollunt, Comam'q; aptè circunnectunt, Galericulo atri coloris superiectō. Cum gererētur in Cātabria res, filios, ne fierent hostilis præda, & ludibrium, Matres contrucidarunt. Quin & Puer, cum Parentes compediti asseruarentur cum Germanis, confodit omnes. Promiscua uero hæc Gallis, Thracibus, ac Scythis. Mulieribus & illud proprium, opere rustico sumptum suum exercere. Puerperæ Viris, ipsarum uice decumbentibus administrant. Infantem editum in fluminis abluūt ripis. Prodit' memoriæ, in Liguria quoq; exactis mēsibus, quādā mercede fodiētem doloribus incumbentis partus conuelli cœpisse, cum'q; urgeretur acrius, paululū se sub duxisse, atq; enixam mox laborem repetisse, ne Captura periret, pro re nata puerulo pannis obuoluto, quem inuenisse crederes, non peperisse. Quod ne fabulosum quis putet, Auctor M. Varro est, In Illyrico sæpius id ipsum usuuenire. Sed & inibi Virgines passiua Venere uti, ac quibus cum libuerit cōgredi, & e' quibus uelint, sibi Liberos quærere. Barbaricę Amentiæ, agrestis'q;, ac truculentæ immanitatis euidēs hinc argumentum, Cantabros quippe ferunt Iuris hostium factos, ac Patibulo affixos, in tanta supplicii diritate nihilominus perinde ac gestientes, pæana concinere. Eiusdem quoque gentis illud est, Viros Vxoribus dotem numerare, filias'q; ex asse instituere hęredes. Lusitanorum ingenia insidiis apta traduntur, ac uersatilia. Inspectis humanis extis futura coniectant, Dextras Captiuorum præcisas numinibus obtulisse, pium illis præcipue. Hydropotæ imprimis. i. A quæ potores, Qui montana incolant, Frōte mitris culta pugnam ineunt, Hircus in epulis gratus maxime. Bastetanis permutatio in more est numorum loco. Ægyptiorum item ritu, Ægrotos producūt, Vt a' prætereuntibus, quos eiusmodi quippiam infestarit, aliquid salutaris opis afferatur. Degere hisce moribus Callecos ferunt, Astures, Cantabros, uniuersim denique ad Pyrenea iuga.

¶ Mysorum mores, item Thracum, Qui dicantur Abii, & Aliorum quoq; populorum ratio. De Getis nonnulla. Item'q; de Oprheo non indigna scitu, & Tereo. Caput XXIII.

Ysos legimus Deorum cultui adeo mancipatos, ut esitandis Animātibus eximie abstineant, quo nomine etiam ab eis pecora declinari omnia. Viuēdi ratio illis in melle, Lacte, Caseo. Ex diuinorum autem cura, & pacato genere uitæ Deicolas uocant, & Capnobatas, idest fumi conscensores. Obiter illud iucundum scitu, perraro in Mysia reperiri Asinos, qbus recta sint Ilia, inde nato Adagio, ὀσφὺν κατηγώς, ἤγουν κατεαγώς, idest Ile fractum habens. Sunt & in Thracia, qui omnino a' muliebri congressu abstineant. Propterea Ctistas nuncupari, ueluti Creatores. Sicuti interpretantur quidam. At Eustathius, ubi Homerus Athenas uocat ἐϋκτιμέναν, exponens inquit, uel bene conditas, uel quæ bonos haberent Polistas, idest ꝯditores. Quos Ctitas uocat Tragœdia, extrita.s.litera. Sanctos item censeri, ac omnifariæ compotes libertatis. Ex Vitæ autem modo dici ab Homero Abios, ceu a' uita sequestrati possint uideri, cū mulieres nesciant. Qui hominum status sit quodammodo diminutus, ac semiplenus. Sed ab Antiphonte Abii dicuntur, qui multum possident uictus, uelut Homerus Axylon regionem dicit Polyxylon. Possunt etiam Abii appellari diu uiuentes, Item qui legibus utuntur, & Politia, aut qui arcubus non utātur. Trausorum in Thracia Gens natos Liberos sese afflictans deflet, quod magnis in uita malis occursuri in lucem emandentur, Perfunctos humanis per summam hilaritatem ueteri more contumulat. Alicubi singulis Vxores adsunt plures, uisendo inter eas certamine, Si Viro contingat hominem exuere, quam is dilexerit plurimum. Victoriæ præmium mors, & commune conditorium, reliquis miseriam insigniter deflentibus. Virgines non asseruare, sed promiscue, ut collibuerit, cum Viris cōgredi, Thracum moris est. Vxorum cura uel pręcipua, quas a' Parentibus magna ui æris sibi ꝓsciscunt. Otio perfrui præclarum, Agricolatione contemptissima prorsum. Rapto sibi uictum conciliasse, honestissimum. Thracas esse in Venerem præcipue procliues, illis uersibus testatur Ouidius, de Tereo metamorph. VI agens, & Philomela.

Digna quidem facies, Sed & hunc innata libido
Extimulat, pronumq; genus regionibus illis
In Venerem, Et flagrat uitio, gentis'q;, suo'q;.

Orpheum Thraca, prodit memoriæ, Teletas Deorum excogitasse primum, Item'q; Scelerum expiationes, Morborum medelas. Præterea'q;, Irę diuinæ auerruncationes. A' mulieribus concerptum ferunt, Quod illarum Viros abduceret, Cum sibi Vino audaciam quæsissent, Vnde institutum etiam Viris, ut in reliquum uinolenti in aciem prodirent. Sunt qui de Cælo ictum memorent. Quod mysteriorum aperiret arcana iis, Qui prius minime in eius rei uenissent participatum. Non desunt, Qui defuncta Vxore in Thesprotidis Aornon autument uenisse, Vbi olim fuerit νεκυομαντεῖον. Cum uero Eurydices animam euocasse ad credidisset, & cōsequi, animaduerso errore, ipsum sibi manum admouisse, cum doloris uim percoquere nequiret. Memorant Thraces ad Orphei Conditorium Luscinias suauius concinere, ac grandius. At Qui Pieriam tenent Macedones, ac Ciuitatem Dion, a' Mulieribus peremptum arbitrantur. Certe ex Dio Montem petenti Columna occurrit, Cuius ἐπίθημα sit Lapidea Hydria, Qua Orphei ossa contineantur, Vti ferunt Indigenæ, Tralata ad se a' Libethra, ciuitate in Olympo, Quam euerterat funditus Torrens nomine Sys. Edito prius Dionysii ex Thracia oraculo, fore, ut pessimo interirent exitio Libethrii ὑπὸ συὸς, cum Orphei ossa inspexisset Sol. Quod euenit, Hominum affluxu Columna euersa, ad Pastorē in somno suauiter canentem audiendum properantium. In Thracia regnasse Tereum, uulgatior fama tenet. Magarenses putant circa Megaridis nuncupatos fontes. Arbitror, Pausanias inquit, & suppetit coniectura multiplex, Daulidi super Cheroneam imperasse, pleraq; enim Helladis olim occuparunt Barbari. Perpetrato autem in Philomelam scelere, ac Ityn, sibi manum consciuit Tereus. Constructum uero illi sepulchrum, & Sacra īstituta anniuersaria, In quibus ordei loco calculis utantur. Atq; inibi comparuisse primum Epopa Auem, ferunt. Nam & mulieres in aulculas deformatas, fabulantur, Quoniam Hirundo, & Luscinia lugubre quiddam concinant, & querulum. Getas carnibus non uesci, constans opinio est, & tradit Posidonius. Ex Pythagoræ uero decretis instituti origo est. Quando Zamolxin Getam Pythagoræ seruisse, & ab eo Scientia cælestium rerum amplius imbutum, certior

butum, certior fama tenet, remeantem'q; mox in patriam Regni participem factum, atque ex præsagiorum claritate Deum quoque creditum. Illud hac in parte obiter non reticuerim, Mysiam quandoq; legi Cererem, Sicuti eius templum prope' Pallenen Myseum. Sed hæc ad regionem pertinent nihil, Quando a' Myso quodam sic dici Deam, comperio, Qui fuerit Argiuus Patria, Qui'que Cererem exceperit domo. Celebrabatur septem diebus festum, Sed tertia excedebant templo Viri omnes, Remanebát Mulieres, pulsis etiam Canibus masculis. Sequenti die redibant Mares cum multis iocis, ac Scommatibus.

Scytharum instituta. Vnde dicantur Scythę, Anacharsidis inuenta. De Scythicis calciamentis, & Persicis. Dauorum seruile nomen unde propagatum. Daulus quid, Daulis unde. Caput XXIIII.

Cytharum plerisq; cómunia esse omnia, præter Ensem, & Cyathum, a' multis proditum scimus. Inter promiscua uero, tanquam ex præscripto Platonis, esse item Vxores, Liberos'q;. Æschylus etiam Æquitatis Seruatores dixit Scythas. Multi & simplicissimos arbitrantur, minus'q; in malum procliues. Gentis eius integritatem Anacharsis, & Abaris abunde uident' comprobare, Sed & plerią; alii generis eiusdem. Anacharsidis sapientiã ex inuentis ab eo facile indicari, Multi astruunt, quando folles excogitarit primus. Anchoram bidentem, & figuli Rotam, quod tamen ultimo positum loco est, minus recte dictum uidetur, quoniam figularem orbem antiquior illo etiam Homerus nouit. Nec ignoro tamen, Apuleio in Magia Scythas dici socordissimos. Eos omnium principes Communibus usos legibus, Clearchus scribit. Mox nó infesti modo, iniurii'q; in Mortales omnes euasere, Verum & in miras dilapsi delitias sunt ex omnium affluentia. Illuc uero immanitatis prouecti, Vt cunctis, ad quos accederent, nares præciderent. Ab hisce porro' Aposcythismum dicimus Cutis in Capite cum Capillis abscissionem, ludibrii causa, quod illis quandoq; calamitatum magnitudine coutigisse, animaduertimus. Scytharum proprium, Lactis gratia, Seruos occęcare, Scythas esse iracundos, nõ nimis argumento comprobari potest, quando non aliunde gentis appellatio profluxisse creditur, quam ἀπὸ τῦ σκύζεθαι, quod irasci signat, quãquam nó latet, ab Herculis filio Scytha, nũcupatos, tradi a' Plerisq;, abs quo, Herodoto auctore, Scytharum propagati Reges. Scythicas uero apud Alcæum, Calciamenti genus inuenimus. σκυθικὰς ὑποδυσάμενοι, meminit & Stephanus. Sicuti Laconicas albas apud Athenæum, & Persicas in Aristophane legimus quandoq;. Sed mulieribus tantum congruere, intrepretátur. Et Amyclaidas apud Eustathium, in Amyclarum inuentas urbe, & ab Alcibiade Alcibiadas. Sunt inter Scythas prope' Hyrcaniam, quos uocant Daas, A' quibus plerią; Dauorum seruile Atheniensibus nomen corriuatum, fabulantur. Id Straboni probabile non fit, ob insignem Locorum intercapedinem, qua Græcis nullum cum illis gentibus fuisse commercium, coniectat. Proinde cum ex Locis, unde uectarentur, Mancipia nomenclaturam ducerét, ut Lydi, Syri, Getæ, propius uero esse, a' Dacis nuncupari, quando & hos quoq; olim Dauos uocitari soli tos arbitratur. Sunt uero hi ex aduerso Germanię, ad Istri fontes. Nam Daulus omnino aliud est, significat enim densum, quod Pausanias interpretatur. unde Daulidi nomen impositum, coniectat Eustathius, quod densa arboribus forent circũiecta loca. Idẽ tñ Libro decimo Pausanias, a' Nympha Daulide núcupari Ciuitaté mauult. Sunt q a' Tyranno Daulieo. δαυλὸς ὑπήνη, est apud Æschylũ. i. densior barba. Daulũ ẽt dicunt semustũ lignum. Erat itẽ apud Argos festum Daulis, in quo fuit imitatio pugnę Prœti in Acrisiũ. Getas autem sunt qui ad pótum constituant in Solis exortũ reclinatos. Daas aũt, et Dasas appellatos inuenio. Getarũ inquit Stephanus, Lex est, manib⁹ defuncti uiri Vxores mactare. Scythis porro', et Sarmatis peculiare, Equos eunuchos facere, qm̃ sic euadant mitiores, habent aũt non magnos admodũ, At acres præcipue, pernices'q;, nũquam'q; non rebelles. Nulla populis collimitia, nullæ domus, pabulo, & pecori, non aruo student, in plaustris agũt fere', unde & Hamaxobiorũ prorepsit appellatio. Tympana curribus imbri, & hyemi defendendæ appingũtur ex Corio', Iustitiam colunt non legibus, Sed insita Ingenii promptitudine. Furti crimen apud eos longe grauissimũ, Vt quibus immunita sint oĩa, & facile uolẽtibus exposita.

Auri, & argenti odium ad cæterarum gentium amoris æquilibrium. Amictus illis ex ferarũ pellibus, aut murium, Alias Vestium usus ignotus. Hinc illis alieno facile parcẽtibus consu mata, excussa'q; morum sanctitas. Haud dubie intelligas, Ibi expeti diuitias, ubi earũ Vsus præponderet. Et, quod non desinas admirari, Apud illos amplius naturę insita uis pollet, proficit'q;, q̃ apud alios examinata Sapientiæ documenta. Illud etiamnum admirabilius, Vnum modo Scythicum genus a' condito æuo exterarum Gentium iuga nescisse. Roma na'q; illos arma, quibus omnia concutiebantur, audisse potius, q̃ sensisse. Darium temere as sultantem, fœdissime reiecerunt. Cyrum uel cum manipulis, quod dicitur, deleuerunt. Ale xandri ducem Sopyriona ita prostrauere, ut ne Pyrphorus quidem reliquus fieret. Quippe Corporis robur illis excellens, Sed animi magnitudo excellẽtior, nil sibi ex bello pręter glo riam quærentis.

¶ Atheniensium mores, ac inuenta præclara, & cur iidem Autochthones dicti. Cur Cecrops duplicis naturæ, Romanorum grauitas. Caput XXV.

Sed ad mundi portionem literarum claritate, ac Sapientiæ fama perillustrem, a' qua in cæteras gentes quasi corriuata traditur humanitas, si stilum retraxe ro, multa sese mihi agminatim ingeret rerum nobilitas, quæ se carptim expli cari, & Canis Ægyptii imagine quadam, uti est apud Ælianum, uelut fugien do, non facile patiatur. Verum ista exequi ad plenum, non est nostri instituti, Vt quibus ꝓpositũ, Non passim noĩa dantes Sacramento rogare, Sed delectũ agere ita, ut cultę sint, ac uiribus præsignes Copię potius, q̃ numerosa multitudine graues. Propterea Ionicam silentio inuoluemus molliciem, Et Choreis, deliciis'q; macipatos Animos. Nec non Bœotiam ruditatem, ac Thebanam Suem. Athenas conspicor, fulgurantis eloquẽtię cuiusdam, & Sapientiæ exquisitioris augustius sacrarium. Quo nomine Abblãdientes De magogi Reliqua dixere, Græcis cõmunia omnibus, At quę in Cælum prouchat homines, uiam solos scire Athenienses. Redditum illis quãdoq; oraculum legimus, Tãto cæteris eos fore excellentiores, Quãtum aues alias præcellat in nubibus Aquila. Eius Ciuitatis in exco lenda uita eximiam curam Inuenta præclara apertius commostrãt. Illi siquidem acceptum referunt Auctores celeberrimi Lanificium, Oleum, Vini usum, Arandi, serendi'q; frumen ta glande uescentibus præmonstratã rationẽ. Vnde & Autochthonas esse cognominatos, scribit in theologumenis Apollodorus, quoniam terram primi colere adorti sint, Meminit Demosthenes in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας, μόνοι γὰρ τῶν πάντων αὐτόχθονες ὑμεῖς. Quin et illius Regem Cecropem nõ alia magis causa naturę duplicis fabulosa narrauit An tiquitas, quàm ex Cõnubii ratione excogitata, Sicuti multis placet. Pueros ab initio statim ita erudiebant, ut nandi usum εἰς τὰς ναυμαχίας .i. pp naualia bella, & literas cõdiscerent. In plerisq; tamen a' linea deerrasse tam nobilis Ciuitas agnoscitur. Nam munerum, & lucri inexplebilis ardor ita incessitur, ut iactatum uulgo sit, Atticum uel morientem manum por rigere. Aristophanes in nebulis Atheniensium impudẽtiam infamat item, cum ait, in facie comparet ἀττικὸν βλέπος, idest Atticus aspectus. Dicuntur quandoq; κολάκων κόλακες.i. Adulatorum Adulatores. Celebratur & a' Comico eodem Atheniensium Dysbulia, idest δυσβουλία, quod est Consultatio mala, proinde etiam Eupolis, ὦ πόλις πόλις, ὡς εὐτυχὴς μᾶλλον, ἢ καλῶς φρονεῖς, Quibus innuit, esse quidem, Athenienses felices, uerum non sape re multum, uel displicere. Factum id Neptuni indignatione fabulantur, At regessisse Miner uam, Vt male consulta nihilominus feliciter caderent. Proditum tamen clarissimis Auctori bus, scio, Athenienses publicis consiliis diuinos quosdam Sacerdotes, quos Mantes uocãt, adhibuisse. Nam & Lacedæmonii Regibus suis Augures Assessores dabant, quin & Seni bus, Sic enim Cõsilium nuncupant publicum, Augur intererat. Athenienses porro' Plutar chus scribit, tum ad iram, tum ad misericordiam fuisse lubricos, ac suspiciones arripere cele riter, quàm edoceri per quietem, maluisse. Solitos item laudantibus arridere, cauillantibus haud sane' molestos, ad opem quoq; humillimo cuiq; ferendã promptiores. Auctor in Ora tione pro P. Sestio M. Tullius, Athenienses longe a' Romanorum grauitate fuisse disiun ctos, Quoniã in Vrbe Romana orta grauitas, & magnitudo animi uideretur. Quidam ue ro ex Græcis præcipue, Athenas dixerunt Græciæ museum, idest μουσεῖον, Pindarus etiã

culmen firma

culmen, firmamentum'q;, hoc est ἔρισμα. Thucydides uero ἑλλάδος ἑλλάδα, idest Græciæ Græciam. At Pythius Vestam Græcorum, & Prytaneum. Qua loquendi hyperbole templum Constantinopolitanum excellentiæ incomparabilis κόσμου κόσμον appellare sibi permisit, quæ res mundi mundum indicat. Ex Acropoli, & Propylæis, inquit Pausanias, ἡ θάλασσα ἐστὶ σύνοπτος, idest mare conspicuum est. Ac inde Ægeus se in præceps dedit, cum redeuntis Thesei uela esset intuitus nigra. Mox uero Ægei substructum Heroum ab Atheniensibus est. Illud obiter adiecerim, ne pereat, alioqui nil offecturum, quod Ælius scribit Dionysius, Ab Atheniensibus ditissimos nuncupari Heniochos, idest Aurigas, ἁρματοτροφοῦντας, idest curules equos alentes, quem ordinem fuisse Axiologon dicit, idest Auctoritatis plurimæ. Fuere tñ in Attica Aexones dicacitate insignes adeo, maledica'q; uirulentia, Vt αἰξωνεύεσθαι figuratum inde uerbum sit, quo signetur potissimum intoleranda mordacitas. Sicuti agrestis item nota Sphettiis inhæsit in Attica eadem, unde infamatur Sphettius Chærephon. Verum Vrbis Romanæ nulla maior laus, quàm quæ à nobili Græcorum nata Auctore est, Qui Orbis Epitomen dixit esse Romam. Nam cæteris hominibus romana præstitisse ingenia, M. T. scribit.

¶ Cretensium mores, nonnulla de Spartanis. Item de Aegina. Lero. Ceo.
Caput XXVI.

Ransmittendum uero paulum in Cretam Insulam, Eam prodit Aristoteles, uideri natam, & factam, Vt Græciæ totius principatu perfrui queat. Mari si quidem adiacent fere Græci omnes. Hęc autem in alto sita, cunctis quodãmodo incumbit, quando hinc sese ingerit Peloponnesus, Illinc ostẽtat Asia. Quamobrem Legum Latori inter prima illud fuit, ut nil præstabilius astrueret, quàm si ad Libertatis rationem constituatur Ciuitas. Cretensis Reip. claritatem Spartanæ Ciuitatis instituta retegunt, illam plurimum imitata. Agricolationi Spartæ deseruiũt, Quos uocant Elotas. Cretenses ad eundem usum adhibent, qui nuncupantur Perioeci. In Creta Puerorum habebantur Conuentus, qui Agelæ appellabantur, idest Greges. Virorum autem erant Cõuiuia dicta Andria Syssitia, idest Viriles Sodalitates. Spartæ uero Phiditia, quæ tamen ipsa olim, ut in Creta, dicerentur Andria. In iis utiq; infimæ fortunæ homines indiscriminatim cum honestioris, amplioris'q; loci Viris de publica alimonia parem consequebantur portionem apud Cretenses. Scribit Athenæus, Conuiuãtibus duas Fuisse destinatas domos, Vnam quarum dicerent Andrion. Alteram, in qua dormirent Hospites, Coemeterium. In Andrio duæ primæ constituebantur mensæ hospitibus destinatæ, propterea'q; Xenicæ nuncupatę, mox sequebantur reliquę. Serui muneri huic destinati uocabantur Calophori, Ab Aliis etiam Xylophori à ferendis lignis. Ephori uisebantur Spartæ, ueluti quidam Tribuni plebis, quinque numero. In Creta uero Cosmi, sed numero plures, decem nanque creabãtur. Potestas utriusq; magistratus compar. Senatus in utraq; Rep. similis. Sed illum Cretenses uocant βουλὴν, idest consilium. Regiam uero potestatem ab Insula excussam, in iis, quæ ad bellicum spectant usum, ad Cosmos reiicere. Phiditia Lacedęmoniorum eo dissita ab Andriis animaduertuntur, Quod apud illos uiritim pręscriptum quippiam exigebatur, Quod qui pferre supersedisset, à Rep. reiiciebatur. Liberalius in Creta citra ullam exactionem indiscrete omnibus alimenta publicitus suggeruntur. Cretensium uero illud peculiare, ut in participatum omnium Seruos admittant, Gymnasiis solũ, armis'q; interdicãt. Epharmiotas dici in Creta Seruos legimus. Fuit & inibi, qui appellabat Mnoaus Coetus, eo fermæ loco, quo fuere Thessalis Penetę. Amphamiotas lego apud alios, Sicuti à sortitione Clarotas item nũcupatos. Plurimum item laudis eorundem meditationes assequuntur, quippe ab ineunte ætate sic laboribus innutriuntur, & armorum usui, ut ad capessendam fortitudinem, audaciam'q; mire proficiant. Saltatio illis, quam Pyrrhicam uocant, à Curete præmonstratam, non sine belli peritia est, quãdo in armis ea peragitur. Nauigandi solertia illis quoq; prima, nato inde, ut Straboni credimus, Adagio, Siqs Iron agat imperitum, Cres nescit pelagus. In masculis amoribus ita ferme agunt, Vt ui amatum abducant, nullis usi persuasionum circunductibus. Qui inhibere cooriantur, turpitudinis labe non carent. Amorem conciliat non tam forma, quàm roboris præstantia. Et amasium qui

dem χλιδὸν dicunt, ideſt Illuſtrem, Amantem uero Philęthora, ideſt Ardentem. Legitima autem illis hæc ſunt, ſi credimus, citra ullam prorſus fœditatem. Nec eam inficias hac parte, Eius Inſulæ Homines a' Veteribus multis deformari, proſcindi'q; conuitiis, ut qui peruerſiſſimis forent moribus, improbitate, perfidia, mendacio, ignauia perinſignes. Cuiuſmodi fere' Æginitas fuiſſe, cõpertiſſimum eſt. Sed & Lerios'quoq;. Vnde illud Phocylidæ Elogium, Lerii mali, nõ unus quidem, Alter uero minime. Sed uniuerſi, excepto Procle, mali. In Ceo Inſula Lex lata olim, uti Menandri quoq; ſuffragio comprobatur, Qui recte uiuere nequeant, turpiter ne uiuunto. Significabatur autem, Sexagenario maiores Aconito uitam finire oportere, ne reliqui cibariis deficerentur. Cretenſium tamen in Liberorum educatione Laus ea circunfertur inſignis, Quod liberæ cõditionis Pueros cogebãt primum, Memoriæ leges commendare, non citra melos concinnatas, Vt ex muſica uoluptate afficerentur, Ac illæ ſic ediſcerentur procliuius, Ne quandoq; iniuſte ſi egiſſent, in Inſcitiam crimen refundere pergerent. Mox uero Deorum hymnis animum adiiciebant. Poſtremo præſtantiũ Virorum perdiſcebant Laudes, opinor, Vt omnium imperita Ætas, exemplis ebblandientibus, ad Virtutem amplius incẽderetur. Illa obiter adieciſſe, nil obfuerit, Olerum eſſe in Creta Ciuitatem, unde Oleria dicatur Pallas, & Oleria feſta eidem dicata. Cretomartin uero ideſt κρητόμαρτιν colunt. Quæ Carmes filia fuerit, & Iouis, quæ'q; curſu delectetur, & uenatione, Dianæ grata imprimis. Eam cum amaret Minos, inſequeretur'q;, Illa fugiens in retia capiendis demiſſa piſcibus ſe præcipitem dedit. Sed Deam fecit Diana. Eandem colunt Aeginetæ quoq;, comparuiſſe ipſis opinati, Sed ἀφαίαν cognominant, Sicut Cretenſes δίκτυναν. Quo tamen cognomine Diana quoque ſignificatur, ut in laconicis rebus a' Pauſania proditum ſcimus.

¶ Albanorum, qui ad Caucaſum ſunt, mores. De'q; Seruis, qui apud Eos Sacri nuncupantur. Caput XXVII.

a Lbani, qui ad Caucaſum Iberiæ adiacent, Corpore prægrandi, nec inuenuſto perhibẽtur, ingenio minime fucato, aut ſubdolo. Numorum quoq; plurimum imperiti, Vltra centum numerando non progrediũtur. Sicuti nec pondera norunt, aut mẽſuras, neq; item Belli, Ciuilitatis, Agricolationis ullo modo gnari. Armãtur tamẽ, exeunt'q; in pugnam, Sed Armeniorum more. Linguarum apud eos uarietates ſex & uiginti. Aranearũ apud eos Virus cogit ridibundos emori, interdum etiam flendo, nimio ſuorum deſyderio. Dii apud eos Sol, Iupiter, Luna, Sed hæc præcipue. Sacerdos eius poſt Regem primas habet. Sacris præeſt Seruis. Sacrę item religioni. Seruorum pleriq; numinis afflatu uaticinantur. Præcipuum ex iis inerrantem Syluis ſacra peruinctũ Catena Sacerdos annuis epulis ſumptuoſius ſaginat, mox ad immolationẽ ꝑducit. Cui, ad id muneris deſtinatus haſta ſacra per latus cor trãſfigit, tum ex labentis modo concipitur uaticinium. Apud Albanos plurimus Senectuti honos. Defunctorum uel meminiſſe, apud eos ſceleris loco. Cum quibus tamen pretioſa infodiunt, inde Genti paupertas ſumma.

¶ Maſſagetarum mores. Item Tapyrorum, Bactrianorum. De Phigaleis pulchra. Caſpiorum'q;, ac Derbicum item ritus. Caput XXVIII.

m Aſſagetarum ritus eximiam præferunt contemplantibus admirationẽ, Deos omnes deſpicantur. Vni modo Soli rem diuinã obeunt, equo immolato. Singulis ſua ſunt coniugia, Sed & cum alienis congreſſus, Verum nec clandeſtini, In propatulo id fit, Suſpenſa e' curru Pharetra. Eximium apud eos mortis genus, Si iam magno natu fruſtillatim diſſecentur, ac interfitis' Ouium carnibus, mixtim uorẽtur. Morbis tabeſcẽtẽ interiſſe, calamitatis cenſetur genus. Proinde eiuſmodi in Laniatum, ueluti impii, abiiciunt' feris. Pedeſtri, Equeſtri'q; militia præſignes. Arma illis Arcus, Gladius, Thorax cum ſecuri ænea. Aureis ſuccinguntur Zonis, Gladiis Diademate cultis. Aurea & Equorum ornamenta. Argento carent, & ferri rara illis copia. Aeris, Auri'q; metallis fœcundiſſima regione. Inſulares uero exuti feminio radicibus uictitant herbarum, & fructibus non urbanis, Indumenta ex Arborũ Libris. Potus illis expreſſus e' pomis, quicunq;

pomis, quicunq; esse potest, succus. Quibus in palustri loco sedes sunt, piscitio aluntur, integumenta corporum e` Phocarum coriis consuunt. Adiacent Hyrcanis Tapyri. Genti mos est, Vt susceptis liberis, aliquot, Vxores aliis item habendas, quærendæ prolis gratia, trásmittant. Sicuti Catonem Portium Hortensio indigenti Martiam esse impertitum, Veteri Vrbis more, post Alios cecinit ét Lucanus. Vinum his adeo gratum, tradit Bæton, qui Alexandri fuit βηματιστὴς, in Libro de Itineribus eiusdem, ut eo, perinde, ac unguento oblinerentur, quod ipsum comprobat Ctesias quoq;. Insuper & δικαιοτάτους, idest iustissimos esse prodit. Sed de Barbaris minus fortasse mirum, Quoniam Phigalei (Messeniis adiacent hi) Vino eatenus adlubescunt, Vt nó alibi quàm in Cauponis habitent, Hospitibus domos elocantes cum Vxoribus, Hostilis tubæ ne in Somno quidem sonum perferétes. Hos ut in mœnibus contineret, belli tempore. Imperator Leonides, non alia consequi ratione potuit, q̃ structis inibi Cauponum tabernaculis. Id qd' de Byzantiis prodidit Ælianus. Supioris sentétiæ Pausania auctore Locupletissimo. Bactrianorũ efferatos mores explicás Onesicritus, quamuis non omnino Geographus nobilis assentiatur, Senio iam fessos, aut etiam morbo implicitos Canibus obiectari prodit, diu ad id opus destinatis, quos & proprio Gentis uocabulo Sepulchrales nuncupent. Caspiorum pietas illa præcipua est, Parentes, haud secus ac feras immanitate conspicuas, occlusos, & arctius asseruatos fame necare, præsertim Vbi septuagesimum emensi annum fuerint. Sunt & qui ita scribant. Quisquis eam transcenderit annorum metam, in solitudine astitui, Alios rei euentum e` proximo curiosius inspectare. Siquidem quem aduolantes Aues unguibus, ac rostris concerpserint, uiolentius ex Sandapila diripientes, felicitatis argumentum arbitrantur. Si a` feris, aut Canibus conuellatur, non ita. Quod si a` nullo attingatur, deflent perinde ac infelicissimum. Derbices delicta omnia etiã minima, ultimo digna supplicio censent. Tellurem Deam agnoscunt. Rebus diuinis fœmininum nullum adhibent, Sed nec in mensam admittunt. Septuagenario grádiores iugulát, aduocato ad epulas proximo quoq;. Vetularum carnibus non uescuntur, præfocatas modo condunt. Sicui fatalis aduenerit ante præstitutam metam dies, itidem sepeliunt,

¶ Medorum, & Armeniorum ritus. De Anaitide Persarum dea pleraq; non ingrata. Ciceronis locus explicatur pro lege Manilia. Caput XXIX.

MEdorum mores cuiusmodi fuerint, Persæ illos plurimũ imitati, præcipue declarant. Operimenta corporum illis sunt, Tiara, Cittaris, Pileus, Manicatæ tunicæ, Anaxyrides. Stola, quã Persicam nuncupant. Equitandi solertia, Sagittas excutiendi studiosa exercitatio. Cultus. Regum adoratio non aliunde, quàm ex Medis propagata. Medicorum Regum est, Vxores multas sibi quætere. Quem moré incolas item montium seruare, alios'q;, proditum est, intra septenarium substitisse numerum, nefas, Mulieribus quoq; decorum, Viros habuisse quamplures, paucitas deformat, & infelicitatis creditur genus, præcipue si quaternarium non excesserint. Qui ad aquilonia reclinátur magis, Ob locorum tenuitatem ex frugiferis arboribus sibi alimenta conquirunt, ex tostis amygdalis panibus comparatis. Poma ité persiccant, terunt'q;, inde globantur in massas. Vino utútur, quod ex certo radicum genere prolicuerint. Vescũtur & ferarum carnibus, Nam mitia pecora negligunt. Armeniorum mores Medicis persimiles. Aquilonia eius tractus mire niualia sunt. Proditur memoriæ, per montana pergétes repente ita grumis niuium adobrui, ut nusquam emineant, Exerunt illi hastilia, quę ad eum usum comparantur, tum ne præfocentur, commeante aliquo modo Spiritu; Tum eo signo ab insequentibus opem implorantes, sæpe'q; ita euadere incolumes. Progignuntur ex niue item animalia quæpiam, hirta Pilis, & rubida, Quoniã & ipsa nix uetustate rubescit, quod ex Aristotele est, quinto de Animalium historiis, Apollonides Vermes nũcupat, Theophanes uero Teredines montanas. In quibus concipiatur humor, uel in potu gentibus illis gratus. Prodit quodam loco Homeri Interpres nobilis Eustathius, Inibi quandoq; rubentes uisitari niues, quod loca illa sint μιλτώδη, hoc est Milto scateant, siue minio, unde exhalationum ui inficiat Nix. Quę ratio item Sãguinis copia largiore effusa, rorem reddere cruentum quadantenus potest, Quod apud Troiam factum quandoq; significat Homerus, cum

φοινίκες αἱμαβόεσσα dicit, ideſt cruentum rorem. Armeniacam Veſtem Theſſalicam intelligunt, hoc eſt talares tunicas. Quas in Tragœdiis etiã Aetolicas appellare, moris eſt. Longiores autem ueſtes geſtare, Theſſalicum putant, ex ſitu frigidiore ad Boreã ſpectante. Vnde & Scenici cultus prorepſere. Armenios a` Phrygibus propagatos, produnt nonnulli, & propterea τῇ φωνῇ πολλὰ φρυγίζειν, ideſt Linguæ ſono Phrygem agere. Perſicis Diis immolant Medi, Armenii'q;. Sed hos Anaitidem colere imprimis, fama eſt, ita more condito, Vt uel nobilitate præſtantes eius miniſterio dedicent filias, quæ inibi Corporis pudicitia in uulgus data, uelut inde auguſtiores factæ mox traduntur Viris, nemine non coniugia id genus alacriter admittente, tanta ſæpe humanis animis oboritur caligo, concepta ſemel peruerſiſſima Religionum uanitate. Huiuſmodi quippiã de Lydorum Mulieribus prodit Herodotus, quæ paſſim ſubſtratę amatoribus, hoſpitali eos plerunq; benignitate cõfouent, ac donis afficiunt pluribus longe, quàm excipiant ipſæ. Eum tamen haberi delectũ, Vt in turpitudinis fœdera condignos modo admittãt. Quod de Anaitide Perſarum Dea diximus, Sciendum amplius, Sacarum feſta quæ dicuntur, eius numinis honori eſſe dicata, quando & facer illi dies uocatur Saca. In iis uero turba Virorum iuxta, & Mulierum miſcellanea largius uina ingurgitare aſſueuit, uel uſque ad Stuporem. Celebritatis ratio ex hiſtoria eſt, Quod Cyrus per temulentiam Sacarum copias ad internitionem deleuiſſet in Caſtris, quæ differta uino, ſimulata fuga, reliquiſſet ipſe. Iucundum relatu eſt, Statuam ex Auro ſolidã primum in Anaitidis templo poſitam, quod Annales prodidere, quoniam eſſet illis gentibus numen eius ſacratiſſimum, direptam Aedem ferunt, cum bellaretur in Parthos ab Antonio, uulgata inde fama, eum, qui Violare templum, ſacrilegas admouendo manus, auſus fuiſſet primus, Oculis eſſe captum, membris'q;, ac ita denique expiraſſe. Propterea cum Bononiæ a` Veterano cœna hoſpitali, ſcitari Auguſtus inſtitiſſet, uera'ne eſſent, quæ iactarentur uulgo, Reſpondit, Eius nũc maxime cruorem exhauris Imperator, Ego enim ipſe ſum. Et quicquid mihi eſt, ex ea conflatum præda eſt. Deam hanc ſunt qui Dianam interpretentur, Quam a` Lydis eximie coli, Herodoto credimus, & Pauſaniæ, in Laconicis rebus. Sed Strabo etiam ab Armeniis inſigniter ſuſpici prodit, præcipue Zeletica regione, Nam fuit etiam Armeniæ regio Anaitis, proinde hanc a` Cicerone ſignificari Deã, puto, cum pro lege Manilia, Romanos Tigranis regnum ingreſſos, Barbaris ſuſpicionem prębuiſſe, ſcribit, Quod fani locupletiſſimi, & religioſiſſimi diripiẽdi cauſa, in eas oras exercitũ adduxiſſent.

¶ Cappadocum mores. Cappa triplex peſſimum, quid. Cur præſignia tam uitio, q̃ probitate, dicantur Cappadoca. Heptacometarum ritus, & Moſynœcorum, inibi quid Moſynos. Item de Tibarenis. & Stathmis. Caput XXX.

Appadocũ mores parum excuſſos, parum'q; ex fide habitos Veteribus, argumento eſt, quod Sudas ſcribit, Iactatum uulgo, φίκαππα κάκιστα, triplex cappa peſſimum, Quo gens deſormatur triplex, Cretum, Cilicum (nam inde etiam frequens Græcis uerbum eſt, κιλικίζειν, quod eſt aſtute, malefice'q; circũuenire, Sicuti αἰγυπτιάζειν) denique Cappadocum. Sed & idẽ κάππα ἀπλοῦν pro malo interpretatur. Irrepſit inde forſan ſimplici plebeculæ, ut præſignẽ cuiuſpiam prauitatem manifeſtius, plenius'q; præmonſtrare geſtiens, uſurpet frequentius, Eſſe illum ex Cappadocia. Sed & in laudem enuntiatur quandoq; id ipſum. Forte quoniam in Cappadocia, cum quandoq; Equina defeciſſent armenta, moniti Apollinis oraculo indigenę ab Agrigento uſque Seminium petiere. Vnde ſuccreuerint longe præſtantiora. Agrigentini uero Equitii gloriam, Pindaro aſtipulante, Sacra Græciæ certamina indicant. Sunt q indidem Seruitia item proba mitti ſolita interpretentur. Eſt & plauſibilior ratio alia, quam inſeremus mox. Enotatum annalibus eſt, cum in ea gente Regium genus interextinctum periſſet, Senatum, populum'q; Rom. cõceſſiſſe, ut ſui iuris, liberi'q; dehinc Cappadoces forent. At enim Principes re uniuerſa amplius perpenſa, enixiſſime libertatem, quam concoquere nequirent, recuſare inſtiterunt, Orare'q;, ut Regem habere liceret. Romani rem nimio plus admirati, Extare, quibus dulce illud, inſitum'q; Libertatis nomen ſorderet, recuſarent'q;, quod non cæteri modo Mortales, Sed cuncta Animantia uitæ ſæpe diſpendio ſum-

ma expectant ui. Liberum illis permisere, Vt, quando libertatem pati non possent, Regem, ut collibuisset, constituerent. In Cappadocia optimos fuisse Artopœos, scribit Athenæus, Sicuti & in Phœnicia, Lydia'q;. Cappadocius panis mollis intelligitur, Cuiusmodi in Cappadocia fieri consuerat. Eum Syri Lachman uocant. Heptacometas inuenio dici Barbaros quospiam ad Ponti regionem, Eos Scythicum montem incolere, Stephanus putat. Cydissam hunc intelligit Strabo. Agrestis naturæ exuperantia hi præcipue celebrantur. Nonnullis eorum super arbores degentibus. Aliis uero in turribus. Vnde & Mosynœci quoq; nuncupantur. Quippe Mosynos turres dicunt. Sunt ex Græcis tamē, Qui Mosynos pro ligneis malint domibus accipere, Sicuti Apollonii Interpretes. Ad quod alluserit Poeta ipse, cum inhabitare illos dicat, ὑλήεσσαν γῆν, idest nemorosam terram. Sicuti animalium septa, tecta'q; dicuntur Stathmi, atque item Zoostasia, & omnino agrestes domus uocantur Stathmi. Apud Homerū in Odyssea, pars Ianuę ita nuncupatᶜ, Parastada appellauit Tragicus Poeta. Sunt & in historia Stathmi, quos intelligunt Loca quieti præstituta iter agentibus. Allagas uocant alio uocabulo. Sic interualla Locorum supputari Stathmorum numero aduertimus. In eodem Mundi situ habentur & Tibareni, nam Tibarenida terram nuncupat Argonauticon secundo Apollonius. Iustissimos dicunt hos. Nec prius prælio congredi cū quopiam, quàm diē, Locum horam ex fide hosti denūtiarint. Memorabile est, quod Nymphodorus scriptis mandandum censuit, Siquando pepererint inibi Mulieres, Viri in lectulis decumbunt, ut Puerperæ apud nos, Illis curiose Vxoribus præministrantibus. Tibarenos Ephorus scribit, Lusum amplexari imprimis, ac risus, quod in iis maximam felicitatis partē arbitrentur constitutam. Mosynœcorum e' Lignis desilientium in peregrinos prætereuntes assultatio sanguinaria Gentis truculentiam amplius infamat. Quin & in tam alta barbarie sceleris tamen intellectus est. Nascitur in Heptacometarum arboribus mellis genus medicati. Eius uirus haustum stupidos facit, externat'q; Mentem. Hoc genere tres Pompeii cohortes ad internitionem contrucidasse illos, constat, infestis animis eiusmodi potum propinantes.

¶ Indorum ueterum, ac Recentiorum ritus. Arbor Tala. Herculem coli ab Indis Gigātis nomine. Philosophorum genera duo. Animam qui primi immortalem asseruerint. De Columbis Melinis, & Nymphis Meliadibus. Caput XXXI.

INdos ueteres ante, quàm in eos expeditionem iniisset Liber Pater, non aliis fere' cultos moribus fuisse, perhibet Historia, quàm Scythas. Nullæ ergo illis domus, nullæ urbes, nec immortalium Deorum templa erāt. In plaustris trāsmittebatur uita non alia, quàm nomadica, nulla sacrorum cura. Non aliunde integebantur corpora, quàm ex occisarum in uenatu ferarum pellibus. Alimenta suggerebat Arboris cortex, quæ illarum gentium uocabulo Tala nuncupatur, In cuius fastigio prodeunt uelut cucurbitulæ agrestes, Cuiusmodi in palmis cōuisuntur. Nec nō ferarum incocta Caro. Diu uero post commeante illuc cum exercitu Libero Patre, Et inędificatæ urbes sunt, sancitæ Leges, templa quoq; structa Diis. Vini item ratio, ac ferendi præmonstrata illis. Armorum scientia tradita, Sed & unguentorum, ac satyricæ saltationis, quā Cordaca dicunt. Herculem quoq; Indiam appetisse, constans fama tenet, & auctor probat Megasthenes. Proinde ab illis coli religiosius, uerum Gigantis nomine. Iustitia inibi adeo sancta, Vt proditum monumentis sit, Indos exteras gentes nunquam bello appetisse, neqd parum iusti interim admitteretur. Sepulchra illic' defunctorum honori nulla. Quando Virtus, & Vitæ integritas propagandæ memoriæ amplius sufficiat. Memorabile illud est, Indiam esse prorsum Seruitutis expertem, nemo enim ibi uel indigena, uel externus seruitutē ferrit. De Lacedæmoniis, Si Helotas modo exemeris, id ipsum quoque narratur. Indos in septem distribui species proditum scimus, principe loco Philosophis ꝯstitutis, quibus una tantum sacrificula incumbit cura. Interim uero & diuinacula, quando uis hæc non alii fere' cō tingere creditur, quàm Sapienti. Siquem præsagia ter frustrentur, Silentii perpetua mulcta irrogatur. Secundo loco Agricolationis periti, tam a' cæteris feriati, ut inter congredientes acies, uolantia tela, armorum strepitum nihilominus omnis expertes curæ iniuncta sibi munia obeant, nec lacessantur uel minimo. Insequūtur hosce Pecoris magistri. Mox & Opifi

ces, Institores'ue. Quinto statuunt Loco bellandi Peritos, & Armis tantum innutritos. Ab iis uisuntur, quos dicere Episcopos recte possumus. Horum uero muneris est, quid in quaq; geratur parte peruigili cura explorare, ac mox Regi insinuare, uel Magistratu fungentibus. Sicubi regia absit potestas. Mentientibus mulcta irrogatur grauis. Sed necdum deprehẽsus proditur quispiam. Postremo habentur, Qui Iustitia culti imprimis, ac sapiẽtia super Rep. cum Rege, uel Magistratibus capita conferunt. Per connubia porro' genera promiscere, nefas, in sua se pellicula, intra'q; modulum proprium continere se, cogitur unusquisq;. Philosophia tantum neminem discludit. Mores Gentis priuatim relatu haud indigni. Carbasis talaribus corpora conuelantur. Soleis præmuniuntur pedes. Caput linteis globatur. Inaures propendent, si opulentiores sint, Elephantini. Sed aureis ornamentis nec lacerti carent, nobilioribus præsertim. Capilli cura non negligens, detondent tamen rarius. Mentum quoq; illis intonsum, facie reliqua speciosius leuigata. Sed illud anxie inficitur, nec fuci uniformi genere. Furti se alligasse, scelus apud eos nefarium. Literas prorsum ab Indis ignorari, plerisq; proditur. Proinde legibus usos non scriptis, ac memoriæ pręsidio cuncta distribuisse. Alicubi tamen reperio in Sindonibus ab Illis scriptitatum. Verum Elementis haudquaquam peregrinis uti. Simplicitatis, ac parsimoniæ argumenta plura. Lis apud eos rara. Testibus non indigent, aut obsignatione ulla. Fide plurimum tractantur omnia. Nec domui asseruandæ curiosius intendunt. Vinum nesciunt, præterq̃ diuinæ rei causa Potus illis ex Oryza. Ex ordeo fere' cibus. Sunt qui Indos esse Philoenos, idest uini amatores catenus prodant, Vt Calano moriente, præter Gymnica, & Musica ab Alexandro proposita Certamina, etiam Acratoposię, idest meraci potus sit institutum, In quo primas occupanti Talẽtum foret pręmium, Secundas autem minæ triginta. Tertias decem. Mortuos uero inibi statim quinque & triginta. Mox etiam sex. Qui plurimum bibit, ac uicit, Meri Choas perfica uit quatuor. Nomen homini Promachus. Sed hunc cur miremur, cum ab hoc aditu laudis ne Philosophi quidem abstinuerint. Quando tyranno Dionysio in festo, quod Choes dicitur, Aureæ corollæ pręmium ei proponente, qui Vini choam hausisset primus, Insigne id Xenocrates arripuit. Sed Indos repetamus. Incolumitatem exercitio quærunt, & perfrictionibus. Adhibẽtur Strigiles ex Hebeno præcipue corporum expolitioni. In qua deprehenduntur curiosiores Superstitio illa in sacris plurima, non iugulandi, sed Victimas præfocandi. Nequid deminutum honori diuino cedat. Indos uero bosce imprimis Deos eximie uenerari, Iouem pluuium, Gangem flumen, & Indigetes Genios. Si a' Rege abluantur Capilli. Festa dies agitur, mittuntur'q; dona amplissima, gestiente unoquoq; opes suas certatim ostentare. Sunt qui a' Sapientibus eorum Deos credi putent, quicquid colere adorti sint. præcipue'q; Arbores, Quarum oblæsio Capite expiatur. Lunæ cursu tempora metiuntur, Nec ut pleriq;, orbe Syderis pleniore, Sed ubi curuari cœpit in Cornua. Indos philosophos sunt qui bifariam partiantur. Vt alios Brachmanas nuncupent, quos & Brachmas uocãt. Alios uero Germanas. Brachmanum placita esse, Vitam præsentem credi oportere, ueluti conceptum uitalem. Mortem uero egressum ad ueram, felicem'q; iis uitam, qui recte fuerint Philosophia imbuti. Propterea meditatione multa ad mortem instrui. Item Mũdum habere tempus initiale, tendere'q; in interitum. Esse quoque globatum forma. Deum'q; uniuersorum opificem, moderatorem'q; per cuncta meare. Mundi exorsus esse ab humectationis elemento principe. Rursum'q; præter Elementa quatuor, quintam haberi naturã, unde Cęlum promicuerit, & tot, tantorum'q; Syderum præsignes, collucentes'ue oculi. Chaldæos, & Indorum Magos Humanam Animam esse immortalem, primos omniũ tradidisse, Pausanias monumentis prodidit, Quos multi præterea Græcorum sint insecuti, imprimis autem Plato. In philosophiæ communionem Vxores non admittere. Ne si improbiores paulo natura comperiantur, Arcana rerum prophanis infundant pectoribus. Si uero ad bonitatem factę, ne a' Viris discludantur, diuertant'q;. Siquidem quibus Voluptas, dolor, mors cõtemptibiles fiant, non facile seruitutem concoquere. Hoc genus esse Diis amicum, Hierocles scribit, Soli'q; desponsos præcipue. Ab omni'q; abstinere Creophagia, idest Carnis cibo, uictu'q;. Agere item uniuersum tempus Hypęthrios, idest subdiales, ac Veritatẽ amplexari præcipue. Lineis contegi amiculis, Quę certo nentur e' lapidis genere, ignibus inuicta, Sed quæ nec perpurgentur aqua, Verum ubi Sordes insederint, inflãmam conIecta splendescunt. Ex

descant. Ex Germanis uero censeri eos honore præstare, Qui Syluicolæ dicantur. Vini, Veneris, ac omnino humanioris uictus expertes. Ab iis proxime coli Medendi peritos. Quorum Philosophia circa humani corporis contemplationem distringatur. Verum non aliunde peti medicamenta fere, quàm ex uictus ratione. De Indis illud amplius, Mulieres alioqui pudicitia celebres, Elephanti tamen pretio oblato, Amatoribus pudorem substernere, nullo inde præfloratæ famæ dispendio. Quin laudi facinus ducitur, quod tāti earum forma cēseatur. Nuptiarum ritus non fere alius, quàm ut ubique fere dotis Lenocinium abiūgatur omne. Virgines cum esse nubiles cœperint, in publicum à Parentibus producuntur. Accurente, ut assolet, multitudine, libera illis datur optio, è Iuuenum turba Virum sibi seligēdi, quem uirtute aliqua insigniter præstantem putēt. In Indis porrò traduntur enasci Columbæ, ut Aelianus inquit uariæ historiæ primo, μήλιναι τὴν χρόαν, idest melini coloris, de quo Hermolaus aliqua. Sunt tamen & Nymphæ dictæ μηλιάδες. Nam astragali etiā μήλιαι dicuntur. Indos fuisse hominum primos, probabile Pausanias habet, Si arescente mole terrena, Solis ui enatum prodiit humanum genus. Fuisse item cæteris longe proceriores, uel Orontis argumento, Qui Indorum generis est creditus, Oraculi Clarii testimonio, Syris consulentibus, Cadauere comperto in Orontis fluuii alueo, cubitorum undecim, & amplius.

Taxilitarum mores perabsurdi in filiarum nuptiis. Carmanorum ritus. Caput XXXII

Ed enim, quæ de Taxilitis memorantur, etiam si perabsurda prorsum, & quæ uix impetrent fidem, à plerisq; censebuntur, nihilominus tam honeste prodi, à nobis posse adiudicauimus, quàm prodita sunt, Auctori præsertim graui, & cui ꝑpemodum dispudeat nō adcredidisse. Esse uero interdici tractus Vrbem Taxilam, ex Strabone, Stephano, cæteris fere, notissimum. Inibi ergo Fortunę tenuioris homines, inopia premente, filias habētes illocabiles, ut quoquo possint, foras tamen obtrudant, Ætate florem attingente, productas in foro statuunt, incinentibus tubis, Classicis'q;, quibus alias cani bellicum, moris est, affluente passim multitudine, Adeunti propius Puella Corporis postica reuelat, ingerit'q;, mox & antica. Si hac ratione non displicuerit, nubit. Traditur & illud, Functos fato Vulturibus obiectari. Sed & Vxores in multorum uenire participatum. Carmanis id inesse peculiare, scribunt Græci, Vt in Conuiuiis percussa faciei uena, profluentem inde cruorem ui no commisceant, atq; propinent, Amicitiæ finem statuentes, sanguinem gustasse mutuum. Mox uero unguentis caput collinere, repercutiendis Vini exhalationibus.

Sogdiorum Iuuenum admirabilis Animi magnitudo. Caput XXXIII

Ogdianam esse regionem, tradunt Cosmographi, propè Bactrianos, Cuius Incolæ dicantur Sogdii, uel etiam Sogdi. Esse uero Locorum pleraq; inculta, & habitatoribus uacua. Cuiusmodi fuerint Incolarum mores, uel uno retegi argumento facillime potest. Cum in eo situ res gereret Macedo Alexander, producti ad eum sunt Sogdii ad XXX fere numero Captiui, ut facile apparuit, & nobilitate præstātes, & Corporis robore haudquaquam iter postremos. Iusserat eos ad ultimum abduci supplicium Rex, Id ubi animaduersum ab eis est. Putares emissos uinculis domesticum repetere solum, maxima alacritate pæana patrium, adhibito & Modulatiore Corporis motu, more Choreas ducentium, recinere adorti sunt. Renuntiatur id Alexandro. Qui mirabundus, superesse cuiquam tantum animi, tantum'q; elatæ mentis, ut mortis horrorem non compauesceret, scitari ab eis perexit, quæ nam lętitiæ tam importunæ, tam'q; inopinæ ratio foret. At illi non alia inquiunt, ratione gestimus, quàm quod terrarum Principis imperio fatalem, destinatum'q; sibi eēnt subituri diem. Quacunq; occasione alia morerētur, consueta cæteris perturbatione sortem oblatam fuisse laturos. Nunc, ut fortes addecet, mortem esse sibi in Votis, Proinde q; can/

tu, Lætitia'q; lasciuire. Tum tanta animi magnitudine uersus in Stuporem Rex, Cuplo inquit, nosse, an sit Vobis optabilis uita citra ullas inimicitias meas? At illi, nunquam inimicos egimus, Verum nos cum hostiliter inuaderes urens, uastans'q; omnia, hostiliter occurrimus uim repressuri. Quod si benignitate potius, quàm diuexatiõe, certare nobiscum perexeris, dabimus operam, ne officiorum uicissitudine superemur. At Rex, Verum quibus obsidibus pollicitationes obfirmatis? Vitam inquiunt, quam contribueris beneficio tuo, fidei, constantiæ'q; pignori obiicimus, reddituri, quandocunque reflagitaris. Hisce uero illi conditionibus emissi, quam dederant fidem, obstinatis animis egregie præstiterunt, Populares suos synceriter Macedonibus cõciliantes.

¶ Assyriorum ritus. Distinguantur'ne a' *Syris* Assyrii. *Syrorum* item mores, & Phoenicum. A' quibus inuẽta primum Astronomia, Arithmetica, Geometria. Iamblichus, Adad, & Adargatis. Virgo cæleste signum. Chalcidica pocula. *Siriasis* quid. *Sirum*, *Sirus*, *Sir* Ciui. Caput XXXIIII.

Assyriorum mores magna ex parte Persici sunt. Illud peculiare, Vt ei negotio destinati Triumuiri, integritate conspicui, & nobilitate præstãtes ea maxime

a ratione iam maturas Viris puellas coniugio peruinciant, Nam productas palàm, conuocata per præconem multitudine, locare se eas uelle, pronuntiant, rem'q; peragunt, ut quæq; dignitate præcellit, ita elocantes principe loco. Babylon uero, quæ fuerat Assyriæ Caput, cur ab Hieronymo purpurata dicatur meretrix, & de mulierum eius loci impudicitia, substrato hospitibus pudore, alibi opinor, uberius explicatum. Mos uero Genti ille peruetus, Aegrotos in Viis proponẽdi, exqrendi'q; a' prætereũtibus, An morbo id genus remedia norint. Etenim nemo tã improbe malus fuerit, Qui sciens non grate impertiatur. Coma illis baud sane' magna. In manu insignis Scipio est, prominet e' fastigio malum, uel rosa, aut Lilium, uel omnino eiusmodi quippiam. Mortuorum Luctus inibi, qualis ferme' in Aegypto. Defunctus eorum melle conditur, & cera. Assyrios praeterea in præliis Capita ferreis premunire galeis barbarico ꝯsertas ritu, ut penetrare eas, non usquequaq; fuerit promptum. Clypeos porro' gestare, hastas'q;, & pugiones Aegyptiis persimiles, clauas itẽ ligneas ferro inductas, ac Lineos thoraces, auctor Herodotus est. Sed addit, *Syros* a' Græcis nuncupari. A' Barbaris Assyrios, in quis uisantur & Chaldæi. Porphyrio, & Acron, Quæ nunc inquiunt, *Syria* est, olim Adiectione syllabica uocabatur Assyria. Stephanus Babylonium tractum Assyriæ nomine intelligit, quãquam & Assyrios alteros statuit, quod Xenophon item primo rerum græcarum facit, *Syris* adiacẽtes, Distinguit & *Strabo*, & alii plures. *Syrorum* Gẽtem esse natura Leuem, obseruauimus, ad'q; nouãdas res ꝓclitem. Est & Ludis, celebritatibus'q; adeo deditũ genus, Vt Antiocheni, quorũ & maxima, & felicissima Vrbs est, toto fere' anno tũ in Vrbe, tũ in Suburbiis nõ aliud impẽsius curarent, quàm ludos, & festa. Historiarum quoq; sextodecimo Posidonius, *Syrorum* incessens delitias, oleo perungi eos, pretioso arguit, Lini'q; unguentis, diei partem maximam in Grammatiis (sic autem communes uocant ꝯcœnationes) cibis saburrari, & potu. At M. Cicero, qui fuit Oratoris pater, Romanos *Syrorum* uenalium esse dicebat similes. Nam ut quisque optime græce sciret, ita esse nequissimum. In *Syria* inquit Vlpianus digestis de Cẽsibus, a' quartodecimo anno Masculi, a' duodecimo Fœminæ usq; ad LXV. tributo obligantur. *Syros* præterea Fortunam impensius colere, Pausanias tradit, Cuius Simulacrum apud Orõtem cõcinnarit Sicyonius Eutychides. Sunt & *Syri* ad ioca, & Cauilla imprimis factum genus. Sed & cultui diuino non incuriose mancipatũ. Proinde in Syluis Papinius. Quod ramis pia germinat Damascus. Incessitur tamen *Syrorum* Gens, ut Mortalium auidissima, sicuti Hieronymus inquit, necnon Vafricia nimis solers, attestãte id ipsum Adagio ex Sudæ monumentis. σύροι πρὸς φοίνικας. Hoc est, aduersum Phoenices *Syri*, ubi Versuto imponere satagit Versutus, Sunt enim in *Syria* Phoenices quoq;. Fuere item *Syri* quandoque in hortis operosissimi, quod Plinius scribit, producta inde parœmia, Multa *Syrorum* olera. Phoenicum laus peculiaris in nauigandi præstantia, & purpurarum piscatu,

quando tyriam præstare cæteris purpuram perhibent. Sidonii uero muneris a' nõnullis creditur Arithmeticæ, ac Astronomiæ excogitata ratio. Quoniam nauigantibus utraq; perac commoda. Sicuti Geometriam ad Aegyptios reiiciunt, ob Agrorum mensus idẽtidem necessarios, nunquam non collimitiis pereuntibus, Nili exuperantia oblimatis metis. Traditur illud quoq;, Vetera de Atomis placita a' Mocho Sidonio propagata primum. Deum uero Assyrii, quem summum habent, ac maximum uenerantur, Adad, uerbo Gentium illarũ proprio, nuncupant. Significat autem non aliud fere', quàm unum. Adiiciunt & Deam nomine Adargatin, siue ea sit etiam Atergatis, Quod alibi indicabitur. Omnia horum numinum potestati subiecta, opinantur, Solem interpretati, Terram'q;. Argumento esse, Quod Adad Simulacrum insigne radiis cernatur proclinatis, ceu Virtutis cælestis uehiculum illi sint in Terrenam adnuentes molem. Schematismo autẽ diuerso Terræ, seu Adargatis Imaguncul ę consingebãtur, in sublime radiis surrectis. Quod cælesti affluxu progerminẽt cuncta plane' de terreno, uelut fermento. Commeminit Deæ item Bassus in Commentario, Quod in Germanici Phęnomena concinnauit, Vbi de Erigone mentio est, Cuius sit Leonem inter, Libram'q; domicilium. Virginem inquit, dici Cererẽ, arbitrati sunt pleriq;, Spicarum, quas tenet, indicio. Alii Adargatin malunt. Sunt qui & Fortunam, Quoniam sine Capite astris inseritur. Obiter uero Sciendum, a' Nigidio figulo iuxta M. Varronem doctissimo, Virginem dici Iustitiam, uel Aequitatem. Ex Chalcide porro' Syriæ ciuitate, a' Monico Arabe cõdita, propagatus creditur Iamblichus, philosophiæ mysteriis copiose imbutus. Illud obiter adnotarim, ambigere Eustathiũ ab utra Chalcide ducantur pocula dicta Chalcidica apud Comicum. Syriasis ad Syros pertinet nihil. Est enim eo nomine Cerebri inflãmatio, & Panniculorum, quos uocant μήνιγγας, Auctor Paulus. Sirrum nuncupant subterraneam fossam, idest Cuniculum, λάκκον item dicũt. Sed & excauatio, in quam Semĩna deponunt, eodem censetur nomine. Vbi recõdantur in subterraneis frumenta, Sirros intelligit etiam Varro. Sir in Illyrico Ciuitas πολυάνθρωπος.

Arabum ritus maxime miri. De ratione Veneni scitu nõ indigna pleraq;. Item de Viperis pulchra. Caput XXXV.

A Rabum mores præcipua digni admiratiõe. Primum fratres honore filios anteire, traditur, quia natu grãdiores sint. Omnium bonorum participea
a Consanguinei sunt, Qui tamen cæteros ętate pręcedit, Dominus existit, censetur'q;. Communis item Vxor, immo uero una omnibus. Ingressurus ad eam baculum ante fores deponit. Moris enim est, ut baculum unusquisq; gestitet. Eo uiso, reliq congressui parcunt. Illa tamen cum Seniore noctes agere, dicitur. Cum matre coisse, haudquaquam censetur impium. Deprehensum Adulterũ mors e uestigio consequitur. Hic uero non alius est, quàm aliunde genus ducẽs. Relatu iucundum in hac mentione, quod sequitur. Erat filia Regi mira specie insignis. Erant & Mares filii numero quindecim, Quorum singuli ardentius Sororem amabãt, Propterea'q; nõ desinebant per uices ad eam uentitare. Assiduis uero illa congressibus delassata, Lepido cõmento eludere omnes adorta est. Bacilla sibi parauit, nihilo ab eorum bacillis discrepantia, Cum'q; unus ex fratribus forte digrederetur, arrepto, quod deposuisset, baculo. Cõfestim Illa compar subiecit. Id uidentes cęteri ab ingressu temperabant. Ita aliquandiu a' Venereis facta qes. Sed cum forte Omnes in foꝛ coissent, id intuitus ex eis quispiã Sororis ꝯgressum petit. Verum bacillo ante fores animaduerso ex more, Cum fratres alios agere in foro, sciret, Adultero dari operam, cõiectans, pergit inde trepidus, & ira ardens ad Patrem, qd uidisset, quid pro uero afferret, nuntiat. Indignabundus, & minarum plenus accurrit is, baculum uidet, ingreditur, innocentem repperit filiam. Adiiciamus porro', quod notandum cẽsuit Vlpianus, Arabum plerosq; in prædia Inimicorũ Lapides aggerere cõsueuisse, quo significabant, interituros malo Leto, qui ea colere adorti forẽt, insidiis illorum, qui scopulos posuissent, Quo fit, ut nemo audeat, crudelitatem ueritus insidiantium. Id inquit, grauiter persequi solẽt Pręsides ad pœnam usque Capitis. Dignum scitu, In Arabia Vitã Balsami ma-

gnam subnasci. Amare porro Viperas tum Arboris succum, quo alantur plurimum, Tum etiam Vmbram. Vbi uero Arabibus appetat tempus Balsami succulentum excipiendi humorem, Scytalas fert unusquisq; duas aduersum Viperas, Quippe inuicem iis allisis, sono illas abigunt. Interfecisse nanque cauent cumprimis, Balsamo sacras opinati. Quod siquẽ forte mordicus apprehẽderint, fit Vulnus, perinde ac ferro illatum, Sed Veneni timor nullus, Quando Cibis pastę odoratis Viperę Virulentiam letalem alias, mitiore permutant potestate. Insignem quippe uenenis molliendis, uel accendendis uim habent alimenta. Siquidem in Phoenicia compertum, uel halitu modo truculẽtioris Viperæ pernecari hominem. Quod Radicum illic succrescentium potentia creditur fieri.

¶ Nabatæorum mores. Nabaten uocari ex Adulterio conceptum. Reges apud Homerum solitos sibiipsis subseruire. Caput XXXVI.

Nabatæos esse felicium Arabum gentem, omnibus arbitror notissimum. a Nabate quodam sic nuncupatam, Græci scribunt, dici'q; Nabaten ex adulterio conceptum. Horum Continentiam laudibus efferunt celeberrimi Auctores. Necnon cumulandis, asseruandis'q; diuitiis curam exactissimam. Illud admiratione non caret, Mulctam dici publice iis, Qui rem aliquo modo decurtarint, imminuerint'ue. Augescentibus opibus, honor est Domino exqsitus. Rara inibi Seruitia. Ministeria ex cognatione frequẽtiora, Vel sibi unusquisq; minister est. Quo more ne Reges quidem expertes ferunt, A quibus identidem parari dicuntur Conuiuia. In iis plura duodenis exiccasse pocula, ignominiosum. Rex ibi auctoritatis adeo dilutæ, ut non sibi modo, uerum & aliis interim administret. Cæterum & Homerici Reges eius quoq; modi comperiuntur, ex quo item αὐτοδιάκονοι inueniuntur, idest sibi ipsis subseruientes, quando Priamus etiam ἡνιοχεῖ, idest aurigat. Achilles cõcidit carnes, Icit foedus, immolat'q; Agamemnon. Meminit Libro primo Athenæus. Nabatæorum sustructiones impendio pretiosæ. Vrbes nullis communitæ moenibus uisuntur. Summa enim regioni pax. Equorum, quibus carent, uicem implent Cameli. Persuncta fato Corpora retrimẽtitię sordis Loco illis sunt. Regium cadauer, ut rite cõtumulet, in Sterquilinia deiectatur. Sol illis sacratissimum numen. In Arula res illi peragitur diuina, quam in ara excitarint.

¶ Ægyptiorum inuenta. Et eorũdem ritus. Calasiris quid. Laura locus delitiarum. Dulcis cubitus apud Sardis. Caput XXXVII.

Quid uero de Ægyptiorum ingeniis, de'q; eorum doctrina sentiendum uideretur, abunde alias executi sumus. Nunc nihilo secius prolibabimus quæpiam eiusdẽ gentis peculiaria, nequid per incuriam transiliamus, uelut cõniuentes, quod nostros libellos adiutum eat. Igitur Quia in artibus reperiendis solertem fuisse Gentem eam, & in cognitione rerum indagãda sagacem, multi prædicant, compertum in Literis id primum, Ab Ægyptiis ex cęlestium rerum scientia, & obseruatione Anni rationem excogitatã primo, Inde portiones duodecim, quæ de Lunæ nomine Menses nuncupantur, distributam. Græci quidẽ fuit moris, tertio quoq; anno, ut fieret aptior temporum responsus, mensem interiicere, quẽ Intercalarem dicimus. At Ægyptii, re uniuersa uti uisum est, comperta certius, Singulis quidem mẽsium tris dierum attribuentes Decadas, euoluto deniq; anno, quinq; etiamnum superadiiciunt dies. Traditum porro, Duodecim Deorum rationem ab Aegyptiorum sciẽtia Græcos ad se corriuasse. Proximos item Deorum excitasse aras, ꝓflasse simulacra, ac tẽpla cõstruxisse. Quin & Animaliũ effigies Saxis insculptas ostendisse. Quæ ad gẽtis mores spectãt, & instituta, a cæteroꝝ ingeniis dissita lõge cõperiunt. Nã taceo illud, Veteꝝ Ægyptioꝝ alimẽta ab herbis petita, palustri'q; caule, ea'q; quã Agrosin uocãt, Vnde irrepsit mos eadẽ Diis supplicandi. Mox uero ad piscitiũ trãsisse, ac nõnullos ad Carnes, pellib9 ad integumenta

gumenta Corporum reiectis. Sicuti ex Arundinibus attexebantur Domus. Ægyptios Heca
tæus Artophagos nuncupat, Qui Cyllestiis uescerentur. Proditum a' Sacerdotibus est, a'
Mercurio deinde Artium, Disciplinarum'q excogitatos modos. Cęterum ferri hęc possunt,
Illa admiratione non carent. Tenet quippe fama, fœminas inibi negotia obire, Cauponam
exercere, ac id genus alia pleraq peragere. Viros autem domi se continere, quæ alias muliē
bris censentur muneris, tractantes. Onera item capitibus gestare, Virorum est. Humeris au
tem fœminarum. Vesicæ retrimenta reddunt Fœminæ stantes, Viri sedentes. Ciborum su
perfluitates intra domestica consepta excernuntur. Vescuntur in propatulo, uiis'q. Sacer
dotium nullum adit Mulier. Virile habetur id. Maribus Parentes alendi necessitas nulla. Fi
liabus autem summa. Scribunt non uti nos, a' sinistro in dextrum pergentes, Sed ediuerso.
Prædicant tamen ipsi, Nos in sinistrum produci, Se uero in dextrum. Literæ eorum bifarię
sunt, Sacræ, ac Populares. In Deorum cultum præter cæteros studio feruntur exuperantissi
mo. Virilia circuncidere, non diffitentur, Sed rationem promunt, ut mundiores sint. Sacer
dotum tota leuigantur corpora, omni prorsum decusso pilo, nequid sordium se proferat in
re diuina. Amicula Linea sunt, Calcei papyracei. Aliis uti nefas. Aegyptiorum Dii uniuer
sim quidem Isis, & Osiris, quem Bacchum intelligunt. Seorsum uero & Alii plures. Nam
apud Thebas arietina facie coli Iouem, traditur, quod Herculi sese ita uisendum præbuerit,
ut Arietis detruncati pelle corpus obsepserit. Quia uero Iouem Ægyptii Ammonem dicūt,
inde Ammoniorum, Quos Aegyptiorum, atque Aethiopum colonos prodidere, cogno
men celebratum, simul & Oraculi apud eosdem uulgata fama. At Mēdesii inter octo deos
Pana connumerant, quos priores duodecim illis opinantur. Eius Simulacrum caprinā præ
fert faciem. Crura uero hircina sunt, non quia talem arbitrentur eum, Sed Veritatis arca
num mystico adumbratur uelamento. Aegyptiace uero Pan dicitur Mendes, quo nomine
Hircus item designatur, quāquam est quoque in Thracia ciuitas Mendę, uel Mendis, ut est
apud Apollodorum, unde Mendæum uinum. Sunt & in Sicilia prope' Palicos Mēdæ. Suil
li pecoris apud Aegyptios detestatio summa. Argumentum euidens, Siquis transeunter ul
lo modo belluam attigerit, e uestigio cum indumentis omnibus in flumine abluitur. Propte
rea inibi Subulcis interdicitur templis uniuersis, Nec per connubia quispiam cum eo gene
re affinitates conciliarit. Animal id nec Diis immolatur ullis, præterquam Libero, ac Lunę.
Nisi ubi plenam uisitationem illa facit, Liberum enim tunc sacrificium est, nec Suillam car
nem a' mensa reiiciunt. Maximus apud eos Senectuti honos. Vestes non aliæ magnopere,
quam Lineæ, circa crura ambitu extremo fimbriatæ, quas Calasiris uocant, quanquam ibi
dem Calasiries item Pugnatores uocantur. Sicuti etiam Hermotybies. Laneas uestes intu
lisse templo, profanum. Scelus item, inuolutum iis cadauer condidisse. Aegritudinum ibi
non unus est Medicus, Suus est unicuiq morbo destinatus. In funeribus is irroborauit mos,
ut decedente aliquo, Caput sibi muliebris familia, & uultum deformet Luto, excurrat dein
de per Vrbem, ac se plangat. Conuerberantur & Viri renudatis pectoribus. Salinariis mox
cōdiendum traditur Cadauer, cum odoribus, tum etiā Sale. Muliebre corpus domi diutius
asseruatur, ne Veneria fœditate a' Salinariis inquinetur, quod experimento cognitum quā
doque est. Vnguenta Aegyptiis, præsertim in palustri solo, ex Sillicypriorum fructu, ipsi ap
pellant κίκι. Cogebatur Aegyptiorum unusquisque destinato Magistratui, quo se ar
tificio tueretur, palam facere, Quod siquis ementiretur, morte luebatur mendacium. Eam
Legem ad Athenienses quoq tralatam a' Solone, auctor Diodorus pdidit. Postremo nec
illud silentio inuoluendum, In numerosa Aegyptiorum Regum serie, mādatum literis, eti
am Fœminas quādoq regnum tenuisse. Ganeata eorundem cibaria literis cōmēdarūt mul
ti, Sed palam facit historia potissimum, qua proditur memoriæ, aduersus Persarum Regē
Ochum expedito cum exercitu irruisse Aegyptium Regem, mox'q a' Persis superatum. Cū
ab Ocho tractaretur humane, etiam mensæ adhibitus, ridere perexit persicam lautitiam, ut
tanto principe indignam prorsus. Ac si collibeat inquit, nosse, Cuiusmodi esse deceat feliciū
Regū mēsam, imperato meis olim Coquis, Cœnā parent Aegyptiā. Cū adnuisset Ochus,
arrisissent'q plurimum id genus condimenta, Malū male inqt, o Aegyptie dispdant te Dii,
Qui hisce neglectis, uiliores affectasti dapes. Fuit apud Alexādrinos Loc' Laura noīe, ī quo
oīum, quæ ad delitias spectarēt, uisebat' cop. Sicuti fuit apd' Samios Laura quoq, Polycratę

tyranno struẽte, Vt apud Sardis qui est, Dulcis cubiti exhiberet imaginem, Lydorũ imprimis molliciem amplexatus.

Aphrorum ritus diuersissimi. Necnon de Carthaginiensibus. Ammon Iupiter unde. Parammon Mercurius. Gorgia quid. Gorgones Animalia. Boues retro pascentes.

Caput XXXVIII.

Phricam esse hominibus foecundissimam, auctor probat Herodianus, proinde Gentes diuersissimæ in eadem, & moribus maxime miris. Nobis omnia
a consectari, non est consilium, cum delectu curioso, quod hactenus, fecimus, paucula ex strue cumulata pręcerpemus. Aphricam M. Tullius omniũ uocat prouinciarum arcem, natam ad bellum contra Vrbẽ Romanam gerendum. Adyrmachidas ad Ægyptum uergẽtes eisdem fere uti moribus accepimus, quibus & Ægyptii narrãtur imbuti. Vxoribus in utroq; crure armilla inest ærea. Caput insigniter comatũ. Siquos, uti assolet, pedunculos ceperint, præmordent, ac mox abiiciunt. Virgines iam maturas Viro astituunt Regi. Quæ præcipue illexerit animum, pręfloratam dimittit. Nasamonum singulis de more adsunt Vxores plures, Cum quibus uel palàm congredi, receptum apud eos est, Prius Scipione prætento. Nuptiali cœna discumbentium singulos, adit Noua Nupta Veneris gratia. Congrediuntur illi, domo allatum donum contribuentes. Sicubi iurisiurandi usus ueniat, concipitur id per Viros, qui olim apud eos plurimo Virtutum splendore enituerint. Affusis precibus ad maiorum monumenta, futurorum scientiam aucupantur incubantes manibus. Fidei sanctio maxima, inuicem sibi idem propinasse poculum. Cuius si inopia fuerit, e cinere idem petitur argumentum. Scatet feris Garamantum situs. Tenet constans fama, auersari eos hominum commercia, immo uero etiam aspectum fugitare. Arma illis nulla, Quando nec tueri quidem se audent. Macas memoriæ proditũ est, summa Capitis curiosius deradere, relictis in meditullio capillis, quos succrescentes circuntondent eadẽ cura. Possent uideri Sacerdotes nostri ritum inde mutuati, Nisi quod Capitis Corona ex Romanę Ecclesiæ institutione regnum præfert, quod in Christo expectatur. Capillorum uero decussio temporalium indicat bonorum depositiõem. Gnidanum Vxores fimbriarum copia perstrepunt, pretium id concubitus est, quo pluribus quæq; uisatur exculta, eo plausibilior eius forma cẽsetur, ceu quam adamarint innumeri. Machlyes comam in occipitio conutriunt. Auses uero Capronas e fronte demisisse, gaudent. A Virginibus honori Mineruæ, quam indigenam arbitrantur, certamen editur quotãnis, Arma Lapides sunt, fustes'q;, Siqua ex ictu decesserit, falsa censetur Virgo. Quæ omnium præstantissime depræliata est, a cæteris græca condecoratur armorum facie. Subuehitur'q; curru per Tritonidis ambitum paludis. Putant uero Mineruam Neptuno prognatam, & palude eadem. Coargutam uero grauius a Patre, indignabundam'q; inde, adoptandam se Ioui insinuasse. Promiscuus porro illis, ac ferarum prorsus more passiuus cum mulieribus congressus. Troglodytas Æthiopum inenarrabili pedum celeritate mirantur rerum Cõditores, Non articulatior illis Vox. Verum qualis in Vespertilionibus inauditur, Stridor. Cibus non aliunde, quàm ex serpentibus, Lacertis'ue, ac omnino reptili genere. Libycum uero institutum id item est, Vt Quos in uenatione, uel pugna Elephantes attriuerint, magnifice sepeliant, ac Hymnos præterea concinant. Quorum id sit argumentum, ἀγαθοὺς ἄνδρας εἶναι τοὺς ἀντιπάλας γινομένους θηρίῳ τοιούτῳ, idest Viros esse bonos, Qui tam atroci belluæ exaduersum steterint. Quod Mors gloriosius comparata ἐντάφιον sit τῷ θηριομάχῳ. Atlantes propriis carere nominibus tradunt, solos hominum, quod nobis compertum sit. Hosce memorant orientem execrari Solem, ac omnifariam ingerere conuitia, quia ipsos perurat, & inutilem reddat regionem, caloris exuperantia ambustam. Aphris porro pastoribus mos ille uetus est, Quadrimis filiis Verticis Venas, aut ẽt Tẽporũ, Lana, quã Succidã dicimus, adhibita, inurere, Cõpescẽdis e Capite fluctionibus. Propterea'q; inter oẽs psperiore uti se putãt ualetudine. Ac re uera eiusmodi cõperiuntur. Quod si amburẽdis uenis forte Spasmo corripiant Pueri, inspersam Hirci urinam, præsentissimũ malo remediũ, arbitrantur. Aphras mulieres super Vestẽ nudas gestare Caprarũ pelles fimbriatas, ac rubrica litas. Vnde apud Græcos defluxerit Ægidis appellatio. Quadrigarũ item morẽ indidẽ in Gręciã demanasse, pdunt.

Sepeliendi

Sepeliendi ritus a' Græca non ita abiungitur consuetudine. Risu non caret, quod in more Nasamonibus est, Qui sedentium habitu mortuos astituunt, id ipsum & inter moriendum curiosius attendentes, ut Sedentes expirent. Ammon celeberrimum est Libycis numẽ, Cui de Pastoris nomine, a' quo illi primo erectum Simulacrum est, appellationẽ factam, in Messeniacis rebus auctor Pausanias est, Sicuti Babyloniorum Belus ab Ægyptio quodam Belo creditur nuncupatus. Scitu uero dignum, dici nõ Iouem modo Ammonem, Sed & Ammoniam Iunonem. Quin & Parammon Mercurius colebatur in Libya quoq;, Sed ita, Vt Helei in Peloponneso eisdem pariter rem obiisse diuinam memorent. Maxyes in parte Capitis dextra comam enutriunt, in sinistra decutiunt. Minio linunt corpora, se'q; a' Troianis propagatos, fabulantur. Oblinuntur colore eodem Zygâtes, quibus ex Simiis alimẽta sunt. T. Liuius perfidiam Pœnis attribuit, quam uel punica maiorem in Annibale fuisse, scribit. Cicero calliditatem, Sicuti numerum Hispanis. Robur Gallis. Artes Grçcis. Italis Sensum. Romanis pietatem, ac Religionis Sapientiam. In Floridis Apuleius Carthaginem miris efferens laudibus, inibi Pueros omnibus imbui disciplinis, scribit, quas & ostentent Iuuenes, doceant Senes, Esse porro Carthaginem eius prouinciæ magistram uenerabilem, Aphricç musam cælestem, Camenam Togatorum. Carthaginiẽsium Iuuentutem uidetur non citra probrum Ennius tunicatam dixisse, Quoniam primum tunica non uterẽtur Romani, mox substrictam admiserint, breuem'q;, citra humerum desinentem, quã uocant Exomida. Carthaginiensium item mores incessit Plutarchus, ut amarulentos, tristes, subditis graues, in terroribus baudquaquam generosos, in Ira peragrestes, ac feros, pertinaces in iis, quæ semel complacita sint, ad lusum, & gratiam immites, asperos'q;. Illud hic obiter subnotarim, Esse in Libya Gorgonas animalia κάτω βλέποντα, idest despectantia semper, Ouibus creduntur agrestibus similia, aut Vitulis, sicuti quidam uoluere. Pestilẽs iis est oris halitus, qppe intereunt mox afflata omnia. Sed nec innocentior ab oculis radius manans, ubi concussa, quæ a' fronte in oculos propendet, Coma, spectarint aliquid. Cognitum id a' Marii militibus aduersus Iugurtam bellantibus. Esse item in tractu eodem Boues Hopisthonomos. i. retro pascentes, id exprimentibus cornibus, quæ adnuunt, proclinantur'q; in ima, Gorgia, idest γόργεια ad Gorgonas pertinent nihil, nam dicuntur eo nomine Doriensibus histrionum Personæ.

ℭ Clepsydræ notiones plures. Hydrologium quid. De Clepsydrio item. Caput XXXIX.

Æterum relictis deniq; Gentium moribus, Quos miscellanea quadam ratione, ac promiscua, ut se inter legendum obtulere, prætexuimus, ad institutum, ueluti postliminio redeamus. Atq; illud attingamus primum, Clepsydram dici quandoq; Astronomicum organum, horas metiens. Clepsydris inquit Martianus, Lunæ magnitudo cognoscitur. Hydrologia uidetur appellasse Cleomedes in tractatu, de cælestium Orbium contemplatione, quibus Solem dimetiebantur. Pausania uero auctore, scimus in uertice montis Ithomes Arcis Messenensium, Vnde Ithomęa dicantur festa, Iouis ἰθωμαῖα honori dicata, Fontem fuisse, nomine Clepsydram, in Arsinoen fontem alterum influentem, credo, quia quandoq; exundet, quandoq; deficiat. Fuit & in Arce Athenis eodem nomine fons, ita nuncupatus, quod flare incipientibus Etesiis impleatur, flaccescentibus autem, desinat, ꝯsimili fere' ratione, qua Nilus. Legimus & Metichen Scortillum Clepsydræ cognomentum sibi adoptasse, cum ad Clepsydram concubuisset, ac uniuersa defluxisset aqua. Euboli quoque Poema dictũ legimus Clepsydram, quod Auctor prodit Athenæus, Dipnosophistarum Libro tertio ac decimo. Qui Clepsydræ æqualitatem custodiret, Ephydor dicebatur. Quia uero est horonomicon Vas Clepsydra, hinc præfinito dicentes, ad Clepsydram id agere, pronuntiamus. Hinc Cicero, Cras ergo ad Clepsydram. Clepsydram graphice Apuleius expingit. Clepsydrii auscultationes inuenimus apud Philostratum, quibus Adrianum tyrium ascriptum refert, ab Herode Attico, tãquam rei maxime arcanę. Item Pausaniam Cappadoca unum ex iis fuisse scribit, qui Clepsydrii participes forent, quos inquit, aliqui uocant διψῶντες, idest Sitientes. De Clepsydræ porro' ratione in Encycliis Quæstionibus Aristoteles.

¶ Vocabulum Lutra quàm narias recipiat notiones. Da Lutrophoris, & continuatis a' Lutra dictionibus. De Agminariis, Aquariis item, ac Cerere Lusia, & Arione Equo. Nept. & Cereris eiusdem fabella. Caput. XL.

l Vtras sunt qui in nostris literis aquas immundas dici a' Græcis, interpretētur, opinor inde adductos, quia Sudas λοῦϑον exponit τὸ ἀπόλουμα τὸ ῥυπαρόν. Sunt & Lutræ fibrorum e' genere, quas nunquam mari acceptimus mergi. Hasce uero etiam Lytras, Varrone auctore, dicimus, quia radices arbo℞ in ripa succidāt, quamuis possit uideri etiam a' Luendo Lutra nuncupari, quod aquis se lutet, quoniam Enhydris græce interdum nominetur. Elytron uero crustam dicunt pennas superuenientem, quasi uagina inclusas, ut in Scarabeis, nam inde Anelytra dicuntur, quæ detectas habent pennas, uti Apes. Luntę uocantur Aues, quæ Lauandi usu non carent, Sicuti Conisticæ mersantes se puluere, uelut puluératrices. Lutra Græci genere neutro etiā Balnea dicunt. Sicuti etiam Lutronas, ut Xenophon. Balnei uero Aquam Lutrion, ut Aristophanes ἐν ἥρωσι, noua etiam Comœdia Lutas. Inuenio & Lutrophorum appellari, Qui nouis nuptis lauacra deferebat, Athenis quidem ex Callirrhoe, aut ex Enneacruno, Alibi uero undecunq;. Puerum genere propinquissimum eo fungi solitum munere, scribunt Nōnulli. Fœminam uero in eo usu intelligere uidetur Pollux. Quin & in Veneris templo apud Sicyonios Virginem, quæ annuo fungatur sacerdotio, Lutrophoron dici, Pausanias scribit. Nymphica item Lutra fuisse dicta, reperio. Erant & sui defunctis, Qui cælibem trāsmisissent uitam, Lutrophori, idest Pueri hydriam tenentes, qui super monumentum astituebantur. Lutra uas item apud Latinos. Vnde Elutriatum Vellus apud Plinium, quod de Vase in Vas tralatum est, quod transuasare item dicitur, sed rarius. Elutriare lintea ex Laberio apud Gellium, pro lauare positum uidetur. Sicuti Labandria, quæ ad lauandum sunt data. Putant ex Eruditioribus aliqui, a' Lura dici Elutriare uerbum. Id uero est Os Culei. Vnde & Lurcones capacis gulæ homines. Apud quosdam Luter uas est, quo miscetur aqua uino. Eius commeminit Hieronymus in Iouinianum. Et quoniam de Aquis mentio est, Aquarios lego nuncupatos Hęreticos quosdam, qui aquam offerebant solam in calice sacramenti. Apud Ciceronem in Epistolis familiaribus a' Cælio concinnatis, uidentur esse Aquarii, qui aquam circunferunt uenalem. Nisi ego inquit, cum Aquariis, & Tabernariis pugnarem, Ciuitatem Veternus occupasset. Iuuenalis, Veniat conductus Aquarius. Aquaria prouincia in Cicerone aduersus Vatinium, Cura est Quæstoris, præfecti mercibus, quæ mari, uel omnino aquis subuehuntur, nequid exportetur. Sed et publicis aquis præfici solitos quosdā, scimus. De qbus qńq; sit Senatuscōsultum factum, ut, cum eius rei causa extra urbem forent, Lictores binos, & Seruos publicos ternos, Architectos singulos, & Scribas, & Librarios, Accēsos, & Pręcones totidē habere liceret. Hosce dici quandoq; Aquarum Curatores animaduerto, interdum & Aquarios. Iulius Frontinus. Illę Aquariorum tollēdus reditus, quem uocant Pūctam. Et mox docet, fuisse quendam, qui appellaretur a' Punctis, Pertinebant & ad eādem aquarum rationem, qui uocabant Villici, Castellani, Silicatii, Tectores, Sed hæc ferme' Ministeria erant. Alibi Frontinus Aquariorum fraudem nominat, quos aquas ex publicis ductibus in priuatorum usum deriuare deprehendisset. Super qua re Cælii Rufi edita quoque legebat' Oratio, Cui titulus fuit de Aquis, Vbi Aquariorum dolo, irriguos agros, tabernas, cœnacula perpetuis salientibus coarguebat instructa. Vnde illustratur Cęlii eiusdē Locus, de quo diximus. Qua in parte mirari quis potest Interpretum uanitatem, sępius in uado hærentium, aut prora illisa, uel suppressa etiamnū naui, uix enatantium. Agminaria uasa apud Pomponium iureconsultū ab aqua deducunt, ut sint ad abluēdas manus instrumēta. Quę escario argēto ptinere putat. Scribit Herodotus historia prima, Agminaria duo Apollini delphico fuisse a' Crœso oblata, aureū, argēteumq;. A' Gręcis περιρραντήρια nuncupari uident'. Aqualē cū aqua, ubi in Curculione Plauti legimus, notionem arbitror manifestam. Aquatium in Pomp. digestis de seruitute rusticorum prædiorum, esse locus uidetur, unde ducitur aqua in fundum riguum. Sunt & Aquilices apud Callistratum. Lusiam, idest. λουσίαν inuenio cognominatam Cererem in Arcadia apud Thelpusam, Quod olim ei quærenti filiam congredi concupisset Neptunus, id ut uitaret Dea pudica in Equā se deformauit. Dolo percognito, Deus

Equum

Equum induit, ac mox Cererem adiit. Quæ initio factum tulit permoleste, Inde ira desita, Ladonis aqua expetiuit relui. Hinc producta cognomenta duo, Nam Erinnys nuncupari cœpit, Quoniam indignari apud Arcadas ἐριννύειν dicitur. Ex ablutione uero Lusiæ prorepsit appellatio. Sunt, qui Lusiæ ibi Simulacrum non Cereris esse coniectent, Sed Themidos, toto, quod aiunt, Cælo aberrantes. Ex concubitu eo natam ferunt puellam, Cuius nomen non initiatis enuntiasse, nefas arbitrabantur. Natum item Equum Ariona. Qua ratione Hippion Neptunum Arcadas putant cognominasse primum. De Arione hoc intellexisse in Iliade Homerum uolunt,

οὐδ' εἴ κεν μετόπισθεν ἀρίονα δῖον ἐλαύνοι,
Ἀδρήστου ταχὺν ἵππον, ὃς ἐκ θεόφιν γένος ἦεν. Sed & in Thebaide sic legimus.
ὡς κόρακος ἴσφαγεν ἐκ Θηβῶν αἵματα λυγρὰ
φέρων ζωὴ ἀρίονι κυανοχαίτῃ.

In Arcadia interluit Gortyna uicum fluuius initio Lusius cognomento, quod natum ibi Iouem abluerint, mox & Gortynius, Cuius aqua creditur omnium frigidissima.

¶ Alopeciæ morbo unde factum nomen. Hydrocephalæ affectiões. Quid Alopecium. Alopecades. Vulpio. Vulpis fraus. Scolios. Cerdo. Cynalopex. Cinados. Bassarus. Bassæ. Alopeconesus Apollo Epicurius. Caput XLI.

a Lopeciam, morbum inde dici, Galenus arbitratur, cum alibi, tum apud Hippocratem sententiarum Libro sexto, quia Vulpina sit affectio, Quod approbat itē Paulus Æginita, Libro tertio. Vbi in humano capite areas & glabreta Capillus deciduus facit. Idem erat Ophiasis. Sed hæc a' Serpēte, inquit Galenus, cui subsimilis est, nominis rationem ducit. Ex succi prauitate utraq; res consurgit, quemadmodum & Madarosis. i. glabritas. Plura in Cornelii Celsi de medicina Libro sexto. Cæterum quod in græcis monumentis ad hunc usum cōperi, minime dissimulandum. Est inquiunt, Pathos Psiloticum, hoc est decutiens pilos morbus, Alopecia dictus ex proprietate urinæ animalis eius. Vbi enim Lotium id fuerit affusum, euestigio infructuosus efficitur Locus, arescentibus herbis, nec succrescentibus nouis. Morbū hunc inuenio ἀλωπεκίασιν dici quoq;. Verum, uberius ut ista prosequamur, Circa Cutem Capitis, inquit Galenus, sese promunt Affectiones hæ, μελικηρίς, Meliceris, Atheroma, idest ἀθέρωμα. In extimis uero Alopeciasis. Sunt & Hydrocephalæ affectiones. Earum species nouimus quatuor, Aut enim coit aqueus humor in Cerebri meditullio, & panniculi, Aut panniculum inter, ac Os, Aut inter Os, & Pericranium, Aut in Ossis, & Cutis medio. Pericranos inquit in Libro, Cui titulus, ὅροι ἰατρικοί, Galenus, est pellicula neruosa totum complexa Craneum. Verba ipsius hæc, περίκρανός ἐστιν ὑμὴν νευρώδης, πάντα περιλαμβάνων τὸ κρανίον. Ambeuntes uero Cerebrum Panniculi μήνιγγες dicuntur. Eos finitidem σώματα νευρώδη, καὶ ἀρτηριώδη. Lego Alopecia item Vulpium Lustra recte dici. Alopecades uero Vafer est. Vulpionem nostrates uocant, & in Apologetico Apul. nam Cicero de Officiis primo, Fraudem Vulpeculæ attribuit. Vim Leoni. Proinde Lacedæmonius Lysander, cum ei uitio uerteretur a' non nullis, quod fraude subinde agere uideretur, Quo inquit, Leonis peruenire pellis non pōt, Vulpinam assuisse, haud dedecuerit. Huiusmodi uero uafricie insignes homines, ac panurgos ex interpretatione Procli Diadochi Scolios uocat Hesiodus. i. tortuosos, obliquos'q;, ubi ait σκολιῇς ἰθύνει, Hoc est, Scolium dirigit castigādo, & ad simplices reuocat mores. Vulpem porro' dici item a' græcis Cerdo, notissimum arbitror, a' Cerdosyne, quæ astutia est, maxime Fallens. Sed & Cerdos astutiam indicat uulpinam, Aristophanes in Comœdia, Cui titulus ἱππεῖς, δόλιαι κερδὼ, πολύϊδρι. Hoc est, dolosam Cerdo, multisciam. Philostratum quendam lasciuiusculε se ornantem idem Aristophanes uocauit κυναλώπηξ, idest Cynalopeca, ex cane, ac Vulpe concinnata dictione, Nisi ad Cynnam scortillum referre malueris. Cinados tamen inquit Theocriti Interpres, Vulpes nūcupatur, παρὰ τὸ κινεῖσθαι ἀναιδῶς, idest ab impudenti motu, uel quia dolose moteatur, Meminit pro Ctesiphonte Demosthenes. Sunt qui eo nomine feram quālibet intelligant. Alii paruū animal genitalia nunc proferens, nunc retrudens, quod Aristophanii Interpretes adnotarūt,

refert Harpocratio, Cinadion dici a' Siculis Vulpem. Est item apud Sophoclem Cinados. Eo quoq; nomine Nauis Menelai gubernatorem nũcupatum, Pausanias scribit, Cuius fuerit monumentum in promontorio, Quod in Laconia uocant, ὄνυ γνάθον, idest Asini maxillam. In Sudæ Lectum monumentis est, Vulpem apud Herodotum nũcupari Bassarum. Bassæ autem locus est in Cotylio monte prope' Phigaliam in Arcadia. Vbi celebratur Epicurii Apollinis templum, nato inde cognomine, quod in pestilenti morbo tulisset opẽ. Qua ratione ab Athenienfibus dicitur Alexicacus. Alopeconesus uero insulæ nomẽ est, uelut inquit Stephanus, hellespontiæ Cheronesi Ciuitas, inde ex Oraculo adepta nomẽ, ut ibi Athenienses Ciuitatem conderent, ubi Vulpium Catulos comperissent. Est & Alopecia insula Straboni Libro decimo.

❡ Asciam cruribus illidere quid. De Antiphonte, ac Dionysio. Dolabella'ne dicat', An Dolobella. Caput XLII.

Sciam cruribus illidere, ex Apuleii doctrina per parœmiam dici de iis uidet', qui ipsi sibi mala accersunt, impingũt'q; aut sponte, aut per temeritatem, qđ
a genus nimio plus frequens est. Sæpe etiam per libertatis exuperantiã, ad qđ scita hercle, & digna, quæ non prætereatur, ex Philostrati Sophistis suggeritur nobis historia. Siquidẽ Dionysio Siciliæ tyranno amplius scrutante, Vbi terrarum exquisitius haberetur Æs, Respondit Sophistes Antiphon, ut erat ingenii extemporalis, semper'q; in numerato, Optimum se nosse Athenis, ubi erectę starent Harmodii, et Aristogitonis statuæ. Fuerant uero hi tyrannicidę, Innuebat Antiphon, esse itidem Dionysium ab eiusmodi hominibus dignum, qui contrucidaretur. Verum dicacitas tum petulãs, tum nimia homini male cessit, ac inter alia euidens peperit exitium. Asciam nonnulli etiam Dolabram dici rentur, Vnde inclinetur Dolabella, ut secũda syllaba prorsum habeat a, nõ o, ut fere' uulgo receptũ est, Quod Cæcilius Minutianus Apul. in Libro de Orthographia monumentis prodidit.

❡ Craterem Helenę habere prouerbii formam. Nepenthes homericum quod nam sit. Pista medicamina. Epipasta, Christa. Item Nepenthes auscultationes. Cap. XLIII.

Raterem Helenę apud Philostratum eundem prouerbii forma enuntiatum, animaduertimus de iis, Quæ nobis æstuationem mentis leniunt, solicitudi-
c nem sedant, molliunt'q;, & disserenato animo, ac fronte erugata, exporrecta'q;, curarum obliuionem inducunt. Ita enim in Sophistarum Vitis, in epistola ad Antoninum legimus cõscriptum. τόδε φρόντισμα τοῦτο ἀεὶ σοὶ ὑπέχων, καὶ τὰ ἄχθη ἀποκουφίζει τῆς γνώμης, ὥσπερ ὁ κρατὴρ τῆς Ἑλένης τοῖς αἰγυπτίοις φαρμάκοις. Qualis uero fuerit Crater hic, uerbis potissimum Plinii, ex XXV. naturalis historiæ percipi facillime quadantenus potest. Homerus inquit, primus doctrinarum, & antiquitatis parẽs gloriam herbarum Aegypto tribuit. Herbas'q; Ægyptias a' Regis Vxore traditas suæ Helenæ plurimas narrat, ac nobile illud Nepenthes obliuionem tristitiæ afferẽs, & ab Helena utiq; omnibus mortalibus propinandum. Porro' sunt ex diligentioribus, qui rimati exactius, cuius nam modi foret pharmacum id, ex quibus'q; ꝯcinnaret', suspicati sunt, esse Buglossam. Propterea quod de ea sic prodiderit Galenus, καὶ τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον εὐφροσύνης αἴτιον γίνεται, idest Vino iniecta hilaritatem inducit. Medicamenta uero hoc genus dicebantur Pista. i. πιστὰ, iuxta Æschylum, quod ebiberentur, uelut ποτὰ, uel πότιμα Erant & quæ uocarentur Epipasta, quoniam inspergerentur, postremo & χριστὰ, quæ Litu proderant. Tres uero hæ Pharmacorum Ideę Homero celebrãtur imprimis. Dignum item relatu, qđ ẽnotatum reliquit Philostratus idem, Antiphontem illum, qui a' persuadendi potentia Nestor est cognominatus, Nepenthes auscultationes promittere solitum, quando nullus tam atrox est, infestus'q; dolor, Cuius nellicationes ciuili eloquentia non lenire modo, Sed excutere ẽt quiret. Ex quo arbitror Plut. scribere. Ab Antiphõte excogitatã τῆς ἀλυπίας τέχνην, idest artem Alypiæ, quæ uox tristitiæ carentiam indicat.

❡ De Archytæ

¶ De Archytæ tabella, seu Platage. Item quid Crotalum, & Crotalus. Crocala. Cocalia. Ascari. Lumbricorum species. Ascarophori, Ascarides. Ciriæ. Tæniæ. De Platagonio quæpiam non inscita, & Telephyllo, ac Anemone. Caput XLIIII.

Rchytæ tabella in Græcis plerunq; auctoribus celebrata, quem habeat usum, egregie Politicorum octauo, præmonstrasse Aristoteles uidetur, ad uerbum fere' ita prodens. Insimul inquit, necessarium est, Pueros re quapiam distineri, exerceri'ue. proinde Archytæ tabella recte admodum, & scite fertur excogitata. Exhibent enim pueris eam, ut eius detēti lusu, nil eorum, quæ sunt domi, oblædant, comminuāt'ue. Quando insitum pueritiæ, nusq̄ quiescere. In quo tū etiam atq; etiam commonendi sumus, In codicibus Græcis ita adnotatum reperiri. καὶ δεῖ τοὺς παιδίους ἔχειν τινὰ διατριβήν. καὶ τὴν ἀρχύτου πλαταγὴν οἴεσθαι γενέσθαι καλῶς. Vbi Philosophus hic Platagen dicit, Quam Arretinus Tabellam nobis reddidit. Id cur, nōdum cōperi, nisi quod buxeam quandoq; fuisse Platagen, ex Leonidæ tetrasticho, Vbi πυξίνη nominatur πλαταγὴ, animaduerto. Sic autem habent primores uersus.

εὔφημόν τοι σφαῖραν, εὐκρόταλόν τε φιλοκλῆς
  ἑρμείη ταύτην πυξίνην πλαταγήν.

Græci tamen finiunt, esse instrumenti speciem Platagen sonori, & obstreperi ex ære. Vnde illud, ὁ δὲ πλαταγὴν χαλκευσάμενος ἐπλατάγει. Sunt qui putent Platagen esse æneum Crotalum. Apollonius eius mentionem facit,

χαλκείην πλαταγὴν ἐνὶ χερσὶ τινάσσων,
δούπει. Crotalum uero doctissimi interpretantur calamum scissum proprie, ac studiosius comparatum, ut efficere sonum queat, siquis uerset manibus. Vnde & masculino genere Crotalus dicitur, qui lingua est expeditiore, ac uoce sonāti, & prope' tinnula, loquaci quoq;, sicuti Eustathio credimus, Qui ex testa, Ligno, ære concinnari solitum scribit Crotalum. Inueni, qui Crotalum intelligant instrumentum Musicum, quo in Deorum cęrimoniis utant Aegyptii, & a' uerbo Græco inflectant κρούω, quod pulso est. quāuis non desint, qui pro plaustro resonanti accipiant. Quidam Annulum interpretantur ex ære, qui ferreo quatiatur baculo, unde illud ex Poetica officina.

Coppa Syrissa Caput graia redimita mitella.
  Crispum sub Crotalo docta mouere latus.

Dicuntur & quibusdam fluminum calculi, lapilli'ue Crocala. Nam Cocalia, idest κοχλίαι sunt inter animalia, quæ testa conteguntur. Sicuti Limaces. Sunt qui Crotala dici quoque Ascaros putent. quāquam & Sandalia quædam eodem censentur nomine. Ascarophoron uero φορτηγὸν interpretantur, idest onera ducentem, gestantem'ue. Ascarides autem, ut in parerga excurramus protinus, Galeno sunt Lumbrici minores Vermibus similes. Nam qui oblongi uisuntur, lati'q;, uocantur κειρίαι, Quod assimilentur κειρίαις. Nuncupant ratione compari & ταινίαι. Sunt & Lumbrici rotunda specie, ac σπιθαμιαῖοι, aut etiam maiores. Lumbricos uniuersim ἑλμίνθους appellant. Ciriæ uero seu κειρίαι inde nominis rationem habent, Quoniam Cirias uocant Græci Institas, Sed & Zonas, quibus reuinciuntur lectuli. Aristopbanes Auibus, οὐδ᾽ ἐν χαμεύνῃ πάνυγε κειρίαν ἔχων. Dicitur Ciria item σπαργάνωσις, idest fasciatio. Cæterum, ut ad Platagē redeamus, Eam fuisse pueritiæ dicatam, in Symposiacis testari Plutarchus uidetur. Si autem inquit, dare non oportet, ueluti pueris interquiescere nescientibus, hastam, uel Ensem, Sed Platagen, & Pilam. sicut temulentis ferulam tradidit Deus, leuissimam, mollissimam'q;, ut feriāt qdem, uerum non lędant. Hinc Adagii forma obrepit non inscita, ut arbitror, aduersum eos, qui prudentiæ inopia, aut ingenii obtusa quadam bebetudine, uel etiam, ut sæpe ætatis uitio repuerascunt, ueluti'q; ad lusus redeunt pueriles. Hosce enim ad Archytæ Platagen eleganter recidisse pronuntiamus. Eam uero fertur Archytas excogitasse primus, unde & appellatio ducta. Platagonion uero inquit Pollux, nuncupatur Crotalum, Sistrum'q;, quo utuntur Nutrices, dum lenire Infantes cupiunt, qui difficilius consopiantur. Addit, Amantes quoq; platagonio lusitasse. Hoc uero Græci quidam interpretantes ita accipiunt, Esse Platagonium Papaueris, & Anemones herbæ folia, ἀπὸ τοῦ πλαταγεῖσθαι, ἤγουν ἠχεῖν, idest a' sono, quem

collisa faciunt, iis siquidem periclitabantur, Ecquid Amasiis suis foret grati, esset'q; affectus mutuus. Siquidem Pollici imponentes ea, & Indici, mox collidebant, quod si pcrepuissent, amari se augurabantur. Sin minus, ut frustrati ingemiscebant. Id ipsum uero plane' significat Theocritus hisce uersibus.

ἔγνων πρᾶν ὅκ᾽ἐμεῦ μεμναμένου, εἰ φιλέεις με.
οὐδὲ τὸ τηλέφιλλον ποτιμαξάμενον πλατάγησεν,
ἀλλ᾽ αὔτως ἁπαλῷ ποτὶ πάχεϊ ἐξεμαράνθη.

Idest Cognoui uel prius, quando periclitante me, an amarer abs te. neq; Telephyllon insonuit collisum, Sed uane molli in brachio conflaccuit. Vbi Telephyllon Poetæ illius Interpretes esse autumant Papaueris ramum, cuius foliis intra manum collisis, ex sono, ut diximus, de Amore coniectabant, dictum'q; putant, quasi δηλίφιλον, quod amorem præmonstret. inde sunt, qui non per υ, sed per ι, scribendum astruant. Alii putant, esse ῥιζιόν τι θαμνῶδες κάτωθεν ἀναβαῖνον τρίκλωνον. Apud Aristophanios Enarratores in Equitibus, inuenio Verbum πλαταγίζειν signare peculiariter, sinistræ platagonium imponere, mox'q; dextra impacta, sonum elicere. Quod autem de Anemone commeminimus, Scribunt nonnulli ex Græcis, Ex Adonidis sanguine prognatam. Sosibius ait, apud Laconas esse Anemonias, quæ uocentur Phænides. Ni φαινίδες fuerit rectius, quo Pilæ signantur Lusus.

¶ Athenodori, & Philostrati iudicium de Iulio Polluce. Cap. XLV.

Thenodorum legimus, cauillatum genus dicendi, minus altis subnixum radicibus, Iulium Pollucem esse ueluti Tantali hortos, dictitare solitum, rem uidelicet leuiculam, & momenti non magni, quæ'q; esse aliquid uideatur, cum sit nil fere'. Sed & Philostratus de eodem ita sibi scribere permisit. Pollucem inquit, Naucratitem ambigo, doctum'ne appellem, An imperitum. An quod fatuum forte uidebitur, doctum pariter, & indoctum.
a

¶ Byzantii Laus præcipua. Byzantios fuisse οἰνόφλυγας, idest Vinolentos. Macedonis Philippi dictum præclarum. Cap. XLVI.

Yzantium Thraciæ Ciuitatem perillustrem, Vtriusq; linguæ monumentis celeberrimam, Sors delphica uel præcipue extulit, quæ scitantibus Mega-
b rensibus ad eam pertinens reddita ferme' sic est.

ὄλβιοι οἳ κείνην πόλιν ἀνέρες οἰκήσουσιν
ἀκτῆς θρηϊκίης ὑγρὸν παρ᾽ ἄκρον στόμα πόντου.

Felices uero futuri pronuntiantur Viri, Qui thracii litoris Ciuitatem habitabunt ad Ponti os. Quāquā non me fallit, Byzantios ita quandoq; a' Græcis cōuelli, ut Acolasti dicantur, idest intemperantes, quippe qui in Venerem ferrentur præcipites, & uinum. Quod in uaria historia recensuit Aelianus, Illos plurimum in Caupona solitos uersari prodens, Proinde ἐκ τούτων inquit, ἔξεστι νοεῖν, ὅτι καὶ πρὸς ὅπλα, καὶ πρὸς πολέμους ἀλλοτριώτατοι διάκεινται βυζάντιοι. Narratur illud quoque, Cum uehementius obsidione premeretur Byzantium, nec in mœnibus contineri tamen Ciues possent, quod in Tabernas ex more diuerterent uinarias, Leonides eorum dux ad Mœnia excitari Cauponas, imperauit, Quo effectum Sophismate est, Vt in officio continerentur Byzantii. Approbantur uero hæc Damonis quoque auctoritate, Subscribere & Menander uidetur, ubi ait, μεθύσους τοὺς ἐμπόρους ποιεῖ τὸ βυζάντιον, ὅλην ἔπινες τὴν νύκτα. Illud adiecero obiter, Argiuos item, ac Tirynthios, & Illyricos quoque, ut Vini cupidiores, a' grauissimis Græcorum incessi plerunque. Denominatum uero Byzantium creditur a' Conditore Byzante. Vel quod ductor Classis quidam fuerit Byzes nomine. Diu autem post Constantinopolis nuncupata, & noua Roma. Felicitati, ac pulchritudini Ciuitatis Macedonis Philippi calculus plurimum item suffragatur. Auctor quippe in Sophistarum historia Philostratus, Ductanti aduersus Byzantios instructissimas Copias Philippo Leonem Sophistem obuium se ingessisse, atq; ita scitari institisse, Quid tibi inquit, factum o' Imperator, qua'ue nostra extimulatus iniuria in

nos prorsus armatus? At Philippus quoniam inquit, Patria tua, omnium speciosissima Ciuitatum, in suos amores me facile pellexit. Proinde'q; ad delitiarum mearum portas appropero, Signa illaturus. Sed inquit Leo, Amatores, qui redamari postulent, armis minime crassantur, neque enim bellica, Sed musica expetunt organa, Qui amori student. Citharœdus Stratonicus esse Byzantium dicebat Græciæ μασχάλην, idest Subalã. Sicuti Rhodios esse prædicabat albos Cyrenæos, & Procorum Ciuitatem, cum illos animaduerteret Spatalonas, & Thermopotas, idest fluere delitiis, & calidum haurire. Heracleam uero Androcorinthum. Leucadios putres Corinthios. Ambraciotas autem Membraciotas.

¶ De Pythagora enotantur plusculа. Item quibus argumentis comprobetur fuisse Magus. De Boue, Empedoclis. Caput XLVII.

Pythagoram philosophum, Quem ut diuinum uirum suspicit, & admiratur Plato, ea fuisse Sapientia legimus, ea mentis acie, nunquam non collimante, insuper & Animi bonitate, ut Consulentes nunquam falleret, Salubria semper forent illius monita. Hinc effluxit appellatio nobilis, ut Pythagoricus diceretur Tripus, tanquam uera nihilo fecius, quàm Apollo, effari consuescet. Cæterum inde quoque, diuino quodam afflatu, Viro ipsi inditum nomen, Aristippo tradenti credimus. Sed & augurem fuisse, lectum est, ac uaticiniis ab eo auctoritatis plurimum adoptatum. Verum enimuero nil tam exquisite afformatũ, nil adeo amussitate, aut graphice concinnatum, compositum, elaboratum'q; cura peruigili, Cui rubiginis non affricetur aliquid, aut loliginei fucci labecula fordidior allinatur. Etenim comperti nobis, Qui Viro alias Coryphæo propemodum, Magicæ uanitatis crimen inustum uelint. Ea seu uera sint seu falsa, bisce nostris Cõmentationibus adglutinasse, uisum operæpretium est. Timon Phliasius, Sicuti auctor Plutarchus est, ita super hac re sibi scribere pmisit.

Pythagoram'q; tuere magum, Qui nomine flagrans
Pergeret eloquiis homines captare uenustis.

Proditur item memoriæ, cum superuolantem susurraminibus magicis excantasset Aquilã, ita deduxisse, ut mitem redderet, ac prorsus cicurem. Ad hæc siquando Gallum gallinaceũ plumantem candidius comperisset, ueluti fratrem, si credere libeat, amplexabatur, amabat'q;. Legimus id quoq;, fuisse Vrsam quampiam feritate conspicuam, magnitudine inusitata, quæ uisentib9 modo horrorem incuteret. Eam uero Vir hic accersitam, demulctam'q; apud se aluit. Mox dimissurus, ueluti conceptis uerbis, iureiurando, ut sic dicam, adegit, nulli Animantium cunctarum, damno, oblęsioni'ue futuram. Abiens illa in syluas se coniecit fusas, summa'q; fide, quod inter homines quoque perrarum est, in quod adiurata recesserat, præstitit. Hinc forte Pythagoricam Necromantiam per literarum numeros, & Lunæ solitam exerceri, recensuit Aug. Narratur certe Pythagoras idem, Bouem ubi prope' Tarentũ conspexisset fabaciam segetem morsicatim corrumpentem, tum etiam proterentem pedibus, Bubulco insinuasse, Bouem moneret, frugibus parceret. Ridens Busequa, Ego inquit, Bouatim non didici. Tu, qui' uidere Scholarum id genus experiens, obeas uicem meam. Euestigio Pythagoras auribus sese admouẽs sui artificii quæpiam immurmurauit. Res additur mira, obedientissimus Bos, ut ab eo, qui amplius saperet, edoctus, lacerare mox segetem destitit. Quin etiam in futurum eiusmodi pabulo abstinuit. Sed & bubulum desiit obsequium, factus'q; de rurestri colono ambulator Vrbanus, Tarenti placide consenuit, de manibus hominum uictitãs, Vt solida demum, ac plena admiratio fiat. Veʀ, ut ista iam resecemus, Pythagoram, proditur memoriæ, cum noui quippiam excogitasset in Geometria, Musis Bouem immolasse, quod inquit apud Ciceronem Cotta, non credo, Quoniam ille ne Apollini quidem delio hostiam immolare uoluerit, ne aram sanguine conspergeret. Cęteʀ auctor idem M. Tullius est, tantum existimatiõis apud suos esse adeptum Pythagoram, Vt, siquid affirmarent in disputando, cum ex eis quæreretur, quare ita esset, respondere non uererentur αὐτὸς ἔφα. Hoc est, Ipse dixit. Ipse autem erat Pythagoras. tantum opinio præiudicata poterat, ut etiam sine ratione ualeret Auctoritas, quæ obest plerunque discere uolentibus. Desinunt enim suum iudicium adhibere. id habent ratum, quod ab eo, quem pro/

bant, iudicatum uident. Obiter uero illud adnotarim in Græcorum commentariis obseruatum, ἐκεῖνον, & αὐτὸν capi pro nominibus propriis, Nam & Homerus Thetin inducit sic dicentem, ὑπὸ μ' ἐκεῖνος ἄνωγε μέγας θεός. Et apud Aristophanem αὐτὸς dicitur de Socrate. Scribit in Magia Apuleius, Pythagoram proxime Metapontum, in Italiæ litore, quam Succisiuam Græciam fecerat, cum a' piscatoribus Euerriculum trahi animaduertisset, Fortunam eius boli, siue iactus emisse, ac pretio dato, mox irretitos pisces mitti iussisse. Id cur factum a' Viro Philosopho, supersedit Apuleius explicare. Plutarchus in Sermone, qui est, Quo quis pacto etiam ab inimico iuuetur, Fieri solitum uideri uult, ut per ea tacitis, uelut ambagibus insinuaretur, a' crudelitate abstinēdum semper, & moderationi insuescendum, plus habendi resecta cupiditate. Pythagoram uiuum fuisse a' Cyloniis exustum, Plutarchus idem prodidit. Factum hoc Laertius scribit in Milōis Crotoniatæ domo, a' quodam, quem in disciplinam admittere abnuisset. Scitu uero dignum illud, ex Pythagoræ instituto propagatum, Empedoclem quandoq;, ubi Olympia uicisset Equis, Quod animatis ex præscripto abstineret, ex Myrrha, Thure, Aromatibus aliis Bouem concinnasse, quem ad Panagyrin conuenientibus distribuerit, quod Parœmiæ quadam imagine usurpari a nobis potest in iis, quæ de Saccaro passim coaptari, conformari'q; animaduertimus.

¶ Mineruam cur Lacedæmonii Chalciœcum uocent. T. Liuii, & Plutarchi codices emaculantur. Chalcopus, Chalcotypus. Caput LXVIII.

Halciœcum fuisse Pallados cognomentum Spartæ, certatim Græci fere' omnes tradidere. Id cur sic, uideri ambiguum potest, ac indagine certa perquirendum. Ne uero inscitior quispiam diutius quæsitum eat, Quid ex multis, quod aiūt, mihi compertum magistris sit, pergam hinc promere. Dictam igitur sic Glossularii interpretantur, uel quia domum haberet Aeneam, quam uocant οἶκον, Aut quia ex Eubœa Chalcidenses Fanum construxere. Templi eo nomine meminit Aemylius Probus, In id Pausaniam confugisse memorans, atque inibi interisse, Matre etiamnum principe, audito filii scelere, ad occludendum illi egressum lapides ingerente. Meminit & in Parallelis Græcis, Romanis'q; Plut. in historiæ eiusdem explicatione. Sed & in Commentatione, quæ est περὶ ἀδολεσχίας, Hoc est, de Loquacitate, addita item historia altera Tēpli spoliati, & Lagœnæ inanis ibidem ab expilatoribus relictæ. Quin & nono uariæ narrationis Aelianus, Et in Laconicis rebus Pausanias, Qui eandem Poliuchon esse arbitratur, idest πολιοῦχον. Templi substructionem a' Tyndaro institutam primo tradit, Mox & filios perficere adortos non quiuisse, destinatis ad opus Aphidnæorum spoliis. Cæterum multis annis post perduxisse ad Vmbilicum Lacedæmonios, ex ære Simulacro conflato. Cuius auctor fuerit Gitiadas Vir indigena, Qui & cantica cōcinnarit dorica, & præterea in Laudem Deæ hymnum. Porro' esse inibi quoq; alterum Palladis templum, Quam dicunt ἐργάνην. Quin ad sinistra Chalciœci erectum item Musis sacellum, Quod non clangentibus tubis, progrediantur in prælia Lacedæmonii, Verum tibia, Lyra, Cithara præcinentibus. Sed ad rem, Taceo nanque in dextris Chalciœci eiusdem Iouis Simulacrum plane' omnium antiquissimum, Quæ Aenea habeantur. Hisce uero fulti Auctoritatibus, Quis calculum adiicit Græcorum Schola uniuersa, commonemur, ut T. Liuii codices temporum iniuria decurtatos, & Librariorum inscitia maculosos extergamus, & genuino restituamus candori. Ita enim libro trigesimoquinto. Ab. V. C. scriptum passim lectitatur. Aetoli circa Chalciotem, Mineruæ id est templum æreum, cōgregati cæduntur. Reponendum censeo, Chalciœcum, expungendum, Chalciotem. Consimile irrepsit in Plutarchi libros mendum, Apud quem in Agidis, & Cleomenis uita sic legitur, E' Regibus Agis quidem in Asylum, quod Chalchichon uocant. Cleombrotus autem in Neptuni templum confugit. Substitue, ut in Liuio, Chalciœcum, erasa dictione nihili, & adulterina. Mentio Aedis huius in Plutarchi eiusdem Apophthegmatis est frequēs. Chalcodontis fanum in Attica recenset idem in Theseo. Chalcopus Erinnys firma dicit', infatigabilis'q;. Chalcotypus plaga est illata ferro. Erat & χαλκοῦς θάλαμος apud Argiuos in subterraneo ædificio. Eum struxerat custodiendæ filiæ Acrisius, Quod scribit Pausani

as. At demolitus fertur Perilaos tyrannus. Sed & templum quandoq; delphicum ex ære factum, Græci scribunt. Quin & Romæ forum magnitudine quidem fuit insigne, Sed imprimis, quod æneum esset tectum. Propterea non mirandum magnopere, Aeneam fuisse Aedem Pallados.

¶ Chalceum quàm multa signet apud Græcos. Chalcea festa. Exchalciare uerbum. Chalceati dentes. Orichalcum. Chalcenterus cur diceretur Didymus, & Bibliolathas. Codones quid sint. Caput XLIX.

Halceum uero, idest χαλκεῖον plures apud Græcos recipit notiones, quandoq; enim Ahenum signat, aut ex ære uas quodlibet, nam & in plerisq; Italiæ locis id genus uasa dici nunc quoq; audias Chalcedra, quasi a' χαλκὸς, quod æs indicat, & ὕδωρ aqua, sit dictio compacta, ueluti Aqualia significentur conceptacula ex ære ducta, conflata'ue. Eodem porro' nomine & fabri nuncupatur æraria Officina. Dignum uero obseruatione, lapsum uideri fœde Polyhistorem Libycorum tertio, dum ea appellatione in Libya Ciuitatem intelligit. Neque enim, ut inquit Libro duodecimo Polybius, ulla eius nomenclaturæ in eo mundi situ Ciuitas est, Sed sunt inquit, χαλκουργεῖα, idest Aerariæ fabricæ. Porro' Chalcea festa quædam erant, Quæ nonnulli uocant Athenæa. Alii etiam Pādemum, quoniam ab omnibus celebrarentur, quanquam mox a' Cerdonibus tantum, aut Operariis, & Fabris præsertim, ut refert Harpocratio, & Apollonius Acharneus. Quo argumento prodidere quidam Athenienses primum Aerariam fabricam exercuisse, quod scribit Eustathius: Fuit & Menandri fabula titulo Chalcea. Scribit Phanodemus, non utique Mineruæ sacram fuisse Chalceorum celebritatem, Sed Vulcano. A' dictione autem Græca, quæ Chalcos est, Lepide quidam uerbum concinnarunt Exchalciare, quod est ære spoliare, ac numos auferre. Lusit facetissime quispiam in Voranum Q. Luctatii Catuli furacissimum Libertum, quē cum deprehendisset Numularius numos de mensa subtrahentem, ac in Calceos sibi infarcientem, belle inquit, te Numularius exchalciauit. Chalceatos dentes ex hac item ratione legunt nonnulli apud Plautum. Chalcenterum inde appellatum tradunt grammaticum Didymum ob infatigabile studium, Sicuti a' Demetrio Trœzenio, ut scribit Athenæus, dicebatur Bibliolathas, ex uoluminum numerositate, quæ incredibiliter concinnasset, quando fuere tria millia super quingenta. Illud libenter adnotarim ex Interprete Aspidis Hesiodicæ, Orichalcum esse uideri æneum metallum, idest Chalcoma, quod in montibus enascatur. Aiunt alii, quorum est Philoponus, esse materiam metallicam quidem, Sed ære pretiosiorem, quæ inquiunt, modo non comperitur. In Pomp. Sexti fragmentis lego, Quosdā etiam Aurichalcum enuntiare, Veluti dictione ab Auro, & ære connexa, concreta'ue, quoniam Auri præferat colorem. proinde inueni, qui uulgo dici Ottonem, opinentur. Quin ita quoque in Plauti fabula Pseudolo adnotatum repperi, Di Immortales Aurichalco contra non carum fuit Meum mendacium. Græci utique ὀρείχαλκον pronuntiant, correpta principe Syllaba. Hinc Codonas ex Orichalco legimus. Sunt autem Codones, idest κώδωνες, quos Vulgo Sonalios uocamus, ex Equorum phaleris propendentes plerunque. Et in Epigrammate ὀρειχάλκου λάλα κύμβαλα, Hoc est ex Orichalco garrula cymbala. Sed & Columnas, idest Stelas indidem conflatas quoque obseruauimus. In India nasci Orichalcum, scribit Diodorus Bibliotheces tertio. Strabo Cosmographiæ libro tertio & decimo, & ab eo mutuatus Stephanus, Apud Andira inquit, Lapis reperitur, qui exustus transit in ferri uim. Mox cum terra quadam κεραμευθεὶς, idest in fornace concoctus ἀποστάζει ψευδάργυρον, stillando Pseudargyrum exudat. Dein, si æri promisceatur, fit Orichalcus. Apollonii Interpretes argonauticon quarto, dici Orichalcum opinantur, ἀπὸ ὀρείου τινὸς γενομένου εὑρετοῦ, idest ab Orio quodam inuentore. Apollonius,

λαμπετίη δ' ἐπὶ βουσὶν ὀρειχάλκοιο φαεινοῦ,
ποίμνει ὀπλώουσα καλαύροπα.

Orichalcum metallis omnibus fuisse pretiosius, coniectat Seruius grammaticus, Plautinum illud aduocans ex milite,

Ego istos mores Orichalco comparem.

Aristoteles ἐν πέπλοις abnuit Speciem metalli huius comperiri usquam. Plerosq; enim suspicatos, nominari Orichalcum quidem, Cæterum haudquaquam esse, Verum & hoc de iis unum censeri, quæ prodita temere sint.

¶ Aes cur a' Græcis χαλκὸς dicatur. Aeris inuentio, & auctoritas. De Combe puella. Lesche quid. Aeneum uinculum cur pro perpetuo. De Adamante paucula. Telephia uulnera, & Chironia. Cysolesches. Caput L.

a Es autem Græci χαλκὸν dicunt, uti præstruximus. Eius uerbi etymon afferri uarium solet, opinatis quibusdam inde corriuari, quod fortitudini sit accõmodum, quam ἀλκὴν uocant. Adiecta crassioris soni litera ex linguæ dorice proprietate. Ioannes Grammaticus in commentario in Hesiodum, a' Chalybum gente inflectit, ut dicatur Chalcos, quasi Chalybos. Apud eos uero in Scythia populos primitus inuentum traditur Ferrum. proinde'q; Chalcon id nuncupauere, nam ante ferri usum Aes memoratur compertum. Propterea id Ferro nomen impositum. Quod Eustathius quoque significat. Et cum apud Homerum legimus χάλκεον ἔγχος non utiq; Aeneum interpretantur, Sed ferreum, ex ueteri more appellatione propagata. Quod uero armis uterentur æneis prius, non ferreis, Astipulatur Hesiodus eo uersu,

χαλκῷ δ' εἰργάζοντο, μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος.

Aere laborabant, necdum ferrum erat nigrum. Sũt qui ferrum putent per appositi formam dici χαλκὸν, παρὰ τὸ χέειν τὴν ἀλκὴν, quod fundat, dissipet'q; interemptorum uires. Chalcida Eubœæ Ciuitatem arbitrantur appellatam nonnulli, quod ibi primum ærariæ fabricæ memorentur compertæ. Quanquam alii, quod Eustathius scribit, a' Combe puella Chalcidis cognomento, Asopi filia, duci uocabulum putant. Cui Aeneæ armaturæ inuẽtionem acceptam referunt. De qua intellexisse Ouidium arbitrantur Metamorphoseos septimo.

Adiacet his Pleuron, in qua trepidantibus alis,

Ophias effugit natorum uulnera Combe,

Quam Iamben transtulit Planudes, uti meminit Cæcilius Minutianus Apuleius. Aerarios porro' fabros in Lemno Insula fuisse plures, comperio, Qui omnium primi Aenea commoliti tela, Sinties hinc uocitati traduntur, qua uoce nocumentum Græca ratione signatur, nata inde fabula, exceptum a' Lemniis lapsum de Cælo Vulcanum, Quod referũt alii ad eos, Qui crebri uisuntur in Insula Ignium Crateres. Chalcẽ Eustathius purpuram interpretat'. unde appellari Chalcantem coniectat, ut qui profunde uaticinia conciperet, quanquam & ab æneo colore fingi potuisse nomen, nõ inficiatur, quẽ tamen purpureum intelligit. Apud Aristotelem est inter pisces nomine Chalcis, quem Aericam reddidit Theodor[9], ab aliis dicitur etiam Zygnis. Aes porro' in sacris, & excantationibus magnam habuisse ueteribus auctoritatem, ac uim, scribit Theocriti Interpres in poetæ Pharmaceutria, propterea'q; in Lunæ deliquiis adhiberi solitum, καὶ ἐπὶ τοῖς κατοιχομένοις, purius enim cæteris habebatur, καὶ ἀπελαστικὸν τῶν μιασμάτων, idest pollutionum expiatorium. Inde eo utebantur in purificationibus uniuersis, ut in libro de Diis scribit Apollodorus. Et Sophocles in Tragœdia, cui titulus Rhizotomi, idest radicum Sectores, Medeam scribit herbas secantem, succos in cados refudisse æneos, Herbas uero æneis subsecuisse falcibus, Ex quo & Virgilius.

Falcibus & messæ ad Lunam quæruntur ahenis

Pubentes herbæ, nigri cum lacte ueneni.

In his uero potissimum sacris Aenea adhiberi Vasa Macrobi[9] solita scribit, quibus delinire aliquos, aut deuouere, aut denique exigere Morbos uellent. Sed & Carminius libro de Italia secundo, Thuscos æneo Vomere in condendis urbibus usos, in traiectitiis eorum sacris, se inuenisse scribit. Quin & Sabinorum Sacerdotes ęneo cultro attonderi cõsueuisse. Aeris porro' sonos, ceu rem potentissimam, multis rebus Græcorum uetustissimos adhibuisse, palàm est. Cur uero æris dissono crepitu deficienti Lunæ auxiliarentur Antiquiores, quod & Manilius significat, Sed & Ouidius.

Te quoque Luna traho, quamuis temerata labores

Aera tuos minuant, Alexander etiam rationem affert eiusmodi, Aes & ferrum inquit,

quatiunt Mortales, quod inde abigi Dæmonas, creditum sit, quo tempore Sydera hæc uim suam ad terras non perducant, quæ & hominibus prosit, & improbos retrudat Dæmonas. Moris huius meminit T. item Liuius Ab V.C. XXVI. Campanorum inquit imbellis multitudo, cum æris crepitu, Qualis in defectu Lunæ silenti nocte fieri solet, edidit clamorem. Et ut Plinium prætercam, etiam Thebaidos sexto Papinius, Procul auxiliantia Gētes Aera crepant. Porro' addamus, quod scribit item Ioannes Grammaticus, Aerarias fabricas quãdoq; Leschas nuncupari, quoniam Pauperiores, hyemali præsertim Sydere, illuc caloris gratia se conferrent, ac, ut assolet, nugari plurimum consueuissent. Sicuti Romæ in fumarias domos, ex quo Oratius,

Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos. Propterea Hesiodus,

πὰρ δ' ἴθι χάλκειον θῶκον, καὶ ἐπ' ἀλέα λέσχην.
ὥρῃ χειμερίῃ.

Vbi Aerariorum sedes prætereundas monet, ac nugas arationis tempore. Seniorum porro' congressum consultandi causa, Tragicus quidam, Eustathio referente, σύγκλυδον λέσχην nuncupauit. Erat Spartæ, ut prodit Pausanias, Lesche κροτανῶν. Sunt autem Crotani Pitanatarum portio. Pitana uero fuit Tribus. Nam & Menelaum Pitanatem legimus. unde & Græcorum exercitus Pitanates dicitur quandoq;, & πιτανάτης ἀπών, In Pitana celebratus. Est uero Lesche, idest λέσχη nunc confabulatio, nunc nugæ. Dicebatur & publicus locus, in quo uersarentur πτωχοί, idest Mendici inuicem garrientes. Signat & Conuiuiis destinata publicitus loca, idest δειπνιστήρια, seu Cœnacula. Item Sermones, inibi qui haberentur. Deniq; tepentia loca dici eo modo ualent. Fuit apud Delphos Cassotis fons, a' Nympha sic dictus parnasia. Super Cassotida uero ædificium, Quod a' Delphis Lesche dicitur, à disertationibus. quæ ibi fierent, & multa eiusmodi fuisse in Græcia testari Homerus uidetur in Melanthi iurgio cum Vlysse,

οὐδ' ἐθέλεις εὕδειν χαλκήϊον ἐς δόμον ἐλθών,
ἠέ που ἐς λέσχην, ἀλλ' ἐνθάδε πόλλ' ἀγορεύεις.

Lescheos uero, idest λέσχεως de bello scripsit Troiano, In quo, unà cum Auctore Cypriorum Carminum Aeneę Vxorem facit Eurydicen, tradentibus aliis Creusam, Quam Auctore Pausania, Deũ mater, & Venus liberarint a' Gręcis. Sed & in plerisq; aliis a' cõmuni dissidet sententia Lescheos. Nam Cassandræ gratia uenisse Corœbum, & a' Neptolemo peremptum, multi tradũt, Hic autẽ a' Diomede mauult. Leschas apud Plut. inuenies in Lycurgo, cuius uerbi notio ex iis, quę diximus, pięctari libere potest. Aeneum uinculũ ꝑ ppetuo accipiunt Poetę, quoniam, ut inqt Porphyrio, Aeris metallũ rubigine non cõsumitur. Oratius, Diductos'q; iugo cogit aheneo. Cuiusmodi Adamantina item dicuntur, tum quia sit ferri. species Adamas, Vt nonnulli Hesiodi astruunt Interpretes, mm lapidis insita densitate ignibus, ac ferro inuicti, quãuis plumbo, & Leonis, Hirci'q; sanguine molliatur. Aeris porro' auctoritatem indicat illud quoque, quoniam ærea cuspide, siue etiam ferrea Telephum sanasse Achilles perhibetur. unde natum Adagium Eustathius scribit, ὁ τρώσας, καὶ ἰάσεται. Quod qui uulnus intulit, ille idem persanabit. Qua in parte illud obiter quoque subnotandum, Vulnera, quæ malignitatis præferant multum, dici τηλέφεια τραύματα, Vt quæ salutarem Achillis manum requirant. Veluti & Chironia dicuntur δυσαλθῆ, idest quæ medicam uix recipiant curam. Et Chironem aliquem respectare uideantur, Vt inquit Paulus Medicinæ quarto. Quod uero de Lesche diximus, Id neutiquam prætereundum, dici Cysoleschen Cinædologum, idest Sermone turpem. Nam ueteres tam Cysthon dicebant, quam Cyson, Sicuti Auctor probat Eustathius, Iliados rhapsodia octaua. Lego denique, poculis Aeneis usos esse priores, ac præcipue, qui diuitiis præstarent. unde & eorum repositoria Chalcothecas uocabant. Verum id ex auri, argenti'q; paucitate fieri solitum, innuere Athenęus uidetur. Nam Macedonum Rex Philippus Phialium nactus aureum, id puluino subiectum semper habebat.

¶ In Cubiculo Nola, quid sit in Oratoriis Quintil. Institutionibus. De Tintinnabulis. Iassæorum historia. Caput LI.

IVlius Pollux Onomastici ad Cõmodum Cæsarem libro sexto, Loquacis synonyma, ut lectio suggerebat multifaria, congerens in unum, denique sic ait, Ahenum ex Dodone, Iliade longiora garriens, Alcini apologus, Arabius tibicen.

Hactenus is. Quod uero principe loco positum est, & Græce sic habet, δωδωναῖον χαλκεῖον, idest Dodonæum tintinnabulum. Cuius meminit uel Eustathius. Ansam præbere mibi est uisum ad explicãdum Quintiliani, aut quisquis fuit Auctor primus, inenodabilem nodum. In quem impacti Plerique omnes cohæserunt. Obscuritas uero nodata hęc est libro octauo: In cubiculo Nola. Coniectura ducor ex Græco adagio, esse itidem hoc prolatum in garrulum desidentem dies totos domi, & nugali uerborum futilium importunitate, & copia exundanti detinnientem, ut obstrepera loquacitate, uti Pica uerbosiore, obsurdesceret Aures, ac ueluti tintinnabulo ꝑuulneraret. Vel, qđ arridet amplius, Eos intelligamus, Qui domi quidem fluenta uerborum promunt, in foro autem, ubi ciuili eloquentia gloriam sibi comparant Viri præstantes, ut testis comprobat Homerus, aut in Senatu penitus consilescunt, fiuntq́, quod Græci dicunt, etiam piscibus magis muti. Nolam siquidem pro Campana dici obseruauimus, Etiamsi apud Recẽtiores sæpius, Nil tamẽ obstat, esse uerbum id inter incognita rara, Cuiusmodi adnotata Politiano quędam. Meminit quodã loco Laurẽtius quoq;. Sed occurrent Recentiores, nouitium censeri inuentum id. Ego de nouitate nihil disputo, Vnum scio, fuisse Veteribus quoq; ex ære instrumentum id, aut proximum. Quo remotioribus, ut conuenirent, daretur, proponeretur'ue signum. Quod duabus fulcimus Auctoritatibus, præter'q, Historia. Val. Martialis in Apophoretis,

Redde pilam, sonat æs thermarum, ludere pergis?
Virgine uis sola lotus abire domum.

Aes nanq; Thermarum Tintinnabulum signat, quo e gymnasio lauaturi reuocabantur ad Thermas. Sed & Iuuenalis,

Tot pariter pelues, tot tintinnabula dicas.

Historiam uero hanc apud Strabonem, ad hoc ipsum præcipue spectantem, obseruauimus. Iassus inquit, incolas habet parte plurima piscitio, & piscatu uictitantes, cum infœcunda sere sit regio, Verum pisculenta. Hinc iucundum narratur factum, documento etiam magno futurum, quantum sæpe nos fallat Opinio. Ostentabat inibi Citharœdus artem. Audiebãt, ut tum est uisum, attentius Iassæi omnes, mox uero, ut editum tintinnabulo signum uendẽdo piscitio est, Confestim cum sua sibi Musica destituto Artifice, auolarunt omnes, uno uix excepto, qui oblæso erat auditu, proinde captum eum artificii suauitate opinatus Citharœdus, propius accedens, Est quod agam gratias inquit, & quidem maximas, tum quod Musicæ negligens haudquaquam uidere, tum quod despectui me prorsus non habueris. Nam reliqui quamprimum tintinnabulo cecinit signum piscarium, dicto citius hinc sese proripuere. At is, uelut commotior, ac excitatior, An inquit increpuit Aes, Eo uero adnuente, bene tibi sit inqt, Magister optime, ac consurgens ad Viuariũ festinabundus accurrit ipse quoq;.

¶ Super Phauorino adnotata, quæpiam minus extrita. Vocis acutæ ratio in Eunuchis, Item nuditatis barbitii, Cur'ue Amasii sint. Vocis magnitudo, uel paruitas unde sit, ex Galeno. Interim Imperatoris laudem esse præcipuam, Indignationem comprimere. Caput LII.

PHauorinum uel Gellii monumentis percelebrem, fuisse patria Gallum, memoriæ proditum est, ex Arelate op. prope Padum. Inter Philosophorum familias a multis connumeratus. Ab aliis uero Sophistis insertus, quod homi nis fecit eloquentia, & Rhetoricæ studium singulare. Dignum scitu est, Virum hunc ita cooptatum qua quidem inter Sapientes, qua uero inter Oratores, Diphyen fuisse, ac Androthelyn, hoc est, naturæ duplicis, & Virum simul ac fœminam. Cuiusmodi sunt, Androgyni qui nuncupantur, & Hemaphroditi. Ab Aristotele dicti quoque Arsenothelyes, idest Masculofœmini, sicuti uertisse Theodorum scimus, quanquam id censent Eruditi fidelius, quàm felicius. Sed hi non sunt Androgyni proprie, Quoniam eo nomine a Philosopho intelligantur Animalia, quæ ipsa se ineunt, uti inter pisces Trochus. In Phauorino præterea tria fuere maxime mira. Et primum quidem est, quod Gallus cum foret, Græce tamen optime sciuerit, adeo ut Gentis illius eloquio, ue luti dolatorio leuigatus, excomptus'q, præter'q Sapientia imbutus celebre ad Posteros nomen dederit.

men dederit. Deinde, cum foret Eunuchus, adulteraſſe tamen Conſularis Viri Vxorem creditus, ſubiit eo nomine iudicium, ab eodem poſtulatus. Adeo libidinis etiam erat præſeruidæ. Poſtremo principi Adriano factus offenſior, nihilominus inde nullo affectus incommodo ſuperuixit. Quæ Laus Imperatoris eſt uel maxima, Qui ex æquo diſceptaret cum eo, quem iure ſuo poſſet euertere. Ex quo illud ſic a' Philoſtrato enunciatur, βασιλεὺς δὲ κρείττων, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηϊ, ἢν ὀργὴν κρατῇ, ideſt Præſtabilior cenſetur Rex, Si inferiori iratior indignationem comprimat. Effœminatæ porro', ac degenerantis naturæ in Phauorino illa ſe promunt indicia manifeſta. Nuda barbitio facies, uel magno natu, etiam Senio ultimo iam appetente. Vox inſuper acuta, & tenuis. Qualis fere' Eunuchorum natura pernoſcitur. Omnes ſiquidem Agoni, hoc eſt Seminis expertes, ut Pueri, Mulieres, Decrepiti. Spadones Oxyphoni ſunt, ideſt acutæ uocis. Viri autem grauis, & βαρύφωνοι, ut Græci dicunt, Quod Antiquitatis, & Literarum parens Homerus hiſce uerſibus monſtraſſe uidetur. In quibus de Virili, muliebri'que uoce, ita canit, quamuis aliud agere uideatur.

τῷ δὲ βαρυστενάχοντι παρίστατο πότνια μήτηρ
ὀξὺ δὲ κωκύσασα, κάρη λάβε παιδὸς ἑοῖο.
Huic autem grauiter gementi aſtitit Mater uenerabilis,
Acute uero lamentabunda, caput ſui apprehendit filii.

Alibi porro' idem Poeta Seniores Cicadis comparat, quæ animalia ſunt plane' ὀξύφωνα. Cæterum effectus hic manifeſtus utique. At ratio non ſorte obuia. Plutarchus quidem præciſe nimis, & obſcure contingere iſta ſcribit, διὰ τὸ λεπτὸν τοῦ πνεύματος, hoc eſt, ex Spiritus tenuitate. Verum iſta fuerant enarratius promenda in literas. Nam ſicuti linea, cætera'que tenuia dimenſionem duntaxat unam ſortiuntur, Craſſa uero pleraque plures obtinent, Ita Vox etiam tenuis unam dimenſionem habuerit. Vnum autem efficere, ac mouere facilius eſt, quàm plura. Ergo, cum prædicta illa Spiritum habeant imbecillum, non niſi parum Aeris moueri ab illo ſpiritu poteſt. Minimus autem eſt, qui dimenſione conſtat una, quem tenuem eſſe, uocem'que talem ab eo proficiſci, neceſſe eſt. Vox autem acuta, quæ tenuis eſt. Igitur qui prolifico ſemine carent Vocem hinc merito reddunt acutiorem. Viri robuſti, quoniam Spiritu ualeant, multum Aeris incitare queunt. Quod cum multum ſit, tarde mouetur, Vocem'que efficit grauiorem. Motu enim ueloci, & tenui uocem reddi acutam, conſtat iam. Porro' qui natura ſunt calida magnam emittere uocem ſolent, quia multum in his Aerem, frigidum'que ineſſe, neceſſe eſt. Caloris enim uis facile adſe & Spiritum trahit, ac Aerem, eo'que amplius id agit, quo amplior eſt, Vox autem magna, tum oritur, cum aeris multum agitatur, Vt'que acuta, cum celeriter. Sic grauis, cum tarde. Adde quod ſublatis teſtibus, tentio quoque meatuum laxatur, ſicuti in fidiculis, & ſtamine, ſublatis põderibus, quæ Textrices Græco uerbo λαιάς, ideſt Læas nuncupant. Laxatis uero iis, principium, quod moueat uocem, eadem ratione laxatur. Teſtium ſiquidem natura meatibus adnexa ſeminalibus eſt, qui meatus ex uena tendunt. Cuius ex Corde origo eſt. Iuxta ipſum principium, quod Vocem mouet, Quamobrem meatibus immutatis ſeminalibus ætate, qua excernitur Semẽ, Pars illa item immutatur, qua immutata, Vox etiam mutatur, maribus maxime, Sed & fœminis, quanquam obſcurius, quod quidam dicunt τραγίζειν, ideſt hircire, ubi inæqualis mittitur Vox. Galenus uero ἐπὶ τῆς τέχνης, tractatu de Signis, Cauſam uocis magnæ, uel paruæ, non uidetur in caliditatem, aut frigiditatem rettuliſſe, Sed amplitudini aſperæ Arteriæ potius magnam aſcripſiſſe, & inſufflationi tamen uehementiori. Paruam uero anguſtiis eiuſdem. Et in libro de Voce in eandem refert Arteriam acutæ, grauis'que Vocis rationes, Arctum enim iter acutam, Amplum, & ſpatioſum grauem uidetur efficere. Anguſtia ſiquidem, & expanſio cauſam præbent Aeri, ut uelociter, aut tarde moueatur. Verum, nequid uideatur contrarium, Sic ſtatuunt Eruditiores, Vocem magnam effici utique a' caliditate primo, & mediate Aerem plurimum agitante. Poſtremo autem, atque immediate ab Aſperæ Arteriæ amplitudine, ac uehementi inſufflatione. At Magnitudo, & paruitas Vocis, inquit Galenus, non fit ex caliditate ſemper, neque præcipue. Sed per accidens. Eſt & Platonici eruditi ſuper eadem re ſententia, Quæ Scitamentis hoc genus congruit plane', Cur inquit, ita acutæ ſint uocis Eunuchi, ut ſæpe mulier, an Eunuchus loquatur, niſi uideas, ignores? Id uero ex ſuperflui humoris abun-

dantia effici, respondendum. Ipse enim Arteriam, per quam sonus uocis ascendit, efficiens crassiorem angustat uocis meatum, & ideo uel fœminis, uel Eunuchis Vox acuta est, Viris autem grauis, In quibus Vocis transitus habet liberum, & ex integro patentem meatum. Nasci autem ex pari frigore in Eunuchis, & Fœminis parem pene importuni humoris abūdantiam, etiam hinc liquet, quod utrunque corpus sæpe pinguescit. Certe Vbera prope si militer utrique grandescunt. Septentrionalium, inquit Albertus, & fœminarum Vox euadit acutior, quàm meridionalium ob pulmonis molliciem, & Arteriæ, quæ arctior item intelligitur. Molliorem certe uocem facit Organorum humectatio, debiliorem pulmonis imbecillitas, ac resolutio. Aegrotantium acuitur Vox, quia Siccitas arctet meatus, uel etiam ex intemperanti frigiditate, aut forsan ex opprimente humectatione. Sed cur nam eueniat Eunuchis, ut sint ἄτριχες, idest glabri, perinde ac mulieres? Hæ utique frigoris ui densa corporis habent spiramenta. Siquidem obstipat, arctat'q; frigus, proinde non fere pilis ad exitum meatus patent. Eunuchi porro, utpote humidi, & ualde redundantes. Nam hac de causa locorum pleraque nimia humoris exuperantia adobruta, rursum'q; nimis arescentia, aut Saxosa, & Caluosis consimilia, uelut Græci dicunt, ἰσχνάτα τοῖς φαλακρώσασι, herbas haudquaquam proferunt. Illud quoq; non indignum quæstione, opinantur Eruditi, unde nam sit, Quod Eunuchis Venerii prolubii incentiua interextincta haudquaquam sunt, Verum sæpe amoribus irretiuntur, quod de Phauorino astruximus. Nempe multis, cum pubescerent, subsecti testes sunt, aut elisi, & quodammodo ἡμιτελεῖς εἰσὶν εὐνοῦχοι, idest Eunuchi quidem sunt, sed non pleni. Et qui Hepate sunt natura feruentiore, ac genitalia uasa possident capaciora, Vsum quidem imaginantur, concipiunt'q;, Sed non perficiunt, nec Voti euadere compotes queunt, quoniam Verenda ipsa efflaccuerint, Qui enim tumescere facit Spiritus, emarcuit, qui a Semine ortus per seminales meatus ferebatur ex eis partibus, quæ circa lumbos habentur, Vt in pueris seminales occæcantur meatus. Illud ex Græcis obseruatum, Quibusdam in bello præ formidine intercipi uocem. Proinde Menelaum laudare Homerus uolens, ut minime formidolosum in bello βοὴν ἀγαθὸν appellat, ut qui uocem nullo minueret terrore. In Oratore demum Tragœdoq; Vocem exigunt Eruditi, sicuti acumen Dialecticorum, sententias Philosophorum, memoriam Iureconsultorum.

¶ Super Vocis ratione adnotata plusculla, de'q; Soni, ac Vocis interstitio. Pollucis obscuritas illustratur. Tertiata uerba quæ intelligantur. Caput LIII.

ſ Edenim, quia de Voce mentio est, non grauabimur peripateticas Scholas ingressi amplius de eadem ratiocinari. Primas igitur, ac prīcipes Sonorum differentias acumine, ac grauitate tradunt constare. Quæ appellationes ab iis, quæ tanguntur tralata, Sonis accommodantur. Vt enim quod in mucronem fastigiatum est, momento penetrat, Quod uero hebetius, retusius'q; est, Non ita, Sed cum mora, & segniter. Consimiliter uibrata Vox, & acuta auditum peruellit, ac fodicat. Grauis obtundit, ueluti trudendo. Euenire autem utrunq; celeris, aut tardi ratione motus, liquet. Hinc etiam percipi illud potest, a læuigatis corporibus, latioribus'q; acutiorem promi sonum, Quoniam ab iis celerius agitetur Aer, celerius'q; dissiliat, unde & Auditus ualide, citóq; lacessitur. Videtur autem nō esse aliud Sonus, quàm elisus Aer, passus'q;. Aer autem ipse duplex. Alter, qui inter collisa deprehensus prosilit. Alter, qui ab hoc incussus primum, mox successu motus ad Sensorium euadit. Hoc uero id demum est, quod inaudimus. Interstitium uero illud seruādum magnopere, Dici in Animantibus tantummodo Vocem, quod Inanima esse uocalia nequeant, ni metaphorice abutaris proprietate, ut si Organa nuncupes uocalia, quod iis quodammodo afformari uerba, & effingi alloquia uideas. Sed nec Animalia cuncta recte uocem habere pronuntiaris, Quando exanguibus Vocis nulla suppetit facultas, Sicuti Insectis, & iis, quæ crusta integuntur. Nam ea, quæ concentum etiam ꝓmere sentiunt, ut Cicadæ, quam habeant ratione, alibi edocuimus. Tribus porro Vox, Sonus'ue ꝓstare plane uidet. Primū est, qđ Plagā incutit, Mox cui ea ipsa incutitur, Tertio statuitur loco id, in quo hæc aguntur. Aerem sane in utroq; haberi, necesse est, quāquam non eodem modo in utroq;. Nam ad Vocem elidendā non omnis ac

cōmodari

cõmodari Aer ualet. Sed solum spirit⁹ is, quẽ anhelitu reciproco promimus, aduocamus'q;. Huius uero munia duo, Veluti etiam linguæ. Quam prompsit natura, tum Victus necessitati pficiendæ, & saporibus prægustandis, quod omnibus fere' animantibus adesse ꝯuisimus. Tum uero ad locutionis articulatã rõnem, qđ ad Vitę excellentiã ptinet, & uni modo inter cũcta Homini cõtributum, Nã hinc Psittacen ἀνθρωπόγλωττον dici comperimus ab uno loquendi usu. Propterea in Timęo ita scribit Plato, Verboꝝ aũt effluxio, ministra Prudentiæ, effluxionum omnium optima est, atque pulcherrima. Ratione eadem in Spiritu reciproco duplex recognoscimus naturæ propositum, & Scopum quidem unum habet intimi caloris Refrigeratio pernecessaria. Alterum uero Sermonis conformatio, ac uocum dearticulatio, in mille abiens uarietates, non pernecessaria quidem, Sed ad infinitos mortalium usus insigniter accommoda. Anhelitus organum Guttur est. Huiusmodi igitur nunc admissus, nunc remissus Aer, Arteriæ destinato allisus, Vox est. Quamobrẽ tussis, & id genus Soni plures, ubi irraucuerimus, quanquam eiusdem concipiuntur partibus, a' Vocis definitione abiunguntur, quoniam consilium abest, & Animi certa intentio. Esse nanq; Vocem finiunt, Sonum ex significandi proposito editum. Præmonstrat autem Vox omnis aut ægritudinem naturalis affectus, aut Voluptatem, Qualis est Brutina Vox. Aut ea, quæ Hominum necessitates exigunt, infinitis propemodum uocabulis inuicem disparata. Membra respirationi destinata sunt, Lingua ea, quæ fistulis duabus interiacet, nunc conniuens, nunc resurgens. Tum Arteria, Quæ ad Pulmones pertingit. Ex iis uero lux infertur, opinor, Iulio Polluci, secundo Onomastici sic scribenti. Epiglottis est simplicis organum uocis, Liugua uero Articulatæ. Scribit porro' Galenus in libro de Voce, Exufflationem esse qdem Vocis materiam, effici tamen eam, commisso thorace ab Intercostalibus musculis, Quibus nihil agentibus, Animal Vocis priuatur usu, Nam cum ex alto prolapsus foret quidam, afflicto Dorsi initio, tertio die exiguam admodum Vocem emisit, At quarto prorsum obmutuit, resolutis simul cruribus. Verum nec Spirationem amittebat, neque difficulter spirabat, Quoniam Intercostales modo Nerui affecti erant omnes, Nullis omnino Vocis particulis affectionem sentientibus. Sunt autem hæ uniuersim quidem Guttur. per partes uero Carthilagines tres, quibus accedunt Nerui a' Cerebro demissi. Et Ligula, quam uocãt Epiglottida. Illud obiter adnotarim, dici quandoq; Verba Tertiata, quæ imperfecta enuntiantur, & lapsitantia, Vbi uix tertia proferuntur, intermediis deuoratis pauoris opere.

¶ Sonus quo modo illabatur auribus. Cur Ouali figura Aures, & Lingua. Item pleraq; Musicæ consonantiæ organa. Caput LIIII.

Radunt uero Physici, quod equidem adnotandum hac parte, etiam atque etiam est uisum, Sonum in Orbicularem figuram multis gradatim amplificatam circulis ad Aures peruenire, non aliter, quàm in Stagno ex iactu lapidis ab alto Circuli multiplicantur ad litus. Themistius etiam in libros Aristotelis de Anima paraphrasi secunda ita scribit. At Aer, qui primo insonat, non abiungitur sic, ut ad auditum ipse accedat, Sed proximum sibi, & continuum aerem commouet, atque hic subinde alium excitat eo modo, quem in fluctibus cernimus. in quibus alter alterum trudit, & pulsus obiter sequentem impellit. Hinc Vitruuius, Mouetur inquit, Vox Circulorum rotutdationibus infinitis, uti si in stantem aquam lapide immisso, nascantur innumerabiles Vndarum circuli, a' Centro crescentes, & quamlatissime possint, uagantes, ni loci interpellarit angustia. eo tamen interstitio, quod in aqua Circuli ęqua planicie in latum mouentur. Vox etiã in latitudinem progreditur, & altitudinem gradatim scandit. Concentum uero ex grauibus, acutis'q; conflatum, uelut unam formam, & hanc rotundam quidem, Sed Oualem illabi auribus, arbitrantur Platonicis innutriti Scholis. In qua quidem octaua Vox quasi per acutiorem uerticem, Vocis primæ latitudinem sibi continuás ex se ipsa, atque prima unam iam conflat Vocem. Atq; sicut Oculus Oualem rotunditatem, tanquam unam uidet figuram, quamuis hinc latam magis, inde minus. Sic Auditus Vocẽ ex graui, octaua'q; resultantem haurit, tanq̃ unam, ab amplo quodam ꝓfundo, quasi in acutam sublimitatẽ Oui instar gradatim sese, ac suauiter attollentẽ. hinc itẽ

fieri opinantur, ut & eiusmodi quasi figuram audiendi instrumento natura tribuerit, Similem'q; instrumento loquendi. Et Ars præterea similem, quoad fieri potuit, Musicis instrumentis. Ea certe consonantiora sunt, Quæ ouali figuræ propinquiora.

¶ Calastri pueri, qui sint. De Carneade, & Antipatro. Calamouoas qui dicatur. Quid unde. Antiphona quid. Psithyrissare. Arteria Caput LV.

Et quia de Vocum ratione ex Philosophiæ sacrariis, quæ uisa sunt, abunde præcerpsimus, Nunc quæ tum historia, tum Grammatici suggerunt, promiscue adiiciantur, Vt uel pullato circulo non desit, ex quo supellectilem sibi cōparet. Lectum igitur in Veterib⁹ memoriis primum, Esse in Aphrica fontem Zamen, ex quo Canoras effici uoces Varro ille doctissimus prodendum censuerit. Sed nec Vitruui⁹ ignorauit, tradēs, Quæsitos a' regibus ad id muneris pueros, Quos etiam Calastros nuncuparint, uel, ut alii codices præferunt, Catastlos. Carneadem Plutarchus scribit fuisse μεγαλοφωνότατον, idest maximæ, ac sonantissimæ uocis. Antipater uero Stoicus eam Vocis magnitudinem cum nec posset, nec uellet assequi, aggressus Antilogiarum concinnare libros, cognominatus & ipse καλαμοβόας est, idest Calamo uociferans. Cum in Auribus tenuis quidam obtinnit Sonus, dicitur id Græce ψιθυρίζειν, idest Psithyrissare, παρὰ τὸ ψίθυ ἐν ταῖς θύραις, ἤγουν ταῖς ἀκοαῖς, ut inquit Theocriti Interpres, quod signat tenuiter mouere in Audiēdi Ianuis, nam & pauloante idem Auctor, ψίθυ exposuit pro λεπτύνειν, idest attenuare. Vnde fit apud Homerū ψιάς, idest Psias, quę signat κατὰ λεπτὸν τοῦ ὕδατος ἔκχυσιν, idest guttatim factam humoris erogationem. Improprie tamen etiam de Arborum susurro dicimus Psithyrissare. Arteriam uero, qua commeat Spiritus per Diastolen, aut Systolen, Albertus dici opinatur, ueluti arctam Aeris uiam. Sed homini Græcæ doctrinæ ignaro facile ignoscendum. Arteria peregrina dictio est, proinde etymon latinum nequit admittere. Illi ergo, quorum genuina Vox est, ex Aeris nomine, hoc est, ἀπὸ τοῦ ἀέρος, καὶ τηρεῖν, quod seruare indicat, Inflecti uerbum, ac compingi tradunt. Genere neutro usus est de rerū natura quarto Lucretius, ubi an sit corpea Vox, latius pquirit. Versiculi ei⁹ sunt hi; In qb⁹ correpte, nō, ut uulgo assolet fere', tractim enūtiat' penultima.

Corpoream quoq; enim uocem constare, fatendum est,
Et sonitum, quoniam possint impellere Sensus.
Præterea radit Vox fauces sæpe, facit'q;
Asperiora foras gradiens arteria clamor.

Adnotemus & illud doctiuscule a' Plutarcho positum in Sermone de Oraculis, quæ defecerāt. Nam quia Græci φωνὴν dicunt Vocem, Inde ἀντίφωνα futurorum dicuntur ab eo, quæ facta pauloante, uentura mox uelut digyto, ac uocis perfunctione quadam præmonstrant. Emandatus inquit, a' Mardonio est ad Amphiarai oraculum Seruus scitatum super iis, quæ administrarentur. At is per quietem putauit, Dei ministrum sibi assistentem primo qdem uoce repellere, ceu abesset Deus, mox uero, ut minus obsequentem manu etiā obtrudere. postremo pertinacius perseueranti lapidem bene magnum in Caput impegisse. ταῦτα δ᾽ ἦν ὥσπερ ἀντίφωνα τῶν μελλόντων, idest Hæc autem erant, uelut futurorum Antiphona. Superatus nanq; Mardonius est, Regis administro Græcos ducētante, ac lapide ictus cecidit. Dici opinor Antiphona, quoniam res Vocis munus implerent. Sicuti ἀντίθεος æqualis Deo intelligitur. ἀντίχειρ pollex, manui æquiualens reliquæ.

¶ Scruta quid sint, & quid Scrutaria. Enarratur Oratius. Cap. LVI.

Stapud Oratium in Epistolis Versiculus hic,
Vilia uendentem tunicato scruta popello.

Scruta Verbum rarum est, quando id Latinæ elegantiæ studiosi haud fere' præter paucos admodum, admittendum censuere. Sed cuiusmodi sit uerbi eius notio, rarior etiānum est, infrequentior'q, qui se scire profiteatur. Nam Acroni, & in aliis itē pa; curioso satis, super'q; uisum est dicere, Scruta uulgus Scrutas uocat.

tas uocat. Aliter Scrutum est fractum miliũ. Sũt qui pelles, aut intestina interpretentur. Ego uero amota omni Vesica, quæ gloriolas captantibus nimio plus familiaris est, eo uerbo Veteramenta omnifaria significari puto, quæ cum usu iam detrita sint, pretio item deminuta cẽsentur. Hinc significanter ab Oratio Vilitatis apposito expressa, præmonstrata'q; sunt. Ex qua origine factum, ut Scrutaria dicantur uilissima quæq;. Quod ut sentiam, Lucilius facit apud Gellium Noctium Atticarum libro tertio.

Quid ni & Scruta quidem ut Vendat Scrutarius laudat,
Perfractam strigilem, Soleam improbus dimidiatam.

Sidonius item Apollinaris uocabulum in Centurias allegisse uidetur. Nunc inquit, friuola quædam, nunc ludo apta Virgineo Scruta donabat. Quo in loco sunt, qui Imagunculas pueriles operis dulciarii Scruta posse accipi, augurentur. Ad hæc, quæ de Scrutorum significantia pronuntiauimus, plane' allusit Apulei⁹ fabulæ Græcanicæ Libro quarto. Enimuero Vos bonæ frugi Latrones inter furta parua, atque seruilia timidicule per balneas, & aniles cellulas reptantes, Scrutariam facitis.

¶Super Mæandro, & Protagora relatu non indigna quæpiam. Magorum sententia de Diuinis rebus. Item de Sophistis plusculą. Ancalidophori. Ancalides. Phaceli. Caput LVII.

M Aeandrum Protagoræ Patrem adeo opulentia, & omnifaria rerum copia præcelluisse, scribunt ex Græcis nonnulli, ut Xerxem Persarum Regem, a' quo mox Græcia concussa est, & domo, & donis excipere ausus sit, qua occasione illi insinuatus, Protagoræ filio Magorum congressum impetrauit, Quando Persarum Magi in doctrinæ participatum non temere quẽquam nisi iussu Regum admittunt. Vnde is de ratione diuina falsam, immo inauspicatissimam traxisse opinionem uidetur. Siquidem quodam loco ita exordiri ausus est. De Diis utrum sint, an non sint, nihil habeo dicere. Quo argumento pulsus ille ab Atheniensibus est. Magicum uero dogma est, ut Philostratus putat, Clàm quidem rem diuinam obire, Palàm uero Deum abrogare. Quo facto quid excogitari insolẽtius queat? Nisi quod causa, propter quam ita faciunt, longe execrabilior, tumidior'q; est. Neque enim uideri uolunt, Siqua in eis Virtus eniteſcat, a' diuina ui, uelut ex fonte perenni in riuulos corriuari. Qua sententia quid omnino infantius, quid magis Brutum sit, non magnopere dispicio. Primus hic Protagoras mercede traditur, docuisse. Quæ res, inquit Philostratus, uituperari nec potest, nec debet. Quæ enim impendio aliquo nobis constant, gratiora demum ueniunt, quoniam, ut inquit etiam Hieronymus, putent gratuitæ merces, dictus tamen inde est, λόγος ἔμμισθος, idest Oratio mercenaria. Primum item hunc Sophistem cognominatum accepimus. Hoc uero nomine dixerunt Veteres, ut Græci scribunt, non modo Oratores præsignes, & summa dicendi copia perillustres, Sed & Philosophos quoque, dictione non usquequaq; infantes. Nam & Plutarchus auctor est, Sapiẽtes a' nonnullis etiam Sophistas nuncupari. Sicuti & apophthegma testatur illud, μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐκ αὐτῷ σοφός. Odi sapientem, qui sibi sapiat nihil. Et Aristarchus Theodectæ pater, Olim uix septem fuisse Sophistas, pronuntiauit, mox tantam eorum scaturisse multitudinem, ut pullatam exuperaret turbam. Sophistarum tamen Artem, perinde ac in Patrem, in Gorgiam referimus. Sophistices uero, quæ secunda dicitur, principem ferunt Aeschinem. Qui, tametsi, ut φιλοπότης ἡδὺς, καὶ ἀνειμένος, hoc est, Vini appetens Voluptarius, ac remissior incessitur, Primus quoque inter Sophistas creditus est, θείως λέγειν, hoc est diuine dicere. Nostri sic distinguunt, Vt Rhetor sit, qui literas docet, atq; artis traditor est Eloquẽtiæ. Sophista uero, apud quẽ dicẽdi exercitium discit'. Orator, q in causis priuatis, & publicis plena, & pfecta utitur eloquentia. Sed de Oratoris, & Sophistæ interstitiis Cicero in Oratore plura. Attingit & in cõmentariolo περὶ φιλαδελφίας Plut. Plato autẽ Sophistas ubiq; oĩa pfitẽtes inducit, iactabũdos, gloriosos, temerarios, insup & Auaros. Nec illibatæ prsũm uitæ, Sed Sequioris. Nam & in libro de Platonis definitionibus Speusippus, Sophistam esse

dicit Iuuenum nobilium, atq; diuitum mercenariū Venatorem. Hosce Plato, quãuis omnia profiteantur, nihil prorsum scire conuincit, Vt maleficos item insectatur, atque ueneficos. Philosophos nãq; arbitratur, qui studiosius Veritatem affectentur, operis tantum ipsius intuitu, ac perpensione. Sophistas uero intelligit, Qui opinionem modo affectent, opinionis ipsius amore. Hos item amarius incessens Seneca, Illos mihi inquit, Circulatores Sophistas, qui Philosophiam honestius neglexissent, quàm uendunt, in faciem ingeret. Sunt inter Sophistas, Qui ab Aristotele in prooemio Rhetorices ad Alexandrum Parii nuncupantur. Aristophanes in Nebulis Sophistas accipit pro Mathematicis, iis'q;, qui de Sublimibus disertationes instituunt. Alias uero inquit Interpres Sophistas intelligimus τοὺς πολυμαθεῖς, idest Eruditos. Porrò scribit Gellius, Protagoram insyncerum quidem fuisse Philosophum. Sed acerrimum Sophistarum. Adolescentem quoque uictus quaerendi gratia uecturas onerum corpore suo factitasse. Sudas quinetiam scribit, fuisse prius φορμοφόρον, quod signat Onerum Gestatorem. Et in quadam epistola Epicurus Phormophorum uocat, idest Sportuligerum, & Xylophorum. Cuiusmodi homines dicuntur Ancalidophori, sicut Asini quoque Ancalidas ferentes, idest Ligna Vlnae mensura. Nam & grauia lignorum onera apte colligata, Phaceli uocantur, quando sic Thucydides scribit, φορούντες ὕλης φακέλους. idest ferentes materiae Phacelos. Mirum uero id de Protagora, si Patre diuite, ac etiamnum inuidioso est natus.

¶Pythii hominum ditissimi historia, de'q; Vxoris eiusdem non uulgari prudentia. Caput LVIII.

QVoniam Maeandri opes attigimus, succurrit tempestatis eiusdem Vir alter Pythius nomine, Cui se tota ui sic denique Fortuna infudit, Vt residens Celaenis, Vrbe in Phrygia, natione Lydus, Atys filius, Persarum exercitum terrae, mari'q; grauem, Ac Xerxem quoque hospitio excipere ausus sit, & quidem exuperanti magnificentia. Quin adeo superfuit illi Animi magnitudo praesignis, & pecuniae uis immensa, Vt insuper ad belli usus, & Stipēdia polliceretur. Sed non hic primum Viri sese raro alias audita largitas prompsit. Quippe Dario ante Xerxis patri auream elargitus fuerat Platanum, & ex eadem quoque materia Vitem. Quanlibet Generosum Principem tam munifica, tam'q; inenarrabilis Benignitas, uel usq; ad aras, & ultra deuincire abunde potuerat. At in Virum hunc exerta tamen Barbari Regis barbara, efferata'q; Saeuities est. Siquidem natu maximum ex Pythii Liberis, cui petebat militiae immunitas, medium discindi iussit Xerxes. Eius'q; discissi dimidium ad uiae dextrā, reliquum ad sinistram locari, & illac demum Copias pertransire omnes, Lustrationis imagine quadam. Fuit & Pythio singularis prudentiae Vxor. Ea lepido commento Viri infinitam cupiditatem. auro congerendo compescuit. Cum enim is totam ferè Ciuitatem refodiendis thesauris attereret, adeo ut non temere ibi aliud rerum obiri posset, Plerique uero etiam laboribus uicti interirent, Iussit Sagax mulier omnifaria, quibus duci imprimis Maritum sciebat, conflari cibaria ex auro. Aberat tum Pythius, Aduenienti igitur aurea apponitur mensa. Insuper ex auro omnia. Is necdum Cōsilii gnarus, nec quò tenderent ista percipiens, elegantia rerum oblectabatur, mox quae forent esui, flagitat inferri, At proba Vxor aurea item obsonia pergit inferre. Stomachanti iam, & esurire se, amplius inclamanti (fames nanq;, & bilis nasum conciunt). Quaeso inquit illa, ne excandueris, & pax sit rebus. An non sentis Pythi prae unius Auri studio in Ciuitate omnia iam perire, Agri'q; colendi studium penitus destitutum? Quin intereunt item homines. Quod si pergis, quid aliud in escam cessurum sit, non uideo. Quid plura? salubri commento Pythius resipiscens Auri quidem studium non remisit omnino, Altius enim auiditas inhaeserat, Sed quintam modo Ciuitatis partem in opere continuit. Hunc Pythium accepimus, imparem dolori, quo misere ob immanem Filii necem a' Xerxe, conflictabatur, cum paulo molliore animo foret, nec satis adesset roboris ad uindicias secūdum libertatem, quando nemo potest inuitus seruire, in monumentum se coniecisse, quod ipse tumuli uertice excitarat. Atq; inibi flebiliter, quod

ſupererat uitæ, compleſſe, Summittente illi diebus ſingulis cocta cibaria Vxore, Cui principatus moderamina per manus tradiderat.

Historia Paridis paulo remotior, de'q; inter Deas Iudicio, & Dardano eiuſdem filio. Caput LIX.

d E Paride allecto inter Deas de formæ præſtantia certantes iudice, Varia pro ingenii captu afferri ſolere, Vel inter eos, qui ἀγοραῖοι nuncupari ſolent, & ſunt, ideſt Vulgares, uiles'q;, non me fallit. Nunc illud iure latii donabimus, Quod, dū iſta ꝑderemus, ex Græcorum theſauris interluxit. Parin uidelicet hunc Priami filium educatum Patris iuſſu in loco, quem Amandrum dixere, mox uero & Parion de ipſius nomēclatura, tribus ferè annoꝝ decadibus. Atq; inibi cū natura ingenioſus foret, nec ad doctrinarum ſtudia ineptus, Græcis imbutum diſciplinis. In quibus ubi haud parum promouiſſe eſt uiſus, Etiam Veneris Laudes, Oratione edita, prolibauit, In'q; ea Palladi, ac Iunoni præſtare contendit. Quando ut uidetur, Deæ nomine Cō cupiſcentias eſſe intelligēdas ſignificabat, atq; uoluptates, Sicuti meminit Atheneus quoq;, Vnde mala omnia ſeſe Mortalibus agminatim, ac fluēti exæſtuantis more affundant. Atq; hinc fabellæ occaſionem datam, inter diſceptantes Deas captum Iudicem, datum'q; Veneri malum, ideſt Victoriam. Quin & Paris idem atq; in eaudem bymnum ceciniſſe narrat, quem uocant Ceſton. Belli uero primordia hinc prorepſiſſe, quod euolutis iam ſpatiis annorum XXX. A' Patre accerſitus, emiſſus'q; ad rem diuinam obeundam, cum Spartam appuliſſet, Helenam rapuerit. Ex qua Dardanum ſuſceperit filium, quod Dionyſium Scytobrachiona, monumentis ferunt prodidiſſe. propterea In Homeri Iliados Rbapſodia tertia ſcriptum reperiri, ἄγονος τ' ἔμεναι ἄγαμος τ' ἀπολέσθαι, ideſt ſine ſemine eſſe, & citra nuptias mori, Vt Schema ſit πρωθύστερον, Prius enim ducitur Vxor, Mox prolis ſuſceptio conſequitur. Eſt enim Agonos, qui Aſpermos, ideſt ſine ſemine, ac filiis, quāuis exponant Alii μὴ γεννηθεὶς, ideſt non natus. Sunt autem Hectoris ad Paridem uerba.

Senectutem imbecillem euadere ob Adoleſcentiæ intemperantiam. De Gorgiæ ſenio præuiridi. Caput LX.

m Ilonem Crotoniatem, memoriæ proditum eſt, cum iam Senex eſſet, Athletas'q; ſe in curriculo exercentes ſpectaret, ſuos lacertos amplius intueri cœpiſſe, illachrymantem'q; dixiſſe, At hi quidem iam mortui ſunt. Verum inquit Cicero, non tam iſti, quàm tu ipſe nugator, neq; enim ex te unquam es nobilitatus, Sed ex lateribus, & lacertis tuis. Et poſt multos item uerſus, Iſta ipſa inquit, defectio uirium Adoleſcentiæ uitiis efficitur ſæpius, quàm Senectutis, Libidinoſa enim, & intemperata Adoleſcētia effœtum corpus tradit Senectuti. Cyrus quidem apud Xenophontem eo ſermone, quem moriens habuit, cum admodum Senex eſſet, negat ſe unquam ſenſiſſe Senectutem ſuam imbecilliorem factam, quàm Adoleſcentia fuiſſet. L. uero Metellus poſt Conſulatum Pontifex Max. ita bonis uiribus extremo ætatis tempore fuiſſe narratur, ut Adoleſcentiam non requireret. Sed enim omnes ferè Corporis robore, Senſuum integritate, Ingenio uegeto, memoria firma exuperaſſe Gorgias Leontinus uidetur. Itaq; produci in Adagium Gorgiæ Senectus ualet, de optimā, nec annis exoluta, quæ'q; uireſcens omnium præſtantia ſemper quodammodo pubeſcat. Quæ omnia fuiſſe in eo Viro, Græca memorat hiſtoria, etiamſi ætatis annum attigiſſet octauum ſupra centeſimum. Fuit uero Charmantidæ filius, Empedoclis diſcipulus, Præceptor Poli Agrigentini, Item Periclis, & Iſocratis, & Alcidamantis. Traſymachū, & Gorgiam omnium primos arte quadam uerba iunxiſſe, auctor eſt in Oratore M. Tullius. Hic porro Gorgias, ut eſt apud Platonem, de omni re, quæcunque in diſceptationem, quæſtionem'q; uocaretur, ſe copioſiſſime dicturum, profitebatur. Is'q; princeps ex omnibus auſus eſt in ꝯuentu poſcere, qua de re quiſque uellet audire. Ei quoque tantus honor habitus eſt à Græcia ſoli, ut Delphis non inaurata, ut cæteris, Statua, Sed aurea planè ſurrigeretur. Quod de Oratore libro tertio commemorat Cicero. Gorgiæ alterius meminit libro nono Quintilianus.

℄ Aetatum humanæ uitæ distributio. Fabulam ætatis peragere, apud Cic. quid. Vitæ metam quam statuant plerique. Caput LXI.

e T quoniam ingessit se nobis Senectus, succurrit, ut nonnulla de Aetatum distinctione promamus in medium, eo quidem procliuius, quod mirum est, quàm non omnino super ea re consentiant Auctores. Quippe doctissimus Varro, & πολυγραφότατος, quinque ætatis gradus æquabiliter putat esse diuisos, ac ununquenque præter extremum, in annos quindecim. Propterea sectio prima annum quintumdecimum attingens Pueros habet, ex puritatis ratione ita nuncupatos. Secũda ad tricesimũ porrecta Adolescẽtes, ab incrementi notione nomen indeptos. Iuuenes sectionem faciunt tertiam ad annos quinque & quadraginta. Quibus inde appellatio facta, quod in bellicis usibus Reip. adiumento forent. Et inde huiusmodi ex Catalogo esse dicuntur, Sicuti ultra Catalogum, qui iam militiæ habentur inepti. Ad ãnorum decada sextam Seniores perueniunt. Reliquum uitæ tempus Sectionem habet quintam. In qua qui agunt, iam uocantur Senes. Ex hac Varroniana Aetatum distributione commoneor, scite admodum, & congruenter Vitæ tempora fabulis comparari. Nam & Cicero, Qui hisce inquit, Auctoritatis præmiis splendide usi fuerunt, ii mihi sunt uisi fabulam ætatis peregisse, nec tanquam inexercitati Histriões in extremo actu corruisse. In fabulis uero Actus seruari quinque, non arbitror esse, quem fugiat, Quando nec Persona quinquies egressa ultra exire potest. In quo attente animaduertendum, ubi, & quando Scena uacua ab omnibus sit personis, Vt in ea Chorus, uel Tibicen audiri possit, Id enim cum uiderimus, Ibi Actum esse finitum, debemus agnoscere. Hippocrates, sicuti libro de die natali prodit Censorinus, septem Aetatis constituisse gradus deprehenditur, ac primum quidem anno septimo terminasse, Secũdum quartodecimo, Tertium duodeuicesimo, Quartum tricesimoqnto, Quintum duodequadragesimo, Sextum sexagesimoprimo, Septimum ad Vitæ coronidem protendit. Solon decem fecit hebdomadas. Staseas addidit etiamnum duas, & plenioris uitæ spatia annis quatuor & octoginta metitus est, quod præscriptum siquis transmittat, idem illi usuuenire, quod Stadiodromis, & Quadrigis ultra destinatum procurrentibus. Hetrusci uitalem mensum hebdomadibus finiunt duodecim, quod Varro scribit. Astrorum peritus Dioscorides anno centesimo uitam circũscripsit, Cordis ratione, quod in anniculo mensum habeat drachmarum duarum, in Bimo quatuor, inde procursu pari in ãnum quinquagesimum. A' quo decremẽta supputentur ad æquilibrium, quæ ambitu peracto, ad metam redeant eandem. proinde non superesse spatia, uisceris eius dilapsu. Quam hæresim fuisse item Aegyptiæ gentis, Plinius scribit. Galenus in libro, Cui titulus, ὅροι ἰατρικοί, Aetates statuit omnino quatuor, Ex quibus primam facit τῶν νέων, idest Iuuenum, Secundam τῶν ἀκμαζόντων, idest uigẽtium. Tertiam τῶν μέσων, idest Mediorum, Postremam τῶν γερόντων, idest Senum. Iuuenes postmodũ esse ait temperatura calidos, humectosque. Veri præcipue assimiles. In Vigore constitutos calere simul, arescereque Aestatis modo. Medios esse pronuntiat frigidos, ac siccos, perinde ac Autumnus est. Sunt uero humecti cum frigiditate Senes, τῷ χειμῶνι παραπλήσιοι. Efflorescit in Iuuenibus Sanguis. In uigentibus ξανθὴ χολή. In mediis μέλαινα, In Senibus τὸ φλέγμα. Et hæc caloris intimi ratione omnia.

℄ Aetates humanas Planetarum consequi rationem. Martialis, & Apuleius declarant, nec non Oratius. Philosophorum placita, & Auicennæ de Aetatibus. Item de Fabula ætatis. Vocabula plura, quibus Aetates a' Græcis distinguuntur. Caput LXII.

I Llud uero cõcinne admodum huic parti appingetur ex Procli, inter Philosophos haudquaquam postremi, doctrina. Aetatum ordinem sequi ordinem uniuersi. Quippe princeps ætas Lunarem consequi potestatem animaduertitur. Tunc enim ex Nutritiua, Vegetalique degimus potentia, & in utrisque porro humecta uis præcellit. Secunda Mercurialem, quando Literarum, Citharæque, & Luctæ, ac denique consimilium nobis studium ingeneratur. Et Arithmetices imprimis, ut auctor probat Ptolemæus. Immoque forsan decantatum, Negotiis illum præesse, ac lucro.

lucro. Inconſtans porro' Sydus traditur, ac omnino eiuſmodi, quale id, cui adhæſerit, cum benignis benignum, exitiale cum exitialibus. Tertia Veneream, quando obturgeſcũt mem bra ſeminibus, & ad genituram protinus incitantur. Qua in parte ſciendum amplius, Vbi laſciuiente prurítu, & Venerio prolubio nimis approperetur Coitus, præmature item bar/ bam promi, quoniam concubitu augeſcit circa Rhenes inſitus, genuinus'q; calor, quo fit, uti affluentius ſumma Corporis Vapores ſcandant, quæ eſt pilorum materia, Vnde illuſtratur Martialis illud libro undecimo.

Inde tragus, celeres'q; pili, miranda'q; matri

Barba. Adiuuat & Apuleius in Magia. Inueſtem pueræ accepiſti, Veſticipem ilico reddi/ diſti. Quarta Solarem, tunc enim regnat uigor, ætatis'q; perfectio properat, Aetas'q; media. Vt uero Sol fons luminis, & Cæli oculus, ac Mundi mens, ut priores dixere, Conſimiliter Iuuenilis ætas flos Vitæ delibatus. Mars porro' Virilitati dominatur, planeta calidus, et ſic/ cus, ac præparans ad robur. Sexta ætas Ioui ſubiicitur, quæ prudentiam, & uitam actiuam, ciuilem'q; deſyderat. Septima Saturnum reſpicit, in qua naturæ conſentaneum, a' genera/ tione ſequeſtrari, & a' corporeis abiungi, alteram, & incorpoream affectando Vitam. Nam decrepitos inuadens Saturnus implet naturæ ſuæ malis, frigiditate, pigritia, & triſtitia que/ rula. Sed enim nec illud omittendum, Ratione admodum diuerſa præfici Infantibus, dum geſtantur utero, Planetarum, ut ſic dicam, uultus, Quoniam primo conceptionis menſi Sa turnus præeſſe narratur. Iupiter ſecundo. Tertio Mars. Sol quarto. Venus quinto. Sexto Mercurius. Septimo Luna. Rurſum uero octauo Saturnus. Nono Iupiter. Inde quoque par tus fieri improſperos coniectant menſe octauo, At nono optimos. Verum ut poſtliminio re deamus, Philoſophorum placita præferre uidenſ, Tres tantum dici ætates, Incrementi. Sta tus. Diminutionis. Quod ex Ariſtotele aucupantur, tertio de Anima, ſic ſanciente. Neceſſe inquit, eſt, Omne, quod generatur, augumentum habere, ac ſtatum, & decrementum. Sed idem Philoſophus in libro de moribus ſentire diuerſa deprehenditur. Auicenna autem pri/ ma primi. Cap. de Complexionibus, Aetates inquit, omnes quatuor ſunt. Adoleſcentia pri ma eſt, ad annum fere' producta XXX. Secunda uero Conſiſtentiæ nuncupata, uel Pulchri/ tudinis ad annum fere' quintum poſt trigeſimum. Conſequitur inde diminutionis occultæ tempus, quæ Senectus nuncupatur, ad annum fere' Sexageſimum. Subeſt mox Aetas, quæ ad manifeſtum nos interitum præcipites agit, In qua qui diutius perſeuerat, dicitur νύμ/ φαις ἰσήλιξ, id eſt Nymphis æquæuus. Suppartitur inde Adoleſcentiam in minuties alias, Quas qui expetit nouiſſe, & locum habet, ac quem adeat, Auctorem. Sciendum uero, Aeta tum commenſus non ubiq;, nec ſemper haberi eoſdem, Sed euadere diuerſos pro Comple xionis ratione, aut Sexus, uel etiam regionum, ac terrarum ſitus, Cæli quoq;, & Victus tem peramenti, & aliorum plurium. Nam ſexto de Sanitatis regimine, Galen⁹, Stato inquit, An norum numero Aetates circunſcribere nequimus, quod tamen quidam faciunt, niſi Latitu dinis modo, Nanq; pubertatem auſpicantur aliqui anno quartodecimo, alii anno adiecto, aut etiam alio modo, Et quibuſdam decrementi exordia contingunt, mox ab anno triceſi/ mo. Aliis, quinque accedentibus. Proinde ſignate Princeps in ætatum diſtributione aduer/ bium fere' adiicere ſolet. Porro', quia de fabula Aetatis mentio facta nobis pauloante. Ad id ipſum Apuleiana facit ex libro Floridorum tertio concinna ſententia. Deinde inquit, re/ greſſi ad populum renuntiauere, Philemonem Poetam, qui expectaretur, qui in theatro fi/ ctum argumentum finiret, Iam domi ueram fabulam conſumaſſe. Enimuero iam dixiſſe re bus humanis ualere, & plaudere. Adiuuat & ad Lucilium Seneca. Quo modo inquit, fabu/ la, Sic Vita, non quandiu, ſed quàm bene acta ſit, refert. nihil ad rem pertinet, quo loco de/ ſinas, quocunque uoles, deſine, Tantum bonam clauſulam impone. In hac uero Aetatum mentione, ac pragmatia uehementer adnotandum, quod ſcribit Magnus Albertus, Viri/ lem ætatem, ac Senum præcipue inſigniter areſcere. Cui rei argumentum ſuggerat mem/ brorum durities, & laxior cutis, ac corrugata, quod frigiditas efficit, cum ſiccitate. Quippe laxat hæc. contrahit in rugas illa. Frigidum enim complicat conſtringendo. Ex iis porro' li/ quere arbitror, Cur ſit in Epiſt. ab Oratio enuntiatum, Nigros anguſta fronte Capillos. Quo Iuuenilis indicatur ætas. Ex Græcorum autem doctrina comperimus, nomina ſic per incrementa diſtingui, Vt ſit primo βρέφος ſtatim natus puer, mox παιδίον, ubi iam inceſ

sus datur, Pædarion. Post dicitur παιδίσκος. At παῖδα nuncupant, qui encyclicas obire disciplinas denique ualet. Insequentem uero Aetatem πάλληκα uocant, Parectatū quoq;, quia pueritia in pubertatem protenditur, & βουπαῖδα, & ἀντίπαιδα, ac Mellephebum. Mox habentur Ephebi. Hos Triacatos appellant Cyrenei. At Cretenses dicere ἀποδρόμους malunt, non quia Cursum desierint, quod præpositionis innuere potestas uidetur, Veluti ἀπιχθύς dicitur, qui piscitio abstinet. Apobomia sacra, quæ non in altari peraguntur, sed in pauimento, uel solo, & apud Callimachum Apotriches, qui ἄνηβοι intelliguntur, idest Impuberes. Verum Apodromi nuncupantur, qui per ætatem certamina currendi publica necdū adiere. Baliciotæ apud Cretenses item Vocantur Synephebi. Baliotæ dicuntur Progenitores. Ballas Cyprii Gradus nuncupant. Balaros Cyrnii exules dicunt, Pausania tradente, Quod nomen Sardiniæ montana incolentibus adhæsit, Cum illuc secessissent a' Carthaginiensibus deficientes. Libyes autem Corsicam incolentes intestinis agitati discor diis in Sardiniam commigrarant. Sequitur Miraciō. inde Mirax, qui & Neaniscus, uel Nea nias, idest Iuuenis. Hosçe uero ἱππεῖς, idest Equites appellant Spartani. Sicuti inter eos, qui præsident, Hippagretas. Iis inhærent Nymphil, uelut Sponsos dicas. Postea est Pater: inde Vir νέος, idest Iuuenis & uirens. Mox Vir mesos, idest medius. inde a' Canicie, Hypo polios. post Geron, idest Senex, qui & Præsbytes. inde Eschatogeros; postremo Poliocro taphi. Ab instituto non dissentaneum protsus illud fuerit, Senilem cutem, quia ætate aspe rior fiat, Paguron a' Casandra dici, Esse uero inter Cancrorum genera Paguros, sciunt ple rique omnes.

¶ Aeneam pietate in Deos, ac Parentem insita, clementer a' Victoribus tractatum Græ cis, ac liberum abire cum domesticis permissum bonis. Cap. LXIII.

e Tiamsi non me fallit, E' Græcis Auctoribus celeberrimum Dionem, condito uolumine, Conatum rationibus multis, & a' uero haud ita dissultantibus ar gumentis comprobare, Ab Iliensibus fuisse Græcorum exercitū bello uictū, fugatum'q;, Nec ab eo Ilium, quod Homerus cecinit, expugnatum, Nihilomi nus Quæ ab Aliis prodita ingerunt se nobis, dum in libris, nostra plane' supel lectile, uersamur, allidere, ueluti abortiua, non sustineo. Vt Qui Maronem tractant assidue, & interpretantur, sufferti amplius habeant aliquid, Vnde Auditoribus suis satisfactum eāt. Igitur sic compertum mihi ex Adiuratissimis. Ilio expugnato, Captorum Fortunam Græ cos, Qui Genti suus est mos, clementer esse amplexatos, ac miseranter. Eo'q; nomine a' Vi ctoribus pronuntiatum Ducibus, Liberorum unusquisq; ex domesticis rebus unum quid tol leret, auferret'q;. Tunc Aeneam, cunctis aliis facile neglectis, aut necessitate reiectis, Patrios selegisse, quos asportaret, Deos. Id cum intuerentur Græci, plurimum'q; ea re forent oble ctati, Eidem permisere, iterū quod uellet, ex bonis sibi caperet. Qui geminata pietate, mul to iam senio sessum Parentem humeris subiens efferre properabat. Ea cum, uti erant, stupē da Victoribus acciderent, Viro maxime pio domesticis cædentes omnibus, quotquot iure belli erant adepti, abire, quo' uellet, libere pmisere, fatentes, hostilitatis remitti iura, & man suetudinem induere aduersum eos, Qui uerecunde in Deos se, ac Parentes ita gerant.

¶ Citharœdi prudens responsum apud Alexandrum fidibus utēti rusticius. Quo pacto Linum peremerit Hercules, a' quo Musica imbuebatur. Caput LXIIII.

a Lexādrum Macedona, Philippi filium, Cum Puer etiamnum ageret, Ac Ge nas necdum conuestisset Pubertas, Citharæ ferunt operæ quippiam impen disse, Inter'q; institutiōem, uti assolet, ac rudimenta prima certam ex fidibus canore pulsari, cum identidem commonefaceret peritus Artifex, Sicuti exige re uidentur τὰ κιθαρίσματα, idest Citharœdicæ leges, Et quid interest, Alexander inquit, Si hanc pulsaro. At is, Si uti Rex paulo mox futurus, hæc infers, nil sane'. At si Artifex, plane' multum. Videtur autem hic haudquaquam rerum Vir imperitus Lini euentum prorsus expauisse, Is nāq; puerum itidem Herculem Cithara imbuebat, Qui cum inconcinnius, rusticius'q; uteretur fidibus, excanduit in eum Linus. At indignabundus Her

cules illi

cules illi Plectrum impegit letiferum.

¶ De Tityris, Silenis, Satyris, Quæ sit nominum ratio. Bacchus cur dicatur Phleon, Item Cognomina alia. Caput LXV.

Vi cum Dionysio per tripudia, & festos lusus pleraq; terrarum obiere, nunc Satyros nuncupant, Quandoq; & Tityros, puto, de Cantuum lasciuia, Quę περιτίσματα dicunt, Quibus id genus duci magna parte, animaduertitur. Satyros autem ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι, uocitatos opinant. Nam Sileni appellantur ἐκ τοῦ σιλλαίνειν. Quod & alibi attigimus. Sillon autem morsum cum lusu uocant ingrato, infestiuo'q;. Silenis indumenta fuere ἀμφίμαλλοι χιτῶνες, idest utrinque uillosæ tunicæ. Quod tacitis uelut ambagibus plantādi ex Dionysio Artem innuit, ac item Palmitum constipationem. Quia uero apud Veteres φλύειν multum ferre fructum, idest τὸ πολυκαρπεῖν indicat, Hinc factum, Vt Dionysium dicerent φλεῶνα. Quin eundem Protrygen appellarunt, & Staphyliten, ac Omphaciten, Sed & modis item aliis sane diuersis. Tityrum sunt, Qui Auem item interpretentur, Aut Calamum quoque. τιτυρῖνες dicitur certe ex Calamo tibia.

¶ Diuersi Populorum mores, breuibus, ac miscella enotati opera. Qui nunquam riserint. De Ceo Sene Caniciem coloribus obscurante. Cap. LXVI.

Tiamsi pauloante Gentium diuersarum mores, ut sese inter legendum ingesserant, præcerpsimus, enotauimus'q;, Tamen Quæ rursum occurrunt, allidere, aut præsocare, nequimus, Sicuti illud est, Stagiritis fuisse legem, Quam prorsum, uere'q; opinatur Græcam in Variis narrationibus Aelianus, ὃ μὴ κατέθου, μὴ λάμβανε. Quod non posuisti, ne tollas. Sed & Biblium tantæ Virum integritatis, ac abstinentię accepimus, Vt siquid interceidum ei fuisset alieni oblatum, omnino intactum præteriret, οὐ γὰρ ἡγεῖτο τὸ τοιοῦτον εὕρημα, ἀλλὰ καὶ ἀδίκημα. Ceu eiusmodi non inuenta forent, Sed Iniustitiæ germina. Lucanis lege Sancitum, scimus, Nequis Sole occaso, diuertentem Hospitem exigeret, Quod si fecisset, κακοξενίας agebatur Reus, atque eo nomine mulctam subire, prorsus necessum erat. Dardaneos sub Illyride ter tātum modo in Vita balneis operam audio Solitos dare, Nuptiarum, & Partiōis tempore, ac deniq; Mortis. Indis omnino fœnus ignotum. Quin & maximum inibi nefas Iniuriam uel facere, uel pati. Proinde nulla illis Syngrapha, nullum depositum. Sardoa lex est, Senescētes iam Parentes fustibus letaliter a filiis cędi, ac mox contumulari. Turpe siquidem arbitrant, multo confectum Senio superesse diutius, Cum in pluribus aberret Corpus, annis fessum deniq;. Illustrius uero multo Institutum illud, Quo peraguntur ἀργίας δίκαι, idest Otii Iudicia, Quæ subirent temere, ac citra Vitæ propositum agentes. Sic enim exprimebatur illis, Vt unde alerentur, Magistratibus approbarent. Berbicæ dicuntur ipsi quoque, certam Aetatis metam transgressos perimere, Viros quidem imolantes, Mulieribus autem præsocatis. Lydæ mulieres prius quàm Cōiugia inirent, Corpus in uulgum dabant. Iunctis, si deliquissent, ueniæ Spes nulla. Atheniensibus pridem inoleuerat, Vt si forte Homini occurrissent insepulto, Terræ mandarent, gleba iniecta, Sed ita, ut Exortum spectarent. Rursum & illud seruatum diu, Ne Bouem, Cuius opera, uel aratro, uel curru uterentur, omnino imolarent, ὅτι καὶ οὗτος ἐστὶν γεωργὸς, καὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις καμάτων κοινωνός, idest Quoniam & hic Colonus sit, ac laborum quoque nostrorum particeps. Persarū mos est, Cibis expleri prius, ac ut Plautine loquamur saburrari, Mox potui, & Propinationibus indulgere largius. Quo etiā tpe ueluti in hostem depugnaturi, Vestes exuunt. Illi uero Hominum mores comperti peculiares, Clazomenium Anaxagoram risisse nunquam, immo ne risus quidem uestigium omnino ullum prætulisse. Huic quoq; rei inimicatum insigniter Aristoxenum ferunt. Quin & Heraclitum, ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ βίῳ ἔκλαιεν, idest Quæ sint in hominum uita, fletu prosequebatur omnia. Nec illud a moribus hominum abiuugitur expingendis, Siquidem facta nostris nos plerunq; coloribus suppingunt. Ceus Quidam narratur Lacedæmona uenisse, iam utiq; æui maturus, Verum elatior impendio, & confidens quantumuis, Insuper canescens caput inficere conatus, annos obscurabat, Ita uero affectus, cum in Concionem prodiens peregisset, Quorum causa uenerat, exurgens Archidamus Lacedæmoniorū

Rex, Ὑγιὲς ἔφη οὗτος ὑγιὲς εἴποι, ὃς οὐ μόνον ἐπὶ τῇ ψυχῇ τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ περιφέρει. Et quid nam inquit, salubre dixerit hic, Qui non in Anima modo mendacium circunfert, Verum & in Capite?

¶ Zeuxin spectatum Helenam a'se pictam neminem admisisse, ni erogata prius stipe, Quo nomine appellata est Meretrix. Epicuri dictum nobile, Videri felicem, Cui Vitæ suppetant necessaria. De Pecuniæ cura difficili. Cap. LXVII.

Euxin pictura nobilem, inter cætera eius Artificii, haud parum multa Quæ circunferuntur, & Hominum desyderia uix explent, Helenam quandoq; ab
z eo expictam ferunt, Cui tantum sane' attribuerit, Vt non temere, nec Quen libet, ac, ut Græci dicunt, ὡς ἔτυχε, spectatum admitteret, Ni ῥητὸν ἀργύριον, idest propositam pecuniæ quantitatem erogasset. Quo expressum nomine Græcis est, Vti, Heracleote sic mercenariam stipem ab adeuntibus, ac uelut manuarium æs corrogante, mox Helenam dicerent illam ἑταίραν, idest Meretricem. Ceu plane' capturas sibi, prostituto corpore, ab inuisentibus turpiter quæreret. Lepide sic, ut interpretari libet, deformato item Artifice, Vt qui auidius Quæsticulum corraderet. Id quod prudentissimus quisq; facile aut spreuit, aut neglexit. Nam tãtus ille Voluptatis assertor Epicurus, Cũ Ioue sæpe pptius de felicitate in certamẽ uentur, asseuerabat, Si Maza modo suppeteret, ac Aqua. Scires Gargetii Senis hæresin aliud præscribere omnino, quàm prætendant Verba. Cæterum quod ad numariam pertinet curam, parerga uelut opera, Id itẽ suppingemus, Ab Adiu ratissimis proditum monumentis, ὡς τὸν ἐχῖνον λαβεῖν μὲν ῥᾴδιον, συνέχειν δὲ χαλεπὸν, οὕτω καὶ τὰ χρήματα. Quod est, Sicuti Echinum uique cape, facillimum est, Retinere difficillimum, Ita & Pecunias. Sententiæ huic succinit fere' Anaxagoræ illud ἐν τῷ περὶ βασιλείας, χρήματα χαλεπὸν συναγείρασθαι, χαλεπώτερον δὲ φυλακὴν τούτοις περιθεῖναι, idest Pecunias cumulare, arduum est, Verum custodire difficilius multo. Nec relatu indignum, Quod granis Auctor imprimis prodit Archilochus, Quanquam non citra consuetum illi κακοῤῥῆμον, Numos sæpe, uel minutiis hinc inde corrasis, nec sine sudore cõparatos πολλάκις εἰς πόρνης γυναικὸς ἔντερον καταίρειν, idest In prostitutarum delabi interanea frequenter.

¶ Animos halucinantes, malis edoctos sæpius resipiscere. De Hierone, Ptolemæo Secũdo, Phrage, & Damocrate Palęstrita. Caput LXVIII.

Omnis prudentiam Fortunæ indulgentia nunquam non remissiorem, laxiorem'q; malis sæpenumero ad se redire, ac ut sic dicam, in numerato, & pro
h cinctu stare, non Sanctis modo testatum literis, Quarum est scopus inconniuens Veritas, Sed & nobilibus exemplis aliquot, palàm factum. Ex iis aliqua attigisse, interest plurimum Vitæ, Vt inde edocti a' linea identidem non aberremus, Sed in harena uersemur nostra, idest ex formula uiuamus, ne alioqui in decuriam trãscribamur non tam male uiuentium, quàm male pereuntium. Igitur proditum Memoriæ est, Siciliæ tyrannum Hierona fuisse prius & priuatum, & plane' omnium præcipue inconcinnum, inelegantem'q;, & agresti porro' natura incõciliabilem, ferum'q;, ac prorsum a' fratre Gelone nil diuersum. Sedenim posteaquã ægritudine implicito a' publicis curis indulta uacatio, feriari'q; abunde licuit, febre interpellante, Hominum factus elegantissimus est. Siquidem quod uel inuito, recusanti'q; otium ex morbo impertiebatur, εἰς ἀκούσματα πεπαιδευμένα, idest doctis impendere disciplinis adortus est. Quamobrem iam suæ spontis, ac prorsum cõualidus Simonide utebatur Ceo, ac Thebano Pindaro, nec non Bacchilide. ὁ δὲ γέλων ἄμουσος ἄνθρωπος. Ipsum hoc & Ptolemæo Secundo usuuenisse, compertum est. Quin Auctor item Plato est, Phragen non alia magis ratione sacris initiatum Philosophię mysteriis, Quàm quod ἡ νοσοτροφία εἴργουσα αὐτὸν τῶν πολιτικῶν συνήλασεν εἰς τὸν τῆς σοφίας ἔρωτα, idest familiaris Aegritudo a' Ciuilium cura ipsum abducens in Sapientiæ amorem coniecit. Quod si est, Nimirum extẽtis optanda Votis tristior Valetudo Critiæ fuerat, & Alcibiadæ, ac Pausaniæ insuper Lacedæmonio, Et compluribus id genus aliis. Porro' &

Palæſten legimus Damocraten pedibus ægrum, ut ſiqua effici poſſet, morbum diſcuteret, Certamina adiiſſe ſacra, Eo'q; productum denique, Vt in Stadio Lineam ſibi circunduceret, Aduerſariis iuſſis, extraherent ui, ſi poſſent. Nequeuntibus uero, abiit demũ coronatus.

¶ Super Electra adnotantur paucula, Quæ dicta prius Laodice ſit. De Gyge, qui mulieres primus εὐνούχισε. Necnon de Alcimi Lydorum Regis ſelicitate. Interim & Xanthi me morantur duo, Poeta, & Hiſtoricus. Cap. LXIX.

x Anthum fuiſſe Melorum Poetam, puto, omnibus notum, Qui Græca paulo uberius attrectarunt. Ab eo autem præter cætera id item proditum memoriæ eſt, Electram Agamemnonis, non ea utiq; initio fuiſſe nomenclatura, Sed dictam Laodicen. Quippe Agamemnone perempto, nupſiſſe Aegiſtho Clytemneſtram, Qui & principatu ſit potitus, Electram uero, ut quæ neglectui foret, conſenuiſſe Virginem, Qua ex cauſa ab Argiuis id eſſe nominis ſortitam, διὰ τὸ ἄμοιρον ἀνδρὸς, καὶ μὴ πεπειρᾶσθαι λέκτρου, ideſt Quod Viri expers fuerit, nec lecti experiens. Fuit & non incelebris rerum Conditor Xanthus patria Lydus, Qui & Voluminibus quatuor Lydiaca fertur complexus. In eorum ſecundo, id quod haud relatu indignum opinatus ſum, Gygen omniũ Principẽ ſcribit, dum Lydis imperaret, γυναῖκας εὐνουχίσαι, ideſt mulieres Eunuchas feciſſe, ὅπως αὐταῖς χρῷτο ἀεὶ νεαζούσαις, ideſt ut illis perpetuo iuueniliter florentibus uti ualeret. Cæterum amplius memorat Xanthus idem, Lydorum Regno potitum quãdoq; Alcimum, Qui & præcipua fuerit inſignis pietate, ingenio'q; mitiſſimo. Proinde Stationis eius tempore uniuerſo Lydis altiſſimam cõtigiſſe Pacis tranquillitatem, & diuitias quoq; affluentiſſimas. Et ita quidem, ut intrepide ageret unuſquiſq;, omnino'q; citra inſidiarum ullum metum, uel, ut Græce dicam, ἀδεῶς, καὶ ἀνεπιβουλεύτως. Id eo adnotaui bibentius, Quod inde Adagionis ſpeciem poſſe aptius conformari, palàm eſt. Vbi quis ἐν ἀποτμήσει καὶ εὐδαιμονίᾳ διάγει.

¶ Qua ex cauſa prædicent Delii, Philoſophum non incelebrem Syrium Pherecydem tam tetro, tam'q; exitiabili peremptum fato. Caput LXX.

ſ Vper Pherecyde, Quem ferunt Pythagoræ doctorem, alibi hoc opere commentati ſumus, Nunc & ad id Quæ ingerunt ſeſe, haud inſuper habebimus, ut locupletior fiat lucubratio. Igitur ſcribunt Celeberrimi e' Græcis Conditoribus, In Morbi, ut ſic dicam, propylæis ab eius Corpore deliquatum ſimilem Viſco calidum ſudorem, mox & ferinum quendam, Poſtremo ſuccreuiſſe Pediculorum ſobolem diram, qua colliquatis Carnibus contabuerit. Sed antea, conſpectu horrorem incutiente, familiariũ reclinare cõſuetudinem cœpit. Vbi uero acceſſiſſet Quiſpiam, ex eo, ut haberet, ſciſcitaturus, διὰ τῆς ὀπῆς τῆς κατὰ τὴν θύραν διείρας τὸν δάκτυλον, ψιλὸν γεγονότα τῆς σαρκὸς, ἐπέλεγεν, οὕτω διακεῖσθαι καὶ τὸ πᾶν αὐτοῦ σῶμα, Hoc eſt per Ianuæ peruiam portiunculam digyto immiſſo, iam carne prorſum renudato, addebat, Corporis reliquum compari affectum modo. Memorare autem Delios ferunt, conſueſſe, Apollinis indignatione Philoſopho tetram adeo incuſſam plagam, Quod tumidius, inſolẽtius'q; Cum Diſcipulis in Delo ſedens multa quidem de Sapientia ſua oſtentaſſet, Verum & id reticere nõ quiſſet, Nulli unquam ſe Deoꝝ immolaſſe, Nihil'q; minus iucunde ſibi ad id temporis actos Vitæ annos, Nec citra omne incõmodum minus, quàm Qui Hecatombas ſubinde oblatum eant. Quo dicti tumore, uel leuitate potius, Quam κουφολογίαν uocant, grauiſſimam rependiſſe pœnam, probabile prorſum fieri.

¶ Herculeas Columnas prius Briarei nuncupatas. Epaminondæ paupertas, & magnanimitas Perſarum Regis munera ſpernentis. Cap. LXXI.

e T Ariſtoteles quidem tantus in doctrinis Vir, leuicula tamen quæpiã in libris non reformidaſſe, animaduertitur, Quando Herculeas ſcribit Columnas prius fuiſſe Briarei nuncupatas. Nam inquit, poſteaquam ab Hercule perpurgata Terra eſt, & Mare item, Comparuit'q; omnino is in genus hominum bene

ficus, Briarei monumenta nulli prorsum rei esse, arbitrati Plerique, In Herculem loci appellationem facile corriuarunt. Cæterum etiam si nec huiusmodi negligenda usquequaque, duco, Nihilo secius multo illud grauius, Vitæque commodius longe, Quod Græca uersanti nuper compertum mihi est, Epaminondæ Thebanorum Principi, tantum'que non Græciæ totius, Vnum modo affuisse indumentum, & quidem rude, ac pertritum, addo etiam sordescens satis, Quo nomine siquando expurgandum Fulloni traderet, Interim uestis inopia alterius Domi se continebat. Quamuis autem a're familiari sic haberet, nihilominus a' Rege Persarum uim Auri haud paruam ad se transmissam non admisit. Quo fit, inquit Aelianus, Vt respuentis Animus maior lõge, amplior'que uideatur, quàm Dantis. At quia ex fide parum fortasse promi hæc a' nobis, opinabuntur Aliqui etiam Serii, Super tota re Historici uerba subscribam. Cui, opinor, in rem adducti præsentem haud colaphum ducent, ἐπαμινώνδας ἓν εἶχε τρίβωνα καὶ αὐτὸν ῥυπῶντα. εἴποτε δὲ αὐτὸν ἔδωκεν εἰς κναφεῖον, αὐτὸς ὑπέμενεν οἴκοι διὰ πορίαν ἑτέρου. ἐν δὴ τούτοις τῆς περιουσίας ὤν, τοῦ περσῶν βασιλέως πέμψαντος αὐτῷ πολὺ χρυσίον, οὐ προσήκατο. καὶ ἔστι ἐμοὶ νοῦ, μεγαλοφρονέστερος ἦν τοῦ διδόντος, ὁ μὴ λαβών.

¶ Hominum ingenia tyrannica, uel mitia facile plerunque coniectari. De Pericle, ac Gelone, Item de Dionysio Posteriore. Catapultæ inuentio. Cap. LXXII.

SVppetit ex historia plerunque uel tyrannica Hominum ingenia, Vel mitia imprimis, & popularia spectare. Id ipsum & mihi nuper usuuenit Græca uoluenti quæpiam. Quippe animaduerti, Athenis Prætura dum fungeretur, Periclem, inter alias uel hãc censuisse statuendã Legem, Vt ni Parẽte natus Quis foret Ciue utroque, in Reipublicæ participatum haudquaquam admitteretur. Cæterum tumor hic plane', nimio plus sibi applaudentis illuc erupit demum, Vti in eũdem grauior expeteret Nemesis. Etenim cum ei duo essent Liberi, Paralus, & Xanthippus, crassante publicitus sæuo pestilentiæ malo, uterque est absumptus. Quamobrem sobolis legitimæ, ac solenni conceptæ toro inops Pericles, reliqui habuit nil prorsum, nisi, ut Spuriorum præsentia superstitum, Sed Reip. ipsius sanctione expertium, æstuantem leniret animum. At Cõtra, si Gelonis expendas Animi altitudinem, & in Siciliam uniuersam benignitatem eminentissimam, Quis non illius allisam uelit Animi elationem, Huius uero bonitatem rarenter uisam alias, amplexetur, exosculetur'que? Hic Quippe Victis Carthaginiensibus apud Himeram, & Occidione occisis, factus Siciliæ totius Compos, exuperanti Mentis magnitudine in forum pergens nudus alacriter pronuntiauit, Siculis se principatum resignare. At illi ore consono succlamantes, id se non admissuros, asseueranter prædicarunt, Vt qui populares eius, gratissimos'que mores diu antea forent piclitati, diuersos longe a' Monarchico Spiritu, intolerando plerunque. Argumento eius facti est, In templo surrectum Specie nuda Simulacrum. Sed & rei gestæ testimonium dictat Epigramma. Quam Virtutem si promeruisset Dionysius Posterior, etiamsi multa Principatus propugnationi comparasset, Catapultam quoque excogitasset primus, Tyrannide uiolenter Dionis opera excussus, Nõ omniũ inops infeliciter, quod Vitæ supererat, ac turpiter transmisisset, hebetiore etiamnum uisu ex meri intemperantia, Sicuti a' Theopompo proditũ monumẽtis, sciunt Politiores paulo.

¶ Philippum uictoria elatum, ne unquam fieret Rationis impos, Iniunxisse Puero, mane ingressus diceret, Homo es Philippe. Caput LXXIII.

POsteaquam apud Cheroneam Macedo Philippus Atheniensium profligauit opes, felicitate nimia efferri aliquantulum cœpit, Sed ita, Vt rationis tamen limites nec transcenderet, nec proculcaret. Proinde ad Iniustitiam, aut Victorum ludibria, & Subiectorum iniurias, nec dilaberetur. Id ne fieret quandoque, Vti sunt plerunque Hominum ingenia in peius mutabilia, Sic propemodum cauit, Nam ex Pueris uni Muneris id modo iniunxit, Vt ad Solis exortum ingressus inclamaret, Meminisset, Hominẽ esse se. Id ab eo cõstanter adeo seruatum, ferunt, Vt nusquã omnino uel progrederetur ipse, Vel familiarium quempiã, aut Aliorum Regis operam requirentium admitteret, Quã quot diebus Puer intonuisset ter, φίλιππε ἄνθρωπος εἶ.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD DOCTISSIMVM IVRECONSVLTVM ZACHARIAM RHODIGINVM PRAEFATIO VNDECIMA.

SI Ulli unquam, Doctissime Zacharia, grauior incubuit cura Patriam demerendi, ac Ciues suos omnes, Ego plane eum esse me, possum profiteri, Quando Veterem Atheniensium ἀμνηστίας insecutus, traditis obliuioni omnibus, reiectisq́, Animum quæ repetita ualent exulcerare, ac magna parte obductũ uulnus refricare, Non desino pro Virili utrosq; propagare in æuum, Vt iam hinc cuncto terrarum orbi, qua modo Romanæ linguæ sonus pertingat, palàm fecerimus, Esse in rerum natura Rhodigium, Quod ad hanc diem (nec dici tamen arroganter uelim) Cimmeriis obuolutum tenebris latuerat penitus. Eadem porro Animi simplicitate Ciuiũ nonnullos duxi Scriptis meis (Siquis tamen eorum futurus est Genius) illustrandos. Nam Antistiti reuerendo Ioanni Mariæ Mattarello secundum nostri, ut sic dixerim, certaminis stadium censui dicandum. Exigebant id Mores eius excultissimi, Doctrina singularis, Et quam sustinet honestissime, Dignitas clarissima. Exigebat, immo efflagitabat, ut significantius agam, Sanguinis coniunctio, & Larium ferè communium, peruetusta quidem, Sed tamen prædulcis memoria. Nunc autem in necessitudinis ratione sentire sum uisus aurem mihi denuo peruelli, & insusurrari grauius, Viri me nõ boni subiturum crimen, Si Zachariam meum ab iisdem manantem fontibus præterisse sustinerem. Ego uero Iureconsultorum Scientissime toto feror animo in tui nominis gloriam, Si modo is sum, Qui tibi in maximo doctrinæ fastigio diu iam cõstituto ad laudem aliquid possim adiicere. Quoniam, dum in Romana profiteris Academia, tuarum Virtutum splendorem ipse uniuersis abunde patefacis, Veterum placita Sapientium in sanciendis legibus promẽdo in lucem nitidissimam. Adeo ut obscuritatis nubilo amplissime discusso, & Squalore omni deterso, in potestate omnium, Qui te utuntur Doctore, quod mirum est, siquid aliud, omnino comperiantur. Equidem parum perspicaces illi esse mihi uidentur, Siqui Soli lumen afferre contendant, Sedenim consanguinea huc me affectio trãsuersum rapit, Vt quantulacunque ex libellis nostris proueniat mi gloria potest, Eam lætissimo uultu tecum ueniam participatum. Tantum abest, Vt Mentium hystricularum approbem uirus, Quo contacta extabescunt omnia, dum alienæ derogando famæ, Quod sanguinarium est, Scientiam in se profundiorem probare hominibus nolunt, etiamsi noctuinis oculis nunquam non caligare uel luce nitidissima pernoscuntur. Sed Libitinas facio missas. Illud grauius multo reliquum fit mihi, Vt amanter, extenteq́ doctissime Zacharia obtestari, non desinam, Quæ de myrothecis nostris, Qualiacunque comperiantur, nunc primum in odores sparguntur, & laboriosissimis euigilata curis publicum tandem indipiscuntur, munuscula boni consulas, putesq́, non quidem magnitudini satisfactum tuæ, Sed ab imbecillitate nostra, id demum, quod eualuimus, munificentissime oblatum. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI VNDECIMVS.

¶ Octimestris partus cur raro uitalis. Caput Primum.

CVm pauloante astrueremus præfici à Cælestium rerum Peritis nõ Aetatibus modo Planetas, Sed & Infantibus prius, quàm promantur in lucem, quãquam, ut prætexuimus, ratione dispari, Adiectũ id quoq;, Octimestrem partum ideo non fere censeri uitalem, quia Saturnum habeat Episcopum, Cuius frigiditas, ac siccitas Vitæ plurimum contrariç sint. Adnotãdũ uero nũc, Esse inter apprime doctos, Qui astronomica ratione elisa, aliud, quod sequantur magis, excogitent. Siquidem Embryon sæpe mense septimo, ab Vteri conceptaculis egressum affectare, ac in id colluctari plurimum, uerum conatu excidere, atq; interim fatigatum effici imbecillius. Quod si nec-

dum resectis uiribus, octauo rursum eundem petat conatum, oblæsum frequentius intermori. Hippocrates summus medendi artifex, qui tam fallere, quàm falli nescit, onerosam, molestam'q;, ac perdifficilem eius mensis gestationem autumat, tum matris ratione grauiter affectæ, tum Vteri incommodius se habentis, ac quodammodo ingestabile onus respuentis. Proinde si se ostentet partio, dupliciter inde Vterum gestantes uexatas, & à foetu prodeunte, & affectione propria, insigniter imbecillitate urgeri. Vnde consecutione probabili foetum item oblæsum raro non emori. Alicubi tamen, quod huic Sententiæ calculum adiicit, Corpore uegeto scimus, ac succulento, robusto'q; Prægnátes octauo etiam promere uitalem foetum, Id quod in Hispania usuuenire, scribit Auicenna, & in Aegypto Aristoteles.

¶ Fabulam fieri quid sit. Vitam nostram esse item fabulam. Platonis de Spe Apophthegma. Caput II.

F Abulam fieri eleganter, docte'q; usurpamus pro eo, quod est, uiuunis uitalibus perfungi, & abire, ut Plautus inquit, in Communem locum. Persii satyrici Poetæ id Auctoritas comprobat,
Indulge Genio, carpamus dulcia, nostrum est,
Quod uiuis. Cinis, & manes, & fabula fies.
Hoc uero ex illo Oratiano apparet profluxisse,
Iam te premet Nox, fabulæ'q; Manes.
Quin facete lusisse putatur Quidam, non omnino malus, nec imperitus, Viuentes etiamnum fabulam esse. Quando uti fabulæ nec uera insunt, nec uerisimilia, Compari modo Vita nostra nec Veritatis quicquam, nec certitudinis habet, nisi illud, quo certius nihil, Hominem bullam esse. Sed multo magis Senem, ut M. Varro ait. Ex quo rectissime uidetur Euripides, οὐκ ἔςι θνητῶν ὅςτις ἐξεπίςαται, τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται, quod nostris uerbis sonat. Mortalium nemo est, qui crastinum sibi audeat polliceri. Et, quod grauius aliquanto est, οὐ βίος ἀληθῶς ὁ βίος, ἀλλὰ ξυμφορά. Hoc est, Vita non uere Vita est, Sed Calamitas. Sicuti Euripides idē subnotauit scitē ac sēter aliter. Vnde & Palladas scite.
δακρυχέων γενόμην, καὶ δακρύσας ἀποθνήσκω·
δάκρυσι δ' ἐν πολλοῖς τὸν βίον εὗρον ὅλον.
ὦ γένος ἀνθρώπων πολυδάκρυτον, ἀσθενές, οἰκτρὸν,
συρόμενον κατὰ γῆς, καὶ διαλυόμενον.
Lachrymans sum natus, Sed & lachrymans morior.
In lachrymis uniuersam comperi uitam.
O genus hominum lachrymosum, debile, miserabile,
Tractum in terra, solutum'q;.
Nos tamen opinionū illecti uanitate, nobis'q; blandius ementientes, Spes confouemus inanes, quod ad præsentem attinet Vitæ Statum, nec Philosophum audimus eminentissimum Platonem subinde insusurrantem τὰς ἐλπίδας ἐγρηγορότων ἀνθρώπων ὀνείρους εἶναι. Quam sententiam iure Latii sic donamus, Spes esse Vigilantium Somnia.

¶ Maronis locus ex primo Georgico, Septima post decimam felix. Lunam humectare, non arefacere. Tetradistæ qui sint. Caput III.

E Rat in manibus nuper Maronis Georgicon liber primus, eo gratior nobis, quod Columellæ testimonio Poeta hic, ut in aliis summus, Ita & Agricolationis disciplinam Carmine potentem fecit. Quo nomine eū plerīq; omnes bene literati, adprobi'q; obseruant, ueluti ναῶν ἱερά, idest Templorum sacra. Ita est doctrina multifarias, & morum sanctitudine præcellens. Inibi ergo hosce uersus legebamus, Vbi Lunarium ratio dierum pertractatur.
Septima post decimam felix, & ponere uites,
Et prænsos domitare boues, & licia telæ
Addere. Quæsitum diu, & anxie in Eruditorum Scholis, quid sit, quod Poeta nobilis ait, Septima post decimam felix. Seruius multa quidem affert, Sed quia dictorum rationes minus

nes minus protulit, Posteris amplius quærendi curam iniecit non mediocrem. Nos ergo, quæ apud Cælestium rerum Peritos obseruauimus, hinc iam attexere pergemus. Illud autem traditur primum, Lunæ calorem esse imbecillem prorsus, Adeo uti nequaquam ita unquam augescat, ut siccitatem queat inducere. Cæterum ad humectationem usque modo progredi. Vnde & illud consecutione quadam manifestum, pro luminis copia, & ex eo etiam caloris, corpora humectari. Consimiliter ad defectum tendente lumine, humectationis detrimenta fieri, & caloris. Sciendum & illud, Lunam priore dichotomia excalfacere plus, atque humectare, quam sequenti, ratione, ut prætexuimus, augescentis, aut decrescentis luminis. Ex iis deprehendere Periti rerum, increscentis Lunæ spatia esse Plantationibus uelut decretoria, quoniam humoris exuperantia Semen madescens celerius uendicet incrementa. Vbi uero deteritur lumen, Cædi optime materiam, quæ arescat tunc, attenuetur'ue. Propterea nec carie computrescat. Quamobrem apud Maronem cum Septima post decimam nominatur, neutiq; decimam septimam intelligi posse, quamuis id non abnuat Interpres. Hanc siquidem ponendis Vitibus incommodam censeri, propè in confesso est, ob luminis detrimenta. Verùm probabilius id, aut Septimam significari, quæ sit post decimam prima, & melior, idest quartamdecimam, quæ dies comprobari omnium calculis potest, Luna tum plenam faciente uisitationem, Aut dies collaudasse duos, credamus Poetam Agricolationis peritissimum, Septimum, ac decimum, Sed hunc eo amplius. Septima utique Luna dimidio orbe cæsa conuisitur. Decima amphicyrtos, idest utrinque gibbosa. Et utrobiq; humor affatim, calor'q; radicibus affundi facile potest. Quod uero Septima decima die subuectari in aream fruges, Poeta Hesiodus prodit, non aliunde uideri natum potest, quod item ex Procli interpretatione liquet, quàm quod a' circumacto Lunari orbe protolluntur fere' Ventorum afflatus euentillandis frugibus peraccommodi. Ad rem forte illa nil admodum attineant, Sed enotasse prius, nil obfuerit, quod positum a' Plutarcho scimus, Aegyptios fabulari, eadem die Osiridis interitum esse peractum. Pythagoreos uero Antiphraxin eam diem mathematica ratione nuncupare, & abominari imprimis. Tetradistas denique a' Græcis uocari Vita laboriosos, ac multis occursantes turbinibus, conflictatos'q; crebris Fortunæ assultibus, ab Hercule ducta uocabuli ratione, quem quarta natum Luna ferunt. Sunt qui Coitionem eo nomine intelligant familiarium Iuuentum ἐχετὲ τετράδε γηράναι.

¶ Sententia triplex de Lunari lumine. Quibus probetur rationibus, Lunam repercussu lucem non propagare. Caput IIII.

IN hac Lunæ mentione subeunt obseruata in Veteribus memoriis digna relatu uel præcipue. Scribit enim Architecturæ nono Vitruuius. Sed & in libro de Orbium Cælestium contemplatione Cleomedes, inter Berosi placita contineri, Corpus Lunæ pilam esse dimidia parte candidam, Altera Ceruleam. In Coitu uero Solis ardore corripi, conuerti'q; partem eius candentem proprietate quadam naturæ luminis ad lumen trahendi, quo quidem tempore nostri Auersam dicant eam, quæ enim non uisuntur, quæ'q; latent, ita nuncupantur. Plinius; In coitu utique non cerni, quoniam haustum omnem lucis auersa illo regerat, unde acceperat. Cum uero plena fuerit, ut conspici tota possit, Aduersa. At Græci per Diametrum hæc, & dimetientem lineam obiecta appellare solent. Ceruleam uero, Hoc est inferiorem eius partem, quia candens non sit, propter Aeris similitudinem obscuram uideri. Eandem porro sententiam in Deo Socratis exprimit Apuleius. Sunt qui Lunam a' Sole illustrari autument, Vnde & nothum eius lumen uocarit Catullus, Verum per refractionem illuminare aerem, quod usuuenire in Speculis conspicimus, splendentibus'q; argenteis laminis, siue Argyromatis. Hasce duas sententias in psalmorum enarratione cum retulisset Augustinus, Difficulter inquit, perspici posse, utra demum sit uerior. Extat & sententia tertia, Misceri eius lucem propriam solari lumine, ac huiusmodi fieri, haud utiq; carentem ipsam affectu, nec uelut Corpora solida, splendida, micantes habentem splẽdores, illuminantem q; aera repercussu, exceptis a' Sole radiis, quos deinde ad nos regerat a' Sole alterata (Vt sic interim dicere pmittamur) tali tẽperamẽto pprium habens ful-

gorē non primo qdem, & per se, Ve፦ per participationem. Hāc opinionem Eruditi sanio rem interpretantur, quām sit ea, quæ Lunam asserit per reflexionem illuminare, regestis ab ipsa fulgoribus. Quod a' luminosis fieri corporibus, quando sunt solida, animaduertimus. Quod uero impossibile sit, Lunam repercussu Lucem propagare, hisce opinor, fere' rationibus Cleomedes idem comprobat. A' Corporibus solidis non est quidem impossibile, reflexionem fieri, non item ab aqua. Cui ipsi inest densitas, quædam. At a' raris corporibus refractio fieri nequit. Qui enim fiat, ut ab Aere, aut Igne repercussus efficiantur, Cum eiusmodi tam extrorsum, quām introrsum radios admittant? Sicuti Spongias oppleri aqua, animaduertimus. Adde, quod qui ex refractione sese promit splendor, prætenuis est, ac fere' nullus. A' Luna uero non terra modo collustratur, Sed & Mundi uniuersa. Cum regestus lucis ne duorum quidem stadiorum mēsum superferatur. Liquet id in Speculis, & id genus aliis. Quod Si lunari amplitudini acceptum referri oportere, contendat quispiam, Sciat uero is, tam in paruis, quām uastioribus lucem regerentibus analogi rationem haberi consimilem. Porro' si Luna repercussu collustraret, neque cum in Cornua sinuatur, neque item dichotomos, uel diuidua terræ lucem infunderet, Quando quæ reflexu illuminant, ad rectos angulos lucem promūt. Proinde orbe pleno, ad occidua, Solem'q ipsum fiet lucis reflexio. Lunæ uero mediana tantum terræ splendorem affundent, Orbis uniuersus minime. Quippe ex meditullio tantum rectiangulus radius ad terram promi potest. Quod uero ab Orbe toto collustretur terra, euidens inde sumi argumentum potest. Nam ubi emergere primum ab Orizonte incipit Curuatura, proiectantur ad terram radii, Deuexis partibus Cælum, non terram spectantibus.

¶Lumen esse Cælestium Virtutum uehiculum. Cur a' nobis longius abeat Sol. nec Luna eundem præferat Schematismum. An item a' Planetis illustretur, uti a' Sole.

Caput V.

ESse uero lumen Cælestium uirtutum, & quidem omnium ueluti uehiculum, in Meteorologicis libris Auicenna scribit, & comprobat Albertus in libro de Somno, & uigilia. Inde ambiguitas haud contemnenda exoritur, Si ita sit, ueluti propemodum assentimur, Cur nam statis temporum cardinibus longius abeat a' nobis Sol, nec Luna eundem præferat Schematismum assidue. Hæc uero qui æqua lance pensitarit, summa diuini examinis ratione dispensata, comperiet. Siquidem terrena fragilitas Cæleste bonum, quamuis inenarrabile, pati diutius nequisset. Proinde diuinæ prouidentiæ inconniuens acies hyemali sydere longius Solem abdurit, ut noctium humecta opacitate reficeretur terra, exustione alias primo quoque tempore peritura Mortalium usibus, & Animantium cunctarum, nam & sic etiamnum perit parte haud contemnenda. Eadem uero diuinitatis dispensatione, nec perpetes, eosdem'q Solis ad nos profundit radios Luna, Sed nunc parcius, nunc uberius pro Schematismorum ad Solem euariatione. Qua ex causa neque item proprio admodum est condecorata lumine. Quod si in disquisitionem euocet quis illud quoq, An Lunari syderi lucem fœnerent Planetæ item alii, Sicuti Sol, asseueranter astruendum, non fœnerare, quod Silentis Lunæ ratio dictat, quem Coitum uocant, quo pene' destituitur luce, quia splendoris de Sole haustum habeat nullum in aduerso nobis disco, futura non adeo lucis inops, siquid a' Planetis mutuaretur.

¶Item de Lunari lumine. Cur Selene. Cur in Dianæ sacris faces, & cur tergemina Diana, & Hecate. De Geryone paucula. Hecatompedon. Hecatombæum. Mænides.

Caput VI.

VNam uero de Solari fonte haurire, uel nominis etymo coniectat Eruditorum schola, nam Selenen dici, quod lucem nouam habere perpetuo uideatur. Adiiciunt calculum & Dianæ sacra, quæ uocant Artemia, in quibus ex hoc argumento gestantur faces. Quia uero triplicem faciat uisitationem Luna, Cum surgit in Cornua, & falcata dicitur, cum'q diuidua est, & cum Orbe circumacto, Hinc propagatum autumant, Poeticum commentum de Triformi Diana. Vnde

na. Vnde Sit & Maronis illud decãtati Grãmaticis, diuerse'q; ꝑ ingenioꝝ captu expositũ,
Tergeminam'q; Hecaten, tria Virginis ora Dianæ.
Quod exprimens Ausonius in ternarii numeri Grypo, inquit,
Tergemina est Hecate, tria Virginis ora Dianæ. Verum in eius loci enarratione, ut nil ꝑrsum dissimulem, Varia, ut dixi, ꝑmuntur a' Studiosis ꝑ inuentorum ratiõe. Sunt enim, qui Hecaten ibi tergeminam dici opinentur, quia sit, ut scribit Orpheus in argonauticis, trium Capitum, Eam siquidem τριοκέφαλον inde appellat, ita quod dextrum Caput sit Equi; Sinistrum Canis, Medium Hominis agrestis. Esse quoque Tartari filiam, eiusdem comprobat Carmen. τετραπρόσωπος ἑκάτη. Ex quibus Seruium coarguere nituntur, iterationem esse ibi tradentem. Nam etiam si Hecaten dici Proserpinam, sæpe inuenias, Tamen intelligi quandoq; separatum numen. Putãt alii, quia multi Hecaten cum Iunone coniungunt, Vt sit eadem Iuno, Diana, & Proserpina, Ex quibus Hecate, ut est apud Lucanum, commune efficiatur numen, Iccirco, ne alterutrum Poeta damnaret, utrunq; dixisse. Nam esse item, Qui Hecaten Perseo Titane, & Asterie Latonæ Sorore prognatam ferãt. Cui elementa subiecerit Iupiter, fecerit'q; Cælo, Herebo'q; potentem, ut cecinit Poeta nobilis, Vnde etiam Hecaten dictam uoluit Hesiodus, a' multiplici uidelicet potestate. Aiunt & illud Græci, Terniones, idest τοὺς τριάδας apud Inferos censeri admodum, Vt qui sint Hecates numini consecrati. Cui item argumento compari Trigla pisce rem diuinam fieri, et surrigi in triuiis Simulacrum, quod, ut inquit Aristophanis Interpres, Luna, Diana, Hecate idem crederetur numen. Cui Sole occiduo, uice sacrificii cœnam mitterent Ditiores in Neomeniis, quam famelici pauperes diriperent, uorarent'q;, a' Dea factum id cauillantes.
Quod ad Triglam attinet, sic in Eustathii monumentis legimus, Trigla inquit, ex ueterum sententia Dianæ creditur simulacrum, quatenus, ut Cilix poeta ascribit, sic dicitur, quoniã ter anno gignat. Luna uero tertio post coitum die manifestam uisitationem facit. Hecaten in Bœotia præcipue coli solitam, scribit Theogoniæ Hesiodi Interpres. Dici autem Hecaten ἀπὸ τὸ ἑκάστου προνοεῖσθαι, quod uniuscuiusq; prouidentiam gerat. Nam quicquid in terra uisitur, ac mari, fato subiici, Quod ut numen, uenerentur plerique omnes. Hecatomphonia ex Lege immolari a' Messeniis solita, in Septem Sapiẽtum conuiuio auctor Plut. est. tanquam ex hostibus centum interemissent, ut inquit Pausanias. Id sacrum obiit Aristomenes Ioui ἰθωμάτᾳ. Verum ad præsens negotium nihil, Sicuti nec Hecatompedon, quod fuisse Pallados templum autumant, omnibus lateribus pedum omnino centum. Id & Parthenon dicitur plerisque. Neque item Hecatombæon, qui Atheniensibus mensis erat, Soli sacer, Cuius quia tunc magnus sit cursus, inde Tempori factum nomen, quando Numerus is signare magnitudinem aduertitur plerunq;, quod probant Hecatombæa. Mensis hic Cronion dictus Veteribus quoque a' sacrificiis, quæ Crono fierent, idest Saturno. Sed ad rem. Theagenem quendam domi Hecates simulacrum, quod Hecateum uocant, adeo superstitiose coluisse, Græcorum monumentis adnotatum est, Vt nusquam omnino proferret pedem, ni id consuluisset prius. Hecate demum Mænida putant immolari, quod sit quibusdam maniæ, idest furoris causa. Vt iis, qui dicuntur σεληνιαζόμενοι. Antiphanes certe Mænidas uocat Hecates cibum. Est autem notissimus piscis. Quanquam sunt & Leucomænides. Boacas nuncupant Quidam. Alibi Poeta idem Mænidas, & Triglas Helenæ dixit cibaria. Mænis a' Theodoro dicitur Alec. In Apuleii magiæ Apologia prima obseruatum illud quoque. Ad Magorum Cerimonias aduocari Mercurium consuesse, Carminum uectorem, & Animi illicem Venerem, ac noctium consciam Lunam, & manium potentem Triuiam. Ad malignos certe Spiritus, loco mouendos, diuinationem'q; per mortuos explendam, Ptolemæus in quadripartito conferre putat cælestem harmoniam, quando Luna fuerit magisterii domina, colat'q; Iouis ædes, Sagittarium, uel Pisces. Quod uero paulo ante de Lunæ Schematismo triplici protulim⁹, apud Hesiodicos Enarratores comperimus illud item, Ad credidisse plerosque, Geryonem tricipitem, hoc est, τρικέφαλον γηρυόνην, non esse alium, quàm Lunam. Sed alii ea fabula signari prodiderunt hyemale sydus. Alii tempus ipsum, in quo præsens, præteritum, instans, ueluti tria censeantur capita. Postremo ad triplicem Lunæ mutationem quot mensibus prouenientem Calendarum, Nonarum, Iduum'q; distributionem referri oportere, contendunt Auctores eminentissimi.

¶ Septem ab aliis dici Lunæ permutationes. Quid Phasis. Iugum dici de Libra. Cicero inibi explicatur. De Diana, Quam uocant Agroteram, & Endymione. Cur Lunæ appellatione Mundus significetur. Caput VII.

Vnt autem, q̃ dissecantes curiosius septẽ faciãt Lunæ p̃mutationes, eas'q; dicãt Phases, quo uerbo utiť in libro de mẽsibus Theodorus quoq;. Sed & Aristoteles Meteoro℞ primo, in Cometa℞ ratione. Euenit inquit, hoc Mercurii Stellæ, διὰ γοῦν τὸ μικρὸν ἐπαναβαίνειν, πολλὰς ἐκλείπει φάσεις, idest, quia parum a' Sole abscedit, multas relinquit Phases. Sed & pauloante Anaxagoram refert, ac Democritum dixisse, Cometas non esse aliud, quam σύμφασιν τῶν πλανητῶν ἀστέρων, hoc est, ut uerbo uerbum reddam, coapparitionem errantium Stellarum. Quanquam est apud Pollucem, Phasin dici delationem eorum, Qui in metallicis, aut Emporiis aliquid peccassent, Vel etiam in Vectigalibus, Vt qui publica usurparent. Ac omnino Phasis dicitur cuiuslibet occulti criminis apud Magistratus demonstratio. Meminerunt uerbi huius Dinarchus; & Demosthenes. Præterea siquid Orphanorum tutores in domorum elocatione fraude agerent, eius denuntiatio facti recte appellabatur Phasis, ut Lysias commeminit. Sed ad Lunam redeo. Primam in ea Phasin statuunt, cum exoritur, emergit'ue a' Sole. Et Corniculatio dicitur, aut Corniculans Luna. Ea uero a' Græcis figura Menoides nominatur, Sicuti Martiano propemodum credimus, Vnde Lunata Conchylia dicantur Plinio. Sunt tamen, qui emergentem primitus Lunam Artitocon nuncupent, mox Menoide. Postea est Dichotomos, hoc est, dimidio orbe cæsa, uel Diuidua. Porro' Amphicyrtos, quod est, utrinque gibbosa. Inde Panselene, siue Plena. Rursus'q; Amphicyrtos, ac denuo Dichotomos. Demum luminis uniuersitate priuatur, cum Silere intelligitur. Ex hac Schematismorum diuersitate subinde euariante in Sanctis literis legimus quandoq;, Per Hiericho, quod uerbum Lunam indicat, Mundum significari, quia ueluti Luna, in continua sit transmutatione. In iis postremo, quæ de Luna diu commentamur, nec Ciceronis quidem nodus ex diuinationum secundo prætereũdus silentio est, Qui paulo impolitioribus, uelut sufflamen molestius, iniicere morulam potest. L. inquit Tarutius Firmanus Romam, in iugo cum esset Luna, natam esse dicebat. Iugum hic Libram accipe ex Solino in Polyhistore, Et Græcis prætera, Qui Scorpii priorem partem, ζυγὸν dicunt, idest Iugum. Deniq; quãdo Diana eadem cum Luna est, Transmittentibus Hilissum terræ Atticæ fluuium, unde Hilissiades nuncupentur Musæ, occurrit, Pausanias inquit, Regio, Quam dicunt ἄγραν, Vbi fuerit Dianæ ἀγροτέρας templum, quod inibi uenatã primo Deam fabulantur e' Delo profectam, quo nomine Simulacrum arcu erat insigne. Lunam denique ab Endymione amatam fabulantur, atque inde filias esse susceptas quinquaginta. Vero similius fit, inquit Pausanias, Vxorem illi fuisse Asterodiam, siue Chromiam, uel etiam Hyperippé, Natos'q; ei Liberos, Epeum, Aetolum, Pæona, puellam Eurycydam. Ab Epeo autem dictos uolunt Epeos, quibus imperauit; a' Pæone Pæonas ad Axium fluuium. Fuit Aethlii filius Endymion. Eius sepulchrum Helei ostendunt. Heracleotæ, qui ad Miletum sunt, in Latmum secessisse prædicant, ubi Endymionis agnoscitur Adytum.

¶ Memoria matutina, quæ intelligi debeat. Quintiliani locus explicatur. Rursum de Memoriæ ui plusculа. Caput VIII.

Emoriam matutinam dici quandoq; inaudias, nec aliam prorsum intelligi, q̃ quæ firma, constans'q; sit, ac eorum, quæ semel apprehenderit, retinentissima. Siquidem syncerius, cohærentius'q; agglutinantur, quæ proferẽte se die, percipimus, Quo iam auctiore subsultat Virtus ea, hebescit'q;. Nec id alia magis ratione, quam re℞ turba, uti assolet, sese ostentantiũ, ingerentium'q;. Proinde recepta, obfirmata'q; etiã inter politiores opinio est. Iuniores pcipiendis, quæ tradanť, a' natura uideri magis factos, quoniã omniũ pene' ignari cõperiunť. Etenim qbusdam imbuti aduentitia mox non æque hausta recipiunt. Sed Seniores item amplius uegeta mente pollere, traditum est. Ex iis uero, Quæ de Aristotelis fontibus in hosce libellos continuauimus, facile Quintiliani locus explicatur ex libro institutionum Oratoriarum primo, scribentis, Natura nos tenacissimos esse eorum, quæ rudibus annis percipimus. Cæterum

id exacte

id exacte obseruandum tamen, Pueros admodum, ac Senes item iam prouectiores, ideo memoria minus pollere, quod in motu incessanter, ac perpetim agant. Et illi quidem ex genuino crementi officio, At hi decrementi damno, deminutione'ue. Suppetit & in Pueris ratio quoque illa, quod annis aliquot Nanis persimiles animaduertuntur, Quos præcipue fluxa esse memoria, bebeti'q;, non fere' latet. Sicuti omnes, quibus Superiora Corporum uastitate nimia cum reliquis portionibus responsum non babent. Siquidem in hisce Vis Sensus primatis onere premitur inutili, ac ingestabili, propterea in tam obesa, & crassa materia designari, aut exprimi formæ rerum non possunt, Sed quasi frustrantur, & dissiliunt Plagæ. Nec initis modo imaginibus præduri, & spissi Sensus resistūt, Sed siquas ob insignē earum pulsum admiserint, hauserint'ue, non ita uidentur admittere, ut cum reminisci uolunt, facile ad Imperium subeant, aut recto itinere ad condictum sequantur. Verum quia in memoriæ mentionem uolentes incidimus, non inutile fuerit in Peripateticorum sacraria diuertisse parumper, in quibus affatim potentia hæc rationalis Animæ ad examen, libram'q; reuocatur. Ergo ex Aristotelis interpretatione Themistius inquit, Præterita modo, dilapsa'q; iam ad memoriæ Thesauros pertinere. Nam extantia Sensui subiiciuntur. Instans uero spem confouet. Semper uero Animus, quoties meminisse uult, Hoc autem est, ad imaginēs conuerti eorum, quæ perceperit olim, necessario adhibet dilapsum tempus. Hinc fit, ut cum aliquis meminit quippiam, dicat, huius se antehac aliquando aut sensum, aut intellectum babuisse. Hinc in libro de Oraculis, quę defecerant, Plutarchus Esse Diuinationi Antistrophon Memoriam scribit. Dum præterita, uelut præsentia asseruando facit. Quippe fiunt'uniuersa, Simul & dilapsa pereūt, Veluti fluctu auferente cuncta. Ipsa uero bæc Animę facultas perinde ac occursans non existentibus iam Phantasiam circūponit, ac Essentiam. Est igitur Memoria non Sensus, non Imaginatio, non Intelligentia, Sed alicuius horum habitus, aut affectio, cum tempus adiungitur, quo facta impressio est, & derelictum in Anima Spectrum est. Vnde consequens illud est, Animalibus iis memoriam adesse, quæ Sensum, & notitiam temporis babeant. Nec meminisse parte Animæ alia, quàm Sensuali. Nam qui in præcipitium alias abierit Asinus, Si rursum ei occurset locus, in memoriam reuocabitur statim, se alias in ima dilapsum. Eo tamē discerniculo disparātur ab Homine Bruta, Quod non solum se uidisse, aut quandoq; audisse, commeminit rationale Animal, Verum etiam extantis temporis spatia ab elapso secernit. Brutis uero illud modo suppetit, se nunc corruere, aut olim eē in pręceps delata. Rursum Homo recordari se, animaduertit, Quod Brutis adest haudquaquam. Inter Animantes uero memoriæ facultate pollent imprimis, quibus expurgatior, absolutior'q; Imaginatio est, Cuiusmodi pernoscuntur Apes, & Columbæ. Obliuioni autem obnoxiæ, quibus uis ea offensior, turbulentior'q; est. Sicuti usuuenire Vermibus liquet, ac Muscis. Siquidem in ea parte Animi statuenda memoria est, in qua Imaginationis potentia uiget. Quoniam uero in Sēsu principe Simulacra rerum insita sunt, Princeps autem Sensus in quibusdam mollior, dilutior'q; habetur, In quibusdam rigidior, Item aliis in motu est, Aliis quiescit. Necesse est, Simulacra in eo condita eandem consequi, imitari'q; ratiōem. Hinc illa numeroso discrimine Ingeniorum uarietas. Desultoria, & fragilis in paruulo Memoria est, ut præstruximus, ex iugi motu. In iis, qui ætate media sunt, quæ cōstans, adulta'q; dicitur, quia statu indeclini, temperato'q; exigunt, firmissima, & tenacissima est. Sicuti uero in profluentem impressus signatorius annulus imprimit nil, obsignat'q;, Ita illorum memoria conseruare nil potest, Qui aut Aegritudinis uiolentia, aut ætatis fluxu agitatione raptantur continua. In iis item memoriæ uis nulla fere', quibus duriusculi, & inflexibiles Sensus, ac corneoli quodammodo fiut. Qui enim fiat, ut annuli impressionem recipiat Lapis? Illud uero reticendum haudquaquam, quod in Consolatiōe comprobat Boetius, & non inficiantur Platonici nonnulli, a' Sensibilibus non imprimi formas in Anima, tanquam a' Sigillo in cera. Verum sicut sunt in Anima naturales substantiæ uires, Intellectus, Ratio, Imaginatio, Sensus, Ita rerum quoq; cognoscendarum rationes babet, quasi uires essentiales. Vbi igitur aliquid meditatur, se ipsam ex naturali uirtute in actum naturalem circa id ipsum educit, Quod si attentius meditatur, & diutius idem, in hoc ipsum se ualentius conformat, id'q; est meminisse, Hinc & facilius reminiscitur. Si formæ inquit Plotinus, residerent, consyderatione ad reminiscendum nequaquam indigeremus.

¶ Reminisci quid sit. Aliud esse, iterum discere, Aliud Reminisci, ex Placitis Aristotelicis. Et qui in Reminiscendo Solœcismus. Pauca de Platonis Reminiscentia ex Procli doctrina. Animã non esse Tabellam literis uacuam. Caput IX.

Eminisci uero, ex Aristotele idem Themistius ait, est ex aliquo uestigio conseruato, & incolumi referre se incognitionem eius, quod memoria excidisse

r uideatur. Disparatur uero apud Peripateticos Reminisci ab eo, quod est iterum discere. Siquidem qui reminiscitur, ab ipso se mouetur, & ex principio quodam incolumi, & manente intus. At qui addiscit, ex præceptore mouet. In reminiscendo id usuenire quandoq; solet, ut cum nominis alicuius meminisse uolumus, in affine aliud deerremus. Poinde oberrantes, ueluti Solœcismum admittimus, Vt si Leophanis reminisci studeas, & in Leosthenem deflexeris, Solœcismus est. Ad ea uero, quæ alibi adnotata nobis sunt de Platonis reminiscentia, attexamus & Procli comprobationem. Disciplinas inquit, esse Reminiscentias illud confirmat, Quod enim respõdentes ex seipsis, omnia dicant, maximum est Reminiscentiæ signũ. Animas uidelicet rationes. Sermonesq; ex se ipsis promere, atque solo suscitante quopiam indigere. Neque esse tabellas uacuas literarum, quæ extrinsecus figuras accipiant. Sunt enim semper inscriptæ, & ipse Scriptor est intus. Neque tamen omnes inscripta legere possunt, Vel quod inscripta sint, cognoscere, Quippe cum ob geneficam obliuionem oculus earum sit sordibus circunfusus, atq; ex ipsa obliuioue in perturbationes inciderint, Opus modo est, auferre, quod obstat appositum, innotescetq; tum demum, Verum esse Platonicum illud, Animam omnia nosse, Soloq; indigere quodam ad respondẽdum extrinsecus incitante.

¶ De Attico Herodis filio memoriæ nullius. Scip. Apophthegma In Appium, Itẽ Themistoclis. Cur Musæ Iouis, & Mnemosynes filiæ. Qui Amnemones in Cnido. Musa quid sit, ac unde dicatur. Themistoclis dictum de Memoriæ Arte. Lethe fons ad Trophonii Specu. Item alter Mnemosynes dictus. Caput X.

T quoniam de Memoria satis multa non citra delectum congessimus, Illud minus reticendum opinamur, quod & ipsum in eundem dirigitur Scopum.

e Atticum Herodis Sophistæ filium præter ingenii hebetudinem, ac stoliditatem, ita fuisse memoria nulla, ut ne Elementorum quidem nomina perdiscere, aut retinere unquam potuerit. Cui infortunio ut mederetur Pater, Quatuor & uiginti pueros, coæuos, & à literis cognomina singulos habentes cum filio, simul educabat, ut hac saltem ratione illi insiderent. Suppetit in tractatu hoc, exemplum item aliud, quanquam dissimile. Petebat Appius Claudius Censuram cum Scip. Aphricano, à quo deleta Carthago est. Vt uero fauorabilior fieret, memoriam quoque ostentando, nominatim à se populum Ro. salutari prædicabat, cum Is omnes ferè ignoraret. At Scipio illudens Vera inquit, narras. Ego enim non ut multos cognoscerem, Sed ne ab ullo prorsus ignorarer, sum adnixus. Illud uelut Auctarium adiecero, ad ea, quæ alibi sunt enotata nobis, quod Proclus Diadochus in Hesiodicis enarrationibus scribit. Musas ideo tradi Iouis filias, & Mnemosynes, Quia ad procinctum in literaria uelut pelęstra tendentem necesse sit, νοητικὸν εἶναι, καὶ μνημονικὸν, idest intelligẽdi, percipiendiq; potestate, atque item retinendi præcipue pollere. Iouem autem contribuere τὸ νοητικὸν. At Mnemosynen τὸ μνημονικόν. Quæ uoces à Mneme producuntur, quo uocabulo memoria significatur, Vnde & Amnemones in Cnido nuncupati, sexaginta delecti ex optimatibus Viri, uelut Episcopi, ad quos de maximis rebus referrent. Dicebantur uero Amnemones διὰ τὸ ἀνυπεύθυνον, quia in iudicium non uocarentur. Aut certe uelut πολυμνήμονας, idest memoriosi. Musam interpretatur Eustathius, Animæ cognitionem, quæ diuinum sit quiddam, sicuti Anima item. Id sensisse Homerus uidetur, cum θεὰν dixit, ἀπὸ τοῦ θέειν, idest à cognitionis celeritate. Ab Indagine uero dici Musa uidetur. Quippe ex Sapientum sententia, gnostices copiæ mater est indagatrix Inopia. Adiiciamus id quoq;, Themistocli cum artem memoriæ polliceretur Simonides, siue is alius fuerit, Obliuionis inquit, mallem, nam meminiõ etiã

mini etiam quæ nolo, obliuisci non possum, quæ uolo. Verum iam receptui canendum: neque enim de memoria proposita nobis commentatio est. Illud modo adiecisse, non fuerit uacantis operæ, Apud Trophonii Specu fuisse fontem, Qui diceret Lethe, cuius aquam haurirent descensuri, ut omniū irreperet obliuio, Rursum alter item erat, Quem μνημοσύνης, idest memoriæ uocabant, ut hausta inde aqua, omnium recordarentur, quæ uidissent.

¶ De Scopeliano Sophiste pleraq; non indigna relatu. Vitam esse Vigiliam. Tranquilli historia illustrat. Vites in Asia haberi phibitas ab Impatore Domitiāo. Cap. XI.

Scopelianum Sophisten uel præstantissimum, Philostratus scribit, a Liuidis quibusdam, & dentis rubiginosi, ac male feriatis hominibus ex eo fuisse ordine summotum, quod intemperans foret, καὶ διθυραμβώδης, hoc est dithyrambicum tumorem orationē proflaret. Id parum recte ingenio facūdissimo esse iniustum, nititur comprobare, & perficit plane, quod intendit, ac inter reliqua Scopeliani præsignia nocturnum illius studium summis effert laudibus. Eum siquidē ἀϋπνότατον ἀνθρώπων fuisse, commemorat. Hoc est inter Mortales omnes Somni parcissimum. Solitum'q; subinde scitum illud proferre, ὦ νύξ, σὺ γὰρ δὴ πλεῖστον σοφίας μετέχεις μέρος θεῶν, idest O nox, tu quidem Sapientiæ diuinæ obtines plurimum. Narratur sæpe a Vespera in diluculum lucubrationem protulisse, quo nomine scitissimum inde promi adagium potest, Vt Scopeliano more dicamus eos libris inuigilare, Qui summe lucernarum fuligines hauriūt, & inexplebiliter, Ac minus iusto Valitudinem cum somno computant. Elegantissimum est illud Plinii Cæcilii de Auunculo, Repeto inquit, me correptum ab eo, cū ambularem. Poteras inquit, has horas non perdere. nam perire omne tempus arbitrabatur, quod studiis non impertiretur. Quid illud ex historiæ naturalis præfatione, Dum ista mussitamus, pluribus horis uiuimus. Profecto enim Vita uigilia est. Aristoteles uero scientissime, ut omnia, de Animalium generatione libro qnto, Somnus inqt, talis sua natura esse uidet, ut uiuendi, & non uiuendi interliminium sit. Et neq; omnino fit, qui dormit, neq; non sit. Viuitur enim potissimum uigilia propter Sensum. Et Plato de legibus septimo, καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. Nullus inquit, consopitus indicatur ę cuiuspiam fuerit, non magis, quam qui iam hominem exiuit. Et facete Plut, Etiamsi breuissima sint homini uitæ spatia, nihilominus Sopor præterea, ueluti Publicanus, dimidium aufert īdidem. Hinc natum & Aristotelicum id ex primo de moribus, οὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων, idest felices nil admodum a cæteris diuersos fieri Vitę dimidio. Proinde scienter Plinius quoque in Vinolentos censorie declamans, Interea inquit, ut optime cadat, Solem orientem non uident, ac minus diu uiuunt. Et quoniam ad manum Vigiliæ sunt, Succurrit nunc Senecæ id ex Epistolis prouerbiale, Ad faces, & Cereos uiuere, de luxu perditis hominibus. Vita quorum in contrarium circumagitur. Lucifugæ infames, ac Lychnobii, Quibus res sordida est, trita, & uulgari uia uiuere. Sed postliminio redeundum. Proditur memoriæ, Scopelianum in declamationibus, in quibus Darius effingeretur, aut Xerxes, tanto impetu, ac uehementia solitum dicere, Vt ex Polemonis affectatoribus Quidam eum, ut furentem, ac omnino debacchantem scommate urbanius lacessiuerit, τυμπανίζειν illum dicendo. Cui Scopelianus Tympanizo inquit, Sed Aiacis scuto. Dignum scitu id quoq; quod Græcorum monumenta præferunt, Edixisse quandoq; Imperatorem, ne in Asia Vites haberentur, quoniā Vini ubertate, seditionibus agitari uideretur. Legationem publicam uisa tum res exigere, Virum'q; tum prudentia præsignem, tum uero in dicendo minime infantem, Sed qui foret uelut Orpheus aliquis, aut Thamyris. Igitur omnium suffragiis huic muneri præficitur Scopelianus. Qui tanta eloquentiæ ui, atque dexteritate iniunctam obiit prouinciam, Vt non solum id consequeretur, quod erat Caput, ne cui fraudi foret, plantasse Vites, Sed insuper, ut pœna irrogaretur, Qui eo munere abstinuisset. Quin & ornat⁹ donis honestissime dicit ab Impatore. Hæc eo libentius sum executus, quoniā ad ea ptinent, quæ Tranqllus memorat in Domitiano, ab eius Enarratoribus prætermissa. Ad summā inqt, Vini ubertatē, frumēti uero inopiā, existimans nimio Vinearū studio negligi arua, edixit, neqs in Italia nouellaret, ut'q; in prouinciis Vineta succiderent.

relicta, ubi plurimum, dimidia parte, nec exequi rem perseuerauit. Apolloni⁹ uero Tyaneus ex hac historia, Eunucham fecisse terram Domitianum, conquestus est, quod alicubi a'me item subnotatum scio. Scopelianum uero fuisse Apollonio synchronũ, siue contemporane um, multa quidem patefaciunt, sed Apollonii præcipue adhunc ipsum Epistolę, Quem sub Nerua item floruisse, Græca testantur monumenta.

¶ Hominem censeri prudentissimum, quia sit Capitis non magni modi. Inibi quæ sit congrua Capitis uel magnitudo, uel figura. Cur magnis Viris caput aperire, moribus rece ptum sit. Hippocratis imago pileata. Cap. XII.

Q Væsitum ab Eruditissimis est, quidnam causę sit, Quod Animantium prudẽ tissimus Homo sit. Id aliqui Capitis paruitati ascribendum, censuerunt. mini mum enim id in homine ad reliqui corporis proportionem, Et qui ea parte deminuta sunt, esse ferme' Prudentiores, compertum est, quàm qui grandio ri, quos μακροκεφάλους uocant Græci, Sicut illos μικροκεφάλους, q habitu corporis sunt contrario, Ni forte probabilius fiat, quia sit prudentissimus, ideo tale ei contri butum Caput. Cęterum hac parte illud minime dissimulandum, prodi monumentis à Gale no medicæ professionis post Hippocratem principe, libellis iis, quorum attitulatio est 'μικροτέχνη, hoc est parua Ars. Caput paruum esse signum proprium malæ formæ Cerebri. Quo in loco Enarrator Hali Rhodoan causam quoq; ascribit, Constrictionem, coarctatio nẽq; Ventrium Cerebri, ex qua Spiritus animalis libere non ualeat expatiari, addita quoq; eorum imbecillitate, quæ inde producuntur. Etenim, si exigua sit radix, uix inde prodire ali quid magnum potest. Proinde inter dissidentes Eminentissimorum sententias, ita statuen dum uidetur, Caput paruum ab Aristotele laudari, quod ossium, & ambeuntis Carnis, aut Cutis mole nõ extuberet, quod genus fere' in Brutis uisimus, quæ propterea Capitis quoq; sunt demissi. Quod significat Aristoteles de partib⁹ quarto. Solus inquit, Homo Animaliũ omnium erectus est, quoniam eius natura, atque substantia diuina est. Officium autem di uini est, intelligere, atque sapere, Quod non facile foret, Si uasta Corporis moles assideret. Pondus enim tardiorem reddit & mentem, & Sensum communem. Quáobrem concretio ne, ac pondere grauiore opprimente, Corpa uergere in terrã, necesse est. Et mox, Quáobrẽ inquit, Bruta hominibus sunt dementiora. Etenim inter Homines Pueri Viris, & inter Vi ros Pomiliones mente deficiunt. Cuius rei causa, quod principium animi admodum diffi cile motu, corpulentum'q; in iis est. Caput uero, quod intus exigue capax sit, Cerebrum oblę dit, ac proinde uituperabile censetur, de'q; eo Galenum intellexisse, euidens comprobat ra tio. Accedit & Ioannis Alexandrini in Hippocratis Epidemias Commentatio, in qua ita le gimus, Caput paruum semper malum esse, Sicuti & paruũ pectus. Hoc enim ideo malum, quia Pulmonis domicilium est, ac cordis, quæ membra latius exigunt spatium. Occlusum enim angustiis Cor minus motatur, inde'q; præfocatur naturalis calor, ac debilitatur. unde indigestio consequitur, & Superfluitatum accumulatio. Capitis uero laxior requiritur capa citas, quia multarum est uirtutum conceptaculum'. Sensitiuarum uidelicet, quæ præcipuæ sunt, Et motum præstantium. Si enim amplum fuerit Cerebrum ad Capitis proportionem, manifestum est, Calorem naturalem bene agere. magnis quoq; spbondylibus, magnis item pectoris Ossibus, quę oblique a' Sphõdylibus exordiuntur. Hinc uitalium uirtutum optima prouenit cõstitutio, & mox Corporis totius cõnutricatio peraccõmoda. Porro' primo Ca nonis Auicenna, Orbiculari figura esse tornatum caput, uideri uult, tum capacitatis ratio ne, tum ut nocumentis minus occurset. Esse tamen quadantenus oblongum, Quoniam neruorum ex Cerebro propagines per longitudinem constituantur. Extumescere item uer ticibus geminis, ut illis ueluti Superciliis prominentibus, præsentius suppetat neruis tuta men. Sed & Galenus eam Capitis esse statuit figuram optimam, quæ orbicularis sit, ac ex parte utraque pressa leniter, Et rotũda quidem, quoniam ea figurarum sola capacissima est. Aut quia ex Cælo infusa nobis est rationalis Anima. Scribunt Platonici, Deos Capitis figu ram ad mundanę rotundationis similitudinem compegisse. In eo'q; duos illos Animæ diui nos circuitus interlocasse. Ac esse membrum corporis diuinissimum, & reliquorum facile

princeps.

princeps. Cui totum corpus connexum Diis subesse, ac parere iusserint. In Platonis Timæo id obseruatũ certe est, Caput quoq; dici non principale solum, Sed etiam totũ in Corpore. Reliqua enim solum, ut Capiti seruiant, adiuncta esse. Proinde colligunt Periti, Hominem contemplationis gratia esse natum. Qua forte sententia in Veteri etiam disciplina inoleuit, Vt uirtute aliqua, uel nobilitate, aut dignitatis amplitudine conspicuis Viris aperire caput, consensu gentium comprobetur, Quanquam eius rei rationes alias Plut. Plinio'q; placuisse, non ignoro. Certe diuinissimo in nobis membro diuinitus enitescentem in aliquo præstantiam reuerenter, & religiosa quadam obseruantia excipere, congruentissimum fuisse arbitror, quando, non corporea, non flu xa, & instabili nostri parte cæleste donũ honore prosequimur, Sed mente, quæ, ut Lactantius scribit, ac prius docuerat Plato, in summo Capite collocata, tanquam in arce, sublimis speculatur omnia, & contuetur. Pilei denique umbraculo Hippocratis imagines contegebantur, ut significaretur, quammaxime custodiendam partem illam, in qua, tanquam Domicilio princeps Animus residet, & intelligendi pontificium positum est. Etiamsi nobilitatis id haberi argumentum, nonnulli ex Græcis interpretantur.

¶ Cur Capite deminuti fere' impetuosi sint. Cephale unde corriuetur. Aram potentiarum Animæ esse in Capite. Quod & Olympus dicitur, & Trito. De Tritogenia plusculã. Virgilii locus de Olympo Omnipotente. Caput XIII.

Dea uero, quę hactenus de Capitis modulata ratione diximus, uehementer faciunt & quæ in Librum de Sensu, & Sensili ad hunc fere' modum prodit Beatus Thomas, Caput inquit, ac Cor situ opposita sibi inuicem sunt, a
ut Cerebri frigiditate huius contemperetur calor. Inde uero fit, ut paruo capite homines secundum membrorũ aliorum proportionem impetuosi sint, ac uiolenti, Quippe cordis calore non satis per Cerebrum reflexo. At in dispositione diuersa affectio item prouenit contraria. Capitis paruitas, inquit, Medicinæ primo' Paulus Aeginita, prauæ Cerebri constitutionis peculiare indicium est. Magnitudo autem non utique necessario bona. Nam si Cæli, regionis'q; ampliore ui, materiam probam affatim artifici ingenio suggerentis, id obueniat, Indicium utique bonum. At si sola materiæ copia, οὐκ ἀγαθόν. Sedenim quia satis, super'q; Philosophiæ sacrariis Caput inseruimus, clathris nil admodum officientibus, mutuemur & a' Grammaticis aliquid, quæ nostra ipsorum harena est. Scribit Oppiani Interpres Cepbalen, idest Caput dici παρὰ τὸ κάρφεσθαι, quod arescere signat, quia inaruerit pars ea, ut quæ ossea plurimum sit. Apollodorus uerbi etymon rimatur, ut a' καλύπτω profluat, quod est operio, quoniam sit Cerebri integumentum, ueluti καλύφη τις οὖσα. Alii uero, quod inibi κἄτ τὰ φάη, quasi καφάη. de luminum uidelicet interlocatione. Aut a' κάπω, quod indicat nobis spiro, quia sit difflationis locus. Vnde & domi, qui perflatum haberet, locum uocabant Cepum, idest κῆπον. At id eruditius multo, Quod ex Ioannis Grammatici commentario in Hesiodum obseruauimus super eo uersu, οὐδ᾽ ἀθανάτους θεραπεύειν ἤθελον. neque inquit, animales potentias, & affectiones colere uolebant, puta κρατεῖν θυμοῦ, idest Iram comprimere, ac remollire. Et mox. Ara inquit horum Deorum, idest animalium potentiarum est in Capite locus, ubi rationalis residet facultas. Nam & Euripides inquit, οὐκ ἔστι πειθοῦς ἱερὸν ἄλλο, πλὴν λόγος, καὶ βωμὸς αὐτῆς ἐστὶν ἀνθρώπου φύσει. Suadelæ sacellum nõ est aliud, præter Orationem, Ipsius autem ara est in hominis natura. Idem quoq; Interpres alibi. Olympus Cælum est, & uniuersus mundi ambitus, quod undiq; colluceat. Sed & Cæli quadam similitudine Sphæroides hominis Caput, in quo est τὸ ὁλολαμπὲς λογιστικὸν, idest hinc inde enitescens rationis facultas, Olympus dicitur. Sed & in primum Iliados Eustathius οὐρανὸν apud Homerum ab Antiquis pro capite accipi scribit, proinde Pallada e' Cælo fingi descendisse, quæ amplius intumescentem Achillis Iram compirmeret. Mineruа autem inquit, est ἡ παρ᾽ αὐτῷ ἀγχίνοια. Tritogeniam Democritus allegorice Prudẽtiam interpretatur, ut scribit Eustathius idem, dictam sic, quod ab ea oriantur tria, Bene cogitare, Bene dicere, quæ sis meditatus, demum'q; bene persequi cogitata, dicta'q;. Et qa de Olympo facta mentio est, Scribit Cæcilius Minutianus Apuleius Olympum etiam dici Iouem, unde Næuius,

Panditur interea Domus altitonantis Olympi.
Ex quo Virgilius Omnipotentis Olympi, Quod si est, falluntur, Qui legendum arbitrant, Omnipatentis Olympi. Nam & Ennius ait, Decessit Olympius antro. Illud uero in Græcorum cômentariis extritum, & in Hesiodi Aspide ab Interprete relatum. Caput ab Aeolibus dici τριτώ. unde Trittogenia Pallas, ut uolunt Aliqui, quod ex Iouis Capite sit nata. Verum & in ea re mira est opinionum diuersitas. Sed lepidum inde prouerbium non reticebo, quo filius optatur Tritogenes, nequaquam uero Tritogenia, quoniam sint puellæ πολυδάπανοι, idest impensæ multæ. Sic uero sonat Græce παῖς μοι τριτογενὴς εἴη, μὴ τριτογένεια. Tripsin autem, idest τρῖψιν nuncupant Græci, Quam Frictionem nos. At μηρῶν διατρίμματα femorum intertrigines intelligunt.

¶ Super Lydorum inuentis, & mollicie adnotata paucula. De Lydio ornatu, & Masturbatione. Aleæ, & Tesserarum, ac Pilæ lusus Inuentores. Necnon aurei, argenteíq; numi. De Caryce, & Candaulo cibis. Caput XIIII.

LYdos omnium primos Caupones, institoresq; extitisse, aliquot ex Grçcis memoriæ cômedarunt, necnon Aleæ lusum, & Tesserarum excogitasse. Item pilæ, & id genus alia plura, Sed & aureum quoque, argenteumq; numum principes feriendum curasse. Sunt qui scribât, Cyrum Lydis superatis, ademisse arma, & talares gestare uestes iussisse, quo nomine remollitos Cauponariam factitare cœpisse. Lydium certe ornatum pro molli, & parum uirili in Iconibus accipit Philostratus illis de Pelope uerbis, ἔσαλται δὲ ὁ μὲν τὸν λύδιόν τε καὶ ἁβρὸν τρόπον. Lydorum porrò illud etiamnum peculiare, meridianis horis turpiter manibus indicere Talassionem, Vt fierent sine Fœmina mariti, Vnde & Lydum uolsum legimus a' Plauto dici. Super qua re aliubi aduocata nobis plura. Lydos improbitatis primas rettulisse, adnotatum a' Græcis est, Aegyptiis gradu secundo constitutis, Caribus autem tertio. Legimus item Lydam gentem, uel cumprimis Auguriorum, omnino'q; Diuinationum superstitionibus fuisse mancipatam. Deformat prouinciam eandem M. Tullius pro Flacco. Quid porro' inquit, in Græco Sermone tam tritum, atq; celebratum est, quàm siquis despicatui ducitur, Vt Mysorum ultimus esse dicatur? nam quid de Lydia dicam? Quis unquam Græcus Comœdiam scripsit, in qua Seruus primarum partium non Lydius esset? Quod de Aleæ lusu diximus, sciendum, ab Eustathio proditum κυβείαν, idest Cuborum lusum, & πεττείαν idest Pessorum a' Palamede fuisse excogitatum apud Troiam, etiam si ad Aegyptios id referunt quidam. Quâuis apud illos non tam παικτικὴ, idest Lusoria foret ratio hæc, quàm Philosophica, & ex intimis eruta doctrinæ côceptaculis. Amplius de Lydis compertum nobis, Andramyten Gentis eius Regem omnium primû fœminas εὐνουχίσαι, idest Eunuchas fecisse, eisq; Eunuchorum uice usum, quod in secundo rerum Lydiarum prodidit Xanthus. Lydorum denique emollita improbitas illuc progressa fertur, Vt alienas Vxores, Virginesq; in locum producentes, quem a're Agneona uocarunt, omnes constuprarent. Vnde tyrannidem assecuta Omphale, Stupratarum una illatas ulciscens iniurias Seruis Dominas prostituit in loco eodem. Quem rei atrocitatem mollientes Lydi γυναικῶν uocant ἀγῶνα, idest mulierum certamen, & γλυκὺν ἀγῶνα, idest iucundam, & dulcem luctam. Carycem, ganeatum cibum excogitarunt hi. De quo multa, Qui Opsartyca scripserunt. Alterum item genus Candaulum dicebant ex elixa carne, ac pane, Caseoq; phrygio cum Anetho, & pingui iure.

¶ Quàm Late pateat Animæ rationalis imperium in Corpus. Vnde sit grauidarum mollicies, & Appetitus absurditas. Cap. XV.

IN hac Lydorum mentione succurrit, quod Auctor Herodotus prodit, pluresq; præterea ex eisdem haurientes fontibus, Crœsi filium naturali impedimento mutum, repente uiso Patris periculo, uocalem enasisse, atque exclamasse, homo ne perimas Crœsum. Quin & in reliquum quoque tempus fuisse Vocis compotem articulatæ. Id multis scio uisum iri præter historicam fidem,

fidem, ac ex Græcà prolatum uanitate. Verum consyderanti mihi rationàlis Animæ uim, potestatem'q; in terrenum hoc, hebes'q; corpus, nil profecto uideri incredibile debet. Nam inde certior est Eruditissimorum coniectatio, Animam esse formam excellentissimam, ac subsistentem per se, nec peregrino adminiculo, ac uelut substrato indigentem. Quando manifestum sit, tam præsigni in corpus imperio non pollere formam, quæ per corpus existat. Quàm uero procliue humanum corpus deprehendatur ad Animæ obsequia, inde modo coniectari potest, quod cæteris collatum terrenæ feculentiæ modum contineat non magnum, & eum quidem prætenuem. Defecatiorum autem elementorum partem uberiorem, Vt pro cælestis Animæ præstantia conceptaculum item compingeretur, quantum ratio patitur, æque præstans. Argumento est, Viros ingenio præsignes sæpius esse mollicu los carne, præmacros, & ualitudine nonnunquam parum secunda. Hinc Platonis illud ex Timæo. Potuerat inquit, Deus tam solidum corpus hominis concinnare, ut nocumento forinsecus occursanti minus foret obnoxium. Sed mollius efficere præoptauit, quo esset cõtemplationi paratius. Adnectit porro`, Animi præpotẽtis motiones proprium corpus quandoq; resoluere, ac dissoluere. Sed cur item ex animantibus cunctis homini tantum Risus est datus? datę similiter & Lachrymæ? nempe ex potestate, quam in corpus habet Anima. Sed age, Affectus, qui phantasiam consequuntur, dispiciamus. Sunt uero hi quatuor numero. Appetitus, Voluptas, Metus, Dolor. Qui ubi uehementius se intenderint, non corpus modo exagitant proprium, Sed & peregrinum afficiunt nonnunquam. An non liquet, quàm ardentes, euibratos'q; motus Irarum æstus concient in corde? quo titillatu Iecur libido permulceat, immo uero & pulsum afficiat, emutet'q;? Nam ex uibratiore eius assultu medicæ professionis solertissimus Erasistratus Antiochi in nouercam Stratonicen amorem deprehẽdit. Vnde apud Galenum agitata quæstio est, sit'ne pulsus aliquis Eroticus. Rursum & Maleficorum ex nocendi auiditate Oculus fixis obtutibus non'ne pręmolles fascinare infantes creditur? Quid uero prægnantium desyderiis apertius? Quis sæpe in utero gestatorum commaculatur caro, inuritur'q; tenellis expetitæ rei nota. Eius tamen rei, simul & fastidientis stomachi ratio sic a` Physiologis reddi solet, Quod conceptu inito, & proinde mensibus repressis, saniosus sanguis intra Venas cohibitus, & ad Stomachi uillos redundans, ac Hepar nauseam concinnat, & Cibi fastidium, absurdarum'q; appetentiam rerum. Nec prius naturalis restituitur appetitus, quàm sanguis eiusmodi in Vbera copiosius cœperit corriuari, Stomacho liberato. Quid, non'ne in usu Venereo Cogitatio utriuslibet animo transuolans effingere similitudinem existimatur? Quæ ratio, ut Plinius inquit, plures in homine, quàm in cæteris Animantibus diuersitates producit, quoniam uelocitas cogitationum, Animi'q; celeritas, & ingenii uarietas multiformes imprimit notas, cum cęteris Animalibus immobiles sint animi, & similes omnibus, singulis'q; in suo cuiq; genere. Produnt tamen nonnulli, & in Animalibus alba nasci, ex genitoribus alba imaginãtibus. Sicuti relatum de Pauõibus est. M. Tullius uero Thusculanarum primo, Similitudo magis apparet in bestiis, quarum animi sunt rationis expertes. Taceo & quosdam gulæ, uentri'q; mancipatos ita sæpenumero ganeata quædam cibaria concipere animo, ita iamiam deglutire, ut saliuam suam consimili sapore inficiant. Quàm uarii lætitiã consequuntur euentus? Quàm multos ita expirasse legimus? Sed & nonnullos leuatos item morbo? Quantum uero efficiat dolor, quem fallit? Iam Pueris, quandoq; & adultioribus potione amara necdum ori admota, Linguæ tamen humor infici amaritudine præsentitur, quam rem uehemens efficit imaginatio. Qua ratione nonnullis & aspectu aliquo, & auditu stupent Dentes. Quin & sanguinem humanum si spectent effusum aliqui, Spiritu intercepto, nimio miserationis affectu, sæpe collabuntur. At Timor quàm efficax quãdoq; animaduertitur? Ex præaltis despicientes speculis ita nonnunquam caligine offundimur, ita deficiunt Vires, ut metu exuperante corruamus pręcipites. Timore subito nõ trepidat modo Cor, & subsultat, uerum & arriguntur comæ, ac intercipitur Vox, Sæpe uero & Vita, aut affectiones consequuntur tum graues, tum diuturnæ. Sed & usuuenire compertum, ut timore præsigni morbi etiamnum discutiantur, cuiusmodi singultus, & Quartana febris. Quod si formidini uehementissimæ uehementior accesserit auiditas, mirus sæpe promitur inde effectus, quod in Crœsi filio patuit iam. Plura ex ratione Physica congeri in unum poterant. Sed nos hæc ex occursu, & succi-

sua quodammodo opera mussitamus. proinde in nostram reflectemur denique harenam.

¶ Exempla historica ad idipsum. Caput XVI.

EX historia uero promi aliqua ualent, quibus inenarrabilis, nec sine stupore uis Animæ in corpora quædam ubertim explicatur. Nam, ut prætereram, quod Auicenna scribit, fuisse quendam, qui, cum uellet, corpus suum paralysi oblædebat, nec a' noxiis feriebatur Animalibus, nisi cum ea ipse cogeret, quæ tamen mox, ut sic demum impleatur admiratio, intermorerentur, Scribit Aurelius Aug. fuisse quosdam, qui aures pro arbitrio mouerent, uel singulas, uel ambas simul. Item qui totam Cæsariem capite immoto, quantum Capilli occupant, deponerent ad frontem, reuocarent'que, cum uellent. Illud uero admirationem fere' excedit omnem, Quosdam repertos, qui eorum, quæ deglutissent incredibiliter plurima, & uaria, paulatim contrectatis præcordiis, tanquam de sacculo, quod placuisset, integerrimum proferrent. Iam nec illud abditum, Nonnullos uoces Auium, Pecorum'que, & aliorum quorûlibet hominum sic imitari, atque exprimere, ut nisi uideantur, discerni omnino non possint. Nonnulli ab imo sine pudore ullo ita numerosos pro arbitrio sonitus edunt, ut ex illa etiam parte cantare uideantur. Idem Augustinus expertum se refert, Quendam solitum sudare, ubi uellet, Notum etiam est, Aliquos flere, cum uolunt, ac ubertim etiam lachrymas profundere. Narratur præterea Præsbyteri cuiusdam Restituti nomine stupenda naturæ nis. Is, ubi collibuisset, rogabatur autem frequenter, ut faceret, se auferebat a' Sensibus, & iacebat similis mortuo, ut non solum uellicantes, atque pungentes minime sentiret, Sed etiam si igne ambureretur admoto, sine ullo doloris sensu, nisi ex uulnere postmodum perseueraret. Non obnitêdo autem, Sed non sentiendo immotum seruasse corpus, eo probabat argumento, quod uelut in defuncto, nullus inueniebatur anhelitus. Hominum tantum uoces, Si clarius loquerentur, tanquam ex longinquo, se postea audisse, referebat.

¶ Quid sit Imaginatio, siue Phantasia. An cum opinione coniungatur. Caput XVII.

Edenim quia de Phantasia pauloante facta nobis mentio est, ac nesciunt Plerique, quid Phantasia sit, Breuibus afferam, quid in Peripateticorum disciplina super ea re contineatur, Sicuti in Themistii paraphrasi tertia de Anima obseruauimus, Vbi sic fere' adnotatum legitur. Nam & Hic nostra hæc, cuiuscunque sint modi, ἐφοδίζει plerunque, idest instruit, apparat'que uberi, ut sic dicam, Viatico. Imaginatio est motus Animæ, quem Sensus in actu positus creat. Cæterum, quoniam uisus Sensuum omnium acerrimus, præstantissimus'que est, Inde Imaginatio Visi, & Visionis nomen accepit, & Phantasia dicta ex argumento lucis, sine qua cerni, & uideri non potest. Animalium quoque uita, actiones'que magna ex parte uisis reguntur. Propterea quod in iis imagines diu hæsitant, & simillimæ perpetuis Sensibus sunt, In hoc tamen distinctio illa succedit, quod alia uisis ducuntur, quia uim nullam superiorem hac habent, ut Bruta. Alia, quod plerunque accidit, ut nobiliorem potentiam aut morbus intercipiat, aut Somnus impediat, necesse est, Imaginationem sequantur, ut Homines. Plato sensisse uidetur, Imaginationem nihil aliud esse, quàm sentire aliquid, & illud ita opinari esse, ut sentiatur. Aristotelem secuti Imaginationem cum opinione non semper coniungi, demonstrant, Quoniam sit Imaginatio quasi quædam impressio, & uestigium Sensus, non complexio opinionis, & Sensus. Nam remos si mergas, uidentur infracti, primum'que id Sensus iudicat, deinde Imaginatio sequitur. Sed opinio, quæ Visis obsistit, utrunque coarguit.

¶ Ventorum finalis ratio quæ sit, de'que eorundem materiali causa. Flatum a' Vento distare. Aeolipilæ quid sint. Empedoclem dictum fuisse Colysaneman. Caput XVIII.

Inter

Nter alia, quæ ingenio singulari, doctrinâ nequaquam extrita, uel Plebeia, prompsit in literas Auctor Seneca, illud insigniter obseruandum ingerit se modo de Ventorum ratione, quod & apponam, Sed ipsius maxime uerbis ob elegantiæ concinnitatem, & Sententiarum iucundam grauitatem. Ergo Vētos inquit, dedit Summus ille rerum Artifex ad custodiendam Cæli, Terrarum'q; temperiem. Ad euocandas, supprimendas'q; aquas, Ad alendos satorum, atque arborum fructus. Quos ad maturitatem cum aliis causis adducit ista iactatio, in summa cibum attrahens, & ne torpeant, permouens. Dati quoque Venti ad ulteriora pernoscenda. Quippe fuisset imperitum animal, & sine magna experiētia rerum Homo, Si circunscriberetur natalis Soli fine. Dedit item Ventos parens Deus, ut commoda cuiusq; regionis fierent communia, non ut Legiones, Equites'q; gestarent, Nec ut perniciosa Gentium arma transueherent. Hactenus de Ventorum causis finem complectentibus ex Seneca. Cæterum, cum sit Exhalatio duplex, Vt Aristotelica nos placita commonent, Nec omisit Albertus, Vna quidem Vapida, & humecta, Altera uero fumida, & arida, Earum neutra sine altera inuenitur, At simul ambæ. Verum à dominante, atque exuperante altero Totum appellatur. Quæ itaq; plus humidi habet exhalatio, ea pluuiæ aquæ principium est. Quæ autem plus aridi, principium creditur, & causa, materia'q; Ventorum, reliquorum'q; flatuum. Proinde ita finit Albertus, Vētum esse Vaporem terrenum, Aeris superiora transcendentem, & Aerem ipsum fortius percutiendo impellentem. Porro sicuti non omnis, utcunque fluat aqua, Fluuius dicitur, Sed qui fluendi principium fontem habet, Ita nec flatus quidem omnis Ventus nominatur, Sed sui fluxus, tanquam fontem, habens principium. Nam ex terra suspirationes Flatus quidem sunt, quoniā flāt, nec tamen Venti sunt dicendi. Auctor idem Albertus est, Ventum omnem fieri ex Vapore frigido, & sicco. Austrum uero esse calidum non exhalationis natura, Sed loci. Sunt qui Ventorum materiam esse opinentur calidam exhalationem, aridam'q;. Nec tamen uideri calidos Ventos, quod Aerem moueant, qui multo, & frigido Vapore offertus agnoscitur. Ita nanque è corpore prorumpens flatus prope os calidus, cum longius abierit, frigidus ob eandem euadit causam. Omnis utique exhalatio tam arida, quàm humida ob intestinum calorem euaporat, ac superna petit. Sunt itaq; qui Ventum esse finiant Aeris fluentem undam, cum incerta motus redundantia. Nasci uero cum humorem feruor offendat, Cuius impetus uim exprimat spiritus flantis. Argumento esse, Aeolipilas æneas, cauas, quibus insit punctum angustissimum, quo aqua infundatur. Hæ uero admotæ igni, prius quàm incalescant, spiritum concipiunt nullum, At ubi feruere cœperint, mox euidens prosilit flatus. Addunt iidem & Ventorum proprietatem miram in Lesbo fere, apud Mitylenem obseruatā. Vbi austro flante, ægrotant homines, At Coro tussiunt. A Septentrione in integrum facile restituuntur. Verum frigore urgente, in angiportis, plateis'ue consistere nequeunt, quoniam parum prudenter ab Architectis positum sit oppidum, magnifice alias extructum. In quod uitium ne dilabi inter ædificandum Athenienses possent, Andronici cura Octogonos excitata turris est marmorea, Collocata in lateribus singulis Venti Imagine contra suum cuiusq; flatum. In turris demum uertice Metalis præsto erat prominētia, superincumbēte Tritone Aeneo, dextra uirgam intendente, Quæ flantis Venti Imaginem indicaret, Nam ita Libratus stabat Triton, ut circumagentem perpetuo spectaret Ventum. Cælestium rerum scientia imbuti, Stellarum potestate contingere ista contendunt. Euocari siquidem, protolli'q; Ventos ab Oriente Solis ui, Iouia autem potentia à Septentrione, Lunari ab Occasu, Martia à Meridie. Sed & Signa Ventos prolicere. Sicuti triangulum igneum Orientales. Triangulum terrestre Meridionales. Aereum triangulum Occiduos. Triangulum aqueum Septentrionales Ventos. Quin & ratione ea de Elementis Triangulorum nomenclaturam esse enatam in Signifero. Ex eisdem scholis est, Libram dici Ventorum signum, quod Sole in ea constituto, ubertim meridionali Vento suppeditetur exhalationum materia. Notissima quoq;, quantum ad hoc, Aristotelis sententia ex Meteororum secundo, ὁ δ' ἥλιος καὶ παύει, καὶ συνεγείρει τὰ πνεύματα. Quod est, Sedat Sol, & concitat flatus. Tenues enim ac debiles exhalationes ui redundantis caloris reprimit, atque tabefacit. Verum in libro, quem de Ventis concinnauit, plura de iis Theophrastus. Equidem cunctanter apponendum,

quod sequitur. Verum tam prodendum nobis, quam proditum Veteribus est. Legimus Empedoclem quandoque nuncupatum Colysaneman, idest κωλυσανέμαν, quæ Vox cum indicat, qui Venti inhibet flatum, nam cum Agrigentini Vento infestarentur uehementiore, illum auertisse Empedocles dicitur, circumpositis Vrbi pellibus Asinorum innumeris.

¶ Ventorum species aliquot, Vulgo haud ita notæ. Apogæa retinacula, seu Epigæa. Amusium Organum. Strobilus quid. Pallas Anemotis. Sardinia cur pestilens. Sardoa herba. Plesistius Ventus. Plesignathus Panis. Physignathos. Caput XIX.

Aeterum præter celebratam omnibus fere' Ventorum rationem uniuersam, Sciẽdum est, Quosdam naturæ peculiaris quibusdam dominari locis, ex quibus proflatus initia indipiscuntur. Nam, ut nos edocet in libro, cui de Mundo titulum apposuit, Aristoteles, Qui ex humecta perflant terra, Apogæi nũcupantur, Quos matutino imprimis spirare, Theophrastus pdit, uapore refrigerato, Quãq & nauium retinacula quædam dicunt Apogæa, seu Apogea, idest ἀπόγεια. Sicut etiam Epigæa. Qui uero ex Sinu quopiam euaporant, Eccolpias appellauere. Qui ex mari ipso, dici a' nostris Altani solent. Cum iis proportionem habent aliquam ex fluuiis, Stagnis'que consurgentes. At qui discissa, concerpta'que prouolant nube, Si discussionem crassitudinis in sese contorserint, τυφῶνες a' Græcis, a' nostris Turbines uocantur. Sin autem minus densi, Ecnephiæ. Fiunt hi, ut Aristoteles inquit, Vere quidem, Sed autumno imprimis. Apud Gellium libro noctium Atticarum decimo nono ita legimus. Quin Turbines etiam Crebriores, & Cælum atrum, & fumigantes Globi, ac figuræ quædam nubium metuendæ, quas Typhonas uocabant, impendere, imminere'que, ac depressuræ nauem uidebantur. Plinius etiam prodit ad hunc modum. Repentini flatus maiore illati pondere, incursu'que, Si late siccam ruperint nubem, procellam gignunt, quæ uocatur a' Græcis Ecnephias. Sin uero depresso sinu arctius rotati effregerint, sine igne, hoc est sine fulmine, Vorticem faciunt, qui Typhon uocatur, hoc est uibratus Ecnephias. Et mox. Quod si maiore depressæ nubis erupit Specu, sed minus lato, quàm procella, nec sine fragore, Turbinem uocant, proxima quæque prosternentem. Idem ardentior, accensus'que dum fuerit, Præster uocatur, amburens contacta pariter, ac proterens. At enim flatus, qui cum aqua tumultuose profusa inhorrentes, & fragosi feruntur, Exhydriæ ab Aristotele dicuntur. Quicunque uero in rectum proflant, Euthypnoi nuncupantur. At qui in sua se reflectunt primordia, Sicuti Cæcias, Reflexi flatus. Ex Violentis autem flatibus Catægis est, desuper pulsans cum fragore. Thyella, hoc est procella, flatus est cum tumultu ualido efflans, ex'que improuiso inter flandum, prosultandum'que uehementer stridens. Lælaps autem, & Strobilus est flatus reuolutus ex inferno loco sursum uersus. Est tamen & Strobilus nux pinea. unde illud, καὶ ξενθοὶ μυελοὶ ἐκ στροβίλων. Sed Carcini item Poetæ filios lego Strobilos nuncupatos, Concinnato inde prouerbio per Ironiam, felicior Carcini Strobilis. Strobili quoque sunt Limacæ, ac Marini Ceryces. Terræ autem Anaphysema, hoc est cum tumore efflatio, ex imo flatus est, uel effractione uomitu terræ sese, eruptione facta, attollens. Qui cum reuolutus fertur, multum quoque secum affert æstum, Præster terrestris appellatur. Sicuti Aristoteles monuit. Quod ut exprimeret Apuleius. Anaphysemata inquit, Græci eos nuncupant Spiritus, qui de fundo, uel hiatibus terræ explosi ad superna maris solent deuenire. Hi cum maiore ui torti sunt, fit procella, quæ Præster a' Græcis nomen accepit. Seneca Præster inquit, est igneus turbo. In hac porro' Ventorum dispensatione illud haudquaq̃ omittendũ, Ventos quãdoq; (Quod diximus) sibi ipsis aduersos spirare motu quodã reciproco, Sicut Qui inde appellant Palimboreę, ueluti Retrogrados dixeris Boreas. Putat Theophrastus ista puenire locorum, montium'que prominentia, Quibus occursantes flatus, cum nequeant transilire, necessario repercussi resiliunt. Sicuti in Macedonia usuuenire, obseruatum est. Vbi Boreas Boreæ aduersus difflare, animaduertitur, montium superciliis, & Olympi imprimis, atque Ossæ reiectus. Ventum prosperius flantem homerice dicas utique πλησίστιον, idest uela implentem. Sicuti Panem quispiam protulit πλησίγναθον, idest maxillas obfarcientem. Ad quam Imaginem conformatur & Physignathos, Idest inflans buccas. Amusium com-

perio dici Ventis reperiendis excogitatum organum. In agro denique Sicyonio Ventis structam fuisse aram, inuenio, Sacrificii more noctem unam occupante modo quotannis, Sed & in fossis quatuor arcana fiebant quædam placandis a' Sacerdote truculentioribus Ventis, Qui & Medeæ, uti ferunt, ἐπῳδὰς adhibere, idest excantationes, solenne habebat. Apud Mothonen quoque Peloponnesi Ciuitatem, Pallados fuit templum ἀνεμώτιδος, Diomede Simulacrum dicante, Quod ante id Violentiores loca ea Venti insigniter oblæderent, haud tempestiue satis perflantes, Qui mox fusis Deæ precibus, desierint, nullum'q; deinceps Calamitatis genus Incolis indidem enatum. Vnde cognomen Minerua est adepta. Illud hac parte nequaquam subticuerim, quod nostram adiuuat interpretationem, alibi depromptam in literas de Sardinia pestilenti. Nam Pausanias inquit, Eius Insulæ aerem esse θολερὸν ὡς ἐπίπαν, καὶ νοσῶδη, idest turbulentum fere', ac morbosum. Cui rei ansam inquit, præbent concrescens Sal, & Graues Austri, ac Violenti. Nam montium altitudo Boream repellit, retundit'ue. Idem porro' Pausanias herbæ Sardoæ mentionem faciens, quam Selino similem dicit, ac mortem cum risus specie afferre, nasci'q; in ambitu fontium præcipue, Subdit, Inde Homerum, ac Posteros Sardonium risum nuncupasse τὸν ἐπ' ὀλέθρῳ γέλων,

¶ Super Polemone enotata quæpiam. Manu Solœcismum facere quid. Quintilianus illustratur. Varus pergæus. Pelargi cognomen. Item quid Typos, & Tyrbe. Cap. XX.

POlemonem fuisse apud Græcos Sophisten haud ingratum, minime'q; infantem, sat notum ex Gentis eius monumentis, reor. Succurrunt ex ea historia, quibus uelut floribus, nostri Libelli lætiores fiant. Celebrabantur, Smyrnæ Olympici ludi, Præsidebat Polemo, Tragœdia forte actitabatur, Inibi insulsus Actor cum ὦ Iupiter exclamasset, manum in terram protendere perexit. Rursum cum diceret, ὦ γῆ, in Cælum suspectabat, manum eodem intentans. Demiratum uero hominis imperitiam Polemonem ferunt, ex theatro se proripuisse insusurrantem, οὗτος τῇ χειρὶ ἐσολοίκισε, Quod est, manu hic Solœcismum fecit. Hoc uero eo apposui gratius, Quoniam Oratoriarum Institutionum primo Quintil. In gestu quoque nonnullos putasse, scribit, Solœcismi uitium inesse, Cum aliud uoce, aliud nutu, uel manu demonstratur. Huic Opinioni inquit, neque omnino accedo, neque plane' dissentio. Sed ad Polemonem redeo. Erat itidem Smyrnæ fluxa mēte, & moribus Adolescens. Suppetebant affatim diuitiæ, Intemperantis naturæ Magistræ nequissimæ. Varus nomen fuit homini, quāquam erat & alter Varus Pergæus Sophistes, quem a' forma nasi Pelargum uocabant, idest Ciconiam. Sed hic, de quo nunc agimus, Assentatoribus nunquam non erat obseptus. Quorum ueneficiis corruptus imbiberat animo, esse se Omnium formosissimum, staturosissimum, Arte quoque, & robore in palæstra omnes antecellere. Immo ne Musas quidem suauius cantillare. Quin & Sophistas quoque plerosque dicendi ui exæquabat opinione sua. Nam & declamatorium attētabat forum. Id uero agentem frequentabant, quibus fœnori pecunias erogaret. Siquidem Vsuris persolutis ascripturi, declamantem audisse. Inter eos fuit quandoq; etiam Polemo, qui tamen mox auscultatione eius modi abstinuit, Quo nomine, cum æs alienum minus dissolueret, Instabat Adolescens importunius, Typos illi subinde intentans. Erat id iudicium, quo iis interdicebatur foro, qui Creditoribus non paria facerent (Tyrbe autem obiter festum Dionysii est in Agro arguo; ex Pausaniæ Thesauris) Ea molestia perpulsus Polemo, ac præterea multorum stimulis, ad audiendum hominem pergit. Insulse declamabat is, Sed ex more. Negotium nimis diu protendebatur. Finis comparebat nullus. Barbarismis, & Solœcismis perstrepebāt Omnia. Tum stomachabundus Polemo exiluit, ac ꝓtentis manibus Vare inqt, Typos ꝓfer. Quibus Vir eruditus, innutritus'q; eloquētiæ disciplinis palā faciebat, malle se iudiciū subire, quàm id genus ineptias ineptissimas pati diutius. Huncitem Polemona proditum memoriæ est, Viuentem adhuc suo ipsius iussu contumulatum, quod articulari morbo, quem Arthritida illi dicunt, Violentius infestaretur, Iacentem'q; in Conditorio identidem inclamasse, ἔπαγε, ἔπαγε· μὴ γάρ ἴδοιμι σιωπῶντα ἥλιος. Obducas inquit, obducas. absit, ut tacentem

me intueatur Sol. Rursum'q; flentibus ubertim amicis, cognatis'q;, Date inquit, mihi corpus alterum, & mox emigrabo. At prius cum subinde a' Medicis dissecaretur, insusurrabat illud, ἐκτέμνετε τὰς πολέμωνος λατομίας, excidite Polemonis Latomias. Quod ad typos attinet, illud ex abundanti adiecero, Esse demonstrationis genus, quod Græci τύπους uocant, idest formas, & ὑπογραφὰς, idest descriptiones. Nam finitiones Horismos dicũt. Fuit & Veteribus Festum, Quod dixere τύπας, quáquam & eo nomine Plagas intelligimus. Sicut τύπτης Percussor dicitur. Nã Typias uocatur τῶν τοῦ χαλκοῦ ἴες φοχθν.

¶ Manum in Aetolis habere, ac mentem in Clopidis, quid sit. Aetolorum furta. Aetoli Epitheton, quid sit, & unde. Clopia. κλωπεύεσθαι. Caput XXI.

St Aristophanis Poetarum facetissimi Comœdia, cui titulus ἱππεῖς, idest Equites. In ea Cleon remis, uelis'q; proscinditur, Inter probra alia, quibus eius infamatur Vita, illud item est. Vbi Cleonis manus esse in Aetolis scribit. Mentem uero in Clopidis. Sed rectius, commodius'q; fuerit, Græca subtexuisse uerba, Quæ solicitius forsan Studiosorũ reqrent aliqui.

τὼ χεῖρ' ἐν αἰτωλοῖς, ὁ νοῦς δ' ἐν κλωπιδῶν.

Quid uero sit, in Aetolis manum habere, Poetæ Interpretes appositissime explicant, & meminit Eustathius, Cum in Sordis extremæ hominem, semper'q; in petendo paratum, ac nil nisi rapinas meditantem, Vt qui nil suauius opinaretur, quam accipere, dici interpretantur. Ioci autem gratia ex uerbi Græci notione consurgit, nam αἰτεῖν petere signat. Sed & qui Ethnica scripsit, Aetolum esse Epitheton, quandoq; scribit ab αἰτεῖν. Quod uero infertur, in Clopidis fuisse mentem. Vrbanissime item in depeculatorem pronuntiatur, quando κλωπὴ furtum indicat. Vrbanitas uero elicitur inde, quia Cropidæ in Leontide recensebantur tribu. Dum ergo signari loca uidentur, mores Impostoris, ac nefarii hominis scitius, occultius'ue reteguntur, Comico'q; insperguntur felle. Faciunt ad hæc, quæ apud Athenæum legimus obseruata. Aetolicum fuisse rapere τὰ τῶν πέλας, idest res eorum, qui prope sunt, νυνὶ δὲ καὶ τὰ πόῤῥω, idest nunc, & quæ remotiora. Clopia uero, idest κλωπεία Saltationis fuit Species, meminit Theatricorum quarto Iubas. Dignum scitu, κλωπεύεσθαι Græcis dici, clàm, tacite'q;, idest ἀψοφητὶ, facere quid, uel loqui, aut furari.

¶ Pterophori apud Plutarchum in Othone qui nam intelligendi. Item quid Ptera, aut Pteromata. Peripteron. Pseudoperipteron. Pterophori Sacerdotes. Caput XXII.

Lutarchus in Othonis uita Iam inquit, nuntiabatur, Vitellium Imperatoris dignitatem, atque potentiam sibi uendicasse, καὶ πτεροφόροι συνεχῶς ἐφοίτων, ἀεὶ τι προσχωρεῖν ἐκείνῳ φράζοντες. Hoc est, & Pterophori assidue adueniebant, illi subinde accedere quippiam afferentes. Verbum id Pterophori quid sibi uelit, non satis tenuisse Interpres animaduertitur. Ego Cursores, Tabellarios'ue eo nomine intelligo. Quoniam Dionis historia prodit, Eos peregre proficiscentes surrectas in Capite pennas gestare consueuisse. Cui sententiæ adiicere calculum id Satyrici Poetæ creditur,

Tanquam de Catis aliquid, toruis'q; Sicambris
Dicturus, tanquam diuersis partibus Orbis
Anxia præcipiti uenisset epistola penna.

Est & Pterophoros in Septentrionibus ad Rhipæos montes nuncupata regio, ab assiduo niuis casu, pennarum quadam similitudine, quod Herodotus significat, & a' Plinio relatum scio. Sic enim barbara, inculta'q; Scytharum gens opinatur, pennis esse oppletum Aerem, proinde'q; non patere in longinqua prospectum, neque item transitum. Pennas uero πτερὰ uocant Græci, quáquam sunt etiam Ptera, uel, ut est apud Vitruuium, Pteromata in templis muri duo, ut Strabonis quoque monumentis comprobatur, ad altitudinem eorum utrinque consurgentes alarum uice. Meminit Plutarchus quoque, Sed & Plinius in Mausolæi mentione. Leges item Peripteron ædem, quam circulatam intelligunt. Hinc &

Pseudoperipteron

Pseudoperipteron non prætermittunt Architecturæ magistri. Inuenio item Ptera, idest πτερὰ neutro genere dici Babylonis arcem. Nam est in Medis Ciuitas Pterion. In Sinope autem Pteria. Signatur & Pteropbori nomine πόλεις δὲ στρατιωτικόν, uel ex eadem pennarum ratione, hoc est διὰ τὴν ἐν τοῖς λόφοις πτέρωσιν. Sunt in Aegypto Sacerdotes sic quoque nuncupati.

¶ Plutus diuitiarum Deus, cur Cæcus effingatur. Herodis Sophistæ munifica, & proinde mirabilis natura. Chalcidissare. Auaritię improbatio. Aloadę q dicant. Cap. XXIII.

PLuton esse diuitiarum deum, & quidem cæcum, neminem puto, qui nesciat, Cui saltem eius nominis Comœdia apud Aristophanem non sit incognita. Plutarchus uero Auctor est, emanasse celebratum illud, in una omnium, quę sub Sole sunt, Vrbium Sparta seruari diuitiarum Deum & cæcum, & iacentem, ut picturam inanimatam, ac immobilem. Quod ibi uictus facilitate, & communi cœnandi instituto efficeretur, Ne furto diuitiæ conciliarentur, uel potius, ut ait Theophrastus, honori haberentur. Nam ut taceam, quod prudenter Seneca inquit, multum esse, Diuitiarum contubernio non corrumpi, & affluentibus hinc inde diuitiis, uitiorum fomitibus, animum seruare inconcussum. Certe, ut Philostratus inquit, non sunt tractabiles diuitiæ, debent'q; inter ardua, & difficillima quæq; connumerari. Qui enim diuitiis, ut sic dicam, inebriantur, non desinunt subinde iniurios se præbere. Et in magna, ampla'q; Fortunæ laxitate cæcutiunt. Quod si opulentiæ adhiberetur utendi ratio, reciperet iam uidendi usum Plutos. Quod Sophistę Herodi factitatum, scimus. Apud quem minime luminibus captus diuertisse uidetur is Deus, quando bonorum affluentiam ad liberalitatis usum contulit. Quod sciret τὴν φιλαργυρίαν μητρόπολιν εἶναι πάσης κακίας, idest Auaritiā esse totius uitiositatis Metropolin. Quæ res illi, ut taceā, quod eum Rufus Perinthius Græcorum nuncupabat Linguam, & Orationis Regem, immortalem apud Posteros gloriam comparauit. Amicos siquidem ampliter confouebat. Ciuitates, Gentes'q; inopia adobrutas subleuabat. Erat enim hic Thesaurus illi accuratissimus, multis bona sua impertiri. Addebat'q;, congruere imprimis non abutenti diuitiis, Indigentibus opem ferre, ut desinant indigere. non indigentibus item, ne forte quandoq; indigeant. Inconsultum uero diuitem, ac sordidum, cumulandis'q; pecuniis immorientem, esse mortuum prædicabat Pluton. Thesauros porro, in quos nullo fine congerantur opes, Pluti Carceres uocabat. Eos, qui sepositam pecuniam uice numinis colerent, Aloadas esse dicebat. Qui cum in uincula Martem coniecissent, eidem mox rem diuinam obire perexerunt. Postremo elegans est apud Græcos uerbum χαλκιδίζειν, idest Chalcidissare, quod signat auidius pecuniæ inuigilare, quoniam eiusmodi fuisse Chalcidenses feruntur.

¶ Diuitiarum usum quem esse deceat. De M. Antonio, Ptolemæo, Bione. Diuitiarum genera duo. Caput XXIIII.

ET Græcus quidem hic recte admodum, & synceriter, ex'q; mortalium usu imprimis. Sed & apud Rhabirium Poetam M. Antonius persancte, cum Fortunam suam ad alios emigrantem ingemisceret, Hoc habeo, quodcunq; dedi. Illud inquit Seneca, quod suspicis, quo te diuitem quoque, ac potentem putas, quandiu possides, sub nomine fordido iacet, cum donasti, beneficium est. Propterea Notissimus Poeta,

Extra Fortunam est, quicquid donatur amicis.
Quas dederis, solas semper babebis opes.

Diuitias ueras docet Aristoteles dici eas, quæ necessaria uitæ suggerunt, & utilia ad Ciuitatis, & domus societatem. Iis siquidem sufficimus ad bene uiuendum. Esse diuitias non ueras, quarum acquisitionem χρηματιστικὴν nuncupant, idest pecuniariam. Hæ uero dicuntur infinitæ, nec uerę, quoniā appetitum nō explent. de quis item intellexisse Solon uidet', Sicuti cōmeminit etiam in libro περὶ φιλοπλουτίας Plut. πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνθρώποισι κεῖται. hoc est, Diuitiaꝝ nullus est ꝯstitutus finis hominibus. Nā diuitię, quę necessa-

tiis rebus constant, finitæ sunt. Extant autem Organa Oeconomici, & Politici. Iis enim utuntur ad domus, & Ciuitatis administrationem. Diuitias ueras ex naturæ fontibus principia ducere, palàm est, Alteras uero minime. Adhæc autem Epicuri illud spectare, Non latere arbitror, Si ad naturam uiues nunquam eris pauper, Si ad opinionem, nunquam diues. Exiguum Natura desyderat, Opinio immensum. Etenim sicuti prudentissime Seneca scribit, Congeratur in te, quicquid multi Locupletes possederunt. Vltra priuatum pecuniæ modum Fortuna te prouehat, auro tegat, purpura uestiat, & eò deliciarum, opum'q; perducat, ut terram marmoribus abscondas, & non tantum habere tibi liceat, sed calcare diuitias. Accedant Statuæ, ac picturæ, & quicquid ars ulla luxuriæ elaborauit. Maiora cupere ab his disces. Naturalia desyderia finita sunt. Ex falsa opinione nascentia, ubi desinant, non habent, Nullus enim terminus falso est. Plato autem de legibus quinto, Diuites ualde, simul'q; probos esse, arbitratur impossibile, propterea'q; nec felices. Et mox Pecuniarum inquit, cura ultimum honoris teneat locum. Hinc illud Ptolemæi laudatur eximie, Qui apud amicos cœnitare assuetus, sæpe etiam dormire, si quandoq; illis reponeret, Vasa commodo ab eisdem summere non uerebatur, Stragula item, ac id genus alia plura, quod ipse in domestica supellectile nil admodum præter necessaria haberet. ἀλλὰ τοῦ πλουτεῖν ἔλεγε τὸ πλουτίζειν εἶναι βασιλικώτερον. Nam ditare, quàm ditari magis uideri regium, asseuerabat. Quid, quod immodicæ diuitiæ, sicuti docuit Apuleius, uelut ingentia, & enormia gubernacula facilius mergunt, quàm regunt, quod habeant irritam copiam, noxiam nimietatem. Denique is plurimum habet, qui minimum desyderat. Quippe Animus est, qui diuites facit. Pecunia ad Animum nihil pertinet. Aurum, Argentum, magni, leuati'q; mensarum Orbes terrena sunt pondera, quæ amare nequit syncerus, ac sui memor Animus. Rem familiarem largam, & uberem populo elargitus est Crates. Diogeni, & Antistheni pera fuit, & Baculus, quod Regibus Diadema. Proinde iucundum Bionis illud, Qui cum apud Theognin legisset,

πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδμημένος οὔτε τι εἰπεῖν,
οὔθ' ἕρξαι δύναται, γλῶσσα δέ οἱ δέδεται.

Paupertate quisquis premitur, nec dicere,
Nec facere quippiam ualet. obligata siquidem lingua illi est.

Quo inquit, pacto ipse inops tantum nugaris, deblateras'q; aduersum nos? Diogenes Diuitem indoctum esse Ouem asseuerabat uellere aurato. Cæterum in hoc usu scitissimum est illud Oratii ex Epistola ultima.

Quid Vici prosunt, aut horrea? Quid'ue Calabris
Saltibus adiecti Lucanis? Si metit Orcus
Grandia cum paruis, non exorabilis auro?

¶ Carthaginiensium, & Homeri sententia de Diuitiis. Eulogiæ quid. ἐυῶ. Eua mons. De Solone. Themistocle. Timotheo. Pelopida. Item de Pluto Cæco, & Phryne. Aphnii sacellum. Thesaurum recondendis pecuniis structum à Minya primum. Tirynthi mœnia. In Adulteros Lex prima. Caput XXV.

Arthaginienses uero, ut docuit Aristoteles, non optimos solum, Sed & ditissimos censebant Magistratibus admouendos, ueluti arbitrarentur impossibile, Eum, qui egestate premeretur, recte, synceriter'q; magistratum gerere, aut quietem optare. Diuitias porro esse Deorum donum Homerus canit.

καὶ θεσπέσιον πλοῦτον κατέχευε Κρονίων, & rursus
Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισι.

Sed & Solon diuitias inquit, habere quidem cupio, per iniuriam uero consequi nolim, subsequitur.n.mox suppliciū. Inter L. Metelli felicitatis argumēta id recenset, Pecuniā magnā bono modo inuenisse. Insulas collustrās Themistocles pecuniā hinc inde corrogabat. Adiit & Andrios, urgēs'q; infestius duos inqt, ad Vos affero Deos, Vim, & Suasionē. At illi nec minus festiue, Duos quoq; apud se, & magnos qdē residere Deos, intulere, Pauptatē, et Impossibilitatem, Qui numos illi erogari, phiberent. Succurrit & in mētione ista lepida eqdē, nec inutilis

nec Inutilis historia super Citharœdo Timotheo. Agebat is apud Archelaum, Sed cum spe aliquanto parcius ab eo donaretur, non desinebat illum lacessere. Quin succinens quandoque Commation illud, σὺ δὲ τὸν γηγενέταν ἄργυρον αἰνεῖς, Tu autem terræ filium Argentum laudas? Intendebat in Archelaum. At is festiuiter, σὺ δὲ αἰτεῖς; Tu autem petis? Nec minus scitu iucundum id est, Eulogias dici munera, quæ Prælatis offerant subditi, & quæ sacra petentes concilia deferant Præsbyteri. Dicuntur uero Eulogiæ, uelut benedictiones plane sint. εὐοῖ autem obiter Vox Bacchantium est, unde Eua Messeniorum mons est nuncupatus. Pelopidam uero scribunt Eruditi, Cum ab Amicis incusaretur, quod pecuniæ cogendæ, rei imprimis necessariæ, parum curiosus foret, Per Iouem respondisse, necessariæ, Sed Nicomedi huic. Erat Nicomedes claudus, ac mutilus. Illud postmodũ adiiciamus, quod non ingratum in Sympofiacis refert Plutarchus. Vbi diuites incessit Domicilia comparantes triacontaclina, & eo etiamnum ampliora. Horum inquit Conuiuia Panagyriarcho uerius, quàm Symposiarcho indigere uidentur. Plutum enim arbitrantur Aplutũ, ac Cæcum uere καὶ ἀδιέξοδον, idest citra decursum, ni testes sortiatur plures, Sicuti Tragœdia Spectatores. Nam & nobile scortum Phryne, atque eo nomine prædiues, mœnia Thebana substructuram se, pollicita est, modo ascribi paterentur Ciues, ἀλέξανδρος μὲν κατέσκαψεν, ἀνέστησε δὲ φρύνη, idest Euertit Alexander quidem, Sed restituit Phryne. Illud uero non insuper habendum, in Tegeatum agro esse Montem Cresium nomine, idest κρήσιον, in quo fuerit Aphnii Sacellum. Nam ubi cum Aerope congressus est Mars, ueluti memorãt Tegeatæ, Natus inde Aphnius Matri nihilominus inhæsit, partui quãuis immortuæ, ac ex uberibus ui numinis paterni multum, copiosum'que Lac suxit. Qua ratione in Deos tralatus Aphnios, idest Diues, fertur nuncupatus. Thesaurum recondendis pecuniis, Hominum primus struxisse Minyas traditur. Fuit hic Chrysæ filius ex Chrysogenia nati, & Neptuno, A quo nuncupatos ferunt Minyas, Quibus imperitarit. Hic præterea Minyas diuitiis creditur cunctos anteisse Mortales. Miratur Pausanias, in Celebrandis Pyramidibus Græcos historicos multum operæ impẽdisse, Thesauri huius præcipue memoria digni, nullam prorsum fecisse mentionem. Sicuti nec Mœnium apud Tirynthum. Minyæ filius Orchomenus fuit, unde Orchomenii nuncupati. Ad eum Vir Argiuus uenit Hyettus post Moluri cædem, in Vxoris adulterio deprehensi. Is ab Orchomeno Regionis parte accepta, Omnium primus in adulteros Legem sanxit. Quam postea sit imitatus Draco Athenis.

¶ Lapidem Lesbium in funestas admitti domos solitũ, de Herode, ac Lucio, item Marco Imperatore. Caput XXVI.

LEsbium lapidem esse subtristi aspectu accepimus, ac nigricante, quo nomine in funestas quandoque uenisse domos, ex Philostrati quoque historia condiscimus. Ab eo nanque proditum est, Herodem Sophisten, diuitiis perillustrem, ex luctu forma domus submutata, parietum ornamenta florida tum uelis nigricantibus, tum lapide Lesbio induxisse, ex quo emersit facetissimũ Scomma Lucii cuiusdam, Sapientis quidem Viri, Sed Herodi etiam persamiliaris. Is ergo Pueros conspicatus Rhapbanidas, hoc est radices sic Græcis nuncupatas perluere, quæsiuit, cuius nam foret ea cœna. Audiens uero, Herodi eam parari. Atqui inqt, Rhegillæ Herodes iniurius est, qui alba uescatur rhapbanide in funesta, & pullata domo. Quæ illi renuntiata eatenus insederunt, ut mox domesticas tenebras, & parietum, ut sic dicam, nubila discuteret, ne ludibrio studiosis, & magnis Viris fieret. Fuit alioqui Lucius is naturæ, ut uidetur, paulo mordacioris, ac liuidæ. Marcus Romanorum Imperator Sextio Philosopho utebatur familiarius ex Bœotia. Inuisebat persæpe illius domum. Romam nuper uenerat Lucius hic. Ex occursu institit scitari, quonam, aut cur pergeret. Respondit Imperator, καλὸν καὶ γηράσκοντι τὸ μανθάνειν. pulchrum etiam Senescenti discere. Peto Philosophum Sextium percepturus, quæ necdum edidici. Tunc Lucius prolata in Cælum manu, ὦ Iupiter ait, Romanorum Imperator, iam appetente Senio, gestans librum, qui pueris mos est, Præceptorem adit. At meus Imperator Alexander annum secundum & tricesimum agens mortuus est.

¶Nobilitatem in Astragalis gestare, quid. De Herode item. Astragalus quid, & Astragalisis. De Talorum figuris, aut numeris. Diagrammismus. Grammæ, seu Lineæ. Cuborum inuentor. Caput XXVII.

NObilitatem in astragalis habere, ex Adagio uidetur recte dici de eo, Qui generis præstantia tumens, nulla ipse propria nititur uirtute, cum præstet tamen ingenium excoluisse, in quo uera sunt Stemmata, & genuina hominis excellẽtia, Sicuti a' Platone summo Philosopho comprobatum, scimus. Nam in pedibus nobilitatis insignia, si aliud adsit nihil, gestare, odiosa tantum est, & inanis ostentatio. Nec eiusmodi hominem ab Imagine, quam scientissimus Artifex concinne, uel, ut Græce dicam, γραφικωτάτως expinxerit, magnopere distingui, censendũ est. Propterea prudenter admodum Socrates ille in Apuleii floridis, cum Adolescẽtem uidisset diutule tacentem, Dic aliquid inquit, Adolescens, ut te uideam. Sic enim hominem uoce, uti figlinum sono pernoscimus. Quod Platonem quoq; dicere solitum, ferunt. Sed ad prouerbiũ redeo, Cuius ex historia ratio est. Erat Herodi Sophistæ, Cuius facta nobis mentio est, Rbegilla Vxor nomine. Eam ob peccatum haud ita momenti magni, iussit a' Liberto Alcimedonte cædi. Forte tunc gestabat utero, agebatur'q; a' conceptu mensis iam octauus. Igitur hominis imprudentia ingestis in Ventrem plagis, non ferens mulier iniuriæ uim, immaturo partu, naturæ cõcessit. Eo nomine postulatur cædis Herodes apud Romanum Senatum ab Vxoris Fratre. Nomen Viro Bradeas fuit. Is maiorum claritate longe princeps esse, nec minor nobilitatis ostentator. Argumentum generis erat in Calceis Episphyrion menoides eburneum. Id significat fibulam corniculantem, qualis ferme' figura in Luna est, cum tenuem uisitationem facit, uel etiam paulum crassescit. Prodiens igitur is paratu magno ad peragendum Reum, de Causa quidem pauca ferè, aut nihil, In laudibus uero propriis etiam nimius, immo uero totus. Cum multa iam de familia perillustri emugiisset homo imperitus, Scommate illum excepit Herodes, tu inquiẽs in Astragalis nobilitatem gestitas. Est autem Astragalus latine Talus. Plinius de Polycleto. Fecit & talis nudos ludentes, Qui uocantur Astragalizontes. Et sunt in Titi Imperatoris atrio, quo opere nullum absolutius, pleriq; iudicant. Dicuntur & Astriæ, Sed a' Poetis tantum, ut Scribit Pollux, Sicuti Aristophanes etiã Astrichos uocauit. Sunt & in Columnarum Spiris partes dictæ Astragali. Sicut Torus, atq; item Scotia, seu Trochilus, Et Supercilium, necnon Plinthus. Dignum relatu, quod in Aristotelis primo Rhetorico enotauimus, talorum ludum dici Astragalisin, Sicuti etiam Sphærisin pilæ nuncupat ludum. Sed & Cybian, & Pettian, idest κυβείαν καὶ πεττείαν. ἀστρίζειν est talis ludere apud Callimachum, ut probat etiam Auctor Eustathius. In ludendo autem Tesseris utebantur tribus, Talis uero quatuor. Id quod in diuinationibus Cicero commonuit, & ex ea obseruatione Val. Martialis.

Non sum talorum numero par tessera, cum sit
Maior quam talis, Alea sæpe mihi.

Nec illud indignum scitu, in Talo figuras in cadẽdo uicem habuisse numeri. Monada enim significans uocabatur κύων; idest Canis. Canicula uero & a' Persio dicta.

Scire erat in uoto damnosa canicula quantum
Raderet.

Propertius autem Canes nuncupauit eo uersiculo,

Semper damnosi subsiluere Canes.

Hic iactus etiam Chios dicebatur. Cous uero, qui & Hexites, Senio est. Binarius, & Quinarius numerus in talis non erat, ut in Cubis, hoc est Tesseris. Quin & in Talario ludo numerus quidam Stesichorius dicebatur, qui non alius erat, quàm Octonarius, quoniã eius Poetæ Conditoriũ magnifico extructum impendio, ex octonis, ut Pollux inquit, cõstabat omnibus, angulis uidelicet, Columnis, Gradibus. Fuit in Himera Siciliæ ciuitate, Alii in Catana scribunt. Euripides uero numerum continebat quadragenarium. Quoniam uidetur unus fuisse Euripides præfectorum quadraginta, post XXX. Tyrãnos Athenis exactos. Fuit uero in Tesserario ludo Midas iactus, & quidem fortũatissimus. Tesserarii ludi species fuit Veteribus Diagrãmismus a' uerbo γραμμίζειν, adbibebant, ut inqt Eustathius calculi sexaginta tum albi, tũ nigri. Meminit Philemõ, μηθύειν, διαγραμμίζειν, κυβεύειν. Sed ludũ hũc Grãmas item dicũt,

item dicunt, idest Lineas. Cubicum lusum a' Palamede inuentum, Pausanias scribit.

¶ Cur Lunulas gestarint in calceis Romani ueteres. Nobilitatem nil prodesse, ni adsit Virtutis meditatio. Terræ filii qui dicantur. Caput XXVIII.

Pud Romanos, auctor Plutarchus est, omnes, qui nobilitate præstarent, Lunulas in Calceis solitos gestare, unde & Lunata pellis Martiali, & apud Satyricum Poetam,

a Appositam nigræ Lunam subtexit Alutæ.

In id argumentum rationes afferuntur plures, Illa interim arrisit plurimum. Etenim huic instituto affuisse uideri potest nobile antiquitatis documentum, tacitis uelut ambagibus commonentis, non insolescendum, nec prosperiore successu efferendos animos, inconstantiæ rerum semper memores, qua humana conflictantur. Cui argumentum præbeat Luna, Quæ primo quidem ex obscuro prodeat, Mox splendido refulgens nitore uisenda consurgat facie. Sed cum iam clarissimam præferat Candoris speciem, rursum consenescens deflorescit. Donec ratione quadam reciproca in nihilum denuo redeat. Cæterum ab instituto non alienum omnino, & ad uitæ mores eximie pertinens, quod Lycurgum prædicare solitum accepimus, Qui Ciuibus suis identidem comprobare adnitebatur, nil profuturam illis nobilitatem, & quod ab Hercule uiderentur propagati, nisi ea facerent, meditarenturq́, quibus ille hominum summus euasisset, Catulorum etiam argumento, quos eisdem prognatos Parentibus educationis dissimilitudine moribus etiam longe diuersis ostentabat, Cum Lucernarius foret unus, alter Venaticus, & qui generosos Spiritus alunt, laboribus innutritus. In hac uero nobilitatis mentione, adiecisse superpondu quippiam, non fuerit onerosum, opinor, eo quidem amplius, quod multi nominis Viri, ac primæ quodammodo notæ non omnino doctis auribus paria fecisse uidentur, dum Terræ filios pro ignobilibus asseuerantér exponunt, & prædicant. Quando uel una Fabii reuincantur auctoritate ex Oratoriarum Institutionum libro tertio, Multum inquit, Auctoritatis affert uetustas, Vt iis, qui terra dicuntur orti. Quod uero ex Iuuenale affertur,

Vnde fit, ut malim fraterculus esse Gygantis,

Potes ad Pygmæos referre, qui & ipsi terra editi ferantur, quod indicat Philostratus in Imaginibus, In Herculis mentione, abs quo perempto Antæo, consilio inito, aduersus Herculem irruisse Pygmæi traduntur, fratris mortem ulturi. Antæus quippe Terra natus memoratur. Quia uero ex Quintiliani uerbis Terra orti uidentur dici, quorum genus aboleuit uetustas, inde Lux Ouidio infertur Metamorphoseos primo.

Iupiter e' terra genitam mentitur, ut Auctor
Desinat inquiri.

Scribit in Apologetico Florens Septimius, Terræ filios dictitari uulgo, quorum sit incertum genus. Sicuti Ignotos item, aut ex inopinato apparentes de Cælo superuenisse, dicunt. Sed enim Cælum, & Terram, inquit Matrem, ac Patrem honoris gratia, uenerationisq́ recte appellarit unusquisque. Sunt qui terræ filios sæuos dici, ac immanes homines putent, Quando & Callimachus immanitate, ac truculentia præsignes feras terra prognatas intelligi uoluit. Legimus porro', quod ab Instituto dissitum non est, Præstantissimos Virtute, Prudentia, Viribus Iouis filios a' Poetis dici consueuisse, Sicuti ab omni seiunctos humanitate, uelut marinis editos fluctibus, Neptuno fuisse adoptatos. Scribit tamen Cæcilius Minutianus Apuleius, in libro de Orthographia, Ignobiles, ac quorum ignoretur genus, Terræ filios a' Cicerone, & aliis nuncupari.

¶ Vocabula plura de rebus conformata, quę gestantur. Item ad id pertinentia alia. De Hypomochlio, Vecte ferreo, & Lingula, Sera. Vectiarius quid, & Mochlos, Mochlia, Exholcysmus. Phragma. Caput XXIX.

Ersabamus nuper Thesauros Iulii Pollucis, ex iis ueluti cella quadam promа, hæc deprompsimus, quibus Grāmaticorum supellex instructior fiat. Hy

a drophoros dici, qui aquam subuehant. Xylophoros, qui ligna. Hylophoros,

qui materiem. Plinthophoros, qui Lateres. Pelophoros, qui cœnum, aut etiam uinum. Phryganophoros, qui sarmenta. Positum id nomen in quadam Lysiæ Epistola. Apud quem est & Xylopboria. Ex eadem sunt forma, Coprophori, qui fimum, aut stercus ferunt. Nam Comicus Plato Ventrem Copragogum dixit. Sunt & qui umbellam gestitent Sciadephori. Sicut Lampadopbori, qui faces. Phalangas dicunt, quibus Baiuli ferendis utantur Oneribus. Ea Plato, ut idem auctor est Pollux, ἐν δὲ κηλωνίῳ Sceuopboria nuncupat. A' Pbalangis certe Phalangarios appellari, animaduertimus, Quos esse quandoq; Hexaphoros, Interdum Tetraphoros tradunt, quod Architectonicæ decimo repetit Vitruuius. Vectis autem ferreus dicitur, quo Onus alioqui uel multis immobile manibus, unius pressione hominis protollitur. Quod Vecti subiicitur, Hypomochlion ab Aristotele dicitur in Mechanicis. Corrupte apud Vitruuium legitur Hypomodion. Pars Vectis, quæ onus subit, & Hypomochlio incumbit, Lingula uocatur. Dici Hypomochliõ uidetur ex ὑπὸ Græca præpositione, sub uobis significante, & μόχλος, quæ Vox indicat plane Vectem, quo utuntur plerunq; parietum perfossores. Inueni, qui Seram quoque nuncupent Organum, quo ad aliquid mouẽdum utamur. A' Vecte inflectitur Vectiarius apud Vitruuium. Ipsum inquit, Torcular si non Cocleis torquetur, Sed uectibus, & prælo premitur, quadraginta pedum longitudine ↄstituatur, Vt sit Vectiariis spatium expeditum. Sceuopbora item a' Græcis uocantur, quæ latina historia Impedimenta dicere consueuit. Baiulorum merces Comistrum appellatur, & Phoretrum, etiam Phorion. Sunt & Clitellæ Epbippia quædam, quæ Iumentis imponuntur Dossuariis ad onera commodius gestanda, Vulgus, detorto a' Græcis uocabulo, Bastos nuncupat, nam βαστάζοντας pro Baiulis dici ab illis, alíubi hoc opere adnotatum, non excidit. Quoniam uero de Mochlo facta mentio est, Sciendum, dici a' Galeno Mochliam ossis tralationem ex eo, quod est præter naturam in id, quod ex natura est. Sicut Exholcysmus est Ossis tralatio ex superficie in profundum. At Phragma, ex profundo in superficiem.

¶ Inuidiæ detestatio. Quid Inuidia. Prouerbium, Aegyptio Scytha non inuidet. βασκάνια ridicula. Caput XXX.

Nuidia nullum esse perniciosius crimen humanis ingenitum mentibus, a' magnis proditum Auctoribus, scimus, Sed Basilio imprimis. Hoc uero etiamsi Inuidioso minimum infert molestiæ, Præcipuum tamen, & intestinũ inuidi malum est. Nam sicuti rubigo ferrum. Ita Inuidia animum hominis, ubi insita est, consumit, ut dicere solebat Antisthenes. Et uerius, ut Viperas tradunt aliqui, Ventre, in quo genitæ sunt, corroso, nasci, eodem modo Liuor oppressum exedit Animum. Propterea & Q. Curtius Inuidos homines nil esse aliud scribit, quam ipsorum tormenta. Est enim Inuidia ex proximi commodo proueniens dolor, Originem ex Superbia ducens, sicuti interpretatur Augustinus. Ea uero est propriæ amor excellentiæ, unde huic affectioni fomenta suggeruntur. Sed illud in hac peste prorsus pestilentissimum, quod liuidus mentis æstuationem grauius distrahentem nemini audeat omnino aperire. Sed defixus hærens uno obtutu, ut Virgiliano abutamur uersiculo, non uellicatur modo, Sed lancinatur, ac demum excarnificatus tantæ solicitudinis rationem comprimit, credo, diuino iudicio protinus irrogante supplicium. Ita enim intolerabilius uritur, dum fateri erubescit, Inuidiæ se stimulis exagitari, Secundis amici rebus ingemiscere, fratris Fortunam uideri nimiam. Est enim huius mali proprium, ut Gentilis sui unusquisque æmulus sit. Verum ex gentilibus quoque ne ignotis quidem inuidet aliquis, At notioribus tantum, uicinis'q;, Aut eodem quæstu, Alia'ue similitudine coniunctis, ut Coætaneis, Propinquis, Fratribus. Et sicuti ærugo præcipua est frumenti calamitas, Ita Inuidia intestinus etiam Amicitiæ morbus. Inter hos furor hic execrabilis sæuit, & debacchatur. Inde datus apud Eruditos prouerbio locus, Aegyptio Scytha non inuidet. Quando in dissimiles, & quos nunquam nouerimus, non exeritur uirulenta rabies. Quæ apud quosdam adeo uidetur abominanda, adeo nulla prorsum ratione ferenda, ut Inuidos

uidos putent etiam solo aspectu nocere, ut bonæ etiamnum habitudinis corpora, quibus illi inuideant, extinguãtur, aut eorum relanguescat nitor, & omnis ꝑflaccescat gratia. Perinde ac perniciosa mali uis, & radius pestifer ab oculis profluat, quo mortale corpus inficiatur ac grauius oblædatur, uel usque in tabem. Adeo naturæ gignere in toto corpore, & quorũdam oculis quoq; uenena placuit, nequid usquam mali esset, ut inquit Plinius, quod in homine non reperiretur. Quanquam non me fallit, eiusmodi sententiam a' grauissimis uulgarem putari, & anicularum fabulis persimilem. Cæterum scire conuenit, Aliud plerunque Christianæ ueritatis assertores statuere, quàm a' priscis Viris proditum sit. Ego uero, quantum ad doctrinam pertinet, quam hisce libellis inspergimus, plurimum Veteres consector Nullius addictus iurare in Verba magistri,
Quo me cunque tulit tempestas, deferor hospes.
Sed redeo ad Inuidos, Quorum inauspicata, infelix'q; natura, Sicuti Plut. sensit, & docuit, Optimum queq; uirulentia sua insectatur, Sed imprimis, quem summo nisu ad Virtutem se proripientem intueatur. Quo nomine Themistoclem ferunt, cum etiamnum adolescens foret, nihil splendidum a' se fieri, inde coniectare solitum, quod inuidos adhuc nactus non foret. Etenim quemadmodum Cantharides lætioribus frumẽtis, & uiridioribus innascunt rosis, Sic & Inuidia eos arrodit præcipue, qui boni sunt, qui'q; ad gloriam Virtutis crassantur uia. Obseruatum tamen, Felicitatis magnitudinem, ac Splendorem sæpenumero Inuidiæ uirus retundere, atque interextinguere. Neque enim credibile est, Alexandro, aut Cyro inuidisse quempiam imperitantibus iam, & cunctorum dominis. Sed ut Sol eius umbrã, supra cuius caput astiterit suis aspergens radiis, aut prorsus extinguit, aut longe minorem reddit, Ita & Felicitas, cum magnam nacta altitudinem fuerit, & supra Inuidiæ caput astiterit, splendorem'q; inspersierit suum, eam attenuat, expellit'q;. Sed nec miseris inuidet aliquis. Vnde præclare a' Sophiste dictum accepimus, Inuidos homines libenter commisereri. Sciendum præterea, Inuidiam duntaxat esse hominis, & aduersus hominem. Neq; enim inter feras inuidia fuerit, Vt quibus nullum sit de felicitate alterius iudicium, neque gloria titillentur, aut dedecore moueantur, quibus rebus incrementa inuidiæ subiici, palàm est. Sunt qui Oculorum affectioni liuorem persimilem faciant, & rectissime quidem. Illi quippe lumen clarius ferre nequeunt, & ad omnem splendorem caligant, Quod est item Inuidię proprium. Cuiusmodi uero sint Inuidiæ faces, graphice Ouidius exprimit illis uersibus,
Pallor in ore sedet, Macies in corpore toto.
Nusquam recta acies, liuent rubigine dentes.
Pectora felle uirent, lingua est suffusa ueneno.
Risus abest, nisi quem uisi fecere dolores.
Dignum scitu illud in hac mentione, Veteres ferrarios fabros ante fornaculam solitos Ridicularia quæpiam appendere, Inuidiæ auertendæ gratia. Ea uero dicebantur Bascania.

¶ Quem Aegyptium Sophisten intelligamus. De'q; Proteo allegorice pluscula. Caput XXXI.

Aegyptium Sophistam ex prouerbio adnotauimus posse dici de eo, qui suspẽsas habeat uitæ rationes, semper'q; aliunde pendeat, hoc est ex astantium iudi-
a cio. Nam, sicuti a' doctissimis traditum scimus, Nihil omnium est, quod fugere Sapiens æque debeat, quàm ad ostentationem uiuere, ac populares curas sequi. Quod plerosque omnes Philosophiæ sectatores fecisse, Hieronymus adeo uidetur comprobasse, ut illos gloriæ Animalia nũcuparit, & auræ popularis uilia mancipia. Vera autem ratio eatenus uitæ dux est habenda, ut, etiam si uniuersi reclament homines, nil eorum mutetur, quæ recte semel fuerint instituta, etiam si infamiam, uel pericula pro recte factis subire, dimicare'q; pro aris, focis'q;, necesse sit. Qui uero imbutus, innutritus'q; secus est, nil ab eo differt, quem Aegyptium appellauimus Sophistam, Qui arbor fiebat, & aqua, & fera, & postremo quicquid collibuisset, Siquidem Iustitiam laudibus efferet, modo id ex animo audientium esse, intelligat. Quandoq; uero ratione eadem uituperare itidem permittet sibi, modo Auditori (etiamsi turpiter) arridere iniurias animaduer-

tat. Atque, quod Assentatorum est proprium, ut Polypus ad speciem Subiecti soli colorem permutat, ita & ipse ad uoluptatem audientium sententiam nunc hoc, nunc illo dictabit modo. Sophisten uero hunc Proteum intelligunt Auctores magni, Sicuti Hydram Plato, & repetit Eusebius, Callidissimum item fuisse generis eius hominem. Sunt qui putent Proteum esse Veritatem ipsam, quæ quia latet, ac alta premitur rerum caligine, ideo traditum a' Mythicis, Senem Proteum in antro obdormiscere. Porro' ipse hic in uarias transit effigies, & ut Poeta omnium maximus scienter canit,

Omnia transformat sese in miracula rerum,

Ignem'q;, horribilem'q; feram, fluuium'q; liquentem.

Siquidem dum ratione ducitur Ingenium ad Veritatis indaginem, Variæ tunc cooriuntur rerum formæ, Quæ Veritatis speciem ostentantes, animis nostris fallaciarum nubila obiectant. Multa enim putamus uera, ac bona, quæ non sunt. Itaq; Protei conformatio imaginum falsarum rationem cõtinet, quibus deludimur. Sunt enim qui in Voluptate summum statuant bonum. Hanc per Suem exprimi concipimus. Alius explesse iram, crudelitatis conceptaculum, inter optanda maxime opinatur. Tunc in Tigridem demutatio recognoscitur. Draco autem eorum nobis errores innuit, qui terrena pulchritudine felicitatem metiuntur. Inuenias, qui ambitione, & superbia. Id exprimit Leo. Nam flamma etiam irę typum habet. Fluuii liquentis nomine intelligo eos, quorum sententia Animæ post mortem Corpoream tribuit nihil. Sed uita hac fluxa, & inconstanti, qua singulis momentis in decliue, hoc est ad interitum ducimur euidentissimum, totum metiuntur hominem. Verum quo plures ingerunt se nobis obices, eo instandum acrius, & toto, ut Græci dicunt, pede eatenus enitendum obnixius, donec suæ se figuræ reddat ambagiosus Proteus, ut Veritas demum illucescat. Quam magno, et excellenti ingenio Viri enixe peruestigare adorti quidem sunt, Sed conatus omnium cessisse in irritum, res ipsæ perdocent, cederent'q; etiamnum, ni Saluator præpotens Christus ex sacris æterni Patris fontibus tanti arcani prompsisset oracula. Nec frustra a' M. Tullio nuncupatis expetitum uotis sciremus, ut tam facile posset uera inuenire, quàm falsa conuincere. De Proteo Herodotus item historia prima, & post eum alii quoq; plures.

¶ An credibile sit, Silentem Lunam aliquid in nos agere. Qui dicantur Icadistæ. Athenæi locus declaratur. Caput. XXXII.

Væsitum a' doctioribus naturæ arcana rimantibus, tum ut sic perfectius ingenium expolirent, tum ut Posteris se uixisse testarentur, Sit'ne a' Luna defluus effectus aliquis, dum silet, dum'q; in coitu est, quando lumine nullo, aut sane' minimo, uirtute quoque esse prætenui, aut prorsum nulla, probabile uideatur. Certe si intimo non omnino exuitur splendore, quod alibi sentire Cleomedem, adstruximus. Defluere inde aliquid, consentaneum est. Inter Galeni tamen Placita reperimus, Lunam eo Schematismo, quod Interlunium appellamus, nil omnino suæ uirtutis affundere. Proinde apud eum consurgit mensis dierum numero sex & uiginti, addito etiamnum semisse. Tot enim diebus insigniter, nec uanum nobis Lumen insinuat, absumpto fere' triduo, dum Solis radios subit, donec in emersum properans, consuetum induat habitum. Dici tamen non improbe potest, Lunari ui tunc affici aliquo modo inferiora hæc, Quatenus dum agit nihil, subducta luminis potestate, nocumẽtum affert nonnullum, Quæ incrementum adepta adolescẽtiæ uim impertitur, largius alendo, ac succulentius amplexando. Postea uero quam de Luna satis multa ex diuerso congessimus, Farraginem, ut sic dicam, adiuuabit nostram illud quoque, si Epicureos doceri mus a' Græcis, & Athenæo præcipue Dipnosophistarum libro septimo, εἰκαδιστὰς, idest Icadistas nuncupari, Quoniam Icadas colerent, Quas intelligimus ferias Epicuri nomine institutas mensibus singulis uicesima Luna, qua natus credebatur Is, Quem superstitiose adeo uenerabantur, Vt Vultus gestarent per cubicula, circunferrent'q; secum. Immo uero, ut quinto de finibus Cicero scribit, non in annulis modo, Sed & in poculis haberent. Feriarum mentio quoque est libro operis eiusdem secundo,

Adulationis

Adulationis malū. Quid Cercopissare. Quæ Climacides. Adulatorum Appellatiões diuersæ. Crocidissare qd. Carphologia. Tylæ. Crocylia. De Dionysii Adulatoribus, & Antigoni. Adulatorū cognomina plura. Colax unde, & item Cœlia. Clymenus pro Plutone. Caput XXXIII.

Adulationem perpetuum esse malum Regum, quorum opes assentatio sæpius, quàm hostis euerterit, Q. Curtius scribit. Abs quo proditum itē scimus, a Id esse natiōis Siculæ uitium proprium, Germanum'q; Cynicum Diogenē scite admodum, & uere solitum dicere, accepimus, κρεῖττον εἶναι ἐς κόρακας ἀπελθεῖν, ἢ ἐς κόλακας, idest præstare ad Coruos redigi, quàm Adulatoribus exponi, quoniam illi Morticina modo consectentur, hi etiamnū uiuos, bonos'q; laniatu pestifero excarnificare non desinant. & Anaxilas dixit, Adulatores esse diuitum σκώληκας, idest Vermes. Monet Seneca, Adulatoribus non esse præbēdum latus, qui artifices sint ad captandos superiores. Habere enim hoc in se naturale Blāditias, ut cum reiiciant, etiam placeant, Sæpe'q; exclusas nouissime recipi. Remedium tanti mali est, nolle laudari. Et alibi Seneca idem, Pro sua quenq; portione adulatio īfatuat. Dicamus, Vos quidem dicitis me esse prudentem, Ego autem uideo, quàm multa inutilia concupiscam, nocitura optem. Adulatorum porrò guttur dicitur in Psalmo Sepulchrum patens. In præceptis Ciuilibus Plut. scribit, Demetrii Adulatores indignum putasse, quo illum opinor, arctius illaquearent, ac compeditum tenerent, Cęteris Regium nomen impertiri. Nam Seleucū Elephantarchen nuncupabant. Lysimachum uero Gazophylaca. At Ptolemæum Nauarchū. Agathoclea Nesiarchen. Idem alibi Plut. Nil intentius cauendum, quàm Adulatores monet, Quoniam nullum sit perniciosius genus, quod'q; in præcipitium festinantius Iuuentutem agat. Quippe Parentes, ac Liberos radicitus exterunt. Relatu dignum est, κροκυλίζειν uerbum Adulatoribus congruere, Vbi subblandiendo floccos, pilos'q; ex Vestibus legunt, Quos uocant Græci κροκύδας, Item γνάφαλα, & τίλας. Ex quo elegantissime Galenus Phrenetios signa commostrans, esse in Iis inquit, stultam Manuum iactationem, καὶ κροκυδισμὸν, καὶ καρφολογίαν, idest Crocidismum, ac Carphologiam, idest festucarum collectionem. Crocylia uero Ciuitatis est nomen. Scribunt græci κερκωπίζειν esse adulatorum uerbum item proprium, tralatione tū à Brutis ducta, quæ caudā motantia, quam dicunt κέρκον, subblandiri assuenerint. Id uero nostris literis Cercopissare dicetur recte. Fuisse Iuniori Dionysio Adulatores legimus plures, quos etiam pleriq; Dionysiocolacas nominant. Hi primum se non acute admodum uidere, assimulabant, quia sic afficeretur Dionysius. Expuenti quoq; faciem obiiciebant, quam is conspueret, nec satis, Superfluitates oris collambebant etiam, quæ euomuisset, melle dulciora uideri, asseuerantes. At Apollophanes Antigoni adulator, Illius dicebat fortunam ἀλεξανδρίζειν. Sūt qui ex adulandi gestu Adulatorem nunc Paranchonisten, nunc Schematothecen nuncupent, quoniam sit propemodum Proteus quidam. Psomocolax legitur quandoq; in ueteribus libris. Esse is uidetur, qui panis, ac bucellæ gratia, quam uocant Psomon, fusim ablanditur. Qui uero etiam plagas pati potest, Psomocolaphum opinor, recte dixeris. Nā & Colax indidem sibi nomen uendicat, quoniam cibum etiam Colon uocent. unde & Bucolos. Quin Cœlia quoque, idest uenter hinc originem ducit. Cyprias uero mulieres assentandi artificio pernobiles, cum in Syriam transmisissent, Climacidas legimus nuncupatas, quoniam acclinatæ curruum inscēsuris Regum Vxoribus gradum struerent, ac uelut Scalam arrigerent, quàm uocant Climaca. Est item Schema, quod dicunt Grammatici Climaca, & Climacotō. Dicitur uero pulchritudinis Schema, panegyricis plurimū orationibus accommodatum. Clymenum uero coli cum audis ab Ermionensibus, non alium, Pausania tradente, accipias, quàm Plutonem. Nam & inibi uisebatur hiatus, per quē eduxisse Cerberum Hercules memoratur. Dici autem Clymenon interpretantur, ὅτι πάντας πρὸς καλεῖται ἐς ἑαυτὸν, quod ad se accersat omnes. Vel ὃν ἀπὸ πάντων ἀκουόμενος, idest Quem audiunt omnes. Esse quoque Plutonem hunc, testatur Epigrāma de Orpheo concinnatum.

ὅς καὶ ἀμειλίκτοιο βαρὺ Κλυμένοιο νόημα,
καὶ τὸν ἀμείλικτον θυμὸν ἔθελξε λύρῃ.

¶ Vitæ diuturnioris, breuioris'q; rationes ex Philosophorum Scholis, Item de ratione Maris, & Fœminæ in plantis, Atq; inibi Plinius illustratur. Caput XXXIIII.

Longioris, aut breuioris uitæ discrimina esse bifaria, proditum ab Eminẽtissimis est. Sunt enim Animalia quædam, quæ uitæ comperiuntur lõgioris p totã speciem, Sicut Homo, diutius enim uiuit hic, quàm Equus. Alia uero sunt, quæ inter se differunt. Nam inter homines sunt, quorum spatiosior uita est, quod ipsum duabus de causis contingere potest. Altera promitur ex complexionis ratione. Ex regionum diuersitate altera. Qui in regione agunt calida, & humida, uel temperata, proculdubio longiora sortiuntur uitæ spatia, sicuti Aristoteles arbitratur, quàm qui in frigida. Præterea, qui sanguinei sunt, annosiores degunt. Existunt .n. calidi, & humidi. Quibus uitam consistere maxime deprehenderunt Scientissimi. Melancholici uero ratione diuersa commoriuntur uelocius. Neq; credendum magnitudinẽ Corporis, uel paruitatem esse diuturnioris uitæ causam. Equus enim breuioris est uitæ, quàm Homo, & Insectorum multa sunt ἐφήμερα, hoc est annuum tantum tempus degentia. Neq; item Plantæ animalia exuperant uitæ longitudine, Quando inter ipsas annuæ sunt pleræq;. Neq; item sanguine prædita superant exanguia, Quoniam Apes multa præcellunt, quę sanguinem habent. Nec rursus Exanguia Sanguineis diuturniora. Etenim, quæ Malaca uocantur, Epetia quidem sunt, Sed sine sanguine. Neq; in terra degentia us, quæ in mari. Nam ex terrestribus multa uix annum implent. Et in mari quoq; pleraq; sunt uitæ breuioris. Nam mollioris, durioris'q; testæ Animalia breue admodum durant tempus. Verum, ut ratio euidens promatur effectus huius, Ita omnino coniectandũ uidetur, Vt Veterum prætereamus sententiam, statuentium, fellis priuationem uideri longioris æui argumentum. Omne animal est calidum, & humidum, &, quod sit calidum, hinc peruincitur. Omne enim uiuens alimento indiget. Alimentum in principio contrarium est, in fine simile. Vnde necessarium uidetur, Id à principio aliquo intrinseco commutari. Hoc autem non aliud est, quàm calidum. Proinde omne uiuens caliditatem habet, Sed calidum sine humido nequit consistere. Hoc enim est proprium calidi subiectum. Propterea, quod uiuit, utrunq; habeat, necesse est. His enim Vita constat. Senectus uero, quæ corruptiõi proxima est, frigida est, ac sicca. Amplius uero corrupta iam, & mortua. Porrò quia Senescẽtia exiccantur assidue, ac necessario. Siquidem calidum assidue in humidum agit, ac diuexat illud, simul'q; se ipsum. Nam humido corrupto per accidens, & ipsum flaccescat, necessum uidetur. Vitæ longioris causa agnoscitur prima. Si genuina humectatio talis fuerit, ut non facile arescat, exteratur'q; ab intimo calore. Proinde pinguia longioris uitæ sunt. Nec facile computrescunt. Illud enim pinguedinis proprium, ut partes agglutinet, quia uiscidi habet multum. Et inde Aeris quoq; plurimum, pingue enim aereum est. Aer autem sic se habet ad aquam, & terram, ut Ignis ad omnia elementa. Qui illorum respectu imputrescibilis est. Itaq; & Aerem respectu aquæ, & terræ nescire putredinem, certum est. Deinde si humectum hoc non pingue solum, uerum cum calore compari fuerit copiosum, consequetur ratio secunda diuturnitatis uitæ. Nam si humidum proportionem non habet ad calidum, largitate sua, & redundantia illud præfocabit, uel ipsum concrescet. Propterea inqt Aristoteles, δύο γὰρ τὰ αἴτια, τό τε ποσὸν, καὶ τὸ ποιόν, Idest duæ enim causæ sunt, quantum & quale, Quod est, multum esse quidem, Sed non extra proportionem. Qua ex causa inquit, Homo diuturnitate uiuendi multa præcedit animantia. Quibusdam uero animantibus humidum inest pingue, Inde'q; duo proueniunt. Nam eiusmodi humectum non exiccatur facile, quod iam diximus. Rursus nec facile frigescit, cum pingue Aereum sit. Aer uero calidus, quod uero calidum est, non ferè concrescit, Immo'q; nec pinguitudo. At in quibus fuerit aquaticum humidum, uitæ proculdubio sunt breuioris. Tale enim humectum crassius est, frigidius'q;, Immo'q; etiam concretioni obnoxiũ. Cæterum ex iis, quæ iam nobis exposita sunt, euidentius illa pernoscuntur. Cum sit genitale Semen superfluitas digestionis tertiæ Etenim calidum percoquens plus sæpe digerit, quàm ad nutricationem uideatur necessarium, & augumentum, id'q; Superfluum fit Semen, Quæ frequẽtius coeũt, breuioris sunt uitæ, & maturius Senectute conficiuntur. Nam cum superfluũ eiusmodi in-

temperantia coitus egestum fuerit. Id demum emittitur humidum, qđ nutrimento destinatum à natura fuerat, Vnde exiccatio consequit. Inde fit, ut Muli equos exuperent uiuendi diuturnitate. Item'q; uniuersim Fœminæ Mares, quia plus hi egerãt urinæ genitalis, qđ & in Passeribus perspicuum est. Alioq cũ sit Mas calidior Fœmina, & uitam longiorẽ sortiri eum, non dissimile ueri est. Quam rem & in Plantis intelligimus, etiã si improprie Masculus, & Fœmina dicuntur in iis. Masculus siquidẽ proprie est, qui in aliquo generare potest. Fœmella, in qua generari potest, Qua rõne Masculus, & Fœmina eẽ in plantis nõ queunt. Ea tamen distinguunt appellatiõe, qđ quædam illis insint Masculorum proprietates, & Fœminarũ. Nam quia Masculus maioris est Virtutis, ut plurimũ, quam Fœmina, Ideo Planta, cui maior uis adest fructus promendi, masculi indepta nomẽ est. Cui autẽ minor, Fœminæ. Hæc uero ideo executi sumus, Vt Pliniana eruditio amplius innotesceret. Sic.n. naturalis historiæ Libro tertiodecimo legimus. Arboribus, imo potius omnibus, quæ terra gignit, herbis'q; ẽt utrunq; sexum esse, diligentissimi naturæ tradunt. Cum tamen Aristoteles libro de Animalium generatione primo, Marem à Fœmina non separari in iis scribat. At Dioscorides syluæ medicinalis Libro secundo, Anagallidis inquit, species duplex, flore differens. Quæ enim cyaneum habet, Fœmina dicitur, Quæ phœniceum, Mas.

Cur Sexus uterq; minus in Plantis distinguatur. Cur Iupiter dicatur Mas, & Fœmina. Cur Herceus Iupiter Oculorum trium. Arbores in quo similes habeantur Insectis, & quo differant. Caput XXXV.

Æterum quia huc producti sumus, cum Platonicis ita possumus contẽplari. Masculina uirtus, & fœminina .i. generãdi, & concipiendi, quæ in Animalibus sunt discretæ, coniunctæ in plantis sunt in eodẽ plantæ corpore, ob hoc dũtaxat, quia natura plantæ ita est inserta cõmuni naturæ, sicuti Plantæ corpus cõmuni corpori. Vis aũt masculina, & fœminina ad naturã pertinentes coniunctæ sunt in uniuersali natura, quãuis in aliis separatæ. Sicut Visus, ubi perfectus est, uim perspicacem habet, cum illuminante coniunctam. Similiter Intellectus. Sic Orpheus naturam, mũdanum'q; Iouem marem appellat, & fœminam, eodem modo & Mercurius. Hac ratione Aeris Animam Iouem, Iunonem'q; appellant. Animam terræ non solum Cererem, atq; Vestam, Sed etiam Plutonem cũ Proserpina coeuntem. Sic uero hæc allegoriã habent; Veluti & illud, Iouem tribus insignẽ oculis, Quorũ unus modo foret in fronte, reliqui, uti assolet. Priamo fuisse Patrium Deũ .i. πατρῷον in Aulæ hypæthro .i. subdiali portione, ad Cuius arã, capto Ilio, defugerit, Quod Pausanias scribit. Eius Simulacrũ est mox Argos tralatũ à Sthenelo Capanei filio. Triũ oculorum rõ Prouidentiam cõtinet triplicẽ. Nam Cælo imperare creditur. Sed & apud Inferos ab Homero ζεὺς τε καταχθόνιος dicit, καὶ ἐπαινὴ περσεφόνεια. At Æschylus Euphorionis etiam in mari Iouem uocat. Sed à diuerticulo repeto fabulam. Coniunxit uero natura sexum utrunque in Arbore, quia nequit hæc, ad aliã coeundi gratia progredi, Quãuis alibi præualeat alter, tunc'q; appropinquare plantas, necesse est. Verum quia in uitales rationes uolentes incidimus, id obiter insertum huic parti attexemus. Plantas eatenus consimiles Entomis uideri, quatenus ut Entoma, siue Insecta, intercisæ uiuunt. Eius ratio inquit Thomas, reddi potest, quoniam eis insit Anima actu quidem una, potentia uero plures. Hoc tamen differre deprehenduntur, quod Entoma præcisa, consecta'q; uiuunt quidem, Sed nõ perdiu. Cuius ratio euidens. Nam si perdurare diutius deberẽt, Organa illis diuersa forent necessaria ut Os, & Stomachus. Quod non fit. Neq; enim habere possunt in qualibet corporis portione principium, quo nutrimentum admittant; Immo'q; nec perseuerare dissecta diutius queunt. At Plantæ recisæ uiuunt diu, quoniam in qualibet ferè parte potentia, & Virtute germen habent, ac radicem. Hoc uero in nodis fit, propterea durant, quia trahere alimentum ualẽt, Gignunt quoq; cũ germinandi insita sit Vis.

Climactericos annos à Ptolemæo haud quaquam probari. Caput XXXVI.

Cribit uero in noctibus Atticis Gellius, obseruatum in multa hominum memoria, expertum'q;, Senioribus plerisq; omnibus Sexagesimum tertium uitæ annum cum periculo, & clade aliqua uenire aut corporis, morbi'q; grauioris, aut uitæ interitus, aut animi ægritudinis. Hunc item annum appellari tradit, Climactericum.i. Gradarium, uel Scansilem. Cuius mētionem quoq; in Epistola ad Caium Nepoté Augustus fecerit. Proíde Vitæ breuioris unum id esse argumentum, colligunt ex Doctioribus pleriq; Siqdem auctor Iulius Maternus est, propterea sexagesimum tertium annú ætatis præcipue uideri periculis insignē, Quoniam numerus uterq;, septem & noué, Qui decretorii, malefici'q; sint, & ad uitam succidendam pollétes, in unum quasi confluant. Nouies.n. septé, & sepnes nouem sexaginta tres efficiunt, & ob id Climactericus præcipue annus is uocatur, quia a' Septimo incipiens Vitã hominis quasi per gradus quosdam agat. Ita & quinquagesimus quartus; & alii minores Climacterici nuncupantur, quoties aut per Septem, aut per nouem consurgunt. Ad ipsa porro' hæc respectare Senecæ illud uidetur ex septimo de Beneficiis, Sic inqt, in hoc studio multa delectant, pauca manent, licet nescias, quæ rō Oceanum effundat, ac reuocet, Quare septimus quisq; annus ætati signū imprimat. Cæterú illud grauissime adnotandū, altius'q; oíno mēti imprimendū, Summis qdem Viris rationes hasce numerales arrisisse plurimum, Proptrea'q; plurium uoluminibus insertas. At Astrologoꝝ Princeps Ptolemæus, atq; in ea decuria prudentissimus ex asse placita eiusmodi reiecisse, atq; allisisse, animaduertitur. Quādo sua se dogmata perscripturū pollicitus, id se præstaturū ait, non per partes, & numeros inefficaces, & causæ rationem non habentes, quæ superflue multi, nulla ad persuadédum ratione, fabulantur. Nam cum Numeros dicit, Dodecatemoria significare deprehéditur. Et qui Climactericos annos ex numerorum obseruatione sola conficiunt, Vt Enneadicos, & Hebdomadicos.

¶ Quibus constet Sanitas, quibus'ue consurgant Morbi. Cur tam Longæui ante diluuium. Cur Cyrnii Macrobii. Mellis præstantia in producenda uita. Democriti Historia. Caput XXXVII.

Anitatem, Alcmæon scribit, Isonomia contineri, Hoc est æquabilitate facultatum quarundā, Humecti uidelicet, Calidi, Sicci, Frigidi, Amari, Dulcis, et id genus aliarum. Quod si Monarchia se in his ostentarit aliqua, tunc uero cooriri Morbos, & Mox consequi interitū. Diocles ægritudinū plurimas innasci ex elementoꝝ in corpore Anomalia scribit, [illegible]. Erasistratus in alimenti copiam, & Cruditates, corruptiones'q; Morboꝝ causas reiecit, qppe moderationem & αὐτάρκειαν, idest Sufficientiã esse Sanitatem. Stoicorum Scholæ calidi defectū obrepere Senium autumant. Æthiopas anno tricesimo consenescere, Asclepiades arbitrať ex ambustione Solari. Nā frigoris ratione diuersa, in Britannia Ætatis anno centesimo ac Vicesimo, Seniū cōtingere. Obstipari siqdem in iis locis corpora, obseptum'q; seruari genuinum caloré. Qui euanescat in Æthiopibus, Solis ui laxatis eorū corporibus. Sed Cur nam adeo longæui ante uniuersalem terrarū inundationé Homines fuisse narranť. A' Christianis Theologis eius rei rōnes promulť aliquæ, Corporibus quippe bñ compactis Parentum primoꝝ, tam longæ ætatis beneficiū præcipue ascribendum, tenní. Quæ Complexionis bonitas quo abierit longius, eo degenerarit magis. Consequebať & Victus moderatio insignis, Necnon Alimenti præstantia, Cui a' Diluuio multū accesserit prauitatis, qm̃ dilutiora euaserint omnia, Terræ itē ex Oceani salsedine ubeři fertilitate corrupta. Suppetebat porro Prīcipibus illis Viris omnifaria Herbaꝝ, Fructuum, Lapidum'q; scietia; Quibus produci uitam in immensum salutari temperamento, ac inenarrabili ope sūo potuisse, non fere' dissonum uero est. Aderat & benignior, clementior'q; Syderum aspectus, Quem motus rotata uertigo annorū serie numerosa demutarit. Sed affuit inprimis Sapientiæ diuinæ prouidentia Sagax, inculpabilis'q;, ea maxime rōne mortalis naturæ incrementa procurantis. Auctor Athenæus scribit, Cyrnios, Qui Corsicam incolũt, ideo esse Macrobios, siue Polychronios malis dicere, hoc est Longæuos, qm̃ mellis cibo utantur assidue, quod

apud eos habetur copiosius, Et interrogatus Democritus, quo nã pacto sanum quis possit agere, Si interna inquit, Melle rigaris, Oleo aút extima. Quin Pythagoræ consectatorum mensa pane constabat, melle'q;, Sicuti prodit Aristoxenus. Ille uero ipse Democritus, cum ingruerent Thesmophoria, ne domum funestaret, rogatus dies aliquot Vitam produxisse dicitur sola mellis anaphora, ideſt Euaporatione, quãquam alii calentium panum odore id factum malút. Alioqui melle oblectatus assidue Philosophus is in annum centesimũ nonum'q; fati distulit diem.

¶ An mors ulla dici naturalis possit. Naturale non uno intelligi modo. Fatum capi pro natura. Virg. locus explicatur. Caput XXXVIII.

QVoniam uero in Vitæ uel contractæ, uel productioris contemplatione diu iam uersamur, inseramus & quæstiunculam forte doctrinarũ mysteriis nunc primum initiatis futuram non omnino iniucundam. Sit'ne Mors ulla, quæ dici recte naturalis possit. Ac esse quidem, Præclaris, Magnis'q; Auctoritatibus suffulciri, ac comprobari ualet. Nam primo Canonis Princeps, Et hæc est inquit, naturalis Mors, cuiq; indiuiduo destinata ratione complexionis primæ ad meram, quam suapte ui continet ad intimam humectationem conseruãdam. Idem apud Aristotelem, in Libro de Morte, ac Vita non incuriosus Lector comperiet. Sed & primo de Sanitatis moderamento Galenus, Cap. Primo, Duas esse naturales Corruptiões scribit, quas productorum Corporum nequeat ullum euadere. Altera est, quod arescimus perpetuo. Alteram substantiæ effluxus incessanter genuini caloris ui conficit. Verum enimuero argumentari aduersum hæc modis aliquot planè licet. Ac primum quidem, Quod Aristotelis testimonio in moralibus, Est ultimum terribilium Mors, Proinde'q; haudquaquam naturalis, quippe, quod Naturale nuncupatur, amicum quippiam, & conueniens insimul amplecti uidetur. Porro si dicitur Morbus Corporis habitus contra naturam, quanto id de Morte constitui probabilius potest? An non Vitam dicimus naturalem? id si est, Mors contra naturam erit, uelut cõtraria. Deinde si præter naturam Senectus, eo amplius Mors ipsa. Deniq; si esset homini Mors ulla naturalis, esset nimirum secundum naturam, aut ratione formæ, aut ratione materiæ. Siquidem in formam, & materiam Natura distribuitur, ex secundo Auscultationis physicæ. Verum ex forma non contingit Mors, cum sit immortalis Anima. Non item ex materia, quoniam & hæc ipsa perseuerat eadem sub utroq; transmutationis termino. Cæterum, ut ambagiosæ quæstionis discutiatur nubilum, Scire oportet, non uno tantum modo dici Naturale. Nam quandoq; Vt artificiali oppositum, itelligi, necesse est. Cuiusmodi est ex materia, & forma coaptatum corpus, quæ naturæ dicuntur, quod in se habet motus, & Status principia, Sicuti legitur in secundo de Auscultatiõe Physica. Alia item ratione nũcupatur Naturale, ut aduentitio obiectum, Siue post generationẽ comparato, quod moralium secundo innuit Aristoteles, Cum ait, Nullum eorum, quæ naturaliter existunt, aliter insuescere. Tertio modo dicitur Naturale, quod rei necessarium est, Cui naturale traditur, Ad eam'q; materialis, formalis, aut finalis causæ habitudinẽ possidet. Qua ratione Medicorum peritissimi, Res naturales septem prodidere. Quarto modo Naturale aliquid itelligimus, quod cuipiam congruit, ut sit, uel ut conseruet. Sic enim esse naturalem Equis Auenam pronuntiamus, Et Locum Locato. Postremo Naturale est, quod necessario rei naturam consequitur, cuius est. Ita quod in ea existentiæ suæ principium habet. Huic uero naturali Violentum exaduerso constituitur. Qua ratione, ut est Meteororum quarto, Putrefactionem esse naturalem colligimus, Ambustionem uero uiolentam. Quin in Libro de Marasmo Senium a Galeno secundum naturam constituitur. Nec tamen inquit, Sicuti connutricatio, & crementum. Sũt enim hæc Naturæ opera. Senium uero non opus, Sed affectio consequens necessario. Quãdo, Animantium nulla in lucem prodiit uitalem Senectutis nescia. Proinde secundum naturam obuenire statuitur, Vt quæ necessario consequatur omnia, quæ a natura dispensantur. Quo sane modo & Mortem esse naturalem, colligi potest, Quæ inest Homini ex materia Physica iam potestatibus Animæ subseruire amplius nequeunte. Quam quidem materiam esse corrupti

bilem scimus, nec manere eandem sub utraque transmutationis meta, Sicuti manere Hylen, Prudentissimi naturæ rerum comprobarunt. Hanc uero moriendi naturam etiam Fatum dicimus. Nã & quĩto Auscultatiõis Physicæ Aristoteles Fatalẽ nũcupat generationẽ, quæ ritu fiat Naturæ. Hinc Virgiliani Carminis discutitur nubilũ ex quarto Æneidos.

Nam quia nec Fato, debita nec morte peribat.

Quippe quod secundo loco positũ est præcedentis expositio uidetur, qui mos est Virgilio uel frequentissimus. Quid enim est Fatalis mors aliud, quàm debita, & naturali proueniens discrasia?

¶ Aphetica in Cælo quæ dicantur ab Astrorum Peritis, & qui Aphetæ, item Apheteria quæ sint. Caput XXXIX.

INter alia, quæ haud parum multa suis complexi uoluminibus sunt eius adiuinationis Sectatores, quæ de Syderum ratione concipitur, Si modo concipi ulla potest, Obseruatum nobis id quoq;, quod & arripuimus, quando labor hic noster plane miscellaneus est, ac, ut sic dixerim, congestitius. Esse in Cælesti templo Loca quædam, Græco nuncupata uocabulo Aphetica, Carcerum imagine quadam, quas uocant Apheterias. Dicũtur uero sic, quoniam inde uitalẽ auspicemur decursum. Sicuti Aphetas item appellauere annorum distributores, Quos ex Apheticis Locis putant, quodam uelut afflatu, procursum in Vitam elargiri, perinde ac à linea Certantes emittũtur Quadrigæ. Esse uero Aphetas Ptolemæi obseruatio arbitratur Solem, Lunam, Horoscopum, partem Fortunæ, & Prædominantes in illis locis erraticas Stellas. Illud uero ex Literis est nostratibus, Aphetas quoq; dici Magnesiæ Ciuitatem, facto inde nomine, quod in illis locis Herculem liquerint Argonautæ. Apellãt & eodem uocabulo locum propè Athenas, ubi Xerxis primum infeliciter concussa sit classis. Apheteria uero genere neutro Machinas obsidendis urbibus accommodas signant.

¶ Super Hermogene ex Græcis deprompta quædam periucunda. Caput XL.

INgeniorum illud præcox genus non temere unquam peruenire ad frugem, dictum est à grauissimis Auctoribus. Id si alias unquam, in Hermogene deprehensum maxime est. Cui uix dum pubescẽti uim ingenii miram, & doctrinam minus perulgatam, neq; ex Triuio, quod aiunt, Naturæ indagini adnexa curiosiori ingessit, adeo ut natus annos Duodeuiginti artem concinnarit Rhetoricen, quæ non citra admirationem omnium atteritur manibus. Nec indignum putarit Philosophus Musonius declamãtem præsentia sua honestare. Immo uero nec Marcus Imperator, ad quem extant uerba illa, Sicuti auctor Philostratus est, Venio inquit, ad te Imperator Pædagogo indigens Rhetor, Quem etiamnum Ætas moratur. Quo nomine à Marco munifice dimissus est. Cæterum ipse hic ingeniosus adeo, & ultra ætatem disciplinis imbutus, expolitus'q;, Agens quartum & uicesimum annum mente lapsus est, nulla euidenti causa, propterea Antiochus Sophistes ita in eum est cauillatus, ἑρμογένης ὁ ἐν παισὶ γέρων. ἐν δὲ γέρσι παῖς, Quod nostris uerbis est, Hermogenes inter pueros Senex, Inter Senes puer. Quod & in Prouerbium duci potest, de iis, quorum ingenia cõcitata primo, & Vegeta deflaccescunt mox, ac ueluti Bulla euanescunt. Fuerunt & qui Vrbane iocarentur, uere appellasse Homerum λόγους πτερόεντας, Quod eos ueluti pennas abiecisset Hermogenes. Vixit quidem diu, Sed ut unus ex multis. Memoriæ proditum est, Mortui corpore dissecto, Cor hispidum fuisse repertum, Sed & magnitudine uisenda.

¶ Procœmio male uti, quid sit, Item de Philagro Sophiste. Caput XLI.

PRocœmiis male uti, tralatiõe pereleganti de iis dicitur, qui negotium, quodpiam obituri, initia, & quæ Conatum præcedunt, minus uident, aut curãt. Sumptum id ex Attici Herodis uerbis, quibus Philagrum Sophisten repercussit. δοκεῖς μοι ἔφη ὁ καλὸς προοιμιάζεσθαι, uideris inquit, mihi procœmiis non

mis non bene uti. Illum uero iis coarguebat, quod parum accurate Auditorum beneuolẽtiam uenaretur, Quam esse constat, ueluti Procemium declamaturo, & sese ostentaturo. Fuit Philagrus hic, Cilix patria, Lolliani auditor, Sophistarum uehemẽtissimus, Sed & maxime iracundus. Narratur quandoq; dormitanti auditori pugnum in malam impegisse. Natura porro' difficilis erat, & minus tractabilis, quæ res nec ipsum fefellit, Nam scitanti amico, quid ita non placeret ei filios tollere, Quoniam inquit, nec mihi ipsi placeo.

¶ De Aristide Adriano. Qui dicantur Vomentes. Scomma in Philippum. Caput XLII.

Aristidem patria Adrianum ex Mysia, Eudæmonis filium, proditur, dicendi copia, & ui expressisse Marco Imperatori, ut Smyrnam motu terræ, ac hiatibus labefactatam, & funditus pene' euersam restitueret. Cum monodia hoc est oratione querula, & flebili frequens eliceret Suspirium, mox uero etiam lachrymas, ac demum intulisset, ζέφυροι ἐρήμαν αὐτὴν καταπνέουσιν. Hoc est, desolatam perflant Zephyri. Erat quandoq; in Ionia Imperator Marcus, necdum Aristidem nouerat. Euocatum ergo ad se ita interrogare perexit, Quando inquit, te audiemus? Hodie ait ille, proponas, cras uero audias. οὐ γὰρ ἐσμὲν τῶν ἐμούντων, ἀλλὰ τῶν ἀκριβούντων, hoc est, non ex uomentibus sumus, Sed ex eorum numero, qui accurate dicunt. Vomentes uero intelligebat, qui extemporali uterentur Oratione. Ad quam cum minus ipse procliuis foret Natura, ut assolet, rem totam, ut incuriosam, aspernabatur, irridebatq;. Hic porro' Aristides scommate Philippum lacessere, non expauit, cum Arimaspos μονομμάτας, idest Vnoculos illi cognatos dictitaret.

¶ Vomentes item qui dicantur. Pomp. Scomma in Marcellinum. Vomitus ratio. Cotabissare. Lecanion. Lebetion. Scapha. Caput XLIII.

Ed enim scitu non iniucundum, Vomentes dici non hosce modo, de quibus facta nobis mentio est, Verum & luxu item diffluentes eodem intelligi uerbo, ut qui repletione nimia uomere sæpius cogantur. Scitissima est Pompeii ad hoc ipsum sententia. Nam diffidente illo apertius iam cum Cæsare, Marcellinus ex iis unus, qui essent ad honestiorem locum a' Pompeio producti, eum in Senatu proscindere grauius cœpit, ut qui Cæsaris partes, mutato consilio, foueret. Quo nomine commotior Pompeius, Non'ne erubescis inquit, ô Marcelline, dum honeste minus de meis rebus loqueris? An excidit, opera mea ex muto te Vocalem factum, ἐκ πεινητικοῦ ἐμετικόν, hoc est ex famelico quoq; Vomitorem? Certe qui auidius in Dies epulis distenduntur, & ultra, quam genuinus Stomachi calor perficere queat, infarciuntur, aut quotidianam cruditatem Laconicis excoquunt, aut Vomitu leuant. Aut Catharticis extrudunt. De Vomitu, primo Canonis Auicenna, Cum inquit, Vorandi assiduitate repletio superfluxerit, Aut eius, quod est in Stomacho quispiam inundauerit motus, ad Vomitum est festinandum. Sed & alibi Princeps idem Hippocrates inquit, Vomitum collaudauit quot mensibus per biduum non intercisum, Vt sequenti educatur, quod priore haud quiuerit. Hac autem ratiõe Sanitatis pollicetur securitatem. Sed frequentius hoc agere, arbitratur malum. Nam & Rasis quarto Almansoris, Vomitus inquit, admitti frequenter haudquaquam debet, inde nanque Stomacho insigne infertur nocumentum, quippe cuius Virtus destruitur. Rarenter si fiat, approbatur uel Galeni auctoritate, quarto de utilitate particularum. Sed & Rasis idem post nimiam Cibi ingestionem fieri suadet, Alias durum esse ait. Alibi uero Vomitus temperati hæc recenset emolumenta, Imprimis expurgari Stomachum scribit, Digerendi facultatem effici auctiorẽ, Corpus detergi, ac nouari, Caput cum Sensu leuius fieri, Visum acui. Plinius undecimo Naturalis historiæ, Vomitiones inquit, homini ad hæc in remedium excogitatæ, frigidiora corpora faciunt, Inimicæ oculis, maxime autem dentibus. Cornelius Celsus medicinæ primo, Vomitum quotidianum ei, qui ualere, ac Senescere optarit, reiiciendum commonet, Nam & Asclepiades in uolu-

mine de tuenda sanitate Vomitum exclusit, offensus puto eorum consuetudine, qui quotidie reiectando uorandi facultatem moliuntur. Nam pleriq; , ut censorie queritur Seneca, uomunt, ut edant, edunt, ut uomant, Epulas, quas toto orbe conquirunt, nec concoquere dignantur. Et alibi idem Auctor, Quid enim oro te liberale habent isti Ieiuni Vomitores, quorum corpora in sagina, Animi in macie, & ueneno sunt? Plutarchus porro, Vomitus, & Alui ductiones medicaminum ui, esse scribit μικρὰ παραμύθια πλησμονῆς, idest mala repletionis solatia, Certandum'q; potius ὑδροποσίᾳ καὶ ἀσιτίᾳ, idest aquæ potu, ac inedia, decurrendum πρὸς κλυστῆρα, idest ad Clysterem. Medicamenta uero esse ueluti Ecbolia, & Phthoria, quibus intemperantes mulierculæ partum abigant, ut impleantur denuo, & Veneriis perfruantur delitiis. Emetica uero censentur, idest ad Vomitum propensiora, quæ sunt εὐρυστήθη, idest pectoris Lati. Ex Grammaticorum uero Thesauris illud est, Bene potos quosdam uomere consuesse. Id nonnulli κοτταβίζειν dicunt, siue Cotabissare, Vas eiusmodi negotio accommodum dicitur Lecanion, item Lebetion. *Sed & Scapham* nuncupauit in Anagyro Aristophanes.

¶ Nil prorsum corpori indulgendum uoluptatis nomine. Carcerem instruere, quid sit. De Platone. Pythagoreis, & Plotino, & Agesilao. Caput XLIIII.

Plato non minor bene uiuendi, quàm Sciendi magister, tantum inquit, Corpori indulgendum, ut Philosophiæ ministerium præstare possit. Nã & Apostolus Paulus ille celebratus magister gentium, Non oportere ait, nos prouidentiam aliquam corporis habere Voluptatum nomine. Quoniam qui curiosius, intentius'q; illi uacant, Animam uero, Cuius est imperare proprium, despectui habent, nil admodum ab iis diuersi uidentur, Qui ut organa quam optima habeant, summo studio conquirunt, Artem uero, cuius gratia comparantur, negligunt. Quamobrem inquit magnus ille Basilius, Ratio diuersa potius seruanda. Nam castigare corpus, & compescere illius impetus, ut immanem quandam belluam, oportet, & eiusdem aduersus Animam temerarios motus rationis habenis compescere. Nec Voluptatibus frena remittere, Animæ curam prorsus abiiciendo, ne instar Aurigæ, impetu Equorum, & uiolentia rapti feramur in præceps. Proinde Pythagoram ferunt, cum audisset quendam ex familiaribus, cibis, exercitationibus'q;, ut pinguis fieret, curare, dixisse, Non cessare illum molestiorem sibi carcerem instruere. Quæ res cedere in prouerbium potest de iis, Qui teterrimi mancipii, ut sic dicam, saginæ intenti nil omnino suspiciunt, uel prospiciunt. *Sed* proni, uelut pecora, terrena modo meditantur, & cogitant, tanquam quod supra nos est, nostræ omnino curæ non sit, optime'q; cum illis decidat Fortuna, Si numerosis, & fumantibus patinis titillatur relanguescens appetitus, distenditur Venter. Sardanapali obuoluuntur plumis. Anima uoluptatum congerie remollita satiscit, neq; uenit in mentem, Platonem, cum Corporis habitudine uteretur nimium prospera, quæ ueluti Vitis luxurians foret resecanda, Academiam insalubrem Atticæ locum delegisse, qua quod redundans, nimium'q; sentiebat, loci intemperie supprimeretur. Quid, quod peritissimi ex Medicis astruunt, Summã corporis ualitudinem esse periculosam? Ita profecto est, Corpus hoc animi pondus, ac poena est, premente illo, urgetur, in uinculis est, ni Sapientiæ studium accesserit, et illum respirare Naturæ rerum spectaculo iusserit, ac à terrenis dimiserit ad diuina. Equidem maiores sumus, & ad augustiora geniti, quàm ut corporis nostri mancipia simus, quod non aliter inspectare decuerit, quàm ut arctius libertati nostræ obiectum, circunductum'q; Vallũ, ac plane Loriculam. Cuius habitaculi ueneficiis imbuti, ac deliniti, ut Porphyrius scienter & sensit, & docuit, altiore hic opprimimur somno, propterea diuina contemplaturis abstinentiam ab Animalibus necessariam arbitratur. Quando & Veterum Sapientum pleriq; omnes summa declinabant cura, quicquid animam arctius Corpori adnecteret, ac, ut sic dicam, ferruminaret. Vnde notissima Pythagoreorum expetita Solitudo, ac templorum, lucorum'ue inhabitatio, Et quorundam etiam celebrata occæcatio, nequid usquam foret, quod Contemplandi suauitatem interpellaret, Tantum aberant, ut Corporis saginæ uacarent attentius, qua Carcer obsepitur durior. Temperare nequeo mihi, quido huc pro-

ducti sumus, Quin Plotini Philosophi sæculo illo singularis sentẽtiam ad hæc maxime fa-cientem, huic inseram loco. Auctor siquidem Porphyrius est, Virum hunc summa Sapien-tia pudore quodam affici solitum, quod Anima eius esset in Corpore. Proinde'q; quibus esset ortus Parentibus, neque etiam qua patria oriundus, æquo animo narrasse. Idem quin immo tantopere indignabatur, effigiem corporis tradere Pictoribus, & Plastis exprimen-dam, Vt cum Amelius obsecraret, ut imaginem suam pmitteret effingi, Quasi uero inqt, non satis hanc imaginem ferre sit, quam Natura nobis ab initio circundedit, etiam censes imaginis huius imaginem diuturniorem insuper Posteris, ut opus spectaculo dignum, re-linquendam. Scribit Xenophon, quod proposito nostro uehementius inhæret, Agesilaum illum magnum, & Spartanorum Regem, Corporis imaginem sibi statui summa ui abnuis-se, cum id ei gratificaturum irent nonnulli. Cæterum Animi elaborare monumenta, nunquã destitisse, cum ita conciperet, illud Statuariorum, hoc suum ipsius esse opus, Rursum'q; id esse Locupletum, hoc autem Bonorum. Meminit historiæ in quadam ad Luceium Episto la etiam M. Tullius. Sed redeo ad Plotinum, Cuius morientis uerba literis plane aureis, & siquid auro reperitur etiamnum pretiosius, perscribenda, quia quid nostrum cuiq; medi tandum, obeundum'q; sit, summa ueritate præscribunt, non duxi per incuriam transmittẽ-da. Nam, cum iamiam foret Animam acturus, perexit ad eum inuisendum Eustochius, Sicuti ab eodem relatum sibi, Porphyrius scribit, Habitabat is Puteolis. Adhuc inquit Plo-tinus, te expecto, atque equidem iam adnitor, quod in nobis diuinum est, ad diuinum i-psum, quod uiget in uniuerso, redigere, Spiritum'q; his uerbis emisit. Quamobrem omne studium adhibere, ut Corpori quam optime sit, Hominis esse uidetur, seipsum ignorãtis, nec intelligentis, Oraculum Viri magni, Non esse hominem, id quod uidetur. Nec cuius-modi sit honesti facies, quæ si oculis cerneretur, ut in Phædro docuit Plato, et est a M. Tul lio repetitum, mirabiles amores excitaret Sapientiæ.

Homo uerus quid sit ex Platonicorum sententia. Duas esse quodammodo in nobis Animas. Caput XLV.

Vamuis autem maiore sit opus Sapientia, ut quisque nostrum, quid tan-dem ipse sit, perspicere ualeat, & ex unguibus, quod dicitur, agnoscere, præsertim quod singularis, necessaria uidetur Mentis expiatio. Sine qua, ueluti lippitudine crassiore obseptis, obstipatis'q; oculis uibrans Solis lu-men pati nequimus, Ita naturæ intima pertingere, prorsum impossibile. Expiationum uero illa efficax imprimis, Voluptatum, quas Sensus perni-ciosi Satellites prætendunt, contemptus. Tamen in præsentia pro uirili promere iam e-nitar, quæ mihi Platonicorum magistra lectio suggerit, ex qua uelut cella quadam pro-ma, mira sæpe nobis sufficitur rerum excellentia. Igitur Hominem uerum inquiunt, non esse corpus, illud argumento est, quoniam hoc utimur, ut instrumento. Neque item est Vita Corpori propria, & adnexa, addicta'q;, quando hæc nobis est cum Brutis quoque communis; & quia nonnunquam huic ratio ipsa, per quam ipsi sumus, aduersatur, & im-perat. Non porro quiddam ex corpore, & eius Vita propria consurgens, Hoc enim est Animal. Non denique ex Anima rationali, & uiuente irrationali coniunctum, quoniam ex indissolubili, & dissolubili unum confici nequeat. Sed Hominem esse animam, idest Substantiam incorpoream rationalem, ex diuino quidem intellectu existentem, in se ue-ro consistentem. Corpori autem non inhærentem, Sed potius assistentem. Atque i-psa sui præsentia uitam hanc in corpore producentem, ex qua & corpore composi-tum Animal appelletur. Vita autem huiusmodi Animatio, & uiuificatio dici debet, Communi tamen Licentia, Illam quidem Animam dicimus primam. Hanc uero se-cundam. Atque a prima, eius'q; Viribus Secundam, Vires'q; eius oriri. In prima qui-dem ab Intellectu ratio, A ratione Imaginatio proficiscitur. In secunda Vires quoq; tres præcipuæ sunt. Imaginatio, idest Communis Sensus quidam. Deinde Sensus exterior in partes quinq; diuisus. Postremo potentia genitalis, quæ & Natura uocatur, generationis, augumẽti, nutritionis origo. Porro non esse Animam compositi partem, in Libro de Bea

titudine significat Plotinus, ubi ait, Animam non esse coniuncti portionem, testatur ipsa eius a' Corpore sequestratio. Vbi separationem intelligimus duplicem, unam per moralē Philosophiam, qua se a' perturbationibus corpori seruientibus segregat. Alterā per contemplatiuam, qua se a' Sensibus, & imaginatione sciungit. Debet uero Philosophus, ad utentem rationem instrumentum hoc conuertere, ut ei libentissime pareat. Et rationem ipsam ab hoc usu seuocare, quoad fieri potest, ad contemplandum.

¶ Hominem ab Aliis finiri ex Anima, Corpore'q; concinnatum. Homo interior, & exterior qui sit. Caput XLVI.

Tqui dicat aliquis, uideri quidem hæc acute satis, solerter'q; excogitata, esse. tamen præter communem hominum conceptum, quādo, ut Augustinus scri-
a bit, non totus homo, Sed pars melior hominis Anima est, At cum est utrūq; coniunctum simul, tunc demum consurgere, conflari'q; hominis nomen. Quod tamen & singula sibi uendicent. Siquidem communi quadam loquēdi lege, illatum conditorio hominem pronuntiamus, Corpus tantum intelligentes, Rursum'q; ad cælestia tralatum, aut in Barathri supplicia intrusum, dum Animam modo significamus. Cui rationi, seu consuetudini calculum adiicit etiam Scriptura, Animam interiorē appellando Hominem, Corpus uero exteriorem. Ceu duo plane' sint homines, cum simul. utrunq; sit homo unus. Significare obscurius hoc ipsum Eustathius quoq; animaduertitur, ubi αὐτὸς inquit, idest ipse, nunc quidem dicitur de Anima tantum. Nunc de Corpore uel mortuo, ut apud Homerum, αὐτὸς δὲ ἑλώρια τεῦχε κυνέσι, Nunc uero & de utroq;, idest homine composito. Proinde perpendendum amplius, qua ratione dicatur Homo ad imaginem Dei factus. Et esse item terra pronuntietur, denuo'q; in terrā abiturus, dici nāq; illud rationalis Animæ intuitu, palàm fit acrius inspectanti, qualem Deus insufflando, uel, si commodius dicitur, inspirando indidit homini, idest hominis corpori. Hoc autem Corporis ratione, Qualem hominem ex puluere finxit Deus. Cui & animam est impertitus, ut sic concinnaretur animale corpus, idest Homo in Animam uiuentem. Varro item ille doctissimus, cum animaduertisset, in hominis Natura duo esse quædam, Corpus, & Animā, addubitauit primum, an hominis appellatione intelligi tantum Anima deberet, cui ita foret Corpus, ut Equiti equus, An Corpus tantum aliquo modo se habens ad Animam. Sic uti ad potionem poculum. Mox uero hominem non Animam solam statuit, non item Corpus, Sed quod ex utrisq; consurgit. Proinde summū hominis bonum, quo euadat Beatus, ex utriusq; rei bonis constare.

¶ Adam, & Euæ allegorica ex Platonicis significatio. Caput XLVII.

Erum nec uacantis operæ fuerit, attexuisse huic potissimum loco, qua ratiōe Mosaicam doctrinam, & uelata mysteria Plotinus, Origenes, & Ammoni-
u us per allegoriæ acumina secretiora sint īterpretati, etiamsi facta nobis alibi quoq; mentio est. Astituunt enim primum Personas duas, hominem ipsum, quasi Adam, & humanum aīal inde emanans, atq; degenerans, quasi Euā, quæ ex consopito Adam tracta narratur. Quoniam Animal ex se tūc propagat Anima, qū ex priore inter cælestes uigilia ad Naturalia labens, diuinorum'q; oblita iam dormit, & somniat. Proinde tunc affundere uitam corpori dicitur, Euæ nomine significatā, Quæ & prior errore deuio prolapsa, illius deniq; suffragium impetrat. Quamobrem cum esse traduntur duo in carne una, duas uelut in corpore uno Animas recte accipi posse, arbitrantur. Verum hæc sint illorum placita. Nos ne latum quidem unguem a' Christianorum patrum scitis reuellimur.

¶ Argiuo scuto dignus, prouerbium, quam rationem habeat præter Zenobii sententiam. Sagma quid, Defenditur Lectio in Lactantio grammatico. Scutum sacrum. Caput XLVII.

Argiuo

Rgiuo clypeo dignus, dicit ex Paroemia, ut Zenobius scribit, de eo, qui eximia ob generositatem Veneratiõe fit dignus, id'q; ex Argiuorum ueteri more propagatum, quo honestioribus pueris contribueretur honor is, Vt Scutum gestantes pompam ducerent. Cæterum quæ fuerint eius rei initia, non fere traditur. Ego tamen omnem, quod dicitur, Lapidem prouens uideor aliquid eruisse certius, quod & protinus hisce libellis isperfi. Legimus uero, fuisse Argiuorum Regem Enhippum felicitatis miræ, Cuius clypeum, qui apud Græcos insigniter rem gessisset, accipiebat, ut per urbem incedens honestaretur. Vnde obrepserit in ignauos prouerbium, Cuius etiam meminerit Callimachus. Mentio item & Regis, & Scuti ẽ apud Papinium Hisce uersibus. Celsam subeuntibus arcem.

In gradibus summi delapsum culmine templi
Arcados Enhippi spolium cadit, Æreus orbis.

Porro in hac Scuti mentione addamus & aliud, quod usui sit legisse. Scuti thecam dici Sagma, testimonio Aristophanii Interpretis in Comoedia, cui titulus, ἀχαρνῆς. Super eo Poetæ uersiculo,

τίς γοργόν' ἐξήγειρεν ἐκ τοῦ σάγματος.

Quis Gorgona excitauit ex Sagmate? Nam Sage inquit, idest σάγη, Scutum indicat. Vnde & Pansagia dicatur Panoplia, idest armatura. Sagmatis meminit etiam Sophocles. ...ἐν κοιλοῖσι σάγμασι. Meminit & Lactantius grammaticus in Thebaidos nonum. Corytus theca inquit, arcus Solius. Sicut Pharetra sagittarum, Sagma Scuti. Quem tamen locum uelut repastinaturus Quidam, ex puncta lectione tum uetere, tum etiam uera, ut constat, Sacconiam reposuit, errore manifestario. Sagma inuenies & apud Pollucem Onomastici septimo. καὶ σάγματος λῦσαι, τὸ τῆς ἀσπίδος. Sed & Libro decimo Sagmata Iumentorum ex quorundam sententia, Philippicorum quinto inueniri, scribit. Sed & Leuitici quintodecimo, Sagma super quod sederit, immundum erit. Quo nomine uel Sellam interpretãtur, uel instratum, quo mollior fiat Sessio, Proinde in hebræo Equitaturam haberi. Est apud Arrianum Scuti sacri mẽtio, quod de Palladis templo cum detraxisset Alexander, eo semper prælato, prælia inibat. Illud uero ex historia superpondium fuerit. Ostentabat Aphricano iuniori Adolescens quidam affabre compactum scutum, & exquisitius expictum. At is decet inquit, Romanum uirum in dextra magis, quàm in sinistra sitam Spem putare.

¶ Iouem Lapidem iurare apud Gellium quid sit. Ciceronis Locus explicatur ex Epistolis. Caput XLVIII.

Ellii ex primo noctium Atticarum Verba hæc sunt, Iouem inquit, Lapidẽ, quod sanctissimum iusiurandum est habitum, paratus sum ego iurare, Virgilium hoc nunquam scripsisse. Quæsitum memini ex me à doctissimis Iuuenibus, dum Patauii ista mussitaremus, quid sibi uellet Lapis Iupiter apud Gellium auctorem perillustrem, & facundiæ haudquaquam extritæ, obuiæ'q;. Respondi tum pro tempore, arbitrari me, Loci eius nubilum Sexti Pomp. enarratione discuti clarissime. Apud quem legissem, Iuraturos per Iouem Lapidem tenere silicem solitos, eiusmodi fere uerba enuntiantes, Si sciens fallo, qui me despicit, salua urbe, arce'q;, bonis eiiciat, ut ego hũc Lapidem. Ad quam uerborum conceptionem amplius, pensitatius'q; inspicienti, allusisse M. Tullium, liqueret, Epistolarum familiarium septimo, per maximam Interpretum halucinationem. Ita enim Scriptum iuenias. Delitiæ uero tuæ noster Æsopus eiusmodi fuit, ut ei desinere per omnes homines liceret. Is iurare cum coepisset, Vox eum defecit, in Loco illo, Si fallo sciens. Meminit T. Liuius Ab V.C. Libro primo & Vicesimo, Ea'q; inquit, ut rata scirẽt fore, Agnum Læua manu, dextra Silicem retinẽs, si falleret, Iouem, cæteros'q; precatus Deos, ita se mactarẽt, quemadmodum ipse Agnum mactasset, & secundum precationem caput pecudis Saxo elisit. Sed & alibi T. Liuius idẽ huiusmodi Iurisiurandi formulã latius exequitur. Verum, siquid etiamnum subsultare uidetur apud ingenia lectionis multæ, & id genus quæstiunculis perexercitata, audiát quæso Polybium ita subscribentẽ. Ergo inquit, Carthaginienses Deos patrios iurati sunt. Deinde Romani, per Lapidem secundum uetustissimum ritum, Martis, Quirini'q; numinibus ad

ditis, Iusiurandũ præstiterunt. Ritus uero Lapidis fuit huiusmodi, Fecialis sumpto in manibus lapide, postquam de Foedere inter Patres conuenerat, Hæc uerba dixit. Si recte, ac sine dolo malo hoc fœdus, atq; hoc iusiurandum facio, Dii mihi cuncta præstẽt felicia. Sin aliter aut ago, aut cogito, cæteris omnibus saluis, Solus ipse peream, uti Lapis hic è manibus meis decidet. Nec plura locutus, manu Lapidem excussit.

¶ Hastarum Auctoritatem fuisse ueteribus religiosam. Hasta pura, et Præpilata quę sit. Hastam, & Caduceum mittere. Caducei ratio, quid Cerycium, & quid Ceryces. Seneca declaratur. Præconum species. Caput XLIX.

Astas, in ueteribus memoriis legimus, Regii Fastigii insigne Diadematis loco fuisse, quas dixere Græci σκῆπτρα. Nam & à rerum origine Deorũ immortalium uice cultas, obseruatũ item est. Ex cuius ritus memoria diu quoq; custoditum, ut Deorum simulacris adderentur. Hinc lectum est, esse in Sicilia urbem, cui nomen Aegion, Antiquissimã quidem, & Dearum religione celeberrimam, Quæ Materæ nuncupentur. Quarum Simulacris tum Meriones, tum Vlysses Hastas affixerint, in scriptis etiamnum dicantium nominibus. Scribunt Apollonii Interpretes, Cæneum adeuntes compulisse per Hastam iurare, Cui, neglecto Deorum cultu, preces fundebat, rem quoq; faciebat diuinam. Quippe factus elatior, ut scribit Eustathius super Iliados primum, quod Neptuni munere ex puella Vir esset factus, prætereáq; in uulnerabilis, &, ut Græci dicunt, ἄτρωτος, in fori meditullio surrectam fixit Hastam, proq; Deo censeri iussit. Et in T. Liuii Historia Ab V. C. Libro quadragesimo Lectum est, nuntiasse Pontifices inter prodigia alia, Hastas motas. Curitin quoq; Iunonem dictam tradũt ab huiusmodi Hastæ latione, quæ lingua Sabina Curis diceretur, quod Sex. Pomp. refert. Vnde à Priscis institutum, ut nubentium caput Hasta comeretur, quam Cælibarem núcupabant, quod sint in Iunonis tutela Matronæ constitutæ. Eius certe Sigillum in Pilo sublatum Plut. tradit. Qui auctor item est, Lãceam in Regia positam fuisse Martis nomine insignem. Lancea quoq; donari solitos, qui in bellis acriter, strenuéq; pugnantes laudem meruissent. Id immo institutum Sex. Pomp. refert, quia Hasta summa armorum, & Imperii erat. Quamobrem & Captiuos sub ea solitos uenire, quos Græci δορυαλώτους, καὶ δορυλήπτους uocant. Sicinium Dentatum Plinius scribit, fuisse donatum Hastis puris duodeuiginti. Hastam puram Grammatici intelligunt sine ferro. Id enim fuisse præmium apud maiores eius, qui tunc primum uicisset in pręlio, sicuti scriptum in Libris de Gente Pop. Ro. Vnde Poeta nobilis,

Ille uides pura Iuuenis, qui nititur Hasta

Donatus puram quidem accipit sine Ferro, Sed addit, Pacis id esse signum, non belli. Præpilatas inuenimus Hastas dici, quæ Ferreas habent Cuspides, quasi Præferratas, quanquam & Præpilatum sit quoq;, quod Ferro utiq; caret, Sed in Mucronem tamen est exacutum, ut Locustarum cornua, quibus natant. Rudum pilum in Plinio accipiunt Eruditi non tam, quod Ferrum non habet, quàm quod asperum, impolitumq;. Cheroneos legimus ex Diis omnibus colere præsertim Sceptrum, Quod Vulcanum affabre fecisse, Homerus scribit, datumq; Ioui, À quo diu post ad Agamemnonem peruenerit. Appellant autem δόρυ, idest Hastam. Templum quidem publice nullum ei dicatum uisebatur, nihilominus quot diebus res illi fiebat diuina, apponebatur & mensa omnifariam carnibus, ac Bellariis onusta. Alexandrum Pheræum prodit Historia, Hastam, qua Polyphranem auunculum interemerat, consecrasse, additis etiam Corollis, & tanquam Deo rem diuinam fecisse. Legimus fuisse Vetus Adagium, quod ex Pausaniæ monumẽtis est, Hastã, & Caduceũ mittere, Quod ẽ, ut arbitror, pmittere, ut pro arbitrio qs bellum ineat, siue ẽt pacẽ amplexeẽ. Docet id Polybius Libro quarto, Quod cũ inqt, Rhodii intellexissent, propositũ suũ ad finem pducere cupiẽtes, Legatũ ad Byzantios Aridicẽ misere, ac cum eo Polemoclẽ cũ triremibus tribus, uolentes, id qđ in prouerbio est, Hastam simul, & Caduceũ Byzantiis mittere. Aut de iis dicatur, q ad hortantur quidem, sed interim ẽt minanẽ. Vel qui pacem utiq; ostendunt, Sed bellũ mox inferunt. Scimus præterea Carthaginienses, cum Bellũ uellent, Romam Hastam misisse.

Caduceũ

Caduceum uero esse Pacis insigne, Caduceatorque quoque nomen demonstrat, Sic.n.uocantur, qui ad pacem mittunt Legati. Qua uero forma Caduceus foret, Ita in Græcis auctoribus adnotatum inuenimus. Cerycium inquiunt, Lignũ erat rectum, utrinque duos cõtinens Serpentes implexos inuicem ita, ut se mutuo, & exaduersum intuerentur. Quales illi uocant ἀντιπροσώπους. Ferunt id Caduceatores, & inde illis iniuriam intulisse, maximũ habebatur nefas. Et rectum quidem lignum συμβολικῶς, & operte Orationis rectitudinẽ significat, Serpentes uero impliciti Castra castris iuncta nobis innuunt occultius. Quibus se, dissidentes conciliatura uolũtates, Orationis inserit Virtus. Sed de Caduceo aliqua item in medẽdi ratione Plinius, plura Macrobius in cœnis. Cerycιũ uero, nequẽ græca offendat dictio, Caduceum plane signat. Nam esse id Legatorum gestamen, finit Pollux, quãdo & Mercurii uirga dicitur κηρύκειον ῥαβδος. quãquam & Cerycia uocant præconũ, seu Caduceatorum mercedes, qui nuncupantur Ceryces, Habebantur uero hi generis nõ unius. Nam alii mystici erant, sic dicti à Ceryce Mercurii filio, & Pandrosi Cecropis filiæ, Fuisse hos Athenienses proprii generis, tradũt multi, & Munus eorum minus fuisse uulgare, coniectatio certa est. Nã & Seneca scribit, Nõ uis nisi Consul, aut Prytanis, aut Ceryx administrare Remp. Cerycũ honeste meminit, in decem Rhetorum uitis Plu. Fuere Certaminũ item præcones. Alii ẽt in pompis, quidam Venalium quoque. Cerycιũ porro ẽt præconium signat. Dicerem plura, sed alieno loco satis multa, nisi quod Eustathii sententiam præterire nequeo tradentis, Caduceatores, aut Cerycas fuisse ἀσύλους, idest nefas fuisse à quoque uiolari, quod crederentur θεῖον γένος, idest diuinũ genus ex origine, quã præstruximus, Proinde in Odyssea Vlysses exploratoribus comitem adiecit Ceryca, διὰ τὸ ἄσυλον. Achilles uero Cerycas Iouis nuncupat nuntios, & hominum, qui sacrificiorũ quoque ministerio adessent. Athenæus quinẽt Coquinariam exprimens dignitatem, eius esse argumentum Cerycas Athenis scribit, Qui & Coquorũ, & Butyporum haberẽt ordinem, Quod prodidit Clidemus protogoniæ primo. Ceryca item dicunt Græci, Nos Buccinum.

De Auctionum Hasta, & Magistris. Cicero, & Fabius explicantur. Item Locationũ, & Salutis Hasta. Caput L.

Via uero dicebatur Romæ auctio Hastæ, res uel imperitis notissima, cũ publice Ciuium bona distraherentur, hinc refrixisse Hastam eleganter pronuntiamus, cum desitum tandem significamus, cessatum'que uel à Magistratu uiolẽto, & sordido, aut tyrannica rabie desæuiendi in miserorũ bona. Nam & M. Tullius eloquenter, & scite, Hastam Cæsaris refrixisse, dixit. Sed & Hastam sperare Scelerati, ac perditi homines dicunt, Qui ciuium affectant bona. Sicut Hastam uibrare dicunt, Qui sanguinariã huiusmodi consectantur auctionem. Cicero de Officiis secundo, Dum homines perditi Hastam illam cruentã & meminerint, & sperabunt. Quã P. Sylla cum uibrasset, Dictatore propinquo suo, idem trigesimo, & sexto anno post à sceleratiore Hasta non recessit. L. uero Sylla, quantũ nobis suggerit historia, addidit & uocẽ itolerabilẽ. Nam cũ posita in foro Hasta, Ciuium bona uenderet, prædam suã se uendere, frequentissime dictitabat. Proinde Hastam huiusmodi Peticam quoque tristem nuncupari animaduertimus. Apud Tertullianũ in Apologetico Hastarium dici legimus, Venditionẽ id genus, In Hastario inquit, Vectigales sumus. Nec illud parte ista omittendum, Vt obscurissimum Ciceronis, & Quintiliani locum aperiamus, Magistros dici, qui bona sub Hasta uẽdunt. Vnde id in Epistolis ad Atticum Libro primo. Vnã agebant cæteri Creditores, in quibus erat Lucullus, & P. Scipio. Et is, quem putabant fore Magistrum, Si bona uenirent, L. Pontius. Et Libro sexto, De possessionibus hæreditatum, & possidendis bonis. Magistris faciundis, uendendis'que ex edicto, & postulari, & fieri solet. Ex iis inquam infertur lux Verbis Fabii Libro sexto, de Iocis, Peruenit res inquit, usque in Aenigma. Quale est Ciceronis in Pletorium, Fonteji accusatorem. Cuius matrem dixit, dum uixisset, ludum. Postquam mortua esset, Magistros habuisse, Dicebantur autem, dum uixit, infames Fœminæ ad eam conuenire solitæ. Post mortem bona eius ueniebant, quanquam hic ludus per translationem dictus est. Magistri autem per ambiguitatẽ. Hactenus ex Fabio. Ad hosce porro Magistros

forte respexit M. item Tullius, ubi ait, Heus tu manum de tabula, Magister adest, in familiaribus epistolis, Etiam si nõ excidit, quid alibi præceptum a me sit. Cæterũ obseruauimus & illud, Hastã in classicis auctoribus non de auctionibus, uenditionibus'q; modo dici, Sed & de locationibus, quæ publice fiant. Vnde assueti Hastæ appellati eleganter, Qui ea conducere consueuerunt. Docuit hoc. T. Liuius Ab V. C. uicesimo quarto libro. Cum Censores inquit, ob inopiam Aerarii se iam Locationibus abstinerent Aedium sacrarum tuẽdarum, curulium'q; equorum præbendorum, ac similium rerum, Conuenere ad eos frequentes, qui hastæ huius generis assueuerant, hortati'q; Censores, ut omnia perinde agerent, locarent'q;, ac si pecunia in Aerario esset. Cornelius Nepos in Attici Pomponii Vita, de hac item intellexisse uidetur, ubi ait, Ad Hastam publicam nunquam accessit, nullius rei neq; Præs, neq; Manceps factus. Quin & Ouidius, Libro quarto de ponto.

Aut populi reditus positam componet ad Hastam,
Et minui magnæ non sinet urbis opes.

In Quintiliani uero declamationibus Hastam Salutis dici inuenies, de frumenti uenditiõe in fame, ac penuria non ferenda. Sed si semel inquit, ponis Hastam Salutis, & Redemptores Vitæ admittis, & nos admone, melius uendes.

¶ Hastici ludi, siue Xystici. De Xysto, & deriuatis inde, De Aeganea, & Ancyle, ac Gæo. Item plura ad Hastas pertinentia. Necnõ quid rectis, aut infestis Hastis uenire. Phalanx quid. Caput LI.

h Asticos uero Ludos, quos in Latina quãdoq; historia lectitamus, græce contenderim appellari Xysticos. Velut & Gladiatores quoq; Xysticos nuncupatos, scimus, quod Hastili uterentur, quod ξυστὸν græci uocant, quanquã & eo nomine dicitur Locus, in quo exercentur Athletæ. Xysti pro telo meminit Arrianus, Xystis inquit, quæ prælongæ Hastæ sunt, corneis aduersus tela, quæ Palta uocant, utebantur. Xystarchum uero pro Gymnasii principe legimus. Nuncupatur quandoq; Dromos Xystos, idest cursus Xystos, ut in Aristeæ Orpheo, ἦν μοί πα-λαίστρα καὶ δρόμος ξυστὸς πέλας, idest erat mihi palæstra, & Dromos Xystos prope. Xenophon, in Oeconomico Xystum pronuntiauit simpliciter, εἰ ἐν τῷ ξυστῷ περιπατοῖεν, qđ est, si in Xysto obambularent. Xystida uero tunicam interpretantur talarem, muliebrem. Alii tragicum putant indumentum. Sunt qui prætenuem uestem eo nomine accipiant. Est & Xystus alio uocabulo dicta Stlengis. Hoc est Strigil. Legitur id nomen apud Epicharmum & Diphilum. Ambitus item Gymnasii apud Heliden totus dicebatur Xystus, Quoniam Hercules Amphitryonis exercitii gratia quotquot succrescerent Spinæ, singulis diebus ἀποξύειν, idest eradere consueuerat, sicuti auctor Pausanias est, Heliacorum secũdo. Intra eum uero ambitum ẽ alter, quem a Figura uocant Trigonũ. Quin est tertius quoq;, Cui nomen a mollicie loci μαλθώ. Ad Gymnasium id Via erat, quã ab Exploratorũ silẽtio σιωπὴν nuncuparunt. Erat & Dianæ sacellum φιλομείρακος, ex Gymnasii propinquitate Dea cognominata. Aeganeam scribit Eustathius Iaculi Leuioris esse speciẽ, ἀπὸ τῶ ἐπανίεσθαι, quod longius mittatur. Vel quod Ancyle ex pelle concinnaret̃ caprina, qppe capram uocant αἶγα. Signat uero Ancyle Iaculi ansam, quam uocant λαβὴν, Est tamen Ancyle item iaculum quoddã, Vnde Ancylistæ, qui eo utunt̃. Apud Lycophronem Sigymnum Iaculi genus est. Apud Pausaniã Gæus, siue Gæũ dicitur telum oĩno ferreũ, aut embolium ὁλοσίδηρον. Mesancylon nominat Euripides, & forte idem sit, qđ Ancyle. Sigymnum uero Sigynnum Apollonius scribit, Dicunt'q; eo uerbo signari alicubi parua Peltaria. Est item Ancyle cubiti curuatura, & Poculi genus, Gottabis accommodum, Vñ apud Æschylum Gottabos legimus Ancyletos. Vt uero ad Hasticos redeamus, non ineptum foret, eo item uocabulo Equestres ludos intelligere, Quorũ nunc usus est multiplex, & sæpe Hastis concurritur, & dicuntur uulgo Clostra, quod Claustris obsepiantur temporariis, Sicuti Veteribus Euripos, siue Nilos, ut in Legibus Cicero scribit, circunducere moris fuit. Quoniam uero de Hastis mentio nobis plurima est, Hasta Præconis insestari, non aliud ferè arbitror, quàm curare, ut bonorum sub Hasta uenditio fiat. Cicero de Lege agraria, Iubet eos agros uenire, quos Rex Mithridates in Paphlagonia,

Ponto,

Ponto, Cappadocia'q; possederit. Num obscure uidentur prope Hasta præconis insectari Cn. Pomp. exercitum, qui uenire iubeant eos ipsos agros, in quibus nűc ille etiam bellum gerit. In Philippicis uero cum Tabulas dicit ab hasta, non alias intelligit, quam emptionis sub hasta factæ. Sunt & Hastæ gramineæ Ciceroni item Actione in Verrẽ sexta, In quibus inquit, neq; manufactum quicquam, neq; pulchritudo erat ulla. Sed tantum magnitudo incredibilis, de qua audire satis eēt, nimium uidere plus quàm semel. Hastarum repositorium Homerus Syringa uocat Iliados decimo nono. Iulius Pollux Dorothecen. Alii etiam Dorodochen. Hastæ postremum uocatur Sauroter, quãquam eo nomine sunt, qui ĩtelligunt Locum item, in quo reponatur Hasta. Medium uero etiam Ancyle appellãt. unde ἀγκυλίζειν uerbum, uel ἀγκυλίσασθαι. Lignum Iaculi ipsius à quibusdã dicitur Styrax. Alii ea uoce intelligunt hastæ partem, quam manu tenemus, & affigitur terræ. Styracion dicitur à Thucydide, στυρακίῳ inquit, ἀκοντίου χρησάμενος ἀντὶ βαλάνου ἐς μοχλόν, quod est, Styracio usus Iaculi pro Balano ad Vectem. Iulius uero Pollux ita. Hastæ ĩquit, prominens αἰχμὴ uocatur, idest Cuspis, & Epidoratis, & Styrax. Apud Eustathium ita obseruauimus. Styrax inquit, Plantæ species est, unde sunt iacula Styracina Corneis consimilia. Postmodũ sunt, eodem tradente Polluce, Hastilia quædam Naumacha, teste etiam num Homero, ea uero prælonga erant. Acinaces Arrianus scribit, esse hastas persicas. Idẽ tradit, Equitibus hastas macedonicas pro Barbaris Mesancylis datas. Gæsa sunt Gallorũ propria tela, Sicut Sarissæ Macedonum. Germanorum Frameæ. Sed & fortes Viros dici à Gallis Gæsos, adnotatum à Seruio est. Gæsatas tamen appellari ab eisdẽ mercenarios milites, Plutarchus auctor est. Porrò illud item haud negligendum, quod & Parœmiæ formam habet. Rectis, an proclinatis hastis uenio? quod est, Amicum'ne ultis, an hostẽ? ductum uero id ex historia. Lysander siquidem, cum Bœotiorum agros peruasurus foret, quæsiuit ab illis, πότερον ὀρθοῖς τοῖς δόρασιν, ἢ κεκλιμένοις διαπορεύηται τὴν χώραν αὐτῶν, idest Surrectis'ne, an infestis hastis per ipsorum agros iter faceret? Hastarum uerò usus agnoscitur duplex. Aut enim è manu utimur, & uocantur Anchemalæ, uel Orectæ, Nam ὀρέξαι signat, manu percutere. Aut mittimus, sicuti quæ dicuntur à uibratione Palta, idest Iacula. Contus utrunq; implere usum potest. À quo & Contobolia dicitur, Velut etiam Sarissa, atq; item Hyssus. Stadia uocatur pugna, & συστάδην pugnare, ubi cõminus certatur. Vnde & Anchemachi nuncupantur, qui ita pugnant, seu hasta id faciant, seu Ense. Non ignorandum tamen, Veteres Lignis, Corynnis'q;, idest Clauis depugnare consueuisse; quæ ratio militum Phalangibus nominis causam præstitisse creditur. Siquidem Ligna nuncupãtur Phalãgia. Argumento est, quod ex materia compactas substructiones etiam Phalangas uocitamus, & inde forsan Phalangia nuncupata, quæ è trabibus telas contexunt. Et quæ nauibus subiiciuntur Hermata, idest sustentacula, dicuntur item Phalangia. Ad digytos quin etiam uerbum id reuocat Aristoteles. Nam qua flexus constat, Condylus inquit, appellatur, qua non flectit, Phalanx. Addamus de hastis illud quoq;, Esse qui hastæ cuspidẽ, quam terræ infigimus, ab Homero quandoq; etiam Vriachon, nuncupatam, ab Aliis Crosphon, uel Grosphon. Verum de iis satis iam, super'q;, ad alia deniq; faciendus gradus.

¶ De Isthmo. Prouerbium, quod est, Isthmum perfodere, quam rationem habeat. Papinii locus ex quarto Syluarum explicatur. Qui adorti sint rerum naturæ faciem hic, aut alibi mutare. Isthmi notiones, & deriuata. Caput LII.

Ngustias, unde procedit Peloponnesus, Isthmon dici, nemo non paulo politior nouit. In eum Locum inquit Plinius, irrumpunt è diuerso maria, omnem'q; ibi lancinando uorant latitudinem, donec contrario incursu æquorum tantorum in quinque millium passuum interuallo, exesis utrinq; lateribus, angusta ceruice Pelopõnesum contingat Hellas. Corinthiacus hinc, illinc Saronicus appellatur Sinus. Lecheæ hinc, Cenchreæ illinc angustiarum termini. Multos historia prodit, Spatium id adortos interscindere, ut nauibus pateret nauigabilis meatus. Memoratur uero imprimis Demetrius Rex, Dictator Cęsar, Vt Tranquillus etiam Auctor est, C. Princeps, Nero Domitius. Verum quia omnium conatus non

in irritum modo cessit, Sed & exitu insausto id fuisse inceptum, compertum est, Quia, ut inquit in rebus Corinthiacis Pausanias, diuinitus constitutis rebus manum iniicere non licet. Siquidem Gnidios Isthmum interdicere adortos Apollinis deterruit Oraculum, Inde nata elegantis Adagii ratio, Vt qui improsperius, & inauspicato rem quampiam conantur, commoliuntur'q, Isthmum persodere prædicentur. Quod uero ad Demetrium spectat, Illud perpensione dignum amplius, fuisse a' quibusdam proditum Literis, Eum ab Architectis, ne propositum exequeretur, deterritum. Quod cum illi metarentur, renuntiassent, Sinus Corinthiaci mare esse altius, quàm quod ad Cenchreas, Itaq; intermedium si intercideret locum, uniuersum ad Æginam transitum, cum ipsa pariter Ægina, & proximas Insulas demersum iri. Porro' nec nauigationi Alueum futurum habilem, ob affluxus rapidã Varietatem, qualis in Euripio uisferetur: Ex historia uero huiusmodi amplius commoneor, quo Sensu enuntiarit in syluis Papinius de Via Domitiana.

His paruus, nisi deuiæ uetarent,
Inous freta miscuisset Isthmos.

Sed nec me fallit, uerbum Deuiæ, quod Sensui præcipue congruit, ac Historiæ, ab Interprete acutissimo expungi, pro'q; eo reponi Lechiæ, nec syllabarum mensu offendi se significat. In quem uelut Scopulum impactus Hermoléos, ut est in re Literaria Lynceus, atque optime de re latina meritus, Verbum Cenchreæ substituere mauult. Sentit & ipse hoc nõ omnino accommodum, Sed minus putat habere morulæ, quàm id Domitii. Ego nil immutandum cóntenderim, quando sic illibatior prolicitur Sensus. Quod sicui amplius arridet nouitas, Historiæ nihilominus inhærendum, non inficiabitur, quisquis citra Liuoris labeculam sibi ista expendere permittet. Sed ad istitutum redeo. Memorabile uero id quoq; est, Herodem Atheniensem, cuius alibi quoq; commeminimus, uel sæpe tot, tãtis'q; fuisse diuitiis instructum, &, quod omnia excedit, tanta fuisse animi magnitudine, ut quamuis plurima passim non tota modo Græcia, Sed in Italia quoque opera edidisset, quæ Viro haud dubie immortalitatem comparatura uidebant, Tamen altior, & inquies Animus nil se dignum perfecisse opinabatur, Quoniam Isthmum non perfodisset. Splendidum siquidem arbitrabatur, Continentem abscindere, Maria diuersa cõiungere. Ambitum sex millium, & uiginti Stadiorum, tot enim fere' nauigando conficiuntur, in breue coniicere. Affectabat ille quidem hoc, Vt magnificum, & illustre, Verum ut posset, ab Imperatore nõ ausus impetrare, destitit, ueritus ne uitio illi uerteretur, uelut id animo agitanti, Cui ne fuisset quidem Nero par. Dignum relatu id quoq;, Consimili conatu excidisse Nicanorem Seleucum, Qui persodere excogitarat spatium a' Bosphoro cimmerio ad Caspium mare, quo tempore a' Ptolemæo Ceraunio sit interfectus. Esse uero id interuallum CL. mil. prodidit Claudius Cæsar. Idem studium in mutanda rerum naturæ facie Ægypti Reges agitauit, ut nauigabili meatu proscinderẽt interstitium a' Rubro mari ad Nilũ, qua parte uocat Delta, Sesostri omnium principe id tentare adorto, insecuto mox Persarum rege Dario. Deniq; Ptolemæus fossam eduxit latitudine pedum centum, altitudine triginta, usque ad fontes amaros. Vltra deterruit inundatiõis metus, excelsiore tribus cubitis, ut Plinius scribit, mari Rubro comperto, quàm terra Ægypti. Quod uero ad Isthmũ attinet, abs quo exorsi sumus, Scribit in tertium Sententiarum Hippocratis Galenus, Tonsillas esse locorũ ad Isthmum attinentium inflammationes. Per Isthmum uero oportet inquit, intelligere partem illam, quæ Os, & Gulam interiacet, quæ per metaphoram quandam ita nominatur ab iis, qui proprie dicuntur Isthmi. Sunt autem angusti quidam terræ transitus inter duo maria sitæ. Isthmum uero Grammatici inde trahunt, quia Isthmata sint τὰ βήματα, hoc est gradus, est enim βάσιμος τόπος, idest inter duo maria meabilis Locus. Illa uero ex Thesauris Iulii Pollucis sunt, Guttur propter angustias dici Isthmum, ex quo portiões utrinq; Positæ Paristhmia apte uocantur. Sed & alibi Colli recẽsens ornaméta, Quæ Collo inquit, circumponuntur, Peritrachelia uocantur, & Perideræa, Item Deræa, & Hypoderia. Sicut Hypoderides, Isthmia, Plocia, Stomia, Malacia. Porro' nec illud ignorandum, Isthmum, ubi angustam terram signat, quam duo lancinent maria, Aulam quoq; nominari. Sicuti quandoq; etiam dicitur ἀμφιπλὴξ, & ἀμφοτερόπλαξ. Nam Porthmon, siue fretum Aulona item uocant, ac Euripum.

Equo

¶Equo Sophocleo similis, prouerbium quid inferat. Item Damiani, & Sophoclis historia. Caput LIII.

Quo Sophocleo similis, adagium in eos est, qui ætate fessi, & imbecillo corpore, Animi tamen uigorem seruant etiamnum. Philostratus in Damiano
e Sophista, καὶ εἶδον ἄνδρα παραπλήσιον τῷ σοφοκλέους ἵππῳ. Et uirum inquit, uidi persimilem Equo Sophocleo. Sed & mox infertur ratio, νωθρῶς γὰρ ὑφ' ἡλικίας δοκῶν, νεάζουσαν ὁρμὴν ἐν ταῖς σπουδαῖς ἀνεκτᾶτο, idest Languidus quamuis ætate uideretur, tamen Iuuenilem in studiis refouebat impetum. Erat aũt Damianus hic, de quo hæc Philostratus dixit, Ephesius, summo loco natus, opulentia magna, &, quod oĩa exuperat, diuitiis bene utebatur. Fuit præterea eloquentissimus, Adeo, ut Soteri, Sosi, Phædri, & Cyri, Ludibria uerius Græcoꝝ fuerint, Quàm Sophistæ digni, de quibus mentio fiat. De Sophocle uero, qui iam senio confectus insaniæ à multis accusabat', ut Plutarchus scribit in Libro, qui est, An Seni administrãda Resp. Copioséq; M. Tullius Sophocles inquit, ad summam Senectutẽ tragœdias fecit. Sed cum propter studium in re familiari uegligẽtior foret, Postulatus à filiis est, ut, sicuti more Romano, male rem gerẽtibus Patribus interdici bonis solet, sic illum, uelut desipientem, à re familiari remouerent Iudices. Tum Senex dicit', eam fabulam, Quã in manibus habebat, & proxime scripserat, Oedipũ Coloneum recitasse Iudicibus, quæsisséq;, num illud Carmen desipientis uideret', θαυμαστοῦ δὲ τοῦ μέλους φανέντος, ut iuquit Plut. προπεμφθῆναι μετὰ κρότου, καὶ βοῆς τῶν παρόντων, idest cum id apparuisset admirandũ, plausu, & clamoribus astantium pmissus est, Velut cygneũ nescio quid, & solito dulcius uicina morte cecinisset. Satyrus uero, ut ẽ apud Aristophanis Interpretem, Sophoclis apologiam huiusmodi fuisse, prodit. εἰ μὲν εἰμὶ σοφοκλῆς, οὐ παραφρονῶ· εἰ δὲ παραφρονῶ, σοφοκλῆς οὐκ εἰμί. Si Sophocles sum, nou desipio. Si desipio, Sophocles nõ sum. Quod aũt de Equo dictũ Sophocleo est, arbitror in eo allusum ad Tragici cothurni maiestatẽ, q sit ueluti Equestris, Comicæ humilitatis rõne. Vñ in arte poetica Orat.

Et tragicus plerunq; dolet Sermone pedestri.

Vel quia Poetæ furoris diuini afflatu perciti uicem Equi implent, Equitis uero insidẽs numen, siue is Apollo sit, Seu Musa, Siue quiuis alius. Nam & in Sibylla, hoc ipsum seruauit Poeta nobilis. Ea frena furenti

Concutit, & Stimulos sub pectore u ertit Apollo.

¶Coloneus Oedipus cur dicatur. Colonos fuisse in Attica duos. Eurysacion qd. Colonarii Colonitæ. Colonarium quid. Interim & de Equo Sophocleo. Caput LIIII.

Æterum ingerit se difficultas haudquaquã ex triuio, & quam Lyncei nostrates, ẽtsi trans parietes prospectare sibi uidentur, non explicuerunt satis. Quid
c ita Sophoclis tragœdiæ titulus sit factus, Oedipus Coloneus. Sunt q à loco sentiant fieri uocabuli corriuationem, Sed ubi nã gentium reperiatur is, Aut cur sic dicat', parum docte, parum'q; exacte perpendisse, animaduertũtur. Id nos, ut id genus alia pleraq;, ex Scientissimoꝝ Pomœriis proferemus. Igit' apud Pausaniã ita primum legimus. Hac regiõis inqt, parte apparet Timonis turris, qui solus nouit, nullo pacto fieri posse, ut qspiam Beatus sit, nisi aliorũ Hominum ꝯsuetudinem declinarit. Ostẽditur ẽt Agger, Qui κολωνὸς ἵππιος, idest Colonus Equester dicit', In quẽ primum Atticæ locum Oedipodem uenisse, aiunt. Nam & inibi uisebat' Equestris Neptuni ara. Necnõ Mineruæ itidem Equestris. Heroũ ꝑterea Pirithoi, Thesei, Oedipodis, Adrasti. Porrò Onomastici septimo Iulius Pollux, Duos fuisse Colouos scribit, Quorũ alter diceret' ἵππιος .i. Equus, in quem confugerit Oedipus. Ad qđ forte ꝓuerbium respectat, quod de Equo Sophocleo ꝑtexuimus, eo qdẽ procliuius, si inibi quoq; habitauit Sophocles, quod in qnto de finibus Cicero significat. Alter uero in foro erat Colonus apud Eurysaciũ, quò qa conuenirent Mercenarii, Colonitæ sunt nũcupati, Sicuti meminit Hyperides. Eurysacion interꝑtatur Harpocratio Neptuni templũ, Ni mendũ exemplariũ est. Nã id Aiacis malunt alii intelligere, q Eurysaces diceret' à scuti magnitudine. Est uerbũ id apud Sophoclem quoq;. Colonus uero hic forẽsis dicebat', siue Agoræos. Colonas porrò, & Colonos .i. κολωνὰς terra

mm

rum supercilia, aut ēt promontoria uocant Græci. Oedipi Colonei meminit in Magia Apuleius, Sed codicibus insigniter interpellans. Fuit & Spartę locus, Pausania tradēte, Qui dicereť Colona, exaduersum Ioui Ambulio, & Palladi Ambuliæ. Inibi uisebatur itē Dionysii κολωνάτα templum. Colonariam uero conditionem in Canonicis decretis, distinctione LXXXVII. Et apud Iureconsultos, eam accipio, quæ ad rem rusticam tractātes pertinet. Vñ & Colonarios in Epistola Cælii humiliores intelligimus Homines, forte'q; rusticanas tribus. Nolo te putare inquit, Fauoniū a' Colonariis præteritū, Optimus quisq; nihili eum fecit. Sic.n. uidetur Legendum. In Epistolis ad Atticum, Colonariū esse arbitror uectigal, quod pro re pendereť rustica. De aquæductu inqt, probe fecisti, Colonariū uide, ne ullum debeamus, quanquā audio, eam illic cōmutatam esse Legem. In eundem sensum dixit Cæsar Libro Ciuilium bellorꝫ tertio. Et qa ab Oedipo exorsi sumus, illud item opera uelut parerga huic parti impingamus, Fuisse apud Thebas fontē, Oedipodiā cognomēto, Quoniā ibi cædis paternæ cruorē abluisset Oedipus. In propinquo Hectoris uisebať monumentū, ex oraculo illuc ossibus ab Ilio tralatis. Adnexū & illud, Esse prope' Thebas locum, Qui dicatur σύρμα ἀντιγόνης, Quoniā cum Polynicis cadauer tollere neqsset, illud protractum in ardentem Eteoclis coniecit pyrā. Nec me fallit, aliter Pausaniæ sententiā a' Domitio tralatam. Super illud Satyricum, Syrma uel Antigones. Verū Pausaniæ uerba sunt hæc. καλεῖται δὲ ὁ σύμπας οὗτος σύρμα ἀντιγόνης· ὡς γὰρ τὸν τοῦ πολυνείκους ἄρασθαι οἱ προθυμουμένῃ νεκρὸν οὐδεμία ἐφαίνετο ῥᾳστώνη, δεύτερα ἐπενόησεν ἕλκειν αὐτὸν, ἐς ὃ εἵλκυσέ τε, καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ τοῦ ἐτεοκλέους ἐξημμένην πυράν. In ea porro' parte singulari certamine compugnasse Polynicen, ac Eteoclem, significat idem auctor, mutuis'q; se uulneribus confecisse. Vbi & Menœcei extabat monumētum. Et Herculi Iunonem Lac præbuisse Iouis fraude, putāt Thebani. Haud longe demum sub Dio Hercules stabat ῥινοκολούστης cognomento, qm̄ Orchomeniorū Cerycibus Nares amputasset, Qui uenerant tributa repetituri.

¶ Hippon apud græcos dictiōes intendere, Hippobinus, Lastaurus. Cillones q sint. Plura ab Hippos deriuata. Polion. Prophoros, & Acoste quid. Item Lochia. Caput LV.

E T quoniam Equi facta mentio est, subnotabimus hic protinus nōnulla ex supellectile Grammatica. Quæ curiosius Verborum sectatur pprietates, Vocabula promit hinc inde, qbus locupletior, instructior'q; fiat loquendi rō. Q m̄ igitur Equum Græci ἵππον dicunt, animaduerto id nomen multifariā pdire in usum Doctorꝫ. Nam scite admodum, & docte Hippobinū usurpāt peo, Qui meretricio amore debacchetur, aut q inexplebiliter Venerea cōsectetur. quem Latinorum nonnulli ēt Lastaurum dicunt. Sed Græce tamen, ut ex Athenæo liquet. Nam eo uerbo Pomp. Leneus nobilissimo historico uelut neuū inussit. Id uero signare homine libidinis ualidę, in Libro de Grāmaticis, & Rhetoribus auctor Suetonius ē. Vocabuli rō hæc, quia Græcorꝫ lingua λᾶ dictiones intendit. Taurus uero est pudendorꝫ pars, Sicuti adnotatum a' Galeno, scimus. Necnon a' Quintiliano. Eam sub Oscheo positam Eustathius interpretatur, Quāquam est & apud Trœzenem nomine eodem fluuius, ex Quo Tauria nominatur apud Sophoclem Aqua. Alii Lastaurum dici putant, quasi λασιόταυρον, quod Hispido sit pudēdo, ut idem Eustathius astruit. Nam Lastaurocaccabum apud Chrysippum in Libro περὶ καλοῦ, καὶ ἡδονῆς, Legimus esse delicatioris edulii genus, uti est apud Athenæum. Vt quod sit Libidinis incentiuum, Sicuti apud eundem leguntur ἀποβινητιῶντα βρώματα ratione eadem. Est & Las Viri proprium nomen, Cuius ab Achille interempti, quē ambiuisse Helenam ferunt, uisebatur monumentū in Argęno Laconiæ, ut scribit Pausanias. Lastarnos Quidā malunt scribere, ut sint οἱ περὶ τὸν ὄρρον δασεῖς, καὶ πόρνοι τινὲς ὄντες. Cillones uero apud Ciceronē in Salustiū, Cinædi sunt, ac turpiter ceuētes, qa Cillere motitare est, Sed ad Hippobinum redeo. Inuenio id nomē positum in Aristophaniis Batrachis, Cuius fabulæ Interpres a' Lascinia id duci scribit, quoniam in Magnis rebus ἵππον Græci accipiant. Sicut ἱππόπορνος, Cinædus diciť Magnus. βινεῖν autem signat coire. Vnde illud in Epistolis ad Pætum. Cum loquimur terni, nihil flagitii dicimus, At cum bini, obscœnū est. Hinc & Seuinus, hoc est σεβῖνος, ducitur. Quod nomen est apud poetam Platonem. Porro' Hippon dictiōes augere, ex Galeno quoq; didicimus, Qui septimo simpliciū Pharmacorum Auctor est. Hippom arathron dici fœniculum Syluestrē ab īsigni magnitudine.

Id uero

Id uero dici recte, Dioscoridis auctoritas comprobat, Nam tertio Libro sylux medicinalis, Hippomarathron inquit, Romani uocãt fœniculum erraticum. Est autem Marathron, fœniculus Syluestris grandior. Sed & Hipposelinum eodem mõ a' magnitudine nuncupari uidetur. Cui sententiæ astipulatur Dioscorides idem. Est aũt Hipposelinum, qđ Olus atrũ Romana uocatur lingua. Cronippum præterea Græci nuncupant magnas nugas. Cronia nanq; uidentur esse nugalia oĩa, & prærancida quodammõ. Sed de hac uoce non sunt hic ingerenda plura, ne plane fiat, quod Græci autumant, Iouis Corinthus, dum idẽ subinde inculcando repetimus, Quãuis non ignorẽ, esse apud Platonem bis, ter'ue dici, qđ pulchrũ est. Hippicum uero esse mensuræ nomen, nouimus, Plutarcho docente, Sed cum inqt, nec perennibus fluuiis, nec lacubus quibusdam, nec uberibus fontibus regio abundaret, & pleriq; Atticorum puteis uterent' manufactis, Lege statuit Solon, ut ubicunq; publicus puteus esset, intra Hippicum homines uterentur. Est aũt Hippicum quatuor Stadiorum distantia. Orica iuga cum legimus apud Æschinem ἐν τῷ περὶ τῆς παραπρεσβείας, de mulis dici interpretantur, Quos appellari Oreas, Auctor cum Aristophane Homerus est. Hippalectryõ dici uidetur Staturosus Gallus. Putant aliq eẽ marinum Animal, etiamsi in rerũ id Natura compertum quandoq;, abnuant Philosophia imbuti Pleriq;. ἱπποτροφίαν .i. Equorum nutricationem, quod ea res magno constet ĩpendio, apud Spartanos inter execrationes usurpari solitam, scimus ex Græcorum libris. Nã & Aristophanius ille Senex ita queritur, ἀλλ' οὐ δύναμαι δείλαιος εὕδειν δακνόμενος ὑπὸ τῆς δαπάνης, καὶ τῆς φάτνης .i. nequeo miser dormire, me nãq; mordicus lancinat impensa, & præsepe. Archidami Spartanorum Regis filia, Mulierum prima, inqt Pausanias, Equos alere adorta est. Prima'q; curru adepta uictoriam est in Olympicis. Eius Heroum uisebatur in regione, quã de Platani copia Platanistã uocãt. Philostratus in Hippodromo Sophista. Olympiodoro eius patri gloriæ ascribit, Qđ Hippotrophia cunctos præcelleret Thessalos. Hic uero est Hippodromus, ut obiter aliqd subnotemus, Qui Homerum dixit Sophistarum patrem, cum Nicagoras Tragœdiam esse matrem, pronuntiasset. Et rursus Homerum eũdem uocẽ, Æschylum uero Spiritũ appellauit. Hippostasium esse uidetur equorũ stabulum, Sicuti Boum Bustasium. Nã & Equũ ab Armento sequestratum iam, & Stabulo, ac Præsepi applicitum, Græci elegãter Staton .i. στατὸν dicunt. Ordeo dum connutritur Equus, ἀκοστήσας pronuntiatur. Q m̃ ut interpretãtur Glossematarii, Acosten Ordeum uocat Nicãder. Sed apud Thessalos cibaria, & alimẽta omnia nuncupari Acostas, traditum ueteribus est. Sunt qui apud Homerũ Iliados Rhapsodia sexta legant ἀκοστήσας ἐπὶ φάτνῃ. exponant'q; sordidatus in stabulo. Nam γοῖδος .i. Cœtus sordes indicat. Esse uero Equum Animal Philolutron, ac Philydron .i. balneoꝝ, et Aquæ expetens, Auctor probat Aristoteles. Taraxippum inuenio nuncupari Heroũ Myrtilo a' Pelope structum, In quo & rem diuinam illi obierit, Vt perpetratæ cædis iram leniret. Nominis ratio est, quod in eo loco Myrtili arte iniectus sit Oenomai Equis terror. Sũt, qui ab Oenomao id solitum peragi, fabulent'. Quidam inibi ĩfossa aliqua a Pelope, sibi ab Amphione tradita Thebano, Quibus non Oenomai modo exterriti sint, Verum exterreãtur omnes, illac transeuntes Equi. Fuisse uero Ægyptii putant Magicæ peritũ Amphiona, propterea petras illi in Thebarum mœnibus substruẽdis uisas obtemperare. Sicuti Orpheo ratione eadem feræ obediuerũt. Fuit & in Isthmo Taraxippus Glaucus, Quem peremissent Equi. Illud obiter adnotarim, Marmaca omnium primũ uenisse Hippodamiæ procũ, Ante'q; alios ab Oenomao necatum. Eius Equas tradunt uocatas Parthenian, & Eriphã, Quas cum iugulasset Oenomaus, iussit sepeliri. A Parthenia uero impositum fluuio nomẽ. Est & alter Harpinates, a' Ciuitate Harpina, quã inhabitarit Oenomaus, sic a' matre nũcupatam. Illud postremo non negligendũ, Videri Apud Plutarchum dici Hippocentaurum pro Equitatore præstantissimo, & prorsum inexuperabili. Ipse ĩquit, se ait perniciter currere, Illum aũt uolare. Se cõmode in Equo uehere ἀλλὰ ἢ πρὸς ἱπποκένταυρον τοῦτον, quod est, Sed qd ad Hippocentaurum hunc? Ampyx aurata dicit' catena Setas uinciẽs Equas in frontis ambitu. Vnde & Martis Equi Chrysampyces Homero dicunt'. Sunt & q eo noĩe Reticulum ĩtelligant muliebre. Equas in partu uacare admodũ purgamentis, scribũt Naturales. Ea uocat Aristoteles Lochia. Nam humor cruentus, aquosus'q; intra membranas cõtentus, qbus obuoluitur Embryon, Prophoros dicit', est & Polion .i. πῶλιον, quod ante

partum emittit Equa. Propheres uero dicitur re ipsa Iuuenis, Aspectu tñ senex. Cui contrarius dicitur Scelerus.

¶ Quæ dictiones itẽ Græcis amplitudinis significantiã habeant. Aeginæa mercatura. qd Rhopon. Rhopes. Rhopographi. Strabo illustratur, Item Virgilius. Æginæum pro magno. Rhoptron. Aetnæum pro magno. Sic & Parnasium. Psammocosium. Gargara. Carcinus unde. Capus LVI

Edenim eiusdem Linguæ proprietate in rerũ quasi uastitate exprimenda, nõ Hippos modo in uerbis, quæ ex pluribus consurgunt, suggerit menti amplioris significãtiæ notã, Sed & pleraq; comperiunť alia, usum eundẽ in magnis Auctoribus iunctim implentia, ac separatim. Quippe grãdiora qũq; Æginça dici animaduertimus, Quod ex Talenti rõne productum, Grãmatici coniectant, Quod in ea insula exuperabat Atticum. Quãquã non latet, Venaliũ onera nũcupari ẽt Æginæa. Vnde cornuati, qui dicunť Aeginæopolæ, hoc est αἰγιναιοπῶλαι; merciũ id genus Venditores. Nam est ibi factum emporiũ, ob insitam loci sterilitatẽ hominibus maritimam negotiationẽ obeuntibus. Vnde inqt Strabo, Rhopon multimodis rebus constantem, Æginçam dicimus merçaturam. Sic.n. Græci sanciunt, Rhopon .i. ῥῶπον signare παντοδαπὸν φόρτον .i. miscellaneum onus. Hoc eo libentius apposui, qa Strabonis tralatio subfultat. Dicunť & Rhopes syluosæ plantæ. Vñ & Rhopographi nuncupanť. Vulgus nauticum Rhopon nunc Gropon dicit, ut reor, dictione luxata, mos imperitis est uel frequentissimus. Rhopen uero, & Rhipen dicunt Græci mométum, uel ictum, aut Oculi motum. Rhoptra apud Archilochum petaura dicunť laqueorum, siue Scandalethra .i. flexuosa ligna capiendis feris, uel auibus. Porro Aetnçum itẽ pro magno reperies in Libris Auctoritatis non dilutæ. Vñ & Cantharus Aetnæus magnus intelligiť apud Aristophanẽ in Comœdia, cui titulus ἀρήνη. De montis Aetnæ magnitudine. Vel qa Aetnæi Equi habeanť prçceleres, & in currendi certaminibus inclyti. Ex qua rõne, Virgiliũ quoq; fratres appellasse Aetnæos, simile ueri est. Cõsimiliter apud Aristophanem eundẽ in Comœdia, cui titulus ἀχαρνῆς, dicuntur ἀνδρείκελοι παρνάσιοι. Quem locum enarrans Interpres, Parnasiũ ex more pro magno fateť positum. Ab harena quoq;, quã uoçant Psammon, dictio cõfigurata ẽ, Psammocosius, quæ pro immenso accipi numero uideť. Nam Eupolis ἐν χρυσῷ γένει, Spectatores appellat Psammocosios, numerosos intelligens. Verbũ aũt cosia, est numerorum desinentia post centum. dicunt.n. Diacosia. Triacosia, Tetracosia, & deinceps. Sic ẽt Gargara pro multitudine excellenti posita inuenias, Sicut apud Aristomenẽ ἐν βονθοῖς, Intus nobis sunt Gargara, positum id uerbũ apud Sophronẽ quoq;. Et in tragœdia legimus, Pecuniarum gargara. Quin Carcinum, quæ uox Cãcrum signat, hinc duci opinanť Eruditiores a pedum multitudine. Quãquam a Capitis motatione, ita dici putant alii, quasi Caracinos quidam sit.

¶ Quos dicamus Equos Lycospadas, Lycos frenum, seu Lupatũ, Lycopodes qui, Lymax, Lymata, Item Phasiani Equi. Et Nesæi, Hippona, et Onoscelis, Et Hippo, Equus primus. Centrineces, Encentrides qui, Peroriga. Plinii locus perpenditur. Cap. LVII

Ignum uero obseruatione censuimus, & quod huic potissimũ Loco adglutinemus, Dici a Græcorum scientissimis Qu- dã Equos Lycospadas, idest
d λυκοσπάδας. Id uerbum quã habeat rationem, ambiguum, & tenebris aliquo modo obuolutum, Scio uisum iri, quando est haud ita frequens. Ego uero Etymon duplex competisse uideor. Alterum est de freni genere, quod Lycon uocent. Nostri Lupata dicũt. Nam & Georgico tertio Virgilius, Nãq; ante domandũ

Ingentes tollent animos, prensiq; negabunt
Verbera lenta pati, & duris parere Lupatis.

Quo in loco Seruius, & qui ab eo mutuati sunt plures, esse Lupata tradunt frena asprima, sic de Lupinorũ dentiũ similitudine nuncupata, Quos esse inæquales constet, Vñ & morsus insigať summi nocumenti. Hoc uero frenorũ genus Eqs adhiberi præferuidis, ac ferocientibus, sæpeq; ob insitam animositatẽ rebellibus, ut retundatur impetus, hebescatq; generositas nimia, mons esse, nemo non nouit. Sicuti ẽt Lycon dici Lupum, Vñ Lycophilios pro suspecto ponitur, & Latenti, ut est apud Aelium Dionysiũ, & Menander ita scriptum reliquit.

reliquit. λυκοφίλιοι μὲν εἰσὶν αἱ διαλλαγαί, idest suspectæ quidē conciliationes sunt. Nam & Lycophos pro tenebroso positū inuenimus, aut pro crepusculo, qñ Lupi color cinereus est, Nec nigredinem præferens intensiorem, q̄d inq̄t Eustathius. Lyceæ Dianæ templū apud Trœzenios fuisse ab Hippolyto excitatum, Auctor Pausanias ē, Qui tñ eius rōnem cognomenti ignorare se, fatetur. Sed ex Macrobio aucupari, opinor, licet, Vbi differit, Cur Apollo dicat Lycigenetes, ac Lycos. Añ templum Lapis uisebatur Sacer dictus. In quo Trœzeniorum Viri nouem a Cæde materna Orestē ferūtur expiasse, adhibitis cum expurgationibus aliis, tum aqua ex fonte, quem ἵππου κρήνην dicunt, Nam & hic apud Trœzenios mōstratur, Pegaso terram inibi pulsante, scaturisse. Fuit apud eosdem añ Apollinis sacellū locus, quem Orestis Scenā dixere, quod nō dū is expiatus, nemine eū recipiente, ibi diuersaretur. Adobrutis uero in propinquo purgamentis, enatam Laurum memorant. Lymax ad Lycos pertinet nihil, Nā est eo nomine apud Phigaliā fluui⁹, in Arcadia, In quem purgamina, sordes'q̄ ꝓiecerint Nymphæ, cum Iouē peperisset Rhea. Sordes aūt Græci ueteres Lymata uocarunt, uel Homero teste, cum ait, λύματ' ἔβαλλον. Dicuntur & Lymaces petræ. Sed redeo ad Lycospadas. Sunt q malint Lycospadas inde dici, quod q pullina ætate in Lupos inciderint, Si periculū euadant, insigniter bonitate proficiant, ac pernicitate. Cæteꝝ perpensione dignū, Cur nam eiusmodi casum consequatur Euētus hic. Nisi dicamus, ideo credi uehementiores effici equos ab ea impostura, qm̄, ni fuissent Natura tales, haudquaquam dilabi eualuissent. Neq̄. n. prudētem euasisse Vlyssem dictitamus, Cyclope declinato, Sed ideo declinasse, quia foret prudens. Equos uero ad sonum quēlibet, uel minimū cōpauescentes expressius Græci ψοφοδεεῖς nuncupare solent, dictione compacta a ψόφος, q est Sonus, & δέος, timor. Quod uero in eiusdem Linguæ monumentis legimus quādoq̄ Lycopodas, ad equos ea res omnino pertinet nihil. Nam ea uoce Tyrannoꝝ satellitiū ferè significat. Erant uero hi corpore uegeto, & animo præsigni Iuuenes. Vocabuli rō est, qa pedes Lupino circuntegerent corio, Aut qa in Clypeis Lupi gestarent insigne. Phasianos Equos inuenimus ab eius auis iusto insigni, Vel qm̄ ad Phasin Equi habeantur pulchritudine præstantes. Nesæos Equos nuncupat Herodotus, qui prægrandes nascerentur in Nesæo Mediæ regionis Campo: Sic. n. Stephanus & scribit, νησαῖον πεδίον, pudendo cuiusdam errore, qui eo uocabulo significari insulares est opinatus, Meminit & Loci, & Equoꝝ Arrianus quoq̄. Sed & in Legibus Plato, ut Strabonem prætercam. Equos Gregales Græci Phoruadas dicunt. i. φορβάδας, Domesticos uero Trophias. i. τροφίας. Nā Empyi intelliguntur, quos Suppuratio infestat, Quæ inter Equorum recenset morbos. Sicuti Crithiasis. i. Hordeatio, & Lymphaticus morbus, quem dicunt νυμφιᾶν. In quo ad tibiæ sonum quies contingit, fronte demissa, quod uocant κρατοπιᾶν. Sunt inter Equos qui uocētur Athletæ & Agonistæ, item Hodœporici, & Pōpici, Quos itinerarios dicere potes. Porrò & Stratiotici. i. Militares. Dignū uero Scitu & illū, Equum prominentibus oculis Exophthalmū dici, Sicut Cœlophthalmū, q cōtrario affectus mō est, cuius in recessu cauo oculi sunt. Chelidon ungulæ dicit concauitas, Sed & in Canibus eodē mō. Est & Chelidon supra cubitū pars. Chamelas. i. χαμηλὰς uocat Xenophon ungulas pleniores, carnosas'q̄ citra cauitatem. Cirsos nuncupant, q adnascunt Equorū tibiis. Pedes anteriores Prosthios appellant, Cæteros uero Opisthios. Pedum Virtus Eupodia uocat. Ephippeon esse interꝑtantur Sellam. Ephippion uero est currentium equorū certamen. Lego in Plutarchi parallelis, Fuluium quendā mulierū odio Equā solitum inire, Vn̄ uenustior enata puella sit, quā dixere Hipponā. Sicuti Ephesius Ariston ex Asinæ initu formosam ꝓgenuit Onescelin, q̄d admirabiliū secundo Aristoteles scribit. Nam Onochelom Christianoꝝ Deū q̄dam intelligere maluerunt, auribus Asininis, altero pede inungulato, librū gestantē, togatum'q̄. Nā et Asininum Caput uice numinis coli a Iudæis solitum, Cornelius Tacitus, mendaciū, ut Septimii Florētis utar uerbis, loquacissimus ꝑdidit. Quod in Arabia siticulosa deꝑhensi, Onagris ducibus, ꝑducti ad Aquaꝝ scaturigines sint. Sed inter Græcos quoq̄ nois haud obscuri Damocritus aureū Aselli caput a Iudæis cultum, nō tacuit, nec ritu quidē Sacrorū neglecto, Septimo quoq̄ anno peregrinum hoiem perduci assueuisse, scribens, ac κατὰ λεπτὸν. i. frustillatim concisum necari. Stabuli uero Deā Apuleius Hipponē uocari tradit, ut placere Doctioribus animaduerto, ꝙ̄ pleriq̄ Hipponā & legunt, & interꝑtantur, Vt est apud Ter

tullianum, Sic & apud Iuuenalē Legunt, Iurat Solā Hippo, & facies olida ad præsepia pictas, ea nimirū forma, qua Dido, & Manto, pro Didonē, & Mantonē dicimus. Illud minus omiserim, Neptunū a Mythicis appellatū tradi Petræū, quod olim sup saxo cōsopitus Vrinam pfuderit genitalem, Vñ enatus sit Equus primus, quē dixere Scyphiō. Lactātius uero grāmaticus, in Thessalia terrā tridente pcussam scribit, a Neptuno, ex quo, mirū dictu, psiluerint Equi duo, Scyphios, & Arion, ide nata Thessalicor Equor præstantia. Quia uero Equitandi artē .i. τὴν ἱππικὴν primus excogitarit Neptunus, inde factū, opinat Pausanias, Vt dicat ἵππιος, potius q̃ causa alia, Q ñ & in Equor certaminibus Homerus p Hippium Neptunū iurare Menelaū fingit. Sed & qui Hymnos scripsit antiqssimos Pamphus Neptunum dicit ἵππων δωτῆρα .i. Equorū datorem. In hac denicq Equorū mentiōe, illud ex Homero addidisse, offecerit nihil. Centrinecces nūcupari Equos Centro obediētes. Cētra uero inqt Eustathius, sunt quæ Encentrides itē dicunt .i. inhærentes calcaneo stimuli, quibus excitari Equos nouimus. Ichthycentrū est fuscina. Erāt & suæ furibus Encētrides, qbus p parietes obrepebāt, uelut factitasse Corœbus dicit Apud Pausaniā. Deniq Peronigā dici inuenio, eum q Equos admittit, eo .n. adiutante, Equa alligata celerius initur, nec Equi frustra cupiditate ipulsi semen eiiciunt, Quo fit, ut apud Pliniū Libro VIII Cap. de Equis rectius forsan Peronga legatur, q̃ Auriga, ut mō legit, Quem ab Equa laceratū scribit. ἵππον δούρειον .i. Equum Durium Epei op⁹, fuisse Pausanias interptatur, machinam muris dissoluendis, Cuius æneum simulacrum in Acropoli fuerit.

¶ Prouerbium De Corintho superciliosa, quam habeat rationē. Corinthi felicitas. Aes Corinthium cur pretiosum adeo. Caput LVIII.

Trabo nō Historicus mō pīsignis, Sed Philosophus quoq, & Mathematicus adeo celebris, & peruulgati nois, ut eum Thessalonicēsis Eustathius p quandam Exochē Geographi noie psæpe significet. Is inq̃ Strabo post multa de Corintho cōmemorata Libro VIII, demum ita scribit, Ciuitas ipsa Corinthiorū amplissima diu fuit, & opulentissima, Siue Viros inumerabiles ad Ciuile regimē peritissimos, Siue eximias Opificū artes aio uertas. Ager aūt nō admodū telluris bonitate pollebat. Quippe q obliquus foret, & asp, Vñ supciliosam Corinthū uniuersi, & cessit i uulgare puerbiū. Corithus supciliis, curuitatibus q laborat, Cuius ēt meminit Eustathius. Eius adagii mentionē faciens Quidā Græce, Latine q doctissimus igenue satis fatet, nō se uidere, ubi nā usui esse possit, nisi inqt, quis detorqueat ad Hoiem intractabilē, aspero ingenio, & sibi ipsi inæqualē, parum q sibi cōstantem. Ego uero aliud spectasse Prouerbii cditorē pmū ptenderim. Nā qa nō psequit Ager reliquā sum Vrbis felicitatē, inde dicti uim Straboni manasse ptenderim. Q ñ nil est tā diuitiis istructū, tam q artib⁹, & uirtute pclarum, Nil postremo in humanis rebus adeo numeris oibus absolutū, quin aduersi aliqd, & iprosperi protinus isit, & affricet Mortaliū rubigo, & Fortunę, ut sic Loquar, Linor liuidissimus, qd ueluti labecula, ac uerius nubilū, Lętitię ifuscet Splendorē. Quaobrē ubi Corinthum dicimus supciliosam, id qdē meo iudicio inuimus, Oia utiq inesse, quæ & placere, ac possint ēt fastidientē allectare. Verum esse aliqd unū, quod offendat, qditenus, qm nil sit ex omni parte beatū. Ex iis uero, ni fallimur, & nostra ita amamus, ut nesciamus pdere, pspicuum iam est introspiciēti exactius, Adagii uis quo tendat, & qd uelit sibi. Q d siqs in studiis adeo insolens est, ut Corinthiorū nesciat felicitatem, Is Homer cōsulat, Qui Iliados secundo Corinthū diuitē uocauit, ἀφνειόν τε Κόρινθον, Q d tñ ex Geographi sententia ad Emporiū inibi cōstitutum refert Eustathius. Nā & Thucydides Græciæ emporiū uocat Corinthū. Audiat & L. Florū, ita scribentē. Corinthus Achaię caput, Græciæ decus, inter duo maria Ioniū, & Aegæū, quasi spectaculo exposita. Et isra, ubi ruinas eiusdem felici breuitate trāscurrit. Quid signorū, qd Vestiū, qd ue tabularū raptū, incensum, proiectū est? Quātas opes Victor abstulerit, et cremarit, hinc scias, Quod qcqd Corinthū æris toto orbe laudat, Icendio supfuisse, cōperimus. Nam & Aeris notā priosiorē ipsa opulētissimæ urbis fecit iniuria, qa incēdio pustis plurimis statuis, atq Simulacris, Aeris, auri, Argēti q Venæ in cōe fluxere. Hinc Æra Ephyreia celebrata Virgilio; quib⁹ cū uehemētius caperet Augustus, ēt dici Corinthiarius cœpit. Traditū porro in fabulis est, qd repetis in Epidicticorum rōne Menāder, De Corintho, et Isthmo Solē, Neptunum q cōtendisse. Sicuti de Athenar

Ciuitate

Ciuitate cũ eodem Neptuno Mineruã. Et qd pluribus agimus in re cõfessa? M. Tullius, In Rullum, Deinde agrũ optimũ, & fructuosissimũ Corinthiũ uenire iubet. Nã quod in Græcæ gentis contẽptum dicere Philippus solebat, habere se κλεῖς τῆς Ἑλλάδος, ut Pausaniæ testatum monumentis est, Cum in Eubœa Chalcidẽ pſidio teneret, In Isthmo Corinthũ, in Thessalia sub Pelio Magnesiam, præsens forsan ĩstitutum nil iuuerit, Significabat aũt Philippus Ciuitates eas esse, uelut Græciæ claues, ac ὁρμητήρια κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Cæterum iam in alia demigret Stilus.

¶ Iouis Corinthus, Prouerbium, quẽ hẽat sensum apud Philostratũ. Quæ dicãt Anacalypteria, Et Encalypteria, Encalymmata. Epicalymmata. Edna. Opteria. Diaparthenia. Necrocorinthii qui sint, & quid Defunctus. Mortuale, Morticinum. Caput LIX.

P Orro' qa de Corintho nobis mentio est, pgamus porro' attexere Adagiũ alterum ab eadẽ productum Ciuitate, Ita.n. habet, Iouis Corinthus. Id uero quo enuntietur sensu, enarratũ ampliter a' Suda nouimus, & Aristophanis Interprete, ac plerisq; aliis. Sed & in Literis latinis alicubi expositũ, non incuriosus Lector inueniet. At qa dissonum qddã apud Philostratũ ab horum semita dep̃hendimus, Vt quæ mox afferent, clarius, & apertius innotescant, totã Græci scriptoris sententiã, quæ ad pſens negotium spectat, tralatam huic Loco ĩseremus, Mox'q; qd ipse statuam, nõ grauabor pluribus explicare. Iudicabunt uolentes, neq;.n. sine ꝓuocatiõe sunt hæc. Ergo ita habet, Antipatro inqt, Qui tum Imperatori ab Epistolis erat, auidius affectãte, filiam, quæ fuerat ei forma haud sane' cõspicua, Hermocrati in matrimoniũ tradere, Nõ censuit is arripiendam felicitatem eiusmodi. Immo nuptiarũ conciliatrice instãte acrius, ac Viri potentiam memorante, Dos inqt, Magnæ non seruiũ, neq; Soceri supbiæ. Cum uero etiã iuncti Sanguine ad nuptias omnino propellerent, Quod Iouis Corinthũ esse putarent Antipatrum, non cessit prius, q̃ ab Imperatore accersitus Seuero, puellã sibi iungi passus ẽ. Quo tempore sciitante ex eo Familiariũ quodã, qñ eẽt Anacalypteria præbiturus, Vrbane inqt Hermocrates, immo uero Encalypteria, posteaq̃ ita deformem sim ducturus. Cæterũ Mox paulo ẽt dimisit, quod neq; oculis foret grata, nec moribus cõmoda. Hactenus ex Philostrato. Iam neminẽ arbitror ita hebeti iudicatũ, ẽt si fere' sit elementarius, cui nõ pſpicue pateat, nihil eoꝝ, quæ Græci in Literas misere, cum Philostrati sententia cõgruere, & proinde aliud q̃rendum. In quo ne amplius fatigentur Bonarum Literarum studiosi Iuuenes, quibus hæc, qualiacunq;, summis tamen laboribus congesta ꝓcudimus, Ego Iouis Corinthum hic intelligo felicissimũ quendã Hominem, ac ꝑpotentem, uirgula q̃dam oblatũ diuina. Qui'q; tanto Imperatori, q uice numinis coleret' ab Hominibus, eẽt ĩprimis carus. Nã, sicuti tradunt Mythici, cum Aletes Corintho esset potitus ex Iouis Dodonæi responso, uideret'q; nobilem, ac præualidam Ciuitatẽ subiectam sibi, Eam Iouis appellauit Corinthũ, Vnde irrepsit Prouerbii rõ apud Philostratum. Et nos in id genus rebus uti cõcinne possumus. Sudas tñ alicubi ab hoc sensu non est omnino deuius, Cum scribat, Iouis Corinthum esse Parœmiam de iis, Quibus quandoq; lætius arriserit Fortuna, Mox uero non ita. Vt uero plenam præstemus operam, & Historici nubilum discutiamus, Sciendum est, Anacalypteria in Philostrato dici munera, Quæ Vir, & domestici, atque Amici Sponsæ contribuebant, cum primum retecta uisendam se præberet. Nam apud Græcos ἀνακαλύπτειν reuelare est, & Anacalypsis reuelatio est. Hæc ab aliis Theoretra item dicta inuenimus. Encalypteria uero facetissime uidentur dici, quæ dentur, cum Puella obuelata nolit uideri, quod sane' congruit deformi. ἐγκαλύπτειν enim integere est, & obuelare. Vnde & Cancrorum loculosa opercula, rugosa'q; Epicalymmata uocant πτυχίδια, Anacalypteria uero Edna item dicuntur, & Opteria, Prosphthencteria quoq;, Agias uero Comicus etiam Diaparthenia, quoniam διαπαρθενεύειν deuirginare signat, ut uerbo utamur Recentioribus frequentissimo. Anacalypteria postremo donorum nũcupatur dies. Scitu Præterea dignum & illud in hac Corinthi mentione tam multa νεκροκορινθίους, idest Corinthiorum defunctos uocari in Historia Signa fictilia, quæ Corintho euersa, Romam impleuere, Quoniam ex reclusis sepulchris eam excerperent prædam. Obseruandum & illud, νεκρὸν dici Latine Defunctum, hoc est Cadauer, Quod Hieronymus Mortuale, Morticinum'q; uocauit.

Plinius, Vt qui Latissime rura metatus fuerit, ultra'q; famam exegerit accolas, quota terrarum parte gaudeat? uel cum ad mensuram Auaritiæ suæ propagauerit, quam tandem portionem Defunctus eius obtineat? M. Tullius Sepulturam quoq; nuncupauit, ut cum ait, Illam insepultam Sepulturam, Emortualem diem Plautus appellare uidetur, in quo qs mortuus est. Illud postremo subnotandum, de Corinthi nomine confingi Græcis uocabum κορινθιάζεσθαι, quod scortari signat, & Lenocinari, idest μαστροπεύειν.

Super Heraclide scitu digna quæpiam de Græco excerpta penu. Lepidum Ptolemæi factum. Caput LX.

m Vltos ingenio, & ui percipiendi, quæ tradantur, anteire aliis, notus est, q̃ ut sit pluribus probandum, Sed & illud a' Quintiliano traditum, non præterit nos, Neminem reperiri, qui sit studio nihil consecutus, Id equidem nō argumentis modo ualet comprobari, quia multum facit in qualibet re quantulacunq; sedulitas, Sed exemplis quoq;, Quæ nobis passim Historia suggerit. Reliqua missa facimus, Heraclidæ tantum commeminisse collibuit parte ista, Cuius in studiis disciplinarum cura mire ab Auctoribus prouehitur. Erat uero hic natione Lycius, hebeti ingenio, & ad politiorem cultum ineptissimo. Tamen sedulitate, ac Lucubrandi, fuligines'q; Lucernarum bibendi, & in sudata ueste durandi laboribus, ac proposito pertinaci id demū est assecutus, ut a' magnis Auctoribus dignus sit habitus, Qui inter facundiæ studiosos recēseretur. Immo uero etiam elegantissimus, atq; eloquentissimus appellaretur, Quod eo mirabilius contingit, quod cum, ut πολύφαγον .i. Voracem notat Historia. Relatu iucūdum est, quod ei usuuenisse, proditur memoriæ, Siquidem re ipsa edoctus, esse nihil, quod ipro bus uolentis labor, & pertinax non peruincat, Librum concinnauit, Cui titulum fecit, πόνων ἐγκώμιον .i. Laboris laus. Forte ita euenit. Obambulabat quadam Die, cum'q; Librum manibus gestans apud Naucratim (est ea Ægypti Vrbs) Ptolemæo factus obuiam est, facundiæ studioso & ipsi, Ab eo'q; interrogatus, quidnam esset id, quod prompsisse in Literas uidebatur, respondit πόνων esse ἐγκώμιον. Capit Librum Ptolemæus, ac facetissime primo elemento, hoc est, π, expuncto, abraso'q; ita, ut reliquum fieret ὄνων ἐγκώμιον. Quod non aliud profecto est, q̃ Asini præconiū. Accipe inquit, & lege laudis nomen, attitulationem'q;.

Qui maledicta leniter tulerint, Antigonus, Philippus, Augustus. De Demochare, qui dicebatur Thersites. Caput. LXI.

e Logium Vetus est, & nulla non hora iracundis istis, ac tumentibus ingerendum. Esse imprimis Regium, male audire. In ea re ob isignem Animi moderationem plerosq; eximie laudatos, neminem, puto, fallit, Qui paulo humanior sit. Nos, quę ad manum sunt, exempla non præteribimus, uelut conniuentes. Imprimis uero sese ostentat Antigonus, cui tantum superfuit animi, modo uelis, omnia supergredientis, Vt uel manipulares petulantius lingua utentes leniter sit passus. Incumbebant illi Regio tabernaculo, nec sibi temperabant, quin, quod periculosissime qdem, Sed libentissime persequunt Homines, q non continent redituras per iugulum uoces, male de Rege suo existimarēt, & loquerent. Ex proximo exceperat omnia Antigonus. Quippe interiacente modo lineo, ut sic dicam, pariete, excanduisset alius, Protinus q; ultimi supplicii terrore perfusos abripi iussisset Homines. At is comiter, ac sedate Abite inquit, longius, ne obloquentes forte obaudiat Rex. Idem itinere nocturno, & pręmo lesta ob cœni altitudinem uia, ubi milites ægre ferētes animaduertit, palam'q; illi improspera omnia imprecātes, adire eos perexit, qui pcipue uoragine impliciti distinerent. Cum'q; eos explicuisset, nec esset ab eis percognitus, Execremini inquit, Antigonū, q nos in Hasce coniecit difficultates. Ei uero, qui inde nos extraxit, bene pcemini. Affulsit et patientiæ Virtus, instrumentū ad tutelam regni pclarum, Philippo Regi. Siqdem perbenigne Atheniēsium Legatione audita, demum iamiā remigraturis Ecqd inquit, nostis, quod a' me gratū in Ciuitatem uestram proficisci ualeat? Aderat forte Demochares, ob nimiam, et procacem linguam cognominatus Thersites, Is ergo excipiens, Si te inquit, Suspenderis, commoueerat tam intempestiuum, tam'q; atrox responsum Legatorum reliquos, exorta'q; omni cum

fremitu indignatione, molliter Philippus Nuntiate inquit, Atheniensibus, multo elatiores uideri, qui ob animi impotentiam hisce non abstineant, quàm qui impune dici permittat, ac iniuriæ insolentiam facile concoquant. Historicus Timagenes Augustum, Vxorem, Domum uniuersam procacius, impudentius'q; prosciderat in Libris, ac dicaciter lapidauerat. Monuerat Imperator, ut facile appareret, illi non imperasse Iram, moderatius lingua uteretur, pergenti etiamnum, ac liberius Naturæ indulgenti satis habuit, domo sua interdicere.

¶ Constantiæ bonum. Leuitatis fœda suggillatio. De Animi mobilitate. Desultorium ingenium. Fortunæ appellationes diuersæ. Caput LXII.

Vi officiorum rationem in obeũdis Vitæ muniis, Quid'q; deceat, & aptum Personis sit, Temporibus, Aetatibus, exactissima cura sibi scrutandum, cẽsuerunt, tandem deprehendisse sunt Visi. Nil esse, quod tam deceat, q̃ in omni re gerenda, consilio'q; capiendo seruare constantiam. Nanq; ita quoq; Natura cõparatum, ut quisquis se aliquid ordine, ac recta mente complexum confidit, uel iam gestum, si Obtrectetur, Acriter tueatur, uel nondum Editum, si Interpelletur, sine ulla cunctatione ad effectum perducat. Hæc cum ita profecto sint, & Calculis omnib[9] passim, & fœde damnetur Leuitas ipsa sine ampliatione, quando uel plebeculæ imperitæ eiusce turpitudo uitii plane liquet, Natum adagium est, Vt Desultorium nuncupemus ingenium, quod mobile est, uarium, ac omni tipula leuius, facile'q; momentis horarum ad tenuissimum quenq; afflatum in diuersa transiliens instar foliorum, Quæ, ut Poeta iquit, Mobilibus uentis arida facta uolant. Ægri proprium est, nihil diu pati, & mutationibus, ut remediis uti, Semper præsentibus est infesta leuitas, Quæ eo pressius, enixius'q; cauenda, q̃d Natura humanus animus agilis est, ac ad motum pronus. Mobilis inquit Seneca, & inquieta mens homini data est, nunquã se tenet, spargitur, & cogitationes suas in nota omnia, & ignota dimittit, uaga & quietis impatiens, quod non miraberis, Si originem inspexeris. Ex cælesti nanq; descendit Spiritu, Cælestium autem Natura semper in motu est. Quod uero ad desultorium attinet, felix quoq; Capella de nuptiis Philologiæ primo, Desultoriã Fortunæ leuitatem nuncupasse uidetur, Ita.n. scribit, Tũc etiam omnium garrula puellarum, & contrario semper fluibunda luxu, leuitate pernix desultoria gestiebat. Quam alii fortem asserunt, Nemesin'q; nonnulli. Tychen quãplures, aut Nortiam. Quam uero rationem habeat dictum hoc, pergam iam explicatius enarrare.

¶ Desultorii Equi unde, & qui dicantur. Iulii Pollucis codex uindicatur a' uitio. Amphippi qui sint. Item Hamippi, & Prodromi. Caput LXIII.

Esultorios Equos uideo dici a' desiliendo: Nam, ut Sex. Pomp. scribit, Paribus Equis. i. duobus Romani utebant̃ in ꝑlio, Vt sudante altero, transirẽt in siccum. Nã & Parariũ dicebat̃ ęs, quod Equibus duplex pro binis Eqs dabatur. Iulius uero Pollux Libro Onomastici primo Equitũ species recẽsens, ita scribit. Hippotoxotæ, Doratophori, Contophori, Hypaspistæ, Sceuophori, Hippagogi, Anhippi. Hi uero duos habebãt Equos. Alter ab Altero trahebatur, ita demũ exercitatis militibus, ut in alterum nullo negotio trãsilire possent. Sed in iis Pollucis uerbis labes extergenda est. Siquidem nõ Anhippi, Quæ uox signat sine Eqs, Sed Amphippi, Legẽdum est. Impegimus sæpe in eum scopulũ, Mendum irrepsisse, manifestũ erat. Quid substitueret, non facile peruidebamus. Deniq; lapsitantibus, conniuentibus'q; manũ quasi ꝓbuit Ælianus. Qui de Phalange differẽs, q̃ Antistomus dicat̃, a' duplici frõtis, seu oris obiectu, quasi Occeps, ita instituta, ut mediis tergis inter se oppositis cõstet, Ita deniq; infert, Valet inquit, hoc instruẽdi genus potissimũ contra Barbaros, Qui loca amni Istro uicina incolũt, Quos Amphippos cognominant, a' mutatione Equoꝝ. Ex aliis. n. Eqs in alios trãsilire cõsueuerunt. Traditum hoc & a' Suda in parte, quæ est de uocabulis rei militaris. Sed Hamippos item dictos quandoq; aduertimus, & ita forte scripsit Pollux. Sed eo uocabulo pedites cum Equitibus dispositos, accipiunt Thucydides, ac Xenophon, quos Philochorus Prodromos dicit. Cassiodorus tñ in Epistolis, Equi inqt, Desultorii sunt, ꝑ quos Circẽsiũ ministri missus denũtiãt exituros. Illud uero pte hac cõmonẽdi diligẽter sumus, Aliud oino desultorem uideri, Aliud Desultorium Equũ. Nã illud ad Holem utiq; spectat equos alẽtem, docẽtem'q;, Qui dicant̃ Desultorii. Docuit nos id Varro Terentius. in Cui[9] Libro de rusti

cis rebus secũdo ita Legimus, Itaq; peritus belli alios eligit, alit, ac docet, Aliter Quadrigarius, ac Desultor, neq; idem, Qui Vectorios facere uolet. His astipulari Liuius quoq; uidetur Libro A. V. C. Tertio & uicesimo, Numidis inquit, Desultorum in modum binos trahentibus Equos inter acerrimam sæpe pugnam in recentem Equum ex fesso armatis transultare mos erat, tanta uelocitas ipsis, tam'q; docile Equorum genus est. Quin & eum, q certat, recte Desultorem dixeris, Quod comprobat Vlpianus digestis de Præscriptis uerbis. Tu'q; Desultor in his cucurreris, & uiceris. Cicero autem ait, quasi Desultorius in q̃drigaꝝ curriculum incurreret. Desultorem porro' designat Elegiacũ illud scientissime ꝯcinnatum. Est etiam Aurigæ species Vertunnus, & eius

Traiicit alterno Qui leue pondus Equo.

¶ Equitum Species plures. De Curribus bellicis, & Certaminum sacrorum ratiõe. Nomina armorum, quibus Equi muniũtur. Subsellares quid, Catalogi libri, & Tactici, Selma Sellium, Selmides. Caput LXIIII.

IN hac uero rei militaris mentione addamus & aliqua, Legentibus futura nõ ingrata, Qua in parte illud fuerit primum, Equites quosdam ab Alexandro institutos, quos a' duplici genere pugnæ appellabant Dimachas, Et hi quidem ex Equo pugnabant pitissime, Vbi uero exigeret necessitas, & foret Regio Equitatui inepta, Cuiusmodi Græci uocant ἀφίππων, Mox desilientes ex Equis congrediebantur, Vt Pedites, ne omnino forent ἀπόμαχοι, idest pugnæ expertes, & Lydium paterentur incommodum. Idem Alexander Agmen pubescentium puerorum triginta millium numero, Epigonos appellabat. Hi uero Barbari erant Macedonicis instructi moribus. Dicuntur Epigoni uelut posteri, Nam & Thebanorum Epigoni Leguntur aduersus Thebas excitasse bellum, Quos non fuisse alios Eusebius scribit, quàm Interfectorũ posteros. Libyes ex Curribus pugnabãt, Sicuti apud Homerum Heroes, Hic enim nouisse Monippos non uidetur, Sic.n. uocitant uno depugnantes Equo. Qui uero Iugum subeunt Equi, Zygii nominantur. Qui latera stipant, Pareori, penultima extense pronũtiata (Etiã si Dionysius discrepare quadantenus uidetur) Et Parasyri, ac etiam Siraphori, item Siræi, Sicuti eorum habenæ Siræ, ac Pareoriæ dicuntur. Duobus modo Equis ad Currum adhibitis, Heroes depugnasse, in Iconibus Philostratus scribit, etiam si Hector audacia præstans quatuor uteretur. Vectabula hæc, seu Iumenta Græci uocant ἅρματα πολεμικά, In quibus præsto' Auriga est, pugnat Parabates, aut aliud quid facit etiam propter synodiam, ut inqt Eustathius Eum Plato Anabatam micraspida uocauit, Homerus Iliados ψ,

αἰν δ' ἔβαν, ἐν δίφροισι παραιβάται, ἡνίοχοί τε, Idest Currũ inscenderũt Paræbatæ, ac Aurigæ. Dionysius Libro VIII Parabatas ꝓ Aurigis accipit, Quos Atheniẽses Apobabatas uocabãt. Aristophanis Interpres Currũ inscendere solitos scribit, Hoplitẽ, & Parabatẽ, Ac id genus currus a' Theseo excogitatos primũ. Porro' Eqtatus ipse Hippicũ dicit' a' Græcis. Verum ex Armaturę genere diuersa sortitur nomina, Siquidem alii sunt Equites Cataphracti, Alii Acataphracti. Cataphractos intelligi eos uolo, qui non solum sua corpora, Sed etiam Equos lorica undiq; muniunt. Hos scribit Vegetius esse quidem a' uulneribus tutos, Sed propter armorum impedimenta, & pondus capi summa facilitate. Et Q. Curtius Eqtibus tradit, Equis'q; Persarum tegumenta fuisse ex ferreis laminis, serie inter se connexis. Sunt & qui dicantur Chrysophalari, aut etiam Argyrophalari, Cuiusmodi in Ludis produxit Antiochus, qui Epiphanes quidem fere' cognominat', Sed ex gestoꝝ rõne ẽt Epimanes a' furore. Ex Acataphractis uero alii Hastati hñtur, Alii Ferẽtarii. Hastati, q manus ꝯserũt, & cõminus Hasta decertant, Quoꝝ Alii scutũ gerunt, & θυρεοφόροι uocant', hoc est Scutati. Sine Scuto alii Hasta ĩpugnãt. Hi noĩe speciali Hastati uocant', et Cõtati. Ferẽtarii Eqtes ii dicunt'q eminus solẽt dimicare, Quoꝝ alii Iaculis utunt' Alii arcu Iaculant'. Quos Tarẽtinos uocam⁹, Arcu utunt', Qui Eqtes sagittarii, & a' nõnullis Scythę ẽt uocant'. Tarẽtinoꝝ duo faciũt gñа, Alios nãq; suo noĩe Tarẽtinos uocãt, q ẽ lõginquo iaculari ꝯsueuerũt, Alios Leues, qui pugnã cõminus subeunt. In sacris uero certaminibus duo erant certandi Equis genera, Synorides, & Celetes. Synoris erat biga e' duobus Eqs, non pullis, sed adultis, q̃q̃ post e' pullis quoq; iuncta est. Inueni tamen apud Aristotelẽ in Libro de mundo, ẽt in bello

usos

usos Synoride. Celetes singulari currebāt Equo, Quē Monatora & Græci uocāt, ut ē apud Aristophanis Interp̄tē, Accesserūt & alia duo Calpe, & Apene. Calpe trahebat Equa, Sed ita, ut extremū cursum Anabatę, hoc est Sessores ipsi desiliēdo, apphensis manu habenis, pficerent. Apene mulas iūgebat. Câpiōn porrò cursum uocabât nō rectū, nec simplicē. Sed flexiones habentē, qs uocant καμπάς. De Synoride Aristophanis Interpres in nebulis ita, συνωρίς īqt, ē Currus nō plenus, Sed ex duob⁹ iunctus Eqs, quē nūc Diphrō uocam⁹. Qui q̄ eo ppriè dicit nomine in Curru ps, ubi cū Parabate uersat Auriga, Vñ ēt inclinatur, q̄si δυοφόρος .i. duos ferens, Auctor Eustathius. Falcatas uero in bello Quadrigas esse unicum nonnullaꝝ gentiū auxiliū, multiplex pdit Historia, & Q. Curtius nō p̄termisit. Vt uero ad Eqtes redeamus, Scribit Arrianus, Hipparchiā dici Alam, q̄ qngētis, sup̄ q̄ duodecim cō staret Equitib⁹. Idē & quosdā Eqtes in Alexādri exercitu Sarissophoros appellatos tradit, Sicuti & nonnullos, q dicerent Amici. Necnō Alam Equitum, quæ dicat Agema, q̄q̄ & de Peditib⁹ dici ἄγημα, idē testat Arrianus. Laphytas porrò, & Centauros fuisse nobiles Thessaloꝝ Eqtes, Palęphatus scribit icredibiliū primo. Apud Homeꝝ Hippocorystas sunt, q in terptent in Galeis eqnas habentes setas. Sed īqt Eustathius, si ita foret, Hippocorythas dicere debuerat, q forma Corythaices nuncupant, & Corythæolos appellat Hector. Estigit Hippocorystes, q & Hippiocharmes .i. ἱπποχάρμης, Hoc est ex Equo bellator, qm̄ χάρμην dici pugnā, nemo non nouit. Astraben esse Asinū interp̄tant, nōnulli, aut Mulā. Quidam ὑποζύγιον oē .i. Iumentū, quo subuectent Homines. Dicit & Astrabe in Ephippiis Lignū, quod manu cōtinent sedentes. Sūt q dossuarium Mulū Astraben nūcupent. Astrabelatē ue ro aurigā. Aut Notophorū .i. dorso ferēs, ac gerulū Iumentū. Podostrabe aūt Venatoꝝ est instrumentū capiendis feris cōcinnum. Equinas ungulas a Stygis aqua solas non perrūpi, Pausanias scribit. Qui obiter Illud addit quoq, Sibi nō satis esse constitutū, An eo ueneno perierit Alexander. Deniq priusq̄ hinc reuellamur, subnotemus & illa, q auidas etiam ex plere aures ualeāt, Equos qppe armis pmuniri, sciunt oēs, Sed eoꝝ noīa, ni fallor, nota pau cissimis. Igitur quæ a fronte ppendent, Prometopidia, Quæ ab auribus Parotia, Pareia, q̄ maxillas pfulciunt, appellari debent. Prosternidia uero, q̄ Pectus. Parapleuridia, q̄ laterib⁹ obiacent. Paramenidia, q̄ femoribus. Solet ea uulgus Coralia nuncupare. Paracnemidia ti biis apponi p̄sueuerunt. Illud itē huic parti attexuerim libēter, Equitantiū adminicula, qbus pedes inserunt, ut Sessio fiat cōmodior, & Staphas nuncupāt inscīti uulgus, ab Auicennæ Interp̄te, primo Canonis dici Subsellares, q sub Sella propendeāt, Vt docti īterp̄tant. Mo net aūt inibi Princeps, nō oportere Subsellares, aut pedū integumēta esse iusto arctiora, qm̄ eius mēbri motus lōge facilius arcere ualeat frigus. In Græcis auctorib⁹ sic ferme uideor cō perisse, Selma positū pro Cathedra, uñ Sellū inclinat. Propterea Nauis σέλμα dicit .i. ἕδρας, ut est apud Theocritū, q̄ sedilia hēat accōmoda, Sunt q funes dici Selmidas pronū tient, & Naues nuncupari Eusēlmos, q̄ aptè rudentibus sint instructæ. Deniq Libros, in qs descripta multarum nomina seruarentur, Catalogos dici a Græcis, alicubi obseruauimus. Si cuti armorum Magistros uocari Tacticos.

¶ De Aeliano Sophista quædam inuulgata minus. De Socrate, & Aglao Psophidio. Caput LXV.

Elianum Sophistam (ut protinus eos nobis ornet cognomēto, Cui ex inge nita modestia, & prudentia pspicaci ipse imparem se, ut Romanæ grauitatis a Virum decuit, ppetuo asseuerauit) proditū memoriæ est, Cum minus sibi ui rium, ac uehementiæ, uel Spiritus adesse, non esset nescius, q̄ ut declamato riam palæstram calefaceret, in qua desudarent quidem multi, laudē referrent perpauci, Ad Syntaxes, & ad promendum quippiam, quo se uixisse, apud Posteros testa tissimum faceret, se totum intrusisse, Quod quidem usque ad stuporem impleuisse, narratur. In dicendo Aphelian maxime affectauit, Quam nos simplicitatem dicimus, quæ q, uti p dit Fabius, simplex & inaffectata habet quendam purum, qualis etiam in Fœminis ama tur, ornatum. Nicostrati uenustatem expressit, Ad Dionis tonum respicit quandoq. Huic olim occurrit Lemnius Philostratus librum indignanter, & concitate lectitāti. In stitit quærere, quidnam foret sub incude, Elaborauimus inquit, Gynnidis accusationem (Sic.n. Tyrānū uoco) Qui paulo ante Romano Imperio infamiæ labē inussit suoꝝ turpitudi

ne. Cui Philostrat° grauiter admodũ, Admirarer inqt, ĩpensius, Si uiuentẽ accusasses. Siqdẽ supstitẽ tyrannũ lacessere, Viri opus cẽseo, functũ uero fato, Cuiusq;. Cædit hoc in prouerbium, Cuiusmodi & Plinianũ illud ex pfatione Naturalis historiæ. Cũ mortuis, nõ nisi laruas luctari. Porro' illud de Æliano uelut suppondiũ addamus, Quod in eo uiro nõ parũ admirationis habet. Quippe pdicare solitũ ferunt, nunq̃ se extra Italiã peruagatũ. Nauẽ nunq̃ inscendisse. Mare nec nouisse qdem, quo nõe in magna erat auctoritate, uelut patrii moris studiosus imprimis. Consimilia iis sunt, quæ a' Socrate narrãtur in Platonis Phædro, Vbi illo dicẽte, O admirabilis Vir absurdissimus qdam uideris, ac hospiti, nõ incolæ similis, qũ nec fines nostros transisse unq̃, neq; extra mœnia ipsa egressus uideris. Mox Socrates ita, Ignoscas optime Phædre, Nam discẽdi cupidus sum. Agri uero, & Arbores nihil docere me possunt, Sed Homines, qui in Vrbe uersantur. Cognata iis fere', quæ itẽ de Aglao Psophidio prodita memoriç sunt, Quem ẽt, scitante Gyge, tunc amplissimo terrarum rege, Apollo felicem pronuntiauit, Qui senior in angustissimo Arcadiæ angulo paruũ, Sed annuo uictui large sufficiens prędium colebat, nunquã ex eo egressus. Atq;, ut ex uitæ genere manifestum est, minima cupiditate minimum in Vita mali expertus.

¶ Antipatri præstantia in scribendis Epistolis, Deorum pceptores q dicantur, Mos referẽdi in Deos. Fastigiũ decernere qd. Antigoni historia. Lasanophorus qd sit. Ca. LXVI.

ANtipatrum Hierapolitanum scribunt ex Grçcis nõnulli, adeo in Literis pscribendis pcelluisse, ut in ea re nõ temere excellentior repiatur alius. Fuit hic Seuero Impatori ab Epistolis, Cujus ẽt res gestas uidet historia cõplexus. Sed Epistola pprium erat Viri opus. In ea splendidũ qddam insonuit. Nec a' decoro Impatoriæ dignitatis recedebat. Perspicuitas ierat Sẽtentiaq; iũcta magnitudini. Asyndetorũ, quæ nos dissoluta dicimus, iucũditas mira. Etenim ea ĩprimis Epistolam illustrant. Fuit Seueri eiusdẽ filiorũ item Præceptor, Propterea dũ laudibus eũ meritis optimi Iuuenes onerarent, subinde Deorũ pceptorẽ nuncupabant. Quæ res & in prouerbiũ trahitur, Vt qsqs Principum, aut Optimatium ẽt Liberos instruit, Is Deorũ dicatur institutor. Nã & Aristophanes μακάρων εὐωχίαν dixit Regia cõuiuia, hoc est Beatorũ epulas. Non fere' est, q nesciat, ex adulatione natũ, Vt Impatores perinde ac Dii, haberent, eolerẽturq;, Eustathius tñ in Iliados primũ, ex ui benefica, aut pclaro inuento intelligere maluit, Vñ inquit, Cæsar apud Romanos primus, uiuensq; Dei nomẽ est sortitus. Sed & eiusdem filius Augustus. At inqt in Apolegetico Tertullianus, maledictũ est, ante Apotheosin Deum Cæsarẽ nuncupare. Augustus ne dominũ qdem se dici patiebat. Est n. hoc Dei cognomen. Nouimus tamẽ ex Appiani Alexãdrini historia, Templa Iulio Cæsari, ueluti Deo publicis statuta decretis. Atq; insup commune ipsi, Clementiæq; conditũ unum. Et qa Lucianus ille Blasphemus cognomento, q nec Diis, nec Hoĩbus pepcit, uti Lactantius inqt, cũ risu qñq; Augustum Deũ nuncupat, Plutarchum habemus auctorẽ, Lysandro itẽ, Sed primo Græcorum templa fuisse erecta. Cyro Mortaliũ primo adoratiõis cultum fuisse delatũ, scribit Arrianus, Quã humilitatẽ Persæ postea seruarũt, et Medi, Q ñ ut Curtio ẽt credim°, ĩter Deos recẽsuere Reges, tãq̃ maiestas Impii Salutis sit tutela. Cõsecratũ quoq; uiuũ, sentientẽq; accepimus Apollinis iussu, & Iouis Deorũ summi, uti tũ creditũ est, astipulatu Euthymũ pyctã, semp Olympiæ uictorẽ, & semel uictũ. Amplius de Dictatore Cæsare sic propemodũ Trãqllus, Ampliora ẽt humano fastigio decerni sibi, passus est. Sedẽ aureã in Curia. Et pro Tribunali thẽsam, & ferculũ Circẽsi põpa, templa, aras. Simulacra iuxta Deos, puluinar, flaminẽ, Lupercos, Meminit & in Philippicis M. Tullius iisdem fere' uerbis. Herodianus auctor est, in Seueri Apotheosi extructum fuisse suggestum, lignis ingentibus cõpactum, specie quadrangula, æquis lateribus in fastigii formam. Quod extrinsecus intextis auro stragulis, atq; eboreis signis, uariisq; erat picturis exornatũ, Intrinsecus uero positum est minutum tabernaculũ, Tertiumq; item, ac quartum semper superiore cõtractius, possis eius Aedificii formam cõparare turribus iis, quæ in portubus exstruuntur, naues nocturno igne dirigentes. Quas uulgo Pharos nuncupant. Porro' cum legimus, fastigium Imperatori decretum, intelligendam etiam arbitrantur dignitatem humano fastigio celsiorem, aut templum fastigio inclytum, uel ẽt consecrationem, quã & ἀποθέωσιν Græci uocant. Nec

apud

apud Romanos tū, & quos diximus, putet aliquis hunc consecrandi morem irroboratum increuisse. Reges maximos, ac potentissimos legimus, Virtutis admiratione, aut munerū, uel artium repertarum in Deos fuisse relatos. Nam & M. Tullius non solum perfectus Orator, Sed ēt Philosophus, nō dubitauit dicere, Deos, qui publice colerētur, homines fuisse. Qua ratione filiam omnium optimam, doctissimam'q;, approbātibus Diis immortalibus, in eorum Cœtu locatam, ad opinionem oīum Mortalium pollicetur consecraturum. Est uero huic loco peraccommodum, & scitu hercle dignum, quod lectū de Antigono est. Quē cum ex Adulatione, quæ pestilens, & uirulenta nulli non rei īducit tabem, Hermodotus in Poemate Solis dixisset filium. Non hæc īquit, de me sentit Lasanophorus. Veluti obscure insinuans, cum alimentis egeam, cum inde retrimenta fiant plura, subinde egerenda, mihi sane mortalis uideor, nō Dei filius, aut Solis. Siqdem est Lasanophorus, q matulā domino subiicit, Lasanū qppe Viroꝝ est, Sicuti fœminarū trulla Scaphiū dicitur, ueluti Pollux scribit, Eupolidē secutus. Lasani meminit Oratius,

Te pueri Lasanū portantes, Oenophorū'q;.

¶ Cur multis rebus sit contributum Dei nomen. Iuuenalis locus perpenditur de Pecunia Dea. Veterum de Deo placita. Deum inuenire esse impossibile. Caput LXVII.

Aeterum nec homini solum sacri nominis participatio facta est, & contributus honor, Verum uti Augustinus īquit, etiam diuinis muneribus. Nec unq; quòd Deos ea crederēt, Sed quoniam sciebāt, nemini talia, nisi aliquo Deo largiente, concedi. Quorum Deorum nomina non inueniebant, earum rerū nominibus Deos appellabant, quas ab eis sentiebant dari, aliqua inde uocabula inflectentes. Veluti a' bello Bellonam nuncupauerunt, non Bellum. Item a' Cunis Cuninam, non Cunam, a' Segetibus Segetiam, non Segetem, a' Bobus Bubonam, nō Bouē. Vel etiam nulla uocabuli declinatione, ut res ipsæ nominantur, ut Pecunia dicta est Dea, q̄ dat Pecuniam. Hic uero illud obiter subnotandum. Aeris Deum ex Varronis spicilegio ab Augustino dici Aesculanum, Proinde Admiratione uideri dignum pōt, quid ita Iuuenalis sibi scribere sic permiserit.

Etsi funesta Pecunia templo,
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras.

Verum enimuero quem nam dicere Deum uerum oporteat, parum Veteribus constitisse uideo. Nam Milesius Thales, qui omnium primus Naturalia exactius scrutari est ausus, Aquam esse dixit, de qua nata omnia sint. Deum autem esse Mentem, quæ ex aqua cūcta formauerit. Pythagoras uero Deum esse Animū credidit, per uniuersas mundi partes, omnem'q; Naturam commeantem, atq; diffusum, ex quo omnia, quæ nascūtur Animalia, uitam capiant. Anaxagoras auctor est, Deū esse infinitam mentē, quæ per seipsam moueatur. Cleantes, & Anaximenes Aethera dicunt esse summum Deum. Ex quo & Virgilius.

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus Aether
Coniugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alit magno permixtus corpore fœtus.

Aristotelem putat Lactantius dissidere secum, ac pugnātia & dicere, & sentire, in summā tamen Vnam Mentem mundo præesse testari. Parmenides commentitium quiddam Coronæ similitudine effecit. Stephanem appellat, continentem ardore lucis Orbem, Qui cingit Cælum. Quem autumat Deum. Alii ētnum aliter. At Cotta ille apud M. Tulliū, Roges me inqt, quid, aut qualis sit Deus, Auctore utar Simōnide, de quo cum quęsiuisset hoc idē Tyrannus Hiero, deliberandi causa sibi unam diem postulauit, cum idem ex eo postridie quæreret, biduum petiuit, cum'q; sæpius duplicaret numerum dierum, admirans'q; Hiero quæreret, cur ita faceret? Quia quanto inquit, diutius cogitō, tanto mihi res uidetur obscurior. Hinc Plato semper fere diuinus Deum putat indictum, innominabilem, & ut ait ipse, ἄῤῥητον καὶ ἀκατονόμαστον. Cuius naturam inuenire difficile est. Si inuenta sit, in multos eam enūtiari nō posse. Platonis hæc uerba sunt. θεὸν εὑρεῖν μὲν, ὦ ἔργον· καὶ φράσαι ἀδύνατον, idest Deum qdem inuenisse haud facile est. Intellexisse aūt, īpossibile. Sed Mox de Platonis dogmate plura. Nunc quia liber hic extumuit satis, ne fiat Elephantinus, aut legas uideamur condere Iliadas, Coronidem impingemus, daturi Mox initium nouum. Si il

lud item adiecero ex Theologicæ ueritatis Myrothecio, Dei ſubſtantiam, Sicuti eſt, ne Angelorum quidem ullum peruidiſſe. Propterea in Sanctis Literis, Regi aũt ſęculorum imortali, inacceſſibili. Et rurſum, lucem habitat inacceſſibilem.

¶ Alexandrum appetiuiſſe, dici ſe Deum, Lacedæmoniorum prudens in eo Decretũ. Antigoni commonitio ad filium. Caput LXVIII.

a On fruſtra dictum a' Veteribus, animaduerto, Auctoritatis non dilutæ Viris, Secundas res Sapientium animos fatigare, At probare aduerſas. Siquidẽ externant' quandoq; Fortunæ afflatu ꝓſperiore Viri alias, magni, & Cælo quodammodo pares. Miſſos nunc facio cæteros, Alexãdri magnitudinem, & omnium capacem animum qs non nouit? At is Dario iam excuſſo, et Perſaꝝ Regno, Præter'q; tot, tantarum'q; Gentium principatu potitus, ueluti felicitate multa ebrius, ſapere ſupra Hominem cœpit, Ac ſibi deniq; uideri Deus. Quo nomine datis ad Græciæ Ciuitates Literis, ridicule ſatis īſtitit petere, Decreto publicitus ipſum ſtatuerent Deũ. Et Quæ minus ei impertita fuerat Natura, Ab Hominum expectare inſtitutis, non eſt ueritus. In eo igitur Alia Alii decretis approbarunt. Lacedæmonii uero ſic, ἐπειδὴ ἀλέξανδρος βούλεται θεὸς εἶναι, ἔστω θεὸς, ideſt poſteaquã eſſe uult Deus Alexãder, eſto ſane'. Prorſum laconice, ac patrio more, Alexandri ſtupidum tumorem coarguentes. Quãto demũ prudẽtior, ac circũſpectior Antigonus, Qui filium intuitus Subditis uiolentius utentem, ac ſuperbius, οὐκ οἶδας ἆρα ὦ παῖ, τὴν βασιλείαν ἡμῶν ἔνδοξον εἶναι δουλείαν, ideſt An ignoras ὦ fili, Regnum noſtrum non fere' aliud eſſe, quam ſeruitutem glorioſam?

¶ De Titormi Buſſequæ incredibili robore. Item'q; de Milone paucula. Vñ natus Adagio, Alter hic Hercules. Caput LXIX.

Vm memor alibi a' me Crotoniatæ Milonis factam mentionẽ, Nunc de Gręco penu id ſe oſtentauit, Quod & arripuimus. Fuiſſe Buſſequã Titormũ Cor

b pore ſtaturoſum, Viribus ꝑcellentem. In eum ubi incidiſſet Milo hic Crotoniates, Virium fiducia elatior, ac ſibi placens ꝑcupiebat, uiſa proceritate inſigni, illius periclitari robur. At is non ſine Ironia, poſſe nil ſe magnũ, aſſeuerabat. Mox tñ in Euenũ deſcendens, reiecta Veſte, ꝑmagnũ arripit lapidẽ, Quem primo qdẽ ad ſe ꝑtraxit, Inde & ꝓpulit, bis'q;, ac ter ipſum hoc effecit, poſtea ſuſtulit, Sed nõ ultra genua, Demũ humero impoſitũ ad qnquaginta fere' tulit Orgyias .i. Vlnas, proiecit'q;. At Lapidẽ Vix emouebat Milo. Cæterũ eo nec contentus Buſſequa ꝑgit in Armentũ, Stans'q; in medio ferociſſimi oium, maximi'q; Tauri pedẽ corripit, furentem'q;, ac īde ſe proripere ad nitentẽ fruſtra, retinet ꝯſtantiſſime. Nec ſatis, Quinimo manu altera Prætereũtis forte Tauri alterius pedẽ apphendit audaciſſime, ac cõprimit ferociter. Id cũ īmeret' Crotoniates, in Cælũ manibus ſublatis, ὦ Ζεῦ ἔφη, μὴ τοῦτον ἡρακλῆν ἡμῖν ἕτερον ἔσπειρας .i. O Iupiter inqt, An alteꝝ ꝓſeminaſti nobis Herculẽ hũc? Hinc deniq; Prouerbii demanaſſe ꝑmordia, mẽorãt, ἄλλος οὗτος ἡρακλῆς, Hic alter Hercules. Titormũ fuiſſe patria Ætolũ, ꝓdidere Nonnulli.

¶ Periandros fuiſſe duos, Miltiades tres, Sibyllas quatuor, aut decem, Bacchides tres, Quos educauerint Bruta. Appellis dictum de Protogenis Ialyſſo. Caput LXX.

Vm inter legendũ, excerpẽdum'q; ꝯciſa quædã mihi ſe īgeſſerint, breuitate cõpari noſtris hiſce Cõmentationib⁹ duxi inſerenda. Ne, qđ aliquo mõ rela

c tu dignũ eſt, ſi ꝑtereat', ex formula dãni illati mecũ agant φιλομαθεῖς, nil affectãtes grauius, q̃ ut πολυμαθεῖς dici ualeãt, & ſint, qñ nil dulcius, q̃ oĩa ſcire. Illud igit' fuerit ꝑmum, Q đ ποικίλης ἱστορίας undecimo non ꝑtermiſit Ælianus, Periandros fuiſſe duos, Sapiẽtia illuſtrẽ unũ, Sed Tyrãnide alteꝝ. Miltiades uero tres. Sibyllas q̃tuor, Erythręã, Samiã, Aegyptiã, Sardianã. Sunt q ſex itẽ adiiciũt, Inter quas Cumæã, Iudæam'q;. Bacchides poſtmodũ tres, Ex qbus unus tradat' Hellen .i. Græcus mõ, Alius Athenienſis. Tertius deniq; Arcas. Præcerptum illud quoq;. Cyrum a' Cane educatũ, a' Cerua Telephum, Auges filium, & Herculis. At Neptuni, & Tyrus Peliam ab Equa. Quin Alexandro item Priami Vrſam alimẽta ſuggeſſiſſe, adnotatum eſt. Sicuti Aegiſtho Thyeſtis, & Pelopię Capram. Nec illud præteritur, Nobilẽ pictura Protogenem annis uix ſeptem celebratam oibus, Ialyſſi Imaginem abſoluiſſe. Quam ubi eſt ꝯtemplatus diu Apelles, primum quidem ſtupentem ferunt obmutuiſſe, īopinam admiratũ excellentiam, Mox

uero

uero intulisse, καὶ πόνος μέγας, καὶ ὁ τεχνίτης γλυμὼν τῆς χειρουργίας ἡ χάρις. ἢν ὁ ἀνὴρ εἰ τύχοι, ὁ πόνος αὐτῶ τῶ οὐρανῶ ψαύσει, idest Et Labor magnus, & Chirurgiæ artifex Gratia. Quã si Vir hic assequatur, Tum uero Cælum contingent plane` Labores eius.

ℭQuos ab Infimo gradu ad maximũ dignitatis fastigiũ euexerit ꝓsperior Fortuna. Inter ibi Quid Tymbalus, & Tymbades. Necnon Catapontistes. Oecotrips q sit. Cap. LXXI.

Iris plerunq; haud ita nobilitate insignibus Fortunæ secundioris afflatum, si ne ullis Imaginibus etiamnum, sic affuisse, Nos cõmonet Historia, Vt Virtu
u te sua facile Maioribus ꝑluxerint, Ac ignoti antea, Inde aliquo haberi nume ro exorsi sint. Quis. n. nescit, filium Histaspis Dariũ Cyri φαρετροφόρον fuisse? Nam postremus illi ὁ μώνυμος, ab Alexandro uictus, ẽt Lictorio functus dicit' munere. At Macedonum Rex Archelaus Simiche natus Serua deformat'. Auum Philippi Menelaum in Spurios desiisse, memorant. Sicuti eius filius Amyntas Aeropes dicitur Seruus. Perseus, Opes cuius afflixit Æmylius Paulus, Fuit qdẽ Argiuus genere, Ac Ignobili prognatus Patre. Eumenen inopi editum Parente ferunt, ac Tymbalo. Nã & Tymbadas nuncupant Pharmacidas mulierculas ἀπὸ τοῦ περὶ τοὺς τύμβους διαζῆν, καὶ τοὺς νεκροὺς ἀκρωτηριάζειν, idest Q m̃ Sepulchra oberrẽt Mortuos demutilaturæ. Antigonus Philippi, Qui & ἑτερόφθαλμος, idest Monoculus erat, Indé q; Cyclops itẽ cognominatus, αὐτουργὸς fuit, Hoc est, artificio se ꝓfouebat. Latrocinia uero exercuit ẽt Polypchõ. At Themistocles Barbaros Qui naualı bello supauit, Qui' q; solus Oraculorum responsa nouerat discutere, Thracia natus matre est. Phocion χρυσὸς cognomento, Patre fuit, Qui δοίδυκας .i. Cochlearia cõficeret. Demetrium Phalerea seruisse apud Timotheũ, & Conona, ꝓditur memoriæ, hoc est fuisse οἰκότριβα. Quo nomine Græcis significatur, Qui Parentibus, seruitu tem Qui seruierint, est editus. Nã esse οἰκέτης potest, Qui αἰχμάλωτος .i. Captiuus. Epaminondã obscuris prognatum Parentibus, ignorat Nemo. Sicyoniorum Tyrannus Cleon fertur, & καταποντιστὴς, idest Pirata fuisse prius, Qui non præda contentus, Captos etiamnum in Mare dat præcipites.

ℭDiogenis Apophthegmata duo, In Demosthenem unum, In Spartiatam alterũ. Scita quoq; Aristotelis commonitio ad Medicum, A`quo inuisebatur Æger. Caput. LXXII.

Iogenem ferunt Prandii cã in Cauponam qñq; diuertisse, Mox' q;, cum ꝑter euntẽ foret conspicatus Demosthenẽ, inuitare ad idem perexisse, Eo aũt mi
d nus obtempante, Erubescis ὦ Demosthenes inqt, Cauponã ingredi? Atq Dominus tuus hic quot diebus obuersat', Populum innuens obscurius, Q m̃ multitudinis Serui fere` sunt δημαγωγοὶ, καὶ ῥήτορες. Cũ uero Spartiata qdam Laudibus efferret Hesiodicũ Carmẽ, Quod in Ergis Legit',

οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτο, εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη,

Idest Nec pereat Bos utique, Ni affuerit Vicinus malus. Audiens Diogenes καὶ μὴν μεσσήνιοι, καὶ οἱ βόες αὐτῶν ἀπολώλασι, καὶ ὑμεῖς αὐτῶν ἐστὲ οἱ γείτονες. Atq inqt, & Mesenii periere, & Eorundẽ Boues, in uicinia Vobis constitutis. Quippe Mesanã bello afflixerãt Lacedæmonii. Quod disertissime amplius ꝓsequitur Pausanias. Sed qa Excellentis Viri sententias apposuimus, non insup habeamus scitũ hercle, ac Philosopho congruens ĩprimis Apophthegma Aristotelicũ. Nam cũ iaceret grauiter affectus, ac eũ inuisens Medicus Quæpiã mandaret, μήτε inqt Aristoteles, ὡς βοηλάτην με θεράπευε, μήτε ὡς σκαπανέα, ἀλλὰ διδάξας πρότερον τὴν αἰτίαν, οὕτως ἕξεις ἕτοιμον πρὸς τὸ πείθεσθαι, διδάσκων ἐκ τούτου μηδὲν χωρὶς αἰτίας προσφέρειν. Ne mihi perinde, ac Bussequæ, aut fossori Medicam adhibueris manũ, Sed reddita oĩum rõne prius, dicto audientiorẽ es habiturus, Vt q citra cãm nil te ꝓferre, iam docueris.

ℭSocratis Apophthegma, de Alcibiadæ muneribus. Item in eum, Qui diceretur magnum quippiam expetere, arduum' q; factu. Necnon de Otio. Caput, LXXII.

E uero longius a` Philosophia seiungamur, Proditũ memoriæ, scimus, Q ñq; multa iam nocte a` Cœna domũ sese commodum recipiẽtem Socratẽ, Quos
n dam Adolescentiũ intemperanter, ac lasciue crassantiũ plerunq;, perterrefacere adortos, cũ esse uenturum præscissent, Illi ergo p tenebras ĩgessere se armati facibus, & Erinnyum cultu reliquo, Id conspicatus Socrates, nil admodum compauidus, quod eos sciret, aliis itidem solitos illudere, Otio abutẽtes, placide pror

ſum ſubſiſtens, Quærere ex eis cœpit, Vti ex aliis item in Academia ꝓfuerat, aut Lycio. Succurrit & alterum eiuſdem Animi plane inuicti exemplum. Cogerebat ambitione quadam in Socratem munera Alcibiades, Eoꝝ admirata multitudinem Xãthippe, ac indicaturã, digna opinabať, Quæ a' Socrate non reſpuerentur. At is & nos inqt, ambitiõe tenemur quapiam. Ambitioſe iſta mittit Alcibiades, Itidem Nos ambitioſe non admittimus. Circũfertur Socratis eiuſdẽ dictum aliud, nec ꝑclarum minus, Cui cũ ſuggeſſiſſet Neſcio qs, Arduum uideri admodum, Id conſeq, Quod concupiſceret Quidam, ἀλλὰ μεῖζον ἦν ἔφη, τὸ μανθάνειν μὲν τὴν ἀρχήν, At maius fuerat inqt, initio ne optaſſe qdem. Ab eodem quoq; memorari ſolitum, accepimus, ἀργίαν εἶναι ἐλευθερίας ἀδελφήν, ideſt Eſſe Libertatis fratrẽ Otiũ, Argumento eſſe, prædicabat Indos, Perſas'q;, Qui & fortiſſimi cenſeantur, & Liberi cum primis. Eſſe autem utrosq; otioſos præcipue πρὸς χρηματισμόν. At Phrygas, Lydos'q; operi maxime intentos, Seruitutis malo premi aſſidue.

¶ Super Eurydamante pyćta, Et notæ dicacitatis Homine Zoilo adnotata de Græco penu quæpiam. Caput LXXIIII.

Vibus contigerit hominibus diſparatum a' reliquorũ menſu, ui'q; ingenium, alibi hoc opere non neglexímus, Nunc Quæ occurrũt exempla duo, ad Tabulas, quod dicitur, Ceritum non reiiciemus, Sed ut ineant ꝑtinus ſuffragia,
q permittere, in animo eſt. Fuit Pyćtes nobilis Eurydamas, Cyrenæus patria, Inter certandum forte, Quem ualidũ nactus fuerat, Dentes ei Plagarum ui, & frequentia excuſſerat Aduerſarius. Cui ne ſpectaculo Animum adderet, proinde'q; inſuperabilis cootireť, Omnes deuorabat. Qua ratione ad illum ne minima quidem facti ſuſpicio peruenit. Zoilum, Qui in Homerum, Platonem, Alios'q; cõplures acerbe, uirulenter'q; ſtilum diſtrinxit, fuiſſe Amphipoliten, accepimus, ac Polycratis auditorem, Qui aduerſus Socratem accuſatorio ſpiritu Orationem concinnarat. Zoilum uero ferũt cognominatum κύνα ῥητορικόν, ideſt Rhetoricum Canem. Habitu fere' eo fuit, ut Barbam quidem amplius promitteret, Capite uel ad Cutem deraſo, Indumentum nec Genua contingebat. Dicendi cura erat ei uel maxima, Sicut Odii quoq;, ac cum pleriſq; inimicitiarum, Cum'q; Lĩgua ſoret uirulentus, ac unumquenq; proſcinderet audacius, Quidam haud ſane' illiteratus ex eo inſtitit quærere, Vt quid procliuiter adeo alienam Laceratum famam pergeret, Quod inquit, ποιῆσαι κακῶς βουλόμενος, οὐ δύναμαι, ideſt male facere cupiens nequeo.

¶ Scitum Dionyſii reſponſum, Quod relictum a' Parente Imperium nequiſſet ſeruare. Caput LXXV.

E Dionyſio Poſteriore facta iam aliquoties mentio nobis eſt, Illud huic ſuppingam parti, ſcitu non hercle ĩdignum. Annalibus adnotatum cõperi, Dio
d nyſium, & Philippum Amyntæ congreſſos quãdoq;. Cum'q; hinc inde multa forent pronunciata, uti par eſt, Demum illuc prouectus eſt Philippus, Vt ex Dionyſio amplius quæreret, Qua eſſet factum ratione, Quod præclarum adeo, illuſtrem'q; a' Patre acceptum Principatum nequiſſet aſſeruare, eo excuſſus ab Inimicis. Ad ea Dionyſius non inſcite prorſum, nec illepide, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα μοι κατέλιπεν ὁ πατήρ, τὴν δὲ τύχην, ᾗ ταῦτα ἐκτήσατο, καὶ διεφύλαξεν, οὐκέτι, Quoniam inquit, Alia quidem reliquit mihi Pater, Fortunam uero, Qua hæc ſibi quæſierat, cuſtodierat'q;, non utiq;.

¶ Meſonis aſſimulatus furor, ne cum Athenienſium reliquis Siculã iniret expeditionẽ, Quod Aſtrorum peritia futuram prænouiſſet afflictionem. Caput LXXVI.

Nauigaturis in Siciliã belli cauſa Athenienſibus, Claſſe iam iſtructa, Ex Catalogo erat Vnus item Aſtrorum peritus Meſon, Qui, cum ingruẽtium uim
e malorum Artis beneficio, uelut ex ſpecula eminentiore, ꝓſpectaret, miſſionẽ quoquomodo quærens, ne initam obiret militiam, Cum in irritum cederet Conatus omnis, Demum inſaniam aſſimulauit, ac multa, ut ſibi fidem comparatet, dixit, fecit'q;. Inter alia etiam domui, quam inhabitaret, faces ſubdidit. Quibus ſane' omnibus adducti Bello Præfecti, uerum arbitrati furorem, dimittendum cenſuere hominem, ueſania percitum, ac debacchantẽ plane', felicius longe, quam Vlyſſes olim, Quẽ ingenioſe, ſolerter'q; deprehenderat Palamedes. Meſonis aſſimulationem, & quidẽ Athenis, diſpicere quiuit nemo.

¶ Dicta

¶ Dicta uel facta Quorundam scitu digna, Quæ ex diuerso, miscella uelut opera, sunt in unum congesta. Capue LXXVII

Lexandrum Imperatorem nobilissimum fuisse ira præferuidum, indicio multa utiq; fuerint, Sed & Aristotelis commonitio prudens, Qui illum conspicatus omnibus, ac per omnia succẽsentem, per Epistolam salubriter sic perexit
a admonere, ac remollire, ὁ θυμὸς, καὶ ἡ ὀργὴ οὐ πρὸς ἴσους, ἀλλὰ πρὸς τοὺς κρείττονας γίνεται, σοὶ δὲ οὐδεὶς ἴσος, idest Furor, & ira non aduersus ęquales exercũtur, Sed in meliores, pręstantiores'q;. At tibi ex æquo stat utiq; prorsum nemo. Cercidas ex Arcadia Megalopolites, cum iam conclamatus, ac in Proserpinæ peculio adnumeratus decũberet, ad suos cõuersus, Iucunde se a' Vita demigrare pronũtiauit, Quod Animo concepisset, mox paulo Ex Sapientibus quidem cum Pythagora congressurum se, Ex Historicis cũ Hecatæo, Ex Musicis cum Olympo, Ex Poetis cum Homero, Inter hæc autem Animã egisse, proditur memoriæ. Palaton ζωγράφος, siue Pictor, cum Homerum describeret, Illum quidem uelut Vomentem exprimebat, Poetas uero reliquos per ambitum astitutos ἐμημεσμένα ἀρυομένους, idest Quæ reiecisset Is, absorbentes. Clisthenem ferunt Atheniensem Ostracismi, Seu Testularum rationem omnium principem induxisse, primum'q; eisdem damnatũ suffragiis. Pindarus nouem Lyricorum Princeps Cum Thebis in Poetarum uenisset commissionem, per Auditorum inscitiam quinquies a' Corinna fertur uictus. Classem coegerat aduersum Thurios, instructam'q; ducebat Dionysius. At uehemẽtior coortus Boreas naues disiecit omnes, attriuit'q;. Quo tãto permulcti beneficio Thurii Boreæ, uti Deo, sacra peregere, Insuper'q; in Ciuitatis iura cooptarunt, Domo itidem illi comparata. Vt minus iam mirandum accidat, dici ab Atheniensibus Ventum hunc κηδεστήν, idest Affinem, A' Pausania etiam Megalopoliten.

¶ Zaleucum filio iussisse alterum ex oculis erui, Alterum sibi, ut lata a' se de Adulterio seruaretur Lex. Adulterii pœna apud Gortynam. Caput LXXVIII.

Aleucum, de quo alibi paucula cõmentati sumus, Inter alias ferũt, Quas Locris constituit Leges, sanxisse illam quoq;, Vt quisqs deprehenderetur Mœ-
x chus, pœnas lueret, excussis oculis. Hoc, sicuti uidetur, ut sanguinarium, cũ improbaret Dæmon, Ælianus inquit, præter opinionem, præter'q; Spem, In Auctorem regessit primum. Nam, ubi Zaleuci filius Adulterii est conuictus, Ex Paternis sanctionibus præstitutum subire supplicium cogebatur. Quod ne irritũ fieret, posteaq̃ semel erat cõplacitum, Qui sanxerat, pœnæ sibi partem irrogauit, ac uelut partiario Legis corroborauit integritatem. Nam filio excuti oculum iussit, At sibi alterum. Quod sic exprimit Ælianus, ἀντὶ τοῦ ἑτέρου τῶν τοῦ παιδὸς ὀφθαλμῶν, ἀντιδοῦναι τὸν ἑαυτοῦ, ἵνα μὴ ὁ νεανίσκος τυφλωθῇ τελέως. Apud Gortynam deprehensus Adulter ad Magistratus producebatur, si fuisset cõuictus, Lana coronabatur. Qua re illi plane' mollior opprobrabatur natura, effœminatior'q;. In reliquum præterea Ignominiosus erat imprimis, & Reipublicæ in nullo particeps.

¶ Silentii bonum ex Græco Dysticho, & Gnathænæ meretricis historia lepidiuscula. Caput LXXIX.

E Silentii bono, quantum'q; insitæ præferat prudentiæ Lingua præparca, Et Nos alibi commentati sumus, Et Gręcanicum quidẽ illud amplius patefacit,
d ἄῤῥητον ἐπέων γλώσσῃ σφρηγὶς ἐπικείσθω,
κρέσσων γὰρ ἐπέων, ἢ κτεάνων φυλακή.

Verum & ad ipsum id Lepida confert historia, Etiamsi decora non satis est, Quæ inducitur Gesta res. Ex Hellesponto in Atticam uenerat Amator Quidã, Gnathænę Scortilli fama illici pellectus, Cum'q; admissus cõmodũ accubuisset, erat inter pocula loquacior impendio, ac plane', ut Gręci dicunt, φορτικός. Id mirabunda Mulier, Cupiens'q; finem, Sic illum adorta fertur, An non ab Hellesponto profectum te dicis? cum adnuisset Is, Et quo inquit pacto Ciuitatum illic primam ignorare uideris? Scitante autem eo, Quæ nã

foret hæc? Sigeum respondit Gnathæna, καὶ ἐμμελῶς δὲ τοῦ ὀνόματος κατεσίγασεν αὐτὸν, idest apte admodum, & concinne ex nominis ratione Silentium illi suadere est uisa.

¶ Prudens Olympiadis apophthegma, quo Alexandri tumorem repercussit, diuina sibi quærentis in Vita. Caput LXXX.

Lympiadem Alexandri matrem, prodit Historia, Cum Inaudisset, filium diutius Sepulturæ honoribus exutum iacere, uelut neglectum, Grauiter eo nomine indoluisse, flétem'q; inter crebra suspiria inclamasse altius, miserabilius'q;, ὦ τέκνον, σὺ μὲν οὐρανοῦ μετασχεῖν βουλόμενος, καὶ τοῦτο σπεύδων, νῦν δὲ τῶν κοινῶν ἁπάντων, καὶ ἴσων πᾶσιν ἀνθρώποις μετασχεῖν ἔχοις, γῆς τε ἅμα καὶ ταφῆς, idest O fili Tu quidem Cælum tibi uendicare satagebas, hoc'q; unum festinabundus habere opus uidebare, At nûc, Quæ cæteris ex æquo communia omnibus censentur, ne iis quidem potiri uales, Terra, & Côditorio. Qua sane ratione uisa Olympias est, non imprudens, nec inscita mulier & suam ipsius commiserari fortunam, & filii tumorem coarguere.

¶ De Insula Samo, & in ea feris, quę dicantur Neides, Et Hirûdine alba. Aesopo. Hermodice item Midæ uxore, Cumæis prima Quæ numos cudit. Mœchorum suppliciû apud Lepreos quod fuerit. De Lucania, seu Samothracia, & Thespiensibus, Et Magnetum malis ac Insula Icaro, & Piscium excellentia, Ac Georgio Trapezuntio. Cap. LXXXI.

Voniam publico bono nil legimus fere, qn aliquid subinde præcerpamus, Et separatis Capitibus perscribi multa nequeunt, concisa nimis, ac deminuta. Proinde in unum regerêda parte hac duximus, Ne disiecta, uelut'q; dispalata pereat. Igitur Lego primum, Insulam quidê Samum initio fuisse Incolis uiduam, desertam'q;. Cæterum succreuisse inibi ferarum uim, Quarû audiretur intolerandus, uelut Barritus, Dicebantur νηίδες, hoc est Neides. Nuncupatá prius Samum etiam Parthenon, Mox & Dryusam. Apparuisse in Samo item Hirundinê quandoq; albam, Perdice haud minorem. Æsopum præterea inuenio Logopœum fuisse Thraca genere, Conditione Seruum, manu tamen ab Idmone missum, ac Xantho seruisse prius. Hermodicen scribunt Veterum pleriq;, Phrygum Regis Midæ Vxorem, tum forma fuisse côspicuam, tum uero Sapientia, & artifici ingenio præstitisse plurimum, Siquidem Cumæis primam cudisse numos. Leprei, Quos deprehenderint adulterátes per triduum uinctos circa Ciuitatem ducunt, Mox toto Vitę tempore contemptibiles habent. Quod mulieribus itidem fit, Nisi quod hæ diebus undecim in foro stare coguntur discinctæ, & tunica circunuestitę pellucida. Sicuti Romæ in publicum egredi togatæ cogebantur Mœchæ, Quod approbat Martialis illis Versiculis, Vt Oratium prætercam cum eiusdem Interprete.

Telim uiderat in Toga Spadonem,
Damnatam Numa dixit esse Mœcham.

Lucanos, uel, uti enuntiant Græci, λευκανοὺς esse ferunt φιλοξένους, idest Hospitibus affici plurimum, insuper & Iustos censeri. Apud eos regnasse quâdoq; Lamiscum, Cui tertius a' Magno digytus in pede Lupinus fuerit. Samothracen qnq; dictam olim λευκωνίαν, διὰ τὸ λευκὴν εἶναι, idest Quod albicet. Mox a' Thracibus habitatam dici cœpisse Thraciam, Quibus item deficientibus Samii superuenientes Samothracen fecere. Magnetas pluribus conflictatos infortuniis, Suffragari Archilochus uidetur, ubi ait, κλαίω τὰ Θασίων, οὐ τὰ Μαγνήτων κακά. Icarum Insulam ab Icaro mox cognominatam, prius inuenio solitá dici ἰχθυόεσσαν, Piscium excellentia, Qui caperentur inibi. Apud Thespienses turpe cêsebatur, Artem didicisse, uel Aruo studuisse, Propterea illorum Paupertas tum frequens, tum insignis præcipue. Nec illud reticuero, Georgium Cretensem, Qui Trapezuntius dici maluit, conditis Voluminibus, Platonis uitia expendisse plura. Quo argumento sit Cęnotimori nûcupatus, Atq; Erinnys item. Quo modo est a' Bessarione insigniter proscissus.

Lodouici Cælii

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD MAGNIFICVM COMITEM, AC EQVITEM IOANNEM MARIAM GVIDONEM FERRARIENSEM PRAEFATIO DVODECIMA.

q Voniam Liber hic, Qui est futurus nostri laboris duodecimus, ab inenarrabili diuinæ maiestatis ratione orditur, in qua Veterum Sapiētum ingenia mire halucinantia, multiplici errore obsepta se torserūt, Quod necdum Veritatis arcanum, intimis occlusum penetralibus, in Lucem ab ītelligibili productum Sapientia foret, facturum me operæpretiū, arbitratus sum, Quādo mutua nobis necessitudine peruinctos, Certum est, in singulis nostri operis uelut Propylęis, amice cōsultare, Si ad libelli huius partes te aduocaro potissimū. Quippe Sicuti Balbi Balbos intelligunt, ac amant, Ita & a' Diuino cultu non prauitate ulla reuulsus Vir, Orationi imprimis, Quæ Deum uel exprimit, uel rimaē, cumprimis affici ꝯsueuit, fronte insigniter exporrecta. Tu uero Ioannes Maria Nobiliū scientissime, ac Sciētum nobilissime sie Christianæ ueritatis assertorē te ubiq; præstas, Vt Vitæ cura innocētissimæ, & Religionis reuerētia uel Religiosissimis esse quoq; integritatis exemplar singulare uideri possis. Nam etiāsi Conspicuos, uel Iunior Magistratus gessisti, In quibus, quod Guidonū claritati cōsentaneū fuerat sane', eam prætulisti grauitatem, Vt seueritas prędulci temperata comitate, Iustitiā non utiq; rigidam, aut ulla ex parte immitē a Caluo, quod dicitur, ad Caluū Ciuitatibus exhiberet, Sed uel damnatis amabilem, Nihilominus a' Publicaꝝ reꝝ molestia magnam partē abiunctus, & tibi quodāmodo uiuēs, Nec magnope, Quod Gręci dictitant, ἔξω βελῶν, Intellectualem potentiā ad id, quod Vere est, per momēta surrigis, Verā arbitratus felicitatem, ab Hominis ueri uestigiis non abire longius. Nec tibi Equestris dignitas, aut qđ dicaris, & sis Comes, ut Doctrinæ Ciuilium dogmatum insignia pręrereā, Nec inquā ista tibi animos tollūt, Quod sane' agnoscimus in plurimis, Sed mira in oībus benignitate ita mores attemperas, Vt perhumanū te, facilem'q; sentiāt mediocres Viri, Summi et hac, quā sustines, persona dignum, opinentur. Sunt præclara ista qdem, Sed Fratris nō absona Virtutibus, honorū serie cōstipatis, nō absona uniuersæ Domus Guidonum amplitudini tum Ferrarię, tum Mutinę, unde oriundi estis, Sed & in aliis Italiæ locis pręcipuis. Quāobrem habebit Liber hic, opinor, quod sibi placeat. Nec id, quia Vmbilicis exeat auro nitescētibus, Sed quod in uestibulis suis præclarum cernat stare uelut Herman, Sed nō utiq; ἄχωλον. Quin undecunq; amussitatū pręclarum'q;. Qui sit fortiter Libitinas reiecturus nasutiores, ac sordidum dētem, ne uirulētus insigi ualeat morsus, Quo cōuulnerata plerunq; exarescūt omnia. Quod ut facias, Vir clarissime, puelim utiq;. Sic enim fiet, Vt gratam tibi, quātulacunq; ea est, Sedulitatem hanc nostram, & in te, tuos'q; omnes propensissimā uoluntatem, fuisse intelligam. Nec ipse immemor uideberis initæ olim in Patria mea inter nos amicitiæ, Quam uno ductu pro uirili perpetuo & foui, & auxi. Nec ipse aspernari es uisus. Quod superest, Viuas, opto, diu felix, & Lodouicum tuum ames. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI DVODECIMVS.

¶ Prolepsin, idest de Diis anticipationem Omnium' esse Mentibus insitam. Cur Deo summo Solem persimilem dicat Plato. Caput Primum.

e Quidem consyderanti mihi amplius rationē hanc, quæ de diuinis est, uelut ex Oraculo promptum uidetē, quod apud M. Tulliū prius, mox & a' Seneca comprobatū, legimus, Omnibus de Diis esse insitā opinionē. Nec eē Gentem ullā adeo extra leges, mores'q; piectamquę Deos aliquos opinio ne nō cōcipiat. Notionē hāc ipsa nobis impressit Natura, & sine doctrina inest anticipatio quædā diuinitatis. Hęc uero est, quā Epicurus πρόληψιν dicit. i. anteceptā Animo rei quādā informationē. Cæterū ubi ad summū, ac principē oīum Deum, Quē Græca natio τ' ἀγαθὸν nūcupat, hoc est, Bonū ipsum, humana Mēs audacius

assurgit. Siquid scrutando attentius, & perpendẽdo lance examinatissima differẽdo defini re pertentet. Cum inenarrabilis amplitudo illa, & infinita maiestas humani animi ꝯceptus omnes longissimo a' se interstitio relinquat, nedum Sermo ullus illuc ualeat pertingere, ad id deniq; rerum excellentia caligans diuertit, ut Similitudines quęrat, & exẽpla. Qua ratione etiã Plato περὶ ἀγαθοῦ.i.de ipso bono disserere adortus, Dicere qd esset, nõ est ausus, Quoniam humanæ potestatis mensum tantæ claritatis excedat splendida uis. Illud modo latius indagando est assecutus, ut quod inter obiecta Sensuum præcipue nitidũ præclarum, immẽsum, admirabile animaduertisset, illi Simillimum astrueret. Hunc uero esse Solem uoluit, per cuius similitudinẽ humanæ imbecillitati gradũ pręstari ad nõ cõprehensibilia quadantenus, est opinatus. Proinde a' Sapientibus receptum fere', Principi summo illi, ac ineffabili prorsum nulla surrigi simulacra debere, Sicuti Diis aliis constituisse Veteres, cõpertum est. Quando, ut sciẽter Plotinus inquit, neq; cognitionem, neq; intelligentiã illius habem⁹: Loquimur tamẽ de illo, ut Parmenides, & Dionysius ait, per negationes, atq; relatiões. Summum genus scientiæ est, inquit Cassiodorus, scire, Deum tanta pręstare, q̃ta humanus Sensus non ualet attingere. Lumen infinitum ab intellectu creato perspici nequit, ni gloriæ lumen accesserit. Nam ut se habet Noctuę oculus ad Solis lumẽ, Ita Intellectus noster ad manifestissima in natura. Nec me fallit tamen, Cottam illũ Ciceronianũ dicere, multas se arbitrari Gentes, sic immanitate efferatas, ut apud eas, nulla Deorum suspicio sit. Quid Diagoras inquit, ἄθεος qui dictus est, postea'q; Theodorus, non'ne aperte Deorũ naturam sustulerũt? Nam Abderites qdem Protagoras Sophistes temporibus illis uel maximus, uelut alibi quoq; cõmemoratũ est, cum in ꝑncipio libri sui posuisset, De diis neq; ut sint, neq; ut nõ sint, habeo dicere, Athenienſiũ iussu urbe, atq; agro est exterminatus. Libri'q; ei⁹ in ꝯcione cõbusti. Cæteꝝ qđ est a' me cõprobatũ pauloante, in Libro de mysteriis ita ꝯfirmat Iamblichus, Añ oẽm inqt rõnis usum inest naturaliter insita Deoꝝ notio. Et alibi, Esse Aiæ inqt, est quoddã intelligere.s.Deũ, unde depẽdet. Porro' esse nostrũ putat, Deũ cognoscere, q̃a præcipuũ Animæ sit Intellectus, In quo idẽ est esse, qđ intelligere diuina actu ꝑpetuo. Sed & Plutarchus, Deos inqt opinaꝛ, q̃sq̃s bene sentit. Galen⁹ in Libro de Philosophi historia Dei inqt, notionẽ habemus ex pulchritudine operũ illi⁹, et excellentia. Propterea & Euripides, ἀστέρος δ᾽ ἐν ἄστρῳ ποίκιλμα τέκτονος σοφοῦ, idest Stellæ in Cęlo Varietas sapiẽtis fabri.

¶ Quã absurda prioribus Deoꝝ uarietas. Deus ignotus Athenis. Dei sũmi descriptio. Cælestia qui primum adorarint. Vnde dicaꝛ Theos. Cælestia an uiuãt. Apomyius Iup. Spodi⁹ Apol. Gratiarum sacra. Caput II.

a Tqui ipsum hoc numẽ immẽsum, inenarrabile, augustissimũ, oẽm'q; humanæ mẽtis captũ excedẽs, ex ipsa hac maiestate ꝑcelsa mirũ est, q̃tas, quasq; absurdas interdũ ambages in Mortaliũ Animis peperit. Nã ignotis etiã Diis fuisse Athenis erectas aras, Philostratus scribit. Meminit Laertius quoq; in Epimenide, ut Pausaniã taceã, ἱλάσθαι θεοῖς ἀγνώστοις, ad Phalerũ θεῶν ἀγνώστων βωμοὺς statuẽtem. In Canonicis uero decretis adnotatũ ab Interprete est, Apostolũ Paulũ, cũ eiusmodi arã uidisset, titulo nouissimo, Ignoti uidelicet Dei, in quo uiuimus, mouemur, sumus, altius intonuisse, Quẽ uos ignotũ dicitis, Ego pręedico. Hũc Plato, sicuti ex Speusippo didicim⁹, ita describit, Viuẽs imortale, ꝑseipsum ad beatitudinẽ sufficiẽs, Essentiã sempiternã ipsius boni causam. Addit ex Platonis eiusdẽ sentẽtia Apuleius, Incorporeũ, Aperimetron. Beatũ, Beatificum, Oĩum Patrẽ, Optimũ, nulla re indigentem, cuncta ꝯferentẽ. Esse uero innumeros qdã prodidere. Nã & Chrysippus, quẽ Stoicoꝝ Somnioꝝ uaferrimũ interpretẽ Epicureoꝝ nuncupat Schola, magnã ꝯgregat & ipse ignotoꝝ Deoꝝ turbã, atq; ita ignotoꝝ, ut eos ne ꝯiectura qdẽ informare, ut ille ait, possimus. In Sicyonia ẽt ὑγιείας.i. Sanitatis simulacrũ celebriter cultũ, adnotauimus. Quod uix tñ cõparebat, passim illi a' mulieribus Capillis dicatis, quos Deæ honori resecare, moris illaꝝ est. Ambeũt & Babylonię Vestis Telamones. Quin Herculem in Olympia rẽ diuinã obeuntẽ, Cũ muscaꝝ multitudine infestareꝛ, Ioui sacrificasse ἀπομυίῳ, protinus'q; ultra Alpheũ Muscas esse abactas. Sed & Helei itidẽ Ioui Apomyio dicunt q̃nq; immolasse. Apollinẽ cognomento Spodiũ Thebis cultũ, animaduerto, Cuius ara ex Sacrificiorum cineribus foret ꝯstructa. V ñ nata cognominis rõ. Gratiis Eteoclem ferunt Andrei, & Euippes filiũ, Sicuti a' Bœotiis memoraꝛ, Hominũ primũ rẽ diuinã fecisse, Qui

bus esse

bus esse tres itē placet, ētsi nomina nō tenēt. Gratias haberi qdem duas, Inter Lacedæmonios placita est. Quas nūcuparit Lacedæmon κλητὼ καὶ φαεννὼ. Tres sunt apud Atheniēses ad Acropolin, Vbi & arcanā multis Teleten agūt. Has in Theogonia cecinit Hesiodus, esse Iouis, & Eurynomes filias. Nomina uero hæc facit, Euphrosynen, Aglaiā, Thaliā. Antimachus Aegles filias pnūtiat, Et Solis. Gratiarū simulacra Veterib⁹ nō fuere citra indumēta, inqt Pausanias, At posteri nescio cur, nudas pingere, ac sculpere adorti sunt, Antiquorū rōe mutata. Democrit⁹ duos eē Deos opinat Penā, & Bnficiū. Sicuti ī Acrocoritho fuisse p dit Pausanias. Necessitatis sacellū, et Violētię. Sed īgredi inqt, putat haud legitimū. Multas itē gētiū per fœtidos iurare cibos, pditū est. Siqdē Cepas, Allium'q inter Deos iureiurādo habet Aegyptus. Harpocratē quoq habuit eadē, & Cynocephalum, siue Anubim. Quorū imagines digytis gestare, moris ēt Romani fuit qñq. Scitu dignū id quoq, Oīum primos, q olim Aegyptū occupauerant, cælestia suscipe, atq adorare cœpisse, noctiū serenarū beneficio, & qa plurimū sub dio agerēt, ita exigente mundi situ eo. At Plato in Libro, cui titulus Cratyli est, de recta nominū rōne differēs, Videnť mihi inqt, Grçcorū prisci Deos solos putasse eos, Quos ēt his tēporibus Barbarorū plurimi arbitrāt, Solē, Lunā Stellas, Terrā, Cęlū. Et cū hęc omnia ppetuo in cursu eē, ɔspicerent, ab hac natura τοῦ θεῖν, hoc est, currēdi, θεοὺς.i. Deos nominasse. Nec mirū id uideri admodū debet, Præsertim si Veterū Sapiētū in iis placita curiosius discusserim⁹. Nā Cęlestes Sphęras habere Animas, nō Platonici mō, Sed oēs ēt Peripatetici ɔfitēť. Id ipsum & secūdo Cęli docet Aristoteles. Rursus septimo & octauo Naturaliū, secūdo de Aīa. Vndecimo Diuinorū. Theophrast⁹ quoq eiusdē discipulus Libro de Cælo. Sed & Auicenna, & Algazeles summope cōfirmarunt. Augustinus Aureli⁹ in Enchiridio. Et Thomas aduersus gentes Libro secūdo tradūt, Nihil, qtum ad Christianam doctrinā spectat, interesse, Cælestia corpa Animas habere, uel nō habere. De Elementis ɔstat apud Platonicos. Ambigūt recētiores Peripatetici. Porro cęlestia uiuere, esse'q aiata Astronomici auctores ɔcedunt. Ptolemęus præsertim, & Abumasar, & Zaeles. Quod & Hali cōfirmat, illos deridēs, qui uiuere cælestia diffidāt, & hoc Ptolemæū secutus. Idē Aratus arbitratur, & Manilius. Deniq Theophrastū dicere scimus, Nō eē Philosophū, q cælestibus ab neget uitā. Quin Orphei Theologia Sphęrarū Aīas ita partit, Vt cuilibet geminam ɔtribuat uim. Vnā in cognoscēdo positā, Alterā in Sphęrę corpore uiuificādo, atq regēdo. Ergo in Elemēto terræ illam uim Plutonē Orpheus noīat, hanc Proserpinā. In Aqua Oceanum illā. Hāc Tethyn. In Aere fulminantē Iouē, ac Iunonē. In igne Phanetā, & Aurorā. In Anima Sphęrę lunaris illam Bacchū Licnitē, hāc Thaliā musam. In Anima Mercurii Bacchū Silenū, & Euterpē. Veneris Lysiū, & Erato. Solis Trietericū, & Melpomenē. Martis Bassareum, atq Clio. Iouis Sebasiū, & Terpsichorē. Saturni Amphietū, & Polymniam. Octauę Sphęrę Perictioniū, et Vraniā. In Anima uero Mundi uim priorē Bacchū uocat Eribromū, Secūdā uero Musam Calliopē. Singulis porro Musis unū præficit Bacchū. Q m is symbolicos & operte diuinæ cognitiōis nectar prudētioribus monstrat. Verū enimuero neqd, uelut in utranq ɔsopiti aurē, pretereamus, Hebręos obseruauimus solos ex omnibus pia, sancta'q ɔsyderatione primū Elemēta, & quæ ab Elemētis cōposita sunt, Solem similiter, & Lunā, ac Stellas reliquas, & Cælū ipsum nō solū Deos nō esse, Verū etiā Animæ penitus exptia, iudicasse. Nicolaus quoq Theologus in Geneseos caput primū, Corpa inqt cælestia inanimata sunt, & sine sensu, ex Damasceni doctrina. Augustinus itē loco eodē, Solet quæri inquit, Vtrū hęc luminaria sola sint, An habeant rectores Spiritus, & ab eis uitaliter inspirentur. Sicut p Animas Animaliū carnes animanť. Sed de tam obscura re nil temere credēdū. Alii uero, quę dicantur de hominis Animo, ad Cæli quoq animum posse transferri, opinantur. Et esse illū cælestē Hoīem. Nam & Timęus prodit, temperatos animos nostros ab Opifice Deo in eodē cratere, ex iisdem'q elemētis cum cælestibus Animis. Inde uidēdū, astruētibus Eruditis, ne nos illorum Seruos uelimus, quibus nos fratres coaptauit Natura.

¶ Diuinorū inscitia ubi exorta primū. Deorū multitudo ex Varrone. Itē Deū eē unū, non plura. Stator unde dicat. Quid Amum. quid Phtha, & Osiris de Melisseo itē, & Melissa, ac Iunone. Caput III

a T enim curiosior aliqs, neq, quod dicit, hoc ɔtentus Catone, instet protinus, urgeat'q infestius, ecqd compertius, exploratius'q in literas mittere aggredia

mur, Qui nã primi Potentiam omnia supeminentem, Longe, late'q; infinitæ naturę germi na ppagantẽ uel dissimulare cœperint, uel mox ẽt prorsum nescire multa pobruti reɋ; cali gine. Mihi uero multa diu uersanti ex Arabũ Gẽtibus tantæ inscitiæ, mali'q; plane' ɔtagiosi primordia, & in proximos quosq; crassantẽ primo labẽ, inde latius profudisse incẽdiũ, uide tur, quo uniuersus fere' deflagrarit Orbis. Chananæos uero in eo terraɋ; situ Sacræ statuũt literę, Iam inde a' Cham uno ex Noe Liberis corriuatos. Cui cum ob impietatẽ diras extulis set Pater imprecationes, nullis etiãnum is imbutus diuini cultus rationibus, raptim a' Parẽ te reuulsus in Arabas secessit. Vnde mox diuinitatis inscitia inibi irroborata primũ, in plures data. Hinc'q; numerosa Deoɋ; series pro cuiusq; libidine, aut cõmodo eatenus extumuit, Vt Varro Terẽtius Deos ad calculum reuocet ab hominis exorsus ɔceptiõe, initiali exordio a' Iano deducto, numerum'q; ad decrepiti prouehat metas. In qbus astituit Næniã, quæ in Se nũ recinat' funeribus. Inde uero in digytos mittit Deos alios, qui nõ ad ipsum qdẽ ptineant Hoĩem, Sed ad ea, quæ sunt hoĩs. Quo in genere Victus est, ac Vestitus, Porro' & quę Vitę usibus necessaria, præmonstrans in oĩbus, Quod sit cuiusq; munus. Quin & municipales in Italia legunt' Dii Sicuti Crustuminoɋ; Deluentinus. Narniensiũ Viridianus. Aesculanorũ Ancharia. Volsciniensiũ Nortia. Adeo colebat unusqsq; quod uolebat, Vt nõ puinciis mõ, sed & suus esset unicuiq; Ciuitati Deus. Præsto' tamẽ sunt, q noĩa qdem esse fateant' plura, Deum tñ unũ. Sic nõ aliud esse Naturã, q̃ Deum ipsum interpretant'. Hoc est, toti mũdo, & partibus eius insertã diuinitatis rõnem. Iouẽ quoq; optimũ maximũ nobis ipsum hunc inge rere. Quin & Statorẽ quoq;, Quẽ sic appellatũ prodũt Historici, qđ post Votoɋ; ɔceptionẽ, nũcupationem'q; fugientiũ Romanorũ steterit acies. Sed id rectius multo, & uero ɔsonum magis, Principẽ illum, & uniuersalẽ Architectũ Deum dici Statorẽ, quod stẽt bñficio eius omnia. Fatum itẽ si hunc dixerimus, nõ aberrarimus. Nã si est fatũ implexa causaɋ; series, Il le est Oĩum causa princeps. A' qua ɔpendẽt reliquæ. Deniq; tot excogitari cognomẽta que unt, Quot eius recognoscimus munera, ne nunc Indigitamẽta excutiamus oĩa. Nã & in Li bro de mysteriis Iamblichus. Opifex inquit, Intellectus, q & ueritatis est dominus, atq; Sa pientia, quatenus in generationẽ ɔgrediens, occultã latentiũ rõnum potentiã traducit in lu cem, Amum ægyptiaca lingua uocat'. Quatenus aũt sine mẽdacio pagit oĩa, Et artificiose simul cum ueritate, Phtha nuncupat'. Græci uero hũc Vulcanum nominãt, artificiosum dũ taxat cõsyderãtes. Quatenus uero effector est bonoɋ;, appellat' Osiris alias'q; denominatiões habet, propter potẽtias, actiones'q; differẽtes. Illud tñ parte ista haudquaquã transmiserim, Quod a' Didymo ɔditũ scimus in libris enarrationis Pindaricę. Melissea Cretẽsiũ Regem Diis primũ rem obiisse diuinã, ac ritus nouos, Sacrorum'q; pompas introduxisse. Huius por ro' filias Amaltheã, & Melissam, Quæ Iouẽ Puerũ caprino lacte, ac melle cõnutriere. Vn de datum mythicis locũ, ɔfigendi aduolasse Apes, atq; os puerile succi blandissimi liquore colliuisse. Melissam uero magnæ Matri Sacerdotẽ fuisse institutã primã. Vñ ɔpagatũ mox, Vt qbus eiusdẽ iniungeret' Sacerdotii functio, Melissæ itẽ dicerẽtur. Sed nõ utiq; prætereũ da Aeliani admirato est, prodẽtis, Barbararũ Gẽtiũ Sapientiã uideri laude dignã, Quando nulla prorsum εἰς ἀθεότητα ἐξέπεσε. i. eo' producta est, ut Deũ negaret, aut oĩno ambigeret, Sit'ne Prouidẽtia ulla, an temere ferant' oĩa. In quã uesaniã dilapsos nouimus, Euemerum Meseniũ, Diogenẽ Phryga, Hippona, Diagorã, Sosiam, Epicurũ. Illud non negligendum, Poeticã quod instruit enarrationẽ, Temenũ Pelasgi filiũ in Arcadia Stymphalũ habitasse antiquã, Atq; inibi Iunonẽ ab eo educatã, & Deæ Sacrũ institutũ triplex ex triũ rõne cogno minum. Siqdem Parthenon uocauit Puellã adhuc. At Ioui nuptã τελείαν. i. Adultã. Dissi dentem uero cũ Ioue, ac Stymphalũ denuo repetentẽ χήραν. i. Viduã. Apud Menalũ fuisse dicit' ἀγαθοῦ ναός. i. Boni templũ. Id referẽdũ ad Iouẽ Pausanias suspicatur. Quoniã ἀγαθῶν δωτῆρες οἱ θεοί εἰσιν ἀνθρώποις, ζεὺς δὲ ὕπατος θεῶν ἐστι. Panos præterea sacellũ Locis aliquot excitatũ, Legimus, Esse quoq;, Qui opinent', Eiusdem esse pontificii Hoĩum uota ad exitũ pducere, Quin & Scelestis p dignitate, ac meritis rependere. Sed & olim esse uaticinatũ, traditur itẽ. Affuisse uero illi προφῆτιν Erato Nympham, Quæ Arcadi Callistus fuerit iun cta. Prope' Lycosurã esse dicunt' montes Nomii, In qbus & Panos nomii sacellũ, Melpiã. i. μέλπειαν uocãt Locũ, quod inibi fistulæ melos cõpererit Pan. Montibus factum nomẽ pu tant ab eius Dei Pastionibus. Etiãsi a' Nympha credũt Arcades. Fuit & in Parthenio mon

te Panos

te Panos delubrum. Vbi & Testudines conficiendis Lyris peraccōmodas haberi, proditū memoriæ est, Quibus tamen parcūt, Quod Pani sacras opinētur. In hac uero Deorū fusiore Pragmatia, Nec illud neglectui habuero, Quod est ab Oenomao traditū; Triginta millia Deorū in Orbe terrarū fuisse culta, Qđ ipsum & Vates asseruerit Hesiodus. Hinc obrepsisse opinor, petulantius in blasphemias prorūpētibus, Vt allisa quodā modo patientia, facturos se quippiam triginta milliū Diabolorū nomine, nō citra impietatē pronūtient. Trecentos itē fuisse Veteribus Ioues, adnotatū a' Varrone est, ac a' Septimio Florēte repetitum.

Platonem, & Platonicos nōnullos sentire, Vnū modo esse Deum. Cap. IIII

Sed rursum obiiciat se quispiā, & qm̄ a' Platonicis tam reuelli nescimus, q̄ nolumus, quęrat solicitius, quid nā parte hac illorū Coryphęū Platonē sensisse, opinemur, qđ'ue cæteris insinuemus de tāto astruendū Philosopho. Ego uero, ut qui norim elogium illud sæpe repetēdū, Pauculis mō mutatis, Platonicos plane' Christianos fore, Nam & Augustinus Sapientiæ pfunditatē admirat⁹, Neminē eō Philosopho propius religionis nostræ pulsasse metas scribit, Obseruasse uideor, ab Eminentissimo quidē Viro plures sæpe noīati Deos, neq̄ nō tñ Deos intelligi, q̄ diuinos, angelicos'q̄, ac cælestes Dei ministros. Nā Angelos non fuisse Platoni incognitos, astipulat̄ & Florens Septimius in Apologetico. Siqdem in Parmenide, ac Timæo Vnicū, & per seipsum eē facit Deum. Insecuti uero Doctoris uestigia singulari ingenio, Eloquētia nō incuriosa Platonici multi Vnū mō esse Deū, rōne triplici probare conniturt. Primo inqunt, qa summa est Vnitas. Nam si quodlibet summū est unicū, qđ magis unicū est, q̄ summa Vnitas? Est etiam unus, quia est Veritas. Sūma enim Veritas una est, Nā si duæ summę Veritates esse dicant̄, Aut una earū habet, qcqd habet altera, aut nō. Si prius dat̄, Vna est, nō duæ. Si secundum est, neutra est summa. Deest. n. isti illud Veritatis, quod in illa est. Et illi quod est in ista. Itē unus est Deus, qa summa ē Bonitas. Sūma qppe Bonitas, qcqd boni reperiri usquā potest, cōplectitur. Quod si duas induxeris Bonitates summas, qcqd boni est in una, est & in altera. Alioqui neutra esset summa. Et secundū Boni ipsius naturā unum sunt, nō duo, neq̄ est aliqd aliud illis admixtū, præter Bonitatis naturā, qa Summę nō essent, Sed inqnatæ. Vnū itaq̄ sunt oīno. Propterea Manichæis, Gnosticis'q̄ Philosophis assentiendū nullo mō est. Duos esse Deos astruentiū. Quorū alter sit bonorū oīum auctor, Alter uero malorū. Nam sicut Deus, qui Bonorū est auctor, summū Bonū est, mali totius expers, Ita ptrarius summum malū, omni bono priuatū. Hic igitur neq̄ aget qcquā, neq̄ cognoscet, neq̄ uiuet, neque erit oīno. Siqdē eē, uiuere, cognoscere, bona, expetēda'q̄ sunt. Vnū igit̄ oīno sit rerū pncipiū; Et uocet̄ Vnitas, Quia p excellentissimā simplicitatē supeminet oīa. Veritas, qa pducendo esse dat oībus. Bonitas, qa producta ad se reuocādo, pręstat & bñ esse. Atq̄, ut tradit Ioannis Apostoli theologia, Theologorū oium diuinissimi, Quē Platonicus Amelius libēter amplexat̄, Vnitatē uocato principiū, Veritatē pncipii rōnem, Bonitatē deniq̄ principii rōnalis amorē. Cæterū, posteaq̄ parte hac satis, sup'q̄ euagati sumus, cū Mercurio ita Coronidē impingamus. Sanctus Deus pater oīum. Sanctus Deus, Cuius uolūtas a' ppriis implet̄ potestatibus. Sanctus Deus, qui tuis familiaribus innotescis. Sanctus es, quē nūq̄ creauit natura. Sanctus es, oī potestate ualidior. Sāctus es, oī excellentia maior. Sanctus es, oī laude melior. Excipe uerborū Sacrificia sancta, ab Anima, & tibi dedito corde manātia Ineffabilis, Solo silentio prædicāde ab eo, Qui fallacias uerę cognitioni ɔtrarias declinauit. Annue, Corrobora me, Atq̄ huius gratiæ participes effice eos, q in ignorātia uersant̄. Ipse Pater es uenerādus, Homo autem tuus sanctitate unā tecum potiri exoptat, cum potestatem illi omnium, arbitrium'q̄ concesseris.

Sup Memnonis Sepulchro & Statua ex Græcis adnotata pluscula, unde Iuuenalis illustratur, de Rhodio Memnone, ac Palto, Dipaleas, Eubelii, & Memnonidibus. Item quid Apastia. Susa cur dicantur. Caput V.

Memnona poetis cantatissimū nemo non nouit. Comperta nobis nōnulla de eo sunt, iis plane' adnumeranda, quę præcipue digna admiratione sunt in naturę cōtemplatione. Vel ēt quæ fidē rei nouitate uix impetrant. Ac de Memnonis quidē Statua mox paulo. Interim Sepulchrum eiusdē pergamus illustrius facere, hisce memoriis inspergendo, Quę grauis auctor Isephus prompsit in literas. Cuius histo

ria, qa minus iniusta mendacio est, in cuiusq; Aium facile, quod subnectemus, pôt irrepere. Quod ita habet. Esse Ptolemaida Galileę Ciuitatẽ montibus hinc inde fere obmunitã, cõuallatam'q;. Siqdem A' meridie Carmelo ɔstipatur. A' Septẽtrione uero, quẽ uocant Incolæ Scalam Tyriorũ. Ab Vrbe duorum fere Stadiorum interstitio fluuiolus offert se Beleus nomine. Eius in propinquo Memnonis est Sepulchrũ, Cui adiacet locus oĩum admiratiõe dignissimus. Ea est Species Vallis circũactæ in orbẽ, Quæ uitream harenam emittit, Alioq & singulare miraculũ adest. Cõmeant illuc numerosi nautę genus terrę auecturi. Sed qcqd inde egestum fuerit, repletur mox. Eadẽ semper Campi facies. Produnt Peritiores, Ventorum id opa contingere, Qui ex circũiectis superciliis difflatu suggerãt metallum. Nec tamẽ uno ibi est miraculo natura ɔtenta. Quicquid aliunde ɔgesseris harenæ, transit e uestigio in Vitrum. Quod si ultra loci Margines fuerit denuo proiectũ, in habitũ priorẽ eadẽ redit celeritate. Illud porro nõ negligendum, Quod ad Memnonis spectat Sepulchrũ. Nã in Troade id statuit Strabo. Ita enim libro tertiodecimo scribit. Vltra Esapi hostia tumulus quidã occurrit, in quo uisitur Memnonis Sepulchrũ eius, qui Tithoni filius fuit. Cui proximus ẽt Memnonis uicus. Dicat aliquis, Memnonẽ eum, de quo Iosephus, ab hoc fuisse diuersum. Nam & Strabonis eiusdem monumẽtã Rhodiũ habent Memnona. Qui fuerit Persici ductor exercitus, & Hermiã Eunuchum circũscripserit. Qui Platoni, Aristoteli'q; dedisset operam. Mox uero principatu ẽt potitus. Vel id Memnoni forte obuenisse, quod & claris plerunq; Viris, Quibus imaginaria Sepulcbra multis in locis admiratione uirtutis qñq; excitata fuisse, obseruauimus. Nam Strabo idẽ alibi, Memnon, inquit, Sepultus dicitur circa Paltum Syriæ iuxta flumen Bandam, Vt Simonides ait, Paltum uero Syriæ Ciuitatẽ agnoscit etiam Stephanus. Vñ fit Gentile nomen Paltenus, uti a' Damasco Damascenus. Sed est itẽ Paltom teli genus Arriano libro primo. Meminit Xenophon. Vñ apud Sophoclem Dipaltus. Dicitur & παλτὸν πῦρ, pro fulmineo igne. Strabonis auctoritatẽ suffulcire Plinii quoq; calculus uidet', sic ferme Libro sexto prodẽtis, Aegyptiorũ bellis attrita Aethiopia est, uicissim imperitando, Seruiendo'q; clara & potens, etiam usque ad troiana bella Memnone regnante. Et Syriæ impitasse eam, nostro'q; litori ætate Regis Cephei, pater Andromadę fabulis. Porro de Memnonis statua in Basaltæ lapidis mentione Plinius idẽ ita scribit. Nõ absimilis inquit, illi narrat' Thebis delubro Serapis, ut putant Memnonis Statuæ dicatus, quẽ quotidiano Solis ortu ɔtactum radiis crepare dicunt. Philostratus ẽt in Iconibus. Memnon inquit, in Aethiopa deformatus est in lapidem nigrum, sedẽtis habitu. Solaribus radiis statua ubi ɔtingitur, uelut plectrum incidens Sol in Memnonis Os, elicit inde uocẽ. In Toxari Lucianus prodit, Demetriũ Sunieum peregrinationẽ obisse in Ægyptũ, ut Pyramides spectaret, ac Mẽnonẽ. Quod illas inaudisset, quãuis altissimas, umbrã tñ nõ iactare. Memnonẽ uero ad exorientẽ Solem inclamare. Strabo ibi se affuisse scribit cum Aelio Gallo, & amicorũ multitudine, ac militũ. Circiter'q; horam primã sonitum audiuisse, siue a' basi, siue a' Colosso, siue a' circunstantibus de industria factum. Id enĩ inqt, haudquaquã affirmarim, cum propter incertã causam oĩa magis subeat, ut credam, q̃ ex Lapidibus sic cõpactis, cõcinnatis'ue crepitum edi. Pausanias miratur in Megarẽsium mœnibus lapidẽ, quem siqs calculo ꝑcussisset, nõ secus insonaret, ac Lyra. Sed multo me inqt, maiore admiratiõe affecit Ægyptiorum Colossus, Qui Thebis Ægyptiis est, postquã Nilum traieceris. Vidi.n. ad hoc usq; tempus Statuam sedentẽ iuxta cuniculũ, quẽ Syringas uocant. Eam pleriq; Mẽnonem dicunt. Quem ex Aethiopa profectum in Aegyptum uenisse arbitrantur, Ac Susa usq;. Thebei Memnonẽ negãt, Sed quẽdam popularẽ suũ esse aiunt, Cuius ea statua sit. Audiui etiã, qui hanc Sesostri statuam tribuãt. Quã Cambyses mutilauerit. Reliquũ corpus sedet, καὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ἀνίσχοντος ἡλίου βοᾷ, καὶ τὸν ἦχον μάλιστα εἰκάσαι τις κιθάρας, ἢ λύρας ῥηγνυμένης χορδῆς. i. & quotidie insonat oriẽte Sole. Quẽ sonitũ similẽ dixeris diruptæ chordę in Lyra, uel Cithara. Legimus porro Tyaneũ Apolloniũ uenisse qñq; in Memnonis templũ, De'q; eo Damin ita retulisse, Auroræ filium fuisse Memnonẽ, Occubuisse uero non apud Troiã, Quo etiã neq; uenisse illum satis ɔstet, Sed in Aethiopia, cũ regnasset apud Aethiopas per generationum qnq; spatium. Ipsos tamen Aethiopas, quãdo lõgissimæ sunt uitæ extra Mortalium reliquorum ɔsuetudinem, quasi in adolescentia Memnonẽ lugere, quæ'q; in acerbis promi funeribus soleant, facere. Locum præterea, ubi erectum steterit tẽplum, antiquo foro

consimile fuisse. Cuiusmodi uisebatur multa in uetustissimis Ciuitatibus, Vbi etiãnum Columnati extant fragmẽta, & parietum uestigia quędam. Porro' Sedes, ac Mercurii Simulacra. At Memnonis statuam Adolescẽtis impuberis imaginem referre. Esse autẽ ex nigro lapide consabricatam, & ad Solis radios conuersam, utroque pede solum attingentem. Erectas autem manus sedi inniti, Hominis surgere uolentis similitudine quadam. At Oculorũ, & totius oris habitũ quasi loquentis esse hoĩs. Vbi uero Solis radio percutitur, quod matutino euenit, Tũ utiq; summam parere admirationẽ, Loqui enim tunc perhibent, ubi primũ ad illius os radius peruenerit. Nam splendentes oculi, læti'q; ad Solem expositi sunt, uelut eorum, qui ualde Solis aspectum tolerare possunt. Quos Græci ἀνηλίας uocãt, Hoc est Eu helios. Scribunt itẽ ex Græcis nõnulli, Memnona apud Ilium Aethiopibus quidem prçfuisse, Aethiopem tñ non fuisse, Verũ apud Persica Susa, & fluuiũ Choaspẽ Gentibus illis imperasse. Argumento autem esse, quod a' Tithono Memnonis Patre Susa dicantur condita. Vel, ut alii, a' Memnone potius. Dictã uero Vrbem a' Liliorum copia, quæ Gentium earum uocabulo dicantur Susa. Sed illud etiamnum euidentius, Susorum arcẽ a' Memnone Mẽnonium uocari. Susios item Cissios appellari. Quia Memnonis matrem Cissiam uocet Aeschylus. In Pausanię monumentis lectum est, Memnonem Aethiopum quidem fuisse Regem, non tamen ex Aethiopia Ilium uenisse, Verum a' Persicis Susis, & Choaspe, quę sibi subiecerat loca. Nam sunt Auctores quoq;, quotannis aduolare Ilium ex Aethiopia Aues, Et cõfligere ad Memnonis Sepulchrũ, Quas ob id Memnonidas uocent. Hoc idẽ quinto quoq; anno facere eas in Aethiopia circa Memnonis Regiam, exploratum sibi, Cremutius tradit. Ex Memnonis cineribus apud Troiam interempti natas Aues, cecinit Ouidius, nõ suppressa item depugnandi more, Ita enim scribit Libro tertiodecimo.

Præpetibus subitis nomen fecit Auctor, Ab illo
Memnonides dictæ, cum Sol duodena peregit
Signa, parentali moriturae more rebellant.

Memnonidum item Auium mẽtio Pausaniæ est, illas in Mẽnonis chlamyde picta expressas memoranti Apud Delphos. De Mẽnonis porro' statua, Satyrus quoque hisce cõmeminit.

Effigies Sacri nitet aurea Cercopitheci
Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chordæ.

In cuius Loci enarratione, allatis modo, quæ prodit Strabo, Interpretes mira sese inde expediunt breuitate. Bibliotheces item tertio Diodorus, a' Theutamo, tunc Asiæ imperãte, missa ad Troiam Aethiopum decem millia scribit, tondem'q; Susianos, cum ducẽtis curribus, Memnone duce. Qua tempestate Pater eius Tithonus Persarum gesserit Satrapiã. Sed & nonnulli Idam uocant Memnonis matrem. Inuenio item Memnonas esse Aethiopum Gẽtem, quam, ut Auctor est Polyhistor, Agrestem interpretãt, Sed tamẽ pugnacem, ac difficilem. Quod uero de Rhodio Mẽnone, Cuius etiã meminit Arrianus, nec tacuit Q. Curtius, pauloante protulimus, Sciendum amplius, Vocem eius memorabilem uideri pręcipue dignam, quæ utriusque linguę monumentis certatim celebretur, maximo documẽto, debere stipendia faciẽtes lingua pręparcos, manu largiores esse. Is siquidem, cum aduersus Alexandrum summa ui bellum gereret, Quendam de Alexandro obloquentẽ, ac multa per imperitiam, Tum etiam assentandi studio differentem cum inaudisset, eo'q; nomine commotior foret, Quod maximus Imperator ab inertissimo, ac prorsum, ut uidetur, gregario milite proscinderetur, Hominem acrius lancea percussit, & mox, Ego te inquit, alo, ut pugnes, non ut Alexandrum petulantia tua sordide incessas. Illud uero superpondium fuerit, Quod a' Græcorum Grammaticis exaratum subscribemus, Memnona, & Sarpedona Iouis filios ad Troiam interisse. Tanto autem a' Diis honore affectos, ut ferente legem Patre, funeris diem luctu, & Ieiunio celebrarent. Quod Comici ueteris auctoritas illis comprobat uersiculis, Vt protinus Legentium demereamur assensum græca, uti aiunt, fide.

πολλάκις δ' ἡμῶν ἀγόντων τῶν θεῶν ἀπαστίαν,
ἡνίκ' ἂν πενθῶμεν, ἢ τὸν μέμνον', ἢ τὸν σαρπηδόνα
σπένδεθ' ὑμεῖς, καὶ γελᾶτε.

Sæpe inquit, nobis Diis apastiam ducentibus, Vbi lugeamus Memnona, uel Sarpedonem, prolibatis Vos, & ridetis. Apastia uero, quod scitu reor dignũ, signat nobis Ieiuniũ. Quia

do πιαὸς dicit̃, q cibo operã dedit παρὰ, τὸ πῶ, quod ἰδέναι.i.nesci indicat. Vnde irrepsit insciæ plebeculæ, ut passim pro Cõuiuio Pastum usurpet. Et saginatos Anseres, ac id genus cætera fere consimiliter nuncupet.

¶ Prouerbium, quod est, Numerare nouit, quã uim habeat. De'q; Arithmetice occultiore. Caput VI.

Venzoaris Viri Babylonii, & scientię recõditæ, Verbũ fuisse pręclarũ, & sen

a sus profundioris, Abumasar auctor est, Scire omnia, et nosse exactius eum, qui Numerorũ scientiã teneat. Quod immo dici opinãdum est, q̃a priscis ingeniis Quę nobis rerũ multarũ lucẽ peperere, a uulgari, & exculcata rõne sequestrata, abiuncta'q; Philosophandi per Numeros cõsuetudo fuit. Eã uero cũ a Theologis excultam accepimus. Tum imprimis nõ neglectam a Pythagora, Aglaophemo, Platone, cæteris'q; id genus cõpluribus. Sed & in Epinomide ab ipso traditũ Platone, nouimus: Inter oẽs liberales artes, & theoreticas scientias præcipuã, & maxime diuinã uideri Numerorũ sciẽtiã. Cęterũ id cõprobari qui põt, Si eam numerãdi peritiã accipias, In qua uel negociatiũ, ut negotiosissimus q̃sq; est, ita pręstat imprimis? Quid.n. præter cæteros illi nouẽt? Sciẽtia oĩno fuit hæc, extra q̃ pleriq; uel opinẽtur, uel sciãt. Certe mira. Immo'q; nostra tẽpestate minus prita. Quinimmo occlusa adeo, uelut sanctius arcanũ, ut qualis sit, ne suspicentur qdẽ, aut uix attingant pauci. Quod neq; ambigat, Sciitatur Plato, Cur sit Homo Aĩal sapiẽtissimũ, supingit mox respõsum, Quia inqt, numerare nouit. Et rursum in Epinomide, Opus inqt, est Numeris nõ iis, qui corpus habẽt, Sed q̃ oẽm paris, imparis'ue generationẽ, atq; Virtutem, quã ad pficiendam, cognoscendam'q; rerũ naturã cõferunt. Proinde nos adagiũ præstruximus, quo in eum uti possumus, q oĩbus calculis credat̃ undecũq; sciẽtissimus, ac prope perfectiõe omnifaria eminẽtissimus. Meminit & in Encycliis quęstionibus Aristoteles, Cur inquit, homini potius, q̃ cuiquã ex cęteris Animantibus credendũ est? An q̃a, ut Plato Neocli respondit, Homo solus oĩum aĩantium ἀριθμεῖν ἐπίσταται. Hoc est nouit numerare? Quẽ locum, sit uenia uerbo, Philosophus qdam interpretatus, dũ nihil altius suspicat̃, Id modo dici inde, opinat̃, Quod is sit rõnis actus. Qui enim numerare scit, disciplinis imbibẽdis non uidet̃ impar. Insuper ratione pręditõ amplius fidendum, quia præter eam, dũ talis est, operatur nihil. Vel inquit, q̃m perpendit acrius, bonum, malum'q; metiens. Sed nos in sanctis item literis legimus, Deum omnia in numero, mensura, põdere perfecisse, quę ipsa & Plato aperte significat, Dum numeros, mẽsuras, solida in medium adducit. Sed per numeros intelligi uult ipsas rerum naturalium species, formas'q; substãtiales, quas etiam Aristoteles numeris comparat. Per mensuras autem certas, instrumẽtales'q; figuras, uel magnitudines speciebus certis accommodatas. Per solida deniq;, atq; uires significat qualitates, quæ & cum molibus penitus protenduntur, & præstant motionibus, actionibus'q; momentum. Ex hac item occultiore facultate scribit Aurelius Macrobius, Numerorum certam, constitutam'q; rationẽ Animas sociare corporibus. Qui numeri dum supersint, perseuerat corpus animari. Cum uero deficiant, arcanam illam uim solui, qua societas ipsa constabat. Et hoc esse, quod Fatum, & Fatalia uitę tempora uocemus. Vnde fit illud doctissimi Vatis, Explebo numerum, reddar'q; tenebris. Hinc item probabile est, Veterum Sapientum curam pronuntiare non dubitasse, Animam esse numerum se mouẽtem. Hoc Pythagoricum esse decretũ, auctor Plutarchus probat Libro de iis, quæ Philosophis placeãt, quarto. Sed adiicit, ἀριθμὸν αὐτὶ τοῦ νοῦ παραλαμβάνειν, idest numerũ pro Mente accipere. Esse quoq; in Anima numerum, scribit Plotinus libro Enneadis quintę primo. Non enim inqt, moles sunt primæ naturæ, neq; ullæ magnitudines. Crassa.n. hæc posteriora sunt, Quæ Sẽsus existimat entia. Iam uero nec in seminibus hoc ipsum humidum est, quod æstimatione dignum censetur, Sed quod Sensibus non apparet. Id autem Numerus est, Atq; ratio. Est item in Intellectu primo Numerus Idearum ratione formali inter se differentium. Si modo per eas intelliguntur, & fiunt formæ rerum re ipsa discrepãtium. De qua re, si nostrũ esset onus, dicerẽ plura. Sed alieno loco satis multa. Illud Boetii multũ ad hęc ipsa facit, cũ ex mathematicis Arithmeticã pcipi primũ tradit, q̃m matris quodãmõ ad cęteras obtineat portionẽ. Tũ uero qđ

hanc illẽ huius

hác ille huius mũdanæ molis ꝯditor Deus primũ habuit suę rõcinationis exẽplar, & ad hác cuncta constituit quæcunq; fabricáte rõne p numeros assignati ordinis inuenere ꝯcordiam.

¶ Pythagoræ placita de Monade, ac Dyade. Item de Pari, Impari'q;. Cap. VII

PYthagorá igitur Legimus opinatũ in numeris maximá esse uim. In eos'q; referẽda omnia, Syderũ ambitus, & Aialium ꝓductiões. Duo itẽ fecisse principia, definitá unitatẽ Alterũ appellãdo. Reliquũ indefinitá dualitatẽ. Sed illá bonorũ. Hanc maloꝝ exordiũ, & cám esse dicebat. Vnitatis siqdẽ natura insita circũferẽtiæ tẽperiẽ, Animis Virtutẽ, Sanitatẽ corpibus. Domibus, & Ciuitatib⁹ pacẽ, & Aiorũ gignit ꝯspiratũ. At Dualitas diuersa omnia. Aeri hyemẽ cõtribuit. Ais malitiá, ægritudines corpibus. Ciuitatibus seditiões, & domibus dissidia iducit. Oẽ siqdem malũ ex disparili inorit' uolũtate. Hinc ex ꝯsequẽtibus numeris parẽ qdẽ demõstrauit indigũ, ac deficientẽ, atq; impfectũ, Imparẽ uero plenũ, ac pfectũ. Etenim pari pmixtus uim suá seruat ppetuo, cõduplicatus uero eũdẽ gignit. Ita ut foecũdus sit, habeat'q; principii uim, diuisionis ipse nescius, unitate semp in eo redũdante. Par uero imparẽ ꝓducit nũq̃, Neq; est indiuisibilis. Proinde Homerus quoq;, quẽ ꝓfundior nulla prætercisse uidet' doctrina, Vnitatis naturá in boni quidem portiõe cõstituit, In mali uero dualitatẽ. Ná bonũ ἐννέα sępe dicit, & ἐννέα affectũ eiusmodi. Cõtrario autẽ mõ δύην uocat afflictionẽ, ac diuexationẽ. Et Supis imparia qdẽ semper ꝯtribuit. Inferis uero paria. Ná Nestor Neptuno imolat ἐννέας ἐννέα ταύρους. Achilles uero Patroclo paria offert omnia, ἵππους μὲν πίσυρας, δώδεκα δὲ Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλούς. Plurimum uero ternario utit' numero. Item quinario, ac septenario. Maxime uero nouenario, Vt τοῖσι δ' ἐννέα πάντες ἀνέσταν. Et alibi, καὶ ἐννέα φασὶ χορῷ τοῖχ.

¶ De Nouenario numero. Virgilii locus explicat' ex Æneidos primo. De Helicone musico organo, De Musis pulchra. Febrium species. Capur VIII.

SEd cur ná est numerus hic pfectissimus? nempe qa est ab impari primo q̃drat⁹, & impariter impar in tres distribuit' triadas, siue mauis, trinitates dicere. Quarum itẽ quęlibet in tres diuidit' unitates. Qua in parte admonẽdi studiosi sunt, Illud uehemẽter obseruandũ, Q̃d in literis latinis a' paucissimis aiaduersum, miror. Nouenariũ numeꝝ præcipue Veterib⁹ p multitudine q̃libet positũ, Sicuti ꝓbat Nicánder. Qui duos hñtem aculeos ἐννεάκαντθος uocauit, Q̃d ẽ aculeoꝝ nouẽ. Sed & alibi in quodam genere Scorpionũ, qbus feptẽ insunt Sphondyli, dixit, σφόνδυλοι ἐννεάδεσμοι. Nam Enneadesmos uocat sphondylos, uolẽs signare polydesmos, ac si dicas multaꝝ cõmissurarũ, aut colligationũ. Idipsum in Pręconũ Enneade apd' Homeꝝ Iliados secũdo adnotauit Eustathius. Sed & in nouẽ bellatorib⁹ Hectori obiectis. Ad quá Græcoꝝ doctriná Optimũ maximũ Poetá respexisse, cõtẽderim. Cũ ait, Et nouies Styx interfusa coercet. Sed & cũ Æneidos primo ita de Timauo flumine sibi canere permisit, Atq; intima tutus.

Regna Liburnorum, & fontem superare Timaui,
Vnde per ora nouem uasto cum murmure montis
It mare proruptum, & pelago premit arua sonanti.

Ná cũ Timauo septẽ ora contribuant alii, nõnulli ẽt nouem, ut Pomponius, Alii etiá octo. Vnde & multifidum ẽt appellauit Timauũ Val. Martialis Epigrámatum octauo.

An tua multifidum numerauit Lana Timauum,
Quem prius Astrifero Cyllarus ore bibit?

Propterea doctissim⁹ Auctor in opinionũ fluctu nouenariũ sibi numeꝝ cẽsuit maxime usurpandum. Vt interiorũ literaꝝ, sicuti frequẽter solet, quippiá operi inspergeret, q̃d illotis, ut aiunt, pedibus ingrediẽtes maleferiati qdam, aut transiliũt, aut impingũt. Eodẽ mõ & Oratianũ illud ex arte poetica intelligendũ, Nonũ'q; prematur in annũ, q̃q̃ lectiõe interpolata, decimũ pleriq; legũt, & interpretent'. Quod si ad decadis pfectionẽ referas, concoq potest. Astipulat' & Theon Arati Interpres doctissimus, q super eo Poetæ uersiculo,

χειμῶνος μέγα σῆμα, καὶ ἐννεάγηρα κορώνη,

Ennea inqt, pro multis poetice accipiẽdum, ἤγουν ἡ πολύγηρα κορώνη. Nouenarius inqt Hesiodus, Musaꝝ dies est, Heliconiadũ. Hic siqdẽ numerus inqunt Gręci, ὁ ἐννέας ἴσος ἐστί, & bonus in oĩbus, aptus'q; Heliconiadibus, sic nũcupatis, nõ quia ab Helicone sint, Sed qa, ut in Ptolemæi musica lectũ ẽ, Organum habet' musicũ, q̃d Helicõ dicit', In quo nouẽ quędam

chordæ sunt, quarũ tres sunt τοῦ διὰ τεσσάρων, uel Epitriti, Tres aũt Diapente, seu Hemiolii. Tres aũt διὰ πασῶν, seu diplasii, Quas & nouẽ appellarunt Musas. Cæterũ id obiter quodãmodo parte hac sciẽdũ, Musis in Helicone rẽ diuinã obisse Otũ, & Ephialtem primos, Sacrum'q; illis montẽ dixisse, Quas tres mõ intelligi uoluere, Meletẽ, Mnemen, Aœden. Nouem postea fecit Pierus Macedo, Nominibus, quę nũc habent, impositis. Sũt q nouẽ fuisse Piero filias putent, Quibus eadẽ, quæ Musis noĩa indiderit. Ad Nouenarii, deniq; rõnem forte spectat illud quoq;, Febriũ species ꝑmũ qdem esse duas. Quippe aut συνεχὴς dicit', uel Synochos, Quæ Cõtinua. Aut διαλείπουσα.i.interuallata. Huius apud Veteres discrimina ꝑnoscebãtur sex, Vt sentit Galenus, ἀμφημερινός, Quæ Quotidiana. τριταῖος, quæ Tertiana. τεταρταῖος Quartana. πεμπταῖος, Quintana. ἑβδομαῖος, Septimana. ἐνναταῖος postremo, dicere quã possumus Nonanã, Sunt uero etiãnum febres dictæ πλάνητες.i. erraticæ, quæ ordine crassant' nullo, ἀλλ' ἀκαταστάτως γίνονται.i. citra stabilitatẽ fiunt. Periodus aũt est ἐξ ἐπιτάσεως καὶ ἀνέσεως συνεστηκὼς χρόνος.i. ex intensione tẽpus in morbo, & remissione.

¶ De Monade. Cur'q; ea ad Deum referat'. De Ternario item. ac Quaternario. Triembolum quid. Caput IX

T qm̃ ipsa nos rõ in numerorũ uirtutes ꝯiecit, Nõ fuerit ab instituto seiunctũ,
a quędã porrò fusius hinc inde, ueluti amœniores quosdã flosculos, ac diuerticula nõ ingrata legẽtibus, Quos alioq nouitatibus excitari scio, cõgessisse in hunc præcipue locũ, in quo Arithmetices uim ꝑlibamus, Ac, ut ab uno exordiamur, qđ est in hoc genere primordiũ, dicit'q; à Græcis μονὰς.i. Vnitas. Cõpertũ nobis est, marẽ credi, & Fœminã, Parẽ itẽ, atq; Imparẽ, nõ numerũ. Sed fontẽ, & originẽ numerorũ, Zaratam uero Pythagoræ doctorẽ, Dyada numerorũ dixisse matrẽ, Monada uero Patrẽ. Proinde inter numeros pręstare, q monadi ꝑcipue assimilent'. Esse quoq; Monada hanc initiũ, finem'q; oĩum accepimus, neq; ipsam finis aut ꝑncipii sciẽtẽ. Referri uero ad Deũ, eius'q; intellectũ à sequẽtiũ numero rerũ, & potestatũ sequestrare. Qui qm̃ in unũ dispersa cogit, inde ẽt dicit' ἕν. Monas uero appellat', ὅτι πάντων φθειρομένων, αὐτὸς μόνος μένει, καὶ ὅτι μονὴν ἔχει ἐν τοῖς αὐτοῦ βουλεύμασι, ut inqt Ioãnes Protospatharius. Dierũ Hesiodi Physic' Interpres, Dicit' inq̃ Monas, qm̃ tẽdẽtibus in corruptionẽ oĩbus, Solus ipse ꝑseuerat, Et qm̃ in suis habet firmitatẽ ꝯsiliis. De Ternario uero qđ hic exequamur potissimũ? An Illud imprimis? Trinitatẽ Pythagoricos Philosophos rerũ oĩum mẽsurã esse uoluisse. Credo rõne illa, quod summus rerum Opifex ternario numero uniuersa dispẽsat. Immo uero etiã res ipsæ numero eodem terminari pernoscuntur, ad quod respiciẽs Poeta nobilis, Numero inquit, Deus impare gaudet. Siquidẽ ineffabile illud agens creat primo singula, rapit mox, ac deniq; ꝑficit. Singula quoq; imprimis ab illo perẽni fonte effluunt, dum nascuntur. Deinde in eundem refluunt, dum originem mox suam repetunt. Postremo perficiuntur, ubi in suum redierint principium. Id ipsum uaticinatus Orpheus Iouem principium medium, & finẽ uocauit uniuersi, principium, ut producit mediũ, ut producta retrahit ad seipum. Finem, ut redeuntia perficit. Sed in Cõuersiõe hac trinitas obseruat' mira, Qñ in ea Mercurius primũ obtinet gradum, animos ꝑ rõnem ad sublimia reuocãs. Secũdum Venus, peruisum ad supna ꝑliciens. Postremũ Phœbus, id ipsum efficiẽs ꝑ auditum. Et Mercurius qdem ad ipsum pręcipue ꝑlectat bonum. Ad Intellectũ Venus, in quo radians ꝑnoscit' pulchritudo prima. Ad Aĩam uero prouocat Apollo. Cuius est harmonia peculiaris. Hinc Regẽ illũ uniuersorũ bonũ, pulchrũ, Iustũ, quod sæpius à Platone significat', possumus nũcupare. Bonũ inquã, dum creationẽ obit. Vbi allicit, pulchrũ. At iustum, quatenus ꝓ cuiusq; meritis ꝑfectionem elargitur. Pythagoricos itẽ Plut. scribit, Vnitatẽ solitos Apollinẽ nũcupare. Dyada uero Litẽ, et audaciã. Triada autẽ Iustitiam. Cũ.n. Iniuriæ illatio, aut ꝑpessio ꝑ defectũ obueniat, aut excessũ, inserit' iis Iusti ad ęqualitatẽ, retrahens. Adnotatũ à Grãmaticis illud quoq;, Numerũ qñq; hunc ꝓ multitudine capi. Vnde Triembolum pro Virili pudendo inuenimus positum, Vt quod iniici sæpius queat. Est eo item nomine nauis, Quando Nestoris nauem Decembolum dixit Æschylus. Sed illud grauius multo, Principem Deũ tribus coli, Adoratione, Thuris sacrificio, Hymnis. Et id utique ter ex totidem Hemisphærii pũctis, mane, Vespere, meridie. Proinde Legibus sanciri plerisque, nouimus, Exortum ab adorantibus spectandum, Quod est Pythagoricis obseruatum, Nec spreuit Christiana Veritas. Trismegistus ad meridiem conuersus

ridiem conuersus

ridiem conuersus ad ipsum obibat. Moses, Iudei'que ad occidua. Ratio inde promi potest, quod ab oriẽte motus est diurnus, At Planetæ, quos esse Ptolemæi doctrina statuit, uelut Cælestium signorum Animas, ab occasu Vertiginis sumunt initia. Sed uiuificũ Lumen a' meridie per circuli redit obliquitatẽ. Adoratio reuerẽtiæ cultum exhibet. Thus suauissimæ cognitionis diuinæ distributionẽ cõplectit'. Hymnoꝝ suauitas Cæloꝝ refert ꝯcentũ, Vt Pythagorici sanciũt, nec tacuit Mercurius. Vel Substãtiaꝝ harmoniã separataꝝ in Laude intellectuali, Vt Peripatetici. Quid porro' de numero dicã q̃ternariot' potestas ei⁹, ut sit mirãda, illud potissimũ facit, Quod ꝯsensu tacito Gentes fere' oẽs præcipuũ Dei nomẽ quatuor modo literis enũtiant, quę res citra diuiniorẽ afflatũ nõ uidet' potuisse ꝯtingere. Nã quem nos Deũ nũcupamus, Aegyptii Theut. Persæ dicũt Syre. Magorũ disciplina Orsi, unde profluxit Oromasis. Iam apud Hebręoꝝ Gẽtẽ celebre est quatuor uocaliũ Dei sacrũ nomẽ, quod inde Tetagrãmaton dicũt, & Alia uoce exprimit', quæ Adonai est, quæ apud eos tñ Adni scribit'. Significat aũt Dñm nostrũ. Gręcis uero Θεὸς appellat', Arabibus Alla. Iesu autem Salutare gẽtibus nomẽ ab Angelo accepim⁹. Porro' Quaternariũ Pythagorici numeꝝ oẽm uocabãt, Quoniã numerus denaria pficit' multitudine. Denari⁹ uero est quaternarii cõpositio, pinde totũ numeꝝ τετρακτὺν uocabãt. Ex eo & Iurisiurãdi religionẽ sibi fecerãt. Vñ illud, Ita per Quaternitatẽ Aiæ nostræ tradẽtẽ perẽnis fontẽ naturę. Nã & q̃ternitate Aiam cõstare arbitrabant'. Esse. n. Mentẽ, Sciẽtiã, Opinionẽ, Sẽsum. Oĩa porro' quæ sunt, q̃ternarius numer⁹ ꝯiũxisse, ac colligasse uidet'. Elemẽta. Numeros. Horas ãni. Aetatũ cõpagines. Deniq; dici nil post, quod a' numero quaternario, tanq̃ a' radice, ac principio nõ depẽdeat. Cuius cognitio Pythagoreis ab ipso tradita Pythagora est, p quẽ etiã iurabãt, ueluti iurare per Magistrũ deceat, obseruantiæ, ac uenerationis rõne, Qui quaternariũ ipsis numerũ tradidisset. Qui nõ utiq; Deus fuerit Immortalis, nõ Heros, Sed Vir similitudine Dei prędit⁹. Porro' τετρὰς. i. quaternarius omnis sacer est, ac solidus, Nã quæ ꝯsistunt, omnia ex puncto pducta primũ sunt, Siqdem punctũ fluens lineã facit, Linea Epiphaniã. i. superficiẽ. Superficies solidũ, quare perfecta habet' Tetras, & quę colat' digna. Dicit' nãq; & Harmonia, habet. n. Epitritũ, Quaternarius. n. ad ternariũ Epitritus, ad binariũ duplex, unde & Diplasius est, Habet & tetraplasion eius symphonię, quę uocatur δὶς διὰ πασῶν. Quatuor. n. Vnitatis sunt Tetraplasia.

¶ Quinarii numeri potentia. Cur Sensus tantum quinq;. Et quæ pręcellãt Sensibus. Pempazin quid. Pempobolum Pentadactylus. Pentasublon. Triobolum. Cap. X.

q Vinarii uero potentiam ex Sciẽtissimis pleriq; admirati, multa in se illum obseruare prodiderunt, aut a' Quinarium habentibus prodiisse, quales sunt hominũ manus. Immo'q; nec iniuria diuinũ cẽseri, ac merito Diis artium, Mercurio'q; imprimis eẽ dicatũ. Ex Veteꝝ doctrina illud itẽ ẽ, numeri huius uim tanto haberi quaternario augustiorẽ, quãto animatũ inanimato præcellẽtius credatur. Nos id certe obseruauimus, solũ hunc numerũ omnia, quæ sunt, quę'q; uident' eẽ, cõplexum, animaduerti. Esse aũt dicimus intelligibilia, uideri esse Corporalia oĩa, seu diuinũ corpus habeãt, seu caducũ. Hic ergo numerus simul oĩa & supera designat, et subiecta. Aut. n. Deus summus est, aut ex eo nata Mens, in qua species rerũ ꝯtineri, platonicũ dogma est. Aut Mũdi Anima, abs qua reliquas animas, ceu ex fonte, pfluere tradũt. (Platonice semper loquor, neq;. n. nũc Christianæ ueritatis dogmata promimus, Sed Veterum placita ꝯsectamur, quæ instituto nostro scribendi suggerũt argumẽtum) Aut cęlestia sunt usq; ad nos, Aut terrena natura est. Quinq; porro' Viuentiũ traduntur genera, Principem locũ sibi uendicante Deo, Sequentibus mox Dæmonibus, inde Heroibus, quarto autem loco cõstitutis Hominib⁹, ultimo Brutis. Quin & Animę potestates sunt q eodẽ terminẽt numero. Prima enim uis Threptica est, siue Vegetatrix. Secũda Sensuũ potẽs. Tertia Epithymetica, seu concupiscibilis. Sequitur mox Thymoides. i. irascibilis, inde Logicon. i. rationalis facultas. Adde quod, sicuti Aphrodiseus Alexander docuit, Si tamẽ ex illius officina liber is prodiit, qđ non uidet', q̃m eius Philosophi haudquaquã in plerisq; resipit hęresin. Eorũ numerus, quæ sub Sensum cadunt, quinarius est. Vnde factum quoq;, ut Sensus item dũtaxat quinq; sint. Quod ad sensibilium naturam Sentiẽdi quoq; instrumẽta sint. Tactus siqdem aspera experitur, & leuia. Nec non dura, mollia'q;, quę solidoꝝ qualitates sunt, Gustus dulce, & amaꝝ,

ac falsum. Quæ'q; in humidis sunt, id genus alia, & siccis, Olfactus qd' bene, & male olet. Quæ in euaporationibus inueniunt'. Auditus, Sonituũ, & fragorũ est explorator, quæ in Aeris collisiõe uersant'. Visus colores discernit, qui in tenuissimo, & Aetheris lucidissimo Spiritu sunt collocati. In qua qdem ratiõe Sensuũ illud obiter adnotabimus. In Cane uim odorandi esse præcipuam. In Aquila uisum. In Protogeuste, indico Animali gustum. In Serpẽtibus, et quibusdam Auibus tactum. In Apris auditum, uel, ut Græcus præfert codex, in Anseribus. Quintas porro' esse fugiendas, Hesiodus præcipit, quod inquiunt græci Interpretes, allegorice signat, Nuptias multas. Quinarius.n. γάμος dicitur, ex binario nãq; pari consurgit, & impari ternario, dicitur & numerus hic δίκη, ideſt Iustitia, quia denarium ex æquilibrio fecet. Quinta porro' natas Erinnyas ferũt, quæ plus habendi desyderia castigãt. Pempazin, ideſt πεμπάζειν est per pentadas, ideſt Quiniones numerare, nam Æoles πέμπε dicunt pro πέντε. Vnde & Pẽpobolum ueru, cui quinq; sunt ad assandum ordines, quod & Pentadactylum dixeris, & Pentasublon. Cumæorũ autem qui Aeoles sunt, inuentũ id est, Nam cæteris in usu Triobola fuere.

De Senario numero. Et quæ Numerorũ partes dici iure possint. Caput XI

Senarii uero numeri uim id puto abunde declarauerit, quod Mosaica Sapientia, a' nemine unq̃ laudata satis, eo numero Mũdi genesin absoluit. Sed & Pythagoras Senarium numerum genesi, nuptiis'q; accommodari probat. Vnde & Gamon appellauit, quoniã eius partes iuxta positæ ipsum gignant, simi lem'q; reddant genitum genitori. Numerus porro' Senarius, uti Augustinus scribit, primus completur suis partibus. i. sexta sui parte, & tertia, & dimidia, quæ sunt unũ, duo, tria. Quæ in summã ducta sex fiunt. Hinc Plutarchus Gamon dici scribit, propter Paris, & Imparis commixtionem. Partes autem in hac consyderatione numerorum illæ dicendæ sunt, Quæ quotæ sint, dici põt. Sicut dimidia, tertia, quarta, & deiceps, ab aliquo numero denominatæ. Neq; enim, exempli gratia, quia in nouenario numero quatuor aliqua pars eius est, ideo dici potest, quota eius sit. Vnum autem potest. Nam nona eius est, Et tria possunt, nã tertia est eius. Coniunctæ uero istæ duæ partes nona, scilicet & tertia. i. unũ, tria, longe sunt a' tota eius summa, quod est Nouem. Adnotanda porro' Augustini item grauissi ma sentẽtia. Numeri inquit, ratio contẽnenda nõ est, quæ in multis Sanctarũ Scripturarum locis, quanti æstimanda sit, elucet diligenter intuentibus. nec frustra in Laudibus Dei dictũ est. Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti.

¶ Multiplex Septenarii potestas. Cur ante diem septimũ Infanti nõ imponeret' nomẽ. De partu Septimestri, item Octimestri, Et de Saturno paucula. Caput XII

Sequitur inde Septenarius numerus, quẽ maxima ingenia mirari nõ cessant. Siqdem totus impar numerus primus ternarius est. Totus par quaternarius, ex quibus duobus consurgit Septenarius. Ideo pro uniuerso sępe ponit', Sicuti est, Septies cadet Iustus, & resurget. i. quotiescunq; ceciderit, non peribit. Quod non de iniquitatibus, Sed de perturbationibus ad humilitatem perducentibus intelligi debet. Et Septies in die laudabo te. Quod alibi alio modo dictum est. Semper laus eius in ore meo. Et multa huiusmodi in diuinis Auctoribus reperiũtur, in quibus Septenarius pro cuiusque rei numerositate poni solet. Propterea eodem sæpe Sanctus signat' Spiritus. Hinc est illud propheticũ, Augustino Interprete, Eloqa domini, eloqa casta, Argẽtum igne examinatum, probatum, repurgatũ, septuplũ. Et in Euangelio Lucas scribit, de Magdalena septem prosiluisse dæmonia. Quo fit, ut homericũ illud ad hunc ferme Sensum interpreter, etiamsi Strabo grauissimus auctor aliter & sensit, & docuit.

τρὶς μάκαρες δαναοὶ, καὶ τετράκις, οἳ τότ' ὄλοντο.

Quod est ex Virgiliana tralatione, Oter'q;, quater'q; beati, Qui tunc opetiere, Vt' sit, quod græce dicitur apud Thucydidem, & Ælius Dionysius interpretatur, πανωλεθρίᾳ ἀπώλοντο, Quod est omnino, prorsum'q; periit, siue παντελῶς. Nam sic dicit' πανωλεὶ, ut & ἑπτάκις, ideſt septies. Meminit quidem loci huius Vir reconditissimæ scientiæ Macrobius, Sed.

συμβολικῶς adeo, ne tenebrose dicã, Vix ut auribus, quantumuis mordaci lotis aceto, satisfa ciat. Septenario præterea summum rerum opificem Deum maiorem in modum delectari, hinc licet conie ctare. Quod septem apposuit Cælo uagantes stellas, Quas Planetas dicũt, quoniam προποδίζουσι, καὶ ὑποποδίζουσι, καὶ μὴ ποτε φυλάττουσι τὴν οἰκείαν τάξιν. Nam ἀπλανεῖς sunt, ut duodecim Zodiaci Animalia, quæ ordinem norũt proprium. Nec uideas unq̃ Cancrum ante Leonem, nec hyemalia signa æstate collucere, Vt Hesiodicus Interpres scribit. Sed & quem suas esse delitias uoluit, Hominem ita moderatus est Deus, Vt & concipi hac ratione posset, & perfici, & adolescere, & confirmari. Et demum huiusmodi omnia ad hũc ipsum redegit numerum septenarium. Quin Veteribus etiã numeri huius obseruatio magna, ut auctor Aristoteles est. Siquidem nato Infanti ante diem à natiuitate septimũ nomen non imponebant, ueluti prius non uideret omnino uitalis. Apud alios inuenio tamẽ, decima id Athenis die solitum factitari, quando congregatis tum consanguineis, tum amicis, peracta re diuina, splẽdidum parabatur Conuiuum, quod uocabãt Δεκάτην ἑστιᾶσαι. Nã quinto à nato infante die Amphidromia agebatur, qua manus expurgabant, quę obstetricis munere fuerant persunctæ, Cursu'q; ad focum ferebatur Puer, mittebantur'q; à propinquis Polypodes, ac Sepiæ, munerum loco. Sed illud amplius, quod ad homines pertinet nascendos, Semen, quod post iactum intra horas septem nõ fuerit in effusionem relapsum, hæsisse in uitam, pronunciatur. Quin & Semen idem intra formandi hominis mouetũ locatum folliculo obambit genitiuo artifex natura septimo die quoq;. Quod Hippocratis perceptum experientia est, à quo edocta mulier eo à conceptu spatio, saltu folliculum id genus excussit. Sed & per dierum hebdomadas incrementi infantilis, adolescendi'q; corporis rationem concipiunt rerũ naturæ Periti. Quærit Alexander, unde fiat, quod ἑπτάμηνοι, idest Septimestres infantes sint ζώσιμοι, idest Vitales. ὀκταμηνιαῖοι, siue Octimestres minime, nã & inde, ut ex Græcis item aliis didicimus, septenarius numerus uocatur ζωογόνος, quod eo spatio prodeãt e' bulga matris uicturi Infantes, magis q̃ insequẽti mẽse. Subdit uero Alexãder, Septenarii perfectione ita euenire. Vt Pythagoræ probatur testimonio, & consentiunt Arithmetici, nec inficiant Musici. Esse uero Octonarium imperfectum, & inde censeri Vitæ ominosum, inhabilem'q;. Edi porro' Septimestres ob ualidissimam in uulua informatricem uim, quam is δύναμιν ἐντελεχικὴν grę ce dicit, Quę utilem, ac moderatum sanguinẽ compendiens, fœtum celerius explicat in Vitã. Sciendum tamen, natum quandoq; Infantem octauo cõceptionis mẽse, nocte sub Saturno stationario, statione prima in Sagittario ascendente, Semianimem quidem, adhibitis tamen remediis opportunis resotũ, coalitum'que in multos annos prorogasse uiuẽdi spatia. Vt sciamus ratiõnẽ illam à Saturno ductã ab Astrorum peritis, uti alibi cõmeminimus, non perinde cẽseri efficacẽ, perpetuam'q;. Nã & Astrologorum plerięq; In Indico tractu, Saturno subiectum quem faciũt, esse fatent' Vitas uel longissimas. Vtiq; Peripatetici, ac Medicinam professi aliunde, q̃ à Saturno, octimestris partus rationes petunt. Aristotelicum certe illud est ex quarto de Animaliũ generatione, Qui octauo mense nascuntur, & si minus, tamẽ possunt uiuere. Septimo præterea mẽse Infantes dentire, cõpertũ est, Anno septimo immutare, Pubescere annorum hebdomade secũda, in uirilitatem tertia exire, quæ ipsa & incremento in longitudinẽ coronida impingat. Sicuti quarta etiam in latum. In quinta roboris summa fit auctio, quod feruet Sexta. Septima deterat, ni quis per momenta. Proinde ab hac annorum serie à militiæ laboribus esse feriatis licet. Postremo esse numerum hunc Apollini Sacrum, Plutarcho credimus.

De Octonario. Vbi Octimestris partus uitalis. Exterricinei qui sint. Epitoca. Gellius illustratur. Parcarum nomina. De Ilithyia, & Telepho. Octonario signari Iustitiam.

Caput XIIII.

Ctonarii uim, & quidem uitæ auspiciis uel inauspicatissimã iam attingimus. Sciendum tamen, fœtus eiusmodi in Ægypto non fere intermori. Tralatitium quippe in ea prouincia & octauo gigni. Asclepiades itẽ auctor est, Naxias mulieres ὀκτάμηνα. i. Octimestria edere puerperia, uel Iunonis munere, id illis gratificantis ob Dionysiũ beneuolentiam. Vel quia Bacchus ipse sic creditur natus. Quo nomine Naxum nuncupari Dionysiam, Quamuis de Vinearũ fertil

litate appellari ita, magis Plinio placeat, nam & in ea fons uino fluere tradit, quod sit prædulce. Apud nos uero si peperit prægnans octauo mense, & intermoriatur fœtus, matrem quoq; subinde morituram certissimo, ut putant, præsagio uaticinantur. Quin si concubuerit mense octauo Parens, fiet Infans oppletus Lentoris mucosi, & cute fœda. Cæsoniã octauo mẽse genitam, quæ fuit Vxos C. Principis, prodit historia. Hic illud obiter adnotauero, Exterricineos nominari Festo ante tempus natos, tanquam eos mater exterrita aluo eiiecerit. Græci ἐλλιπομένους uocant, ueluti fallentes in mense. Sicut Epitoca elegãter, quibus iã pariendi instat tempus. Quia porro` Partus octimestris non fere` uitalis est. Putat Cæcilius Minutianus Apul. Parcis tribus facta nomina hæc, Mortuam, Nonam, Decimam. Quod si est, Gellius illustratur egregie, simul & falli eos dilucet, Qui pro Morta uel mortua Mœrã substituunt. Ilithyiam sunt qui ἄκλιτοι dicant, ueluti eadem sit cum Parcis, auctore Pausania. At Ilithyiam Tegeatæ, Cuius & templum in foro habent, & Simulacrum, ex historia dicunt ἐγγόνασιν. Nam cum Nauplio filiam tradidisset Haleus, mandans in mare præcipitem mitti. Illa dum in perniciem duceretur, in genua procubuit, atq; ita puerum enixa memoratur, Vbi postea Ilithyię delubrum est excitatum. At produnt Alii, patre inscio, Augen peperisse, ac in monte Parthenio infantem Telephum esse expositum, Cui lac præbuerit Cerua Cæterum illa tamen octonarii laus uel præcipua, quod eo apud Pythagoricos Iustitia significatus. Cum enim Iustitia sit æqualis pro cuiusq; meritis distributio, Ciuitatis'q; solidum fundamentum, iuste per octonarium describit' numerum, Qui & solidorum primus est. Primus'q; omnium in numeros ita soluitur pariter pares, hoc est in bis quaternos, ut nihilominus in numeros, æq; pariter pares diuisio quoq; ipsa soluat'. i. in his binos. Rursus'q; qua æqualitate resoluitur, eadem quoq; contexitur. Nam bis bini his octonarium cõstituũt. Hinc Orphei institutum amplius propagatum per numina octo iurantis, sicubi diuinam obtestari Iustitiam uellet. Eorum uero nomenclatura hæc. Ignis, Aqua, Terra, Cælum, Luna, Sol, Phanes, & Nox.

¶ Denarii numeri potestas. Cur dicatur Decas. Et cur eo nomine dicatur Mundus. Cur in suppliciis denario numero utatur Plato. Virg. explicatur. Decatones. Decateutę. Decatelogi. Icostologi. Decaduchi. Caput XIIII

Enarii uero numeri excellentiam multa equidem declarant. Illud utiq; mirũ, quod est ab Aristotele proditum, cum alibi, tũ Auscultatiõis physicę tertio. Omnes homines tam Barbaros, q̃ Græcos priscam seruasse consuetudinem perpetuo ad decem usq; numerandi. Neq; enim censeri fortuitum debet, uerũ ex naturæ fontibus propagatum, quod semp fiat, atq; item ubiq;. Id uero numeri huius absolutam indicat qualitatem. Continet quippe hic numerandi genera uniuersa, uti par, Impar, quadratum, quadrantale, siue cubum. Longum, planum. Primum cõpositum. Denarius porro` fons est, ac principium. Quippe qui ex uno, duobus, tribus & quatuor cõstet. Nec illud reiiciẽdum, dedisse nobis in manuum digytis cum numerum ipsam rerũ Naturam. Vna tamẽ gẽs Thracum narratur ad quatuor modo numerandi seriem terminare. Quoniam amplius ritu puerorum nequeat meminisse, nec fere` usum habeat rerum multarum. Denarium porro` Decada Græci uocant, quasi Dechada, quod omnem in se numerum recipiat. At enim Pythagorei Decada etiam Mundum uocabant. Quod eo numero sit compactus. Constat enim Sphęra, quæ dicitur Aplanes, & Planetis septem, Elemẽtari natura. Postremo Antichthone, quo tamen nomine, quod mirum est, intelligebant illi Lunarẽ Sphęram, quia ut terra Lunam umbra hebetat, Ita Solem Luna nobis adimit pleruq;. Adiice illud item, Ex numeri huius religione quadam, & obseruantia, moris fuisse Veteribus, ut Iustissimi quiq; fidei comparandæ gratia Dextras iungerent, quia sic denarium præmitterent numerum. Nec illud negligendum, Platonem ad delendam culpam numero uti Denario, Centenario, Millenario. Cuilibet siqdem uoluptatis gradui suppliciorum decem cõtribuit. Ita enim oblæsæ maiestati diuinæ rependi, omnino par fuit. Adde, quod sicut Beatitudinis gaudia Iustitiæ humanæ dolores exuperant. Sic miseriæ cruciatus Iniustitiæ uoluptates. Denarii porro` rationem continere & Centenarius uidetur. Sed & millenarius. Nã,

& hi uniuersi cēsentur. Quoniam ex denario uniuerso ꝓsurgunt. Proinde numeri, quos Vniuersos dicimus, purgationi, & emaculandis dicantur animis, ut Labes ex peccato inusta, cō creta'q; prorsum eluenda significetur, ut candidissima Aeternitatis luce perfrui ualeamus, Quæ depuratum modo, extersum'q; nitidius admittat Aethereum sensum, atq; aurai simplicis ignem. Propterea reconditioris Sciētiæ Poeta nobilis Platonicorum mysteriis ampliter imbutus, Ita pronuntiat,

Centum errant annos, uolitant'q; hęc littora circúm. Et alibi ad eūdem sensum.

Mille rotam uoluere per annos. Adnotatum quoq; a' Theologis nostris decem Virginum appellatione in pagina euangelica Vniuersitatem signari Contemplantiū, Quia sit numerus hic digytus primus, ac numerorum Limes. Adiiciendum uero illud operę Lectoris, Decatones dici, & Decateutas, qui decimas exigūt. Vnde apud Abydenos De cateuterium legitur, quod nauli habebatur genus. Decatelogi sunt qui Decatones, ἀπὸ τῶ λογοι uidentur, qui Vicesimas colligunt. Qui sane' inter probrosos recēsentur, quos εἰκοσώνας nuncupant Græce Periti. Decaduchi legūtur sæpe in græca historia, & apud Lysiā. Quippe Decem Viri exactis triginta Tyrānis, Remp. Athenis administrarūt. Eorum unus quisq; dicebatur Decaduchus. Meminit Isocrates ad Callimachum.

Ex numeris qui dicantur Lineares. Plani. Solidi. Numerus quid. Qui numerus dicatur potentia, & qui actu. Digytus in numero quid. Item Articulus. Caput XV.

Orro' in Pythagoreorum mysteriis, & Platonicorum quoq; triplices inuenio numeros, Lineares, Superficiales, siue Planos. Solidos. Et esse Lineares quidem, quos sola metitur Vnitas, quasi punctum, ut binarius, ternarius, quinarius. Solus enim attenditur processus, nulla habita ratione deductionis numeri in numerum, ad linearum modum, unam habentium dimensionē tantum idest longitudinem citra latitudinem. Hoc uero fit, cum dicimus, Vnum, duo, tria. Planos autem intelligimus, qui ex numeris, quasi lateribus multiplicantur, ut adnotatū est Geometriæ octauo, uelut Senarius ex bis tribus fit, uel ter'duobus. Ex Planorum autem numero eos Quadrāgulos, & Aequilateres appellamus, Qui ex numeri alicuius ductu in seipsum conficiuntur. Sicuti quaternarius ex bis duobus. In æquilateres autem, qui ex ductu numeri minoris in maiorem, cuiusmodi Senarius fit ex duorum in tria deductiōe. Dicimus & Oblongos, qui ex ductu numeri admodum minoris in numerum longe maiorem conficiuntur, ut est Denarius ex deductione duorum resultans in quinq;. Solidi uero sunt, qui ex reductiōe, atque deductione numeri alicuius in seipsum efficiuntur, instar molis solidę in trinam quasi producti dimensionem, ut bis duo, bis octo, ter tria ter, uiginti septem, quater quatuor quater, Sexaginta quatuor. Numerus autem, quoniam de hoc iam diu differimus, sicuti decimo Metaphysices traditur, una dicitur mēsurata multitudo. Septimo autem Geometrię finitur, multitudo ex unitatibus aggregata. Numerorum uero alius est potentia, ut Vnitas. Est enī omnis numerus potētia, Sicuti aptissime colligit Boetius. Alius uero actu. Vt cęteri. Adhuc numerorum alius dicitur Digytus, Alius Articulus, Alius cōpositus, siue commixtus. Digytum appellant numerum omnem denario contentum. Articulus est numerus omnis, quem possis in denas partiri partes æquales, nullo redundante, ut decem, uiginti, triginta. Cōpositus numerus ex digyto, et articulo constat, ut quatuordecim, quindecim. Quadratum numerum octauo Geometriæ intelligit Euclides, qui quatuor ęqualibus continetur lateribus. Vt Quatuor, Octo, Sexdecim.

De mediis duobus Arithmetico, & Geometrico. Plutarchi illustratur obscuritas. Caput XVI.

Æc habui de numeris, quæ ex diuerso congesta nostris inserere libellis. Illud hinc non ita censebitur abiunctum, quod peripatetica ingressi pomœria præcerpsimus. Igitur Aristoteles moralium secundo summa, ut solet, subtilitate, ac edocenter tamen, morales astruēs uirtutes esse mediocritates quasdam, mediocritates inquam non rei, Sed respectu nostri, Medium esse duplex signifi-

cat, Rei scilicet atq; Rationis. Hoc est medium Arithmeticum, & medium Geometricum. Taceo nunc de medio musico, Medium uero ex parte rei est id, quod adamussim æquipera tum, & in Librili perpēsum æque distat ab utroq; extremo, est'q; idem apud omnes, & hoc Medium dicitur secundum rationem, uel proportionem Arithmeticam. Sicuti senarium nu merum consistere in medio dicimus inter duo & decē. Quia sicut sex excedunt duo in qua tuor, Sic a' Denario in quatuor item deficiunt. Medium uero rationis, & respectu nostri nō ita se habet, nec est idem apud omnes. Et consistit in proportione geometrica, hoc pacto. Si cut se habent sex ad quatuor, Ita ad nouem. Non est autem medium inter quatuor & no/ uem, ut æqualiter excedat quatuor. Et excedatur a' nouem. Sed habet æqualitatē secūdum geometricam proportionem, & rationis similitudinem, Quia sicut Sex cōtinet totum qua tuor cum dimidio, Sic continetur a' nouem, quę dicitur proportio Sesquialtera. Eius exem plum est apud Philosophum eiusmodi. Si uesci duobus panibus est parum omnib[9], decem uero nimium, Medium non erit, conueniens cuiq;, sex panes comedisse, quod foret rei me dium. Sed medium sumetur id, quod erit cuiq; conueniens, ut eius requirit complexio. Hoc uero est respectu nostri medium. Ita ut non res, Sed nos simus termini medii ipsius. Idem & Geometricum dicitur. Hinc uero lux insertur plurima Plutarcho sympisiacon secundo. Vbi Conuiuii improbare Dominum uidet, qui in Epularum ratiōe Arithmeticam spectet mediocritatem, nō Geometricam. In Conuiuium pergit unusquisq; inquit, proprium affer rens, Ventrem, quem non explet æquale, Sed quod satis est. Tollitur & nubilum ex Libro περὶ φιλαδελφίας, Solon in Politiæ rationibus inquit, edocens, ex Aequalitate Seditiones non produci. Turbulenter admodum est uisus Arithmeticam, Democraticam'q; inducere analogiam. Cum geometricam debuisset potius. Comprobantur item ipsa hæc a' Proclo, ut interim & Platonicos respectemus. Est inquit, Iustitia causa pulchritudinis, & pulchra. Est autem duplex Iustum, Vnum quidem in contractibus, quod Arithmeticā ɔseruat ęqua litatem. Alterum uero in distribuendo uersatur, in geometrica cōsistens æqualitate. Vt quē admodum differunt inter se Personę, Itidem differant inter se distributa Personis.

Cauillum super litera μ, qua Dionysio concionis habendæ facta potestas est. Quid Mo/ rologia. Quo sensu dicatur, *Sortitus es* τὸ μ. præter Gręcorum interpretamēta. De Dionysio Seniore pluscula. Item de Iuniore pauca. Dionysocolaces qui, & Alexandrocolaces. Caput XVII.

SYracusis uetustum inoleuisse morem legimus. Vt prodituri in cōcion em lite rarum notis designarent. Illæ uero ducebantur sorte, Ac ubi quis literam suā
1 foret indeptus, alloquēdi populum potestas ei fiebat. Ritu ergo necdum exo lescente, cum Dionysius etiamnum priuatum ageret, sortitus est concionis habendę ius per literam μ. Quo nomine quispiam despicatui, opinor, illum habens, ac nihili Hominem arbitratus, nullius'ue aut ingenii, aut facundię, mox intulit. μωρολογεῖς Διονύσιε; Id si interrogandi nota legis, acutior fiet intellectus, eo sensu, & tu garrien di potestatem sortitus es? Est enim profecto Morologia fatua loquacitas, & insulsa. Nā Mo ri dicuntur Stolidi, ac fatui, hianti ore, qui et Mammachuti nuncupent, unde & Morari pri ma producta, legimus apud Tranquillum, pro insanire. Respondit Dionysius eludēs scom ma, simul'q; ad sortitionis literam alludens, μοναρχήσω μὲν οὖν ἔτι. Monarchico igitur inqt, potiemur principatu. Veluti elementum id non morologiæ, ut ille cauillabatur, uel concio nis faceret potestatem, Sed plane' monarchici Imperii futuri mox præsagium foret. Sicuti etiam obuenit. Nam haud ita longa intercapedine, habita concione, Prętor a' Syracusanis est designatus. Qui fuit ad Tyrannidem gradus peraccommodus. *Sunt ex Græcis, Qui* ἔλαχες τὸ μ, *idest sortitus es literam M, Esse in stultos adagionem arbitrentur.* Ego ex histo ria, quam præterui, malim de iis dici, Qui interim contemptibiles nescio qui, & ex multis esse creduntur, Mox tamen tum Vafricia ingenita, tum Virtute, nominis sibi pariūt clarita/ tem. Siquidem Dionysium hunc, qui Senior fuit, non insulsum quēdam fuisse, aut mentis, & prudentiæ inopem, multa sunt utiq; argumento. Illud uero Animum minime segnem, Sed erectum, & multorum capacem, facile indicarit. Nam adeptus iam Tyrannidē, coortis

in eum Syracusanis, cum arctius obsidione premeretur, Ampliusq; instarent Amici, facesseret suadentes abdicatus imperio. Ne haud ita multo post factus hostium potestatis contrucidaretur usq; ad Eorum ludibria. Forte ita euenit, ut interim iugularetur a` Coco bos, quẽ momento prolapsum intuens in mortem Dionysius, ad amicos conuersus inquit, nõne deforme est, mortem adeo celerem, & ut sic dicam, transuolantem expauescentes tantum, talem'q; relinquere principatum? Illud in eo uiro prǽclarum sine dubio, Pulsis Sicilia Carthaginiẽsibus (Neq; enim cum quolibet hoste res fuit) occupato'q; totius Insulæ imperio, cum graue otium regno suo, periculosam'q; desidiam opinaretur tanti exercitus, ne remollirentur animi, Sed laborum assiduitate augesceret mentis uigor, Italiæ principatũ affectare cœpit, protinus'q; traiectis copiis, in Grǽcos, qui oram incolerent, grassari adortus est, Illis'que mira felicitate iugum subactis ferre, ulteriora semper appetere pergebat. Breui'q; profecisset multum, Ni irruentibus in Insulam Carthaginiensibus, reuocatus, insidiis denique suorũ impetitus occubuisset. Memorabile est, quod prodidere Annales. Eo bello Carthaginiẽses, cum se literarum Græcarum commercio proditos sensissent, ac quicquid fuisset ab ipsis decretum, Dionysio significatum, Senatusconsulto cauisse, nequis postea Carthaginiẽsis aut literis Grǽcis, aut Sermoni insuesceret, studeret'ue. Scribit Politicorum quinto Aristoteles, Dionysium hunc insectando Daphnæum, & alios Ciuitatis præpotentes, ac principes Viros, dignum esse habitum, cui crederetur Tyrannis, cõiectantibus omnibus, susceptas cum illiusmodi uiris inimicitias esse popularitatis indicium. Circunferuntur in Græcorum literis Dionysii huius dicta aliquot præclara, Et memoria, uti arbitror, dignissima. Audierat, a` filio, cui principatum destinabat, Ingenui Viri Vxorem adulteratam, ob quod iratior illi factus, institit quærere, nunquid a` se id genus quippiam perpetratum sciret? Tu inquit is, patre Tyranno non es prognatus, Ego memini me Tyranni filium. Nec tu inquit Pater, principes Liberos relicturus uideris, ni flagitia eiusmodi desieris. Rursum ingressus ad eundem Dionysius, ubi est conspicatus uim magnam aurei, & argentei operis, intonuit altius οὐκ ἔςιν ἐν σοὶ τύραννος, non aspiras ad Tyrannidem, nec omnino eiusmodi in te quippiã inest. Quãdo ex tot, & tam pretiosis, quæ a` me suggerunt, poculis neminem prorsus inde tibi amicũ conspicor. Erat ei affecta iam ætate Mater, Quę cum intempestiuius nouas appeteret nuptias, Vis inquit, legibus afferri potest, naturæ non potest. Illud porro` non imprudentis Animi iudicium, Quod cum sceleris conuictos grauius plecteret, Eos, qui Vestes suffurarẽtur, quos uocant Lopodytas, permittebat illęsos, non quidem ut impunitate cresceret audacia, & aleretur, augesceret'q; flagitiũ, Sed ut ea ratiõe Syracusanos a` comessationibus, & ebrietatibus, quibus nimio plus distinebantur, abduceret. Illud uero uafri, & plane` Tyrannici. Cum a` duobus se adolescentibus conuitiis proscissum, inaudisset, Vtrunque uocari ad cœnam iussit, Eorum alterum intuitus multa per uinolentiam leuiter deblaterantem, Alterum sub quibusdam quasi magistris se castis poculis exhilarantem, Illum quidem, Vt qui nil eẽt formidolosus, Sed uino dicatior fieret, dimisit. Hunc uero iussit interimi, Vt qui cogitato, & præmeditate, & consilio certo hostilia diceret, & si offerretur occasio, etiam facturus uideretur. Dionysium uero Iuniorem usque ad oculorum insigne uitium mancipatum uino, Theopompus scribit. Quin diebus quandoq; nonaginta nusquam interpellatam ebrietatẽ, in Syracusanorum politia tradit Aristoteles. Ab hoc nuncupati Dionysocolaces, Qui sub blandiendi causa nil se eorum, quæ apponerentur, uidere ita ementiebant, Vt ab ipso Dionysio ductari manu gestirent. Cæterum & Id genus homines Alexandrocolaces mox nuncupati, a` magno, ut fere` creditur, Alexandro appellatione propagata.

ℂ Cuiusmodi foret mos sortiendi per literas Athenis. Item inter Athletas. Qui dicatur Ephedrus. Caput XVIII.

q Voniam uero præcedẽtis Capitis initio sortitionis per literas facta nobis mẽtio est, nec ambigimus, rem multis fore obscuriorem, quàm ut facile illius assequantur intellectum, Iam hinc, ut qui satisfactum omnibus uelimus, attexere pergemus exemplum, unde nubilum superioris sententiæ discutiat. Ex eo enim coniectatio erit facillima, Cuius nam modi Syracusanorum fuerit insti-

tutum. Athenis ergo plura fuisse Dicasteria, hoc est Stationes ius dicentium, comperimus.
In aliis expendebantur, quæ φονικὰ Græci uocant, ubi ageretur de Vita. In aliis Ciuiles
tractabantur Lites, hoc est, περὶ δημοτικῶν. Vnicuiq; Stationi de Elementorum serie ap
pellatio indebatur. Erat enim quæ diceretur Alpha. Et quæ Beta. Item Gamma. Et dein/
ceps, usq; ad literam κ. Quippe decem fuere Stationes. Ianuæ porro uniuscuiusq; coloris
rubri superpictum erat Elementum, ex quo nomen loco foret. Quotquot erant Athenis, q
iudicialibus fungerentur muniis, pro Stationum ratione pugillares habebant singuli. In q/
bus exaratum seruabatur tum ipsoꝝ, tum Stationis nomen. Habebant & Virgulam inscri/
ptam pariter. Vbi igitur iudicandi appeteret tempus, In forum cõmeabant omnes Iudices;
Coniectis'q; in Vas sortibus, Qui sortitus mox foret eam, quę præferret Alpha, in Stationẽ
pergebat eius literæ cognominem; Atq; deinceps serie eadem. Quod siquis ad iudicãdum
nulla sortitionis habita cura, perexisset, grauis irrogabatur mulcta. Cum uero forent Athe/
nis decem omnino Tribus, ex omnibus seligi Iudices, mos irroborarat. Ex unaquaq; ergo
quinque secernebantur, illustrissimus Quisque. Ex quibus unus modo iudicaret, quem sors
selegisset. Celebratur & a' Luciano consimilis fere' inter Athletas, Panctatiastas'q; sortitio.
In Argenteam inquit Calpin, idest urnam coniiciebantur minutulæ sortes, faba nõ amplio
res. Eo semper ordine seruato, ut binis eadem inscriberetur Elementi nota. Pro Athletarũ
numero sortibus item auctioribus. Cum impenderet certandi tempus, prodibant ex Athle/
tis singuli sortem educturi, nec inspectandi productam ius erat, Quando id probiberet assi/
stens Mastigophorus. Peracto autem orbe, Ambiens Alytarches inspectabat Sortes, atq; ita
dispensabat, Vt qui Alpha esset sortitus, cum eo componeretur, qui eandem eduxisset lite
ram. Atque ita deinceps Homogrammi certaturi prodibat. Fieri uero sic moris erat, Si cer
taturi pares fuissent. Quod si quinque, aut septem, Coniiciebatur in Vrnam solitaria litera;
quę Antigraphon, siue Antigramma non haberet. Qui uero eam eduxisset, residebat expe/
ctans, quandiu certarent alii, congressurus mox cum fatigatis uigens ipse, atq; integer uiri/
bus. Quod sane' uel felicissimum censebatur. Dicebatur uero hic Ephedrus, idest ἔφεδρος.
Quæ Vox apud Sophoclem indicat nouissimum.

¶ Potentiam ui quadam insita Sapientiam cooptare. De Ioue, Saturno, Pallade.
Athenęum quid. Sais. Singa. Zosteria Pallas, Zonæ appellatione quid intel/
ligatur Veteribus. Capue XIX.

Etus inter Grecos adagio est, & a' Platone non prætermissus, Sapientum cõ
gressu Principes sapere. Cum id amplius mecum expenderem, animaduerte/
bam profecto id ex diuiniore quodam promptum oraculo. Quando intima
quadam ui Potentia magna Sapientiam sibi gestiat adglutinare. Præfert id
primum inenarrabilis diuinæ potentiæ splendor sapientissimus. Natura taci/
tis uelut ambagibus insinuat, perdocent id ipsum & Artes. Atq; in Deo quidem insolubili,
ut sic dicam, ferrumine duo hæc ineffabiliter coaluisse ab æuo, fabulosa etiamnum edocet
Theologia Iouis atq; Promethei occultiore inuolucro. Illius siquidem nomine Potentiam,
Huius uero Prouidentiã intelligi oportere, deprehensum a' Peritioribus est. Sed & utriusq;
rei indicia sese promunt in natura. Quippe spectatur ubiq; potestas mira ordini adnexa mi/
rabili, quadam procul dubio Sapientiæ imagine. Quod ipsum & in artibus conuisimus. In
quibus enitescit primum Ingenii, Memoriæ, atque uoluntatis facultas nobilissima. Nec in
ferior affectatur Sapientię uis, in actionibus seriem promens compositissimam. Ex iis uero
omnibus id colligitur deniq;, Potentum, Sapientum'q; ueluti nexum quendam ita conflari
oportere, ut inde naturalis cooriri necessitudo uideat'. Siquidem Sapientia, si summoueã/
tur, auocetur'q; a' potentia longius, prodesse quampaucissimis queat. Hæc rursum ab illa si
seligatur, nocumenta indidem emanantia perpauci sint euasuri. Insinuant id & cælestium
rerum studiosi in Coniunctionum, quas ipsi magnas dictitant, ratione. Siquidẽ Iupiter Do
minus est, Saturnus uero Philosophus. Qui si coaptentur, mirum est, quàm præclara moli/
antur. Illam uero perbeatam Plato necessitudinem censet, Quam Sapientia conciliet, atq;
potentia. Quod si in Anima una' conspiret utraq;, Illam uero arbitratur felicissimam. Quã

rem significare Pallas animaduertitur, quando una est belli potens Dea, & artium sciens. Vnde & Athenęum pro auditorio positum inuenias. Hieronymus, Quādo omne Athenęum Scholasticorum uocibus consonabat. Pallados tamē ἀστρατείας templum fuisse in Laconia, legimus. Sed id, quia ibi Amazones progredi ulterius desierūt. Pallas Phœnicum lingua dicitur Singa. Ægyptiorum autem Sais. Quo sane' argumēto reuincunť, Qui ex Ægypto, non ex Phœnicia Cadmum aduenisse, contēdunt. Nam Thebis extabat Pallados simulacrum, Cui foret nomen Singa, nequaquam uero Sais. Dicatū autē id a' Cadmo, astruūt Thebani, & scribit Pausanias. Illud item obiter adiecisse, nil obfuerit, Simulacra apud Thebanos stetisse Pallados ζωστηρίας, quod inibi arma ceperit aduersus Euboeos, & Chalcoduntem. Quippe Veteribus ζώσασθαι signat ἐνδύναι τὰ ὅπλα, idest arma induere. Nā & Homerus, ubi Marti Zona similem facit Agamemnonem, non aliud Zonę prorsum nomine intellexit, quàm armorum apparatum.

¶Epilogus præstantissimorum Regum ex Veteribus memoriis. Plut. codex emaculať Macedonibus fuisse cautum legibus, ne Trophæa constituerent.

Caput XX

q

Vi in re militari, aut rerum publicarum administratione cū illustri laude uersati sint, Complures, opinor, in ueteribus memoriis comperiūtur, At qui Regium indepti fastigium insignem inde sibi gloriam pepererint, Eos nō admodum multos, animaduerto. Ex Persarum quidem gente præclarum agnoscimus Cyrum. Nec minus Histaspis filium Darium. Siquidem intra priuatum uterq; prognatus modulum, uirtute exuberante, ita demū proferre Caput est ausus, ut Regalem non expauescentes amplitudinem, tāta se ipsi maiestate non indignos cōprobarint, quanquam euentu dispari. Quando Darius annis iam fessus, nullos assultantis Fortunæ reflatus sentiens placide hominem exuit. At Cyrus armis innutritus, & bellicū spirās, in Massagetas dato impetu, prælio uictus occubuit. Dignum uero scitu est, Darii monumento inscriptum, ἠδυνάμην καὶ οἶνον πίνειν πολὺν, καὶ τοῦτον φέρειν καλῶς, idest & Vini haurire poterā plurimum, & pulchre etiamnum ferre. Adduntur ex eodem Mundi situ tres item memorabiles, Xerxes potens adeo, pollens'q;, ut Hominis specie crederetur Iupiter humanū genus exciuisse ad excitandam e' sedibus suis Græciam. Artaxerxes porro' duo, Alteri quorū cognomen factum Macrochir, ueluti Longimanus, Quod manuum altera foret ei oblōgior. Alteri uero μνήμων, idest memor. In quo submonendi sunt studiosi, mendosam uideri latinam historiam, in qua legitur quandoq; Memnon pro eo, quod est, Mnemon, facili, ac lubrico lapsu. Eum uero Iunioris Cyri fuisse fratrem, legimus apud Græcorum plerosque, Qui ea in re maximam rettulit laudem, quod non ipse modo passim adire se uolentibus facilem præstabat, Sed legitimę item Vxori id iniunxit, ut intecto, nullis'q; obsepto aulęis curru uectaretur, quo indigentibus promptior fieret, ac paratior aditus. In fuga uero quandoq; apparatu eius direpto, Cum aridis modo ficis, ac pane uesceretur ordeaceo, Cuiusmodi inquit, Voluptatis expertem me Regalis fecerat' afluētia? Hunc fuisse' Darii, & Parisatidis filium, produnt Chronographi. Macrochiri laudem peperit insignem decentissima Corporis amplitudo, quam belli decora non pauca augustiorem fecere. Tenet fama, Non fere' inter Persas compertum manu fortiorem. Primus Venatiōis Legem sanxisse narratur, Vt q̄bus affatim Vires pręsto' forent, ac uoluntas, iactu primum in feras assultarent, quod Gręci πρωτοβολεῖν dicunt. Viri ingentes, generosos'q; spiritus illud retegit pręcipue. Fuerat ei Catacœmistes, idest Cubicularius Satibarzanes nomine. Hic ab eo institit petere iniusti quippiam, quod triginta millibus, Daricorum fuisset corruptus, quos ei pollicitus is fuerat, pro quo petebatur. Id cum explorate perdidicisset Rex, Eandem summam confestim erogari a' Quæstore iussit. Addito elogio longe clarissimo. Accipe inquit Satibarzane, His mihi pereuntibus, nihilo sum deteriore loco futurus, At si tibi benigne adnuero, plane' iniustior. Inter Macedonicæ claritatis fastigia enitescit imprimis Philippi gloria præcellēs. Sed magni Alexandri, Qui Patris stationem excepit, Virtus uibrans latius, instar fulguris coruscantis præstringit oculos. Cuius Viri peculiaris laus, Orbem terræ communem omnium Patriā

fecisse, Cuius Arx, præsidium'q; Castra forent ipsius. Qui & cognatum arbitraretur Optimum quenq;. Alienigenas uero tenebrarum alumnos, & flagitiis adobrutos. Primus ex Europęis, ut inquit Pausanias, Elephantos habuit, Poro, & Indis superatis. Eo autem humanis perfuncto, Inter reliquos possedisse plures memoratur Antigonus. Affuerunt & Pyrrho Epirotæ, capti in prælio aduersus Demetrium. Vnde iniectus Romanis legionibus terror. Sed Alexandrum repeto, Quem eminentissimum terrarum Regem insignia dehonestarunt Vitia, Vini'q; auiditas imprimis, Adeo ut ex uinolentia biduum sępe obdormiret in tegrum, Quod in Ephemeride ipsius Cardianus attestatur Eumenes, Vt Diodotum prætream, & in Dipnosophistis Athenæum Libro decimo. Iactatū paulominus Prouerbii loco, ἀλέξανδρε πλέον πίπωκας τοῦ βασιλέως. Alexandrum bibendo Regem præcellis. Certe ex ebrietate Veneris usus hebetior ei fuit, Quod Theophrastus probat, Et in epistolis Hieronymus rettulit (Græcus hic, & notissimus auctor fuit) Vinolentorum porro` semen dilutius euadere, ab Aristotele in Physicis quæstionibus uidemur didicisse. Proinde ualeat Arrianus, qui coniecturis rem toto, quod dicitur, Cælo notissimam nititur expurgare, ac conuelare etiamnum. Delitias porro` Alexandri, & ingenium ἀφόρητον, ut Gręci dicunt, idest in tolerabile, ac φονικὸν, idest in cædem procliue, immo uero melancholicum, amplius qui expendisse cupit, Athenæi adeat Librum duodecimum. Illud forte mirum historiam tanti Principis uersanti contingat, Nullum omnino uel Darii afflictis opibus, uel fusis, fugatis'q; Indorum exercitibus numerosis, fuisse ab eo excitatum Trophæum, Qui mos Græcorum fuit celeberrimus. Cęterum scire licet, Macedonum Regibus cautum lege, ne facerent. Nā cum Caranus quandoque propinquum Barbararum Gētium Regem Cisseum retudisset, ac ex Argiuorum institutis Trophęum constituisset, uictoriæ monumentum, Veniens ex Olympo ferocior Leo id euersum disiecit. Inde sancitum, ceu id plane `ominosum foret, ne quis in reliquum Macedoniæ Regum erexisse Trophæum uellet. Tanquam res ea Inimicitias indicet ἀδιάλλακτος, uelut dicas irreconciliabiles. Pyrrhi quoque Epirotæ illustris fama est, Qui uehemens, ac imperatoriis imbutus Virtutibus, semigræcam uindicaturus Ciuitatem cum totius Epiri uiribus, Thessaliæ item, Macedonię'q;, ac ad eam ętatem incognitis Elephātis, terra, mari'q;, cum populo Romano bellaturus in Italiam trāsmisit. Celebris est Dionysii Prioris gloria, de quo iam, quę uisa sunt, prægustauimus. Fuit is manu promptus, & fortis, Et, quod in ea Fortuna perrarum est, minime libidinosus, non luxuriosus, nō auarus, nullius rei denique cupidus, præterquam singularis, perpetui'q; imperii, atque eo nomine immitior, crudelior'q;. Nanq; Marsiam quēdam ab ipso potissimum ad altius euectum fastigium ea tantum causa interemit, Quod is per quietem iugulare se Dionysium existimarat. Eo` deniq; formidinis est progressus, ut cultros metuens tonsorios, candente carbone sibi adureret capillum. Quin & tondere filias docuit, a` quibus tamen ipsis etiam ferrum remouit, instituit'q;, ut candentibus Iuglandium putaminibus barbam adurerent, & Capillū. Sed in tam nobili censura quis tam patiens, ut concoquat, Si Romanos principes transmisero tacitos? Etenim ardentem, & concitatum Romuli animum quis non nouit in arripiendo regno, et Ciuitate condenda, abs qua uelut cęlesti arce iura mox terrarum orbis peteret? Quàm artifex in Tullo ingenium? Qui romanę iuuentutis robur animasse est uisus, addita rei militari disciplina, ut ratiōe instructa Virtus exacueretur. Quid Mithridatem hic memorem, tot, tantarum'q; Gentium principem, ut annis quadraginta a` uictore terrarum Populo, cum eo sit bellatum, Ac uix, uelut ariete triplici, deniq; sit æquatus solo, ac principatu, uita'q; pariter excussus, Syllę Cornelii felicitate, Luculli uirtute, postremo magnitudine Pompeii? In hanc uero censuram adeo grauem minus forte admittendus uideatur Ptolemæus Ægypti Rex secundus, grauis quidem, & doctrinis, si quis alius, imbutus, uerum delitiarum emollitus contubernio, mox eatenus mente creditur excussus, ut se perpetuo uicturū opinaretur, diceret'q; a` se uno immortalitatem inuentam, Verum mox infestante podagra, Ægyptios intuitus ad fluuium incuriosius discumbētes, O me miserum inquit, ex iis saltem unus qui non fuerim.

¶ Philosophos, qui Imperia arripuerint, crudelius illiteratis rem administrasse. Caput XXI.

Sed enim

Ed enim quia Dionysii, de quo carptim, uellicatim'q; diximus, filium etiã Philosophiæ studiosum fuisse, a' grauissimis proditum Auctoribus est, Et
s nos pauloante, ex Platonicorum fontibus, ut sæpe, humore corriuato, Potentiam mire sibi cooptare Sapientię salubritatem, astruximus, Subit recordatio eorum, quæ a' Socrate disseruntur libro quĩto de Iusto. Sic enim pfecto ait, Nisi Philosophi Ciuitatibus dominent', Vel hi, qui nunc Reges, Potentes'q; dicuntur, legitime, satis'q; philosophentur, In idem'q; Ciuilis potentia, & philosophia concurrant, neq;, quod nunc fit, a' diuersis hæc tractentur ingeniis, Nõ erit Ciuitati; Vel, uti mea fert opinio, Hominum generi ulla malorum requies, neq; prius hęc Resp. quã uerbis exposuimus, Orietur pro uiribus, & lumen Solis spectabit. Hæc quidem Socrates. Cõfirmata porro' a' M. Tullio, cum alibi, tum in Epistola ad Q. Fratrem didascalica. Hãc coniunctionem inquit, potestatis, et Sapientiæ saluti cẽsuit Ciuitatibus esse posse, Princeps ingenii, & doctrinæ Plato. Verum enimuero, si oratorie licet in partem utranq;, quæ probabilia sunt, afferre, Quæso quonam hęc pacto uideri possunt ueras? Nam etiamsi rationibus abunde colligi queat, ita rem habere, Obluctantur exempla tamen pleraq;, ac ueluti reclamant, & quoquo te uerteris, agi rem lanceis, quod dicitur, argenteis coarguunt. Nam quotquot ex Philosophorum progressi Scholis Tyrannides arripuere, crudelius, auarius, immanius'q; eas exercuisse comperiuntur, quàm ignari prorsus literarum. Patriam libertatem obsecro nos, quanta feritate Atheniensis Ariston, Epicureorum innutritus scholis oppressit? An nõ ante illum etiam Critias? Qui'q; cũ Critia Philosophiæ mysteriis sunt initiati? Quid uero de Pythagora dicam? Quid de illis ipsis Septem Sapientibus, aliis'q;, Qui maximarũ rerum pondera subire adorti sunt, non'ne imperio usi crudelissime deprehenduntur. Athenionis ex Athenæo nimio plus apud Athenienses crudelitas mithridatico innotuit bello. Nec Lysiæ Tarsensis tyrãni ex philosophorum Scholis latet'. Quem cum Stephanophorũ allegisset Patria, idest Herculis Sacerdotem, arreptum semel imperium non abiecit tyrannum agens ex professo. Qua hominum sæuitia sanguinaria commotus Demochares, siue is fuerit Crates, lepide fertur dixisse, Sicuti ex thymbra lanceam nemo concinnarit, Ita nec ex Socrate inculpatum militem. Hinc in historicis commentariis scribit Carystius, a' Lysimacho exactos toto regno philosophos, Verum quid Lysimachũ dico? Alcium, & Philiscũ Epicureos Romani exigendos censuere. Sectæ eiusdem Cõplices omnes Messenii. At uniuersim Philosophos Antiochus. A' Sophocle quodam per decreti ex Attica pulsos eosdẽ, accepimus. Proinde in eum a' Philone Aristotelis familiari concinnatam nouimus orationem, Demochare rursum Apologiam excogitante. Romani quoq; Sophistas, ut Iuuẽtutis corruptores, longius summouendos censuere. Nam eleganter Anaxippus, Sapere quidem uerbis Philosophos, Re autem uideri prorsum ἀνοήτους, idest rudes, fatuos'q;. Et ille ait, nil esse Philosophis ἀφιλοσοφώτερον. Proinde ambiguum uidetur, ac suspicionibus plenum, Virtutis'ne gratia, an coacti paupertate, & rerum gerendarum impotentia Sapientię sacris imbui perexerint, ut qualecunq; possent, inde inopiæ, humilitatis'q; lenimen uenarentur. Dum uero Diuitibus, ac principibus Viris inustas acerbius calumnias nolunt, id agere non tam eorum insolentia animaduertuntur, quàm inuidiæ stimulis exagitati. Quamobrem, qbus ita Theoninum impressere dentem, quos'q; pestilentis naturę ueneno inspergere adorti sunt, Sapientius longe, atq; secundum hominem magis illorum latratus risu excepere, liuori suo, & tabidæ dicacitati miseria relicta. Porro' nec ab hisce dissentaneum est, quod ab Eudæmonida prolatum legimus. Qui, cum Philosophum audisset differentem, Solum Sapientem uideri Imperatorem bonum, Respondit, Dictio quidem admiratione digna, ὁ δὲ λέγων οὐ περιεσαλπίσθη. Hoc est, Qui uero dicit, Tubæ clangorem ne inaudiuit qdem.

Tyrannos raro consenescere, Amicorum inopia potius, quàm Auri.
Caput XXII.

Erum quia Regiam ingressi sumus, & nos hinc inde flosculos præcerpimus, Cur nam Tyrannum senem, aut incruenta morte pereuntem rarissi
u me conspicantur Mortales? Sit hoc huiusce pragmatiæ auctarium, Quod ut elargiamur copiosius, a' magno Viro faciẽda Versura est, Is erit Dion,

Cuius uerba ex Epistola ad Dionysium tyrannum suppingere collibuit. Et mihi inquit, de Euripidis tragœdia illud subit mentem. Te, rerum quandoque usu ita ferente, ut Vir tibi assistat huiusmodi, optaturum impensius. Meminisse item uolo, & Tragicos alios, ubi Tyrannum aliquem inducunt pereuntem, hasce illi uoces attribuere, Heu pereo miser nullis fultus amicis. Auri uero inopia male perire aliquem, nullus adhuc rettulit Poetarum. Ex iisdē porro fontibus illud item a' Sapientissimis summe comprobatur. Non Auri fulgorem in misera Mortalium uita rarissimi, non Adamantem, non Argenteas mensas, Quæ apud homines censentur pręcipue, ita coruscare, neque latifundia, aut culta pinguia tātum ualere ad Vitam, quantum Virorum mens bonorum conspirans, consentiens'que.

Regium esse, ne tenuia quidem aspernari. Apologia aduersus superciliosos Vitilitigatores. Mnaseam cur Veteres Salpam cognominandum censuerint. Spartanorum Sacrificia prætenuia. Caput XXIII.

Rtaxerxem Persarum Regem legimus, summa prudentia, & morum grauitate prædītum. Quod mirum in Gentibus illis uideri potest, adiudicasse non uerbis modo, uerum & ipsa re, nil minus esse amplitudinis regiæ, parua si offerant, lęte excipe, q̄ magna. Quę summi fastigii creditur contribuisse. Nam cum illi obequitanti Mercenarius, & uilis, ac imperitus quidam, ut cui aliud eēt nihil, A quā utraque manu e' proximo haustam flumine obtulisset, Non pedē supplosit ille qdem, Sed hilaris, ac renidēs excepit. Quippe qui non rei, quę dabatur, uel inopia, uel usu, Sed alacri dantis uoluntate gratiam metiretur. Hoc mihi nunc collibuit interfari, propter fastosos istos subnixe ambulantes, quibus Alabastrus unguenti putere quādoque solet, A' quibus scio, uitio nobis uersum iri, quod tanto studio ubertatem consectemur, & inepta fortasse, aut Græcula, cum recondita, retrusa'que debuerimus, & idicta, quę'que ex Cimmeriis uiderentur euoluta tenebris, & in album elata. Nobis uero, quod sæpius testatum uolumus, ista, ut sic dicam, Conuasatio Vasaria omnia excutiēs, plurimum arridet, necdum nostri nos pœnitet. Nam & Mnaseam, qui pægnia concinnauit, a' Familiarib⁹ ex argumenti uarietate Salpan inuenimus cognominatum, quod piscini genus id uarium præcipue conuisitur. Quin & depacisci mortem cupimus, modo quę cōcepimus animo, ad destinatā publico bono metam prouehantur, Quo nomine uel ut Caduceo uel inter Hostes abunde præmuniti poteramus uideri. Vt ne suspicemur quidem, Nos σαυάγγαν ἔχυς τὴν Σάλπιγγα. Sed norint item censorio tumentes supercilio, Lycurgum Spartæ Legum latorem celeberrimum, Non ideo creditum Cælestibus inimicum, uel rei diuinę parum studiosum, quod tenuissima Ciuibus suis sacrificia instituisset. Immo uero factum ea re esse, ut expeditius, faciliusque, & inde frequentius quoque rebus diuinis intenderent, Quod mola tamen salsa litarent. Si minus suppeterent thura. Hoc ego argumento nostra hæc, qualiacunque, ueluti Xeniola quædam, & literarii stipendii primitias bonis Iuuenibus duxi offerenda. Legant, si ad stomachum faciunt. Sin minus, remittant, Sed citra bilem. Quanquam non parum sum ueritus, ne sæpe occursent, quę uel politissimos fatigent, ita omne studiorum genus attentamus, quę non a' limine modo salutauimus, Sed & Cauædium ingressi non trāsfugiendi proposito, Sed explorandi. Vt inde præuertamus, concoquamus'que pluscula, ut q̄ Sortem fieri ex usura, didicerimus abunde. In hęc quandoque diuertisse, uitio ne fuerit, propter Catonum censuram seueriorem, & Tragœdias nōnunquā importuniores. Quibus ad Venena prorsum natis, uelut excantamine funestius euibrato, frugum Germina conflaccescunt, intereunt'que, abominando Spiritu perniciose cuncta afflante.

Super omnem Irin, Adagio quid sit. Iridis rationem esse admirabilem. & cur Thaumanthis credita filia. Item appellationes eiusdem uariæ. Ac cur dicta Arquus Dæmonis. An in ea sint clementiæ diuinę pręsagia. Item de Cataclysmo, siue Abluuio, & Conflagratione, siue Ecpyrosi. Cataractæ Cæli ruptæ quæ intelligātur. Demum de Columba indice subsidentium Aquarum, ex Plutarcho. Caput XXIIII.

Cum Philostrati

Vm Philostrati Iconas euolueremus, præfloraturi, siquid se ostentasset dignum, quod hisce libellis operæ lenioris, si spatiosa Legum Volumina
c spectentur, aut Physica perpendantur acumina, uel primæ Philosophiæ sacram intueamur altitudinem, Protinus inspergeremus, ac, ut sic dicam, inocularemus. Inter cætera non citra genium illud se nobis ingessit, quod & apponam. Pasiphaes Vestem in Neapolitana illa porticu diuinum quiddam enituisse, ὑπὲρ τὴν πᾶσαν ἶριν, hoc est super omnem Irin. Id quod Adagionis formam habet, de Veste splendida, coloribus uariantibus, ac omnino contexta pretiosius. Siquidem Iridis colores esse inter naturæ mira, neminem præterit. Quando & Plato inde creditam scribit, Thaumantis filiam, quod admirationis inferat plurimũ, quod rettulit Plutarchus quoque. Sed illud maximo esse argumento potest, A' Pictoribus formam eiusmodi, speciem'ue colorum exacte necdum exprimi quisse. Tum quod a' similibus adeo auspicantur, ut indiscreti uideantur colores, Qui tamen desinant in diuersissima. Tum etiam q⁽ᵈ⁾ Iridis colores in substantia fiunt peruia, ac diaphana. Quam rem æmulari nulla queat Ars, quæ terrestri materiæ colores appingit. Est & res hæc in aliquo nominum ambitu. Alius enim Irin dicit. Arquum natiuum alius. Sunt & qui Arquum Dęmonis, idest Intelligentiæ, uel Sapientiæ: Astruunt'q;, esse in eo diuinę clementię præsagia, Quę mundo cladem igni, uel aqua non uideatur illatura, Quod inibi rubens uisatur color, Qui consit ex humido inflammato, quo significetur humectam naturam non pręualere, Cum Ignis in Arquu suam præferat uim. Cęruleus uero color, qui & ipse indidem uisitationẽ facit, constat'q; ex aqueo indigesto, Igneam uim haud ita præcellere, uidetur præmonstrare. Addunt illud quoque, Irin apparere nunquam, nisi, ubi partim disserenaręt, Partim humoris persistat densitas. Serenitatem uero ex calido prouenire, ac sicco, Quod igneæ congruit Virtuti. Humoris densitatem ex frigido, humecto'q;, Quę Aquę proprietas est. Hęc uero natura diuersa cum simul fiat, Victoriam in æquilibrio positam, planè insinuant. Sunt uero ex Theologis, nec Philosophiæ ignaris, Qui inundationis uniuersalis, Quam pręlicenter Ablutuum dixit Laberius, aut Conflagrationis causas naturali prouenire ratione non posse, contendant. Immo'que esse ridendos, Cataclysmum attribuentes Planetarum humidorum coniunctionibus in signis pluuialibus. Sicuti Ecpyrosin Planetarum calidorum in calidis signis. Potest quidem inquiunt, diluuio terrarum inundari portio, tota terra nõ potest, præsertim excessu adeo miro, Vt quindecim cubitis excedantur montium uertices. Quod antiquitus factitatum, nouimus. Nam & Aristotelis auctoritas astruit hoc ipsum Meteororum secundo, Vbi ait, *Si terræ pars mari adobruatur, Alteram ediuerso retegi, ac arescere.* Totam uero terram latere sub Aquis, uideri impossibile, Si naturæ duntaxat rationes consectamur. Sanctę literę Inundationis illius uastissimæ causam efficientem in diuinam reiiciunt Virtutem. Materialem in Oceani aquas. Ecce inquit Dominus, adducam aquas diluuii super terram. Et alibi, Rupti sunt omnes fontes Abyssi magnæ, & Cataractæ cæli apertæ sunt. Hoc est fenestræ Aerei Cæli, in quo generantur nubes, & pluuia. Vbi uero optimus maximus Deus ait, Arquum meum ponam in nubibus, Et erit signum fœderis inter me, & inter terrã, Intelligunt Scripturarum Periti, Signum uocari ad placitum ex diuina institutione, Quoniam Artifex ille maximus ita disposuerit, Vt esset Iris attestatio fœderis ipsius cũ Noe post diluuium, Quo in reliquum terra non foret peritura. Fuerat ante cladem illam Iris, Sed non ut signum. Veluti si cogites lapidem immobilem diu, & neglectum, Mox factum distinctionis alicuius signum. Strabus inter Sacros Interpretes non negligẽdus de Iride sic ferme' prodit. Arquus duos habet colores Cęruleum, & Igneum. Qui duo exprimũt indicia, Vnum Aquæ, quod præteriit, Alterum ignis, quod Venturum creditur, seculi fine. Quamobrem Cęruleus color extrinsecus. Igneus uero introrsum uisitur. Dignum uero relatu, quoniam de diluuio facta nobis mentio est, in Plut. monumentis legisse me, Columbam ex arca emissam indiciũ Deucalioni præbuisse, subsidentium aquarum, & cessantis hyemis.

¶ Affectionum, quæ in Aere fiant, ratio duplex. Item Videndi ratio per lineas. Remus cur in aqua uideatur fractus. Iris quomodo fiat, & eiusdem colorum distinctio. De Ophthalmicis non nihil. Caput XXV.

Erum in Philosophorum scholas iam diuertendum, apud quos unguenti facile plus reperias, quàm apud nostrates olei, Primum'q; à Plutarcho fi-
u at uersura. In Cuius libro de iis, quę Philosophis placeant, tertio, de Iridis ratione sic propemodum legimus, Eorum, quæ in sublimi fiát, quæ πάθη Græci uocant, Nos dicere Affectiones possumus, Alia per hypostasin, siue Substantiā effici, Cuius est modi imber, Grando, id genus alia plura. Alia uero κατ' ἔμφασιν, idest ex apparitione, Quam primo de generatiōe Aristoteles Sympha sin uocat. Nam & nauigantibus nobis, moueri Continens uidetur. Est ergo per Emphasin Iris, Quam purpuream Homerus dicit, hoc est, πορφυρέην ἶριν. Sed & ex Mythicis non-nulli habere eam Tauri Caput fabulati sunt, ac ἀναρροφεῖν, idest exugere, absorbere'q; flumina. At quo nam modo fiat Iris? Visus inquit Plutarchus, aut per lineas efficit rectas, aut flexas, aut refractas. Per rectas quidem, ut in Aere, aut διὰ τῶν λίθων τῶν διαυγῶν, idest per lapides perspicuos, Tenuium siquidem hæc omnia sunt partium. Per flexas lineas in aqua. Vi quippe flectitur uisus ob densius aquæ Elementum. Quæ ratio efficere creditur, ut inibi Remus flexi, fracti'ue speciem prębeat. Aut quia in aquā demissus per naturæ pellucidam raritatem enatantes remittit à suo corpore fluētes imagines ad summam aquę planiciem, quæ inibi commotę infracti speciem oculis ingerunt. Tertius uidēdi modus in refractis est, Sicuti per Specula, Cuiusmodi est Iridos affectio. Humecta enim stelligēda est Euaporatio in nubem transmutata, Inde sensim in pusillas, humectantes'q; aspergines, uel, ut græce dicam, εἰς μικρὰς ψακάδας νοτίζουσας. Cum ergo Occasum Sol petierit, Exaduerso eius Irin spectari necesse est. Cum uisus incidens in aspergines refringitur, Vt Iris fiat. Sunt autem aspergines οὐ σχήματος μορφή, non figurę forma, ἀλλὰ χρώματος, Sed Coloris, Habet'q; primum puniceum, Aliud Ostrinum, purpureum'ue. Tertium Cyaneū, & Prasinum, siue Cæruleum, & uiridem. Iridis exemplum suppetit in Inferioribus. Siquis e regione radiorū Solis aquam ore conceptam efflet, ac aspergines ipsæ ἀνάκλασιν, idest refractionem admittant in Solem, Ibi iam effectam Irin comperies. Nec minus, qui Ophthalmici sunt, ita afficiuntur, Vbi in lucernam intenderint aciem.

¶ Item quę requirantur ad Iridis effectum. De quodam, qui imaginem ante se propriam uidebat. Caput XXVI.

Æterum Meteorolum tertio prodidit Aristoteles, Vt contingat Iris, requiri pręd̄ictam nubem, ante quàm altera sit nubes rosida, Quoniam in nube
c concipiatur Iris quadam speculi similitudine. Rosida Solis radium transmittit. Densa repercutit. Sic in Speculo fit per uitri perspicuitatem, & plūbi spissitudinem. Effigies corporum inqt Albertus, naturę ui effingi in aere possunt humecto, & in aqua eodem modo; quo imagines rerum sunt in rebus. Et quia humiditas persimilis Aeris humiditati, & Aquę defluit in oculum infirmum, inde fit, ut similis effingatur imago quādoq; in Oculi humore. Propterea scribit Aristoteles, Cuidam ex uidendi infirmitate cōtigisse, ut Idolum suum aduersa facie ipsum præcedere, arbitraretur. Sed hoc inquit, eueniebat, Quod radius uisiuus ad ipsum repercutiebatur. Adeo enim ex morbo imbecillis erat, Vt speculum fieret propinquus Aer, nec posset omnino penetrare.

¶ An Lunaribus radiis effici possit Iris. Plinius emaculatur. Caput XXVII.

Rin Lunaribus radiis confici non posse, Veterum nonnulli sunt opinati, Credo, quia difficilis sit obseruatio. Aristoteles fieri posse non inficiatur, Sed Luna modo plena, & ea in occasu, uel ortu posita. Et amplius, annorum spatio quinquaginta bis tantum. Id quod nulla ratione dici, argumētantur Eruditiores. Immo eodem anno bis uisam nocturnam Irin, experimentis probant. Quin & in Aquilone, Luna in meridie constituta, nec utiq; plena.

utiq; plena. Sed ea phasi, quam alibi Amphicyrton docuimus appellari. In tantum fallitur Plinius, Qui noctu fieri pernegat, Quamuis inquit, Aristoteles id ꝓdat aliquando uisum. Quod tamen fatetur, non nisi tricesima Luna posse. Irrepsit turpe mendum in Pliniana uerba, Qui enim scribi potest, tricesima Luna? Cum Aristoteles, ἐν τῇ πανσελήνῳ prodiderit. Quod est, in plenilunio. Id autem quartadecima Luna contingere, interpretantur Eruditi. Et perdocet ratio ipsa. Arati quoq; Interpres Theon, Anaximenis recensens opinionem super affectione huiusmodi. Et noctu inquit, fieri astruit. Sed perraro, Quoniam non semper fit plenilunium.

¶ Rotundationis in Iride ratio. Item Colorum. Cur Hesiodus Irin dixerit πολυώνυμον ὕδωρ. Caput XXVIII

p Vtat quidem Aristoteles Irin neq; circulum esse, neq; Semicirculo maiorem, Sed uel semicirculum, uel semicirculo minorem, Quanquã Hesiodus maiorem intelligit. Verum rotundationis ratio duplex, tum ex subiecto, tum ex efficiente causa. Ex subiecto quidem, Quoniam id est rosidus humor, Qui globosa quidem effigie est, sed pyramidali. Certum enim est, omnia grauia descendere ad angulum. Porro ex Sole quoq; luminosus radius pyramidis exit figura. Cuius superior tantum arcus in semiglobo rorationis commoratæ effingit, tum etiam quia est Sol nubibus altior. Est quidem Iris τρίχρως, hoc est colorum trium, ut inquit Arist. quãuis eẽ quoq; quatuor possint. Causa uero Ordinis colorum est, Quia in rosido humore portio aliqua est fumidi uaporis, & ꝓinde leuioris, & scãdentis altius. Indeq; superior in Iride color, rubens uisitur, ac dicit uinosus, & puniceus, qui fit radio tangente superficiem rotunditatis nubis. Puniceum quoq; apparet lucidum, & album, per atrum si spectetur. Crassum uero aqueum rosolutum descendit, grauitatis natura. Proinde inferior, exteriorq; color uiret. Aer autem humefactus ac spissus in meditullio est. Ac imo cæruleus color ibidem albo intermixto. Aer autem is sæpe uniformis est. Et hinc tres tantũ uisuntur colores. Interdum euariat, Ita ut quatuor appareant. Sunt qui putẽt hosce colores a quatuor trahi elementis, Vt ex igni rubẽs fit in summo. Ex terra uiridis in imo. Ex Aere lacteus, Ex Aqua cæruleus. Ex Colorum certe multiplicitate uidetur Hesiodus πολυώνυμον ὕδωρ Irin dixisse, idest multi nominis aquam.

¶ Obseruationes item super Iride plures. Maronis locus explicatur. Nec non Plauti, ac Propertii. Caput. XXIX.

n On omittendum hic rusticanum præsagium, & uulgo celebratum. Si fuerit color rubens in albido, significari fertilitatem. Cuius ratio est, Quia color is fit ex materiæ raritate, ubi radius Solis fortius agat. Rara autem materia facile a Sole resolui potest. Quo eueniente, non inseq queunt pluuiæ iuges, Quis plurimum impediri fertilitas solet. Cæterum hoc perpetuũ nõ est. Porro sunt, qui Aristotelem ea ratione Arquus tantũ duos posse apparere, literis autument tradidisse, Quod in eadem nube, ac materia eadem non queat diuisio multa fieri subtilium, & crassarum partium rorantium. Sed calor fortis, & minus fortis facit in diuersis, & distantibus partibus diuisiones duas, & raro plures. Probabile tamẽ habet Albertus, tres, & aliquando plures posse contingere. Qui etiam putat, in hyeme, Sole in meridie posito, Irides duas posse apparere ex opposito situ, etiãsi raro id ꝯtingit. Paruas utiq; & uelut incumbẽtes terræ in ortu, uel occasu. Sed cur (Id Quod Philosophicis imbuti sacris constanter astruunt pleriq; Etiãsi admittit Seneca) non fit in meridie? cum tanta sit declinatio Solis ad Aquilonem, quanta ad meridiem. Qua ratione ita ibi distinguũtur climata, sicut hic, Quamobrem necessario fiet in meridie quoq; Iris per demonstrationẽ perspectiuam. Ideo colligunt Eruditi, fieri quidem, Sed a nobis nõ uideri. Nã nec Irin uidet fere aliqs ultra tria millia passuũ. In Vespere autẽ, & meridie omni tẽpore anni põt apparere Iris in opposita nube. Illa porro obseruanda, Irin nunquam fieri ascendente nube, Sed ad

imum uergente, Illo enim modo non rorat, Sed cum defluit. Oportet item nubem a' uento quiescere. Alioqui planæ non fierent partes perspicui. Nec imago Solis in roratione concipi posset inquieta. Euanescit primo quoq; tẽpore Iris, quia generatio eius est in materia iam deflua. Quippe ubi primo eleuatur Vapor, Diu perstat prius, quàm frigore expellatur calidum eleuans, Et densetur in nubem. Vbi uero iam nubes est, diu perseuerat, nec statim resident partes, ut conuertantur in aquam. Verum ubi id obuenerit, non diu post insequit' pluuia. Quia uero concipitur Iris in portionibus Aquosæ nubis, quæ iam ad ima feruntur, tam diu apparet, donec appluat iam, quamobrem deficit mox. Hac de causa uel imperiti eadem hora ingruere præsagiunt pluuiam, qua sese ostentarit Iris. Quę ubi euanescere incipit, Vertitur in pallorem, uisunturq; in nubibus Virgę intermixtę, descendentes, quia tunc defluit roratio per guttas grandiores. Quod de Pluuiæ diximus præsagio, Lucem infert opinor, Virgiliano uersiculo, Et bibit ingens Arcus, Georgicon primo. Quem locum per incuriam pleriq; negligunt. Meminit etiam Seneca naturalium primo. Quãquam inquit non easdẽ, undecunq; apparuerit, minas affert. A' meridie ortus magnam uim aquarum uehet. Vinci enim non poterunt uehementissimo Sole, tantum est illis uirium. Si circa occasum refulsit, rorabit, & leuiter impluet. Si ab ortu, circa'ue surrexerit, serena promittit. Ex iis etiã clarius se aperiunt Plautini Sales ex Curculione de Anu Vini Vas exiccante, Ecce autem bibit arquus, pluet credo hercle hodie. Item apud Elegiacum poetam legimus.

Cæruleus pluuias cur bibit Arquus aquas?

An recte dicatur Iris caua nube concipi. An Iridis Colores sint ueri. Cap. XXX.

Quod autem Irin statuunt Plerique, esse imaginem Solis caua nube conceptam, Id uero a' nonnullis rerum naturę peritis perspicue refellitur ob incongruitatem eorum, quæ contingerent, si ita detur. Nam & Possidonius esse nubem Solis speculum scribit. Irin uero Solis imaginẽ in Speculo cõfusam. Id si ita est, debet se imago illa ingerere nostris obtutibus ex profundo nubis per tantum interstitii, quantum ab occidente est ad Ortum, hoc est, a' Sole ad nubem, quæ Speculum dicitur Solis. Id uero esse falsum, euidens comprobat experimentum, Cum sæpius uisatur Iris longe ante nubis superficiem, in qua apparet. Qui enim rerum naturam scrutantur solicitius, experti sunt, Alterum Iridis cornu uisitationem facere inter obseruantis aciem, & montem haud ita seiunctum, dissitum'ue, aut propinquã arborem, a' qua longo interuallo absint nubes, In quibus item refulset. Inde autem ita fieri, coniectant, Quod montem, arborem'ue iisdem infici coloribus, sit obseruatum. Quod uero astruunt, Veros non esse Iridis colores, Meras esse nugas, fatendum est, Si Peripateticos audire scientissimos uolumus. Cum enim Lux omnium sit colorum hypostasis, & substantia formalis, & constituat colores intinctis radiis in perspicuo denso, Constat, ibi uerissime inesse colores, ubi eiusmodi lux tingitur in perspicuo Aeris humidi, uel rorationis descendẽtis, Eo nanq; modo Iris colores concipit, Et ideo ueri sunt censendi, tanto naturæ artificio, ut eos consequi nulla quæat Ars, Cum transitus internosci haud possit, Qui in sequentem uertantur, nullo medio, Sicuti Boetius adnotauit in Musicis item contingere. Ex quo recte Ouidius.

Qualis ab imbre solet, percussis Solibus Arquus
Inficere ingenti longum curuamine Cælum,
In quo diuersi niteant cum mille colores,
Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.

Quod uero ingerunt Pythagorici, ideo non uideri colores ueros, quod non pmaneant diu, uanissimum esse, aiunt. Id enim obuenire, certissimum est subiecti, ratione. Quod in dilapsu est constitutum. Alioqui colligemus, ueriorem uideri hominẽ uitæ diuturnioris eo, Qui cõmoritur statim productus in lucem. Quod quis non uideat esse absurdissimum?

An Ex Iride Odor accedat uel Terræ, Vel Arboribus. In Oriente cur odoratiora consurgant. De Aspalatho, & Rhamno. Caput XXXI

Sed & parte

Ed & parte hac sciendum illud quoq;, Veteribus esse creditum. Terram hali tum quendam prę suauem emittere ex eo loco, in quem cęlestis arquus decu buerit. Id nequis fingi a' me putet, Verba eminētissimi Auctoris ex Libro na turalis historiæ decimoseptimo subnectam. Quod si inquit, admonendi su mus, qualis sit Terræ odor ille, qui quæritur, Contingit sæpe etiam quiescen te ea, sub occasu Solis, in quo loco cęlestis Arquus decubuerit capitib' suis. Et cum a' siccita te continua immaduerit imbre, Tunc emittit halitum illum suum diuinum ex Sole conce ptum. Cui comparari suauitas nulla possit. Cæterum scitu item dignissimum est, quod emi nentissimus Philosophus super iis est commentatus. Terra inquit, cum feruet, atq; inuritur, quod ediderit principio, bene olet. Etenim quæ parce humido quendam in modum reca luerint, odorata redduntur, humor enim calore concoqui, potest. Hinc quæ ad Orientem spectant, odoratiora exurgunt. Irin uero efficere hoc putant, Quoniam sine aqua effici nun quam potest. Cum uero materies immaduerit, calore'q; interiori concoxerit, respirare iam incipit. Vaporem'q; interius conceptum emittit. Nec uero aquam nimiam accessisse opor tet. Eluit enim, atque extinguit. Calorem ab igne iniectum. Quę autem post Arquum eue niunt, semper fere' mediocres sunt. Hęc qui non suspicantur, cum causam nullam reperirēt insignem, Iridi effectum contribuerunt. Quod uero alibi Plinius scribit. In quocunque fru tice curuetur Arquus cęlestis, eandem, quęcunque sit Aspalatho, suauitatem Odoris existe re. Sed in Aspalatho inenarrabilem quādam. Ex eodem ita cōpertum nobis Aristotele est, Nec omnes Arbores, nec semper aliquas odore' ita acquirere, pala'm esse. Sępe enim Arquū cælestem constitisse, nec tamen Arbores odoris spirasse quicquam. Quod sensum moue re posset. Causa uero ad Arquum per accidens referenda est. Prę sertim si Arquus ipse nul la est natura, quæ fixa, & permanens sit. Sed obtutus tantum refringendi affectio, & appa ritio. Prouenit autem Odoris affectus ille, non qualitercunque se materies habeat. Neque enim in uiridi, neque in arida, Sed in exusta post aquam, quæ Arquui superuenerit, certam reddi suauitatem odoris, Pastores referūt, pręcipue ubi Aspalathus, aut etiā Rhamnus est, Aut id genus alia. Quorum flos suauiter oleat.

¶ Iridis notiones aliquot. Radix Marica. De Melino colore. κυανίζειν qd. Iris pro arquu unde dicatur. Aquarium dici de Iride. De Arquato morbo non nihil. Caput XXXII

Erum ut in Grammaticorum etiam diuertamus hortulos, quando & ibi Dii sunt. Nequis protinus obiiciat, Ollas ostentari a' Nobis, Sciendum est, Iridis nomine nonnunquam placentæ intelligi speciē. Sed & lapides cristallini ge neris. Et aromaticam item herbam, quæ a' Romanis dicatur Radix Marica, Ab aliis etiam Cōsecratrix. Ab Ægyptiis uero Nar. Eius etiam commeminit Plinius. Sed, ut auctor est Dioscorides, a' similitudine cęlestis Iridis appellatio ducta. Flores enim habet mira distinctos uarietate, tum enim pallent, aut albent. Tum melinum pręferūt colorem, Quem Luteum interpretantur. Quod ex Plinio euidentissimum, ac Dioscoride. Quamuis etiam a' Melo Insula pro candido accipiatur Plinio, Plutarcho, cęteris. Nec igno ro Seruium Georgicon tertio, Giluum colorem Melinum interpretari. Giluum uero sunt, qui ex Palladio cinericium accipiant. Virgilius.
Glauci'q; color deterrimus Albis,
Et Giluo. In Iride inquam uisuntur ex floribus alii purpureo nitore. Alii Cyaneo, hoc est Veneto. Cuiusmodi Græci dicunt αὔθη κυανίζοντα. Est & fluminis nomen Iris, ut apud Apolloniū, ποταμὸν ἀγχι ῥέοον ἶριν. Cum pro arquu accipitur, trahitur a' uerbo εἴρειν, quod dicere interpretamur, Sicuti in Cratylo comprobat Plato. Quoniam in Iride præsagia con cipiantur hyemis, uel serenitatis futuræ. Non quia Serenitatem Iris faciat, Sed quoniā eius causa, est item Serenitatis interdum causa. Est & pupillam ambiens circulus nomine eodē, Sed de eo affatim alibi. Inueni etiam Qui Irin signare Philosophiam autument. Iam huic capiti coronidem fueram impacturus, Cum Arati uenit in mentem prodentis, Irin geminā esse pluuiarum euidens prognosticum, eo uersiculo.
ἢ διδύμη ἔζωσε διὰ μέγαν οὐρανὸν ἶρις.

Cófirmat & illius interpres Theon. Cum inquit, multa fuerit nubium cóstipatio, ex priore Iride Altera fit circunscriptione consimili, imbrem portendens plurimum. Nec illud prȩter miserim, quod est ab Hesiodi Interprete adnotatum, Irin dici quoq; προφορικὸν λόγον, ab εἴρω, quod est dico, uti prænotauimus, uidentes enim, admirantes'q; Orationē proferimus. Irin postremo a' Seneca dici Aquarium, adnotasse uidemur, A' Virore, qui in Iride uisitur. Arquatum dici morbum regium, cótendunt Grammatici, de quo est illud Hieronymi notissimum, ille putrefactus morbo regio Cadaueri superuiuit suo. Sed comprimam stilum, ne ab erudita Iridis disertatiōe exorsi turpiter atrum desinamus in piscem. Et succinat aliquis; κύπτφος ὠδίνει, Parturit Larus.

¶ Super Phrygii, ac Pieriæ amore adnotata paucula, de'q; indidem nata Parœmia. Caput XXXIII.

Phythen genere perillustrem tradunt Historici celeberrimi, Vxorem duxisse Iapygiam, Ex'q; eo matrimonio natam illi filiam Pieriam nomine. Erat prope' iuge bellum Myuntiis aduersus Milesios, Sed non ἀκήρυκτον, idest citra Caduceatoris officium, Quippe statis temporibus patiebantur Milesii Illorum mulieres ad se rei diuinæ causa cómeare. Inter eos, qui Myuntem incolerēt, erat hic, quem diximus, Pythes. Eius Vxor cum filia, Dianæ celebritatem, ut obiret, quam uocant Neleida, Miletum perexit. Ibi tum Phrygius ex Nelei Liberis natu maior, Pieriam conspicatus, eius'q; forma incēsus, amare uehementer puellam cœpit. Qui'q; est amantium affectus, cupiens illi gratificari, institit quærere, quid nam ei iucundissimum a'se posset prȩstari. Prudens puella, & quod in Viris rarissimum inuenias, etiam pia, Id uero sibi omniū longe gratissimum respōdit fore, Si daret operam, ut quamsæpissime, multis'q; comitibus Miletum conueniendi potestas fieret. Animaduertit Phrygius, nil futurum Pieriæ gratius pace. Proinde Milesiis in concionem euocatis, confestim de finiendo cum Myuntiis bello, de'q; ineunda cum eisdem amicitia uerba facit. Placet res ómnibus. Componitur pax. Inde euentu tam felici, tam'q; iucundis exorso initiis, apud utrunq; populum Pieriæ nomen celebre fuit, Adeo ut mulieribus abierit in Adagium res, Vt in Votis illarum id esset antiquissimum, Sic se amari uelle, Veluti Pieriam Phrygius adamasset.

¶ Amor cur apud Platonicos dicatur Dȩmon. Et cur admirandus. Amoris principium quale sit. Caput XXXIIII

Qvia uero in Amorem uolentes incidimus, etiamsi non me fallit, alibi nos eē de ea re commentatos, succurrit nunc, aliqua item ex Platonicorum arcanis promamus in hoc album, prȩsertim cum sciamus, Phȩdrum Platonicum laudibus Amorē grauioribus efferre adortū, pnūtiasse, Magnū uideri Dȩmona. Siqdē amatorius ordo, Vt Platonicus docuit Proclus, causa conuersionis est rebus oībus ad diuinam pulchritudinem, atq; formam, sequentia omnia ad illam reuocans, eis'q; connectens, connexa'q; confirmans, replens'q;. Dum diuini luminis profluentes inde dotes per omnia radiant. Quippe medium replet ubiq; inter illa, quæ appetunt, & quæ appetuntur. Ipsum quidem, quod est amandum, gradum sibi uendicat primum. Amans autē gradum tertium ab amato. Amor deniq; usurpat inter utrunq; medium, implēs meliore deterius. Dicitur quidem & admirandus, quādo id amat unusquisq;, cuius admiratur pulchritudinem. Ac Dii quidem, siue, ut Christiane loquamur, Vltramundani Spiritus, & Astra matutina diuinum amant decorem. Corpoream uero etiam gratiam Homines, quæ fit tamen ad supereminentem, ac inenarrabilem illam gradus unus, qui & primus. Nam, ut docuit scienter Plotinus, Siquis amatorii affectus principium ponat, antiquam ipsius Pulchri insitā Animis appetitionē, cognitionē, notionē, & quādā sine rōnis actu cognatōis pceptionē. Is a' Veritate causæ, ut arbitror, non aberrabit. Nēpe qđ turpe est, id naturæ est, Deo'q; contrariū. Natura. n. spectans Pulchrum agit. Spectat aūt determinatū. Quod qdē in boni ordine collocatur. Indeterminatum uero turpe est, ordinis'q; contrarii. Quin in amoribus

uenereum

uenercam appetentes mixtionem, in pulchro quodam procreare percupiunt. Penes illos uero, qui ab hoc pulchro in superni Pulchri reminiscẽtiam reuocantur, Pulchrũ hoc, uelut imago diligitur. At penes illos, qui minime recordantur, ob affectionis ignorãtiam, nostra hęc uera creditur Pulchritudo. Ac si temperati sint, inita cum hoc Pulchro familiaritas uitio caret, Lapsus uero intemperantium in Veneream mixtiõem est peccatum. Hinc apud eundẽ Platonem improbat uehementer Pausanias, Siquis generationis Auidior contemplationẽ deserat, aut generationem præter modum cum fœminis, uel contra naturæ ordinem cũ masculis prosequatur. Aut formã corporis pulchritudini animi præferat.

¶ Venus duplex quæ sit. De'q; Amore gemino. Vraniam Venerem qui adorti colere Primi sint. Caput XXXV.

Q

Via uero humanis Animis gemina inest uis (Habem⁹ enim & intelligẽdi, & generandi potentiam) Vires hasce duas esse in nobis Venerem duplicem, deprehendere Platonici scientissimi, quas & Amores gemini comitentur. Equidem ubi humana species Venustius concinnata ingerit sese nobis, Mens nostra, quam esse in nobis Venerẽ unam statuimus, & quidem superiorẽ, eam, tanquam diuini decoris imaginem, amplexatur, & suspicit, per'q; huius quandoq; uestigia ad illud arrepit, struit'q; gradum. Generandi uero facultas, quę altera dicit' Venus, pulchritudinis illecta radiis, ac permulsa formam illi persimilem gestit effingere. Quamobrẽ utrobiq; Amorem recognoscimus. Sed cõtemplatur unus, generare Alter capit, atq; expingere, quod decentissimum animaduertit. Amor uterq; honestus, ac probandus, quando uterq; diuinam consectatur imaginem. Nec me fallit, Eruditos in mente diuina ꝯstituisse Venerem primam, Cuius quidem mentis essentiam uocant Saturnum. Vitam Iouem. Intelligẽtiam Venerem. Alteram uero in mundi Anima. Quæ ut superna percipit, dicatur & Ipsa Saturnus. Vt Cælorum motricem habet potentiam, Iupiter. Vt inferiora generat, Venus. Natã sine matre priorem illam, sine materia Plotinus interpretatur. Cælum uero patrem Deum intelligunt summatem. Secundam Venerem ex Ioue natam tradunt, & Dione. Quod est ex potentia, qua Sphærę perpetua rotantur uertigine. Matrem Dionem materiæ commercium intelligi uolunt. Vtranque Venerem Comes affectatur Amor. Mentis quippe diuinæ intelligentia insito rapitur amore ad Dei pulchritudinem percipiendam. In Mundi Anima prolicit item amor ad pulchritudinem eandem in Corporum serie effingendam. Hæc uero significare Plotinus animaduertitur, cum Platonis sententia Duplicem esse Venerem dicit, Alteram quidem cælestem, Cęli stirpem asseuerans. Alteram uero ex Ioue prognatam, & Dione, humanorum coniugiorum ducem, hæc ipsa comminus attingentem. At illam sine matre, & ante coniugia, quoniam nuptiæ in Cælo non fiant. Hæc de Venere gemina, & Amoribus totidem habui, quæ dicerem, ex profundiore, quàm uel sciat, uel suspicetur pullatus Circulus, proruta doctrina, nequis superfluo conari Platonem arbitretur, dum tãto studio in Amoris laudes fertur, perinde ac sit Corcyręum flagellum. Ex Pausanię uero monumentis non negligendum illud utiq;, Assyrios omnium primos Vraniam Venerẽ adortos colere. Quos sint insecuti in Cypro Paphii, & ad Ascalonem Phœnices. A' quibus didicerint mox Cytherii. Sed & Athenis Vraniæ Veneri fuisse surrectum templum, Idem comprobat Pausanias.

¶ Cur Amor Heros dicatur. Item Eros. Necnon Amoris commendatio. Caput XXXVI.

Erum ut a' Campi puluere, & a' Palo, quod dicitur, ad tabernaculi umbraculla, hoc est ad leuiora multo reclinemus, Scribit Plotinus, Amorem Heroa dici, forte quoniam ἀπὸ ὁράσεως, hoc est a' uisione substantiam habet, quando & Amor, qui affectio est, ab hoc habet instinctum. Amorem porro' Græci ἔρωτα uocant, quia, ut Plato inquit, εἰσρεῖ hoc est influit extrinsecus per oculos. Quamuis etiam in Phædro ἀπὸ τῆς ῥώμης, idest a' robore, ac uehementia dici Erota, Socrates putet. In quo libro & illud inuenias, Quosdam tradidisse,

Amorem dici a' Mortalibus ἔρωτα uolatilẽ. Ab Immortalibus autem πτέρωτα. i. Alatũ quendam, propter uolandi necessitatem. In Sympoſio Socrates aſſerit, ſe nihil præter amatoria ſcire. Phædrus uero maximorum bonorum cauſam eſſe Amorem, ꝓnuntiat. Nec ſe inuenire, qd melius accidere poſſit Adoleſcenti, quàm optimus amator, Aut amatori, quàm amatus optimus. Et eſſe quidem duo, quæ a' pueritia per omnem uitam ducere illum debeant, in rebus turpibus Verecũdiá, honeſtis Studium. Hęc autem nobis neq; diuitiæ, neq; honores præſtare citius poſſunt, ac melius, q̃ Amor, neq; abſq; his duobus aut Ciuitas unquã, Aut priuatus præclarum aliqd, & magnificũ perficere poterit. Nec ullus adeo Ignauus eſt, quẽ Amor non inflammet ad Virtutem, diuinum'q; reddat, Vt Viro fortiſſimo par euadat, Nã quod Homerus inquit, Vim, furorem'q; a' Deo qbuſdam Heroum inſpiratum, hoc Amor amantibus efficit. Quin etiam pro Altero mori Amantes ſoli eligunt. Nec Viri tãtum, Sed Mulieres quoq;.

¶ Semiramidis Sepulchrum. Auaritiæ ſuggillatio cum Philippi apophthegmate. Item plura de Semiramide. Quæ ſit Derceto, ſeu Atergatis. Itẽ Aſtarte. Quæ dicantur Manica. Mannos. Mannophoros. Maniacia. Gatis Regina. Caput XXXVII.

s

Emiramidem Orientis Reginam, & mulierum omnium, Quarum ex hiſtoria ad nos perlata notitia eſt, longe celeberrimam, quam'q; cum Cyro præcipue admiratus Alexander fertur, quod in illis & magnitudo Animi, & rerũ claritas plurima emicuiſſet, Legimus, Cũ ſibi iam magno natu monumẽtũ, in quo perfuncta humanis reconderetur, strueret, inſcriptionem eiuſmodi exculpendam curaſſe. Quicunq; ex Regibus pecuniæ inopiam ſenſerit, Conditorio recluſo, ſummat inde, quicquid uiſum fuerit. Id cum pellegiſſet Darius, Vt q Auri foret auidior, Sepulchrum iuſſit recludi, Sed in eo pecuniam quidem inuenit nullam, In eas autem incidit literas, εἰ μὴ κακὸς ἦσθ' ἀνὴρ, καὶ χρημάτων ἄπληστος, οὐκ ἂν νεκρῶν θήκας ἐκίνεις. Quod eſt, Ni malus Vir fores, & pecunia prorſum inexplebilis, non utique Mortuorum loculos moueres, exprobratione lepida in ſacram Auri famẽ, ut eminẽtiſſimi Auctores dixere. Quę dum uetita ſcrutatur, Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, ꝑ Ignes, dum ipſa ſibi uidetur inops, Dum recondere geſtit, quo non perfruatur, Sed cuſtodiat, ſæpe conatu excidens ridiculam ſe prębet rediens inanis, renudata modo auiditate, in immenſum uela pandẽte. Etiamſi nunquã non auſtrum percellat, & operam ludat, Si naturæ pomœria anguſti ſunt ambitus, quibus facile paria neceſſitatibus facere ualemus. Sed efferatam hanc habendi cupiditatem amarius repercuſſit Philippus quoq; auarum nactus Medicum, & indeſinenter efflagitantem. Pars eſt in Corpore, qua collo adnectitur pectus, Ea dicitur græca uoce κλεὶς, ideſt Clauis. Forte pręlio quodam conuulneratus eo Loci fuerat Philippus, curabatur'q;, ut aſſolet, Qui eo fungebatur munere, cum expleri muneribus non uideretur, inſuſurrauit Imperator, λάμβανε ὅσα βούλει, τὴν γὰρ κλεῖν ἔχεις. Cape inquit, quantumlibet, quando Clauem habes. Sed ne prorſum feramur παρὰ μέλος, quod aiunt, ideſt extra Cantilenam, Semiramidem Deæ cuiuſdam Dercetus fuiſſe filiam, fabuloſa prodit hiſtoria. Eius templũ fuerat ad Aſcalonem Syriæ Ciuitatem, apud Stagnum piſcibus plenum. Eam Plinius prodigioſam uocat Atergatin, quod eſſet facie hominis, at corporis reliqua in piſcem deſinerent, Ferũt, Venerem factam Deæ illi obuiam quandoq;, Adoleſcẽtis ſpecioſi amorẽ inieciſſe, Cui permixta Derceto filiam conceperit. Quam pudore ducta mater in deſertis locis, ubi Aues forent plurimæ, expoſuerit. Quæ, connutrita puella, cauſam etiam nomini fecerint. Quippe Syrorũ lingua Semiramis Auitium ſignat. Atenim dolore percita Derceto ex facti turpitudine, in lacum ſe præcipitem dedit, deformata'q; in piſcem eſt. Quo nomine piſcitii abſtinentia ſanctiſſime a' Populis illis colebatur. Et hinc Atergatis quoq; nuncupata, Quoniam illarum Gentium uocabulis, Ater priuationem dicat, & Gatis piſcem. Nam & Libro ſextodecimo Strabo auctor eſt, Atergatin a' Barbaris dici, quæ ſit Athara, quam'que Cteſias uocarit Derceto. Et Cornutus eandem, cum Rhea eſſe putat. Lego præterea, Aſſyrios Deo, quem ſummum, maximum'que uenerantur, Adad nomen dediſſe, Cuius interpretatio nominis eſt Vnus. Qui non alius fere' ſit, quàm Sol. Subiungunt eidem Deam

nomine

nomine Atergatin, quam esse terram opinantur. Omnem uero potestatem duobus his attribuunt. Extat autem apud Tarsensem Antipatrum in commentario de Superstitione, fuisse, qui traderent, Gatida Syrorum Reginam Opsophagon, idest Gulæ mancipatam eatenus, ut per edictum denuntiaret, ne quis ἄτερ γάτιδος, idest sine Gatide piscitio uesceretur. Per inscitiam uero plerosq; eandem dicere Atergatin, & abstinere pisculentis. Reginam tamen Atergatin agnoscit Mnaseas immitem, quæ piscibus abstinere iusserit reliquos, quoniam eo cibo ipsa insigniter caperetur. Hanc a' Mopso Lydo in mare præcipitatam, Xanthus scribit, cum Ichthye filio, & a' piscibus deuoratam. Nec me fallit, Astartē quoq; fuisse in Syria Deam, ut Aelianus Auctor est, ac in Apologetico Tertullianus. Sed eam esse Venerem quartam, quæ Adonidi nupserit, manifestum M. Tullius facit, de Deoꝝ natura tertio. Qua in re addubitasse Virum in literis clarum, admiratione non caret. Sciendum tamen, Augustinum in libro Iudicum Astartem non aliā putasse, quam Iunonem. Porro' inueni in Græcorum ueteribus memoriis, Semiramidem, posteaq̃ Nini Vxor sit facta, sic illum despexisse, ut extentis ab eo precibus cōtenderit, Vel diem modo unum in regia sella sedere permitteret, Diademate cultam, obeuntem'q; Regium munus iuri dicundo, sanciendo'q;, quæ ui derentur. Cum adnuisset Ninus, omnes'q; dicto audientes esse, imperasset, perinde ac sibi, tum illa Satellitum ingenia, & promptitudinem periclitans, moderate admodum initio uti imperio est uisa. Vt uero nil omnino aduersantes est conspicata, ac strenue, quæ forent iniūcta, persequentes, mox comprehendi Ninum iussit, ac in uincula coniici, atq; inde interimi. Semiramidis item honesta Plutarcho mentio est. Præclara inquit, censentur in Assyria Semiramidis facinora. Magna item in Aegypto Sesostris. At Phryges, uel nunc illustria, admiranda'q; Manica nuncupant, ob Manin ipsorum Regem uetustissimum bonitate, ac potentia perinsignem. Eum uero a' quibusdam etiam Masdem uocari. Dicitur & Mannos colli ornamentum, unde Mannophori nuncupantur Maniacia habentes, idest aurea Peritrachelia. De Semiramide nouimus & illud, Ab ea institutum morem, Vt Viris dominarentur Vxores in Asia. Quam consuetudinem, Alexandro res ibi gerente, seruatam etiamnum, exploratissimum est. Sunt qui ab eadem comperta primum metalla prodant. Cæterum ipsa hæc tam celebris, tam'q; omniū laudata calculis, libidine efferata in sæuitiem quoq; dilapsa fertur, Nam cum a' Viri obitu in cōcubitum sibi ex militibus deligeret, appeteret'q;, Qui in Castris forma præstarent, omnes postea immaniter, atq; efferate contrucidabat. Demum a' filio Nino interemptam, produnt aliqui, cum eius quoq; congressum appetiisset. Diodorus a' fabulis suis non recedens, cum præfectis omnibus, Vt filio audientes dicto forent, iniunxisset, euanuisse comminiscitur, atq; ex oraculo ad Deos abiisse. Sunt ex Græcis, Qui Nini filium in agris natum, putent Agrona nuncupatum.

¶ Quæ sint Septem Orbis terræ celebrata Spectacula. Quam'q; in iis euariet historia. Capitolinus Iupiter, Qui Coryphæus. Diana Coryphæa. Caput XXXVIII.

SEdenim quia eiusdem fœminæ opus fuisse narratur, mirabilis Obeliscus, longitudine Centum & quinquaginta pedū. Latitudine uero, spissitudine'q; quatuor & XX. ex Armeniorum montibus lapide exciso, qui ob rei excellentiam uia nobilissima Babylone excitatus, inter septem miranda connumeratur. nō inepte fecerimus, quoniam Bibliotaphi non sumus, Et Promos illos sordidos, ac tenaces auersamur, quibus Condum agere, in summa Votorum est, Si quæ de Septem illis Orbis terræ celebratis Miraculis, etiamsi otiosis parte plurima, inertibus'q;, compertius sunt adnotata nobis, huic potissimum parti suppinxerimus. Ergo in eum uenit ordinem Dianæ imprimis Ephesiæ templum. Inde Mausolæum, hoc est Mausoli sepulcbrum. Colossus Solis apud Rhodios. Iouis Olympici Simulacrum, quod Phidias fecit ex Ebore. Muri Babylonis, Quos excitarit Regina Semiramis. Pyramides in Aegypto, Ipse hic, de quo diximus, Obeliscus. Cæterum Studiosi amplius cōmonendi, Ex Veteribus non omnes eadem sensisse, Nam ex iis, quæ recensuimus, aliquo ex puncto, sunt, qui Cyri Regis Archinum substituant. Quod arte prodiga Memnon sit consabricatus, illigatis auro lapidibus, Sicuti Cassiodorus scribit. Inueni, Qui Vrbis Romæ Capitolium hisce insererent miraculis.

Nam & apud Corinthios supra Theatrum Iouis erat Sacellum, Quod Romana uoce καπετώλιον Διὸς dicebatur. Sed inquit Pausanias nuncupari Græce κορυφαῖος ualet. Verum & apud Epidaurios in montis Apice Dianæ uisebatur sacellum, quam uocăt Coryphęam, Cuius quodam Cantico meminerit Telesilla. Adeo'que euariat historia, Vt in libro, quo rimatur exacte Plut. Prudentiora'ne Terrestria sint, an Aquatica, Ceratinon Apollinis aram ἐν τοῖς ἑπτὰ καλουμένοις θεάμασι ὑμνούμενον, scribat, idest inter septem spectacula celebratam. Sed & pensiles Babylonis hortos in hanc censuram Plerique admittunt.

¶ Byssina uerba, quæ intelligantur. Quid in Oratore præcipuũ. De'que in Oratione Magnificentia, & Splendore. Quid Epiphonema. Virg. illustratur bis. Cap. XXXIX.

Parysatin Cyri, & Artaxerxis matrem dicere solitam, accepimus, Regem, qui prompte, nec animo timidiore concionaturus foret, debere byssinis uti uerbis. Id cum amplius dignum obseruatione esset uisum, Scrutabamur accuratius, quid nam altissimi sensus Mulier complecti ea sententia uoluisset. Ac illud quidem non inepte ex Eruditorum albo uidemur eruisse, Byssina uerba dici, Quæ sublimitatem habeant, ac magnificentiam, nitorem quoque, & autoritatem. quando hæc pars est, quæ popularem exprimere fragorem potest, ac efficere, ut dicentes laus ꝑsequat̃ insolita. Etenim quid aliud fuisse credimus, cur Populus Romanus In causa Cornelii admirationem non acclamatione tantum, Sed etiam plausu cõfiteretur? In ea profecto, quod Fabius ait, Maximus omnium Orator non fortibus modo, Sed etiam fulgentibus armis est præliatus, Nec id unquam'esset assecutus docendo Iudicem tantum, & utiliter demum, ac latine, perspicue'que dicendo. Optimus inquit M. Tullius, est Orator, qui dicendo animos audientium & docet, & delectat, & permouet. Docere debitum est, delectare honorarium, at necessarium permouere. Hi sunt, quos exhorrescunt homines, quos stupent dicentes. In quibus exclamant, quos Deos inter homines, ut ita dicam, putant. Qui distincte, qui explicate, qui abundanter, qui illuminate & rebus, & uerbis dicunt, & in ipsa Oratione quasi quendam numerum, uersum'que cõficiunt. Sed quærat forte quispiam, quid nam in Oratione splendidum proprie dicamus, aut magnificum. Nã & libro tertio Quintilianus Verborum magnificentiam non ualidius astruit affectandam suasorias declamantibus. Et libro quarto, Tribus inquit, narrãdi uirtutibus adiiciunt quidam Magnificentiam, quam μεγαλοπρέπειαν uocant. Hanc uero mox uidetur Fabius intelligere supra modum se attollentem Orationem. In Rhetoricis ad Alexandrum in ratione generis demonstratiui Aristoteles ita scribit. Congruet autem laudibus, nominibus etiam multis circa unũquodque uti, & splendidam facere Orationem, atque magnificam. At Fortunatianus, Quæ sunt inquit, uerba splẽdida? quæ natura sua nitida sunt, quæ copulata facilius claritatem suam ostẽdunt. Vt Quadriremem, quam in Salo fluctuantem reliquit. Sed hæc magnificentia inqt, atque magnitudo non omnibus est accommodata locis, Quoniam sunt quædam partes causæ, quæ uerba humilia desyderant. Vt latet in Scalis tenebrosis Cominius. M. Tullius libro de Oratore secundo Genus dicendi in Crasso magnificum fuisse dicit, atque præclarum. Et septimo noctium Atticarum Gellius, Magnificum in Vlysse apud Homerum, & & Vber dicendi genus admiratur. Subtile in Menelao, & Cohibitum. Mixtum in Nestore, ac moderatum. Demetrius Phalereus in libro περὶ ἑρμηνείας, agens de Characteribus, Magnificum tenui contrarium statuit, propterea'que illi non permisceri. Mox uero magnificũ item Logion dici autumat, Ac tribus consistere, Sententia, dictione, necnon compositione commoda. Synthesis autem magnifica, calculum quoque Aristotelis adiiciente sententia, est Pæonica. Pæonis uero species duæ, nam unus Procatarcticus nuncupatur, cuius prima syllaba extenditur, corripiuntur tres insequentes, ut ἤρξατο δέ. Alter uero Catalecticus, priori antistrophus, Nam primæ corripiuntur syllabæ tres, postrema productiore, Vt τὰ ἀράβια. In Orationis autem magnificæ Colis à procatarctico exordiendum Pæone, ac consequi Catalecticus debet. Prorsum'que ita distribuẽdum, ut à longis ducatur initium, & desinentia fiat in easdem. Siquidem natura longis inest pręcellens quiddam. Et quod scitu dignissimum est, Compositionis δυσφωνία, hoc est asperitas Orationi plerunque magnitudinem

tudinem conciliat, Vt apud Homerum totius Eloquentiæ Auctorem eminentissimum, ἀλλὰ κόμμας αἰὲν ἐφ᾽ ἵκθει χαλκοκορυστῆ. Sed apud Maronem quoque, Fremet horridus ore cruento. Epiphonema quoq;, quod esse Dictionē exornantē describere licet, in Oratione uel magnificentissimum, arbitratur idem Demetrius. Nam alia sunt, quæ enuntiationi subseruiunt. Alia ornatus gratia inferuntur, Vt apud Poetarum Coryphæum, quem male feriati multi non enarrant quidem pueris suis, sed inuoluunt, implicant, conuellunt. Etiamsi in sua se illum potestate habere deblaterant sæpicule.
Tantæ molis erat, Romanam condere gentem.
Omnino'q; uidetur Epiphonema Triglyphis diuitum psimile, ac purpuræ latiori. Est enim ipsum quoque in Oratione diuitiarum indicium. Deniq; etiam Poetica quandoq; magnificentiam in dicendo resipiunt quandam. Cæterum hæc non tam imitatio fuerit, quàm Metathesis. Nam & siquid a'Poeta mutuet Thucydides, proprietate quadam circunuestiens suum uideri facit. Etenim Homerus Cretæ uolens magnitudinē exprimere, περίῤῥυτον uocauit, Thucydides uero honestum putat Vnanimiter sentire Siculos, γῆς ὄντας μιᾶς, καὶ περιῤῥύτου, idest unius existentes terræ, ac circunfluæ. Vbi idem utiq;, Sed tamen diuersum dicere uidetur, quoniam non tam respicere magnitudinem creditur, quàm Concordiā quoque. Magna profecto res est, ac præcellens, apposite, scite'q; ornasse orationem, & quę paucissimis omnino cōtingat, Reliqua huius palęstræ etiam multis. Hoc illud est, quod admirationem parit. Quamobrem recte Cicero quadam ad Brutum epistola. Eloquentiā inquit, quæ admirationem non habet, nullam iudico. Aristoteles quoque eandem maxime petendam putat. Sed ornatus hic esse Virilis debet. Cincinnis enim offendimur, & fuco. Nam & unguentis minus diu oblectamur summa, & acerrima suauitate conditis, quàm iis moderatis, Quin laudatur magis, quod terram, ut Cicero inquit, quàm quod Crocum olere uideatur. Nisi quod in demonstratiuis flosculos omnes, uelut institor quidam Eloquentiæ, captabit Orator.

Byssina uestimenta quæ sint. De Phæo paucula obiter. de'q; Lineis, seu Camisiis. Amorgina uestimenta. Caput XL.

c Aeterum illuc iam reclinandum, Cur Byssina dicantur uerba, de quis latius iam disertasse uidemur. Byssina uestimenta ex Græcis quidam interpretant dici succo herbæ infecta, quę dicatur Byssus. At Pollux Onomastici septimo, Lini genus accipit Byssum apud Indos. Leuitici Capite XXVI. Cortinas præcipit Dominus de Bysso fieri retorta, & hyacintho, ac purpura, cocco'q; bis tincto, Variatas opere plumario. Esse uero Byssum inibi testant Interpretes, Lini genus candidissimi. Vnde Apocalypsis XIX. Byssinū.n. Iustificatiōes Sanctorū sunt, Et Prouerbiorum XIII. Byssus & purpura indumentum eius. Est & nomine eodem pretiosior Lana colorem præferens auri, ac nitorem, uti uisum plerisq;. Byssum apud Elidem modo nasci, Pausanias scribit, ac nullibi præterea in Græcia. Tenuitate nec esse Hebræa inferiorem, uerum esse flauam minus. Plinius decimo nono, Asuestino inquit, Lino principatus toto orbe, proximus byssino, mulierum maxime delitiis circa Elin in Achaia genito, quaternis denariis stipula eius permutata quondam, ut Auri. Byssi meminit & Philostratus iis fere', Homines inquit, qui secundum Indum flumen habitāt, lineis amiciuntur uestibus, etenim Linum in agris plurimum nascitur. Calciamenta gestant ex Byblo, siue papyro. Nobiliores bysso induuntur. Byssum uero ex arbore nasci ferunt, quæ basi quidem populo sit persimilis. Foliis uero Salici. Nam ab Indis legi ex arboribus linum, auctor scribit Arrianus. Id cum uidisset Apollonius, lætatus plurimum est, ἐπειδὴ ἔοικε φαιῷ τρίβωνι, idest frugi amictum Phæum quoniam referre uidebatur. Diximus alibi, Phæum tradi colorem in nigri, albi'q; meditullio. Inesse uero lugubre quiddam apparet. Nam Antiochus cognomento Hierax, ubi fratrem, quo cum de regno certauerat, interemptum credidit, purpura posita, Phæum sumpsisse indumentum dicitur, auctore Plutarcho. Sordidos etiam Panes Phæos nuncupauit Alexis. Byssinæ porrò Vestis commeminit Hieronymus quoque, quæ adhæreat corpori, & ea utantur Sacerdotes, ut habētes Vestimentorum pulchritudinem, discurrant nudo/

rum celeritate. Byssinas uero hasce Lineis militaribus consimiles arbitratur, quas sermone uulgato Camisias nocent, quibus conuestiti milites, & ad cursum expediti, & ad prælia per uibrando iacula sint præceleres. Cum aptæ habeant mēbris, & astrictæ Corporibus. Erant & Amorgina uestimenta Byssinis fere similia. Meminit contra Timarchū Aeschines. Sed Eupolis quoque, & in Lysistrate Aristophanes, Est enim Lini species Amorgis. Erant uero indumenta hæc πολυτελῆ, ideſt impensæ multæ.

¶ Indi Sagittarii exemplo commoneri nos, quàm sit famæ parcendum. Indorum Sagittæ Quantæ, Quales'ue habeantur ex historia. Caput XLI.

Famæ dispendium quanti omnino faciendum sit, præsertim si auctior ea sit, in'q; hominum animis diu iam irroborarit, multa, opinor, perdocent abūde, Sed exemplum tamen unum ex ueteri memoria ui quadam ampliore mentibus affigere uidetur. Fuit inter Indos Sagittator eximius, de quo percrebuerat fama, sagittas ab eo tanta peritia dirigi, uti uel per annulum transirent. Forte Vir hic ad Alexandrum captiuus est perductus, ea tempestate, qua is Imperator aduersus eas Gētes proferebat imperium. Cum'q; hominis gloriam inaudisset, Optauit, se præsente ostentari artem. Renuit ille. Indignatus Alexander rapi eum iussit, ac interimi. Dum uero ad supplicium duceretur, Conuersus ad milites, Ego inquit, per multos dies artem excutiendi sagittas desieram, Nec minimum quidem in eo exercebar, Proinde ueritus, ne ob insuetudinem noto exciderem, recusaui, quod iniunxerat Imperator. Cum Alexandro nunciata forent ea, mitti hominem euestigio iussit, multis'q; etiamnum donis affecit, Animi altitudinem miratus, mori præoptantis, quàm uideri opinione minor. Tela uero, quæ Indus excutiat Sagittator, esse Arrianus scribit, trium prope cubitorum, ferri'q; tanta ui, ut non clypeus, non Thorax, Non aliud quicquam summæ firmitudinis, & quam ualidum obsistere, obluctari'ue queat, si ab Indo sint emissa. Quintus Curtius duorū modo cubitorum Sagittas facit, ni alterubi mendum, interpellatum'q; sit exemplarium.

¶ Qua ratione inficerent sagittas Scythæ. De'q; eorundem more in sagittando. Tollitur ex Plinio obscuritas. Arabās item, ac Indorum nonnullos tingere sagittas ueneno. Cur Galli Sagittas Helleboro collinant. Toxicum unde. Caput XLII.

Et qui in hac Sagittarum mentione illud non erit utique ab instituto dissitum, & ut Græci dicunt, ἀπροσδιόνυσον, Si Plinium aliquo modo illustrauerimus; in Cuius intellectu nunquam non conciso nimis, atque detruncato mire Centones farciunt Plerique, Quos tamen Si audias, putes Sibyllæ folium recitari, ita sibi placent, ita applaudunt, Veluti plane rem ipsam acu attigerint, quod Plaut⁹ ait. Igitur morem fuisse Scythis peruetere m scribit; Sagittarum aciem tingere uiperina sanie, & humano sanguine, irremediabili scelere. Nam mortem ilico affert, etiam leui tactu. Operæpretium uero est, adnotasse, qua ratione barbara illa immanitas genus id conficeret, Nam suppetit eius rei memoria ex Græcis monumentis, præcipue'q; Aristotelis in admirabilium relatione. Obseruabant ergo Scythæ Viperas, ubi iam peperissent, Sic enim captas diebus aliquot liquescere sinebant. Mox ubi computruisse uiderentur satis, In Ollam sanguinem hominis unius totum infundebant, adobruebant'q; in Sterquilinio, Vase diligenter obturato, Vbi uero & hic contabuerat, eximebant, Sumentes'q; quod supernatasset iam aquosum, Saniei'q; uiperinæ promiscentes, ita letale conficiebant Venenum. Et Scythæ quidem sagittis plurimum utebantur. Nam in Exampæo, qui est inter Boristhenem, & Hypanin locus, Ahenum fuisse dicatum, Herodotus scribit, Sexcentarum amphorarum capax, ex aculeis modo sagittarum conflatum. Sic enim Ariantam Regem Scytharum iniisse numerum, allata ab unoquoq; sagitta una. Legimus porro, Dario Persarum Regi a Scythis Caduceatorem cum id genus muneribus missum, Aue, Rana, Mure. Sagittis quinque. Quæ Gobryes e septem unus, qui Magos sustulerant, ita coniectanter est interpretatus. Ni Persæ effecti, Vt Aues, in Cælum subuolassent. Aut

ueluti

ueluti Mures, terræ ima subiissent. Aut perinde, ac Ranę desiluissent in paludes, Scytharum Vim non euasuros sagittis adobrutos. Quin & Scythica narratur Supellex, Iugum Boum, Aratrum, Sagittarum pharetra. Quibus cum amicis utantur, & aduersum inimicos. Adiici & quo uectantur, Currus potest. Sunt enim ἄοικοι, hoc est domibus nullis. Qua in re uel nimium sibi placent, Quod Solari quadam circumuectentur imagine. Arabas quoque soli/tos inficere ueneno sagittas, ex Thesauris Iulii Pollucis obseruatum nobis est. Sed & alicu/bi periclitatum in India Alexandri exercitū, prodit historia, imbutis uirulenta sanie gladiis, ut ictu, uel leuissimo interirent percussi, quāquam mox per quietem herba Alexandro mon strata, quæ remedio præsentissimo tantæ cladi obuiam iret. Gallos adnotatum est, Hellebo ro Sagittas collinere, quod iis in uenatibus transfixis feris, multo Carnes efficiantur tenerio res ad epularum usum, Recisis tamen, abiectis'q;, quæ uulnus ambeunt, propter Hellebori contagium, etiamsi eo aduersus Zenonis decreta stilum districturus Carneades supna Cor poris repurgasse narratur. Scribit Paulus Aeginita, Toxicum uideri nominatum, quod eo a' Barbaris inficerentur Sagittæ, quas dicunt Græci τοξεύματα.

¶ Qui dicantur Computatorum digytis similes. Orōtis historia, Scirpum dici uitiose, At Scrupum recte. Digytorū gestu supputasse Veteres. De Iano paucula. Cap. XLIII.

ORontem Artaxerxis Persici Regis Generum legimus, quādoq; indignatio/ne quadam a' Socero damnatum, ac honore deiectum, Cum se contempti bilem animaduerteret, ac esse ludibrio inimicis, solitum dicere. Principum amicos uideri consimiles Arithmeticorum, seu Computatorum digytis. Nā sicut hi computando nunc Myriada, qui numerus decem millia continet ge stu conficiunt, Nunc uero monada, idest Vnitatem, Pariter & qui Regibus sese insinuant, modo pollent plurimum, sunt'q; omnibus conspicui, fumos uenditantes, a' multis frequentantur, obseruantur, coluntur. Plurimorum etiam uitam a' Principe depre/cantur. Mox uero, qui Fortunæ mos est, Quæ recte Dinos nuncupatur, & quasi pilas homi nes habet, ut ille ait, deuoluti in imum derisui sunt omnibus. Qui'q; quamplurimis opitula/bantur, uix iam se tueri queunt, audiuntur'q; subinde Voces, Nunquam, si quid mihi credis, amaui hūc hominem. Quō enim Fortuna, eodem & pronus hominum fauor proclinatur. Proinde ex historia Prouerbii elicere Schema possumus, Vt Regum familiares νῦν μὲν τὰ πάντα δυναμένους, νῦν δὲ τὸ ἐλάχιστον, idest Qui nunc omnia possunt de se promittere. Nunc uero minimum, dicamus esse Computatorum Digytos. Sedenim quia mos hic, ut est, uide/ri obscurior potest, Et plane Scrupus quidam (etiamsi barbare Scirpū dicere Nōnulli Aeni gma permittunt sibi, mendosis Gellii codicibus in tendiculam impacti. Scrupos esse Festus scribit, saxa aspiora) Amplius, fusius'q; tota res claritati admouenda est, nubilo difficultatis excusso. Eo quidem procliuius, quod multis, ut dicitur, mutuas trademus operas. Nam & perobscure pro Magia Oratione secunda Apuleius, Si triginta inquit, annos pro decem di/xisses, posses uideri pro computationis gestu errasse, quos circulare debueris, digytos ape/ruisse. Plinius quoque Auctor est, Ianum a' Numa Rege dicatum digytis, ita figuratis ste/tisse, ut trecentorum sexaginta quinque dierum nota per significationem Anni, temporis, & Aeui se Deum indicet. Super quo interim adnotatu non indigna sunt, quæ a' Græcis in hunc usum deriuauimus. Quippe Ianuarium esse inquiunt quadriformem Statuam pro/pter conuersiones quatuor, quas τροπὰς uocant. Sed alios eum ita effingere, ut dextra cla/uem teneat, ut temporis principium, & anni reclusorem, & patulcium, Atque custodem, aut Scutum. Alios uero in dextra. τ. habentem. In Sinistra uero ξε. quia non alius sit, quàm annus. Ex quo Longinus, quasi æonarium interpretari conabatur Ianuarium. Illa uero nota. τ. trecentos signat. ξ. uero sexaginta. At. ε. quinque. Obseruanda & quæ scri/bit Hieronymus, Qui triginta inquit, digytorum coniunctione molli, Sexaginta uero su/periore digyto depresso signari. Porro' centesimum numerum de sinistra transferri ad dex tram, & iisdem quidem digytis, Sed non eadem manu, quibus in læua, significari. Proinde Nicarchus facete in Vetulam nimio plus uiuacem, quæ annis etiam Ceruos transcenderet, ita ludit, ut iterum iam sinistra computare annos scribat.

ἢ φάος ἀθρήσειε ἐλάφου πλέον, ἢ χερὶ λαιῇ
γῆρας ἀριθμεῖσθαι δύντερον ἀρξαμένη.

In Apologetico item Florens Septimius, Multis inquit, instrumentis cum dygitorum supputatoriis gesticulis assidendum est. Scribunt Euãgelicæ paginę Interpretes Matthei XIII. Triginta referri ad nuptias. Sexaginta ad Viduas. Centum, qui numerus iam est in dextra, ad Virginitatem. Sedenim quo planius, cumulatius'ue percipi ipsa hæc per Digytos computatio queat, ad uerbum subiiciemus, quæ doctissimus Christianæ ueritatis cultor, literis Beda mandauit.

¶ Quo Digytorum gestu Veteres supputarint. Caput XLIIII.

c Vm inquit, unum dicis, minimum in læua Digytum inflectens in medium palmæ arctum figes. Cum autem duo, secundum a' minimo flexum ibidem impones. Cum tria, tertium similiter inflectes. Cum dicis quatuor, itidem minimum leuabis. Cum dicis quinque, secundum a' minimo similiter eriges. Cum sex, tertium nihilominus eleuabis, medio duntaxat solo, Qui Medicus appellatur, in medium palmæ fixo. Cum septem dicis, Minimum solum supra palmæ radicem, cæteris interim leuatis, impones. Iuxta quem cum dicis octo, Medium. Cum nouem, Impudicum eregione compones. Cum decem enuntias, unguem indicis in medio figes arctu pollicis. Cum uiginti, summitatem impudici inter nodos Indicis, & Pollicis arcte figes. Cum dicis Triginta, Vngues Indicis, & Pollicis blando coniunges amplexu. Cum dicis quadraginta, interiora Pollicis lateri, uel dorso Indicis superduces, ambobus duntaxat erectis. Cum quinquaginta pronuntias, Pollicem exteriore arctu instar Græcę literæ gamma curuatum ad palmam inclinabis. Cum sexaginta, Pollicem, ut supra, curuatum, indice circunflexo, diligenter a' fronte præcinges. Cum dicis septuaginta, Indicem, ut supra, circunflexum, Pollice in longum extenso implebis, ungue illius duntaxat erecto trans medium arctum Indicis. Cum octoginta, Indicem, ut supra, circũflexum, Pollice in longum tenso, implebis, ungue uidelicet illius in medium Indicis arctum fixo. Cum dicis nonaginta, Indicis inflexi unguem radici Pollicis erecti infiges. Et hos quidem numeros læuæ gestu ita enuntiari, idem Auctor colligit. Deinceps conuersus ad dextram, Cum inquit, Centum significas, eodem utaris modo, quo in læua decem monstrabas. Ducenta in dextra, quo modo in læua uiginti. Eadem ratione & cætera usque ad nonaginta. Item mille in dextra, quo modo unum in læua. Duo millia in dextra, quo modo duo in læua, & reliqua usque ad nouem millia. Porro' decem millia cum dicis, læuam in medio pectoris supinam appones, digytis tantum ad Cælum erectis. Cum uiginti millia dicis, eandem pectori expansam late superpones. Triginta millia cum dicis, eadem prona, Sed erecta, Pollicem Carthilagini medii pectoris immittes. Quadraginta millia cum dicis eandem in umbilico erectam supinabis. Quinquaginta millia cum dicis, eiusdem pronæ, sed erectæ pollicem umbilico impones. Sexaginta millia cum dicis, eadem prona femur læuum desuper comprehendes. Septuaginta millia cum dicis, eandem supinam femori supimpones. Octoginta uero millia, eandem pronam femori superimpones. Nonaginta item millia, eadem lumbos comprehendes, pollice uerso ad inguina. At uero Centum millia. Ducenta millia, & deinceps usque ad nongenta millia eodem, quo diximus, ordine, in dextra corporis parte complebis. Decies autem Centena millia cum dicimus, ambabus inuicem consertis manibus, digytos implicabimus.

¶ Quintiliani, & M. Tullii auctoritates prædictis accommodantur. Et Iuuenalis quoq;. In digytos mittere quid. Item in digyto mori. Caput XLV.

h Aec de ratione Canonica supputandi hac parte, ubi se maxime ingessit occasio, pertractare collibuit, Tum ut Vetus ratiocinii mos in ea re notior fieret, uel Circunforaneis, & pullato circulo. Tum uero ut enucleatius multa, & doctius perciperentur, Quæ maximi Auctores, uelut aliud agentes attigere. Quale

gere. Quale est Fabii illud ex Oratoriarum institutionum libro primo. Si Actor inquit, non dico, si circa summas trepidat. Sed si Digytorum solum incerto, aut indecoro gestu a' Computatione dissentit, iudicatur indoctus, Vt uulgatum Iuuenalis illud praeteream,

Atque suos iam dextra computat annos.

Ex hac porro ratione illud est, quod saepe legimus, In Digytos mittere, pro eo, quod est, accurate supputare. Hinc & illud in Epistolis ad Atticum ex libro quinto, Praesertim cum Senatusconsultum modo factum sit, ut puto, postquam tu es profectus, in Creditorum causa, ut Centesimae perpetuo foenore ducerentur. Hoc quid intersit, Si tuos Digytos noui, certe habes subductum. Verum & illud non reticuisse, Candidi opinor, fuerit Animi, etiamsi uidebor Plerisq;, Desultorius in Quadrigarum curriculū incurrere, uti est apud M. Tullium. Veruntamen quod nil obest, concoxisse perfacile fuerit, Aut transiluisse, Sicui minus arrideat, quando nulla hic Echinorum asperitas. In Digyto mori, nil omnino ad computandi Canones facere, Sed de Animalibus intelligendum id, quorum genitalia, uel corporis partes aliae opportunae, digytis ueneno litis contactae mortem inferunt. Cicero pro Scauro, libertus Patronum nō occidit, Sed duobus digytulis gulam obliuit. Plinius, Sed antiquorum curam, diligentiam'q; quis possit satis uenerari? Cum constet, omnium uenenorum ocyssimum esse Aconitum, & tactis quoque genitalibus foeminini sexus Animalium, eodem die inferre mortem. Hoc fuit uenenum, quo interemptas dormiētes Vxores a' Calpburnio Bestia, M. Caecilius accusator obiecit. Hinc illa atrox peroratio eius, In digyto eas mortuas.

¶ Aegyptium Iudicem Sanctum intelligi. Iustitiae laus. Stachane quid. Agesilai, Philippi, Antigoni exempla. Caput XLVI.

Egyptium Iudicem siquis Adagionis Schemate integrum intellexerit, Sanctum, nihil praemio, nihil metu a' Iustitiae semita digredientem, & plane' a eum, quē uocant Graeci ἀδέκαστον, Qui gratiae nihil prorsum tribuit, Est'q; ut ab excessu non temperem, Iustitia ipsa iustior, & uel Stachane aequior. Est autem Doribus eo uocabulo Trutina, Cuiusmodi haud ita multos comperias, Quando haec rara auis est, Non aberrabit utique is a' uero multum. Suggerūt quippe nobis Veterum monumenta, Aegyptiis Regibus ex pręscripto Legis antiquae moris fuisse, Iudices mox futuros Iureiurando adigere, Ne si Rex quidem iniusti quippiam iniunxisset, a' Virtutis medio declinaturos, nec lineam omnino, quod dicitur, moturos. Quae res omnium censetur excellentissima, quando neque Hesperus, neque Lucifer ita nitet, sicuti Iustus Vir, ut dixit Euripides. Nam & Theognis Iustitiam continere Virtutes omnes comprobat. Sed & Magnus Agesilaus, cum Asiaticos animaduerteret, Persarum Regem ex 'assuetudine magnum nuncupare, Quonam inquit is, maior me est. ἐμοῦ δικαιότερος, καὶ σωφρονέστερος, idest ni iustior est, ac temperatior. Idem interrogatus, Fortitudo'ne praestaret, an Iustitia Fortitudine inquit, nil opus foret, Si iuste ageremus omnes. Proinde etiam Plato, in omni sermone suo de Repub. proposito infundendum animis Iustitiae amorem aduertit, sine qua non solum Resp. Sed ne exiguus quidem Hominum coetus, nec domus parua constabit. Ire uero ad Iudicem, inquit Aristoteles, est ire ad ipsum ius. ὁ γὰρ δικαστὴς βούλεται εἶναι οἷον ἔμψυχον δίκαιον, Quod est, Iudex esse debet, ueluti animatum ius. Hoc est Sanctus, inadulabilis, inexorabilis, erectus, terrificus. Et in Legibus Cicero Magistratum esse scribit, Legem loquentem, Legem uero mutum magistratum. Illud utique parte hac eximie admirandum, Non fere' quēquam esse, moribus tam efferatis, tam'q; omnino barbaris, qui in ea re praecellere, non existimet longe pulcherrimum, & uel Biante Prienensi iudicare praestantius. Suppetunt in hoc exempla plurima. Nobis cum delectu seruandus est modus. Machaetas causam agebat apud Philippum. Intendebat is minus eis, quae dicerentur. Dormitabat'q; interim. Mox aduersus Machaetam pronuntiauit. At ille uociferans, & rei indignitate intonās altius, Prouoco inquit. Tum Philippus iam uigilantior, Sed & commotior, & ore serio, Ad quem obsecro te? Et Machaetas ad te inquit, Sed uigilantem, intendentem'q;. At is excitatior etiamnum, & ad se amplius rediens, cum audisset, iniuria affectum Machaetam, Non rescidit quidem iudicium, Sed iniunctam ipse

exoluit mulctam. Idem, cum deprecaretur Harpalus, ut Crateta familiarem, ac Gentilem suum, Qui iniuriarum esset postulatus, iudicio liberaret, Atque ita, ne tamen illi remitteretur mulcta, Eum inquit Philipp⁹, rectius est, quàm nos ob ipsum, male audire. Antigoni quoque illud memorabile. Nam asserente quodam, esse Regibus honesta omnia, & iusta. Per Iouem inquit, Sed Barbaris. Nobis uero ea modo honesta, quæ honesta, & Iusta, quæ iusta. Sed Græce ita. ναὶ μὰ Δία ἔφησεν, τοῖς τῶν βαρβάρων· ἡμῖν δὲ μόνα καλὰ, τὰ καλὰ, καὶ μόνα δίκαια τὰ δίκαια. Aristidem dicere solitum accepimus, cum ex eo quæreretur, τί ἐστι τὸ δίκαιον, quid est iustum, τὸ μὴ ἐπιθυμεῖν τῶν ἀλλοτρίων, idest aliena non appetere.

¶ Iustitiæ astruitur excellentia, & difficultas. Cur Iustitia bonum dicatur alienum. Et cur alicubi dicat Arist. Iustitiam esse quiddam exiguum. Caput XLVII.

T qui non præclarissima tantum in numero, serie'que Virtutum Iustitia est, Sed insuper & cognitu difficillima. Nec utique citra rationem in ordine postrema cẽsetur. Nam cum dicatur multipliciter, & sit aliquo modo tota Virtus, & quasi aggregatum quiddam ex uirtutibus cũctis, quæ à moribus appellationem ducunt. Merito consentaneum uidetur, ad scientiam eius percipiendam nosse prius Virtutes alias. Hanc uero legitimam statuunt Iustitiam, perfectam'que (De ea, quæ in actione uersatur, loquor) Nã Cõtemplatiua longe præcellit. Illa utique Virtus perfecta imprimis censenda est, qua Vti Vir bonus potest, non in se modo, Sed & in alium. Equidem Virtus habẽtem, perficit. Quod si insuper Virtute eiusmodi, & in alios uti queat, gradum certe pfectionis non paruæ sibi uendicabit Virtus ea. Accedit enim illi, quod summe arduum censetur, Recte in alios agere. Lõge siquidem sua facilius dispensat unusquisque, quàm aliena. Proinde arridet plerisque oĩbus Biãtis apophthegma, Seu, ut Sophocli placuit, Solonis, Magistratus Virũ ostẽdit, uel, ut Græce dicã, ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι. Nã est Magistatus administratio quædam ad alium, idest ad cõmune bonum in Societate ciuili. Hinc & Iustitiam dici audies alienum bonum, Quoniam boni ratio alterius, & humanæ, Ciuilis'que Societatis bonum respicit, in id'que tanquam in Scopum collimat. Vnde & M. Tullius in ea Virtutis splendorem esse maximum scribit, Ex qua & uiri boni nominent'. Cuius'que merito Iureconsultos Sacerdotes dixeris, Iustitiam nanque colunt. Boni & æqui notitiam profitentur, Veram utique affectantes philosophiam. Si modo hæc non præstent Verborum tenus, factis procul. Est illa quoque Iustitiæ laus.

ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὰ μετόπισθεν ἀρείων.

Hanc Plato nunc Iustitiam nominat, nunc uniuersæ Virtutis nuncupatione complectitur. Sed & Fidelitatis insignem uocabulo facit. Verum ubi, ei à quo possidet', utilis est, Beneuolentia quoque dicitur. At cum foras spectat, est'que Speculatrix fida alieni emolumenti, Tum uero Iustitiæ nanciscitur nomen plausibile. Præterea Seneca, Me iustum gratis esse oportet. Tota cogitatio priuatis commodis, quamlõgissime aduersa sit. Immo uero sæpe Iustus esse debebit cum infamia, dum clauum rectum teneat. Tunc'que, si sapimus, mala opinio bene parta delectet. Necessarium uero inquit primo Rhetorico Aristoteles, Virtutum eas censeri maximas, quæ quamplurimis sint emolumento, ac eo quidem magis, si est Virtus δύναμις εὐεργετικὴ, idest benefica facultas. Proinde Iustos, fortes'que præcipuis prosequuntur honoribus. Quando in pace quidem Vna, In bello Altera multum afferre adiumenti & solet, ac potest. At enim alicubi apud Aristotelem, & quidem libro eodem, Inuenias dici quandoque minutum quippiam esse Iustitiam. Sed ad Vulgare Apophthegma id uero relationem habet, quando iactatur passim, Momenti esse non magni, probum esse quempiam, Ni etiam eiusmodi censeatur. Propterea plausibilior Aeschyli sententia,

οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει,

idest nõ uideri quidem, Sed esse optimus, allaborat. Ad eandẽ fere sentẽtiã Et pro Plancio M. Tullius, Equidem primum, ut honore dignus essem maxime, semper laboraui, Secundo, ut existimarer, Tertium mihi fuit illud, quod Plerisque primum est, Honos. Ex iis illud plane consequitur, ut ad institutum redeam, nec de Calcaria, quod aiũt, in Carbonariam demigrem,

migrem, Nimirum esse deterrimum. Qui ad se ipsum, & ad alios utitur prauitate. Sed Hesiodicum illud notissimum,

κακὰ κέρδεα ἶσα ἄτῃσιν, idest Lucra mala damnis censeri æquipollentia.

¶ Iustitiæ legitimæ finitio. De Iustitia particulari, deque eius partibus, Distributiua, & Commutatiua, siue Correctiua. Vnde dicatur Dicæum, & Dicastes. Nec non Medium siue μέσον Vnde ducatur. Dice, idest Iustitia cur Iouis filia. Qui dicantur Chirodicæ. Caput XLVIII.

Vstitia uero hæc legitima, & Vniuerso Virtutis nomine insignis, Sicuti nos Peripatetica instruit disciplina, sic ferme finiri consueuit. Habitus electionis compos in iis, circa quæ plurimum obuersatur Vir bonus ad Legum firmissimam custodiam, publici boni ergo. Verum haud omnino ignorandum, præter Iustitiam hanc Vniuersam, esse & peculiarem quandam, Quæ Virtutis censeatur pars. Quam dicit Philosophus κατὰ μέρος δικαιοσύνην. Sicuti est Iniustitia aliqua, ut totius Vitiositatis pars (ut interim hoc cum Cicerone utamur uocabulo) Versatur autem hæc in plus appetendi libidine. Porro Iustitia quidem uniuersa, & hæc, quæ particularis dicitur, Sunt utique ad alium, Sed non eodem modo. Est enim legitima ad alium, idest ad Rempub. Particularis uero ad alium, idest ad hunc, uel illum particularem Hominem. Eius uero definitio talis erit, Iustitia particularis, cum sit etiam Virtus ad alium, Est habitus cum Electione in præfinitis rebus, Cuius sunt modi, Honores Pecuniæ, id genus alia externa bona, tribuens cuique, quod suum est. Iniustitia uero tota, cum sit uitium ad alium, est Electionis habitus transgrediendi Leges detrimenti communis, & sui commodi gratia. Iniustitia uero particularis est Electionis habitus circa præscriptam materiam, sumens, quod suum non est. Cæterum Iustitiæ particularis, & Iusti illius, quod secundum eam est, Vna traditur Species, quæ Distributiua nuncupatur, agitque in honoris distributione, uel pecuniarum, & eiusmodi, quæ inter eos diuidi possint, Qui in ciuili uersantur societate. Altera species Commutatiua nuncupata, siue Correctiua morum, & commertiorum, a Philosopho διορθωτικὴ uocatur. Verum & hæc bifariam distribuitur, τῶν γὰρ συναλλαγμάτων τὰ μὲν ἑκούσια, τὰ δὲ ἀκούσια, idest Commertiorum alia sunt uoluntaria, Alia Inuoluntaria. Voluntaria, uelut Emptio, Venditio, Mutuum, Fideiussio, Commodatum, Depositum, Locatio, & huiusmodi. Nuncupantur uero Voluntaria, quia principium eorum uoluntarium est. Inuoluntariorum autem alia Clandestina sunt, hoc est λαθραῖα, ut Furtum, Incestus, Veneficium, Dolus, Fraus, Dolosa necatio, Falsum testimonium. Alia Violenta, ut Verberatio, Nexus, Mors, Rapina, Orbatio, Conuitium, Contumelia. Iustum distributiuum est medium aliqua rationum similitudine, Habet enim Personarum rationem. Iustum uero Correctiuum in Arithmetica consistit proportione, quoniam personas non perpendit, Sed ipsam modo rei inæqualitatem, qua res rem excedit alteram, ac ad æqualitatem nititur reuocare. Nil enim refert, Bonusne malum expilarit, an contra. Sed damni interstitium spectat modo Lex, ac ut æquis utitur, Iniustumque, quod & iniquum, æquare conatur. Nam inter hæc medium est Aequum, quod iustum dicimus. Medium inquam inter damnum, & lucrum. Proinde ubi controuersa res est, ad Iudicem itur, idest ad animatum Ius, ut significatum prius est. Ac ad medium. Ex quo & μεσιδίους uocant nonnulli, idest Mediatorem, ut sic interpretemur, ueluti iustum assecuturi, si medium assequantur. Quin & medium ipsum ex etymi forma dici creditur, παρὰ τὸ τὰ μέρη ἴσα ἔχειν, quod eius partes æquales sint. Vnde & Mesites nuncupetur ὁ μεσάζων, qui mediator est. Iustum quoque ipsum propterea δίκαιον uocatur, quia δίχα ἐστὶν, idest duatim, ut sic dicam, & diuisim fiat. Tanquam dicamus δίχαιον; hoc est bifariam diuisum, uel diuidens. Eadem ratione & Iudex ipse Dicastes, quasi Dichastes a diuisione nuncupatur. Veluti totum aliquod diuidat in partes æquales. Grammatici quoque δίκαιον, uerbi uim aliquo modo intuiti ex notatione, Seu Etymologia, quam in Topicis Cicero Veriloquium posse transferri, putat, (Nam idipsum Græci uocabuli interpretamentum innuit plane, Meminit & primo Oratoriæ institutionum Fabius) arbitrantur dici παρὰ τὸ δύο ἔχειν, quoniam Dice, hoc est Iustitia partes secernat duas, Quam ut obiter, &

quod Græci dicunt, παρὰ μέλος aliquid inferamus, Virginem credi, scribit Proclus, quoniam dicasticum genus esse deceat καθαρὸν, idest integrum, purum'q;. Cuius sit Virginitas symbolum. Dici porro & Iouis filiam, quia Nomothetes sit κοσμικὸς, ueluti Princeps, Imperator'q; uniuersorum. Hesiodus,

Ἡ δέ τε παρθένος ἐστὶ δίκη, διὸς ἐκγεγαῦα,

Idest Virgo Iustitia est, prognata Ioue. Sed & illud subnotasse, nil obfuerit, quando In Hesiodum incidimus, Qui Chirodicas eleganter eos nuncupat, eodem Proclo interprete, qui τῇ δυνάμει τὸ δίκαιον, τῇ διὰ τῶν χειρῶν ὁρίζουσι. Idest manuum ui iustum finiunt, metiuntur'q;, uiolentia adhibita. Carmen Hesiodi de ferreæ ætatis hominibus subieci,

Χειροδίκαι, ἕτερος δ' ἑτέρου πόλιν ἐξαλαπάξει.

¶ Repassum Pythagoricum destruitur. Gratiarum in Vrbibus templa quam habeant rationem. De Numi usu, Et nota. Permutandi Consuetudo apud Veteres. Cap. XLIX.

Idetur autem quibusdam τὸ ἀντιπεπονθὸς, hoc est, repassum, siue contra passionem, uel, ut latinius loquar, Talionem esse simpliciter, Vt Iustum: Sicuti astruunt Pythagorici. Volunt'q; & τὸ ῥαδαμάνθυος δίκαιον, idest Rhadamanthyos iustum innuere hoc ipsum. Si patitur, quæ fecit, ac eodem, quod dicitur, poculo bibit, Thermerii quadam supplicii imagine, Iustum est Iudicium. At dissona hæc Varie comperiuntur, quod Philosophus comprobat. Nam si in magistratu cõstitutus plagam intulerit, referire haudquaquam liceat. Quod si Magistratum quis pugno oblæserit, non uicissim percuti modo debet, Sed insuper & supplicio affici. Porro quod in commutando secundum similitudinem rationis, & non iuxta æqualitatem, continet, seruat'q; Ciuitatem, Est Iustum correctiuum Commertiorum. Id ipsum & Talio meditatur, quippe quæ Iustum sit, emendationis compos. At Iustum simpliciter non utique, ueluti assertio monstrat Pythagorica, nec secundum æqualitatem, Vt oculum pro Oculo, & manum pro manu, Sed eo modo, quo præstruximus. Siquidem seruatur Ciuitas, cum retribuitur, rependitur'q; ex rationis similitudine. Vt siquis quem malo affecerit, Idem ex rationis libra a' Lege referat. Quod si bonum, itidem bonum, & gratiam. Proinde moris fuisse antiqui nouimus, Vt in Vrbibus gratiarum substruerentur templa. In Iustitia denique commutatiua semper quidem rei æqualitatem ad rem adesse oportet. Verum actionis, passionis'ue haudquaquam, Quod inferre Talio uidetur Pythagorica. In permutationibus uero præsto' est communis mensura, ex hominum nata institutis, non naturæ ui. Hæc autem Numus est, qui rebus mensuram infert, ac æstimationem. Est'q; medius quodammodo, πάντα γὰρ μετρεῖ, idest cuncta metitur. Ac rerum pretia inæqualium ea mensura ad æqualitatẽ reuocantur. Quia uero ex Lege est, non natura, proinde Numi prorepsit appellatio a' Nomo, idest lege. Est'q;, ut Aristoteles inquit, οἷον ἐγγυητὴς, tanquam Fideiussor. Ante cuius inuentionem rerum fiebat permutatio, & res metiebatur indigentia. Id uero Troianis temporibus factitatum, Homero credi conuenit, quãquam & ipse miratus aurum æstimationes rerum ita fecit, Vt centum Boum arma aurea permutasse Glaucum scribat, cum Diomedis armis nouem Boum. Ex ea porro' consuetudine Mulcta Legum antiquarum pecore constabat etiam Romæ. Lusitanos præterea quosdam eo esse usos more, Strabo auctor est, atque item Albanos. Scribunt ex Græcis nonnulli, Quadrupedibus maxime permutationes constitisse, qua item sit effectum ratione, ut mox inuento Numo pecudis imprimeretur nota, Sed Bouis maxime. Refert Politicorum primo Aristoteles, Commutationem initio cœpisse ex eo, quod est secundum naturam, quod alii plura, quãm necesse sit, Pauciora haberent alii. Quoad uero ipsis sufficeret, necessarium erat, permutationis inire rationem. Sicut inquit, adhuc faciunt Barbarorum nationes multæ, alia pro aliis dantes, recipientes'q;. Est autem hoc genus indigentiæ supplementum ex naturæ præscripto, ad patrimonium auctius faciendum nihil admodum spectans.

¶ De Iustitia interna, & Iniustitia. An sibi quis iniuriam faciat. Ac sit'ne ad seipsum Iniustitia. Plato, Aristoteles'q; pugnare uidentur. Caput L.

Cum uero

Vm uero inter potentias Animæ, Alteri proprium sit Ius imperare, præsi/dere'q; inferiori potentiæ, Quæ illi, si recte agas, & secundum hominem ui/
c uas, deseruit, Putabat Plato, ubi ista contingant, ut ueluti in arce constituta Ratio titillantem retūdat appetitum, ne fiat animal hoc Typhone multipli/cius, Iustitiam oriri, Quoniam Vis utraque habeat, quod suum ipsius est.

Contraria uero si fiant, ut sæpe, Et appetitus deiectam, excussam'q; gradu rationem imperitantem obsternat, obculcet'q;. Iniustitiam tum uero nasci, arbitrabatur, & inæqualitatem potentiæ ad potentiam. Cum sit illa concordia quædam, Consonan/tia'q; concentuum omnium suauissima, potentiæ ad potentiam, Et perfectiōis ad perfectio/nem. Proinde Vir Sapientissimus sic colligebat, non modo fieri posse, ut sibi quis iniuri/am faceret, Sed nullas quinimmo iniurias, nisi a' se ipso fieri. Quod ipsum Dialogo pro/prio comprobasse Chrysostomus animaduertitur, Neminem astruendo, nisi a' seipso Læ/di. Platonis uero illud frequens est, Nemo iniuriam patitur. Omnes iniuriam agunt, Nam si fiat iniusti quippiam ab aliquo, tunc Is, cui infertur, non patitur iniuriam, Sed ille inferens sibi ipsi asciscit iniuriam. Siquis enim fortunis exuitur, non patitur iniuriam ille quidem, quid enim erat, quod suum diceret? In Animalibus utique bonis sentiri iniuria potest. Sed hæc, nisi a' seipso fieri nequit. Quod si est, nemo prorsus iniuriam ab alio patitur. Facere tamen possunt omnes, seipsos oblædendo. Nec aliam Plato iniuriam intellexit, quàm qua rationi aufertur, quod suum erat, idest Imperium, quod Appetitui contribuitur, Cuius alio/qui fuerat obsequi, Vt factus aliquo modo rationis particeps, suam consequatur perfectio/nem. Quisquis uero turpia persequitur, Animæ candorem obnubilando, Is nimirum si/bi ipsi, Platonica ratione, iniuriam insigniter infert. Cæterum Aristoteles multis astruere conatus est, Neminem sibi iniuriam facere. In quibus Platonis uidetur placita refellere. Sed ipse de Ciuili differit Iustitia, Quæ plane' ad alterum est Virtus. Sed internam Iustiti/am profundius, quàm uideatur nonnullis, intelligebat Plato, Quæ causa externæ item est. Quod forte nec inficiabitur Aristoteles, Quoniam ab eo proditum scimus, Amicitiam sui ad seipsum uideri esse causam Amicitiæ, quæ est ad alterum. Quamobrem Platonicam sen tentiam plausibiliter, ut præclaram, & plane' diuinam, excipiendam omnibus, censeo.

¶ Quibus Iusti cognomē sit adoptatum. Inibi Aristidis historia. Propertius explicatur, De Helcis, & Pedaliis Indis. Laudum Iustitiæ epilogus. Silentium in Iudicio quid. Plau ti locus explicatur ex Amphitryone. Caput LI.

B hac uero præcelsa Animi Virtute, Vt Iudææ gentis Pontificem, Oniæ filium Simonem prætercam, Cui diuini cult⁹ solicitior cura, & in Ciues pa/
a ratior clementia Iusti cognomentum asciuit. Atheniensem legimus Aristi/dem passim δίκαιον solitum dici. Ceu plane' cunctos eo insigni antecelle/ret, Quando & solitudine plurimum oblectaretur, Societates'q;, quantum posset, declinaret, Quod diceret, Amicorum potentiam persæpe ad iniuri/am hortari. Id uero cognomentum a' nullo Regum, Vel Tyrannorum quandoq; usurpa/tum, adoptatum'q; nouim⁹. Sed Vrbium dici expugnatores, Fulmina, Aquilas, Accipitres, id genus alia plura ingenti applausu concupisse, animaduertimus. Memorabile uero, quod ei Viro usuuenisse, compertum nobis est. Cum illum Athenienses, apud quos puniebatur Virtus, testularum exilio, quod Ostracismum uocant, Mulctare destinassent, adiit eum ho/mo quidam ἀγράμματος, καὶ ἄγροικος, hoc est illiteratus, & agrestis, qui testulam teneret, iubebat'q; Aristidis nomen inscribi. Rogauit is, Ecquid Aristidem nosset? negauit ille, ad/didit'q;, nil sibi aliud in eo uiro, quàm Iusti cognomen esse molestum. Tacitus Aristides scripsit, quod rogabatur, & hominem dimisit. Hic est Aristides, cui tantum tribuit Pla/to, Vt præ cæteris, Qui clarissimi Athenis floruere, solum eum existimatione, ac laude, præ ter'q; admiratione dignum, censuerit. Apollo quoque Dicæus est quandoq; dictus, idest Iu stus. Quoniam cum Thebæ ab Alexandro caperentur, aurum a' fugiēte sinu eius conditum, cælatum diu, ac seruatum sit, Sicuti meminit Plinius. Sed & Menander Comicus Poeta δίκαιον γήδιον, idest iustam terram denominat, quæ tantundem reddit, quantum accepit,

Sed & eo amplius. Ad quam doctrinam respexisse Propertium arbitror.

Quarum nulla tua fuerit mihi Cynthia forma
Gratior, & tellus hoc ita iusta sinat.

Sed & Equam Pharsaliam iustæ cognomēto insignem legimus, quod admissario similem
fœtum ederet. Naturæ siquidem ratiōe aliæ sibi. Alię marito similes generant. Heleos uero
ut parum Iustitiæ affectatores incessuit Lacedæmoniorum Rex Agis. Nam, cum pleriq; lau
dibus eos extollerent, quod Olympicos ludos ampliter cōcelebrarent, Quid inquit, mirum
faciunt, Si annorum quatuor curriculo die uno Iustitia utuntur? Cum'q; illi pergerent laudā
do etiamnum, Τί inquit, θαυμαστὸν, εἰ πράγματι καλῷ καλῶς χρῶνται δικαιοσύνῃ. quid mi
randum, Si pulchra re Iustitia utantur pulchre? At ex Indis Qui Pedalii uocantur, nil ferè
in sacrificiis aliud à Diis immortalibus exposcebāt, quàm Iustitiam, arbitrati, Omnium pla
nè compotes se futuros, si eam modo unam forent consecuti. Quæ si animo inseritur, Sapi
entiæ nomen uendicat. Si in corporibus sese promat, prosperior dicitur Valetudo. Si è do/
mibus Caput proferat, Concordiam uocant. Si in Ciuitate celebretur, Pacis tranquillo ex/
colitur nomine. Si enitescat in Mundo, Prouidentia nuncupatur. Adiiciamus illud deniq;
Silentium in Causis, Iudiciisq; intelligi, cum nulla prorsum promit se coniectura Veritatis
dispiciendæ, unde ferri possit Sententia. Id Quod indicat Plautinū illud ex Amphitryone,
Iacent Rationes, Silet Iudicium, quid dicam, nescio.

Allusum autem uideri potest ad Ampliationis morem, cum in tempus aliud diffinditur Iu
dicium, Super qua re plura Pædianus. Cæterum de re perillustri nimis longum loquimur,
ad alia igitur demigrandum.

¶ Iram in puniendo præcipue reprimendam. Cotys Thracum Regis exemplum. Nec
non Augusti. Iræ fœda sugillatio. Microlypus qui sit, & Crypsicholus. Crypsinus.

Caput LII.

IRam semper quidem, sed in puniendo præsertim esse cauendam, à maxi/
mis pronuntiatum Auctoribus est. Neq; enim Ira concitatus ad sumendum
supplicium pergens, medium seruare poterit, quod in nimii, parui'q; est me
ditullio cōstitutum. Et à Peripateticis est summopere comprobatum. Illud
uero egregium prorsus, Si, Qui Reip. gubernacula moderantur, legum se
maxime similes esse uelint. Hæ nanq; ad puniendum non iracūdia, Sed æq
tate ducunt. Id cum naturæ profluētioris benignitate quadam (Nam doctrina id obtigisse,
ne suspicandum quidem est) Optime teneret Cotys, Thracum, opinor, Rex, quod esset na
tura prærapidus, ac ad Iram efferuentior, ad ultionem proinde etiam præceps, præcipue'q;
Imperiosus, & immitis in Seruorū delictis, Cum pretiosiora essent ab Hospite dono ei obla
ta Figlina, cælato opere, tornatiliq; ratione conspicua, Sed tamen prætenuia, fractionis'q;
iniuriæ peropportuna, Offerenti quidem gratum se præbuit, ampliter illum muneribus af/
ficiendo. Cæterum mox uasa contriuit omnia, facti protinus ex fide ratione reddita. Quod
uereretur, ne per incuriam ministros peccantes ea in re sæuius, amarius'q; uerberibus conci
deret. Propterea exemplo nobili, Adagionis comminisci figuram possumus, Vt Cotys Fi/
glina identidem præferuidis intendamus, insusurremus'q;, quos uelimus commonitos, pro/
rumpentem indignationis ardorem ex nimio Irarum æstu reprimendum prudētiæ quodā,
ut interim sic dicam, sufflamine, uel cum dispendio. Causis'q; præcipue, ac ueluti fomitibus
occursandum, quibus tacite stomachari contingit, ac labris dētes impingere. Quod ipsum
insinuauit egregie Augusti ingenium perspicax, cum apud Vedium Pollionē cœnaret. Cu/
ius Seruorum unus ubi forte Crystallinum allisisset, ad ultimū rapi supplicium Vedius per/
turbatior iusserat. Verum quod supplicium? bone Deus, Murenis iam iam erat obiiciēdus,
Quas in piscina depascebat capacissima. Nec luxuria fuit ista, Sæuitia erat. Euasit ad Cæsa/
ris pedes dilapsus Puer, non quidem mortem deprecaturus, Sed mortis genus, hoc est, ne
esca fieret. Miratus crudelitatis inusitatam speciem Cæsar, dimitti euestigio Puer, impauit.
Et Vasa eius opis conteri uniuersa. Imprimis uero piscinā cōpleri, oblimari'q;. Huiusmodi
autē Animū obiter, minutulis sufferuefactū rebus Microlypū Græci uocāt, q frenū mordeat
nunq̄, & in fermēto semp ferè sit. Qui uero Irā dissimulat Crypsichol⁹ dī, Sicut, q mētē cæ/
lat dolose,

lat dolose, Crypsinus. Quid porro' tumore feruido turpi? Quid'ue minus ex rõnalis naturę dignitate ualeat uel dici, uel excogitari? Sed, ut agamus liberius paulo, Quid insaniæ simili/ us? Irã qdem dixit Ennius, Insaniæ initium. Quidam e' Sapientibus, breuẽ insaniã. Quippe Cato etiam Senior Iratum ab Insano non alio distare, astruebat, quàm tempore. Color, Vox, Oculi, Spiritus, Impotentia dictorum, atq; factorum quam habent sanitatis partem? An non id Plutarchi nouimus ex Symposiacis, Canes uehementiore aduersum feras conce pta Ira, quandoq; occæcari? Vt scias, inquit Seneca, Non esse sanos, quos Ira possidet, Ipsum intuere habitum. Flagrant, emicant'q; Oculi. Multus ore toto rubor est. Labia qua/ tiuntur. Dentes comprimuntur. Surgunt Capilli. Stridet spiritus. Gemitus, mugitus'q;, ut parum explanatis uocibus. Sermo præruptus, & complosæ sæpius manus, & pedibus pulsa ta humus. Fœda uisu, & horrenda facies deprauantium se, atque intumescentium. Nam & Hippocrates morbos uideri grauissimos scribit, in quibus sibi longe dissimilis ægrotan/ tis facies euadat. Quid turpitudo illa, quam non digna homine, quem ut Animalium prin/ cipem suspicimus, ueneramur'q;? Quod dum contemni nos arbitramur, in omnes iræ faces intendimus, nec homines modo, sed & Bruta. Sicuti is, de quo Plutarchus scribit, in libro περὶ ἀοργησίας. Qui cum percussurus, a' quo agebatur Asinus, cum is subinde inclamas/ set, ἀθηναῖός εἰμι, Atheniensis sum, efferuescente amplius ira, fustibus asellum adortus, identidem cum bile, & minis, ut Plautus inquit, Aeacidinis, uociferabatur, σὺ μὲν, οὐκ εἶ ἀθηναῖος. Tu quidem Atheniensis non es.

Quæ pro Ira dicantur apud Plutarchum a' Gryllo in Brutum deformato. Quæ rur/ sum aduersum ea excogitari recte ualeant. Iræ medicamen optimum esse moram. Pertur/ bationum uictorem posse Deum dici. Caput LIII.

i

Ram tamen qui laudibus efferre conentur, nec desunt, de Philosophis lo/ quor, In quorum quandoq; Scholis iactatum scimus, Quod est a' Plutar/ cho item adnotatum, fortitudinis οἷον βαφὴν τὸν θυμὸν εἶναι, καὶ στόμωμα, idest Iram, furorem'q; esse uelut tincturam, ac solidatiõem. Propterea feras in certaminibus incredibile robur promere, Quod hanc adhibeãt meratio/ rem, synceriorem'q;. Nobis rationis frenum, uelut Vino aquam, promiscen tibus, ac proinde in discriminibus plerũq; stupere. Audias & illud, esse Iram τῆς ψυχῆς σύμφυτον ὅπλον, idest Animæ genuinum scutum. Et hæc quidem apud Plutarchum a' Circe in Brutum Gryllus deformatus. At enim M. Tullius inquit, non desyderat Fortitudo aduo catam Iracundiam. Satis est instructa, parata, armata'q; per sese. Nam isto quidem modo li/ cet dicere, Vtilem uinolentiam ad fortitudinem, Vtilem etiam dementiam. Quod & Insa/ ni, & Ebrii multa faciunt uehementius. Illa quidem ex Rhetorum sunt Pompa, Qui In/ dignationum impetus nunc Animorum appellant Ardores, nunc Virtutum Cotes. An nõ absurdum plane', & a' Vero dissentaneum, Non posse fortem Virum, nisi stomachabun/ dum Virtutis suæ opera promere? Gladiatorium forsan hoc fuerit. Atqui literarum, & omnis antiquitatis parens Homerus non quidem gladiatorie, Sed multa alacritate bellicis sese discriminibus offerentem Aiacem inducit. Non arbitrari fortitudinem debemus, quæ rationis pomœrio circunscribi se non patiatur. Nisi forte putes, quæ uehementer, acriter, animose fiant, Iracunde fieri. Nos tamen Iratos plerunque exisse de potestate pronuntia/ mus. Id si interpretari libeat, non'ne de Consilio dices, de ratione item, ac mente? An non suademus Iratis, colligant se? Id uero an censemus aliud, quàm palantes, dilapsas'q; Ani/ mi Vires reuocare ad signa? Hinc scitum illud Charilai Lacedæmoniorum Regis, Cui cum se ingereret audacius, insolentius'q; ex Seruis unus, Quos Helotas uocant. νὴ τὼ σιὼ inquit κατέκτανον τεῦ, αἰ μὴ ὠργιζόμαν. hoc est per Sios, idest Geminos interemissem te, ni irascerer. Huc spectat illud quoq;, quod deferuescentem nuncupamus Iram, cum residentem animi ardorem, Qui rationi obluctetur, significare uolumus, Id ipsum uero dilatio comparat, & morula, quæ caliginem menti sese obtendentem discutiat, aut rarescere modo densitatem cogat. Hinc Illud T. Liuii. Daret spatium Iræ. Hinc & Athenodori philosophi documen/ tum, quo, ut a' Plutarcho accepimus, ita Cæsarem Augustum instruxit. Cum te Cæsar Ira

cœperit, Nil prius dicas, uel facias, quàm ipsa quatuor & uiginti elementa literarum Græcarum ipse tecum percurreris, memoriaq́ recensueris. Vt sic concitatio illa, quæ momento sa est, mente alio traducta, parui temporis interiectu emollita relanguescat. Hoc ipsum & a Sex. Aurelio proditum, memini. Porro & tacitis uelut ambagibus obligati, substrictiq́ securibus Romanorum magistratuum fasces præmonebant, quod initio adstruximus, lente ad irrogandam pœnam pergendum. Iræ denique fœditatem bracteata M. Tullii sententia retegit in Epistola ad Fratrem didascalica, dum monet intentius, Iracundiæ obsistendum, cumq́ ea maxime animum moueat, tum esse diligentissime linguam continendam. Quid, quod primo Canonis Auicenna Nutrices optat, Animi perturbationibus minimum obnoxias, præcipueq́ iræ, timoris, tristitiæ immunes, quando complexionem ista corrumpant, indeq́ uitiatum affundatur Infantibus lactis alioqui salutare alimentum. Bis uero, aut ter iram comprimenti palàm fit, id ipsum, quod Thebanis euenire, Qui superatis quandoq́ Lacedæmoniis, qui ad id temporis inuicti credebantur, nunquam postea illis prælio cessere. Iræ autem solutio prima, tanquam Tyranni, est, Imperantem non audire. Sed & Vrbanius tumescenti insusurrandum, quod Infantibus Nutriculæ, ne fleas, & statim capies, μὴ σπεῦδε, μὴ δὲ βόα. Ne festines, ne clames, & mox fient, quæ uis, & melius. Adde, quod Perturbationum Victorem posse immortalium Deorum numero asciscі, de rerum natura libro quinto Lucretius est auctor.

Hæc igitur qui cuncta subegerit, ex Animoq́
Expulerit dictis, non armis, nonne decebit,
Hunc hominem diuum numero dignarier esse?

¶ Peripateticorum placita pro Ira. Lentitudo quid, & Lenti qui dicantur. Fortitudinis adulterinæ species. Autolecythi qui sint. Fortitudo syncerior quæ dicatur. Cap. LIIII.

a Tqui rursum Peripateticorum scientissimi Perturbationes, quas alii extirpandas putant, non modo esse naturales contendunt, Sed & utiliter a natura datas, rationibus colligunt. Iracundiam quoque laudibus efferunt plurimis, Et Cotem esse Fortitudinis astruũt, Nec ullam prorsus uim inesse huic Virtuti, ni Ira excàduerit. Vt uero sciamus, habeatne generosi in se aliquid Ira, Liberas uidebis Gentes, quæ iracundissimæ sint, Vt Germanos, & Scythas. Oratorem denique non agentem modo, Sed & patrocinantem sine Iracundiæ aculeis non satis uehementem arbitrantur. Adiiciunt quinimmo, si non adsit, uerbis tamen, ac concitatiore motu effingendum, Vt ardens Oratoris actio Ira inflammet Auditores. Virũ quoque esse negant, qui irasci nesciat. Quamq́ Lenitatẽ latinis dicere mos est, uitioso Lentitudinis nomine appellant. Nam obiter est hæc latina uox, & erudita, Quod dum Epistolas ad Atticum profiteremur Patauii, abunde testati sumus, magnis fulti auctoritatum tibicinibus, quibus in studiis hisce nostratibus stare omnia uidentur. Etiamsi cuidam ex Veteranis, tum secus est uisum, Qui risu satis inurbano nostram sententiam in Scholis excepit. Velut more latine loqui tentantium in uenalibus, in uocis halucinatus proprietate forem. Cæterum alienæ parcamus famæ, Cuius dispendio gloriam quærere, esse pusilli animi, & iacentis, opinamur. Sit is in Eruditorum albo, uel omnium calculis, & uiuat felix. Cicero in Epistolis ad Q. Fratrem, Omnino inquit, non irasci, non solum est grauitatis, Sed nonnunquam etiam Lentitudinis. Inde in Epistolis ad Atticum Lente ferre, uidetur positum pro eo, quod est, æquo animo perpeti, quicquid contingat. Credas inquit, mihi uelim, neminem adhuc offendi, qui hæc tam Lente, quàm ego fero, ferret. Vocabuli ratio inde uidetur profluxisse, quia Lentis legumento qui uescuntur, Aequi animi fiunt, auctore Plinio, Etiamsi non me fallit Aeginitam Paulum libro primo scribere, φακὴν εἶναι κακόχυμον, καὶ μελαγχολικόν. Sed & alibi, Hominis morsum præcipue noxium tradit, Si a Ieiuno impingatur ore, & ab eo, Qui legumina pridie, & Lentẽ imprimis admiserit in cibũ. Certe Lentos dicimus, qui affectibus non mouentur, ac uelut æquanimitate torpentes stupent, Propertius,

Hostibus eueniat Lenta puella meis. Et Martialis.
Tu spectas hyemem succincti lentus amici,

Proh scelus

Proh scelus, & lateris frigora tuta times.
Gellius noctium Atticarum libro secundo, Tum Plutarchus lente, & leniter, quid autem inquit, Verbero ego tibi uideor irasci? Laberii quoq; illud ex Compitalibus ipsum hoc uidetur approbare, Nunc tu lentus es, nunc tu Sus'q; de'q; fers, idest quod accidit, non magnipendis, ac propemodum ἀδιαφορεῖς. Videtur item ex iis, quæ protulimus, lentitudo esse, quam Græci uocant ἀοργησίαν, idest Animi affectionem, quæ Ira uacet. Inirascibilitatem dicere quidam permiserunt sibi. Ne priuis illorum uocib⁹ cedat omnino latina res. Cicero de Oratore lib. ii. In quo Ego, nō quo libenter audiā, sed qa causam nō libēter relinquo, nimiū patiēs, & lētus existimor. Verum, ut opinor, latius patet Lētitudo, quàm illa Græcorum ἀοργησία. Lentis uero cruribus esse Himantopodas, scribit Mela Pomponius. Tu interpretare, Loreis, ex nominis quoque etymo. Sed in hæc excurrisse, non fuerit aquam inaniter consumentis, aut Arabiam feminio cauam, ut Lucianus inquit, conspergere adorti, Vt discendi auidos miscella rerum sciendarū turba expleamus. Ne sint latinarum uocum infrequentes. Redeo ad Peripateticorum placita igitur, imprimis'q; Aristotelis, in quem pene' uidetur esse collatum, quicquid est capax humanum genus. Quæ iusto forte plus conuellere Cicero, multi'q; præterea, Stoici præcipue, conantur. Nam & Senecæ Stoicorum acutissimi nota sententia est. Ira non acuit animum ad res bellicas. Nunquam enim Virtus uitio adiuuanda est, se cō tenta. Philosophus ergo Moralium tertio, posteaquam Fortitudinis ueræ rationem est executus, Species quinque recenset adulterinæ fortitudinis, atque impropriæ. Primo statuit loco eam, quæ Ciuilis dicitur fortitudo, Cum sustinent pericula Ciues metu pœnarum, & Infamiæ, ac honoris cupiditate. Huiusmodi facit Homerus fortes aliquot, ut Diomedem, & Hectorem. Id Quod ex Carminibus coniectari subiectis facillime sic potest.
Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει.
Polydamas me coarguet primus, & Diomedes,
ἕκτωρ γάρ ποτε φήσει ἐνὶ τρώεσσ' ἀγορεύων,
τυδείδης ὑπ' ἐμεῖο. Hector enim quandoq; diceret apud Troianos concionabundus, Tydides a' me. In hoc item sunt gradu, Qui a' Magistratibus compelluntur. Secūda porro' species Virtutis eiusdem constat peritia quadam, in bellicis præsertim rebus, quamobrem Socrates in libro, qui Protagoras inscribitur apud Platonem, censebat fortitudinem esse Scientiam. Eiusmodi sunt in bello milites. Tertia species prouenit ex Ira. Videntur enim fortes, qui per Iram, Veluti Feræ percussores impetunt, Quoniam & fortes iracundi sunt. Impetuosissima quidem res est, ad pericula capescenda Animi concitatio. Vnde Homerus, σθένος ἔμβαλε θυμῷ. Robur inecit animo, Et rursum Homerus idem, καὶ μένος θυμὸν ἔγειρε. Ira concitauit animum. καὶ δριμὺ δ' ἀνὰ ῥῖνας μένος. Impetus per nares acer subiit. καὶ ἔζεσεν αἷμα, inferbuit Sanguis. Quæ omnia significare uidentur, Animi concitationem, & impetum. Fortes uero propter decus faciunt, Sed adiuuat eos Ira. Non est autem Fortitudo, Si dolore, aut ira concitati in periculum deferantur, nihil præuidentes eorum, quæ incurrunt. Eo nanq; modo & Asini fortes nuncuparentur, quando ne uerberibus quidem a' pabulo abigi sæpe queunt. Insuper & Mœchi ob libidinem multa audent. Proxime autem ad eam, quæ secūdum naturam est, accedere uidetur, Fortitudo, quæ per Iram fit, Si modo electionem, rationem'q; ante susceperit. Supersunt uero & duæ Fortitudinis Species, Quarum altera ex fiducia sui nascitur, Cuiusmodi uocant Græci εὐέλπιδας. Spei semper bonæ, dum periculi deflagrat ardor. Ab hac nec abest procul reliqua, & postrema, quæ per ignorātiam contingit. Et de impropria quidem Fortitudine hactenus. Quem autem Vere fortem sanciat Philosophus idem, ad priorum Intellectum faciliorem, Erit arbitror, operæ pretium subiecisse. Fortis Vir impauidus, & extrilidus est, animo'q; subnixo, eminenti'q;, ut Homo, quamobrem timebit, ut oportet, ac uti dictat ratio, tolerabit. Decoris, honesti'q; gratia. Hic enim est Virtutis finis. Qui igitur quæ oportet, & cuius gratia, & quando, & ut conuenit, sustinet, ac metuit, & audet, is fortis est. Inuenio in Græcorum doctrina, Autolecythos, idest αὐτολκύθους dici strenuos, paratos'q; ad omnia obeunda, uel patienda. Quanquam pauperem eo uerbo intelligere malunt alii, Vt qui possideat aliud nihil, quàm Lecythos. Vel ad erogandam pecuniam procliues, quæ Lecythis contineretur. Forte & Autolecythi dicantur αὐτουργοὶ, qui per se omnia procurant, ac faciunt.

Diluuntur obiecta, quæ in Peripateticos concinnantur. Iram duobus perpẽdi modis. Fortitudinis rationem bifariã distribui. Affectiones ex homine tolli nõ posse. Cap. LV.

Dea uero, quæ Peripateticæ obiiciuntur Scholæ, respondebit luculẽter ipsa, sui Aristotelis innixa uestigiis. Irã consyderari, perpendi'q; posse prout in ex-
a cessu est, Item'q; ut est in mediocritate. Si accipiamus eam, ut est, in excessu, Tunc non dicimus esse cum fortitudine. Sin uero modo secundo. Tunc esse Affectionem astruimus non sine regula, & rationis gubernaculo, iungi'q; cũ operatione forti pulcherrime posse. Ideo'q; Philosophum dixisse, Iræ motionem esse naturalissimam, Si'q; congruum accipiat finem, ac electionem, futuram fortitudinem ueram, uel fortitudinis operationem. Est enim appetitus natura procliuis, ut sese Rationi obsequentem præstet, Etiamsi non rationalis per essentiam. Proinde ex Ira produci affectus ualet a' ratione conformatus, compositus'ue. Ex quibus colligi perspicue potest, recte sensisse Philosophum, eo tamen addito, Fortitudinis ratiões uideri bifariam distribui. Aut enim est fortitudo in tolerando, Aut in aggrediendo. Priori autem Ira nullo modo est opus. Alteri uero præcipue, sed moderata. Iram porro' non habere, dictum Veteribus est, qui Mentem nõ habeant. Ira legum præsidi necessaria, Ciuitatis moderatori peraccommoda. Aufer a' Rege Iram, iam non Imperio tantum rebelles experietur popularium animos, Sed & momento de principatu periclitabitur. Immo uero, & Cuiuis hunc eripe affectum, Cui nõ fuerit cõtemptibilis? a' quo nõ circũscribetur, expilabitur, protrudetur'q;? Iam & apud Gellium Taurus, Vt aliorum inquit, Omnium, quos latini Philosophi Affectus, Affectiones'ue, Græci uocant πάθη, Ita huius quoq; motus Animi, qui cum est ulciscendi causa sæuior, Ira dicitur, non priuatio utilis est, quam dicunt στέρησιν, Sed mediocritas, quam μετριότητα nuncupant. Melanthium quoq; dicere solitum accepimus, Iram, non uideri grauem, quæ migrare mentem faciat, Sed quæ domo excludat omnino. Quæ uero in diuersum præcipi, & colligi argumentis solent, de Pythagoræ, atq; Zenonis fontibus uidentur manasse. Qui perturbationes asserunt omnes exinaniri posse, persanari'q; omnino, ueluti Causarias Animæ partes, nullam'q; fibram, aut uitiorum radicem in homine omnino residere, meditatiõe, ac Virtutum exercitatione assidua. Quod profecto est, inquit Hieronymus, tollere hominem ex homine, & in corpore cõstitutũ, esse sine corpore. Propterea scienter quadã Satyra Oratius,

Nam uitiis nemo sine nascitur. Optimus ille,
Qui minimis urgetur.

Verior & Apostolica sententia, Miser ego homo, qs me liberabit de corpore mortis huius? Video aliã legẽ in mẽbris meis repugnantẽ legi mentis meæ, & ducentẽ me in captiuitatẽ. Nõ enim quod uolo, hoc ago. Sed quod nolo, id operor. Quin & Procli sentẽtia est admirabilis. An non stupendum est inquit, Animam immaterialiter in rebus materialibus uiuere, & in caducis incontaminatam se alicubi conseruare? Terrenus locus Circes est diuersorium. Amplius Animæ in generatione constitutæ persimiles sunt pestilentem regionem habitantibus hominibus. Vbi uero extra generationem agunt, Esse ueluti prata incolẽtes, Plato scribit. Aristotelicam doctrinam adiuuat in libro de morali Virtute Plutarchus, Affectionum principia esse tradens σύμφυτα, οὐκ ἐπεισόδια, idest ingenita, nec aduentitia. οὐ δεῖ ἀναιρετέα παντάπασι, hoc est, nec extirpanda omnino. Et mox paulo, Affectus prodesse ait, Si Rationi comites se præbeant. Sicuti fortitudinem intẽdit Ira, si moderata sit. Sed temperamentum id genus risu excipiunt Stoici, Quid si inquiunt, sanum uoces leuiter febricitantẽ? non est bona Valitudo Mediocritas morbi. Sic inquies, dicitur imperturbatus Sapiens, Vti Apyrina uocantur, non quibus nulla duricia est granorum, Sed quibus minor, falsum est. Non enim diminutionem malorum in bono Viro intelligi uolumus, Sed euacuationem.

Ex Voluntate Affectionum qualitates præcipue pendere. Apathiam item non esse huius Vitæ. Caput LVI.

Ominem uero, Cuiusmodi effingunt Stoici, Græco uerbo dicunt ἀναμάρτη-
b τον, quod est, nulla peccati labe pollutum, qui sit plane' aurum putum, &, ut Aristophanes inquit cum Herodoto, prorsus Colophonium. Interest inquit Aurelius Augustinus, qualis sit uoluntas hominis. Quia si peruersa est, peruersos habebit

fos habebit hos motus. Si autem recta est, non solum inculpabiles, uerum etiam laudabiles erunt. Voluntas est quippe in omnibus. Immo uero nil aliud, quam Voluntates sunt. Et rur sum idem Augustinus. Illa, quæ ἀπάθεια Græce dicitur, quæ si Latine posset, Impassibilitas diceretur, si intelligenda est, In animo quippe, non in corpore accipitur. Vt sine affectionibus uiuatur, quæ contra rationem accidunt, mentem'q; perturbant, Bona maxime, atque optanda est. Sed nec ipsa huius est Vitæ, Non enim qualiúcunq; hominum Vox est, Sed maxime Piorum, Sanctorum'q;, Quos uitæ integritas præstat omnino, quod dicitur, πολὺ λίαν καθαρώτερος, id est nautico mundiores clauo. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & Veritas in nobis nō est. Propterea diuine M. Tulli⁹ in Oratione pro Marcello. Nulla est inquit, tanta uis, tanta copia, quæ non ferro, ac Viribus debilitari, frangi'q; possit. Verum Animum uincere, Iracūdiam cohibere, quæ semper est inimica consilio, Victoriam temperare, Aduersarium nobilitate, ingenio, uirtute præstantem nō modo extollere iacentem, Sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem, Hæc qui facit, non ego eum summis Viris comparo, Sed simillimum Deo iudico. Scribit Plutarchus, Iram nusquam continere, Imperiti esse hominis, atque intemperantis. Vbiq; uero, difficillimum. Quibusdam etiam uideri impossibile, Quando Perturbationis huius uelut propriū persæpe sit, quod uelit, emptam morte persequi. Monet tamen nos propheticum illud, Irascimini, sed nolite peccare. Motus animi, inquit Cassiodorus, in potestate nostra non est, Sed Dei gratia temperare possumus. Proinde quod consuetudinis est, permittit. Quod culpæ, prohibet. Præstantius censetur, inquit Augustinus, Iras uincere, q̄ Ciuitatē expugnare.

¶ De Mediocritate, de'q; excessibus Iræ. Iracundorum species tres, Et naturalis eorundem causa. Iræ uocabula. Caput LVII.

Aeterum introspiciamus denuo peripateticū Museū, præcepturi inde, Quæ horum libellorum studiosos, siqui tamen erunt, dimittāt instructiores. Ergo inquit Aristoteles, Mansuetudo, siue πρᾳότης, mediocritas est circa Iram, Cum'q; medium, item'q; fere extrema sint anonyma, hoc est sine nomine, Medio utiq; Mansuetudinem attribuimus, ad defectum, qui item sine nomine est, declinantem. Excessus uero ὀργιλότης, hoc est Iracundia dici potest. Affectus autem est Ira, id est ὀργή. Nam Iracundia est habitus excedens. Qui igitur pro quibus oportet, & contra quos oportet, irascitur. Ac præterea, ut oportet, & quando, & quanto tempore, laudatur. Mansuetus'q; hic erit. Defectus autem, siue ἀοργησία est, siue quodcunq;, tandem in uitio est. Nam qui non irascuntur, in quibus oportet, ἠλίθιοι esse uidentur, hoc est Stupidi. Etenim qui non irascitur, nec sentire quidem uidetur, neq; dolere. Atqui perferre contumelias, & suos negligere, seruile est. Iracundus celeriter succenditur, tum in quos non oportet, tum pro quibus non oportet, & amplius, quàm oportet. Verum & confestim desinunt, qui sic afficiuntur, quod est in ipsis optimum. In iis uero, Bilis fulua prædominari uidetur. Quæ cum acuta, & subtilis sit, Ob insitam caliditatem facile succenditur, surrigitur'q;, unde inoritur ultionis uotum. At qui nulla prorsum aguntur Ira, frigidi persentiuntur, atque humecti, quia fulua, & atriore carent bile. Excellenter autē acuti sunt Acrocholi, & ad omnia, Quibus summa est Bilis, unde & nomen habent. Inter hos sunt, quos uocant πικρούς, Nos interpretari Amarulentos possumus. Difficulter hi placantur, & plumbeas, diuturnas'q; ferunt Iras. In iis uero fulua bilis permiscetur atræ, proinde'q; illis constantior Ira est. Siquidē eam comprimunt. Vt autē in se ipsa digeratur, indiget tempore. Sunt & inter Iracūdos species tertia, Qui non explentur facile, nisi uiso inimici sanguine. Hoc genus appellant Græci χαλεπούς, Ex latinis pleriq; Acerbos. Hosce uero plane Melancholicos tradunt, quod Bilis uigeat in eis atra. Quæ quia frigida est, & sicca, crassiore materia, quæ haud facile dissol uatur, diutius perseuerat. Quod si amplius inquirat aliquis, Cur tres tantū Iracundiæ prodantur Species, Responderi potest, Oriri affectionem hanc, Sanguine circa Cor efferuescēte. Esse uero eum feruorem triplicem, constat, Subtilem, Crassum, Mediū. Sicuti ex iis, quæ præstruximus, coniectare perspicax ingenium potuit. Apud Homerum, quod Eustathius scribit, affectio hæc quatuor sortitur nomina. Est enim quandoq; apud illum θυμός,

χόλος, Menis, ideſt μῆνις. Et κότος. Sed eo tamen interſtitio, ut dicatur proprie Menis immanens Ira. unde & inflexum nomen ἀπὸ τῦ μένειν. Cum Cholos, Orge, Thymos perturbationis indicent initia, Etiam ſi obſeruatio non eſt perpetua.

¶ An uerum ſit, Hircos pati facile, Ipſis intuentibus, fœminas iniri. De Hyæna Inſuper ſcitu digna. Confirmatur Plinii hiſtoria de Viperæ partu. Cap. LVIII.

Nciderani nuper in Aeliani Commentaria, Quæ haud ita inſcite is condidit περὶ ζώων ἱστορίας, auide, Qui mos eſt meus, ac ſitiēter arripui, ac uoluti præcerpturus, quæ uſui forēt legiſſe. Inter cætera, quæ ſe primo libro ingeſſere, fuerunt &, quæ huic impigere Capiti, niſum protinus eſt, Pugnam pro fœminis Hircos inire, perinde ac pro formoſis mulieribus aduerſum Hircos. Ratione compari Tauros acrius in id genus alios cooriri, Velut Arietes item Ouium cauſa. Hæc non eo ſubnotaſſe nolui, tanquā ex Heracliti forent antro plane deprompta, Aut indi-cta prorſum, inſcita'ꝗ, Sed quod inaudiſſe uideor, ex Recentioribus nonnullos, haud ex aſſe ἀμούσους, Sed uti ſentio, bene doctos nōnunquam, Cauſam eruere conatos, Quid ita, Quorum Vxores corpus inuulgent, Hircorum appellatione deformemus paſſim, Inde factum uaticinari, Quod Animalium Soli, uti putant, Hirci ſui generis fœmellas ipſis intuentibus, iniri, facile concoquant, omnino'ꝗ, quod dicitur, fuſq; deq; ferant, nec in prælia cōſurgant ad Corollas, ut interim ſic dicere permittar, decertaturi. Id quam uerum ſit, nequis Sibyllæ folium prolatum arbitretur, perſpicuum iam, uel unius auctoritate Aeliani nō diluta, nec proletaria, opinor. Apud eundem obſeruatum eſt illud item, Hyænā ſi hoc anno Marē conſpexeris, Eandem inſequenti fœminam agnoſces. Si fœminam nunc, poſterius Marem conſpicaberis. Venire etiā in Veneris utriuſq; participatum, inire'ꝗ uiciſſim, ac iniri, quotannis ſexu immutato. Ceu Animantis natura Cæneum re præmonſtrarit, ac Tireſiam Veteribus celebratos. Sed quia mira prorſus hiſtoria eſt, recte, ac operæpretium me facturū cenſeo, Si Auctoris Verba ſubiecero. τὴν ὕαιναν τῆτε μὲν ἄῤῥενα ἂν ἴδοις, τὴν αὐτὴν εἰς νέωτα ὄψει θῆλυν, εἰ δὲ θῆλυν νῦν, μετὰ τοῦτο ἄῤῥενα, κοινωνοῦσι δὲ ἀφροδίτης ἑκατέρας, καὶ γαμοῦσι τε, καὶ γαμοῦνται, ἀνὰ ἔτος πᾶν ἀμείβουσαι τὸ γένος. οὐκ οὖν τὸν καινέα, τὸν τειρεσίαν ἀρχαίους ἐπιδείξει τὸ ζῶον τοῦτο, οὐ κόμπαις, ἀλλὰ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Aduertendum porro, hiſtoriam Plinii de Vipera, ab Aeliano item libro primo comprobari plane ad Verbum. Adeo ſi Auctoritatibus agas, controuerſa res eſt, Veræ Qui diuerſa ſentiūt, ab expimēto ſtare ſe, dicūt.

¶ Animal Thoa eſſe Homini amicum præcipue. Canum fides anxia in Niciam Venatorem. Caput LIX.

Sſe Animal, quod θῶα nuncupent, non ex Ariſtotele modo, ac Plinio notiſſimum, Sed aſtipulatur & Theocritus. Cæterum cenſeri id uel humaniſſimū, præcipue'ꝗ homini amicum, ac, uti dicunt Græci, φιλανθρωπότατον, nō ita multi prodidere. Lectum tamen quandoq;, Si forte in hominem inciderit, reuereri, ac uelut obſeruanter ſuſpicere. Amplius, Si a feris aliis circumuentum ſenſerit, tum uero accurrere protinus, opitulari'ꝗ pro uirib⁹. Sed quod ad Brutorum in nos beneuolentiam attinet propenſiorem, Traditum a Veteribus ſcio, fuiſſe Inter Venatores quēpiam, nomine Niciam, Qui, ut aſſolet, Venandi ardore, ſtudio'ꝗ concitatior, dum improſpicienter, imprudentius'ꝗ feras immiſſis Canibus, inſectatur, urget'ꝗ, in Carbonariā forte delatus fornacem præceps eſt. Id uero intuiti Canes neutiq; abſtiterūt, Cæterum gannientes primum quidem per fornacis ambitum, Domini, quod facile appareret, charitate, deſyderio'ꝗ, ac rugientes moras ducebant. Demum uero adeuntes, leniter, obſeruate'ꝗ tantum non, mordicus apprehenſa ueſte, pertrahere ad locum enitebantur, ueluti opē inde aucupantes quampiam Domino, fide ſumma, Quæ uel in homine rarior pernoſcitur. Id autem intuitus Quidam, & quod erat, ſuſpicatus plane, cū ſuboleret, nō fruſtra ſolicite adeo, anxie'ꝗ concurſare canes, Ducem inſecutus ſactum deprehendit, exuſtum'ꝗ in fornace ſpirantem Niciam, re prorſum coniectata ex iis, quæ in ignibus uiſebantur reliquiæ.

Ingenio

¶ Ingenio præsignes esse plurimum iracundos, imbelles'q;. At Grauitate, fortes, Sed indociles, obliuiosos'q;. Vnde'q; horum promi effectuum ratio ualeat. Cap. LX.

E uariis hominum affectionibus, Quæ πάθη dicunt Græci, de'q; ingenii ratione uel amplioris, uel minutioris alibi, opinor, affatim pro re nata disseruimus, aggestis, Quæ hinc inde olim præflorauimus. Nunc præterisse nequeo
d Platonis Sententiam graphice positam, scite'q; in libro de Scientia, Quæ qa illustri enunciata perspicuitate est, nullo indigere interpretamento mihi est uisa. Eam modo exscripsisse, satis, super'q; fuerit. Est admodum inquit, arduũ, Hominem cõperisse ingeniosum, Qui insimul Mansuetudinis, ac Modestiæ exors non sit. Quippe ad hãc diem eiusmodi neminem uixisse, aduerto, Vel etiamnum esse nunc, cui naturæ Genius ita affulserit, Vt boni sit compos utriusq;. Siquidem acumine qui insignes sunt, Callidi item, ac memoria illustres, & docilitate, nunquam non iracundi sunt, ac contentionis auidi, Nec raptantur secus, ac Nauigia retinaculorũ prorsus expertia. Hosce item furore quodam præstare dixeris uerius, quàm fortitudine. Sedenim q ad Grauitatẽ natura facti sunt, eam'q; unã rem habent, ueluti scopum, Si se ad ingenii cultum dent, & Doctrinam sibi pergant induere, Hi uero hebetiores comparent mox; & nescio quomodo desidiosi, obliuionis quoq; nubilo identidem se obtendẽtẽ. Id quod a' Platone sancitum, uel Aristotelis ualet calculo cõprobari, Qui Thracas esse adeo ingenio tradit oblæso, & memoria propemodum nulla, Vt ne Quaternarium quidem numerando queant transcendere. In iis tamen robur, & ad belli munia promptitudinem singularem haud desyderaris. Hanc uero uarietatem adeo uariam, immo contrariam interim, Cæli defluuiis forsan rettulerint acceptam Astrorum non imperiti. Quando & Iulium Maternum sic fere' nouimus prodidisse, Quędam inquit Gentes ita a' Cælo formatæ sunt, Vt propria sint morum unitate perspicuę. Siquidem immanis feritatis crudelitate crassantur Scythæ. Itali fiunt regali semper nobilitate præfulgidi. Galli stolidi. Auaros esse Syros ferunt, Acutos Siculos, luxu diffluere Asiaticos, ac Voluptatibus deliniri. Hispani dicuntur elata iactantiæ animositate præpositi. Nec ignoro tamen, esse, Qui in hoc Auctore putent Loquentiæ multum, Sapientiæ parum.

¶ De Vulcani templo apud Aetnam Siciliæ, de'q; Canibus ingenii mirandi discernendis, Qui caste, pie'q; Accedant, Aut scelere imbuti salutatum tamẽ eant Deũ. Cap. LXI.

Pud Aetnam, Qui notissimus est Siciliæ mons, Esse Vulcani templum fertur honore multo, Circũiectum est templo Septum, Sacræ item uisuntur Ar-
a bores, Necnon peruigil, & inextinctus Ignis, Vel uti a' Græcis dicitur, ἄσβεστον πῦρ, καὶ ἀκοίμητον. Templum asseruare, ac lucum traduntur Canes, Quibus mirum præcipue insitum ingenium creditur. Quippe Adeuntes, Si caste modo, ac pie, ut'q; addecet, id agant, permulcent, ac abblãdiuntur, illis'q; perinde, ac beneuolis aggregantur, & plane' familiaribus. Quod si manibus non puris, scelere'q; aliquo pollutior templum inuisat, uel lucum, irruunt mordicus, Lacerant, conuellunt'q;. Cæteros ex coetu aliquo remeantes lasciuiore, intemperantiore'ue insectari modo satis, super'q; habent. Euentus rationem si solicitius perquiras, ac Veterum consecteris superstitiosam uanitatem, Cælitus omnino fieri, putabitur. Si me audias, Immũdorum Spirituum fallaciosæ acceptam sedulitati referes. Quando unum illis studium, in tendiculam per momenta rationalem Animam præcipitasse; Vt quo illi iustissime discruciantur, Eodem & Nos Paterni, diuini'q; luminis exortes Catonio includamur teterrimo.

¶ Cereris templum apud Hermionenses celebre, uel miraculo, Quod præferocem Taurum ducat ad arãm Vetula Sacerdos obedientissimum. Item de Canibus in Palladis templo, Quod in Daulia est. De Panos templo in Arcadia, & Muscis auolantibus ex Olympia, & Leucade. Necnon de Diana in Icaro Insula. Caput LXII.

a D eandem porro' fraudem, & imposturam peruersissimam spectat illud itẽ, quod inferam mox, Cererẽ ab Hermionensibus eximia coli ueneratione, peragi'q; sacra protinus [illegible] τινάς τε καὶ σεβασμούς. Festum uero Chtho

nium nuncupari. Ferunt ergo, Boues magnitudine uisenda, & ferocia ad aram ex armento facile agi immolandos à Cereris Sacerdote, Quæ uetula plerunque est, ac uiribus prætenuis. Super qua re Carmina circúferunt apud Græcos, Quę & apposui, Auctore eorum Aristocle.

δάματερ πολύκαρπε, σὺ χ' ἐν σπιλαῖοισιν ἐναργής,
καὶ παρέρχθεῖσαις, ἔντι μέγα κρίνεται
ἑρμιονεῦσι, τὸν ἐξ ἀγέλης γοῦν ἀφειδῆ ταῦρον,
ὃν τοὶ χ' αἴρουσιν ἀνέρες οὐ δὲ δέκα,
τοῦτον γραῦς στείχουσα μόνη μόνον οὔατος ἕλκει
τὸν δ' ἐπὶ βωμὸν ὁδ' ὡς ματέρι παῖς, ἕπεται.
σὸν τόδε, δάματερ, σὸν τὸ σθένος, ἵλαος ἔης,
καὶ πάντων θάλλοι κλᾶρος ἐν ἑρμιόνῃ.

Cæterum & in Daulia esse memorant, Iliados Mineruæ templum, In quo alantur Canes, Quibus insitum plane sit, perinde ac ratione quadam, Aduentantibus subblandiri Græcis. Barbaros autem, ubi se ostentarint, latratu insectari. Est in Arcadia locus nomine Aula, ubi olim uisitatum est Panos templum, constanti fama, Omnibus, quæ illuc defugerint, Animalibus, haud dubie præstari salutem. Quippe si ea insequantur Lupi, subsistunt protinus, ubi ad eam uentum partem est, nec ingrediuntur omnino, Quod defugientia illuc putet Deus, uelut Supplices Quosdam, ἱκέτας ὄντας αὐτοί. Et Quia ex ueteri superstitione Animalium miracula consectamur, & anquirimus curiose, Addamus illa quoque, In Olympia cognitum hoc annorum plurium experimento, Ingruente Certaminum, & Panagyris celebritate, Muscas inde omnes ad ulteriorem Alphei ripam sponte, uelut Mulieres assectentur, auolare. Porro in Leucade, ubi in Promontorio eminentiore Apollinis stat templum, Quem Actium nuncupant, Futura inibi, ut assolet, Panagyri, in Qua, & honori diuino editur Saltatio, Bouem Muscis immolare, fuit receptissimi moris, Quæ illius distentæ cruore confestim credebantur euanescere, hac uelut mercede amplius delinitæ. Ac, ut significanter dicunt Græci, ἀπομυιάζειν. Cum omnino Pisææ animaduerterentur ἀδέκαστοι, & proinde probiores quoque. Vt quæ Dei reuerentia quadam, non Mercedis ul , Iustitiæ opus inirent, &, quod addecet imprimis, Si modo ibi erat Deus, Ac nõ spurcissimus Dęmonarches, Miserorum mentibus ad satietatem illusurus. Sicuti in Icaro insula quoque, in qua Dianæ Templum fuerat, Cum'que nimio plus scaterent ibi agrestes, & præpingues Capræ cum Dorcadibus, ac Leporibus, Si uenari cupiens, a Dea rei pontificium esset comprecatus, pergens inde præda onustus reuertebatur, captis, quæ concupisset. Quod si petere supersedisset, inanis prorsum fiebat Venatio, insuper & in eum expetebāt audacioris conatus pœnæ. Cæterum illusiones hoc genus, seu Indigitamenta credere malis, idest excantamina, seu ueneficia, persequi diutius, abutentis plane otio fuerit. Proinde iis præteritis, alia disquiramus auditu iucundiora, & gratiora scitu.

Quadruplex loquendi figura, Veteribus obseruata Grammaticis, Prisca, Latina, Romana, demum'que Miscella, siue Mixta. Caput LXIII.

Vi amplius, pensitatius'que indagine scrupulosa loquendi uarietates discutiendas sibi in commentariis proposuere, Rationem eam uideri quadrifariam plane distributam, pronuntiauere. Quippe nõnulla in Veteribus libris prisce dicta, animaduerti. Latine aliqua. Nec non Romane. Demum'que esse Miscellam omnino figuram quandam, Mixta quę sit, ac dicatur. Priscam uero intelligunt, Qua Iano Synchroni, & Saturno, ac mox etiam paulo probe cum suis fabulati sint. In qua pleraque multo obscuritatis nubilo circumuoluta, pressa'que pernoscantur, desitis iam uocabulis, proinde'que intellectum facile non admittentibus, Cuiusmodi fuisse Carmina, Quæ nominantur Saliaria, coniectare licet ex pauculis, quæ super sunt, uelut reliquiæ. Latina loquendi figura creditur nũcupata, qua uterentur in Latio, cum rebus potiretur Latinus, & Præterea, Hethrusci Reges. Qua sane forma Decemuirorũ cõscriptæ sint Tabulæ. Sed huius pars ulla uix subsistit innoxia, Quod rettulit Sex. Pompeius. Romanam denique dicendi rationem intelligunt, Quæ in Plauto effloruerit, Nęuio Accio,

Pacuuio,

Pacuuio, Marone, Catone, Sisenna, Antiate, Valerio, Cæsare, M. Tullio. Miscella demum figura intulit se, ubi iam auctiore Imperio, data'q; pessum Romana libertate, Gentibus cõmunicata Ciuitas diuersissimis est. Ex quarum uelut uoragine, loquendi synceritas concussa imprimis in barbarum fere' dilapsa sonum, sapere Goticum cœpit, & omnino peregrinum. Vt rarenter se promat, quem pure Romanum dicas, non Ciuitate donatum. Miratur tamen & Fabius, Osce plurima in Auctoribus inualuisse, necnon Sabine, ut de Gallicis taceam, Cum & Punica ostentent se nonnunquam.

¶ Morbo atrocius crassante, Vel etiam citra oblæsionem manifestariam, Nonnullos se in Puteos deiectasse. Caput LXIIII.

Træ Bilis effectus præcipue admirabiles abũde alias psecuti sumus. Nunc ab illis haud dissita prorsum ingerunt sese, Quæ Artis medicæ Summates Viri,
a ac plane' Coryphæi obseruata literis mandanda censuere, Hippocrates, & Galenus, Aegrotos si uiolentius crassans Morbi uis debacchetur, & atrocior inardescat febris, arctius uideri uinciendos, Quod ita affecti complures plerunque se peremptum eant, nec id ratione singulari, Comptis etiam, Qui in aquas præcipites se dent, Quod esse factitatum in ea, Quæ Atticam depopulata olim pestilentia est, Multorum approbatur calculo, Et Lucretius Carmini inseruit,

Multi præcipites Lymphis putealibus alte,
In fluuios partim gelidos Ardentia: morbo
Membra dabant, nudum iacientes Corpus in undas.

Mirum certe est, Quod a' Recentioribus est item proditum, haud ita pridem In Lugdunẽsi Gallia contigisse, Vt citra ullum Corporis incommodum, Quod quidem appareret, crebriter Mulieres in præaltos se puteos demersum pergerent. Sed fœminas forsan imbecillior excusarit Natura, & semper fere' peregrinabunda Mens. Quid Philosophis facias Viris, Quibus etiam familiarem aduertimus affectionem huiusmodi, Non alia ratione Florẽtino Laurentiano proxime consumpto? Ad hæc pro Ingeniorum captu a' multis multa proferri consuesse, non latet, Defluuio Cælestium Corporum acceptam referentibus Plerisque atrociorem mali uim, Aut in diuinam etiamnum iram, Id quod Veteribus arriserit, inani oblaqueatis Superstitione. Sunt forsan, qui & hoc ipsum in Melancholiam reiiciant, A' qua hoc genus plura concinnari solere, alias commonuimus. Mihi sane', Vti sunt, ista omnino accidunt admiranda.

¶ Qui dicantur Citharœdi pisces, Quæ'q; nominis habeatur ratio. De Polypo item, Qui sua sibi uoret brachia, Cirros'q;, Quod negant Alii. Caput LXV.

Sse in Erythræo mari Piscem, obseruauimus, forma quidẽ latiore, ad Buglottæ modum, uti aiunt, Squammis haud itæ scabris, si attingas, colore
e suffuluo, Lineis nigricantibus a' Cauda usque ad Capitis summa corpore interpicto, Vt tentarum fidium suspicari imaginem possis, Vnde Pisci adoptatum Citharœdi nomen. Zona præcingitur crocea, Vertex uariis distinguitur coloribus, nigrum aureo interlucente fulgore. Narrantur & Citharœdi alii στικτοὶ hoc est picti. Quippe uisuntur Purpurei fere', per interualla lineis discurrentibus aureis. Commemoratur in mari eodem Pardalis, plurimum & colore, & orbicularibus picturis, hoc est, τοῖς στίγμασι περιφερῆ montanæ assimilis. Cæterum in hac Piscium, aut Belluarum mentione, Quoniam, Sicuti Philoctetes olim, ut est apud Ciceronem ad Trebatium, diuersa inuisimus, uagamur'q;, Adnotandum amplius, quod prodidit Aelianus, in Animalium Pragmatia, Polypum esse uoracissimum, hoc est, φαγεῖν δεινὸν, & struendis insidiis uaferrimum, Quod si defecerit Venatio, suis ipsius uescitur Cirris, succrescẽtibus mox, quæ fuerint absumpta.

¶ Cerunm a' Philadelpho ita educatum, Vt Græcæ linguæ sono insuesceret, intellige

ret'q;. Meropis Auis Pietas singularis. Lusciniæ ambitio. Ciconiarum pietas. Cur easdem Pietaticultrices dixerit Arbiter Petronius. Caput LXVI.

Bseruatum apud eundem Aelianum id quoque est, Ptolemæo Secundo, Quem & φιλάδελφον dicunt, Cerui Catulum dono datum quandoq;. Educatum autem ea præcipue ratione, Vt ei præfectus curæ Græca ipsum modo uoce alloqueretur. Cum Idiomati insueuisset Brutum, Loquentem intelligebat perspicue. Quanquam irroborasset Vetus opinio, Indicæ sonũ Vocis a Ceruo tantum percipi. Scribit idem Auctor, Meropa Auem esse Ciconiarum iustissimam, Quod educandis Parentibus Senium haudquaquam arbitretur expectandum, Sed ipsum id agere protinus uolatus celerioris compotem. Quo coniectatum, Inter cunctas esse Aues tum iustissimam, tum uero piissimam. Scio, mirabunt' plures, Quin præter fidem dici, constanter forsan asseuerabunt. Mihi in naturæ contemplatione nil occurrit incredibile, Quando & Charmidem Massiliensem commentatione non indignum esse opinatum, animaduerto, Lusciniam non Musicæ studiosam modo, idest φιλόμουσον, Sed & φιλόδοξον, idest gloriam ambitiosius captare. Siquidem in solitudinibus si concinat, Simplicem omnino cantum edere, apparatu nullo, Velut sibi modo canentem. Quod si Auditoribus non excidat, præsto'q; sint aliquot, Tum uero prædulcem imprimis, uarium'q; edi concentum, Quippe intellectu certo ποικιλῶς ἑλίττειν τὸ μέλος. Id quod ab Homero quoque illis uersibus coniectatum, probabile fit,

ὡς δ' ὅτε πανδαρέου κούρη χλωρὶς ἀηδὼν
καλὸν ἀείδῃσι ἔαρος νέον ἱσταμένοιο
δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσιν,
ἥτε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνήν.

Sed quod de Merope diximus, Quam inter Ciconias recēsent Græcorum plerią;, Vt aliarum item non hic pietatem subiiciam, Sciendum, uideri ad hæc respectasse Petronium Arbitrum, Vbi Pietaticultricem nuncupat Ciconiam illis uersiculis, Quos & apposui.

Ciconia etiam grata peregrino hospita
Pietaticultrix, Gracilipes, Choralistria.

¶ Apum nomina plura. Mellis genera non citra admirationem. In Myconio Apes non haberi. Vocabula plura ad idem. Plastides. Cephenes. Sira, Sirenæ. Melissa. Melissia, Melissæus Iuppiter. Melitea Lintea. Caput LXVII.

Nter Apes, inquit Aelianus, Alias nouimus, Quæ sint, & dicantur Duces. Quædam σειρῆνας nuncupant', idest Sirenes. Aliquæ uero ἐργοφόροι, Sunt & quæ Plastides. Cephenas, idest κηφῆνας abundare imprimis Nicander scribit. In Cappadocia obseruatum prioribus est, sine ullis fauis confici ab Apibus Mella. Feruntur uero ea crassitudine, qua Oleum. Apud Trapezuntem in Ponto defluere ex Buxo eadem, accepimus, odore grauia, & quæ bene ualentes ἔκφρονας faciant, ac amentiam cócinnent. In Media item ab Arborihus mella stillare, Sicuti cecinit Euripides in Bacchis. Apud Citheronem dulces a'ramis guttas manare. Verum & in Thracia mel item arboreum suppetere, proditum scio. Sicuti in Mycono Apes haberi nullas, & si inferantur, emori. Apes porro' dicitur quandoq; σείρη, idest Sira, Aut certe Apum domuncula. Est & eo nomine Auiculæ species, & Indumenti quoque prætenuis. Sed Sirenæ itidem pellucida uocantur Amicula, idest σειρῆναι. Sunt Qui κηφῆνας interpretentur Apes masculas ἀκέντρους, Sed & Musca sine aculeo, idest ἄκεντρος, sterilis'q; dicta interdum Cephen reperitur. Melias item pro Apibus reperias nonnunquam, Sed sunt eo nomine Hastæ quoque. Melissa nunc est Apes, nunc pro Obolo ponitur, Qui Drachmæ partem habet. Dicuntur & Mystides eo uocabulo. Nam & Melissæum cognominatum legimus Iouem. Melissia uero Aluearia sunt. Melitea cum audimus Lintea, idest μελίτεα ὀθόνια, non a' melle fit corriuatio, Sed ab Insula Melite.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD PETRVM ANTONIVM, SYLVESTRVM, RHODIGINVM, COMPATREM AMANTISSIMVM PRAEFATIO TERTIADECIMA.

Ieronymus parés tuus Petre Antoni, Ciuis, Siqs alius, uel optimus, Et Senator pręcipue illustris, Quod publici boni, priuatis rónibus resectis, esset mire
b studiosus, sępe'q; nó citra dispendiú, Ea me in Patriá a' literaria pegrinatióe, uelut postliminio redeunté beneuolétia, & pietate est amplexatus, Vbicunq; sese uel Dignitatis, uel Rei augédæ ostentasset occasio, labore ꝑsum nullo re clinato, Vt dú uixit, nó secus a' me coleret, ꝗ si Vitalis huiusce lucis, post Opt. Max. Deum Cá mihi fuisset prima. Sed & cú fatalis ei aduenisset dies, palàm funebri oróne, quá ἐπιτάφιον dicút λόγον, ꝯceptú ex obitu doloré, testatissimú apud Oés feci, Quod & præstantis Ingenii Viro exutam intépestiuius Patriá aíaduertissem, Et me, nó qdé Amico, Q d' ipsum foret tñ uel grauissimú Vulnus, Sed Parente optimo plane' orbatú, Virulentiæ, ac pestiferis Quorúdá ingeniis inermé expositú sentiré. Quo sane' factum, Vt lachrymis ueris, spiranti bus'q; inter Crebros singultus, subinde interpellátes, Oratoriú munus implere uix licuerit. Vitæ illius integritas, Moꝝ formula exactissima, Ingeniú minime subdolú, nó fucatú, non li uore ullo unꝗ obscurius nil a' me aliud efflagitare est uisum. Præstitimus uiuenti, qd' eualui mus, præstitimus etiá humanis functo, Præstamus núc quoq;, Q d' hęrét infixi pectore Vultus, Verba'q;, Nec placidá mébris dat cura queté. Nó is sum Petre Antoni, Qui adulari sciá, Nec si sciá maxime, uelim. Notior est Parétis tui Virtus, ꝗ Vt hic subblandiendi studio esse possit locus. Nisi qd' importunius forsan diu iá obductú uideor uuln⁹ refricare. Sed.n. Qui es ipse táti hæres Viri, et Aemulus ægro aío ueniá, opinor, nó inficiabere. Q ñ ut es ingenio uel præcipue in numerato, & multo reꝝ usu pitus, ignorare nó potes, Reipublicæ nr̃æ incussam belloꝝ funesto tumultu plagá, & alio sup aliud accedéte malo, ita oïa ꝑsum ꝯcussa, ut late iá ruiná minent' pręcipité. Nec fere' fit, Qui tátę cladi ꝯsilio, uel prudétia obuiá eat, Senioribus fere' absumptis oíbus, Quoꝝ grauitate, ac sentétiis stabat Ciuitas nr̃a. Ná haud ita diu a' Paréte tuo ꝑfuncto, crassante sæuius fortuna, raptus est Antonius Fulginas, Egregius Ciuis, & Catonianæ cuiusdá seueritatis, Raptus & Andreas Casalinus medédi sciétia nobilis, & qd' prius est, Philosophus, uti sentio, ꝑclarus, ut Vitę librá hic exactioré nó pgá memo rare. Quib⁹ sane' uulnerib⁹ Reip. impactis, uel mirari quis pót, tam diu stetisse nos. Nisi qd' suppetit tñ ex diuiniore fonte, quo æstuantem animú leniamus, Q ñ sese naturæ argumeta pleraq; ita ꝓmunt ex te Cópater amátissime, Vt iam núc ꝯcipere libeat, futuꝝ te mox nulla in parte, étsi arduú id est, Paréte inferioré, Sed talem quoq;, ut pessum euntia nr̃æ Ciuitatis fundaméta in integrum restituas præstantis ingenii maturitate, nunꝗ nó ꝓspectáte lógius, præproperæ leuitatis temeritate allisa. Vt in te (libet.n. iam núc uaticinari) Quæ sua é Sene scentiú affectio, Ennianú illud ꝓpediem regeri Elogiú possit, Vnus homo nobis cunctando restituit rem. Quod ut facias, etiam atq; etiá rogo, Hæc erit tibi ad æterná gloriá Via, Hac iere certatim Romanoꝝ, ac Græcoꝝ pleriq; Proceres, Hac nunc cælesti passu incedas ipse, fessis subueniens rebus, Quando ὡς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI TERTIVSDECIMVS.

¶ Vbi affectus mouere non permittantur Oratores. Quintiliani sententia perpenditur. Caput Primum.

Voniam uero præcedentis uoluminis fine, quantum nostra paruitas tulit, de Ira commentati sumus, Quam esse cæcam Veteꝝ testimonio pronútia
q uit Chrysippus, ὀ πολλάκις οὐκ ἐᾷ ὁρᾶν τὰ ἐκφανῆ, idest quoniá ꝑsæpe nec manifesta qdé ꝯspici sinat, Succurrit illud Quintiliani ex secundo Oratoriaꝝ institutionú libro, Athenis Actores mouere affectus uetari ꝯsuesse, Ex quo uisum qbusdá, Orádi arté quodámodo fuisse recisam, Sed et li. vi.

Athenis etiã inqt p præcõem mouere affectus phibebat Orator. Libro item decimo in Demosthenis, Ciceronis'q compositione, Salibus, & Cõmiseratione, qui duo plurimum affectus ualent, uincimus. Et fortasse Epilogos illi mos Ciuitatis abstulerit. Vt uero ita rem habere propemodum credamus, in libro de morali Virtute Plut. facit. A' quo proditur, in Aristocratica administratiõe Rhetoras Magistratuum iussu uetitos παθαίνεσθαι, Hoc enim utitur uerbo, ex eiusce linguæ fertilitate, quod est Affectiões ex Iudicum Animis prolicere, Quoniã ῥέπει ἀδείως ῥοπὴν ὁ ἀπαθὴς λογισμὸς ἐπὶ τὸ δίκαιον, idest inclinatione serpit recta citra affectum perpensio ad id, quod iustum est. Quod si accesserit Affectio, quod arridet, quod'q urit, pugnã intendit aduersus iudicãdi, deliberandi'q uim. Lucianus uero in Sermone, cui titulus Anacharsis, siue de Gymnasiis, Hoc ipsum in Areopago irroborasse tradit, Vbi Cædis pagebant iudicia, Vt siqs de re dicat, patienter, ac æqs auribus dicẽtem ferat Senatus. Quod si captandæ beneuolẽtiæ ɔcinnarit aliqs Procemium, Vel extrinsecus οἶκτον, ἢ δείνωσιν, idest miseratioñẽ elicere, Aut indignationẽ excitare cooriat, Cuiusmodi haud pauca aduersum Iudices cõminisci Oratores solent, Progrediens Præco silentiũ e uestigio impetat, apud Senatũ diutius nugari nequaq̃ pmittens, aut dicendi ui rem obuoluere, atq; implicare, ac uelut Retas obiicere, ut transacti negotii seriem nudã ex fide spectare possint Areopagitæ. Ipsum hoc & primo Rhetorico significat Aristoteles, In Ciuitatũ plerisq; phiberi Oratores astruẽs extra rẽ dicere. Sicut inqt, in Areopago, & recte id qdem. Neq;.n. Iudicis peruertere mẽtem oportet, Indignationem concitantes, uel inuidiam, uel omnino miserationẽ conciliantes. Perinde.n. est, ac si Canonẽ, seu Regulam, qua in operum directione sis usurus, obtorquere, ac inflectere incipias. Apsinus uero in Procemiorũ præceptis, captandæ miserationis præmonstrans rationes, ambiguitatis iniicere uidetur aliquid. Athenis inqt, Si Oratorio fungamur munere, ex Iudiciis, rebus'q gestis Cõmunẽ hunc locum instruemus. Misericordiæ ara excitata apud uos est, cõmuni'q omniũ humanitate, beneuolẽtia'q esse uidet Dea. Exinde'q apud Omnes insignẽ adepti laudem estis. Moris in Areopago seruati meminit Onomastici octauo etiam Pollux, Nequem possessione sua Dominũ interuertamus. Sed mitiores forte affectus permittebantur quandoq;, Vehemẽtes, & ardore quodam concitati haudquaquam. Aræ Misericordiæ Athenis, meminit Pausanias quoque, Sicut Pudoris, Famæ, Appetitionis, idest ὁρμῆς.

De Apathia. Dyspathia. Metriopathia. Propathia. Sympathia. Antipathia, & id genus plerisq; aliis. Procatarctica causa quæ sit. Caput II.

ILlud uero ad Grãmaticam ptinet supellectilem, esse Apathiam aliud, Aliud Dyspathiam. Item'q Propathiã, quãquam est et Metriopathia. Et Apathiã qdem intelligi iam docuimus, Impassibilitatem quãdam (si dici ita latinitatis patiat decor) quam esse agrestem, nimis'q pfecto durã, etiam ex Philosophis nonnulli sentiũt, Vt quæ tum Impossibilis sit, tum etiam inutilis. Tollit enim Amoris mutui beneuolentiã, qua maxime Vita ɔstat, & Societatis humanæ ratio. Rursum uero extra modum angi, & in luctus abire nimios, Iam non naturæ id fuerit, Sed deprauatæ cuiusdam opinionis. Proinde scitum est, appositissimum'q Crãtoris illud ex Academia; Non ægrotare quidem primum inquit, sit. At Si contigerit, adsit Sensus aliquis, Seu dissecetur quippiam, seu conuellatur. Siquidem Anodynon hoc, idest nil dolere nõ sine magna immanitatis mercede contingit in Animo, Stuporis in corpore. Quamobrem ut dedecet Prudentes Dyspathia, quam doloris Impatientiam interpretamur, Sic & Apathia. Hoc.n. ἄτεγκτον καὶ θηριῶδες, idest durum, ferinum'q. Illud autem ἐκλελυμένον, καὶ γυναικοπρεπὲς, idest molle, solutum'q, ac fœminæ accõmodum. Metriopathia uero haudquaq̃ improbãda, reiiciẽda'ue, Quæ moderatam in pturbationibus rationẽ amplexat, & continet. Est & sua Medicorũ Scholis Propathia. Sic uero nuncupant προαίσθησιν. i. præsensionem quandam. Neq;.n. tacite, furtim'q obrepũt ęgritudines oẽs, sicuti Hesiodo placuisse, aĩaduertere licet.

ἐπεὶ φωνὴν ἐξείλετο μητίετα Ζεύς,

Idest quoniam uocem prudens abstulerit Iupiter. Sed earum plurimæ Proangelos, idest prænuntios habent, & Prodromos, siue Præcursores, ac Præcones, uelut cruditates, & in

concoctæ

concoctæ materiæ superfluentiam, & motus pigriores, quā uocant δυσκινησίας. Grauitas qppe onerosa, labor'q;, inqt Hippocrates, spontanei Morbum prænuntiant. Incentiua item uitiorum Propathe dicunt' recte, uelut Antepassiones, qbus carere censet' impossibile, nam ea oīum titillāt aīos, & inde præcauere Cogitationū sagittas cōmonemur, Et naturę Domin⁹ in Euāgelio, De Corde inqt, exeunt cogitatiōes malę. Protopathiam inuenies alicubi apud Galenū, uelut primariā dicas Affectionē. Sicuti Idiopatiam quoq;.i. Affectionē ppriam. Si oboriat', inqt Galenus, ab Vlcere ingēs Panus, cū inducta in ulcere cicatrice, pmanet etiam Panus, uel in suppuratā inflāmationem trāsiens, uel in durum tumorem, quē Chœrada.i. Scopulum appellant, Nemo primarios dixerit huiusmodi morbos, Qui ob alium præcedētem ptigerunt. Et qa uberem cōsectamur doctrinā, Et Medicā rem a' Limine salutamus, Sciēdū omnino, a' Propathia diuersas cēseri Causas in Aegritudinibus, Procatarcticas dici solitas. Sūt.n. hæ rei qdem effectrices, neq; separatæ, sicuti morsum q infixit Canis, Scorpius'ue, ac Solis exustio febrem pducēs. Synectica uero causa intelligit', Quæ præsens præsentē custodit affectionē, souet'q;, ut in Vesica lapis, Qui nō causæ modo rōnē habet, Sed & affectus. Est item προηγούμενον αἴτιον, quod a' Procatarctico instruit', Vel quo præsente, ἀποτέλεσμα quoq;.i. effectus adest. Sed redeo ad institutū, Sympathiā quoq; apud Veteres nō Græcos modo, sed & Latinos inuenias, p cōsensu quodā, q plerūq; inter res cōuisit', Vt cum Lucilius ait, Luna alit ostrea, implet & Echinos, Muribus fibras, & pecu addit. Eadē quoq;, quę crescente Luna gliscunt, deficiente contra desinunt, exucta'q; sunt. Quāq; est & in qbusdam Antipathia, nā Cepe, Plutarcho tradēte, decedēte Luna reuirescit, ac pgerminat. Inarescit aūt adolescēte. Proinde'q; Pelusiotas Cepis abstinere, qa solæ ex cūctis oleribus ptra Lunę aucta, & dāna uices minuēdi, & augescendi, sicuti repetit etiā Gellius, habeāt contrarias. Procatarcticas rursum in morbis causas intelligunt euidentes, quæ extrinsecus adueniant, uelut Initiales. Id enim Græce sonat προκαταρκτικόν.

De mōstro mirabili edito in Rhodiginis agris. De Pisciū, & Ranarum pluuia. Cap. III.

Xscribentibus nobis ista, & elimatius, leuigatius'q; pcinnantibus, quæ pridē Patauii dederamus in lras, editum in Patrii soli Vico, Cui Sarzano nomē est, magnitudinis inusitatæ monstrū. Digna res est uisa, quam hisce libellis insererem, eo qdem pcliuius, qm flagrāte intestinis discordiis Italia, & intonāte altius bellorum pcella, quæ iam aliquot annis late uastitatē dedit, Vice prodigii habitū id est. Is uero Infans fuit biceps, multa in eo mira. Primū quadrimestris magnitudo, mēbra omnia cum pceritate rīsum habentia, absoluta, amussitata'q;. Facies utraq; similitudinis ppe indiscretæ. In Capitibus crines aliquāto longiores, ac nigricantes. Inter utrūq; caput ex collimitio humerorum tertia surrigebat' manus. Sed quæ aures longitudine nō excederet, nec integra uisebat' omnino. Reliquū Corpus prsum bene cōpactum, ac citra ullā maculę fœditatē. Nat⁹ est qnto Idus Martias, Anno nati Verbi Millesimo qngētesimo quarto ac decimo. Postridie allatus Rhodigiū est. Quia uero uisenda res erat, placuit mitti ad Hispanorum Ducē, Qui in primo Vicaria Regis fungebat' potestate. Id uero ut citra putredinis timorē posset obiti, Exenterare præmortuū, necesse fuit. Inibi ergo mirum aliud, Cor qdem simplex, ut assolet, At Iecur duplex, sicuti & Lien. Verum in hoc genus monstris mira qdem, Sed naturalis tñ a' Peritis rerum afferri ratio solet. In qbusdā uix, Sicuti quod Athenæi relatum monumētis est, Piscibus pluisse nōnunq. Factū id in Cheroneso ēt legimus, & triduo utiq; continuo. Sed & in Pæonia, & Dardania Ranarum pluuiā cōtigisse, pdit Eustathius, tāta multitudine, ut Domus opplerentur, nedum Viæ. Nec aduersus mali uim usquam salutare comparetur auxilium, præterquā in fuga, quādo nec Aqs, nec cibis uti licebat, irrepentibus, insilientibus'q; Ranis in omnia. Quod ad Infantem attinet, Illud amplius sciendum, Vnum'ne, an plura sint per coagmentationem, quod monstrificū prodit animal, Iudicandū est ex principii ratione, nā si Cor pars eiusmodi est, quod unū Cor habet, unū animal est, quod duo, animal item duplex, coalitum propter conceptuum coniunctionem.

Sup Agathocle adnotata quępiā. Cur'q is Graculus sit cognominatus, Itē Triorches.

Plutarchi labecula colluitur. De Buteone Aue. Gracchus, & Pulcher an flatilem admittãt. Mihi cũ flatili scribendũ. Philomelam dici, non Philomenam. Caput IIII.

Gathoclem Siciliæ tyrannũ, q tam moderate, tam'q; fortiter uidet' ꝓsperiorẽ tulisse Fortunæ afflatum, ut sine fictili ope nõ fere' unq̃ cœnaret, Ac misceret
a opes paupiem'q; simul, uti de eo cecinit Ausonius, Aetatis primordio ab emi nẽtissimis ꝓditũ historicis est, forma, & corporis uenustate præeminentem, diu uitã stupri patientia exegisse. Proinde Timæus, & ipse historiaꝝ ꝯditor, il lum dicit, κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν κοινὸν πόρνον, idest primæuo ætatis flore Scortũ ꝓmi scuũ, impudentissimo cuiq; expositũ. Item mox κολοιὸν nũcupat καὶ φιόρχην. Est autem κολοιὸς Graculus, sup quo facetissimus extat Ciceronis iocus, Nã a' Pharsalica pugna cum aufugeret Põp. dicẽte Nonio quodã, Supesse etiãnum A qlas septẽ, imo'q; necdũ esse despõ dendũ. Recte inqt, moneres, si cũ Graculis depugnandũ foret. Triorches uero, Auctoribus Plinio, & Aristotele, de aĩaliũ historiis lib. ix. Genus Accipitris est, a' numero testiũ sic nũcu pati, Cui principatũ in Auguriis Phœmonoe dedit, Eũ Buteonẽ Romani uocarũt, Familia etiã ab eo cognominata, Cũ ꝓspero auspicio in Ducis naui sedisset, ut Plinius scribit. Ego in gẽte Fabia id fuisse cognomentũ, accipio. Nã ab Vrbe ꝯdita lib. XXIII. T. Liuius M. Fabiũ Buteonẽ noĩat. Meminit & in Fabio Maximo Plut. Sed ibi mẽdum, opinor, inoleuit, Nam scribit' mõ Fabius Bulco. Deniq; Buteonis Oratoris mẽtio est Senecæ Cõtrouersiaꝝ libro II. Triorchẽ apud Aristophanẽ inuenimus in Comœdia, cui titulus σφῆκες. Vbi poetæ illi us Interpretes nil amplius ascribũt, q̃ ἔστι δὲ ὀρφιόρχης ὄρνεον. Est aũt Triorches auis quę dam. Sed & in monumẽtis Sex. Pomp. ita legas, Buteo genus auis, quæ eo se alit, quod Ac cipitri eripuerit. Vastitatis'q; est causa in his locis, quæ intrauerit, ut Bubo, a' quo ẽt credit' appellatus Buteo. Proinde ex hac auis natura uideri põt Tyrãnus cognomẽtũ traxisse. Nisi qs malit ab efferata libidine, Nã egressus Agathocles pubertatis annos libidinẽ a' Viris trã stulit ad fœminas. Tradit' item, cũ esset ꝑfunctus fato, Vxorẽ querulã flebilibus modis illud subinde ingessisse, τί δ' οὐκ ἐγώ σοι, τί δ' οὐκ ἐμοὶ σύ; Quid non ego tibi, Quid tu nõ præstiti sti mihi? Cæteꝝ cur dictus κολοιὸς, idest Graculus? An ob latrocinia, & furacẽ naturã? Huic soli Aui inqt Plini⁹, furacitas auri, argẽti'q; præcipue mira. Monedulã quoq; inde dictã Grã matici interpretant', quasi monetulã; qđ surripiat monetas. Quanq̃ sunt Coliæ item pisces, dicti Theodoro Monedulæ. Agathoclẽ uero latrociniis incubuisse ante Tyrãnidẽ, historia testis est. Inde'q; cõcedentẽ Syracusas diu sine fide fuisse, qm̃ nec in fortunis, qđ amitteret, nec in uerecũdia, qđ inqnaret, habere uidebat'. Sedenim q̃uis in omne facinus semp fuerit ꝓmptissimus, non tñ usquequaq; malus erat. Nã & manu strenuus fuit, & in ꝯcionibus ꝑfa cundus est creditus. Quo noĩe ab Aemulis, & inimicis Graculus itẽ uideri põt appellatus. Veluti loquax magis esset, q̃ eloquens, uti de Atilio Palicano ꝓnuntiatũ, nouimus. Dicit'. tñ. κολοιὸς ἀ κολῴαν, qđ tumultuari nobis indicat, Eustathio tradẽte, qa sit auis obstrepa, tu multuatrix'q;, idest θορυβητικὴ, καὶ κραυγαστική. Nã & eadẽ rõne Gracchũ apud Romanos cognominatũ, legimus. Quãuis apud Varronẽ obseruatũ sit, Gracchũ ideo nũcupatum, qđ eũ Mater Mẽsibus XII. in utero gestasset, qa legitimũ pariẽdi tẽpus esset supgressa. Proinde ex Iuniorib⁹ Quidã ẽt bene doctus, Sine flatili scribendũ censuit. Qđ tñ, ni fallimur, forsan coarguit' paucissimis Quintiliani uerbis ex Oratoriaꝝ institutionũ primo. Nã de aspiratiõe disserẽs inqt, parcissime ea ueteres usi, ẽt in uocalibus, Cũ Aedos, Ircos'q; dicebant. Diu de inde obseruatũ, ne ꝯsonãtibus aspiraret', ut in Graccis, & Triũpis. Hoꝝ sensus uerboꝝ q sit, perspicue, opinor, patet. Nã Graccum, Triũpum'q; olim fuisse innuit scriptitatũ, Sed id nõ fuisse perpetuum, Quis rogo uos studiosi omnes, nõ puidet. Triũpum'ue Tempestate no stra scribimus, an Triumphum? Triũphum profecto, Sed & Gracchum cõsimiliter, nam & in Græcis monumentis ita scriptitatum inuenimus, γράκχος. In Catholicis tamen Probi sic adnotatum animaduertimus. Quidam putant Inchoare dici, imperitissime, tiam neque post. c. literam. h. latina uerba regunt, exceptis nominibus tribus, pulcher. Orchus. Lurcho. In tantum falluntur, Qui Pulcer & scribunt, & enuntiant. Quam tamen scribendi ratio nem insequi uidetur Cæcilius Minutianus in Libello de Orthographia, quãquam insigni ter mutilato, decurtato'q;, ac prorsum Vetustatis, & incuriæ uulneribus confosso. In quo & illud adnotauimus, Mihi cum flatili scribendum, ut disparetur a' Vocatiuo Mi. Sed ad insti

tutum. Pusillos

tutum. Pusillos item statura κολοιοὺς, idest Graculos dici consuesse, in Aristophane uideor obseruasse. Nam & Auis haec minutula est, ut quae tota fere pennis constet. Et quoniam de Orthographia mentio facta nobis, nec illud obiter negligendum, Quod publicum fere peccatum est, Philomelam dici, non Philomenam, suffragante Pausaniae auctoritate, qui φιλομήλαν dicit.

¶ Nominum ratio recta quae sit. Item nominum interpretatio plurium. Onomatotherę q dicant. Allantes, Allantopolae, Salsicopolae. De Briseide, ac Chryseide. Caius unde dicatur. Gęus Bos qui sit. Caput V.

Nter alia, quae disertissime apud Platonem, & scientissime quaeruntur, Nominum quoq; rationem in magna esse nouimus quaestione. Id uero est, φύσει, I ἢ θέσει, quod est natura'ne, an positu uim suam habeant. Placet autem illi, positione quadam constare nominum rectitudinem, Sed non temere tamē, & ut obtigit, Verum positionem ipsam de naturae penu arbitratur promi. Neque esse aliud nominum rectitudinem, quam naturae ipsi consonam impositionem. Scitum'q;, ac ad unguem factum putat nominum Conditorem, Qui per nomē exprimat rei naturam, Quippe rei organum esse nomen, Nec forte oblatum, Sed naturae congruum, Vt quod res discernat, & indicet naturam. In Grāmaticis item Commentariis Nigidius Figulus solicite admodum, & asseuerate Verba esse naturalia magis, quam arbitraria colligit, festiuiter quoq; inferens, ac lepide, Vos cum dicimus, labias sensim primores emoueri, ac spiritum, atq; Animam porro' uersum intendi. Cum uero Nos, Neq; profuso, intento'q; flatu uocis, neq; proiectis labris pronuntiari, Sed haec quasi introrsum reflecti. Propterea facturū me operaepretium arbitratus sum, Si parte hac potissimum, quid in ea re mutis ex magistris compertum nobis sit, appingere adortus fuero. Quādo & apud Graecos huiusce rei pleriq; Studiosi illuc prouecti demum sunt, ut etiam Onomatotherae dicerentur, idest uelut nominum Venatores, noua sibi consarcinantes uocabula, rerum intuiti proprietatem. Cuiusmodi fuisse uidetur Siculus Dionysius, Qui Virginem uocabat Menandrū, quia μένει τὸν ἄνδρα, idest manet, expectat'q; Virum. Stylon uero, idest Columnā Menecratem, quoniā manet, continet'q;. Murum autem conceptacula, recte dici Mysteria coniectabat, qa mures seruent, quod τηρεῖν dicitur. Idem etiam Bouem nuncupabat Garotan. Porcum uero Iacchū. Alexarchus quoq;, Vranopolin qui condidit, nomina sibi conformauit, nō audita multis. Nam Gallum Orthouoan dicebat. Drachmā Argirida. Chœnica Hemerotrophida. Sic & Attic⁹ Herodes lignū, qđ inserit Rotis, Trochopedā nūcupauit, cū p accliuia uectaret, Aliis Epochlea uocantibus. Ancborā Sophocles etiā Ischada nominauit, qm̄ nauem ptineat. Sed nos eo qdem gratius ista cōplectimur praecipue, Quoniā a' Fabio pditum, scimus, Scrutaturum mille Praeceptorē acrem, atq; subtilem Origines nominū, Vt quę ex habitu corporis Rufos, Lōgos'q; fecerūt. Vbi erit aliud secreti⁹. Vnde Syllae, Burri. In quo praeter ea, quae ex Macrobii Cœnis circūferunt omniū excarthabulis, & Glossematis, Studiosus cōmonēdus Lector est. Esse, Qui Sillā dictum putent a' Silo naso, q est sursum uersus, & repandus. Sed nō ignorandum, a Graecis pariter, & Latinis Syllā p y Graecū scribi, quod ex monumētis Sudę pspicuū est. Plutarchus tamē ita pdit, Ex Corporis quoq; habitu denominatiōes rite imponi solent, Vt Silli, Nigri, Rufi. Veq; etiam Caeci, & Clodii. Sed & apud Graecos a' forma imponi cognomina inuenias, ut Physconē, Cirrippū. Physcā illi uocāt intestinū crassius, in quod farina inserciat, & Caro, siūt'q; q dicunt Allantes. παρὰ τὴν ἀόλλισιν τῶν κρεῶν, a' Carniū congestione. Vnde Allantopoles, q etiam Salsicopoles uocatur, uenditor id genus farciminis. Cirrippum uero ab Equis, & Cirro colore dici, animaduerto. Cirrum uinum legas saepicule apud Dioscoridem, & alios. Cirrū fuluum interpretantur, idest πυῤῥόν, aut etiā igneum. Senecam Cassiodorus putat inde duci, quoniam cui primo cognomētum id impositū, canus sit natus, Sicuti de Numa Pompilio lectum est, Ad quod allusisse Virgilium credūt.

Agnosco crines, incana'q; menta
Regis Romani.

Quin etiam Tyrrhenum, a' quo Tyrrhenia nūcupata, ab ineunte pueritia incanuisse, traditur fabulis, Sed ad egregiam Indolem id Strabo referendum putat. Caium inuenio in Graecorum monumentis appellatum ab Italis, & Tarentinis Mercenarium, aut etiam rudem Hominem, ac plane Brutum, quia a' γαῖα, quae terra est,

deriuetur γύιος, & γάιος. Nam a γαῖα inflectitur γαῦος, unde Bos γαῦος dicitur, uelut Colonus, & γαιζῆται dicti Galatæ, qui patria excidentes terram quæsiere, quam incolerent. Pansam uero idem Cassiodorus ab expansis, & porragineis Capillis. Neruam a fortitudine uestigii, Murenam a Neruoso corpore, Galbam a colore lurido dici, opinatur. Est enim inquit, Galbeus Passeris nomen, Luteis pennulis. Suetonius uero ambigi scribit, cur id Sulpitiæ Gentis factum cognomentum sit. Quidam enim putant eum, qui sit primo ita nũcupatus, inde appellationem duxisse, quod oppidum Hispaniæ frustra diu oppugnatum, illitis demum Galbano facib⁹, succenderit. Alii quod in diuturna ualetudine Galbeo, idest remedio lana inuoluto uteretur assidue. Nonnulli quod præpinguis fuerit, quem Galbam uocat Galli. Vel contra, quod tam exilis, quam Animalia, quæ in Aesculis nascuntur, appellantur'q; Galbæ. Quod de Galbeo remedio Tranquillus scribit, Sciendum, tradidisse alios, Galbeum, siue Calbeum dici armillas, quibus uterentur Triumphantes, quibus'q; ob Virtutem, ut Festus inquit, donarentur milites. Galbana uero uestimenta erant delicatorum, quę a uiris gestari, mordaciter taxauit Satyricus Poeta.

Cærulea indutus scutulata, & Galbana rasa.

Inde apud Martialem Galbanatus, & Galbini mores pro mollibus, & supinis. Nam tunicã Galbinã a colore dici uolunt, Eius in Aureliano meminit Flauius Vopiscus. Buccones appellatos credunt, Pompeio Festo tradẽte, a Buccarum magnitudine, Sed alii Bubones scribere malunt. Lappam ab inculto capite appellationem duxisse, tradunt. Suram a Surarum neruositate. Halam a fœdo oris halitu. Capellam a Capillorum hirsutie. Fenestellã a Caluitie. Columellam a proceritate. Aruinam a pinguedine. Pergulam adulteri esse cognomẽ dicunt, Qui mariti aduentu latuerit in pergula. Mammulam, quod foret papillosus. Nasicę nomen dedit obuncus nasus, Leccæ meretricius amor. Massam dicunt furem significare. Lamiam porro uoracem. Antigonum quẽdam Macedonum Regem Gonatum fuisse cognominatum accepimus, forte a Genuũ magnitudine. Astynomus dici uidetur Ciuitatis Lex. Fuere tamẽ Athenis Astynomi decem, quinq; in Piræeo, Totidem in Vrbe. Ad eorum curam pertinebant Psaltriæ, ac Tibicinæ, Sed & qui uocabantur Coprologi, Et id genus alia pleraq;. Verum id amplius aduertẽdum ex Eustathii fontibus corriuatum, & Literatoribus diu non percognitum, Astynomen nuncupatam Chrysæ filiam, ab Homero dictam Chryseida, Sicuti Briseida uocat, quæ fuerit Hippodamia. Erant uero Brises, Chryses'q;, ut est in ueterib⁹ traditum Chorographiis, fratres. Ex quibus Brises Pedasum incoluit, Chrysam uero Chryses, Quorum pater fuit Ardys. Sisyphus idem esse Veterib⁹ animaduertitur, qui & Theosophos. Siquidem Deos in Peloponneso Sius dicunt, & ratione Aeolica Syphos dicitur Sapiens, quem Sophon enuntiat communis lingua. Hũc fabula tradit, Mortem in uincula coniecisse, immissam, quod Asopo Aeginæ filiæ raptum a Ioue significasset, quod ad pacatum Sisyphi imperium putant referendum. Forte uero & Acesodyna excogitauit primus, idest dolorem sedantia, ac morborum antipala, ut Græci dicunt, quia Aegritudinibus obluctentur. Cothonias nuncupatus creditur Thynnotheræ filius, idest Thynnos uenãtis, seu expiscãtis, quoniã Gobios Siculi Cothonas dicũt, & in Halieutico Numenius Cothos.

¶ Nomina item a Virtute, Felicitate, Moribus, ac Variis producta Euentibus. Lamyrus quid. & Diadema. De Achille plusculа, & Patria eiusdem Phthia. Venox unde. Caudex, & Codex. Caput VI.

Porro a Virtute quidam cognomina traxere, ut Euergetes, & Philadelphus, Auctor est Strabo, ne sine Capite, quod aiunt, rumusculos corrogare uideamur, odorari'q;, Quãdo, ut nunc est, non exarmatos licet cum Sciolis nasutioribus pedem conferre. Ptolemæum ex Aegypti Regibus Philadelphum uocitatũ, cognoscẽdas rex fuisse pstudiosum, & ex insita corpori imbecillitate noui aliqd semp scrutari solitũ. Quo se, & improsperã oblectaret ualitudinẽ. Philadelphō huic in principatu successor fuit Euergetes, cũ ipse post Ptolemæũ Lagi, q Alexãdro successerat, obtinuisset impiũ. Inter Aegypti Reges fuit & secũdus Euergetes, quẽ Physconẽ dixere. Fuit & Ptolemę⁹ κεραυνὸς cognomẽto .i. fulmẽ, ex pmptitudine, audacia'q;, ut tradit Pausanias. A felicitate qdã etiam cognomina sibi asciuere, Sicuti testat Eudęmonis appellatio.

Qua Bassum

Qua Bassum secũdum fuisse ornatum, uetus testatur Historia. Vnum tamen hominum ad id æui felicis sibi cognomen Syllam asciuisse, Plinius auctor est, Ciuili sanguine, ac patriæ oppugnatiõe adoptatũ, quod'q; Metelli pii fuisset amicus, Sicuti Plutarchi apophthegmata testant', & qđ Athenas non delesset. Scribit Alexandrinus Appianus, Imaginem Syllæ, ex auro equestrẽ ante Rostra collocatã, addita ab Adulatorib⁹ inscriptiõe eiusmodi, Cornelio Syllæ, Imperatori fortunato. Sic enim inquit, assentando appellabant, Quod in hostes feliciter depugnasset. Quod abblandimenti genus, stabile mox cognomentum est consecutum. Sed ex decreto idem Venustum se appellari, uoluit, Quæ nuncupatio a' felici non ita uidetur dissentanea. Mores etiam plerisq; extra iam dictos, uarias contribuere appellationes, Sicut mordacitas Ptolemæo Lamyri cognomentum iussit. Garrulum enim Græci Lamyrum uocant. Sed & Comem, facetum'q;, & oblectabile, ac amœnum, item stupendum, ut in Epigrammate.

Βροτολοιγὸς ἔρως τὰ πυρίπνοα τόξα βάλλει.
Καὶ λαμυρὸς ὄμμασι πυκνὰ γελᾷ.

Atheniẽsis Diotimus Chone, idest infundibulum est cognominatus, Quoniam eo apposito Ori, incessanter infusum hauriret uinum. Fuit & Oenotrorum Ciuitas Chone, Cuius libro septimo meminit Strabo. Dicta uero est, quoniam Aegyptiace Chonen uocant Herculem, a' quo in Italiam aduentante dicti creduntur Chones. Xenarchus Rhodius, uti meminit Euphorion, ex bibacitate, quam Polyposian dicunt, Metretes est cognominatus. Anticyram meretricem inde nuncupatam ferunt, quod cum mentis emotæ, furentibus'q; discumberet, Vel quod medicus Nicostratus moriens Hellebori uim ei magnam reliquerit, aliud præterea nihil. Antiochum ex Macedonũ Regibus quẽdam fuisse Dosonem cognominatum legimus, quod multa promitteret: pauca impleret, nam δώσω futurum est a' Verbo δίδωμι, Ceu diceretur Antiochus Dabo. Cuiusmodi fuisse uidetur Atheniẽsium Imperator Chares. Cuius miræ inter Græcos pollicitationes sunt uel frequentissimæ, idest αἱ Χάρητος ὑποσχέσεις; Quibus multi aureos se in Olympia staturos, Læte coniectabant, Sed ita, ut nunquam non æra se captasse, mox animaduerterent. Catilinam sunt, qui a' fellandi fœditate nuncupatum credant. Focam Voracem signare arbitrantur. Perpenna dici uidet' is, qui sit Larido deditus, quo nomine caro intelligatur salsa, Macrobio tradẽte. Camillum a' Cadmo duci arbitror, Nam id fuit quãdoq; Mercurii Epitheton, unde inflectitur Cadmillus apud Lycophronem. Euẽtus quoque multorum cognominum præstitere causam, Nam & Metellorum quendam constat Vittatum dici consuesse, quoniam, cum ulcus haberet, diu frontem uitta ligatus processit in publicum. Sicut Diadematus quidam est item nũcupatus a' Diadematis usu, quod a' Vittato discrepat non multũ. Sed de hoc aliubi facta nobis mentio est. Dicitur autem Diadema βασιλικὸν ἔνδυμα, idest regium gestamẽ. Exponitur pro fascia candida. Quæ Regum capitibus obligabat', Quod insigne regium inuenit primus, Auctore Plinio, Liber pater. Coronam Lauream fascia candida præligatam cum quidam Cæsaris statuæ imposuisset, Tribuni pl. detrahi coronę fasciam, & duci in uincula hominem iusserunt. Alexandrum Magnum legimus, quandoq; sibi Diadema detraxisse uulneri obligando, quod in fronte acceperat Lysimachus. Quam rem portendisse illi regnum, ferũt, Quod & mox sit consecutus. Adnotatum quoque in Ammiani Marcellini monumentis est, Inuidiæ Pompeio datum ab Obtrectatoribus, quod fascia obligatum crus circumferret Vlceris causa, Veluti rerum nouarum affectationis præsagium foret id. Quin Fauonius amare non desiit incessere, nil admodum referre, qua in parte Diadema gestaret. Ex hoc præterea more ꝓdiit Senecæ bracteatum illud, Fasciam solue, multum sub illa mali latet. In Gente Turcarum reliquias etiamnum antiqui moris seruari, palàm est. Metellum uero Celeris cognomen esse indeptum, obseruauimus, quoniam paucis diebus a' Patris obitu funebres ludos, & gladiatoria munera celeritate admirabili exhibuerit. In Gẽte Claudia fuit, Qui Caudex nuncuparet', ut scribit Seneca, qđ Romanos induxit prim⁹ nauẽ ꝯscendere, nã pluriũ tabularũ ꝯtextus Caudex dicit'. Sed & Codices tabulæ sunt, Ex quo & Codicarias antiq naues dixere, quæ Cõmeatũ subuehũt. Achillẽ scribit Euphoriõ uideri nũcupatum, qđ nõ Chilo .i. Cerealibus cibis primũ sit ꝯnutritus, Verũ ex infantia medullis animaliũ, Mox & Carnib⁹ uenatu cõparatis, cũ illi foret pædagogus Chirõ. Chili mẽtio itẽ Xenophõti est, ubi ex Castris

abiisse milites scribit ἀπὸ χιλὸν, ueluti frumentatũ dicas. Sunt qui Eustathio tradente, dici Achillem opinentur, quod bello uictis tristitiam immitteret. Alii quod Ilienses mœrore confecerit, Quo etymi argumento, L. simplici scribẽdum, arbitrantur, succincte uel Analogi ratione, Nam Oileus dicitur, & Basileus. Illud obiter sciendum, Achillis patriam dici Phthiam, quæ nunc Pharsala, a' Phthia muliere, uel a' Phthio Neptuni filio. Phthiæ puellę meminit Aelianus, quam cum amaret Iupiter, formam demutauit in Columbæ speciem. Scitu uero dignum illud est, a' magni nominis Auctoribus prætermissum. C. Fabium collegam in Censura Appii Claudii, Cui cæco mox cognomen factum, Venocem fuisse nuncupatum ob indagine solerti conquisitas Appiæ aquæ uenas, Quæ M. Valerio Max. P. Decio, Coss, inducta in Vrbem est, appellatione ab Appio eodem conciliata, Fabio se magistratu abdicante.

¶ Super Euripide, & Archelao paucula, Et Cylone. Pulchritudo cur mire afficiat unumquenq;. Omne pulchrum esse item bonum. καλὸν unde dicatur, Diotimæ præceptum. Quintiliani locus illustratur. Pulchritudinis Species. Caput VII.

Vripidem Tragœdiarum poetam nobilem, Et Scenicum Philosophum, uti ab Atheniensibus iactatum, scimus, Archelao Regi sola uirtutis admiratione fuisse perfamiliarem ferunt, adeo ut in Conuiuio, ubi aureo Scypho donari se a' Rege Quidam frugis nõ satis bonæ amplius deprecaretur, Puero innuerit Archelaus, Euripidi poculum traderet. Cum'q; is uideretur etiam atq; etiam admirari, σὺ μὲν γὰρ εἶπων, αἰτεῖν, οὗτος δὲ λαμβάνειν ἄξιός ἐστι, καὶ μὴ αἰτῶν. Tu quidem inquit, qui petas. Hic uero quãuis non petens, dignus est, qui capiat. Ardebat Euripides Agathonem formosum, uenustum'q;, Sed iam adultiorem, nihilosecius amplexabatur arctius amasium, sauiabatur'q;. Conuersus ad Amicos Archelaus, ne uos inquit, ulla teneat admiratio, τῶν γὰρ καλῶν καὶ τὸ μετόπωρον καλόν ἐστι. Pulchrorum etiam Autumnus pulcher est. Id uero in pulchritudinis dici applausum uidetur, Vbi tener quispiam eximium prætulit formæ splendorem, Eundem'q; non adeo defloratum, ætate quãuis paulo grandiori, custodit excellenter. Præclara equidem res, ac summis efferenda præconiis, Vt quæ nulli non scienti stuporem iniiciat, quantumuis efferato alioqui, Neminem non ad amandum alliciat. Nam & huius admiratione Cylon statua honestatus ænea est, uti Pausanias conlectat, quãuis tyrãnidem affectasset Athenis, unde celebratum historicis ac Thucydidi præcipue κυλώνιον ἄγος. Sed unde nam istud fiat? Ducimur'ne, ut Veneriæ affectioni deseruire formam exactiorem opinemur? Absit, etiamsi plerique in eam fœditatem feruntur præcipites. Et Euripides, arbitror, collabebatur. Sed quid nos afficit tantum? Principio est quiddam primo intuitu blandius sensui se patefaciens, id'q; animus apprehendẽs, familiariter'q; agnoscens suscipit iucunde, & quasi accommodatissimum approbat, & amplectitur. At uero in turpe si incidat, sese recipit, & uelut abhorrens ob discordiam, respuit, resilit'q;. Existens nimirum Anima id, quod naturaliter est, ac prope', & secundum Essentiam in rerum ordine præstantissima, quandocunq; aspexerit cognatum quiddam, cognati'q; uestigium, congratulatur, & stupet, Refertur'q; in se ipsam, sui'q; recordatur, atque suorum. Anima nempe rationalis proxime pendet ex mente diuina, Et pulchritudinis Ideam sibi illinc impressam seruat intus. Cui quod congruit, tanquam sibi, patri'q; cognatum libenter amplectitur. Congruit autem ea in Corporibus forma, quæ ad ipsam Ideæ normam examussim composita est. Omne uero Pulchrum inquit Proclus, etiam bonum est, Pulchrum amabile suapte natura est, quandoquidem externa pulchritudo, diuinæ pulchritudinis imaginẽ ferens, est amabilis, primo'q; aspectu ad se mouet animos, quod confirmatur in Phædro. Re enim uera καλὸν, idest pulchrum dicitur, siue διὰ τὸ καλεῖν, quia prouocet animas, siue διὰ τὸ κηλεῖν, idest quia permulcet intuentes. Certe secundum naturam est amabile, quo fit, ut ad pulchrum Amãtem ducere Amor dicatur, Quicquid autem est amabile, est & appetibile, quando est Amor appetitus quidã etiã uehemens. Omne uero appetibile bonũ itẽ est, aut boni faciẽ pręstat. Demonstratũ uero in Menõe est a' Socrate, Fieri nõ posse, ut quis malũ, quale sit, nouerit, ipsum appetat. Appetibile itaq; omne bonũ est, Ac siquidẽ appetibile sit principaliter

sit principaliter, Bonum quoq; principaliter erit. Siu minus, Apparens appetibile. Quod igitur est bonum, est & pulchrum. Quamobrem Amatoribus pręcipit Diotima, Vt post occursantem Sensibus pulchritudinem se ad pulchritudinem actionibus, officiis, Scientiis insitam transferant. Atq; inibi amatorium Animę oculum uehementer exerceant. Deinceps uero ad Intellectum, Ibi'q; præcipuam, diuinam'q; Pulchritudinem late dominantem speculentur, tanquam ipsum re uera pulchrum in Anima uigeat. Nam quid sit in nobis Virtute, & scientia pulchrius? aut quid rursum ignorantia, & uitio turpius? Quoniam uero pulchritudo intellectuale munus creditur, Inde solos allicit cognoscentes, cognoscentes inquã siue intellectuali potestate aliqua, siue uisu, siue auditu, Qui Sensus Rationi plurimum subseruiunt. Et quia citra cognitiõem, quæ illustrare iudicium ualet, ingenerari Amor nequit, Hinc aperitur latius illud Quintiliani ex primo Oratoriarum Institutionum. Id inquit, imprimis cauere oportebit, ne studia qui amare non dum potest, oderit, & amaritudinem semel præceptam etiam ultra rudes annos reformidet. Duplex porro Pulchritudo est, Incorporea, & Corporea. Et quemadmodum Corporea rursum est duplex, Altera quidem in his, quæ uidentur, Altera in his, quę audiuntur, Sic & Incorporea duplex, In Intellectu una, In Anima uero reliqua. Intellectualis lucis Pulchritudo præcipue ab ea, quæ uidetur in lumine, uelut imagine, nobis repræsentatur. Pulchritudo rursus Animæ in harmonia quodammodo constitutæ, ab illa, quæ auditur, harmonica pulchritudine, tanquam imagine: rite refertur. Verum sicuti Oculus, ut Solem uideat, debet esse, fieri'q; Solaris, Sic tu ipsam inspecturus Pulchritudinem, quæ diuinus ipse Intellectus existit, Sequestra te a' materia. Sensum seclude. Abdica interim ratiõe quoq;, Intellectualis esto, atq; intellectus primo tu, deinde diuin.

Quo pacto a' Corporea fugiendum pulchritudine. Qui plurimum terrena mirentur, & ament. Caput VIII.

Ollibuit autem ad hæc pertinentia insigniter magni Plotini uerba subscribere, Quæ & diuina sunt, & Christianæ religioni consentanea imprimis, quando Equi, Vt dicitur, acarnici instar hic inter Platonis sectatores longe supereminet, nec tãto nomini indignantur cæteri, uelut Nani assurgere. Hic ergo, ubi uelut ex augustiore oraculo, Corporea hæc esse disseruit imagines, & umbras, & uestigia, Esse'q; ad id confugiendum, Cuius hæc simulacra sunt, Altius iam intonãs, Abeamus inquit, hinc amici, in patriam dulcem confugientes. Sed quænam fugiẽdi ratio? & qua uia ueneficia Circes, & Calypsus deuitabimus? Hoc quidem, & si perobscura, Vlyssis fabella significat, quæ illum fingit manere nolentem, quãuis spectacula illi oculis iucunda occurrerent, ac cætera, quæ Sensus oblectant, promitterentur. Patria uero nostra ibi est, unde uenimus. Ibidem quoq; Pater. Quænam igitur classis? & quæ fuga? Haud sane pedibus est fugiendum, Pedes enim ab alia in aliam passim ferunt terram. Neq; rursus Equos ad uehendum, neque naues ad nauigãdum huius gratia parare debemus. Immo uero hæc cuncta dimittere, nec prospicere quidem, Sed uisu corporis clauso, alterum pro hoc uisum assumere, atque suscitare. Quem habẽt quidem omnes, utuntur uero pauci. Oculus autem intimus est ratio contemplatrix. Intellectus autem Animæ proprius est huius oculi lumen. Intellectus uero diuinus est luminis huius lumen. Ipsum denique bonum est lux, Pater'q; luminum. Anima itaque cum oculum ab exterioribus prorsus auertit, Subito ad intima conuertit lumina, atque lucem, Euadit'q; nõ luminosa solũ, Sed lumen. Animæ uero inqt Proclus, quæ ob peruersam educationem a' superno decidere lumine, alioqui amatoriam nactę naturam, in pulchritudinis incidentes Simulacra, ex pulchritudinis ueræ ignorantia corporeas admirantur formas, & amant. Sicuti enim apud Plotinum defluxus mentis facit astutiam, Atque Sapientiæ portio lapsa Sophisticam producit, Sic & Amoris munus in peruersum prolapsus susceptaculum, uitam efficit intemperatam, atque tyrannicam. Diuitiorum contemplatores inde nunquam discessuros astruit Plotinus. Iamblichus, & Porphyrius Animos etiam nostros ad similem posse beatitudinem peruenire, significant. Hinc in sacra lectum pagina est, Non commouebitur in æternum, qui habitat in Hierusalem, & Beati qui habitant in domo tua Domine, in seculum seculi laudabunt te.

Platonicorum laus. Pulchritudinis commendatio, cũ Muliercularum sugillatione. Iuuenalis illustratur. Certamina de pulchritudine. Tenediarum Venustas præsignis. Chrysophori mulieres quæ intelligantur. Item certamina muliebris Temperãtiæ, & Oeconomiæ.

Caput IX.

Atqui, Plini⁹ ait, magna pars studiorum amœnitates quærimus. Tu uero, dicat aliquis, subinde nescio quos permolestos obices, ac uelut moramenta ingeris, quæ multa transcurrendi auidos nimio plus sufflaminare, ac præpedire uideantur. Equidem non eam inficias, rapi nos interdum transuersos illius scientiæ sublimitate, simul & secretiore rerum dignarum cura. Sapit enim ea Schola θεῖον quiddam, hoc est diuinũ. Quo afflata mens, uix a' Lectione reuelli potest. Cæterum iam ad historicam conuertemur Iucunditatem, Atq; illud appingemus primum, Veteres Pulchritudinem adeo admiratos, Vt Gorgonem propter eximium Vetustatis decus, mentis inopes, ac prorsum stupidos reddentem spectatores, in saxa eos deformare, fabuloso confinxerint inuolucro. Huius porro' boni ea Barbararum Gentium animos contemplatio cepit, Vt earum plerisque tantæ sit maiestati Corporis ueneratio, Vti magnorum operum non alios capaciores putẽt, quàm qnos eximia specie donare amplius naturæ potentia inenarrabilis dignata sit. Quin & formosiori occurrisse cuipiam, omen censebatur præstantissimum. At deformi, inauspicatissimum. Nam & Imperator Adrianus ex Mauri occursu, ingruere sibi extrema, cõcepit. Ad quod spectare Iuuenalis illud Satyricũ, facile ꝓtenderim; Et cui per mediam nolis occurrere noctem.

Illud item Apuleii ex Apologia secunda iactatur plerunq;, Virgo formosa, & si fuerit oppido pauper, Tamen abunde dotata est. Affert quippe ad nouum Maritum Animi indolem, Pulchritudinis gratiam, floris rudimentum. Iam illud homericum quis non legit? ἕκτωρ εἶδος ἄριστε. Hector forma præsignis. At cum dicit Idem, δύσπαρι εἶδος ἄριστε, idest o' male Paris, specie præcellẽs, Tacitis uelut ambagibus innuere uidet', a' sugillatione fœda haud esse procul, quibus Pulchritudine speciosius bonum adsit nullum. Tãto fœdioribus Muliercularum plerisque, Quibus unum modo est institutum, una cura, Corpus excolere, ac longa formam quærere desidia, Ornare crinem, & alienis Capillis turritum uerticem struere, ut inquit Hieronymus. Nam & inde Plautus duas esse res scribit, quæ nunquam satis exornari possunt. Nauem, & Fœminam. Apud Tenedum Troianis adiacẽtem Insulã, esse omniũ, quotquot sint, mulieres speciosissimas, in Asiæ Periplo scribit Nymphodorus. Alicubi & de muliebri pulchritudine certamina legimus proposita, Sicuti in Cereris Eleusiniæ festo prope' Alpheum, Vbi Victrix Herodice apparuerit primo, At quæ in Certamen prodeunt mulieres, Chrysophori nuncupantur. Idem apud Eleos factitatum, Theophrastus scribit. Peragi'q; iudicium libatione solenni consueuisse. Arma quoq; fuisse Victorum præmia, quę Palladi mox dicarentur, ut Leuctrico placet Dionysio, Victorem tæniis augustiorem factũ deducentibus ad templum amicis, pompæ quadam imagine. Adiicit Myrsilus, Coronã dari myrteam consueuisse. Illud multo clarius certamen, quod in quibusdam institutum locis de muliebri Temperantia, & Oeconomia, Idem nos docuit Theophrastus, præcipue uero inter barbaras Gentes.

De Euripide quæpiam haud inuenusta, de Græco penu præcerpta potissimum.

Caput X.

Quoniam uero Euripidis facta pauloante mentio est, Succurrit nunc, quod apud magnum Auctorem de eodem obseruatũ parti huic adglutinabimus. Dignum quippe scitu est, Euripidem Oris graueolẽtia laborasse plurimum. Quam Græci uocant τὴν τοῦ στόματος δυσωδίαν. Id ei obiectum quandoq; a' Decamnicho Archelai aulico. Excãduit Poeta maledicto grauius, quàm opinaretur quispiam. Sed est gen⁹ irritabile Vatum. Querelas apud Regem deposuit. Is uero, ut qui Euripidem amplius amaret, illi'q; afficeretur plurimum, Decamnichum permisit, In quem pro arbitrio plagis desæuiret. Qua tã insigni iniuria accepta, Bilem non substrinxit Decamnichus, Sed in Archelaum crassantibus Ducem se præbuit, ac necis illius causa extitit grauissima. Porro' de Tragœdię ratione in libro de Poetica Aristoteles differens, Cuius sit proprium, in aduersam desinere Fortunam, Hoc Euripidi testimonium reddidit. Hinc

inquit,

inqt, maxime nobis licet coniectare, In certaminibus, scenis'q; pulcherrimas, exactissimas'q; eas uideri Tragoedias, quæ ita dirigantur. Et Euripides, tametsi in aliis non concinna utitur Oeconomia, atque dispositione, Est tamē Poetarum omnium tragicissimus. Apud Græcos item ab ordinis prauitate dici inuenias, στρυφίμελον τὴν τέχνην εὐριπίδου. Fuit uero Euripides hic Mnesarchi, quem Mnesarchidem uocant alii, & Clitus nobilissimæ fœminæ filius. Quidam uero, ut Theopompus, & in nostris literis Maximus Val. Poetæ matrem λαχανοπώλιν fuisse, prodūt, idest olera uenditasse, imprimis'q; Scandicem, sicuti commeminit Plinius, & Aristophanes in Comœdia, cui titulus ἱππεῖς, astipulari uidetur. Quin & Euripidem ipsum σκανδικοπώλιν inuenias cognominatum. Scandia uero in Cytherorum Insula nauale fuit, Quod ex Pausania discimus. Legitur & σκαφίδιον Galeæ species. Ferūt natum Euripidem die, quo Xerxem Persarum Regem Græcia nobili prælio uicit, Qua ex causa putant nonnulli sic nuncupatum, quoniam in Euripo depugnatum sit. Pictor fuit prius, mox Prodici Sophistæ auditor. Moribus fuisse narratur iniucundus, & tristis, subinde figens terram obstipo capite, Cuiusmodi homines σκυθρωπούς Græci uocant. Hinc certe μισογέλως est nuncupatus, ueluti, qui risum foret exosus, Creditur quoque in mulieres odio fuisse præcipiti, & inde dictus Misogynes, siue, quia natura esset talis, abhorreret'q; a' mulierum coetu, Siue quod duas habuerat Vxores simul, Cum id, Decreto ab Atheniensibus factum, ius esset, Quarum matrimonii cum pertaeduisset, muliebri sexui bellum indixit, Cuius rei in Thesmophoriis quoque testis Aristophanes est. A' Canibus denique proscissum interisse, fere' omnes tradunt, ad Locum Bormiscum, de montis Bormii nomine appellatum in Macedonia. Canes eas scribit Stephanus, nuncupari ab Indigenis Esterincas, Sed ab Homero trapezeas, hoc est

κύνας τραπεζῆας πυλαωρούς Iliados. χ. De Poetæ Sepulchro, morte obita, euariat historia. In Macedonia id statuit Plinius. Monstrari Athenis, Pausanias scribit, Sed κενὸν, nam inquit, τέθαπται ἐν μακεδονίᾳ. Strabo etiam in Argiuorum foro, & Palinthum quoque nuncupatum refert, Sed Cenotaphium fuisse postremum hoc item, facile peruincitur, quando de Macedonico historia constantior agnoscitur. Tragoedias adortum scribere tradunt natum annos duodeuiginti. Adiicit Philochorus in tetra quadam Salaminis spelunca solitum scriptitare. Porro' Euripidis excellentiam in poetica, Id prisca ætate attestari est uisum, Quod mortuo iam, & condito in Macedonia prope' Arethusam, Sepulchrum eius tactum de Cęlo est. Eo mirabilius uisum, Quod ad id æui Mortalium contigisset nulli, extra quam Lycurgo, Quem diis Carissimum, piissimum'q; intelligi uoluere Annales. Euripides porro' tantæ auctoritatis Ciceroni fuisse memoratur, Vt singula eius uerba singulas esse sentētias existimauerit. Sicuti illud a' Platone itē repetitū, τίς οἶδεν, εἰ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν, τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν; Quis nouit, an Viuere qdē sit mori. Mori aūt uiuere? Lucianus Sophocleos uersus putat plus habere grauitatis. Euripidi inesse leuius quiddam, Tanquam omnino tragici Cothurni princeps sit Sophocles, ut qui plane' excoctus sit, plus'q; medullarum habeat, quàm Corticis. Euripidis porro' illud est, Solem auream esse glebam. Positum uero id in fabula Phaethonte, quod ab Anaxagora insinuatum uideri potest, qui lapidis e' Sole casum prædixisse narratur. Postremo adnotatu non indignum, Euripidem penultima pronuntiari producta Sidonio Apollinari, illo phalętio,

Orchestram quatit alter Euripidis. Apud Ionem quoque id ipsum inuenias.

χορὸν μελαμπέταλος εὐριπίδη εὐγυάλασιν. Sunt q corripiant tum Græce, tum latine, Vt in eo,

Nulla ætate tua Euripides monumenta peribunt.

¶ Persarum legati quo pacto ab Alexandro dimissi. Soles duos, neque item Regna duo patitur Mundus. Caput XI.

ALexandrum Macedoniæ principem, & Orientis debellatorem tradit historia, dum orbis terrarum affectaret imperium, ingenti animo Persarum Regi Dario indixisse bellum. Quo tempore is audaciam Iuuenis reformidans, simul'q; uirtutem Admiratus præcelsam, nec sane' publicam, ob id'q; sibi fatalem quodammodo præsagiens, Quibuscunque modis incumbens exitium

euadere commoliebatur, miſſis'q; ad hoſtem Legatis, primum auri uim magnam illi obtulit, Alia item eximia. Quod uero potiſſimum, Aſiæ imperium portionibus æquis cum eo ſe diuiſurum, repromiſit. Ea cum forent andita Parmenioni, inter Alexandri amicos præpotẽti, Accepiſſem inquit, Si Alexander eſſem. Et ego per Iouem inquit, Si Parmenio forem. Iuſſit uero Legatos Dario ita renuntiare. Neque mundum Soles duos, neque Duo ſumma Regna, ſaluo terrarum ſtatu, cõcoquere poſſe. Id uero ex eminentiſſimi Regis, omnium capacis, æſtuantis'q; anguſto in limite mundi magnifica prolatum ſententia Prouerbii faciem habet, ac ueteri confirmatur apophthegmate bracteato, quod & paſſim iactatur, Regnum non patitur duos, propter illud Poeticum, Omnis'q; poteſtas Impatiens conſortis erit. Nam, ut eſt apud Ennium, Nulla ſancta ſocietas, nec fides Regni eſt. Solem uero duplicem quo pacto terra patiatur, quæ multis partibus ne unum quidem ferre ualet? Præſto' ſunt clariſſima naturę indicia. Cur enim partitis uicib⁹ anni brumalis abſcedit? Nempe ut noctium opacitate terras reficiat, exuſturus haud dubie, & ſic quoque exurens quadam in parte, tam excellens eſt eius magnitudo, tam incomparabilis uis. Quo argumento Hipponi philoſopho irrepſit, Sicut in fabula, cui titulus πανόπται, Crates ſcribit, Vt ueluti furnum eſſe Cęlum diceret, Homines uero Carbones.

¶ Solis deſcriptio, & cur dicatur Phaethon. De Eridano. Ouidii locus reſtituitur. Solis magnitudinem non recte metiri Epicurum argumento oculorum. Virgilius illuſtratur. Diſcus quid, & Abacus. Caput XII.

Sydus uero hoc tantæ, ut ſic dicam, maieſtatis Plato, quod Speuſippus edocuit, ita definire, uel deſcribere uidetur. Sol Cæleſtis eſt ignis, qui ſolum ab ortu ad occaſum ab eiſdem aſpici poteſt, animal ſempiternum, aſtrum animatum, diurnum ac maximum. Certe ab inſigni claritate nobili epitheto ab Homero illuſtratur, & Sophocle, ἥλιος φαέθων, ideſt Sol Phaethon, quãquam & Solis filius, Sicuti commeminit Pauſanias quoq;, Quẽ & Eridanum antea uocatum uouimus, Quæ & fluminis eſt appellatio in Italia, Theſſalia, Attica, Vt putat Cæcilius Minutianus Apuleius, Vnde eorum retegitur uanitas, a' quibus Carmẽ interpolatur Ouidianum. Eridani in Attica Hiliſſum influentis meminit Pauſanias quoq;. Sed ad Syderis redeo maieſtatem, Quæ quoniã Veterib⁹ credita eſt diuina, Proinde religioſius, dum percutitur fœdus ab Agamemnone, aduocatur apud Homerum, ut fœderum cuſtos, & inſpectrix omnium. Hinc Bithynos ſcribit Arrianus, Iudicia exaduerſo Solis exercere ſedentes conſueſſe. Atenim ſunt, qui tam amplæ poteſtatis Sydus oculorum metiantur argumentis, & animi coniectura ſcrutentur. Sed uanitas multis coarguitur indiciis. Immenſum eſſe conſtat, Plinius inquit, quia Arborum in limitibus porrectarum in quotlibet paſſuum millia umbras paribus iaciat interuallis, tanquam toto ſpacio medius. Epicuri Scholæ ſunt, quæ ſtatuunt ea magnitudine eſſe Solem, qua uidetur. Cæterum non peruidiſſe illos, quanta inde conſequeretur abſurditas, admiratiõe dignum. Si enim inquit Cleomedes, in Cæleſtium orbium contemplatione, tantus ſit Sol, quantus apparet, Profecto multæ ſimul in ipſo magnitudines erunt. Siquidem exoriens, & occidens maior uidetur. Porro' non apud omnes eodem exoritur tempore. Nam cum ſit globata ſpecie Terra, Alias apud alios oritur, & occidit, & medium Cæli tenet. Quamobrem cum accidat, eundem apud alios oriri, & apud alios in medio Cæli exiſtere, ſimul & maior, & minor fiet. Maior uidelicet, quibus oritur, minor quibus eſt in medio Cæli hora eadem, quod utique in eo abſurdiſſimum plane' cenſeri debet. Horum nanq; effectuum ratio ea promitur a' Scientiſſimis. Maior inquiunt, nobis Sol exoriens, & occidens uidetur, & minor in Cæli conſtitutus meditullio, Propterea quod in Orizonte per aerem denſiorem, & humectiorem ipſum uidemus. Eiuſmodi nanq; eſt uicinus terræ Aer. In medio autem Cæli, quia in puriore cernimus, emiſſus ab oculis ad ipſum radius non reflectitur, quod in alio contingit ſitu. Argumento ſunt, quæ in aqua uiſuntur grandiora, corpulentiora'q;. Nam & ex puteis altioribus Sol conſpectus id ipſum patitur. Eiſdem porro' rationibus colligitur, Cur in medio Cæli Sol conſtitutus nobis uideatur propior. Oriens uero, aut Occidẽs remotior. Hæc ſiquidem Aeris efficit qualitas, In humectiore nanq;

re nãq; crassiore'q; conspectus longius abesse creditur. Per purum uero interuallo uidetur propinquiore. Proinde inquit Posidoni⁹, Si fieri posset, ut per parietes, alia'ue solida corpora, ut de Lynceo prodit fabula, Sol cõspiceretur, Multo amplior se nobis ingereret, & ampliore distare interuallo crederetur. Visum porro insigniter falli, indicio esse potest Colorum subinde in Sole mutatio, quod aeris affectio facit. Adde, quod cum à montis cacumine occidit, aut orit, præsefert nobis speciem cacumen tangentis, Propterea doctissimus Poeta,
Iam'q; iugis summæ surgebat Lucifer Idæ, & alibi,
Tibi deserit hesperus Oetam.
Solis Corpus, orbem'q; inuenio Discum quandoq; dici, Quãq̃ uocabuli huius notiones uariæ sunt admodum. Nam est eo nomine orbiculatus lapis, quem exercitii gratia iactare solebant plerunq;, quod si ferreus fuisset, ut docet Eustathius, nũcupabatur Solos. Vnde apud Vitruuium Statuas in foro surrectas, legimus, Discos teneutes. Idem alibi scribit in horologiorum ratione, Hemicyclium excauatum ex quadrato Berosum inuenisse. Scaphē, siue Hemisphærium Aristarchum Samiũ, Qui etiam Discum excogitarit in planitie, idest Aream, non cauo ambitu, sed plano. Est & nomenclatura eadem Vas apud Dioscoridem, Lenticulam latine posse dici, arbitrantur Eruditiores. Pro lapide corriuatur ἀπὸ τῦ δίκω, quod βάλλειν, idest iactare signat. Obseruatum & illud, Solis latitudinem scienter Abacum dici, eadem, qua Discus notione.

¶ Falso' Epicuṝ opinari, Astra cũ orianť, accendi. Cũ occidãt, extingui. Cap. XIII.

Equitur & delyramentum alterum ex eisdem propagatum scholis, Quippe talpis cæcior Epicurus, Qui tamen unus, primus'q; hominum ueritatem inuenisse uideri uult, Astra, cum oriuntur, accendi, cum occidunt, extingui astruit, perinde ac siquis diceret, cum homines conspiciuntur, nasci, cum non uidentur, mori. Quo quid absurdius? Potuit certe uel sola fulgore clarissimo Luna commenti uanitatem retundere. Quo enim modo extincto in occasu Sole, fulget ipsa noctu? aut quo modo deficit in umbram incidens terræ antea splendicans, aut quo pacto egressa umbram rursus nitet, non existente sup terram Sole? Aut quanam ratione Sol tam eximius, tam'q; omnium maxime mirus, ubi extinctus fuerit, denuo renascitur? Arbitror hispanica fabula delinitum, hanc alteram profudisse uanitatem, Ab illa siquidem gente demanauit, Solem in Oceanum mergi, cum'q; mergatur, quasi candens ferrum sonum edere, Propter quod & Satyrus dixerit.
Audiit herculeo stridentem gurgite Solem.
Hoc uero qui fieri possit? Cum portio Cæli quælibet ex æquilibrio à terra distet? Hæc sunt, quæ sacra Epicuri Scientia excogitasse memoratur, exagitata abunde, exibilata'q; Cleomedi in eo, quem pauloante aduocauimus, libro. Verum nos ab iisiam ad iucundiora dictu stilum conuertamus.

¶ Solis præcipuę Laudes. An fatendum sit, Solem calere. An Cælum sit igneum. Caput XIIII.

Olem quippe ipsum Plato ipsius Boni conspicuum filium nominauit. Credidit quoque esse Solem perspicuam Dei Statuam in hoc templo mundano ab ipso Deo positam. Hunc Veteres, ut Plotinus ait, & Plato enuntiarat prius, uenerabantur, ut Deum. In Sole prisci Gentium Theologi omnia Gentilium numina collocarunt. Quod quidem Iamblichus, & Iulianus, Macrobius'q; testantur. Deniq; quisquis non uidet, Solem in Mundo imaginem esse, Vicarium'q; Dei. Is certe noctem nunquam consyderauit, nec Solem suspexit exorientem, ueque item illius animaduertit munera, nec Areopagitæ Dionysii monumenta unquam adiit. Hic, ut disertissime scribit Plinius, Cæli tristitiam discutit, atq; etiam humani animi nubila serenat. Hic suum lumen cæteris quoque Syderibus fœnerat, præclarus, eximius, omnia uidens, omnia etiam exaudiens, ut princeps literarum Homerus credidit in uno eo. Nobilissimus quoque ueterum Theologorum Orpheus ita canit.

κλῦθι μάκαρ, πανδερκὲς ἔχων αἰώνιον ὄμμα.
τιτὰν χρυσαυγὲς, ὑπερίων, οὐράνιον φῶς.
ὄμμα δικαιοσύνης, ζωῆς φῶς, ὦ ἐλάσιππε
μάστιγι λιγυρῇ τετράωρον ἅρμα διώκων,

& paulo post.

Idest Audi beate, æternum habens omnia intuentem oculum, Titan, aureo nitens fulgore, Hyperion, Cæleste lumen. Iustitiæ oculus. Vitæ lux. O' Eqnorum agitator, flagello stridulo quatuor horarum agens currum. Theologi Veteres, Proculo tradente, dicebant, Reginam omnium Iustitiam e' medio Solis throno per cuncta propagari, omnia dirigentem, neluti Sol ipse omnium sit moderator. Iamblichus ex Aegyptiorum doctrina sic ferme' colligit, Quicqd adsit nobis boni, adesse Solari potestate, uel ab ipsa tantum, Vel etiam si ab aliis, Id quidem uel a' Sole absolui, uel a' Sole per alia. Est quoq; Sol Elementalium Virtutum Dominus. Luna Virtute Solis domina generationis. Ideo Albumasar per Solem inquit, & Lunam omnibus uim insinuari. Moses Cælestium dominum in die Solem arbitratur. Nocte Lunam, quasi nocturnum Solem. M. Tullius Solem ueneratur, ut ducem, & principem, ac moderatorem luminum reliquorum. Mundi mentem, & temperationem. Heraclitus fontem Cælestis lucis nuncupauit. Physici etiam Cor Cæli. Id enim in Aethere Sol est, quod in animali Cor. Cuius id proprium, ne unquam cesset a' motu. Sunt & qui Aetheris Oculum nuncupent Solem. Sed & Centimani Briarei nomine hunc ipsum nonnulli ex Græcis intelligunt, q multis uelut manibus inferna disponat, efficiat'q;. Nam & Archimedem, qui a' Græcis, de ingenii fertilitate πολυμήχανος nuncupatur, quoniam uno impetu numerosas excuteret sagittas, ab iis, quos percussisset, ἑκατόγχειρα cognominatū, scimus. Pleriq; ex Platonicorum Scholis in Sole Mundi animā constituisse uidentur, Quæ Sphęram Solis totam implens, per globum illum quasi igneum, tanquam Cor, effundat radios, neluti spiritus inde per omnia, Quibus uitam, sensum, motum uniuerso distribuat. Hinc forte promunt se Astronomorum placita, Sicut Deus solus Intellectualem Animam nobis tribuit, Ita sub Solis modo influxu eam mittere, idest quarto duntaxat mense post cōceptum. Porro' ex Solis potestate, quæ diem cum nocte librat tunc, Circulus ab Ariete productus in Libram Mineruæ, idest Sapientię, Iustitiæ'q; circulus apud Aegyptios nuncupari solet. Sed nec temperabo mihi parte ista, quin protinus plausibile ingeniorum inuentum appingam. Quippe excogitatum solertissime est, in Sole enitescere imaginē diuinæ Trinitatis miram. Inibi siquidem tria quædam uisitari, distincta pariter, & unita. Primum quidem naturalis animaduertitur ipsa fœcunditas, Sensibus nostris prorsum occulta. Deinde lux eiusdem manifesta, ex ipsa manans fœcunditate, ipsi'q; æqualis semper. Postremo est ab utroque propagata Calefactoria uis, penitus utrisque par. Cæterum parte hac ex Platonici disertissimi doctrina commonendi diligenter sumus, Non eundum inficias, Cælum, Solem'ue esse calidum, Sed uerius negandum, esse urens. Nec dicamus, Solis lumen sola repercussione calefacere, Sed sola comburere. Nam Lunæ radii repercussi nihil calefaciunt, cum in ea uirtus (sicuti plerisque uisum) aquea dominetur. Calefaciunt autem Solis radii salubriter pro ignea Solis, uiuifica'q; natura. Quod si ingerat aliquis, motu tardiore minus calefacere Lunam, Tarditatem emendare propinquitas potest, Vt aliquo modo calorem afferre possit ipsa quoque. Si repercussu propagatur calor. Si uero Aestum esse Ignis dicant genuinum, Occurrendum; quo minus alienæ promisceatur materiæ, eo urere minus. Astruendum uero plane', esse Lumen ignis proprium. Quippe quo purius, eo lucidius. Largitur calorem, at non largitur lumen, utpote ingenitum, & proprium. Etenim si abeat Ignis, abit & lumen. Vbi uero ait Plotinus, potissimam Ignis actionem esse' calefactionem, Intellige Ignis elementalis, commixti'q; actionem. Nam præcipua Cælestis ignis actio ea est, quę cælestis animæ præcipuam refert actionem, idest Intelligentiam. Est porro' Cælestis ignis æqualis, getus, & Astrorum naturæ accōmodatus præcipue. Dogma deniq; Platonicū est, nec ab Astrologis Improbatū, lucem in Cælo esse Sensum. Proinde radios passim ex luce ptēdere, singula persentire est, Sentiendo'q; facere, & faciēdo sentire, Quando nil uel sub terra latet, quod non sentiatur inde, latentibus ubiq; radiis. Alioqui non generarentur etiam sub terra Cælestia. Erunt fortasse, qui motus argumento, Igneum minime uideri Cælum, colligere enitantur, Quoniam in ambitum circumagatur, Igne in surrectum tendente, Sed attendant

obsecro rationis fallaciam. Si Cęli pars aliqua (Demus enim posse hoc perfici) a' toto seclusa, diuulsa'q; in mundi situ aliquo constituatur, Repente in arrectum sustolletur ea, patriam mox repetitura, quãquam Cælo circumagi sit proprium. Nam & terra, si a' Centro externa ui aliqua seuocetur, ad ima protinus naturæ suæ nutu reclinabitur, Etiam si propria sit ei Quies. Motus rectus, ubicunque reperiatur is, non tam intimus, genuinus'q; est, quàm reditus in naturam. Adde, quod Ignis, cum suapte ui mobilis perpetuo sit, Necessario in orbem mouetur, Nam hic finem omnino nescit, quod in recto nequit contingere.

¶ Cælum item esse Ignem. In quo tria sint, Calor, Lumẽ, Vitalis humor. Tollitur ex Plinio obscuritas, item Martiano, & Aristophane. Obiter de Argento, Quod Viuum dicunt.

Caput XV.

Ælum porro' esse Ignem, colligi ex Platone tota, quod dicitur, facilitate potest. Nam ubi Mosaica mysteria sic habent, In principio creauit Deus Cæ
c lum, & Terram, Plato ait, Deum primo Ignem fecisse, ac Terrã, Ignem nimirum intelligens præcipue Cælum. Nam in mundi fabrica utrunque perpendit extremum, uidelicet Structuræ medium, siue Centrum, Et circumcurrens Cælum, Cuius ambitu reliqua contegantur omnia, Nam cætera Horum gratia intersita animaduertuntur. Sed aduertant quæso, studiosi omnes, quæ mox subnectẽtur, Vt Plinii, & Capellæ Felicis locus Gordiano implicatior nodo explicetur latius, dum a' Platonicorum uestigiis, ne unguem quidem latum reuellimur. Totam utique Cęli molem eẽ calidã, liquet, Quia Ignis tota est. Id quod Sublimitas coarguit, Mobilitas, & Lumen, Calor quoq;, quãquam occultus, omnia confouens. Calor autem amplissimus spatio nullam patiens uiolentiam familiarem habet humorem. Nam sicuti Cæli Anima Vita constat, & Intellectu, ac motu, Sic & in Cælo tria recognoscuntur hæc, Calor tanquam Vita, Lumen, intellectus uice, Vitalis humor, perinde ac in Anima Vitalis motus. Nec sane' aliud esse humorem censueris, quàm agilitatem quandam ad motum. Proinde Cælestis ignis non esse modo colligitur calidus, Sed humectus insuper, idest liquidus, fluidus, agilis, atque lubricus, & lenis, ac blandus. Nam siccitas nõ fere' citra rigiditatem fuerit, & quidem asperiorem, Cuiusmodi etiam acrius induxerit frigus. Auerroicum illud ex libro de Cælo Platonicis calculum adiicere, creditur, Cælestia nulla frigus inferunt, Sed calorem omnia. Quæ uero frigus conciliare opinemur, ea esse, quæ caloris inferant minus. Sententiam huiusmodi comprobant fere' Abraham, & Auenazra, Statuentes, Saturnum dictitari frigidum, quĩ calorem inferat nostro remissiorem. At Vitruuius matheseos non imperitus esse Stellarum alias temperatas scribit, Alias feruentes, etiam'q; frigidas ea ex causa, quod ignis quilibet superna petit. Quo fit, ut Sol Aethera superiorem radiis exurens candentem efficiat, Martis argumento. Saturni uero Stella, quod est proxima extremo Mundo, tangit'q; congelatas Cæli regiones, uehemens inde frigus concipere creditur. Sed hæc ille uiderit. Cælestis uero proprietatis, Siquod in rebus nostris exemplum aliquo modo ualeat excogitari, Non temere fuerit aliud, quàm Argentum, quod ab indesinente motu uocant Officinæ Viuum, In quo uegetus calor cum humore multo, sed tenaci motum ingenerat quietis nescium. Quod si subtiliorem, & diaphanam, lucidam'q; adhibueris naturam, habebis & Cælum. Ex iis iã opinor, infertur Lux multa Plinii uerbis ex naturalis historiæ secundo uolumine. Esse innumeras ei effigies Animalium, rerum'q; cũctarum impressas. Nec, ut in Volucrum notamus ouis, lænitate continua lubricum corpus, quod clarissimi Auctores dixere' tenerum, argumẽtis indicatur. Martianus uero Felix Capella Lunarem inquit, Circulum ingressa Virgo conspicatur globosum quoddam, tenerum'q; corpus, & superni roris lænitate compactum, instar Speculi prænitentis. Sed in Timæo item Plato, Lenem præterea inquit, hunc globum extrinsecus undiq; expoliuit, Nec immerito summa cum ęqualitate tornauit. Ex humoris uero Cælestis similitudine, qui agilitatem signat, ut antea est expositum, Aristophanes Nebulis Socratem irridens illum ita inducit loquentem, ἀλλ' ἡ γῆ βίᾳ ἕλκει πρὸς αὑτὴν τὴν ἰκμάδα τῆς φροντίδος, idest Sed ui inquit, terra ad se pertrahit humorem curæ. Vbi Interpres ἰκμάδα .i. humorem τὸ νοητικὸν intelligit τῆς ψυχῆς, idest Animæ intellectualem potentiam. Sed cur sic, Id uero dicere supersedit.

Peripateticæ rationes, Solem, Stellas'q; non esse igneas. Caput XVI.

Æterũ, quia diu iam Platonicorum rimamur arcana, introspiciamus parumper & Peripateticorum pomœria, quæ multum tempestate nostra & nominis, & auctoritatis indepta late dominantur, & in naturæ maiestate principatum sibi uendicant. Promemus autem, quæ a' Magno Alberto secundo Cæli comprobata, nouimus, Caliditatem uidelicet, ac Lumen nõ uideri idoneas causas, Cur Sol, & Stellæ dicantur igneæ. Neque enim Caliditas prouenit semper ex proprietate naturæ, Sed ex motu interdum, Et aliquando ex radiorum reflexione ad locum unum, ut in quibusdam manifestum est Speculis, Et probat Euclides in Perspectiuæ tractatu. Porro' luminosa corpora sunt multa, quæ tamen esse ignea, non audeas astruere, ut contingit in putrefacta quercu. Quinimmo Igni accidit quoque non lucere, si simplicior fuerit, ac purior. Sicuti euenire, Alexander scribit, in locis prope' Aethiopas. Adde, quod nõ ubiq; calorem motus inducit, Sed in iis duntaxat corporibus, quæ a' motu dissolui queunt per partium attritum. Quia enim partes dissoluuntur, rarescunt amplius, quam formæ Aeris uel aquæ, uel terrę congruat. Inde ad ignem disponunt, & calorem. Si uero Corpus fuerit eiusmodi, ut motu dissolutionem non recipiat, quale est Cæleste corpus, tunc nec calor ualet, nec ignis induci. Motus autem ad hæc pficienda non alius est, quam localis, & pręcipue motus is, qui est quasi uita quædam existentibus omnibus. Cuiusmodi est Cæli motus. Proinde'q; uiuifica qualitas est calor. Letifera frigus, quia abscindit, & sistit motum. Quanam uero ratione Astrorum motus calorem gignat, secundo Cæli sic statuit Aristoteles. ἡ δὲ θερμότης inquit, ἀπ' αὐτῶν, καὶ τὸ φῶς γίνεται παρεκτριβομένου τοῦ ἀέρος ὑπὸ τῆς ἐκείνων φορᾶς, πέφυκε γὰρ ἡ κίνησις ἐκπυροῦν καὶ ξύλα, καὶ λίθους, καὶ σίδηρον, εὐλογώτερον δὲ τὸν ἀέρα. Hoc est, Calor autem ab ipsis, & Lumẽ gignitur, Aere incessu illorum attrito. Aptus enim natura motus est incendere ligna, lapides, ferrum, & Aerem eo magis. Patet porro', quod dicimus, ἐκ τῶν φερομένων βελῶν, idest ex sagittis impetu excussis uehementiore. Sic enim incenduntur, ut μολιβδίδες, idest plũbeæ laminæ colliquescant. Quod tamen ipsum non ita accipiendum, tanquam sagitta excalfacta aerem quoque ita afficiat, Sicuti uidetur intellexisse Simplicius, Sed diuersum potius, ut inquit etiam Thomas. Nam excalfactus Aer motu, sagittam ita incendit. Quod Alexander & sensit, & docuit. Sed hoc in Stellis usuuenire nequit. Neque enim illæ per Aerem feruntur, Sed in Sphæra longe ab Aere sequestrata. Ideo'q; non incenduntur ipsæ, nec calescunt ullo modo, tum etiam quia externam non recipiunt impressionem. Aer uero circulari subiectus Corpori calescit necessario ex illius præceleri motu, quo non ignis modo illi proximus concitatur, Sed Aer ad eam usque partem, quam pertingunt Montes, Vt ex Cometarum motu datur intelligi, Quod ex Meteororum primo colligitur. Ne uero caloris sit æqualitas quacunque anni parte, Causa in Sole est euidens, tum quando inscendit is Hemisphærium nostrum, tum quando altiora Zodiaci scandit, sit'q; Capitibus nostris propior. Cum uero Aristoteles ait, Ab Astris gigni Lumen, non intelligendum, inquit Thomas, de Lumine ignis generati ex motu, Cæterum de lumine, quod a' Stellis producitur, quaten⁹ Entia sunt actu lucida. Duplex ergo inquit, causa est caloris ex Cælestium corporum ui in inferioribus. Altera ex Aeris motu tantum, quem efficit Cælestis corporis ambitus. Causa uero reliqua est Lumẽ, quod quidem excalfaciendi uim habet, quia est qualitas Actiui primi, alterantis, ut hoc utar uerbo, hoc est Cæli. Directe'q; producit qualitatem primam Corporum inferiorum, Quæ est Calor. Quia uero solare lumen exuberantius est, inde fit, ut ab eo potentius proueniat Calor. Reliqua uero ex proportione, Adeo ut Lunæ lumen etiam excalfaciat. Cui sententiæ subscribit Aristoteles, ubi de Aĩalium partibus disputat, Noctes ingens in plenilunio esse calidiores, pp̃ter Lunæ Lumẽ, unde contingat, Pisces ad Aquarum commeare superficiem. Sed comprobat & Auicenna, ubi plus sit luminis, ibi uero plus esse & caloris. Hinc Hippocrates ait, Aerem nocturnũ Stellarum luminibus subtiliorem fieri, & calidum aliquantum, generationi'q;, & Vitæ accomodatum.

Bessarionis ad idem sententia. Qui sint Antisii gradus. Anthion quid. Solis inter Planetas locus.

netas locus. Cur Solis frater Titan. Meganira. Despœna, idest Δέσποινα Quæ sit. Virgilii locus declaratur. Limbum pro Zodiaco accipi. De Lyceo mõte pulchra. Iupiter ubi, & a`quibus sit educatus. Agno fons, mirandæ naturæ. Lyceus Iupiter. Mithra. Mithriaca sacra.

Caput XVII.

Erum ab hisce altioribus ad humiliora remeandum, Si prius Bessarionis apposuero sententiam, Viri meo quidem iudicio, scientissimi, ac disertissimi, & in Platonicis rebus summe exercitati, Non relictis porro` pauculis, dignis cura. Is igitur libro primo aduersus Calumniatorem Platonis ita scribit. Et si inquit, Cælum Plato ex Igne constare affirmat, quatenus, scilicet uisibile est, & ex terra, quatenus tangi potest, Stellas'q; ex omnibus quatuor elementis compositas. Nõ tamen hæc ita esse existimat, Vt quæ generationi, & corruptioni obnoxia sint, Corpus immortale constituit, Sed ex Igne Cælum esse, quia Corpus æthereum lucidum est. E` terra, quia Sensui occurrit. E` mediis, quia Mediorum præcipuam recipit ratiõem. Quod ne` Aristoteles quidem inquit, inficias iret, Cælestia scilicet corpora constare ex his summitatibus elementorum, Quando & ipse Cælum esse statuit, uisui, tactui'q; obnoxium, Quod animatum quoque, & Animal esse, ut Plato censuerat, in libro de Cælo affirmauit. Nos enim inquit, perinde ut de animalibus istis consyderemus. Hæc tot, tanta'q; de Sole, Cælo'q; habui, quæ dicerem, ut Studiosos hisce humanioribus implicitos studiis cogeremus quodam modo uolentes altiora quandoq; suspicere, nec pati uitam sordescere situ quodam poeticarum fabularum, Quas ipsas nec profundius excutiendas opinantur, quãuis sub illis inuolucris sæpe lateant sensus mirandi. Sed in iis hebetius ita plerunque consenescunt, ut inde auulsi noctuinis oculis cõspiciant cætera, Quod minus profecto facerent, Si discere aliquando potuissent, quæ genuina sint eius sciẽtiæ, quam Humanitatem uocant. Nos exequemur reliqua propositi, Si illud item monuerimus, Hipparchum, & certatim fere` Veteres omnes Gradus eos, in quibus Sol ꝯstitutus dies diebus, & noctes adæquat noctibus, Antisios nuncupasse, ueluti dicas, exaduerso æquales. Anthion uero aliud est, nam eo nomine nuncupatur in Bœotia Puteus, ubi a`Proserpinæ raptu sedisse Cererem ferunt, Vetulæ imagine prælata. Quo nomine uelut Argiua a`Celei filiabꝰ deducta ad matrem est. Putei Auctor Pamphus, idest πάμφως. Nõ longe, a`puteo uisebatᷓ Meganiræ sacellum, quam fuisse Celei uxorem, ac Triptolemi matrem, Græcis, credimus. Sed & illud obiter adnotarimus, Limbum apud Varronem scite ꝑsus de Zodiaco dici, Cum in Menippæis Satyris inquit,

Per quam Limbus pictus bis sex signis
Stellimicantibus, Altus in obliquo æthere Lunæ
Bigas acceptat Posthumi, Cui Seplasia fœtet.

An uero inter Planetas medius collocari Sol debeat. An mox Lunam consequatur, agitatũ diu inter cælestium rerum studiosos, & Philosophos quoque. Aegyptiorum placita a`Luna principem sanciunt. Mediana illi Syderi ascribentibus Chaldæis, quod ipsum & Ptolemæus statuit. Theon uero probabilius habet, Supra Lunam statim locari, & id, nec a` Præceptore Ptolemæo, quem enarrabat, Veritus dissentire, quod Plato comprobat, & Aristoteles. At Moses Aegyptius situm Planetarum, & ordinem incertissimum uideri pronuntiauit. Sed nos, quod polliciti sumus, Cælestibus relictis, nostræ memores infirmitatis terrena pergamus expẽdere. Proinde adiiciamus ex Pausaniæ Thesauris illud quoq;, Titana creditum Solis fratrem, Regionem ad Asopum, sicuti ferunt Indigenę, habitasse primum, Et ab eo dictam Titanen. Verum, uti ego, inquit, censeo, Vir sagax fuit Titan, & Temporum Anni obseruator diligens, Et quando auctiora Sol faciat semina, & Arborum percoquat fructus, Ac proinde Solis frater habitus. Vnde coniectatio euidens, Cur Astra Titania dixerit Maro. Titanas omnium princeps ad Poesin Homerus induxit, ut Deos apud Tartarum. Ex iis Anytus commemoratur Vnus, A` quo educatam ferunt Δέσποιναν. Propterea apud eius Simulacrum stabat armati præferens Schema. Hanc Δέσποιναν, seu Dominam uenerantur cumprimis Arcades, Neptuni astruentes filiam. Cæterum pluribus est Cereris cognomentum Δέσποινα. Quo tamen & Proserpina honestetur. Ad Quod Poetam nobilem respexisse contenderim illo uersiculo,

Hi Dominam Ditis Thalamo deducere adorti.

Certe in Arcadicis rebus Pausanias scribit, In templo, Cereris statuam dextra facem gestare, Alteram uero iniicere ἐπὶ τὴν δέσποιναν, Quæ & ipsa Sceptrum, Cistam'q; in genibus habeat. Templi porro parieti affixum stetisse Speculum, In quod intuens initio quidem se aut parum, aut omnino nil spectaret, Dearum plane Simulacris conspicuis, atque item Throno. Ad sinistram Templi τῆς δεσποίνης montem statuunt Lycæū, Qui & Olympus dicatur. Arcadum plerique ἱερὰν κορυφὴν, idest sacrum nuncupant uerticem, Puto, quoniam inibi esse educatum Iouem, Eorum Mythicis est obseruatum. Argumento esse locum, Qui inde uocetur κρητέα, ad sinistra Luci Apollinei, cognomēto Parrhasii, idest παῤῥασίου. Nymphas, Quæ Iouem educarint, fuisse, Thisoam, idest θεισόαν, Et Nedam, & Agno, idest ἁγνώ. A qua & in Lycæo fons appellationem ducat, Cuius ea fuerit olim uis, Vt re diuina ibi a Lycæi Iouis Sacerdote curiosius peracta, & fusis precibus, Querno'q; ramo leuiter aqua commota, mox densior surrigatur Vapor Nebulæ assimilis, quę non multo post effecta nubes, aggregatis item aliis, largos demittat imbres. Miracula in Lycæo suppetunt alia quoque, Esse inibi Iouis Lycæi Lucum, quem siquis, lege spreta, ingrediatur, annum superuiuere nequit. In eo item Animalia, nullam prorsus umbram iactant. Quod'q; apud Syenen Syderis Cancri primas partes Sole fit obtinente, perpetuum ibi est. Solem deniq; Persæ Mithram dicunt, Cuius Simulacrum Leonis rictum præferebat, cum Tiara, manu utraque bubula premente Cornua. Quo argumento in Thebaide Papinius,

Adsis o memor hospitii, Iunonia'q; arua
Dexter ames, Seu te roseum Titana uocari,
Gentis Achemeniæ ritu, Seu præstat Osirin
Frugiferum, Seu Persei sub rupibus Antri
Indignata sequi torquentem Cornua Mithram.

Sed & in Philologiæ Nuptiis Martianus

Te Serapin Nilus, Memphis ueneratur Osirin,
Dissona sacra Mithram.

Hinc certe Mithriaca dici Sacra animaduertimus, Quæ homicidio polluisse traditur Commodus Antoninus Imperator. Ea in antro obiisse, moris fuit. Educto cornibus ex eo Boue, Quem mox, ut Mithræ uictimam immolarent, per Hymnorum modulatos concentus.

Grasum ne pertulisse quidem quid sit. Et quid Grasus, & Grason. Tragasæus, & Tragomaschalos. Cur sub Alis Odor malus. Cur Pedes fœtent. Cap. XVIII.

a Lexandrum apud Arbelas totius Certaminis aleam cum Persis subiturum, pleriq; ex Amicis adeuntes grauius milites accusabant, qui in tentoriis sermones sererent, depacisceerentur'q;, nihil se hostilium spoliorum in Regiam relaturos, Sed sibi ea omnia uendicaturos. At is læte, quæ dicerentur accipiens, prospera inquit, nuntiatis. Vincere cogitantium ista sunt consilia. Cum uero hostiles copiæ myriadas uiderentur centum excedere, hoc est decies centena hominum millia, Identidem Alexandro ingessere milites, ὦ βασιλεῦ θάῤῥει, καὶ μὴ φοβοῦ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων· αὐτὸν γὰρ ἡμῶν τὸν γράσον οὐχ ὑπομενοῦσι. Confide Rex, neque pertimescas hostium multitudinem, Ipsum enim Grasum nostrum non perferent. Hinc nata Parœmiæ species, Vt qui primo funduntur impetu, fugantur'q; prius, quam intra teli iactum ueniant quodammodo, ne Grasum quidem dicantur pertulisse. Sicuti Pharnacem fecisse, significauit Cæsar, Cum illo uicto, ad Amicos scriberet, ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα, Veni, Vidi, Vici. Grasum uero dicunt Græci fatuum quidem, Sed eo item nomine, ac primum utique Lanarum sordes in Ouibus appellant, quod genus etiam Oesypen uocant, ut apud Dioscoridem. Quāquam & succida Lana ita dicitur. Est & Grasos ἡ τῶν μασχαλῶν δυσωδία, idest Odor malus, qui sub Alis fit. Vnde & Grason, idest γράσων dictus odoris mali. Hinc illud Parœmiodes, γράσωνι μὴ ὀργίζου, Grasoni ne suc censeas. Tradunt aliqui, Grasona etiam signare uiride Ordeum, παρὰ τὸ γράω τὸ ἐσθίω.

 Quia uero

Quia uero Alarum Odor nunc Hircus latino uerbo, nunc Tragus item Græco, sed idem significante, nuncupatur, Aristophanes in fabula, cui titulus est, ἀχαρνῆς, Tragasæum uocauit male olentem, & alia fabula Tragomaschalos eosdem dicit. Quærit Aristoteles, διὰ τί ἡ μασχάλη δυσωδέστερον τῶν τόπων, idest cur Alæ omnium maxime partium nostri corporis male olent? An inquit, est, quia omnium minime respirare possunt? Malus autem Odor locis huiusmodi contrahi maxime solet, quoniam putredo quiete interioris qualitatis, idest humectæ materiæ, ad corruptionem paratæ consistit. Etiamsi partes illæ sint raræ satis, quod pilorum indicat multitudo, ut Sententiarum quinto meminit Hippocrates. Cæterum, quia immobiles maxime, inexercitatæq; sunt, superfluitatum multarum ibi conceptaculum fit, quæ crudæ, incoctæq; odorem producunt malum. Quippe Odoris mali causa cruditas quædam excrementi est. Quamobrem Sudores etiam aliqui quandoq; ita olent. Proinde in plantis, quia siccæ, & Calidæ sunt natura, humor non est fœculentus, Sed expeditius concoquitur. Inde & Animalium nullum bene olet, excepta Panthera, quoniam cruda sint excrementa, & fœtida. Legimus porro septima quarti Auicennæ. Quosdam opinatos, tetrum alarum Odorem ex quibusdam Seminum reliquiis, quibus gignimur, produci, quæ locis iis insederint cutem subeuntes. Verum Peritioribus ratio hæc parum efficax uidetur, Quod Seminis proprium sit, conuerti in melius. At obiiciat aliquis, fœtere tamen pedes, quamuis perpeti agitentur motu. Agitantur illi quidem, sed obsepti, obuallatiq; amplius operimentis, ut quod superfluit, euanescere queat minus. Deniq; terrestris humecti grandior copia illuc demanat. Quod esse corruptioni maxime, obuium, liquet.

¶ Cur Odorem malum augeat Calor. Item cur præcipue Odoribus capiantur homines. Inspirationis opus duplex. Odori percipiendo quid necessarium. Caput XIX.

ET quia de Odoribus agimus, ingerat hic forte curiosior aliquis, Vnde nam fiat, quod quæ male olent, tetrius oblædunt, cum calent, quàm cum frigent. Ea uero est Odoris natura, Nam Vapida res est, quæ calore confit. Motus enim quidam est. Calor autem motandi præcipuam habet uim. Nam frigore concrescit humor, & fit immobilis. Adde, quod frigus concipientia imum petunt omnia. Ediuerso autem in summa calor surrigitur, similiterq; uniuersim Odores, tum quia in Aere constituuntur, Tum quia qui eos percipit Sensus, in arrecto, uelut specula est. Siquidem Cerebri conceptaculis sese insinuans Odor sensum mouet. Sed illud iucundius in quæstionem uenerit, Cur ex omnibus Animantibus Homines miram ex odoribus persentiscant uoluptatem. Id uero inde putatur effici, quod Cerebrum nos maius habeamus, & reliquis aliquanto humectius. Propterea Odorum illuc ascensus hyperbolen eam, hoc est frigiditatis excessum, & humectationis ad mensum reuocat rationalem. Fit autem affectio hæc per spiritus attractionem, quantum ad homines attinet, scandentibus eo modo odoribus ad Cerebrum ipsum, Quia calor igneus, quo resoluuntur Odores, eisdem præstat leuitatem quandam, ut superiora petant, Vnde cõsequitur in membro illo sanitas quędam. Odori siquidem inest calefaciẽdi uirtus ob calidum igneũ, unde producitur, atq; item resoluitur. Proinde uidetur Natura in duo maxime opa Inspirationem instituisse, Quorum alterum, & id utiq; operosius, Euentatio est caloris intimi, alias exusturi omnia. Nam & Platonici ideo Pulmones esse productos scribũt, molles atq; neruosos, & instar fistulæ cauos, & Spongiæ similes, ut Cor iræ ardoribus nonnunquam exęstuans aliqua saltem refrigeratione mitigaretur. Proximum est Odoris perceptio, Ad quam sicuti ad Auditũ, & Gustum corpore aliquo intermedio est opus, Per quod ad sensum prouehantur Odorũ differentię. Sed & elementa eadem odoratui præseruire uident, quæ uisui, et auditui, Aer uidelicet, ac aqua. Nã Aquatilia quoq; odorari, certũ est. Et sicut in uisu pspicuitas cõis quędã q̃litas in Aere, et Aqua cognoscit, Ita in Odoratu alia q̃litas in elemẽtis eisdem promiscua continetur, quam dicimus Diosmon, idest Perodoriam, aut Transodoriam; ut interim sic loquamur, Inuenias id uerbum apud Theophrastum. Cuius & nos alibi meminimus

tionem fecimus. Ea uero est potentia ad sensorium transuehens, quod odorum est. Sensorium autem non naris est utiq;, ἀλλ' ἡ μαστοειδὴς τοῦ ἐγκεφάλου ἀπόθεσις, idest Verum seposita Cerebri portio mammarum imagine quadam. At de hac re plura mox. Nam & Albertus Cerebri anterioris extremum esse duabus mamillarum papillis consimile, prodidit, In quibus fit Odorandi potestas.

Cur odorandi sensorium in homine retusius, hebetius'q; sit. Caput XX.

Ec illud utique ambiguitate caret, Quid nam sit, quod sensum hunc Homines tardum habent, ac lacessitum, Siquidem Animalia plurima exquisitius,
n quam nos, & sagacius olfaciunt, Vt ex terrestribus Canes, Ex Auitio Vulturii. Euentus autem eiusmodi hæc afferri ratio potest. Siquidem Organum Sēsus requirere cum sensibili proportionem uidetur, Nam uti Odor ex calido prouenit, & sicco, Ita ad bonitatē Instrumenti odoratus exigitur uictoria calidi, & sicci. Sed homini Cerebrum, in Cuius uicinia olfactus est, datum omnibus aliis maius, perpensa præsertim Corporis proportione, Quod & comprobat in libro de Animalibus Aristoteles. Cum uero id sit humidum, & frigidum, in se animaduersum, inde nimirum fit, ut in eo odorandi perfectio præpediatur, nihil'q; fere Odorabilium percipiat, Nisi quod excellenter possit oblectare, aut affectionem inducere diuersam.

An Odoribus suffici alimentum queat. Ouidii locus explicatur ex primo de Ponto. Caput XXI.

Ippocrates Auctor artis Medicæ summus, Qui'q; bene sentientibus perinde ac Lychnuchus est, siue Laterna per literarias semitas iter facientibus, Ne Cæ
h sari modo Capitolium scandenti, Vt est apud Tranquillum, Lychnuchos ab Elephantis gestatos putes, Is inquam Hippocrates, in libro de Alimento sic scriptum reliquit, Quicunq; citissima indigent adiectione, humidum Remedium resumendis uiribus optimum est, Vbi autem adhuc otiore, per odoratum. Pythagoricorum uero sententia fuit, Odores etiam ad nutricationem conferre. Veluti etiam alamur qualitatem eiusmodi attrahendo. Id minus recte pronuntiatum, nititur Philosophus comprobare. Videmus etenim inquit, Cibum ex pluribus compositū elementis. Simplicia enim non nutriunt, Et Animalia, quæ indidem nutriuntur, ex quatuor sunt compacta elementis. Ex iis autem unumquodq; nutritur, ex quibus constat, ut est in primo de generatione adnotatum. Argumento sunt ciborum retrimenta, Conceptaculis quorum intra animalium corpora partes a natura sunt contributæ. Nam in plantis protinus, quicquid uacantis materiæ est, extruditur, Sicuti manifestum facit Gummi, & id genus alia. Quod si elemento simplici impleri nutrimentum posset, Nil prorsus redūdaret, quia partium nulla esset disparilitas. Inde colligitur, ex Odoribus nullum posse alimentum præstari. Nam cum sint qualitates p se, non possunt nutriendo constituere substantiam. Quod si sit Odor fumosa exhalatio, uel Vapor, ut Veteribus placuit, adhuc ratio perstaret, quoniam utrunq; ad Aeris naturam pertineat. Porro Spiritus quidem uel Cerebrum petit, uel pulmonem. In his uero locis non esse alimentorum conceptacula, unde reliquo corpori distribui pro ratione portiunculæ ualeant, notissimum fere est. Huic enim muneri Stomachum natura præscripsit. Proinde apertissimum uideri, Nihil odoribus nutriri. Quos tamen sanitati conferre plurimum, Sensus perdocet. Plinius uero naturalis historiæ septimo, ad extremos Indiæ fines ab Oriēte, circa Gangis fontem, esse Astomorū gentem prodit, sine ore, toto hirtam corpore, quæ frōdium uestiatur lanugine, uiuat'q; halitu tantum, & odore, quem naribus trahant. Nullum illis cibum, nullum esse potum. Tantum radicum, florum'q; odores uarios syluestrium malorum, quæ secū portant longiore itinere, ne desit Olfactus. Grauiore paulo odore haud difficulter exanimari. Horū etiā Strabo ex Onesicrito mentionē facit libro. xv. Sed qa id ferè putat fabulosum, Nō grauabimur hic subiicere Platonici sciētissimi, & Medici doctissimi sententiā.

Legimus

Legimus inquit, in calidis quibuſdam regionibus, ac plurimo paſſim odore flagrantibus multos gracili corpore, & imbecillo Stomacho, quaſi ſolis Odoribꝰ ali. Forte quoniam ipſa natura loci, tum herbarum, & frugum, atque pomorum ſuccos ferme totos redigit in Odores. Tum Corporum humanorum humores illic reſoluit in ſpiritum. Cum igit̃ uterq; odor uidelicet, ac Spiritus ſit Vapor quidam, & ſimile ſimili nutriatur, Nimirum & Spiritus, & Spiritalis homo plurimum odoribus accipit alimentum. Nutrimentum uero qualecunq; id ſit, per odores, ſiue ſomentum apprime Senibus, & gracilibus neceſſarium eſt, Quo defectum alimenti ſolidioris, atque uerioris utcunq; compenſare poſſimus. Spiritum uero odoribus nutriri, argumento eſt, Quod Vinum odore plenum ſpiritum ſubito recreat, quẽ cætera uix tandem poſſunt reficere. Propterea primo de Ponto ita ceciniſſe uideri Ouidius poteſt.

Et iam deficiens ſic ad tua uerba reuixi,

Vt ſolet infuſo uena redire mero.

Cuius rei cum Seneca meminit etiam Plinius, Quãquam nec latet, ex ſe uinum ſomẽti plurimum ſuggerere. Vaporem uero illum, in quem cibi cocti deniq; transferuntur, Ideo appellamus Odorem, quoniam & Odor ubiq; Vapor quidam eſt. Et hic tractus intus ex alimentis uapor niſi ſpiritui quodam odore placeat, uix ullum præbet illi alimẽtum. Quamobrem ualde probat̃ Auicenna, cum ait. Corpus quidem dulcedine, Spiritum uero quadam aromaticitate nutriri. Galenus porro Hippocratem ſecutus, Spiritum non ſolum odore putat nutriri, Sed Aere, Aere inquam nõ ſimplici, Sed potius opportune permixto. Tria demum Spirims animalis ſomenta traduntur præcipua, Aer purus, & luminoſus, Odorum delectus, & Muſicæ. Iam uero Alexander, & Nicolaus peripatetici cum Galeno concludunt, Spiritum uitalẽ, & animalem ideo nutriri tum Odore, tum Aere, Quoniã uterq; mixtus eſt, atq; conformis, Et utrunq; hauſtum præcordia penetrare, atq; inibi percoqui, temperariq; ad uitam, perq; arterias diffundi. Vterq; autem coctus iterum nutrit Spiritum, ut aiunt, utrunq;, Præcipue uero animalem. Piſciculos multos aqua nitidiſſima nutriri tradunt. Ocimum eodem modo. Mitto quibus elementis Chamæleontem, & Salamandram nutriri, nonnulli ſerant. Olympiodorus Ariſtotelis affert hiſtoriam, In qua ſatetur is Hominem a ſe uiſum, qui Aere modo nutriretur, & Sole. Quibus in Phedone perſimilia Plato conſcribit, & nos alibi, opinor, in hoſce Libellos regeſſimus.

¶ Odoratæ Suffitionis utilitas mira. Ignes odoratos peſtilentiæ occurrere. De Agrone Medico. Et Lindo ſpecie aromatis. Myrrha cur Aegyptiace dicat̃ Bal. Caput XXII.

SEd nec iſta modo, emolumentum, quod inſigniter nobis adeſt ex odoribus, patefecerint, Sed amplius quæ ex Veteri comperta nobis memoria ſunt. Siquidem cum Aer, quo utimur plurimum, & in quo maxime obuerſamur, Nõ eadem ſemper ſit ratione diſpoſitus, nec idem ſeruet contemperamentum, Sed nocturna denſeat humectatione, & proinde corpus premat, & Animæ triſtitiam inferat quandam, ueluti nebula circunſuſam grauiore, Aegyptiæ morem gentis animaduertimus fuiſſe, ut e lectulis ſe proripientes mox Reſina ſuffirent corpus, ut ſic aerem expurgarent diſgregatione, & innatum corpori ſpiritum aliquo modo tabeſcentem odoris uehementia refouerent. Rurſum meridie Syderis ui ex terra Vaporationem exhalantem myrrheo retunderẽt thymiamate, Diſſipat enim, ac diſicit caliditas aeris turbulẽtiam circumiecti. Nam & Medicæ artis ſcientiſſimi peſtilenti affectione grauius craſſante, Ignium crebritate malo occurſant, Quod iis rareſcere credatur aer. Id quod conſequitur largius, Si odoratiora urantur ligna. Cuius eſt modi Cupreſſus. Iuniperus. Piceæ. Sed & Agrona nobilem medendi ſcientia ſumme laudatum ferunt, quod Athenas magna peſtilentiæ ui ſæuius infeſtante, Affectorum pleriſq; ſalutarem intuliſſet opem, accẽſis in proximo ignibus. Myrrham porro Aegyptiorum uocabulo Bal dici, obſeruauimus. Id uero diſiectionẽ indicat plane. Obiter adnectamus illud quoque, quia diu inter odores uerſamur, Apud Athenæum reperiri, Lindum eſſe Aromatis ſpeciem, Quod etiam agnoſcit Euſtathius.

¶ Qua ratione audiant, odorenturue, quæ Senſoriis eiuſmodi non ſunt prædita. De Pi-

fcibus, Qui inclamati ueniunt. Caput XXIII.

Erum haud inepte fortaſſe uidemur facturi, Si hoc maxime loco tractare, ac diſcutere adorti fuerimus, quod decimo naturalis hiſtoriæ Plinius propoſuit quidem, Sed inexpoſitum reliquit. Forte quia non erat operis inſtituti cauſas indicare dubias. Piſces quidem inquit, auditus nec membra habent, nec foramina. Audire tamen eos, palàm eſt, Vt patet, cum plauſu congregari feros ad cibum conſuetudine in quibuſdam uiuariis ſpectetur. Et in piſcinis Cæſaris genera Piſcium ad nomen uenire. Olfactum quoq; iis eſſe, manifeſtum patet. Quippe nō omnes eadem eſca capiuntur, & prius quàm appetát, odorantur. Hæc ad uerbum fere' comprobantur ab Ariſtotele de Animalium hiſtoriis libro quarto. Ab Auicenna item uolumine quarto. Sed quod ad Auditum ſpectat, etiam Lucianus meminit in Sermone de Dea Syria, Cuius hæc fere' ſunt uerba, οὗτοι δὲ καὶ οὐνόματα ἔχουσι, καὶ ἔρχονται καλεόμενοι, hoc eſt, Nomenclatura item eorum eſt, & uocati, inclamati'q; aduentát. Et in Epiſtolis ad Atticum Cicero, Noſtri autem principes digyto ſe cælum putát attingere, Si Muli barbati in piſcinis ſint, qui ad manum accedant, Alii autem negligant. De Odoratu uero & Sudas, approbans etiam Cōchylia odorari. Illud utique mirum, cum aſtipulante Ariſtotele, Auditus, & Olfactus nullum contineant membrum manifeſtum. Quod enim tale uideri poteſt per loca narium, id non ad Cerebrum uſq; tranſmeat, Sed partim obſeptum, & cæcum mox deſinit, Partim ad Branchias fertur. Quin & Inſecta quoq; tam pēnata, quàm non pennata procul ſentiunt ut Mel Apes, & Culices dicti Muliones, Q uod niſi odore agnoſcerent, nunquam e' lōginquo ſentirent. Sulphuris item odore genera Inſectorum multa intereunt. Ad hæc Formicæ Origani, Sulphuris'q; puluiſculo inſperſo, ſuas relinquūt Cauernas, alio'q; demigrát. Sed unde nam iſta contingant? Certe inquit Themiſtius ex Ariſtotelis ſententia, alium ſenſum habere, non poſſunt, quo odorentur, quàm odoratum. Sed afferendum eſt, quo nam pacto olfaciunt, Si non reſpirant aliqua. Videtur itaq; in ſanguineis Senſorium odorandi eſſe diuerſum ab eo, quod in Inſectis habetur. Et hercle ut Animaliū quorundam Oculi prædurí, cu iuſmodi uocant Græci σκληρόφθαλμα, operculo, & folliculo carent. Proinde exerti, inconniui'q; ſunt. Sed ſtatim nullo diductu incidentia, & occurſantia contuentur. Cum aliorum oculi genis, & palpebris utantur, ceu uallo quodam uiſus, munimento'q; prominente. Eo'q; niſi nictentur, & conniueant, ceruere nō poſſunt. Ita & Odoratus Inſectis, Piſcibus'q; promptus, atq; expoſitus eſt, ut Viſus duros oculos habentibus. Vnde munere eo ſine naribus, & Olfactione funguntur. At reſpirantibus adopertus, & conditus eſt, Qui, ubi halamus, adaperitur, panditur'q;, ampliatis uenarum, meatuum'q; itineribus, quod iis ferme' uerbis Ariſtoteles de Sēſu, & Senſili expoſuit. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀναπνέουσι τὸ πνεῦμα ἀφαιρεῖ τὸ ἐπικείμενον, ὥσπερ πῶμά τι. διὸ οὐκ αἰσθάνεται μὴ ἀναπνέοντα. τοῖς δὲ μὴ ἀναπνέουσιν ἀφῄρηται τοῦτο. Sed iis inquit, Quæ reſpiratiōe utuntur, flatus ipſe ſurrigit, quod inſidet, ueluti operculū. Quod ni fiat, non percipiunt. At quæ Spiritus reciprocatione non utuntur, nil eiuſmodi ineſt. Propterea inquit Themiſtius, ſiquis diligenti ſubtilitate id exigat, Reſpiratio non eſt cauſa odorandi, Neq; dehiſcentia palpebrarum uidendi, Sed adapiendi meatus, q odoratui obſeruit.

¶ Ambiguitates in Odorum ratione pluſculę. Interibi enarratur Martialis. Stilum uertere quid ſit apud Oratium primo Sermonum. Cap. XXIIII.

Æterum prius quàm ab hiſce digrediamur odoribus, non inepte uidemur facturi, Si quæpiam adhuc ex ueteribus theſauris delibatim, carptim'q; deguſtarimus. Multi opinor, experientia magiſtra didicere, Et nos quandoq; perſenſimus, florum Odores, καὶ τῶν θυμιαμάτων hoc eſt Suffimentorum ſuauius e' longinquo olere. Cum in propinquo alia herbam potius redoleant, Alia ſumū. Miratus diu ſum eiuſmodi euētum, Ambigens'q; ſæpe mihi Virgilianū Carmē ingeſſi, Felix, qui potuit rerum cognoſcere cauſas, Deniq; cū in Cōmentatiōes quaſdā Anctoris inter Philoſophos celeberrimi, ad id genus quæſtionū ptinētes incidiſſem, hāc fere' rōnē cōperi. Caloris ui pſtare Odoꝝ naturā, Quippe Odorata oīa calida eſſe, Vt uero calidiſſimū quodq; eſt, ita & maxime leue. Proinde ꝑ uehi lōgius poteſt, ac ſynceriorē ſubuectare odorem ſuum,

rem suum a'cæteris cum foliorum odoribus, tum fumi, idest Vaporis aquei depuratum ab/iunctum'q;, qui odorem affectari uidentur, Cum quo terrestris quoque prouehatur portiun cula, quæ odore celerius Sensum afficiat, Nam insito crassamento calidum inibi potentius agit, Verum interstitio longiore uicta flaccescit euanida, calore deminuto, Quamobrem Sensui ingeritur Odor materia defecatiore. Quod uero amplius agitata Odoramenta ple/nius afficiant, ratio euidens, Quoniam mota plus aeris, quam quiescentia replent. Quo no mine celerius Odoris potestas Sensum pertingit. Acrius autem frigoris ui infestiте, minus, minus'q; Odoramenta persentimus, quoniam hebescit, retunditur'q; tūc Aeris motus, quo inuehuntur. Est enim frigus σταπτικὸν, καὶ συσαλτικὸν, idest consistere facit, & contrahit. Sed nunquid ferendam censemus opem Valerio Martiali, Cuius hi fere' sunt uersiculi?

Quod bis murice Vellus inquinatum,
Quod Ieiunia Sabbatariorum.

Scribit siquidem doctissimus Poeta, Bassam peius oluisse, quàm Ieiunia Sabbatariorum. Id cur, non attentarunt Interpretes. Ne, sicuti uisum forte est, arcem facere ex cloaca, aut la pidem e' Sepulchro uenerari pro Deo existimarentur. Mihi loci huius Eruditio nō obuia ul detur, nec exculcata, Sed intercutanea, & grauis, Quam Circulus pullatus nescit. Sed com primam me, Ne, quod aiunt, admouere Arietem uideat, aut ostentare, ac captare lites. Græ cum Adagium est, νησάδος ὄζει. Ieiunium olet, de eo, Cuius fœteat anima. Obseruatum nanq; est, Ora hominum, Qui nil dum esitarint, Grauius olere. Ventre siquidem inani, mi/nus'q; agitato, Aer factus calidior spiritum, excrementa'q; pituitosa immobilitate sua putre/facere potest. Calidiorem autem effici, argumento est, Quod uel sitim parere Ieiunium po test. At ubi ederimus, ciborum odore hebescit prior graueolentia, aut interextinguitur. Sed enim ex Medicorum item myrotheciis mutuemur aliquid, quod lecturos blande moretur scitamentis haud aspernalibus prorsum. Elegantissima est, & breuitate amabili Hippocra/tis sententia. Menses duci Aromatum suffitu, quæ sæpe inquit, ad alios usus reciperentur, nisi caput tentarent. Eum locum qua solet, subtilitate perpendens Galenus, posteaquam docuit, cur menstruorum subsistentium affectioni aromata succurrant, quæ conniuentes di scludunt conceptaculorum clausulas, & materiæ crassamentum extenuant, Mox ita infert propemodum. Concinnare capitis dolorem Aromata omnia, tum usus commonet, tum in/sinuat rationis examen. Siquidem excalfaciendi potestate prædita, omnia Caput perten/tant, aggrauant'q;. Quippe nutu suo superna calor appetit. Cum uero huiusmodi sit uni/uersim Aromatum genus, ac potissimum Casiæ, Costi, Cinamomi, Amomi'q;, Ambigui/tatis nubilum discuti inde facillime queat. Quod uero Hippocrates idem alibi ita prodit, Si mulier non cōcipit, & scire placet, an concipere possit, Veste obuolutam suffies infra, Nam si odor transmitti per os ad nares uidebitur, Non esse sua culpa sterilem, cognosces. Gale/nus In his inquit, folis nequaquam efferuntur odores suffitionis subeuntes, quibus confu/sum, obseptum, occæcatum'q; Os uteri est. Tale uero nequaquam censetur ad sobolem sug gerendam accommodum. Nam & alibi Hippocrates, Quæ frigidos, spissos'q; Vteros ha bent, non concipiunt. Quoniam uero sæpicule Poeticos excutimus Scrupos, admonitum uolumus Scientissimum quenq;, nil esse in hoc Scriptorum genere per incuriam transili/endum, Quod Virum lectionis uberrimæ Politianum, dum ageret etiamnum in huma/nis, commonuisse, sat notum est, Cum diceret, Oratianum illud ex Sermonum primo per/peram a'male feriatis enarrari,

Sæpe Stilum uertas, iterum quæ digna legi sint
Scripturus. Neque, te ut miretur turba, labores
Contentus paucis Lectoribus.

Nam inquit, Stilum uertere, est inducendi, expungendi'q; causa, Stili partem exacumina/tam surrigere, qua scribimus, Altera, quæ retusior est, aut latior, proclinata, & Scriptis de/lendis impacta. Quippe Hieronymus quoque meliorem Stili partem uocat, Quæ peiora de Auctoribus confodiat, eradat'q;.

¶Vbi nam sit Odoris Sensorium. Martialis illustratur. Vocabula plura ad Odorem spectantia. Oletare quid. Caput XXV.

Vm primum Canonis Auicennæ relegeremus multa inde præcerpentes, quæ in boſce libellos, ut ſe oſtentauit occaſio, regeſſimus, Placitum eſt,
c quandoq; Interpretis ſpatioſa adire uireta, ut adiutum irent illa quoque elucubrationes noſtras. Inter alia nec ſane' pauca, ingeſſit ſe, quod inſtituto noſtro uiſum eſt adminiculari, Ariſtoteles inquit, duodecimo de animalibus, Naribus inſitum odoratus organum arbitratur. Galenus uero, & medicinã profeſſi omnes Senſorium hoc in parte Cerebri antica ſtatuunt. Nam octauo de utilitate particularũ odoris inquit, Senſorium prope' Craneum uidetur conſtructum in uentriculis Cerebri anterioribus, uaporoſum continentibus ſpiritum. Sed & ipſum id in libro de Senſu, & Senſili non inficiatur Ariſtoteles, forte eorum oblitus, quæ prodidiſſet alibi. Euidens autem argumentum, non ineſſe naribus odorandi poteſtatem ullam, Quod illis ſi admoueantur Odorata, nequaquam percipi ualent, niſi ad ſuperna proueh antur, quod Spiritus reciprocantis ui cõtingere, ſecundo de Anima commentatur Philoſophus. Spiritu enim retento, etiam ſi inſeratur naribus odor, Senſus perfici nullus quiuerit. Verum poſt tot, ac tanta de Philoſophiæ prompta ſacrariis, Iam & Grammaticam inſtruamus ſupellectilem, Ne, uti ferunt, a' curru uidear excuſſus, & a' præſcripto longius proripi. Quãquam Scytharum more ſæpius ad lætiora conſurgam pabula. Scribit M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum libro ſecundo ſic, Quanquam illa tua horridula mihi, atque incompta uiſa ſunt, Sed tamen erant ornata boc ipſo, quod ornamenta neglexerant, & ut mulieres, ideo bene olere, quia nil oleãt, uidebantur. Ad hæc uero Martialem parte aliqua reſpexiſſe, palàm fit amplius intuenti.

Poſtbume non bene olet, qui bene ſemper olet.

Id uero ex Arbitro eſſe, Hieronymus teſtatur, ubi ait, Cincinnatulos Pueros, & calamiſtratos, & peregrini muris olentes pellicula, de quibus illud Arbitri eſt. Non bene olet, qui ſemper bene olet. Situm ſentire dicuntur, quæ nimis inueterarunt, & redolent mucum quendã. Id Dioſcorides appellar Apophoram εὐρωτιάζειν, Quod ex Plinio agnoſcas licet, Libro duodecimo. Sicuti apud Theocritum, ni fallor, γλυφάνου προσόζειν dicitur, quod ſculpturam reſipit etiamnum. Ozanica in Dioſcoride uidentur eſſe Olfactoriola. Ozas tamen dicunt Onagrorum coria. Sed & apud eundem pluſcula obſeruauimus præſens negotium iuuantia, Sicuti illud ἀρωματίζειν, quod Aromata redolere ſignat, ut nardum ναρδίζειν. Nam ἁλμυρίζειν eſt Salis guſtum habere. μελανίζειν nigricare. κουραλίζειν ad Coralii uergere colorem. οἰνίζειν, uinum reſipere. ῥοδίζειν roſam. τραγίζειν hircum. κασίζειν Caſiam. At χρυσίζειν eſt in auri colorem reclinare. πεπερίζειν piper ſapere. Obolere uero in malum capitur, Semper enim de tetro, & illiberali odore dicitur fere', Vt Plauti moſtellaria manifeſtum facit, Oboluiſti allium Germana illuuies. Oletare in Veterum doctrina eſſe uidetur, Olidum facere, manifeſtius ex Lege id fit, qua ſubnotatum aduertimus, Ne quis aquam oletato dolo malo, ubi publice ſalit. Siquis oletarit, Seſtertiorum decem milliũ mulcta eſto.

¶ Puſtulas in naſo, & Ionthos quid ſignare coniectarint Veteres. Quid Ionthos, & unde. Amantium blandimenta aduerſum amatos, Caput XXVI.

Vperſtitionis antiquæ ueſtigia in Græcorum commentariolis pridem obſeruauimus, quæ & Varietatis gratia, quam anxie nimis, ac ſolicite affectat ple-
f runq; humanus Animus, huic loco ſuppingam. Moris eſt inquiũt, nonnullis, quę naſo adnaſcũtur Pſydracia (Eſt autem eo nomine puſtula durior, acuta, & ſubalbens) nũcupare mendacia, quã ſere' ſint Mẽdaciloqui argumẽta. Sed & ad ipſum id ſpectat, qđ lectum quoq; eſt, Siculos ꝯſueſſe, Ionthos, q ſeſe parte eadẽ oſtẽtent, ψεύστας appellare, ideſt Vanos, mendacesq;, qa id genus homines per ea naturæ indicia plane' ſignificarentur. Sunt autem Ionthi in hoc propoſito, quos latine Varos recte dixeris. Vocari autem ſic arbitrantur, uel quod ætatis flore protuberent, aut ab Onthos, quæ res fimum indicat, quia faciei ſint dehoneſtamento, quod ὀνθηλεύειν dicitur. Sciendum tamen primum prodeuntes pilos Ionthos quoque ſolere nuncupari, ratione uocis ab ἰέναι deflexa, & ἀνθεῖν. Illud uero, quod Plato ſcribit, & recenſuit Plutarchus, non tam ſuperſtitionis fuerit, aut obſeruatiõis ſupfluentis, q̃ Amatorii prorſum ebblãdimẽti, qđ

niueo

niueo spectabiles candore, Vt Deorum uenerabantur filios, Nigredine quadam suffuscos, ut Viriles imprimis. Grypos uero Regios opinabantur. Nam & Persæ id genus homines adunco naso amplexantur præcipue, Quod eiusmodi fuisse Cyrũ, proditum annalibus sit. At Simos Gratiosos appellabant. Pallentes autem μελιχρούς salutabãt, & exosculabantur, ceu flauescentes dicas, & mellis colorem præferentes.

¶ Sternutamentum censeri quandoq; ominosum, & inauspicatum. Catullus, & Propertius explicantur. Interim Quæ dicantur Serperastra. De Sternutamento plura ex literis interioribus. Caput XXVII.

Egebamus, dum ista euigilarentur literarum bonarum cãdidatis, enarratiunculas in Theocritum quasdam, etiam si concisas admodum, & deminutas, tamen haud omnino aspernabiles, nec in quas græcanicum illud, & quidem Theocriti eiusdem, nasutior reiectet aliquis, οὐδὲν ἱερόν, Nil sacrum, aut magnum. Inter alia uero & illud, quod excerperemus, arrisit, adnotatũ Idyllio, cui titulus Thalysia, Ex Sternutamentis prodesse nonnulla, ac significare prosperius, Alia uero censeri ominosa prorsum, & inauspicata, unde Theocritus,

Τῷ σιμιχίδᾳ οἱ ἔρωτες ἐπέπταρον,

Idest Simichidæ insternuerunt amores, Et in re secundiore Homerus.

οὐχ ὁράᾳς, ὅ μοι υἱὸς ἐπέπταρε; Nõ'ne uides, quod mihi sternuit filius? Ve⁊ apud Theocritũ ἐπὶ τῇ χείρονι μοίρᾳ. idest in partem malam accipiendum est Sternutamenti præsagium. Ad hæc autem uel sponsione ꝓtenderim, respexisse Catullũ, a' quo de Amore proditur sic, Dextra sternuit approbatione, Sed & Propertium.

Num tibi nascenti primis mea uita diebus

Aridus argutum sternuit Omen amor?

In cuius loci enarratione afferri modo ab Eruditis solent, quæ prodit in quæstionibus encyclicis Aristoteles (Etenim cum fide promuntur omnia, ne Comatulum ista forte resipiãt calamum. Quæ esse uelut Serperastra paulo impolitioribus, summe optamus, Quæ discentibus ambulare Infantibus adhibentur alligata Geniculis, Ne Vaciæ fiant, uel Compernes) Tres esse partes nostri Corporis principes: Caput, Thoracem, & Aluum. Cum'q; efflatus Alui respiratio sit, Ructus Ventriculi, Sternutamentum Capitis, quæ pars sacra præcipue est, Spiritum hinc exeuntem, tanquam sacrum ueneramur, & adoramus. Porro' Sternutamentum bene caput ualere, posse'q; concoquere, indicio est. Perinde igitur quasi bonæ indicium ualitudinis partis optimæ, atque sacerrimæ, Sternutamentum adorant, bene'q; augurantur. Sed & alibi Aristoteles idem auspicatiora putat, post meridiem facta Sternutamẽta. Adnotatum quoque ab Alberto est, Augurum scientia contineri, Esse Sternutamentum ueritatis signum, & liberationis prognosticum ab insidiarum discriminibus. Sed uel unius Auctoritas Eustathii Iliados Rhapsodia septima, quod astruimus, manifesto probat, Nam ὁ ἐκ δεξιῶν πταρμὸς σημαίνειν τι ἀγαθὸν inquit, ut opinati Veteres sunt, idest a' dextris Sternutamẽtum boni augurabatur quippiam. Sic & Oculi dextri Palmus. Quid, quod libro primo de doctrina Christiana scribit Aug. Veteres lectum solitos repetere, Si, dum inducitur Calceus, Sternutamentum obtigisset. Symbolum uero Græci nuncupant, quod ex Sternutamento ꝑcipit, Auguriũ. Illud aũt grauius multo, Q d' septimo sniaꝝ Hippocrates scribit, Sternutamẽtũ fieri ex capite, cerebro calfacto, aut humectato eo, Q d' in capite inani. Aer nãq; intus ꝓtẽtus extra erumpit. Sonat autem, quoniam per angustum ipsi exitus est. At Galenus inquit, Non omne Sternutamentum fit cerebro calfacto, aut humefacta parte Capitis inani. Quippe pinnulis quidam irritantes nares sternuunt. Et cum tussi Spiritus permeans deorsum ad nasi meatulos Sternutamentum concinnat. Sternutamentum itaq; de Capite tantummodo prouenit, Si natura desyderio expellendæ materiæ sufflantis ad secretionem cõmouetur. De huiusmodi autem Hippocratis sanctio facta est, neq; forsan de quouis tali. Siquid enim exuperet humoris in capite, nequaquam gignit sternutamentũ, nisi ad spiritum uertatur. Patet id, Multi enim non sternuũt, quorum de naribus humoris copia secernitur. Soli.n. sternutãt, q̃ ita affecti sũt, q̃bus mordax ea est, quæ a' capite fluit humiditas, Ceu siqd

mordax naribus imponas. Vt enim tussis accidens est ad expurgandas pulmonis Arterias asperas naturale, Ita Sternutamentum narium canaliculas perpurgat. Cæterum quod ait parte inani capitis, Vt est potissimum de Cerebri uentriculis intelligēdum. Ita de eo quoq; quod extrinsecus ambit, cauo inaudiēdum. Scribit alibi Hippocrates idem, Mulieri, quam uitia uteri infestant, aut quæ difficulter parit, Si Sternutamentum superuenit, bono est. Ratio autem est, quia indicat naturam iam intermortuam expergefieri, & reuiuiscere. Necnō propriarum meminisse motionum. Interdum regeruntur & retrimenta aliqua. Nam in libro de causis accidentium tradit Galenus, ita eueniens sternutamentum prodesse, quia uehementiore concussu, atque feruore partim quidem excitat naturam, Partim uero excernit, quæ tenacius impacta sint partibus corporis. Sic enim & singultum solet sanare, quod ex Hippocratis item haustum fontibus est, Quāquam Singultui ob euacuationem euenienti, etiamsi raro id fiat, Sternutamentum nequaquam medetur. Fit uero subinde ex repletione Singultus, sicuti in puerulis uisimus. Item calor, & frigus neruosa replet corpora, Quia tantisper reflari tristius queunt, & ob eam rem singultiūt. At dicat aliquis, ubi nam remur omi nosum esse Sternutamentum? Medicinam professi plenius utique satisfecerint. Nobis interim Plinii auctoritas sufficere poterat, quam uel Gellius repetit, Oscitatio inquit, in enixu letalis est, sicuti sternuisse a' coitu, abortiuum. Nisi ex tertio Canonis Auicennæ, Capite proprio, succurrerent paucula, quæ mutuaremur, ad hoc ipsum pertinentia, ne quod inquit Lucianus, pistrinum perinde ac palatium amem⁹, Pernoxium inquit, censetur Sternutamentum initio decumbentis Catarrhi, & Coryzæ, quod tunc humori decoquendo necessaria sit quies, Augescit'q; adeo in febribus qn̄q; affectio hæc, & ꝯsimilibus, ut Virtute deiecta, superfluenti materia Caput oppleatur, Proueniat'q; interdum Scotomia, Quamobrem reprimi confestim debet, ne & Singultum concinnet grauiorem concussu. Illud ex Græcorum doctrina leuius aduertendum, Sternutamentum quandoq; pro Sensu capi simpliciter, quia sit ea affectio capitis sensus, uel quia festuca prætenui nares si irritemus, obuenit Sternutatio. Siquidem in Aristophanis Comœdia Dionysius percussus, ac plagam dissimulans dicenti, Iam te conuerberaui, Respondet, πῶς οὐκ ἔπταρον, idest qua ratione non sternui? Quod est, inquit Interpres, οὐκ ᾐσθόμην, idest non sensi. Perinde ac innueret, non secus plaga se affectum, ac festucæ leuioris tactu affici nares consueuerint. Ptarmica dicuntur Græcis, & Aeginitæ Paulo; Sternutatoria, idest quæ Sternutamentum proliciunt.

Cyclops excæcatus qui sit. Cyclopei Ludi qui intelligantur. Item Teuthidi similis. Et quid Teuthis. Interibi cur Antimacbus diceretur Psecas. Caput XXVIII.

CYclops excæcatus, adagium est scitissimum de potentia magna, Quæ Ducis prudentia, Quam esse Animæ oculum, honestissima quadam metaphora Plato dixit, exuta, &, ut sic loquar, exoculata sit. Notior est fabella de Polyphemo staturosi, præualidi'q; corporis, Sed ab Vlysse astutissime occæcati, quàm ut harum lucubrationum studiosis ea nunc ingeratur a' me. Nam & inde Cyclopei nuncupantur ludi, cum saltans in Scena inducitur Cyclops Polyphemus. Vnde Oratius de Sarmento, & Osco, Ore fœdo, & facie turpissima, ut Laruam diceres.

Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus,
Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat,
Nil illi Larua, aut tragicis opus esse Cothurnis.

Prouerbii origo ab historica demanauit fide. Etenim posteaq̄ Veneno interiit magnus Alexander, sicuti Plutarchi doctissimi testant' monumēta, Dixit Demades Orator, siue is Leosthenes fuerit, sicuti adnotatum alibi, cōperisse uideor, Copias illius bellandi artibus, & strenuitate longe præcipuas Cyclopi excæcato uideri cōsimiles, qm̄ robore, peritia'q; præcellerent, Sed duce, q electissimū exercitum rite ductaret, forent exorbatæ. Cui fere' cōpar uidet' facetissimū in Eretrieses Themistoclis canillum, Quos ille dictitabat Teuthidibus ꝑsimiles; μάχαιραν μὲν ἔχειν, καρδίαν δὲ μὴ ἔχειν. Hoc est, habere qdē gladiū, Cor uero nō habere. Teuthidas aūt esse qdē pisciculi genus, fere' ꝯstat, Sed quodnā sit, paꝝ ꝯuenit. Plutarchi Interpres

gladiolos

gladiolos reddidit, quia Sensui, ut opinor, cõgruebat Maxime. Eos uero Pisces Xiphias ab Aristotele de Animalium Historiis Libro Secundo, & Libro Octauo nuncupari, animaduertimus, Et Plinius Gladios interpretatur, Quibus figura creditur noméclaturæ occasionem præbuisse. Rerum quidem inquit Plinius, non solum Animalium simulacra inesse, licet intelligere intuentibus Vuam, Gladium, Serras. Sunt ex Græcis, qui Teuthidas nũc Sepias interpretentur, nunc uiliorem pisciculum, Qui & in prouerbium uenerit de iis, qui inopia arctiore, uel Minima, & Vilissima corrogare coguntur. Nam Aristophanes in fabula, cui titulus. ἀχαρνῆς, Antimachum taxans cognomento Psecada, Quoniam eos, quibus cum obuersaretur, differendo Roris uice aspergeret, Ros enim Psecas græcis dicit, & Gutta, ita scribit, ὅν ἔτ' ἴδοιμι τευθίδος δεόμενον, idest quem etiamnum uideam Teuthide indigentem. Apud Aristotelem Libro de Animalium Historiis Quinto, ubi Græce ita est, πολύποδες, καὶ σηπίαι, καὶ τευθίδες, Plinius, et Theodorus Polypos, Sepias, Loligines interpretantur, & Paulopost iterũ, αἱ δὲ σηπίαι, καὶ τευθίδες νέουσιν ἅμα συμπεπλεγμέναι, hoc est ad uerbum, Sepiæ uero, & Loligines natant íplicitæ simul. In Causis Naturalibus apud Plut. problema est de Teuthide, Cur nam, ea sese ostentante, hyemis magnæ fiat præsagium, Et Vir quidam plane doctus Sepiam est interpretatus. Cur inquit, Teuthide apparente, tempestatis Magnæ signum? An cuncta Natura mollia horridula sunt, quod carne nuda sint, Et tenuia, quandoq; neq; Crusta, neq; Pelle, neq; Squamma obtecta, obsepta'ue, Sed intus durum, & Osseum habeant, Ideo'q; mollium etiam appellatione conflata, Proinde statim ex sensus facilitate hyemem præsagiunt. Qua ex causa terram petit Polypus saxa corripiés paruula. Verum frigus declinans, ac qui in imo maris cooritur, tumultum, prosilit etiã Teuthis, Quãdo ex mollibus uniuersis uel præcipue mollicula est, ac iniuriæ opportuna. Fuit et Arcadiæ Ciuitas Teuthis, & eodem nomine Dux in Aulide cum Græcis alius, Quem tamen Hornytum uocant Quidam. Hic cum Agaménone dissidens, cum abducturus uideretur suos, suadente Pallade, ne faceret, Deam uulnerauit in femore.

¶ Principem esse necessarium, rationibus aliquot colligitur. Nullum esse Homine socialius Animal. Capút XXIX.

q

Via uero principem unum aliquem uideri necessarium, pauloante ex prouerbii ratione digyto, ut sic dicam, monstrauimus, subit nunc, illud affluentius, ac pensiculate amplius persequamur. Nam Salomonis sententiam esse nouimus præclaram, Vbi non est gubernator, dissipabitur populus. In omnibus profecto, quibus certus aliquis est propositus finis, In quibus'q; sic, aut aliter procedere contingit, opus esse dirigente aliquo, prope'modum constare uideo, Si ad præscriptum modo finem perueniẽdum. Neq; enim Nauis Ventorum flatibus exposita diuersis in portum appellat unquam, nisi id agat præsidentis industria. Sed esse Homini finem quendam propositum, ad quem uita, et actiones, tanquam scopum dirigantur, non est, opinor, qui ambigat. Etenim per Intellectum agit, Cuius est ex fine operatio. Diuerso autem calle ad eum ipsum Homines perduci, Studiorum diuersitate, notissimũ, Proinde assistat, necesse est quispiam, a' quo intendatur, dirigatur'q; ad finem, Ad quem insito rationis lumine ferimur. Quod si in solitudine agere possemus, ut Bruta pleraq; minus utiq; Principe aliquo indigere uideremur, Tunc enim sibi unusquisq; Rex foret, Deo tantum Regi obnoxius, diuinitus'q; nobis lumine contributo, & se, & sua dispensaret. Cæterum ingenitũ Homini est, ut sit, & dicatur Sociale Animal. Naturalis id manifestum necessitas facit. Cæteris nanq; Animalibus, & Plantis uarie tegumenta Natura tribuit, Testas, Cortices, Coria, Spinas, Villos, Setas, Pilos, Plumam, Pennas, Squammas, Vellera. Hominem tantum nudum, & in nuda humo Natali abiicit die ad uagitus statim, & Ploratum, Vti grauissime Plinius scribit. Sed enim omnium loco diuina illi Ratio est attributa, Cuius illustratione lõge plura manuum adminiculo ualeat comparare, Quæ tamẽ usu multiplici unus haudquaquam aliquis impleuerit. Proinde'q; in solitudine non sine incommodis quampluribus, et maximis degere queat aliquis. Adde quod cæteris Naturæ sponte perspecta, cognita'q; uidentur, Quæ prosunt, Quæ'q; nocumento sunt, Aliquibus etiam industria quadam Natu

rali herbæ, Quibus medica uis inest, Notæ sunt. Item Vitæ necessaria multa, Quorum Homini cognitio tātum est communis, Vt qui possit per rationem ex Vniuersalibus principiis ad singulorum perceptionem, Quæ degendæ Vitæ creduntur necessaria, peruenire. Quæ cum numerosiora sint, Vnus propriæ rationis ui nequaquam attigerit, propterea Societas rationalis est, Animali peculiaris. Vt alterum alterius adminiculo adiutum, Refotū, Instructum'q; facilius sit ex Naturæ propriæ dignitate tempora transmittere. Quid porro' Oratio, huic Animantium uni tradita, quem habere usum in solitudine ualeat? Etenim reliqua communi quodam modo affectiones patefaciunt suas, ueluti Canis iram Latratu. At Homo Sermonis commodo conceptus Animi uniuersos ualet explicare. Ex quibus omnib⁹ facile colligas, Illum cæteris, Quotquot sunt, etiam quæ uidentur a' cōgregatione non oīno reuulsa, Societatis facile capaciorem. Itaq; in Ecclesiaste Salomonis chria summe approbatur. Præstare amplius, esse duos, Quàm unum, Quod adsit mutuæ societatis emolumentum. Quæ cum ita sint, nimirum & illud maxime necessarium cōsequi, aptissimū est. Vnū aliquem esse debere, cuius consilio, & prudentiæ reliqua subiiciatur multitudo. Alioq; multis cohabitantibus, & unoquoq; sua commoda procurante, nullo negotio dilaberētur res, ni Princeps aliquis præsideret, qui publico Bono, tanquam mitis parēs, ut ab Homero dictum, consuleret. Sicut & Hominum, cæterarum'q; Animantium diffluerent corpora, nisi uis aliqua foret excellentior, quæ assistens Membrorum aleret, custodiret'q; compagē. Igitur necesse est, præter id, quod mouet ad proprium uniuscuiusq; Bonum, esse Item, Quod commune omnium distribuat, componat'q; Bonum. Nam & in omnibus, Quæ in unum ordinantur, disponuntur'q;, quiddam pernoscitur Principis gerens uicem, Siquidē in Corporum uniuersitate Corpus primum, idest Cæleste reliqua corpora quodam diuinæ prouidentiæ munere, ordine'q; dispensat, atq; moderatur. Omnia uero Animātia rationale Animal regit. Hominem ipsum diuinior Anima. Inter Animæ partes Irascibilis, & Concupiscibilis moderamini Rationis subiiciuntur. Inter membra corporis unum est præcipuū, Cuius uelut nutu quodam reliqua agitantur. Id uero est Caput, Siue, ut malunt alii, Cor.

¶ Cuius deceat esse modi Principem. Duplex esse in Natura Regimen. Cur homo minor Mundus. Caput XXX.

Ed enim quia ista uidemur scitius mussitare, Vrgeat nos forte scrupulosior aliquis, Qualem credamus oportere esse Ciuitatis Principem, & Cuiusmodi eius officium sanciamus. Non erat quidem in animo operis initio tam crebriter in hasce diuertere florum amœnitates, Quæ altius requirunt examen, Vez, quoniam ut ille ait, Thesauros eē oportet, non Libros, quid in Voluminibus augustioris scientiæ, uelut Lucis densitate, ac religione horrētibus, uenati simus, sub notando, Quæ digna scitu occurrebant, publico studiosorum Bono iam hinc proferre ordiemur, Nulla in parte, Quod M. Varro inquit, Min facientes, idest hæsitantes, aut ēt subuerentes, perinde ac ii, Qui uix proloqui audent. Et primum quidem id obseruādum amplius. Quæ ex arte sint, Ea Imitari, quæ ex Natura habent. Ex quibus id promitur, ut de rationis instituto ualeamus operari. Proinde Regis munus id optimum, præstantissimum'q; censendum. Quod ab uniuersalis Principatus forma demanare uidetur. Deprehēsum porro' est, in Natura rerum duplex esse Regimen, Vniuersum, & Particulare. Vniuersum quidem, quoniam præpotentis Dei moderatione omnia contineri, Nemo non, qui modo cōstet mente, dabit facile. Particularis autem principatus præcipue dispensationi diuinæ persimilis in Homine reperitur. Quem ea ex causa etiam minorem Mundum dictitari, persæpe uidemur legisse, quod uniuersi moderaminis in eo comperiatur forma. Nam quēadmodum Vniuersa corporea creatura, & Virtutes spiritales omnes diuino subiiciūtur gubernaculo, Compari modo & membra Corporea, & Animales uirtutes magistra Ratione regūtur, Atq; eodem ferē pacto se in Homine ratio habet, ut Deus in mundo. Verum similitudo moderamenti huius ratione quoq; alia librari, perpendi'q; potest. Hæc siquidem in nobis est, non solum quia ratione regatur Homo quilibet, Sed etiam quoniam Hominis unius præside ratione multitudo gubernat. Quod Regii muneris maxime uidetur. Quādo &

in Animâtibus quibusdam, Quæ socialiter uiuunt, quædam Regiminis huius conspicitur proportio, ueluti in Apibus, nec id tamen rationi imputandú, Sed Naturæ instíctui à summo Regente inducto, Qui & ẽ, & dicitur Auctor Naturæ. Quãobrem id Regi, Principi'q; Viro dispiciendũ imprimis, ut regno ita demũ sibi pręsidendũ, opinet, Sicuti corpori pręsidet Anima, & amplius, uelut Mũdo Deus. Quæ siquis uehemẽtius excusserit, Altius'q; mẽti opinatus fuerit infigenda, & quodãmodo inurenda, pernoscet illud excellentissimũ, Tũ in seipso Iustitiæ amorẽ ardentius accẽsum iri, dũ subinde repetet secum, ad id prouectum se, ut præcelsi illius Agentis uice iudicium exerceat in principatu, Tum aũt suborieť Mãsuetudinis, & Clementiæ lenitas, dum singulos ipsi obnoxios perinde habet, ac Corporis sui membra, Cogitabit'q;, Id solum fulmẽ, Quod Iupiter mittit, Placabile esse, pniciosum id, quod deliberauit, et, ut Seneca inqt, aliis quoq; Diis auctoribus, misit. Quia Iouem. i. Regẽ prodesse ẽt solum oportet. Nocere, non nisi cum pluribus uisum est. Perpendet illud quoq; in Græcorum literis iactatum, A' Capite primũ computrescere piscem. Quo significať obscurius, Principem Virũ insigniter turpem, Mox dare labem in plures. Huic. n. non magis latere contingit, q̃ Soli inter tot collucentes Syderũ oculos. Vna est clemẽtia, quæ ex Virtutibus oĩbus præcipue Hominem addecet, qñ humanior nulla est. Neminem tñ insignitius, illustrius'ue conspicuũ facit, q̃ Principem Virum, q̃q̃ contemperamentũ id esse adhibẽdum, non latet, uti nec promiscua sit, ac Vulgaris, & deplorata ingenia à Sanabilibus non distinguat, Nec rursum abscissa. Talẽ se Ciuibus suis pstare Princeps debet, Cuiusmodi deposcat Deum sibi. Et quod Parentes faciunt, nunc obiurget, nõnunq̃ blãde, qñq; et minaciter se gerat. Ad decretorium stilũ accedat rarius. Tũc demũ ultima experiri decuerit, cum cætera ferè sint conclamata. Sed uno cludã uerbo, Sciat Princeps esse se Reip. suæ Animũ, Illam uero Corpus. Quo nomine apud eum L. Tubulo, Qui apud Luciliũ amarulente, ut Rapinator, Impius, Sacrilegus'q; proscindiť, et id genus aliis esse nullus potest Locus.

¶ Prouerbii ratio, Platano similis. De Platano pluscula, & Platanisto. Obiter Qui dicãtur à Persis Immortales. Herodotus, & Curtius declarantur. Melophori qui sint. Mallophoros. Caput XXXI.

Hemistoclem Athenarum Principem, Cuius operam, Ingenium'q;, ac prudentiam summã non paruis in rebus, nec raro experta Græcia est, produnt Auctores grauissimi, posteaq̃ amplissime patriã est promeritus, solitum tñ sępius conuitio à Ciuibus incessi. Vñ illius præclara circũfertur sententia, τί κοπιᾶτε ὑπὸ τῶν αὐτῶν εὐεργετούμενοι, Quid eis negotium facessitis, qui uobis fuere benefici? Se quoq; subinde Platano consimilẽ pdicabat, ad quã decurrerent, quos infestaret imber, Mox uero serenitate reddita, uelleret ab eisdem, interim'q; conuitiis proscinderetur. Ex historia igiť produci adagii forma potest, Vt dicať is Platano assimilis, Cuius opera quãuis necessario sæpius utamur, nihilominus insita quadam prauitate, illum eũdem incommodis Liberi, habemus derisui, conuellimus, perditum quandoq; ẽt cupimus. Mox tamen necessitate deprehensi expertam repetimus uirtutem. Sanè congruenter de ratione foliorum Platanus electa potissimum, Quã prouerbio usurparemus, qñ Arbor ea umbræ gfa tñ ex alieno petita orbe estiuis, q dicunť σκιατροφούμενοι, Sicuti de Historiis q̃rto Libro Theophrastus perdocet copiose. Nam Caius Prĩceps ẽt in Platano Veliterni ruris, Tabulata cuius, Laxis'q; ramorum trabibus scamna patula miraculo fuerant, Epulatus est. Eam'q; cœnam appellauit ille Nidum. In Lydia prodit Herodotus, Xerxẽ comperisse Platanum, Quam ob pulchritudinem aureo donauerit monili, tuẽdam'q; Viro delegauerit immortali. Qua in parte adnotandum obiter, ut eum locum salebrosum quadantenus in potestate habeat quilibet. Non ideo dici ab Historico Immortalem Virum, Quia planè nunq̃ moreretur, Quod credere; Insulsissimum foret, Sed intelligi ex iis unum opinor, qui in militia delecti ex Persis numero decemmillia, dicebantur Immortales. Q m̃ siquis eorum aut Nece, aut Morbo numerum minuisset, confestim substituebať alius, nec unquã plures erãt, pauciores'ue Decemmillibus. Erant item præcipuo iter omnes cultu decori, & iidem omnium pstantissimi. Hac opera iuuabiť & Q. Curtius Libro tertio, ubi ita legimus adnotatũ.

Proximi inqt, ibant, Quos Persæ Immortales uocant, ad decemillia, Cultus opulentię Barbaræ, non alios magis honestabat. Illi aureos torques, Illi Vestem auro distinctā habebāt, Manicatas'q; Tunicas, Gēmis et adornatas. Memoriæ prodūt ex Grecis nōnulli, τοὺς ἀθανάτους, Hoc est Immortales istos Theodosio impante redactos in nihilū ab Ardaburio. Ex hisce uero Immortalibus Viris, mille seligebant optimus qsq;, Melophoros uocabāt, Q d' hastis præfixa gestarent aurea mala, Doryphori erant hi, Hoc est Satellitio fungebant. Mallophoros aūt Cereris ē cognomentū in Megaride, Quod ab iis uidet impositū, Qui Mortaliū primi Oues cōnutrire cœperint. Siqdem Lanā dicunt Græci μαλλόν, Ex quo & Idā μαλλοτην uocarūt, uelut πολυπρόβατον .i. Ouibus abundantē. Similitudinem quādam cū Persaæ Immortalibus habuit apud Gallos Eqtum Ordo, Quē uocabulo Gentis pprio Trimacresiam illi uocabāt, Nā Equum dicunt Marcan. Sed ad Platanum redeo, Inuenio Xerxem eundē auream sibi Platanū fundi iussisse, Quæ antimimos foret .i. Amatā, effingeret, leniret'q; Æstuationē mentis ex illius absentia. De Platano in Theriacis Nicāder ita scriptū reliquit, σφαίρην δεμελιχέος πλατάνοιο .i. Sphæra quoq; torum pbentis æstate Platani. Interpres locum eum enarrans, Illud δεμελιχέος pro umbrosa posse accipi, tradit, Q m latissima sint eius Arboris folia, ut opacissime cōtegant Æstiuo tēpore, Vel inqt, qa torus ex numerosis foliis confici abunde possit tempore eodē. Addit illud quoq;, Platani fructum esse Sphæria qdam Trachea .i. Orbiculos asperos, ppterea a' Nicandro dici Sphærā. Ex iis uero, Quæ prodit Interpres hic, agnoscas licet, Vera item esse, Quæ Græci scribunt, dici Platanum, siue Platanistum a' Latitudine, qd' sit πλατύφυλλος. Platanistum tñ sunt, q a' Platano per diminutionē pferri putent, Cū paronymon, siue denominatiuū sit uerius, nihil primitiuo amplius, minus'ue significans. Porro' si diminutiū foret, exire debuerat in σκος, Sicuti Calamiscus Pyrgiscus, Satyriscus. Platanistum pro Platano apud Homeꝝ diligēs Lector ineniet. Fabulosa plane' sunt, quæ primo de Animalium Naturis scribit Ælianus, nec citra cunctationem promenda. Ait .n. Noctuas mira qda ingenii solertia a' Ciconiis submoueri a' nido longius, Platani frondibus ingestis, quarum contactu torporem ꝯtrahant Noctuæ, ita, ut oblæsionis quippiam inferre deinceps nequeant.

¶ Adagia duo a' Cupresso producta. Oratii locus illustratur. De Cupresso nōnulla. De Pinu Herodoti perpenditur sententia. Sphæria quid. Caput XXXII.

Phocion Atheniensis, quē nemo uel ridentē uidit, uel flentem, Cū ciuitatem intueret a' Lepsthene pcipitatam in bellū, dum libertatis spē, & Imperii cōcipit illa tumidius, Verba eius Cupressis cōsimilia sibi dicebat uideri, Q m pulchra quidem forent, ac sublimia, Cæterum fructu omnino carerēt. Sed enim cum initia cedere prosperius essent Visa, Immolarent'q; Euangelia oēs, hoc est, rei diuinæ ex felici nuntio darent operam, Interrogatus, an ita rem gestā uellet, πεπρᾶχθαι μὲν ἂν ἔφη ταῦτα. βεβουλεῦσθαι δὲ ἐκεῖνα .i. gestam qdem uelle sic, Illa tamen malle decreta. Ex his Adagium producitur de iis, quæ speciosa qdem uident, Inania tamē sunt, & nullum prorsus emolumentū præferētia. Nam Arbor hæc, uti docuit Plinius, natu morosa, fructu et supuacua est, Baccis torua, folio amara, odore uiolenta, ac ne umbra qdem gratiosa. Est et ab hac arbore Prouerbiū alteꝝ, Cupressum simulat, de Pictore malo, et Imperito, ut exposuit Porphyrio, qui aliud prorsus nihil expingere norit, Quod in arte poetica significat Oratius.

Sed nunc non erat his locus. Et fortasse Cupressum
Scis simulare, quid hoc si fractis enatat Expes
Nauibus, ære dato, qui pingitur.

Sed cur nam electa Cupressus, Quæ potissimum prouerbio locum faceret? Nempe (quod a' Doctioribus incuriosius ptermissum, miror) qa, ut Plinius scribit, trahebatur etiam in picturas opere Historiali, Venatus, Classes'ue, & imagines serū tenui Folio, breui'q;, & uirente superuestiens. In Arcadia apud Psophidem Cupressi cernebant proceritatis tantæ, ut propinquus adumbraretur mons. Eas non excidebant Alcmæoni sacras arbitrati, Nūcupant ab Indigenis παρθένοι, idest Virgines. Alcmæonem uero necata illuc matre, delatum Argis ferunt. Memorabile est, quod Historia secunda Thucydides prodit, Arcas fuisse ex Cupresso,

se ex Cupresso, quibus eorum efferrent ossa, qui in bello fuissent Cæsi. Quem Locũ exponẽs Enarrator quidam, id solitum fieri astruit, διὰ τὸ ἄσηπτον εἶναι, Quod putredinẽ Arbor nesciat. Confirmat id fides historica. In ea nanque materie pter cæteras Arbores nitor maxime ualet æternus. Et simulacrũ Iouis in arce ex Cupresso durauit, à condita Vrbe Sexcentesimo, Sexagesimoprimo anno dicatum ad Plinii tempora. Cupressum Indi prope' īter Aromata uenerant, & merito id quidem. Laudent qui uelint, Amoniã Chiam, & Cyrenaicam, quã esse Æternam pdicat Theophrastus. Verum Nitore, Robore, Magnitudine, Rectitudine, Perẽnitate, Quã illi Arborum cõparabimus? Cariẽ, & Vetustatẽ penitus nihil sentire Cupressum, affirmant, & Rimã sponte haudquaquã cõcipere, Qua ex cã Plato Leges publicas, atque Instituta in sacris ponenda cẽsebat, tabulis Cupressinis, Quod futuras forte putabat æterniores, quã æreas. In Assyria ex Cupressis mõ cõpingi Naues, Auctor Aristobulus est, ac repetit Arrianus, reliquæ materiæ inopia summa. Cupressum uero Creticam, ut pstantissimã laudat in Symposiacis Plut. Sicuti et Isthmiam Pinum. Porro' sicut in Platano esse Sphæria superius adnotauimus, Ita & in Cupresso Dioscorides appellauit. Sphæria inquit, cõcisa, & in uino hausta Sanguinis conferunt anagogæ. i. ciectationi, seu excretioni, ac dysenteriæ. Plinius Latine Pilulas reddidit. Locupletum denique, ac nobiliũ mõ funeribus adhiberi Cupressum solitam, Lucanus testari uidetur,

Et non plebeios Luctus testata Cupressus, Et est à Lactãtio Grãmatico Thebaidos quarto relatũ. Illud admiratione nõ caret, Herodotũ scribere, Vnã, solam'que Arborũ Pinũ recisam non succrescere amplius, Verũ interire funditus, uel, ut ipse ait, πιτύος τρόπον. Nata inde Parœmia, Vt exteri dicant' Pinus mõ, Quę prorsum ĩtercidãt. Cum manifestũ fiat, Piceã, & Cupssum id ipsum pati, Sed & pleraque alia, nisi forte cognationẽ aliquam inter hasce Arbores intellexit, pptereá'que uno Pinus noĩe accipiẽdas, constituit. Quod ad Piceã attinet, Sciendũ, Eustathio tradẽte, id Homericũ ἐχεπευκές inde pro fluxisse, ac p mortifero interptari, et si ad amaritudinẽ referunt alii.

Oratio concisa, breuis'que an pstabilior sit. De Phocione, Catone, Demosthene, Pericle, M. Tullio, T. Liuio, & Aliis. Caput XXXIII.

Primum uideri Orationis genus, Quo paucis multa sapienter, grauiter'que significent', à plerisque ex doctissimis traditũ, scimus. Idẽ nanque Sermoni congruere, quod numis, Qui eo pstantiores credunt', quo Materia pauciore, ptii amplius cõplectant'. Id ueterũ nonnulli approbarunt mirifice, Sed Phocion pcipue, Cuius Oratio uerborum paucitate pressior, erat pbreuis, Multa uero sententiarum magnitudine, ac grauitate. Adeo'que huic uni erat ĩtentus, ut quũ Theatro iam pleno, cum obambularet cogitabundus, dicente quodã, σκεπτομένῳ ἔοικας ὦ φωκίων, uidere o' Phocio Cõsyderationi intentus, Bñ coniectas inquit, dispicio nanque, ecquid possim eximere ab iis, quæ apud Athenienses sum uerba facturus. Secuti sunt hæresin eandẽ & plerique alii non omno Infantes. Sicuti in Latina eloquẽtia Gracchi, In quibus Vmbra recognoscit', & quasi color opacæ uetustatis, & Senior quoque Cato, quẽ Romanũ Demosthenem nuncupatũ, Auctor M. Tullius est. Quem'que ætatis suæ eloquentia non contentũ id iam tũ facere adortũ, dilucet, Quod diu post impleret Cicero. Sed pfecto est utique custodienda hæc, Si causæ rõ permittat. Alioque, uti doctissime Plinius Cæcilius inquit, Præuaricatio est, trãsire dicẽda, puaricatio est, cursim, et breuiter attingere, quæ sunt inculcanda, infigẽda, repetenda. Nã plerisque longiore tractu uis quædam, & pondus accedit. Vt'que corpori ferrum, Sic oratio nõ ictu magis, quã mora animo imprimit'. Hoc fuit Demosthenis cõsilium, quẽ si eloquentiæ uelut typum dixeris, meo quidem Iudicio, à ueritate aberrabis nõ multũ. Hoc itẽ Periclis, quẽ à Cælesti eloquentia cognominatũ Olympiũ, Plut. scribit, et Plinius meminit. Aristophanes uero ita laudauit.

ἤστραπτεν, ἐβρόντα, ξυνεκύκα τὴν Ἑλλάδα,

Fulgurabat, tonabat, pmiscebat omnia. Eupolis uero πρὸς τῷ τάχει δὲ πειθώ τις ἐπεκάθητο τοῖς χείλεσιν, οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων τὸ κέντρον ἐγκατέλειπε τοῖς ἀκροωμένοις. Ad hoc inquit, Suadela quædam labiis subsidebat eius, Sic demulcebat, ut Oratorũ solus aculeũ audientibus relinqret. Vt quẽ non clamator aliquis ad Clepsydrã latrare docuisset, sed Clazomenius Anaxagoras summa imbuisset rerum scientia. Ac, ut nostros inopia pterisse nõ uideamur, Quid Cicerone, quẽ extra oẽm ingenii aleã positũ Plinius admirat', & Quint. optimũ dicẽdi ma

gistrū pnūciat, Hieronymus in Latini Eloquii arce stetisse, psitet, qd Largius? Quid Affluētius? Quæ aquaꝝ fluenta adeo exuberant? Quod pelagus exundat Latius? Quod Fulmē uibrat impetuosius? Raptare Iudicē credas, fuoluere, pcipitem agere, pculcare, nec icendere auditorē modo, sed ipsum putes ardere. Animoꝝ deniq; quendā credas Deum. Quicqd illi uiolentiæ obsistit ruenti, ac renitit, supra humanū captum est, ac censet. Late in eo crassat uis Demosthenis, renidet Platonis copia, abblanditur, allectat, afficit Isocratica iucunditas. Nec Lysiæ subtilitatē frustra desyderaris, aut acumen Hyperidis, Æschinis sonitū, Aphricani grauitatē, Vel Lenitatem Lælii. Vt tanto ferri minus possit Largii Licinii liber, Qui prodigiose Ciceromastix inscribebat. Quæ in aliis enituere singula, oīa in uno efflorescunt, & qdem summa, Vt fœnum cæteros, ut aiunt, arbitrari possis. Postea sunt, q mihi efferāt laudibus Salustii breuitatē. Taceo quod Seneca scribit, Salustio uigente, amputatas sentētias, & uerba ante expectatū cadentia, & obscurā breuitatē fuisse pro cultu, quā rarę Vir frugalitatis Aruntius sit imitatus in iis Libris, qbus punici belli Historias est cōplexus. Est illa plausibilis utiq;, addo et, Quod grauissimi Auctores dixere, Immortalis. Quid tñ illi cum occupato Iudice? neq; ad hunc usum Thucydidē ualde probarim. Et qm Magna noīa conuellere uidemur, qbus assurrexisse, honestius multo fuerit, Ea ipsa est M. Tullii sententia. A'quo alibi quoq; ita pditum scimus, Breuitas inqt, Laus est interdū in aliqua parte dicēdi. In uniuersa eloquentia laudē non hēt. Eiusdē tñ illud est, In Historia nihil eē pura, & Illustri breuitate dulcius. Alioq & amplitudo illa Patauini Historici lactea, et redundās, ita'q; legentē sæpe afficiens, ut stupore quodā adobruat pene', alere longe pinguius ingenia mihi uidet. Adeo ut, Sicuti in Pictores ille ait, q nesciret manū de tabula, Oculos a'lectione reuellere ne queas. Ita dicendo adumbrant omnia, & exprimuntur graphice. Vbertas illa prędulcis, Et Austera tñ, nec decocta, Nitida sine labore, ut de Theophrasto Seneca scribit, efflorescens quoq;, nec affusa nectare mō, Sed quodā Circes, quā Deam ītelligi uoluit literaꝝ Princeps Homerus, delibuta ueneficio est. Abire cupis, retinet blandis amoribus inenarrabilis facundiæ uastitas, q̄ tñ uasta non est, Sed cōpta honestius, culta ptiosius, expolita diuinitus, nusq̄ fucus puerilis, aut pigmēta inania, nusq̄ uibratior cincinnus. Nō ades, prouocat pgustata amœnitas, Sirenū cantibus longe potentius, Quas surdus demū Remex ptransisse narratur, Istam odore modo pceptam nec cæcus qdem neglexisse possit. Iam qd de eruditiōe dicā? Quæ in eo uno adeo scaturit subinde, adeo exultat multifaria, adeo ingeniosissimū quenq; aure bene uaporata, Mox & acri plota aceto, recōdita reꝝ scientia lacessit, ut eo ipso anno, quo ista cōmentabamur, expssum auditoribus meis sit, qbus opera illa Patauii pstabat, quibus'q; haudquaq̄ foret cornea fibra, plus se ex uno in T. Liuium dictato referre emolumēti, q̄ ex Salustii decem, quē succisiuis diebus, hoc est festis enarrabamus. Scripsit & Dialogos, ut sit aliqd Auctarii uice, quos nō magis Philosophiæ adnumerare possis, q̄ Historiæ. Concinnauit & ex professo Philosophiā continētes libros. Sed ista paꝝ forte instituto iuuerint. Exciderat pene', Quod minus dissimulandū fuit. Putat in Arte Dionysius, Esse dictionē aliquā, cui mira īsit dulcedinis, ac iucunditatis uis. At pulchritudinis nō ita, Rursum'q;, Sæpe reperiri Orōnem pulcherrimā, Quę tñ iucunditatē illam pdulcem desyderet. Cuiusmodi ē Thucydidis Phrasis, & Rhamnusii Antiphōtis. At in Ctesia Cnidio, & Socratico Xenophonte suauitatē illam sentiri qdem abunde, abesse tñ quadantenus pulchritudinis gratiā. At Virtutē utranq; insigniter in Herodoto enitescere. Hoc ipsum siqs, re exactius ppēsa, & excussa, de Salustio statuat, & T. Liuio, Scopi umbilicū, puto, recte collimans attigerit. Q̄d ad Salustiū attinet, Id in eo psigni admiratione dignū, nullū nisi loco positum fere', ac tanq̄ in uermiculato emblemate, uti est apud Lucilium, cspici structum Verbū. Sed. n. Scriptorē egregiū non Næuo aliquo, aut crepundiis, quod aiunt, Sed toto corpore inspectasse, ac expendisse pstiterit. Scribit Seneca Controuersiaꝝ qnto, Præcipuā esse qdem in Thucydide breuitatis Virtutē, uinci tñ q̄nq; a' Salustio, & in suis illum castris cædi, Quod in sententia græca sint, Quæ saluo sensu, detrahas, Quod in Salustio iterdum nequeas. Quā remī T. iqt Liuius, ut q Salustio esset iniqor, ut translatam, corruptam'q; uitio uertebat, arbitratus posse a' se facilius Salustium uinci, Si a' Thucydide uictus foret pus. Alibi uero Seneca idē hoc Patauino historico testimonium reddidit, Vt eum dicat Candidissimum maximi cuiusque ingenii æstimatorem. In tam multis uero, Quæ de T. Liuio attulimus, Sciendū, in Epistola

quadam ad Ioânem Boccacium scripsisse Franciscum Petrarcham, Ignauia Legentium cõtigisse, uti Liuiana Historia sit in Decadas distributa. In eas.n.inqt, Nô ipse, q scripsit, Sed fastidiosa Legentium desidia diuisit. Nec desunt, Qui calculum adiiciant. Me uero Decadibus præpositæ præfationes in diuersum trahunt.

¶ Admirabilis in Phocione Natura, Item Cynico Diogene, Aristodemo, Socrate. Caput XXXIIII.

Esse in plerisq; Hominibus mirandam ꝑfecto, stupendam'q; Naturam, neminem arbitror paulo humaniorem, q nesciat. Nam, ut Phocionē taceam, quē ruri, ac Militiæ nudo semp incessisse pede, ni illum hyems atrocior ad calceos cōpulisset, proditū memoriæ est. Proinde ferunt iter iocabundos milites nullum fuisse rigoris significandi certius argumentū, q̃ siqs affirmasset, Phocionem indutis calceis prodiisse. Cynicum Diogenem Illustria testanť monuměta, in frigoris ui maxima æneam statuam amplexari consuesse, ueluti à sensu rigoris oĩno alienum. Cum uero id conspicaretur Lacon qdam, scitari perexit, εἰ ῥιγῷ, an rigereť abnuente eo, τί ἂν ἔφη μέγα ποιεῖς, qd igitur mirum facis? Auctor Plato est, Aristodemū Cydatheneū, corpore pusillo, nudis semper pedibus incessisse. Sed qd hæc cōsectamur leuia? Posteaq̃ Platonis introspeximus sacraria, pergamus porro subtexere, quibus is Socratem suum graphice appinxerit, Alcibiadis persona substituta. In bello inquit, Quod ad Potideam Athenienses gesfere, imprimis quidem Laborum incomparabili patientia non me solum, Sed uniuersos longe Socrates ꝑcellebat, Et sicubi, Vt fere assolet, commeatu deficeremur, in fame, siti'q; tolerantissime perferenda, facile inter cæteros eminebat. Rursum affluente rerum omnium copia, Solus perfrui affatim posse uidebať, & quamuis potum abnueret, si compelleretť, Oẽs protinus se largius inuitando antetbat, nec tamen uino paulo hilarior unquam est conspectus, quod utiq; mirum præcipue est, Ni id mirabilius admodum foret, Quod hyeme, ut in locis illis, Sæua, & rigore intolerando factitasse illum, scimus, Gelu siquidem oĩa obtinente, ac uniuersis pruina albicãtibus, nec quoquã fere sub Dio agente, ni Pellibus corpore arctius obuallato, consepto'q;, Socrates ita se cum reliqs promebat in publicum, ut quotidianis indumentis nil omnino accederet, nudis uero Pedibus glaciem, Pruinas'q; ꝑmebat facilius, q̃ calceis obmuniti milites. Quod illi conspicati in ipsorum contẽptum fieri interpretabanť. Sed illud satis mirari non est, Altior, uti plerunq; fit, inciderat cogitatio, stabat'q; à Matutino tempore eodem nixus uestigio, cum'q; minus explicaretur, Quod agitabat, perexit in Meridiem usq;, Senserant milites, ac mirabãtur, Perseuerabat ille nihilominus ad Primã facẽ, At illi Lectulum apposuere, obseruantes, ecquid per noctem decumberet, Expectauit is, statu pertinaci nihil immutato, Solem sese promentem, quem ubi consalutasset, deniq; digredi cœpit. Sed & familiare fuit illi Viro, ut perdius staret, ac pernox, ẽt inconniuens.

¶ Quæ in Corporibus calorem præcipue custodiant. Cur frigore nimio nigrescant extrema, & decidant. Obiter, an Ignis sit coloratus. Caput XXXV.

Et, quia in frigoris patientiam incidimus, succurrunt ex illustribus Viris amussitata pleraq; digna omnino, quæ non ꝑtereantur in nostra hac Collectaneorum cura, Apponemus uero primum, Quæ ex Galeno comperta nobis, in Libro de Anhelitus iuuamine. Sunt inqt, tam pinguedines, q̃ Adenes, siue glãdulæ omnes, in Corpore ad caloris naturalis custodiam, fomentum'q;. Quíuis.n. Calor à Corde in totum redundet corpus, Sunt nihilominus in Corpore partes quædam ad Caloris susceptionem longe cæteris aptiores. Etenim, quæ superposita Epati ẽ Pinguedo, Spleni item, atq; intestinis, calefacit ea, digerendi'q; inibi facultatem adiuuat excellenter. Proinde cum ita forte obuenisset, ut pugili cuidam pingue id confringereť, Mox'q; liuescens eximeretur Medici cura, Cœpit is supra modum esse Frigoris impatiens, cõcoctione quoq; insigniter mutata, deminuta'ue. Illud uero in Frigoribus peracutis, ac uehementioribus contingere, Alexander scribit, Si modo de familia, pinde ac diminutus capite, aut peregrinitatis reus non summoueť Liber is, Digytos, & extrema Corporis nigrescere ꝑus, Mox

& decidere, Mirus profecto euentus est, Sed uerus. Auditū.n.mihi sæpe a' Prouincialibus, quibus profitebamur, Vt qui Frigidioris mundi plagas incolerent, solitū apud illos fieri, ut si In gelicidiis acrioribus, & Boreæ flatibus frigidissimis, ut assolet, qs iter eundū, uel qua cunq; sub dio mora diuturniore, Nares forte emūgat, Apicem simul decidere. Sed un nam fieri ista putemus? An qa Frigus atrox ἀποκλείει, καὶ ἀπωθεῖ τὸ ἔμφυτον θερμὸν εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος.i.insitum calorem ītrorsum persequit, & occludit in Corpore. Reliqua uero extrema, caliditatem uitali potestate minus agitante, primo qdem liuescunt, inde nigrescūt, ac deniq; emoriunt. Ideo aūt excidunt, Quod Natura reliquo sane' Corpori prouidens, id circumplectit, & ad se astringit, Mortuum destituendo, & decidere permittēdo. Extrema uero imprimis affligant, Quod minus corpulenta sint, & pinde minus ētnum calida. Infirmæ item Quæ sunt, & rarescunt ex Arboribus rōne non diuersa, hyemali Sydere frondibus exuunt. Sunt qui asserant, a' primordio qdem insitum Calorem Frigus, utpote sibi infestum, refugere introrsum, deinde collectum, & uelut destitutas recupaturum partes subire, et cum agmine, ac consertum suppetias ferre. Sed interim densiore caloris ui Membrorum extrema amburi. Verū hi falli uident, Sicuti Aphrodiseus putat. Quod si Liuoris, Nigredinis'q; rōnem in Frigoribus quis perquirat amplius, Sciendum est, Sanguinē appulsu Frigoris gelascere, Concretum uero nigrescere caloris inopia. Albedo nāq; Igni tribuit, proptera Senioribus μάλιστα πελιδνοῦται ἡ σάρξ, ὅτι ἐλάχιστον ἔχει θερμότητα.i.maxime liuescit Caro, Q m minimum obtineat caloris. Sed in hoc tamen aduertendū impensius, Calorem in Animali cōmixtum esse album luminosum. Est.n. Spiritus qdam in Spermate īterceptus, & in Spuma Spiritus aliqs Natura pportionem habens cum Stellarum dispositione, ut est apud Aristotelem de Animalium gnatione Libro secundo. Et Auicenna in Libro de Medicinis cordis, Eum scribit, multus suos effigiare ad Cælestium corporū similitudinē. Neq;.n. Calidum in Animalib⁹ Ignis est, Neq; ab Igni Pricipium hēt. Neq;.n. Aial generat Ignis, Neq; Ignis ē Albus, Nec oīno colorat⁹, ut dixit Empedocles, Cū sit Color q̄litas mixtionē ɔsequēs elementoꝝ, sicuti liqt ex Libro de Sensu, & sensili. Porro' si eēt Albus, aut psum coloratus, Stellas uideri prohiberet noctu, Q d ab Algazele in Libro de Philosophia comprobatum, scimus.

¶ Cur extrema Frigefacta uehementer, si admoueantur Igni, dolent. Quæ præcipue infestentur Frigore. Caput XXXVI.

Ontingit porro' & aliud in summa hac extremorum frigefactione, Q d ea si Igni admoueris, Quo incalescant, īsigniter dolēt. Id uero repentina fit q̄litatis mutatione, q̄ est ab excellēti Frigiditate in plurimā caliditatem. Quippe qcqd immoderatius, ac confertius fiat, κατὰ δυσκρασίαν λυπεῖ τὴν φύσιν, idest p distēperantiam Naturæ infert nocumentū, p Eucrasiam uero, & Symmetriam, hoc est per temperamentum, atq; moderationē Naturam oblectat summopere. Certe caliditas aduenieñs Frigiditatē incipit distrahere, & propellere amplius, ac exagitare acrius, propterea Spiritus inclusæ Frigiditatis distractus, & Extrusus dolorē parit. Calidum siquidē Frigido contrarium ē, Quæ diuersitas afficere plurimum pōt, quia Frigiditatē inseētet Caliditas. Hęc uero extrinsecus admota Naturalē suscitat, atq; intēdit. Protrudit ergo exterior caliditas introrsum Frigiditatē, Naturalis porro' eandē reiicit repcussu, Quo nomine hinc īde obseptum Frigus dolorē ciet. Est aūt infestum Frigus ossibus præcipue, Dētib⁹, & Neruis, Quoniam Concretionis sunt terrestris cuncta hæc, Et Frigidum ipsum terrestre est, Refrigerata itaq; offenduntur, Quod simile simili adiectum furere faciat.

¶ Frigida membra in Aquam itidem imissa Frigidam refici. Quæ consequantur Symptomata pereuntes Frigore. Rhigosibii, & Dysrhigi qui dicantur. Caput XXXVII.

Cribit autē primo Canonis Auicenna, plerosq; extrema corporū extimo Frigore uehementius correpta in frigentē imittere Aquam, inde'q; pcellenter iuuari, uelut propulso plane', Quod oblædebat. Sicuti poma item regelant in frigidā proiecta, Quod si Igni applicueris, manifesto corrumpunt. Cæterū, qua istiusmodi obueniāt rōne, amplius indagine certa scrutari, inqt Priceps, haud sane'

haud fane medicinam pfesso necessariū. Interpres uero, ceu pomœria prolaturus, ītra pelliculam minus se continuit. Id'q; ɔtingere opinat' modo compari, Quo frigidæ affusio copiosior Tetano, quem esse itidē Frigidum constat Morbum, qñq; psentissime opitulat' ex insiti, ac genuini caloris aggregatione, atq; cremento inde īsigni. Ex Viretis amœniorib⁹ Auicennæ eiusdem illud quoq; est, Frigore pereuntes, Quos ψυχρωγέντας feliciores fingendis uerbis uocant Græci, eodē cōmori pacto, quo ītercipi contingit Opium haurientes, aut Mandragoram. Siqdem illos eiusmodi consequunt' Symptomata, siue Casus, aut accidentia. Extimarum partiū stupor cum algore. Nec nō Pruritus, Singultus, Scotomia, Gutturis coarctatio, & Anhelitus, Somni marcor, Faciei, et Labiorum color citreus, & id genus alia, q̄ quarto Canonis non neglexit Princeps. Mandragorā uero haurientes Lethargia excipit, & pruritus cum Tetano, & hebeti auditu. Qui inalgescunt perpetuo, Veteribus dicebant' Rhigosibii. Dysrhigos dicere malunt Recentiores.

¶ Frigoris Euentus plures. Exercitatos Inexercitatis ampli⁹ sentire frigus. Balbuciei rō ex Frigore, Ebrietate, Ira. Pili cur surrigant' frigoř. Stupor qd. Sopor stupidus. C. XXXVIII

Illud quoq; in Frigoribus usuuenire p momenta singula expimur, τοὺς γεγυμνασμένους δυσριγωτέρους εἶναι τῶν ἀγυμνάστων, Hoc est, exercitatos frigus uehementius sentire, q̄ inexercitatos. Id uero rōnibus aliquot obuenire, compertum est, & tradidit Aristoteles. Nā pingui laboribus exhausto, tollit', Quod teporem pstare pōt, calidum nāq; Opimum est. Vel qđ ἀραιότερα τὰ σώματα, καὶ ἀραιότερα. i. Spiratiora, solutiora'q; corpora eorum ideo sunt, Q m̄ pingue, excremētum'q; omne detractum est, Ita ut Frigus arcere nequeāt. Porro meatibus p sudationem patefactis, ueluti ostia complura apiunt'. Est & Euentus ille in Frigoribus notissimus, ut sicuti Ebriis usuuenire scimus, oberret lingua, Quod frigoris ui cōcrescit, & pinde fit, ad motū ineptior, hebetior'ue. Frigidum porro, uti astipulat' primo Canonis Auicēna, paralysin facit, ac, ut nouitio utar Verbo, mortificat, Mobilitas uero, & Latitudo Sermonis plationi pnecessaria prsum habent', Quod de partibus secundo īsinuat Philosophus. Succurrere illa quoq; pōt rō, extimas partes appulsu Frigoris amplius densari, humorem'q; intro illapsum linguā abunde humectare, ex quo minus illa suo pfungi munere utiq; possit, Q đ in Vino madētibus manifestissimū fit. Nī qs tremorē, Frigoris potestate ɔciliatum, ad cām reuocet. Ille. n. motū īfert temerariū, ac subsultantē, ppterea īarticulatior prumpit Vox, hæsitāte lingua, & oberrante, Q đ ipsum & in Ira usuuenire, aīaduertimus, tunc siqdem ex furibunda caloris agitatiōe ītempans, nec modulis cōstans suis pducit' motus. Quæ rō coeūtiū quoq; Sermonē efficit cōfusaneū. Et Vicesima tertii Auicēna gñationi tunc esse paccōmodū tempus pnūtiauit. Q đ uero de humectatiōe nimia ptulimus, miræ nemini uideri debet, tū qa subiecta Cerebro Lingua ē, Q đ esse humiditatū fontē ɔuenit, tū qa prara est, ac, ut Neoterici loquunt', Porosa, proinde'q; humectationi excipiēdæ pmptior, paratior'q;. Inter frigoris symptomata illud itē īternoscit', horrore īcusso, surrigi in corpore pilos, cōmeāte ad iterna caloris ui, q̄ caro destituta addensat', cōstipatu'q; sic ptolli pilos ɔtingit, radice uehemētius arctata. Nec illud ītactū, īscitum'q; relinq debet, Q đ usu comptū est, Siqdē οἱ ῥιγῶντες ἀγρυπνοῦσι, Hoc ē, q rigēt, minus dormire queūt. Id uero inde fieri, putandū ē, qm̄ q riget, spiritū magis retinet, q̄ laxat. At q dormit, magis reddit, q̄ attrahit, ἐναντίως δὲ ποιεῖ ἔχειν τὸ ῥῖγος τῷ καθεύδειν. i. affectionē Sopori diuersam īducit rigor. Stuporē deniq; a Frigida oriri dispōne, Galenus scribit, nō neruoꝝ mō, Sed & Venaꝝ, Arteriaꝝ, Carnis, Mēbranaꝝ, Tunicaꝝ, & Cutis, Esse nāq; Stuporē refrigerationē īsigniter īductā, Quo nomine ita Affectis Corporib⁹ Sensuū, ac motuū obrepit difficultas. Sicuti cōpleta refrigeratio, & Sēsum oīno adimit, ac motum. Quod uero censeat' Stupor dispositionis nomē, non Sensus, aut Doloris, palam innuit Hippocrates, cum scribit, Stupor mediocris soluere dolorem potest. Proinde male Archigenes uidetur pronuntiasse, Stupidum dolorē ad Neruos proprie ptinere. Stupor enim dispositionis, non Loci affecti indicium est. Legimus Soporem quoq; Stupidum, Est autem Accidens eius actionis, Quæ a loco mentis compote pdit, Verum ex Frigida prouenit causa. Sicuti Vigiliam, & Delyrium Causa potestate calida concinnat.

¶De Bulimia, seu Canina fame. Vini nocumenta in Ieiunio. Quid Thorexis, & Acrothoraces, Acroteria, Acrostichis. De Canino prandio uellicatim. Canina fames cur dicat, Canum in excernendo difficultas unde sit. Caput XXXIX.

Æterum nec illud citra ppensionem ꝑtereundum (Pergam.n.scitaměta hoc genus hinc inde expiscari, nequis, thesauris expectatis, in Carbones plapsum
c se queratur) ex Frigoris ratione consequi interdum, hyemalibus potissimum horis famem illam itolerabilem, Quã βουλιμίαν uocãt Græci, Ex nostris Caninum appetitũ Quidã. Quippe frigoris uioletia calore genuino ad itima coacto, isatiabilis edendi cupiditas iniicitur, itenditur'q;. Quæ tamẽ uel minimæ rei gustu restinguitur. Verum super hac aduertendũ amplius, ubi Sententiarũ secundo scribit Hippocrates, Famem Vini potio soluit, Subtilius, pensiculatius'q; explicans, ut solet, eam partẽ nobilissimus Interpres, non Famẽ inquit, esuritionem'ue quãlibet intellexisse Hippocratem, Sed eam plane, Quæ infestat appetitione anxia, & irreqeta Cibariorum, Quã nõnulli Caninam cognominant. Nãq; eiusmodi Famẽ curat Vini potio, nõ eam, quæ propter inediã, aut Alui fluorem, sanguinis'ue profluuium, uel aliã accidit uacuationẽ. Qui.n.ob aliquam id genus causam esuriunt, iis epotum Vinum minime prodest, quin obest mirabiliter, conuulsiones inferens, delyria'q;, Si Vinum ante cibum ingerat. Ego quoq; inqt, sic Vitæ reddidi assidue famescentes aliquos, ad bibendum large hortatus, & Vinum utiq;, Quod admodum calefaceret. Neq;.n. acerbum Vinum talem conuellit Famẽ, obstirpat'q;, ut quod haudquaq̃ calefaciat, Sed Ruffum ꝓsentissimum censet. Et paulo mox, Canina inqt, appetentia, uel ob unã Frigoris itemperiem, uel ob acidos quosdã succos fieri solet. Qui uero putant appellatam Esuritionem itolerabilem (Sic.n. Bulimũ interꝑtor) noiari hoc in Loco ab Hippocrate Famẽ, a ratione esse diuersos, constat. Obiter autẽ id ꝑtinus subnotandũ, Hippocrati esse moris, Vini potionẽ appellare Thorexin, Libro.n. quẽ de Natura, uictuq; Hois fecit, hunc in modum ait. Victus neq̃ cã est, quo Morbus omnes ꝑhẽdat subinde natu minores, prouectiores'q; ætate Mulieres, & item Viros, atq; ẽt θωρησσομένους, & bibentes Aquam. Nãq; obiectans Thoressumenus, & potantes Aquam, Verbũ θώρηξιν, ita armaturæ argumento impositũ, signare Vini potionem, perspicue idicauit. Ex Grecis alii scribunt θωρήξασθαι signare tum armis istrui, tum ebriũ fieri. Nam inquiunt, Thorax est pectus, παρὰ τὸ θεῖον ὁρᾶν, Quod est, qa ꝑtineat, Quod in nobis diuinũ est, uidelicet διανοητικόν. Ebrietas uero τὸν θώρακα θερμαίνει.i. Pectus calefacit. Hinc & Acrothoracas summe, aut leuiter, ut nonnullis placet, Ebrios uocarunt. Lucianus in Lexiphane, ἐπίνομεν ἀκάμασι, καὶ ἤδη ἀκροθώρακες ἦμεν.i. incessanter pocula pſiccabamus iam et temulẽti. Nã Acron summũ signat, Vnde, dignum scitu, Acroteria dici legimus angularia, in Ædificioꝝ rõne, Statuas, q̃ in Anguloꝝ summitate astituunt, nominantur & Mediana qñq;. Quippe Membra, q̃ supra Columnarum Capitula disponuntur, hæc fere sunt, Epistylia, Zophori, Coronę, Tympana, Fastigia, Acroteria. Acrostichis uero est, cum ex primis uersuum Literis aliqd connectitur, ut in qbusdam Ennianis, item Sibyllinis. Sed ad institutum, Verbo θωρήξασθαι, in hãc sententiam usus & Anacreon est. Ac Oppiani Interpres exposuit, ἁλιευτικῶν primo, ubi ait, θωρήσσειν apud Veteres non solum signabat armare, Sed & ἀκρατὸν ποτεῖν, idest idesinenter, nec citra Ebrietatem meracius bibere. Arbitratur Eustathius de Vinolentorum contentionibus obrepsisse Verbi notionem.i. ἐκ τὸ μάχεσθαι τῶν μεθυόντων. Sunt tamen, q Verbũ id, Si ad potũ referas, p Omicron malint subnotare, item'q; per.i. θορίσσεσθαι, ἀπὸ τοῦ θόρω salio, quia impetuosi prosiliant Vino madidi. Sunt q Caninum prandiũ ad Caninã hanc appetitionem contra Gelliũ putent referendũ. Sed Cur nã Canina Fames potissimum dicitꝰ An quia insigniter famescunt Canes? A' Physiologis certe traditum, scimus. Quæ Animalia continentiora esse ad Cibi desyderium conuenit, hæc sua in aluo laxiores non habere sinus, Sed anfractus, & Orbes plures. Laxitas enim intestini auiditatem auget cibi. Rectitudo auiditatem accelerat. Quibusdam autem Intestinum parte, qua uentri iungitur, Laxius est, qua desinit, Arctius. Quamobrem Canes uehementi nisu, nec sine cruciatu excernũt.

¶Cuiusmodi sit Prouerbium, Aristogiton claudicat. Quæ Resp. optima. Caput XL.

Aristogiton

Ristogiton claudicat, ex Historia in eos parœmiæ faciem hēt, q Morbū assi/mulant, ne militiam, uel id genus oneris publici qppiā coganť subire, Quod
a improbū est, et a' Ciuili, boneste'q; educato Viro alienissimū. Auctores sunt, fuisse Athenis Aristogitonē quendā Sycophantā, frugis non satis probę, Ei⁹ conciones nihil nō martiū spirabant, & de bellicis rebus bellicum quodāmō canebant, adeo, ut sic Populū in discrimina sæpe maxima conniceret, cū alioq mollis ipse foret, & nulli rei. Proinde cum die quadā delectum baberi audisset, simulata Valetudine, crus obligat, ac baculo innixus, uelut grauiter Vulneratus, se in publicū promit. Eum uero ubi e' longinquo sic ꝓspicatus est Phocion, Hominis uafricia pspecta, & , qđ aiunt, ex uultu Æthiopē agnoscens, Vociferās inqt, Scribe Aristogitonē claudū, et eundē improbū, ac mē dacē. Legimus porro' Aristogitonē hunc in uincula coniectū, dānatum'q; ab Atheniēsib⁹, oratū ad Phocionē misisse, ne grauareť, paululū ad se uisendū accedere, Faciebat is, qđ pe tebať. At eius facilitatem dānantibus amicis, Quod flagitiis adobrutū infamibus adire nō abnueret, ac quodāmodo alloquio subleuare, conantibus'q; ab itinere iam instituto deterre re, καὶ ποῦ τις ἂν ἥδιον ἀριστογείτονι λαλήσειεν, Vbi nam inqt, iucundius qs Aristogitonē colloquio dignetur? Præterea ipsum hūc exagitat præclare Agesilai cognomēto Magni A/pophthegma bracteatū, & oīum foribus appingendū, Qui scitanti cuidā quo nā pacto glo riā apud Homines indipisceret, Si dicas inqt, optima, facias aūt pulcherrima. Sed & Am/brosius fortis inqt, Viri est, non dissimulare, cū aliqd immineat, Sed ꝓtendere, ac tāq̄ explo rare de specula qdam mētis, & cogitatiōe prouida rebus futuris obuiam ire. Quod uero ad Atheniēses attinet nimio plus sępe Oratoribus Auscultātes, attēdēda uehemēter Chilonis snīa, cuius in septē sapientū Cōuiuio meminit Plut. Qui Rēp. esse optimā statuit, q̄ Legib⁹ quidem plurimum, Rhetoribus autē minime obtēperet. Sed hanc uix Lynceus inuenerit.

¶ Ludere domi suæ quid sit. Cur Ludo comparetur Sapientia. Obiter de qnq; Pedum præscriptione. Caput XLI.

Vdendū unicuiq; secundū Aīam uiuenti Domi suę, cū Audis, ītellige Sāctis/simoꝶ sententia cōmoneri te, abiūcta a' reꝶ uanissimaꝶ cura mēte itima, ob
I uersandū in Sapientiæ ꝯtemplatiōe, Quæ Ludo cōmodissime uidetur cōpa/rari. Est.n.in ea oblectatio eximia, iucūditas inenarrabilis. Quæ ut ꝓpria ex Ludo petiť. Propterea Ecclesiastici XXIIII, Ore ꝓnuntiať Sapiētiæ, Spiri/tus meus sup mel dulcis. Ludus porro' extrinsecus nil aliud q̄rit, Sed is pp se expetitur. Q đ ipsum esse Sapiētiæ insitū, qs non uidet? Delectamur utiq; interdū eoꝶ cōtemplatiōe, q̄ ap petimus, uel q̄ agere instituimus. Cęteꝶ uoluptas huiusmodi extrinsecus adnexū hēt aliqd, ad quod nitimur puenire. Q đ si differať, uel deficiat, comes subsequiť afflictatio. Id eo cō probať, Quod legimus ꝓuerbioꝶ XIIII, Risus dolori miscebiť. At īgenita Sapiētiæ specu latiōi amœnitas, oī Sirenū cantu dulcior lōge, suauior'q; in se ipsa oblectatiōis cām retinet, ꝓinde nullis īfestať mœroꝶ īcursib⁹, Vt q̄, Q đ nō adsit, expectet ꝓrsus nihil. Vñ ē illud Sa piētiæ octauo. Nō hēt amaritudinē ꝯuersatio illi⁹, nec tediū ꝯuictus illi⁹, Immo'q; Sapiētia illa inenarrabilis, & diuina delectatiōnē sui iure Ludo cōparat, Sicuti Prouerbioꝶ octauo, Delectabar p singulos dies Ludēs corā eo, Vt p diuersos dies diuersaꝶ ueritatū ꝯsyderatio nes intelliganť. Veꝶ & ad īstitutum nostrū illud egregie aduocať, Q đ extat Ecclesiastici XXXII. Recurre ꝓor in domū tuam, et illuc aduocare, & illic Lude, & age ꝯceptiōes tuas. Hēt id, tāq̄ ꝓuilegiū quoddā Sapiētiæ studiū, ut dū suū ꝓseqť op⁹, eo magis ipsa sufficiat si/bi. In aliis eqdē plurimoꝶ īdigemus auxilio, Sed ī Sapiētiæ ꝯtēplatiōe tāto efficacior sentiť esse conatus, q̄to ab aliis sequestrati amplius cōmoramur nobiscū. Quāobrē Sapiens ꝓpo/sita sententia ad se ipsum reuocat Hoīem, dū ait, ꝓcurre ꝓor in domū tuā, hoc est ad mentē tuam, ab extrinsecis studiose, & anxie redi ꝓus, q̄ ab alio occupeť, cuius Mox distrahať cu/ra. Inde est illud item, Intrans in domū meam conqescam cū illa, cū Sapiētia uidelicet. Ve rū sicuti ad Sapientiæ ꝯtemplationē illud pnecessariū exigiť impmis, ut mētem suā ꝓoccu/pet, quo domū illius ꝯtemplatione inserciat, Ita nec illud negligendū, ut totus ītentiōe assit itus, nec diuersa rapiať, & propterea dicit, & illuc aduocare, Quod est ītentionem uniuer/sam illuc congrega. Sic.n. interiore domo exinanita oīno, homine'q; in eam ꝯgregato, alie/nis curis prorsum reiectis, Quid agendū, subdit, Et illic lude, et age ꝯceptiones tuas, per qs

homini datum, Veritatis asseq cognitionem. Nicolaus Theologus et addit, bonū ꝓpositū illic conceptū deducas ad effectus concinnitatem. Sed.n.ex quo cœpimus in aliena oberra re prædia, Ceu sublata Quinq; Pedum præscriptione in finibus regūdis; Ita enim cautum quandoq; fuit ex XII Tabularum Legibus,

Siquis in agro aliquid plantarit, Quinq; pedes a' uicino abesto.

Si ficum, uel Oleam, Pedes nouem abesto.

Pergamus intrepide indidem Spicilegium facere, Vel applantare, Quæ in Vicinia proferpendo radices agant.

¶Philosophiæ in partes, quasi membra distributio. Simulacra duo proposita nobis ad Veritatis diuinæ speculationem. Exconsules, Exquæstores qui sint, Ac Expatritii. Excuriati. Caput XLII.

PHilosophiā tres continere partes, non fere' est, q nesciat, Dialecticen, quā Disputatricē nonnulli Latino interꝑtamento dixerunt. Logicē Alii, hoc est Rōnalem, q̄ uim, modum'q; Rōcinationū, ueri'q;, et falsi iudiciū assumpsit. Ethicē, quā Cicero primus Moralem uidet' dixisse, ea uiuendi modū ꝑscribit. Nā, ut scienter Themistius in Procemio Physicæ auscultatiōis scribit, Cū duplex totius Animæ uis habeat', appetēdi una, altera cognoscēdi, Id genus, qd appetitum ꝑficit, quod in irrationalitate totum, & intellectu affectibus irrationalibus delegato positū, cōstitutum'q; est, Peripatetici Actiuū nominauere, finem'q; eius ꝑticulæ statuerūt boni delectū, atq; indeptionē. Tertia uero Theoretice est, siue Cōtemplatiua, Quæ sola uerū in eo, quod est, & quod nō est, scrutandū, discutiendum'q; ꝓponit. Sed ea quoq; trifariā distribuitur, in Mathematicē, Physicē, Theologiā, In qbus ueritatis speculatio q̄si qbusdā gradib⁹ ad summum cōscendere deꝑhendit'. Prima.n.i. Mathematica uisibiles rerū formas uisibiliū speculatur. Physice uero scrutat' inuisibiles reꝝ uisibiliū causas. Tertia autem sola, hoc est Theologia, q̄ diuinorū Scientia sancit', dicitur'q; Metaphysice, ac Prima Philosophia, Sicuti Auicēna docuit, nec tacet Themistius, inuisibiles contemplat' Substantias, & inuisibiliū substātiarū inuisibiles Naturas. In iis est ueluti progressio q̄dam, & mētis ꝑfectus ad pnoscendū uerū conscendētis. Per uisibiles.n.uisibiliū formas pueni' ad inuisibiles uisibiliū cās, & p inuisibiles uisibiliū causas ascensus ꝑstatur ad inuisibiles Substantias, & eaꝝ dignoscēdas naturas. Hæc est Philosophiæ summa, & ueritatis ꝑfectio. Nā ꝯtemplante animo nihil altius, sublimius'ue esse potest. In hac Mundi Sapiētes stulti facti sunt, qa solo Naturali documēto secundū elementa, et Speciē mundi incedentes, exēplariis gratiæ exuti cæcutierūt. In qbus & si humilis erat Species, manifestior tñ præstabat' Veritatis demōstratio. Duo siqdem Simulacra cæcis fuerūt Mortalibus ꝓposita, in qbus hac rerū obuoluti caligine inuisibilia possent speculari. Vnū Naturæ, Gratiæ alteꝝ. Et simulacrū qdem Naturę Species est Mūdi huius. Gratiæ uero humanitas Verbi, & in utroq; mōstrat' Deus, Sed in utroq; non itelligit'. Q'm Natura qdem specie sua Artificē utiq; nobis ꝑsignificat, Sed ꝯtemplantis Oculos illuminare non pōt. Atenim Saluatoris humanitas, & Medicina fuit, ut cæci lumen reciperēt, Et Doctrīa piter, Vt Vidētes ueritatē agnoscerēt, Lutū ex sputo fecit, & Cæci oculos liuit, lauit, & uidit, demū uidenti, Sed necdū cognoscēti ait, Ego sum, q loquor tecū, Ipse est filius Dei. Prius itaq; illuminauit, postea demōstrauit. Natura qdem demōstrare potuit, Sed illuminare nō potuit. Et Mundus Creatorē suum ꝑdicauit, Sed itelligentiā ueritatis cordib⁹ hoīum minime ifudit, Per Naturę igit' Simulacra Creator mō significabat'. In gratiæ uero Simulacris Deus ostentabat' ꝑsens, Quia illa operatus est, ut itelligeret' eē. In istis uero opatus est, ut ꝑsens agnosceret'. Hoc ē Theologiæ mūdanę discrimē ab ea, q̄ est, & diuina nūcupat' Theologia. Impossibile nāq; est, Inuisibilia nisi p Visibilia demōstrari, ꝑinde Theologia oīs necessario Visibilibus utit' demōstratiōibus ad inuisibiliū declarationē. Sed erūt forsan, Qui negotiū facescere nobis pgant hoc noīe, Ceu alta nimis, ac recōdita scrutemur anxie. Vtcūq;, Mihi ista utiq; arriserint amplius, q̄ enotasse, Quod ex Doctis qdā fecere, Exconsulē, Exq̄storē, Expatritiū dici eū, q hisce dignitatibus ꝑfunctus olim sit, Quāq̄ uocabulis subagrestibus, Sicuti apud Varronem, M.q; Tullium Excuriati leguntur, Exterminati'q; Qui Curia, & Terminis exacti sunt. Verum proba hæc, recepta'q;, Illa minus, Quin Paulo etiam insolentius Lapidata quibusdam, proscissa'q;.

¶Quibus

¶ Quibus gradibus diuina ad nos profluat illuminatio, Rursum'q; quibus ad Deum nostra refluat Mens. Caput XLIII.

Porro quibus gradibus diuinæ illuminatiõis ad nos usq; progressus fiat, Rursum quibus Mens nostra ad summæ claritatis cõtẽplationem reducat, non est hac parte omittendũ, Quod cælestis Hierarchia Areopagitæ Dionysii doctionibus, perspicacis'q; ingenii Viris scienter insinuat. Etenim diuinũ Lumẽ in Angelicam primum descendit Naturam, & ab ipsa mox reuelationib⁹, & diuinis demonstrationibus, & Mystica sacri eloquii narratione ad nostrã usq; intelligentiã, participationem'q; se transfundit. At humana Mens eisdem rursum gradibus ad supna conscendens sacra diuini Eloquii inspectione, cælestia secreta, et eam, Quæ in Angelis est, diuinæ claritatis illuminationem ppendit, ex qua paulatim in inuisibilium agnitionem, succrescens, ad ipsum tandem diuini, & summi Luminis splendorem contemplandũ cõualescit. Vnũ siquidem Lumen ad multa se diuidit illuminanda. Vt illuminata omnia ad unius claritatis aspectum, similitudinem'q; reformet. Claritas Patris unius emissiõe simplicis Radii, & illuminatione per cuncta se diffundit, et penetrat uniuersa, Quoniam unã Sapiẽtiam Pater genuit, per quã opera cũcta sua fecit. Verbũ quippe Patris Lumen de Lumine est. Vnũ Verbum, et Radius unus. Et ipsum Verbum Sapientia est. Et ipsa Sapiẽtia Lumẽ est procedens, Quæ una de uno nata est, & propterea Radius unus a' Claritate una, a' quo illuminãtur qui ad ipsum reformãtur, ut luceant ex ipso, & Lux sint cum ipso, Sicut ipse Lux est. Et cum multa sint illuminata lumina, & uarie, dissimiliter'q; lucentia, Vnum tamen, ut diximus, lumen est, illuminans illuminata omnia. Hæc cõtemplatio uera est, hæc item uera Felicitas, Quæ ambrosia, & nectare Animum alit, ut Plato iquit, hoc est diuina replet cognitione, ac inde uoluptate perfundit fœcundissima inexplebiliter.

¶ De Felicitate duplici Speculatiua, & Actiua, Et Vtra excellentior Vita. Cap. XLIIII.

De duplici Felicitate alibi, q̃tum nostra paruitas tulit, differuimus. Nũc placita Beati Thomæ adnectemus, Quæ prius tradita reddent tum locupletiora, tũ uero illustriora quoq;. In Intellectu iqt, Speculatiuã ɔsyderare uim possumus, Cuius est finis Veritatis cognitio, & Practicam, Cuius est finis opatio. Et proinde duplex assignatur Hominis felicitatis, Vna Speculatiua, Quæ est operatio ex Virtute perfecta, cõtẽplatiua'q;, quã Sapientiã dicimus. Altera uero Practica, Quæ hominis est pfectio ex Virtute actiua, quæ uocat̃ Prudẽtia. Est aũt operatio quædam iuxta. Prudentiã, & Speculatio ex Sapiẽtia hominis, quatenus id agit solus. Est & quædã Prudẽtiæ operatio, & Speculatio Ciuitatis totius. Quamobrem in perpensionẽ uenire Actiua, & Speculatiua Hominis felicitas potest iuxta seipsum. Potest & Ciuitatis Vniuersæ. Forsitan uero expectet aliquis, id item expendamus hac parte, Actiua'ne uita præcellat Cõtemplatiuam, An contra omnino sentiendum. Ego uero rationis huius examen reclinabo studiose, Quando & idem Doctor Sanctus Quæstionem sibi excutiendam desumpsit, dum septimum explicaret Politicorum librum, Speculationem commonens longe anteire. Et præterea ex Iunioribus Aliqui non neglexerunt. Nos tamen M. Tullii sententiam, uelut conniuẽtes, transmisisse, haudquaquã e' re Literaria futurum, opinamur. Multi iquit, et sunt, & fuerunt, qui eam, quã dico, Tranqllitatem expetentes, a' negotiis publicis se remouerũt, ad otium'q; profugerunt. In his & nobilissimi Philosophi, longe'q; Principes, & quidam Hoĩes seueri, et graues, nec Populi, nec Principum Mores ferre potuerunt. Et mox paulo, Facilior quidem, & tutior, & minus aliis grauis, aut molesta est Otiosorum Vita. Fructuosior autem hominum generi, & ad Claritatem, amplitudinem'q; aptior eorum, Qui se ad Rempub. & ad magnas res gerendas accommodauerunt. Quapropter & his forsitan concedẽdum sit Rempub. non capescentibus, Qui excellenti ingenio doctrinæ sese dediderunt. Et iis, Qui aut ualitudinis imbecillitate, aut aliqua grauiore causa impediti a Rep. recesserunt. Cum eius administrandæ potestatem aliis, laudem'q; concederẽt. Quibus autem talis nulla sit cã. Si despicere se dicãt, Quæ plerię admirent̃, Imperia, & magistratus, His nõ

modo non laudi, uerumetiam uitio dandum puto. Augustini quoq; non negligenda sentē tia, Quæ parte ista uicem implebit Auctarii. Siquidem illud enarrans propheticum, Defecerunt oculi mei in Eloquium tuum. Duo inquit, Oculi sunt, Mysticus acutior, Moralis dulcior. Nō est Otio mancipatus, qui uerbo Dei tantum studet. Nec maior est, Qui extra operatur, Quàm qui cognoscendæ ueritatis studio incumbit. Ipsa item Sapiētia maximum est opus. Et antefertur Maria, quæ audiebat, Marthæ operanti.

¶ Cur ore emissus Lente Spiritus calidus sit. Aliter uero Frigidus. Caput XLV

Naximenem Philosophiæ ueterem Sectatorem, proditum memoriæ est, Ita de Calore, De'q; Frigore sanxisse, ceu hæc substantiæ haudquaquam insint,
a Sed affectiones censeri communes debeant, Materiæ accedentes euariationis, commutationis'ue ratione. Addensatum siquidem, cōstipatum'q; arctius esse autumat Frigidum. Rarum aūt, ac Molle, Laxius'q; calidum. Vñ non absurde colligi, Nos calida quandoq; efflare, quandoq; & Frigida. Quippe calescere Oris flatum laxis labris molliter emissum, raritatis Ratione. At compressis, ob densitatem Frigidū euadere, ac sentiri. Id uero inscite admodum, Nimis'q; imprudenter dici, coarguit summus id genus rerum æstimator Aristoteles. Quod Lētius disclusis labris si efflemus, Spiritus caloris intimi proferat qualitatem. Si uero tantum non cohærentibus, ac uehemētia quadam difflatio sese prompserit, agitari tunc, propelli'q; Aerem, qui ante Os sit, quem esse Frigidum, inficiabitur nemo. Proinde Calfactionē esse ex nobis, At Frigefactionem ex Aeris extimi ui simul cum flatu incidente.

¶ Quid sit primo Frigidum, Aer'ne, An Aqua, An etiam Terra. De Stygis Aqua. Itē quid Latype, Chaos, Ades, Herebus. Caput XLVI.

Vod nam ex Elementis Principē Frigiditatis locum habeat, non paruæ fuit apud Veteres quæstionis. Siquidem Aeri contribuit hoc Stoicorum disciplina.
q Empedocles uero, & Straton Aquæ. Nec defuerint, qui Frigoris substātiam Terræ attributam uelint. Stoicæ sectæ ratiōes fere' sunt hæ, Q m̄ sit Ignis Lucidus simul, & Calidus, ꝯsequens uideri, ut illi obiecta Natura tū Frigida sit, tū obscura. Vt.n. Lucido sese opponit tenebrosum, sic & Calido Frigidū. Etenim Sicuti uisum ꝓfundit obscuritas, eodē modo & tactū Frigus. Calor uero tangētis sensum diffundit, Vti uidentis lumen. Proinde qđ in Natura Principē tenebrarū uendicat locū, Idem & Frigiditatis uendicabit. Esse uero Aerē huiusmodi, ne Poetas qdem Latuisse uidet᷑. qppe Aeris nomine tenebras intelligi dedere. Sicuti ex eo liquet plane', ἀὴρ γὰρ παρὰ νηυσὶ βαθεῖ' ἦν, Aer uero assidebat Nauibus ꝓfundus. Et rursum alibi ad hāc sententiā, Aerem qdē dissipauit, & Nebulā discussit. Porro' Cnephas Aerē dixere luminis expertē, uelut κενὸν φάους .i. Luce uacuū. Et ab eadem claritatis priuatione νέφος .i. cōstipatiorē Aeris partem, Nubilosam'q;. Deniq;, qđ colorē nescit, nec Visum admittit, Ades dicit᷑, διὰ τὸ ἀειδὲς, & Acheron, διὰ τὸ ἄχρωστον. Sed & eundē Tartari noīe intelligi uoluere de Frigiditatis rōne. Q đ ex Carmine Hesiodico liquere īprimis possit. τάρταρον ἠερόεντα. Nam & q non citra tremorē obriguerit, dicit᷑ ταρταρίζειν. Astipulat᷑ & Corruptionis rō, q̄ creditur trāsmutatio q̄dam in cōtrarium. Ignis uero mortē esse Aeris colligunt gn̄ationem. Quid, quod ꝯcretio est qdem Aquæ Affectio, Sed Aeris opus, Quippe suapte Natura fusilis Aq̄ ē, & ꝯgelatiōis Nescia. Cæterum Aeriæ Frigiditatis ui ꝯtrahit᷑, costipatur'q;. Vt uero altissimū qdq; flumē est, Ita maxime ꝯcretiōis fere' exps uisit᷑, Aeris ui penetrare altitudinis ima nequeūte. At Empedocles aqueæ Naturæ Frigoris Principem ascribens locum, eodem ferme' Ratiocinii calle icedit. Nigrorem, & Frigus eiusdem esse substantiæ coniectans. Sicuti eiusdem est Lumen, & Calor, Quod uero non Aeris nigredo sit genuina, Sed Aquæ, adiicere calculum putat Sensus potestatē. Nil.n. prorsum, ut simpliciter dicamus, Aeris ui nigrescere. Oīa uero Aquæ Natura eiusmodi euadere, Quod manifesto deprehēdas, albissimis in Aquā ieciis Linteis, q̄ Nigrorem madefacta cōtrahunt, qui & perseuerat, donec caloris ui humor euaporarit uniuersus, aut rōne quis expressus euanuerit. Eadem & Terrā ꝯsequit᷑ Affectio, ubi īmaduerit imbre. Quo uero ꝓfundior Aq̄ est, eo & plus sibi uēdicat obscuritatis, ꝓxima quęq; Aere illustrante. Ex humoribus autem cæteris Oleum præcipue diaphanum est, quod Aeris prouenit

uenit admixtione multa, argumento esse Leuitatem, Qua omnibus supernatet, Facere creditur, & in Mari tranquillitatem fluctibus inspersum, non leuioris rõne, Lubricitatis'ue Vẽtis dilabentibus, Sicuti censuit Aristoteles, Sed quia disgregat Humorem, ac distinguit Aeris potentia. Quin & a' Spongotheris effusum ore Oleum in imo Maris luminis aliqd præstat. Sed nec frigoris ratione aquam Aer uicerit. Siquidem Oleũ item ex humectis oib^o plurimũ habens Aeris haudquaq̃ frigidũ est, & mollissime cõcrescit. Qđ uero de corruptione dicatur, haudquaquam ueritati congruere. Neq.n.in contrarium, Sed a' contrario corruptionem fieri, Velut Ignis in Aerem ab Aqua. Propterea Æschylus, ẽt si Tragice, uere tñ inquit, καὶ ὕδωρ, δήιον πυρός. Qua ratione aduersum Flumini Vulcanum Physice in pugna Homerus confingit, Et Archilochus non inepte de ea, Quæ cõtraria sentiret pfraudẽ. Altera inquit, manu Aquam ferebat, Ignem uero altera. Et apud Persas Supplicationis genus efficax maxime censebatur, Si interminaret' Supplex, Vbi excidisset uoto, in profluẽtem se immissurum Ignem: Aeris aũt ui concrescere Aquam, Astrui ineptissime, & a' rõne procul, quando Aer ipse non utiq; concrescat. Neq.n.nebulas, aut nubes esse concretiões, Sed crassitudinem humecti Aeris, & Vaporosi. Adiuuant institutũ Cacumina montiũ eo altitudinis prouecta, ut nusq̃ ibi Nubes, nõ Nebula, nõ Rosida uisat' humectatio, Quod indicio est, humectã uim, & frigidam aliunde Aeri permisceri. Quod uero ima p̃altorũ Fluminum gelu non contrahant', Ratio est, Sup̃ficie siquidẽ cõcreta, exhalationibus meãdi in superna libertas intercipit', At illæ occlusæ, reiectę'q; inferiora calfaciunt. Quã rem comprobat amplius, regelatis Aquis, copiosior sese promẽs exhalatio. Sed & eodẽ modo Corpora Animãtium hyemali sydere coniectant' Calidiora. Illud quoq; non inefficax indiciũ, Frigoris principem locum esse in Aqua, nõ in Aere, Quod rigoris atrocitate inania uasa nõ fere' dissiliunt. At humoris plena multa, nõ figlini operis mõ, Sed ænea quoq;. Adde proprietates Aquæ multas Igni prorsum aduersas. Ante oĩa Caliditati sese obiectat frigiditas, Siccitati humecta uis, Mox & Grauitas leuitati, Oĩno'q; distinguendi, ac separandi potestas inest Igni. Aquę uero ferruminandi, ut sic dicam, adglutinandi'q;, ac continendi potentia, ex humectandi facultate concretionẽ præstans. Cæterum suppetunt & pleraq;, quibus Astrui Terrę ualeat frigus, Etenim Sicuti est Ignis claritate illustris, Ita oĩum obscurissima est Terra, ac lumine prorsum uacua. Aer q̃ppe in Luminis uenit participatum, a' Sole dũ Luce oppletur, Quã & per uniuersa diffundit. Terra uero sola claritatis expers, Solis radiis, & Lunæ p̃seuerat impenetrabilis, tepore admittens q̃dem, at Luminis uim haudquaq̃, Ob dẽsiorem soliditatem. Nam & eius intima Chaos nũcupamus, & Aden, Erebum'q;. Noctem porro' e' terra genitam fabulantur Poetæ. Quam densitati corporis sese Soli obiectantis ascribit Mathematica disciplina. Eodem item obscuritatis argumento uidentur Carminum Conditores γῆν μέλαιναν passim nũcupare, idest Terram nigram. Cæterũ rõ hæc partũ forte probarit, quod intendit', Quoniam lucidorũ pleraq; agnoscimus frigida. Et obscuris quãdoq; caliditatis iest multum. At Illæ frigoris cognatæ sunt potestates, Grauitas. Stabilitas, Densitas, Immutabilitas. Ex quibus Aeri nil inest omnino, Terræ aũt adsunt, q̃ Aquæ magis multo. Quod si humecti est, Emollire, Nam quod p̃cipue humet, mollissimũ ẽ. Si item frigentis est, concretionẽ inducere, necessario conseq uidetur, Frigidissimum esse, quod sit maxime concretum, Cuiusmodi terra est. Quod uero Natura frigidissimũ est, Idem & Frigidum primo est. Itaq; primo, & Natura frigidum, Terra est. Id uero & Sensui obuium ẽ. Siquidem Lutum ẽ Aqua frigidius. Et Terræ iniectu præcipue Ignis restinguitur, Nam & Aerarii ignito, & liquescenti ferro Marmor inspergunt, ac Latypen.i. friatos lateres fluori reprimendo, ac ita quadantenus refrigerantes. Sed & Athletarũ corporibus iniectus puluis frigefacit, & Sudores restingunt. Quoniã uero calore prorsum extrito, Frigoris ui Saxa uidentur concreta, Vnde & Pagi græco dicunt' Sermone, hinc per Saxa delabentes Aquæ, atq; e' montibus defluæ ĩprimis frigere animaduertũtur. Sicuti, quã Stygis aquã uocãt, cõprobat euidentissime, Cui ex petra profluenti insignis inest frigiditas, dissilientibus Vasis omnibus, Asini modo ungula excepta, Aut mulæ, sicuti alii prodidere, ni menda sunt Grçcorum exemplaria. Porro' ut profundus maxime Puteus quisq; est, Ita frigidam imprimis Aquam reddit. Quippe cui minime extimus promisceatur Aer Deniq; Terra aut nũquam, aut uix peruritur. Aere inflammato sæpius, ac fulgurante.

¶ An Seruitus sit præter Naturam. Quot modis Serui fiant. Vulcani, & Dædali Tripodes. Veneris Statua mobilis. De duplici in nobis principatu, Deq; Asiaticorum seruilibus ingeniis. Caput XLVII.

Eruitus esse ex iis uidetur, quæ præter Naturam sunt. Ita enim sancit Imperator, & præterea Iureconsultus Pomponius, digestis de Verborum, et rerum significatione, ac Florentinus digestis de statu Hominum, Seruitus est cōstitutio Iuris gentium, Qua quis Domino alieno contra Naturam subiicit. Serui autem inquit idem, ex eo appellati, quod Captiuos uēdi, Imperatores iuberent, ac per hoc seruare, nec occidere. Qui & Mancipia dicuntur, eo qđ ab Hostibus manu caperentur. Seruos porro aut nasci tradūt, aut fieri. Et nasci quidem ex ancillis nostris, Fieri autem iure gētium, hoc est ex captiuitate, aut iure ciuili, cum Homo liber maior uiginti annis ad pretium participandum sese uenundari passus est. Ad hoc pertinet magnopere Ambrosii præclara sententia, Manebat inquit, ante Vini inuentionem omnibus inconcussa libertas, nemo sciebat a consorte Naturæ suæ obsequia Seruitutis exigere. Non esset hodie Seruitus, si ebrietas non fuisset. Verum enimuero Aristotelis super his placita obseruanda amplius ex Politicorum primo, τοῖς δὲ παρὰ φύσιν δοκεῖ τὸ δεσπόζειν, νόμῳ γὰρ τὸν μὲν δοῦλον εἶναι, τὸν δ' ἐλεύθερον· φύσει δ' οὐθὲν διαφέρειν· διόπερ οὐδὲ δίκαιον· βίαιον γάρ. Videtur inquit, nonnullis esse dominatio præter Naturam, Lege nanq; institutum, ut Serui habeant aliq. Liberi autem alii. At Natura nullum prorsus esse discrimen. Proinde nec eē iustum qdem, quando non abest uiolentia. Atenim cum sine necessariis impossibile sit uiuere, & bene uiuere. Nam & in artibus necessarium est, propria subesse instrumenta, Si opus modo confici debeat. Equidem in re familiari idem contingere, in confesso est. At τῶν ὀργάνων τὰ μὲν ἄψυχα, τὰ δὲ ἔμψυχα. Instrumentorum hæc quidē sunt animata. Alia uero inanimata. Seruus autem, quem possidemus, est quid animatum, & tanquam instrumentum super instrumenta alia. Quod si Organa possent uel solo Domini nutu opus suum exeq, Sicuti de Vulcani, aut Dædali tripodibus fertur, Quos cecinit Poeta, Spōte sua diuinum prodiisse in certamen (Quiquam & mobilem Veneris statuam ab eodem structam Dædalo scimus, infuso, quod ἄργυρον uocant χυτόν, idest argentum uiuum) Sic & pectines pecterent, ac plectra pulsarent, Nec Architecti sane ministris, Nec Seruis Domini indigerent. Qui uero sui ipsius non est secundum Naturam, nec Regi potest, nisi ab alio, hic Natura est Seruus. Nā genita pleraq; distinguuntur statim, Alia quidem ut Imperent, Alia uero ut pareant. Quin & his, quæ Vitæ expertia sunt, Imperium quoddam reperias, ut in Harmonia, siue qa semper in uocibus, Quæ consonant, Vox aliqua prædominatur, iuxta quam uniuersa diiudicatur Harmonia, Siue malis Harmonicam elementorum in corpore mixto rationem accipere, In quo unum aliquod semper prædominatur. Verum enimuero Animal ipsum ex Anima primum constat, & Corpore, ὧν τὸ μὲν ἄρχον ἐστὶ φύσει, τὸ δ' ἀρχόμενον. Quorum alterum ui quadam Naturali imperat, paret uero alterum. Cæterum consyderare Naturā oportet, non in corruptis utiq;, Hæc quippe a Naturali recesserunt serie, Ideo'q; nil officit, si minus id comperiatur uerum in omnibus, Sed in iis, quæ iuxta Naturam se habent amplius. Prospiciemus autē in Animali Imperium primo dominicum Mox, & Ciuile. Nam Animus quidem in Corpus despoticum exercet principatum, propterea significantius dixit nobilis Historicus, Animi Imperio, Corporis seruitio magis utimur. Mēs uero in Appetitum profert politicum, idest Ciuilem, Regium'q;. Diuersitatis uero huius inde promi ratio potest, Quoniam moueri nequit corpus, ni motus initia sortiatur ab Anima, & ideo ei subiicitur prorsum. At Appetendi facultas moueri non a ratione solum potest, Verum & a Sensu, Proinde non omnino rationi obnoxia est. Quamobrem quisquis tantum cæteros præcellit, quātum Anima Corpus, & Bestiam Homo, hic uidetur ad imperādum natus. Nam & Salomon scribit, Stultum Sapienti seruiturum. At quorūcūq; est opus in Corporis usu, hi sunt Natura Serui. Itaq; Naturæ ui alia quidem Corporum robusta uisuntur ad necessarios usus, Alia uero recta, & inutilia ad operationum id genus. Verum ad Ciuilem uitā per accommoda, Etiamsi diuersum euenit quandoq;. Ex iis uero arbitror profluxisse rōnibus, Vt mira in hac parte Gentium uisatur diuersitas, Aliis Imperia germinātibus, Aliis iugum seruitutis excutere nesciis, Quanquam, quod aiunt, Tyrrhenis sæpe uinculis onerosius, molestius'q;,

lestius'q;. Nam Agesilaus Lacedæmonioꝝ Impator, & Rex, Qui in Asia multa edidit præclara facinora, Vtriusq; linguæ certatim auctorib⁹ concelebrata, Vt accepimus, dicere consueuerat, τοὺς τὴν ἀσίαν κατοικοῦντας ἐλευθέρους μὲν κακοὺς εἶναι, δούλους δ' ἀγαθούς, Hoc est, Eos, q Asiam īcolerent, Esse Liberos qdem malos, Seruos aūt bonos. Et, neqd sciēs ꝑteream, Q d in Classicis mihi sit Auctoribus comptum, Lego Callicratidam eorundē Lacedæmoniorū nauarchum, Cum īterrogaret, cuiusmodi ei uiderent Iones, respondisse, Liberos utiq; malos, At frugi Seruos, Persicam Seruitutē, ut nimiam, Libro de Beneficiis secūdo taxasse uidet Seneca, Homo inqt, natus in hoc, ut mores liberæ ciuitatis ꝑsica seruitute mutaret.

¶ Seruorum species esse plures. Banausi qui dicant. Ergasteriū, Ligna Ergasima, Causima, Cocta, Acapna, Erepsima, Xylosis, Thetes, Thessæ, Penestę. Cillycirii, Arotræ, Encyclii qui sint, Et In ordinem redacti. Caput XLVIII.

Æterum uarias esse Seruoꝝ species, ex Electissimis comptū nobis Auctorib⁹ est, Sed inqt Seneca, Sibi seruire, grauissima Seruitus est, quā tñ discutere fa/
c cile est, Si desieris multa reposcere. Si desieris tibi ferre mercedem, Alias assidua est, & ineluctabilis, ꝑ diem, & noctem eqliter ꝑmens sine īteruallo, sine commeatu. Ex aliis uero sunt, qui χειρῶνες, Hoc est manuales uocantur, hi sunt uel nominis argumēto, Qui manuū opera uiuunt. Vñ & Chirurgi nuncupant. nā Hebræi dicunt quasi Sedentarii, In qbus recenseas & Banausos, Quoꝝ officinæ dicuntur Ergasteria in Canonicis decretis, ab ἐργάζεσθαι, Vñ & Ergasima Ligna, qbus in opibus utūtur Materiarii. Nam Causima sunt Igni destinata, inter quæ Cocta recensueris, ne fumū faciant, Quæ ēt Acapna dici ualent. Habent & Ligna Erepsima tectis concinna. Quæ ξύλωσιν dixit Thucydides. Est tñ Erepsimon Herba quoq;, & planta infructuosa. Erepsima item ornamentis apta nuncupari possent. Sed redeo, uñ sum digressus, Banausi sordidi habent artifices, quos'q; ab honoribus seclusere pleriq;, priusq̄ ꝑncipatum uel īscita, et pullata Plebecula cœpisset affectare. Etiamsi Seruile nomen illis ꝑprie cōpetit, Qui unius sunt mācipati seruitio. Qui uero publicitus id agunt, Banausi recte nūcupant, ac etiam Θῆτες, hoc est Mercenarii. Quāuis non me fallat, Dionysiū scribere, ab Atheniēsibus Cliētes dici Thetas a' Seruitute, Sicuti a' Thessalis Penestas de pauptatis ratione. Etsi initio Menestæ uidentur nuncupati, Quod καταμένειν immanere signat, qm̄ pacta cū Thessalis seruarint, Quibus se in seruitutem addixerant, ne educerent ex regiōe, aut perimerent. Hos ēt Latrias uocat Euripides. Apollonii Interpres Auctor est, Athenienses item Thessas uocare tenuioris fortunæ Mulieres, Quod mercede seruirēt, Hoc est, παρὰ τὸ θητεύειν ἐπὶ μισθῷ, formatautem inqt, rōne eadem a' θὴς θῆσσα. Sicuti a' κρὴς κρῆσσα. Iulius quoq; Pollux ita scribit. Pelatæ, ac Thetes Liberorum qdem noīa sunt, Sed q ob unum inopię nomē tñ seruiūt. Quemadmodum in Creta Cillicyrii, & Arotræ apud Syracusanos. Aristoteles in Politicis famulatus quosdā Encyclios uocat. Nos quoq; inquit, ministris illis plurimum irascimur, qbus maxime utimur πρὸς τὰς διακονίας τὰς ἐγκυκλίους. Circulares famulatus latine possumus nuncupare. Encyclia uero spectacula dicunt a' Philostrato in Adriano. Ea inqt, ut plurimum sunt ὀρχηστῶν, Encyclius item Homo a' Gręcis appellari uidet, Quem in ordinem redactum dicere Latini consueuere. In ordinem redacti inquit Priscianus Libro decimooctauo, dicuntur, Qui contemptui sunt, inter uiles numerati, & abiectos, Id quod & T. Liuius comprobare uidetur, Tribuni plebis inquit, in ordinem redacti pro contemptissimis habiti sunt. Erudite quoque illud dicere consueuimus, Encyclion tibi est, in iis aberrare, Quod est promptum, familiare, uniuersale, Eunapius de Carino, ἀλλ' ἦν ἐγκύκλιον αὐτῷ, καὶ πρόχειρον τὸ τὰ τοιαῦτα ἁμαρτάνειν, dicimus & Encyclion pensionem pro annua. Est & Encyclon genus uestis quoddam. Vnde & Pherencyclon. Nam Encyclera, machina fuerat Lignea, subiectis rotis. De Encyclia uero doctrina Quint. Plin. cæteris, notius est, Quā'm, ut ingeri a'me quicquam hic arbitrer, oportere. Mancipia Venalia, & Vsualia legimus apud Martianum Iurecon.

¶ De Cretensium Seruis, & Spartanorum Helotis. Inibi qd Cryptia. De Seruis item sale commutatis. Qui dicatur proprie δοῦλος, & qui Oecetes. Quid Tityrus. Ministri publici. Caput XLIX.

De Epharmiotis, seu Amphamiotis. Mnoea Seruitus quæ sit. Mariandyni. Chrysoneti. Muscæ, quas dicunt Helios. Scythæ Ministri, Siue Toxotæ. Caput XLIX.

Retensium Seruos, sicuti alias commeminisse nos arbitror, legimus appella
ri cõsuesse Epharmiotas, Quibus, ut Auctor in Politicis Aristoteles est, cæte
c ra pmittebant omnia, Gymnasiis modo īterdicentes, & armorum possessio
ne. Quáquam fuere & qui nuncuparent Mnoeus coetus, Quos item Creten
sibus seruiuisse, prodit Historia. Sed eorum ferme illa conditio fuit, quę Ma
riandynorum, Qui a' Milesiis subacti in contemptum diuendebantur. Horum ēt, sed pob/
scure, meminit Plato Libro de Legibus sexto. Etiamsi fuerant & Mariandynoꝝ Dorypho/
ri, leniendæ seruilis asperitatis graria nomine accersito, de qbus Pollux. Et nos īfra, Aucto/
res habeo, & in Secundo rerum Cretensium Sosicrates ꝓdit, publicam Seruitutem in Cre/
ta dici Mnoeam, Sicuti priuatos uocant Amphamiotas, Qui iure belli in seruitutē recidis/
sent, Quáuis īdigenæ forent. In Agris uersabant̃ hi, sicut in Ciuitate Chrysoneti. Tria Ser
uorum genera adnotasse Aristoteles uidet̃, ubi ait, At multo magis putandū est, fore illos
graues, & insolentes, Quã illas, quæ apud quosdam sunt, ἀλωτείασ' τε, καὶ πενεςείασ', καὶ
δυλείασ', Hoc est Helotias, Penestias, Dulias. De Penestis iam diximus. Helotę uero dice
bantur Lacedæmonioꝝ Serui, ducto nomine, ut scribit Thucydidis Interpres, a' Laconiæ
ciuitate, quam Helos uocant. Cuius ēt meminit Homerus.

Καὶ πτελεόν, καὶ ἕλος, καὶ δώριον.

Nomen habet, quia est ἐν ἕλει, Hoc est in palude. Ciues nuncupant̃ Helotes, Item Helei,
Et Heleatæ, Regio Helotia, Proditū memoriæ est, finitimos cunctos, licet Spartanis subie
ctos, paribus tamen Legibus, ac iure uixisse in Ciuitatis societatem accitos, cõmunionem'q;
Magistratuum. Eos'q; Helotas nuncupatos. Cæterum Agin Eurysthenis filium ius illud di
gnitatum æquabile ademisse, ac iniunxisse, ut Spartæ tributa conferrent. Et reliquos qdem
paruisse, Helæos autem, q Helos habitarent, defecisse. Ipsos inde ui, & armis superatos, in
seruitutem damnatos ppetuam, certis quoq; Dominis eorum conditionib⁹ iniunctis, ut nul
lo pacto liceret aut libertate donare, aut extra fines uenum mittere. Hinc omnibus fere' ce
lebratum Heloticum bellum, & Seruitus Helotica originem traxere. In Rhetorico Lexico
inueni, genus quoddam muscarum dici Helios, forte sic in paludibus obuersantes ītelligas,
eas uero uocant ἕλη. Scribit Herodianus, Helotas quoq; appellari Satyros, qui sint apud
Tænarum. Erant uero Helotæ publici quodámodo Lacedæmoniorum Serui, Quibus ha/
bitacula quædam ꝑscripserant, & ministeria certa. Auctores sunt, Helotas agrum solitos co
lere, antiquitus'q; institutos rettulisse reditus. Ac execrabile habitum, Siqs plus mercedis a'
quoquã exegisset. Inuulgatum & illud a' Conditoribus scio, Spartę Liberum maxime Li
berum esse, Seruum etiam Seruum imprimis, Quod in Pannonia, siue, ut nunc loquũtur,
Hungaria, obseruari imprimis accipio, uulgato inter eos adagio, non recte dici Seruitutem,
nisi in Pannonia, adeo, ut astruant id quoq;, posse ubiq; gentium paccommode seruire, qui
alicui eorum hominum fuerit illis in Locis famulatus. Sed, ut ad Spartanos redeã, Inde erat
execrabile facinus Cryptiæ, Seruitutis Helotiæ meminit sexto Legum Plato. Quã dicit du/
bitationem facere maximam, contentionem'q;, Cum aliis bñ, Aliis contra uideat̃ instituta.
Omnino execrabiles Spartanis Serui fuere, manifestum id Cryptia facit, Cuius modo me/
minimus, quam'q; Lycurgo contribuit Aristoteles, negat Plutarchus. Ei uero a' Latitando
inditum nomen. Siqdem qui Iunioribus ꝑfecti erant, Ex iis, qui ꝑstare prudētia uiderent̃,
in Regionem alium alio' emittebant, gladios mõ secum, & necessaria alimenta exportãtes.
Illi uero, q̃ poterant occulte sese interdiu abdebant, noctu uero ꝓdeuntes, quotquot ex Ser
uis adepti forent, contrucidabant. Quod in Peloponnesiaca Historia Thucydides signifi/
cat. Scribit Plut. in Aristide, Ephoros quãdoq; Spartanorũ quīq; millia aduersus externos,
(Sic. n. Persas appellabãt) emisisse, quorum unusq̃sq; septem secum Helotas traheret. Mos
inoleuit quandoq;, Vt Mercatores Salis uim magnam in Mediterranea subuectãtes, a' Bar/
baris plerunq; Gentibus eo nomine mancipia reciperent. Thracum uero Populis peculia/
re fuit imprimis, Sale mancipia commutare, quæ inde πρὸς ἅλας ἠγορασμένα dicebantur. i.
Sale coempta, comparata'ue. Addit Eustathius nũcupari quoq; ἁλώνητα ἀνδράγια, Quę in
telligit ὤνια . i. empta uili. Lemnii etiam uino mancipia sibi quęrebant. Seruis autem argē

to comparatis primum usos esse Chios, Græci produnt. Inter administros uero publicos, qui sconcinne qppiam agentes, uel dicentes comprimerent, fuere qui dicebant Scythæ, et Toxotæ, ac Peusinii. Apud Romanos pergentibus in Prouincias Magistratibus præministrabant Seruorum uice, Qui dicebant Brutiani, tanquã in Scenicis Fabulis Lorarii nũcupati, Et quos iussi erant, uinciebant cõuerberantes quoq;. De Brutiis uero Populis ratio ꝓpagata nominis est. In qbusdam in Theocritum enarratiũculis obseruaui, quod ad ea, quæ ex Aristotele pauloante protulimus, facit quadantenus. Δοῦλος inquit Is, quisquis Auctor fuit, & οἰκέτης differunt, uti in secundo de Concordia prodit Chrysippus, Nam est οἰκέτης, qui ẽtnum Seruitutem seruit. Δοῦλος aũt ἀπελεύθερον indicat. i. Libertum, & uniuersim ministrũ quẽlibet. Sũt & qui, Auctore eodẽ, Deoꝝ administros dici Tityros arbitrent.

Qui dicantur Apolides, & Insularii. Expendit Locus in Carmine obscœno. Salutigeruli, Mesaulii, Mediastini, Mesonautæ, Symbolæ, Literati Serui, Eorandem nomina plura. Saccularii, Directarii. Caput L.

Polidas uero Seruos Iureconsultis dici inuenio uiles, qui sine ciuitate in opus publicum ppetuo dantur, in Insulas'q; deportant, siue in ministerium metal

a licoꝝ, ad quæ fœminas quoq; damnari in perpetuũ solitas, accepimus. Sicuti in Salinas item, & Sulphurarias, meminit Martianus digestis de Pœnis. Deportationẽ in insulam significat etiam Seneca, Magis ignosco ei, Qui uulnus inimici, Quàm qui Insulam cõcupiscit. Sunt, qui Seruos Insularios putẽt indicatos in Carmine obscœno illis uersiculis,

Ductor ferreus Insularis, æque
Laternæ uideor fricare cornu.

Nam & genus ferratile in Plauti Mostellaria legimus de Seruis dici, qui compediti habentur, Qui'q; ferritribaces sunt, ut plautina utamur nouitate, Hoc est qui annulatis crutibus atterunt assidue ferrum. Versiculi Plauti sunt hi.

Cis hercle paucas tempestates Tranio
Augebis ruri numerum, genus ferratile.

Alii Vulcanum intelligere malunt in Insulis ducendo .i. producẽdo ferro exudantẽ. Capto inde Ioci colore, Quod Ignis Laterna occlusus cornea, dum, quæ sua natura est, surrigit, atterendo hinc inde cornu, coeuntium Imaginem exhibere quãdam uideat. Id & si uiolentum qddam resipit, ac durum, ne absurdum dicam, apposui tamen, Vt Studiosoꝝ decuriæ pro ingenii captu ad libram, & amussim reuocent, Quę rẽ latinam inuãtibus prodita sunt. Ipse malim opus in subterraneis facientes intelligere, Quoniã, ut scribit Plinius, Cuniculis per magna spatia cauant Mõtes ad Lucernaꝝ lumina, multis'q; mensibus non cernit dies, Proinde Laternã hi circunferentes assidue, atterere quodammodo uident, et amplexari comitem, nusquã ne trãsuersum qdem unguem, aut Lente ęgyptia Latius, quod aiunt, amittẽtes. Salutigerulos Plautus Seruos nuncupat, qui iussu Dominæ hunc illum salutãt, Sunt'q; nuntii, & Renuntii. Quãquam sunt & Apuleio Salutigeri Dii, uidentur'q; esse hi, non q salutem dant, Sed qui nũtiant, tanquã Interpretes, & administri superiorum. Mesaulium inuenio apud Homerum dici Seruum quendam Odysseæ quartodecimo

χίτον ἄοτρ ἐν ἐνήμα μασαύλιος, ὅν ῥα συβώτης
αὐτὸς κτήσατο οἶος, ἀποιχομένοιο ἄνακτος.

Mesaulium quidem dici reperias medianam Ianuam, Vel in Aulę meditullio locum. Forte uero Mesaulii fuerint, Quos Latine Mediastinos nũcupare mos est, Quo nomine significãtur, q abiectissima quæq; munia īter Seruos obibãt. Cuiusmodi uisimus in Aulis Principũ Lignarios, Bacularios'q;, quorum una illa functio est, ut omnibus pareant. Sicuti in Nauibus Mesonautæ de Compari genere seruitii dicuntur Vlpiano. Qui & Mediastinam operã appellat, qualis est Atriarioꝝ, & Focariorum. Adde, quod in Catilinam M. Tullius inquit, Magnopere cõtemno exercitum collectum ex Senibus desperatis, ex agresti Luxuria, ex Rusticis mediastinis. In quo tamen loco sunt Codices, q præferant, Mediatalis. Mediastinorũ meminit Columella. Sed & in Epistolis Oratius,

Tu mediastinus tacita prece rura petebas.
Vbi Porphyrio Mediastinum accipit mediæ Ciuitatis incolam. Sed & in Balneatoris officio intelligi posse Mediastinum, putat. Marcellus pro Balneatoribus Mediastinos exposuit, Item'q; pro ministris, & curatoribus Ædium. Priscianus interpretatur, quia in medio stent lauantium in Balneis. Inter administros recensentur a'quibusdam Palmones. Sunt & Hercitæ, qui in Agris modo uersentur Serui. Habentur item Mnotæ, sed nobiles hi intelliguntur Serui. Azos item inuenio in Seruili genere. Nam Propolon dici Ancillam putant, quæ Scortillum egerit pus. Apud Lacedæmonios Ancillæ nuncupantur Chalcides quoq;. Fuere inibi & qui dicuntur Eunacti. Sed qui uocabantur Mothaces, Liberi quidem erant, At non Lacedæmonii. Quos aūt Libertate donassent hi, nunc Aphetas pronuntiabant, nunc etiam Adespotos, Aut Erycteras. Alios item Despofionautas, qui Classes conscenderent. Erāt et Neodamodes. Sicyonii suos habuere Catanacophoros, Sicut Arcadii Prospelatas. Capsarios Paulus intelligit, qui mercede seruanda in Balneis uestimenta suscipiunt. Saccularii autem apud Eosdem Iureconsultos intelliguntur, Qui uetitas artes exercent, ac in Sacculos partem subducunt, partem subtrahunt. Sunt & Directarii, Quos multi Diætarios etiam dicunt, Quod in Alienas se dirigant domos, tanquam τειχοβάται, Vt uocant Græci. Literatum in Casina Plauti pro Seruo accipiunt, qui Literis sit inustus, super quo nō excidit, factam nobis alibi copiosius mentionem. Sicuti Symbolæ item dicuntur plagæ, quibus Seruilia inscribuntur Corpora a' multis, Perinde ac in conuiuiis collectitiis, idest Symbolis, quæ Commessalia uocant, & Conferta, quisq; numos confert, ne sit exors, & Asymbolos. Nisi malis inde Vocabulum inflectere, quia βολὴ percussionem signat. Vt sint Symbolæ multifariæ, multiiuges'q; incussæ plagæ. Arcarium dicere Seruum Scæuola uidetur, q Domini Arcam curat, & Rationes. Sunt & Arcarii Arcarum Fabri.

¶ De Seruili genere quid sentiendum. Non Seruis modo, Sed & Iumētis benigne impertiendum. Hecatompedon quid. Plinius illustratur cum Arist. Seruorum tractandorum ratio. Caput LI.

Cimus profecto inquit, Libro de Legibus sexto, Atheniensis ille apud Platonem Hospes, Quod fateremur omnes, Seruos quambeneuolētissimos, atq; optimos esse habendos, quando eorum nōnulli ad Virtutem quanlibet meliores, quàm fratres, & filii, Domos, & rem Dominorum omnem, Iterim'q; & ipsos seruarunt Dominos. Quanquam sunt pleriq;, qui nil prorsum in animo seruiente integrum extare opinentur, proinde'q; eiusmodi Hominibus nil omnino credendum. Quod & sapientissimus Poetarum testatissimum fecisse uidetur. Cum Odysseæ decimoseptimo ita scribit.

Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Dimidium inquit, Virtutis Iupiter illis aufer, Qui Seruitutis necessitatem subiere. Catonē porro Seniorem Legimus, per se filium literis ibuisse, etiamsi Seruum Chilonem haberet grammaticum, qui & compluribus aperuerat ludum pueris. Indignum credo ratus, filiū suū, si forte hebetior foret, ab eo reprehendi, qui Seruituti obnoxius foret, ac autem distorqueri. Idem Senio debilitatos, ueluti muta animantia, eiicere, ac distrahere cōsueuerat, Ceu cō modo intercepto, nihil humanitatis ipsis debeamus Hominibus, q̄q; latiorem multo benignitati, q̄ Iustitiæ locum impatiri sæpe spectemus. Quippe Equis, Canibus'q;, ubi confractæ laboribus Vires sunt, non pabula mō, Sed & debita Senibus indulgentia a' bonis cōtribuitur Viris. Nam & Athenienses, cum Hecatompedon substruerēt (Est uero id Athenis templum, Q d & Parthenon dicunt, Ex specie, ac cōcinnitate ita nuncupatū, nō de Magnitudinis rōne, Sicuti Græcorum pleriq; interptantur, & nos alibi cōmeminimus) Quotquot ex Mulis egregiā nauassent operā, uinclis solutos libere pasci pmisere. Quibus quodāmō emissis manu, Cum Spōte Quispiā operam pstaret, et Iumentis, q̄ ad Vrbis arcem currus subuectarent, exhortantis specie ducis pcurreret, ut publice ad extremum Vitæ cōnutrirēt, interposito decreto, sanxerunt. Id quod eo subtexui libentius, Quod insigniter ista felicissimā

Plinii

Plinii breuitatem illustrant, necnon Aristotelis, Libro de Animalium Historiis sexto. At enim perspicuum mihi uidetur Plato inquit, Quoniam difficulter domatur, subit'q; iugum Homo, & ad necessariam distinctionẽ Serui a' Libero, & Domino re ipsa deduci, ægre patitur, difficilem admodum possessionem esse Hominem. Quod exemplo ex crebris Messeniorum rebellionibus innotescere potuit amplius. Ciuitates præterea, quæ plerosq; eiusdẽ Linguæ Seruos habẽt, manifestius fecere, Quot, q̃ta'q; hinc consequãtur mala. Piratarum quoq; latrocinia, quæ prope' Italiam scaturierunt plurima, non aliunde propagata cernuntur. Cæterum remedio sunt rationes duæ, Vt qui facile seruituri sunt, nec eiusdẽ patrię sint, Et, quàm maxime fieri possit, ĩter se dissoni, Educentur'q; recte non ipsorũ mõ gratia, Sed Dominorum multo magis. Est autem recta horum educatio, ut nulla ipsis contumelia inferatur, iniuria'q; hi multo minus, si fieri possit, quàm æquales, afficiantur. Porro` castigandi, cædendi'q; semper iure sunt Serui. Neq; ita monendi, ut Liberi, ne molliores fiant, Allocutio omnis cum Seruis quodãmodo Imperium sit. Neq; iocus ullus cum ipsis seu fœminis, seu masculis habeatur. Quod multi stulte facientes, dum delicatius eos nutriũt, difficiliorẽ uitam & sibi ad Imperandum, & illis ad obediendum reddunt, obliti uel dicti ueteris, quo sancitum est, non esse otium Seruis, ac ne auribus quidem scalpẽdis, sicuti est apud Lucianum. Sed nec parte ista Peripateticorum Principis placita ullatenus prętereũda, Qui Oeconomicon primo, posteaq̃ inter ea, quæ possidentur, primum, et necessarium maxime, optimum'q;, ac Principalissimum esse Hominem ꝓdidit, Proinde'q; Seruos bonos, ac frugi imprimis esse parandos, Quorum species sint duæ, ἐπίτροπος, καὶ ἐργάτης, Hoc est Curator, & Operarius, Infert deniq;, Quoniam Vini potus etiam ĩgenuos sæpe ad iniuriam cõpellit, inde'q; etiam Gentium pleræq;, ut Carthaginienses, in militia abstineant eo, manifestum fieri, Seruis aut nil prorsus, aut parum omnino uini esse impertiendũ. Cibaria uero largius contribuenda. Deinde eos censet ad obeundum opus cum primis strenuos, & patiles, qui nec meticulosi sint, nec audaces nimium, & uiriles.

¶Serui mali conditio ultima quæ sit. Item de Pileatis Seruis. De Lapide emptus apud Columellam qui sit. Pausicape quid. Tribunos Capitalia uindicasse, Sontiũ seruasse uincula, Pecuniam signasse. Caput LII.

SEruorum malorum conditionẽ ultimam legimus in Quintiliani declamationibus. Ea erat, cum sine exceptione uenales proponebanť. Cuiusmodi fere' Pileatos intelligo Seruos, quoꝝ nomine Venditor nil p̃staret, ut scripsit Cælius Sabinus, & Octauo noctiũ Atticarum Gellius repetit. Eius rei causa erat, quod illiusmodi mancipia ĩsignia esse in uendendo deberẽt, ut emptores errare, & capi non possent. Sicuti ẽt antiqtus iure belli capta coronis induta uenibãt, Inmo'q; sub Coronis uenire dicebanť. Ad Pileatos fere' Seruos, Qui'q; nulla exceptiõe uenũ irent, arbitror illud Columellæ referendũ ex Agricolatione, De Lapide noxiũ. In cuius enarratione desudarunt doctissimi quiq;. Siqdem ad Præconis lapidem, ubi distrahi mancipia ꝯsueuissent, referẽdũ Alii putãt. Sicuti in Pisonẽ Cicero de Lapide emptos appellat Tribunos, qui essent mercẽde corrupti. Verum ieiuna prorsum, nimis'q; impfecta expositio est, Vt q̃ Columellæ Sensum minus assequare, quod amplius intuenti, uelut ab Asini prospectu liquebit exacte. Alii ad Tarpeiam recurrunt rupem, ex qua deturbari nocẽtes solerent. Quã sane' sententiam non eatenus risu excipiendã arbitror, ac Lynceis uideť. Neq;.n. de ꝑcipitatis e' Saxo ĩtelligẽdum cõmonstrat, cum nihil minus agat Mortuus, q̃ agrum colat. Hoc.n. sensisse Viros eruditos, perridiculum est, Sed eos uerius, Qui adobruti scelenbus, ac mortiferis flagitiis, digni sunt, q iamiam ꝑcipitenť. Ante q periculum id adierunt qdem, reuocati tñ, emissi'q; rõne aliquã sunt. Sicuti & uulgo dictitari audimus, A' furca redemptũ esse aliquem, ex mediis quem supplicii faucibus liberatum ĩtelligimus. Hãc uero sentẽtiam Vitrosidonio, & Helectro, qđ diciť, clariorẽ arbitramur. Illud ex abũdanti adnotauero hic, Pausicapen appellatam fuisse machinulam Seruoꝝ collo circumpositam, orbicularem'q;, Qua ori manus admouere, prohibebanť, ne farinam uorarent, quod [illegible] dicit, intus dum operarentur. Congruit id ipsum & Iumentis rõne eadem. Illud uero addidisse Suppondii item Loco, nil puto, obfuerit. In Decemuirorum Legibus ita Lectum,

Tribuni sunto, Domi pecuniam publicam custodiunto,
Vincula sontium seruanto, Capitalia uindicanto.
Aes, Argentum, Aurum'ue publice signanto.

¶ Seruos non habere Caput, quid sit. De Capitis diminutione. Seruos non admitti in militiam solitos. Qui dicantur Vicarii. Martialis illustratur. Et qui Serui Pœnæ. De Seruili procacitate. Alter Martialis locus aperitur, Diaconus, Diaconium. Capus LIII

Eruos non habere Caput, Iureconsulti statuunt. Id cum dicunt, intelligi uolunt Statum. Proinde Seruum non minui capite, qa nullũ habet. Hoc est nec Libertatem, nec Ciuitatem, nec Familiam. Quibus siqs exutatur, maxima dicitur Capitis diminutio, Vt accidit iis, q Serui pœnæ efficiunt atrocitate sententiæ, Vel libertis nomine ingratitudinis in Patronos condemnatis, Vel q se ad pretium participandum uenundari passi sunt. Nã minor, siue media Capitis diminutio est, cum Ciuitas qdem amittitur, Libertas uero retinet. Quod accidit ei, Cui Aqua, & Igni interdictum fuerit, aut in Insulam sit deportatus. Minima uero Capitis diminutio est, cum Ciuitas retinetur, & libertas, Sed Status Hominis commutatur. Quod iis euenit, Qui, cum sui Iuris fuerint, cœperunt alieno iuri subiecti esse. Vel si filiusfamilias a' patre mancipatus fuerit. Ex hac Seruili, ut sic dicam, infimitate, id genus ad militiam sacramento rogare, aut ullo modo admittere, nefas sancitum Veteribus ẽ, quod Cicero in Deiotarana significat, & Martianus digestis de re militari, Ab omni inqt, Militia Serui prohibentur, alioqui Capite puniunt. Sed & in Helenore Mantuanus uates Æneidos nono monstrauit; Quem serua Licinia furtim
Sustulerat, Vetitis'q; ad Troiam miserat armis. Pausanias auctor locupletissimus est, Persico bello, quod in Marathoniis Campis gestum ẽ, primum Seruos in militiæ iura admissos, quo nomine ẽt tumulus interfectorum inibi uisebat. Post Cannẽsem cladem armata Romanis seruitia Volonum noĩe T. Liuius tradit, cum prius singulos forent sciscitati, uellent'ne militare. Vnde est nominis rõ. Sociali quoq; Bello in militiã Libertos admissos primum, Appiani Historia tradit. Diaconũ qdem uocant Græci ministrũ, Sed Diaconium tñ sacrarium dicunt, uel Secretarium, ubi dominica continent uasa. Diaconii quoq; notiones multę comperiunt. Nam Placentæ, Crepidam. i. basin eo uerbo qdã intelligunt. Alii bellaria concinnata in Eresiõe Apollinis honori. Sed & Diaconii gradum legimus in Canonicis decretis. Et quoniam diu iam cum Seruis agimus, Age feramus opẽ Val. Martiali Epigrammatum secundo ita scribenti.
Esse sat est Seruum, Iam nolo Vicarius esse.
Qui Rex est, Regem Maxime non habeat.
Vicarios Vlpianus digestis de peculio, eos intelligit, Qui Ordinariis seruiũt. Si Seruus meus inqt, Ordinarius Vicarios habeat, Id quod Vicarii mihi debent, an deducam ex peculio Serui Ordinarii? Et alibi, Si Seruo tuo ordinario pmiseris Vicarium emere aureis octo, Inuenies id uerbum & apud Oratium, qđ haud curiose satis explicatum. Meminit in Libro de Tranqllitate uitæ Seneca, Qui alibi sic item scribit, Quæ se pro Coniuge Vicariam dedit. Lactantius grammaticus explicans illud Papinii,
Succiduas'q; adportat Matribus Agnas.
Succiduas inqt. i. Vicarias. Quia uero de Seruis pœnæ facta nobis pauloante mẽtio est, Potest addubitatio Legentes subire, quos esse cẽseamus hos. Cæterum innuit id Vlpianus. Digestis de Pœnis. In ministerium inqt, Metallicorũ fœminæ in ppetuum, uel ad tempus damnari solent, simili mõ & in Salinas. Et siqdem in ppetuũ fuerunt dãnatę, quasi Serui pœnæ constituunt. Et Martianus, Quidam sunt Serui pœnæ, ut in Metallum dati, & in opus metalli. Iam & Fornicarium Seruum apud eundem repperi Vlpianũ, a' fornice, uel fornace sic nuncupatum. Ita. n. scriptum inuenias digestis ad Legem Aqliam. Si fornicarius Seruus Coloni ad fornacem obdormisset, & Villa esset exusta, Neratius scribit, ex locato conuentum pstare debere, Si negligens in eligendis ministris fuerit. Fornicarias uero de Impudicis dictitari, in Canonicis decretis adnotatũ est. Aduertenda & in iis magnopere Senecę uerba sic fere', ubi edocet, In sapientem non cadere iniuriam, scribentis, Eadem inqt, causa

 est, Cur

est, Cur nos Mancipiorum nostrorum Vrbanitas in Dominos contumeliosa delectet, quorum audacia ita demum sibi in Conuiuiis ius facit, Si coepit a' Dño. Pueros quidem in hoc mercantur procaces, & eorum impudentiã acuunt, ac sub magistro habent, q probra meditate effundũt. Nec has contumelias uocamus, Sed argutias. Hæc uero illuc spectant, ut Val. Martialem cum alibi sæpe, tum Epigrammatũ primo scitius, nec plebeio ppendas ĩgenio.

Vrbanus tibi Cæcili uideris, Non es, crede mihi, qd ergo? Verna es.

Trita mancipia, et Veterana, quæ reformare difficile esse, Vlpianus ait, Nouitiis opponuntur, Apud eundem Veterator Seruus est, qui & Veteranus.

¶ Vocabula plura ad Seruorum rõnẽ spectantia, nec fere' obuia. Therapia. Prater. Mylõ. Stigmatię. Stigones. Hystrichides. Helotę. Zetrea. Chondrocopia. Gymnetæ. Corynephori. Moruli. Melophori. Callicyrii. Eleatri. Syncerastum. Attagen uarius. Clision. Manes. Actis. Vocatores. Ceruũ apud Martialem p Seruo positum fugitiuo. Caput LIIII.

Vnt porro' pragmatiæ itẽ huius Vocabula q̃dam haud plane' indigna, q referantur, qñ ex Pollucis doctrina pars itẽ una Sapientiæ est, qd quo censeat nomine, inprimis nouisse. Igit obseruatũ ex Herodoti lectione, Seruos Dominorum studiosos ἀνδράποδα dici φιλοδέσποτα. At Seruorum turba nũcupat Therapia. i. θεραπεία. Nam Therapusia uiolentius qddam resipit. Dularia uero forma deminuta uocari uidentur mancipiola. Lapidem Praterem Græci uocãt, in quo Mãcipia uenui exponebant. Vbi uero discruciant eadem, dicunt Mylones, qua uoce Pistrinæ intelligunt. Propterea Plinius pœnalem dixit Vinctorum operam, Appellãtur et ζυτρεῖα. i. Zetrea apud Eupolin, Sed Alphitia quoque. Sunt & in hoc genere Chondrocopia, & Zontea. Qui mancipia cædunt, Stigmatiæ dicunt, & Stigones, Sicuti q cædunt Mastigiæ, Flagella ipsa nuncupant nunc Mastiges, nũc Hystrichides, aut Rhyteres. Diximus abũde pauloañ de Helotis. Addo nunc ex Polluce, Qui iter Liberos inqt, sunt, & Seruos cõstituti, Helotę uocant apud Lacedæmonios, Sicuti Mariandyni Doryphoros appellãt. i. Spiculatores, Satellites'ue. Inter quos apud Persas erant, q Melophori dicerent, hoc est gestãtes in Spiculis mala. Vt est apud Herodotũ Historia septima. Erant & sui Argiuis Gymnetæ, Sicyoniis Corynephori. At Callicyrii nũcupabant Exulum Serui, Qui Syracusis opere rustico sumptũ suum exercebãt. Eam uero seruilem turbam ex omnifariã populis conflatã, monumentis Aristoteles prodit, Meminit horum & Timæus. Sunt & in hoc genere, Qui mẽsam curant, & ad eam spectantia. Trapezopœos uocant. Nam Iubas Rex Trapezocomon esse Structorẽ dicit. Sicuti dapes ipsas Epitrapezomata uocãt alii. Agorasten fere' Obsonatorem intelligimus. Eleatri hoc est ἐλεατροί, Vocatores dicunt Regii, ut scribit Pãphilus, & repetit Athenæus, addito ẽt uerbi etymo, ab Eleos, quo mẽsa signat Coquinaria. Dipnocletoras uocat Artemidorus, Sed mox Eleatri quoque nuncupati cibario præfecti ministerio, Quod genus honestũ censebat, Q ñ Ptolemæum Sotera fuisse Alexãdri Eleatrũ, tradidit Chares. Hosce tñ Edeatras pnũtiat Sex. Pomp. Protogeustæ pgustatores sunt, Qui & Protentnthæ dici cõperiunt. Iam illa leuioris operæ fuerint, Scapulares dici Seruos, qbus Scapulæ cedunt, Quique quasi Ostreatum tergum ulceribus gestitant. Sed & Exynceraſtos dici in Plautinis salibus obseruauimus, ac si emedullatos dixeris, & citra ullã pinguedinem. Q ñ Varronis Terentii astipulatu, Syncerastũ antiquo Græcorum uerbo medullam dicebãt. Morulos quoque dicimus uerberibus atriores factos, a' moris ista uoce. In Græcorum Literis Stigmaticus Seruus Attagen uarius appellatur, Quod in Auibus mõstrauit Aristophanes, Quod Auitiũ id plumas uariis distinctas coloribus gerat. Seruiles literas in Libro de Vitæ Tranqllitate pmo apud Senecã inuenias. Sicut plerisque ignaris inqt, Seruilium literarum Libri nõ studiorum istrumenta, Sed cœnationũ ornamẽta sunt. Clision in Odyssea Homerus serui lẽ itelligere domũ uidet. Dion eo noĩe locũ accipe mauult, in quo tectæ custodiant Oues, Clisiades uero qbusdã dicunt duplicatæ fores, aut Scenę. Est & Veterib⁹ seruile nomẽ Manes. i. μάνης, a' furore inclinatũ, uñ ad æneam Statuã tralatũ uocabulũ est, quã Cottaborum lusui adhibebãt. Fuit & Seruile nomẽ Actis, Pausania tradẽte. Sed & noĩe eodẽ dicit Vas, in quod iaciant Oboli. Seruos itẽ fugitiuos, scribit Pomp. Festus, Ceruos nũcupari, de Aĩalis celeritate facta nominis rõne. Ex quo apud Martialem ita legendũ, Eruditioribus uidet.

Suppositam fama est, quondam pro Virgine Ceruam,

At nunc pro Ceruo mentula Supposita est.

¶ Cœna dubia ex Sue tantum mansueto, Et inde Parœmia. Item quam habeat ratione id Plinianum, Multa Syrorum olera. De Rore Syriaco, & Manna. Caput LV.

Ntiocho Rege numeroso exercitu in Græciam irrũpente, Attonitis'q; oĩbus magnitudine regꝝ, quę ingruere uidebanť, T. Quintius Romanoꝝ Impator
a ita ad Achæos uerba fecisse memorať, dum Peditum, Eqtum'q; nubes iacta/ ri audisset a' Rege, Qui & Classibus constraturũ se maria interminabať, Est inqt, Res simillima Cœnæ Chalcidensis hospitis mei, Hoĩs & Boni, & sciti Conuiuatoris. Apud quẽ solstitiali tempore comiter accepti, cũ miraremur, Vñ illi eo tẽpo re anni tam uaria, & multa uenatio, Homo non q̃ isti sunt, gloriosus, renidens Cõdimentis ait uarietatẽ illam, & speciẽ ferinę carnis ex mãsueto Sue factam. Hoc perinde in Regis Co pias, q̃ iactenť, promi posse. Varia.n. gña armoꝝ, & multa noĩa Gẽtiũ inauditaꝝ, Dacas, et Medos, Cadusios, Ælimæos, Hoĩes tamen esse, haud paulo q̃ mãcipioꝝ melius pp Seruilia ingenia, militũ genus. Ex Historia uero huiusmodi, Cuius auctor T. Liuius est, cõmoneor, scitum' elici adagiũ posse, Atq Suilla caro est, de iis, quæ re qdem ipsa parui sane', aut nul/ lius oĩno momenti sunt, apparatu tñ, ac fuco, & , ut ille ait, nugis peregrinis pcellere uidenť plurimum. Plutarchus illud adiicit, μὴ δὲ ὑμεῖς θαυμάζετε τὴν βασιλικὴν δύναμιν, λογχοφό/ ρους, καὶ κατωφράκτους, καὶ πεζεταίρους, καὶ ἀμφιπποτοξότας ἀκούοντες, πάντες γὰρ οὗτοι σύροι εἰσὶν, ὁπλαρίοις ἀλλήλων διαφέροντες, Nec uos inqt, admiremini Regis copias, cũ Hastatos, Cataphractos, Pedites, Amphippotoxotas auditis, Nã hi oẽs Syri sunt, armis mõ inuicem diuersi. Ex iis uero Græci Auctoris uerbis cõiectamus, Prouerbiũ idẽ enuntiari hoc fere' mõ posse, Syri oẽs sunt, Sensu tantũnon eodem. Ad quam Syroꝝ imbelliam, & Ingenioꝝ ser/ uilem naturã, Vt, q̃ generosioris nescia Spiritus magnũ nil affectet, Veꝝ studiis libero hoĩe ĩdignis mãcipata degat ęuũ, Siquis Adagiũ in Naturali relatũ Historia referẽdũ, putet, Mul ta Syroꝝ olera, haud hebeti forsan iudicatu coniiciat, q̃q̃ in eius enarratiõe ex Doctioribus nonnullos ĩsigniter torqueri, aĩaduertam. Taceo, quod in Aureliano scribit Flauius Vopi/ scus, Rarum eẽ, ut Syri fidẽ seruent, ĩmo difficile. Ceu dẽmpta mõ Hortoꝝ cura oposiore, Boni maioris nil pterea in Syroꝝ ĩgeniis fere' sit reqrendum. Verũ in iis libera sit cuiq; cen sura. Q ñ sunt q in Syris ẽt fortitudinẽ admirenť. Illud hac parte obiter Leuius attigero, Sy riacum Rorem a' Celso in Medicina capi pro eo, qd' noĩe peregrino uocať ẽt Manna. Dio scorides in Libano probari Manna, tradit, candore pcipuo. Sciendũ tamẽ, In Thure quoq; agnosci Manna a' Plinio, Quoniam sic elisas intelligit micas.

¶ Medicorum decreta de Suillæ carnis præstantia. Chalari Sues q sint. Item uocabula id genus plura. Delphax. Adelphi. Phorine. Thytæ. Mysterici Sues. Chœrus, χοιροπωλαι. Syrbe, Petalides, Petali, Laphygmus, Hyomusia, Hyenia. Hippocratis filii. Hysteria festũ. Sues cur sacri in Creta. Metachœra, Necnon de Pontifice Sergio. Caput LVI.

Villi gñis uilitatẽ, tum suopte Aĩalis ingenio, cui pro sale datã esse aĩam, Ve/ teres sanxere, tum qa nil magnope parabilius, & oĩum usibus magis exposi/
s tũ, nemo nõ nouit. Verũ artis medicę nõ dissimulanda tñ decreta. Q m octa uo de Sanitatis Rõne Galenus Suillam carnẽ cæteris laudabiliorẽ facit. Sed & Princeps, Cap. de Sãguine, Humanũ, Suillum'q; sanguinẽ in omnib⁹ exa ctam habere similitudinẽ, scribit. Quin eandẽ quoq; Carnis rõnẽ tradit. Adeo, ut Impura tiores qdam pro suilla humanã distrahere, sibi licentius pmiserint, Quod facinus diu pexit impunitius, donec digyti hoĩs intermixti forte cõspecti ad supplicii diritatẽ, ẽtsi feram, Au/ ctores ptraxere. Auerrois qnto Colliget, ut Barbare dicam, Ex Auicẽnæ placitis porcinam Carnem cæteris præferendam oĩbus statuit, ueluti Hoĩbus natura cognatiorẽ. Quod inqt, esse ita, expimento plane' discimus. Quin Arcadicam describens cœnã Hecatæus ex Athe/ næi monumentis, fuisse Mazam dicit, ac ὕεια κρέα. i. suillas Carnes. Est tñ plerunq; Ei⁹ Bru ti grandinosa Caro. Quo sane' argumẽto Chalaros dicit Sues Græcoꝝ natio, qa in mortuo rũ carnibus uisať χάλαζα, quã interptamur grandinẽ. Sed in uiuentibus latens crassať mor bus. Nõ alio ex aĩali numerosiorẽ fuisse materiam Ganeę, Plinius scribit, excogitatis ide qn quaginta ppe' saporibus, Cũ cęteris singuli mõ sint. Suẽ masculũ Delphaca uocat Epichar mus cũ plerisq; aliis, At gñe fœminino Delphaces fœmellæ dicunť pprie, qd' Delphyas ha beant .i.

beāt.i.Vuluas,uñ & fratres nuncupanť Adelphi.Phorine diciť Suilla pellis. A`suillo pecore imolationes in sacris initia duxere pma. Vñ & Sues olim dicti Thytæ a`sacrifico usu. Sed & in Cereris initiis imolari porcos ꝯsuesse,accepimus.Nā & in ueteri Comœdia hoc argumento,Mystericos nūcupari ab eius Deæ mysteriis,aīaduerto.In nuptiaꝝ quoq; ritus idem aduocabať Aīal.Verum & Nutrices naturā muliebrē Chœrū.i.porcum uocabāt,qđ Aristophanes significat.Ex quo facetissime qbusdam ꝯcinnatum uerbū χοιροπωλεῖν,qđ significat porcum uēdere.i.capturas corpore qrere.Et qm̄ in uocabula defleximus,Syrbē īterpᵹtanť uocē,qua Sues allectēt Subulci.Apud Veterē Comicum κοὶ κοί, suilla Vox est. Ex q̈ & uerbū κοίζειν.Petalidas Græci Sues qñq; uocant,ex Vituloꝝ rōne,q a`Cornibus dici solent Petali,qñ Ecpetala habent ea.Sicut Larini quoq; dicunť a`Larinis bobus.Inuenio & Laphygmū dici erudite Canū,ac Suum iuexplebilem uorādi auiditatem,inclinata uocabuli proprietate a`uerbo λάπτω,καὶ λαπτάζω,καὶ λαφύσσω, sorbeo, & deuoro.Vñ ab impēsæ magnitudine Cōuiuium magnificum Ilapinē uocant,Qđ eo apposui gratius,qm̄ Rhodigini mei ex Verbo ueteri græco parū excidentes,pro eo,qđ est λάπτειν ꝯfinxere sibi plebeiam uocē Slapare.Ab hoc item pcipue brutino gñe Hyomusiā comperi pro suilla qdem inconcinnitate,ueꝝ & pro īscitia.Sicuti et Hyeniā pro fatuitate.Nā Hippocratis filii,ut incōptis moribus,a`Comicis proscinduntť,dicti Suē resipere.Proinde Aristophanes, τοῖσι τοῖς Ἱπποκράτους υἱέσιν ἄξεις,καί σε καλοῦσι βλιτομάμμαν.i.Hippocratis filios exhibebis,te'q; uocant Blitomamā.i.fatuū.Illud ex abundanti parte hac adiecerim,Sergiū,q prius Os porci uocabať, ex Pontificibus primū fuisse,qui ꝓprium demutarit nomen,Quod mox obseruatū ad nos usq; pdurat.Illa fuerint auctaria Capitis huius,.Suem Veneri mactari solitum qñq;.Sicuti Callimachus scribit,factū id Argis,adnotauit Historia, Festū certe Hysteria īde nūcupabatur.Quod ad Chalcidēses attinet,de qbus facta nobis paulo añ mentio est,Scitū est admodū,quod de Dromea lectū Parasito est.A`quo cū q̄sisset nescio qs,In Vrbe,an apud Chalcidē lautius pararet Conuiuiū,Gratius respondit,uideri Chalcidensis Cœnæ procemium, ostreorum numero,& uarietate.In Creta sacrū crediť animal hoc Suillū,qm̄ nascenti Ioui Sus māmā submiserit, Ac grysmo.i.grunitu Pueri uagitū audiri uetuerit.Metachœra Sues uocant serius nascētes.

¶Pholiam Vrsarum Quid intelligant Græci Auctores.Vrsæ Vafricia.Pholeus qd sit, Item Pholis,Pholaides,Pholades,Pholyes,Pholides,Phonæ. Caput LVII.

PHoliam.i.φωλίαν cum legissemus qñq; in Græcoꝝ Commentariis,diu,multum'q; īdagini nobis fuit,Quid sibi Vox ea uellet.Demū Vnus desyderia explenit Ælianus,A`quo ꝓditum,aduertimus,Vrsam,ubi se ppinguem senserit,ac pleniore Corpore,Morbi loco ducere ipsum hunc statū, Propterea Latebras q̄rere,Quæ φωλεὰς dicūt Græci,Vñ Affectioni adoptatū nomē,Vbi tandiu cōgescat,donec īutile pinguedinis onus residcat,ueluti delimatū.Pergere aūt, ac in Latibula sese insinuare nō pedibus utiq;,Sed dorso resupinatā,Corpus ꝓtrudēdo,Ne supersint Venatoribus ad īdagandū uestigia.Cæteꝝ sup re adeo uersutiæ īopinatæ Ipsius uerba subscripsi Auctoris. ὅταν δὲ αἴσθηται ἑαυτῆς πιαινομένης,ὑφορωμένη τοῦτο,ὡς τέθον,ζητεῖ φωλεόν.ἐνταῦθα τοι κάλλιστα τῇ ἄρκτῳ φωλεῖν τὸ πάθος.ἔνθα ἀπέρχεται οὐ βαδίζουσα,ἀλλ' ὑπτία,ἀφανίζουσα τοῖς θηραταῖς τὰ ἴχνη.ἑαυτὴν γὰρ ἐπισύρει κατὰ τὰ νῶτα,καὶ παρελθοῦσα ἡσυχάζει,καὶ φόνον τινὰ τὴν ἕξιν ῥινᾶ.Sed , ut Auctarii īserať Quippiam, Inueni ēt,Qui φωλεὸν eē Diatribā,siue Scholā interpᵹtenť.At φωλὶς piscitii ītelligiť genus qđdā,φωλαῖδες uero sunt ὀστρέων τινὰ γενομένη.Apud Theocritum φωλάδες ἄρκτοι,Vrsæ dicūtur ἐμφωλεύουσαι.i.in Latibula se cōdentes.Pholyes uero.i.φόλυες fului dicūtur Canes ore nigricāte.Pholides sunt & Serpentum Squammæ.Sed & fistulæ πολυκέλαμοι,Cædis aūt Loca uocant φονάς.

¶Comicis admirabile obsequm in Ægypto,Quæ Tabellarii uice fungeretur.Inde moriens honestata est Sepulchro.Cynocephalorum docilitas.Phaciolium,Cordyle,Crobylus,Nidarium. Caput LVIII.

INter cætera,Quæ de Aīalibus rōne carentibus promi solent miracula, Vnū mihi compertū nup,Quod ut pterirem,inducere aīum,haud sustinui.Quod sit pcipua dignū admiratione.Lego siqdem in Priscoꝝ monumētis, Qui no

ſtris plurimũ emolumẽtis exudarũt, aſſeruntq́. In Ægypto fuiſſe Paludẽ, Quæ dicta Myridis eſt, Propè quã fuerit Crocodilorũ Ciuitas, Atq; inibi uiſitatũ quoq; Cornicis Sepulchrũ; Cuius eam opinati rõnem ſint Ægyptii. Fuit Ægypti Rex Marrhes noĩe, Qui Cornicẽ impendio mitẽ, ac prorſum habuerit cicurẽ, Educationis ſolertiore cura eò prouectam, inſuefactamq́, Vt Pterophori, Curſorisq́ uice expanſiſſimi fungeret, Quo.n.concupiſſet Altor, ceu Rõnis planè cõpos, Epiſtolas deferebat, Cõmonita noſcens callide, Qua tranſuolandũ, Quoúe dirigendus impetus, ac ubi ſidendũ foret, intergeſcendumúe. Quãobrẽ obſequio miti adeo, ac nullius Stipẽdii indigo, & utcunq; parato, cũ obiiſſet, dignã à Rege habitam, Quę Sepulchro, Stelaq́ honeſtaret, propagãdæ in æuũ longius memoriæ facti tã inopinabilis, rarenterq́ auditi alias. Verum quia hæc parũ integra fide forſan prodi à me, ſuſpicabit Quiſpiã rugoſioris, ac contractioris ſupcilii, Suppingẽda Gręci Auctoris uerba duximus, Neqs Vanitatis angrat. Sic uero hñt, ἐν τῇ αἰγύπτῳ περὶ τὴν λίμνην τὴν καλουμένην μοίριδος, ὅπου κροκοδείλων πόλις, κορώνης τάφος δείκνυται, καὶ τὴν αἰτίαν ἐκείνου αἰγύπτιοι φασί, τῷ βασιλεῖ τῶν αἰγυπτίων, μάῤῥης δὲ οὗτος ἐκαλεῖτο, ἦν κορώνη, θρέμμα πάνυ ἥμερον, καὶ τῶν ἐπιστολῶν, ἃς ἐβούλετο οἱ κομισθῆναι ταχέως, θᾶττον ἐκόμιζεν αὐτή, καὶ ἦν ἀγγέλλων ὠκίστη. καὶ ἀκούσασα, ἔνθα ἰθῦναι χρὴ τὸ πτερόν. καὶ ἵνα χρὴ παραδραμεῖν χῶρον, καὶ ὅποι ἥκουσα ἀναπαύσασθαι. ἀνθ' ὧν ἀποθανοῦσαν ὁ μάῤῥης ἐτίμησεν αὐτήν, καὶ στήλῃ, καὶ τάφῳ. Cæterum nec illud ignorandum, Brutis ẽt uideri docilitatis ineſſe plurimum, Quoniam in Aegypto eadẽ Cynocephalos, obſeruauimus, Ptolemæis ſtationem tuentibus, Literarum etiã ductus pdidiciſſe, Immo & Saltationũ geſticuloſos motus, & Tibiarũ modulos, Nec Pſaltices fuiſſe inſcios. Addit & admiratio altera, Solitos à Spectantibus mercedulam, æsq́, uelut manuariũ, corrogare, Quod Phaciolio insererẽt, ſeruarentq́. Eſt uero Phaciolion Capitis geſtamen.i. κεφαλῆς περιέλιμα. Quod Rhetoricorũ primo tradidit Creõ, Cordylen dicunt Cyprii, Crobylũ Athenieñſes, At Perſæ Nidariõ.

¶ De Simone Mago paucula, Qui eſt habitus Deus. Draconis in Puellam Amor admirabilis. Caput LIX.

Aeterum, ſicuti cœpimus, pergamus hiſce memoriarum illectatiũculis uitam excolere, Quoniam in eorum tranſcripti Decuriam ſumus, adnuẽte optimo, maximo Deo, Qui, Vti eleganter, ſcienterq́ rettulit Auguſtinus, Scribendo proficiunt, ac proficiendo ſcribunt. Nec commemoremus tamen, Quod Septimius prodidit Florens, & Alii præterea, Simonem Samareum magicis artibus, & ope Dæmonum ſuffultum, in Vrbe Romana, multitudine innumera fraudibus delinita, eò faſtigii prouectum, Vt Inter duos Pontes hoc titulo Simulacrum publico conſequeretur decreto, Simoni Deo Sancto, Sed illa potius, Quæ humanæ augent excellentiæ admirationem. Hęc.n.illi planè ſuffragant. Prodit ergo memoriæ, Apud Idumæos, ſiue malis Iudæos intelligere, Cum rebus potiretur Herodes, Puellam in ipſo cõſtitutam ætatis uigore, inſigniter à Dracone magnitudinis uiſendæ adamatam. Qui commeans ſubinde amãter cum ea decumbebat. Illa tamen, etiamſi clementem, manſuetumq́ (utiq; naturam uerita inſociabilem, & ab humano diſſitam captu) reformidans ex loco abſcedere propoſuit lõgius, ac menſem abeſſe. Ceu Bruto per abſentiam illatura dilectionis obliuium. At diuerſa euenere omnia, Siquidem in dies intendebatur Affectio, augeſcebatq́ Amoris impetus, deſyderio dum contabeſceret nimio, interdiu, noctuq́ cõſueta repetens cubilia, Nec eẽt eius potiundi facultas, Quod appetebat præcipue. Conflictabatur ergo, Vti infelix Amator. Poſtea uero q̃ rediit quandoq; Puella exoptata, deuolans is ad uiſam ptinus, ac prorſum Amatorie, ſuſpicionum plenus, tanquam neglectui habitus, atq; eo nomine indignabundus, cauda complexus Puellæ crura conuerberabat, ſed obſeruate admodum, ac Verentis mõ, Ira, & Amore compugnantibus. Qua ſanè ratiõe dicat forſan Veterum aliquis, Eum, Qui Ioui imperet, Imperet Diis item aliis, Nec Bruta quidem negligere. Cæterũ quo ſe aduerſum ea modo habeat, ex iis dilucet, opinor.

¶ Deorum apud Priſcos nomina Varia. Menſium ſingulos ſuum habuiſſe Numen. De Vitunno, Sentino, ac Selectis Diis. Saturnii Verſus. Iouii. Ianales. Proſa Dea. Poſtuerta. Anteuerta. Templarii qui intelligantur. Tutilina. Tutanus. Tutulus. Caput LX.

De Diis

E Diis qdem alibi hoc ope differuimus, Nunc & carptim pcerpemus, Quę uaria nobis ostentat Lectio, Quãdo & grauis Auctor Augustinus ista conse
d ctari non insup habuit, Cũ ex Varronis Spicilegio Proserpinã diceret, frumẽtis ppositam germinãtibus, Geniculis uero, Nodis'q; Culmoꝝ Deum Nodinum. Inuolucris aũt illis folliculoꝝ Deã Volutinam. Cum folliculi patescũt, quo exeat Spica, Deã Patelenam. Cum Segetes nouis aristis exæquant', Hostilinam Deã, Quia Hostire, ac Hostimentũ prioribus exæquationẽ indicat. Florã adiicit quoq;, Lactucinam'q;, & Maturã, Quæ florentib⁹, Lactescentibus'q; ac maturescentibus præsint frumentis. Quin & Mensib⁹ singulis suum pficitur Numen in Veteꝝ supstitiosa, anxia'q; uanitate, Siqdem Ianuarii pontificiũ habere Iuno credebat'. Februarii Neptunus. Martii Minerua. Aprilis Venus. Maii Apollo. Iunii Mercurius. Iulii Iupiter. Augusti Ceres. Septembris Vulcanus. Octobris Mars. Nouembris Diana. Decembris Vesta. Extat Q. Ennii Carmẽ Deoꝝ ptinens Penatiũ Nomina, Quos Patrios Alii. Varro Terentius etiam Vrbanos núcupat.
Iuno, Vesta, Minerua, Ceres'q;, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Iouis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.
Fuit & Vitæ contributor Vitunus Deus, Sicuti Sensuũ Sentinus. Sed hi tamen Obscurissimi censebant' Dii, ẽtsi plura multo pstarent, q̃ Quos Selectos núcupabant. Vel de ampliori potestate, ac dignitate, Siue qđ augustius colerent', Viginti numero, sicuti est a' Varrone sancitũ. Mares duodecim, Fœminæ octo. In Deoꝝ mentione, illud nec relatu indignũ, Mineruios, Saturnios, Iouios, Ianales nũcupari Versus, de Numinum maiestate, Quibus forẽt dicati. Nam & a' Zosimo relatum scimus, Quibus hymnis in Palatini Apollinis tẽplo Romæ uti, receptissimi foret moris, Q ñ & Pueri nobiles adhibebant' nouem Patrimi, Matrimis'q; totidem id genus Virginibus unã modulate cõcinnẽtibus. Prosam Accepimus Deã fuisse Prioribus, Cui rẽ obitent diuinã Puerperæ, Ritu naturæ q̃ peperissent. Sicuti Postuertę, ubi in Pedes prodiisset Infans. In Cœnis scribit Macrobius, Añuertã, & Postuertã Deas habitas, Q đ ea oĩa itelligi oportere, existimarẽt, Quæ dilapsa iam eẽnt, Aut futura ẽtnum uiderent'. Proinde Diuinitatis cẽseri Comites, Veluti Cõsiliũ est, atq; itẽ Prouidẽtia. Tẽplarios legimus qñq;, Sed nõ Dii eo noĩe ulli itelligendi, Veꝝ Hæretici qdã, Sic, uti arbitrantur, nũcupati, Quod Tẽpla fuissent, essent'q; in eis assidue. Tutilinã tutandis frugib⁹ pfuisse, Augustinus scribit. Et Ennius Tutilinę Loca habitasse, memorat'. Tutanus Deus ab olbus, ut Varro inqt, Mortalibus, labore affectis inocabat', Vt q illis psidiũ afferret, atq; opẽ. Tutulum Fulgentius Pallium accipit, Quo ex sacro ritu Caput obnuberẽt Sacerdotes, Vñ sit apud Opt. Max. Poetam. Et Capitis ante aras phrygio uelamur amictu.

❡ Super Aspide paucula. Ægyptiorum Reges cur Aspida in Diademate gestarẽt. Aspidis notiones, Aspidion quid, & Aspidiscus. Caput. LX.

E Aspide scitu nõ idigna q̃ occurrebãt, Cõsectati Aliquot ex Nřis ẽtnũ sunt, Cæteꝝ supant quædã nõ idicta qdem, Sed multos tñ quæ lateãt fere'. Quo
d noĩe publici boni studio carptim a' me attingent' nũc. Id uero pmũ, Nõ magnope compti, Qui Aspidis ictu pcussus euaserit. Quo argumẽto, Vt significaret' Pricipatus qđđ inuicta Vis, Ægypti Regũ Mos fuit pnetus, Diademata Serpẽtis eius Imagine distincta gestare. Gigni quñq; Aspidas cubitoꝝ qnq;, in libris ẽ obseruatũ. Esse itẽ Atri coloris plurimũ, Vel Cinereas ẽtnũ, Visam qñq; & fuluã Aspida. Quibus morsum ipegerit, horis uix quatuor supesse, Præfocationem qppe mox inseq, Ac Spasmũ cum singultu. Illud ex Grãmatica suggeritur Supellectile, Aspidas dici Cãpos forma orbiculari, aut ubi Aspides uisantur plurimæ. ἀσπίδια uocant itẽ Græci τοὺς τῶν ἀσπίδων ὀμφαλούς. Sed & in Naui partem, quæ ad Puppem uergit. Aspidiscos breuia dicũt scuta, Sed & in Scuti modum orbicularia ornamenta.

❡ Pastoris cum Capella initus admirabilis, De'q; inde nato mõstroso fœtu. Crathis fluuiũ fit appellationem nactus. Interim Hircoꝝ Zelotypia. Caput. LXII.

V Æsi Brutorum affectio quorundam in Amatoriis, Alibi attigimus, opinor, Quod ad manum est, exemplum ad id ipsum spectans, non pteribo, Vt
q quam de Hircis proculi, Sententia corroboretur hoc amplius. Fuisse igitur apud Sybarin Pastorem nomine Crathin, Comperi, Qui in Venerea procliuior, Capellam, sicuti ei uisum, omniũ formosissimam deperire amplius cœ

pit, Cum'q; Libidinis incentiuo acrius exstimularetur, Eandem mire prorsum inibat, ac frequẽter, demum'q; uti Amicam grate amplexabatur, nec citra sauiationem crebram. Quin, quod sequens quodammodo est, Capellarius Amator, Quibus illam capi præcipue opinabatur, munuscula identidem obiiciebat, pabulum uidelicet lætius, amœnius'q;, Vt quo etiamnum suauior illi fieret anima, Quam Labellis Labella implicando, forte'q; proserpentem etiam reddẽdo bestiam, haurire uniuersim, ac medullitus affectabat. Insuper Stibade, accubitis'q; molliculis haud neglectis, Quibus, uelut Nympha, decumberet, Quieti operã impertiens. Interim Qui fuit Caprarius Ductor, ac ceu Antesignanus Hircus hæc contemplatus, neglectui haudquaquam sibi censuit habẽda, Zelotypiæ concitatus tãquam œstro uehementiore. Sed aperta ui imparem se coniectans, dissimulandam doloris acerbitatem tantisper est arbitratus, donec ulciscendi commodior præstaretur occasio, Quæ & oblata mox est, Dormientem quippe, uti assolet, conspicatus, subsidendi Locum arripuit statim, Ac quanto maxime ualuit impetu, in hostem irruens Sinciput ei allisit. Quo tam præclaro Latius disiecto facinore, Pastori monumentum insigne structum est, Ac de eiusdem nomine fluuio adoptatum cognomen. Ex concubitu autem Brutino natum ferũt Infantem, Cruribus matrem qui referret, facie uero Patrem. Sed & Deorum numero ascitum, constans tenuit fama, fuisse'q; mox Hylæum Numen, Napæum'q;. Id uero Syluestre signat. Siquidẽ Saltus uocant Græci νάπας.

¶ Super Dipsade adnotata paucula. Prester, Causon, Melanurus, Ammobates; Centris. Caput LXXIIII.

d Ipsadi Serpentum generis de Naturæ ratione ascitum nomen, monumentis proditum Veteribus est. Censetur ea quidem Vipera magnitudine minor, ad inferendam perniciem celerior multo. Quos mordicus apprehenderit, siti inardescunt uehementius, ad potum'q; efferuescunt, Ac inde icessanter haurientes dissiliũt mox. Cauda Lineis distinguitur, uti ferunt, duabus, nigris'q;, Corpore albicante reliquo, ut scribit Sostratus. Sunt qui & Presteras, idest πρηστῆρας nuncupent (Quanq̃ & eo nomine impetuosior est Ventus, ac transuersæ in Collo Venę, Necnon fulminis species) καύσωνας etiam Alii. Nascuntur in Libya quidem, Sed in Arabia præcipue. A' quibusdam dici quoq; Melanuros, animaduerti. Sed & Ammobates, Necnõ Centridas, siue κεγχρίδας. Nuncupatur in re sacrificali Dipsas item Hepatis signum quoddam. διψίαν κύστιν ubi dicunt Græci, intelligunt ξηρόν.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD DOCTISSIMVM CAELIVM CALCAGNINVM FERRARIENSEM, PRAEFATIO QVARTADECIMA.

s I unquam aliàs compertus est, Cui Literę fuerint omnino infularũ loco, Me esse eum, haud sane' inficiari queam, Cæli doctissime, Siquidem singulis impactæ Libris ad Eruditissimum quenque Præfationes, si id coner maxime, aduersum me, uelut conceptis iurarint uerbis, testimoniũ dictabũt. Sed & argumento eodem, te nunc in huius gloriolæ participatum admittere, ꝯstitui. Nil celebrius fere', nil, quo frequentius ꝑsonent Eorum Aures, Qui diu iam īterioris Scientiæ candidati, nũc demum Veteranos agunt, immo & Aristarchi uirgulam, Vt Critici grauiores, exerunt candidissime, Quàm quo pridẽ ingenio, qua'ue reꝝ scientia, uel ultra ætatẽ dum sapis, in Ferrariensi gymnasio in omne Scriptoꝝ genus dictata promas, nec citra Venerem, non Atticam qdem, Sed Romanam ꝑsum. Quando, ut nũc est, profert se magnifice Virtus Italica, & diu iam annis cariosam quodãmodo Gręciã lacessit. Sed & olim mihi, dum istic agerem, q̃ increbuerat prius, īnotuit abunde multiplex Eruditio tua, Quã īterambulatiũculas freq̃ntes solers īgeniũ tuum, nũquam non ꝓsens, et in numerato semp, singulari pro mebat oĩum admiratione. Quãobrem piaculum essem arbitratus, Quod nec ma

ioribus

ioribus procurari hostiis posset, Si Cælium Cælius pterisset tacitum in hac, qualis ea cunq; sit, Censura, Qua ueluti λογάδας seligunt, Quibus nostri laboris dicentur portiúculæ, Vt sint nobis tãquam χάρακες, qbus surrecti stemus, Liuidulo℞ sic afflatum ɔtempturi facilius. Quos Timonianũ impressuros dentem, haud abnuerim. Quid.n. aliud illi sunt, q̃ planè μισάνθρωποι? Inde fit, ut inter omne Scripto℞ genus Sillos amplexentur pcipue, ament, Legant, nulla nõ atterant die. Quin & Sillographos dici se gestiũt, Ceu sic aurei in Olympia staturi uideãtur. Sed Theoninos pterfluere sino, illis nil impcaturus grauius, q̃ ut Liuori immoriãtur suo. Nos reliqua operis instituti psequemur. Quãdo, ut id possemus, ienarrabilis diuinæ potentiæ Maiestas contribuit, Quo nomine nostri oĩno muneris est, pdesse uel recusantibus. Poteramus in sanctaria ĩtrusisse ista, Sic'q; Catonũ (Tertios ĩtelligo) uitare Supcilium molestias, Sed malo ita. Hæc nimirum est ad æternam gloriam uia, Hac imprimis ratiõe Deum ĩdũimus, dum illius, qua possumus, et fas est, exuberãtem imitamur largitatẽ. Tñ abest, ut eorum approbem sentẽtiam, a' qbus succini Vetus illud ex media solitũ Græcia, nouimus, εὐδεὶς δὲ πω δικαιωσύνη τῶν ἐμῶν, πλὴν ἅπαξ ἀρ' ὅρας. Infelicis ingenii arbitror, Non se publico natum bono credere. Sed hac in parte, an qd profecerim, Tuũ fuerit, Aliorum'q; ex Decuria eadem iudicium. Quod si nil aliud uideor, q̃ ex Ionum sententia, σωκῆν τὸ ὄνος τὴν δύμιγγα, Me cõsoler, Quoniã in arduis Voluntas, uel sola, abunde credi speciosa cõsueuit. Vnum scio, in iis nunquam mihi Theocritium id ĩsusurratum, γόνυ κνήμας ἔγγιον. Quin potius nil unquam mihi parte hac antiquius, q̃ prorsum ἀρηγόσας μεμνῆσθαι, ἴπλέους ἐόντα. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI QVARTVSDECIMVS.

¶ Quo distinguaẽ Bulimos ab eo, quem Caninum dicunt appetitum. Vnde dicaẽ Bulimos, & qd Genãgia, Fames uniuersa, & Vaccina. Citta, Anorexia. Caput Primum.

Voniam pcedenti uolumine, dum quæ ad frigoris rõnem ptinent, excerperemus, q̃ miscella suggerebat lectio, adnotaremus'q;. In famis mẽtionẽ pducti sumus, quã dicũt Græci βούλιμον, ex nostris nõnulli Caninũ appetitum, Gellius uim famis nõ tolerabilem, sicut Bupinã quoq;, Visi'q; oĩno sumus Idem utroq; noĩe indicare, etsi Galeni doctrina dispescere aĩaduertiẽ. Nunc, ut locupletius satisfaciam hax Lectionũ studiosis, cum in tertiũ Canonis Auicẽnæ icidissem (ut de Paulo Æginita taceam) ubi ista palam distinguunẽ, opæptiũ arbitratus sum, tanti in medendi scientia Viri placita subscribere. Vt ĩtelligamus, Bulimum dici famẽ magnã subiecti rõne, qa mẽbra ĩsestet oĩa, q̃q̃ Stomacho fastidiente, pinde Vniuersa dicitẽ fames. Sicuti Appetitus, quẽ Caninũ dicunt, particularis. Qui post euacuationes, & chronicas febres, qbus resolutio cõtingat multa, excitari assueuit plerunq;, Q ñq; uero Continentis uirtutis ĩbecillitate, Nã cum ppetim redundãs ɔtingat resolutio, cooriẽ ĩstaurationis appetẽtia. Euenit interdũ & calore nimio Stomachi os infestãte, & ppetuo resoluente, pinde semp illud est famelicum ferè, quo in statu urget plurimũ sitis. Solent ingt Galenus, Sexto de affectis locis, Quos Canina ĩsestet Appetẽtia, affatim impleri, Mox uomitu leuari, aut deiectiõe, fluore'q;. Q d' & sanitatis ĩculpatæ Aĩalibus euenit plerũq;, Sicuti Seleucidibus Auiculis, Quæ Locustis uescẽtes celeriter excernũt. Cæterum Bulimus, seu Vaccina fames puium hẽt plerunq; Caninũ appetitũ. Et est membro℞ inedia cum Stomachi facietate, ĩsigniter qppe alimẽto ĩdigent, q̃q̃ id reiiciẽte Stomacho. Deducitur res quoq; nõ nunq̃ ad Syncopẽ. Cõtingit uero psæpe iter agentibus, Algore amplius pурente, cũ frigoris uehemẽtia denset Stomachus. Q d' efficit Cõplexionis malitia sensitiuã uirtutẽ mortificans, ut trito Medico℞ Scholis utamur Verbo, Atq; itẽ attrahendi facultatẽ, humo℞ peccato, Qui Os Stomachi obsidẽt, regunt'q;, Iis uero madẽtes Villi expulsionem mouẽtes, attractionẽ refugiunt. Sciendũ uero in Auicẽnæ codicib⁹, Sicut & Medico℞ ferè oĩum legi Bolismũ, pro Bulimo, Verũ, ut in scriptura erratũ, ita & in nominis rõne multo amplius. Nã sunt, q a' Bolo deflecti putent, tanq̃ uno tñ Bolo expleaẽ Stomach⁹. Quę me

ra īscitia est. Sed iis impetienda facile uenia est, q nec ex interuallo qdem Latinū reguſtarīt atticiſmum, nedū græcū. Sanius, et doctius Serapio tractatu tertio, de Græca ſentit tōne p/fluere, hoc eſt a' Ζώ, Quę particula itendit, Et λιμός, Quæ famē Vox indicat, Q ḋ & Aui cennæ Interpres Gētilis obſeruauit, Sed nec illud p incuriā tranſiliēdū, a' Medica rōne Græ coꝝ pleroſq; abire diuerſos. Nā a' Stomachi hoſtio, quod καρδίαν uocant, καρδίωγμον Do rienſes, auctore Polluce, famē nūcupant intēpeſtiuā, Quā Xenophon, & Cōis lingua ζώ/λιμον. Sic. n. pro Stomachi iedia uident accepiſſe, Quod Medici nō faciūt, Ni ad humores, q ſunt in ore ſtomachi, attractionē ꝑpediētes relatū putes, Q ḋ Pollux ſcribit. Plato Comi/cus Cenangiā. i. κενεαγγίαν pro bulimo itellexiſſe, aīaduertit. Id uerbum piude accipi debet, ac ſi Vaſoꝝ īanitatē dicas. Nō ꝓtereūdū temere, Q ḋ in Libro περὶ διαγνώσεως τῶν πεπονθότων τόπων qnto ē a' Galeno ꝓditū, Caninā itē nūcupari Cibi appetētiā, Vbi Canū more aut nil oīno, aut malos affectant cibos Mulieres, Quę res Citta uocat inqt, uel κίττα, aut κίττωσις. i. Pica. Cōtingere uero hæc, ſecūdo, aut tertio a' cōceptus menſe, qḋ Appetētiæ ὄργανον, ſit oblæſum (Id uero Ventriculi Os eſt) Infanti nō ſuppetente ui ad alimēti conſumptionē, Apud Paulū ἀνορεξίαν Legimus, q̄ affectio intelligatur, Omnia reſpuētis Stomachi. ἀνόρεξις uero ita affectus intelligitur. Idem Paulus Bulimum ὑπερβάλλουσαν, interpretatur ἀσιτίαν, in quā ſæpe recidat Anorexia.

¶ Ventrem nō habere quid ſit. Qui dicantur Sphecodes, Sphacelodes, Sphacelus, Bu phagus, Sphragidiō, Sphærus, Cyllas, Procœlii, Popæ, Butypi, Ventri Cōcœnes. De Phi lopœmene pauca. Caput II.

Entrem non habere, tralatione ſcita qdem, & concinna p prouerbiū dici de Impatore uidet, uel etiam quouis alio male numato. Quoniā uetus eſt, pecu nias eſſe Neruos belloꝝ, & Militum alimēta. Quin & aliorum itē omnium, Nam Heſiodicum illud notiſſimum in Ergis,

χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.

ideſt Vicem animæ miſeris mortalibus pecuniæ pſtant, Quoniam peſſum euntibus Vitæ ꝑtiis, nunquā non argenteis pugnandum haſtis eſt. Ex hiſtoriç autem penu promit Adagium, Nam Philopœmeni illudens Achæorum Prætori Quintius, Qui equi/tibus multis, & armaturæ grauioris pedite abundaret, a' pecuniis uero prorſum male habe ret, dictitabat, Philopœmeni eſſe qdem manus, & crura, Ventrem aūt nō eſſe. Quod eo te ctius ē uiſum, & Vrbanius, quod Corporis forma illi etiamnū talis erat. Homines uero ita exili Ventre, de Veſparum imagine Sphecodes nuncupant, Qui ēt Lagari ſunt, hoc eſt ina nes, & ſine inteſtinis quodammō. Veſpæ ſiqdem contractiore uiſunt parte ea, poſteriori/bus ꝑtenuibus, gracilibus'ue, propterea acuminatū lignum ēt Sphecíſcū dicunt, qppe Sphe ces uocant Veſpę. Vñ Sphecones, & Sphecia ꝑ Veſpetis. i. cellulis. Sphacelos uero ad hoc ptinet nihil, Eſt tamen eo nomine, uti ſecundo περὶ διαγνώσεως τῶν πεπονθότων τόπων, Ga/lenus ſcribit, ſecundū aliquos dolor uehemens. Alii tantum inflammationis exceſſum itelli gunt, ut partem ad corruptionis periculum inducat. Quā diſpoſitionem Cangrenam dicāt nonnulli. Sunt qui partis affectæ corruptionem Sphacelon dici uelint. Conuulſionem Ali/q. Nonnulli non iam factam Conuulſionē, Sed quæ per inflāmationis magnitudinem ex/pectet. Alii ēt non ſimpliciter Conuulſionem, Sed eam, Quæ neruoſorum Corporū inflā/mationi ſuperuenit. Aliq ſimpliciter fortem tentionem. Quidam putredinem, ꝓpterea cō/fuſe Archigenes Hemicranias Sphacelodes nuncupaſſe uidet. Quod ut aptius intelligat, Lego, Tumores accenſos, ſi non diſcutiant, nec ſe oſtentarit Suppuratio, in Cangrænā ple runq; tranſire, Quam & inflammationis magnitudine νέκρωσιν dicunt. i. Mortificationē, non factam qdem, Sed quæ fiat. Cui niſi occurrat celeriter, νεκροῦται ῥᾳδίως τὸ παθόν, Q ḋ ſignat, Leſa mortificari facile, morte inſequente. Vbi uero Senſus fuerit ex corporibus eiuſ/modi omnino excuſſus, Tunc Affectionem hanc non Cangrænam appellitāt, Sed iā Spha celon dicunt, Proinde abſcindendum protinus mōſtrant τὸ νεκρωθέν. Sed nos a' diuerticu lo paulo qdem longiore, At non otioſo utiq;, fabulam repetamus, Si illud nec tacuerimus, ex Trœzeniorum Hiſtoria Sphærum fuiſſe Pelopis Aurigam. Quāquam Alii in Olympia fuiſſe Cyllam tradunt. Sed hoc ad inſtitutum nihil. Quibus protuberat Venter, Procœlios appellant. Cœlia. n. Venter eſt, Quem pinguem, Obeſum'q; Popæ nomine quidam intelli gunt. Alii

gunt. Alii Phagonem malunt, ac noratorem. Spartianus in Geta, percussit inquit, hostiam Popa nomine Antonius. Propertius,

Succincti'q; calent ad noua sacra Popæ. Nam Butypos ἀρχόμεναι τῶν secundo apud Apollonium, dicit, q inter sacrificádum securim Boui impingit. Buphagus uero in Arcadia fluuius est ab Heroe Buphago nomine adoptato, Qui Iapeti fuerit filius, & Thornacis, Quem'q; honesta parum affectanté in móte Pholoe peremerit Diana. Sphragidion fuit in Cithærone antrum Cithæronidum Nympharum, Quas olim ibi esse uaticinatas, constans tenet fama. Ventri Concœnes, Vt obiter subnotemus aliquid, non Animæ, a' Plut. Symposiacon tertio scite admodú appellant, Qui nó in disciplinæ, confabulationis, Beneuolentiæ'ue participatum ueniunt, Sed obsonior modo, et norá di usum. Plutarchi uerba subieci, τῇ γαςρὶ συμβάλλοντες, οὐ τῇ ψυχῇ γεγονώς. Hosce uero in septem Sapientum Conuiuio idem Plut. ὥσπερ ἀγγεῖα ἥκειν .i. tanquá uasa, Conuiuiis sese ingerere scribit, uno uidelicet repletióis studio. Et qm̃ de Ventre Sermo est, Cato Senior, cú Populum Romanum luxu, & intemperantia pditum, ac fluenté conspicaret, in eum inuectus, χαλεπόν ἐστι λέγειν πρὸς γαστέρα, ὦτα μὴ ἔχουσαν. arduum inqt, est, ad Vétrem uerba facere, Qui aures non habet. Sed, ne indictú omnino Philopœmenem transiliamus, fuit Vir is Corporis proceritate, & robore nullo Peloponnensiú inferior, τὸ δὲ εἶδος ἦν τῷ προσώπῳ κακός .i. facie tamen malus, parum'q; tanto digna Impatore. Hic. n. est, quem Romanus qdá cum laudibus efferret, Græcor ultimum appellauit, ueluti Græcia iam effœta nullum deinceps Virum se dignum ab illo protulerit, Epaminúdæ iprimis uirtutem æmulabat. Et eius qdem Strenuitatem, atq; animi integritaté, ut pecuniis incorruptum se pstaret, expressit, At mansuetudinem, grauitaté, humanitatem exhibere nequit. Erat. n. paulo iracundior, Vsq; eo Viri magni plerunq; οἷς ἰδὲ ποσῶν secum dissident. Scitum. n. est, non omnia eidé clargiri Deum, Multo'q; sæpius Virtutis occurrere simulacra, q̃ uere, ac plene Sapientem.

¶ Torminum ratio. Hydropiseos species. Hydragoga medicamina quæ sint. Hydrus, siue Natrix. Grauidam, quo pacto internoscas. Hydrostasiú, Hydrocephala affectio, Hydatis, Hydrocele, Oscheon, Hydra, Lerna, Lernæa. Caput III.

Ormina non esse aliud, Medicorum scientissimi pdocent, q̃ cum pmordetur Aluus, in Intestinor anfractibus, inuolucris'ue incluso spiritu, cui quæraé exitus, nec detur. Quod si circa umbilicú affligit, & Lumbos, nec medicaminis ui tollitur affectio, Intempatura infestior coorit Hectica partiú earum, ita de habitus firmitate nominata. Quæ magna ex parte moram trahés, Vocatam ab Hippocrate Aquá Intercutem áridam concinnat. Posteri Aquá id genus Tympaniá dixerunt. i. τυμπανίτην, Auctore Galeno, qa imus uenter ɔpulsus, sonitú edit, cuiusmodi tympana solent. Quod Paulus item repetit, ubi agit περὶ ὑδέρου. In Ascite uero coacta materia non aer Flatuosus, sed humor dilutus est. Videt aút a' maiori frigiditate pgigni aquosus Hydrops, Qué ἀσκίτην. i. Ascité uocát, propterea qd', inqt Idem Galenus, in abdomine, siue sumine, tanq̃ uterculo quodam humor recondit. A' minore aút Tympanias. Neq;. n. humecta substátia in flatuosum aerem sine calore aliquo tráfmutari pót. Quoniá uero torqueri Ventrem contingit, Spiritu flatuoso luctante, eo amplius torqueri grauidá aduertimus, ob angustiam, quá conuehit Vterus, semine intra formandi Hominis monetam locato. Inde Hippocratis Sententia est, Si nosse libuerit, an mulier grauida sit, Mulsum ei crudum, bibendú dato, cum itura cubitú est. Post si Venter torquet, grauida est, sin minus, non est. Quippe ad id indicandú inflet, oportet. Sunt & in Vétre dolores, Qui suspési, sublimes'q; uocantur, non secundum lógitudinem Corporis, Sed profunditatem. Interstinguit eos circa sedes Ventris Sumen, seu Abdomen. Nam qui desuper infestant, ii Suspensi, & Sublimes uocantur. Qui uero infra, Hoc est in ipsis intestinis, atque Ventriculo, Non Sublimes intelliguntur, Hosce uero esse fortiores, ac lacessere grauius, apud neminem non liquet. Porro' Aquam intercutem proiicientia, atq; educentia medicamina Hydragoga, idest ὑδραγωγὰ uocant Greci, tanquá dicas Aquagia. Nam ὕδωρ aqua est, unde Hydrus item cortiuatur, quem Latini Natricem uocant. Quanquam est & Spontiua euacuatio,

non quia sine causa accidat, sed quia nulla opa nostra. Et quũ Hydropiseos species duas pse cuti sumus, Adiiciamus porro ex iisdẽ Scholis Speciẽ tertiã, quã Celsus Leucophlegmatiã uocat, Albã pituitã dicere nos possumus, Vt quæ de pituita quadam Liuẽtiore cõsistat, aut de pituita, Quæ suapte ui candida sit, Sed quæ ob alienæ tempaturã, mixtionem'ue materiæ purum, & liquẽtẽ colorem amiserit. Põt & Albæ adiectio uideri citra distinctionẽ ascripta. Nam & in Libro de Articulis Vertebras dixit Hippocrates dorsales, nõ qa aliubi Vertebræ existant, Sed simpliciter adiectio facta est. Cæteꝝ & illud cõperisse uideor in Libris, á Iunioribus qdem Hydropiseos species inductas esse tres, ἀσκίτην, τυμπανίτην, λευκοφλεγματίαν. Hippocrates duas tantũ agnoscere uidet. Nam Ascites, & Tympanites eiusdem censentur Ideæ. In utraq; n. profusio est, τῆς ἐνδεχομένης τροφῆς, in Locum ĩtestinoꝝ mediũ, uel Peritonæi. Verum in Ascite plus sese humoris ꝓmit, Spiritus autem minus. In Tympanite autem ediuerso. Hyposarcidios p totum fit corpus, solidis partibus in Aquæ resolutis naturam. Vocat species hæc Leucophlegmatias item, Quã putat Hipp. ἀνὰ σάρκα. Hæc eo profluentius subsignasse uolui, Vt hac opa Cornelium Celsum illustrarẽ. A quo uersuram qdem faciunt multi, Verum citra illius sententiã nil fere promũt, perinde ac uerba sint ueterum Sacroꝝ, Quæ demutasse piaculare flagitiũ plane cẽseri debeat, Quod'q; hostiis maioribus procures. Hydropicaꝝ aũt affectionum, Vt Æginita Paulus scribit Medicinę tertio, Initium καχεξίαν καλεῖν εἰώθαμεν; idest dicere Cacheriã consueuimus. Et quoniam ab hydor corriuata prælibauimus, Illa itẽ Auctarii uice subiiciamus, Hydrostasiũ appellari paludem paruã. Hydrocephala uero affectio infantilis est, humore Aquoso in Capite cõcepto. Hydatis, idest ὑδατὶς substantia intelligit pinguis Palpebræ substrata pelli κατὰ φύσιν. Hæc in pueris parte plurima, utpote humectioribus auctior facta, συμπτωμάτων αἰτία γίνεται, idest Accidentium cã est, oculo grauato, proinde'q; ἐλλαμπεῖν χεῖ. Hydrocele Oschei, seu Scroti affectio est, ex septem una. Habet nãq; inibi Porocele, Steatocele, Sarcocele, Epiplocele, Cirsocele, Enterocele. Quod de Oscheo diximus, signat id Verbum Marsyppium quoq;, Sed & onustum Vuis palmitem. Hydra deniq; iis cognatum uocabulum ẽ, Eam uero se arbitrari Pausanias scribit, feram magnitudine Hydros excedentem alios. Cuius ueneuum ita foret ἀνίατον, Vt Hercules eius felle tingeret τὰς ἀκίδας, idest Sagittarum spicula. Caput præterea habuisse unum, etiamsi Pisander Camireus, quo uideret res meticulosior, & Poema plausibilius, plura ei contribuit. Lernæ quoq; mentionem facit Pausanias idem, ait'q; inibi Teletas celebrari in Cereris honorem, Quæ uocant Λερναῖα.

¶ Argenteo uomere araturos, Cur delphica pronuntiarit Vates, scitantibus Lacedęmoniis. Necnon oraculo eodem, quid sit Eulacha. Caput IIII.

P Listoanacta Pausaniæ filium, eundem'q; Lacedæmoniorum Regem, cum ab inimicis uehementius premeretur præter alia, produnt Auctores celeberrimi, etiam insimulatum, Quod cum Aristocle fratre Promanti hoc est, delphicæ Vati persuasisset, Vt Lacedæmoniorum Theoris (sic autem uocant, Qui ad petenda proficiscuntur oracula) illuc missis hæc responderet. Διὸς υἱοῦ ἡμιθέου τὸ σπέρμα ἐκ τῆς ἀλλοτρίας ἐς τὴν ἑαυτῶν ἀναφέρειν· εἰ δὲ μὴ, ἀργυρέᾳ εὐλάκᾳ εὐλαξεῖν. i. Ioue sati Semidei prolem ex alieno solo in suũ reducere. Alioqui argenteo araturos uomere. Scias profecto uel hinc non immerito a Græcis Loxiæ cognomẽto Apollinem celebrari, Q ꝺ obliqua, tortuosa, uel numero Platonis obscuriora forent illius responsa. Quid enim est, Argenteo araturos uomere? Nam dorica Lingua, qua utebantur Spartani, Vomerem Eulacham dicunt, Quamuis eo nomine intelligant Alii Dicellam, hoc est, Ligonem, siue sarculum, ἀπὸ τοῦ λαχαίνειν, ὅ ἐστι σκάπτειν, idest a fodiendi usu. An illud coniectandum? Inutilem fore agrorum cultum? Sic enim fiat, Si utatur quis argenteis instrumentis, insita molliciae minus suffecturis terrarum proscissioni. An illud potius, Ingentem futuram frugum inopiam, & in summa caritate pretio intolerabili constatura omnia, ut flagellata annona, uideri possint, etiam argenteis in agricolatione instrumentis usi? Hinc scitissimum, Et perinde reconditum aucupamur adagium, ut ingruente magno famis discrimine, Araturos uomere argenteo terram homines, pronuntiemus.

¶ Aratri

Aratri partes. Vrbibus aratrum circunducere quid sit. Propertii locus explicatur. Sed & Seneca restituitur. Syluarum præfecturã Consulibus iniungi solitam. Prouinciæ maiores, mi noresq́, quæ sint. Virgilii Locus enarratur. Caput V.

Postea uero q̃ in Vomeris, & Aratri mentionẽ forte incidimus, pergamus por ro subnectere, Quæ ex magnis, classicisq́ Auctoribus comperta nobis sunt, Quantum mediocris ingenii Vires, Eruditionisq́ suppetunt, Græcorum co piam multiplicem, uariamq́, ac reconditam doctrinam in nostra iura transfe rẽtes, & quodammodo Ciuitate, aut Latio donãtes. Est enim hæc uelut traie ctitia pecunia, & plane optimarũ artiũ optima, honestissimaq́ Mercatura. Quid enim hac humanis in rebus conducibilius, Quæ omnia ad uictũ, ad cultũ, ad præsidiũ, ad delitias de niq́ Vitæ pertinentia cõportat, Vt fiant quodãmodo Cunctorum cuncta cõmunia? Idem pro pemodum in nostris lucubratiunculis fit (Si tamen isto nomine nõ uidemur applausum ca ptare) Sed tanto forte uel præclarius, quanto Animorum bona longe putantur excellentio ra. Aratri partes igitur hasce inuenio, Primum quidem Echetlen, Id uero est rectum lignũ, Quod inter arandum manu continet Arator, totumq́ aratrum permouet. Pars autẽ illa ca ua in Echetle, ubi insidet manus, uocatur Chirolabes. Vbi uero infigitur Echetle, dicitur Alya. Elyma nũcupatur, cui inhæreat Iugum, sicuti Pollux scribit. Hesiodi uero Interpres, Gyes inquit, est, quod alio modo Aratri Gonation uocatur. Elyma est quod Gyæ infigitur, adapta turq́, in quod Vomer immittitur, Qui Hinnis dicitur, Cuius summũ appellatur Nympha. Gy en sunt qui latine putent Dẽtale nũcupari. Histoboeus, qui & Histoboe appellatur, Lignũ est ad Iugum usq́ protensum inter utrunq́ Bouem, Cuius apicẽ uocant Coronẽ. Locum autẽ latũ, quo adnectitur Iugo, Echeboeum, uel Mesoboeũ, aut Mesaboeũ dicitur. Histoboeũ quidã barba re Stauarion uocant, uelut Histouoarion. Rhymos uero est in curru Temo, a ῥύω traho. Nã Ampron, unde apud Lycophronẽ ἀμπρεύειν, uerbũ, ẽ funis iter utrũq́ Bouẽ, siue Equũ Temonis uice pręsus. Cercis uero lignea radius est, q in Iugi foramẽ immittitur. Is radius ap pellatur Embryon, uel Endryon. Zeuglæ sunt, quæ a Iugo pendẽtes hinc inde Boum colla amplexantur. Quædã ex iis nominantur ab Hesiodo in Ergis, uersibus illis, quos & apposui.

δάφνης δ᾽ ἢ πτελέης ἀκιώτατοι ἱστοβοῆες

δρυὸς ἔλυμα, πρίνου γύην. βόε δ᾽ ἐνναετήρω.

Non tempero mihi, qn Vetustatis morẽ subscribã, Quo euertẽdis Vrbibus aratrũ ĩducebatur, Sicuti in cõdendis idẽ adhiberi cõsueuerat. Significant id Senecæ uerba libro de Clemẽtia primo. Deĩde inqt, cędibus in exitia gẽtiũ serpe, & iniicere tectis ignẽ, Aratrũ uetustis Vrbi bus inducere. Etiãsi in uulgatis mõ codicibus scriptũ circunfertur corrupte Apatrũ, sensu nullo. Sentẽtiã nostrã abũde ꝯfirmarit Oratius Carminũ primo. Imprimeretq́ muris hostile Ara trũ Exercitus insolens. Et Acron Interpres, Cõdẽdis inquit, atq́ euertẽdis Vrbibus hæc ꝯsue tudo fuit, ut Aratro fieret. Virg.

Interea Aeneas Vrbem designat Aratro. Item Cicero de Euer tẽda in Philippicis, Libro secũdo. Vt Vexillũ uideres, & Aratrũ circunduceres. In eũ porro sensu accipio illud Propertianũ, ẽtsi doctissimi Viri aplius in eo sub Mãdragora uidentur ꝯsopiti.

Mœnia cum graio neptunia pressit aratro

Victor palladię ligneus artis equus. Et Modestinus digestis, Quibus modis Vsufructus amit tatur. Si inqt, Vsufructus Ciuitati legetur, Et aratrũ in ea inducatur, Ciuitas esse desinit, ut passa est Carthago. Ideoq́ quasi morte desinit habere usufructũ. Sæpe.n. In Poetis enarrãdis in gerunt se, Quæ, si altius ppendas, intercutaneã requirunt Eruditionẽ, ẽtsi noctuinos intentu dẽtibus oculos plerũq́ uidentur extrita, ac Vulgaria, Cuiusmodi Virgilianũ illud ex Bucolicis. Si canimus syluas, Syluæ sint Consule dignæ. Qua in parte Scientissimus Poeta mo rem respicit ueterẽ, Quo Cõsulibus Syluarum, & Collium iniũgebatur cura, ne compingẽ dis nauibus materia unquã deesset, Quæ sane Prouincia minor dicebatur, Vt a Maioribus di stingueretur, Quas Cõsulares dicebant. Proinde in Cæsare Tranqllus, Ab Optimatibus datã scribit operã, Vt Prouinciæ futuris Consulibus minimi negotii.i. Syluæ, Collesq́ decerne rentur. Apud Iureconsultos de Prouinciis mẽtio minoribus est, In quis Syluarum statuitur Cura.

Missilia Fortunæ quæ intelligi debeant. Et quid Missilia. Odorati Imbres qui. Cata chysmata esse item Missilia. Caput VI.

Missilia Fortunę tralatiōe scita, & pelegāti, ac puenusta dici posse aiaduerto núcu
m patiōe una, Quę bona dicere ꝯsueuim⁹ externa, Cū appellatiōe eiusmodi intelli
gerent Veterib⁹ munuscula nō modi uni⁹, quę in uulgus iactare qñq; moris fuit.
Cui⁹ rei uel Impator secūdo īstitutionū cōmeminit. Vna ē inqt Seneca, ad tuta uadēdi uia, externa despicere, & honesto ꝯtētū esse. Nā qui aliqd Virtute melius putat, Aut ullū pręter illā bonū, Ad hęc, quę a' Fortuna spargūtur, sinum expandit. Hanc equidem imaginem animo prudētissimus qsq; proponere debet, Ludos a' Fortuna fieri. Et in hunc Mortalium coetum honores, diuitias, gratiam excutere. Alia quorum inter diripientium manus scindunt. Diuiduntur alia, societate infida. Alia magno eorum detrimento, in quos recidere, prehenduntur. Hinc non eleganter minus Missilia expectare dictitabimus eum, q ex Fortuna pendet totus, eius'q; uiscatis inhiat beneficiis, quæ insidias uerius arbitrat Sapientissimus qsq;. Missilium quoq; captum emi quandoq; solitum, scribit Pomponius, digestis de contrahenda emptione. Porro Missilia pro telis, quę in hostem emittantur, sciunt omnes. Calendis denią; decembribus Domitianū legimus sub noctem iussisse spargi omnis generis missilia in populum. Quam rem Martialis sæpe notauit, Et Papinius primo syluarum.

Iam noctis propioribus sub umbris Diues Sparsio quos agit tumultus?

Seneca scribit Libro Controuersiarum sexto, Musam Rhetorē, q multum habuit ingenii, Sed cordis nihil, Affectate nimis Sparsiones hoc genus appellasse odoratos Imbres. Fiebat enim & Sparsio liquoris odorati in Spectaculis. Sicuti naturalium secundo idē meminit Seneca. Proinde Musa item tumidius, putidius'q; dixisse uidetur de Siphonū ui excussis liquoribus, Cęlo repluunt. Papinius tamen poetico excursu ita canit.

Ducat nubila Iupiter per orbem:
Et Latis pluuias minetur agris,
Dum nostri Iouis hi ferantur Imbres.

In hoc genere sunt, quæ a' Græcis uocantur καταχύσματα, de quibus apud Aristophanem quoq; legimus Pluto.

φέρε νῦν ἰοῦσ' εἴσω, κομίσω καταχύσματα
ὥσπερ νεωνήτοισιν ὀφθαλμοῖς ἐγώ.

Moris quippe Atheniensium fuit, Nouitiis Seruis primum ingredientibus domū, prope' focum profunderent per illorū Capita Palmaceos fructus, Collybos .i. numos. Legumina, Caricas, Nuces, id genus plura, quæ a' Conseruis sic effusa rapiebantur, & a' re dicebantur Catachysmata. Quoniam Catachysis profusio est. Erat hoc illis ἀγαθοῦ σύμβολον, Hoc est annuę ubertatis indicium. Quin & Sponsi caput perfundere sic quoq; assueuerant, Quorum'cūq; item, ominis boni captandi gratia. Instituti eius meminit Theopompus.

¶ Clepsydræ cur tardius fluāt hyeme, Et naues itē lentius cōmeent p flumina, Sed plus gestitēt oneris. Cur Mare undabūdum incalescat. Reliq̄s aq̄s agitatu frigescētibus. Cap. VII.

Egebamus nuper ingenti studio Plutarchi scientissimi libellum physiologicum. Indidem cum alia pleraq; pręcerpsimus, quæ nobis in pluribus egregie,
l ueluti cōniuentibus, qui hominū mos est nimio plus frequēs, suffragata sunt. Tum illud, quod & subnectam statim, Clepsydras tardius multo hyemali tēpore profluere, quàm ęstiuis horis. Eius rei physica deprehēditur ratio, quoniam ex ambeuntis, & obsidentis ui frigoris grauior, corpulentior'q; fiat aqua. Proinde obseruatum id quoque Prudētioribus. In fluminibus nauigia Sydere eodem tardius commeare, quanquam & illud afferri solet. Fluuialem aerem semper quidem motui obsistere, ac esse grauem, Sed hyeme eo amplius ex circumuallantis ui frigoris. Quæ res itineris celeritati officere, manifesto deprehenditur. Quod uero crassescens aqua tarditatē inferat, Illud item mirū indicio fuerit, quod πλείονα γόμον φέρει τὰ ποτάμια πλοῖα τοῦ χειμῶνος, plus deuehant oneris hyeme nauigia per fluuium cōmeātia, densior.n. aqua obsistit, renititur'q; amplius, Quod in mari nō fit. Illud nanq; densari, ac crassescere insita ꝓhibet caliditas, Ob quam neq; item concrescit. Hinc percipimus, unde nam sit, quod in eadē naturæ parte mirabiliter fieri perspicimus, Etenim reliquarum natura aquarum est, ut cōmotiōe, agitatu'q; frigescant. Mare autem modo afficitur diuerso, Siquidem undabundum incalescit. In illis quippe ἐπεισόδιος ἐστὶ καὶ ἀλλοτρία ἡ θερμότης, idest aduentitia, & peregrina habetur caliditas. Propterea illam motus externat perfacile, digerit'q;. Ad eandē ingenitā, domesticam'q; mari amplius

mari amplius excitant Venti, & alimenta subiiciunt. Caloris insiti argumentum est, ἡ διαύγεια, καὶ τὸ μὴ πήγνυσθαι, καίπερ οὖσαν γεώδη, καὶ βαρεῖαν, idest Pelluciditas, tum quod nõ coit mare, quamuis terrestre, ac graue.

¶ Mari Dionysium demergere, quid sit. Cur Vino immisceať maris aqua. Plinius illustratur. Cur Delphini circa Liberum Patrem. Caput VIII

Raculum Vetus redditum quandoq; accepimus, quod & Piscatoribus per/
celebre fuit, Esse Dionysium demergendum in mare. Id significabat, Vino
o marinam aquam affundi oportere. Facit enim ea res defecatius uinũ, & fir/
mius, ac incorruptius. Id q absunt a' mari, cõsequi putanť gypso, si excusserint
prius. Probabatur autẽ ex Zacyntho præcipue. Recensetur itẽ ad hoc ipsum
ab Athenęo Dionysii fuga ad mare, quoniam eo suauius fiat Vinum. Marinę autem aquæ ratio uideri potest ea, Quod frigiditatem illius exigat caliditas innata. Quæ maxime Vini restinguit uim, Corrumpit'q;. Nisi dicamus potius, terrestrem marinę aquæ uim stypticam substringere, quod in uino aquosum est, ac flatuosum, ad'q; mutationem pcliue. Sed & Salis natura attenuans, liquefaciens'q; peregrinum, ac redundans, graueolentiam, putrefactionem'q; fieri prohibet. Insuper crassum, ac terrestre id, quod in uino est ponderosum, præcipitat in ima, facit'q; hypostathmẽ hoc est, sedimentum, & feces, quibus de causis relinquitur uinũ defecatius, purius'q;. Ex iis opinor, inferri lucem aliquam naturali historiæ Plinii, Dum Vini, quod clarissimum curæ nomen accepit (dicitur nanq; Biæum) rõnem explicãs Libro tertio & uicesimo, Vuas inqt, pauloañ maturitatẽ decerptas siccari Sole acri, ter die uersatas per triduũ, quarto exprimi, dein cadis Sole inueterari, Ac largiorẽ marinã promisceri mox aquã, A' serui furto origine orta, sic mẽsurã explẽtis, quod tralatum in album mustum, Leucochrum appelletur. In aliis Gentibus simili modo factum Tethalassomenon uocant, de maris nomine, quod Thalassa est. Vnde & Thalassiten dicũt, cum uasa musti deiiciuntur in mare, quo genere præcox fit, & Vetustius. De iis plura Dioscorides syluæ medicinalis quinto. Et Columella scribit, ab illustri Agricola Patruo suo Vina ex collibus ita cõdiri consuesse, ut Maris aquam decoctam ad tertias pro sale adiiceret, quod sic tum maior fieret mensura, tum odoris melioris, uerũ ingruere periculum, ne uitietur Vinũ, Si male cocta sit aqua. Eam uero q̃ longissime a' litore sumendam pręcipit. Quod hæc liquidior sit, ac purior. Esse tamen Vina, quę id minus patiantur, locupletissimus quoq; testis Oratius est.

Procedit fuscus Hydaspes
Cecuba Vina ferens, Alcon Chium maris expers.

Illud Varronis pditum monumentis, ex iis, quę iam copiosius enarrauimus, dilucescit opinor, egregie, Institutum fuisse Veteribus, Vt circa Liberum Patrem Delphini appingerenť, quanquã in ea re fabulis inuoluta proferri multa, non fere' latet.

¶ Cur mare dulcibus aquis minus frigidum. Item cur pellucidius. An Aqua sit coloris expers. Colorum distinctio. Caput IX.

Væritur uero a' Principe Peripatetico, quid nam sit rationis, Quod dulcibus
aquis minus sit Mare frigidum. Et omnino τὰ ἁλμυρὰ τῶν γλυκέων, idest Salsi
q humores dulcibus. Protinus uero id affertur argumentum, Esse omnino spis
sius Mare, ac corpulentius. Quæ uero eiusmodi sint, minus posse refrigerari,
Sicuti amplius ualent incalescere, Siquidem insita densitate melius calorem confouere. Sed & illa nõ inepta ratio est, Mare utiq; esse pinguius. Nam neq; flãmã æq; põt extinguere, atq; aquarũ reliquę. Omne porro' calidius, q̃d pinguius. Pręterea terrę plurimũ in se continere, Inde'q; esse siccius. Quod autem siccius, idem calidius est. Crassum, terrosum'q; in Mari illud manifestum facit, quod qui eiusmodi aqua se lauerint, ocyus resiccantur. Vbi enim humoris est modicum, Siccitas induci celerius potest. Quod si dicať, esse Terram summopere siccam, ut secundo de generatione, & corruptione prodit Aristoteles. Esse item post aquam eximie frigidam, Sicuti in Libro de Cęlo, & Mundo comprobare uidetur Auicenna, etiamsi Metaphysicæ nono mutasse sententiam est uisus, Responderi potest, Intellexisse Philosophum non quidem de siccitate naturali terræ, in qua terrę ratio est, Sed de

aduentitia, quam Iuniores uocant Participatam, Vt quæ a' caliditate adnexa proueniat, caliditate inquam, tum ex multiplici motu, qui in parte illa naturæ contingit, Qui excalfacere potest, tum impressa a' continente inflāmato. Quæ amplius illic densitatis ui custodiri ualeat. Quod uero & pauloante pellucidum esse mare, astruebam, Scribit Idem Auctor Aristoteles, θάλατταν εἶναι διοπτοτέραν τῶ ποτίμου, παχυτέραν δέ.... λεπτότερον γὰρ τὸ πότιμον τῶ ἁλμυρῶ, idest Mare perspectius, dilucidiusq; esse, quàm aqua potui idonea, etiamsi crassius sit. Dulcis enim salsa tenuior. Cæterum tenuitas causa non est, Cur mare dilucidius sit, Sed directi meatus, hoc est διαφορίαι τῶν πόρων, id faciunt, Quos tum plurimos, tū amplissimos continet. Ergo illa potu idonea spissa ex tenuitate partium suarum est. Salsa amplioribus interstitiis inanit, hoc est, μεγάλα ἔχει τὰ διάκενα. Vel quia purius, synceriusq; mare est. Terra enim nulla in eo permanat, Harena suo pōdere delapsa in imum subsidet. At humor dulcis mixtus cum terra est, Quæ interueniens facit, ut cito perturbetur. Sciendum tamen, perflante Aquilone, Mare perspectius, atq; transflucidius esse, quàm austro. Nam mare, quādo serenum est, colorem trahere sibi assolet. Inest nanq; pingue aliquid in succo salso. Indicium eius rei est, quod die tepidiore, oleosum quiddam secerni uidemus. Ergo tranquillo, tepidioriq; mari succus iste sua leuitate per summa panditur, Quod Aquilone minus fieri potest causa frigoris. Est autem aqua transflucidior, q̄ oleum. Id enim colore obducit. Aqua uero expers Coloris, uisui obuia aptiorem sui præstat suspectionē. Neq; uero mireť quispiā dici aquam Coloris expertem, Quamuis sententia Philosophi in libro de Sensu, & Sensili astruere uideatur, nullum omnino corpus esse coloris expers. Insuper & color sit uisus obiectum proprium, ex secundo de Anima. Aquam porro' uideri, ne dubium quidem est, proinde colorata uidetur & ipsa. Est autem Colorum species duplex, Est enim Color quidā uerus, Qui dicitur extremitas quędam corporis opaci, Qui utiq; complexionē sequitur ex elementorum prouenietem qualitatibus. Huiusmodi uero color solum reperitur in mixtis corporibus, & terminatis. Est uero color alter non uerus, qui utiq; id omne intelligiť, quod apprehendere ualeat uisus. Propterea in secunda Animę historia dixit Aristoteles, Colore uisum moueri iuxta lucidi actum. In quem Sensum accipimus illud quoq;, cum audimus, Nullum Corpus esse coloris exors.

¶ An Mare Speculi uice imaginem reddere queat. Virgilii locus expenditur. Eiusdē loca duo restituuntur, Ex Georgicis unum, Ex Aeneidos sexto alterum. Caput X.

X iis uero palàm fieri potest, quid sibi uoluerit Seruius Grāmaticus super eo Virgilii loco in bucolicis.

Nec sum adeo informis, nuper me in littore uidi,
Cum placidum uentis staret mare.

Non reddit inquit, nobis imaginem Mare, quia non stat, atq; etiamsi stet, reddere nō potest. Cur .n. nō potest? An quia, ut ex Peripateticis probauimus Scholis, in serenitate colorē sibi trahit Mare, & Oleosum supnatat pingue, Indeq; reddi imago neqt? Quod in speculo obnubilato pspicere licet. Et in aqua, ubi Caro pręppinguis fuerit pcocta. Quod uero ait Poeta, Cum placidū uētis staret mare, Trangllum inquit in naturę Quæstionibus Seneca, Mare dicitur, cum leniter commouetur, Nec in unā partem inclinatur. Quod & de Aere iudicandum est, Qui nunquam immobilis est, etiamsi quietus sit. Verum alibi Seneca idem, Fons inquit, cuiq; pellucidus, aut lene saxum imaginem reddit. Virgilius, Nup me in littore uidi. Nam in Alcyone Lucianus, ἀκύμαντον δὲ, καὶ γαλήνιον ἅπαν τὸ πέλαγος ὅμοιον ὡς εἰπεῖν κατόπτρῳ. Quietum inquit, & tranquillum mare uniuersum, ac simile, ut ita dicam, Speculo. Sed & alibi in dialogis, quos uocat ἐναλίους, idest marinos, ἀπὸ πέτρας τινὸς, ὁπότε γαλήνη εἴη, ἐπικύψασα ἐς τὸ ὕδωρ ἴδε σεαυτὴν οὐδὲν ἄλλο, ἢ χρόαν λευκὴν ἀκριβῶς. Ex petra inquit, siquando sit tranquillitas, in aquam procumbēs inspice te ipsam, nil aliud, q̄ albam omnino. In iis uero tam disceptantibus Auctorum sentētiis habet, quod proferat, perspicax, & ingeniosus Lector, Si quæ de Aquilonis rōne, deq; Austri pauloante sunt allata, rependat amplius. Et, Quoniam Virgilii Locum excussimus, Iuuemus eūdem pro Viribus, Apud quē in Georgicis Ita legendū uideť Eruditis, Vbi Pecudū adnumerātur remedia,

Et Spumas miscent Argēti, Viua'q; Sulphura.
Ideas'q; pices, Et pingues unguine Ceras.
Sic enim agnosci a' Seruio, & Macrobio, Nō ut modo passim legitamus, Ac Sulphura uiua.
Esse.n. Dactylicū Carmen, Cū in Sede postrema Dactylū seruet. Sicut Æneidos itē Sexto,
Quin protinus Omnia
Perlegerent oculis, Ni iam premissus Achates
Afforet.

¶ Cur Maris aqua hyeme sit amara minus, Et dulces item æstate fiant deteriores. Caput XI.

Cribit in Causarum naturalium libro, quē & supra aduocauimus, omniū calculis doctissimus Plut. Maris aquas hyemali sydere minus sentiri amaras gustantibus. Cōmemoratum id & a' Dionysio hydragogo. Euentus autē omnibus conspicui sic ferme' rationem pergit promere. Maris illā asperitatem, omnino interfitæ dulcedinis habere quippiam, Vt pote numerosis illuc deuolutis fluminibus. Cęterum quod dulce est, cui genuina insit leuitas, ac proinde fluitans supnatet, corripit e uestigio, hauritq; Solaris potestas, dum æstiuis horis latius uim ppagat, funditq;. Quod hyeme nequit, flaccescēte Syderis ui, quod abscedat longius. Proinde minus, minus'q; surrigi quippiam ex mari potest. Hinc cōsequens illud est, ut dulcedine subsistente uniuersa, qcquid amari, uirulenti'q; est, remittatur, ac dilutius factū dulcescat quadantenus. Quod eatenus uerum fatentur, ut & cognitum experimentis tradatur, etiam Potui accommodas aquas Aestatis ardoribus labi in deterius. Quod late crassans Solis potentia, ut optimum, quod'q; est, ita maxime decoquat inde, sustollat'q;.

¶ Cur Mari quiescente, Nauigia obsorbeantur quandoq;. De Terræ Cauitatibus. Naturam esse duplicem. Caput XII.

Ontingit uero nonnunquā res maxime mira, nec nisi cunctanter promenda in literas. At quia maximis est ingeniis prodita, nullius prorsum Momi Theonini nobis dens reformidandus. Contingit inquam, Nauigia quandoq;, dū cursum agunt, hebescente motu maris uniuerso, repente absorberi, tota'q; ita perire, ut ne naufragium quidem fluitans uisatur usquā. Id euenire putat Aristoteles, prærupta terrę cauernosa, hiante'q; inanitate, mari subiecta. Nam insimul subsidētibus aquis, in mare nauigia introrumpere, ad interna'q; Spiritus ui pertrahi. Cum'q; impulsu pari circumundiq; agitentur, ad ima ferri, necesse est. Quod apud Mesanam euenire cōsuesse, reciprocante freto, palam est, Vertiginum ratione. Neq; uero abnuat aliquis, in subterraneis Cauitates haberi, quamuis Elemētum hoc sit summe graue, uti quarto Cæli comprobatur. Quod uero est eiusmodi, naturæ suę nutu ad ima relabitur, constipatur'q; undiq;. Et proinde cauitas omnis tolli uidet. Cęterum esse naturam nouimus duplicē, Particularē unam, Vniuersalē alteram. Et Particularis qdem est, quę unicuiq; attributa, semper conseruationē intendit. Nec in eo accidere pmittit qcq̄, quod perniciem paret. Quod si perpendimus, nullā prorsus intra terrā admittemus pcauitatē. Sed est Vniuersalis quædā ratio, & ea qdem cælestis, Quę in hęc inferiora agit assidue, Caloris supni uis utiq; manifesta. Ea qppe humidi exhalatione poros, meatus'q; in materia efficit terrena. Ex qbus & Cōcaua multis partibus pnoscunt. Patet id & ardoribus ęstiuis, hiante terra. Siqdem calidū uentosum eatenus terrę partes extēdit, Vt tumentes attollantur, rumpantur'q;. Sententia Aristotelis, opinor, notissima est, ex Meteororum primo. Quod inqt, τοιαῦται φάραγγες, καὶ δηλοῦσι τῆς γῆς, δηλαδὴ οἱ κατὰ τόπους ῥέοντες ποταμοί. i. eiusmodi hiatus existant, & terræ cauitates, indicio sunt, quę absorbētur flumina. Id cū alibi sępe ptingit, Tū in Arcadia imprimis.

¶ Nauseabundos cur faciat mare. Iuuenalis illustratur. Caput XIII

Erum ut interim ad ea quoq;, quę nostri sunt calculi, respectemus, iam hinc pergamus ambagiosa perpendere inuolucra, quę a' nostrorum Sciētissimis inserta lucubrationibus suis, ita illotis, ut aiunt, pedibus ab iis, qui eorum enarrationes suscepere, transmittuntur, ut arbitrari uiderētur, esse ea exculcata nescio quæ, & paulo accuratiore ecphrasi prsus indigna. Quod si aceti quippiā

fuisset in pectore, secus omnino expendissent. Nos uero, qui publico emolumento ista mussitamus, & Grammaticas sæpe fętutinas, & prętrancida allidimus interpretamenta, nō differemus ea promere, quæ sciolæ Triuialium turbę nunquam suboluere. Mari nauigãtes fieri nauseabũdos, prope' norunt omnes. Gellius significat. Sed Iuuenalis illud quis nō legit? Si iubeat Coniunx, durum est, conscendere nauem.
Tunc sentina grauis, tunc summus uertitur Aer.
Quæ Mœchum sequitur, stomacho ualet. Illa maritum
Conuomit, hęc inter nautas & prandet, & errat.
Non'ne putabit ingeniosissimus quisq;, fuisse iudicii excussi, & naris emunctę, sicuti ait ille, diligentius perpendisse, unde nam ista obueniant, Quæ Scientissimus Poeta, recondite doctrinæ seminarium quoddam, Carminibus inspersit, Et passim iactari audimus? Sed ne diutius quem suspensum habeamus, nostra uenditantes præter modum, ueluti plane' hic fortunatior sit Alabanda, aut Iouis accumbenti polliceamur Cerebrum, Hæc sunt obseruata nobis ex Plutarcho. Nauseabundos esse maiorem in modum mari iter agentes, quàm qui fluminibus, etiamsi γαλήνη fuerit, hoc est minime undabundum elementum. Huius autē euentus manifestarii eam esse rationem, Quod ex sensibus ναυτίαν κινεῖν, idest nauseam concitare imprimis Odoratus potest. Ex Animorũ aũt affectiõibus id ipsum efficit prę̃cipue timor, Siquidem ita affectos tremere, atq; inhorrescere spectamus, atq; itē Aluũ ire insigniter, dũ amplius imaginē meticulosi cuiuspiam ꝑcipiunt impẽdentis. Id uero obuenire ui interanea petentis caloris, auctor prodit Aristoteles. Eius q̃ppe potestate aluũ fundi, & uesicam. Ac reddi faciles. Nam & Anethum, & Absinthiũ, & quæcunq; urinam mouēt, eadem calida eē, manifestũ est. Cęterũ nil hoꝝ euenit per flumen cõmeantibus. Odorandi q̃ppe uis Aquę potui idoneę, dulci'q; est persamiliaris. Rursum & nauigatio est citra periculum oē. In mari diuersa cõtingunt. Odorem quippe insuetum grauiter sentimus. De'q; futuro amplius soliciti sumus, præsenti haud satis fidentes tranqllitati. Proinde æstuans Animus, ac fluctuans corpus simul cõcitat, ac replet ꝑturbatione. Propterea primo Canonis Auicennia, Mari inquit, cõmeantibus plerũq; accidit Vertigo, & Corporis deuolutio insimul, Sed & Vomitus fastidiente stomacho. Mox tamen resident omnia. Horũ autem ratio euentuum, inq̃t Interpres, profluit fere' ex uehementi humorũ agitatione, ac Spirituũ ob frequẽtem nauigationis motum. Nã & sententiarum quarto Hippocrates Nauigationē esse argumento scribit, Cõmotione acrius perturbari corpa. Cæterũ eiusmodi Vomitum haudquaquã retundẽdum, substringendum'ue, Medicæ sciẽtiæ decretum est, Quoniam aduersus ægritudines multas præmunitio fit. Quin Auicenna idem tertia primi, Lepræ, Hydropisi, Apoplexię, Stomachi frigiditati, necnõ inflationibus eiusdē, Vomitus rõne, excellenter adiumento esse nauigationem sanxit.

¶ Cur Theologiã, & Physicen spreuerit Ptolemęus. Maris regionem esse Aquarũ locum proprium, non Maris. Mare quid uocent Hebręi. Quid Mare Tiberiadis. Aquarum distinctiones, & in quo genere constituendum Mare. Caducæ aquæ quę intelligantur. Chrysorrhoas fons. Aquarum item miranda natura. Anigrides Nymphę. Cap. XIIII.

ESse in rerum natura pleraq; ita occlusa prorsum, & in eiusdem abdita maiestate, ut nulla ingeniorum solertia, aut indaginis cura peruestigari potuerint satis, A' Physiologis proditum eminentissimis, euidens est, Sed & Medici adiecere calculum. Quo nomine Mathematicorum principem Ptolemæum legimus, Theologiam, & Physicen contemptui duxisse, Quod illam præsignitarum excellentia humana imbecillitas deprehendere, uel consequi haud queat. Hæc uero, ob inconstantem, perpetuo'q; fluentem materiam capi, teneri'q; minime possit. Nos tamē, nescio quo Genio, multa sæpicule indidem prælibamus, quod læta se nimis rerum ubertas, ac uelut Maza, ut dicitur, alba in uiretis illis uarietate ostentet inenarrabili. Quibus hisce nostris studiis multum adiici ornamenti floridioris, ut Enarrationum necessitatem præteream, nemo, arbitror, tam exoculatus, qui non uideat. Proinde quomodocunq; recasura sit res, Propositum tenebimus. Et quæ de Maris ratione comperta nobis, ingerere pergemus.

Qua in parte multa prætertire, necesse est. Sicuti quod Plutarchi monumentis relatum, scio, Pythagoricos sanxisse, θάλατταν εἶναι κρόνου δάκρυον, idest mare esse Saturni lachrymam. Necnon primo Controuersiarum a' Seneca positum, Sacrum quidem terris natura circunfudit Oceanum. Qui iam Syderum collegerunt metas, & annuas hyemis, ęstatis'q; uices ad certam legem redegerunt. Quibus nulla pars ignota mundi est, de Oceano tamen dubitāt, Vtrum'ne terras, uelut uinculum circunfluat, An in suum colligatus orbem, & in hos, quibus nauigatur, sinus, quasi spiramenta quædam magnitudinis exæstuet, Ignem post se, cuius augumentum ipse sit, habeat, an Spiritum. Taceo & declamantium sententiam plausibilem. Ita rerum natura est, Post omnia Oceanus: Post Oceanum nihil. In id amplius intēdisse animum iuuat, Quod Physicis placet, Aristoteli'q; imprimis. Quem tenet Mare locū, non esse maris. Sed simpliciter Aquæ. Sic enim Meteororum secūdo legimus. ὃν γὰρ ὁρῶμεν κατέχουσαν τόπον τὴν θάλατταν, οὗτος οὐκ ἔστι θαλάττης, ἀλλὰ μᾶλλον ὕδατος. Et ante dixerat, absonum uideri, & a' ratione abiunctum, Si nō sit Aquarum locus proprius, Sicuti elementorum reliquorum. Inde fluuios omnes ad mare, tanquam ad suum delabi locum. Fluxus siquidem in magis cauum cadit, quod suum est aquæ. At mare magis cauum totius terrę petit locum. Ex linguæ suæ proprietate, Aquarum congregationem quālibet dicunt Hebræi Mare. Vnde in sanctis literis Mare legimus Tiberiadis. Pausanias Heliacorū primo λίμνην uocat τιβεριάδα. Quam pertranseat Iordanis, & mox paludem influat alteram, Quam itē θάλασσαν nuncupant νεκράν, idest mortuum mare. Opinionum uarietatem, quid omnino censendum sit esse mare, quas exequitur copiose Plutarchus in Libro de iis, quæ Philosophis placent, transeo sciens. Id modo recensuerim, quod non prætermittit Albertus, fuisse, qui ita astruerent, Terram uniuersam quādoq; fuisse opertam aquis, Solis'q; crassantem uim, præsertim in meridie, inde Vapores eduxisse, Qui in Aerem, ignem'q; attenuarentur, atq; ita humectam naturā deminuisse. At in Septentrione loci frigiditate non defecisse maria. Proinde cum in homogeneis idem sit de toto, ac de parte iudicium, colligunt, fore quādoq;, Vt totum inarescat mare, Et Elementa tria modo fiant. Quod & Democritum ridicule nimis adcredidisse, subnotauit Aristoteles. Ad Cuius doctrinam exuberantiorem, ut in reliquis naturæ perpensionibus, ita & parte hac examinatissimam respectemus subinde, Aquarum inquit Meteororum secundo, & significat etiam Seneca, Quę circa terram, & in terra sunt, Aliæ quidem sunt ῥυτοί, hoc est fluitantes. στάσιμοι uero aliæ, Quas dicere Stagnantes possumus. Et fluitantes quidem omnes πηγαῖαι sunt, ac e' fontibus aliquibus fluendi habent initium, uti fluuiatiles, & manu institutę. Stagnantium autem aquarum quędam sunt fontanę, Quędam sunt Syllogimææ, hoc est Collectitiæ. Fontanæ Stagnātes partim Hominum comparantur industria. Vt φρεατιαῖαι, idest puteales, Cisterninæ'q;. Partim naturales omnino sunt, Quæ exiguos habentes fontis, & locorum cauitates profluere, dilabi'q; non queunt. Collectitiarum autem aquarum aliæ sunt pluuiæ. Aliæ ex fluminum cursu excipiuntur. Et Vberes quidem, ac perennes sufficientes aquas, Paludes uocātur. Sin autem minores, dicuntur Stagna. Si perexiguę, Volutabra. Cum hęc ita habeantur, Qui aiunt, χειρόμηκτον, idest manu productum'Mare, toto, ut dicitur, aberrant cælo. Quāobrē cum suapte constet natura, aut fluitans erit, aut Stagnans. At fluitans nō est. Quo enim modo hunc fecerit fluxum? nam qui Hyrcanum Mare, & Caspium collustrarunt, nullo ipsa in loco copulari, inuicem'q; inter seiungi, animaduerterunt. Horum neutrum fluitare, fluxu'q; elabi, compertum est. At uidetur alicubi mare diffluere, Videtur utiq;, Sed in terrarum angustiis. Vbicunq; enim ex lato pelago in angustum mare cogitur, cū sit ambiēs terra ipsum pelagus editior, altior'q;, ob id fluere, ac refluere in aliam, atq; in aliam uidetur partem, quo adeius hinc, atq; illinc libretur aqua. Fluit quoq; mare ab eminētioribus ad magis Cauernosa, & dehiscentia loca ob multitudinem fluminum in sublimiores partes eius influentium. Vtcunque autem fluat mare, In sese fluit, ac reciprocatur. Non in aliud se recipit, uelut in ipsum Fluuii. Qua ratione Aquam maris inter Stagnantes esse, colligitur. At non est fluida. Quæ autem Stagnans est, ea aut fontana, aut Collectitia est. At si fontana, erit etiam fluida. Fontana siquidē aqua suapte natura Stagnans non inuenitur. Reliquū uero est, ut sit Collectitia. Atq Collectitia nō est ex fluminibus in ipsum confluētibus, ētsi multa sunt, et maxima. Quare ex fontib⁹ poti⁹, q̄ ex fluuiis duxerit Principiū. Sed ita deniq; deflua

foret, Proinde Sapientum plerique eius naturæ partis æternitatem commenti sunt, & sine principio esse mare astruxerunt. Obiter uero Capiti huic adglutinari potest id quoque. Caducas dici aquas ex castellis, aut fistularum emanationibus effluẽtes, quas a` principibus impetrasse, quanquam ægre, quosdam legimus. Fuit apud Trœzenios fons, Quem uocant χρυσοῤῥόαν, Cuius perennes aquas præcipue sunt admirati in nouem annorum siccitate, q' bus pluit nunquam, arescentibus cæteris omnibus. Apud Mothonem in Peloponneso Putealis uisebatur aqua Pici intermixta, Cyzicino maxime unguẽto assimilis. Apud Thermopylas, ubi χύτρους dicunt γυναικείους, Aquam se uidisse miram, Pausanias scribit. Xanthã præterea, nec a` sanguine magnopere differentem fuisse in Hebręorum Ciuitate apud Ioppen, Vbi Cruorem interfectę bellue lauisset Perseus. Sed apud Astyra exaduersum Lesbi nigra scaturit aqua. Anigri aquam in Peloponneso fœtere extra modum, constat. Tautę absurditatis causam arbitratur Pausanias, terræ, ac Vaporum uirulentiam. Cuiusmodi & sup Ioniam sint Aquę. Ad Chironem Alii referũt, Aut Centaurum alium Polenora, ab Herculle uulneratum, Qui uulnus ibi abluerit, felle hydrę luridum. In Samica regione, ab Anigro haud dissita uisitur Spelunca, Quam Anigridum uocant Nympharum. In ea siquis Alpho laborans, aut leuca, Nymphas apprecetur, sacrificiis etiã promissis, abstergat'q; pollutas corporis partes, ac fluuium enatet, mox euadere incolumem, & ὁμόχρων.

¶ Mare cur salsum. Et cur nam calidiore tractu scintillare uisatur. Cap. XV.

Alis autem, amaroris'ue incoqui saporẽ ab eo, quod stat, & omnino sub Sole euaporat, Ex stante siquidem, quod tenuius est, exhaurit Sol. Quod uero crassius, relinquit, quod tanquam aquæ sit superfluitas, salsum est, ac amarũ. Nam sicuti in Animantium corporibus potabili humore ingresso ad nutriendum, amara, & salsa redditur, quæ in Vesicam corriuarit superfluitas. Quod cognata animalibus Caliditas potabile trahat, quod in pulpas, & reliquam corporis substantiam, ut eius natura est, uertat. Id ipsum & in aqua contingere, coniiciendum est. Nam cum sit tota pariter dulcis, quod eius potabile est, per euaporationes a`calore Solari secerni tur. Reliquum, utpote superfluitas uniuersi, salsum est, & amarum. Hãc opinionem etiam comprobasse Plinius uidetur. Et secundo metaphysicę Aristoteles item exposuit. Sed coargui potest. Quoniam quantum inde resecatur euaporationibus, tantum suffici, manifestum est, fluminum accessu. Proinde colligi posset, debere in statu eodem maris naturam permanere. At quidam, inquit Aristoteles, dixere, τὴν θάλατταν ἐκ κατακαιομένης γενέσθαι γῆς, hoc est, mare salsedinem contraxisse, quia terra, super qua residet, aut in ambitu est, a` Sole sit adusta. Sed hoc quidem inquit, absurdum est, Quod uero ex terrestri adusto id ꝯtingat, Verum utiq; est. Nam cum duo sint uaporum genera, Alterum frigidum, & humectũ. Reliquum frigidum, & siccum, Ex iis Vapor unus e`maris attollitur ſupficie. Alter ex imo surrigitur Solis, ac Stellarum ui. Quoniam uero aqueus Vapor subtilior est, ideo in aerem eo eleuato, remanet terreus uapor crassior per mare dissipatus. Aquæ uero frigiditate illum circũuadente, ꝓpellitur ad eum ipsum caliditas, quæ expulsa illius partes urit, atq; ita Salis incoquitur Sapor. Sal enim est terræ combustæ species. Et ideo liquescit frigido, & humido. Cogitur uero calido, & sicco. Quod Meteororum quarto probat Albertus. Si autem excedit mensurę modum adurens calor, Tunc Vapor ille Sal non efficit, Sed ueluti Cinis. Quo facto, ingeneratur aquis amarissimus Sapor. Nam adustę res, a` quibus secretum fuerit humidum totum, ut cinis, & eiusmodi alia, amarorem concipiunt euidentissimum. Sudor, & Vrina hoc ita esse significant, Quæ aliud non sunt, quàm ciborum superfluitates salsę. Quoniam in eas agit urens calor, qui si fuerit excellens, etiam fiũt amaræ. Quoniam uero Terrestre ex Aquæ commixtione propter illius perspicuitatem ad albedinem tendit, est'q; in eo urens calor, inde fit noctu præcipue, ut fluctuans mare scintillare subinde uideatur, præsertim excellenter salsum, calidiore tractu.

¶ Cur pluuiis quibusdam incoquatur Salis sapor. An Vera sit Plinii sententia, Aequorum superficiem esse dulciorẽ. Aquarum dulcium ratio. Cur stet Mare. Aquarum colores.

Halipedon

Halipedon quid sit, & cur dicatur. De Maride mensura, & Marila. Caput XVI.

X iis porro', quę diximus, manifestum fit, Cur Pluuiarum aliquę gustum Salis concipiant. Illis enim permiscetur Vapor calidus, & siccus, dum attollitur humectus, & frigens. Immo'q; calidum expulsum a' frigido siccum exurit in nube, quę causa salis ingenerat pluuiis Saporem. Eiusmodi uero esse, Aristoteles ait, νότια ὕδατα πλατύτερα, καὶ τὰ πρῶτα τῶν μετοπωρινῶν. Hoc est australes aquas crassiores, & Autumnaliũ primas. Auster enĩ & magnitudine, & spiritu ęstuosissimus est uentus, flat'q; a' locis siccis, & calidis. Cęterum prius, quàm a' salsedine digrediamur, Excutiamus quæso Plinii sententiam, Qui, ubi ait, Tenue, dulce'q; ui ignea erigi, Linqui uero, quod crassius, asperius'q; est, clausulam infert eiusmodi. Ideo summam æquorum aquam dulciorem profunda. Sed hoc esse perspicue falsum, Aristotelicis demonstratur argumentis. Quibus esse omnino contra colligitur, superius uidelicet mare salsius esse, ac calidius, quàm inferius. Immo & in puteis quoq; potu idoneis pars superna salsior est, q̃ ima, Quanquã, ut uerum fateamur, esse contra debuit, Grauius enim quod salsum est. Quę res forte Plinium mouit. At quia Sol, & Aer partem humorum leuissimã assidue detrahũt, dulcissimum autem, quod leuissimum est, Potissimum'q; de propioribus locis hauriunt, Et maris igitur, & aquarum dulcium summa exercet Solis uis. Itaq; Salsius id esse, necesse est. Quod his residuum est. Vnde humor dulcis exactus est, Quàm unde uel nihil, uel minus abiit. Proinde calidior quoq; pars eadẽ superior est. Salsum enim quàm dulce, calidius est. Illud tamen non inficiatur Aristoteles idem, Maris partem terrę proximam, esse dulciorem, uel quia frequẽtius moueatur, Salsus enim humor cum mouetur, dulcior redditur, uel quia in profundo Salsior aqua est, Minus autem alta, quę proxime terram est. Quamobrem quę statim a' terra pręcipiti altitudine descendit, Salsa est. Nec dulcedinis tantũdem reddere potest. Cuius rei causa est, quod salsa suo pôdere in imum deferatur potius. Profluentes aquas idem Philosophus ideo dulcescere, opinatur, quia per terram percolentur subinde. Quicqd grauius est, assidue subsidente. Non profluere uero salsiores aquas grauitatis ratione, Etenĩ stabile esse, quod graue. Calidas tamen etiamsi salsas profluere, quoniam in iis Salsuginis pondus ingenita calori leuitas exuperet. Adiiciamus illud Superpondii uice, Pictores consuesse non inepte admodum flumina expingere pallore quodam insignia. Mare cęruleum. Lacus uero candidos, hisce nanq; aquis hi plane' insunt colores. Halipedon esse regionem dicunt, quam olim operuerit mare, nunc uero aridam, uelut ἁλὸς πέδον. Alii eo nomine maritimum accipiunt Locum. Potest eo uerbo itẽ intelligi spatium, in quo circumagi, exerceri'q; possunt Equi. A' uerbo ἁλινδεῖσθαι. Sed tũc flatilem respuit prima. Illud obiter adnotarim, in Gręcis auctoribus, dictionem, quæ est Maris, nil ad præsens facere negotium. Nam eo uerbo mensura intelligitur sex capiens Cotylas, siue Heminas sex. Est'q;, generis masculini. Marila uero languidus dicitur ignis. Item puluis, ac Carbonum tenuissima. Vnde illud, Faber fumo oppletus, & Marila.

Mare esse Animantibus simile, de'q; eiusdem purgamine. Item de Solis bobus. Caput XVII.

Voniam uero maris naturam indagine scrupulosa perqrimus, Illud neutiq; transmittendum uidetur, Esse Mare Animãtibus persimile. Siquidem ut illę reciprocatione perpeti nunc uitalem efflant Spiritum, nunc reuocant, Sic & Mare uicissitudinę perpetua in se, & ex se recurrenti agitatione quadam, & præcipue mira modo profertur, modo refertur, resilit'q;. Id uero perstanti in litore, contemplanti'q; palàm facit fluctuãtis aquæ commotio. Pariter enim pedes diluit sese porrigens unda, renudat'q; uelut refugiens, assilit'q; mox, irrequieto motu appetẽdo semper, quæ relinquat. Rursum'q; relinquendo, quæ appetat. Hinc illa indeficiens alienorum eiectatio, Algę in litus profusæ argumento. Fit quidem hoc perflantibus Ventis, utiq; amplius. Cæterum & in malacia, & Abterraneis flatibus, Qui ab Aristotele dicuntur Apogęi. Nihilo enim minus in terram defertur fluctus, quamuis in diuersum reflante uento, Velut proprio quodam maris motu cum eo pariter agitato. Quamobrem cum Cadauera, & Nau

fraga deniq; omnia fluctuum propulsu, repurgantis se maris quadam imagine, ad terras protrudantur. Taurominitanum litus Copriam dici animaduertimus, idest Fimũ, quando quę in Charybdin fuerint præcipitata, illuc deniq; reuomuntur. Inde quoq; est Plinianũ illud, Omnia plenilunio maria purgari. Quædam & stato tempore. Circa Mesanam & Mylas fimo similia expui in litus purgamenta. Vnde fabula, Solis Boues illic stabulari. Meminit & Loci, & Boum Apollonii Interpres Libro quarto. Mylę Inquit, Siciliæ Cheronesus. In qua Solis boues pascebantur. Sed & rem quoq; cum fabula recensuit in naturalium quæstionũ libris Seneca. Dignum forsan quæstione arbitrabuntur nõnulli paulo literatiores, Quid sibi hæ Solis Boues uelint. Eas uero Poeta nobilis Odysseæ primo uidetur nouisse. Verum scire ꝯuenit, quandoq; prioribus recepti fuisse moris, Soli animalia dicare, quod apud classicos obseruatum Auctores est. Nam & Apolloniç, quæ in sinu Ionico est, sacras Soli Oues fuisse, Græci scribunt, Quæ interdiu secundum fluuium pascerentur. Noctu uero stabulantes in antro, ab urbe non procul custodirent delecti Viri, diuitiis, & genere inter populares splendidissimi, singulis annis singuli. Quod ex Oraculo quodam Apolloniatæ oues eas p magni facerent. Proinde Eueno, ut fertur, uaticino Vigiliam edormiente, cõtrucidatis Ouium plerisq;, Lupis crassantibus, publico Apolloniatum decreto, cum se Is minus tueri quiuisset, est exoculatus.

¶ De Amphitrite, & Phorco. Grææ quę sint. Quid Ampotis in mari. Item de Maris coloribus, ac epithetis uariis, Oenopo imprimis, & Myrtoo. Caput XVIII.

q Vod si leuioris item operę quippiam adglutinandum deniq; est, Scribit Oppiani Interpres, dici Amphitritẽ Neptuni quidem Vxorem, Sed pro mari frequenter accipi, ratione etymologica etiamnum suffragante. ἀπὸ τοῦ ἀμφοτέρωθεν τρίτην τάξιν ἔχειν, idest quod utrinq; tertium obtineat ordinis gradũ. Superne siquidẽ Æther est, Aer, Aqua. Rursum in imo Herebus, Terra, mox item Aqua. Idem fere & Allegoriarum Hesiodi Auctor ꝓdit. Sed adnectit simpliciter eẽ Amphitritẽ Aquarum hypostasin. Ex Gręcis item illud est, Extremum Maris ambitũ Phorci nomine intelligendum, Propterea Ponti, & terræ dici filium, Qui Cetonis congressu genuerit Gręas, à partu statim canas, Quia breuibus incidens unda Spumas concipiat, recte Vetularum nomenclatura significatas. Illud grauius, Vbi profluit mare, inundat que dici à Græcis πλημμύραν, idest Exundationẽ. At Vbi subsederit reciprocando, fieri quã uocant Ampotin, idest ἄμπωτιν, siue Reciprocationem, ut est apud Plut. Sed nonnulli etiã Gurgitem transferunt, Postremo illud nõ prætereundum, multis quidem Epithetis mare apud Poetas insigniri, quæ tamẽ non ubiq; congruãt, Sed partibus plurimum. Glaucum ergo cũ dici audis mare, Concipe, quod profunditatis habeat parum, præter q; subiectam harenam albidi coloris, sic enim subsplẽdicat Glaucus color. Vbi Cani appositum adiicitur, inaudiẽda est litoribus allisa portio. Nuncupatur quandoq; μέλαν, idest nigrum quod intensius eiusmodi conuisitur. Nam purpureum, Cyaneum, Oenopon Melaniæ, idest nigredinis censentur species. Cum ergo cuiuspiam horum adiectio fit, Scire licet, quod partis est, Vniuerso attribui. Quod uero οἴνοπον diximus, Aduertendum, id de uini colore produci. Quoniam Veteribus nigrum modo id erat. Quando album, aut Cirrum, uel Anthosmiam necdum excogitarant delitiæ, Sicuti auctor probat Eustathius. Myrtoum quidem mare à Myrtilo auriga Mercurii filio certatim Latini, Græci q; nuncupatum, tradidere, Quem pręcipitarit Pelops. At inquit Pausanias, non fit simile ueri, Quando exiguam Maris partem Is enauigauit, Ab Alphei exitu ad Heleorum nauale, Proinde inqt, astruendũ dici, à Myrtus nomine, ut uidet, insignis mulieris, Quæ Euboeorum opinio est. Pertingit uero Myrtoũ mare ab Euboea, Ad Ægei maris Insulam Helenam, Quæ esse deserta dicitur.

¶ Vrsi manus cur partibus cæteris suauior. De uerbo ἀρκτεύειν. Enarratur Iul. Pollux. Puellas dici consuesse quandoq; Arctos .i. Vrsas. Caput XIX.

u Rsi manus esse inter esitandum prædulces, insigni q; suauitate, traditum est. Sic autem anteriores eius animantis pedes nuncupant, Quod eorum sit functio duplex, incedendi, καὶ τοῦ ἀντιλαμβάνειν, idest & apprehendendi. Eius

rei rationem

rei rationem quærebamus anxie. Sed nec ita diu exudandum fuit, Præsto siquidem curiosius, & solicitius indaganti Plut. fuit, in libello nimis utiq; confragoso, detruncato'que, Sed quicquid est, non omnino inutili, in quo rerum, euentuum'q; naturalium causas perquirit, & philosophico perpendit examine. Inibi igitur ratio eius, quod est propositū, hæc fermè redditur. Quod percoquentia Corporis alimentum carnem præstent quacunq; alia suauiorem longe. Concoquit autem præcipue omne, quod difflat.i. τὸ διαπνέον. Id uero est, quod mouetur, quod'q; exercetur, Sicuti Vrsus partem hanc agitat plurimum, tum incessus ratione, tum apprehensionis. Cæterum in hac Vrsorum mentione succurrit, quantum Ingenii suppetunt Vires, & multiiuga lectio fomenta suggerit, explicandus Pollucis nodus implicatior aliquanto, Ita enim Onomastici quinto libro scriptum legimus. ἀρκτεύεσθαι δὲ τὰς παρθένους ἔλεγον ὀθὲν μὴ ὁ ἀττικὸς. Quod est, ἀρκτεύεσθαι Virgines dicebat Atheniēsis populus. Id uerbum signat, Dianæ prius, quàm tempus appetat nuptiarum, Virgines cōsecrari, initiari'ue. Quod Lysias scribit in oratione pro Phrynichi filia. Si tamen ex eius illa pdiit officina, Decreto nanq; sancitum Atheniensium erat, Nequa Viro puella traderetur, ἀμὴ ἀρκτεύσειε τῇ θεῷ, idest nisi sacra obiisset Dianę. Induebantur autem ueste, quam Crocotā nominant, Nec decimo ætatis anno grandiores, Nec quinto Inferiores, Iis autem placari credebatur Diana, Quæ causa eiusmodi indignationem concepisse uidebatur. Ferunt quādoq; Vrsam feram in Attica ita cicurē factam, ut homines nihil auersaretur omnino, sed cō pasceretur, Multa'q; licentia huc illuc, nemine impedimentum inferente, peruagaretur. Contigit, Puellam quandam lasciuiuscule cum bellua colludere, Quæ irritata puellam facto impetu, proscidit. At fratres rem intuiti, ac commoti acrius, Vrsam iaculis impetitam necarūt. Ex qua causa pestilens morbus latius per regionē crassari cœpit. Consultis Oraculis, respondit Deus, mali non desuturum finem, Si Virginum nonnullas cōpellerent τὰς πλατυνούσας ἀρκτον ἀρκτεύειν, idest Vrsæ peremptę honori Dianę dicari. Nam & puellę sic uocabātur Arcti.i. Vrsę. Quod perspicue docuit Euripides in fabula Hypsipyle. Et in Lemniis Aristophanes, ac Lysistrate.

¶ Ætnæus Venator qui nam prouerbio intelligendus. De florida ætnææ regionis natura. Ouidius explicatur. De Proserpina quædam, & Ætna. Theogamia festa, & Anthesphoria. Item de Rore. Caput XX.

Ætnæum uenatorem scito admodum, & docto prouerbio usurpari posse, animaduerto, pro eo, cuius sit cassa, inutilis'q; uenatio, Qui'q; sicutinanis pgreditur, Ita etiamnum regreditur. Sed unde hoc? An quia illis regionibus sylue fuerint negarę? An quod ferę ibi uisantur nunquā? immo uero esse ibi utrūq;, & affatim quoq;, fatendum est. Dictat id & loci natura, & felicissimum Cælum. Nec superciliorum, montium'q; indiga regio. At qui subesse causam oportet. Subest pfecto, ut docuit Plut. Sed non alia, quā'm qua coniectamus δυσίβευτον τὴν τὸ ἔαρος ὥραν.i. Vernum tempus indagini esse ineptius. Nam, uti prodit Empedocles, ferarum Cemmata hoc est Lustra naribus captantes Canes, τὰς ἀπορροίας ἀπολαμβάνουσι, idest Aeris defluxus excipiunt. Quos in sylua oberrantes reliquisse feras, contingit. Cæterum eos interextinguunt paulominus, ac odore miscello confusaneos reddunt Stirpium pleræq;, latius odore profuso. nec non Coronamentorum ibi haud exigua uis Odorinsecos fallit, Odore ferarū indidem dilutiore, ac tantum nō euanido. Euenit autem hoc anno perpetuo in Sicula, quā prenotauimus, regione, Adeo ut rari prorsum uenaturi loca obeāt eiusmodi. Floridæ uero regionis eius naturę testimonium suggerit & poetica fabella, Quæ legendis ibi floribus intentam Proserpinam rapturo Plutoni uelut ansam, occasione captata, præbuisse cecinit. Argumento suffragatur Ausonius illis uersibus, quos & subiiciendos censuimus,

Qualis floricoma quondam populator in Ætna
Virgineas inter Choreas Theoida raptam
Sustulit emersus stygiis fornacibus Orcus.

Quo nomine Asyli quoq; uice cultam inuenio regionem illam, consensu tacito, nefas putātibus incolis, animal ullum omnino oblædi inibi, aut uiolari. Quin argumento eodem Proserpinæ festa dixere Theogamia, & Anthesphoria. Tractus eius naturam nouisse item ani-

maduertitur Ouidius fastorum quarto.
Tot fuerant illic, quot habet natura, colores,
Pictaq; dissimili flore nitebat humus.

Hæc eo apposui gratius, quia per poeticam ἔκβασιν dici ista opinati plerique intercutaneę do ctrinę nil latere suspicati, facile in utranq; aurem sibi dormire permittunt, qui nisi Mádragotam prægustarint, poterunt inde forsan peruigilate excitari. Adde quod Cápos eos esse perpetuo floridos, scribũt Solinus, & Cicero. Et, quod ad rem magnopere facit, in admirabibũ relatione tradit Aristoteles, tantam succrescere inibi florum copiam, ut inde Canum sagacitas insigniter oblædatur. Nec illinc amoueri, nisi adhibita ui, queant. Nec me fallit, quod ad Proserpinam attinet, Orpheum, Pausaniamq; in Attica rem gestã scribere, qua Cephisus amnis Eleusin præterit. In Cuius etiam Ripis legentem flores Orithyiam Chœrilus a Borea raptam canit. Priorem de Proserpina sententiam comprobat in Verrem M. Tullius, necnon Aristoteles, Diodorus, Solinus. Cabarnum uero principem omniũ Cereri Proserpinæ raptum indicauisse, Stephanus scribit. Ætnam autem esse Siculę regionis montem, nõ est, qui nesciat. Eum ita nuncupatum, auctor est Theocriti Interpres, ab Ætna Cæli, & Terrę, ut inquit Alcinus. At in Libro de Sicilia Simonides Aetnam iudicasse scribit, inter Vulcanum, Cereremq; de regione disceptantes. Demetrius uero Caletianus Briarei unius e Cyclopibus filios fuisse tradit, Sicanum, & Aetnam, unde nomen monti, Quãquam est eadem nomenclatura Ciuitatis itẽ nomen, Stephano tradente. Sed ad Venatores redeo, Quęrit Plut. διὰ τί περὶ τὰς πανσελήνους ἥκιστα ταῖς ἰχνοσκοπίαις ἐντυγχάνουσι, idest Cur circa plenilunia ferarum assequi uestigia non fere queant. Et infert, uideri posse rationem eiusmodi, quæ iam præposita est, Nam inquit Plenilunium drosobolum est, & iactat rorem. Qua ex causa Lyricus Alcmam, Rosidam humectationem Iouis, & Lunæ filiam cecinit, cũ inqt, Διὸς θυγάτηρ ἔρσα τρέφει, καὶ σελάνας δίας. : Ros uero debilis est, & Imber tenuis. Sed & Lunę imbecillis est calor. Quamobrem e terra, ut Sol, educit, nec agit tamẽ in sublime, cum uires desint Longius abducendi. Inde rursum delabitur. Porro & in frigoribus difficilis est Venatio, Quoniam Venatorem oportet, non uestigia modo quærere, Sed etiam Olfactum moueri. Hic uero mouetur, molliter diffusis a caliditate odoribus. Frigoris autẽ circunfusio, quam uocant Græci περίψυξιν, odores contrahit, καὶ οὐκ ἐᾷ ῥεῖν, nec finit effluere, sensumq; mouere. Ex quo unguentum, & uinum per frigus olent minus. Nã concretus Aer sistit in sese odores. Nec reddi permittit.

¶ Fumum, Vmbram. Nubes capi pro re momenti nullius. Capnosphrantes. Capnistę carnes. Qui dicantur Selli. Narcissi fabella. Vmbrã suã metuere qd. De Paspale, & Achne. Item Atheres quid. Et Abydena. Abydocome, Mation, Matiolichus. Cap. XXI

i N Græcorum Commentariis inter cætera doctrinę grauioris id quoq; relatũ obseruauimus, non reconditum quidem, nec ab intimis Sibyllæ adytis erutum, non aspernabile tamen, nec lectione prorsus indignum, Fumum. Vmbram. Nubes de rebus dici, quæ prorsum momẽti sunt nullius, nec titiuillitio faciendæ, ut ille ait. Testimonium in Antolyco perhibet Eupolis, καπνοὺς ἀποφαίνει, καὶ σκιάς .i. fumos ostentat, & umbras. Quin Comico risu Philosophos coarguens Aristophanes, Qui attoniti cælestia contemplarentur, Nubes fuisse illis uice numinis obiicit, καὶ ξυγγίγνεσθαι ταῖς νεφέλαισιν εἰς λόγους, ταῖς ἡμετέραισι δαίμοσιν. Et congredi consuesse cum nubibus, quæ deæ sint nobis. Inuenio Theagenem quendam fuisse cognominatum καπνὸν .i. fumum, Sicuti Eupolis quoq; significat, ἰνδήμαις, quod multa polliceretur quidem, Sed nil admodum præstaret. Erat insuper hic ψευδόπλουτος hoc est ementitus diues, & Iactator uanissimus, Qui cum esset summe pauper, nihilominus uolebat magni momenti negotiator, hoc est μεγαλέμπορος uideri, ut Græci dicunt. Cuiusmodi fuit Aeschines quidam Selli filius, ex quo id genus homines, quod relatu dignũ est, Sellos uocant. Et inde uerbum σελλίζειν, hoc est Sellissare, quod ἀλαζονεύεσθαι signat. i. iactare, ostẽtareq;. Capnosphrantes, idest fumi olfactator, uelut per parœmiam signat auarum Hominem, præparcumq;. καπνίζειν, idest Capnissare, dicitur Conuiuii gratia ignem succendere, & Camino uti luculento.

uti luculento. Vnde apud Athenæum Carnes leguntur Capnistæ.i.τὰ κρέα καπνιστά. Apud Paulum Iureconsultum legimus, Iniuriam intelligi, Siquis fumo corrupto aliquem perfuderit. Vmbram uero pro re cassa, nihili'q; sæpius accipi, non est, puto, qui nesciat. Sed in hac mentione obseruanda magnopere, quæ in Græcorum reperias monumẽtis, Narcissum inquiunt, traditum fabulis est, In aquis imaginem conspicatum propriã, eius irretitum amore mox amplexãdi studio, desiluisse, atq; eo modo absumptum. At id esse falsum, perspicue liquet. Illud uero certius, & grauius, Adolescentem in terreni Corporis fluxu Vmbram in spectasse propriam, idest Corpoream uitam, quę Animæ ueræ Idolum est postremum. Eã cum is perinde ac ueram, primam'q; amplexari arctius festinasset, quod est, cum Vitæ corporeæ inhæsisset totus, interiit præfocatus, quoniam Vitam ueram.i. Animalem per insciciam amisisset. Vnde irrepsit Adagium Gręcis, δεδιὼς τὴν αὐτοῦ σκιάν, idest suam ipsius metuens umbram. Id significat, postremis rerum, perinde ac primis, studium nõ magnopere impendendum. Quoniam Animę perniciem concinnãt.i. Veræ cognitioni, &, quæ congruit imprimis, tenebras perfectioni intendunt. Porro` de umbrę item ratione prolatum id in Curculione a` Plauto est.

Quid ego nunc faciam? quid refert, me fecisse Regibus,
Vt mihi obedirent, Si hodie hic me umbraticus deriserit?

Adumbrata lætitia quæ nam intelligenda, docet apertius Seneca. Quod inquit, Duces magni faciunt, rebus afflictis, ut hilaritatem de industria simulent, Et aduersas res adumbrata lętitia abscondant. In Athenæi libellis, quanquam confragosis, & mutilis, Parasitus quidã Panes mucore sordentes, prędurratos'q;, mensæ illatos facetissime ἄρτων σκιάς, idest panũ eẽ umbras dixit. Illud obiter quodãmodo subscripsero, Corpore minutulos, perbreues'q; dici Ortygas.i. Coturnices, Paspalen quoq; pro rerũ minutie capi a` Græcis. Vnde Somni Paspalen nec uidere quidem, Est apud Aristophanem. Quãquam nec ignoro, esse, qui eo nomine Magnetem accipiendum lapidẽ putent. Sed & ad eundẽ sensum deflectas Achnẽ. Signat ea Vox minuties ab excussis prouolantes Spicis. Meminit Homerus, ὡς δ' ἄνεμος ἄχνας φορέει. Sicut Achnas profert Ventus. Sed & pro maris aspergine Achnen reperias. Vnde ἁλὸς ἄχνη.i. maris Achne. Achnen Sophocles pro rore accipit, θάλλει δ' οὐρανίας ὑπ' ἄχνης ὁ καλλίβοτρυς νάρκισσος. Et recte utiq;, quod non continuæ deferantur guttæ, Verũ disparatę. Vnde Achnes profluxit nomen, quasi Aechne dicatur.i. diuulsa, abiuncta'q;. Quin ἄχνη πυρός, idest Achne ignis pro fumo. Et Achne Somni apud Hippocratem. Illud quoq; ex Græcis corriuatum fontibus haud transiliendum, Quod ἀθερίζειν dicunt, ubi se q̃ppiã nõ pili facere innuunt. Ratio est, Quoniã ex Spicis quæ sunt degeneres, uocari ab eis Atheres uidentur, Sicuti apud Aelianum in Libro de Prouidẽtia Lectũ, cõmeminimus. Eos colligunt spicilegium facientes, qui uocantur Stachyalogi. In Athenæi monumentis pisciculus uilior de uerbi huius flexu dicitur Atherina. Nec illud ignorandum, Abydena item dici futilia, ac nullo prorsum digna pretio, Nam ut molles carpuntur Abydeni. Meminit parœmiæ Pausanias. Sed ab eisdem quoq; Abydocomas inuenio Sycophantas dici, uelut in eo κωμῶντας, idest efferentes se. Mation etiam minutum dicunt, Vnde Matiolichus, qui parũ comedit, aut qui in minimis astutum se præstat. Quanquam & Matiolichus dici ualet, qui ex mensuris lucrum uenatur. Nam est mensuræ genus Mation, Et λείχω lambo. Harenarium testem Iureconsulti sordidum, ac uilem intelligere uidentur, Cui sine tormentis credẽdũ non sit. Mẽtio fit & in Canonicis decretis, Eum'q;, qui in harena depugnarit, intelligũt.

¶ Super Aphricano Scipione paucula. Qui dicantur uelut Vmbrę uagari. Plutarchi Interpres refellitur. Caput XXII.

D E Scipione Aphricano Iuniore memorantur pleraq; scitu digna, immo uero eiusmodi, ut nec satis mirari queas, Siue Fortunam perpendas Viri, siue mores, ac naturæ lumina, rerum'q; gestarum gloriam ad acrius reuoces examẽ. Nunc ut cætera ad Censuræ grauius non prouocem supercilium, Illud gratissimo animo hisce libellis inspergimus. Scipionem hunc annis quatuor, & quinquaginta, q̃b' fere in humanis egisse narrãt, μηδὲν πρίασθαι, μηδὲν ἀποδόσθαι, μηδὲν οἰκοδομῆσαι,

Idest nil emisse, nil uẽdidisse, nil ædificasse. Libras autem argenti tris & triginta duntaxat in magna substantia, & auri duas reliquisse. Cum tamen in eius potestate uicta fuisset Carthago. Vnum'q; Imperatorum omnium milites locupletasse, ueteribus testatum memoriis sit. Polybium porro', quod ipsum inter illius ducis miranda non inepte reposuerim, persamiliarem habuit, ac intimum. Cuius imbutus præceptis ἐπειρᾶτο μὴ πρότερον ἐξ ἀγορᾶς ἀπελθεῖν, ἢ ποιήσασθαί τινα συνήθη, καὶ φίλον ἁμωσγέπως τῶν ἐντυγχανόντων, idest studebat, non prius a' foro reuelli, q̃ unum aliquem ex iis, quibus cum forte congrederetur, beneuolum sibi, atq; amicum quauis rõne foret uenatus. Cum'q; Iuuenis etiamnum ageret, eam tum fortitudinis, tum prudentiæ de se opinionem concitauit, Vt Senior Cato interrogatus de iis, q apud Carthaginem stipendia facerent, Inter quos erat Scipio quoq;, militum, ut Appianus inquit, Tribunus. οἶος πέπνυται, diceret, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν, idest Solus sapit, Cæteri Vmbrę feruntur, Scipionem innuens. Est autem ex Homero Carmen de Tiresia Odysseæ κ, concinnatum. Quem locum a' Plut. citra Auctoris nomen repetitum, Interpres alioqui non inscitus, assequi non potuit, nisi forte sum Leberide cæcior, Sic enim Sensus elucescit peracutus, &, quod conuenit maxime, a' Catonianis Salibus, & Sapiẽtia nõ dissentaneum. Quando Romanorum alii, Qui stipẽdia facerent in Aphrica, nihil, ut Plautinis utar Iocis, aceti haberent in pectore. Nihil omnino priscam illam Vrbis Romę generosam animi altitudinem redolerent, Essent'q; plane' Hominum Simulacra, & quidem impolita, infabricata'q;, & meræ nugæ, ut'q; homerico utamur uerbo, σκιαὶ, idest Vmbrę. Quãdo ratione Animę neglecta, quam esse Verum hominem, Plato & sensit, & docuit. Corpori sese mãcipatant, quod imaginem esse, & umbram, ex Plotini sentẽtia remotiore, alibi docuisse me opinor, & proxime Narcissi tropologicus cõmonuit Sensus.

¶ Multos uagari uelut Vmbras. Duas esse Conuersationis uias. Vitæ genera tria. 'Aquarum nomine Mortales intelligi. Quę Victoria nobilissima. Scipionis dictũ. De Adriano Imperatore, ac Poeta Floro. Caput XXIII

Æterum & inter Mortales reliquos, nec in Romano solum exercitu, numerosæ uagantur Vmbrę, Pauci sapiunt. Id Saluator ille præpotens facile cõmon
c strat in Euangelio, Vbi duas Conuersationis perdocet Vias. Quã inquit, Spatiosa est uia, quæ ducit ad mortem, multi'q; sunt ea commeantes. Et rursum, q̃ arcta uia, & angusta est, quę ducit ad uitam, Pauci'q; sunt, qui inueniãt eã. Vide inquit Hieronymus, quanta inter has uias separatio sit, Quantum'q; discrimẽ, Illa ad mortem, Hæc tendit ad uitam. Illa celebratur, & teritur a' multis. Hæc uix inuenitur a' paucis. Illa enim uitiis per consuetudinem quasi decliuior, ac mollior, & ueluti quibusdã amoena floribus uoluptatum facile ad se rapit cõmeantium multitudinem. Hęc uero insueto calle Virtutum tristior, atq; horridior ab his tãtum eligitur, quibus non tam delectatio itineris Cordi est, Quàm mansionis utilitas. Asperam enim nobis, & insuauem Virtutum uiam nimia effecit uitiorum consuetudo. Quæ si in partem alteram trãsferatur, inuenies, sicut Scriptura dicit, Semitam Iustitiæ leuem. Porro' cum tria sint uiuendi genera, Ciuile, cõtemplatiuum, Religiosum. In Ciuili prudentia. In secundo Doctrina, In tertio quasi fastigio quodam Vitæ totius, præter duo illa etiam Sãctitatem exigimus. Hæc est rectissima Vitæ ratio: Hæc scopum habet rationali naturæ propositum. Hic est finis primæ notæ, & Coloris perfectissimi, diu a' Prioribus quęsitus. Sed ante Christum non fere' inuentus. Ab hoc qui errore deuio declinant, quãtũcunq; ciuilibus intenti negotiis, quantuncunq; etiam Contemplationi, nihil sciunt, nihil agunt, &, quod bonam rèsipiat frugem, nihil cogitant. Quãdo Sapientia Mũdi Stultitia est, & Vanitas Vanitatum, & omnia Vanitas. At cuius est in Lege Domini uoluntas. Qui'q; in lege illius meditabitur die, ac nocte, erit, ut inquit Esdras, tãquam lignum plantatum secus Aquarum decursus. Erit inquam tanquam Vitæ lignum. Reliqui uero nil aliud, q̃ decurrentes aquæ. Quo nomine, ut inquit Augustinus, mortale significat genus, Quod in mortẽ fertur pręceps, Sicuti aquæ pronus est in mare delapsus. Vnde est illud Apostoli Ioannis, Aquę multæ, populi multi. Adiuuat tamen argumentum nostrum & grauis auctor Seneca. Quid inquit, præcipuum in rebus humanis est? Nõ classibus maria cõ

plesse. Nec

plesse. Nec in rubri maris litore signa posuisse, nec deficiente terra, ad iniurias aliorum errasse, in Oceano ignota quærētem Sed Animo omne uidisse, & qua nulla est maior uictoria, uitia domuisse. Innumerabiles sunt, qui Vrbes, qui populos habuere in potestate, paucissimi, qui se. Hoc uero, quod Stoicus hic seuerissime prodit, Longe pręstabilius, q̃ quod dictitasse Scipionem ferunt, Nam cum Appius Claudius eius in Censura competitor, iactantius diceret, Romanos a`se omnis nominatim salutari, Scipio, qui uniuersos prope` ignoraret, Vera inquit, narras, ἐμοὶ γοῦν οὐκ εἰδέναι πολλούς, ἀλλ' ὑπὸ μηδενὸς ἀγνοεῖσθαι μεμέληκεν .i. Curę mihi fuit, nō quidem nouisse multos, Sed ne a`quoquā ignorarer. Pręstant uero hoc Virtutum exhausta certamina, Pręstant Sudores multi, euigilatæ noctes, Durissimorum patientia. Quod agentem Adrianum intuitus Poeta mollior Florus, Ita sibi ludere permisit.

Ego nolo Cæsar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.

Respondit uero Adrianus facete admodum, nec citra fellis conspersionem.

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Culices pati rotundos.

¶ Cardamo similes qui dicantur. Cur eo uescantur Persæ, Eiusdem nomina plura, & Vires. Caput XXIIII

n Obiles, præpotētes'q; Viros, Si paupioribus ꝯuicini fuerint, nō desinere illos exugere, donec in nihilū redegerint, noti⁹ est, q̃ ut plurib⁹ id cōprobare, uideatur necesse. In bosce ita affectos, ita'q; institutos Adagium producitur scitum, eruditum'q;, Cardamo siquidem cōsimiles esse dicimus. Cuius ea natura est, ut herbarum in propinquo nascentium humorem ad se ui quadā intima perliciendo cogat arescere. Id significat Aristophanes Comicus Nebulis, πάσχει δὲ ταυτὸ τοῦτο καὶ τὰ κάρδαμα, idest patiuntur ipsum hoc et Cardama. Nam dixerat ante paulo, Terram uiolenter curæ humorem pertrahere. Insuper inibi Interpres, ubi, quod pręstruximus, explicuit, mox adiicit, Cardamum esse agreste olus apud Persas. Sed nunc inquit, Scaphon dicit. Scribit Xenophon, Turpe Gētibus illis duci, Siquis uisatur quoquā ire aut meiendi, aut cuiusquam eiusmodi rei gratia. Quæ inquit, nullo pacto facere possent, nisi & uictu modico uterentur, & humiditatem per laborem consumerent. Quo fit, ut ea alio` quopiam secedant. Sed in Græcoꝝ comperi cōmentariis, quod ad rem egregie facit. ἐπέχειν περὶ οὔρων τὰ κάρδαμα, καὶ πτύσματος, idest Cōprimere urinam, & Oris superfluitates Cardama. Eo'q; nomine Persas illis uesci plurimum, quando eximie præcauent, Vrinā emittere, spuere, atq; item emungi. Cardamon dicitur ab aliis inquit Dioscorides, Cynocardamon. Ab aliis Iberis. Quidam etiam Cardaminacam nuncuparūt. Aegyptii Semeth. Romani Nasturtium. Optimum, quod apud Babylonem colligitur. Semen excalfacit, acre est, & κακοστόμαχον, hoc est stomachum oblędit. Aluum turbat. συνουσίας παρορμᾷ, Venerem concitat, & post multa, efficit inquit, id ipsum herba, Sed minus. At Libro uigesimo naturalis historiæ Plinius, & eum secuti aliquot, Nasturtio inhiberi Venerē prodidere. Secundo Canonis Auicenna cum Dioscoride stat.

¶ Cuiusmodi esse deceat Conuiuales confabulationes, quæ Epicylicię dicuntur. Isocratis dictum ad idem. Persaꝝ ritus. Decori necessitas. De Alabandeis pulchra. Cap. XXV.

i Socratem citra puluerem, aut etiam Clepsydram Oratorē uel nobilissimū, memorię proditum est, Cum amplius rogaretur, ut in Conuiuio quodā promeret aliquid de artis suę officina, respondisse, ἐν οἷς μὲν ἐγὼ δεινός, οὐχ ὁ νῦν καιρός· ἐν οἷς δ' ὁ νῦν καιρός, οὐκ ἐγὼ δεινός. Quæ noui, temporis huius nō sunt. Quę uero exigit tempus hoc, Ego nescio. Veluti parum congrueret, lasciuientibus poculis oratoriam inserere grauitatem. Quod æq; ridiculum sit, ac in purpura repēs Simia.

Nam & a plerisq; Philosophiam item sequestratam, legimus, Argumento etiam Persarum instituti, Qui se licentius inuitaturi, non Vxores, Verum Pellices admittunt. Itidem & Philosophica sanctaria collusione conuiuali indigna prorsum uideri, & ,ut Græci dicunt, ἀπροσδιόνυσα. Etenim quæ Luminibus capto esse cũ speculis cõmunio potest, sicuti ab Epicharmo traditum, auctor nobis Stobæus est. Præsertim quod nec recumbentium mens altioris speculationis tunc satis, & studiose capax est. Alii uero non extra organum ista opinati, diuersam omnino sententiam approbant, Tanquam perabsurdum sit, in Scholis quidem de Conuiuali officio subinde disserere. Qualis'q;, aut quæ sit Conuiuę Virtus. Et qua ratione utendum uino. Ex ipso uero philosophiam conuiuio disclusam abiũgere, ueluti re nequeat comprobare, quæ uerbis præcipit. At in Cœnis Macrobius inquit, oportet uersari in Conuiuio sermones, ut castitate integros, ita appetibiles uenustate. Nam matutina disputatio robustior est, Quę Viros & doctos, & præclarissimos deceat. Id propemodum & Vir doctissimus Plutarchus statuit Symposyacon primo, Elegantiores uero inquit, etiamsi ex professo philosophentur, probabili tamen magis, q̃ uiolenta interim demonstratione Sermonẽ producunt. Id ipsum etiam Plato facit in Sermonibus cõuiualibus, ubi, quãuis περὶ τοῦ πρώτου ἀγαθοῦ, idest de principe bono uerba faceret, Et omnino de diuinis, Non tamẽ Apodixes intendit, aut ineuitabiles parat ansas, qui fere mos eius est, Sed leuioribus, ut sic dicã, Captionibus, exemplis'q;, & fabulosis ratiocinationibus homines conciliat, uenatur'que. Proinde quę proponuntur, quæstiones solutionis reconditum nodum haudquaquam habeant, Anxias nanq; difficultates, & solicite librandas conuiualis non admittit hilaritas, Ne paulo inconcinniores præfocentur, auertantur'q;. Propterea Eridantæos, ut inquit Democritus, & Himantelictæos sermones missos facere oportet. Qui speculatiõis difficultate torquere amplius solent, δεῖ γὰρ ὡς τὸν οἶνον, κοινὸν εἶναι καὶ τὸν λόγον, idest Vt Vinum, ita & sermonem esse oportet cõmunem, Vt suam quisque portionẽ ferat. Qui Griphos inenarrabiles quodammodo probant, Aesopeam Vulpem, Gruem'q; imitari uidentur, Quarum utraq; facetoso conuiuii apparatu alteram delusit, Ac dimisit incœnem. Quod si iucunda cõfabulatio, quam Epicylicion recte dixeris, ueluti poculis coaptatam, Et, ut Macrobii uerbum repetam, appetibilis adhibeatur Venustas, Fiet illud homericum Nepẽthes, quod is intelligi uoluit, pharmacum ἀνώδυνον, Quia mœstitiam exigeret, Et Euthymiam pareret, ac Tranquillitatem, Vt nulla præterea Buglossa requiratur, quæ uino promixta discumbentium Animis inducant hilaritatem. Porro Xenophon Socraticus Gobriam scribit, cœnantem apud Cyrum, cum alios Persarum ritus esse admiratum, tum uero illum, quo se inuicem iucunde interrogantes, necnon Scommata non negligẽtes Voluptatem, gratiam'q; uel iis cõparabãt, In quos stringi morsus uidebat. Proinde sciamus M. Tullii oraculum esse uero uerius. Decori ignoratione non modo in uita, Sed sæpissime in Poemate, & in Oratiõe peccari. Itaq; quid deceat, consyderãdum, Quod in re, de qua agitur, positum est. Et in Personis, & in eorum, qui dicunt, & eoꝝ, qui audiũt. Vnum uero rationale Animal, inquit primo de officiis idẽ Auctor, sentit, quid sit Ordo, quid sit, quod deceat. In factis, dictis'q; qui sit modus. Postremo & qua Psittacus uoce, qua'ue loquatur Coturnix. Quæ non parua est naturæ uis, rationis'q;. Illud uero auctarium fuerit, quod Isocratis sententiæ peraffine est, a Seneca ex Epicuri scholis promptum. Nunquam uolui Populo placere, nam quæ Ego scio, non probat Populus, Quæ probat Populus, Ego nescio. Sed nec ab instituto dissita est mathematici Licinii in Alabandeos sugillatio, felle lita plurimo, Esse nanq; illos astruebat, in Ciuilium administratione rerum acutos satis. At propter non magnum uitium indecentiæ censeri insipientes quandoq;. Quod in Gymnasio eoꝝ quę essent Statuę, oẽs habitu forẽt causas agẽtiũ. In foro autem discos tenerent, Aut quid eiusmodi obirent. Vnde Alabandei quoque nuncupati, & Abderitę, qui in rebus id genus sępicule peccant.

¶ Vmbram suam metiri quid sit, ex historia nato adagio. Archidami monita ad Insolẽtiam humanam retundendam. Caput XXVI.

u Mbram suam metiri, scite admodum, & perdocte prouerbiali sententia commonemur, nil esse, quod uana Mortalitas, & ad circunscribendã se ipsam ingeniosa, ut Plinii uerbis utar, inani successu aliquo tumeat, qñ nostra omnia

bullæ sunt,

bullę sunt, momento periturę. Quo nomine illud Satyricum in ore habēdum assidue, Messe tenus propria uiue. Ratio Paroemiæ est ea, Quod nihilo maior nostri corporis post felicitatem umbra deprehendatur, ac fuerit prius. Quo perdocemur, Esse nos eiusdem imbecillitatis aleæ obnoxios, Atq; eodem fortunæ Salo, ut ait Boetius, quati. Natū id ex historia, Proditur siqdem memoriæ, Macedonum Regem Philippum post nobilem in Cheronea uictoriam, cum insolentius extumuisset, factus'q; foret arrogantior, ac de se magnificentius sentiens, uelut liberali iure adoptatus a' fortuna, paulo asperiorem, & quæ tyrannicum qddam suboleret, ad Archidamum Agesilai filium epistolam conscripsisse. Qua is cōmotior, cogitans'q;, quod res erat, euētu prosperiore Cristas homini surgere, ut poeticis utar Salibus, ita demum censuit respondendam, ἂν μετρήσῃς τὴν σεαυτοῦ σκιάν, οὐκ ἂν εὕροις αὐτὴν μείζονα γεγονυῖαν, ἢ πρὶν νικῆν, idest si umbram tuam metiri uolueris, haudquaquam nunc maiorē deprehendes, quā fuerit ante uictoriam. Id quia singulare ad Vitę instituta præceptum est, ac ad retundendam Mortalium uanitatem efficacissimum, factum'q; esset ad manum, dum græca peruoluimus, haud dignum est uisum, quod tanquam conniuens, transilirem. Cui affinis est Chria quoq; eiusdem altera, Quæ cæcis Animis, nec sui mensuram satis capiētibus persalubrem propinare, ut sic dicam, potionem uidetur, ac subinde insinuare poeticum illud ex Martialis nobili, scito'q; Epigrammate.

Sed te tamen ante memento,
Intra pelliculam Cerdo tenere tuam.

Erat Periāder medicus multi nominis, & celebratus imprimis. Cęterū, ut est inops sui quādoq; humana Mens, & inexplebilis, nec unquam fere' ullo descendēs nisu in seipsam, & pręter calculorum rationem mœnia struens, Affectabat idem ex poetica laudē, & subinde uersiculos recitando gloriolam captabat. Sed quantum medendi scientia præstabat, tantum a' poeta aberat bono. Id animaduertebant cōplures. Ipse tamen sibi ementiebatur, & credulus poetico se agi furore opinabatur. τί δή ποτε ὦ Περίανδρε, ἔφη ὁ Ἀρχίδαμος, ἀντὶ χαρίεντος ἰατροῦ κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ἐπιθυμεῖς; Quid tandem o' Periander, inquit Archidamus, pro eleganti medico malus uocari poeta cupis? Sed & eiusdem Chria est non incelebris, Peloponnesiaco nāq; bello percunctantibus sociis, quantum pecuniarū foret satis, rogantibus etiamnum, tributa terminaret, ὁ πόλεμος ἔφη, οὐ τεταγμένα ζητεῖ. Bellum inquit, ordinata non quęrit.

¶ De Chriarum ratione, & quid Chria. Item quid Sententia, Eius'q; discrimina. Et qd Chriodes. Interim Regis boni munus quodnam sit. Caput XXVII

Voniam uero Chriam bis hoc capite nominauimus, nequis uelut obice offendatur, Sciendum est, ab Aphthonio dici χρείαν ἀπομνημόνευμα σύντομον, εὐστόχως ἐπί τι πρόσωπον ἀναφέρουσαν. Hoc est, Chriā, siue malis latine Vsum nuncupare, esse commemorationem breuem cōcinne, opportune'q; idest εὐκαίρως ad Auctorem relatam. Appellatam uero Chriam arbitrantur, qa χρειώδης ἐστί, quia sit utilis, κατ' ἐξοχήν, Siquidem progymnasmata reliqua admonitionis emolumento præcellit, idest χρειώδης ἐστί πρὸς παραίνεσιν τῶν ἄλλων προγυμνασμάτων. Vtitur ea uoce Plutarchus ad hunc ferme' Sensum, Ariston, laudante quodam Cleomenis Chriam, Qua interrogatus, Quid nam Regē bonum facere oporteat, respondeerit, Amicis benefacere, Inimicis uero male. At quanto inquit, melius fuerit o' Vir optime, Amicis benefacere. Ex Inimicis uero amicos reddere. Hæc quidem Chria, pergit Plut. etiam si omnium calculis Socrati contribuitur, Nihilominus in Aristonem quoq; refertur. Porro' Chriarum alia dicitur Logica, idest Sermocinalis. Alia Practica, siue actiua, Alia mixta. Et Logica quidem intelligitur, quæ oratione præfert emolumentum. Vt, Plato τοὺς τῆς ἀρετῆς κλῶνας ἱδρῶσι καὶ πόνοις ἔλεγε φύεσθαι, idest Virtutis ramos astruebat, Sudore, ac laboribus produci. Isocrates ex Discipulis ingenio prestantes θεῶν παῖδας ἔφασκε, idest Deorum esse filios prædicabat. Diogenes Diuitem conspicatus imperitum ἐστιν, ἔφη, ἵππος περιηργυρωμένος, Hic est inquit, Equus andique argento litus. Practica uero praxin, idest actionem modo ostendit. Vt, Interrogatus Pythagoras πόσος ἐστὶν ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος,

βραχύ τι φανεὶς, ἀπεκρύψατο, μεῖζον τοῦ βίου τὴν δίαιταν ποιούμενος, idest quanta deniq; Hominum foret uita, cum parum se ostentasset, Mox delituit, Viuendi modum statuens uisitationis morulam. Mixta postremo est, Quę cõsurgit ex duobus, Actu, & Oratiõe. Vt Diogenes, cum esset conspicatus ἀλλοκοφάγον, idest indecenter uoracem puerum, τὸν παιδαγωγὸν ἔπαισεν, ἐπειπὼν, τί γὰρ τοιαῦτα παιδεύεις; Pædagogo plagam incussit, inserẽs, Vt quid ita imbuist? Iis uero capitibus tractari solẽt Chrię. Encomiastico, idest Laude. Paraphrastico, idest expositione. Causa. Ex cõtrario. Comparatione, Exemplo. Testimonio. Epilogo breui. *Seneca* de Chria sic mentionem facit. Pueris inquit, Sentẽtias ediscẽdas damus, & has, quas Gręci Chrias uocant, Quia complecti illas puerilis animus potest, Qui plus adhuc non capit certi ꝓfectus. Viro captare flosculos, turpe est. Et fulcire se notissimis, ac paucissimis uocibus, & memoria stare. Sibi iam innitatur. Dicat ista, non teneat. Turpe est enim *Seni*, aut prospicienti Senectutem ex Commentario sapere. Fabius item Libro secundo, *Sententias*, Chrias, Ethologias, subiectis dictorum rationibus apud Grammaticos pręcipit scribi. Quoniam uero, ut solet, perobscure Sententiam esse ait, uniuersalem, *Sciendum est*, *Sentẽtiam* a` Chria hoc distingui, quod *Sententia* indicatiue profertur, Chria uero etiam sæpe per interrogationem, & responsionem. Pręterea, ut probauimus, actu ẽt constat, *Sententia* uero in uerbis tantum est. Chria personas habet omnino, quę quid fecerunt, aut dixerunt. *Sentẽtia* sine persona profertur. Hoc est, ἀπροσώπως. De hac Aphthonius ita, γνώμη ἐστὶ λόγος ἐν ἀποφάνσεσι κεφαλαιώδης, ἐπί τι προτρέπων, ἢ ἀποτρέπων. Priscianus uero sic. *Sentẽtia* est oratio generalem pronuntiationem habens, hortans aliquam rem, Vel deterrens, Vel demonstrans, quale quid sit. Aristoteles Rhetoricorum secũdo, *Sententia* inquit, demõstratio est non singularis quidem, uerum uniuersalis, nec de omnibus tamen, Vt quod flexuoso rectũ sit diuersum. Sed de iis, quæ agimus. *Sunt*'q; uel eligenda, uel secus. Mox infert Sententiarum genera quatuor. At inquit Aphthonius, *Sententiarum* alia est Protreptica, quæ hortatur, Alia Apotreptica, quæ abducit, absterret'q;. Alia apophantica, quæ demonstrat. Alia simplex. Coniuncta alia. Quædam uerisimilis. Alia Vera. Quædam & Hyperbolica, idest superlatiua. Et Protreptica quidem est, Hospitem amare præsentem addecet, Volentem autem dimittere. Apotreptica, Vt, Non cõgruit Consultorem uirum perpetem noctem dormire. Apophantica, δεῖ δὴ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων, οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων. Pecuniis opus est, nec citra has quippiam eorum, quæ decet, fieri queat, apud Demosthenem. *Simplex*. εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης, idest Augurium est unum quidem præcipuum, Patriæ opem tulisse. Coniuncta ἐκ καταφατικοῦ, καὶ ἀποφατικοῦ, idest ex affirmatione, ac negatione, Multorum non utiq; principatus bonus, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. Vnus sit dominus, Rex unus. Duplex ἐκ δύο καταφατικῶν, idest ex duobus affirmantibus, Vt δεινὸν τὸ πένεσθαι, χεῖρον δὲ πλουτεῖν κακῶς, idest graue quidem paupertate premi, grauius autem ditari nõ bene. Verisimilis, Cuiusmodi sint Principes, & Subditos fere` tales eẽ solere. Vera, Vt, Vitam citra mœroris labem nõ reperias. *Hyperbolica*. Nil imbecillius terra nutrit homine. Tractatur uero *Sentẽtia* iisdem Capitibus, quibus & Chria. Est in hoc genere illud quoq;, quod Fabio auctore, uocant aliqui Chriodes. Vt, Milo, quẽ Vitulum assueuerat ferre, Taurum ferebat.

¶ Ethologia quid. Item Ethopœia. Idolopœia. Prosopopœia. Abecedarii. *Syllabarii*. Nominarii Qui sint, Ex Hieronymo, & Augustino. Caput XXVIII

Ethologia cuiusmodi sit, liquet fere` ex Ciceronis uerbis, Libro de Oratore secundo. Atq; ita est inquit, toto hoc ipso genere ridiculum, ut cautissime tractãdum sit. Mimorum est Ethologorum, *Si nimia est imitatio*, *Sicut* obscœnitas. Orator surripiat oportet, imitationẽ, ut is, qui audiat, cogitet plura, quàm uideat. Mimos, & Ethologos dispescit Symposiacon q̃nto Plut. ꝓinde mirum est, Quosdam prodere ausos, nil se de iis apud Græcos legisse, ueluti nusquã reperiantur. Nam Ethopœia dicit' quidẽ morũ imitatio, ꝑsona subiecta, Cæteꝝ eius tria uidenť discrimina, εἰδωλοποιία, προσωποποιία. i. Idolopœia. Prosopopœia, et Quę ἠθοποιία i. Ethopœia nũcupatur, Quę notã ꝑsonã cõplectitur, mores tantũ effingit. Ex quo Ethopœiam dici

poeiam dici

pœiam dici uolunt. Vt si comminiscamur, quibus nam sit usus uerbis Hercules, Imperante Eurystheo. Idolopœia notam quidem & ipsa Personam habet, Sed mortuam, & quæ loq desierit, Vt Eupolis ἐν Δήμοις. Et Aristides ἐν τῷ ὑπὲρ τῶν τεττάρων. Qua ratione nomen quoq profluxit. Nam & in Hecuba Euripides Polydori inducit Idolum. Sed & Homerus τὸ τῶ πατρόκλου εἴδωλον ἐν τῇ ἐχθρᾷ. Prosopopœia uero, cum omnia fingimus, Personam uidelicet, ac mores, ut Menander fecit, cum effinxit Elenchon, Est enim Elenchos res utiq, Sed non Persona. Et propterea item dicta Prosopopœia. Ethopœiarum uero aliæ sunt Patheticæ, quę perturbationes, affectus'q exprimunt. Alię sunt, & uocantur Ethicæ, hoc est morales. At quæ mixtæ dicuntur, utrunq efficiunt. Alexander in Libello περὶ τῶν σχημάτων, Ethopœiam esse scribit, Cum existentibus personis Sermones aliquos affingimus, Quod fide digniores illæ uideantur, quàm si eos enũtiaremus ipsi. Et in Libro de Rhetorica Apsinus, Ethopœia est Oratio Personis apposita, contributa'q subsistẽtibus. Vt, Quid nam dicturi sunt in domicilium uidentes me impactum? Miltiades hic, qui Marathoniæ pugnæ uictoriam Ciuitati cõparauit, Qui Barbaros falli spe coegit. Vtitur & hoc modo Hyperides pro Lycurgo. Quid dicent, eius prætereuntes Sepulchrum? Et quę sequuntur. De Prosopopœia idem Apsinus, Et præterea Quintilianus, ac Cæteri plura. Nos cum delectu modum seruamus. Et, quia pauloante de Puerorum exercitationibus egimus, id suppondii loco adijciemus, Abecedarios nuncupari, Syllabarios'q, ac Nominarios in Discentium classibus ab Hieronymo, Nam qui prima imbibunt Elementa, Abecedarios intelligit, Syllabarios, qui iam Syllabas connectere insuescunt. Nominarios, Qui denique integra proferũt nomina. In literario inquit, Ludo, Vbi prima Elementa excipiunt Pueri, Abecedarii nuncupantur. At Syllabarii Alii. Quidam uero & Nominarii. Nonnulli iam Calculatores. Cum'q hęc audierimus nomina, Ex ipsis, qui sint in Pueris profectus, agnoscimus. Sed enim Abecedariũ Augustinus intelligit literarum ordinem illum, Quem Pueruli condiscunt.

¶ Leporem mœnibus indormire, quid sit. Leporum Lustra. Rechamus qd. Reliquatores quo sensu dicantur ab Iureconsf. & uerbum Reliquare. Item Quę sint Schelides. De Leporibus multa. Caput XXIX

Lysandrum prodit historia, Cum a' Lacedæmoniorum ductu Corinthios defecisse, fama nuntiasset, profectum Copiis instructum ad Ciuitatẽ oppugnandam, ubi suos timore perculsos animaduertit, ignauius, segnius'q irruere, ac inferre signa, Leporem forte transilientem fossam uidisse, quo argumento fiduciæ iam plenum milites sic hortari cœpisse. Non Erubescitis Spartiatæ, huiusmodi hostes formidare, Ad quorum mœnia Lepores ex otiosa, inerti'q uita dormiunt? Id quod parœmiæ habere formam potest, in Segnes, imbelles'q, Vt ad coarguendum torporem, desidiam'q, etiamnum indormire mœnibus illorum Lepores dictitemus. Quod cũ sit formidolosissimum Animal omnium, non facile in obuiis, ac celebribus locis quiescit. Propterea Lustra id genus a' Græcis dicuntur θάμνοι συνηρεφεῖς, idest obductiora, densiora'q arbusta. Vel Idæ ἀμφιλαφεῖς, Hoc est consita copiosa. Rhochmi ῥωχμοὶ, idest Scissuræ profundæ. Nam Rechamus troclea est, per cuius orbiculum summum traiicitur ductarius funis. Reliquatores apud Iureconsultos sunt, Qui integrum non soluerunt, Sed æris alieni partem seruarunt sibi. Inde Verbum Reliquare, Ab eisdem frequenter usurpatũ, Sed & perperam ab Interpretibus & lectum, & enarratum. Iureconsulti uerba sunt, Reliquatores Vectigalium ad intuendam conductionem admittendi non sunt ante, quàm superiori satisfiat Conductioni. Sed ad rẽ. Niuali tempore sunt Leporib^9 cubilia, Melãche ma quæ uocantur. Sunt autem Cauitates, in quibus colliquefacta est nix, Ducta appellatione nigredinis argumento. Quoniam operimento niuium agris albicantibus, Ea portio plane nigrescat. De Leporis timiditate Pollux ita Libro qnto scriptũ reliqt, Δειλὸν δὲ ὑπὲρ ἅπαντα τοῦτο τὸ ζῷον, ὑπερβάλλοντι φασὶ γεγενῆσθαι, καὶ αἰσθητικώτερον, ὅθεν καὶ πτὼξ ὀνομάζεται. Formidine præcellit Aial hoc, facile nãq, temere'q terret, ac cõpauescit. Vnde & Ptox ẽt uocat. Nam πτώσσειν formidare est. Ab Auriũ uero magnitudine appellat λαγὼς, Q m λα particula intendendi uim possidet, Et οὖας dicit auris doricę lingua ꝑꝑ etate. Ea uero parte corporis motũ dirigit, moderat'q, tanq remis. Quod in aliis Aiantib^9 plerũq efficit cauda. Nisi qs putet

ἀπὸ τοῦ λαγῶ. ὅ ἐστι βλέπειν, Quod apertis obdormire oculis consueuerit. Obseruatum Veteribus, Leporis occursum in itinere ominosum quippiam, inauspicatum, atq; improsperum præsagire. Nihilominus cum dicunt Græci, ἐν πᾶσι λαγῴοις, idest in omnibus Leporibus, intelligi uolunt, in Carnibus Leporum, idest in omnifariam bonis, ac delitiis. Qua in parte Leporum Schelidas dici legimus, quo nomine signari uidentur laterum Carnes. Et quoniam in Lepores incidimus, uenemur porro, quæ monumentis prodidere Auctores uel imprimis classici. Lego in Græcorum penu, Eius animatis colorem dici Epipercnon, quod sit Percne Oliuę species non acerbę quidem, Sed nec nigrescentis omnino. Sunt qui Percnon punctis, maculis'q; nigrioribus interstinctum accipiant. Nam de Animalibus Libro nono Aristoteles quoq; quartum Aquilarum genus Percnopteron dicit appellatum ab alarũ notis. Eius Aquilæ meminit Iliados ultimo Homerus. In Plinianis codicibus scriptum modo obseruauimus, Parcnon dici ab Homero Aquilam eam. Scribit Iulius Pollux, Leporem esse δασὺν τὴν γένυν, hoc est, densum pilis, καὶ τὰ ὕπτια τῶν ποδῶν, ἀλλ' οὐ μόνα τὰ πρανῆ δεδασυμμένον, idest nec supina modo pedum, uerum & prona esse obtecta pilis. Quod Animalium præterea nulli contingere, tradit Aristoteles. Proinde inquit Pollux, Cum alii, tum uero Cratinus Leporem uidentur Dasypoda nuncupasse, de animalis natura nomen concinnato. Scribit Aelius Lampridius, Varium Antoninum, Qui Heliogabalus est nuncupatus, Primum Triclinia, Lectos, ac Porticus omni florum genere strauisse, Liliis, Violis, Hiacynthis, & Narcissis, per'q; eos ambulasse. Neque in Culcitris, seu Accubitis, ut appellant, facile cubuisse, nisi quę Leporinum pilum haberent, Aut Perdicum plumas subalares. Hoc eo apposui, Vt Accubitę, uerbum quid uelit sibi intelligeremus, Quando est id Iureconsultis etiam familiare, pro Culcitris, & Toralibus. Nã & Accubitalia pro Stragulis, aut Stratis legimus quandoq;.

An Dasypus simpliciter sit Lepus. Plinius defenditur. Leporum genera. Caput XXX.

Erum consurgit parte ista quæstio nobilis, agitata Grammaticis, Qui sibi uel sagacissime odorari uidentur. Aduersus Auctorẽ summi nominis in nostratium literarum studiis, Sine quo non ferè constabit latina res, Plinium dico, qui non semel Dasypoda uidetur a Lepore disparare, Cum Aristoteles, ut ipsi putant, Leporem cũ Dasypode idem statuat animal, Interpunctis, ut sic dicã, nullis prorsus dissitum, abiunctum'q;. Miratus sum sæpe male feriatorum Hominũ insolẽtiam, Qui nobilissimo Auctori nimis temere negotium facessunt. Nec isto nomine quandoq; erubescant, ut frontem perfricent, etiãsi nimis attritã. Equidem fateor ingenue, nec dissimulanter quicquam reticebo, quamuis nulla etiamnum suppeteret ratio, diu tamen inducere animum nequiui, Vt tam grauis doctrinę Viro inscitiæ leuioris maculam paterer inustam. Semper'q; latere quippiam nec dum cornicãtibus inepte percognitum opinabar, prorsum'q; mihi in uado res hęrebat. Modo succurrit nobis eius ipsius Auctoritas, qua illi maxime niti uidentur, Abs quo Dasypodem a Lepore distingui animaduertimus. Differunt præterea Animantes, inquit de Animalium historiis primo, moribus. Nam aliæ mites, remissę, ac minime peruicaces sunt, Vt Boues. Aliæ animosæ, peruicaces, brutæ omnino, Vt Sues syluestres. Aliæ ingeniosæ, ac timidæ, οἷον ἔλαφος, καὶ λαγὼς, καὶ δασύποδες. Vt Cerui, Lepores, Cuniculi. Sic eni Theodorus agnoscit, & transfert. Atq; Dasypoda ibi Cuniculum putauit. Nequis protinus mendum subesse in græco putet exemplari. Duodecimo tamen historiarum Polybius Cuniculos appellare latino uerbo maluit. Cum nasci ait, animal Lepori simile, κούνικλον καλούμενον. Id inquit e longinquo cõspectum Lepus uidetur plane. At propinquum differt insigniter. Et quęstionem quidem de Dasypode, sicut de Thoe, et Panthere, ac Lynce negligentia quadam antiquis Auctoribus ita prætermissam putat Theodorus idem, ut excusari haud facile possint. Quod mihi indicare uidetur, non esse ualde protritam expositionẽ illam, Qua pro Lepore Dasypodem accipiunt Et qui ex Recentioribus gręca transtulit adagia pereleganter, & docte, cum explicaret id, δασύποδος κρεῶν ἐπιθυμεῖ, Dasypus carnes desyderat, Nõ ausus, & qdem prudẽter, Dasypũ Leporem interpretari, intulit, esse de genere Lepoꝝ. Quæ omnia temerariã coarguunt inscitiam.

guunt inscitiam. Ego utiq; uel sola Philosophi auctoritate fultus nō crediderim impingendū Plinio Colaphū eo quidem magis, quod moris eius est, Quæ eodem genere cōtinentur, interdum ita diuidere, ut diuersa prorsum minus perspicaci esse uideantur. Quod illum ꝑpriete aliqua naturæ insigni adductum, fecisse ꝓtenderim. Ecce Viuerra inter genera Mustelarum est, Plinius tamen distinguere Libro undecimo uidetur, Ita enim scribit, Offea sunt genitalia Lupis, Vulpibus, Mustelis, Viuerrę. Rursum Libro octauo, Lutras separauit a' fibris. Cauda inquit, Piscium fibris. Cętera species Lutrę, Vtrunq; aquaticum, Vtriq; mollior pluma pilus. At Libro XXXII. Fibrorum inquit, e' genere Lutras nusquam mari accepimus mergi. Id ipsum & Aristotelem facere, paulo post comprobabimus in aquæ pluuię ratione, ubi de Mugilibus mētio incidit. Leporum uero esse genera plura, Varro quoq; nos docuit. A' quo tria legimus celebrari, Vnum Italicum, primis pedibus humilibus, posterioribus altis. Superiore parte pulla. Ventre albo. Auribus longis. Secundum genus Gallicū facit. Sed hosce cādidos putat. Tertii sunt, quos producit Hispania, similes nostratibus ex quadā parte, Cuniculos uocant. Xenophon quoq; Velocissimi sunt inquit, montani. Campestres minus. Tardissimi palustres. Et mox paulo, Leporum inquit, duo sunt genera. Quidā magni sunt, Subnigri, multum fronte nitescentes. Alii minores, flaui, parum ostendentes Candoris. Iulius Pollux Lepores quosdam Elymæos uocat, Vulpibus non fere' minores, & nigricantes, corpore oblongo, albicante macula prope' summam caudam longiore. Sunt & qui dicuntur Moschię, Quorum Spiritum tanta ui sentire Canes memorant, Vt furere plane' credantur. Chelidonios etiam quosdam dicit Athenæus. Leporem deniq; Græci Amoribus sacrum fabulant', Ducto argumento etiānū ex etymi ratione, Quoniā Illorum lingua λαγὼς dicatur ἀπὸ τῆ λάειν, Erotes autem a' uerbo ἐρᾶν, Vtroque uisum significante. Vnde forsan proterpsit sententia, formosos fieri diebus aliquot Leporina uescētes carne, super quo lepidus est Martialis Iocus.

Cum Leporem mittis, Semper mihi Gellia mandas,
  Septem formosus Marce diebus eris.
Si Verum dicis, Si Verum Gellia mandas,
  Edisti nunquam Gellia tu Leporem.

Quin & in Medicam scientiam tractantibus Libris Plinius, Leporino Cibo fieri Somniosos, Catonis inquit, Sententia est. Tum uulgo etiam persuasum, Conciliari ex eo Corpori gratiam, etiamsi ioco perq̃ friuolo. Deniq;, cum Alexander Seuerus Imperator quotidie in mensam Lepusculos admitteret, datum uulgo iocandi argumentum, Imperatori ex genere Cibi formę gratiam comparari, Versiculis etiamnum lepide concinnatis, Si Sēsum spectes, non Carminis mensum ad examen reuoces.

Pulchrum quod uides esse nostrum Regem
Quem Syrum sua detulit Propago,
Venatus facit, & Lepus comesus,
Ex quo continuum capit Leporem.

Hisce uero ille non inuenuste respondit, gręce quidem, Sed in hanc Sententiam.

Pulchrum quod putas, esse Vestrum Regem
Vulgari miserande de fabella,
Si uerum putas, non irascor.
Tantum tu comedas uelim, Lepusclos,
Vt fias, Animi malis repulsis,
Pulcher, ne inuideas Liuore mentis.

In hac uero tam fertili Leporum mentione subsignandam elegans apud Græcos uerbum. Nam, cum euasisse Retium ansas Leporem signare uolunt, ἐξελίνωσεν ὁ λαγώς dicunt, idest Lina effugit Lepus. Nam Linon & Velum indicat, atque item Retia. Proinde ab Asiaticis Linaria plerunq; dicuntur hęc.

Rheginorum numisma cum Lepore. Insuper de Leporibus uarie obseruata. Et puerbii enarratio plenior. Lepores Galeati qui sint. Caput XXXI.

P

Orro, ut ex Viretis diuersissimis præcerpta inspergamus huic parti, quo flori dius arrideat, adlubescant'q; Legentes, Numisma Rheginorum curru, & Lepore fuisse celebre, comperimus. Quod Pollux scribit, historia insuper addita. Sed illud grauiº, quod Xenophon prodit, Leporem palpebris quidē clausis uigilare, Apertis dormire. Ad quod græcum si respicere adagium putes, λαγὼς καθεύδων, Lepus dormiens, Quod in dissimulatores concinnatur aptissime, Plenius quiddam, & doctius resipere uidebitur, quàm quod modo affertur. Aciē item esse minime acuta multis de Causis, Primum, quia oculis est exporrectis, palpebris uero præcisis, & quę pupillis munimenta non præbeant. Quare uisus hebes est, atq; diffusus. Ad hæc Somno p deditum Animal est, Quod nisui parum cōferre creditur. Velocitas quoq; insigniter obtundere aciem putatur. Nec me fallit, in Symposiacis Plutarchum scribere, Sensoriorum excellentia Leporem præstare. Moris pręterea Veteribus fuit, Vt tenellos Lepores studiosi Venatores dimitterent, Deæ captantes gratiam. Quod superstitionis esse, nemo addubitarit. Sicut & illud, Si feram se in flumen pręcipitare, animaduertissent, Ne legis pręuaricatores fierent, Vniuersam soluere uenationem consueuisse. Locum uero, in quo Lepores uenarētur, λαγωβολεῖον, idest Lagobolium Græci uocant. Leporem gustare, fas non putāt Britanni. Leporis uitam agere apud Lucianum is dicitur, qui præpotentes, ac facundia claros infans ipse reformidat assidue. Relatu dignum & illud, Ciuilium bellorum tonātibus procellis inter Augustum, Antonium'q;, Cornificium Poetam a' militibus destitutum interiisse, Quos sæpe fugientes Galeatos Lepores appellarat.

¶De Vrbium mœnibus Spartanorū Sententia. Insuper ad eam rem plusula. Structurarū species. Qui Diatoni, seu Frontati Lapides. Qui Pylori, & Qui Tichophylaces. Horcanę. Isodomum. Pseudisodomū. Mesopyrgia. Metapyrgia. Metorchion. Orcbos. Mothon lapis. Mothone Ci. unde. Mothones qui. Spermologi. Turrium ratio. Caput XXXII.

P

Anthœdam Spartanum Auctores produnt celeberrimi, cum legationē obiret in Asia, ostentantibus nonnullis pręmunitum, latum, ac sublimem murū, respondisse, νὴ τοὺς θεοὺς ὦ ξένοι, καλὴ γυναικωνῖτις. Per deos pulchra o hospites est Gynæconitis. i. mulierum domus. Ad eandem fere' sententiam uidet' Lycurgus præclare dixisse. οὐκ εἶναι ἀτείχιστον πόλιν. ἥτις ἀνδράσι, καὶ οὐ πλίνθοις ἐστεφάνωται. Nequaquam sine mœnibus Ciuitatem dici, Quæ Viris, non Lateribus præcincta foret. Nam & Agesilaus Ciues ostendens armatos, ταῦτα ἐστὶν ἔφη, τὰ λακεδαιμονίων τείχη. Hæc sunt inquit, Spartæ mœnia. Idem monstranti cuidam murum egregie structū, Atque præaltum, Scitanti'q;, an pulchrum ei munimentum uideretur? Pulchrum inquit, Si mulieres, non Viri sunt inhabitaturi. Et hic quidem Spartanorum Sensus erat. Cęterum q scrupulosius rerum antiquarum monumenta peruoluerit, Profecto compertius ei fiet, Vrbium mœnia Veteres summa religione substruere consuesse, Quādo non, cōtenti illa excitasse altius, latius'q;, etiam numinis alicuius potentiæ consecrata uolebant. Propterea Paulus Sanctæ quoq; res inquit, uelut muri, & portæ quodammodo diuini iuris sunt, Quod nulla ratione humana, Mortalium res satis a' quoquam regi, dispensari'q; posse uideantur in tanta hominum perfidia, obrepente quandoq; & Ciuibus neglectu. Aut Finitimorum cooriente, crassante'q; latius inuidia, Adeo ut opinari possis, Vrbem esse uelut in alto constitutam nauem, assultibus hostium, & discriminum uarietati obiectam. Hinc apertior subit cōiectatio, fabulosæ uetustati obrepsisse, ut Saturnum rebus humanis solertius cōsulentem effingeret, Olim Heroas, Semideos'q; Vrbium præfecisse curæ, ut illorum obtectæ, prouallatæ'q; præsidiis humanos casus reclinarent facilius, quoniam non munimentis modo, Sed magis mul to Deorum indigeamus ope. Argumento est, non mœnia tantum sacra ueteri ritu credita, Verū & libris quoq; cōmendatā tutelariū Deorū religiosam euocationem, Quā certo etiam sacrorū carmine pagi solitā, accepimus, imminente iam Vrbium prædæ hostico exercitu. In mœnium ratione Antiqs, pręcipue'q; Hetrurię populis quadratū inuenio, eundē'q; uastissimū lapidē fuisse probatū, nec ab Atheniensibus spretum, Auctore Themistocle, ad Pireeū. Visuntur &

fantur & Vetusta oppida lapide structa prægrandi, incerto, & uasto. Nam structurarũ quædam Reticulata dicitur, Quędam antiqua, quæ & incerta. Rimis cõcipiendis obnoxia maxime Reticulata credit, quãquam uenustior. Illud adiecisse, nil puto, obfuerit, Isodomum nũcupari, cum omnia Coria ęqua fuerint crassitudine structa. Pseudisodomum uero, cum impares, & inęquales ordines coriorum diriguntur. Sunt porro` in parietibus, lapides, quos uocant Frontatos, Græci Diatonos dicunt, Qui perpetua crassitudine utraque parte religando parietum soliditatem confirmant. Illa porro` Mœnibus excitandis ratio placet. Vt in crassitudine perpetua Taleæ ex olea ustulatæ q̃ frequẽtes instruant, uti muri frons utraq; hisce taleis uelut fibulata, suffrenata'q; diuturnã seruet firmitatem. Spatia inter turres Mesopyrgia dicunt, Sed & Metapyrgia. Sicut Metorchion uocant, quod plantatas interiacet Arbores, Quarum ordo dicitur Orchos. Et quia Lapidum facta mentio est, ac in parerga libẽter excurrimus, Est item Lapis, Qui Mothon dicitur, a` quo Peloponnesi Ciuitas Mothone adepta nomen est, etiamsi a` Mothone filia Oenei uolunt alii. Lapis uero is efficere portum etiam creditur, in mare procurrens. Sunt & μόθωνες uilissimi homines. Nam & Pueros, Qui Liberos affectantur, ita Lacones uocant. Spermologos item uiles, ac contemptibiles dicunt, ab auicula sic nuncupata, Vel quia aliena uictitent quadra. Sed ad rem, Maiestatem affert non spernendam profundior fossa, & Latior ripis pręruptis, obuallatis'q; muro. Cuius fuisse modi Babyloniam ferunt, Latã cubitis regiis quinquaginta, Centum uero profundam, & amplius. In Turribus, & Decursoriis mœniũ Romę uidere est, opere tessellato expicta, distincta'q; pauimẽta, Necnon obductos crustis parietes. Scribit Vitruuius, Turres probari rotundas, & polygonias. Quippe quadratas celerius disiici machinis, dissipari'q;. Quod assultante Ariete, Anguli tota comminui facilitate soleant. Illud superpondium fit. Portarum custodię præfectos dici Pyloros, media Laxius enuntiata. Sicuti, inquit Pollux, Qui in mœnibus excubant, uocantur Tichophylaces. Sunt porro` Septa quædam spinis cõmunita, Horcanas uocant, ut inquit Eustathius. Ab Hercos, quod uallum signat.

¶De Chiorum turpitudine, Obiter & Cappadocum. Cur dicatur Chios. Dictum Chii Onomademi, Vini nigri inuentio. Vinum honor in Romanorum supplicio.
Caput XXXIII.

Cimus, Chium esse Ioniæ perillustrem Insulam, cum eiusdẽ nominis Ciuitate, nauigationis ambitu Stadiorum plus minus nongentorum. Chios legimus Spartam uenisse quandoq;. Atq; inibi insita Ionibus mollicie, fluxis moribus, animo sæpius halucinante, amplius sese inuitasse, Cum'q; mero calentes in Ephorium itassent (Sic illi uocant Ephororum Curiam, Qui sunt Spartæ, uelut Tribuni pl. Romæ) Illuc producti turpitudinis sunt, Vt turpiter ingestum turpius conuomerent. Quin & in Magistratus eiusdem curulibus sellis Ventris onera per summam fœditatẽ deiiecerunt. Indignum facinus, ut erat, uisum id Spartiatis prius. proinde solicite, anxie'q; scrutati, qui nam fuissent eius auctores, mox ubi est compertum, a` Chiis rem peractam, tota detumuit ira protinus, ac residẽte impetu, qui rei indignitate inarserat amplius, Nil aliud, quàm Chiis pronuntiarunt, permitti licenter lasciuire, Vt quibus natura, instituto'q; id foret insitum. Facti meminit in Varia historia Ælianus, Sed aliter, tum quia turpitudinem ad Clazomenios reiicit, Tum quod τοὺς θρόνους, idest Sedes fuligine modo, Quam ἄσβολον dicunt, Litas scribit, mox'q; publice pronuntiatum τοῦτο δεῖ τὸ θαυμαζόμενον ἐξεῖναι Κλαζομενίοις ἀσχημονεῖν. De Chiorum uero turpitudine, ac moribus nimio plus improbis facetissimũ Demodici extat distichum.

καὶ τόδε Δημοδόκου, χῖοι κακοί, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ᾽ οὔ.
πάντες· πλὴν Προκλέους, καὶ Προκλέης δὲ χῖος.

Eorum uero Carminum hęc est ad uerbum fere` tralata sentẽtia. Et hoc Demodici est, Chii omnes mali, Nec hic quidẽ malus, Hic uero minus. Pręter Proclem, q̃uis et Procles Chius. Eiusdem & salse cõcinnatum legitur alterum, Sed in Cappadocas, quod quãuis obiter sese ingesserit, nihilominus apposui.

Καππαδόκην ποτ᾽ ἔχιδνα κακὴ δάκεν, ἀλλὰ καὶ αὐτή
κάτθανε, γευσαμένη αἵματος ἰοβόλου. idest.

Cappadocem Vipera mala quandoq; morsu apprehēdit. Sed interiit & ipsa, quod uenenosum gustasset sanguinem. Dici uero Chium uolunt a' Chio filia Oceani, uel a' χιόνος ἐκεῖ γενομένης πολλῆς, idest niuis multitudine illic facta. Aut certe a' Nympha Chione. Chios incessit Aristopbanes, ut Euryproctos, & propterea ad excernendum faciliores. Id Latius explicare, operæpretium nō censui, quod insit turpitudinis aliquid. Gratius est, quod apud Plutarchum obseruauimus, Fuisse Chium quępiam, Qui magnū uini optimi modum cum diuenderet aliis, Sibi Vappam solum seruabat. Proinde Seruus, scitante quodam, quid rei gerentem reliquisset Dominum, ἀγαθῶν ἔφη παρόντων, κακὸν ζητοῦντα, idest In bonorum affluentia inquit, quęrentem malū. Aliubi fuisse Plutarchus idem scribit, Onomademū in Chio factionis Principem, Qui Victoria potitus diuersarum partium Viros haudquaquā exigendos censuit, ne inquit, Inimicorum liberati metu, cum amicis hostiliter cōgredi incipiamus. Dignum item scitu, quod ex Theopompo accepimus, Apud Chios Vinum primo nigrum esse inuētum. Quin eosdem omnium principes colere Vites ab Oenopione didicisse, Quibus mox tantus accesserit honor, Vt etiam in Delictis pœnam honorarent, Quoniam ueteri de Suppliciis Lege Romana sancitum, Vt Ciues non Virgis euerberarentur, Sed Vitibus. Quod a' L. Floro relatum, scio, & a' Scipione Apbricano, Qui Numantiam sustulit, seruatum. In Chiorum porro' lapicidinis, prodidit Carneades, saxo diffiso, Caput extitisse Panisci. Sciendum item, Chias dici Serpentum latibula, idest χειάς, uocant & εἰλεούς. Nam feris aliis destinata loca Idas nuncupant, & Napas, Syluas, Montes Thamnos. Pholeos. Orgadas.

¶ Hostem minime segnem sæpius emolumento esse. Cotē nostrā quid dicamus, Adagii Specie. Caput XXXIIII.

a

Duersarium fortem, strenuum'q;, Et Virtutis non omnino uulgatæ plerunq; prodesse, creditum experimentis est. Proinde Lacedæmonii quandoq; cum ui Vrbem quandam cœpissent, Ephori, qui scirent, quātum militaris disciplina, metu illius, & certaminibus assiduis custodita nusquam esset dilapsa, non quidem uictoria efferri cœperunt, ut assolet nōnunquam, Sed dicere identidem non dubitarunt, οἴχεται τὸ παλαισμα τῶν νέων. periit Luctatio Iuuentutis. Neq; enim dehinc aduersarios habebit. Rursum pollicente Rege, Vrbem quādam funditus euersum, (Nam ea Lacedęmoniis negotia plerunq; exhibuerat) Haudquaquā permiserunt illi, cum dicerent, minime subuertendam τὴν ἀκόνην τῶν νέων, idest Iuuentutis Cotem. Vnde parœmię producitur Species, ut quicquid disciplinam continet, nec in segnitiem dilabi sinit, Cotem esse nostram dicamus, quando, ut ille ait, Infirmis Animis hostis est Securitas. Quo argumento & Scipio Nasica seruandam Carthaginem subinde prædicabat, Ne Vrbis æmulę metu ablato, luxuriari Romana felicitas inciperet. Id uero non perpendens nimium M. Cato perniciali Carthaginis odio flagrans, nepotum'q; securitatis anxius, assiduis uociferationibus, deniq; unius argumento pomi, multarum Gentium uictricem Vrbem, & de terrarū orbe, ut Plinius inquit, centum uiginti annos Romani Imperii æmulam, tertio punico bello æquandam solo curauit. Quod non Trebia, non Thrasymenus, non Cannæ busto insignes nominis Romani perficere potuere. Quanquam, ut Florus inquit, mediam sententiā in eo Senatus tenuisse est uisus, Vt Vrbs tantum loco moueretur, quod nil speciosius uideretur, q̄ superesse Carthaginem, Sed non formidabilem.

¶ Cælestis aquæ pręstantia. Cur'q; eadem computrescat celerius. Caput XXXV.

p

Linius naturalis historię Conditor egregius in Piscium explicanda natura, inter pleraq; summo ingenio, summa'q; ꝓquisita eruditione, ad studiosorum'q; congesta emolumentum, ut paucissimis horis multa percipere cupientibus liber unus, uelut Thesaurus, Sicuti L. Piso reqrebat, affatim præberet argumētum, Hæc quoq; intulit accurate, Dein modicis imbribus gaudent, alūtur'q;. Quippe & Hirūdines, quāuis in palude prognatę, non tn̄ sine imbre adolescunt. Et alias, ubicunq; Pisces in eadē aqua assidui, si non appluat, exanimant. Corroborāt porro', Quę latinus Auctor pdit, Summi

dit, Summi Philosophi uerba ex octauo de Animalium historia. Piscium inquit, genus maxima ex parte annis pluuiis εὐθηνεῖ, idest bene uiuit. Ita enim non modo plus cibi nanciscitur, uerum etiam omnino pluuio humore iuuatur, Vt ea, quę terra gignuntur. Olera enim quamuis rigentur, Tamen non tantum proficiunt, quantum imbre. Quod ipsum & Harundinibus lacu prognatis euenit. Nihil enim fere` accrescunt, nisi aquæ pluuię accedant. Adde, Auerroem quoq; tractatu secundo primæ partis Canticæ, super eo Cantico, Aqua pluuialis purior cæteras pręcellit, Sic ferme` prodere, Aqua pluuia optima est, ac fontanis, fluuialibus'ue excellentior longe. Addit Auicenna, eam pręcipue probari, quæ æstiua sit, & Ioue tonante decussa, tenuitatis ratione, sicuti interpretantur naturalium periti. Quæ quidem attenuatio fit, tum Virtute Cæli eleuantis, surrigentis'ue, tum calidæ, siccæ'q; exhalationis intra nubem inflammatæ, unde sint tonitrua, perrupta nube. Illud obseruatione dignum, quod ab eodem subnectitur Auicēna, Nec pręteriit Medicinæ primo Paulus Æginita, Esse quidem præcipuum aquę pluuiæ humorem, uerum citissime computrescere, Quod sit attenuatus nimium. Proinde celerius in eum agere corrumpendo Terrestrem, Aereum'ue calorem non naturalem. Haustum uero potu humoribus putredinem concinnare, Pectus oblędere, Vocem hebetare. Putrescendi tamen causas inde promunt nonnulli, Et Paulus præcipue, Quoniam Aquæ id genus a` diuersis admodum humiditatibus protollantur. Velut de Cadaueribus, Paludibus, ut Lacus pręteream, Stagna, Mare. Quam rationem approbasse Galenus uidetur. Sed inquit Auicenna, Si probari causa hęc posset, Vituperari digna foret cælestis aqua. Igitur attenuatio excellenter facta putrefactioni præceleri ansam prębere, Vero fit similius. Vt enim attenuatissimum quicq; est, ita etiam mutationi obnoxium maxime censetur. Statuendum tamen sic opinantur, qui disceptantes cupiunt sententias conciliare, Nil ꝓhibere, quin quādoq; cōputrescat aqua pluuia, quia a` tabidis corporibus Aquarum secernatur materia, Quod euenit fere`, latius crassante pestilentiæ ui. Verum subnotemus & diuersitatem alteram. Galenus idem in Libro de bonitate aquę sic propemodū scriptum reliquit. Aquas inquit, pluuias scio leuissimas esse, subtiles item, ac puras, bonas'q;. Et gustui prædulces. Educit enim Sol, & rapit tenuissimum quodq; ex aquis. Vernæ, hyemales'q; censeri debent pręstantissimę. Sicciores quidem a` terra tolluntur æstate Vapores, necnō Autumno quoq;. At terrosus, ut sic dicā, Aer est, quem deiecta ꝑpurgat pluuia. Propterea id genus Aquæ duriores euadant, necesse est. τῶν ὑδάτων inquit Hippocrates, κουφότατα τὰ ὄμβρια, καὶ γλυκύτατα, καὶ λαμπρότατα, καὶ λεπτότατα, idest Ex Aquis leuissimę sunt pluuię, & dulcissimę, atq; item clarissimæ, ac tenuissimæ. Ratio autem, inquit Idem, ex Sole, tenuissima quæq; proliciente, ac leuissima.

¶ Cælestium item Aquarum bonitatis ratio. Cur Ranæ imminentem pręsagiant pluuiam. Astrapęæ quę dicantur, & Ceraunię aquæ. Caput XXXVI.

Æterum non incuriosus aliquis studiorum affectator, Qui nec numerus sit, aut ex triuio lutum, uel, quod Bœotii dicunt, μάλιος ἡρακλῆς, tanquam Po-
c marium dicas Herculem, Cuius est apud Pollucem ratio, Sed bene doctus, καὶ φιλομαθής, Euentus eiusmodi nunquid aliæ proferri ratiōes, & possint, & soleant, haud absurde requiret, quando tunc demum scire uidemur, Si cāminus nos fugerit. Quod ergo pluuiis amplius, quàm fluentibus aquis Arbores, ac semina nec non, quos diximus, Pisces coalescant, Laitus, sicuti apud Plutarchum Legimus adnotatum, inde fieri putabat, quod Plagæ ui terram diducat Pluuia, meatus'q; sibi ad radices subeundas paret. Sed hoc ne utiquam uidetur uerum. Id nanq; latuisse Laitum uidetur, Stirpes, in Stagnis exortas, & Vluas, & Iuncos augumētum non capere, nec fructicare, cū pluuias suo tempore non admisere. Verius ergo censebitur forsan, quod ait Aristoteles, Recētem, & nouam uideri Aquam pluuiam, ἕωλον δὲ, καὶ, παλαιὸν τὸ λιμναῖον, idest Stagneam ueterem, & Olim datam, computrescentem'q;. An & hoc probabilius est, quàm uerius? Nā τὰ πηγαῖα, καὶ ποτάμια νάματα πρόσφατα μέν ἐστι, καὶ νεογενῆ, idest fontani, fluuiatiles'q; fluxus recētes sunt, & noui, Ex quo Heracletus dixit, ποταμοῖς γὰρ τοῖς αὐτοῖς δὶς οὐκ ἂν ἐμβαίης, Idest in eundem fluuium nō utiq; bis ingredereris, Alia quippe subinde influit Aqua. Atta-

men ii alunt pluuiis deterius. Nunquid ergo, inquit Plutarchus, qa leuior, quę ex Aere aqua descendit, protolli quippe non queat, nimirũ sit leuis. Proinde flatu remixta, Aeris'q; Leuitate referta demigrat momento, insinuat'q; in Stirpes. διὸ καὶ πομφόλυγας ποιεῖ τῷ ἀναμίξει τοῦ ἀέρος, idest, ideo'q; bullas excitat, Aere promixto. Bonitati huius aquæ astipulari Ranę uidentur etiamnum, dum uocem præ lętitia exhilarant, pluuiæ suauitatem expectantes. Ingruentium quippe aquaҀ certius præsagium exhibent Ranę pręter solitum uocales. Quod Aratus, Plinius, Maro quoq; noster prodidere. Putat porro idem Plut. ex pluuiis aquis, q̃ð præstruximus. Eas rigando aptiores censeri, quę tonitru, & fulmine aere cōcusso impluant, quas etiam a re, opinor, ἀστραπαίας, idest Astrapęas uocant, & Ceraunias. Paulus etiam βροντίμαια, Nam est Astrape Ventorum ui nubium attritarum, uel ruptarum inflammatio. Ceraunum uero dici fulmen, sciunt omnes.

¶ Quibus nocumento sit cęlestis aqua. De Cestreo, seu Mugile, & Cephalo plura. Cestrum quid. Cestra. Viriculum, Cestus, Repetita Plinii defensio. Caput XXXVII.

Q Vod uero initio diximus, Imbres compluribus piscium conducere, Sciendũ est, Cestreo, Cephalo, & quẽ nonnulli Myrinum uocant, Adeo obesse, ut ex illis multi excæcentur facile, præsertim si modum aqua excesserit. Solent. n. Cephali, siue Capitones per hyemem potius ita affici. Nam oculi eorum albescunt, & macilenti per id tempus capiunt, Ad extremum'q; malo eodem intereunt. Quod tamen non magis imbrium copia, q̃ algore accidere uidetur. Cestreus (ut iam in alia excurramus, Et Scytharũ more ad copiosum semper reflectamus pabulum, præcipue, quoniam esse iucundam rerum uicissitudinem nouimus) Est piscis, quẽ Latini Mugilem uocant, Ita nuncupatus, quia teli modo publica Atheniẽsium pœna intret Adulteros. Est enim missilis genus Cestron, Quod nostri Viriculum uocant. Cestron inuẽtum Sudas arbitratur persico bello. Nam Sophocles Cestran dixit pro stimulo, siue stilo, ut Pollux auctor est. Aristophanis Interpres super eo Poetæ uersiculo,

κεστρῖν τι μέγα μεγάλαις ἠχεῖν,

Sciendum inquit, non esse Pisces eosdem Cestreos, Cestreas'q;. Sic enim aliq Murenas uocari putant. Alii aliud Piscium genus. Sed Cestreos inquit, Cephalos nunc uocamus. Idem fere ad uerbum Sudas. Athenæus uero Sphyrænam inquit, Piscem Attici Cestram uocat. Latini Sudin, quia rostratus sit, ac similis Belonæ. Est enim Belona piscis, quem Acum, si ue Aciculam dicimus. Ex nostris tamen sunt, nequid dissimulem, Qui Mugilem dici a Gręcis Cephalum, tradant, quod in metu, ut Plinius inquit, & antea, de Cephalo dixerat Aristoteles, capite occultato, latere se putet totum. Aristoteles tamen disparauit. Et ita agnoscit Theodorus, Cephalum latine Capitonem uocando, Libro de historiis quinto, ubi Cestreum, Cephalum'q; nominari inuenies, ut diuersos. Sed & Libro octauo ἀλλελοφαγοῦσι δὲ πάντες μὲν, πλὴν κεστρέως· ὁ δὲ κεφάλος, καὶ ὅλως κεστρεῖς ὅλως μόνοι οὐ σαρκοφαγοῦσι. Alter etiã alterum sui generis edit, Excepto Mugile. Capito, & Mugil soli omnino carne abstinent. Et subiungitur ab Aristotele ratio. Eius inquit rei Argumentum est, Quod neq; in uentre tale quid unquam habentes capiuntur, Neq; esca in eos ex Carne utimur, ἀλλὰ μάζῃ, hoc est offa panis. Vescitur unusquisq; Mugil alga, & harena. Cephalus, quẽ uocant aliqui χειλῶνα, idest Labeonem, litoribus gaudet. Alter generis eiusdem Peræas, hoc est trãslitoranus est, qui non nisi mucore uescitur suo. Quamobrem semper Ieiunus est. Pascuntur limo Cephali omnes, διὸ βαρεῖς, καὶ βλεννώδεις εἰσί. Quo fit, ut graues sint, & Sordidi. Et Pausanias ιλυώδεις uocat. i. cœnosos, & fluuios amare turbulentiores. i. θολερωτέρους. Piscem omnino nullum edunt. Gulosus omnium maxime Mugil est, Atq; insatiabilis. Quo circa uentre distento grauescit, & ni ieiunus sit, hęret iners. Hæc copiosius sum persecutus, ut Græco prouerbio lucem inferremus, κεστρεὺς νηστεύει, Mugil ieiunus est. Quod promi in eos uolunt, quibus Iustitia, bonitas'q; parum, uel nil omnino affert emolumenti, Quando Iustissimus uidetur Piscis hic, dum parcit aliis, Et inde famelicus uisitur semper, etiamsi de Iustis intelligendum simpliciter Athenęus putat. Mihi uidetur & Gulonibus Adagium id ꝓgruere, Quorũ Animus in patinis semper est. Nec æstuans Gula expleri ualet, quãuis ubertim terras populetur,

terras populetur, & maria. Id quod innuere Idem uidetur Athenæus. Nam & κεστρεῖς i. Mugiles uocant hiantes, famescentes'q. Sed, ut deniq; tollatur ambiguitas omnis, Scire cõuenit, Cephalum esse inter genera Mugilum. Id ut uerum scias, Aristotelis uerba tralata apposui ex Libro de historiis quinto. Mugilum inquit, Labeones, Sagi, Myzones, idest Mucones, Cephali, siue Capitones grauescere mense Decembri incipiunt, Gerunt'q; diebus triceenis. Mugiles aliquos non coitu, sed Limo, harena'ue enasci, constat. In hæc diuertisse colliubuit, ut ii deniq; resipiscerent, Qui Plinio negotium facessunt in Dasipodis, Leporis'q; distinctione. Quæ mira uideri non debuit, cum in Animantibus, quarum non una species est, id ipsum & summus Philosophus facere pernoscat. Pene' exciderat, quod relatu uel dignissimum fuit, & adiuuat, quæ præstruximus. Scribit Oppianus ἁλιευτικῶν primo, Cephalos Cestreos'q; esse δικαιότατον γένος ἀμφιτρίτης, idest Amphitrites iustissimum genus. Quem locum enarrans Expositor, Iusti inquit, uocantur, quoniam, cum Pisces cęteri Carniuori sint, nec cætero abstineant piscitio, Soli omnium hi Carnibus haudquaquam admouentur. Apud eundem Interpretem sic comperi, Notandum inquit, Quod Thynnus quidẽ Piscis est, κέστρος δὲ, idest Cestus autẽ est Melanthynnus, id ualet, nigricãs Thynnus. At Echinus, qui in Cestrei capite conuisitur, Sphondylos nũcupatur. Est & Cephalinus Piscis, sed a' Cephalo diuersus, quem etiam Blępsiam dicunt. Cestrei uero Plotes quoq; nũcupantur. Nam sic eos appellat Epicharmus. i. πλῶτες.

¶ Aquarum laus præcipua. Oratii locus explicatur. Iurisiurandi per stygiam paludẽ ratio. Amymonię aquæ. Aquariæ Libræ, Item Dioptræ, & Corobatæ. Caput XXXVIII

Enim, ut ad Aquam regrediamur, & in Vniuersum aliquid promamus, Eius Vtilitates longe uidentur Ignem præstare, Quoniã multa sint Animalia, quę absq; ignis degant usu. Degere autem sine aqua nullum. Quippe si fuerint sine humoris potestate, exanguinata, exucta'q; a' principiorum liquore interarescunt. Quin nec plantas ipsas, aut herbas florescere citra aquæ humectationem. Qua ex causa Pindarum rectissime opinantur dixisse, ἄριστον μὲν ὕδωρ, idest optima quidem Aqua. Quanquam nõ desunt, qui Hesiodum in Theogonia putẽt, Aquam statuisse rerum initium, & Chaos nominasse, ὡς ἀπὸ τῆς χύσεως. χυτὸν χάος καὶ ῥυτὸν τὸ ὕδωρ, idest uelut ab effusione, Siquidem fusilis, fluibilis'q; ac fluitans aqua est, Vnde prodierit & Milęsii Thaletis opinio, Et Pindarus ita sibi laudare Aquam permiserit. Affertur & illud, Creditum Veteribus, Deos per Stygiam paludem iusiurandum cõcipere, uel quia a' Diis, & Hominibus odio habentur, qui ad deiurium procliuiores sunt, uel quia iuxta, Hesiodum, omnibus elementis antiquior est Aqua. Primo Rhetorico Aristoteles, de multiplici usu eius elementi prodiisse Pindaricum illud, opinatur. Porro' cum Aquarum infinitæ propemodum utilitates sint, gratissimæ'q;, Qui sacerdotia gerunt moribus Aegyptiorum, ostendũt res omnis e' liquoris potestate ꝯsistere. Itaq; cum Hydria ad tẽplum, ędem'q; casta religione defertur, tunc in terram procumbentes, manibus ad Cælum sublatis diuinę gratias agunt Bonitati. Ex iis esse arbitror, quod Seneca scribit, Magnorum fluminum capita ueneramur. Subita & ex abdito uasti amnis eruptio aras habet. Coluntur Aquarum calentium fontes, & Stagna, quę uel opacitas, uel immensa altitudo sacrauit. Hinc & Oratianum illud ex primo Carminum. Nunc ad Aquę lene Caput sacræ. Sed & in Ergis præcipit Hesiodus, Nõ esse fluuium perennem pedibus transeundum, nisi prius affusis precibus. Id eo dici, tradit Proclus, quod opinarentur Veteres, Omnem quidem aquarum naturam, Vt quæ alendi, augumentandi'q; uim possideat, sacram esse Diis, quos ζωγόνους uocant. Præcipue uero perennes fluuios putasse diuinos, Quia indeficientem, æternam'q; Deorum Substantiam imitentur. Quin & potestates præfici diuinas, interpretabantur. Nec me fallit, Ioannem Grãmaticum Illud Hesiodicum arbitrari allegorice intelligendum, Nam fluuii nominę Vxorem putat accipiendam perpetuo habitantem cum Viro. Monere autem Poetam, Vxori non congrediẽdum ante fusas Diis preces, Vt Seminis profusioni adsit Deus uolens, & propitius, quam uocat καλλίρροον ὕδωρ, ὁσίαν τε καὶ νόμιμον, idest puram, legitimam'q;. Amymonias aquas sicubi legeris, intellige argiuas, quoniam Amymones obretitus amoribus Ne-

ptunus fontes aperuit Lernços. Vnde aquis abundare contigit argiuis. Etiamsi ad Danai-das referunt alii, Quæ ab Aegypto profectæ Phreorychiam docuerint, idest puteorum artē persodiēdorum. Aquarias Libras, Dioptras'q; alicubi inuenies, Sicuti Chorobaten quoq;. Ea uero instrumenta sunt Aquarum dicata librationibus, ubi perducendæ ad mœnia sunt; De Aquarum præstantia sic apud Græcos comperio, εἶναι ἄριστον ὕδωρ ἀποιότατον, καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν, καὶ κατ' ὀσμήν, idest esse optimam ex Aquis, Quæ citra ullam sit qualitatem uel saporis, uel odoris. Sed quę mox hypocondria transmittant, Illæ uero incomparabilis sunt excellentiæ. Nā quæ illis immorantur, ac inflant Ventrem, grauant'q;, cēsentur non bonę.

¶ Niloticę aquę laus præcipua. Cur Nilus dicatur Iupiter, & Saturnius. Chomata Nili, & Diacopi. Cōmatica. Comę. Halmones qui sint. Quę sit fluminū, & Aquarum probatio. Dæra. Syrembolum. Sarabaitę Sacerdotes. Aquai Legendum apud Quintilianum, Et Virgiliū, Æneidos septimo. Interim de Ioue pluuio, & Terræ simulacro. Caput XXXIX

Ed enim in medicinę ratione fluuialis aqua, & palustris damnat', præter Niliacam. Ea nanq; cunctis insignita Virtutibus creditur, haustu suauis, mediocrem in Aluo moram ducens. Sitim porro` restinguit commode, nec frigida quidem ullum inferens nocumentum. Pręclara in eo Galeni sentētia est, Nilum inquit, ita laudo, ut bonitatis excellentia paucis admodum cōparari fluminibus possit, Nam & Mulierum partionem insigniter adiuuat. Ex eo præterea in Ægypto Solę omnium palustres aquæ redduntur commodiores, quando æstate nec computrescant omnino. Seneca in Naturę quęstionibus, Pleraq; sunt inquit, ratio quorum reddi non potest, Vt cur aqua Nilotica fœcundiores faciat fœminas, Adeo ut quarundam uiscera longiore præclusa sterilitate ad conceptum relaxauerit. Auicenna primo Canonis quatuor ex causis Nilo incomparabilem Bonitatis uim scribit attributam, Quarum primam statuit a' Cursus longitudine. Secundam Regionis ascribit nitori, ac pręstantiæ, Per quam fit aquarum delapsus. Tertiam, putat, quod a' meridie in Septētrionē deferātur, Sic enim attenuari amplius. Postremo & immensam suffragari fluminis molem. Inuenio præterea Iouis uice fuisse Aegyptiis Nilum, Vnde illud apud Byzantium poetā Parmenonē, ut scribit Athenęus αἰγύπτιε ζεῦ νεῖλε, idest Iupiter Aegypti Nile. Quoniam Certis anni temporibus superfusus ripis Imbriū modo mirā Campis fertilitatē inferat. Propterea de Nilo Tibullus,

Te ꝓpter nullos tellus tua postulat Imbres,
Arida nec pluuio supplicat herba Ioui.

Nā & Athenis Terræ fuisse simulacrū, Pausaniæ credim° suppliciter a' Ioue pluuiam cōprecantis, Quem uocant ὄμβριον, Cuius in monte Hymetto uisebatur ara, Sicut & Simulacrū quod Iouis diceretur Hymettii. Sed & in Parnethe Ioui sacra fiebant, quem nunc ὄμβριον uocarent, nunc ἀπήμιον. Sed ὄμβριον uocant item ὑέτιον. Creditur et Pindarus inde Saturnium appellasse Nilum, tanquam & ipse Iouis innuens cognomentum. Dicitur inde & Chrysorrhoas, quasi auro fluēs. Ex quo & graues in eos, qui Chomata Nili ruperint, uel uiolarint omnino, Sanciuntur pœnę. Sunt autem eo nomine Aggeres (Sic enim græce pronuntiatur χῶμα) Atq; ita scribendum apud Iureconsultos, Digestis de extraordinariis criminibus, Vbi etiam Aggerum nominantur Diacopi. Quo uerbo intelligi Scissurę uidētur. Commatica uero pronuntiatio apud Grāmaticos, aliud est, dicta sic, uelut incisa. Cuius exēplum est apud Papinium.

Vbi iste fragor? Ni fallimur aure. Sed unde
Puluereo stant astra globo? num Ismenius ultro
Miles? ita est, ueniunt. Tanta est'ne audacia Thebis?
An dubitent?

Comas uero, idest κώμας Pagos Græci uocant, Qui in Orchomeno quandoque Halmones, idest ἁλμῶνες sint nūcupati, ab Halmo Sisyphi filio, Cui regionis partem haud ita magnam concessisset incolendam Orchomenius Eteocles. Inde natum, Vt esse uicum quendam Halmonas, prodiderint multi. Sed a' diuerticulo fabulam repeto. Reliquorum Aquę fluminum difficiles censentur, arefaciendo, ac Sitim amplius accendendo, præsertim

si regionum

ſi regionum adſit malignitas, nec Aer admodũ accõmodus, quod adnotauit Dioſcorides. Auicenna eam item probat, quę Exortum petat, præcipue æſtiuum, ſemper'q; bonitate ꝓficere, dum a' fonte diſcluſa abit longius. Secundæ uero notę putat, quę in Septentrionẽ profluat. Hanc Æginita Paulus non probat ſatis, Quoniam ſit ὕδωρ βραδύπορον καὶ ἀτέραμνον, ideſt inceſſu tarda, dura'q; Aqua. Rurſum incaleſcere tardi⁹, ac frigeſcere. Cui diuerſum faciat ortum petens. Improbãtur omnino in occaſum, meridiem'ue delabentes, pręcipue meridionali aſſiliente afflatu. De iis plura item Galenus. Putearias quoq; nec ſatis probas prę fontanis arbitratur Auicenna, quod terroſæ plurimum ſint. Vt quæ in arcto contineant' occluſæ. Porro' ineſſe & putreſcentis materiæ quippiam, neceſſe eſt. Illuc Solis radio minus pertingente, nec prorſum perflatu ullo, Vapores corruptioni obuios detergente. Auctor cũ Paulo Galenus eſt, Vnàm eſſe bonarum, & malarum aquarum cognitionem, Si hyeme q; dem calent, frigent uero æſtate. Deinde ſi purę ſunt, nec colore oblæſo, uitiato'ue. Et ſi mala nequaquam fuerit hypoſtaſis. Item ſi leues ſint. Quando terræ promixtionem coarguit pondus. Conſyderatur præterea, incaleſcant'ne ſtatim, frigeſcant'ue. Huiuſmodi enim pręſtare. Cæterum de iis plura item Architecturæ octauo Vitruuius. Illud neutiquam trãſiluerim, quod Aelius ſcribit Dionyſius, Dæram nuncupari humectam ſubſtantiam ab iis, qui Teletas curant, & myſteria. Deras autem. i. Δηρὰς regio eſt argiua, ubi Apollo colitur Δειραδιώτης, In cuius ſacrificiis Agno noctu ĩmolato quot menſibus, & ſanguine guſtato, Puella κάτοχος ἐκ τοῦ θεοῦ γίνεται, ideſt afflatum ſentit numinis, uaticinatur'q;. Syrembola denique in obſidionibus fiſtulas uocant, quibus exquiritur aqua. Nã Syrinx fiſtula eſt. Et Embolum altera eſt compoſitionis pars. Sarabaitæ ad præſens inſtitutũ nil magnopere faciunt, Qui ſint, enarrabitur nihilominus, doctrinæ gratia uberioris. Sunt enim eo nomine in Aegypto Sacerdotes, in Saxorum cauitatibus fere' habitantes, Suillis, ac Bubulis circum amicti exuuiis, funibus Zonarum præcincti loco, Pedibus nudis, Cruore conſperſi, ubi Scenophegiorum ingruit Celebritas, e' Cauernis ſe promentes, Hieroſolymam petũt, Ac Templum adeuntes inopiam, abſtinentiam oſtentui habent, Ingerunt omnibus, Barbã ſibi etiãnum acriter uellentes, Vt ſpectent iſta Vniuerſi, & uelut Cælitus demiſſos homines opinẽtur, ſuſpiciant'q;, etiamſi intercutibus nunquam non uitiis madent. Propterea non eſſe imitandos, præcipit Auguſtinus, Et cõmeminit facundus Scriptor Hieronymus. In hac deniq; tam multa aquarum mentione, Sciendum, Pauſaniam auctorem nobilem Alphei tranſitũ ad Arethuſam facile comprobare, Nili argumento, qui Paludem ingreſſus emergat, perinde ac e' terra, Quod ipſum & in Iudæa faciat Iordanis. Adduci autem ſe potiſſimum Apollinis delphici oraculo ſcribit, a' quo ita ſit editum.

ὀρτυγίη τίς κεῖται ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
τρινακίης καθύπερθεν, ἵν' ἀλφειοῦ στόμα βλύζει,
μισγόμενον πηγαῖς εὐρυρείης ἀρεθούσης.

Nec illud deniq; neglexero Virgilianum Carmẽ ex Septimo Æneidos ſic ab Eruditioribus legi ſolere. Id Quod Diobolares Grammatici ne ſuſpicati quidem unq̃ ſunt,

Sæuit Amor ferri, Et ſcelerata inſania belli,
Ira ſuper. Magno ueluti cum flamma ſonore
Virgea ſuggeritur Coſtis undantis Aheni,
Exultant'q; Aeſtu latices, furit intus Aquai
Fumidus, atq; alte ſpumis exuberat amnis.

Cui ſane' Lectioni, ut plauſibili, in Codicibus ſynceris ſuffragetur Seruius quoq;, Diæreſin eſſe inibi factam, teſtatus. Suffragetur Cornutus item Perſianus Interpres, Poetæ uerſu aduocato. Hũc porro' eſſe locum, a' Quintiliano ſignificatum, Vbi Libro Oratoriarum Inſtitutionum primo ita ſcribit, Vnde Pictai, & Aquai Virgilius doctiſſimus Vetuſtatis Carmini inſeruit. Quanquam modo Legitur, Aulai, in peruulgatis Fabii Voluminibus.

¶ Cur Animantibus Somnia ſint data. Item Somniandi cauſę. Quę Somnia liceat coniectare. Caput XL.

Omniorum uanitatem tum ratione, tum experimentis coargui a' multis, palàm eſt. Nec defuerint tamen, qui e diuerſo ratione, ac experimentis item pręſagiorũ

inde miram comprobent ueritatem. Prius uero quàm altiora contingamus, succurrit, promendum hac parte, cur nam credamus, contributa esse Somnia. Et ratio quidē illa plerisq; Eruditorum egregie arrisit. Mentem utiq; per diem ueris auocari uisionibus, ne obdormiat. Noctu uero falsis, ne excitari celerius queat. Quod si nullę omnino sese imagines ingerant, Aut uigilare illam, necesse erit, Aut perpetua sopiri morte. Proinde dormitionis ratione Somniorum Inuolucra esse ab opt. max. Deo impertita, fatendum arbitrantur, Cū uniuersim, tum uel Homini imprimis, Quod præter Quietis propositum, etiam futurorum prædictiones in eis seposuerit sibi, Nam ueridico præsagio multis fuisse per Somnum oblatas species, argumento esse historia potest. Sed & nostrorum Vatum responsa, euentu admirabili, ex parte fuisse Somnia, compertissimum est. Verum quæ falsa sunt, obrepunt modo Soporis causa. Illa, ut ex diuinæ potestatis magnitudine ingruens bonum, uel malum pręripiamus. Propterea Actuum apostolicorum secundo, Effundam de Spiritu meo super omnem Carnem, Et prophetabunt filii uestri, & filiæ uestræ, Et Iuuenes uestri uisiones uidebūt, Et Seniores uestri Somnia somniabunt. Cæterum, quo ista constent exploratius, Ex Theologicis Patrum nostrorum sanctariis uideor aucupatus, Vniuersim quidē Somniorum causas esse duas. Earum Intima una est, Extima uero altera. Sed & intima item duplex. Ac est una quidem, fortuitus in quiete phantasmatum motus. Hic præsagit omnino nihil, & eiusmodi fere Somniorum plurima sunt. Ideo Ecclesiastes quinto scriptum inuenias, Vbi multa sunt Somnia, Ibi plurimę Vanitates. Altera uero ex Corporis affectione est. Nam & frigidioris naturæ homines glacie sibi plerunq;, aut niuibus uidentur adobruti. Quippe affectioni eiusmodi phantasmata conformari, palàm est. Propterea Medicorum scientissimi, quod Aristotelicum est ex Libro de Somno, & Vigilia, Somniis peruigilate intendendum, asseuerarūt. Sed & calculum adiicit Magnus Albertus, Eius quoq; exemplo subiecto, Qui per quietem in pectus sibi atriorem arbitrabatur affundi picem. Mox'q; illucescente die, Bilem reiectauit atram, & utiq; copiosiorem. Itaq; indidem posse uel sanitatis, uel morbi uaticinia concipi, prope certa est Coniectatio. Verum Causa Somniorum extima duplex animaduertitur & ipsa. Corporea, Spiritalis'q;. Ex quibus illa quidem ex cælestibus profluit Corporibus, & ex ambeunte nos Aere. Sicuti enim illis influentibus, in corporali materia formæ producūtur diuersę, ut Plantarum, & Metallicorum, & id genus Complurium, Sic & Virtute eadem in potentia phantastica, quæ organica est, phantasmata promi, effingi'q; ualent, Cælesti consentanea dispositioni, effectui cuipiam producendo. Ac propterea id quoq; genus Somnia Veritatis opinionem sibi facile conciliant. Atqui inferat aliquis, Et uigilātibus adsunt Corporis illæ ipsæ affectiones, agunt & cælestia corpora, ac continens Aer. Agunt quidem, Verum auocamentis rerum multiplicium, curarum'q; nunquam non perurgentium, obseruantur minus phantasticę potestatis Motus, Immo uero & præpediuntur. Causa porro extima item, ac Spiritalis ex Deo est, quę & Bona dicitur. Sed & hæc bifaria est, Siquidē uni quādoq; imaginaria modo ingeritur Visio, Alteri uero eiusdem Intellectus. Nam & Pharaoni præpinguium Boum oblata species est, atque item macie confectarum. Quam is tamen cōiectare non ualuit, Valuit autem Ioseph. Nec inficiandum tamen, Alicui sæpe contingere utrunque, Sicut Danieli. Altera Spiritalis ratio, & eadem mala, Dęmonum commercio infamis est, Et magica insignitior uanitate. Ex iis porro ita contextis, liquere illustrius potest, quæ demum Somnia explicare cōiectura liceat, & quæ minus. Sed nec Eustathii prætereunda sententia est, qui super eo Homeri uersu,

καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν.

Somnia inquit, quæ ex Deo sunt, διοπέμπτα uocant, uelut ex Ioue missa. Quin & huiusmodi Somnia proprie dicuntur, idest ὄνειροι, Appellantur & θεῖαι ὀμφαί, idest diuinæ uoces, Quia φαίνονται τὸ ὄν. Hoc est uerum indicant. Proinde ab eodem dicitur Somnium Διὸς ἄγγελος, idest Iouis nuntius.

Quid Prophetia proprie. Necnon Prophetiarum gradus. Vectii uaticinium de Romani Imperii perseuerantia, ex Vulturum XII, ratione, Romulo qui sunt oblati. Caput XLI

Et quia nos

T quia nos in Propugnatorum Christianę Veritatis colloquia immisimus, pergamus porro imbecillitatem nostram doctissimis, ac de Cęlestis Eloquii fonte manantibus, illorum ipsorum consabulationibus, ac Scientiæ scitamentis consouere, ab instituto tamen nihil abiuncti. Est inquit Cassiodorus, Prophetia inspiratio diuina, rerum euentus immobili ueritate denuntians. Vt uero plenius, absolutius'q; dicatur Prophetia, cognitio exigitur Intellectualis, Sicuti Danielis quoq; decimo comprobatur. Quod si intelligentia non contingat, nō proprie dici Prophetiam. Sicuti Pharao Spicas uidit, Geneseos XLI. Et Balthasar manum scribentem in pariete, Danielis quinto, Ille dormiens, hic uigilans, Neuter tamen eorum Propheta. Cæterū nec in morte Saluatoris Caiphas. Quippe Sancti Spiritus ui nobis inexplicabili impellimur sæpe nescientes, quod felicissimū est. Cuiusmodi fere impulsum in hominibus adnotamus Fortunatis, Qui ratione nulla, uel cognitione ducuntur ad aliquid faciendum, Vt est in Libro de bona Fortuna, ea tamen differentia, Quoniam fortunatorum impulsus a Causa est naturali, idest ab Orbis influentia, uel motricis Intelligentię, ut quorūdam assertio est, Vel ab utraq;, Sicuti aliis uideo magis placuisse. Igitur quia ex ratione Propheticæ Veritatis est Cognitio, ut præstruebamus, inde fit, Vt pro eius uarietate profluant Prophetici quoq; gradus. Is nanq; excellentissimus est, ubi paribus reliquis, clarior est Intelligētia, dū tamen Prophetiæ limites non transcēdat. Ergo gradus primus est, Cum uidet quis, & intelligit. Velut Hieremias Ollam uidit succensam, & faciem eius ab Aquilone. Quo significari intellexit, Babylonici Regis exercitum Ciuitatem Hierusalem exusturum. Secundus gradus est, Vbi uidetur nihil, Sed instruens Vox auditur. Hic porro est priore excellentior, Quoniam Veritatem expressius pręmonstrant Voces. Tertius uero est, cum non Vox tantum auditur, quæ instruat, Sed uidetur etiamnum, Qui loquitur. Quę res adhuc creditur augustior. Cęterum uel ista cōtingunt in quiete, Vocantur'q; a Theologis Reuelationes per Somnia. Vel dum uigilamus, & a Iunioribus dicuntur Visiones. Qui est præclarissimus modus, quoniam & mentis fit illustratio maior, Quæ quāuis sensuum ui exteriorum distracta, Intelligibilem tamen supernaturalium Veritatem percipit, Quod non fit in Somno, Sensibus quietis. Porro Propheticus ille modus, qui raptu contingit, uel Extasi, ad eum ferme reuocatur, qui est in quiete, quia tunc exteriore Sensu non utimur, Sicut nec in Somno. Adhuc Gradum statuunt quartum, ubi apparitione nulla figuræ cuiuspiam, uel sensibilis signi, occultorum intelligibilis ueritas percipitur reuelatione diuina. Cuiusmodi cognitio summo Prophetæ Dauid contigisse dicitur. In hac deniq; Addiuinantiū mētione illud fuerit Auctarū, Quod ex Varronis est antiquitatibus, Vectium augurio præstantem de Vulturum ratione, Romulo qui se obtulere, Quos'q; Corpora sancta dicit Ennius, cōiectasse, Romanum imperium ad Mille ac ducentos Annos perseueraturum. Quod & Verum comparuit, Siquidem cum imperarēt Cæsares Constantii, Romanorū dignitas dilapsa corruit, Byzantium tralata, irruētibus in Italiam Vnnis, Vandalis'q;, ac Gotis.

¶ Afflationum Species. Qui Afflatorum Status. Quæ ad Somniandi rationē requiratur. Somnii laus etiā per exempla. Cur Somnia matutina ueriora. Caput XLII

Erum, ut ad Scriptorū genus aliud digredi iam ordiamur, Et quod Lucernā oleat, subinde pergamus promere, Porphyrius Afflationū species duas agnouisse, animaduertitur. Vnā, quæ p Somnū ꝯtingat, Alterā, quæ in Vigilia. Vbi afflati, & perciti præsagiunt, ita uigilantes, ut etiam Sensibus utātur, Nec tamē esse interim ratiōis humanę compotes. At Iamblichus Animos ait, Vere pręsagientes, afflatos'q;, & cum dormire uideantur, nō dormire. Et cum uigilare, non proprie uigilare, neq; more hominum Sensibus uti, Nec ipsa Animalis uiuere uita. Argumento esse, quod eoꝝ pleriq; igne admoto, nō urant, Ignē uidelicet repellēte Deo, qui intus afflet. Vel si urantur, nō ꝑsentiūt. Sed & inuia, peragrant sæpe, ac flumina tranāt mirabiliter. Cæteꝝ in iis, quę ad Somnia ptinēt, attendenda uehementer, quę nono de Republica Socrates de Somniādi rōne disserit apud Platonem, At inquit, cum quis salubri, & moderato cultu, atq; uictu se qeti tradiderit, ea parte animi, in qua est ratio, excitata, & erecta, saturata'q; bonarū cogitationū Epulis, & ad seipsam ꝯtemplando ꝯuersa. Ea uero parte Animi, Quæ uoluptate alitur, nec inopia pressa, nec satietate affluenti. Vt qescat maxime. Neq; optimā

partem illam aut gestiendo, aut mœrēdo perturbet, Sed sinat eam p seipsam solam, ac purā ꝯsyderare, indagare, atq; percipere qcq̄ ignotū hactenus, uel præsentiū, uel futuroꝝ, aut pręteritoꝝ. Illa ēt parte Animi tertia, in qua Irarū Ardor ęstuat, sedata, atq; restincta usqueadeo, ut quiescat nulli infensa. Atq; ita inq̄ partibus pacatis duabus, Mente uero erecta, Somno se cōparet. Tunc demū pura mēs Veritatē contingit, neq; Insomniorū uisa nefaria occursant. Significat ipsa hæc parte quadā Synesius, cum ait, Sufficit Somno dedere se Lætis manib⁹, diuinis'q; laudibus celebratis. Laudans quoq; suo more Somniale uaticiniū, Ad hoc inqt, accedere decet fœminas, atq; Viros, Antiquos, Iuuenes, Pauperes, Diuites, Priuatos, Principes, Oēs deniq;. Quoniā neminē respuat, adsit'q; omnibus Propheta paratus, Cōsultor bonus, & tacitus, Sacroꝝ pręceptor, atq; discipulus. Mox uero inde sibi ambiguitatū inuolucra quędā mire scribit reclusa. Quin & Magorū insidias huius bñficio debilitatas, ac cōcussas ꝓbat. Ereptū'q; se discriminibus multis, nō inficiat. Galenus sūmus Medicinę auctor ꝓdit momentis, cū circa Diaphragma causatio esset inorta, ꝑ quietē sibi oblatā speciē, quæ cōmoneret, liberatū iri, Si sanguinē mitteret ex Vena, quę inter pollicē uisit', atq; indicē. Fecisse, quod pręcipiebat', ac mox sanitati restitutū. Ipse sum memor, cū agerē ætatis annū secūdū & uicesimum, & Antonio Boldu, nobili Veneto, tunc in patria mea præturam gerēti, Plinium interpretarer, Nec dum Hermolai Barbari emendationes doctissimæ eminentissimo Auctori egregiā, immo ēt triariam tulissent opem, forte in eū incidisse locū, Qui legit' in Septimo de iis, q plus iusto crescunt, uocātur'q; a' Gręcis Ectrapeli, Torquebat amplius uerbū id, Sciebā me legisse de eo aliqua, Verū nec Auctor, nec locus satis suppetebat. Proinde uelitus imperitię notā, ęstuāti animo cōmodū quieti me tradiderā. Mox ratiocinans mecū librū uidebar agnoscere, immo ēt Locum, & Phyllur͡æ partem, ubi id foret exscriptū. Excitatus deniq; cœpi oblata ꝑ Somnū repetere. Illusionē putaui. Sed cū inscitiæ formido infestaret amplius, neqd intētatum relinquerem, Librū arripui, Sicuti Somniauerā, ita cōperi. Neque hoc dico, qa Somniis hęrendum putem, in tam numerosa eorū uanitate, tum ēt pręter instituta fere' Christianæ Veritatis, Sed qa nimis opportune, dum ista proderē, sese ingessit exēplum, pręterire non fuit consilii. Quanq̄ succini pertritū id forte ualet, Neminē magnopere dari, Qui totum diem iaculans non aliquando collimet. Porro' Somniale uaticinium ꝓpe' Solis emersum, sedata paulū Vaporum, Externarū'q; rerum cura, contingere, proditum literis est. Id fieri putatur, non solum ea de causa, quod ꝑcocta ciborū mole, amplius Sobrii simus, Sępius.n. cibo inanes quietem petimus, Neq; tamē ꝯtingit uisionum ꝑspicuitas. Sed eo item noīe, quod et Solis, Phœbi'q; Vatis, ut ueteꝝ more loquamur, accessu roborari uaticinium solet. Sanguinei quoq; Spiritus, Ignei'q; ea hora dominātes claritate sua somniali cōferunt claritati. Accedit id euidens quoq;, quod obuersantia expergefacti mox ꝯsequētium Imaginum turba non confundimus. Propterea Sermonum primo Oratius.

Atq; ego cum Græcos facerem natus mare citra
Versiculos, Vetuit me tali uoce Quirinus
Post mediam noctem uisus, cum Somnia uera.

¶ Somniorum diuinatio an sit, ex Aristotele. Item'q;, an a' Deo mittantur Somnia. Caput XLIII.

Postea uero quàm Theologorū patrum in iis decreta prolibauimus, Nec non Platonicorum musea introspeximus, Percommodum fuerit forsan & Peripateticos in Consilium adhibuisse (etiamsi, quod aiūt, Mysorum collimitia, & Phrygum plane' secernuntur) Qui placita ad id negotium sua quoq; promant. Igitur ex Aristotelis sui doctrina Themistius inquit, Diuinationem in Somno esse aliquam, neq; pertinaciter resistendum, Neq; temere assentiēdum. Nam quod aut omnes, aut plurimi arbitrantur, inesse aliquid diuinitatis in Somno, & uisa pleraq; occurrere futurorum prænuntia, argumēto est, huiusmodi persuasionem, quæ usq; infixa Hominum mentibus sit, Et fere' Gentium firmata consensu, ab experientia, & rerū euentis ortum aliquem habuisse. Parte uero alia cum nulla grauis, & efficax ratio uideatur, unde istæc diuinatio proueniat, efficitur, ut homini docto perdifficile sit, fidem in hoc obstringere. Nam putare, Deum esse, qui Somnia mittat, pręter alias rationes, quibus infirmari hoc, refelli'que potest, Illa exploratioris est efficaciæ, quod subabsurda res sit, Rerum futurarum

turarum significationes per Somnia non optimis, & Sapientibus, Sed sine lege ulla, ac fere pessimis quibusq;, & abiectissimis hominibus euenire, Atque etiam Brutis. Porro sublata ratione hac, nulla præterea potest idonea confingi. Quod uero asseritur, Esse apud Boristhenem, & Gades, qui uaticinentur, nonnullos, Adhuc ratiõis est incompertæ. Quãquam uero diuinitus non mittantur, Sunt tamen, quæ possis Dæmonia dicere. Nam & natura Dæmonia sunt, non diuina. Huius rei argumentum est, quod parte plurima indocti, & Gregarii somniare, ac Vaticinari uidentur, Vt intelligatur, auctore Deo, illos non somniare. Porro in plurimis, & uariis Visis non est, ut fit mirãdum, euadere ex iis aliqua, quæ prædixerint. Nam Vetus est, Si sæpe iactaueris, quandoq; Venerem iacies.

¶ Quam dixerit Somniorum rationem Democritus. De Motionibus Somniantium, ex Arist. eodem. Item cur fatui præcipue motionibus excitentur. Cap. XLIIII.

d Emocritus uero in Somniorum ratione Dormientium animos putabat pulsari externa, & aduentitia imaginum uisione, Quæ tanquam membranæ a Corporibus direptæ continenter funderentur, & fluerẽt. Ex iis alias esse beneficas, Alias sequioris Ingenii, perinde'q; maleficas, & magnitudine, ac pernicie portentosas. Has accedere in Somnis ad homines, & significare, quæ præsentirentur, futura. Esse uero, quibus simulacra hæc adueniant me ditantia, commentantia'q;, & Voces mittentia, Alioqui quæ in Somno tantum intelligentibus sentiantur. Quamobrem optabat Democritus imagines optimatis notæ sortiri. Nos uero, & si Simulacra esse ulla, quæ uolitare, ultro, citro'q;, & uagari per auras possint, negamus, Tamen motiones aliquas esse concedimus, quæ nos Simulacrorum uice exerceant. Illas ex initiis quibusdam earum rerũ prodire, quæ dicendæ nobis, agendæ'ue sint mox, Aere primum mutato. Tum deinde per aurium foramina, & narium meatus transmissas ad Cor, facere, ut in somniis futurarum rerum exitus prænoscere uideamur. Hæ uero motiones non possunt alio tempore sensum sui, quàm noctu ampliorem inuehere. Motus itaq; hausti Sensibus. Et Visa ex iis concepta, idẽtidem'q; ad sentiendi transfusa principium, præsensionem futurorum dormientibus afferunt, Atque hæc ratio est, quamobrem fatuis Somnia hæc potius, quàm prudentibus ingerantur. Quoniam inest iis silenta mens, deserta'q;, & cogitationibus uacua. Quarum plenus philosophantium animus est, & quarum agitatione solitarius, & Otiosus esse non finitur.

¶ Somniorum in quibusdam certitudo unde sit. Item de Melancholicis. Lycanthropi. Lycanthropia. Lycaones qui intelligantur. Cap. XLV.

q Vosdam uero esse, qui cum excessu mentis tentantur, prædicant futura. Id causæ est, quod cum Intestinis, & propriis motibus non infestentur, enim nus uellicantur, & alienos excipiunt. Ita ut ea maxime sentiant, quæ gerantur extrinsecus. Esse itẽ aliquos, quibus Somnia de necessariis, & amicis certissima eueniant, Inde proficiscit, qđ de necessariis suis impẽse solicitus qsq; est. Vt.n. de longinquo ii uice mutua se agnoscũt, Ita motiones, quæ in Corde seruant, rerum, quas familiares, charas'q; hẽmus, notiores nobis sunt, & ꝓmptius se reddũt. Melãcholici uero præ naturæ suæ uehemẽtia similes Venatorib[9] uidentur. Vt enim illi & coniectatione, ac telo quasi feram possident ante, quàm accedant, manu'q; tollant, Ita Melancholici pernicitate animi rapienda præcipites quasi anticipant, & anteuortunt futura. Quod enim Imaginationes in iis uolucres, & desultoriæ sint, leui pulsu excitę, tanquam signo dato, & quæ his proximæ sunt, demum'q; uniuersæ prorumpunt. Est item Melancholica affectio, dicta Græcis λυκανθρωπία. Et qui sic afficiuntur, Lycanthropi, Quoniam Lupos imitari prorsum uideantur. Exiliunt quippe noctu, Ad'q; diem usq; inter Sepulchra diuersantur. Eorum præpallet facies, καὶ ὁρῶσιν ἀσθενῶς, Oculis arescentibus, præcipue uero lingua. Sunt præterea διψώδεις, hoc est sitibundi. Tibiis ex impactione crebra ἀνιάτως. Idest citra medelam ulcerosis. Hosce item Lycaonas dici, obseruauimus.

Quicquid occursat per quietem, non dici Insomnium. Item qui non somnient. Cur quandoq; meticulosa obueniant Somnia. Caput XLVI.

P Orro' nec illud omittendum, non quicquid uisitur in Somno, dici Insomniū posse. Nam tunc proprie Insomnium est, Cum is, qui Somniat, existimat uera esse, quæ dormienti occursant. Quod si quis ita imagines concipiat, Vt intelligere possit, se dormire, somniare'q;, Hoc proprie Somnium non est, Sed uisum quoddam, atq; phantasma. Ac uidentur quidem hæc esse Insomnia, Sed non sunt. Proinde in Animalium generatione, Libro quinto Aristoteles, Somnia inqt, non sunt, quæcunq; dormiendo aguntur. Sed præter Insomnium, hoc est, ut ipse ait, παρὰ τὸ ἐνύπνιον, Vt iis contingit, qui dormientes resurgunt, ambulant, & loquūtur. Vidēt'q; inquit, eodem modo, quo qui uigilant. Id sane' cōsueuit euenire Corporis incommodum, quod cum frigiditas Sensus communis obliget instrumenta, & soporem conciliet, obtingit, ut extrinsecus in calorem naturalem humoris quippiam ex cibo, uel ex putrido humore, ac febri profluat. Tum ea uis mota Spectrum mouet, seu phantasma, quod repræsentat, exhibet'q;, quod antea per iram conceperat, aut affectionem aliam, uel etiam Cibi ingessit qualitas. Hinc etiam, qui febribus uruntur amplius, inter quietem loquuntur, & uaria concipiunt rerum simulacra. Nec statim a' Cibo somniāt Animalia, Neq; cum edita primum sunt, Vt Infantes, quia multa tum agitatio, motio'q; est, Propter alimentorum calorem. Quamobrem quemadmodum humore aliquo uehementer commoto, aut nulla effigies redditur, quæ appareat, Aut redditur qdem aliqua, Sed lacessita, & tortuosa usqueadeo, ut alia ōmi no uideatur, quam Sit. Quiescente autem, & Stagnante, res in eo simili colore, & incolumi forma respondent. Ita dormientibus eueniunt Visa, & motiones a' Sensibus quandoq;, ut peruideri non possint, Quod multo alimoniæ fluxu obruuntur, Quandoq; distortæ præpostere, & monstrosæ, & omnino teterrima Somnia. Qualia quæ Melancholicis, & Temulētis, & Febrientibus accidunt. Hæc immo recensuimus, ut apertiora fierent, quæ de Animalium historiis libro quarto prodit Aristoteles. Vbi sic fere' scriptum inuenias. Homo maxime Animalium Somniat. Editis nuper in lucem, Et Insautibus adhuc nullum penitus contrabitur Somnium, Sed plurimis anno circiter quarto, aut quinto Aetatis, uisa incipiunt. At libro decimo Plinius Somniat inquit, statim Infans. Et Arist. libro septimo, Infantes inqt Somniant, Sed sero' meminisse possunt imaginum. Quid ergo pugnantia isti loquuntur, & sentiunt? Absit, Sed hoc uidentur sentire, Infantes, si minus proprie loquendum sit, Somniant. Si proprie, non Somniant. Et quia Pauore concuti per quietem Puerulos Hippocrates scribit, Adnotanda uehementer in eo doctissima Galeni Interpretatio. Pauores inquit, per Somnum adsunt Infantibus, iis præsertim, qui sunt natura edaciores, Quando loca ad Ventriculum pertinentia Sensu quidem uigeant, Sed imbecillia existant, Cibus uero corrumpatur. Nos siquidem obseruauimus, non in tantillis solum, Sed etiam in Aetate perfectis terribiles fieri per Somnum imaginationes. Quando multi, & uitiosi humores grauant, & mordent Ventriculum, præsertim ipsius Os. Hæc enim particula præcipuum habet sensum. Insomnia deniq; non ad opinionem, neque ad intelligentiam, neque omnino ad rationem aliquam intelligendi, opinandi'ue pertinent, Sed sunt Sensualis potētiæ alumna, Verum non quatenus Sensualis, Sed quatenus imaginaria, siue phantastica est, Siquidem probatum in libris de Anima est, Imaginandi uim, quam Phantasiā appellant, eandem esse ad numerum cum potentia sentiendi, quāuis essentia, ratione'q; differant.

Somniorum species aliquot. Item de Eorum Interpretibus. Ephialtes q sit, Ac Pnigamon, seu Pnigalion. Qui Somniator. Somniosus. Somniculosa Aspis. Oniropolos. Ciceronis locus explicatur. Onirocritici libri. Et Thytici. Pellium incubatus. Scytharum mos. Pluscula porro' de pellibus. Pardalea uestitus, qui dicatur. Caput XLVII.

a Dnotatione uero dignum illud quoq;, Somniorum alia dici Allegorica, Alia Theorematica. Nam sunt Allegorica, ubi Sensus, Intellectus'q; a' uerbis in diuersum longe abit. Quale Cæsaris mox Dictatoris fuit, Cui per quietem oblata species illa est, Vt putaret se cum Matre permisceri, Responsum'q; a' Cōiectoribus, Imperium Orbis terræ portendi, Quæ cunctorum uiuentium sit mater

mater. Et ad Coniectorem detulit quidam, somniasse se, Ouum pendere ex fascia lecti sui cubicularis, Respondit is, latere sub lecto infossum thesaurum. Fodit, auri aliquantulum inuenit, Id'q; argento circundatum. Coniectori misit de argento, quãtum est uisum. Tum ille, nihil'ne inqt, de Vitello? Theorematica uero cum ita concipitur Intellectus, ut præferre uerba uidentur, uel, ut Græci dicunt, ὄνειροι θεωρηματικοὶ, οἱ τῇ ἑαυτῶν θέᾳ προσεοικότες. Auctores sunt, In genere Phanthasmatum esse, quod Græci uocent ἐφιάλτην. Incubum latini. Cum externa uis aliqua qescentes uidetur inuadere, & põdere suo pressos, ac sentientes grauare. Vnde & Ephialtem dici, arbitratur Paulus Aeginita, παρὰ τὸ ἐφάλλεσθαι. Alii ab Ephialte quodam. Themison uero Epistolicoꝝ decimo, πνιγαλίωνα uocauit, ἀπὸ τοῦ πνίγειν. Sũt q Pnigaliona scribant. Apud Dioscoridem Syluæ medicinalis libro tertio in Pæoniæ medicinis inuenio ἐφιαλτῶν πνιγμοὺς, idest Incuboꝝ suffocatiões. Apud Græcos ita finiri reperias, ἐφιάλτην τὴν εἰς κεφαλὴν ἀνατρέχουσαν ἀναθυμίασιν, ἐξ ἀδδηφαγίας, καὶ ἀπεψίας, idest Redũdantẽ in Caput Euaporatiõem ex uoracitate, ac cruditate. Apud Medicos est Ephialtes, q a' plerisq; uocat' Babutzicarius. Somniorum Interpretẽ Græci, & Fulgẽtius Onirocritem dicunt. Nostri nunc Cõiectorem, nunc Somniatorem, ut est in Deuteronomio. Nõ audies inqt, uerba Somniatoris. Meminit Seneca quoq; Cõtrouersiarum libro quarto. Homerus Iliados Rhapsodia prima Oniropolon item dicit. Notatum a' Philõe est, Abraã primũ omniũ inuolucra Somnioꝝ soluisse, & reliqs patefecisse. Trogum Pomp. auctorẽ habem⁹, Ioseph ob ingenium præcellẽs a' fratribus fuisse pegrinis diuenditũ Mercatoribus, a' quibus in Aegyptum deuectus, cum magicas ibi artes solerti pcepisset ingenio, breui euasisse Regis intimum. Nã & Prodigiorum sagacissimus erat, Et Somniorum inqt, primus intelligẽtiam condidit, nihil'q; diuini Iuris, & humani incognitum erat. Adeo, ut etiam Sterilitatem agrorum ante multos annos præuiderit. Ioseph uero Somniorũ fuisse Interpretem patescit amplius Geneseos quadragesimo. Idem tamen a' Fratribus, eiusdẽ trigesimo septimo Somniator nuncupatur, non quod Somnia coniectaret, Sed quod Somniasset ea, qbus excellentia ipsius futura mox præsagiretur. Sed huiusmodi in Hortẽsio Somniosos uocat Cicero, Cum Somniculosi sint Somno dediti homines. Quãquã a' Sisenna dici Somniculosam Aspidẽ, animaduertimus, quæ Somnum morsu inducat Letiferum. Auctor Eustathius est, Oniropolon apud Græcos dici nunc eum, qui ipse somniet, ac prædicat inde, Sicuti Agamemnon in βῆτα ῥαψῳδίᾳ. Nunc uero qui ab aliis uisa pieclanter discutiat, Velut Penelopes Sõnia Vlysses. Sunt quinimmo ex hoc cõcinnati libri, quos Onirocriticos uocãt. Quemadmodũ in diuinatiõibus aliis legebantur Oeonistici, & Thytici. Pausanias inquit, existimare se, Amphiaraum interpretandorum Somniorum laude excelluisse, Quod inquit, uel ex eo liquet, Quoniam quo tempore in Deos est relatus, futurorum cognitionem per Somnia cõstituit, Ad huius item Oraculum, qui pergit, inquit, purgari primum oportet. Purgatio autem est, ut Deo res sacra peragatur, Cui, & omnibus, quorum nomina in ara sculpta sunt, sacrificãt. His peractis, mactati Arietis pellem substerni, atque ita solitos dormire captantes Somnii significationes. Ad quod cum multiscius Poeta interim alluderet, Ita de latino scriptum reliquit, Libro Aeneidos septimo.

Pellibus incubuit stratis, Somnos'q; petiuit.

Cæterum scire oportet, Pellium religiosam fuisse Veteribus obseruationem quandã, Quoniam & apud Scythas Pellis inscensio Iurisiurandi uicem habebat. Mos uero fere' hic fuit, Vbi quis iniuria esset a' quopiam affectus, nec repellẽdæ Idoneum, parem'q; se intueretur, Cum bouem immolasset, concisas quidem carnes percoquebat aqua, Pellẽ uero extendens in ea ipse considebat, manibus retro adductis, ut ex iis unus, qui cubitis colligantur. Hic uero modus illis Gentibus est supplicandi maximus. Adiacentibus igitur Iumenti Carnibus, Adeũt Domestici, familiares'q; primum, Mox & cui collibuerit. Arrepta uero Carnis portione, dextro'q; super Corium illato pede, pollicetur p uirili Vnus Eqtes ἀσίτους, καὶ ἀμίσθους, nullis cibariis, nulla'q; item mercede. Nonnulli grauis armaturæ pedites. Qui egentissimus est, offert se ipsum. Fit'q; ad eum modum haud contemnẽda in Bouis corium aggregatio. Est'q; ea tum firmissima, tum hosti prorsum inexpugnabilis, ut quæ sit iureiurando obstricta. Hinc sæpe lectum in Historia, Exercitum a' Corio esse conflatum. A' nostris item proditum scimus, In lanata pelle nouam nuptam considere solitam, uel ob uetustũ morem, quod

antiquitus homines pellibus consepirentur, uel ut attestaretur, Lanificium se præstaturã Viro. Præterea lugentes quoq; diebus luctus in pellibus erãt. Nam illud M. Tullii in Pisonem, Ecqd recordaris, cum omni totius prouinciæ pecore compulso Pelliũ nomine, omnẽ questum illum Domesticum, paternum'q; renouasti? Ad Veterem quoq; morem ꝓtenderim referendum. Vt Sciolorũ uanitates prætercam, qui Casci ipsi Cascos ducũt, ac præcipitant, uti positum apud Varronẽ est. Nam et Academicorum secũdo M. Tullius, Vt nõ multum inqt, Imperatori sub ipsis pellibus otii relinquatur. Quod eo dicit, Quoniã militum tẽtoria pellibus obtegerentur. Vnde & sub pellibus esse dicebantur. T. Liuius libro qnto. Militem Romanũ, in opere, ac labore, pruinis'q; obrutum sub pellibus durare. Item ab Vrbe eadẽ libro XXXVII. Aut sub pellibus habendos milites fore. Sed & Porphyrio illud explicãs Oratii, Sermonum primo. Quoniam in ꝓpria nou pelle quiessem. Inde sumptum inqt, quod Ductores in pellibus dormirẽt. Cuius rei et Lucilius testis est. Et Plautus, cum de Anu ebria iocaretur, ait, In pellis periculum proteudit. Arriauus Gestorũ Alexandri primo, Pelles, sub qbus milites hybernabant, leui, & sicca herba compleuit. Idem fere, & libro tertio. Apuleius uero Floridorũ primo. Aut Quercus inqt, Cornibus onerata. Aut fagus pellib⁹ coronata. Aduocatis etiamnum aliis uti poteramus. Sed omnia puluis idem, Vt inqt Lucian⁹. Cæterũ qa de Pellibus agitur, Illud adiecisse, nil obfuerit, Pardaleam nũcupari Pardalis pellem. Leonteam, uel Leontem, idest λεοντῆν Leõis. Lyceam Lupi. Trageam Tragi.i. Hirci. Apud Herodotum Antbropea.i. ἀνθρωπέη est humana pellis. Eadem forma dicit Taurea. Aegea. Cynea, a Tauro. Capra. Cane. Pardalea conuestitus dicitur, qui est moribus uarius, & uelut πολύστικτος, idest multis interpunctus notis. Lycea, qui rapax est. Nebrida ferre, dicitur eleganter, qui timidior est, ac uinolentus, quia illam gestaret Bacchus.

¶ De Coniectoribus aliqua. Quintilianus illustratur. Somniorum item Species multæ, Theopneusta, Physica, Syncramatica, Addiuinãtia. Item bonã, uel segorẽ indicãtia cõplexionẽ. Insup de Incubo. Relegati, ac Deportati quo differãt. Achillẽ Aristarchi, esse ab Ennio Tragœdiam, Titulo eiusmodi concinnatam. Caput XLVIII.

Ed ut a diuerticulo fabula repetatur, Exqsitissimus Somniorũ Cõiector is est, Qui similitudines rerũ acutissime potest perspicere, ac discernere. Nam recta, clara'q; Somnia Interpretari, cuiusuis est. Similitudines accipio, quæ nobis secuudum qetem obiiciuntur, & uelocissime transformant, Vt quæ de rebus respõdent in ꝓfluente. Si enim uehementior motus sit, Simulacra in eo ueris motibus dissimilia, & tortuosa reddunt. Idem in Somno statuimus, Si redundantior, & cõcitatior materia sit, quæ a summo capite ad ima Cordis defert, Similitudines expressæ, aut puræ haberi non possunt, Quoniam multa cõmotio synceritatem Somniorũ confundit, & constantiam ulsionum intercipit. Hæc imo addita, Vt Fabii Quint. locũ de Coniectoribus facilius perciperent Studiosi ex libro tertio. Pleriq; Libros de obseruantia Somniorũ multos composuerũt. Sed prudẽtes ista facile ridenda putant, arbitrati prodesse perparum. Nã Spiritus phantastici nõ una esse potest uniuersalis ratio, quæ omnia, ut dicit, sub unam reuocet Myconũ. Auctor in libro de mysteriis Iamblicbus est, & Strabo nõ neglexit. In tẽplo Aesculapii, Quod in Epidauro est, Somnia Aegrotos captare solitos, Quibus bonam ualetudinẽ a Diis ostensam cõiectarẽt. Nam Herophilus Somnia quædam uocabat Theopneusta, ue luti a Deo inspirata, quæ necessario contingerẽt. Quædam uero Physica, Cõfabricante sibi Anima, quod conferre uidetur, & inde quod futurũ sit. Alia autem Syncramatica ex spontiuo per Idolorum occursationem; quando inspectamus, quæ maxime cupimus, ut cũ amicas amplexari concipimus. Apud Auicẽnam obseruãuimus Canonis primo, Complexiõis æqualis, & temperatæ certius haberi argumentum, Somnia Iucũda, permulcẽtia'q;, ac Spẽ inducentia optabilem. Cuiusmodi sunt Odorum, Cantuũ Idola, & Cõuiuiorum, ac dignitatum, ex Spirituum serenitate phantasmata deferentium, aut Organum phantasiæ illuminantium. Plethoricum uero indiciũ est, Cum qs ita per qetem afficitur, ut motari posse non uideatur, aut ingestabile onus sustinere, uel etiã loq non posse. Somnia uero hoc genus uocat Galenus Addiuinantia. Dignum scitu, quod idem scribit, putasse quẽdam, crus alterum sibi lapideum factum, Mox'q; ea corporis parte in paralysin incidisse, præsentiente Medicorum nullo.

rum nullo. At qui fabuolare se opinatur, ac perniciter quocũq; rapi, prætenuibus abundare humoribus credit, & quãtitatis moderatæ. Principatum Sanguinis significare Somnia censent, Cum se quis rubētia spectare opinat. Aut sanguinis e' Corpore profluuium, uel id genus qppiam concipit. Irroborauit hoc Galeni quoq; experimento, Qui eiusmodi Somnio cõmonitus, Pugili sanguinis missionem puidit necessariam, quod rettulit ipse in libello de Somno. At si Aquaꝝ, fluminum, niuiũ, frigoris ingerant' Idola, Phlegmatis ea primatem indicant statum. Quod non Principis modo placita probant, Sed quarto Colliget Auerrois, Capite quintodecimo. Si imagines cõcipiantur ignium, Bilis præualet rubra. Eandē uero atram pollere, prænuntiant Somnia terrifica. Quoniam autem de Incubo facta paulo ante mentio est, Adnectamus Item Auicennæ sententiã in ea re, dignã, quæ incuriosius nõ prætereatur. Ergo Canonis primo Resupinum inqt, dormire, malũ. Prauæ siquidem struuntur Aegritudines, neluti Apoplexia est, ac Phrenitis, & Incubus, quoniam eo situ Superfluitatũ fit ad posteriora reclinatio, atq; inde retentio, nec suis influere meatibus pmittuntur, qui antica Corporum obsidēt. Cuius sunt generis Nares, & Palatum. De Incubo item Tertii prima Princeps sic. Est Incubus inquit Aegritudo, qua, proserpente sopore, Phantasma opinamur graue in nos irruere, & molestius comprimere. Arctatur Spiritus, ac Vox etiamnum intercipitur, cum motu, ingruit' q; præfocatio, meatibus præfarctis. Sæpe' q; uel Apoplexiæ præludiũ est, aut Epilepsiæ, nõnunq; & Maniæ. At Sunt hæc utiq; Harenæ nõ omnino nostræ, non imus inficias, Sed eiusmodi tamen, Quæ legentium animos allectare amplius possint, quam quod Nostrates nonnulli, etiam bene docti apud Iurecõsultos obseruasse, in suos regessere Cõmentarios, Relegatos nuncupari, qui cum exilii causa solum uerterint, nihilominus suis perfruantur bonis, Quod in Deportatis nõ fiat, etiamsi a' Grammaticis minus uidetur obseruatum. Sicut nec illud ex Pœnulo, Achillem Aristarchi mihi commentari lubet. Esse.n.eo noīe Ennii Tragœdiam. Id quod Pomp. Festi probant fragmenta.

¶ Qui nunquam Somniarint. Plinius declaratur. Abluere Somnia quid. Persii locus aperitur. Ardali ara, In qua Somno fieret, & Musis res diuina. Ardalides Musæ unde dicantur. Tibiæ inuentor. Caput XLIX.

T quoniam diu iam de Somnioꝝ ratione cõmentamur, Age illustremus & parte hac naturalem historiam Plinii. Qui libri decimi fine quosdã somniasse nunquam scribit, quibus mortiferum fuerit Signum. Si præter consuetudinem Somniare cœpissent. Quæsitũ a' multis opinor, quæsituros' q; etiamnũ. Ecqd ex Veteribus succurrat memoriis, quo planior fiat Auctoris nobilissimi Sensus. Ego uero quod ex sciētissimi Plutarchi monumētis noui, quæ uel sola doctũ effecerint ingenii haudquaquã plebeii hominem, non grauabor suppingere. Sic enim in libro de Oraculis, quæ defecerant, comperi. Cleonem ex Daulia solitum prædicare, multos, quibus uixerat, annos nulla unquam Insomnia uidisse. Idipsum & Thrasimedi cõtigisse. Causa uero euētus tam miri est inquit, Corporum Crasis, siue temperatura. Sicuti Melancholicos scimus esse πολυονείρους, καὶ πολυφαντάστους, idest Somniosos, Imaginosos' q;. Nec illud prætererim, Veteris fuisse Superstitionis, meticulosa Somnia interim ablutione auerruncare, quod apud Aeschylum est obseruatum, & docuit in Batrachis Aristophanes, ὡς ἂν θεῖον ὄνειρον ἀπολούσω, idest ut Somnium abluam diuinum. Ad quod Persii illud ex Satyra secunda respicere, dabunt opinor, Eruditi omnes.

Hæc sancte ut poscas, tyberino in gurgite mergis
Mane caput bis ter' q;, & noctem flumine purgas.

Et quia de Somniis diu iam commentamur, de Somno illud non negligamus, Fuisse apud Trœzenios ueterem Ardali aram, super qua Musis, & Somno rem diuinam peragebant, Somnum astruentes esse Musis Deum præcipue amicum. Fuit autem Ardalus hic Vulcani filius, Quem tibiam adinuenisse, Opinantur, Et ab eo Musas dici Ardalidas, in Pausaniæ relatum monumentis est.

¶ Ouorum natura mirabilis. Item de Naufragis mirum. Lucianus explicatur. Aristotelis defensio a' Calumnia. Oua lustralia, & Picta quæ sint. Ostracoderma, & Malacoder-

ma, ζομιτὰ ῥοφητὰ, πηγανιστὰ, οὔρια, Helenæ Ouum, Oaria. Psathyra. Item quid Lecithus, & Lecithopolis. Item de Ouis plura. Epidorpismata. Metadorpia. Epiphoremata quę intelligantur.

Caput L.

Vorũ inter se miram, ac prope indiscretam similitudinẽ sæpenumero apud Animum meũ non sine stupore perpendi. Alterum .n. alteri si compares, fallitur examen, hebescit'q; intuentis obtutus. Tanta prorsum parilitas est, tanta'q; geminitudo. Id a M. Tullio item adnotatum in Academicis, obseruauimus, Qui rem etiam in Adagium profluxisse significat, Vt Ouorum similitudinem dicamus de iis, quæ consimilia ualde inter se sunt, ut disparari, secerni'q; nõ possint. Cum farinæ, ut aiunt, sint eiusdem, & Graculus Graculo assideat. Etiamsi in Delo complures fuisse, compertũ est, Qui Gallinas quæstus sui causa alere assueti, ubi Ouũ inspexissent, ex qua id foret Gallina, e uestigio pronuntiarent. Sed longe utiq; mirabilius id, In re tã parua Mundi pmixtionem intelligi quãdam. Ouum qppe elementis consurgere, ac compingi quatuor, Veteꝝ Medicoꝝ assertione traditum, scimus. Nam crustæ modo circũiectum, obductum'q; putamen Terræ imagine quadam, arescentis in frigore uim naturæ præfert. Humor autem frigens, humectus'q;, Aquam exhibet plane. Sicuti Aerem, Quod inest Spiritosum, calens humens'q;. At in meditullio Luteum fixum mediocritatem caloris obtinens, & aridioris naturæ, Igni compar facile colligit. Cui calculum adiecerit & Color (siquid tamẽ eiusmodi adesse igni creditur) An non et globata suffragatur figura? Quid, quod inest Ouo uitalis uis, ueluti & Mundo? Obseruatur ab eadem quoq; Schola, Vitellum intima Caloris facultate, pcoqui facile. Albumẽ non ita. Ratione utrũq; frigoris, caloris, humoris'ue. Hinc tostum Ouũ dissilit facile. Non dissilit aqua ꝑcoctum, Ignea siqdem ui quodã ferrumine copulat, quod inest humectum, amplius'q; calefactum, exustum'q; plures parit Spiritus, Qui loca nacti pangusta, exitum molientes testam prærumpunt, demum'q; euaporant. Prꝑterea flammę uis tunicam circũsiliens putaminosam, amburẽdo diffringit, quod & fictilibus euenire, dum torrent, euidens est. Quamobrem pfundi prius frigida solẽt oua. Calida siqdem aqua mollicie statim humorem effundit, & raritatem relaxat. Quia uero de Ouis mẽtio est, congeremus, quæ scitu digna lectio suggerit uaria. Et illud primũ, Ostracoderma dici Oua putamine intecta testaceo, ut in Auib⁹. Malacoderma uero, quę molli obducũtur Cute. Sed illud grauius, Vnde nam fiat, quod τὰ ἀφανισθέντα ὠὰ, καὶ ἐξουρίσαντα, Hoc est, Corrupta & Vrina Oua fluitent. Integra certe, καὶ ἀπτεθῆ confestim sidere, manifestum est. Ac ratio qdem erui illinc potest, quod aquescant, ac Spiritus contabescentia concipiant plurimũ. Qua ratione colligitur & illud relatu dignissimum. In aqua pereuntes primo qdem ima petere, mox, ubi computrescere cœperint, emergere, ac fluitare. Tabescẽs qdem Cadauer Spiritosum fit, Aer uero præfarctis poris, ac meatibus, Nec non pulmonis Cauitatibus, quæ βρόγχια dicunt, Leuissimum illud efficit, adeo ut supnatare ualeat. Proinde mandatum literis est, Quẽdam in mari crassantem, cum id sciret, cõsueuisse eorum, quos enecasset, pulmonem concidere, atq; ita demũ in aquam proiicere, quod ita affectos comperisset, non emergere. Ooscyphia, & Oa quoq; apud Græcos inter poculoꝝ genera recenseri, animaduerto, opinor de similitudine duci nomẽclaturam. Sunt qui Mespila item Oa putent dici. Illud uero Luciani in Dialogis, quos ipse νεκρικοὺς uocat, Cuius nã modi esse dicimus? καὶ ἄπτου ἄρα ἐν τῇ τριόδῳ εὑρὼν τῆς Ἑκάτης δεῖπνον κείμενον, ἢ ὠὸν ἐκ καθαρσίου, idest sicubi comperiat in triuiis Hecates cœnam iacentem, aut ex Catharsio Ouum. Catharsium in Græcoꝝ doctrina uidetur purificatio quædam dici. Morem qppe Athenis fuisse produnt, Conciones expurgãdi, atque theatra, & omnino quemlibet populi conuẽtum. Id uero minutis fiebat porcellis, Quos nominabant Catharsia. Eiusmodi obibant munus, qui dicebantur a Collustratione Peristiarchi. Oua expiationibus apta monstrat Iuuenalis illud,

Nisi se centum lustrauerit Ouis,

Sed & in arte Ouidius Oua hæc Lustralia indicat illis uersibus.

Et ueniat, quæ lustret anus lectum'q;, locum'q;,

Præferat & tremula Sulphur, & oua manu.

Verum parte hac prius quàm subtexãtur reliqua Philosophorum principi libet patrocinari, Aduersus quem ita ratiocinatur Albertus. Oua longa prodit Aristoteles, producere mares.

Rotunda uero fœminam. Quod inquit, falsum est, quoniam scribit Auicenna ex orbiculari Ouo, breui'q; pgigni marem. Ex oblongis, acutis'ue fœminam. Ipsum hoc comprobat experimentum, & suffragatur ratio, Siquidem Virtutis perfectio in masculinis ouis ambit æqualiter, & continet extrema. At in fœmininis a' Centro longius abit materia, In quo est uitalis calor. Hoc uero plane' imperfectionis argumentum est. Ista autem siquis sensisse Aristotelē putat, Leberide cæcior est. Quáquam erubescens tanto nomine Albertus mendum esse suspicatur exemplariū. Aristotelis Verba ex sexto de Animaliū historiis hæc sūt, ex Theodori interpretatione, Quæ oblonga sunt Oua, fœminam edunt, quæ'q; sunt Fastigio cacuminata. At quæ rotundiora, & parte sui acutiore obtusa, Orbiculum habent, marem gignunt. Quod siquis cauillari nos arbitratur, Auctoris Græca uerba subieci. ἔστι δὲ τὰ μὲν μακρὰ καὶ ὀξέα τῶν ᾠῶν, θήλεα, τὰ δὲ στρογγύλα, καὶ περιφέρειαν ἔχοντα κατὰ τὸ ὀξὺ, ἄῤῥενα. Illud autē ex eodem Alberto concoqui facilius potest, Se Ouum uidisse, cui putamen adesset duplex, inter utrunq; albugine fusa, Quæ introrsus uisceretur item, Sed aquosa, tenuis'q;, nullo prorsum Vitelli uestigio. Verum hoc naturæ peccatum fuerit. Naucratitarum nuptialibus Cœnis cauebatur, nequis Ouum intulisse uellet, aut μελίπηκτα, idest mellita. Sunt inter Oua mensæ destinata, Vt Aeginita Paulus inquit, θρεπτὰ, quæ ualde nutriunt. nam ῥοφητὰ, idest Sorbilia magis subeunt. Pessima uero, quæ uocant τηγανιστὰ, idest in Sartagine cocta. Sunt & quæ Galenus πνικτὰ uocat, quod præfocari uideantur, dum certo genere coquuntur. Nam e' putaminibus educta uasculo excipiunt. Mox oleum infundit, & Garum, Vinum item modicum. Vasculum inde in Cacabum calentis aquæ immittunt, obstruút'q; diligenter, ac tandiu excalfacere pergunt, donec coisse medio modo uideantur. Oua etiam mensæ inferri secundæ apud Priores solita. Scribit Athenæus cum turdis, & leporinis Carnibus, & mellitis. Ea uero omnia dicuntur Epidorpismata. Item Metadorpia, necnon Epiphoremata. Antiquitus siqdem prius, quàm ingrederentur Conuiuę, Sua unicuiq; apponebatur portio super mensam, posterius uero multa inferebantur, uaria'q;. Vnde & Epiphoremata dici cœpta. Hinc Philyllius, Amygdala. Carydia. Epiphoremata. Comicus Plato Epitrapezomata item dicit. Alii Tragemata uocant. Secundas uero mēsas impēdio magnifico instructas inferri solitas, etiam probat Pindarus. Apud Romanos Cœnæ initia habebant Oua, attestante Porphyrio quoque. Vnde Oratius, Ab Ouo usque ad mala citaret, Sermonum primo. Appion denique, ac Diodorus Epeclia, idest ἐπαίκλεια uocari tradunt, quæ post cœnam dantur, Tragemata. Nec illud relatu indignum, Tragematum reliquias recte dici Apotragemata, sicuti est apud Eupolin, Qui Didymiam nescio quam incessens, Vulpis eam Apotragema nuncupauit, uel quod pusilla foret, uel ut uafricia, dolis'q; abunde instructam. Addamus ex Athenæo item, Qui ubi Caseum recensuit Siculum, & quem Cretenses Thaliam uocāt, tenuem, latum'q;. Nec non Pyriephtham, Sic autem Lac dicitur primum, idest ὀμφάλωθες; forte inquit, uniuersa hæc Epidipnidas nūcupant Macedones. Vitellum Oui Lecithum dici a' Græcis, animaduerto. Sed eodem nomine Leguminis intelligitur genus item, quod Pisum alias nuncupāt. Vnde Lecithopolis mulier appellatur, quæ tum Oua distrahit, tum legumina. Hāc λεκιθόπωλιν enuntiant illi. In piscibus quibusdam Oua dicuntur Psathyra, idest harenida ex similitudine. Iam & Oua legimus, quæ generationi inepta sint, dici οὔρια, quasi flatuosa. nam οὖρον dicunt uentum, quo argumento etiamnum ab Homero Mulos dici οὐρῆας, coniectant Periti, & recenset Eustathius, διὰ τὸ ἄγονον, idest ob insitam non gignendi proprietatem, quod eorum semen sit ἀνεμιαῖον, idest Spiritosum, & proinde fœcunditatis nescium. Oua in Græcis auctoribus dici inuenio etiam Oaria. Scribit Neocles Crotoniata, Ouum, ex quo prognata tradatur Helena, ex Luna delapsum. Quippe Oua parere Selenetidas mulieres; inde'q; nascentes homines quinquies decies esse nobis ampliores, quod approbat Herodor⁹ quoq; Heracleotes. Inter Oua Pauoninis primatem locum tribuunt Pleriq;. Chenalopeciis secundam sibi notam uendicantibus, Tertiam Auitiis.

¶ Cur Ieiunantes præcipue infestet Sitis. Virgilius illustratur. Caput LI.

Qui Ieiunia seruant, quocunque id fiat tempore, siti excellenter infestari amplius, quàm fame consueuerunt. Id neminem non arbitror experimento didicisse. Proinde non est, quod enixius id comprobemus, Ea modo forsan Quæ

ftio Sufpenfos habet aliquos, Vnde nam fiat id, quod fieri quidem norint omnes, At ratio/nem teneant perpauci. Quæ eo grauius ad perpenfionem reuocatur, quoniam & innuif/fe fcientiffimus Poeta Aeneidos fecundo uidetur, cum ait,
Catuli'q; relicti
Faucibus expectant ficcis, Quáq; obuiam quodámodo fe ingerebat, Plutarcho ipfa hæc p/pédéte, libro Sympofiacoꝝ fexto, unde pleraq; mutuat' in Cœnis Macrobius. Nam & fi in/quit, humanum Corpus ex Elementorum qualitatibus quatuor compactum conftat, & con cinnatum ratione Artificis mira, Vna tamen ex iis eft, quæ uel fola, uel omnium maxime in ge fibi, cómodum'q; depofcat alimentum. Is autem eft Calor, Qui humecti quippiam fug/geri fibi in dies, & horas quærit. Id ueꝛ cóprobari, uel eo poteft arguméto, quod nó Aquæ, non Terræ, non deniq; Aeri ullam abfumendi, quod in proximo fit, ineffe uim, perfpicuum eft. Ignis modo, uelut inexplebile animal, fomitem hinc inde perpetem ꝯquirit, alioqui mo mento periturus. Rationem fuggerit Aetas prima, caloris nimietate pleraq; auidius confu/mens. At Senes, in quibus conflaccefcit qualitas ea, extabefcit'q;, nullo negotio pati Ieiuniú ualent, Velut pte plurima interextincto eo, quod refici alimétis folet. Quin ubi agitatióe lá guefcétem caloris uim excitarimus, Stomachi inualefcit appetentia. Inde quoq; affertio hęc perfpicua fit, Quod inter Animátia, quæ Ságuinis funt expertia, Cibum caloris inopia nul lum affectant. Quamobrem fi appetentiam conciliat calor, humecta'q; uis proprium illius eft pabulum, fumma prorfum ratione fieri, fatendum eft, Per Ieiunium Corpore nutrimen ti indigo, Genuinum præcipue id exigere calorem, quo excepto, Corpus uniuerfum refici, inftaurari'q; pernofcitur.

¶ An in Pulmonem corriuetur potus. Diuerfæ in eo Sententiæ. Pulmonis functionem duo habere munia. διαπνοή quid. Caput LII.

Illud eximie mirari me fateor, Platonem, Cui ut fcientiffimo, & Philofopho rum facile principi, doctiffimus ut quifq; eft, Ita promptiffime affurgit, De la/bi potú in Pulmonem, prodere fibi permififfe. Nam quoniá in eo uerfamur argumento, non fopitæ fuerit operę, huius quoq; rei cómeminiffe parte hac. Platonis uerba ex Timæo, quibus plané id aftrui uidetur, fubiicere collibuit. Pulmonis inquit, tegmen Cordi adhibuerút, molle primum, atq; exangue, dein cauis intrin fecus fiftulis fpongię inftar diftinctum, ut fpiritu, potu'q; haufto, Cordis ardorem huiufmo/di refpiratione, & refrigerio tepefaciat. Quam ob caufam Arterias, tanquam Aquæductus per Pulmonum fubftantiam deriuarunt. Plutarchus Sympofiacorum feptimo, eius opinio/nis Philiftiona fuiffe Auctorem, fcribit. Sed & Hippocratem, ac Dioxippum Hippocrati/cum, Veteres Medicos, & nobiles. Nequis autem obiter nos putet uelut pedites, et quidem gregarios Lydium infeq Currum uelle, Quid in diuerfum Erafiftratus prodiderit, ut Plut. idem expofuit, Sed & in noctibus atticis Gellius, & in Cœnis Macrobius, nunc recenfere, non eft Confilii. Ariftotelis uero placita, Cui in ratióe naturæ primas omnium calculis de/ferri, animaduerto, præteriiffe, uifum pene' piaculum eft. Ante Gulam inquit, pofita Arte/ria eft, quáquam impediméto eft, cum cibus ingeritur. Nam, fiquid uel cibi, uel potus in Ar teriam delabitur, Strangulationes, tormina, & tuffes grauiffimæ incitantur. Quamobrem nec audiendi funt, Qui hac potum meare dicant. Accidunt enim aperte, quæ modo dixi, omnibus, Quoties aliquid cibi delapfum eft. Profecto opinionem eorú, qui potum hac ad/mitti exiftimant, irridendam effe, plura oftendunt. Meatus enim nullus de Pulmone ad Vé trem pertinet, Sicut ex Ore Gulam tendere cernimus. Quin etiam per Vomitum, & Naufe am, unde nam humor remeet, incertum non eft. Ad hæc humorem non continuo colligi in Veficam, Sed in Vétrem prius, certum eft. Excrementa enim Alui tingi uidentur uini atrio ris fece. Vulnere etiam Ventris fæpe hoc patefactum eft. Sed enim ftultas opiniones admo/dum fcrutari, ftultum fortaffe eft. Hæc Philofophus fummus aduerfus præceptorem Plato nem commolitur. At Qui tueri conantur, Inter alia id quoq; fecutum Platoné uideri uolút, Quod forte conuulfa Arteria, uelut meatu intercepto, interfciffo'q;, potus reiectatur foras, incolumi ftomacho. Aftipulari uidetur & fitis accenfio, Pulmone ægrefcente. Porro' &

Animalia pulmõis expertia potum nescire animaduertuntur. Sed nec id astruunt præterea dum, Quod in Vrina, quæ est retrimentum potus, nullũ cibi uestigium reperitur, Quod si in Vẽtre simul fuissent, aliqua illarum sordium qualitate inficeretur. Postremo inquiũt, cur Lapides, Qui de potu in Vesica nascuntur, nunquam in Ventre coalescunt? Atqui debuerunt, Si in Ventrem defluxeret potus. Eupolis deniq; & Euripides Poetæ nobilissimi Platonicæ hæresi calculum adiiciunt. Et sunt, qui ab Alcæo propagatum id malint. Lactantius in hominis opificio cum Erasistrato stat, & Aristotele. Quorum si uera sententia est, ut fere constare uideo, Vna erit Pulmonis functio ἀναπνοή, quam esse finiunt, κίνησιν θώρακος, καὶ πνεύμονος, idest Thoracis motiõem, & Pulmonis. Cuius sint munia duo εἰσπνοὴ, καὶ ἐκπνοή, idest Inspiratio, Exspiratio'q;. Est tamen & Quæ uocatur διαπνοή. Ea dicit ὁλκὴ ἀέρος ἀπροαίρετος, ὑπὸ τῆς φυσικοῦ θερμοῦ διὰ τῆς ἐπιφανείας, idest Aeris attractio citra nostrum propositum a' naturali calore per superficiem.

Ieiunii ratio ex Medicorum Scitis. Firma ætas quæ intelligenda. Item quid Hieronymus de Ieiunio, & Porphyrius. Caput: LIII.

Ippocratis Medicæ potestatis scientissimi nobilissima, & celeberrima sententia est, Senes facillime Ieiuniũ sustinere, Mox qui firma ętate sint, Minus Adolescẽtes, Omnium minime Pueros, Ex iis uero, qui animo sunt propensiores, magis'q; uegeti. Hæc autem ita, quod aiũt, apertis dicta tibiis uidentur, ut nõ ita magna indigere explicatiõe sentiantur. Nisi quod Galenus firmam Aetatem dici putat eorum, Qui mediam Consistentiæ, seu Vigoris ætatem, & Senectutis agũt, Cum iam crescendi ætas, & tempus excessit, necdum tamen Senectutis Sensus ullus notabilis compareat. Ita Thucydides inquit, Qui firma ætate sunt. Quod autem Senes ait, Intelligendum putat de iis, qui primordia uitæ senilis traducant. Nam de iis, qui summam pulsent, occiduam'q; Senectam, qui intelligi potest? Cum ii diutinæ inediæ dispẽdium nequaquam ferant, quiquam cibum exigunt omnino perexiguum. Traditum & illud in eisdem comperi scholis, Sanguine abundantes Biliosis facilius Ieiunium perpeti, causis aliquot, Et primum quidem, quoniam humectum in illis redundat Substantificum, atq; item nutrimẽtitiũ. Postremo & Calor suppetit remissior, minus'q; acutus, Vt qui humido suffrenetur. At tẽdenda & in hoc ex primo Canonis Auicẽnæ placita, ꝑdendis eũ uitæ modũ uideri præstabiliorem, Vt die una semel tantum hianti Stomacho ingeratur cibus. Mox sequenti bis, mane, & Sole occiduo. Idipsum & sexto Colliget comprobat Auerrois, Cap. septimo. Nam & mirabilis inquit, Auenzoar assentitur. Rasis quarto Almansoris Canon inquit, aptissimus uidetur, Vt Biliosis bis die cibo refici permittamus. Phlegmaticis semel. Temperatis, Sãguineis'ue ter duobus diebus. Omnino ægre cibaria perficientibus præstare, scribit Auicenna, bis interdiu comedisse. Semel autem uix, aut nunquam. At Beatus Hieronymus Post cogitationum inquit, Cautissimam meditationem, Ieiuniorum tibi arma sumẽda sunt, & canẽdum cum Dauid, Humiliaui in Ieiunio animam meam, & Cinerem, tanquam panem man ducaui. Eua per cibum eiecta est de Paradiso. Helias quadraginta dierum exercitatus Ieiunio, igneo curru rapitur in Cælum. Moyses quadraginta diebus, ac noctibus familiaritate, & Sermõe Dei pascitur. Hostis antiquus post XL. dierum Ieiunium per cibum molitur insidias. Si filius Dei es, inquit, dic, ut lapides isti panes fiant. In Lege, mẽse septimo post clangorem tubarum decimo die mensis, totius gentis Hebrææ Ieiunium est, & exterminatur Anima illa de populo suo, quæ saturitatem prætulerit Continentiæ. Et mox paulo Sic Ieiunandum, ut non palpites, & respirare uix possis, Sed ut fracto Corporis appetitu, nec in lectione, nec in Psalmis, nec in Vigiliis facias qd minus. Ieiunium non perfecta Virtus, Sed cæterarũ uirtutum fundamentum est. Hęc siqs impudẽtior paulo ridenda arbitrat, ꝑpendat quæso Porphyrii quoq; sententiam, ex Veterum Theologorũ placitis in Dæmonum improborum sacrificio ritu præcipientis, Ieiunio animum expurgari debere, pręsertim uero animalium abstinentia. Quippe sanctam Animi puritatem, uelut symbolũ, characterem'q; diuinũ arbitrabat, quo ab illorum custodiamur prauitate. Porro' & Vir plane' diuinus Animum tum sapientia diuina, tum ciborum muniet abstinentia, perturbationes hominibus incitan-

tium. Tum ipsa ad Deum similitudine, uelut Dei templum incontaminatum, esse animum arbitratus, in hoc uniuerso Dei patris templo. Festorum item dierum quibusdam, prisco ritu, Ieiunia seruata, in libro de Osiride, ac Iside, allata in ea re Xenocratis sententia, Plutarchus tradit.

¶ Tritagonistæ conuitium Aeschini inustum, quid sibi uelit. Tessaracoston in Grauidis tempus, quod sit. Necnon Tessaracoston festum. Caput LIIII.

Eschinem Oratorem nobilem Demosthenes nimio plus quandoq; uellicās, & Labeculam aliquam Viro eloquentissimo utcunq; inustam uolens, Tritagonistem illum subinde appellat. Sicuti commeminit Hermogenes quoque primo de Ideis Tomo. καὶ τριταγωνιστὴν ἄκρον ἐξέθρεψέ σε ἡ μήτηρ. Tritagonistem extremum educauit te mater, Vt qui tertio histrionum ordine dignus uideretur. Quando eum tragicum hypocritem, hoc est histrionem intelligi uolebat. Nec secus multis in locis hominem infamat, quàm ut Scenicum etiam inutilem, ac uix in tertiis concertantem. Nam Tritagonistes non aliud signat, quàm ordinis tertii certatorem. A' Sophocle uero productum hoc uidetur, Qui primus creditur tribus usus histrionibus, & quem uocant Tritagonistem. Plutarchus in decem Rhetorum Vitis, super Aeschine, ita commeminit. Cum esset, inquit, λαμπρόφωνος hoc est uocis sonātioris, postmodum Tragœdiam exercuit, Vt uero Demosthenes ait, ὑπογραμματεύων, καὶ τριταγωνιστῶν Ἀριστοδήμῳ ἐν τοῖς Διονυσίοις διετέλει, idest Scribæ, histrionis'q; munere fungens apud Aristodemum agebat in Dionysiis. Quin etiam puer literas cum patre docuit. Tessaracoston uero tempus dicitur Dierum quadraginta. Quando seruatum Veteribus tradūt, Vti Gestantes Vtero ante partum eo Dierum numero sacra ne adirent. Quin & a partu totidem, incommodis infestabantur plurimis, Sicuti Infantes quoque. Quibus mox transactis, festum agitabatur Tessaracoston item nuncupatum.

¶ In Pisce communi Spinam non esse, quid significet. Arithmetica'ne proportio in Cōuiuio probabilior, an Geometrica. Cur Cœnam dicant δαῖτα. Camasenæ apud Empedoclem quid. Caput LV.

Vam esset Viro graui improbanda Ventris ingluuies, & pecuina uoracitas, supra locis aliquot ex summis Auctoribus uideor abunde cōmonstrasse. Nūc quia in eandem sententiam suppetunt aliqua nō digna, quæ prætereantur, nec quibus, ut opinor, græcanicum illud congruat, οὐδὲν ἱερὸν, nil sacrum, Operæpretium me facturū credidi, Si ea uelut auctaria bonarum literarū studiosis congessero. Igitur fuisse Veteribus Adagium animaduerto, Quod usurpasse Democritum, ex Auctore nouimus locupletissimo, ἐν ξυνῷ ἰχθύϊ ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν, Promiscuo pisci nō insunt Spinæ. Id uidetur in nimio plus uoraces productum. Qui insita, Cephali'q; auiditate quadam, raptim se saburrare festinantes uerentur semper, ne accumbentibus parte ulla cædant, immóq; indigi, inexpleti'q; e' mensa cogantur surgere, quo fit, ut dum deglutire satagunt, quicquid uncis manibus, uelut inauspicatæ aues, inuncarint, ne perpurgent quidem. Sed confertim, indiscriminatim'q; omnia in barathrum deuoluant, & Latrinarum meditotorium. ἀλλ' οὐ φιλικὸν, οὐδὲ συμποτικὸν προοίμιον ὀψοφαγίας ὑφόρασις, καὶ ἁρπαγμὸς, καὶ χειρῶν ἅμιλλα, καὶ διαγκωνισμός. ἀλλ' ἄτοπα, καὶ κυνικά. At non gratum, nec Cōuiuale Procemium est, gulosa esculentorum inspectio, & rapacitas, manuum'q; certamen. Nec nō Cubiti innisus. Perabsurda hæc sunt, ac Cynica. In hos ita affectos sic declamasse Socrates uidet. Cū diceret quosdā pane uti, uelut obsonio, quosdā obsonio tanq̄ pane. Proinde sunt, qui Veterum frugalitati applaudentes, Vt præclarum, maxime'q; Ciuile, id efferant institutum. Quo μοῖρα καὶ λάχεσις ἰσότητα τὴν περὶ τὰ δεῖπνα καὶ συμποσίων κοινωνίαν ἐβράβευον, idest Mœra & Lachesis in cœnis æqualitatem, & in conuiuiis communionem dispensabant. Nil enim conspiciebatur inornatum. Illiberale nihil, quando erat Isomœria, quam intelligimus suam cuiusq;, ac ex æquo portionem. Ex quo argumento Viri nunquam laudati satis Cœnas ipsas δαῖτας nūcupabāt, & Cōuiuas δαιτυμόνας. Et δαιτροὺς Structores ipsos, ac Trapezocomos,

ac Trapezocomos, a' distributione, quæ tūc fieret, Siqdem δαίειν diuidere est. Astruit, quod dicimus, & Spartæ morib⁹, Quibus Creodætas.i. Carniū diuisores habere, receptum erat. non quoscunq; qdem, Sed emmentissimū quęq; ex Ciuibus. Nā Lysandrū eo qñq; persun/ ctum munere, tradit historia. Id uero dicebat Creodæsia. Sed Vas Creodochon dici adno tauimus. In Conuiuiis inqt Pollux, portio prima dicitur Protothœnia, idest πρωτοθοινία. Huic porrò mori calculum adiicit Homerus cū sæpe alias, tum ubi ait, καὶ αὐτῆς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης. Et nemo æquali indigebat cœna. Cæterum mos hic, quo in Cœnobiis nunc ma xime Sancti uiri, Deo'q; uere mancipati castissime degunt, Exoleuisse tunc uidet, cum Salia res inductæ sunt cœnæ, qbus ad immobilitatem usq; differtus Venter distenditur, Candy/ los nulla tūc mensa notasses, non Carycias, ganeata cibaria, Quibus iam satur titillatur pa/ latum. Non Aromaticas potiones, quæ uocāt Trimmata. Certe diu seruatum, Vt sacrificiū, & publicum epulum non alio fieret modo, q̄ πρὸς μερίδα, idest ad portionem. Hinc Euri pides τὸν τῆς ψυχῆς, παιδὸς κλῆρον dixit, hoc est Animæ filiā Sortē, Quæ diuiti, aut illustri non ptribuens τὰ πρωτεῖα. Hoc est honorem præcipuū, Sed ut obuenit. Pauperem, abie/ ctum'q; surrigit, Magnū uero, ac potentē æqualitati assuefacit. Nec moleste, Sed moderatū agere hilariter. Atenim assertione id genus, Video profilientē in me Gurgitum altissimoꝝ turbā, & Apicios nescio quos tumultuosius obstrepētes. Qui soliti κιχλίζειν, idest Cichlis sare, seu turdos esitare, ὄψα τε, οἷα ἔδουσι διοτρεφέες βασιλῆες, idest Obsonia, cuiusmodi a' Ioue nutriti uescuntur Reges, Querule nimis, flebiliter'q; ferēt, ad Zenonis parsimoniam, tanquam ad pileum Gulę Proceres uocari. Quē proditum memoriæ est, crudis dūtaxat so/ litum uesci. Interim'q; Vini loco aquā perpotare, ac discipulos Esuriē docere. Vnde Phile/ mon de illo ita cecinit, πεινῆν διδάσκει, καὶ μαθητὰς λαμβάνει. Docet esurire, nec tamen discipulis caret. Atq; in diuersum ita concinnabunt argumēta, Vt patinarias struāt struices, quod Plautinū est, ueluti non uescendi, bibendi'q; gratia agitari Cōuiuia soleant, ἀλλὰ τῷ συμπιεῖν, καὶ συμφαγεῖν. Sed cōbibendi, conuescendi'q;. Tua uero inqent Creodæsia nescio quæ, ac in portiones distributio, Cōmunione sublata, ex una multas nobis cœnas conficit. plures'q; cœnātes, Concœnem uero, Cōuictorem'q; prorsus neminē, Quādo ueluti a' Creo polica mensa, siue Lanionia ad librā capiens qsq; portionē decūbat. Sed rogo te, non'ne de/ ridiculum nescio quē, & imperitum arbitrere Medicū, Si ægris pluribus ad æqlibriū potio/ nes propinet? An nō sentis in Cōuiuendi ratione Idipsum usu frequenter uenire? Est q plus appetat, Est q minus, Insita unicuiq; uirtute aut retūdente, aut acuēte cibi appetentiā. Tu tñ festiuissime Cōuiuator, & Rex, Non sitientes, nec famescentes ad eūdem cum diuersis cal culum reuocas. Nec satis uidere didicisse, nō Arithmeticū in istis mediū, Sed Geometricū reqri. Proinde, si ad Cauponem diuertas, Consuluerim plane, una, & cōmuni utendū men sura. Cum uero ad conuictum uocamur, memineris, proprium quenq; uētrem adducere. Quem deniq; nō tuum hoc molestum Aeqlibrium explet, Sed quod est satis. Ne q; Vmbri cas huc cœnas reuoco, Sed Veterū nobis humanitatē censeo imitandā, ut in cōmunione ser uanda non Homorophii modo simus, & tecti eiusdem cohabitatores, Sed poculi quoq;, & cibi eiusdem grati participes. Quos a' Græcis dici Homochœnicas scimus, & Homositos. Homericas porro' cœnas ualere sinamus, famelicas nescio quas, & siticulosas, In qbus Re ges sunt Italis molestiores Cauponib⁹. Quibus in procinctu stantibus, succurrit memor are, quot qs apud se Calices persiccarit. Pindaricæ utiq; præstiterint, In qs omnia omnibus affa tim apponi inuenies. Quod te non obseruasse, impendio miramur. Cū subinde in Græco/ rum Castra soles exploratos te inferas, Et in nulla nō pagina ab illis uersurā facias, ex Vsu ra sortem fieri opinatus. Perbelle mihi ratiocinari uidemini. Et qdē, si uera omnino dicēda sunt, Me quoq; similis quādoq; rapuit sententia. Sed cum animaduertissem, non me ualde ab eo differre, quem Torrens arreptum deuoluat. Qui non quo' uelit ipse, Sed utcūq; aquæ impetus tulit, necessario feratur, Erubescebam, Equum me plane' furētem inscēdisse. Ne q; enim aliud est Cōcupiscentiæ agitatio. In quo si ex me sciteť qspiam, quonā ferar, nō aliud Vere respōdeā, q̄ quo' uisum effreni Bruto fuerit. Proinde Vos, ut collibuerit, Me nihil pœ nitet eoꝝ sententiæ esse, Qui cibi, potus'q; largitate opprimi sensum, Rationem cōcuti, Sa pientiæ induci nubilū usu edocti non abnuūt. Illud obiter, quoniā a' piscitio cœpimus, adno tarim, Cōmuni notione pisces omnes Camasenas, idest καμασῆνας dici ab Empedocle.

¶ Candyli quid sint. Item Abyrtace. Abyrtacopoei, Candys, Caryceumata, καρυκοποιῶν, Carycopoei Delphi, Caryca. Paropsis. Paropsimation. Onthyleuses. Carica. Mimarcis. Nogalismata. Mimata. Hæmatia, Buli pro intestinis. Cap. LVI.

Quoniam uero pauloante qbusdam usi uocibus sumus, quas haud ambigam, legenti frontem contraxisse, Tollamus porro difficultatis tricas, ut ea, uelutí morula, nihil hæ lucubrationum studiosi sufflaminent, ut hoc interim uerbo utamur. Candylos ergo accipe scitamenta ciboꝝ quædā ex melle, lacte'q; concinnata, Sicut Abyrtace apud Barbaros ex Porro cōparabat, Cardamo, Allio, Mali punici granis, Sinapi, & id genus aliis qbusdā, Vnde Abyrtacopoei nuncupant. Medis præsertim id usu frequenti fuit. Sicuti in Theseo Auctor Theopompus est, & in Cecryphalo Menander. Candys autem persicum est indumētum. Caryciam uero dici inuenio Iurulentam dulcedinem. Iulius autem Pollux dicas inquit, Iuris Carycam. Caryceumata, Catachysmata, Abyrtacem, Paropsida, Est enim & hoc Iuris quoddam gen⁹, uel, ut putāt alii, Mazæ, uel est Obsonium, quod nunc Paropsimatiō diceremus. Caryceumata salsa placentis inspergi solita, tradunt Aristophanis Interpretes. Carycæ meminit in Timone Lucianus, καρύκης τὸ γένειον ἀνάπλεως, idest suffertum habens barbitium Caryca. In Lexiphane recenset idem, Abyrtacem, Carycias, Thrymmatidas, & Thria. Scribit Sudas, Esse Carycam Lydium condimentum ex sanguine, & plerisq; aliis prælautis cōfectum. Vnde inquit, dictum καρυκοποιεῖν, quod est, scita uerborum uarietate Orationem excolere. Et in libro de Rhetorica Apsinus duci Iudicem prædulci oratiōe, suaui'q; oportere scribit, perinde ac lauto Caryciarum apparatu. Carycopœos tamen dici Delphos, animaduerto, quoniam uictimas circuncidentes Coquorum fungi officio uiderentur. Carycarum meminit Athenæus quoq;, Vt Lydii inuenti. Quin est item Caryca Venter, quem nunc Monthylentem dicimus. At inquit Pollux, superflui apparatus Onthyleuses dicuntur, ac Monthyleuses. Carycam esse multi impendii, Didymus Auctor est. Sunt q à nigredine inflecti uocabulum, opinentur. Nam κάρυος ῥόος pro nigro interpretatur. Carica uero Domicilia in edito sita nuncupant, & naturali tuta munimento, Quod significat Comicus nobilis.
ὥσπερ οἱ κάρες μὲν οὖν ἐπὶ λόφου οἰκοῦσιν. Sciendum uero, id quod ut succenturietur, imperat Gula, Tēpestate hac Pānonios Carycę imaginē seruare quandā, ex pipe, ac aromatibus aliis scitamentū conficientes cū Pulloꝝ, & Anseꝝ sanguine, quos ad hūc usum iugulando peremerint. Omnino edulia hæc fuisse pretiosiora, ex Plut. liquet Symposiacorum quarto. Erat & prioribus Intestinum sanguine concinnatum, id, ut Pollux docuit, nuncupabat Mimarcis. Sunt & scitamenta quædam dicta Nogalismata, præcipue grata. Meminit Ephippus. Sed uerbum id Poetis modo frequens, arbitrantur nonnulli. Mymata quoque obsonia dicuntur quædam pretiosius comparata. Parabantur uero, ut est apud Artemidoꝝ, ex Carne, ac cruore, coniectis præterea condimentis pluribus, quæ in Opsartytico recenset Epęnetus. Fuit & genus aliud, quod & ipsum à Cruore contenderim dici Hæmatiam. Auctor est Aristophanis Interpres, Allantopolas adipibus concisis implere τοὺς βούλους, Quo nocabulo accipi Intestina possunt, quæ paulum luxato uerbo sic item plebeia nuncupant uoce. Botulos etiam cruore distentos apud Septimium Florētem legimus. Cæterum quia in Cōuiualem incidimus hilaritatem, non inepte fortasse fecerimus, Si hoc potissimū loco fuero executus, quicqd mihi lectione uaria compertum est, Quando non parum multa sunt, quæ ad id spectantia Veteres monumentis prodidere. Verum, ut minus anxia lectio fiat, Quoniam q sæpius iter iungunt, serius quidem, Sed incōmodo minore nihilo secius, quō contēdunt, tandem perueniūt, Impingentes Capiti huic Coronidem, seorsum quæ reliqua sunt, pertractabimus, Græcoꝝ fere uestigiis inhærentes, nec tamen nostros trāseūdo inhonoratos.

¶ Prādii, & Cœnæ nocabula tam Græce, quàm Latine unde inflectantur. Acratisma, Ariston. Dipnon. Monophagi, An Veteribus in usu fuerint Prandia. Ignis Laus, & Salis. Quæ sint Bellaria pergrata. Tricliniorum, & Conuiuarum appellationes plusculę De Androne, ac Thiaso. Symbolum quid, & Symbole. Conuiuiorum species, Ilapine, Gamos, Eranos, Sportularum Conuiuium. Caput LVII.

Illud

Illud uero se ingerit primũ, ut scrutemur, quid ita Græci Prãdium dicant Ariston. Sed præsto Grãmatici sunt, de temporis incertitudine sic nuncupatum arbitrati, uelut Aoristõ intelligamus. i. indefinitum. Vel quod in bellum pergentibus, idest πρὸς τὸν ἄρεα, ꝓcinnari ꝯsuesset. In Symposiacis Plutarchus Acratisma, & Ariston idem fere arbitratur, quod ipsum & Athenæus facit. Sed a Meracius potandi cõsuetudine nomen illud inflecti cõiectat, quoniam panis bucellã mero tingerent, Hoc autem ἀπὸ τὴν ἑωθινὴν ὥραν, idest a matutina hora. Nam & Eumæum scribit Homerus, Ariston. i. prandium parasse ἅμ᾽ ἠοῖ φαινομένῃ, idest cõmodum sese ꝓmente Aurora. Dipnon uero, siue Cœnam dici, ὅτι τῶν πόνων ἀναπαύει, idest quia pausam laboribus facit. Ni malit quis Ariston appellari, uelut ῥᾷστον. i. ex obuiis, nec anxie comparatum, δεῖπνον uero ὥσπερ διαπεπονημένον, idest elaboratum, solicitius'ꝗ appositum, Sed uariis tamen distinctum cognominibus. Erat enim quod Phileticum diceretur. Aliud Demoticum, nec non Phratricum. Aut etiam Orgeonicum, Vt Thiasum prætereã. Lego & Soteria Syndipna, Sed & in Canonicis decretis Agapen pro Cõuiuio bis positam inuenimus, Quæ res cum Philetico forte cõgruat. Lamprias uero apud eundem Plut. Cœnam apud Romanos dici aucupatur, διὰ τὸ τὴν κοινωνίαν κατακλίνεσθαι, quod cum Amicis decumberẽt. Nam seorsum fere prãdere, Veteris fuisse moris, Vnde sunt forsan apud Athenæum Monophagi. Dici uero a nobis Prandium a temporis qualitate, nam ἔνδιον signare meridianum. Quando & a prandio intergescere ἐνδιάζειν pronũtiant, Vel quod id sumerẽt πρὶν ἐνδεῶς γενέσθαι, idest prius ꝗ indigentiæ premerentur nocumẽto. Hinc eorum coargui inscitia potest, ꝗ prandia in usu fuisse Veteribus, abnuunt. Nam ut Iuuenalem taceam, in Cuius Satyra legimus, Hæc inter nautas & prandet, & errat, Macrobius saturnaliũ. iii. Imperatum inquit, ut patentibus Ianuis prãsitaretur, & cœnitaretur. Plin. Cæcili⁹. Post cibum sæpe, quem interdiu leuem, & facilem more Veteꝝ sumebat. Aestate iacebat in Sole. Valerius libro. ii. Prandere, & cœnare in propatulo uerecundiæ non erat. Plinius quoq; lib. xxxiii. Q. Elium in fictilibus prandisse scribit. Cicero pro Cluentio, Cum eius in nuptiis more Larinatium multitudo hominum prãderet, Et infra, Cum ad illud Prandium crudior uenisset. Vt uero ulterius pergamus, Euenum dicere solitum accepimus, Ignem uideri omnium bellarioꝝ iucũdissimum. Salem uero Homerus diuinum uocat. Pleriq; autem χάριτας, idest gratiã, quod pluribus intersitus gustui sapida reddat, & grata. Verũ præcipue diuina bellaria, & mire grata Amici sunt, & familiares. Conuiuii locum inuenio recte dici Symposium, Androna. Syssition; & Triclinon Oecon. idest domum, & Pentaclinon, uel etiam Decaclinon, & Pastada ἀπὸ τοῦ παστὰς εἶναι. Item Synagogium. Sed & Synagogimon, siue Synagogium pro Conuiuio apud Alexin in Philocalo, animaduertimus. Nam συνάγειν dicebant simul bibere, Sicuti comprobat Menãder quoq;. Forte inquit Athenæus, hoc sit, quod symbolis cõstat. Symbolen autem Conuiuio illatam Chon uocant Argiui, idest χοῦν. Particulam uero Aesam. i. αἶσαν. Symboles meminit Alexis quoq;. Hebeteria item dici Symposia in Veteribus obseruatum memoriis est, Vnde forsan præposita poculis Hebe confingitur Poetis. Illud adnotarim obiter, Inter Peristylia olim, & Hospitalia in domibus itinera constituere, moris fuisse. Mesaulæ dicebantur a Græcis, quod inter duas aulas media essent. Nostri ẽt Andronas nocarunt. Quo argumento Rhodigini mei, Vbicũq; inter domos duas angustior patet Via, qua, uelut anfractu breuiore, liceat ex transuerso in patentiorem uiam transcurrere, Vocant Andronem, Vel etiam forma deminuta, Andronellam. Quod mirum tamen est, nam Græce nõ puenit, neq; itẽ latine, Etenim Illi Andronas appellant Oecos, Vbi Cõuiuia uirilia solent esse, Quod eo mulieres nõ accedant. Athenæus etiam ita scribit, Heroicas domos Homerus Megara uocat, & Domata. At nunc inquit, Xenonas putant, & Andronas. Cõuiuas ipsos Græci Sympotas dicunt, uel Homositos, & Syssitos. Synusiastas. Thiasotas, & Thiasitas. Nec non Ilapinastas. Eranistas. Quãquam nõ me fallit, Athenæum, Eustathium'ꝗ ita Odysseæ primum ita Cõuiuia disparare, ut Ilapinen, idest εἰλαπίνην statuant, quod splendorem habeat, & apparatus magnificentiam. Vnde & in Cypro coli solitum legimus Iouẽ Ilapinastem, & Splanchnotomon. Gamon, in quod item pecuniaꝝ erogetur plusculũ. Eranon, quod pluribus differtum accumbentibus sit, Sed ita, ut ferat sibi unusq;sq;, quod edat. Quod etiam ἀπὸ σπυρίδος dicebatur. i. a Sportula. Quæ res poetæ Hesiodo arrisisse admo

dum uidetur, quod insit Incunditatis multum, Impendii haud sane. Seorsum uero Thiasotaŗ domos Pholateria nominabant, idest φωλητήρια. Quanq̃ est ꝓprie Thiasus sacer Chorus, unde Thiasotes ꝓ Choreute. Sed Demosthenes, & Xenophõ multitudinẽ q̃libet diuinę rei causã coeuntẽ eo dici nolũt noĩe, q̃m Sios Lacones dicũt Deos, ut scribit Athenæus. In Plutarchi Symposiacis tardiores Cõuinę, ac ad ꝯueniendũ lentiores nũcupant Colysidipni, uelut cœnaturis morulã iniiciẽtes, & accubitũ inhibẽtes (Scribit tñ Etymologiaŗ. II. Apollodorus, ex Cochliis, hoc est Limacis esse, quæ dicant κολυσιδείπνους. i. Colysidipnos) Item Zophorodorpides, tanq̃ in noctem ꝓtrahẽtes ꝯuiuium, Nec nõ Trechedipni, ex aduerso appellatiõe facta, quod minus ad cœnã currãt. Sunt & quocent Epithymodipni, Qui rerum multaŗ curis districti, nihilominus cœnę cupiditate Vocatoribus nõ negant, Etiã si ad præscriptum adesse queãt minus. Apud nostros Mẽsæ eiusdem participes Cõuiuæ dici consueuere, Sed & Conuictores apud Plinium Cæcilium. nam Compransores legisse uideor in Philippicis apud M. Tullium. Conuiuia publica scribit Pollux, nũcupari a' Græcis, Euochias. Thalias. Pandæsias. Demothœnias.

❡De Scimpodio, & Stibadiis, Itẽ Anaclinteriis seu Accubitis. Sederẽt'ne, an accubarẽt Priores. Itẽ uocabula plura ad Cõuiuii Dñm, et Seruos spectãtia. Copides Cœnę. Physicilli panes. Titthenidia. Corythallia Diana, Aeclon Cœna. Copissare. Synædiæ. Epęcla bellaria. Cãmatides. Cãmata. Psæsta. Logodipnũ. Dipnologia. Gastronomia. Gastronomi.

Caput LVIII.

Bseruatũ & in eiusdẽ Iulii Thesauris, Sup q̃bus accũbamus dici κλίναι, κλινίδες, κλινίδια. Hoc est lectos, lectulos'ue, atq; item Scimpodas. Hoc uero postremũ etiã Scimpodiũ appellari deminuta forma, in Athenæo legimus. Nã apud Gelliũ in synceris Codicibus ita adnotatũ inuenimus. Atq; ibi, q̃ intromissi sumus, offendimus eũ cubãtẽ in Scimpodio græciẽsi. Apud Aristophanẽ ἱερὸν σκίμποδα repies in Nebulis, uel ꝓ Philosophorum sella, uel ꝓ lectulo. Inueni apud Græcos, q̃ scribãt, Scimpodion signare τὸ χωλοκράβατον. i. claudũ Grabatũ, nã apud Veteres σκιμβάζειν claudicandi notionẽ hẽt. Diogenẽ quoq; dicere solitũ, in Varia scribit historia Aelianus, καὶ τὸν σωκράτην αὐτὸν ζυζῆσαι, περιέχεσθαι γὰρ καὶ τῷ οἰκιδίῳ καὶ τῷ σκιμποδίῳ. Eruditus inter Gręcos Grãmaticus sic finit, σκιμπόδιον ἀτελὲς κλινίδιον μονοκοίτιον. i. uilior Lectulus Scimpodion est, In quo decumbat Vnus modo. Erãt ẽt Stibadia, hoc est Tori, humi iacentes, ex lignis, ramis'ue structi. Meminit Athenæus quoq;, Primũ inq̃t, Scenas faciebãt. Et in his Stibades ex herba, super qua Dapes componerentur. Alibi idem prodit, in Stibadibus accumbi solitum. Marotianus Interpres Stibadia non habuisse Veteres, astruit, cum tamen apud Theocritum in Adonidis Epitaphio hic legatur uersiculus.

ἐς ἀγαθὰ στιβὰς ἐστιν ἀδώνιδι στιβάς.

Quin & Phormionis Stibades, uel ꝓuerbio notiores fuere in præparcos, q̃d Sudæ ꝓdit monumentis. Apud Pliniũ Cæcilium ita legas. In Capite Stibadiũ candido marmore uite ꝓtegit. Sidonius Apollinaris in Cœnatiuncula Stibadium ꝯstituit, & Abacũ. Dicunt & Anaclinteria, Sicut apud Lãpridiũ in Heliogabalo, Accubita, seu Accubitæ, uti Aliis placere, aduerto. Sedilia itęm discumbentium uidetur Spondas nuncupasse Virgilius, cum de Didone ita scribit.

Aulæis iam se Regina superbis
Aurea composuit Sponda.

Legimus in historia, Fœminas cũ Viris cubantibus sedentes cœnitasse. Lectisternio præterea Iouis, Ipse in Lectulum, Iuno & Minerua in Sellas ad cœnam inuitabantur. Nec me fallit, Seruium grammaticum scribere, Maiores nostros sedẽtes epulari solitos. Eum'q; morem habuisse a' Laconibus, & Cretẽsibus. Sicuti inquit, Varro docet in libris de Gente Populi Romani, & proinde Virgilium ita scripsisse.

Hæ sacris sedes epulis, hic Ariete cæso,
Perpetuis soliti Patres considere mensis.

Conuiuii Dominum, et Regem a' nostris uideo appellari, Græcis uero dicitur Hestiator, et Hestiuchus apud Aristophanem. Necnon Symposiarchus, quãquam eo quoq; nomine nũcupatur, Quem forte, uel alio modo eligunt Sodales Conuiuii curatorem. Proclites uero esse uidetur inter decumbentes, qui accubitum assequitur primatem. Ministerio uniuerso prępositus dicebatur Trapezopoęus. At in sacris minister erat Parasitus, Et in Atheniẽsium te-

bus Parasition

bus Parasition dici inuenimus. Pocillatorem uocat Apuleius, qui ad Cyathum stat, Sed nō fit finis, si ista consectemur indagine curiosiore, Quando uel Exoletorum in Conuiuiis tunicæ diligenter succingunt. Cura nec sopita est, quo modo Aper à Coco cæsus exeat. Quanta celeritate signo dato, ad ministeria decurrant Gladii. Quanta arte in frusta non enormia scindantur Aues, quàm curiose infelices Pueruli Ebriorum sputa detergant. Iis quippe lautitiæ fama captat. Adeo nec bibere scim⁹ citra ambitionē, nec edere. Fuere tamē apud Spartanos Cœnæ quædam dictæ Copides, In quibus immolaretur Capra, Nec aliud præterea quippiam, indé'q; Carnis distribuebantur portiones, & panes, Qui uocabantur Physicilli. Insuper alia pleraq; sumptus haud magni. Celebrabantur & Conuiuia hoc genus in Tithenidiis, quando Titthæ, idest nutrices pueros deferrent mares in Dianæ templum, quam Corythalliam dicunt, prope Tiassum ad Cletam. Erat apud eosdem quoque Cœna dicta Aeclon in Phiditio. À Copide uerbum inflectitur κοπίζειν, idest Copissare, quod est Cōuiuium eiusmodi celebrare. Ab Aeclo autem Synæcliæ nuncupantur, idest Syndipnia, uel Concœnationes. Quæ uero post Aeclon, idest cœnam dabantur Bellaria, seu Tragemata, uocabant Epæcla, Quæ quia cum Lauri foliis comedebant, quod dicūt καππαρίζειν, Inde Cammatidas uocarunt folia ipsa. Sicuti Psæsta, hoc est liba etiam Cammata. Sunt qui Epęcla Mattyam quoq; uocent. Illud deniq; periucundum scitu, Logodipnum appellari paratam, conditam'q; uerbis modo cœnam. At Dipnologia cœnādi esse ratio uidetur, Sicut Gastronomia Ventris Lex, unde & Gastronomi.

¶ Harmodii Melos in Conuiuiis. Cantilenarum genera. Pæeon qd, & Pęonia manus. Præstent'ne ex floribus Corollæ, an Arborum ramis. De Vnguentis paucula. Cur dicatur Rosa Græce Rhodon. Hypothymides corollæ, quæ intelligantur. Coronarum in Sacris consuetudo. Chthonia Dea, Chthonia sacra. Comosandalos flos, Siue Hyacinthus. Atta Comicus Poeta. Perambulare Crocum, & Flores quid apud Oratium. Caput LIX.

Am uero nec id utiq; ambitiosius à me conquirendum, Canere in Conuiuiis fuisse antiquissimi moris, Personāt hæc in Triuialium ludis, uel imperitissimi cuiusq; adnotata exchartabulis. Forte nec uacantis fuerit operæ subsignasse, quod in Græco penu obseruatum est. Interim à discumbentibus Melos concini solitum, quod Harmodii nuncuparetur, Cuius erat initium, φίλτατε ἁρμόδιε οὔτι που τέθνηκας. Dicebatur uero in Harmodium, & Aristogitona tyrānicidas, Vnde illud facetissimum ex Comica officina, οὐ δὲ παρ' ἐμοὶ ποτὲ τὸν ἁρμόδιον ᾄσεται, idest apud me nunquam Harmodium canet, quod est, mecum conuiuia non agitabit. In Veterum monumentis adnotatum illud quoq;, Apud Heroas Cantilenæ species fuisse quinq;, Sophronisticen, Cuiusmodi Clytemnestræ accinebat Cantor. Encomiasticen, qua præstantium Virorum præcinebantur laudes, Ab Achille celebratam. Threneticē, idest Lugubrem. Orchematicen, idest Saltatoriam. Et denique Pæanicen, Qualis est apud Homerum Iliados primo post sacrificii absolutionem, inquit enim καλὸν ἀείδοντες παιήονα. Nam est Pæeon in Apollinem hymnus, non in pestis modo pausa, sed & belli. Quin ad aueruncandum quoq; incumbens exitium. Et Pæeona quidem Homerus dicit. Alii etiam Pæona, idest παιῶνα. Sed & Pæana. Inflectuntur uero hæc à παίω, quo medela significatur. At παίω, à παύω, quod sedo significat. Pæonia manus therapeutice intelligitur, idest medicatrix. Corollas porro compotantium non est, qui nesciat, nam & Ouidius.

Ebrius incinctis philyra conuiua capillis
  Saltat, & imprudens utitur arte meri.

Sed & Valerius Martialis.

Pinguescat nimio madidus mihi Canus amomo.
  Lassentur'q; Rosis tempora sutilibus.

Sunt qui eam rei proferant rationem, quod sic frigesceret Craneum, nimio plus uino iam calens. Cæterum in Conuiuali usu floreas pleriq; detestantur Coronas, Laureas amplexantur gratius, Illas enim putant κορασιώδεις, καὶ παιζούσαις μᾶλλον ἐπιτηδείους παρθένοις, καὶ γυναιξὶν, ἢ συνουσίαις φιλοσόφων, καὶ μουσικῶν ἀνδρῶν. Quod nostris uerbis dicitur, Puellares, colludentibus'q; uirgunculis aptiores, ac mulieribus, quàm Philosophico con-

gressui, hominum'q; a' Musis non sequestratorum. Alii uero ex foliis Coronas improbant omnino. Nam & Empedocles testatur, τῆς δάφνης τῶν φύλλων ἀποπάμπαν ἔχεσθαι χρή, a' Lauri foliis abstinendum prorsus. Neq; enim decere aiunt, hominem ornari arborum deformitate, Violenter, præter'q; naturæ rationem direptis foliis. Cur enim hæc data plantis opinemur, nisi fructuum tutelæ? Atque ut ipsæ quoque frigoris uim, caloris'q; pro ratione admittentes consoneant, ut temporum mutatiões citra perniciem ferre ualeant? At exutas ulcerosum plane' contrahere nocumentum, fieri'q; ψίλωσιν ἀπρεπῆ, idest indecoram denudationem. E diuerso florum non decerptorum quænam esse utilitas potest, nisi odore pascaris, exhibeas'q; oculis ex eorum non imitabili uarietate uoluptatem iucundissimam? Iucundissimam inquam, quia simplicem, quia naturalem, nec ullo impendio nostro constantem. Vnguenta forte detestemur. Detestemur item purpuram διὰ τὴν ἐπίθετον πολυτέλειαν, ob adiectitiam multæ impẽsæ rationem. ὡς δολερὰ εἵματα, καὶ χρώματα, κατὰ τὴν βαρβάρου φωνήν, idest tanq̃ dolosa indumenta, dolosos & colores, uti Barbarũ dixisse, ꝓditum memoriæ est. Adde, quod si non præcerpseris, momento conflaccescunt, prorsum'q; gratissimum alioqui naturæ opus uidetur perire, nullo cuiusq̃ emolumento. Proinde Qui ex foliis magis, quàm floribus Coronas contexuisse malunt, persimiles inquiũt Barbaris uidentur, Quibus consutæ pelles gratiorem præbent Vestium usum, quàm Lanæ. An est, qui illud audisse nequeat, Corollam ex Rosis dici esse Musarum? Videmur itẽ meminisse, quod elegantissime aduersus imperitam mulierem cecinit Sappho κατθανοῖσα δὲ κείσεαι· οὐ γὰρ πέδεχεις βρόδων, τῶν ἐκ Πιερίης, idest Mortua iacebis. Nec enim hortulum habes Rosarum ex Pieria. Succurrit profecto parte hac Veterum ingeniorum mirari diligentiam, Neq; enim simpliciter, sed summa uidentur ratione Coronas in conuiuiis instituisse. Siquidem Dionysium legimus, cum uinum comperisset, potentissimum utique medicamentum, simul & iucundissimum, habitum inde fuisse non incelebrem medicum. Quod item discumbẽtes, qui se forte inuitarent plusculum, hederea ornasset Corona, Quæ insita frigiditate Vini potentiam retunderet, minus'q; inde afficerentur bibentes, Ebrietatis ui restincta, hederæ ui frigorifica. Cæterum eadem ratione in Cõuiualem admissæ creduntur Lætitiam ex floribus Corollæ. Perdocent experimenta, qua ui Sensus concutiantur, Vbi hausti liberius meri Vapor hominis arcem cœperit pulsare, quando initium inde habere Sensus, creditur. Mirum est, quantum in eo statu afficiamur. Propterea Sapientium curiosa Solertia sciens esse in rerum natura Antipathiam, quando nihil placuit esse sine pari, flores Capiti circumponendos pręcepit, Quorum defluxus mirabiliter illud aduersus crassantis latenter ebrietatis impetum obsepiret, communiret'q;, Calidi siquidem poros, seu meatus patentiores reddunt. Frigidi uero sua potestate ita contemperant, ut scandentes repercutiant Vapores, sicuti Rosa, atq; Viola. Substringit enim utraq;, reprimit'q; Capitis grauitates, quas uocant καρηβαρίας. At Cypri flos, ac Crocus, & Baccaris in suauem uertunt soporem bibentes. Lenis quippe eorum defluxus est, ac blandus. Inæqualitates'q; Corporis ebriorum, & asperitates tranquille diffundit. Vnde fit ut Crapulosa hebetentur, perficiantur'q;. Porro' & florum quorũdam odoribus in ambitu Cerebri fusis, Sensorii repurgantur meatus, & quod humectum est, attenuatur leniter sine commotione ulla, caloris facultate digestum. Quin & frigidum natura suapte Cerebrum refouetur. Proinde floreas Corollas e' Collo propendentes, Hypothymidas nuncupari, inueni, puto, a' Vaporandi usu. Eodem quoque argumento unguentis ex floribus obungere pectus, moris fuit peruetusti. Cui rei testimonium quoque præbet Alcæus, Vbi in Caput, pectus'q; affundi unguentum præcipit. Illud postremo hic adnotasse, ne pigeat, Dici Rosam sermone Græco ῥόδον, ut Plutarchus Interpretatur, licet codice insincerissimo, & decurtato maxime, ὅτι ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀδμῆς ἀφίησι, διὸ καὶ τάχιστα μαραίνεται. Quod odoris fluxum emittat plurimum, quo nomine primo quoque tempore etiam effiaccescit. Grammatici putant ἀπὸ τοῦ ὄζειν declinari, quod Olere signat. Illud nero Corollarium fuerit, non in Conuiuiis modo Corollis esse usos Veteres, Sed & in sacris. Nam Hermionenses in Græcia Chthoniæ Deæ sacra obeuntes, festa'q; dicta item χθόνια, tempore æstiuo, Coronas ex flore implicant, Quem Comosandalon uocant. Eum ex magnitudine, ac colore esse Hyacinthum, putat Pausanias, quoniam etiam insint τὰ ἐπὶ τῷ θρήνῳ γράμματα. Sciendum uero in Theatri, Scenę'q; delitias flores item obrepsisse, atque

Crocum, & Odoramenta, præcipue cum agerentur Fabulæ. Id quod perobscure in Epistolis significat Oratius, cum de Atta Comico Poeta meminit hisce uersibus,

Recte nec'ne Crocum, flores'q; perambulet Attæ
Fabula, si dubitem, Clament, periisse pudorem
Cuncti pene Patres.

Est apud Lucilium Attæ cuiusdam mentio,

Muginamur, inquit, Molimur, Subducimur Atta.

¶ Vasorum Nomenclaturę diuersæ. Figlina subigi Aromatibus solita. Dinos. Thericlia cur dicantur. Cantharus quid. Cantharia. Cornibus usos in potu Priores. κεράσαι cur dicatur. Ciboria. Cotyle. Encotyle lusus. Cothon. Cothonismus. Acratocothones. Laphyctæ qui dicantur. Calicis notiones. Larax quid. Scytharum uinolentia, Scythissare. Herculanus nodus. Scythos cognomen. Amphithetos Phiala. Phialarum species. Vasati qui dicantur, & Nasati. Caput LX.

Via uero in Vasorum mentionem incidēdum sæpius est, non inscite opinor, quæ nobis uaria suggerit lectio, huic potissimum parti subscripserimus. Qua in re mirari non est satis Veterū ingeniorum lasciuiam, Qui Figlina etiānum artifici inuento subacta aromatibus tingebant, Vt accersitæ commēdationis inde Vino, cibis'q; conciliaretur aliquid. Cuiusmodi ex Copto aduehebant. Et Rhodiacæ sunt Chytrides apud Aristotelem in libro de Ebrietate. Nam indidem haustum uinum etiam præter gratam iucunditatem oblandebat minus. Inter pocula, recensetur Gyala. Dinos, idest δῖνος, Quāquam est eodem nomine Saltationis Item species. At Cyrenæi Podonistera, idest peluim, Dinon uocant. Dactylotum intelligunt digytorum formis per ambitum insigne, Vel proiecturis, eminentiis'q; quibusdam, ut Sidonia pocula. Sunt q Amphotum interpretari malint, idest utrinq; ansatum. Apud Damaxenum est poculi species Elephas. Heracleum dici credunt poculum, in quo enauigarit Hercules, ac esse Solis proprium. In eodē genere Ethanium est, ac Hemitomus. Nam Thericlia recenset Theophrastus quoq; in Plantaꝝ historia, ex Terminthe tornari ea prodens, ut à figlinis discernere nō sit. Eoꝝ primus uidet̃ Auctor Corinthius Thericles figulus. Est q nuncupari Thericlia putet, quod in eis ferarum. i. θηρίων pelles insculperentur, Vel quod feras turbaret. Dionysius iis prohibans. Sunt alicubi & Crateres dicti Thericlei. Isthmum Cyprus esse poculū, auctor Pamphilus est. In eandē rationē uenit Cadus, Item Cadiscus. Nā Cantharus non figlini modo nomen est, a figulo ductum artifice, Sed & nauigii species. Quin apud Antiphanem Cosmarion. i. ornamentulū muliebre Cantharus dicit̃. Cantharia item legimus quandoq;. Carchesium uocari putant, q̃a Trachysmata habet κεγχρώδη. i. asperitates milii quadam imagine. At detentos siti Homerus Carchaleos uocat. Ceras. i. Cornu in eodem recenset̃ ordine, quoniā Bouum cornibus in potu uterentur priores. Cui rei argumento id est, qđ κεράσαι dicunt Græci pmiscere uino aquam. Id genus uasa uocant q̃dam Rhyta. Ciboria sunt & pocula de Ciborii Aegyptii similitudine. Proinde Scythia forte nuncupent̃ quoq;, quod angustiora in imo sint. Condy uero Asiaticū est. Eius in sacra Pagina mētio est apud Græcos. Sunt in usu eodem Cotylos, & Cotyle, Concaua nimiꝝ, Nam omne cauū dici Cotyle ualet. Vnde apud Homeꝝ Cotylerrhytos Sāguis utraq; manu q hauriri pōt. Encotyle uero lusus nomē est, quo uicti Victoꝝ genua manuū excipientes cauitate gestabant. Putāt aliq Cotylem esse Heminā. Cratanion, & Cranion pocula item sunt. Item Cylichnides. Et Cymbe. Apud Lacones fuit Cothō. Vnde Acratocothonas uocāt meꝝ haurietes ubertim. Sed & Ebrietas Cothonismus dicit̃ recte. Persæ iis utebant̃, quæ Labronia dicimus, à bibēdi impetu sic nūcupata. Calices item q̃dam uocant̃ Lacænæ, Sicuti Lepaste, Cui impositū ab iis nomen, qui multa ꝓdigunt, q uocant̃ Laphyctæ. λάψαι signat ampliter bibere. Cōtraria eius rōne, quod uocant Bombyliū. Iā prætereo Læbaliū. Spōdeum. Lesbiū. Luteriū. Est & μέλη. i. Mele. Metanipttrū calix erat, quo post cœnam utebant̃, ubi lauissent. Inter Phialas fuere, quæ dicerent̃ Lyciurges à Lyciis. Item Cononiæ. De Artificis nomine. Mastus à Paphiis nuncupat̃ poculū. Mathallides quoq; eiusdē sunt usus. Veluti etiam Manes,

idest μανής. Erat & suus in Cottabisi Manes. Nestorida poculũ, quo sit usus Nestor, egregie describit Athenæus. Sũt apud eundẽ Seleucides quoq;. In Dianæ templo, quod Capuæ fuit, poculũ uisebat, Id illi fuisse Nestoris aut credebant, aut psuadere aliis nitebantur. Habet Calix quoq; inter pocula manifestariũ locum, quãquã est item Calix modulus Aeneus, q riuo, uel castello induciť, ei'q; mox applicať fistula. Lõgitudo habet digytos nõ pauciores XII. Lumẽ.i.capacitatem, quãta impetrata fuerit. Hĩc uideť excogitatus, quoniã æris rigor ad flexum difficilior non temere laxari potest, uel coarctari. Holmon item reperio poculum fuisse Ceratio psimile. Oxybaphũ qdem ꝑ acetario Vase capit fere' Cõsuetudo. Apud Cratinum tamen poculũ est. Meminit Antiphanes quoq;, nec tacuit Aristophanes. Adhibebať & in Cottabisi Oxybaphũ, in quod Latagas infunderent. Sic aũt humorem ex poculo uocant, psusum, ut interpretať Athenæus. Onyx ligneus erat calix. Panathenaica pocula apud Posidoniũ legunť. Habenť in eo gñe Pellicæ, Olpę. Pellę uero, siue ut Hipponax, Pellides, uasa sunt, qbus excipiť Lac, dum mulgeť. Inter pocula est Pristis, Prochytis, Prusias. Scyphos masculinũ est, ac neutrũ, flexu item uariãte. Scypphum Hesiodus ẽt pronuntiat. Apud Stesichorũ inueni Scyphiũ quoq;. Diciť Scyphos quasi Scythos, a' Scythis, qbus ebrietas nimio plus frequẽs est. Proinde Scythissare inebriari est. Scyphos Bœotios eximie laudari, ad hæc, q Heracleotici nũcupentur, qbus sit usus primum in expeditionibus Hercules. Inest ansulis, q uocatur Herculanus nodus. Secũdæ habenť notæ Rhodiaci, Syracusiis cõsequentibus. Scyphos ab Epirotis Lyrtos item diciť. A' Methymnæis & Scythos. Ex quo Lacedæmonius Dercyllidas, Vt q Vafer esset, ac ferinus, Scythos est cognominatus. Est inter pocula Tragelaphus quoq;. Item Trieris, siue Triremis. Amphitheton phialã legimus apud Homerũ, Forte ansatam utrinq;. Amphitheton intelligit Parthenius apythmenõ.i.sine fundo. Apollodorus, quæ fundo inniti nequeat, sed ori. Alii, quæ ansulis utrinq; gestari possit, unde & Amphora item diciť. Aristarchus, quæ fundo possit, ac ori incumbere. Sunt & Phialę Balanomphali, quarũ Vmbilicus Balneorũ Tholo similis est. Iam Phialæ Argyrides, & Chrysides, Sed has ex materia nũcupari, palàm est. In hac tam fusa Vasorũ mentiõe, adnotandum, Fuisse, Qui Vasatos pro Diuitibus accipiant, Sed inepte. Dicuntur Nasati, ut Lampridius aduertit, uiriliores, ac belle mutoniati. Vnde Parœmia, De Nasatorũ peculio. Vulgo extritum utiq;. Nasi magnitudine Mutonis concipi quantitatem quoq;.

Cur Lactucis uescerentur Priores in fine. Quæ dicantur Acrepala, Adipsa. Dipsetica. Diaphoretica. Plinii locus perpenditur de Rhaphano, Item de Brasica. Necnon Dulcia ebrietatem discutere. Caput LXI.

e

T, quoniam Ebrietatis remedium in futilibus fuisse Corollis uidemur cõprobasse, Succurrit ex eadem cura uetustatis admiratio altera. Siquidem ad eandem auertendam institutum quoq;, Vt Lactucis nõ in cœnæ procœmio uescerentur, quod ad conciliandam appetentiam nostra fieri tempestate, sciunt omnes, Sed in fine. Quoniam insita frigiditate retũdat ebrietatem Lactuca. Id quod ex Athenæi monumentis percepimus, cum alibi, tum libro tertio. Proinde notius fit Martialis distichum.

Claudere quæ cœnas Lactuca solebat auorum,
Dic mihi cur nostras incohet illa dapes.

Paulus Aeginita Medicinæ primo Lactuca inquit, σκφῶς ψύχει τε, καὶ ὑγραίνει, διὸ καὶ ὑπνώδης ἐστίν, idest refrigerat liqdo, humectať q;, quo nomine etiam soporem conciliat. Dioscorides uero medicæ professionis auctor illustris, Acrepala nuncupare uideť, quæ Ebrietatem prohibent. Sicuti Adipsa, quæ sitim, Nam quæ augent Dipsetica dicunť ab eodẽ. Diaphoretica uero sunt, quæ aluum subducunt, leuigant'q;, Sicuti sabulum, Quod etiam putatur κυητικὸν, idest genitale. Topica remedia interpretatur Galenus Localia. Inter Acrepala recensenť amariores Amygdalæ, quod Eruditissimi scribunt, quoniam amaritudo illa exiccãdi habeat uim, nec oppleri uenas permittat, Quibus præter modum distentis, obturbatis'q; contingere ebrietatẽ, credimus Peritis. Verum hac parte illud uehementer obseruandum. Siquidem libro historię naturalis septimo & decimo Plinius ita scribit. Quorum natura nõ

necat qdem,

necat quidem, sed lædit odore, aut succi mixtura, Vt Rhaphanus, & Laurus uitem. Olfactrix enim intelligit, & tangi eam odore mirum in modum. Ideo'q, cum iuxta sit, auersari & recedere, saporem'q inimicum fugere. Hinc sumpsit Androcydes medicinā cōtra ebrietates Rhaphanum mādi præcipiens. Sumunt uero, quæ nobilis Auctor hic prodit, ex Theophrasti libro quarto de historiis in fine. Et nominat ille quidē Rhaphanum, Sed ita, ut Brasicam intelligat, Etiam Interprete Theodoro astipulante. Id ut scias uerum, Scribit Plinius idem, libro XX. Brasicam uino aduersari, ut inimicam Vitibus. Itaq; antecedente in Cibis, caueri ebrietatem. Postea sumpta, Crapulam discuti. Suggerit testimoniū & Iulius Pollux libro sexto. Rhaphanus inquit, est Crambe, hoc est Brasica. Quod itē Aristoteles agnoscit, ἐν τοῖς περὶ ζώων, ubi ait, ῥάφανος, ἣν καλοῦσί τινες κράμβην. Rhaphanus, quam uocant nonnulli Cramben. Antiphanes etiam appellauit Crambidion. κραμβίδιον ἑφθὸν, χαίρειν, ἀστεῖον πάνυ. Cæterum & Auctoritatibus aliis rem fulcit libro primo Athenæus, a' quo proditur illud quoq;, pro Rhaphanide interdum Rhaphanum pronuntiari. Mos hic qdem Plinio frequens, ut res easdem nunc Græcis, nunc latinis appellet nominibus, Vt paulo imperitioribus uideri diuersę possint. An id & parte hac fecerit, ne Auctori grauissimo colaphum intendam, discutiant uolentes. Dignum uero scitu de Brasica, parari eam Athenis in cibū cō sueuisse iis, quæ peperissent, uelut antipharmacum. Certe Nicāder Brasicam, quæ sacra sit, Mantin uocauit. Apud Ananium Iurisiurandi forma per Cramben concipitur. Sicut apud Teleclidem quoq;, Necnō Epicharmum, ut in Baptis Eupolin taceam. Mos uero ita iurādi fuisse Ionicus præcipue uidetur. Nec mirum, quando & Stoicæ sectæ conditor Zeno etiam per Capparin sibi iurare permisit. Quod uero Lactucæ frigiditatem ebrietati diximus obniti, obluctari'q;, Videntur ea Ratione confirmari Aristotelica, Sic enim in quæstionibus tradi animaduertimus. Crapulam inquit, sedat Brasica, quod succum dulcem, discutientem'q obtineat. Frigida uero est. Fit autem detētis a' crapula, ut eius succus humores in aluum detrahat, qui uinosi, crudi'q; tenentur, & ipsa superius in uentriculo remanens corpus refrigeret. Vnde euidens discussio consequi potest. Vinum nāq; humidum est, ac calidum. Auctor in Sympofiacis Plut. est. Dulcia, si infundantur uino, ebrietatem discutere. Proinde Medicos peritiores iubere, qui se amplius inuitarint, quieti sese daturos, melle linum panem uorare, quoniam meracam potionē hebetet dulcedo. Quod ad Lactucas attinet, Celebres sunt apud Athenæū Aristoxeni Thridacinæ.i. Lactucę, qbus in hortis, Sole occiduo, Oenomeli infundebat, mane ostētans uirentes se habere placētas, sibi a' terra summissas. Brenthin Cyprii Lactucam dicūt, quam Grçci Thridaca, uel Thridacinē. Hipponax ēt Tetracinē. Nā Tetracina numi uidentur Attici apud Liuium. In Lactuca deniq; occultatum a' Venere Adonin, cecinit Callimachus, quod allegorice interpretatus Athenæus illuc referendum putat, quod in Venerem hebetiores fiant, Lactucis uescētes assidue. Tanquā mortuorū sit Cibus, uti scribit Eubulus. Illud adiicit Cratinus Phaona inter Lactucas absconditum pulchras ab amāte Venere. Pythagorei utiq; Lactucā uocabant quādā Eunuchō, At mulieres Astytida.

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD REVERENDVM IN CHRISTO PATREM, ET THEOLOGVM SCIENTISSIMVM LVCAM LEONEM, VENETVM, ORDINIS MINORVM, PRAEFATIO QVINTADECIMA.

Etiam si non mefallit Venerande Pater, a' Synesio proditum, solere beneuolentiam Iudicii calculum nunquam non ita corrumpere, ut excussior adiici, & amussitatior ferè definat, Quādo, sicuti uel Platoni credimus, In iis, quæ insigniter amamus, occæcamur plerūq;. Nihilominus, Qua me perpetuo etiā uix dum puberem amoris integritate sis amplexatus, abūde uideor, exacte'q animaduertisse. Neq; enim fucatior Amicitia, & Simulationum uelamina perseuerare diu queant. Quin amplius dispicienti, subærato, quod dicitur, Auro, protinus mendosum tinnit. Tu uero Vir scientissime a' Carceribus usq; ad Oleas idem mihi es perpetuo cognitus, Verax utiq;, ac Rationibus meis beneuolus, si quis alius. Balàm id cumprimis in Patauino factum Gymnasio est, Vbi quātum eualuisti, dignitatem meam fouere non prius destitisti,

quàm bellorum procella inde excussus Vter'q; est. Sed mirum nil, Ipsum hoc a'te efflagitabant Mores tui, Sacerdotio, Quo fungeris castissime, ac plane' ex formula, & Quadro, uti aiunt, congruentissimi. Atq; ita, ut eius Ordinis etiamnum Veteranis exemplar Syncerissimum esse queas. Efflagitat præcellens quoq; Diuinoɋ Scientia, Ingenii solertiæ aptissima, Vt Decretorum iucundiorem Christianæ Veritatis cultori doctrinam non memorem hic. Quamobrem si & ipse non sustineo ἄμουσος uideri, aut ἀκαλφάβητος, Siqdem Imperitior nunq̃ nō malus, Est quod enitar, meritis tuis, & Quam sustines Personæ quoquomodo paria facere. Ego utiq; is sum, Cui uel maxime Religionibus addicti diuiniore quodã nutu Viri, ductu eodem pergrati perpetuo fuerint, Vt, Quos in meditullio Diuinitatis & Hominũ interlocatos, & proinde augustius suspiciẽdos, uelut sacros plane', animaduerterim. Mihi uero aduersum te cultus ẽt ratio familiarioris, aut uerius, impẽsioris ingerit se. Quo factum est, Vt inauspicatius fuisse predituros hosce libellos, sim opinatus, Ni te, Quod illorũ Pontificium est, inter eos allegissent, Quem obseruanter in huius uestibulo uoluminis salutarent, Nostram'q; tibi mentem pergerẽt aperire, Vt Iam hinc me scias, & Veteris beneuolentiæ memorẽ imprimis, Et tuaɋ præcipue rationum sine exceptione studiosissimum. Noscant, & Alii Luca Leone nil Animo meo fere' gratius, aut iucundius. Et Amicitiæ compar illud Veteribus anxie adeo quæsitum, ac in quã paucissimis repertum, tẽpestate nostra, Vi naturæ intima egerminasse. Id quod ne obliuionis adobrutum eat Iniuria, testatum Epistola nostra uolumus. Tu uero Venerande Pater, Quod adhuc fecisti, plurimum Nos ames, uelim. Nec ab ea, Quam tibi semel induisti, mitissima Ingenii facilitate, compari tamen iuncta grauitati, recesseris longius, Putes'q; Omnem meam opam, studium, Industriam, Quicquid est in me, uel ingenii, Vel Virium non tibi modo, Sed & tui Studiosis esse paratissimum, Quoniam didici uel Puer, Extra fortunam positum uideri, Quicquid Amicorum gratiæ impertitum eas, condones'ue. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI QVINTVSDECIMVS.

¶Mos mittendi partem de mensa. Ideæ Carnium quæ sint, & Periphora. Ideaan dicat' latine Species. Ida qd. Mercurii sors. Abluẽdaɋ manuũ ritus. Apomagdalia quid apud Plut. Aponiptrum. Aponimma. Cheroniptrũ. Cheromactrum. Smegmata manibus abluendis.

Caput Primum.

Vm pleraq; supersint etiamnum de Conuiuali Veterum ritu promenda in literas, Iam'q; Volumen prius satis extumuisse uideretur, ne si pomœria amplius proferre perexisset, encyon fieret, ac uterum gestaret. Placuit, reliquis ab eodem instituto non abiunctis nouum exordium dare, Vt hac uelut morula refectus Lector studiosus lætiore animo, quæ sequunt', percurreret. Igit' in Mensæ lætitia sacra morẽ quãdoq; inoleuisse, multiplex nos instruit Lectio, Vt quibus plurimum deferrent, partes mitterent de Mensa. Nam & Persaɋ Rex Cyrus, ut scribit Xenophon libro pædiæ octauo, Si quem ex Amicis uellet a' multis coli, & honorari, Cibariorum partes de mensa ad eũ mittebat, Illos enim suspicimus, ueneramur'q;, Quis uiderimus mitti aliquid de Regis Lance. Velut cariores illi sint, ac Amicorũ intimi. Persici moris meminit in Symposiacis Plut. Eũ præcipue honorem deferri solitum tradens Amicis, Ducibus, ac Corporis custodibus, quos Somatophylacas uocant Græci. Carnium particulas dicebant Ideas. Nam Periphorã nuncupauit Xenophon, particularum eiusmodi circũlationem. Ida uero aliud omnino est, nam quilibet Mons, unde circumiecta spectari ualeat, recte dicetur Ida, quod Didymus scribit. Ideas autem sunt qui species latine interpretentur, nõ pessime id quidem. Sed inutiliter ad mutandos casus, Non enim specierum & speciebus dicere audet Cicero. Proinde formas mauult transferre, nam & Deorum Simulacra recte dicuntur Ideæ. Idas quoq; loca dicunt arboribus frequentia, ut scribit Pausanias, unde factum nomen Nymphæ Ideæ, ex qua & Theodoro pastore nata fertur Herophile in Coryci montis antro. Sed ad rem, Prima Carniũ portio dicebat' ἱερὰ κλῆρος. Mercurii Sors. Seruatũ & illud Veterib⁹, ut p singula fercu

la manus

la manus abluerent. Significat id in Heliogabalo Lampridius, Parasitis inquit, in secunda mensa sæpe cæream cœnã, sæpe ligneam, sæpe eburneam, Aliquãdo fictilem, nonnunq̃ etiam marmoream, uel lapideam exhibuit. Ita ut omnia illis offerrent' uidẽda ex diuersa materia, quæ ipse cœnabat. Cũ tantũ biberent per singula fercula, & manus, quasi comedissent, Lauarent. Qua in re amplius adnotandum, Plerosq; ex Veteribus ad manuum ablutionem usos Apomagdalia. Id uerbum signat molle panis. Quod qa mox obiicerent Canibus, Lacedæmonii Cynada uocabant. Significare id ipsum uidetur Athenæus quoq;, Post cœnam inqt, Libationes obibant, nec abluentes manus, uerum abstergẽtes bucella, & Apomagdaliam afferebat unusq̃sq;, Id quod faciebant ob nocturnos in biuiis metus. Idem libro nono Apomagdaliæ honores nuncupat. Meminit eius uocabuli, idest Apomagdaliæ Plut. in Lycurgo, Sed ita, ut intellectum eius uocis, neuti'q; uideatur Interpres animaduertisse. Innuit ipsum hoc etiam Homerus illis uersibus.

ὡς δ᾽ ὅταν ἀμφὶ ἄνακτα κύνες δαιτηθεν ἰόντα
σαίνωσ᾽, αἰεὶ γάρ φέρει μειλίγματα θυμοῦ.

Sunt Qui Apomagdaliam esse σίαρ finiant, ἐν ᾧ τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο ἐν δείπνοις. Auctor item Eustathius est, Magdaliam dici σιὰρ ἢ μάσσειν, esse'q; Zymoma quoddã, in quo abstersis cibarioꝝ sordibus pinguioribus, inde canibus pararet' cibus. Apomiptrum & Aponimma Malluuias uocabant, siue Pelluuias quoq;. Sed & Peluin forte sic nũcupare, sit it moris, q̃q̃ Atheniensibus Aponimmata uocantibus in Mortuoꝝ ratione, aut Scelestorum purgatione. Cheroniptrum idem plane', quod Aponiptrum. Nam Cheromactrum Omoli non signat, uel Ectrimma, idest extergendis manibus destinatum mantile. Chiromactra tamen in Capitibus etiam deferunt mulieres. Aurea Cheromactra sunt apud Herodotum libro secundo. Vsos porro' abluendis manibus Smegmate, ac Odoratis rebus Priores, Antiphanes cum Epigene prodit.

¶ Carnibus tm̃ uesci solitos Priores mane. Quadrifaria Epulaꝝ distributio. De Vomitu. & q Vomitores. Itẽ qd Comessatio. necnõ de Andriis. Crion quid, & Greagra. Harpax. Lycos. Cratenta. Arysanæ. Arysteres. Arystichi. Ephebus. Cyathus flu. Aconita Vasa. Crios p Thyestis Sepulchro. Ceres Mysia. Cymbia. Carchesia. Macrobii lapsus. Optanium. An elixis uterentur Carnibus Veteres. Caput III.

SCribit primo Canonis Auicenna, solitos Antiquorum nõ paucos mane tantum Carnibus uesci, Ac cœnæ modo panem adhibuisse. Verum Gulæ mancipati, Vitæ pretia uelut exq̃sitius intelligentes, Epulas quadrifariã distribuisse cõperiunt', In Ientacula & Prãdia, Cœnas ac Comessatiões. Sicuti apud Græcos Philemõ usos Veteres scribit, Acratismate, Aristo, Hesperismate, Dipno. Iis uero facile sufficiebant, Vomitidi ꝯsuetudine. Quod cum censoria grauitate Seneca taxaret. Edunt inqt, ut uomãt. Vomũt, ut edant. Dicebantur autem Vomitores, Qui ea uiuendi ratione uterentur, Quam egregie dãnauit Asclepiades. Cui astipulatus Celsus Cornelius, Vomere luxuriæ causa dãnosum ꝑdidit. Erant uero Comessatiões cibi, potus'q; post cœnam hausti ex Luxu. T. Liuius libro XL. Quin comessatum inqt, ad fratrem imus? Et alibi, Cõuiuam me tibi cõmittere ausus non sum, Comessatorẽ te cũ armatis recipiam? Quintilianus; Hinc est ille in pestilentia Comessator. Quo in loco intelligere tamẽ possumus generali uocabulo dici Epulatorem, Cõpotatorem'q; luxuriosum. Nã & Comessabũdus Alexandri magni exercitus legitur apud Qu. Curtium, tanq̃ indulgẽs præter modum prodigis Epulis, Gulonum'q; escariæ uoluptati. Possunt & Comessationes ꝯuiuia dici ex collatione, symbolis'q; cõparata, Quæ Lacedæmonii Phiditia, Cretes Andria nuncuparũt. Hæc libro Politicorum septimo Aristoteles scribit, esse oppido q̃ uetusta, Vt quæ in Creta sint celebrata, Minoe regnante. Quin & prius multo ab Oenotrio Rege Italo in Italia instituta. Illud obiter subnotabimus, Crion, idest κρεῖον nuncupari Creodochum uas, in quo recondant' Carnes, q̃uis malit eo nomine Carnes intelligere Euphoriõ, quod Appion scribit, & Herodotus. At Crion putat Pausanias Canistrum, uel lancem, uel qd eiusmodi, in quo concidat' Caro. Hinc & Creagra profluit, quam etiam Harpaga, & Lycon appellari, scribit Pausanias idem. Est autem Coquinarium instrumentum, Sicuti Cratenta quoq;, Nã sunt eo nomine

Obeli, uel lapides inqt Pausanias, aut etiam ferreum aliqd, Cui incūbat Veru. Etiam si Veterum plerisq; arrisit illud quoq;, Vt Veruū manubria sic uocitent. Arysanas & Arysteras si ue etiā Arysthichos pro Cyathis inuenimus, aut id genus Vasis, Ab hauriēdo ꝓciliata nomēclatura. Zenophanes ad hunc usum Ephebum etiā appellauit. apud Polybiū Cyathus fluminis est apud Arsinoen in Aetolia nomen. Aconita intelliguntur Græcis Vasa nō illita, quæ calido diluta humore aquā in se trahunt. Quod de Crio diximus, Amplius sciēdum, Thyestis Sepulchrū dici κριὸς, In agro argiuo, prope quod uisebatur Regio Mysia, & Cereris Mysiæ templū, a Mysio quodā ita nūcupatæ. Cymbia & Carchesia fuisse Latinis incognita Veteribus, parum diligenter tradidit Macrobius, Cum apud Varronem, adiiciente calculū Marcello, illud repiatur. Hoc aūt etiam apud Liuiū Androuicū, sicuti cōmeminit Nonius, Florem antlabant Liberi ex Carchesiis. Quod autem de Carnibus dicu præstruximus, animaduertēdū amplius, Heroas etiamnum elixis usos, etiāsi Seruius improbat, quod ex Eustathio liquet, Athenæo'q; aptius. Heroas inqt Eustathi⁹ inducit Homerus, elixis utentes Carnibus, præcipue tamen assis, unde & Optanii inflectitur nomen, ex usus frequentia. Signatur autē eo uerbo Coqna. Incognitam non fuisse Homero hoc genus Opsopœiam, Auctor est Iulius Pollux, addit tamen Heroum plerosq; ea non usos, Meminit in libro de Homeri uita Plutarchus. Et de Rep. tertio, apud Platonem legimus, Heroum mensis parari ab Homero non pisces, non elixas Carnes, sed assas, quæ concinnarentur facilius, Quod comprobat Athenæus.

❡Aduentitia Cœna, quæ sit. Item Aduentoria Epistola, & Aduentores. Caligulæ luxuria, & Clodii. Caput III.

Ed nec illud parte hac omittendum. Aduētanti Principi, aut Amico cœnam apparari solitam. Ea inde dicebatur Aduētitia. Cuius incomparabilem luxum qs non iure miretur? Duo millia lectissimorū piscium, Septem auiū apposita interdum, literis proditū est. Cœnæ hoc gen⁹ meminit in Sympofiacis Plut. dicit'q; Hypodecticam ex Romanæ linguæ proprietate nūcupatam. Perinde ac innuat, appellari solitam Exceptitiam, ut qua exciperetur Princeps, uel Amicus. Vel Aduētitiam, ut modo præscripsimus, etiam si græca Vox aliud sonare uidetur. Apud Martialem Epistolam legimus Aduentoriam, quæ aduentāti Amico mittitur obuia, Ita enim scribit libri XII. præfatione, Et statui paucissimis diebus & familiarissimas mihi aures tuas excipere aduentoria sua. Sed Aduentores dixit Apuleius eos, q soliti sunt in Cauponam cuiuspiam diuertere. Et nunc inqt, Senex ille dolium innatans uini sui Aduentores pristinos fece summissus officiosis Rhoncbis raucus appellat. Trita uox ea imperitæ quoq; plebi. Sunt & sui apud Plautum meretricibus Aduentores. Verum ut ad Epularum magnificentiam redeamus. Nepotinis sumptibus Omnium prodigorum ingenia superauit Caligula Imperator, Commentus nouum Balnearum usum, & portētosissima genera ciborum, atq; cœnarum, ut calidis, frigidis'q; unguentis lauaretur. Pretiosissimas Margaritas aceto liquefactas sorberet. Conuiuis ex auro panes, & Obsonia apponeret, aut frugi Hominem oportere esse dictitans, aut Cæsarem. Sed in Principe, quam habent ista admirationem? Clodius Aesopi tragœdi filius, ut experiretur in gloria palati, ut inqt Plinius, quid saperēt Margaritæ, singulos Vniones Cōuiuis absorbēdos dedit, quod in Sermōibus Oratius morsu satyrico castigauit.

Filius Aesopi detractam ex aure Metellæ,
Scilicet ut decies solidum absorberet, Aceto
Diluit insignem Baccam

❡De Griphis ꝯuiualibus. Quę dicantur Quæstiones Cylicię, aut Mnemonicę, Aenos qd. Caput IIII.

Ympotica uero hoc est Conuiualia fuerunt & illa, Aenigma, & Griphus. Illud lusum habebat, Griphus uero etiam studium, ac curam. Soluenti premiū erat Carnis portio. Imperito ac segni mulcta irrogabatur, ut salsam hauriret potionem. Nomen inditum id genus Sermonibus obuolutis a Piscatoꝝ Griphis, siue Retibus. Quæstiones uero dicebantur Cyliciæ hoc est ζητήματα κυλίκια.

κυλίκειον. Arbitror, quia κύλιξ poculum signat. Vnde Cyliceum dicitur poculorum repositoriũ. Theodectes uero Sophistes multa in iis solertia præditus Mnemóias uocauit, Quoniã mnemonicus foret ipse, hoc est memoria potẽs. Griphi Lucianus meminit, Quid inqt, sunt Homines? Dei mortales. Quid uero Dei? Homines immortales. Aenigmata profers, et Griphos conglutinas. Eqdem, ut Loxias, apertum nihil promis. Sed opæpretium est, huic potissimum loco subiecisse, Quæ Demetrius Phalereus ꝓdidit ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας. Vbi de Oratiõis disserit gratia, hoc est περὶ χάριτος λόγου. Est inqt, Gratia quædam, quæ dicit παρὰ προσδοκίαν, idest præter expectationem, ut apud Homerũ de Cyclope, ὅτι οὖτιν ἔδομαι ἔσχατον. Postremum ego Vtin uorabo. Neq. n. Xenium id genus meditabat Vlysses, neq; expectabat Lector. Aristophanes quoque Nebulis de Socrate,

κάμψας ὀβελίσκον εἶτα διαβήτην λαβὼν,
ἐκ τῆς παλαίστρας ἱμάτιον ὑφείλετο. Cum obeliscum incuruasset, mox Circinũ cœpit, Vestem'q; sustulit ex palæstra. Ex locis duobus gr̃am hic uenatur Poeta. Non. n. modo præter opinionem illatum est. Sed nec præcedentibus cohæret. Anacoluthia inqt huiusmodi, siue Inconsequentia, uocat Griphus, ut apud Sophronem ἐνθρίβαι βελίας. Et apud Menandrum Messeniæ prologus. Griphũ alio uocabulo Aenon dicunt, quod ex Eustathio est. Vti apud Clearchum, Vir, non uir. Auis, nec tamẽ Auis. Lignum, non lignũ. Lapis, non lapis. Significantur uero hæc, Eunuchus, Nycteris seu Vespertilio. Ferula. Pumex. Qui de his plura nosse cupit, Athenæum adeat Dipnosophistarum decimo.

¶ Cottabisis quid, & quid Cottabus. Plutarchus explicatur. Item de Latage, Et Catacto: Caput V.

Onniualis ludus fuerat prioribus præsertim Græcis, quem Cottabisin dicebant, nam & κοτταβίζειν est eo, quod ex potu supfuit, sonum elidere. In æneas uero phialas, quæ Latagia nuncupant, potus residuum iactabant, qui dicitur Cottabus, quod si elisu maior ederet sonus, ab Amasiis diligi se augurabantur. Cuius rei uestigium Romæ seruatum uideri potest, Nam historiæ naturalis libro quartodecimo Plinius inter legum scita illud item fuisse scribit, ꝯtra bibendi fallacias, Nihil ad elidendum in pauimentis sonum ex uino reliqsse. Verum inibi Hermolaus ex Veteri lectione summũ legere mauult, q̃ sonum. Vt postremum intelligeremus potum, Quem docuimus uocari Cottabũ, q̃q̃ est & phiala ænea Cottabus, aut peluis, ut alii scribũt. Nam Cottabia, quod ex Athenæo discimus, dicebant premia, uincenti hoc ludicri genere data, Quæ non aliud fuisse animaduertunt, q̃ Pyramuntes, hoc est triticeæ placẽtulæ, ac Sesaminæ. Meminit eius uocabuli etiam primo Rhetorico Aristoteles, ab Aenesidemo missa Geloni Cottabia scribens. Aristophanis Interpres Sonum ipsum etiam Cottabum dici putat. Nam Poeta ipse Methysocottabos ita Ludẽtes appellat, quod iam uino madẽtes id agerent. Ex quo est illud Plutarchi in Symposiacis, Nam Soclarus eludens, quæ ꝯtra dicebant de Concubitus abstinentia, & quod non citra periculum admittatur a' Cœna, ἀθλητικὰ ταῦτα ἐστιν ὦ ὀλύμπιε παντάπασιν, ἔτι τὰς κοτταβίσεις ὄζοντα, καὶ τῶν κρεωφαγιῶν ἐκείνων οὐκ ἐν δέοντι. idest Athletica inqt, sunt hæc prorsum Olympie, etiamnum Cottabisin redolentia, & non satis aptam Carnium illam deglutionem. Veluti dicat, Athletis, quorum uita sagina est, damnosum forte Concubitum uideri, & a' Cœna illis periculum afferre, qui licentius ingurgitarint, exhilarati'q; a' scurrili lusu minus abstinuerint. Hæc ut placeant, faciunt, quæ consequuntur. Adsunt inquit, Iuuenes Vxoribus copulati, quos addecet Venerea amanter exercere, Quin & pauiopost colligit Idem, Qua ratione coitu post cœnam minus oblædatur Corpus, Id'q; astruit contingere, siquis non distento Ventre, nec ebrius id peragat. Id uero a' Plutarcho prouerbiali modo enuntiatum, Neminem puto latere. Auctor Critias est, Cottaborum lusum esse Siculorum proprium, quin & ab eisdem inuentum. Velnti etiam Latage nationis eiusdem uocabulum creditur, Quo significari, Athenæus arbitratur, quod ex potu superest in poculo. Id conuersa manu sursum iactabant ludentes in Cottabeum. Fuit & quem Catactum, idest κατακτὸν Cottabum uocabant, idest Lychnion, quod attractum denuo concidebat, eum continens, quem dicunt μάνην.

¶ Græcorum in bibendo leges. De Iouis olympii Cratere. Item Herouum, et Soteris Iouis. Ac Mercurii. Interim quid Modiperator. De Thracibus, & Scythis. Oratius declaratur. Poculorum nomina plura. Bibendi Lex apud Locros. Qui bene poti ad Scribendum accesserint. Massiliensium mulieres esse Hydropotas. Sicuti Mileti factitatum, & Romæ. Samagorium uinum. Italicas mulieres uinum nescisse. Ecpetala pocula. Petala. Patellia. Callopatira Capridii. Oenochoi. Tauri. Epenchytes. Ceryx. Oenoptæ. Ophthalmi. Acratophorus Dionysius. Vinaria Vasa nomen seruantia. Bicus, Bicarium. Crossus. Gaster. Gasterium. Ceraphium. Baucalium. Cypellum. Amphicypellum. Cyphela. Dicypellon. Pella phiala.

Caput VI.

Græco more potare, interpretantur Quidam, grādibus, meracis'q; poculis se inuitare, Cicero in Verrē Actione tertia. Fit Sermo inter eos, & inuitatio, ut Græco more biberet, Hospes hortat. Poscunt maioribus poculis, Celebrat omnium Sermone, lætitia'q; Conuiuiū. Sunt q a' M. Tullio Veterem Græciæ morē innui, pcēdent, Quo toties bibere receptum erat, quoties Deos, & Caros nominatim uocassent, Vtcūq;. Ausonius meminit ad Symmachum, Sup mēsam meam facta est inuitatio, nō illa de ludibrii Cōuiuio, ut Græco more biberet, Sed illa de Flacci Aegloga: In qua ppter mediā noctem, & nouā Lunā, & Murenæ auguratum, ternos ter Cyathos attonitus petiit Vates. Fuit & in Græcorum Conuiuiis Lex illa Vetus, Sicuti Thusculanarū qnto a' Cicerone traditum, scimus, Aut bibat, aut abeat. Et recte inqt, Aut.n. fruat aliqs pariter cum aliis uoluptate potandi, ne sobrius in uiolētiam Vinolentorum incidat, aut discedat. Hæc itidē in uita uidet seruāda, Nā iniurias Fortunæ, quas ferre nequeas, defugiēdo relinquas. Inoleuerat & Græcis mos alius, Vt Talis sortirentur, q Cōuiuio præsidens, Leges, decumbentibus diceret, Quæ uocabant Nomi. Hic uero testimonio Varrōis Modiperator latine nuncupat, Veluti modum bibēdi præscriberet. Rex etiam dicit Macrobio, arbitror, qa Græci βασιλέα appellant. Oratius, Nec Regna Vini sortiere talis. Eubulus sub Dionysii psona monet, Sanitati primū dicari Cratera. Secūdum Amori, & Voluptati. Somno aūt tertiū. Quartus uero inqt, iam noster nō est, Sed Iniuriæ. Pauyasis Poeta, Poculum primū Gratiis contribuit, Horis'q;, & Dionysio, Secūdum Veneri, rursum'q; Dionysio. Iniuriæ autem, & nocumento tertiū. Cōsuetum & illud priscis Græcis inuenio, post Cœnā boni Dæmonis, quem esse Fortunā putat Eustathius, haurire poculum, quod meracius erat. Quæ res dicebat κρᾶσις ἀγαθοῦ δαίμονος. Hinc facetissimus Comici Iocus, ἕλκε τὴν τοῦ δαίμονος τῆς πραμνίου. Trahe inqt, Dæmonis pramnii. Cum sit Vinum Pramniū uel pretiosissimū. Nec ignoro, esse q boni Dæmonis poculū primatē habuisse locū, autumēt. Sed in hoc mira Scriptorum uarietas est. Pindari Interpres seruatū Veteribus morem scribit, Vt Crater princeps Iouis diceret Olympii. Sequens Herouum, Cuius rei etiā Plutarcho in Causis mentio est. Tertius διὸς σωτῆρος, Idest Iouis Saluatoris, si linguæ pprietas ita dici patit. Cui astipulari Sophocles uidet, Sed & in Epigōis Aeschylus. Verum cur Cratera tertiū Iupiter habebat Soterē. Nempe quod is bibēdi modus citra uinolentiā omnino substringebat. Vltra pgredienti, largius, hilarius'q; ingurgitāti intempantis nō deerat nota. Celebratū est & in Lemno ab Atheniēsibus Seleuci Soteris poculū, quod in eos fuisset is beneficus. Siculus aūt Diodorus Bybliotheces qnto Aiunt inqt, cum parum in Cœnis Vinū dat, Omnes Deū sospitē optare bibēti. At cum a' Cœna dilutius haurit, Iouem uocari Sotera, Nā puri uini potus ad insaniā redigit. A quā Iouis mixtus Voluptatem parit, ac lætitiam, et arcet insaniam. Asclepiades Calicē primū ad sitim ptinere dictitabat. Secūdum ad Voluptatē. Tertiū ad Ebrietatē. Quartū ad Insaniam. In Iulii Pollucis thesauris adnotatū inuenimus, Potum ultimū ἑρμῆν appellatū, hoc est Mercuriū; Vnde & Homerus τῷ πυμάτῳ σπένδεσκον, idest postremo autē libabant. Auctor Athenæus est, Mercurio surgētes a' Cœna plibare solitos, qa sit Somni preses. Posterius uero etiam Ioui τέλειος. Nam Calicem Soteris Iouis inuenio item τέλειον nūcupari solitum, quæ uox perfectum indicat, & absolutum. Ex his uero hactenus prolatis Lux infert plurima Oratio in Carminibus, Quem ab Interpretibus multifariā eruditum puelli sæpe, animaduertas. Apud Locros Epizephyrios siqs, Medico nō impante, salutis ergo, meracius hausisset, perinde ac capitalem admisisset fraudē, morte scelus expiabat, Ita sanciēte Zaleuco. At Alcæus, & Comicus Aristophanes uino madidi pangēdis inuigilabant poematis. Multi'q; præterea

ti'q; præterea Vino se proluentes in hostem depugnarunt illustrius. Apud Massilienses hydropotæ sunt Mulieres, In Mileto idem factitatum, Theophrastus scribit. Apud Romanos uino abstinet Mulier libera, ut libro sexto Polybius scribit, Sed Serui quoq;. Itē Ephebi oēs ad annū uitæ tricesimū. Samagorii Vini Cotylis tribus homines quadraginta, & eo plures inebriari solitos, scribit Aristoteles. Sunt q uniuersin Italas mulieres uinū nescisse prodant. Romanas tamē Passo uti solitas, refert Polybius. Thracum Scytharum'q; ꝓprium fuisse uidetur, capacius ingurgitare mero, & ingentia exiccare pocula. Id pobscure significat Pollux libro sexto, ubi ait, ἀμυστίζειν esse idem fere, quod Thracum more bibere. Verbū id apud Plutarchum expositum inuenio pro eo, quod est, multū, sine'q; respiratiōe haurire, Hoc est, ut ipse ait, ἀθρόως καὶ ἀπνευστὶ πίνειν. Hinc apud Oratium dictam puto Amystidem. Erant & Veteribus pocula latiora, quæ uocāt Ecpetala, quoniam folia pampla dicunt' Petala. Cuiusmodi pocula etiam nuncupant' Patellia. Ex qbus Alciphron Patellocharona ꝯcinnauit. Sed & Captidri Callopatira apud Athenæum legisse uidemur. Est aūt Capridiū a' Capro deminutū, quo nomine Aprum intelligimus. Qui potus ministerio præficiunt', dici qdem Oenochoi solent, In Neptuni tamen festo etiam Tauros scio appellatos. Hellespontii Pincernam uocant Epenchytē. At Veteres etiā Ceryca, ut ex Homero liquet. Qui uero Oenoptæ nuncupant', tres numero, Exploratores, inspectores'q; erant Cœnaꝫ, An ex æquo potaretur. Lychnos hi cœnantibus suggerebant, & Thryallidas.i. Ellychnia. Hos qdam etiam Ophthalmos dixere, idest Oculos. Quales uero fuerint Scythaꝫ in bibendo ritus, nec Platoignorasse uidet', Quando Legum primo sic scriptum reliqt, Sed de Ebrietate quærēdum inqt, Vtrum ita uiuendum sit, quemadmodum Scythæ, ac Persæ. Carthaginiēses preterea, & Celtiberi & Thraces mero pœnitus utunt', tā Viri, quam Mulieres, atq; uino item Vestes ꝓfundunt, præclarum hoc, & beatum uitæ genus existimantes. Persæ uero abis utunt' delitiis, quāuis moderatius, q̄ isti. Apud Phigalenses in Arcadia fuisse sacellum Dionysii ἀκρατοφόρου, Pausanias tradit. Illa porro' adnectamus Capiti huic, etiamsi excrescenti nimiū, Inter Vasa uinaria recenseri a' Polluce, Stamnium, Cadum, Cadiscum, Bicum, quem fuisse Homero incognitum, Eustathius prodit. Sicut nec Pytinas nouisse potuit. A' Bico arbitror fluxisse nomen nūc uulgo frequentissimum, q̄q̄ Bicarium dicimus potius, quod est deminutum recta Græcoꝝ forma. Sicuti etiam Crossum, quo uocabulo Venetiis in Oenopoliis utuntur plurimum. Erat & Gaster Vas. Sed Gasterium uocat Aristophanes, Seruat'q; adhuc nomē. Quāquam & Gastera pro Rapo dici legimus a' Lacedæmoniis, Etiāsi apud Bœotios Brasicas ita nūcupari, Nicander putat. Inuenio & Ceraphium ab Homerico Cornu, Sed & Baucalium. Addamus illud quoq;, Cypellum dici a' Græcis poculū ἐπὶ τὰ ἐντὸς κύπτον, idest ad interna ꝓclinatū, innuēs'q;. Appellat' idē & Amphicypellon, uelut undiq; intro inflexum. Sæpius nāq; ἀμφὶ præpositio circulariter signat, Vnde Insula quoq; legimus Amphialos. Et Tōitru Amphipyrō. Certe deorsum adnuētes nubes. Eadē etymi rōne, Cyphela nūcupare, moris est. Aristoteles uero Mellis cellas amphistomos esse dicit.i. geminas, In una.n. basi, seu intersepto duas esse cellas, Sicuti inqt, in Amphicypellis.i. geminis poculis, una qdem intus, foris uero altera. Ex qbus ꝯiectatio est, esse idē Amphicypellō, & Dicypellon, ꝓpter antithetos.i. oppositas fistulas, & Thecas mellis, tanq̄ uni modo basi.i. fūdo Cypella incumbant duo, supne unū, infra reliquum, ut basis sit potui accommoda, ubi usus uenerit. Pella uero etiam Phialam signat, qua uterentur in sacris.

¶ Quæ esculenta quibus probarentur locis. Tageniæ quid, Pyramūtes, & Sesamuntes. & Sesamis. Sal Tragasæus. Cœna ἐντελής, Enchrides. Encrypias panis. Copaides Anguillæ. Sacrificia ex Piscibus. Thynnæum sacrum. Cylabræ Heroi in Sacris Salsamēta offerri solita. Strymoniæ Anguillæ. Cœnas Deorum quas intelligamus. Caput VII.

q Væ uero ex esculentis in mensa usum haberent præcipuum, nō inepte in hac gulonia prouintia explicuerimus. Igitur ex freto Murena primum a' Satrapis bus ejus procurationis tulit calculum. Item Tartesica. Thynnus tyrius eximie laudabatur. Accipenser tanta fuit apud Romanos indicatura, ut Cōuiuio inferri cum Corollis, ac præcinentibus cōsuesset tibiis, Coronatis item, qui ge-

item aliis. Villoribus amicis folles pro Accubitis sternebat, eosq́; reflabat, prandentibus illis, Ita, ut plerūq; sub mensis repente inuenirētur prandentes. Dulciarios, Lactariosq́; habuit eiusmodi, ut quicquid ex diuersis eduliis Coqui exhibuissent, uel Structores, uel Pomarii, Illi modo ex dulcibus, modo ex Lactariis præberēt. Lactaria obiter intellige, quæ núc semidoctum uulgus Lacticinia uocat. Pomarios item apud Oratium inuenias.

Hic simul accepit patrimonii mille talenta,
Edicit, Piscator uti, Pomarius, Auceps
Mane domum ueniant.

Auctor Spartianus est, Aelium Verum Imper. Omnium primum excogitasse Tetrapharmacum, Seu potius Pentapharmacum, Quo postea semper fit usus Adrianus. Cōstabat id Sumine, Phasiano, Pauone, Crustulo, Aprugno, siue Perna. Sicuti in Adriano idem commeminit. Omnibus inquit Varro numeris absolutum Conuiuium est, Si belli conueniant Homines, Si locus fit non ingratus, Si temporis fit habita ratio. Si non negligens apparatus. Nec illud Omiserim, Diuitum plerosq; Domos struxisse quandoq; τριακοντακλίνους, In qbus uel triginta sterni Lectuli ualerent, & eo plures quoq;. Id quod in Symposiacis improbat Plut. Conuiuia id genus ἄφιλα uocans, & ἄμικτα, ideſt citra amicitiam, & cómunionem. Quæ Panegyriarchum uerius requirant, quam Symposiarchum. Olim non plures tribus coiſſe Conuiuas, teſtatum annalibus eſt. Quando nec plures initio creditas eſſe Musas, relatum Pausaniæ monumentis, ſcimus, Meleten. Mnemē. Acedeη, hoc eſt Meditationem, Memoriam, Cantilenam. Archestrati Poetæ etiamnum superest in ea re decretum, Cōuiuæ aut tres, aut quatuor, aut non plures quinq; sunto. Alias Manipularium, & rapto uiuentium Conuentus fuerit. Iulius Capitolinus in Vero, Eius tale fuiſſe Conuiuium pdit, ut in eo duodecim decubuerint primum. Quanquam de Conuictorum numero iactatū uulgo, non ſumus neſcii. Septem Conuiuium, Nouem Conuitiū. In Platonis Symposiū octo coeunt, & uiginti. Quinarium numerum quādoq; placuiſſe, libro primo auctor Athenæus eſt. Denarium aútem Iliados ſecundo comprobaſſe Homerus deprehenditur, Vbi in decadas distribuit Rex Conuiuas, quoniam plures diſcumbere, non fere moris eſſet, uti docuit Euſtathius, Nam & Pythagoricis Conuiuiis non interfuiſſe plures, Illuſtris auctor prodit Iamblichus. Poſtremo ſcitu dignum illud quoq;, Charmū Syracuſium, ut ſcribit Athenæus, in ſingula, quæ apponerent, uerſiculos concinnaſſe, ac Parœmias. Vti eſt de piſcibus illud, ἥκω λιπὼν αἰγαῖον, ἁλμυρὸν βάθος. Venio Aegæum linquens, falſam profunditatem, Vnde Martialem arbitror argumenta mutuatum.

¶ Fori uituperatio. Super multiplici Atheniēſium foro aliqua. Parabyſto, & Trigono. Batrachium unde. Ac Puniceū. Batrachis quid. Heliæum. Palladium forum cur diceret.

Caput IX.

Forum Anacharsis Scytha ad fallendum inuicem, atq; ad dádas Auaritiæ manus destinatum locum eſſe dicebat, Sed & moderatus Columella, Ne caninum quidem inquit, ſicut dixere Veteres, ſtudium præſtantius eſt, locupletiſſimum queq; allatrandi, & contra Innocentes, ac pro Nocētibus neglectum a' Maioribus, a' nobis etiam conceſſum intra mœnia, & in ipſo foro latrocinium. Plutarchus item in Libro de fœnore, Eſſe forum dicit ἀσεβῶν χῶρον, ideſt impiorum regionem. Ex quo arbitror M. Catonem cenſuiſſe, Forum muricibus ſternendum. Quo fit, ut deformari fœdius poſſit Marcellus Octauia Auguſti ſorore genitus, a' quo fuiſſe inumbratum in ædilitate forum, ut ſalubrius Litigantes conſiſterent, Plinio tradenti credimus. Auctor Pauſanias eſt, fuiſſe Athenis fora nonnulla ignobiliora, quæ Parabyſton uocarēt, ac Trigonum. Alterum ab obſcuro Vrbis loco, in quo ſitum erat, nuncupatum, & minimæ quæq; agebantur lites. Alterum uero a' figura. Parabyſton Græci abſcōditum, & latens dicūt. παρὰ τὸ βύω, quod ſignat claudo. Vndecim in eo Iudices ſedebát, Videturq; duplex fuiſſe Parabyſtō Medium & Maius. Lyſias maioris mentionem facit, Sed fuit & Nymphicus hoc eſt Spōſalis lectus, q uocabat Parabyſtus, Cuius cōmeminit Hyperides ἐν τῷ κατὰ προκλέους. Batrachium uero forum, ac Puniceum a' Coloribus appellationem trahát. Nam Batrachiū coloris erat ſpecies, quo ante iuuentas pſonas faciē obungebát, Vnde & Batra-

chis inter floridi coloris enumeratur induméta. Omnium uero maximum, quo frequentiores conueniebant, Heliæum nuncupabatur. Fuit & Palladium forum, In quo de percussoribus cognoscebatur. Demophoontem quoq; primũ pœnam luisse, palàm est. Sed quo crimine, incertum. Cur diceretur Palladiũ, explicant Græci, à Troię captiuitate Argiuos quosdam cum Palladio ad Phalerum appulisse, Quos cum incognitos peremissent Indigenæ, mox admoniti, qui forent, mandátes humi, Palladium inibi erexere, Atq; institutum, ut de cædibus non sponte perpetratis quæreretur, idest περὶ τῶν ἀκουσίων.

¶ De foro Thessalico, & Persico. Item Venalium. Quid Cyclos, & Cinclides, & Cancelli. Interim quid Apsis. Episotron, Itys. Trapeza. Cindalus. Cindalism⁹. Passalus. Clauo destinare, & à Clauo demere qd sit. Triplex Romæ forum. De Menianis, & Solariis.

Caput X.

Citum est, quod Aristoteles docuit Politicorum septimo, Struendum in Ciuitatibus forum, Cuiusmodi in Thessalia, quod dicebant ἀγορὰν ἐλευθέραν, hoc est liberum Forum. Id opinor, quia eẽt ab omni mercatu purum. Nec eo Agricolæ opifices'ue, aut id genus alii commeandi ius haberent, nisi accersente Magistratuum aliquo. Eum locum putat Aristoteles εὐχαρῆ, idest gratię maioris, ἂν καὶ τὰ γυμνάσια τῶν πρεσβυτέρων ἔχοι, Si & Seniorum habeat Gymnasia. Forũ eiusmodi fuisse apud Persas Xenophõ scribit, Vbi Regiæ eẽnt, ac Principia alia. Esse quoq; in quatuor distributum partis. Quaꝝ esset una Puerorum. Alia Puberum. Virorum tertia, qui perfectam ætatem iam agant, Quarta eorum, qui iam Emeriti sint, lege'q; singulos eorum suis adesse locis solitos. Pueros cum primum illuxisset. Eodem'q; modo perfectæ Aetatis Viros. At Seniores, cum per ocium cui'q; licuisset, exceptis constitutis diebus, quibus adsint, necesse est. Forum autem Venalium Gręcis dicitur πρατὴρ λίθος, πωλητήριον, hoc est Prater Lithos siue Lapis. Poleterium. Apud Herodotum etiam Prateriũ. In noua Comœdia Cyclos dici inuenio, loca ubi uenderentur Mancipia. Forte etiã ubi, & Venalia reliqua. Est autem Cyclos proprie quidem Circulus, Vnde Pausanias, Est iuquit, Apsis ligne⁹ Rotæ Cyclos, Quo is ambitur, ferrum uocat Episotrõ. Sunt & in retibus Apsides, idest curuamina, & ulnæ. Apud Homerum Apsis etiam dicitur Itys. Locus uero, quẽ inscenderent Venalitii, Dicitur ab Aristophane Trapeza, hoc est mensa. Porrò Fori Iudicialis fores scribunt Græci Cinclidas uocari. Cyndalos uero quidam clauos dicũt; & Cyndaloplitas clauiculos, Fuit & ludi genus Cyndalismus, quem clauis exercebant, quos Passalos; siue Pattalos Græci quoq; uocãt, nato inde adagio de iis, quæ negligentius curantur, πασσάλῳ ἀποκρεμάζειν, idest Clauo destinare, appendere'q;. Sicut quæ amplius curanda cẽsemus, à clauo demere, Quod ex Eustathii thesauris est. Verum ad Cinclidas redeo, quas Romani Cancelotas uocant, Vti adnotant Græci. Erant quidem in foro Cancelli, Cicero pro Sestio, Tãtus ex fori Cancellis plausus excitatus, ut nunquam maior consensio, aut apertior. Hinc honestissima metaphora dictum ab eodem pro Quintio, Et me facile uestra existimatione reuocabitis. Si extra hos Cancellos egredi conabor, Quos mihi ipsi circumdedi. Et quoniam in Romanos incidimus. Sciendum, triplex olim fuisse in Vrbe Foꝝ, quod Seneca scribit, Sic.n. libro secundo de Ira inuenimus adnotatum, Adiice nunc publica periuria Gentium, Circunscriptiones, fraudes, Inficiationes, quibus trina non sufficiunt Fora. Hinc certius illud Martialis percipimus,

Atque erit in triplici par mihi nemo foro.

Quartum addidit Traianus. Meminit Sex. Aurelius, & significat Martialis idem.

Et fora tot numeras Iane, quot ora geris.

Transitorium forum à Domitiano comparatum, Eusebius scribit, id à Tranquillo Methodium dici, suspicantur aliqui, Quod Traiano struente, cessarit, Sed de hoc plura mox. Meniana fuisse in foro, unde spectarentur Ludi, non fere est, q nesciat. Eadẽ & Solaria nuncupabanť. Vnde ad Solariũ uersari, elegãter, scite'q; de eo dicić, Qui spectacula frequẽter inuisat, Cicero pro Quintio, Vixit inqt, semp inculte, atq; horride, Natura tristi, atq; recõdita fuit. Non ad Solarium, non in Campo, non in Conuiuiis uersatus est. Solaria uero dici Meniana, Hieronymus scribit. De Menianis Labeo, Digestis de Verborum significatione.

Proiecta

Proiecta inquit, ea sunt, quæ ita prouehuntur, ut nusquam conquiescant. Cuiusmodi sunt Meniana, & Suggrundia. Quæ uero aliquid habent, ubi conquiescant, Immissa, non Proiecta uocantur, ueluti Tigna, & Trabes, quæ immittantur. Sunt tamen Solaria etiam Horologia, Necnon Vectigalia, quæ pro Solo penduntur, apud Iureconsultos, titulo, Nequid in publico fiat. Verum redeo ad institutum.

¶ Forma Fori Græca & Italica. De Triuio & Basilica. Et quid sit Basilicam habere. Ciceronis locus aperitur. Caput XI.

Græcorum fuisse moris, Vitruuius scribit, Forum quadratum constituere, duplicibus'que porticibus, crebris'que columnis, & lapideis, ac marmoreis Epistyliis exornare, In Contignationibus ambulationes facere. Sed Italiæ inquit, non eadem fuit ratio, Nã à Maioribus cõsuetudo tradita est, Gladiatoria munera in foro dari, proinde spatiosiora distribuebant Intercolumnia. In porticibus Argẽtariæ tabernæ, Meniana'que superioribus Coassationibus collocabant. Forum autem, quod uocãt Argentarium, omniũ fuisse præstantissimũ, cõuenit. Triuium, & Forum sola uident amplitudine differre, Est siqdem Triuium pusillũ uelut forum. Platonis in hoc extat decretum, Vt in Triuio spatia fiant, quo Nutrices cõueniant cum pueris, sint'que una. Credo, quia pueri ualidiores redderent, usu auræ liberioris. Et Nutrices Laudis studio, essent lautiores, & minus inter tot eius ipsius rei obseruatrices errarent negligentia. Inuenio in literis, Basilicarum loca foro adiuncta quã calidissimis partibus fuisse. Vt per hyemẽ sine molestia tempestatum se pferre, in eas Negotiatores possent. Cæterum Basilicam principio fuisse locum constat, quo sub tectum ad ius dicendum Principes conuenirent. Cui loco dignitatis gratia additum erat Tribunal. Post id, quo esset ea qdem laxior, primariis tectis nõ sufficientibus, circumaddidere porticus patulas intrinsecus hinc, atque hinc, primum simplices, mox etiam duplices. Addidere insuper alii secũdũ Tribunal, trãsuersam'que alterã Ambulationẽ. Quam Causidicam nũcupamus. Quod illic Rhetorum turmæ, Causidici'que uersarentur. Erat porro persimilis templo Basilica, pinde compari fere modo exornabat, Elegantissimum illud Ciceronis est ex primo Epistolarum ad Atticum, De Pangendo qđ me crebro hortaris, fieri nihil potest, Basilicã habeo, non uillam frequentia Formianorum. Videtur autem Adagii ratione dici, Vt ad quem multi passim confluant consultãdi, uel quid eiusmodi faciẽdi causa, Basilicam habere uideatur, non domum, quæ domesticis solum fere patet.

¶ Statuæ in foro Eucliæ, Mercurii, Marsiæ, Iouis. Fora Clarium. Albanũ. Trãsitorium. Methodiũ. Meta sudãs in Vrbe. Hippodamia fora. Quid Odeum. Phoros. Phorologi. Prætores. Phormus. Cur Protagoras dictus sit Phormophorus. Phormisiũ. Cap. XII.

Et illud relatu indignum, apud Bœotios & Locros arã, statuã'que in foro quolibet Eucliæ dicatã fuisse, quã plerique Dianã putãt, nõnulli Herculis filiã. Quæ cũ Virgo demigrasset e uita, Gentibus illis eximie, religiose'que culta est. Quin Sponsi, Sponsæ'que prius, q̃ nuptiæ pficerent, ex more illi rem diuinã obibant. Nã de Marsiæ statua in liberis Ciuitatibus cum alii, tum Seruius cõmeminit, Et Seneca de Beneficiis sexto. Vnde prodiisse illud Martialis, pectant Eruditi, Ipse pôt fieri Marsia Causidicus. Fori quoque medio in Græcia plerũque Mercurii statua excitari consueuerat, Quem inde appellabant ἑρμῆν ἀγοραῖον. i. forẽsem Mercuriũ. Sed & Iouis fuit id cognomentum eodem stantis loco. Alicubi, & iuxta Herodotum in Sicilia. Id uero institutum, Eustathius putat, quia diuinum quiddam est, consultationi destinarũ Forum. Præterea Forum Spartæ fuisse legimus in Plutarchi monumentis, Clarium nuncupatum. Sicuti Capuæ Albanum, quod Maximus docuit Valerius libro nono, & secunda in Rullum significare Cicero uidetur. Transitorium forum Lector accuratus apud Grammaticum etiam Seruium reperiet. In quod libro septimo, Iani simulacrum, quod instituerat Numa, tralatũ fuisse scribit. Nõnulli putãt, id ẽt dici Neruæ forum, Q m in Alexãdro Cæsare ita Lãpridius scribit, Statuas Colosseas uel nudas, pedestres, uel Equestres Diuis Impatoribus in foro Diui Ner-

uæ, quod Transitorium dicitur, locauit cum titulis, & columnis Aeneis. Alibi idem Auctor, In foro trãsitorio ad stipitem illum ligari, præcepit, & fumo apposito, quem ex stipulis, atq; humidis lignis fieri iusserat, necauit, præcone dicente, fumo punitur, qui uendidit fumum. Eusebius Methodium forum enumerat, de quo diximus (Sic enim legebat Domitius etiam si non satis sibi constat, Vt ex Commentario eius tertio in Syluas Papinii patet) Impressi Codices præferunt Odium, non Methodium. Erat autem Odium, idest ᾠδεῖον imagine Theatri locus. In quem deferebantur Poemata, prius quã in Theatro recitarentur. Theatrũ fuisse Odium Pausanias scribit, Prope quod uisere tur Enneacrunos fons, Pisistrati opus. Meta uero ad Methodium ptinet nihil, In Epistolis ad Lucilium Seneca locum in Vrbe recenset, Quem dicerent Metam Sudantem, Erant autem Metæ, siue Metulas malis, Lapides Coni imagine quadam prominentes. Fuisse in Quarta Vrbis Regione significat P. Victor. Senecæ uerba siquis expetat, Hęc sunt, Essedas transcurrentes pono, & Fabrum inquilinũ, & Ferrarium uicinum, Aut hũc, Qui ad Metam sudantem Tubas experit, & Tibias, Neq; Cantat, Sed exclamat. Illud post multa non negligẽdum, Forum a plerisq; genere pronunciari masculino, & est in Canonicis decretalibus, de Verborum significatione obseruatum. Sed & Græci ita dicunt, φόρος, Si paroxytonon sit. nam ubi ὀξυτονᾶται, idest in postrema recipit accẽtiunculam, Ventum signat prosperiorem. Superiore autem modo etiam tributum. Vnde & Phorologi, qui id exigunt. Sed eos etiam Practoras dicunt. Phormus uero nihil ad fori rationem, Significat tamen Herodoto uerbum id Sportã ferẽ, aut Cophinum, nam & Protagoras Philosophus fuisse Phormophorus traditur, idest Sportulifer. Verũ & pro Tegete nomen quandoq; auditur id. Siquidem φορμοκοιτῶ est, super Storiis dormio. Phormisium pro muliebri pudendo positum, inuenimus. Forum deniq; Ingeniorum theatrum dici recte, auctor M. Tullius est. Fuit in Piræo forum nomine Hippodamia, a Milesio Hippodamo, Qui Piræum struxit. Meminit Demosthenes.

¶ Matrimoniũ de naturę pfluere instituto. Clarissimæ Fœminæ quæ intelligant. An in Christi fide mrĩmoniũ oĩno pbabile sit. Virginitatis laus. Interim de Mithra, et Erichthõio.

Caput XIII.

Q Vonia de re uxoria multæ, atq; interim ptrariæ sentẽtiæ proferri solent, placitum in præsentia est psectari, quæ sup ea re, diuersissima lectitãdo, quandoq; pgessimus. Primum q; ingerit se nobis, quod primo de Legib⁹ Plato, cum de Venereis rebus loqueret, sanxit, Coniũctio inqt maris, & fœminæ legitima, naturalis q; est, Vt pote a natura ad Liberoþ pcreatiõem pcessa. Est qppe in Anima cõmunior potestas quædã, in Cuius ueniunt participatum Animãtes uniuersæ. Ea uero altrix censetur uis, unde, uelut ex fonte prorogatur uita. Huius uero sunt effectus tres, siqdem alit, auget, cõpar sibi pgignit, sufficit q;. Sed enim ultimum hoc prioþ ferè Scopum habet. Id uero uiuentibus cunctis, naturæ habitum modo non egressis, perpetuũ est. Ni spõtiua pergãs obiicere, aut quæ arte quapiã nascẽdi auspicant primordia. Nil enim æque dictat natura, q̃ aliud, quale ipsum est, producere. Nititur enim summis uiribus insita potestas, ut se ad effigiem quãdam, & imaginem immortalitatis, & diuinitatis componat. Vt quoniã corruptioni obnoxium idem numero animal neqt perseuerare, ortu uicario mortalitati, qua fieri poteft, & patitur ratio, adminiculetur, ac uelut tibicinib⁹ præfultam ab occasu uẽdicet. Clarissimarum fœminaþ nomine inqt Vlpianus, Senatoþ filiæ, nisi quæ Viros clarissimos sortitæ sunt, non habentur. Fœminis enim dignitatem clarissimam tribuunt Mariti. Porro qui amplius efferre matrimonium laudibus gestiunt, Non ex Plutarcho tantum proferunt, Id esse δεσμὸν τῆς κοινότητος ἀσφαλέστατον, idest Iuuentutis uinculum tutissimum. Sed & primam Dei sententiam aduocant, Propter quod relinquet homo Patrem, & Matrem suam, & adhærebit Vxori suæ, & erunt duo in Carne una. Cui euangelicum succine re illud uidetur, Quod Deus coniunxit, homo non separet. Item Crescite, & multiplicamini. Accedunt sanctitate Illustrium Virorum exempla, Qui ex matrimonio Liberis sus sceptis, laudi calculum adiecisse, animaduertuntur. Præsto est Apostoli quoque Pauli, Gentium magistri sententia, qua honorabiles pronuntiantur nuptiæ. Quid, quod Veteri Romanorum ritu sancitum ita inuenimus, Flaminem demortua Vxore flaminio solitum abire. Quod,

abire. Quod, uelut prodidit Teius, Ducentis Vxorem οἶκος τέλειος integra domus est. Eius autem, qui ducta sit exutus, οὐκ ἀτελὴς μόνον, ἀλλὰ καὶ πεπηρωμένος, idest non imperfecta solum, Sed decurtata omnino, & oblæsa. Alii uero inquit Hieronymus, Sirenum Cãtus ista putant, & fabulas obturatis, præsarctisq; pertranseundas auribus. Quibus Christi obiectãt antidotum. Protinusq; suo sibi gladio iugulant. Et Magistri Gentium eiusdem de matrimonio hanc proferunt sentẽtiam ex illius recõditis thesauris. A' Corinthiis quæsitum ex eo fuerat, Ecquid post Christi fidem cælibes esse deberent, & continentiæ causa, quas haberent, Vxores dimittere. Respondens Paulus, Bonum est inquit, homini, mulierem non tangere. Propter fornicationes autem unusquisq; habeat Vxorem. Vnaquæq; Virum suum habeat. Hoc autem dico ex indulgentia, non ex imperio. Volo. n. omnes homines esse, ut meipsum. Et mox. Si autem se non continent, nubant, Melius est enim nubere, q̃ Vri. Aduertenda uero Apostoli prudentia, non dixit, bonum est, Vxorem non habere, Sed bonum est, mulierẽ non tangere, uelut tactus quoq; non citra periculum admittatur, Vt quæ Virorum pretiosas illaqueet Animas. Quæ Adolescentium auolare corda faciat. Alligabit quis in sinu ignem, & non comburetur? aut ambulabit super Carbones ignitos, & non ardebit? Poetarum concinunt fabulæ, Mithram, & Erichthonium, uel in lapide, uel in terra de solo æstu libidinis esse generatos. At Ioseph, qui Aegyptiæ tactũ reformidauit, ac uelut rabidissimæ Canis morsum refugit, ne paulisper serperet Virus, etiam Vestem, quam ea tetigerat, perinde ac pestiferum imbibisset succum, confestim abiecit. Quod autem dictum est, Crescite, ac multiplicamini, ac replete terram, Necesse fuit, prius plantare syluam, & crescere, ut esset, quod mox excideretur. Quod uero ait, Replete terram, Illud altius intuentibus præmonstrat, Nuptiis terram utiq; oppleri. At Virginitate Paradisum. Nuptias scimus honorabiles, & torum immaculatum, Sed ita, ut præstet Virginitas, & micantius uibret. Argenti nitorem matrimonium præfert. Virginitas rutilãtis auri radios imitatur. Recte quidem Verus Imperator Esse Vxorem dignitatis, non Voluptatis nomen dictitabat. At illustrior semita est, qua nos nõ præflorata Integritas ducit. Cælestiũ ignari Leges de maritandis sanciũt ordinibus, & censoria nota Cælibes mulctant. Et in legibus Plato, qui Vxores abnuant, supplicio censet admouendos. At domesticum id genus thesaurum quotusquisq; non per momenta cupit allisum, obtritumq;? Certe ut aliud non sit, Stultissimum est, cõpedes suas, q̃uis aureas amare.

Quàm incommodum, Vxorem ducere. Caput XIIII.

q

Vod si expatiari parte hac uelimus, non defuerint eorum argumenta, qui miram incommodorum turbam mittunt in digytos, quæ γυναικοκρατουμένους, idest mulieribus succumbẽtes, ac matrimonia capescẽtes, subire, necessarium est. Neq; enim alius omnino est, qui stulta maritali iã porrigit ora Capistro, ut Iuuenalis utamur uersiculo. Proinde inter Sophistas acutissimus Libanius quendam effingit apud Iudices se ipsum accusantem, & cur ultimo uideretur dignus supplicio, promentem causas, quod eatenus delyrasset, ut Vxorem ducere sibi permisisset. Sunt qui ad impudentiam muliebrem amplius proruendam, nec Iocis abstineant, & sacrarum literarum sententiis impie quidem, Sed ad exprimendum ipsorum Sensum accommodatissime abutantur, astruendo, Esse Sacerdotibus persimiles fœminas, Quibus ex more preces illæ in Ore sint assidue, Da quæsumus, Præsta quæsumus, Concede quæsumus. Varius Geminus Orator eminentissimus, Qui non litigat inquit, Cælebs est. Quin Voluptatis assertor illustris Epicurus Sapienti Viro rarius ineunda præcepit coniugia, Quia nuptiis incommodorum numerosa interseratur series. Salomon in Prouerbiis, Mulier inquit, insipiens, & audax inops panis efficitur. Cuius panis? nempe qui de Cælo descendit, statimq; subiungit. Terrigenæ apud eam pereunt, & in profundum infernum incurrũt. Et alibi, Sicut in ligno uermis, Ita perdit Virum suum Vxor malefica. In desertis habitasse præstiterit, quàm cum Vxore litigiosa, & iracunda, quæ uelut Laurus, quam uocant insanam, Iurgiorum fomes est perennis, & uel clausis oculis Andabatarum more pugnax est. Cæterum succurrit ad hunc usum Automedontis Græcum Epigramma, quod quia Lepidissimum est, etiam apponere Consilium fuit.

Εὐδαίμων πρῶτον μὲν, ὁ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλων.
Εἶτα δ' ὁ μὴ γήμας, τὸ τρίτον ὅστις ἄπαις.
Ἢν δὲ μανεὶς γήμῃ τις, ἔχει χάριν, ἢν κατορύξῃ
εὐθὺς τὴν γαμετὴν, προῖκα λαβὼν μεγάλην.
Ταῦτ' εἰδὼς, σοφὸς ἴσθι, μάτην δ' Ἐπίκουρον ἔασον
ποῦ τὸ κενὸν ζητεῖν, καὶ τίνες αἱ μονάδες.
Felix primum quidem, qui nil cuiquam debet.
Mox qui Vxoris expers, Tertio qui sine liberis est.
Quod si furens duxerit quis Vxorem, gratiam habet, si humarit
Statim nuptam, postquam dotem acceperit uberem.
Hæc noscens Sapiens esto, frustra'q; Epicurum sinito,
Vbi uacuum, quærere, & quæ Monades.
Extat & distichon incerto editum Auctore. Quod & ipsum eiusmodi est.
Εἴ τις ἅπαξ γήμας, πάλι δεύτερα λέκτρα διώκει,
ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον.
Siquis ducta semel uxore, alteras etiam attentat nuptias,
Naufragus enauigat bis profundum difficile.

¶ In re Vxoria Gētiū ritus uarii. Peranus Massiliæ ꝯditor. Rhoxane Alexādri. Panis prægustatio in nuptiis. Parochus. Nubentes cur Capita obtegerent. Cuiusmodi Vxor ducēda. Cuius esset nuptiales faces gestare. Epiclerus puella, & Epiprœcus. Item Manda. Pherne. Phernion.

Caput XV.

Aeterum nec illud ab instituti operis præscripto longius abierit, Si priorum uarios ritus carptim fuero executus, quando in ea re mirum est, quantum sibi
c indulserint Gentes, præsertim barbarę. De Parthis quippe id monumēta prę ferunt, libidinis titillatu uario rationis præfocante uim, Vxores singulos habere plures, nec ulla delicta grauius adulteriis uindicare. Quāobrem a' conuiuiis nō arcentur modo fœminæ, Sed omni prorsus Virorum conspectu illis interdicitur. Solere aiunt, inquit Cicero, Barbaros Reges Persarum, ac Syrorum plures Vxores habere. His autem Vxoribus Ciuitates attribuere hoc modo. Hæc Ciuitas mulieri redimiculū præbeat. Hæc in Collum, hæc in Crines. Ita populos habent uniuersos non solum conscios libidinis suæ, Verum & administros. In Narbonensi Gallia moris fuisse ueteris, aduertimus, Generum inter pocula eligere. Siquidem recumbentibus, qui essent ad nuptias inuitati, Prodiens uirgo iubebatur a' Patre aquam porrigere ei, quem affectaret Virum. Quo argumento Classis Phœnicum dux Peranus repēte factus ex hospite gener Senani Regis Segoregiorum condendæ Massiliæ locum a' Socero accepit. Regum item mos ille celebratur, Vt qui legitimo iunctus non foret toro, Captiuam aliquam pro legitima haberet. Sicuti Andromachen habuisse memoratur Pyrrhus. Et Magnus Alexander Iam Orientis fere' uictor, tantus etiamnum Imperator, & Rex, Rhoxanem Satrapis barbari filiam incautius ardens in Conuiuio uisam, cum afferri patrio more panem iussisset, quod erat ritu Macedonico sanctissimum coeuntium pignus, cum gladio disiectum uterq; libasset, matrimonio iunxit sibi, e' Captiua geniturus, qui Victoribus imperaret. Panis uero illa prægustatio, ita Gentis condito more, nimirum parabilis uictus, ac frugalitatis insigne documentum erat. In Græcia morem seruatum, Pausanias scribit, Vt in nuptiali curru tres modo sederēt. Media Sponsa, a' lateribus Sponsus, & quem uocant Parochum, Qui amicitia, uel sanguine foret adnexus, Cui'q; deferrent plurimum. Nubentium capita uelari consuesse, nonnulli scribunt ut se maritis obnoxias perpetuo futuras intelligerent, ac proinde humilitatem præstarēt. At in libro de Patriarchis Ambrosius id pudoris gratia factitatum, scribit. Priorem tamen Sententiam comprobat idem super primam ad Corinthios Epistolam. Thracas, qui supra Crestones sunt, ita institutos, Græca narrat historia, Vt singulis Vxores adsint plures, decedente uero aliquo, grauis inter eas contentio, quam is dilexerit plurimum, adhibitis magna cura amicis, qui disceptent, Penes quam decoris eius laus steterit, Ea uero cultius ornata, ad tumulum'q; deducta coniunctissimi manibus immolatur, una'q; cum marito contegitur humo. Reliquis excellenter mœrentibus, ueluti laudis eminētissimæ gloria exutæ. Thracum aliis

mos hic

mos hic inoleuit, Vt Liberos in nundinas productos distrahant. Virgines non asseruēt, Sed passiuo contaminari ꝯcubitu, turpe non arbitrentur, quáuis ingenti cura Vxores obseruent, Quas a' Parētibus magna æris ui coemere, Vetus consuetudo est. Solon qui Atheniensibus Leges cōdidit, illud per absurdum induxisse uidetur, Cum Vxori permisit, Si ad rem uenerea minus idoneus Vir deprehenderetur, Mariti propinquos admittere. Sed ex matrimoniis idem Dotes sustulit. Et quoniam in Sapientes incidimus, Chilo Lacedæmonius dicere solebat, Vxorem humilem, apparatu modico ducendam. At Dioni Callimachus æqualem esse ducendam consuluit, A tamitæ Adolescentis exemplo, Cui obscurius significasse Pueri uidentur, Comparem sibi asciceret, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, super qua re nobile etiamnum extat Græcum Epigrāma libro tertio. Cleobuli sensus idem fuit. Nam si te inquit, illustriorē duxeris, Affines, ut domini, te infestaturi sunt. Athenienses porro cū lue, ac bellis exhaustam ciuitatem reparare, sobolem'q; propagare cuperent, decreto legimus, cauisse. Vt Vrbanam quidem Vxorem Ciues ducerēt, Liceret autem ex altera Liberos interim tollere. Ciuitatis item mos fuit eiusdem, Sorores eisdem prognatas Patribus Vxores ducere. Sed & Isidis exemplo, ducēdæ Sororis Veterem fuisse legem eiusmodi Aegypti Populis, palam est, Quin & apud eosdem in priuatis Viro Mulier dominari dicitur. Profitentibus in Spōsaliū celebritate Viris omnibus, Esse Vxoris arbitrio parendum. Romana præfert historia, Plebi scito quādoq; cautum, ut ad Neptes usq; progredi liceret. Superior omnino inhiberetur necessitudo. Ex Veteri Græcorum illud item ritu est, Nubentium matres in nuptiis faces tenuisse, quod illi δᾳδουχεῖν dicunt. Id ἐν Φοινίσσαις monstrat Euripides, ἐγὼ δ' οὔτε σοι πυρὸς ἀνῆψα φῶς νόμιμον ἐν γάμοις, ὡς πρέπει ματρὶ μακαρίᾳ. Neq; ego tibi lumen succendi in nuptiis legitimum, Sicuti beatam addecet matrem, Sed & in Apollonii argonauticis Iuno inquit, δᾳδουχῆσαι τῇ Θέτιδι, idest facem prætulisse Thetidi ob beneuolentiam, dum matris officio fungitur, Sic uero ait,

αὐτὴ δὲ ἄλλαις χείρεσσιν ἀνέσχον
νυμφιδίην, κούρης ἀγανόφρονος ἀντιόωσα.

Illud uero dignum scitu quoq;, Nec ullatenus prætereūdū, Puellā, dici a' Græcis ἐπίκληρον, idest Epiclerum, quæ uniuersalis, ex'q; asse hæres sit, atque ita nubat. At ἐπίπροικον uocant, idest Epiprœcum, quæ dotem modo ad maritum ferat, quam nuncupant προῖκα. Sicuti facultates omnes Clerum. quod si Patri duæ fuerint, aut plures id genus filiæ, nihilominus eodem censentur nomine, Sed & a' nonnullis dicuntur Mandæ. ab aliis etiā Patruchi. Illud adnotarim obiter, Dotem a' Græcis nunc dici. προῖκα. Nunc uero Phernē. ab Aeolibus etiam Pherena. At Phernion signat piscium σπυρίδα, idest Sportulam.

Diuortii ritus. Quiq; Vxorem dimiserint. Caput XVI.

VXorem dimittere, Veteris non fuit instituti, neċ probatum postea est, quáquam Domitianus permiserit. Affuerunt uero eiusmodi diuortio Sacerdotes πολλὰ φρικώδη, καὶ ἀλλόκοτα, καὶ σκυθρωπὰ δρῶντες, Multa horrenda, atrocia'q;, ac tristia obeuntes. Romulum lege cauisse, satis constat, ne Mulieri Virum, In cuius manu, mancipioq; matrimonii causa foret, relinquere fas esset. Sed Viro Vxorem repudiare, Si in liberorum ueneficio, aut in adulterio foret deprehensa, Aut claues subiecisset. Quod si aliter quis repudiasset, Eius opum Vxori portionem dari, reliquum Cereri esse iussit sacrum. Sed & qui ab Vxore diuerterent, sacra Diis inferis obire. In Repudiis, idest renuntiationibus usitatissimi erāt moris uerba ea, Res tuas tibi habeto. Tuas res tibi agito. Sed nec illa reiiciebantur, Conditione tua non utar, Sicuti titulo de diuortiis adnotarunt Iureconsulti, Et nos alicubi cōmeminimus. Dicebat' tunc & Vxori nuntius remitti, Nam primo Epistolarum ad Atticum Cicero, Vxori inquit, Cæsarem nuntium remisisse. Sp. Carbilius Romanorum primus sterilitatis causa Vxorem fertur dimisisse, Ac diuertentibus matrimoniis, quasi ansam præbuisse, Quem secutus est Sulpitius Gallus, misso repudii nuntio, Quod Vxorem in caput Vestem deducere, animaduertisset. Idem fecit P. Sempronius, quod eius Vxor ludos funebres spectasset. Eiectam Mulierem Hieronymus intelligit, quæ a' marito uiuente eiiciatur.

¶ Quid Farreatio, Diffarreatio'ue. Absurdus Romanorum mos in Concedenda Vxore filiis indigenti. Caput XVII.

Egitima uero, sacra'q; Matrimonia Priscorum religiosa sedulitas Farracea uocauit a' Farris communione, quod a' Græcis Zean dici, sunt qui arbitrentur. Festus & Boetius scribunt, farreo Libo adhibito, genus id matrimonii cõtrahi solitum, Vnde sit dicta Farreatio. Sicuti cum dissoluerentur nuptiæ, Diffarreatio. Hinc nouator uerborum Apuleius Confarreatarum formauit, Talis inquit, mulieris publicitus matrimonium confarreaturus. Erat autem uetus, diu'q; consuetũ antiquis Romanis alimentum farris. Velut Græci Hordeum uetustissimam putantes frugem, eius in sacris primitias dabãt, ἀλὰς uocantes. Et Romani pretiosissimum, uetustissimum'q; Far arbitrati, Sacrificia ignea inde ordiebantur omnia. Verum in Romanorum moribus, illud perabsurde seruatum quoque nouimus. Quippe cum Liberorum satis suscepisse uiderentur, Alterius suasionibus, qui filiis indigeret, Vxore, cuius dedendæ, recipiendæ'q; ius haberent, cędebant. Quod Catonem in Martia Vxore non exhorruisse, nec Lucanus tacuit.

¶ Cur Thales nuptias recusaret. Cur'q; Veneri iūgeretur Mercurius. Item in re Vxoria mores diuersi. Epaulia quid. Caput XVIII.

Voniam uero ritus, sententias'q; in hac re uarias polliciti sumus, standũ omnino promissis est. Proinde Thaleta, qui unus erat ex septem, Plutarchus scribit, metu, quo confici Parentes solent ex filiorum interitu, uel alia quauis calamitate, a' nuptiis reuocatum, & liberorum procreatione. Verum demisso inquit, animo, atq; abiecto censendus est, qui amittendi metu, rerum possessionem refugit. Mos Veterum is quoq; fuit, Mercurium iuxta Venerem collocare, ueluti innuerent, Nuptialem uoluptatem ratione, apto'q; sermone imprimis indigere. Item τὴν πειθὼ, καὶ τὰς χάριτας, idest Pitho, siue Suadelam, & Gratias, Vt quæ uoluntas ferebat, ab altero utro sine pugna, citra'q; contentionem ullam inducti transigerent. In Bœotia Sponsam obtegẽtes, Aspharagonia coronabant, Nam ut ea suauem ex spina asperrima fundit fructum. Sic Noua nupta primam asperitatem suam non reclinanti, nec indignãti Marito Vrbanam, iucundam'q; uitæ societatem præstabit. Cum Persarum Regibus legitimæ Vxores ad mensam accumbunt, una'q; comessari solent. At cum ludere, lasciuire'q;, ac se plusculum inuitare collibuerit, Summotis illis, Citharistrias meretriculas adhibent. Nec ullo modo sinunt, Vxores intemperantiæ, ebrietatis'q; fieri participes. In Lepta Libyæ Ciuitate morem diutissime seruatum, ferunt, Vt postridie nuptias ad Sponsi matrem petitum Ollam Sponsa mittat, Quam ea abnegat asperius, Quo ipsis statim initiis, Nouercalibus in Socru prægustatis moribus, Siquid, ut assolet, grauius sese obtulisset, uelut plane' excitatior, æquiore ferret animo. Inoleuerat Gręcis, ut postriduano nuptiarum die Sponsæ Pater pompæ cuiusdam imagine quadam Sponso proferret munera egregia, Quæ illi nuncupabant δῶρα ἐπαύλια, idest dona Epaulia, quod in Sponsi aulam tunc primum diuertisset Sponsa. Erant autem Aurea pleraque. Smegmata. Pectines. Alabastri. Sandalia. Thecæ. Myraliptra. Sunt qui Epaulia diem ipsum post nuptias secundum appellari, opinentur. In quo Sponso primum ἡ ἐπαυλίζεται ἡ νύμφη. Fuit quandoq; & mos is seruatus, Vt ducturi Vxores nuptialia munera, & dotem ultro Soceris darent, quod scribit Porphyrio, allata historia, cur dicatur ab Oratio Ixion perfidus. A' Cõnubiali iure, nec illud festiuum disparatur admodum, ex Verrii flacci, Pontificum Iuris peritissimi, Vrbaniore sententia natum, Qui quoniam cautum sciebat, ne feriis fossas facere nouas liceret, Etiamsi Veteres detergere, fas foret, Iucunde dicere solebat, Ferias idoneas magis esse Viduis, quàm Virginibus ad nubendum, ueluti fossarum loco Veterum censerentur Viduæ, quas feriatis diebus tersisse, nullum foret piaculum.

¶ Matrimonii bonum triplex. Item de Sacramentis. Cap. XIX.

Atrimonium scribit Aurelius Augustinus, quantum ad genus attinet Mortalium, quoddam esse Ciuitatis Seminarium. Cōiugii bona esse triplicia, cōfir/
m mat Beatus Thomas, Fidem, Prolē, Sacramentum, Ne uidelicet adulterium admittatur. Subministretur humanæ imbecillitati fultura, Diuortium ne fiat. Scribit idem Doctor Sāctus, Legis nouæ sacramēta esse Septem, Baptismū, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Vnctionem postremam, Ordinem, Matrimonium. Sed ex iis quinq; prima ad hominis unius perfectiōem tendere in seipso, At duo reliqua Ordinem scilicet, & Matrimonium ad perfectionem, & multiplicatiōem totius Ecclesiæ. Per Ordinem Ecclesia gubernatur, & spiritaliter multiplicat. At per Matrimonium augescit corporaliter. Dicunt porro', Matrimonium esse signum cōiunctionis Christi, & Ecclesiæ. Vnde recte dici Sacramentum uidetur. Nam Augustino tradente, est Sacramentū sacrū signū, uel sacræ rei signū. Cōmune sacramētis omnibus est, qđ uerbis ꝯsistunt, & rebus Corporalibus. Sicut in Christo, Qui est Sacrorum auctor. Verbum Caro factum est. Et sicut Caro Christi sanctificata est, & sanctificandi uirtutem habet, per uerbum sibi unitum, Ita res Sacramentorum sanctificantur, & uim sanctificandi habent p uerba, quæ in his proferuntur. Vnde Augustinus super Ioannem, Accedit uerbum ad Elementum, & fit Sacramentum. Et Verba, quibus sanctificantur Sacramenta, dicuntur Sacramentorum formæ. Res autem sanctificatæ Sacramentorum materiæ. Sicuti Aqua est Baptismi materia, Et Chrisma Confirmationis.

¶ Ætas nuptiis accommoda in sexu utroq;. Caput XX.

Aeterum parte hac obseruāda magnopere Aristotelis oracula. Cum inquit, Finis gignendi, ut plurimum quidem Viris annus sit septuagesimus; Mulieri
c bus autem quinquagesimus, Ita coniugandi initio sunt, Vt ætatibus ad hunc finem concurrant. Est autem Adolescentium Coniunctio improba filiis producendis, In cūctis enim Animalibus Iuueniles partus imperfecti sunt, & fœminæ crebrius, quàm mares, & parua Corporis forma gignuntur. Huiusmodi autem coniectura fuerit, Quod in quibuscunq; Ciuitatibus consuetudo est, Adolescentes mares, puellas'q; coniugari. In eisdem inutilia, ac pusilla hominum Corpora existunt. In partu quoque laborant amplius puellæ, ac pereunt plures. Ex quo responsum Oraculi Trœzeniis datum, quidam putant, ὡς πολλῶν διαφθειρομένων διὰ τὸ γαμίσκεσθαι τὰς νεωτέρας. Veluti ea causa multis obire contingeret, quod nuptiæ fierent immaturæ. Ad continentiam quoq; utile uidetur, Nuptias fieri seriores. Intemperatiores enim esse uidentur, cum Puellæ Veneri assuescunt. Porro' & Masculorum incrementum deterius fit. Proinde annorū decem & octo Puellas nuptui tradidisse, peropportunum est. Maribus congruit præcipue annus sextus & tricesimus. Extat & super hac re Hesiodicum præceptum, Quo duci oportere Puellam docet, Vt commodius Viri assuescat moribus. Nam ut in Oeconomicis Aristoteles ait, αἱ ἀνομοιότητες τῶν ἠθῶν ἥκιστα φιλικόν, idest Morum dissimilitudo haudquaquam conflare amicitiam potest. Versiculus Hesiodicus ad id pertinens, Siquis forte requirat, hic est.

παρθενικὴν δὲ γαμεῖν, ἵνα ἤθεα κεδνὰ διδάξῃς.

Virum autem censet Poeta idem, haud ita multo Aetate minorem triginta annorum, aut maiorem ducere Vxorem debere.

μήτε τριηκόντων ἐτέων μάλα πόλλ' ἀπολείπων,
μήτ' ἐπιθεὶς μάλα πολλά· γάμος δέ τοι ὥριος οὗτος.

¶ Moribus effici imprimis, ut Coniugalis seruetur amor. Cap. XXI.

Llud præterea memoriæ summa cura affigendum, quod ad Nuptiales pertinet rationes. Quemadmodum ignis palea, uel leporinis facile succenditur pi
i lis, atq; ocyus item restinguitur, contabescit'q;, ni robustior, firmior'q; materia fuerit admota, qua confoueri, ali'q; possit. Ita momento euanescere nouorum Coniugum amorem, forma solum Corporis cōciliatum, nisi bonis præ/

fultus moribus, ac prudentia coalitus radices miserit altius. Nam & Iureconsultus Vlpian. Matrimonium non Coitus, sed matrimonialis affectio facit. Propterea Olympias Philippi Macedonum Regis Vxor, cum Aulicus quidam formosam, sed male audientem duxisset Vxorem, Ille inquit, demens est, οὐ γὰρ ἂν ἰδὼν ὀφθαλμοῖς ἔγημε, Non enim oculis Vxorem accepisset. Non digytis omnino, aut etiam oculis: utiq; Vxor deligenda, qui plerisque mos est, reputantibus, quàm grandem ferat dotem, non quibus sit exculta moribus. Amatoriis porro artibus, Carminibus'q; coniugalis beneuolentia quærenda nō est. Cū attonitis qppe, ac labefactatis ætas agit. Sicuti medicamentis quæ fit piscatio, mature qdem, & facile piscem capit, Sed eum labefactat, & mensæ ineptum reddit. Neq; Circen ab ea potionati quicquā iuuerunt, Cum Suum, Asinorum'q; formam accepissent. Vlyssem uero mente præditum, prudenter'q; cum ipsa uersantem incredibili amore dilexit. Præclarum & illud fuerit documētum, quod in antiquis literis reperias, Lunam, cum abest a' Sole, lucidam, uidemus claram'q;. At eidem admotam obscurari, hebescere'q; occultatam. Sed ediuerso, modestam oportet Vxorem, addecet'q;, assistente Viro, sese uisendam præcipue exhibere, At enim absente, Latitare, domum custodientem. Deniq; Sicuti Geometræ ferunt, Lineas, & Superficies non per se, uerum una cum corpore moueri. Sic Vxorem affectum nullum habere proprium, conuenit, Sed studia, Curas, Risum, communia habere cum Viro. Platōis celeberrima sententia est, εὐδαίμονα καὶ μακαρίαν εἶναι πόλιν ἐν ᾗ τὸ ἐμόν, καὶ οὐκ ἐμὸν ἥκιστα φθεγγομένων ἀκούουσι. Beatam, felicem'q; esse Ciuitatem, in qua meum, nō meum qui dicant, minus audiunt, Quod Cōmunibus, quoad fieri potest, rebus, quæ quidem æstimatione aliqua censeantur, uti Ciues debeant. Sed multo grauius huiusmodi Vox eximenda e' connubio est. Nam, ut Medici astruunt, In sinistra parte existentes plagas ad dextram sensum referre, Sic Vxorem Viri, & Virum Vxoris sentire doloris conuenit intertrimēta. Nec illud omiserim, quod Homerica nobis doctrina suggeritur, Helenam diuitiarum fuisse appetentem, At Paridem Voluptatum. Vlyssem uero prudentia conspicuum, Modestia Penelopē. Quid ergo inde prouenit? Nempe horum Connubium felix, atque optabile. At Paridis nuptiæ cum Helena, Ex Græcorum, Barbarorum'q; calamitatibus Iliada confecere. Iunoni nuptiali hoc est, τῇ γαμηλίᾳ ἥρᾳ rem diuinam cum facerent, e' Victima fel exemptum post arā abiicere, moris fuit receptissimi, innuente, opinor, eius, quisquis fuit, Auctore, Bilem prius, Iram'ue a' Coniugali sequestrandam iucunditate. Vt enim Vini, Sic & Matronæ austeritas utilitatis plurimum, amarulenti nihil intersusum habere congruenter debet.

¶ Illegitimas nuptias quas crederent Priores. Aphrorum mos impudens. Super Digamia nonnulla. Caput XXII.

SEd redeo ad Veterum instituta, Quibus nuptias non iure contractas, existimari solitum, accepimus, Quæ non aut inter Ciuem Romanum, Ciuem'q; Romanā susciperentur. Aut quibus Princeps, Populus'ue Ciuitatem, uel connubium non permisisset. Quo nomine ita concepti, & nati in Patrum nequaquam potestate censebantur, Matres'q; sequebantur potius, Quoniam cum eo nuptias inire non cauissent, Cum quo connubii ius foret nullum. Hinc lectum in historia quādoq; est, Ius Quiritium Foeminis esse impertitum, hoc est Romanam Ciuitatē permissam, Ius'q; connubii. Vt ex matrimonio eiusmodi editi haberentur legitimi Ciues Romani. Cicero in Topicis, A' Cōsequentibus inquit, Si Mulier, cum fuisset nupta cum eo, Cum quo connubium non esset, nuntium remisit, quoniam qui nati sunt, Patrem non sequuntur, pro Liberis manere nihil oportet. In phano Veneris, quod est in Aphricę Ciuitate Sica, uel hoc nomine celeberrimum, Corpore prostituto, & passiuo concubitu dotem Matronas quærere, patria consuetudo est. At Romanum longe probabilius institutum, Quo quæ uno fuissent matrimonio cōtentæ, pudicitiæ corona prodibant insignes. Quod post depositæ semel Virginitatis cubile in publicum egredi nescirent, Quando matrimonium multiplex intemperantis non careat libidinis suspicione. Nam & Digamię nomen Ethnicis quoque est habitum infame, Quoniam & Dido cum ab Iarba Libyæ rege, ut inqt etiam Hieronymus, in coniugium peteretur, paulisper distulit nuptias, donec Vrbem conderet, nec multo post

extructa in memoriam mariti quondã Sichei pyra, maluit ardere, quàm nubere. Casta Mulier Carthaginem cõdidit, Sed rursum Vrbs eadem castitatis laude finita est. Quin & apud maximum Poetam, Quãquam argumento suo deseruientem Dido eadem secundas nuptias culpam uocat.

Huic uni forsan potui succumbere culpæ.

Propterea ad Saluinam Hieronymus idem, Nesciat inquit, Vidua Digamiæ indulgẽtiam. Et ad Geruntiam, Nõ solum ab officio Sacerdotii Digamus excluditur, Sed ab Elemosyna Ecclesiæ, dum indigna putatur Stipe, quæ ad secunda coniugia deuoluta est. Et in libro de Officiis Ambrosius, Digamus uero in Sacerdotem ordinari nõ debet, non quia deliquerit, Sed quia prærogatiua exutus est Sacerdotis. Flamen unius Vxoris ad Sacerdotium admittebatur. Flaminica quoq; unius mariti eligebatur Vxor. Ad Tauri Aegyptii sacra semel maritus assumebatur. Gorgophone Persei filia, tradente Pausania, omnium Princeps mortuo coniuge priore, mox nupsit Oebalo, unde secundis matrimoniis exordium datum.

At Geneseos quarto lectum cõmeminimus, Lamech primum aduersus naturæ institutum accepisse Vxores duas, ex quibus uni nomẽ fuerit Ada, Alteri uero Sella. Ex eisdem porrò libris & illud est, Moris quandoq; fuisse, ut nisi circumacto annuo curriculo, nouam nuptam Reges non adirent. Nam, ut in Libro Hester obseruatum est, primis mensibus sex myrtino perungebantur oleo, reliquo semestri spatio unguentis, ac pigmentorum uarietate delibutum consouebant corpus, Mox'q; in Regium commigrabant cubiculum.

¶ Connubium amore constans esse ueluti Corpus unitum, congenitum'q;. Corporum genera. Species tres. Arationum. Cicero explicatur ad Q. Fratrem. Dipolos terra, & Tripolos. Rharium. Rhus. Rharus. Syra. Sciros regio. Rhanius ager. Item Matrimonii commendatio. Capue XXIII.

Dnotandum, uero illud impensius ex Veteribus memoriis scitum equidem, & ex Sapientum sacrario promptum, Corporum alia, uti a' Physicis astruit', ἐκ διεστώτων, hoc est ex discretis constare, ut Classem, ut Exercitum. Alia ἐκ συναπτομένων, idest ex Coniunctis, ut Domum, & Nauem, τὰ δὲ ἡνωμένα καὶ συμφυῆ, idest quædam esse unita, & congenita, Vt singula Animalia. Fere' igitur Cõnubium, quod ex Amantibus constat, unitum, congenitum'q; est. Quod uero doris, Liberorum'q; procreandorum gratia est, ex Coniunctis. At concumbẽdi causa, uoluptatis'q; contractum ex discretis. Eiusmodi'q; simul habitare, non simul uiuere, arbitrari quispiam potest. Nuptialem deniq; commendationem, nequid omittam sciens, & illud aliquo modo habere uidetur. Nam Athenienses solitos legimus arationes tres celebrare, quas ἀρότους nũcuparent ἱερούς. Earum uero prima in Sciro erat, uetustissimarum Arationum monumentum. Secũda in Rharia. Tertia sub Pelinto, qui locus Buzygium uocabatur, hoc est βουζύγιον. Omnium autem harum sacratissima est nuptialis satio, idest γαμήλιος σπόρος, atq; aratio ἐπὶ παιδοποιήσει, hoc est quæ fiat ad Liberorum procreationem. At Dipolos terra, idest bis arata. Et apud Hom. Tripolos, idest tertiata nil ad negotium præsens. Rhariæ autem, uti obiter subnotemus aliquid, Stephan⁹ meminit. Rharium inquit, Campus est in Eleusine, & Rharia terra, & inde Ceres dicta Rharias. Nam Rhus item loci nomen apud Pausaniam, ab aquæ ex montibus defluxu nũcupatum. Meminit & in Theseo Plutarchus. Hæc uero uberius executi sumus, ut M. Tullio opem ferremus, Cuius fœdissime Codex est deformatus ad Q. Fratrem libro secundo. Habemus inquit, hanc Philosophiam non ab Hymetto, Sed a' Rharia, & Sciro. Ita enim lego. Non, ut modo in Laceris circũfertur exemplaribus, Ab Atria Syra. Sunt qui legere malint ab Area Syra. Scribit Pausanias item, Triptolemi Patrem dici a' nonnullis Rharum. Meminit Hesychius quoq;. Sed Rharum item pro forti interpretatur. Idem & ἀόρω dici multitudinem tradit, καὶ σύρματα νεωμαχάσω. Syriam uero pinguiorem uestem, crassiorem'q;. Erat & Regio Sciros de Vaticinantis Viri nomine nuncupata, Qui ad Eleusinios cum Erechtheo bellãtes ex Dodone profectus obiit in prælio, Cum Palladis Scirados sacellum excitasset in Phalero. Sed nequid prætercam, unde Ciceronis dilucceat Sẽsus, Lego in Eleusine, Quam de Eleusinis nomine Herois Mer

curii, & Dairæ filii nũcupatam tradunt, Agrum fuiſſe Rhanium nomine, In quo iacta primum feruntur Semina, Enatæ'q; primum fruges ſint, unde inoleuerit mos, ut in diuinis rebus indidem uterentur Ordeo, & Pẽmata cõficerent ad Sacrorum uſus. Auctor Pauſanias. Quod ad Buzygium attinet, Inuenio Buzygiam item Athenis fuiſſe familiam, ſacerdotio præditam, a' Buzyge quodam Heroe, qui omnium primus iunctis bobus araſſe terram creditur. Sed a' diuerticulo inſtitutum repetamus. Sacrum matrimonium uidetur Pythagoras intellexiſſe, quod ex bonis fuerit conflatum. Sacra nomina in declamatione quadam Quintilianus Mariti intelligit, & Vxoris, Sicuti Patris, & Filii. Apud eundem legas & Coniugales Deos. Tu uero Iouem intellige Gamelium, Cuius Hieronymus item meminit. Et Iunonem item Gameliam, Cuius facta pauloante nobis mentio eſt. Et Plut. non tacuit. Illud poſtremo ex Homerico penu ſeruandum magnopere uidetur. Scribit enim Domos tunc præcipue indemnes cuſtodiri, & ratione ſumma dirigi, gubernari'q;, Si mulier Viri arcana non anxie nimis, atque ſolicite rimetur, ac introſpiciat, quod φιλοπραγμονεῖν Plutarchus interpretatur. Nec rurſum illo inſcio, quippiam ſuopte ingenio exequi inſtiterit. Vtrunque ex Iunonis perſona indicatur. Et prius quidem, Ioue ita commonente.

Ἥρη μὴ δὴ πάντας ἐμοὺς ἐπιέλπεο μύθους
εἰδήσειν. Alterum Iuno ipſa commonſtrare uidetur.
μή πως μοι μετόπισθε χολώσεαι, αἴκε σιωπῇ
οἴχωμαι πρὸς δῶμα βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο.

¶ Vocabula plura ad idem ſpectantia. Scotius qui dicatur, & Parthenius. Quid Latiar. Cicero declaratur. Emaculatur Macrobius. Adiuuatur Catullus. De Hymenęo paucula prę ter rationẽ multoꝝ. Cõditionem quærere qd ſit, Profectitia Dos, & Aduentitia. Paſtos. Calyptra. Protelia. Progamia. Protelii. Proaulia. Epaulia. Apaulia. Mellonymphus. Agamii Iudicium, & Opſigamii, ac Cacogamii. Cyamiſſare. Chamæpus Sponſa. Chamætypion. Apotimemata. Apotimetæ. Proſtimemata. Genetyllides Deæ. Ilithyia. Nymphia. Inateres. Aelii. Synnymphi. Daer. Galos. Glos. Promneſtria. Proxenetria. Nuptiatores. Nupturire. Sportulæ nuptiales. Siſymbria. κτιλοῦσθαι. Thyrſus. Thyſthla. Caput XXIIII.

ſ Edenim prius quàm parti huic Coronidẽ impingamus, adfigantur & aliqua operæ fortaſſe leuioris, Sed Conſentinis utiq;, & Tarentinis latura opem aliquam, etiamſi Perſios minime iuuerint. Scotium dici inuenio apud Homeꝝ clandeſtino natũ concubitu, Sicuti Parthenius dicit', q ea ſit productus, Quæ cũ nuberet, credita ſit uirgo. Carmẽ Hom. ex Iliados. vi. hoc ẽ, de Bucoliõe.
πρεσβύτατος γενεῇ, σκότιον δὲ ἑ γείνατο μήτηρ.
Vxoria bibere a' Quint. in declamationibus de eo dictum, Cui meretrix dediſſet Odii potionem. Conditionem quærere, ac pſpicere in hoc propoſito eſt Vxorẽ uenari. Cicero in Philippicis. Filiã eius, Sororem tuam eieciſti. Alia conditione quæſita, & ante perſpecta. Eſt & apud T. Liuium, Conditionẽ filiæ quærẽdam. Cæteꝝ ſup ea re affatim alibi. Eſt & illa dicẽdi figura apud Ciceronem in Epiſtolis ad Q. Fratrem, De noſtra Tullia inqt, Spero cum Craſſipede nos confeciſſe. Dies erant duo, q poſt latinas erant religioſi. Cætero confectum erat, Latiar erat exiturus. Ad VIII. Idus Apriles Spõſalia Craſſipedi præbui. Quo in loco, quia ſcio pleriſq; occurſuꝝ Gordiano implicatiorem nodum, Nõ diſſimulanda uerbi occultioris enarratio. Pręſertim quia Parerga hoc genus bonaꝝ literaꝝ ſtudioſis nil officiunt. Id enim uocabulũ Latiar quorundam, ut uideo, ſolertiã fallit. Sed ſcire oportet, eſſe uerbũ uetus, etiãſi non ita frequens. Significat autẽ Latinaꝝ ſolẽne. Poſitum id, enarratum'q; inuenias apud Macrobium in Cœnis. Nam cum Latiar inqt, hoc eſt Latinaꝝ ſolẽne concipitur. Itẽ diebus Saturnalioꝝ, Sed & cum Mũdus patet, nefas eſt pręlium ſumere, Quãuis in Codicibus recentioribus corrupte ſcriptum paſſim ſit, Latiaꝝ. Dotem profectitiam intelligũt Iureconſulti, quæ a' patre, uel parente profecta eſt de bonis eius. Aduentitiam eſſe dotem Iulianus ait, Siquis certam quantitatem patri donauerit, ut hanc pro filia daret. Vnicubam uocant Monogamon matronam, quæ ſecunda matrimonii iura non nouit. Parapetaſma, ideſt Velum Geniali incumbens lecto, Vocatur Paſtos, Nã Sponſæ flammeum dicitur Calyptra.

lyptra.

lyptra. Sacrificium nuptias præcedens Protelia nuncupatur, & Progamia, ideſt προτέλεια καὶ προγάμεια. Quãquam & ſic dicere dona licet, quæ ante nuptias offeruntur, nam τέλος nuptias item ſignat. Sed & qui Vxorem duxere, Protelii ualent dici. Qui anteit nuptias dies Proaulia, Qui ſubſequitur, Epaulia uocatur. Sunt, quibus placeat, oblata Spóſæ dona dici Apaulia. Qui necdum Vxorem duxit Mellonymphius appellabitur. Sicut puella Mellonympha. Agamiũ iudicia in multis exercebãtur locis, Vbi quis Vxorem ducere neglexiſſet. Apud Lacedæmonios Opſigamii quoq;, & Cacogamii. Vbi uero puella ætate iam maturior Virum appetere incipit, ſcite admodum, & operte κυαμίζειν dicitur, ideſt Cyamiſſare, puto, quia Cyamos non legumentũ modo ſignat, Sed Coleos quoq;. Propterea quod ſint εἰς τὸ κύειν δεινοί, ideſt Vtero ferendo ualidi. Chamæpus Sponſa nũcupatur, quæ curru nõ ſubuehitꝰ, Verum pedibus mariti domum petit. Nam χαμαὶ ſignat humi. Nata inde parœmia in nil agentes, ac uane laborantes, χαμαὶ ἀντλεῖν. Chamætypeion Scortillum uocãt, quod humi decumbens inſcenditur. Apotimemata, ideſt τὰ ἀποτιμήματα dicebantur hypothece, ſeu Enechyra, hoc eſt pignora, quæ à Sponſo repoſcebant in dotis numeratæ ſecuritatem, uel etiam debiti cuiuſlibet, Ea uero erant uel domus, uel Agri. À Magiſtratu petebantur Apotimetæ, ideſt ἀποτιμηταί, ideſt Aeſtimatores, qui pretium inducerent, ac indicaturam. Meminit Demoſthenes, Meminit item Lyſias, Si modo legitima eius oratio eſt, in qua de hoc agitur. At Proſtimemata intelliguntur legibus præfinita quædã aduerſus Iuris Violatores. Sicuti Epobelia apud Iſæum. In Coliade uero Atticæ regiõis Deas coli ſolitas γενετυλλίδες, ſcribit Pauſanias, eaſdem'q; eſſe putat, quæ à Phocenſibus in Ionia dicantur γεναΐδες. Has interpretantur Grammatici γενέσεως ἐφόρους, ideſt generationis præſides. Inter quas Ilithyiam recenſueris, ideſt εἰλείθυιαν. Quæ ex Hyperboreis appulſa Delũ Latonæ affuit parienti, ut prodit Pauſanias idem. Vnde rem diuinam Ilithyiæ obeunt Delii, À quibus didicerint Cæteri. Apud Athenienſes modo eius Deę ad pedes ſummos obuelata uiſebantur Simulacra. Nuptiatores apud Hieronymũ eſſe uidentꝰ Nuptiarum inſtructores. Matrimõia ipſa Græci Nymphia uocãt, quoniã Pietas, & Religio à Nymphis, ut creditum eſt, per Mortales fuerint propagatæ. Cui rei argumẽto eſt illud quoq;, nam citra Nymphaę mentionem nullum obibant ſacrum, Quando & Nympharũ una Meliſſa inuentum monſtrauit fauum, & aquam melle temperauit. Synnymphus uelut Conſpõſas duobus uocant, uel pluribus nuptas fratribus. Apud Aelium Dionyſium Inateres nuncupantur. Sicut Aelii, uel etiam Aeelii dicuntur, quibus duæ nupſerint Sorores. Daer Mariti dicitur Frater. At Soror uocatur Galos, ideſt γάλως, ut ſcribit grammaticus Ariſtophanes, qui Syngenica concinnauit, à nobis dici poteſt Glos. In Menãdriis obſeruatum item, cani in Nuptiis ſolitum ad eũ propè modum, Ὑμὴν ὦ ὑμέναι' ὦ ὑμήν. Quod in Auibus eſt ab Ariſtophane quoq; poſitum. Negligenter à Catulli Interpretibus prætermiſſum. Inde enim illud eſt,

O'Hymen hymenæe o'
Hymen o' hymenæe

Adnotabimus obiter illud quoq;, ab Eiſdem male concipi Martiani Felicis auctoritate, Hymenæum fuiſſe Veneris filium, quod Martianus ne ſuſpicatur quidem. Sed male feriati Homines Tortellii delyramẽta ſunt inſecuti. Alias ex Calliope, & Apolline natum Græci Hymenæum fabulantur, quãquam Vraniam matrem intelligere Catullus mauult. Αὔλημα item γαμήλιον dicebatur, ideſt incentio gamelia per tibias. Promneſtriam iidem intelligunt Græci Nuptiarum conciliatricem, Quæ mox & Proxenetria ſit nuncupata. Nupturire uerbum inuenimus in Apuleii Magia, Quod eſt, nuptias affectare. Apud eundem & Sportulas legimus nuptiales. Quippe inqt ita placuerat, in ſuburbana uilla potius ut coniungeremur, ne Ciues denuo ad ſportulam conuolarẽt. Cũ haud pridem Pudentilla de ſuo quinquaginta millia numum in populum expunxiſſet. Apud Ariſtophanem Siſymbria nominantꝰ folia, quibus coronarentꝰ Sponſi, quos quia Græci Nymphios uocant, Inde in Ariſtophanẽ eodem prouerbiale illud. ὑμεῖς μὲν ἄρα ζῆτε νυμφίων βίον. Vos igitur Sponſorum uitam ducitis. Apud Herodotum extat perelegans uerbum κτιλοῦσθαι; Quod ſignat puellam demulcere, atq; ita demum conciliare, ut Vxorem ducas. ἐκτιλώσαντο τὰς λοιπὰς τῶν ἀμαζόνων. Ratio uocabuli eſt, quoniam Ctilos Aries eſt iam mitis, manſuetus'q;. Hinc apud Pauſaniam ἐκτιλόμενος dicitur, qui cuipiam familiaris eſt factus. Inflectitur uero Ctilos à κίω, quoniam Gregem ferè præcedat. Inuenio nuptiales

Coronas dici Thyrsos, ubi acuitur ultima. Nã si uarytona sit dictio, tunc hastam signat bacchicam. Sed hastas id genus sunt qui etiam Thysthla uocent, quãquam eo uocabulo nũcupantur Sacrificia quoque Thelestica, idest ad initiationem pertinentia, aut uirgæ quædam, inter quas & ferulæ sunt.

¶ Pithœgia quid. Vinum medium cur optimum. Mel imum. Oleum superfluens. Vinalia duplicia. ληναιός Bacchus. Ambrosia, siue Brumalia, festum. Brumus Bacchus. Meditrina Dea. Prostaterius Apollo. Caput XXV.

P Ithœgia, inquit Proclus, festum Veteribus erat, quo in Vini participatum, & Seruos aduocabant, & mercenarios, relinebantur enim tunc primum dolia, proinde facta re diuina, Dionysiaci doni cõmunicatio omnibus patebat. Comprecabantur uero, ut Plutarchus inquit, ἀβλαβῆ καὶ σωτήριον αὐτοῖς τοῦ φαρμάκου τὴν χρῆσιν γενέσθαι, idest Innoxiam, salubrem'q; ipsis fieri medicamenti potionem, Vndecima mensis die factitari hoc Athenis consueuisse, produnt Auctores. Alibi etiam sexta eius, Qui Prostaterius uocaretur, Bono Dæmoni diuina re peracta, desinente iam Zephyri perflatu, Qui oblędere Vinum, ac cõmouere pręcipue creditur. Eũ proinde Quod euaserit, firmum iam haberi, constans'q;. De Pithœgiis intellexisse Vatẽ Hesiodum in Agricolationis lucubratiũcula illis uersiculis, Grãmatica statuit assertio,

ἀρχομένου δὲ πίθου, καὶ λήγοντος κορέσασθαι.
μεσόθι φείδεσθαι, δειλὴ δ' ἐνὶ πυθμένι φειδώ.

Siquidem hoc planè Poetam dicere, Vbi dolium relinis, nouum'q; Vinum gustas primum, ad satietatem unà cum mancipiis potui inseruiendum, Vase nãq; ἐπιχειλεῖ, hoc est non penitus pleno, Vinum ferè Vappa fit, ac Ectropias (Ectropæ uero calles sunt, ac Semitæ, Sed & oculorum affectio) In fine quoq; inutile fit. Nam à fece infestatur, In meditullio autem optimum censetur. Proinde parcendum, Et quia ingruit metus, μὴ πρὸ τοῦ δέοντος ἐπιλείψῃ. i. ne ante tempus deficiat. Cæterum quod dicitur, Medianum Vinum bonitatis laudem sibi adoptare, forsan quæstione nõ indignum uideatur minutiem quoq; rerum anxie scrutantibus, ac in re literaria uelut Micrologis quibusdã. Quando & in Cœnis Aurelius Macrobius super eadem Poetæ sententia, Sancit Hesiodus inquit, Cum ad medium dolii peruẽtum est, comparcendum, Et cæteris eius partibus ad satietatem abutẽdum, Optimum proculdubio Vinum significans, quod in dolii consisteret medietate. Id ipsum & Symposiacorum septimo comprobat Plutarchus, Adeo ut conformari inde ualeat Prouerbium. Siquidem quod non euaporarit, atque non acuerit Vinum, Sed genitiuam seruat bonitatem, quæ gustum allectet mirifice, Medianum recte dicetur. Verum ut missas faciamus, quibus id astrui amplius ualeat, Auctoritates, Suppetunt in hoc, ut Plutarchi Verbis utar, καὶ πιθανὰ ἐπιχειρήματα, hoc est probabilia Epicheremata. Sedenim quid sit ab hoc Philosopho excogitatum, mox paulo subnectam, Interim quod inter omnia plurimum arrisit, commeminero gratissime. Quemadmodum utique Mel, quoniam & crassum sit, ac terrestrem prorsus naturam resipiat, melius in imo est. In Oleo, quod superfluit, ideo creditur præcellere, quoniam aerium sit, ac proinde superna scandat naturæ suæ ui, Consimili, ac compari ratione Vinum in proprietatis utriusq; participatum ueniens ad dolii mediana firmitate, ac illici suauitate creditur præcellere. Plutarchus uero, quem paulo ante aduocauimus, Vini inquit, Vis cum planè calida censeatur, ratione dictante, ad medium coire, aggregari'q; præcipue, consentaneum sit, propterea'q; inibi bonitatem cõfouere, ac custodire imprimis. Quod autem pessum it, est'q; in imo feculenta impuritate promixtum, miscellum'q;, non turbulentum uisitur modo, Sed & sapore deterius sentitur. Quod uero in summo est, ex Aeris conuicinia facile corrumpitur, Quando illius permixtione diluitur, quam rem Vini ἔκστασιν recte nuncuparis. (Quãquam & eo nomine nunc Somnum dici, aduertas, nunc terrorem) Quo argumento Rustici κατορύττουσι τοὺς πίθους, καὶ σκεπάζουσι, idest dolia adobruunt, ac operimentis muniũt, quoadeius fieri queat, à Vino disparantes, uelut sepimentis, aeris ptagem. Vt uero de Pithœgia, unde disertatiõis exordia prompsimus, paucula quædam subnectamus, Auctor Plinius est, Vinalia priora degustandis uinis celebrari Romanis solita undecimo Calen. Martii. Altera uero ad XIII. Calen. Septembris, Ioannes Grammaticus super eo Poetę Hesiodi uersiculo,

siodi uersiculo, μῆνα δὲ ληναιῶνα. Ianuarium inquit, dicit, Qui ληναιὸς apud Ionas nuncupatur, Quoniam πιθοίγια fiebant mense illo, Vel quia Dionysii festum celebrabant, quod dicitur Ambrosia, Sed Brumalia uocant Romani, A` quib⁹ Bacchum appellari Brumum nouimus. A` Latinis porro` populis seruatum, traditur, ut quo die quis primum gustaret mustum, ominis gratia diceret, Vetus nouũ Vinum bibo. Veteri nouo morbo medeor. Ex qua Verborum formula Meditrinæ item Deæ conceptum nomen creditur, Quod de Prostaterio docuimus, Sciendum amplius, Nuncupatione eadem Veteribus Apollinem esse celebratum, Quod ante Ianuas statueretur.

¶ Vini fecem esse illius robur, & Consolidationem. Vnde & Vinum Tryga uocẽt Græci. Colandi Vini improbatio. An recte Vinum dicamus Eunuchum, Castratum'ue.

Caput XXVI.

Voniam uero fecis uicinia, paulo ante adstruximus, insyncerius fieri Vinum, & sapore deterius, Illud sciẽdum amplius, in literis repperisse me, fecem nuncupari κράτος καὶ στόμωμα οἴνου, idest robur Vini ac, ut sic dicam, Consolidationem, Argumento'q; esse, ab ea exemptum degenerare facile, ac fere` non ita diu in plerisq; locorum ætatem ferre, uelut a` radice auulsum. Quamobrẽ uidentur Priores non immerito Vinum appellasse Tryga, idest fecem. Sicuti a` præcipua, quæ in eo pars est, Hominem quandoq; Animam uocamus, aut Caput. Testimonio & illud est, Quod τρυγᾶν dicunt pro eo, quod Vindemiare est. Et Homerus quandoq; ἀλωὴν τρύγιον protulit. Quo nomine sunt, qui fructiferum intelligãt. Alii loca inter Vites, quæ ferunt. Vel partem, Vbi iam maturuerint Vuæ. τρύγη certe nũc Triticum signat, aut ordeum, nũc fructum quẽlibet. Propterea sunt, qui Vinum, quod ἠθημένον nuncupant Græci, dicere nos percolatum possumus, cum Sacco, ut Plinius inquit, franguntur Vires, Improbent insigniter. Quoniam, uti Hesiodus inquit, ἀρχομένου τε πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι ... πίνεσθαι δεῖ, a` dolio bibendũ ipso. Quia sic insitum seruet robur, ac potestatem. Defecatio autem illa, καὶ ἤθλησις, idest percolatio, neruos excidit, ac genuinum restinguit calorem, Vt Gulæ curiositas prætereatur, ad delitias reuocantis, quod utilitati fuerat comparatum. Velut enim Gallos, Porcos'q; excidere, quo mollior præter naturã eorum fiat caro, degeneret'q; in fœminam, non sani, casti'q; esse hominis uidetur, Sed Apicianis corrupti cœnis, ac Heliogabalum resipientis, Eodem modo, Si uti metaphora permittimur, Vinum percolantes ἐξανουχίζουσι, καὶ ἀποθηλύνουσι, idest Eunuchum id faciunt, effœminant'q;. Hoc uelut Sophismate excogitato, ut perdendo nati Vino plurimum ualeãt ingurgitare. Quod ipsum in naturali historia taxãs seuerissime Plinius, ac censorie admodum, Quinimmo inquit, ut plus capiamus, sacco frangimus, & alia irritamenta excogitantur, ac bibendi causa etiam uenena conficiuntur. Quod uero Eunuchum diximus Vinum, idest castratum magno nixi Auctore, Siquis paulo licentius putat, ac tralationem reformidat, ut deformem aliquo modo, propterea'q; uitãdam Ciceronis astipulatione, & Quintiliani, Sciat in eo me Plinii imitationem non exhorruisse, Apud quem libro XIX. Sacco castrari uina legimus. Sed & libro XI. Apes ad ictum aculeo infixo, Fucos fieri scribit, nec mella facere, uelut castratis uiribus, Sed & Eunuchos dici Calamos comperias.

¶ Melle putredinem caueri. Papinii locus explicatur. Cur Mel dulce ex Lucretio. Mellis Vsus unde propagatus. Nympharum in sacris mentio unde instituta. Nymphia pro matrimoniis cur. Simblium mel. Simblides Simblæ, Simbli. Caput XXVII.

Brepere quandoq; somnũ, & dormire sub Mandragora magnos Viros, alioqui tantum non primæ notæ, cum ex plerisque aliis harũ commentationum enotatis liquet abũde, ac re, quod dicitur, apud Sagram gesta certius fit, tum uero inde coniectatum mihi est, ac, quod mireris, super re, opinor, momẽti nõ ita magni, nec in cuius indagine Lyncea Aristarchi censura uideatur esse opus. Papinii Versus sunt ex doctis illis Syluulis, Libro, ni subsultat memoria, tertio, in Metii Celeris Propemptico.

Duc & ad Emathios manes, Vbi belliger Vrbis

Conditor, hybleo perfusus nectare durat.

Videbatur Adolescentibus diligentiæ haudquaquam sopitæ, Interpretem alias acutum, & lectionis, ut illa ætate, non admodum incuriosæ, nec paucæ, haudquaquam reticere debuisse, Quid ita cecinisset non indoctus Poeta, Alexandri cadauer melle litum perseuerasse, putredini, ut fere alias, non obnoxium. De me quæsitum Bononiæ commemini, Quid ex libris mihi compertum ad id foret, Respôdi pro tempore, Eam uideri mellis potestatem, Cælesti coalitam ui, & naturæ potentia inenarrabili, Vt citra putrefactionem corpora mire custodiret. Quod scirem, monumentis a' Plinio commendatum, Claudio Cæsari allatum in melle ex Aegypto Hippocentaurum, Quem ipse uiderit. Cæterum & naturalis historiæ secundo & uicesimo libro, Mellis inquit, natura talis est, Vt computrescere corpora nô sinat iucundo sapore, atq; non aspero. Sed & mulsi Senectam lôgam mulsi tantum intinctu tolerauere, nec præterea cibo alio, Celebri Pollionis Romuli exemplo. Quem centesimum annum excedentem cum interrogaret Augustus, quanam ratione maxime uigorem illum animi, corporis'q; custodisset, respondit, Intus mulso, foris oleo. Lectum porro in Græcorum libris est, Cyrnios, idest Corsicæ insulæ populos esse πολυχρονιωτάτες διὰ τὸ μέλιτι καὶ χρῆσθαι, hoc est de assiduo mellis usu esse uitæ diuturnioris. Etiamsi ridiculum nonnullis id uidetur, quando ut fere consentiuut Poetæ, mel Corsicum notæ censetur pessimæ. Verum, ut superpondii adiiciamus aliquid, ac doctrinæ uberioris, Putat Lucretius de rerum natura libro secundo, Quæ Atomorum nexu consurgât minutulo, orbiculatiore'q; dulcia progigni. Quæ pinguioribus, inæqualioribus'q; amarulenta. Eius Carmina hæc sunt.

Vt facile agnoscas, e' leuibus, atque rotundis
Esse ea, quæ sensus iucunde tangere possunt.
At contra quæ & amara, atque aspera cunque uidentur,
Hæc magis hamatis inter se nexa teneri.

Mellis usum monstrasse primam, Græci produnt, Nympharum unam nomine Melissam, propagata inde Apibus nomenclatura. Gestum id in Peloponneso uolunt. Certe rem diuinam obibat nemo citra Nympharum gratam memoriam. Ceu religionem môstrassent etiamnum. Vtiq; ab eisdem Connubia dici Nymphia uidentur. Nymphides calciamenta sunt muliebria, & Sponsalia. Mel deniq; siculum nuncupari Simblium, ex Græcis didici. Nam & Apes ipsæ Simblides uocantur. *Sicuti est* Simbla earundem Theca, Sed Thesaurum Attici etiam Simblum appellant.

¶ Quæ sit Barbararum Gentium sententia super cibo, & potu. Vini usus, & nocumêta eiusdem insignia. Caput XXVIII.

Aristophanes inter Comicos Poetas nominis fere præcipui, in fabula, Cui titulus ἀχαρνῆς, hosce apposuit Versus, Quos & subscribendos duximus.
a Sic uero habent.

οἱ βάρβαροι γὰρ ἄνδρας ἡγοῦνται μόνους
τὲς πλεῖστα δυναμένους καταφαγεῖν τε, καὶ πιεῖν.

Eorum uero hic fere sensus, A' Barbaris Gentibus eos modo Viros credi, qbus uorandi plurima, & bibêdi facultas sit. Id uero inurbane, immo præter hominis rationem prorsum & dici, & existimari, non ferme quisquam est, a' Musis adeo seiûctus, qui nesciat. Quando, ut de Ciborum inutili onere interim taceam, Cui tamen nauigatur ad Phasin, Notissima est, ac præcipue memorabilis Propertii sententia.

Vino forma perit, Vino corrumpitur Aetas,
Vino sæpe suum nescit amica Virum.

A' Sapientissimis utiq; traditum, scimus, Vino uel paucissimo, ac dilutissimo utendum. Cui præcepto, Vt uidetur, sanctissimo summa astipulatur ratio. Omne siquidem Vinum, Sed nigrum præcipue spiritosum est. Cum ergo affatim hausto, Spiritus is superna petat, ac repercussus, retro'q; actus defluens Venas inflet, offarciat'q;, meatibus præclusis, & transitu impedito, qua commeat respiratio, Etiamsi non continuo Mors, plerunque tamen morbus excipit Comitialis. Quid uero membra hic referam tremore subsultantia continuo?

Sensuum

Sensuum omnium retusiorem usum, ac quodammodo præmortuum? Ad hęc formæ adnectitur interpolatio, Vox hebes, Color euarians, Ignea quadam ui scintillantes oculi. Anhelitus, atq; Animæ uitia. Tinnitus aurium, fremitus narium. Discriminum Phrenitis plena, Torminosa calculi infestatio. Molesta deniq; podagricorum pedum ignauia cum articulorum deprauatione. Exæstuans stomachus, ac cruditatem efflans, dum in ructus subinde respirat, accedente Vomitus etiamnum fœda turpitudine, Quæ omnia Vinolentiæ sunt additamenta, & uelut Appendices. Vt prætercam, quod scientissime scribit Ambrosius, abundantiore Vini usu homines, uelut immutata naturæ ui, Equos fieri adhinnientes. Expende Venereorum impetum etiam in nefaria prorumpentem. Imaginum per quietem Visa imprimis meticulosa. Visus Lapsitantem incertitudinem. Instabiles gressus, Externatam mentem, ac plane inanem, qua ruere opinantur Cælum, nutare Solum, & in antiquum Chaos omnia redire. Quam ibi turpitudinem non agnosces? Immo quæ mõstra nõ reformidabis? Inde fit, Vt mirer minus, septimo Politicorum Aristotelem scribere, Pueris, & Nutricibus Vinum haudquaquam impertiendum. Sed, ut ipse interpretor, Cuilibet ætati periculosum Vinum est, Nam & Auerrois super Auicennæ Canticis in loci eius enarratiõe, Non ita magnifaciendum Vini haustum nimium, Parcissime id uidetur homini concessisse. Nam Priores inquit, Iuuenibus minime Vini usum permisisse aduertuntur, quod eius ætatis uigeat præcipue calor. Parum uero quiddam Senibus concessere, ac Decrepitis. Hoc autem ita fuisse attemperatum scribit, Vt esset aromatites, adiuncto mali punici acore, Aut Cydoneorũ succo, & Cucumeris. At satietatem execratus omnem Galenus, Adipe, ac Sanguine præfocatus inquit, Animus, & plane adobrutus Cæleste aliquid peruidere nequit.

¶ Qua item ratione ætati cuilibet impertiendum Vinum. A' Cibo an bibendum. Facilius Vini perfici nimietatem, quàm Cibi. Vinum Meracius Vigilias concinnare, memorabili exemplo Pueri cuiusdam. Caput XXIX.

Æterum quia in Medicæ Scientiæ Auctorem nobilem incidimus, pergamus porro atterere, quæ ex eadem Schola ingerũt se nobis, & nomina dant quodãmodo, Vt citra uitæ dispendium præteriri uix queãt. Scribit ergo, ut Platonis interim decreta prætereant, Cap. VIII. Doctrinę secũdę, fen tertię primi, Auicenna, Pueris Vinum si offeras, perinde uideri, ac si igni aggerere ignem perexeris, materia præsertim debili succensa. Senioribus uero, quantum pati queant, dandum. In Iuuenibus seruari præcipue temperamentum debet. At si curiosior quispiam forte horum exquirat rationem amussitatam, possumus equidem sic fere ratiocinari. Pueros insigniter Vini haustu oblædi, quod laxis, raris'q; sint corporibus, & de insiti caloris exuperantia inflammari facile ualeant, Neruis porro imbecillibus admodum, nec Cerebro item ualido, quibus de causis in Vini crebriore haustu multiplex sese nocumentum promit. Senum uero aduentitium eo recalescit frigus, Spirituum exhilaratur tristitia, Bilis atræ uis reprimit redundans, Somni conciliatur appetentia, Præfarcti recluduntur meatus, Renidet deniq; Aetatis lassitudo uniuersa. Proinde in Sanitatis moderamine Galenus, Sicuti inquit Pueris inimicissimum censetur Vinum, Ita adultiori ætati accommodum maxime. In Iuuenibus etiam si genuinus crassatur calor, ut in Pueris, solidioribus tamen membris, Neruis, & Cerebro, læsioni obsistitur nauiter. Vinum a' Deo hominibus cõtributum Plato scribit, quasi remedium aduersus Senectutem, ut redire ad Iuuentutem uideantur, & mœstitiæ eos capiat obliuio. A' cibo Vini esse insigne nocumentum, Idem statuit Auicenna, ob penetrandi celeritatem, & quod insimul imperfectum præcipitet cibum, Qui retentus diu meatus præfarcit, unde inoriat' putredinis discrimen. Nec secus magnopere sentit Galenus septimo de Sanitatis ingenio, q̃q; mox, uelut ebblanditus, Qui sitiunt inquit, nec bibunt, sine adiumento supplicium ferunt. Tantũ uero ingerendum, quãtum siti restinguendæ, uel mitigandæ par sit. Ex eisdem postremo Scholis est, Vino si infarciaris, leuius id ceteri multo, quàm si cibo, Quoniam facilius delabatur id, ac resoluatur, nec pariter offarciat, nec ingestabili onere Ita Stomachum premat. Inde scitum extat Hippocratis illud Sententiarum secundo, Potu repleri facilius esse, quàm cibo. Et a' Vino præfarctiones esse moderatas, sanxit Galenus.

Attamen non dissimulandum, ne inde ansam sibi arripiant bibuli, perpetem ingurgitandi uini modum multa, Quod diximus, aduehere discrimina, & mortiferas concinnare ægritudines. Vinum siquidem Meracius etiam Vigilias inducit, præcipue si suapte fuerit natura calidum, aut peruetus, Memorabili exemplo Pergameni pueri. Nam Grammaticus quidā singulis diebus Balneum petens, Vnum ex Pueris secum ducebat, Altero domi relicto, Qui rem familiarem seruaret, Quæ'q; ad Victum forent necessaria, peruideret. At is uehementiore quandoq; deprehēsus siti, nec Aquæ suppeteret copia, Vetus Vinum largius perpotauit. Quo factum, Vt in reliquum euaserit Vigil. Mox febre correptus, cum perpeti Vigilia oborto delyrio, desiit hominem agere.

¶ Ebrietatis malum. Alexandri uinolentia, & M. Ant. An uera sit Hippocratis sentētia, Mulieres, & Eunuchos podagra non infestari. Ennii mors. Cap. XXX.

Ebrietatem celeberrimi e' nostris Auctoribus esse Voluntariam dixere insaniam, Sed ita etiamnum, Vt si in plures paulo extendatur dies habitus is, etiam manifestarius euadat furor. Mirum tamen est, quàm multi Mortalium in hāc fœditatis, ut sic dixerim, coloniam transcribendi passim nomina dent. Affluunt hinc inde agminatim non pullati solum, ac ex triuio, Sed terrarum quoq; Principes, Et quos non irruentes hostium numerosi exercitus, nec uolantia tela, aut e' machinis uasta mole, & ruinis Saxa propulsa, excussa'ue contriuere, fœda Vini desyderia deiecere in imum, & uelut Captos iure belli ante triumphales currus duxere catenatos. Alexandrum uastissima terrarum transmissa spatia, cum Hoste barbara feritate terribili tam numerosa prælia, tot hyemes imbrium, & frigoris horrore deformes, sub pellibus transactæ, Tot locorum, ac temporū inenarrabiles pene' difficultates, Tot fluminum ex ignotis promicantium Vastitas, ac deniq; tot, tantorum'q; Marium formidabilis, & procellosa magnitudo inuictum tamen, ac uelut Deum humano in corpore hospitantem, seruarūt. Sed enim, mirum dictu, Bibendi ardor infatigabilis, & Herculaneus ille, ac fatalis Scyphus condidit. Hinc fœda maiestatis eius sugillatio, inter pocula amicos indignatione rapida, & uinolenta transuerberantis. Nāq; ita prorsum habet, Eruit omne uitium Ebrietas, intendit, profert. ac conatibus deprauatis obluctantem, obsistentem'q; uerecundiam intrudit, Vt fronte attrita, uel ultra uotum insolenti, augescat Superbia. Crudelitas Sæuo, Malignitas Liuido. Iā uero M. Antonium alioqui magnum Virum, & ingenii etiam eminentis quæ res alia in perniciem coniecit, quàm ebrietatis malum? Hæc demum Medicæ artis summum Auctorem falsum fieri Hippocratem coegit. A' quo Sentētiarū sexto proditum, scimus, Fœminis nec Capillos defluere, nec pedes laborare, nisi menstrua defecerint. Errorem manifestarium, In quem non fœminea natura mutata, Sed uitio deprauata, & uicta Medicæ scientiæ Conditorem Principem impegit, agnoscit quoq; Interpretum eminentissimus Galenus. Nam Vacuationis inquit, ratione Mulieres podagra immunes sunt. Etenim citra materiæ exuperantiam nunquam cōsistit Podagra, quāquam partes pati, & affici ampliter possunt. Cæterum & hoc loco monendum, Vt olim uera, & rata Secta hæc, & præceptio Hippocratis fuerit, Non integre suppressis menstruis ob incertiora errata, quæ relato æuo admittebant Mulieres, At nunc ob uitæ usum lasciuiorem, atque efferuescentis luxuriæ æstum, Ciborum'q; cupedias illecebres, Quædam podagra tentantur ante, quàm substiterint menses. Nil mirum igitur, Nam, ut grauissime inquit Seneca, Cum Virorum licentiam æquarint, Corporis quoque uirilium assecutæ incommoda sunt. Non minus peruigilant, non minus potant, & oleo, & mero Viros prouocant. Vinum omne uomitu remittunt, Aeq; niuem rodunt, solatium stomachi æstuantis. Cæterum promit se indidem altera item Hippocratis coargutio, Sed qua uel præcipue nostros ipse mores coarguit. Spadones inquit, nec podagra laborant, neque calui efficiuntur, Siquidem Spadones dempti testes mulieribus reddunt persimiles. Quippe tempestate illa uera hæc fuisse, probabile fit, Sed mox non insuper ratum fuit, ob inertissimam desidiam, & improbam facietatis lasciuiam. Quidam enim citra exercitationem crudi, temulenti'q; prius, quàm cibum arripiant, generosioris uini hauriunt pocula, & item uenerio funguntur munere. Dignū porro' ex Annaliū memoria relatu illud,

illud, Ennium, de quo est apud Silium Apollinis celebre uaticinium illis uersibus,
Hic canet illustri primus bella Itala uersu,
Attolletq; duces Cælo, Articulari consumptum morbo, quem ex immodico Vini usu contraxerat. Quam rem egregie perdocet Serenus.
Ennius ipse pater, dum pocula siccat iniqua,
Hoc uitio tales fertur meruisse dolores.

¶ Ebrietatis item mala. Cur Vinum haustum copiosius perimendi uim obtineat. Interim de Cicuta paucula. Crepala quid sit. Vinolentiæ turpitudo. Sicera quid.
Caput XXXI.

Ec tamē Ebrietatis sola hæc pernoscuntur mala, nam & illud scimus obuenisse quandoq;, Vt Vinolentus aliquis obmutesceret repente, conuulsusq; emo
n reretur, ni forte obrepsisset febris. Aut cum ad eam horam uenisset, qua Crepala soluitur, facultatem recepisset loquendi. Oppletis siquidem neruis Spasmus superuenit, siue Cōuulsio. Solet autem eos facile uinum replere, Cui calida est natura, Calida nāq; peruadunt celerius. Quod si reficcentur Nerui, incalescantq;, discutitur Conuulsio, Quod commoliri febris ualet. Porro sciendum, a Græcis Crepalas nūcupari, ubi temetum Capiti detrimenta concinnat. Nam & inde uidetur nominis etymon duci, quod caput iactetur, uibreturq;. Nam Crepala Capitis lucta, fluctusq;, & agitatio Græco intellectu ualet. Accidit extenuatis quoq;, Vt si amplius se inuitarint, morte occumbant. Quippe Vita calore constat, Refrigeratione inoritur mors, Vt uero Cicuta, sic & Merum concinnat exitium, intimo, ac genuino calore sensim flaccescente, ratione tamen impari. Calorem enim insita frigoris potentia, conuellit Cicuta, labefactatq;, & humorem occallescere facit. Vinum autem caliditatis suæ potestate, ex qua Græci αἴθοπα οἶνον dixere, quāquam ad colorem Alii referunt, naturalem macerat calorem, Ac uelut igne multo, aut Sole ualidius crassante, adobruitur modicus Ignis, & exteritur, Sic a Vini facultate calente insitus Corpori calor, Si modo exuperans ea sit, ac præpotens. Proinde Vir Sanctissimus, & Christiānę Veritatis assertor nobilis, Sacrilegium inquit, reputatur Ebrietas, in Fœmina præcipue, Sed infinito plus in Domini sponsa. Verissimum propterea illud est, Ignem in gremio gestare, qui assiduo utatur Vino. Ventris ingluuies, & Ebrietas tam Animæ infirmitatis, quàm Corporis causam, & materiam tribuunt. Adnotatum & illud in Canonicis decretis est, Distin. XXXV. Ministros templi Vinum prohiberi, ac Siceram bibere, ne ebrietate grauentur Corda eorum, Vt uigeat perpetuo Sensus, & tenuis sit. Vel quia Venter mero æstuans facile despumat in libidines. Vnde Noe femora ex ebrietate nudauit. Loth autem, quem Sodoma non uicit, Vina uicerunt. Hinc in Apostolorum Canonibus, Episcopus aut Præsbyter, aut Diaconus aleæ, atque Ebrietati deseruiens aut desinat, aut damnetur. Apostolus uero ait, Bonum est, Vinum non bibere, & Carnes non comedere. Vinum enim cum carnibus post diluuium dedicatum est. Siceram uero, qua dictione usi paulo ante sumus, esse conuenit hebręo Sermone potionem quamlibet, inebriari qua quis potest. Græci sic, πᾶν πόμα ἐμποιοῦν μέθην, μὴ ἐξ ἀμπέλου δὲ σκευαστὸν σίκερα. Sunt, qui Vinum interpretentur dulcibus promixtum, idest ἡδύσμασι συμμεμιγμένον οἶνον, Solon unus e septem, morte Principem esse mulctādum, Lege sanxit, si deprehenderetur Ebrius. At Ebrios Pittacus, cum peccarent, duplici dignos incommodo statuit. Non tempero mihi, quin parte ista seueriorem inseram Senecæ Censuram, Hominibus inquit, inter Oleum, & Vinum occupatis ad uotum dies agitur, si bene desudarunt. Si in locū eius, quod effluxit, multum potionis alterius ieiuno gutture ingesserunt, Bibere, ac Sudare Vita Cardiaci est.

¶ A Quibus Medicis, aut Philosophis admittatur quandoq; Ebrietas. Panaria ebrietas. Catonis dictum in Cæsarem. Caput XXXII.

Irasci uero me plurimū fateor in Vinolentię pragmatia ista Medicæ scientiæ peri
m torū imprimis quorūdā, non sine cunctatione proferendā sententiā, Quippe primo Canōis scribit Auicēna, Malū esse utiq; frequētem Ebrietatē, quod Hepatis

inde ac Cerebri uitiet constitutio, imbecilliores fiant Nerui, unde tremor, & conuulsio inoriatur, & paralysis. Sed & Apoplexia, obstipatis Spirituum Animalium meatibus, humecta Cerebri potestate auctius redundante. Cæterum inquit, quibusdam uisum, Si mense bis, aut semel modo admittatur Ebrietas, insigne sentiri emolumentum, Quod Somni profundioris ratione, Virtutibus Animalibus alleuamentum inducatur, & quies. Item proliciatur Sudor, Ac quæ superfluunt, resoluantur. Adde, quod Almansoris quarto Rasis duplicem in mēse comprobat etiamnum ebrietatem, Cui in Canticis adiicere calculum agnoscitur Auicenna, Quanquam simplex ei arridet amplius, Quam tamen illius Interpres Auerrois egregie improbat. Nam etiamsi Galeni astipulatu, innato calori insigniter congruit Vinum, Cuius ratione in eo statuitur gradu, Quem cum igne oleum habet, ac lumine, Tamen utriusq; redundantia superfluens utrunq; adobruit, ac restinguit. Auicēnæ Interpres Alter bene doctus, & uelut exundans fluentum simplicem in mense, uerum leuem, modicam'q; Violentiam ferri posse, ait, Vt quæ corporibus haudquaquam sit inutilis, Quæ'q; ingentibus poculis ingenium omne non ingurgitet. Sed & singularis Philosophus Plato liberaliorem aliquando uini usum approbasse uidetur primo de Legibus, Sic enim retegi facilius hominum mores putat. Quin Seneca quoque ille Stoico supercilio mire grauis nonnunquam inquit, & usque ad ebrietatem ueniendum, non ut mergat nos, Sed ut deprimat curas. Quod siquis hilariore fronte Dionysio Nephalia prolibare, prorsum aspernatur, Succinam mihi Euripidium illud de Venere, tralatum ad Vinum,

ἔποιμοι, μέτριον δέ πως εἴης, μηδ' ἀπολείποις,

Idest Adsis quidem mihi, Sed temperatum, moderatum'q;, Nec desis. Hic obiter illud adnectam, Legisse me alicubi, Panariam dici Ebrietatem, pro Arrogantia, Licentia'q;, ut plurimum Quæ felicium aduertuntur Comites. Cato Cæsarem dicebat Sobrium accessisse ad euertendam remp. Id esse putat Quint. ut proprie dictum, idest quo nihil inueniri possit significantius. Cuiusmodi & Virgilianum illud, Deductum Carmen, Et apud Oratium, Acrem tubam, Annibalem'q; dirum.

Scythæ cur imprimis uinolenti. Libycę feræ cur æstate non bibant. Sitis ratio duplex. Vinolentorum accidentia ad Videndi spectantia rationem. Caput XXXIII.

Si tamen & parte hac Gentium discrimen aliquod, Immo & ferarum. Scythas omnes, quod & robusti sint, ac habitu calidiore, uinosos esse, constat.
e Inde uero id fieri, coniectandum est, Quoniam non calidi modo sunt, uerum & Sicci, Quando & Virilis habitus talis est. Puerili uero calori genuino humecta accedit facultas, Proinde Vini minus sunt appetentes. Auctor primo de simplicium pharmacorum potestate Galenus, Cui suffragatur Alexander, Sitim duabus effici rationibus, ἢ ἐκ πολλῆς θερμότητος, ἢ ἐκ πολλῆς ξηρότητος ἐκβοσκησάσης τὰ ὑγρά, καθάπερ ἐπὶ τῶν νηστευσάντων. idest uel ex caliditate multa, uel multa ariditate, humecta depascente, uelut in iis, qui ieiunarunt. Libycas tamen feras æstate non bibere, produnt Auctores grauissimi, ubi præcipue inardescere sitim, consentaneum est. Hyeme autem potui indulgere multum, Cum diuersa contingere, omnino debuerint. Verum id esse in causa, compertum est, Quod in eo mundi situ per æstatem aquæ propemodum nullæ sunt. Proinde illis non bibere, in consuetudine est. Hyeme autem, scatentibus aquis, non ita. Transeunte uero in naturam consuetudine, si aliō transferantur, pristinum nihilosecius morem retinent. Orygem habet regio eadem perpetuo sitientem, ac ex natura loci carentem potu, Cum mirabili modo ad sitiētium ualeat remedia. Sūt autem saluberrimi liquoris haustu Vesicæ, in eius repertæ corpore. Sitim denique non sentire traduntur, quibus sint ossa concreta, & sine medullis, Sed nec sudorem emittere. Verum & uolūtate uicta quandoq; Sitis est, Nam senecta quosdam caruisse potu, legimus. Inter Sapiētum uero placita illud est, Crapulam facilius sentire, qui dilutiusculum bibunt, quàm qui merum ex toto. Nam temperatum uinum ob tenuitatem expeditius loca plura, angustiora'q; subit. Addendum uero, quod & potionis meracæ hauritur minus. Priorem sententiam Auicēna cōprobante, secunda primi. Sed cur nam cuncta admodum uertiginosa, idest ἴγγον στροφόματα

ingerere

ingerere sese Ebriis uidentur? Forte quoniam haustu meri uberiore exhalatio progignitur multa euaporantis, scandentis'q; ad Cerebrum spiritus, a' quo uniuersum concutiatur Cerebrum, ac circumuertatur. Vnde uertiginibus caligant, idest ἰλιγγιῶσι σκοτοδινιῶντες. Sed & Succorum item plerique, Cerebro oppleto, affectionem inducunt, quam Scotomaticam dicunt, idest tenebricam. Sed cur circunferri uidentur omnia, nec alio agitari motu? An quia cum Vapores fumidi a' Vino resoluti ad Cerebrum inscenderint, ab eodem ad neruos reflectuntur opticos, & oculorum pupillas, Ex qua refractione contingit sub basi Cerebri, & ante oculorum pupillas circuitionis motum quendam fieri, ut in aquis conuisitur fluentibus. Cum enim obicem offenderint, reiectæ in ambitum motantur. Longinqua porro' minus uident Ebrii. Quia Spiritus opticos præ aliis esse lucidiores oportet, ac subtiliores, nunc autem intemperantiore haustu retusi, tenebrici'q; euaserunt. Hinc Auerrois in pragmatia de Sensu, & Sensili, de Videndi potestate agens, Id Organum haudquaquam extendi in actum affirmat, ni in statu fuerit naturali, nulla prorsum re officiente, aut interpellante. Implicari autem uidẽdi facultatem, diuersam'q; fieri ex Opticorum uarietate spirituum. Quandoq; enim Animalis spiritus, ut libro quarto de Accidenti & morbo Galenus prodit, clarus est, ac perspicuus, ut Aether. Interdum turbidus, perinde ac fumus, & nebula. Porro' idem uel copiosus est, aut modicus. Si multus, Lucidus, clarus, aspectui subiiciunt uel remotissima. Cuiusmodi fere' rapto Viuentium Visus agnoscitur.

¶ Cur Vinolentis dupla sese ostentent obiecta. Cur'q; Strabis natura id minus usuueni re, compertum sit. Caput XXXIIII.

q Vod uero dupla sese Vinolentis ingerant omnia uel satyrici Carminis astipulatu, inde promi posse ratio uidetur, Quod humectationis exuperantia molliculi plus minus effecti Oculorum musculi, ac contracti oculos diuertũt, ac distrahunt, Altero in superna contruso, In imum Altero deiecto. Proinde consequi liquido, non in eundem uelut Scopum radios collimare, quæ res duplam fieri uisionem cogit, Vtroque Oculorum sua apprehendente. Quod usu item ueniet, si alterum Digyto oculum suppellas, Reliquum detrudas, Res nanq; eo habitu congeminari perspiciuntur. Sedenim Qui dicuntur ἐκ φύσεως στραβοὶ, hoc est natura Strabi, haud ita afficiuntur, diuerso scilicet Oculorum situ, Dextrorsum enim iis intenditur acies, aut leuorsum. Radio nihilominus per rectã lineam in Corpus unũ collineante, propterea Colorem unum, & qualitatem unam ad Oculos referri, obiectis resumptis, quam rem uocant ἀντίληψιν. Nec disparari, seiungi'ue Opticos neruos, contingit. Qui ab oculis ad anteriorem Cerebri cellam directi, ut quibusdam placet, intersecantur. Super qua re Nos alibi plura.

¶ Odoris ex Vino præstantia. Cuiusmodi sit Vinum a Medicis Aquosi nuncupatione signatum. Item Oligophorum, & Polyphorum, Vinosum'q;. Necnon Caroticum. Iumentis, Arboribus'q; dari solitum Vinum, Quod sit Poetæ, uice Equi. Cap. XXXV.

d Ignum uero scitu, quod a' rerum peritis traditur, Vini odorem præ omnibus seligendum. Quoniam Spiritum excellenter nutriat exhalãs odor e' natura tum egregie, ac uelociter alente Corpus, Tum uoluptate Sensus deliniente, Quo in genere esse Vinum, liquet, calidũ præcæteris, humidũ quoq;, ac odorum, & clarum. Siquidem uenenis obluctantia fere' cuncta, Vitæ salutaria censent admodum, nec id gustu modo, Sed & odoratu. Inter quę Vinum imprimis recte adnumeraris, Nam sicut homini uenenũ est Cicuta, Cõsimiliter & Cicutæ Vinum, nõ simul quidem, Sed haustum mox. Sciẽdum uero Sũmos artis Medicæ Auctores Vinũ extulisse laudib⁹, quod primo Canõis Auicẽna Subtile nũcupat, Album'q;, Quippe nec Capitis dolorem ꝯcinnare, ac insigniter humectare. Proinde Biliosis ꝯgruere præsertim, Sanguineis'q;. Ira item, uel insolatione, aut exercitio succensis. At ꝑpensiõe forsan nõ indignũ cẽseat aliqs, Cuius nã modi Vinũ esse id arbitremur. Aquosum uero interpretantur Eruditiores,

Quod, docente Galeno, colore, ac substantia similitudinem præfert Aquæ. Diaphanum quipppe uisitur, lucidum, purum, subtile. Et aquæ multæ impatiens præcipue. Proinde Veteribus nuncupatum Oligophorum, seu ὀλιγοφόρον, idest, si permittimur, Pauciferum. Nam ediuerso πολυφόρον dici, adnotauimus multæ patiens aquæ. Cuiusmodi Vinosum forte appellant Medicorum Scholæ, & Philosophus Isaac. Id ualidius intelligunt, Sole incoctũ, & Vẽtis purius, defecatius'q; factũ. Idem tñ Philosophus Aquosum censet uitari Vinũ oportere, ac debile, austerum'q;. Homerus certe ꝯciliãdæ beneuolentiæ dulce adhibuit, ὥς φάτο, πρόσθεν δὲ μελίφρονα οἶνον ἐείργει. Vinum autem uehemẽs, & ut Plutarchi uerbo utamur, Caroticum, seu καρωτικόν Cyclopi apposuit Vlysses. At σώφρονα οἶνον ad medelam. Eiusmodi uero Pramnium est, Quod uulnerato datur Machaoni. Sic uero Plut. Caroticum nũcupat Vinum, Vt Dioscorides Papaueris succum odore caroticum tradit. Et in libro de Iuuamẽto anhelitus uocatur Galen⁹, scribit, Caroticas Venas in collo, quoniam in eis κάρος fiat, hoc est stupor, & quædã priuatio Sensus, illis amplius compressis, quod ante cõmonuerat Aristoteles, & nos alibi cõmeminimus. Illud mirum utiq; uel Homero auctore, Vinum Iumentis solitũ dari, Sic enim Hector Iliados octauo Equos alloquitur suos, Rependite inquit, Si Andromache

ὑμῖν παρ προτέροισι μελίφρονα πυρὸν ἔθηκεν,
οἶνόν τ' ἐγκεράσασα πιεῖν, ὅτε θυμὸς ἀνώγοι.

Inde min⁹ utiq; mirũ, irrepsisse illud quoq; semel corruptis morib⁹, Vt Arbores uina potare, docerent Quidã, Quoniã sit cõpertũ, maxime id radicibus ꝓdesse, præsertim Platani. Scribũt nõnulli, megarẽsem Stilponem extremo deficiẽtem Senio, meꝝ hausisse prius, quo celerior ꝯtingeret obitus. Extat Græcũ distichum de ꝑnicie, quam sæpicule concinnat uinum.

οἶνος, καὶ τὰ λοετρά, καὶ ἡ περὶ Κύπριν ἐρωή
ὀξυτέρην πέμπει τὴν ὁδὸν εἰς Ἀΐδην.

Ex eo autem profluxisse arbitror ex parte illud latine concinnatum, Quod Balneis inscriptum quandoq; legimus.

Balnea, Vina, Venus, corrumpunt corpora nostra,
Sed uitam faciũt Balnea, Vina, Venus.

At Niceratus nobili Epigrammate Vinũ esse Poetis Equi magni uice canit, quod & apposui.

οἶνός τοι χαρίεντι μέγας πέλει ἵππος ἀοιδῷ,
ὕδωρ δὲ πίνων καλὸν οὐ τέκοις ἔπος.
ταῦτ' ἔλεγεν Διόνυσε, καὶ ἔπνεεν, οὐχ ἑνὸς ἀσκοῦ
ὁ Κρατῖνος, ἀλλὰ παντὸς ὀδωδὼς πίθου.
τοιγὰρ ὑπὸ στεφάνοις μεγάλοις ἔβρυεν, εἶχε δὲ κιττῷ
μέτωπον, ὥσπερ καὶ σὺ, κεκροκωμένον,

Idest Vinum gratioso, docto'q; magnus existit Equus Poetæ. Aquam bibens non fere bonum producas Carmen. Hæc dicebat, ὦ Dionysi, & spirabat, non Vtrem unum Cratinus, Sed uniuersa cum olfactasset dolia, Vtiq; sub Coronis magnus scaturiebat, habebat'q; frõtem, Vti & tu, croceam Hædera.

Vinum Sapores sibi ex terra adoptare. De Arcadico Vino mira. Explicatur Galen⁹. Aristotelis locus in integrum restituitur. Caput XXXVI.

Vnt tamen, Qui Demosthenis argumẽto, quẽ abstemiũ dictitant fuisse, uniuersim q nõ utant uino, acrioris esse naturæ arbitrẽtur. Cæteꝝ illud sane me moratu dignum, quod nobis in aliena transeuntibus castra pro more ex Galeno compertum est, in libro de Anhelitus iuuamine, Vinum ex terra sibi admixta sapores adoptare. Siquidem alioqui uno genere essent locis omnibus, & regionibus & Vitium, & Præterea Arborum reliquarum succi. Nunc uero singularum proprietates terrarum ad Solis contemperatæ potestatem miram incocti Saporis uarietatem Vsibus suggerunt humanis. Sed & in regione quadam Galenus inquit, Vinum ad ignem utribus appensum obdurescit in Salis modum, aqua euaporante. Vbi uero terrarum sita Regio hæc habeatur, Vel quo censeatur nomine, non explicat

explicat pluribus Auctor hic. Mihi ex Aristotelis Meteororum quarto liquet, Arcadiam esse eam. Vbi Vinum οὕτως inquit, ἀπεξηραίνεται ἀπὸ τοῦ καπνοῦ ἐν τοῖς ἀσκοῖς, ὥς τε ξυόμενον πίνεσθαι, idest ita in utribus siccessit ex fumo, Vt abrasum, & in minuties pertritum ebibatur. Verum hac in parte dispiciant Eruditiores, moneo, Interpretum delyraméta, qbus Philosophi nobilis conuellitur Sententia, inuoluitur'q;. Sed nec Albertus, etiamsi Magni cognomentum sibi asciuit, quicquam doctis auribus, & acri lotis aceto dignum profert. Ni mendum esse exemplarium, constanter collibeat asserere. Quod nec displicet. Crassescit inquit, fumo Vinum. Itaque crassum mox ebibitur. Sensu nullo, aut sane` Siculis gerris uaniore. Neq; putet nos Sciolus aliquis, aut nasutior, supra crepidam iudicare, in nostra, ni fallor, harena uersamur, pulchre'q; intra pelliculam cótinemur, dum Verborum proprietatem discerniculo grauiore rimati, eminentissimis Auctoribus colaphum incuti, aut inscitiæ labeculam allini, non patimur.

¶ Quod sit Musti, ac Vini interstitium. Cur minus inebriemur musto. Dulcedinem esse uelut Ebrietatis antidotum. Caput XXXVII

T enim, quia cœpimus, exequamur latius, quæ uaria nobis de Vino præterea lectio suggerit. Memorabile siquidem est, quod ex Plutarchi doctri-
a na didicimus, Symposiacorum tertio. Sed & in Cœnis retulit Macrobius, ad uerbum fere` tralata sententia, Vini infantiam, quæ prædulcis sentiať, mox, dum in pubertatem abit, Suauitatis induere ꝓprietatem, Cui rei calculum adiecerit Homerica item astipulatio, Quę Melli dulcedinem contribuit, Vino suauitatem. Inde consequens fere` uidetur, Vt cum dulce tantum sit, insita quadam horroris ui, ad Ebrietatem usq; hauriendo ꝓgredi non sinat. Suffragatur & ratio alia, quádo Ebrietatis antidotum dulcedinem habét Medicę scientię periti. Quippe quos uiderint nimio plus uinolentia grauatos, uel usq; ad Plutonis cancellos, Vomitu qdem alleuari iubent prius, mox aduersus euaporantis fumi ex Vini reliquiis uim, panem melle Litum uorari, uelut repercussu malo crassanti medeatur dulcedo. Suffragari uidetur & illud, quod cú flatus, & aquę miscella potestate grauius habeať mustum, nutu suo celerius in intestina dilapsum, in locis ebrietati opportunis haud ita diu perseuerat, Sed tráſmissum laxat. Inesse aút musto aquã, arguméto est, cú in uetustatem proficit, decrementa sentit ꝑspicua, etiási augescit bonitate. Adiiciunt Medicoꝝ scientissimi, dulce uinú esse natura uiscidum, & meatus; quos Græci Poros, & uniuersim Scholę núcupant, offercire, præstipare'q;. Proinde ex dulci potu nó fere` quicquã in Caput euaporare, uia pręfarcta, cóstipata'q;. Quãobrem Hippocratis sententiã cóprobari, tertio regiminis acutoꝝ. Vbi adnotatú est, Dulcé potú minus Caput aggrauare, q̃ Vinú, & métem percutere minus. Porro` et dulcis uini Ebriosum dicimus neminem, Quoniam dulce uinum saporem nullum obtinet Vini proprium. Sed alienum reddit omnino. Proinde φιλόγλυκυς, οὐ φίλοινος ἔσται ὁ κατεχόμενος, idest dulcis rei, non uini auidus dicetur uerius, Qui uini dulcis desyderio tenetur.

¶ Quibus rationibus probet Albertus cótra prędicta, Mustum amplius inebriare, q̃ Vinú. Musti impetuosius feruentis remedium. Caput XXXVIII.

Æteq; hac in parte non uideor mihi recte facturus, si magni Alberti sententiã, ueluti per incuriá transmisero. Qui præter Plutarchi, & q illius uestigia seqť,
c Macrobii doctrinam, Mustum amplius astruit Ebrietatem inducere, q̃ Vinú. Eius opinioné, róness'q; pluribus paulo explicabimus, qm̃ ꝓposito nostro mire cógruunt. Musto inqt, duo insunt calores, naturalis, & aduétitius, Qui ex loco est, ubi creuit, Solis ui immissus. Inest & terrestris substátia permixta. Mouenť aút duo isti calores in opposito. Vnus qdé terminando partes uini naturales, Qui naturalis est. Alter uero crassitudinem dissoluendo, ac heterogeneas partes disparádo, Qui accidétalis est, innatus ei a` loco. Deinde ex illis duoꝝ motibus caloꝝ cóponiť motus, Qué musti feruoré, atq; ebullitioné uocát. Q m̃ uero attenuanť partes, ac diuidunť, ideo in imú abeút feces, partibus ignis, quæ accidétales sunt, euolantibus. Quib⁹ eductis, residet humidú aereú spiritaliter dissipatú per Vinú. Quæ causa mustú reddit ualde spumosum ante, q̃ resideat humectú

id aereum, quo contingente, constipant Vini partes mox per Aeris frigus, unde euadit sua ue Vinum. Tunc enim globatur quodammodo, coit'q; genuinus Calor, qui euolauerat prius cum igneis illis, & aduentitiis loci partibus. Ex iis uero manifestum fere' fit, Cur Vino facilius inebriet mustum, Etiamsi Vinum calidius longe sit, Et in musto terrestres sint portiones per essentiam frigidæ, Quæ Vino insunt haudquaquam. Tamen quia Vaporosum est propter humidum spiritale aereum, minime in eo coactum, constipatum'q;. Et quia euaporat, calore duplici agente, quod in Vino non fit, Ebrietatem sępe inducit. Nam quod uaporosum, fumidum'q; est, Præfarcit Cerebri uias, Et Animales Virtutes prępedit ad motum, & perceptionem. Quare Ebrii quoq; incertę sunt discretionis, & motus, Obliuiosi item fiūt ex humectatione nimia, Qua delentur imagines prius, quàm firmius imprimatur in parte, quæ memoriæ uim obtinet. Verum non prætereamus, quod fuerit superpondii loco, Si extra modum efferuescat mustum, Ita ut fere` dissiliant Vasa, Remedio esse aiunt præsentissimo, Si Casei multum terrestris, & porosi portiones inieceris. Nam illius frigiditate succensus ilico feruor remittitur, residet'q;.

¶ Frigoris ui Mustum diutius seruari dulce, Vino quandoq; Vigilias induci. Troezenii Vini proprietas, & Achaici. Vini Symphonię tres. Centenariæ Cœnę. Centussis Lex. Centenariæ Porticus, aut miliariæ. Centenaria Vasa.

Caput XXXVIII

q Værit Plutarchus in Libro, cui titulus est, φυσικαὶ αἰτίαι, quid nam sit causæ, quod circūuallata frigore dolia mustum diutius seruēt dulce. An est inqt, quia musti digestio est ἡ εἰς τὸ οἰνῶδες μεταβολή, hoc est in uinosum demutatio, ac transitus? At concoctionem inhibet, interpellat'q; frigiditas. Eam nāq; perficit caliditas. An contra potius dicēdum, Esse Vuę propriam succi dulcedinem, propterea dici eam maturescere, ubi dulcis incoqui sapor cœperit. Frigiditas uero euaporare, difflare'q; non sinens, delcedinem quoq; continet musti. Succurrit porro', dum flosculos hinc inde pręcerpimus, Quod ex Galeni de Interioribus commentario secundo didicimus. Seruum quēdam, cum Vinum uetus largius ingurgitasset ex siti, factum inde eę semper uigilem, mox uero subeunte febre, & subsecuta alienatione, functum etiam fato. De hoc scio & alibi a' me factam mentionem. Scribit Athenęus Troezenium uinum sterilitatē inducere bibētibus, Sicut in Achaia abortum. Postremo scitu dignum & illud, Sicut in musicis astruunt Canonici, Hemiolium Symphoniam conficere, quę dicitur διὰ πέντε, hoc est per quinq;. Diplasium uero eam, quæ διὰ πασῶν, idest per omnes. At eam, quę uocet διὰ τεσσάρων, idest per quatuor, Epitrito constare. Compari modo & Harmonici Dionysiaci tres peruiderunt Vini Symphonias ad aquam, per quinq;, per tria, per quatuor, Sic quidem concinentes, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα, idest Vel quinq; bibere, uel tria, aut ne quatuor. Hemiolia nāq; consurgit ratio, ubi duæ sunt Vini partes, Aquę tres. Diplasia uero ade mixtis duabus. Epitriti ratio est, cum tribus aquæ partibus una infunditur Vini. Quæ sane` in potu frugalitas Cētenariis peraccommoda Romanorum Cœnis agnoscitur. In quas ultra Centum æra insumpsisse, fraudi erat, Quod Septimius Florēs scribit, ex lege, Quam Lucilius, Nasum stili Qui condidit primus, lepide prorsum Centussem nuncupauit. At Porticus Centenariæ a' Passuum numero uidentur dictæ. Sicuti Miliariæ quoq; apud Tranquillum. Nam quod Miliarios legimus Apros apud Varronem, intellige nimirum ponderis rationem. Sicuti in Centenariis Vasis apud Lampridium, Cuius etiam Verba duxi subscribēda, Vt iam nunc refractarios declinem, Primus inquit, Heliogabalus Mēsas, deinde & Capsas argenteas habuit. Primus etiam Cacabos, Vasa deinde centenaria, argentea, sculpta, Et nonnulla Schematibus libidinosissimis inquinata. Cæterum quia Liber hic iam extuuisse uidetur commode, uelut me uocet Pythagoras, Verbum non amplius addam, Nam Vetus est, ac bracteatum, Esse præstantissimum, In re qualibet nouisse, Quid sit satis.

Lodouici

LODOVICI CAELII RHODIGINI IN ANTIQVARVM LECTIONVM LIBROS AD ILLVSTREM PHILOSOPHVM, ET MEDICVM NICOLAVM GENVENSEM, PATAVINVM CIVEM PRAEFATIO SEXTADECIMA,

Icuti opę forsan Leuioris, Antiquarū Lectionū Libellos auspicaturis Artiū bonarū Studiosos uniuersim p̄fatione destinata, obseruāter cōsalutare, Ac ētnobis aduersum Nasutulos parare uelut Patronos, haud ab re est uisum, Ita & manū iā īpacturus postremā, foecūdissimū unicunq; Ingeniū tuū Nicolae Vir clarissime appellādo, facturū me opęp̄tiū sum arbitratus. Q d' Sciētiæ magnitudine, tū Physica, tū Medica, Vt iterim Atticæ facūdiæ claritatē, & in hisce humaniorib⁹ studiis peritiā nō memorē eminentissimā, huic Lucubratiōi nostræ, Velut Anchora es futurus sacra, Vel Triariorū deniq; uice, Quos in militari disciplina exercitatissimos, ac, Quod sequēs ē, p̄tissimos ultimo distribui Loco in Acie a' Solertis Ingenii Imp̄atorib⁹, Notissimum ex Historia ē, Qui accisas paulominus res ītegri ipsi, ac uegeti & aīo, & corpore in hostem magno īpetu cooriētes restituerēt, ac dilapsos ordines reuocarēt ad Signa. Hoc Nos Consilio Vir memoratissime in hūc te locū distulimus, Qui numerosa Virtutū serie dignus plane' fueras, Qui Vestibula teneres, clarissimis Ingenii tui facibus, Et Eloquētiæ Lumīe, Ac Morū, Vt uere dicā, maiestate p̄fanū ab ingressu Sciolorū uulgus grauiter reiecturus. Nec, Quę tua est in oībus Animi æq̄tas, Et īcōcussa Mētis altitudo p̄pemodū diuinę, Imp̄mis uero in me Bñuolentia (neq;.n.opinor, tibi excidimus) Nostrū hoc Cōsiliū asp̄nabere. Siqdē Aīo cceptū cādidissimo, cādide p̄rsus in Cādidissimū Amicitię æstimatorē p̄mit' obseruate, amāter'q;. Notissimū porro' tibi rerū Sciētissimo, Quę, q̄ta'q; in hoīb⁹ interdū egerminet prauitas, Qui Lingua pruriētes nimis q̄ licēter in alienā irruere famā nulla nō hora p̄mittunt sibi, Etiāsi sæpe uelut alba dep̄hendunt' Linea. Nec re notitiā aucupati magnope alia, q̄ dicacitate, ac Linguæ uirulētia, plane' ad Venena natę, dū pestilēti Spiritu optimū quēq; afflatū uolūt, Quāq̄ ἐν τῇ πορφύρᾳ πίθηκοι, καὶ ἐν τῇ λεοντῇ ὄνοι. Aut uerius ἀγεφραίοι χοῖροι. A' Qua fœditate cū Vitæ tuę Probitas absit ex diametro, uel δὶς διὰ πασῶν, Ad te nūc cōmode p̄rsum decurrimus, Qui Echie nocētiores, ac Satyrico plurimū felle cōspersos tuarū Antidotis Virtutū reprimas, ac oīno diluas ita, Vt īpet⁹ letifer alias, euanescat uniuersus, nulla nō p̄te Optima quęq; cōuellēs p̄cipue, ac semp̄ ἀνδρῶν ἀρίστων. Sic.n.fiet, Vt dolēter agnoscāt forsan, nō debuisse ταύτην τὴν κεκριμένην κρῖσιν. Sed & quę tua magnitudo ē, Si excepturū te modo assultantē uim cōmōstraris, ni me amor fallit, ac ὡδὶ τὸ φιλούμενον ἐκτυφλοῖ p̄rsum, Ab īpostura resiliēt cōpauidi, Palātes'q; succinēt sibi, Δίος οὗτος Ἡρακλῆς. Quod reliquū est Nicolae doctissime, Siquæ e' Speculationū altitudine dant' ferię, p̄uelim, altero saltem oculo, Vel ῥᾳθυμότερον, hasce Cōmētationes nostras respicias qñq;, Sed ita, ne Virgulæ Aristarchi parcendū cēseas, Vt tāta cōmonit⁹ Cēsura Stilū uertere ꝯdiscā, Scripturus mox, Quę digna legi sint. Hoc nil facere gratius potes, Nec Quod grauissimo Iudicio tuo āplius ꝯgruat. Pręsertim q̄a uel hoc noīe gratias testatura tibi posteritas ē, Cuius emolumētis, ētsi in Amplitudinis fastigio ꝯstitutus, suffragiū nec subducere sustinueris. Quod si ꝯsequor.i. Si p̄ Medicas, ac Literarias districtiōes licuerit (Neq;.n.aliter Amicorū apud te fiat ἀλλοσκοπεῖν) Erit quod tantæ benignitati debeam καὶ μέχρι θεῶν. At si diuinitus cōtingat, Vti nostra hęc typis conformata nup̄ approbent' tibi, unicunq; Sciētissimo', Nec uidear parte ulla subsultare, aut ὑψοῦ τε ἱστορημένα πιθάζειν, Sublimi feriam Sydera uertice. Vale.

LODOVICI CAELII RHODIGINI ANTIQVARVM LECTIONVM LIBER VNVS, QVI SEXTVSDECIMVS.

¶ Cuiusmodi censeatur illud a' Quintiliano repetitum, In Triclinio Choa. Ibi quid Choeus, & Choa, ac Choes. De Cotyla item paucula. Capur Primum

Xtat apud Quintilianum obscurior nodus Libro nono, ita Cimmeriis obseptus, circūuallatus'q; tenebris, ut a' quo plane' sit intellect⁹, explicatus'q;, necdum compererim. Fabii Verba sunt hęc, Allegoria inquit, obcuriore, quę Aenigma dicitur, Poetæ utuntur, Sed & Oratores nonnunquam. Vt Cæcilius Quadrātariam Clytemnestram. Et in triclinio Choā. (Sic enim scribo) Et in cubiculo Nolam. Quod autē primo, & ultimo loco positū est,

alia operis parte abunde, opinor, illustrauimus. De Choa in Triclinio supererat, Vt nostrã proferremus sententiam, Quã peropportune huic potissimum loco impingemus, Quoniã præcedenti commentario pleraq; de Vino, & Vinolentis dictauimus, uti nostra paruitas tu lit Et Aenigma hoc in bibacem côcinnatum arbitramur, Cuius in hauriẽdo auiditas uel spi ritu uno Choam persiccaret. Quod uero astruitur, ex Aristophane coniicimus. Apud quẽ in Nebulis Strepsiades Danistam eludens, cum dixisset, ἀλλ' οἱ ἕξ ὁμοχοεῖς ὅπαιτ' αὖ σποί. Sa le perpurgatus iuuaretur utiq; hic, infert mox, ἕξ χοᾶς χωρήσεται. Sex capiet Choas. Eum uero locum exponẽs Interpres, Subsannat inquit, denno uelut, in Amphora, & uino. Nam supra, cũ illud de Sale enarraret, Coria inqt pinguedine crassiora, sale mollita Latiora fiũt, & ꝓinde capaciora. Veluti ergo Danista esset Vter, aut id genus quippiã, dixit illũ Strepsia des Choas sex côtenturum, si Sale permolliretur. Pergit porro' idem Interpres, Choeus in quit, mensuræ species est, qua Vinum mensurant. Apud Aristophanem si circunflectit', Vt χοῦς scribamus, a' recto est Choeus per poeticam licẽtiam. Si uero grauatur, est a' nomi natiuo χοῦ. Aristophanes in fabula, Cui titulus ἱππεῖς, ἀλλ' ἐξενεγκάμαι ταχέως οἴνε χοᾶ, τὸν νοῦν ἵν' ἄρδω, καὶ λέγω τι δεξιόν. Inibi rursum testatur Grammaticus, Mensuram hanc Coty larum octo esse capacem. Poetæ Verba latine tralata sic ferme' sonant. Sed age, Choeũ Vi ni statim effer mihi, Vt mentem rigem, & cômodi promã quippiam. Apud Hesychiũ χόες dicuntur χῶναι, idest infundibula. Chloe uero Cereris est cognomentum apud Pausaniã. De Cotyla, siquis & illud forte reqrat, Ita inuenimus apud Priscianum, siue is fuerit Rhen nius Fannius, Vti Doctioribus placet,

At Cotylas, quas, si placeat, dixisse licebit
Heminas, recipit geminas Sextarius unus,
Qui quater assumptus fit graio nomine Chœnix.
Adde duos, Chus fit uulgo, qui est Congius idem,
A' quo Sestarii nomen fecisse Priores,
Crediderim.

Choæ meminit Galenus primo de Virtutib⁹ naturalibus. Sciendũ uero a' Theodoro Choã dici Sestariũ Latine. Fuit & festũ Athenis noĩe Choes, quod anthesterionis, Nouẽbrẽ quẽ interpretant', duodecima celebratur die in Lenęi Dionysii honorem. Auctor Apollodorus est, Anthesteria uniuersim qdẽ uocari festa Bacchi, priuatim uero Pithœgia. Erãt & Choæ mortuoꝝ Libamina, qbus pretiosissima queq; infundebãt, & carissima. Sophocles, πρῶτον μὲν ἱερὰς ἐξ ἀειρρύτου χοάς. Inditum ab infusione nomẽ. Festi, qd' Choes uocari diximꝰ, meminit Demosthenes ἐν τῷ περὶ τοῦ ὀνόματος. Choas uero ẽt Chytras. i. Ollas iterp tat' Harpocratiõ. Sed, ut ad Quintilianum reuertamur, Vt, uelut prętexuimus, recte intelligi Aenigmaticũ illud de Choa in Triclinio possit, argumẽtis ducimur pluribꝰ. Nã et Mediola nẽsem Nouellum Tricôgii cognomẽ sibi adoptasse, Plinius scribit, a' tribus Vini ꝯgiis uno impetu epotis. Et nos aliubi hoc opere adnotauimus, Diotimum Athenieẽsem cognomina tum Chonem. i. Infundibulum, quoniam ori eo apposito, incessanter infusum hauriret ui num. Nã ex bibacitate Xenarchus itẽ Rhodius Metretes est nuncupatus. Diu porro' in tricli nio uersari Voracis censetur hominis, & bibuli. Liquet id M. Tullii auctoritate ex Libro de Oratore, ni fallor, secundo. Apud quẽ ille ait, Quãdo tãdem Galba de Triclinio tuo exibis? cum tu inquit, de Cubiculo alieno. Cæterum quo pacto Aristophaniũ illud Sudas interpre tetur, Sex capiet Choas, qui scire cupit, librum adeat.

¶ Exercitum ex diuersis, ac dissonis côflare gentibus q̃ periculosum. Item'q; de prouer bio Iniice. Caput II

Exercitum ex Variis, diuersis'q; hominum generibus conflare, Sunt Qui, Vt recte, prudenter'q; factum, approbent plurimum, Quando nec conspi rare inter se facile tam dissona moribus, & lingua Gens possit. Porro' & mãdatis Ducum facilius obtemperent uniuersi. At côtra, siquando tumul tus, aut seditio oriatur, Tunc neq; mulcere quẽquam, neq; alicui modum imponere licet. Gens ignara cum impetu fertur, ubi semel ad iram uen tum est, more ferarum continue magis crudescit, Nec ullus est stultitiæ modus. Propterea summi uidetur discriminis, ueluti ex Colluuione quadam, Copias comparare. Suppetunt

n id ex historia exempla complusfcula. Nunc ad manum est, Quod euenisse Carthaginiensibus, Lectū est. Quibus plurimus fuit mos, peregrino uti milite. Primo punico bello in Castris erant Hispani. Galli. Ligures. Baleares. Græci. Aphri. Fugitiuorum, & Transfugarum ingens numerus. Mox finito bello, cum tumultuari Exercitus cœpisset, Nec regi posset, Irę, Impetus, furoris omnia plena erant. Tandem raptis armis per indignationem, Cōtempto Annone, & Cęteris ducibus, Carthaginem uersus profecti, apud oppidum Tunes, quindecim millibus passuum a' Carthagine castra locant, petentes non debita modo sibi stipēdia, Sed ēt interfectorum in præliis Equorum sibi pretia exolui. Neque iis contenti multorum annorum frumentum deberi asserebāt, deniq; quotidie noui aliquid, quo bellum mouerēt, reperiebant. Erat in Exercitu Campanus quidam, qui pauloante Seruus ex Sicilia a' Romanis transfugerat, Viribus Corporis, atq; audacia in rebus bellicis præcipue Insignis, nomine Spendius. Hic metuens, ne, si fœdus cum Carthaginiensibus fieret, in Domini potestatem ueniret, ac ex' Legibus pœnas lueret, Summa audacia, uerbis, ac re ipsa, quęcunq; moliri, quo omnia magis perturbarentur, seditionem, quàm fœdus, bellum, quàm pacem præoptare. Præterea etiam Apher quidam nomine Matho, Qui liber quidem erat, Sed quod multa seditiose fecisset, Supplicium formidabat. Hic cum Aphrorum multitudinem amplius concitasset, Extemplo omnes in Concionem deliberandi causa uenere. Vbi Spendio, ac Mathone in Carthaginienses uehemētius inuectis, omnes facillime aures pręstabāt. Quod siquis præterea aliter consulere niteretur, non expectabant, idem'ne, quod Spendius, an diuersum sentiret, intelligere, Sed confestim coniectis in eum lapidibus, interficiebant. Multi'q; non solum Duces ad eum modum, Verum etiā priuati homines cæsi. Nihil'q; aliud in tanto tumultu per totum exercitum audiebat', quàm Verbum, Iniice, Iniice pariter omnes clamabant. Eo'q; magis eorum animus sęuiebat, Quod pauloante Ebrii a' Cœna surrexerant. Ex historia igitur, Quam copiosius explicare de Polybii Thesauris collibuit, Nata est Vox sanguinaria, & feritatis barbaræ, Quæ imagine prouerbii quadam optime in eos congruet, Qui moribus truculentis, ac efferatis cruorem sitientes, Cędem imperant ꝗprimum.

¶ Quæ sit prouerbii origo, Non si te ruperis. Theocritus explicatur. Caput III.

i Nest persępe homini parum perspicaci, parum'q; rerum perito, tanta Animi caligo, ac cęcitas, Vt sui oblitus, nec domesticæ, genuinæ'q; humilitatis memor magna affectet nomina, inserat'q; se argutis Cygnis Anser obstreperus. In id genus homines, intra pelliculam minus se continentes congruet appositissime Prouerbium, Quod de Ranunculi negotio natum, ad usum usque Vitæ proficit, Scita enim fabella est, Perexisse olim peringentem Taurum ad aquas restinguendę sitis gratia. Erat ibi forte Ranarum, ut assolet, plurimum. Dum uero auidius Bellua se aquis inserit, Ranunculos ibi attriuit aliquot. Re autem adeo tetra, & formidolosa perterritus unus confestim mandat fugæ præsidium, Et sedulitate mira, quantam in id genus cadere, probabile est, peruenit ad matrem, narrat fratrum miserabile exitium. Vt a' staturoso nescio quo forent īmaniter exculcati. At illa nimis inscita, nimis'q; exoculata, ut quę filio aliqua uolebat uideri, tumescere amplius cœpit, ac flatu modo magnitudinem captare, rogans; ecquid tanta foret pernicialis bellua? Cui is, multo maior inquit, Illa etiamnum inflari plus, ac subinde cœpit, Cupiēs omnino magnitudinem uisam exhibere filio. At is frustra conari illam animaduertens, Nō si te ruperis inquit, Par unquam futura es. Id prouerbii formam habet, Meminit Theocritus Idyllio, Quod inscribitur Bucoliastæ, Daphnis, & Menalcas. ὅποτ' ἰσωσεῖς, ἀλλ' εἰ διαῤῥαγείης. Quem tamen locum satis incuriose prętereunt Interpretes. Ad horum uero hominum tumorem reprimendum, & instruēdam leuitatem nimio plus se efferentem, Aristophanio antipharmaco nil commodius, quod est, τὰ σκύτη βλέπειν. Scuticam aspicere. Malo siquidem subigendi, edocendi'q;, nequid supra crepidā. Aut extra quàm sunt, tollant cornua, illis'q; surgant Cristæ. Quoniā, ut Oratius quoq; Censoria quadam grauitate, ac supercilio plane' senili, nos commonet, Metiri se quenq; suo modulo, ac pede, uerum est. Nam & Pindarus,

Χρὴ δὲ καθ' αὑτὸν ἀεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον.
Pro Conditione quenq; oportet rerum femp modum cōcipere. Cęterū nimio plures quāq; Sophocles, nimio plures Laodiceni, Vt est apud Plinium Cęcilium.

¶ Diuitum Liberalium domos dici Solis mensam. Quę sit eius rei ratio. De Solis ortu. Apollo unde dicat, Item de Solstitiali herba, & morbo. Plautus declaratur. Siriasis quid.

Caput IIII.

Diuitum, opulentorum'q; hominum domos omni rerum copia ubertim afflu entes, expositas'q; inopum necessitatibus, & alimentis, Qui unus diuitiarum
d modus plausu, ac festa fronde dignus prorsum & uidetur, & est, Rectissime Solis mensam dixeris. Quod ex historia profluxit Adagium. Scribit Historiæ parens Herodotus, In Aethiopia Pratum esse omnium quadrupedum Carne refertum. Eam uero Carnem Magistratus illic per noctem ponere festinabant. Vbi uero illuxisset, Cuilibet licebat, illuc ad uescendum accedere, Indigenis existimātib9, Copiā Epularum diuinitus suppeditari. Hanc Solis mensam nūcuparunt, Ad quam inspiciēdam olim Cambyses Legatos dimisit in Aethiopiam. Apud Melam Pomponium de hac re ita Legimus. Est Locus in Aethiopia paratus, semper epulis refertus. Et quia, ut libet, uesci uolentibus licet, ἡλίου τράπεζαν uocant. Edulia passim apposita sunt, quæ affirmant innasci subinde diuinitus. Ad eandem fere sentētiam & in Polyhistore Iulius Solinus. Nec mirum porro Solis mensam nuncupari locum eum, Quoniam plerisq; Gētibus Numen id erat eximię religionis. Legimus in quadam Indorum Vrbe Templū fuisse Solis, In quo suspensus erat Aiax eburneus, & Alexandri aureæ Statuę, ex aduerso autem Regis Pori statua ex ære nigro. Parietes uero templi rubris marmoribus, ignis fulgorem imitantibus obcrustati uisebantur, Quibus congrue interpositum aurum radiantis fulminis nitorem referebat. Pauimentum mixtis Cemento margaritis stratum. Quod Barbaroꝝ pleriq; in templis seruant. Soli sacra circa meridiem obiisse quosdam, obseruauimus. Et quoniam in præcedentibus haud parum multa de Sole congessimus, quę multiiuga nobis suggerebat Lectio, Nunc illud ueluti appendicem adiiciemus. Quę de Syderis eiusdem ortu senserit Antiquitas. Inuenio siquidem in Literis, Et Mela Pomponius non prætermisit, Ex summo quorūdam Montium uertice speculantibus pene' a' media nocte, sparsos uideri ignes passim micare, & Vt Lux appropinquat, ita coire, ac se coniūgere, Donec magis, magis'q; collecti pauciores subinde, ac una ad postremum flamma ardeant. Ea'cum diu clara, & incendio similis effulsit. Cogit se, ac rotundat. Et fit ingens globus, diu is quoq; grandis, & terris adnexus apparet. Deinde paulatim decrescens, & quanto decrescit magis, eo clarior est. Fugat'q; nouissime noctem, & cum die iam Sol factus attollitur. Ex hac sententia uidetur Speusippus adcredidisse, dici Apollinem, quod eius Substantia ex multis constet Ignibus. Sunt ex Eruditis, qui opinentur Claudianum ad eandem subobscure historiam allusisse.

Inualidum dextro portat Titana Lacerto
Nondum luce grauem, nec pubescentibus alte
Cristatum radiis. Primo clementior æuo
Fingitur, & tenerum uagitu despuit ignem.

Cæterum prius, quàm huic parti umbilicum admoueamus, Illud non inscitum opinor, adnectamus, Solstitialem breuis Vitæ dici a' Plauto epitheto concinno, Sic enim in Pseudolo scriptum inuenias,

Quasi Solstitialis herba, paulisper fui.
Repente exortus sum, repentino occidi.

Columella Solstitialem uocat Spinam rei rusticę Libro secundo, uel quia Solstitio proueniat, uel floreat, ut putant. Heliotropium quidem, & Lupinum cum sole circūagi, Plin. scribit. Sed Heliotropium nocte cæruleos contrahere flores, Syderis desyderio. Ad quod Plautum respicere, suspicabitur aliquis. Ni probabilius forte fit, Plautum uniuersim herbas intellexisse, uel flores uno tantum perseuerantes die, aut spatio prorsum minimo. Quoniam & Solstitium unius tantum diei est, Sole uidelicet Cancri obtinente partem primam. Plinius Libro quartodecimo Acinorum inquit, labruscę pars æstu moritur prius, quàm reliqui, Qui

Solstitiales

Solstitiales uocantur, uniuersi nunq̃ maturescunt. Est apud eundem Plautum in Trinumo Solstitialis morbus, Plauti Versus hi sunt.

Tum autem Syrorum, genus quod patientissimum,
Hominum nemo extat, Qui ibi sex menses uixerit.
Ita cuncti solstitiali morbo decidunt.

Solstitialem uero intelligunt ægritudinem, quam Siriasin uocant, Quãdo nimia solari exu/stione, quę prouenit imprimis, cum astrum Sirium diuerat Sol, Carbũculãtur Arbores, Et intermoriũtur, Proprium inquit Plinius, Syderatiõis est, Sub ortu Canis siccitatum uapor, cum insitæ, ac nouellę Arbores moriuntur. Siriasin Plinius nunc distillationem Infantiũ in terpretatur, nũc adustionem, Quæ Cauma item dicitur. Sed in hac Solstitiale uidetur pro Solari positum simpliciter. Sicuti a' Seruio item grãmatico positum animaduertimus, Tri/bus inquit, humana uita continetur, Natura, Cui ultra centum & uiginti Solstitiales annos concessum non est.

¶ Quæ sit Adagii ratio, Serpentem foues, Et te Serpens. Inibi de Lamiis mirũ. Cap. IIII

Erpentem foues, & te Serpens, Vel, ut græce dicam potius, ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις, Adagium est non uerius, quãm frequentius, Vbi Quis innutrit, con
s fouet, amplexatur, in oculis fert, Quod in euidens exitium erupturũ mox est. Prouerbii rationem paulo uberius explicabimus, quando historia mira est.

Ea uero ita habet. Fuit Menippus Lycius, annos natus quinq; et XX. Inge nio haud inscito. Corpore itẽ multa exercitatiõe ualido. Ita, ut formosi Athletæ, liberalis'q; speciem præseferret. Hunc peregrinæ mulierculæ pleriq; amoribus irretitum putabant. Ea uero, ut tum uidebatur, speciosa quidem erat, & permollicula, nec non diuitiis ubertim ful/ta. Cęterum ea omnia ostentationem modo exhibebant. Veri suberat nihil. In eius uero se familiaritatem ad hunc modum insinuasse ferebatur. Pergebat quandoq; Menippus Co/rintho Cẽchreas solus. Ecce Phantasma quoddam illi occurrit, Quod se in mulieris speciẽ conformauerat. Atq; ex manu apprehendens Menippum, Iampridem inquit, se illius amo re teneri implicitam. Esse uero se genere Phœnissam. Et in Suburbano quodam iuxta Co/rinthum habitare. Id'q; etiam digyto monstrãs illuc ueniret, hortari cœpit, Quod si inquit, feceris, intentam musicis inuenies me. Et Vinum bibes, quale non sępe alias, nec te Riualis ulla uellicabit suspicio. Pulchra siquidem pulchro contenta uiuam, & moriar. His blandi/ciis delinitus Adolescens, etiamsi Philosophię mysteriorum haud expers, amoribus tamen obniti, obluctari'q; non ualens, Vesperi ad mulierem pergit, ac frequenter deinceps, perin/de ac ad suas delitias, necdum enim, Cuiusmodi Phantasma esset, callebat. Id cum esset in intuitus Vir quidam, ut ipse interpretor, Magus, aut Philosophus, Vt tũ creditũ est, & sum/mæ grauitatis, ac prudentię, primo Statuarii instar Menippum inspectans, hominem expen debat, contemplabatur'q;. Vbi uero rimatus abunde est uisus, O formose inquit, & a' for/mosis expetite mulieribus ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις, Serpentem confoues, & is te. Cum in iis mirabundum animaduerteret Menippum, Hoc proinde inquit, dixi, Quoniã mulier est tibi, quæ Vxor non est. Sed rogo te, ecquid ab illa te amari putas? Per Iouem inquit Menip pus, & quidem eximie. An igitur inquit is, eam tibi in matrimonium ascisces? Equidem re/spondit, Quid enim iucundius, quãm amantem ducere? Quando inquit ille, futuras opina/ris nuptias? Cito ait, uel fortasse cras. Id cum Vir ille inaudisset, obseruans Cõuiuii tempus, cum iam uocati pręsto' forent, Vbi illuc & ipse perexit, Vbi nam inquit, mulier est, Cuius causa Conuiuium celebraturi conuenistis? Tunc Menippus prope' adest, inquit. Tunc is, Argentum hoc, & aurum, cætera'q; Domus huius ornamenta tua'ne, an mulieris sunt? Mu lieris inquit, ac femilaceram, & pilarem omnino Vestem ostẽdens, Tales mei inquit, cultus sunt. At ille ad eos, Qui aderant, conuersus, Tantali inquit, Ortos uidetis, Qui sicuti ab Homero proditum est, Speciem quidem præferunt aliquam, cum tamen sint nihil. Eiusmo di uero ornatum hunc omnem concipiatis licet. Neque enim quæ uidetur, materia ulla sub est, Sed Simulacrum modo est, Ac imago. Quod ut uerum sciatis, Bella hęc Sponsa una est τῶν ἐμπουσῶν, ἃς λαμίας τε καὶ μορμολυκίας οἱ πολλοὶ ἡγοῦνται. Hoc est, ex Empusis.

Quas lamias, & Mormolycias pleriq; putant. Sunt autem in amorem, & Venerem procliues, & humanas Carnes uehementer expetunt, Venereorum'q; cupidine alliciunt multos, quos deglutiāt mox. Hæc uero audiens illa, Age inqt, meliora loquere. Atq; inde offensior, ac perturbatior Philosophos paulo ꝓcacius proscidit, eos omnes delyrare inquiens. Vbi uero aurea supellex, & imaginarium argentum, uelut fumus, effluxere, Administri'q;, & Coq, ac reliqua familia increpita euanuit, Lamia lachrymāti iam similis rogabat, ne se torqueret. Ne'ue quid esset, fateri cogeret. Illo autem acriter instante, nec se dimissurum asserente, tandem sese Lamiam, confessa est. Et uoluisse Menippum Voluptatibus delinitum obuoluere, ut eius postea corpus deglutiret. Esse nanq; sibi persamiliare formosiorum uesci Corporib9, ubi ad summam sanguinis abundantiam peruenissent.

¶ De ære obseruata pluscula. Clauus æneus quo modo in prouerbium ueniat. Item de Hydnis, hoc est tuberibus, ac Hyęnę, & Phocarum pellibus. Aerarii qui sint in Latina historia. Caput V.

Eris uim multa in priscis monumentis attestari uidentur. Omnino siquidem
ad rem diuinā pleraq; ænea adhiberi solita, pluscula indicio sunt. Et in his ma
a xime sacris, quibus delinire aliquos, aut deuouere, Aut deniq; exigere mor
bos uolebant. Hoc significare uidetur & Virgilius, Vbi ait, Curetū sonitus,
Crepitantia'q; æra. Sed & Carminius tum doctus Vir, tum etiam curiosissimus in Libro de Italia secundo, Prius Thuscos æneo uomere uti, cum Vrbes cōderentur, solitos, scribit. In Sabinis quoq; ex ære cultros, quibus Sacerdotes tonderētur, fuisse. Quin & Græcorum uetustissimi Aeris sonos, tanquam rem ualidissimam, adhibere multis in Locis consueuerant. Sicuti in Lunæ defectibus, ut uel alibi cōmeminimus. Cui rei locupletissimus testis accedit T. Liuius ab Vrbe Condita Libro XXVI. Disposita inquit, in muris Campanorum imbellis multitudo tantum cum Aeris crepitu, qualis in defectu Lunę silenti nocte fieri solet, edidit clamorem, ut auerteret etiam pugnantium animos. Significat id & Plinius, ubi ait. Et in Luna ueneficia arguēte mortalitate, Ob id crepitu dissono auxiliāte. Hinc uidetur etiam Libro metamorphoseos quarto Ouidius cecinisse.

Cum frustra resonant æra auxiliaria Lunæ. Nec non Libro septimo.

Te quoq; Luna traho, q̄uis temerata labores
Aera tuos minuant.

Plutarchus quoq; in Æmilio, Ea nocte inquit, cum iam cœnassent, & Quieti, Somno'q; indulgerent Milites, Luna obscurari cœpit, ac deficiente lumine, multis'q; coloribus mutata, tandem nusquam apparuit. Romanis, ut consuetudo est, Tinnitu æris Lumen eius reuocātibus, & ignes multis facibus ad Cælum tollentibus. Metalli huius potentiam ibi quoq; Poeta maximus expressisse uidetur. Cum ex imitatione Sophoclis in Tragœdia, Cui titulus est, Rhizotomi, sic Libro quarto scriptum reliquit. Quod & in cœnis adnotauit Macrobius Libro quinto.

Falcibus, & messæ ad Lunam quæruntur ahenis
Pubentes herbę, nigri cum Lacte Veneni.

Inuenimus & illud scitu dignissimum, Id fuisse moris Venatoribus, Vt, sicubi in remotioribus Suem deiecissent, uel Ceruum, Ne computrescerent, clauum æneum infigerent, Veluti ad auertendam putrefactionem remedium plane esset efficacissimum. Ex quibus omnibus natum, quod huic Lucubrationi prætexuimus, Adagium, Vt id Clauū esse nobis æneum dicamus, Quicquid est, quo ita nitamur, confoueamur'q;, ut eo, tāquam Ridica firmissima, aduersus reflatum omnem obfirmati, constipati'q; cōsistamus, ueluti malorum omnium, aut multorum è Collo Amuletum gestantes. Sed cur nam Aeri aduersus putredinem inesse uim adeo efficacem opinemur? An quia Stypticitatis plurimum adest illi materię? Indicio esse aiunt, medicamenta, Quæ substringēdi uim habeant, eius metalli rubigine à Medicis potissimum concinnari. Quin & in fodinis æris, Quę χαλκωρύχια uocant, Oculos immorantium, eruentium'q; iuuari insigniter, memorant. Nec non quibus defluxerint Palpebrarum pili, egregie restitui. Videtur enim Aspergo, siue Vapor ex Chalcitide exhalans, pal

bras'q;, &

pebrásq;, & oculos cõtingens occulte Rheumata sistere, siue fluctiones, Lachrymasq; manantes retundere. Proinde memoriæ ab Eruditis proditum est, Εὐήνορα, καὶ νώροπα χαλκὸν ab Homero nuncupari. Nam Euenor bene afficientem uiros indicat, aut potentẽ. Norops autem splendidi notionem habet. Auctor quoq; Aristoteles est, Vulnera, quæ cuspide ærea, quam ὑπὸ δορατίδος uocant, fuerint illata, uel gladio, minus, minusq; afferre doloris, Facilius uero etiam persanari, διὰ τὸ φαρμακῶδες ἔχειν τι τὸν χαλκὸν ἐν ἑαυτῷ. Quod medicam uim quandam in se obtineat æs, quam in uulnere statim relinquat. Nisi quis illud quoque astruat, infixum Clauum ad se undiq; aggregare humorẽ, quoniam hęc naturę sit uis, ut ad affecta loca fiat defluxus, Quæ dicitur Epiphora. Propterea eius loci ambitu cõspici ὅσον τὰ μώλωπα, καὶ σπίλοι. Perinde, ac uibicem, & maculam quandam. Quo fit, ut summa ratione cõtingat, ut Carnis reliquum depuratum nullam sentiat affectionem. Quicquid erat humoris praui, uitiatiq;, illuc corriuato. Cõsimile huic fere Adagiũ usurpari posse, uideo, Vt q suopte prę sidio aduersus Potẽtiorẽ uim prę munit᷑, præfultusq; est, dicat᷑ Hydna gestare, hoc est tubera. Nec nõ Hyęnæ, Phocarũq; pelles, Quod hęc minime tangat᷑ de Cęlo. Quo noĩe Veloꝝ sũma hisce cõmunire, Nautici moris est. Hydna porro Aristophanis Interpres Pluto, Bulbos interpretatur. Apud Eustathiũ, Quidã ita inquit, Hydna quædã, uelut fungi, sunt πυκνώδη. Meminit Libro primo Paulus Æginita, tradens, Hydnon ἄποιον μὲν ἔχειν τὴν αἰσθητὴν μὲν ἐξ αὐτοῦ χυμόν, ψυχρότερον δὲ καὶ παχύχυμον. Hydnophylla uero herbas dicũt Hydnis adnatas. Illud deniq; ad Aes attinet aliquo modo, Aerarios in Romana historia nuncupatos, Qui Plebeii ordinis, delicti nomine in Cęritum tabulas a Censoribus reiecti, nec in Centuriæ Albo scripti amplius, pro Capite duntaxat, Tributi causa æs ꝑferebant.

¶Prosopion habere, non Prosopon per adagium quid sit. Inibi utriusq; uocis notio. Et quid Prosoputta, & Protome. Caput VI.

PRosopion habet, non Prosopon, Adagium est scite admodum, & argute in fucatam mulierem concinnatum, quę tectoriis, ut Satyrici Poetę Verbo utar, Lita facie, Non aliud saue, quàm personata esse uideatur, Quando nugis id genus peregrinus, uice laruę, Si Oratiano Verbo uti permittimur, insitam obuelant deformitatem, aut crassantem Senectutem, erugata cute, differre conitiuntur. Lucilii ad id lepidissimum extat Epigramma. Quod quia summę uenustatis est uisum, etiam apponendum censui.

Τὴν κεφαλὴν βάπτεις, τὸ δὲ γῆρας οὔποτε βάψεις,
οὐδὲ παρειάων ῥυτίδας ἐκτανύσεις.
Μὴ τοίνυν τὸ πρόσωπον ἅπαν ψιμύθῳ καταπλάττε,
ὥστε προσωπεῖον, κ' οὐχὶ πρόσωπον ἔχειν.
Οὐδὲν γὰρ πλεῖον, τί μάταιε; οὔποτε φῦκος,
καὶ ψίμυθος, τεύξει τὴν Ἑκάβην Ἑλένην.

Caput quidem inficis, At Senium inficies nunquam,
Nec genarum rugas erugabis quandoq;.
Non igitur faciem totam Psimytho collinas,
Ne personam habere uideare, non faciem.
Nil siquidem est amplius. Quid furis? nunquam fucus
Et Psimythus Hecubam reddiderit Helenam.

Cæterum, ut uel gręcę doctrinę imperiti sciant, Quid Prosopon, Et qd Prosopion, Auctor est Iulius Pollux de Vocabulis rerum Libro secũdo, Quod fronti subiectum est, Prosopon dici, hoc est faciem, Sed in homine tantum fere, Nam in reliquis inquit, nuncupatur Protome. Sicut in Auibus Rhyncos, & Rhamphos. A Prosopo autem inclinãtur multa. Inter quæ etiam προσωπεῖα, idest Prosopium, quod Mormolycion inquit signat, quæ est Persona. Sed & Prosopon quoq; uocatur, Et Prosopis. Nam Prosoputta Athenis uas fuit ęneum Echino persimile. Quod in oris ambitu Leonum prosopa habebat, siue Boum, unde et nomen. Aristoteles uero de partibus animalium Libro tertio non solum quid sit Prosopon edocet, Sed & etymon perscrutatur, τῶν δ' ἀνθρώπων inquit, καλεῖται τὸ μεταξὺ τῆς κεφα-

λῆς, καὶ τὸ ἀνχένος πρόσωπον, ἀπὸ τῆς πράξεως ἀυτῆς ὀνομασθὲν, ὡς ἔοικε, διὰ γὰρ τὸ μόνον ὀρθὸν εἶναι τῶν ζώων, μόνον πρόσωθεν ὄπωπε, καὶ τὴν φωνὴν εἰς τὸ πρόσω διαπέμπει. Prosopon autem, idest facies, quod inter Caput, & collum hominis est, Nomen a' re ipsa accepisse uidetur. Quod enim unus Animalium homo erectus est, Solus prospicit πρόσωθεν, idest ante uersus. Vocem'q; item, in eandem partem emittit. Quod uero Protomē accipi diximus in Brutis, Legimus tamen προτομὰς βασιλικὰς pro Iconibus regiis. Sed, ut diximus, in ratione carētibus est proprie Protome, Vnde in summis nauium rostris Quadrupedū audimus protomas desormatas,ære'q; circummunitas διὰ τὸ τῶν ἐμβόλων χρείας. propter Embolorum necessitatem. Alibi opinor, me docuisse, nomine eo rostra nauiū significari. Inuenio item Arietis bellici partē primam, qua ingruit, Recte dici Protomen. Credo quia Bruti imaginem exhiberet. Sic enim apparabatur Machina ea.

Aristotelis, & Philosophiæ laus exquisita. Qui Proci Penelopes. Philosophia a' quibus Lacessita. Caput VII.

Aristotelem summum Peripateticorum principem adeo naturalium rerū cōsectatorem auidum, & solertem fuisse indagatorem, produnt Auctores celeberrimi, Vt Causam eius mortis hinc memorent profluxisse. Legimus quippe Virum hunc Euripi septies die, ac nocte reciprocantis naturam admiratū, causas altius secum librantē, cum minus Voti compos euaderet, Animi ægritudine contraxisse morbum, ex quo non conualuerit amplius. Adeo imbiberat ille, summā hominis quodammodo beatitudinem uersari in recondita rerum scientia. Quam rem approbasse uidetur Plato quoq;. Nam, cum forte in auditorium uenisset, Nec adesset Aristoteles, succlamauit, ἄπεστι ὁ τῆς ἀληθείας φιλόσοφος. Abest Veritatis Philosophus. Cum iterū non accessisset, dicere non dubitauit. ὁ νοῦς οὐκ ἦλθεν. Non uenit Intellectus. Hic porro' Philosophiam tanto studio amplexabatur, Vt dicere nō dubitaret, Eos, Qui Artes reliquas cōsectarentur, Hanc uero negligerent, Esse Penelopes Procis consimiles, Qui, ut traditum ab Homero, nouimus, Cum Domina potiri nequissent, ad Ancillas diuertebant. Quam tamē sententiam Dioni ascribunt alii. Veluti sit Philosophia artium ars, Et Sciētiarum princeps, ac, Vt M. Tullii aduocatione utamur, Vitæ Dux, Virtutum indagatrix, Expultrix'q; uitiorum. Vt uel hinc perspicuum fiat, quāto ducantur errore, qui Philosophos, ut contumaces & refractarios incessunt. Hinc ergo natum Adagiū, Vt Penelopes Procos dicitemus, quoscunq; uiliorum Scientiarum affectatores. Nec me fallit, in quadam Epistola Oratiū aliouorsum prouerbium trahere. Ita enim profecto scribit.

Nos numerus sumus, & fruges consumere nati
Sponsi Penelopes, Nebulones, Alcinoi'q;.
In Cute curanda plus æquo operata Iuuentus.

Nam Voluptatibus mancipatos, nec ullam prorsus rationis lucem capientes eo nomine uidetur intellexisse. Cuiusmodi fere' est uilissimus quisq;, Quem appellauit Numerum, tanq̄ ex multis unum. Quod ex illo Aristophanio putatur sumptum, ὄντες λίθοι. πρόβατ' ἄλλως νενασμένοι. Sed redeo ad Philosophiam, Cuius præcipuum munus est, indagatio, atq; inuētio Veritatis. Huius rei amore, ac studio Philosophi nomen inuentum est. Huius ubiq; Plato studiosus, atq; auidus indagator fuit. Huius Limites seruauit, ut debuit, cum de rebus diuinis, humanis'q; dissereret. Id ab Aristotele quoq; Platonis discipulo accuratissime custoditum. Idem Plato Sapientis esse negauit eas Artis, Quæ plerunq; Vitæ inseruiunt. Siue illæ necessariæ, siue utiles, siue elegantes, siue Ludicræ, siue Auxiliares sint. Propriam uero Philosophi non Cathedrarii, Sed ueri, & antiqui. Nec qui sit palliatum mēdicabulū, Aut Scholæ modo discat, Nec uitæ. Huius inquam supellectilem putat propriam, Numerorum scientiam, Quos inquit, a' natura Hominis si remoueris, etiam ratio perpetuo perierit. Numeros autem ille non Corporeos accipiebat, Sed ortum ipsum, potestatem'q; paris, & imparis, quatenus rerum naturæ consentiant. Arithmeticam porro' maxime omnium inquit, ingenium acuere, memoriam confirmare. Animum ad omnem speculationem, actionem'q; aptissimum, promptissimum'q; efficere, Ait'q; in Epinomide, Numerum ab ipso Deo hominibus traditum,

bus traditum, ueluti rationis, discursionis'q; necessarium instrumentum. Post hoc etiã Deorum, atq; Animantium geniturę, Quæ Theogonia, Zoogonia'q; uocetur. Syderum itē cognitioni uacaturum dicebat. Lunæ'q; circuitum, quo menses includantur. Quo plenilunia fiant, ac Solis anfractus indagaturum, Brumas, & Solstitia peragentes. Commemorat pręterea Geometriam mensuras spectantem, & Stereometriam librantem pondera. Illam uero imprimis necessariam esse Artem, qua uerum a' falso dignoscit'. Vt autem peruenire ad Intellectum naturę eius tandem Philosophus possit, Quæ semper est, quæ'q; sub corruptione, generatione'q; non fluitat, Hanc ei, quam diximus, terendam esse aiebat Viam. Illud uero scitu dignum. Dum Summus hic Philosophus proprium legitimi Philosophantis expingit, ac componit ingeniũ, & congruis disciplinis erudit, & format. Non minus, immo mul to plus Virtutis, & Pietatis, quàm Scientię a' Philosopho exigere. Nam quicquid Scientiæ ab hoc exigit, iccirco requirit, Vt Deum ipsum uerum, tam Scientiæ magistrum, quàm Auctorem rerum, quę sciuntur, pręcęteris ueneretur. Quæ res uel pręcipue rationali Animæ salutem comparat. Propterea recte Veteribus traditum est, disciplinæ, ac eruditionis Caput esse Philosophiam. Quippe Corporis gratia scientias duas uideri comparatas, Medicinam & Gymnasticē, Altera quarum Sanitatem, habitus bonitatem cōciliet Altera. Verum Animæ, morbos, & affectiones sola tollere Philosophia potest. Siquidem instruit nos hæc quid pulchrum, turpe, Iustum, iniustum. Quid appetendum, fugiendum'ue sit. Quo deniq; pacto Deo fruendum, nec non Parētibus, Alienis. Item Legibus. Amicis. Principibus. Vxoribus. Filiis. Seruis. Porro' idem hic Auctor talem hunc Philosophum nasci etiã affirmabat oportere e' matrimonio sacro, Hoc est ex optimis Parētibus, Non enim ex omni ligno Mercurius fit, Sicuti dicitur. Nam Si inquit, in Olympicis ludis ad Certamen nemo admittitur, Nisi Qui parentes, & stirpem generis esse citra labem omnem edocere potuerit, Cur non in Sapientiæ studioso statuatur hoc idem? Cęterum nec id prætereundum. Vt quēadmodum Gentilitiæ quędam familiarum notę feruntur, Ceu Seleucidarum Anchora, Pelopidarum eboreus Humerus, Aenobarborum rutila Barba, Sic Philosophos omnes addecet plurimũ hoc imprimis uelut insigne habere, Vt sint mēdacii osores, Veritatis studiosi. Sed enim Platonis descriptionem cuius nam modi opinamur, qua Philosophiam statuit, esse mortis meditationem? Quin illud quoq;, quod in Phædone scriptum est, debere Philosophum mortem expetere? Neq; enim ista significant, Expetendam esse Animę dissolutionem a' Corpore ante, quam pręstitutum a' Deo tempus aduenerit, Quod Plato nefas esse dicit, Sed debere Vnũquenq; Animam ab hac mole Corporea, & uitiis hinc inde scaturientibus surrigere, &, quantum fieri potest, omni contagione Carnis sequestrata, in sola profundissimarum rerum contemplatione uersari. Legat, Qui uelit, Aurelii Macrobii Commētationes in Scipionis Somnum, Et bipartitam hanc Mortis diuisionem inueniet, Vt altera natura accidat, Altera ex Virtute proficiscatur, Quam pręcipi a' Platone cōfirmat. Eam'q; esse, cum Animus adhuc iunctus Corpori, Voluptates tamen Corporis despicit, Et omnibus uitiorum uinculis solutus ad nobiliora erigitur, studio'q; ad supera, & naturæ suæ congrua sublimis euehitur. Ad hæc pertinent, Quæ scribit Aurelius Augustinus in Libro de Vera Religione, Platonem siquidem refert, Discipulos suos edocere solitum, ut a' Venereis Voluptatibus abstinerent, Persuasissimum'q; haberent, Veritatem non Corporeis oculis, aut sensu aliquo, Sed sola Mentis puritate uideri, Ad quam percipiendam nihil magis impedimento esse, quàm Vitam Libidinibus deditam, & Falsas imagines rerum sensibilium, quæ nobis per Corpus imprimuntur. Itaq; sanandum imprimis esse Animum ad percipiendam incōmutabilem rerum formam, & eodem modo semper se habentē, Atq; omni ex parte sibi similem pulchritudinem. Neq; uero Nomini tam sacro, tam'q; uenerabili prorsum officere debet quicquã, quod sub eo, sicuti colligit Fabius, maxima in plerisq; uitia quandoq; latuerint. Non enim Virtute, ac studiis, ut haberent Philosophi, laborabant, Sed uultum, & tristitiam, & dissentientem a' cęteris habitum pessimis moribus prætendebant. Credamus item maximis Auctoribus, Philosophum ab Oratore nō seiungi. Nam Vetus quidem doctrina, ut Cicero docuit de Oratore tertio, eadē uidetur & recte faciendi, & bene dicendi Magistra, neq; disiũcti Doctores, Sed iidē erant uiuendi Præceptores, atq; dicendi, Vt ille apud Homerũ Phoenix. Eloquentia uero, cum sit una quædam de summis Virtutibus, Tamen quo maior in ea

uis, hoc magis est probitati iungenda, summęq; prudentiæ, Quarum Virtuti expertibus si dicendi copiam tradiderimus, Non eos quidem Oratores effecerimus, Sed furētibus quędam arma dederimus. Mox uero Nonnulli, cum ipsi doctrina, & Ingenio abundarent, A' re autem Ciuili, ac negotiis Animi quodam iudicio abhorrerent, hanc dicēdi exercitationem exagitarunt, contempserunt'q;, Quorum princeps Socrates fuit. Hinc dissidium illud extitit, quasi linguæ, atq; Cordis, absurdum sane', ac inutile, & reprehendendum, ut Alii nos sapere, Alii dicere docerent. Hęc autem, ut ex Apœnino fluminum, Sic ex cōmuni Sapiētium iugo sunt doctrinarum facta diuortia. Vt Philosophi tāquam in superum mare Ionium defluerent, Gręcum quoddam, & portuosum. Oratores autem in inferum hoc Thuscum, & Barbarū, scopulosum, atq; infestum laberentur, in quo etiā ipse Vlysses errasset. Hoc ipsum & Fabius conqueritur Libro primo, Scidit inquit, deinde se studium, atq; inertia factū est, Vt Artes esse plures uiderentur. Nam ut primum lingua esse cœpit in quæstu, institutum'q; Eloquentiæ bonis male uti, curam morum, qui diserti habebant', reliquerunt. Cæterū nec illud discussione indignum, Fuisse tamen Antiquorum tempestate, Qui ueluti inauspicatissimę Aues, tenebrarum alumnę, ac Solis splendidioris lucem non ferentes noctuinis oculis, Philosophiam incessere, lacerare, exculcare'q; sunt ausi. Quis Agrippinam nescit Augustā Neronem filium eo nomine a' Philosophiæ studio seuocasse, quod eam astrueret Imperantibus futilem? Quid Domitianū dicam? Abs quo summotos Italia Philosophos, adnotatū historiis est, nullo quidem crimine alio, nisi quod philosopharentur? Athenienses uero illi doctissimi quidem, & Scientiarum quodammodo Parentes, Sed & Virtutis ueluti Carnifices, non'ne cicuta Socratem ipsum sustulerunt? Proinde magna Criminis parte absoluit Antiochia, felix quandoq; Ciuitas, Quam prodidere celeberrimi Conditores, probrosis uocibus Romanum principem Iulianum proscindere non desiisse, nec id alia ratione, quam quia Philosophus foret, ac Barbam promitteret. Qui ferme fuit temporum illorum inter Philosophos mos Vetus. Nec illud excidit, Tyrannum quendam ingenio Vesano, & Barbaro percitum furore, Quę Philosophiam continerent, Volumina prorsum omnia cremare adortum, Ni Algazeles, Cuius inter Eruditos non incelebre nomen est, Commēto pio, ab infando auertisset incepto. Hortensius Philosophiam uituperauit. Chrysostomus Dion eloquentissimam in Philosophos orationem procudit. Taceo Sillorum opus absinthio cōspersum, quod Timoni Philosophorum expressit irrisio. Sed quicquid illi dicant, uel meditentur, Sapiētia profecto humana præcellit omnia, Sicuti in Sēsibus Visus, In Anima mēs, In Syderibus Sol, oculus, atq; Animus naturæ totius. Quæ porro' sint eius emolumenta Sapiētiæ, quę & naturalis est, & dicitur, paraphrasi in physicam auscultationem prima copiose explicat Themistius.

¶ Leænæ partus, Parœmia Item, Vnum quidem, Sed Leonem. Caput VIII.

Esopi fabulatoris illius egregii, Quem certatim Linguæ utriusq; monumenta celebrant, Apologus est uenustatis lepidissimę, Ac documenti non contemnēdi. Contendebant inquit, olim Vulpes, & Lęena de Generositate, Inter alia, cum ueluti felicibile Vulpes obiiceret, Leænam unum semper parere, suum uero multiplicem esse partum, in'q; eo sibi placeret plurimum, Respondit Leæna, Parere se quidem unum, ἀλλὰ λέοντα, Sed Leonem. Quod & in Adagiū uertitur, Cum Virtutem, ac Animi excellentiam spectari oportere, astruimus, non uilem numerū, & inutilē. Quod uero unū duntaxat parere Leænam, uidetur Auctor hic comprobare, Fuit ea quidem opinio Vetus, Ab Herodoto confirmata Libro historiarum III, & in noctibus atticis a' Gellio repetita. Lęnam ualidissimum, ferocissimum'q; Animal semel in Vita, & unum parere, quod una' cum fœtu uterum emittat, unguibus foetus eiusdem proscissum, laceratum'q;. Quę fuerit in ea re Aristotelis sententia, Plinius elegāter expressit. Apud Philostratum obseruauimus, Repertam quandoq; Lęnā uisenda magnitudine, Quæ maiore etiamnum miraculo inuenta sit in Vtero Catulos octo gestare. Traduntur autem inqt, de Lęnæ partu huiusmodi, Gestare eam mēsibus sex, Ter'q; omnino in tota uita parere. Parit autem, ut aiunt, primum quidem tres, mox duos. Quod si tertio parere illam cōtingat,

Vnum duntaxat

Vnum duntaxat parere, tanquam natura gestiente, rariora producere, quæ magnam in se feritatem habent, Neq; enim fides adhibenda dicentibus, adultos in Vtero Catulos, matER nis uisceribus laniatis, nasci. Constat enim generata, & generantia naturę ui mutuo se amore prosequi, Vt per eum species in rerum natura conseruetur. Scribit Auicenna, quod scitu dignum est, Raro Leęnam generare, & ad summum duos concipere. Rationem'q; esse ait, ex caloris intimi uehementia copiosius, largius'q; nutrimentum reposcentis, Vnde numerosior impediatur generatio. Addit quoq; non uesci, nisi ex uenatione, nec uenari, nisi semel in die.

¶ Quid sit in gręco epigrammate Ouum factus totus. De Ouis paucula. Tollitur ex Cicerone obscuritas. Ouũ pronũtiari & de Arborum fructu. Caput IX

Apillos inficere, Veteris etiamnum fuisse moris, sæpius Plinii medicina perdocet. Nec Poetę tacuerunt. Nam Mart. ita scribit.

C Mentiris iuuenem tinctis Lentine Capillis,
Tam subito Coruus, qui modo Cygnus eras.

Extat item Nicię cuiusdam perelegãs tetrastichon, Quo ridetur nescio quis, uti apparet, tingendi Capilli affectator summus. Sed ei rei dum nimiũ studet, effectum est, ut uitiata cute, defluxerint Crines omnino, nec ullo medicamẽto succreuerint amplius. Propterea turpiter nudato Capite, Ouum esse factum totum, facetissime Poeta hic cauillatur. Id est huiusmodi.

τὴν κεφαλὴν βάπτων τὶς, ἀπώλεσε τὰς τρίχας αὐτάς.
καὶ δασὺς ὢν λίαν, ὠὸν ἅπας γέγονε.
τοῦτο βαφεὺς ἐβόησε, τὸ μηκέτι κουρέα τέμνειν,
μήτε κόμην λευκὴν, μήτε μελαινομένην.

Caput inficiens quidam capillos destruxit ipsos,
Et quamuis perhirsutus foret, Ouum tamen est factus totus.
Proinde exclamauit infector, Tonsorem nil amplius succidere,
Nec albam Comam, Neq; item nigrefactam.

De Ouis quidem satis, super'q; alibi Commentati sumus, Nunc succurrit illud obscurius pronuntiatum a' Cicerone in Epistola ad Pętum. At quem uirum? nõ eum, quem tu solitus es promulside conficere. Integram famẽ ad Ouum affero. Itaq; usq; ad assum uitellinum opera ista perducitur. Vbi integram famem ad Ouum afferre, Non aliud esse uidetur, quàm ad secundam usq; mensam cibi appetentiam producere. Dixit Naucratitas, Auctore Athenęo, sicuti alias recensuimus, in Conuiuiis apponi solita bina Oua, quæ in secunda mensa darẽtur, sicut Lepus, & Turdus cum mellitis. Nec me fallit, Cõtrariam sententiam in Sermonibus ab Oratio positã. Ouũ pro arborũ fructu apud Empedoclẽ Lector accuratus inueniet.

¶ Quæ medicamenta Deorum manus nuncuparet Philon. Qui Morbi graues præcipue. De Seruio Clodio. Caput X.

P Hilon medicus, ut uidetur, nobilis, Cum medicamenta quędam ad medendi usum exquisitissima concinnaret, & regias quasdam, ut Plut. inqt, & Alexipharmacas potestates conficeret, Eas, quod salutares, & diuinas quodammodo sciret, θεῶν χεῖρας, ueluti adagio quodã, appellare consueuerat, hoc est Deorum manus. Alioqui, Homero quoq; auctore, Morbos ad iram Deorum immortalium relatos fuisse, scimus, & ab iisdem opem posci solitam. Inter morbos uero indicauere experimento, Vti condocet Plinius, asperimos cruciatus esse Calculorum a' stillicidio Vesicæ. Proximum Stomachi. Tertium eorum, qui in Capite doleant, Non ob aliud fere' morte conscita Gręcis. Et noxias quidem herbas demonstratas, miror equidem, Nec uenenorum tantum, Quoniam ea conditio uitæ est, Vt mori plerũq; etiam optimi portus sit, tradat'q; Varro, Seruium Clodium Equitem Romanũ magnitudine doloris in podagra coactum, ueneno crura perunxisse, & postea caruisse Sensu omni, ęque quàm dolore in ea parte corporis.

Compositum Corpus cur Panegyricum dicatur. Panagyris quid. Caput XI.

Panegyrica ex scito quodam Adagio dici posse uidentur, quæcunq; ex pluribus aggregata sunt, Panagyrin a' Græcis appellari scimus, Nundinas, festas celebritates, & Conuentus. Nam scribit Herodotus Historia sexta, Panagyres Athenis, hoc est publicos Conuentus qnto quoq; anno fieri solitos. Hinc Panegyricas Orationes legimus, quę in eiusmodi haberentur Conuentibus, Quas ἐπιδεικτικοὺς λόγους esse probat Quintilianus, quãuis formam suadendi haberent, & plerunq; de utilitatibus Græciæ loquerētur. Significat & Panagyris Locum ipsum, In quo fit hominum congregatio Philostratus Libro VIII. In Panagyri templa sunt, & Deorũ cellæ, & stadia ad currendum. Porro' Scenæ item, ac Gentes uisebantur plurimæ, partim ex finitimis, partim ex transmarinis regionibus uenientes. Multis ĩsuper artibus, & Sophismatibus constabat Panagyris Sed & uera quoq; sapientia, & Poetica, Cõsultatoriis ēt, & dialecticis orōnibus, & Musicis cantibus. Quod uero ad p̄sens negotium facit, Elegãter Plutarchus Symposiacorum quarto, Corpus compositum, ut nostra sunt, παμμιγὲς uocauit. i. mixtum, καὶ πανηγυρικόν hoc est, ut ego interpretor, ex pluribus, & interim diuersis aggregatum, concinnatum'q;, ac compactum. Quod cuiusmodi sit, Platonis potissimum uerbis ex Timæo duximus subsignandum, Atq; is quidem, qui hæc cuncta disposuit, rite in suo habitu permanebat, Quo qdem permanēte, eius filii, cum Parentis ordinem cognouissent, eũ protinus sequebant̄. Itaq; accepto ab illo mortalis Animantis immortali principio, suũ effectorem imitati, Ignis, Aeris, Aquę, Terrę particulas, quas rursus redderent, a' mundo mutuabantur, eas'q; inter se copulabant, haud quidem illis indissolubilibus uinculis, quibus ipsi fuerant colligati, Sed talibus, quæ propter paruitatem cerni nõ possent, crebris'q; huiusmodi clauis coniunctis, unum ex omnibus Corpus efficiebant, atq; in hoc ipsum tum influēte, tum effluente corpore Animę diuinæ circuitus illigabant. Itaq; hi circuitus in profundum flumen immersi neque tenebant, neq; tenebant̄, Sed ui ferebantur, atq; ferebant. Hactenus Plato. Tu uero Vbi uincula nominantur occulta, intellige ex Platonici doctissimi sentētia, complexionem hoīs esse adeo tempatam, Cęlo'q; persimilem, ut uix in ea elementaliũ qualitatum excessus appareat. Subdit deinde, Circuitus Animę in mole Corporis impediri. In quo meminisse debemus, Animam nostram simili rōne; atq; mundi Animam contextam fuisse, similes'q; circuitus possidere, Platonice loquendo. Circuitum ergo intelligentiæ impediri ait. Rōnis uero circuitum paulopost distrahi scribit, duabus pręcipue rōnibus, Tũ qa prius, q̃ adultum sit Corpus, Anima tota in fabrica Corporis occupat̄, tum qa qui extrinsecus Sensus mouent, in teneriori ætate offendunt uehementius, et propter nouitatem rerum animum circa Corporea reddunt admirabundum. Quibus de causis diu & intelligentia, a' diuino uacat officio, & rōnalis ipse discursus circa inferiora distractus quasi demens turbatur, & fallitur, Sic'q; totus animus peruersam figurã subit, uitam'q; ducit laboriosam, dũ ratio cędit Sensibus, perinde ac siquis Caput pro pedibus humi figat, Pedes uero pro Capite in altum tollat. Alibi quoq; Idem Plato Medullæ, Ossium, Carnis, & Neruorum rationē ita digerit, Ossium uero, & Carnis, cęterorum'q; huiusmodi ita est natura cõposita, his nempe omnibus medullæ generatio initium p̄buit, Vincula.n. uitæ illius, quam Anima Corpori iuncta ducit, applicata medullæ, ex ea'q; per omne diducta uinciunt, fulciunt'q; Corporis nostri constructionem, Ipsa uero Medulla est ex aliis generata. Sunt qdem trianguli primi quidam, & indeflexi, & Lenes ad Ignis, Aeris, Aquæ, Terræ exactissimam generationem accommodatissimi, E' Quorũ generibus singulis Deus secernens singulos, & inuicem cõtemperatos permiscens totius generationis Mortalium sementem, fomitem'q; cõstituit, dũ medullæ ex his Substantiam procrearet. Et illam quidem medullæ partem, in quam, uelut agrum quẽdam, diuinum semen iaciundum erat, globosam, & undiq; teretem finxit, Atq; Encephalum. i. Cerebrum iccirco uoluit nominari, quia uno quoq; Animali deniq; absoluto, Vasculum Cerebri capax Cephale, idest Caput uocandum erat. Cæterum, ut ad Panegyrica redeamus, In Libro περὶ παίδων ἀγωγῆς inueni apud Plut, Nugas Panegyricas, τῶν δὲ πανηγυρικῶν λήρων, ὡς ἀπορρωτάτω δεῖ τοὺς υἱεῖς ἀπάγειν, τὸ γὰρ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἐστιν ἀπαρέσκειν. Cui rei astipulatur Euripides quoq;, cum ait, ἐγὼ δ᾽ ἄκομψος εἰς ὄχλον δοῦναι

λέγεται λόγοι, οἱ ὕλακες δὲ χεῖλος σοφώτεροι· οἱ δ' ἐν σοφοῖς φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. Idem Plut. in Amicitia uera nil esse ait ἐπιδεικτικόν, aut πανηγυρικόν, ideſt oſtentatoriũ, & panegyricum. Idem alibi eſſe hominem dicit, χρῆμα ποντοδαπόν, καὶ πανηγυρικῶς μεμιγμένον.

¶ Ignorantiæ ſugillatio. Lapis ſuper Lapidem quid. De Hippocrate, et Catone. Ac Puero barbaro, & Dati, Vnde Datiſmus. Caput XII.

Riſtippi illius, Voluptatis aſſertoris, Quem Diogenes βασιλικὸν κύνα, ideſt Regium canem appellare conſueuerat, Apophthegmata circunferũtur pleraq; non equidem inſcita. Inter alia id longe grauiſſimum, Nam rogatus a quodam, qui melior euaſurus eſſet filius, ſi erudiret, Vt nihil aliud inqt, Certe uel in Theatro non ſedebit lapis ſuper lapidem. Id in Adagium uſq; profi cit appoſitiſſime, Siquidem Imperitus non ferè aliud, quà lapis, Aut indomitus Equus. Hoc enim planè interſtitio ab Indoctis Eruditi diſparãtur. Socraticum uero illud eſt. Vnicum eſſe bonum Scientiam, Inſcitiam malum unicum. At Licinius Imperator, Imperitię cõceptaculum ſordidiſſimum, Literas Virus, ac peſtem publicam dictitabat. Scires illum Hippocratis ſummi in medendi arte ſententiam non cõcepiſſe Animo. Cuius id fuiſſe legimus in diſcendo ſtudium, Vt eum non puderet uel retrimenta guſtare, Vt inde morbi naturam perſentiſceret. Quod tamẽ alii Aeſculapio malunt aſcribere. Vnde & ab Ariſtophane σκατοφάγος dictus eſt, quo uerbo is ſignificatur, Qui Ciborum ueſcat ſuperfluitatibus. Adrianus uero & ipſe moderator Imperii græcæ doctrinę impenſe adeo, intente'q; fertur inuigilaſſe, Vt a pleriſq; Græculus uocaretur. Nam Cato, Qui mox dictus Vticenſis eſt, dum Senatus cogeretur, in Curia gręce lectitabat, ne illud, quicquid erat, temporis abſq; ulla exercitii parte honeſta elaberetur. Sed rectius fortaſſe fecero, Si ipſius M. Tullii uerbis ex libro de finibus ſecundo rem ſubſignaro. Nam inquit, in Thuſculano cum eſſem, uellem'q; in bibliotheca pueri Luculli quibuſdam libris uti, ueni in eius uillam, ut eos ipſe, ut ſolebã, inde prome rem, Quo cum ueniſſem, M. Catonem, quem ibi eẽ neſcieram, uidi in Bibliotheca ſedẽtem multis circunfuſum Stoicorum libris, erat enim in eo, ut ſcis, inexhauſta auiditas legendi. Nec ſatiari poterat, Quippe qui nec reprehenſionem quidem uulgi inanem reformidãs in ipſa curia ſoleret legere ſæpe, dum Senatus cogeretur, nihil operę Reip. detrahens, Quo magis tum in ſummo otio, maxima'q; copia, quaſi Helluo librorũ, Si hoc uerbo tam in clara re utendum eſt, uidebatur. Nec mirum, Scientia perficit Animam. Anima enim citra ſciẽtiã, ueluti Caput ſine cerebro dici põt. At Puer Barbarus, cum ueniſſet Athenas, magnus, opinor, ſibi uidebatur, quod græcas literas tres didiciſſet α β γ, Cum'q; in patriã remeaſſet, magno popularium fauore exceptus, contra Prætorem quendam, Gręce concionãtem, poſitus eſt, Qui poſteaquam perorauit, ut erat uocaliſſimus, exclamare pcxit α β γ, Quo clamore perterritus Prætor, ſiluit. Barbari uero Ciuem ſuum uiciſſe exiſtimantes, illum magno plauſu domum reduxerũt. Cui affine illud eſt, Cum Perſarum Satrapes Datis in bello diu probatus, græce cuperet aliquid pronuntiare, ἥδομαι, καὶ τέρπομαι, καὶ χαίρομαι, in barbariſmi nanq; incidit fœditatem, dicẽdum enim χαίρω fuerat. Amauit autem is in hoc, ut uidetur, ὁμοιοτέλευτον. Huiuſmodi uero loquendi uitium dicitur δατισμός. Hinc & apud Ariſtophanem eſt δατιδος μέλος.

¶ Literæ mutæ ex Adagio, quæ dicantur. Sermo an ſit Homini naturalis. Prodigioſus Infantis Sermo. Quint. locus explicatur. An Bruta Sermone polleant ullo modo. Cur uni tantum Homini hæſitet Lingua. Sermo ἐνδιάθετος. Item Prophoricus. Quando Infanti detur Vox. Plinius explicatur. Item Papinius locis duobus. Caput XIII.

Nter ſacra menſæ non ſępe contingit, Vt Scientiſſimus quiſq;, ac ſpectatę uirtutis Viri admittantur. Inſeruntur quandoq; & inſcitiores aliqui, Vox quorũ ſi non ſit inarticulata omnino, non eſt a Conuiuio eliminãda prorſum, Sed ut Vocales ſonorę inſigniter Mutas exiguæ alioqui uocis ſibi coagmẽtari patiuntur, nec ex uerbis protrudunt, quopiam etiam ſi male ſonãt, nihilominus

cum aliis coeuntes Orationis partes adiuuant. Eodem modo illorum confabulatio non muta Doctis adglutinata sermonibus Conuiualem implebit hilaritatem. Quod si decumbentes parte plurima cõtigerint id genus, ut uideri possint, ad Lyram Asini, Philosophi sermonem insita hebetudine non ferẽtes, illud Pisistrati peraccommodum uidetur, Cum enim is cum suis sibi Liberis dissideret, posteaq̃ animaduertit, ea re Inimicos eximie lætari, Aduocata Concione, inquit, Se quidem, quantum eualuerit, dedisse operam, Vt in Voluntatem suam filios adduceret, sibi'q; audientes dicto redderet. Cęterum ex quo id nequeat, Animum induxisse, illis morem gerere. Consimili ratione Vir Philosophus, ac prudens, Vbi Conuiuas animaduerterit hebeti iudicatu Sermones paulo politiores, doctiores'q; minus admittere, Illis se accommodabit, quatenus patiatur decorum, cum sciat, Oratiõe quidem Eloquẽtiam promi, ostentari'q;. Philosophum uero etiam tacendo sępe Philosophari, nonnunquã & ludendo, Immo Vero Scommate quoq; lacescẽtem, Lacessitum'q;. Ex his opinor, intuẽti paulo accuratius patet, festiue admodum ex adagio Literas mutas dici de iis, Qui parum literis compti ex se quidem perficere Vocem nequeunt, hoc est doctas, graues, Viro deniq; dignas Ciuili Confabulationes, At enim cum Eruditioribus quasi coeuntes conspiratu consono, sunt plane`, ueluti adiunctæ Vocalibus Mutę. Quibus, ut inquit Probus, ex natura sui uocabulum cessit, Ideo enim mutæ dicuntur, quoniam per uocales literas enunciant', Neq; etiam per se syllabam facere possunt. Cæterum in hac Sermonis mentione mirari profecto succurrit, Quid nam sit, Quod quamuis ratio hæc exprimendi, quicquid omnino mente cõceperis, Vni Animantium uideatur ab opt. max. contributa Deo, Paucissimi tamen comperiuntur, qui in ea re, præcellant. At qui perfectus dici, & haberi queat, adhuc esse inuẽtum neminem, eo constantius astruxerimus, Quod M. Tullio, Qui in arce stetit Romanæ eloquentię, ne ipse quidem Demosthenes satisfacere est uisus. Est profecto aliquid consumata Eloquentia, ut Fabius sentit, & docet, nec ad eam posse perueniri, humani ingenii natura prohibet. Audio, Sed cuiusmodi assertio hæc dicenda est, Qua potentiam aliquam deduci in actum posse, contenditur, Cum ue summos quidem Viros, &, ut argumentis peruincit', omnium fere` capaces. Id unquam implesse, nõ diffitearis ipse? Proinde minus mirer, Esse, qui ambigant, Sit'ne naturalis homini Sermo. Quando & Lactantius inquit, Cætera, quæ putantur esse homini propria, in aliis quoq; Animalibus reperiũtur. Cum enim suas Voces propriis inter se notis discernunt, atq; dignoscunt, colloqui uidentur. Porro` si esset naturalis Sermo, omnes loquerentur idiomate uno. Nam quod conuenit uni naturaliter secundũ speciem, omnibus congruere, consentaueum est, Quę illa continentur specie. Deinde Aristoteles scribit, Nasci hominem & mutum, & surdum. Et alibi audire prius Pueros dicit, mox loqui, At Aristoteles idem non inficiatur, nonnullos ante, quàm ætas ueniat, Qua uocabula suo tempore explanare possint, incepisse loqui, & aliquid expressius dixisse, tamen rursum obmutuisse, quousq; solitum loquendi tempus accederet. Mirum porro` est, quod Hali Abaragel commemorat, In Regia se uidisse natum Infantem, Qui uix dum XXIIII. Vitæ horis perfectis, loqui incepit, & manu signa facere, Qua in re uehementius Rege cõterrito, Accessisse miraculum maius, Nam Rege inquit, astãte, & me quoq; cũ multis aliis, Exclamauit Infans, Sum inquiens infeliciter natus, ad prodendam Regni amissionem, & Gentis perniciem, ac desolationem. Quibus ille enuntiatis, conciderit exanimis. Aegidius uero propositæ Quæstionis nodum exoluturus, Aliquid in suo inquit, uniuersali naturale est. Id si ad speciem reuoces, fiet ad placitum, ueluti Fures'supplicio afficere, naturale est. Sed laqueo gulam frangere, ex arbitrio. Idem de locutione ualet astrui. Nam loqui, & Sermone aliquid distincte enuntiare, insitum, ingenitum'q; homini est, Sed hoc, uel illo modo id agere, ad placitum. Alii uero ita contendunt, Sicut Vox species est Soni, Sic locutio species est uocis, Et omnis locutio est Vox. Sed non contra. Et sicut Vox superaddit sono refractionem naturalem, & dearticulatam in Canna pulmonis. Ita locutio superaddit uoci dearticulationem ad placitum, ex quo materia locutionis naturalis esse colligitur, & Vox pullulans a` uocali Arteria. Idioma uero artis est. Veluti gladius, si materiam spectes, naturalis est. Si formam, arte cõfectus. Quod uero Infantes uix dum natos in Sermonem prorupisse, historia prodit, Portenta fuisse ea, fatendum est, Quamuis non me fallat, conatum esse Aristotelem, Virum in omni re summum, physicam eius rei rationẽ adducere. Ex iis uero, quę

diximus,

diximus, innotescere amplius potest, quid sit, quod Oratoriaꝝ institutionum tertio Quint. ait, Sermonē ab ipsa reꝝ natura genitos ꝑtinus Homines accepisse. Sed & in Politicis Aristoteles, Sermonem inquit, homo habet solus omniū Animalium, Nam Vox qdem molesti, atq; Iucundi significatio est, Quare aliis quoq; existit Animalibus. Hucusq; enim natura processit in his, Vt sensum habeāt Iucundi, & molesti. Et hoc inter se significare possint. At Sermo ad hoc datus est nobis, Vt ostēdamus utilitatem, & damnū, atq; ita iustum, & iniustum, Hoc enim pręter cætera Animalia Hominibus proprium est, ut boni, & mali, ac iusti, & iniusti, & aliorum huiusmodi sensum habeant Soli. Obiiciat hic forte aliquis, Animalium quędā humanam proferre uocem. Sed dicendum, proprie Locutionem eam nō dici, quia nō intelligant, quę pronūtiant, Sed assuetudine quadā id agant. Hac porro rōne id uidetur intelligendum, quod tertio de Anima idem pronūtiauit Aristoteles, Linguam esse cōtributam ad significandum aliqd alteri. Addit Themistius, Ad perceptionem itē saporum. Quod de Pueris pręmature loquētibus dictum est, Sunt ex Astrorum peritis, Qui id effici contendant, Si Mercurius in Ascendēte fuerit Orientalis, directus, Sicuti præcelerem auditū fieri astruūt, ex aptitudine Saturni, & Iouis cū Marte. Saturnus.n. dextrā aurē, Iupiter sinistram signare uidet̄ ex eorum doctrina. Arbitror inqt Platonicus nobilis, In puero Regis filio, quo die natus est, locuto, ut testatur Hali, nō coniunctionem Planetaꝝ quatuor in eius horoscopo cōcurrentium formauisse uerba. Nec etiā Infantis Animā Verba, uaticinium'q; fecisse de paterni regni calamitate paulo post secuta, Sed Dęmonē potius illic locutum, Dęmonē inquā Mercurialē. Nam in octauo Librę gradu, horoscopo, qui & terminus est Mercurii, Mercurius ipse cum Venere, Ioue'q;, & Marte fertur fuisse ꝯiunctus. Nam & loquētes Statuas Magi construebant, In quibus nec ꝓprie qdem ullæ Statuarum Animę, nec Sydera loquebant̄, Sed Dæmones ab eodē ducti Sydere, Sub cuius imperio Statuæ fingebant̄. Illud forte hac parte non fuerit scitu indignum. Hominē solum inter cuncta Animātia hęsitare lingua. Cuius rō est, quia, ut iam pręstruximus, Solus quoq; Sermonis est compos, cætera Vocē tātum obtinēt. Qui aūt lingua hęsitant, Vocē qdem producunt. Sed uerba copulare, Sermonē'q; condere nequeunt. Veꝝ hęc ipsa hęsitantia unde nā sit, dicat aliqs? Sunt qui membri, quo loquimur, refrigerationi id attribuant. Sic enim tanquā stupens, & attonitū uidet̄. Proinde a uino, cōtinente'q; oratione cōcalefactos uerba facilius copulare, deprehēsum est. Proinde in dictis particularibus Isaac scriptum reliquit, Persas, & Græcos disputare uolētes, uino amplius indulsisse. Sūt tñ, q hęsitantis linguę rationē calori ascribant nimio, Eo nanq; offensa oberrat, quasi in Salebris, Quo modo affici Iratos homines nouimus, incendunt̄.n. incitantur, Hanelitant, Spiritu redundant. Sed nimio utiq; caloris feruore hanelant. Frequens.n. spiritus est, nec anticipat, quatenus se tempore respirandi possit promere. Melancholico præterea habitu sunt, Qui lingua hæsitant. Quoniā propere seq imaginationē, non nisi melancholicoꝝ est. Hęsitantes aūt eiusmodi Homines ꝓculdubio sunt. Impetus nanq; dicendi præruit, antecedit'q; facultatem eoꝝ, Vtpote cum Animus uisa sequatur. Balbis etiā idem accidit. Hos etenim omnes mēbra uoci accōmodata tardiora habere, certum est. Indicium uero, quod tales Vinolenti reddunt̄, cum suas maxime imaginationes, et oblectantia, nō rationem sequant̄. Scribunt cęlestiū reꝝ Periti, ex natura Martis, & Mercurii nōnunq̄ contingere, ut motus interior festinātior, celerior'q; sit exteriore. Illa demū fuerint Auctaria, Sermonē dici aut ἐνδιάθετον, Qui Animo ꝯcipitur. Aut Prophoricon, q ꝓfert̄ iam, auditur'q;. Illud prius Acron dici quoq; Epos arbitratur. Ioannes Grāmaticus in Hesiodū, Esse Mercuriū arbitratur προφορικὸν λόγον, παρὰ τὸ ἑρμηνευτικὸς εἶναι. Dici quoq; Diactoron, quia explicat τὰ τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ τοῦ ἐνθυμήματα. Cęteꝝ illud grauius multo, Plinius Libro VII. Natura inquit, Hominē tantū nudū, & in nuda humo natali die abiicit, ad Vagitus statim, & ploratū. Priscoꝝ mos fuit, ut editos Infantes terrā attingere iuberent, Opem'q; deam inuocarēt, ut nascentibus opē ferret, sinu eos excipiens. Nec uocē prius dari putabant, q̄ terram attigissent. Leuanā quinēt Deam dicebant, quæ pueris pręesset de terra leuandis. Cuius Auctor doctrinæ est Augustinus, Ciuitatis diuinę Libro IIII. Item Macrobius Symposiacon primo, Vbi de Maia instruitur dissertatio. Varro de Vita patrū Libro secundo, Natus si erat uitalis, ac sublatus ab Obstetrice statuebat̄ in terra, ut auspicaretur rectus esse. Philo item Sapientię VII, ipsum hoc significasse uidetur, Et natus inquit, acce

pi communem aerem, Et ſimiliter decidi in terram factam. Et in Libro de moribus Seneca, Omnes infantes terra nudos excipit. Ex iis Papinio lux infert plurima Syluarum primo in Stellæ Epithalamio, & Violantillæ, Tellure cadentem Excepi, foui'q; ſinu. Sed & Libro quinto. Syluula poſtrema.

Tellure cadentem Aſpexi, atq; unctum genitali Carmine foui.

¶ Quæ ſit ratio Prouerbii, Mopſo certior. Mopſos fuiſſe tres. Ouidii locus explicatur ex Metamorphoſi. Item Senecę ex Medea. Nec non eiuſdẽ alter de Argo fatidica. Cap. XIIII

Opſo certior, dicitur de eo, Qui mentis acumine, ac rerũ peritia præuidet qd futurum certiſſime, & prædicit. Quãdo Latentia, & pene' extra hominis captum, diuinandi præſtantia credit' Mopſus egregie peruidiſſe, ac enunciaſſe. Quo argumento etiam uidet' Calchanti fuiſſe mortis cauſa, Cũ uaticinii eius claritatem mœrore confectus pati nequiſſet. Tradunt ſiquidem Calchantem hunc, augurẽ alioqui egregium, cum Amphilocho Amphiarai filio e' troiano bello redeuntem terreſtri itinere ad Clarii Apollinis lucũ perueniſſe, Qui eſt ante Colophonẽ Ciuitatẽ Ionicã, cum'q; in Mopſum incidiſſet. Illi huiuſmodi qd dã ꝑpoſuiſſe, Vti cecinit. Heſiodus.

Mirabor ſane', poteris ſi dicere, ficus
Quot numero hęc Caprificus habet, perparua licet ſit.
Mille quidem decies modius menſura, Super'q;
Vna ſit, hanc nullo poteris comprehendere pacto.
Dixit, & inuentus numerus, menſura'q; certa eſt.
Continuo mortis Calchanti Somnus obortus.

Non tamen me fallit, Pherecydem ſubtexuiſſe alio modo hiſtoriam hãc. Scribit. n. prægnãti Sue oblata, Calchantem interrogaſſe, Quot geſtaret porculos, Hunc uero tres, reſpondiſſe, Atq; ex iis unam fœminam. Quem ubi uera locutum, patuit, Illum ægritudine mortuũ. Sunt, qui dicant, Calchantem de Sue propoſuiſſe, Illum uero de Caprifico, ac Mopſum uera dixiſſe, Calchantem minime, & inde mœrore contabuiſſe. Quod prædictum, Sophocles ſcribit. Tunc inquit, Calchanti fato mortem ingruere decretoriã, Cum præſtantiorẽ Augurem offendiſſet. Cæterum hic Calchantis mortem in Ciliciam tranſfert. Fuit Mopſus alter Ampyci filius, Quod Ouidii Interpres ignorare ſe, fatetur ingenue. Libro XII.

Nec tu credideris tantum ceciniſſe futura
Ampycidem Mopſum, Mopſo iaculante, biformis
Occubuit, fruſtra'q; loqui temptauit Odites.

Scribunt Apollonii Interpretes argonauticon primo, Ampyci filiũ fuiſſe Mopſum ex Chloride. Strabo Libro Coſmographiæ nono, Mopſos tres agnoſcit, ita. n. ſcribit, Campũ autẽ pelaſgicum modo nuncupatũ exiſtere in Lariſſa, & Gyrtone & Pheris. Ibi'q; eẽ Mopſium, & Baben, & Oſſam. Vocatũ autẽ Mopſium nõ a' filio Tireſię Mopſo Vate, Sed a' Mopſo lapitha, Argonautarum nauigationis Comite. Alius item Mopſus fuit, a' quo Atticam appellauere Mopſopiam, Mopſii Theſalicę Ciuitatis meminit item Stephanus. Qui ſcribit ẽe in Cilicia eſſe ſuper Pyramo flumine μόψx ἱςίαν. Vnde Mopſeates ſit gentile nomẽ. Sup Mopſi morte, Qui Ampycides dicit' a' Poetis, ita cecinit Apollonius Argonauticon qrto,

ἔνθα καὶ ἀμπυκίδην αὐτῷ ἐνὶ ἤματι μόψον
νηλειὴς ἕλε πότμος, ἀδευκέα δ' οὐ φύγεν αἶσαν
μαντοσύναις, οὐ γὰρ τὶς ἀποτροπίη θανάτοιο.

Vbi & Ampycidem die illa Mopſum
Crudelis mors abſtulit. Amarulentum uero non uitauit fatum
Vaticiniis. Nec enim Mortis euaſio ulla.

Eiuſdem & Seneca mentionem faciens in Medea ita ſcribit.

Idmonem, quamuis bene fata noſcet,
Condidit Serpens libycis harenis.
Omnibus Verax, ſibi falſus uni,
Concidit Mopſus, caruit'q; Thebis.

Sed quia in Senecã incidimus, operæpretiũ eſt, intueri diligenter, q̃ inſcite illius Poetæ Interpretes eum locum enarrent, Scribunt. n. a' Seneca græcã hiſtoriã Peruerti, Quoniã Serpentis morſu

pentis morsu non perierit Idmõ, Sed ab Apro pcussus, ut scribit Apollonius, Nec præterea ɔditũ in Libya, Sed in portu Bebrycis. Ego uero neutiq̃ historię fidẽ cõmutatã, inuersam'q̃, ɔtenderim, Sed Auctoris recõditum poti⁹ Sẽsum minus ab Incuriosis recte percipi. Ita.n. arbitror distinguẽdum. Idmonẽ, q̃uis bene fata nosset, Cõdidit. Vt a' Sẽtentia pendeat pręcedenti. Ite nũc fortes parate pontũ, Sorte timenda, Hoc.n.dicit, Sors ista nauigãdi formidolosa ɔdidit Idmona.i.causa fuit, ut periret Idmõ. Postea infert, Serpẽs libycis harenis, Q đ plane' ad Mopsum refert, ita ut Serpens ibi participiũ sit, nõ nomẽ, Est enĩ uerborũ structura, Mopsus Serpẽs.i.oberrãs, & uagabundus. Quod aũt de Idmone dicit, Quãuis bene fata nosset, Confirmantur Apollonii auctoritate argonauticon primo. Vbi loquẽte Idmone, hi subiiciuntur Versus.

αὐτὰρ ἐμοὶ θανέειν στυγερῇ ὑπὸ δαίμονος αἴσῃ.
τηλόθι που πέπρωται ἐπ' ἀσίδος ἠπείροιο.
At mihi emori odiosi Dæmonis fato
Procul sancitum est in Asidis continente.

Quid si de Mopso totum id dici opinemur? Eteni uideri potest Seneca Mopsum appellasse Idmona ob multã rerũ, & Vaticinii peritiã. Nã & qui ɔprio noĩe Thestor dicebat, antiqtus Idmona nũcupatũ, testis est Apollonii Interpres ob insignẽ experientiã. Q đ Chamęleontis cõprobat auctoritate. Cæterũ prior enarratio luculẽtior. Sudas tñ Idmona ɔ perito accipit. Vñ dixerunt Veteres Canem ἐπιΐδμονα θήρης hoc est uenatiõis peritũ. Extat & carmẽ Ausonii de Idmone uate.

Idmona quod Vatem, Medicum quod Iapyga dicunt,
Discendas artes nomina præueniunt.

Quoniam uero parte hac Senecæ opem tulimus. Succurrit & locus alius Tragœdię eiusdẽ, ubi execratur Chorus primum Nauigatiõis Auctorẽ. Recẽset'q̃ discrimina, quæ Argonautę adierũt, Demũ inqt, Orphe⁹ tacuit torpẽte lyra, Ipsa'q̃ Vocẽ ɔdidit Argo. Incidi in Cuiusdã Schedicũ, ita exponẽtis, Vocẽ cantũ Orphei, Quia ɔpter timorẽ, & ipse tacuit. Cũ ad id Poeta doctissimus respexerit, Quod Argonauticon qrto Apolloni⁹ scribit, In Carina nauis Argus a' Pallade lignũ fuisse impactũ ex Dodonide Phago, qđ humana Voce fungeret̃ quãq̃. Sic.n.ait. αὐτίκα δ' ἄφνω
ἴαχεν ἀισσομένη ἰωῇ μεσσηγὺ θεόντων
αὐδῆεν γλαφυρῆς νηὸς δόρυ.

Extat & Antipatri epigramma de Nauta quodã fulmine icto, Cuius Nauis ɔ se, moderante nullo, ad Litus delata rem gestã significauit, Nec Argoam inqt, expetiuit carinam.

Ἀργῴην θείαν, καὶ λογίην μανύουσαν.
καὶ φρένας, κρίνων δ' οὐκ ἐπόθησε τόσον.

Reperias & alibi eius rei mẽtionẽ. Nobis satis, super'q̃ fuit. Locum monstrasse. Ne fiducia Interpretum Studiosi Iuuenes in aurẽ utranq̃, ut sæpe, dormirent. Mopsi deniq̃ historiã alicubi recenset Plut. meminit eiusdem Apuleius quoq̃. Sed et Lactãtius Grãmaticus, Eatenus fuisse augurio nobilẽ Mopsum scribit, Vt post mortẽ Templa quoq̃ ei credant̃ dicata, Quę Oraculi gratia sępe adirent Homines.

¶ Cur Prouerbio usurpemus, Amantiũ marsupia Porri folio uinciri. Amoris potentia, & Laus. Caput. XV.

Moris excellentiã alibi copiose, ut uires nostræ tulerũt, exposuimus. Nũc Adagiũ occurrit peruetus. Quo affectiõis huius inenarrabilis exprimit̃ uis, Id est huiusmodi, πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώντων δέδεται βαλάντιον. Porri folio Amãtiũ uincitur funda. Eo significat̃, Irretitos amoris laqueis nõ fere' tẽperare sibi, Sed quicqd habẽt, passim profundere, nihil omnino habẽtes pensi. Hęc.n. esse illius potentia tradit̃, Quin percipit̃ experimẽtis quoq̃, Vt nouã naturę faciẽ, Mores prioribus ex toto diuersos inducere ualeat. Quamobrem & Plato αὐτὸν παντὸς ἐπιχειρητὴν nuncupauit, quod nihil nõ experiat̃, Vt q affectet omnia, & audeat. Nã qui Silentio prius ad reprehensionẽ usq̃ studebat, iam efficit̃ Garrulus. Socordẽ, nimis'q̃ desidiosum uideas satagere, ac studiosius labori se subiicere, Et quod miremur sine fine. Præparcũ quoq̃, & μικρόλογον, hoc est, q' minima quęq̃ plurimi facit, uideas, Si in amorẽ inciderit, perinde ac igni ferrum, molliri, ac remitti, ut tractabilior fiat, & iucundior. Sed qd mirũ? Inspicienti altius paulo & in intima naturę se insinuanti innotescit aptissime, Sicuti ex Platone suo nobilis colligit Platonicus, Quicqd discimus, Quicqd excogitamus, Quicquid oĩno pertractamus in Vita, ex

Amoris fontibus profluere. Quibus latius manātibus ubertim rigati Artes pcipimus, aut in uenimus. Quod nisi inuestigationis oblectamentū inhæreret affixū, fieri nunq̃ posset. Inueniēdi qppe desyderiū fomes est, ac incitabulū Ingenioꝝ. Immo uero disciplinæ pcepta traditurus, nisi amet, munus suū nō uidet ipleturus. Proinde Qui Artiū Magistrū dixere Amorem, Nihil oīno a' Veritatis rōne uidentur aberrasse. Quin idē Artis opera exeq accuratissime deprehendit, & exactissime ꝯsumare. Quid, qd' in Artibus singulis Artifices ipsi inquirunt nil aliud, q̃ Amorē, nec curant? Quid. n. inqt apud Platonē Erisimachus, aliud Medicina ꝯsyderat, q̃ quo modo humores quatuor Corporis amici Inuicē fiant, atq; permaneant? Quos Cibos, ac potus, cæteros'q; uiuendi, aut medēdi usus amet Natura, atq; reqrat? In gymnastica ēt exercitatione inuestigādū, Qui Corpis habitus, quos exercēdi modos, quos gestus amet, & postulet. In agricultura, Q d' Solū quę Semina, qualē'ue cultū exigat. Quis'ue colēdi modus a' singulis expetat' Arboribus. Idē obseruatur in Musica. Cuius genera duo tradūt', Est. n. graue quoddā, & ꝯstās. Est & aliud molle, atq; lasciuū. Illd' utētib⁹ utile, Hoc noxiū in Libris de Rep. & legibus Plato iudicat. Illi in Cōuiuio Vraniā musam. Huic Polyhymniam præfecit. Alii prius illud genus, Alii secundum amāt. Illoꝝ amori obtēperandū, adhibēdi'q; soni sunt, quos expetūt. Istoꝝ appetitui obsistendū. Illoꝝ nāq; amor cælestis ē. Istoꝝ uero uulgaris. Inest Syderib⁹, & Elemētis quatuor amicitia quædā, quā Astronomia ꝯsyderat. Vatū postremo, Sacerdotū'q; facultas in hoc potissimū uersari uidet', Vt quæ hominū officia Deo sint amica, qua rōne Deo hoīes amici fiant, nos doceāt. Proinde concludere ita ferme' licet. Amorē in oībus ad omnia eē oīum Auctorē. Seruatorem'q; existere. Artium quoq; uniuersarum Dominū, atq; Magistrum. Ex quo ut Solertē, oīum'q; habentē claues eundem collaudauit Orpheus. Nos uero illū ēt Nodū dicamus ppetuū, Mundi copulā. Partium'q; eius immobile sustētaculū, ac firmum totius machinę fundamentum.

¶De Mithridatis Polyphagia, & polyposia. Itē de Heraclide pycta, & Drusi Tiberii Medico. De Mithridatis potētia, ac de Alexādri poculo, & odore Corpi eiusdē insito. Ca. XVI

Ithridatem Ponti Regē, cū quo annos duos et XL. a' Romanis depugnatū, prodit', legimus cū cęteris Ducibus temulentū qñq;, ac uino madētem aut delectus habuisse, aut arma pertractasse, & cū Stratonicia oblectatū muliere. Id sane' initio parum ꝯstanter, ac fide parū integra traditū ab Auctoribus, arbitrati sumus. Sed mox dū gręca, q mos noster est, uersaremus, cōpertius id, exploratius'q; esse cœpit, In quo nobilissima monumēta insimulabamus mēdacii. Scribunt qppe Adiuratissimi ex Gręcis, Mithridatē hūc inter alia, quę edebat Spectacula, ēt illis certa ꝯstituisse præmia, Qui Ciboꝝ ampli⁹ in Vētris Barathꝝ ꝯstipassent, Aut Meri plus ingurgitassent. πολυφάγους uocāt Gręci, ac πολυπότας. In utrisq; uero ipsum rettulisse uictoriā. Immo uero oīum sui tēporis hoīum in bibēdo modū excessisse. Quo argumēto putāt nōnulli esse cognominatū Dionysiū. Quanq̃ qd' ad hoc attinet, Sūt, q ita credāt, Infantis Mithridatis Cunas de Cælo tactas, exustas'q; igne cælesti fascias citra ullū oīno illi⁹ nocumētū. Vestigiū mō fulminis uisum in fronte. Rursum cū iam Virilitatē attigisset, Domū, in qua dormiret, Fulmine itidē ictā, ac Pharetrę ꝑpendētis Spicula delicuisse ignita. Vā ꝯiectatū Vatib⁹ est. Sagittādi arte illū fore prępotētē, & armatura leui. Ab huiusmodi uero ictib⁹, similitudine quadā affectionis, cognominatū Dionysiū. Hęc uero curiosi⁹ inqsisse, nō fuit uacātis opeꝶ, Nā iis plurimū insert' lucis Ciceroni ꝓ Flacco. Cęteꝝ qa in Tanti Regis Voracitatē incidimus uolētes, miꝝ est, qd' de Plerisq; ꝓdit' literis. Fuit Heraclides qdam pyctes nō multi, qd' ferēdū foret, Sed īfiniti ꝑpe' cibi, potus'q; capax. Nō reperiebat' illi cōpar in potādo. Verū ut sunt humana ingenia in peius semp solertia. Alios ἀκράτισμα hoc est ad Ientaculū inuitabat. Alios ad prandiū. Ad Cœnā alios. Postremos ἐπὶ κῶμον. i. ad Comessationē. Recedētibus uero primis ꝓtinus iungebant' Secūdi, & deinceps. At is, interstitio nullo interiecto, Omnibus sufficiebat solus. Memorabile est, qd' alibi attigisse me cōmemini, Drusi Tiberii Cęsaris filii Medicū superasse in potādo oēs. Id quo facili⁹ posset præstare, ingenio utebatur. Siqdē qnq;, aut summū sex amygdalas prægustabat amaras, ne ebrius effici ullaten⁹ posset, qd' ubi facere est deprehēsus, ac uetitus, mox ne minimo qdē potui sufficiebat. Illud uero, ut unde in hæc diuertimus, eodē redeat oratio, in Mithridate maxime miꝝ, Vinolētum hoīem tanta fortitudine, tanta'q; ui in tot annos bellū cū principe reꝝ Populo ꝓduxisse. Sed

aderat illi,

aderat illi, ut grauissimis pditū Historicis est, audacia pręsignis, ac tolerantia memoranda. Aderāt & naues q̄dringētæ. Ex qbus Cataphractæ cētū fuere. Dicrotæ centū. Sic.n. Naues dicūt, quę duob⁹ gubernaculis pariter a' prora regunt', & puppi. Meminit in Epistolis ad Atticū Cicero, Aphracta inqt, Rhodiorū, & Dicrotū Mityleneorū habebā. Et Libro XVI. Nā & ipse Domitius bona plane' habebat Dicrota. Habuit porro' Mithridates idē Eqtum quinquaginta, Peditū ducēta, & qnquagita millia. Machinarū uero, ac oīs bellici instrumēti par potentiæ eius summa. Depugnabāt cum eo Reges, Dynastæ'q; Armenię, ac Scytharū, Qui circa pontū incolunt, Supra'q; Męotidē paludē. Et cum Celtis fœdus, amicitiā'q; inierat. Tāta fuit Animi magnitudine, ut tot filiis, ac pręsidiis, & uniuerso tandē principatu destitutus, Cū nec amplius ad pugnādū, cū Romanis par esset, nihil tñ miserū, nec abiectū ↄcepit Aīo, Sed ad Celtas pficisci, unaq; cū illis Italiā irrūpere statuit, Sperās multas Italiæ partes Romanis aduersas esse. Certior quoq; factus, Annibalē id ipsum in Hiberia bellātē esse cisse, & ob hoc Romanis formidabiliorē extitisse. Verū tam illustre facinus a' Rege meditatū Exercitus seq recusauit. Sanguinolētus, ac crudelis in oēs fuit. Nā matrē, fratrē, ac filios tres impuberes, totidē'q; filias interfecit. Quo fit, ut minus miremur, Satrapis, Vrbium'q; primoribus illū secreto pscripsisse, Vt trigesimā diē obseruātes, oēs pariter Romanos, Qui apđeos essent. Et Italos, eorū'q; mulieres cū pueris, & liberis, Qui Romani sanguinis essent, interficerent, Abiicerent'q; insepultos, Bona cū Rege diuiderēt, Supplicio pposito iis, Qui uel sepelissent, uel aliter occuluissent. At cū destinata cædi aduenit Dies, p uniuersam Asiam calamitatū multiformes uisebant' aspect⁹. Ephesii eos, Qui in Arthemisiū ↄfugerāt, statuas cōplexos p uim detrahētes crudeliter interfecerūt. Pergameni sagittis ↄfixerunt, Qui in Æsculapii tēplū se ↄtulerant. Adramitani adultos, impuberes'q; in mare pręcipitarūt. Caunii Infantes añ Parentū oculos ↄtrucidātes, mox imolabāt Matres, & demū Viros. Statura ingēti fuisse tradit', sicuti ex armorū forma, quę delata Delphos sunt, ↄiectatū est. Valetudine pspera usus, ad ultimū Vitę tēpus eqtabat, iaculabat'q;. Et per mille stadia, dispositis p interualla eqs, una die discurrebat. Currus sex, & decē eqs agitauit, Gręcis imbut⁹ disciplinis, Et ob id sacris Græcorū opatus. Musicæ pterea dedit⁹. Vox ei⁹ circūferē memorabilis, & magnitudine Animi ei⁹ ↄdigna. Cū.n. Pomponiū Luculli Magistrū Eqtū ad se sauciū pductū interrogasset, An gr̄am sibi, si saluus esset, uellet reddere, Siqdē inqt, Lucullo amicus fueris, Perdignā, Si hostis, nullā. In hunc modū cū is respōdisset, Regi suadebant Barbari, illū interficeret. At is nō æquū est inqt, Virtutē a' felicitate destitutā despicere. Cæterū de Mithridate satis. Illud addimus, Alterū quoq; Regē, & qdē celeberrimū utriusq; linguæ monumentis, Vinolentiæ succubuisse adeo, ut inde Alexādri poculū uisendę capacitatis, et puerbio usurpet'. Ex quo et Cuiusdā apophthegma nobile celebrat', Cui cū id porrigeret', ἀπόσου ὦ, φίλος, ὡς ἐθέλω ἀλέξανδρος πιὼν ἀσκληπιῶ δεῖσθαι. Reppulit ingens, nolle se, Alexādri calice exiccato, ad Aesculapiū cogi. Sunt tamē, q pdant, ex Corpore illius spirasse odorē præstantissimum, adeo ut aromatica quadā suauitate Vestes subinde opplerent', Quod insito calori ascribēdū, Eruditiores arbitrant'. Nā & terrarū aridissima, calidissima'q; Casiā pmere, & Thus πάνυ γὰρ τὴν πῦρ γαρῶν ὁ θεόφραστος φησὶν ὑπὲρ ἥλιον τὴν ἀνάδοσιν, ὅπως ἐξαιρεθῇ τὸ βλαβερόν. Quadā nanq; humidi decoctione, Theophrastus inqt, odorem ingenerari bonū, Vbi quod noxium est, fuerit exemptum.

¶ Aphrodisium iusiurādū, Aphrodite cur. De Venere plura. Libitina Quid, Libitinarii. Epitymbia. Venus dicta Morpho. Platonis placita de re uenerea. Caput XVII.

Aphrodisiū iusiurādū pro uano, & momēti nullius ex Adagio usurpat', qm̄ eiusmodi sit Amātiū adiuratio, qbus peierare, frequētissimi moris est. Dicit' Aphrodisiū ueluti Venereū, Nā Venerē dici Aphroditē, norūt oēs, Q d' ex maris spuma sit enata, ut Mythici credūt. Aristoteles uero, qđ Spmatis natura sit ἀφρώδης, i. spumosa. Quę itē rō efficit, ut albū sit, Spuma.n. alba est. Hinc Aphrodisia legūt' opera pro lasciuis, amatoriis'q;. Quanq̄ est Aphrodisiū ēt Veneris templū. Hesiodus Aphrogeniam uocauit Deā hanc, Sicut dicit' Philomedea hoc est φιλομήδεα, qđ ex Cæli pudēdis apparuerit, quæ uocāt μήδεα. Didymus putauit Aphroditē nūcupari παρὰ τὸ ἁβρὸν τῆς διαίτης, a' uitæ mollicie, β enim cognata uidet' Literæ φ. Nā Philippū aliq Φίλιππον appellant. Sicut Phrygas Brygas. Inueni in Græcorū monumētis, Veneris statuā effingi solitā cū

pectine, rõne eiusmodi. Quod Romanis quãq; mulieribus pestilẽs obrepserit pruritus, quẽ uocant κνίφω. Quo excidentib⁹ pilis omnib⁹, nullus amplius fuerit usus pectinũ, ea re tam inuenusta, tanq; prorsum odiosa, cũ Molliculę alias plurimũ angerent, ubi mox Veneri Vota nũcupassent, rursus succreuisse pilos ferũt, Quo noie Simulacrũ illi cũ pectine statuere, adiecto etiãnũ barbitio, quã mascula, fœminina'q; habeat instrumẽta, Vt præsidẽ nanq; generationis oĩs Deam uenerabant, Ideo'q; Superiora corpis cingulo tenus Maris præferebãt effigiem, Fœminę uero inferiora. Legimus & ἔφιππον Venerẽ. i. equestrẽ. Quę appellatio ab Aenea filio prepsisse uidet, Qui diuturna sessus nauigatiõe demũ inscẽderit equũ. Atq; ea effigie coli Matrẽ instituerit. Celebrat in Attica Cælestis Veneris templũ Pausanias. Addit quoq; Assyrios primũ eius Deę cultũ induxisse. Quos in Cypro Paphii sint imitati, ac Phœnices, q Ascalonẽ in palęstina tenẽt. A` Phœnicib⁹ uero Cytherios edoctos sacra suscepisse. Quæ Ageus Atheniensib⁹ tradiderit. Scribit idẽ, se de loco, quẽ Hortos appellãt seu κήπους; & Veneris tẽplo nullã ex antiquitate causam edidicisse, ac ne de Venere qdẽ. Quæ iuxta tẽplũ posita est, quadrangulari figura, cuiusmodi sunt Hermæ. Epigrãma tñ inqt, testimoniũ facit, Venerẽ celestẽ, maximã esse Parcarũ natu. Hęc est celebrata Auctoribus Venus, Quę dicit ἐν κήποις ἀφροδίτη. Hoc ẽ in Cepis Aphrodite. Cuius et Lucian⁹ in Iconib⁹ meminit. Et Plini⁹ xxxvi. Erat & post Bacchi tẽplũ Veneris ędes. Simulacro ex ebore Veneri dicato, quod Praxis cognominabat. Sicut alibi Veneris Melęnidis tẽplũ. Legimus itẽ prope` Acrocorinthum fuisse tẽplũ Veneri dicatũ, In quo essent Simulacra ipsa armata, et Sol, & Amor cum arcu. Armatã Venerẽ a` Prioribus cultã, nõ ignorauit Fabius, Cũ solitos fuisse scribat, Præceptores nõ inutili, nec iniucundo genere exercitationis præparare Discipulos Cõiecturalibus causis, cum quęrere, atq; exequi iuberent. Cur armata apud lacedęmonios Venus. Eius uero historia a` Lactantio memorat Libro primo. Et meminit Pausanias. Extat sup ea re scitum Leonidę Epigramma, quod & apposui.

Εἶπε ποτ' εὐρώτας ποτὶ τὰν κύπριν, ἢ λάβε τεύχη,
ἢ ἔξιθι τᾶς σπάρτας· ἁ πόλις ὁπλομανεῖ.
Ἁ δ' ἁπαλὸν γελάσασα, καὶ ἔσσομαι αἰὲν ἀτευχὴς
εἶπε, καὶ οἰκήσω τὰν λακεδαιμονίαν.
Χἀμὶν κύπρις, ἄοπλος· ἀναιδέες οἱ δὲ λέγοντες
ἵστορες, ὡς ἁμῖν χὰ θεὸς ὁπλοφορεῖ.

Illud uero ad instituta Vitę ẽt pertinet, nõ ad historiã modo, & doctrinã. Veterũ exqsitissima ingenia Venerẽ nõ solum pręsidẽ nataliũ coluisse, Verũ ẽt mortis, Siqdem in ęde Libitinę, quæ ad sepulturã ptinẽt, uendere ꝯsueuerãt. Libitinã nõ aliud, q̃ Venerẽ esse existimantes. Hoc aũt argumẽto humanæ fragilitatis unũquẽq; admonebant. Quod una eadẽq; Dea principiũ, ac finem uitæ in potestate habeat, Vt quæ ingrediẽtibus uitã, uel decentibus præsideat. Porro` ẽt Delphis Epitymbię Veneris exigua sane` statua ostẽdebat posita, Ad quã Manes in parentationib⁹, & Libationibus, elicere, atq; euocare cõsueuerãt. Libitinam a` libendo dici M. Varro interpretat. Eam'q; nõ esse aliam, q̃ Venerẽ significat. Hinc Libitinarios dictos scimus, Qui Libitinæ præessent. Quos Institorũ loco Vlpianus esse scribit, titulo de Institoria actiõe. Vota Libitinariorũ legimus apud Senecã Libro de beneficiis sexto. Ea uero sunt, ut cõplures moriant. Cuiusmodi sunt & eorũ, q captandorũ testamẽtorum artem ꝓfessi sunt. Hinc elegãter apud Oratiũ Libitinã uitare dicunt, Qui se ĩmortalitati nẽdicãt. Non omnis inquit, moriar, magna'q; pars mei uitabit Libitinam.

Apud Liuium notauimus, Nõ sufficere Libitinã, dici, cum moriẽtiũ uis magna est. Fuit Romæ Libitinensis porta, qua efferebant Cadauera, quã lege cautũ foret, neqs in Vrbe, sepeliret. Libitinẽsis portę meminit in Cõmodo Lampridius. Colebat & apud Lacedæmonios Venus dicta μορφὼ, Quę sedens Calyptrã haberet, ac Pedicas. Addidisse Tyndarum eas, ꝓditur, symbolice ut significaret, Mulierum constantiam aduersus insimul habitantes. Cęterum scire oportet, Numina apud priores Variis de causis cognomina ducere cõsueuisse. Sicuti a` Locis, Nam Venerẽ fuisse Coliada nũcupatã a` promontorio Coliade, Sthephanus auctor est. Qui ẽt scribit, Colios dici Sunios. Meminit Strabo Cosmographię nono, addẽs, ad eũ locũ naufraga enatasse spolia e` classe ultima Persarum. Qua de re Apollinis extabat oraculum, Coliades mulieres remigiis horrebunt. Interdum & ab Hominibus, & euẽtu ali

quo. Nam

quo. Ná in Samo Venus nûcupabat Dexicreontis, Quoniã Samias mulieres ἀπὸ τρυφῆς καὶ ὕβρεως ἀκόλαστα φωνούσας, Luxu, ac petulãtia pditas Dexicreon qdã ἀγύρτης.i. Circulator, & mẽdicus sacris piacularib⁹ qbusdã expiarit. Vel qa Nauclerus cũ esset Dexicreon, negotiandi causa enauigarat in Cyprũ, Ei uero iãiam onus in naues imposituro Venerẽ iussisse ferunt, Aquã tãtum in nauim ĩponeret, statim'q; solueret. Illũ uero dicto audiẽtẽ fuisse, & cõportata in nauim aqua, profectũ summa trãqllitate, & malacia deprehẽsum, sitiẽtib⁹ reliqs & Mercatorib⁹, et Nautis, aqua singulis uenũdata, multũ inde argẽti collegisse, ex'q; eo, statua Deę posita, illã a' suo noĩe appellasse. Quod si uerũ est, Nõ unũ ditasse, Sed per unũ multos seruasse, Ven⁹ existimãda est. At hęc forte fuerint operæ leuioris. Illud utiq; ex Aristotele Politicorũ II. Nõ prętereũdũ, Videri Mythologos antiquos ideo finxisse, Venerẽ Marti per adulteriũ fuisse copulatã, qd bellicosissima quęq; Gẽs in masculã, uel fœmininã Venerẽ pręcipue sit procliuis. Sic.n. pfecto scribit. ἔοικε γὰρ ὁ μυθολογήσας πρῶτος οὐκ ἀλόγως συζεῦξαι τὸν Ἄρη πρὸς τὴν Ἀφροδίτην, ἢ γὰρ πρὸς τὴν τῶν ἀρρένων ὁμιλίαν, ἢ πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν φαίνονται κατακώχιμοι οἱ τοιοῦτοι. Videt̃ inqt, nõ absurde, Qui primũ fabulã effinxit, Coniunxisse Venerẽ Marti. Siqdẽ uel masculũ, uel fœmininũ affectant pgressum, Qui bellaces sunt. Addũt Platonici hoc ẽt, Cõcupiscẽdi, & Irascẽdi Vires esse quasi germanas. Nã pclíues ad Libidinẽ, Sunt ẽt ad Irã ppensiores. Atq; uicissim ad Libidinẽ Iracũdi. Hoc uero ex Plotini uerbis pfluxisse uidet̃, Qui Libro secũdo de dubiis Animæ ita ferme' scribit, Esse uero hoc Animę uestigiũ alteri⁹ uestigii cognatũ essentia, Id nobis argumẽto esse põt, Quod qui oblectamẽta Corporea minus appetunt, corpus'q; negligunt, minus ad iracũdiam puocant̃, Minus'q; irrationali ferunt̃ pturbatione. Addamus & aliqd, qd ad rectã Vitæ institutionẽ ptineat ex diuino Platonis eiusdẽ ingenio, Qui Libro de Legibus VI. Voluptatẽ uenereã incẽsam dicit. Quo uerbo acumẽ uitii, & temeritatẽ, & furorẽ significat. Quẽ impetũ incẽsum modo ratione moderandũ, modo metu legũ cohibendũ, præcipit. In nono uero Libro nõ mõ eũ, q cũ Puero, Sed ẽt, q cũ Muliere innupta se miscuerit, mortis supplicio cõdẽnat. Adulterum ẽt lege sanxit, impune occidi a' Viro posse. At in Theeteto, Coitum illicitũ iniuriã uocat, & inertem cõiunctionẽ. In Phędro hominẽ Luxurię deditũ pecudi similẽ dicit, et flagitiosum, impudẽtẽ, Voluptatis nõ naturalis auidũ uocat. In Gorgia Doliũ esse Danaidũ, facete Socrates inqt, inexplebilẽ uoluptatũ facietatẽ, & Animi luxuriã, atq; effrenatam libidinẽ, monet'q;, ut pro uita lascіua, & libidinosa modestiã deligamus, & paucis cõtenti sobrie, atq; honeste uiuamus. Et mox postremũ hoc addit, Hominẽ tẽperantẽ, iustũ, & reliqs uirtutib⁹ pręditũ pfecte, absolute'q; felicẽ esse, ac bene, beate'q; uiuẽdi compotẽ. Luxuriosum aũt iniustũ, improbũ, miserũ esse, atq; infelicẽ. Itaq; eum, q felicitatẽ optat, tẽperãtiã, expetere oportere. Luxuriã uero deuitare, & quãto uelociore, ac præcipiti magis cursu potest, Aufugere. Sed nos, ut qui diu iam euagemur, tandem ad alia gradum faciamus.

¶ Iracundia Ieiuna ex Adagio Quæ sit, Iræ primordia unde sint, ex Plotino. Cap. XVIII

IRacũdiam ieiunã usurpari posse, animaduertimus pro ea, quę propẽsa admodũ sit, & procliuis, nimio'q; plus ad oẽm excãdescẽtiam parata. Vt.n. ægritudine pressi in irã prolabunt̃ facilius, Ita & Ieiuni iracũdiores sunt, q̃ saturi. Cuiusmodi uero sit hoc, Et quam habeat rõnem, hinc coniectari potest. Constat nimirum, nos irasci solere nõ pro his tantũ, quæ Corpus patit̃, Sed pro his ẽt, quæ cari nobis hoĩes patiunt̃. Quapropter in ipsa Iracũdia opus esse Sẽsu, et Intelligẽtia quadã uidet̃. Itaq; ad hæc aspiciẽs aliqs nõ ex ipso uegetali, Sed ex alio quopiã Iracũdiam ducere originem arbitrabit̃. At qñ affectiones quasdã Corporũ procliuitas ad Iracũdiam seqtur. Et qñ Sãguine, Bile'q; feruentes sunt ad iram proniores. Cõtra uero tardiores, Qui bilẽ, sanguinẽ ue habent frigidiorẽ. Itẽ Bruta ultra Corporũ cõpositiones, ex eo dũtaxat, quod aliqs læsurus appareat, in iram prorumpũt, Rursus per hęc aliqs impetũ Iracũdię ad Corporeã pręcipue qualitatẽ, Id'q; quod cõstitutionẽ continet Animalis, facile referet. Et qñ iidẽ hoĩes, ut diximus, cũ ægrotant, Ad iram propensiores sunt, q̃ cũ bene ualent, Similiter quãdo Ieiuni Iracũdiores sunt, q̃ saturi, Patet ad Corpus certo modo affectũ Iram, uel Irę Principiũ pertinere. Atq; Bilẽ, uel Sanguinẽ, quasi animatũ, Hos impetus excitare, Itaq; tali hoc corpore patiẽte, repẽte moueri sanguinẽ, aut bilem. Sensu'q; excitato, imaginationẽ ẽt excitari. Quę quidem experrecta prouocet Animam cũ tali Corpore cõmunicantem, ad eum ipsum in-

uadendum, q̃ molestiam intulit. Cõstat quin etiam Animã desuper rõne utentem, tũc moueri, cum illata uideatur iniuria, Quasi hæc animositas naturaliter instituta sit, ad declaratum hostem protinus inuadendũ. Est igitur in nobis, quod absq; rõne ꝓuocari solet, Prouocatum'q; deinde per imaginationem cõuocare ad idem ẽ rõnem. Est ẽt quod exordit' a' rõne, definit'q; in illud, quod naturaliter excandescit. Proinde ab ipsa uegetali, genitali'q; natura tam Irascẽdi, q̃ cõcupiscẽdi fomes pullulare uidet'. Quippe Vegetalis, Genitalis'q; natura Animæ in Cõplexione humoꝝ imprimit quoddã uitale uestigiũ, Ex quo Corpus uitaliter euadit affectũ. In quo qdẽ sic affecto sunt ꝑturbationes Animalis Corporeæ, perturbationum'q; principia. In toto quidem uoluptas corporalis, & dolor. In Iecore potissimũ concupiscendi principiũ. In præcordiis maxime Irascendi exordia. Ibi enĩ nutritio uiget, ac generatio, hic aũt Vigor igneus. Motus aũt Iracundię aut quasi extrinsecus exordiunt', Aut intrinsecus. Extrinsecus ira est, q̃n illata foris Corpori passiõe, ut sic dicam ad primum sensus motum feruet uigor igneus, imaginationẽ'q; mouet. Et per hanc prouocat rõnem. Intrinsecus autem q̃n rõ, uel imaginatio iniuriã cogitãs humorẽ feruentẽ incitat. Arbores uero Iracundiã nõ habere, quis naturã habeant uegetalẽ, miꝝ uideri nõ debet, Q̃n neq; sanguinẽ, neq; bilem habẽt. Vbi.n. hæc insunt absq; sensu, Æstus tantũ suborit', ac uelut offensio quędam. Sensu uero adueniẽte, impetus iam insurgit ad id, quod offenderit, expugnandum.

¶ Quę sit Prouerbii origo, Lycia Coma. De Cõdalo, & Mausolo. Lycioꝝ mores.

Caput XIX.

Lyciam Comam eleganter, docte'q; p Adagium usurpari posse, animaduerto ꝑ ea, quæ promissior sit, ac cõptior. Legimus in Aristotelis monumentis, Lycios Capillitium studiosius souere, Et qdem, ut mulctã subire maluerint, q̃ pręcidere Comã. Id quoniã obscurius est, nec a' multis, quod sciam, traditum, exequemur paulo latius. Erat apud Mausolũ Cariæ Regẽ Cõdalus, Cuius post Regem, facile erat primus Dignitatis gradus, Hyparchum Græci uocãt, Atq; is, ut uidet', Lyciæ pręerat. Cum operæpretiũ arbitraretur, q̃plurimum posset pecuniarũ ad Regẽ mittere, aut ẽt sibi cõgerere, lepido Commẽto Lycios circũscripsit, Siqdem intuitus illos ἀγαπῶντας τὸ τρίχωμα φορεῖν, hoc est, Comam grate, impendio'q; enutrire, finxit sibi a' Mausolo allatas esse Literas, Quibus iniungeret', Vt Capillos mitteret εἰς προσκόμια.i. Ad Proscomia, Ea uidetur fuisse Celebritas quædam deponẽdę Comæ, Quo noĩe oportere illos attondi. Quod si præstitutã pecuniaꝝ summã exoluere Animũ inducerent, missurum se, Qui ex Gręcia Capillitiũ affatim afferrent. Id cũ Lycii amplius perpendissent, & Comæ delitias in magno reponerẽt, gratissime ꝯditionem admisere. Atq; ex faceto mox cõmento magna uis pecuniarum est cõgesta. De more aũt Comæ recidendæ nihil est, quod hic uberius agamus, q̃n Pausania, & Homero, aliis'q; Auctoribus, est id a' nobis alibi explicatũ. Id mõ succurrit, Vt Versutum Cõdali eiusdem ingenium in re numaria copiosius enarremus. Siq̃n ei Regionẽ ꝑagrãti Ouẽ quis, aut Vitulũ attulisset, Simul nomẽ eius, Qui dedisset, subnotabat. Simul etiã tempus, mox'q;, Vt domũ referret, Imperabat, donec ipse rediret. Vbi autem præterisset tẽporis nõ parum, Eo accersito, αὐτὸ τὸ τρέφειν, καὶ τὴν ἐπικαρπίαν λογισάμενος ἀπῄτει.i. Ipsum, quod esset enutritũ, Et Siqd inde emolumenti foret enatũ, subducto calculo, repetebat. Itẽ siqua Arbor in Vias, quas ipsi βασιλικάς, hoc est Regias uocant, procũberet, Fructus ipse capiẽs uendebat. Hasce uero artes accumulandi modo nõ bono Auri uim, utiq; a' Mausolo suo edidicisse potuerat. Scitũ enim est, Cuiusmodi fuerit Princeps, tales etiãnum Subditos fore. Is enim ad pecuniã auidior, Concione Ditioꝝ aduocata, missos dixit, a' Persarum Rege, Qui tributa exigerent, Se autem soluendo nõ esse, proinde esse in magna æstuatione. Tunc, quibus id clam datum negotii erat, exurgentes offerre illi cœperunt, q̃tum q̃sq; condonare posset. Id uero cõspicati cæteri, simul uerecũdia ducti, Simul etiã perculsi terrore, multo iis ampliora polliceri instituerũt. Sed ut illuc, unde in hæc diuertim[9], redeat Oratio, De Lyciis hoc amplius ex historia nouimus, Eos alioqui ciuiliter adeo, et cõtinenter uixisse, Vt cum feliciter in Italiam usq; mari q̃nq; dominarent', tamẽ nullo turpi lucro unq̃ se extulerint, iuxta patriæ morem in Lyciaci Cõuentus administratione ꝑmanentes. Erant aũt XX & tres Vrbes, quæ suffragiorum erant participes. Ex quaq; Ciuitate in Cõmune collegium cõueniebant, Id statuentes, quod maxima pars comprobasset. Maxima aꝑ Ciuitatum unaqueq; ferre

poterat suffragia tria, Mediæ duo, Cęteræ unū. Solymos a' Lyciis diuersos Homerus facit. Nam de Bellerophonte e' Lycia profecto ita scribit.

Hic Solymis iterum pręstantibus intulit arma, Strabo eosdem putat.

Prouerbium, Sulcus Ægypti Libyę harenas non curat, Quo enuntietur Sensu. Aegypti commoditas. Caput XX

Vlcus Aegypti Libyę harenas non curat, Adagium est, de loco non admodū qdem lato, Sed fœcundo insigniter, ac fructuoso, Qui longe anteponēdus ui detur desertis, incultis'q; agris, ac uastioribus. Siquidem Aegyptus magnitudine cedit utiq; Libyę, Sed ita, ut illius tota uastitas ne huius quidem assequatur portiūculā. Non præterit profecto nos, Aegyptum dictam esse Veteribus publicum Orbis horreum, Solere'q; Deos eo' Animi gratia, & Salutis confugere. Quāquā & illud uidemur legisse, Quod Iosephus scribit, Regionē illam tam munitā, & adeo fertilem, ut cūctos Mortales pascere, Deos ipsos excipe hospitio, saluare posse gloriaretur, nunq̄ tamen fuisse ab omni ęuo liberam, Id Quod eo uidet' mirabilius, Quia illi ad Laudē imprimis dat', quod sit quaq; uersus mirum in modū munita, & inaccessibilis penitus. Hinc mari, Illinc deserti uastitate obiecta, Dextera montibus abruptissimis, Sinistra paludibus aqs diffusissimis. Proinde lectum in historiis est, Cæsarem uictorem Aegypti Regnum Cleopatræ, fratri'q; eius minori permisisse, Veritum prouinciam facere, Ne quādoq; uiolētiorē prę fidem nacta, nouarum rerū esset materia. Aegypti porro' prouentū illa monstrarint amplissime. Nam scribit Cicero, Auletæ patri Cleopatrę, A' quo pessime, ac per summam ignauiam Regnum administrari solitum, scimus, Tamen quotannis duodenū milliū, & qngenū talentorum tributum conferri assueuisse. Quod uero diximus, Adagium ex Antiphili Epigrammate promptum est.

καρποῖς ὀυ σταδίοισιν ἐρίζομεν, οὐ γὰρ αὔλαξ
αἰγύπτου, λιβύης ψάμμον ἐπιγράφεται.

Fructibus coutendimus, non stadiis. Neq; enim Sulcus
Aegypti Libyæ harenas curat.

Cognatum his aliquo modo uetus illud unius ex Septem, Adhibēdum modū, mēsuram'q; rebus, Quod non solum aliud acturis, Sed & agrum paraturis dictum intelligimus, Ne maiorem, quām ratio calculorum patitur, emere uelimus, Nā huc pertinet præclara nostri Poetę sententia, Laudato ingentia rura, Exiguum colito. Sed & acutissimam gētem Pœnos dixisse, cōuenit, Imbecilliorem agrum, q̄ Agricolam esse debere, Quoniam, cum sit colluctādum cum eo, si fundus præualeat, allidi Dominum. Nec dubium, quin minus reddat laxus ager non recte cultus, q̄ Angustus eximie, Propterea de se, ac Homero Virgilius noster metaphora honestissima putatur cecinisse.

Illius immensos miratur Gręcia Campos.
At minor est nobis, Sed bene cultus ager.

Mineruam Phidiæ uice Prouerbii ab Eruditis quandoq; usurpari. Cap. XXI.

Inerua Phidiæ prouerbio scito, excusso'q; usurpamus de re cultissima, Et quæ in excelso loco, conspicuo'q; uisenda omnibus constitui debeat. Cicero, Hoc enim opus in apertum ut referas, nihil postulo, Non enim est tale, ut in arce poni possit, quasi Minerua Phidię, Sed tantum, ut ex eadem officina exisse uideatur. In hac eadem figura exisse appareat. Fuit quippe Athenis ad Acropolin Mineruę statua ex Ebore a' Phidia egregie elaborata. Meminit Libro. XXXIIII. Plini⁹; Fecit inquit, & ex Ebore æq; Mineruam Athenis, Quæ est in Parthenone astans. Strabo; ἐν παρθενῶνι τὸ τοῦ φειδίου ἔργον ἐλεφάντινον ἡ ἀθηνᾶ. Parthen on uero dicebatur Mineruæ templum, Auctore Pausania, & Plutarcho, q̄q̄ est proprie Parthenon Virginum conciliabulū, & Conuentus, Virginis aūt uocabulo Mineruam intelligebant. Eius templum, curante Pericle, conditum ab Ictino est Architecto, Cuius cōmeminit & Vitruuius, Et Strabo scriptū reliquit. Mentio est Simulacri eius apud Ouidium quoq; illis Versiculis.

Arcis ut actææ uel eburna, uel ærea custos,
Bellica Phidiaca stat Dea facta manu.

Cur Pomum Homerus dixerit ἀγλαόκαρπον, & Empedocles ὑπέρφλοιον. Sida qd

Phloinæ uestes. Phlœus. Leptychana, Calyphe, Hymenes, Lobi. Caput XXII.

Vm Græca nup uersaremus, forte se nobis ingessit Homericum illud, σῦκαί τε γλυκεραὶ, καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι. Et ficus dulces, Ac Pomi splen
d didum ferentes fructũ. Quærebamus, Quid ita Sũmus Poetarũ Arborẽ pomiferam eo præcipue Epitheto cẽsuisset ornãdã, ut ἀγλαόκαρπον diceret, Et Tryphonis qdẽ medicinæ nõ impiti, Sententiã aduertim⁹. Eũ fructũ ita laudibus celebrari nõ immerito, Præsertim si arbori, in qua edit, cõparaueris, Permodica. n. ea est, Nec aspectu admodũ grata. At ipsum pomũ & grãdescit satis, nec inuenustũ est. Esse quoq; qbus ita uideatur, Inter arboreos fructus cõgestiam ex oĩbus huic inesse pulchritudinẽ, Etenim tactu molle est perinde, ac Violæ, oppleť q; odore suaui, qđ attigerit, Gustu itẽ iucũdũ, Nec nõ illici, ut sic dicã, inspectu. Proinde, ut qđ Sensus oẽs ꝓuocet, iure laudari. Et hęc qdẽ ꝓ Ingeniorũ captu nõ oĩno improspe uideť excogitata. Sed cur nã Empedocles, Qui poeticis florib⁹ philosophiã inspersit, Ita sibi scribere pmisit. οὕνεκεν ὀψίγονοί τε σίδαι, καὶ ὑπέρφλοια μῆλα; Nã quod Sidas. i. mala punica, opsigonos uocat, fere uidemur pcipe, Verbo siqdẽ eo tardã significari maturitatẽ, nemo nõ nouit. Humectã. n. Arboris ei⁹ naturã, ac imbecillẽ, & uiscidã cõsistere nõ pmittit Sol, nisi ad frigus cœpit Aer cõmutari. Proinde Theophrastus Arborũ hanc solã in umbra melius pcoquere fructũ scribit, ac celerius. Cur uero Poma uocauerit Hyperphlœa, Hoc uideri multis ambagiosum põt, Et eo qdẽ ampli⁹, Quod suus est Empedocli mos, nõ nitida uenari Epitheta, qbus ueluti floridis qbusdã colorib⁹ res illustret, ac tanquã calamistro inurat, Sed quę mõ essentiã, potestatẽ q; eõmonstrẽt, Sicuti cũ ἀμφιβρότην χθόνα Corpus uocat Animę circũiectũ, Carceris uice. Et πολυαίμακτον τὸ ἧπαρ, hoc ẽ sanguinis multi Iecur. Comperi ex Grãmaticis non oĩno cõtẽnendis, Qui ex uiuida ui, ac florida dici Hyperphlœa opinentur, τὸ γὰρ ἄγαν ἀκμάζειν, καὶ τεθηλέναι φλοίειν ἀπὸ τῶν ποιητῶν λέγεσθαι. Phlœin siqdẽ florescẽdi, uigendi q; uim signare. Nã sic Antimachus quoq; φλοίοντας ὀπώρας dixit τὴν τῶν καλλιμέων πόλιν. Aratus itẽ cũ de Sirio dicit, καὶ τὰ μὲν ἔρρωσε, τὰ δὲ φλόον ὤλεσε πάντα, Virorẽ, florem q; appellauit Phloon. Phloinas aũt Vestes nõ a' Phloos dedu-ctas uolũt, Sed a' Phleos palustri herba in Bœotię lacu Orchomeno, ut Theophrast⁹ inqt, Quæ sit ad nex⁹ utilis. Vestiũ eiusmodi meminit cũ Herodoto Pausanias, ut alibi docuim⁹, Quibus Aues in Arabia Stymphalides (nã & ibi esse phibenť) uiscĩ mõ capianť, oĩ alia materia rostris earũ impari. Sũt ex Gręcis, q Dionysio rẽ diuinã faciãt, Quẽ Phlœon uocãt. Inde igiť uideri, Vt institutũ repetam⁹, Hypphlœa dici poma, qđ uiriditatẽ maxime oĩum ferũt, ac florẽ, tanq̃ ὑπὸ particula intẽdẽdi uim hẽat. Aliis uero id arridet ampli⁹, Vt ὑπὸ significet parte hac, nõ ualde, Sed desup poti⁹, aut extrinsec⁹. Hinc. n. Hypthyrõ diciť, Quo noĩe signať hostii Lapis supior. Et Hypoon ꝓ tabulato. Poeta uero ẽt κρέα ὑπέροπτα, quę in Victima forinsec⁹ obiacẽt, ut ἔγκατα, quæ intus. Ergo cũ fructus cæteri fere' extrinsec⁹ Corti ce obuallenť, cõmuniãť q;. Qualia ferme' uocãt Leptychana, uel Calyphe, aut Hymenas, et Lobos, Pomis intus ꝓduciť Cortex, Qui est glutinosa tunica, hoc est κολλώδης χιτὼν, & pinguis, Cui inhęret semen. Quod uero esui est, circũiectum illi cõuiiitur, Ita hypphlœon diceť, q̃si Sup corticẽ habẽs, qđ in escã cedit, Nã Phlœon. i. φλοιὸν dici corticẽ, nemo est, quẽ lateat, Sed nos in re physica, ut multi fortasse opinabũť, nimis diu uerba facim⁹. Quare ad Alia residuum grauiora, Ne digressi longius risu excipiamur, Quanq̃ nil admodũ uideri ridiculũ põt, Qđ a' classicis Auctorib⁹ promptum in Literas, nouim⁹. Sed sunt tamen, quibus etiam Alabastrus Vnguẽti plena putere uideatur, Horum ego delicatas aures nec rado, Nec Oculos tam molliter eruditos moror.

Oculi eruditi Qui intelliganť. Statuarũ luxus, & primordia. De Pictura. Cap. XXIII.

O Culi eruditi, ut ab eo potissimũ hæc ꝓdeat lucubratio, Qđ præcedẽtis postremũ est, Ex Adagio recte dici uideť de iis, Quorũ iudicio amussitatũ, examinatũ q;, ac Cẽsoriũ quodãmõ in ꝓpẽdẽdis, discernẽdis q; reb⁹ pnosciť. Nec id in Legẽdo solũ, q̃q̃ hoc forte rarius, Sed in Spectãda pictura nobili, aut ope antiqs Artificũ nominib⁹ ꝓcioso. M. Tulli⁹, Auctionis tabula te stupidũ detinet, aut Signũ aliqđ Polycleti. Miror, unde sustuleris, & quo mõ hẽas. Intuẽtẽ te, Admirãtẽ, clamores tollẽtẽ cũ uideo, Seruũ te eẽ ineptiarũ oĩum iudico. Nõne igiť sũt illa festiuæ sint, Nã nos quoq; Oculos eruditos habem⁹, Sed obsecro te, ita uenusta habeanť ista, nõ ut uincula Virorũ sint, Sed ut

oblectamenta

oblectamēta Pueroꝝ, Quid.n.Censes? Si L.Mumiꝰ aliquē istoꝝ uideret, Matellionē Corinthiū cupidissime tractātem, Cū ipse totā Corinthū ꝯtempsisset, Vtrū illū Ciuē excellentem, An Atriēsem Seruū diligētem putaret? Hactenꝰ Cicero. Cuius paulo plura ꝯsiliū fuit apponere, Vt pnosceremus, q̄topere attoniti pleriq; Signa mirati sint. Ab eo præsertim tpe, quo L. idē Mumius, de quo mentionē Cicero facit, deuicta Achaia signis repleuit Vrbē, Quāuis, ut historia testatū scimꝰ, decesserit ipse, nō relicturus filiæ suæ dotē. Multa & Luculli inuexere. Veꝝ Græci ipsi usq; ad insaniā hæc amplexati sunt. Siqdē ꝓdūt eminētissimi Auctores, Rhodi fuisse, Signoꝝ ad LXXIII millia. Nec pauciora Athenis, ac Olympiæ. Delphis ēt superfuisse, creditū est. Cæteꝝ multi iis, Quæ uocāt Corinthia, in tantū capiebant, ut secū ēt circūferrēt, Sicut Hortēsius Orator Sphingem Verri Reo ablatā. Propter quā Cicero illo iudicio in altercatiōe neganti ei, se ænigmata intelligere, respōdit, debere. Q̄m Sphingē Domi haberet. Circūtulit Nero princeps Amazonē. C. Cestius Cōsularis Signū ēt in prælio secū habuit. Alexandri magni Tabernaculū Statuæ sustinebāt. Sunt porro, q inter oia Statuarum usum egregiū putēt. Q̄ñ & ornamēto ueniūt Sacris, & Prophanis. Publicis itē, priuatis'q; ædificiis. Addunt ēt mirificā eas hominibꝰ, rebus'q; memoriā præstare. Quinēt, qsqs huius argumēti inuētor extitit primus, Cū religiōe profecto uident ꝓdusse. Sunt q Hetruriæ hoc ꝯtribuant. Alii Telchines Rhodios primū opinant Statuas honori Diuino cōfabricatos. Et qđ ꝑtinus subnotatiōe dignū uidet, Ita illas dicare ꝯsueuerant, Vt magicis auctæ diritatibus, Nubes existimarent, Imbres, & eiusmodi alia, mirāda rōne ꝑficere, nouas'q; Formas Aiantium ad arbitriū immutare. Immo uero & fictiles quoq; Statuas uocē esse nactas, primo de dubiis Animæ meminit Plotinus. Siqdem Magi Statuas loquētes ꝯstruere credebant. In qbus nec ꝓpriæ ullæ Statuaꝝ Animæ. Nec Sydera loquebant. Sed Dæmones ab eodē ducti Sydere, Sub cuius impio Statuæ fingebant. Primus apud Græcos Cadmus Agenoris filiꝰ Statuas Deoꝝ in templis cōsecrasse fert. Apud Aristotelē primas Athenis in foro positas legimus Harmodio, & Aristogitoni, Quod hi primū tyrānidē sustulissent. Eas Alexander a' Xerxe asportatas restituisse Atheniensibus, meminit Arrianus historicus. Romæ tantā legimus fuisse Statuaꝝ Copiā, Vt alter adesse Populus Lapideus diceret. Semiramis, quod scitu dignū eqdē cēsui, cū & Lapis deficeret, Et maius aliqd cōcupisceret, q̄ quod ære posset asseq, Apud mōtē Mediæ, Qui Bagistanꝰ dicit, In petra Stadioꝝ septē, & decē suam insculpsit effigiē, Quā Viri centū donis uenerarent. Illud de Statuariis adiecero, Quod ꝓdidit Siculus Diodorus, Statuarios Ægyptios tātū præcelluisse arte, & ingenio, ut ex uariis lapidibꝰ, diuersis positi locis unū Simulacri corpus ꝑficerēt, ꝯuentu partiū adeo ꝑfinito, ut uno loco ab eodē Artifice esse ꝑfectum uideret. Eiusmodi uero fuisse ferūt celebratū illud Pythii Apollinis Simulacrū apud Samios. Sed Satis hæc, sup'q; de Statuis. Nec minus insaniæ circa Picturæ opa, Pinacothecas, inqt Piniꝰ, Veteribus tabulis ꝯsuunt. Alienas'q; effigies colunt Ipsi, honorē nō nisi cū precio ducētes. Vt frāgat Heres, Furis detrahat laqueꝰ. Palæstras Athletaꝝ imaginibꝰ, & Cæromata sua exornāt, Et uultus Epicuri ꝑ cubicula gestāt, Ac circūferūt secū. Dignatio præcipua Romæ increuit a' M. Val. max. Consule. Cū Messala Priceps Tabulā picturæ ꝑlii, quo Carthaginiēses, et Hieronē in Sicilia deuicerat, ꝓposuit in latere Curiæ Hostiliæ, anno ab V.C. quadringētesimo nonagesimo. Tabulis externis auctoritatē fecit primus Idē L. Mumius, Cui cognomē Achaici dedit Victoria. Nā cū in præda uēdenda res distraxisset, Et Rex Attalus sex millibꝰ sestertiū emisset Aristidis tabulā. Liberū Patrē ꝯtinētē, pretiū miratus, suspicatus aliqd in ea Virtutis, qđ ipse nesciret, reuocauit Tabulā, Attalo multū querēte, Et in Cereris delubro posuit. Quā primū putāt picturā externā Romæ publicatā. Hinc in foro quoq; uulgo positas scimus. Hinc.n. est Crassi Oratoris ille lepos agētis Sub Veteribꝰ, cū testis cōpellatus instaret, Dic ergo Crasse, Qualē me reris? Talē inqt, ostēdens in tabula pictū inficetissime Gallū, exerētē linguā. In foro fuit & illa Pastoris Senis cū baculo. De qua Teutonoꝝ legatꝰ, quanti eū æstimaret interrogatꝰ, Respōdit, sibi donari nolle talē uiuū, uerū'q;. Sed hæc qd mirari necesse est? Cœpit mox & Classibus familiaris esse Pictura, Immo & onerariis Nauibus, q̄m & pericula expingi placuit. Immo uero ēt Rogos. Iuuit'q; pugnaturos ad mortē, aut certe cædem, speciose uehi. Aegyptii ēt Vestes pingebāt, inter pauca mirabili genere. Cādida uela, postq̄ attriuissent, illinebāt, nō coloribus, Sed Colorē sorbētibus medicamētis. Hoc cū fecere, nō apparet in Velis, Sed in Cortina pingi. In feruētes aquas mersa post momentum extrahuntur picta.

Cuiusmodi sit Prouerbiū, Equ⁹ Troian⁹. de'q; ea re pluscula. Itē Porc⁹ Troian⁹q. Ca. xxiiii.

Quus troianus, q̄tū lectione magistra cōptum mihi est, puerbio ualet usurpari pro Societate nō in pniciē mō cuiuspiā inita, Verū & ad bonā frugē aliquā. Cicero in Philippicis, In huius me inqt, Consilii societatē, tanq̄ in Equū troianū includi cū Principibus, nō recuso. Alibi Cicero idē, Ex Isocratis ludo, ueluti ex Equo troiano innumeros Principes exiuisse, scribit. Adagii rō notissima. Nam Græcorum Principes inclusos fuisse in Equū troianū, nemo nō nouit, uel ex illo Virgiliano.

Huc delecta uirum sortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri.

Sed & Odysseę octauo ita prius cōmeminerat Homerus.

ἀλλ' ἄγε δὴ μετάβηθι, καὶ ἵππου κόσμον ἄεισον
δουρατέου, τὸν Ἐπειὸς ἐποίησεν σὺν Ἀθήνῃ.

Sed age transi, & Equi decus concine
Duratei. Quē Epeus ꝯcinnauit cū Pallade.

Lucretius quoq; in primo de rerum natura.

Nam cum durateus Troianis pergama partu
Inflammasset Equus nocturno Graiugenarum.

Ex qua rōne uidet' & Val. Flaccus Libro argonauticon II, ita scriptū reliqsse, Manet immo tis nox duria fatis, Ex Politiani doctissimi Viri emendatiōe. M. Varro, quod ad Equū ligneum attinet, Epeū eius concinnatorē fuisse Coquū scribit, & Argiuis cibū curasse, Ideo'q; a' Plauto fumicum cognatorio epitheto nominatū. Illud porro' adiiciendum, Equos Durios ex poetica historia posse dici magnos, staturosos'q; de magnitudine uidelicet Eq illius Troiani, Aristophanes Auibus.

καὶ Θεαγένης, ἵνα τῷ Δουρείῳ ἅρματι,
ἵππων ὑπόντων μέγεθος, ὅσον ὁ Δούριος.

Ad Quod respiciens peritissimus Poeta ita cecinit.

Instar montis Equum diuina Palladis arte
Aedificant, secta'q; intexunt abiete costas.

Putant Eruditi, Comicū scientissimum de Equo ęneo, Qui fuerit in Atheniēsiū Acropoli; siue Arce, intellexisse, q & si æneus foret, Duri⁹ tū nuncupabat', eo titulo, χαιρέδημος εὐαγγέλου ἐκ κοίλης ἀνέθηκε. Chęredemus Euāgeli ex Coele dicauit. Sed & hic, Eq Troiani imaginē referebat. Ex hac itē troiani Eq similitudine in Veterib⁹ memoriis Porcū dici Troianū inuenim⁹, q̄si aliis inclusis Aialib⁹ grauidū, ut ille grauid⁹ armatis fuit. Scribit in Cœnis suis Macrobi⁹, Ciciū in suasiōe legis Fānię obiecisse Seculo suo, qd' Porcū troianū mēsis īferret.

¶ Perdicis Libido in Prouerbiū producta, quā habeat rōnē. Perdicū uersutia. ἰκταρδηλίζω qd. Perdix an sit uocalis. Papinius declaratur. Vocū differētię in auibus. Aegyptiorū literę. idest Hieroglypha Grāmata. De Perdice a' Protogene picto. Caput XXV

Erdicis Libidinē usurpari posse adagio, animaduertimus p efferata, turpi, atq; infami, demū'q; pniciosa. Proditū a' Mythicis est, Perdicē fuisse Venatorē, qui sit matris infando amore corept⁹. dū uero utrinq; imodesta libido ferueret, & noui facinoris uerecūdia reluctaret', cōsumptus, atq; ad extremā labē pductus memorat'. Hūc primū inuenisse Serrā, scribūt nōnulli, Nā primi Cuneis scīdebāt fissile lignū. Fenestella Martialis scriptū reliqt, Hunc Perdica fuisse initio Venatorē. Cui cū cruētū institutum, & solitudinis studiosa meditatio displicere cœpisset, assiduis agitata cursibus, Simul'q; quod intueret' Eiusdem studiosos, Actæona. Adonin. Hippolytū pessimo interiisse exitio, Artis pristinę affectui misisse repudiū, atq; eo studio desito, agriculturę totū se mancipasse. Quo noīe Terrā quasi matrē, oīum genitricē, fert' adamasse. Quo labore ꝯsumpt⁹, ad maciē prolapsus dicit'. Quod uero cūctis Venatorib⁹ detraheret, Serrā, ueluti Linguæ uirulentiā dicit' excogitasse. Matri eius indidere nomē Polycastem, qd' interpretant' polycarpē, a' fructuū numerositate, quos humanis usibus Terra parēs producit. Cæterū ut a' fabulosis ad historicā demigremus Veritatē. Videt' Auis quoq; Adagio gradū fecisse. Nec. n. ut rerū naturæ periti tradunt, In Animali alio par opus libidinis. Si cōtra mares steterint fœminæ, Sicuti quinto de historiis Aristoteles scribit, aura ab iis flante, prægnātes fiunt. Hiantes aūt exerta lingua, per id tēpus æstuant, cōcipiunt'q; supuolantiū afflatu, sæpe uoce tantū audita Masculi, qd' ab Auicēna itē repetitū scim⁹, de Aialib⁹ qnto. Dimicāt īter se mares desyderio fœminarū, Victū'q; aiūt Venerē pati, Quod qdē et Cothurnices facere dicunt'. Addit Trogus, etiā Gallinaceos aliquādo. Etiā si apud Plut. Gryllus Sophista apud Circem deformatus in Brutū negat, ex Brutis ullū masculā affectare Venerē. Capiūt' quoq; pugnacitate eiusdem libidinis, cōtra Aucupis Indicē excitæ in prœliū Duce totius gregis. Perdix inquit, Hieronymus, &

souymus, & aliena oua calefacit, si furto ppria amiserit, Sed cũ creuerint in nidis pulli, euolant, & ad parẽtes suos redeũt, emẽtitum omittẽtes. Perdices sibi insidianť, Et si afferantil los ad Syluam, q eos habẽt, Vocẽ emittũt absconsi, Sic'q ueniunt cæteri, ac in retia præcipitanť, plusq pedib⁹, q̃ pennis fugiunt Aucupãtes. Et si ad hoc fuerint, ut capianť, Similẽ sibi colore lapidẽ quærũt, & inibi supinos se cõponũt. Vnde & Perdicis uafricia in puerbiũ quoq producit, de qua præclare, ut de aliis, Plinius. Hinc apud Aristophanẽ formatum in Auibus Verbũ inuenimus, ἐκπερδικίσαι pro eo, qd' est elabi astute, atq periculũ declinare.

εἰ δ' ὁπαδὸς προδότης τοῖς ἀτίμοις τοῖς πόλεσι
βάλλεται, πέρδιξ γενέσθω τοῦ πατρὸς πόλιον.
τῆς παρ' ὑμῖν ἐστιν αἰσχρὸν ἐκπερδικίσαι.

In Cuius Loci enarratione Grãmatici ita pdunt. ἐκπερδικίσαι, διὰ τὸ πέρδικας αὐτὸν γενέσθαι. εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ τὰς πέρδικας καταλαμβανομένους ὑπ' ἀνθρώπων, μηχανᾶσθαι τοιαύτην σωτηρίαν, λαμβάνοντες χόρτον κάρφη τοῖς ποσίν, ὑπτίους ἑαυτοὺς ῥίπτουσι. καὶ οὕτως ἐπικαλύπτουσι, καὶ ἐκκλίνουσι. Quod est, Effugere. Q m̃ ipsum dixit poeta Perdicẽ debere fieri. Productũ aũt ἐκπερδικίσαι uerbũ, quod deprehensi Perdices ab hoĩbus, id cõminiscunť salutis causa, Festucas siqdem pedibus capientes resupinos se collocãt, abiiciũt'q, atq ita operti elabunť. Idem Interpres uocat Perdica ὄρνεον πανοῦργον. i. Auem pastutã & uafrã. Quin & modo alio eiusdẽ interpretať uaframěta. Educit inqt, pullos in Pascua. Quod si hoĩem uiderit, Sibilo id illis significat. Qui ɔfestim resupinos se collocant. Adeo ut ne si palpitando qdem pericliteris, aduertas. Mox ubi Venator quadantenus est progressus, rursum Pater sibilat, At illi euolant protinus. Hoc igitur est inqt, ἐκπερδικίζειν. Perdicẽ uideť Papinius docilẽ intellexisse, aptum'q Sermoni humano enũtiãdo, Cũ Syluula quadã Libri secũdi de Psitaco Melioris ita canit.

Qui'q refert iungens iterata uocabula Perdix.

Domitius Interpres ingenii longe pręcellentis, eius rei rõnem Poetæ ipsi excutiendam, reliquit. Id qd' reprehendẽt forsan Aliqui, ac referendũ putabũt nõ ad Auis docilitatẽ, Sed ad Vocis sonũ, qui Auis eius est genuinus. Est aũt κακκαβίζειν. Inde'q ob syllabę repetitionẽ, quę in eo uerbo est, a' Poeta dictũ uideri, Iterata uocabula a' Perdice referri. Est sane' uerbũ id Perdicũ uoci peraccõmodũ, Sed nõ oĩum. Auctor Aristoteles est, Differre & Cęterorum Animaliũ uocẽ, & Eoɽ, quę genere eodẽ ɔtinenť, Loci rõne, Verbi grã Perdicũ οἱ μὲν κακκαβίζουσι, οἱ δὲ τρίζουσι. Quod est, Aliĩ caccabant, stridẽt Alii. Sunt hęc oĩno uera. Sed ita, ut Papinii sensum nil prorsum iuuent. Quippe quę nugalia sint, & ut ille ait, Chrysippi Syllogismis, & Platonis Legibus frigidiora. Nec ad hoc cõmentũ euertẽdum ullis Vineis, aut Arietibus est opus, Verbis Poetę nullo negotio coarguiť. Quod ut liquido pateat, Papinii ipsius Carmina, quę ante illud, quod modo protuli, Legunť, duxi subiiciẽda, Quibus manifestum fit, recenseri ab eo tantũ, quæ humani sermonis enuntiationi sufficiunt Aues. Sic autem habent.

Plangat Phœbeius Ales
Auditas'q memor pœnitus dimittere Voces
Sturnus, & Aonio uersę certamine Picæ.
Qui'q refert iungens iterata uocabula Perdix.
Et quæ Bistonio queritur Soror orba cubili.
Ferte simul gemit⁹.

Q d' siqs penultimo induct⁹ Carmine in diuersam pedib⁹ fnĩam abeũdũ censet. Tanq̃ Hirũdo nil minus, q̃ humanũ prorũpat in sonũ. Rñdeo, expositionẽ illã de Prognes deformatiõe in Hirundinẽ esse qdẽ a' Varrone ɔfirmatã, & a' nostris fere. Cæterũ Græcorũ nõnulli in Lusciniam malunt. Quod Probus nõ ignorauit in Bucolicon Virgilii, Et uidetur Ouidius secutus, cum ita canit.

Sola Virum non ulta prius mœstissima mater
Concinit ismarium Daulias ales Ityn.

Et Ioannes grãmaticus in Hesiodi cõmẽtario fere' in fine. καὶ πρόκνη inquit ἀηδὼν γενομένη τὸν Ἴτυν ὀδύρεται. φιλομήλα δὲ χελιδών, τὴν γλῶτταν φασὶ μὴ ἐκτετμῆσθαι. Philomelę porro' docilitatẽ, siue Lusciniæ, Quis ignorat? Cũ sciam⁹ Drusũ, & Britãnicũ Claudii filios Lucinias habuisse greco, atq latino sermone dociles? Quo uero de Perdice nil uideať absurdũ, Plinii uerba subtexere libuit ex decimo naturalis historiæ, Verum inquit, Alias addiscere negãt posse, q̃ quæ ex genere earũ sunt, Quæ glande uescunť, Et inter eas facilius, qbus qni sunt Digyti in pedibus. Ac ne eas quidẽ ipsas primis duobus uitæ annis. Latior iis est Lingua omnibus, in

ſuo cuiq; genere, quæ Sermonē imitantur humanū. Quāquā id pene` in omnibus cōtingit.
Agrippina cōiunx Claudii Cæſaris Turdum habuit, quod nunq̄ ante, imitantē Sermones
hominū. Ex iis nimirū impoſſibile uideri haudquaquā pōt, Perdicē humanæ uocis expreſſiſ-
ſe ſonū. Quę uero Plinius ſcribit, ſere` ab Ariſtotele promunt᷑ Libro ſecūdo de hiſtoriis, prę-
ſertim quæ ad linguæ modū ptinent. Lingua inqt, omnib⁹ eſt, Sed uarie. Aliis.n.lōga. Aliis
breuis. Aliis lata. Aliis anguſta. Omniū maxime Animaliū poſt hoīem literas proſerre nō-
nulla Auiū genera quæūt, uidelicet ea præcipue, quæ πλατύγλωσσα ſunt. Hoc eſt, qbus lin-
gua latior eſt. Sed & Ariſtotelē imitatus Auicēna, Aues inquit, quæ habēt linguā amplā ho-
minis uocē imitāt᷑. Sed plinius in Sympoſiacis Plut. Perdicis loquacitatē non tacuit. Quin
eſſe uocalē, ac diſcere, Cōprobat idē alibi. Sed & in Laconia haberi Perdices uocales, mon-
ſtrauit in Dipnoſophiſtis Athenæus. Qui & Ariſtomenē Athenienſem, Adriani libertum,
dici a` Patrono ſolitū, ſcribit, Atticoperdica, Cū eſſet Comœdiæ ueteris Hiſtrio. Sed quia
de Voce mentio eſt, addamus, quæ primo de hiſtoriis idem ꝓdit Ariſtoteles, Ex Animātib⁹
alia ſunt inquit, ψοφητικὰ hoc eſt, quæ ſtrepitū tantū elidunt. Alia uero Aphona, ſiue mu-
ta, Alia φωνήεντα, quæ uocē formant, Sed ex iis aliqua Dialecton habēt.i.loq poſſunt. Alia
Agrāmata, quæ uocē ſolā nullis exprimendā Literis reddūt. Alia ſunt κωτίλα hoc eſt, lo-
quacia. Alia taciturna. Cęterū ut ad Perdices redeamus, Aegyptiorū literis, quæ Animātiū
figuris, reliqs'q; huiuſmodi Corporibus, ac ſignis ꝯſtabāt, qd᷑ Cheremon docet, atq; Hora-
pollo, Hi Cōtumelioſos monſtrare uident᷑, qm̄ iſtiuſmodi aues ſenio ꝯſectæ ꝯtumelia ſe affi-
ciāt, Sicuti Anguilla Inuidiā ſignare uidet᷑, quæ ita bonis inſeſta omnib⁹ eſt, Vt Anguilla pi-
ſcib⁹, Quoꝝ oīum ſocietatē, & cōmunionē ſugit. Hippopotami ungulę dehorſum uerſę im-
piū, iniuſtū, ingratū'q; ſignificāt, Idē & Colūbus, Qui q̄q̄ bilis eſt expers, & in uniuerſa Ani-
mantiū peſtilētia ſolus illi⁹ morbi ꝯtagio uacat, In parētes ſe tn̄ ingratū præſtat, atq; inſeſtū,
Quippe q robuſtior factus, Patrē pugnādo a` matre fugat, Cui ipſe miſcet᷑. At Equus ille flu-
uialis, cū primū p ætatē licuerit, patrē experit᷑ uiribus, Quē ſi pugna ſuparit, ac ſibi locū cæ-
dere, animaduerterit, Matrem init, Vita patri ꝯceſſa. Quod ſi uictus Pater minus ei pmittat
cū matre cōcubitū, tum Patrem filius robore, uiribus'q; fretus interimit, ac matrē cōprimit.
Itaq; nō abſurde iidē Aegyptii ad inferiorē partē duas itē pingunt eiuſdē Hippopotami un-
gulas, Quo id hoīes intuentes, & qd᷑ de iſtiuſmodi bellua dicit᷑, cogitantes, ſint in reſerēda
gratia promptiores. Ex hac doctrina uidet᷑ & illud eſſe depromptū, Quod in Regū ſceptris
ſupne Ciconiā figurabāt, inſerne uero Hippopotamū, qppe ſignificātes Vim Iuſtitiæ pare-
re, qm̄ Hippopotamus Animal ſit iniuſtiſſimū. Inuenio literas id genus appellari Hierogly-
pha grāmata, quod iis in rebus ſacris myſteria ſignificarētur. Et Chæremon, cuius pauloan-
te mentionē habuimus, Hieroglyphica ſcripſit. Erant inde apud Aegyptios, Qui dicebant᷑
Hierogrāmates, hoc eſt ἱερογραμματεῖς. Qui ēt de futuris uaticinia cōcipiebāt, Vnum'q; ex
iis Regi mirabiliter multa de Moyſi mox naſcituri excellētia prædixiſſe, proditū memoriæ
eſt. Hęc immo uberius ꝯtexere libuit, Vt apertius intelligeremus illud ex Lucani pharſalia.
Qui doctiſſime, quod adſtruximus, ita breuiter canit.

Nondum flumineas Memphis contexere byblos
Nouerat. In ſaxis tantum, uolucres'q;, feræ'q;,
Sculpta'q; ſeruabant magicas Animalia linguas.

Inuenio illud quoq; in antiquis memoriis, Aegyptios literas qdem ꝓprias habere, quas di-
ſcant omnes, Sed Quas appellāt Sacras, Soli norūt Sacerdotes, a` Parētibus priuatim acce-
ptas. Apud Aethiopas uero, quoꝝ coloni fuiſſe uident᷑ Ægyptii, iiſdē Oēs utebant᷑ figuris.
Volebamus iā Capiti huic impingere umbilicū, Sed collibuit, cū forte in manibus eēt Dio-
dorus, adnectere, quæ ille quarto Bibliotheces ꝓdiderit, ad hoc ipſum facientia maxime,
Quoniā in id genus parerga libenter excurrimus, Si pręſertim ſcitius aliquid, remotius'q; cō-
plectant᷑. Accipiter inqt, rem denotat cito factā, quoniā hęc aliaꝝ ferme` oīum auis ſit uelo-
ciſſima. Transfertur hęc notatio ad Domeſticas res, quæ uelociter fiant. Crocodilus malum
ſignificat. Oculus, Iuſtitiæ ſeruator, & totius corporis cuſtos interpretat᷑. Alioq Iuſtitia ocu-
latiſſima eſſe fingit᷑, oculo uegetiſſimo, acie perſpicaci, & cūcta pſpiciēte. Quā Chryſippus
effingi ſolitā ꝓdidit, aſpectu formidabili, Luminibus oculoꝝ acrib⁹, Neq; humilis, neq; atro-
cis, Sed reuerendę cuiuſdā triſtitiæ dignitate. Plato uolumine de Legibus nono, Iuſtitiam

omnium

omniū speculatricem, atq; uindicē appellat. Et ita dici a' priscis Sacerdotibus, tradit. Hinc legim⁹, Quosdā Solis & Iustitiæ testatos oculū. Et in Versipelles dici inuenim⁹ ex Adagio, Ipsos ēt oculos Solis, & Iustitiæ facile frustrari posse. Sed ut a' diuerticulo fabulā repetam⁹, Ex reliqs Corporis partibus Dextera manus, digytis passis, libertatē designat. Sinistra uero cōpressis, tenacitatem, atq; auaritiā. Eodē modo & cæteraræ Corporis partiū figura, atq; instrumenta certū quid notabant. Sed hic adnotandū illud est, L. Apuleio Libro XI. Asini aurei, Literarū genus hoc dici Ignorabile. Cōplusculа eius Auctoris uerba collibuit exscribere. De opertis inqt, Adyti pfert quosdā Libros literis ignorabilib⁹ prænotatos, partim figuris huiuscemodi Animaliū, Cōcepti sermonis cōpēdiosa uerba suggerētes. Partim nodosis, & in modū rotæ tortuosis, capreolatim'q; pdensis apicibus, a' curiositate Profanorū lectiōe munita. Cornelius quoq; Tacitus Libro Augustę historiæ XI, dum de literarū diserit inuētoribus. Primi inqt, p figuras Animalium Aegyptii sensus mētis effinxerunt, & antiqssima monumēta memorię humanę impressa Saxis cernunt', Ac Literarū semet inuētores itē perhibent. Inde Phoenicas, q mari prępollebāt, intulisse Gręciæ memorant, gloriā'q; adeptos, tanq reppererint, Quæ ab Ægyptiis acceperāt. Cæteræ sicut a' Perdice sumus exorsi, ita in eū dem desinamus, Obiter adnotabimus, Quę Libro XIIII. Strabo pdidit super Perdice a' Protogene picto, Item inquit, ex Protogenis picturis Ialysus, ac Satyrus iuxta Colūnā stās, Sup colūna Perdix erat, ad quem ita homines hiabāt, cum nup tabula esset posita, ut illum solum admirarētur, Satyrū uero cōtemnerent, qq psectissimū opus, Augebant admirationē Perdices mansueti, Qui a' Nutritoribus allati, & cōtra pictū appositi canebant ad picturā, & congredi gestiebāt. Protogenes rem uidēs pręter opinionem euenisse, Aedituos rogauit, ut deleri auem permitterent, Quod & factum est.

¶ De Harpyis q diuersa cōperiantur Apud Gręcos certatim, & Latinos. Harpe qd. Harpides. Harpyæ. Harpasus. Harpasa. Harpagia. Harpage. Creagra. Lycos. Cap. XXVI.

Arpyias malas pro neqssimis mulieribus, ueluti ex Adagio usurpasse uidetur Apuleius. Cuiusmodi fuerint monstrosa Harpyiarū Corpora, notū abunde; h opinor, ex Virgiliano Carmine,

Virginei Volucrū uultus, fœdissima Ventris
Proluuies. Vncę'q; manus, & pallida semper Ora fame.

Seruius Neptuni pdigios Patris, & Terrę filias putat. Sunt, q scribāt, ideo Virgines fingi, Q d' oīs rapina arida sit, ac sterilis. Ideo plumis circūdatas, qd' qcqd inuaserit rapina, cęlat. Volatiles aūt, qd' omnis rapina ad uolandū sit celerrima. Dicit'.n. Aello quasi ἀλλότρια.i. alienum tollens. Ocypete citius auferēs. Celęnum uero Gręci nigrum uocant. Vnde & Homerus prima Iliados Rhapsodia,

αἶψά τοι αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί. Statim niger tuus Sanguis emanabit per meā hastā. Quæ omnia id demū significare animaduertimus, Quod aliena cōcupiscimus primo, mox expetita inuadimus, postremo inuncata semel abscondimus, illatebramus'q;. Sed & ipsum Harpyiarum nomen inditum a' rapacitate uidet', Siqdē eo nomine indicat' Græcis rapina. Vnde & Harpax in Pseudoli argumento.

Venit Harpax uerus. Res palam cognoscitur.
Est & apud eundem Harpagare uerbum, Vt item in Pseudolo.
Neq; homines magis Asinos unq Vidi. Ita plagis Costę callent.
Quos dum ferias, tibi plus noceas. Eo.n. ingenio hi sunt flagricibæ.
Qui hæc habent consilia, ubi data occasio est. Rape, clepe tene. Harpaga.

Sunt qui putent, tribus Harpyis addi ab Homero quartam noīe Thyellam. Apollonii uero Interpres in Illis Poetæ Verbis ex Argonauticon primo ἀλλὰ θύελλαι αἶψα μεταπρὸ γαῖαν ἄπωσαν φέρον. At Thyellę aduersæ raptim retro ferebant, Ita scribit, Thyellæ hiberni flatus, & pcellæ, Vñ Homerus p Synonymiā Thyellas posuit, & Harpyias, hoc est pcellosos flat⁹.
ὡς δ' ὅτε πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι. Et mox.
τόφρα δὲ τὰς κούρας ἅρπυιαι ἀνηρέψαντο.

Apollonius uero opis eiusdē Libro secūdo, Iouis magni Canes Harpyias dixit illis Versib⁹.
οὐ θέμις ὦ υἷες βορέου ξιφέεσσιν ἐλάσσαι
ἁρπυίας, μεγάλοιο διὸς κύνας.

Et mox subiungit, fugatas a' Zeto, & Calai coniecisse se in Specu, quod in Creta uisebat, sub Arginûte, Quam rem Neoptolemus quoq;, ac Pherecydes Literis commêdarint. Sunt ex Græcis, Qui Irin Harpyiarum Sororem prodiderint. Pro Cruêtis, Sanguinariis'q; rapto ribus, pecuniæ immorientes uidetur Sidonius Apollinaris Harpyias usurpasse, Nam libenter inquit, incedunt armati ad epulas. Albati ad exequias. Pelliti ad ecclesias. Pullati ad nuptias. Castorinati ad Letanias. Nullum illis genus hominum, ordinum, temporû cordi est. In foro Scythæ. In Cubiculo Viperæ, in Conuiuio Scurrę. In exactionibus Harpyię. In Collocutionibus Statuę. Sunt qui Harpyiarum nomine Furias intelligant, Vnde etiam epulas abripere dicuntur, quod est furiarum. Hinc elegâter Oratius Gulam dixit rapacibus dignâ Harpyiis, intelligi uolens, Gulones dignos uideri, quibus Harpyiæ furtim inuolantes edulia surriperent, in ipso edendi desyderio, & Epularû apparatu, sicuti Phineias diripuere dapes. Apuleius, Et tamen quotidie pastus electiles comparere nusquam. Nec utiq; Cellâ suam immanes inuolare mures, uel muscas. Vt olim Harpyiæ fuere. Quod diximus, Irin credi Harpyiaæ Sororê, ne ɔfictum quis putet, confirmat Hesiodi auctoritate ex Theogonia.

Θαύμας δ' ὠκεανοῖο βαθυῤῥείταο θύγατρα

ἠγάγετ' ἠλέκτρην· ἡ δ' ὠκεῖαν τέκεν ἶριν,

ἠϋκόμους δ' ἁρπυίας, ἀελλώ τ' ὠκυπέτην τε.

Harpyias grammatici apud Græcos interpretantur ἁρπακτικὰς θεάς, idest rapaces Deas. Harpe uero Auis est species rapto uiuentis, Aquilæ similis. Homerus.

ἡ δ' ἅρπῃ ἐικυῖα τανυπτέρυγι, λιγυφώνῳ.

Quanquam & eodem nomine dici falcem nouimus, Hesiodus.

δεξιτερῇ δὲ πελώριον ἔλαβεν ἅρπην,

μακρὴν, καρχαρόδοντα.

Hinc Harpedophorus dicitur falcifer. Harpides uero calciamenta sunt, quæ item Crepidas uocant. Dicuntur uero quasi ῥαπίδες. Quia πολυῤῥαφῆ ὑποδήματα, idest multiplici sutura calciamenta sint, Sic enim apud Gręcos Salustius præcipit. Nominis uero etiam Callimachus meminit.

ἐν γὰρ μανδοῖ ζῶνι θῆκε σὺν ἁρπίδεσιν.

Harpys uero amorem signat, a' rapacitate item nomine accersito. Vtitur eo in Crinagora Parthenius. ἀμφοτέρους ἐπιβὰς ἅρπυς ἐλνίσατο. At Harpasus est Cariæ fluuius, ab impetu prærapido sic nûcupatus, Prius dicebatur Daphnus, Meminit Apollonius Caricorum quintodecimo. Harpasan Ciuitatem a' fluuio eodem nûcupari, Stephanus scribit. Nam Harpagia dicebatur locus prope' Cyzicum, Vnde raptum memorant Ganymedem. Sed & in Illyria ciuitas monstratur Harpyia prope Enchelyas, in quam Amphiarai auriga Baton se côtulit, postq̃ is periit, Meminit Polybius. Harpagen inter coquinaria instrumenta recenset Pollux. Sed nomine alio dici Creagram putat, & Lycon, hoc est Lupum. Alii eo nomine instrumentum quoq; intelligunt, extrahendis a' Puteo Vasis accommodum.

¶ Æstiuam Ægritudinem intelligi breuem, Et quæ sit eius rei ratio. Iuuenalis Locus explicatur. Caput XXVII.

Estiuam ęgritudinem fere' omnem celeriter desinere, obseruatum est a' clarissimis Medicorum. Quod ut môstraret maximus ille, ac diuinissimus Hippo-
a crates, Libro Sententiarum secûdo, ita scriptum reliqt. Quartanæ ęstiuæ breues magna ex parte sunt, Autumnales Longę, pręsertim quę hyemê attingût. Aduocauit etenim Morbum q̃ diutissime perseuerantem, ex quo uelut perspicuę claritudinis exemplo, reliqua Morborum genera inaudiri dedit. Ex doctrina igitur hac profluit Adagium, Vt ægritudinem mox paulo desituram, nec ꝑcaci recursu, aut Lancinatione diuturniore Corpus emaciaturâ, uel ɔfecturam quoq; nuncupemus Æstiuam. Scrutabar uero curiosius, Qui mos fere' Mortalibus insitus est, dicti, euentus'q; rationem, Sed nec laborandum diu fuit, Præsto' enim est semper, uelut Succenturiatus Ille Artis medicę Longe scientissimus Galenus, Apud quem ita scriptum legimus, Nô Quartanę solum inqt, breues ęstate sunt, Sed cæteræ ęgritudines quoq; celeriter desinunt. Nam Succi funduntur, & eunt usqu equaq; de Corpore, atq; reflantur. Igitur si Vires supersunt, nocua materia secreta,

morbi desistunt. Sin Vires desunt, infesta materia pariter abducta, ex quoque exoluunt, quam obrem nullus morbus ętate tardius absoluitur. Cæterum ut æstate materia dispergitur, atque aboletur facultas, Ita hyeme contra accidit. Succi nanque manent intus, modo Animalium, quæ illatebrant se, & delitescunt, & item facultas ualens persistit. Itaque cum morbificus succus maneat, neque morbi conuelluntur, neque ægri intereunt, quippe ualentior facultas renititur. Ex iis, quæ Medicus præstātissimus exequtur, Lux multa infertur illi Satyrico,

Iam letifero cędente pruinis

Autumno, Iam Quartanam sperantibus ęgris.

¶ Seminum, quę Cerasbola dicuntur, ratio. Gallinarum Pericarphismus. Engæa, & Zoophyta. Veterum pocula fuisse Cornea. Ceratis notiones. Episporia quid. Cerasbola item quæ dicantur. Caput XXVIII.

Stapud Platonem semel, quantum obseruauerim, Verbum hoc, Cerasbolus, idest κερασβόλος. Id quodam ueluti adagio usurpatum pro eo, qui inamœnis, ingratis'que moribus sit, Qui'que per imperitiā nullo moueatur affectu, et Leges quoque habeat derisui, illis haudquaquam obtemperando, Sed contumaciter obnitendo. Et Vocabuli quidem notio aperta satis, At eiusdem ratio non utique obuia fuerit, Sed ut Arietini oraculi historia, forte amplius quęrēda. Sunt qui ita interpretentur, Cerasbola dici proprie, Quę dura nascantur in Aspretis, aut Leguminibus, nigra quidē colore, Sed magnitudine, quanta Miliū. Ea si Leguminibus incoquantur, minime requ mollescunt, Nec alioqui fructum unquam ferunt. Eiusmodi produnt esse, quę inter Boum cornua, dum feritur, forte fuerint iactata. Vnde & Cerasbola nuncupata a' tactu eiusmodi, Sed, ut dixi, non nimis abditum hoc, neque ab intellectu deuium. At cur ita, id est, quod multos diu torsit. Multa equidem in naturæ maiestate recondita latere, fatendum est, Quæ ingeniorum solertia necdum satis uidetur excussisse. Nonnulla ex iis, sum memor alia huius operis parte attigisse me. Recenset pleraque & Theophrastus, In quibus & illud de Gallinis, Quod sexto de historiis etiam Aristoteles posuit, & est a' Plinio repetitum, Illæ enim ouo edito, religione quadam excutiūt sese, & circūactę purificāt, aut festuca aliqua sese, & Oua lustrant, Pericarphismum Plutarchus uocauit, Item defossum a' Ceruis Cornu, Item'que, Si una aliqua Caprarum ore Heryngium, quod nonnulli uocāt Origanum, alii Moly, Romani Capitulum mardus, Grex subsistit uniuersus. Hoc & de Cerasbolis dici potest nō absurde. Quid enim fiat, neminem profecto latet, Sed causam non norunt omnes. Non magis quam in eo, quod Periti rerū tradunt, Ceruis salsuginosas manare lachrymas, At dulces Suibus, dum capiunt. Nec non cur exculcatum Apium, contritum'que, dum germinat, lætius mox proueniat. Quod probris, maledictis'que, & execrationibus in Cumino cōsequūtur. Cęterum ne quęstionem modo torquendis uidear ingeniis proposuisse, Subiungam, quod ex mutis, ut aiunt, magistris compertū mihi est. Scribunt Physiologię non imperiti, Frigiditate Seminibus induci duritiem, ea nāque premit, cogit'que usque ad rigiditatem. E diuerso mollia, laxa'que efficit Calor, Proinde non recte astruunt, Qui dicunt, ἔτος φέρει, οὐχ' ἄρουρα. Annus fert, nō Ager, Siquidem Loca genuino prædita calore, temperiem gratam Aere addente, fructus proferunt molliores. Quęcunque igitur Serentis manu protinus, recte'que in terram decidūt semina, intra illam excepta, uelut suo sibi Lecto, collocata'que calore insito amplius, & humore perfruiualent. At Quę in Cornua inciderint Boum, non assequuntur, quam Hesiodus tradidit, ἀρίστην εὐθημοσύνην, Sed aberrantia, dilapsa'que non tam sata uidentur, quam proiecta incuriose. Vnde accidit plerunque, ut uel frigoris iniuriā non patiantur, Vel exucca prorsum fiant, & lignosa tunicula, ita ut remollescere haudquaquā ualeant. Argumento sint Lapides, quorum partes terræ inhęrentes, ἔγγαια, καὶ ζωόφυτα μέρη uocāt Gręci, lōge molliores custodit calor, quam quę sub Dio sunt, Qua ratione Lapidarii artifices lapides adobruunt, quos excolere ingenio parant, ueluti terrę caliditate quandam indipiscātur maturitatem. Cum hypæthri, et subdiales frigoris ui obdurati artificio reluctētur. Rursus ipsum hoc inde quoque discimus. Etenim compertum ferme' est, Frumēta, Quę in Areis seruata diutius fuerint, quodam ueluti callo obdurescere. Idipsum alicubi pręstat frigidior Vētus, dū uētillātur, afflādo. Sicuti ꝯtingere in Philippis, Auctores nōnulli sunt. Inde fit, ut tanquam īpossibilia haud respuēda sint, Si forte Rusticos quandoque inaudias, ex duobus ꝑpingis sulcis, aut uerius porcis, in altera durio-

res ꝯcipi fructus. Sed & illud maximū, Inter fabarū Lobos alii mollia ꝓducunt, alii dura, ꝓut frigidior Vētus, aut A qua partē hanc attigerit magis, aut illā. Sed quoniā de Cornib⁹, Quæ Cerata uocant, mētio hac parte facta a' nobis hic est, appendicē aliquē non ingratū Lectoris adūciamus, Alioqui & operis est instituti, quo eruditionem hisce, ueluti fulturis, tibicinibus'q; surrigere, obfirmare'q; contendimus. Lego in Veteribus memoriis ante inuētionem poculoꝝ Antiquos Cornibus ad potū esse usos. Quo argumento a' Doctis usurpatū inueni mus κεράσαι pro eo, quod est, ἐπιχεῖν οἶνον, hoc est Vinū infundere, Sic Pisander; & Homerus Iliados. θ. οἶνόν τ᾽ ἐγκεράσασα πιεῖν, idest Vinū fundēs in Ceras, siue Cornu, ad potū. Dicunt' uero Cerata a' κάρη, quo Caput significatur. Recte. n. ut Aristoteles inquit, Capiti cornua mādauit Natura. Nec recte Æsopi Momus uitio dat, qđ nō in Armis Taurus cornua gestitet, unde ferire uehemētius possit, Sed Capite Corporis imbecillima parte, Neq; enim ingenio perspicaci Ille Momus ista reprehendit, Vt enim si in alia quauis parte Cornua haberent', Frustra ponderi essent, nulla in re utilia, multa ēt officia impedirēt. Sic armis quoq; infixa sedem omnino ineptam tenerēt. Gerunt, quę animal pariunt, Cornua ad uim aut inferendā, aut depellendā. Scribunt nōnulli ex Grammaticis græcis, Cornua itē pro Capillis posita inueniri, Quoniā utraq; enascantur mō eodē. Credo, quia Vngues, Rostra, Pili, Cornua Plectra, siue Calcaria, & siquid einsmodi aliud est, ex cibo gignunt' aduenticio; & augendi potestatē habente, quē tum a' fœmina, tū forinsecus sibi acqrunt. Ossa uero in prima partium ꝯstitutione gignunt' ex Seminali excremento, Cū'q; Animal auget', hæc incrementū ex alimēto capiunt naturali, quo partes augētur ꝑncipales. Adest etymon quoq;, cur Cerata pro capillis autumēt inueniri, inde. n. duci uidet' nomē, ὅτι συνεχῶς κείρεται, Quod pręcidant' assidue. Vocāt & Cerata fluuios omnis ab Oceano delatos. Ponit' & nomē id ꝓ gloria qnq;: παρὰ τὸ ἐρῶ τὸ ἐπιθυμῶ, qm̄ Gloriā omnes appetant. Porro' uidet' Ceras significare uim, robur'q; in Sanctis literis, honesta ex Brutis tralatione, Quę cōmunita Cornibus sunt. Ceraxoos, & Ceratoglyphos appellant Gręci, q̄ cornua expoliunt, excolunt'q; artifici ingenio, ac sculpunt. Sicuti concinnādę comę periti plurimum quidem Comotę dicuntur. i. κομμωταί. Et fœminę Comotriæ, Sed & Ceroplastæ uocant', qm̄, ut pręstruximus, Comas etiam Cerata uocabant. Vnde de Paride apud Homerū κέρᾳ ἀγλαὸς coma illustrē, uenustum'q; interpretant'. Et apud Sophoclē ὀρθόκραιρας φρίκη. Pro eo quod est ὀρθόθριξ. Et κέρατα βοὸς, Pro setis intelligunt bubulis. Legimus item Carnes supra frontē ad tempora nūcupari μύας. i. Mures, Sed & Cerata dici a' qbusdā. Demū, ut ad Cerasbola redeamus, Ita inuenio in Thesauris Iulii Pollucis. Epispoeia inqt, dicit', cum qs in idē semen iniicit & alterū, Quod cauendū est. Fiunt & Cerasbola Semina, si in Boum cornua inciderint, Quæ ꝑueniunt ἀτεράμονα. hoc est, cōcoctu difficilia. Sunt & Cerasbola Boū Cornibus circūuoluta uincula. Sed & in antiquis lyris κόλλαβοι.

¶ Quæ sit Prouerbii ratio, Senilis ualetudo. Caput XXIX.

Eniores magna ex parte minus ægrotare, q̄ Iuuenes, adnotatū ab Hippocrate est. Attamen qui longi his acciderint morbi, magna ex parte insanabiles tota uita comitantur. Hinc profluit Adagium perelegans, Vt Senilem nuncupemus ualetudinem prosperam Satis, minus'q; Causationibus obuiam, infestam'q;, Vel, si ita mauis, Quę medicam non admittat manū, nec ulla ualeat ratione persanari, Quando eiusmodi esse Senum morbos Hippocratis dictant Verba, Quę siquis ad amussim reuocet, lancem'q; curiosiorem, cōperiet, nō Senes omnes, q̄ Iuuenes minus ægritudinibus Lancinari, & cōuelli. Neq;. n. cōtinentes sunt oēs, moderati'q;, nec omnino parcius uictitant, & sub rōnis modulo perdomant cupiditatē. Qui uero Luxu uitę, prodigalitate'q;, & Lenocinio, blanditiis'q; uoluptatū, ac Gulæ demulcentia lasciuiunt, & uitā consectantur Voluptatibus delibutam, magis ęgrotant, Vt qui debiliores, q̄ Iuuenes habeantur. Cæterum complures ex longis morbis insanabiles tota uita comitari, perspicuū est, Siquidem facultas debilis est, ut insuper morbi digeriem facile cōcoquere nequeat. Item'q; morbi diutini frigidiores censentur omnes, & ob eam rem Seniores magis, q̄ Iuuenes infestant. Nanq; omnes similioribus morbis facilius perurgentur.

De Cibi,

¶ De Cibi, Potus'q; rõne per Æstatem, ac Hyemem. Tẽporum distinctio ex Astronomis, & Medicis. Caput XXX

T quoniam Medicoꝝ Castra, nõ ut transfugę, Sed ut exploratores ingressi su
mus, Nauáda strenue opera est, Vt inde, ueluti postliminio, nõ redeamus, ni
si suffertis manibus publico quidem studiosoꝝ bono, electius aliqd, cultus'q;
referentes. Argumentum uero huic elucubrationi Aristoteles præbet, Apud
quem agitari Quæstionem, scimus, Vnde nã sit, quod medicę Artis nõ impe
riti Æstiuis lassitudinibus balneo, Hybernis uero unctiõe mederi soleãt. Et succurrit qdem
ratio, hyberno utiq; tempore unctionẽ offerri propter horrores, mutationes'q; urgẽtes. Nã
per calorem laxare oportet, Qui mẽbra tepescere faciat, Oleũ uero calidũ est. At in æstate
humefaciẽdũ censet, qm̃ tẽpus id siccũ est, nec metus interpellat horroris, Quod Status tẽ
poris ad teporẽ ingenue uergit. Hinc ẽt Cibus parcus, Potio liberalis per æstatẽ admittit,
ille magis, hęc omnino, Potioni nãq; per ęstatem ob tẽporũ siccitatẽ indulgẽdũ ex toto est.
Parsimonia uero Cibi, quæ ὀλιγοσιτία dicit, Cõmunis qdẽ tẽpoꝝ oĩum est, Sed magis ęsta
ti cõuenit, ne ob habitũ tẽporis feruẽtẽ corpus cibo immodico pressum exęstuet. Hinc Pro
uerbia duo scite admodum, nec, ut opinor, improspere ꝑducunt. Aestiue bibere, qđ est lar
gius, uberius'q;, Cuiusmodi affluentẽ potũ καδωνισμὸν uocãt Græci. Nec me fallit, Erudi-
tiores, nomine potus, ĩtelligere in eo Philosophi loco, Liqdã cõmixtionẽ ex uino subtili, cla
ro, odorato, Et Aqua leui, laudabili'q;, Hęc.n. tria efficere, Corpus nanq; nutriẽdo reficiũt,
Virtutẽ custodiẽdo frigefactãt, atq; humectãt quoq;, qđ est eo tpe potissimũ, Nec nõ tenui
tate sua supfluitates corriuant in Vrinã. & Sudorẽ. Alterũ uero Adagiũ est, Hyemalis refe-
ctio ꝑ ea, quæ largiore præbeat manu, nec auariter. Vẽtres nãq; hyeme, Sed & Vere quoq;
natura calidissimi sunt, Et Somni longissimi, Itaq; ꝑ ea tempora Cibi dari copiosius debẽt,
Caloris.n. natiui copia magna est, ut cibus proinde plenior reqrat. Argumẽto Aetates sũt,
& Athletę. Quod uero hyeme adcrescat calor, Aristoteles quoq; insinuauit, Subterfugit.n.
præ frigore extrinsecus circũfuso, Retrorsum'q; æstate ad cõfinẽ, cõsanguineũ'q;, & cõsen-
taneũ Aerẽ aduolat. Ita efficitur, ut porrectus, & quasi patefactus diffiet, atq; dispergatur
æstate. Hyeme cõsertior coeat, & cõstipatior, & itẽ in profundũ peruadat, meet'q;. Quocir
ca Cõcoctio, & Sanguificatio ꝑ ea tempora ꝓbior, & salubrior reddit. Suffragãtur & Sõni
longiores ob prolixiorẽ noctiũ tractũ. Id qđ ad officia naturalia admodũ cõfert. Cæterum
qa paulo solertioribus posse ambiguitatẽ inoriri, animaduerto, Sit'ne id Vniuersis Animan
tibus cõmune, ut hyeme infarciẽda sint amplius, Sciendũ, a tractatu hoc abiungenda, quæ
certis se temporibus in Specus coniiciunt, cõdunt'q;. Hęc enim cibũ nequaquã reqrunt ple
niorẽ, Quãdiu latebris delitescunt, Siqdem ex toto sine pabulo obdurant. Quod si cibũ ab
liguriãt, Vt ante Latibulũ, perperã cõcoquunt. Animatium siqdem, quę ex natura frigent,
calor euincitur brumali frigore, ita ut propemodũ extinguat. Et ob eã rem pleraq; cõtueri
liceat, exanimis similia, quæ in latebris uiduata sensu, motu'q; iaceãt. Quædã istiusmodi af-
fectu prorsus exanimãtur. In Animãtibꝰ uero sanguinolẽtiorib⁹, Calidioribus'q; Calor in ꝓ
fundũ colligit ꝯuentu frequẽtiore. Cæteꝝ in rõne Tẽporum attẽdenda magnope Medicæ
Scholæ Placita, ab Astronomis dissidẽtia plurimũ, Quod nõ neglexit Auicenna quoq;. Nã
q solis ꝑ Signa meatũ obseruãt, Veri assignãt initia, partẽ Arietis primã. Aestati primã Can
cri. Autũno primã Libræ, Hyemi primã Capricorni. Medicinæ Periti Media Signorũ in iis
pręferũt, Aquarii, Tauri, Leonis, Scorpii. Nã & prima Canticæ particula, tractatu secũdo,
Auerrois inquit, Ex propinqtate, ac Longitudine Solis ad nos, & eiusdẽ distãtia media effi
ciunt Anni tẽpora quatuor, Siqdem ex lõgitudine causa inorit humiditatis, & frigiditatis,
Quæ hyemalis est ꝯstitutio. Ex ꝓpinqtate Siccitas cũ caliditate, Quę propria Aestatis sunt,
At ex mediana Solis distantia Temporum supputatur ratio media.

¶ Septimani Tragœdi Qui, facie Prouerbii, intelligant. Martialis locꝰ illustrat. C.XXXI.

Eptimani Tragœdi ex Adagio dici ualent, Qui morbo, uel ẽt quauis alia causa
in delyriũ prolabũt. Prouerbii origo, ratio'q; ex historia est. Ferunt, Abderitas
qñq;, Lysimacho regnãte, nouo quodã, & mirando genere morbi infestari coe
pisse. Modus mali erat hic. Primum uniuersim crassabatur febris pręrapida, suc
censa'q;. Vbi dies aduenerat septimus, iis Sanguis profluebat e naribus copiose, largiter'q;.

Alii sudore multo digerebant. Et hic erat febri finis. Cæteræ per ridicula mentem omnium obsidebat affectio, Siqdem ad Tragœdiam cōcitabant, Iambica'q; uocalissime detonabāt, Sed Euripidis Andromedā imprimis, & Persei uerba cantu pcurrebāt. Prætenuibus, ac pręs pallidis Septimanis istiusmodi Tragœdis offertissima Ciuitas erat, uociferantiū hæc, & id genus alia, σὺ δ' ὦ θεῶν τύραννε, κἀνθρώπων ἔρως. O Deorum, hominum'q; Amor tyranne. In multum producta est insusitata delyratio hæc, Donec hyems, & atrox frigus accedēs, malo finem induxit. Morbi initiū profluxisse hinc opinant, Quod ea tēpestate magni nominis tragœdus Archelaus, æstatis meditullio, caloribus succensis, Andromedā illic actitauit, unde febriū causam in Theatro ptraxerint Abderitæ. Cū'q;, ut assolet, Tragœdię illius Spectra mēti obuersarent, Cōualescētes in eandē per delyriū dilabebant, memorię Andromeda inhærente, ac Perseo cū Medusa. Hinc Adagii origo fluxit. Eo uti possumus, Cū mētis errore, & indocto conatu opus aliquod aggrediuntur multi, Cum'q;, Vt Satyrus inquit, Scribimus indocti, docti'q; poemata passim. Sicuti sua tēpestate usuuenisse Lucianus pdit, Quādo gestis in Armenia rebus, numerosa Historicoꝝ prorupit Series, Vt iam Thucydides multi, ac Herodoti, necnō Xenophontes uiserētur. Et Veritatis assequeret fidē Adagio Vetus, πόλεμος ἁπάντων πατήρ. Omnium pater bellum est. Quando tantos produxisset rerum Conditores. Ad hanc, quæ de Abderitis exposita est, ptenderim historiam allusisse Val. Martialē, cum epigrámatum decimo ita scribit.

Si patiens, fortis'q; tibi, durus'q; uidetur,
Abderitanæ pectora plebis habes.

Nec tamen excidit, alibi traditū a' me, insitam Abderitanis fuisse uesaniā, Quod Ciceronis est in Deoꝝ natura. Quæ sentētia etiamsi plane' satisfacere pōt, nō ibūt tamē inficias studiosi, Sensum Poetæ hac historia iuuari egregie. Nec illud postremo incuriose prætereamus; Quod ex Hieronymo est. Eū, Qui uerba profundat obscura, inuoluta'q;, nec sententiis apte cohęrentibus, pessimo elocutionis genere, dici per febrem somniare, Vel arreptum morbo phrenitico, Hippocratis uinculo alligandum.

ℂ Somnus Attonitus ex Medicorum Placitis qui sit. & quid Catalepsis. Caput XXXII

Omnum attonitum eleganter, ac docte dicimus, cum quis ita obdormiscit; ut difficulter expergefieri ualeat. Sed inquit Galenus, Illorū delyria uehemēter cauenda, Qui tota, ut aiunt, uia oberrantes Attonitum Sōnum incipientem, diutinum Somnum esse existimāt, Cū recte nominetur Sōnus diutinus, si temporis serie dūtaxat transiliat naturæ moderationē. Nec difficulter, puta nequaquam altus, & profundus, excutitur. Talis pręterea Somnus ex frigore principis accidit Sentientis .i. Cerebri. Quod si frigus uehemens sit, cœtu, & conciliatu humoris, Lethargum gignit, argumento obliuionis ita cognominatum. Contra coitione, incursu'q; Siccoris, ut sic interim loquamur, cōmittit Catalepsin nomine, Quam uerbum e' uerbo exprimentes, Prehēsiculationem appellāt. Datur .n. nouitati Verborum uenia, dum rerum seruitur obscuritatibus. Pari modo Vigilia propter calorem primariæ partis sensoriæ consistit; Sed uel ob intemperiem, atq; immoderationem solūmodo, Vel etiam ob succi biliosi exuperantiam, affluentiam'q;. Sunt quidam, qui uelint, Somnū assidue fieri moderatū, nec unquam immodicum. Rursus alii Vigiliam nūquam fieri mediocrem, & salubrem cōtendūt, Ac uerbum esse, quod redundantiam tantummodo indicet. Sed hi, si uiuendi cōsuetudinē tenerent, nunquam in tantas salebras inciderent. Nam pręclara Hippocratis Sententia est, Somnus, aut Vigilia, si alterutrum excessit modū, mali est. Non ab instituto aliena sunt, quę Maximus Philosophus ad hæc prodidit. Quēadmodum inquit, morbi aliqui peruigilium, & Insomniam afferunt, Nam comperti sunt, qui nouem dies exertis, & inconniuis oculis egerint, Quemadmodum'q; hoc idem sępe citra ægritudinem accidit, ut Gracilētis, & pręaridis, qui naturę suę ratione longas uigilias patiunt, Ita Somni copia interim inualentib; interim ualentibus contingit. Nam ex iis, qui febre tentantur, inuenti aliqui sunt, quos altus sopor in triduum attinuerit. Paruuli uero tum propter cibos, tum propter humorem infantilis ætatis longissimo somno utuntur.

ℂ Somni ratio ex Peripatetica doctrina. Quę dormiant, et uigilare. Quę Sensu careant, nō dormire. An Somnus sit impotentia Sensuum omnium. Caput XXXIII.

Porro' ut ad

Orro' ut ad alia, hinc dissita nõ admodũ, ꝑtinus gradũ struamus, Quicquid
Somni capax est, idẽ Vigiliæ particeps, Et retro, Nam si Somnus quędã affe/
P ctio est, & quasi nodus, & uinculũ Sensus, Sensus aũt oĩs sentire actu potest,
Omnis uero potentia aliqñ in actũ refert', Necessariũ est, ut id, qđ dormit, &
qđ potentiam habet, ut uigilet, excitet' oĩno, & actu euigilet. Ita nullus fit So/
mnus, q nõ possit rũpi, & q, ut ita loquar, expgiscibilis non sit. Qm̃ uero ex Sensu Sõni na/
tura, & Vigilię dependet, Et cũ Vires Animę habeant' distinctę, Ita ut Altrix abiuncta a' re
liqs sit. Reliquę seorsum ab hac nõ possint ꝯsistere, Certũ est, Ea, quę augēt' mõ, & minuun
tur, ut Arbores, Dormire, ac Vigilare nõ posse, qa Sẽsu deficiunt. Nã Sensus a' rõne uitali,
Quæ & Vegetalis dicit' essentia, & potestate interstitio plurimo, & manifesto dispescitur.
Etiãsi non id cõstaret, utrũ subiecto, & magnitudine differant. Putat Aristoteles Somnũ, &
Vigiliã esse affectiones circa Cor. Vbi domiciliũ optimatis Sensus locat', Dormire'q; Ani/
malia oĩa. Sed cum, inqt Themistius, de Animalib⁹ loqmur, semp excipiunt' Diuina. Nã eo/
rum actio ingis, æterna'q;, nec tristis, onerosa'ue est, & Vigilia in iis omnis cõtrarii est exps.
Verũ uero ea, quibus silicea testa obducit', dormiãt, Nemo qdẽ adhuc, quod sciam, fuit, qui
uiderit. Aut argumẽto aliquo notauerit. Sed rõne tamẽ persuaderi id potest, Nam Animal
eo finimus, quod sensum obtineat. Sõnus uero immobilitas, & quodãmo pedica est, & ob/
ligamẽtũ Sensus. Cõtra exolutio eius uigilia est. Nõ habẽt aũt uices has Plantæ, qa ubi Sen
sus nõ est, Ibi neq; Somnus esse, neq; Vigilia põt. Vbi aũt Sensus est, Ibi dolor, et uoluptas.
Vbi dolor, & uoluptas, Ibi cupiditas. Plantis nihil hoꝝ põt ꝯcedi, Nulla enĩ rõ est, quæ co/
gat fateri dolere has, oblectari, cõcupiscere, aut sentire. Neq; itẽ quęcũq; alescũt, necessario
ẽt sentiũt. Quanq̃ cõtra est, quæcũq; sentiũt, ut necessario ẽt alescãt. Hęc uero alimẽta qbus
dã habent', ut Plantis. Hoc uero demõstrat ea rõ, Quod uis, quę nutrit, mun⁹ suũ nauı⁹ exer
cet, & expediti⁹, ꝯsopitis, q̃ uigilãtibus nobis. Porro' & illud esse manifestũ debet, Oẽs Ani
mãtes in Sõno affici eodẽ mõ, hoc est summa illa ĩmobilitate, & insensibilitate offundi. Nã
si dormiẽti Audit⁹ in ministerio, & officio sit, Visus nõ sit, erũt simul in eodẽ duæ res pugnã
tissimę, qa. s. dormiens aliqs sentiet, qđ impossibile est. Colligi & illud põt, Somnũ, & Vigi
liã ad Sensum cõem, & ad eius Sensoriũ ptinere. i. ad ipsum Cor. Et cũ Sẽsus cõmunis sub/
iecto idẽ cũ tactu sit, necesse est, ut Aĩalibus oĩb⁹ Vigilia, & Sõnus cõmunicari dicat', Quia
Tactus quoq;, cõmunicatus oĩbus est. Si uero quęrat aliqs, an Impotẽtia Sensuum oĩum sit
Sõnus, respondebimus, nõ esse, ẽtsi oẽs Sensus in Sõno impotentes reddunt'. Etenĩ necesse
est, tactu sopito, conseq reliquos Sẽsus ꝯsopitos esse, Sed eo nõ ualet hoc, ut Soporationem
oĩum Sẽsuũ causam eẽ Sõno dicam⁹, Sed soli⁹ tactus. Nã cũ princeps Sẽsuũ, & quo cęteri re
ferunt', afficit', necessario & Satellites ei⁹ affectioni accũbũt. Cõtra, si illi afficiant', nõ ꝯtinuo
necesse est, Sẽsum ꝑncipẽ ꝯsentire. Illud uero argumẽto est, Sõnũ nõ ea re ꝯsistere, qđ otio/
si oẽs Sẽsus sint, Cũ. n. qs Aĩo linqt', qđ gen⁹ Lipopsychiã uocant. i. Aię defectũ, q̃q̃ et ibi
ĩpotẽtia Sẽsuũ est, tñ Sõnus nõ ẽ. Porro' duab⁹ Venis in Collo, q̃ a' iugulo, ubi scidũt', caput
subeũt, foris ualide apphẽsis, collabunt' Homines, Sẽsibus ereptis, nec tñ dormire dicunt'.

¶ Somni causæ, Quas recenset Aristoteles. Galeni sententia aduersus eũdem. Quãdo pri/
mũ Infans alatur, ut Animal. Cibi demutatio in Sanguinẽ quomodo absoluatur. Quo pa/
cto Vaporum scansili motu inducat' Sopor. Caput XXXIIII.

Æterũ finalis Somni causa Salus est, & ꝯseruatio Animaliũ. Agens uero cau
sa Spiritus est uitalis, Qui in corde ẽ, Materia uero Vapor, qui caput subierit,
C deinde in locũ inferiorẽ defluxerit. Forma aũt, Situs, & dispositio est illa mẽ/
broꝝ, & partium Corporis, quę in dormientib⁹ extra, intus'q; cernit'. Sed enĩ
Galenus quarto morbi ait, Aristoteles testatur, Somnũ fieri, Capite humidi
tate repleto, Non tamen potuit ostendere, quare, Capite humiditate repleto, primus Sensus
quiescat, nã eius intentio erat, primum Sẽsum esse in corde, Sed pręstitisset dicere, Somnũ
fieri humectato pulmone. Certe quia summa semper rõne agit Natura, nec continue moue
ri cũ uoluptate Aĩalia possunt, Manifestũ est, Sõnũ ad incolumitatẽ fuisse Aĩalibus iunctũ,
et ad qetem, Vñ uaga, et uulgo recepta trãslatio est, Vt Sõnus qetis noĩe indicaret'. Sed hęc
ipsa necessitas nõ simpliciter ẽ intelligẽda, Sed ex posito, & a diuĩctiõe. Nã ꝯstituto Aĩali, ne
cesse est id ipsum alatur, Quo ꝯcesso, necessariũ est, e' cibo Vaporẽ surrigi, e' quo Sõnus cõ
sequitur necessario. Quia uero sentiendi, & mouẽdi principium est Cor, In quo & Spiritus

nitalis, & refrigerationis principium cótinet. Constat Somnum, & Vigiliam, quod ité pau lo ante attigimus, Cordis esse affectionis. Ac dormientes quidem agitatione Cordis quadá mouentur, Ideo & pleraq; agunt, Qualia, cum uigilant, solent. Quod certe sine uisione ali qua, aut sensu non posset contingere. Clarum porro est, oportere Animal simulatq; accipit Sensum, tum primú ali, & crescere in eo, quod Animal. Nam quádo intra uterú partus est, enutritur qdem, & crescit, nó tamen, ut Animal, Sed ut planta. Cú autem accedit Sensus, túc primum nutrit, & auget ut Animal. Plane alimentú est id, quod ex cócoctione postre mum, & nouissimum subsidet, habentibus Sanguiné, Sanguis. Carentibus sanguine, quod uicem Sanguinis prębeat. Conceptacula Sanguinis sunt Venę, initiú Venarum est Cor. De norat enim, & ingestus per os cibus, Inde'q; in locos suos, idest intestina, & uétriculú colla tus euaporatur. Et sursum respirat per Venas, per quas deinde permanat ad Iecur. In Ieci nore mutat, & natura Sanguinis tingitur. A' Iecinore influit, & subit ad Cor. In Corde uin citur, & pficit plenissime. Inibi'q; in sanguiné pfecte mutat. Ac uenę quidé alię Cor adeút. Aliæ à Corde proueniunt. Venæ, quæ adeunt Cor, tanquam ministrę, ac gerulæ sunt, Vt quæ à Iecinore ad Cor incoctú, & impfectú sanguinem cóuehant, Quem Cor susceptum sua ui meracú, & absolutú sanguinem reddit. At Venę, quę à Corde pertinent, comparatę ad alium usum sunt, Videlicet, ut succus per eas concoctus iam, pfectus'q; in totú corpus di stribuat, Illud uero necessariú omnino est, Quod in Vaporé soluit, tabescit'q;, aliquatenus sustolli, Deinde reditum capescere, & instar Euripi refluere, Ná omne calidum in sublime natura effertur. Eo loci refrigeratur à Cerebro, & cósistit, mox reciprocat, & descendit ad Cor, Cuius feruore refrigerato, Somnus obrepit. Ita efficitur, ut Somnus maxime à Cibis pficiscatur. Ná alimonia ad summú Caput uiam molita, quandiu fluxú Cerebro immiscet, attentat, & aggrauat, Hinc Salebrę illæ Verborum incertę, Hinc oculos nare, Caput uerge re, Erigendi se facultatem auferri contingit. Cú uero iam cómeant cibi, & incidétes Cordi caloré eius irrigant, à quo semper uis illa humifica, & corpulenta in caput leuatur, tum pro fundo Somno demergimur, & altum soporem flare incipimus. Quá uero humentia, & cor pulẽta genera grauedinosa sint Capiti, Indiciú illud est, Quod qbus inest uis Sónifera, ean dem grauediné Capiti afferút, crassitudine humoris eius, q sursum respirat. Vt Papauera, Mandragoræ, ac Temetum.

¶ Cur Vinolenti nó dormiant. Neq; item Melácholici, aut uehemẽter ęstuátes. Fatigatio cur inducat Soporem Ité Morbo℞ aliqui. & Hyemale tépus. Cur ualde dormientium Vox grauior, Ac hyeme quoq;. Et Qui suauissime dormiunt, nil somnient. Cur deniq; in Pueri tia Galli uideantur Sapientiores. Caput XXXV.

X iis uero omnib[9] facillimum erit, Ambiguitates tollere, Quæ ab Ingeniosis plerúq; agitari solent, Et ab experientia originé ducút. Nanq; obseruatú est, Vinolentos non fere dormire. Id & in Libro Encyclica℞ quęstionú pposuit Aristoteles, & Hali, Practices primo, Vbi in ebrietate ait, nó esse Sóno locú, Ibi náq; fieri, qd in Lucernis ptingit, In quas si præter modú infuderis oleú, restinguit mox lumé. Ratio uero euidés, Ná ad Somnú creádú calidú adesse humoré, opus est, hic.n. cócoq expedite pót, inde'q; ad caput Vapores surrigunt, A' qbus subinde Sónus inducit. Quod si deest, exiguus'q; humor, aut ꝯcoctu difficilis inest, Sónus nó orit. Qua de causa post cibú Sónolentissimi fieri ob caloré solem[9]. Melácholicos uero, & uehemẽter ęstu antes insomnia tenet, Alteros, qa refrigerat[9] humor penit[9] est. Alteros, qa null[9] est, aut certe minimus. Scribit Auerrois, post labores obrepere Somnum, Quia dum mouentur Anima lia, exercentur'q;, spargitur innatus Calor eo℞, & q̃titas diminuitur. Inde'q; refrigeratur, & proinde necessario ad principia recurrit, Vt propriis uelut Thesauris communiat aduersus præpedientia. Aristoteles uero ex Themistii interpretatione, Aliquando inquit, & fatigatio ne multa pertentamur Somno. Cuius ea ratio est, Quod labor diffundit quædam in nobis, & tabescere facit, Quę uicem incocti aliméti præbent, Nisi colliquamétú id frigidú sit. Ita intestinorum calor, qui ex attritu, Labore'q; exprimitur, recrementa quædam emollit, quæ ad superiorem Locum redundantia somnum inducunt. Interdú & morbi hoc faciunt, Qui ex humidis, & calidis excrementis conualescunt, Quod genus in febre, & lethargo cerni mus. Hyeme proculdubio somnolentiores sumus, Quod Aeris humectatio frigida facit, & Noctes porro Longiores, Sicuti Hippocraté quoq; sanxisse, nouimus. Sed maior id quoq;

 facit cibariorum

facit cibariorum ingestio, Nam appetentia tunc uegetior, & excitatior est. Quoniam uero ut membris grauioribus simus, facit Somnus, Hinc & illud obuenire a' Peritioribus adnotatum est, ut quo tempore plus dormimus, quàm uigilamus, quod hybernũ profecto est, Hoc uox efficiatur grauior. Cum enim tempus, quod interuenit ad uigilãdum, breue sit, habitus Corporis, qui inter dormiendum committitur, permanere usque ad Somni repetitionẽ potest. Igitur cum Aer non solum interior, Sed exterior fit crassior, Et Crassior qui est, tardius ẽt moueat, tũc grauior non imerito Vox est. Nec illud icuriose trãsiluerim, Q̃d Aristoteli ca Lectio, magister mutus, mihi suggerit in p̄sentia. Qui grauiter, & suauissime dormiant, nihil admodum Somniare, Quia & Sensus, et Intelligentia Hominis tunc suo fungi officio potest, cum Animus tranquillatur, & requiescit, qua quidem requie uel ipsa sciẽdi ratio cõstare uidetur. Ex quo fit, ut amentes sint Pueri, & Ebrii, & Insani, Facit enim Calor, qui nimius in his est, ut motu plurimo, uehementissimo'q; inquietentur, quo motu desistente, prudentiores esse incipiunt. Qua tamen in parte commonendi amplius sumus, Quod a' Doctissimis proditum est, Gallorum pueros initio sapiẽtes uideri, mox aũctiores factos desipere. Quod educandi curę aliqui ascribunt, Aut uerius, cum extra modum corpore sint humectiore, Calor innatus ita adobruitur, ut quiescat. Propterea item orbiculatiore sunt capite, quia nequit expandi caliditas. Ex ea uero quiete uidentur illi quidem Sapientiores. Vbi uero auxerint, humecta illa redundantia ætate iam deflaccescente, Calor inualescens præualet, Proinde uehementiores illis cõtingunt motus, euaporante humido caliditatis ui. Adiuuare putant & Capitis illam non naturalem configurationem, quam sunt initio consecuti. At in Italia contraria se ratione habere Pueros, palam est. Vnde scitissimũ profluit Adagium, Vt Gallicam appellantes Sapientiam, prematuram intelligamus, & quæ mox deficiẽs obbrutescat quodammodo.

¶ Somniandi rationes aliquot. Cur Melancholici per quietem turbentur pręcipue. Cur Quidam dormientes ambulent. Item paucula ad Soporem pertinentia. De Platone nõnulla. Viui potissimum Vigilia. Caput XXXVI

T uero ad institutum redeamus, Iactatur Animus noster maxime in Somnis, Calore scilicet, Qui undiq; in partem se interiorem colligit. Atq; ita efficitur, a ut plurima, uehementissima'q; illa obstante iactatione, nullum interuenire Somniũ possit, Vaporibus multis Phantasię organum scandentibus. Nec, putãdum, Quod Animus tunc cõquiescat, & per se maxime sit, cum nullum Somniũ trahitur, Vt multitudinis opinio est. Plurimus autem motus, cum suauissime quis obdormiscit, merito propterea est, quod tũc maxime larga caloris copia in partem interiorem contrahitur. Porro' in Somno, quem cibo ingesto, primum capimus, nulla facultas uidendi Somnii datur, quia tunc maxime accidit, ut Animus propter cibum ingestum cõcitetur. Somnium uero occurrit, cum cogitantibus nobis, & ante oculos rem ponentibus, obrepit Somnus. Illud quoq; obiter hic adnotasse, operæpretium fuerit, Eos, qui instructi Virtutibus sint, meliora Somnia uidere, quod etiam uigilantes meliora animaduertunt. Qui deterius Animo, uel corpore affecti sunt, deteriora concipiunt. Melancholici iccirco in Somnis crebro excitari consueuerunt, quod calore tunc largiore bilis atræ urgente, Animus moueri æquo amplius cogitur, unde exiliunt sæpe, surgunt'q; euntes huc illuc. Hinc'q; aucupãtur Eruditi causam, quare nonnullis quandoq; obueniat, Vt etiã dormientes ambulent. Id enĩ fere' contingit, ubi multus fuerit motus, & multa perturbatio, Nec tamen ualida adeo, ut ẽt Somnum conuellat. Sed Quid est, quod contemplantibus plerunq; Somnus obrepit? Nempe cum in motu, & solicitudine cogitatio nostra sit, eo'q; impediatur cõcoctio, necesse est, crassa esse euaporamenta, quę commeant. Illud utiq; scitu item iucundum, Cum calor ad ima subterfugit, Frigescunt palpebrę, & frigefactę cõprimunt, & confluunt. Ita qbus palpebræ sunt, cõniuendo obdormiscunt, nihil enim aliud cohibet, mouet, imperat, regit in corpore, quàm Calor. Frigent igitur superiora in Somno, & undiq; corporis extrema. Contra, recalescunt inferiores Loci, ut pedes, & Interiora, ut Viscera, & id genus alia. Expergiscitur uero Animal, ubi primum absoluta, & profligata concoctio est. Cum'q; intimus calor, q ambientis frigoris metu in angustum se contulerat, tãdem uictis difficultatibus, & superior

factus promicat e' latebra. Sed illud relinquimus ne indiscussum. Quid nam sit causæ, quod dormientes, & propere oculos diducentes lucem intuemur. Nempe inquit Alexander, qd' uisibilis Spiritus coactus, ac contractus, plurimus'q; effectus inter dormiendum, repente, ac multiplex exiens, per tenebras ut pote gradiens, ipse ad uidendum fulgentior euadit. Legimus in naturali historia, Tiberio Cæsari aliam, quàm cæterorum Mortalium fuisse naturã. Vt expergefactus noctu, paulisper haud alio modo, quàm luce clara cõtueretur omnia, paulatim tenebris sese obducentibus. Idem fere' Tranquillus quoq; de eodem recenset Imperatore. Cæterum nos posteaq multa satis de Somni ratione congessimus, cludamus elucubrationem hanc Academicis placitis. Platonem accepimus, In cibo & potu tanta fuisse continentia, ut non solum delicatiores epulas, & opipara conuiuia spreuerit, Sed tantum dũtaxat cibi per omnem uitam sumpserit, quantum satis esset ad uitę necessitatem. Oliuis modo academicis, & uili pane, atq; interim aqua contentum fuisse, prodidere. Quem uictũ quantum Somni sequi, uerisimile est, tantum dormire solitum, scilicet non plus, quàm quod satis esset ad euitandam ex nimia uigilia malam ualetudinem. Cæteros etiam, quod ex primo libro de Legibus patet, solebat admonere, Vt nocte surgerēt ad res tum publicas, tum priuatas obeũdas, Somnum enim immodicum & Corpori, et Animo obesse, dicebat. Parum'q; inter mortuum, & dormientem interesse. Itaq; ut quisq; uiuere, & sentire cuperet, Sic uigilare oportere, quantum salua corporis ualetudine id fieri posset. Hinc arbitror illa profluxisse Aristotelica ex Libro de Animalium generatione V. Somnus autem talis sua natura esse uidetur, Vt uiuendi, & nõ uiuendi interliminium sit, Et neq; omnino sit, qui dormit, neq; non sit. Viuitur enim potissimum uigilia, propter Sensum. Et in præfatione naturalis historiæ Plinius, Dum ista mussitamus, pluribus horis uiuimus, profecto. n. Vita Vigilia est. Propterea Aristonis illud Vero uerius est. Breue admodum uiuendi tempus esse homini contributum, Nam Somnus ueluti Publicanus, dimidium aufert. At Leontinus Gorgias senio iã fessus, ac perimbecillis, cũ in Somnum collapsus iaceret, Ac familiarium quispiam accedēs ex eo, ut haberet, scitari instititisset, ἤδη inquit, μὲ ὁ ὕπνος ἄρχεται παρακατατίθεσθαι τῷ ἀδελφῷ. idest Iam me apud Fratrem deponere adortus est Sopor.

Autumnalis ægritudo qualis cẽseatur. Fructuum distinctio. Demetrii. Horæi. Oporę, Salgama. Salgamarii. Caput XXXVII

Ippocrates medendi Arte nunquam satis laudat°, Libro Sentẽtiarum tertio, Per Autumnum inquit, acutissimi, atq; exitiosissimi accidunt magna ex parte Morbi. Ver saluberrimum est, atque non exitiosum. Eum locum summus Auctor Galenus ad uerbum sic interpretat', Vbi tempora idoneum omne retinent temperamentum, Ver utpote temperatum per ea saluberrimum erit, At acutissimos Morbos, & exitiosissimos, quantum in ipsam met temporis uim, & naturã agitur, Autumnus importat. Siquidem Ver maxime temperatum, modificatum'q; est, per Autumnum uero primum quidem eadem die modo frigus, modo æstus antepollet. Tum autem insequitur ęstatem, in qua plerunq; succi torrentur, interdum uires debiles extiterũt. Porro' non ob id solum noxius Autumnus censetur, Verũetiam, quod antea euocati ad cutem, reflati'q; succi, per Autumnum ab aeris circũcurrẽtis frigiditate in profundum subitãt, coguntur'q;. Sed hæc cunctis hominibus indifferenter eueniunt. At iis, qui nequaquam recte uictitant, Neq; cupiditatum dulces insidias, reliquas'q; omnes exuunt passiones, ceu Corollarium, obuenit ex fructibus detrimentum, quorum prolubio esitandorum pellecti, quibus'q; Large ingestis, malis succis implentur. Cæterum cum eiusmodi fere' censeatur Autũnus, Tabidis tamen officit potissimum. Hoc Hippocratis corroboratur sententia, Autũnus inquit, Tabidis malus est. Quod ideo putat' dictum, quoniã hoc modo affecti improtectũ, nudum'q; prǽsidiis naturalibus. i. Carnium inuolucro exutum obtinẽtes corpus, assidue iniquitate aeris offendũtur. Nam & Tabidis Spiritus uitalis, Vires'q; naturales debiles fiunt. Verũtamen hoc Hippocratis loco ambigunt Peritiores, An Tabescentes eos modo intellexerit, Quos Tabe præhẽsos Pulmonis exulceratio infestet, An omnes utcunq; absumptos. Quoniam uero Autumnum Græci Oporam uocant, Hinc obseruatum nobis est, apud Ga

lenum in

lenum in Libro περὶ τροφῶν, hoc est de alimẽtis, Fructus quosdam dici Oporas, Eos autẽ, uidetur trifariam distribuere, Alios Siquidem Demetrios uocat, quo nomine frumenta, legumina'q; complectitur, & id fere' genus alia, Valet autem Cręcum nomen, ac si Cereales dicas latine. Mox aliud genus appellat Horæos, Scribit'q; a' Græcis Horam tempus id nuncupari, quo exorit' Canicula, quod est inquit, fere' dierũ quadraginta. Ex iis fructibus alios esse tradit iamiam maturescẽtes, Alios uero præmaturuisse. Alios in summo esse statu. Aut post statum, aut ante statum. Addit quoq; se putare, nõ immo dici Horæos, quod eo tantũ tempore enascantur, Sed ad eorum distinctionẽ, qui recondũtur. Inter Horæos uero nominat Cucurbitas, Pepones, Melopepones, Cucumeres, Demũ De Oporis acturus eo nomine intelligere uidet' Arboreos fructus, Cuiusmodi sunt Fici. Vuę, Mora, Cerasa, Poma, Persica, & id genus alia. Sunt qui Oporas interpretẽtur mollioris corticis fructus. Illud obiter adnotauero, Salgama Priores dixisse, quæcunq; conditanea ad uictum nostrum in uasis seruabantur, Columella Libro tertiodecimo, Hęc Vasa dedita opera fieri oportet patẽte ore, & usq; ad imum ęqualia, nec in modũ Doliorum formata, Vt exẽptis ad usum Salgamis, quicquid superest, æquali pondere usq; ad fundum deprimatur, Cum ea res innoxia penora conseruet, ubi non innatent, Sed semper sint iure submersa. Quin & in Hortorum cura idem ita cecinit.

Tempore non alio uili quoq; Salgama merce,
Capparis, & tristes inulæ, ferulæ'q; minaces.
Plantantur.

Apud eundem Salgamarios Legimus Libro tertiodecimo de Rapis. Deinde sicut consueuerunt Salmagarii, decussatim ferramento lunato incidito. Salgamarios putant, qui Salgama uendunt, aut etiam condiunt. Autumnum dici putat Festus, quod tum maxime coactis fructibus hominum opes augescant. Claudianus in Proserpinæ raptu.

Hęc tibi sacra datur. Fortunatum'q; tenebis
Autumnum, & fuluis semper ditabere pomis.

Ab Oporis inuenio dici Oporophylacium. Pro loco, Vbi eiusmodi seruantur fructus. Sicut Oporonem, Qui Oporas emit, uendit'q;. Pomarios forte dixeris Latine, ut apud Spartianum in Heliogabalo. Vbi Dulciarii quoq; nominãtur, & Lactarii. Sed Nos sine sufflamine decurrimus, Quãobrem transeo ad reliqua.

¶ Nunquam Hecale fies, Prouerbium quo proferatur Sensu. Caput XXXVIII

Vnquam Hecale fies, Scitus Adagio est, quo significamus, nunquã a' paupertate eiusmodi oppressum iri quempiam, Qua olim circunuenta Hecale est, de qua prius, quãm aliquid promã, Carmina Plautina subscribemus, ex quibus Prouerbii nata obseruatio est, Sic enim in Cistellaria Legimus,

Ecastor haud me pœnitet.
Si ut dicis, ita futura es, nam Siquidem ita eris, ut Volo,
Nunquam Hecale fies, semper'q; istanc, quam habes, ętatulam
Obtinebis.

Fuit Hecale Anicula, a' qua Theseus olim adolescens comiter est hospitio susceptus. Vnde sacrum quoq; Hecalesion per pagos celebre fuit Hecalo Ioui, non sine ipsius Hecales honoribus. Quam etiam Hecalenem uocabant diminutiua forma. Quoniam ipsa quoq; Adolescentem adhuc Thesea salutare aniliter, & huiuscemodi excipere diminutiuorum blanditiis consueuerat. Meminit in Theseo Plut. & Philochorus. De ea iustum poema Callimachus fecit, Hecalẽ nomine. Plinius quoq; herbas edules nominat, quas rustica illa Hecale apud Callimachum apponat. Meminit & Cheræmon. Sudas uero ait Ἑκάλη ἡρωὶς παρὰ Καλλιμάχῳ. Hecale Herois est apud Calimachum, Addit quoq; nominis etymon πρὸς ἑαυτὴν καλοῦσα. ad se uocans. εἶχε γὰρ τέγος ἀκλήϊστον. Hęc tamẽ uidetur fuisse pauperrima, Quãdo ita canit Oui. in Libris de remedio.

Cur nemo est Hecalem, nulla est, quæ cœperit Irumẽ
Nempe, quod alter egens. Altera pauper erat.

Apuleius quoq; Libro Metamorphoseos primo ex Politiani emendatione. Si contentus inquit, Lare paruulo, Thesei illius cognominis patris tui uirtutes æmulaueris, Qui nō est asper natus Hecales anus hospitium tenue. Sed & in Priapeis Epigrammatibus.

Æqualis tibi, quam domum reuertens
Theseus repperit in rogo iacentem.

Meminit & Petronius Arbiter.

Qualis in actæa quondam fuit hospita terra
Digna factis Hecale, Quam Musa, loquentibus annis,
Battiadæ Vatis uiuendo tradidit æuo.

Ex iis, quæ hactenus rettulimus, Et quę sit Adagii origo innotuit abunde, Necnon, quę sit Hecale in literis utriusque Linguę, Verum, quia res Leuicula est, ac multorum, Politiano tamen duce, extrita cōmentariis, ad altiora pręstruamus gradum, ne plane fiat In Lente unguentum, Si id modo adiecero, Non Lepide minus, ac uenuste ad Ætatem posse Prouerbium transferri.

¶ De Galeni Valetudine, ac excellentia. Caput XXXIX

Galenum philosophum, & medicum singularem, Cuius Scientissima, & plurima extant ingenii monumenta, Quæ genuinam sapiunt eruditionem, memoriæ proditum a' nonnullis est, Centum & XL. annos uixisse, tanta'q; in Cibo, & potu abstinentia usum, ut ad satietatem nunquam comederit, aut biberit, Nec crudum quicquam unquam gustarit Vnde sit factum, ut odorificum semper anhelitum spiraret. Sed, quod Lōge apud me mirabilius est, Citra ullam omnino affectionem, sola defecerit Senectute. Quod inhumanis est rarissimum, in tanta subblandientis gulę Lasciuia, & in interitum uergentis Naturæ fragilitate, Vt silentio conterantur Lancinantes hinc inde incommodorum turbines. Vtcunq;, Hinc certe Adagium obtepere aduerto, Vt Galeni Valetudinem dicamus pro ea, quę ultra humanum captū nimis sit prospera, nimis'q; inoffensa. Nec me tamen fallit, Quid aduersus hanc astructiōem nostrā proferri ab Eruditioribus possit, tum ex Galeno ipso, tum ex Scriptoribus aliis. Nam Sudas auctor est, Galenum modo annos uixisse septuaginta. Ita enim de eo scribit, Vt obiter etiam superpondio Lectorem onustum remittamus, Galenus inquit, Arte medica celeberrimus, Pergami est natus, Marci, & Commodi, ac Pertinacis Imperatorum temporibus. Romæ uixit. Niconem habuit patrem, Geometriæ, ac Architecturę peritum. Plurima non in Medicina solum, Sed & in Philosophia condidit uolumina. Immo uero in Grammatica, & Rhetorica, Quæ, quod omnibus fere' obuia sunt, & uulgo notissima, recensere, cōsilium nō est. Vixit annos LXX. Galenus porro' ex gręcæ linguæ proprietate quietum, tranquillum'q; signat. Cęterum Galenus ipse de se ita propemodum scribit Libro de Interioribus II, Sum inquit, mihi conscius, quodam tempore tanto me esse conflictatum dolore, Vt Ventris interiora arbitrarer conuelli, Lancinari'q;, pręcipue qua meatus Vrinę sunt inter Rhenes, ac Vesicam, Mox uero clystere usus ex oleo et ruta, præcellenti dolore humorem deiieci Vitro liquescenti persimilem. Quod genus Praxagoras Vitreos uocat humores. Sicut in plerisq; subinde experimento didici, Qui etiam tradit, esse humorem illum frigidissimum, Et recte ille quidem, nā Sensu teste cōprobat. Mirum tamen, unde nam sit frigiditas tanta, quę nulla ratione recalescat. Sed Libro de Sanitatis moderatione, Ita scriptum inuenio, Quocūq; Auctore editus est Liber is, Annis inquit, iam plurimis nullis fere' morbis infestati sumus, nisi quandoq; Laboribus nimiis Ephemera febre. Attamen Pueri, Adolescētes'q;, magnas, multas'q; incurrimus ægritudines, Sed anno XXVIII. ætatis transacto, cum exploratū mihi esset, Sanitatis esse Artem aliquam, Eius inhærens præceptis immunē me morbis, Exortem'q; custodiui, præter eam, quam diximus, Ephemeram, Quam tamen ipsam declinare posset liberius paulo uiuendi potestatem nactus. Porro' in Libro de Alimentis II, Vbi de Lactuca Sermo est, sic scribit, Vtuntur inquit, ea ex aqua decocta, Sicuti ego nunc incepi, posteaquam deprauati mihi Dētes sunt, Sed & alibi scribit, cum circa Diaphragma laboraret, se somniauisse, Liberatum iri, si sanguinem mitteret ex Vena, quæ est inter Pollicem, & Indicem, minuisse

dicem, minuisse Sanguinem, conualuisse. Hęc ad præsens comperta nobis de Galeno sunt. Suam uero ipsemet præstantiam quodam Libro patefacit, sic propemodum scribēs, Itaq; Medicinam professus ad Senectutem usq;, nullam omnino ad hanc diem Calūniam subii, uel curando, uel presagiendo. Id quod celeberrimis Medicorum quibusdam obtigisse, Sum memor. Sed & Quinto Colliget Auerrois, Cap. de Punicis granis, Galenum ita celebrat, Vt experientia præcellentem prædicet, ac Veridicum imprimis, Vt cui comparari non possit alius, Ni forsan Is inquit, Qui clamat quidem, Sed quid clamet, nō percipit satis, Auicennam, opinor, conuellens. Qui se tamen Galeni fatetur Interpretem, ac Summum quandoq; uocat Artis medicæ.

¶ De Sanitatis ratione adnotantur pluscula ex Medicorum Scholis. Quæ censeantur Corruptionis causę. Sanitatis distinctio. Caput XL.

Q Vod uero ad Corporum ualetudinem pertinet prosperiorem, Illud obseruādum magnopere censeo, quod nobilis Auctor literis prodidit, Certa esse experimenta totius corporis Valetudinis, uarietate uictus inobseruata. Hippocrates certe tradit, non prandentium exta celerius senescere. Verum id remediis cecinit, non epulis. Neqs omnino putet Medicum principem ad crapulam nos hortari, atq; helluationem. Quippe multo utilissima est Temperātia in cibis, L. Lucullus hanc de se pręfecturam Seruo dederat, Vltimo'q; probro maius, in Cibis triumphali bus sedenti dicebatur, uel in Capitolio Epulanti, pudenda re, Seruo suo facilius parere, q̄ sibi. Ex Medicorum autem Scholis illa sunt, Cōtemperātiam Calidi, & Frigidi, Sicci, & humidi naturalem esse Sanitatem consimilium mēbrorum. Custodia uero compositionis, & numeri, magnitudinis, & plasmationis naturalis Sanitas est officialium. Corruptiones autem in nobis uel esse necessarias, & innatas, ac ex nobis ipsis profluere, Veluti radicē, & initium habentes, primordia generationis nostræ, Sanguinem scilicet, ac Semen. Vel esse non necessarias. Naturales quidem ariditate proueniunt, & euacuatione. Quæ causæ interiores sunt. Illæ uero exteriores ex iis, quæ corpori adueniunt, quarū una inseparabilis est, semper'q; assistens, Vt continens nos Aer. Corruptio non necessaria per tempora quędam inordinate copulata Corporibus, Lędentia'q; oritur, calefaciendo, frigefactando'q; immoderate, aut etiam arefaciendo, humectando'q;, Aut frangēdo, Cōuellendo, Perforādo, Articulos transmutādo. Certe Veluti Serie perpetua amplius, amplius'q; arescimus, donec decursus ad Statum fiat, nec augeamur ulterius, Ossibus ob duritiem ab ampliori prohibitis incremento. Mox uero præterquam opus fuerat, omnibus arescentibus organis, Actiones deterius longe perficiuntur. Reddimur & tenuiores. Demum'q; nimium siccitate inualescente, consenescimus, corrugatur'q; corpus. Membra titubant inualida. Genuini quidē caloris ui, perpetim multam substantiæ portionem, effluere, Scimus. Esse nanq; naturales Corruptiones duas, ut significauimus, quas genitū corpus nullū queat euadere. Alterā esse, qa, ut dixi, assidue arescimus. Alteram uero hanc, quę ex effluxu prouenit a' calore intimo. Proinde ne confestim sequatur interitus, necesse est, quantum fieri potest, ut substantiam aliam effluēti similem substituamus. Ideo'q; cibis reficimur, & potu. Ad eum modum qcqd sicci, humecti'q; euanuit instaurantes, ut pristinum integretur temperamentum. Nam respiratione, pulsu'q; Aereæ, Igneę'q; substantię moderamentum custodimus. Propterea præceptore nullo, Natura tantum, ut sic dixerim, prælucente, comedimus, bibimus, respiramus. Quod si modo aliquo perfici posset, Vt eiusmodi quippiam induceremus, quod nullatenus effluentib9 dissimile foret, Persanum hoc, & optimum foret. Sed quia id impossibile, quoniam quod ab unoquoq; membrorum effluit, Eiusmodi natura est, quale membrum ipsum, a' quo defluit. At eorum, quibus uescimur, nil omnino est tale. Inde fit, ut necessario percoquātur a' natura, transmutentur, præparentur, Similia'q; Corpori efficiant, Quod alitur. Quod uero non digeritur, Corpori non accedit. Hæc uero retrimenta sunt, & Ciborum superfluitates. Amplius eadem tradit Schola. Duo esse, quæ Medicina nūcupata Diætetice ad Sanitatē intendat, Alterum est, Inanium repletio, Alterum uero, redundātium exinanitio, ne ad hunc usum organa præstituta obsarciantur, atq; obcæcent, ne'ue flaccescāt, Vt Corpus custodia

tur purum, nulla'q; redundantia infestú. Ex iis porro' duobus tertium qddam uidetur consequi, Ne celerius obrepat Senilis molestia. Etenim si quæ euacuátur, restituamus, nec substiterint intus noxię sup̄fluitates, Et sani erimus, & quod eximium est, diu Iuuenes. Cæterum quia diu de Sanitate uerba facimus, Nec utiq; illud, ueluti p̄ incuriá, omiserimus, Sanitaté nó uno dici modo ab Eruditis. Nanq; altera est, Quæ optima dicitur, perfecta, Summa & Septembribus horis, Vt inquit Oratius. Altera uero est, Quæ ab hac deficit, incerta, nó perfecta, Quæ'q; latitudinem habet multam. Duplex quoq; traditur hæc. Nam aut est Eucratos, et sine querela, in qua amplius, quàm oportet, corpora calida sint, uel frigida. Sicca, uel humecta, ut habitudo Carnosorum, quę in meditullio est tenuis, & modum excedentis. Altera est Dyscratos, & cum querela, in qua maximum est ab optima discrimen, quod perspicuum tamen non est ob paruitatem. At simplex illa Sanitas, & perfecta, quæ Eucrasiam habet certissimam, uel nunquam comperta in Animalis corpore est, Vel si unquam fuit, nec minimo quidem p̄mansit, Quim uel initu oculi demutata statim est, nec eodē se habuit modo. Sanitatem uero finiunt dispositionem secundum naturam, Quę actionem adminiculata coadiuuet. Sicuti ęgritudinem dicunt dispositionem præter naturam, quæ actionem oblædat, præpediat'q;.

¶ Morbis ex quibus causis appellationes sint inditæ. Herpes esthiomenos. i. Morbus Sancti Antonii, aut Sancti Martialis. Itē Morbus, Noli me tangere. Morpbæa. Satyriasis.

Caput XLI.

MOrbis uero induntur nomina quandoq; ab affecto membro. ut Pleuritis, a' latere, Peripneumonia a' pulmone, Sic Ischiadicus dicit', Sic Nephritis a' Rhenibus, Sic Arthetica, Cepbalea, Opbthalmia, Dysenteria. Aliis uero ab accidentibus, quę cósequuntur. Vt Affectionem, quæ egestionem, qua consuetú est, fieri non permittit, Tenasmon ab intestinorum tormento uocitarút. Recenseri in iis Herpes item potest Esthiomenos, Quem inoriri Auicéna scribit, Vbi arctius constringantur Vulnera. A' Medendi Peritis finiri solet, Membri νέκρωσις, idest mortificatio, ac cum putredine, ac mollificatione dissipatio. Eam uero affectionem Lingua dicit uernacula Morbum Sancti Antonii, uel etiam Sancti Martialis. A' Cancro differt, ac Lupo, & Eo, quem facete nuncupant nostra tempestate, Noli me tangere. Quia membra disicit putredine tantum non cadauerosa cum mollicie. Illi uero idem utiq; efficiunt, at Corrosione, ac duritie. Herpes porro' Esthiomenos breuior est, acutior'q;. Spasmum uero, idest Conuulsioné ab instrumentis dicút uolútarii motus, ad suú initiú in reuersis. Plures autē morbi ab utroq; appellationem traxerút, Vt Cephalalgia. Otalgia. Coelophthalmia. A' Causis quoq; sæpi⁹ nomina inueniuntur imposita. Vt Maniæ. Melancholię. Nam & Hyposarcam, Quę hydropiseos species est, Album phlegma uocauere. Nonnullæ item ægritudines ex similitudine quadam nomen habent, Vt Elephas, siue Elephantiasis, & Leo, & Cancer. Ac nariú morbus Polypus. Et Morpbææ ab Arbore nucis inditum uidetur nomen, quod frondibus eius persimilis esse uideatur. Quasdam item Verrucæ species Myrmecias uocarunt. Simili modo Alopeciam. At Veretri inflationem nomine cuiusdam Dæmonis Spósarum depicti núcupauerunt. i. Satyriasin, ut interpretantur nónulli. Pauca uero sunt Morborum nomina essentiam modo mali exprimentia, ut Phlegmones, Qui sunt abscessus calidi, siue, ut Gręci dicunt, Apostemata. Et Gangrena. Sic enim uocatur τῶν μελῶν τὸ νεκρούμενον ἕως ὅλου. i. morticina membrorum caro cum ulcere, uel etiam sine ulcere, μετὰ φλεγμονῆς, καὶ ἐρυθήματος λευκαινόμενον. Cum inflámatióe, ac rubedine exalbescens. Scirri item eodem mō dicunt'. i. Duritiæ. Quibusdam imposita nomina ab Artifice, a' quo curata primum. Vt Chironio. Aliis uero ab iis, qui primum laborarunt. Vt Tylosis. i. τύλωσις. Sed nos iam ab hisce Medicorum diuerticulis in uiam demum reuertamur. Et instituti reliqua exequi pergamus, Ne Gracculus fiat aliena Lasciuiens plumula.

¶ Quod Cómercium Balneo, & Cani' Prouerbium quem usum habeat. Cap. XLII

QVod Cómercium Balneo, & Cani' Adagio est elegans, in græcis literis frequens, a' Luciano usurpatus eo Sermone, qui est ad ineruditum multos emptitantem Libros, Dicitur de iis, quæ dissociata natura sunt, nec similitudiné

recipiunt

recipiunt aliquam, uel usum. Veluti si nauigandi imperitus, aut Equitatiōis omnino exps, caperet Is quidem affabre constructam Nauem, & ad securitatem omnibus fultā instrumētis, Hic uero Equum compararet Medum, uel Centauridem, aut Coppophoron. Ridiculum, opinor, uterq; se præstaret, quod per imperitiam haud commode uteretur rebus. Non secus, ac Diues ille Asianus, Cui cum pedes forent abscissi, qui frigoris nimietate cōputruissent per niues iter facienti, Vt aliquo modo calamitatem leniret, Ligneos sibi pedes conficiēdos curauit, Quibus subligatis, interim etiam Seruis innixus incederet. Sed ridicularius in eo præcipue fuit, Quod summa cura scienter, politeq; confectas Soleas comparabat sub inde, Quibus Ligneos illos pedes prǽfulciret. Veluti uisenda plane res esset, Lignum crepidis inductum. Non dissimile huic & illud Luciani eiusdem, πίθηκος γὰρ ὁ πίθηκος, κἂν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα, Simia quidem Simia est, etiam si aurea habeat symbola. Et imperitiæ nubilo adobrutus Librum quidem perpetim uersare manibus potest, Sed eorum tamen, quæ lectitantur, nihil prorsum queat percipere, ἀλλ᾽ ὄνος λύρας ἀκούει κινῶν τὰ ὦτα, Sed Asellus aures motans audit Lyram, Estq; semper τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος, magis mutus, & fandi magis inops, quam Pisces. Vt uero a Balneis non resiliamus longius, Prouebii, ut opinor, ratio aperta satis est, quando humanę infirmitati, bonumq;, si non & delitiis, Balnea modo deseruiunt, Ad ea nil aspirat Bruta natura. Fuerit argumento etiam, quod sunt auctore Aristotele, τὰ θερμὰ λουτρὰ ἱερά, Balneæ calidę sacrę, Quas tamen sic dici ipse putat, qa sulfure, atq; fulmine rebus ingenue sacris proueniāt, Sacris inquā, quoniam quæ mirāda sunt, & occulta, sicuti quibusdam placet, sacra uidentur, Vt miras balnearū taceamus facultates.

Calentium Aquarum rationes aliquot. Cur earundem ui Lapides item progignanť. Caput XLIII.

T quia in Balneas incidimus, Cur Aquarum aliquę caleant, quędam etiā ferueant, intantū, ut non possint esse usui, nisi aut in apto euanuere, aut mixtura frigidę intepuere, Causę aliquot redduntur. Empedocles existimat, Sicuti docuit Seneca, Ignibus, quos multis Locis terra opertos tegit, aquam calescere, si subiecti sunt solo, per quod aquis transcursus est. Facere quippe Dracones solemus, & Milliaria, & complures Formas, in qbus ęre tenui fistulas struimus per decliue circundatas, Vt sæpe eundem ignem ambiens aqua per tantum fluat spatii, quantum efficiendo calori satis est. Frigida itaq; intrat exit calida. Idem sub terra fieri existimat Empedocles. Quidam arbitrantur, per Loca sulfure plena uel introeuntes aquas calorem beneficio materiæ, per quam fluunt, trahere. Quod ipso odore, gustuq; testantur, reddunt enim qualitatem eius, qua caluerunt, materiæ. Quod nequis accidere, miretur, Viuę Calci si aquā infuderis, nonne feruebit? Hæc porro efficit ratio, ut Aquæ feruidæ magna ex parte, salsę, proueniant, ut Aristoteles inquit, Quia scilicet per terram aluminosam percolātur. Exustorum autem osum cinis salsus est, Sulfurq; redolet, Quare feruida omnia modo urunt fulminis, & quidem plura fulminis tactu extiterūt. Democritus Calci assignauit calidorum fontium rationem, quod nequit fieri, Quoniam Lapides unde fit Calx, non hūt excalfaciendi uim, nisi in fornace prǽusti. Cæterum in hac calentium aquarum ratione nonne illud eximium est, ac inuestigandum anxie, Quod ipse etiam pene puer apud Aponum adnotaui, dum Patauii capesserem Ingenii cultum, ab illis subinde Lapides gigni? Hoc extra omnem admirationem mihi fuit. Scaturiunt ibi feruentissimæ aquæ in supercilio non multum arrecto. In subiecto Molendinum est, quod uersat Balinei aqua per Conuallem decurrēs. Volaticam, ut nunc passim dicitur, in quam impetu deuoluitur aqua per arctum, uidimus totam, ueluti quodam artificio, Lapidea circūtectam crusta. Et cum oculis non satis crederem, duritiem materiæ experturus cultelli satis ualidi mucronem insigniter retusum animaduerti. Id utpote Adolescenti, qui nihil admodum interioris scientiæ attētassem, miraculū est uisum. Mox repetita Vrbe, cum rem Scholasticis quibusdam exposuissem in foro, risu exceptus sum ab omnibus fere, tāquam insitata, nescio quæ, & absurda, ac scurrilia promerē. Sed haud ita multo interstitio facto, illuc profecti mecū in rem præsentem Verissima senserūt, quæ prius inscite Ludibrio habuerant. Verum ea omnia post cum Plinii, tum aliorum doctrina cōfirmata repperi. Nam & Seneca Naturalium tertio ad hunc modū scribit. Interest, utrum Lo

ca Sulfure, an Vitro, an Bitumine plena transeant. Hac ratione corruptę cum Vitæ periculo bibuntur. Vnde et apud Ouidium legimus,

Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit
Viscera, quod tactis inducit marmora rebus.

Medicatum utiq;, & eius habet naturæ limum, ut corpora agglutinet, ac induret, Quemadmodum puteolanus Puluis, si aquam attigit, Saxum est. Sic ecōtrario hæc aqua, si solidum tetigit, hæret, & affigitur. Inde est, quod res abiectæ in eundem locū, lapideæ subinde extrahuntur. Quod in Italia quibusdam Locis euenit, si uirgam, siue frondem demerseris, lapidē post paucos dies extrahis, Circunfunditur.n. Corpori Limus, allinitur'q; paulatim. Hoc minus uidebitur mirum, Si notaueris Albulas, Et ferè Sulfuratam aquam circa Canales suos, Cymbas'q; durari. Sed Sūmus item Philosophus Encyclicarū Quæstionū Libro XXIIII Quærit, διὰ τί ἀπὸ τῶν θερμῶν ὑδάτων μᾶλλον, ἢ ἀπὸ τῶν ψυχρῶν πήγνυνται λίθοι. Cur aqs calentibus potius, quam frigidis Lapides concrescant, atq; coagmententur. Respondet'q; prouenire, quod lapis defectu humoris consistit. Calore'q; potius, quam frigore, humor deficit, & lapidescit calore, Vt etiam Empedocles ait, τάς τε πέτρας, καὶ τοὺς λίθους καὶ τὰ θερμὰ τῶν ὑδάτων γίνεσθαι. Lapides, & Saxa feruentium aquarum opera conficit. In quo tamen aduertendum, Si defectum humidi omnino, ex toto'q; intelligas, minus pcedit ratio, Quādo quoquomodo lapis fiat, coagulatione, seu congelatione, requirit humidum agglutinās, Quo deficiente, non Lapis fit, Sed harena, uel puluis. Si uero humecti defectū intelligimus redundantis ablationem, tunc ueritas apertius elucescet. Certe nō solum calor ἀπολιθοῖ.i. elapidat, Sed frigus etiam, humorem nimio gelu absumēdo, indurat, facit'q; lapidē, Quod si nimium frigus ita agit, Simpliciter quoq; ita agi posse, certum est. Adnotanda obiter & Auicennæ sententia ex fine Meteororū, Vt prætereamus, quæ huc spectantia Vitruuius scribit, Ex terra pura Lapides non fieri, Sed ex pmixto. Q m̄ ex nimia siccitate in ea cōtinuatio nō fit. Fiūt uero ratione duplici conglutinatione ɔgelatiōe, priore quidem, cum Lutum aliquod uiscosum fuerit, ac pingue, quod arescens in quandam euadit dispositionem, quæ in Luti, Lapidis'q; meditullio ferè est, mox sensim lapis concipitur uerus. Scribit etiam, Virtute quadam uniuersali Vegetabilia, & Animantia quoq; deformari in lapides posse.

❡Balneorum distinctio, & Vsus. Problemata duo ad id spectantia. Balnei etymon qd' sit. Item eiusdem rei delitiæ. Caput XLIIII.

Alneorum uero, sicuti obseruatum ex Archigene est, Alia sunt nitrosa. Alia salsosa. Alia Aluminosa. Alia Bituminosa. Alia sulfurosa. Alia ferrosa. Alia
b Chalcosa. Quædam ex his sunt composita. Et horum quidem omnium potestas est arefaciendi. Quædam non arefaciunt modo, uerū etiam obstruunt, sicut Aluminosa. Partim etiam salsosa, & æris qualitatem adepta. Et hęc quidem Lauacrorum sponte prouenientium ratio est. Sed nec ignorandum ex Galeni doctrina, Eorundem quędam esse dulcia, Quędam qualitatis expertia, Quædam suam quandā obtinere qualitatem. At eorum, quæ alteram quādam habent qualitatem, quædam ex institutione nostra uim habent, Quędam sua sponte uim obtinent. Balnei usus inquit Celsus, duplex est, Nam modo discussis febribus, initium cibi plenioris, Vini'q; firmioris ualetudini facit. Modo febrem ipsam tollit, ferè'q; adhibetur, ubi summam cutē relaxari, euocari'q; corruptum humorem conuenit, & habitum corporis expedit mutari. Antiqui timidius eo utebantur, Asclepiades audacius. Cęterum hęc, quę medicinæ rationibus continentur, missa faciamus, quoniam nostro instituto parum fortasse congrua uidebūtur. Illud quæramus potius, Quid nam sit, quod experimenta perdocent uerum, Ante Balnei ingressum caldū mingimus, At in Balneo diutiuscule cōmorati, frigidum. Illa uero afferri ratio potest, id tam quam ad alterius comparationem plane fieri. Nam Vrina tepidi profecto tēperamenti est; Quæ tum primum a nobis facta, mediocriter etiam calida est foris. Igitur quandoqdem frigidum est corpus nostrūm, ipsum Lotium, utpote Corpori comparatum, calidum est. In Lauacro autem quandoquidem Corpus plus Lotio incaluit, frigidum uidetur Lotium, utcūq; calidum sit. Dignum & illud obseruatione est, Quod ne utiq̄ sitientes, lauacrum subeuntes

sitimus. Et

sitimus. Et contra, si sitiamus, pacatur sitis. Nempe ex ariditate Sitis oritur. Si ergo sitientes lauacrum subeamus, Corpus facultate uitali per cutis meatus humorē allicit, & quasi ad se conuellit. Atq; ita contingit funditus humectari, unde præcipue exoritur sitis. Qui uero nō sitientes lauacrum subeunt, humorem corporis efferunt, diductis corporis meatibus, sudorem'q; excutiunt, nec receptum humor habet. Balneum ex Græcis quidam interpretantur dici παρὰ τὸ ἀποβάλλειν τὰς ἀνίας, à curarum uidelicet, solicitudinum'q; repulsu. Quando & id uidetur Homerus innuere cum ait,

λοῦσ' ἐκ τρίποδος μεγάλου,
ὄφρά μοι ἐκ κάματον θυμοφθόρον εἵλετο γυίων,

Corroborauit in libris cōfessionum Aurelius Augustinus, Libro nono, Sed rationibus peruincere Grammatici conātur, Quoniam si id uerum esset Etymon, scribendum fuerat per ι. Sed modo per ει. scribitur, quod sciunt omnes, hoc est βαλανεῖον. Propterea inquiunt, astruendum est, fieri ἀπὸ τῶν βαλάνων, Quoniam Balanos succēdere, moris fuit Veteribus. παρὰ τὸ τὰς βαλάνους αὔειν, Nam Epaphroditus αὔειν exurere interpretatur. ἵνα μή ποθεν ἐλλείπῃ αὔοι. Sudas scribit Veteres glandibus uesci solitos, Cortices uero igni alimenta præbuisse. Et est inquit, Balneum uia instrumentum'q; ad delitias, Quando, ut Plinius etiā scribit, Parietes Balnearum spargi nonnulli iussere. Atq; Caium principem ita solitum lauari. Et ne Principale uideatur hoc bonum, Et postea quendam ex Seruis Neronis. Nam Tranquillus de Principe eodem sic scriptum reliquit, Nepotinis sumptibus omnium prodigorū ingenia superauit, Cōmentus nouum balnearum usum, portentosissima genera ciborū, atq; Cœnarum, ut calidis, frigidis'q; unguentis lauaretur.

¶ Balnea Veterum frugi. Senecæ locus emaculat᷑. Epistomium quid, & Epitonium. Collabi, & Collopes. Caput XLV

Ntiquitus in usu erant Balneola perangusta, tenebricosa, Vti Seneca inquit, neq; enim calida uidebātur, nisi obscura. Eiusmodi fuisse legimus Scipionis Aphricani Balneū apud Linternum. In eo ille horror Carthaginis, Cui Roma debebat, quod semel tantum foret capta, abluebat corpus laboribus fessum rusticis, quoniam se exercebat opere, terram'q;, ut mos fuit Priscis, ipse subigebat. Mox uero quis ita lauari sustinuisset? Pauperes sibi uidebantur, ac sordidi, nisi parietes magnis, & pretiosis orbibus refulsissent. Nisi Alexandrina marmora numidicis crustis fuissent distincta. Nisi illis undiq; operosa, & in picturæ modum uariata circunlitio fuisset prętexta. Nisi uitro absconderetur Camera. Nisi Thasius lapis, quondam rarū in aliquo spectaculum templo, piscinas circūdedisset, In quas multa sudatione exanimata corpora demittebant. Et ut inquit idem Seneca, nisi aquam argentea Epistomia fudissent. Qua in parte obiter Eiusdem codex emaculandus est, Nam modo impressi Codices Epitoma præferunt, aut Epitonica. Neutrum recte, Siquidem uel latinis Auctoritatum tibicinibus peruincimus, Epistomia legendum (Etenim græca id, plane claret doctrina) Nam Libro Architectonicæ decimo Vitruuius ita scribit, Singulis autem Canalibus singula Epistomia sunt inclusa, manubriis ferreis collocata, Quæ manubria cum torquentur, ex arca Nares patefaciunt in Canales. Et infra Idem Vitruuius, Motione uero Vectium uehementiore, spiritus frequens compressus Epistomiorum aperturis influit. Ex iis Auctoris huius Verbis, Vt de Varrone taceam, manifestum arbitror, dici Epistomia, qualia nūc passim Tonsores habent in Vasculis pensilibus capiti abluendo. Sed & instrumenta ea, quibus è uasis subinde Vina educimus, Cannulas simplex nuncupat Vulgus, Epistomia recte dici posse, animaduerto. Vnde & Luxata, ut opinor, dictione, obturamentum Epistomiorum Spinam uocant Imperiti. Sudas uero, Collabi inquit, panes sunt, consimiles Citharæ Collabis. Alii Collabos accipiunt ἄρτος πλακοῦντος τετράγωνον, ἢ ἄρτου μικροῦ. idest Placentæ speciem quadrāgulæ, aut minuti Panis, παρὰ τὸ ἐκ μεγάλων κολοβίζεσθαι, quod sint ex magnis deminuti, & uelut mutilati, Collabi nāq; sunt τὰ τῶν χορδῶν ἐπιτόνια, idest fidium Epitonia. Apud Auctores item inuenio, Collopas dici prædura in Ceruice Boum coria, Ex quibus moris erat, inquiunt, conficere, quos uocant Collabos. Sed dicitur & Collops dorsua-

se corium, quoniã ex eo fiat Colla. Vnde facetissimus Comicus Aristophanes Aeschyli duritiam monstraturus inquit, δίκαιον γὰρ αὐτὸν κόλλοπι ἐοικέναι. Puto ipsum Collopi persimilem. Id scite admodum, & docte in Adagii usum trahi potest. Existimo Collabos in Cithara esse clauiculos, Quibus remittuntur, uel intenduntur fides. Et inde ab Intentione cœpisse Epitonia uocari, Indeq; per similitudinem in aliis itidem id genus eodem modo appellata. Epitonium pro incremento apud Plut. de Liberis educandis, compensisse uideor.

¶ Balnearum apud Veteres luxuriosus apparatus. Emendantur Senecæ Loca aliquot fœde uitiata. Res Quadrantaria quæ sit. Pilicrepus apud eūdem Senecam quid. Item Alipili. Libarii. Et Botularii, & Botulus, ac Distillarius. Quid Distillatio. Loca Aedilē metuētia apud eundem, Quę sint. Balnea cur item dicantur Gymnasia. De Balneo cogitare ꝑdu cendo quid. Caput XLVI.

Ed redeo ad Balnea, In quibus nō Statuas modo innumeras, & Columnas nihil sustinentes uisere erat, Sed eo quoq; peruentum est deliciarum, Vt nihil nisi Gemmas calcare uellent, Sicuti pergit Seneca, Blattariaq; uocabant Balnea, Siqua non ita aperta essent, ut totius diei Solem fenestris amplissimis reciperent, nisi et Lauarentur simul, & colorarentur. Hic obiter restituamus alterum Senecæ eiusdem Locum fœdissime corruptum, Cur inquit, exornaretur res quadratoria, & in usum, non oblectamentum reperta? Legēdum, Res quadrātaria. Quoniam qui Balneas ingrederentur, Quadrantem Balneatori soluerent. Id aperte significat eo uersiculo Iuuenalis.

Cędere syluano porcum, Quadrante lauari.

Nec non Oratius satyra III.

Dum tu Quadrante lauatum

Rex ibis. Sed quoniam in Senecam semel incidimus, feramus illi collabenti opem pro uirili. Bone Deus quam propudiosæ irrepserunt mendæ in Epistolas eas, quæ ad Lucilium inscribuntur. Sed de Locis aliis nunc censura non est. Quod ab instituto alienum non est, id modo agamus. Epistola est Libro octauo, In qua tumultuosa Balneorum luxuria notaẽ, Si uero Pelicrepus inquit, superuenit, & numerare cœpit pilas, Actum est. Quid sibi hic Pelicrepus uelit, non uideo. Verum certissima ducor coniectura, Vt Pilicrepum arbitrer Legēdum, Eumq; intelligam, qui Pilas, hoc est Sphæras, aut Glomos pice illitos in ignem Balneorum, siue Vaporarii conliceret, Sicubi forte restingueretur. In hanc Sententiam ut pedibus eam, Papinius facit Syluarum primo, In Balneo Etrusci.

Quid nunc strata solo referam tabulata; Crepantis

Auditura pilas, ubi languidus Ignis inerrat

Ædibus, & tenuem uoluūt hypocausta Vaporem?

Meminit huiusmodi pilarum, ut opinor, Et Architectus Vitruuius Libro quinto. Suspensuræ caldariorum ita sunt faciendæ, ut primum sesquipedalibus tegulis solum sternatur inclinatum ad hypocaustum, uti pila cum immittatur, non possit intus resistere. Sed rursus redeat ad præfurnium, ipsa per se ita flamma facilius peruagabitur sub suspensione. Domitius uero Papinii expositor, Ita eum locum enarrat. Quid nunc inquit, ego narrem tibi tabulata, quæ in sublimi parte Ædium sunt, quo desinunt Vaporaria, habentia in Vertice pilam con cauam, quo peruenit flamma Ignis in imo ardentis, Sed languida, & tenuis, Vt domus ita tepeat, non autem æstuet. Hæc sententia an congruat, iudicent uolentes. Nos, quod Varia suggerit Lectio pro captu ingenii in lucem promimus. Sicut & illud, quod obseruatum doctissimis est, Inter eos, qui Corporis curam agunt, recenseri Tonsores, Balneatores, Pilicrepos, Alipilos, Mediastinos, Mangones, Aliptas, seu Pædotribas, Ciniflones, Arcularios, Propolas, Pigmentarios, Coronarios, Cosmetas, Et id genus alios. Ex quibus emēdatur locus alius in Epistola eadem. Alipedum inquit, cogita tenuem, & stridulā uocē, quo sit notabilior, subinde exprimentem, nec unquam tacentem, nisi cum alas uellit, & alium pro se clamare cogit. Tu expuncto inutili uerbo, pro Alipedum lege Alipilum, idest Alarum pilos uellentem, Quod Auctoris sententiæ mire congruit. Sed & mox Seneca confluentem ad Balnea Institorum, & cuiusq; uilissimi turbam enarrans, Iam Librarii inquit, uarias exclamationes. Et

tiones. Et Botularium, & Distillarium. Et omnes Popinarum institores, mercem suã quadam & insignita modulatione uendentes. Hic mendum irrepsit in Verbum unũ. Reliqua perobscura sunt. Nam ubi Librarii scribitur modo, Legerim libentius Libarii a' uendendis Libis, de quibus in Fastis Ouidi⁹, ita, ut una modo litera pereat extrita. De Botulario uero, ut nostro beneficio pernoscant & hoc studiosi Iuuenes, Intelligo uerbo illo uenditores, cõfectores'q; Botulorum. Ea erant farcimina, Festo tradente, De quibus & Apicius, quisqis is est, Botellum sic facies, ex Oui Vitellis coctis, nucleis pineis cõcisis. Cepam addes, Porrum concisum. Tbus crudum. Miscebis piper minutum. Et sic intestinum farcies. Adiicies liquamen, & uinum, sic'q; coquas. Erat quidem Botulus mensis omnibus gratus, Sed in Saturnalibus celebrabatur præcipue, dum ex eo Corona fieret pulti, Propterea Libro quto Val. Martialis, forma tamen deminuta,

Et pultem niueã premens Botellus,

Sed & in Distychis Idem Poeta sic cecinit,

Qui uenit Botulus medio tibi tempore brume,
 Saturni septem uenerat ante Dies.

Superest apud Senecam Verbum non admodum uulgo notum, Quod est Distillarius. Scimus quidem a' Latinis fere' Distillationes dici, Quæ a' Græcis Coryzæ. Branchi. Catarrhi nocentur. Quamuis hæc apud illos differant, cum sit Coryza, dum pituita tantũ Nares obsidet, Grauedo latine dicta. Sicut Celsus meminit. Catarrhus uero, qui Fluctio dici ualet, cũ fauces, palatum'q;. At Brãchos, cum & Guttur, & Arteria corripitur. Ob quod & Artericũ quandoque, ut Paulus scribit, uitium id appellant. Omnia tamen hæc Hippocrates etiam Coryzas uocat. Cæterum expositio hæc ad Senecæ, sensum parum facit. Proinde sciendũ, Distillationem quandoq; pro liquamine capi, quo utimur ad intinctus, siue, ut grçce dicam, Embammata. Hinc Seneca scite admodum, & docte Distillarium uocauit, Qui id genus concinnaret, distraheret'q;, quem insignita modulatione merces suas uendere, scribit. Qui mos adhuc passim seruatur in Vrbibus, Patauii præsertim. Consuetum quoq; illud Veteribus fuit, Vt uel nobilissimi Aediles eo fungerentur officio, ut Loca eiusmodi intrarent, quç populum receptabant, exigerent'q; munditias, & utilem, ac salubrem temperaturam, Non hanc, inquit Seneca, quæ nuper inuenta est similis incendio, Adeo quidem, ut conuictum in aliquo scelere Seruum inuitum lauari, oporteat. Nihil enim iam uidetur interesse, ardeat Balneum, an caleat. Ad hæc arbitror respexisse Martialem, cum Epigrammatum tertio ita scribit.

Centum miselli iam Valete Quadrantes,
Anteambulonis Congiarium Lassi,
Quos diuidebat Balneator elixus.

Hinc & aperitur locus Senecæ eiusdem in Libro de Vita beata, ubi Loca recenset Ædilem metuẽtia. Nam & alibi Auctor idem, Decoquere inquit, corpus, atq; exinanire sudoribus, Inutile simul, delicatum'q; credidimus. Porro' Græcorum fuit moris, in Balneorum ad id extructis locis multiplici exercitio Corpora delassare. Id cuiusmodi censendum sit, ex Sciẽtissimi illius Plutarchi uerbis coniectari poterit, Quæ subiecimus ex Commentario Quæstionum Romanarum, Non aliud quicquam inquit, Græcis seruitutem, ac molliciem attulisse Romani putant, quàm Gymnasia & Palæstram, quod iis languescant Adolescentiũ Animi, ac effœminentur penitus. Quæ siquis effugere studeat, in puluerẽ prodire, &, ut grçce dicam, ἐς ὕπαιθρον, hoc est in subdiale spatium, oportet. At qui Domi, & in umbra, balneis, & unctiõibus molliter se curãt, hæc subire, necesse est. Hinc emanasse arbitror, ut Balnea etiam Gymnasia dicerentur, quod in Iudaico bello monstrat Iosephus, ubi de Herode ita scribit, Nanq; apud Tripolin, & Damascum, & Ptolemaida publicas Balneas, quæ Gymnasia dicuntur, Bibli autem Exedras, Porticus cõdidit, & fora. Fuisse tamen & Philosophis constituta in Balneis loca, In quibus illi disputarent, Liquido Vitruuius edocuit. Constituantur inquit, in tribus Porticibus Exedrç spatiosæ, habentes Sedes, in quibus Philosophi, Rhetores, Reliqui'q;, Qui studiis delectantur, sedentes disputare possint. Erat item Prouerbium Prioribus in pauperes, qui assidue frigerent, tremerent'q;, Eos nãq; de Balneo cogitare, & fumo conducendo dictitabant. Quod Oratius significat.

Nec qui
Frigus collegit, furnos, & Balnea laudat. Sed & Iuuenalis.
Cum iam celebres, noti'que Poetę
Balneolum Gabiis, Romę conducere furnos
Tentarent. Significat hæc ipsa item Aristophanes Pluto.

¶ Vocabula plura ad Balneorum usum spectantia. Eschara. Alipterium. Aryballus. Arytæna. Cammus, Pyelos. Oceanus. Schola. Emaculatur Senecæ locus ad Lucilium de Psychrolute. Psychrologi qui dicant, Et Psychrologia qd. Asaminthus. Oa Lutris. Ca. XLVII

Erum prius, quàm inde reuellamur, mutuemur itē aliquid a Iulio Polluce, quo ueluti superpondio Lector onustus dimittatur. Scribit ergo Libro septimo partem Balnei dici Escharam. Aliam uero Alipterium, quod latine Vnctuarium ualet dici. Et esse nomen utrunque apud Alexin Cauniis, ἐν τῷ βαλανείῳ μή τι τὸ πῦρ ταῖς ἐσχάραις ἐνὸν, καὶ κεκλεισμένον τὸ ἀλειπτήριον, Cum neo in focis inquit, esset ignis, & esset Alipterium occlusum. Escharan Lycurgus, & Ammonius dici autumant, quæ arrecta non sit, & citra omnem altitudinem, Sed humi assideat, uel cum cauitate, Vnde & Medicos ulcera concaua Escharas uocare. Sunt item Escharæ pudēdorum muliebrium labra. Cornelius Celsus medicinæ quinto in Erisipelarū cura, Post exustionem inquit, putris ulceris superponenda sunt, quæ crustas a Vino resoluant, eas ἐσχάρας Græci uocāt. Pergit inde Pollux idem, Balnei uasa inquit, Sunt Aryballus. Arytæna; Vtriusque meminit Aristophanes, Qui & Balnei Cammū dicit. Sed & Pyelon quoque noiat, Quā Eupolis Mactrā uocarit. εἰς βαλανεῖον εἰσελθὼν, μὴ ζηλοτυπήσῃς τὸν συνβαίνοντα εἰς τὴν μάκτραν. Cū Balneū fueris ingressus, ne inuideris ingredienti tecū Mactrā. Videtur Pyelos fuisse concauus Locus, in quo abluerentur. Quāuis & Theca recte dicatur Pyelos. Sicuti itē Oceanus dicebatur uastior Locus, alueus'que maior, ita forte ab amplitudine uocatus, & a Lauantium quoque strepitu, & marino quasi æstu. Lampridius, Oceani inquit, Solium primus inter Principes Alexander appellauit, cum Traianus id non fecisset, Sed diebus Solia deputasset. Quod siquis miratur, Sciat eam Romę fuisse Thermarum magnitudinem, Vt Ammianus doceat Libro XVI, Lauacra in Vrbe in modum prouinciarum quandoque extructa. Erat & in Balneis Schola nomine, Sicuti commeminit Vitruuius, Ea uero erat Labri pars, siue Aluei, a præstolādo dicta, Vt occupato ab iis, Qui priores uenissent, labro, In Schola Cæteri circunspectantes recte stare possent. Quanquam erat & in porticibus Schola, Plinio auctore, Alexandrum inquit, & Philippum cum Minerua, qui sunt in Schola in Octauiæ porticibus, & Philippi. Forte uero quis appellatione Scholæ Sodalitatem, & conuentum aliquem id ætatis Iuuenum intelligat. Nam & Celebritas dicebat, ait Macrobius, cum uel sacrificium fiebat, uel Epulum dabatur, uel Ludi agebantur Diis. Vel ferię obseruabantur. Conuenit Item Balneo inquit Pollux, ψυχρολουτεῖν. Id uerbum significat, frigida lauari. Quod positum inuenimus apud Aristophanem ἐνδυτὰ πλοῦτον inqt. n. ἐψυχρολουτοῦμεν. i. frigida lauimus. ψυχρολουσίας legimus apud Paulum Æginitā Libro primo. Quę nos adiuuāt Auctoritates, Vt Senecæ deprauatum fœde Locum restituamus in integrum; Sic enim modo scriptum inuenias Libro Epistolarum VII ad Lucilium. Memor artificii mei ueteris, frigidus cultor mitto me in mare quo modo per sichœolutam decet, gausapatus, Lego Psychrolutrān, uel Psychroluteri. Significat enim eum, qui frigida Lauatur. Nam & Libro XII irrepsit item menda, Ille tantus Psicholutes, Qui calēdis Ianuariis Euripū salutabam. Qui Anno nouo, quēadmodum legere, scribere, dicere aliquid, Sic auspicabar in Virginem desilire. Primum ad Tiberim transtuli castra. Scribe, Vt iam docuimus, Psychrolutes. In quo sciendum, Veteres frigida tātum usos, cum calida Balnea Valetudinariis deseruirent. Nam Psychrologi homines dicuntur, qui boni proferunt nihil, Et Sermo eiusmodi uocatur recte Psychrologia. Sūt alibi in Pollucis eiusdem Thesauris Vasorum nomina hæc ad eiusdem Balnei usum. Asaminthus, mentio cuius est apud Homerum frequens, Cranus, Catachytlum, Eupolis in Chrysogone,
ἀλλ' ὦ φίλε ζωμήρυσι, τὰς χύτρας ἔχεις.
In Cratini autem Heroibus Asaminthum intelligūt Cibotum, idest Arcam. Alii poculum.

Postremo,

Postremo ne qd effluat per incuriã, Pellẽ, qua succingerent Mulieres in Balneis, Vel q illas abluebant, uocatã inuenio nũc Oam Lutrida, Nũc uero Oam p se. Nã Theopõpus ἐν παισὶ ita scriptũ reliqt, τὴν δὲ παραζωσάμενος ὤαν λουτρίδα, κατὰ δ᾽ ὤμων ἴσχες περιπέτασον. At Pherecrates ἐν ἰπνῷ, instrumẽta Pædotriuices enumerans, ἐπὶ μὲν ὤαν λουμένῳ προζώννυται. Iam inquit Oam præcingebant ei, Qui lauaretur. Sic uero dicebatur Melota hoc est pellis ouilla, Vnde fluxisse nomen, probabile est, hoc est, ἀπὸ τῆς ὄϊος, idest ab oue. Putant alii, Oam quoque significare Loma, hoc est marginem indumentorum περὶ τὴν ὤαν, hoc est circa fimbriam. Vel Peristomion, & Peritrachelion.

¶ Asinus Ægyptius Quo sensu uenire in Prouerbium possit. Plinii Locus illustratur de Diis Atri coloris. Inibi plura de figuris Deorum, & rationibus ex Porphyrio. Qua'ue figura Christum desormarint Priores, Quem Onochelum, idest ὀνόχηλον dicebant. Semissii, & Sarmentarii qui intelligantur. Caput XLVIII

Sinũ Aegyptium uenire in Prouerbium animaduertimus, pro eo, qui de risui sit omnibus, quem'q; omnes insectentur, conuellant, lacerent. Eius ra
a tio ex historia est, Proditur siquidem memoriæ, In Aegypto flaui coloris Homines ludibrio esse, plurimum'q; uellicari. Asinos uero plerũq; in præceps dari. Sicuti obuenit apud Coptitas. Vtriusq; facti reddi ea ferme ratio, Quod russus foret Typhon hostis perpetuus Osiridis, necnon Asini quoq; colorem præferret. Sed additur hebetudinis item, ac ruditatis ratio. necnon iniuriarum illatio frequens. Quæ causa gentibus item illis expressit, Vt Persarum Regem Ochum nomine, quem miro prosequebant odio, Asinum subinde appellarent, Quare is commotior, ὁ μέντοι ὄνος οὗτος ὑμῶν εὐωχήσεται τῷ βοΐ, Asinus inquit, hic uestro conuescet boue Protinus'q; Apin immolauit, Sicuti Dinon scriptum reliquit. Hic uero est Ochus is, quem Aegyptii item Machæram uocarunt, ut Plutarchus inquit. Legimus item Busiritas, & Lycopolitas tanto eius Animantis odio flagrasse, ut Tubis omnino supersederẽt uti, tanquam sonum edant Asinino plane consimilem, prorsus'q; non purum id Animal arbitrabantur, Sed dæmonicum, ex ea, quam exposuimus, assimilatione. Immo uero in Sacris Popana facientes τῷ τε παϋνὶ, καὶ τῷ φαωφὶ μηνὶ, idest mensibus, quos illi uocant Payni, & Phaophi, Asinum effingunt insignem, uinctum. Quoniam uero de Typhonis colore meminimus, Scribit Plut. Aegyptiorum historiam tradere, Flaui corporis fuisse Typhona, Martem albi, Subnigri Osirim. Ex his inuolucrum Plinii exoluitur ex libro secundo, Vbi Deorũ irrisa multitudine, Alios ex eis creditos scribit, Iuuenes, atque pueros, Bacchum uidelicet, Apollinem'q;, & Cupidinem significans, Alios uero Atri coloris, innuens plane, quod præstruximus. Conferunt item ad Plinianum Sensum, quæ Porphyrius scribit. Cum Deus inquit, Lux sit, & Ignem æthereum habitet, nullo'q; sensu capi possit, Lucida qdem materia, aut crystallo, pario'ue lapide ad comprehẽdendum lumen ipsius exhortantur. Auro autem Ignis, Illa'q; immaculata natura intelligitur. Multi uero nigris lapidibus inuisibile illius substantiæ significarunt. Hominis autem formam Diis attribuerunt, quoniam Deus ratio est. Pulchros fingunt, propter eminentissimam, & indeficientem illam pulchritudinẽ, Diuersis præterea figuris, & ætatibus, & alios sedẽtes, alios stãtes. Mares alios, alios fœminas, & aut uirgines, aut matrimonio coniunctos. Diuerso quoq; amictu simulacra constituunt, ut diuersitas Deorum non lateat. Alibi quoq; Porphyrius idem, Quæ Diis attribuanẽ, omnia Sensu allegorico enarranda commonens, Ita subdit, Vniuersus mundus Iupiter est. Animal ex animalibus, Deus ex Diis constitutus. Iupiter autem est, inquantum Intellectus est. A quo uniuersa producuntur, Et qui cuncta creat intelligendo. Iouem esse credendum est Virtutẽ prouidentem, atque uiuificam, quam pila, & rotundis figuris significabant. Hominis uero Simulacrum ei constituunt, quoniam Mens est, quæ cuncta seminali ratione producit, Sedere autem fingitur, Vt stabilis Virtus, atq; incommutabilis exprimatur. Nuda, aperta'q; habet superiora, quoniam conspicuus intelligentiis, & superioribus est, Inferiora uero teguntur, Quia occultatur inferioribus creaturis. Sceptrum læua tenet, quia in his corporis partibus spiritalissimum uitę domiciliũ inuenitur. Creator enim Intellectus Rex, Spiritus'q; uiuificans Mundi est. Dextra uero aut Aquilam protendit, aut Victoriam. Alterum, quia cæterorum Deorum Dominus, Sicuti aliarum Auium Aquila est. Alterum, quia omnia illi

subiecta sunt. Sciendum uero hac parte, quod huic loco congruit præcipue, Christianæ Veritatis hostes, dum Animæ illudunt suæ, ineunt'q; cum Antitheo societatem intimã, insando etiam Picturæ genere ausos Dei summi Summatem filium deformare, ac uelut in Pergula prætereuntibus ostentare Asininis auribus, pede altero inungulatum, ac togata specie, cum libro in manibus, addito etiamnum sceleftiore titulo, Ceu Christianorum is foret Deus, Onochelus, idest ὀνόχηλος nomine. Illud uero auctarium fuerit, insectatione eadem ab Importunis hominibus Christi cultores Semissios nuncupatos, & Sarmentarios de leti genere, Quod ad Assis dimidii stipites destinati superiectis, accumulatis'q; Sarmentitiis fascibus, concremari consueuissent. Semisses uero dici Homunciones, palàm est uel Imperitioribus.

¶ Prouerbium quod est, Mantis te uidit, Quem habeat sensum. Mantis quid. Caput XLIX.

Mantis te uidit, esse in eos Adagio uidetur, quibus fascinator Oculus mali obiecit quippiam. Proditur memoriæ in Græcorum commentariolis quibusdam, esse Mantin Locustæ genus, quæ in stipulis enascatur, uirens colore, corpore prælongo, pedibus item prioribus prælongis, quos & agitat assidue. Ex qua ratione sunt, qui putent, præmacram, ac prætenuem significari Puellam a' Theocrito illis uersiculis, qui legũtur apud eũ Idyllio. κ.

εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρὸν, ἔχεις πάλαι, ὧν ἐπεθύμεις.
μάντις τοι τὰν νύκτα χροΐξεῖται ἁ καλαμαία.

Aristarchus in commentario Lycurgi, Locustam hãc scribit, siquod inspexerit animal, protinus illi quippiam producere mali, Vnde inqt, μάντις dicitur ἐπιβλαβὴς, καὶ κακόπτων ὁρῶσι. Hoc est Mantis uocatur, quæ noxii, molesti'q; aspectus est.

¶ Autumnalis appetentia in Prouerbium usq; producta quam habeat rationẽ. Cur Autumno scaturiant Aegritudines. Caput L

Autumnalis appetentia docte per prouerbium usurpatur, pro recta, apta'q; uoracitati. Eius rei non una uidetur ratio. Sunt enim qui ad Oporas, hoc est fructus, de qbus nos alibi latius, huius euentus causam reiiciant, Neq; id item simpliciter. Sunt enim qui fructuum esitatione multiplici, subduci aluum insigniter arbitrentur, proinde'q; retrimentitia, & inutili mole exinanitum corpus νεαρὰς ὀρέξεις παρασκευάζειν, idest nouas, ualidas'q; appetentias parare. Alii uero fructuum plurimis inesse credunt δακνομόν τι καὶ δηκτικὸν, sapidum quiddam, mordax'que, quo Lacessatur Stomachi uoracitas amplius, quàm obsoniis ullis, aut bellariis. Quando & iis Ægrotis, qui uocantur Apositi, hoc est sine cibo, aliquid oblatum eiusmodi Orexin facit. Cæterum ratio illa, quam mox promam, Physico sit forte congruentior. Equidem in se id unusquisq; experitur, & sentit, Sed & multa perdocẽt, Genuinum, familiarem'q; calorem Æstatis tempore lassescere, dissipari'q; meatuũ laxitate, Ingruente uero Autumno, Aere'q; iam frigescente, atq; causa eadem constipatiore iam corpore, inualescit Calor idem cõgregatus ad interanea, occlusus'q;. Quo fit ut amplius cibo studeamus, quando etiam conficimus ualidius. Addunt aliqui, ne ullatenus in hoc quęstionum inuolucro sint Asymboli Harum studiosi Lectionum, Æstate nos quidem effici ratione ęstuũ διψητικωτέρους, hoc ẽ siticulosiores. Proinde'q; humectatiõe uti uberiore, demutata uero Ardoris exustione, uicissim contraria naturam affectare, animaduertimus, propterea πεινητικωτέρους ποιεῖ, idest cibi appetentiores facit, Et aridum alimentum corporis ingerit temperamento. Nec tamen astruat quispiam Cibaria prorsum huius esse effectus experta, quando ex nouis, recentioribus'q; concinnata frugibus, reliquis Longe præstare fructibus, sit exploratissimum, & proinde uescentes allectare amplius. Ex iis uero omnibus iam opinor, propositi prouerbii quæstioni multum lucis perspicuæ affusum est. Quorum singula si satisfecerint minus, At iunctim, simul'q; omnia Legentium implere desyderia poterunt. Autumno porro' inæqualitas maxime propria est, Quoniam Auctore Auicenna, Dies sunt æstiui, quodammodo, Noctes hyemales. Quæ utiq; post alias ratio efficere creditur,

Autumno

Autumno imprimis ut scaturiant Aegritudinum agmina. Sed cur nã Autumnalis nox Verna frigidior est? Cum secus omnino esse debuerit. Nam siccior tunc, ac subtilior uidet' Aer, & immo igneæ propior naturæ. Dicendum autem, Vehementer rarum Aerem nõ facilius modo Calorem admittere, Sed & frigus, Quando & Aqua ignibus attenuata, facta'q; solutior concrescit celerius multo. Quippe meatibus longe amplioribus, penetrare uehementius frigiditas potest.

¶ Prouerbium, Amicus, ut Oleum plantis, Quo enuntietur Sensu. Quæ Inoculationẽ, aut Insitionem minus admittant. Oleo perunctas Arbores interire. Præpingues cur Generationi minus apti. Caput LI

Leum esse plantis infestissimum, prodi a' rerum naturę Peritis, sciunt, Qui Græca pertractant, Propterea'q; asserit' Plãtas ἐλαιώδεις, hoc est oleosę na
o turę Inoculationes, Quas ἐνοφθάλμους Græci uocant, neq; id genus pmixtiones alias ullo mõ admittere. Neq; enim Conũ, Aut Cupressum, Vel Pinũ, Et oĩno Piceas peregrini qppiam uel pati, uel alere. Cui rei argumẽto est, Si plantã quãlibet oleo inunxeris, demorit' ptinus, Sicuti & Apes. Cõmemoratas uero Arbores præpingues esse, ac oleosas, indicio esse potest, quæ subinde desudat' Pix, Resina'q;. Faces quoq; indidẽ oleosum refundunt humorem, splendescit'q; in iis pinguedo. διὸ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα μίγνυσθαι δυσμίκτως ἔχει, καθάπερ αὐτὸ τὸ ἔλαιον. Proinde'q; aliis promisceri nequeunt, Sicuti nec Oleum ipsum. Inde ergo concinnatur Adagio, in eum, qui inimicus, infestus'q; omnibus est, ac dissociabili morum feritate, truculentia'q; communionem non patitur. Quæ res si foret in q̃ plurimis, tolleretur plane' Humana societas, perirent'q; omnia, ad quæ nati uidemur. Sed quod ad Insitionum rationem pertinet, Sunt qui in eo Plãtarum genere etiam in Corticem prætenuem causam refundant, Cuius imbecillitas cum ariditate sedem insitis præbere nesciat, neq;, ut Græci dicunt, ἐμβιῶναι, hoc est, ut pluribus interpreter unum illorum uerbum, intra se uitæ facultatem. Afferri potest & ratio illa, Nam quod alterius naturæ suscipit rem, debet esse εὔτρεπτον, hoc est eiusmodi, ut mutationi non obluctetur, Sed superatum facile transeat in similitudinem, & quod in ipso alimenti est, in Ascititium transmittat. Etenim Terram exoluimus, emollimus'q;, ut concisa, comminuta'q; trãseat facilius, & insita comprehendat. Tenuis uero, & dura transitum nescit. Quod in Plantis iis usuuenire, compertum est, Quarum leuissima ligna temperamenti, mixtionis'q; sunt expertia. Quæ uero peregrina admittunt, feracia esse conuenit, & fœmineam quodãmodo subire uicem. Cupressum uero & Piceam, & id genus alia, fructus cernimus edere ingenerosos. Sicuti etiam præpingues hominum, corpulentiores'q; plurimum sunt ἄτεκνοι, hoc est filiis progignendis inhabiles, inepti'q;. Alimentum enim uniuersum in Corpus abit, nec feminaria subsistit ulla superfluitas. Id ipsum fere' Arboribus hisce obuenire, non latuit Naturaliũ Studiosos. Ipsæ nanq; εὐσωματοῦσι τοῖς μεγέθεσι, καὶ αὐξάνονται, idest Corpore sunt, ut sic dicam, bene habito, augescunt'q; egregie, Cæterum fructus uel non ferũt, aut minutum, & sero' prorsus percoctum producunt. Quam ob rem mirandum minime arbitrantur, Si aliena minus patiunt', in quibus propria, domestica'q; exucca cernuntur, aut nulla.

¶ Super Olei, Vini, Aceti, Gari natura adnotantur pluscula, non omissa Quęstionum iucunditate. Caput LII.

Erum quia ab Oleo prior nobis exorta Lucubratio est, subnectamus breuissime, quod de natura, ui'q; eiusdem compertum est, ex magni Peripa
u tetici sententia, A' quo quæsitum scimus, Cur nam Oleum, & Aqua densescant frigore, At Vinum, Acetum'q; neutiq;, neq; item Garus, Ad id uero discutiendum inuolucrum illa ratio afferri solet, Oleum quidẽ fere' esse qualitatis expers, & proinde temperatum potius frigescere statim, adeo, ut inter euaporandum frigefiat. Id uero nõ fit in Aqua omnino, Sed utpote frigida, se frigidior effecta facile coit. Garus uero, utpote suis partibus tenuis, & calidior, non continuo fri/

gesit, Eodem modo etiam Vinum, Acetum autem, ut tenuissimarum partium, omnem respuit concretionem. Semina quidem caloris habere Vinum in se, testari etiam Homerus uidetur, cum dixit αἴθοπα οἶνον, non, ut quidam putant, propter colorem. Nec excidit, Quid alibi commentati simus. Sed & Oleum non minus esse ignitum probant Alii, Nec minorẽ habere in calefactandis corporibus uim. Nec uerum putant Aliqui, quæ calidiora sint, difficilius congelascere. Nam sic, quæ frigidiora sunt, facilius gelu cogerẽtur. Oleo uero coaguli causam dicunt celerioris, quod & Leuigatius, & spissius est. Hæc siquidem faciliora ad coeundum uidentur, quæ Leuatiora, densiora'q; sunt. Vino autem non contingit tanta mollicies, & est quàm Oleum, multo Liquidius. Acetum uero liqdissimum est inter humores cæteros, & tanto acerbius, ut sit acore tristificum. Et exemplo marinę Aquæ, quę ipsa quoque amaritudine sui aspera est, nunquam gelu contrahitur. Ad explicãdam uero Olei naturam & illud pertinet, Quod potum ἔμετον προσκαλεῖται, Vomitum cit, & præsertim flauam bilem. Cuius ratio esse uidetur, quod cum sit Leue, καὶ ἀναφερὴς, idest superna petens, Cibos elicit ipsos, ad stomachum eleuans. Stomachus uero grauatus uim egestiuam ad Vomitum exuscitat, præcipue flauam bilem, ut pote leuem, ac tenuissimã, & facile sursum uersus euadentem. Quod autem Oleum sursum petat, experientia ipsa manifestum, Humido siquidem alicui admixtum in superiores se e uestigio recipit partes. Sed cur inter cætera liquida Oleum non remiscetur? quoniam γλίσχρον ὂν, καὶ πιεζόμενον πρὸς ἑαυτὸ, idest cum glutinosum sit, & in se reductum nequit dissecari εἰς ἄτομα μόρια, hoc est in portiones minutiores, reliquis'q; ammisceri liquoribus. Argumẽto est, quod in terram fusum, ipsam ilico nõ subit. Illud uero non'ne scitu dignissimum est, quod cum idem fere` uideatur, diuersissimum tamẽ effectum producit, Lanę siquidem oleo irroratæ candidiores euadũt, Pili uero uncti nigriores, Nam & Lanæ pili sunt. Sed imprompttu tamen ratio est, quoniam Squalore, ac situ obsita magis flauescunt, Villi autem exiccati, & abeunte, qui in ipsis est, humido, Albescunt. Oleum igitur impedit, minime siquidem aresiunt, Nec in hoc similiter habere cõtingit, Vt uillos, qui abiati sunt, comparemus cum iis, qui adhuc in corpore uirent, Lanæ enim attonsæ sunt. Dignum libra illud quoque antiquis ingeniis obseruatum, Vetus oleum effici candidius, quàm recens, Sicuti item frigidi panes albiores cernuntur, quàm calidi. Causa uero nigroris, ita appello, quod Græci μελανίαν, humor est, qui poros, meatus'q; offarcit, Sicuti albedinem inducit Ignis, Vt proditur de generatione, & corruptiõe primo, Empedocles tradidisse. In utrisq; autem horum, ut recentibus uberius continetur humor, Sic tempore prouectis parcius in superficie residet, propter euaporationem. Euaporatur autem prorsus oleũ uel tempore, uel Sole. Panis autem calore inde egrediente per refrigerationẽ. Humor itaq; frigidis iam euanuit, calidis adhuc inest. Porro`, uti Auctor Auicenna est, prima primi, Calidum agens in humidum denigrat, in siccum uero dealbat, ut patet in Lignis, & Carbonibus, Frigidum aũt contrario modo agit, ut Thus indicat cum osse. Sed addẽdũ illud quoq;, Calidum proprie compositum, & naturale albedinem per se inducere semper. Per accidẽs uero etiam nigredinem, aut uaporum eleuatione, dispergendo, præfarciendo'q;. Vel etiam adurendo. Vt Æthiopibus contingit. Vbi uero certo mensu agit, operatur'ue, Sicuti naturalis caloris actus præfert, albedinem inducit potissimum. Commonendi tamen hac parte sumus, Oleum nouitium quidem ob insitam aquę uim in uirorem tendere cum suscedine quapiam. Mox uero accepta ætate, humore iam euanescente, quod diximus, albescere. Cæterum ubi amplius consenuerit, ruborem iam quendam incipit acquirere. Id quod in pinguedine inueterata piane` conuisimus. Addamus postremo illud item, quod magistra experientia exploratum est, & admiratione non caret. Videmus quippe, calida perfusos aqua longe minus calorem percipere, si perūcti oleo fuerint. Quam tamen rem ea ratione prouenire, perspicuum fere` est, Quod propter corporis Lenitatem facile delabitur aqua, minus'q; immoratur, quàm ut omnino subire ualeat calor. Quod ut uerum fateamur, Faciunt Artis medicæ Periti, In quorum libris obseruatũ est, Succo mercuriali, & Portulacæ, manu illita posse ferri citra nocumentum, liquefactum plumbum, et quiduis, alioqui perurens. Verum quia traditum Veteribus est, Prudentissimi esse Viri, qualibet in re nosse modum, Iam huic parti coronidem appingemus, Lecturi hoc genus flosculos alios.

¶ Strumam Dibapho uestire, Quid sit. De Struma, & Vatinio paucula.
Caput LIII.

V

Trumã dibapbo uestire, quantum M. Tullii uerbis coniectare possumus, est scelera, turpitudinem, Sordes cuiuspiam honorum fastigio occultare, honestare'q;. Ita enim scriptum Legimus secundo Epistolarum ad Atticum, Proinde isti licet faciant, quos uolent, Coss. Trib. pl. etiã, deinde Vatinii Strumam Sacerdotii διβάφῳ uestiant. Dibaphum certe purpuram signare bis tinctam, ueluti impẽdio magnifico, uideor ex Plinio didicisse. Porro' Vestium id genus etiam Sacerdotibus contribui solitum, ex Liuio item scimus. Struma, ut colligunt nonnulli, extantia quædam in tergo est, Sicuti in pectore habeatur Gibbus. Scribit medicinę quinto Celsus, Strumam esse tumorem, in quo subter concreta quædam ex pure, ac sanguine, quasi glandulæ oriantur, quæ uel præcipue fatigare Medicos solent, quoniam & febres moueant, nec unquam facile maturescant, Et siue ferro, siue medicamentis curentur, plerunq; iterum iuxta cicatrices ipsas resurgant, rebellent'q;, multo'q; post sit opus medicamento. Nascuntur uero in Ceruice maxime, Sed etiã in Alis, & Inguinibus, & in Lateribus. In mammis quoq; fœminarum se repperisse, Chirurgicus Meges auctor est. Hic uero illud commonendi obiter sumus, esse Glandulas apud Celsum, quæ apud Galenum frequenter etiam in semilatina, siue, ut dicam uerius, tota barbara tralatiõe, Adenes uocantur. Addit Iulius Pollux, nasci Strumas circa mesenterium quoq;. Strumas semidoctum uulgus Scrophulas uocat, Quoniam eas Græci ab eiusmodi Bruto χοιράδες appellauerint. Est enĩ in Sue morbus Struma, Sed ab hoc diuersus omnino, Sicuti accuratus, studiosus'q; Lector percipere ex Aristotele poterit. Strumosi mẽtionem Iuuenalis facit, Cũ ita satyra decima cecinit.

Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, Vel
Strumosum, atq; utero pariter, gibbo'q; tumentem.

Vt uero & de Vatinio superpondii adnectamus aliquid, Auctor Macrobius in Cœnis est, Illum a' Populo ludis gladiatoriis lapidatum fuisse. Eius item mores graphice uidetur expinxisse M. Tullius, Illud inquit, tenebricosissimum tempus ineuntis ætatis tuæ patiar latere, Licet impune per me parietes in adolescẽtia perfoderis, uicinos compilaris, matrem uerberaris. Habeat hoc primum tua indignitas, Vt Adolescentię turpitudo obscuritate, ac sordibus obtegatur. Et mox, Tu, qui te Pythagoricum soles dicere, & hominis doctissimi nomẽ tuis immanibus, & Barbaris moribus prætendere, quæ tanta prauitas te mẽtis tenuit? Quĩ tãtus furor? ut cum inaudita, ac nefaria sacra susceperis, cum Inferorum Animas elicere, cũ Puerorum extis Deos manes mactare soleas, auspicia cõtempseris? Et item alibi, Odio enĩ tui, & si omnes superare propter tuum in me scelus debeo, tamẽ ab omnibus pene' uincor. Ex quibus illud expressum Catullo arbitrantur ad Caluum.

Ni te plus oculis meis amarem
Iucundissime Calue, munere isto
Odissem te odio uatiniano.

Seneca uero ad Nouatum, Vatinium scribit hominem natum & ad risum, & ad odiũ, scurram fuisse & uenustum, & dicacem.

¶ Terrestre tonitru. Caput LIIII

T

Errestre tonitru positum inuenio pro terribili, tetro, ac metuendi horroris, Sicuti in illo græcanico, κλῦθι τε χθονίας βροντής. Hymnis concinite terrestria tonitrua. Vetus siquidem irroborauit opinio, Quicquid uisat formidabile, ac graue esse, ex Terra progenitum. Sunt qui eo epitheto ueh emẽter sonãtia malint intelligi. Aut quæ sub Terra fiant. Quoniam ubi insonet terra, pertingere Cęlum quoq; Sonitus is credatur. Id'q; genus tonitru ex alto concipi, opinẽtur Homines. Afferuntur a' Græcis & rationes aliæ, Sed quæ perpensæ amplius non perinde noscan

tur graues, Propterea quæ scribantur, haud ita plausibiles.

¶ Stultorum Thesaurus. Caput LV

Inguæ petulantiã plerisq; scimus Mortaliũ esse ita familiarẽ, gratam'q;, ut nullo non momento Timonianus, Theoninus'ue distringatur Dens nunc
l Liuore (Quod late patet uitium, & est in multis) Nunc imprudẽtia, & genuina leuitate, Vnde obrepsit uenustus Adagio, Vt maledicẽtia Stultorũ nuncupetur Thesaurus, quem in Lingua conditum gerant. Eius uero mihi auctor in Penulo Plautus est, Cuius etiam adscripsi uersiculos plures, quod sint festiuitatis Comicæ, plautinæ'q; imprimis plenissimi.

Istic est Thesaurus stultis in Lingua situs.
Vt quæstui habeant, male loqui melioribus.
Viam qui nescit, qua deueniat ad mare,
Eum oportet amnem quærere Comitem sibi.
Ly. Ego male loquendi uobis, nesciui uiam.
Nunc uos mihi amnes estis, uos certum est sequi.
Si bene dicetis, uostra ripa Vos sequar.
Si male dicetis, uostro gradiar limite.

¶ Conclamare uasa quid. Caput LVI.

Onclamasse uasa, Et Castra iam mouisse, per iucũdam a' militari negotio tralationem, de iis prouerbio dictitare consueuimus, quos iam demigrasse
c uolumus significare. Id innuere Cicero uidetur Accusationum in Verrem Libro VI. Conquiri Diodorum tota Prouincia iubet, Ille ex Sicilia castra iam mouerat, et uasa collegerat. Cęsar ciuilium bellorum Libro primo, Fit ab hoc certior Cæsar, Duces aduersariorum silentio copias castris educere, quo cognito, signum dari iubet, & uasa militari more conclamari. Et Libro tertio. Qui cum magna expectatione uenisset, temere progressus turpem habuit exitum. Et noctu neq; conclamatis uasis, flumen transit, Sæpe item tum hic, tum Historici reliqui eo dicẽdi genere utuntur.

¶ Sine Corollario non recedere, Quid. Corollarii notiones. Caput LVII

Voniam uero in Ciceronis disertissimas Orationes incidimus, quibus proscissus Verres est, Succurrit nunc ex eisdem Adagio alius nõ aspernabilis.
q Quo uero Sensus percipi eius possit facilius, Subnectam Oratoris uerba. Cœnabat inquit, apud Eupolemum. Argentum is cæterum purum appofuerat, ne purus ipse relinqueretur, Duo pocula non magna, ueruntamen cum Emblematis. Hic quasi festiuum acroma, ne sine Corollario de Conuiuio decederet, ibidem Conuiuis inspectantibus, Emblemata auellenda curauit. Patet ex iis, opinor, scite admodum in auidiusculos concinnari prouerbium, quibus haudquaquam esse sat uidetur, si quod iustum, æquum'q; est, indipiscatur, nisi amplius aliquid corraserint. Est siquidẽ Corollarium, ut M. Varro scribit de lingua latina primo, id, quod additum est, Præterquam, quod debitum, tanquam auctarium, superpondium'q;, idest ultra põdus, mẽsuram'q; adiectum. Deducitur Vox a' Corollis, quod eæ, cum maxime in Scena placuissent Actores, dari solitæ forẽt. Quãquã et pro Corollis Corollaria dici inuenias apud Pliniũ primo & uicesimo Libro, Paulatim inqt, & Romę subrepsit appellatio, Corollis inter initia ꝓpter gracilitatẽ noiatis, mox & Corollariis, postq̃ ẽ Lamina ærea, tenui, inaurata, aut inargentata dabanẽ. In priore notiõe est apud Ciceronẽ in frumẽtaria. Noli inqt, hos colligere, qui nummulis corrogatis de Nepotum bonis, ac de Scenicorum Corollariis decumam emerunt. Apud eundem dicitur Corollarium nummorum. Apud Plinium item historię naturalis

nono pro

nono pro supernumerario positum deprehédes Corollarium in Cleopatrę puluio. At Apuleius posticam Venerem συμβολικῶς, & operte Corollarium dixit. Mihi inquit, iam fatigato de propria liberalitate Photis puerile obtulit Corollarium.

¶ Verbi, quod est κέρκος, notio non una. Ciceroni ad Atticum Lux infertur. Item qd sit illud eiusdem, Alliensis pugnæ funestior dies, quàm Vrbis captę. Caput LVIII

Ercon Græci uarie exponunt, Nunc enim eo nomine Vas intelligunt, sicuti est Tripus, Alcman pro Ianua uidetur ęnea accipere, Annulū hostii Quidam interpretantur. Sed & Animalis cuiuslibet cauda recte ita uidetur dici, περὶ τὸ σκαίρειν, καὶ ἕρπειν, hoc est, à saliendo, obrependo'q;, Aristophanes, ἰδοὺ ἔχον κέρκον λαγώ. Ecce inquit, Leporis caudam excipe. Quia uero mollior, delicatior'q; est Animalis eius pilus, spongiæ loco, utebátur plerunq; purgandis præsertim, detergendis'q; Lippitudinibus. Inde natum puto, adagium in eum, qui nimis astute subblanditur, Vt nuncupetur Cercus. Auctor mihi est M. Tullius Epistolarum ad Atticum Libro VIII, Vbi de Ciuili bello agens, Domitius inquit, ut audio, in Cosano est quidem, ut aiunt, paratus ad nauigandum, Si in Hispaniam, non probo, Si ad Cneum, Laudo, Quouis potius certe, quàm ut Cercum uideat, qué ego prorsus aspicere non possum. Quo in loco Cæsarem intelligo, Qui mira uafricie crassabatur, ut omnino arriperet principatum, arridebat'q; omnibus, & præterquam etiam dictaret ingenium, clementiam præferebat, iniurias aut dissimulabat, Aut lenissime castigabat. Ille inquit alibi Cicero, Literas blandas mittit. Facit idem pro eo Balbus, mihi certum est, ab honestissima sententia digytum nusquam. Certe ubi quem admissa noxa, mulctari Leuius animaduertimus, Vulpis cauda correptum fuisse, dictitare consueuimus. In Codicibus modo impressis Certum pro Cerco substitutum mēdose inuenies. Nisi cui forte Lectio illa magis arriserit, Vt Circum legamus. Quo nomine nono de historiis Aristoteles Accipitrum gen⁹ tertiū intelligit. Cuius & X Libro Plinius mentionem fecerit, Vt uerbi obscuritate notare Orator uoluerit, Omnia rapiētis Cęsaris auidius ingenium. Sunt Qui Cercon Animal interpretentur Vites oblędens, Sed & uirile item pudendum. Nonnulli Murem putant syluestrem, Gallum etiā Alii, Ad qđ forsan respexerit Ciceronis ænigma. Est in eadē Epistola id quoq; scitu, notatu'q; dignissimum, Alliēsis pugnę dies funestior est, quàm Vrbis captę. Licet acute Adagii uice hisce uti uerbis, ubi mali Auctoré amplius detestamur, quàm rem ipsam, qua affligimur, Semper enim causę euentorum magis mouent, quàm ipsa euenta. Nam & diem illum semper fuisse Romanis religiosum, scimus, Hunc uero, quo capta Vrbs est, etiam in Vulgus ignotum, hoc nanq; ex illo malum profluxit. Est mox paulo illud quoq; relatu non inutile. Ego uero inquit Cicero, hæc efficiam ei candida Vita, puto. Vbi sciendum, Candida uita effici aliquid, Cum citra omnem reprehensionem fit. Nam quod in calce fere idem M. Tullius ita scribit, Sed acta ne agamus, reliqua paremus, Iam uulgatius, extritius'q; est, q̃ ut quicquam promamus ex nobis. Nec pręterea id genus scitamenta consectamur.

¶ Sub manu. Caput LIX

Vb manu, Adagio est elegans, quamuis obscuritatis non multę. Vtitur eo in Epistolis ad Lucilium Seneca, Consilium inquit, nasci sub die debet, & hoc quoq; tardum est nimis, Sub manu quoq;, quod aiunt, cōsilium nascatur. Significatur summa temporis celeritas. Tranquillus in Augusto. Ærarium militare cum uectigalibus nouis constituit, & quo celerius, ac sub manu annūtiari, cognosci'q; posset, Quid in Prouincia quaq; gereretur, Iuuenes primo modicis internallis per militares uias, dehinc uehicula disposuit.

¶ Prouerbium quod est, Pallenicum aspicere, qua prodierit origine. Phlegra. Gigātum prælia. Caput LX.

Allenicum aspicere, docto Prouerbio, dicitur in eú, qui depugnaturus in hostem, generosum quiddam uultu præferat, Ac eximiam Animi Altitudiné, unde formido iniiciatur exaduersum congredienti. Eius rationem ex historia promunt, Quod ita affecti Athenienses in Pisistratum coorti sint, apud Pallenem Atticæ Locum, cum is Tyrannidem inuaderet. Vel Pallene dicatur quasi βαλλήνη παρὰ τὸ βάλλειν λίθοις. Veluti ita dictet, perquirendum esse hostem, qué lapidibus impetas. Quid si ad Vrbem Thraciç Pallenem referas, nücupatam quidem sic à Pallene Sithonis filia, & Cliti Vxore, Sicuti auctor Hegesippus est, in Palleniacis. Antiquitus uero dicta creditur Phlegra. Incolas auté Gigantas dixere, quibus constiterit aduersum Deos bellum. Cæterum memoriæ proditur, Illuc delatum Herculem, Gentis feritatem, & in cæteros odium quoddam intimum admiratú, cœpisse cum illis depugnare, Interim uero tonuisse frequenter, & crebra de Cælo cecidisse fulmina, Vnde obtepserit fabellæ occasio, cum Gigantibus ibi depugnatum à Diis. Strabo autem Libro V in Campaniç descriptione, Superioribus inquit, annis fortunatus erat Campus nomine Phlegræus, In quo res à Gigantibus gestas, inuulgant fabulç, nullam aliam ob causam, ut credi fas est, quàm quod Terra ipsa suapte uirtute prçliorum pcitatrix est. Sed & sexto Libro, Hinc inquit, ad Leuca, (Ea enim Vrbs nō grādis est) Stadia CCC sunt. Ibi odoris àquam fœtidi effundés aspicitur fons. Fabulæ tradunt, reliquos Gigantes e' uicina Căpaniæ Phlegra, cum Hercules pulsos exagitaret, Vocabant autem Leuternii, ad ea confugisse Loca, contractos'q; subiisse terram, Et ex eorum cruore, talem effluxionem fonte contineri, Eam ob ré & Litus illud Leuternium uocari. Phlegram uero, ne hoc item subticuerimus, Cumanum agrum immo quidam dici, opinantur, quod tractus fere ille uniuersus Sulfuris, Ignis, & Calentium aquarum copia sit refertissimus.

¶ Palçphatiam papyrum produci in Prouerbium posse. Quo sensu fabulosa pleraq; interpretetur Palæphatus. Quid'ue Palçphatus uocabulum indicet. De Phryxo interim, & Bellerophonte. Cur dicatur Dçdalus Simulacra fecisse mouentia. Capút LXI.

Voniam uero ducente nos Stilo ipso, in fabulosa dilapsi sumus, subit nunc illud, Vt testatum apud Studiosos uelim, scienter, nec minus ornate, Libellos id genus, quibus fabellis inuoluta memorentur, quæ'q; fidem nō capiunt, posse Palçphatiam dici papyrum, ab Auctore Palæphato, Qui incredibilium.i. τῶν ἀπίστων Volumina concinnarit. Nec me fallit, Virgilium, dum ad Messalam scribit, Palæphatiam papyrum simpliciter pro Libris eius Auctoris uideri accepisse, quando ita canit,

Quám mala multiplici Iuuenum quot septa caterua
Dixerat, Atq; animo meretrix iactata, ferarum
Infamem tali meritorum more fuisse,
Docta Palæphatia testatur uoce papyrus.

Fuit Palæphatus hic Parius patria, siue, ut Alii tradunt, Prieneus. Vixit Artaxerxis tépore. Incredibilium Libros quinq; reliquit, Quos tamen ad Atheneum quidam reiiciunt. In eorum Primo Scyllç mentio fit, Quæ circüuenire hospites consueuerat, quam tamé astutia eua serit Vlysses. Atq; inibi Sirenas quoque fuisse meretriculas, idem Auctor prodit, quæ deceperint nauigātes. Cōperta nobis pleraq; ité alia sunt, digna, ut arbitror, scitu, Quç suis libris cōplectebatur Palçphatus, Ea si subiecero, nimirú oleum, & opera Philologiæ nō perierit. Nam quod fabulosa tradit historia, Phryxum cum Helle sorore fugientem nouercales insidias uisum esse per mare uehi ab Ariete Velleris Aurei, Quidam interpretantur, fuisse paratam fugienti nauem, cuius insigne Aries foret. Palæphatus uero affirmat, Arietem uocatum Nutritoré, Cuius sit opera, & consilio liberatus. Item sunt, qui scribāt fuisse Pegasum mulieris cuiusdam Equum uelocissimum, Idem Palæphatus Bellerophōtis nauem accipit eo nomine. Multa de Spartis passim à Poetis memorantur, Eos Palæphatus scribit, cum

proximarum

proximarum essent regionum, aduersus Cadmum subito constitisse, Ac propter repetinos quasi de terra contractus, ex omni parte confluentes, Spartos uocatos. Repetit Idē hic quæ prodita fabulis de Dædalo sunt, qui uisus est Simulacra fecisse mouentia, Sed primus, ut inquit idem, Statuarum pedes a' se inuicem separauit, Aliis coniunctim eos fabricātibus. Naui quoq; cum Icaro filio Minois impetum euitasse, scribit. Et propter inuestigabilem fugam auolasse pennis, esse existimatum. Cæterum fuit & Palęphatus alius historicus, Qui Cypria ea scripsit, ac Deliaca. Item Attica, & Arabica. Vixit hic Macedonis Alexādri temporibus. Fuit & nomine eodem Ægyptius grammaticus, aut Atheniensis, ut alii uolunt. Porro' Palęphati nomen antiquum significare uidetur, Sed & diu prędictum, Vnde olim fere' Pueri in sacello Diuæ Mariæ Rhodigii græcis characteribus Christi passi, nostra inscriptione, Palæphaton Sebasma uenerati sumus. i. παλαίφατον σέβασμα.

Cuiusmodi Prouerbium sit, Staterii paries, De Pausania breuiter. Cicero illustratur. Caput LXII.

Staterii paries, Prouerbium est. Quo commonemur, uerbis esse parcendum, ne, ut assolet, & docuit Plinius, redituras per iugulum uoces non satis prudenter effundamus. Multi enim in res odiosas sæpe incidūt nimis incaute, Vt plane' temporibus suis Staterio accidisse, M. Tullius scribit, Qui ea locutus est, bonis Viris subauscultantibus, interposito pariete, quibus patefactis, in iudicium'q; prolatis, rei capitalis iure damnatus est. Huic simile quiddam inquit, de Lacedęmonio Pausania accepimus. Es iis patet, opinor, Adagii ratio, Sed quod de Pausania præcise nimis, ne dicam inuolute dixit Orator, Amplius uidetur aperiēdum. Fuit Pausanias hic Lacedæmonius, Vir quidem Longe pręclarus, Sed tamen in omni genere uitæ Varius. Nā ut Virtutibus plurimum eluxit, Sic & Vitiis est insigniter adobrutus. Huius enim est pręlium illud perillustre, Gręcis, Latinis'q; monumentis certatim celebratū, apud Plateas, Quo Persicum imperium, Duce Mardonio, in Gręcia accisum cōcidit. Erat Hic qdē Satrapes regius manu, promptus, Et, quod in rebus bellicis maximum semper fuit, Ingenii plenus, Ducebat porro' peditum ducentia millia, & quidem Lecta uiritim, Equitū millia XX. Cæterum Græciæ fortuna, & Ducis Ingenium solers, felix'q; exuperat omnia. Sed uictoria longe clarissima Pausanias elatus, magnifice iam de se cœpit sentire, Et maiora, ampliora'q; cō cupiscere. Mox & successibus aliis elatior etiamnum, cum Persarum Rege clàm de proditione agere cœpit. Sed cum in suspicionem recidisset, atque eo nomine capitis esset accusatus, pecunia rem transegit. At cum ad classem non remitteretur, Spōte ad Exercitum abiit, Vbi non mores solum patrios, Sed etiam cultum, uestitum'q; mutauit. Epulabat more Persarum, Luxuriosius, quàm qui aderant, perpeti possent. Interim Argilius quidam, quem puerum Pausanias amore uenereo dilexerat, cum epistolam ab eo ad Artabazum accepisset, suspicatus mali quippiam, Ephoris Literas tradidit, At illi quamuis manifesto proditionis crimine Pausaniam tenerent, non prius tamen adhibendam uim censuerunt, quàm se ipse indicasset, Itaq; huic Indici quid fieri uellent, præceperunt. Fanum Neptuni est Tænari, Id uiolari nefas putant Græci, eo' Is confugit, In ara consedit. Inibi διπλῶν διάφραγμάτι καλύβων, hoc est Latibulum duplex disclusum compararūt, ex quo posset audiri, siquis quid loqueretur cum Argilio. Illuc ex Ephoris quidam dascenderunt. Pausanias, ut audiuit Argilium confugisse in aram, perturbatus uenit eo'. Quærit quid causę sit tam repentini consilii, Huic ille, quid comperisset ex Literis, aperit. Tunc uero Pausanias etiamnum commotior orare cœpit, ne nuntiaret, nec se meritum de illo optime, proderet. Ea cum excepissent Ephori, iamiam'q; comprehensuri illum forent, in Mineruę templum, Quod Chalciœcum uocant, confugit, ubi & turpissime interiit. Cæterum, ut ad Staterii parietem redeamus, Hinc Chalinus ille plautinus in Casina, cum Recessim cessisset ad parietem, imitatus Nepam, ut ipse ait, ad captandum Senis cum Villico sermonem, mox gaudio gestiens,

Nostra inquit, omnis lis est. pulchre præuortar Viros.
Nostro omine it dies iam, Victi uicimus.

Quo in Loco adnotatum ab Eruditis est, astipulante, succinente'q; Pomp. Festo, Osculanam dici pugnam, qua uicti uincunt, natum id a' Leuino uidetur, qui a' Pyrrho uictus, mox eundem deuicit. Titinnius, Hęc quidem quasi Osculana pugna est, Qui in fugã pulsi, hinc spolia hostium colligunt.

¶ Conuiualis hilaritas omnibus pręponitur aliis, Vt qua reficiatur cum Spiritu Corpus. Titilletur Sensus, ac expergefiat Ratio. Conuiuæ cuiusmodi requirantur. Vini Laus. De ferculis non nihil. Caput LXIII

Tiamsi, quantum eualuimus, In aliis, Quæ de Conuiuii ratione inter legendum digna se ingesserant, quæ non omitterentur, diu, affatim'q; persecuti sumus, Ex quo tamẽ in Platonici eminẽtissimi nuper Libellos incidimus, Eruditos imprimis, & Platonem suum resipientes quidem plurimum, Sed & Sapientum quandoq; pomœria cæterorum introspectãtes, Operępretium esse futurum, concepi, Si indidem non nihil præcerpsissem, Quod antecedentia condiret scitius, Et legentes dimitteret adminiculatiores. Illud uero fuerit primum, Esse quidem in Vita, Quæ Animum allectent blande, ac frontem remittant gratissime, Verum quod Conuiuio recte, nec citra modulum instituto Ipsum id præstet uberius, atq; affluentius, Non fere' cõpertum. Id ut Verum scias, Sic collige. Inter Aristotelis placita, Et Medicorum esse, ꝯstat, opinor, Sagax hoc, & prouidum Animal, Quem dicunt Hominem, duobus cõsurgere, ac coalitum augescere, Corporea mole, ac Spiritali Anima. Sed Corpori inesse crassamentum quoddam Mẽbrorum, humectæ'q; potestatis, Adesse & Portionem prætenuẽ, subtilem'q;. Ea uero Sanguinis Vapores complectitur, ac Spiritus. Animæ item inesse duo, Sensum, ac Rationem. Quæ cum ita sint, Liquet nimirum, Plenam inde Voluptatis honestæ uim, copiam'q; profluere, Vbi uniuersim hisce portionibus paria feceris. At Bona utiq; alia Vnam uix, aut summum Duas spectant, Cõuiuium ex omnibus unum modo, Et legitimum utiq;, Omnibus satisfactum uult. Etenim Quis nescit, Membra hinc refoueri insigniter, Instaurari humores, Spiritum refici, Deniq; titillari Sensum, Ac Rationem expergefieri quodãmodo? Hic a' laboribus interqeścimus, Curas Laxamus, Et suum ingenio sufficitur Pabulum, Vt Beneuolentię gratiam mutuę, ac Magnificentię argumentum non repetã iucundissimũ. Tolle Cõuiuantium hilaritatem, Iam parte plurima euanuerit Amoris fomes. Amicitię cõdimentum, ac Vitę solatia, Inde quę fusim progerminant. Si pręsertim legitime, Si'q; caste coeant Conuicturi. Nec omnino Ventri Concœnes, Sed Animæ. Cõmunio siquidem Vitæ rectius, honestius'q; statuitur Conuiuii finis, Quã Poculorum licentior inuitatio, Quod comprobasse Nominis argumento uidentur Græci. Id grauius multo, ac Sapiente dignum amplius, Vt Alimonia promiscua, promiscuum fiat & Mentis bonum, Voluntate compari. Quod ipsum & Varronis, omnium doctissimi astipulatu sanciri nimirum ualet, Quoniã requisisse Conuiuas animaduertitur Gratiosos, Musicos, Literatos, Dum Illos diligenter in digytos mittens, Gratias cum Musis coaptat, nec illis pauciores expetens, Nec hisce plures. Qua ratione paulo iracundior inde summouendus plane' uidetur, summouendi & Quos atrior diuexat Bilis, Qui'q; Amariores nullo excandescunt negotio, Ni ita fuerint modo attemperati benigniore, ut Stoici Zenonis, & Platonici Xenocratis ingeniũ resipiant. Quos Lupinorum imagine quadã mitescẽtium, dum aqua macerant', Inuitatione ferũt paulo largiore mox solitos dulcescere. Illud puto, fallit Neminem, Vitæ quodammodo Venenum Mœstitiam uideri, ac Tristitudinem. Sed & in Cõuictus ratione idipsum contingit fere'. Cęterum pręsto' præcellens est Antipharmacum, Siquidem caperatam mire frontem exporrigit Suaue, clarum'q; Vinum. Cui tantum attribuisse creditur Æsculapius, Vt æqua id cum Numinibus lance statuerit. Suffragatur et Platonis semper fere' diuini bracteata sententia, Ingenio, ac Viribus temperato Vini calore fomentum suffici mirificum, approbantis. Sciendum uero, Saliares dapes, ac Cœnas adiposiores cũ Sardanapali plumis ab hoc genus Cõuictoribus non tam nesciri, quàm ut castis moribus uenenosas longe peius angue uitari. Pythagorica cum Pomis oluscula renideant amplius, fusius'q;, Vt quę benignior affatim Natura suggerit

tura suggerat Parens. Nec tamē Euclionis sordes hisce nos putet Quispiam spectare, Commori enim Verius hoc dicatur, quàm Conuiuere. Sed nimirum a' mediocritate nusquam, ne latum quidem unguem, reuellimur. Salibus potissimum Ingenii cōdiatur, exhilaretur'q; Ferculorum, ac Missuum quicquid est. Ante omnia uero Mentis, ac Morum nitoribus collustretur Coitio, quotquot sunt, omnium suauissima, Vt'q; plane' dicam, Vitę hilaritas, et cōdimentum longe clarissimum. Quando nec Philosophi abstinendum eo cēsuere, Quin & Priscorum simplicitas nō Heroes modo, Sed Deos etiamnū'ad hoc genus Voluptatum facile admisit. Quas & Beatis subinde polliceri non desinit Magmed, Orientalium Populis creditus fere' diuinus.

¶ Apologia breuis, Quid ita crebriter in Platonis uireta hoc opere diuertamus'. Philosophi eiusdem explicatur excellentia, Quam'q; sit a' Christi placitis haud fere' dissitus. Caput LXIIII.

P Osteaquā adnuente optimo maximo Deo, Lucubrationibus nostris, Quarū ad diem hunc Libros sedecim cōcinnauimus, Vmbilicum uideor iamiam impacturus, Placuit hac parte Multorum occurrere opinionibus, Quos insigniter admiraturos, haud ambigo, Quid ita in Platonicorum Musea frequēter adeo in hisce libellis diuertam, Vt nulla non pagina Platonis nomen, perinde ac sacrum agnoscat uenerari. Ego uero (Etiam si nil me fallit, celebrē adeo in omni Sciētia Virum Voculis nostris uel indisertissimis haudquaquā indigere.) Quo plene satisfactū sibi opinaretur, Quisquis eius doctrinæ, seu Thesauri potius ad hāc horam fuit incuriosus, Bessarionis multiplici eruditione inter Græcos, Latinos'q; eminentissimi sententia esse cōtentus abunde poteram, Apud quem Epistola quadam sic adnotatum comperi, Siquid in hac industria nostra uel Eloquentiæ, Vel bonarum Artium cognitionis eluxit, Siquid fuimus, Id omne Vel Nos a' Platone accepisse, Vel ipsum sibi se defendendo suppeditasse, facile existimari patimur, & Volumus. Cæterū causæ nostræ collibuit patrocinari latius, Etiā Recusantibus, ac in Augustioris Scientiæ Virum impie nonnūquam infrementibus amplitēr Sapientiæ magnitudinē, claritatem'q; ingerēdo, Quam Auctor eminentissimus in Phædro, Cum de Pulchritudinis ratione disertatio institueretur, a' Deo Auri nomine significatam petiit intentissime. Quod esse pulchritudinem Animi hāc, & proinde internam, eo'q; pretiosiorem opinabatur. Id uero Philosophus suo seculo singularis Plotinus primū, Mox & Porphyrius, ac Iamblichus, Vt de Proculo taceā, in Sinu quidem reconditū intuiti mūdissimo, Verum nescio quibus obductum, cōuelatum'q; ambagibus, ita expurgarunt sępius excoctum, Vt plane' Pustulatum fieret, ac Obryzum, defecatissimum'q;. Vnde Cūcto Terrarum Orbi illuxit inenarrabilis Sapientiæ amplitudo, atq; maiestas, Et, Quod mirari non uacat satis, Christianæ Veritatis, Sanguine diuino Saluatoris præpotentis sancitæ, Ita Vestigiis adnexa, conglutinata'ue, Vt Similitudo maior cogitari magnope nulla possit. Quod ut uero sciamus uerius, Non'ne Pythagoricum Legimus Numeniū, Quē magnus ille Origenes sacræ Interpres paginæ admiratus adeo est, Vt Philosophis fere' anteponendum omnibus censuerit, Cum Mosayca, et Platonica expendisset mysteria, intonuisse altius, Platonē uideri prorsum Moysem alterum, Attica eloquētia Diuinitatis arcana rimantem, propandentem'q;? Id Quod, opinor, expressit Parmenides, A' quo Dei cōmonstratur Vnitas, Rerum Ideæ omnium .i. exemplaria, & Rationes continentis, aut eminentissime producētis. Expressit cum Zenone Melissus, Qui, Cæteris modo nifitationem facientibus, Solū esse Deum, astruit constantissime. Iam uero Mundi natalia repetens Timæus, Boni gratia Illū ab Artifice productum Deo uaticinatur, Primo'q; Cælum esse creatum, Terram'q;, intersito mox Aere cum aqueo Elemēto. Quę omnia perseuerantiæ eum sint habitura modum, Quem Summi Opificis pręscripserit Sapientia. Sed & Dei Charagma esse Hominem, pronuntiasse Idem animaduertitur. Cui Terrena subiiciātur uniuersa. Politicus uero cum Protagora, Menexeno, Critia Eundem ex Terrę uisceribus, Nutu agente diuino, eruit mirabili ratione. Ac, neqd desit, Peracto Mundi ambitu, etiamnum ex eisdem comprobat reuictum. Cuius in Dei assimilatione, ac fruitione plenam demum futurā felicitatē, Docuit Philebus,

Nec reticet cum Phedone Theetetus, ac Phędrus. Iam & in Legum libris Esse Deum rerũ mensuram omnium, Legimus, Imprimis uero, Si Deus quandoq; Hominem induat. Legimus & Superbis Deum obsistere, Humilibus autem benignius gratiam impertiri. Quid uero illud in Epistolis inenarrabile Patris mysterium, ac Filii? Sed & inibi maxima traditum Pietate nouimus, Diuinorum adyta rõnibus penetrari haud posse, Posse autem Mentis puritate, ac cum Deo assimilatione intima, Quæ in Animis ignem succendit, amplius corusco promicantem Lumine. An non admirabilis Heri Pamphili Decimo de Rep. ad Vitam reuocatio, Elysiorum peramœna specie, Paradisi nobis delitias expingit infinitas? Nec prætermittitur inibi Expiatorius Locus, Animas eatenus cruciabiliter excarnificans, Donec.

Concretam exemit labem, purum'q; reliquit
Æthereum Sensum, atq; Aurai simplicis Ignem.

Sed & Infantilis Limbus nec tacetur eadem parte. Verum illa Socratis documẽta, cuius nã deniq; sunt modi? Non pili esse faciẽdum Tempus. Immortalitatis curam omnibus anteponendam. Fortuita facile spernenda, Modo quæ Perpetuitatem resipiunt genuinam, asseq connitamur. Illatam uero iniurię uim accepta longe uideri pestilentiorem. Velis, Remis'q; adnitendum, Vt Artifici eminentissimo, ὃς πάντ᾽ ἐφορᾷ, καὶ πάντ᾽ ἐπακούει, Suo restitutam candori, ab omni'q; prorsum defecatam labe Rationalem Animam, Diuinitatis expressiorem Imaginem, synceriter, integre, Sancte'q; offeramus. Quo nomine Lacbes Spõtali Peccatorum confessione, ac pœnitentia nil astruit præstabilius. Quin & primo quoq; tempore omni arripiendam pede, Quia diu concreta modis inolescere miris, Cõsentaneum est. Nec medicam facile manũ admittere, Vel subinde recidiuam intẽtare. Nam ex Intẽperanti Animorum affectiõe Vniuersa, et quidem agminatim, mala erũpere, docuit Cbarmides, Quod si Temperãtia denuo succreuerit, succrescere & Immortalitatis bonum incõparabile, Quo sane'in Virenti, amœno'q; persruebantur Homines Hortulo, prius, quãm a' Diuinis ad fluxam collaberentur naturam, Quod uelut ex Oraculo Mosayco comprobat Critias. Nec in prauum obdurati Dæmonis Imposturam reticent Timæus, Phędrus, ac Diotima. Sed Terras diuinitus Aquarum molibus adobrutas, Cum omne in pręcipiti uitiũ staret, Ad Rationalis fere' interitum naturę, ac Animantium cunctarum, Idem nos Cõmonet Critias. Cæterum quo nam piaculo reticuerimus Academici Principis sentẽtiam nobilem, Qua is ad Diuinitatis intima euectus animaduertitur, Quo apud Animum meũ non magnopere admirabilius aliud, Quo'q; amplius, uelut attonita, hebescat Mens, Latẽtium Causarum indagine certa rationem conqsitura? Tantisper inquit diuinus Plato, Meis acquiescendũ documẽtis, cõmonitionibus'q;, Donec Homine augustior Quispiã, sacratior'q; sese in Terrarũ ostẽtet Orbe, Veritatis adyta, fontes'q; arcanos reclusurus, Quẽ Velut Ducem inenarrabilẽ insequantur Omnes. Verum ne in operis calce (tametsi mira excellentium rerum dulcedo arridet, Quę transuersum auferat Animum) fiat ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα, Iam & Capiti, & Libro Coronide inducta, conticescam, Optimum, Max. Deum apprecatus, Quod Vitæ superest etiamnum, Ita liceat hisce impertiri Curis, Vt eius recinant Laudes, Et Studiosorum Iuuenum subseruiant emolumentis.

FINIS.

INDEX EORVM, QVAE PER INCVRIAM SVNT INSIGNITER AB IMPRESSORIBVS ADMISSA, PECCATVM ET IN ALIIS, OPINOR, SED ITA, VT OPERAM SIBI VEL MEDIOCRITER POSSIT ERVDITVS IN EO PRAESTARE.

Ex Libro primo.

Capite X. Vbi legitur fere in fine, Verticulum maiorem, Lege Ventriculum. Item Capite XI in fine, Insidient, scribe insident. Item Capite XXXVII Euchetæ, scribe Euchætæ. Item Gnosci, scribe Gnostici.

Ex Libro secundo.

Capit XXXVII. ὑοειδὲς scribendum ex Galeno ὑοειδὲς, Item Capite de Synanche, perperam ibi scribitur Symanche. Vbicunque scribitur Plynius per y. suggeri debet i. Quoniam nomen est latinum, ut inquit Cęcilius Minutianus Apul. in Orthographia. Author itē eiusdem auctoritate nequaquam recte scribit, Sed Auctor, quia sit primigenium uerbum. Holcymos. uidetur scribendum per y. ab ἰλκύω.

Ex Libro tertio.

Capite II in Indice, Ardadalia, scribe, Ardalia. Item Capite X ὕλαο, scribe πύλας. Item Capite XIIII. Ordinem nonnulli interpretentur, lege interpretantur. Capite XV. Mollicies quędam, scribe Mollicies. Item κύστιν, scribe κύστιν. Capite XXIII. Pars proprie humiditatis, lege propriæ per diphthongum. In eodem, In Cerebri nentriculis, lege Ventriculis. Capite XXVI. Silphium offerentium uota, lege, nota. In eodem, minutissima, quęque expendētem, tollēda distinctio est, ut legas minutissima quæque. In eodem, ad ires uoccultas. lege ad Vires occultas. Item expugnandi uim, lege expurgandi. Itē Apiros uero aliud prorsum est, adde quandoque uerbum, ut legas, prorsum quandoque est. Item Pęgma, expunge diphthongū. Caput, quod insequtur, ut XXIIII. recenset, cū sit XXVII. In eo ubi modo impressum est, Erodunt sæpe, perdūtur'que, lege erodunt. Capite XXVIII. Prius, quam sedatio motu, lege sedato motu. Itē Ioui, Diis, lege, Ioui, Diis'que. Item in Asparagum, lege, inde Asparagum. Item in Carmine Hesiodico, ἵνα τι τάχει, lege ἵνα τι. Item Alium quēuis iniungi, lege inungi. Item clancularium'que Vitiorum se nimium, lege Seminium. Capite XXX. Nunquam postea feri a' Serpente, legendum feriri. Item Non fere' est, quàm nesciat, lege, qui nesciat. Item augerent Serpentes, repone, angerent. Item ex Vtero erumpuntur, legendum, erumpunt. Capite XXXI. in Lemmate, Enarratus Ciceronis locus, scribe, Enarratur. Itē de Anaxandriæ, legendum, Anaxandride. Item Vnum mentem agitantem, legendum mente. Itē Thragœdiarum, expūgenda flatilis est. Plautino dicat, legendum, dicit. Item Siquid inauspicati & omnino si, lege, ominosi. Pręstabimur, legendum præfabimur. Scioli, nescio'que, reponendum, nescio qui. Plerunque aduocare, lege, Pleraque. Capite XXXIII. Qui congestasse opes, distingue, Qui congestas se opes. Item Ilignum, Quer. numus, lege Ilignum, Quernum'ue. Item Obelischolychnos, scribēdum, Obeliscolychnos. Capite XXXIII. Qui deinceps, emenda, Qui ne deinceps. Item συνδιοικεῖν, repone, συνδιοικεῖν, Item ad telam secum, distingue, se cum. Item Cantherius, expungenda flatilis est. Capite XXXIIII. Pachites, lege, Pachytes. Item Crite, scribendum Crithe. Item Encātides, repone, Encāthides, Sic & post paulo. Item transeuntes, substitue transeuntes. Item Postia, scribe Posthia. Item Pupillo, legendum, Pupilla.

Ex Libro quarto

In Epistola, restituisse, legendum restituisses, Item tuis, me dum hominem agam, sic distingue, tuis me, dum hominem agam. Capite primo, Qui soluant Orationem, lege, Qui so-

lutam orationem. Item Rhetoricæ elocutioni, Legendum, Elocutionis. Item Cognationis auidum, substitue, cognitionis. Item adeo inanis est. Epicureorum, tollenda distinctio est. Item Theoricen habet, lege, Theoreticen. Item emaculetur uirtutibus, legendũ emaculet. Capite II. κατηριωθέντα, lege, κατηριωθέντα. Item quasi αφγύρα χημεία, lege χημεία. Itẽ ne Homero suo parcit, legendum, Ne Homero quidem suo. Item Enamsi potuerint, reponendum, potuerunt. Item Ne illud quæso, scribendum, Nec illud. Capite III. παιδαγωγίαι, lege, παιδαγωγίαι. Item explicatas per allegorias, legendum, explicatis. Item Cathaphorica, scribendum, Cataphorica. Item Nam si is, scribe, his. Item Dæmonis, lege, Damonis. Hunc tamen Plut. Dęmonidẽ dicit. Capite IIII. Desitiuerint in Poeticam, lege, in Poetica. Interpictas, scribe, pyctas. Itemq́ Geometriam, scribendum, Item quæ. Et paulopost, Quo Diuinaculo, lege, Diuinaculos. Natura prodiues, lege, Procliues. Item Suntq́ excellentię, Reponendum, Sunt qui. Item Sed Virgilium, scribe, Vergilium. Capite V. ὀχερᾶς, scribe, ὀχ ὀρᾶς. Et paulo post, uobis, scribendum, nobis. Capite VI. Syzygiam Trodeaicam, lege, Trochaicam. Capite VII. Commode prosum, scribe, Prorsum. Item & Audacia, lego, Audaciam. Item peruidebitur, repone, peruidebit. Item uisa Deo, legẽdum, Vis a' Deo. Capite IX. Et per flatus tumulmentur, Iunge, Perflatus. Capite IX. Etiamsi Viros modo eos putent, lege, putant. Item Inire ganeata, scribendum, mire ganeata. Item frugalitate insignes fouisti, legendum, fuisse. Item quieti se traderant, scribe, traderent. Item Arabestratus, scribe, Archestratus Opsophagorum Hesiodus. Capite X. Inter mortales cuẽtos, scribendum, cunctos. Item Pincentum, scribe, Picentum. Capite XI. Musæum, scribe, citra diphthongum Museum. Item haberetur exemplum, repone, exemplar. Item Megalerti, scribendum, Megalarti. Capite XII. Hahebis, reponendum, habebis. Capite XIII. Mentem deo penitus ebriam uideri iam renatum, lege, renatam. Item Anaxandrides uero, legendum, Anaxandrides non. Capite XV. νεοθηλία, lege, νεοθηλία, Item prope' finẽ, Incumbat potio, scribe, Incuruabat potio. Item Vocant, rectum, lege, Vocant, idest rectum. Item uere loqui est, Scribendum, Vera. Capite XVI. Ex Stustiosis, lege, Studiosis. Item Sed & Mercurii statua ab eodem, Veretro porrecto celebrat, legendum, citra interpuncta, & celebratur, non celebrat. Item magis prominentibus, scribe, magnis. Item Vt scribit Eustathius? Tolle interrogandi notam. Capite XVII. Punicosos lapides, substitue, Pumicosos. Capite XVIII. μὴ κα' τ' ἀυμὸν, lege, τ' ουμὸν. Item Afini Scenophori, repone, Sceuophori. Item in fine, Philidium, lege Pilidion. Capite XIX. Theoidem applelatum, Scribe, appellatum. Item humidatis copia, legendum, humiditatis. Item copiose discernimus, scribe, differuimus. Item Agnosco similitudinem comparem illi me fateor. Dispunge sic, Agnosco similitudinem, Comparem illi me fateor. Capite XX. Herodotus adiicit, Scribendũ, Herodorus. Item illinc præcipitentur, lege, præcipitetur. Item in fine, ἴταθαι, scribendum, cum Psile, ἴταθαι. Capite XXI. De Cynthia quæritur. Tolle diphthongum, Et scribe, queritur. Item, Succum nigricantem esset, Scribe, esse. Capite XXIII. Qualis fere' Hectorea. dicitur Coma. Tollenda distinctio, legendumq́, Hectorea dicitur Coma. Capite XXV. Quod per monumenta facit, lege, per momenta. Item Succendit acrius, Legendum, Succenditur. Capite XXVI. Ex titulo, Conisalor, scribe, Conisalos. In Cap. ipso, Hæc inqt, ὦ Solon, Cur Iuuenes nostri faciunt, legenda hæc cum interrogatiõis nota. Et Paulopost, Patin, Scribe Paton. Item Et abundanti, lege, ex abundanti. Cautio conuiualis, legendum, Cantio. τίνεσιας, repone, ζώνεσιας. Capite XXVII. Situ porro' dignum, Scribe, Scitu. Capite XXVIII. Etenim quotus quisq́ gratum agere nouit, addẽda interrogationis nota. Capite XXIX. Ex titulo. Item Sceptrum ostrea, distingue, Sceptrum. Ostrea. Capite XXX. Sed Scientia errore. distinctius legendum, Scientia, Errore. Item Falso' posthabito, tollenda est accentiuncula. Nam falso nomen est, non aduerbium.

Ex Libro quinto

Capite XXXV. Legitur modo, Cui grata est Placenta, nuncupatur Philoplacuntos, scribendum, Philoplacus.

Ex Libro Sexto.

Epiſtolæ titulo, Pagellam, Repone Paielum. Capite. XVII. Vbi exponitur quid Puteal, & Ouidii Carmen adducitur, Si puteal, Ianum'q; times, celeres'q; Calẽdas. Adde iis, Quę diximus, Publ. Victoré. In Regionis Vrbis Octauę, Locare Puteal Libonis, & Ianos duos, Qui eſſet Mercatoribus frequens locus. Capite. XIX. Pictura nobilis, lege, Pictura haud ſanè nobilis. Item Capite XXVI. in fine; In Ægeo, Legendum, Ab Ægeo. Item in titulo Capitis XLVIII. Lyceus, ſcribe Lynceus.

Ex Libro Septimo.

Capite. VI. ἀπολουστικῶς βλέπειν, Lege ἀπολαυστικῶς. Item Capite XXXIX. in titulo, ubi legitur de Ammone, Scribendum, Annone.

Ex Libro Decimo.

Capite LXIIII. Apud Alexandrum fidibus utenti. Lege utentem. Item Capite LV. In Lemmate duo illa expungenda ſunt uerba. Quid unde.

Ex Libro Decimoſexto.

Capite XXIIII ἰπάιον Legendum, ἰπήνον.

Porro' Helidis ciuitatis nomen cum flatili ubiq; adnotauimus. Sciendum, Græcorũ doctiſſimos, uerbo eiuſmodi non aſpirare.

AA BB CC DD EE FF a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z & ꝯ ꝶ aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt uu xx yy zz && ꝯꝯ ꝶꝶ A B Omnes ſunt quaterniones, præter DD & FF Duerniones, & B quinternionem.

VENETIIS IN AEDIBVS
ALDI, ET ANDREAE
SOCERI MENSE
FEBRVARIO
M. D. XVI.

ALDVS
M. R.

